ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΗΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΙ Θ,
ἐπιγραφόμενοι Μοῦσαι.
Τοῦ αὐτοῦ Ἐξήγησις περὶ τῆς Ὁμήρου βιοτῆς.

HERODOTI
HALICARNASSEI
HISTORIARVM LIB. IX,
IX Musarum nominibus inscripti.

Eiusdem Narratio de vita Homeri.

Cum Vallæ interpret. Latina historiarum Herodoti, ab Henr. Stephano recognita. Henricus Stephanus Auctor damnatus.

Item cum iconibus structurarum ab Herodoto descriptarum.

Ctesiæ quædam de reb. Pers. & Ind.

EDITIO SECVNDA.

Excudebat Henricus Stephanus
ANNO M.D.XCII.

Jueves a 25. de Abril 1641.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΗΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΙ Θ,
ἐπιγραφόμενοι Μοῦσαι.
Τοῦ αὐτοῦ Ἐξήγησις περὶ τῆς Ὁμήρου βιοτῆς.

HERODOTI
HALICARNASSEI
HISTORIARVM LIB. IX,
IX Musarum nominibus inscripti.

Eiusdem Narratio de vita Homeri.

Cum Vallæ interpret. Latina historiarum Herodoti, ab Henr. Stephano recognita. Henricus Stephanus Auctor damnatus.

Item cum iconibus structurarum ab Herodoto descriptarum.

Ctesiæ quædam de reb. Pers. & Ind.

EDITIO SECVNDA.

Excudebat Henricus Stephanus
ANNO M. D. XCII.

Jueves a 25. de Abril 1641.

NOBILISS. PRVDENTISS. ET EGREGIIS DOTIBVS ORNATISSIMIS VIris, illustrissimi principis FRIDERICI IIII, electoris Palatini, septemuiri imperii, consiliariis intimis,

GEORGIO LVD. HVTTENO,
OTTHONI A GRVNRAD,
VOLRADO A PLESSEN,

HENR. STEPH. S. D.

HERODOTVS, cui patria fuit Halicarnassus, pater, nomine Lyxes, mater, Dryo, fuisse feruntur, (quum alioqui meminerit ipse & Herodoti filii Basilidis) ex officina mea, in quam velut postliminio redierat, discedens, spatiosissimum illud totius orbis theatrum percurrere iterum velle significauit. Atque in animo sibi esse addidit, in istius aulæ pariter & academiæ theatro, paruo quidẽ illo, verùm percelebri, nõ interquiescere tantùm sed intermorari, tãtisper dum de tota sua peregrinatione, tam longa futura, rationẽ iniisset. Quamobrem vt sibi suísque nouem musis, quas vbique locorum, tanquam is Apollo qui à Græcis musegetes vocatur, assectatrices haberet, de commodis hospitibus prospicerem (sciebat enim mihi notitiam istic cum multis intercedere) rogauit. Ego verò quum statim vestri qualem decebat mentionem, id est perhonorificam, fecissem, is de aliis vllis hospitibus cogitandum vel mihi vel sibi negauit. Hospitalem igitur tesseram continuò illi dedi, quòd dubitarem an & absque illa eum agnituri essetis. Eum enim non eadem qua prius veste, sed longè alia, & ea quidem multo magis pretiosa, ornatum dimisi. Poterit autem, vt spero, hic ornatus meam in dimittendo illo tarditatem compensare: ac, quoniam ipsum diu secundum istud munus meum morari coegi, habebit saltem cur donum hoc, grande sibi moræ pretium esse dicat. Vt interim taceam, alia esse quæ illi meæ tarditati apud quemlibet æquum iudicem queant patrocinari. Adeo vt nequaquã timendum mihi sit ne hæc ab vllo eiusmodi iudice damnetur: dummodo tamen meam apud eum causam agant qui, quod fuerit ab annis aliquot meum vitæ genus, vel potius, quæ fuerint mea vitæ genera, comper-

tum habeant. Duo enim hæc fuerunt, vnum, aulicum, alterum, peregrinatorium: vtrunque illi duplici operæ quam Herodotus ſibi à me præſtari volebat, valde aduerſarium. Reſtare curioſus aliquis & polypragmon diceret, vt etiam mei in ſequendis illis vitæ generibus cõſilii rationem redderem: ſed his ille paucis verbis contentus ſit, optimam à me poſſe reddi, & quæ prudentibus viris omnibus ſit ſatiſfactura. Prudentum enim è numero eximo eos, qui (quæ maxima turba eſt) de conſiliis ex euentu demum iudicant: perinde acſi omnipotentiam & omniprudentiam diuinam humanarum virium humanæque ſolertiæ cancellis circumſcriberent.

Herodotus interim, ſi verũ more ſuo fateri velit, (non more ſuo, ſed contra morem ſuum, debuiſſe à me dici, occlamabunt eius aduerſarii) ſe incommodũ quidem ex illa mea in regis mei aula mãſione diuturna ſenſiſſe, ſed aliquo me cõmodo id ſarciſſe dicet. Haud enim eũ celaui quàm multa mihi ea aula ad locupletãdam quam antea ſcripſeram eius apologiam (de Latina autem, non de Gallica, loquor) ſuppeditauerit. Verùm, quum exponerem ei quanto ingenio, quanto iudicio, quanta præditi eruditione ſitis, continuò intellexit, ex eorum vos eſſe numero apud quos apologia minimè opus haberet. Quinetiam, quum vos talis tantíque principis conſiliarios eſſe accepit, (huius enim ſolùm dignitatis mentionem feci) & quidem ex iis qui intimi appellantur, valde ſibi gratulatus eſt. hoc enim ſibi ſermonis hoſpitibus ſuis non iniucundi materiã prębiturũ reſpondit. Nec iſtud affirmare dubitabo, eum, etiamſi nihil ad ea quæ ſcripſit adiiciat, ſed eorum recitator tantùm, ne ſyllaba quidem adiecta, eſſe velit, tamen quæ libentiſſimè audiatis (illo memoriam eorum quæ olim legiſtis renouante) narraturum. Ac, quemadmodum illum ſibi de vobis gratulatum eſſe dixi, ita viciſſim, (ſi me ſpes non fallet) quidam hiſtoriarum eius loci vobis non ſolùm iudicium quod ad rite fungẽdum munere veſtro requiritur augebunt, ſed etiam quæ vobis gratulandi occaſionem præbeant ſuppeditabunt. Vel vnus certè, qui mihi primus in mentem venit, ex iis eſt. In ea enim libri parte quam Polymnia (niſi potius Polyymnia vocãda eſt) ſibi vindicat, audimus Demaratum ſciſcitantem è Xerxe, antequam reſponſum ea de re ipſi reddat ſuper qua fuerat ab illo interrogatus, *Veráne an iucunda, ô rex, vis tibi loquar?* Ac memini idem ex alio quodam rege apud alium ſcriptorem quæri. is eſt Amyntas apud Curtium. in ea ſiquidem oratione qua ſe ſuúmque fratrem Alexandro purgat, dicentem ei, poſt alia non pauca, audimus, *Tu hercule (ſi verum audire vis) rex, huius nobis periculi cauſa es.* Quòd ſi ab hoc Amynta ad Demaratum reuertendũ eſt, in iis quę regerit aduerſus reſpõſum regis, animaduertimus, hunc, quamuis malle ſe vera audire dixiſſet, ea parũ æquis auribus accepiſſe. Demaratus enim ſuam oratiunculam poſteriorem his à verbis orditur, *Iam ab initio ſciebam, rex, me, veritate apud te vtentem, minimè tibi iucunda loquuturum.* Adeo nimirum veritatis erat rex ille impatiens. Quum autem veritatis impatientẽ appello, iis vtor ipſis verbis quibus Latinus ille hiſtoricus de Dario, *Itaque veritatis impatiens hoſpitem ac ſupplicem, tunc maximè vtilia ſuadentẽ, abſtrahi iußit ad capitale ſuppliciũ.* Verùm, antequam ab illo Herodoteo loco longius diſcedam, quo vetus illud dictum confirmatur, veritatem odium parere, quídnam is habeat quod à vobis lectum & perpenſum facere poſſit ac debeat vt vobis gratulemini (quemadmodum modò dixi) exponendum cenſeo. Amplam igitur huius gratulationis materiam fore dico, ſi, quæ præ illius Demarati cõditione, ſit veſtra, cogitabitis: & hoc mentes veſtras ſubibit, rem cõtrà vobis eſſe cũ eiuſmodi principe, vt ei conſiliũ ſalubre, etiamſi auribus accidat iniucũdum, dare, tam ſit tutum, quàm Demarato cæterísque eius cõſiliariis periculoſum erat, in dãdo principi ſuo cõſilio, vera quidẽ ſed auribus vel minimã offenſiunculã præbẽtia, proloqui. Nec verò deſunt hodie (expertus loquor) principes, erga quos eadẽ cautione vtendũ ſit qua Demaratũ erga Xerxem vti videmus. id eſt, quorum vnuſquiſque ab eo quem pronuntiare ſuam de re quapiam ſententiam iubet, interrogandus ſit, Vtrum vis faciam? vera tibi an iucunda loquar? Hoc tamen quid aliud eſt quàm dicere principi, Vis amici veri & fidi, an aſſentatoris, officio fungar? Ac principes qui in audiendæ veritatis impatientia ita xerxizant, vel darizant, vel alexãdrizant (quibus verbis addi quamplurima & propè infinita poſſent, ex alio-

rum regum,aut principum regibus minorum, nominibus ficta) digni certè qui pro veris illis & fidis amicis adulatores nanciſcantur, & in retia eorum tandem incidant. Cæterùm cum illa Demarati interrogatione conueniunt ea verba quibus quidam Græcus & Græcorum imperator,ad ſuos ſcribẽs,literas clauſit: ſe magis quidem iucũda illis futura, ſed quæ non itidem vera eſſent, potuiſſe ſcribere. Nec dubito quin idem plurimi conſiliarii,aut alioqui amici, plurimos ad principes ſcripſerint. Ideo autem ſic loquor, quia quicunque alicuius principis ſunt amici,& quidem fidi, non protinus & conſiliariorum obire munus poſſunt. Hoc enim vt præſtent,& amicos illi eſſe & prudentia valere oportet. Quorum vtrunque quum vobis adſit, eo etiam magis veſtrum principem viciſſim de vobis ſibi gratulari decet. Quamuis porro omnes amici in conſilium non vocentur, ſi tamen Herodoto, vel potius Dario apud eum, fidem habeamus, non quiuis amicus poſſeſſionis pretioſiſſimæ loco habendus eſt, (etiamſi plerique ſcriptores amico cuilibet tantum honoris deferant) ſed is demum qui prudentes inter locum habere poteſt. Ac quum poteſt dico,meretur intelligo.

Cæterùm, vt paulo vlterius in iis Herodoti pergam quæ vobis iudicium circa ea quæ ad munus veſtrum pertinent augere queunt, non minus quo ſe Artabanus erga regem modo gerat in dando cõſilio,quàm quomodo Demaratus, conſiderãdum vobis eſt. Ille (inquit Herodotus) cæteris Perſis tacentibus, miniméque ſententiam ei quæ propoſita erat aduerſariam ferre audentibus,(erat autem Mardonius qui eã in mediũ protulerat) Artabanus,Hyſtaſpis filius,Xerxis patruus,hãc apud regem orationem habuit, *Fieri non poteſt, ô rex, quum ſententiæ ſibi aduerſariæ non fuerunt propoſitæ,vt quis meliorem eligat, ſed ea quæ lata fuerit vtendum eſt: at quum aduerſariæ propoſitæ fuerunt, optio illa datur : quemadmodum aurum purum haud per ſe dignoſcimus, ſed tum demum quum alij affricuerimus.* Qua is maiore modeſtia, qua magis appoſita ſimúlque ſplendida (vt ita dicam) vti comparatione poterat ? quo magis apto orationis exordio attentionem ſibi parare ? Quidni verò hodie aliquis conſiliarius principis, tum præſertim quum eò ſe redactum videt quò metus omnes redegerat, excepto vno Artabano, (cui hoc etiam, quòd patruus Xerxis eſſet, aliquid fiduciæ dabat) hac ipſa cõparatione vtatur ? Sed auditorũ quiſpiam fortaſſe, qui eã apud hunc noſtrum hiſtoricum legerit, ſe vel apud hunc vel alium quempiã eam legiſſe recordabitur. Quid tum? debet certè pro dicto quopiam prouerbiali iſtud haberi: in prouerbia autem vſurpationis ius cuiuis eſſe par eſt. Nec verò minus laudandum iſtud Artabani dictum cenſeo,quo aliam orationem auſpicatur, *Duo hæc, rex, à me paris eſſe momenti iudicantur, bene ſentire, & alteri bonam in medium proferenti ſententiam accedere.* Obſeruãdum porrò hîc, ab illo parem locum ei rei dari,cui Heſiodus proximum tantummodo dederit. Quòd ſi parem ea locum meretur, eo minus in conſiliariis contemni talis aſſenſus debet: præſertim ſi, qui alterius ſententiæ aſſentitur, is vel aliquid ad eam adiicit, vel rationẽ aſſenſus ſui reddit. Plerique tamen conſiliarii,dum ea ex re contemptum timent,quaſi videri queãt, alteri ideo aſſentiri quòd è ſuo depromere penu nihil poſſint,plerunque aliud quodpiam conſilium, qualecunque ſit, proponere malunt. Verùm id etiam perpendamus quod ab Artabano ſubiungitur : ac de Xerxe quod dicit, illum (vt credibile eſt) miſerans, multi multis in principibus conſiliarii miſeratione ſaltem proſequantur : *eos, alioqui probos, ab iis quæ cum improbis habent colloquijs peſſumdari.* Atque hoc dictum pulcherrima & aptiſſima comparatione illuſtrat: *quemadmodum* (inquit) *mare,quod hominibus vtiliſsimum eſt,venti in ipſum ingruentes natura vti ſua non permittunt.* Idem Artabanus ea in oratione quæ hanc præcedit,rationem optimam iſtius voti reddit, *-careat ſucceſſibus opto*

Quiſquis ab euentu facta notanda putat.

quum alioqui haud ſint vlli quorum calumniis magis expoſitos videamus conſiliarios, quàm eorum qui ex euentu de factis iudicium ferendum cenſent. Quid quòd eo vſque progredi audet hic cõſiliarius, vt etiam periculum illi arrogantiæ regis à potentia diuina imminere innuat? Huc enim pertinent illa de prægrandibus animantibus,de altiſſimis tum ædificiis tum arboribus, fulmini magis obnoxiis. Quinetiã in iis quæ proximè ſubiungit, non cætera quæ modũ excedunt enumerans,ſed de iis ge-

neratim loquens, ſolere deũ illa deprimere dicit. Atque hanc fuiſſe priſci ſeculi opinionem, ex Heſiodi etiam verſibus apparet. Valde autem neceſſaria erat his Perſarũ regibus hęc admonitio: quum & prouerbium illud, *Regum prælongæ ſunt manus* (niſi dicendum potius eſt, *Regum prælonga ſunt brachia*) quod ipſe Herodotus affert, à Perſis originem habere videatur. Verùm eò tãdem ventũ eſt vt ori Chriſtianorũ etiam, non regum duntaxat ſed principum quoque illis minorum, atque adeo quorundam qui infra principes ſunt procerum, redditum ſit familiare. Atque hinc factũ eſt vt mea muſa monitrix principũ de hac etiã re quoſdã illorũ monẽdos cẽſuerit, his verſibus,

Sed iſta quoties verba ſpiritus dabũt Elatiores, omnis aula quæ ſonat, *Solis datæ haud ſunt regibus longæ manus, Tales eorũ ſunt manus & principũ, Inferior illo regio queis eſt gradus:* Aduertat aurẽ his vocibus muſæ meæ, *Princeps, ſcio manus eſſe longas regibus, Principibus etiã dignitas queis eſt minor: Manus ſed ipſi longiores ſunt deo, (A quo ſuas hi poſſident precariò) Multiſque ei ſunt longiores partibus. Quòd ſi recuſas hoc monẽti credere, Caue ſentientem cogat is te credere, Lõgis abuti manibus vbi te viderit.* Sedenim, ad Herodotũ vt reuertar, quotuſquiſque talia ex eius lectione, qualia ſunt quæ propoſui, reportat? Vix quartus quiſque, interrogatus quidnã apud Herodotũ legerit quod ad conſiliariorũ munus, aut (quod generalius eſt) ad cõſilia capienda pertineat, aliud reſpõdebit quàm hoc, Perſas nõniſi ebrios de rebus maximè ſeriis cõſultare. Atqui, nõ addẽs quod ab Herodoto additur, tũ illi tum ipſis Perſis iniuriã facit. vt omittã, ſecus quàm *ebrios* poſſe, ac debere (meo quidẽ iudicio) Græcã vocẽ reddi: vt in mea ad lectorẽ præfatione exponã. Vnde quũ & alia de hac librorũ Herodoti editione intelligi queãt multa, quæ ne vos quidẽ latere cupio, finem huic epiſtolæ imponã: ſi tamen prius hoſpitẽ & hoſpitas vobis commendauero: quæ quũ nouẽ ſint, ab vnoquoque tres excipi rationi cõſentaneũ eſt. Sed quoniã vereor ne illã quę Erato vocatur, & ita *nomen amoris habet* (vt Naſo de ea loquitur) vnuſquiſque ſua è cateruula eſſe vnã cupiat, & ita hãc muſam, μῆλον Ἔρωτος (quod minimè velim, minimè illa muſa velit) eſſe cõtingat: hoc ego conſiliũ dabo (quod forſitã, tacente etiã me, vobis, vtpote nõ conſiliariis ſolùm ſed prudẽtiſſimis, in mentẽ veniret) vt iſta hoſpitarũ diſtributio ſorti cõmittatur. Valete, & veſtri amantiſſimum redamate.

HENRICVS STEPHANVS LECTIONIS Herodoti ſtudioſis S. D.

HERODOTI editionem ſecundam, diu à te, contrà quàm cupiebam, deſideratam atque exſpectatam, tandem accipis. Fecit autem Deus Opt. Max. vt quam illa ſui concitauit exſpectationem, ſuſtinere ac tueri poſſit. Tanta quidem certè cum acceſſione illa prodit, vt hæc ſaltem ſpes me ſoletur, fore vt grande moræ pretium accipere te fatearis. Sicut enim in priore editione multiplex fuerat meum tuis ſtudiis commodandi ſtudium, ita multiplicem & variam eſſe hanc acceſſionem cognoſces.

Ac primùm quidem, ad eos quod attinet quibus ſine cortice natare in Græcorum ſcriptorum lectione datur, id eſt, qui interpretis operam, tanquam χειραγωγοῦ cuiuſdam, non requirunt, (quamuis multo pauciores in Herodoto & Thucydide, quàm aliis, eam non requirere notum ſatis ſit) ſed cæteris ad hanc lectionem adminiculis eſſe contenti poſſunt: non eas tantùm quas antea diuerſas ſcripturas (vt Græci διαφόρους γραφὰς appellant) exhibui, ſed numerum earum auxi: & cenſura adhibita, quaſdam exautoraui: non tamen ita vt amandarem, ſed tantùm vt loco ſuo motis alium minus honorificum darem. Ex ipſo enim textu (vt hodie moris eſt vocare) in marginem trãſtuli. Sed quaſdam viciſſim maiore dignas honore iudicaui, ideóque eas hinc illuc tranſtuli. Iam verò & pleroſque locos emendaui, qui tibi faceſſere alioqui negotiũ poterant: & quidem haud parum negotii nonnulli. Quorum in numero eſt hic qui in Euterpe legitur, ἐπιὼ τὰς γυνηϊκηΐσωσι τῇσι, καὶ ἐπιὼ καὶ τεύξωνται, θύουσι πιὼ βῶν. Quem enim illa vocula τῇσι non torqueat? cui crucem non figat? Sed eſto, veriſimilem poſſe videri hanc emendationem, vnde tamen tantum confidẽtiæ (dices) vt eas voculas τῇ Ἴσι margini non adſcripſeris, ſed ipſis Herodoti verbis inſerere auſus fueris? Quoniã Herodotum ex Herodoto me emendare, vel (ſi mauis) Herodotum eſſe ſui ipſius emendatorem, videbam. Ita enim ille in ſequentibus, eadem in muſa, paucarum paginarũ interuallo, ἐν ᾧ Βουσίρι πόλι ὡς ἀγάρουσι τῇ Ἴσι τὴν ὁρτὴν, εἰρηταγωγότερον μοί. τύπτονται γὰρ δὴ μετὰ τὸ θυσίειν, πανδήμοι καὶ πᾶσα, μυρ. Sunt verò & alii loci quibus malè affectis ex ipſo Herodoto medicinam adhibui. Sed ſupereſſe fateor qui eandem à me aut ab alio quopiam opem exſpectẽt. Parum autem abfuit quin & alium quendam emendare mihi permiſerim: ſuum illi vocabulũ, antiquum certè, & multorum auribus, etiam in Græca lingua valde exercitatorum, inſolens fururum, reſtituendo. id autem eſt ἀλλογνώτας. Nec dubito quin, ſi de hac emendatione, tanquam ex nimia fiducia proficiſcente, accuſatus fuiſſem, cauſæ meæ patrocinium Heſychius ſuſcepiſſet. Sed (vt opinor) nec Hippocrates Ion, quum me ſcriptori Ioni operam præſtantem vidiſſet, opem viciſsim præſtare mihi recuſaſſet: præſertim quũ eodem & ipſe vocabulo vtatur, paulo quidem alium ſed tamen non alienum ab eo quem apud Hero-

dotum habuisset, dans ei vsum. Vt taceam, non absimile vero esse, vtrunque ab illo, Hippocrate inquã, datum ei vsum fuisse. Est verò & alius quidam nostri historici locus, qui vocabulũ quoddam non minus Hippocrati quàm Homero vsitatum requirere videtur: vt in meis annotationibus (deo fauente) declarabo. Immo quid obstat quominus iam nunc illam saltem libri illius portiunculam (aut siquid portiuncula minus dici potest) repræsentem? Scito igitur agi de hoc loco, quẽ habes pag. 122, οἱ δ' πένητες αὐτῶν, ὑπ' ἀσθενείης βίου σαμπίνας πλάσσοντες ὗς, καὶ ὀστᾶ πήσσοντες ζωΐζα, θύουσι. Nam quum in Aldina ista pariter & Basiliensi editione habeamus, ὑπ' ἀσθενείης βιοὺς τε ζωὰς πλάσσοντες ὗς, quid vetat quominus quis pro voce βιοὺς scribendum βαγοὺς suspicetur? Saltem è scriptura qua nihil significari potest, aliã quæ nõ incommodum sensum habeat, efficiet: idque minima cum mutatione. Talem autem mutationem, id est minimam siue leuissimam, quũ sufficere ad quorũdam locorum emendationem viderem, pro religioso superstitiosus esse nolui. Atque hinc factum est vt in hac posteriore editione (hoc exemplo contentus ero) pro ἀπειποῦσι scribere ἀπιποῦσι non dubitauerim, pag. 139. quum manifestum sit ἀπιποῦσι esse quod Dioscorides ἐξιποῦσι dicit. Adscripta autem margini lectio ἀπειποῦσι, quæ nihil potest significare, fieri potest vt ex alia manarit, aliis literis scripta, sed eandẽ tamen pronuntiationem (vt iampridem literis diuersis eadem pronuntiatio dari cœpit) habente: ac audiẽs aliquis verbum ἀπηθοῦσι (quod esse poterat expositio illius ἀπιποῦσι) nõ illo modo scripserit, sed hoc, ἀπειτοῦσι.

Iam verò & commoda quorundam locorum interpunctione magis etiam quàm antea lectoribus commodasse, & labore illos leuasse, ex ipsa collatione apparebit. Alicubi tamen eorum diligẽtiæ hoc reliqui, vt quam interpũctionem in annotatione margini adscripta sequutus essem, eam in ipsis Herodoti verbis (nisi fortè à me dissentirẽt) sequerẽtur. Ac huius etiam rei exemplum suggeret illa ipsa quæ modò proposita fuit pagina. In eadem enim, circa finẽ, legitur, τῷ δὲ νύκτα αὐτῷ χρᾶται ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ· παρὲ τοῦτῳ ἵζηται τὸ ἀμφίβληστρον: sed tamen sequẽdo ea quæ margini adscripsi, post χρᾶται ponẽda est πλείαστιγμή, at post κοίτῃ, tantùm ὑποστιγμή. Fateor interim me simul etiam mutaturum libenter αὐτῷ in οὕτω.

Quiddam etiam præstiti quo me lectionem illis iucundiorem reddidisse nemo negauerit. Est autẽ idipsum quod in aliis quibusdam historicis (de Dione, & de Xiphilini ex Dione eclogis, necnõ de Appiano loquor) nuper præstiti. In certa enim velut tmemata (cuiusmodi sunt quæ vulgo capita nominantur) siue tmematia, vnumquenque librum distribui. Qua distributione quũ lectio, quæ alioqui nimis longa videri posset, in certa interualla, ceu lõga quædam via, diuidatur, vbi commodè, si visum fuerit, liceat interquiescere: non solùm iucundior illa redditur, vt paulo antè dixi, aut saltẽ tædium illius vitatur, sed etiam memoria plurimum iuuatur. Quo fit vt non dubitem quin meum hac in re exemplum typographi sint sequuturi: (quemadmodum alia sunt in quibus viam vel à me vel à patre meo ostensam, hodie, tanquã rectam & tutam, sequũntur) ego certè in Diodori Siculi & in Polybii editione idẽ præstare constitui.

Ad eos autem vt veniã, quibus contrà sine cortice natare in Græcorum scriptorum lectione est negatum, eos qui sine Theseo è multis illorum locis emergere nõ possunt, eos qui duce filo, vt in aliquo labyrintho, sua ponere vestigia necesse habẽt: multo plus & ipsi huic editioni, quàm priori, se debere, meritò fatebuntur: quũ me in multo pluribus locis interpretationem Vallæ emendasse, in quibusdam in meipsum etiam, ad emendationem quod attinet, inquisiuisse animaduertent. Hoc enim de quibusdam locis posse mihi videor dicere, vbi quæ me non satis tum temporis oculatum subterfugerant, à me nunc, ceu facto oculatiore, deprehensa fuerunt. De locis tamen iis non iam loquor, vbi tales erant commissi errores quales in nominum quorundam interpretatione: qui nimirum sunt eorum è genere quos μεταμορφωζὰ siue μεταμορφωτικοὺς appellare soleo, quòd metamorphoses, & miras quidem eas, in quibusdam scriptorum Græcorum locis interpretandis faciant. Atque horum è numero vnus est vbi nomen ἥσσονες, quod sonat *inferiores*, seu *viribus minus valentes*, mutatum fuit ab interprete in nomẽ populi omnibus geographis, omnibus historicis incogniti: quum is ab illo vocetur *Hesbones*. Locus ille est in Polymnia, pag. 446, ἰδών τε πολλὰ καὶ μεγάλα πεσόντα τρήματα ὑπὸ ἥσσονων. vbi vide quæ margini adscripta sunt. Ac eodem modo pag. 471 nomen vel potius pronomen relatiuum οἵτινες, quod respondet Latino *qui*, videbis transformatum in quendam populum. ita enim ille, *quos prius appellatos fuisse Hætines, dictum est*: quum verba Herodoti (de Caribus loquentis) hæc sint, οὗτοι δὲ, οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, εἴρηται. Sonant verò hæc, *Hi autem, quinam* (id est, quo nomine) *prius vocarẽtur, dictum est*. Sic pag. quoque 81, vides, ex ἰστέων, quod Ionica dialecto dicitur pro ἱστῶν, ab ἱστία, (cuius nominatiuus singularis est ἱστὴ, quo significatur *familia*) quendam populum seu quandam gentem ab interprete nobis fieri, cui nomen sit *Istiæi*. Atque his adiiciendus est mons Hirus, per eandẽ metamorphosin factus, pag. 36. nam ibi legitur, *qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus*. vbi admonitiunculam margini adscriptam vide. Quòd si ad aliud genus errorũ interpretis à me emendatorum veniendum sit, illi non cedens, quin potius id superans, de nullo potius hoc dici posse existimo quàm de eo vbi contrarium omnino sensum verbis autoris dat interpres. Exemplum quod in mentem venit primum, est in Euterpe, pag. 175. hæc enim exhibet ista Herodoti verba, ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὀνόματα τοῖς χρεωτέχνας, à Valla sic interpretata, *Corinthij quoque minimi faciunt opifices:* quum Herodotus cõtrarium de Corinthiis testetur, eos nequaquam minimi facere opifices, vel potius, contemptui habere. Aliunde autem non contigit tam magnus error quàm ex non intellecto verbi ὄνομα vsu: sicut nec compositum ex hoc factum καταονομῆς intellexit pag. 161: vbi exstat inscriptio, cuius principium hoc est, Μὴ Με Κα-

ΤΟΝΟΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ. nam has voces ille ita reddit, NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBVS COMPARES. Vbi illum videri aliud verbum quàm καταποθῆς legisse, dixi in iis quæ margini adscripta sunt: sed quum ne illius quidem verbi ὄνοντας significationē assequutus sit, facilè mihi persuadeo, non aliam eum lectionē illic sequutū esse, sed idem ei in illo etiam verbo quod ex hoc compositum est vsuuenisse. Quis igitur est illorum verborum sensus? Illorum regis Asychis verborum sensum (lectores enim ibi suspensos reliqui) esse hunc arbitror, NE ME CONTEMNAS PRAE LAPIDEIS PYRAMIDIBVS. Vel, Ne me asperneris. Cæterùm, ad priorem illum quod attinet locum, quē Valla ita vertit, *Corinthii quoque minimi faciunt opifices*, suam ei interpretationem vel hoc reddere suspectam debebat, quòd vlla vix artificia magis celebrarentur quàm quæ Κορινθιουργῆ (eo modo quo Ἀττικουργῆ, & Μιλησιουργῆ, & Ναξιουργῆ) nominabantur. Haud scio autem an ex vllo nobis clarius & certius esse id possit loco, quàm ex Actorum apostolicorū capite XIX. Ibi enim quidam nomine Demetrius vel ex vno artificio procudendi templa Dianæ argentea (siue thecas templi effigie, aut scriniola, siue nummos celeberrimi illius templi formam repræsentantes, aut alias eius imagines, intelligere oporteat) magnum artificibus præbuisse quæstum dicitur. In dubiū igitur vocari non potest quin mea quàm vera est, tam falsa sit illa meæ contraria interpretatio. Quòd si librū hunc euoluere libeat, alios plerosque locos inuenies vbi meam itidē interpretationem, & quidem alteri omnino repugnantem, propono. Taceo de locis vbi Latina eius verba negant quod Herodotus ait, aut vice versa: sed ita vt id è lectione cōtraria nostræ contigerit, eíque imputari debeat. Ac fateor posse alicubi, vtri potius lectoni acquiescēdum sit, dubitari: atque hæc, vt opinor, incidere dubitatio poterit non procul ab initio Clionis: vbi de Arione legimus, καὶ Ἀρίονος ἐστὶ ἀνάθημα χάλκεον, οὐ μέγα, ἐπὶ Ταινάρῳ. contrà enim, χάλκεον, μέγα, legisse Vallam videmus. At pag. 16, vicissim negationē ille habet vbi nullā habemus. nam pro ἀπηρεωμένων lectum ab illo fuit οὐκ ἀπηρεωμένων.

Verùm, vt de locis in quorum interpretatione peccauit, verba pergam facere, eorum in numero nōnulli sunt vbi hoc inde contigit, quòd non animaduerteret verbum quodpiam vsum quendam Herodoto, aut certè eius dialecto, peculiarem habere. vt pag. 19, συγγινωσκόμενος. Nam & actiuam vocem συγγινώσκειν lōgè aliud sonare passim apud hunc scriptorem, quàm *ignoscere*, in recensione & expositione quorundam eius vocabulorum à me aliquot exemplis ostensum fuit. Minus autem quis miretur fortasse illum ἐπιστολὴν reddidisse *epistolam*, pag. 398, quū potius *mandatum* significare videatur. Ac fallitur Eustathius in eo quòd credit, vocē ἐπιστολὴν, quæ apud AEschylum id sonat, pro ἐπιστολὴν positam esse, adiectione literæ σ. quasi verò à verbo ἐπιστέλλομαι, quod Homero vsitatissimū est, deduci eam necesse foret, ac non ἐπιστέλλειν quoque, & quidem in soluta etiam oratione, eum vsum haberet. Qua de re siquis cum Eustathio dubitat, omnem vtrique meus Thesaurus Græcæ linguæ dubitationē tollet.

Inter illa autem de quibus nunc demum in hac posteriore editione monui, est quidam vsus præpositionis οὐκ, qui non animaduersus fecit vt in eorum interpretatione quæ de Cambyse & Gyge narrantur, pag. quinta, aliquid sit absurdi: ex eo quòd, vbi dicitur, μαθοῦσα δὲ ὃ ποιηθὲν οὐκ τοῦ ἀνδρὸς, interpres non viderit, intelligi debere, non μαθοῦσα οὐκ τοῦ ἀνδρός, sed ὃ ποιηθὲν οὐκ τοῦ ἀνδρός: vt ostendi in iis quæ recensioni & expositioni vocabulorum huius scriptoris subiunxi.

At eorum è numero de quibus in annotationibus agetur, est quod dicitur de Persis, pag. 63, μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιότατα τῶν πρηγμάτων. Nec enim eos tantùm facere iniuriam Herodoto arbitror, qui ista ex eo afferunt, at quæ subiungit tacent: sed eos etiam qui μεθυσκόμενοι interpretantur *ebrij*: vt intelligamus, Persas, quū iam sunt ebrii, de rebus maximè seriis consultare. Cur enim μεθυσκόμενοι pro μεθυοῦντες accipiamus, potius quàm id quod propriè sonat intelligamus? Id verò non aliud est quàm *dum se inebriant*. Quantum autem sit discriminis inter eum qui ad ebrietatē iter facit, eúmque qui iam iter illud confecit, atque ad eam peruenit, cuilibet iudicandum relinquo. Tantum certè discriminis est quantum inter eum qui vrbem quampiam oppugnat, & eum qui iam expugnauit. Quæ comparatio est eo aptior, quòd is etiam qui se inebriat, mentem suam velut oppugnat, & de statu suo deturbare conatur: at postquā hoc effecit, iam dici potest eam expugnasse. Quamobrem non video quid obstet quin participium illud μεθυσκόμενοι interpretemur (si verbum verbo reddere nolimus) *inter pocula*, aut saltem *inter larga pocula*. Quod ποιητικώτερον esse fateor: quamuis Liuius largius vinum etiam dicat. *Largiore vino* (inquit) *vsus*. Nec verò videtur contra me facere quod sequitur, de eo qui domui in qua sunt præest, proponente postridie quod ipsis in ea consultatione potatoria visum fuit. Proponit enim tanquam iis qui è mensa (si tamen ea tum vtebātur) tandem nonnisi ebrii surrexerint, ideóque illorum quæ à se statuta fuerint, recordari haud queant. at nihil obstat interim (meo quidē iudicio) quin intelligamus, illis inter larga pocula, & tamē antequā essent ebrii, consultantibus, ebrietatem solitam superuenire. Sed viderit alius quispiam quid pro Persis afferri possit, super eo etiam quod subiungitur, & quomodo illud quoque factum ostēdi minus absurdum queat quàm prima fronte videatur: τὰ δ' αὖ νήφοντες παρεβουλεύοντο, μεθυσκόμενοι ἐπιδεξιοῦσθαι.

Exhibebunt porro illæ annotationes meæ, deo fauente, & quorundam locorum emendationes, ex coniectura: quandoquidem vetere exemplari (cuius etiam exspectatio fecit vt editionē huius scriptoris differrē) video me ante bellorum nostrorū finem potiri haud posse. Atque vt huius quoque operæ aliquod tibi velut γεῦμα interim præbeam, quandam loci quem habet Thalia, pag. 241, proponam. Nam ibi pro ἐπιστυφέουσα scribo ἐπικωφέουσα, leui cum mutatione, sed eiusmodi tamen, vt quum ex illo ἐπιστυφέουσα nihil nisi ineptum

elici possit,(præsertim siquis Vallæ interpretationem sequatur) contrà in ὑποκώφουσα non dubitem quin Herodoti mentẽ habeamus.

Eodẽ in opere, eadémq; opera, de illa quoque scripturæ diuersitate agam, qua fit vt eiusdẽ vocabuli scriptura modò dialecti Herodoti, id est Ionicæ, legẽ seruare, modò ab ea discedere videatur: & è duabus tribúsve (tot enim sunt interdũ) quam potius recipiendam arbitrer, declarabo. Interim certè adeo in hac parte nihil mutare sum ausus, vt in ipso etiam principio ἁλικαρνασσῆος retinuerim, & in ἁλικαρνησσῆος mutare noluerim: quamuis sit ἁλικαρνησσεὺς p. 183, & ἁλικαρνησσοῦ pag. 565. In eo quidem magna est constantia, quam valde quis mirari possit, quòd nusquam (si memoria nõ me fallit) genitiuo Ionico, id est, in ιο desinente, vtatur: sed quemadmodum prima totius operis vox est Ἡροδότου, nõ Ἡροδότοιο, sic alibi alia virorũ nomina illo non hoc scripta modo, & Νείλου, non Νείλοιο, ποταμοῦ itidem, non ποταμοῖο, atque adeo λόγου etiam, non λόγοιο, habeamus.

Sed quamuis de multis te monuerim, nõ dubito quin aliqua quæ in eorum esse numero debebant, mihi exciderint: quod si ita est, suus illis eodem in opere locus erit.

Iam verò, quoniam, si εἰδότι λέγειν non oportet, multo minus, ὁρῶντι λέγειν, quid attinet, quæ hæc EDITIO POSTERIOR adiuncta priori habeat dicere? Sed ea quidem quæ huic Herodoti libro præfixa sunt, partim mea, partim Ioachimi Camerarii, fuerunt tantùm locupletata, & quidẽ ea inparte quæ mea est: at quæ subiũcta, DE LEGIBVS ET INSTITVTIS TAM PERSICIS QVAM AEGYPTIACIS, ex variis scriptoribus sumpta, nunc primùm adiecta sunt. At poterãt tamen (inquies) ex aliis etiam alia quædã sumi. Poterant, fateor: sed iis quæ præcipua videbantur, esse contentus volebam.

Quoniam autem nonnullos versibus partim Græcis, partim Latinis, de Herodoto à me scriptis, & priori editioni præfixis, delectatos esse scio, ne peior sit eorum conditio quorum in manus posterior hæc veniet, non solùm illos sed plures etiam proponendos hîc tibi censui.

ἐρρῆκου τοῦ Στεφάνου
εἰς τὸν Ἡρόδοτον.

Ἡρόδοτος λιγυρὴν ὅτι μούσισεν ἄξια Μουσῶν,
Τοῦδε βίβλοις σφετέρας δῶκεν ἐπωνυμίας.

εἰς τὸν αὐτόν.

Θαύματα πολλὰ λέγων, δοκέω πολλοῖσιν ἄπιστος·
Σοὶ δὲ ἄπιστος ἔῃ ὃς μὲ ἄπιστον ἐρεῖ.

εἰς τὸν αὐτὸν
ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Μυθικὴ ἱστορίη φθονεροῖν πολλὰ τῶνδε καλεύμην·
Φεῦ πόσον ἰοβόλον τὸ στόμα τοῦ φθονεροῦ.
Ἀλλὰ γράφῃν πολλὰ δόξα πολλοὶ μὲ λέγουσι καὶ ἄλλοι.
Ἦ πολλὰ δόξα γράφῃν, μυθικὰ ἐστὶ γράφῃν;
Ἱστορικοὶ πολέες πολλὰ δόξα γράφουσι καὶ ἄλλοι,

εἰς τὸν αὐτόν.

Οὐχ Ἑλικωνιάδων τάδε ἰῶ, ἀλλ' Ἡροδότοιο,
Φοίβου αὖτ', ὃν μέσσῳ τῷ' Ἑλικωνιάδων.

εἰς τὸν αὐτόν.

Ἡροδότου λεγόμεσθα πόνος θ' ἅμα σὺν ἐα Μουσῶν·
Κλέμμα δὲ Μουσάων κάλλιον ἄμμε λέγῃ.
Εἰ δέκα δ' ἰῶ γεγραφώς, δεκάτῳ τις αὖ ἔπλασε Μοῦσαν,
Ὄφελε μὴ ἡ δεκάτη βίβλος ἄμουσος ἔοι.

εἰς τὸν αὐτόν.

Ἔστι μὲν, ἔστιν ἰὰς λιγυρὴ Δῆφ' λεκτος ἁπασῶν
Ἔξοχα, καὶ μαλακοῖς ὀξαφίσσα θεόσις·
Ἀλλὰ γὰρ ὅσσον ἰὰς πασῶν πρεσφερεσάτη ἐστί,
Τόσσον ἰαζόντων Ἡρόδοτος πρεσφέρει.

Hactenus epigrammata Græca, in laudem librorum Herodoti à me scripta, & nominatim in titulum quem quisque ex vnius è musis nomine, seruato ordine, capit, lusa: quæ sequuntur partim Græca, partim Latina, iis qui Herodotum accusant fabulositatis, respondent. Sunt autem duo posteriora Græca, necnon tria Latina, in persona Herodoti.

τοῦ αὐτοῦ ἐρρῆκου τοῦ Στεφάνου
εἰς τὸν αὐτόν.

Ἄφρων ὃς ψεύσην σὲ καλεῖ ὅτι πολλὰ ἄλλου.
Καὶ τί γὰρ εἰ ψεύσην ψεύδεται ὃς σὲ καλεῖ;
Εἰ δὲ παλαιὰ λέγει δεδαικέναι αὐτὸς ἄμεινον,
Ἄφρων καὶ ψεύσης αὐτὸς ἄλωκεν ἐών.

εἰς τὸν αὐτόν,
ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Ἡ οὔτω, Καλλιόπη σύγε, ἦν λ.

Ἦ οὔτω, Μὴ πρὸς πόνδε δοκῇς Μοῦσα ἄμουσος ἔμοιγε.

Καὶ πῶνδ' οὐ λέγεται μυθικὴ ἱστορίη.
Ὅστ' ἐνίοις παράδοξα δοκεῖ, δοκεῖ οὐπίγε πᾶσι.
Καὶ τὶν' ἄπιστα δοκεῖ σήμερον, αὔριον οὔ.
Ἢ ἐμὴ ἱστορίη, παράδοξα γράφουσα, καλείσθω·
Ἢ παραδοξογράφος, μήτι δὲ μυθογράφος.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ,
ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Ἔκλυον εἰν ἀΐδεω ὅτι πολλοὶ πολλάκι ἀΐδρες
Ἱστορίης κατ' ἐμῆς πολλὰ κακηγόρεον.
Πλουτάρχος, Βοιωτὸς ἀνὴρ, παράπαγχρς ἀπτώτων,
Καὶ κακόηθες ἐμοῦ φησὶ Ὃ ἱστορικόν.
Ἀλλ' εἰ κ' εἰν ἀΐδεω παρρησίη ἔστι μοι οἴκῳ,
Ἡδύς οἱ ἔσσομαι, κ' ἐ κακόηθες ἐμοί.

HENR. STEPH. EPIGRAMMATA

in eos qui Herodotum fabulositatis accusant. Sunt autem in persona eius scripta.

I.

Mendacem historicum quónam me teste probabis,
Qui nostros libros non reuerenter habes?
Dicere non satis est, Nimis hæc mihi mira videntur.
Mira nimis seclis haud ea visa suis.
Illa hoc in seclum secla vt reuocentur oportet,
Si mendacem aliquo teste probare voles.
Non reuocare potes? peto tantùm quod potes, vt non
Me, quæ visa mihi, visa negare velis.

II.

Quisquis is est, vel quisquis erit, quo iudice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.
Nil sapit, hoc vulgo qui dicere credulus audet,
Atque leui famæ pondus inesse putat:
At si quis lectis hoc ausit dicere musis,
Quum sapit has vltra, plus satis ille sapit.

III.

Quod mihi narranti non credis, fabula dici
Protinus hoc dignum est, liuide, iudice te.
Quod quis non credit, si sic vocitare licebit,
Historicos multos fama sinistra manet.
Credulus haud volo sis, incredulus & volo non sis:
Hîc volo tu discas posse tenere modum.

EX IOACHIMI CAMERARII *Autor sed damnati.*

procœmio in historias Herodoti. *permisso.*

QVVM Ricardus Crocus, Britannus, qui Lipsiam aduenerat, statuisset domi suæ quibusdam priuata opera Herodoti historias explicare, nos etiam tum ad hunc autorem cognoscendum à magistro sumus missi. Etsi autem Crocus vix peruenit ad secundum illius autoris librum enarratione sua, ego tamen captus dulcedine & elegãtia atque etiam facilitate scriptorum, quum celeriter diuersitatem quandam sermonis, quam Διάλεκτον vocant, percepissem, ita postea semper in illo legendo hæsi atque perseueraui, vt qualemcunque (sentio enim quàm exigua hæc sit) facultatem Græcæ linguæ consequuti sumus, eam magna ex parte Herodoti lectioni acceptam referre debeamus. Itaque & nunc eum quo tum vsus fui (acceptum à magistro) Herodoti codicem, tractatum versatúmque à me plurimum, omnibus in pagellis notatiunculis & scriptura nostra insignem, inter alios omnes & diligo maximè, & quoties fortè aspexi, non vnquam ferè temperare mihi possum quin aperiam, & in eo aliquid legam. Tum redit in memoriam puerilis studii iucundissima cogitatio: & illum laborem mediocrem, non tamen fuisse omnino ἄλυον οὐδ' ἀτέλεστον ἰδεῖν θ' ὃν ἴδεσται, lætor. Autorem autem istum tãti facio animo meo, vt nullum omnium aliorum huic meritò anteponi posse censeam.

Paulo post.

Neque me fugit, posse hoc testimonium de Herodoto meum videri magis amoris esse erga illum tam longo tempore confirmati, quàm iudicii, vel etiam illo hoc esse corruptum. Notum enim quod & astrologi vsurpant, τὴν φιλίαν καὶ τὸ μῖσος ἐλαττοῦν τὰ μέγιστα, καὶ μεγαλύνειν τὰ σμικρότατα. Quapropter hoc loco placuit causas exponere cur tãti facerẽ illũ, & veluti rationes referre sentẽtiæ nostræ, atque etiam respõdere iis quæ resciuissemus aduersus ipsum dici solere: vt intelligi posset neque nos temere aut de puerili persuasione quadã illũ celebrare, & insectatores ipsius ad malignitatis crimẽ quandã etiã imprudẽtiæ ignominiã sibi accersere. Ac nostra sentẽtia paucis illa quidẽ cõfirmabitur. respõsio erit lõgior, vt necesse est: de qua tamẽ & ipsa, inductio animi mei & rationũ cõclusio magis atque certius poterit perspici. Quũ igitur in quocũque autore in primis id quod ab illo susceptum est ad exponendũ, & ipsa expositio, cõsiderari soleat: in priori hæc ferè spectanda ad laudẽ existimo, si eæ res sumptæ delectæque sint quarum cognitione alii adiuuari, quæque ipsæ suapte bonitate placere posse videãtur: in posteriore, si expositio sit verbis sentẽtiisque apta atque consentanea. Quæ breuiter dicta latè patẽt ad intelligẽdum. Sed in vtroque quid Herodotus neglexit, vel nõ præstitit potius, quominus præclarissim⁹ & celeberrimus autor haberi debeat? Nam quæ accedit antiquitatis autoritas, quanti & ipsa sit putanda, quantũmque ponderis habeat, quis non videt? Quisve ignorat, omnium cõsensu maximam huic laudem, admirationem, reuerentiam deberi? Quum autem priorũ temporum historias, variarum quidem gẽtium, sed potissimum Persarũ & Græcorum, componendas & narratione sua exequendas suscepisset, nõnne potius præcipuas & præclaras res complexus est expositione sua, quàm nihili atque futiles? vt fecere, fortasse & veteres aliqui, certè posteriorũ ex illo genere sophistico multi, qui nihil nisi inani quadam oblectatione animos leuium quorundam afficere studuerunt. sicut ille AEthiopicorum & Deæ Syriæ autor: de quibus facilè existimari potest de similibus operibus aliorum. Ergo nihil tale in hoc esse autore affirmo? Minimè equidem: sed hoc caput esse historiæ nego, quum sit potius expolitio & exaggeratio quædam illius. Argumentum autem & caput quód? fũdationes, euersiones, mutationes regnorum maximorũ, opulentissimarũ vrbium expugnationes, successiones potentissimorum regum, celeberrimarum ciuitatũ fortunæ & imperia. Oratio verò nõnne placidissimè decurrens, omnibus ornamentis conspicua est & illustris? Sola compositione (vt Ciceroni placet) dissolutior, id est, numeris carens: quum naturalium quædam in illa tamen

numerorum modulatio insit, à quo ipso etiam præstantia quædam non abest. Narrationes sunt disertæ: indicationes expressæ & speciosæ: explicationes accuratæ & euidentes: collectiones certæ atque plenæ: in his rerum gestarum, hominum, temporum fides: accurata compertorum relatio, dubiorum coniectura sagax, fabulosorum verecunda commemoratio, mira vbique simplicitas, & eximius quidam candor. Quæ omnia historiæ potissimùm famã, dignitatem, virtutem constituunt & perficiunt.

His breuiter & strictim commemoratis, ad ea quæ in hoc autore reprehendi, quorúmque nomine vituperari à quibusdam ille solet, accedamus. Contra quæ quum dicemus, etiam eorum pleraque quæ posuimus paulo antè, tractabuntur copiosius & enodatius. Ac primùm de illa vulgari & sanè veteri accusatione mendaciorum pauca disseramus, non enim certè res ipsa multa desiderat. Aldus etiam Manutius iam hoc ante nos crimen diluit. Sed quænam sunt illa obsecro mendacia? Quidam sanè profitentur ea se annotasse & confutasse: quæ vtinam peruenissent in manus nostras. ita enim futura esset responsio copiosior. Neque desunt qui Herodoti potissimum scripta illi satyræ insectationi occasionem præbuisse perhibeant, vt audaciã mentiendi in historia Græcorum exagitaret. Nam Athos (vt ille loquitur) velificatus, deridetur, & compedes Hellesponti, epotáque flumina Medo. Nonnulli fabulosas quasdam narratiunculas insertas passim historiæ, vt huius grauitate indignas, reiiciunt, & propter illas autorem mendacii damnant. Sed de iis quæ memorantur ab Herodoto propter magnitudinem nobis incredibilia, periniquũ fuerit iudicium, si non vera esse ideo statuemus quòd notis cuique rebus, moribus, disciplinæ non similia, neque rationibus nostris congruentia esse videantur, síque nonnisi iis quæ facilè intelligere & animo complecti possimus, fidem habendam esse ducemus. Quàm multa illi ipsi qui hæc antiquiora falsa fictáque esse affirmare audent, se vidisse referunt & pro certis commemorant, à quibus assensio legentium refugit? Etiam posteris hoc nostris accidet, vt multa quæ nunc nimis verè fiunt atque geruntur, expositione inflata & amplificata esse suspicentur. Sunt sanè quædam inaniora (non enim nego) in talibus, vt in peregrinatorum, qui adiere illa loca quæ tellus extrema refuso summouet oceano, sermonibus. Cuius inhumanitatis tamen fuerit, vniuersum genus narrationũ istarum semel abiicere vt futile & vanum? Quod si fiat, omnem historiæ rationem cõfundi, habitúmque peruerti necesse sit. Quid de Babylone prodiderit Herodotus, non est ignotum. Hæc nobis scilicet probabuntur de sensu & cognitione oppidulorum nostrorum. Quid enim ad illa spatia, vel maximæ vrbis omnium quas nouimus ambitus? Itaque & Aristoteles gentem regionémve appellandam potius Babylona, & siqua alia æqualis fuerit, quàm ciuitatem aut vrbem, censet. Quid? de fertilitate soli Assyrii quæ narrat, an nos credere poterimus de nostris aruis? Quo tamen loco ipse ignorantiæ incredulitatem refutauit. sic enim ait, *Ita bene fert ea terra fruges vt nunquam non reddat ducena: si autem quàm potest optimè tulerit, reddit trecena. Folia tritici & hordei lata nascuntur digitis commodis quatuor. At milij & sesami quàm proceræ arbores exeant, in scientia certa non memorabo. Intelligo enim, eos qui in regione Babyloniorum non fuere, minimè credituros vel ea quæ de frugibus modò diximus.* Sũt autem hæc etiam distinguenda. Alia enim ad vtilitatem aliquam legentium, vel explicationem eorum de quibus narratio fit, referuntur atque pertinent: vt Babylonis descriptio, & copiarum Xerxis enumeratio. de quorũ altero facilè perspiceretur, meritò fuisse securos ciues in tali & ita munita vrbe: alterum & potentiam regni Asiatici, & in quod tum periculum Græcia venerit, demonstrat. Vtrunque autem documentum quoddam dat, nullas, quamuis magnas, vires, infractas, neque opes inuictas esse. In aliis nihil quæritur, nisi vel delectatio, vel vt audientium animi moueantur noua mirabilique narratione: vt de gryphibus, formicis Indicis, phœnice, & his similibus. Horum, vt illa omni equidem mendacii crimine planè libero, ita haud facilè concessero, in horum vllo mendacii manifesti autorem redarguendum esse: quum tot derisa quondam & exibilata, penè iam comperta esse existimentur: quúmque non minus istis à veritate abhorrentia multa asseuerentur ab iis, qui non audiuisse de aliis, sed seipsos aspexisse dictitent: vt nihil tam sit absurdum quin fidem reperire posse videatur.

Iuuen. sat. 10.

Polit. 3.

In Clione.

Clione.
Polymnia.

Thalia.

Sed ab his recedamus.

Ob fabulosas quidem narratiunculas tantum abest vt quasi mendacẽ incessi vituperarique autorem hunc debere putem, vt etiam, quum & aptissimè illas inseruerit, & bellissimè concinnarit, & venustissimè composuerit, admirandus: quúmque instructionem in singulis aliquam vitæ, cõsiliorum, actionum comprehenderit, eximiam gratiam quoque ab omnibus meritus esse videatur. Quid quòd fidem suam in his fere liberat, cauétque nequis simplicior decipiatur, quũ addit semper huiusmodi quiddam, *Vt ferunt, Vt ego audiui, Quod veri mihi quidem simile nõ sit.* In Euterpa verò planè refutat illam fabulã de præcisis ancillarũ manibus. Hæc garrientes ita narrare mihi quidem videntur. Item Melpomene, fabulã de Psyllis præmunit. ea enim quæ Afri perhibeant se memorare ait. Quid autem dicit in Polymnia, quod meminisse in tota historia vult lectorem? *Ego,* inquit, *quæ fando cognoui, exponere narratione mea debeo omnia: credere autem esse vera omnia, non debeo.* In cõiecturis quidẽ sequẽdis, quũ de apparentibus (vt ipse ait) obscura colligere studeret, si falsus est, cui obsecro omnium hoc non accidit? Neque qui tale aliquod erratum in scriptis veterũ animaduertit, sibi ideo placere & illum contemnere debet. quod ferè ineruditiores isti facere consueuere, qui exultant ad hos notationum & reprehensionum successus, non secus ac si thesaurum inuenissent: quum hic verè tum thesaurus (secundum vetus verbum) in carbones euadat. Sed paulùm etiam ad fabulas illas reuertamur: quæ, obsecro, cur offendant animum cuiusquam, quum veritati & integritati historiæ minimè officiant? Sed vt insertæ apud Thucydidem conciones, (quas certè nemo, vt opinor, non confictas, neque non quidem nullas, sed non tales ab iis quibus attribuuntur habitas esse videt) illæ tamen vt in grauitate huius autoris, admirationem, ita in dulcedine nostri, fabellæ voluptatem habent. At egressiones, & nihil ad rem pertinentium quasi inculcationes, ab historia alienæ sunt. De quo equidem aliter sentio, neque in hoc, neque vllo in genere eruditionem, intelligentiam, doctrinam quasi in angustum cogendam, vt non liceat euagari & excurrere, si libeat, longius. Immo vel solus hic fructus est ingenii & industriæ studiorum, vt veluti ostentatione iactantiáque sui gloriam laudémque petat. Auferat in his mihi aliquis ista: incorruptam, sanctam, castam, vt virginem, debere esse historiam. Non corrumpunt enim, non violant hæc illam: sed exornant, vt aurum & gemmæ pudicissimarum quoque corpora, purissima illa quidem. Nã vt malæ & profligati pudoris fœminæ insigniorem reddunt comptu turpitudinem suam: ita, quamuis varia copiosáque sit quasi emblematis quibusdam, summa historiæ falsa & commentitia, meritò in sua hæc infamia quasi superba improbetur. Itaque non inornatam, non nudam, non contractam, sed splendidã, vestitam, explicatam (dummodo integram, &, vt ita dicam, probam & incorruptam) decet esse historiam. Cuius fidem omnem nónne in temporũ indicatione, in nominum commemoratione, in rerum tam bello quàm pace à quibusque susceptarum atque gestarum certa enarratione, in occasionum cõsiliorúmque prudenti persecutione omnes positam esse sentiunt? Quæ vniuersa nostrum autorem existimo & custodisse diligenter, & præstitisse præclarè. Quæ enim tempora indicauit falso, quæue confudit? Quorum hominum locorúmve nomina posuit perperam? Res autem ab iis gestas quos complexus fuit narratione sua, accuratè illas quidem retulisse non dubitarim asseuerare: certò autem & verè quoque, libenter equidem crediderim, quanquam ab aliquibus assensio quodammodo refugiat. In consiliis profectò & occasionibus recensendis qui circumspectionem & prudentiam requirit maiorem, nimiùm is quidem esse fastidiosus mihi videtur. Ad hæc, si, vt in tabula magni & memorabilis argumẽti, adiuncta sunt veluti πάρεργον, quibus vndique illa insignis & conspicua reddatur, cuius quæso vel rationis vel sapientiæ, ne dicam incogitantiæ & stultitiæ, fuerit reprehendere? Quum autem historia non solùm delectationem cognitionis, sed instructionem etiam animorum continere debeat, vt & voluptatem & vtilitatẽ afferat legentibus: si his ipsis quæ vt fabulosa notantur, etiã monita vtilia atque salutaria multa insunt, quis iã eos non modò qui vituperent, sed qui laudẽt, iniquius ferre omnino possit? Fuit Cãdaules rex Lydorũ: nemo, vt opinor, negare audet. Hoc tẽpore in aliã familiam translatũ fuit regnũ Lydiæ. an quisquam

Euterpe.

Clione.

falsò hoc proditum dicit? Cur igitur illa iam culpant de satellite coacto aspicere nudam reginam? Quæ si, quod haud scio annon sint, confecta essent, quanti multis de causis fieri mererentur? Nónne illam peruersionem animorũ, quæ ita mirabiliter, vt diuinitus effici videatur, sæpe vrgentibus fatalibus casibus animaduertitur, demonstrant? Quàm speciosis & bonis sententiis illustris est narratio? Idem & in aliis multis poteram, sine vllo exquisitionis labore, ostendere.

Clione. Expugnari præter omnium metum & opinionem Sardis oportuit. Sit iam illud de puero nato cum capite leonino falsum, (quod fortasse minimè est) quàm pulchrum hoc? quòd non circum ille vrbem totam latus fuit: quod si factum fuisset, capi secundum responsum diuinorũ vrbs non posset. Sint sanè illa Scytharum dona fictitia: quid incommoditatis tamen habet, vel quid potius pulchritudinis & bonitatis non habet cùm enarratio tum interpretatio, elegans, festiua, acuta? Sed quare ego prauitate quadam animi, non vera esse potius, id

Polymnia. est, ita audita cognitáque autori, putem? Eadem & de Xerxis somnio, de regibus

Calliope. Macedonum, déque aliis similibus dici possint. Quapropter, quod ad crimẽ hoc vanitatis attinet, prorsus in nostro autore turpitudinem illam & mendaciorum maculas detersas esse confido. Neque possum satis animo constituere meo, quî factum esse existimem, vt à veteribus quoque illud in hunc conferretur. Nisi vnus fortasse aliquis plures in errorem induxit, aut inuidia odiúmve, vel (vt mollius dicam) animi certa quædam destinatáque inductio quosdã ad huiuscemodi calumnias impulit. Sed hæc velle exquirere omittamus.

NVNC AD aliam maiore studio susceptam & grauius atque inimicius factã accusationem veniendum, quam intendit huic vir magnæ doctrinæ & sapientiæ laude clarus, Plutarchus Chæronensis, qui nostrum autorẽ acerbissimè postulauit & conuincere conatus est malignitatis, edito libello, cui præscripsit περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας. Contra quæ, etsi singularis est viri autoritas & celebris eruditio, cõcedi tamen nobis oportere puto, vt pro Herodoto dicere liceat: si illi permittitur, contra non minus se, quàm nobis ipse est, antiquiorẽ Herodotum scriptio, atque aliquanto certè præstantiorẽ multis nominibus virtutũ. Ipse quidem Plutarchus quo paratior venit ad maledicendum Herodoto, & in eo copiosus fuit ac vehemens, hoc minus læsisse illum putari debet. Quis est verò qui non laudatissima quoque conuiciis impetere posse videatur, quum Zoilos & Xenophanes suos habuerit Homerus? Quid autem verbis conquirere & comprehendere homini nõ infanti neque obtuso difficile? Et dicit hoc egregiè AEneas ad Achillem,

Iliad. v. *Multa licet memoret conuitia vterque vicissim,*
Quæ neque centenis remis instructa carina
Perferat. ipsa etenim facilis verbisque redundans,
Sermones variis hinc lingua reuoluit & illinc:
Quisque & fortè alii quod dixerit, audiet ipse.

Vt autem contra ea quæ quisque improbet dicere rectè possit, ita quomodo dicat diligenter considerandum: nequid vel inscitè vel etiã malignè improbare videatur. Nam horum vtrumcunque deprehensum & notatum contradictionem omnem infirmat: ita quidem sæpenumero, nemo vt responsione magnopere dignam arbitretur. De quo & elegantissimis versibus & luculento sensu cõpositum epigramma Græcum Eueni veteris poetæ fertur: quod nos quondam Latinum fecimus vt sequitur,

Est multis pariter mos omnia dicere contra,
Sed non & similis dicere recta labor.
His sat erit verbum me commemorasse vetustum:
Hæc mihi quum placeant, tu licet illa probes.

Plutarchus autem minimè cauit ne insimulando malignitatis alterum, malignitatem ipse quandam singularem suam proderet. Nam quũ collegisset quasi intimos sensus & reconditam voluntatem prauitatis malignorum, ad illa à se proposita postea, vt pueri à magistris secundum capita quædam traditas materias deducere iubentur, sic accusationem suam applicauit, in autorem hunc (vt ego quidem iudico) illa conferens alienæ malignitatis crimina. Ac ne dissimulauit ipse quidẽ neque texit causã iræ ac odii sui: nã suam ciuitatẽ, id est Bœotos,

ignominia affectos, & infamatos (vt ait) immeritò, grauiter fert & doléter. Hinc igitur illæ lacrymæ, hinc illa indignatio. Statim igitur quid autoritatis in tali criminatione sit, quam non veritatis sed vltionis cupiditas expresserit, apparet, vt illius quasi filum sequentes, refellere quæ congessit singula nihil sit necesse. Sed ad quædam tamen aliquid dicamus.

Quòd verò huic incipiens, suauitatem orationis, qua iucundè commouerentur legentes, exprobrat, ad id nihil aliud respondendum censeo, quàm quod Alexander Hectori fratri, qui sibi in iurgio formositatem obiecisset, Οὐ τοι δόσις ἐλπὶ ἔοικυῖα δόωρα. Sed malignitatem omnem vndique ita colligit: Primùm de vsu nominum asperiore, déque verbis durioribus, in copia molliorum & leniorum. Deinde, si extra historiæ seriem alicuius vitia, vel si in hac laudes iejunius commemorentur. Præterea, quum plurium fortè sermones referantur, assentiri deterioribus. omnino enim coniecturas sequi ad peiora, esse malitiosi & infensi animi. Postremò, laudis adiectione veluti condire vituperationem. esse enim simplicitatis hanc simulationem pessimam. Quid ad hæc ergo dicemus? profectò non reperit in Herodoto ista Plutarchus, sed animo suo conquisita in illum intulit. Quare enim vsum nominum verborúmque in hoc autore non probat? qui quidem (vt existimo) vsus est diserta & accurata oratione ætatis suæ, quam à posterioris seculi forma differre nos quoque intelligere possumus. Quid autem causæ fuerit cur non potius illa verè & simpliciter, quàm mendaciter & inuidè, dici sentiamus? Egregium est quod conquerenti Lasthenis factioni, (quorum scelere prodita fuerat Olynthus) contumeliosè à Macedonibus se nefarios proditores appellari, respõdisse Philippum regem accepimus, *Macedonas esse indoctam nationem ac inciuilem, soleréque ficum nominare ficum, & ligonem ligonem.* Quid autem offendit (obsecro) Plutarchũ, quòd Herodotus protulit asperius quædam, ac non molliuit appellationibus? Visum enim scilicet illi fuit id dicere quod esset. nam de coniecturis sequendis déque laude & vituperatione vniuersa hoc licebit vnum iterum atque iterum respondere: de suo illum iudicio historiam susceptam exposuisse: neque rectè facere eum qui ingenii sui vires in alieno opere explicare velit, præsertim ad infamiam autoris. Ego, vt quicque retulit, sic sensisse, audiisse, comperisse existimo. Et cur non in hac potius persuasione perseuerem quàm illam inducam maleuolentiæ, peruersitatis, virulentiæ? Quia enim contumelia afficit diuina & humana, sacra & profana: Si vera sunt, quæ est contumelia? (rectè enim ille in comœdia negat se maledicere, quum, quæ vera sint, dicat) sin falsa, ostendatur falsitas. Sed quomodo ostendit? ratiunculis quibusdam & conclusiunculis leuissimis. Quod quasi ipse sentiret, ne hoc quidem agere se ait, vt mendacii, sed vt malignitatis reum peragat Herodotum. Hanc igitur defendamus, si possumus. Ac laudationibus illis minutis & tenuibus (vt vult Plutarchus) quot possunt opponi præclarè, & pleno ore (vt dicitur) enuntiatæ? Quale enim hoc? *Omnium quos scimus hominum primi Athenienses cursu illati in hostes sunt: omnium primi sustinuere vestitus Medici & hoc ornatorum aspectum: ad illud autem vsque tempus nomen quoque Medorum terribile fuerat.* Addantur his quæ de Cynægiro scripsit. Ac nequis Athenienses tantùm laudatos benignius credat, (in quo nescio quam suspicionẽ corruptæ largitionibus voluntatis mouet Plutarchus, temerè quidem, vt videtur, neque ipse quicquam explanat) quid? parcéne Lacedæmonios laudauit his verbis? *Sunt Lacedæmonij in certaminibus singularibus haud vllis aliis inferiores: in acie verò omnium mortalium præstantissimi.* Quid? horum ciues Sperthiam & Bulin parúmne prædicatione sua ornauit? Sed hæc innumerabilia sunt. Atque in nomen sophistæ etiam inuehitur quasi probrosum: quũ profectò eos qui veluti opifices quidam essent sapientiæ, & artem quandam facerent illius, sophistas, vt citharistas & grãmatistas, vocatos, & postea vitio hominum, (vt in aliis pluribus euenit) nomen quoque malè audiisse constet. Nam quòd exagitat præclaram sententiam de instabili & incerta fortuna rerum humanarum, quam Herodotus Soloni attribuerit (cui quidem similes & alibi leguntur) nimiæ sapientiæ & pietati hominis concedatur: qui veritus sit, ne si ita de deo loquamur, vt humanus intellectus quæ dicũtur percipere possit, parum pii esse videamur. Cur ergo deo oculos, manus, pedes, aures attribuimus? cur

Eratone, pag. 424.

Polymnia, pag. 474.

Pol. pag. 474.

Hoc nomine vsus est Herod. in Clione, pag. 12.

dicimus Deum irasci? cur vlcisci? etiam vereri profectò, tentare, pœnitere, lætari, dolere. πόρρω δὲ λύπης καὶ χαρᾶς ἵδρυται τὸ θεῖον. sine quibus illa ne intelligi quidem possunt. Quid Xenophon? (quo nemo fuit numinis colentior, nemo obseruantior, nemo impietatis erga Deum acrior hostis) nónne eandem sententiam ponere non dubitauit in præclaro illo opere suo historiæ rerum Græcarũ? sic enim ait, καὶ ὁ θεὸς ᾖ, ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοῖς μὲν μικροῖς μεγάλοις ποιῶν, τοῖς δὲ μεγάλοις μικροῖς. Hæc igitur sacrilega est in Herodoto sententia, quia secundum hominum intelligẽtiam φθονερὸν dixit esse τὸ θεῖον. Sed hæc quàm sint futilia quis non videt? Omissam autem illam retis fabulam & Pittaci pugnam ferat æquo animo Plutarchus: seque hoc consoletur, quòd, vt ait, tot alias exposuerit non magis profectò fabulosas. Sed prætereunda sunt certè aliqua, indigna quæ refutentur. Crœsi quidem annon satis clarè memorat eruditionem, & doctrinam fortunæ aduersæ? cui τὰ παθήματα μαθήματα ἐγένετο. Neque Xenophõ sapiẽtissimus vir dubitauit similiter post amissum regnum prudentiorem Crœsum producere. Ad alias argumẽtationes illius de Ephesiis, Colophoniis, Chiis: vbi quàm leui vtitur ratione, quòd Lampsacenus Charõ, antiquior ille quidem Herodoto, quædam non scripserit. Quasi nihil oportuerit narrare Herodotum nisi quod in literas iam esset relatum. Quod dictu est perquam ridiculum: præsertim quum ipse profiteatur, eorum quæ alii non comprehenderint, mentionẽ facere decreuisse. Sed cùm de illis, tum de Samiis, Corinthiis, Lacedæmoniis, de Isagora, Aristogitone, Athenienſibus, Platæensibus, quæ disputat, patiamur sanè illum vincere. Quis enim, qui aduertere animum paulum modò voluerit, non perspecturus facilè est victoriæ istius præclarum successum?

Hellenicων libro 5.

Eratone.

Venio igitur ad plenã lunam: de qua ingenuè fateor non intelligere me quæ à Plutarcho disputantur. Herodoti luculentissima narratio, quum nemini non sit cuidens. Dicit enim, *negasse Lacedæmonios, posse contra legem ante plenam lunã in expeditionem sese proficisci, & remansisse in patria dum lunæ orbis compleretur: ac postea profectos, ita accelerasse vt tertio die in Atticam Lacedæmone peruenirent.* Hæccine narratio illam merebatur tragicam acclamationem, hunc autorem, cælum ipsum, dierum rationem, omnes res confundere? Nam de lege, déque prælii die, sua fide affirmante vtroque, venia (vt opinor) dabitur ei qui fidem Herodoti pluris sibi faciendam quàm Plutarchi, & illum potius quàm hunc sibi esse sequendum putauerit. De Phidippide etiam obscura est insectatio: & erat hic locus in nostro libro corruptior.

Reliqua sunt calumniis manifestis referta, & vbique conspersa nigro sale, & atrocibus quidem illis sed infirmis criminibus referta. Sanè Thebanos, vt ciuitatem suam, (notum enim, fuisse hunc Chæronensem Bœotum) exquisita & per accurata defensione propugnauit, & in hac parte admodum vexauit autorem nostrum. In quo quidem ignoscendum est dolori ipsius, sed reprehendenda profectò impatientia & ira. Quàm enim molestè fert & indignè læsos oratione ab Herodoto suos? Hoc igitur (vt apparet) vlcus tãgi noluit, neque potuit ferre. Sed mendacii crimine Herodotum (vt opinor) facilè liberat non modò fama illis temporibus longè latéque vagata, sed conseruata etiam ad posteritatem, proditionis Thebanorum: de qua & Demosthenes argumentum duxit leuitatis & infidelitatis illius ciuitatis: & illud in sermonibus hominum semper permansit, decimam à Thebanis Apollini persolui oportere. Cuius mentionem à Xenophõte scimus semel atque iterum fieri. Quum enim communi decreto statuissent Græciæ ciuitates, quæ aduersum barbaros consenserant, ab iis qui nulla necessitate coacti Persæ se subiecissent, Delphico Apollini bello confecto decimã ẽxigi debere, Thebani quidem potentia sua restitere decreto: sed quòd illo tenerentur, fama memoriáque hominum constantissimè perdurauit.

Philippica 2.

Hell. 5.

Decretum fœderis extat in Polymnia.

Præterea quamuis malitiosum & prauum Plutarchus faciat Herodotum, nõ stultum tamen fuisse neque hebetem confitetur. Quid autem incogitantius fieri potuisset, & in summa audacia amẽtius, quàm ea affirmare atque tradere, quæ, si falsa essent, non modò paulo antè defunctorum dictis atque relationibus, sed memoriæ, viuorum propemodum, testimonio refutari atque redargui possent? Et ille cum tam impudente mendacio, cum tam inconsentanea expositione, cum narratione tam diffidente, in celeberrimum frequentissimúmque totius

Græciæ conuentum (ita enim accepimus) venire, & illa vanissima atque leuissima scripta, plena maleuolentiæ & obtrectationis, reclamantibus diuinorum & humanorum monumentorum inscriptionibus, recitare non dubitaret? Nimis ineptum & friuolum facis autorem, contra tuam quoque existimationem. Non audiuissent ac potius exibilassent, vel malè etiam multatum illo tãto theatro eiecissent eum, qui planè ad irridendum & eludendum auditores, quíque in communi Græciæ solenníque cœtu ad nomen Græcum proscindendum lacerandúmque adesset. De consilio autem & facto Leonidæ retinendi Thebanos etsi astutè disserit, nemini tamen non plurima in mentem venire arbitror quibus hoc etiam loco defendi possit narratio. Adduxerat inuitos, sed sic vt à ciuitate delectos: ergo non modò illius, sed suorum quoque metus hos continuit. Dimisit alios, quos minus alacres in aperto esse discrimine videbat. illis enim parcendum decreuerat. Quomodo voluit autem vel potuit omnino quadringentos retinere, quum trecentos solùm haberet ipse secum? Primùm voluisse Leonidam perdere istos Thebanos dixerat: neque non plures quàm trecenti cũ illo fuere. Nam præter Thespienses, etsi non dicitur, cum trecentis tamen Spartanis sequutos alios plures ditionis ipsorum intelligere debemus. Ita enim fieri solitum scimus, vt Spartani nequaquam veluti solitarii, sed quodã satellitio suorum stipati in expeditionem proficiscerentur, quum singuli interdum ad septenos adducerent eorum quos εἴλωτας vocarunt. Sed quid facerent? aut in illis angustiis quid experirentur tutius quàm quod retulit Herodotus? Neque aliud tẽpus omnino videtur fuisse vel defectionis, vel fugæ, vel transitionis, quàm quod memorauit Herodotus. Sed in tanto tumultu quo pacto exaudiri potuit imploratio? Et interfectos enim scribit nonnullos, & vel de gestu intellectum fuit supplices hos esse. Notas quidem cur impudentissimè confingere voluerit, causam equidem nullam reperio. Accusat paulo pòst asperitatem vocabuli, quòd de fuga consuluisse dixerit Græcos. Nimis est seuerus noster Aristarchus. Atque etiam illud non tulerit credo, quòd rex regum censet aufugiendum de Troia. non enim (vt opinor) mollius est φεύγωμεν, quàm δρησμὸν βουλεύεσθαι. Quid verò de Naxiis & Themistocle dicemus? Scilicet in metu tanti belli, & tempestate barbaricæ classis ingruente, incredibile fuerit, insulanos homines non ad eos proficisci voluisse quibus nemo non interitum aut seruitutem impendẽre existimaret. Themistocli verò indecorum aut turpe fuerit, adiutum ipsum alterius consilio, non solùm omnia commẽtum fuisse: at Agamemnonem, non vnum aut alterum, sed decem συμφεράδμονας optare non puduit. Nam in Artemisia quòd facetias consumit suas, quibus nequaquam abundat, fecisse videtur incogitantius.

Calliope.

In iis quæ sequuntur, quòd non modò quid perperam scripserit, sed quæ scribere etiam debuerit Herodotus, docere vult, sit hoc & ipsum præclaræ & singularis sapientiæ Plutarchi. Cætera inuoluta suspicionibus, & alienarum rerum mentionibus confusa, & fallacibus complexionibus intricata, & anxietate quadam mirifica accusationis sese ipsa infirmãtia, vel relinquamus sanè, vel ad priora remittamus. Ad omnia enim fermè responderi dicíque idem videtur posse: insaniam esse & furorem, non peruersitatem, neque fraudulentiam, ea commemorare, quæ quum primùm cognita fuissent, hominum scientia reprobarentur, à posterioribus autem inter se diffidere & cõtraria esse facilè perspicerentur. Etsi autem homines docti ac ingeniosi non difficulter reperiunt quomodo aliquid dicendo euertere odiosúmque reddere aut suspectum possint, tanta est tamen vis veritatis, vt nescio quo pacto, quanuis oppressa & obscurata, illa plerunque tamen resistat atque eluceat contra dolos & versutiam. Quapropter non quid conquisierit ad insectationem Herodoti Plutarchus, neque conuitia quæ illi facit nimis cupidè, neque studium exagitandi autorem antiquissimum, sed rem ipsam spectabimus. Ipsi autem Plutarcho hoc dicimus,

Iliad. 1.

--- σὺ μὲν οὐ καλὰ ταῦτ' ἀγορεύεις.
Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τόνδε νοῆσαι.
Εἰ δ' ἐτεὸν δὴ τῶνδε ἀπ' ἀστυδῆς ἀγορεύεις,
Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεὸς φρένας ὤλεσεν αὐτός.

Sic enim videtur non ille quidem quæ senserit ipse, in hoc libello disseruisse, sed

vel aliorum voluntati assentatus esse: vel quid in mala causa posset, ostendere voluisse. Quòd si de animi sui iudicio & inductione illa ad talem modum disputauit, profectò in hac parte recessit à se ipse. Non enim aliter existimo quàm fuisse Plutarchum, virum non modò eruditum & sapientem, sed etiam bonum, quam famam, præsertim probitatis, vt tueretur, minus curasse illum apparet in proposito accusationis huius. Sed finem faciamus. non enim iucunda nobis fuit quasi contentio & rixa cum tanto viro, quam tamen vt necessariam, omittere non potuimus, & in officii (vt rati sumus) custodia, & in studio nomini bonitatíque autoris excellentissimi debito.

Thucyd. lib. 1, κτῆμά τε ἐς αἰεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς παραχρῆμα ξύγκειται.

OBIICITVR autem & hoc nobis, quod quidã voluntà Thucydide contra Herodotum dici, de fabulosis narrationibus & historiis confictis ad auditorũ voluptatem, *quæ, quum delectatione tantummodo afficerent audientes, in præsentia quidem iuuarent, sed diuturnum fructum non haberent.* Ego verò non magis in Herodotum hæc conferri posse puto, quàm in quemlibet priorum de scriptoribus historiarum. Et (vt verum fatear) illas planè priscas expositiones antiquissimarum rerum oratione & verbis ad venustatem, & iucũditate quadam animos perfundendum, compositas (quales potissimùm Pherecydis Syrii fuisse accepimus) grauissimum autorem existimo veritati rerum gestarum non oportere præferri censuisse: ac hilaritatem historiæ cedere seueritati, neque suauitatis cuiusdam lenitatem, constantiæ & dignitati narrationis anteponi voluisse. Sed de hoc quisque, vt lubuerit, ita statuat atque sentiat. Nos autem hoc teneamus: nõ modò propter sermonis elegantiam, & illam cùm ab aliis tum Cicerone laudatam dulcedinem, & quasi amœnitatem quandam, diligendum hunc autorem, & in manibus semper habẽdum esse: sed propter rerum cognitionem maximarum, propter maximè ad vitam vtilium sententiarum copiam, ob plurima certò, accuratè, prudenter, honestè dicta, magnifaciendum nobis, vel in suo potius genere anteponendum vniuersis. Nota sunt ex Latinis Ciceronis & Quintiliani elogia præclarissima huius autoris. Græcorum autem quæ opinio de his libris fuerit, satis indicat inscriptio nominum Musarum, quibus omnem sapientiam & doctrinam & ingenii præstãtiam, antiquitatem significasse notum est. Et quicunque meminere ipsius, honoris & laudis præfationem semper vsurpasse reperiuntur. Quas ob res neque me pigere operæ positæ in hoc autore debere puto, neque non hortandi mihi videntur omnes, vt studio singulari in hoc autore versari, & illum præcipuo amore cõplecti velint. Nam & mihi fructuosam fuisse lectionem huius videor sentire, & aliis item futuram esse confido. Visum autem, *&c.*

DE HERODOTO, EX EODEM.

HERODOTI patrem fuisse Lyxem & Dryo matrem perhibent, patria Halicarnassensem: quod præscriptum nunc etiam in historia illius legitur. Parentes in sua ciuitate bono loco natos tradunt, ipsúmque fratrem habuisse Theodorum nomine. Quum autem teneretur Halicarnassus à Lygdamide tyranno, nepote Artemisiæ reginæ Cariæ, fecessit Herodotus in Samum insulam: atque ibi lingua Ionica historiam magna cum cura composuit, relatam in libros nouem: quam quum in frequenti Græciæ conuentu Olympiorum recitauisset, sic placuit vniuersis vt ita audirent quasi Musas loquentes: ideóque libris qui nouem (vt diximus) essent, Musarum nouem indidere nomina. Quum reuersus in patriam autor fuisset ciuibus suis tyranni expellendi, successit quidem res, sed inuidia maxima Herodotum excepit. Ita enim fieri solet vt periculorum metum parta securitate obtrectationes ferè sequantur. Cedendum igitur, relinquendos ingratos ciues ratus, quum Atheniensium tum colonia in Thurios Italiæ populos deduceretur, sua sponte illis se colonis socium addidit: & ibi finiuit vitam suam: sepultúsque fertur in foro. etsi quidam Pellæ mortuum fuisse tradidere. Ipse facit mentionem λόγων Ἀσσυρίων & λόγων Λιβυκῶν, quos cõscripserit: de quibus tamen hæc mẽtio solummodo restat. Herodotum, scribunt, quũ recitaret in Olympiis (vt suprà retulimus) historias suas, audiuisse Thucydidẽ qui adhuc ætate puer esset: quúmque Thucydides tum quasi diuinitus commotus lacrymas profudisset, animaduertisse hoc Herodotũ, & gratulatũ fuisse patriipsius Oloro:

Lucian Herodoto, vel Ectione.

Clione. Euterpe.

hortatúmque vt erudiendum curaret filium diligenter: gliscere enim in animo illius cupiditatem bonarum artium atque disciplinarum. De Herodoto Græcũ epigramma fertur, quo memoratur & illa inuidiæ fuga & discessio in Thurios,

Ἡρόδοτον Λυξέω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἱστορίης πρύτανιν,
Δωρέων πάτρης βλαστόντ' ἄπο. τοῦ δ' ἀσώλητον
Μᾶλμον ὑπεκστρεφυγὼν, θούριον ἔσχε πάτρῃ.

Extat apud Stephanum: sed magis integrum in scholiis Nebularum Aristoph.

quod nos ita aliquando conuertimus,

Terra, satum Herodotum Lyxe, tegit ista sepultum,
Qui priscæ Ionicæ laudem habet historiæ.
Dorica produxit tellus hunc: vnde fugatus
Inuidia, hac patria Thuride sedit humo.

Ex eo factum est vt aliqui præscriptionem Halicarnassensis mutarent in Thurii: quod & Plutarchus annotauit in libello De exilio. Reperio relatum hunc in olympiadem LXXVII, & LXXXIIII. cum quo non dissentit quod traditur, floruisse Thucydidem olympiade LXXXVII, & olympiade LXXXVIII mortuum Periclem Xanthippi filium, cuius Herodotus meminit. Plinius vbi de ebeno disserit, Herodotum scribit Thuriis condidisse historiam anno ab v. c. trecentesimodecimo. Quod & ipsum cum numero LXXXVII olympiados consentit, quo aliqui floruisse Herodotum tradidere: quum acceperimus Romam conditam esse circiter olympiada VI. Sanè cum Hellanico vixisse fuisséque apud Archelaum, traditum est: quod tempus & EVripidis poetæ fuit, quem genitum accepimus eo die quo Persæ fuere à Græcis fusi. Pherecydes & Hecatæus diu ante illum historias & fabulas componere primi oratione soluta cœpere. Fuit & Xanthus quidam scriptor Lydus, quem in Lydorum historia sequutum Herodotum putant. Fuit & Charon Lampsacenus paulo hoc superior, qui & ipse bellum Persicum descripsit. Sed & Hellanicus suas historias ante Herodotum edidit, quas ipse se legisse significat. Fuit hoc nomine Olophyxius Thrax, qui de nymphis & sacris scripsit: & alius, medicus.

Eratone.

DE DIALECTO IONICA, EX EODEM.

ORATIO Herodoti elegans est, & Ionicæ linguæ propria quadam facilitate, sine omnibus veluti anfractibus, defluens. Dialectus autem (id est peculiare orationis genus) Ionum cum Attica lingua magnam habet communitatem. Nã & hæc quodam tempore appellatio Atheniensium, & Ionicæ omnes coloniæ Atheniensium fuere. In quibus accidit vt sonus vocis & forma sermonis in alieno scilicet solo Asiæ atque insularum mutaretur. Traditum autem est, appellatos primùm Cranaos incolas Atticæ, quum Pelasgi adhuc Græciam tenerent: regnãte deinde Cecrope, Cecropidas. Cui quum successisset Erechtheus, tum illis fuisse inditum nomen Atheniensium: ac mox ab Ione ductore, Ionum. Hic fuit Xuthi, vel Apollinis (vt poetæ) filius, susceptus ex Creusa Erechthei filia: & AEgiali ac Helices regnum tenuit. Cuius gens postea à Dorienſibus pulsi, ab Atheniensibus in ciuitatem recepti fuere.

Pausan. Achaicis.

Varietates in Ionica lingua hæ ferè annotantur. A in η mutatur, nisi Doricum fuerit α. αι mutatur in η. Mutatur & ε in η, diuisa diphthõgo, itémque in genitiuis nominum ους. οῦν mutatum est ex οεῦ. Crassæ mutantur in tenues. Attica mutatio est α in ε. Vsurpant Iones & ε cum ο, in genitiuis nominum ις, vbi Attici ω ponunt: quum ιος quoque communis sit & Ionica flexio. Vertunt π in κ. Item αυ in ου. itaque hæc diphthongus, Ionica vocatur. Pro ω accusatiuo faciunt ουν. Duo σ in ξ mutant. Metaplasmus οι, in εις, Ionicus est. similiter & aliæ quædam suæ huius dialecti formæ sunt. Est & mutatio η in α. Mutant ου in ου. item ε in α. Addunt Iones finali σ, literam ι, & in verbis, σι. Syllabam ῶ circumflexam, εω faciũt. Interdum & non circumflexum ου primæ declinationis, εω faciunt. Vocabulis initialibus τ præponunt. ο & ε producunt, addita υ & ι. Tertiæ declinationis genitiuum in οιο, de ος, proferunt. ω faciunt ωϊ. Geminant consonãtes, vt ασ, σσ, πσ. Inserunt ε, item σ. nam θα primæ personæ pluralis, θα, & θον dualis, θον faciunt. Inserunt α in patronymicis. Iones integris & incontractis verbis nominibúsque & participiis aduerbiísque, omnibus denique orationis partibus vtuntur. Mutant λω in εα. Augmenta præteritorum & aliarum dictionum initia abiiciunt. T nominum in ας in declinatione elidunt.

Vtuntur reduplicatione. Vtuntur & transpositione tam literarum quàm syllabarum. Abiiciunt ι de diphthongo ϙ. Initiales literas abiiciunt. Ex ι faciunt ι longum. Suas habent tertias personas plurales præteriti perfecti passiui, posita litera α ante ν finale, vt & in aliis. Infinitiua per syllabam με producunt. Sũt & contractiones & synalœphæ Ionum: sunt & apocopæ.

Horum exempla promiscuè subnotauimus, & aliis quibusdam proprietatibus dialecti Ionicæ indicatis. Ἡροδότου Ἁλικαρναασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε, pro Ἁλικαρναασσέως ἱστορίας ἀπόδειξις. ‖ Θουμασιά, pro θαυμασιά. ‖ Ἰουῦ τοῦ Ἰνάχου, pro Ἰοῦ. ‖ Πλοῦνας, pro πλέονας. ‖ Ἀπ' ἧς, pro ἀφ' ἧς. Ἀπελόμενοι, pro ἀφελόμενοι. & Ἀξιαπηγητότατα, pro ἀξιαφηγητότατα. ‖ Διαπεπραγμένοις καὶ τὰ ἄλλα τοῦ εἵνεκεν, pro διαπεπραγμένοις καὶ τὰ ἄλλα ὧν ἕνεκα. ‖ Ἐγεγόνεε, pro ἐγεγόνει. Ἡδέε, pro ἥδει. ‖ Δεσπότεα, pro δεσπότου. ‖ Μίδης, pro Μίδας. ‖ Θεόνου βασιληΐον, pro βασίλειον. ‖ Ἐρέμνυαι, pro ἐρέναι. ‖ Ἐπεκρέπεον, pro ἐπεκρέπουν. ‖ Κυείω τοῦ ἡμερέων, pro κυείαν τῆς ἡμερῶν. ‖ Κιθῶνας, pro χιτῶνας. ‖ Ἐπὶ νόον ποιέουσι, pro ἐπὶ νοῦν ποιοῦσι. ‖ Περέπτε, pro περιεῖπε. ‖ Ἱεὸν, pro ἱερόν. Ὁρτὴ, pro ἑορτή. Κεῖνος, pro ἐκεῖνος. ‖ Ἐὼν, ἐοῦσα, pro ὢν, οὖσα. ‖ Κεχωρίδαται, pro κεχωρισμένοι εἰσί. ‖ Ἐτετάχατο, pro τεταγμένοι ἦσαν. ‖ Τὠρχαῖον, αὐθέωπε, ὦναξ, ὠνὴρ, ἄτερος, τὠνθρώπου, pro τὸ ἀρχαῖον, ὦ αὐθέωπε, ὦ ἄναξ, ὁ αὐνὴρ, ὁ ἕτερος, τὸ αὐθρώπου. quæ Attica synalœpha & in aliis reperiũtur: vt θατέρου. τὠλλο. ὕθρεος, πόλιος, pro ὕθρεως, πόλεως. ‖ Ἐγχειριδίοισι pro ἐγχειριδίοις. ‖ Ἐπεαὶ, ἀδελφεὸς, pro ἐπεὶν, ἀδελφός. ‖ Τοὔνομα, μουῦος, ξεῖνος, pro τὸ ὄνομα, μόνος, ξένος. ‖ Ποιοῦσι, pro ποιοῦσι. ἐὰν καίδν, pro ἐὰν καίωμεν. ‖ Μέαθος, θάμνειν, pro μέγεθος, τέμνειν. ‖ Ὀπέωνες, pro ὀπώνες. ‖ Ὀρέων, pro ὀρῶν. ‖ ἀθθμεώμενοι, pro ἀθθμούμενοι. ‖ χρεώμενων, pro χρωμένων. ‖ Κιωὴν, pro κυνῆ. αὐθεωπήϊη, pro αὐθρωπῆ. ‖ Τυφὼ, ἄθω, pro τυφὼν, ἄθων. quod planè Atticum est. ‖ Πλοῦν, pro πλέον. ‖ Περοσδέκεο, pro προσδέχου. ‖ Σῖρα, pro ἐῶρα. ‖ Διξὰς τριξὰ, pro διχᾶ, τριχᾶ. ‖ Αὖ τόπιεω, pro αὐτόπου. ‖ Ἐν τῆσι ἀμαξῆσι, pro ἐν ταῖς ἁμάξαις. ac concursum omnino vocalium Iones amant. ‖ Ἄδρησα, pro ἄδρασα, quæ non solerent aufugere. ‖ Ἐπιβατέων, pro ἐπιβατῶν. ‖ Ὁκόσον, ὄκου, κότε, pro ὁπόσον, ὅπου, πότε. ‖ Βουβάλιες, ὄφιες, pro βουβάλεις & ὄφεις. ‖ Ἐστωθέντες, pro ἑστωθέντες: & ἔστονες, pro ἥστονες. ‖ Ἀδαέες, pro ἀδαεῖς. ‖ Οἴκασι, pro ἐοίκασι. ‖ Κέρεα & γέρεα, pro κέρα & γέρα, contracto de κέραα, elisio τ. ‖ Ἐτελάδατο, ἐταλεμένοι ἦσαν. ‖ Κατεγράφατο, κατεγραμμένοι ἦσαν. ‖ Τεῶμα, pro θαῦμα, omisso υ. nisi magis est à verbo Ionico factũ quod τεώειν illi dicunt. id est, πτεώσκειν. ‖ Apud Homerum Ἐείκρες, pro ἐείκεσι positum volunt: Ἐρυσάρματες ἵπποι. Herodotus Αὖτοκέλεες pro αὐτοκέλευστοι. Contrà μάρτυρσι & φύλακοι, Iones, pro μάρτυρες & φύλακες. ‖ Ὄψεαι, pro ὄψῃ. quod Atticis est ὄψει. ‖ Ἀπικοίατο, pro ἀφίκοιντο. ‖ Ὁρμέατο, pro ὥρμηντο. ‖ Μωασέων, pro Μηνασῶν. Λᾶξις, pro λῆξις. ‖ Οὗ in οιο solutio, & θα, ac θον, ποιητικώτερον videtur. ‖ Υἱπερῴϊον, λῴϊον, pro ὑπερῷον, λῷον. ‖ Κεαδίη, pro καρδία. κεατερὸς, pro καρτερός: vt Homero Κεάπαθος, pro Καράπαθος. ‖ Reduplicationes sunt Homericæ, Τετύκοντο, ὀκλέλαθον, τετιγών. ‖ Herodotus Ἀραιρημένοι dixit pro ἠρημένοι. ‖ Ἐνθεῦτεν, pro ἐντεῦθεν. ‖ Ἀποθανέμμενοι, pro ἀποθανούμενοι. ‖ Duplicationes consonantium Ionicæ illæ quidem esse perhibentur, sed sunt poeticæ, vt Ὅσσον φέρτερος εἰμι. Ὅππι τοι ἐν μεγάροισι. Ὅππότ' αὐὴρ ἐθέλει.

EX EODEM.

Ionicus est & articuli pleonasmus. vt, Τοὺς μὲν αὐασήσειεν, ὁ δ' Ἀτρείδην ἐναρέξοι, pro ἐναρίξοι δέ. in quibus ὁ pronomen esse volunt, & significare αὐτὸς, Ionicè. Polymnia, εἰ μέν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῷ μὲν ἔλεγε οὐδὲν, ὁ δὲ τὰ ἀτυχέστατα ἐκλεγόμενος, siquid inerat quod fraudi esset barbaro, eorum nihil memorabat, sed eligens maximè fausta.

Est autem & aliorũ pronominũ hic vsus, εἰ ἦ πῶπα ὑποδύνῃν τὸν ἐθελήσοις, σὺ ἦ πάντως γράπτυμα αὐάξειν, pro ἀλλὰ πάντως αὐάξεις. Et rursũ, ἢ σέ γε, pro ἤ γε. Il. ρ,

Ὅς τ' ἐπεὶ λῇ κε κάμῃσι κτείνας τ' αὖδρας τ' ἐρεθίζων,
Οἵ τέ μιν τὸν εἴωσι βοᾶν ὀκ πῖαρ ἐλέσθαι,
Παννυχοὶ ἐγρήσσοντες, ὁ δὲ κρειῶν ἐρατίζων Γῆσι.

Ionum sunt anastrophæ. vt, ὄρνιθες ὤς. Il. β, -οὔ σε ἔοικε κακὸν ὡς δειδίσσεσθαι. Sic ὤ ἔπι, pro ἐφ' ὤ. Et, βιοτῆς νῦν μὲν αὖθεωπῖνς πέει. Il. β, τότε δ' ἤδη ἔχεν κῆρ χολὰ μέλαινα. i. καρδίᾳ.

Sunt & ἀποκοπαὶ Ionicæ verbi substãtiui. vt, ἔνι pro ἔνεστι, μέπα pro μέτεστι. Hom. πάρ ἔμοι γε καὶ ἄλλοι, id est, πάρεστιν ἐμοί.

Cùm aliter, tum interposito ὦν dirimunt coniungenda. μέχρι μὲν ὧν τούτων. & βύβλῳ θεὶ τὰ πέρεα ἐλίσσων, id est, θεὶ ἐλίσσων. & κατ' ὧν ἐκάλυψε, pro κατεκάλυψε. & κατά με ἐφάρμαξας, pro καταφάρμαξας ἐμέ. & εἶπε τῷ τις Βαβυλωνίων, pro τῷ Βαβυλωνίων ἧς. Sic ὡς ᾗ αὔτως, pro ὡσαύτως δέ. Iliad. β, καδδὲ κεν ὀχωλίω. & Il. ρ, - - ἀπὸ ᾗ μελιηδέα θυμὸν ἔλωμαι, pro κῇ ᾗ ὀχωλίω, & ἀφέλωμαι θυμόν. Il. α, ὀκ δ' ἔλον Ἀτρείδη. i. ἐξέλαον δέ. Sic ὑπὸ δ' ἤρεον, pro ὑφήρεσιω. Polymn. ἀπὸ πάντα ᾧ χρήματα ἄριστα, id est ἀπάντων.

Prepositiones absolutè, quasi aduerbialiter, sæpe ponunt: μετὰ ᾗ, τῆς γραπτῆς ἀπικομένης εἰς Σάρδεις, postea verò, quum exercitus Sardis venisset. Sic, καὶ πρὸς ἀνεπιήμονες ἔσαν, præterea Iliad. χ, Πρὸς δέ με τὸν δύστηνον ἐπὶ φρονέοντ' ἐλέαιρε. Alibi, ὀν δ' αὖ τὸς ἐδύνατο νώροπα χαλκόν. Item, Ἀμφὶ πρὸ ᾗ εἵματο καὶ τῆς. Herod. Polymnia, ὀν ᾗ Ἀρτέμιδος ἱερὸν, in illo littore est fanum Dianæ.

Ionicum est casum ad præpositionem referri quæ cum verbo adiuncto composita est. vt, ὅτι οἱ ὀνορώῃ, id est ὅ, τι ὁρῶτο ὀν αὐτῷ, quid in se animaduerteret. Il. β, -τέο δ' αὖ ὄπι μέμφεαι, id est, ὄπι τίνος μέμφῃ. Et ὤμοσιν ἐπείη. i. εἴη ὄπι τοῖς ὤμοις. Item Il. ν, θρασὺν Ἕκτορα εἶπε προσαυδᾷς. i. σὺς προσῷδᾷ τὸν Ἕκτορα. Herod. Clione, τρία γὰ ἔπεα ἐπανεβάλλετο τὸν Σαρδίων ἅλωσιν, id est, ἐπ' ἔτεα τρία, in tertium annum distulit Sardium expugnationem. Idem, ἀπὸζει τῆς χώρης τῆς Ἀραβίης, id est ὄζει ἀπὸ τῆς χώρης.

Singularis vsus infinitiui ἐῆν, Ionicus est, hoc modo, καὶ τοῖς Ἴωνας ὀν ἐδεῖν λόγω ποιησάμενος τῷ πρότερον ἐῆν, vt hæc prima quidem cura esset. Et, οὐδὲ ὁμολογήσαμεν ἑκόντες ἐῆν, quod volentibus quidem nobis fiat. Et, τὸ ᾗ σύμπαν ἐῆν, In quo totum verteret aut Re ipsa.

HERODOTI VOCABVLA IONICA, & quædam loquendi genera, illi cum Homero magna ex parte communia: necnon alia.

Collecta & Latinè reddita partim ab Ioachimo Camerario, partim ab Henrico Stephano: litera C illius nomen, H huius nomen indicante. à quo & addita nũc fuerunt aliquibus Camerarii interpretationibus exempla.

HENRICVS STEPHANVS lectionis Herodoti studiosis.

SI vulgo receptum morem vsurpare, quàm meum tenere, maluissem, Ioach. Camerarii nomen silentio præteriissem: ac titulum huic opusculo præfixissem quo hanc recensionem pariter & interpretationem vocabulorũ, quæ quum Herodotus sibi habere peculiaria videatur, habet tamen cum cæteris Ionibus, & nominatim cum ipso etiam Homero (ad pleraque quod attinet) communia, totam suscepissem & in me recepissem. Nec tamen magnum onus humeris meis imposuissem. quæ enim Camerarius de illis vocabulis antea scripserat, meis infarciendo, eáque pro meis ostentando, magnum oneris leuamentum in promptu mihi fore animaduertebam. Præsertim verò quũ multo plures à me quã ab illo voces recenserentur & exponerentur, sub meæ commentationis prætextu dominium in illius quoque commentatiunculam vsurpare, res fuisset quæ multorum exemplis defendi (si exempla malam defendere causam queunt) potuisset. Verum ego non solùm, alienis tantummodo plumis se vestire, corniculæ in morẽ, sed etiam vel miscere suis alienas, atque id dissimulare, vix ingenui esse hominis, semper existimaui. Atque hoc & meus Thesaurus testari abundè potest. Quinetiam Paralipomena tantùm institutionis grammatices (aut saltem eorum partem) scribere malui, quàm meam institutionem grammatices ad tam multas aliorũ addendo, in aliena plurima manum iniicere, simúlque miseros lectores crambe toties repetita occidere. Neque tamen sum nescius, reperiri quotidie qui multo maiori cum turpitudine plagiarij sint: id est, multo turpius & magis pudendum plagium committant, dum aliena, τῷ quidem è multorum nonnunquam libris consarcinata, siue cõsuta, aut (sicui Græca vox magis placet) συῤῥαμμένα (licet eorum nonnulli ne artem quidem talia consarcinandi, siue consuendi, siue τὸ συῤῥάπτειν, calleant) impudentissimo noui tituli libri, aut noui saltem nominis autoris, mendacio, pro suis obtrudentes, & obtrusa venditantes, fucum faciunt: etiamsi nulla sutura sit qua vel χρὸς tam multis alienis οἴκοθεν (id est, de suo) insuisse dici possint.

Cæterùm, quamuis pauca illa quæ Camerarij sunt, ita meis inseruerim (apposito vbique eius nomine) vt intacta in illis omnia reliquerim, fuisse tamen vbi eius interpretationi nonnullarum vocum aliquid adijcere, aut in eam non sine aliquo fortasse lectoris fructu inquirere potuerim, ostendam aliàs (deo fauente) in iis quibus Herodoti lectores, præsertimque eius valde studiosos, ampliùs iuuabo. Sed malui exemplorum alicubi adiectione, aut exempli, vbi Camer. nullum attulerat, contentus esse. Ne hoc quidem tacebo, me in quibusdam vocabulis exempla Homeri, in quibusdam Hippocratis, (quæ Erotiani, & Galeni lexicis, quum ea excudi, destinaueram) in nonnullis, vtriusque, attulisse.

Ἄγχειν καὶ φέρειν, Ionicum est de hostilibus direptionibus. Herodot. φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τῷ σί. Et rursum pag. 76, καὶ ἄγον δὴ ἤδη ἐς ἔφεσον τοὺς πειοίκους ἀπεντας. Iliad. ε, οἷόν κ' ἠὲ φέροιεν Ἀχαιοὶ ἤκεν ἄγοιεν. Neque me fugit, & apud Xenophontem & alios Atticos autores hanc figuram reperiri. nam & alia, quæ vt Ionica annotauimus, illi vsurparunt. vtriusque enim linguæ eadem (vt suprà diximus) origo fuit. C.

Ἀγνέειν vide in Ἀπαγνέειν. Pass. Ἀγνεόμβρος actiua signif. *Adducens*, p. 452, ἀγνεόμβρος γυναῖκας. H.

Ἀγορεύομαι, ῶμαι, *Concionor, Concionem habeo.* Vnde ἠγορέωντο, pag. 384. ἐγίνοντο ἀγοραί. καὶ δή κου σφι καὶ ἄλλοι ἠγορέωντο. Sic Hom. Il. σ, versu 1, οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορέωντο. Sed hic est potius *Concilium habebant, Consultabant.* At quum dicit, ἀγορήσωτο καὶ μετέειπε, est *Concionem habuit.* Verbum autẽ Ἀγορεύω apud hunc (sicut apud Thuc. & Aristoph.) est, *In foro versor.* H.

Ἀγχίστροφα, *In contrarium mutata, Contraria.* ἀγχίστροφα βουλεύομαι, p. 444. Propriè autem Ἀγχίστροφον q.d. Cõuersionem, id est, mutationem, propinquam habens, siue Mutationi propinquum. H.

Ἀγωνίδαται pro ἠγωνισμένοι εἰσί, sed passiua significat. pro *Decertati sunt*: pag. 595, πολλοὶ μὲν γὰρ τε καὶ οὐ ἔχοντες πρὸς ὑμέας ἡμῖν ἄνδρες Σπαρτιῆται, ἀγῶνες ἀγωνίδαται, multa certamina decertata sunt. Sed perperam in Aldina & Germ. edit. ἀγῶνας pro ἀγῶνες scriptum est. H.

Ἀδαήες, *Ignari, Imperiti.* pag. 605, ἡμεῖς δὲ ἄπειροί τε εἰμὲν καὶ ἀδαήες τουτέων τῶν ἀνδρῶν. H.

Ab eodem pro Ἀδαὴς dicitur Ἀδαήμων, vt p. 549, ἀδαήμονα τῶν ἱερῶν. Quinetiã verbum Δεδάηκε, didicit. H.

Ἀδεῖν & Ἀνδάνειν, *Placere*, Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἤνδανε θυμῷ. Et, Ὡς ὄφελεν θανάτός μοι ἀδεῖν κακός. C. Vide Ἀπαδεῖν & Ἕαδε.

Αἴμασιαι, *Septa.* Sed addit Herod. in primo, αἱμασιὴ πολιν θέων ὀπλέων. Odyss. σ, αἱμασιάς τε λέγων, *Septa struens.* C.

Αἴνη *Existimatio.* C.

Αἰχμὴ κακῶς ἐσηκέναι dicitur πρός τινα, ab Herodoto, rarissimo sed elegantissimo loquendi genere, lib. 7, p. 493, de Argiuis, ἐπειδὴ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἑσήκεε, hoc sensu, *Quũ minimè secundum iis aduersus Lacedæmonios præliũ fuisset.* Quam interpretationẽ etsi apertè præcedentia & sequentia cõfirmant, possit tamen ea & Eustathii testimonio comprobari: qui postquam dixit δόρυ nonnunquã significare πόλεμον, id est bellum, (veluti quũ aliquis vocatur δουρὶ κλυτὸς) itidémque vocem αἰχμὴ vsum istũ habere: vnde δορυάλωτος & αἰχμάλωτος significare pariter ὃν πολέμῳ ἅλοις: subiungit, λέγει δέ που καὶ Ἡρόδοτος περὶ Ἰώνων, ὡς κακῶς αὐτοῖς ἡ αἰχμὴ ἑσήκεε πρὸς τοὺς δεῖνα, ἤγουν ἐδυσχέρη αὐτοῖς ὁ πόλεμος. Addítque, hoc ex consequenti esse dictum. παρακολουθεῖ δὲ τοῖς ἐν μάχῃ δυςτυχοῦσι, κακῶς αὐτοῖς ἐχέναι τὴν αἰχμήν. Cæterùm in compositione quoque nomen hoc pro bello vsitatum esse apud Iones sciendum est, quum videlicet appellant ὁμαιχμίλω quod alii συμμαχίαν. vt p. 580, ὁμαιχμίλω πυθέμενοι. Ab eadem voce est μεταίχμιος. vnde μεταίχμιον γῆν legimus, pag. 581, μεταίχμιον τὴν γῆν ἐκτημένων. H.

Ἁλέες, *Conferti.* Et Ἁλίζεσθαι ac Συναλίζεσθαι, *Colligi* seu *Congregari.* Et Ἁλίη, *Cætus.* C. Exemplum verbi Ἁλίζεσθαι, p. 36, ἁλίζεσθαι τὴν τῶν Λυδῶν δύναμιν. Vtitur & Hippocr. hoc verbo Ἁλίζεσθαι. Inuenitur autem & actiuum Ἁλίζειν apud Herod. pag. 444, necnon cõpositum Συναλίζειν, p. 60. Ad nomen autem ἁλέες quod attinet, sciendum est, ἅλες quoque apud Hipp. exstare: atque alicubi ἅλες & πολλὸν copulari.

Ἀλεεινὴ χώρα, *Calida regio.* Et Ἀλέα, *Calor*, vt in locis apricis. C.

Ἀλεωρὴ à Valla redditur *Remediũ*, p. 586,

ὡς καὶ αὐτοὶ ἵνα ἀλεωρίω δύρησονται. Propriè autem ſonat *Euitatio, Declinatio, Effugium.* Ac redditur etiam *Leuamen,* & *Laxamentum,* necnon *Solatium.* Hippocr. ἐν τῷ Διαγηλέιας vtitur, Ἄνεσις δὲ νόσου πυκὰ καμνοντι παρέχει μεγάλην ἀλεωρίω.

Ἀλκὴ vt ab Homero, ita etiam ab Herodoto, quibuſdam loquẽdi generibus adhibetur: quorum vel frequentiſſimum eſt (niſi me memoria fallit) ἐς ἀλκὴν τρέπεσθαι. quo videtur ſignificari quod vulgò dicimus. *Se mettre en defenſe.* Hoc autem exiſtimatur dici à Liuio, Vim parare: veluti quum ſcribit, Alios vim parantes occidit. pag. 219, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι, καὶ ὡς ἔμαθον τὸ ποιούμενον, πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο. Quibus verbis ſubiungit, ὁ μὲν δὴ αὐτέων φθάνει τὸ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν ἀγχίμαχον ἐτράπετο. (vbi obſerua ſimul eundem vſum verbi τρέπεσθαι cum alio accuſatiuo.) Eſtque πρὸς ἀλκὴν τρέπεσθαι tãquã genus, at πρὸς ἀγχίμαχον τρέπεσθαι, velut ſpecies. Paulo pòſt τῇ χερὶ χρᾶσθαι hac in ſignif. vſurpat: ὁρέων δέ μιν ἐρρὸν ἑστῶτα ὁ Γοβρύης εἴρετο ὅτι οὐ χρᾶται τῇ χερί. Alioqui χερὶ χρᾶσθαι reddi etiam poteſt *Manũ conſerere.* Fortaſſis tamen πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο eo in loco reddendum potius fuerit, *Vi agere cœperunt,* vel, *Vim moliti ſunt,* aut *Totis viribus obſiſtere cœperunt.* Nam illud *Vim parare*, minus eſt in quibuſdam locis quàm πρὸς ἀλκὴν τρέπεσθαι. veluti quum in principio pag. 121, dicitur de Hercule, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦσαι. H.

Ἀλογέω, *Nullam rationem alicuius rei habeo, Contemno.* Vnde ἀλογήσας, pag. 238. Sic & compoſ. Καταλογέω: vnde καταλογέωντα, p. 237. H.

Ἁμαρτὰς pro ἁμαρτία, Peccatum. vt p. 76, in fine, ἀκέεσθαι τὴν ἁμαρτάδα. H.

Ἀμβώσας, ἀναβοήσας. C. Sic Ἐπιβώσασθαι pro ἐπιβοήσασθαι, pag. 40, in fine. H.

Ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν, *Seipſos vicerunt.* C.

Ἀμφιβασία, *Diſceptatio,* vel *Diſſenſio.* C.

Ἀναγνώσκω, *Suadeo, Perſuadeo,* (quemadmodum πείθω vtrunque vſum habet) vt pag. 443, γόντας ἐπ' οἴκους ἄνδρας ἀναγνώσκεις βασιλῆα στρατεύεσθαι. vbi eſt potius *ſuades*, quàm *perſuades:* quamuis poſtea perſuaſerit. At p. 313, ἀνέγνωσαν ὀκλιστῆν: non ſolùm *ſuaſerunt*, ſed etiam *Perſuaſerunt.* Sic etiam p. 41, Ἵς δὲ αὐθεώπων ἀνέγνωσε, ſequente infinitiuo καταῆναι. Itidem paſſ. Ἀναγνωσθεὶς, *perſuaſus,* in fine p. 311, ὁ δ', ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἔρρον ὀκ ὅσον ἐμηχανᾶτο ὅπι τῇ θυγατρί, *Is autẽ, ab vxore perſuaſus, rem nefariam aduerſus filiam moliri cœpit.* At interpres malè ἀναγνωσθεὶς reddidit *deceptus.* Omnémque illi excuſationem præripit verbum πείθω, quod proximè præcedit, de eadem, πείθει τὸν ἄνδρα τοῦτο ἔχειν οὕτω. Quinetiam lib. 3, p. 210, actiuæ voci ἀναγνώσας aliam tribuit ſignificationem idem interpres: τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιζείθης ὡς οἱ αὐτὸς πάντα ἀλαπεήξει, εἶσε ἄγων ἐς βασιλήιον θρόνον. ita enim hæc reddidit, *Hunc virum magus Patizithes inſtructum quemadmodum ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſolium perducit.* Quum debuiſſet ita vertere, *Huic viro quum perſuaſiſſet magus Patizithes fore vt ipſe illi omnia effecta redderet.* Erat enim Patizithes qui Smerdi omnia confecturus erat, non contrà: quod tamen potius præ ſe ferre videtur altera interpretatio. Vt autem Ἀναγνώσκω ſic etiam Συγγνώσκω apud Herodotum à vulgari vſu diſcedit. Sed quid de Galeno & Erotiano dicemus, verbum ἀναγνῶναι apud Hippocratem, Ionica dialecto vtentẽ & ipſum, non πεῖσαι, id eſt, *Perſuadere,* ſed μεταπεῖσαι, (id eſt, *Diſſuadere,* vel *De ſententia deducere, A ſententia dimouere*) necnon μεταδιδάξαι exponentibus? καὶ ὀκ ἠδυνάμην (inquit Hippocr. lib. De artic.) αὐτοῖς ἀναγνῶναι, εἰ μὴ μόλις, ὅτι τόδ' ἐστὶ τοιόνδε. Suſpicor, vnũ ex altero ſumpſiſſe, qui loco præpropere (vt fit) lecto, nec bene memoriæ mandato, horum tantùm verborum recordatus ſit, αὐτοὺς ἀναγνῶναι: (ac non horum etiam quæ ſubiunguntur, ὅτι τόδ' ἐστὶ τοιόνδε) ſimúlque præpoſitionis ἀνὰ verbo γνῶναι præfixæ vſum cum imaginatus ſit quem habet in aliis quibuſdam verbis, & nominatim in Ἀναδιδάσκομαι, apud ipſum Herodotum.

Hoc etiã addo, perperã Galenũ, & Erotianũ ἀναγνῶναι, nõ ἀναγνῶσαι legiſſe apud Hippocratem: & quoſdã malè lectionem hanc in illam mutandam cenſuiſſe. Nam & hîc ex pag. 41 habes ἀνέγνωσε, & legitur itidem pag. 408. Eodémque modo exſtat ἀνέγνωσαν pag. 35. Sic autem & pag. 39, ἄλλον γνώσας: vbi repono ἀλλογνώσας.

Ἀναγκαίη pro ἀνάγκη. vt in fine pag. 5, μή μιν ἀναγκαίη ἐνδεῖν. H.

Ἀναδιδάσκεσθαι vide pag. 548, in fine, & quæ adſcripſi margini. H.

Ἀναιρεῖσθαι, vide in Ἐπαναιρεῖσθαι.

Ἀναισιμοῦσθαι. vt pag. 32, πέντε ἡμέρας ἀναισιμοῦσθαι, *Quinque dies inſumuntur.* ſiue *impenduntur.* H.

Ἀναπεῶς ἔχειν, Φορυλίζειν, ſeu ὀλιγωρῶς ἔχειν. p. 567, πρόσω ἀναπεῶς ἐχόντων. C.

Ἀναπλῶσαι pro ἀναπλοῦσαι. C.

Ἀνάπυστον, *Quod innotuit, Patefactum, Palam factum.* Pag. 404, ὑστέρῳ μύστον χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο τοῦτο. Sed malè in Ald. & Germ. edit. ἀνάστατα. contrà verò rectè in iiſdem, paulo antè, ἀνάπυστα ἦν ὄμμα τοῦτο. H.

Ἀνεθέλητον, quod ab aliis dicitur ἀβούλητον, *de eo quod triſte nobis accidit.* Pag. 483, ὅ, τι ἢ τοῖσι Ἀθηναίοισι τοῦτο ποιήσωσι τοῖς κήρυκας σφι ἀνεῖλε ἀνεθέλητον γενέσθαι, ὀκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηώθη, *quid aduerſi illis contigerit.* Et ἀνεθέλητος συμφορὴ apud eundem, (ſicut dicitur ἀβούλητος συμφορὰ) alibi ἀχαρὴς συμφορή. Quibus in locis vocabulum συμφορὰ ponitur tanquam μέσον, more antiquo. H.

Ἀνειμένους. pag. 175 τοῖς ἐς πόλεμον ἀνειμένοις. *bello deditos.* Sic paulo ante, ἀνέωντας ἐς τὸ μάχιμον. Sed ibi, ſicut & in Ald. edit. malè ἀνέοντας. H.

Ἀνέλεγεν, eſt Reſpõdere, vt de oraculis Latini dixere. ἰὼν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλεγε μιν βασιλέα ἔφη τῆς Λυδῶν. Si oraculum reſponderit, ipſum regem Lydorum eſſe. Euterpe, αὐδᾶτε ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. C.

Ἀνέωντας, vide in Ἀνειμένους.

Ἀνιτόω, οῦ, *ex quo* ἰώτησε pro ἔτυχε. p. 149, καὶ ξενίων ἰώτησε μεγάλων. quum præcedenti pag. dixiſſet, ξενίων τυχών. Sic Homerus Iliad. α, αὐτάσας dixit pro τυχὼν, ſiue ἀπολαύσας, aut μεταχών: vbi canit, Αἴ κέν πως ἀρνῶν κνίσης αἰγῶν τε τελείων βούλεται αὐτάσας, ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι. Facit autem illud αὐτᾶν vt minus mirari debeamus participium ἀπαντήσαντες genitiuo itidem iunctum, hoc in verſu, Ἀ δειλοὶ νεάτητος ἀπαντήσαντες ἐκείνης Πρωτοπόρου, δι' ὅσης ἤλθετε πυρκαϊῆς. vel πρωτοβόλους, vt alibi legitur. pro quo tamen malim πρωτοβόλοι. Suſpicor autem priorẽ illum verſum mutatum fuiſſe ab iis quibus inſolens videbatur ille vſus participii ἀπαντήσαντες. Pro illo enim habetur hic, Anthol. epigr. lib. 3. pag. 232, meæ editionis, Ἦν νέον ἠδήσουσιν ἀποδρέψαντες ἐραστά. H.

Ἀντίξοος, *Aduerſarius, Hoſtis,* ἐναντίος, πολέμιος. In fine pag. 518, ἐλπόμενοι δὲ οὐδένα σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον, ἐνεκήρυσσον στρατά. Et adiectiuè, γνώμη ἀντίξοος, *Sententia contraria, Sententia repugnans,* p. 572. H.

Ἀντιούμενοι ſunt Ionibus qui aliis ἐναντιούμενοι, ſiue ἐναντίοι. vt initio Melpomenes, καὶ νικήσαντες μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους. Paulo pòſt, δέος δὲ ἀντιουμένῳ σφι στρατῷ ὀκ ὀλίγον. At verò alibi cum accuſ. perſonæ, ſequente etiam præpoſitione ἐς, habente ſuum accuſatiuum, pro *Occurrere ſeu obuiam venire hoſtiliter.* H.

Ἀντιπόλεμοι, *Hoſtes, Aduerſarij,* πολέμιοι. p. 525. H.

Ἀνωσάμενοι, pag. 486, in fine, καὶ βασιλῆα μετάγε θεοὺς ἀνωσάμενοι. *Qui repulerunt,* pro ἀπωσάμενοι. niſi fortè hoc ipſum reponendum ſit. H.

Ἀξιούμενα, actiua ſignif. pro ἀξιοῦσαι. P. 92, πολλαὶ ἢ ἐστὶ ἀξιούμενα ἀναμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι, *Quæ non dignantur, Quæ dedignantur.* Item pag. 445, ἀξιούμενος actiua itidem ſignificatione. Verùm ὀκ ἀξιούμενος ibi non eſt *Dedignans*, ſed *Dignum non iudicans ſedere,* vel *rem ſe dignã,* aut, *Indignum ſe iudicans qui ſederet.* Pag. ſequente tamen voce actiua dixit ἀξιώσει, *Dignabitur.* H.

Ἀπαγγέειν ſignificat *Exportare* ſiue *Deportare.* Ἀγγέειν, *Apportare:* & ſimpliciter ἀγγεῖν. C. Frequens vſus horũ verborum eſt pag. 225, 226, 227, 228.

Ἀπαιδέειν, *Diſplicere:* vt Ἀδέειν, *Placere.* H.

Ἀπεμαπάτησε ſignificat apud Herodotũ, *Crepitum emiſit.* Pag. 174 ὁ δ' Ἄμασις (ἔτυχε δὲ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεμαπάτησε. C.

Ἀπεστὼ, *Abſentia,* (vt Democrito δύεστὼ, *Bona conſtitutio*) Pag. 620, ἐπαγχιωομένοις τῇ ἀπεστοῖ τῆς μάχης. C.

Ἀπὸ μὲν ἔθανε pro ἀπέθανε μέν, pag. 559. Sic multa compoſita diuidit, inſerta particula ὦν. vt ἀπ' ὧν ἔδωκαν pro ἀπέδωκαν: & κατ' ὧν ἐκάλυψε, pro κατεκάλυψε. H.

Ἄρδις, *Genus teli,* & (vt volunt) *Pharetra:* ſed ſignificat apud Herodotum *Ferrum* (vt opinor) *ſagittæ.* C.

Ἄρθμιος, *Concors, Beneuolus, Amicus.* p. 472, in principio, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι. Et pag. 587, Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων. At verò ἄρθμια ſubſtantiui vice fungitur, p. 411, τέως μὲν δὴ σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους, *concordia inter eos erat.* Item ἀρθμίη, *Concors, Amica.* p. 601. H.

Ἄρθρα de natura equæ poſuit Herodotus. C.

Ἄση, *Moleſtia.* Et Ἀσᾶσθαι, *Moleſtia & dolore affici.* C. pag. 64, μηδεμίαν ἄσην ἀηδῆ παρὲξ πρὸς ἄλλῃ. vbi videri poſſit neceſſe minimè fuiſſe addere ἀηδῆ. Ab Hippocr. ἄση de certo quodam moleſtiæ genere dicitur: nimirũ de ſtomachi faſtidio, necnon de faſtidio ciborum. Quinetiam de inquieta corporis iactatiòne quæ ægrotis contingit. Vnde & Ἀσώδεις hi vocantur. pro quo & Ἀσώδεις gemino σ ſcribitur. Sic verò & Ἀσᾶσθαι apud eundem, non ſolùm Ἀσᾶσθαι. Vide Hippocr. lexicum.

Ἀσινής, *Illæsus*, *Incolumis*. Pag. 585, ἀπέπεμψαν ἀσινέα, passiua signif. Apud Hippocr. actiua etiam. vt ἀσινέες ῥήξιες, *innoxiæ*. Sic & aduerb. Ἀσινέως apud eundem, *Innoxié*.

Ἀτὰρ, sicut & apud Homerum (cui Αὐτὰρ etiam in vsu est) pro *Autem*, vel *Sed*. Pag. 431 respondet particulæ μὴν, cui passim apud alios respondere solet δέ: ac interdum apud hunc quoque: vt p. 633.

Ἀτάθαλα, *Nefaria*, *Nefanda*, *Scelesta*. pag. 617, & aliis plerisque locis. Necnon aliquis dicitur ἀτάθαλος, vt pag. 633. Frequens est & Homero. H.

Ἀτέοντες, *Nihil curantes*. Est & Homerus similiter vsus. C.

Ἀτρεκέως, *Verè*. vel *Certò*. vt p. 23, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. Sic pag. 175, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρῖναι. Hoc aduerbium frequēs est apud Homerum etiam & Hippocratē: apud Homerū pro *Verè*, apud Hippocratem & pro *Certò*, *Exploratò*: & plerunque pro ἀκριβῶς, *Exactè*. vt in Prognost. οὐ δυνατὰ ἀριθμεῖσθαι ἀτρεκέως. Sic & Ἀτρεκὴς pro *Exactus*. Extat etiam Ἀτρεκείη apud Herodotum, quo significatur *veritas*. Apud Hippocr. ἀτρεκείη scribitur: & ἀτρεκείη κρῖναι apud eum legitur pro eo quod attuli ex Herodoto ἀτρεκέως κρῖναι. H.

Ἄτρυτον πόνον, *Intolerabilem*. Pag. 607, ἔχον πόνον ἄτρυτον. C.

Αὐδάζειν, *Vocem emittere*, seu *Loqui*. C.

B

Βαθυτάτη αὐτὴ ἑωυτῆς, *Vbi profundissimum est*. Itē de Istro ἴσος αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει. id est *AEquabili flumine fertur*. C.

Βάρις, in Euterpe, Nauigium AEgyptiacum. C.

Βαρυσυμφορώτατος αὐθρώπων, pag. 19, id est, βαρείας συμφορὰς αὐθρώπων μάλιστα παθών. vel βαρεῖαν συμφορά. *Qui omnium hominum maximè graues calamitates est perpessus*. siue *grauem calamitatem*. Vel vna voce, *Miserrimus*. H.

Βασίλεια, *Regina*. Pag. 5, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι. At verò βασιλεία, cum accētu in penult. in lingua communi dicitur *regnum*: apud Herodotum βασιληίη. vt ibidē sequitur proximè βασιληΐλω. H.

Βεβωμολόγα, id est, πεπολίσθαι, *Celebria*. C. Vide Βῶσαι.

Βωθεῖν pro βοηθεῖν, (id est *Auxiliari*) apud hunc scriptore, teste Eustathio: affertúrque & ab Hesychio. Legimus tamen & cū οη, vt βοηθησούντων, in fine pag. 69. H.

Βῶσαι pro βοῆσαι (vt proximè præcedit βωθεῖν pro βοηθεῖν) *Clamare*. At in fine p. 68, μηδὲ οὐνόμασι βῶσαι τὸν ἑωυτῆς αὐδρα, non malè, *neque nomine compellare suum maritum*. Sic Ἀναβῶσαι pro αἰαβοῆσαι. vnde ἀνέβωσεν p. 5, *exclamauit*. Sic alibi ἀμβώσας pro ἀναβοήσας & ἐπιβώσασθαι pro ἐπιβοήσασθαι. Passiuum autem particip. βεβαομένα pro βεβοημένα habuisti paulo anté.

Γ

Γενέτωρ, *Progenitor*, in Vrania. Alioqui vulgo recepta significatione est *pater*. H.

Γένεα AEgyptiorum esse ait septē, pag. 174: & alios, sacerdotes, alios, pugnatores, alios, bubulcos vocari. *&c*. Vbi valla interpr. *Septem genera hominum*. Sed non minus placeret mihi *Septem ordines*, vel *Septem classes*. Sic alibi aliquot γένεα Persarum esse scribit. At verò pag. 23 legimus τῶν Δωρικοῦ γένεος, & τῶν Γωνικοῦ. H.

Γνωσμαχέειν interpretantur *Perpendere suas vires, quæ inferiores sint aduersariorum viribus*. Itáque posset accipi Thalia, εἰ μὴ νῦν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσμάχεε, Significare videtur simpliciter, τῇ γνώσῃ μάχεσθαι. hoc est, *Mutare sentētiam*, & *perpendere*. Vrania, γνωσμαχέετε μὴ ἓν ὁμοῖοι ἡμῖν. At Polymnia, γνωσμαχέοντες καὶ ἄλλα, καὶ ὅτι χώρλω ἄρα εἶχον δύαρετον. C.

Δ

Δεῖπνα annotarunt ab Ionibus appellari Cœtus triginta hominum qui simul cibum caperent. Homero tamen δεῖπνον simpliciter cibum significat, atque etiam equorum pabulum. vt Νῶῦ δ' ἔρχεθ' ὅπα δεῖπνον. & Εὖ ἴδ' ἵππωσιν δεῖπνον δότω.

Δένος, *Dedecus*, *Opprobrium*. Vnde & verbum Δενόζω.

Δηλήσεσθαι pro βλάψαι, apud hunc scriptorem, sicut apud Homerum: vt Eustathius quoque annotat in hunc illius poetæ locum, Il. α, Οὐδέ ποτ' ἐν φθίῃ ἐρεβώλακι βωλιαενέρῃ Καρπὸν ἐδηλήσαντ'. ἐπεὶ, *&c*. Apud hunc legitur & δεδήληται, passiua signif. Hinc & Δήλησις apud Hippocratem: item Δληητήρια φάρμακα, perniciosa atque adeo lethifera. H.

Διὰ cum genitiuo, vsum habens diligenter notandum, hoc in loco, in fine p. 10, & principio pag. 11, θείης ἄξιον ἀμὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, *inter omnia quæ sunt Delphis donaria*. H.

Διαβάλλειν, *Calumniari*, & *Insectari*, & *Fallere*, & *Verba dare*. C.

Δίαιτον

Δίαιταν ποιέεσθαι, *Diuersari*, *Habitare*, *Commorari*. Sic pag. 206, ἢ ὁ ὀξελαθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πᾶς δίαιταν ἐποιέετο, ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον (ita enim interpungendum est, nō inter πᾶς & δίαιταν, vt in Ald. & Germ. editione) id est, Vbi diuersabatur. seu, Apud quos domicilium habebat. At verò pag. 619, circa finem, δίαιταν interpres reddidit *vitam*: de rege Persarum, ὃς τοιήνδε δίαιταν ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω ὀϊζυρῶ ἔχοντας ἀπαγορηόμενος. Sed malim, Cui quū talis sit ratio victus, siue, Qui quum tali victu vtatur.

Cum hoc autem vsu nominis δίαιτα, non cum illo, conuenit ille qui passim apud Hippocratem occurrit, quinetiam apud medicos eius posteros, qui ex eo sunt mutuati: nisi quòd multorum ægrotorū δίαιτα, cum illa regis Persarum comparata, planè est ὀϊζυρὴ (vt loquitur illic Pausanias) præsertim si verum est illud, Qui medicè viuit, miserè viuit.

Διασφάξ, Crepido rupium. C.

Διαφέρειν τὸν αἰῶνα, *AEuum transigere*, seu *AEuum agitare*. Perinde ac si diceretur, Perdurare in vita. Apud Hippocr. διαφέρουσι exponitur etiam Morbum perferunt. Atque idem & voce pass. Διαφέρεσθαι vtitur pro *Durare*: si mendo carent exemplaria.

Διαιρεῆσθαι pro simplici ῥεῆσθαι. vt pag. 385, εἰ ὑγιαλακίη τε καὶ ἀπαιρίη ἀμφιρεήσεσθε. In fine autem paginæ præcedentis dixerat, ἀγνωμοσύνη τε διεῤῥέωντο. Sic pag. 217, οἵτε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείῃ ἀμφιρεώμενοι. At verò pag. 473, cum eodem datiuo vtitur & compositio illo & simplici verbo, ὦ βασιλεῦ κότερα ἀληθείῃ ῥεήσομαι πρός σε, ἢ ἡδονῇ. Et sequitur, ὁ ὑμὲν ἀληθείῃ ῥεῆσαι ἐκέλευε. Paulo pòst, ἀληθείῃ ἀμφιρεήσεσθαι. Et mox, τῇ (videlicet ἀρετῇ) διαῤῥεωμένῃ ἡ Ἑλλάς. H.

Verùm alicubi pro *Interficere*. vt pag. 10. sed ibi ἀμφιρεάσας, non ἀμφιρεῆσαι. Quin etiam compositū Καταιρεῆσαι vsum hunc apud illum habet, si bene memini: apud posteros quidem certè eum habere constat. H.

Διδόναι λόγον ἑωυτῷ, vide in Λόγος.

Δίκαια ὀργιά, *Quæ sunt iustæ magnitudinis*. Vtitur autem & lingua Gall. illa voce Lat. hac in signific. Apud Hippocratem δίκαιον exponitur εὔλογον: quod non solùm rationi consentaneū, sed proportioni consentaneum, alicubi interpretandum esse videtur. Alioqui ἴσον etiam exponitur. Erotianus autem & quasdam exposit. affert quæ mihi violentæ videntur. H.

Δικαιοῦν sæpe pro ἀξιοῦν, sequente infinitiuo. Propriè autem sonat perinde ac si quis dicat, δίκαιον κρίνειν, id est, *iudicare rem esse iustam*. Pag. 249, ὃς λαβεῖν μὴ διδόμενα οὐκ ἐδικαίου. vbi Valla, *recipienda non putauit*: sed malim, *recipere iustum esse non putauit*. Vel potius, *par esse non putauit*. H.

Διφάσιον. *Geminum*: seu *Duplex*. C.

Item plur. Διφάσια, *Duplicia*. vel *Bina*. aut *Duo*. Vt διφάσια τρώματα, *Duo vulnera*. Et διφάσιαι αἰτίαι. Et διφάσιαι εἰκόνες, 181. *Binæ imagines*. seu *bifariæ*. Suspicor autem ex hoc διφάσιος Latinos mutuatos esse suum Bifarius, itidémque Trifarius ex Τριφάσιος. Quod si ita sit, rectius scribentur per ph. H.

Δοξοῦσθαι, pro quo dictum postea fuit δοξάζεσθαι. pag. 606, ἐπεί τε δεδόξωσθε εἶναι, existimati estis. Et pag. 573, ὅμως Θεμιστοκλέης ἐδόξωσθη τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι αὐτὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος αὐτὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Vbi fortasse aliquis ἐδοξώθη vt ἐδώθη scribendum putet. Sed quid si ἐδώθη malè pro ἐδώθη scriptum est? & scribēdum est ἐδώθη, factum ex ἐδοήθη, (vt antea βῶσαι pro βοῆσαι, βεβωμένα pro βεβοημένα, atque alia huius ipsius familiæ habuimus) manente altero ἐδοξώθη, sine σ, vt ἔχουσώθη absque litera illa scribitur? H.

Δουλότερος, Magis seruus. Et Δουλοτέρη, magis serua 438. H.

Δωτίναι, δόσεα, seu δόσεις, *Munera*, *Largitiones*. Et ἔδωκε δωτίνεα, *dono dedit*. Il. 1, Οἱ ῥέ ἑ δωτίνησι θεὸν ὣς τιμήσουσι. Et Δωτιναζειν, Dona corrogare pag. 180. H.

E

Ἔαδε, *Placuit*: ea signifi. qua dicitur Placuit ita facere. pro Visum est. P. 307, Λακεδαιμονίοισι ἔαδε δέκεσθαι τοὺς Μηδίας ἐπ' οἴσι θέλουσι αὐτοί. Sic alibi, ἐς ὅ σφι ἔαδε ὁμολογίῃ χρήσασθαι. Item ἐοῦσαν, circa principium Calliopes, pag. 585, sine infinitiuo, εἴτε οἱ καὶ τοῦτο ἐοῦσαν, Siue hæc illi placebant, Siue hæc sentiebat.

Ἔγκοτον in duobus Herodoti locis legi: sed alios præterea occurrere cupio in quibus hoc vocabulum legatur, antequam de eo dicere ausim quod suspicor. Vix enim in duobus illis ἔγκοτον pro κότον dictum esse, mihi persuadere possum. H.

Ἐγκυρεῖν vide in Κυρεῖν.

Ἐθέλει, pro ἔωθε, *Solet, Solitum est.* Pro quo & φιλέει dicitur. Vtrunque eodem loco habes, pag.458. Quum autem videamus Herodotũ in priore quidem membro dicere φιλέει, in posteriore autem, ἐθέλει: minimè dubium esse cuiquam debet quin ita sit accipiendum. Ideóque Galenus, apud Hippocratem ita potius exponere debuit quàm verbo δύναται. H.

Ἐκ. Præpositio hæc apud Herod. vsum quẽdã habet, qui nõ animaduersus fecit vt huic loco absurda interpretatio daretur, μαθεῖν ἢ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρός. Malè enim intellectum fuit, μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, pro τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρός. id est, ὑπὸ τοῦ ἀνδρός: vt alibi docebo, simúlque alia huius vsus exempla proferam. H.

Ἑκατέρω (pro quo perperam alicubi ἑκατέρου, quum positiuum sit ἑκάς) *Longius, Remotius, Vlterius:* & Ἑκατέρωθεν, *Longissimè.* H.

Ἐκλίνεσθαι, *Licere, Facultatem esse.* Sic p.246, τοῖσι δημοσιότατα ἀνδρῶν βουλομένοισι ῥυέσθαι, οὐκ ἐξεκλίνετο. Non licuit: Facultas ei non fuit, Datum non est, siue, concessum. H.

Ἐκπαγλεόμενοι, *Admirantes.* vel potius *Valde admirantes, & ad stuporem vsque.* Pag.605, ἐκπαγλεομένων ὡς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου. Deriuatum ex Ἔκπαγλος. vnde & aduerb. Ἐκπάγλως, apud Homerum, necnon apud Hippocratem, nõ simpliciter *Mirum in modum,* sed *Stupẽdum in modum.* Nisi quis *Ad stuporem vsque* malit dicere. H.

Ἐκπλαδαν τοῦ φρενοῦν, *De statu mentis deiectum esse.* Pag.251, πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τοῦ φρενῶν; Alibi in propria signif. ἐκπλώσας, pag.12, de Solone. Sic autem & Ἀναπλώουσι, p.138. vbi proximè præcedit & ἐκπλώοντες. Inuenitur tamẽ alicubi in hoc verbo, & apud hũc, diphthongus ου, more linguæ communis, non ω. sed ex errore, vt opinor. Eorum locorum vnus est pag.180, πρὸς ἀνέμοις αὐτίοις πλέειν.

Ἐκτῆσθαι, pro κεκτῆσθαι, vt apud Homerum. vnde ἐκτημένων, p.781. Sic & Hom. Il.E, -- οὐδ' ὅσα φασὶν Ἴλιον ἐκτῆσθαι δύναμόμβρον πολίεθρον. Vult tamen Eustathius non minus Atticum esse quàm Ionicum. Quamuis autem hoc ex aliorum (vt credibile est) grammaticorum autoritate dicat, aut illi fides habenda non est, aut exemplaribus Aristophanis deneganda. Non ignoro alioqui Atticis cum Ionibus esse quædam communia. H.

Ἐλιννύειν, Acquiescere. C.

Ἐλλάμψεσθαι, pro ἐλλήψεσθαι. vt τοῦ δύπτει καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι αὐτός, de equitatu Crœsi. Quo (inquit) & ipse Cyrus oppressum iri se verebatur. Et Melpom. καταλαμφθεὶς, pro καταληφθείς. à verbo λάμπεσθαι, quod ὑποδέχεσθαι id est, accipere, illis significat. C.

Inuenitur & λάμψεται, p.454. Quinetiam compositum φοιβόλαμπος pro φοιβόληπτος, p.259. Cum hoc autem vsu huius verbi conuenit quod & pag.284 legitur, νυῶ δοῦν ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βάκχεύει. H.

Ἐμβολον, *Rostrum in naui, & veluti claustrum regionis*, Et de portis, χαλκέοισι ἐμβολα, Phœnissis. C.

Ἐναγίζειν, vide in Καταγίζειν. H.

Ἐνάρεες, Scythæ euirati & vates Scythici, quorum & Hippocrates meminit ἐν τοῖσι περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων. sed ibi ἀνανδριεῖς vocat. Aliqui annotarũt ἐνάρεας esse *bellatores* apud Ionas. C.

Ἐνείκω, est ἐνέγκω. C.

Ἐννώσας, id est ἐννοήσας, *Quum intellexisset,* Clione. Et, ἐνένωτο, τὸν χρεμάδνα παρεεὶς, ἄμα τοῦ ἦρ τρατεύειν, *in animo habebat.* Et, ἐνενώκασι, *Animaduerterunt.* C.

Ἔξεσις de dimissione seu amandatione vxoris. Vide Eustathium, qui & vno verbo ἀφιζίμον exponit. H.

Ἐπαΐσας, *De quo auditum est aliquid.* vt pag.150, ὡς ἐπαΐσας ἐγένετο τοῦτο ἐρρασμένος. Postquam auditum fuit eum hoc fecisse, vel Innotuit, Compertum fuit, siue Compertus est. Sic pag. 574, ἐπαΐσας ἐγένετο περὶ δίδυς. H.

Ἐπείτε, pro ἐπεί, vacante particula τε, passim. H.

Ἐπὶ ζυγοῦ τῆς ἀκμῆς, vide in Ζυγόν.

Ἐπὶ, cum genitiuo quoque Ad significat. vt ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου. Quod & ipsum planè Atticum est. vt ἀπῆλθον ἐπὶ φυλῆς. Calliope, ἀπαλλάσσεσθαι ὀπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος. H.

Hæc ipsa præpositio ὀπὶ cum datiuo interdum vbi potius moris est vti præpositione ἀπὸ cum suo genitiuo. vt pag.7, καλέεται Γυγάδας ὀπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίῃ, quum potius dicendum videretur, sequendo vulgarem sermonis formam ἀπὸ τῆς τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίης. Imitati autem sunt hunc præpositionis huius vsum quidam ex posteris: quorum ideo loci mendi suspecti fuerunt. Sic apud Arrianum ὀνομασθεῖσαν ὀπὶ μιᾶς τῆς ὀπαδῶν τῆς Κυβέλης νυμφῆς. At verò vbi hæc

præpositio genitiuo iuncta huic rei significandæ adhibetur, ibi certum est mendosum esse locum. H.

Ἔπαλα, *Supellex.* C.

Ἐπίστασθαι non solùm pro *Scire, Nosse:* sed alicubi & pro *Existimare.* In quibusdam autem Homeri & Hippocratis locis exponitur δύνασθαι, vbi tamen non video quid obstet quominus significationem suam retineat. H.

Ἐπίστιος, ἐφέστιος. Et Iupiter ὀπίστιος. C.

Ἐπιστρεφέως, *Accuratè, Vehementer.* Item *Obliquè*, C.

Ἐπίπεξ, Vicina partui. C.

Adiuuat autem valde Hippocratem hic locus Herodoti: quum ostendat legi perperam apud eum ὀπιπέξῃ, & ab aliis ἐπιπεύξῃ, pro ὀπίπεξῃ, in hoc περὶ γυναικ. loco, φημὶ δὲ γυναῖκα, ἣν ὀπίπεξῃ. H.

Ἐπιφράζεσθαι, *Excogitare, Perspicere, Animaduertere:* in fine Polymniæ, & in 3. pag. Terpsich. Et καταφρασθεὶς αὐτὸν τοῦτο ποιεῦντα, pag.282, Quum animaduertisset illum hæc facere. H.

Ἔρχομαι Φοίσσων, Ἔρχομαι ἐρέων, Ἔρχομαι λέξων, & in præterito, ἦια λέξων, *Ingrediar exponere.* Virg. *Sic contrà est ingressa Venus.* C.

Ἑς τὸ, ἕως, οὗ, Donec. C.

Ἔτεος, ea forma qua alibi ἀπεστό. Videtur autem datiuus illius nominis ὄτεος, videlicet ὄτεοῖ, quod margini adscriptũ est, vera esse lectio: & ὄθηνίῳ quod in ipso textu est, ad illius expositionem positum, eò irrepsisse. H.

Ἐτμαείη, *Stercus.* C.

Ἔτ' αὖ pro ἐπειδ' αὖ. C.

Ἐτφόνη, *Nox.* vt 601, ὡς δ' ἐφόνη ἐγένετο. Itidémque Ἐτφόναι, *Noctes.* H.

Ἐτχαείστως, idem quod κεχαρισμένως. pag.15. H.

Ἔφησε λέγων pro ἔφη, pag.433, Sic ἔφασαν λέγοντες pro ἔφασαν, circa initium Calliopes. H.

Ἔχειν cum præpos. ὀπί. vt ἔχοντες ὀπὶ σφίσι, eo fortasse modo quo dicimus, *Ils en ont à moy.* item, *A qui en auez vous?* Vide inter Gallicismos Ionicos. H.

Z

Ζόη, id est, βίος, *Vita.* Et Ζωὸς, *Viuus.* vt & Odyss.λ, Ζωὸς ἐών. Et Ζωάγρια, Odyss.θ. & Ζωγρεῖν, Iliad.ζ. C.

Quamuis autem ζόη esse Ionum dicatur, ab ipso etiam Eustathio, tamen & ζωὴ alicubi scriptum est: vt pag.17 genitiuus ζωῆς. H.

Ζώνη, est Herodoto πορφυρεοῦν ἱμάτιον, teste Suida. H.

H

Ἤθεα, *Domicilia,* Id est, Ea loca in quibus vel homines vel animantes aliæ degere solent. C.

Ἠμεκτεῖν, *Indignari, Offendi.* C. Vide Περιημεκτεῖν.

Θ

Θαλία, *Conuiuium lautum & opiparũ.* Si à θάλλω deriuatur, sonabit quasi quis dicat *Conuiuium florens,* vt in Thesauro scripsi: sed addidi vocem *lætum.* Dixi enim posse videri respondere his duobus, δαὶς τεθαλυῖα, perinde acsi diceretur *Conuiuiũ lætum & quasi florens.* Verùm apud Herodotum (vt & Bud. scribit) non tãtùm est Epulum sed etiam *Dies festus.* Sic autem in isto scriptoris huius loco in principio pag. 195, καὶ ἔσιν ἐν θαλίῃσι, Valla vsus est hac interpretatione, *& celebrando festo operam dabant.* Non video tamen cur altera significatio locum habere hic nõ possit. H.

Θοινίζειν, *Cibo, Pasco.* Factum ex θοίνη, ita vt sonet quasi quis dicat, θοίνῃ παρέχω, vel Εἰς θοίνῃ παρέχω. eodem modo quo ex δεῖπνον fit δειπνίζω. In Clione, pag 61, cũ accus. personæ & datiuo rei, πρὸς τὸ ἑωυτοῦ δεῖπνον τόμιν ἐκεῖνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθοίνησε. Vbi fortasse rectius πρὸς quam τὸ post δεῖπνον scriberetur. Alioqui subaudiẽdum fuerit κρέα. H.

Θορὸς, τὸ σπέρμα. C.

Θορὸν non Θορὸς habet editio Basiliensis Heruagii, vnde sumpta hæc Camerarii fuerũt: sed hunc tamẽ θορὸς scripsisse mihi persuadeo. Nam illud θορὸν ne speciem quidem vocabuli Græci præ se fert: at θορὸς significans σπέρμα, id est, *semen* (sed intellige *semen genitale*) legitur apud hunc nostrum scriptorem, legitur apud Hippocratem. Apud hunc, vt p.138, ἀποῤῥαίνοντες τοῦ θοροῦ: apud Hippocratẽ, vt quum scribit libro De morbis secundo, ἐπειὴ ἐρχεται οἱ θορὸς πουλὺς καὶ ὑγρός. Scio alioqui fuisse qui aliquantulum discriminis inter θορὸν & σπέρμα ponẽdum existimarint. Obseruandum est autem, non simpliciter σπέρμα, sed σπέρμα παιδοποιὸν, ab Herodoto dici, pag. 405. H.

Θυμαλγὴς, *Animo dolorem afferens.* vt θυμαλγέα ἔπεα. pag.61, *Verba dolorem animo afferentia*, vel *Ægritudinem alicui afferentia*, vt loquitur Terentius.

Possis & ita reddere, *Verba quæ animus ægre fert.* Quoniam autem Homerus quoque isto composito vtitur, (veluti quum θυμαλγὲς ἔπος & θυμαλγέα μῦθον dicit) possis, magis poeticè loquens, reddere, *Verba animum mordentia.* H.

Θυμὸς, vocabulum valde alioqui & apud cæteros vsitatum, quēdam vsum habet qui apud cæteros vix occurrat, nisi ex eius imitatione. Iungit enim genitiuo: vt quum pag. prima dicit, ὠνέεσθαι τῆς φορτίων τῆς σφὶν ὦ θυμὸς μάλιστα. id est, quorum maximè (vel potissimùm) erat illis cupido.

Θύσανοι, id est κρωσσοὶ, *Bullæ aut fimbriæ in clypeis & tunicis.* C.

Θύσσανοι geminato σ apud eum antea scriptum fuit: sed ne geminetur σ obstat quantitas syllabica, quum prima breuis sit apud poetas: etiamsi, licentia vtentes, in θυσανόεις & θυσανόεσσα producant, vt metrum possit ingredi. Tum autem & duplicatur illa litera in quibusdam exemplaribus. H.

I

Ἰθαγενὲς, *Germanum, Natiuum* οὐκ ἰθαγενέα σώματός ἐστι, ἀλλὰ ὀρυκτὸ, Non sunt ostia natiua, sed fossilia. C.

Vsus est hoc vocabulo non solùm Homerus, sed Hippocrates quoque: sed vterque paulo alia signif. quàm in loco qui modò ex nostro scriptore allatus fuit. Legimus enim περὶ ἑλ.

— ἀλλά μοι ἴσον ἰθαγενέεσσιν ἐπίμα.

vbi ἰθαγενέεσσιν sonat γνησίοις: apud Hippocratem verò ἰθαγενὲς κύημα potest quidem fortasse exponi itidem γνήσιον, sed alia tamen ratione. Est enim cōceptus verus, & qui à falso, id est, à mola, distinguitur. Videndum an vocabula Genuinus & Germanus & hîc & illic habere locum possint. H.

Ἰθὺς & Γθὺ pro εὐθὺς & εὐθὺ, itidémque Ἰθεῖα pro εὐθεῖα, sicut apud Homerū & Hippocratem. Dici autem ab Herodoto ἐκ τῆς ἰθείας exponit ἐκ τῶν προφανοῖς & παραυθὺ: hunc eius locum afferens, ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθείας γραπὸν ἐπ' αὐτὸν ἐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔπι τῆς πεφαγμάτων. Est enim reponenda apud Suidam hæc scriptura, οἰδεόντων vna voce, pro illa quæ apud eum duas voces habet, οἱ δεόντων. Vide plura super hoc loco in his verbis, οἰδέοντα πεήγματα. H.

Ἰκνεομένως, vnde οὐκ ἰκνεομένως & οὐκ ἰκνεομένως, *Non debitè.* & μᾶλλον τῶ ἰκνεομένου. *Magis quàm conueniret.* Hæc Camer. Exempla autem habes pag. 404, φαὶ αὐτὸν οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύειν τῆς Σπαρτιητέων. Paulo pòst, ἔπι ἰκνεομένως βασιλεύοντα Σπάρτης. Quod autem & aliis in locis feci in Gallorum, & aliorum qui Gallici sermonis studiosi sunt gratiam, hîc quoque faciam, vt quàm bene conueniat hic aduerbii istius vsus cum eo quod Gallicè dicitur, ostendam. Quum enim aduerb. ἰκνεομένως, vel potius ἰκνεομένως, (hanc enim lectionem præfero) à verbo ἰκνέομαι originem habeat, quod est *venire*, Gallicè *venir*: animaduertendum est ista verba, οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύει, posse ita nostro illo sermone exprimi, *Il ne luy vient pas de regner.* Est autem *vient* à Latino *venit*, (litera i ex fine ad principium trāsiente) Ionicè, οὐκ ἰκνέεται, perinde ac si quis diceret, οὐκ ἰκνέεται εἰς αὐτὸν τὸ βασιλεύειν, pro illis, οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύει. Alioqui & his verbis hoc exprimeret sermo noster, *Il ne luy touche pas de regner.*

Alterius autem generis loquendi, Μᾶλλον τῶ ἰκνεομένου, exemplum tibi suppeditat pagina 411, ὁμιλέοντα μᾶλλον τῶ ἰκνεομένου. quum antea pro μᾶλλον ἢ ἰκνεομένου dixisset μείζονως: vtens his verbis, ὁμιλέειν σφι μείζονως. Nam qui aliquid facit μᾶλλον ἢ ἰκνεομένου, id est, magis quàm cōuenit, siue magis quàm par est, is dici potest illud ποιέειν μείζονως, quod Ionicum est pro μειζόνως. q. d. maiorem in modum quàm oporteat. Sed Valla malè hunc locum vertit, non secus quàm si verba illa μᾶλλον τῶ ἰκνεομένου non ad ὁμιλέειν sed ad ἀκρητοποτεῖν, siue ad ἀκρητοποσίῃ (vt ibi legimus) referrentur.

Addam & hoc, Hippocratem quoque illo aduerbio vsum esse & quidem alicubi significare apud illum Quantum par est, Quantum satis est. vt quum dicit, γάλα πίνειν ἰκνεομένως. Apud eundem ἐν τῶ ἰκνεομένῳ χρόνῳ, Debito tempore, Conuenieti tempore, Suo tempore. Miror autē afferri ex illo loco scripturam ἰκνουμένως: è loco libri De fract. ἐν τῶ ἰκνουμένῳ χρόνῳ, & dici, ἰκνούμενον χρόνον non minus quàm ἰκνεόμενον, in vsu esse. quasi verò illam quoque scripturā Græca lingua possit admittere, ac non iubeat nos vel ἰκνουμένῳ vel ἰκνεομένῳ dicere. Cæterùm huius generis loquēdi aptum habemus hoc quoque exemplum, προγηράσκειν τῶ χρόνῳ τῶ ἰκνουμένου, Senescere ante debitum tēpus. Et quasi quis dicat, Ante legitimum tempus. Alioqui & simpliciter, Ante tempus, dici potest. Poetæ autem dicerent etiam (vt opinor) Ante suum tempus. Ex eodem affertur & hoc, φροντίδες οὐχ ἰκνούμενα (sed malo ἰκνεόμενα) pro curis intempestiuis. at verò illud, ἐν τῶ ἰκνεομένῳ χρόνῳ, apud Herodotum etiam exstat.

Ἱστορέειν & Ἱστορέεσθαι sæpe apud hunc scriptorem occurrunt, præsertimque illa vox actiua. Est autem Ἱστορέειν, *interrogare, Scisitari, Percontari, Inquirere*: & Ἱστορέεσθαι, *Interrogari, Inquiri.* Pag. 108, Ἱστορέων αὐτοὺς εἴ τινα διψύαμεν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπροσθεν ἐκφυσέναι τῶ ἄλλων ποταμῶ. Et paulo pòst, πῶς τά τε δὴ τὰ λεγόμενα βουλόμενος εἰδέναι ἱστορεῖν. Sic pag. 26, μὴ ὄ, εἴπε ἱστορεῦσι, εἴπε καὶ οὐ, φεύγει τῆ ἑωυτῆς μητρί. Dicit matri siue percontanti siue nō. Sed Valla longè ἱστορέειν hic esse putauit Enuntiare, ideóque alienum ab hoc loco sensum cōmentus est: vt tibi patebit ex collatione verborum eius cum iis quæ margini adscripta sunt. At verò pass. vox ἱστορέεσθαι pag. 10 legitur, sed ita vt actiuam potius signific. habere videatur. H.

K

Καὶ δὴ frequens est apud hunc, in narrationis velut incremento: vt quum Latinè dicitur Atque etiam, vel Tum, vel Tū etiam, & similiter. C.

Κάρτα, πάνυ, admodum. C.

Aliquando & præfixo articulo dicit τὸ κάρτα, siue τὸ κάρτα. Eustathius tamen in librum ἰωτα Iliadis, non Ionum sed Dorum esse dicit articuli pleonasmū ante aduerbia. H.

Καταγίζειν, vt καθαγίζειν πυεὶ, *Igni cōsecrare.* Item, *Immolare & sacrificare*, Clione & Melpomene. Et Ἐναγίζειν, *Inferias mittere.* Euterpe, ὡς ἥρωσι ἐναγίζουσι. C.

Illi autē Καταγίζειν addēdum est Καταγιάζειν: si quidem emendatè scriptum est καταγιαζομένου, pag. 93. Sed (verum vt fatear) suspicione apud me scriptura hæc non caret: præsertim quum & Erotianus, suo in Hippocratem lexico, Ἐναγίζειν, non Ἐναγιάζειν, scribat, exponens, τοῖς κατοιχομένοις ἢ τοῖς καταχθονίοις θύειν. sicut Hesychius, χοὰς ἀπιφέρειν, vel θύειν τοῖς κατοιχομένοις. Sed magis priorem probo expositionem quàm posteriorem: & in posteriore placet quòd κατοιχομένοις tātùm dixerit, non autem cum Erotiano, ἢ τοῖς καταχθονίοις: quoniam hoc de diis inferis dici solet. Non solùm autem *Inferias mittere* dixerunt Latini, sed etiam *Inferias ferre*, & *Inferias dare.* At *Inferias facere* (vt etiam exponitur) me legere haud memini. H.

Καταδοῦναι vsurpat vt alii καταγῶναι. H.

Κατασοφίζεσθαι interpretantur, *Gratè habituros aut impunè laturos esse.* ἀπὸ τῆς σοφιστικῆς deducto vocabulo. vt Thalia: οὐ κατασοφίζεσθαι, de iis qui Crœsum conseruassent. Et non minus in fine eiusdem libri, & Polym. Sed Terpsich. posse ita accipi videtur vt sit à verbo ἰκέσθαι Ionico, & significet, *Progredi longius* aut *effugere*, similéve aliquid. C.

Καταφεύζομαι, vide in Ἐπιφεύζομαι. H.

Κατέδησεν φῶρα ἔτι, metaphora respōdente ei quam habet ἀπέλυσεν. H.

Κατηλογέοντο vide in Ἀλογήσας.

Κείρειν apud Herodotum, Vastare, Populari. veluti quum dicit, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον. Et ἔκειρε τοὺς χώρους. itidémque passiuè, ἐκείρετο ἡ Ἀττική. Quem verbi huius vsū sumpsit Herodotus ex Homero, vtente non solùm simplici, sed & composito Κατακείρειν: vt Odyss. χ. — ὅτι μοι κατεκείρετε οἶκον, *Depræda mini domum, Spoliabatis domum.* Herodoti autem exemplo vsurparunt etiam Thucyd. & Plato. H.

Κεραΐζειν, *Diripere, Sternere.* Pag. 148, ἀλλὰ καὶ οἰκία τῶ ξείνου κεραΐσας ἤκεις. Et Homer. --- ἐδν περ Τρῶας κεραΐζε καὶ ἄλλους. C.

Κῆ, vt πῆ, item Κῃ sine accentu, quum est particula παραπλεονασμική, id est expletiua. Exemplum illius exstat pag. 15, σκοπέειν ὄλβῃ πάντος χρήματος πῶ τελευτῶ κῆ ἀποβήσεται. At huius exemplū cùm alii plerique præbent loci, tum hic, p. 299, σταδίους ὡς ἑξήκοντα μάλιστά κη. H.

Κλησδὼν & Κλεησδὼν, *Rumor, Fama, Omē.* χαῖρε ἦ κλεησδόνι. Odyss. υ. C.

Κυζημάτων, Euterpe, *Vagitus puerilis*: significatio πεποιημένως, vt videtur Cam. Quamuis autem ita legatur in edit. illa Basiliensi, puto tamen Cam. scripsisse πεποιημένῃ, non πεποιημένως. aut ita, πεποιημένως (vt videtur) facta. vel potius huic vocabulo data. Vel tale quid.

Κόσμος, τάξις, id est, *Ordo, Ratio.* κόσμον τόνδε ὁ Δηϊόκης πρῶτος ἔστι καταστήσαμενος, *Hanc rationem primus instituit*, vel, *Ita res regni ordinauit.* Item; ἔφοβον οὐδενὶ κόσμῳ, *de effusa fuga.* Inde Homerica, κοσμήτορε λαῶν. &, αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμησεν ἄμ' ἡγαμόνεσσιν ἕκαστοι. C.

Κουρίδιος ab Herodoto (sicut & ab Homero ante illum) dicta fuit vxor, quam duxit dum adhuc esset κούρη, id est *virgo*, & quidem *iuuencula*, siue *iuuenilem ætatē non excedens.* Sic in Clione p. 64, γαμέε-

ὅτι σ᾽ ἕκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουρίδιοις γυναῖκας. Sed ab Homero terminatione alia κουριδίη dicitur. Sic Il. ν, Οὐ μεῦ κουριδίῃ ἄλοχον καὶ κτήματα πολλὰ Μαῦ ὀλεσθ᾽ ἀνάγοντες. Sic Iliad. τ, --Ἀχιλλῆος θείοιο Κουριδίῃ ἄλοχον θήσειν. Verùm & Κουρίδιος πόσις (id est maritus) vicissim ab Homero dicitur. H.

Κυρεῖν, cum genit. τυγχάνειν, siue τυχεῖν. Item Κυρῆσαι. vt pag. 24, circa finẽ, ἐδέετό τε τῶ δήμου φυλακῆς ἕνδς πρὸς αὐτὸ κυρῆσαι. *aliquam custodiam ab illo consequi*, vel *obtinere*. Hinc & Κυρήσας, pro τυχών.

Apud Hippocratem participio iungitur, eo modo quo ἔτυχε vel τυγχάνει plerũque illi iungi videmus. Legimus enim apud illũ, ἢ μήπω κυρήσῃ τὸ σῶμα τεθνεὸς, id est, *nequedum corpus mortuum fuerit*. Vbi alioqui τύχῃ dici potuisset.

Ἐγκυρεῖν itidem pro ἐντυχεῖν, vt in extrema pag. 518, ἐνεκύρησαν στρατῷ, *inciderunt in exercitum*.

Exstat verò & aliud compositum apud Hippocratem, videlicet Συγκυρεῖν: vt in libro De morb. συγκυρήσῃ ὥςτε ῥιγῶσαι μεθύοντα. sed hoc est pro συμβήσεται, id est, *eueniet*.

Κώμῳ χρῆσθαι, *Comessationem exercere*, vel potius *comessationes*. in Clione, pag. 9, πότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρῆσθαι ἐς ἀλλήλους. vbi interpres vertit, *Et interse comessationibus vteretur*. Ab hoc nomine est Κωμάζειν. At verò κῶμα, quod frequẽs est apud Hippocratem, quamuis cõsequi illas ἀπὸ κωμαζόντων compotationes plerunque videamus, mirũ tamen est si Galenus κωμάζειν prius esse quàm κῶμα, & hoc ex illo deduci putauit. Nec enim rationi & artis grammatices legibus cõsentaneum magis puto κῶμα quàm κῶμον ex illo deducere: id est, non minus præposterè illud quàm hoc posse fieri.

Κῶς, & Κως encliticè, pro πῶς & πως enclitico, passim apud hunc scriptorẽ, præsertímque hoc posterius: vt in extrema pag. 249, καὶ κως πῶς τε πιεῦντες ἐλάνθανον.

A

Λαβέειν, vnde Διαλαβέειν: pag. 54. Et Λελάβηκε, p. 284, νυῦ δὲ ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε. Paulo antè, καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει. legitur & λάβε, cùm alibi, tum p. 51.

Λαμπία, *Parmæ*, aut *Peltæ*. C.

Λαύρα, *Angiportum*. vt & Odyss. χ. C.

Λέσχη, *Sermo*, *Colloquium*. In Euterpe, p. 113, ἀπικέσθαι ἐς λέσχην τὴν Νείλου, mentionem factam dicit Nili. Et Calliope, γλυκερὴς λέσχης, verba quum fierent. Et ἔλλεσχα: vt οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔστιν ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκήια, *non de Ionum malis sed de suis fabulabuntur*. Et Περιλέσχηνος, *Celebris*. Et apud Hesiod. λέσχη, locus publicus, de fabulis & colloquio vulgi, vt apparet, *dictus*. Odyss. σ, Οὐκ ἐθέλεις εὕδειν χαλκήιον ἐς δόμον ἐλθὼν, Ἠέ που ἐς λέσχην. C.

Λῃΐζεσθαι, *Rapere*. C.

Λιπαρείη τε καὶ ἀρετῇ, *Constantia* (seu *tolerantia*) *& fortitudine*. Λιπαρέετε μένοντες, *durate*, Calliope. Et Euterpe, ἐπεί τε λιπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, *quum Hercules perseueraret in flagitando*. C.

Λόγος, etiam *fabulam*, id est, μῦθον, significat. vt Clione, ἐλεξέ σφι λόγον. Et, Αἴσωπος λογοποιός. & Ἑκαταῖος λογοποιός, Euterpe. C.

Λόγον ἑωυτῷ δι δόναι, *Reputare aliquid*, seu *Secum perpendere*. C.

Λωβᾶσθαι, *Fædare*, eo modo quo dicitur à Virgilio, *Fædauit vultus*, de facie mutilata. Sic enim apud nostrum scriptorem Zopyrus seipsum λωβᾶται, pag. 138. Atque vt hic legimus ἑωυτὸν λωβᾶται (additis etiam his duobus verbis, λώβῃ ἀνήκεστον) sic paulo pòst, ἑωυτὸν λωβᾶται. Ac paruo interuallo sequitur λελωβημένον signif. passiua. Apud Homerum Il. β, Ἦ ῥ᾽ αὖ Ἀτρείδῃ νυῦ ὕστατα λωβήσαιο, Nunc postremum me iniuria affecisses. *vel*, contumelia.

Λωβέεσθαι etiam inuenitur, & quidem apud Hippocratem. Ac significationem passiuam habet λωβεόντων in hoc eius loco, αἵτινες πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἄλλα λωβεόντων. vbi redditur, Probro & dedecore afficiuntur.

M

Μελεδωνὸς, *Curator*, vel *Curatrix*, *Cui cura rei alicuius demandata est*, *Præfectus alicui rei*, *seu alicui negotio*. Pag. 128, μελεδωνὸν ἀποδεδέχαται τῆς τροφῆς χωρὶς ἑκάστων, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι, τῷ Αἰγυπτίων. Paulo pòst, τῇ μελεδωνῷ θηείων. Item, τῷ οἰκηίων μελεδωνὸν, pag. 210. quod repetitur & pag. seq.

Sed & ipsum verbum Μελεδαίνειν habes pag. 570, Μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν, videlicet, τοὺς νοσέοντας. H.

Μέμονα, sequẽte infinitiuo, *fert animus hoc facere*, *Animatus sum ad hoc faciẽdum*. In Eratone. pag. 411, μὴ πῶ τε μεμονέναι μιν ὕστερον. Sic Homerus Il. σ, --μάλιστα ἦ φαίδιμος Ἕκτωρ Ἕλκέμεναι μέμονεν. Sic autem dicitur μεμαὼς cum eodem infinitiuo, & ad eandẽ rem significandã, paulo antè, Ἕλκέμεναι μεμαώς.

Μεταδόξαι dicitur, *Qui mutauit sententiam*, seu *quem pœnituit*. H.

Μετάχμιος γῆ, vide in Αἰχμή.

Μετεξέτεροι, id est, ἔνιοι. Pag. 116. ζεὰς μετεξέτεροι καλέουσι. C.

Μῆνις, κότος & ἔγκοτος, *Vehemens ira*. C.

Μῆχος pro μηχανή. vt p. 180, τῶτο χάρ οἱ κακοῦ ἕνεκα μῆχος. Estque reponendum hoc ipsum verbum & pag. 309, versu tertio à fine. Vtitur & Homerus: vt Il. β, --οὐδέ τι μῆχος Εὑρέσθαι δυνάμεσθα. Vt autem μῆχος pro μηχανὴ ab hoc scriptore dicitur, ita vicissim πάθη pro πάθος.

Μὶν dicunt αὐτόν. C.

Μύδρος, *Candens massa*. vt μύδεον σίδηρεον. vel λίθος ἀμόρφος: vt ille philosophus dixit solem esse μύδεον, Anaxagoras Clazomenius, Ion. C.

Μυτίλλειν, *Dissecare*. Hom. μυτιλλόν τ᾽ ἀρα πάλλα. In Clione, ἀμμυτίλας κὴ μέρεα τὸ ἱερήϊον, *secta in partes victima*. C.

N

Νεωχμοιῶ, *Nouare*, id est, νεωτερίζειν. C.

Νόμος, vt communiter, *legem* significat: vt, Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοις κελεύσασι, νόμους ποιήσας. Et, *Mores* ac *institutæ*: quæ & νόμιμα: vt Thalia, οὕτω νομίζουσι πολὺ μὲν κάλλιστοι τοῖς ἑωυτῶν νόμοις ἕκαστοι ἔτι. In Melpom. ξεινικοῖσι δὲ νομήοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φοίνικες. *Et consuetudinem ac morem*. Et Ἐξαπαλᾶν τοῖς εὖ ποιεῦντας νόμος ἐστὶν οἱ, in Clione. Significat & *Pascua*: vt apud Homer. quoque, ἐπεί κε νομῶ μιγέωσι. Et *regio*: vt νομὸς Θηβαίοις μυρίνεος. Et Classis: vt νομοὶ φόρων, in Thalia. Atque hæ posteriores duæ significationes sũt acuti nominis. Est & *modorum* appellatio: vt de Arione, νόμον τὸν ὄρθιον διεξελθεῖν, quos apparet acutos fuisse, & concini solitos voce altiore. Ἐν χερσὶν νόμῳ, significat, *In conflictu*, *Confertis manibus*. C.

Νυν, particula ἀναπληρωματική, id est, expletiua, passim apud hunc scriptorem, post μὲν. Ac statim initio primæ musæ, Περσέων μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας φασὶ ἀρξαι τῆς διαφορῆς αἰτίους. Sæpe autem his particulis μὲν νυν respondet ἢ in altero membro. vt pag. 181, circa finem. H.

Ξ

Ξενίζω & φιλίζω & ὁμηχρίζω συνθέσει & ἀμαλύσσεσθαι, Hospitii amicitiæque & belli coniunctionem & dissolutionem significat. C.

Ξυρὸν, *Nouacula*. Adhibetur autem hoc nomen cuidam loquendi generi, quo vtitur pag. 384, ὅτι ξυρῷ δὲ τῆς ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἀνδρες Ἴωνες, ἢ ἐλευθέροισι ἢ δούλοισι. Exstat idem loquendi genus (quod prouerbiale fuisse videtur) apud Homerum: nisi quòd ἵεται est apud eum, non ἔχεται. Iliad. κ,

Νῦν δὲ δὴ πάντεσσιν ὅδε ξυρῷ ἵεται ἀκμῆς Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς, ἠὲ βιῶναι.

In quo prouerbiali genere loquendi exponendo vsurpari solet vox Discrimẽ: quæ tamen vtrique parti conuenire non potest. neque enim dicet aliquis sibi imminere discrimen de tuenda vita, vt dicet discrimẽ de amittenda: neque discrimen de libertate subeunda, vt discrimen de subeunda seruitute. Hoc constat, eos dici ὅδε ξυρῷ τῆς ἀκμῆς ἵεσθαι, vel, ὅδε ξυρῷ τῆς ἀκμῆς ἔχεσθαι dici τὰ πρήγματα eorũ qui ab ipso temporis articulo velut opprimũtur, quo vel prosperã vel aduersam fortunam experiuntur. Nec aliunde videtur petitum hoc loquendi genus (quanuis alii secus sentiant) quàm ab iis quæ acici cultri seu gladii admota, leui manus impulsu amputari possunt. Atque ita pertinebit ad id quod prouerbialiter itidem dicitur, *Sub cultro esse*. Vnde apud Horatium, *Et me sub cultro liquit*. H.

O

Οἰδέοντα πρήγματα, vel οἰδαίνοντα, ad verbum, *Res tumentes*, de iis quæ adhuc sunt turbulentæ, siue quæ nondum sunt compositæ: quasi quis dicat, quarũ tumor nondum resedit. In Thalia, pag. 239, ἅτε οἱ οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων. quod malè reddit interpres, *Vtique rebus nondum satis fundatis*. Sic autem & p. 218, vbi Ald. & Germ. editiones οἱ δεόντων habent pro οἰδεόντων. qui error est apud Suidam quoque. Sed illo in loco interpres ea verba præterit: ego in margini adscripta ibi interpretatione reddidi, *rebus flagrantibus*.

Οἰχώκεε, pro ᾤχετο. Et Il. β, ὅτι σῆμος σωοχωκότε. C.

Ὅκως pro ὅπως. quomodo. vt pag. 234, ὅκως μὲν γνόμενος. & paulo antè, ὅκως θαλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα. Sed alium etiam vsum habet istud vocabulum, qui non datur illi ὅπως. vt in Clione, pag. 5, ἐώθεε δὲ καὶ πρόσθεν, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι, φοιτῶν. vbi redditur *quum* vel *quoties vocaret*. Sic ὅκως ὕοι, *quum* vel *quoties pluueret*. Atque ita plurimis in locis vtitur. H.

Ὁλοιτρόχος, subaudito nomine πέτρος, Saxi quoddam genus est, in hostes proiici vel potius deuolui soliti: quod à rotunditate nomen istud habere quidã crediderunt. Xenophon ad ὁλοιτρόχους addidit πέτρους. Homerus autem Il. ν, quadrisyllabè, ὁλοόιτρος ὡς ἀπὸ πέτρης, vbi subauditur πέτρος. Quidã tenui spiritu hanc vocem scribunt, tanquã ita dicatur quasi

ὁλοὸς ἐν τῷ ξέηλῳ. Fusius de hac voce disseritur in meo Thesauro Græcæ linguæ. H.

Ὄνομαι, *Vitupero*, vel *Contemno*, *Pro vili habeo*. vt pag. 175, ὥκιστα ἢ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς ἀρστέηας. vbi interpres contrario sensu dixit, *Corinthii quoque minimi faciunt opifices*. Sic apud Hom. ὄνοιτο. Il. ν, & Od. ξ. Et ὄνοντο, Od. φ.

Ὅτι interdum pro ἀλλὰ τί. vt pag. 220, εἴρετο ὅτι οὐ χρῆται τῇ χρεί. Sic pag. 108, circa finem, καὶ ὅτι αὔρας ἀποπνεούσας μοῦνος πάντων πυθμὴν οὐ πυρέχεται. H.

Ὅτι τάχιστα, pro ὅτι τάχιστα, *Quamcelerrimè*, *Quamcitissimè*. Vel, *Primo quoque tempore*, pag. 586, in fine. H.

Ὅτι μὴ significat εἰ μὴ, *Nisi*, *Præterquam*, & similia. C.

Οὐδαμοὶ, id est, οὐδένες. C.

Π

Παραγκτῶσαι, *Introducere*. C.

Παραμέμνημαι alicubi poni videtur pro simplici μέμνημαι, sicut pro hoc ponitur quibusdam in locis compositum ἐπιμέμνημαι, vel ἐπεμνήσθην. H.

Πάρεξ, *Præterquam*. C.

Παρέστί μοι, sequente infinitiuo pro ἔξεστί μοι, *Licet mihi*, *Penes me est*, *In me situm est*. pag. 247. H.

Παρεισδὺς, pag. 17. οὔτε ἄνα δειλίαν μοι παρεισδύς. Et paulo post, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀχαρὲς παρεισδύς τοι. Vtrobique pro ἐνισδὺς positum quidam existimarunt. H.

Παχέες, *Diuites*, *Opulenti*, pag. 415. Αἰγυπτέων ἢ οἱ παχέες, vbi interpr. vertit *proceres*. Nam sæpe hi sunt ex illorum numero. H.

Περιμεκτέω, ὦ, idem cum simplici ἡμεκτέω significare videtur: videlicet AEgrè ferre, Grauiter ferre, Indignari: atque adeo magnam indignationē præ se ferre: quod fit querendo, siue quiritando: Vnde factum est vt pag. 212, περιμεκτήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ reddiderim, De tota calamitate questus. Sed pag. 567, absque vllo casu ponitur περιμέκτεον. Apud Suidā & Περιμεκτήσας (non περιμεκτήσας) & Περιμέκτεον, non περιμέκτεον. At vero illius περιμεκτῶν plura tibi exempla Thesaurus meus suppeditabit.

Περιλεαχήνοντος, vide in Λέαχη.

Πέριξ, *Circum*: vt Arboribus clausi circum. *vel* Circa: vt Corpora multa virūm circa. C.

Πεστόμβρα σῖτα, id est ὀπτόμβρα. πέστειν enim *Coquere & Conficere*. vt Homero quoque, metaphoricè, γέρα πεστέμβρ. C.

Πίσυνος, id est, πεποιθὼς, *Fretus*: vt & Hom. ἠνορέῃ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χερσῶν. Sed & Eurip. Oreste, θυρούσῳ τε πίσυνος καὶ μαθεῖ παῤῥησίᾳ. C.

Πολέμια, alicubi pro πολεμικά. H.

Πρόκα, *Subitò*. Pag. 549, καὶ πρόκα τε φωνῆς ἀκούειν. C.

Σ

Σαγήρεις, *Secures*, aut *Bipēnes*, aut aliud barbarici teli genus. Ita Camer. siquidem fides habenda est illi Basiliensi editioni: ac non potius credendum est illum σαγάρεις scripsisse. H.

Σαρκάζειν, *Tondere* significat seu *Vellere*. vt Melpom. Σαρκάσας βοὸς πλευρῆ. Atque id & Hippocrati significat verbū, ἐν τῷ περὶ ἕδρης, α'. C.

Σακκέω, *Excolo*, in Melpom. pag. 263, τοῦτο ἐπεὰν ᾖσιν πίπον, σακκέουσι ἱματίοισι. vbi tamen interpr. verbo *exprimunt*, non verbo *excolant*, vsus est. Sed Eustathius, vel potiùs Dionysius apud Eustathium, ex hoc nostro historico Herodoto affert etiā χρήσασθ' ὑποσακιζόμενοι. Quinetiam ὑποσακίζειν τῆς ὁδοῦ esse ait τὸ πρόσθεν καὶ ὑφαιρεῖσθαι (subaudiendum autem puto τῆς ὁδοῦ cum hoc verbo ὑφαιρεῖσθαι) atque addit, in hac significatione respici fortasse ad saccum qui paulatim euacuatur. Alioqui σακίζειν dicuntur etiā saccularii fures, siue sacculorum fures: quum Hesychius σακίζειν exponat, τὸ ἐκενοῦσθαι ἀλλ' κλοπίλω τοῦ σάκους. Sed apud illum & in verbo & in nomine litera σ geminatur (sicut & in σακκέουσι apud Herodotum: quum AElius Dionysius σάκος etiam non σάκκος ab Atticis scriptū fuisse testetur.

Σπέρχειν, *Aduersari* & *offendi*. Et Σπερχθεὶς, *Perturbatus*. C.

Συγγνώσκω (vt admonui in Ἀναγνώσκω) à vulgari vsu & ipsum discedit apud Herodotum: qui duobus modis eo vtitur. Pag. 444, νυῦ μοί τοι συγγνοὺς, χρήσαιμι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. vbi συγγνοὺς est, *Postquam mecum reputaui hanc rem*. vel, *consideraui*, *seu perpendi*. Sic in fine pag. 255, μαθόντες ὡς εἰσὶ ἡμέτεροι δοῦλοι, καὶ συγγνόντες τοῦτο. Sic & pag. quæ eam sequitur. (Talem autem vsum esse verbi συμφερόνων, in meo linguæ Græcæ Thesauro docui.) Aliter in fine pag. 270, vbi infinitiuo iungitur, ξέρξης δέ οἱ οὐ συγγνώσκων λέγειν ἀληθέα. q. d. *Non assentiens ipsi vera dicere*, ipsum videlicet. Q. d. Non conscius ipsi veritatis. In hoc tamen loco pag. 365, συγγνώσκομεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς, magis propriè reddi potest, *Conscii nobis sumus*. Quinetiā voce passiua vtitur alicubi hac in signif. vt, ἔασονες συγγνωσκόμενοι εἶναι, καὶ τοῦτο

καὶ τοῦτο ὀξέως. Vbi autem dicit, οὔτε σωφρόνως ὡσκοντο, ἥσυ τε αὐθαδέστεροι, signif. *Nō agnoscebant culpam*. H.

Συμψήσας interpretantur σωτείψας, Clione. Significat autem correptionē. C.

Σωαλίζω, vide in Ἀλέες.

Σωαμωρέειν, *Vastare*, *Perdere*. Et Σωάμωρος, *Noxius*. C. Sed scribitur etiam Σιναμωρέειν. H.

Συννοίῃ ἐχόμενος, pag. 41, *Cogitabundus*. Vel, *Quum in attenta cogitatione versaretur*. H.

Συρμαίζειν, *Purgare* τῇ συρμαίῃ: quam alii potionem, alii herbam aut radicem, alii succum quempiam fuisse putauerunt. C.

Συσσείδω νυὶ, sequente infinitiuo, pag. 44, *Studio meo & opera aliquē adiuuo ad aliquid efficiendum*, vel, *Studium meum alicui ad aliquid præsto*. At verò Ἐπισσείδω & Ἀπισσείδω alibi in locis vicinis ceu contraria ponuntur. H.

Σφι pro σφίσι ponunt. C.

Σχοινοτενὲς, *Rectum*. C.

T

Τάρσοις καλάμων, Clione, interpretantur *Areolas arundineas*, *super quibus lateres arescerent*. Sunt & ταρσοὶ πτερῶν. Et remigia ταρσῶν habent appellationem. Nominantur etiam ταρσοὶ in volucribus. C.

Τέλειον, *Perfectum*, *Confirmatum*, *Euidens*. δι' ὅλων ὀνείρου οὐ τελείω. Et, τὰ τέλεα τῆς προβάτων, *grandes oues*. C.

Τέλη, *Impensæ*, & *Ordines*. C.

Τέῳ interrog. vt pag. 55, τέῳ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεξρήσατο; *Qua morte interfecisti?* Eodem modo τεῖσι ὄμμασι, principio paginæ 17. H.

Τετεύχθαι, *Afflictum esse*. C.

Τὸ, *passim* pro ὃ, id est *quod* relatiuum, Sic pag. 21, εἴδωλον τὸ λέγουσι εἶδος. Et paulo ante, τεῦ ἐπιτρόμβος τὸ οὔνομα. pro οὗ, *cuius nomen quamuis sciam*. Sic alibi ἐν τῷ pro ἐν ᾧ, *in quo*. Pluralis autem genitiuus τῷν, quum est articulus præpositiuus, interdum voculam ὑς interiectam habet inter nomē cum quo iūctus est. vt pag. 21, τῷν τὸς Δελφῶν, pro ὑς τῷν Δελφῶν. vel potius τῷν Δελφῶν ὑς.

Τριφάσιον, *Triplex*: vt διφάσιον, *Duplex*. C.

Τῷ ἐόντι χρησάμενος, Veritate vsus, Eo quod res erat. Et τῷ ὄντι γε, Reuera. Et κατὰ τὸ ἐόν, Secundum veritatem. C.

Τῶν ἴδμεν, pro ὧν ἴσμεν, *Quæ comperta aut cognita sunt*. vsitata parenthesis Herodoto. C.

Τὠυτὸ, id est τὸ αὐτὸ, similitudinem & æqualitatem & coniunctionem significat. καὶ τωὐτὸ τὸ καὶ Ἕλλῃνες λέγουσι, *idem ipsum quod Græci memorant*. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι καὶ τωὐτὸ ἀμαλέγονται, *eadē lingua vtuntur*. Item τωὐτὸ φρονήσαντες, de consensione & concordia, in Clione. Et in Polym. συλλεγομένων ἐς τωὐτὸ, quum conuenissent. C.

Υ

Υἱέες, Petulātia & lasciuia: vt de equis, Clione: de mulis, Melpom. C.

Ὑγιηὲς, id est ὑγιεινὸς, *Sanus*. C.

Ὑπερθεώσκειν, Superfilire, vt pag. 129, ὑπερθεώσκοντες τοὺς αὐθεώπους. Apud eundem legimus & Καταθεώσκω. apud Homerum autē & Ἀποθεώσκω & Ἐπιθεώσκω legimus.

Ὑπερῴθεμον vsum quendam apud Herodotum habet multorum auribus valde mirum futurum. Ponitur enim pro *Communico*: ea in signif. qua dicimur consiliū nostrum alicui vel cum aliquo communicare, (vtriusque enim exempla inueniuntur) & qua Cicero dicit, *De societate multa inter se communicarēt*. Pag. 338, circa finem, νυῦ ὦν, ὀλιγοέω δὴ πρήγματα μεγάλα καταστρώσασθαι, ἀπικνέο μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπερῴθεωμεν. *Nunc igitur quum res magnas aggredi in animo habeā, fac omnino ad me accedas, vt tecum de iis cōmunicem*. sed alterum verbum multo aptius mihi videtur. Interpr. reddidit Aperiam. Sic pag. 438, διὸ ὑμέας ἐγὼ σπουδέξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσεν. ὑπερῴθεωμεν ὑμῖν. Quinetiam pag. 4, τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιότατα τῷ πρηγμάτων ὑπερεῴθετο. Vtitur verò & actiua voce ὑπερῴθημι eadem in signif. vt videbis pag. 251, & 341. H.

Φ

Φάλαρα, Ornamenta equorum. C.

Φάρμακα, *Colores*. Clione, φαρμακεῶνες ἰώθισμοὶ εἰσὶ φαρμάκοισι, nitent coloribus. Et φαρμακοῦσθαι, *Tingere*. C.

Φόρος, *Portio*. C.

Φερέγγυος, δυνάμενος, *Sufficiens*. C.

Φρενήρης, *Mentis compos*. C.

Φώρ, *Fur*. C.

X

Χερὶ χρῆσθαι, seu τῇ χερὶ, Vide in Ἀλκή.

Χρᾶν, *Respondere*, id est, Oraculum reddere. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε, responsum Pythia hoc reddidit. Et, χρήσαντες τοῦ θεοῦ,

Clione, *Quum oraculum redditum mihi sit.* Inde & Χρηστήριον: sed hoc communius. C.

Χρῆμα. vt, συὸς μέγα χρῆμα. Et, τυραννὶς χρῆμα σφαλερόν. Et, χρῆμα πολλὸν νεῶν. Et, χρῆμα χρυσῶνος ἀφόρητον. C.

Ψ

Ψῆνες, Quæ in caprificis bestiolæ nascuntur. C.

Ὠρην ἔχειν, *Respectum habere*, aut *curam*. Et, οὐδεμίαν ὥρην ἔχειν, *Nihil momenti attulerit*, vel, *Nihil retulerit*. C.

HENRICVS STEPHANVS,
lectionis Herodoti studiosis.

QVANTA sit variis in rebus Gallicæ linguæ cum Græca conuenientia, & quàm multa Græcorum loquendi genera in Gallicũ sermonem ita verti possint vt verbum verbo reddatur, (quum Latina contrà Græcis nullo modo respondeant) ante multos annos docui, in Gallico libro cui titulus est, *De la conformité du langage Francois auec le Grec*: id est, De conformitate (si ita loqui licet) Gallici sermonis cum Græco: at quum primam Herodoti editionem dedi, vel hunc vnum argumento meo non parum exemplorum suppeditare animaduerti. Quum autẽ ea illi editioni præfixissem, ne in hac quidem prætermittenda, sed potius cum aliquo auctario exhibenda censui.

IONISMI GALLICI, siue IONICI GALlicismi, qui apud Herodotum leguntur.

Ἀποβαλέεις πῶ κεφαλιῶ, Tu perdras la teste. P.550
Καμβύσια ἔστιμε ἡ ἀληθείη τῷ λόγῳ, Cela luy toucha le cœur. 212
Τὰ μὲν ἄνω, κάτω θήσω, τὰ δὲ κάτω, ἄνω, Ie mettray ce que dessus, dessous. id est, Ie renuerseray tout l'ordre qui y est establi. 183
Οὐκ ὀρθῶς σεωυτὸν σεσέστηκας, Vous ne vous gouuernez pas bien. 177
Κόσμον τόνδε Δηϊόκης σεσοφίσθαι ὁ καταστησάμενος, Il fut le premier qui establit cest ordre. 47
Μωρίη πολλὴ λέγεις, C'est une grande folie de dire cela. 68
Ἔρχομαι φράσων, Ie uien à dire. Vtitur autem illo genere loquendi frequẽtissimè: sed mutato interdũ partic. φράσων in λέξων, aut ἐρέων. 89
Σεωυχᾶσθαι, S'attacher, de conserẽtibus manus.
Ἵνα ἰδοῦ τί κατὶ κεῖ λέξει, Pour uoir qu'il dira. 147
Ἔλαβε τὸν μισθὸν, Il a receu son salaire, vel son payement. de eo qui punitus fuit pro meritis: seu, pœna quam meruit affectus fuit. 189
Ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκετο. Quand il uint au uin, pro Quand il uint à parler du uin. 192
Τὸν πεῦσα δεδηλωμένον εἰπεῖν, Qui a donné charge de dire ceci. 212
Ἀπήνεικε Καμβύσια, Il emporta Cambyses. vt dicitur, Ceste maladie l'emporta. Alibi, λοιμὸς ἐπολαβὼν. ἀπήνεικε. 213
Ἐπεί τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκετο γνώμιον ἐπεφαίνετο, Quãd il uint à Darius de dire sa sentence. 216
Ἀπῆκε ἑωυτὸν δὴ κεφαλὴν φέρεσθαι ἐπὶ τὸ πύρσου κάτω, Il se laissa tomber. etiam de eo qui præcipitem se dederit. 218
Θυμὸν ἔχε ἀγαθὸν, Ayez bon courage. 223
Προσφέρε Δαρείῳ λόγον τοιόνδε, Porta ceste parole à Darius. 242
Ἔσαν ἐν φυλακῇσι, Ils estoyent sur leurs gardes. 250
Γνῶναι τὸ θέλει τῷ δῶρα λέγειν. vt dicimus, Que ueut dire cela? pro, Quid hoc sibi vult? 302
Ἔδοσαν σφέας αὐτοῖς Δαρείῳ τῷ Ἀγχίου βασιλεῖ, vt dicimus, Ils se donnerent à un tel prince. 313
Εἰ ὑμῖν φίλον τοῦτο, S'il uous plaist. quum rogamus vt aliquid fiat. 336
Οἷον τὸ χρῆμα ἐποίησας; Qu'à nez uous faict? cũ increpatione. 337
Ἐκ νέης, De nouueau, pro Deintegro, Rurs⁹. 378
Ἀπεξίη, Desordre. 385
Οὐκ ἀπέδοσαν τῷ ὁμοίῳ, Ils n'ont pas rendu la pareille, vel, Ils ne rendirent pas. 387
Τέσσερα ἔτεα τυτέων, Il y a trois ans de ceci. pro Trois ans depuis ceci. 394
Ἐπὶ σφέας ἔχοντας. vt dicitur, A qui en auez-uous? pro A qui en uoulez-uous? 397
Ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν, A qui il uient, pro A qui il appartient. Huc pertinent quæ de aduerbio ἱκνεομένως dixi in recensione vocab. Herodoti. 401
Τοῦτο ἀπόρρητα τὰ ἔπεα, Il iettea ce propos. 406
Καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν, On ne le peut dire autrement. id est, On ne le peut nier. 427
Οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτον τὸν λόγον ὥστε μάχεσθαι, Ils n'en uindrent pas à ces termes. 440
Τὰς τρεῖς ἡμέρας, Ces iours passez. p Nuper. 445
Νομίζων Ξέρξεα ἐπιδέξειν λέγοντα οὐδέν. vt Gall. Ce n'est rien dict. 446
Πρῆγμα αὖ ἕτερον μοῦνον, sequẽte infinitiuo, On n'auroit autre chose à faire que, &c. 483
Πρῶτον χρημάτων πάντων, Deuãt toutes choses. 489
Εὐείσκω συμβαλλόμενος, vt à nobis dicitur, Ie trouue par mon compte. 508
Διέξοδοι βουλευμάτων, vt dicimus, Discours. 524
Λογισμὸν ποιέεσθαι, Faire le compte. 530
Ἥκιστα δὴ ἔφερε τὸ ἀληθὲς πᾶσαν. Tale est in nostro sermone, On luy apporta toute la uerité du faict. 556
Φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, Il emporte à toute la Grece. 581
Ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἐόν, Ils sceurent tout ce qui en estoit. 588
Ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι, vt Gall. Iustes, id est, De iuste mesure. Iustæ mensuræ.
Δέσποτα, aliquot in locis ad regem: vt illi dicimus Sire: pro quo scribi Cyre, postularet deriuatio à voce κύρε (id est, domine) quæ postea deprauata fuit in κύρε.

HENRICVS STEPHANVS
lectionis Herodoti studiosis.

DIVTIVS in locupletanda illa vocum Herodoti recensione (cui & Ionismos Gallicos, siue Ionicos Gallicismos, tanquã corollariũ, subiunxi) immorari volebam: vt ista editio, quamuis ὑστέρα, magnũ hac etiã in parte πρωτόρημα haberet: sed non, sine aliqua iactura tua, eáque fortasse non leui, poterã. Nec enim ad edisserenda alia, quibus te ad lectionem Herodoti magis ac magis instructum reddam, satis temporis superfuisset. Ea autem quæ sint, ne præfari quidem volo, ne vel tantillum temporis illa mihi præfatiuncula detrahat.

Rationi autem cõsentaneum mihi videtur vt à quibusdam illius recensionis locis initium sumam, super quibus habeo quod te monẽã. Primus erit vbi vocabulum ἀτέοντες Camerarius interpretatur *Nihil curantes*, addens, Homerum similiter esse vsum. Nam ἀτέοντα quidem legimus apud Homer. Il. υ, sed pro βεβλαμμένον, (videlicet εἰς τὸς φρένας, siue τὸ φρένα. vnde dicitur aliquis voce composita βλαψίφρων) ab ἄτη. Pro illo igitur ἀτέοντα, ego vel ἀτέοντα (fuit autẽ facilis lapsus ex ἀΐοντα in ἀτέοντα) vel ἀΐζοντα reponendum censeo. Illud tamen mihi nullum lexicum sed memoria diu solicitata suppeditauit. Recordatus sum enim me legisse (apud Theognin, ni fallor) hunc versum,

Πᾶς τις πολύσπορον αὖδεα ἴδεν, ἀτίεν δ' πενιχρόν.

At verò ἀΐζων, pro καταφρονῶν apud Homerum exstat Iliad. υ. Quòd si etiam incidisset Camer. in aliquem Herodoti locum vbi vox ἀτέοντες vsum illum haberet, eam pro mendosa habendam esse, ex iis quæ dixi constat.

Fuerunt alioqui vocabula quædam inter illa quæ idem recensuit, in quorum scriptura ab editione Basiliensi discedere non dubitaui, quum manifestus esse error videretur. Sed tamen, ne meo stare iudicio necesse habeas, hæc sunt, αἰγνέων, mutatum in ἀγνέειν: & ὀμαρέη, in ὀμαρείη: necnon θορὶ, (quod barbarum potius quàm Græcum videri poterat) mutatum in θορός. Item χῆνες in ψῆνες, de bestiolis quæ in caprificis nascuntur. Monui autem & de nomine σωγήρεις, tanquam suspecto, pro σωγάρεις: quod apud Herodotum legitur.

SED hinc ad alia venio, quæ scrupulum iniicere cuipiam possint circa interpretationem. Ex his est ὀμαρείη, quod ille interpretatus est stercus: quum potius vẽtris exoneratio significetur: sicut & ὑποπατος (quo illud exponitur) hoc sonat. In vocabuli Ἐπιστρεφέως interpretatione dubitari potest de illa voce Latina Obliquè, posita inter hasce duas Accuratè & Vehemẽter: & suspicatus sum primo aspectu, Obnixè eum scripsisse: sed quũ postea cogitaui, Suidam testari, Herodotũ esse vsũ pro ἀπατηπικῶς, id est Fallaciter, Deceptoriè (si & hac vti voce licet) Fraudulenter, illud Obliquè retinendum, & tantùm sedem ei suam mutandã censui.

In voce χρῆμα locos aliquot, tanquam eiusdem rei exempla, affert, quum tamen non eundem in omnibus illis locis vsum habeat vox ea de qua agitur. Quatuor enim exemplorũ, quæ proponit, primũ ei est hic locus, συὸς μέγα χρῆμα: secundum, iste, τυραννὶς, χρῆμα σφαλερόν: tertium, χρῆμα πολλὸν νεῶν: quartum, χρῆμα χρυσῶνος ἀφόρητον. atqui in illo secundo loco vbi dicitur, τυραννὶς, χρῆμα σφαλερόν, non idem est vsus vocabuli χρῆμα, qui in cæteris tribus: adeo vt hic χρῆμα in πρῆγμα mutando, dici queat eodem sensu τυραννὶς, πρῆγμα σφαλερόν: at in cæteris illis locis vbi genitiuus iungitur illi nomini χρῆμα, hæc mutatio locum non habeat. Quoniam autem huius loquendi generis nullam ille expositionem addit, ideóque lector eam se à me expectare non immeritò dicturus est, oro vt meum Thesaurum consulere, & ita vicariam operam illum mihi præstare, malit: simúlque diligenter eum quem ibi propono Plauti locum expendere, an non in eo Ionicam illam phrasin repræsentare, aut saltem ad eam alludere, voluerit. Simul autem inde disces, nõ minus Atticis quàm Ionibus vsitatum illud loquendi genus fuisse, quũ & Aristophanes eo vtatur. Ac sunt certè & alia plurima quæ Attici ab Ionibus mutuari non dubitarunt.

In iis quæ paruo interuallo sequuntur (pauca enim tantùm verba interiecta sunt, quibus vox ψῆνες exponitur: pro qua perperam scriptum esse χῆνες in editione Basiliẽsi, paulo antè dixi) postquam ὤρλω ἔχῃ, interpretatus est Respectum habere aut curam: subiungit, Et, οὐδεμίη ὤρη ἔσται, Nihil momenti attulerit. Quæ tamen interpretatio conuenire loco non potest. Sunt enim verba illa ex hoc paginæ 251, loco, τῆς σεωυτοῦ γραπτῆς τῆς οὐδεμίη ὤρη ἔσται ἀπολυμένης. Sonant autẽ hæc, Cuius amissionem nemo curabit, vel, De cuius amissione nihil pensi cuiquam erit.

Sed nec ad verbi γνωσιμαχέειν interpretationem non satis attentionis attulisse videtur: atque id vel ex iis intelligere poteris quæ in meo Thesauro de verbo illo dicuntur.

VENIO nunc ad aliud cuius mentionem obiter tantùm feci in illa ipsa recẽsione (ne, si forte diutius differam obliuiscar. Id autem est de vocabulo ἔγκοτος. Dixi enim me vix persuadere mihi posse, ἔγκοτον in duobus quos legissem Herodoti locis, pro κότον positum esse. Ideo autem à me dictum hoc est, quòd vocem hanc pro adiectiuo tantùm nomine habeam, & nihilomagis substantiuum esse nomen posse existimem quàm ἐγκύκλον, aut ἔγγονον, aut ἔμπονον. Confirmãt autẽ mihi hanc opinionem quatuor nostri scriptoris loci: quorum primus sit hic, δεινὰν τινά σφι ἔγκοτον ἀμφὶ τὸν πεσπηλακισμὸν ἔχων. Secundus autem hic, ἀπὰρ τινὰ ἔγκοτον εἶχε. Tertius sit iste, ἔγκοτον σφι ἀμφοτέρων ἔχοντες. Ad quartum autem antequam veniam, considerare te iubebo in duobus locis sequi participium ἔχων, in vno ipsum verbum εἶχε. Quid tum? dices. Quoniam dico scriptam ab Herodoto fuisse præpositionem ἐν seorsum ab illis duabus syllabis quæ sunt secũda & tertia in voce ἔγκοτον, & illam præpositionem per tmesin à participio & alibi à verbo separasse, remanẽte in medio voce κότον. vt perinde sit acsi scriptũ esset, δεινὸν τινά σφι ἐν κότον ἔχων, pro δεινὸν τινά σφι κότον ἐνέχων. Item. ἀπὰρ τινὰ κότον ἐνεῖχε. Eodem modo in illo tertio loco, κότον σφι ἀμφοτέρων ἐνέχοντες. Sed quid me in hanc suspicionem, vel potius sententiam (omnino enim istud mihi persuadeo) adducit? Locus ille qui superest ex iis quos me allaturum promiseram. Is legitur in Clione, pag. 56, Ἀγυάγης ὁ, κρύπτων τὸν οἱ ἐνεῖχε χόλον. Esse enim scribendum ἐνεῖχε, vt habet posterior hæc editio, non ἐνέχει, vt in priore legebatur, (Aldinam & Basiliensem perperam sequente) luce clarius est. Quomodo enim ab ἐνέχω esse ἐνείχε possit? Iam verò & absque adiectione dici ἐνέχειν τινὶ, Thesaurus meus docebit. Ac meminit certè huius vsus verbi ἐνέχειν Eustathius quoque: scribit enim, ἐπέχειν apud Homerum in Odyssea esse κατὰ τινὸς ἔχειν: atque hoc dici etiam ἐνέχειν. Ille autem Odysseæ locus est hic, ex libro τ,

Δαιμονίη, τί μοι ὦ δ' ἐπέχεις κεκοτηότι θυμῷ;

Vbi postquam dixit idem scholiastes, ἐπέχεις (intellige tamen ἐπέχεις μοι) idẽ esse quod κατ' ἐμοῦ ἔχεις, & præpositione hac indicari interdum ἐναντιότητα, exemplis quibusdam docuit, tandem subiungit, simile verbo ἐνέχειν esse hoc ἐπέχειν. Hoc tantùm superest nunc vt videamus an Herodotus libenter tali tmesi vtatur seu dialesi seu diæresi qualem haberet illa quam apud eum repono scriptura. Sed præter vnum quod habemus in eodem scholiastæ loco huius figuræ exemplum ex historico, ὅτι σφίσιν ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας pro σφίσιν ἐπέχοντας (nam hoc esse dictum Ἀλελυμένως scribit: & alicubi διηρημένως eadem de re dicit) alia passim apud eum occurrunt. vt αὐάτ' ἔδραμον, pro αὐτέδραμον: & ἀπὸ μὲν ἔθανε, pro ἀπέθανε: & καῖ μὲν ἔκτεινε, pro κατέκτεινε. Ac (vt de alia dialysi loquar quæ illi vel potius dialecto illi est peculiaris) interiicitur & vocula ὦν. vt ἀπ' ὧν ἔδωκαν: & κατ' ὧν ἐκάλυψε. pro καπεκάλυψε: Hæc autẽ quũ ita sint, non immeritò (vt opinor) vocabulum illud ἔγκοτος, quatenus quidem substantiui, non adiectiui tantùm, sedem obtinebat, è Græcæ linguæ finibus procul amandatur. Nec mirum est tamẽ tam multis doctis viris & in Græca lingua exercitatis, ac nominatim, Ioachimo Camerario, [illegible], (scribit enim Μλῶις, Κότος, Ἔγκοτος, Vehemens ira) non mihi tantùm, vocem illam fucum fecisse, quum & Græcis lexicographis fecerit: ac potissimùm Suidæ: qui eo etiam magis est reprehendendus quòd ex hoc epigrammatis loco, — Ὃς φθόνος αἰὲν Θησείδας ἀγαθῶν ἔγκοτος αἰὲν ἔχει, colligat, ἔγκοτος οὐδὲ ἡ ὀλίμονος ὀργή; & non animaduertat, ἔγκοτος vt adiectiuum, iungi cum substantiuo φθόνῳ.

Libet autem eadem opera & de quibusdam aliis vocabulis te commonefacere, quæ quum ex Herodoto afferantur, vt scripta sunt in typographicis editionibus, suspicione tamen haud carent, præsertim veteris libri autoritate (ad nonnulla quod attinet) eam augente. Ex his est verbum ἀμφιφορέει, in hoc paginæ 41 loco, πόλιν τε τὴν σὴν ἀμφιπάζει, καὶ χρήματα τὰ σὰ ἀμφιφορέει. Quamuis enim primo aspectu videri possit verbum istud ἀμφιφορέει admitti posse (vt ex nomine ἀμφιφορεὺς factum) tamen Herodoti seculo in vsu fuisse, vix credibile est. Huc autem accedit quòd in vet. exempl. non ἀμφιφορέει sed ἀμφορέει legitur. Quòd si siquis aliud exemplum afferat eodem è scriptore, videlicet, ἀμφιφορεύμενος ὑπὸ κυῶν: is ex me audiet, ibi pariter in vet. exempl. non ἀμφιφορεύμενος, sed ἀμφορεύμενος legi. Hunc autem verbi istius vsum exprimere videtur voluisse Horatius Latino illi omnino respondente, quum dixit, *Post insepulta membra different lupi.*

Sic autem, quum ὑποθέμενος apud hunc scriptorem habeamus pag. 50, vbi scriptum est, ὑποθέμενος ὦ ἦσ μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, non dubito quin vet. exempl. sequi oporteat, ex quibus annotatum est ὑφιθέμενος pro ὑποθέμενος, in eo qui hunc non magno interuallo sequitur, ἰδὼν δὲ τοῦτο, καὶ ὑποθέμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι. Nam in priori editione mea non minus hîc quàm illic ὑφιθέμενος scriptum erat: sed quum hîc ex vet. exempl. ad scriptum margini inuenirem ὑπερθέμενος, malui huic locum illius dare. Quod autem factum hîc fuit non dubito quin & priore faciendum loco fuerit, scribendo, ὑφιθέμενος ὦ ἦσ μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι. Haud enim dubito quin haud aliunde quàm ex incuria contigerit vt illi etiam præcedenti loco apposita ex iisdem veteribus libris illa lectionis diuersitas non esset, eo in libro (scriptus autem & ipse erat, sed minus vetustatem præ se ferens) quem posterior in margine sibi appositum habebat. At editio Aldina in priore quidem loco ὑποθέμενος, at in posteriore ὑφιθέμενος nobis exhibet. Estque & hoc sciendum, fuisse repertum exemplar, quod vicissim pro illo ὑφιθέμενος haberet idem illud ὑποθέμενος, quod nõ longo interuallo præcesserat. Quorsum tam multa? vt ostendam, quàm verisimile sit quædã vocabula, præsertimque verba, ob significationẽ quæ plerisq; lectoribus insolẽs videbatur, ab eorũ aliquo (nimirũ eo qui cæteris audacior erat) mutata in alia fuisse, hunc etiã apud scriptorem. Sed quis (dices) verbo ὑφιτίθεσθαι ita vnquam vsus est? nimirũ significare volens, cõmunicare quidpiam alicui: eo modo quo dicimus nos communicare aliquid ei, quod ita exponimus vt simul eius super eo cõsilium audire cupiamus. Ipsemet Herodotus (inquã) ita est alibi vsus, nõ vno in loco. E duobus saltẽ vnus quidem p. 216 exstat, ἐπεί τε ὦ ὑμῖν αἰναφέρῳ ἐς πλεῦνας ἐδόκεε, καὶ ἐμοὶ ὑφιτίθεσθαι, ἢ ποιέωμεν σήμερον, &c. Vbi interpres non omnino malè vertit, *Sed quoniam statuistis ad plures referendum, & me adhibendum.* Dicẽs autem, non omnino malè hunc locum ab eo esse redditum, hoc addo, dummodo verba ista quibus vtitur, *& me adhibendum*, rectè intelligantur. Significare enim voluit, *& me adhibendum in consilium.* Alioqui non dubium est quin potius, *& mihi communicandum*, dicere debuerit. Alter autem locus est hic, ex pag. 251, εἰ μὲν τοι ὑφιτίθεσθαι τὰ ἔμελλον ποιήσειν, οὐκ ἂν με ἔδει ἔιδες νυῦ δ' ἐπ' ἐμεωυτοῦ βαλλόμενος, ἔπεσηξα. Vbi interpres tandem animaduertit quod alibi animaduertere non potuerat: videlicet ὑφιπτήναι (nam hîc voce actiua vtitur, quum potius passiuæ vsum hunc dare soleat) esse quod Latini *communicare* dicunt. Vt autẽ minus mirer istum verbi ὑφιτίθεσθαι vsum non tantùm nouum & mirum visum fuisse, sed etiam mendi suspectam scripturam habuisse, hoc facit, quòd verbum quoque ἀνατίθεμαι quum apud quendam historicum significationem istam haberet, interpres *differre* vertit: quemadmodum & ὑφιτίθεσθαι hunc vulgo vsum habet. Iam verò & quum apud Appianum ἀναθέσθαι τὸ κεκελεύσμενα, sonaret *renocare*, seu *retractare*, interpres *differre* reddidit, vt in Annotationibus admonui. Verùm, vt ad mentionem diuersitatis lectionum redeam, sciendum est, sicut in præcedente loco pro ὑφιθέμενος scriptum in quibusdam fuisse dixi ὑποθέμενος, ita etiam in eo Herodoti de quo nunc agitur loco, aliam quandam ex vno manuscripto codice habemus, & eam quidem valde miram, videlicet ὑφαιρεθεὶς: quam si loco huic accommodare lector velit, valde suum ingenium, & quidem frustra, fatiget.

Sunt verò & alii loci in quibus contigisse idem videmus. Nec dubito quin eorum sit è numero iste, è pag. 368, καὶ ἀμπλύσωντας τὸν βίον σου. Suspicor enim è lectoribus quempiam, cui insolens valde hæc metaphora lectori videbatur, vocem illam ἀμπλύσωντος in hanc quam margini adscriptam vides, ἀμπλέξαντος, mutasse. Atqui cogitandum erat, Herodotum habere nonnulla eiusmodi, & quæ quũ in aliis tãtùm scriptoribus versato, mira & plusquam mira videri queant, esse tamen suspecta non debeant. Ad hoc quidem certè ἀμπλύσωντος quod attinet, talem eius vsum apud hunc ipsum animaduertisse mihi videor: quòd si tamen nullũ aliud apud eũ exstaret huius phrasis exemplũ, saltẽ non minus admitti posse quiuis concesserit quàm quod alibi apud eũ legitur, videlicet p. 151, πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῆς φρενῶν, σεωυτὸν ἀφθείρας; Nam (vt dixi in recensione & interpretatione vocum Herodoti) ἐκπλῶσαι τῆς φρενῶν est De statu mentis deiectum esse: si quidem ad illud ἐξέπλωσας respiciamus. Alioqui, si præsentis significatio alicubi huic aoristo detur, significat De statu mẽtis deiici. vel breuius, De mente exire. vel, è mente. Aut elegantius, E potestate mentis exire. Quòd si verbum verbo reddatur, E mente enauigare. nam ἐκπλῶσαι τῆς φρενῶν, quid aliud est? Est autem ἐκπλῶσαι pro ἐκπλύσαι. nec dubito quin pro illo ἀμπλύσωντος Herodotus ἀμπλώσωντος itidem scripserit. Sed de hac apud illum scripturæ inconstantia dicendum in sequentibus erit.

Sunt autem quædam loquendi genera quibus verba adhibentur valde vicina, (præsertim ad scripturam quod attinet) & ita quidem vt modò hoc modò illud verbum iis esse adhibitum videamus, nõ sine dissensione exemplarium. Horum vnum est ἀεικίῃ πεδιαστεῖν cum accusatiuo personæ, & interdum τρηχέως πεδιαστεῖν. Nam & πεδιέπειν huic loquendi generi adhibetur. Ac pag. 54 legimus quidem, τὸν τεῦδε παῖδα ἀεικίῃ ποιῆδε πεδιαστεῖν, in Aldina etiam editione: sed paulo antè, vbi habes itidẽ τρηχέως κάρτα πεδιέαστε, in Aldina legitur πεδιέπε. at πεδιέαστε è vet. exempl. est sumptum. Sed tamen initio libri 182 occurrit, πεδιεφθέντας πεδιέτερον καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. quod est à πεδιέπομαι. Quinetiam pag. 148 habemus ἅτε πολεμίους πεδιέψεσθαι.

Ac sunt è diuersis lectionibus nonnullæ quæ haud vno in loco annotantur. vt νομαῖοισι pro νόμοισι. nam vt in hoc paginæ 229 loco, νόμοισι ἢ τοιοῖσδε λέγονταί κρᾶσθαι, habes ex vet. cod. νομαῖοισι pro νόμοισι. sic & alibi hæc diuersa lectio in iisdem libris se offert.

Sunt denique & lectiones nonnullæ margini adscriptæ, quæ germanæ esse videntur: quum illæ quæ in textu sunt, videãtur esse vocabula quæ margini expositionis loco adscriptæ à quopiam fuerant. Exemplum nobis suggerit pagina 39. vbi pro ὀδηνίῃ margini adscriptum est ὀδεσῖ. nam illud ὀδηνίῃ fuisse adscriptum margini, ad exponendum illud ὀδεσῖ, & ex margine (vt fit) in contextum irrepsisse verisimile est.

Sunt verò & nonnullæ lectiones, quæ quamuis meritò suspectæ esse videantur, tamen eadem illa vocabula non vno in loco leguntur. Ex his est verbum πεοσῆναι pro ὠφελῆναι.

Sunt denique & quædam ex illis lectionibus quæ quum per se nullo admitti modo queant, si aliquantum adiuuentur (hoc autem fit aliquid in illis emendãdo) dignæ sunt quæ magis aut saltem non minus quàm quæ in textu sunt recipiantur. Sed hoc in meis Annotationibus aliquando (deo fauente) exemplis planum faciam.

Vt autem interim intelligas lector quanto accuratius in hac editione fuerit à me emendata Vallæ interpretatio, quàm in priore, quæ illis typographis pro exemplari fuit: magnum maioris huius accurationis indicium vel in prima totius libri periodo habes. Magis tamen insigne exemplum occurret, pag. 5. nam ibi si Vallæ interpretationem sequeris, & totum locum attentè considerabis, Herodotum sibi non constare, sed apertè sibi repugnare, dicere cogeris. Hæc enim verba, in illa tam celebri historia de Cãdaule malè merito de vxoris suæ pulchritudine, μαθοῦσα ἢ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα· οὔτε ἔδοξε μαθέειν, Laurentius Valla ita vertit, *Hæc vt didicit à viro quid actum esset, neque præ pudore exclamauit, neque visa est percepisse.* Quid (respondebunt hîc plerique) peccatũ à Valla dici potest? Nõnne μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, significat id quod apud

eum legitur? *vt didicit à viro.* siue, *vt didicit ex viro.* Certè, μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, non aliud significare potest: sed dico repugnare hoc prorsus illi tam bellæ dissimulationi ipsius, quæ his etiam verbis describitur, οὔτε ἔδοξε μαθέειν; & quam quũ in ea permansisset, sequutus est is quem ex ea sperabat exitus. Sed quæ tamen alia loci illius excogitari interpretatio potest? Aliam nihilominus excogitandam esse aio: nec tamen aliam (meo quidam iudicio) excogitari posse quàm hanc quæ à me margini est adscripta, *Hæc vt animaduertit quod à viro factum erat.* Sed tu (dices fortasse) ita interpretando, præpositionem ἐκ cum ποιηθὲν iungis, perinde ac si dictum esset ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. Atque planè nouum in Græca lingua hoc esse arbitror. At ego, quidquid tibi & plurimis fortasse aliis in ea nouũ est, mihi nouum esse nego: atque adeo talis vsus præpositionis huius exempla tibi iam nunc duo, duobus è locis, cedo. Vnus est, ex pagina in vltimo versu, εἰπὶ οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη. Alter autem legitur pag. 54, non procul ab initio, οὐ γὰρ δὴ ἐπίησε τὸ πρὸς τοῦ θὲν ἐκ τοῦ Κύρου. Animaduerti autem & Dionem, Herodoti imitatione, aliquoties hac præpositione ita esse vsum. Iam considera lector quantum errorem inducat interdum ignoratus tam paruæ particulæ extraordinarius (vt ita dicam) vsus. Sed libet obiter & aliud de iis quæ in eodem sequuntur loco addere. Quum igitur hæc subiungãtur, οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα, & hæc ita vertantur à Valla, *neque præ pudore exclamauit*, quasi pudor efficere debuerit vt exclamaret: ego, qui aliam atque adeo contrariam, esse video mẽtem Herodoti, ita eam expressi, *neque exclamauit, vtpote pudore retenta.* Quinetiam, vt lectori hanc esse mentem Herodoti subindicarem, inter ἀνέβωσεν & αἰσχυνθεῖσα, interpunctionẽ posui. Illa autem verba, οὔτε ἔδοξε μαθέειν, quæ vertit, *neque visa est percepisse*, maluissem vt vertisset, *neque visa est animaduertisse*: aut neque *præsentiit animaduertisse*: vt habes margini à me cum præcedentibus adscriptam.

Alia exempla maioris in hac posteriori editione accurationis (& quidem nõnulla haud minus fortasse insignia) circa emendationes interpretationis Vallæ, ipsemet editionem hanc cum altera conferens, aut annotationes meas legens, inuenies: atque in iisdem plurimarum eius emendationum, margini adscriptarũ (quarum plerasque & prior editio habuit) quæ alioqui dubitationem tibi mouere possent, reddetur. Simul verò & de quibusdam quæ in ipsa Herodoti dictione (vulgo textum vocamus) vel emendata sunt, vel videntur emendanda, in illis disseretur. De emendationibus autem loquor siue iis quas iam prior editio exhibuit, siue iis quas ista nunc exhibet. Emendata porro fuerunt ex veteris quidem exemplaris autoritate plurima, vel potius veterum exemplarium (nam raro absque duorum saltem consensu id facere sum ausus) verùm & vnus interdum locus ex collatione cũ aliis. Sic enim pag. 19, ἐς Ἄδας pro ἐς Σάδας, alio è loco: & in fine pag. 117, pro τῇσι repositum τῇ Ἴσι fuit, alio itidem è loco. Dicitur autem Ἴσι pro Ἴσιδι. Verùm & quædam (ac non paucæ fortasse) emendationes coniecturales in illis annotationibus proponentur: & quidem nonnullæ quæ noua etiã vocabula Herodoto dabunt: (noua voco quæ antea apud illum non comparebant in illis quæ vsquam comparebant exemplaribus) ex quibus sunt ἀλλογνώσας & δεασοσωόμενον. sed de illo quidem ἀλλογνώσας vix vlla dubitatio relinquitur: at de hoc δεασοσωόμενον relinqui mihi dubitationem fateor. Reponetur autem hoc δεασοσωόμενον pro διεασαμένον, quod legitur pag. 24, adiunctum participio κεκτημένον interposito particulæ καὶ vinculo. Iam verò & ex Plutarcho atque aliis qui locos huius scriptoris citant, emendationes depromentur. Horum autem in numero est Eustathius suis tum in Homerum tum in Dionysii de situ orbis poëmatium commentariis. Quinetiam ex ipso interprete Valla nonnullæ emendationes sumẽtur: quarum tales sunt nonnullæ vt quod in nostra lectione affirmatur, id lectio eius neget, aut vice versa.

Quod verò ad eam scripturæ inconstantiam attinet, de qua me verba facturum promisi, (vnde nimirum fit vt eadem vocabula non vbique eam literæ aut literarum mutationem habeant quam dialectus Ionica poscit aut poscere videtur) eam inconstantiam non Herodoto sed librariis, dialecti qua ille vtitur, sæpe obliuiscentibus, imputandam esse aio: aut certè nonnullis qui alicubi vocũ quæ Ionicè scriptæ erant scripturam à lingua communi receptam margini ap-

posuissent. Vt enim à métione verbi ἐκπλαῦσαι (quod sermonis huius occasionẽ mihi præbuit) initiũ sumam, quis credat Herodotũ ita in constantẽ fuisse vt modò πλῶσαι, aut ἐκπλῶσαι, aut ἀποπλῶσαι, modò πλεῦσαι, vel ἐκπλεῦσαι vel ἀποπλεῦσαι diceret? Atque, vt de hac ipsa litera ω loqui pergã, in eiusdẽ formæ vocabulis, aut etiam iisdẽ, modò literam illam ω, modò ο habemus. haud enim χρέωντες tantùm, sed χρέοντες etiam legitur: itidémque ὀρέωντες & ὀρέοντες. illud, pag. 252: hoc, pag. 300. Ac scimus tamen à Corintho scribi, Iones ὀρέω pro ὁράω, itidémque ἐχρέοντο pro ἐχρέωντο dicere. Quinetiã modò hæc litera α, modò η, in vno eodẽq; verbo occurrit. nam & χρᾶσθαι & χρῆσθαι legitur. Sic ἐχρᾶτο & ἐχρῆτο. Ac quamuis θεήσασθαι & θεήσεται pro θεάσασθαι & θεάσεται scriptum sit, cùm alibi cùm pag. 4, itidémq; θεησάμενος, nõ θεασάμενος, p. 24, itẽ alibi ἀξιοθέητον pro ἀξιοθέατον: quúmque in his non alia sit mutatio quàm literæ α in η, tamen ἐθηήτο, non ἐθεήτο, alicubi nostris se oculis offert, mutato etiam ε in η. Atque, vt in mentione mutationis literæ α in aliam maneam, quamuis μέραθος pro μέγεθος tot loci nobis exhibeant, eodémque modo alicubi ὑψομεραθέας pro ὑψομεγέθας legamus: tamen & μέγαθος locis aliquot scriptum est: vt pag. 25. Sic etiam τάμνω dicit, pro τέμνω, vocali α locum vocalis ε tribuens: sed ne hæc quidem mutatio vbique fit.

A vocali α vt veniam ad ε, quum hæc Ionico more auferri à principio quorũdam vocabulorum dicatur, & ἐκεῖνος inter illa ponatur, tanquam κεῖνος non ἐκεῖνος, Ionicum sit: tamen ἐκεῖνος quoque hunc apud scriptorem sæpe occurrit. Sic non solùm ὥρεον pro ἑώρεον, sed etiam hoc ipsum ἑώρων apud eum legimus. Ac ne ὁρτὴ quidem pro ἑορτὴ constanter scriptum est. Vtque loquar de iis quoque locis vbi contrà inseritur hæc vocalis, præter morem linguæ communis, sciẽdum est, non μηχανεώμενος tantùm sed μηχανώμενος etiam, itidémque μηχανοῦντες, legi.

Ab ε ad η transiens, mutari quidem & hanc vocalem η dico in aliam, Ionico more: sed ne hîc quidem constantiam seruari. nam quum vox νηὸς Ionicæ dialecto assignata sit, non minus tamen νεὸς, vel νέα seu νέας, quàm νῆα seu νῆας apud eum esse scriptum videmus. Ac pro ἤοων & ἠοωθῆναι legimus ἔοων & ἐοωθῆναι multis quidem in locis, (in quorum vno ita est allucinatus Valla interpres, vt pag. 446, ex genitiuo plurali ἐοῴων, dicto pro ἠοῴων, fecerit gentem quæ Hessones diceretur) sed non tamen in omnibus. Quúmque pro οἰκεῖος scribi debeat οἰκήϊος, tamẽ & illud interdũ occurrit. Sic etiam μαντεῖον pro μαντήϊον: nec solũ ἀτρεκηίη, sed & ἀτρεκίη. Atque adeo p. 266, ἀσφαλείης, nõ ἀσφαληίης, legitur.

Ad vocalem ι quod attinet, alicubi nec in ipsa lex Ionicæ dialecti seruatur. Nã haud tantùm εἰρδῶ sed ἐσμῶ quoque apud eum habemus. Ac initio Terpsichores προκλήσεος, pro προκλήσιος, vt alibi καταιγίσιος. Ac, quum ι sæpe ab Ionibus inseratur, veluti quum ξένος pro ξένος dicitur, in omnibus tamen eiusmodi vocabulis id factum non videmus. Quúmque vicissim in multis detrahatur ι, veluti in ἐπιτήδεος (item in ἕων, in ἐώθεσαν, atque aliis) tamen & ὁποτήδει legitur. Et alicubi αὔριον, alicubi αὔριον legitur. Vocalẽ ο plerique loci habẽt in pronominibus ἐμέο & σέο, sed illam (tanta est scripturæ inconstantia) eadẽ pronomina non minus frequenter coguntur relinquere, eius locum occupantibus ἐμεῦ & σεῦ. Eodémque modo participii ποιεόμενος locum sæpe à ποιούμενος occupari, idémque in aliis huiusmodi participiis, quinetiam in ipsis verbis, fieri videmus.

Vocalis υ nõ minus habet & ipsa quod queratur. Quum enim quodã suo iure debeat cum vocali ο, ad efficiendam diphthongum, coalescere, in plerisque vocabulis, è quorũ numero est οὔνομα pro ὄνομα, (quod idem iuris cum ὀνομαίνω & ὀνομάζω, communicat:) en tibi nihilominus ὀνομάζων, non οὐνομάζων, pag. 18.

Nec melior est vocalis ω, quàm aliarum cõditio: quum eam ex verbo πλώω, superueniens ε sæpe expellat, vt dictum est: nec ζωὴ semper, sed plerunque ζόη scribatur.

In vltima vocali vltimus sit meus hoc de genere inconstantiæ, qua leges Ionismi violantur, sermo: (alioqui enim, quo plura de illa dico, eo plura superesse dicenda video) donec non solùm has lectiones διφασίας (vt Herodoti vocabulo vtar) proferre, sed de iis iudicium ferre vacet. Vale.

Ἡροδότου Τοῦ Ἁλικαρνασσέος ἱστορίας ἡ ἱστοριῶν βίβλοι θ', ἐπιγραφόμεναι Μοῦσαι.

HERODOTI Halicarnassei historia: siue Historiarum libri nouem, Musarum nominibus inscripti.

Ἱστορίων Πρώτη, ἐπιγραφομένη Κλειώ.

LIBER PRIMVS, qui inscribitur CLIO.

Ἡροδότου Ἁλικαρνασσέος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε· ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ αἰῶνος τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωϋμαστὰ, τὰ μὲν Ἕλλησι, τὰ δὲ βαρβάροισιν ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται· τά τε ἄλλα, καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι. Περσέων μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας φασὶ γενέας τῆς διαφορῆς αἰτίους. Τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τὸν τόνδε θαλάσσαν, καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χῶρον, τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσι ἐπιθέσθαι. ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύρια, τῇ τε ἄλλῃ χώρῃ ἐσαπικνέεσθαι, καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. Ὃ δὲ Ἄργος τότε τὸν γεγονὸς προεῖχε ἅπασι τοῖς ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ. ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο, διαπρήσσεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ θάλασσαν γυναῖκας, ἄλλας τε πολλὰς, καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέος θυγατέρα. Τὸ δὲ οἱ οὔνομα εἶναι κατὰ τωὐτὸ τὸ καὶ Ἕλλησι λέγεται, Ἰοῦς τοῦ Ἰνάχου. Ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην νηὸς, ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τὸ σφίσι θυμὸς μάλιστα· καὶ τοὺς Φοίνικας διαπρεπεσαμένους ὁρμῆσαι ἐπ' αὐτάς. Τὰς μὲν δὴ πλείους τῶν γυναικῶν ἀποφυγεῖν, τινὰς δὲ Ἰοῦς σὺν ἄλλῃσιν ἁρπασθῆναι. ἐσβαλομένους δὲ ἐς τὴν νέα, οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου. οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἰγυπτον ἀπικέσθαι λέ-

A

B

C

D

ἐπολέμουν

HERODOTI Halicarnassei [a]historiæ explicatio hæc est: vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur [b]ex æuo, neque ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, [c]gloria fraudentur, cùm alia, tum verò [d]qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum [e]eximii memorant dissensionum autores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrum vocatur, in hoc nostrum [f]proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoque incolunt, longinquis cõtinuò nauigationibus incubuerunt: faciendísque AEgyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cùm in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tẽpestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nũc Græcia nominatur, antecellebat. Hucporro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse: & quinto sextóve quã appulissent die, cũctis fere diuẽditis, fœminas ad mare venisse cũ alias multas, tũ verò regis filiã, cui nomen esset idem quod Græci tradũt, Io filiam Inachi. Dúmque hæ fœminæ puppi nauis assistentes ea mercarẽtur quæ cuiusque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse: & ipsarũ plerisque aufugientibus, Io cũ aliis aliquot raptam fuisse: eíque in nauẽ impositis Phœnices in AEgyptum vela fecisse. Hunc itaque in modũ Io in AEgyptum peruenisse me-

a.b.c.d.e. Historiæ editio. *Totum hoc principiũ possit ita reddi*, Hæc est historia ab Herodoto Halic. edita: vt nec ea quæ facta sunt, ex hominũ memoria temporis longinquitate deleãtur, neque magnorum & admirandorũ facinorũ, quæ partim Græci partim barbari ediderũt, fama extinguatur, cùm circa alia *quæ de ijs cognitu digna sunt*, tũ verò *circa hoc*, quænã belli inter eos causa fuerit. Persarum quidẽ certè sermones memorant diss. *Legit autem hic interpres λόγιοι pro λόγοι.*

f Profecti, & positis sedibus in ea regione quã, ἐξε-

morant Persæ, non quemadmodum [a] Græci: & hoc iniuriarum principiũ extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorũ nomina non possunt dicere, Tyrum appulsos, filiam regis rapuisse Europam: (fuerunt autem isti Cretenses) [b] illisque par pari repensum. Verùm postea Græcos secundæ iniuriæ autores extitisse. longa enim naue [c] in ora Colchidis & ad Phasim fluuium, quum cætera transegissent quorum gratia venerant, illinc rapuisse filiam regis Medeam. Ad quam reposcẽdam, pœnásque de raptu petendas, quum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respódisse, vt illi de rapta Io Argiua pœnas sibi nõ dedissent, ita ne se quidem illis daturos. Secũda dehinc ætate, ferunt, Alexandro Priami filio, quum ista audisset, cupidinem incessisse vxoris sibi per rapinam è Græcia comparãdæ, certum habenti omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita quum is Helenam rapuisset, visum esse Græcis, primùm missis illuc nunciis & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò [d] tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Medeæ: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidissent, quomodo vellent ab aliis sibi pœnas dari. Hactenus igitur inter eos mutuis solis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipuè autores extitisse, qui priores in Asiam quàm ipsi in Europam copias ducere incepissent. Se quidẽ sentire iniuriorum virorum factũ esse rapere fœminas: amentium verò, raptis vlciscendis operam dare: prudentium autẽ, [e] pro nulla habere raptarum pulchritudinem: quippe quæ, nisi voluissent, haud dubiè raptæ non fuissent. [f] Eóque suarum fœminarum ex Asia raptarum Persæ negant vllã se habuisse rationem: Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingẽtem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami euertisse: atque ex eo tempore semper existimasse

a Phœnices. *Sed alteram lect. sequitur.*

b Et ista quidem pari compẽsatione inter eos esse facta.

c Æam Colchicam aduectos.

d Medeæ raptũ ipsis obiecisse, ista prætexendo, quũ nec ipsi pœnas, &c.

e Raptas nihil curare.

f Se itaque Asianos raptarũ mulierum nullam rationem habuisse dicunt Persę: Gr.

A ρσι Πέρσας, οὐκ ὡς Ἕλλησι καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι τοιοῦτον. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων ἁρπαγὰς (οὐδὲ ἔχουσι τοιοῦτο ἀπαγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον τοιοῦτον ἀρπάσαι τὸν βασιλήος τῆς θυγατέρα Εὐρώπην· (εἰήσαν δὴ αὐτοὶ Κρῆτες) ταῦτα δὴ ἴσα σφι τοῖς ἴσα ἠμείψαντο. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης ἡγέαται. καὶ παραπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηῒ ἐς Αἰήτην τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φάσιν ποταμόν, ἐνθεῦτεν, ἄλλα τε τοῦ εἵνεκεν ἀπίκοντο, ἁρπάσαι τὸν βασιλήος τῆς θυγατέρα Μηδείην. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχων βασιλεὺς ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰτέειν τε δίκας τῆς ἁρπαγῆς, καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοῖς δὲ ἀποκρίνασθαι, ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι Γοῖς τῆς Ἀργείης ἔδοσαν σφι δίκας τῆς ἁρπαγῆς· οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι. δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου, ἀκηκοότα ταῦτα, ἐθελῆσαί οἱ οὐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἁρπαγῆς ἡμέαται γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ δώσουσι δίκας· οὔτε γὰρ ἐκείνοις διδόναι. οὕτω δὴ ἁρπάσαντος αὐτὸν Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι, πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους, ἀπαιτέειν τε Ἑλένην, καὶ δίκας τῆς ἁρπαγῆς αἰτέειν. τοῖς δὲ, " προϊσχομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἁρπαγήν· ὡς οὐ διδόντες αὐτοὶ δίκας, οὐδὲ οὐκ διδόντες ἀπαιτεόντων, βουλεύοιτο σφι περὶ ἄλλων δίκας γένεσθαι; μέχρι μὲν ὦν τούτων, ἁρπαγὰς μοιώσας εἶναι πρὸς ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους ἡγέαται. προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύσαντας ἐς τὴν Ἀσίην, ἢ στρατὸν ἐς τὴν Εὐρώπην. ὃ μὲν γὰρ ἁρπάζειν γυναῖκας, ἀνδρῶν ἀδίκων ἔργον νομίζειν εἶναι· τὸ δὲ ἁρπαθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι ἀμφορέειν, ἀνοήτων· τὸ δὲ μηδεμίαν ὀρθὴν ἔχειν ἁρπαθεισέων, σωφρόνων. δῆλα γὰρ δὴ ὅτι εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλεατο, οὐκ ἂν ἡρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίης λέγουσι Πέρσαι ἁρπαζομένων τὴν γυναικῆιον λόγον οὐδένα ποιήσασθαι. Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγείραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην, τὴν Πριάμου δυναμιν καταλεῖν· " ἀπὸ τούτου τε αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ

ταῦτ' Φοίνικες

ταῦτ' μὲν δὴ

ταῦτ' προϊσχομένους

ταῦτ' καὶ ἀπὸ τούτου αἰεὶ

Ἑλληνικὸν στρατόν εἶναι) πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκειοῦνται Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἠγέαται κεχωρισμένα. οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰλίου ἅλωσιν διείσκουσι στρατὸν ἐοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. τοῦτο δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσαι οὕτω Φοίνικες. οὐ γὰρ ἁρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσιν ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τοῖς Ἀργείοις ἐμίσγετο τοῖς ναυκλήρῳ τῆς νηός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὡς αὖ μὴ κατάδηλος γένηται. ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσιν. ἐγὼ δὲ τοῦ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὡς οὕτως ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς τοῦτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας, ὅτου σημήνας, τοσοῦτον τοῦ λόγου, ὁμοίως μικρὰ καὶ μεγάλα ἄστεα ἀνθρώπων ἐπεξιών. τὰ γὰρ πάλαι μεγάλα ἐόντα, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ τε ἐπ' ἐμεῦ ἐόντα μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρά. τὴν ἀνθρωπηίην ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τωὐτῷ μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

Κροῖσος ἐὼν Λυδὸς μὲν τὸ γένος, παῖς τε Ἀλυάττεω τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ, ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβείης μεταξὺ Σύρων τε καὶ Παφλαγόνων, ἐξίει πρὸς βορέην ἄνεμον ἐς τὸν Εὔξεινον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος, βαρβάρων πρῶτος τοὺς ἡμεῖς ἴδμεν, τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ, φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέψατο μὲν Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ· φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸς τοῦ Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. τὸ γὰρ Κιμμερίων στρατευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὸν προσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν πολίων, ἀλλ' οἷς ἐπιδρομὴς ἁρπαγή. ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω προῆλθε, ἐοῦσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους Μερμνάδας. τοῦ Κανδαύλης, τὸν οἱ

Vel, in necessitudinem suam recipiunt: cum Europa verò & Græcis nullam sibi societatem intercedere existimant. Vel, nihil sibi esse commune.

b Tum demum vltro cum Ph.

c Dicere non constituit. Q.d. nõ me comparo ad dicendum.

d Hunc vbi indicauerim, vlterius progrediar, tam p.

e De vtriusque ment.

f Regnator. Vel rex. aut, dominator. *Sic & alijs in locis.*

g Vel, Alios subactos, sine [subiugatos] pendere sibi tributum coegit.

h Vrbes subiugauit. Vel, pati iugum coegit.

CROESVS genere quidem fuit Lydus, patre autem Alyatte: earum verò nationum [f] tyrannus quæ intra Halym amnẽ sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra vẽtum Aquilonem, in mare quod vocãt Euxinum euoluitur. Hic Croesus, è barbaris quos cognitos habem[g], primus Græcorũ [g] alios ad tributũ pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, AEoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorũ aduersus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Croeso extitit, non tamẽ [h] vrbes expugnauit, sed per incursiones prædas abegit. Cæterùm principatus quum esset Heraclidarum, ad genus Croesi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit: CANDAVLES, is quẽ

Graeci Myrsilum nominant, Sardiũ fuit[a] tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriũdus. Siquidem Heraclidarum primus, Sardium rex extitit Argõ, Ninì filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: nouissimus, Candaules Myrsi filius: quũ ante Argonẽ qui in ea regione regnauerant, fuissent oriundi à Lydo Atyis filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his [b] succedentes Heraclidæ, imperium ex oraculo adepti sunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti: idque per quingentos & quinque annos, duas & viginti virorũ ætates, tenuerunt, filius patri deinceps succedens, vsque ad Cãdaulem Myrsi filium. Hic igitur Cãdaules vxorem adamabat, eámque præ amore arbitrabatur omnium fœminarũ esse pulcherrimã. Hoc ita esse sibi persuadens, apud Gygem, Dascyli filium, ex satellitibus suis (erat enim is maximè ipsi acceptus, [c] eóque ministro in rebus magis arduis vtebatur) speciem vxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (necesse nanque erat ei malè euenire) inquit his verbis, Gyges, [d] neque enim videris mihi fidem habere referenti de cõiugis specie: (quòd magis incredulæ sunt hominibus aures quàm oculi) fac illam conspicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, Quémnam, inquit, here sermonem profers haudquaquam sanum, qui me iubes inspicere heram meam nudã? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominibus sunt honesta excogitata, [e] vnde discere debemus: ex quibus hoc vnum est, Quæ sua sint, quéque inspicere debere. Ego verò tibi fidem habeo, illam esse fœminarum omniũ speciosissimã, téque oro ne me ores illicita. Atque hęc dicendo Gyges repugnabat, pertimescẽs nequid sibi ex ea re mali cõtingeret. Cui vicissim ille his verbis, Fidens, inquit, esto Gyges: caue timeas aut me, tãquam hoc te sermone tentantem, aut vxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim [f] sic ego machinabor, vt illa ne

a *Substitue eandem interpretationem quam paulo antè.*

b Autem educati Heracl.

c Eíque res magis seria commu nicabat) spec.

d Quia non videris m.

e Vnde discere oportet. *Q.d. Iã olim compertum fuit quænam honestati essent consentanea, & inde nobis petenda disciplina est. Vnum autem eorum est,*

f Tali artificio vtar, vt

A Ἕλληνες Μυρσίλον καλέουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος.
Ἄργων μὲν γὰρ ὁ Νίνου, τοῦ Βήλου, τοῦ Ἀλκαίου, πρῶτος Ἡρακλειδέων, βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων· Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου, ὕστατος. οἱ δὲ πρότερον Ἄργωνος βασιλεύσαντες τούτης τῆς χώρης, ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος· ἀπὸ τευ ὁ δῆμος Λυδὸς ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μέων καλεόμενος. τοῦ δὲ τούτων δὲ Ἡρακλεῖδαι ὑπεραφέντες, ἔσχον τὸν ἀρχεῖον οὐκ θεοπροπίου, οὐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδανίου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος· ἄρξαντες ὑπὲρ δύο καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς τοῦ παιδὸς οὐδεκόμενος τὸν ἀρχεῖον, μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου. οὗτος δὴ ὦν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός· ἐρασθεὶς δὲ, νόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων· ὠ γὰρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου, ἀρεσκόμενος μάλιστα· τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ κατεπιστεύετο τῶν πρηγμάτων ἐπιτρέπετο ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ ὁ εἶδος τῆς γυναικὸς ἐπαινέων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος (χρεὼν γὰρ Κανδαύλῃ ἠμφέσθαι κακῶς) ἔλεγε τοῦτο τῷ Γύγῃ τοιάδε, Γύγη, οὐ γὰρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἴδεος τῆς γυναικός· (ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν) ποίεε ὅκως ἐκείνην θεήσεαι γυμνήν. ὀρθῶς, μέγα ἀμβώσας, εἶπε, Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγιέα, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι οὐκ ὀρθῷ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, οὐκ τῶν μανθάνειν δεῖ. ἐν τοῖσιν ἓν τόδε ἐστί, ἵνα σκοπέοντο τὴν ἑωυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην· καὶ σέο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων. ὁρμὴ δὴ, λέγων τοιαῦτα, ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μήτι οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. ὁ δὲ ἀμείβεται τοιάδε, Θάρσει Γύγη, καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμὲ, ὡς σέο πειρώμενον λόγον τόνδε· μήτε γυναῖκα καὶ τὴν ἐμὴν, μή τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος. ἐγὼ γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω

τῷ ὀνομάζοισι

τῷ Ἄργων

3

τῷ Ἄργωνος

τῷ κοῖτον.

τῷ σκοπέειν

τῷ ἀρρωδέων

τῷ ἀμείβετο

τῷ πειρώμενος λόγον.

» τως ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ
» σεῦ. ἐγὼ γὰρ σε ἐς ὃ οἴκημα ἐν τῇ κοιμώ-
» μεθα, ὀπισθε τῆς αὐτοῖς θύρης θήσω.
» μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα, παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ
» ἐμὴ ἐς κοῖτον. κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσό-
» δου θρόνος· ὑπὲρ τούτου τῶν ἱματίων κατὰ ἓν ἕ-
» καστον ἐκδυόμενα θήσει, καὶ κατ' ἠσυχίην
» πολλὸν παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ
» τοῦ θρόνου τείνῃ ὑπὲρ τὸν βωμὸν, κατὰ νώτου τε
» αὐτῆς ἤδη, σοὶ μελέτω ὁ ἐνθεῦτεν ὅκως μὴ
» σε ὄψεται ἰοῦσα παρὰ τὴν θυρέων. ὁ μὲν δὴ,
» ὡς οὐκ ἠδυνάτο παραφυγέειν, ἑῶ ἕτοιμος.
» ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρη τῆς κοίτης
» εἶναι, ἤγαγε Γύγεα ἐς ὃ οἴκημα· καὶ μετὰ
» ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή. ἐσελθοῦσαν
» δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἵματα ἐθήητο ὁ Γύ-
» γης. ὡς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο, ἰούσης τῆς γυ-
» ναικὸς ἐς τὸν κοῖτον, ὑπεκδὺς ἐχώρεεν ἔξω.
» καὶ ἡ γυνὴ ὁρᾷ μιν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ
» ὃ ποιηθὲν οὐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὔτε κατέβωσεν, ἀ-
» μυνθεῖσα, οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, οὐ νόῳ ἔχουσα τίσασθαι Κανδαύλεα. τοῦτο γὰρ
» τοῖσι Λυδοῖσι, μέγιστον δὲ καὶ τοῦτο τοῖσι ἄλλοι-
» σι βαρβάροισι, καὶ ἀνδρα ὀφθῆναι γύμνον,
» ἀμυνθεῖσα μεγάλῳ φέρει. τότε μὲν δὴ οὔ-
» τως, οὐδὲν δηλώσασα, ἡσυχίην εἶχεν· ὡς δ'
» ἡμέρη τάχιστα ἐγένετο, τῶν οἰκετέων τοὺς
» μάλιστα ἐώσα πιστοὺς ἐόντας ἑωυτῇ, ἑτοίμους
» ποιησαμένη, ἐκάλεε τὸν Γύγεα. ὁ δὲ, οὐδὲν
» δοκέων αὐτῷ τῶν παρεόντων ὀπίσασθαι,
» ἦλθε καλεόμενος. ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθεν, ὅ-
» κως ἡ βασίλεια καλέοι, φοιτᾶν. ὡς δὲ ὁ Γύ-
» γης ἀπίκετο, ἔλεγε ἡ γυνὴ τάδε, Νῦν τοι
» δυοῖν ὁδοῖν παρεουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν,
» ὁκοτέρην βούλεαι τραπέσθαι. ἢ γὰρ Κα-
» νδαύλεα ἀποκτείνας, ἐμέ τε καὶ τὴν βασι-
» λήιον ἔχε τὴν Λυδῶν, ἢ αὐτόν σε αὐτίκα οὕ-
» τως ἀποθνήσκειν δεῖ· ὡς αἰ μὴ πάντα πειθό-
» μενος Κανδαύλῃ, τῷ λοιπὸν ἴδῃς τὰ μή σε
» δεῖ. ἀλλ' ἤτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλευ-
» σάμενον δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἢ σε τὸν ἐμὲ γυ-
» μνὸν θησάμενον, καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμε-
» νον. ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθαύμαζε
4 τὰ λεχθέντα· μετὰ δὲ, ἱκέτευε μή μιν ἀναγκαίῃ οὐδεῖν δεινοτέρῃ τοιαύτῃ αἵρεσιν. οὐκ ὦν δὴ ἔπειθεν, ἀλλ' ἑώρα ἀναγκαίῃ ἀληθέως

A deprehẽdere quidem possit se abs te fuisse inspectam. Te nãque secũdum fores cubiculi in quo cubamus, quũ apertæ fuerint, collocabo. Vbi ergo fuero ingressus, aderit & vxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitum sella posita est, super quã vestes illa, vt quamque exuet, reponet, sese per multum otium spectãdam præbens: quæ quum à sella cubitum perget, [a] ostendens inuicem terga, curæ tibi sit deinceps ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges igitur, vbi effugere nõ potuit, fuit paratus: quem Cãdaules, posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculũ duxit: statimque pòst & vxor adfuit. quam introeuntem ac vestimenta deponentẽ Gyges intuitus, vbi auersa fuit illa cubitum vadens, ipse è loco prorepens foras abiit: & inter exeundum à muliere cõspectus est. [b] Hæc, vt didicit à viro quid actũ esset, neque præ pudore exclamauit, neque visa est percepisse, habens in animo Candaulem vlcisci. Apud Lydos enim, & fere apud cæteros quoq; barbaros, magno probro est etiam virum cõspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentiũ tenuit: mox autem vbi dies illuxit, quos domesticorum maximè sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginã concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad eum his verbis mulier inquit, [c] Nunc duabus tibi præsentibus viis, Gyges, offero electionem, in vtram malis diuertere. Aut enim me pariter ac regnũ Lydorũ habe, vbi Candaulẽ interfeceris, aut teipsum cõtinuò occumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequendo, [d] posthac scias quæ te scire nõ decet. sed aut illum qui ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me es conspicatus, & illicita fecisti. Ad hæc verba Gyges primùm obstupefactus, posteà obsecrare illam ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed vtique propositam sibi necessita-

a Et ei fueris à tergo, curæ ti.

b *Vel,* Hæc vt animaduertit quod à viro factum erat, neque exclamauit, vtpote pudore retenta, neque præ se tulit animaduertisse.

c Nunc quũ duæ viæ in tua sint potestate, G.

d Posthac videas quæ te videre nõ decet.

τῷ βουλευσάμενα

τῷ ἤν.

τῷ ἐπόψεσθαι

τῷ ἀρρωδέων

τῷ ἀμείβετο

τῷ πειρώμενος λόγον

tem cernit aut interimendi herũ, aut per alios pereundi, elegit vt ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit, Quando quidẽ me adigis inuitum ad herũ meũ occidẽdum, age, audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa, Ex eo, inquit, loco adoriẽdus erit vnde ille me nudam ostendit. in sopitum autem impetus dabitur. Posteaquam igitur insidias instruxerũt, & nox aduenit, Gyges [a] nihil cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Cãdaulem perimere. mulierem in thalamum sequitur, quẽ illa, dato pugione, subter easdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescẽtem Candaulem obtruncat, vxoréque eius & regno potitus est. [b] Cuius *rei* meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autẽ regnum Gyges & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. nam quum Lydi indigno animo ferrent Cãdaulis casum, atque in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, vt, si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorum, ipse regnaret: si minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnauit. [c] Sed demũ Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepotem Gygis esse venturã. quod carmen neque Lydi neque ipsorum reges vllius momẽti fecerunt, priusquam exitu cõprobatum est. Hunc in modum obtinuere tyrannidem Mermnadæ, sublatis Heraclidis. Gyges, [d] tyrãnide occupata, Delphos donaria misit non pauca, [e] vbi quæ ex argento donata visuntur, eorum pleraque iustius sunt. Et præter argentum, immensam vim auri dedicauit: posuítque cùm alia, tũ verò (quod præcipua mentione dignum est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talẽtorum: quæ in Corinthiorum thesauro collocata sunt. licet is thesaurus (si vera loqui volumus) non Corinthii populi sit, sed Cypseli Eetionis filii. Ita Gyges, barbarorum quos ipsi nouimus pri-

a Vt qui non dimitteretur, nec vllam effugiendi facultatem haberet, sed cui necesse esset aut per.

b Cuius, *videlicet Gygis*, mem.

c Sed id demum tamen Pythia erat loquuta,

d regno occupato.

e Sed cũ alia plurima ex argento Delphis sunt ab eo posita, tum verò etiam præter arg.

A τοῦ ἀποκτεῖναι, ἢ τὸν δεσπότεα ἀποκτεῖναι, ἢ αὐτὸν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι. αἱρέεται αὐτὸς τοῦ εἶναι. ἐπηρώτα δὴ λέγων τάδε, Ἐ- « πεί με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν κτεί- « νειν, οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέῳ καὶ τῷ- « πῳ ὅπῃ χειρήσωμεν αὐτῷ. ἡ ὁ, ὑπολαβοῦ- « σα ἔφη, Ἐν τῷ αὐτῷ μιν χωρίῳ ἡ ὁρμὴ ἔ- « σται ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος ἐμὲ ἐπεδέξατο γυ- « μνήν· ὑπνωμένῳ ὁ ὑπὸ χείρησις ἔσται. Ὡς « δὲ ἤρτυσαν τὼ ὑπὸ βουλήν, νυκτὸς γινομέ- B νης, (οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδὲ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία, ἀλλὰ ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι, ἢ Κανδαύλεα) εἵπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί. καί μιν ἐκείνη, ἐγχειρίδιον δοῦσα, καταπρύτῃ ὑπὸ τῷ αὐτῷ θύρῃ. καὶ μετ' ὀλίγα, ἀναπαυομένου Κανδαύλεω, ὑπεισιός τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὸν γυναῖκα καὶ τὸν βασιληΐην Γύγης· τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατ' τὸν αὐτὸν χρόνον ἰαμβοποιός, ἐν ἰάμβῳ τετραμέτρῳ ἐ- C πεμνήσθη. ἔσχε δὲ τὸν βασιληΐην, καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου. ὡς γὰρ δὴ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιοῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος, καὶ ἔνοπλοι ἦσαν, στασιάσαντες ἐς πολλὰ οἱ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί, τῷ μὲν δὴ τὸ χρηστήριον αὐτίκα μιν βασιλέα εἶναι τῶν Λυδῶν, τόνδε βασιλεύειν· τῷ δὲ μή, ἀποδιώσαι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὸν ἀρχαῖον. αὐτίκα τε δὴ τὸ χρηστήριον, καὶ ἐβασίλευσεν οὕτω Γύγης. τοσόνδε μέντοι εἶπεν ἡ D Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἥξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιοῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέετο. τὸν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτως ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, τοῦ Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι. Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψεν ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα· ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματά ἐστιν οἱ πλέονα ἐν Δελφοῖσι πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθη- E κεν, ἄλλον τε, καὶ τὰ μάλιστα μνήμης ἄξιον ἔχειν ἐστί, κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἓξ χρύσεοι ἀνακείαται. ἑστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα. ἀληθέι δὲ λόγῳ χρεωμένῳ, οὐ Κορινθίων τοῦ δῆμόν ἐστι ὁ θησαυρός, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἠετίωνος. οὕτω δὴ ὁ Γύγης, πρῶτος

τοῦ ἔνοπλοι ἦσαν

τοῦ δῆμοός τοῦ ἐστί

βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἐς Δελφοὺς ἀ- A mus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordii filium, Phrygiæ regem. Nã & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura solitus dicere erat, rẽ spectaculo dignam: [a] quod tribunal eodem quo Gyges obtulit loco, vocatur à Delphis Gygadas, eius *videlicet* qui obtulit cognomine. Is igitur postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, vrbémque Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo gestum est, quũ duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidẽ nos, his duntaxat de eo commemoratis, missum facimus.

a Quæ sella eodem loco posita est quo Gygis pateræ: vocatúrque à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius *videl.*

ΑΡΔΥΟΣ δὲ τοῦ Γύγεω καὶ Γυγίου βασιλεύσαντος μνήμιον ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνέας τε εἶλε, ἐς Μίλητόν τε ἐστέβαλεν. ὀπί- B τουτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν νομάδων ἐξαναστάντες, ἀπικέατο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἷλον. Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα ἔτεα, ἐξεδέξατο ΣΑΔΥΑΤΤΗΣ ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτεα δυώδεκα· Σαδυάττεω δὲ, ΑΛΥΑΤΤΗΣ. τοῦ δὲ Κυαξάρης τε τοῦ Δηιόκεω ἀπογόνου ἐπολέμησε, καὶ Μήδοισι· Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε· Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἷλεν, ἐς Κλαζομενὰς τε ἐστέβαλεν. ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ ὡς ἤθελεν ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ πρήσσας μεγάλως. ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα τάδε· ἐπολέμησε Μιλησίοισι, 5 πολιόρκεε δὲ ἀμφοτέρους πόλεμον πρὸς τὸ παρεόν. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκησε τὴν Μίλητον τῷδε τῷ τρόπῳ τοιῷδε· ὅκως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρὸς, τότε αὐτὸς ἐστέβαλλε τὴν πεδιάδα. ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικείου τε καὶ ἀνδρείου. ὡς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῆς ἀγροῦ οὔτε κατέβαλλεν, οὔτε ἐνεπίμπρη, οὔτε θύρας κατέασε, ἐᾷ δὲ κατὰ χώρην ἑστάναι· ὁ δὲ τά τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως ἀμφιθείρεν, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε τῇ ἔδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τάς δὲ οἰ-

τοῦ ἀπίκοιτο,

autem idcirco Lydus non excidebat, vt [a] & Milesii habētes vnde procederent, humum fererēt coleréntque: & quum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis: per quos [b] duo ingentia vulnera accepere Milesii: vnum, in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna cōmissa, ālterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat: quinque reliquis eius filius Alyattes, bellum quod àpatre acceperat (vt à me superius cōmemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ioniis subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio: reddentes vicem [c] quòd aliquando Milesii Chiis bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autē anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes vt erant incensæ, [d] valido vigente vento, celerrimè peruaserunt Mineruæ tēplum, cognomine Assesiæ, quo incendio templum deflagrauit. [e] Neque vllius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Alyattes decubuisset, diuturnīúsq; ægrotaret, Delphos misit ād deū de sua valetudine scisciratum, siue alieno siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nunciis autē, quū Delphos peruenissent, se redditurum responsum Pythia negauit, priusquam templū Mineruæ reparassent, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassēt. Ita actū esse ego [f] Delphis accepi: sed Milesii his illa addunt, Periādrum, Cypseli filium, quum audisset oraculum Alyatti redditum, misisse nuncium ad Thrasybulum, tunc [g] Milesiorū tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitū vt aliquid prospiciēdo sibi cōsuleret in præsens. Et Milesii quidem ita id gestum memorāt. Alyattes autem, vbi hæc ipsi nūciata sūt, cōfestim

a Vt postea proderuntes Milesii possent terram serere & colere: & quum, &c.

b Duas ingentes clades acc.

c Quòd antea Milesii cum Chiis bello aduersus Erythræos gessissent.

d Vi venti adactæ, celerr.

e Neque res hęc eo ipso tempore cōsideratu digna visa est:

f Ego ex Delphis audiui.

g Milesi. regem (quocum illi hospitalis amicitia summa intercedebat) adm.

A κίας ἐκατέβαλλεν ὁ Λυδὸς, τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι τὴν γῆν τῶν Μιλησίων ἐπιόντες τε καὶ ἐργαζέσθαι ἀμφὶ Μιλήσιοι· αὐτὸς δὲ, ἐκείνων ἐργαζομένων, ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων. Ταῦτα ποιέων, ἐπολέμεε ἔτεα ἕνδεκα· ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐδώκατο, ἔν τε Λιμενείῳ χώρης τῆς σφετέρης μαχεσαμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τὰ μὲν νυν ἓξ ἔτεα τῶν ἕνδεκα Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος ἦρχε τῶν Λυδῶν ἦρχε, ὁ καὶ ἐσβαλὼν τὴν καὶ ἐς τὴν Μιλησίαν τὴν τετραπολίν· (Σαδυάττης γὰρ οὗτος ὁ τὸν πόλεμον τῷ συνάψας) τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἑπόμενα τοῖσι ἐξ Ἀλυάττης ὁ Σαδυάττεω ἐπολέμεε. ὃς τὸν Θρασύβουλον (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) τὸν τῶν πολεμίων τοῦτον ἐπιστάμενος, πρὸς τῷ πόλεμον, ἐστρατήγεε οὐ πεπαμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἑλλήνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χῖοι μούνοι. οὗτοι δὲ ὅμοιον ἀντιποδιδόντες ἐπιμόρεον· καὶ γὰρ δὴ πρότερον Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνεδιέφερον. τῷ δὲ δυωδεκάτῳ ἔτει λανθάνει ἐμπρησθεῖσα ἀπὸ τῆς γραπτῆς, συνενείχθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρῆγμα· ὡς ἄφνω πάλαι τὸ λήϊον ἀνέμῳ βιαίῳ νεμόμενον, ἀνῆψε νηὸν Ἀθηναίης, ὀνομαζόμενον Ἀσσησίης. ἀφθεὶς δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη· καὶ τοῦ φανέντος μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο, μετὰ δὲ, τῆς γραπτῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδις, ἐνόσησεν ὁ Ἀλυάττης. μακροτέρης δὲ οἱ γενομένης τῆς νούσου, πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμβουλεύσαντός τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντι τὸν θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νούσου. τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσειν πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι τὸν ἐνέπρησαν χώρης τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσησῷ. Δελφοὺς οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι· Μιλήσιοι δὲ τάδε προσλαβεῖν τούτοισι, Πεισίανδρον τὸν Κυψέλου, ἐόντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γενόμενον, πέμψαντα ἄγγελον κατιέναι, ὅκως αὖ τι προειδὼς πρὸς τὸ παρὸν βουλεύσηται. Μιλήσιοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δὲ, ὡς οἱ ταῦτα ἐξηγγέλθη, αὐτίκα

a Dum caducea tores Mil. veniũt Thras. *sequendo* *præcedentia.*

b *Hic ὀπίσω est potius* retro, *vel* retrorsum.

ἐπέμπε κήρυκας ἐς Μίλητον, βουλόμενος ἀνανδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι χρόνον ὅσον αὐτὸς νοσέοι· ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἦν· Θρασύβουλος δὲ σαφέως πυθόμενος πάντα λόγον, καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλει ποιήσειν, μηχανᾶται τοιόνδε· ὅσσος ἦν τοῦ ἀρτοσίτου καὶ ἐνιαυτοῦ καὶ ἰδιωτικὸς, τοῦτον ἅπαντα συναγαγὼν ἐς τὴν ἀγορὴν, προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπειὰν αὐτὸς σημήνῃ, τότε πίνειν τε πόλιας καὶ κώμας χρᾶσθαι ἐς ἀλλήλους. Ταῦτα δὲ ἐποίεε τε καὶ προηγόρευε Θρασύβουλος, τῶνδε εἵνεκα, ὅκως αὖ δὴ ὁ κήρυξ ὁ Σαρδήνιος, ἰδών τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον, καὶ σὺν αὐθαδίῃσι ἐόντας, ἀγείλῃ Ἀλυάττῃ. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ δὴ ἰδών τε ἐκεῖνα ὁ κήρυξ, καὶ εἰπὼν πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τὰς Λυδοῦ, ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδις, ὡς ἐγὼ πευθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἡ διαλλαγή. ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδείῃ τε εἴη ἐχομένῳ ἐν τῇ Μιλήτῳ, καὶ νν λεών τε τεταγμένος ἐς ὀλίγα κακοῦ, ἤκουε τὸν κήρυκος νοσήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου τοῦ ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε. μετὰ δὲ, ἥ τε διαλλαγὴ σφι ἐγένετο, ἐπ' ᾧτε ξείνους ἀλλήλοισι εἶη καὶ συμμάχους· καὶ δύο τε αὐτοῖ ἑνὸς νηοὺς τῇ Ἀθηναίῃ ὠκοδόμησεν ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσησῷ, αὐτός τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττῃ ὧδε ἔσχε.

Πεισίανδρος δὲ ὁ τοῦ Κυψέλου παῖς, ὢν τοῦ Θρασυβούλου τὸ χρηστήριον μεμυσάς. ἐτυραννεύετο δὲ ὁ Πεισίανδρος Κορίνθου, τῷ δὴ λόγοισι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δὲ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θαῦμα μέγιστον παρέχεσθαι. Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ὀπὶ δελφῖνος ἐξενεχθέντα ὀπὶ Ταίναρον, ἐόντα κιθαρῳδὸν τοῦ τότε ἐόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον, πρῶτον αὐθαιρέτων ἡμεῖς ἴδμεν, ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ· τοῦτον Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ὀπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα, θελῆσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέεσθαι. ὁρμᾶται μὲν νυν ἐκ Τάρεντος,

caduceatores Miletum mittit, ad ineūdas cum Thrasybulo & Milesiis pactiones tantisper dū templum ædificaretur. [a] Dum caduceator Miletum venit, Thrasybulus (vt qui omnem sermonem planè perfēserat, norātque quidnā Alyattes facere statuisset) huiuscemodi rē machinatur. Quod frumenti in vrbe erat vel suum ipsius vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipitque Milesiis vt quum ipse signum dedisset, cunēti potarēt, & inter se comessationibus vterentur. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepitq;, vt caduceator Sardius cernens ingentem frumenti aceruū effusum, & homines oblectationibus vacantes, renunciaret Alyattæ. Quod & contigit. nam vt illa conspexit caduceator, Thrasybulóque Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis: & (vt ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Alyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum vsque malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria atq; ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuēctum est vt mutuò hospites essēt ac socii: próque vno duo delubra apud Assesum ædificauit. Alyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum quidem Alyattis cum Milesiis atque Thrasybulo pertinēt, ita habuere.

Periāder autē Cypseli filius, fuit is qui Thrasybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbii assentiuntur. Arionem Methymnæum delphino insidētem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharœdorum sui seculi nulli secundus: quíque primus hominū quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambū. Hunc Arionem ferūt, quū permultum tēporis triuisset apud Periandrum, concupisse in Italiam Siciliámq; nauigare: rursúsque, parta ingenti pecunia, voluisse Corinthū reuerti: &, quū profecturus Tarento esset,

πρεσπουσῆρος

πόλιας

πάντα συλλαμόντας

χρέεσθαι

εἵνεκεν

Σαρδήνιος

εἶπας

quia nullis magis quàm Corinthiis fideret, nauigium virorum Corinthiorum cõduxisse. Quum igitur altum tenerẽt, [a] istos Arioni insidiatos, vt eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tãtùm fuisse deprecatũ. Non persuadenti nautas iussisse vt aut sibi manus inferret, vt sepulturã in terra nãciscereturᵇ, aut illico in mare desiliret. Arionem ad hãc [b] difficultatem redactum, obsecrasse vt quandoquidem ipsis ita placitum esset, paterentur se omni suo ornatu coopertum, stantémque super foros, cantare: & quum decãtasset, pollicebatur se sibi manus illaturum. Istos igitur (inuaserat enim eos libido audiendi præstantissimũ inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem cõcessisse. Illum, induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium: eóque decantato, sese, vt erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem cursum tenuisse Corinthum: illum verò aiunt à delphino exceptum, Tænaron fuisse trãsuectum: & quum è delphino descendisset, Corinthum eodem habitu perrexisse: & vbi peruenit, quicquid contigerat enarrasse. Periandrum autem, quia nõ crederet, tenuisse hominem in custodia, nequò prodiret: cæterùm curauisse vt nautas haberet. Eos accitos, vbi adfuerunt, percontatũ siquid de Arione memorarẽt: & referẽtibus illum sospitem circa Italiam agere, fortunatúmque Tarẽti se reliquisse, Arionem apparuisse eodẽ quo desiliisset habitu: istos terrefactos, nihil amplius habuisse quod cõuicti inficiarẽtur. Hæc Corinthii ac Lesbii aiũt: extátque apud Tænarum [c] ingẽs Arionis ex ære donarium, super delphinum sedens. Porro Alyattes Lydus, confecto cũm Milesiis bello, postea, quũ septem & quinquaginta regnasset annos, vita excessit: qui secundus ex hac domo, quum è morbo conualuisset, apud Delphos dedicauit grãdem ex argento pateram: itémque alteram ex ferro paruulam, compactilem, spectatu dignam inter omnia

[a] Istos machinatos esse vt Arione deturbato, pec.

[b] Consilii inopiam.

[c] Legit μέγα, nõ οὐ μέγα. sed est non magnũ. Deinde, omittitur εὐήθρωπος, id est homo, post sedẽs. Nisi quis malit, delphino insidẽs homo.

Α πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων. τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ ἐπιβουλεύειν, ὡς Ἀρίονα ἐκβαλόντας, ἔχειν τὰ χρήματα. τὸν δὲ, σιωπέοντα τοῦτο, λίσσεσθαι, χρήματα μὲν παρεῖναι σφι, ψυχὴν δὲ παραιτούμενον. ἐλθὼν δὴ πείθειν αὐτὸν τούτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν ἀφανίζεσθαί μιν, ὡς ἂν τάφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὸν θάλασσαν τὸν ταχίστην. ἀπειληθέντα ὦν τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην, παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφι οὕτω δοκέοι, παρεῖναι αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ, ᾄσαντα ἐν τοῖσι ἑσωλίοισι, ἀείσας. ἀείσας δὲ, ὑπεδέκετο ἑωυτὸν καταστήσασθαι. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν μὲν ἡδονὴν, εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τῶν ἀείσου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσην νέα. τὸν δὲ, ἐνδυτά τε πάσῃ τῇ σκευῇ, καὶ λαβόντα τὸν κιθάριν, ᾄσαντα ἐν τοῖσι ἑσωλίοισι, διεξελθεῖν νόμον τὸν ὄρθιον. τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου, ῥίψαι μὲν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωυτὸν, ὡς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς τὴν Κόρινθον· τὸν δὲ, δελφῖνα λέγουσι ὑπολαβόντα, ἐξενεῖκαι ἐς Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ. καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν ὅ γεγονός. Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίης Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν, οὐδαμῇ μετιέντα, αἰσχῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμέων· ὡς δὲ ἀέα παρεῖναι αὐτοὺς καταστάντας, ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. Φασὶ δὲ ἐκείνων ὡς εἴη τε σῶς περὶ τὴν Ἰταλίην, καὶ μιν ἐν Τάραντι, ὑπεραστάντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ὑπεραστάντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ὑπεραστάντα λίποιε

lices ac Lycios, cæteros omnes Crœsus in suam potestatem redegit, qui sunt, Lydi, Phryges, Mysi, Mariãdyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thynique & Bithyni, Cares, Iones, Dores, AEoles, Pamphylii.

His inquam subactis, & potentia Lydorum per Crœsum aucta, contulerunt se Sárdis opibus florentes, tum cæteri omnes è Græcia sophistæ, qui ea tempestate erant, pro se quisque proficiscentes: tum verò Solon, vir Atheniẽsis, qui quum leges iubẽtibus Athenienſibus tulisset, decem annos per causam contemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legum quas condiderat abrogare cogeretur. Nam hoc Athenienses ipsi facere æquibãt, maximo iureiurãdo adacti ad eas decem per annos seruandas quas ipsis Solon condidisset. Harũ itaque legum ac contemplandi gratia Solõ peregre profectus, in AEgyptum ad Amasim se contulit, & Sardis ad Crœsum. Eò quum peruenisset, hospitaliter in regiam à Crœso exceptus est: tertióque aut quarto quàm venerat die, iussu Crœsi, ministri circumduxerũt hominẽ circa thesauros: omniáque quæ illic inerant magna ac beata, ostentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, & vt sibi opportunum fuerat intuitum, talibus percõtatus est Crœsus, Hospes Athenienſis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuã sapiẽtiam, tuámque[a] discursationem, qui philosophãdo permulta videndi gratia es peregrinatus: ideo mihi nunc cupido incessit sciscitandi ex te [b] ecquem vidisti omnium beatissimum. Sperans videlicet se inter homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solõ autem nihil admodum assẽtatus, sed vt res erat respondens, Ego vero (inquit) ô rex, vidi beatissimum Tellũ Athenienſem. Quod dictum admiratus Crœsus, instat interrogare, Qua de re Tellum iudicas esse beatissimum? Quia, inquit, Tello republ. bene instituta, filii fuerunt honesti & boni, [c] eorúmque singulis liberi, hique omnes superstites: & quũ

a Vagam peregrinationẽ [propriè vagationem] quam, vtpote philosophari volẽs, multa videdi studio confecisti.

b An quempiam vid.

c Ex quibus singulis vidit natos liberos, eósque &c.

A λίκων καὶ Λυκίων, τοὺς ἄλλους πάντας ὑπὸ τὼ ἑωυτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος. εἰσὶ δὲ οἵδε, Λυδοὶ, Φρύγες, Μυσοὶ, Μαριανδυνοὶ, Χάλυβες, Παφλαγόνες, Θρῆκες, Θυνοί τε καὶ Βιθυνοὶ, Κᾶρες, Ἴωνες, Δωριέες, Αἰολέες, Πάμφυλοι.

Κατεστραμμένων δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου Λυδοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε ἁπάντες σοφισταὶ, οἱ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανον ἐόντες, ὡς ἕκαστος αὐτέων ἀπικνέοιτο· καὶ δὴ καὶ Σόλων, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα, κατὰ θωείης προφάσιν οὐκ πλώσας, ἵνα μὴ δή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῇ λῦσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι. ὁρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατείχοντο, δέκα ἔτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοῖς ἂν σφίσι Σόλων θῆται. ἅτε δὴ ὦν τούτου καὶ τῆς θωείης οὐνεκα ὁ Σόλων εἴνεκα, ἐς Αἰγυπτον ἀπίκετο τῶδε· Ἄμασιν, τε δὴ καὶ ἐς Σάρδις τῶδε Κροῖσον. ἀπικόμενος δὲ, ἐξεινίζετο ὑπὸ τοῖσι βασιληίοισι ὑπὸ τοῦ Κροίσου· τῇ δὲ ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, κελεύσαντος Κροίσου, τὸν Σόλωνα θεραπεύοντες περιῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς, καὶ ἔπεδείκνυον πάντα ἐόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια. θωυμάσας δὲ μιν τὰ πάντα ἐόντα μεγάλα τε, καὶ σκεψάμενον ὡς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἴρετο ὁ Κροῖσος τάδε, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, πρὸς ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπῖκται πολλὸς, καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς φιλοσοφέων, τῆς πολλῆς θωείης εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὦν ἵμερος ἐπείρεαθαί με ἐπῆλθέ σε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον. ὁ μὲν, ἐλπίζων εἶναι αὐθέντην ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπηρώτα· Σόλων δὲ, οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τὰ ἐόντα χρησάμενος, λέγει, Ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον. ἀποθωυμάσας δὲ Κροῖσος τὸν λεχθὲν, εἴρετο ὁκοίῃ κρίσι Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον; ὁ δὲ εἶπε, Τέλλῳ τούτῳ μὲν, τῆς πόλιος εὖ ἠκούσης, παῖδες ἦσαν καλοί τε κἀγαθοὶ, καὶ σφι εἶδε ἅπασι τέκνα ὀνομάσια, καὶ πάντα τὰ τέκνα διαμείναντα. ἐς τοῦτο δὲ τοῦ βίου εὖ ἠκούσης, ὡς τὰ πρὸς ἡμῖν, τελευτὴ τοῦ βίου λαμπροτάτη ἐπεγένετο. ἀγωνιζομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσῖνι, βοηθήσας, καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων, ἀπέθανε κάλλιστα. καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇπερ ἔπεσε, καὶ ἐτίμησαν μεγάλως. οὕς δὲ καὶ ἐξ ὀφθαλμῶν Τέλλου προσεπέψατο ὁ Σόλων Κροῖσον, εἴπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπηρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ἴδοι· δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γοῦν οἴσεσθαι. ὁ δὲ εἶπε Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα. τούτοισι γὰρ ἔοντα βίος Ἀργείοισι βίος τε ἀρκέων ὑπῆν, καὶ πρὸς τούτῳ, ῥώμη σώματος τοιήδε, ἀεθλοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἔασαν. καὶ δὴ καὶ λέγεται ὧδε λόγος· ἐούσης ὁρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πάντως τοὺς μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱερόν· ἀτὰρ οἱ βόες οὐκ τὸ ἄρεος οὐ παρεγένοντο ἐν ὥρῃ. σκληνὶ δὴ ὦν οἱ ἡλικιῶται τῇ ὥρῃ οἱ νεωστὶ, ὑποδυόντες ἀυτοὶ ὑπὸ τὸν ζεύγλεα, εἵλκον τὸν ἅμαξαν. ἐπὶ τῆς ἁμάξης δὲ σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ. σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα διακομίσαντες, ἀπίκοντο ἐπὶ τὸ ἱερόν. ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι, καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύρεος, τελευτὴ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο. διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὡς ἄμεινον εἴη αὐθέντῃ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζώειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν τεκνίων τὸν γνώμιον· αἱ δὲ Ἀργεῖαι, τὸν μητέρα αὐτῶν, οἵων τέκνων ἐκύρησε. ἡ δὲ μήτηρ, περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα αὐτίον τοῦ ἀγάλματος, ηὔχετο, Κλεόβῖ τε καὶ Βίτωνι, τοῖσι ἐωυτῆς τέκνοισι, οἵ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, δοῦναι τὸν θεὸν τὸ αὐθέντῃ τυχεῖν ἀνθρώπῳ εἰσόκεν ὄφελ. μετὰ ταῦτα δὲ τὸν βόε, ὡς ἐθυσάν τε καὶ δεῖπνήσαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ ἀπῆλθε νεωστί, οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δὲ σφέων εἰκόνας ποιησάμενοι, ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς, ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων. Σόλων μὲν δὴ δευτερεῖα δεύτερα ἔνεμε τούτοισι· Κροῖσος δὲ παρεστεὼς, εἶπε, Ὦ Ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονίη οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδέν, τοὺς ἀνθρώπους ἐρωτᾷς περὶ παντὸς ἀξίους λόγου τοὺς ἐμοὶ δοκέουσι εἶναι ἀνθρώπους ἀγαθοὺς, ἐμὲ ἐρωτᾷς; ὁ δὲ, οὐκ ἀρεσκόμενος τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐρωτήματι, ἀπεκρίνατο τὰ ἐπιτρέπει ἡ θεὸς ἀνθρώπῳ ἀγαθῷ τε καὶ εὐδαίμονι ἐστὶ πολλὰ τὰ ἀγαθὰ ἐστὶ πολλὰ τὰ κακὰ ἐστὶ πολλὰ τὰ κακὰ ἐστὶ πολλὰ τὰ κακ

vt ne priuatis quidem viris nos æquiparãdos ducas? Cui ille, Me Crœse gnarum omne numẽ inuidum esse & turbulentum, de rebus humanis interrogas? In diuturno enim tẽpore multa videtur quæ nemo velit videre, & tolerãtur multa quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminum vitæ ad septuaginta annos, qui anni constant ex vigintiquinque millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non posito. [a] Quòd si velis alternos istorum annorum addito mense prolixiores fieri, vt tempora opportunè incidentia congruant, menses quidem intercalares per annos septuaginta, fient trigintaquinque, dies autem ex his mensibus mille [b] quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt in septuaginta annos, numero vigintisex millia ducenti quinquaginta, [c] nullus prorsus qualem alius rem afferr. Ita igitur, Crœse, omnino calamitosus est homo. Cęterùm tu quidem mihi videris & diuitiis valde pollere, & permultorum hominum rex esse: sed id de quo me interrogasti, nondum te esse dixero priusquam te bene vita defũctum esse audiero. Neque enim beatior est qui magnis opibus præditus est, eo qui [d] diurnum victum habet: nisi eidem omnibus bonis prædito, fortuna cõcesserit bene vita defungi. Etenim complures homines sunt perquam locupletes, minimè tamen beati: complures item mediocria habẽtes patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitiis affluit, sed non beatus est, duabus tãtummodo rebus antecellit fortunatum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, & ad grandem quæ incidat offẽsam superandam validior est: [e] hic, etsi illo inferior est in his duobus quæ bene illi à fortuna denegantur, tamen excellit quòd illorum inexpertus est, quòd prospera fruitur valetudine, quòd malorũ expers, quòd bonorum liberorum parens, quòd formosus est. Quòd si præter hæc, diem quoque suum rectè obierit, is est (quem quæris) dignus qui vocetur beatus: prius tamen quàm ad obitum peruenerit, nequaquam beatus apellandus, sed fortunatus.

a Quòd si volet annum vnum esse quàm alterũ vno mense maiorem, vt tempora eodẽ opportunè recurrant, mens.

b Quinquaginta. *sequendo nostram lectionem.*

c Alter nihil affert quod alteri sit prorsus simile. Ita igitur, Crœse, omnis homo est ipsa calamitas.

d Viuit in diẽ.

e Hic verò istis illũ superat, quòd damnum quidem ferre & desideriũ explere non ita potest vt ille: sed hæc ab eo arcet felicitas, expers autẽ est malorũ, sanus, felix sobole, & formosus.

A ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐ-
ποίησας; ὁ δὲ εἶπε, Ὦ Κροῖσε, ὀπισάμυον
με τὸ θεῖον πᾶν ἐὸν φθονερόν τε καὶ ταρα-
χῶδες, ἐπειρωτᾷς αἰ νεωστὶ πρηγμά-
των πέρι; ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ
μὲν ἔστι ἰδέειν τὰ μή τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ
καὶ παθέειν. ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὖρος
τῆς ζόης ἐστί. οὗτοι ἐόν-
τες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα, παρέχονται ἡ-
μέρας διακοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ
B δισμυρίας, ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γενομέ-
νου. εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοῦτεῳ τῷ ἐτέων
μηνὶ μακρότερον γένεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὧραι
συμβαίνωσι τοῖσι γινόμεναι ἐς ὃ δέον, μῆ-
νες μὲν τοῖσι τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμ-
βόλιμοι γίνονται τριακόσιοι πέντε· ἡμέραι
δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων, χίλιαι πεντή-
κοντα. τούτων τῶν ἁπασέων ἡμερέων τῶν ἐς
τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα, ἐουσέων πεντήκον-
τα καὶ δισχοσίων καὶ ἑξακισχιλίων καὶ δισ-
C μυρίων, ἡ ἑτέρη αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ κα-
τοῖσι πάσι οὐδὲν ὅμοιον τεσσάρων τῶν-
γμα. οὕτω ὦν ὦ Κροῖσε πᾶς ἐστὶ αἰ θεο-
πος συμφορή. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέων
μέγα φαίνεαι, καὶ βασιλεύς ἐσι πολλῶν αἰ-
θεόπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἰρέομαι, οὐκω σε ἐγὼ
λέγω, πρὶν αἰ τελευτήσῃς καλῶς
αἰῶνα πύθωμαι. οὐ γὰρ τοι ὁ μέγα πλούσιος
μᾶλλον τοῦ ἐπ' ἡμέρῃ ἐόντος, ὀλβιώτερός
ἐστι· εἰ μὴ ἡ τύχη ἐπίσσοιτο, πλούτῳ καὶ
"ἐόντα τελευτήσαι καλῶς βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ
D ἀπλουτοι ἀνθρώπων, ἀνόλβιοί εἰσι· πολλοὶ
δὲ μετρίως ἔχοντες βίου, εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέ-
γα πλούσιος, ἀνόλβιος ἐών, δυοῖσι περέχει τὸν
εὐτυχέος μουνῶν· τοῦτο ἐών, τὸν πλουσίου καὶ ἀνολ-
βίου πολλοῖσι. ὁ μὲν, ἐπιθυμίῃ ἐκτελέσας,
καὶ ἀτην μεγάλην προσπεσοῦσαν οἴσεται, δυ-
νατώτερος· ὁ δὲ, τοῖσι δὴ προέχει ἐκείνου, ἀτην
μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ
οἴσεται, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀπαρύκει. ἀπεί-
E ρος δέ ἐστι, ἀνοσος, ἀπαθὴς κακῶν, εὔπαις,
εὐειδής. εἰ δὲ τοῖσι τούτοισι ἐπὶ τελευτήσει τὸν
βίον εὖ, τοῦτο ἐκεῖνος, τὸν σὺ ζητεῖς, ὀλβιος κε-
κλῆσθαι ἄξιός ἐστι. πρὶν δὲ αἰ τελευτήσῃ, ἐπί-
σχες, μηδὲ καλέε κω ὄλβιον, πρὶν εὐτυχέα.

ἐόντα πλουτέειν

ἐόντα

τὰ πάντα μοῦνα ταῦτα συλλαβεῖν ἀνθρω-
πον ἐόντα, ἀδύνατόν ἐστι· ὥσπερ γὰρ οὐδὲ-
μίη κώη παρέχει πάντα ἐοῦσα, ἀλ-
λὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἡ δὲ
αὖ τὰ πλείστα ἔχει, ἀρίστη αὕτη. ὡς δὲ καὶ ἀν-
θρώπου σῶμα ἓν οὐδὲν αὐτάρκες ἐστί. ὃ
μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι. ὃς δ' ἂν
αὐτέων πλείστα ἔχων διαγένηται, καὶ ἔπειτα
τελευτήσῃ εὐπρεπέως τὸν βίον, οὗτος δὴ ἐ-
μοὶ τὸ οὔνομα ἐστὶ ὡς βασιλεύς, δίκαιός ἐστι
φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ πάντος χρήμα-
τος τὸν τελευτὴν καὶ ἀποβήσεται. πολλοῖσι
γὰρ δὴ ἐπιδείξας ὄλβον ὁ θεὸς, παρρίζους
ἀνέτρεψε. ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ, ἀκάκως
οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος
οὐδενὸς, ἀπεπέμπετο· κάρτα δόξας ἀμα-
θέα εἶναι, ὃς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς,
τὸν τελευτὴν πάντος χρήματος ὁρᾶν ἐκ-
κέλευε.

Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον, ἔλαβε
ἐκ θεῶν νέμεσις μεγάλη Κροῖσον, (ὡς εἰ-
κάσαι) ὅτι ἐνόμισε ἑωυτὸν εἶναι αἰ θεόπων
ἁπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δὲ οἱ ὄνδοντι
ἐπέφηνε ὄνειρος, ὃς οἱ τῶν ἀληθέων ἔφανε τῶν
μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα.
ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες· τῶν οὐτέ-
ρου μὲν διέφθαρτο· (ἐὼν γὰρ δὴ κωφὸς) ὁ δὲ
ἕτερος, τῶν ἡλίκων μακρῷ τὰ πάντα πρῶ-
τος. ὠνόμαστο δὲ οἱ ἐὼν Ἄτυς. τοῦτον δὴ ὦν τὸν
Ἄτυν σημαίνει ὁ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος ὡς ἀπο-
λέει μιν αἰχμῇ σιδηρέῃ βληθέντα. ὁ δ' ἐπεί
τε ἐξηγέρθη, καὶ ἐωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταρ-
ρωδήσας τὸν ὄνειρον, ἄγεται μὲν ὁ παῖς γυ-
ναῖκα· ἐωυτὸν δὲ γραπτηρέων μὲν τῶν Λυδῶν,
οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ ὅπλα τοιοῦτον πρῆγμα ἐξέπεμπε.
ἀκόντια δὲ καὶ δόρατα, καὶ τοιαῦτα
πάντα τοῖσι χρέονται ἐς πόλεμον αἰ θεόπαι, ἐκ τῶν αἰδρεώνων ἐκκομίσας, ἐς τοὺς
θαλάμους "συνέκλινε, μή τι οἱ κρεμάμενον
τοῦ παιδὸς ἐμπέσῃ. ἐόντος δὲ οἱ ἐν χερσὶ
τοῦ παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰ Σάρ-
δις αἰνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος, καὶ οὐ κα-
θαρὸς χεῖρας ἐών, Φρὺξ μὲν γένος, γένεος
δὲ τοῦ βασηίου. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ
Κροίσου οἰκία, κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχω-
ίους καθαρσίου ἐδέετο ἐπικυρῆσαι. Κροῖ-
σος δέ μιν ἐκάθηρε. ἔστι δὲ παπλησίη ἡ κάθαρσις τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι.

A Sed hęc omnia consequi hominẽ impossibile est: sicut nec vna regio cũcta sibiipsi suppeditat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamen habet plurima, ea est optima. quẽadmodum etiam hominis corpus vnum aliquod non est consummatum: quia aliud habet, alio caret. Sed quisquis horum plurima constanter habuerit, & postea placido animo è vita excesserit, [a] hic apud me nomine hoc, veluti rex, donari meretur. Omnis autẽ rei B oportet inspicere exitum, quò sit euasura: quoniã multos deus, quibus [b] fortunas suppeditauerat, radicitus euertit. Hæc Solon, neque assentando Crœso, neque vllius eum momenti faciẽdo, loquutus dimittitur: sanéque est visus esse indoctus, qui bonis præsentibus prætermissis, iuberet omnium rerum inspicere exitum.

Post abitum Solonis ingẽs deorum indignatio Crœsum excepit, quòd (vt coniicere licet) seipsum omnium hominũ beatissimum arbitraretur. Statim igitur ei quiescenti somnium oblatum est, veritatem indicans malorum quæ circa filium erant euentura. Erant autẽ Crœso liberi duo: quorũ alter [c] qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales in omnibus longè primus, nomine Atys. Hũc itaque Atym Crœso significat somnium, fore vt ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus, & secũ rem versans, somnio territus, accipit filio vxorem: & quum solitus esset præesse copiis Lydorum, nusquã eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & hastas, omniáque huiuscemodi quibus homines in bello vtuntur, è porticibus amouens, in thalamos infert, nequid suspensum in filium decideret. Quum autem nuptias filii in manibus haberet, aduenit Sardis quidam in calamitate positus, manibúsque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœsi venisset, ex ritúq; domestico, vt sibi expiari liceret, orasset, Crœsus expiauit. Modus autẽ expiãdi propemodum is est apud Lydos qui apud Græcos.

a Is (meo quidẽ iudicio) dignus est, ô rex, qui nomen illud ferat. *scribendo* ὦ βασιλεῦ, pro ὡς βασιλεύς.

b Felicitatem ostentarat.

c Vitio corporis laborabat: erat enim surdus:

b. ii.

Vbi verò legitima peregit Crœsus, percõtatus est vnde ille, quísnam foret, inquiens, Homo, quis tu? & quo Phrygię loco profectus, domesticus mihi factus es? & quē virum aut quam fœminā interemisti? Ad quē ille respondit, [a] Midæ, Gordio prognati, sum filius, nomine Adrastus: quia fratrē meū ipsius imprudēs interemi, adsum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœsus autem inuicē ad eū his verbis inquit, Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos venisti: hîc in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porro calamitatem quamleuissimè ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Crœsum domicilium habuit.

Verùm per hoc idem tempus apud Olympum mõtem Mysiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progressus, Mysorū opera peruastabat: quémque sæpenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerant, sed ab eo acceperāt. Ad extremū igitur missis ad Crœsum nũciis, ita dixêre. Apparuit, ô rex, apud nos maximus aper, qui agrestia corrumpit opera: quem studiosissimè captantes, interimere tamen nõ valuimus. Nunc itaque te obsecramus vt nobiscum filiū tuum ac delectos iuuenes canésque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precãtibus, Crœsus somnia memoria repetens, ita respondit, Filii quidē mei nolite amplius facere mẽtionem: neque enim eum vobis dimitterem. nam est nouus maritus, & ista nunc sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos & venatores omnes cum canibus vnà mittam, mandabóque euntibus vt promptissimè vobiscum belluam de regione summoueāt. Hæc Crœsus respõdit. Cuius verbis quum cõtenti [b] non essent Mysii, interuenit Crœsi filius, auditísque quæ Mysii precarentur, & Crœso negante cum illis missurū se filium, hæc inquit ad eū adolescẽs, [c] Pater, quæ nobis antehac aliquando honestissima ac magnificentissima erāt, vel in bella vel in venationes eūdo, specimē sui dare,

a Μίδεω μὲν τοῦ Γορδίεω. *Sic etiã in sequentibus.*

b *Legit* οὐκ ἀποχρεωμένων. *quæ esse vera lectio videtur.*

c Antehac quidem, pater, nobis licebat ex rebus pulcherrimis, & in primis generosis, nempe bella & venationes frequentando, nominis celebritatem quærere. at tu nunc vtroque istorum excl.

A ἐπεί τε ὦ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπειωθάνετο ὁκόθεν τε ἐὼν τύγχανε τὰδε, Ἄνθρωπε, τίς τε ἐών, καὶ κόθεν τῆς Φρυγίης ἥκων, ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε αὖ ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας; ὁ δὲ ἀμείβετο, Ὦ βασιλεῦ, Γορδίεω μὲν τοῦ Μίδεω εἰμὶ παῖς, ὀνομάζομαι δὲ Ἄδρηστος. φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεωυτοῦ ἄκων πατρόμι, ὀξέως τε ἐνθαῦτα μένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐστερημένος πάντων. Κροῖσος δὲ μιν ἀμείβετο τοῖσδε, Ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἥκων, καὶ ἐλήλυθας ἐς φίλους· ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενός, μένων ἐν ἡμετέροισι. συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφότατα φέρων, κερδανέεις πλεῖστον. ὁ μὲν δὴ διαιτᾶτο εἴχε ἐν Κροίσου.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυσίῃ ΟΥ΄λυμπος οὗτος χρῆμα γίνεται μέγα· ὁρμεώμενος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ οὔρεος τούτου, τοὺς τῶν Μυσῶν ἔργα διεφθείρεσκε. πολλάκι δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἰόντες, ποιέεσκον μὲν οὐδὲν κακόν, ἔπασχον δὲ παρὰ αὐτοῦ. τέλος δὲ, ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι, ἔλεγον τάδε, Ὦ βασιλεῦ, ὑὸς χρῆμα μέγιστον ἀνεφάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ ἔργα διεφθείρει. τοῦτον προθυμεόμενοι ἑλεῖν, οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν παρὰ σεῦ, τὸν παῖδα τὸν λογάδας τε νεηνίας καὶ κύνας συμπέμψαι ἡμῖν, ὡς αὐτίκα μιν ὀξέως ἀπολώμεθα ἐκ τῆς χώρης. ταῦτα μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο. Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ ὀνείρου τὰ ἔπεα, ἔλεγε πρὸς τάδε, Παῖδός μοι μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ αὐτὸν ὑμῖν συμπέμψαιμι (νεόγαμός τε γάρ ἐστι, καὶ τοῦτό οἱ νῦν μέλει.) Λυδῶν μὲν τοὺς λογάδας καὶ τοὺς κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω. καὶ ἀρχεκαλεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι, εἰ ὡς προθυμοτάτοισι συνεξελεῖν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρης. ταῦτα ἀμείψατο. ἀποχρεωμένων δὲ τούτοισι τῶν Μυσῶν, ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς, ἀκηκοὼς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ φαμένου δὲ τοῦ Κροίσου τὸν γε παῖδά σφι συμπέμψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε, Ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε ἐν ἡμεροῖσι τοῖσι ἐμοὶ καὶ πολέμοις καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέων·

» νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκλείσας
» ἔχεις, οὔτέ τινα δηλέω μοι παιδὸς, οὔτε ἀ-
» δικέω. νῦν τε τεοῖσί με χρὴ ὄμμασι ἐς τε
» ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεαι; κοῖος μὲν τις τοῖσι πολιήτῃσι δόξω εἶναι; κοῖος δὲ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοίῳ δὲ ἐκείνη δόξῃ ἀνδρὶ συνοικέῃ; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέθες ἱέναι ὅκῃ τῶν θηρίων, ἢ λόγῳ ἀναπείσον ὅκως μοι ἀμείνω ἔσται ταῦτα οὕτω ποιεόμενα. Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε, Ὦ παῖ, οὔτε δειλίην, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀξιῶ παιδὸς τοι, ποιέων ταῦτα· ἀλλά μοι ὄψις ὀνείρου ἐν τῷ ὕπνῳ ὀπτασία ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι. ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσθαι. τοιούτῳ ὦν τῷ ὄψει τούτῳ, τόν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπευσα, καὶ ὅτι τὰ πρὸς σὲ ἀναβαλλόμενος μὴ πέμπω σὸν ἐπὶ τὰ πρήγματα, φυλακὴν ἔχων εἴκω σῶν διὰ βίου ὅτι τῆς ἐμῆς σε ζωῆς ἀφαιρεθήσομαι. εἷς γάρ μοι μοῦνος τυγχάνεις ἐών· παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τῷ ἀνοίᾳ, οὐκ εἶναί μοι λογίζομαι. Ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοῖσδε, Συγγνώμη μὲν ὦ πάτερ τοι, οἷα ἐμὲ φυλακὴν ἔχων. ὃ δὲ οὐ μαθάνεις, ἀλλὰ λέληθέ σε ὄνειρον, ἐμέ τοι δίκαιόν ἐστι φεύγειν. φῆς τοι ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· υἱὸς γὰρ κοῖός τοι εἰσι χείρες, κοῖόν δὲ αἰχμὴ σιδηρέη, τῷ σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἄλλου τευ ὅ, τι τούτῳ ἔοικε, χρεῶν δή σε ποιέειν τὰ ποιέεις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεί τε ὦν οὐ πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέθες με. Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε, Ὦ παῖ, ἔστι τῇ μὲν νικᾶς γνώμῃ ἀποφαίνων περὶ τοῦ ὀνείρου. ὡς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο, μεταγνώσκω, μετήιμι τέ σε ἱέναι ὅτι τῷ ἀγρῷ. Εἰ΄πας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος, μεταπέμπεται Φρύγα Ἄδρηστον· ἀπικομένῳ δὲ οἱ λέγει τάδε, Ἄδρηστε, ἐγώ σε συμφορῇ πεπληγμένον, ἀχαρί τι τοι οὐκ ὀνειδίζων, ἐκαθήρεα, καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω, πᾶσαν δαπανέων· νῦν ὦν (ὀφείλεις γὰρ, ἐμεῦ προποιήσαντος χρηστά ἐς σε, χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλαξον παιδός σε τοῦμοῦ χρήζω θηρεύσαι, ἐς ἄγρην ὁρμεώμενον· μὴ ἵνες κατ' ὁδὸν κλῶπες κακοῦργοι ὅτι δηλήσει φανέωσι ὑμῖν.

A horum vtroque nunc exclusum me tenes, nulla in me animaduersa neque ignauia neque socordia. Nunc ergo quibus me oculis conspici oportet euntem in forũ, atque illinc redeuntem? qualis ciuibus, qualis vxori recens nuptæ videbor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut finas venatum ire, aut mihi verbis persuadeas, potiora ista esse quæ facis. Cui respondens Crœsus, Fili, inquit, neque quòd ignauiam, neque quòd aliud quippiam iniucũdum mihi animaduerterim in te, hæc facio: sed visum quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futurum: quippe ferrea periturũ cuspide. Cuius visi gratia & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, dimitto, obseruans siquò pacto queã te, dum viuo, à clade subtrahere. Filius enim mihi vnicus es. nanque alterum auribus captum pro nullo existimo. Ad quem vicissim adolescens, Pater, inquit, tibi equidem ignosco agenti circa me custodiam, qui talem videris visionem: verùm tu illam non probè percipis: quam (quoniam te latet) æquum est me tibi interpretari. Ais tibi somnum ostendisse, me ferrea periturum cuspide. At verò quænam manus sunt, quęve cuspis ferrea quã tu pertimescas? Nam si dente dixisset aut aliquo huius simili periturum me, deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Quare quum non sit nobis pugna cum viris, ire me finas. Et Crœsus, Euincis me (inquit, fili, ista loquens de somnio intelligendo. Quapropter, vt abs te victus, muto sententiam, & tibi veniam do eũdi ad venationem. Hæc loquutus Crœsus, Adrastum Phrygem accersit, eique, vbi adfuit, talia inquit, Ego te Adraste [a] calamitate præditum (nõ ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum: nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sũ, debes inuicẽ bene mereri. Custodem te opus est esse filii mei, venatum proficiscentis, ne qui inter viam occulti grassatores ita vestram perniciem prodeant.

a Calamitate perculsum (quod non dico vt quic quam ingratum tibi exprobrem)

Ad hæc, tua interest eò te ire vbi splendor ex rebus gestis paratur: quod tibi paternum est: & præterea tibi robur adest. Cui Adrastus, Ego, inquit, ô rex, in istud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad æquales se conferre fortunatos, [a] aut velle inter eos adesse. & frequẽter meipsum cõtinui: nunc tamen quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo & gratiam referre pro beneficiis, istud exequi paratus sum: filiùmque tuum, quẽ me custodire iubes, expecta incolumẽ rediturum [b] custodis causa. Posteaquã his verbis Adrastus Cræso respondit, mox instructi viris delectis, iuuenibúsque & canibus, discedunt. Qui vbi ad montem Olympum peruenere, belluam indagant, & inuentam circumfusi iaculis incessunt. Ibi hospes is qui à cæde fuerat expiatus, & vocabatur Adrastus, vibrato in aprũ iaculo, non illum, sed frustrato ictu filium Cræsi adeptus est. Iste, cuspide ictus, vocem somni impleuit. Quod factum quidã Cræso nunciaturus cucurrit, peruenienque Sardis, pugnam illi & filii necem indicauit. Cræsus autẽ morte filii perturbatus, eo grauius eam ferebat quòd is eum necasset quem expiasset à cæde. Et pergrauiter cladem suam lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, testificãs quæ ab hospite passus esset. [c] Inuocabat etiam hospitalem & familiarem, hunc eũdem nominans deum: hospitalẽ quidem, quòd quum domũ excepisset hospitem, per cussorem filii sui imprudens aluisset: familiarem verò, quòd quem pro illius custode misisset, eum comperisset maximum hostem. Secũdum hæc, Lydi adfuerunt qui mortuũ adferebãt: post ipsum interfector sequebatur. Stans autem hic ante cadauer, sese Cræso tradebat, manus protendens, iubénsque vt se super cadauer mactaret, referendo, tum priorem calamitatem suam, tum, quoniam suum etiam expiatorem interemisset, sibi viuendum amplius non esse. Hæc Cræsus audiens, etsi in tanto domestico luctu positus, tamen Adrastum

a Neque mihi ea est voluntas.

b Quod ad custodem attinet.

c Hospitalem & sodalitium, eundem illum deum appellans.

A τοῖς δὲ τοῦτο, καὶ σέ τοι χρεὼν ὄντι ἰέναι ἔν-
θα [1] ἀπολαμπρωσύνας ποιοῖ ἔργοισι. πα-
τρώιόν τε γὰρ τοι ὄντι, καὶ τοιοῦτόν τι ῥώμην ὑ-
πάρχοντι. Ἀμείβεται ὁ Ἄδρηστος, Ὦ βασιλεῦ, ἄ-
λλως μὲν ἔγωγε οὐ σὺν πρόθυμος ἐς ἆθλον τοι-
όνδε· (οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένῳ
εἰκὸς ἐστὶ ἐς ὁμήλικας οὔτε πρόθυμον εἶναι, οὔ-
τε τὸ βούλεσθαι πάρος) πολλαχῇ τε οὐκ ἐμοὶ
νῦν ἐμεωυτοῦ· νῦν δὲ, ἐπεί τε σὺ παρεύδῃς, καὶ
δεῖ τοι χαρίζεσθαι (ὀφείλω γὰρ σέ· ἀμείβε-
σθαι χρηστοῖσι) ποιέειν ἐμοὶ ἕτοιμος τοιοῦτα.
παῖδά τε σὸν, τὸν ἐμοὶ φυλάσσειν ἀπόμονα, τοῦ φυλάσσοντος εἵνεκεν τοῦ σοῦ δό-
κα τοι ἀποστήσειν. τοιούτοισι ἐπεί τε οὗτοι ἀ-
μείψατο Κροῖσον, ἵστασαν μετὰ τοῦτα ἐξηρ-
τυμένοι λογάσι τε νεηνίσι καὶ κυσί. ἀ-
πικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ὄλυμπον τὸ ὄρος, ἐ-
ζήτεον τὸ θηρίον· εὑρόντες δὲ, καὶ περιστάν-
τες αὐτὸ κύκλῳ, ἐσηκόντιζον. ἔνθα δὴ ὁ ξεῖ-
νος οὗτος ὁ καθαρθεὶς [2] φόνον, καὶ ἐπι-
C κλεόμενος Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν σῦν, τοῦ μὲν
ἀμαρτάνει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παῖς.
ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ, ἐξέπλησε τοῦ ὀ-
νείρου τὴν φήμην. ἔθεε δὲ τις ἀγγελέων
τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός· ἀπικόμενος δὲ ἐς
τὰς Σάρδις, τήν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παι-
δὸς μόρον ἐσήμαινε οἱ. ὁ δὲ Κροῖσος, ἰῷ δανάτῳ
τοῦ παιδὸς σωτεταραγμένος, μᾶλλόν τι
ἐδυσφόρεε ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς II
φόνου ἐκάθηρε. τοιήμερα δὲ τῇ συμφο-
D ρῇ δυσῶς, ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον, μάρ-
τυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθώς εἴη.
ἐκάλεε δὲ ὁπίσιόν τε καὶ ἑταιρήιον, τὸν αὐτὸν
τοῦτον ὀνομάζων θεόν· τὸν μὲν ὁπίσιον καλέων,
ὅτι δὴ οἰκήσοι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον,
φονεὰ τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· τὸν δὲ
ἑταιρήιον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτῷ,
πολεμιώτατον. πρῆσσε δὲ μετὰ
τοῦτο οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρόν, ὀπίσθεν δὲ
εἵπετο οἱ ὁ φονεύς. στὰς δὲ οὗτος παρὰ τὸν νε-
E κρὸν, παρεδίδου ἑωυτὸν Κροίσῳ, παρατείνων
τὰς χεῖρας, ὀπίσω κατασφάξαί μιν κελεύων
τοῦ νεκροῦ λέγων τήν τε παρὰ τέρψιν ἑωυτοῦ
συμφορήν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῳ τὸν καθάρσαντα
ἀπολωλεκὼς εἴη· οὐδὲ οἱ εἴη βιώσιμον.
Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας, τόν τε Ἄδρηστον

[1] ἀπολαμπρωσύνας

[2] φόνον

[2] ἀκούσας,

» καὶ οὐκ τείρει, καὶ ἢν ἐὼν ὢν καὶ κῶ οἰκτίῳ
» τοσούτῳ, καὶ λέγει τοῖς αὐτὸν, Ἔχω ὦ ξεῖνε
» πᾶσαν τοῦ πάσαν τὴν δίκην, ὅπῃ στεῶυτοῦ
» καὶ δικαιοῦς θανάτου. εἷς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε
» τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργά-
» σαο· ἀλλ' θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ πάλαι
» τοῖσι σημαίνει τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. Κρῖ-
σος μὲν νῦν ἔθαψε ὡς εἰκὸς ἦν τὸν ἑωῦτοῦ
παῖδα. Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω,
τοῦ δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωῦτοῦ ἀδελφεοῦ
γνώριμος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεί
τε ἡσυχίη τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο, τοῦ δὲ σῶ-
μα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶ) τῶν
αὐτὸς εἶδε βαρυσυμφορώτατος, ἑωῦτὸν ἐ-
πικαταστρέφει τοῦ τύμβου.

Κροῖσος δὲ ὅτι δύο ἔτεα οὐ πένθεϊ με-
γάλῳ καθῆστο, τοῦ παιδὸς ἐστερημένος. μετὰ
δὲ ἡ Ἀστυάγεος τοῦ Κυαξάρεω ἠγεμονίη κα-
ταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω, καὶ
τὰ τῶν Περσέων ἐπήγματα αὐξανόμενα,
πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε, οὐ μέζονα δὲ
ἐς φροντίδα, εἰκὸς ἦν, ἐπῆλθε μεγάλους
γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταβαλεῖν αὐτῶν
αὐξανομένων τὴν δύναμιν. μετὰ ὧν τὴν
διάνοιαν τοιήσας ἀπέπειρᾶτο τῶν
μαντηίων τῶν τε ἐν Ἕλλησι, καὶ τοῦ ἐν Λι-
βύῃ· διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς
Δελφοὺς ἴέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἀβαῖ τῶν Φωκέων,
τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην. οἱ δέ τινες ἐπέμποντο
τοῦδέ τε Ἀμφιάρεω καὶ τοῦδε Τροφω-
νίου· οἱ δὲ, τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. τοιαῦ-
τα μὲν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια, ἐς τὰ
ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος. Λι-
βύης δὲ τοῦδε Ἄμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους
χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεώμενος τῶν
μαντηίων ὅ,τι φρονέοιεν. ὡς εἰ φρονέοντα τὴν
ἀληθηίην εὑρεθείη, ἐπείρηται στρέα δεύτε-
ρα πέμπων, εἰ ὀπτιχρέοι ἔτι Πέρσας στρα-
τεύεσθαι. ἐντειλάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι
τάδε, ἀπέπεμπεν ἐς τὴν Δρώπειαν τῶν
χρηστηρίων. ἀπ' ἧς αὐ ἡμέρης ὁρμηθέωσι ἐν
Σάρδιῃσι, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν
λοιπὸν χρόνον ἔκαστον τῇ ἡμέρῃ χρᾶσθαι τοῖσι
χρηστηρίοισι, ἐπηρωτέοντας ὅ,τι ποιέων τυγ-
χάνοι ὁ Λυδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυά-
τεω. ἅστα δ' αὖ ἔκαστα τῶν χρηστηρίων θε-
σπίσῃ, συγγραψάμενος ἀναφέρειν πρὸς ἑωυτόν. ὅ,τι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων

miseratus est, & ad eum inquit. Habeo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam telpsum morte condemnas. Neque verò tu huius mihi cladis autor es, nisi quatenus id fecisti imprudẽs: sed deorum quispiam, qui iãpridem mihi ventura significauit. Crœsus ergo filium pro dignitate sepeliuit. Adrastus autem [a] Midæ filius, Gordii nepos, is qui tũ fratris tum expiatoris interfector extiterat, vbi silentium hominum fuit, ad sepulcrum, [b] ignoscentibus ei hominibus ob quę ipse gra uissimè afflictabatur, sese super bustum transfodit.

Porro Crœsus, filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. [c] Quem luctum postea finiuit Astyagis Cyaxaris filii dominatio à Cyro Cambysis filio sublata, & res Persarum augescentes: atque in solicitudinem venit, siqua ratione posset, potẽtiam Persicam, priusquam magna efficeretur, occupare. Sub hanc ergo cogitationem, statim tentare statuit vaticinia, quæque apud Græcos quæq; in Africa essent, aliis aliò dimissis, quibusdam Delphos, [d] quibusdã Dodonam: nonnulli etiã ad Amphiaraum ac Trophonium, & alii quidam ierunt ad Branchidas oræ Milesiæ. Atque hæc sũt Græca ad quæ cõsulenda Crœsus misit oracula. In Africa verò ad Ammonem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem misit exploratum oracula quid sentirent: vt, si consentanea in vero deprehenderentur ea, secũdò per suos tentaret nunquid in Persas expeditionem moliretur. Mittens itaque ad oracula tentanda Lydos; hæc dedit eis mandata, vt qua die proficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus supputantes, [e] quotidie oraculis vterentur, sciscitantes quidnam faceret Lydorum rex Crœsus Halyattæ filius: & quod singula oracula responderent, id omne conscriptum ad se referrent. Quid porro cætera responderint oracula, à nemine

a Legit, ὁ Μίδεω τοῦ Γορδίεω, Sic in præcedentibus.

b Sese existimãs omnium hominũ quos vnquam vidisset, esse miserrimum, seipsum sup.

c Postea verò Astyagis Cyaxaris filii principatus à Cyro Cambysæ filio sublatus, Crœsi luctum inhibuit, eúmque in solicitudinem coniecit quomodo posset, priusquam Persæ magni facti essent, crescentem eorũ potentiam subuertere.

d Quibusdã ad Phocensium vrbem, Abas, quibusdam.

e Singuli eodem die oraculũ consulerent.

commemoratur: apud Delphos autem, simulatque ingressi sunt Lydi domum, consulturi deum, & sciscitaturi quod sibi esset iniũctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,

AEquoris est spatium & numerus mihi notus arenæ.
Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.
Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
Quæ simul agnina coquitur cum carne lebete,
AEre infrà strato, & stratum cui desuper est æs.

His oraculis quæ Pythia reddidit, conscriptis, Lydi digressi, Sardis rediêre. Quúmque alii quos circummiserat Cœsus, affuissent, tunc singula resignãs, quod scriptum esset inspexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autẽ illud Delphicum audiuit, protinus veneratus est, & excepit: existimans solum esse Delphicum illud oraculũ: quippe quòd comperisset quod ipse fecerat. Nam posteaquam ad petenda oracula nuntios dimiserat, statuto illo die obseruato, tale quiddam est machinatus, commentando ea quæ ad deprehendendum & explicãdum perdifficilia forent: testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo imposito. Atq; ita è Delphis Cœso responsum est. Ex Amphiarai vaticinio quidnam responsum sit Lydis, quum in sacro illo rite sacrificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quàm quòd & hoc Crœsus verax vaticinium se nactum esse existimauit. Post hæc autem ingentibus hostiis deũ qui est apud Delphos exorandum statuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos & argẽteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, sperans sese aliquãto magis his rebus posse deum illum sibi adiungere, iussis etiam Lydis omnibus, vt sua ipsorum, quicquid tale haberet quisque, immolaret. [a] Quo ex sacrificio quum immensa vis auri defluxisset, ex ea dimidiatos latea-

[a] Quum autem huic sacrificio finem imposuisset, magnã auri vim liquefecit, & ex ea dim.

A "θεσπίσαι, ὁ λέγει τοῖς ἀδαμῶν· ἐν ᾗ Δυ- [τὴν ἐδέσπιζε]
φοῖσι ὡς ἐσῆλθον τάχιστα ἐς ὃ μέγαρον ④
Λυδοὶ χρησόμενοι τῷ θεῷ, καὶ ἐπηρώτεον
ὃ ἐντεταλμένον, ἡ Πυθίη ἐν ἑξαμέτρῳ τό-
νῳ λέγει τάδε,
Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέ- «
τρα θαλάσσης, «
Καὶ κωφοῦ σύνιημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀ- «
κούω. «
Ὀδμὴ μ' ἐς φρένας ἦλθε "κρατερὴ οἶα «
B χελώνης «
Ἐν χαλκῷ ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἄμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν, «
Ἡ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπί- «
πεσται. «
Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συλ-
λεγεψάμενοι, οἴχοντο ἀπιόντες ἐς τοὺς Σάρ-
δις. ὡς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ τοῦ πέμπτου θέοντες πα-
ρῆσαν φέροντες τοῦ χρησμοὺς, ἐνθαῦτα ὁ
Κροῖσος ἔκαστα ἀνατινάσσων ἐπῴει 14
συγγράμματων. τῶν μὲν δὴ οὐδὲν τοιοῦτο
C μιν· ὁ δ', ὡς ὃ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτί-
κα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομί-
σας μουνῶν εἶναι μαντήιον ὃ ἐν Δελφοῖσι,
ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπεί τε δὴ
δὴ διέπεμψε πρῶτα τὰ χρηστήρια τοῖς θεο-
πρόποις, φυλάξας τὸν κυκλίου τῶν ἡμερέων, "ἐμηχανήσατο τοιάδε· ὅπανοήσας τὰ ἦν [τὴν ἐμηχα-
ἀμήχανον ἐξευρεῖν τε καὶ ὅπτι φέοιτο θαῦμα νᾶτο]
χελώνιον καὶ ἄρνα κατακόψας, ὁμοῦ ἔψε
αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκέῳ, χάλκεον ὀπίθη-
D μα ὀπιθεῖς. τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω
τοῦ Κροίσῳ ἐχρήσθη· τὴν δὲ τοῦ Ἀμφιάρεω
τοῦ μαντήιου ἀπόκρισιν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὅ, τι
τοῖσι Λυδοῖσι ἐχρήσατο, ποιήσασι τοῦ ἱεροῦ
τὰ νομιζόμενα. οὐ γὰρ ὦν οὐδὲ τοῦτο λέγεται
ἄλλο γε, ἢ ὅμως καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήιον ἀ-
ψευδὲς ἐκτῆσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα θυσίησι με-
γάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο. κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τελεώτατα ἔθυσε, κλίνας τε ὀπίσω χρύσεας καὶ ἐπιχρύσους,
E καὶ φιάλας χρυσέας, καὶ εἵματα πορφύρεα, καὶ κιθῶνας, "νήσας πυρὴν μεγάλην, κα- [τὴν νήσας]
τέκαιε· ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλόν τοι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι. Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε θύειν πάντα ὅσα αὐτῶν τούτῳ ὅλι ἔχοι ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐλύετο, κατεχώνευσε πολὺν χρυσὸν ἀπλέον, ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ

ἐξηλαύνε· ὅπτι μὲν τὰ μακρότερα, ποιέων A res conflauit, longiores quidem,
ἑξαπάλαιστα, ὅπτι δὲ τὰ βραχύτερα, τε- sex palmorum, breuiores autem,
πάλαιστα· ὕψος δὲ, παλαιστιαῖα. ἀριθμὸν ὃ, trium, crassitudine palmari, nu-
ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν. καὶ τουτέων, ἀπέ- mero centum decem & septem:
φθου χρυσοῦ τέσσερα, τρία ἡμιπάλαντα quorum quatuor erant auri ex-
ἕκαστον ἕλκοντα· τὰ δὲ ἄλλα, ἡμιπλίνθια, cocti, singuli pondo duorum &
λευκοῦ χρυσοῦ, σταθμὸν δυπάλαντα. ἐποιέετο dimidii talenti: cæteri verò, auri
δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἕλ- albidi, pondo binũm talentorum.
κουσθαι σταθμὸν τάλαντα δέκα. οὗτος ὁ λέων, Fecit quoque leonis effigiem ex
ἐπεί τε κατετήκετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηός, κα- auro excocto, decem talentorum
τέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων (ὅπτι γὰρ τούτοισι ἵδρυτο) καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν ἑβδομον ἡμιτάλαντον. ἀπεπάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον. ὅπτι τελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς καὶ τάδε ἄλλα ἄμα τοῖσι, χρητῆρας δύο μεγάθεϊ μεγάλους, χρύσεον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκέετο ὅπτι δεξιὰ ἐσιόντι ἐς τὸν νηόν· ὁ δὲ ἀργύρεος, ἐπ' ἀριστερά. μετεκινήθησαν ὃ καὶ οὗτοι ὑπὸ τοῦ νηοῦ κατακαέντα. καὶ ὁ μὲν χρύσεος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν "ἕνατον ἡμιτάλαντον, καὶ ἐπὶ [τὸν ἕβδομον]
δυώδεκα μνέας· ὁ δὲ ἀργύρεος, ὅπτι τοῦ προνηίου τῆς γυνῆς, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους. ὅπτι κίρναται γὰρ ὑπὸ Δελφῶν θεοφανήσι. φασὶ δὲ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι. καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ ὃ τυχὸν φαίνεταί μοι ἔργον εἶναι. καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσερας ἀπέπεμψε, οἱ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἑστᾶσι· καὶ προσῤῥαντήρια δύο ἀνέθηκε, χρυσέόν τε καὶ ἀργύρεον, τῷ τῷ χρυσέῳ ὅπτι γέγραπται, Λακεδαιμονίων φαμένων εἶναι ἀνάθημα· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου. ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν, Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίσασθαι· τοῦ ὅτι τάμνυος ὃ οὐνόμα, οὐκ ὀπιμνήσομαι. ἀλλ' ὁ μὲν παῖς δι' οὗ τῆς χειρὸς ῥέει ὃ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ὀστί· οὐ μέντοι τῶν γε προῤῥαντηρίων ὀ- δέτερον. ἄλλα τε ἀνάθήματα οὐκ ὀλίγα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος, καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα· καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἴδωλον χρύσεον τείπηχυ, ὃ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. τοῦς δὲ, ἐν τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος, καὶ

res conflauit, longiores quidem, sex palmorum, breuiores autem, trium, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singuli pondo duorum & dimidii talenti: cæteri verò, auri albidi, pondo binũm talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo. qui leo dum templum Delphicum deflagrauit, à semilateribus decidit: (super illos enim erat collocatus) & núc in Corinthiorum thesauro repositus est, pondo sex talentorum atque dimidii, cliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Crœsus vbi perfecit, Delphos misit, cúmq; eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argenteámque: quarum aurea intrantibus templũ ad dexteram posita erat, argẽtea ad sinistram. Quæ & ipsæ, quum templum incensum est, amotæ fuerunt, aureáque in Clazomeniorũ thesauro posita, pondo talentorũ octo & dimidii, præterea minarũ duodecim: argentea ad suggrundam anguli templi, sexcentarum amphorarum capax: in quã miscebatur vinum à Delphis theophaniæ festo: op[a] (vt Delphi aiũt) Theodori Samii, vt & ego arbitror. nõ enim mihi videtur opus vulgare. Misit præterea dolia argentea quatuor, quæ in Corinthiorum thesauro sunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteúmque: quorum in aureo inscriptum est, donariũ esse Lacedæmoniorum: non rectè, quoniã & hoc Crœsi est. sed quidam Delphorum gratificari Lacedæmoniis volẽs, hoc inscripsit: cuius nomen ego cognitum habens, non tamen promã. Verùm puer per cuius manus fluit aqua, Lacedæmoniorum est: sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his permulta Crœsus dona misit non insignia: item fusilia ex argento orbiculata: nec non mulieris simulacrum tricubitale, quod Delphi narrant esse effigiem pistricis Crœsi. Super hoc donauit vxoris suæ monilia à collo pendentia, ac

zonas, [a] quæ Delphos Crœsus trãsmisit. Amphiarao insuper, cuius & virtutem audierat & cladẽ, donauit clypeum ex auro totum, totámque ex auro solido hastã, & [b] xystum cum suis iaculis aureũ. quæ ambo ad meam vsque memoriam apud Thebas reposita fuerunt in Ismenii Apollinis tẽplo. Hæc dona Lydis portaturis ad oracula Crœsus iniũxit vt interrogarent an aduersus Persas Crœsus sumeret expeditionem, & aliquorum hominum auxilia adscisceret. Lydi vbi eò quò dimitttebantur peruenerunt, donariis oblatis, oracula consuluerũt his verbis, Crœsus, Lydorum aliarúmque nationum rex, [c] ista in hominibus sola esse vaticinia sentiẽs, idcirco qualia debita sunt dona dat, vósque percontatur an aduersus Persas sit profecturus in expeditionem, & socialem aliquẽ exercitum sibi adiũcturus. Atque hi quidem hæc interrogarunt. Oraculi autem vtriusque in idem concurrebant sententiæ, prædicentes Crœso fore vt si arma Persis inferret, magnum imperium euerteret. Consulebant etiam vt potentissimos Græcorũ ad comparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis atque auditis, Crœsus ita elatus animo est vt omnino conciperet spem se euersurum esse imperiũ Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona, in singulos viros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ munera Delphi vicissim Crœso Lydísque donarunt primas in consulendo [d] oraculo partes, primúmque in sedẽdo locum, & ius perpetuum cuique volẽti adscribi in numerum Delphorum.

Cæterùm donis Crœsus prosequutus Delphos, tertiò vaticinium consuluit, [e] quòd videlicet illud verax sibi esse comperisset. Quærebat autem an diuturnum sibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba respondit,

Regis apud Medos mulo iam sede potito,
Lyde fugam mollis scruposum corripe ad Hermum,

a Et hæc quidẽ Delphos Crœs.

b Hastile cum suis spiculis.

c Existimans sola hæc esse inter homines oracula, mittit vobis dona vestris inuentis conueniẽtia.

d Et renuntiando orac. *Valla legit* ἀπελίῳ, *pro* ἀγκελίῳ.

e Postquã enim oraculũ illud verax esse comperisset, eo ad satietatem vsque abutebatur. *Q. d. eo se ad satuitatem vsque implebat.*

A τοὺς ζώνας. ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε. τοῦ δὲ Ἀμφιάρεω, πυθόμενος αὐτοῦ τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσεον πᾶσαν ὁμοίως, & αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσέην, καὶ ὃ ξυστὸν τῆσι λόγχησι, ἐὸν ὁμοίως χρύσεον. τὰ ἔτι ἀμφότερα ἐς ἐμὲ ἐν κείμενα ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβαίων τῷ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος. τοῖσι δὴ ἄγειν μέλλοισι τοὺς Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱερὰ, ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν B τὰ χρηστήρια εἰ στρατεύσηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν αὐξοῦν πρόσθεν φίλον. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν ⓓ Λυδοὶ, ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι, λέγοντες, Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τὰδε μαντήια εἶναι μοιῶνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἐδώκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπερωτᾷ εἰ στρατεύσηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρα- C τὸν αὐξοῦν προσθέσηται σύμμαχον. ⓓ μὲν τὰ ἐπειρώτεον. τοῖσι δὲ μαντηίοισι ἀμφοτέροισι ἐς τὠυτὸ ἀπέβαινε γνώμη συνέδραμον, προλέγουσα Κροίσῳ, ἢν στρατεύσηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσειν. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευον ⓓ ἐξευρόντα, φίλους προσποιέεσθαι. ἐπεί τε δὲ ἀμείνειν ἐόντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ἐπῄνεε τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληίην, πέμψας αὖτις ἐς Πυθὼ D Δελφοὺς, δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα, δύο σταθῆρσι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ αὐτὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηίην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτέων γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν ἀεὶ χρόνον.

Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖσος, ἐχρηστηριάζετο τοιτέοισι. ἐπεί τε γὰρ δὴ πρέλαβε τὸ μαντήιον ἀληθήιον, ἐνεφο- E ρέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τάδε χρηστηριαζόμενος, εἰ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ βασιληίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε,

Ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
Καὶ τότε Λυδὲ ποδαβρὲ πολυψηφίδα πρὸς Ἕρμον

φεύγειν· μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

A *Néve mane: ignauus posito sis Lyde pudore.*

Τούτοισι ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστα πάντων ἥσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμῇ αὐτὸ αὐτὸς βασιλεύειν Μήδων· οὐδ' ὦν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἔτι αὐτοῦ, παύσεσθαί κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐφρόντιζεν ἱστορέων τοὺς αὖ Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτήσαιτο φίλους. ἱστορέων δὴ, εὕρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προσέχοντας· τοὺς μὲν, τὸ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ, τὸ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προσκεκριμένα ἔοντα τὸ ἀρχαῖον· ὃ μὲν, Πελασγικόν, ὃ δὲ, Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ ὃ μὲν, οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε· ὃ δὲ, πουλυπλάνητον κάρτα. ὅτι μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε χώρῃ τῇ Φθιώτιν· ὅτι δὲ Δώρου τοῦ Ἑλλήνος, τὸν ἐκ τῆς Ὀσσαίης τε καὶ τοῦ Ὀλύμπου χώρῃ, καλεομένῃ δὲ Ἱστιαιώτιν. ἐκ δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὑπὸ Καδμείων, οἴκεεν ἐν Πίνδῳ Μακεδνόν καλεόμενον. ἐνθεῦτεν ὀλίγῳ ὕστερον αὖτις ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὼν, Δωρικὸν ἐκλήθη. C τῷ πίνα δὲ γλώσσῃ ἵεσαν ⓓ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· εἰ δὲ χρεὼν ὑπόθεσιν τεκμηριούμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγοῖσι τοῖσι ὑπὲρ Τυρσηνοὺς Κρηστῶνα πόλιν οἰκεόντων, οἳ ὅμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι· οἴκεον δὴ τότε κατὰ γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιώτιν καλεομένην, & τὴν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην, Πελασγῶν οἰκησάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι· καὶ ὅσα ἄλλα Πε- D λασγικὰ ἐόντα πολίσματα, ὃ οὐνόμα μετέβαλε· εἰ τούτοισι τεκμηριούμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. εἰ τοίνυν οὗ καὶ πᾶν τοιοῦτον ὃ Πελασγικὸν, ὃ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικὸν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἑλλήνας, καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε ⓓ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφέας περιοικεόντων εἰσὶν ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιωοὶ, σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι. δηλοῦσί τε ὅτι 14 τὸν εἰνείκαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσιν

His ex versibus, quũ allati essent, multo magis quàm ex cæteris voluptatem Crœsus accepit, sperans fore vt nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipse nec posteri sui principatu abrogarẽtur. Post hæc putauit sibi curandum vt potentissimos Græcorum sibi conciliaret. Idque vestigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienses, eos esse: quòd alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerent. [a] Nam de his ita antea iudicabatur, quum ab initio altera gens foret Pelasgica, altera Hellenica, *hoc est Græca*: quarum hæc nunquam solum mutauit, illa assiduè multúmque est peruagata. Etenim sub Deucalione rege orã Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis filio regionem quæ ad Ossam & Olympum iacet, nomine Istiæotim: vnde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locũ quem vocant Macednum. Inde rursus in Dryopidem commigrauit, atque ita in Peloponnesum venit, Doricáque cognominata est. Cæterùm qua lingua Pelasgi sint vsi, pro certo affirmare non possum: [b] sed coniectura signorum licet dicere eandem qua nunc Pelasgi vtuntur qui supra Tyrrhenos vrbem Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores vocantur, tunc incolẽtes regionem quæ nũc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen: quum Pelasgi habitarẽt ad Hellespontum, qui contermini Athenienſium erant: aliáque omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis coniectãtes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gẽs Pelasgica talis erat, gentem Atticam vtpote Pelasgicam, quum in Hellenes, *id est Græcos*, transiit, linguam simul istorũ perdidisse. Etenim neque Crestoniatarum loquela cum vllo circà populorum consentit, & Placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant, quam linguæ figurã obtinebãt quum in hæc loca transierunt, eandem se nunc con-

a Nam hæ duæ gentes antiquitus præcellere iudicabantur, vna videlicet Pelasgica, altera verò Hellenica: quarum ista quidem nunquã aliò demigrarit, illa verò valde multúmque sit vagata.

b *Totũ hunc locum sic interpretor, qui in Græco etiam exemplari prorsus est perturbatus.* Sed ex cõiectura licet dicere, eius linguæ fuisse cuius sunt hodie ii ex Pelasgis qui supra Tyrrhenos Crotona ciuitatẽ incolunt, & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant: tum videlicet quum eã quam nunc appellant Thessalicam regionem incolebant: & ii quoq; Pelasgi qui Placiam & Scylacen condiderunt, & Athenienſiũ contubernales fuerunt. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere licet, Pelasgos olim barbarè fuisse loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placieni lingua quidem dissident

à ſuis vicinis, inter ſe verò conueniunt & ſatis oſtendunt ſe eam ipſam linguæ formam conſeruaſſe quam habebant quum in eas regiones migrarẽt. Itaque ſi tota gẽs Pelaſgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelaſgi, & quæcũque aliæ Pelaſgicæ ciuitates nomẽ mutarunt, quum in Hellenas mutarẽtur, ſuam etiam linguã dedidicerunt. Gens autẽ Hellenica ſemper ex quo extitit, eadem lingua vſa eſt, vt mihi videtur: quúmque à Pelaſgis abſciſſa, imbecilla eſſet, à tenuibus quibuſdam principiis progreſſi, valde multis gentibus & frequentibus etiam barbaris cũ ea ſeſe coniungẽtibus, in multitudinem excreuit. Et ſic quoq; mihi videtur Pelaſgica gens, quum barbara eſſet, magnopere non creuiſſet.

ſeruare. At natio Hellenica, *id eſt, Græca*, ex quo exiſtit, eadem lingua ſẽper eſt vſa, vt mihi videtur: ideo imbecillis, quòd ex Pelaſgica fuit abſciſſa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augeſcens, tum aliarum, tum præcipuè barbararum frequentia ſe ad illam conferente. Quæ cauſa mihi videtur fuiſſe cur gẽs Pelaſgica, quòd Græca eſſet, nequaquam magnos profectus fecerit.

Ex his igitur gẽtibus, Atticam quidẽ Cræſus audiebat obtineri, oppreſſámq; eſſe à Piſiſtrato Hippocratis filio. Hic enim ea tẽpeſtate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, quum priuatus ſpectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam quũ hoſtiam immolaſſet, ahena (vt impoſita erant) plena & carne & aqua, abſque igne efferbuerunt, ita vt aqua redundaret. Quod portentum cõſpicatus Chilon Lacedæmonius, quiſortè aderat, ſuaſit ei primùm, ne vxorem fœcundam duceret domum: ſecũdo loco, ſi vxorem haberet, eiiceret: & ſiquidem ex ea filiũ ſuſtuliſſet, abdicaret. Huius conſilio non perſuaſus Hippocrates, hunc poſtea Piſiſtratum filium ſuſtulit, qui in ſeditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius: & campeſtrium, quibus præerat Lycurgus Ariſtolaidis filius, tertiam ſeditionem excitauit, tyrannidem affectans: cõtractíſque ſeditioſis, per cauſam tutandi montanos, huiuſcemodi rem machinatur: Seipſum ac mulos quum vulneraſſet, agitauit vehiculum in forum, tanquã elapſus ex hoſtibus, quem rus proficiſcentem illi prorſus interimere voluiſſent: & populum precatus eſt vt aliquid cuſtodiæ circa ſe obtineret, quũ prius ſpecimen ſui edidiſſet in expeditione contra Megarenſes, cui præfuerat, capta Niſæa, aliiſque præclaris operibus editis. Populus igitur Atheniẽſis, ita deceptus, dedit ei quoſdam è ciuibus delectos pro ſatellitibus, non qui haſtas ſed clauas ferrent, Piſiſtratum ſectantes. Cum quibus ille impetu

A ἐν φυλακῇ. ὁ δὲ Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μία, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀεί κοτε τῇ αὐτῇ χρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι. ἀπορμηθεὶς μία τοῦ ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὸν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τέως τὴν ἀρχὴν ὁρμεώμενον, αὔξηται ἐς πλῆθος, πολλῶν ἐθνέων πολλῶν μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ, καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. ὡς δὴ ὦν ἐμοί τε δοκέει, οὐδὲ ὁ Πελασγικὸν ἔθνος ἐὸν βάρβαρον, οὐδαμᾷ μεγάλως αὔξηθεῖσα.

B Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων ὁ μὲν Ἀττικὸν, κατεχόμενόν τε ὑπ' Πισιστράτου ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος. τοῦ Πισιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος, τὸν τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτεϊ γὰρ, ἐόντι ἰδιώτῃ, θεωρέοντι τὰ ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο μέγα. θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱερὰ, ἀμφὶ λέβητες ἐπεστέατες, καὶ κρεῶν τε ἐόντες ἐμπλεοι καὶ ὕδατος, αἴθω πυρὸς ἔζεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χείλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχὼν, θεσπίσαντος τὸ τέρας, συνεβούλευε Ἱπποκράτεϊ, πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία· εἰ δὲ τυγχάνοι ἔχων, ἀπιέναι τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν· καὶ εἴ τις οἱ τυγχάνοι ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι. οὐκων ταῦτα παραινέσαντος Χείλωνος πείθεσθαι φάναι Ἱπποκράτεα· φυέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πισίστρατον τοῦτον, ὃς, στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν πρεσβεύοντος Μεγακλέος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου, Λυκούργου Ἀριστολαΐδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ τὰς στασιώτας, καὶ τοῦ λόγου τῶν Υπερακρίων προσχάς, μηχανᾶται τοιάδε· τρωματίσας ἑωυτόν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασεν ἐς τὴν ἀγορὴν ὡς ζεύξας, ὡς ἐκ περιφεύγων τοὺς ἐχθροὺς, οἱ μὲν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἤθελησαν ἀπολέσαι δῆθεν. ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς τοῦς αὐτῷ κυρῆσαι· τοῦ-

E τεον δὲ δοκιμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας στρατηλάτῃ, Νίσαιάν τε ἑλὼν, καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων, ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκέν οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους, οἱ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου,

κορυνηφόροι δὲ. ξύλων γὰρ κορυνὰς ἔχοντες εἵποντο οἱ ὀπισθεν. στήσαντες τοῦ-

τοι ἅμα Πισιστρατῷ, ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. A ἔνθα δὴ ὁ Πισίστρατος ἦρχεν Ἀθηναίων, οὔτε θέσμια μεταλλάξας· ἐπί τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔμενε, τὴν πόλιν κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. μετ' οὐ πολλὸν χρόνον τῶν ὑπεναντίων φρονησάντων οἵ τε τῶν Μεγακλέος τραπόμενοι καὶ οἱ τῶν Λυκούργου ἐξελαυνόμενοι. οὕτω μὲν Πισίστρατος ἔσχε τὸν Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὐκω κάρτα ἐρρίζωτο ἔχων, ἀπέβησαν. οἱ δὲ ἐξελασάντες Πισίστρατον, B αὖτις ἐν νέῳ ἐπ' ἀμφήλοισιν ἐστασίαζον. πεμπτον δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλέης, ἐπεκηρυκεύετο Πισιστράτῳ, εἰ βούλοιτο οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι. ὑπδξαμένου δὲ τὸν λόγον, καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοισι Πισιστράτου, μηχανῶν δὴ ἐπὶ τῇ καταδόξῃ τοιῷδε τινὶ ἐπεχείρεε. ὡς ἐγὼ δοκέω, μακρῷ· ἐπεί γε ἀπεκρίθη ἐν παλαιοτέρου τὸ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικὸν, ἐὸν καὶ δοξοτέρου, καὶ εὐηθίης ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὖτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι παρόντοισι λεγομένοισι εἶναι Ἑλλήνων σοφίῃ, μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιέϊ τῷ γυνὴ τῇ οὔνομα ἦν Φύη, μέγεθος ἀπὸ πηχέων τεσσάρων ἀπολείπουσα τρῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εἰδεής. ταύτῃ τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἅρμα ἐσβιβάσαντες, καὶ παραδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλεν εὐπρεπέστατον φανέεσθαι ἔχουσα, D ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἳ τὰ ἐντεταλμένα ἠγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι· λέγοντες τοιάδε, Ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πισίστρατον, τὸν αὐτὴν ἡ Ἀθηνὰ τιμήσασα ἀνδρῶν μάλιστα, καταγει ἐς τὸ ἑωυτῆς ἀκρόπολιν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτέοντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἐς τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο ὡς Ἀθηνὰ Πισίστρατον καταγει· καὶ ἐν τῷ ἀστεῖ πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν, προσευχόντό τε τὴν ἄνθρωπον, καὶ ἐδέκοντο τὸν Πισίστρατον. ἀπολαβὼν δὴ τὴν τυραννίδα ὑπῷ τῷ εἰρημένῳ ὁ Πισίστρατος, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τὴν πρὸς Μεγακλέα γημάμενος θυγατέρα αὐτοῦ. οἷα δὴ παίδων τε οἱ ὑπαρχόντων ἐνηβέων, καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμεωνιδέων,

τῶν τραπόμενοι

τῶν τοιόνδε

facto arcem occupauit: & inde Athenienſiũ imperio potitus, nullis qui tum erant magiſtratibus perturbatis, neque legibus mutatis, ſed in præſenti ſtatu manens, vrbem bene ac pulchrè exornauit. Sed non multo pòſt tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eũ eiecerunt. Hunc igitur in modum Piſiſtratus primùm obtinuit Athenas, & tyrãnidem nondum valde ſtabilitam amiſit: cuius eiectores rurſus inter ſe ſeditiones redintegrarunt. Hac autem ſeditione Megacles fatigatus, Piſiſtratum miſſo caduceatore inuitat nunquid velit filiam capere vxorẽ, addita tyrãnidis cõditione. Accipiente verò conditionẽm Piſiſtrato, machinati ſũt ad illũ reſtituẽdũ, rem (vt ego cõperio) longè ſtultiſſimã: (quãdoquidẽ iã olim diiudicatũ eſt Græcã gentẽ dexteriorem eſſe quàm barbarã, & magis ab ineptiis abhorrentem) præſertim ſi iſti ex Athenienſium numero, qui inter Græcos feruntur ſapientia primi, talia machinati ſũt. Erat in tribu Pæanica mulier nomine Phya, tribus digitis minus ſtatura quatuor cubitorum: alioqui formoſa. Hanc mulierem omni armatura quum inſtruxiſſent, in currúmque ſuſtuliſſent, compoſitam in eum habitũ quo venuſtiſſima videnda eſſet, in vrbem agunt, præmiſſis qui præcurrerent præconibus, quique quum in vrbem veniſſent, hæc mandata exequerentur, his verbis, Atheniẽſes, bona mente excipite Piſiſtratum, quem Minerua ipſa præcipuo inter homines honore prouſequuta, in ſuam reducit arcem. Iſti igitur paſſim euntes talia prædicauerũt: & ſtatim rumor in tribus emanauit, Piſiſtratũ à Minerua reduci. Qui verò in vrbe erãt, perſuaſi hãc mulierẽ eſſe deã ipſã, fœminæ ſupplicarũt pariter, & Piſiſtratũ acceperũt. Hũc in modũ quẽ diximus, recuperata tyrannide, Piſiſtratus, ex pactione quã inierat cũ Megacle, filiã eius duxit vxorem. Verùm quum & filii eſſent ei adoleſcentes, & Alcmæonidæ dicerẽtur obnoxii eſſe crimini piaculari,

τὸ βάρβαρον ἔθνος τὸ Ἑλληνικὸν,

nolens ex nouo coniugio liberos tollere, [a] haud legitimè coibat cũ vxore. Quam rẽ quum inter illicita occultasset, postea ad matrẽ retulit, enuntiaret id nécne. Mater viro indicauit. Iste verò iniquo animo ferens se à Pisistrato contumelia affici, vt erat iratus, [b] milites homini infensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscedit: & vbi Eretriam peruenit, vnà cum filiis deliberat. Quũ autem sentẽtia Hippiæ præualuisset, de tyrannide rursus recuperãda, [c] aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cùm aliæ complures contulerunt pecunię multum, tũ verò Thebani plurimum. [d] Post hæc nõ ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, vltro adueniẽs, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, anno vndecimo vertente redierũt, & primùm in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi castra habentes cùm seditiosi ex vrbe se conferebant, tum alii ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior: atque ita congregabantur. Cęterùm Pisistratus, quandiu pecuniã cogebat, & postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra vrbem degebant, rem nihili fecerunt: sed vbi acceperunt eum ex Marathone vrbem versus mouere, ita domũ ad se defendendos obuiam tendunt. Isti igitur cum omnibus copiis infesti in illos redeuntes tendebãt. Quum autem qui cum Pisistrato erant è Marathone digressi, simul contra vrbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerũt ad Mineruæ Pallenidis fanum, [e] altrinsecúsque arma posuerunt. Hìc diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan ariolus, [f] Pisistratum cui assistebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus est, inquiens,

a Non coibat cũ vxore vt moris est. Et illa quidẽ initio hoc tegebat, postea verò matri, siue percõtanti, siue minus, exposuit: & ista rursus marito.

b Positis inimicitiis in gratiam rediit cum seditiosis.

c Munera collegerũt ex vrbibus antea sibi vtcunque cognitis.

d Postea verò (vt páucis absoluam) tempus emersit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata.

e Peruenit, & arma ex aduerso posuit. Ibi verò diuino impetu fretus Amph.

f Pisistrato adfuit, & ad eum accedens, hex.

A οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νῦν πρῶτα ἐκρυψε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δὲ, εἴτε ἐστερέοτο, εἴτε καὶ οὔ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί· ἡ δὲ τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχε, ἀπιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου. ὀργῇ δὲ ὡς εἶχε καταλλάσσετο τοῖσι ἐνθρίοισι τοῖσι στασιώτῃσι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιεύμενα ἐπ' ἑωυτῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρης τὸν ἐς Δάμητρα. ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἐρέτριαν, ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισί. Γνώμας δὲ γνωμεύσας νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγαγον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἵτινές σφι πρὸς δέατό κου τι. πολλῶν δὲ μεγάλα προσδιδόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσει τῶν χρημάτων. μετὰ δὲ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ, καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάθοδον. καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξιός σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντὴς, τῷ οὔνομα ἦν Λύγδαμις, προθυμίῃ πολλῇ παρεῖχετο, κομίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. ἐς Ἐρετρίης δὲ ὁρμηθέντες, ἀμφὶ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω· καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἵζονται Μαραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφι στρατοπεδευομένοισιν, οἵ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοί τε ἐκ τῶν δήμων πρὸς τὰ ἔρρεον, οἷσιν ἡ τυραννὶς πρὸς ἐλευθερίης ἦν ἀσπασότερον. οὕτω μὲν δὴ συνηλίζοντο. Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μέλεε σφι ὡς ἔχει Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεί τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν πορεύεσθαι ὀπίσω τὸν ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσιν ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦσαν ὀπίσω τὸν ἥλιον· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὁρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ὀπίσω τὸ ἄστυ ἐς πεδίον στειλάντες, ἀπικνέονται ὀπίσω Παλλήνιδος Ἀθηναίης ἱερὸν, καὶ αὐτίκα ἔθεντο τὰ ὅπλα. ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνὰν, χρησμολόγος ἀνὴρ, ὅς οἱ πρόσθεν χρᾷ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων,

πρόσθεν σταπόρησε.

πρόσθεν γνόμας

πρόσθεν χρόνῳ

πρόσθεν ἔσσω

πρόσθεν Λύγδαμις

πρόσθεν πορεύεσθαι

Ἐρρίπται σή ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·
Θυνοὶ σ' οἰμήσουσι σελασφόρῳ ἐν νυκτί.

Ὁ μὲν δὴ οἱ ἐνθεάζων χρᾷ τάδε· Πεισίστρατος δὲ, συλλαβὼν τὸ χρηστήριον, καὶ φάς δέκεσθαι τὸ χρηστὸν, ἐπῆγε τῷ στρατῷ. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τότε καὶ τὰ· καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, ἢ μὲν, πρὸς κύβοις, οἱ δὲ, πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ἐσπεσόντες, τοὺς Ἀθηναίους τρέποισι. φθυγόντων δὲ τούτων, βουλεύει ἐνθαῦτα σοφωτάτῳ Πεισίστρατος ὅπως τε τεχνᾶται, ὅκως μήτε ἀλιαθείεν ἔτι ἢ Ἀθηναῖοι, διεσκεδασμένοι τε εἶεν. ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ὅπως ἵππους, πρόσπεμπεν· οἱ δὲ, κατιλαμβάνοντες τοὺς φθύρονθα, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες, καὶ ἀπιέναι ἕκαστον ὅπῃ τὰ ἑωυτοῦ. πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ Πεισίστρατος τοσοῦτον χώρον Ἀθηναίων, ἐρρίζωσε τὴν τυραννίδα, ὅπλοφόροισί τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων συνόδοισι· τὴν μὲν, αὐτόθεν, τὴν δὲ, ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων· ὁμήρους τε τῶν παιδομειναίων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβὼν, καὶ κατεστήσας ἐς Νάξον. καὶ γὰρ τούτῳ ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ, καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμει. πρός γε ἔτι τούτοισι, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ὧδε· ἔπ' ὅσον ἔπορις τοῦ ἱροῦ εἶχεν, ἐκ τούτου τοῦ χώρου πᾶν τὸ ὀζορύξας τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεεν ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Δήλου. ἐν Πεισίστρατος μὲν ἐτυραννεύετο Ἀθηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετ' Ἀλκμαιωνίδεων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκίης.

Τοῖς μὲν νυν Ἀθηναίοις τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον ἐπιπεπτώκεε· ὁ Κροῖσος κατέρχεται· τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγόσι, καὶ ἐόντεσι ἤδη τὰ πολέμῳ κατυπερτέροις Τεγεητέων. ὅπῃ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ, τοῖς ἄλλοις πολέμοις εὐτυχέοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς Τεγεήτας μοιρίδιοις πρόσεσταλμον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν χρόνον πάντων

A ᵃ*Est nummus proiectus, item sunt retia tenta:*
Nocte meant thynni claro sub sidere luna.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Pisistratus verò, eo percepto, & se illud accipere affirmauit, & in Athenienses vrbe egressos copias duxit. At illi tunc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Pisistrato erant, eos in fugã vertunt. Ipsis autem fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, ᵇvt Athenienses nec amplius caperentur; & tamen dissiparentur: Pueros, iussos conscendere equos, præmisit, qui assequẽdo fugientes, mandata Pisistrati dicerent, iuberentque eos bono animo esse, & ad sua quemq; abire. Ita audientibus dicto Athenienſibus, Pisistratus tertiò potitus Athenis, tyrannidem stabiliuit, tum auxiliariorũ copiis, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Athenienſium qui perstiterant, nec è vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hác enim insulam bello subegerat, Lygdamidíque permiserat, quum antehac etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiauit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effossis, & in alium eiusdem insulæ locum translatis. Itaque Pisistratus tyrannide potitus est, Athenienſium aliis in prælio cæsis, aliis vnà cum Alcmæonidis domo profugis.

ᶜHunc ita Athenienſibus imperantem ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle Spartæ regnãtibus, Lacedæmonii quũcæterabella prosperè gessissẽt, aduersus solos Tegeates cladẽ acceperãt. Et antea fere ex omnibus

a Vetriculum iactũ est, expansãque retia, nocte. Mox aderũt thynni cl.

b Ne dispersi Athenienses, amplius conglobarentur.

c Crœsus igitur per id tempus Athenienses eò redactos esse intellexit: Lacedæmonios autem mag.

Græcis pessimè morati fuerant, [a] tam circa se quàm circa hospites nullo consuetudinis conuersationisque commercio. quæ instituta in melius mutauere. Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculũ profecto: cui, simulatque in ædẽ ingressus est, Pythia hæc inquit,

Ad mea venisti præpinguia templa Lycurge,
Grate Ioui & cũctis qui tecta tuẽtur olympi.
Ambigo vaticinersne vtrum, an ne deusne.
Sed multo magis esse deum te credo Lycurge.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei exposuisse instituta quæ nunc à Spartiatis seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonii volunt, Lycurgum, quũ esset tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarum regis, è Creta hæc attulisse. Siquidem quum primum tutor factus est, omnia iura immutauit: deditque operam ne quis ea trãsgrederetur: deinde verò quæ ad bellum pertinent, [b] enomotias, triacadas, & syssitia: super hæc instituit *tribunos plebis*, ephoros ac senatores. Ita illi ad rectum vitæ genus translati sunt à Lycurgo: quẽ vita defunctum, delubro ædificato egregiè colunt. [c] Ex quo, cùm bonitate soli, tum nõ exigua hominum copia, discurrerunt statim, ac benignè rem gesserunt. Nec amplius contenti otio frui, quum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarentur, de omni illorũ terra *occupãda* oraculum Delphicum consuluerunt. Quibus Pythia respondit,

Me petis Arcadiam? multum petis: haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam vescentes glande viri sunt,
Qui te reiicient. tibi ego haud inuidero quicquam,
Sal andã Tegeam plaudẽte daturus:
Vtque queas campum metiri fune feracem.

Hæc respõsa vbi accepere Lacedæmonii, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes: videlicet captioso freti oraculo,

a Nullo neque inter se neque cũ peregrinis cõmercio. sed ad ẽquam & honestis legibus institutã gubernationẽ sic transierunt.

b *Enomotiæ erãt bigintiquinque virorũ collegia, & secundum alios plurium: eratque hic sextus à rege magistratus. Triacades, trigintã virorũ collegia. Syssitia, cœtus in quos distributi ciues, cibum communiter capiebant.*

c Quũque in fertili & populosa regione versarentur, excurrerunt statim, ac prosperè rẽ gess. *vel*, secunda fortuna vsi sunt. Sed *ἀνά τε ἔδραμον exponitur etiam* succreuerunt, *ex Suida: quem vide.*

A Ἑλλήνων, καπά τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοισιν
ἀποσέμνοτοι. μετέβαλον δὲ ὦδε ἐς νόμιμα· Λυκούργου τοῦ Σπαρτιητέων δοκίμου
ἀνδρὸς ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσήιε ἐς τὸ μέγαρον, εὐθὺς ἡ Πυθίη
λέγει τάδε,

Ἦ κεῖσαι Λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἦ νὲ καὶ ἀνδρα.
Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι ὦ Λυκόεργε.

Ἃ μὴν δή τινες τοῖς τούτοισι λέγουσι καὶ φέρουσαν αὐτὰ τοῦ Πυθίου τὸν νεὼ κατεσκευάσασθαι Σπαρτιήτησιν· ὡς δὴ αὖτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκοῦργον ἐπιτροπεύσαντα Λεωβώτεω, ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ, βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπιτρόπευσε, πάντα μετέστησε τὰ νόμιμα πρότερα, καὶ ἐφύλασσε τοῦτα μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ, καὶ ἐς πόλεμον ἔοντα, ἐνωμοτίας, καὶ τριακάδας καὶ συσσίτια· τοῖσί τε τούτοισι, τοὺς ἐφόρους καὶ γερόντας ἔστησε Λυκοῦργος. οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν. τοῦ δὲ Λυκούργου τελευτήσαντι ἱρὸν εἰσάμενοι, σέβονται μεγάλως. οἷα δὲ ἐὼν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθει οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα, καὶ εὐθηνήθησαν. καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρη ἡσυχίῃ ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων χρέωστοι εἶναι, ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ. ἡ δὲ Πυθίη σφι χρᾷ τάδε,

Ἀρκαδίην με αἰτεῖς; μέγα με αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.
Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
Οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὐπι μεγαίρω.
Δώσω τοι Τεγέῃ ποσίχροον ὀρχήσασθαι,
Καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ ἀναμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενεχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· οἱ δὲ, πέδας φερόμενοι, ἐπὶ Τεγέας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πιστεύοντες,

B

C

D

E

ὡς δὴ ὀξαν δραποδιεύμενοι τοὺς Τεγεήτας. ἐσπεσόντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτέων ἐζωγρήθησαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέρεον αὐτοὶ, καὶ σχοίνῳ ἀναμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὗται ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ, πρὸς τὸν νηὸν τῆς Ἀλαίης Ἀθηναίης κρεμάμεναι. τοῖσι μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας. τοῖσι δὲ τὸν τοῖσι Κροῖσον χρόνον, καὶ τῷ Ἀναξανδρίδεώ τε καὶ Ἀρίστωνος βασιλήϊω, ἐν Λακεδαίμονι ἤδη ἐπὶ Σπαρτιῆται κατυπέρτεροι τοῦ πολέμου ἐγένεσαν, ἕκατι τοιῷδε γενόμενοι· ἐπεὶ αἰεὶ τοῦ πολέμου ἐκρατέοντο οἱ Τεγεήται, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, ἐπηρώτεον τίνα αὐ θεῶν ἱλασάμενοι, κατύπερθε τοῦ πολέμου Τεγεήτεων γένοιατο. ἡ δὲ Πυθίη σφιν ἔχρησε, τὰ Ὀρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὀστέα ἐπαγαγόμενοι. ὡς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἷοί τε ἐγένεατο τίνῳ τρόπῳ τοῦ Ὀρέστεω, ἐπέμπον αὖτις ἐς τὸν θεὸν ἐπειρησομένους τὸν χῶρον ἐν τῷ κεῖται ὁ Ὀρέστης. εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε,

Ἔστι τις Ἀρκαδίης Τεγέη λευρῇ ἐνὶ χώρῳ,
Ἔνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
Καὶ τύπος αὐτίτυπος, ἐπὶ πήματι πήματι κεῖται·
Ἔνθ' Ἀγαμεμνονίδεω κατέχει φεσίζοος αἶα·
Τὸν σὺ κομιεῖς, Τεγέης ἐπιπαῤῥόθος ἔσῃ.

ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπεῖχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσον, πρότερα διζήμενοι· ἐς οὗ δὴ Λίχης τοῦ ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων ἀνεῦρεν. οἱ δὲ ἀγαθοεργοί εἰσι τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου. τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν αὐ ἐξίασιν ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τοῦ κοινῷ ἀναπεμπομένους, μὴ ἐλινύειν ἄλλοσε ἄλλη. τουτέων ὦν τῶν ἀνδρῶν Λίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ, καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. ἐούσης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας,

A tanquam essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verùm congressi prælio ac fugati, quicũque eorum viui sunt capti, eisdẽ quas ipsi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad nostram vsque memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Aleæ *apud Tegeam* suspensæ. Atque superiore quidem bello Lacedæmonii aduersus Tegeatas assiduè semper malè pugnauerant: Crœsi tamen ætate & Anaxandridæ Aristonísque, regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum semper in bello à Tegeatibus superarentur, missis Delphos cõsultoribus, oraculum sunt scisciti quémnã deorum placarent vt Tegeatum victores existerẽt. His Pythia respondit, id fore si ossa Orestis filii Agamemnonis referrent. Cuius vrnam quum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatũ in quo situs Orestes esset. Hæc nunciis interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quædam Arcadiæ Tegea, in regione patenti:
Hic duo flant venti vi peruehemẽte coacti,
Forma hostis formæ, & plagæ superindita plaga,
Hic Agamemnonides terra omni parente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ sperabere victor:

Vbi hæc audierũt Lacedæmonii, nihilo tamen minus [b] inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes: donec Liches, vnus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocãtur, comperit. [c] Sunt autẽ benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfũctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeũt, ne torpescant, alii aliò mittuntur. Ex his Liches quum esset, rem illam apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atque solertia vsus. [d] nam quum Tegeates à Lacedæmoniis hoc anno commercio mutuo adeundi essent,

a Hic typus antitypus, noxæ & superindita noxa. *Quid autem hoc sibi velit, paulò post exponetur.*

b Ab inuentione aberant.

c Benemeriti autem isti (seu bene fici) sunt quini ciues ex equitibus ætate maximè prouecti, qui singulis annis exeũt. Quos oportet eo anno quo egrediuntur, cõmuni consilio ex equitibus Spartanis alios aliò dimissos, nusquam moram trahere.

d Nam quum Lacedæmoniis Tegeatas adeundi facultas hoc tempore esset.

& iste in æraríam officinam ve-
misset, intuebatur ferrum dũ pro-
cudebatur. Quo in spectaculo ad
mirabundum animaduertens fa-
ber ferrarius, intermisso opere,
Quanto magis Lacon hospes, in-
quit, admirarêre, si idẽ quod ego
tu posses, qui tãtopere admiraris
ferrarium opificiũ. In hac enim
corte puteum facere quũ vellem,
incidi in loculum septem cubito-
rum: & quia incredulus eram o-
mnino fuisse maiores quàm nũc
sunt homines, aperui eum, & in-
ueni cadauer æquali cum loculo
lógitudine: quam vbi mẽsus sum,
iterum obrui. Hæc illo referente
quæ viderat, Liches considerans,
coniectauit hunc ex oraculo esse
Orestem, hac videlicet coniectu-
ra: duos quidem quos cernebat
fabri ferrarii folles, totidem com-
perit esse ventos: incudem verò
& malleum, [a] formam formæ ho-
stem: ferrum verò quod procu-
deretur, [b] plagam superinditam
plagæ: hac ratione id coniectans,
quòd in plagam hominis ferrum
inuentum sit. Hæc ita que secum
agitans, Spartam regressus, rem
omnem Lacedæmoniis refert. Illi
[c] ex composito hominem crimi-
nis conuictum exilio damnant.
Qui in Tegeam profectus, & ca-
lamitatẽ suam referens fabro fer-
rario, [d] cõducit ab eo nolente vẽ-
dere cortem. Ibique aliquandiu
habitãs, vbi rem cognouit, effos-
so sepulchro ossa collegit, eáque
portans, Spartam rediit. Quo ex
tẽpore Lacedæmonii quoties cũ
Tegeatibus congressi sunt, supe-
riores extitêre: præterea verò ma-
gna etiam pars Peloponnesi iam
eis parebat. Hæc itaq; omnia Cræ
sus audiens, misit nuntios Spar-
tam cum muneribus, ad rogandã
belli societatẽ, iussos dicere quæ
oporteret. Ii postquã peruenerũt,
Nos (aiunt) Cræsus misit, Lydo-
rum aliarúmque gentium rex, ita
inquiẽs, Lacedæmonii, quoniã
deus oraculum reddidit vt Græcã
mihi societatem adsciscerem, &
vos inter Græcos antecellere audio,
statui vos mihi in societatem
ex oraculo prouocãdos ad ineundã
mecum quam cupio amicitiã

a Typum esse & antitypum. *Typum vocat malleum ictum incudi impingentem: quem quum vicissim repellat incus, antitypus vocatur, quasi vicissim feriens.*

b Noxam superinditam noxæ: hac rat. id conquòd in damnũ hominis fer.

c Per simulationem hominem crimine intẽtato, exil.

d Conducebat, (id est, conducere conabatur) à non locante (id est, à nolente cõducere) cortem. Vbi verò tandem ei persuasit *illam locare*, inhabitare cœpit: ac eff. sep.

A ἐλθὼν ἐς χαλκήιον, ἐθηεῖτο σίδηρον ὀξε-
λαυνόμενον· καὶ ὁ θωυμάσας τῷ „ὀρέων ὃ
ποιεόμενον. μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀπο-
θωυμάζοντα, εἶπε "παυσάμενος τοῦ ἔργου, „παυσα-
Ἦ κου αὖ ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴ περ εἶδες τόσον ἐγώ, κάρτα αὖ ἐθωύμαζες, ὅκου νεῦ οὕτω τυγχάνεις θωῦμα ποιεόμενος τῷ ἐργασίῃ τοῦ σιδήρου. ἐγὼ γὰρ ὁ αὐτὸς τῇδε θέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων, ἐπέτυχον σορῷ ἐόντι ἑπτὰπήχεϊ. τοῦτο δὲ ἀπιστίης μὴ μοῦ
B ῥηθέασθαι μηδαμᾷ μέζονας ἀνθρώπους τοῦ νεοῦ, ἀνῴξα αὐτίκα, καὶ εἶδον ⓜ νεκρὸν μήκεϊ ἴσον ἐόντα τῇ σορῷ· μετρήσας δὲ, σιωέγωσα ὀπίσω. ὁ μὲν δὴ ἔλεγε τὰ περὶ ὀπώπεε· ὁ δὲ, συνώσας τὰ λεγόμενα, σιωεβάλλετο. ⓜ Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρέπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλόμενος· τοὺς χαλκεοὺς δύο ὀρέων φύσας, τοὺς ἀνέμους οἴεσκε εἶναι· ⓜ δὲ ἄκμονα, καὶ τὸν σφύραν, τὸν τε τύπον καὶ ⓜ ἀντίτυπον· τὸν δὲ ὀξελαυνό-
C μενον σίδηρον, τὸ πῆμα ὅτι "πήματι κείμενον· τοιόνδε τι εἰκάζων, ὡς ὅτι καὶ κατὰ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλλόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην, ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πάντα ὅ περ ἤκουσε. ⓜ δὲ, οὐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκαντές οἱ αἰτίῃ, "ἐδίωξαν. ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐς Τεγέην, καὶ φράζων τῷ ἑωυτοῦ συμφορῇ τοῖς τὸν χαλκέα, ἐμισθοῦτο παρ' οὐκ ἐθέλοντος τίμιον οἰκέειν. χρόνῳ δὲ ὡς ἀνέγνωσεν, ὀστέα συλλέξας, οἴχετο φέρων ἐς Σπάρτην. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὁκόσοι ἐπειρώατο ἀλλήλων, πολλῷ κατυπέρτεροι τοῦ πολέμου ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δὲ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἐπῴκεε.
D
E Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πευθανόμενος ὁ Κροῖσος, ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας, καὶ δεησομένους συμμαχίης· ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῄζῳ. ⓜ δὲ, ἐλθόντες ἔλεγον, Ἔπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρησμὸς τοῦ θεοῦ ⓜ Ἑλλήνων φίλον τε γενέσθαι, (ὑμέας γὰρ πευθανόμενος τυγχάνω τῆς Ἑλλάδος ὑμέας ὦν τῷ ὁ χρησθὲν τε καὶ λέομι, φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ

18 » σύμμαχος ἀδόλου τε καὶ ἀπάτης. Κροῖ-
σος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύε-
το. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ ὁ θεοπρέπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον, ἥδησάν τε τὴν ἀφίξεϊ τῶν Λυδῶν, καὶ ἐποιήσαντο ὅρκια ξενίης πέρι καὶ ξυμμαχίης. καὶ γὰρ τινες αὐτοῖς εὐεργεσίαι εἶχον οὐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γενομένου. πέμψαντες γὰρ ⓜ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις, χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τούτῳ, τὸ νεῷ τῆς Λακωνικῆς οὐ Θόρνακι ἵδρυται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δὲ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίνην. τουτέων τε ὦν εἵνεκα ⓜ Λακεδαιμόνιοι τῷ συμμαχίῃ ἐδέξαντο, καὶ ὅτι οὐκ πάντων σφέας προεκρίνας Ἑλλήνων, αἱρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μὲν, αὐτοὶ ἔσαν ἕτοιμοι ἐπαγγείλαντι· τοῦτο δὲ, ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον, ζωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ ὁ χείλος, καὶ μεγάθεϊ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα, ἦλθον, δῶρον βουλόμενοι αἰτιδοῦναι Κροίσῳ. ⓜ δὲ ὁ κρητὴρ οὐκ ἀπίκετο ἐς Σάρδις, δι' αἰτίας διφασίας λεγομένας τάδε· ⓜ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι ὡς ἐπεί τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ κρητὴρ ἐγένετο κατὰ τὴν Σαμίην, πυθόμενοι Σάμιοι "ἀπελοίσαντο αὐτὸν, νηυσὶ μακρῇσι ὀλιγωρήσαντες· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι ὡς ἐπεί τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τοῦ Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπευθάνοντο δὲ Σάρδις τε καὶ Κροῖσον ἁλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα οὐ Σάμῳ· ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένοις αἰτιᾶσθαι μιν ἐς Ἡραῖον· τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὡς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων. κατὰ μὲν νῦν τὸν κρητῆρα οὕτω ἔχει.

Κροῖσος δὲ ἀμβροτῶν ἐκ χρησμοῦ, ἐποιέετο στρατηίην ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κύρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν. παρασκευαζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, παρά τις Λυδῶν, νομιζόμενος καὶ πρόσθεν εἶναι σοφὸς, ἀπὸ δὲ τούτου τῆς γνώμης καὶ ὁ κάρτα οὐνόμα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροίσῳ τάδε, » (ὀνόμα δὲ οἱ ἦν Σανδάνις) Ὦ βασιλεῦ, ἐπ' » ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζεαι, οἳ σκυτίνας μὲν αἰζυείδας, σκυτίνας δὲ τ' ἄλλα ἐσθῆτα φορέουσι· σιτέονται δὲ ἐκ

A atque societatem, citra dolũ fraudémque. Cræsus hæc per legatos nuntiauit. Quorum aduentu Lacedæmonii, qui & ipsi oraculum audierant, gauisi, fœdus cum eis hospitii societatísque inierunt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Cræsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quũ illi missent Sardis ad aurum coemendum, quo vsuri erant in id simulacrum Apollinis quod nũc positum est [a] apud Laconicam in
B Thornace, eo auro sunt à Cræso donati. Qua de re Lacedæmonii, quódque se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denuntiãti sese paratos exhibuerunt. Quod vbi extrinsecus fecerunt, pateram aheneam labiorũ tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebãt, volentes Cræsum remunerari: sed eã Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum quæ ferũtur causarum. Lacedęmonii quidẽ aiunt hanc pateram, dum ferretur Sardis, [b] quum Samum appulsi essẽt, à Samiis fuisse interceptam: qui, cognita re, nauibus istos lõgis aggressi fuêre. Ipsi verò Samii aiunt, Lacedæmonios, qui pateram portabant, serò venientes, quum audissent Cræsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris priuatis, qui eam Iunonis templo dẽdicauêre: & illos qui vendidissent, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samiis sibi fuisse ereptam. Ac de patera ita res se habet.

Cræsus autem elusus oraculo, aduersus Cappadociam exercitus comparabat, spe & Cyrum & potentiam Persicam euertendi. Cui in hac apparãda expeditione occupato, Lydus quidam, nomine Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consequutus, hunc in modum Cræso consuluit, Aduersus tales viros expeditionem
C paras, rex, qui [c] coriacea subligacula, qui è corio reliquam vestem ferunt: qui non quibus volunt ci-

a Apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tum denunt. sese par. exhibuerunt: tum etiam fabricati crat.

b Quum circa Samum essent.

c *Vel*, Coriacea femoralia. Intelligere *autem videtur quæ ἐσ bracæ dicuntur.*

bis vescuntur, sed quos habét, vtpote regionē asperam incolētes. Ad hæc potu non vini vtuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. quibus quum nihil sit quod eripias, si viceris: sin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, [a] circumsistēt nos, nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerūt in animum Persis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus, non tamē Crœsum flexit. Etenim Persis, antequam Lydos subigerent, nihil erat neque lautum neque opiparum. Porro Cappadoces à Græcis Syri nominantur: & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum: túc autem Cyro parebāt. Siquidem imperium Medicum ac Lydum disterminabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primùm Cilicas, dehinc Matienos qui sunt ad dexteram, & Phrygas qui sunt ad læuam: tum boream aduersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagones à sinistra perstringens. Ita flumen Halys cuncta ferè superiora Asiæ, à mari quod Cypro obiectū est, ad Euxinum vsque Pontum dirimit. Est autem dorsum totius huius regionis, lōgitudine quinque dierum itineris viri expediti. Itaq; aduersus Cappadociā Crœsus cum exercitu profectus est, cupidus cùm hanc parte soli fœcundi suo adiiciēdi, tum vel magis, fiducia oraculorum, Cyrum vlciscendi: propter Astyagem, Cyaxaris filium, Medorū regem, affinē suum, quem Cyrus Cambysis filius prælio victum ceperat. Erat autem Crœso Astyages hūc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios quum esset seditio, caterua quædam eorum [b] secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote supplices, initio benignè alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt [c] pueros eis traderet imbuendos tum lingua Scythica, tū artificio

a Pertinaciter ea retinebunt.

b Subduxit se

c Legit παῖδας σφι παρ. Sic autem sequitur παίδων.

A ὅσα ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρῃ ἔχον-
τες τρηχείῃ. πρὸς δὲ, οὐκ οἴνῳ ἀγωνιζομένων-
ται, ἀλλὰ ὑδροποτέουσι. οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι
τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν
δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσεαι, τοῖσί
οὐδὲν μηδέν; τοῦτο δὲ, ἢν νικηθῇς, μάθε ὅσα ἀ-
γαθὰ ἀποβαλέεις. γνοιαμένοι γὰρ τῶν ἡμε-
τέρων ἀγαθῶν, πρὸς ἐξόνται, οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσ-
σονται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἳ οὐκ
ἐπὶ νόον ποιέουσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ
Λυδούς. ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε Κροῖ-
σον. Πέρσῃσι γὰρ, πρὶν Λυδοὺς καταστρέψα-
σθαι, ἦν οὔτε ἀβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν. Ὁ
δὲ Καππαδόκαι οἱ Ἑλλήνων Σύριοι
ὀνομάζονται. ἔσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι, ὃ μὲν
πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι, Μήδων κατή-
κοοι, τότε δὲ, Κύρου. ὁ γὰρ οὖρος ἦν τῆς τε
Μηδικῆς χώρης καὶ τῆς Λυδικῆς, ὁ Ἅλυς
ποταμός, ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὔρεος διὰ
Κιλίκων. μετὰ δὲ, Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ
ἔχει ῥέων· ἐν δὲ τῷ ἑτέρου, Φρύγας. παρα-
μειβόμενος δὲ τούτους, καὶ ῥέων αὖθις πρὸς
C βορέην ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Σύριοις Καππα-
δόκας ἀπέργει, ἐξ δεξιοῦμου δὲ Παφλαγό-
νας. οὕτω ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτέμνει μέγαν
πρῶτα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐν θαλάσσῃς
τῆς αὐτίον Κύπρου ἐς ΕΥξεινον πόντον·
ἔστι δὲ αὐχὴν ὅλος τῆς χώρης ταύτης ἁπά-
σης, μῆκος ὁδοῦ βιζώνῳ ἀνδρὶ, πέντε ἡμέραι
ἀναστιμωτάτῃ. ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ
τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκε, καὶ γῆς ἱ-
μέρῳ, προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ
μοίρην βουλόμενος, καὶ μάλιστα τῷ χρη-
D σμηρίῳ πίσυνος ἐών, καὶ τίσασθαι ἐθέλων ὑπὸ
Ἀστυάγεος Κύρου. Ἀστυάγεα γὰρ
Κυαξάρεω, ἐόντα Κροίσου μὲν γαμβρὸν,
Μήδων δὲ βασιλῆα, Κῦρος ὁ Καμβύσεω
καταστρέψαμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρὸν
Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων ἴλη αὐ-
τῶν στασιάσασα, ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μη-
δικήν· ἐτυραννεύετο δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων
Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηιόκεω, ὃς τοὺς
Σκύθας τούτους τὸ μὲν πρῶτον πρηΰς τε ἦν,
E ὡς ἐόντας ἱκέτας· ὥστε δὲ πολλοὺς ποιέο-
μενος αὐτοῦς, παῖδά σφι παρέδωκε τὴν
γλῶσσάν τε διδάσκειν, καὶ τὴν τέχνην

τῶν τόξων. χρόνῳ δὲ ὑστερωτέρῳ, καὶ αἰεὶ φοιτεόν-
A των τῶν Σκυθέων ἐπ' ἄγρην, καὶ ἀεί τι φε-
ρόντων, καὶ κοτὲ συμβάσκε ἑλεῖν σφέας μη-
δὲν· νοστήσαντας δὲ ἄνευς κενῆσι χερσὶ, ὁ Κυ-
αξάρης, (οὐ γὰρ, ὡς δεδόκει, ὀργὴν οὐκ ἄν-
ακρος) τρηχέως κάρτα προσέφερε ἀσκείν. Ὁ
δὲ, ταῦτα πρὸς Κυαξάρεω παθόντες, ὥστε
αὐτὰ ἀξιοῦντα σφεῶν ἑωυτέων πεποιηκότες, ἐβου-
λεύσαντο τῶν παῖδα σφίσι διδασκομένων
παίδων ἕνα κατακόψαι. σκευάσαντες δὲ
αὐτὸν ὡς περ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευά-
ζειν, Κυαξάρεϊ δοῦναι φέροντες, ὡς ἄγρην
θηρεύσαντες δὲ, πίνοντα παχέα κομιζόμενοι πα-
ρὰ Ἀλυάττεα τὸν Σαδυάττεω ἐς Σάρδις.
ταῦτα καὶ δὴ ἐλέγετο. καὶ γὰρ Κυαξάρης καὶ
οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τουτέων
ἐπάσαντο· καὶ Ὁ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες,
Ἀλυάττεω ἱκέται ἐλθόντο. μετὰ δὲ ταῦ-
τα (ἐπὶ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύ-
θας ἐξαιτέοντι Κυαξάρεϊ) πόλεμος τοῖσι
Λυδοῖσι καὶ Μήδοισι ἐγένετο ἐπ' ἔτεα πέντε·
C ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν Ὁ Μῆδοι τοὺς
Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς
Μήδους· ἐν δὲ καὶ νυκτομαχίαν τινὰ ἐποιή-
σαντο. Διὰ φέρεσι δὲ σφι ἐπὶ ἴσης τὸν πό-
λεμον, τῷ ἕκτῳ ἔτει συμβολῆς γενομένης,
συνέβη τε ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης, τὴν
ἡμέρην ἐξαπίνης νὺξ γενέσθαι. τὴν δὲ
μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ
Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προεμήνυσε ἔσεσθαι,
ὅρον προεθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν ᾧ δὴ
καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. Ὁ δὲ Λυδοί τε καὶ
D οἱ Μῆδοι ἐπεί τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γι-
νομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλ-
λόν τι ἐσπευσαν καὶ ἀμφότεροι εἰρήνην ἑωυ-
τοῖσι γενέσθαι. Ὁ δὲ συμβιβάσαντες αὐ-
τοὺς, ἔσαν οἵδε, Συέννεσίς τε ὁ Κίλιξ, καὶ Λα-
βυνήτος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ ὅρκιον οἱ ἀπευσαντες γενέσθαι ἔσαν, καὶ γάμων
ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυάττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρτυνίην Ἀ-
ναξαγόρεω τοῦ Κυαξάρεω παῖδα. αἰδοῖ γὰρ ἀ-
ναγκαίῃ ἰσχυρῇ συμβάσιες ἰσχυραὶ οὐκ ἐ-
θέλουσι συμμένειν. ὅρκια δὲ ποιέεται τάδε
τὰ ἔθνεα τά περ τε Ἑλλήνων· καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπεὰν τοῖς βραχίονας ὀπταμένοισι, ἐς τὴν ὁμοιοῖσιν τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

τοῖσι κενῆσι

τοῖσι γὰρ μὴ ἔστι

a Cyaxares (erat enim, vt ipsa ostendit, iræ impos) asperè ad modum & indignè tractauit.

B

b Inter pugnandum.

c Operam dederunt.

D

E

d Tum secando brachia vsquedū sanguis profluat, ac mutuò illum delingendo. Vt legatur αἱμορροοῖσιν, pro ὁμοχροοῖσιν. Vide Tacitum, lib. 12.

19

τὴν ἀπαλλαγὴν

Huncigitur Astyagem auum ſuum maternum Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in ſequētibus indicabo cauſam. Quo nomine Crœſus ei infenſus, nunquid inferret Perſis bellum, ad oracula *cōſulenda* miſerat. Et quū reſpōſum reddidiſſet [a] haud ſyncerum, [b] ſecum facere interpretatus, in expeditionem profectus eſt [c] aduerſus quādam Perſarum partem. Atque vbi ad Halym fluminē peruenit, tunc (vt ego quidē ſentio) pontibus ibi ſitis copias traduxit: vt autē Græci dictitant, Thales Mileſius traductor extitit. Nam quū incertus animi Crœſus foret qua parte fluminis traiiceret exercitum (nullos dum enim ex illis pontibus ea tēpeſtate fuiſſe) fertur Thales, qui in his caſtris aderat, feciſſe vt fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiā ad dexteram. Feciſſe autē hūc in modum: Foſſam peraltam, exorſus ſupra caſtra, ductam in ſpeciem lunæ, depreſſit, quæ caſtra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quā quum traduxiſſet ex priſtino alueo fluuium, iterum eum, vbi exercitus traiectus eſſet, in ſuum alueum refūderet. Itaque quū celerrimè fluui[o] diuiſus eſſet, vtrinque vado meabilis effectus eſt. Quidam verò aiunt veterem etiam omnino exaruiſſe alueum. Cui rei equidem non accedo. quo enim modo qui rurſū redierunt, illū trāſiuiſſent? Crœſus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutiſſimum, iuxta vrbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum ſitam. Hīc ſtatiua habens, prædia Syrorum vaſtat, & vrbem Pteriorum expugnat diripitque. Cepit quoque cūctas circà vrbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto ſuo exercitu, ſumptiſque omnibus qui in medio incolebant, obuiam pergit: miſſis tamen, antequā exercitum educeret, caduceatoribus ad Ionēs tentandos vt ad ſe à Crœſo deficerent. Illis abnuentibus, profectus caſtra cōtra Crœſū poſuit:

Captioſum,

b A ſe facere

c In Perſarum fines.

A Τοῦτον δὴ ὦν ὁ Ἀστυάγεα Κῦρος ἐόντα ἑωυτοῦ μητροπάτορα καταστρεψάμενος ἔαε, δι' αἰτίην τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέω. τῷ Κροῖσος ὀπιημεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἐς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε, εἰ στρατεύσεται ἐπὶ Πέρσας εἰρωτέων· καὶ δὴ τὸ ἀπικορθμούμενον χρησμοῦ κιβδήλου, ἐλπίσας τοῦς ἑωυτοῦ τὸν χρησμὸν ἔφη, ἐ στρατεύσεσθαι ἐς τὴν Περσέων μοῖρλν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐπὶ ὁ Ἅλυν ποταμόν ὁ Κροῖσος, ὃ ἐνθεῦτεν, ὡς μοι ἐγὼ λέγω, τοῦς Ἕλληνας ἐούσας γεφύρας B διεβίβασε τὸν στρατόν· ὡς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος διεβίβασε οἱ. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅκως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμόν ὁ στρατός, (οὐ γὰρ δὴ εἶναί κω τότε τὸν χρόνον τοῦς γεφύρας τούτους) λέγεται παρεόντα Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ποιῆσαι αὐτοῦ, τὸν ποταμὸν ἐκ δεξιῆς χειρὸς ῥέοντα τῷ στρατοῦ, καὶ ἐν δεξιῆς ῥέειν. ποιῆσαι δὲ ὧδε· ἀνώτερον τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον, διώρυχα βαθέα ὀρύσσειν, ἄγοντα μιν ἀφ' οὗ ἐστὶ, ὅκως αὖ ὁ στρατόπεδον ἱ- C δρυμένον κατὰ νώτου λάβοι· ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκ τεταμένου ἐκ τοῦ ἀρχαίου ῥέεν ἔθεν, καὶ αὖτις παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον, ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι. ὥστε ἐπεί τε καὶ ἐξάθη τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. ⓐ δὲ καὶ τοιάδε λέγουσι καὶ ὁ ἀρχαῖον ῥέεν ἔθεν ἐξηνεμω- 20 θῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσίεμαι. κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διεβαίνον αὐτόν; Κροῖσος δὲ, ἐπεί τε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκετο τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην, (ἡ δὲ Πτερὴ ἐστὶ τῆς χώρης ταύτης ὃ ἰσχυρότατον, καὶ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν ΕΥ ξείνῳ πόντῳ μάλιστά κη κειμένην) ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύετο, φθείρων τὴν D Συρίων τοῦ κλήρους· καὶ εἷλε μὲν τὴν Πτερίων τὴν πόλιν, καὶ ἀνδραποδίσατο, εἷλε δὲ τοὺς περιοικίδας αὐτῆς πάσας· Συρίους τε οὐδὲν ἐόντας αἰτίους, αἰσχάτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ στρατὸν, καὶ πολλοὺς τῶν μετὰ ξυ οἰκεόντας πολίας, ἐπο- E ιέετο Κροίσῳ. πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὁρμῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας, ἐπειρᾶτο σφέας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάναι.

Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπείθοντο. Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκετο, καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ,

A ibidémque in regione Pteria proſe vterque alterū laceſſere. Commiſſáque acri pugna, & multis vtrinque cadētibus, ad extremum noctis interuētu dirimūtur neutri victores. Atque hunc in modum duo exercitus dimicauerūt.

a Crœſus autem cauſatus ſui exercitus paucitatem: (erāt enim ipſius copiæ multo minores quàm Cyri) hoc, inquam, cauſatus, quum poſtero die Cyrus non deſcenderet in certamē, regreſſ. &c.

[a] Crœſus, à ſuo exercitu incuſatus quòd cum Cyri multo maioribus copiis conflixiſſet, poſtero die quum Cyrus ipſum ſuperſederet inuadere, regreſſus eſt Sardis, habēs in animo euocare AEgyptios ex fœdere: quorum cum rege Amaſi, antequam cum Lacedæmoniis, ſocietatem inierat: accerſere etiam Babylonios, cum quibus & ipſe fœdus percuſſerat: (erat autem Babyloniorum tyrānus ea tempeſtate Labynetus) denuntiare item Lacedæmoniis vt ad certam diem præſto eſſent: hiſque & ſuis copiis coactis, vbi per hyemem quieuiſſet, initio ſtatim veris tendere aduerſus Perſas. Hæc deſtinans Crœſus, abiit Sardis, dimiſitque caduceatores ad ſocios, edicēs vti ad quintū menſem Sardis conuenirent. Exercitum verò qui aderat ex militibus conductis, qui cum Perſis dimicaret, miſſum fecit ac diſſipauit: minimè ſperans vnquam fore vt Cyrus, qui ſic æquo marte pugnaſſet, Sardis copias promoueret. Hæc Crœſo ratiocinante, omnia ſuburbana colubris impleta ſunt: [b] quos, vt exiſtebāt, equi inter ambulādum, quū ad paſcua irent, comedebāt. Id Crœſo cernenti viſum eſt (vt erat) eſſe portentum: ideóque mittendum ad coniectores Telmiſſes. Qui miſſi ſunt ad conſulendos Telmiſſas: vbi accepêre reſponſum, didicereque quid ſibi vellet ſignificarétque portentum, non contigit vt Crœſo renuntiarent. Nam priuſquam retro Sardis reuecherentur, Crœſus eſt captus. Telmiſſes ita cognouerant exercitum externū Crœſo illuc affuturū, qui quū afforet, indigenas ſubigeret: quòd dicerent colubrum terræ filium eſſe: equū, hoſtē & aduenam. Hæc Telmiſſes Crœſo fūt interpretati,

b Quos prodeuntes equi relictis paſcuis, paſſim comedebāt.

B ἐν Ἁλυπτῇ χώρῃ ἐπειρῶντο κατὰ τὸ ἱσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης, καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέκριθεν, νυκτὸς ἐπελθούσης. ⓒ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφότερα οὕτως ἠγωνίσατο.

Κροῖσος δὲ, μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἑωυτοῦ στράτευμα· ἐὼν γὰρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου· ἔτι μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιών ὁ Κῦρος, ἀπήλαυνε ἐς τὰς Σάρδις, ἐν νόῳ ἔχων, προσκαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ ὅρκιον. (ἐποιήσατο γὰρ καὶ τοὺς Ἄμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην τοιούτῳ ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους) μετεπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους· (καὶ γὰρ τότε τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη· ἐτυραννεύε δὲ τῶν Βαβυλωνίων ὁ χρόνον τοῦτον Λαβινήτος) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίοις πρήσσειν ἐς χρόνον ῥητόν· ἁλίσας τε δὴ τούτοις, καὶ τὴν ἑωυτοῦ συλλέξας στρατιὴν, ἐνένειν, C ⓓ χειμῶνα πρήσσων, ἅμα τῷ ἦρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα φρονέων, ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδις· ἐπεμπέ τε κήρυκας τοὺς συμμάχους, τοιούτους ἐς πέμπτον μιῆς συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις. τὸν δὲ πρεόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσῃσι, ὃς ἐὼν αὐτὸς ξεινικὸς, πολλὰ ἀφεὶς, διεσκέδασε· οὐδαμῇ ἐλπίσας μή κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οὕτω σφι πλησίως Κῦρος ἐλάσσει ἐπὶ Σάρδις. ταῦτα ἐπιλογιζόμενος D Κροῖσος τοιάδε ἐφαίνετο πολλῶν ὀφίων ἐπιπλήσθαι. φαινέντων δὲ αὐτέων, οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι, ἐφοιτέοντες καὶ τοῦτο. ἰδόντι δὲ τῷ Κροίσῳ τοῦτο, ὥσπερ καὶ ἐν, ἔδοξε τέρας εἶναι· αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τοὺς ἐξηγητὰς Τελμισσέων. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι, καὶ μαθοῦσι παρὸς Τελμισσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι, πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας αὐταπλῶσαι ἐς τὰς E Σάρδις, ἥλω ὁ Κροῖσος. Τελμισσέες μὲν οἱ τὰ δὲ ἐγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθεν τοσόνδε ἥξειν τοῦ ἐπιχωρίου λέγοντες ὄφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον ἐόντα, πολέμιόν τε εἶναι καὶ ἐπήλυδα. Τελμισσέες μὲν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ

τοῦ φοιτέοντας

τοῦ τὸν ἐξηγητέων.

sed iam capto: nondum tamen gnari eorũ quæ Sardibus ac Crœso euenerãt. Cyrus certior factus, Crœsum, qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, cóstituisse dispergere copias, consilio inito, comperiebat operæpretium esse quàm celerrimè posset promouere exercitũ Sardis, vt hostem, priusquã ille contraheret iterum Lydorũ copias, occuparet. Hoc vbi probauit, statim exequut[a] est: properéq; ducto in Lydiam exercitu, ipsemet nuncius Crœso aduenit. Vnde Crœsus in magnã sollicitudinẽ adductus, quòd præter opinionẽ prætérque expectationem suam res haberẽt, tamẽ Lydos in prælium produxit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tẽpestate nec fortior nec magis strenua: ex equisque pugnabat, equitandi sanè peita, hastas perlõgas gestans. Cam pus in quo concursum est, ante vrbem Sardensem iacet, magnus & editus: quẽ cũ [a] alii amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hîc vbi vidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus, eorum equitatũ reformidans, constituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur camelis, vel frumentum vel vasa portantibus, sarcinas detraxit: & viros imposuit equestri stolã indutos: quibus ornatis præcepit vt præirent cæteras copias aduersus Crœsi equitatum: peditatum, vt hos subsequeretur. post hũc collocauit omnẽ equitatũ. Postquam omnes cõstituit, imperat eis necui cæterorũ Lydorũ parcerent: sed quẽlibet occiderẽt obsistentem, præter ipsum Crœsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum instruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeo quidem vt nec speciẽ eius intueri, nec odorẽ sentire sustineat. Id ideo cõmẽtus est vt equitatũ Crœsi,

a Cũ alii amnes permeant, tũ verò etiam Hellus in omnium maximum influẽs, qui Hermus vocatur: & ex monte matri Dindymenæ sacro ortus, infũditur mari, &c. *Pro Hellus autem legitur & Hyllus: quod affertur ex Homero & Strabone.*

A ἤδη ἡλωκότι, οὐδὲν κω εἰδότες τῶν περὶ Σάρδις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον. Κῦρος δέ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροίσου μετὰ τὴν μάχην τὴν ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διαφοιτήσας τὸν στρατὸν, βουλευόμενος εὕρισκε πρῆγμα οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὡς δυνατὸν τάχιστα ἐπὶ τοὺς Σάρδις, ὅκως πρὶν ἢ τοὺς Λυδοὺς τὸν δεύτερον ἀλισθῆναι τὴν τῶν Λυδῶν δύναμιν, αὐτὸς ἐπικαταλάβοι. ὡς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίεε τάχιστα.

B ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην, αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐλήλυθε. συνῆγε δὲ Κροῖσος ἐς ἀποορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὡς οἱ πρόσθε δόξαν ἔσεσθαι τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοῖς Λυδοῖς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρηιότερον οὔτε ἀλκιμώτερον τῶν Λυδίων. ἱππικῇ δὲ μάχῃ σφέων ἐν ἀπ' ἵππων· δουρὶ πατάσσοντες τε ἐφόρεον μεγάλῳ, καὶ ἀμφὶ ἑσμὸν ἱππεύεσθαι ἀγαθοί. ἐς ὃ πεδίον δὲ συνελθόντων τούτων ὅ τε τοῦ Σαρδιήνου, ἐὸν μέγα τε καὶ ὑψηλόν, (ὑπὸ δὲ αὐτὸν ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι, καὶ Ἕλλος συρρήγνυσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἕρμον· ὃς ἐξ οὔρεος ἱεροῦ μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων, ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκαίην πόλιν) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τεταγμένους, καταῤῥωδήσας τὴν ἵππον, ἐποίησε, Ἁρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου, τοιόνδε· ὅσαι οἱ στρατῷ παρ' ἑωυτοῦ εἵποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι καμηλοι, ταύτας πάσας ἀλίσας, καὶ ἀπελὼν τὰ ἄρθρα, ἀνδρας ἐπ' αὐτὰς ἔβησε ἱππάδα τολμῶν ἐσταλμένους. σκευάσας δὲ αὐτὰς, προεστάξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προιέναι πρὸς τὴν Κροίσου ἵππον· τῇ δὲ καμήλῳ ἕπεσθαι πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε. ὀπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὡς δὲ οἱ πάντες διετετάατο, παραγγέλλει μὴ φείδεσθαι μὴ ἄλλων Λυδῶν μὴ φονεύοντας, κτείνειν πάντα τὸν ἐμπεσὼν ἠνείκετο, Κροῖσον δ' αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδ' ἂν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραγγέλλει. τὰς δὲ καμήλους ἔταξε αὐτὰ τῆς ἵππου τῶν δὲ εἵνεκα καμήλου ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ἰδέην αὐτῆς ὁρέων, οὔτε τὴν ὀδμὴν ὀσφραινόμενος. αὐτῷ δὴ ὧν τούτου εἵνεκε ἐστόχαστο ἵνα οἱ Κροίσῳ ἀχρηστον ἡ ἡ ἱππικὴ,

quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet. Simúlatque igitur in pugnam itum est, equi, olfactis protinus conspectisque camelis, retro se auertũt. vnde spes Crœsi interiit. Verùm non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis cõflígunt. & tandem, multis vtrinque cadentibus, vertuntur in fugam: [a] ac muros ingressi, à Persis obsideri cœperunt. Quam obsidionem in longius processuram ratus Crœsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. nam qui antea dimissi erant, hi conuentum Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat, oratum quàm celerrima auxilia mitti sibi, vtique iam obsesso. & cùm ad alios socios misit, tũ verò ad Lacedæmonios. Cæterùm per id tẽpus & ipsis Spartiatis inciderat cũ Argiuis contẽtio de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum, etsi terræ Argolicæ partẽ, tamen Lacedæmonii [b] intercisum tenebãt. Etenim Argiuorum est quicquid regionis Malea tenus ad occasum vergit in continente: & insulæ tũ aliæ, tũ verò Cythera. Quũ ergo Argiui suo territorio [c] interciso auxiliũ ferrent, ibi ab vtrisque in colloquiũ vẽtũ est vt triceni vtrinque dimicarent: & vtri superiores extitissẽt, eorũ regio foret: atque ambo exercitus in suam vterque terrã discederẽt, nec permanerẽt dũ dimicaretur: ea scilicet causa, ne, si adessẽt, parti succũbẽti auxilium sui ferrent. His cõuentis, in diuersa digrediũtur. Ex vtrisque delecti viri qui relicti sunt cõflixerunt: atque illis quidẽ, vt æquo marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idque noctis interuentu. ex Argiuis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquã victores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmoniis vnus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadauueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit.

a Ac muris inclusi.

b Interceptum

c Intercepto

B μακρόν

C Ἕλλος

D Κυθηρίη

D ἀνέβησε

E εἵνεκα

A ἡ τὸ ἱππικὸν, τοῦ δόκει οἱ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ συνήεσαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὀσφραντὸ πάχεα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ ἰδόντες αὐτὰς, ὀπίσω ἀνέστρεφον. διέφθαρτό τε τοῦ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς. οὐ μὴν οἱ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν. ἀλλ' ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων, πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλον. χρόνῳ δὲ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Λυδοί. κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος, ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων· τοῖσι μὲν δὴ κατεσκεύαστο πολιορκία. Κροῖσος δὲ δοκέων οἱ χρόνον ὅτι μακρότερον ἔσεσθαι τὴν πολιορκίαν, ἔπεμπε ἐκ τοῦ τείχεος σήμαινε ἀγγέλοις ἐς τοὺς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς Πέμπτον μῆνα προσερέοντες συμμάχεσθαι ἐς Σάρδις· τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν τάχιστην δέεσθαι βοηθέειν, ὡς πολιορκεομένου Κροίσου. ἐς τε δὴ τοὺς ἄλλους ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαίμονα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι Σπαρτιήτῃσι κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπώκει ἔρις ἐούσα περὶ Ἀργείους περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης. τὰ γὰρ Θυρέας ταύτας, οὐσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποτεμόμενοι ἔχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐν δὲ τῇ Μηδικῇ ἡ πρὸς ἑωυτοῦ Ἀργείων, ἥ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ χώρη, καὶ ἡ Κύθηρα νῆσος, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησόντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένῃ, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες, ὥστε ῥηκοσίους ἑκατέρων μαχέσασθαι· ὁκότεροι ἂν περιγένωνται, τούτεων εἶναι τὸν χῶρον. τὸ δὲ πλῆθος τῶν τραπεζοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἑκάτερον ἐς τὸ ἑωυτοῦ, μηδὲ παρεόντων τῶν τραπεζέων, ὁρῶντες οἱ ἕτεροι ἑσταμένους τοὺς σφετέρους, ἐπαμύνειν. συνθέμενοι ὧν ταῦτα ἀπαλλάσσοντο. λογάδες δὲ ἑκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλλον. μαχομένων δὲ σφέων, καὶ γινομένων ἰσοπαλέων, ὑπελίποντο δὲ αὐδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς· Ἀργείων μὲν, Ἀλκίνωρ τε καὶ Χρόμιος· Λακεδαιμονίων δὲ, Ὀθρυάδης. ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. ἀμφὶ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων, ὡς νενικηκότες ἔθεον ἐς Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς, καὶ προσφορήσας τὰ ὅπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον, ἐν τῇ τάξει εἶχε ἑωυτόν.

22

B μακρόν

C Ἕλλος

D Κυθηρίη

D ἀνέβησε

E εἵνεκα

Postero die vtrique re audita adfuerunt, sibíque victoriam vendicabant: Argiui quidem, quòd suorũ plures superfuisse dicerent: Lacedæmonii verò, quòd qui eorum superfuerant, fugissent: suus autem perstitisset, & hostium cæsos spoliasset. Ex contentione tãdẽ concurrentes pugnãt: ac postquam permulti vtrinque ceciderunt, Lacedæmonii vincũt. Quo ex tempore Argiui tonsis capitibus, quum antea necessariò criniti essent, legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, néue mulieres aurũ ferrent, quàm Thyreas recuperassent. His è diuerso legẽ tulere Lacedæmonii, vt in posterũ comati essent, quum antea non fuissent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi, ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortẽ sibi cõsciuisse. Quum hæc esset apud Spartiatas rerum cõditio, aduenit caduceator Sardianus precatũ Crœso obsesso auxilia. Illi, caduceatore audito, statuerũt Crœso statim succurrẽdũ. Quibus iã se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murũ Lydorũ expugnatum, Crœsúmque viuũ esse captũ. Sic Lacedæmonii magno se affectos detrimẽto rati, supersederũt. Sardis autẽ hunc in modũ sunt expugnatæ: Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus, suis copiis edicit se dona daturum ei qui primus muros cõscẽdisset. Posteaquã id conato exercitu res nõ processit, ibi, quiescentibus cæteris, Mardus quidam, cui nomẽ erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis vbi nullus ad excubãdũ erat collocatus, quia illic nequãdo vrbs caperetur haud suspectũ erat, vtpote loco prærupto atque inoppugnabili: quáque vna parte Leonem Meles primus Sardium rex nõ circũtulerat, ex pellice sua genitum: qui Leo quacunque parte murorum circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses iudicauerãt. Eum Meles per cæteram partem murorum circumduxit,

A ἡμέρῃ ὀ δευτέρῃ παρῆσαν πεῖραν νεμόμενοι ἀμφότεροι. τέως μὲν δὴ αὐτοῖσι ἑκάτεροι ἔφασαν νικᾶν· λέγοντες, οἱ μὲν, ὡς ἑωυτῶν πλεῦνες τεθνεῶτας ἔοιεν· οἱ δὲ, τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας, τὸν δὲ σφέτερον παραμείναντα, καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς. τέλος ὀ, ὁκ τῆς ἐλπίδος συμπεσόντες ἐμάχοντο. πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μὲν νυν B ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειρόμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποιήσαντο νόμον τε καὶ κατάρας, μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκας σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν αὖ Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι ὀ τοὐναντία τούτων ἔθεντο νόμον. οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν ὀ ἕνα λέγουσι τὸν πρειληφθέντα τῶν τριακοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι, κοσμήσασθαι ἑωυτόν. τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐνισταμένων τῶν πρηγμάτων, ἧκε ὁ Σαρδιανὸς κήρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ. οἱ δὲ ὅμως ἐπεί τε ἐπύθοντο τὸν κήρυκος, ὁρμέατο βοηθέειν. καὶ σφι ἤδη παρεσκευασμένοισι, καὶ νεῶν ἐουσέων ἑτοίμων, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἡλώκοι ὀ τεῖχος τῶν Λυδῶν, καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθεὶς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν D συμφορῇ ποιησάμενοι μεγάλῃ, ἐπέπαυντο. Σάρδιες δὲ ἡλώκεσαν ὧδε· ὑπὸ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἐλθόντα ἡμέρην πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ φαλάγῃ τῇ ἑωυτοῦ διαπέμψας ἱππέας, πρόσπτε, τῷ πρόσθεν ὑπεβάλετο τοῦ τείχεος δῶρα δώσειν. μετὰ ὀ ὅτο, πειρησάμενος τοῦ στρατιῆς, ὡς οὐ προσεχώρεε, ἐνθαῦτα τῶν δὴ πεπαυμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειρᾶτο προσβαίνων, τῷ οὔνομα ἦν Υροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς E ἐτέτακτο φύλακες. οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἁλῶναι. ἀπότομός τε γὰρ ἔστι καὶ τῇ ἡ ἀκρόπολις, καὶ ἄμαχος· τῇ καὶ δὲ Μέλης ὁ πρότερος βασιλεὺς Σαρδίων μούνῃ οὐ περιήγαγε τὸν Λέοντα, τὸν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τμωλαίων δηλησαμένων, ὡς περιενεχθέντος τοῦ Λέοντος τὸ τεῖχος, ἔσον) Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ ὀ Μέλης κατὰ τὸ ἀμφὶ τεῖχος περιήγαγε,

ὀ δὲ ἐστεώτων

τῇ ἰθὺ ὀπόμαχον ὀ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τούτου, ὡς ἐὸν ἄμαχόν τε καὶ ἀπόρμον. ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὦν δὴ Υροιάδης αὐτὸς ὁ Μάρδος, ἰδὼν τῇ πρωτεραίῃ τῶν τινὰ Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβαίνοντα ἐπὶ κυνέῳ αἴωθεν κατακυλιόμενον, καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη, καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ ὁ αὐτός τε ἀναβεβήκεε, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον. πρησθέντων δὲ συχνῶν, οὕτω Σάρδιές τε ἡλώκεσαν, καὶ πᾶσα ὀ ἀνὴρ ἐπορθέετο. κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. υἱὸς οἱ παῖς, (τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην) τὰ μὲν ἄλλα ὀπτιφυής, ἄφωνος δέ. ἐν τῇ ὦν πρεσθυτέρῃ Λυδίῃ ὁ Κροῖσος ὀ πᾶσι ἐς ἑωυτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλά τε ὀπτιφανέστατος, καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς πρὸς αὐτὸν ἐπεπόμφεε χρησόμενος. ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε,

Λυδὲ γένος, βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
Μὴ βούλου πολύευκτον ἔτι σὰ δόματ' ἀκούειν
Παιδὸς φθεγγομένου. τόδε σοι πολὺ λῴον ἀμφὶς
Ἐμμεναι. αὐδήσει γὰρ ἐν ἤματι πρῶτον ἀυτήν.

ἀλισκομένου δὲ τείχεος (ἦιε γὰρ τις Περσέων ἄλλον νικήσας Κροῖσον) ὡς ἀπόκτενέων. Κροῖσος μὲν νυν ὁρέων ὀπτιόντα, ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς πρηνιήκεε, οὐδέ τι οἱ διέφερε πληγεὶς ἀποθανέειν. ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος, ὡς εἶδε ὀπτιόντα Πέρσην, ὑπὸ δέος τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνέων. εἶπε δὲ, Ἄνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον. οὗτος μὲν δὴ ὅτο πρῶτον ἐφθέγξατο. μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης. ὁ δὲ Πέρσης τά τε δὴ Σάρδις ἔλων, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζωγρήσας, ἄρξας ἔτεα τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα τοῦ ὀ χρηματίον τε, καὶ κατεπαύσας τὴν ἑωυτοῦ μεγάλῳ ἀρχέω. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον πρὸς Κῦρον. ὁ δὲ, συννήσας πυρὶ μεγάλῳ, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτὸ Κροῖσόν τε ἐν πέδῃσι δεδεμένον, καὶ δίς ἑπτὰ Λυδῶν παῖδας ἐπ' αὐτὸν παῖδας· ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια τούτων κατεργάσασθαι θεῶν ὅτεῳ δὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἀπιτελέσαι θέλων,

A quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circũducere prætermisit: quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iste Hyrœades Mardus cõspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeã illuc deuolutam, aduertit animũ, atque considerauit: dehinc ipse conscendit, & post eum alii Persæ subinde, atque alii frequentes. Ita vrbs Sardis capta est, atque omnis direpta. Ipsi autem Crœso hoc contigit. Erat ei filius cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. [a] ad cuius vitium emendandum Crœsus pro viribus omnia fecerat, cũ alia excogitando, tum verò Delphos mittendo ad oracula sciscitandum: atque ei Pythia talibus respondit,

Lyde genus, rex multorum, valde insciе Crœsé,
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ædes vocem: sine qua potior tibi longé.
Ille die quoniam primùm infelice loquetur.

Porro captis mœnibus quidam Persa in Crœsum [b] sibi ignotũ vt occisurus vadebat. Quem inuadentem se Crœsus quum videret, tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre an percussus oppeteret mortem, an non. Id vbi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Crœsum. Atque hoc ille primùm effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, & Crœso viuo, quum regnasset annos quatuordecim, totidémque dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, vt ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus super ingentem quam struxerat lignorum struem imponit, circáque eum bis septem Lydorum filios: siue habens in animo primitias has alicui deo offerre, siue volens votum persoluere,

a Itaque anteà Crœsus, dum secundæ ipsius res essent, omnia pro viribus fecerat ipsius causa, cùm alia excog. &c.

b Pro ἄλλον γνώσας sæpiscor scribẽdum ἀλλογνώσας & ita legisse videri hic potest.

siue cupidus sciendi num quis dęmonum liberaret Crœsum, (quē religiosum esse audierat) quominus pyræ impositus viuus concremaretur. hæc quidem Cyrum fecisse aiunt. Crœso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen venisse in mentem Solonis, quòd ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, Ex viuentibus beatum esse neminē. Quod dictum vbi [a] subiit Crœso, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiscentem, ter Solonem nominasse: & Cyrum, quum audisset, iussisse interpretes eum percontari quémnam inuocaret. Illósque accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatū silentium tenuisse. Deinde quum loqui cogeretur, dixisse, *Illum nominaui*, quem cum omnibus tyrannis colloqui, ego quàm ingētem pecuniam præoptassem. Eū non planè loquentem, rursus interrogāt quídnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque infestantibus, [b] inquit quemadmodū Solon, qui esset Athenienſis, ad ipsum à principio venisset, & intuitus omnes eius opes coràm, pro nihilo duxisset. Adeo quæ de ipso dixerat, ea omnia euenisse: nequè hæc magis de seipso quàm de omni hominum genere, & de iis præsertim qui sibi ipsis beati viderentur. Hæc Crœso referente, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse: & Cyrum, auditis per interpretem quæ Crœsus dixisset, pœnituisse: quum se quoque hominem esse cognosceret, qui aliū hominem, qui se inferior nō fuisset opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil esse in rebus humanis stabile, iussisse ignem celerrimè extingui iam incensum, Crœsúmque deponi & quæ cū eo erant. Verùm eos qui iussi fuerāt, non potuisse amplius vim ignis superare. Ibi ferūt Lydi Crœsum cognita Cyri sētētiæ mutatione, quum cerneret vnumquéque extinguendo deuoluendóque igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamādo inuocasse Apollinem, vt ipsi adesset, si quod ab eo donū illi gratum fuisset oblatum,

a *Hæc interpretatio conuenit potius verbo* παθεῖν; *vt ex puto legendum.*

b Inquit Solonem Atheniēsem olim ad ipsum venisse, & intuitum omnes eius opes, pro nihilo duxisse.

A εἴτε καὶ πυθόμενος ☞ Κροῖσον εἰ θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκα ἀνεβίβασε ἐπὶ τὸν πυρόν· βουλόμενος εἰδέναι εἴ τίς μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. ☞ μθν δὴ ποιέοντα ταῦτα. τοῦ δὲ Κροίσου ἑστεῶτος ἐπὶ τῆς πυρῆς, ἐστελθεῖν (καίπερ ὀψὲ κακῷ ἐόντι τοσούτῳ) ὁ τοῦ Σόλωνος, ὡς οἱ εἴη σὺν θεῷ εἰρημένον, ὃ μηδένα εἰ τῶν ζώντων ὄλβιον. ὡς ὁ ἄρα μιν παθεῖν τοῦτο, ἀνενεγκάμενόν τε ἐς ἀναστεναξάντα ὀκ πολλῆς ἀποψυχήσας, ἐς τρὶς ὀνομάσαι ὁ Σόλων. καὶ ☞ Κῦρον ἀκούσαντα, κελεύσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι ☞ Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο. καὶ τοὺς, προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μθν σιγῇ ἔχειν ἐρωτεόμενον· μετὰ ὁ, ὡς ἀναγκάζετο, εἰπεῖν, Τόν αὐ ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προσεπίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν. ὡς δέ σφι ἄσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δή, ὡς ἦλθε Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον, ἀποφαυλίσας οἱ. ἃ δὴ εἴπας, τῇ αὐτῇ πάντα ἀποβεβήκεε τῇπερ ἐκεῖνος εἶπε· οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων, ἢ ἐς ἅπαντα ὁ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς τοῦδε σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μθν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι· τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἀμμένης, καίεσθαι τὰ πολλὰ ἔρματα. καὶ ☞ Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε, καὶ συνιδόντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐών, ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζῶντα πυρῇ δοῦναι· πρός τε τούτοισι, δείσαντα τὸ ἐπιόν, καὶ ἐπιλογιζόμενον ὡς οὐδὲν εἴη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύσαι σβεννύναι τάχιστα τὸ καιόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετ' Κροίσου. καὶ τοὺς, πειρωμένους οὐ δυνάσθαι ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. ὀνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὸν Κύρου μεταγνώσιν, ὡς ὥρα πάντα μὲν ἀνδρὶ σβεννύντα τὸ πῦρ, δυναμένοις δὲ ὀκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι, τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἐς αὐτὸν ἐδωρήθη, παθεῖν,

ἐστεῶτος

ἀνενεγκάμενόν τε

ἀποψυχήσας

ἐρωτεόμενον

ἐπειρωτᾶν

ἄσημα

ἀνθρώπων ἀσφ.

κεχαρισμένον

καὶ ῥύσασθαί μιν ὀκ τὸ παρεόντος κακοῦ. ἀ ipsúmque præsenti malo liberaret. Ita cum lacrymis Crœso deū inuocante, nimbos repente, quū serenum ac tranquillū esset, [a] confractos esse, imbrésque erupisse, ac vehementissima aqua pluisse, & rogum extinxisse. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum esse Crœsum, è pyra deposuisse: atque hūc in modum interrogasse, Crœse, quisnam tibi hominum persuasit vt cum exercitu inuaderes fines meos, ex amico factus hostis? Cui Crœsus, B Ego (inquit) rex, istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorū deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita amens est vt bellum quàm pacem præoptet. nam in pace filii patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed vt ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœsus loquutus est: quem Cyrus solutum iuxta se collocauit, ac in multa sanè obseruantia habebat: intuénsque eum admirabatur, tā ipse quàm omnis circa eum cœtus. Ille cogitabundus C silentium tenebat. Mox cōuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes vrbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus verò eum, quæcunque liberet, audacter proloqui iussit. Tunc ille Cyrum percontatur, [b] Quídnam (in quiens) tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, D inquit, vrbem diripit, tuásque opes absumit. Atqui (Crœsus excipit) neque vrbem meam diripis, neque meas opes. nihil enim mihi iam cum istis rebus est: sed tua ferunt agúntque. His verbis iniecta cura, Cyrus Crœsum sermotis arbitris interrogat quídnā in his quæ fierent, sibi constituēdū cēseret. Ad quē Crœsus, Quoniā me dii seruū tibi tradiderunt, iure debeo, siquid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sūt, & iidē E inopes. Quos si diripiētes tu ac potiētes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile est euenturū, vt quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maximè in te rebellaturum, esse expectandum.

a Concurrisse, vel ingruisse.

b Quídnam, inquiens, tanta ista turba tanto studio agit?

τῶν ἀνῶν

ἀνθρώπινα πάθεα; ὁ δὲ, ἀναμνησθεὶς τὸν μθν δακρύοντα ὀπίσω καλέεσθαι τὸν θεόν· ὀκ δὲ αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης συνδραμέσθαι ἐξαπίνης νέφεα, καὶ χαλάσαι τε καὶ βρέξαι, καὶ ὕσαι ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναί τε τὸν πυρόν. οὕτω δὴ μαθόντα ☞ Κῦρον ὡς εἴη Κροῖσος ἀγαθὸς, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς, εἰρέσθαι πάντα, Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε, ἐπὶ κακῷ τῷ ἐμῷ στρατευσάμενον, πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστῆναι; ὁ δὲ, εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπραξα τῇ σῇ μθν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωυτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ. αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς, ἐπάγων ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅστις πόλεμον προτιμᾷ εἰρήνης αἱρέεσθαι. ὀν μθν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι, ὀν δὲ τοῦ, οἱ πατέρες τοὺς παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα δαίμονί κου φίλον ἐγένετο οὕτω γενέσθαι. ὁ μθν ταῦτα ἔλεγε. Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κάτισόν τε ἐγκὺς ἑωυτοῦ, καὶ κάρτα ὀν πολλῇ προσομηδίῃ εἶχε. ἀπεθαύμαζέ τε ὁρέων καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον ἐόντες πάντες. ὁ δὲ, συννοίῃ ἐχόμενος, ἥσυχος ἦν. μετὰ δὲ, ὀπισθαφείς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστυ κειρίζοντας, εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, κότερα λέγω πρὸς σε τὰ νοέων τυγχάνω, ἢ σιγᾷν ὀν πρὸς παρεόντα χρή; Κῦρος δέ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν ὅ, τι βούλοιτο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα, λέγων, Οὗτος ὁ πολλὸς ὅμιλος τί ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται; ὁ δὲ εἶπε, πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει, καὶ χρήματα τὰ σά· ἀμφοτέρων. Κροῖσος ὁ ἀμείβετο, Οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν, οὔτε χρήματα τὰ μὰ διαρπάζει (οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα) ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά. Κύρῳ ὁ ἐπιμελὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε· μεταστησάμενος ὁ τοὺς ἄλλους, εἴρετο Κροῖσον ὅ, τι οἱ συνορᾷ ὀν τοῖσι ποιεομένοισι. ὁ δὲ εἶπε, Ἐπεί τέ με θεοὶ δοῦλον δεδώκασι σοί, δίκαιον, εἴ τι συνορῶ πλέον, σημαίνειν σοι. Πέρσαι, φύσιν ἐόντες ὑβρισταί, εἰσὶ ἀχρήματοι· ἢν ὦν σὺ τούτοις τοσόνδε διαρπάσῃς καὶ καταλείπῃς τοσούτων χρήματα μεγάλα, τάδε σε οἴομαι ἐς αὐτέων ὑπόδοξα γενέσθαι· ὃς ἂν αὐτέων πλήσας κοιλάδα, τὸν πόρον δέχεσθαι ἐπιστήσῃ μάλιστα.

ἀνθρώπινα πάθεα

ἀναμνησθεὶς

ἀνθρώπων

ἀνόητος

ἀχρήματοι

ἀνθρώπων

ἐπιστήσῃ

Nunc igitur, si tibi placet hæc quę ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent exportari opes, vt earum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eáque vehementer approbauit: & iussis satellitibus id exequi quod Cræsus ipsi subiecisset: his verbis eum affatus est, [a] Crœse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à me velis impræsentiarum tibi dari. Ad quę Cræsus, [b] Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium veneratus sum, vt missis ad eum his vinculis perconter nũquid ei fas sit bene de ipsò merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditáque sibi oracula, & præcipuè donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi. Ad quem ridẽs Cyrus, Et hoc, inquit, Crœse à me impetrabis, & quicquid aliud: [c] atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, iussos, quum ad limen tẽpli vincula deposuissent, sciscitari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendũ, tanquam Cyri potentiam euersurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo. & sciscitari cùm hæc, tum nunquid Græcis diis foret fas esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mãdata executis, Pythia fertur ita respõdisse, Sortẽ fato destinatã defugere, deo quoque est impossibile. Crœsus autem quintæ retro ætatis crimẽ luit, [d] *hoc est abaui:* qui quũ esset satelles Heraclidarũ, mulieris dolo inductus, dominũ interemit: illiúsque dignitate potitus est, nihil ad ipsum

a Crœse, quũ sis rex ad bene agendum & dicendum comparatus, pete, &c.

b Here, inquit, maximè gratum mihi feceris, si permiseris vt deũ Gr. q. e. max. o. veneratus sum, missis, &c.

c Et quicquid aliud tibi opus erit.

d Tritaui. i. *Cygès, à quo quintus erat Crœsus.*

A νῶν ὦν ποίησον ὧδε, εἰ τοι ἀρέσκοι τὰ ἐγὼ λέγω· κάτισον τῶν δορυφόρων ὅσοι πάσησι τῇσι πύλῃσι φυλάκοις, οἱ λεγόντων τοῦς τοὺς ὀκ φέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρεόμενοι, ὡς σφεα ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διί. καὶ σὺ τί σφι ὀκ ἀπεχθήσεαι, βίῃ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα, ἐκείνοι συγνόντες ποιέοντά σε δίκαια, ἐκόντες ποιήσουσι. ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος, ἡσθήθη, ὡς οἱ ἐδόκεε εὖ ἐπιτιθέσθαι. αἰνέσας δὲ πολλὰ, καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυφόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεδήκατο ὅσα τελέοντα, εἶπε τοῦς Κροῖσον τάδε, Κροῖσε, αἰνήτη μοῦ σεῦ ἀνδρὸς βασιλέως χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέοντος, αἰτέο τίνα δόσιν τίνα βούλεαι τοι δεδόσθαι ἀντὶ τούτων. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ δέσποτα, ἐάσας με χαρίσασθαι μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐτίμησα ἐγὼ θεῶν μάλιστα, ἐπείρεον, πέμψαντα τοῦτο τοῦς πέδας, εἰ ἐξαπατᾶν τοὺς εὖ ποιέοντας νόμος ἐστὶ οἱ. Κῦρος δὲ εἴρετο ὅ,τι οἱ τοῦτο ἐπιμηρύων πρήσσοιεν. Κροῖσος δὲ ἀπεμνημόνευσε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ ἀμφιβολίην, καὶ τῶν χρησταίων τοῦς ἀναθήματα, καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα· καὶ ὡς ἐπιθεὶς τῷ μαντηίῳ, ἐστρατεύετο ὅτι Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα, καὶ τέλος ἀνῆκε αὖτις πρηγορέων, ἐπεῖναί οἱ τῷ θεῷ τούτων ὀνειδίσαι. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε, Καὶ τοῦτο τεύξεαι παρ' ἐμοῦ Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ αἰ ἐκάστοτε δέῃ. ὡς δὲ ταῦτα ἤκουε Κροῖσος, πέμπων τῶν Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐνετέλλετο, τιθεῖσας τοῦς πέδας ὅτι τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν, εἰρωτᾶν εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται, τοῖσι μαντηίοισι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ὅτι Πέρσας, ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς ἡ ἀκροθίνια τοιαῦτα θωύσσοι· δεικνύντας τοὺς πέδας. τοιαῦτά τε ἐπειρωτᾶν, καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος ἐστὶ τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι, λέγουσι ταῦτα δὴ τὰ ἐντεταλμένα, ἡ Πυθίη λέγεται εἰπεῖν τάδε, Τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ· Κροῖσος δὲ πέμπτου γενεὴς ἁμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικηίῳ ἐπιπαρθείς, ἐφόνευσε τὸν δεσπότεα, καὶ ἔλαχε τοῦ ἐκείνου θρόνου οὐδὲν οἱ

B καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυφόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεδήκατο ὅσα τελέοντα, εἶπε τοῦς Κροῖσον τάδε, Κροῖσε, αἰνήτη μοῦ σεῦ ἀνδρὸς βασιλέως χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέοντος, αἰτέο τίνα δόσιν τίνα βούλεαι τοι δεδόσθαι ἀντὶ τούτων. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ δέσποτα, ἐάσας με χαρίσασθαι μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐτίμησα ἐγὼ θεῶν μάλιστα, ἐπείρεον, πέμψαντα τοῦτο τοῦς πέδας, εἰ ἐξαπατᾶν τοὺς εὖ ποιέοντας νόμος ἐστὶ οἱ. Κῦρος δὲ εἴρετο ὅ,τι οἱ τοῦτο ἐπιμηρύων πρήσσοιεν. Κροῖσος δὲ ἀπεμνημόνευσε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ ἀμφιβολίην, καὶ τῶν χρησταίων τοῦς ἀναθήματα· καὶ ὡς ἐπιθεὶς τῷ μαντηίῳ, ἐστρατεύετο ὅτι Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα, καὶ τέλος ἀνῆκε αὖτις πρηγορέων, ἐπεῖναί οἱ τῷ θεῷ τούτων ὀνειδίσαι. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε, Καὶ τοῦτο τεύξεαι παρ' ἐμοῦ Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ αἰ ἐκάστοτε δέῃ. ὡς δὲ ταῦτα ἤκουε Κροῖσος, πέμπων τῶν Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐνετέλλετο, τιθεῖσας τοῦς πέδας ὅτι τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν, εἰρωτᾶν εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται, τοῖσι μαντηίοισι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ὅτι Πέρσας, ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς ἡ ἀκροθίνια τοιαῦτα θωύσσοι· δεικνύντας τοὺς πέδας. τοιαῦτά τε ἐπειρωτᾶν, καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος ἐστὶ τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι, λέγουσι ταῦτα δὴ τὰ ἐντεταλμένα, ἡ Πυθίη λέγεται εἰπεῖν τάδε, Τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ· Κροῖσος δὲ πέμπτου γενεὴς ἁμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικηίῳ ἐπιπαρθείς, ἐφόνευσε τὸν δεσπότεα, καὶ ἔλαχε τοῦ ἐκείνου θρόνου οὐδὲν οἱ

» πεπρωμένον. πεπυθομένου δὲ Λοξίεω
» ὅκως αὐ κῦ τοὺς παῖδας τοῦ Κροίσου γένοιτο
» ὁ Σαρδίων πάθος, καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖ-
» σον, ὀκ οἷόν τε ἐγένετο πρηγαγεῖν μοίρας·
» ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐτῷ, ἐρρύσατο, καὶ ἐχαρί-
» σατο οἱ. τρίτῳ δὲ ἔτεϊ ἐπαυξήθη τοῦ
» Σαρδίων ἅλωσιν. καὶ τοῦτο ὅτι γένοιτο Κροῖ-
» σος, ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἁλοὺς τῆς
» πεπρωμένης. δεύτερα δὲ τούτων, καὶ μάλιστα
» αὐτῷ ἐπήρκεσε. κῦ δὲ ὁ μαντήιον τὸ χρη-
» σθὲν, ὀκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται. πεπυν-
» θάνετο γὰρ οἱ Λοξίας, ἐπὶ τί στρατεύοιτο ὅτι
» Πέρσας, μεγάλην Ἀρχὴν καταλύσειν. τὸν
» δὲ, πρὸς ταῦτα χρῆν μέλλοντα βουλεύ-
» εσθαι, ἐπείρεσθαι πέμψαντα, κότερα τοῦ
» ἑωυτοῦ ἢ τοῦ Κύρου λέγει Ἀρχήν. ὃ συν-
» ήκων δὲ ὁ χρηθὲν, ὀρθῶς ἐπεμέμφετο μὴ ἑωυ-
» τὸν αἴτιον ἀποφαινόντα. ὦ καὶ ὁ τελευταῖος
» χρησμολογήσας εἶπε τὰ εἶπε Λοξίας περὶ
» ἡμιόνου· τοῦτο δὲ τοῦτο σοφίσατο. ἦν γὰρ δὴ ὁ
» Κῦρος οὗτος ἡμίονος. ὀκ γὰρ δυοῖν ὀκ ὁμο-
» γενέων ἐγένετο, μητρὸς ἀμείνονος, πατρὸς δὲ
» ὑποδεεστέρου. ἡ μὲν γὰρ ἦν Μηδίς, καὶ Ἀ-
» στυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μήδων βασιλέως· ὁ δὲ,
» Πέρσης τε ἦν, καὶ ἀρχόμενος ὑπ' ἐκεί-
» νοισι· καὶ ἔνερθε ἐὼν τῶν ἁπάντων, δεσποίνης τῆς
» ἑωυτοῦ σωφρονέει. Ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ἐπε-
» κρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι· ἡ δὲ αὖτις ἀνέκαμψε ἐς
» Σάρδις, καὶ ἀπήγγελλε τῷ Κροίσῳ. ὁ δὲ,
» ἀκούσας, συνέγνω ἑωυτοῦ ἐόντος τοῦ ἁμαρ-
» τάδα, καὶ οὐ τοῦ θεοῦ. κῦ μὲν δὴ τοῦ Κροί-
» σου τε ἀρχὴν, καὶ Ἰωνίης τοῦ πρώτου καταστροφὴν, ἔφαμεν οὕτω.

Κροίσῳ δὲ ἔστι καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ, ἀλλ' οὐ τὰ εἰρημένα μούνα. ἐν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, τρίπους χρύσεος, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ· ἐν δὲ Ἐφέσῳ, αἱ τε βόες αἱ χρύσεαι, καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί· ἐν δὲ Δελφοῖσι, ἀσπὶς χρυσέη μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν τεθεωμένα, τὰ δὲ ἀπόλωλε τὰ τῶν ἀναθημάτων. τὰ δὲ ἐν Βραγχίδῃσι τῇσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὁμοῖα τοῖσι ἐν Δελφοῖσι, τὰ μὲν νῦν ἔς τε Δελφοὺς, καὶ ἐς Ἀμφιάρεω,

A pertinẽte. Verùm Apollo, quum studuerit vt hæc Sardium clades liberis Crœsi, non ipsi Crœsò cõtingeret, tamẽ transferre fata nõ potuit: sed quatenus illa permiserũt, annixus est, atque ei gratiam retulit, vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis serius quàm fata destinarãt, se fuisse captum. Secundo loco, quòd ipsi

B ardenti opem tulit. nam quod ad oraculũ pertinet, haud rectè Crœsus conqueritur: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnũ imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare volentem, decuerat mittere sciscitatum vtrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat: nec considerans, nec interrogans, sibiipsi acceptum referat. Quod autem vltimo responso ait Apollinem

C dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuersarum gentium parẽtibus ortus sit, generosiore matre quàm patre. Nam illa quidem, Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem, Persa, & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimoniũ duxit. Hæc Lydis Pythia respondit: quæ illi Sardis reuersi Crœso

D nunciarũt. Quibus auditis Crœsus suam ipsius agnouit culpam esse, non dei. De Crœsi igitur imperio & prima Ioniæ subactione ita res se habent.

Porrò Crœsi non hæc solùm quæ iã diximus, sed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidẽ apud Thebas Bœoticas tripus est aureus, quem illic Apollini nuncupauit Ismenio: apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque.

E Quinetiã in vestibulis templi apud Delphos clypeus visitur aureus ingens. Atque hæc etiãnum ad nostra vsque tempora supererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Milesiorum à Crœso dedicata fuerunt, pondere (quantum intelligo) æquali erant iis quæ sunt Delphis. Cæterùm ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai misit

templum, hæc sibi, veluti domestica bona, paternarúmque facultatum primitias, diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersarii, qui Crœso, priusquam regno inaugularetur, repugnans, Pantaleontis partibus impesè studebat: hunc in regni potestatem prouehere conatus. Pantaleon enim, & ipse, Alyattis filius erat, Crœsi frater, at non germanus: *matres enim habebãt diuersas*. Nã Crœsus matre fuit Carica, Alyattis vxore: Pantaleon ex [a] Iade fuit susceptus. Quum autem tradito à patre imperio Crœsus potiretur, hominem illum qui antè sic pertinaciter sibi restitisset, in fullonis officinã pertractum interemit. Bona autem eiusdem iam antè diuis destinata, tunc vti diximus iis locis cõsecrauit. Atque de donariis hactenus dictum sit.

a Ionici

Porro Lydia quod scribatur nihil sanè mirãdum habet, provt aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter AEgyptiorum & Babylonicorum opera. Ibi enim est Alyattis Crœsi parentis sepulcrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus: reliqua sepulcri pars, [b] aggestio est terræ. Quod sepulcrum cõstruxisse feruntur homines [c] emptitii atque operarii, & vnà cum his adiuuantes ancillæ. Cæterùm ad nostram vsque ætatem in summo tumulo quinque termini stabant, quibus literæ insculptæ indicant quæ singuli elaborauerint: apparebátque ex mẽsura, ancillarum opus esse maximum. Lydorũ enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæstu tantisper dotem colligunt dum nupserint: se autem ipsæmet locant. Sepulcri huius ambitus, stadiorum est sex, & duorum [d] iugerum: latitudo, [e] iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulcro lacus ingens, quem Lydi referũt esse perennem. vocatur autẽ Gygæus. Atque hoc quidẽ sic habet, Lydi legibus propemodũ vtuntur Græcorũ similib⁹, nisi quòd Lydi filias suas prostituũt. Hi, primi eorũ quos nouimus, num mũ aureũ argenteúmq; ad vtendum percusserunt, & primi caupones institoréque extiterunt. Aiunt &

b Terræ aggestæ moles est.

c Circumforanei.

d Plethrorum.

e Plethrorum.

A αὐτέθηκε, οἰκήιά τε ἐόντα, καὶ τῶν παρεόντων χρημάτων ἀπόλυμα· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐς αὐδρὸς ἐλθόντα οὐδενὸς ἐλάσσω, ὅς οἱ, πρὶν ἢ βασιλεῦσαι, ἀντιστασιώτης κατεστήκεε, συναμφιδόων Πανταλέοντι γενέσθαι τοῦ Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων, τοῦ Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος. Κροῖσος μὲν γὰρ οὐκ Καείρης τῆς γυναικὸς Ἀλυάττη, Πανταλέων δὲ ἐξ Γάδης. ἐπεί τε δὲ δόντες τοῦ παιδὸς ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, ἐκ αὐθεφτον τὸν αὐτοφώνεντα ὅτι κυναφείου ἕλκων διέφθειρε. τοῦ δὲ οὐσίαν αὐτοῦ ἔτι τοῖσι πρότερον κατιρώσας, τότε ἐς τὰ εἰρημένα ἀνέθηκε ἐς τὰ εἴρηται. καὶ τοῖσι μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θωῦμα δὲ γῆ Λυδίη ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, οἷά τε καὶ ἄλλη χώρη, πλὴν ἐξ τοῦ οὐκ τοῦ Τμώλου καταφερομένου ψήγματος· ἓν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου παῖς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μὲν ἐστι λίθων μεγάλων, τὸ δὲ ἄλλο σῆμα, χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δὲ μιν οἱ ἀγοραῖοι αὐτόθεφτοι, καὶ οἱ χειρώνακτες, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι. οὖροι δὲ πέντε ἐόντες, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ὅτι τοῦ σήματος αὖω· καὶ σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἔκαστοι ἐξεργάσαντο. καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον, ἐὸν μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερναί· ἐς ὃ αὖ συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσαι. ἐκδιδόασι δὲ αὐταὶ ἑωυτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος, εἰσὶ στάδιοι ἕξ, καὶ δύο πλέθρα· ὁ δὲ οὖρος, ὅσον πλέθρα τεσσαράκοντα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀείναον εἶναι. καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλλησι. χαρίς ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι· πρότεροι δὲ αὐθεφτῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοπάμενοι ἐχρήσαντο· πρότεροι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. φασὶ δὲ

ἀυτοὶ Λυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεστεώσας, ἑωυτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι. ἅμα δὲ τούτας τε ἐξευρεθῆναι πρὸς σφίσι λέγουσι, καὶ Τυρσηνίην ἀποικῆσαι· ὧδε πρὸς αὐτῶν λέγοντες· ὅτι Ἄτυος τοῦ Μανέω βασιλέος σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ

26 τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοῦτον Λυδοὶ τέως μὲν ἀμφέειν λιπαρέον τας, μὴ δὲ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἀνέα δίζεσθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευρεθῆναι δὴ τότε καὶ κύβους καὶ τὴν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης, καὶ ἄλλων πασέων παιγνιέων τὰ εἴδεα, πλὴν πεσσῶν. τούτων γὰρ τὴν εὕρεσιν οὐκ οἰκηιοῦνται Λυδοί. ποιέουσι δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντες· τὴν μὲν ἑτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία· τὴν δὲ ἑτέρην σιτέεσθαι, παυομένους τῶν παιγνιέων. τοιούτῳ τρόπῳ διαγίνεν ἐπ' ἔτεα δυώδεκα εἴκοσι· ἐπεί τε δὲ οὐκ ἀνιέναι ὁ κακὸν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἐπιβιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλῆα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι τὴν μὲν ὅτι μενῇ, τὴν δὲ ὅτι ἐξιόσι οὐκ τῆς χώρης· καὶ ὅτι μὲν τῇ μένειν αὐτὸς ἀναγκαιούσῃ τῶν μοιρέων, ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ὅτι δὲ τῇ ἀπαλλασσομένῃ, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὔνομα ἦν Τυρσηνός. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι οὐκ τῆς χώρης, καὶ καταβάντας ἐς Σμύρνην, καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθέμενοι τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρηστὰ ὅτι πλοῖα, ἐπιπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν. ἐς ὃ ἐθνέα πολλὰ παραμειψάμενοι, ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικοί· ἔνθα δὴ σφέας ἱδρύσασθαι πόλιας, καὶ οἰκέειν ὀμέγρι τοῦδε. αὐτὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι ἀνάγκας ὅτι τοῦ βασιλέος ὁ παῖς, ὃς σφέας ἀπήγαγε· ὅτι τούτου τὸν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι, ὀνομασθῆναι Τυρσηνοί. Λυδοὶ μὲν δὴ οὗτοι Πέρσησι δεδούλωντο.

Ἐπιδίζεται δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τὸν τε Κῦρον, ὅστις ἐὼν τὸν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε, καὶ ὑπὸ Πέρσας, ὅτεῳ τρόπῳ ἠνήσαντο τῆς Ἀσίης. ὡς ὦν Περσέων μετεξέτερσι λέγουσι, οὐ μὴ βουλόμενοι σημαίνειν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν οὐδὲν

ἀυτοὶ Λυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεστεώσας, ἑωυτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι. ἅμα δὲ τούτας τε ἐξευρεθῆναι πρὸς σφίσι λέγουσι, καὶ Τυρσηνίην ἀποικῆσαι· ὧδε πρὸς αὐτῶν λέγοντες· ὅτι Ἄτυος τοῦ Μανέω βασιλέος σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοῦτον Λυδοὶ τέως μὲν ἀμφέειν λιπαρέον τας, μὴ δὲ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἀνέα δίζεσθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευρεθῆναι δὴ τότε καὶ κύβους καὶ τὴν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης, καὶ ἄλλων πασέων παιγνιέων τὰ εἴδεα, πλὴν πεσσῶν. τούτων γὰρ τὴν εὕρεσιν οὐκ οἰκηιοῦνται Λυδοί. ποιέουσι δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντες· τὴν μὲν ἑτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία· τὴν δὲ ἑτέρην σιτέεσθαι, παυομένους τῶν παιγνιέων. τοιούτῳ τρόπῳ διαγίνεν ἐπ' ἔτεα δυώδεκα εἴκοσι· ἐπεί τε δὲ οὐκ ἀνιέναι ὁ κακὸν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἐπιβιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλῆα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι τὴν μὲν ὅτι μενῇ, τὴν δὲ ὅτι ἐξιόσι οὐκ τῆς χώρης· καὶ ὅτι μὲν τῇ μένειν αὐτὸς ἀναγκαιούσῃ τῶν μοιρέων, ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ὅτι δὲ τῇ ἀπαλλασσομένῃ, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὔνομα ἦν Τυρσηνός. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι οὐκ τῆς χώρης, καὶ καταβάντας ἐς Σμύρνην, καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθέμενοι τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρηστὰ ὅτι πλοῖα, ἐπιπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν. ἐς ὃ ἐθνέα πολλὰ παραμειψάμενοι, ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικοί· ἔνθα δὴ σφέας ἱδρύσασθαι πόλιας, καὶ οἰκέειν ὀμέγρι τοῦδε. αὐτὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι ἀνάγκας ὅτι τοῦ βασιλέος ὁ παῖς, ὃς σφέας ἀπήγαγε· ὅτι τούτου τὸν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι, ὀνομασθῆναι Τυρσηνοί. Λυδοὶ μὲν δὴ οὗτοι Πέρσησι δεδούλωντο.

Ἐπιδίζεται δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τὸν τε Κῦρον, ὅστις ἐὼν τὸν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε, καὶ ὑπὸ Πέρσας, ὅτεῳ τρόπῳ ἠνήσαντο τῆς Ἀσίης. ὡς ὦν Περσέων μετεξέτερσι λέγουσι, οὐ μὴ βουλόμενοι σημαίνειν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν οὐδὲν

A ipsi se ludos inuenisse qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt: simul autẽ hæc inuenisse, & in Tyrrheniam, *hoc est* [a] *Thusciam*, colonos deduxisse. Id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atyis, Manis regis filii, annonæ difficultatem per vniuersam Lydiã valde grassatam esse, & initio quidem Lydos vitam assiduis laboribus tolerasse, postea verò, quum non cessaret *malum*, remedia quæsiuisse, & alium aliud excogitasse. Tũ igitur B inuentum ab iisdem [b] aleæ tesserárúmque ludum, & pilæ, cæterorúmque ludorum omniũ genera, præterquam [c] talorum. horum enim inuentionem sibi non vendicãt Lydi. Porro ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupatos fuisse, ne videlicet ciborum quæ rendorũ solicitudine distorquerentur: altera verò à lusibus abstinentes, vesci consueuisse. Atque hoc modo vixisse annis duodeuiginti. Vbi autẽ malũ non remitteret, sed magis etiã sæuiret, tũ regẽ vniuersos Lydos bifariã diuisisse, [d] & hos quidem in sedibus C suis permisisse, illos verò aliquò ablegasse colonos. Ac verò iis qui in sedibus suis permanerent, regem ipsum perrexisse imperare: illis autẽ qui deducẽdæ coloniæ destinati erant, filium suum præfecisse, cui nomẽ Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primùm diuersisse Smyrnam: & mox fabricatis nauigiis, nimirum quibus ea quę nauigationi accommoda videbantur, imponerẽt, ad victum D sedẽsque quærendas oram soluisse: donec varias nationes præteruecti, ad Vmbros peruenissent: vbi ciuitatibus cõstructis, ad hũc vsque diem habitauerint. Atque pro Lydis, propter regii filii qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata, nominatos fuisse Tyrrhenos. Lydi itaque à Persis in seruitutẽ redacti fuerũt.

a Hetruriam.

b Tesserarum & talorum.

c Calculorum.

d Et forte legisse, alteram quidẽ partem ad manẽdum, alteram verò ad exeũdum è regione. Et parti quidem illi cui sortitò obtigisset vt maneret, seipsum regem, migranti autẽ, suum filium præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Alteros porro quibus sorte obtigerat vt emigrarent, Smyrnam descendisse. Hic mox, &c.

E Hinc iã nobis exequetur oratio, tum quisnã fuerit Cyrvs ille qui Crœsi euertit imperiũ, tũ quomodo Persæ Asiæ imperio potiti sint. [e] Igitur quemadmodum quidam memorant Persarum, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se ha-

e Ita autem de his scribã vt Persæ quidam narrant, qui res Cyri gestas verbis augustiores reddere nolũt, sed id quod res est dicere: gna

rus triplicem aliã esse de Cyro narrandi viam.

bent, referre ſtudẽt, ita ego conſcribã: gnarus trifarias alias eſſe de Cyro narrandi vias. Quũ Aſſyrii annis quingentis viginti ſuperiorem Aſiam obtinuiſſent, primi Medi ab ipſis deficere cœperunt: qui cum Aſſyriis pro libertate præliati, ſtrenuè ſe geſſerunt: excuſſoque ſeruitutis iugo, in libertatẽ ſeſe aſſeruerũt. Poſt quos & aliæ nationes idẽ fecerũt quod & Medi. Cæterùm quum iã per continentem inuniuerſum propriis vterentur legibus, hac demum occaſione rurſus tyrannidi ſubiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir ſapiens, cui nomen erat DEIOCES, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aſpiraret, huiuſmodi quædam excogitauit. Quum Medi per vicos paſſim habitarent, Deiocesa cùm antè apud ſuos probatus, tũ magis ſtudioſiúſque æquitatem affectitabat venditabátque, quòd videret apud Medos vniuerſos magnam quandã licentiã: ſat ſciens æquitati iniquitatem eſſe inuiſam. Medi verò qui eundẽ habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipſum controuerſiarum ſibi conſtituũt. Hic, vt qui principatũ ambiret, rectũ ſe æquúmque præbuit. Quæ quum faceret, laudẽ apud populares ſuos obtinuit haudquaquam exiguã: b adeo vt hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe Deiocem ſolum eſſe qui incorruptè iudicaret, lætiſque vndique affluerent quotquot prius iniquis ſententiis fuerant ſuperati, ad Deiocem, & ipſi lites finiendas tranſferrent: poſtremò nulli alii hanc prouinciam permitterẽt. Quũ verò numerus accurrẽtiũ creſceret, vtpote qui intelligerẽt ſententias iuſtè terminari, Deiocesa animad uertens, vniuerſa in ſe vnum incumbere, neque amplius illic cõſidere vbi prius ius dicere conſueuerat, volebat, neque omnino iudicare amplius. Siquidem non è re ſua eſſe inquiebat ſi totos dies, rebus ſuis dómi neglectis, dirimẽdis aliorũ litibus operã impenderet. Quum igitur rapinæ ſcelerãque paſſim per vicos multo etiam magis quàm prius patrarentur, Medi habito cõcilio, de cõmuni rerũ ſtatu colloqui cœperunt. c Et quãtũ mihi videtur, Deiocis amici ex cõpoſito in hãc ſentẽtiã loquebãtur, Nequaquã, inquientes, hiſce

a Ipſe, quũ iam antè apud ſuos celebris eſſet, tum verò magis etiam quàm antea iuſtitiam ſectari aggreſſus eſt: quòd videret apud Medos vniuerſos mag.q. licẽtiam, & ſatis ſciret iuri iniuriam aduerſari.

b Adeo vt quũ in aliis pagis intellexiſſent Deiocem ſolũ eſſe qui incorruptè iudicaret, qui prius iniqua iudicia ederant experti, ad Deiocem diſceptaturi vltro accurrerent: poſtremò nulli alii arbitrium deferrent. Quum autem in dies ventitarent plures, vtpote q.

c Hic (vt ego quidẽ exiſtimo) Deiocis amici belliſſimum ſermonem ſunt exorſi. Enimuero (inquiebant) ſi pergamus his moribus viuere, hanc noſtram regionẽ diu non poterimus incolere.

A τα λέγειν λόγον, καὶ ταῦτα γράφω· ὑπειπάμενος τοῦ Κύρου καὶ Περσικὰς ἄλλας λόγων ὁδοὺς φήναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ᾽ ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, τοῦ ἐπ᾽ αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καὶ κατ᾽ ὅσον τοῦ τῆς ἐλευθερίης μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι, ἐλθόντα αὐδρες ἀγαθοί· καὶ ἀπωσάμενοι τὸ δουλοσύνην, ἠλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους, καὶ τἄλλα ἔθνεα ἐποίεε τὠυτὸ Μήδοισι. ἐόντων δὲ αὐτονόμων πρώτων ἀνὰ τὸ ἤπειρον, ὧδε αὖτις ἐς τυραννίδας τοῦ ἦλθον· ἀνὴρ σὺν τῖσι Μήδοισι ἐδόκεε σοφός, τῷ οὔνομα ἦν Δηιόκης, παῖς δ᾽ ἦν Φραόρτεω. οὗτος ὁ Δηιόκης, ἐρασθεὶς τυραννίδος, ἐποίεε τοιάδε· καὶ τοι κατοικημένων τῶν Μήδων κατὰ κώμας, " ὡς γὰρ ἐωυτοῦ ἐὼν καὶ τοῦ τρότερον δόκιμος, καὶ μᾶλλόν τε καὶ τοῦ θυμότερον δικαιοσυνέων ἐπιθέμενος, ἤσκεε. ἐν τοῦτα μάθοι, ἐούσης ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικήν, ἐποίεε, ἐπιστάμενος ὅτι τοῦ δικαίου τὸ ἄδικον πολέμιόν ἐστι. ὡς δ᾽ ὦν τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι, ὁρῶντες αὐτὸ τοῦτο ἔργοις, δικαστὴν μιν ἑωυτῶν αἱρέονται· ὁ δ᾽ ἦν, οἷα μανεσάμενος ἀρχμή, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἐς. ποιέων τε ταῦτα, ἐπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον τοῦς τῶν πολιτέων ἅπαν, ὥστε "πεῦθανόμενοι οἱ ὦν τῆσι ἄλλησι κώμησι ὡς Δηιόκης εἴη αὐτὴρ μοιῶος καὶ ὀ ὀρθὸν δικάζων, τοῦτερον τοῦ ἐπιπίπτοντες ἀδίκοισι γνώμησι, ὁκότε ἐπεί τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον τῶδε ἐς Δηιόκεα ἐς αὐτοὶ δικασόμενοι· τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπιστεύοντο. πλεῦνος δὲ ἀεὶ γινομένου τοῦ ὑπιφοιτέοντος, οἷα πεῦθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν καὶ ὀ ἐὸν, γνοὺς ὁ Δηιόκης ἐς ἑωυτὸν πολὺ ἀναχείμενον, οὔτε κατίζειν ἔτι ἤθελε ἔνθα περ τοῦτερον τοῦ κατίζων ἐδίκαζε, οὔτ᾽ ἔφη δικᾶν ἔτι. οὐ γὰρ οἱ λυσιτελέειν, τὸν ἑωυτοῦ ἐξημελημένα, τῆσι πέλας δι᾽ ἡμέρης δικάζειν. ἐούσης ὦν ἁρπαγῆς τε καὶ ἀνομίης ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ τοῦτερον τοῦ, συνελέχθησαν καὶ Μῆδοι ἐς τὠυτό, καὶ ἐδίδοσαν σφισι λόγον, λέγοντες τοῦ τῶν κατηκόντων. ὡς δ᾽ ἐγὼ δοκέω, " κάλλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηιόκεω φίλοι, ΟΥ᾽ γὰρ

τῶν ὦν τῇ ἑωυτῶν

τῶν πυνθανόμενοι ὦν τῇ

27 τῶν μάλιστα

» δὴ ἔφασαν τοὺς πρηνέοντι χρεώμενοι, δυνατοὶ εἰρύαν οἰκέειν τὴν χώρην, φέρε σήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασιλέα. καὶ οὕτω τε ἡ χώρη εὐνομήσεται, καὶ αὖτοὶ τοῦς ἔργα τρεψόμεθα, οὐδὲ ὑπ᾽ ἀνομίης ἀνάγκαι ἐσόμεθα. ταῦτα κατὰ λέγοντες, πείθουσι ἑωυτοὺς βασιλεύεσθαι.

modis vſuri hanc noſtrã regionẽ poterimus diu habitare. Agite igitur, conſtituamus nobiſipſis regẽ, vt videlicet ditio noſtra bonis legibus adminiſtretur a & nos, ad ſua quiſque opera diuertẽtes, nuſquam impunitate ſceleratorum violemur. Quæ quum ſic referrentur, perſuaſi Medi regibus ſeſe ſubiiciunt.

a Et nos res noſtras agamus, neque malè agendi licẽtia noſtris ſedibus pellamur. His verbis perſuaſi Medi regio imperio ſe ſubiicere, ſtatim conſultant quemnam regem creent. Tũ Deioces ab omnibus nominari & prædicari, adeo vt omnium tandem ſuffragio rex approbaretur.

ΑΥ᾽ τίνα δὲ τοῦ βασιλεύσοντα ἵστασαν βασιλέα, ὁ Δηιόκης ἐὼν πολλὸς ἐπὶ τοῦ πολλοῦ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ βασιλεύειν καὶ αἰνέοντος· ἐς ὃ τοῦτον καταινέοντες βασιλέα σφίσι εἶναι. ὁ δ᾽ ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωυτῷ ἀξία τῆς βασιλικῆς οἰκοδομῆσαι, καὶ κατοικεῖν αὐτὸν δορυφόρεσι. ποιέουσι δὴ ταῦτα Μῆδοι. οἰκοδομέουσί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰχυρά, ἵνα αὐτὸς ἐφέρεσε τῆς χώρης· καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ πολλῶν Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ, ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἐκέλευε Μήδους ἐνὰ γνάσασε ἓν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο τοῦ τρέλλου τε, τοῦ ἄλλων ἦσον ἐπιμέλεσθαι. πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων, οἰκοδομέεται τεῖχος μεγάλα τε καὶ καρτερὸ, ταῦτα τὰ νῦν Ἐκβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω ὁ τεῖχος ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι τρόμαχεῶσι μοιώσοι ἐστὶ ὑψηλότερος. ὁ μὲν τι κυν, καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει, κολωνὸς ἐὼν, ὥστε τοιοῦτο εἶναι· ὁ δὲ ἐς μᾶλλόν τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν σταθμόντων ἐπὶ ἀ, ἐν δὲ τοῦ τελευταίῳ τὰ βασιλήια ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. ὁ δ᾽ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος, καὶ τὸ Ἀθηναίων κύκλον μάλιστά κη ὁ μέγαθος. τὸ μὲν δὴ τοῦ τοῦ κύκλου τὰ τρόμαχεῶνες εἰσὶ λευκοί· τὸ δὲ δεύτερου, μέλανες· τὸ τοῦ δὲ κύκλου, φοινίκεοι· τετάρτου ὦ, κυάνεοι· πέμπτου δὲ, σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων τὰ τρόμαχεῶνες ἐωθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι. δύο δὲ οἱ τελευταῖοί εἰσι, ὁ μὲν καταργυρωμένος, ὁ δὲ καταχρυσωμένος ἔχων τοῦ τρόμαχεῶνας. ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηιόκης ἑωυτῷ τε ἐτείχεε, καὶ τοῦ τὰ ἑωυτοῦ οἰκία. τὰ δὲ ἄλλον δῆμον πέρι ἐξ ἐκέλευε ὁ τεῖχος οἰκέειν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηιόκης τοῦτο ἐστὶ ὁ καὶ τυραννίδα τε καὶ γαμέει τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα.

Continuò cõſultatũ eſt quemnam regem crearẽt. Deioces adeo ab omnibus commendatus, productúſque in medium vt omnium ſuffragio rex comprobaretur. At ille iuſſit ædificia ſibi erigi imperio digna, ſtipatoréſque ad cuſtodiam corporis ſui adiungi. b Huic Medi hæc præſtiterunt, eíque ædificia ingentia probéque munita extruxerunt in ea quam deſignauerat regione: permiſerũt quoque ſatellites ex vniuerſis Medis quos vellet, ſibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit vnum oppidum cõdere: vt hoc vno communito exornatóque, aliorum nõ ita magnam curã haberent. Obſequentibus quoq; hac in re Medis, mœnia conſtruit ampla ſimul & valida, quæ nunc Ecbatana appellãtur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat: ſic nimirum conſtitutis mœnibus, c vt ambitus ſinguli alteris gradatim eſſent ſublimiores, ſoliſque pinnis prominerent. d Adiuuabat huc loci ipſius commoditas, vt qui collis inſtar eſſet eleuatus. Sed acceſſit etiam maius quiddam data opera factum, ſiquidem ambitus iſti numero erant ſeptem contigui, in quorum poſtremo regia eſt & thesauri. Hæc mœnia quum ampliſſima ſint magnitudine, prorſus illum Athenienſium æquãt ambitum. *Atque ſingulæ quidem pinnæ ſuis atque hunc in modum diſtinctis fulgent coloribus. Nempe* primi ambitus pinnæ colore ſũt albicanti, ſecundi nigro, tertii purpureo, quarti cæſio, quinti ſandaracino: poſtremi verò duo, alter argentatas, alter inauratas habet pinnas. Et his quidem munimentis Deioces ſe ſuámque regiam circumſepſit, ac reliquum populum ſeorſum circumquaque habitare iuſſit. Cæterùm vniuerſis hoc ornatu conſtructis, primus Deioces ca-

b Hæc in eius gratiam Medi fecerũt, eíque, &c.

c Ita vt ambitus alter alterum amplectatur.

d Adiuuãte ipſo loci ſitu, vt qui collis eſſet. Sed acceſſit maior etiam ars & induſtria, factis ſeptẽ ambitibus inter ſe contiguis, in quorum poſtr. regia eſt & theſauri. Eorum autem ampliſſimus magnitudine plus minus circuitum Athenarum exæquat. Súntq; primi ambitus pinnæ albæ: ſecundi, nigræ: tertii, puniceæ: quarti, cæruleæ: quinti, ſandaracenæ.

uit necui ad regem ingredi liceret, sed per internuntios cuncta transigerentur: adeo vt nec conspici regem à quoquam fas esset. [a] ad hæc, nec ridere, nec expuere (propterea quòd omnibus factu deformia essent) coràm liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vnà cum eo educati strenui & fortes, indoleant atque insidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuersũ ipsis esse videatur, si coràm ipsum nõ intueantur. Quibus quũ sese Deioces iã adornasset, atque in imperio confirmasset, in exercenda iustitia valde seuerum se præbuit. Etenim litigantes causas suas cõscriptas intro per internuntios mittebãt, quas ille decisas remittebat. Et hæc quidem in iudiciis factitabat. Cæteris autem in rebus hunc ordinem instituerat: Si quem intellexisset iniuriam cuipiam facere, hunc ad se ascitum, indicta pro delicti modo pœna multabat: in quem vsum exploratores auscultatoréſque per vniuersam suam ditionem disposuerat. Deioces igitur solam Medicam subegit nationem, éique soli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes sunt, Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budii, Magi. Tot sunt in Media gẽtes. Deioce defuncto, qui annos tres & quĩquaginta regnauit, filius eius PHRAORTES suscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus, bellũ ante omnes intulit Persis, eósque primos in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraque, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque aliã inuadendo gẽtem: donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Assyrios qui Ninum incolebãt, quondam omnium principes, sed tũc à sociis per defectionem desertos: alioqui per se bene habentes. Aduersus hos expeditione suscepta Phraortes, secundo ac vicesimo quàm regno potitus est anno, cum pleraque exercitus parte periit. Post obitũ eius, CYAXARES filius, Deiocis nepos, iuccessit: qui dicitur multo maiorib. suis fortior fuisse, & primus Asiaticos

[a] Præterea ne ridere coràm vel excreare in quoquam honestum haberetur. Et hęc à Medis apud regem obseruãtur, ne videlicet, &c.

A γησάμενος, μήτε ἐσένειν τοὺς βασιλέα μηδένα συγχωρέειν, δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι· ὁρᾶσθαί τε βασιλέα οὐκ μηδενός. πρῆξίς τε τοιούτοισι ἔτι γελᾶν τε καὶ πτύειν αὐτόθι, καὶ ἅπασι τοῦτό γε εἶναι αἰσχρόν. Ταῦτα δὲ πρὸς ἑωυτὸν ποιέοντα, ὅκως μὴ ὁρέωντες οἱ ὁμήλικες ἐόντες καὶ συντροφοι, ἀγαθοί τε καὶ ἄλκιμοι, λυπεοίατο, καὶ βουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖόν σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὁρέωσι. ἐπεὶ τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε, καὶ ἐκράτυνε ἑωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἦν τὸ δίκαιον φυλάσσων χαλεπός. καὶ τὰς τε δίκας χρᾶφοντες, εἴσω πρὸς ἐκεῖνον ἐπέμπεσκον· καὶ ἐκεῖνος διαγκρίνων, τὰς ἐς φερομένας ἐκπέμπεσκε. Ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίεε. Τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατο οἱ· εἴ τινα πύθοιτο ἀδικεόμενον, τοῦτον ὅκως μεταπέμψαιτο κατ' ἀξίην ἑκάστου ἀδικήματος ἐδικαιοῦ. καὶ οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην τῆς ἦρχε. Δηϊόκης μὲν νυν ὁ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μοναρχίῃ, καὶ τούτου ἦρξε· ἔστι δὲ Μήδων τάδε ἔθνεα, Βουσαί, Παρητακηνοί, Στρούχατες, Ἀρίζαντοι, Βούδιοι, Μάγοι. ἔθνεα μὲν Μήδων ἐστὶ τάδε. Δηϊόκεω μὲν παῖς ἦν Φραόρτης, ὃς, τελευτήσαντος Δηϊόκεω, βασιλεύσαντος τριήκοντα καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν. παραδεξάμενος δὲ, οὐκ ἀπεχρᾶτο μονῶν ἄρχειν τῆς Μήδων· ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρῶτοισί τε τούτοισι ἐπεστήσατο, καὶ πρῶτος Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. μετὰ δὲ, ἔχων δύο τοῦτα ἔθνεα, καὶ ἀμφότερα ἰσχυρὰ, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην, ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος. ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τούτοις οἱ Νῖνον ἔχον, ὃς ἦρχον πρότερον πάντων, τότε ὦν ἦσαν μεμουωμένοι μὲν συμμάχων ἀπεστεώτων, ἄλλως μέντοι ἑωυτῶν οὐκ ἤκοντες· ἐπὶ τούτοις δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτός τε διεφθάρη, ἀρξας δύο τε καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός. Φραόρτεω δὲ τελευτήσαντος, ἐδέξατο ΚΥΑΞΑΡΗΣ ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω παῖς. τοῦτον λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερον τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόγισε καὶ

28

τὴν ἐσήμυνον τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως οἱ συντροφοί τε ἐκείνῳ καὶ οἰκίης οὐ φαυλοτέρης, οὐδὲ ἐς ἀφραδείην λειπόμενοι, λυπεοίατο,

τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέπαξε χωρεῖς ἑκάστοις εἶναι, τοῖς τε ἁρμαμαξοφόροις, καὶ τοῖς ἱππεῦσι, καὶ τοῖς τοξοφόροις. πρότερον δὲ ἀναμίξ τοῦ πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. οὗτος ὁ τῶν Λυδῶν τοῖσι μαχεσάμενος, ὅτε νὺξ ἡ ἡμέρην ἐγένετο σφι μαχομένοισι. καὶ ὁ τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συνήσας ἑωυτῷ. συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἐόντας πάντας, ἐστρατεύετο ἐπὶ τοῦ Νῖνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ, καὶ τοῦ πόλιν τούτου θέλων ἐξελεῖν. καὶ οἱ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, πρὸς κατηρεφέα τοῦ Νῖνον, ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας. ἦγε δ' αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Προτοθύεω παῖς· οὗ ἐστέβαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπιπόμενοι φθάσουσι, οὕτω ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἀπίκοντο. ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φάσιν ποταμὸν καὶ ἐς Κόλχους τεσσεράκοντα ἡμερέων διζήσιος ὁδός. ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος ἐς πολλὸν ἐγγὺς ἐς τὴν Μηδικήν, ἐλαφρὴ ἐν τῷ μέσῳ ἔθνος αὐτῶν ἐστι, Σάσπιρες· τοῦτο δὲ παραμειβόμενοι, εἰς ἐν τῇ Μηδικῇ. οὗ μέντοι οἵγε Σκύθαι ταύτῃ ἐστέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύπερθεν ὁδὸν πολλῷ μακροτέρην ἐκτεταμένοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄρος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μήδοι συμβαλόντες τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἡττηθέντες τῇ μάχῃ, τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν· οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέρων. ἐνθεῦτεν δὲ ἦσαν ἐπ' Αἰγύπτου· καὶ ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμήτιχος σφέας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀπιάσας δώρησί τε καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει προσωτέρω μὴ προβύεσθαι. οἱ δ', ἐπεί τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω, ἐγένοντο τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλει τῶν πλείστων Σκυθέων παρεξελθόντων ἀσινέων, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ἐπολίφθεντες, ἐσύλησε τῆς οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν, (ὡς ἐγὼ πυθανόμενος εὑρίσκω) πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα τούτης τῆς θεοῦ. καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρὸν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Κύπριοι· καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι, Φοίνικές εἰσιν οἱ ἱδρυσάμενοι, ἐκ τούτης τῆς Συρίης ὄντες. τοῖσι δὲ τοὺς Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι,

A populos [a] in prouincias distinxisse, primúsque in suum quoſque ordinem distribuisse, hastatos, equites, sagittarios: quum prius omnia [b] promiscua fuissent atque implicita. Hic est qui cum Lydis bellum gessit: quo tempore in ipsa pugna dies in noctem est conuersus: quíque tota supra Halym flumen Asia sibi conciliata, collectis suis omnibus, copias duxit aduersus Ninum, simul & patrẽ vlturus, & ciuitatem ipse euersurus. Ipsi porro, Assyriis prælio superatis, Ninum obsidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio: qui Cimmeriis ex Europa eiectis in Asiã eruperunt: & dum illos fugientes persequũtur, ita in Mediam penetrarunt. Est autẽ à lacu Mæotide ad Phasim vsque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierũ: è Colchis verò non ita longo itinere peruenirí potest in Mediam: sed vna duntaxat natio interiecta est, Saspires: quos vbi transieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamẽ hâc non irruperunt, sed alia via superiore & multo longiore deflectentes, Caucaso monte ad dextram relicto. Hîc Medi cum Scythis congressi, prælióque fusi, Asiæ imperium amiserunt. Porro Scythæ vniuersa Asia potiti, hinc rectà in AEgyptum contẽdũt. Quibus iam Syriam Palæstinam ingressis Psammitichus occurrens AEgypti rex, muneribus precibúsq; effecit ne vlterius progrederentur. [c] Scythæ, vbi retrocedentes in vrbe essent Palæstinę Ascalone, bonáq; parte Scytharũ nullam iniuriam inferente, pauci aliquot reliqui Veneris Vraniæ fanum depecularunt, inter cætera (quantũ equidem scio) huius deæ fana vetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est *eiusdem deæ* ædes, ex hac prodiit: id quod ipsi etiam Cyprii referunt. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac verò dea ipsa templi spoliatoribus

[a] In turmas decuriasse,

[b] Promiscuè fuissent confusa.

[c] Scythæ verò regrediẽtes, quũ in vrbem Syriæ Ascalonem peruenissent, plerisque nullo illato dãno prætergressis, pauci aliquot rel. Ven. Vraniæ fanum spoliarunt, omnium (quantum quidem intelligo) huius deæ templorum vetustissimum.

eorúmque posteris morbum immisit fœmineum: quemadmodũ & ipsi fatentur Scythæ, se videlicet illo morbo ob id laborare.[a] & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos Enareas appellant Scythas. Postquam verò iá vigintiocto annis Asiæ imperium Scythæ obtinuissent, omniáque iam penè ex negligentia licentiáque depopulata essent (nam præter tributum exactionesque, diripiebant, extorquebántque à quibuslibet quæcũque possidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hospitio acceptam inebriatámque interemerunt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis iis quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerunt: (vt autem ceperint, in aliis mox scriptis indicabo) Assyriósque, excepta Babylonica quapiã portione, subegerunt. Post hæc Cyaxares, vbi quadraginta annis[b] vnà cũ Scythis imperasset, vita functus est.

Cuius regnũ suscepit ASTYAGES filius. Hic filiam sustulit, appellauítque eam Mandanen: quæ visa est ei per quietem tantum vrinæ fundere vt omnem ipsius vrbem oppleret, atque vniuersam Asiam inundaret. Quod somniũ quum magis, somniorum interpretibus, exposuisset, contrritus est, singula quæque ab illis edoctus. Ideóque visum hoc reformidans, Mandanen iam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambysi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, cæterùm ingenio sedato, [c] gerentémque se multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambysi collocauerat filiam anno, visionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enasci quæ omnem occuparet Asiam. Quod visum quum retulisset ad interpretes somniorum, filiã iam prægnantẽ & partui vicinã ex Persis accersit, cíque, quum venisset, custodiã apponit,

a Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos conspicíquos Scythæ ipsi enareas, *id est execrabiles, seu execrationi obnoxios*, appellant. Itaque octo & viginti annos Scythæ imperium Asiæ tenuerunt, quo tẽpore omnia iniuriosè & superbè imperitando vastarunt. Siquidẽ præter tributa, tantum à singulis exigebant quantum iis imposuissent: & tributis non contenti, singulorum etiã bona passim prædabantur. Hierosq; igitur ipsorum Cyaxares & Medi hospitio acceptos & inebriatos interemerũt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant sunt potiti, & Ninum ceperunt. Quomodo autem ceperint, & Assyrios (excepta Babylonia) sibi subiecerint, alibi declarabo.

b Comprehẽso Scytharum imperio, regnasset.

c Et quem ipse infra mediocris conditionis Medos duceret.

A καὶ τῶν τούτων αἰεὶ ὀκτώκοντα ἐνέσκηψε ὁ θεὸς δηλήσαν νοσέοντάς τε ἅμα λέγουσί τε οἱ Σκύθαι ἀρρωστίῃ τῇ σφέας νοσεῖν, καὶ ὁρᾶν παρ' ἐωυτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώρην ὡς ἀρρωστέαται, τοὺς καλέουσι Ἐναρέας οἱ Σκύθαι. ὀκτὼ μὲν νυν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης ⓓ Σκύθαι, καὶ πάντα σφι ὑπό τε ὑβρίος καὶ ὀλιγωρείης ἀνάστατα ἦν. χωρὶς μὲν γὰρ φόρων, ἁρπαγὴν παρ' ἑκάστων ὃ ἑκάστοισι B ἐπέβαλλον. χωρὶς δὲ τῶν φόρων, ἥρπαζον πανδημεὶ ἀνόντες τὸν ὅκου ἕκαστοι. τὸν δὲ τούτων μὲν τοὺς πλούσιους Κυαξάρης τε καὶ Μῆδοι ξενίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν. καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν Μῆδοι, καὶ ἐπεκράτεον τῶν ἄστεα καὶ πρότερον· καὶ τήν τε Νίνον εἷλον, (ὡς δὲ εἷλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχείριους ἐποιήσαντο, πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. μετὰ δὲ ταῦτα, C Κυαξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα, σὺν τοῖσι Σκύθῃσι ἦρξε μν, τελευτᾷ.

Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης ὁ Κυαξάρεω παῖς τὴν βασιληίην. καὶ οἱ ἐγένετο θυγάτηρ, τῇ οὔνομα ἔθετο Μανδάνη. τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οὐρήσαι τοσοῦτον ὥστε πλῆσαι μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν, ὑπερκατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν δὲ ταῦτα, καὶ ὑποφράσας τοῖσι ὀνειροπόλοισι, μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτηκα ἐοῦσαν. ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε, 29

D ὡς μὴ οἱ γένηται ἄλλο τι τοιοῦτον ὃ μιν ἀναστήσει τὴν ἑωυτοῦ πόλιν τε καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἄρχειν. ὁρῶν δὲ τὴν Μανδάνην τοῖσι ἐνιαυτοῖσι ἥβης μεστὴν ἐοῦσαν, οὐ κατιεῖ ἐς Μῆδον τὸν ἀξιόλογον, ἀλλὰ τὸν μὲν ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ, δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα· δεῖ μέντοι τινὰ Ἀστυάγεος, ἀντὶ φονέα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν. ταῦτα εἰπὰς, αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ὅτι τὸν βουκόλον ⓐ Ἀστυάγεος, τὸν ἐπίσατο νομάς τε ὅπιθεν δεωτάτας νέμοντα, καὶ οὔρεα θηριωδέστατα· τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. συνοίκεε δὲ τῇ ἑωυτοῦ σύνδουλῃ. οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε, Κυνώ,

ὑποφράσας

A volens quod illa peperisset interimere. Etenim magi somniorum interpretes visionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem filiæ pro ipso regnaturam. Hoc igitur obseruãs Astyages, vbi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atque omnium rerum suarum procuratori, hęc inquit, Harpage, negotium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut vllo modo exequi supersedeas: [a] néue committas vt alios

ἀνὴρ ὁ ἐπιτήδειος, μηδαμῇ

» δὲ, Ἁρπαγε, πρῆγμα ὃ αὐτοὶ προστάσσω, μὴ
» διαμὴ παρίδῃς· μὴ δὲ ἐμέ τε παρίδῃς,
» καὶ ἄλλους ἑλόμενος, ἀξιόχρεως στεῶτῃ πε-
» ριπέσῃς. λάβε τὸν αὐτὸν Μανδάνης ἔτεκε παῖ-
» δα, φέρων δὲ ἐς ἐωυτοῦ, ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ,
» θάπτον ὅπῃ ὅτεῳ αὐτὸς βούλεαι. ὁ δὲ ἀ-
» μείβεται, Ὦ βασιλεῦ, ἔτι ἀλλοτέ κω ἐμοὶ
» δεῦρο αὐδηρὶ τῷδε ἀγῆρε ὀρθῆν, φυλασσόμε-
» θα δὲ ἐς σε ὡς ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μη-
» δὲν ἀξαμάρτειν. ἀλλ' εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω
» γίνεσθαι, χρὴ δὴ τόγε ἐμὲ ὑπηρετέεσθαι
» ὅπῃ τῆδε· τούτοισι ἀμείλαμβανος ὁ Ἁρπα-
» γος, ὡς οἱ παρεδίδη ὁ παῖς οἰκοσμημένος
» τὴν ὅπῃ θανάτῳ, ἦε κλαίων ἐς τὰ οἰκεῖα.
» παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ τὸν
» πόνον Ἀστυάγεος ῥηθέντα λόγῳ. ἡ δὲ πρὸς
» αὐτὸν λέγει, Νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν;
» ὁ δ' ἀμείβεται, οὐκ ἢ ἐπετέλετο, Ἀστυάγης,
» ΟΥ' δ' εἰ παραφρονήσειέ τε καὶ μαινεῖται
» κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὐ οἱ ἔγωγε πρόσομαι τῇ
» γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον ὑπη-
» ρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν·
» καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενής ἐστιν ὁ παῖς, καὶ ὅ-
» τι Ἀστυάγης μὲν ἐστι γέρων, καὶ ἄπαις ἔρ-
» σενος γόνου· εἰ δὲ θελήσει τούτου τελευτή-
» σαντος ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην αὖ αὖθις
» ναι ἡ τυραννὶς, ἧς νῦν τὸν υἱὸν κτείνῃ δι' ἐμεῦ,
» ἄλλο τι ἢ λείπεται ὃ οὐδεύτερον ἐμοὶ κινδύ-
» νων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τῷ μὲν ἀσφαλέος εἵ-
» νεκα ἐμοὶ, δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα·
» δεῖ μέντοι τῶν τινα Ἀστυάγεος, αὐτῷ φονέα
» γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν. ταῦτα εἰπὰς, αὐ-
» τίκα ἄγγελον ἔπεμπε ὅτι τὸν βουκόλον ⓐ
» Ἀστυάγεος, τὸν ἐπίσατο νομάς τε ὅπιθεν
» δεωτάτας νέμοντα, καὶ οὔρεα θηριωδέ-
» στατα· τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. συν-
» οίκεε δὲ τῇ ἑωυτοῦ σύνδουλῃ. οὔνομα
» δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε, Κυνώ,

a Neque me decipito, & *ne* aliis *ad hoc agendum* delectis, tandem tibi ipse malum crees.

b Neque aliâs vnquã animaduertisti in hoc viro quidquam iucundum [vel molestum] & in post. vt παρεῖς *eum ipsum habeat quem antea* παρεῖδον. *Legit autem in proximè sequentibus hic interpr.* φυλαξόμεθα.

c Meum est.

d Puerulus cum ornatu traditus esset ad necem.

B Βουλόμενος τὸ ἐνυπνίον τοῦτο ἐξ αὐτῆς ἀφαιρεῖται· καὶ ὁκόσοι τῶν ὀνειροπόλοι ἐσήμαινον ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν αὐτοῦ ἐκείνου. ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἁρπαγον, ἄνδρα οἰκήιον, καὶ πιστότατόν τε Μήδων, C τῶν ἐπ' ἐμοῦ ἐστι ἐωυτῷ, ἔλεγε οἱ τοιάδε. Ἁρπαγε, πρῆγμα ὃ αὐτοὶ προστάσσω, μὴ διαμὴ παρίδῃς· μὴ δὲ ἐμέ τε παρίδῃς, καὶ ἄλλους ἑλόμενος, ἀξιόχρεως στεῶτῃ πε- B ριπέσῃς. λάβε τὸν αὐτὸν Μανδάνης ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ ἐς ἐωυτοῦ, ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ, θάπτον ὅπῃ ὅτεῳ αὐτὸς βούλεαι. ὁ δὲ ἀμείβεται, Ὦ βασιλεῦ, ἔτι ἀλλοτέ κω ἐμοὶ δεῦρο αὐδηρὶ τῷδε ἀγῆρε ὀρθῆν, φυλασσόμεθα δὲ ἐς σε ὡς ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἀξαμάρτειν. ἀλλ' εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρὴ δὴ τόγε ἐμὲ ὑπηρετέεσθαι ὅπῃ τῆδε. τούτοισι ἀμείλαμβανος ὁ Ἁρπαγος, ὡς οἱ παρεδίδη ὁ παῖς οἰκοσμημένος τὴν ὅπῃ θανάτῳ, ἦε κλαίων ἐς τὰ οἰκεῖα. παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ τὸν C πόνον Ἀστυάγεος ῥηθέντα λόγῳ. ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει, Νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν; ὁ δ' ἀμείβεται, οὐκ ἢ ἐπετέλετο, Ἀστυάγης, ΟΥ' δ' εἰ παραφρονήσειέ τε καὶ μαινεῖται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὐ οἱ ἔγωγε πρόσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν· καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενής ἐστιν ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυάγης μὲν ἐστι γέρων, καὶ ἄπαις ἔρσενος γόνου· εἰ δὲ θελήσει τούτου τελευτήσαντος ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην αὖ αὖθις D ναι ἡ τυραννὶς, ἧς νῦν τὸν υἱὸν κτείνῃ δι' ἐμεῦ, ἄλλο τι ἢ λείπεται ὃ οὐδεύτερον ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τῷ μὲν ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ, δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα· δεῖ μέντοι τῶν τινα Ἀστυάγεος, αὐτῷ φονέα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν. ταῦτα εἰπὰς, αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ὅτι τὸν βουκόλον ⓐ Ἀστυάγεος, τὸν ἐπίσατο νομάς τε ὅπιθεν δεωτάτας νέμοντα, καὶ οὔρεα θηριωδέστατα· τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. συνοίκεε δὲ τῇ ἑωυτοῦ σύνδουλῃ. οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε, Κυνώ,

E e Pascua & montes feris oppletos quàm opportunissimè incolere.

Græca lingua, *id est canis*, Medica, Spaco. nam canem Medi spaca appellant. Locus vbi boũ pascua ille habebat, montium radices erant, ad ventum boream Ecbatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Saspires vergente, Media valde montosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua verò tota admodũ plana. Hic itaque accersitus, properè quum venisset, inquit ad eũ Harpagus, Iubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertissimo montium, exponas, vt celerrimè pereat. & hæc vt tibi dicerem mihi iniunxit: & nisi hunc interemeris, sed aliquo pacto seruaueris, [a] pessimo exitio te occubiturum. cui expositioni infantis inspector ego præpositus sũ. Hæc vbi audiuit bubulcus, sumpto infante, rediit quà venerat [b] ad bouile suum. Ei, dum in vrbem abiit, vxor sua, quæ erat prægnans, per totam diẽ parturiens, è volũtate dæmonis enixa est filiũ. Absente marito vtrique mutua tenebantur sollicitudine: hic quidem vxori parturienti metuens, illa vicissim marito timẽs, propterea quòd præter consuetudinem ab Harpago accersitus esset. Vbi autem reuersus affuit, eum vxor, vtpote eximprouiso cernẽs, prior interrogauit quid ita studiosè ipsum Harpagus accersisset. Cui ille, Vxor, inquit, vbi in vrbẽ veni, & vidi & audiui [c] quod nec visum oportuit nec agi circa dominos nostros. Harpagi domus omnis luctu tenebatur: in quam ego perterrefactus simulatque introii, video puerulum in medio positum, palpitantem vagiẽtémque, auro ac versicolori veste ornatum. eum Harpagus, vbi me vidit, iussit celerrimè sumere, atque exponendum asportare in montem quammaximè feris abundantem: dicens Astyagem esse qui hæc mihi iniungeret: magnopere minatus, nisi ea facerẽ. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illũ domesticorũ esse, [d] nõ autem illius generis. Admirabar tamẽ quòd videre auro vestibúsque ornatũ: præterea quòd

a Fore vt pessimo supplicio te interficiat. Expositum autẽ intueri sum iussus.

b Ad casam suã. Huic porro etiam vxor quæ per totum diem parturierat, tunc fortè numinis voluntate filium pepererat, dum ipse in vrbem proficisceretur: eránteque alter de altero solliciti.

c Quod vtinam neque vidissem, neque vnquam dominis nostris eueniat.

d Nunquã enim cogitassem ex eo genere esse.

A κατὰ τὸν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν· κατὰ δὲ τὸν
Μηδικὸν, Σπακώ. τὸν γὰρ κύνα καλέουσι
σπάκα. Μῆδοι· οἱ δὲ ὑπώρειαι εἰσὶ τῶν οὐ-
ρέων ἔνθα τοῖς νομοῖς τῶν βοῶν εἶχε οὗτος δὴ
ὁ βουκόλος, πρὸς βορέω τε ἀνέμου τῶν Ἐκ-
βατάνων, καὶ πρὸς τὸν πόντον τὸν Εὐξείνου.
τοῦτῳ γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρη πρὸς Σαπ-
πείρων ὀρεινή ἐστι κάρτα, καὶ ὑψηλή τε, καὶ
ἴδησι σύσκιος· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώ-
ρη, ἐστὶ πᾶσα ἀπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος
B σπουδῇ πολλῇ καὶ εὐρυθμος ἀπίκετο, ἔλε-
γε ὁ Ἅρπαγος τάδε, Κελεύει σε Ἀστυάγης
ὃ παιδίον τοῦτο λαβόντα, θεῖναι ἐς ὃ ἐρη-
μότατον τῶν οὐρέων, ὅκως αὐτὸ τάχιστα ἀπο-
φθαρείη. καὶ ταῦτά τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, Ἢν
μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ, ἀλλά τεῳ ὅτῳ πε-
ριποιήσῃ, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε ἀπο-
θανεῖσθαι. ἐπορᾶν δὲ σκκείμενον ἀπο-
τέταγμαι ἐγώ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βου-
κόλος, καὶ ἀναλαβὼν ὃ παιδίον, ᾔιε τὸν
C αὐτὸν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὸν ἔπαυλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ ἀμφ' ἡ γυνὴ ὀπότε ἔοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει, οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ὦν φροντίδι ἀμφότεροι ἀλλήλων πέρι· ὁ μὲν, τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀῤῥωδέων, ἡ δὲ γυνὴ, ὅτι οὐκ ἐώθως ὁ Ἅρπαγος μετεπέμψατο αὐτῆς ἀνδρα· ἐπεί τε δὲ ἀπονοήσας ἐπέρη, οἷα δὴ ἀέλπτως ἰδοῦσα ἡ γυνὴ, εἴρετο προτέρη ὅ τι μιν
D οὕτω πρόθυμος Ἅρπαγος μετεπέμψατο. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ γύναι, εἶδόν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα ἃ μήτε ἰδεῖν ὄφελον, μήτέ κοτε ἡγέεσθαι ἐς δεσπότας ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἅρπάγου κλαυθμῷ κατείχετο· ἐγὼ δὲ σκπλαγείς, ᾔια ἔσω. ὡς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὁρέω παιδίον πρόκειμενον, ἀσπαίρόν τε καὶ κραυγανόμενον, κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ εἰδῆτι ποικίλῃ. Ἅρπαγος δὲ ὡς εἶδέ με, ἐκέλευε τὸν ταχίστην ἀ-
E ναλαβόντα ὃ παιδίον, οἴχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἔνθα θηρωδέστατον εἴη τῶν οὐρέων· φὰς Ἀστυάγεα εἶναι τοιαῦτα ὀπιθήμενόν μοι· πολλ' ἀπειλήσας εἰ μὴ σφεα ποιήσαιμι. καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν, ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶναι. οὐ γὰρ ἂν κοτε κατέδοξα ἔνδον ἐμὸν ἐλθεῖν. ἐθαύμαζον δ' ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον· πρὸς δ',

καὶ κλαυθμὸν κατεστέωτα ἐμφανέα ἐν Ἅρ-
πάγου. καὶ δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τῷ
πόνῳ λόγον τεράποντος, ὃς ἐμὲ πρόσθεν πέμ-
πων ἔξω πόλιος, ἐνεχείριστο τὸ βρέφος· ὡς
ἄρα Μανδάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυάγεω
θυγατρὸς, καὶ Καμβύσεω τοῦ Κύρου. καὶ μιν
Ἀστυάγης ἐντέλλεται ἀποκτεῖναι· νοῦν τε ὦν
δὲ ὅδι. αἷμα δὲ τοῦτο ἔλεγε ὁ βουκόλος,
καὶ ἀνακαλύψας ἀπεδείκνυε. ἡ δὲ, ὡς εἶδε
τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδές ἐὸν, δακρύσασα,
καὶ λαβομένη τῶν γονάτων τοῦ ἀνδρὸς,
ἐζήτεε μηδεμιῇ τέχνῃ ἀκτεῖναι μιν. ὁ δὲ
οὐκ ἔφη οἷός τ' εἶναι ὅμως αὐτὰ ποιέειν. ὀπι-
φοιτήσειν γὰρ καταστόπους αὐτοῦ Ἅρπάγου
"κατοπτεύοντας· ἀπολέεσθαί τε κάκιστα, ἢν
μὴ σφεα ποιήσῃ. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν
ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ γυνὴ τάδε, Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δυνάμεθά σε πείθειν μὴ ἀκτεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποίησον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀναγκαίη ὀφῆναι σκκείμενον. τέτοκα γὰρ καὶ ἐγὼ, τέτοκα ἓν τεθνεός· τοῦτο μὲν φέρων πρόθες. τὸν δὲ τοῦ Ἀστυάγεος θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐόντα ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν. καὶ οὔτω οὔτε σὺ ἀλώσεαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας, οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται· ὅ, τε γὰρ τεθνεὼς βασιλήϊος τάφῆς κυρήσει, καὶ ὁ τῶνδε οὐκ ἀπολέσει τὸν ψυχήν. κάρτα τε ἔδοξε τοῖς βουκόλῳ πρὸς τὰ παρεόντα βουλεύειν ἡ γυνή, καὶ αὐτίκα ἐποίεε τάδε. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδοῖ τῇ ἑωυτοῦ γυναικί· τὸν δ' ἑωυτοῦ ἐόντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς ὃ ἄγγος ὃν τοῦ ἔφερε ἕτερον. κοσμήσας δὲ τοῦ κόσμῳ πανοπλίῃ τοῦ ἑτέρου παιδὸς, φέρων ἐς ὃ ἐρημότατον τῶν οὐρέων ἔθετο· ὡς δὲ τρίτη ἡμέρη τοῦ παιδίου σκκειμένου ἐγένετο, ᾔιε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινα τρόσκοπον "φύλακα αὐτοῦ καταλιπών. ἐλθὼν δὲ ἐς τὸ Ἅρπάγου, ἀπεδείκνυε ἔφη ἑτοῖμος εἶ τοῦ παιδίου νέκυν. πέμψας δὲ ὁ Ἅρπαγος τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους, εἶδέ τε καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου ὃ παιδίον. καὶ τὸ μὲν ἐθάπτετο· τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὄνομα θέντα, τοῦτο λαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ ἑωυτοῦ βουκόλου, οὔνομα ἄλλο κου τι καὶ οὐ Κῦρον θεμένη. ὅτε δὴ ἐν δεκαέτης ὁ παῖς, τοιῆδε ἐς αὐτὸν τοιόνδε ἐπιφορήσας μιν.

A planctus manifestus fiebat in Harpagi domo. [a] Atqui inter viam, ex omni oratione famuli qui me extra vrbem deduxit, mihíque infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici. atque is hic est. Hæc loquẽs bubulcus, puerum detectum ostendit: quem illa intuita procerum ac speciosum, genua viri cum lacrymis amplexa, obsecrat nequa ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandam: séque, nisi id exequatur, miserrimè periturum. Mulier vbi id viro non persuadet, [b] Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est facito, si modò necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur. Quoniam ego quoque peperi, peperi autem mortuum: ablatum hunc expone, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum, alamus. Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis malè consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrũ nanciscetur, & iste quì superest, animam non amittet. Sanè quã commodè visa est bubulco mulier loqui pro præsenti cõditione: atque ita cõtinuò fecit. Igitur quẽ necaturus attulerat, eum vxori tradidit: suum autẽ, qui mortuus erat, acceptũ, collocauit in eo vase in quo alterũ portauerat. Omníque alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo monte exposuit. [c] Ideóque post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in vrbem se contulit, & ad domũ Harpagi: aítque sese paratum illi ostẽdere pueri cadauer. Harpagus, missis suorum satellitum fidelissimis, rẽ per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterũ verò, qui postea Cyrus appellatus est, vxor bubulci sibi sumptũ, educauit, impósito illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui posteaquam decennis fuit, eũ res ista quæ illi contigit, palàm fecit:

a Cæterùm in via rem totam ex ministro intellexi, qui mihi extra vrbem de ducto puerulum in manus tradidit: filiũ esse videlicet Mãdanes Astyagis filiæ, & Cambysis Cyri filii: & Astyagem iubere illum interfici. Nunc igitur hic est.

b Secundò hæc dixit, Quãdoquidẽ igitur tibi non possum persuadere vt nõ exponas, tu saltem hoc facito: si quidem omnino necesse est expositum certi.

c Tertio verò die quàm puer expositus fuerat.

"κατοπτεύοντας

"φύλακαν

Ludebat in pago vbi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludẽdum cæteri pueri quum pro regè sibi elegissent, cognominatũ bubulci filium, [a] ipse eos muniis distingue bat: vt alii domorum structores essent: aliis, vt satellites: alii, vt oculus regis esset: alii, vt mandatorum renunciator, tãquam suum singulis munus assignãs. Horum puerorum quidam collusor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus, quòd imperata non fecisset, iussit ab aliis pueris comprehendi: & quum illi paruissent, multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo ferens, vbi primùm dimissus est, in vrbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertulisset deplorauit: nõ tamen Cyrum nominans (nondum enim eius hoc erat nomen) sed filium bubulci Astyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Astyagem, ducens filium secum, contendit: & rem intolerandam passum esse inquiens, eiúsque humeros ostẽdens, Siccine indignè (ait) accipimur, rex, [b] à filio bubulci serui tui? Audiẽs hæc atque cernens Astyages, volens Artembaris, honoris gratia, vlcisci puerum, iussit accersi bubulcum & filium. Qui quum ambo adfuissent, intuens in Cyrum Astyages, Túne (inquit) hoc tali patre genitus, ausus es huius filium, viri apud me primarii, tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Istud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem suum ludentes constituerãt: quippe qui videbar eis ad hoc maximè esse idoneus. At iste, quũ cæteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quòd si ego propterea vllo malo sum dignus, hic tibi præsto sum. Hæc loquente puero, subiit Astyagi agnitio eius, visaq; est figura oris referre ac repræsentare ipsum, & gest° esse liberalior,

[a] Ipse quibusdã eorum præcipiebat vt domorum str.

[b] A serui tui, & quidem bubulci, filio?

A ἐπαιζε ὦν τῇ κώμῃ ταύτῃ ὦν τῇ ἥσθαν καὶ αἱ βουκολίαι αὗται· ἐπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλίκων ὦν ὁδῷ· καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἵλοντο ἑωυτῶν βασιλέα εἶ), τὸν δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτέων διέπαζε τοῖς μὲν, οἰκίας οἰκοδομέων, τοῦ δὲ, δορυφόροις εἶ)· τὸν δέ κου ἑνὶ αὐτέων, ὀφθαλμὸν βασιλῆος εἶ)· τῷ δὲ ἑνὶ, τοῖς ἀγγελίας ἐσφέρων ἐδίδου γέρας, ὡς ἑκάστῳ ἔργον τοιοῦτο. εἷς δὴ τούτων τῶν παιδίων συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεω παῖς, B ἀνδρὸς δοκίμου ὦν Μήδοισι· (οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε ὃ τοιοῦτο ὦν τοῦ Κύρου) ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας ἀμφαβαλέειν. πειδομένων δὲ τῶν παίδων, ὁ Κῦρος τὸν παῖδα βηχέως κάρτα τοιέεσε μαστιγούμενον· ὁ δὲ, ἐπεί τε ἐμετείθη τάχιστα, ὡς γε δὴ ἀνάξια ἑωυτοῦ παθὼν, μᾶλλόν τι τοιημέκτεε. κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν, τοῖς τὸν πατέρα ἐποιητίζετο τῶν ὑπὸ Κύρου ἐωυτοῦ. λέγων δὲ οὐ Κύρου, (οὐ γὰρ κω ἐοῦ τοῦ τὸ οὔνομα) ἀλλὰ τοῦ τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παῖδος. ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ, ὡς εἶχε, ἐλθὼν τοῦ Ⓜ Ἀστυάγεα, καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνάρσια τοιήματα ἔφη πεπονθέναι, λέγων, Ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σοῦ δούλου, βουκόλου δὲ παῖδός, ὧδε τοιεύσεί- σμεθα (δεικνὺς τοῦ παῖδος τοῖς ὤμοις) ἀ- κούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδὶ εἵμης τῆς Ἀρτεμβάρεω ἕνεκα, μετεπέμπετο τόν τε βουκόλον καὶ Ⓜ παῖδα. ἐπεί τε δὲ παρῆσαν ἀμφότεροι, βλέψας τοῖς Ⓜ Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη, Σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοιούτου ἐόντος παῖς, ἐτόλμησας Ⓜ τοῦδε παῖδα ἐόντος τοιούτου τοῦ ἐμοὶ ἀξίου τοιῆδε τοιεῖν; ὁ δὲ ἀμείβεται ὧδε, Ὦ δέσποτα, ἐγὼ τοῦτο τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ. οἱ γάρ με ὦν τοῦ κώμης παῖδες, τῷ καὶ ὅδε ἐοῦ, παίζοντες, σφέων αὐτῶν ἐξήσαν βασιλέα. ἐδόκεον γὰρ σφι εἶ) ἐς τοῦτο ὀπιτηδεώτατος. Ⓐ μὲν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ὀπιπαστόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ αὐτοκούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα· ἐς ὃ ἔλαβε τὸν δίκην. εἰ ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἀξιός τευ κακοῦ εἰμι, ὧδέ τοι παρέχω. ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς, Ⓜ Ἀστυάγεα ἐσῆκε ἀναγνώσις αὐτοῦ· καὶ οἱ ὅ,τε χρόνος τοῦ τοιοῦτου τοῦ τοιοῦτου ἐδόκεε ὡς ἑωυτοῦ, καὶ ἡ ὑποκρισις ἐλευθεροτέρη εἶναι,

ὅ,τε χρόνος τῆς ὀκτώτεος τῆς ἡλικίης τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ὀκπλαγεὶς δὲ τούτοισι, ὅτι χρόνον ἀφθογγος ἐὼν· μόγις δὲ δή κοτε ἀνενειχθεὶς, εἶπε (θέλων ὀκ πέμψαι Ⓜ Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλον μοιῶσον λαβὼν βασανίσῃ) Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω, ὥστε τὸ παῖδα τὸν μηδὲν ὑπεμέμφεσθαι. Ⓜ μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει· τὸν δὲ Κῦρον ἦγον εἴσω οἱ θεράποντες, κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μοιῶος, μοιωθέντα ταῦτα αὐτὸν εἴρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα, καὶ τίς εἴη ὁ τοιαῦτα δρέων. ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γενόμενον, καὶ τῷ τεκεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῷ ἑωυτῷ. Ἀστυάγης δὲ μιν οὐκ οὖν εὖ βουλεύεσθαι ἔφη, ὀπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι. ἅμα τε λέγων ταῦτα, ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ, ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον. ἀρχόμενος δὴ ἀπ' ἀρχῆς, διεξῄει, τῇ ἀληθείῃ χρεώμενος· καὶ κατέβαινε ἐς λιτότητα, καὶ συγνώμην ἑωυτῷ κελεύων ἔχειν αὐτόν. Ἀστυάγης δὲ, τοῦ μὲν βουκόλου τὸν ἀληθείῃ οὐκ φήναντος, λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο. Ἁρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος, καλέσας αὐτὸν τοῦ δορυφόροις ἐκέλευε. ὡς δὲ Ⓐ πρῶτον ὁ Ἅρπαγος, εἴρετό μιν ὁ Ἀστυάγης, Ἅρπαγε, τέῳ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεχρήσαο, τὸν τοι παρέδωκα ἐν θυγατέος γενόμενα τῆς ἐμῆς; ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς εἶδε Ⓜ βουκόλον ἔνδον ἐόντα, οὐ τρέπεται ὅπῃ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἁλίσκηται· ἀλλὰ λέγει τάδε, Ὦ βασιλεῦ, ἐπεί τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβουλεύσατο σκοπῶν ὅκως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ τοῦ τε θυμούμενος αὐτῷ τῇ σῇ, μήτε αὐτῷ σοι εἴλω αὐθέντης. ποιέω δὴ ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε, παραδίδωμι τὸ παιδίον, φαὶ σέ τε εἶ) τὸν κελεύοντα ἀποκτεῖναι αὐτό. καὶ λέγων τοῦτό γε, οὐκ ἐψευδόμην, σὺ δὲ ὑπὸ τῆς δεινοτάτου. τὸν μὲν δὴ παῖδα, ἐοντα τοιοῦτον, ἐκτείνας ἔθαψα τὸν τρόπον τοῦτον, ὡς φαίνεαι σὺ λέγων. ὁ δὲ, ἀκούσας τοῦ τοιούτου τὸν τρόπον τὸν τοῦ βουκόλου, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐνθεάσας τὸν τρόπον τὸν τοῦ βουκόλου τὸν τρόπον τὸν τοῦ βουκόλου τὸν τρόπον τὸν τοῦ βουκόλου

Ita res habet, rex: atque hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem [a] directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata qua illi infensus erat causa, ob id quod contigerat, primùm rem ei enarrat quemadmodum ipse ex bubulco audierat: deinde ea narrata, eò deuenit vt diceret, Quod puer viuit, & quod accidit, bene habet. De eo enim (inquit) quod in hunc puerum factum erat, valde laborabam, & à filia mea insimulatus, haud leuiter ferebã. Igitur in bonum conuersa fortuna, tum filium tuũ mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum verò ad cœnam mihi adesto. siquidem constitui pro recepto filio diis quibus honor hic conuenit, sacrificare. Harpagus, quum hæc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus quòd peccatum suum cõmodè cessisset, & propter sortem prosperam ad cõuiuium vocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi vnicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Astyagis, iubens exequi quæcunque ille imperaret. Ipse gestiẽs, quid sibi successisset vxori exponit. Eius porro filium, vbi aduenit, Astyages iugulatum & in frusta concisum partim torruit, partim elixauit, & probè conditum, paratum habuit. Dehinc sub horam cœnæ, postquã adfuerũt cùm cæteri cõuiuæ, tum verò Harpagus, conuiuis quidem aliis atque ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ouilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & manus extremas ac pedes, reliquis filii sui partibus. nã illa in canistro operta, separatim reposita erant. Eum autem, postquam satis depastum illo cibo putauit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis. Se verò valde oblectatũ dicenti Harpago, ii quibus negotium erat datum, adferunt caput filii cum extremis manibus ac pedibus tectũ: & adstantes iubent detegere, ac sumere quod vellet ex eis. Harpagus obtemperans, vbi detexit,

a Simplicem

A οὕτως ἔχει, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τοῦτου· καὶ τοιούτῳ μόρῳ ἐχρήσατο ὁ παῖς. Ἅρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε λόγον. Ἀστυάγης δὲ, κρύπτων τὸν οἱ ἐνεῖχε χόλον ἐξαὖτις τὸ γεγονὸς, πρῶτα μὲν κατάπερ ἤκουσε παρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρῆγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἁρπάγῳ· μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπαλλιόγητο, κατέβαινε λέγων ὡς πρέποντά τε ὁ παῖς, καὶ ὁ γεγονὸς ἔχει καλῶς. Τῷ τε γὰρ πεποιη-
B μένῳ (ἔφη λέγων) ἐς τὸν παῖδα τοῦτον ἔκα-
μνον μεγάλως, καὶ δυγατρὶ τῇ ἐμῇ ἐξαι-
σθεὶς ἐκινδύνευον, οὐκ ὢν ἐλαφρῷ ἐποιούμην. ὡς ὦν τῆς τύχης οὕτω μετεχεώσης, τοῦτο μὲν, τὸν σεωυτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον τῶνδε τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα· τοῦτο δὲ (σῶφρα γὰρ πᾶν δὴ μέλλω θύειν θεοῖσι τιμῆς αὕνεκα τοῖσι θεοῖσι τοῖσδε) παρὰ ἐμοὶ ὀρτὴ δεῖπνον. Ἅρπαγος μὲν, ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας, καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε οἱ ἁμαρτάδες
C οἱ ἐς δέον ἐγένετο, καὶ ὅτι ὀρτὴ τύχοι χρη-
σθεὶς ὀρτὴ δεῖπνον ἐκέκλητο, οἶκόνδε ἐς τὰ οἰκεῖα. ἐστελλόων δὲ τὴν ταχίστην, ὡς γὰρ οἱ παῖς εἷς μοῦνος, ἔτεα τεῖα καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονώς, τοῦτον οὐκ ἔπεμπε, ἐέναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος, καὶ ποιέειν ὅ,τι οἱ ἐκεῖνος κελεύοι. αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἐών, φοιτᾷ τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δὲ, ὡς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἁρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν, καὶ κατὰ μέλεα διελών, τὰ μὲν ὤπτησε, τὰ δὲ ἕψησε τῷ πυρί. εὖτυκτα δὲ ποιησάμενος, εἶχε ἑτοῖμα. ἔπειτα δὲ, τῆς ὥρης γενομένης τοῦ δείπνου, πρὶν ἥσθη οἱ τε ἄλλοι δαιτυμόνες, καὶ ὁ Ἅρπαγος. Τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγει παρετίθετο "τράπεζα ὀπτὴ πλέα μηλίων κρεῶν· Ἁρπάγῳ δὲ, τοῦ ἐωυτοῦ παιδὸς, πλὴν τῆς κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ὀρτὴ κεκρυμμένα· ὡς δὲ τῷ Ἁρπάγῳ ἐδόκεε ἄ-
E λις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἴρετο μιν εἰ ἡδείη τι τῇ δοίνῃ. Φαμένου δὲ Ἁρπάγου καὶ κάρτα ἡδεῖαι, παρέφερον τοῖσι παρεστέκει-το τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς καταικεκαλυμμένην, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας· Ἁρπάγου δὲ ἐκέλευον παρεστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν ὃ βούλεται αὐτέων. πειθόμενος δὲ ὁ Ἅρπαγος, καὶ ἀποκαλύπτων,

τῷ πατρὶ

τῷ γνώμην

τῇ "τράπεζαν ὀπτὴ πλέαν

ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ, οὔτε
A ἐξεπλάγη, οὐτός τε ἑωυτοῦ γένεται. εἴρετο
δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης εἰ γινώσκοι ὅτευ θηρίου
κρέα βεβρώκει. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη, καὶ
ἀρεστὸν εἶναι πᾶσι τὰ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἔρδοι. Τοῦτοισι δὲ ἀμειψάμενος, καὶ αἰτήσας τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, οἴκαδε ἐς τὰ οἰκία. οὐδέν τι ἧσσον ἔμελλε (ὡς ἐγὼ δοκέω) ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα. Ἁρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην "τοιαύτην ἐπέθηκε. Κύρου δὲ πέρι βουλεύων,
B ἐκάλεε οὗτοι οἱ τῶν μάγων οἱ τὰ ὀνείρατα
ἐκρίνεν· ἀπικομένους δὲ εἴρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρισιν οἱ τὴν ὄψιν. οἱ δὲ, κατὰ ταὐτὰ εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεύσειε χρῆν τὸν παῖδα εἰ ἐπέζησε, καὶ μὴ ἀπέθανε πρό-
" τερον. ὁ δὲ ἀμείβετο αὐτοῖς τοῖσδε, Εἴ τε ὁ
" παῖς καὶ περίεστι· καὶ μιν ἐπ' ἀγροῦ διατρί-
" βων οἰκ τῆς κώμης παῖδες ἐκήσαντο
" βασιλέα. ὁ δὲ, πάντα ὅσα περ οἱ ἀληθεῖ λό-
" γῳ βασιλῆες, ἐτελέωσε ποιήσας. καὶ γὰρ δω-
" ροφόρους, καὶ θυρωρεῦς, καὶ ἀγγελιηφόρους,
C " καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διεπάξας ἦρχε. καὶ νεῶν
" ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν; εἴπατε οἱ
" μάγοι, Εἰ μὲν περίεστί τε, καὶ ἐβασίλευσε ὁ
" παῖς μὴ οὐκ πρόνοίης τινός, θάρσει τε τού-
" του εἵνεκα, καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν. οὐ γὰρ ἔτι
" τοσοῦτόν ἐστι ἀρχή. πολλοὶ σμικρὰ μὲν καὶ τῶν
" λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε. καὶ τά γε τῶν ὀ-
" νειράτων ἐχόμενα, τελέως ἐς ἀσθενὲς ἔρχε-
33 " ται. ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε καὶ αὐτός,
" Ὦ μάγοι, ταύτῃ πλεῖστος τῇ γνώμῃ εἰμί,
" βασιλῆος ὀνομαζέντος τοῦ παιδὸς, ἐξικνεῖν
" τε τὸν ὀνείρου, καὶ μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι
" δεινὸν οὐδὲν ἔτι. ὅμως μέντοι συμβουλεύ-
" σατέ μοι, δοῦ περισκεψάμενοι, τὰ μέλλω ἀ-
" σφαλέεσθαι εἰς οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν.
" εἶπον πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι, Ὦ βασιλεῦ,
" καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστι κατηρεφέα τὴν
" ἀρχὴν τὴν σήν. κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦ-
" ται, ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιεοῦσα ἐόντα
" Πέρσην· καὶ ἡμεῖς ἐόντες Μῆδοι, δουλού-
" μεθά τε, καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς
" Περσέων, ἐόντες ξεῖνοι· σέο δ' ἐνεστεῶτος
" βασιλῆος, ἐόντος πολιήτεω, καὶ ἄρχομεν τοῦ
" μέρος, καὶ ὑμᾶς πρὸς σέο μεγάλως ἐχο-
" μεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς
" σῆς ἀρχῆς προνοητέον ἐστί. καὶ νεῶν εἰ φοβε-

cernit reliquias filii. non tamen eo spectaculo consternatus est, [a] sed apud seipsum mansit. Et percontanti Astyagi nũquid agnosceret cuius feræ carne pastus esset, se agnoscere respondit: sibique quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito respõso, receptúsque reliquiis carnium, domum abiit, eas (vt ego opinor) illinc collectas humaturus. Et Harpagũ quidem hac vltione Astyages prosequutus est. De Cyro autem deliberans, eosdem ex magis accersiuit qui fuerant ipsius somnium sic interpretati. Postquam venerunt, ſciſcitatur eos [b] quid censeant de visione sibi agendum. Illi necessariò fore inquiũt vt puer, si superstes esset, nec hactenus periisset, regnaret. Atqui puer & viuit & incolumis est, (Astyages excipit) & quum ipsum ruri agentem pueri eius pagi, regem delegissent; quæ faciunt qui reuera sũt reges, ea omnia hic fecit. Nã satellitibus, ianitoribus, internũciis, ac cæteris muniis institutis, imperium exercuit: quæ vobis quónam videntur spectare? Si superest puer (Magi respõdent) atque regnauit [c] nulla ex prouidẽtia, confidito ob id, ac bono sis animo, iam non eũ regnaturum iterum. Nam quædam vaticinationes nostræ in exigua recidérũt, [d] & velut insomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego (inquit Astyages respõdẽs) istius vestræ, magi, ferè sum sententiæ, [e] me somnio esse defũctum, puero iam rege nominato, nihílque mihi amplius eum esse reformidandum. Vos tamen probè considerantes, quæ nam futura sint & meę domui & vobis tutissima consulite. Ad hæc magi, Nostra etiam, rex, (inquiunt) magni interest, tuum stare principatum: [f] qui si immutetur, & ad hunc puerũ qui Persa est trãsseat, nos quoque qui Medi sumus, in seruitutẽ redigemur apud Persas, & extranei nullius erimus pretii: te verò regnãte, cuius populares sumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo prospiciẽdum est: & nunc, siquid cernere-

a Sed mentis compos fuit.

b Quomodo sibi visum illud essent interpretati. Illi idem responsum reddiderunt *quod antea*, oportere puerum regnare, si superstes esset, nec prius obiisset. Atqui, *&c.*

c Non de industria & absque vllo consilio, confid.

d Et quæ ex insomniis pendent, prorsus ad leue quidpiam deueniunt.

e Hunc esse somnii exitum, puero, *&c.*

f Alioqui enim alienatus, ad hũc puerum qui Persa est, deueniret: ac tũ nos qui Medi sumus, in seruitutem redigeremur, nulliúsque pretii essemus apud Persas, vtpote extranei. At permanente rege, cuius pop.

mus quod timendum esset, tibi aperiremus: verùm quum in rem friuolam nunc euaserit somniũ, & ipsi confidimus, & te itidẽ confidere iubemus, & hunc ablegare puerũ ab oculis tuis in Persidem ad parentes. His auditis Astyagas gauisus est: accitóque Cyro hæc inquit, Fili, quum ego propter quandam haud sanam somnii visionem in te fuissem iniurius, tuo tamẽ ipsius fato superstes es. Nũc itaque lætus ad Persas ito cum iis quos ad te deducendum mittam. Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem, nõ qualis est Mitradates bubulcus, & matrem, nõ qualis est vxor eius. Hęc loquutus Astyages, Cyrum dimittit. Quem ad domum Cambysis reuersum, acceperunt sui parentes, & audita re vehementer amplexati sunt, vt quem statim mortem obiisse crediderant. Scisciitabátur igitur quónam modo superstes esset. Hic se verò ait eos antea non nouisse, & ob id maximè errasse. Inter viam tamen omne suum infortunium audisse. credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium: verùm in illo itinere omnem rem gestam, ab iis qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem se ab vxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita vt in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomẽ accipientes eius parentes, (vt magis diuinitus videretur Persis filius suus fuisse seruatus) diuulgarunt, à cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum. vnde hæc fabula emanauit.

a Et in maximo errore versatum fuisse.

VBI Cyrus in virilẽ adoleuit ætatem, & inter æquales virilissimus euasit & idem dilectissimus, constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis vlciscendi cupidus. Nam per sese, qui priuatus esset, non videbat futuram de Astyage vindictam: sed Cyrum cernens adultum, cuius casus suis assimilabat, sibi sociũ cõparabat. Præterea verò hæc ab eo facta erant. Quũ esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusq; eorũ se insinuãs primoribꝰ, persuadebat oportere Astyagem à regno sũmoueri, Cyro delecto.

b Ei instabat Harpagus, dona mittendo. *Vel*, *Eius studiosus erat.*

A εὖ τι ἐωρᾶτο, πρὸς αὐτοῖσι προεφέρετο· νῦν δὲ ἀποσκήψαντος σευ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον, αὐτίκα τε θαρσέομεν, καὶ σοι ἕτερα τοιαῦτα διακελευόμεθα. Ὁ δὲ παῖδα τὸν ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπέπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς γεναμένους. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη τε· καὶ καλέσας Κῦρον, ἔλεγε οἱ τοιάδε, Ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τελέως ἠδίκεον, τῇ σεωυτοῦ δὲ μοίρῃ πρεσβεύεις· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας· (πομποὺς δὲ ἐγὼ ἅμα πέμψω) ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, B πατέρα τε καὶ μητέρα εὑρήσεις, οὐ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀστυάγης, ἀπέπεμπε. Ὁ δὲ Κῦρος, νοσήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία, ἐδέξαντο οἱ γεννάμενοι· καὶ δεξάμενοι, ὡς ἐπύθοντο, μεγάλως ἠσπάζοντο, οἷα δὴ ὑπεσάμενοι αὐτίκα τότε τελευτῆσαι· ἱστορέοντό τε ὅτεῳ τρόπῳ περιγένοιτο. ὁ δὲ σφι ἔλεγε, φάς σφεας τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλεῖστον· κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην. C ὑπίσασθαι μὲν γὰρ ὡς Βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἴη παῖς· ἀπὸ γὰρ τῆς κείθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι. τεαφεῖσαν δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός· ἥτε τε ταύτῃσι αἰνέων διαπαντὸς· ὡς τέ οἱ ἐν τοῖσι λόγῳ τὰ πάντα ἦν Κυνώ. Ἀκούσαντες δὲ τοῦτο οἱ τοῦ Κύρου ἐπιστάμενοι, ἐκελεύοντο αὐτὸν ἐς ὄψιν ἄγειν τὴν ἑωυτοῦ. ἐκ τοῦ δὴ ἐνθεῦτεν λόγος ἦν ἐν τοῖσι Πέρσῃσι τὸν Κῦρον εἶναι τοῦ βουκόλου παῖδα. Ὁ δὲ Κῦρος, ἐπεὶ ἐνώπιον ἐγένετο τῷ Ἀρπάγῳ, ἐρωτέων αὐτὸν ἔλεγε τάδε, Ὦ παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέουσι· (ἐπεὶ καὶ πρὸς σὲ ἐκείνους γε ἐπορέουσι) σὺ νῦν Ἀστυάγεα τὸν ἑωυτοῦ φονέα πάσας τὰς ἐμὲ ἐπιστάμενος τὰ σὲ ἐπιστάμενος ἐκ τοῦ τοῦ λόγου τὰ πάντα ἡ Κυνώ. Ὁ δὲ τοσαῦτα ἐπιστάμενος ὅ τε σῶμα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκέῃ τοῖσι Πέρσῃσι ἐπιστεῦσαι σφι ὁ παῖς) κατέβαλον φάτιν ὡς ὑπὸ κυνὸς ἐκείνου Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχώρηκε.

D

Κῦρος δὲ ἀνδρειότατος καὶ ἐπιφανέστατος, ἐπεὶ ἡλίκων ἀνδρειοτάτῳ καὶ ἐπιφιλεστάτῳ, ἐπεστέκετο ὁ Ἅρπαγος, δῶρα πέμπων, πιστεύων Ἀστυάγεα ὑπτιάζειν. ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ ἐόντος ἰδιώτεω οὐκ ἐνεῶν τιμωρέειν ἐπιστάμενος ἐς Ἀστυάγεα. Κῦρον δὲ ὁρέων ἐπιτηρεφόμενον, ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τοῦ Κύρου τῇ ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸς ὃ ἔτι τούτῳ τάδε οἱ κατέργαστο· ἐόντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς Μήδους, συμμίσγων ἑνὶ ἑκάστῳ ὁ Ἅρπαγος τῶν ἐπιφανέων Μήδων, ἀνέπειθε ὡς χρὴ Κῦρον ἐπεστῆσαι Μήδοις, Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης.

E

κατεργασμένου δὲ οἱ τούτου, καὶ ἐόντος ἑτοίμου, οὕτω δὴ ὁ Κῦρος διαπτωθεὶς ὑπὸ Πέρσῃσι βουλόμενος ὁ Ἅρπαγος δηλῶσαι τὴν ἑωυτοῦ γνώμην, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσομένων· ὁ δὲ ὧδε τεχνᾶται τοιόνδε· Λαγὼν μεγαλοπρεπέστατος, καὶ αἰσθόμενος τούτου τὴν γαστέρα, καὶ οὐδὲν ἀποτείλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐπέθηκε βιβλίον, τά οἱ ἐδόκεε ἐγλεάψας. ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα, καὶ δίκτυα δοὺς, ἅτε θηροφυτῆ, τῷ οἰκετεύων τῶν πιστοτάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενός οἱ, ἀπὸ γλώσσης, διδόντα τὸν λαγὼν Κύρῳ, ἐπιστεῖλαι, ἀδιαχειρίμιν διελεῖν, καὶ μηδένα ἄλλον παρεῖναι ποιεύντι παρεῖναι. Ταῦτα δὴ ὧν ὅλα τελέα ἐγίνετο· καὶ ὁ Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὼν ἀνέρασε. εὑρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεόν, λαβὼν ἐπελέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε, Ὦ παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέουσι· (οὐ γὰρ ἂν ἀνὴρ ἐς τοσοῦτον τύχης ἀπίκηαι.) σὺ νῦν Ἀστυάγεα τὸν ἑωυτοῦ φονέα πάσας. κατὰ μὲν τὴν τοῦτο περὶ σὲ μεμαθηκέναι, σέο τε αὐτοῦ πέρι, ὡς ἐγενήθη, καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος πέπονθα· ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ. σὺ νῦν τῷ βουλῇ ἐμοὶ πείθεαι, τῆς περ Ἀστυάγης τῆς ἀρχεῖ χώρης, τούτης ἁπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπείσας ἀπίσασθαι, γρατηλάτεε ὅτι Μήδους. καὶ τοῦ τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθεὶς γρατηλὸς αὐτίκα σευ, ἐπεγαι τοι τὰ σὺ βούλεαι, τοῦ τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μήδων. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου, καὶ ἡγεμόνες πρὸς σέο, Ἀστυάγεα καταιρέειν πειρήσονται. ὡς ὦν ἐτοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἐόντος, ποίεε ταῦτα, καὶ ποίεε τάχος. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐφεύρισε ὅτεῳ τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίσασθαι. φρεντίζων δὲ, ἔδοξε ταῦτα κατειρωτατα εἶναι· ἐποίεε δὴ τάδε· γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλίλιν τῶν Περσέων ἐποιήσατο· μετὰ δὲ, ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, καὶ ὑπολεγόμενος, ἔφη, Ἀστυάγεα μὲν γραταιὸν Περσέων ἀποδεικνύω. Νῦν, ἔφη τε λέγων, ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν, πρόσθεν ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον. Κῦρος μὲν ταῦτα ἐσή-

A

B

C

D

E

A Harpagus, his transactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Persas agenti suam aperire sentẽtiam, quum aliter non posset, vtpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur: [a] Exẽterato quem solerter obtinuerat lepore, vt nihil omnino rescinderetur, indidit libellũ in quo quæ libuit conscripserat: resutóque ventre, leporem vnà cum retibus tradidit venatori cuidam suorum domesticorũ fidissimo: misitque ad Persas, [b] præcipiens, suo ore, quum daret leporem, Cyro diceret vt ipse suis manibus aperiret, ídque sine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptũ leporem aperuit, inuentúmque libellum qui in eo inerat, legit, in hæc verba: Fili Cambysis, quẽ dii respiciunt (nam aliter nunquã in tantum fortunæ peruenisses) vlciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius tu quidem studio perieras, deorũ tamen beneficio & meo superstes es. Quæ omnia quemadmodum circa te gesta sunt, opinor te olim iam resciuisse: & item, qualia ego ab Astyage passus sim quòd te nó occidissem, sed bubulco tradidissem. Nunc, si mihi auscultare vis, omni tu cui Astyages imperat regioni imperabis. Quũ enim Persis vt deficiant persuaseris, expeditionem aduersus Medos suscipe: vtpote ad votum tibi re successura, siue ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero, siue alius quispiam Medorum illustrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Astyagẽ conabũtur euertere. Tanquam igitur cũcta tibi sint hîc in expedito, ista exequere sine mora. Cyrus, his auditis, considerabat quónam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc esse appositum, vt ita faceret: Scripto libello de iis quæ volebat, concilium Persarũ coegit. Deinde resignato libello atque lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse designatum. Et nunc Persæ (ait) edico vobis vt præstò mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præce-

a Quum leporẽ arte composuisset, eiúsque ventrem rescidisset, nihil lacerando, indidit libell.

b *Vel*, Præcipiẽs vt quum leporẽ Cyro daret, suo ore diceret vt, *&c. Vel*, *Cyrum admoneret etiam vt, &c.*

pit: quorum complura ſunt gene
ra. Eorum quædam Cyrus con-
gregauit, & à Medis ad deficien-
dum induxit, [a] ſub quibus alia o-
mnia. Ea autem hæc ſunt, Arte-
atæ, Perſæ, Paſargadæ, Meraphii,
Maſii. Sed horum Paſargadæ ſunt
præſtantiſſimi, in quibus & Achæ
menidarum [b] cognatio eſt, vnde
reges Perſidæ ſunt oriundi. Alii
Perſæ hi ſunt, Panthelæi, Deru-
ſiæi, Germani: atque hi omnes,
aratores. Alii verò, pecuarii, Dai,
Mardi, Dropici, Sagartii. Vbi cũ-
cti adfuerunt habentes quod eis
erat præceptum, ibi Cyrus iubet
locum quendam dumoſum (erat
in Perſide is locus circiter decem
& octo aut viginti ſtadiorum) to-
tum detergant intra diem. Quo
labore perfunctis Perſis, iterum
præcipit in poſterum diem vt lau
ti adſint. Interim coactos in vnũ
caprarum, ouium, boum greges
patris ſui mactat atque apparat,
tanquam Perſarum exercitum
accepturus vinóque ac cibariis
quamlautiſſimis. Poſtero die vbi
conuenerunt Perſæ, iubet eos diſ-
cumbere in prato atque epulari.
Deinde cœnatos interrogat vtrũ
pridianam an præſentem conditi-
onem præoptarent. Illis reſpõ-
dentibus, multum eſſe inter hæc
duo [c] interualli: pridianam en im
omnia mala habuiſſe, præſentem
verò omnia bona habere: excep-
it Cyrus, & omnem rem denu-
dauit, inquiens, Viri Perſæ, ita res
veſtræ habent: volentibus vobis
mihi obtemperare, & hæc & alia
infinita commoda aderunt ſine
vllo ſeruitutis labore: nolentibus
verò, innumerabiles, quales heſ-
ternæ, ærumnæ. Nũc itaque ob-
temperando mihi, efficiamini li-
beri. nam & diuina quadam ſor-
te ipſe genitus hæc bona videor
in manus veſtras eſſe allaturus, &
vos non arbitror inferiores eſſe
Medis, cùm in aliis tum verò in
bellicis rebus. Quæ quum ita ſint,
rebellate quamprimum ab Aſty-
age. Perſæ, vt qui iampridem
[d] dedignarẽtur parere Medis, na-
ti [e] præſidem, libenter ſe in li-

a Sunt aurẽ hæc, à quibus alii omnes *dependent.*

b Tribus

c *diſcriminis:*

d Grauiter ferren

e Ducem,

A χόρθυσε. ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα· τὰ
μὲν αὐτέων ὁ Κῦρος συνάλισε, καὶ ἀνέπεισε
ἀπίσασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν
ἄλλοι πάντες, Ἀρτεάται, Πέρσαι, Πασαργάδαι, Μεραφίοι, Μάσιοι. τουτέων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι· ἐν τοῖσι τε Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φύτευν, ἔνθεν οἱ βασιλέες ἁπ Περσείδαι γενέσθαι. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἵδε, Πανθιαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι. οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρές εἰσι. ἁπ δὲ ἄλλοι, νομά-
B δες, Δάοι, Μάρδοι, Δρόπικοι, Σαγάρτιοι. ὡς δὲ ἔρρησαν ἄπαντες ἔχοντες τὰ προειρημένα, ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος· ἰῶν γὰρ τινὰ χῶρον τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης ὅσον τε ὅσον ὀκτωκαίδεκα σταδίους, ἢ εἴκοσι· πάντα τοῦτον σφι τὸν χῶρον προείπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ. ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἄεθλον, δεύτερά σφι προείπε, ἐς τὴν ὑστεραίην πρεῖναι λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τά τε ἀπόλια
C καὶ τὰ πόιμνια καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ παντὸς συναλίσας ἐς τωὐτό, ἔθυε, καὶ παρεσκεύαζε ὡς δεξιωσόμενος τοὺς Περσέων ἁπ στρατόν· προς δὲ, οἴνῳ τε καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδειοτάτοισι. ἀπικομένοις δὲ τῇ ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνας, θώκεε. ἐπεί τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἴρετο σφεας ὁ Κῦρος κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον, ἢ τὰ παρεόντα σφι εἴη αἱρετώτερα· ἁπ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτέων ὁ μέσον. τοῦτο μὲν γὰρ προτέρῳ ἡμέρῳ πάντα σφι κακὰ ἔχειν, τοῦτο δὲ νῦν παρεοῦσαν, πάντα ἀγαθά. πρὸς ταῦτα δὲ τοῦτο ὁ ἔπος ὁ Κῦρος, παρεγύμνου ἁπ πρὸς τὰν λόγον· λέγων, Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι, ἔστι τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθά, οὐδένα πόνον δουλοπρεπέα ἔχοντι· μὴ βουλομένοισι δὲ, εἰσὶ ὑμῖν πόνοι πολλοὶ χθιζῷ τῷδε πλήσιοι ἀναριθμητοι. νῦν ὦν ἐμέο πειθόμενοι, γένεσθε ἐλεύθεροι. αὐτός τε γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονώς, τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι· καὶ ὑμέας οὐκ ἥκιστα ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους, οὔτε τἄλλα, οὔτε τὰ πολέμια. ὡς ὦν ἐχόντων τῶνδε, ἀπίσασθε ἀπ' Ἀστυάγεος τὸν ταχίστην. Πέρσαι μὲν νῦν προστάτεω ὁπλαδόμενοι, ἀσμενοι ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μήδων

Μάσιοι.

ἐξημερῶσαι

δέχεσθαι. Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον πρήσσοντα τοῦτο, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν ὅτι προτέρου ἥξοι παρ' ἐκείνον ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βουλήσεται. ἀκούσας δὲ τοῦτο ὁ Ἀστυάγης, Μήδους τε ὥπλισε πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων, ὥστε θεοβλαβὴς ἐών, ἀπέδειξε Ἅρπαγον· λήθην ποιεύμενος τά μιν ἔοργε. ὡς δ' ἁπ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσησι συνέμισγον, ἁπ μὲν ὅσοι αὐτέων ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον· ἁπ δὲ αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας, ἁπ δὲ πλεῖστοι ἐθελοκακέόν τε καὶ ἔφευγον. δεινοπαθήσαντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος ἀρρωδὸς, ὡς ἐπύθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ, Ἀλλ' οὐδ' ὣς ὁ Κῦρός γε χαιρήσει. τοσαῦτα εἴπας, πρῶτον μὲν τοὺς μάγους τοὺς ὀνειροπόλους, οἵ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι ἁπ Κῦρον, τούτοις ἀνεκολόπισε. μετὰ δὲ, ὥπλισε τοὺς ἐπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστει, νέους τε καὶ πρεσβύτας ἄνδρας. ἐξαναγὼν δὲ τούτους, καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσησι, ἐνικᾶτο· καὶ αὐτός τε Ἀστυάγης ἐζωγρήθη, καὶ τοὺς ἐζώγρει τῶν Μήδων ἀπέβαλε. ἐόντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγεϊ προσῆκε ὁ Ἅρπαγος κατεχαίρε τε καὶ κατεκερτόμεε. καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν ὑμαλγέα ἔπεα· καὶ δὴ καὶ εἴρετό μιν πρὸς τὸ ἑωυτοῦ δεῖπνον, τό μιν ὀκνὸς ἐόντος ἐρέοιτο παιδὸς ἐθείνισε, ὅτι εἴη ἡ ἐκείνου δουλοπρεπὴς αὐτὴ τῆς βασιληίης. ὁ δὲ μιν προσιδὼν, αὐτείρετο εἰ ἑωυτῷ ποιέοιμι τὸ Κύρου ἔργον. Ἅρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψας, καὶ ὁ πρῆγμα δὴ ἑωυτοῦ δικαίως εἶ). Ἀστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε τοῦ λόγου σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων αὐθεφάντων· σκαιότατον μὲν γὰρ, εἰ πρέον εἴη τοῦ βασιλέα γενέσθαι, εἰ δὴ δι' ἑωυτοῦ ἐπράχθη τὰ πρέοντα, ἄλλῳ προσέθηκε ὁ κρατος· ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τῷ δείπνου εἵνεκα Μήδους κατεδούλωσε. εἰ γὰρ δὴ δεῖν πάντως πρεσβεῦσαι ἄλλῳ τέῳ τὸν βασιληίου, καὶ μὴ αὐτὸν ἔχον, δικαιότερον εἶ) Μήδων τέῳ πρεσβεῦσαι τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων. νῦν δὲ Μῆδοι μὲν, ἀναιτίοις τούτου ἐόντες,

A bertatem vindicarũt. Hæc me-
liri Cyrum Aſtyages quum acce-
piſſet, miſſo nuncio accerſiit. Iſte
nuntiũ iubet renunciare, ſe prius
illuc venturum quàm Aſtyages i-
pſe velit. His auditis, Aſtyages
Medos cũctos armat, hiſque [a] ad-
uerſo numine Harpagum præfi-
cit, oblitus eorum quæ illi feci-
ſet. Cõparato exercitu, vbi Me-
dorum copię [b] cum Perſicis præ-
B lium conſeruerunt, quicunque
eorum [c] ſermonis Harpagi erant
expertes, præliabantur: qui verò
participes, ad Perſas tranſibant.
Plerique de induſtria ignauiter
agebant, fugámque faciebãt. Dila-
pſo turpiter Medico exercitu,
Aſtyages vt primùm rem cognoui-
t, minitans Cyro, inquit, Ne
ſic quidem Cyrus gaudebit. Ha-
ctenus loquutus, ante omnia cos
magos ſomniorũ interpretes qui
ſuaſiſſent ipſi Cyrũ dimittẽdum,
C patibulis affigit. Deinde reliquos
Medorum qui in vrbe erant, ado-
leſcentes pariter & ſenes, armat.
Quibus eductis, cum Perſis con-
fligens fugatur: viuúſque capitur,
amiſſis quos eduxerat Medis. Ei
captiuo aſtans Harpagus inſulta-
uit, eúmque dicteriis laceſſiuit,
cùm alia quæ homini dolerent,
dicens, tum verò percontando
eũ de cœna ſua in qua illi ipſum
carnibus filii pauiſſet: [d] quoniam
D regnum eius ad ſeruitutem de
cidiſſet. Eum intuẽs Aſtyages, vi-
ciſſim interrogat núquid [e] ipſius
foret Cyri opus. Harpagus verò,
ſuum eſſe dicere: idque meritò,
quoniam ipſe ad Cyrum ſcri-
pſiſſet. [f] Tum Aſtyages eum im-
prouidiſſimum atque iniquiſſi-
mum omnium hominum com-
pellauit. Improuidiſſimum qui-
dem, quòd, ſi facultas ei aderat vt
rex efficeretur, alteri tribuerit im-
perium, ſi modò illa per ipſum
E geſta eſſent: iniquiſſimum verò,
quòd cœnæ cauſa Medos in ſer-
uitutem redegiſſet. Si enim opor-
tebat omnino eum comparare
alteri regnum, nec ſibi habere,
ſatius futurum fuiſſe Medorũ ali-
cui id bonum comparare quàm
Perſarum. Nunc Medos, qui hu-
ius peccati affines non extitiſſent,

a Tanquam diuinitus mente cãptus, Harp.

b Cum Perſicis iunctæ fuerunt. *Vel,* Perſicis occurrerunt.

c Propoſitum Harpagi ignorabant, præliabantur: cæt. ad Perſ.

d Quòd eſſet illius ſeruitus pro regno. *Ideſt, Quòd propter illud ex rege ſeruus factus eſſet.*

e Sibi vendicaret Cy.

f Tum Aſtyages demonſtrare cœpit illum omniũ hominum & ſtultiſſimum eſſe & iniquiſſimũ. Stultiſſimum quidẽ, quòd quum ipſi liceret regẽ eſſe (ſi modò per ipſum res ea geſta eſſet) alteri imperium tribuiſſet: iniquiſſimũ, &c.

ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt. Iidem sequentibus tẽporibus, quum horum factorum pœniteret, à Dario defecerũt: sed prælio victi, iterum subacti sunt, Persæque qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerunt, deinceps Asiæ imperitauerũt. Cyrus nullo alio malo afficiẽs Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. Ita Cyrus genitus educátúsque, regno potitus est. Et mox Crœsum iniuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est.

A δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγενέας· Πέρσας δὲ, δούλους ἐόντας παρὰ Μήδων, νεῶν γενομένας δεσπότας. Ἀστυάγης μὲν νῦν βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ τεσσεράκοντα, οὕτω τῆς βασιληΐης κατεπαύθη. Μῆδοι δ' ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὸν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα τεσσεράκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, πλὴν ὅσον οἱ Σκύθαι ἦρχον. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τε σφι B ταῦτα ποιήσασι, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου. ἀποστάντες δὲ, ὀπίσω κατεστράφησαν, μάχῃ νικηθέντες. πρότερον δὲ ὅτι Ἀστυάγεος Πέρσας τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαναστάντας τοῖσι Μήδοισι, ἦρχον ὑπὸ τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος, κακὸν οὐδὲν ἐργασάμενος ποιήσας, εἶχε παρ' ἑωυτῷ, ἐς ὃ ἐτελεύτησε. οὕτω δὴ Κῦρος γενόμενός τε καὶ πταισθεὶς, καὶ βασιλεύσας, καὶ Κροῖσον ὕστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης, κατεστρέψατο, ὡς εἴρηταί μοι C πρότερον. τοῦτον δὲ καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε.

Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοιοῖσι χρεωμένους. ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιεύμενοι ἱδρύεσθαι, ἀλλὰ τοῖσι ποιεῦσι μωρείην ὅτι φέρουσι· ὡς μοὶ δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφυέας νομίζουσι τοὺς θεοὺς, καθάπερ οἱ Ἕλληνες, εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν, ὅτι τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες, θυσίας ἔρδειν, καὶ κύκλον πᾶν τὸ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ, καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρὰ τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην, Μύλιττα· Ἀράβιοι δὲ, Ἀλίττα· Πέρσαι δὲ, Μίτρην. θυσίη δὲ τοῖσι Πέρσῃσι τοῖσι εἰρημένοισι θεοῖσι ἥδε κατεστήκεε. οὔτε βωμοὺς ποιεῦνται, οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι, μέλλοντες θύειν· οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ οὐλῇσι. τῶνδε ὡς ἑκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χῶρον καθαρὸν ἀγαγὼν ὁ κτείνων, καλέει τὸν θεὸν, ἐστεφανωμένος τὴν τιάρην μυρσίνῃ μάλιστα.

ἐωυτῷ μὲν δὴ τὰς θυόντι ἰδίῃ μουνόῳ οὐ C A ἐγκίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθά· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ βύνετα δυγένεας, καὶ τὰς βασιλέας· ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. ἐπεὰν δὲ διαμυήσας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήϊον, ἑψήσῃ τὰ κρέα, ὑποστορέσας ποίῃ ὡς ἁπαλωτάτῃ, μάλιστα δὲ τρίφυλλον, ἐπὶ τούτῃς ἔθηκε ὧν πανδαισίας κρέα. διαθέντος δὲ αὐτὸ, μάγος αὐὴρ παρεστὼς ἐπαείδει θεογονίῃ, οἵῃ δὴ ἐκεῖνοι λέγεσι εἶναι τὴν ἐπῳδήν. ἄνευ γὰρ δὴ μάγου οὐ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι. ἐπιχαρὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα, καὶ χρᾶται ὅ, τι μιν ὁ λόγος αἱρέει· ἡμέρῃ δὲ ἀπαστέων μάλιστα ἐκείνῃ ὑμᾶς νομίζοισι τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δίκαιοι τρέφεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν, βοῦς καὶ ἵππους καὶ κάμηλον καὶ ὄνον τρέφεσθαι ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι· C τὰ δὲ πένητες αὐτέων τὰ λεπτὰ τῶν τραπεζαίων τρέφεσθαι. σίτοισι δὲ ὀλίγοισι χρέονται, ἐπὶ φορήμασι δὲ πολλοῖσι, καὶ οὐ κακοῖσι. καὶ διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσας τοὺς Ἕλλησι σιτεομένους, πεινοῦντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δέ τι παραφέροιτο, ἐθέλοντας αὖ οὐ παύεσθαι. οἴνῳ δὲ κάρτα τρέφεσκέεται· καὶ σφι οὐκ ἐμέσσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρῆσαι αὐτίον ἄλλῳ. ταῦτα μὲν νῦν οὕτω φυλάσσεται. μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιότατα τῶν πρηγμάτων· D ὃ δ' ἂν ἀνὴρ σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι τρεπτεῖ ὁ τέλαρχος, ἐν τῷ αὐ ἐόντες βουλεύωνται. καὶ ἢν μὲν ἀρέσκῃ καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ· ἢν δὲ μὴ ἀρέσκῃ, μετίασι. τὰ δ' αὖ νήφοντες τρεβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ὅτι διαγνώσκωσι. ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε αὖ τις ἀναγνοίη εἰ ὁμοιοί εἰσι οἱ ἐντυγχάνοντες. αὐτὰ γὰρ τὰ τρεσταγορεύειν ἀλλήλοις, φιλέουσι τοῖσι στόμασι. ἢν δὲ ἦ οὔτερος ὑποδεέστερος ὀλίγῳ, τὰς πρόσθας φιλέονται· ἢν δὲ πολλῷ ἦ οὔτερος ἀξιονέστερος, τρεστίπτουσι τρεσκυνέειν τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἀγχιστα ἑωυτῶν οἰκέοντας, μετὰ γε ἑωυτοὺς· δεύτερα δὲ, τοὺς δευτέρους·

τὴν σωπυγχάνοντες

a Sacrificans autẽ, non pro se solo priuatimque vota nuncupat, sed communiter vniuersis Persis bene precatur. in primis quidẽ regi: quoniam b inter Persas omnes idem quoque cõprehenditur. Vbi verò iam in minutas portiunculas membratímque hostiam con scidit, carnibus elixis herbam susternit quammollissimã, maximè trifoliũ. Huic impositis carnibus, magus astans, theogoniã accinit. siquidem hanc illi dicunt esse incantationẽ efficacissimam. Citráque magum nullũ illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus vtitur in quencunque vsum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum censent suum quique natalem: nimirum hoc die plus aliis æquum censentes ciborũ appone re. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, asinos, eósq; in fornacibus tostos, isto die in mẽsam apponunt: pauperes natalem minoribus pecoribus honorant. Cibis autẽ vtuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodũ bonis. Hinc est quòd Persæ dicunt, c Græcos pastos iam demũ non esurire amplius. Nempe ipsis à cœna cibi apponũtur pretii nullius, & siquid apponatur, non cessant quin edant. Vinũ largius illis apponitur. Eisdẽ nec vomere corã, nec vrinam facere licet: quæ etiã nunc ita obseruantur. Poti, de rebus maximè seriis consultare cõsueuerũt. d nã siquando ipsis consultandum videtur, tum postera die ieiunant, proponítque is qui ædibus illis in quibus fortè cõsulatur præest: &, si placuerit, atque ieiunauerint, vtũtur ipso: sin minus cõprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdẽ poti pronuntiant. Quum in via inuicẽ sibi occurrunt, ex hoc quis cognoscat an pares sint: nam salutationis loco se mutuo osculantur. quòd si alter fuerit inferior paulo, malas osculantur dũtaxat: sin autem alter fuerit multo ignobilior, prostratus adorat honoratiorem. In primis autem illos obseruant reuerẽter qui proximè habitant: secundas tribuunt iis qui à primis proximi:

a Illi autem qui sacrificat, non licet sibi priuatim precari bona, sed commun.

b Inter cunctos Persas ipse etiam qui sacrificat comprehend.

c Græcos finem edẽdi facere dum adhuc esuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod sit alicuius pretii: quòd si quid tale appone retur, non esse finẽ facturos quoad satiati essent. Vini valde appetentes sunt.

d Quod autem ipsis placuerit deliberantibus inter pocula, id postridie proponit dominus illius domus in qua deliberauerint: & si quidem placuerit sobriis etiam, eo vtuntur: sin minus, relinquunt. De quibuscũque autem sobrii cõsultauerint, inebriati ea in disquisitionẽ reuocant. Si in vita, &c.

a Postea verò dicerunt Vraniæ etiam sacrificare, & ab Assyriis & ab Arabiis edocti.

36

atque sic deinceps progredientes, quo viciniores, hoc arctiori necessitudine iunctos existimant: se nimirum omniũ longè optimos arbitrãtes: [a] alios verò, quo remotius dissiti sunt, hoc à virtute magis esse alienos. atque illos demũ secũdum dictam proportionem pessimos esse colligẽtes qui à Persis absint quam remotissimè. Sub Medis imperiũ obtinẽtibus, plerèque nationes quoque imperitabãt: sed quibus omnibus præerant Medi. Iidem & affines perinde atque Persæ colunt. Quæ gens imperii curam gerens, latè progressa fuit. Externorũ autẽ morũ Persæ maximè omniũ hominum sunt studiosi. nam & Medicam vestem propria elegãtiorem arbitrantes, gestant: & in pugnis thorace vtũtur AEgyptio. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas semel rescire potuerunt, frui student. A Græcis edocti, puerorum quoque indulgent amoribus. Virgines multas ducũt vxorum loco, sed multo plures pallacas habent. Secundũ bellicam fortitudinem potior ducitur numerosæ sobolis procreatio: & illi qui quamplurimos liberos ediderit, [b] huic rex tãquam strenuũ quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos suos, à quinto anno incipientes vsque ad vicesimũ, tribus duntaxat instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non venit, sed apud fœminas degit. Quod ea gratia fit vt si inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat molestiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob vnam tantùm culpam liceat vel ipsi regi occidere quempiam, neque alicui aliorum Persarũ atrocius aliquid in familiam suam exercere ob vnum solum delictum: [c] sed expẽdere iubetur quisque, si plura ac magna patrarit, atque tum demum iusta vtatur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem vnquam occidisse: verùm quotquot horum fortè acciderũt, omni necessitate excussa,

a Minimè autẽ eos qui sedes à se remotissimas incolunt, honore afficiunt: seipsos omnium hominum longè præstantissimos esse arbitrantes in omnibus rebus: cæteros autem, prout propius incolunt, (vt dictum est) virtutem amplecti. At qui lõgissimè ab ipsis habitẽt deterrimos esse. Porro Medis imperium obtinentibus, quædã etiam gentes mutuò imperabant, *id est, imperium in quasdam obtinebant, & vicissim alterum imperio suberam.* Medi enim vniuersis imperabant, & maximè sibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: isti verò, iis qui maximè vicini erant. Eadem autẽ ratione & Persæ vicinos suos colunt. Latè enim progrediebatur illa gens, imperãs & præfecturas obtinens. Externorum aut.

b Huic rex munera quotannis mittit. In multitudine autem positum esse robur existimant. Lib.

c Sed vbi considerauerit, si peccata cõmissa plura maioráque esse comperiat quàm obsequia præstita, tum demum iram suã exercet. Suum autẽ patr. aut m. aiunt nem. vnq. occidisse: sed quicunque tales fuerint *filii* necesse esse vt si de illis inquiratur, aut suppositi, aut spurii comperiantur. Quippe veris,

A μετὰ δὲ, κατὰ λόγον τοιούτους γινομένους ἡμῖν. ἥκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἐκαστάτω οἰκημένους ἐν ἡμῇ ἄγονται, νομίζοντες ἑωυτοὺς εἶναι ἀνθρώπων μακρῷ τὰ πόρρω τῆς ἀρετῆς ἀπολείπεσθαι· τοὺς δὲ ἄλλους, κατὰ λόγον τῆς λεγομένης τῆς ἀρετῆς ἀπολείπεσθαι. τοὺς δὲ ἐκαστάτω οἰκέοντας ἀπ' ἑωυτῶν, κακίστους εἶναι. ὅτι δὲ Μήδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων, συναπάντων μὲν Μήδοι, καὶ τῶν ἀγχιστα οἰκεόντων σφίσι· οὗτοι δὲ καὶ τῶν ὁμούρων

B οἱ δὲ, μάλιστα τῶν ἐκομίζων. κατὰ τὼυτὸ δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι ἡμῖν. τοιόνδε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ὅτι τοιόνδε. ξεινικὰ δὲ νόμαια Πέρσαι τοιάδε μάλιστα. καὶ γὰρ δὴ τὼ Μηδικὼ ἐνδύματα νομίσαντες τῆς ἑωυτῶν εἶναι καλλίω, φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους, τοὺς Αἰγυπτίους θώρηκας. καὶ ὑπὲρ ἡδονῆς τε πᾶν τὸ ἐπιτήδευμα ἐξευρόντες, τοῦτο ἀναπτύσσουσι, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες, παῖδας μίσγονται. γαμέουσι δὲ ἕκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουριδίους γυναῖκας, πολλῷ δὲ ἔτι πλείονας παλλακὰς κτᾶται. ἀνδραγαθίης δὲ αὕτη ἀπόδεξις κεῖται, εἰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθόν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδείξῃ παῖδας. τοῦ δὲ τοῖς πλείστοις ἀποδεικνύοντι, δῶρα ἐκ πέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. τὸ πολὺ δὲ ἡγέαται ἰσχυρόν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας, ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι, μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μοῦνα, ἱππεύειν, καὶ τοξεύειν, καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταετὴς γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ παρὰ τῇσι γυναιξὶ διαιτᾶται ἔτι. τοῦδε εἵνεκα τοῦτο ποιέεται, ἵνα εὖ ἀποθανὴ τρεφόμενος, μηδεμίην ἄσην ἀηδίην τοῦ πατρὸς πρὸς ἄλλην. αἰνέω μὲν νυν τόνδε τὸν νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μὴ μιῆς αἰτίης εἵνεκα μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ὅτι μιῇ αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν. ἀλλὰ λογισάμενος εὖ εἰ ἐστὶ πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἐόντα τῶν εὐεργεσιῶν, οὕτω τοῦ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτεῖναι τε οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα, ἢ μητέρα. ἀλλὰ ὁκόσα ἢν τοιαῦτα ἐνηνέατο, πάσην ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα

τῷ ἑκάστω

τοῦτο ἀνευρεθέντα, ἢ τοι ὑποβολιμαῖα A hos tandem deprehensos tradunt aut subditicios, aut spurios. Quippe verisimile nequaquam videri aiunt vt is qui verus parens sit, à proprio filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimũ apud eos ducitur, mentiri: secũdo loco, æs alienum debere, cùm ob alias multas causas tum quòd necessum sit eũdem qui debet, mẽdacio quoque obnoxium esse. Siquis è ciuibus lepra aut vitiligine B infectus sit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cũ aliis Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos quòd in solẽ peccauerint. Externum verò qui iisdem correptus fuerit, è regione sua exigũt: atque [a] ob eandẽ causam albas columbas in regionẽ illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec insputunt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter C omnia religiosissimè colunt. Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis minimè est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificẽtiæ sunt similia, ea omnia in eadẽ terminari litera, quã Dores sãn appellent, Iones sigma. Et, si animaduertas attentius, deprehẽdes nomina Persarũ nõ quædam, sed omnia similiter claudi. Equidem D hæc probè sciẽs de Persis possum indubitatò affirmare. at ista quæ de mortuis prodũtur, obscuriora, neque perinde certò: cadauera videlicet defũctorũ Persarũ non prius humari quàm aut ab alite aut cane trahantur. [b] Magos tamen sat scio hæc facitare: quandoquidem apertè faciunt. Persæ igitur mortuum [c] cera inuoluẽtes in terram condunt. Magi verò cùm ab aliis hominibus tum à sacerdotibus AEgyptiis differunt. E Siquidem hi nullius animãtis occisione se polluũt præter ea duntaxat quæ diis immolãt: Magi suis ipsorũ manibus, excepto homine atque cane, quiduis occidũt: imò hoc palmarii loco ducunt, si formicas serpentésque, & breuiter

τῷ ἄσσα

τῷ ἄλλοι οὐδένα ἀθεμιτέοισι, ἀλλὰ

a Columbas *exigunt, vel expellunt* eandem causam prætendentes. In flum.

b Magos quidẽ certè sat sc.

c *Vel, Cera circumlinentes, aut integentes.*

τῷ τοῦτο οὐκ τῶν ποιε

modum dictum sit: nos ad institutam narrationem recurrimus.

Porro Iones atque AEoles, vbi audierunt Lydos citra negotium à Persis victos, legatos Sardis miserunt ad Cyrum, [a] vltrò postulantes vt iisdem conditionibus eos admitteret quibus Crœsi subiectos in ditionem accepisset. Verùm Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi *similitudinem atque* apologum respondit, Tibicen, inquiens, quidam vbi pisces in mari conspexisset, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus suauitatem* in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare verriculo, ingentem piscium vim complexus est traxitque. Et quum palpitantes cerneret in sicco, dixit ad pisces, Temperate, inquit, nunc mihi quæso à saltationibus: quando nõ libuit vobis me canente saliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus AEolibúsque ideo dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitãte vt à Crœso rebellarent, constanter recusauerant: actum demum, [b] rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones, his auditis, ad suas quique ciuitates reuertũtur, mœniáque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alii omnes, præter Milesios. quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus, iisdem conditionibus quibus & [c] Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus communi sententia videbãtur legati in Spartam mittendi, qui *simul & præsentem rerum statum nuntiarent &* auxiliũ rogarent.

Iones verò illi ad quos Panionium quoque pertinet, ciuitates habent cùm cæli bonitate tum montium commoditate omniũ optimè sitas quas nos nouerimus, adeo vt neque superior regio, neque inferior, neque ea quæ orientem nec quæ occidentem spectat plaga, Ioniam hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ squalet. Lingua vtũtur non eadem, [d] sed eius quatuor proprietates ducũt. Miletus, prima apud ipsos ciuitas, ad meridiẽ vergens. Post hanc Myus & Priene:

a Volẽtes iisdem conditionibus stare quibus & Crœso fuerant subiecti. Verùm Cyr.

b Rebus confectis.

c *Legit hic interpres* Λυδοὺς, *nõ* Λυδός.

d *Adverbum*, Sed quatuor modos deductionum vsurpant. i. *Ea vtũtuntur in quatuor modos & proprietates deducta.*

A ἀρχὴν ὁμολογέομεν. αἰτέομαι δὲ ὅτι τὸν πρότερον λόγον.

Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς ἀ Λυδοὶ πάλαιρα κατεστρέφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδις πρὸς Κῦρον, ἐθέλοντες ὅκῃ τοῖσι αὐτοῖσι εἴη τοῖσι ἐπ' Κροίσῳ ἥσθν κατήκοοι. ὁ δὲ, ἀκούσας αὐτέων τὰ προκείμενα, ἔλεξέ σφι λόγον, αὐλὸν φὰς αὐλήσαντα ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ, αὐλέειν, δοκέοντα σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· B ὡς δὲ ψευσθεῖσαν τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον, καὶ προβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἑλκύσαι. ἰδόντα δὲ πάλλομένους, εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθῦς, Παύεσθε μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐκ ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον αὐτὸν Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίσασθαι σφεας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ C ἐπείθοντο. τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἥσθν ἕτοιμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ, ὀργῇ ἐχόμενος, ἔλεγέ σφι τάδε. Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων, ἀνενειχθέντες ἐς τὰς πόλιας, τείχεά τε προσεβάλλοντο ἕκαστοι, καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον ἀ ἅλλοι πλὴν Μιλησίων (πρὸς μουνοῦς γὰρ τούτους ὅρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπ' οἷσι περ ὁ Λυδός) τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῇ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι D ξυμμαχέειν.

Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῷ καὶ ὁ Πανιώνιόν ἐστι, τῷ μὲν οὐρανοῦ, καὶ τῷ οὐρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐπύγχανον ἱδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χώρεα τῶυτὸ ἐποιέετο Ἴωνίῃ, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὸν νότον, οὔτε τὰ πρὸς τὸν ἕωθεν ἑκατέρωθεν· τὰ μὲν, ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ, ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ αὐχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὸν αὐτὸν αὐτῶν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόποις τέσσερσι χρεώμενοι. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρὸς τῇ κέρσῃ πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυοῦς τε καὶ Πριήνη·

αὕτη μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηται, κατὰ A ταὐτὰ Λαλεγόμενα σφι. αἵδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ· Ἔφεσος, Κολοφὼν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναὶ, Φώκαια. αὕτη δὲ αἱ πόλιες τῆσι πρότερον λεχθείσῃσι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδέν, σφὶ δὲ ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἴωνες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν, νήσους οἰκέασι, Σάμον τε καὶ Χίον· ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἵδρυται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τοὐτὸ λαλέουσι, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἑωυτῶν μοιοῦσι. οὗτοι B χαρακτῆρες γλώσσης τέσσαρες γίνονται. Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων ἀ Μιλήσιοι μὲν ἥσθν ἐν σκέπῃ τοῦ Φόβου ὅρκια ποιησάμενοι· τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτῃσι κατὰ δὴ νὸν οὐδέν. οὔτε γὰρ Φοίνικες ἥσθν κω Περσέων κατήκοοι, οὔτε αὐτοὶ ἀ Πέρσαι ναυβάται. ἀπεχάθησθν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων ὅτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ πάντος τότε Ἑλληνικοῦ γένεος. πολλῷ δὲ κατὰ ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων ὁ Ἰωνικὸν, καὶ λόγου ἐλαχίστου. ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, κατὰ οὐδὲν ἄστυ πόλισμα λόγιμον. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τοὔνομα, ὑ βυλόμενοι Ἴωνες κεκλῆσθαι. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχύνεσθαι τὸ ὄνομα· αἱ δὲ δυώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε ὀνόματι ἠγάλλοντο καὶ ἱερὸν ἱδρύσαντο, ὅτι τε σφέων αὐτέων τοὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτὸ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων. οὐδὲ ἐδεήθησθν οὐ- D δαμοὶ μεταλαβεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. κατάπερ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νεὼ χώρης Δωριέες, πρότερον δὲ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσουσι οὐ "μηδαμοὺς ἐς δέξασθαι τῶν περιοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱερόν· ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοὺς πρὶν τὸ ἱερὸν ἀνομήσθν τε καὶ ἐξεκαθήσθν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐπίθεσαν παλαιὸν τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι· καὶ τούτους χρεὼν ἦν μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ οὖν Ἁλικαρνασσεὺς, τῷ ὄνομα ἦν Ἀγασικλέης, νικήσας, τὸν E τρίποδα μὲν οὐκ τῆς Καρίης κατοίκηται, κατὰ ταὐτὰ λαλεόμενα σφι. αἵδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ· Ἔφεσος, Κολοφὼν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναὶ, Φώκαια. αὕτη δὲ αἱ πόλιες τῆσι πρότερον λεχθείσῃσι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδέν, σφὶ δὲ ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἴωνες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν, νήσους οἰκέασι, Σάμον τε καὶ Χίον· ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἵδρυται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τοὐτὸ λαλέουσι, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἑωυτῶν μοιοῦσι. οὗτοι B χαρακτῆρες γλώσσης τέσσαρες γίνονται. Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων ἀ Μιλήσιοι μὲν ἥσθν ἐν σκέπῃ τοῦ Φόβου ὅρκια ποιησάμενοι· τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτῃσι κατὰ δὴ νὸν οὐδέν. οὔτε γὰρ Φοίνικες ἥσθν κω Περσέων κατήκοοι, οὔτε αὐτοὶ ἀ Πέρσαι ναυβάται. ἀπεχάθησθν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων ὅτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ πάντος τότε Ἑλληνικοῦ γένεος. πολλῷ δὲ κατὰ ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων ὁ Ἰωνικὸν, καὶ λόγου ἐλαχίστου. ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, κατὰ οὐδὲν ἄστυ πόλισμα λόγιμον. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τοὔνομα, ὑ βυλόμενοι Ἴωνες κεκλῆσθαι. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχύνεσθαι τὸ ὄνομα· αἱ δὲ δυώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε ὀνόματι ἠγάλλοντο καὶ ἱερὸν ἱδρύσαντο, ὅτι τε σφέων αὐτέων τοὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτὸ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων. οὐδὲ ἐδεήθησθν οὐ- D δαμοὶ μεταλαβεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. κατάπερ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νεὼ χώρης Δωριέες, πρότερον δὲ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσουσι οὐ "μηδαμοὺς ἐς δέξασθαι τῶν περιοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱερόν· ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοὺς πρὶν τὸ ἱερὸν ἀνομήσθν τε καὶ ἐξεκαθήσθν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐπίθεσαν παλαιὸν τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι· καὶ τούτους χρεὼν ἦν μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ οὖν Ἁλικαρνασσεὺς, τῷ ὄνομα ἦν Ἀγασικλέης, νικήσας, τὸν

a Adeo quidem vt cùm alii Iones tum ipsi Athenienses hoc nomen refugerẽt, Ionésque appellari nollent. Sed etiamnũ multi eorum nomen hoc sibi pudendum ducere videntur. At hæ duodecim ciuit.

b Templum.

c Templo.

ausus est legẽ hanc violare, tripodémq; domũ ferẽs[a] sibi asseruare. Propter quod cõmissum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialyssus, Camerus, Cos atque Cnidus, sextã ciuitatem Halicarnassum à sacrorum participatione remouerunt: hac videlicet pœna Halicarnasseos multantes. Atqui mihi sanè videntur Iones duodecim fecisse ciuitates: nec voluisse plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponnesum habitantium totidẽ fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exegerũt, duodecim sunt partes. Nẽpe prima ante Sicyonem est Pellena, deinde AEgiræ & AEgæ, ad quã Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus est. Post AEgas Bura est & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc AEgion est, & Rhypes, & Patrenses, & Pharenses, atque Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Postea Dyma & Tritæenses, qui soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque causa fuisse videtur quapropter Ionibus duodecim ciuitates constituere placuerit. Nam istos præcipuè magísque aliis Iones esse, aut præstãtius quippiam gessisse, magna insania esset asseuerare: quum ex his Abantes sint, Eubœæ haudquaquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomeniis sint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, [b]Phocenses, Molossi, Arcades, Pelasgi, Dores, Epidaurii, atque aliæ pleræque nationes inter se cõmixtæ sint. [c]Quorum alii ex Atheniensium Prytaneo progressi, nobilissimos se Ionum existimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam antè parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureiurando inter se firmauerant, tradiderúntque suis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque propriis nominibus compellarent: propterea quòd eorum patres, mari-

a Ad clauũ suspendere. Propt.

b Omittit ἀποδάσμιοι.

c Ex quorũ numero, illi qui ex Prytaneo Atheniensium profecti sunt, & se Ionum nobilissimos existimarunt, hi vxores secum nõ adduxerunt quũ in coloniam migrarent, sed Caricas habuerunt, quarum, &c.

A νόμον κατηλόγησε· φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία προσεπαναλάβοσε τὸν τρίποδα. Δι' ταῦτα τῶν αἰτίων αἱ πέντε πόλιες, Λίνδος, καὶ Ἰήλυσός τε καὶ Κάμειρος, καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς τῆς ἕκτην πόλιν Ἁλικαρνησσόν. Τούτοισι μὲν νυν ταῦτα τοῦ ζημίου οὕνεκα ἐπέθηκαν. δοκέοισι δέ μοι δυώδεκα πόλιας ποιήσασθαι ⓓ Ἴωνες, καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλείονας ἐς δέξασθαι, τοῦ-
B δε εἵνεκα· ὅτι καὶ ὅτε οἰ Πελοποννήσου οἴκεον, δυώδεκα εἶν αὐτῶν μέρεα, κατάπερ νῦν Ἀχαιοί, τοὶ ἐξελασσάντων Ἴωνας, δυώδεκα ἔσι μέρεα. Πελλήνη μὲν τε προσάντη πρὸς Σικυῶνος· μετ' δὲ, Αἴγειρα, καὶ Αἰγαί· ἐν τῇ Κρᾶθις ποταμὸς ἀένναός ἐστι, ἀπὸ τοῦ ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς ὀνόμα ἔχει· καὶ Βοῦρα, καὶ Ἑλίκη, (ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες ἀπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἐνικηθέντες) καὶ Αἴγιον, καὶ Ῥύπες, καὶ Πατρέες,
C καὶ Φαρέες, καὶ Ὠλένος, ἐν τῷ Πεῖρος ποταμὸς μέγας ἐστί· καὶ Δείμη, καὶ Τριταιέες, οἱ μοῦνοι τουτέων μεσόγαιοι οἰκέοισι. Τοῦτα δυώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιοί ἐστι, καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν. Τουτέων δὴ εἵνεκα καὶ ⓓ Ἴωνες δυώδεκα πόλιας ἐποιήσαντο· ἐπεὶ ὡς γέ τοι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἢ κάλλιόν τι γεγόνασι, πολλὴ λέγειν· τῶν Ἀθηναίων μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης
D μετὰ οὐδὲ τὸ ὄνοματος οὐδέν. Μινύαι δὲ Ὀρχομενίοισι αἰαμεμίχαται, καὶ Καδμεῖοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκέες ἀποδάσμοι, καὶ Μολοσσοὶ, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ, καὶ Δωριέες, Ἐπιδαύριοι, ἄλλά τε ἔθνεα πολλὰ αἰαμεμίχαται· ⓓ δὲ αὐτέων, ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ Ἀθηναίων ὁρμηθέντες, καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶ Ἰώνων. οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἠγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ Καρίας ἔχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. Δι' τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται, νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῆσι ὅρκους ἐπήλασαν, καὶ παρέδοσαν τῇσι θυγατράσι μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα, τοῦ δε εἵνεκα, ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἀν-

δρας καὶ παῖδας· καὶ ἐπεί τε τοῦτα ποιήσαντες, ἀνοίσι σφι οἰκοίκεον. Τοῦτα δὲ ἐν Μιλήτῳ γινόμενα ἐν Μιλήτῳ. βασιλέας δὲ ἐσήσαντο, ⓓ μὲν αὐτῶν, Λυκίους, ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας· ⓓ δὲ, Καύκωνας Πυλίους, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου· οἱ δὲ, καὶ σύναμφοτέρους. Ἀλλὰ γὰρ πρεσβέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλόν τι τῶν ἄλλων Ἰώνων. ἔασαν δὲ καὶ οἱ καθαρὸς γεγονότες Ἴωνες. εἰσὶ δὲ πανσύτες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηναίων γεγόνασι, καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι ὁρτάν. ἄγουσι δὲ πάντες, πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων. οὗτοι γὰρ μούνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπατούρια· καὶ οὗτοι κατ' φόνου τινὰ σκῆψιν. Ὁ δὲ Πανιώνιόν ἐστι τῆς Μυκάλης χῶρος ἱερὸς, πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξαιρημένος ἀπὸ Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἑλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλη ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρη, πρὸς ζέφυρον ἀνέμου κατήκουσα Σάμῳ. ἐς τὸν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες, ἄγεσκον ὁρτὴν, τῇ ἐθέντο οὐνόμα Πανιώνια. πεπύσθασι δὲ οὐ μόνον αἱ Ἰώνων ὁρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων
τῶν πάντων ὁμοίως "ὁμοίως πᾶσαι ἐς τὠὐτὸ γράμμα τελοῦσαι, κατάπερ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα. αὗται μὲν, αἱ Ἰάδες πόλιες εἰσι.

Αἰ δὲ δὴ, αἱ Αἰολίδες, Κύμη, ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Λάρισσα, Νέον τεῖχος, Τῆνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη, Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρυνία· αὗται ἕνδεκα Αἰολέων πόλιες ἀρχαῖαι. μία γὰρ σφέων πρεσβυτέρη ἐστὶ Ἰώνων, Σμύρνη. ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δυώδεκα ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὗτοι δὲ ⓓ Αἰολέες χώρῃ μὲν ἔτυχον κτίσαντες
D ἀμείνω Ἰώνων, ὡρέων τε ἥκουσαν οὐκ ὁμοίως. Σμύρνῃ τε ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες. Κολοφωνίοις ἄνδρας γάσει ἐστασιωτεύσας, καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος, ὑπεδέξαντο. μετ' δὲ, οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὁρτὴν ἔξω τείχεος ποιεομένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκλήσαντες, ἔχον τὴν πόλιν. βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἔπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων, ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας. ποιη-

A tos atque filios trucidassẽt, & quũ hæc patrassent, simul orbas ad cõcubitũ violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges autẽ creauerant, partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriũdos: partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: partĩ ex vtrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maximè amplectuntur. Et sunt quidẽ illi veri atque genuini Iones: omnes tamẽ Ionum nomenclaturæ communicãt quotquot Athenis oriundi Apaturia
B festa concelebrant. Concelebrãt autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturiis arcentur, ídque ob cædis patratæ causã. Porro Panionium locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc sanè no
C Ionum sacris duntaxat, verùm communiter omnibus Græcorũ festiuitatibus, vt in eandem literã finiant, perinde atque Persarum nomina. Et hæ quidem Ionicæ sunt ciuitates.

AEolicæ autem ciuitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, AEgiroessa, Pitana, [a] AEgæa, Myrina, Crynia. Atque hæ x I AEolicæ fue-
D runt priscæ ciuitates. Vna autem Smyrna (AEolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus [b]diruta fuit. Alioqui & hæ, duodecim erant numero, in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstãtiorem, at quæ tamen ad illius cæli temperiem nequaquam accederet. Smyrnam verò hac occasione amiserunt AEoles, quòd Colophonios per seditionem è sedibus submotos recepissẽt: quipostea Smyr
E næos obseruantes, dum extra vrbem Bacchi sacra celebrarẽt, occlusis portis vrbem occuparunt. Succurrentibus autem AEolibus vniuersis, sic inter eos trãsigebatur, vt si Iones vtensilia bonáque mobilia AEolibus redderent, AEoles Smyrna cederẽt. Hanc

a Ægææ, αἰγαῖαι.

b Dirẽpta fuit.

cõditionem quam Smyrnæi accepissent, [a] distributæ sunt vndecim hæ ciuitates, suos quæque cõstituens ciues. Hæ itaque continentis sunt ciuitates, exceptis iis quæ Idam habitabant: nam illæ ad has non referuntur. Insulares verò quinque ciuitates Lesbum colebant. sextam enim in Lesbo Arisbam Methymnæi iã sibi subiecerant, tanquam consanguinitate iunctam. In Tenedo autem vna habitabatur ciuitas, & altera quædam in centum appellatis insulis. Iam verò Lesbiis Tenediisque [b] nihil grauius, perinde atque cæteris Ionibus insulas tenẽtibus, erat metuendum: at reliquis ciuitatibus cõmuniter placuit Iones sequi, quocunque illi duxissent.

Porro vbi Ionum AEolúmque legati Spartam appulissent (id quod fiebat properãter) ex omnibus delegarũt Phocensem quendã, cui nomẽ Pythermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste indutus, [c] in Spartiatarum conuentum, qui ad fãmam legatorum collectus fuerat, processit: hortatúsque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendũ. [d] Illi, quamuis Ionũ legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego coniicio, hominibus instructũ qui rerũ Cyri Ionúmque successum explorarẽt. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittũt spectatissimũ ipsorũ, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorũ mandata perferret: nimirum ne vlli Græciæ ciuitati damnũ inferret: vtpote se id minimè toleraturis. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos quinã homines essent Lacedæmonii, & quàm multi numero. Mox vbi hæc cognouisset, ad Spartiatã dixisse, Equidem nõ extimui vnquam homines illos quibus locus est in media vrbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi iuramẽtis imponũt. Atq; his, (si modò superi me seruauerit incolumẽ) non Ionũ, sed propria sua incommoda erũt deplorãda. Hæc in vniuersos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberẽt in quibus negotiationes

a Distribuerũt, *vel inter se partitæ sunt* ipsos illæ vndecim, *&c.*

b Nihil periculi, per.

c Vt plurimi ex Spartiatis, quum hoc audissent, accurrerẽt, processit, hort.

d *Adde ex Vet. cod. Græci*, Lacedæmonii verò illis aurem præbere noluerũt, imò non ferẽdum esse auxilium Ionibus statuerunt. Hi igitur abierunt. Illi, *&c.*

A σμύρνων δὲ τῶνδε Σμυρναίων, ὅσοι διείλοντο σφέας αἱ ἕνδεκα πόλιες, καὶ ἐποιήσαντο σφέων αὐτέων πολίτας. αὗται μὲν νυν αἱ ἠπειρώτιδες πόλιες, ἔξω τῶν ἐν τῇ Γῇ οἰκημένων. κεχωρίδαται γὰρ αὗται. αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι, πέντε μὲν πόλιες τὴν Λέσβον νέμονται. τῶν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκεομένῳ Ἀρίσβην ἐόντα ἐωυτῶν συγγενέας, ἐόντας ὁμαίμους. ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῇσι Ἑκατὸν νήσοισι καλεομένῃσι ἄλλη μία. Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδίοισι, καταπερ Ἴωνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἐωῦ δείδιον οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλισι ἔα δὲ χωνῆ Ἴωσι ἕπεσθαι, τῇ αὐ οὗτοι ἐξηγέωνται.

B

Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τοῦτο Σπάρτην τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (ἔτυχε γὰρ δὴ τάχος ἐωῦ τοῦτο πρηκτόμενα) εἵλοντο τοῦ πόντου λέγειν Φωκαέα, τῷ οὔνομα ἐωῦ Πύθερμος. ὁ δὲ, πορφύρεόν τε εἷμα πεβαλλόμενος, (ὡς αὖ πύθανόμενοι πλῆσσοι σύνελθοιεν Σπαρτιητέων) ἐς κατάγας, ἔλεγε πολλὰ, ἁμφορέων ἐωυτῶν χρήζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὔκωσ ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἴωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπέπεμψαν τῶν Ἰώνων τοῦ ἀγγέλου, ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἀνδρας, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων, καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτέων δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἐωῦ Λακρίνης, ἀπαγέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥήσιν, μηδὲν κακὸν ἐργάζεσθαι Ἑλλάδος μηδεμίῃ πόλιν σύναμφοτέρων, ὡς αὐτῶν οὐ προσδεχομένων. τοῦτο εἰ πόντος ὁ κήρυκος, λέγεται Κῦρον ἐπείρεσθαι τοὺς παρεόντας Ἑλλήνων, τίνες εἰόντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι, καὶ κόσοι πλῆθος, τοῦτο ἑωυτῷ προαγορεύοντα. πυθανόμενον δὲ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα Σπαρτιήτιν, Οὐκ ἔδεισά κω ἀνδρας τοιούτους, οἵτινες ἔστι χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἐπιδεδεγμένοι, ἐς τὸ συλλεγόμενοι, ἀλλήλοις ὁμοιοῦντες ἐξαπατῶσι. τοῖσι, ἐωῦ ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσται ἄλεξα, ἀλλὰ τὰ οἰκήια. τοῦτο ἐς τοῦ πόντου Ἑλλήνας ἀπέρριψε ὁ Κῦρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι, ὀμῇ τε καὶ πρήσε-

Αἰολίδες πόλεις.

χεέσθωσαν. αὐλοὶ γὰρ τῷ Πέρσῃ ἀγορῆσι οὐδὲν ἐοίκασι χρέεσθαι, οὐδὲ σφι ἔστι τοιαῦτα ἀγορή. μετὰ τοῦτο ἐπιτρέψας τοῦ μὲν Σάρδις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τόν τε Κροίσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτύῃ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλαυνε αὐτὸς ἐς Ἐκβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος, καὶ τοὺς Ἴωνας οὐ οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τοῦ προτέρου εἶναι. εἰ τε γὰρ Βαβυλῶν οἱ ἐωῦ ἐμπόδιος, καὶ ὁ Βακτρίων ἔθνος, καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ' οὓς ἐπείγετο στρατηλατέων αὐτὸς, ὅτι δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.

A

B

Ὡς δ' ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοῦ Λυδοῦ ἀπέχησε ὁ Πακτύης ἀπό τε Ταβάλου καὶ Κύρου· κατεβάς δὲ ὅτι θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ὑπικούρους τε ἐμισθοῦτο, καὶ τοὺς ὑπιθαλασσίους αὐτόθεν ἐπείθετο σὺν ἑωυτῷ στρατεύεσθαι. ἐλάσας δὲ ὅτι τὰς Σάρδις, ἐπολιόρκεε Τάβαλον, ἀπολαμβανόμενον ἐν τῇ ἀκροπόλῃ. πυθόμενος δὲ κατ' ὁδὸν τοῦτο ὁ Κῦρος, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε, Κροῖσε, τί ἔσται ὁ τέλος τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοὶ, ὡς εἴκασι, πρήγματα παρέχοντες, καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φρονέω τοι μὴ ἄριστον ἢ ἐξανδραποδίσασθαι σφέας. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας, τῶν παίδων αὐτὸν φείσαιτο. ὡς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλέον τι ἢ πατέρα ἐόντα σε λαβὼν ἀγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν παρέδωκα· καὶ ἔπειτα θωυμάζω εἴ μοι ἀπεστάσι. ὁ μὲν δὴ ταῦτα νόεε, ἔλεγε· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, δείσας μὴ αὖτις ἀπαστάσας ποιήσῃ τὰ Σάρδις, Ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν εἰκότα εἴρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέο, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσῃς, αἰανμάρτητον ἐόσαν καὶ τῶν τοῦ πρότερον, καὶ τῶν νῦν ἐστεώτων. τὰ μὲν γὰρ τοῦ πρότερον ἐγώ τε ἐπρηξα, καὶ ἐμὴ κεφαλὴ αἰαμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν τοῦ πρέοντα, Πακτύης γάρ ἐστι ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις, οὗτος δίτω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων, τάδε αὐτοῖσι ἐπιτάξον, ὡς μήτε ἀπο-

C

D

E

τῷ ἐγὼ

exercerent. nam Persæ ipsi horũ nullo distinentur, neque illis vlum est forum. Post hæc Sardis Tabalo homini Persæ commisit: Cræsi autem cæterorúmque Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferẽdum. Ipse versus Ecbatana cõtendit, Cræsum vnà secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, [a] etiamsi primi adoriẽdi fuissent. quandoquidem Babylon ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item Sacæ atque AEgyptii, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat, in Ionas autem alium quempiam imperatorem mittere.

[b] At verò vbi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro descisciť. Et quia Lydorum thesaurum habebat, conscensis nauibus auxiliarios mercede conduxit, maritimísque omnibus persuasit vt cõmunem secum expeditionem susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra mouit, Tabalúmq; in arce vndique conclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Crœsum hunc in modum alloquutus est, Quísnam, inquit, Crœse, finis erit eorum quæ nũc mihi accidunt? [c] quando nõ cessabunt Lydi (vt videntur) tantisper & sibi & mihi negocium facessere, dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidem perinde fecisse atque is qui occiso patre, filiis pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quàm Lydorum pater eras, ipsis autem vrbẽ suam reddidi: adeo vt nunc mirer eos à me deficere. Quum hác suam sentẽtiam Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret, Rex, inquit, Cyre, quanquam prudenter tu rectéque dixeris, moderaberis tamen furori, neque patieris antiquam hanc ciuitatem ita excindi, quæ cùm superiorum tum eorum quæ nunc acciderũt, rea non est. nam priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præsens factum Pactyas designauit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi pœnas det. Lydis autem veniam dans, hæc illis impera. ne *videlicet aliquando viri-*

A

B

C

D

E

a *Hic mendosum esse videtur Græcum exemplar.*

b Verùm simul atque Cyrus Sardibus est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium thesaur.

c Non videntur Lydi, facessendi mihi & sibi negotium finem facturi. Cogito nunquid maximè expediat eos in seruitutem redigere. Mihi enim videor nunc perinde fecisse, *&c.*

bus auctì, vel defectionem meditari ausint, vel molesti esse possint. Interdicito illis ne arma bellica possideant, iubetóque supra tunicam pallium gestare, induere item cothurnos. Adhæc impera vt liberos citharam pulsare, psallere, cauponari doceant. & mox comperies, ô rex, viros in mulieres degenerasse, nihilque metuendum ne rebelles vnquam à te desciscant. Hæc ideò Cræsus suggessit, quòd optabiliorem Lydis hanc esse conditionem existimaret, quàm semel subactos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum cõminisceretur, non persuasurum illi vt institutũ detrectaret. Adde etiam quòd formidabat ne in posterum aliquãdo Lydi, si imminentem calamitatẽ effugissent, rebellãtes à Persis funditus extinguerẽtur. Cyrus hac Cræsi admonitione gauisus, remissáque iracũdia, respõdit ei se pariturum. Accersitóque continuò Mazare, homine Medo, eadẽ illi præcepit, quæ Cræsus suggesserat, Lydis imperanda. Atque præter hæc mandauit, illos omnes sub corona venundari, quotquot vnà cum Lydis Sardis oppugnassent: Pactyam autem viuum ad se perduci. Et ista quidem ex itinere quum præcepisset, [a] Lydos compulit ad Persarũ mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares verò nihil cunctatus, Cyri exercitus partẽ quam secum ducebat, Sardis promouit. Verùm vbi Pactyam iam vnà cũ suis cõmilitonibus Sardis abiisse cognouit, primùm Lydos adegit Cyri mandatis obsecundare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationẽ cõmutarunt. Deinde Mazares nuntios Cumã misit qui Pactyam reposcerent. Cumæi verò cõsilio inito statuerũt ad deum apud Branchidas referẽdum quid facto opus esset. Erat enim illic oraculũ peruetustũ quo Æoles Ionésq; cõmuniter vti cõsueuerãt. Oraculum hoc in Milesiorũ agro est situm supra Panormum portũ. Missis igitur ad Branchidas consultoribus, rogabant quidnam facientes hac in re deo gratificaturi essent.

a In Persiam ad sedes suas perrexit. Pact.

A τέωσι, μήτε δεινοί τε ἔωσι. ἀπείπε μὲν σφι πέμψας, ὅπλα ἀρήϊα μὴ κτᾶσθαι· κέλευε δὲ σφέας κιθῶνάς τε ὑποδυνόντας τοῖσι εἵμασι, καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι. τοῖσι εἶπε δὴ αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν, καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας. καὶ τάχιστα σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεσθαι γενομένους. ὥστε οὐδὲν δεινοί τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπετίθετο, αἱρετώτερα ταῦτα εἰδὼς τοῖσι Λυδοῖσι, ἢ ἀνδραποδισθέντας τωρηθῆναι σφέας· ἐπιστάμενος ὅτι εἰ μὴ ἀξιόχρεων τοῦτο φανεῖ τῇ τείνῃ, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι· ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν κοτε ἡ Λυδὸς, εἰ ὁ πρότερον ὑπεκφύγοι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κύρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐνετείλατο τοῦτο εἰπεῖν Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο· καὶ τοῦτο ἀνδραποδισάσθαι τοὺς ἄλλους πάντας, οἱ μετ' Λυδῶν ὅστις Σάρδις ἐστρατεύσωντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν πρὸς ἑωυτόν. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος, ἀπήλαυνε ἐς ἤθεα τὰ Περσέων. Πακτύης δὲ πυθόμενος ἀγχοῦ ἐόντα στρατόν, ἐπ' ἑωυτὸν ἐόντα, δείσας ὤχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ὅστις τὰ Σάρδις, τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὁσονδήκοτε ἔχων, ὡς οὐκ εὗρε ἔτι ἐόντας τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, τοῦτο μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκαστε τὰ Κύρου ἐντολὰς ὅπῃ τελέοιν· ἐκ τούτου δὲ κελευσμοσύνῃς Λυδοὶ τὴν πᾶσαν διαιτέοντο τῆς ζόης μετεβάλοντο. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε ἐς τὴν Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην· οἱ δὲ Κυμαῖοι ἐβουλεύοντο συμβουλῆς πέρι ἐς θεὸν ἀνοίσαντες ἐν Βραγχίδῃσι. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήϊον ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον, τοῦ Ἰωνές τε πάντες καὶ Αἰολέες ἐνθεῦτεν χρέεσθαι. ὁ δὲ χῶρος οὗτος, ὅστις τυγχάνει Μιλησίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος. πέμψαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, ἠρώτεον περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιέοντες, θεοῖσι μάλιστα χαριεῖσθαι.

41

ἐπειρωτῶσι δὲ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγένετο, ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. ταῦτα δὲ ὡς ἀπενειθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὁρμέατο ἐκδιδόναι· ὁρμεωμένου δὲ τούτῃ τοῦ πλήθεος, Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδεω, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν ὄνομος, ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τοῦ χρησμοῦ, καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθέως. ἐς ὃ, τὸ δεύτερον τοῦ Πακτύεω ἐπειρησόμενοι, ἧεσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν. ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων Ἀριστόδικος, ἐπειρωτέων τάδε, Ὦ ἄναξ, ἦλθε πρὸς ἡμέας ἱκέτης Πακτύης ὁ Λυδός, φεύγων θάνατον βίαιον τοῦ Περσέων· ἡ δὲ μιν ἐξαιτέονται, τοῦ εἶναι κελεύοντες Κυμαίους. ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὸν Περσέων δύναμιν, ἱκέτην ἐς τάδε οὐ τολμήσομεν ἐκδιδόναι, πρὶν αὖ ὄ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁκότερα ποιέωμεν. ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ' αὖτις ἐκ δευτέρου αὐτὸν σφίσι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. τοῖς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐν τοῖσι ἐπόιεε τάδε· τοὺς ἱρεῶν τὸν νηὸν κύκλῳ, ἐξαιρέοντες στρουθοὺς, καὶ ἄλλα ὅσα ἐν νενοσσευμένα ὀρνίθων γένεα ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι, φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσαν ὦ τάδε, Ἀνοσιώτατε αὐθρώπων, τί τάδε τολμᾶς ποιέειν; τοὺς ἱκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐζεις; Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα, πρὸς ταῦτα εἰπεῖν, Ὦ ἄναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱκέτῃσι βοηθέεις, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἱκέτην ἐκδιδόναι; τὸν ὦ αὖτις ἀμείψασθαι τοῖσδε, Ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀστεύσαντες, θᾶσσον ἀπόλησθε, ὡς μὴ τολμῶτε τὸν πρὸς ἱκετέων ἐκδίδοσιν ἐλθόντα ἱκέτην. ταῦτα ὡς ἀπενειθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, βουλόμενοι μήτε ἐκδόντες ἀπολέσαι, μήτε πρὸς ἑωυτοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι, ἐς Μιτυλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι. οἱ δὲ Μιτυληναῖοι, ὅτι πέμποντος τοῦ Μαζάρεος ἀγελίας ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην,

A Consulentibus respõdebatur Pactyam Persis esse permittendum. Quæ quum relata audirent [a] Cumæi, putauerunt oraculo acquiescendum, Pactyámque reddendum. Cæterùm quum huc bona pars propensa esset, Aristodicus, Heraclidis filius, vir inter cæteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultores oraculi responsum non rectè perferre existimans, constanter obstabat quominus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factũ est vt iterum de Pactya interrogaturi alii mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi quùm ad Branchidas peruenissent, vnus ex omnibus Aristodicus consulebat oraculum, sciscitans in hæc verba, O rex, venit ad nos supplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam: Persæ eundem reposcentes, iubent Cumæos hominẽ dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem nõdum reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubitatò quid facere nos conueniret. Hũc in modũ sciscitanti Aristodico, idem rursus respõdebatur quod priores retulerãt, nempe Pactyam Persis permittendũ. Post hęc Aristodicus tale quippiã de industria aggreditur: Tẽplum circumiens, passeres aliásque auiculas quæ fortè in templo istic nidulabantur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret, Hominũ scelestissime, quænam libido te incessit vt auderes meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitasse ad hunc modum respondere, Túne rex sic auxiliũ fers supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere Persis? Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo vt impii malè pereatis, neque deinde oraculum hoc de reddendis vestris supplicibus lacessatis. Porro vbi responsum hoc postremum relatum audiuerunt Cumæi, neque volentes Pactyã Persis tradere interimendũ, neque eundẽ penes se detinendo, Cyrũ ad ciuitatis suæ expugnationẽ excitare, hominẽ ablegant in Mitylenã. Mitylenæi, quũ Mazares subinde per nũtios Pactyã flagitaret,

b Cumæi, Pãctyam tradere dereuerant. *Vel, in animo habebant.* Quum autem vulgus hoc decreuisset, Aristod.

pacíſcuntur pro certa mercede mittendum: [a] quod tamen nolim indubitatò aſſeuerare, quandoquidem nõ fuit perſoluta. Cumæi, cognoſcentes ea quæ circa Pactyã à Mitylenæis geſta eſſent, miſſo ad Leſbum nauigio, Pactyã deportant in Chium. Indidẽ verò ex Mineruæ tutelaris deę templo violenter raptus, à Chiis redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus eſt Myſiæ, eregione Leſbi ſitus. Et ſic quidẽ in cuſtodia Perſæ habebant Pactyam, vt Cyro quũ primùm liceret traderetur. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, [b] neque ſecundæ menſæ fructibus inde decerptis vtebatur. Breuiter omnia à ſacrorum vſu remouebantur quæ ex agro illo prouenirent. Poſtquã verò Pactyas iã à Chiis traditus fuit, Mazares mox in illos caſtra promouit qui vnà cum Pactya Tabalum oppugnaſſent: & partim Prienẽſes ſubegit, partim Mæandri campum incurſauit, [c] frumẽtationẽ militibus faciẽs: Magneſiam etiam pari modo. Poſtremò Mazares morbo correptus, vita defungitur.

a Haud enim poſſum id certò dicere, quum res ad exitum perducta non fuerit.

b Neque bellaria ex fruge inde collecta pinſebantur. Denique omnia, &c.

c Illo in prædam ſuis militibus expoſito: Magneſ.

IN defuncti verò locũ ſuffectus Harpagus, & ipſe Medus: nimirũ quem Medorum tyrãnus Aſtyãges indignis epulis exceperat, quique [d] Cyrum in regni poteſtatem inuexerat. Hic, inquam, à Cyro inſtitutus dux, ſimulatque in Ioniam venit, vrbes ductis aggeribus cepit. [e] Nam vbi mœnia ciuéſque vndique exercitu clauſiſſet, aggere ad murum obiecto *citra negotium* expugnabat: atque ſic [f] Phocæa prima Ionum ciuitate potitus eſt.

d Cyrum ad regnum obtinendũ adiuuerat. Hic, &c.

e Poſtquã enim ciues intra mœnia compulerat, aggere, &c.

f Phocæam primam Ionum ciuitatem oppugnauit. Hi Phoc.

Hi Phocenſes, primi Græcorum [g] longis nauibus vſi ferũtur: Adriámque ſimul & Tyrrheniã, Iberiam atque Tarteſſum [h] occupauerunt. Nauigiis autẽ vtebantur non roſtratis, ſed pentecontéris, *hoc eſt lembis quinquagenũm remorum*. Hi quum primum Tarteſſum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Arganthonio, quique iam octoginta annis Tarteſſiorum regno præfuerat.

g Longinquis nauigationibus vſi ſunt: Adr.

h Oſtenderunt, *Vel, Patefecerunt.*

παρεσκευάζοντο ὑπὸ μιαδῶ ὁσῳδή. οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη. Κυμαῖοι γὰρ ὡς ἔμαθον ταῦτα πρηνούμενα ὑπὸ τῶν Μιτυληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον, ὑπεκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χῖον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης πουλιούχου ἀποσπασθεὶς, ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη· ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι ὑπὲρ τῶν Ἀταρνεῖ μιαδῶ· τοῦ δὲ Ἀταρνέως τοῦτον ἔστι χῶρος τῆς Μυσίης, Λέσβου αὐτίος. Πακτύιον μούνῳ τῷδε δεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἰοῦ δὲ χρόνος οὐδὲ ὀλίγος διῆμβε, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέως τούτου, οὔτε οὐλαὶ κριθῶν ποιέοντο θεῶν οὐδενὶ, οὔτε πέμματα ἐπέατο καρπὸν τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρης ταύτης γινόμενα. Χῖοι μούνιον Πακτύιον ἐξέδοσαν. Μαζάρης δὲ μετ' ταῦτα ἐστρατεύετο ὑπὲρ τοῦ συμπολιορκήσαντας Τάβαλον. καὶ τοῦτο μὲν, Πριηνέας ἐξανδραποδίσατο· τοῦτο δὲ, Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε, λυμαίνεται τοῖσι στρατῷ· Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως. μετὰ δὲ ταῦτα, αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ.

ΑΠΟΘΑΝΟΝΤΟΣ δὲ τούτου, Ἅρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης, ἀνὴρ καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, ὃς ὁ Μήδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε, ὁ τῷ Κύρῳ τὸν βασιληΐιον συνήκαν εργασάμενος. οὗτος ὦν ἀνὴρ τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς, ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἱρέει τὰς πόλιας χώμασι. ὁκως γὰρ ἐλάσειε τὰς τείχεα ποιήσαιτο, ὃ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν ποιέων τὰ τείχεα ἐπόρθεε. ποιήσας δὲ Φωκαίη Ἰωνίης ἐπεχείρησε.

ΟἱΦωκαιέες οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, καὶ τόν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ κατοικήσαντες. ἐναυτιλίοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι ναυσὶ, ἀλλὰ πεντηκοντέρεσι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν, ἐπιφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλέϊ τῷ Ταρτησσίων, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος· ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδοήκοντα ἔτεα,

ἐβίωσε δὲ πάντα, εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὴ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαιέες οὕτω δὴ τι ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν πρῶτα πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς Ἰωνίης, ἐκέλευε τῆς ἑωυτοῦ χώρης οἰκήσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτο οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαιέας, ὁ δὲ πυθόμενος Μῆδον πρὸς αὐτῷ ὡς αὐξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τείχεα περιβαλέσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοι εἰσί· τοῦτο δὲ πᾶν, λίθων μεγάλων, καὶ εὖ συναρμοσμένων. ὃ δὴ τείχεος τοῖσι Φωκαιεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη. ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς ἐπήλασε τὴν στρατιὴν, ἐπολιόρκεε αὐτοὺς, προσιζόμενος ἔπεα, ὡς οἱ καταχρῇ εἰ βούλονται Φωκαιέες πρηνῆ χρῆνα ἕνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρείψαι, καὶ οἴκημα ἓν κατάρσαι· ὁ δὲ Φωκαιέες, πρεσβευόντων τῇ δουλοσύνῃ, ἔφασαν θέλειν βουλεύσασθαι ἡμέρην μίην, καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι. ἐν ᾧ δὲ βουλεύονται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκείνον ἐκέλευον τὴν στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος. ὁ δ' Ἅρπαγος ἔφη εἰδέναι μὲν οὐ τὰ ἐκείνοι μέλλοιεν ποιέειν, ὅμως δὲ σφι παρείναι βουλεύσασθαι. ἐν ᾧ δὴ ὁ Ἅρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιὴν, οἱ Φωκαιέες ἐν τούτῳ "καταπασσάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσθέμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἔπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὅτι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθέντες, καὶ αὐτοὶ ἐσβαίνοντες, ἔπλεον ὑπὲρ Χίου. τὴν δὲ Φωκαίην ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν εἶχον οἱ Πέρσαι. οἱ δὲ Φωκαιέες, ἐπεί τε σφι Χῖοι τὰς νήσους τὰς Οἰνούσας καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνεομένοισι πωλέειν, δειμαίνοντες μὴ σφι μὲν ἐμπόριον γένωνται, ἡ δὲ αὐτέων νῆσος ἀποκλησθῇ, τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαιέες ἐξέλλονται ἐς Κύρνον. ἐν δὲ τῇ Κύρνῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου οἰκέσαντο πόλιν τῇ οὐνόμα ἦν Ἀλαλίη. Ἀργανθώνιος δὲ πάνυ καὶ τότε ἤδη τετελευτήκει. ἐλλόμενοι δὲ ὑπὲρ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλώσαντες ἐς τὴν Φωκαίην, κατεφόνευσαν τοὺς Περσέων

Vixit autem annos cẽtum viginti. Atque [a] Phocenſes Arganthonio iſta occaſione redditi ſunt amici, quòd videlicet Phocenſes Ioniam relinquentes, iuſſit in ſua ditione ſedes deligere vbicunque illis liberet. Verùm quũ hoc non perſuaſiſſet Phocenſibus, intelligerétque interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipſius muri ambitus non paucorũ eſt ſtadiorum, totúſque à maiuſculis lapidibus, iiſque affabrè cõcinnatis. Et murus quidem ille à Phocenſibus hoc pacto fuit conſtructus. Porro Harpagus exercitum promouens, vrbem oppugnauit: quũ [b] poſtulaſſet prius ſibi ſat eſſe, ſi vellent Phocẽſes vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationem extrueret, *cætera illis ſe permiſſurum intacta*. Phocenſes ſeruitutem auerſantes, reſponderunt diem vnum ſe ad conſultandum ſumpturos: ſed interim dum conſultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem, quanquam ſe ſcire diceret quid facturi eſſent, tamen ſe illis vt conſultarẽt permittere. Simulatque igitur ille exercitum abduxit, Phocenſes continuò lembos inſtruxerunt, quibus liberos vnà cum vxoribus atque ſupellectile vniuerſa imponerent: ad hæc ſtatuas quoque templorum & cætera donaria, niſi quæ vel ferrea vel lapidea aut denique picta eſſent, & reliqua omnia impoſuerunt. quas & ipſi conſcendentes, ſoluerunt, traiecerúntque in Chium. Phocæam autem iam deſertam hominibus occupauerunt Perſæ. Phocẽſes autem, quum ipſis Chii inſulas quæ OEnuſæ vocantur, licitantibus addicere nollẽt, metuentes ne illuc emporium tranſferretur, óbque hãc cauſam hæc eorũ inſula excluderetur, cõceſſerũt in Cyrnũ. Hîc enim iam ante viginti annos ciuitatẽ ex vaticinio condiderant, nomine Alaliã. Interea autẽ Arganthonius ſatis cõceſſerat. Porro Cyrnũ traiecturi Phocẽſes, prius diuerterunt Phocæã, præſidiáque illic Perſarũ

a Phocenſes huic viro adeo fuerunt accepti, vt primũ quidem ipſos relicta Ionia quam vellent ſuæ regionis partem incolere iuſſerit: deinde verò quum id non perſuaderet, & ex illis audiret Medi vires creſcere, pecuniam illis ad vrbem muro circumuallandam dedit: & qui dem largè. Siquidem, &c.

b Propoſuiſſet *illis.*

quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta fuerant, trucidarũt. Quibus patratis, [a] quotquot ex classica sodalitate supererant, cõmuni consilio sese mutuis execrationibus dirísque deuotionibus astringunt. Ad hæc grande saxum in mare demergunt, iuramentóque confirmant nó prius se de repetenda patria cogitaturos, quàm saxum vadis imis leuatum renarit. [b] Commodùm verò, profectionem molientibus, plusquam medietatẽ desiderium cepit ingens paterni soli morúmque Phocensium: & plerique etiã violato iuramẽto remigrarũt in Phocæam: alii autem iuriiurando satisfaciẽtes, soluentésque ex OEnusis, Cyrnum rectà petierunt. Quò quũ appulissent, communiter habitarunt vnà cum superioris temporis colonis, annis quinque, sacráque erexerũt. Cæterùm quum iam vicinos circũquaque hostili more popularentur, communi sententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenses, vtrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso sexaginta & ipsi naues milite implent, obuiámque illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commissa nauali pugna, Phocẽsibus Cadmea quædam cõtigit victoria. nam quadraginta illis naues perierũt, reliquæ viginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi igitur Alaliam, sumptis liberis vxoribúsque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relicta Cyrno, demigrarunt Rhegium. Verùm è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginẽsium Tyrrhenorúmque manus peruenerunt, (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps verò quæcũque ex Agyllẽsium vel pecoribus vel iumẽtis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenses lapidati fuerãt, cõtinuò [c] morbida fiebant, stupore atque igne corripiebantur sacro. Quare Agyllenses Delphos miserũt, volentes cõmissum illud expiare. Pythia hæc iussit facere, quæ etiã nũc ab Agyllæis obseruãtur. nã & iusta illis persoluũt magnificè, & gymnicũ celebrãt certamen.

a Diras atroces imprecati sunt omnibus suæ classis qui illic remanerent. Ad hæc ferri massam candentem in mare proiecerunt, séq; nõ prius Phocęã reuersuros iurarunt quàm hæc massa emergeret. Commod. &c. *Hæc autem verba,* Saxũ vadis imis leuatum renarit, *sumpsit Valla ex Horatio.*

b At quum Corsicam nauigarent, maiorem illorum partem desideriũ ac commiseratio cepit ipsius vrbis, ac sedium suæ regionis. Quare violato iureiurãdo Phocæam remearunt. Alii autem iur.

c Mente alienabantur.

A τῷ φυλακικῷ, ἢ ἐφεύρεε τοῦ δωδεκαμόρου τοῦδε Ἁρπάγου τὴν πόλιν. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτο σφι ἐξείργαστο, ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρας τοῖς ἀπολειπομένῳ ἑωυτῶν τὸ σόλου. τοῖς δὲ ταύτησι, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν· καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ ⊛ μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι. τελλομένων δὲ αὐτῶν ὅτι τὴν Κύρνον, ὑποφὰς ἡμίστεας τοῦ ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος, καὶ τοῦ

B ἠθέων τῆς χώρης· ψευδόρκιοι δὲ γενόμενοι, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην· οἱ δὲ αὐτῶν ὃ ὅρκιον ἐφύλασσον, ἀπηλάστεον ὀπ. τοῦ Οἰνουσαίων, ἔπλεον. ἐπεί τε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον κοινῇ μετὰ τοῦ πρότερον ἀπικομένων, ἐπ' ἔτεα πέντε· καὶ ἱερὰ ἐνιδρύσαντο. καὶ ἄγον γὰρ ἤδη καὶ ἔφερον τοῖς θεοίσι ἅπασι· πρατεύοντες δὲ ἐπ' αὐτοῖς κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νηοῖ ἑκάτεροι ἑξήκοντα.

C οἱ δὲ Φωκαιέες, πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, ἑκάτερα ἀριθμὸν ἑξήκοντα, ἀντία ζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος. συμμισγόντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ, Καδμείη τις νίκη τοιάδε Φωκαιέσι ἐγένετο. αἱ μὲν γὰρ τεσσαρακόντα σφέων νῆες διεφθάρησαν, αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιέασαι, ἦσαν ἄχρηστοι. ἀπεστράφατο γὰρ τοῖς ἐμβόλοις. καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ὅσην

D οἷά τε ἐβούλοντο αἱ νῆες σφι ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὴν Κύρνον, ἔπλεον ἐς Ῥήγιον. τοὺς δὲ ἀναφορτισθέων νεῶν τοὺς ἄνδρας οἵ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτέων πολλῷ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ, Ἀγυλλαίοισι πάθημα τὰ παρεόντα τὸν χῶρον ἐν τῷ οἱ Φωκαιέες καταλευσθέντες ἐκέατο, ἐγένετο ἀναφορά τε ἐμπυρεύματος ἀπόπλητα ὁμοίως τοσόβατα καὶ ὑποζύγια, καὶ αὐτόθεν πολλά.

E οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν ἁμαρτάδα. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε ποιέειν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἐπὶ ὅτι τελέουσι. καὶ γὰρ ἀναγίζουσί σφι μεγάλως, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν ὅτι τάσι. τοῦ γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἀγ.

καὶ οὗτοι μὲν τοῦ Φωκαιέων τοιούτῳ μόρῳ A Et Phocenses quidem huiusmodi fato vsi sunt. Illi autẽ qui hinc progressi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nunc appellatur [a] Hycla. Atque Phocensiũ in Ionia res sic habent.

διεχρήσαντο. οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες, ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι, ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτείης ταύτην, ἥτις νῦν Ὑέλη καλέεται. ἔκτισαν δὲ ταύτην, τοῖς ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες ὡς ⊛ Κῦρνόν σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι, ἥρων ἐόντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον. Φωκαίης μὲν νυν πέρι τῆς ὧν Ἰωνίη οὕτω ἔχει.

Παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήιοι ἐποίησαν· ἐπεί τε γὰρ σφέων εἷλε χώματι B τὸ τεῖχος Ἅρπαγος, ἐσβαίνοντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα, οἴχοντο πλέοντες ὀπὶ τῆς Θρηϊκίης. καὶ οἰκίζουσι ἐκτίσαν πόλιν Ἀβδηρα· τὴν τοσούτους τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας, οὐκ ἀπώνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηίκων ἐξελασθεὶς, ὑμαιρεῦ· ὑπὸ Τηίων ἐν Ἀβδήρεσι ὡς ἥρως ἔχει. οὗτοι μὲν νυν Ἰώνων μοιρῶοι τὴν δουλοσύνην οὐκ ἀνεχόμενοι, ἐξέλιπον τὰς πατρίδας. ⊛ οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, ἀμφὶ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἁρπάγῳ, καθάπερ οἱ ἐκλιπόντες· καὶ ἄνδρες ἐλεύθεροι ἀγαθοὶ, τοῖ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος μαχόμενοι· ἑστεώτες δὲ καὶ ἀλόντες, ἐμάχοντο κατὰ χώρην ἕκαστος, καὶ τὰ ὅτι παραγγέλλοιεν ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δὲ (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) αὐτῷ Κύρῳ ὅρκιον ποιησάμενοι, ἡσυχίην ἦγον. οὕτω δὴ δεύτερον Ἰωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἅρπαγος, οἱ C τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες, καταρρωδήσαντες τοῦτο, σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ. κακοπαθεόντων δὲ Ἰώνων, καὶ συλλεγομένων ὁκόθεν ἧσαν ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἀνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἰωσι χρησιμωτάτην, τῇ εἰ ἐπείθοντο, κατεῖχε ἂν σφι διδαμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε κοινῷ στόλῳ Ἴωνας ἀναγομένους πλέειν ἐς Σαρδώ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων. καὶ οὕτω ἀπαλλαγέντες σφέας δουλοσύνης, οἰδάνουσι νήσων τε ἁπάσεων μεγίστην νεμόμενοι, ἐν ἄρχοντες ἄλλων. μνήσουσι δὲ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔτι ἐνορᾶν ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην. αὕτη μὲν Βίαντος ὁ Πριηνέος γνώμη ὅτι διεφθαρμένοισι Ἴωσι γινομένη.

a Hycla. Eam autem condiderũt, à quodam Posidoniate edocti, Pythiæ oraculo iussos fuisse Cyrnum cõdere, qui heros esset, non ipsam insulam. Atque Phoc.

Simile quiddam accidit Teiis, quos simulatque aggerum beneficio cepisset Harpagus, omnes conscensis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidémque vrbẽ condiderũt Abdera, cuius fundamẽta prius iecerat Temesius Clazomenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à Thracibus expulsus fuerat: nunc tamen à Teiis apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum soli seruitutem non ferentes, patrium solũ reliquêre. [b] Verùm alii Iones, præter Milesios, prælio superati tandem, accesserũt Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, virósque se strenuos declararunt, pro suis quisque fortiter pugnans. Superati autẽ & capti in sua quisque patria remanserunt: eáque quæ imperabantur subibant. Milesii qui iam Cyro fœdere astricti erant, (quemadmodum superius à me commemoratum est) quietem agebant. Hunc itaque in modum Ionia secundò in seruitutem fuit redacta. Porro quum Ionibus iis potitus esset Harpagus qui continentem habitabant, insulani horũ exemplo conterriti, vltro sese dediderunt Cyro. Iam verò Ionibus, etiamsi afflictis, nihilominus sese ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum saluberrimum dedisse consilium: cui si obtemperassent, licuisset Græcorum omnium feliciffimos viuere. Siquidẽ ille suadebat vt communi classe soluentes, Sardiniam peterent, & ibi vnam ciuitatem omnium Ionum construerent. Hoc enim pacto eos seruitute liberatos feliciter esse victuros, omnium insularum maximã incolentes, & cæterarũ imperio potiẽtes. Sin autẽ manerẽt in Ionia, nullam inquit sibi apparere libertatis spem. Hæc Biãtis sententia ipsis Ionibus subactis prodita fuit.

b At cæteri Iones (exceptis Milesiis) prælio quidem & ipsi cum Harpago commiserũt, sicut & qui *solum patrium* reliquerunt: séque fortiter gesserũt: pro sua quisque patria pugnantes: sed superati captíque, in suis sedibus remanserunt, imperata facientes. Milesii autem, qui, &c. *Fortasse tamẽ possit & aliter exponi* ἔθνων καὶ χώρων.

Verùm Thaletis quoque ſanum illud conſilium, iam ante ſubactã Ioniam datum, nempe qui iuſſerit Ionas vnam quandam communem curiam habere, eámque eſſe in Teo: propterea quòd Teos in media eſſet Ionia: cæteras autẽ ciuitates habitatas, [a] nihilominus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem huiuſmodi cõſilia dederunt.

a Nihilominus eodem loco haberi quo tribus. *Sed νομοθέτας aliam etiam interpretationem admittit.*

Harpagus, ſubacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, vnà ducẽs Ionas atque AEolẽs. [b] Nam Cares ab his oriundi ex inſulis progreſſi ſunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabantúrque Leleges, & inſulas habitabãt. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem poſſum ſuperiora repetendo è longiſſimo auditu coniectare: ſed [c] quum Minos flagitabat, naues ei implebãt. [d] Ille felici vſus belli ſucceſſu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quæ illis temporibus claruerunt ingenioſiſſimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis criſtas imponendas primi oſtenderunt Cares, clypeis [e] ſigna adiunxere, poſtremò lora [f] quoque ſcutorum excogitauerunt. antea nanque citra habenas geſtabant quotquot clypeis vtebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo ſiniſtróque humero ſuſtinebant. Poſt Caras verò tempore longo ſuccedẽte, Dores atque Iones ex inſulis egredientes, in cõtinenti ſedes poſuerunt. Hunc in modum Cretẽſes de Caribus referunt. Quanquã his non aſſentiuntur Cares qui ſe aborigines atque indigenas eſſe memorant, eodémque nomine vſque vſos. atque apud Mylaſſos Iouis Carii delubrum oſtentant vetuſtiſſimum, quo communiter quoque Myſi atque Lydi vtuntur, vt qui Caribus ſint germani. Quippe Lydum & Myſum Caris fratres eſſe dicunt, atque ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius ſunt gentis, etiamſi Carum lingua vtantur, non tamen ſacro participant.

b Inter hos autẽ Cares ex inſulis in continentem venerunt. Olim, &c.

c *Vel*, Quum Minoi opus erat, naues, *&c.*

d Quum autem Minos magna ditione potitus eſſet, proſperáque in bello fortuna vteretur, longè Carica gens ſupra omnes alias celebris erat. Tribúſque rebus quas illi excogitarant, vſi ſunt Græci. Quippe gal.

e Vel inſignia, *picta & delucent.*

f Anſas quoque ſcut. excog. Antea nanque abſque anſis geſtab. clypeos quicunque illis vti ſoliti erãt: collóque & dextro humero circumpoſitos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Poſt Caras, *&c.*

A χρηστὴ δέ, καὶ πρὶν ἢ ἐξαφθαρῆναι Ἰωνίῃ, Θαλέω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐλέγετο, αἰέκαθεν λόγος ἐόντος Φοίνικος· ὃς ἐκέλευε ἓν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι· ὃ δὲ εἶη) ἐν Τέῳ. Τέων γὰρ, μέσον εἶη Ἰωνίης. τὰς δ' ἄλλας πόλιας οἰκεομένας, μηδὲν ἧσσον νομίζεσθαι, καταπερ εἰ δῆμοι εἶεν. οὕτω μὲν δὴ σφι γνώμας τοιάσδε ἀπεδέξαντο.

Ἅρπαγος δ' καταστρεψάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο στρατηίην ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυνίους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀριθμὸς καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ οὗτοι Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἤπειρον ἐκ τῶν νήσων. ὃ γὰρ παλαιὸν ἐόντες Μίνω κατήκοοι, καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐπὶ δυνατὸς εἶμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ· ἐπὶ δὲ, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρεον οἱ τὰς νέας. ἅτε δὲ Μίνω κατεστραμμένου τὰ πολλὰ, καὶ εὐτυχέοντος τὰ πολέμῳ, ὃ Καρικὸν τὸ ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων ἀπεφαίνετο τότον ἅμα τὸν χρόνον, καὶ μακρῷ μάλιστα. καὶ σφι τρία ἐξευρήματα ἐνέμενε, τοῖσι ἐπὶ Ἕλληνες ἐχρήσαντο. καὶ γὰρ ὅτι τὰ κρανέα λόφοις ἐπιτιθέασθαι Κᾶρές εἰσι οἱ κατιδέξαντες· καὶ ὅτι τὰς ἀσπίδας τὰ σημήια ποιέεσθαι. καὶ ἔχθρα ἀσπίσι ἔτι εἰσὶ οἱ ποιησάμενοι τοιῆδε· τέως δὲ αἰεὶ ἐπὶ φόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἱ τῷ εὐώνυμον ἀσπίσι χρέεσθαι, τελαμῶσι συνεχέσι οἰηνίζοντες τοῖσι αὐχένα τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι τοξευόμενοι. μετὰ δὲ τοὺς Κᾶρας, χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων, καὶ οὕτω ἐς τὴν ἤπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρῆτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοί γε ὁμολογέουσι τούτοισι Ἕλληνες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑωυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἠπειρώτας, καὶ τὰ ὀνόματι τὰ αὐτὰ ἀεὶ ἐξαριθμούμενοι τῷπερ καὶ

44

τῷ ὑπολέοντες,

E ἐπὶ Μυσοῖσι καὶ Λυδοῖσι καὶ Μαιονίοισι ἐόντι· Λυδὸς γὰρ ἦν Μάνης, τοῖσι Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι, ὡς κασιγνήτοισι ἐοῦσι τοῖσι Καρί. τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ Μυσὸν λέγουσι εἶναι Κάρος ἀδελφεούς. τούτοισι μὲν δὴ μέτεστι· ὅσοι δὲ ἐόντες ἄλλου ἔθνεος, ὁμόγλωσσοι τοῖσι Καρσὶ ἐγένοντο, τούτοισι δὲ οὐ μέτεστι.

Caunii verò, quantum mihi videtur, indigenæ ſunt: etſi ipſi ſe è Creta oriundos affirmant. Linguam ſanè aut ipſi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. [a] id quod ægrè diiudicari poſſet. At legibus vtuntur cùm ab aliis gentibus tum à Carum moribus multùm diuerſis. Nam apud illos laudatiſſimum habetur, [b] iuuentutom frequẽter amoris gratia ad compotationes conuenire, tam viros quàm mulieres atque pueros. Sacra principio ſibi cõſtituerãt externa, quorum poſtea pertæſi, quum patriis duntaxat videretur vtẽdum diis, Caunii [c] omnis ætatis ſumptis armis, *ſacerdotem* ad Calyndicos vſque montes perſequebantur, fuſtibus cædentes, exclamantéſque externos ſe exigere deos. Et huiuſmodi moribus illi vtebantur. Lycii autem è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primùm vniuerſam barbari incolebant: deinde cõtendentibus de imperio Europæ filiis Sarpedone atque Minoe, Minos ſuperior factus expulit Sarpedonem [d] eiúſque conſpiratores. Hi expulſi, Aſiæ regionem occupauerunt Milyada. Quam enim nunc Lycii incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi. Dum igitur ipſis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerãt nomine vocabantur, & nũc adhuc vocãtur à vicinis, Termilæ. Quũ verò Lycus Pãdionis filius à fratre AEgæo Athenis pulſus, ad Sarpedonem in Termilas abiiſſet, factum eſt temporis progreſſu vt de Lyci nomine Lycii vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretenſium partim Carum. [e] Quãquam hoc vnum, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quòd à matribus nomina ſibi ipſis induunt. Et ſiquis obuium percontetur quiſnam ſit, quáue familia ortus, à matribus auiíſque protinus genus ſuũ repetet. Adde quòd ſiqua ingenua ſeruo nupſerit, liberi qui ex his ſuſcipiuntur, ingenui exiſtimabuntur: ſin autem vir ingenuus, & quidẽ inter eos primarius, vxorem duxerit externam aut paliacam, ſuſcepti

a Haud enim certò diiudicare poſſum.

b Prout ferunt gradus ætatum, & amicitia intercedit, ad compotationes turmatim conuenire viros, mulieres ac pueros.

c Sumptis armis petulanter aerem ferientes haſtis, ad Calynd. vſque montes peruenerunt, ſe expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel ritibus*, huiuſmodi vtuntur. At Lycii, *&c.*

d Et quos habebat ſuæ conſpirationis, *vel factionis*, ſocios.

e Sed hunc morem peculiarem habent, & cum aliis nullis conuenientem, *vel communem*, quòd ſe de nominib' matrum appellent, non patrũ. Adeo vt ſi quis vicinum ſuum roget quis ſit, recenſeat ſe ipſum, *id eſt*, *genus ſuum*, *vel genitem ſuã*, à matre: matríſque ſuæ matres enumeret. Adde quòd, *&c.*

D ἐστὶ δὲ Καύνιοι, αὐτόχθονες, δοκέειν ἐμοὶ, εἰσί. αὐτοὶ μέντοι οὐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. προσκεχωρήκασι δὲ γλώσσῃ μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἢ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καυνικόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διαγνῶναι. νόμοισι δὲ χρέωνται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων αὐθεφάτων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότητα ἱλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισί. ἱδρυθέντων δὲ σφι ἱρῶν ξενικῶν, μετέπειτα ὡς σφι ἀπέδοξε, (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μουνῶν χρᾶσθαι θεοῖσι) ἐνδυτότες τὰ ὅπλα ἅπαντες Καύνιοι ἤνδον τύπτοντες δούρασι τὸν ἠέρα, μέχρι οὔρων τῶν Καλυνδικῶν ἔποντο, καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξενικοὺς θεούς. καὶ οὕτω μὲν ἐν τοῖσι τοιούτοισι χρέωνται.

E Λύκιοι δὲ οὐκ Κρήτης τὐρχαῖον γενέσθαι τὸ μὲν γὰρ Κρήτῃ εἶναι τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι. διενειμένων δὲ ἐν Κρήτῃ τοῦ τῆς βασιληίης τῶν Εὐρώπης παίδων, Σαρπηδόνος τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπεκράτησε τῇ στάσῃ Μίνως, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ οὓς στασιώτας αὐτῷ. οἱ δὲ, ἀπωθέντες, ἀπίκοντο τῆς Ἀσίης ἐς τὸν τὸν Μιλυάδα. τὸν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τοπαλαιὸν ἦν Μιλυάς. οἱ δὲ Μιλύαι, τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ αὐτέων Σαρπηδὼν ἦρχε. οἱ δὲ ἐκαλέοντο τοῦ τε ἐνείκαντο οὐνόμα, καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιοίκων. Λύκιοι, Τερμίλαι. ὡς δὲ ἐξ Ἀθηναίων Λύκος ὁ Πανδίονος, ἐξελασθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Αἰγέως, ἀπίκετο ἐς τοὺς Τερμίλας τοὺς Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὸν ἐπωνυμίην, Λύκιοι αὐτὰ χρόνου ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ, τὰ μὲν Κρητικοῖσι, τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται. ἓν δὲ τόδε ἴδιον νενομίκασι, καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται αὐθεφάτων· καλέονται ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς, καὶ οὐκὶ ἀπὸ τῶν πατέρων. εἰ γοῦν τις ἕτερον τὸν πλησίον τίς εἴη, καταλέγει ἑωυτὸν μητρόθεν, καὶ τῆς μητρὸς αἱ μητέρες τὰς μητέρας. καὶ ἢν μὲν γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενόμισται· ἢν δὲ αὐτὸς ἀστὸς, καὶ ὁ πρῶτος αὐτέων, γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἄλλα

F

G

H

a Haud enim certò diiudicare poſſum.

b Prout ferunt gradus ætatum, & amicitia intercedit, ad compotationes turmatim conuenire viros, mulieres ac pueros.

c Sumptis armis petulanter aerem ferientes haſtis, ad Calynd. vſque montes peruenerunt, ſe expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel ritibus*, huiuſmodi vtuntur. At Lycii, *&c.*

d Et quos habebat ſuæ conſpirationis, *vel factionis*, ſocios.

e Sed hunc morem peculiarem habent, & cum aliis nullis conuenientem, *vel communem*, quòd ſe de nominib' matrum appellent, non patrũ. Adeo vt ſi quis vicinum ſuum roget quis ſit, recenſeat ſe ipſum, *id eſt*, *genus ſuum*, *vel genitem ſuã*, à matre: matríſque ſuæ matres enumeret. Adde quòd, *&c.*

ex his liberi reputabuntur [a] minimè ingenui. Enimuero huius tempestatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantùm nullũ ediderunt, sed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cùm alii tũ Lacedæmoniorum coloni Cnidii, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nã quum initium Byblesiæ ex peninsula auspicetur, sintque Cnidii propemodum circumflui: (eam enim partem qua boream spectat, Ceraunius claudit sinus, australem verò Symanũ Rhodiúmque mare) reliquum quod perquam exiguum est, nempe quinque stadiorum, Cnidii tentauerunt perfodere interea dum Harpagus Ioniam euerteret, volentes suam ditionem in insulæ formam redigere. [b] Erátque hic isthmus quem perfodere statuerãt, ea parte qua continentem spectat Cnidia. Id ergo multa manu conantibus diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirũ omnes qui manum admouerent læderet, cùm alias corporis partes, tum præcipuè oculos infestante petra. Cnidii, missis nunciis Delphos, rogant quídnam istuc esset quod tantopere conatibus eorum aduersaretur. Pythia, vt ipsi referũt Cnidii, senario versu respondit in hanc sententiam,

Isthmum neque aggerate, neque fodite:
Iupiter nanque ipse, si placuisset, fecisset Insulam.

Quum respondisset hunc in modum Pythia, Cnidii à perfodiendo isthmo destiterunt, & inuadẽti cum exercitu Harpago, vltro sese non commisso prælio dediderunt. [c] Pedasii qui mediterraneam supra Halicarnassum colunt, aliíque vicini maximã diligentiam adhibere ferunt vt eorum sacerdos Palladis sacrã barbam habeat. id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati sunt, multúmque negocii exhibuerũt, [d] montem extruendo cui nomen Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati fuerunt. Cæterùm vbi in Xanthium campum exercitum produxisset Harpagus, Lycii contrà procedentes, paucíque

a Infames. *Vel, Honoribus inágni.*

b Erat autẽ intra *ipsum isthmum* tota ipsorum ditio. Nam qua parte in continentem desinit, isthmus est, quem perfodere statuerãt. Id ergo multa manu conantibus, quia qui operi incũmbebant, vehementius & diuinius quàm vt commune quiddam id videri posset, tum aliis corporis partibus, tum præcipuè circa oculos, dum rupes ferirtur, vulnerari videbantur, Cnid.

c Porro Pedasei, *Vel Pedasenses*, supra Halic. medit. incolebant: apud quos illi quæ Mineruæ sacerdos est, prolixa barba nascitur quoties ipsis aut ipsorum vicinis aliquid mali imminet. Quod ter illis vsu venit. Hi soli, *&c.*

d Muniro operibus monte.

A τὰ τέκνα γένεται. ⓓ μὲν νῦν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδξάμενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἅρπάγου· οὔτε αὖτοὶ ⓓ Κᾶρες ἀποδξάμενοι οὐδὲν, οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτῃσι τῇσι χώρῃσι οἰκέοισι. οἰκέοισι δὲ καὶ ἄλλοι, καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, τῆς χώρης τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, ὃ δὴ Τριόπιον καλέεται. ἀρξαμένης δὲ ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβλεσίης, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης, πλὴν ὀλίγης, περιῤῥόου· (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορέω ἄνεμον, ὁ Κεραυνικὸς κόλπος ἀπείργει, τὰ δὲ πρὸς νότον, ἢ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα) ὃ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὸν ὅσον τε ἑπτὰ πεντε στάδια, ὤρυσσον ⓓ Κνίδιοι, ἐν ὅσῳ Ἅρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεῤῥέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώρην ποιῆσαι. ἐν τοῖς δὲ πᾶσι σφι ἐγίνετο. τῇ γὰρ ἡ Κνιδὶς χώρη ἐς τὴν ἤπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμὸς ἔστι τὸν ὤρυσσον. καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἔργαζομένων τῶν Κνιδίων· μᾶλλον γάρ τι καὶ θειότερον ἐφαίνοντο παρεστῶτες ⓓ ἔργαζομένοι τοῦ εἰκότος, τά τε ἄλλα τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀραιομένης τῆς πέτρης· ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους ὃ αὐτίξοον. ἡ δὲ Πυθίη σφι (ὡς αὖτοὶ Κνίδιοι λέγουσι) χρᾷ ἐν τεμένεϊ τῷ τάδε,

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γὰρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν, ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο, καὶ Ἅρπαγῳ ὁπόσον στῖφος παρῆν, ἀμαχητὶ σφέας αὖτοὺς παρεδοσαν. ἦσαν δὲ Γηδασέες, οἰκεῦντες ὑπὲρ Ἁλικαρνασσοῦ μεσόγαιαν· τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὖτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκοισι, ἡ ἱερεὴ τῆς Ἀθηνάης πώγωνα μέγαν ἴσχει. τρίς σφι τοῦτο ἐγένετο. ἔστι τῇ περὶ Καρίῃ αἰδρῶν μουνοῖός τε αὐτέων γενόμενος Ἅρπαγος, καὶ φρήματα πολέα πολεῖσα, ὄρεος τειχήσαντες, τῷ οὔνομά ἐστι Λίδη. Γηδασέες μὲν νῦν χρόνῳ ὀξαιρέθησαν. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξανθίου πεδίον ἤλασε ὁ Ἅρπαγος ⊛ στρατὸν, ὑπεξιόντες, καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι

45

B

C

D

E

46

πρὸς πολλοὺς, ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἐσωθέντες δὲ, καὶ κατειληθέντες ἐς ὃ ἄστυ, σὺν εἰλήσαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τάς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτῃσι καιέσθαι. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, καὶ σὺν ὀμόσαντες ὅρκοις δεινοῖς, ὑπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξανθίοι μαχόμενοι. τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι, ⓓ πολλοὶ, πλὴν ὀγδώκοντα ἱστέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώκοντα ἱστέαι αὖται ἔτυχον τότε οἰκημένοι ἐκδημέουσαι, καὶ οὕτω περιεγένοντο. τὴν μὲν δὴ Ξανθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἅρπαγος. τὴν δὲ πλησίον δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε. καὶ γὰρ ⓓ Καύνιοι τὸν Λυκίων ἐμιμήσαντο τὰ πλέω.

Τὰ μὲν νῦν κάτω τῆς Ἀσίης Ἅρπαγος αὐάσας ἐποίεε· τὰ δὲ ἄνω αὖτις, αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος, καὶ οὐδὲν παρειείς. τὰ μὲν νῦν αὐτέων πόλεα παρήιμι· τὰ δὲ οἱ παρέσχε πόνον τε πλεῖστον καὶ ἀξιαπηγητότατα ἐστὶ, τούτων ἐπιμνήσομαι. Κῦρος δὲ, ἐπεί τε τὰ πάντα τῆς ἠπείρου ὑπεχείρωσατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο.

Τῆς δὲ Ἀσσυρίης ἐστὶ πολὺ κου καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλά· ἓν δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον, ἐς ὃ ἔνθα σφι, Νίνου αἰαζάτου γενομένης, τὰ βασιλήια κατεῖκε, ἐὸν Βαβυλῶν, ἐοῦσα τοιαύτη δή τις πόλις· κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα, μέτωπον ἕκαστον, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου. οὗτοι σταδίοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι. ἔστι μὲν νῦν μέγαθος τοσοῦτον ἐστὶ τὸ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκεκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. τάφρος μὲν πρῶτα βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλέη ὕδατος περιέχει· μετὰ δὲ, τεῖχος, πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιλήιον ἐὸν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ, διηκοσίων πηχέων. ὁ δὲ βασιλήιος πῆχυς τοῦ μετέω ἐστὶ πήχεος μέζων τεσσι δακτύλοισι. δεῖ δή με πρὸς τούτοισι ἐπιφράσαι ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἡ γῆ αἰαισμώθη, καὶ τὸ τεῖχος ὅντινα τρόπον ἔργασται, ὀρύσσοντες

A

B

C

D

E

cum multis confligẽtes, strenuè sese gesserunt. Superati autẽ prælio fugatíque, in vrbem sese receperunt, vxores, liberos atque pecunias vnà cum familia tota in arcem cogentes: admotóque igne arcem vnà cum cæteris rebus incenderunt. Quæ vbi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuò astringentes, eóque horrendo, cum hostibus iterum cõgressi sunt, fortitérque pugnando omnes oppetierunt. Ex Lyciis autẽ, qui Xanthii dicuntur esse, hi omnes, [a] præter octoginta quosdam, Istiæorum sunt conuenæ. qui octoginta tum emigrantes, superstites remanserant. Xanthũ igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum. Nã Caunii Lycios insequuti sunt magna ex parte.

Tum igitur inferiorem Asiam Harpagus euertebat, superiorem ipse Cyrus, vniuersam gentẽ subigens nihílque relinquens. At ego in præsẽtia illorum gestorum pleraque prudens omittam, ea dũtaxat proditurus quę illi quàm plurimo constiterũt labore, sũntque memoria dignissima. Quum igitur Cyrus continentem vniuersam suæ ditionis fecisset, Assyriis bellum intulit.

Assyriae autem cùm alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis ac validissimum est Babylon, vbi post euersam ab ipsis Ninum, regia erat. quod oppidum situm est in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouersus centenũm vicenũm stadiorũ, in summa quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbis. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo: quod ita exornatum est vt aliud nullum eorum quæ nos nouimus. Iam primùm fossa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus, quàm is quo pro mẽsura vtimur, tribus digitis maior. Operæ pretiũ certè est me præter hæc [b] disserere in quem vsum sit consumpta terra ex fossa egesta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidque terræ

a Sunt aduenæ, præter octoginta familias: quę tum in vrbe non erãt, atque ita superstites fuerunt. Xan. *&c. Decepit autẽ Vallam* ἱστέων, *quod pro* ἱστέων *perperam scriptũ fuisse, manifestissimum est ex his proximè sequẽtibus,* αἱ δὲ ἱστέαι.

b Exponere vbi sit consi.

a In effodienda ad fossam faciendam terra, effer.

b *Quas vocat* sũmitates arundinum, *quidam* ex Corintho *interpr.* areolas arundinum, siue arundineas. Super his autem lateres ficcabantur.

c Portiones. *siue* partes.

d Incuruæ ripæ *pro* ὑπκαμπαί: *quæ* ὑφ' ἑσπαι *g. d.* incuruaturæ. sed esse irreptitia videtur.

a in deprimenda fossa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum postquam magnã vim duxissent, eos in fornacibus coquebãt. Postea cœno vtentes, asphalto ferventi per tricesimum quẽque laterum ordinem b summitates arundinum instipatas conglutinabant. & primùm labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum ædificarunt: super quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter se obuersas: inter quas tantum intercapedinis relinquebatur vt quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem postibúsque. Babylone octo dierum itinere abest alia vrbs nomine Is, vbi fluuius est haud magnus, eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is, vnà cum aqua per multos reddit asphalti bituminis grumos: quæ asphaltus ad c murum Babylonis comportabatur. Hunc autem in modũ Babylon extructa est. Eius duæ sunt c plagæ, quas interfluit fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex Armeniis in rubrum mare decurrit. In hunc vterque murus lacertos exporrigit, d eiúsque d incuruæ vtrinque ripæ coctilibus lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa vrbs plena domibus est ternarũ quaternarúmque cõtignationum, secta in vias cùm rectas tum verò transuersas, quæ ad flumen pertingunt: ad quarum singulas pro numero vicorum portulæ factæ sunt in maceria quæ flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alius verò intus nõ multo quàm hic debilior, sed exilior: inque vtriusq; ciuitatis plagæ medio murus est erectus, quorum hic regiã comprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero verò Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam nunc ætate existit, duorum vndecunque stadiorũ amplitudine, figura quadrata.

A ἅμα τῷ ἀσφάλτῳ, ἐπλίνθευον τῷ χρόνῳ τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην· ἑλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς, ὡπτήσαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ, τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ τεσσεράκοντα δίμων πλίνθου ἀρούσας καὶ λάμων ἀρξάμενοι βάλλοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς πόλιος τὰ χείλεα· δεύτερα δὲ, αὐτὸ ὃ τεῖχος ὡς αὐτὸν τοῦτον. ἐπόνεε δὲ τοῦ τείχεος τοῦ μὲν ἔρματα, οἰκήματα μονοκώλα ἐδέδμαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα. B ὃ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τετράπηχυ παρατέλασιν. πόλαι δὲ ἐνεῆσαν πέριξ τοῦ τείχεος ἑκατὸν, χάλκεαι πᾶσαι· καὶ σταθμοί τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὁκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· Ἴς οὔνομα αὐτῇ. ἐνθάδε ἐστὶ ποταμὸς οὐ μέγας Ἴς καὶ τοῦ ποταμοῦ τὸ οὔνομα· ἐς βάλλει δὲ ὕδωρ ἐς ΕΥ Φρήτην ποταμόν· ὃ ῥέει θεῖον. ὕδωρ οὖν ὁ Ἴς ποταμὸς, ἅμα τῷ ὕδατι θεῖα θέμβρια ἀσφάλτου αἴρει δεῖ πολλοὺς, ἔνθεν ἡ ἄσφαλτος ἐς ὃ C ἐν Βαβυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη. ἐτετείχιστο μὲν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπῳ τοιῷδε. ἔστι δὲ δύο φάρσεα τῆς πόλιος. ὃ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διείργει, τοῦ οὐνόματός ἐστι ΕΥ Φρήτης· ῥεῖ δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας, καὶ βαθὺς, ἐς θαλασσαν. ἐξίει δὲ ἐστὶ ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν. ὃ ὦν δὴ τεῖχος ἑκάτερον ἐστὶ ἀγκῶνας ἐς ὃν ποταμὸν ἐλήλαται. ὃ δὲ ἀπὸ τούτου, αἱ ὑπκαμπαὶ τῶν ὁδῶν χεῖλος ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ, ἀμασιν πλίνθων ὀπτέων τῶν ἀτείνει. D ὃ δὲ ἄρα αὐτὸ ἐὸν πλῆρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τετρωόφων, καταστέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰθείας, τάς τε ἄλλας, καὶ τὰς ὑπκαρσίας τὰς ὅτι ὃν ποταμὸν ἀρούσας. καὶ δὴ ὦν ἑκάστην ὁδὸν ἐν τῇ ἀμασιῇ τῇ τῶν ὁδῶν τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ λαῦραι, τοσαῦται τὸ ἀριθμόν. ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέρουσαι καὶ αὐταὶ E ἐς αὐτὸν τὸν ποταμόν. τοῦτο μὲν δὴ ὃ τεῖχος, ἡώρηξ ἐστί. ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος ὀλίγῳ τι ἐλασσον τοῦ ἑτέρου τείχεος, στενότερον δέ. ἐν δὲ φάρσει ἑκατέρῳ τῆς πόλιος ἐτετείχιστο ἐν μέσῳ, ἐν τῷ ἦεν τὰ βασιλήια, τὸ μὲν ἑτέρῳ, Διὸς Βήλου ἱερὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι ἐὸν, δύο σταδίων, πανταχῇ ἐὸν τετράγωνον.

a In templi m. vt in proœd.

b In med. gr. statio.

c Ascendentes.

d Quarum mulierum vtraque cum v.

e *Intellige, Quãdo contingit vt antistita debeat fungi munere.*

f Porro illo Bab.

g Magnum hab. Iouis simulacrum sedens. *Vel* sedentis, legendo καταμένου.

h Et illi magna mensa adiacet aurea: cuius scamnũ & sella sunt ex auro.

i Pecudes imm.

k *Vel*, Quotannis libanotum ad pondus centum mill. tal. adolent.

l Festum diem celebrant.

a In sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadii, cui alia rursus superimposita turris & huic subinde alia, ad octauam vsque. His forinsecus scalæ sũt in circuitu adhibitæ, per quas ad singulas conscenditur turres. b In mediis gradibus ductus, sellæque in hoc factæ, in quibus c ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellũ est aliud, in quo lectus est splendidè stratus, & apposita mẽsa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est: neque hîc noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem vnam ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, vti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrant enim illi (tametsi mihi parum credibilia referre videntur) deum ipsum ingredientẽ templum, in hoc cubili conquiescere, perinde atque Thebis AEgyptiacis, vt ferunt AEgyptii. Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quoque cubat: d quæ vtraque cum viris putatur nõ habere consuetudinem: sicut etiam dei antistita Pataris Lyciæ ciuitate, e quando ita accidit. Neque enim oracuum ibi celebratur perpetuò: vbi autem id futurum est, antistita noctu in templum concluditur. f Porro in Babylonis tẽplo aliud etiam est sacellum inferius, quod g magnam habet Iouis statuam, cámque aureã, h ponè mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cũm sella, omniáque aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorum auri opus æstiment. Extra sacellũ altare est, & ipsum aureum: atque præter hoc, aliud altare ingẽs, in quo integræ ætatis i hostiæ immolantur: quandoquidem supra aureum illud non licet k hostias mactare, præterquam lactẽtes. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldæi quotannis centum millia talentorum libanoti adolent, quando huic suo deo l sacra faciunt. Erátque in hoc templo etiamdum illo tẽpore statua duodecim cubitorum è solido auro: quanquam ego hanc non viderim, sed ea referam quæ à Chal-

A ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ ὃ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τούτῳ τοῦ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ, μέχρις οὗ ὀκτὼ πύργων. αἀάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ τοῦ πύργου ἐστὶ πρῶτα τοῦ πύργου ἔλουσα πεποίηται. μεσοῦντι δὲ κου τῆς αἀαβάσιος, ἔστι καταγωγή τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατιόντες ἀμπαύονται οἱ αἀαβαίνοντες. ἐν δὲ τοῦ τελευταίου πύργου νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κείεται εὖ ἐστρωμένη· καὶ ἡ τράπεζα παρακείεται χρυσέη. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον, οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται αἰ, θεόπτων, ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν ἐπιχωρίων, τὴν αὐ ὁ θεὸς ἕληται ἐκ παντέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἐόντες ἱρέες τούτου τοῦ θεοῦ. φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν, καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, καπάσῃ ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι, κατ' τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι οἱ Αἰγύπτιοι. καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖ τι κοιμᾶται ἐν τοῦ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαίου γυνή. ἀμφότεραι δὲ αὗται λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίαν φοιτᾶν· καπάσῃ ἐν Γαπάρισι τῆς Λυκίης, ἡ προφήτις τοῦ θεοῦ ἐπεὰν γένηται· οὐ γὰρ δὴ αἀεί ἐστι χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὰν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκαταχλείεται τὰς νύκτας ἔσω ἐς τὸν νηόν. ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱερὸν καὶ ἄλλος κατω νηός, ἔνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διός ἔνι κατήμενον χρύσεον. καὶ οἱ τράπεζα μεγάλη προκείεται χρυσέη, καὶ ὁ βάθρον οἱ ἐὼν ὁ θρόνος χρύσεος ἐστί· καὶ, ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, τάλαντων ὀκτακοσίων χρυσίου πεποίηται τοῦτο. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ, βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων. ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσέου βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μοσχία. ἐπὶ δὲ τοῦ μείζονος βωμοῦ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἑκάστου οἱ Χαλδαῖοι, ὅτε ἐπεὰν τὸν ὁρτὸν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἐν δὲ τοῦ τεμένεϊ τούτῳ ἔτι νῦν χρόνον ἐκεῖνον ἀνδριὰς δυώδεκα πήχεων, χρύσεος, στερεός. ἐγὼ μὲν νυν οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλ-

47

dæis referuntur. Hanc ſtatuã Darius Hyſtaſpis filius inſidioſè captans, non auſus tamen fuit diripere: ſed eam poſtea Xerxes Darii filius abſtulit, ſacrifico, qui pro hibuerat ſtatuam loco dimouendam, interempto. Atque illud tẽplum hocpacto conſtructum fuit ornamentis: etiamſi alia ſint peculiaria pleraque eiuſdẽ donaria.

Huius Babylonis multi quoque aliquãdo reges extitêre, (quorum in exponendis rebus Aſſyriis mentionẽ faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ fœminæ. Harũ prior, quæ quinque ętatibus ante poſteriorem regnauit, vocata eſt SEMIRAMIS. Hæc per planitiẽ aggeres extruxit ſpectaculo dignos, quum antehac flumẽ cã omnem reſtagnare ſolitũ eſſet. Poſterior regina, NITOCRIS nomine, extitit ſuperiore ſolertior. cuiuscùm alia monumenta extiterunt, quæ ego cõmemorabo, tũ verò hoc, quòd animaduertens imperium Medorũ ingens ac pacatum, ſubactáque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit ſe omnibus quàm potuit maximè. Ante omnia fluuiũ Euphratem, qui prius mediam ipſorum vrbẽ interfluens, rectus erat, tortuoſũ reddidit, foſſis ſuperius depreſſis, adeo vt quẽdam Aſſyriæ pagum, nomine Ardericam, ter influat, & qui nũc è mari per Euphratem Babylonem verſus ſubuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hũc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex vtroque fluminis labro aggeſſit viſu mirãdũ: tantæ eſt & magnitudinis & ſublimitatis. Multo ſupra Babylonem, aliquantulum ſeorſum à flumine, effodit [a] paludis eluuiem, profunditate quidem [b] ad aquã vſque ſemper ducta: latitudine verò eius quoquouerſus [c] trecentorum viginti ſtadiorũ. Hac foſſitia humus ad fluminis ripas aggeſta eſt. Quẽ locũ vbi depreſſit, crepidinẽ ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo,

a Paludis receptaculum.

b Id eſt, Quoad aqua fodiendo inuẽniretur.

c Quadringentorum vig.

A δαίων, τοῦτα λέγω. Τούτῳ τῷ αἰδρειάτι Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑςάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ ἱρέα ἀπέκτεινε, ἀπαγορεύοντα μὴ κινέειν τὸν αἰδριάτα. Ὁ μὲν δὴ ἱεὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμηται. ἔςι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

Τῆς δὲ Βαβυλῶνος τούτης πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλῆες, (τοὺς ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμης ποιήσο-
B μαι) οἱ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱερά· οἱ δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο· τῆς μὲν πρότερον ἄρξασα, τὴν ὕςερον γενεῇσι πέντε πρότερον γενομένῃ, τῇ οὔνομα ἦν Σεμίραμις. αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον ἐὼν ἐῤῥεε ὁ ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πολὺ πελαγίζων. τὴν δὲ δὴ δεύτερον γενομένην τούτης βασιλέα, τῇ οὔνομα ἦν Νίτωκρις (αὕτη ἐοῦσα σοφωτέρη γενομένη τὴν πρότερον ἐξ-
C ειάσης) τοῦτο μὲν, μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι· τοῦτο δὲ, τὸν Μήδων ὁρμᾶται ἐπιχειρέοντα μεγάλῳ τε καὶ οὐκ ἀπεικελίζοντι, ἀλλά τε πολλὰ πρήγματα ἄστεα ἀνεῖλε, οὐ δὲ δὴ καὶ τὸν Νῖνον, πρὸς ἐφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα· πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, ἐόντα πρότερον ἰθὺν, ὃς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον, ἀπωθεν διώρυχας ὀρύξασα, οὕτω δή τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥςτε δὴ τεῖς ἐς τὸν πόα κωμέων τὸν ἐν τῇ
D Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὔνομά ἐςι ἐς τὸν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης, Ἀρδερικά. καὶ νῦν οἱ αὖ κομίζονται ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, τεῖς τε ἐς τὸν αὐτὸν τοῦτον κώμον πορευόμενοι, καὶ ἐν τεσσεράκοντα ἡμέρῃσι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε. χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἑκάτερον τὸ ποταμοῦ τὸ χεῖλος, ἄξιον θώματος, μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον περ ἐςί. κατύπερθε δὲ πολλῷ
E Βαβυλῶνος ὤρυσε ἐλυβῆν λίμνης, ὁλίγον τι πορευόμενον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς ὃ ὕδωρ ἀεὶ ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ ὃ περίμετρον αὐτοῦ ποιοῦσα, εἰκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων. τὴν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐν τούτου τοῦ ὀρύγματος αἰαισίμου παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ παρεχέετο. ἐπεί τε δὲ οἱ ὤρυκτο, λίθους ἀγορεύειν, κρηπῖδα κύκλῳ περὶ αὐτὸν ἔλασε. ἐποίεε δὲ

τῷ ῥέοντα

ἀμφότερα

ἀμφότερα τοῦτα, τήν τε ποταμοῦ σκολιὸν, καὶ τὸ ὄρυγμα πολὺ, ἕλος, ὡς ὅ, τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη, περὶ κάμπας πολλὰς ἀγκύλιος, καὶ οἱ πλόοι ἐῶσι σκολιοὶ ἐς τὸν Βαβυλῶνα· ἔκ τε τῶν πλόων ἐν δέκηται περίοδος ἡ λίμνης μακρή. καὶ τοῦτο ἐν εἰργάζετο τῆς χώρης τῇ αἱ τε ἐσβολαὶ ἦσαν, ἵνα τὰ στόματα τῆς οὐ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπαμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. Τοῦτα μὲν δὴ ἐκ βάθεος πρεσβεύετο. τοιοῦτο δὲ ἐξ αὐτῶν τρόπον τοιόνδε ἐποίησαν· τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσέων, τὸ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ὅκως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου φάρσεος ἐς τοῦτερον διαβαίνειν, χρεὼ πλοίῳ διαβαίνειν. καὶ τοῦ (ὡς ἐγὼ δοκέω) ὀχλήσιν τοῦτο· αὐτὴ δὲ καὶ τοῦτο τόδε. ἐπεί τε γὰρ ὤρυσε τὴν ἐλυβῆν τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο· ἐτάμνετο λίθους πρὸς μήκεας· ὡς δὲ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἕτοιμοι, καὶ
48 τὸ χωρίον ὠρώρυκτο, ἐκπρέπασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πολὺ ἐς τὸ ὤρυσε χωρίον, ἐν τοῦ ἐπίμπλατο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπεξηραμμένου τοῦ χαλοῦ ῥέεθρου, τοῦτο μὲν τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ τὸν πόλιν καὶ τὰ καταβάσιας τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας, ἀνοικοδόμησε πλίνθοισι ὀπίσω τὸν αὐτὸν λόγον τοῦ τείχεος· τοῦτο δὲ, τὰ μέσον κου μάλιστα τὸν πόλιν, τοῖσι λίθοισι τοῖς ὀρύξαντο, οἰκοδόμεε γέφυραν, δέουσα τοῖς λίθοις σιδήρῳ τε καὶ μολίβδῳ. ἐπετείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτὸν, ὅκως μὲν ἡμέρη ἦν, ξύλα τετράγωνα, ἐπ' ὧν τὸν διέβασαν ἐποιοῦντο οἱ Βαβυλώνιοι. τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα τοῦτα ἀπαιρέεσκον, τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ φοιτέοντες τὰς νύκτας κλέωσι τὸν ἀλλήλων. ὡς δὲ τὸ, τε ὀρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὰ περὶ τὸν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξάγαγε· τὸ οὕτω ὀρυχθὲν ἕλος γενόμενον, ἐς δέον ἐδόκεε γενέσθαι. καὶ τοῖσι πολίτῃσι γέφυρα ἐκ τῶν τεσσεράκοντα ἡμέων. ἡ δ' αὐτὴ βασιλεία καὶ ἀπάτιον τοιοῦδε τινα ἐμηχανήσατο· ὑπὲρ τὸν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος, τάφον ἐωυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων. ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον

τῷ ῥόντα,

τῷ ἀπαίρεσκον

τῷ ἐξαφοιτέοντες

h. i.

A vt flumen flexuoſum & lacuna tota, foſſa eſſet, ideo fecit vt fluuius per multos anfractus retentus, ſedatior mearet, & nauigationes Babylonem verſus eſſent tortuoſæ, & ex ipſis nauigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur. [a] Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compẽdiaria ex Medis via, hanc interſepſit, ne Medi cõmercio Aſſyriorum ipſius negotia cognoſcerent. [b] Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cæterùm
B ex eis talem fecit communitionẽ. Quum ſit vrbs in duas diremptа regiones, fluuio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem tranſire volebat ſub regibus ſuperioribus, is neceſſe habebat nauigio tranſire: quod erat (vt reor) moleſtum. Huic autem etiam rei iſta proſpexit. ſiquidem vbi effodit [c] effluuium paludis, aliud opere eodem monumẽtum ſui reliquit. Lapides prægrãdes incîdit, qui vbi parati fuerũt, & locus depreſſus, in locũ ipſum
C quem depreſſerat, omnem fluminis curſum auertit. Qui locus effoſſus dum impleretur, interea priſtino alueo arefacto, oras fluminis intra vrbem, ac deſcenſus qui ex portulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit itẽ circa mediam fermè vrbem pontem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plũbo deuinciens. Hunc ſublicis quadratis, per quas Babylonii transirent, interdiu committebat, eaſdem noctu tollebat: hac videlicet cauſa ne per noctem
D transeuntes mutua furta exercerẽt. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus pontis exornatũ, tunc fluuium EVphratem ex palude in priſtinum alueum reuocauit: atque ita palus quam effoderat, [d] viſa eſt neceſſariò facta, & pons in vſum ciuium extructus. Eadẽ autẽ regina hũc etiã machinata eſt dolũ: Supra portas vrbis celeberrimas, loco edito atq; cõſpicuo, ſepulcrũ ſibi extruxit, atq; his
E eis, quos ſepulcrũ ſibi extruxit, atq; his

a Hæc autẽ extruxit qua parte aditus erãt & viæ compendia quæ ex Medis ducit: ne Medi, &c.

b Et his quidẽ munitionibus ab imo vſque vrbem circumdedit. Sed & has munitiones obiter ad hũc vſum accommodauit: Quum ſit, &c.

c Receptaculũ

d Cõperta fuit opportunè facta: & pons, &c.

literis inscripsit, SICVI REGVM BABYLONIS POST ME FVTVRORVM FVERIT PECVNIAE PENVRIA, APERTO SEPVLCRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBVERIT PECVNIAE. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIO QVI APERITO. NON ENIM IN REM EIVS FVERIT. Hoc sepulcrum tam diu fuit immotum dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum esse ratus se neque vti quippiam his portis, (ideo autem non vtebatur, [a] quòd supra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neque sumere pecunias repositas, & eas quidem ipsum prouocãtes, reserauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit, [b] sed literas ita dicẽtes, NISI PECVNIAE ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRICVPIDVS, DEFVNCTORVM SEPVLCRA NON APERVISSES. Talis extitisse hæc regina memoratur.

a Quod trãsiens habiturus esset cadauer supra caput suum situm.

b Sed cadauer, & literas quibus hoc dicebatur,

γράμματα λέγοντα τάδε, Τῶν τις ἐμεῦ ὑστέρων γινομένων Βαβυλῶνος βασιλεύων, ἢν σπανίσῃ χρημάτων, ἀνοίξας τὸν τάφον, λαβέτω ὁκόζα βούλεται χρήματα. μὴ μέντοι γε μὴ σπανίσας γε, ἄλλως ἀνοίξῃ. οὐ γὰρ ἄμεινον. οὗτος ὁ τάφος ἐὼν ἀκίνητος, μέχρι οὗ ἐς Δαρεῖον ἀπίκηται ἡ βασιληΐη. Δαρείῳ δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι τούτῃσι μηδὲν χρέεσθαι, καὶ χρημάτων κειμένων, καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ὀπικαλεομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι τούτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο τόδε εἵνεκα, ὅτι κατὰ κεφαλῆς οἱ ἐγένετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, εὗρε χρήματα μὲν οὐ, νεκρὸν δέ, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε, Εἰ μὴ ἀπλήστου τε ἦς χρημάτων, καὶ αἰσχροκερδὴς, οὐκ ἂν νεκροῦ θήκας ἀνέῳγες. αὐτὰ μὲν νυν ἡ βασίλεια, τοιαῦτα τις λέγεται γενέσθαι.

Ο δὲ δὴ Κῦρος ἐπὶ τούτῃσι τῇσι γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ παιδὸς τὸ ἐωυτοῦ οὔνομα Λαβυνήτου καὶ τὸν Ἀσσυρίων ἀρχόν· στρατεύεται δὲ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι οὐ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου, καὶ ποταμοῖσι· καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἀγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς, καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀργυρέοισι ἀγγείοισι, ἕπονται ὅποι αὐ ἐλαύνοι ἐκάστοτε. ἐπεί τε δὲ ὁ Κῦρος παρυόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγίνετο ἐπὶ Γύδην ποταμῷ, τοῦ αἱ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι οὔρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν, ὁ δὲ, παρὰ Ὠπιν πόλιν ῥέων, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ· τοῦτον δὴ Γύδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος, ἐόντα νηυσὶ πορήτον, ἐνθαῦτά οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπειρᾶτο.

A

B

C

D

E

Aduersus cuius filium Labynitum, patris nomẽ & Assyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. [c] Ducit autem rex magnus exercitum, probè domi comparata re frumentaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaspe, Susa præterfluente, ex quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaspis aquam decoctam, & in argẽtea vasa diffusam, ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarũ, mulis trahentibus, assiduè comitantur quocunque ille proficiscitur. Cyrus igitur Babylonẽ tendens, vbi venit ad Gyndẽ amnẽ (qui in Mantienis ortus montibus, [d] per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin vrbem præterlabẽs, rubro infunditur mari) conabatur hũc traiicere, quum non posset nisi nauibus traiici. Interim ei quidam è sacris equis candidis petulãter ingressus fluuiũ, transire conabatur.

c Hæc verba, Ducit autẽ rex, &c. usque ad, Cyrus igitur, &c. paulo inferius videntur collocanda.

d Per Darneos. Darnam enim numerat Ptolemæus inter Assyriæ vrbes mediterraneas.

ὁ δὲ μὴν συμψήσας, ὑποδρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα δὲ δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τούτῳ ὑβρείσθαι· καὶ οἱ ἐπηπείλησε, οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τὸ λοιπὸν καὶ γυναῖκες μιν βαιβοῦσαι, ὀγδώκοντα γε μὴ βρεχούσας, διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὰ ἀπειλῶν, μετιεὶς τὸν ἐπὶ Βαβυλῶνα στρατεῖαν, διαίρεε τὸν στρατὸν δίχα. διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν, πρὸς ἑκάτερον τὸ χεῖλος τοῦ Γώδεω τετραμμένας πάντα τῇ πόνῳ. διαπάξας δὲ ὁ στρατὸν, ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἔργα ζοιμώσι, πόνου μὲν ὁ ἔργον, ὅμως μέντοι τὸν θερείου πᾶσαν αὐτοῦ τοῦτο διέτεινε ἔργα ζοιμοῦντες. ὡς δὲ ὁ Γώδεω ποταμὸν ἐπὶ ἑωυτὸν ἔτρεψε Κῦρος, ἐς τριηκόσιας καὶ ἑξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβὼν, τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκ τοῦ στρατευσάμενοι, ἐλθόντα αὐτὸν. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς πόλιος, συνεβάλοντό τε οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ ἑστεωθέντες τῇ μάχῃ, κατειλήθησαν ἐς ὃ ἄστυ. οἷα δὲ ἐπιστάμενοι ἔτι πρότερον Κῦρον τὸν ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὁρέοντες αὐτὸν πάντα ἐθνεῖ ὁμοίως ἐπὶ χειρέοντα, προσπάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης εὐθενέα· Κῦρος δὲ ἀπορέων συνέιχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ, αὐτέρω οὐδὲν τῶν παρεόντων προκοπτομένων. εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε ὃ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὴ τοιόνδε· τάξας τὸν στρατὸν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὸν πόλιν ἐσβάλλῃ, καὶ ὄπισθε αὖτις τῆς πόλιος τάξας ἑτέρους, τῇ ἐξιόν ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμός· προσέπταξε τῷ στρατῷ, ὅτεῳ διαβατὸν ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω δὴ τάξας, καὶ κατὰ ταῦτα πραγνέσας, ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀχρείῳ τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, ἔνθα περ ἡ τῶν Βαβυλωνίων βασίλεια ἐπείησε κατά τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα. ὁ δὲ ποταμὸν διώρυχι εἰσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐόδσαν ἕλος, ὃ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν ἐποίησε, ὑποστησάντος τοῦ ποταμοῦ. θυμούμενος δὲ τοῦ τοιούτου, ἐπὶ Πέρσας

49

h. ii.

A

B

C

D

E

Hunc fluuius vorticibus contorquens, submersũ abripuit. Cyrus autem perquam ægrè ferens hãc fluminis iniuriam, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuem vt in posterum facilè vel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingẽtibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonẽ intermissa, copias suas bifariam diuisit. Dehinc alueos ad funiculum designauit centenos & octogenos, vtrinque ad Gyndis labra omnino conuersos: quos distributis copiis effodi iussit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamẽ in eo faciendo eam ætatem triuerunt. Cyrus ergo quum Gyndem mulctasset in trecentos & sexaginta riuos diductum, & alterum ver illuxisset, ita porro ire Babylonem pergit, Babyloniis cum producto exercitu præstolãtibus. Qui, vbi propius vrbem ille promouit, cum eo conflixerunt, prælioque fugati, in oppidum cõpulsi fuerunt. Ii tamen, quia Cyrum iampridẽ animaduerterant inquietum esse, videránteque omnes pariter gentes aggredientẽ, cõmportauerant permultorum annorum commeatus: ideoque tunc obsidionem nihili faciebãt. Et Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ipsius proficerent, inops consilii erat. Tandem, siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem venit quid in rem esset, sic statuit faciẽdum: Instructis vniuersis copiis partim quâ fluuius vrbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit vt, quum cernerent alueum posse transiri, illac vrbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem. Eò vbi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen & circa paludem, eadem & ipse fecit. [a] Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum vado transibilem reddidit. Quod quum ita factum esset, Persæ

a Nam fluuio in paludem, *siue stagnum*, ducta fossa immisso, pristinũ eius alueum, fluuio subsidente, *vel abscedẽte*, peruium reddidit.

qui ad hoc ipsum instructi erant, per alueũ vnde fluuius EVphrates absceſſerat, [a] mediorum ferè femorum tenus fortiter Babylonem introierunt. Quos Babylonii, ſi factũ Cyri prius aut audiſſet aut ſenſiſſent, haud dubiè [b] contempto eorum ingreſſu, peſſimo exitio affeciſſent. Nam obſeratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis, conſcenſiſque ſeptris, ipſi pro ripis ſtãtes illos progreſſos veluti in cauea excepiſſent. Nunc ex inopinato eis Perſæ aſtiterũt: & quum capti eſſent [c] qui media vrbis incolebant Babylonii, propter eius tamen magnitudinem non ſentiebatur (vt fertur) ab iis qui circa extrema habitabãt. Sed quòd fortè dies feſtus eis eſſet, exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec planè hoc reſciuerunt. Atque ita primò capta eſt Babylon.

a Mediorum femorum tenus, ad ſummum, fortit.

b Ingredi non permiſiſſent, ſed peſſ.

c Nunc ex inopinato illis Perſæ ſuperuenerunt. Tantáque vrbis erat magnitudo, vt (quemadmodũ narrant accolæ) quum captieſſent qui extremas vrbis partes incolebant, ii qui mediam vrbem incolerent, id neſciirent. Sed quòd, &c.

Cvivs ciuitatis quãta ſit potentia, cùm ex aliis multis declarabo, tum verò ex hoc. Quum regi magno omnis plaga cui imperat, ſit [d] diſtributa in ipſius atque exercitus eius alimentũ, præter tributa, ex duodecim quibus annus conſtat menſibus, quatuor regio Babylonica, octo reliquis eũ omnis Aſia alit. Ita huius regionis potẽtia tertiã Aſiæ partẽ æquiparat, & eius principatus, (quem ſatrapiam Perſæ vocant) omniũ prouinciarum lõgè eſt optimus, adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio ([e] qui pro rege tributum hoc exigebat) ſingulis diebus ſingulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Eſt autem artaba menſura Perſica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello deſtinatos, admiſſarii octingenti, cum equarum à quibus admittebãtur, ſexdecim millibus. nam ſinguli à vicenis admittebãtur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi eſſent, aliorum tributorum immunes. [f] Atque hæc præſidis Babylonis peculiaria erant.

d *Intelligit, ſingulis regionibus indici ſolitum quid alendo regi & eius copiis perſoluere.*

e (Quem rex huic tractui præfecerat)

f Atque hæc ad eum qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porro, &c.

A οἱ ὅπῃ ἐπεπάγατο ἐπ' αὐτὴν τοῦτῳ τῷ ῥέεθρῳ τοῦ ΕΥΦρήτεω ποταμοῦ, ὑποτενοφοίτου αὐδρείως ἐς μέσον μηνὸς μάλιστα κατ, τοῦτο ἐσήεσθαι ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν γὰρ πρόσθεν ἐπύθοντο ἢ ἔμελλον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐπὶ τοῦ Κύρου ποιούμενον, οὐδ' ἂν ὀλίγοι ἐδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν, διέφθειραν κάκιστα. κατακλήσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς ποταμὸν πυλίδας ἐρρύσαν, καὶ αὖθις ὅτι τὰς αἰμασιὰς
B ἀναβάντες τὰς πρὸς τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ ἐλαμπρύνας, ἔλαβον αὐ σφέας ὡς ἐν κύκλῳ· νῦν δὲ ὀξὺ ἀπρόσδοκήτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ἀπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν πρὸς τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἁλωκότων, τοῖς ὁ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων, οὐ μανθάνειν ἁλωκότας, ἀμφὶ (τυγχάνειν γὰρ σφι ἑορτάζοντα ὁρτάζων τε τὸν χρόνον, καὶ ἐν δόπαλτίῃσι εἶναι). ἐς ὁ δὴ
C καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλὼν μὲν οὕτω πρῶτον ἀναίρητο.

Τὴν ὑπόδειγμα τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅσον τις ἐστί, ἐν ὑπὸ καὶ τῷδε· βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ ἐς ἐφόδιον αὐτῷ τε καὶ τῷ στρατιῇ ἀναγραφέντα πάρεξ τοῦ φόρου γῆ πᾶσα ὅσης ἀρχεῖ. δυώδεκα ὧν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτόν, τοῖς τέσσαρας βέφη μὲν ἡ Βαβυλωνίη χώρη, τοῖς ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη. ὅτῳ τριτημοιρίη ἡ Ἀσσυρίη χώρη τῇ δυνάμει τοῦ ἄλλης Ἀσίης. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρης ταύτης, τῇ οἱ Πέρσαι σατραπηΐην καλέουσι, ἐστὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη, ὅκου Τριταίχμης ὁ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλέως ἔχοντι τὸν νόμον τῶν τοῦ, ἀρτυρίου μὲν τροσαιτέ ἑκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστὴ ἡ ὀ ἀρταβίζει, μέτρον ἐστὶ Περσικόν, χωρέον μεδίμνου Ἀττικοῦ πλέον χοίνικι ἕξι· ἵπποι δὲ οἱ αὐτοῦ ἑκατὸν ἐόντες, πάρεξ τῶν πολεμιστηρίων, οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλείας, ὀκτακόσιοι· αἱ ὀ βαινόμεναι, ἑξακισχίλιαι καὶ μύριαι. ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρετέων τούτων εἴκοσι ἵπποις. κυνῶν ὀ Ἰνδικῶν τοσοῦτον δή τι πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσαρες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν δηλέων ἐοῦσαι ἀτελέες, ποῖσι κυσὶ τοιοῦτο τετάχατο σιτία τοιάδε· τοιαῦτα μὲν τῷ ἀρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἐόντα.

[a] Porro in Aſſyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum eſt quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autẽ ſeges prouenitque frumentũ, nõ quemadmodum in AEgypto, flumine ſua ſponte in arua aſcendẽte, ſed manibus [b] atq; ſcrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodũ AEgyptiaca) diſſecta eſt in foſſas, quarũ maxima nauibus tranſiri poteſt, [c] ad ſolẽ hybernum vergens: [d] exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus ſita erat. Hæc regio omniũ quas nos vidimus, [e] longè optima eſt, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferẽdis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autẽ fructu procreãdo adeo ferax eſt vt nuſquã non ad ducena reddat: vbi autẽ bonitate ſeſe ipſa vincit, etiam ad tricena. Quaternum autẽ digitorum maximorũ latitudo eſt tritici atque hordei foliis. [f] Milii verò ac ſeſami proceritatẽ inſtar arborũ, etſi mihi cõpertã, tamẽ memorare ſuperſedeo, probè ſciens, iis qui nunquã Babylonicam regionem adierũt, quæ de frugiferis dicta ſunt, perquã incredibilia viſum iri. Oleo autem non vtuntur niſi quod ex ſeſamis faciunt. Sunt eis paſſim per omnẽ regionẽ palmæ ſua ſpõte naſcentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos & vinũ & mel conficiunt, colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum, Græci maſculas vocant, quarum fructum iis quæ palmulas ferunt alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occaſuras. Maſculæ enim in fructu culices [g] ferunt, quemadmodum caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ ſunt in ea regione, ſecũdum ipſam vrbem, mihi ſummo miraculo eſt diſſerendum.

[h] Nauigia illorum quæ per flumẽ cõmeant Babylonẽ, omnia ſũt orbiculata atque coriacea; quæ pecuarii Armenii, qui ſupra Aſſyrios in colũt, ex cæſis ſalicib[9] faciũt, coaptarunt, obtẽ-

a Porro in Aſſyriorum regione parũ pluit: & hoc ipſum eſt quod frumẽti radicem alit: ſeges tamen fluuio rigata fit lætior: prouenítque, &c.

c *Id eſt, Ad ſolſtitium hybernum.*

d Pertingit autem ab Euphrate.

e Longè præſtãtiſſima eſt ferẽdo quidem certè frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidem ferre poteſt: veluti ficum, vitem, oleam. Cereris, &c.

f In quam autẽ altitudinem milium & ſeſamum arboreſcant, etſi probè norim, tamen id non referam: quum ſciã, iis qui n.

g Producunt.

h *Hũc locum ita vertit Bayf. in lib. De re Nauali,* Nauigia illis ſũt quæ ſecundo flumine deferuntur Babylonem verſus, omnia circulari forma, eáq; ex aluta. Vbi enĩ Armenii qui ſupra Aſſyrios habitãt, ligna circularia è ſalice

h. iii.

Ἡ γὴ τῶν Ἀσσυρίων ὄμβρον ὀλίγον, καὶ τὸ ἐνδρέφον τοῦ ῥίζαν τοῦ σίτου, ὅστι τοῦτο ἀρδόμενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀδρύεται τε ὁ λήϊον, καὶ ἀποδιδοῦ· ὁ σῖτος, ὃ κατάπερ ἐν Αἰγύπτῳ, αὐξῆ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρόσεας, ἀμὰ χερσί τε καὶ κηλωνίοισι ἀρδόμενος. διὸ δὲ Βαβυλωνίη χώρη πᾶσα, καὶ κατάπερ ἡ Αἰγυπτίη, κατατέτμηται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηοὶ πέρηται, πρὸς ἥλιον τεταμμένη τὸν χειμερινόν. ἐστόμη ὀ ἐς ἄμνον ποταμὸν ἐκ τοῦ ΕΥ-
B φρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νῖνος πόλις οἰκέα). ἔστι ὀ χωρέων αὕτη ἀπαστέων μακρῷ ἀείστη, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ δὲ δὴ ἄμμα δένδρεα σόδε πειρᾶται πρὸς ἐλαίην φέρειν, ὅτε συκέην, ὅτε ἄμπελον, οὔτε ἐλαίην. τὸν ὀ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴν ἐκφέρειν ἐστί, ὥστε ἐπὶ δεκάκις ἑκατὸν μὲν τὸ πρῶτον ἀποδιδοῦ· ἐπεὰν ὀ ἄριστα αὐτὴ ἑωυτῆς συνείκῃ, ἐπὶ τεσσεράκοντα ἐκφέρει. τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων ὀ πλάτος γίνεται τεσσάρων ὑπεπτέων δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρου μέγαθος γίνεται, ἀξεπιστάμενος, μνήμην οὐ ποιήσομαι· ὀ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώρην, καὶ τὰ εἰρημένα καρπὸν ἐχόμενα, ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπῖκται. χρέωνται δὲ ὀδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιοῦντες. εἰσὶ δὲ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν ὀ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτέων καρποφόροι· ἐκ τῶν καὶ σιτία ἐ οἶνον καὶ μέλι ποιοῦνται. τοῖς συκέων ὀ τρόπον θεραπεύουσι· τά τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τοῖς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τὸν ἐν καρπὸν τοῖς δέουσι τῆσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνηται σφι ὁ ψὴν τὴν βάλανον ἐς δυύων, καὶ μὴ ἀπορρέῃ ὁ καρπὸς ὁ τοῦ φοίνικος. ψῆνας γὰρ δὴ φέρουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατάπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι. ὀ δὲ ἁπάντων θῶυμα μέγιστόν μοι ἐστὶ τῶν ἐνθαῦτα, μετὰ γε τὴν πόλιν αὐτήν, ἔρχομαι φράσων.

Τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐστὶ τοιάδε ἐ ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα ἐόντα κυκλοτερέα, πανὰ σκυτίνα. ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατύπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἱτέης τὰ μόνα ποιήσωσι, ἐ,

a Porro in Aſſyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum eſt quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autẽ ſeges prouenitque frumentũ, nõ quemadmodum in AEgypto, flumine ſua ſponte in arua aſcendẽte, ſed manibus [b] atq; ſcrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodũ AEgyptiaca) diſſecta eſt in foſſas, quarũ maxima nauibus tranſiri poteſt, [c] ad ſolẽ hybernum vergens: [d] exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus ſita erat. Hæc regio omniũ quas nos vidimus, [e] longè optima eſt, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferẽdis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autẽ fructu procreãdo adeo ferax eſt vt nuſquã non ad ducena reddat: vbi autẽ bonitate ſeſe ipſa vincit, etiam ad tricena. Quaternum autẽ digitorum maximorũ latitudo eſt tritici atque hordei foliis. [f] Milii verò ac ſeſami proceritatẽ inſtar arborũ, etſi mihi cõpertã, tamẽ memorare ſuperſedeo, probè ſciens, iis qui nunquã Babylonicam regionem adierũt, quæ de frugiferis dicta ſunt, perquã incredibilia viſum iri. Oleo autem non vtuntur niſi quod ex ſeſamis faciunt. Sunt eis paſſim per omnẽ regionẽ palmæ ſua ſpõte naſcentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos & vinũ & mel conficiunt, colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum, Græci maſculas vocant, quarum fructum iis quæ palmulas ferunt alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occaſuras. Maſculæ enim in fructu culices [g] ferunt, quemadmodum caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ ſunt in ea regione, ſecũdum ipſam vrbem, mihi ſummo miraculo eſt diſſerendum.

[h] Nauigia illorum quæ per flumẽ cõmeant Babylonẽ, omnia ſũt orbiculata atque coriacea; quæ pecuarii Armenii, qui ſupra Aſſyrios in colũt, ex cæſis ſalicib[9] faciũt, coaptarunt, obtẽ-

dunt exteorsus tegumenta è pellibus, quibus soli vice vtuntur carinæque loco, nulla neque puppis neque proræ forma discreta, verùm scutiinstar, in orbem composita: deinde stipula referciunt, illúdque nauigium flumini permittunt, mercibus onustũ: præcipuè autem bicos è palmarum foliis comportãt vino refertos. Regunturautem gubernaculis duobus, cum totidem hominibus qui stant: quorum alter introrsum trahit, alter extrinsecus propellit. Fiúntque hæc nauigia valde magna, nonnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talẽtorum quinque millium. Inest & in vnoquoque nauigio asinus viuus, in maioribus etiam plures. *Pro Bicos è palmarum foliis, alij Dolia palmea interpretantur.*

instrúuntque pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modũ soli: neque puppe discreta, neque prora acuminata, sed in speciem clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum fluuio deferendum permittũt, cùm aliis rebus, tum verò doliis è palmularum vino onustum, dirigentibus illud duobus, cum totidem palis: quorum alter introrsum palum trahit, alter exterius pellit. Fiunt autem nauigia hæc & magna admodum & minora: quorum maxima quæque ferunt pondus quinque millium talentorum, singula singulos asinos viuos intus habentia, maiora etiam plures. Postquam igitur nauigantes Babylonem peruenerunt, onúsque exposuerunt, lignis nauigii atque omnibus stramentis venundatis, pelles asinis imponunt, eósque in Armeniam agitant. aduerso enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto potest. Propterea enim non ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Iidem, vbi asinos agitando in Armeniam redierũt, alia ad eundem modum nauigia comparant. Et naues quidem eorum tales sunt.

Amictu autem tali vtuntur: Duabus amiciuntur tunicis, vna linea vsque ad pedes demissa, cui alteram laneam superinduunt: postremò candidam penulam circumiiciunt. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis penè similes. Capita habentes comata, mitris redimiunt, vnguentis toto corpore delibuti. Annulũ signatorium singuli gestant, & sceptrum affabrefactum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus.

Leges verò quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: Vna quidem, prudentissima, altera autem (quantũ ego sentio) qua Enetos qui sunt ex Illyriis, audio vti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Vbi virgines effectæ

A ἐπιτείνοντι τούτοισι διφθέρας τετραγώνους ἔξωθεν, ἐν δὲ διφέος τρόπον, οὔτε τορύμνῃ ἀποκρίνοντες, οὔτε τοιχίῃ σινάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρόπον κυκλοτερέα ποιήσαντες, καὶ λάμνης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπίασι κατὰ τὸν ποταμὸν φερεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκοις φοινικηίοις κατάγουσι οἴνου πλέοις. ἰθύνεται δὲ ὑπό τε δύο πλήκτεων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑστεώτων. καὶ ὁ μὲν ἔσω ἕλκει ὁ
B πλῆκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιέεται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα τοιαῦτα τὰ πλοῖα, τὰ ἐλάσσω τὰ δὲ μέγιστα αὐτέων, καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι μεγίστοισι, πολλοί. ἐπεὰν οὖν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ ξυνωνέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπεκήρυξαν· τὰς δὲ διφθέρας ὑπασάξαντες ὀπίσω οἴνοις, ἀπελαύνουσι
C ἐς τοῦ Ἀρμενίους. αὐτὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἷά τε ἐστὶ πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ, ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ. ἀπὸ γὰρ ταύτης, καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων· ἐπεὰν δὲ τοῦ οἴνοις ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοῦ Ἀρμενίους, ἀλλὰ τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστὶ τοιαῦτα.

Ἐσθῆτι δὲ τῇδε χρέωνται· κιθῶνι ποδηνεκέι λινέῳ· καὶ ἐπὶ τούτῳ ἄλλον ἠενέον κιθῶνα ἐπενδυτά. καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλόμενοι, ὑποδήματα ἔχουσι ἐπιχώρια, παραπλήσια τῆσι Βοιωτικῆσι ἐμβάσι. κομῶντες δὲ τὰς κεφαλάς, μίτρῃσι
51 αἰαδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγῖδα δ' ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἑκάστῳ δὲ σκήπτρῳ ἔστι πεποιημένον ἢ μῆλον, ἢ ῥόδον, ἢ κρίνον, ἢ αἰετός, ἢ ἄλλο τι. οὐδὲ γὰρ ὑπαστήμου οὐ σφι νόμος ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον. αὕτη μὲν δὴ σφι ἀρετῆς τοῦ σώματός
E ἐστι.

Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστέασι· ὁ μὲν σοφώτατος· ὅδε, τὸν γνώμην τὴν ἡμετέρην, τῷ καὶ Ἰλλυριοὶ Ἐνετοὶ πυνθάνομαι χρᾶσθαι· τὸν κώμας ἑκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἑκάστου ἐποιέετο τάδε· ὡς αἱ παρθένοι ἡμοίαζε

ἡ παρθένος ζωός

γάμου ὡραῖαι, ταύτας ὅκως σύναγάγοιεν A
πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας· πέριξ δὲ αὐτέων ἵστατο ὅμιλος ἀνδρῶν. ἀνιστὰς δὲ τὸν κῆρυξ πωλέεσκε, τὰς θυγατέρας μία τὴν μετὰ ταύτην ἐκ τοῦ δεύτερα ἐκ τοῦ· μετὰ δὲ, ὅκως αὐτὴ ἐγένετο πολλὸν χρηστὸν θέοιν, ἀλλέω ἀνεκήρυσσε, ἢ μετ' ἐκείνην ἔσκε ἐκ τοῦ δεύτερα. ἐπωλέοντο δὲ ὀπτὶ γυναικήσει. ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ὀπτίγαμοι, ἐκφέρεσκον ἀλλήλοις ἐξωνέοντο τὰς καλλιγενεούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δη- B
μου ἔσκον ὀπτίγαμοι, οὗτοι δὲ εἶδεος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' αὖ χρήματά τε καὶ ἀγαθοὺς παρθένους ἐλάμβανον. ὡς γὰρ δὴ οἱ ἐξέλθοι ὁ κῆρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, αὐίκα αὖ τὴν ἀμορφοτάτην, ἢ εἴ τις αὐτέων ἐμπηρὴς ἦε. καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅστις τῆς ἐλαχίστου χρηστοῦ λαβὼν, γυναικήσειν αὐτῇ· ἐς ὃ τοῦ ὃ ἐλάχιστον ὀπτιγαμίῃ τε ἐστέκειτο. τὸ δὲ αὖ χρηστὸν ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων. καὶ οὕτω C
αἱ εὔμορφοι τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπήρους ἐξεδίδοσαν. οὐκ δὴ ὦν αἱ δὲ τὴν ἐωυτοῦ θυγατέρα ὅτῳ βούλοιτο ἔκαστος, οὐκ ἐξῆν, οὐδὲ αὖθις ἐγγυητέων ἀπαγάγεσθαι τὴν παρθένον τοιάμυον, ἀλλ' ἐγγυᾶς χρεὼ καταχήσαντα, ἢ μὲν γυναικήσειν αὐτῇ, οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφερέατο, ἀποφέρειν τὸ χρηστὸν ἔκειτο νόμος. ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι· ὁ μὲν νῦν κάλλιστος νόμος, οὗτός D
σφι ἐὼν· ἐς μὲν τοῦτο νῦν γε διετέλεε ἐών. ἄλλο δὲ τι ἐξευρήκασι νεωστὶ γενέσθαι, ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς, μηδὲ ἐς ἑτέρην πόλιν ἀγωνται. ἐπεί τε γὰρ ἁλόντες ἐκακώθησαν τε οἰκοφθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίᾳ ἀπανίζων καταπορνεύεται τὰ τέκνα.

Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατεστήκεε· τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέοισι· (οὐ γὰρ δὴ χρέωνται ἰητροῖσι) προσιόντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα, συμβουλεύουσι περὶ τῆς νούσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτον ἔπαθε ὁκοῖον αὐ ἔχει ὁ κάμνων, ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα. ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι, καὶ παραινέουσι ἅσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίῳ νούσῳ, ἢ ἄλλον εἶδε

a Vbi autem hęc auro multo vendita erat, aliã addicebat, quæ secundum illã esset spec. Vendebantur autem ea conditione vt vxores essent *emptoribus*. Babylonii igitur qui, *&c.*

b Surgere iubebat.

c Debilitatas aliqua parte corporis. *Vel*, Quæ aliquo vitio corporis laborarent.

d Nec verò cuique suam filiam collocare licebat cui vellet, neque emptori sine fid.

e *Videntur in Gr. exemplaribus prosterè collocata esse quædam verba, & esse hic sensus*, Et hæc quidẽ apud illos honestissima consuetudo erat, ne iniuria illas afficerẽt, neque in aliam vrbem abducerent. Verùm ad hæc vsque tẽpora nõ permansit: sed nouissimè aliud q. excogitauerunt. Nam posteaquã in *suam vrbis* expugnatione vexati fuerunt & bonis euersi, vnusquisque

f Accedentes igitur ad ægrotũ siqui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo consilium dant, hortantur.

effugisse. Nec fas est cuiquam ægrotantes præterire silentio, nec antequam exploraverit quónam ille morbo laboret. Sepulcra eisdé in melle sunt: luctus funebres AEgyptiacis persimiles. Quoties autem cum vxore miscetur vir Babylonius, adhibito thymiamati assidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiam sub diluculum abluuntur ambo, nullum vas priusquam se abluerint tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babylóniis lex est omnibus modis fœda. nempe omnibus mulieribus indigeniscómune est, semel in vita ad Veneris templum desidentibus, cũ externis viris cõsuetudinem habere. Cæterùm quum pleræque sint diuitiis tumentes, [a] quæ sui copiã facere recusent, hæ vehiculis cameratis vectæ, pro templo consistũt, relicta interim à tergo magna famulitii turba. Pleræque etiam hunc in modum faciũt. Ad templum Veneris sedent nodis corollisque tẽpora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ discedunt. Nam diuerticula vndecunque sic funiculis distĩncta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Porro quum semel illic cõsederint, non prius domum regrediũtur quàm hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cũ eadẽ à fano seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illũ qui pecuniam obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittã enim Assyrii Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunque sit, non fas est reiicere, [b] siquidem in sacrum conuertitur vlum. Neque mulieri etiã permittitur hospitem aliquẽ repudiare: sed quicunque is est qui pecuniam obiecerit primus, hunc illa sequitur citra delectum. Postremò vbi iã congressa fuerit cũ externo muliere, [c] dea expiata, domũ reuertitur. At deinceps [d] haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma sunt elegantiori, citius discedunt: quæ verò deformes, diutius coguntur desidere pro tẽplo antequã legi faciãt satis. Fitq; interdũ vt vno atque altero anno autetiã triennio atque diutius expectare oporteat miseras. [e] Alicubi, nẽpe in Cypro,

a Quæ se aliis immiscere dedignãtur, hæ veh.

b Siquidem illa sit sacra.

c Rite factis deę sacris.

d Nihil tã magnum est quod a te potiri illis possis.

e Sed & in aliqua Cypri parte simil.

A οὐκ φυγόντα. σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν ⊗ κάμνοντα οὔπω σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ἱῶπινα νοῦσον ἔχῃ. Ταφαὶ δέ σφι ὧν μέλιτι. θρῆνοι δὲ παραπλήσιοι τοῖσι ὧν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλώνιος, πυρὶ θυμίημα καταγίζομενον ἵζει, ἑτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τοῦτο ποιέει. ὄρθρου δὲ λουομένου, λουσῶται ἀμφότεροι· ἄλλεος γὰρ οὐδενὸς ἅπτονται πρὶν ἂν λουσώνται. ταῦτα δὲ καὶ Ἀραβίοι ποιέουσι. ὁ δὴ αἶσχιστος τῶν νόμων ὅστις τοῖσι

B Βαβυλωνίοισι, ὅδε· δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίῃ ἱζομένῃ ἐς ἱερὸν Ἀφροδίτης, ἅπαξ ὧν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιούμεναι ἀναμίσγεσθαι τῆσι ἄλλῃσι, οἷα πλούτῳ ὑπεροφρονέουσαι, ὅτι βουλέων ὧν κομαρήσι ἐλάσασαι, πρὸς τὸ ἱερὸν ἕζονται θεραπήιον δὲ σφι ἕπεται πολλὴ ὄπισθεν. αἱ δὲ πλοῦσιοι ποιοῦσιν ὧδε· ὧν τελοῦσαι Ἀφροδίτης κατέαται στέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος πολλαὶ γυναῖκες. αἱ μὲν γὰρ παρεσέρχονται, αἱ δὲ

C ἀπέρχονται. χαλοστενέες δὲ διέξοδοι πάντῃ τοῦπερ ὁδὸν ἔχουσι ἀνὰ τὴν γυναικῆιον, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ὧν λέγονται. ἔνθα ἐπεὰν ἵζηται γυνή, οὐ πρότερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, ἢ τις οἱ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γοῦνατα, μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱεροῦ. ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τόδε, Ἐπικαλέω σε τὸν θεὸν Μυλίττα. Μύλιττα δὲ καλέουσι τὸν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι. ὁ δὲ ἀργύριον, μέγαθος ὅστι ὅσον ὦν. οὐ γὰρ μὴ ἀπώσηται. οὐ γὰρ ⊗ θέμις ἐστί. γυνὴ γὰρ ἱερὸν

D τοῦτο ὁ ἀργύριον· τὰς δὲ πρόσωπον ἐμβαλόντι ἕπεται, οὐδὲ ἀποδοκιμᾷ οὐδένα· ἐπεὰν δὲ μιχθῇ, ἀποσωσαμένη τῇ θεῷ, ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία· καὶ τοι πόρρω τούτου οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις ὥς μιν λάμψῃς. ὅσαι μὲν νεῦ εἶδός τε ἐπαγλαΐαν εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται· ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσί, χρόνον πολλὸν πόρος μένουσι, οὐ δυνάμεναι ⊗ νόμον οὐκ πλήσαι· καὶ γὰρ τετράετεα καὶ πεντάετεα μετεξέτεραι

E χρόνον μένουσι. σπανίῃ δὲ καὶ τῆς Κύπρου

52

similis quædam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta. quorum tres sunt [a] familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus victitant. quos captos vbi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: In pilam coniiciunt, ac pistillis pinsunt: [b] deinde linteis conseruant, vnde quisquis vult conspergit, offãmque facit quam in modum panis torreat.

a Tribus

b Legit σώζοισι, quum σῶσι Herodoti scriptura. id est, incernunt per linteum.

CYRO, post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido MASSAGETAS in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisque ortum sita, trans Araxem fluuium e regione Issedonorum. Sũt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicãt. Araxes Istro maior & idẽ minor esse memoratur: & in eo frequẽtes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolũt, æstate vesci radicibus quibuslibet quas ipsi euellunt: arborũ autẽ fructus quos maturos comperiãt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inuentas etiam esse arbores talem fructum ferentes, qui iactus ab illis in ignẽ quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circumquaque considentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehemẽtius quo plus eius fructus fuerit iniectum, donec ad tripudiandũ cantandúmque consurgant. Atque hæc fertur eorum esse viuendi consuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidem, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorũpens, quæ, vno excepto, in paludes eluuiésque euoluuntur. vbi feruntur homines habitare qui crudis victitent piscibus, & pro vestibus vtantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertũ fluit in mare Caspiũ: quod mare per sese est, nec vllo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & ru-

Μαντιηνοῖ

ὅστι παραπλήσιος τούτῳ νόμος. νόμοι μὲν A δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστάσι.

Εἰσὶ δὲ αὐτέων πατρηιαὶ τρεῖς, αἳ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μοῦνον. τοὺς ἐπεί τε αὐ ἁλιεύσαντες αὐήνεισι πρὸς ἥλιον, ποιεῦσι τάδε. ἐς σάλλοισι ἐς ὅλμον, καὶ λεήναντες ὑπέροισι, σῶσι λαβὼ σινδόνος. καὶ ὃς μὲν αὐ βούληται αὐτέων, ἄτε μάζαν μαξάμενος ἕλκει· ὁ δὲ, ἄρτου τρόπον ὀπήσας.

ΩΣΟΥΤΟΥ ΚΥΡΟΥ, καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργασο, ἐπεθύμησε ΜΑΣΣΑΓΕΤΑΣ ὑπ' B ἑωυτὸν ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο, καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠώ τε καὶ ἡλίου ἀνατολάς, πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, αὐτίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἵτινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἴστρου νήσους τε ὁμοίας ἐν αὐτῷ λέσβῳ μεγάθεα παραπλησίας συχνὰς φασὶ εἶναι. ἐν δὲ αὐτῇσι, ἀνθρώποις οἱ σιτέονται μὲν ῥίζας τὰς θέρος ὀρύσσοντες πανσελήνοις· καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν καταπίθεσθαι ὡραίους, καὶ τούτοις σιτέεσθαι τὸν χειμεριν. ἄλλα δὲ σφι ἐξευρῆσθαι δένδρεα καρποὺς ἰδιοὺς δὲ τινας φέρεσθαι, τοὺς, ἐπεί τε αὐ ἐς τὠυτὸ συνέλθωσι κύκλῳ καθήμενοι ἐπιβάλλουσι πῦρ· ὀσφραινομένους δὲ καταγαλζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβεβλημένου, μεθύσκεσθαι τῇ ὀσμῇ, κατάπερ Ἕλληνας τοῦ οἴνου. πλείονος δὲ ἐπιβαλομένου τοῦ καρποῦ, μᾶλλον μεθύσκεσθαι. ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστασθαι, καὶ ἐς ἀοιδὴν ἀπικνέεσθαι. τούτων μὲν αὕτη λέγεται εἶναι τὰ νόμιμα.

D ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν οὐκ Μαντιηνοῖσι, ὅθεν περ ὁ Γύνδης, ἐς τὰς διώρυγας τὰς ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κῦρος· τέμνει δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα, πρὸς τὰ πόρρω πλείω ἑνός, ἐς ἕλεά τε καὶ τενάγεα οὐκ ἐκδιδοῖ. ἐν τοῖσι αὖ θέρεσι κατοικεῖσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμοὺς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι. ὁ δὲ ἐν τῷ τέμνεται τοῦ Ἀράξεω ῥεῦ ἐκ καθαροῦ ἐς τὸν Κασπίου θάλασσαν.

E ἥτις ἐστὶ πρόσω τούτου νόμος. νόμοι μὲν A similis quædam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta. quorum tres sunt [a] familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus victitant. quos captos vbi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: In pilam coniiciunt, ac pistillis pinsunt: [b] deinde linteis conseruant, vnde quisquis vult conspergit, offãmque facit quam in modum panis torreat.

a Tribus

b Legit σώζοισι, quum σῶσι Herodoti scriptura. id est, incernunt per linteum.

CYRO, post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido MASSAGETAS B in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisque ortum sita, trans Araxem fluuium e regione Issedonorum. Sũt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicãt. Araxes Istro maior & idẽ minor esse memoratur: & in eo frequẽtes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolũt, æstate vesci radicibus quibuslibet quas ipsi euellunt: arborũ autẽ C fructus quos maturos comperiãt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inuentas etiam esse arbores talem fructum ferentes, qui iactus ab illis in ignẽ quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circumquaque considentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehemẽtius quo plus eius fructus fuerit iniectum, donec ad tripudiandũ cantandúmque consurgant. Atque hæc fertur eorum esse viuendi D consuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidem, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorũpens, quæ, vno excepto, in paludes eluuiésque euoluuntur. vbi feruntur homines habitare qui crudis victitent piscibus, & pro vestibus vtantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertũ fluit in mare Caspiũ: E quod mare per sese est, nec vllo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & ru-

Μαντιηνοῖ

brum idē est mare. Caspiū verò est alterum, ac per seipsum, longitudinis quindecim dierū, cursui nauis quæ remis vtatur: latitudinis, vbi spatiosissimum est, octo dierum. Est autem, qua ex parte ad vesperum vergit, Caucaso prætentum monte, cuius cùm maxima vastitas tum summa est altitudo, multásque atque omnifarias gentes habet, ac plerasque omnes agresti materia victitátes: vbi arborum frōdes [a] iis quæ sunt apud nos similes ferūtur esse. quibus contusis & aqua dilutis illi animalia in suis vestibus pingere dicuntur: eáque animalia nūquā elui, sed perinde ac si ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana veterascere. Horum quoque hominum concubitus, sicuti pecorum, in propatulo esse. Et huius quidem marisquod Caspium vocatur, partem quæ ad vesperam vergit, Caucasus disterminat: qua verò parte vergit ad auroram orientémque solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planitiem non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis solicitatus incitatúsque causis. Primùm sua genitura, quòd videbatur maius quiddam homine esse: secundo loco, felicitate qua fuerat vsus aduersus hostes. quācunque enim gentē Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto poterat euadere.

a *Græca verba suspecta hic sunt.*

Erat autem Massagetarum regina defuncto viro, TOMYRIS nomine, [b] ad quam in coniugiū petendam Cyrus misit verbo dūtaxat, volens eam habere vxorē. at illa animaduertens non se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicit. Postea Cyrus, quum dolus non procederet, progressus vsque ad Araxem, apertè infesto cū exercitu in Massagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, factisque nauibus turres desuper ædificat. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem misit, qui

b Hanc Cyrus per quosdā quos miserat, simulatis verbis ambiebat, vxorem sibi habere volens. At Tomyris vbi nō se sed Massagetarum regnum ab illo ambiri animaduertit, access. &c.

A καὶ ἡ Ἐρυθρὴ, μία τυγχανούσα ἐοῦσα· ἡ δὲ Κασπίη, ἐστὶ ἑτέρη ἐπ' ἑωυτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου, εἰ ἐθέλοι τις χρεωμένῳ, πεντεκαίδεκα ἡμερέων· εὖρος δὲ, τῇ εὐρυτάτῃ ἐστὶ αὐτὴ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἑσπέρην φέρουσα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρήκει, ἐὼν ὀρέων καὶ πλήθει μέγιστος, καὶ μεγαθεῖ ὑψηλότατος. ἔθνεα δὲ αὐτοῦ πολλὰ καὶ παντοῖα οἰκέει ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος· τὰ πολλὰ, πάντα ἐξ ὕλης ἀγρίης ζώοντα. οἰνοῦσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆς δὲ ἰδέης προσεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τείνοντά τε καὶ παραμίσγοντα ὕδωρ, ζῶα ἑωυτοῖσι ἐς τὸν ἐαθῆτα ἐπιφέρει. τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἀπολωΐσεται, ἀλλὰ συγκαταγηράσκει τοῖσι ἄλλοισι εἴδεσι, καταπερ οἱ φανέντα πρόκλυ. μίξιν τε τούτων τῶν ἀνθρώπων ἐμφανέα, καταπερ τοῖσι προβάτοισι. τὰ μὲν δὴ πρὸς ἑσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει· τὰ δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, πεδίον οὐκ ἔχει πάν, πλῆθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν. τοῦ ὦν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλάχιστον μοῖρον μετέχουσι (4) Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔχε προθυμίην στρατεύσασθαι. πολλά τε γὰρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείρεσκε καὶ ἐπορεύοντο ἐπ' αὐτόν. πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, ὅ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου· δεύτερον δὲ, ἡ εὐτυχίη ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη· ὅκη γὰρ ἐθέλοι στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔθνος διαφυγέειν.

53

Ἦν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρις οἱ ἦν οὔνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνᾶτο τῷ λόγῳ, θέλων γυναῖκα οἱ ἔχειν. ἡ δὲ Τόμυρις, σύνεσιν οὐκ αὐτῷ μιν μνώμενον, ἀλλὰ τὸν Μασσαγετέων βασιληΐῳ, ἀπείπατο τὸν πρόσοδον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ δόλῳ οὐ προεστεώρεε, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, ἐποιέετο οὐκ τοῦ ἐμφανέος ὅτι τοῦ Μασσαγέτας στρατιῇ, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ἀναβιβάσασιν τοῦ στρατοῦ, καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τοῦ ἀναπορθμευόντων πολεμίων οἰκοδομέοντο. ἔχοντι δὲ (4) τοῦτον τὸν πόνον, πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα, ἔλεγε

B

C

D

E

» τάδε, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι ἀπεύ-
» δων τὰ ἀπευδέεις. οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἴ τοι ἐς
» χεῖρας ἔσται ταῦτα τελεόμενα. παυσάμε-
» νος δὲ, βασίλευε τῶν σεωυτοῦ, καὶ ἡμέας ἀνέ-
» χευ ὁρέων ἄρχοντας τῶνδε ἄρχομεν. οὐκων
» ἐθελήσεις ὑποθήκησι τῇσίδε χρέεσθαι,
» ἀλλὰ πάντως μᾶλλον ἢ δι' ἡσυχίης εἶναι;
» σὺ δὲ εἰ μεγάλως προθύμεαι Μασσαγε-
» τέων πειρηθεῖναι, φέρε, μόχθον μὲν, καὶ ἔχεο
» ζεύγνυς τὰ ποταμοῦ, ἀφεὲς σὺ δὲ, ἡμέων ἀν-
» αχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τεσσερακόντα ἡ-
» μερέων ὁδὸν, ἀφίκεαι ἐς τὸν ἡμετέρων· εἰ
» δ' ἡμέας βούλεαι ἐς δέξασθαι μᾶλλον ἐς
» τὸν ὑμετέρων, σὺ τῶν τοῦτο ποίεε. ταῦ-
» τα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περ-
» σέων τοὺς προκρίτους· συναγείρας δὲ τούτους,
» ἐς μέσον σφι προέτιθεε τὸ πρῆγμα, συμ-
» βουλευόμενος ὁκότερα ποιέῃ. τοῦ δὲ κατὰ
» τοῦτο αἱ γνῶμαι συνεξέπιπτον, κελευόντων
» ἐς δέκεσθαι Τόμυριν τε καὶ τὸν στρατὸν αὐ-
» τῆς ἐς τὸν χώρον. πρέων δὲ, καὶ μεμφόμε-
» νος τὸν γνώμων ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς,
» ἀπεδείκνυτο συνάντων τῇ προκειμένῃ, λέ-
» γων τάδε, Ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ
» πρότερόν τοι, ἐπεί με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ σὸν
» ὁρῶ σφάλμα ἐὸν οἴκῳ τῷ σῷ, κατὰ δυνά-
» μιν ἀποτρέψειν. τὰ δέ μοι παθήματα τὰ
» ἐόντα ἀχάριστα, μαθήματα γέγονε. εἰ μὲν
» ἀθάνατος δοκέεις εἶναι, καὶ στρατῆς τοιαύτης
» ἄρχειν, τοσόνδε αὖ εἶπον πρῆγμα γνώμας ἐμέ-
» σοι ἀποφαίνεσθαι· εἰ δ' ἐγνώκεας ὅτι αὖ θνη-
» τὸς καὶ σὺ εἶς, καὶ ἑτέρων τοιαῦδε ἄρχεις, ἐν-
» κεῖνον πρῶτον μάθε, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρω-
» πηΐων τυγχάνει πρηγμάτων περιφερόμενος δὲ,
» οὐκ ἐᾷ ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν. ἤδη ὦν γνώ-
» μην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγμα-
» τος τὰ ἔμπαλιν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθελήσομεν
» ἐς δέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὸν χώρον,
» ὅδε τοι ἐν ἀπαν κίνδυνος ἔνι. ἑσταθεὶς μὲν,
» προσαπολλύᾳς πᾶσαν τὸν ἀρχήν. δῆλα
» γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται, οὐ τὸ ὀπί-
» σω φεύξονται, ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐ-
» λάσι. νικᾷν δὲ, οὐ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ σύμ-
» βας ἐς τὸν ἐκείνων, νικᾷν Μασσαγέτας, ἐ-
» ποιο φεύγεσι. τοῦτο γὰρ αὖτις ἡνίκα ἐκεί-
» νῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιουμένους, ἐλᾷς ἐς τὸν τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριδος.

πεπεύμενα.

πάντων

ἐὸν ὀρῶ πλ. μέγιστον, καὶ μ. ὑψηλότατον.

γνώμη,

ἀχάριστα,

ὅδε τις

A diceret, Rex Medorum desine incumbere in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes, esse. Verùm tu admonitionibus his vti noles, & omnia males quàm quietem. [a] Quòd si tanto pere affectas lacessere Massagetas, fer quam sustines ærumnam. Sed desiste iungere fluuiū: à quo nobis tridui itinere digressis, traiicito in nostram regionem: aut, si mauis, nos excipere in vestram, tu hoc idē facito. Hæc vbi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisque, in medium rem proponit, consulens vtrum sibi agendum constituerent. Illorum in idem conuenēre sententiæ, iubentium recipi in ipsorum regionem cum suo exercitu Tomyrin. Quam sententiam Crœsus Lydus quum adesset, improbat, in contrarium differens his verbis, Equidem tibi, rex, etiā antea dixi, quandoquidem Iupiter tibi me tradidit, quicquid animad uertero errati in tua domo, id omne me pro viribus auersurum. nam mei casus, etsi ingrati, mihi tamen extitere disciplinæ. Si tibi esse videris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus vt meam tibi dicam sententiam: sin verò te quoque agnoscis hominem esse, & aliis talibus præesse, illud in primis discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non finit. Ideóque de hac quam proposuisti re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in hanc terram volemus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubiè victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non adeo multū vincis quàm multum si traiiciens in terram illorum, victis Massagetis instabis fugientibus. [b] Hoc enim pro illo substituito consiliū, [c] vt victo hoste, rectà pergas ad subigēdum Tomyridis regnum,

a Quid? admonitionibus his vti noles? & omnia quieti antepones? Atqui, si tanto laeessendi Massagetas desiderio teneris, agedū omitte quem fers in cōsternendo pontibus fluuio laborē: & nobis trid.

b Etenim idem ipsum opponam illi *quod dixi, illos, si vicerint, adoriri tuas prouincias*, fore vt victo hoste, &c.

c Te, victo hoste, recta porrectum ad Tomyridis regnū. Ac præter illud quod est cōmemoratum, turpe est atque intol.

& quidem fine duce. Turpe eſt enim atque intolerabile, Cyrum, Cambyſis filium, mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copiis procedere eouſque dum illi in occurſum prodeant: atque dehinc [a] ita faciendo, dare operam vt illos ſuperemus. Namque, vt ego audio, Maſſagetæ bonorum ſunt Perſicorum inſueti, & magnorum cõmodorum expertes. his ergo viris propone in noſtris caſtris magnam inſtructarum epularum copiam, magna vi pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi fecerimus, imbecillíſſimis quibuſque militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis conſpectis illi (niſi me fallit opinio) ſe ad ea cõuertent: vnde nobis ſupererit facultas magnas res perpetrãdi. Atque hæ quidem [b] in diſcuſſionem venere ſententiæ. Cyrus autem, priore repudiata, Crœsíque probata ſententia, indixit Tomyridi vt retrocederet, vtpote ſe aduerſus illam traiecturo. Illa, quemadmodum à principio ſpopõderat, retroceſſit. Cyrus in Cambyſis filii ſui (cui regnum tradebat) manus præbuit Crœſum, ac maiorẽ in modum vt hominem honore beneficiíſque proſequeretur, præcepit, ſi ſua aduerſus Maſſagetas traiectio non rectè cederet. Hæc vbi præcepit, eóſque remiſit in Perſidem, ipſe cum copiis ſuis flumen traiecit. Trãſmiſſo Araxe vbi nox aduenit, vidit per quietem talem viſionem: Videbatur Cyrus in ſomnis cernere maximum natu filiorum Hyſtaſpis, habentem in humeris alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Hyſtaſpi (qui Achæmenides erat, [c] Arſamenis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc fermè viceſimum ætatis annum agens, in Perſide relictus quòd non maturus militiæ eſſet. Experrectus Cyrus viſum ſuum [d] intra ſe retractabat: quod quum ei magnimomenti videretur, vocato Hyſtaſpi remotis arbitris, in-

a Ita vt dicam fac.

b Propoſitæ fuerunt ſent.

c Arſacis. nam & Ver. cod. pro Ἀρσάμους habent Ἀρσάκους.

d Apud ſe examinabat. Vel, in diſquiſitionem vocabat. Ad verbum ſuis ipſi rationem litteris reddebat.

A χωρεῖς τε τῷ ἀπιγμηθείου, αἰσχρόν τε καὶ οὐκ
αἰσχετόν, Κῦρόν γε τὸν Καμβύσεω γυ-
ναικὶ εἴξαντα ἐπιχωρῆσαι τῆς μάχης. νῦν
ὦν μοι δοκέει, δόξαντα τοῦτο ἐλθεῖν ὅσον οἷόν τε
ἐκείνοι διεξίωσι· ὡς δὲ τάδε ποιοῦν-
τας, πειρᾶσθαι ἐκείνων τοῦ γίνεσθαι. ὡς γὰρ
ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγα-
θῶν τε Περσικῶν ἄπειροι, καὶ καλῶν μεγά-
λων ἀπαθέες. τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι τὴν
τοῦ σάτου ἀφθόνου πολλὰ καὶ παχύφυα-
B τας, καὶ σκευάσθαι τας, προθεῖναι ἐν τῷ στρα-
τοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δεῖπνα· τοῦς δὲ, καὶ
κρητῆρας ἀφθόνου οἴνου ἀκρήτου, καὶ σιτία
πάντοῖα. ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ἐπὶ τοῦ λει-
πομένοις τῆς στρατιῆς ὃ φλαυότατον, τοῦ-
λοιποὶ αὖτις ἐξαναχωρέειν ὅτι τάχιστα
μάν. τὰ γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἁμάρτω, κεῖνοι
ἱδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ, τρέψονταί τε τοῦς
αὐτὰ, καὶ ἡμῖν ὃ ὀνήσειν λείπεται ἀπό-
δεξις ἔργων μεγάλων. γνώμας μὲν αὕτας
C σώσεσθαι. Κῦρος δὲ, μετεὶς τὰ τοῦ πρε-
σβυτέρου γνώμην, τὰ Κροίσου δὲ ἐλόμενος,
τοῦ πρόσθου Τόμυρι ἐξαναχωρέειν, ὡς
αὐτὰ Σπαργαπισόμενος ἐπ' ἐκείνῳ. ἡ μὲν δὴ
ἐξαναχώρεε, καὶ ὑπέστρεφε τοῦ πρόσω. Κῦρος
δὲ Κροῖσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθεὶς τοῦ ἑωυτοῦ
παιδὶ Καμβύσῃ, τῷ περ τὰ βασιλήϊα ἐ-
δίδου, καὶ πολλὰ ἐντειλάμενος οἱ ὑμᾶν τε
αὐτὸν καὶ οὖ ποιέειν, ἐὰν ἡ Σπαργάσις ἡ ὅτι
Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῇ τοῦ σὺν τοῦ ἐπι-
D λόγος, καὶ ἀποστείλας τούτοις ἐς Πέρσας, αὐτὸς
διέβαινε ἐπὶ ποταμόν, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ.

Ἐπεί τε δὲ ἐπέρασε τὸν Ἀράξεα, νυκτὸς
ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν οὖδε ἐν τῇ Μασσα-
γετέων τῇ χώρῃ, τοιόνδε. ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν
τῷ ὕπνῳ ὁρᾶν τοῦ Ὑστάσπεος παῖδα τὸν
πρεσβύτατον ἔχοντα ὅτι τοῦ ὤμοιν τοῦ πτέρυγας·
καὶ τουτέων τῇ μὲν τοῦ Ἀσίην, τῇ δὲ τοῦ
Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστάσπης δὲ ὁ Ἀρ-
σάμεος, ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ, ἐὼν τοῦ
E παῖδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἐὼν πότε ἡ-
λικίην ἐς εἴκοσί κου μάλιστα ἔτεα. καὶ οὗτος
κατελέλειπτο ἐν Πέρσῃσι, (οὐ γὰρ εἶχε κω
ἡλικίην στρατεύεσθαι) ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξεγέρθη
ὁ Κῦρος, ἐνίδου λόγον ἑωυτῷ περὶ τῆς ὄ-
ψιος. ὡς δὲ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶ ἡ ὄψις, κα-
λέσας Ὑστάσπεα, καὶ ἀπολαβὼν μοῦνον,

» εἶπε, Ὑστάσπες, παῖς σός ὅτι βουλεύων
» ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐάλωκε. ὡς δ' ἀ-
» κριβέως ταῦτα οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμοὶ δὲ
» θεοὶ κήδονται, καὶ μοι πάντα προδηλοῦσι
» σι τά ὅτι φερόμενα· ἤδη ὦν ἐν τῇ παροιχο-
» μένῃ νυκτὶ εἶδον τοῦ σῶν παίδων τὸν
» πρεσβύτατον ἔχοντα ὅτι τοῦ ὤμοιν τὼ πτέρυγας
» καὶ τουτέων τῇ μὲν τοῦ Ἀσίην, τῇ δὲ τοῦ
» Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. ἐκ τούτου μὴ χαλεπὸν
» ἀπὸ τῆς ὄψιος ταύτης σαφήνειν, ὃ μὴ κεῖ-
» νον ἐπιβουλεύειν ἐμοί. σὺ τοίνυν τοῦ ταχί-
» στου πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ ποίεε ὅ-
» κως, ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλ-
» θω ἐκεῖ, ὡς μοι καταφήσῃς τὸν παῖδα ἐς ἔ-
» λεγχον. Κῦρος μὲν δοκέων Δαρεῖον οἱ ἐπι-
βουλεύειν, ἔλεγε τάδε· τῷ δὲ δαίμων τοιό-
» τῳ μηνύει ὡς αὐτὸς μὲν τελευτήσειν αὐτοῦ τού-
» τῳ μηνί, ἡ δὲ βασιληίη αὐτοῦ τοῦ ἐς χωρέοι ἐς
» Δαρεῖον. ἀμείβετο ὦν δὴ ὁ Ὑστάσπης τοιοῦ-
» δε, Ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴη ἀνὴρ Πέρσης γε-
» νόμενος, ὅστις τοι ἐπιβουλεύοι· εἰ δὲ ἔστι, ἀ-
» πολοίατο ὡς τάχιστα· ὃς αὐτὸ μὲν δούλων, ἐ-
» ποίησας ἐλευθέους Πέρσας εἶ· αὐτὸ δὲ ἄρ-
» χεσθαι τῶν ἄλλων, ἀρχὴν ἀπεστύτων. εἰ
» δέ τις τοι ὄψις ἀπαγγέλλοι παῖδα τὸν ἐμὸν
» νεώτερα βουλεύειν περὶ σέο, ἐγώ τοι τοῦδε
» δίδωμι χρῆσθαι αὐτῷ τούτῳ ὅ, τι σὺ θέλεις.
Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμείψαμενος, καὶ
διαβὰς τὸν Ἀράξεα, ἤιε ἐς Πέρσας, φυ-
λάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρεῖον.

Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης ὁδὸν, ἐποίεε τὰ Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ καταστρατοῦ ἀπελαυνόμενος ὀπίσω ὅτι τὸν Ἀράξεα, λιφθέντος δὲ τοῦ ἀριθμοῦ, ἐπελθόντα τοῦ Μασσαγετέων τριτημορίς τοῦ στρατοῦ, τοῖς τε λιφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευε ἀλεξομένους, καὶ τὰ τοῦ σκευωρίας ἰδόντες δεῖπνα, ὡς ἐχειρώσαντο τοῖς ἐνδυτίοις, κλιθέντες ἐδαίνυντο. πληρωθέντες ὑπὸ φορβῆς καὶ οἴνου, οὖδον. οἱ ὑπὸ Πέρσας ἐπελθόντες πολλοῖς μὲν σφέων ἐφόνευσαν, πολλῷ δὲ ἔτι πλείονας ἐζώγρησαν, καὶ ἄλλοις, καὶ τῆς βασιληίης Τομύριδος παῖδα, στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τοῦ οὔνομα ἦν Σπαργαπίσης. ἡ δὲ, πυθομένη τά τε περὶ τὰ τοῦ τὸν παῖδα,

A quit, Filius tuus, Hyſtaſpes, mihi atque regno meo inſidiari deprehenſus eſt: hoc [a] vnde procul dubio nouerim, per me noſcas licet. Dii mihi, quòd mei curam gerũt, quæcunque euentura ſunt, oſtendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem vidi liberorũ tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viſo [b] nulla tergiuerſatio eſt quin ab illo mihi tendantur inſidiæ. Quapropter tu quamprimum in Perſidem reuertere: facitóque vt quum ego ſubactis Maſſagetis illuc rediero, filiũ tuũ mihi ſiſtas ad cauſam dicendam. Et Cyrus quidem hæc loquutus eſt, ſcilicet quòd ſibi inſidiari Darium ſuſpicabatur. At dæmon ei portendebat ipſum ibi morte oppetiturum, & eius regnum ad Darium eſſe peruenturum. Reſpondens illi Hyſtaſpes, Abſit, inquit, rex, vt quiſpiã vir genere Perſes, tibi moliatur inſidias: quòd ſiquis ſit, is primo quoque tẽpore morte mulctetur. tu enim Perſas ex ſeruis liberos, ex ſubditis, aliorum hominũ dominos effeciſti. Quòd ſiqua tibi viſio filiũ meum indicat rebus nouis contra te ſtudere, ego tibi eum [c] exhibeo pro tuo arbitratu tractandum. Hoc reddito reſponſo, Hyſtaſpes traiecto Araxe in Perſidẽ cõtendit, Cyro filiũ ſuum Darium cuſtodituru.

a Vnde certò compererim,

b Nulla ratione negari poteſt quin, &c.

c Id eſt, Offero. Vel, exhibere paratus ſum.

D Cyrus autẽ Araxe traiecto progreſſus vnius diei iter, quæ Cröſus admonuerat exequitur: relictáque illic imbelli parte copiarum, mox cũ expedita manu ad Araxẽ reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Maſſagetani exercitus pars, ſeſe defenſantes interimit. Eadẽ, cõſpecto epularũ apparatu, poſt aduerſariorũ cædem, ad epulandum diſcumbit: refertáque cibo ac vino ſoporatur. Perſæ ſuperueniẽtes horũ multos occidũt, multóque plures viuos capiunt, cũ alios, tũ verò ducẽ eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat SPARGAPISES. Tomyris, cognito exercitus ac filii ſui caſu,

E

missо ad Cyrum caduceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cyre ne spiritus tollas ex hoc quod actũ est. Si fructu vitino, quo ipsi distenti adeo desipitis vt descendente in corpus vino improba à vobis verba fundantur, si tali veneno filium meum vicisti, dolo, non prælio, es superior. Quare meum admitte consilium, bene tibi cõsulentis: Abi, reddito mihi filio, ex hac regione, ferens impunè quòd tertiam Massagetarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro Massagetarum dominum, fore vt ego te, etsi insatiabilem cruoris, tamen satiem.

Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapises, vbi à vino relaxatus didicit [a] se in malo esse, exorauit à Cyro vt vinculis solueretur. Statimque quum solutus est ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atque hic quidem talem obiit mortem.

a In quod malũ incidisset. *Vel, Quantum malum sibi accidisset.*

Tomyris autem, quum Cyrus ipsi non auscultaret, cõtractis suis copiis ita conflixit cum Cyro, vt hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam autem ita gestã fuisse accipio: Primùm vtrosque spatio inter se distantes, sagittas misisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lãceis pugionibúsque [b] fuisse cõfertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volentibus: ad extremum Massagetas superiores extitisse: ibique cùm permagnã exercitus Persici partem tum verò Cyrum ipsum occubuisse, quum vnũ de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cæsorum Persarum stragẽ Tomyris perquisitum quum inuenisset, caput in vtrem demisit quem humano cruore cõpleuerat: mortuó que insultans inquit, Tu quidem meũ viuẽtis & in pugna victricis filiũ perdidisti dolo captũ: at ego te (prout interminata sũ) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu: de quo quũ multa referãtur, is qui mihi maximè verisimilis videtur à me commemoratus est.

b Manus conseruisse.

A πέμψασα κήρυκα τῷ δὴ Κύρου, ἔλεγε τάδε, Ἄπληστε αἵματος Κῦρε, μὴ δὲν ἐπῳδοῦ θῆς τῷ γεγονότι τῷδε τῷ ἐγὼ τέκνῳ, εἰ ἀμπελίνῳ καρπῷ, τῷ τῷ ἀνδρὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε οὕτω, ὥστε καθιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα, ἐπῳδὰ πλέα ὑμῖν ἔπεα κακὰ εἰδότα τῷ φαρμάκῳ δολώσας, ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὦν μευ οἱ παραινέοντος ἐπάκουε τοῦ λόγου. ἀπόδοσί μοι τὸν παῖδα, ἀπιὼν ἐκ τῆς B δὲ τῆς χώρης ἀζήμιος, Μασσαγετέων τιμωρείσθαι τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ εἵνεκα. εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμνυμί σοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότιν, ἢ μιν σέ γε ἐγὼ ἀπλήστον ἐόντα, αἵματος κορέσω. Κῦρος μὲν ταῦτα, τῷ ἑπτέων τουτέων ἀνενειθέντων, οὐδένα ἐποιέετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύρεω παῖς Σπαργαπίσης, ὡς μιν ὁ τε οἶνος ἀνῆκε, καὶ ἔμαθε ἐν τῷ τῷ κακῷ δεινῷ εἰς Κῦρον ἐκ τῶν δεσμῶν λυθείη, ἐτύχε. ὡς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα, καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἑωυτόν. καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ τοιούτῳ τελευτᾷ. Τόμυρις δ', ὡς οἱ ὁ Κῦρος οὐκ ἐπείθετο, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἑωυτῆς δύναμιν, συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πιθανόμαι οὕτω τὸ γενόμενον. τρόπῳ μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς ἐξιέναι ἐκ τάξεων, ἐς ἀλλήλους τοξεύειν· μετὰ δ', ὡς σφι τὰ βέλεα ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῇσι αἰχμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειδίοισι συνέχεσθαι. χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολὸν συνεσάναι μαχομένους, καὶ ὑπὲρ τὸ ἐθέλειν φεύγειν· τέλος δ', οἱ Μασσαγέται τρεψάμενοι. ἡ τε δὴ πολλὴ τῆς Περσικῆς αὐτοῦ στρατιῆς ταύτῃ διεφθάρη· καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κῦρος τελευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα. ἀσκὸν δ' πλήσασα αἵματος ἀνθρωπήιου Τόμυρις, ἐδίζετο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κῦρον νέκυν. ὡς δ' εὗρε, E ἐνάπτει ἀυτῷ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἀσκόν. λυμαινομένη δ' τῷ νεκρῷ, ἐπέλεγε τάδε, Σὺ μὲν ἐμοὶ ζώσης τε καὶ νικώσης ἐς μάχην, ἀπώλεσας παῖδα τὸν ἐμόν, ζῶν δόλῳ. σὲ δὲ ἐγὼ, καθὰ ἀπείλησα, αἵματος κορέσω. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸν Κῦρον τελευτήσαντα τὸν βίον, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἰρήσθω.

Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίαν τῇ Σκυθικῇ φορέουσι, καὶ δίαιταν ἔχουσι. ἱππόται δὲ εἰσὶ καὶ ἀνίππαι· ἀμφοτέρων δὲ μετέχουσι. καὶ τοξόται τε καὶ ἀκοντισταί τε καὶ σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται. ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδεις καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν καὶ ζωστῆρας καὶ μασταλιστῆρας, χρυσῷ κοσμέονται. ὡς δ' αὖτως τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα, χαλκέοις θώρηκας περιβεβλήκασι· τὰ δὲ περὶ τὸν χαλινὸν καὶ στόμα καὶ φάλαρα, χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σφι ἔστι ἐν τῇ χώρῃ· ὁ δὲ χαλκὸς καὶ ὁ χρυσὸς, ἄπλετος. νόμοισι δὲ χρέωνται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, τὰς τῆσι δὲ ἔπι κοινὰ χρέωνται· ὃ γὰρ Σκύθας φασὶ Ἕλληνες ποιέειν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες, ἀλλὰ Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμήσας γυναικὸς Μασσαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας παρὰ τῆς ἁμάξης, μίσγεται ἀδεῶς. οὐδὲν δὲ ἡλικίης σφι τέτακται· ἄλλος μὲν οὐδὲν, ἐπεὰν γήρων γένηται κάρτα, οἱ προσήκοντες οἱ πάντες συνελθόντες θύουσί μιν, καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ· ἑψήσαντες δὲ τὰ κρέα, κατευωχέονται. τοῦτο μὲν τὰ ὀλβιώτατα σφι νενόμισται. τὸν δὲ νούσῳ τελευτήσαντα οὐ κάρτα σιτέονται, ἀλλὰ γῆν κρύπτουσι, συμφορὴν ποιούμενοι ὅτι οὐκ ἵκετο ἐς τὸ θυσιῶν. ἀπείρεσι δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων. τὸν δὲ, ἄφθονοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ προσγίνονται. γαλακτοπόται δέ εἰσι. θεῶν δὲ μοῦνον ἥλιον σέβονται, τῷ θύουσι ἵππους· νόμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης· τῷ θεῷ τῷ ταχίστῳ, πάντων τῶν ἀνθρώπων τὸ τάχιστον δοκέοντες.

Massagetæ & amictum gerunt & victum habent Scythico similem. Ex equis præliantur, [a] & pedibus. vtroque enim genere valẽt. Sagittarii item sunt atque hastati, sagares, [b] *hoc est pugiones*, è more gestantes: in omnibus auro vtẽtes & ære. Vtuntur nanque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sagares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axillarũ ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circũdant. [c] Circa frenum, frenáque & phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorsus vtentes: nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argẽti nihil est. Moribus his vtuntur: Singuli quidem vxorem ducunt, sed ea communiter vtũtur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. siquidem vir Massageta quoties cupidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore cõcumbit. Terminus vitæ nullus eis propositus est: sed vbi quis admodum senuit, conuenientes propinqui cũ immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarũ carnibus pro epulo, vbi coxerũt, vescuntur. quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos nõ edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes quòd ad immolationem non peruenerint. Nihil omnino serũt: sed pecoribus victitant, piscatúque, quem eis abundè Araxes fluuius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis vnum Solem venerantur, cui equos immolant. [d] Hic autem est eis mos sacrificandi, vt deorum perniciissimo è quadrupedibus omnibus perniciissimum mactent.

a Et absque equis. *Gall. Ils combatent à pied & à cheual.*

b *Alii sagarin securis genus esse putant, & ipsemet Valla sic alibi vertit.*

c Circum habenas fr.

d Est autem institutum hoc sacrificium vt deorum perniciissimo omnium mortalium perniciissimum mactent. *Sed Valla κτηνῶν legit pro θνητῶν.*

HERODOTI Halicarnassei historiarum liber secũdus, qui inscribitur EVTERPE.

Ἡροδότου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἱστοριῶν δευτέρα, ἐπιγραφομένη Εὐτέρπη.

YRO vita functo, regnum suscepit CAMBYSES, eius & Cassandanae Pharnaspo genitae filius: quam ante virum defũctam Cyrus ingenti luctu & ipse prosequutus est, & cæteris quibus imperabat, eam ingenti luctu prosequi præcepit. His parentibus ortus [a] Cambyses, quum Iones & AEboles pro hæreditariis suis seruis haberet, aduersus AEgyptios fecit expeditionem, comparato cùm ex aliis tum verò è Græcis quibus dominabatur, exercitu.

AEgyptii autem, priusquam apud eos regnaret PSAMMETICHVS, omnium hominũ se primos extitisse arbitrabantur: verùm Psammeticho regnum adepto, quum incessisset cupido noscendi quínam primi hominum extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm se priores extitisse, se verò quã cæteros. Enimuero Psammetichus, quum sciscitando quínam primi hominum extitissent, [b] nullum exitum inuenire posset, huiusmodi rẽ machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos hunc in modum: iubens *videlicet* neminem coram eis vocẽ vllam edere, sed in deserta casa ambos seorsũ collocari, [c] eisdémque in tpẽore capras adduci: vbi autem lacte expleti forent, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebátq; [d] Psammetich°, quòd quæ vox prima ex his pueris erũperet, vbi inarticulatè vagire desisterẽt, audire cuperet: prout & contigit.

a Cambyses, Iones quidẽ & Æoles pro paternis seruis habebat, sed aduersus AEgypt. *Sonabit autem* paternis, *à patre relictũ.*

b Nullam rationem inire posset.

c Eisdémque certis temporibus capr.

d *Valla ita Gerterat*, Iubebátque Psammet. quòd cuperet ex pueris, vbi inarticulatè vagire desisterẽt, audire: *legens* ἰὼ πινὰ φωνὴν, *pro* ἴνα πινὰ φωνῶ.

ΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Κύρου, παρέλαβε τὴν βασιληΐην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς Φαρναάσπεω θυγατρός. τῆς προσαποθανούσης, Κῦρος αὐτός τε πένθος μέγα ἐποιήσατο, καὶ τοῖσι ἄλλοισι προσεῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε, μέγα πένθος ποιέεσθαι. ταύτης δὲ τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης, Ἰώνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους παρεόντας ἐόντας ἐνόμιζε· ὅτι δὲ Αἰγύπτου ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε προσλαβὼν τῶν ἦρχε, καὶ δὴ καὶ Ἕλλησας, τῶν ἐπεκράτεε.

Οἱ ὦν Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμήτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑωυτοὺς προπάντων ἀνθρώπων. ἐπεὶ ὦν Ψαμμήτιχος βασιλεύσας, ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενόμενοι πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἑωυτῶν, τῶν ὦν ἄλλων, ἑωυτούς. Ψαμμήτιχος γὰρ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πρόσω οὐδένα πύνου ἀνευρεῖν οἳ γενοίατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ὅδε τεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῷ ὑπηκόῳ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποίμνια τρόπῳ τῷδε· ἐντείλας μηδένα αὐτέων μηδεμίαν φωνὴν ἱέναι, ἐν σιγῇ ὦν ἐρήμῃ ἐπ' ἑωυτῶν κεῖσθαι αὐτά, καὶ ὥρην ἐπαγινέειν σφίσι αἶγας. πλησθείσας ὦν τῶν γάλακτος, τὰ ἄλλα διαπρήσεσθαι. ταῦτα δὴ ἐποιέετο καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμήτιχος, θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαγέντων τῶν ἀσήμων κωκυημάτων, τοῦτο φωνὴ ῥήξουσι πρώτου. πάντως ὦν καὶ ἐγένετο.

a Ex hac re cõiectura facientes, Phr. *Vel*, Quũ hanc rem examinassent.

b Verùm quæ mihi ad deos pertinẽtia narrarũt, ea scriptis mãdare non liber, præter illorũ nomina: quòd idem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autẽ præterea de his commem.

c Quæ autem ad res humanas spectant, hæc ita cõmuni cõsensũ referebant. Omn.

d Atque illi duodecim tempora distribuisse. Et hæc comp.

e Annuum spatium exigunt ita distinctum.

ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε, ταῦτα τῷ ποιμένι τρήσαντι, ἀνοίγοντί τε τὴν θύρην, καὶ εἰσιόντι, τὰ παιδία ἀμφότερα προσπίπτοντα, βέκκος ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας, ἡσυχος ἦν ὁ ποιμήν· ὡς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ὑπομελουμένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ, ἤγαγε τὰ παιδία κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμήτιχος, ἐπυνθάνετο οἵ τινες ἀνθρώποι βέκκος τι καλέοισι. πυνθανόμενος δὲ, ἐξεύρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι, καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι, οἱ Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἑωυτῶν. ὧδε μὲν ἐγένετο τῶν ἱρέων τὸ Ἡφαίστου ὦν Μέμφι ἤκουον. Ἕλλησι δὲ λέγεσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ, ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμήτιχος ἐκτάμοιν, τοῦ δίαιτον οὕτως ἐποιήσατο· τῶν παιδίων τὰς τοῦτησι τῇσι γυναιξί. κατὰ μὲν δὴ τὸν τρόπον τῶν παιδίων τοσαῦτα ἔλεγον. ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ὦν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου. ἐς δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλιούπολιν αὐτέων εἵνεκεν ἐπεφοίτεον, ἐθέλων εἰ δέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι. οἱ γὰρ Ἡλιουπολῖται λέγονται Αἰγυπτίων λογιμώτατοι. τὰ μὲν νυν θεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ προθυμος ἐξηγέεσθαι ἔξω ἢ τὰ οὐνόματα αὐτέων μουνῶν· νομίζων πάντας αὐθρώπους ἴσον τοῦτο εἰδέναι αὐτῶν ὁκόσα θεῖα. τὰ δὲ ἀνθρωπήϊα αὐτῶν, κατὰ τὸν λόγον ἀναγκαζόμενος ὑπομνησθήσομαι.

57

Ὅσα δὲ ἀνθρωπήϊα πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι πρότερον Αἰγυπτίοις ἀνθρώπων ἀπάντων ἐξευρέθη τὸν ὁμιαυτὸν, δυώδεκα μέρεα διαιρεθέντος τοῦ ὡρέων ἐς αὐτό. ταῦτα δὲ ἐξευρέθη ὁκοτέρων ἀστέρων ἔλεγον. ἀγχοῦ δὲ τοσῷδε σοφώτερον Ἑλλήνων (ὡς ἐμοὶ δοκέει) ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι, τῷ ὡρέων εἵνεκεν· Αἰγύπτιοι δὲ ἑξηκοντημέρους ἄγοντες τοῖς δυώδεκα μῆνας,

A Nam bimatus exacto tempore, pastori qui hæc administrabat, aperienti ianuã atque intranti, ambo infãtes porrectis manibus occurrẽtes, beccos clamabãt. Quod primò audiẽs pastor obticuit: quũ verò crebrius adeunti & obseruãti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo, pueros attulit exhibuítque. Quos quum & ipse Psammetichus audisset, percõtabatur quínam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans cõperit Phrygas sic pané appellare.

[a] Tali negotio argumẽtati, Phrygas se priores extitisse AEgyptiis concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebã. Graeci tamen cùm alia multa inepta memorant, tum verò Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorũ educatione referebãt. Alia quoque apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquiũ veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *id est Solis vrbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent iis quæ Memphi dicerẽtur. Nam Heliopolitani feruntur AEgyptiorum esse solertissimi. [b] Atq; ex iis narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo.

[c] QVAE autem humanarũ rerum sunt, hæc ita referebant inter se cõstare: Omnium hominũ primos AEgyptios annum comperisse, [d] distinguentes eũ in duodecim temporum mẽses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (vt mihi videtur) [e] hoc agunt quàm Graeci: quòd Graeci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducũt, temporum gratia: AEgyptii verò numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant,

adiiciunt quotannis quinos dies. vnde eis ratio circuli temporum conſtat eôdem redeuntis. AEgyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in vſu habuiſſe, & ab illis Græcos fuiſſe mutuatos. Item primos diis & aras & ſimulacra & delubra ſtatuiſſe: quinetiã animalia in ſaxis ſculpſiſſe: [a] quarum rerum pleraque ita effecta opere demonſtrabant. Præterea primum mortalium regnaſſe Menem, ac ſub eo omnem AEgyptum, præter Thebaicam prouinciam, paluſtrem fuiſſe: ex eáque nihil eorum quæ nũc ſunt ſupra ſtagnum Myrios, extitiſſe: in quod ſtagnum à mari per flumen ſeptem diebus nauigatur.

a Quæ ita ſe habuiſſe re ipſa cõprobãt magna ex parte. Præt.

Atque de regione bene mihi dicere videbantur. manifeſtum enim eſt ei qui, ſi antea non audierit, tamen inſpexerit, (modò ſit ſolertia præditus) AEgyptum in quam Græci nauigant acceſſionẽ eſſe terræ, ac fluminis donũ: quinetiam loca quæ ſupra ſtagnum hoc ſunt, ad trium vſque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquam commemorabãt. Eſt autem & aliud tale: AEgyptiacæ regionis huiuſcemodi natura eſt: Iam primum quum AEgyptum verſus in alto curſum tenẽs, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis ſpatio, [b] patieris ſenſum cœni, etiam in aqua vndecim alta [c] paſſus: quæ res declarat eatenus eſſe humum aggeſtã. Ipſius autem AEgypti longitudo ſecundum mare, ſexaginta eſt ſchœnorum, *id eſt funiculorum:* quemadmodum nos AEgyptum diſtinguimus à ſinu Plinthinete, *id eſt lateritio*, vſque ad ſtagnum Selbonidis: ad quod mõs Caſſius vſque pertingit. Itaq; ab hac parte ſexaginta ſchœni ſũt. Etenim qui modicũ terræ poſſident, metiũtur illam [d] paſſibus: qui minus inopes terræ ſunt, metiuntur ſtadiis: qui multum poſſidẽt, paraſangis: qui plurimum, ſchœnis. Conſtat autẽ paraſanga tricenis, ſchœnus, (qui mẽſura eſt AEgyptiaca) ſexagenis ſtadiis. Ita erat AEgypt° ſecũdũ mare ſtadiorũ trium millũ ſexcẽtorũ. Hinc ad Heliopolin mediterranea verſus AEgypt° ſpatioſa eſt, [e] ſupina omnis & aquarũ inops ſimul ac limoſa.

b Demiſſa bolide, *id eſt nauſco perpendiculo*, cœnum erues, etiam in aq.

c Vlnas. Gr. ὀργυιάς.

d Vlnis. Gr. ὀργυιῶν.

e Depreſſa. i. *cãpeſtris, non mõtoſa.*

A ἐπάγοισι ἀλυὰ πολῦ ἔτος πέντε ἡμέρας πρὸς τὸ ἀριθμοῦ. καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὡρέων ἐς τὠυτὸ τοῦ ἐιάν, τοῦ δεγίνεται. δυώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον τοῦς πρότερον Αἰγυπτίοις νομίσαι, καὶ Ἑλλῆνας τοῦ δὲ σφέων ἀλυαλαβεῖν. βωμοὺς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀποιήσαι σφέας τοῦ πρότερον, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγλύψαι. τουτέων μὲν νῦν τὰ πλέω ἔργα ἐδήλωσε οὕτω γὰρ ὁμόμυα.

B βασιλεύσαι " δὲ τοῦ πρότερον αἰνθρώπων ἔλεγον Μῆνα. ἐπὶ τούτου, πλὴν τῆς Θηβαϊκοῦ νομοῦ, πᾶσαν Αἰγυπτον εἶναι ἕλος· καὶ αὐτῆς εἶναι τοῦ δεῦν ὑπερέχον τῶν νῦν ἐνερθε λίμνης τῆς Μύριος ἐόντων· ἐς τὴν αἰὰ πλοῖα ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ ἡμερέων ἐστὶ αἰὰ τὸν ποταμόν. καὶ οἱ μοι ἐδόκεον λέγειν τοῦ τῆς χώρης. δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προσακούσαντι, ἰδόντι δὲ (ὅστις γε σὺν νόῳ ἔχει) ὅτι Αἰγυπτος, ἐς τὴν Ἑλλῆνες ναυτίλλονται, ἐστὶ Αἰγυπτίοισι ὀπάκτητός τε γῆ, καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ· καὶ τὰ κατύνερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης, μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἔτι τοιόνδε ἔλεγον. ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτον. Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρης ἐστὶ τοιήνδε. πρῶτα μὲν πρὸς πλέων ἔτι, καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεὶς καταπειρητηρίῃ, πηλὸν τε αἰρέεις, καὶ ἐν ἕνδεκα ὀργυῇσι ἔσται. τοῦτο μὲν ὅτι τοσοῦτον δηλοῖ προχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν. αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ὅτι μῆκος ὁ πρὸς θα-

D λάσσαν, ἑξήκοντα σχοῖνοι, τοῦ ἡμέες διαιρέομεν εἶναι Αἰγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης. πρὸς ἣν ὁ Κάσιον ὄρος τείνει. ταύτης ὦν οἱ ἑξήκοντα σχοῖνοί εἰσι· ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναι εἰσι ἀνθρώπων, ὀρύσσουσι μεμετρήκασι τὴν χώρην· ὅσοι δὲ ἧσσον γεωπεῖναι, σταδίοισι· οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγησι· οἱ δὲ ἄφθονον λίην, σχοίνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τετράκοντα στάδια· ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέ-

E τρον ἐὼν Αἰγύπτιον, ἑξήκοντα στάδια. οὕτω αὖ εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τεσχίλιοι, τὸ παρὰ θάλασσαν. ἐνθεῦτεν καὶ μέχρι Ἡλιουπόλιος ἐς τὴν μεσόγαιαν, ἐστὶ εὐρέα Αἰγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπόπλη τε καὶ ἄυδρος, καὶ ἰλύς.

ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἡλιούπολιν ἀπὸ θα-

A λάσσης αὐτὴ ἰούσι, παραπλησίη τῷ μήκει τῇ ἐς Ἀθηναίων ὁδῷ τῇ ἀπὸ τῶν δυώδεκα θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἐς τε Πίσας καὶ ἐπὶ τὸν νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι " διαφέρουσι τοῦ τοῦ πρότερον τῶν ὁδῶν τουτέων ὁ μὲν ἴσας εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων. ἡ μὲν γὰρ ἐς Πίσας ἐστὶ Ἀθηναίων, καταδεῖ πεντεκαίδεκα σταδίων, ὡς μὲν εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων· ἡ δὲ ἐς Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης, πλησιεῖ ἐς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος αὖτε ἰούσι, σεινή ἐστι Αἰγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης ὄρος παρατέταται, φέρει ἀπ' ἄρκτου " πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον, αἰεὶ αὖτε τεῖνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ὀρύσσουσι καὶ λιθοτομίαι ἔνεισι, αἱ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ὀν Μέμφι. ταύτῃ μὲν λῆξαν, αἰακαμπτὴς ἐς τὰ εἴρηται, ὁ ὄρος. τῇ δὲ αὐτὸ ἑωυτοῦ ἐστὶ " μακρότερον, ὡς ἐγὼ ἐπιθυμανόμην δύο μίμων αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ ἀπὸ " ἕω πρὸς ἑσπέρην. τὰ δὲ πρὸς τὴν " ἕω, λιβανωτοφόρα αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι. τοῦτο μὲν νυν ὁ

§8 ὄρος τοιοῦτόν ἐστι· ὁ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου ὄρος " ἄλλο πέτεινον τείνει, ἐν ᾧ αἱ πυραμίδες ἔνεισι, ψαμμίῃ κατειλημμένον, τεταμμένον, ὡς αὐτὸν ἔθνος καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα. ὁ ὢν δὴ ἀπὸ Ἡλιουπόλιος, οὐκέτι πολλῶν χωρίων, ὡς εἶναι Αἰγύπτου, ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων αὐαπλόου σεινή ἐστι, Αἰγυπτος ἐοῦσα. τῆς δὲ οὐρέων τῆς εἰρημένων ὁ μεταξύ, πεδιὰς μὲν γῆ, στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι, τῇ σεινότατόν ἐστι, διακοσίων οὐ πλείους, ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὔρεος ἐς ὁ Λιβυκὸν καλεόμενον. τὸ δ' ἐνθεῦτεν αὖτις οὔρεα Αἰγύπτιος ἐστὶ. πέφυκε μὲν ὦν ἡ χώρη αὕτη οὕτω. ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἐς Θήβας ἐστὶ αὐάπλοος ἐνέα ἡμερέων. στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ ἑξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων ἑνὸς καὶ ὀγδώκοντα ἐόντων. ὅτι σὺν τεθειμένοι στάδιοι Αἰγύπτου, ὁ μὲν παρὰ θάλασσαν, ἤδη μοι κῶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι στάδιον καὶ τεσχιλίων· ὅσον δὲ τῇ ἀπὸ θαλάσσης " μέχρι Θηβαίων μεσόγαιά ἐστι, σημανέω.

A mari ad Heliopolin eundo per ſuperiora, iter eſt eiuſdem ſpatii cuius id quod ab Athenis ab ara duodecim deorũ fert Piſam & ad delubrum Iouis Olympii: quæ itinera ſiquis computet, inueniet parum quiddam differre quominꝰ paria ſint, ac nõ amplius quindecim ſtadiis. Nã viæ quæ ex Athenis Piſam fert, quindecim ſtadia deſunt quominus ſit mille & quingentorum ſtadiorum: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit,

B hũc ſtadiorum numerum complet. Ab Heliopoli autem per ſuperiora eundo AEgyptus angũſta eſt. nam ab vna parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferẽs ad meridiẽm atque ad auſtrũ, ſemper ſurſum tendens ad mare quod rubrum vocatur. Ibi inſunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ ſunt apud Memphin, exciſæ. Ab hac quidem parte deſinens mõs, [a] declinat in quæ dictum eſt. Qua verò parte productior ſeipſo eſt,

a Reflectitur verſus ea quæ dixi *loca.*

C duorum ego audiebam menſium itineris eſſe ab aurora ad heſperũ: & eius extrema quæ ad auroram vergũt, feracia thuris eſſe. Atque hic quidem mons talis eſt.

Quo autẽ latere Africã AEgyptus ſpectat, alius mon ſaxeus extenditur, in quo pyramides ſunt, ſabulo obſitus, eodem modo quo Arabici mõtis tractus qui ad meridiẽ fert. Itaque ab Heliopoli nõ ita multorũ ſpatiorũ eſt iter quod

D modò AEgypti ſit, ſed angũſta eſt, & quatuor duntaxat dierum nauigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod eſt intercapedinis, campeſtris eſt terra, ſtadiorum fermè (vt mihi videtur) qua parte arctiſſima eſt, non amplius ducẽtorũm, è monte Arabico ad eũ qui dicitur Libycus. Illinc rurſus AEgyptus laxa eſt. Atque ita ſitus regionis natura comparatus eſt. Ab Heliopoli autẽ ad The-

E bas nouem diebus nauigatur, ſpatio quatuor millium octingentorum & ſexaginta ſtadiorum, hoc eſt, vnius & octoginta ſchœnorũ: quæ AEgyptia ſtadia collecta, ſecũdũ quidẽ mare ſũt, (prout à me ſuperiꝰ indicatũ eſt) tria millia ſexcẽta: quantũ verò à mari ad Thebas mediterraneum ſit, indicabo.

ſũt enim ſex millia ac centum viginti ſtadia: à Thebis autem ad vrbem nomine Elephantinam, octingenta viginti. Huius igitur regionis quæ à me dicta eſt, pleraque pars (vt & ſacerdotes aiebãt, & mihi ipſi eſſe videbatur) acquiſititia AEgyptiis eſt. Siquidẽ quod inter prædictos mõtes, ſupra Mẽphim vrbem poſitos, mediũ eſt, videtur mihi ſinus maris aliquãdo fũiſſe, quemadmodum ea quæ ſunt circa Ilium & Teuthraniam, & Epheſum, & Mæandri planitiẽ, vt hæc parua magnis comparentur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regiones oblimauerunt, dignum eſt comparari vni ex ſeptem oſtiis Nili, magnitudine. Sunt & alii fluuii nequaquã magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina poſſem referre: cùm aliorum tũ verò Acheloi, qui per Acarnaniã fluens in Echinadum inſularum mare, iam eas media ex parte fecit continentem.

Eſt autẽ Arabicæ regionis, non procul ab AEgypto, ſinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita lõgus atque arctus vt diſferendo oſtẽdam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem ex Inacho in amplum æquor, conſumit quatuor dies remigationis: latitudo verò, vbi ſinus ampliſſimus eſt, dimidiatũ diem nauigationis. In quo ſinu quotidie reciprocatio aquarum & vadoſum æſtuariũ eſt. Porro alium huiuſmodi arbitror ſinũ extitiſſe qui in AEgyptum ferretur, à mari ſeptentrionali AEthiopiam verſus tendens: ſicut Arabicus (de quo à me ſermo inſtitutus eſt) ab auſtrino Syriam verſus tendit: qui prope inter ſe ſuos receſſus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quòd ſi in hũc Arabicum ſinum Nilus velit alueum ſuum cõuertere, quid prohibebit aſſiduè fluẽtem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? Ego enim credo, intra decem millia annorum qui ante me natum tranſierunt, ſicubi ſiccanea facta ſunt, nimirum & ſinũ ſiccaneũ fieri poſſe, etiam multo

a Ab eius receſſu vſque ad latũ mare. *Legendum eſt enĩ ex Vet. cod.*

b *Hic Græca exempl. mendoſa eſſe videntur.*

A ϛάδιοι γὰρ εἰσὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. ὁ δὲ ἀπὸ Θηβαίων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν, ϛάδιοι εἴκοσι καὶ ὀκτακόσιοι εἰσί. ταύτης ὦν τῆς χώρης τῆς εἰρημένης ἡ πολλὴ, κατὰ περ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἐδόκεε δὲ καὶ αὐτός μοι εἶναι ἐπίκτητος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ οὐρέων τῶν εἰρημένων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξύ γ' ἐφαίνετό μοι εἶναι κοτε κόλπος θαλάσσης, ὡς περ τά τε πρὸς Ἴλιον καὶ Τεύθρανίην,
B καὶ Ἐφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίον· "ὡς ἔοικε σμικρὰ ταῦτα μεγάλοισι συμβαλέειν. τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία τοῖς χωσάντων ποταμῶν, ἑνὶ τῶν στομάτων τῷ Νείλου ἐόντος ἑπτάστομου, οὐδὲ εἰς αὐτῶν πλήθεος πρὸς ἄξιος συμβληθῆναί ἐστι. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐόντες μεγάθεα, οἵτινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσί· τῶν ἐγὼ φέρσαι ἔχω οὐνόματα, καὶ ἄλλων, καὶ οὐκ ἥκιστα Ἀχελῴου· ὃς ῥέων διὰ Ἀκαρ-
C νανίης, καὶ "ἐξιὼν ἐς τὴν θάλασσαν, τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμίσεας ἤδη ἤπειρον πεποίηκε.

Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρης, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, κόλπος θαλάσσης ἐσέχων οὐκ τῆς Ἐρυθρῆς "καλεομένης, μακρὸς οὕτω δή τι ὦ ξεῖνε, ὡς ἔρχομαι φράζων. μῆκος μὲν, πλόου ἀρξαμένῳ οὐκ μακρὸ διεκπλώσας ἐς τὸν βορήιον θάλασσαν, ἡμέραι αἱ αὐταὶ σημαινόμεναι τεσσαράκοντα, εἰρεσίῃ χρεωμένῳ· βάθος δὲ, τῇ βαθυτάτῃ ἐστὶ ὁ κόλπος, ἡμισυ ἡμέρης πλοῦ. ῥηχάς δ' οὐ αὐτὰς καὶ ἀμπωτὶς αὐτὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ ὅτι τὸν Αἰγύπτιον δοκέω ῥυήσεσθαι· τὸν μὲν, οὐκ τῆς Βορέης θαλάσσης "ἔχοντα ἐπ' Αἰθιοπίης· ⓜ δὲ, Ἀραβίον, τὸν ἔρχομαι λέξων, οὐκ τῆς νοτίης φέροντα ὅτι Συείης· ἐρεῦν μὲν ἀλλήλοισι συμπροσφαίνοντας τὸν μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι πλαγιάσαντας τῆς χώρης. εἰ ὦν δὴ ἐθελή-
E σαι οὐκ τρέψαι τὸ ῥεῖθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον ⓜ Ἀραβίον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου, χωσθῆναι αὐτός γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε μυρίων αὐτός χωσθῆναι αὖ κου γε δὴ τὸν προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ ῥυήσεσθαι, οὐκ "αὖ χωσθείη κόλπος, καὶ πολλῷ

τε ὅστε

ἐξιείς

καλεόμενος

ἔς κόλπα

αὖ αἰεὶ χωσθείη

μείζων ἔτι τούτου, ἀπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτως ἐρρωμένου; τὰ μὲν δὴ Αἰγύπτιοι ὦν, καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδών τε τὸν Αἰγύπτιον προκειμένου τῆς ἠπείρου γῆς, κογχύλιά τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι ὄρεσι, καὶ ἅλμυρα ἐπιφυόμενα· ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι· καὶ ψάμμον μοῦνον Αἰγύπτου ὄρος τοῦτο ὂν ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον. πρὸς δὲ τῇ χώρῃ, οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσούρῳ οὔσῃ τῷ Αἰγύπτῳ πρόσκειται, οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ Συείῃ, (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ πρὸς θάλασσαν Σύριοι νέμονται) ἀλλὰ μελαγγεόν τε καὶ κατερρηγμένον, ὥστε ἐοῦσαν ἰλύν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίης κατενηνειγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. τῷ δὲ Λιβύῳ ἴδατι ἐρυθρότερόν τε γῆν καὶ ψαμμοτέρην τῷ δὲ Ἀραβίῳ τε καὶ Συείῳ ἀργιλωδεστέρην τε καὶ ψαμμοτέρην ἐοῦσαν. ἔλεγον δὲ καὶ τόδε μοι μέγα τεκμήριον πρὸς τῆς χώρης ταύτης οἱ ἱρέες, ὡς ὅτι Μύριος βασιλεύοντος, ὅκως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ὅτι ὀκτὼ πήχεας ὁ ἐλάχιστον, ἀρδέεσκε Αἰγύπτου τὴν ἔνερθε Μέμφιος. καὶ Μύριος οὐκω ἐοῦ ἔτεα ἑκατὸν καὶ τετελευτηκώς, ὅτε τοῖσι ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον. νῦν δὲ εἰ μὴ ἐπ' ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πήχεας ἀναβῇ κατὰ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ἐπιβαίνει ἐς τὸν χῶρον. δοκέουσι δέ μοι Αἰγυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μύριος, οἰκέοντες τά τε ἄλλα χωρία καὶ ὃ καλεόμενον Δέλτα, ἐν οὕτω ἡ χώρη αὕτη κατ' ὀλίγον ὅτι διδοῖ ἐς ὕψος, καὶ ὅμοιον ἀποδιδοῖ ἐς αὔξησιν, μὴ καταπλύζοντος αὐτὸν τὸν Νείλου, πείσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ὅτι λοιπὸν Αἰγύπτιοι, τό κοτε αὖτις Ἕλλησι ἔφασαν πείσεσθαι. "πυθανόμενοι γὰρ ὡς ὕοιεν πᾶσα ἡ χώρη τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἀρδοίατο, καὶ τοῦτο ἡ σφετέρη, ἔφασαν Ἕλλησι ψευσθέντας κατὰ ἐλπίδος μεγάλης, κακῶς "πείνήσειν. ὁ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν, ὡς εἰ μὴ ἐθελήσῃ σφίσι ὕειν ὁ θεὸς, ἀλλ' αὐχμῷ δεχρεώσεσθαι, λιμῷ ⓐ Ἕλλησι αἱρεθήσονται. οὐ γὰρ δὴ σφι ὅτι ὕδατος δεδεμένη ἄλλη ἀποφορὴ ὅτι μὴ ἐκ τοῦ Διός ποιέοντος. καὶ ταῦτα μὲν ἐς Ἕλλησι Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἐλέλεκται εἴρηται. φέρε δὲ νῦν καὶ αὖτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει φράσω. εἰ γὰρ "ἐθελήσοι

A quàm hic eſt maiorem, à tanto flumine atque ita operoſo. Itaque quæ de AEgypto à referẽtibus audiui, ea & ipſe ita habere exiſtimo. quippe quum videam & AEgyptum eſſe exporrectam à terra contigua, & conchylia exiſtere in montibus, ac ſalſũginem exudare, quæ etiam pyramides corrumpat: & ſolum hunc montem qui in AEgypto imminet Memphi,
B arenas habere. Præterea regionẽ hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Libyæ, aut Syriæ aſſimilẽ eſſe: (etenim Arabiæ maritimam oram Syrii incolunt) ſed nigram terram & [a] fragilẽ habere, vtpote limo ex alluuionibus ab
59 AEthiopia flumine deuecto. Nã Libyam humum ſcimus magis rubram eſſe, & magis [b] ſubarenaceam: Arabicam verò atque Syriacam, argilloſiorem ac ſuppetroſam. Quinetiam hoc magnũ
C huius regionis documentum aiebãt ſacerdotes, ſub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis, dum minimũ, influebat, irrigaſſe AEgyptum quę infra Memphim eſt. necdum ab obitu Myris nongẽti erant anni ad tempus quo hæc ego à ſacerdotibus audiebam. At nũc, niſi ad ſedecim aut ad quindecim ſaltem cubitos aſcẽdat fluuius, in regionem non tranſcendit. Quæ regio, ſi proportione in
D altum ſurgat, & tantundem ad incrementũ tendat, non reſtagnãte eam Nilo, videntur mihi AEgyptii vtique qui infra paludem Myridis incolunt cùm alia loca tum verò eum qui vocatur Delta, idem paſſuri omni futuro tempore, quod aiebant ipſi paſſuros aliquando Græcos. Nam quum audirẽt omnem Græcorum terram pluuia perfundi, non fluminibus, vt ſuam, dicebant fore vt decepti aliquando magna ſpe, malè [c] eſu-
E rirẽt. Qui ſermo hoc dicere vult, Græcos, ſi nolit eis deus pluere, ſed ſiccitatem immittat, fame extinctum iri, vtpote quibus nihil aquæ, niſi tantum à Ioue, ſuppetat. Atque hæc quæ ab AEgyptiis in Græcos dicuntur, rectè ſe habẽt: age, nũc viciſſim dicã quomodo res ipſis AEgyptiis ſe habeãt. Si, vt

a In rimas fiſſam.

b Subarenaceam *vocat cui arena ſubeſt: ſuppetroſam (vel potius ſubpetroſam) cui petræ ſubſunt s. lapides. q.d. petroſam s. lapidoſam. Sic exprimere voluit* ψαμμοτέρην *for* ὑποπέτρον.

c *Rectè legit Valla* πεινήσειν (*Et habẽt Vet. cod.*) *nõ* πονήσειν.

πρὸς ὀμόμενοι

πονήσειν.

superius dicebam, quæ infra Mẽphim est regio, (hæc enim est quæ augescit) velit in altum augescere proportione præteriti temporis, [a] quid aliud AEgyptios, qui illic incolunt, quàm esurituros? si neque gustare ea quæ ab Ioue sũt, neque à flumine restagnari queãt rura ipsorum? Isti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus AEgyptiis, maximè illaboratum percipiunt fructum, qui neque proscindendis aratro sulcis, neque subigendo solo, neque aliud quicquam exercendo eorũ quæ in aruis colendis cæteri mortales, laborem tolerant: sed postquam fluuius sua sponte superueniens irrigauit rura, irrigatáque reliquit rursus, tunc in suum quisque rus iacto semine sues immittit, conculcatóque suibus semine, messem deinde expectat: atque vbi [b] suibus semen versauerit, ita demum frumentum percipit.

Quòd si vellem [d] de AEgypto Ionũ vti sentẽtiis, qui solũ Delta AEgyptũ esse aiunt, à Persei specula appellata, dicentes illam secũdum mare, ad Pelusiacas vsq; ta richeas, quadraginta schœnorum esse: à mari autem mediterranea versus, pertingere ad Cercasorũ vrbem, iuxta quam scinditur Nilus in Pelusiũ fluens & in Canobũ: cætera verò AEgypti, partim esse Africæ, partim Arabiæ: ostẽderemus, hac ratione vtentes, nullam AEgypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (vt ipsi dicũt, & mihi videtur) [c] defluxa humus est, & quæ nuper (vt sic dicam) extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines extitisse? [d] qui ne in puerorum quidem experimentum, qui primam linguam proderent, ire debebant. Ego certè AEgyptios opinor neque cum loco quẽ Delta Iones vocant, pariter extitisse, sed sẽper fuisse ex quo genus humanũ extitit, [e] progressúque terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliũde subingressos. Ideóque olim Thebæ AEgyptus vocabatur, cuius ambitus est stadiorũ

a Nónne Ægyptios qui hanc partem incolunt, esurire necesse fuerit, si neque Iupiter illorum regioni pluet, neque fluuius in arua illorum transcendere possit? Nunc enim isti minore labore quàm omnes alii homines, atque adeo quàm cæteri Ægyptii, fructum è terra percipiunt: qui neque se fatigant proscindendis aratro sulcis, neque sarriendo solo, neque aliud q. *Lego autem ὑσεται pro γάσει.*

b Suum ope frumentum è spicis excusserit, tũ demum colligit. Quòd si, *&c. Sunt enim qui σῖτον ἀποδινήσας id significare hic putent, & id loco sit testimationis.*

c Humus est alluuie fluuii deuecta.

d Nil sanè necesse fuit eos in infantibus experiri quam primá vocem emitterent. Ego certè Ægyp. *&c. Huius autẽ facti meminit libro eodem supra.*

e Terráque *fluuij decursu* accrescente multos ex eis remásisse, multos item in inferiorem regionẽ descendisse.

A (ὡς καὶ τοσούτεον εἶπον) ἡ χώρη ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γὰρ ἐστὶ ἡ αὐξανομένη) κατὰ λόγον τοῦ παρῳχημένου χρόνου ἐς ὕψος αὐξάνεσθαι, ἄλλο τί ἢ οἱ τούτῃ οἰκέοντες Αἰγυπτίων πεινήσονται; εἰ μήτε γεύσεται σφι ἡ χώρη τοῦ ἀπὸ Διός, μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τ' ἔσται ἀρούσας ὑποβαίνειν; ἡ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ὀκτὸς τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἁπάντων, καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἱ οὔτε ἀρότρῳ ἀ-
B ναρρηγνύντες αὔλακας, ἔργεται πόνος, οὔτε σκάλλοντες, οὔτε ἄλλο ἔργαζόμενοι οὐδέν, τῶν ἄλλοι ἀνθρωποι τοῖσι λήϊον πονέουσι. ἀλλ' ἐπεὰν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόματος ἐπελθὼν ἄρσῃ τοὺς ἀρούρας, ἄρσας δὲ, ἀπολείπῃ ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἑωυτοῦ ἀρουραν, ἐς βάλλει ἐς αὐτὴν ὗς. ἐπεὰν δὲ καταπατηθῇ τοῖσι ὑσὶ τὸ σπέρμα, τὸν ἀμητὸν τὸ ἀπὸ τούτου μηδῇ. ἀποδινήσας δὲ τοῖσι ὑσὶ τὸ σῖτον, οὕτω κομίζεται.

C Εἰ οὖν βουλόμεθα γνώμῃσι τοῖσι Ἰώνων χρᾶσθαι περὶ Αἰγύπτου, οἵ φασι τὸ Δέλτα μοῦνον εἶναι Αἰγύπτου, ἀπὸ Περσέος καλεομένην σκοπιῆς, λέγοντες τὸ πᾶν δὴ θάλασσαν εἶναι αὐτὴν, μέχρι τοσαυτείας τῶν Πηλουσιακῶν, τῇδε τεσσερακοντά εἰσι σχοῖνοι. τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν, μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ὃ φίζεται ὁ Νεῖλος, ἔς τε Πηλουσιον ῥέων καὶ ἐς Κανῶβον, τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς
D Αἰγύπτου, τὰ μὲν Λιβύης, τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι· ἀποδεικνύοιμεν αὖ, τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν τοσαύτεον χώρην. ἤδη γὰρ σφι τό γε Δέλτα (ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι, καὶ ἐμοὶ δοκέει) ἔστι καταῤῥυτόν τε, καὶ νεωστί, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναπεφηνός. εἰ τοίνυν σφι χώρη γε μηδεμίη ὑπῆρχε, τί πειρᾶσθαι δοκέοντες τοσοῦτοι αὐθρώπων γενόμενοι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς ἀμφιβασίην τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα γλῶσσαν τοσαύτην ἀπύοισι. ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίοισι δοκέω ἅμα τὸ Δέλτα τὸ νῦν Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι, αἰεί τε ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο. τοσαυτοῦτος δὲ τῆς χώρης, πολλοὶ μὲν δὴ ἀπολιπόμενοι αὐτέων γένεσθαι, πολλοὶ δὲ τοῖς ἀπικομένοισι βαίνοντας. τὸ δ' ἐν ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο· τὸ δὲ τοῦ μέσου τοῦ δελτοῖ

παρῳχημένου

ἔσται ἐς τὰς ἀρ.

ὀκτὸς τῶν, τῶν

ἐπελθὼν

καταπατηθῇ τοῖσι

τοῖσι

τὸ τοῦ

καλεομένης

αὐτῆς

τοσαυτείας

ἐκαλέετο.

A sex millium ac centum viginti. Itaque si nos de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt de AEgypto: sin rectè Iones sentiunt, ostendo neque Græcos neque Iones scienter computare: qui aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam. quartum enim membrum annumerare debent Delta AEgypti, si nó sit neque Asiæ, neque Africæ. Nã secundum hanc rationem nõ est Nilus qui Asiam ab Africa disterminat: qui quum [a] diuortia faciat
B circa acũmen Deltæ, id quod in medio est, Asiæ & Africæ esset. Sed nos Ionum sentẽtiam missam facientes, ita de his dicimus: AEgyptum quidem, eam omnem esse quæ ab AEgyptiis incolitur: quẽadmodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Assyriam, quæ ab Assyriis. Sed Asiæ & Africæ scimus recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos AEgyptiorũ. Si verò quod Græcis persuasum
C est sequemur, sentiemus omnem AEgyptum quæ à Catadupis & Elephantina vrbe incipit, bifariam diuidi, & vtrunque cognomẽ obtinere. aliam enim eius partem, esse Africæ, aliam Asiæ. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediam interfluens AEgyptum in mare influit: vno quidem alueo vsque ad Cercasorum vrbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem ad auroram vergens, Pelusium ostium: alter ad vesperã tendens, Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo rectà Nilus
D meat, talis est: Delatus per superiora, ad acumen Deltæ peruenit, dehinc medium Delta scindens, in mare exit: non minimam huic alueo portionem aquæ præbẽs, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum ostium appellatur. A Sebennyticto item duo alia diuidũtur ostia, in mare ferentia, quibus
E hæc sunt imposita nomina, vni Saiticum, alteri Mẽdesium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicũ nominantur, non sunt natiua ostia, sed effossa. Huic meæ opinioni, tantam esse AEgyptum quantam

εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. εἰ οὖν ἡμεῖς ὀρθῶς τοῦ αὐτέων γινώσκομεν, Ἴωνες οὐκ ὀρθῶς τοῦ αὐτέων γινώσκουσι περὶ Αἰγύπτου· εἰ δὲ ὀρθῶς οἱ Ἴωνες γνώμην, Ἕλλησί τε καὶ οὐδενὶ Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπιστάμενοις λογίζεσθαι· οἵ φασι πεῖα μόρια εἶναι τὸν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην. τέταρτον γὰρ δὴ σφέας τοσοῦτον λογίζεσθαι Αἰγύπτου τὸ Δέλτα, εἰ μήτε γε ἐστὶ τῆς Ἀσίης, μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλός γε ἐστὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὁ τὸν Ἀσίην οὐείζων τῇ Λιβύῃ. τὸ Δέλτα δὲ τοῦτο κατὰ τὸ ὀξὺ τοῦ ἀρξάμενος ὁ Νεῖλος· ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ Ἀσίης τε καὶ Λιβύης γίνοιτ' ἄν. καὶ τὸν μὲν Ἴωνων γνώμην ἀπιέμεν· ἡμεῖς δὲ ὧδε καὶ τοῦ τούτων λέγομεν.

Αἰγύπτου μὲν πᾶσαν εἶναι τὴν ὑπὸ Αἰγυπτίων οἰκεομένην, κατάπερ Κιλικίην, τὴν ὑπὸ Κιλίκων, καὶ Ἀσσυρίην, τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων. οὐείσμα δὲ Ἀσίης καὶ Λιβύης οἶδα μὲν οὐδένα ἐὸν ὀρθῷ λόγῳ, εἰ μὴ τοῦ Αἰγυπτίων οὔρεος. εἰ δὲ τῷ τῶν Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρησόμεθα, νομιοῦμεν Αἰγύπτου πᾶσαν, ἀρξαμένην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, δίχα διαῤῥέεσθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιέων ἔχεσθαι. τὰ μὲν δὴ αὐτῆς, εἶναι τῆς Λιβύης· τὰ δὲ, τῆς Ἀσίης. ὁ δὲ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν Καταδούπων, ῥέει, μέσην Αἰγύπτου φίζων, ἐς θάλασσαν. μέχρι μὲν νῦν Κερκασώρου πόλιος ῥεῖ εἰς ἑνὸς· ὁ Νεῖλος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, φίζεται τριφασίας ὁδούς· καὶ ἡ μὲν τοῦς νοτέρους τείνει, καλέεται Πηλούσιον στόμα· ἡ δὲ ἑτέρη τῇ ὁδῷ τοῦς ἑσπέριος ἔχει. τοῦτο δὲ Κανῶβικον στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἰθέα τῶν ὁδῶν τῷ Νείλῳ ἐστὶ ἥδε· ἀίωθεν φερόμενος, ἐς τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, φίζων μέσον τὸ Δέλτα, ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοίρην τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ, οὔτε ἥκιστα ὀνόμαστήν. τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποῤῥαγέντα, φέρεται ἐς θάλασσαν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε· τὰ μὲν, Σαϊτικὸν αὐτέων, τὰ δὲ, Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουβαστικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρυκτά. μαρτυρέει δὲ μοι τῇ γνώμῃ ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος, ὅσην

ἐξακισχίλιοι

ἐκατὸν

τοῦ αὐτέων

ἐστὶ

ἐξίει

ἐστὶ

ratione demõstrauí, testimonium etiam dat oraculum quod ab Hãmone est redditum: quod ego posterius quàm ita in animum induxeram, circa AEgyptum audiui. Nam qui sunt ex vrbe Marea & Apia, incolentes AEgypti fines Libyam versus, quòd sibi Libyes non AEgyptii viderentur, quòdque perosi sacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohiberi, miserũt ad Hammonem, negantes quicquã cũ AEgyptiis sibi esse cõmune. Habitare enim se extra Delta, [a] nullúmque sibi cum illis linguæ esse commercium, ac velle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos deus facere non permisit, inquiens AEgyptum esse eam quam Nilus supergressus irrigaret: quique infra vrbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarent, eos esse AEgyptios. Hæc illis ita oraculo responsa sunt.

a Nec se cum illis consentire, ac velle, &c.

Porro Nilus, vbi inflatus est, non modò Delta inundat, verumetiam plagã quæ dicitur Libyca esse, aliquoties & Arabicam: idque vtroque versus duorum dierum itinere, & amplius eo velminus. De cuius fluminis natura neque à sacerdotibus quippiam, neque ab alio vllo percipere potui: quum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur, inchoans ab æstiuo solstitio, ad centum vsque dies, & propè totidem diebus retrocedat, relinquẽs fluẽta: ita vt per omnem hyemem tenuis esse perseueret ad solstitium rursus æstiuũ. De his nihil omnino potui percipere ab AEgyptiis scifcitãdo, num aliquam vim Nilus haberet natura diuersam cæteris fluuiis. Hæc ego noscẽdi cupidus, eos interrogabam, & cur solus omniũ amnium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, quũ insignes vellent effici sapientia, trifariam disseruerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidẽ dignas existimo, nisi eatenus vt illas tantùm significem. Earum vna ait, ventos etesias esse in causa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui

A ἰνα ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸν Ἄμμωνος χρησθέντα λόγον. ὃ ἐγὼ τῆσι ἐμεωυτοῦ γνώμῃσι ὕστερον περὶ Αἰγύπτου ἐπυθόμην. ⓐ καὶ δὴ καὶ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιος οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρὸς οὐρα Λιβύην, ἀλλοί τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες, καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱερὰ θρησκείῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἄμμωνα, φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι.

B οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα, καὶ οὐδὲν ὁμολογέειν ἀλλοῖσι· βούλεσθαί τε πάντων σφίσι ἔξεστι γεύεσθαι. ὁ δὲ θεὸς σφέας οὐκ ἐᾶ ποιέειν ταῦτα, φαὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτου τοῦ νόμου ὁ Νεῖλος ὁκοῖός ἐστι ἀρδεῖ· καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους, οἱ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι. οὕτω σφι ταῦτα ἐχρήσθη.

Ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πληθύῃ, οὐ μόνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ

C τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἶναι, καὶ τοῦ Ἀραβίου σταδίους. καὶ ὅσον δυο ἡμερέων ἑκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλοῦν ἐπὶ τούτου, καὶ ἔλασσον. τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι, οὔτε τι τῶν ἱρέων, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἐδυνάσθην πυθέσθαι ἐδυνάσθην. τοῦ χωρίου τοῦ

D ποταμοῦ, ὅτι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύων ἀπὸ τροπέων τῶν θερινῶν ἀρξάμενος ἑκατὸν ἡμέρας· πελάσας δὲ ἐς τὸν ἀριθμὸν τουτέων τῶν ἡμερέων, ὀπίσω ἀπέρχεται, ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον. ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἄπορος διαμένει ἐών, μέχρι οὗ αὖτις τροπέων τῶν θερινέων. τουτέων ὦν πέρι, οὐδενὸς οὐδὲν οἷός τ' ἐγενόμην παρακούσαι τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἱστίνα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἐμπαλιν πεφυκὼς τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λεγόμενα βουλόμενος εἰδέναι, ἱστόρεον. καὶ ὅτι αὔρας ἀποπνεούσας μουνὸς πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται. ἄλλα τε Ἑλ-

E λήνων μὲν τινες ὀπίσημοι βουλόμενοι γενέσθαι σοφίῃ, ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τρισσὰς ὁδοὺς. τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδὲ ἀξιῶ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μουνόν. τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πλημμύειν τὸν ποταμόν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησίαι

ἐτησίαι μὲν οὔκων ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος πάντα τὰ αὐτὰ ἐργάζεται. τοῖσι δὲ, εἰ ἐτησίαι αἴτιοι ἦσαν, χρεὼν καὶ τοῖς λοιποῖς ποταμοῖς, ὅσοι τοῖσι ἐτησίοισι αὐτοῖσι ῥέουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ τὰ τοῦ Νείλου· καὶ μᾶλλον ἔτι τοσούτῳ, ὅσῳ ἐλάσσονες ἐόντες, ἀσθενέστερα τὰ ῥεύματα παρέχονται. εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν καὶ ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτον πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. ἡ δὲ ἑτέρη, ἀνεπιστημονεστέρη μὲν ἐστὶ τῆς λελεγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν, θαυμασιωτέρη· ἡ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν τοῦτον μηχανᾶσθαι. τὸν δὲ Ὠκεανὸν γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν. ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν, πολλὸν ἐπιφορεστάτη ἐοῦσα, μάλιστα ἔψευσται. λέγει γὰρ δὴ οὐδὲ αὕτη οὐδὲν, φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος· ὃς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης διὰ μέσων Αἰθιόπων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἰγύπτου. κῶς ὦν ἐκ τοῦ ῥέοι αὖ ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων ῥέων ἐς τὰ ψυχρότατα; τῶν τὰ πολλὰ ἐστὶ αὐτόθι λογίζεσθαι τοιούτων πέρι οἷός τε ἐόντι, ὡς οὐδὲν εἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν· πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι παρέχονται, πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρείων τουτέων θερμοί. δεύτερον δὲ, ὅτι ἀνομβρος ἡ χώρη, καὶ ἀκρύσταλλος ἀφορτελές ἐοῦσα. ὅτι δὲ χιόνι πεσούσῃ, πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὕσαι ἐν πέντε ἡμέρῃσι. ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετ' ἂν τοῦτο τὰ χωρία. τρίτον δὲ, οἱ ἄνθρωποι τοῦ τῶ καύματος μέλανες ἐόντες. ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος ἐόντες οὐκ ἀπολείπουσι. γέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸ χειμῶνα τὸ ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ διάγουσι, φοιτῶσι ἐς χειμαδίου ἐς τοὺς τόπους τούτους. εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὀσονῶν τοῦτο τὸ χωρίον δι' οὗ τε ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἀρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἐῷ αὖ τι τοιοῦτον οὐδὲν, ὡς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει. ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ λέξας, ἐς ἀφανὲς τὸ μῦθον ἀνενείκας, οὐκ ἔχει ἔλεγχον. οὐ γὰρ ἴσμεν οἶδα ποταμὸν Ὠκεανὸν ἐόντα· Ὅμηρον δὲ, ἤ τινα τῶν προτέρων διθυραμβοποιῶν, δοκέω ὀνόμασι θέντα ἐς τὸν ποίησιν ἐσηνείκασθαι. εἰ δὲ δεῖ μεμψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας, αὐτέων περὶ τῶν ἀφανέων ἐνίαμην ἀπὸ δέκατος, φράσω δίστι μοι δοκέει

χειμαδίου

πόπων

nonnunquam etesiæ nondum spirauerunt quum Nilus id agit. Ad hæc, si etesiæ in causa forent, oporteret alia quoque flumina quecũque etesiis obnoxia sunt, idẽ quod Nilus pati: & eo magis quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autẽ multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur Nilus. Altera opinio est [a] incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta est, dictu tamen admirabilior, quæ ait illũ, quòd ab Oceano fluat, istud efficere: ipsum verò Oceanum orbem terrarũ circumfluere. Tertia opinio, vt multo modestissima, ita lõgè falsissima est: quippe quæ & ipsa nihil dicit, inquiẽs è niuibus liquescentibus manare Nilum: qui quũ ex Africa per medios AEthiopes fluens in AEgyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo ex niuibus fluereat? De qua re multa sanè sunt quæ quis coniectare possit, non esse credibile, eum qui talis sit, manare de niuibus: primum ac maximũ testimonium perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi spirant: secundum, ea plaga quæ sine imbribus & sine glacie perpetuò est. (super niuem autẽ quæ cecidit necesse omnino est intra quinque dies pluere: quare si in his regionibus ningeret, etiam plueret.) tertium, hominibus qui ab æstu solis nigri sunt, & miluis, atque hirundinibus, quæ illic perennãt. Grues quoque, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcũque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale esset, quemadmodum necessitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, ad occultã fabulã refertur, caret argumẽto. Neque enim ego vllũ noui fluuiũ qui sit Oceanus, sed hoc nomẽ opinor Homerum, aut aliquem priscorum poetarũ, quũ inuenisset, in poeticam intulisse. Quòd si opiniones quas proposui, improbantem me oportet de occultis ferre sententiam, dicam quare mihi videatur

a Inductior

impleri Nilus æstate. Hyberno tẽpore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. [a] Totũ, vt quidem breuissimè demonstretur, à me dictum est. Etenim deũ hunc, vt cuique terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturiginesindigenarũ amnium arefacere. Vt autẽ pluribus verbis demonstretur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit. nam quum omne veris tempus sit serenũ in his regionibus, & ipsæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cælo means æstate facere consueuit. ad se enim trahit aquã, attractámque in superna abiicit loca. quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flãt, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquã mihi videtur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem, mitigata hyeme, rursus in medium cæli regreditur, atque illinc iam itidem ex cunctis fluminibus trahit humorẽ: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente vtique [b] lacunosam, magna decurrunt: at æstate, quum destituãtur ab imbribus, & à sole attrahãtur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbribus caret, quũ attrahitur à sole, meritò solus fluuiorum eo tẽpore fluit multo exilior quàm solet per æstatem. Tunc enim peræquè attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemẽ verò solus attrahitur. Ita solem cẽsui huius rei esse causam. Idem, mea sententia, autor est aëreæ siccitatis in ea regione, [c] dum exæquat transitũ suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quòd si [d] finium ac cæli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profectò sol [e] amotus è medio cælo, sub hyemem & aquilonẽ mearet supra Europã,

a *i. Ac rem certè totam (si maxima breuitate dicitur) hisce verbis comprehendit.*

b Torrentibus abundantem,

c *Videtur aliter legisse quàm distinguimus.*

d *Gr. ὡρέων. sunt autem ὧραι statata anni tempora. Sed videtur aliam lectionem sequutus esse.*

e Expulsus è medio cælo ab hyeme & aquilone,

A πληθύνεται ὁ Νεῖλος τοῦ θέρεος. τὴν ἡμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ τὴν χειμῶνα, ἔρχεται τῆς Λιβύης ἐς τὰ ἄνω. ὡς μὲν νῦν ἐν ἐλαχίστῳ δηλώσας, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ αἰγιαλοτάτου γε χώρης οὗτος ὁ θεὸς, καὶ κατ' ἰδίην, τοιούτῳ εἰκὸς δι-ψῆν τε ὑδάτων μάλιστα, καὶ τὰ ἐγχώρια ῥεύματα μαραίνεσθαι ποταμῶν. ὡς δὲ ἐν πλέονι λόγῳ δηλώσας, ὧδε ἔχει. διεξιὼν τὴν Λιβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος,

B τὰ δὲ ποιέει, ἅτε ἐκεῖ πνοὰς τοῦ χρόνου αἰθρίου τε ἐόντος καὶ θέρος τοῦ κατὰ τοῦτο τὰ χωρία, καὶ ἀλεεινῆς τῆς χώρης ἐούσης, καὶ ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν, ποιέει οἷόνπερ καὶ τὸ θέρος ἐνθεῦτεν ποιέειν, ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ. ἕλκει γὰρ ἐπ' ἑωυτὸν τὸ ὕδωρ· ἑλκύσας δὲ, ἀπωθέει ἐς τὰ ἄνω χωρία. ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι, καὶ διασκιδνάντες, τήκουσι· καὶ εἰσι εἰκότως οἱ ἀπὸ τούτου τοῦ χώρου πνέοντες, ὅ, τε νότος, καὶ ὁ λίψ, ἀνέμων πολ-

C λὼν τῶν πνόντων ὑετωτάτοι. δοκέει δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτειον ἑκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νείλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ἀπολείπεσθαι παρ' ἑωυτόν. παρηυνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος, ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω· καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἕλκει τῶν ποταμῶν. τέως δὲ οἱ μὲν, ὀμβρείου τοῦ ὕδατος συμμισγομένου πολλοῦ ἀυξῖσι, (ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρης καὶ κεχασμαδρωμένης) ῥέουσι μεγάλοι. τοῦ

D δὲ θέρεος τό τε ὄμβρων ὅπλα πάντων αὐξεῖ, καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐξαιρέμενοι, ἀσθενέες εἰσί. ὁ δὲ Νεῖλος, ἐὼν ἀνόμβρος, ἐξαιρέμενος ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μουνῶσι ποταμῶν τούτων τὸν χειμῶνα εἰκότως αὐτὸς ἑωυτοῦ ῥέει πολλὸν ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος. τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἕλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα, μουνῶσι πιέζεται. οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τούτου αἴτιον εἶναι. αὐτὸς δὲ οὗτος κατὰ μέν τοι γνώμην τὴν ἐμὴν, καὶ τὸν ἠέρα ξηρὸν τῇ αὐγῇ, διαγαίων τὴν διέξοδον αὐτοῦ. οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ χώρα ἐκλαγχανε τῶν ἀρέων καὶ τοῦ οὐρανοῦ, τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμὼν ἐγένετο, τούτῃ μὲν τοῦ νότου ἂν ἡ χώρα, καὶ τῆς μεσαμβρίης, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἔσχε, τούτῃ δὲ ὁ βορέης· εἰ τοῦτο οὕτως εἶχε, ὁ ἥλιος αὖ ἀπελαυνόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω, ἦιε αὖ τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης

ἀπὸ τὸν ταύτῃ

ὑπολείπεσθαι

62

καταπερ νῦν τὰ Λιβύης ἔρχεται. διεξιόντα δὲ μιν ἀμφὶ πάσης Εὐρώπης, ἔλπομαι ποιέειν αὖ τὸ αὐτὸ τοῦτο τὸ περ νῦν ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. τῆς αὔρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει ἀπὸ τοῦ Νείλου, τῷ δὲ ἔγωγε γνώμην, ὡς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρέων οὐκ εἰκὸς ἐστὶ τοῦτον ἀποπνέειν. αὔρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλέει πνέειν. τοῦτο μὲν νῦν ἔστω ὡς ἔστι τε καὶ ὡς ἀρχῆθεν ἐθελόντος.

Τοὺς δὲ Νείλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων, οὔτε Λιβύων, οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους, οὐδεὶς ὑπέστετο εἰδέναι, εἰ μὴ οὐ Αἰγύπτῳ οὐ Σαΐ πόλει ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. οὗτος δέ μοι παίζειν ἐδόκεε, φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε· εἶναι δύο οὔρεα ἐς ὀξὺ τὰ κορυφὰς ἀπιγμένα, μεταξὺ Συήνης τε πόλιος καὶ μέλμα τῆς Θηβαΐδος, καὶ Ἐλεφαντίνης. οἰνόμαται δὲ εἶναι τοῖσι οὔρεσι, τοῦ μὲν, Κρῶφι, τοῦ δὲ, Μῶφι. τὰς ὦν δὴ πηγὰς τοῦ Νείλου ἐούσας ἀβύσσους, οὐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τούτων ῥέειν. καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ὕδατος, ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν, καὶ τοῦτο βορέω αὔεμον· τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ, ἐπ' Αἰθιοπίης τε καὶ νότου. ὡς δὲ ἄβυσσοι εἰσὶ αἱ πηγαί, ἐς ὃ ἐξικέσθαι ἔφη Σύσιν τὸν Ψαμμήτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι. πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλεξάμενον κάλων, κατεῖναι τοῦτο, καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν. οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστὴς εἰ ἄρα τοῦτο ἠθούμενα ἔλεγε, ἀπέφαινε (ὡς ἐμὲ κατθυμοῦ φὴν) δίνας τινὰς τοῦτο ἐούσας ἰσχυρὰς, καὶ πολλὰ πρόσκρουσιν. οἷα δὲ ἐμβαλόντος τοῦ ὕδατος τοῖσι οὔρεσι, μὴ δυνάσθαι κατερρίψαν κατιέναι τὴν εἰς βυσσὸν ἱέναι. ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι. ἀλλὰ τοσόνδε μὲν δὴ ἄλλο ὀπῖ μακρότατον ἐπυθόμην, μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, ὅ τι ἀπ' ἐκείνου ἐστὶ ἤδη ἱστορέων. Ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι, αὐξόμενός ἐστι χωρίον. τούτῃ ὦν δὴ ὁ πλοῖον ἀναδήσαντα ἀμφοτέρωθεν, κατάπερ βοῦν, πορεύεσθαι· τὸν δὲ ἀποῤῥαγῆ ὁ πλοῖον, ἵεται φερόμενον ὑπὸ τοῦ ῥόου. ὁ δὲ χωρίον τοῦτο, ἐστὶ ὁπῖ ἡμέρας τέσσερας πλόος.

A quemadmodum nunc supra Africam: per transiliénsque omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura autem quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneum esse, è locis valde feruidis nihil respirare auræ: quippe quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verùm hæc ita sint quemadmodũ & sunt, & ab initio fuere.

Nili tamẽ fontes nemo neque AEgyptiorum, neque Græcorum neque Afrorum, cum quibus in colloquium veni, se nosse professus est, præter scribam sacrarum Mineruæ pecuniarum apud AEgyptum, in vrbe Sai: qui mihi iocari videbatur, affirmãs se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat, geminos esse montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem positos, vrbẽ Thebaidis, & Elephantinam: quorum vni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos, *hoc est, immensæ altitudinis*, emanare. cuius aquæ dimidium AEgyptum versus & ventum aquilonem flueret, reliquum dimidium AEthiopiam versus atque austrum. Quòd autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum AEgypti regem periculum huius rei fecisse: qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundum non deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat, vt ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquæ, vnde nequeat funis ad explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab vllo quoquam audire nõ potui: [a] nisi (quũ ipse inspiciundi gratia ad Elephãtinam vsque vrbẽ profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi: eum ab vrbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, vbi necesse sit, nauigio vtrinque alligato, tanquam boue, pergere: &, si funis abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum quatuor dierum nauigatione:

a Sed, quicquid præterea audiui, *vel acceps*, (ad Elephãtinam quidẽ vsque vrbẽ spectatum ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habẽs) id est huiusmodi, penitissimè *indagatũ*. Ab Elephantina vrbe in superiora tendenti accliuis est locus, adeo vt necesse, &c.

essé que ibi Nilum tortuosum veluti Mæandrũ, & duodecim schœnorum, per quos hũc in modum nauigare oportet, & postea [a] peruenire planum in locum, vbi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam AEthiopes incolere & dimidium insulæ: nam alterum dimidium incolere AEgyptios. [b] Insulam cõtineri ingẽti stagno, accolentibus circùm AEthiopibus pastoribus: in quod è Nilo subuectus, peruenias in alucũ qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierũ pergas propter flumen. nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ nauigare nó licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigium, duodecim diebus subueheris, dum venias in oppidum magnũ nomine Meroẽ, quæ fertur aliarũ vrbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colũt Iouem & Liberum, eósque magnopere venerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis, posteaquam iubentur, & quocũque iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac vrbe, intra tantundẽ temporis intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad Automolos, *id est, transfugas*, quibus nomen est Asmach: quod verbum Græca in lingua idem pollet quod Sinistræ regiæ assistentes. Isti quũ essent AEgyptii bellatores, ducenta & octo millia, ad hos AEthiopes trãsiere hac de causa: Sub rege Psammeticho fuerant in præsidiis collocati, alii ad vrbem Elephantinã & ad Daphnas Pelusias aduersus AEthiopes, alii aduersus Arabes & Syros, alii ad Mareã aduersus Libyam. (Quibus in locis, quemadmodũ sub rege Psammeticho erant, ita mea ætate Persarum præsidia excubabant. nam & apud Elephãtinã & apud Daphnas Persæ excubias agunt.) Quũ igitur triẽniũ in præsidio fuissent AEgyptii, neq; illinc ab aliquo dimitterẽtur,

a Peruenies. *Sic & sequentia per indicatiuum, non infinitiuum.*

b Insulæ contiguum est ingens stagnum. *Potest λίμνη etiam palus vel lacus exponi.*

A σκολιὸς δὲ ὢν τῇ, καθάπερ ὁ Μαίανδρος, ἐστὶ ὁ Νεῖλος. κοῖνοι δὲ δυώδεκα εἰσὶ οὗτοι, οὓς δεῖ οὕτω τοῦ ὕδατος διεκπλώσας. καὶ ἐπειτα ἀπίξεαι ἐς πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιρρέει ὁ Νεῖλος, Ταχομψὼ οὐνόμα αὐτῇ ἐστί. οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης ἤδη ἥμισυ τῆς νήσου τὸ ἥμισυ· τὸ δὲ ἥμισυ, Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη, τῇ οἰκέουσι νομάδες Αἰθίοπες νέμονται. τῇ διεκπλώσας, ἐς

B τὸν Νεῖλον τὸ ῥέεθρον ἥξεις, τὸ ἐς τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ. καὶ ἐπειτα ἀποβὰς τῇδε πεζῇ πορεύου, ὁδοιπορέων ποιήσεαι ἡμερέων τεσσερακοντα. σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νείλῳ ὀξέες ἀνέχουσι, καὶ χοιράδες πολλαί εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἷά τε ἐστὶ πλέειν. διεξελθὼν δὲ τῆσι τεσσερακοντα ἡμέρῃσι τοῦτο τὸ χωρίον, αὖτις ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς, δυώδεκα ἡμέρας πλώσεαι· καὶ ἐπειτα ἵξεαι ἐς πόλιν μεγάλην, τῇ οὐνόμα ἐστὶ

C Μερόη. λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθίοπων. οἱ δὲ ἐν ταύτῃ, Διί θεῶν καὶ Διονύσῳ μούνοισι σέβουσι, τούτοισι τε μεγάλως ὑμνέουσι· καὶ σφι μαντήιον Διὸς κατέστηκε. στρατεύονται δὲ ἐπεὰν σφέας ὁ θεὸς ἐξιστῇ κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων· καὶ τῇ αὐ κελεύῃ, ἐκεῖσε. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλῳ, ἥξεις ἐς τοὺς Αὐτομόλους, οἳ ὀνομαζόμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες, ἐς τὴν μη-

D τρόπολιν τῶν Αἰθιόπων. τοῖσι δὲ Αὐτομόλοισι τούτοισι οὐνόμα ἐστὶ Ἀσμάχ. δυώδεκα δὲ τοῦτο ὄνομα ἐστὶ Ἑλλήνων γλώσσῃ, ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παρεστάμενοι βασιλέϊ. ἀπέστησαν δὲ οὗτοι τέσσερες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας τούτους, δι' αἰτίην τοιήνδε· ὅτι Ψαμμητίχου βασιλέως φυλακὴ κατέστασαν ἔν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλι πρὸς τοὺς Αἰθίοπων, καὶ ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσίῃσι· ἄλλη δὲ πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων, καὶ ἐν Μαρέῃ πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων τοῦτο τὸ αὐτὸ αἱ φυλακαὶ ἔχουσι ὡς καὶ ὅτι Ψαμμητίχου ἥσσαν. καὶ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέουσι, καὶ ἐν Δάφνῃσι. τοῖς δὴ Αἰγυπτίοις τρία ἔτεα φρουρησάντων, οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, καὶ κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι,

πρηνέες ἀπὸ τοῦ Ψαμμητίχου ἀποστάντες, ἤισαν ἐς Αἰθιοπίην. Ψαμμήτιχος δὲ πυθόμενος, ἐδίωκε. ὡς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο, πολλὰ λέγων, καὶ σφεας θεοὺς πατρῴους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας. οἱ δὲ λυκα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον, εἰπεῖν, ἔνθα αὐτὰ ταῦτα ᾖ, ἔσεσθαι ἀνδρῶσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. οὗτοι ἐπεί τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο, διδοῦσι σφέας ἀνδρὶ τῷ Αἰθιόπων βασιλέϊ. ὁ δὲ σφεας τῷδε αὐτιδωρέεται. ἥσαν οἱ Ψαφάφορεί τινες γεγονότες τῶν Αἰθιόπων· τούτοις ἐκέλευε ἐξελόντας, τὴν ἐκείνων χώρῃ οἰκέειν. τούτων δὲ ἐσοικιζομένων ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερωτέροι γινόμενοι Αἰθίοπες, ἤθεα μαθόντες Αἰγύπτια. μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ, γινώσκεται ὁ Νεῖλος, πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύματος. οὗτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μηνῶν θυείσκονται ἀναισιμούμενοι, ἐξ Ἐλεφαντίνης περιιόντες ἐς τοὺς Αὐτομόλους τούτους. ῥέει δὲ ἀπὸ ἑσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων. ὃ δὲ ἀπὸ τοῦδε, οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι. ἔρημος γὰρ ἐστὶ ἡ χώρη αὕτη ὑπὸ καύματος.

Ἀλλὰ τάδε μοῦνα ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων, φαμένων ἐλθεῖν τε ἐς τὸν Ἄμμωνος χρηστήριον, καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους Ἐτεάρχῳ τῷ Ἀμμωνίων βασιλέϊ· καὶ κως οὐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, ὡς οὐδεὶς αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγάς. καὶ Ἐτέαρχον φάναι ἐλθεῖν κοτε παρ' αὐτῶν Νασαμῶνας ἄνδρας. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο ἐστὶ μοῦνον Λιβυκὸν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς ἠῶ χώρην τῆς Σύρτιος οὐκ ὀλίγον. ἀπικομένους ὕστερον Νασαμῶνας, καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχοισι πλέον λέγειν περὶ τῆς ἐρήμου τῆς Λιβύης, φάναι πολλὰ σφίσι γλυφόμενα, ἀνδρῶν δυναστέων παῖδας ὑβρίσαι· τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας πρήσσοντα, καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑωυτῶν, ὀνομαζόμενοι τὰ ἔρημα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν μακρότατα ἰόντων. τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατ' τὸν Βορηΐην θάλασσαν, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σολοέντος ἄκρης,

communi vsi cõsilio, à Psammeticho ad AEthiopiã sibi transeundum putauerunt. Quos, re audita, Psammetichus insequutus, vbi est assequutus, multis verbis obsecrabat, vetabátque patrios deos ac liberos vxoréſque deserere. Ibi quidam illorum fertur ostéso veretro dixisse, vbicunque id esset, sibi & vxores & liberos fore. Hi posteaquam in AEthiopiam profecti sunt, sese AEthiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus est. Erant ei nonnulli AEthiopum aduersarii, quorum terram eripientes istos iussit incolere. AEthiopes, his colonis inter se collocatis, facti sunt mansuetiores, moribus AEgyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur mensium partim nauigationẽ, partim iter, cognoscitur Nilus: præter id quo fluit per AEgyptum. Tot enim menses in summa reperiẽtur impendi ab iis qui ex Elephantina ad hos Automolos pergãt. Fluit autem ab hespero & occasu: dehinc quid sit, nemo potest pro comperto narrare. est enim deserta præferuore ea regio.

Accepi tamen hoc ex quibusdam Cyrenæis, qui se ad Ammonis oraculum isse commemorarent, colloquutósque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex aliis sermonibus deuenisse in confabulationem de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: Etearchúmque narrasse, aliquando quosdam ad se venisse Nasamonas, quæ gẽs sit Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad aurorã, [a] no multum supra Syrtim. Eos, quum venissent, interrogarẽtúrque num quid amplius haberent quod referrent de Africæ desertis, retulisse, apud se fuisse quosdam virorum præpotentium filios petulantes: eos, quum in virilem ætatem adoleuissent, cùm alia superuacua fuisse machinati, tum verò ex sese quinque sortitos ad inspiciundas Libyæ solitudines, & siquid amplius cernerent quàm ii qui longissima inspexissent. Orã enim maritimam Libyæ aquiloni obnoxiã Libyas & Libyũ permultas gẽtes ab AEgypto incipientes omnẽ obtinere vsq; ad promõtoriũ Soloentẽ,

a Non longè penetrãdo, *vel progrediendo.* Eos, q.

quod Libyam terminat, præter id demũ quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac ſupra maritimã oram, & eos qui ad mare incolũt, feris vlteriora habitari: at quæ vlteriora ſunt parte à feris habitata, arenoſa eſſe, vehementérque arida, ac prorſus vaſta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimiſſos, aqua atque cibariis probè inſtructos, primùm per regionem hominibus habitatã perrexiſſe: hanc permenſos, in illam à feris habitatam peruenisse. Ex ea per ſolitudines iter feciſſe ad ventum zephyrum: peragratóque multo ſpatio ſabuloſi loci pluribus ſanè diebus, aſpexiſſe demum arbores in planitie quadam enatas, ad eáſque acceſſiſſe, ac fructum qui inerat decerpſiſſe. Eiſque inter decerpendum ſuperueniſſe quoſdam infra mediocrem virorum ſtaturam puſillos: quorum linguam Naſamones non intelligerent, vt nec ipſi Naſamonum: & ab his deprehenſos ductóſque fuiſſe per maximas paludes: atque illas tranſgreſſos peruenisse in vrbem in qua vniuerſi forent æquali ſtatura illis qui adduxiſſent, colore nigro. Eam vrbẽ præterlabi grande flumen, ab heſpero ad orientem ſolem fluens, in quo conſpicerentur crocodili: Hactenus à me ſermo Ammonii Etearchi commemoratus ſit: niſi quòd is aiebat Naſamones (vt Cyrenæi referebant) reuertiſſe, & eos homines ad quos illi peruenisſẽt, omnes eſſe [a] fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum eſſe, & ratio ſic dictat. Ex Libya enim Nilus fluit, eámque mediam ſecat: & (vt ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Iſter meat. Iſter nanque fluere incipiens à Celtis atque vrbe Pyrene (Celtæ autem ſunt extra cippos Herculis, Cyneſiis finitimi, omnium in Europa ad occaſum habitantium vltimi) mediam Europam ſcindit: totámque permenſus quam Iſtriani Mileſiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur.

a Impoſtores, vel præſtigiatores.

A ἡ τελευτᾷ τῆς Λιβύης, παρήκουσι τῷ δὲ πᾶσαν Λίβυες, ἢ Λιβύων ἔθνεα πολλά, πλὴν ὅσον Ἕλλησες καὶ Φοίνικες ἔχουσι. τὰ δὴ ὑπερβαλόντες τε καὶ τὴν ἐπὶ θάλασσαν κατήκοντα ἄνθρωπων, τὰ κατύπερθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη. τὰ δὲ κατύπερθε τῆς θηριώδεος, ψάμμος τέ ἐστι, καὶ αὖανδρος δεινῶς, καὶ ἔρημος πανάνθρωπος. ἐπεὶ ὦν τοῦν νεανίας ἀποπεμπομένους ἀπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδατί τε καὶ σιτοίσι εὖ ἐξηρτυμένους, ἰέναι τὰ πρόσω μὲν δὴ τῆς οἰκεομένης· ταύτην δὲ διεξελθόντας, ἐς τὸν θηριώδεα ἀπικέσθαι. ἐκ δὲ ταύτης, τὸν ἔρημον διεξιέναι, τὴν ὁδὸν ποιεύμενοι πρὸς ζέφυρον ἄημον. διεξελθόντας δὲ χῶρον πολλὸν ψαμμώδεα, καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρῃσι, ἰδεῖν δή κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα· καὶ σφέας προσελθόντας, ἅπτεσθαι τοῦ ἐπέοντος ὀπῇ τῶν δενδρέων καρπός. ἀπορεομένοισι δὲ σφι ἐπελθεῖν ἀνδρας μικροὺς, μετείων ἐλάσσονας ἀνδρῶν· λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας. φωνῆς δὲ οὐτέ τι τῆς ἐκείνων τοῦ Νασαμώνας γινώσκειν, ὅ τε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμώνων. ἄγειν τε αὐτοὺς δι' ἑλέων μεγάλων· καὶ διεξελθόντας ταῦτα, ἀπικέσθαι ἐς πόλιν, ἐν τῇ πανέστας εἶ) τοῖσι ἄγουσι ὁ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας. παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν· ῥέειν δὲ ἀπὸ ἑσπέρης αὐτὸν, πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα· φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου Ἐτεάρχου λόγος ἐς ὅτι μοι δεδηλώσθω· πλὴν ὅτι ἀπονοστήσαί τε ἔφασκε τοὺς Νασαμώνας, ὡς Κυρηναῖοι ἔλεγον· καὶ ἐς τοὺς οὗτοι ἀπίκοντο ἀνθρώπους, γόητας εἶ) πανάνθρωπους. ἐκ δὲ τοῦ ποταμοῦ τοῦτον τὸν πρόσθεν ῥέοντα καὶ Ἐτέαρχος σύνεβάλλετο εἶ) Νεῖλον· καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ. ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσην τέμνων Λιβύην· ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι τὰ μὴ γνωσκόμενα τεκμαιρόμενος) ὡς Ἴστρῳ ἐκ τῶν ἴσων μέτρων ὁρμᾶται. Ἴστρος τε γὰρ ποταμὸς ἐξ ἀρχῆς ἐκ Κελτῶν ἢ Πυρήνης πόλιος, ῥέει μέσην σχίζων τὴν Εὐρώπην. ἀρξάμενος δὲ Κελτοὶ εἰσὶ ἔξω Ἡρακλείων στηλέων· ὁμουρέουσι δὲ Κιωνήσοισι, οἱ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. τελευτᾷ δὲ ὁ Ἴστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν πρὸς τοῦ Εὐξείνου πόντου κατὰ πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἴστριοι Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι.

ὁμῶς δὴ Ἴστρος (ῥέει γὰρ δι' οἰκεομένης) πρὸς πολλῶν γινώσκεται. πρὸς δὲ τῶν τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν. ἀοίκητός τε γάρ ἐστι καὶ ἔρημος ἡ Λιβύη, δι' ἧς ῥέει. πρὸς δὲ τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορεῦντα ἐὼ ἐξικέσθαι, εἴρηται· ἐκ δὲ δὴ τοῦ δὲ ἐς Αἰγυπτον. ἡ δὲ Αἰγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστά κη αὐτίη κέεται. ἐκ δὲ τοῦ ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων ἰθεῖα ὁδὸς οὐζόνῳ αὐδρί. ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἴστρῳ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν αὐτίη κέεται. οὕτω ἡ Νεῖλος δοκέει ἐξ ἁπάσης τῆς Λιβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἴστρῳ. Νείλου μὲν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω.

[a] Et Iſter (fluit enim per terrã habitatã) inter primos cognoſcitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod referat: & meritò, vtpote Libya per quam fluit, deſerta. De eius fluxu, quàm potuit longiſſimè repetendo narrari, dictum eſt. exit autem in AEgyptum. Porro AEgyptus montanæ Ciliciæ ferè oppoſita eſt. Hinc rectà ad Sinopẽ in ponto Euxino ſitam, quinque dierum eſt rectum iter viro expedito. Sinope autem Iſtro mare irrumpenti ex aduerſo eſt ſita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus Iſtro. Hactenus de Nilo dictum ſit.

a Verùm Iſter à multis cognoſcitur, quippe qui per terram habitatam fluat.

Ἔρχομαι δὲ πρὸς Αἰγύπτῳ μηκυνέων τὸν λόγον, ὅτι πλέω θαυμάσια ἔχει ἡ ἄλλη πᾶσα χώρη, καὶ ἔργα λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώρην· τούτων εἵνεκα πλέω πρὸς αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ τῇ σφέας ἐόντι ἑτεροίῳ, καὶ τῷ ποταμῷ φύσιν ἀλλοίῳ προσχρεωμένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοί, τὰ πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι αὐθρώποισι ἐσήσαντο ἤθεά τε καὶ νόμους. ἐν τοῖσι, αἱ μὲν γυναῖκες ἀγορεύουσι καὶ καπηλεύουσι· ἡ δὲ αὐδρες, κατ' οἴκους ἐόντες, ὑφαίνουσι. ὑφαίνουσι οἱ μὲν ἄλλοι, ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ, κάτω. τὰ ἀνθρεία οἱ μὲν αὐδρες ὀπτὶ τῶν κεφαλέων φορέουσι· αἱ δὲ γυναῖκες, ὀπτὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι, αἱ μὲν γυναῖκες, ὀρθαί, ἡ δὲ αὐδρες, κατήμενοι. βύμαείη χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοισι, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι· ὀπτλέγοντες ὡς τὰ μὲν αἰσχρὰ, ἀναγκαῖα δὲ, ἐν ἀποκρύφῳ ὀστὶ ποιέειν χρεών· τὰ δὲ μὴ αἰσχρὰ, ἀναφανδόν. ἱερῆαι γυνὴ μὲν οὐδεμίη οὔτε ἐρσενος θεοῦ, οὔτε θηλέης· αὐδρες δὲ, πάντων τε καὶ πασέων. πρέφυν τοῦ τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμίη ἀνάγκη, μὴ βουλομένοισι. τῇσι δὲ θυγατρασι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ μὴ βουλομένῃσι. οἱ ἱρέες τῶν θεῶν, τῇ μὲν ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξηροῦνται. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κηδεῖ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς, τοῦ μάλιστα ἰκνέεται· Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τοῦ θανάτου ἀνίσσι τὰς τρίχας αὔξεσθαι, τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῶν ὀφρύων, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοισι ἀνθρώποισι χωρὶς θείων

[b] Apud alios homines more receptum eſt vt in luctu ſtatim capita tondeantur ab iis quos potiſſimùm is attingit: at Ægyptii, in morte ſuorũ, ſinunt capitis barbæq; pilos creſcere, quũ alioqui antea tõſi fuerint. Apud c.

ferarũ ſecretus eſt conſortio: AEgyptii cum feris veſcuntur. Alii frumento atque hordeo victitãt: AEgyptiis [a] victitare iis quæ ex his facta ſũt, maximo probro eſt: ſed cibis è farre confectis, quod quidã ſiliginem appellant. [b] Cõſperſionem pedibus, lutũ manibus [c] ſubigunt. Virilia, alii talia relinquũt qualia natura ſunt, præter eos qui ab iſtis didicerunt: AEgyptii circumcidunt. Viri binas veſtes habent, fœminæ ſingulas. Alii velorum anſulas & funes extrinſecus aſſuũt, AEgyptii intrinſecus. Græci literas ſcribũt & calculis computant, à ſiniſtro in dextrum manum ferentes, AEgyptii à dextro in ſiniſtrũ: & hoc facientes aiunt ſe in dextrum, Græcos facere in ſiniſtrum. Literis biſariis vtũtur, quarum vnas, ſacras vocant, populares alteras.

In deos ſupramodũ ſupráque omnes homines religioſi ſunt, talibus moribus vtentes: Ahenéis in poculis potant, ſingulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: ſed vniuerſi. Linea ferunt veſtimenta ſemper recens abluta, huic rei præcipuè vacãtes. Virilia circũcidũt munditiæ gratia, pluris facientes ſe mũdos eſſe quàm decoros. Sacerdotes tertio quoque die totũ corpus eradũt, nequis pediculus deos colentibus aut alia ſordes creetur. Iidem veſtem tãtũmodo lineam, calceos [d] papyraceos geſtant: nec aliam veſtem aut alios calceos induere eis fas eſt. Lauantur quotidie frigida, interdiu [e] ter, noctu bis. Alias præterea ceremoniaspro pè dixerim infinitas exercẽt. Qui etiam non exiguis afficiũtur commodis. nam neque è re domeſtica aliquid conterunt, neque impendunt, ſed eorum ſingulis quotidie [f] cibi ſacri cocti præſto ſũt, & carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundéque. Vinum quoque vineale illis datur. De piſcibus guſtare nefas eſt illis. Fabas AEgyptii in ſua terra nec admodum ſerunt, nec eas quæ prouenerint, aut [g] crudas aut in aqua coctas, edunt. Sacer-

a Victitare his, maximè probroſum eſt. ſed ex olyris cibaria conficiunt, quas alii zeas appellant.

b Farinam aqua maceratam ſubigunt pedibus, lutum autem manibus. *Fortaſſe autẽ intelligis lutum ex quo in tritum conficiſur, quod Gall. mortier.*

c Subigunt, & *iiſdem* ſtercus accipiunt.

d Byblinos.

e Bis. δὶς, *non* τρὶς.

f *Sunt qui ſacrificia exponant, alij panes ſacros.*

g *Videtur aliud legiſſe quàm habeant Vulg. edit.*

Ἀιγύπτιοι ὁμοῦ θηλείοισι ἢ διαπρήσσεται. ἀπὸ πυρέων καὶ κριθέων ἄλλοι ζώουσι. Αἰγυπτίων τοῖσι ταῦτα ποιεῦσι ἀπὸ τούτων τῶν ζόων ὀνήιδος μέγιστόν ἐστι· ἄλλα ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι. φυραίνουσι δὲ μὲν τοῦς πόδας, ἀναλέουσι δὲ τοῦς χερσὶ καὶ τῶν κόπρον αὐαιρέονται. τὰ αἰδοῖα ἄλλοι μὲν ἐῶσι ὡς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἐμάθον. Αἰγύπτιοι δὲ περιτάμνονται. εἵματα, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο· τῶν δὲ γυναικῶν ἓν ἑκάστη. τῶν ἱστίων τοῖς κρίκοισι καὶ τοῖς κάλοισι ἄλλοι μὲν ἔξωθεν πρὸς δέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ, ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι, καὶ λογίζονται ψήφοισι, Ἕλλησι μὲν, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ, ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά. καὶ ποιοῦντες ταῦτα, ἀριστερὴ μὲν φασι ἐπὶ τὰ δεξιὰ ποιέειν, Ἕλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται· καὶ τὰ μὲν ἱρὰ, τὰ δὲ, δημοτικὰ καλέεται.

Θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἐόντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, νόμοισι τοιοῖσδε χρέωνται. ἐκ χαλκέων ποτηρίων πίνουσι, ἀπομάσσοντες αὐτὰ πᾶσαν ἡμέρην· οὐχ ὁ μὲν, ὁ δὲ οὐ, ἀλλὰ πάντες. εἵματα δὲ λίνεα φορέουσι ἀεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τά τε αἰδοῖα περιτάμνονται, καθαρειότητος εἵνεκεν· περιτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. ἱρέες ξυρέονται πανὶ τὸ σῶμα ἁπαξ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθείρ, μήτε τι ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηται σφι θεραπεύοισι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινέην μουνέην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα. ἄλλην δὲ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λουῶνται δὲ δὶς τῆς ἡμέρης ἑκάστης ὕδατι ψυχρῷ, καὶ δὶς ἑκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκείας μυρίας ἐπιτελέουσι, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ οὐ ἀγαθὰ οὐδὲ ὀλίγα. οὔτέ τι γὰρ τῶν οἰκηίων τρέφουσι, οὔτε δαπανέωνται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφι ἱερὰ πεποίηται. καὶ χλωρέων καὶ βοείων κρεῶν πλῆθός τι ἑκάστῳ γίνεται πολλὸν ἑκάστης ἡμέρης. δίδοται δὲ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων τε αὖ σφι ἔξεστι πάσασι κυάμοις τε αὖ τέ τι μάλα οὐείρουσι Αἰγύπτιοι οὐ τῇ χώρῃ, τοῖς τε γινομένοις αὖ τε τρώγουσι, οὔτε ἑψοντες δατέον. οἱ δὲ δὴ

περιτάμνονται.

ἱρέες, οὐδὲ ὁρέοντες αὐτὸ χρέονται, νομίζοντες οὐ καθαρὸν μιν εἶναι ὅσπριον. ἱερεῦται τοῦ θεοῦ εἷς ἑκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοὶ, τῶν εἷς ἐστι ἀρχιερεύς. ἐπειὰν δὲ τις ἀποθάνῃ, τοῦτου ὁ παῖς ἀντικατίσταται. τοῦ δὲ βοὸς τοὺς ἄρσενας, τοὺς Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι, ἐπὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε· τρέχει τὸν καὶ μόσχον ἰδόντα ἐπιστοῦσθαι μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. διζεται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ τεταγμένος τῶν τις ἱρέων, καὶ ὀρθὸς ἑστεῶτος τοῦ κτηνέος καὶ ὑπίου, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξελκύσας, εἰ καθαρὴ τῶν προκειμένων σημήιων τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. κατοπτᾷ δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει περφυκυίας. τὸν δὲ ταῦτα πάντων ἢ καθαρὸς, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ κέρεα ἐλίσσων· καὶ ἔπειτα γλῶ σημαντείδα ἐπιπλάσας, ἐπιβάλλει τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον ἐπὶ θυσάντι θάνατος ἡ ζημίη ἐπικεῖται. δοκιμάζεται μὲν νυν τὸ κτῆνος τρόπῳ τοιῷδε. θυσίη δὲ σφι ἥδε κατέστηκε. Ἀπαγάγοντες τὸ σεσημασμένον κτῆνος παρὸς βωμὸν ὄχου αὐτὸ θύουσι, πυρὶ καίοντες. ἔπειτα ἐπ' αὐτὸ οἶνον κατὰ ἱρηίου ἐπιασσάμενοι, καὶ ἐπικαλεσάμενοι τὸν θεὸν, σφάζουσι. σφάξαντες δὲ, ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλὴν· σῶμα μὲν δὴ τὸ κτήνεος δείρουσι· κεφαλῇ δ' ἐκείνου πολλὰ κατηρασάμενοι, φέρουσι τοῖσι μὲν αὐτῇ ἀγορῇ, καὶ Ἕλληνές σφι ἔωσι ἐπίδημοι ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν, ἀπ' ὧν ἔδοντο· τοῖσι δ' αὖ μὴ παρέωσι Ἕλληνες, οἷσι δ' ἐκβάλλουσι ἐς ποταμόν. καταρέονται δὲ, τάδε λέγοντες τῇσι κεφαλῇσι, εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι, ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι. καὶ μὲν νυν τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων, καὶ τὴν ἐπίσπονδον τοῦ οἴνου, πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱερά. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ νόμου, οὐδὲ ἑνὸς ἕνεκεν ἐμψύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδείς. ἡ δὲ δὴ ἐξαίρεσις τῶν ἱρῶν, καὶ ἡ καῦσις, ἄλλο μὲν ἱερὸν σφι κατέστηκε. τὴν δ' ὦν μεγίστην τε δαίμονα νομίζουσι εἶναι, καὶ μεγίστην οἱ ὀρτὴν αὐάγουσι, ταύτην ἐρχομαι ἐρέων· ἐπὴν τρεψηγεύσωσι τῇ Ἴσι, ἐπὴν κατεύξωνται, θύουσι τὸν βοῦν· καὶ ἀποδείραντες, κοιλίαν μὲν κενὴν

κατεύξωνται, *pro quo aliud legit.*

A dotes verò ne aſpicere quidem eas ſuſtinent, arbitrãtes haud mundũ illud legumen eſſe. Initiãtur non ſigillatim cuique deorũ, ſed gregatim: quorum vnus eſt põtifex. vbi quis defunctus eſt, filius eius ſubrogatur. Boues mares, Epaphi eſſe cenſent: eáque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnũ viderint, nequaquam mundum cenſent. Explorat autem hæc ſacerdotum aliquis ad id conſtitutus, pecude cũ ſtante & erecta tum etiam reſupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura ſit iis ſignis quæ ego alio referam in libro. Inſpicit & caudæ pilos, nunquid eos habeat ſecundum naturam procreatos. Eum, ſi fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra ſigillari anulo impreſſa, abducitur. Nam immolanti eo ſigillo non notatam, pœna morte ſancita eſt. Et hunc quidem in modũ pecus exploratur.

C Sacrificãdi autem is eis eſt ritus: Pecude quæ obſignata eſt, ad arã vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde [a] ſupra pecudẽ libato *cõtra templum* vino, ac deo inuocato, eam mactant: [b] mactatæ caput aſportant in forũ, ſi nundinæ ſint, & eis Græci negotiatores adfuerint: atque illis vendunt: quũ ſi non adfuerint, in flumẽ abiiciunt. Execrantur autem capita in hæc verba, vt ſiquid mali aut ipſis immolantibus aut vniuerſæ AEgypto futurum ſit, id in caput hoc conuertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolãdarum, & vini libamina, omnes pariter AEgyptii in omnibus tẽplis vtuntur. Atque ex hoc ritu fit vt nemo AEgyptiorum de capite vllius animantis deguſtet. Eſt tamen ſacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis inſtitutus. Quam igitur deã maximam eſſe cẽſeant, & cui maximum feſtum celebrent, iãnunc dicam. Poſteaquam ieiunauerunt pridie feſti, [c] atque obdormierũt, bouem immolant, cúmque corio exuunt, & aluo tota

a Supra hoſtiã.

b Mactatæ caput amputant, & reliquũ corpus excoriant. Cãpiti autem illius multa imprecati, aſportant. Aſportant, inquam, in forum quidem, illi quibus forũ eſt, & apud quos mercatores Græci diuerſantur, ibíque illis vendunt: illi verò quibus non adfuerint Græci, in flum.

c Et precati ſũt.

66

vacuant. Inteſtina intra ventrem adipémque linquunt, crura truncant, & extremos lumbos armóſque, ac ceruicem. His actis, reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atque aliis odoribus. Vbi hæc infarſerũt, adolent, multum vini oleíque infundentes: ieiuni tamen priuſquã ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, omnes [a] verberãtur. Poſteaquam vapulauerunt, dapes ex ſacrificii reliquiis proponũtur. Boues mares eoſdémque mundos, ac vitulos vniuerſi AEgyptii immolãt: at fœminas eis immolare non licet, vtpote Iſidi conſecratas. Nã Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis præditum cornibus, quẽadmodum Io Græci deſcribunt. Boueſque fœminas omnes itidem AEgyptii venerãtur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eóque nemo AEgyptius AEgyptiáve Græci viri aut os ſuauiaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro inciſa veſceretur. Boues qui demortui ſunt, hunc in modum ſepeliunt: Fœminas quidem in flumen abiiciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, vno aut altero cornu extãte, ſigni gratia. Vbi computruerunt, & ſtatum tempus aduenit, præſto eſt ad ſingulas vrbes nauis ex inſula nomine Proſopitide, quæ eſt in Delta, habétque nouẽ ſchœnorum ambitũ. In qua cùm aliæ ſũt frequẽtes vrbes tũ ea vnde proficiſcũtur naues ad oſſa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris extructum eſt. ex qua vrbe alii permulti vagãtur in alias vrbes. Vbi autẽ effoderũt oſſa, aſportant, eáque vno in loco cuncti ſepeliunt. Quem porro in modum boues, in eundẽ defuncta alia pecora ſepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus cõparatum eſt. nam ne hæc quidem interimunt. Cæterùm qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ [b] prouinciæ ſunt,

[a] Omnes ſeipſos verberant. Poſtquam autem verberare deſierunt, dapes, &c. In vulg. edit. huius interpret. Valle, epulauerunt legitur pro vapulauerũt.

[b] Vel, præfectura. & ſic ſtatim poſt. Valla vtrobique, ritus. id eſt νόμου, non νομοῦ.

Α πάσαν ἔξω εἶλον, σπλάγχνα δὲ αὐτὸ λείποντες ἐν τῷ σώματι ἐς τὸν τιμελιόν. σκέλεα δὲ ἀποτάμνοντες, καὶ τὸν ὀσφὺν ἄκρην, καὶ ὦμους τε καὶ τὸν τράχηλον. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ὁ ἄλλο σῶμα τοῦ βοὸς πιμπλᾶσι ἄρτων καθαρῶν, καὶ μέλιτος, καὶ ἀσταφίδος, καὶ σύκων, καὶ λιβανωτοῦ, καὶ σμύρνης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων. πλήσαντες δὲ τούτων, καταχέοντες ἔλαιον ἄφθονον καταγέοντες. προνηστεύσαντες δὲ θύοντες καὶ ὁμοῦ θυόντων δὲ τῶν ἱρῶν, τύπτονται πάντες. ἐπεὰν

Β δὲ ἀποτύψωνται, δαῖτα παρατίθενται, τὰ ἐλείποντο τῶν ἱρῶν. τοῦ μὲν νυν καθαροῦ ἔρσενας τοὺς βοῶν καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι· τὰς δὲ θηλέας οὐ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱραὶ εἰσι τῆς Ἴσιος. ὁ γὰρ τῆς Ἴσιος ἄγαλμα ἐὸν γυναικήιον, βούκερών ἐστι, καὶ πάνυ Ἕλλησι τῷ Ἰοῦῳ ἐναλίφουσι. τὰς τοῖς τοῦ θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται παρεβάτων πάντων μάλιστα μακρῷ. τοῦ εἵνεκα οὔτ' αὐτὴρ Αἰγύπτιος, οὔτε γυνὴ ἀνδρὸς Ἕλλενος φιλήσειε ἂν τὸ στόμα. οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς

C Ἕλληνος χρήσεται, ὃς ἂν ὀβελοῖσι, οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαροῦ βοὸς ἁψάμενος τετμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς, τρόπον τοιόνδε. τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιᾶσι· τοὺς δ' ἔρσενας, κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι περιαστείοισι, ὁ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα, σημήιου εἵνεκα· ἐπεὰν δὲ βαπῇ, καὶ περσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἑκάστην πόλιν βάρις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλεομένης νήσου. ἡ δ' ἔστι μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρος δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννέα. ἐν ταύτῃ δὴ ὦν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλιες συχναί· ἐκ τῆς δὲ αἱ βάρεις παραγίνονται ἀναιρησόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν· οὔνομα τῇ πόλει Ἀτάρβηχις. ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱερὸν ἵδρυται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλιας· ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὀστέα ἀπάγουσι, καὶ θάπτουσι ἐς ἕνα χῶρον πάντες. τοῦ ταῦτα δὲ τοῖσι βοτοὶ καὶ τἄλλα κτήνεα ἀπαντα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα. καὶ γὰρ τῶν ἐκ τοῦ νόμου τοῦ τοιούτου ἐστὶ τὰ κτήνεα, οὐ νομοῦ τοῦ

D

ἔρσενας χόρους.

Ἑλλήνων.

ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς θυσίης λόγῳ ἐρέω. τοῦ ἑτέρου δὲ πέρι Ἡρακλέος, οὐδὲ Ἕλληνες οἴδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτιοι ἐδόκουν ἀκοῦσαι. καὶ μὲν ὅτι γε οὐ παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τοὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλ' Ἕλληνες μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θεοὶ τῶν Ἀμφιτρύωνος γένος οὐνόμα Ἡρακλέα, πολλά μοι καὶ ἄλλα τεκμήρια ἐστὶ τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἓν δὲ δὴ καὶ τόδε· ὅτι τε οἱ Ἡρακλέος τοῦ τοῦ οἱ γονέες ἀμφότεροι, ἦσαν Ἀμφιτρύων, καὶ Ἀλκμήνη, γεγονότες τὸ αἰεὶ ἐκ θεῶν ἀπ' Αἰγύπτου· καὶ δὴ τὸ Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματα φασὶ εἰδέναι, οὐδὲ σφι

67 τῷ ἐπεχθέα

Α θεοί εἰσι νεώτατοι θεῶν, αἰγας ἀπεχόμενοι, οὐ θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν Ἴσιός τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον φασὶ λέγουσι. τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται. ὅσοι μὲν δὴ τοῦ Μένδητος ἐκτίσαντο ἱερὸν, ἡ νομὸς τοῦ Μενδησίου εἰσὶ, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι, οἷς θύουσι. Θηβαῖοι μὲν νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους οἰῶν ἀπέχονται, διὰ τάδε λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τεθῆναι. Ἡρακλέα θελῆσαι πρὸς τοῦ Διὸς, καὶ τὸν οὐκ ἐθέλειν ὁρᾶν οἱ αὐτόν. τέλος, ἐπεί τε

Β λιπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, ὁ Διὸς μηχανήσασθαι, κριὸν ἐκδείραντα, ἀποτάμοντα τοῦ κριοῦ τὴν κεφαλὴν ἐπιδεῖξαι τῷ Ἡρακλέϊ τὸν ἐκδυόντα τὸν νάκος, οὕτω οἱ ἐωϋτὸν ἐπιδεῖξαι. ἀπὸ τούτου, κριοπρόσωπον τοῦ ἄγαλμα τοῦ Διὸς ποιοῦσι Αἰγύπτιοι. ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων, Ἀμμώνιοι, ἐόντες Αἰγυπτίων τε καὶ Αἰθίοπων ἄποικοι, καὶ φωνὴν μετεξὺ ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δὲ ἐμοὶ, καὶ τοῦνομα Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδε σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο. Ἀμμωὼν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Διά. τοὺς δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσὶ σφι ἱεροὶ διὰ τοῦτο. μιῇ δὲ ἡμέρῃ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ἑορτῇ τοῦ Διὸς, κριὸν ἕνα κατακόψαντες, καὶ ἀποδείραντες, κατὰ τὠυτὸ ἐνδύουσι τὠγαλμα τοῦ Διός· καὶ ἔπειτα ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τύπτονται οἱ περὶ τὸν ἱερὸν ἅπαντες τὸν κριόν, καὶ

D ἔπειτα ἐν ἱερῇ θήκῃ θάπτουσι αὐτόν.

Ἡρακλέος δὲ πέρι τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὡς εἷς τῶν δυώδεκα θεῶν. τοῦ ἑτέρου δὲ πέρι Ἡρακλέος, οὐδὲ Ἕλληνες οἴδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδόκουν ἀκοῦσαι. καὶ μὲν ὅτι γε οὐ παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τοὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλ' Ἕλληνες μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θεοὶ τῶν Ἀμφιτρύωνος γένος οὐνόμα Ἡρακλέα, πολλά μοι καὶ ἄλλα τεκμήρια ἐστὶ τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἓν δὲ δὴ καὶ τόδε· ὅτι τε οἱ Ἡρακλέος τοῦ τοῦ οἱ γονέες ἀμφότεροι, ἦσαν Ἀμφιτρύων, καὶ Ἀλκμήνη, γεγονότες τὸ αἰεὶ ἐκ θεῶν ἀπ' Αἰγύπτου· καὶ δὴ τὸ Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματα φασὶ εἰδέναι, οὐδὲ σφι

ii omnes ab ouibus ſe abſtinẽtes, capras immolant. Non enim eoſdem deos ſimiliter colunt vniuerſi AEgyptii, præter Iſidem & Oſirin, quem Bacchũ eſſe aiunt. hos peræquè vniuerſi colunt. Qui verò Mendetis templum obtinent, ſiue Mendeſiæ prouinciæ ſunt, hi capris abſtinentes, immolãt oues. Itaque Thebani, & quicũque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo ſibi conditam hanc legem, quòd Iupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus ſit, vt amputato arietis capite, pelléque villoſa quam illi detraxerat, induta ſibi, ita ſeſe Herculi oſtenderet: & ob id AEgyptios inſtituiſſe Iouis ſimulachrum facere arietina facie: & ab AEgyptiis Ammonios acceptiſſe, qui ſunt AEgyptiorum atque AEthiopum coloni, & [a] linguam inter vtroſque vſurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo ſe Ammonios cognominaſſe quòd AEgyptii Iouem [b] Ammonẽ appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, ſed eis ſacroſanctiſunt. Certo tantùm die quotãnis in feſto Iouis, vnum demum arietem obtruncant, cuius pellem detractam, hunc in modũ Iouis ſimulachro induunt: ad illúdque deinde aliud ducunt Herculis ſimulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum ſunt, arietẽ verberant, deinde ſacra eundem vrna ſepeliunt.

De Hercule autem hunc ego audiui ſermonem, quòd ſit vnus ex diis duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norũt, nulla in parte AEgypti quippiam potui audire: cuius nomen non AEgyptii à Græcis acceperunt, ſed Græci potius ab AEgyptiis, & ii quidẽ Græci qui hoc nomen filio Amphitryonis impoſuere. Quod ita ſe habere, cùm multa mihi indicia ſunt, tum verò iſtud, quòd huius Herculis vterque parẽs, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab AEgypto oriundi: & quòd AEgyptii negant ſe aut Neptuni aut [c] Tyndaridarum nomen noſſe: neque

[a] Id eſt, Linguã vtẽtes quæ aliquid cum vtrorumque lingua commune habet.

[b] Ammon

[c] Dioſcurorum

hos deos inter cæteros admiserũt. Quòd si nomen dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, nõ minus, imò vel magis, istorum mentionẽ fuissent habituri: si etiam tũc nauicularíam exercebãt, & vlli Græcorum nauicularii erant, vt credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quàm Herculis nomen AEgyptii percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud AEgyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septẽ annorum millia sunt ad Amasin regem, ex quo Herculem[a] ex octo diis, qui duodecim erant, vnum esse arbitrãtur. Quibus ego de rebus certior fieri[b] cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ *vrbem* nauigaui, quòd ibi tẽplum Herculis esse audirem: quod & vidi opulenter exornatum cùm aliis multis donariis tum verò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctẽ. Veniénsque in colloquiũ cum dei sacerdotibus, percõtabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset extructum: sed comperi ne hos quidem cõgruere cum Græcis, quippe dicentes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro cõdita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasii. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni tẽplum à Phœnicibus cõditum, qui ad inuestigandam Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorũ ætatib' prius fuit quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarãt Herculẽ vetustum deũ esse. eóque videntur hi rectissimè facere è Græcis, qui bifaria Herculi templa ædificanda colẽdáque cẽsuerunt: vni quidem, vt immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri verò, vt heroi, parentantes. Aliàquoque multa in cõsideratè Græci loquũtur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de Hercule ferũt: Eum, quum in AEgyptum peruenisset, ab AEgyptiis redimitũ, tanquam Ioui immolandũ, cum pompa fuisse eductum,

a Ex quo è diis octo facti fuerunt duodecim, quorũ vnum Herculem censent.

b Studens pro viribus, Tyr.

A θεοὶ οὗτοι ὦν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀπεδεδέχαται. καὶ μὴν εἴγε περὶ Ἑλλήνων ἔλαβον οὐνόμα τοῦ δαίμονος, τούτων οὐκ ἤκιστα ἀληθὲς μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἔξειν, εἴπερ καὶ νῦν τε ναυτίλοισι ἐχρέωντο, καὶ ἦσαν Ἑλλήνων οἱ πρῶτοι, ὡς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἱρέει. ὥστε τουτέων αὖ καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. ἀναγκαίη τις ἀρχαίη ἐστὶ θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλέης· ὡς δὲ αὐτοὶ λέ-

B γουσι, ἔτεα ἐστὶ ἑπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἄμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεί τε ὀκτὼ θεῶν οἱ δυώδεκα θεοὶ ἐγένοντο, τῶν Ἡρακλέα ἕνα νομίζουσι. καὶ θέλων δὲ τούτων πέρι σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἷόν τε ἦν, ἔπλευσα ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱερὸν Ἡρακλέος ἄγιον· καὶ ἴδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ὦν αὐτῷ ἦσαν στῆλαι δύο, ἡ μὲν, χρυσοῦ ἀπέφθου· ἡ δὲ, σμα-

C ραγδου λίθου, λάμποντος τὰς νύκτας μέγαλως. ἐς λόγους τε ἐλθὼν τοῖσι ἱρεύσι τοῦ θεοῦ, εἰρόμην ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱερὸν ἵδρυται· εὗρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἕλλησι συμφερομένους. ἔφασαν γὰρ, ἅμα Τύρῳ οἰκιζομένῃ καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ ἱδρυθῆναι. ἔτεα δὲ ἔτεα ἀφ' οὗ Τύρον οἰκέουσι, τετακόσια καὶ χίλια. εἶδον δὲ ὦν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱερὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι. ἀπικόμενος δὲ καὶ ἐς Θάσον, εὗρον ἱερὸν Ἡ-

D ρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἱδρυμένον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες, Θάσον ἔκτισαν. καὶ ταῦτα πέντε γενεῆσι ἀνδρῶν πρότερα ἐστὶ ἢ Ἀμφιτρύωνος Ἡρακλέα ὦν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νῦν ἱστορημένα δηλοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν τὸν Ἡρακλέα ἐόντα. ἐμοὶ δοκέουσι δὲ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν, οἱ δύο Ἡρακλέα ἱδρυσάμενοι ἔκτισται· καὶ τῷ μὲν, ὡς ἀθανάτῳ, Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίην, θύουσι· τῷ δ' ἑτέρῳ, ὡς ἥρωϊ, ἐναγίζουσι. λέγουσι δὲ

E πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες· οὐήθης δ' αὐτέων ἐστὶ ὅδε ὁ μῦθος ὁ περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι· ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον σέφαντες οἱ Αἰγύπτιοι, ἐκ πομπῆς ἐξήγον ὡς θύσοντες τῷ Διί.

Ἀλλ' ὦν

τὸν δὲ, τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν ἐπεὶ δὲ αὐτὸ A ἐκτείνειν τῷ βωμῷ κατήρχοντο, ἐς ἀλκὴν ἐκαπάλυον, πολλῷ σφέας κατέφορον σφαγέντας. ἐμοὶ 68 μὲν νῦν δοκέοντι ἀνθρώπους λέγοντες, τῆς Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων παμπαν ἀπείρους ἔχειν οἱ Ἕλληνες. θύσι γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὁσίη θύειν ἐστὶ, (χοῖρες ὑῶν, καὶ ἐρσένων βοῶν, καὶ μόσχοι, ὅσοι αὖ καθαροὶ ἔωσι, καὶ χῆνες·) κῶς αὖ οὗτοι αὖ θεοὺς θύοιεν; ἐπὶ δὲ ἕνα ὄντα Ἡρακλέα, καὶ ἔτι αὖ θεοῦ B τοσούτους (ὡς δὴ φασι) κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεύσας; καὶ τοῦ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰ ποιοῖ, καὶ τῶν δὴ τῶν θεῶν ἐς τοσοῦτο τῶν ἡρώων δυνήσεται εἶναι.

Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρηνεύοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτὼ θεῶν λογίζονται εἶναι. Μενδήσιοι. τοὺς δὴ ὀκτὼ θεοὺς τούτους, τοὺς τέσσερας τῶν δυώδεκα θεῶν φασὶ γενέσθαι. γράφουσι δὲ δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ, ὃν Πανὸς, κατάπερ C Ἕλλῃνες, τὼ λαμπρὸ, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγόσκελέα· οὐ τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅτευ δὴ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὐ μοι ἡδὺ ἐστὶ λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων· καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι ἡμᾶς μέζονας ἔχουσι. ὦν δὲ τούτων εἷς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα πᾶσι τῷ Μενδησίων νομῷ τιθέασι. καλέεται δὲ ὁ, τε τράγος D καὶ ὁ Πὰν Αἰγυπτιστὶ, Μένδης. ἐγένετο δὴ ὦν τὰν νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας· γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ὑπόδειξιν αὖ θεσπέσιον ἀπίκετο· ὦν δὲ Αἰγύπτιοι μιαρὸν ἤγηνται θηρίον εἶναι. καὶ τοῦτο μὲν, ὦν τις ψαύσῃ αὐτῶν παρεὼν ὑός, αὐτοῖσι τοῖσι ἱματίοισι ἀπιὼν ἔβαψε ἐωϋτόν, βαὰς ἐς ποταμόν· τοῦτο δὲ, συβῶται, ἐόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες, ἐς ἱερὸν οὐδένα τῶν ὦν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται, μοιοῦσι πάντων. οὐδὲ σφι ἐκδίδοται θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει, οὐδ' ἄγεται ἐξ αὐτέων· ἀλλ' ἐκδίδονται οἱ συβῶται, καὶ ἄγονται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νῦν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι· σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μοιοῦσι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου,

a Se continuisse.

b Tenuisse dum ad aram admoto molam inspergerent. Bud.

c Ibi viribus vti cœpisse, omnésq; interem. *Ad verbum*, Ibi ad vires se conuertisse.

ac tãtisper [a] quietẽ [b] tenuisse dum illi ante aram eum stetissent: [c] ibi ad vim conuersum, omnes interemisse. Quæ quum dicunt Græci, videntur mihi se & naturæ AEgyptiorum & morũ ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullã pecudem fas est immolare, præter sues, prætérque boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres: ii qua ratione immolarẽt homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus esset, & adhuc (vt aiunt) homo, tot millia virorum interemisset? Hæc tamen tot quæ de his rebus diximus, sint & à diis & ab heroibus in bonam partem accepta.

Porro capras & hircos ea de causa ii quos diximus AEgyptiorũ non mactant, quòd Pana inter octo deos Mendesii numerãt, quos octo aiunt priores duodecim diis extitisse. Panos autem simulacrũ & pictores pingũt & statuarii scalpunt, quemadmodum Graeci, caprina facie, hircinísque cruribus: haudquaquam existimantes eum esse talẽ, sed similem cæteris diis. Qua tamen eum causa talem pingant, non est mihi relatu iucundũ. Verùm hi omnes cùm capras, tũ verò maximè capros venerantur. Et inter Mendesios caprarii præcipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maximè: qui quum decessit, ingens toti Mẽdesiæ prouinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, AEgyptiacè, Mendes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coiit propalam, quod in [d] ostentationẽ hominum peruenit. Suem autem AEgyptii spurcam beluam arbitrãtur: quam siquis vel transeundo contigerit, abit [e] lotum sese cum ipsis vestimentis ad flumẽ. Eóque soli omnium subulci, AEgyptii indigenæ, nullũ ingrediũtur in templum: nemóque aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiúntque filias. Aliis diis immolare sues ius AEgyptiis non est, præterquam Lunæ & Libero:

d *Sunt qui ὀπτάδειξιν pro ostento hic accipiant.*

e Immersum se flumini cum ipsis vest.

quibus quum per tempus plenilunii sues immolarũt, eorum carne vescũtur. Cur autem aliis diebus festis sues oderint, at in isto mactent, huius rei ab AEgyptiis ratio redditur: sed quam mihi notam magis decorum est nõ referre. Sacrificium autem de suibus Lunæ hũc in modum fit, Immolata sue, extremam eius caudam, & lienen, & omentum simul cõponunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunii die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die nõ amplius gustarent. Qui sunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, [a] assimilatos quodã sues coquũt, quos immolent. Baccho quoque in eius festo singuli in cœnã porcam pro foribus mactãt, reddũntque subulco qui illam vẽdiderat. [b] Quin & alium diẽ festum Baccho AEgyptii agunt sine porcis, ferè per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, *id est ficulneorum veretrorum à collo pendentium*, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales [c] è neruis compactæ, quas fœminæ circũferũt per pagos, mentula nutãte, quæ propemodum instar est reliqui corporis: & tibia præeũte, quam fœminæ, Bacchum canentes, sequũtur. Cur autem mentulã habeat iusto maiorum *statua* & vnũ corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio sacra. adeo vt iã Melampus Amytheonis filius nõ imperitus huius sacri sed peritus fuisse videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est Liberi patris vel Bacchi* nomen & sacrificium, & pompam phalli [d] enarrauit, non tamẽ omnem planè rationem complexus. Verùm ii qui post hunc extiterũt [e] sophistæ, rem in maius explicauerunt. [f] Itaque phallũ Dionyso missum narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci faciũt eã quę faciunt. Equidem Melampodem virum fuisse sapientem aio, [g] diuinationémque sibi ipsi comparasse: eundémque cùm alia multa ab AEgypto accepta Græcis enarrasse, tũ verò nõnulla de Dionyso,

a Sues farinaceas fingunt, quas coctas immolant. *Vt legatur* σαμίνας *pro* τέμνας.

b Reliquum autem festum Baccho celebrãt AEgyptii, exceptis porcis, pariter ferè cæteris in rebus ac Græci.

c Quæ fidiculis tractæ mouentur tanquam viuæ. *Sunt qui putent esse nostras, manũnestes, vel mariotes.*

d *Videtur potius significare* ὁ ἐξηγησάμενος *qui autor illis fuit. Vel, Qui introduxit. Aliũ, Qui inuexit. Sic statim post* ὁ ἀπηγησάμενος *&* ἀπηγήσασθαι. *Q. d. Qui illis præiuit & viam ostendit. Id est, Qui magister illis fuit.*

e Philosophi.

f Phallum certè qui Baccho circumfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr.

g Artémque diuinandi sibi comparasse: & cùm alia multa quæ ex Ægyptiis audiuerat, Græcis introduxisse, tum verò quæ ad Dionysum pertinẽt, paucis tamen ex illis commutatis. Neque en.

A τῇ αὐτῇ πομπεύσαντες, πατέον ὑπὸ χρεῶν. διότι δὲ τοὺς ἐν τῷ μηνὶ τούτῳ ἑορτῇσι ἀπεχόμενοι θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτῶν ἐμοί· Αἰγυπτίων λεχθήσεται ἐμοὶ μυθολογήσαντι ὀλίγῳ ὕστερον ἐόντος σφι βραχυτέρου. θυσίη δὲ ἥδε τῶν ὑῶν τῇ σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ τὸν οὐρὸν ἄκρον, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὸν ὀπίσω σὺν θεῖς ὁμοῦ, κατὰ ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τῇ κτήνεος τῇ παρεόντι τῇ περὶ τὸν

B νηδὺν γενομένῃ· καὶ ἔπειτα καταγίζει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πομπεύσαντι, ἐν τῇ αὐτῇ τὰ ἱερὰ θύωσι· ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἀν ἔτι γεύσαιατο. ὁ δὲ πένητες αὐτῶν ὑῶν ἀδυνείης βίου, σαμίνας πλάσαντες ὑός, καὶ ὀπήσαντες τούτοισι· τοῦ δὲ Διονύσου τῆς ὀρτῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον περὸς τῶν θυρέων σφάξας ἔκκυσος, διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτοῦ τοῦ ἀποδομένου τῶν συβοτῶν. τῷ δὲ ἄλλῳ ἀνάγουσι ὀρτῇ τοῦ Διονύσου οἱ Αἰγύπτιοι,

C πλὴν χοίρων, τὰ αὐτὰ σχεδὸν πάντα Ἕλληνι. ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφι ἔστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας τοῦ γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τεῦ ἐλάσσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. προηγέεται δὲ αὐλός. αἱ δὲ ἕπονται ἀείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἐστὶ τὸ αἰδοῖον, καὶ κινέει μοῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος πε-

D εἰ αὐτοῦ ἱερὸς λεχθήσομαι. ἤδη ὦν δοκέει μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθάωνος τῆς θυσίης τούτης οὐκ εἶναι ἀδαής, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἕλλησι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τὸν οὖνομα, καὶ τὴν θυσίην, καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ· ἀτεχνέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφυνε· ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μέζονα ἐξέφηνεν. τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τοῦ Διονύσου πεμπόμενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἀ-

E πηγησάμενος· καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιέουσι τὰ ποιέουσι Ἕλληνες. ἐγὼ μέν νυν φημὶ Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφὸν, μαντικήν τε ἑωυτῷ συνήσαντα, καὶ πολλὰ μὲν ἀπ' Αἰγύπτου, ἀλλά τε πολλὰ ἀπηγήσαντα Ἕλλησι, καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον,

τῷ ἐπιτυχόντι.

69

τῷ ἐπιτυχόντι.

ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα. οὐ γὰρ δὴ A tamẽ commutata. [a] Neque enim dixerim quæ in AEgypto fiunt huic deo, congruere cum iis quæ in Græcia. nã consentanea essent Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam AEgyptios à Græcis fuisse mutuatos [b] aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autẽ mihi Melampus quæ ad Dionysum pertinent audisse ex Cadmo, aliisque Tyriis qui cũ eo è Phœnice venerũt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia ferè deorum nomina ex AEgypto in Græciã peruenerunt. [c] Idque ego ex barbaris sciscitatus, ita rem haberè comperio, ac reor ex AEgypto præcipuè venisse: [d] & idcirco illic non esse vsquam nomina neque Neptuni, neque Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neque Iunonis, neque Vestæ, neq; Themidis, neque Gratiarũ, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi dicunt AEgyptii, qui se negant deorum illorum, *Neptuni & Dioscurorum*, agnoscere nomina. Videntur autem mihi isti à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierunt. Nam Neptuni nomẽ ab initio nulli vsurpauerunt, nisi Libyes, qui semper hunc deum in honore habent. [e] Eum AEgyptii igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hos itaque ritus & alios præterea quos ego referam Græci sunt ab AEgyptiis mutuati: sed vt Mercurii statuam facerent porrecto eum veretro, nõ ab AEgyptiis, sed à Pelasgis didicerunt, & primi quidẽ ex omnibus Græcis Athenienses acceperunt, & ab his deinceps alii. [f] Nam præstabãt inter Græcos ea tempestate Athenienses in quorum regione permixti Pelasgi habitãt, ex quo cœperũt pro Græcis haberi. Hęc quę dico, quisquis Cabirorum sacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciã quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cũ Athenienſibus vnà habitauerũt, à quibus orgia Samothraces acceperũt.

a *Sunt qui hunc locum ita interpretentur*, Neque enim dixerim casu contigisse vt eadẽ tum in AEgypto tũ in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim vnius modi apud Græcos, neque recens introducta.

b Aut hunc aut alium ritum. Vid.

c Nam à barbaris profecta esse audiens, ita r.

d Nam præterquam Neptuni & Dioscurorum, (quemad. à me s. dict. est) & Iunonis & V. & Themidis, & Gratiarum, & Ner. & aliorum deorum nomina AEgyptii semper olim in sua regione habuerunt. Dico autem; &c.

e *Quidã sic*, AEgyptii verò heroas nullis sacris dignantur. Vel, *Pro diis non habẽt.*

f Atheniẽsium enim, qui tũc inter Hellenas censebantur, Pelasgi cõtubernales fuere in ea regione: vnde etiam cœp. pro Gr. haberi. Quisquis autem Cabirorum sacris fuit initiatus (quę Samothraces peragũt à Pelasgis sumpta) is quæ dico intelligit. Nã Samothr.

ἐσηγημένα.

τῷ πάντων

τῷ θύουσι

B Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. δοκέω δὴ καὶ ἐν τῷ βαρβάρῳ ἥκει, πυθανόμενος ἔτι διείσκω ἐόν. δοκέω δὴ ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῖχθαι. ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέων, καὶ Διοσκοῦροι (ὡς καὶ πρότερόν μοι τοῦτο εἴρηται) καὶ Ἥρης, καὶ Ἑστίης, καὶ Θέμιδος, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηΐδων, καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, Αἰγυπτίοισι ἀεί κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὴ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι· τῶνδε οὔ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα. οὗτοι δέ μοι δοκέουσι ὑπὸ Πελασγῶν ὄνομα θεῖναι, πλὴν Ποσειδέωνος. τοῦτον γὰρ τὸν θεὸν πάντες Λιβύων ἐπύθοντο· οὐδαμῇ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὔνομα ἔκτηται, εἰ μὴ Λίβυες· οἳ τιμέουσι θεὸν τοῦτον ἀεί. νομίζουσι δ' ὦν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἥρωσι οὐδέν. ταῦτα μὲν νυν, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, τὰ ἐγὼ φράσω, Ἕλλησι ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι. τοῦ δὲ Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιοῦντες, οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἀπόντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων οἱ ἄλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ δὴ τότε οἰκεῦσι ἐς Ἕλλας τελέουσι Πελασγοὶ συνοίκοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ· ὁθεν περ καὶ Ἕλλησι ἤρξαντο νομισθῆναι. ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρήικες ἐπιτελέουσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οἶδε τὰ λέγω. τότε γὰρ Σαμοθρήικην οἰκέοντες πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι, τοί περ Ἀθηναίοισι συνοίκοι ἐγένοντο, καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήικες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι.

τῷ ἐπιγηγνόμενα.

τῷ ἐπιγηγνόμενα.

Itaque primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurii erecta virilia habentes fecerunt. De qua re Pelasgi sacrũ quẽdam sermonem retulerunt, qui in Samothraciæ mysteriis declaratus est. Iidem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonã audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomẽ aut nomen imponebant, quippe quod nondum audissent: [a] Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerũt, quòd omnes res atque omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo. deinde progressu temporis, alio rũ deorum nomina audierũt ex AEgypto allata: post quos diu nomẽ Dionysi acceperunt. Itémque aliquanto pòst de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Náque hoc oraculũ omniũ quæ apud Græcos sunt oraculorũ vetustissimum esse existimatur, atque adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur Pelasgis apud Dodonam nunquid nomina quæ à barbaris aduenissent asciscerent, oraculum redditum est vt illis vterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt.

Vnde autem singuli deorũ extiterint, an cũcti semper fuerint, aut qua specie, hactenus ignoratũ est, nisi nuper atque heri, vt sic dicam. Nam Hesiodus atque Homerus (quos quadringentis nõ amplius annis ante me opinor extitisse) fuere qui Græcis theogoniã introduxerunt, eísque & [b] cognomina & honores, & diuersa artificia & figuras attribuerunt. [c] Quibus & posteriores videntur extitisse hi poetæ, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidẽ illa Dodonæa sacerdotes meminerunt: posteriora autem ad Hesiodũ vsque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Libya est, talia AEgyptii commemorant. Narrabant sacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ essẽt sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas:

a Θεοὺς autem eos vocarunt, *id est deos*, quòd res omnes omnésq; regiones, *Vel primicias*, θέντες εἶχον κόσμῳ, *id est disposuerunt, siue collocarunt ordine.*

b Cognomina dederunt, honorésque & artificia distribuerũt, *id est singulis assignarũt*, ac eorum figuras etiam effinxerunt, *Vel simulacrũ repræsentarunt. Vel simplicius, figuras eorum indicarunt.*

c Qui verò istis priores poetæ fuisse dicuntur, posteriores (vt mihi quidem videtur) fuerũt. Et prima q. illa Dod. sacerdotes dicũt: ea verò quæ ad Hesiodum & Homerum spectant, ego is sum qui dico. At de orac.

A ὀρθὰ ὦν ἔχομν τὰ αἰδοῖα τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμέω, Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων τῶν ἀπὸ Πελασγῶν μαθόντες, ἐποιήσαντο. ④ δὲ Πελασγοὶ ἱερόν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρήκῃ μυστηρίοισι δεδήλωται. ἔθυον δὲ καὶ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπεύχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας. ἐπωνυμίην δ' οὐδ' οὐόμα ἐποιοῦντο οὐδενὶ αὐτέων· οὐ γὰρ ἀκηκόεσαν κω. θεοὺς δὲ προσωνόμασαν σφέας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. ἔπειτα δὲ χρόνῳ πολλοῦ διελθόντος, ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπιγμένα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων. Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῷ ἐπύθοντο· καὶ μετὰ χρόνον ἐχρησταιρίζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ. τὸ γὰρ δὴ μαντήιον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρηστηρίων εἶναι· καὶ τοῦ ἐόντος τότε μουνοῦνος. ἐπεὶ ὦν ἐχρησταιρίζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ ④ Πελασγοὶ εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐνόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἥκοντα, ἀνεῖλε τὸ μαντήιον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθυον, τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι. τῶνδε δὲ Πελασγῶν Ἕλληνες ἐδέξαντο ὕστερον.

Ὅθεν δὲ ἑκάστοτε ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴτε ἀεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοί τέ τινες τὰ εἴδεα, οὐκ ἠπιστέατο μέχρι οὗ πρόσθεν τε καὶ τῆς, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μευ πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι. οὗτοι δὲ εἰσι ④ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἴδεα αὐτῶν σημήνάντες. ④ δὲ ὕστερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἐμοὶ δοκέειν, ἐγένοντο τούτων. καὶ τὰ μὲν πρόσθεν αἱ Δωδωνίδες ἱρήιαι λέγουσι· τὰ δὲ ὕστερον, τὰ ἐς Ἡσίοδόν τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα, ἐγὼ λέγω. χρηστηρίων δὲ πέρι τῶν τε ἐν Ἕλλησι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν ④ ἱρέες τοῦ Θηβαίου Διός, δύο γυναῖκας ἱρηίας ἐκ Θηβαίων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων·

τῶν ἀπιγμένα τῶν καὶ ἀπικόμενα

τῶν ἐδέξαντο

τῶν πρότερον

70

καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην πρηθῆναι, τὴν δὲ, ἐς τοὺς Ἕλληνας. ταύτας δὴ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἱδρυσαμένας τὰ μαντήια πρώτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. εἰρομένου δέ μευ ὁκόθεν οὕτω ἀπερεχέως ἐπιστάμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς ταῦτα ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνθρεῖν μὲν σφέας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ· ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων πάντα δὴ ἔλεγον. ταῦτα μὲν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἤκουον. τὰ δὲ Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες, δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας, τὴν μὲν αὐτέων, ἐς Λιβύην, τὴν δὲ τῇδε σφέας ἀπικέσθαι. ἱζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν, αὐδάσασθαι φωνῇ ἀνθρωπίνῃ, ὡς χρεὼν εἴη μαντήιον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι. καὶ αὖτις ὑποπτεύειν θεῖον εἶναι ὃ ἐπαγγελλόμενον αὐτῇσι, καὶ σφέας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν δ' ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πελειάδα, λέγουσι Ἀμμωνος χρηστήριον κελεῦσαι τοὺς Λίβυας πιέζειν· ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διός. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρήιαι (τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὐνόμα ἦν Προμένεια, τῇ δ' μετ' αὐτὴν, Τιμαρέτη, τῇ δ' νεωτάτῃ, Νικάνδρη) ἔλεγον ταῦτα. συνωμολόγεον δὲ σφι καὶ οἱ λοιποὶ Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱερόν. ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε· εἰ ἀληθέως οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱερὰς γυναῖκας, τὴν μὲν αὐτέων, ἐς Λιβύην, τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκέειν ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δὲ Πελασγίης καλεομένης τῆς αὐτῆς ταύτης, πρηνήσσαι ἐς Θεσπρωτούς. ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι, ἱδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ Διὸς ἱερόν· ὡσπερ εἰκὸς, ἀμφιπολεῦσαν ἐν Θήβῃσι ἱερὸν Διός, ἔνθα ἀπίκετο, ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου, χρηστήριον κατηγήσαιτο, ἐπεί τε στεῦται λαβοῦσα τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, φάναι δὲ οἱ ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρῆσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοινίκων ὑπ' ὧν καὶ αὐτὴ ἐπρήθη. πελειάδες δέ μοι δοκέουσι κληθεῖσαι πρὸς Δωδωναίων ὅτι τῇδε αἱ γυναῖκες, δίκη βάρβαροι ἦσαν· ἐδόκεε δέ σφι ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελειάδα ἀνθρωπίνῃ φωνῇ αὐδάσασθαι λέγουσι,

A & harum vnam in Libya fuisse venundatam, se audisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracula constituissent. Per contantíque mihi vnde id quod cõmemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc responderũt, maiorem in modum se institisse vestigare de his mulieribus, nec tamen vnquam inuenire potuisse: sed postea hæc quæ dicebant de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacerdotibus audiui. Antistites autẽ Dodonæorum hæc aiunt: Geminas Thebis AEgyptiis columbas nigras aduolauisse, vtramque nigram, vnam quidem in Libyam, alteram ad ipsos: quæ fago insidens, humana voce eloquuta sit, eò loci Iouis oraculum cõdi[a] debere: & se interpretatos esse, quod ipsis annuntiaretur id esse diuinitus, & ob id se ita fecisse. Eam verò quę ad Libyas abisset columbam, iussisse illis vt Ammonis oraculũ conderent: quod & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes, cũ assensu cæterorum Dodonæorum[b] templo vicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ: proximæ, Timaretæ: minimæ natu, Nicandræ. de quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices abduxerũt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Libya, alteram in Græcia vendiderunt: [c] hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, veniit, eã esse quæ apud Thesprotos veniit: atque deinde ancillantem ibidem, condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit vt hîc memoria eius haberetur: atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcã accepit, dixisse aiũt, sororem suam in Africa ab eisdẽ Phœnicibus (vt ipsa fuisset) venũdatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum quia barbaræ essent, φ videlicet simile quiddã auibus sonare ipsis videretur. Interiecto deíde tẽpore colũbã humana voce loquutã aiũt,

a In fatis esse.

b Qui templi curam gerunt. *Vel, Quibus templi cura demandata est.*

c Videtur mihi hęc mulier venũdata apud Thesprotos in ea regione quæ nunc Hellas est, quæ eadem prius Pelasgia vocabatur: deinde ancillans ibidem, sub fago quæ *ibi* nata esset constituisse Ioui sacrum, *id est, fagum quæ ibi erat, Ioui consecrasse*, sicut par erat eam quæ Thebis sacra Iouis obiisset, eo loco ad quẽ peruenerat, monimentum ipsius habere. Atque hinc orac.

postquam quæ ipsi intelligere possent mulier loquuta est, tãdiu volucris modò sonare visa quamdiu barbarè loquebatur. nam columba quomodo humanam vocem sonaret? Nigram autem columbã esse dicentes, AEgyptiam fœminam significant. Sũtque penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas AEgyptias, & hoc apud Dodonam. éstque diuinandi in templis ratio ab AEgypto ascita. Ipsi igitur AEgyptii exterunt principes conuentus & pompas & [a] conciliabula fact itandi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentum est, quòd illa cõstet priscis temporibus, Græcanica verò recens fuisse instituta. Nec verò semel quotannis conuentum agunt AEgyptii, sed frequenter, cùm alibi tum præcipuè ac studiosissimè in vrbe Bubasti, in honorem Dianæ. Secundo loco in vrbe Busiri in honorem Isidis. In qua vrbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta AEgypti sita. Est autem Isis quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, *id est Ceres*. Tertio graduin vrbe Sai, in honorem Mineruæ. Quarto, Heliopoli, in honorẽ Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorem Martis.

a Collocutiones cum diis per sequestrem & interpretem.

Cæterùm quum se conferunt in vrbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnáque est in singulis nauibus vtrorũque multitudo. Inter nauigandũ assiduè mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibiis canunt: cæteri cæteræque modulantur manúsque complodunt. Atque vt ad quãque vrbem peruenìunt nauigando, talia agũt: Appulsa ad terram naui, mulierũ aliæ ea quę dixi faciunt, aliæ compellantes eius vrbis fœminas, ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes [b] retrahunt illas. Talia in singulis ciuitatibus ad flumen sitis agunt. Quum ad vrbem Bubastin peruentũ est, diem festũ celebrant magnis hostiis offerendis. quo in festo plus vini vinealis absumitur quàm in reliquo anni tempore.

b Pudenda reuelant.

A ἐπεί τε τὰ σίωεπά σφι ὐδα ἡ γυνή· ἔως ᾖ ἐβαρβάριζε, ἐδδκεέ σφι ὄρνιθος ᾧ πον φθέγγεσθ. ἐπεὶ τέῳ ᾧ πον αὖ πελᾴας αὐ,θεφπίνη φωνῇ φθέγξατο; μέλαιναν δὲ λέγοντες εἶ τὴν πελᾴαδα, σημαίνοεσι ὅτι Αἰγυπτίη ἡ γυνή ἐω.ὖ ἡ δὲ μαντική ἡ τε ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδώνῃ, παεαπλήσιαι ἀλλήλῃσι τυγχάνοεσι ἐοῦσαι. ἔςι δὲ καὶ τῶν ἱεῶν ἡ μαντική ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη· πανηγύρεις δὲ ἄγεα καὶ πομπὰς

B καὶ ωεσαγωγὰς ωεῶτοι αὐ,θεφπων Αἰγύπτιοι εἰσὶ οἱ ποιησάμενοι· καὶ ωᾶσι τούτων Ἕλλῃνες μεμα.θήκασι. τεκμήριον δέ μοι τούτου, τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐν πολλοῦ τευ χρόνου ποιεύμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεωςὶ ἐποιήθησαν. πανηγυρίζοεσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ τῶ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρεις δὲ συχνὰς· μάλιςα μὲν καὶ ωεῖθυμότατα ἐς Βύβαςιν πόλιν, τῇ Ἀρτέμιδι· δεύτερα, ἐς Βύσιριν πόλιν τῇ Ἴσι. (ἐν ταύ-

C τῃ γὰρ δὴ τῇ πόλει ἔςι μέγιςον Ἴσιος ἱερόν. ἵδρυται δὲ ἡ πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῶ Δέλτα. Ἴσις δὲ ἔςι κατὰ τὸν Ἕλλῃνων γλῶσσαν Δημήτηρ) τείτα δ', ἐς Σαΐν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζοεσι· τέταρτα δὲ, ἐς Ἡλιούπολιν τῷ ἡλίῳ· πέμπτα δὲ, ἐς Βουτοῦν πόλιν τῇ Λητοῖ· ἕκτα δ', ἐς Πάπρημιν πόλιν τῷ Ἄρεϊ.

Ἐς μὲν νυν Βύβαςιν ἐπεὰν κομίζωνται, ποιέοσι τάδε. πλέοντες τε γὰρ δὴ ἅμα ἀνδρες

D γυναῖξι, καὶ πολλὸς ἑκάτερος πλῆθος ἐν ἑκάςῃ βάρει. αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν, κρόταλα ἔχουσαι, κροταλίζοεσι· οἱ δὲ αὐλέοεσι κατὰ πᾶν τὸν πλόον· αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἀείδουσι, καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι. ἐπεὰν δὲ πλέοντες κατά τινα πόλιν ἄλλην ἀνύωνται, ἐγχείμαντες τὴν βάειν τῇ γῇ, ποιέοσι τάδε· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν ποιέοσι τὰ περ εἴρηται· αἱ δὲ ωωτάζουσι, βοῶσαι τὰς ἐν τῇ πό-

E λεϊ ταύτῃ γυναῖκας· αἱ δ' ὀρχέονται, αἱ δ' ἀνασύρονται ἀνιςάμεναι. ταῦτα ωᾶσι πᾶσαν πόλιν ωαραπαμπὶν ποιέοσι. ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν Βούβαςιν, ὀρτάζουσι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας. καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμόεται πλέον ἐν τῇ ὀρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν ᾧ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ὑπολοίπῳ.

συμφοιτέωσι δὲ ὅ,τι αἰνὴρ καὶ γυνή ἐςι, πλὴν A παιδίων, καὶ ἐς ἑβδομήκοντα μυριάδας, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι. ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιέεται. ἐν δὲ Βουσίρι πόλι ὡς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὸν ὁρτὴν, εἴρηται ωρότερόν μοι. τύπτονται δὲ δὴ μετὰ τὸν θυσίην πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαί· ἀνθεφπων. τῷ δὲ τύπτονται, οὐ μοι ὅσιόν ἐςι λέγειν· ὅσοι δὲ Κᾶραν εἰσὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ ταὐτὰ τῷ πλέω ποιέοσι τούτων, ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κόπτονται μαχαίρῃσι· καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ ξένοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι. ἐς Σαΐν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλλεχθῶσι τῇσι θυσίῃσι ἐν τῇ νυκτί, λύχνα κάοεσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια ωεῖ τὰ δώματα κύκλῳ. τὰ δὲ λύχνα, ἔςι ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου· ὄπι πολλῆς δὲ ἔπεςι αὐτὸ ὂ ἐλλύχνιον. καὶ ὅ τι κάετ- B αι πανυχίον· καὶ τῇ ὁρτῇ οὐνόμα κέεται λυχνοκαΐη· οἱ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὸν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες τὸν νύκτα τῆς θυσίης, κάοεσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα. καὶ ὅ τι ωοῖ οὐκ ἐν Σαΐ μοίνῃ κάεται, ἀλλὰ καὶ ἁμᾷ πᾶσαν Αἰγυπτον. ὅτευ δὲ ἕνεκα φῶς ἔλαχε τὸ τιμιώτατον νὺξ αὕτη, ἔςι ἱερὸς ωεῖ ἀυτῷ λόγος λεγόμενος. ἐς δὲ Ἡλίου τε πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας μούνας ὅπι τελέοεσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμι θυσίας μὲν καὶ ἱερὰ, κατάπερ καὶ τῇ ἄλλῃ, ποιέουσι· ὅ τ' αὖ δὲ γένηται κατάφερης ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν ἱρέων ωεῖ D ὀ ἄγαλμα πεπονέαται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐτέων, ἐκ ξύλων κορυφὰς ἔχοντες, ἑςᾶσι τοῦ ἱεροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ. ἄλλοι δὲ ὀχῶλοι ὅπι τελέοντες πλοῦνες χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι ἔχοντες ξύλα, τὸ οὗτοι ὅπι τὰ ἕτερα ἀλέες ἑςᾶσι. ὁ δὲ ἄγαλμα ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ, ωεροεκομίζουσι τῇ ωετραίῃ ἐς ἄλλο οἴκημα ἱερόν. οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ ωεῖ τὸ ἄγαλμα λελειμμένοι ἕλκουσι τετράκυκλον ἅμαξαν, ἀείροντα τὸν νηόν τε καὶ ὁ ἐν τῷ νηῷ ἐνεόν ἄγαλμα· οἱ δὲ οὐκ ἐῶσι, ἐν τοῖσι ωεροπυλαίοισι ἑςεῶτες, ἐσιέναι· οἱ δὲ ὀχωλιμῆοι, ἠμφορέοντες τῷ θεῷ, παίουσι αὐλοὺς ἀλεξόμενοι. ἐν θαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερὴ γίνεται· κεφαλάς τε σίωαρήωονται·

Πάπρημι

ἕκαστος

A Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad septingenta millia. Atque hæc quidẽ in ea vrbe fiunt. At in vrbe Busiri quomodo diem festum Isidi agant, superius à me dictũ est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa sanè hominum millia: quo autem verberentur, non est mihi fas dicere. [a] Sed ex omnib⁹ præcipuè hoc faciunt Cares qui AEgyptum incolunt: adeo quidem vt gladiis quoque frontes cõcidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non AEgyptios. Vbi verò in Sain vrbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio vniuersi circum domos frequentes lucernas accendunt, imbutas sale & oleo plenas [b] cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomen impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuẽtum quicunque AEgyptiorum nõ ierint, obseruãtes sacrificii noctem, & ipsi vniuersi lucernas accendũt: atque ita accenduntur lucernænõ in Sai modò, sed etiam per vniuersam AEgyptum. Qua verò gratia nox hæc lumen & honorem fortita fit, sacra quædam ratio cõmemoratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Papremi verò, quemadmodum alibi, & sacrificia & res diuinas peragunt, [c] sed quoad sol circũfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercẽtur: quum plures eorum tenentes ligneas clauas stant pro foribus templi, alii eregione, plus mille virorum qui vota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes alia ex parte cõsistunt. Porro simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes pridie exportant, paucis illis qui ministerio simulacri relicti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo vehitur sacellũ cũ simulacro quod intus est. Hos ingredi prohibẽt ii qui in vestibulo stant. At ii qui vota exequũtur, opitulantes deo, percutiunt hos, sese ipsi defensantes. Hîc vehemens existit fustuaria pugna mutuò capita ferientium:

a Quotquot autem Cares Ægyptum incolunt, in eo plus etiam faciũt istis, quòd & feriant frontẽ gladiis.

b Quibus superstans incumbit ipsum ellychniũ.

c Sole autẽ iam inclinante, pauci quidam ex sacerdotibus circa simulacrum occupati sunt, plurimi autem eorum, *vel, maior autem pars*, tenẽtes lign. cl. st. pro f. templi. Alii verò qui vota exequuntur, plures quàm mille homines, cum singul.

multíque ex vulneribus, (vt ego opinor) pereunt, etsi AEgyptii quemquam mori negant. Aiunt autem indigenæ conuentum hũc ideo institutum: Templum id incoluisse matrẽ Martis, & ad eam Martem iam adultum ac virilis ætatis venisse gratia coeundi cum matre: quẽ maternos ministros, [a] vt qui eũ à principio non agnoscerẽt, quum ingredi ad matrem non sinerent, hunc, ex alia ciuitate adductis hominibus, illos malè mulctasse, & ad matrem fuisse introgressum. [b] Et ob hãc rem aiũt solennem esse Marti die festo hãc rixam, & institutum ne in tẽplo cum fœminis coiretur, néve à venere nisi ablutis templa adirẽtur. Hi sunt qui primi ceremoniis vacauerunt. nã cæteri ferè mortales, præter AEgyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à venere surgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem esse vt cæteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & volucrum greges coire in deorũ templis atque in fanis: quod si nõ esset deo gratum, ne pecudes quidem id esse facturas *dicunt*. Mihi autem ista facientes non probantur.

a Vt qui antea ipsum non vidissent, non fuisse ingredi, sed abegisse.

b Et ob hanc rẽ Marti hanc verberationem die festo solennem se instituisse aiunt. Sed & ne in templo cum f. cõgredierentur, néve à congressu, *ad Verbum, à fœminis*, nisi abl. rem. adir. hi primi religiosè cauerunt. *Vel, Sed in templo congredi, &c. hi primi religio fuit.*

AEgyptii porro cùm in aliis ad sacra pertinentibus, tum verò in his superstitiosè agunt. AEgyptus, quum sit Libyæ finitima, non tamen admodum bestiis abundat: quæ verò illic sunt, eæ omnes pro sacris habentur, [c] partim mãsuetæ, partim imman suetæ. Qua autem causa pro sacris habentur, si dixero, ad res diuinas oratio mea descendet, quas ego in primis enarrare deuito: quarũmque quicquid dixi, id necessitate coactus delibando dixi. Consuetudo quæ de bestiis est, ita habet: Eas seorsũ singulas educandi curam AEgyptii atque AEgyptiæ suscipiunt: in quo honore filius patri succedit. His bestiis omnes qui in vrbibus sunt, vota persoluunt, supplicantes illi deo cuius illa bestia est, hũc in modum: Derasis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt cri-

c Quarum aliæ inter ipsos homines aluntur, aliæ nõ item. Cur autem abstineatur ab iis quæ sacra sunt, si dixi.

A καὶ, ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ὑπὸ τῶν τετραπόδων. οὐ μὴν τοί γε οἱ τε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα. τὸν δὲ πεσόντα τοιούτῳ οὐκ τὸν δὲ νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν γὰρ τοῦ ἱροῦ τούτου, ὃν Ἄρεος τοῦ μητέρος, καὶ ⊛ Ἄρεα ἀπὸ ἔφορον θυόμενον, ἐλθεῖν δὲ ἀνδραμόμενον, ἐθέλοντα τῇ μητρὶ συμμίξαι καὶ τοὺς προσπόλους τῆς μητρὸς, οἷα οὐκ ἐπιστάμενος αὐτὸν παρεστεῶτα, οὐ προορᾶν πρόσω, ἀλλ' ἀποῤῥύκειν· B ⊛ δὲ δὲ ἄλλης πόλιος ἀναστόμενον αὐθέπτους, τοὺς τε προσπόλους τετυχέως πεποιηκέναι, καὶ ἐσελθεῖν τοῦδε τοῦ μητρῴου. ἀπὸ τούτου τοῦ Ἄρεος τοῦτον τὸν πληγὸν ἐν τῇ ὁρτῇ νενομικέναι φασί. καὶ ὃ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι, μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱερὸν ἐσιέναι, οὗτοί εἰσι ⊛ πρῶτοι θρησκεύσαντες. ⊛ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι· καὶ ἀπὸ C γυναικῶν ἀνιστάμενοι, ἄλουτοι ἐσέρχονται ἐς ἱερὸν, νομίζοντες αὐθέπτους εἶναι κατάπερ τὰ ἄλλα κτήνεα. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ ὀρνίθων θῆρα ὀχευόμενα ἐν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι. εἰ ὦν. ἐπὶ τοῦ θεῶ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιέειν. οὕτοι μὲν νυν τοιαῦτα ποιοῦντες, ὅπερ λέγουσι ἐμοί γε οὐκ ἀρεστά.

Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύουσι περισσῶς τά τε ἄλλα πρὸς τὰ ἱερὰ, καὶ δὴ καὶ τάδε. ἐοῦσα δὲ D Αἰγύπτος ὅμουρος τῇ Λιβύῃ, οὐ μάλα θηριώδης ἐστί· τὰ δὲ ἐόντα σφι, ἄπορα ἱερὰ νενόμισται· καὶ τὰ μὲν, σιτιζόμενα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ, οὔ· τῶν δὲ εἵνεκα αἰεῖται τὰ ἱερὰ, εἰ λέγοιμι, καταβαίνω ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ὅπη ἀνάγκη, ἁψαμενος καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δέ ἐστι περὶ τῶν θηρίων τῶδε ἔχων· μετεδωνοῖ ἀποδεδεγμένα τῆς θυσίης ἑκάστων, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεα τῷ Αἰγυπτίων, τῷ παῖς τοῦδε παιδὸς ἐκδέκεται τὸν πατέρα. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλισι ἕκαστοι εὐχὰς E ποιεῦνται τὰς δὲ σφι ἀποτελέουσι, εὐχόμενοι τὰς θεῷ τῷ αὐτῇ ὃ θηρίον· ξυρησάμενοι τῶν παιδίων ἢ πάσας τὸν κεφαλὸν, ἢ ὃ ἥμισυ, ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἱστᾶσι ταθμῷ

72

τῶν ἀποθ.

τῶν ἀποθ. ἐόντες. ποιοῦσι

πρὸς ἀργύριον τὰ τρίχας· ὃ δὲ ἀν' ἑλκύσῃ, τόσο τῇ μνεδωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ. ἢν δὲ αὐτὸ ἀνῇ τὰ μνουσα ἰχθύς, προτίθεται βορὰν τοῖσι θηρίοισι. τοσοῦτο μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη ἀποδέδεκται. ὃ δὲ ἄν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἢν μὲν ἑκὼν, θανάτῳ ἢ ζημίῃ· ἢν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίαν τὴν ἂν οἱ ἱρέες τάξωνται. ὃς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἴρηκα ἀποκτείνῃ, ἢν τε ἑκὼν, ἢν τε ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη. πολλῶν δὲ ὄντων ὁμοθύρφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλῷ ἂν ἔτι πλέω B ἐγίνετο, εἰ μὴ κατεπλάμβανε τοὺς ἀλούρους τοιάδε. ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλειαι, οὐκέτι φοιτέουσι τοῦδε τοῦ τρόπου ἐρσένας. ⊛ δὲ, ἐπιθυμοῦσαι μίσγεσθαι αὐτῆσι, οὐκ ἔχουσι. τοῦς ὦν τοῦτο σοφίζονται τάδε· ἁρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων, καὶ ὑπαιρούμενοι τὰ τέκνα, κτείνουσι· κτείναντες μὲν τοι, οὐ πάντα τέκνα. αἱ δ', θερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ ὀπιθυμέουσαι, ἵν τω δὴ ἀπικνέονται τοῦδε τοῦ ἔρσενας. φιλότεκνον γὰρ ὃ θηρίον. πυρκαϊῆς δ' C γενομένης, θεῖα πρήγματα κατεπλαμβάνει τοὺς ἀλούρους· ⊛ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι φυλάσσοντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν ἀλούρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι ὃ καόμενον· οἱ δὲ ἀλουροι, ἀναθρώσκοντες, καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς ὃ πῦρ. τούτων δὲ γινομένων, πένθεα μεγάλα τοῦ Αἰγυπτίοις καταλαμβάνει. ἐν ὁτέῃσι δ' ἂν οἰκίῃσι ἄλουροι ἀποθανῇ ἀπὸ τοῦ αὐτοματου, οἱ ἐνοικέοντες πρῶτοι ξυρέονται τὰς ὀφρύας μοιρίας· τῷ ὁτέοισι δ' ἂν κύων, πρῶτο τὸ σῶμα καὶ τὸν κεφαλέω. ἀπαίρονται δ' οἱ ἄλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱερὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται τεταριχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι. τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. ὡσαύτως δὲ τῇσι κυσὶ οἱ ἰχθυται θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἴρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦ πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους ἐούσας ἱερὰς, καὶ τοὺς λύκους, οὐ πολλῷ τέῳ ἐόντας ἀλωπέκων μείζονας, αὐθι θάπτουσι τῇ αὐ εὑρεθέωσι κείμενοι.

τῶν πόλιν· τὰς δὲ ἴδις ἐς Ἑρμεώ πολιν. τὰς δ' ἄρκτους. τῶν δ' ἀπανίας,

Τῶν δὲ κροκοδείλων φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοῦ χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν· ἐὸν δὲ τετράπουν, ἑρπετὸν καὶ λιμναῖόν ἐστι. τίκτει μὲν γὰρ ὠὰ ἐν γῇ, καὶ ἐκλέπει· καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατρίβει ἐν

A nes vna in lance, & altera tantũdem argenti: quæ pecunia quum lancem traxerit, eam tradunt curatrici bestiarum. Illa pro hoc cõcisos pisces præbet bestiis escam. [a] talis enim cibus illis præbetur. Quarum siquam quis necauerit, si volens, morte mulctatur: sin nolens, plectitur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibin aut accipitrem necauerit, siue volens siue nolens, necessariò morte afficitur. Quum autem multæ sint bestiæ quæ vnà cũ B hominibus victitant, multo tamẽ plures essent [b] nisi res hæc officeret felibus. Feles postquam sunt enixæ, non amplius adeunt masculos: eas isti coeundi gratia indagãtes, tamen potiri nequeunt: [c] ergo contra illas talia comminiscũtur: Ereptos & subreptos earum fœtus occidunt, non tamẽ occisos edũt. Illæ fœtibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantissima enim fœtuũ bestia est) ita demum ad mares se C conferunt. [d] Felem incensa strue diuina res occupat. nã quoties ignem extinguere neglexerũt AEgyptii, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intrudẽdo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum cõtingit, ingenti luctu afficiuntur AEgyptii. Quibuscunque autem in D domibus felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cunctí sola supercilia eradunt: totum autẽ corpus & caput, in quorum domibus *moritur* canis. Efferuntur autem feles mortuæ ad sacra tecta, vbi salitæ sepeliuntur in vrbe Bubasti. Canes fœminas in sua quisque vrbe tumulant, sacratis in loculis. Eodem modo quo canes fœminæ, [e] ichneutæ sepeliũtur. Nam mygalas, *id est mures araneos*, & accipitres in vrbem Butum asportant. Vrsos autem, qui sacri sunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eò loci sepe- E liunt vbi iacentes inueniunt.

a Et huiuscemodi quidem educatio ipsis est constituta. Quarũ, &c.

b Nisi tale quiddam felibus accideret.

c Ergo aduersus hoc *malum* tali vtuntur versutia.

d Orto autẽ incendio diuinum quiddam felibus accidit. Ægyptii enim recedentes & ignem extinguere negligẽtes, feles obseruãt: feles autem subeuntes & superfilientes homines, in ignem insiliunt. *Vel, saltantes supra homines.*

e *Id est, Canes masculi ferarum indagatores. Gall. Chiens de chasse. Limiers.*

At crocodilo talis inest natura: Quatuor mensibus maximè hybernis nihil omnino edit: & quũ sit *animal* quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nã oua parit humi, excluditq;: & plerũq; diei in

ficco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quam nocturno sereno & roscido. Ex omnibus quæ nouimus animalibus, hoc maximum existit ex minimo. siquidem oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportione oui fœtus excluditur: at excrescens, ad decẽ & septem & amplius cubitos peruenit. oculos habet suillos, dentes magnos proportione corporis, & prominẽtes atque serratos: cui ex omnibus bestiis soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam solùm non mouet, sed superiorẽ inferiori admouet. Vngues quoque robustos habet, pellémque squamatam circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaque quòd in aqua vitam degat, os fert introrsum hirudinibus refertum. Quúmque eum cæteræ volucres ac bestiæ fugiant, [b] solus ipsi trochilus pacatus est, quòd videlicet ei est vtilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terrã egressus est, ac deinde hiauit (semper enim ferè hoc ad zephyrũ facere solet) tunc in eius os trochilus penetrãs, deuorat illas sanguisugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilũ lædit. Quibusdam AEgyptiorum crocodili sacrosãcti sunt: quibusdam non sunt, sed veluti hostes exagitant. Sacros admodum esse eos existimant qui circa Thebas & Mœrios stagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendẽtes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fusiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoque [c] accommodata ac sacra præbentes, [d] consectantur tãquam pulcherrimè viuẽtem. At vbi mortem obiit, sale conditum sacris in vrnis sepeliũt. At qui circa Elephantinã vrbẽ incolũt, quòd sacros esse nõ censeãt, etiã comedũt. Neq; verò crocodili vocãtur, sed chãpsæ: verũ Iones appellauêre crocodilos, illi generi crocodilorũ quod apud eos in sepib[e] gignitur, [e] ipsorũ formã cõpagãtes. Hos capiendi quũ sint cõplura & multiplicia genera, vnũ tantũ hoc mihi,

a *Ad Gerbum, mortalibus.*

b Cum solo trochilo pacem habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim pos.

c Constituta, *vel decreta.*

d Et viuum honestissimè tractãtes.

e *Vaske interpretatio habet tãtùm,* comparantes.

A τῷ ξηρῷ, τὸν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποτα-
μῷ, θερμότερον γὰρ δὴ ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς τε
αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου. πολλῶν δὲ τῶν ἡμεῖς
ἴδμεν θνητῶν, τοῦτο οἷος ἐλαχίστου μέγιστον
γίνεται. τὰ μὲν γὰρ ὠά, χηνέων οὐ πολλῷ μέ-
ζω τίκτει· καὶ ὁ νεοσσὸς κατ' λόγον τοῦ ὠοῦ γί-
νεται· αὐξανόμενος δὲ, γίνε[τ]αι καὶ ἐς ἑπτακαί-
δεκα πήχεας, καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλ-
μοὺς μικροὺς, ὑός· ὀδόντας δὲ, μεγάλους καὶ ἀνω-
λιόδοντας, κατ' λόγον τοῦ σώματος. γλῶσσαν
B οὐ κινοῦν θηρίων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω
κινεῖ γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κινοῦν θηρίων
τὸν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω· ἔχει δὲ 73
καὶ ὄνυχας καρτεροὺς, καὶ δέρμα λεπιδωτὸν
ἀπόρηκτον ὑπὸ τοῦ νώτου. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδα-
τι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ
ὢν ἐν ὕδατι διαιτᾶται ποιούμενον, τὸ στόμα
ἔνδοθεν φορέει πολλῷ μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν
δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ
τροχίλος εἰρηναῖός οἱ ἐστι, ἅτε ὠφελεομένῳ
C ὑπὸ αὐτοῦ. ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ
τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνῃ,
(ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ὑπνῶσι ποιέειν πρὸς τὸν
ζέφυρον) ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδυνέων ἐς
τὸ στόμα αὐτοῦ, κατατρώγει τε βδέλλας· ὁ δὲ,
ὠφελεόμενος, ἥδεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν
τροχίλον. τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱεροί
εἰσι οἱ κροκόδειλοι, τοῖσι δ' οὔ, ἀλλ' ἅτε πο-
λεμίοις περιέπουσι. καὶ δὲ περί τε Θήβας
καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρ-
τα ἡγέονται αὐτοὺς εἶναι ἱεροί. ἐν πολλῷ δὲ
ἕνα ἑκάτεροι ἐκτρέφουσι κροκόδειλον, δε-
διδαγμένον ἥμερον χειροήθεα· ἀρτήματά τε
λίθινα χρυσά τε καὶ χρύσεα ἐς τὰ ὦτα ἐσθέντες,
καὶ ἀμφιδέας περὶ τοῖς ἐμπροσθίοις πόδας,
καὶ σιτία ἀπόταχτα διδόντες, καὶ ἱρήϊα,
καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζῶντας· ἀπο-
θανόντας δὲ ταριχεύσαντες, θάπτουσι ἐν ἱε-
ρῇσι θήκῃσι. καὶ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν
οἰκέοντες, καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἡγεό-
D μενοι ἱεροὺς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ κροκόδει-
λοι, ἀλλὰ χαμψαί· κροκοδείλους δὲ Ἴωνες
ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι
τοῖχα σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι
ἐν τῇσι αἰμασιῇσι. ἄγρας δὲ σφεων πολλὰς
κατεστέασι, καὶ παντοίας. ἡ δ' οὖν ἔμοιγε

δοκέει ἀξιοθάτη ἀπηγήσιος εἶναι, τοιόνδε γράφω· ἐπεὰν γὰρ τὸν σῦν ὁ λεαίνων τοῖσι ἀγκίστροισι, μετίῃ ἐς μέσον τὸν ποταμόν. αὐτὸς δὲ ἑστὼς τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζῶντα, τοιούτον τύπτει. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος, ἵεται κατ' τὸν φωνεῦντα· ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ, κατατείνει. ὁ δὲ ἕλκουσι· ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς γῆν, πρῶτον ἀπτόμενος ὁ θηρευτὴς πηλῷ κατ' ὦν ἔπλασε αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς. τοῦτο οἱ ποιήσας, κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται· μὴ ποι- B ήσας δὲ τοῦτο, σεῦ πόνῳ.

Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποταμίοι νομῷ μὲν τῷ Παπρημίτῃ ἱεροί εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱεροί. φύσιν δὲ τοιήνδε τινὰ ἰδέης τοιήνδε. τετράποδες τοῦτο ἐστὶ, δίχηλον· ὁπλαὶ βοός· σιμὸν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαμψιόδοντας φαῦνον· οὐρὴν ἵππου, καὶ φωνὴν· μέγαθος, ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος. τὸ δέρμα οἱ αὖ οὕτω δή τι παχύ ἐστι, ὥστε αὔου ἠλομένου, ξυστὰ ποιέεται ἀκόντια ἐξ αὐτοῦ. γίνονται C δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱερὰς ἡγέονται εἶναι. νομίζοισι δὲ τῶν ἰχθύων τὸν καλούμενον λεπιδωτὸν, ἱερὸν εἶναι, καὶ τὴν ἐγχελυν. ἱεροὺς δὲ τούτοις εἶναι τοῦ Νείλου φασὶ· καὶ τῶν ὀρνίθων τὸν χηναλώπεκας. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱερὸς, τῷ οὔνομα φοῖνιξ. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ὅσον γραφῇ. καὶ γὰρ δὴ καὶ σπανίος ἐπιφοιτᾷ σφι, δι' ἐτέων (ὡς Ἡλιουπολῖται λέγουσι) πεντακοσίων. φοιτᾶν δὲ τόνδε φασὶ ἐπεὰν οἱ ἀπο- D θανόντος τοῦ πατρός. ἔστι δὲ οἱ τῇ γραφῇ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ, ἐρυθρά. ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος, καὶ τὸ μέγαθος. τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) ἐξ Ἀραβίης ὁρμεώμενον, ἐς τὸ ἱερὸν τοῦ ἡλίου κομίζειν τὸν πατέρα, ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ ἡλίου τοῦ ἱροῦ. κομίζειν δὲ οὕτω πρῶτον, τῆς σμύρνης ὠὸν πλάσσειν ὅσον δυνατός ἐστι φέρειν. μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα· ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήνας τὸ ὠὸν, καὶ πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι. σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσσειν τοῦτο, καὶ ὅτε τὸ ὠὸν ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα. ἐγκειμένου δὲ τοῦ παιδὸς, γίνεσθαι τὠυτὸ βάρος

ἐγκοιλήνας

A quod maximè dignum relatu videtur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circũdatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in mediũ fluminis venator, ipse ad orã fluminis porcellum, quem viuum tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactúsque tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos venator cœno opplet. Hoc acto, cætera facilè sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus.

Iam verò fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera AEgypto nõ sacri: talem speciem naturámque habẽtes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus, vngulis bouinis, simo naso, equina iuba, [a] eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri, tam crasso corio vt ex eo arefacto fiant pila missilia. Gignũtur præterea in fluuio [b] aquatilia quædam quæ AEgyptii sacrata esse arbitrantur. [c] Arbitrantur itẽ sacrum esse genus piscium quod vocatur squamosum, atque etiam anguillam. Hos pisces aiũt sacros esse: ex volucribus verò vulpanseres. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam equidẽ nunquam vidi nisi in pictura. etenim perrara ad eos commeat, quingentesimo quoque (vt aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum quum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tãtúsque est: Pennæ coloris partim aurei, partim rubei, maxima ex parte cùm habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eũ aiũt (quod mihi non fit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare. sic autem gestare: primùm ex myrrha ouum cõponere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri: hoc expertum, ita demũ ouum exenterare, atque in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patrémque intulit, eam partem alia myrrha inducere: & quum tantundem ponderis impositò parẽte effectum sit, obstru-

a Exertos dẽtes ostentantes, cauda & voce equina.

b Lutræ, *siue* lutriæ, quas Æg. sacras esse arbitr.

c Arbitrantur autem, etiam ex piscibus eum qui squamosus vocatur, sacrum esse, necnon anguillã. Hos autem pisces Nilo sacros esse aiunt.

cto rursus foramine, baiulare illud in AEgyptum in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant. At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxii, pusillo corpore, binis præditi cornibus, è summo vertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliũt. huic enim deo sacros illos esse prædicant. Est autem Arabiæ locus, ad Butum vrbem ferè positus: ad quem locum ego me contuli, quòd audire volucres esse serpentes. Eò quũ peruenì, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarũ acerui erant magni, & his alii atque alii minores, ingenti numero. Est autem hic locus vbi spinæ proiectæ iacebant, huiusce modi: Ex arctis mõtibus exporrigitur in vastam planitiẽ AEgyptiæ cõtiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim vere in AEgyptum volare, sed eis ad ingressum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, sed ipsos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab AEgyptiis haberi Arabes aiunt, confitentibus & ipsis AEgyptiis idcirco se his auibus honorẽ exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adũco, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum quæ cum serpentibus pugnant. [a] At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicémque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi sunt vehemẽter nigra, crura & rostrum alteri cõsentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, sed *glabras &* alis vespertilionis valde similes. Hactenus de sacris bestiis dictum sit.

Ipsorum autẽ AEgyptiorum, ii qui circa partẽ AEgypti frumentariam habitant, [b] memoriam omnium hominum commentantes, sunt ferè eorum in quorum ego veni experimentum, longè

a Earum verò quæ hominibus magis obuersantur,

b In prodendis memoriæ factis omnium hominũ se exercentes.

A ἐμπλάσσωσι δὲ, χειμίζων ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ ἡλίου τοῦ ἱερόν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιέειν. εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱεροὶ ὄφιες, οἱ θεῶν τοῦ δαιμονίου δηλήμονες· οἱ μεγάθεϊ ἐόντες μικροὶ, δύο κέρεα φορέουσι, πεφυκότα ἐξ ἀκρης τῆς κεφαλῆς. τοὺς ἀποθανόντας θάπτουσι ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διός· τοῦτον γὰρ σφέας τοῦ θεοῦ φασι εἶναι ἱερεῖς. ἔστι δὲ χῶρος τῆς Ἀραβίης κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστά κη χείμβυος. καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον B ἦλθον πευσόμενος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων· ἀπικόμενος δὲ, εἶδον ὀστέα ὀφίων, καὶ ἀκάνθας· πλήθεϊ μὲν ἀδυνάτα ἀπηγήσασθαι· ἄκανθαι δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι, καὶ ὑποδεέστεροι, καὶ ἐλάσσονες ὅπῃ τοῦτων. πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος ἐν ᾧ αἱ ἄκανθαι κατακεχύαται, τοιόσδε τις· ἐσβολὴ ἐξ ὀρέων στεινὴ ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δὲ ἐστι, ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' C Αἰγύπτου. τοὺς δ' ἴβεις τοὺς ὄρνιθας ἀπαντῶσας ἐς τὸν ἐσβολὴν τοῦτον τῆς χώρης, οὐ παριέναι τοὺς ὄφις, ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὸν ἴβιν ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀραβίοι μεγάλως παρὰ Αἰγυπτίων. ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ τοῦτο τιμᾶν τοὺς ὄρνιθας τούτους. εἶδος δὲ τῆς ἴβιος τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα τ' φορέει γερανήϊα, πρόσωπον δὲ ἐς παμάλιστα ἐπίγρυπον, μέγαθος, ὅσον κρέξ. τῶν μὲν δὴ D μελαινέων τῶν μαχεομένων πρὸς τοὺς ὄφις, ἥδε ἰδέη. τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλυμένων τοῖσι ἀνθρώποισι, (δίξαι γὰρ δὴ εἰσὶ αἱ ἴβιες) ψιλὴ τὸν κεφαλέων, καὶ τὸν δειρὸν πᾶσαν· λευκὴ πτερῶσι, πλὴν κεφαλῆς, καὶ αὐχένος, καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων, καὶ πυγαστοῦ ἄκρου. ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα, μέλαινα ἐστὶ δεινῶς. σκέλεα τ' καὶ πρόσωπον, ἐμφερὴς τῇ ἑτέρῃ. τοῦ τ' ὄφιος ἡ μορφὴ, οἵη περ τῶν E ὑδρέων. πτέρα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῶς νυκτερίδος πτερῶσι μάλιστά κη ἐμφερέστατα. τοσαῦτα μὲν θηείων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

Αὐτῶν τ' δὴ Αἰγυπτίων οἱ μὲν περὶ τὸν περιοικέοντα Αἴγυπτον οἰκέοντες, μνήμονα ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες, μάλιστα λογιώτατοί εἰσι παρ' ἐμοῦ ἐς

ἀπείρου ἀπικόμην. τρόπῳ δὲ τοιῷδε διαχρέωνται· συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἑπτάκις μιούς ἐκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι πάντα ὑγιείας χάριν καὶ κοσμήματος, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν δὴ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιέστατοι πάντων ἀνδρῶν, τῶν ὡρέων (ἐμοὶ δοκέειν) εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὧραι. ἐν δὲ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων εἵνεκα πάντων, καὶ δὴ καὶ τῶν ὡρέων μάλιστα· ἀρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιοῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κολλήστις ὀνομάζουσι. οἴνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γὰρ σφι εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἀμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν, τοὺς ἥλιον ἀφήνοντες, ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δ', ἐξ ἅλμης τεταριχευκότες· ὀρνίθων δὲ τοὺς τε ὄρτυγας, καὶ τὰς νήσσας, καὶ τὰ μικρὰ τῶν ὀρνίθων ὠμὰ σιτέονται, προταριχεύσαντες. τὰ δὲ ἄλλα, ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστὶ σφι ἐκλελυμένα, χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱεροὶ ἀποδεδέχαται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἕψοντες σιτέονται. ἐν δὲ τῇσι συνουσήσι τοῖσι βιβάμοσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιγμένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ. μέγαθος ὅσον τε πήχυ τὴν κατὰ, ἢ δίπηχυ. δείκνυς τε ἑκάστῳ τῶν συμποτέων, λέγει, Ἐς τοῦτον ὁρέων, πίνε τε καὶ τέρπου· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. τοῦτο μὲν δὴ τὰ συμπόσια ποιέοντι. πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι, ἄλλου οὐδενὸς ἐπιπτέωνται. τοῖσι ἄλλα τε πολλὰ ἐπαξιάδεστι νόμιμα, καὶ δὴ καὶ ἄσμα ἔνεστι Λῖνος, ὅσπερ ἔν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ, καὶ ἐν ἄλλῃ. κατὰ μὲν τοῦτο ἔθνεα οὔνομα ἔχει. συμφέρεται δὲ αὐτὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λῖνον ὀνομάζοντες, ἀείδεσι· ὥστε πολλὰ 75 μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐόντων· ἐν δὲ καὶ Λῖνον ὁκόθεν ἔλαβε τοὐνόμα. φαίνονται δὲ ἀεί κοτε τοῦτον ἀείδοντες· ἔστι δὲ Αἰγύπτιος ὁ Λῖνος καὶ βασιλεύσας Αἰγύπτου τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγυπτίων παῖδα μουνογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνωρον,

κολλῆς

ἐπ

τεταριχευκότες

ἔλαβον

Μανέρως

excellentissimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis mensibus triduo purgant se, vomendo atque intestina diluendo, gratia sanitatis conseruandæ: existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nã sunt alioqui AEgyptii omnium hominum, secũdum Libyas, maximè salubri corpore, [a] aeris (vt mihi videtur) beneficio, qui nũquam immutatur: ex cuius mutationibus præcipuè existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur quem [b] ex farre cõficiunt, quem *panem* collestem nominant. Vino vtũtur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Victitãt quoque tum piscibus (partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen sale conditis, coturnicibus anatibúsque atque auiculis. [c] cæteris autem vel volucribus vel piscibus qui ipsis in proximo sunt, (præter illos qui ab eis sunt recepti pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum, quum multi conuenerũt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendénsque singulis conuiuarum, ait, In hunc intuẽs pota & oblectare, talis post mortẽ futurus. Hæc illi apud cõuiuia faciunt, cõtentíque moribus patriis, nullum alium ascisciunt. Quibus cùm alia sunt egregia instituta, [d] tum verò illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro differentia gentium habet. Idem tamen cõgruit cum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admirer cũ alia multa quæ sunt apud AEgyptum, tum verò vnde id nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus AEgyptiacè Maneros: quem AEgyptii tradiderunt, quum filius vnicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturáque morte decessisset,

a Tẽpestatum. *Gall. La dispositiõ des temps.*

b Ex olyris, *id est, zea.*

c Cæteris autẽ quæ cum auibus aut piscibus affinitatem aliquam habent.

d Tum verò etiam Linus cantio in Phœnice & Cypro & aliis locis decãtata: quæ varium quidem pro singularũ gentium differentia nomen habet: sed (vt inter omnes conuenit) eadem illa est quã Græci canunt, & Linum appellant. vt cùm alia multa quæ sunt in Ægypto, tum etiam illud admirer, vnde Lini illius quẽ videntur iam inde ab omni æuo ceciniſſe, nomen sit exortum. Vocatur porro Linus, &c.

his lamétis ab AEgyptiis fuisse decoratum: & cantilenã hanc eámque solam ipsis institutam. Cõgruunt prætérea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonibus AEgyptii, quòd minores maioribus natu obuii cedũt via, ac deflectũt, aduenientibúsque è sedili assurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorum conueniunt. [a] Inuicẽ compellandi se mutuò in viis adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amiciũtur lineis, circa crura fimbriatis, quas calasiris appellãt, super quas candida [b] ferunt amicula linea superiecta. Laneæ tamen vestes neque in ædes sacras gestantur, neque vnà cum cadauere sepeliuntur: profanum enim est. Consentanea verò hæc sunt iis quæ Orphica & Bacchica appellantur: sunt autem AEgyptia & Pythagorea. Nam his quoque ceremoniis participantem, laneis indutum vestibus humari religiosum est. de quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab AEgyptiis excogitata, quis mẽsis diéfue cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit, & qualis existet. Quibus rebus qui in poesi versati sunt, vsi fuerũt. Plura quinetiam ab eis prodigia cõperta fũt quàm à cæteris omnibus hominibus. nã quum prodigium extitit, scribũt id, obseruantes quomodo euenerit: &, si quando postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant euenturum. Diuinatio apud eos ita est constituta vt eius artificium nulli mortalium vendicetur, sed certis diis. Siquidem Herculis illic oraculum est, & Apollinis, & Mineruæ, Dianæque ac Martis, & Iouis. sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in vrbe Buti. Verùm hæc vaticinia non eodem modo sunt omnia instituta, sed differenter. Iam verò medicina apud eos hunc in modum est distributa, vt singulorum morborum sint medici, nõ plurium. itaque omnia referta sunt medicis. Alii enim sunt oculorum, alii capitis, alii dentiũ, alii [c] alui partium, alii morborũ occultorum.

a In viis pro mutua salutatione, ador.

b *Valla*, ferunt amicula tãquam superiecta: *omittens* εἰείνεα, *id est* lanea.

c Alui & vicinarum partium.

A Θρῑκίοισι τοῖσι ἐν Αἰγυπτίοισι ἐκμηθεῖσαι. καὶ ἀοιδή τε τοῦτο μοῦνον ἐστί, καὶ τοῦτο σφίσι ἠνέσθαι. συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μοῦνοι Λακεδαιμονίοισι. οἱ νεώτεροι αὐτέων τοῖσι πρεσβυτέροισι σιωπῇ ἐντυγχάνοντες, εἴκουσι τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀντίου ἐόντες· καὶ ὅπου ἐόντες, ἐξ ἕδρης ὑπαναστάντες. τόδε μὲν οἱ ἄλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τοῖσι ὁδοῖσι, B πρεσκυνέοντες, κατιέντες μέχρι τοῦ γόνατος τὴν χεῖρα. ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους, περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοὺς, οὓς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰείνεα εἵματα λευκὰ ἐπιβαλόνδες φορέουσι. οὐ μὲν τοι ἐς γε τὰ ἱερὰ ἐσφέρεται εἰείνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφι. οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι ὀρφικοῖσι καλουμένοισι καὶ βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι. οὐδὲ γὰρ τούτων C τῶν ὀργίων μετέχοντα, ὅσιόν ἐστι ἐν εἰεινέοισι εἵμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱερὸς λόγος λεγόμενος. καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἐστὶ ἐξευρημένα· μείς τε καὶ ἡμέρη ἑκάστῃ θεῶν ὅτευ ἐστί· καὶ τῇ ἑκάστου ἡμέρῃ γενόμενος, ὁτέοισι ἐξευρήσει, καὶ ὁκοῖός τελευτήσει, καὶ ὁκοῖός τις ἔσται. καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσῃ γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέω σφι ἢ ἄλλοισι ἅπασι αὐτόθι γίνεται. γενομένου γὰρ τέ- D ρατος, φυλάσσουσι γραφόμενοι τὸ ἐπιβαῖνον· καὶ ἤν κοτε ὕστερον τῷ παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τὠυτὸ νομίζουσι ἐπιβήσεσθαι· μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε ἐστὶ κεκριμένη. ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ παρεόντος τὴν τέχνην, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι. ἐν γὰρ Ἡρακλέος μαντήιον αὐτόθι ἐστί, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Ἄρεος, καὶ Διός. καὶ ὅσῳ μάλιστα ἐν ἡμῖν ἄγονται πολλῶν τῶν μαντηίων, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἐστί. E οὐ μέντοι αὐτῶν μαντηίαι σφι κατὰ τὠυτὸ ἐστᾶσι, ἀλλὰ διάφορόι εἰσι. ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται. μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι, καὶ οὐ πλείονες· πάντα δ' ἰητρῶν ἐστὶ πλέα. ἡ μὲν γὰρ, ὀφθαλμῶν ἰητρὸς κατεστέασι· ἡ δὲ, κεφαλῆς· ἡ δὲ, ὀδόντων· ἡ δὲ, περὶ κοιλίην. οἱ δὲ, τῶν ἀφανέων νούσων.

Θρῑκίοι δὲ καὶ ἄφαγε σφέων, εἰσὶ οὗδε. A Κεῖται οὗ ἀποθνήσκει ἐν τῷ οἰκηίων ἀνθρώπος, τοῦ τις καὶ λόγος ἦ, ὃ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐν τῷ οἰκηίων τούτων κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ καὶ ὁ πρόσωπον. κἄπειτα ἐν τοῖσι οἰκηίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν, αὖται αὐταὶ τὴν πόλιν προφώνεουσαι, τύπτονται ἐπεζωσμέναι, καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζοὺς· σὺν δὲ σφι αἱ γειτόνεουσαι πᾶσαι. ἑτέρωθεν δ' οἱ ἄνδρες τύπτονται, ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, B οὕτω ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. εἰσὶ δὲ οἱ ἐπ' αὐτῇ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. οὗτοι ἐπεὰν σφι κομισθῇ ὁ νεκρὸς, δεικνύουσι τοῖσι κομίσασι τοῖα δείγματα νεκρῶν ξύλινα, τὴν γραφὴν μεμιμημένα. καὶ τὴν μὲν πολυδαπανωτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι τὸ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ ὀνόμα· ὅπῃ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζεται· τὴν δὲ δευτέρην δεικνύουσι ἐοῦσαν τε καὶ εὐτελεστέρην τε ταύτης καὶ εὐτελεστέρην· τὴν δὲ τρίτην, εὐτελεστάτην. C φράσαντες δὲ, πρὸς ἀπαλλάσσονται πρὸς αὐτέων τῷ τίνα βούλονται σφι σκευασθῆναι νεκρόν. οἱ μὲν δὴ ἐν πολλῷ μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσονται. οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες ἐν οἰκήμασι, οἷοι τὰ πολυδαπανώτατα ταριχεύουσι. πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ ἐξαιρέουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτῷ οὕτω ἐξαιρέοντες, τὰ δὲ φάρμακα ἐγχέοντες. μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξέϊ τὸ λαγόνιον τὸ πρὸς τῷ λαπάρῃ, D ἐξ οὗ εἶλον τὴν κοιλίην πᾶσαν. ἐκκαθήραντες δὲ αὐτὴν, καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινικήῳ, αὖτις διηθέουσι θυμιήματα θεῖα τετριμμένοισι. ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης, καὶ κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλὴν λιβανωτοῦ, πλήσαντες, συρράπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι νίτρῳ, κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλείους δὲ τούτου οὐκ ἐξεστι ταριχεύειν. ἐπεὰν δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν, κατειλίουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατέμνοντες τὸ κόμμι, τῷ δὴ αὐτὶ κόλλης χρέωνται Αἰγύπτιοι. ἐν θέντες δὲ τὸν νεκρὸν, ἐς θήκην ἐμβάντες ἀνθρώπου ἐστεῶτος, ἐν οἰκήματι θηκαμένοι, ἐστήσασι τὸν νεκρόν. κατακλείσαντες δ' ὧν, θησαυρίζουσι ἐν οἰκήματι θηκάμενοι, ἐστάλτες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον. ὧν τῶν τοῖσι τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκροῖσι·

Luctus eorundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunque aliquis ex domesticis decessit, homo alicuius momenti, ibi omnes fœminæ illius familiæ caput sibi & vultum oblinunt luto. deinde relicto [a] domi cadauere, ipsæ per vrbem vagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis [b] proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipsi [c] expectorati se verberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autẽ certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium factitant: qui, quum ad ipsos cadauer portatum est, ostẽdunt iis qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea, pingẽdo assimilata. Et eorum vnum accuratissimè fabrefactum esse aiũt, (cuius ego [d] nomen si nuncupauero, haud faciam sanctè) alterum illo inferius, ac vilioris pretii: tertium, vilissimi. Quibus expositis scisciantur ab iis ad quod exemplũ velint effingi mortuum suũ. Isti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeũt. At hi relicti in ædibus, hunc in modum diligentissimè condiũt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, [e] vt quamque partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide AEthiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt, ac vino palmeo eluerũt, rursus odoribus contusis proluunt: tũ aluum cõplentes cõtusa myrrha pura, & casia, & aliis (excepto thure) odoribus, iterũ consuũt. Vbi hæc fecêre, saliũt nitro abditũ septuaginta dies. nã diutius salire nõ licet. Exactis septuaginta diebus cadauer vbi abluerũt, sindone byssina totũ incisis loris inuoluũt, gummi illinentes: quo AEgyptii glutinis loco plerunque vtuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inserunt mortuum, inclusúmque ita, [f] reponunt.

a Inter cognatos, *vel necessarios. nisi* οἰκήϊος *depravatum est, aut pro* οἰκήμασι *positum.*

b Affines omnes.

c Succincti.

d Nomen nuncupare nefas esse duco.

e Ipsum quidem sic educẽtes, pharmaca verò infundentes.

f Reponunt in loculo, *vel potius in loco sepulchrorum loculis idicato*, & rectum statuũt ad parietem. Siquidẽ mortuos sumptuosissimè apparant, *vel adornãt.* Eos autem, *&c.*

Eos autem qui medio cria volunt, nimium fugientes sumptum, ita apparant: Clysterē vnguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc aluum mortui, ipsam neque scindentes, neque extrahētes, sed per secessum, prehēso viæ posterioris hiatu, inferciunt: & tot quot dixi diebus sale condiūt. quorum dierum vltimo cedrinū vnguen, quod prius ingesserant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vnà secum aluum atq; intestina tabefacta educat. Nitrum autē carnes tabefacit, mortuíque tantùm cutis & ossa relinquuntur. Vbi ista fecēre, [a] ex quo sic tradidere mortuum, nihil amplius negocii suscipiunt. Tertia conditura hæc est qua adornātur eorum mortui, qui tenuiori sunt fortuna: Ablutionibus ventrē abstergūt, arefaciūntque sale septuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen insignium virorum, non statim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas quæ formosæ valde & [b] maioris momenti fuerint, sed triduo atque quatriduo ante defunctas. Ea de causa facientes, ne cum fœminis isti salinarii concumbant. Deprehensum enim quendam aiūt coeuntem cū recenti cadauere muliebri, delatúmque ab eiusdem artificii socio. Quisquis autem vel ipsorum AEgyptiorum vel externorum compertus sit mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati ad quam eiectus est, cōdire, & quamhonestissimo funere sepelire, in sacris monumentis. quem ne contingere quidem fas est alteri aut proximorum aut amicorum, [c] nisi ipsis Nili sacerdotibus, vtpote maius quiddā quàm hominem mortuum tractātibus ad sepeliendum. Græcanicis institutis vti recusant, & (vt semel dicam) nullorum hominum aliorum institutis vti volunt. Et hoc quidem cæteri AEgyptii obseruant. Est autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem: quo in oppido est templum Persei,

a Sic mortuum *propinquis* reddunt, nulla re alia facta. Tert.

b In pretio habitæ f.

c Sed eum sacerdotes ipsi Nili, veluti maius quiddam quàm humanum cadauer, manibus cōtrectantes sepeliunt.

A Τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλευομένους, τῷ δὲ πολυτελεστέῳ ἐκφεύγοντας, σκυτάλοισι ὧδε. ἐπεὰν κλυσθῆναι πλήσωσι τὴν ἀπὸ τοῦ κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν ὧν ἔπλησαν τοῦ νεκροῦ τῷ κοιλίῃ, οὔτε ἀναταμόντες αὐτόν, οὔτε ἐξελόντες τῷ νηδυῖ χρῶ· δὲ τῷ ἕδρῃ ἐσπιθήσαντες, καὶ ἐπιλαβόντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ταμιεύουσι τὰς παρεσκευασμένας ἡμέρας· τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιᾶσι ἐκ τῆς κοιλίης τῷ κεδρίῳ, τὴν ἐσπηδήσαν παρέτεσαν· ἡ δ' ἐξ ἐκείνου τοσούτῳ δυνάμει, ὥστε ἅμα ἐωυτῇ τῷ νηδυῖ καὶ τὰ παλάγχνα καταπεπηκότα ἐξάγει. τὰς δὲ σάρκας ὁ νίτρον καταπίκει· καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ ὀ δέρμα μοῦνον, καὶ τὰ ὀστέα. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὧν ἔδωκαν οὕτω ⊛ νεκρὸν, οὐδὲν ἔτι πρηγματευθέντες. ἡ δὲ τρίτη ταριχεύσις ἐστὶ ἥδε, ἡ τοὺς χρήσιμοι ἀσθενεστέρους σκυτάλῃ. συρμαίῃ δηθήσαντες τῷ κοιλίῃ, ταριχεύουσι ἑβδομήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἀπ' ὧν ἔδωκαν ἀποφέρεσθαι. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οὐ παραδίδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι αὐ ὦσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλοῦτος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παραδιδοῦσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιέουσι οὕτω τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγων ἁπτῆσι γυναῖξί. λαμφθεῖσαι γὰρ τινα φασὶ μισγόμενον νεκρῷ παρεσφάτῳ γυναικός· κατεῖπαι δὲ τὸν ὁμότεχνον. ὃς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ὑπὸ κροκοδείλου ἁρπασθεὶς, ἢ ὑπ' αὐτοῦ ποταμοῦ φανῇ τεθνηώς, κατ' ἐὼ ἂν πόλιν ἐξενεχθῇ, τούτοις πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν, καὶ παρεκτειλάντας ὡς κάλλιστα, θάπτειν ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οὐδὲ φαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ οὐδένα οὔτε τῶν προσηκόντων, οὔτε τῶν φίλων· ἀλλά μιν οἱ ἱρέες αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρὸν, χειροπιάζοντες θάπτουσι. Ἑλλήνιοι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι· ὃ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μηδ' ἄλλων μηδαμῶν ἀνθρώπων νομαίοισι. οἱ μὲν νῦν ἄλλοι Αἰγύπτιοι ὅτω τοῦτο φυλάσσουσι· ἔστι δ' Χέμμις πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐν τῇ Νέης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ἔστι Περσέος

τῶν φεύγοντας,

τοῦ Δαναὸς ἱερὸν τετράγωνον· περιέχει δ' αὐτὸ φοίνικες πεφυκασι. τὰ δὲ περιπολὺ τοῦ ἱεροῦ, λίθινά ἐστι, κάρτα μεγάλα· ἐπὶ δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἑστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηός τε ἔνι, καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε Περσέος. οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὴν Περσέα πολλάκις μὲν ἀνὰ τὸν γῆν φαίνεσθαι σφι, πολλάκις δὲ ἔσω τοῦ ἱεροῦ. σανδάλιόν τε αὐτοῦ πεφορημένον θεήσασθαι, ἐὸν ὀ μέγαθος, δίπηχυ· τὸ ἐπεὰν φανῇ, ἐνθεῦτεν ἅπασαν τὴν Αἴγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι· ποιέοντι δὲ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσέϊ· ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι πάσης ἀγωνίης ἔχοντα· προτίθεντες ἆεθλα, κτηνέα, καὶ χλαίνας, καὶ δέρματα· εἰρομένου δέ μευ ὅτι σφι μοῦνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὅτι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων, ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γεγονέναι. ⊛ γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα ἐόντας Χεμμίτας, ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα. ἀπὸ δὲ τούτων ἐξιενεγόντες, κατέβαινον ἐς ⊛ Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον, κατ' αὐτὰ τὰ καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἴσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν, ἔφασαν ἐλθεῖν καὶ πρὸς σφέας, καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας. ἐκμεμαθηκότα δέ μιν, ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον, ὃ τῆς Χέμμιος οἰκόμενα πεπυσμένον πρὸς τῆς μήτης· ἀγῶνα δὲ οἱ γυμνικὸν αὐτὸν κελεύσαντος, ἐπιτελέειν. ταῦτα μὲν πρῶτα οἱ κατὰ φῆμε τῶν ἐλέων οἰκέοντες Αἰγύπτιοι νομίζουσι.

Οἱ δὴ ἐν τοῖσι ἕλεσι κατοικημένοι, τοῖσι μὲν ἄλλοισι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι· καὶ πάλλα, καὶ γυναικὶ μιῇ ἕκαστος αὐτέων συνοικέει, κατάπερ Ἕλληνες. ἀπαρτεῖς δὲ τελείου τῶν σιτίων, πάσι σφι ἄλλα ἐξεύρηται· ἐπεὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς, καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλὰ, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτοὺς. ταῦτ' ἐπεὰν ἀρέψωνται, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον. καὶ ἐπειτα ὃ ἐν τῷ μέσου τῷ λωτοῦ, τῇ μήκωνι ἐὸν ἐμφερές, ὀπήσαντες, ποιέοντα ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπίσοι πυρί· ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη· καὶ ἐγλυκύς· ὁπταὶ κόνεος ἐὸν στρογγύλον, μέγαθος κατὰ μῆλον.

A Danaæ filii, quadratum ac palmeto circumdatum, ingenti sanè è saxis vestibulo, stantibus desuper duabus grandibus è lapide statuis. In hoc ambitu est templum, & in eo simulacrum Persei: quē Chēmitæ memorant sibi apparere frequenter è terra exeuntē, frequenter intra templum. Eiúsque sandalium quod gestabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exhuberare omnem AEgyptū. Hæc quidē illi aiunt. Faciunt autē Perseo Græcanicè gymnicos ludos, per omne certādi genus, propositis præmiis tum pecorū, tum palliorū, tū pellium. Percontantique mihi cur eis solis cōsueuisset apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab AEgyptiis discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceū, qui essent Chēmitæ, nauigasse in Græciam: [a] à quibus originem gradatim ducēdo, deueniebant ad Perseum. Hūc in AEgyptum profectum eam ob causam quam & Græci dicūt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, venisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse. quos postquam agnouisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in AEgyptum venisse, [b] & gymnicum certamen celebrari iussisse. Hæc omnia opinantur AEgyptii qui supra paludes incolunt.

a Quorum genealogiā describentes, deuen.

b Se igitur certamē gymnicum ipsius iussu peragere. Et hi quidē sunt ritus Ægyptiorum qui sup.

Qui verò in paludibus, vtūtur eisdē quibus cæteri AEgyptii moribus, cùm in aliis tum in habendis singulis vxoribus, quemadmodum Græci. Cæterùm ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem quum fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingēs vis liliorum, quæ loton AEgyptii vocant. Ea vbi demessuerūt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autē huius loti radix quoque esculēta, etiā suauitate præstāti, orbiculata, mali magnitudine.

τῶν φρέψωσι,

Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio [a] calice germinans è terra, simillimus specie est fauo vesparum. In eo esculéta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Iam verò byblum annuum vbi è paludibus excerpserũt, superiorem eius partem amputant, quã in aliud quiddam conuertunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venũdant. Eo siqui admodum suaui vti cupiũt, in luculento furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solùm piscibus victitant, quos vbi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatisque deinde vescuntur. In fluminibus nõ ferè gignuntur pisces gregales: sed nutriuntur in stagnis. qui hæc faciunt: Simulac incessit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam fœminæ [b] cõsectantes, recuruando se ex ea cõcipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorũdem ductu, sed fœminarum. Gregatim autem præeũtes, faciũt quemadmodum fecerant mares, oua fundentes instar milii parua, quæ mares veniẽtes deuorant. Sunt autem ea tanquam milii grana, pisces: quum ex illorum granorũ reliquiis non deuoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiũtur, dum in mare meant, [c] his detrita dextra: quod ea de causa patiuntur, quòd in mare dum tendunt, à sinistra terram legũt: rursus eadem via reuertentes, incursant atque offensant contingẽdo terram plerunque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa *loca* terræ & lacunæ fluuio proximæ impleri incipiunt. Confestímque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuò cuncta pisciculis minutis

a Calyce adnascente è radice, simil.

b Consectantes, absorbent, & ex ea conc. *Legendũ enim αὐακάπτουσι ex Θet cod. non ἀνακάμπτουσι, cum Valla, nec αἰαλάμπτουσι, cum Vulg. edit.*

c His capita sinistram versus attrita apparẽt: qui verò capiuntur dum remeant, dextram habent attritam. ídque ob eam causam pat.

A ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα, καὶ τοῦτο· ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφυομένῃ ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται κηείῳ σφηκὸς ἰδέῃ ὁμοιότατον. ἐν τούτῳ τρωκτὰ ὅσον τε πύρινα ἐλάσσης ἐγίνεται συχνά. τρώγεται δὲ καὶ ἁπαλὰ τοῦτα καὶ αὖα. τὸν δὲ βύβλον τὸν ἐπέτειον γινόμενον, ἐπεὰν ἀφαιρέωσι ἐκ τῶν ἑλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες, ἐς ἄλλο τι τρέπουσι· ὃ δὲ κάτω

B λελειμμένον ὅσον τε ὀκτὼ πήχεα, τρώγουσι, καὶ πωλέουσι. οἱ δὲ αὖ καὶ κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανεῖ πυίξαντες, οὕτω τρώγουσι. οἱ δέ τινες αὐτῶν ζῶσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων. ἐπὴν ἐπεὰν λάβωσι, καὶ ἐξέλωσι τὸν κοιλίην, αὐαίνουσι τοῦς ἥλιον, καὶ ἔπειτα αὐτοὺς ἐσβάλλουσι. ἡ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται· τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνη-

C σι, τοιάδε ποιέουσι· ἐπεὰν σφέας ἐσίῃ οἶστρος κυίσκεσθαι, ἀγεληδὸν ἐκ πλώουσι ἐς τὸν θάλασσαν· ἡγέονται δὲ οἱ ἔρσενες, ἀποῤῥαίνοντες τῷ σπέρματι· αἱ δὲ, ἑπόμεναι ἀναπλώουσι, καὶ ἐξ αὐτῶν κυίσκονται· ἐπεὰν δὲ πλήρεες γένωνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω ἐς ἤθεα τὰ ἑωυτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε οὐκέτι οἱ αὐτοί, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη. ἡ δὲ μέναι δὲ ἀγεληδὸν, ποιοῦσι οἷόνπερ ἐποίεον οἱ ἔρσενες.

D τῶν γὰρ ὠῶν ἀποῤῥαίνουσι κατ' ὀλίγους τῶν κέγχρεων· ἡ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἐρχόμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι, ἰχθύες. ἐκ δὲ τῶν ἐγκαταλειφθέντων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρεων οἱ τρεφόμενοι, ἰχθύες γίνονται· οἱ δ' αὖ αὐτέων ἁλῶσι ἐκπλώοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν κεφαλέων· οἱ δ' αὖ ὀπίσω ἀναπλώοντες, τὰ ὀπτὰ δοξιὰ τετρίφαται. πάσχουσι δὲ ταῦτα τάδε· ἐχόμενοι τῆς

E γῆς, ἐπ' ἀριστερὰ καταπλώουσι ἐς θάλασσαν· ἐν ἀναπλώοντες ὀπίσω, τῆς αὐτῆς αὐτῆς ἐγκειμένοι, καὶ φαύοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἁμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τοῦ ῥόου. ἐπεὰν δὲ πληθύεσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, πάντα τὰ χαῖλα τῆς γῆς, τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν, τάχιστα ἄρχεται πίμπλασθαι, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα, καὶ παρέχει ἰχθύων σμικρῶν

πίμπλαται πάντα. κόθεν δὲ εἰκὸς αὐτοῖς γίνεσθαι, ἐγώ μοι δοκέω καταμαθεῖν τοῦτο. τὸν

78 τρίτον ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπῃ ὁ Νεῖλος, ἡ ἰχθύες ἐκτεκόντες ἐν τῷ ἰλυῖ, ἅμα τῷ ἐκάστῳ ὕδατι, ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ παρελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὠῶν τούτων πάντα τὰ γίνονται οἱ ἰχθύες οὗτοι. καὶ τοῖσι μὲν τῶν ἰχθύων οὕτω ἔχει. ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ παρὰ τὰ ἕλεα οἰκέοντες, ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρπεοῦ, ὃ καλέουσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιοῦσι δὲ ὧδε· πα-

B ρὰ τὰ χείλεα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων αἰρέουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα. τὰ γὰρ ἐν Ἕλλησι αὐτόματα ἄγρια φύεται, ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα, καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν, δυσώδεα δέ. τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωσι, οἱ μὲν, κόψαντες, ἀπιποῦσι· οἱ δὲ ἐκφρύξαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀπορρέον αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον, καὶ οὐδὲν ἧσσον τοῦ ἐλαίου τοῦ λύχνου τοῦσι νεῶν. ὀδμὴν δὲ βαρέαν προσέχει. τοῦσι δὲ τοῖς κώνωπας ἀφθόνους ἐόντας, τὰ δὲ

C σφι ὀξέα μεμηχανήμεθα· ἐπὴν μὲν τὰ ἄνω τῶν ἑλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες, κοιμέονται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἷοί τε εἰσὶ ὑψοῦ πέτεσθαι. εἰσὶ δὲ τοῖσι τὰ ἕλεα οἰκέουσι τάδε αὐτὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχανήματα. πᾶς ἀνὴρ αὐτέων ἀμφίβληστρον ἔκτηται, τῷ μὲν τῆς ἡμέρης μὲν ἰχθῦς ἀγρεύει, τῷ δὲ νύκτα αὐτῷ χρᾶται ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ· τοῦτῳ ἕκαστος ἀμφίβληστρον. καὶ ἔπειτα ἐν δὶς ὑπ' αὐτῷ, καθεύδει· ἡ δὲ κώνωπες,

D ἢν μὲν ἐν ἱματίῳ ἑλιξάμενος εὕδῃ, ἢν σινδόνι, δίκτυα δάκνουσι· δίκτυα δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἐπιχειρέειν. τὰ δὲ δὴ πλοῖα σφι τοῖσι φορτηγέουσι, ἐστὶ ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα, τῆς ἡ μορφὴ μὲν ἐστὶ ὁμοίη τῇ Κυρηναίῃ λωτῷ· ὃ δὲ δάκρυον, κόμμι ἐστὶ. ἐκ ταύτης οὖν τῆς ἀκάνθης κοπάμενοι ξύλα ἔσον τε διπήχεα, πλινθηδὸν συντιθεῖσι, ναυπηγέμενοι τοῖον τοιόνδε· τοῖσι γόμφοισι πυκνοῖσι καὶ μακροῖσι τοῖσι εἴρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τοῦτο τοῦτο ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν.

E νομεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τοῖς ἁρμονίαις ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ.

opplẽtur. Vnde autẽ verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor causæ intelligere, quod superiore anno postquam Nilus abscessit, pisces qui oua in cœno pepererant, vnà cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, vbi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignũtur pisces. Et ad pisces quidẽ quod attinet, ita se res habet. Porro AEgyptii qui palustria accolunt, vnguento vtuntur ex fructu sillicypriorum, quod appellant AEgyptii [a] kiki, hunc in modũ conficientes. Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltro nascuntur, ad oras fluminum stagnorũmque serunt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc vbi collegerunt, alii contusum, ad ignem, alii in sartagine coquunt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quàm oleũ, sed graueolẽtiam exhibens. Sunt autem aduersus culices, quorum magna vis est, hæc ab eis excogitata. Illos quidem qui supra paludes incolunt, iuuant turres quas dormituri ascendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habitãt, alia turrium vice sunt machinati, hæc videlicet: Singuli sua habent retia, quibus per diem pisces capiunt, [b] eisdem noctu vtuntur cubili in quo requiescunt. Circũdatis illis, deinde operti somnũ capiunt. qui si in vestimento inuoluti aut in sindone dormirent, eos per ipsa indumenta culices morderent: per retia verò ne tantulũ quidem mordere conantur. [c] Naues eorum onerariæ sunt factæ è spina, cuius figura simillima est loto Cyrenæo, & cuius lacryma gũmi est. Ex hac spina ligna concidunt, quę magnitudine bicubitali, [d] tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum densos ac longos stipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia trãstra extendunt. [e] Commissuris nequaquam vtuntur, sed introrsum compages byblo innectunt.

a Vulgò vicinus esse existimatur.

b Nocte verò sic vtuntur, Cubile in quo quiescunt, reti circumdant, deinde op. *Vt legatur* οὕτω, *non* αὐτῷ.

c Nauigia eorũ oneraria sunt facta è sp.

d In formam lateris comp. hunc in m. compingẽtes, Cuneis frequentibus & lõgis circũnectunt bicubitalia ligna. Vbi hunc in m.

e Curuatis autẽ in gyrum lignis non vt.

Gubernaculum [a] scitè faciunt, & hoc per cariná transit. Malo quoque spinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia cõtra flumẽ meare non possunt, nisi luculentus ingruat ventus, verùm à terra protrahuntur. Secundum decursum hoc pacto feruntur: Est [b] ianua ex myrica facta, [c] putaminibus arundinaceis strata, & lapis politus duorum ferè talentorum pondo. huiusmodi [d] ianuam funè alligatam, in anteriore parte nauis sinunt deferri: lapidem verò retrorsum alio fune. [e] Ita ianua, impetu aquæ insidẽte, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigiis est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fũdo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est copia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Quum regionem supergressus est Nilus, solæ vrbes apparent, catenus extantes vt insulis AEgæi maris ferè assimiles esse videantur. Nam cætera AEgypti, pelagus efficiũtur: ipsæque vrbes, solæ extant, *quæ stationes nauium faciunt*. Nec iam, quum hoc cõtingit, per alueũ fluminis, sed per medium cãpi nauigatur. Ex Naucrate quidem [f] Memphin versus, nõ iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltæ & vrbẽ Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucratem versus per cãpum ad Anthyllã vrbẽ venies, & ad vrbem quæ vocatur Archãdri. Harum vrbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta vxori semper eius qui in AEgypto regnat. quod factum est ex quo AEgypt[g] fuit ditionis Persarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthii Achæi filio. Archãdri enim vrbs nominatur. [g] Quòd si alius quisquam Archãder esset, nequaquam AEgyptium nomen foret. Hactenus quæ vidi, quæ noui, quæ interrogaui, dicta sunt: hîc pergam differere de AEgypto quæ audiui, addẽs & aliquid quod ipse viderim.

MENEM, qui primus apud AEgyptũ regnauit, aiebant sacer-

a Vnum faciũt, γ, pro quo hi legerũt.

b Cratis.

c Ex arũdinum resegminibus cõsuta, vel contexta, & lapis perforatus, duorũ f. &c.

d Cratem.

e Cratis itaque imp.

f Memphin versus nauigãti, iuxta ipsas pyramidas est cursus, *id est tenetur*, vel *dirigitur*. at ne hic quidem est *tum*, sed *est alius* iuxta ac.

g Sed fieri potest vt aliquis alius Archãder fuerit: non tamen Ægyptium est hoc nomen.

A πηδάλιον δὲ ἐν ποιοῦνται, καὶ τοῦτο ἀλφὶ τῆς
Ὀπτίου ἀλφαίνεται. ἰστῶ δὲ ἀκωκίνῳ χρέ-
ωνται, ἱστοῖσι ὀ βυβλίνοισι. ἄνω τὰ πλοῖα
ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ "δυνάται πλέειν, ἀνὰ δύναται
τὸ μὴ λαμπρὸς αὔεμος ἐπέχῃ· οὐκ γῆς δὲ
προέλκεται. κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι
οὐκ μυείκινος πεποιημένη θύρη, καὶ τερράμ-
μινον ῥίπεϊ καλάμων, καὶ λίθος τετηνθυὸς
διπάλαντος μάλιστά κη σταθμόν. τούτων τὴν
μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἐμπροσθεν τοῦ
B πλοίου ἀπίει φερεσθαι, ὁ δὲ λίθον ἄλ-
λῳ κάλῳ ὄπισθε. ἡ μὲν δὴ θύρη, τοῦ ῥόου ἐμ-
πίπτοντος, χωρεῖ τοῦ πλοίου, καὶ ἕλκει τὸν βάρ-
εα· (τοῦτο γὰρ δὴ οἰκόημά ἐστι τοῖσι πλοίοισι
τούτοισι) ὁ δὲ λίθος ὄπισθε "ἐπελκόμενος, καὶ ἀνὰ κόμενος
ἐὼν οὐ βυνοῦ, κατευθύνει τὸν πλοῦν. ἔστι δὲ
σφι τὰ πλοῖα τοῦτα πολλὰ, καὶ ἄλλα πολλὰ χιλιάδας τάλαντων. ἐπεὰν
δὴ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὸν χῶρον, αἱ πόλις
μοῦναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστά κη
C ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ "κόλπῳ νήσοισι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου, πέλαγος γίνεται· αἱ δὲ πόλιες μοῦναι ὑπερέχουσι. πορθμευόνται ὦν, ἐπεὰν "πόντῳ τὸ γίνηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μὲν γὰρ Μέμφιν οὐκ Ναυκράτιος αὐταπλώοντι, πρὸς αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος. ἔστι δὲ ὁδὸς οὗτος, ἀμφὶ τὰς τοῦ ὀξὺ τοῦ Δέλτα, καὶ τὰς τῶν Κερκάσωρων πόλιν. ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ
D θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων, ἥξεις κατ' Ἀνθυλλά τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλουμένην. τουτέων δὲ ἡ μὲν Ἀνθυλλα, ἐοῦσα λογίμη πόλις, ἐς ὑπόδημα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. τοῦτο δὲ γίνεται ἐξ οὗπερ ὑπὸ Περσῆσι ἐστὶ Αἴγυπτος. ἡ δ' ἑτέρη πόλις δοκέει μοι ὀ οὐνόμα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ, γαμβρὸν Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου, τοῦ Ἀχαιοῦ. καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἄρχανδρος· οὐ
E μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὐνόμα. μέχρι μὲν τούτου, ὄψις τε ἐμοὶ, καὶ γνώμη, καὶ ἱστορίη τῶν λεγομένων ἐστί· τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε, Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων, κατὰ ἤκουον. παρεστέαι δέ τοι καὶ αὐτῶν τι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος.

79

ΤΟΝ ΜΗΝΑ πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου, οἱ ἱρέες ἔλεγον

τοῦτον μὲν ἀπογεφυρῶσαι τὴν Μέμφιν. ὁ δὲ A dotes [a] iunxisse pontibus Nilum ad Memphin. nam eum, Libyam versus, totum præterlabi γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν πρὸς ὄρος τὸ montem Psammium: & supra Memphin centum circiter stadia meridiem versus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinum alueum. ita flumen facto alueo per medium montium fluere. Adeo nũc quoque sub Persis iste anfractus Nili qui coercitus fluit, magnis præsidiis custoditur, quotannis obseptus aggeribus. B Quos si refringens flumen velit ea parte redũdare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, [b] id vnde fluit amnis effectum terrestre, ibique ab eodem vrbem hanc conditã quæ nunc Memphis appellatur (est enim Méphis in angustiis AEgypti sita) & exterius aquilonẽ versus & vesperum, ex flumine effossum esse stagnum, (nam ab aurora ipse Nilus coercet) & ab eodem in ea vrbe extructum hoc templũ Vulcani tum magnum tum memoratu dignissimum. Post hunc recẽsebant è libro sacerdotes nominatim alios trecẽtos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent AEthiopes, & vna mulier alienigena: cæteri, viri AEgyptii. Mulieri quæ regnauit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, NITOCRIS. Quam dicebãt vltam fuisse fratrem, ab AEgyptiis, apud quos regnabat, interemptũ: quum eo interempto, regnum ad hanc detulissent. vltam autẽ fratrem, multis AEgyptiorum dolo absumptis. [c] Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitãtem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuè nouerat fraternæ cædis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc demum de illa referebant, præterquã quòd, vbi hoc fecisset [c] cõsperũsisse eã multo cinere ædificiũ, quo impunita esset. Aliorum autẽ regũ nullum referebant clarũ opus editũ, nisi vnius, qui postremus horũ extitit, MOERIS.

a Aggessisse Mẽphin. fluuiũ enim totum præterlabi solitum montẽ fabulosum Libyã versus: Menem autem supra stadia circiter centũ à Memphi, sinu qui meridiẽ versus ferebatur obstructo, aref. pr.

b Quum ea pars à qua fluuium arcuerat, continens facta esset, vel terrestrẽ, ibi ab e.

c Nam quũ domum conderet, specum subterraneũ & eum quidem valde longũ excauasse, vt ipsa quidem dicebat, mente autẽ aliud machinatam esse. & conuoc. *Vt legatur* κενοῦν, *non* καὶ νοῦν.

d Sese coniecisset in domum cinere plenã, quò imp.

"Ψάμμιον πρὸς Λιβύης· τὸν δὲ Μοῖρα ἀνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίης ἀγκῶνα πρὸς χώσματα, ὃ μὲν ἀρχαῖον ῥέε, θρεν ἀποξηράνας, ὁ δὲ ποταμὸν ὀχετεύσας, τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥέειν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τοῦ Νείλου ὡς ἀπῳγμένος ῥέει, ὑπὸ φυλακῆσι μεγάλησι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος. εἰ γὰρ ἐθελήσει ῥήξας ὑπερβιβῶσαι ὁ ποταμὸς τοῦτο, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναι ἔστι. ὡς δὲ ὁ Μηνὶ τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῖ χέρσον γενέσθαι ὁ ἀπῳγμένος, τοῦτο μὲν, ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι τῇδε, ἥτις νῦν Μέμφις καλέεται. ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στενῷ τῆς Αἰγύπτου. ἔξωθεν δὲ αὐτῆς πρὸς βορέω τε καὶ ἑσπέρης. ὁ γὰρ πρὸς τῷ ἠῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει. τοῦτο δὴ, τὸ Ἡφαίστου ὁ ἱρὸν ἱδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον. μετὰ δὲ τοῦτον, κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ "βύβλου, ἀριθμῶν βασιλέων τριακοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτῃσι γενεῇσι ἀνθρώπων, ἐκ τῶν καὶ δεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρίη· ἡ δὲ ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι. τῇ δὲ γυναικὶ οὔνομα ἦν, ἥτις ἐβασίλευσε τόπῳ τῇ Βαβυλωνίῃ, ΝΙΤΩΚΡΙΣ. τὸν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῷ, ὃν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν· ἀποκτείναντες δὲ, οὕτω ἐκείνῃ ἀπέδοσαν τὴν βασιλήϊον· τούτῳ τιμωρέουσαν, πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ. ποιησαμένην γὰρ μιν οἴκημα πρήνεα, ὑπόγαιον, κατοικοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι. "καλέουσαν δὲ μιν Αἰγυπτίων τοὺς μάλιστα μεταιτίους τοῦ φόνου ἥδεε, πολλοὺς ἑστιῶν· δαινυμένοισι δὲ, ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου. τοῦτο μὲν πρήνεα ἔλεγον. πλέον ὅτι αὐτὴν μὲν, ὡς τοῦτο ἐξέργασε, ῥίψαι ἐς οἴκημα κατοδοῦ πλέον, ὅκως ἀτιμώρητος γένηται. τῷ δὲ ἀγνῶτι βασιλεῦσαι, οὐ γὰρ ἔλεγον ὁστεμίσαι ἔργον ἀποδεξιν, καὶ οὐδὲν εἶδος λαμπρότητος, πλέον ἑνὸς τοῦ ἐκράτου αὐτῆς ΜΟΙΡΙΟΣ.

ψάμμιον

δύναται

ἐπελκόμενος

πόντῳ

βύβλου,

καλέουσαν

Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani vestibula, ad ventum aquilonem vergentia: & stagnum effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea extruxisse, de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu mentionem faciã. Hũc itaque tantum operum edidisse: alios autem nihil prorsus.

Quòs ego prætergressus, eius qui his successit, nomine SESOSTRIS, mentionẽ habebo. Istũ dicebant sacerdotes, [a] primùm longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem redegisse: progressúmque lõgius, venisse in mare iam vadosum, & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro se ad AEgyptum recepisset, secundum sacerdotum cõmemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnésque gentes, vt in quamque incidebat, subegisse. Et quascũque earũ nanciscebatur feroces & vehementer studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & patriæ, & quæ referrẽt ipsum illos vi subegisse: quarum verò vrbes nullo prælio nullóque negotio cepisset, his cippis inscripsit tum easdem literas quas scripserat eis gentibus quæ viriles extiterant, tum muliebria genitalia: planũ facere volens, illos haudquaquam viriles extitisse. Hæc faciẽdo peragrabat continentem, donec ex Asia in Europã trãsgressus, Scythas subegit & Thraces: ad quos vsque & non vlterius mihi videtur AEgyptius exercitus peruenisse, quoniã in istorum terra tituli, non vltra, positi apparent. Hinc digressus retro abiit, & posteaquam ad Phasin subsedit, [b] quid deinceps, non habeo quod dicã, an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquãtulum copiarum reliquerit ad eã regionẽ incolendã, an aliqui militũ pertæsi peregrinationis, circa fluuiũ Phasin substiterint. Nam Colchi videntur AEgyptii esse: φ

a *Hunc locũ Budæus ita vertit*, Primum omniũ regum longis nauibus Arabicum sinum præteuectum, & populos rubri maris accolas in potestatem suã redegisse: indéque retro iisdẽ vestigiis reuersum, & coactis in gentibus copiis transgressum in continentem in festo exercitu ob uias vbique gentes subegisse: Quascunque autem erat nactus gentes strenuas, & pro libertate tuenda acriter ac percupidè dimicãtes, per horum ille regiones stelas, *id est, cippos lapideos*, statuebat, literis significantes ipsius regis nomen & patriã, & vt copiis eos propriis ac viribus subegerat. Quorũ verò vrbes nullo negotio aut incruento certamine cepisset, apud hos itidem vt apud illos qui strenuitatis specimen ediderant, cippos quoque statuebat, atque eo amplius muliebria genitalia adsculpebat, significare volens eos ignauos esse. *Bud.*

b Deinceps pro comperto dicere non possum an ipse.

A τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα, τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορέω ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια, λίμνεώ τε ὀρύξαι τῆς ἡ πρόμηξις ὅσων ἐστὶ σταδίων ὕστερον δηλώσω. πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομήσαι, τοῦ δ' μεγάθεος πέρι, ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν.

Παραμειψάμενος ὦν τούτους, τοὺς ἐπὶ τούτοισι νομισθέντας βασιλέας, τὰς οἰώματα ἔων Σέσωστριν, τούτου μνήμην ποι-

B ήσομαι· τοὺς ἕλεγον οἱ ἱρέες πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τοὺς πρὸς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν καταστρέψασθαι. ἐς ὃ πλέον τε μιν προβῆναι, ἀπίκετο ἐς θάλασσαν, μετέπειτα πλωτὴν ὑπὸ βραχέων. ἐνθεῦτεν δὲ, ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἰγυπτον καὶ τῶν ἱρέων τὸν φάτιν, γραπτῷ πολλῷ τῶν λαβὼν ἤλαυνε ἐπὶ τῆς ἠπείρου, πᾶν ἔθνος ὃ ἐμποδὼν καταστρεφόμενος. ὁκόσοισι μὲν νεῦν αὐτέων ἀλκίμοισι ἐπετύγχανε, καὶ δι-

C νοὺς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίης, τούτοισι μὲν στήλας ἀείρας ἐς τοὺς χώρους, ἐπὶ γράμματα λεγούσας τό, τε ἑωυτοῦ οὔνομα, καὶ τῆς πατρίδος, καὶ ὡς δυναμεῖ τῇ ἑωυτοῦ κατεστρέψατο σφέας· ὁκόσας δὲ ἀμαχητὶ τε καὶ εὐπετέως προσέλαβε τὰς πόλις, τούτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ τοῦτα καὶ τοῖσι αἰδοίοισι τῶν ἐθνέων γυναικός τε σφέας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ τε καὶ εὐπετέως προσέλαβε τὰς πόλις, τούτοισι 80

D ἐς ὃ οὐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην ἐπέβαν, καὶ τοὺς Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρήικας. ἐς τούτους δέ μοι δοκέει καὶ οὐ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός. ἐνθαῦτα γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται ἑστεῶσαι αἱ στῆλαι· ὀπίσω δὲ προσωτέρω τούτων, οὐκέτι. ἐνθεῦτεν δὲ ὀπισθαίρεσε ὀπίσω, ἥιε· καὶ ἐπεί τε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι ποταμῷ, οὐκ ἔχω ὀ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἑωυ-

E τοῦ στρατιῆς μέρεος ὁσονδή, αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρης οἰκήτορας· εἴτε τῶν τινες στρατιωτέων ἐν τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, περὶ

Φάσιν ποταμὸν κατέμειναν. φαίνονται μὲν γὰρ ἐόντες Κόλχοι Αἰγύπτιοι. νοή-

σας δὲ πρότερον αὐτὸς, ἢ ἀκούσας ἄλλων, λέγω. ὡς δέ μοι ἐν φρεσὶ ἐγένετο, ἡ ἐμὴ ἀμφοτέρους· ἐμάλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων, ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων. νομίζειν δ' ἔφασαν Αἰγύπτιοι τῆς Σεσώστρεος στρατιῆς εἶναι Κόλχους. αὐτὸς δὲ εἰκάσας τῆδε, καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες. καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν αἰνίσσεται· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι. ἀλλὰ τῆσι δὴ μάλιστα ὅτι μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι, καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ, καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι περὶ Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι· Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισι ἀγχίτονες ἐόντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὗτοι γάρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι αἰ ἀνθρώπων μοῦνοι· καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατὰ ταὐτά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι πρότερον τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον. ἀρχαῖον γὰρ δὴ τι φαίνεται ἐόν· ὡς δ' ἐπαμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε μάρτυρον γίνεται· Φοινίκων ὁκόσοι τὴν Ἑλλάδι ἐπαμίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίοις μιμέονται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα.

"φέρε δὴ καὶ ἄλλο εἴπω περὶ τῶν Κόλχων, ὡς Αἰγυπτίοισι παραπλήσιοι εἰσί. λῖνον μοῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ ταὐτά. καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερής ἐστι ἀλλήλοισι. λῖνον δὲ τὸ μὲν Κολχικὸν, ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικὸν κέκληται· τὸ μέντοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεόμενον, καλέεται Αἰγύπτιον. αἱ δὲ στῆλαι, τὰς ἵστα κατὰ χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται παρεοῦσαι· ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὤρεον ἑωυτάς, καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα, καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίῃ δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρός, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίης ἐς Φώκαιαν κατέχουσι, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην. ἑκατέρωθεν δὲ ἀνὴρ ἐγγεγλυπται, μέγαθος πέμπτης παλαιστῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χε-

A ipse prius notũ quàm ex aliis auditum refero. Cuius rei quũ mihi cupido incessisset vt vtrosque percõtarer, magis Colchi reminiscebantur AEgyptiorum, quàm AEgyptii Colchorum. Dicebant autem AEgyptii se opinari Colchos è Sesostris esse exercitu. [a] Ipse autem ex hoc coniectura capiebã, quòd atro colore sunt & crispo capillo: tametsi hoc pro nihilo putari posset, quum & alii sint huiuscemodi: [b] sed quòd isti præcipuè. Præterea quòd soli omnium

B hominum Colchi & AEgyptii & AEthiopes ab initio statim pudẽda circumcidũt. Nam & Phœnices & Syrii, qui sunt in Palæstina, didicisse id ab AEgyptiis & ipsi cõfitentur. Syrii verò qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis se nuper didicisse aiunt. Hi enim ex hominibus soli sunt qui circumciduntur: [c] & in hoc faciendo, agnoscuntur

C AEgyptii esse. AEgyptii verò atq; AEthiopes, non queo dicere vtri ab vtris didicerint. nam videtur esse perantiquũ. Sed quòd ex AEgypto, quum illic commercium haberent, didicerint, magnũ mihi fit hoc testimonium: quòd hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitãtur AEgyptios, nec eorum qui nascuntur, virilia circumcidunt. Agedum & aliud

D de Colchis dicam, in quo sint similes AEgyptiorum. Hi soli atque AEgyptii linum eadẽ ratione [d] operantur: omnísque vtrorumque vita pariter & lingua similis est. Linum autem Colchicũ à Græcis Sardonicum appellatur, quum illud quod ab AEgypto venit, appelletur AEgyptiacũ. Titulorum quos Sesostris rex AEgypti [e] regionatim erexit, plerique iam incolumes non extant. quosdam in

E Syria Palæstina ipse vidi inscriptos, tum quibus dixi literis, tũm muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque duæ huius viri figuræ visuntur in petris incisæ: vna quidem quâ ex Epheso in Phocæam itur, altera verò, quâ è Sardibus Smyrnam versus. In quarum vtraque insculptus est vir magnitudine quinũm palmorum, dextra spi-

a Ipse partim ex hoc

b Sed ex istis magis, quòd soli, &c.

c Et in eo istos Ægyptiorum cõsuetudinẽ sequutos constat.

d Elaborãt. *Vel, Apparant. Gall. accoustrent.*

e Per singulas regiones.

culum tenens: sinistra arcus, cæterámque item armaturam & AEgyptiacam & AEthiopicā gestans: & ex altero ad alterum humerum eũtes sacræ literæ AEgyptiacæ sũt insculptæ in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS. Quis tamẽ aut cuias fuerit, [a] ab hac parte nõ indicãt, sed ab altera. Ea qũidam cõspicati, Memnonis imaginem esse coniectant, multùm à veritate deficientes. Hunc igitur Sesostrin AEgyptium sacerdotes dicebãt, redeuntẽ, multósque mortales earum genium ac regionum quas subegerat, reportantem, eũdem, [b] posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem AEgypto præfecerat, vnà cùm liberis inuitatũ: & quum ille domum exterius materia circumstipasset, struémque incendisset, re hunc intellecta extemplo cum vxore deliberasse, (nam & vxorem secum duxerat) & ea suadente vt duos è sex liberis super ardentem pyram extendens, pontẽ faceret, super quos ipsi transeũtes euaderent, ita fecisse: & duobus filiis ita in censis, cæteros vnà cum patre fuisse seruatos. Sesostrin in AEgyptum reuersum, vltionem de fratre sumpsisse: quã verò multitudinem è terris in potestatem redactis abduxerat, ea vsũ in hæc fuisse. Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quique ad diuortia aquarum, quæ nũc in AEgypto sunt, cũcta effodienda sunt adacti, [c] quia inuiti faciebant vt AEgyptũ, prius equis & plaustris agendis vbique idoneam, redderent non idoneam: Nam ab eo tempore AEgyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas [d] vniuersa loca occupantes: quas ideo rex fodiẽdas putauit, vt ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio AEgypti essent, refluẽte flumine non laborarent penuria aquæ ad

a Hîc quidẽ nõ declaratur, sed alibi declaratũ est.

b Quum in reditu Daphnas Pelusias venisset.

c Et per imprudentiam fecerunt vt Ægyptus pr. e. & pl. agendis vbique idonea, commoditate ista careret. Nam, &c.

d Et varias formas, & Cartas diuersicula habentes. Regionem autẽ idcirco rex incidit vt ciuitat. *Hic pro* Τῆπις *legit* πῆπις.

A εἰ ἔχων αἰχμὴν, τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξον· καὶ τῷ ἄλλῳ σκευῷ ὡσαύτως. καὶ γὰρ Αἰγυπτίῳ καὶ Αἰθιοπίδα ἐχί. ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὦμον διὰ τῶν στηθέων γράμματα ἱερὰ Αἰγύπτια διήκει εἴκοσι γεγραμμένα, λέγοντα τάδε, ΕΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ΩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ΕΜΟΙΣΙ ΕΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ ἐκ ὁκόθεν ὁρᾶται, οὐ δηλοῖ, ἑτέρωθι ἢ δεδήλωκε. τὰ δὴ καὶ μετεξέτεροι τῶν θεησαμένων, Μέμνονος εἰκόνα εἰκάζουσί μιν εἶναι, πολὺ τῆς ἀληθείης ἀπολελειμμένοι. τοῦτον δὴ Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα, καὶ ἀναιρέοντα πολέας αὐθεφάτους τῶν ἐθνέων τῶν τῆς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱρέες, ἐπεί τε ἐγένετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσιήσι, ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ, τοῦτον ὅν οἱ ἐπέτρεψε Σέσωστρις τῷ Αἰγύπτου, τοῦτον ὅν οἱ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα, καὶ ἀμφὶ γυναῖκα τε καὶ παῖδας, ἀμφιβήσας ἔξωθεν τῷ οἰκίῳ ὕλῃ· ἀμφιβήσαντα δὲ, ὑποπρήσαι. τὸν δὲ, ὡς μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλεύεσθαι τῇ γυναικί· καὶ γὰρ δὴ καὶ τῷ γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι. τῷ δὲ οἱ συμβουλεύσαι, τῶν παίδων ἐόντων ἕξ, τοὺς δύο ὅτι τῷ πυρῷ ἐκτείναντα, λεφυρῶσαι τὸ κατόρυγμα, ἀλλοῖς σφι ἐφ' ἑκείνων ὅτι βαίνοντας ἐκ σώζεσθαι. ταῦτα ποιήσαι Σέσωστριν· καὶ δύο μὲν τῶν παίδων κατακαιῶσαι οὕτω τοιῶδε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. νοήσας δὲ ὁ Σέσωστρις ἐς τῷ Αἰγύπτου, καὶ πόσα μέν οἱ ἀδελφεὸν, τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο, τῷ τῆς χώρας κατεστρέψατο, τούτῳ μὲν πάντα ἐχρήσατο· τοὺς τε οἱ λίθους τοὺς ὅτι τοῦτον τὸν βασιλέος κομισθέντας ἐς τὸ Ἡφαίστου ἱερὸν, ἐόντας μεγάθεϊ θεμιήκεας, οὕτοι ἦσαν οἱ ἕλκοντες. καὶ τὰς διώρυχας τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ, πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὤρυξαν. ἐποίεόν τε οὐκ ἑκόντες Αἰγύπτιον, πρὶν ἐοῦσαν ἱππασίμην, καὶ ἀμαξυομένην πᾶσαν, ἐν δεᾷ τούτων. ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἰγύπτου ἐοῦσα πεδιὰς πᾶσα, ἀνίππος τε καὶ ἀναμάξυος γέγονε. αἰτίαν δὲ τοῦ-

81

B

C

D

E

ὤρυσσαν,

πλατυτέρησι

πλατυτέρησι ἐχρέωντο τοῖσι πόμασι ἢ φρεάτων χρεώμενοι. Τούτων μὲν δὴ εἵνεκα κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος. κατῳκείμην δὲ τῷ χώρῳ Αἰγυπτίοισι ἅπασι τοῦτον ἔλεγον βασιλέα, κλῆρον ἴσον ἑκάστῳ τετράγωνον διδόντα. καὶ ἀπὸ τούτου τε καὶ τεσσόδοις ποιήσασθαι, ὅτι παξάμενος ἀποφορὴν ὅτι τελέοιεν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ οἱ ἕνεκα τοῦ κλήρου ὁ ποταμὸς τὶ προσέλοιτο, ἐλθὼν αὐτὸς τὸν ἐσήμαινε ὅ γεγενημένον· ὁ δὲ, ἔπεμπε τοὺς ὁπισκεψομένους, καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσσων ὁ χῶρος γένοιτο, ὅκως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει δέ μοι ἐνθεῦτεν γεωμετρίη εὑρεθεῖσα, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπιμελεῖν. πόλον μὲν γὰρ, καὶ γνώμονα, καὶ τὰ δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον Ἕλλῃνες. βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος δὴ μοῦνος Αἰγύπτιος Αἰθιοπίης ἦρξε. μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο τοῦ τοῦ Ἡφαιστείου, ἀνδριάντας λιθίνους· δύο μὲν, τριήκοντα πήχεων, ἑωυτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα· τοὺς δὲ παῖδας ἑόντας τέσσερας, εἴκοσι πήχεων ἕκαστον. τῷ δὴ ὁ ἱρεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα πολλῷ Δαρεῖον Πέρσην οὐ προεῖδε ἱστάντα ἔμπροσθεν αὐδριάντα, φὰς οὐ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα οἷά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σέσωστριν μὲν γὰρ ἄλλά τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσονα ἐκείνου, καὶ δὴ καὶ Σκύθας· Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι Σκύθας ἑλεῖν. οὐκων δίκαιον εἶναι φάναι ἔμπροσθεν τῷ ἐκείνου ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον τοῖσι ἐκείνου ἔργοισι. Δαρεῖον μέν νυν λέγουσι προτρέψαι τοῦτο συγγνώμην ποιήσασθαι.

Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος, οὐκ δέξασθαι ἔλεγον τὸν βασιλήϊον παῖδα αὐτοῦ Φερῶνα· ἀποδεξάσθαι μὲν οὐδεμίην γραπτίην, σίνεσθαι δὲ οἱ τυφλὸν γενέσθαι, ἀπὸ τοιόνδε πρῆγμα· ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πήχεας, ὡς ὑπερβάλοι τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἐμπεσόντος, κυματίης ὁ ποταμὸς ἐγένετο. τὸν δὲ βασιλέα λέγουσι ὕβριν ἀπαθαλίην χρησάμενον, λαβόντα αἰχμὴν, βαλέειν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ ποταμοῦ. μετὰ δὲ, αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς, τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναί μιν τυφλόν·

Φερῶν,

A potandum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa AEgyptus intercisa est, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes AEgyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quòd si cuius portionem alluuione flumen decurtasset, is adiens regem, rei quæ cõtigerat certiorem faciebat. réxque ad prædium inspiciẽdum mittebat qui metirentur quanto deterius factũ esset, vt ex residuo pro portione taxatũ vectigal penderetur: atque hinc geometria orta videtur in Græciam transcendisse. Nam polum & gnomonẽ, *id est, normam*, & duodecim diei partes à Babyloniis Græci didicerunt. Solus hic AEgyptius rex imperio potitus est AEthiopiæ: monumẽtum quoque sui reliquit ante ædẽ Vulcani, lapideas statuas, duas quidẽ tricenũm, vnã suam, alteram vxoris: quatuor autem, vicenũm cubitorum, totidem filiorum. Huic statuæ longo pòst tempore quum Darii Persę statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse quales gessisset Sesostris AEgyptius: quippe qui cùm alias nationes nõ pauciores quàm [a] Darius, tum verò Scythas subegisset: eóque iniquum esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus gestis nõ esset illum supergressus. Hæc loquuto sacerdoti tamen ignouisse Darium ferunt.

Defuncto Sesostre, regnũ suscepisse PHERONEM eius filium aiebant, & hunc nullam sumpsisse expeditionem, sed ei contigisse vt luminibus caperetur. idq; hac de causa: Quum flumen eo tempore copiosissimum manaret, ita vt supra decẽ & octo cubitos rura transcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem [b] facinus admisisse, quòd sumptum spiculũ in medios fluminis vortices cõtorserit: statimque laborasse ex oculis, ac visũ amisisse, decennióque cæcũ fuisse.

a Hæc adde post Subegisset, Dariũ autem Scythas vincere non potuisse. ideóque in.

b Proteruitate quadam sumpt.

Vndecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum aduenisse, iam exactum esse tempus [a] calamitatis: visúmque ei redditurum, si oculos abluisset lotio mulieris quæ ad suum solius virum accessisset, aliorum virorum expers. Eum ergo ante omnia vrinam vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps vrinã expertum, tandem vidisse. Túmque omnes mulieres quas fuisset expertus (præter eam cuius lotio lotus visum recepisset) vnam in vrbem coegisse, quæ ἐρυθρὴ βῶλος, *id est, rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipsa vrbe omnes concremasse: & eam cuius lotio lotus visum recepisset, vxorẽ duxisse. Ergo ea clade liberatus cùm alia in aliis tẽplis donaria posuit, omnia memoratu digna, tũ maximè memorabilia ac spectaculo digna in templo Solis, gemina saxa, quos obelos vocant, *à figura veru*, centenũm cubitorum longitudinis, octonũm latitudinis.

a Pœnæ qua mulctaretur.

A ἑνδεκάτῳ ὦν ἔτει ἀπίκεσθαί οἱ μαντήιον ὃν Βουτοῦ πόλιος, ὡς ἐξικνέοι τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίης, ἐς ἀναβλέψαι, γυναικὸς ἔφη νιψάμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἥτις πρὸς τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα μοιχὸν πεφοίτηκε, ἀλλέων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος. καὶ τὸν πρεσβύτην τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι· μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεψε, ἑπτὰ ἐξῆς παστέων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ, συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἡ τῆς ἐωυτοῦ γυναικὸς νιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν, ἣν νῦν καλέεται Ἐρυθρὴ Βῶλος· ἐς ταύτην συναλίσαντα, ἐπικατέκαιε πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλει. τῆς δὲ νιψάμενος τοῦ οὐρου ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ, ἀποφυγὼν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν, ἄλλα τε ἀνατίθεσι πολλὰ τὰ λόγιμα ἀνέθηκε, καὶ τόδε λόγου μάλιστα ἄξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τὸ ἡλίου τὸ ἱερὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα, ὀβελοὺς δύο λίθινοι ἐξ ἑνὸς ἑκάστου λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον, πήχεων ἑκατὸν, εὖρος δὲ, ὀκτώ.

Huic in regno successisse aiebãt virum Memphitẽ cui nomen esset lingua Græca PROTEVS. cuius nunc apud Memphin visitur fanum, decorum sanè ac valde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circumquaque Phœnicibus Tyriis habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ: quam coniicio esse Helenæ Tyndari filiæ: tũ quia apud Proteum fuisse diuersatam audiui, tum etiã quòd cognomine Veneris hospitæ appellatũ est. Nam quæcũque sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontãti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renauigaret domũ, in mari AEgæo ventis cursu excussum in AEgyptiacum pelagus: atque illinc, nõ remittẽtibus flatibus appulsum, in AEgyptũ, ad ostiũ Nili quod vocatur Canobicũ, atque ad Taricheas. Erat in eo littore, Herculis tẽplum, quod nũc quoq; est:

C Τούτου δὲ ὧν δέξασθαι τὸν βασιλήιον ἔλεγον ἄνδρα Μεμφίτην, τὰ κατ' τὸν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὔνομα ΠΡΩΤΕΑ ἔστι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ὦν Μέμφι καρτερὸν καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστίου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον. περιοικέουσι δὲ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι. καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὁ σκηνάς, Τυρίων στρατόπεδον. ἐστι δὲ ἐν τῷ τεμένει τῷ Πρωτέος ἱρὸν, τὸ καλέεται ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τὸ τὸ ἱρὸν Ἑλένης τοῦ Τυνδάρεω· καὶ τὸ λόγον ἀκηκοώς, ὡς διαιτήθη Ἑλένη παρὰ Πρωτέϊ· καὶ δὴ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπώνυμόν ἐστι. ὅσα γὰρ ἀγὴν ἄγνης Ἀφροδίτης ἱερά ἐστι, ἅδαμα ξείνης ἔστι καλέεται. ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱρέες ἱστορέοντι περὶ Ἑλένην τάδε· Ἀλέξανδρον ἁρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης, ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καὶ μιν αἰς ἐλύετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσαι ἄνεμοι ἐκβάλλοισι ἐς τὸ Αἰγυπτίων πέλαγος. ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλούμενον στόμα τοῦ Νείλου, καὶ ἐς Ταριχέας· ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἠιόνος, ὁ καὶ νῦν ἐστι, Ἡρακλέος ἱερόν.

D Πρωτέϊ· καὶ δὴ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπώνυμόν ἐστι. ὅσα γὰρ ἀγὴν ἄγνης Ἀφροδίτης ἱερά ἐστι, ἅδαμα ξείνης ἔστι καλέεται. ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱρέες ἱστορέοντι περὶ Ἑλένην ὧδε· Ἀλέξανδρον ἁρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης, ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καὶ μιν αἰς ἐλύετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσαι ἄνεμοι ἐκβάλλοισι ἐς τὸ Αἰγυπτίων πέλαγος. ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλούμενον στόμα τοῦ Νείλου, καὶ ἐς Ταριχέας· ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἠιόνος, ὁ καὶ νῦν ἐστι, Ἡρακλέος ἱερόν.

ἀνέβλεψε,

ἐς τὸ ἱερὸν καταφυγὼν οἰκέτης ὅστις ἂν θεράπων ὑπτιάσας σίγματα ἱερά, ἑωυτὸν διδοῖ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἅπτεσθαι· ὁ νόμος οὗτος ἐς ἐμὲ τελεύτησε ἐὼν ὁμοίως μένων ἐμεωυτοῦ ἀπόδοχος. τὸν ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπικόμενον θεραπεύοντες, πυθόμενοι τὸν περὶ τὸ ἱερὸν ἔχοντα νόμον. ἱκέται δὲ ἐόντες τοῦ θεοῦ, κατηγόρεον τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλόμενοι βλάπτειν αὐτόν· πολλὰ λόγον ἐξηγούμενοι ὡς εἴη περὶ τίνι Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίαν κατηγόρεον δὲ ταῦτα πρός τε τοὺς ἱρέας καὶ τὸν τοῦ στόματος τούτου φύλακον, τοῦ οὔνομα ἦν Θωνις. ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θωνις, πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μέμφιν πρὸς Πρωτέα ἀγγελίαν, λέγουσαν τάδε, Ἥκει ξένος, γένος μὲν, Τεῦκρος, ἔργον δὲ αἰσχιστον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐργασμένος. ξείνου γὰρ τοῦ ἑωυτοῦ ἐξαπατήσας τὴν γυναῖκα, αὐτήν τε ταύτην ἄγων ἥκει, καὶ πολλὰ κτήματα, ἐπὶ ἀνέμων ἐς γῆν τήν σὴν ἀπενεχθείς. κότερα δῆτα τοῦτον ἐῶμεν αἰσνέα ἐκπλέειν, ἢ ἀφελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε; ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς λέγοντα τάδε, Ἄνδρα τοῦτον, ὅς τις κατὰ ὅσια ἀνόσια ἐξεργασμένος ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλαβόντες, ἀπάγετε πρὸς ἐμέ, ἵνα ἰδῶ τί κοτε καὶ λέξει. ἀκούσας δὲ τούτου ὁ Θωνις, συλλαμβάνει Ἀλέξανδρον, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ κατέχει. μετὰ δὲ, αὐτόν τε οὗτον ἀνήγαγε ἐς Μέμφιν, καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα· πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἱκέτας. ἀνακομιζομένους δὲ πρὸς πολίτων, ἠρώτα Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς, τίς τε εἴη, καὶ ὁκόθεν πλέοι. ὁ δὲ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε, καὶ τῆς πάτρης εἶπε τοὔνομα. καὶ δὴ καὶ τὸν πλόον ἀπηγήσατο ὁκόθεν πλέοι. μετὰ δὲ, ὁ Πρωτεὺς ἠρώτα αὐτὸν ὁκόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι· πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ, καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθήιην, ἤλεγχον ἀνὰ γνώμας ἱκέται, ἐξηγούμενοι πάντα λόγον τῶν ἀδικήματος. τέλος δὲ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει· ἦ γὰρ ὁ Πρωτεὺς, λέγων ὅτι, Εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἡγούμην μηδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι ἐπ' ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἦλθον ἐς χώρην τὴν ἐμὴν, ἐγὼ ἂν σε ὑπὲρ τοῦ Ἑλλήνος ἐπισάμην· ὅς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξείνων τυχὼν, ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο·

A ad quod siquis cuiuscunque hominis seruus confugiẽs capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam vsque ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem mancipia Alexãdri quum audissent, ab eo profugerunt: assidentésque deo supplices, Alexandrum insimulabant, eum destructum volentes: rémque omnem exponebant vt circa Helenam gesta erat, & illatam Menelao iniuriam. Insimulabant autem de his apud sacerdotes & apud huius ostii Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quàm raptissimè Memphin ad Proteum mittit hæc nunciatum, his verbis: Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem nefariã in Græcia perpetrauit: quippe seduxit hospitis vxorem, quam secum ducens cum multis admodum opibus, in tuam terram ventis appulsus est:

C vtrúmne sinemus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret, Virum istum, vndecunque is sit qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, comprehensum ad me deducite, vt quídnam dicturus sit sciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauésque eius distinet: dehinc illũ Helenámque cum opibus, atque etiam [a] seruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræsentatis, Proteus percontatus est Alexãdrum quísnam esset, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quó, Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, tituban tem in loquendo ac [b] tergiuersantem coarguebant ii qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiã tulit, inquiens, Ego, nisi magni interesse arbitrater de nullo peregrino suppliciũ capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. [c] omnium hospitum deterrime, scelestissimum facinus admisisti,

a Supplices, ἱκέται, *pro quo hic legit*, οἰκέται.

b *Ad verbum*, Non dicentem veritatem.

c Qui (ô omniũ hominum deterrime) hospitio exceptus, scelestiss. *At hic pro* ξείνων *legit* ξένων, *iungens cum* ἀνδρῶν, *& omittẽs* τυχών.

à tuo ipsius hospite erepta vxore: [a] neque his contẽtus, cum ea abisti. Ac ne his quidẽ satis habens, compilata hospitis domo venisti. Itaque quoniam magni momẽti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non sinã, sed ego hæc Græco hospiti referuabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi verò ipsi, tuísque cõuectoribus, vt è mea terra in aliã triduo transfretetis præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse: sed quia nõ perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem transtulit, declarans se hũc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quòd in Iliade facit mẽtionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat, Alexãdrum abducentem Helenam, cùm alibi fuisse errabundum, tum etiam Sidonẽ Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis: ita versibus inquiens,

Picturata inerãt ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quas ipse Paris formosus ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenã natalibus ortam.

Meminit quoque in Odyssea his versibus,

Hoc habuit Ioue nata probum præsẽnsque venenum,
Quod Polydãna sibi Thonis donauerat vxor:
AEgypti quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autẽ damnosa venena.

Hæc quoque alia ad Telemachũ Menelaus inquit,

Huc etiam AEgypto dii me tenuere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus se nosse errationem Alexandri in AEgyptum. Est enim

a Neque verò tibi satis fuit cum illa rem habuisse, sed etiam sublata illa abiisti. Ac ne his quidem contentus, direpta hosp. *Potest & aliter exponi ἀναπερώσας.*

Iliad. ζ.

Odyss. δ.

Odyss. δ.

A τοῦ ποθ' σεωυτοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα, τὴν ἔχων ἦλθες. καὶ μάλα οὐκ ἤρκεσέ τοι ὃ συγγενέσθαι αὐτῇ, ἀλλ' ἀναπερώσας αὐτὴν, οἴχου λαβών. καὶ οὐδὲ ταῦτά τοι μοιῶα ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ οἰκία τοῦ ξείνου κενεώσας ἥκεις. νῦν ὦν ὅπῃ τοῦ πολλοῦ ἤγημαι μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὔ τοι παρήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ τοῦ Ἑλλήνων ξείνου φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπαγάγεσθαι ἐθέλῃ. αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς σοὺς B συμπλόους τρισὶν ἡμερέων παραγορεύω σὺν τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἀλλήλων μετορμίζεσθαι· εἰ δὲ μή, ἅτε πολεμίους τοὺς σεύ φαθαι. Ἑλένης μὲν ταύτην ἀπιξιν τοῦδε Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱρέες γενέσθαι. δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιΐην εὐπρεπὴς ἦν τοῦ ἑτέρου, τῷ περ ἐχρήσατο ἐς ὃ μετῆκε αὐτόν, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐ- C πίστατο ὁ λόγος. δῆλοι δέ, κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτὸν πλάνῃσι τῇ Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπενείχθη ἀγὼν Ἑλένης· τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος, καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀρετῇ. λέγει δὲ τὰ ἔπεα ὧδε,

Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τοὺς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
D Ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπὶ πλὼς εὐρέα πόντον,
Τὴν ὁδὸν τὴν περ Ἑλένην φέρε δῖαν ἀνάγαιαν.

ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ, ἐν τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μηδήσεντα,
Ἐσθλά, τά οἱ Πολυδάμνα πόρεν Θῶνος ἀλοχοιτις,
Αἰγυπτίη· τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. (λέγει,
E καὶ τάδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως
Αἰγύπτῳ μ' ἔπι δοῦρα θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
Ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφιν ἔρεξα τελήεσσας ἑκατόμβας.

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἡ πίστις τῇ ἐς Αἰγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνῃσι. ὁμου-

ἔχων οἴχεται ἔχων ὀκνέλεας.

ρέει γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ. οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν A Syria AEgypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cũ hi versus, tum verò hic locus, non minimùm, imò maximè probãt, Cypriorũ versus, non Homeri, sed cuiuspiam alterius, esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenã ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo vento vsus ac tranquillo mari: quũ in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterùm, nunquid Græci vana quæ circa Ilium gesta memorarent nẽcne, percontanti mihi, sacerdotes ita respondebãt, se cognouisse ex ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorum copias auxilio venisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locóque communitõ, miserunt Ilium legatos, cúmque eis & ipsum Menelaum isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenã, [a] opésque quas Alexander furto asportasset, repoposcisse, tum iniuriæ satisfactionẽ. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iuratos negasse habere se Helenã atque opes de quibus arguerentur, sed ea in AEgypto esse omnia: neque se iure reatum sustinere earum rerum quas Proteus AEgyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, quum Helena non appareret, & eãdem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipsũ Menelaum ad Proteum mittunt. Hic vbi ad AEgyptũ peruenit, & Mẽphin appulit, exposita rei gestæ veritate, honorificentissimè hospitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & insuper omnes [b] pecunias suas. Et quũ hæc assequutus esset Menelaus, tamẽ iniurius in AEgyptios extitit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset, ídque iam diu, rem nefariam excogitauit. Sũptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectísque, haruspicinam fecit.

a *Vel*, Résque

b *Vel*, Res suas.

B ἐθέλῃ. αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς σοὺς C συμπλόους τρισὶν ἡμερέων παραγορεύω σὺν τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἀλλήλων μετορμίζεσθαι· εἰ δὲ μή, ἅτε πολεμίους τοὺς σεύ φαθαι. Ἑλένης μὲν ταύτην ἀπιξιν τοῦδε Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱρέες γενέσθαι. δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιΐην εὐπρεπὴς ἦν τοῦ ἑτέρου, τῷ περ ἐχρήσατο ἐς ὃ μετῆκε αὐτόν, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐπίστατο ὁ λόγος. δῆλοι δέ, κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτὸν πλάνῃσι τῇ Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπενείχθη ἀγὼν Ἑλένης· τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος, καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀρετῇ. λέγει δὲ τὰ ἔπεα ὧδε,

Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τοὺς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
D Ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπὶ πλὼς εὐρέα πόντον,
Τὴν ὁδὸν τὴν περ Ἑλένην φέρε δῖαν ἀνάγαιαν.

ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ, ἐν τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μηδήσεντα,
Ἐσθλά, τά οἱ Πολυδάμνα πόρεν Θῶνος ἀλοχοιτις,
Αἰγυπτίη· τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. (λέγει,
E καὶ τάδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως
Αἰγύπτῳ μ' ἔπι δοῦρα θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
Ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφιν ἔρεξα τελήεσσας ἑκατόμβας.

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἡ πίστις τῇ ἐς Αἰγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνῃσι. ὁμου-

84 χὴν Ἑλένῃσι, μηδὲ τὰ ὅπτι καλεόμενα χρήματα, ἀλλ' ἐόντα αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ οὐκ αὖ δικαίως αὖτοὶ δίκας ὑπέχειν, ἀ- Πρωτεὺς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει. ὧδε Ἑλλήνων καταγελᾶσθαι δοκεόντων ὑπ' D αὐτῶν, οὕτω δὴ ἐπολιόρκεον, ἐς ὃ ἑσσώθησαν· ἑλοῦσι δὲ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῦ προτέρου ἐπεπείθανοντο, ὅτι δὴ πιστεύσαντες τοῦ λόγου τοῦ προτέρου οἱ Ἕλληνες, αὐτὸν Μενέλεων ἀποστέλλουσι πρὸς Πρωτέα. ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν Αἰγυπτον, καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἴπας τὴν ἀληθηίην τῷ πρηγμάτων, καὶ ξείνιον ἐωυτῷ μεγάλων, καὶ Ἑλένην ἀπαθέα κακῶν ἀπέλαβε· πρὸς δέ, καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. τυχὼν μὲν τούτων, ἐχρᾶτο ἀνὴρ Μενέλεως ἀδικος ἐς Αἰγυπτίους. ἀποπλέειν γὰρ ὁρμημένον αὐτὸν ἴσον ἀπλοίαι· ὅπῃ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολὺν χρόνον τοιοῦτο ἐγένετο, ἐπιτεχνᾶται πρῆγμα οὐκ ὅσιον. λαβὼν γὰρ δύο παῖδα ἀνδρῶν ἐπιχωρίων, ἐντομά σφεα ἐποίησε.

n. iij.

Quod vbi eum fecisse rescitũ est, inuisus & exagitatus [a]fuga in insulas Africæ obiacentes. Eo posteaquam se contulit, nihil amplius quod referrent AEgyptii habebãt. Atque horum alia sese ex historiis nosse dicebant, alia vt apud ipsos gesta, sese magis habere comperta. Et hæc quidem aiebant AEgyptiorum sacerdotes. Ego verò [b]ad ea quæ de Helena commemorata sunt, & ipse adiicio hoc coniecturæ, Si intra Ilium fuisset Helena, vtique fuisset Græcis tradita, siue volente Alexãdro siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alii eius propinqui, vt suis ac liberorum corporibus, atque etiã vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quòd si inter initia ita sensissent, tamen, posteaquam cùm multi aliorum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo trésve aut plures perierant cum Græcis prælianteſ, siquid referẽtibus credi verſificatoribus debet: hæc, inquam, omnia quum contigissent, ego crediderim, Priamum, vel si ipse in contubernio Helenam habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitãdi. Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res esset, seniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præstantior quàm ille, regnũ esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquã decuisset fratri iniustè agenti indulgere, quum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicẽtibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod sentio dicam) disponente, vt funditus euersi planum facerent hominibus, Magnarum iniuriarum magnas à diis esse vltiones. Et hæc quidem, [c] vt mihi videntur, dicta sunt.

Protei autem regnum dicebant suscepsisse RHAMPSINITVM, qui [d] memoriam sui reliquit vestibula ab occasu spectãtia

a Nauibus in Libyam profugit. Inde quónam iter conuerterit, nihil ampl. *Hic interpr. pro νηυσὶ legit νήσοισι.*

b Et ipse assentior iis quæ de Hel. *&c.* his adiectis, Si, *&c.*

c Ex opinione mea d.

b Monimenta.

Α μετὰ δὲ, ὡς ἐπαίστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθεὶς τε καὶ διωκόμενος, οἴχετο φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης. Ὁ δὲ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐς ἀπίκετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορέεσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ, πρὸς ἑωυτοῖσι γλώσσῃσι, ἀπηγέκεος ἐπιστάμενοι λέγειν. Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱρέες ἔλεγον. ἐγὼ δὲ τῷ λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς ἐπιθήσομαι, τάδε ἐπιλογισάμενος· εἰ ἐν Ἰλίῳ ἦν Ἑλένη, ἀποδοθεῖσα αὖ αὐτίκα τοῖσι Ἕλλησι, ἤτοι ἑκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβὴς ἦν ὁ Πρίαμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλῃ κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένῃ συνοικέῃ. εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, ὁκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι, ἀπώλλυτο· αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, εἰ χρὴ τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεώμενον λέγειν· τούτων δὴ τοιούτων συμβαινόντων, ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πρίαμος συνῴκεε Ἑλένῃ, ἀποδοθεῖσαν αὖ αὐτίκα τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ τῶν πρηνέων κακῶν ἀπαλλαγήσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιληίη ἐς Ἀλέξανδρον ἐτέτραπτο, ὥστε γηραιοῦ τοῦ Πριάμου ἐόντος, ἐπ' ἐκείνῳ τῷ πρήγματι ἔσται, ἀλλὰ Ἕκτωρ, καὶ πρεσβύτερος, καὶ αὐτοῦ ἐκείνου μᾶλλόν γε ἐών, ἔμελλε αὐτίκα τοῦ Πριάμου ἀποθανόντος παραδέξεσθαι, τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τοῦ ἀδελφεοῦ ὑπερέπειν. καὶ ταῦτα, μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων, ἰδίῃ τε αὐτῷ, καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθήιην ὑπίσχνεον οἱ Ἕλληνες· ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τὸ δαιμόνιον παραδεικνύοντος, ὅκως πάντα λελυμαίνετο τὰ τοῖσι αὐτῷ ἀπηρέατο, ἐπιδείξαντος τοῦτο τοῖσι αὐτῷ ἀνθρώποισι ποιήσωνται, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλας εἶναι καὶ αἱ τιμωρίας παρὰ τοῖσι θεοῖσι. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἐμοὶ δοκέει εἴρηται.

Πρωτέος δὲ ἐνδέξασθαι τὸν βασιληίην Ῥαμψῖνιτον ἔλεγον· ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένα

τῶν ὅκου ἕκαστα ἐτράπετο, οὐκ εἶχον

τοῦ Ἡφαιστείου· αὐτίοις δὲ τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο, ἐόντας τὸ μέγαθος πέντε καὶ εἰκοσι πήχεων. τὸν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν πρὸς βορέην ἑστεῶτα καλέουσι Θέρος, τὸν μὲν πρὸς νότον, χειμῶνα καλεόμενον, τὰς ἐμπαλιν τούτων ἔρδουσι. πλοῦτον δὲ τούτῳ τῷ βασιλέϊ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὕστερον ὑπιγραφέντων βασιλέων δυνάσθαι ὑπερβαλέσθαι, οὐδ' ἐγγὺς ἐλθεῖν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλείῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέεται οἴκημα λίθινον· τοῦ τοῖχον ἕνα ἐς ὃ ἔξω μέρος τῆς οἰκίης εἶχεν. ὁ δὲ ἔργα ζόμενον, ὑπιβουλεύοντα, τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων τρεφοσκευάσασθαι ἕνα ἐξαίρετον εἶναι τοῦ τοίχου ῥηϊδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ ἑνός. ὡς δ' ἐπετελέετο ὁ οἴκημα, ἐνθεῦτεν μὲν βασιλεῦσα θησαυρίσματα τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ· χρόνου δὲ προκοίντος, τὸν οἰκοδόμον περὶ τελευτῶντα τοῦ βίου ἐόντα, ἀπαγαγόμενος τοὺς παῖδας (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο) τούτοισι δὲ ἀπηγήσασθαι, ὡς ἐκείνων προορεόντων, ὅκως βίον ἄφθονον ἔχωσι, τεχνάσαντο οἰκοδομέοντα τὸν θησαυρὸν ὁ βασιλεύς. σαφέως δὴ ἀνθρώποισι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τῶν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου, δεδιότα τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς τοῦτο φυλάσσοντες, ταμίας τῶν βασιλέος χρημάτων ἔσονται· καὶ τὸν μὲν τελευτήσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς "μακρὸν ἔργου ἔχεσθαι· ἐπιλελοίπεσαν δὲ ὅτι τὰ βασιληΐα νυκτός, τὸν λίθον ὑπὸ τῷ οἰκοδομήματι ἀνευρόντας, ῥηϊδίως μεταχειρίσασθαι, καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενείκασθαι. ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἴκημα, θωυμάσαι, ἰδόντα τῶν χρημάτων κατα δεῦ τὰ ἀγχίνια· οὐκ ἔχειν δὲ ὅν τινα ἐπαιτιᾶται, τῶν τε σημαντέων ἐόντων σώων, καὶ τὸ οἰκήματος κατα κεκλεισμένου. ὡς δὲ αὐτῷ ἐς δὶς καὶ τρὶς ἀνοίξαντι, αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραίζοντας) ποιῆσαί μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι, καὶ τούτας περὶ τὰ ἀγγήια ἐν οἷσι τὰ χρήματα ἐνῆσαν· τῶν δὲ φωρῶν ὡς σφι ἐν τῷ προσεχέος ἐλθόντων, καὶ ἐνδυομένου τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἐπεὶ προς τὸ ἄγχος προσῆλθε, οὐδέκοτε τῇ πάγῃ ἐνέχεται. ὡς δὲ γνῶναι αὐτὸν ἐν οἷῳ κακῷ ἦν, ἰδέσθαι καὶ λέγειν τὸν ἀδελφεόν,

τῶν δὲ θερος τὸ μὲν πρὸς νότον, χειμῶνα καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν προσκυνέουσί τε καὶ οὐ ποιέουσι· τὸν δὲ χειμῶνα καλεόμενον,

a templũ Vulcani: & ea regione vestibulorum statuit duo simulacra quinũm & vicenũm cubitorum lõgitudinis: quorum quod aquilonem spectat, [a] id AEstatẽ: quod austrum, id Hyemem AEgyptii vocant, præposterè faciẽtes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regũ qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et quum in tuto eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapideum, cuius parietum vnus in exteriorẽ ædiũ partem pertingebat. sed structorẽ insidiantem hoc fuisse machinatum: Is vnum è lapidibus ita struxit vt è pariete facilè tolli à duobus viris atque adeo ab vno posset. AEdificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse: interiecto tempore, structorem illum, quum esset vita excessurus, vocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisque narrasse, se illis prospicientem, vt affluenter vitam degerent, astutè ædificasse regis ærarium: [b] denique omnia illis exposuisse planè, mensurásque ad lapidem amouẽdum docuisse, ac dixisse, illos hæc obseruantes, regii ærarii quæstores fore. Patre vita functo, haud in lõgum filios rem distulisse. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificii inuẽtũ nullo negotio amouisse, multúmque pecuniæ expilasse. Quum autem rex fortè fuisset ædificium ingressus, viderétque vasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularet, quum & signa salua & ædificium obseratũ esset. Vbi autem iterum ac tertiò aperienti minor assiduè pecunia [c] apparebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent: Laqueos faciendos curasse, & eos circa vasa in quibus pecuniæ inerant collocasse: fures, quemadmodũ superiori tempore, quum venissent, & alter eorum penetrans ad vas rectà perrexisset, eum fuisse laqueo retentũ: & vbi agnouit quo i malo esset, protinus fratrẽ vocasse,

a Id Æstatẽ vocant, & eum quidem adorant atque beneficiis prosequuntur: ei autem qui ad notum est, & Hyems vocatur, cõtraria istis faciunt.

b Denique quũ illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent, apertè exposuisset, eius mensuram dedisse, ac fore dixisse vt si hæc obseruarent, regii ær.

c Apparebat (nã fures non definebãt diripere) ipsũ hæc fecisse. Laqueos, *&c. Vel,* (*vtpote furibus assiduè diripientibus*)

& præsentis conditionis suæ certiorem fecisse: iussisséque vt quãcelerrimè introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitúque quis esset, etiam illum vita perderet. Qui quum visus esset probè dicere, fratrem ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide domũ abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expauisse, cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificium incorruptum, nullúmque neque ingressum neque egressũ habens. Ita abisse, atque ita faciẽdum statuisse vt furis cadauer è muro suspenderet: custodésque illic apposuisse, iussos vt siquem plorantem aut miserãtem animaduertissent, eum ad se perducerent. Suspenso cadauere matrem indignè tulisse, alloquutámque filium qui supererat, imperasse vt quacunque ratione machinari posset, corpus fratris rosolueret asportarétque: id si negligeret, minatam se regẽ esse adituram ad eum indicãdum quòd pecunias regias haberet. Aduersus hanc quũ filius multa verba faceret, nec persuaderet, quòd illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuisse commẽtum: Instratis asinis vtres vino plenos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes, fuit ante suspensum cadauer, [a] reuulsis ligaculis, duos trésue pedes resoluisse: & quum vinum proflueret, tum caput cædentem, vehemẽter vociferatum esse, tanquam nescientem ad quem prius asinorum se conuerteret. Custodes quũ multum vini profluere viderent, concurrisse cum vasis in viam: & id quod proflueret lucrifaciẽtes cõportasse. Istum simulata iracũdia omnibus maledixisse, aliquantóque pòst illis consolantibus, finxisse se mitigatum, & ab irascendo desisse. Tandem seduxisse è via asinos atque instruxisse: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominẽ lacesseret, vt risum eliceret, donasse illis vnum ex vtribus. Atque

a Detractis vtrium duobus aut tribus peronib', *seu sacculis*, resoluisse illos laxatis vinculis.

A καὶ δηλοῖ αὐτῷ τὰ προκείμενα, καὶ κελεύει τῷ ταχίστην ἐς δύο τὰς ἀποτάμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλήν· ὅκως μὴ αὐτὸς ὀφθεὶς, καὶ γνωσθεὶς ὃς εἴη, πρὸς τὸν πόλεσι καὶ ἐκείνου· παρὰ δόξαν οὐ λέγει, καὶ ποιήσας μὲν πειθόμενος τῷ πατρί. καὶ καταρμόσας τὸν λίθον, ἀπίεναι ἐπ' οἶκον, ἀπαράξας τῷ κεφαλῇ τοῦ ἀδελφεοῦ. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα Ⓦ βασιλῆα ἐς τὸ οἴκημα, ὁκ πεπληξάμενον, ὁρέοντα ὁ σῶμα τοῦ φωρὸς ὁν τῇ πάγῃ αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς ἐόν· ὁ δὲ οἴκημα, ἀσινές, καὶ οὔτε ἔσοδον, οὔτε ἔκδυσιν ὁδεύμενον ἔχον. ἀπορούμενον δὲ μιν, τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν κατὰ τείχεος καταχρεμάσαι· φυλάκοις δὲ αὐτοῦ καταστήσαντα, ὁκοῖα εἴ τι λάβοιεν σφι, τὸν αὐτὸν ἰδόντα ἀποκλαύσαντα, ἢ κατοικτίσαντα, συλλαβόντας ἀγειν πρὸς ἑωυτόν. ἀνακρεμαμένου δὲ τοῦ νέκυος, τὴν μητέρα δεινὰς φέρειν. λόγους δὲ πρὸς τὸν πρεσβύτατον παῖδα ποιουμένη, προστάσσειν αὐτῷ, ὅτεῳ τρόπῳ δυνατὰ μηχανάσθαι ὅκως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, ἀπειλέειν αὐτῷ, ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλῆα, μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα. ὡς δὲ χαλεπῶς ἐπεγαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ πρεσβύτατος παιδὸς, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὸν λέγων ὁκ ἔπειθε, ὅτι τεχνήσαιτο τοιάδε μιν· ὄνους κατασκευασάμενον, καὶ ἀσκοὺς πλήσαντα οἴνου, ὅτι θᾶσσον ἐπὶ τῶν ὄνων, καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτοῦς. ὡς δὲ τοῖς φυλάσσουσι τὸν κρεμάμενον νέκυν, ὅτι παράσσοντα τῶν ἀσκῶν δύο ἢ τρῖς ποδεώνας αὐτὸν, λύειν ἀπαμμένους. ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τῷ κεφαλῇ μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα, ὡς ὁκ ἔχοντα πρὸς ὁκοῖον τῶν ὄνων πρῶτον προσπέσοιτο. ὁκοῖ δὲ φυλάκοις, ὡς ἰδεῖν πολλὸν ῥέοντα τὸν οἶνον, σπουδῇ χεῖν ἐς τὸ ὁδὸν, ἀγγήια ἔχοντας, καὶ τὸν ὁκχεχυμένον οἶνον συγκομίζειν, ὁκ κέρδεϊ ποιούμενοι. Ⓦ δὲ χολοιδορέεσθαι πᾶσι, ὀργῷ προποιούμενον. τοῦ μυθευμένων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων, χρόνῳ πρυίνεσθαι πρὸς ποιέεσθαι, καὶ ὑπίεσθαι τῆς ὀργῆς. τέλος δὲ, ἐξελάσας αὐτὸν τοῖς ὄνοις ὁκ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατασκευάζειν. ὡς δὲ λόγοι τε πλείοι ἐγίνεσθαι, καὶ τινα. καὶ σκώψαι μιν, καὶ ἐς γέλωτα προσαγαγέσθαι, ὅτι δοιῶσι σφι τῶν ἀσκῶν εἶναι αὐλοῖσι. τοῖς δὲ αὐτοῦ

τοῦ φέροντα

τοῦ ὑπιέσθαι

ὥσπερ εἶχον καταχυθέντας, πίνειν ἀμυνόμενοι, καὶ ἐκείνον πρὸς γελᾶν αὐτῷ, καὶ κελεύειν μετ' ἑωυτῶν μείναντα συμπίνειν· Ⓦ δὲ πειθοῦσί τε δὴ, καταμεῖναι. ὡς δὲ μιν παρὰ τῷ πόσιν φιλοφρόνως ἠσπάζοντο, ὅτι δοῦσι οἶνον καὶ ἄλλων τῶν ἀσκῶν. δαψιλέως τοῦ ποτοῦ χρήσασθαι τοῖς φυλάκοις, ὡς μεθυσθῆναι· καὶ κατηφέας τοῦ ὕπνου, αὐτοῦ ἐνθάδε ἔπεσον καταχοιμηθῆναι. Ⓦ δὲ, ὡς περὶ μέσας τῆς νυκτὸς, τοῦ τε σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας, καὶ τῶν φυλάκων ὅτι λύμη πολλῶν ξυρήσας καὶ δεξιὰς παρηίδας. ὅτι θέντα δὲ τὸν νέκυν ὅτι τοῖς ὄνοις, ἀπελαύνειν ἐπ' οἶκον, ὅτι τελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ προστεταγμένα. Ⓦ δὲ βασιλέα, ὡς αὐτὸς ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς ὁ νέκυς ὁκκεκλεμμένος, δεινὰ ποιέειν. πολλοῦ δὲ βουλόμενον θυρεθῆναι ὅστις κοτὲ εἴη ὁ τοῦτο μηχανώμενος, ποιῆσαι μὲν τάδε, ἐμοὶ μὲν πίστιν τῷ θυγατέρα τῷ ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκήματος, ὁκοῖον πολλῶν τε ὁμοίως προσδέχεσθαι· καὶ πρὶν συγγενέσθαι, ἀναβοᾶν λέγειν αὐτῇ ὅ, τι δὴ ὁ τὸν βίῳ ἔργαζεται αὐτὸς σοφώτατον καὶ ἀποσιώτατον· ὃς δ' ἂν ἀπηγήσηται τὰ περὶ τὸν φῶρα γενόμενα, τοῦτον συλλαμβάνειν, καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω. ὡς δὲ τῷ παῖδα ποιέειν τὰ ὁκ τοῦ παιδὸς προστεταγμένα, Ⓦ φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο, βουληθέντα πολυζωΐης τοῦ βασιλῆος πρὸς γενέσθαι, ποιέειν τάδε· νεκροῦ πρὸς φάτνῃ ἀποταμόντα τὴν χεῖρα ὁκ τοῦ ὤμου, ἐίναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τοῦ ἱματίου· ἐσελθόντα δὲ ἐς τοῦ βασιλῆος τῷ θυγατέρα, καὶ εἰρωτώμενον τὰ περ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγήσασθαι ὡς αἰσχιστὸν μὲν εἴη ἐργασμένος, ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ὁκ ὀνησιπόρου τοῦ βασιλῆος ὑπὸ πάγης ἀλόντος ἀποτάμοι τῷ κεφαλῇ· σοφώτατον δὲ, ὅτι τοῖς φυλάκοισι καταμεθύσας, καὶ λύσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν νέκυν. τῷ δὲ, ὡς ἤκουσε, ἄπειλεῖν αὐτοῦ. Ⓦ δὲ φῶρα ὁκ τοῦ σκότεϊ πρεσβεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τῷ χεῖρα. τῷ δὲ, ὅτι λαβομένῳ, εἴχειν, νομίζουσαν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς αὐτέχεσθαι. Ⓦ δὲ φῶρα προσέλθοντα αὐτῇ, οἴχεσθαι ἀμφὶ δυρεὰν φεύγοντα. ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἐς τὸν βασιλέα ἀνενείχθη, ὁκ πεπληξάμενον μὲν ὅτι τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τῷ θεσπίου. τέλος δὲ,

A eos illic, vt erant discumbentes, potare constituisse, prehensantes hominem ac iubẽtes vt secum ad compotandum maneret: atque istum obsequutum remansisse: & quum inter potandũ comiter acciperetur, donasse insuper alterũ vtrem. Ita se vino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos, somnóque oppressos, ibidẽ vbi potauerant obdormisse. Istum, vbi multũ noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & B custodum malas dextras in contumeliam derasisse, & asinos impósito cadauere domum versus agitasse, exequutúmque imperia matris. Regem, vbi ei renuntiatum est furẽ cadauer surripuisse, acerbè tulisse: & quum vellet quoquomodo inuenire quísnam esset ista machinatus, hoc fecisse, quod apud me caret fide: Filiam suam domi prostituisse, iussam omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum quídnam in vita esset actum à se solertissimũ ac scelestissimum: & qui narraret quæ circa furem acta essẽt, eum comprehenderet, neque exire permitteret. Quũ itaque filia patris imperia faceret, furem, [a] quòd audisset quamobrem ista fierent, cupiẽtem euadere versutiam regis, hoc egisse: Recentis mortui amputatam ex humero manum sub pallio ferentem isse, atque ingressum ad filiam regis, quum interrogatus esset eadem quæ cæteri, enarrasse, hoc se scelestissimũ perpetrasse, quòd fratris in ærario regis laqueo capti caput amputasset: solertissimum autem, quòd cadauer fratris suspensum resoluisset, custodibus priùs ebriis factis. Illã, quum hæc audisset, manum in hunc iniecisse: eíque furem in tenebris manum mortui porrexisse. quam mulier quum apprehendisset, manum se huius tenere rata, istum per fores se proripuisse, muliere delusa. Postquã & hæc renuntiata sunt regi, stuporem incussisse tum affutiam, tum audaciã hominis. Ad extremum,

a Vel, Qui intelligeret.

dimissis per omnes vrbes nuntiis, regem edixisse, non modò veniã sed etiã magna munera manere furem, si in conspectum ipsius veniret: ita furem, fide habita, ad eũ venisse: eique Rhampsinitũ, magna viri admiratione ductum, filiam suam collocasse, tã quam ex omnibus mortalib[o] plurima sciẽti. Nam AEgyptios quidem cæteris, hunc autem AEgyptiis antecellere.

Post hæc aiebant regẽ hunc descendisse viuum sub terram, eò vbi Græci opinãtur sedes infernas esse, & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando victorem, aliquãdo victum fuisse: & sursum iterũ fuisse reuersum, munus ab ea obtinẽtem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud AEgyptios. Idque ego ad meã memoriam scio obseruatum. Verùm [a] an ob id sic feriati sint AEgyptii, asserere non possum: sed sacerdotes pallium quoddã, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem palliũ vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos velatos habentẽ aiunt à geminis lupis agi ad Cereris tẽplum, quod ab vrbe viginti stadia abest: & rursus à templo in eũdem locum à lupis reduci. [b] Quæ ab AEgyptiis referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis vtatur. mihi autem in omni sermone cõstitutũ est ea scribere quæ auditu cognoui. Inferorũ principatum tenere Cererem & Liberum AEgyptii aiũt. Hi denique primi extiterunt qui diceret animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gigneretur, immigraret. Atque vbi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucria, rursus in aliquod hominis corpus genitum introire. atque hunc ab ea circuitũ fieri intra annorum tria millia. Hanc rationẽ sunt è Græcis qui vsurpauerint tanquã suam ipsorum, alii prius, alii posterius.

a An ob id, an ob aliud quippiã sic ferientur Ægyptii, asserere non possum. Sacerdotes autem pallium quoddã eo ipso die contextũ vni ex suis induunt, & oculos mitra obducunt: quem gest. pall. vbi in v. dedux. q.f. ad C. tẽplum, ipsi redeũt illo relicto.

b Et hæc quidẽ tum ab Ægyptiis relata sunt, quæ cuic. cr. vid. is eis vtatur. Mihi autem toto hoc opere, *vel tota hac narratione*, constitut.

A Ἀμαπέμπουσα ἐς πάσας τὰς πόλις, ἐπαγγέλλεσθαι ἀδειάς τε διδοῦσα, καὶ μεγάλα δωρεήματα ἐλθόντι ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. Ὡς δ' ἂν φῶς, πιστώσασθαι, ἐλθεῖν τοῦτο αὐτόν. Ῥαμψίνιτον δ' μεγάλως θωυμάσαι, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦτῳ συνοικίσαι, ὡς πλοῦτα ὑπεριμμάτῳ ἀνθρώπων. Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων τοῦτο κεχωρίσθαι, ἐκεῖνον δὲ, Αἰγυπτίων.

Μετὰ δὲ ταῦτα, ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλέα ζωὸν καταβιῶναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες ἀΐδιν νομίζουσι εἶναι, κἀκεῖσι συνεκυβεύειν τῇ Δήμητρι. καὶ τὰ μὲν, νικᾶν αὐτὸν, τὰ δὲ ἑσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς. καί μιν πάλιν ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσεον. Ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψίνιτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκετο, ὁρτάσαι δὴ αὐτὸν ἄγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν, τάσι καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ὁρτάζοντας αὐτούς. οὐ μέντοι εἴτε δι' ἄλλο τι, εἴτε διὰ ταῦτα ὀρτάζοντες, ἔχω λέγειν. φάσκουσι δ' αὐτὸν ἐξυφήναντες οἱ ἱρέες, κατ' ὧν ἔδησάν μιν, ἑνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοῦ ὀφθαλμοῦ. ἀναγαγόντες δέ μιν ἔξω τοῦ φάσκουσι ἐς ὁδὸν φέρουσαν ἐς ἱερὸν Δήμητρος, ἀπολῦσαι ἀπαλλάσσοντα ὀπίσω. Ὁ δ' ἱρέα τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμοὺς, λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἀγεσθαι ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλεος ἐείκοσι σταδίους. καὶ αὖτις ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τὠυτὸ χωρίον. Τοῖσι μὲν νυν ἐστὶ Αἰγυπτίων λεγομένοισι χρεόμενα ὅτευ τὰ τοιαῦτα πιθανὰ ἐστί· ἐμοὶ δὲ πᾶσι πρόσκειται ὁ λόγος ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' ἑκάστων ἀκοῇ γράφω. Ἀρχηγετεύειν δὲ τῶν κατὰ τὰ Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρά τε καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοι εἰσὶ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι· τοῦ σώματος δὲ καταφθινόντος, ἐς ἄλλο ζῶον ἀεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πτηνὰ, αὖτις ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν. τοῦ περιείλησιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι. Τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, ὁ μὲν, πρότερον, ὁ δὲ, ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἐόντι·

B

C

D

E

Δήμητρα

πεπεπά

γινομένων

τῷ ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα, οὐ γράφω.

Μέχρι μὲν νεῶν Ῥαμψινίτου βασιλῆος εἶναι, οὐδὲν ἄλλο παρεμνήσθη Αἰγύπτιος μεγάλως· μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαντα σφεῶν Χέοπα, ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι. καὶ κατακλήσαντα γὰρ μιν πάντα τὰ ἱερὰ, πρότερον μὲν σφέας θυσιέων τουτέων ἀπέρξαι· μετὰ δὲ, ἐργάζεσθαι ἑωυτῷ κελεύειν πάντας Αἰγυπτίους. Τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδεγμένοισι, οἱ μὲν λιθοτομέοντες ἐν τῷ Ἀραβίῳ οὔρεϊ, ἐκ τουτέων ἕλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπορευθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι, τοὺς λίθους ἑτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι, καὶ τοῦτο ὃ Λιβυκὸν καλούμενον ὄρος, τοῦτο ἕλκειν. ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων ἀεὶ τὸν τείμιον ἑκάστην. χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι τεταγμένῳ τοῦ λαοῦ, δέκα μὲν ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατὰ τὸν εἷλκον τοὺς λίθους, τὸ ἔδαφος, ἔργον ἐὸν οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν. τῆς μὲν δὴ μήκεός ἐστι πέντε στάδιοι· εὖρος δὲ, δέκα ὀργυιαί· ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτη ἐστὶ αὐτὴ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ὀργυιαί· λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζώων ἐγγεγλυμμένων. Τοσούτῳ δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι. καὶ τῶν ὅπτι ἐν λόφου, ἐπ' οὗ ἕστασι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γλῶ οἰκημάτων, τοῦτο ἐποιέετο θήκας ἑωυτῷ ἐν νήσῳ, διώρυχα ἐς Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἴκοσι ἔτεα ποιευμένῳ, τῆς ἐστι πλευρὴ μέτωπον ἕκαστον ὀκτὼ πλέθρα, ἐούσης τετραγώνου, καὶ ὕψος ἴσον. λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἁρμοσμένου τελαμῶσι· οὐδεὶς τῶν λίθων τετάκεται ποδῶν ἑλάσσων. ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη ἡ πυραμὶς ἀναβαθμῶν τρόπον, τοῖσι μετεξέτεροι κρόσσας, οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι. τοιούτῳ τρόπῳ ἐπεί τε ἐποίησαν αὐτῷ, ἤρξαν τοῖσι ὀπισθοίποις λίθοις μηχανῆσι ξύλων βραχέων πεποιημένῃσι· κομίζοντες μὲν ὀπὶ ἐν τῷ ἀναβαθμῷ ἀείροντες· ὅκως δὲ ἀνοίσοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν, εἰς ἑτέρῳ μηχανῇ ἐπίθετο, ἑστεῶσαν ἐπὶ τῷ πρώτου τοίχου· ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον εἵλκετο τοῖχον, ἐπ' ἄλλης μηχανῆς. ὅσοι γὰρ δὴ τοῖχοι ἦσαν τῷ ἀναβαθμῷ, τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν· εἴτε καὶ τῷ αὐτῷ μηχανῇ ἐούσῃ μίῃ τε καὶ βιβάσακτον μετεφόρεον ὀπὶ

A

B

C

D

E

A quorum ego nomina sciens, non duco scribenda.

Ad Rhampsinitum vsque regẽ aiebant in AEgypto viguisse sanè [a] ius omne. Post hunc autem, qui in regno successit CHEOPEM in omne flagitiũ fuisse prolapsũ. Omnibus nanque eum tẽplis obseratis, ante omnia AEgyptiis ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse vt in suis ipsius operibus exercerentur: aliis, vt ex lapidicinis Arabici mõtis saxa exciperẽt, & illinc ad Nilum vsque protraherent: aliis, vt transmisso flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decẽ hominũ myriades, *id est, centum millia*, ternis semper mẽsibus singulæ. In ea via populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tẽpus triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur quàm pyramidem extruxisse. Cuius lõgitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum: [b] altitudo (vbi maxima est) octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decẽ annos fuisse consumptos, & in subterraneis ędibus in tumulo, supra quẽ pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulcro, in insula, intromisso per fossã Nilo. Verùm in pyramide hac annos viginti absumptos: cuius singulæ frõtes (nam est formæ quadratæ) sunt [c] octogenũ iugerum pari altitudine, saxis dolatis decẽtissimẽque coagmẽtatis, quorum nullũ est minus triginta pedum. Fuit autem extructa hæc pyramis in speciem graduũ, quas quidam scalas, quidam arulas vocãt. Posteaquam eã principio talem fecissent, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinẽ graduum leuantes. [d] Vbi super hunc gradum lapis erat, alteri machinæ imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum esset, transferebant ad

a Omnem legũ æquitatem, &c.

b Altitudo autem, quaparte est altior seipsa. *Sic ad Græcum. Intelligit autem fastigium ipsius pyramidis. Gall. La pointe, Gel, l'aguille.*

c Octogenũm pedum.

d Atque proute in eum lapis attollebatur.

singulos ordines, quoties saxum amoliebantur. [a] Dictum sit à nobis de vtroque, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæque ex pyramide, quæ erãt altissima: deinde gradatim sequentia: nouissimè verò quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide literæ AEgyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit erogatũ in operarios pro [b] apio, cæpis, & alliis: quod interpres earum literarum (vt probè reminiscor) aiebat in summa mille & sexcẽta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel [c] in vestiarium operariorũ? Atque per id quod dixi tẽpus opera extruebant. Alio item tempore (vt ego opinor) lapides exciderunt atque portarunt, & alio nõ exiguo subterraneã fossam effecerũt. Propter quod eò flagitii deuenisse Cheopem, vt pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, imperans quantumcũque faceret quæstum. (non enim dicebatur quantum) eámque cùm patris iussa fecisse tum verò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse, itaque singulos ad se intrãtes orasse vt sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidẽ quæ stat in medio triũ, in conspectu pyramidis magnæ, cuius vnũquodque latus [d] sesquiugerum est.

a Dictum enim sit à nobis quod aiũt *in* vtramque partem.

b Raphano,

c Vestem, *id est, vestitum*, operariorum, dum per id quod dixi tẽpus opera extruerent.

d Sesquiplethri spatium habet. *Ad verbũ, sesquiplethriũ est, id est,* 150 *pateri pedes.*

Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem AEgyptii dicebant: eóque defuncto accepisse regnum fratrẽ CHEPHRENEM: & hunc eodem instituto vsum cũ in aliis tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos sumus dimẽsi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neque per fossam deriuatus in eam Nilus (quemadmodũ in alteram) influit, sed extructo aquæ ductu introrsum insulã circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. [e] Fuisse tum ex AEthiopico lapide versicolore primùm domum, quadraginta

e Primo autem ædificio ex lapide Æthiopico versicolore ædificato, quadraginta pedibus infra, alteram ædificauit eadẽ magnitudine, magnæ contiguam. *Or legatur* οἰκοδόμησε *pro* οἰκοδομῆς.

A σοῖχον ἕκαστον, ὅκως τὸν λίθον ἐξέλοιεν. λελέχθαι γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφότερα, καὶ πάντα λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὦν τὰ αὐτόματα αὐτῆς τοῖχοι· μετὰ δὲ, τὰ ἐπίμηκα τούτων ἐξεποίουν· τελευταῖα δὲ, αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. σεσήμανται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι, ὅσα ἐς τε συρμαίαν καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἔργα ζοῦσι. καὶ, ὡς ἐμὲ οὖ μεμνῆσθαι τὰ ὁ ἑρμῆς οἱ

B μοι, ὅτι λεγόμενος τὰ γράμματα, ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτως ἔργον τοσοῦτο, κόσα εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι; ὅστι ἐς τε σίδηρον, τοῦ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἔργα ζόμενοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τοῦτο ἔργα τὸν εἰρημένον. ἄλλον δὲ (ὡς ἐγὼ δοκέω) ἐν τοῦ τοῦς λίθους ἐτάμνον, καὶ ἄγον· καὶ ὃ ἐπὶ πολὺ ὄρυγμα ἐργάζοντο οὐκ ὀλίγον χρόνον. ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κα-

C κότητος, ὥστε τὸν θυγατέρα τὸν ἑωυτοῦ, χρημάτων δεόμενον, κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος, προστάξαι πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκόσον δή τι. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον. τὴν δὲ, τά τε ἐπὶ τοῦ παρεόντα πρήσσεσθαι· ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὸν διανοηθῆναι μνημόσυνον καταλιπέσθαι. καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὸν ἑκάστου δέεσθαι ὅκως αὐ αὐτῇ ἕνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο. ἐκ τούτων δὴ τῶν λίθων ἔφασαν τὸ πυραμίδα οἰκοδο-

D μηθῆναι, τὸν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἐγκεῖσθαι, ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης πυραμίδος· τῆς δὲ κῶλον ἕκαστον, ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.

Βασιλεῦσαι δὲ καὶ Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι λέγουσι πεντήκοντα ἔτεα. τελευτήσαντος δὲ τούτου, ἐκδέξασθαι τὸν βασιλήιον τὸν ἀδελφεόν αὐτοῦ ΧΕΦΡΗΝΑ. καὶ τοῦτον δὲ τοῦ αὐτοῦ τρόπῳ χρήσασθαι τοῦ ἑτέρου· τά τε ἄλλα, καὶ πυραμίδα ποιῆσαι, ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκου-

E σαν. ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν. ἔτι γὰρ οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὐτε ἐκ τοῦ Νείλου διώρυξ ἥκει ἐς αὐτὴν, ὥσπερ ἐς τὸν ἑτέρην, ῥέουσα. διοικοδομημένου δὲ αὐτοῦ νῆσον ἔσω, νῆσον τοιοῦτόν φασι εἶναι, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα. ὑποδείμας δὲ τοῦ πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσεράκοντα πόδας

88

τοῦ μνημόσυνον

τῆς ἡμίσεος

A πόδας ὑποβάς τῆς ἑτέρης, τοιοῦτο μέγαθος ἐχομένου τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς. ἐστᾶσι δὲ ὁμοίως λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφότεραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοί. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἐξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα. ταῦτα ἐξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν οἷσι, Αἰγυπτίοισί τε πᾶσαν εἶναι κακότητα, καὶ τὰ ἱερὰ χρόνου τοσούτου κεκλεισμένα, οὐκ ἀνοιγόμενα. τούτοις ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φι-

B λιτίωνος, ὃς τότον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ τοῦτα τὰ χωρία.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι Αἰγύπτου ΜΥΚΕΡΙΝΟΝ ἔλεγον, Χέοπος παῖδα. τοῦ τὰ μὲν τοῦ παιδὸς ἔργα ἀπαδεῖν. τὸν δὲ τὰ τὰ ἱερὰ ἀνοῖξαι, καὶ τὸν λαὸν τετριμμένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἀνῆναι τοῖς ἔργα τε καὶ θυσίας. δίκας δὲ σφι πρῶτον βασιλήων δικαιοτάτας κρίνειν. καὶ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον, ἀπεῴτων ὅσοι ἤδη βασιλῆες ἐγένοντο Αἰγυπτίων, αἰνέουσι μάλιστα τοῦτον. τά τε γὰρ μιν ἄλλα κρίνειν οὖ, καὶ δὴ καὶ τοῦ ὀπιμεμφομένου ἐκ τῆς δίκης περὶ ἑωυτοῦ διδόντα ἀργύρια, ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. ἐόντι δὲ ἠπίῳ τοῦ Μυκερείνῳ καὶ τοῖς πολίταις, καὶ ταῦτα ὀπιτηδεύοντι, τοιόνδε κακὸν ἄρξαι τὸν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὸ μοῦνον οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκηίοισι τέκνον. τὸν δὲ, ὑπερβαλόντα τε τῷ παρεστεπεπόνθεε πρήγματι, καὶ βουλόμενον τοιοῦτόν τι τῶν

D ἄλλων θάπτειν τὸν θυγατέρα, ποιήσασθαι βοῦν ξυλίνην κοίλην, καὶ ἔπειτα κατα-χρυσώσαντα μιν τοῦτον, ἔσω ἐν αὐτῇ θάπτειν τὸν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα. αὕτη δὲ ἡ βοῦς γῇ οὐκ ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐν φανερῇ ἐν Σαΐ μένει πόλει ἐοῦσα, κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληίοισι, ἐν οἰκήματι ἠσκημένῳ. θυμιήματα δὲ πᾶσι αὐτῇ πανοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην. νύκτα δὲ ἑκάστην παννυχὶς λύχνος παρεστήκει. ἀγχοῦ δὲ τῆς βοὸς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκήματι εἰκόνες τῶν παλλακέων τῶν Μυκερείνου ἑστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σαΐ πόλει ἱρέες. ἑστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοὶ, ἐοῦσαι ἀριθμὸν ὡς ἐείκοσι μάλιστα κατ, γυμναὶ κείμεναι. αἵτινες μέν τοι εἰσὶ, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ἢ τὰ λεγόμενα.

τοῦ λεών

τῶν ἐργασμένων.

pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stãt autem super eundem tumulũ ambæ, centum ferè pedum celsitudinis. Porro quinquaginta sex annos regnasse Chephrenẽ aiebant. ita centum & sex anni supputantur quibus AEgyptii in omni calamitate versati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerũt occlusa. Hos reges AEgyptii præ odio ne nominare quidẽ volunt, sed eorum pyramidas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat.

Post hunc regnasse in AEgypto dicebant MYCERINVM Cheopis filium, cúmque paterna perosum facta, & templa reseraſſe, & populo ad vltimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quin etiam super omnes reges iustitiã exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc AEgyptii maximè prædicabãt, tum ob alia quæ bene iudicabat, tum verò quòd cõquerenti de ipsius sentẽtia, de suo donabat, vt indignationi hominis satisfaceret. Quum autem esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque [a] ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiæ, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supramodum dum doleret, vellétque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quàm cæteri, fecisse ligneam bouem cauam, quam quum inauraſſet, in ea filiam sepelisse defũctam. neque humo bos hæc cõdita est, sed ad meam vsque memoriã in propatulo [b] fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodã exornato posita. Cui singulis diebus omnifarii odores [c] inferuntur: noctibus autẽ perpetuò incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est grandia simulacra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur.

a Ita se gereret,

b Extabat in vrbe, *ἐστα. Vel, Visebatur*

c Adolentur.

Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quũ præ mœrore se suspẽdisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autẽ manus ministrarum quæ filiam patri prodidisset, præcidisse: & nũc earũ hæc esse simulacra eius mali quod viuæ passæ fuisset. Hæc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorũ: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsque ætatẽ ad pedes eorũ stratæ visebantur. Bos quoque cùm cæterum corpus operta est Phœnicco pallio, tum verò ceruicem & caput crasso admodum auro: cuius inter media cornua [a] circulus annexus inest, soli assimilatus. Neque stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis vacca viua. Effertur autẽ è conclaui quotannis. & postquam AEgyptii verberarunt deum quendam, quem in tali negotio nõ putò mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt enim eã orasse patrem Mycerinum, vt defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filiæ, secundo loco hæc accidisse: Ex vrbe Buti venisse oraculum, fore vt sex omnino annos viueret, septimo defũcturus. Id hunc ægrè ferentem, vicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quòd, quum pater suus & patruus qui deorum immemores templa clauserant, hominésque perdiderant, tandiu vixissent, ipse piè faciens tam citò foret vita defuncturus. Rursus ei venisse dicuntur ex oraculo responsa, eapropter ipsum properè vitam finiturum quòd non id faceret [b] quod deberet. Oportuisse enim AEgyptum centum quinquaginta annis affligi: ídque duos qui ante eum fuissent reges didicisse, ipsum verò, nequaquam. Hæc vbi accepit Mycerinus, se iam à numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas,

a Orbis est solis aureus assimilatus.

b Quod in fatis esset vt faceret.

A οἱ δὲ ἅλινες λέγουσι περὶ τῆς βοὸς ταύτης, καὶ τῶν κολοσσῶν, τόνδε τὸν λόγον· ὡς Μυκερῖνος ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρός, καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ ἀεκούσῃ. μετὰ δὲ, λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήλξατο ὑπὸ ἄχεος· ὁ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοῖ ταύτῃ. ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τὰς προδουσέων τῷ θυγατέρα τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας· καὶ νῦν τὰς εἰκόνας αὐτέων εἰσὶ πεποιθυῖαι τῶν ζωὴν ἔπαθον. ταῦτα δὴ λέγουσι φλυαρέοντες, ὡς ἐγὼ δο-
B κέω, τά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν. ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὡρέομεν ὅτι ὑπὸ χρόνου τὰς χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἳ ὦν ποσὶ αὐτέων ἐφαίνοντο ἐοῦσαι· ἔτι ἐς ἐμέ. ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν ἄλλα καταχέκρυπται φοινικέῳ εἵματι· καὶ αὐχένα δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα παχέι κόσμῳ χρυσῷ. μεταξὺ δὲ τῶν κεράων, ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμιμημένος ἐστὶ χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ ὀρθή, ἀλλ' ὑπ-
C τοιοῦσα κειμένῃ· μέγαθος δὲ ὅσον περ μεγάλη βοῦς ζωή. οὐκ φέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος ἀνὰ πᾶν τὰ ἔτεα· ἐπεὰν τύπτωνται οἱ Αἰγύπτιοι τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν ἐν ἐμοῦ ἐστὶ τοιούτῳ σκήπτρῳ, τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν οὐκ φέρουσι ἐς τὸ φῶς. φασὶ γὰρ αὐτὴν δεινῶς τοῦ παιδὸς Μυκερείνου ἀποθνήσκουσαν, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπαξ μιν ἡλιοῦν καλιδεῖν. μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος, δεύτερα τούτῳ τῷ βασιλεῖ τάδε
D ἐγένετο· ἐλθεῖν οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλεος, ὡς μέλλοι ἐξ ἔτεα μακρὸν βιοτεύσας, τῷ ἑβδόμῳ τελευτήσειν. τὸ δὲ, δεινὸν ποιησάμενον, πέμψαι ἐς τὸ μαντήιον τῷ θεῷ ὀνείδισμα, ἀντιμεμφόμενον ὅτι ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πάτρως, ἀποκλήσαντες τὰ ἱερὰ, καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον ὅτι πολλόν· αὐτὸς δ' εὐσεβὴς ἐὼν, μέλλει τα-
E χέως οὕτω τελευτήσειν. ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα ἐλθεῖν λέγονται, τούτων εἵνεκα καὶ συνταχύνω "αὐτῷ τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν ὁ χρεὼν "εἶν ποιέειν. δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα πεντήκοντά τε καὶ ἑκατόν. καὶ τοὺς "μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκείνου ἡγεμόνας βασιλέας, μαθεῖν τοῦτο, κεῖνον δὲ οὔ. ταῦτα δὲ ἀκούσαντα τὸ Μυκερῖνον, ὡς καταχεκριμένων ἤδη τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλὰ,

89 "ἐπ' ἔτεα

"ἐπ' αὐτὸν

"ἐπ' ἐμοῦ

"ἐπ' τὸν πρὸ τοῦ δύο

ἔκως γένοιτο νύξ, ἀνάψαντα αὐτὰ, πίνειν τε καὶ διαθέειν, οὔτε ἡμέρης, οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἔς τε τὰ ἕλεα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον, ἢ ἵνα πυθοίατο εἰ συνοῖτο ἡ ἀκοὴ τοῦ τοιούτου ἔπεα. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο, θέλων τὸ μαντήιον ψευδόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δυώδεκα ἔτεα αὖτις ἐξ ἑτέων ἡλίκων, αἱ νύκτες ἡμέρας ποιοῦμεναι. πυραμίδα δὲ καὶ ταύτην ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσσω τοῦ πατρὸς, ἑξήκοντα ποδῶν κατὰ δέουσαν, κῶλον ἕκαστον τεσσάρων πλέθρων, ἐούσης τετραγώνου· λίθου δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ. τεῖν δὴ μετεξέτεροι φασὶ Ἑλλήνων Ῥοδῶπιος ἑταίρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὔτοι ἥντινα τεῖν ἡ Ῥοδῶπις. οὐ γὰρ ἂν οἱ πυραμίδα ἐνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην, ἐς τὴν τάλαντα χίλιάδες ἀναρίθμητοι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναισίμωνται. πρὸς δὲ, ὅτι κατ' Ἄμασιν βασιλεύοντα τεῖν ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις, ἀλλ' οὐ κατ' τοῦτον. ἔτεσι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλήων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας λιπόντων, ἦν Ῥοδῶπις· ἡ μὲν μὴν, ἀπὸ Θρηίκης· δούλη δὲ τεῖν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος, αἰδρὸς Σαμίου, συνδούλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιοῦ. καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐλάμβανετο, ὡς διέδεξε τῆδε οὐκ ἥκιστα. ἐπεί τε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου, ὅς βούλοιτο ποινὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς λαβέσθαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφαίνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς ἄλλος Ἰάδμων λαβέσθαι, οὕτω καὶ Αἴσωπος Ἰάδμονος ἐλάμβανετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο, Ξανθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντός μιν. ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην, ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπ' ἀνδρὸς Μιτυληναίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς, ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφοῦς τῆς μουσοποιοῦ. οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος ἐγένετο, μεγάλα ἐκτήσατο χρήματα, ὡς ἂν εἴη Ῥοδῶπιν, ἀπὰρ οὐκως γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι. τῆς γὰρ τεῖν δεκάτην τῶν χρημάτων ἐδέατο ἔστι καὶ ἐς τόδε πάντι τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ μεγάλα οἱ χρήματα ἀναθεῖναι.

A quibus quum noctesceret accensis, potaret ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittẽtem quin per paludes pérque nemora vagaretur, [a] vtque audiretur iuuenilibus in rebus studiosissimè versari. Hæc autem idcirco excogitarat, quòd vellet oraculũ conuincere mendacii, vt duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit lógè minorem paterna, vicenis pedibus ex omni parte
B (nam est quadrãgularis) breuiorem, [b] quæ est trium iugerum, vsque. Hanc quidam Grærorum volunt esse Rhodopis mulieris prostãtis, non rectè sentiẽtes: qui ne nosse quidem videntur quænam fuerit Rhodopis de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illa sibi facere destinasset, in qua talentorum infinita (vt sic dicam) millia cõsumpta sunt. Ad hæc, non istius sed Amasis
C regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis qui istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samii, ex vrbe Vulcani, conserua AEsopi fabularũ scriptoris ([c] nã & hic Iadmonis fuit) postquam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronuntiarent, siquis sumere pœnas
D vellet [d] animæ AEsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita & AEsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in AEgyptum abiit, à Xantho Samio trãsportata. Et quum eò ad quæstum faciendum venisset, magna pecunia fuit redempta à Charaxo, viro Mitylenæo, Scamandronymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta
E est, & in AEgypto remansit: gratiosáque vehementer effecta ingentes opes [e] comparauit, quæ Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciẽdam ascenderent. [f] Ex quarum opum decima parte cuicũque etiã hoc volẽti cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse repositam.

a Et vbi intelligeret cœnacula esse commodissima.

b Trium plethrorum, id est pedum 300.

c Nam & hic Iadmonis fuit, vt hinc maximè ostendit. Siq.

d Id est Sisa, Sel pro Sita.

e Comparauit, pro Rhodopes quidem conditione, neque tamen ad potentiam tãtã peruenit. Vel, ad tãtum regnum. At Valla pro τυραμίδα legit πυραμίδα. Quam lectionem sequendo (quæ est in aliquot Ges. quibusdam cod. habetur) ita Gerte, Sed nõ quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset.

f Nam quum ipsius opum decimam partem quiuis etiam nunc cernere possit, nõ est cur magnas ipsi opes tribuamus.

Quum enim optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum nõ est neque donatum, idque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum tot è ferro verũa ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa: quæ Delphos misit: quæ nunc quoque posita sunt eregione templi, post aram quã Chii donauerunt. Gaudent autem quodãmodo in Naucrate prostibula fieri gratiosa. nã hæc de qua mentio habetur, adeo nobilitata est fama, vt nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomẽ. Alterius quoque quæ posterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quàm prioris: [a] cuius amore Charaxus insaniens, Mitylenen rediit, vt meminit Sappho, conuitiis eum insectata. & de Rhodope quidem hactenus.

a Charaxus autem quũ liberata Rhodope Mitylenen rediisset, Sappho versibus suis illum est valde insectata.

Post Mycerinum autem AEgypti regem fuisse dicebant sacerdotes ASYCHIN, eúmque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcherrimã longéque maximam. [b] Habere enim vbique cùm figuras insculptas, tũ aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud verò maximũ ab hoc rege fuisse factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc AEgyptiis promulgauerit, vt ita demum quis pecuniam mutuò acciperet, si cadauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adiecisse, vt penes creditorem esset potestas omnis sepulcri debitoris, vtque hæc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, si dissoluere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri aut in paterno aut vllo in alio sepulcro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorum sepulturæ mandare. Hunc præterea regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriam sui pyramidem lateritiam, incisis lapidi literis in hæc verba,

b Habere enim cùm alias porticus, figuráſque bene ſculptas, & alias infinitas ædificiorum ſpecies, tum verò iſta longè plura. Hoc regnãte quũ non ſine magna difficultate pecunias alii cum aliis communicarent, legem hanc Ægyptiis fuiſſe dicebant, vt ita demum, *&c. Vt diſtinguatur poſt* μάλιστα. *ita tamẽ vt hæc verba ad ſequentia referri poſſint. q.d. iſtaque ſequuntur: quãnis ſit ἐκεῖνα, non ταῦτα, aut τάδε.*

A ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημήιον αὐτῆς ὂν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαι μιν τοῦτο, ὃ μὴ τις πρότερος ἄλλος ἐξευρημένον, καὶ ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωυτῆς. τῆς ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαι μιν ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον συνεχώρεε ἡ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμψε ἐς Δελφούς. οἱ καὶ νῦν ἔτι συνεστάσι, ὀπισθε μιν τοῦ βωμοῦ Ⓦ Χῖοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ.

B Φιλέουσι δέ κως ὂν τῇ Ναυκράτι ἑπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι. τοῦτο μὲν δὴ, αὕτη, τῆς πέρι λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ τι κλεινὴ ἐγένετο, ὡς καὶ πρότερον Ἕλληνες Ῥοδῶπιος τοὔνομα ἐξεμάθοσαν· τοῦτο δὲ, ὕστερον τούτης, τῇ οὐνόμα ἦν Ἀρχιδίκη, ἀοίδιμος ἀνὰ τὸν Ἑλλάδα ἐγένετο, ἧσσον δὲ τῆς ἑτέρης τοσοῦτος ἐγένετο. Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδῶπιν, ἀπενόστησε ἐς Μιτυλήνην, ὂν μέλει Σαπφῶ πολλὰ κατεκερτόμησέ μιν. Ῥοδῶπιος μὲν νυν πέρι πέπαυται.

C Μετὰ δὲ Μυκερῖνον φασὶ τὸν Αἰγύπτου βασιλέα, ἔλεγον οἱ ἱρέες φασὶ τὸν Ἀσύχιν, Ⓦ τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἐόντα πολλῷ τε κάλλιστα καὶ πολλῷ μέγιστα. ἔχει μὲν δὴ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύποις τε δὴ γεγλυμμένοις, καὶ ἄλλῳ ὄψιν οἰκοδομημάτων μυείῳ, ἐκεῖνα δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ὅτι τούτου βασιλεύοντος, ἔλεγον ἀμιξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων, νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ὀνέχυρον τοῦ πατρὸς Ⓦ νέκυν, οὕτω λαμβάνειν ὃ χρέος. προστεθεῖναι δὲ ἔτι τούτῳ τὸν νόμῳ τόνδε, Ⓦ διδόντα ὃ χρέος, καὶ ἁπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης. τὸν δὲ ὑποστιθέντι τοῦτο ὃ ὀνέχυρον τοῦδε ἐπεῖναι ζημίην, καὶ μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι ὃ χρέος, μηδὲ αὐτὸν ἐκείνῳ τε-

D

E λευτήσαντι εἶναι θάψαι κυρήσαντα μήτε ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρῴῳ τάφῳ, μήτε ἐν ἄλλῳ μηδενὶ, μήτε ἄλλον μηδένα Ⓦ ἑωυτοῦ ἀποθανόμενον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλόμενον τοῦτον τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἑωυτοῦ βασιλέας φασὶ μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι ὀνομαστὸν ποιήσαντα· ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολαμμένα τάδε λέγοντά ἐστι,

ΜΗ ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΘΗΣ ΠΡΟΣΑ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ. ΠΡΟΕΧΩ ΓΑΡ ΑΥΤΕΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟΝ, ΟΣΟΝ ΟΣ ΖΕΥΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝΤΩ ΓΑΡ ΥΠΟΤΥΠΤΟΝΤΕΣ ΕΣ ΑΙΜΝΗΝ, ΟΤΙΠΡΟΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥΤΩ ΚΟΝΤΩ, ΤΟΥΤΟ ΣΥΛΛΕΓΟΝΤΕΣ, ΠΑΙΝΘΟΥΣΕΙΡΥΣΑΝ· ΚΑΙΜΕ ΤΡΟΠΩ ΤΟΙΟΥΤΩ ΕΞΕΠΟΙΗΣΑΝ. ΤΟΤΟΝ ΜΕΝ ΤΟΣΑΥΤΑ ΕΠΟΔΕΞΑΣΘΑΙ.

Ne me lapideis pyramidibus [a] comparares, quæ tantum illis præcello quantum Iupiter cæteris diis. Nam fundum lacus conto verberantes, quicquid luti conto adhaerescebat, id colligentes, [b] me composuerunt, et in talem mensuram redegerunt. atque id demum operis hunc regem edidisse.

a Videtur aliud legisse quàm κονοθῆς.

b Lateres duxerunt, & me in talem formam redeg.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι αὐδρα τυφλὸν ἐξ Ἀνύσιος πόλεος, τῷ οὔνομα Ἀνυσιν ἦν. ὅπι τούτου βασιλεύοντος, ἐλάσαι ἐς Αἰγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθιόπας τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθιόπων βασιλέα. Ⓦ μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἕλεα· Ⓦ δὲ Αἰθιόπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἔτεα πεντήκοντα. ἐν τοῖσι οὐ τὸν τάδε ἀποδέξασθαι. ὅκως τῶν τις Αἰγυπτίων ἁμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν· Ⓦ δὲ, κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἑκάστῳ δικαίζειν, ὅπι πάσσοντα χώματα χοῦν πρὸς τῇ ἑωυτῶν πόλι, ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικεόντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλιες ἐγένοντο ὑψηλότεραι. ὃ μὲν γὰρ πρότερον, ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυξάντων, ὅτι Σεσώστριος βασιλέος· δεύτερα δὲ, ὅτι τοῦ Αἰθίοπος

τὸν ἐν κάρτει

"κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο. ὑψηλέων δὲ καὶ ἑτέρων γενομένων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πολλῶν, ὡς ἐμοὶ δοκέει, μάλιστα ἡ ἐν Βουβάστι πόλις ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἐστι Βουβάστιος ἀξιαπηγητότατον. μέζω μὲν γὰρ καὶ ἄλλα, καὶ πολυδαπανώτερα ἐστι ἱερά. ἡδονῇ δ' ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλλον. ἡ δὲ Βούβαστις, κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐστὶ Ἄρτεμις. ὃ δ' ἱερὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει. πλὴν

91 τῆς ἐσόδου, ὃ ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐν γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσέχουσι, οὐ συμμίσγουσαι ἀλλήλησι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τὸ ἱερὸν ἑκατέρη ἐστέχει. ἡ μὲν, τῇ προῤῥέουσα, ἡ δὲ, τῇ· δύο ἐούσι ἑκατέρη ἑκατὸν ποδῶν, δένδρεσι κατάσκιος. τὰ δὲ προπύλαια, ὕψος μὲν δέκα ὀργυιέων ἐστὶ, τύποισι δὲ ἐξαπτήχεσι ἐσκυθάσθαι ἀξίοισι λόγου. ἐὸν δὲ ἐν μέσῃ τῇ πόλει τὸ ἱερὸν,

D

E

Post hunc regnasse cæcũ quendam ex vrbe Anysi, nomine ANYSIN: atque eo regnante, excurrisse in AEgyptum magna cũ manu AEthiopum SABACVM regem: & quum cæcus hic fuga se in palustria proripuisset, illum regnasse in AEgypto quinquaginta annos: idque intra tempus ista edidisse: Quoties AEgyptiorum quisquam aliquid deliquisset, neminẽ voluisse mortẽ afficere: sed pro sui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendã certam mẽsuram aggerum intra vrbem vnde quisque [c] incolentium erat. Atque ita vrbes sunt etiã sublimiores effectæ. nã primùm humus aggesta fuerat ab iis qui sub rege Sesostre riuos effoderant: iterum sub rege AEthiope valde sũt vrbes factæ excelsæ, cùm cæteræ quæ in AEgypto sunt tum verò (vt mihi videtur) Bubastis vrbs, vbi præcipuè terra exaggerata. In qua vrbe templum est Bubastis, [d] quæ nostra lingua dicitur Diana, omnium maximè memorabile. Quo etsi alia sunt tũ grandiora tum sumptuosiora, nullum tamen est aspectu iucundius. id ita se habet: Cætera præter accessũ insula est: cuius ad ingressum vsque duo è Nilo fluẽta vicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc præterfluentia, centũ vtrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius vestibulum decem passibus sublime est figuris senũm cubitorũ adornatum. Id templum in media vrbe situm,

c Nocentium

d Est autem Bubastis, ea quæ lingua Græca Artemis dicitur. *id est, Diana. Sed hæc verba habentur in cod. Gr. post iſta,* Nullum tamẽ est aspectu iucũdius.

vndique circumeuntium oculis subiicitur. nam quum vrbs sit agestu terræ sublimis, templũ quẽ admodũ à principio conditũ, nec loco motum, pro speculo est, illud [a]materia figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti proceríssimarũ arborum manu cõsitarum luco ambiente, in quo delubro statua est. [b]Longitudo templi quoquouersus vnius est stadii. Ab eius ingressu via per forum orientem versus, quæ fert ad Mercurii templum, tria circiter stadia longitudinis, & [c]quatuor iugerum latitudinis, strata lapide est, vtrinque arboribus manu consitis in cælum euntibus. Atque hũc quidem in modum templum habet. Verùm se ita ad extremum liberatos AEthiope referebant, quòd ille per quietem oblata sibi visione, fugæ se mandauerit. Visus est sibi videre quendam astantem, qui suaderet ipsi vt congregatos cunctos AEgypti sacerdotes incideret medios. Hac eum visione conspecta dixisse, videri sibi deos demonstrare hanc occasionem, vt piaculo in sacra commisso, aliquid cladis aut à diis aut ab hominibus acciperet: se verò nequaquam ista facturum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tẽpus quod ipsi à diis vaticinatum esset, quousque foret in AEgypto regnaturus. Etenim quum in AEthiopia ageret, oraculis quibus vtuntur AEthiopes, responderat deus, fore vt is in AEgypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum excessisset, & viso insomnii perturbatus esset Sabacus, vltro ex AEgypto concessit. Eo profecto ex AEgypto, rursus cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: vbi quinquaginta annos habitasse insulam, cinere atque humo aggesta. Nam vt quisque AEgyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat vt clam AEthiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hãc insulam nemo ante Amyrtæũ inuenire potuit, sed septingentis & amplius annis superiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire: cui insulæ nomen est Elbo, decem omnino stadiorũ magnitudinis.

a Septem figuris exculptum.

b Latitudo autẽ & longitudo t.

c Quatuor plethrorum, *id est* 400 *pedum*.

A κατοφᾶσα πρώτοθεν τοῦ εἰόντι. αὐτὰρ δὴ τῆς πόλεως μὲν ὀκτακοσιόμετρος ὑψος, τῷ δ' ἱερῷ οὐ κεκινημένου ὡς ἀρχῆθεν ἐποιήθη, ἔσοπτον ἐστί. περιβεβλ' δ' αὐτὸ αἱμασιὴ ἐγγεγλυμμένη τύποισι. ἔστι δ' ἔσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγάλων πεφυτευμένων περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τὤγαλμα εἶνι. εὖρος δὲ καὶ μῆκος τῷ ἱερῷ, πρόσω τεσσερακοντόγυον ἐστί· κτ' μὲν δὴ τὸν ἔσοδον, ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐστὶ τεσσερακοντόγυος τε μάλιστα καὶ, ἀμφὶ τῆς ἀγορῆς

B φέουσα ἐς ὃ τοῦ ἑωῦ· εὖρος δὲ, ὡς τεσσέρων πλέθρων. τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ, δένδρεα ὑψηνομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμέω ἱερόν. τὸ μὲν δὴ ἱερὸν τοῦτο οὕτω ἔχει. τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τῷ Αἰθίοπος ὧδε ἔλεγον γενέσθαι. ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιῷδε ἰδόντα αὐτόν, οἱ χεσθαι φθάσαντα. ἐδόκεέ οἱ ἀνδρα ἐπιστάντα, συμβουλεύειν τοὺς ἱρέας τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πανώστας, μέσους διαταμεῖν. ἰδόντα δὲ τοιῷδε ὄψιν τοῦ-

C τῳ λέγειν αὐτὸν, ὡς τοιόφασιν οἱ δοκέοι τούτῳ τοῦ θεοὺς προδεικνύειν, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱερὰ, κακόν τι παθὼν ἢ παθὼν αὐθρώπων λάβοι· οὐκ ὦν ποιήσειν τοῦτο. ἀναμὰ γὰρ οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον, ὁκόσον κελεύεται ἄρξαντα Αἰγύπτου ὀκχωρέειν. ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ ἐόντι αὐτῷ τὰ μαντήια, τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες, αὐδῆλε ὡς δεοὶ αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεύσαι ἔτεα πεντήκοντα. ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήιε,

D καὶ αὐτὸν ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάρασσε, ἑκὼν ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς. ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι Αἰθίοπα ἐκ Αἰγύπτου, αὖτις τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τοῦ ἑλέων ἀπικόμενον. ἔνθα πεντήκοντα ἔτεα νῆσον χώσας ἀποδοῦ τε καὶ γῆ, οἴκεε. ὁκῶς γὰρ οἱ φοιτᾶν σῖτον ἄγοντας Αἰγυπτίων, ὡς ἑκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος ἐς τὸν δωρεὸν κελεύειν σφέας καὶ ἀποδοῦ κομίζειν. τούτῳ τῷ νῆ-

E σον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν· ἀλλ' ἔτεα ὀκτὼ πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὴν αὐθυρεῖν οἱ πρότεροι βασιλῆες Ἀμυρταίου. οὔνομα δὲ τούτῃ τῇ νήσῳ Ἐλβώ, μέγαθος ἐστὶ πολὺ τὴν δέκα σταδίων.

ὀκχωρέειν

ὀκχωρέειν.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου, τῷ οὔνομα ἦν Σεθών· ὃς ἐν ἀλογίῃσι ἔλαβε τοῦ ἐνεκα τιμᾶν τε μαχίμων Αἰγυπτίων, ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν. ἀμελά τε δὴ ἄλλα τε καὶ τοιάδε ἐς αὐτοὺς, καὶ σφεας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ὀπὶ τοῦ προτέρου βασιλέος δεδόατο ἑξαρέτους ἑκάστῳ δυώδεκα ἀρούρας. κτ' ἐπ' Αἰγύπτου ἐλαύνειν τὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων. οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν οἱ μαχίμοι τοῦ Αἰγυπτίων βοηθέειν. ὁ δὴ ἱρεὺς ἐς ἀπορίην ἀπειλημμένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον, πρὸς τὤγαλμα ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύειν παθεῖν. ὀλοφυρόμενον δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψει ἑστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν ὡς οὐδὲν πείσεται ἀρρεκτον, αὐτὰ ἀζων ὁ Ἀραβίων στρατόν. αὐτὸς γὰρ οἱ πέμψειν τιμωρεούς. τοῦτοισι μὲν δὴ πίσυνον τοῖσι ἐνυπνίοισι, πορευθέντα Αἰγυπτίων τοῦ βουλομένους οἱ ἕπεσθαι, στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ. τούτῃ γὰρ εἶσι αἱ ἐσβολαί. ἕπεσθαι δέ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα αἰδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρώνακτας, καὶ ἀγοραίους αὐθέντας, ἐνθαῦτα ἀπικομένους, τοῖσι ἐναντίοισι αὐτοῖσι ὀπτῆσι τοῦ θέντας νυκτὸς μυῶν ἀρούραιος, κτ' μὲν φαρέτρας τοὺς φαρετρεῶνας αὐτέων, κτ' δὲ τὰ τόξα· πρὸς δὲ, τῷ ἀσπίδων τὰ ὄχανα. ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φεύγοντων σφέων γυμνῶν ὅπλων, πεσεῖν πολλοί. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασιλεὺς ἕστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος, ἔχων ὀπὶ τῆς χειρὸς μιῇ· λέγων δὲ καὶ γράμματα τάδε, ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΣΤΩ.

92 Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἀποδεικνύντες, ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος, ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα, μίαν τε καὶ τεσσερακοντὰς καὶ τριακοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν τούτῃσι ἀρχιρέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους. καίτοι τριακόσιαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δυνέασι μυρίαι ἔτεα. γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν, ἑκατὸν ἔτεα ἐστί. μιῆς δὲ καὶ τεσσερακοντὰς ἔτι τε ὀλίγῳ πλείους γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῇσι τριακοσίῃσι, εἰσὶ τεσσερακοντὰ καὶ τριακόσια καὶ χίλια ἔτεα. οὕτω ἐν μυρίοισί τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ τριακοσίοισί τε

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου, τῷ οὔνομα ἦν Σεθών· ὃς ἐν ἀλογίῃσι ἔλαβε τοῦ ἐνεκα τιμᾶν τε μαχίμων Αἰγυπτίων, ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν. ἀμελά τε δὴ ἄλλα τε καὶ τοιάδε ἐς αὐτοὺς, καὶ σφεας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ὀπὶ τοῦ προτέρου βασιλέος δεδόατο ἑξαρέτους ἑκάστῳ δυώδεκα ἀρούρας. κτ' ἐπ' Αἰγύπτου ἐλαύνειν τὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων. οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν οἱ μαχίμοι τοῦ Αἰγυπτίων βοηθέειν. ὁ δὴ ἱρεὺς ἐς ἀπορίην ἀπειλημμένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον, πρὸς τὤγαλμα ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύειν παθεῖν. ὀλοφυρόμενον δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψει ἑστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν ὡς οὐδὲν πείσεται ἀρρεκτον, αὐτὰ ἀζων ὁ Ἀραβίων στρατόν. αὐτὸς γὰρ οἱ πέμψειν τιμωρεούς. τοῦτοισι μὲν δὴ πίσυνον τοῖσι ἐνυπνίοισι, πορευθέντα Αἰγυπτίων τοῦ βουλομένους οἱ ἕπεσθαι, στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ. τούτῃ γὰρ εἶσι αἱ ἐσβολαί. ἕπεσθαι δέ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα αἰδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρώνακτας, καὶ ἀγοραίους αὐθέντας, ἐνθαῦτα ἀπικομένους, τοῖσι ἐναντίοισι αὐτοῖσι ὀπτῆσι τοῦ θέντας νυκτὸς μυῶν ἀρούραιος, κτ' μὲν φαρέτρας τοὺς φαρετρεῶνας αὐτέων, κτ' δὲ τὰ τόξα· πρὸς δὲ, τῷ ἀσπίδων τὰ ὄχανα. ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φεύγοντων σφέων γυμνῶν ὅπλων, πεσεῖν πολλοί. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασιλεὺς ἕστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος, ἔχων ὀπὶ τῆς χειρὸς μιῇ· λέγων δὲ καὶ γράμματα τάδε, ΕΣ ΕΜΕ ΤΙΣ ΟΡΕΩΝ, ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΣΤΩ.

Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἀποδεικνύντες, ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος, ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα, μίαν τε καὶ τεσσερακοντὰς καὶ τριακοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν τούτῃσι ἀρχιρέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους. καίτοι τριακόσιαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δυνέασι μυρίαι ἔτεα. γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν, ἑκατὸν ἔτεα ἐστί. μιῆς δὲ καὶ τεσσερακοντὰς ἔτι τε ὀλίγῳ πλείους γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῇσι τριακοσίῃσι, εἰσὶ τεσσερακοντὰ καὶ τριακόσια καὶ χίλια ἔτεα. οὕτω ἐν μυρίοισί τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ τριακοσίοισί τε

A Post hũc regnasse sacerdotem Vulcani, nomine SETHON: eúmque bellatoribus AEgyptiis abusum fuisse, contemptui habẽs tanquam sibi non opportunos, & cùm aliis ignominiis affecisse, tum verò [a] agris exuisse quibus fuerãt à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est vt, quũ postea Sanacharibus Arabũ Assyriorúmque rex cum magnis copiis inuasisset AEgyptum, [b] noluerint ei opitulari.

B Tunc sacerdotem consilii inopẽ, in cœnaculum se contulisse: ibíque apud simulacrũ comploraſſe quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepsisse somnum: & inter quietem visum astare deum, exhortantem nihil eum molesti passurum, si copiis Arabum obuiam iret: se enim auxiliarios ei missurũ. His insomniis fretum sacerdotem, sumptis AEgyptiorum iis qui sequi vellent, castra in Pelusio posuisse. (hâc enim AEgyptus inuaditur) nec eũ fuisse quempiam bellatorum sequutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Eò quũ peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus vim agrestium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita vt postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis amissis. Eóque nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atque hæc per literas dicẽs, IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO.

Ad hunc vsque narrationis locum & AEgyptii & sacerdotes referebant, demonstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hunc qui postremus regnauit, progẽies hominũ fuisse trecentas quadraginta vnam, & totidem interea pontifices totidémque reges. Trecẽtæ autem progenies decem millia annorum valẽt. (nam tres virorum progenies, centum anni sunt.) vna & quadraginta, quæ reliquæ sunt vltra trecẽtas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentósque

a Aruris exuisse. *Quæ mensura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.*

b Noluerint ei milites Ægyptii opitulari. *Vel, Bellatores AEgyptij. Videtur significare eos qui rei militaris scientiã profiterentur. Ipse Valla bellatores paulo antè interpretatur, & alibi pugnatores.*

& quadraginta annos, negabant vllum deum forma humana extitisse: ac ne in regibus quidē AEgypti qui aut prius aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse ortum. bis quidem illinc exortum, vbi nunc occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc aliquid in AEgypto esse immutatum, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipsis proueniunt, nec quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. [a] Atque ante Hecataeum sermonum scriptorē, apud Thebas originem generis sui recēsentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem ad sextumdecimum deum, sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant: & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grāde cœnaculum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanque stabant pontifices sub imagine vitæ qua quisque vixerat. enumerantes itaque sacerdotes ostendebant mihi vnūquenque eorum esse filium proximè defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim percēsendo, donec omnes exposuerāt. Atque Hecataeo originē suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebāt è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittētes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebāt autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent vnicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadraginta quinque [b] commemorarent: Piromin assiduè ex Piromi procreatū, non referētes ad deum illos aut ad heroa. Est autē Piromis Græca lingua expositum καλὸς κἀγαθός, *id est honestus & bonus.* Eos itaque quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multùm à diis distantes. Priores tamen his viris fuisse deos in AEgypto principes, [c] vnà cū hominibus habitantes, & eorū semper vnum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinē nominant. Hunc, post-

a Iam prius autem Hecataeo historiographo apud Thebas originem generis sui recēsenti, ac progen. fam. suæ ad sextumdecimum vsque deum repetenti, sacerdotes Iouis tale quiddā fec. quod mihi recens. originē fam. meæ. Introducto in q. gr. cœn. en. demonstr. tot è ligno colossos quot dixi. Illic enim singuli pontifices adhuc viui imagi nem suam collocant. Enumer. itaque, *&c. Legitur autem & ita,* ἐμοὶ οὐ ἡγεηλογήσαντι. *quam lectionem hic sequitur.*

b Commemorarent Piromidas cognominatos, neque tamen refer. *Legendo πίρωμις ἐπονομαζομένους.*

c Minimè cum hominibus versantes.

A καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γίνεσθαι· οὐ μίμησιν οὐδὲ τοιόνδε τοιόνδε ὑστερον ἐν τοῖσι ἱστορίοισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι γενομένοισι, ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. ἐν τούτῳ τοῦ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον δὶς ἠέλιον τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι· ἔνθά τε νῦν καταδύεται, ἐνθεῦτεν δὶς ἐπανατεῖλαι· τὸ ἔνθεν νῦν ἀνατέλλει, ἐνθαῦτα δὶς καταδῦναι. καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἰγυπτον ἐστὶ μεταβεβῶτα, ἔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς, οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι γινόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσοισι, οὔτε τὰ κατὰ θανάτους. τοιοῦτον δὲ Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γενεηλογήσαντι ἑωυτὸν, καὶ ἀναδήσαντι τε τὸν πατρικὸν ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, ἐποίησαν οἱ ἱρέες τοῦ Διὸς, οἷόν τι καὶ ἐμοὶ συγγενεηλογήσαντι ἐμεωυτόν. ἐσαγαγόντες ἐς ὃ μέγαρον ἔσω ἐόν μέγα, ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσοὺς ξυλίνους τοσούτους ὅσους περ εἶπον. χρεὼν γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ἐστᾶς ὀπὶ τῆς ἑωυτοῦ ζόης εἰκόνα ἑωυτοῦ. ἀριθμέοντες ὦν καὶ δεικνύντες οἱ ἱρέες ἐμοὶ, ἀπεδείκνυσαν παῖδα παῖδος ἕκαστον ἑωυτὸν ἐόντα, ἐκ τοῦ ἄγχιστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνος, διεξιόντες δι' πασέων, ἕως οὗ ἀπέδεξαν ἁπάσας αὐτάς. Ἑκαταίῳ δὲ ἡγεηλογήσαντι ἑωυτὸν, καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, αὐτεγενεηλόγησαν ὀπὶ τῇ ἀριθμήσει, οὐ δεχόμενοι παρ' αὐτοῦ, ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι αἰνθρωπον. αὐτεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγονέναι, ἐς οὗ τοὺς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριακοσίους ἀπέδοξαν κολοσσούς, Πίρωμιν ἐπονομαζόμενον καὶ οὔτε ἐς θεὸν, οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς. Πίρωμις δέ ἐστι κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, καλὸς κἀγαθός. ἤδη ὦν τῶν αἱ εἰκόνες ἦσαν, τοιούτους ἀπεδείκνυσαν σφέας πόλας ἐόντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους. ὁ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων, θοινὶ εἰ τὸν ἐν Αἰγύπτῳ ἄρξαντας, ἐκ θεὸς ἐόντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων ἀεὶ ἕνα τὸν κρατέοντα εἶναι. ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὥρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, Ἀπόλλωνα Ἕλλῃνες ὀνομάζουσι· τοῦτον κατα-

A quam extinxit Typhonem, regnasse in AEgypto postremum. Osiris autē Græca lingua est Dionysus, *id est Liber.* Atqui apud Græcos nouissimi deorū esse cēsentur Hercules, Dionysus & Pā: at apud AEgyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicuntur: Hercules, ex iis qui secundi, numero duodecim: Dionysus, ex iis qui tertii vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quantum annorum ad Amasin regem esse ipsi AEgyptii aiunt, superius à me patefactum est. A Pane verò plus annorū esse dicitur: minimum inter hos, à Dionyso: quanquam ab hoc ad Amasin regem quindecim millia annorum supputātur. Et hæc AEgyptii pro cōpertis asseuerant, seque scire assiduè supputando, sempérque annos describendo. A Dionyso quidem certè, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meā ætatem sunt anni fermè mille sex cēti: ab Hercule verò Alcmenæ filio, fermè nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum est quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius sibi videtur, eo quisque vtatur licet: [a] mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam si & isti in Græcia cùm celebres fuissent tū senuissēt, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliquis & hos alios habere illorū deorum nomina qui prius geniti fuerant: nūc Græci aiunt Dionysum, statim, editum, ab Ioue insutum in femore, portatúmque in Nyssam quæ est supra AEgyptum in AEthiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, vbinam à partu sit educatus. ex quo fit mihi manifestum, Græcos audiuisse posterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recensuisse quo primum de iis audierāt. atque hæc quidem AEgyptii aiunt.

a A me verò quæ sit de illis sententia commemoratum est. Quòd si & isti, videlicet Dionysus & Semele, & Pan ex Penelope genit', in Græcia celebres fuissēt ac cōsenuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiam posset aliquis & hos alios, *&c.*

Qvæ verò cæteri homines cū

πασόμενα Τυφῶνα, βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὄσιρις δὲ ἐστὶ Διόνυσος κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν. ἐν Ἕλλησι μὲν νυν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν. παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ, Πὰν μὲν, ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν πρεσβυτάτων λεγομένων θεῶν εἶναι· Ἡρακλῆς δὲ, τῶν δευτέρων, τῶν δυώδεκα λεγομένων· Διόνυσος δὲ, τῶν τρίτων, οἱ ἐκ τῶν δυώδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλεῖ μὲν δὴ ὅσα αὐτὸς Αἰγύπτιοι φασὶ εἶναι ἔτεα ἐς Ἄμασιν βασιλέα, δεδήλωται μοι πρόσθε. Πανὶ δὲ ἐπὶ πλέοντων πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δὲ ἐλάχιστα τούτων· καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἄμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀπεκρίθεσαν φασὶ πίστεσθαι, αἰεί τε λογιζόμενοι, καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μὲν νυν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι, καὶ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια, μάλιστά ἐστι ἐς ἐμέ. Ἡρακλεῖ δὲ τῷ Ἀλκμήνης, καὶ εἰνακόσια. Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμέω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πὰν) ἐλάσσων ἔτεά ἐστι τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ὀκτακόσια μάλιστα, ἐς ἐμέ. ταύτων ὦν ἀμφοτέρων πότερα χρᾶσθαι τῶσι τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ γὰρ ὦν ἡ περὶ αὐτέων γνώμη ἀπεδέδεκται. εἰ μὲν γὰρ φανεροί τε ἐγένοντο, καὶ κατεγήρασαν ἐν οὖτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατάπερ Ἡρακλέης ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης, καὶ Πὰν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἄν τις καὶ τούτοις ἄλλους γενομένους ἄνδρας ἔχειν τὰ ἐκείνων ὀνόματα τῶν προγενομένων θεῶν. νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι (4) Ἕλληνες ὡς αὐτίκα γενόμενον, ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεὺς, καὶ ἤνεικε ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ. καὶ Πανός γε πέρι οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὅκη ἐπράπετο γενόμενος. δῆλά μοι ὦν γέγονε ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο (4) Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν. ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου, ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτέων τὴν γένεσιν. ταῦτα μὲν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι.

Ὅσα δὲ οἱ τε ἄλλοι ἀνθρωποι, καὶ

AEgyptiis cõsentiẽtes memorãt in hac regione fuisse gesta, hæc iã explicabo, [a] aliquid etiã his quæ ego vidi cõferentibus. Post Vulcani sacerdotẽ regem *suum* AEgyptii libertatem adepti, duodecim sibi reges (nullo enim temporis momẽto poterant sine rege viuere) deligunt, in totidem partes omni AEgypto distincta. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuò auferre imperium conarentur, nẽue quis plus aliò quipiã obtinere quæreret, sed vt essẽt inter se quàm amicissimi. Atque ea de causa has pactiones arctas accuratásque inierunt, quòd eis inter initia, simulatque tyrãnides inuaserunt, respõsum fuerat, Qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, eum totius AEgypti regno potiturum. [b] Vbi omnia sacra exequuti sunt, placitum est eis aliquod relinquere sui commune monumẽtum: ex eóque placito fecerunt labyrinthum, paulo supra stagnũ Mœrios, maximè vrbem versus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aspexi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis speciem [c] ratiocinetur, minus concipiet quàm pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi enim Ephesi tẽplum est memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erãt narratione maiores, quarum singulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ sunt tecto opertæ, port is oppositis altrinsecus: sex ad aquilonem contiguæ, totidem ad austrum vergentes, eodẽ extrinsecus muro præclusæ. Bifaria in eo sũt domicilia, vna subterranea, altera superiora [d] illis imposita, vtraq; numero tria millia, quingenta. Quorum ea quidem quæ superiora sunt, ipsi vidimus, & quæ aspeximus enarramus, subterranea verò auditu didicimus. [e] Nã præpositi AEgyptiorũ nolebant vllo pacto illa mõstrari, q̃ dicerẽt illic sepulcra esse tũ eorũ regũ qui ædificãdi labyrithi fuêre autores, tum sacrorũ crocodilorũ. Ita de

a Quibus aliquid etiam adiicietur ex iis quæ ipse conspexi. Post Vulc.

b Nã in omnibus templis conuenire solebant. Visum autem est eis, &c.

c Æstimet. *Vel, colligat.*

d Illis *aulò* imposita numero tria millia, singula *ὑπὸ ἑκατὸν* mille quingenta.

e Nam qui ex Ægyptiis præfecti erant *labyrintho*

A Αἰγύπτιοι λέγουσι, ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι κατ' ὧντινα τρόπον ἤδη φράσω· πρόσεστι δέ τι αὐτοῖς καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱρέα τὸν Ἡφαίστου βασιλεύσαντα, (οὐδένα γὰρ οἷοί τε ἦσαν αὖθι βασιλῆος διαπάσθαι) ἔστησαντο δυώδεκα βασιλέας, ἐς δυώδεκα μοίρας διασάμενοι Αἰγύπτου πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι, ἐβασίλευον, νόμοισι τοῖσδε χρεώμενοι, μήτε καταιρέειν ἀλλήλους, μήτε πλέον τι ζητέειν B ἔχειν τοῦ ἑτέρου τοῦ ἑτέρου· εἶναί τε φίλοις παμάλιστα. τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο, ἰσχυρῶς προεπιστέλλοντες· ἐκέχρητο γὰρ σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα οἰκιζομένοισι ἐς τὰ Τυρσηνίδας, καὶ χαλκέη φιάλη πιεῖσαι τὰ αὐτέων ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἁπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου. ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ σύνελέγοντο. καὶ δὴ σφι μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ. δόξαν δὲ σφι, ἐποιήσαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος, τῆς κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστά κη κείμενον. καὶ ἐγὼ C ἤδη ἶδον λόγου μέζω. εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀποδοξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε αὖ καὶ δαπάνης φανείη ἐόντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ὀγδοήκοντα καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μὲν νεω καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἑκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀπαξίη. ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει· τῷ γὰρ δυώδεκα μέν εἰσι D αὐλαὶ κεκαστεγμέναι, αὐτόπυλοι ἀλλήλῃσι· ἓξ μὲν πρὸς βορέω, ἓξ δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι συνεχέες. τεῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφεας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μέν, ὑπόγαια· τὰ δέ, μετέωρα ὑπὲρ ἐκείνων τρισχίλια, ἀριθμὸν πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. τὰ μέν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοί τε ὠρέομεν διεξιόντες, καὶ αὐτοὶ θεησάμενοι λέγομεν· τὰ δὲ αὐτέων ὑπόγαια λόγοισι ἐπιστάμεθα. ⓐ E γὰρ ἐπεστάτεον τῶν Αἰγυπτίων δεικνύειν αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχιεὼ τὸν λαβύρινθον τοῦτον οἰκοδομησαμένων βασιλήων, καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων. οὕτω τῶν μὲν

κάτω περὶ οἰκημάτων ἀκοὴν παρεδεξάμεθα λέγοντες· τὰ δὲ ἄνω, μέζονα ἀνθρωπήιων ἔργων αὐτοὶ ὠρέομεν. αἱ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγέων, καὶ οἱ ἑλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλέων ἐόντες ποικιλώτατοι, θαῦμα μυρίον παρέχοντο, ἐκ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιόντες, καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς περιστάσεις· ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν περιστάσεων, καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων. ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων λιθίνη, καὶ τοῖχοι τοῖσι. ⓐ δὲ τοῖσι, τύπων ἐγγεγλυμμένων πολέος· αὐλὴ δὲ ἑκάστη περίστυλος, λίθου λευκοῦ ἁρμοσμένου παμάλιστα. τὸ δὲ γωνίης τελευτῶν- 94 τος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τετρακοντόργυος, ἐν τῇ ἐστὶ μεγάλα ἐγγεγλυμμένα, ὁδὸς δὲ ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποίηται. τοῦ δὴ λαβυρίνθου τούτου ἐόντος τοιούτου, θαῦμα ἐπὶ μέζον παρέχει ἡ Μοίριος λεγομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οἰκοδομέεται. τὸ δὲ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ σταδίοι ἑξακόσιοι καὶ τετράκιοι, ὁρίων ἑξήκοντα ἐόντων, C ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν. κεῖται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορέω τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτῃ αὐτῇ ἐνοῦτῆς, πεντηκοντόργυος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτή, αὐτὴ δηλοῖ. ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστά κη ἑστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιὰς ἑκατέρη· καὶ ὅ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτον· καὶ ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἕπεστι κολοσσὸς λίθινος, κατήμενος ἐν θρόνῳ. οὕτω D αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὀργυιέων, αἱ δὲ ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι εἰσὶ στάδιον ἐξαπλέθρου. ἓξ ἀπόδου μὲν τῆς ὀργυῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος, τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πήχεος, ἑξαπαλαίστου. ὅ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ, αὐτόβλυές μέν οὐκ ἔστι· (ἄβυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ὀγδοήκοντη) ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆκται. καὶ ἐξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὸν λίμνην, ἐξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὖτις. καὶ ἐπεὰν μὲν ἐκρέῃ ἔξω ἥδε, τότε τοῦ ἐξ μῆνας ἐς τὸ βασιλήιον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων. ἐπεὰν δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτόν, εἰίκοσι μνέας. ἔλεγον δὲ οἱ ὀπτηκόοι καὶ ὡς ἐς τὸν Σύρτιν τὸν ἐν Λιβύῃ ἐκ διόδου ἡ λίμνη αὕτη

A inferioribᵃ ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus humanis operibus maiora. nam egressus per tecta, & [a] regressus per aulas diuersissimi, infinita me admiratione afficiebãt. Ex aula in conclauia trãsitur, ex conclauibus in cubicula, è cubiculis in solaria alia, è cõclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum est, sculptilibus passim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digesto lapide albo, colũnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta passuum, in qua grandia sunt insculpta animalia, ad quam iter sub terra fit. Et quum talis sit labyrinthus, tamẽ stagnũ Mœrios, ad quã labyrinthus ẹdificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu mensura trium millium & sexcẽtorum C stadiorum est, schœnorum sexaginta, quãta videlicet ipsius AEgypti ad mare mensura est. Iacet autem stagnum longo situ aquilonem versus austrũmque: altitudine, vbi eius profundissimum est, quinquaginta passuũ. Quòd autem manu facta sit ac depressa, indicat, quòd in eius fermè medio stant duæ pyramides, quinquaginta passus ab aqua extãtes, altero tanto ædificii aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus est colossus in solio sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Centum autem [b] iusti passus sunt stadium vnum [c] sex iugerũ. Passus, inquam, mensuræ sex pedũ, siue quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorum: cubiti verò, sex palmorum. A qua stagni natiua non est, vtpote solo illo admodũ arido, sed è Nilo deriuata, sex mensibus in stagnũ fluens, totidem retro in Nilum refluẽs. Illísque sex mẽsibus quibus effluit, [d] augens regiũ fiscum talentis argẽti singulis, in singulos dies, prouẽtu piscium, quum influit, viginti mnis. Hoc stagnum dicebant etiam in digenæ euadere e in Syrtin Africæ perfo-

a Anfractus, *Vel, implicite* ὑπὸ, per aulas diuersissimæ infinitam admirationem afferebant, ex aula in conclauia transeuntibus, ex conclauibus in cub.

b *Videtur respondere hæc Græca phrasis Gallice.*

c Sex plethrorum. *Id est, centũ pedum.*

d In regium fiscum talenta argenti singula singulis diebus ex prouẽtu piscium persoluit: quum influit, viginti minas.

rato ſub terrã meatu in mediterranea [a]Heſperiã verſus, ſecũdum montem Memphi imminẽtem. Verùm quum humum è lacu egeſtam nuſquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarũ vbinam eſſet humus illinc defoſſa. [b] Illi dicere fuiſſe deportatam, facilè id mihi perſuadentes: quippe qui ſimile quiddam factum eſſe apud Ninum vrbem Aſſyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnã vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in theſauris ſubterraneis abſtruſam, compilare quum cõſtituiſſent, à ſuis domibus fodere exorſi ſunt, dimẽſi viam ſub terra ad regias ædes, eámque humũ è cuniculis effoſſam, vbi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabãt perfecere. Eodem modo audiui in AEgypto hanc alteram fuiſſe factam lacunam, præterquam quòd nõ noctu hæc, ſed interdiu eſt facta. AEgyptios enim humum quam effodiebant, in Nilum extuliſſe, quam ille acceptam diſſiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuiſſe depreſſus. Duodecim autem reges quum iuſtè degerent, ac ſtato tempore in tẽplo Vulcani ſacrificaſſent, & vltimo die feſto libaturi eſſent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare cõſueuerant, aberrãs numero, duodecim videlicet viris vndecim phialas. Ibi PSAMMITICHVS, qui poſtremus eorũ ſtabat, quum non haberet phialam, detractam ſibi æream galeam tenuit, libauítque. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tũc quoque geſtabant galeas. Nec tum quidẽ dolo malo Pſammitichus galeam tenuit. [c] Cæteri tamen id conſultò factum eſſe à Pſammiticho exiſtimantes, & in memoriam redeuntes, oraculum ipſis eſſe redditum, qui ærea in phiala libaſſet, eum ſolum regem AEgypti futurum, non cenſuerunt quidem æquum eſſe Pſammitichum morte mulctari, poſtquã [d]rimando compererunt non id illum fecíſſe induſtria: ſed maxima potentiæ ſuæ parte exutum in paluſtria

a Occidentem verſus.

b At illi quónã eſſet deportata, mihi expoſuerũt.

c At illi mente comprehenſo facto Pſammitichi, atque oraculo ipſis reddito. *Vel, Quum Pſammitichi factum & ſibi redditum oraculum apud ſe cõſideraſſent.*

d Quæſtione habita comper.

A ὑπὸ γῆ�ς, τετραμμένη τὸ πρὸς ἑσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν πρόσω· ὄρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεί τε δὲ τῆς ὀρύγματος ταύτης οὐκ ὤρεον τὴν χοῦν οὐδαμοῦ ἐόντα, ἐπιμελὲς γὰρ δή μοι ἦν, ἠρώτεον τοὺς ἀγχίστα οἰκέοντας τῆς λίμνης ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθείς· οἱ δὲ ἔφασαν μοι ἵνα ἐξεφορήθη. καὶ ὑπετέτοιτο ἐπείθον· ἡδέα γὰρ λόγῳ καὶ ὡς Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίων πόλει ἠρώμην ἕτερόν τι τοιοῦτο. τὰ γὰρ Σαρδαναπάλου τοῦ Νίνου βασιλῆος χρήματα ἐόντα μεγάλα, καὶ φυλακτήρια ὑπὸ λησταρχίσι καταγαίοισι, ἐπενόησαν κλῶπες ἐκφορήσαι. ὡς δὴ ὦν τῷ σφετέρῳ οἰκίαν ἐξαρξάμενοι οἱ κλῶπες, ἐκ τοῦ γῆς καθιεύμενοι, ἐς τὰ βασιλήια οἰκία ὤρυσσον. ὡς δὲ χοῦν τὸν ἐκφερόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως ἠνίετο νύξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμόν, παραῤῥέοντα τὴν Νῖνον, ἐξεφόρεον· ἐς ὃ κατεργάσαντο ὅ, τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸν τῇ ἐν Αἰγύπτῳ λίμνῃ ὄρυγμα ῥυήσεσθαι· πλὴν οὐ νυκτὸς ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιούμενον. ὀρύσσοντες γὰρ τὸν χοῦν τοῦτον Αἰγύπτιοι, ἐς τὸν Νῖλον φορέουν· ὁ δὲ, ὑπολαμβανόμενος, ἔμελλε δεξαχέειν. ἡ μὲν νὺξ λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθεῖσα. τοῦ δὲ δυώδεκα βασιλήων δικαιοσύνῃ χρεωμένων, ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὀρτῆς μελλόντων καταπαύεσθαι, ὁ ἀρχιερεὺς ἐξενείκας σφι φιάλας χρυσέας, τῇσπερ ἐώθεσαν ἀπένδειν (ἀμαρτὼν δὲ ἀριθμοῦ) ἕνδεκα, δυώδεκα ἐόντες. ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἑστεὼς αὐτέων ΨΑΜΜΙΤΙΧΟΣ, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκέην, ὑπέσχε τε καὶ ἔπαινε. κυνέας γὰρ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐφόρεόν τε βασιλῆες, καὶ ἐτύγχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος δὲ νεῦν οὐδενὶ δολερῷ νόῳ χρεώμενος, ὑπέσχε τὴν κυνέην. ὁ δὲ, ὡς φρενὶ λαβόντες τε, τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμιτίχου, ὦ τὸ χρηστήριον, ὅτι ἐκέχρηστό σφι, τὸν χαλκέῃ πιεσαντα αὐτῶν φιάλῃ, τοῦτον βασιλῆα ἔσεσθαι μουνῶν Αἰγύπτου· ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ, κτεῖναι μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς αὐθέμισον βασανίζοντες ἐξ οὗ δὲ μετὰ νοῦν ἐποιήσαντο· ἐς ὃ τὰ ἕλεα ἔδοξέ σφι διώξαι, ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα

τῆς

τῆς δυνάμεως· οὐ δὲ τῷ ἑλέων ὁρμεώμενον μὴ ἐπιμίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ.

95 ἔχων ἀπελθ.

Ὁ δὲ Ψαμμίτιχον ἔτι πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶν, ὃς οἱ τὸν πατέρα Νεκὼ ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συήνην, ὡς ἀπηλλάχθη οὐκ τῆς ὄψεος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἱ ἐκ νομοῦ τοῦ Σαΐτεω εἰσί. μετὰ δὲ, βασιλεύοντα τοῦτο τρίτον πρὸς τῷ ἕνδεκα βασιλέων, καταλαμβάνει μιν ἀμφὶ τοῦ κυνέην φεύγοντα ἐς τὰ ἕλεα. ὀπισάμενος ὦν ὡς προεϋβουλευμένος εἴη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι τοὺς διώξαντας. πέμψαντι δὲ οἱ ἐς Βουτοῦ πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἐστὶ μαντήιον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμὸς, ὡς τίσις ἥξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκέων ἀνδρῶν ὀπισθευόντων. καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστίη μεγάλη ὑπεκέχυτο, χαλκέας οἱ ἀνδρας ἥξειν ἐπικούρους· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἀναγκαίῃ κατέλαβε Ἴωνάς τε καὶ Κᾶρας ἀνδρας, τῷ λιμένι ἐκπλώσαντας, ἀπικνέεσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν, καὶ ὁπλισθέντας χαλκῷ, ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἕλεα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμιτίχῳ, (ὡς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἀνδρας ὁπλισθέντας) ὡς χάλκεοι ἄνδρες ἀπιγμένοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδίον. ὁ δὲ, μαθὼν τὸ χρηστήριον ὁπότε τελεσθὲν, φίλα τε τοῖσι Ἴωσι καὶ Καρσὶ ποιέεται· καὶ σφεας, μεγάλα ὑπιστνούμενος, πείθει μετ' ἑωυτοῦ γενέσθαι. ὡς δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι μετ' ἑωυτοῦ βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι, καὶ τοῖσι ἐπικούροισι, καταιρέει τοὺς βασιλέας. κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος, ἐποίησε ὦ Ἡφαίστῳ πρόπυλα ἐν Μέμφι, τὰ πρὸς νότον ἀνέμου τετραμμένα· αὐλήν τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε, ἐνδυτίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν, καὶ τύπων πλέην. ἐνδυτὶ δὲ κίονες, ὑπεράσι κολοσσοὶ δυώδεκα πήχεες τὴν αὐλήν. ὁ δὲ Ἄπις κατὰ τὸν Ἑλλήνων γλῶσσαν ἐστὶ Ἐπαφος. τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι Καρσὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ, ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους οἰκοῦντας αὐτίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου δὲ μέσον ἔχοντος· τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα.

φεύγειν

δὲ καὶ

μὲν νῦν

A relegandum, ne illinc egreſſus, cæteræ AEgypto ſe immiſceret. Hũc Pſammitichum,[a] quum Sabacum AEthiopem, qui patrem eius Necon interemerat, fugiſſet in Syriam, poſtquam AEthiops ex inſomnii viſione abiit, reduxerunt ii AEgyptii qui ſunt [b] è tribu Saitana. Deinde quum regnaret vnà cum vndecim regibus, contigit ei vt fugeret iterũ propter illam galeam in paludes. Igitur intelligens quàm ignominioſè tractatus ab illis eſſet, ſtatuit vltum ire qui ipſum perſequuti eſſẽt. Itaque ex oraculo Latonæ, quod in vrbe Buti apud AEgyptios veraciſſimum eſt, ad quod ipſe miſerat, redditum eſt reſpõſum, affuturam vltionẽ ei è mari viris æreis[c] exiſtẽtibus. Quod reſponſum ei magnam incredulitatem offudit, viros æreos ipſi in auxilium venturos. Non longo tẽpore interiecto, Iones, quoſdam & Cares prædãdi gratia nauigantes, neceſſitas compulit applicare ad AEgyptum. Hi quum in terram exiſſẽt ære armati, AEgyptiorum quidam nunciũ fert Pſammiticho ad paludes: & quia nunquam viderat aliquos ære armatos, ait, egreſſos è mari æreos viros campeſtria populari. Ille agnoſcẽs oraculum eſſe perfectũ, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eóſque magnis pollicitationibus hortatur ad ſecum manendum. Vbi perſuaſit, ita demum vnà cum iis AEgyptiis qui ſecum ſentiebant, cúmque auxiliariis, reges ſuſtulit. Omni potitus AEgypto, fecit in Memphi tum Vulcano veſtibula ad ventũ auſtrum vergentia, tum eregione veſtibulorum aulam Api, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) vndique columnis cinctã, ac figuris refertam: in qua aula ſtant loco columnarum coloſſi duodenũm cubitorum: Apis autem Græca lingua Epaphus eſt. His Ionibus Caribúſque, quibus fuerat vſus adiutoribus, Pſammitichus dedit ad habitandum poſita altrinſecus prædia, Nilo medio diremptа, quibus nomen impoſitum eſt Caſtra.

a Quum Sab. Æth. aſtea fugiens, qui patr. eius N. interemerat, in Syriam veniſſet, poſtq. *Sed ſubigatam lect. ἐκὼν ſequendo, interpretandum eſſet*, qui patrem eius volẽs interemerat. *id eſt*, non per imprudentiam.

b E præfectura.

c Repentè apparentibus. *Vel, In conſpectum venientibus.*

Et cùm hæc eis loca dedit, tum verò cætera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Pueros quinetiam AEgyptios cõmisit lingua Græca imbuẽdos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nũc in AEgypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca [a] contra mare, aliquantulũ supra vrbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Vnde postea Amasis rex Memphin eos transtulit, in sui tutelam aduersus AEgyptios. Post sedes ab istis in AEgypto collocatas, Græci cum illis ita cõmercium habuerunt, & nos res in AEgypto gestas, à Psammitticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi AEgyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque vnde demigrarunt illuc, [b] & vestigia naualium, & domorũ rudera, ad meam vsque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidẽ in modum Psammitichus AEgypto potitus est.

a Propemodum ad mare, infra vrbem Bub.

b Et canales quibus deducebantur naues.

De oraculo autem quod est in AEgypto, cùm feci multa verba, tum faciam, vtpote de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in AEgypto, sacrũ Latonæ, positum in magna vrbe cui nomen est (vt superius à me dictum est) Buto, contra ostiũ Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac vrbe tẽpla sunt Apollinis Dianæque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex vno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenũm cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositũ est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaque eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrũ. Secũdo loco insula quę vocatur Chẽmis, εἰ τῦτο ὦ ἱρόν ἐστι θωῦμαςότερον· τῦ δὲ δευτέρου, νῆσος ἡ Χέμμις καλεομένη

A τούτοις τε δὴ σφι τοῦ χώροις δίδωσι, καὶ τἄλλα τοῦ ὑπέρκειτο πόλιν ἀπέδωκε. καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέδοσε αὐτοῖσι Αἰγυπτίοις, τῷ Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι. ἀπὸ ὧν τούτων ἐκμαθόντων τῷ Ἑλλάδα γλῶσσαν, οἱ νῦν ἑρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγένασι· οἱ δὲ Ἰωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ὀθνεῖον πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς ὀλίγον θαλάσσης ἔνερθε Βουβάστιος πόλεος, ὀθνεῖα τῷ Πηλουσίῳ

B καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου· τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἄμασις ἐξανάστησε, ἐνθεῦτεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωῦτοῦ ποιεύμενος πρὸς Αἰγυπτίων. τούτων δὲ οἰκιεθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες ὅσῳ ὀθνειοτέροισι τούτοισι, καὶ πρὸς Αἰγυπτίων γινόμενα, ἀπὸ Ψαμμιτίχου βασιλέος ἐξεπίστευον, πάντα καὶ τὰ ὕστερον ὀθνεῖα ἀπηρεκέως. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίθη-

C σαν. ἐξ ὧν δὲ ἀνέστησαν χώρων, ἐν τούτοισι δὴ οἱ τε ὁλκοὶ τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων ἔτι μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Ψαμμίτιχος μὲν νεν οὕτω ἔσχε Αἰγυπτον.

Τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνήσθην ἤδη· καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίου ἐόντος ποιήσομαι. ἔστι γὰρ χρηστήριον τοῦτο ἐν Αἰγύπτῳ, ἔστι μὲν Λητοῦς ἱερὸν, ἐν πόλι δὲ μεγάλῃ ἱδρυμένον, κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου,

D ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὔνομα δὲ τῇ πόλι ταύτῃ, ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτὼ, ὡς καὶ πρότερον οὐνόμασταί μοι. ἱερὸν δὲ ἔστι ἐν τῇ Βουτῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὁ γε νηὸς τῆς Λητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἔνι, αὐτός τε τυγχάνει ἐὼν μέγας, καὶ τὰ πρόπυλα ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιέων. τὸ δέ μοι τῶν θωυμάτων μέγιστον παρεχόμενον, φράσω. ἔστι ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ Λητοῦς νηός, ἐξ ἑνὸς λί-

E θου πεποιημένος, ἐς τε ὕψος, καὶ ἐς μῆκος· καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοισι ἴσος. τετρακόσιοι πήχεων τυτέων ἕκαστον ἐστί. τὸ δὲ κατάστεγασμα τῆς ὀροφῆς, ἄλλος ὀπικέειται λίθος, ἔχων τεῦ παρωροφίδα τράπηκυς. οὕτω μὲν νεν ὁ νηὸς τῶν θωυμάτων μοι τῶν πε-

96

ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθέῃ καὶ πλατέῃ, κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱερόν, λέγεται δὲ ὑπὸ

A Αἰγυπτίων αὕτη ἡ νῆσος εἶναι πλωτή. αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσαν, οὔτε κινηθεῖσαν εἶδον. τέρπομαι δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθέως ἐστὶ πλωτή. ἐν δὴ ὧν ταύτῃ νηός τε Ἀπόλλωνος μέγας ἔνι, καὶ βωμοὶ τρισφάτοισι ἐνιδρύαται. ἐμπεφύκασι δ' ἐν αὐτῇ φοίνικες συχνοὶ, καὶ ἄλλα δένδρεα, καὶ καρποφόρα καὶ ἄφορα πολλά. λόγον δὲ ποιόν τε ὀθνεῖον λέγοντες οἱ Αἰγύπτιοι, φασὶ εἶναι αὐτὸν πλω-

B τὸν· ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τῇ νῦν ἐούσῃ πρότερον πλωτῇ, Λητὼ, ἐοῦσα τῶν ὀκτὼ θεῶν τῶν πρεσβυτέρων γενομένων, οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτῖ πόλι, ἵνα δὴ οἱ ὁ χρηστήριον τοῦτο ἔστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Γῆν θεσπεσίην δεξαμένη, διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ· ὅτε ὁ παῦ διζήμενος ὁ Τυφῶν ἐπῆλθε, θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριδος τὸν παῖδα. Ἀπόλλωνα δὲ, καὶ Ἄρτεμιν, Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖ-

C δας· Ἀητοῦς δὲ, τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι. Αἰγύπτιοι ὦν Ἀπόλλων μὲν, Ὦρος· Δημήτηρ δὲ, Ἴσις· Ἄρτεμις δὲ, Βοῦβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ τοῦδε ἄλλου, Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἥρπασέ τε ὃ ἐγὼ φαίσω, μοιχὸς δὴ ποιητέων τῶν προγενομένων. ἐποίησε γὰρ Ἄρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος, τὴν δὲ νῆσον, διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτήν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι. Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα

D καὶ πεντήκοντα ἔτεα. τῶν τὰ ἕνδεκα ἐόντα τελεύτα, Ἀζωτον, τῆς Συρίης μεγάλην πόλιν, πρὸς κατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς ὃ ἐξεῖλε· αὕτη ἡ Ἀζωτος ἁπασέων πολίων ὀθνεῖα πλέον χρόνον πολιορκεομένη αὐτέχε, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.

Ψαμμιτίχου δὲ Νεκως παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου, ὃς τὴν διώρυχα ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν φερούσῃ· τὸν Δαρεῖος ὁ Πέρσης δεύτερος διώρυξε· τῆς μῆκός ἐστι πλόος ἡμέρας τέσσερες· εὖρος δὲ ὥρυκται, ὥστε τριήρεες δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαυνομένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτόν. ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος παρὰ Πάτυμον τὸν Ἀραβίην πόλιν. ἐσέχει δὲ ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν.

πῶς πάνδε

τῆς Λητοῦς

in lacu profundo ac spatioso sita propter templum quod Buti est: quæ insula ab AEgyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem vidi, neque se mouentẽ: & hoc audire admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & aræ trifariè extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæque partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur autẽ ea innatans sit, hanc AEgyptii rationem reddunt: quòd Latona (quæ ex octo nũminibus quæ prima exiterunt, vnum est) quum in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatãte, ac, sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans vt Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam Apollinem & Dianam aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonam verò, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem AEgyptiacè Orus dicitur: Ceres autem Isis, Diana verò Bubastis. Atque hinc solùm non aliunde AEschylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: vt solus *omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, ideóque insulam reddita esse natantem. Hæc illi fic aiunt. Psammitichus verò in AEgypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum vndetriginta magnam Syriæ vrbẽ obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes vrbes (*dũtaxat* quas nouimus) sustinuit obsidionem.

a Omnium superioris ætatis poetarum.

Psammitichi filius qui regnũ AEgypti suscepit, extitit NECVS, qui fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quã Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidẽ quatuor dierum nauigationis, latitudinis, vt per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin vrbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadẽs in mare rubrum.

Initium fodiendi ſumptum eſt à planitie AEgypti, Arabiam verſus. Nam quæ ſupra planitiẽ ſunt [a] continens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinæ ſunt. Itaque ad huius mõtis ima ducta eſt foſſa ab occidente oriẽtem verſus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiẽ & vẽtum auſtrum fert) in ſinum Arabicũ. Quâ igitur breuiſſimus tractus & maximè compẽdiarius eſt à mari ſeptentrionali aſcenſus ad auſtrale, quod idem rubrum vocatur, à monte Caſio, qui AEgyptũ Syriámque diſterminat, ſtadia mille ſunt in Arabicum ſinum. Et hoc quidẽ breuiſſimum eſt: verùm foſſa multo longior, ſcilicet quanto eſt [b] cõfragoſior. In qua fodienda ſub rege Neco cẽtum viginti millia AEgyptiorum perierunt. Inque eius medio opere Necus deſtitit, hoc [c] interpellatus oraculo, cũ id opus barbaro præmunire. AEgyptii autẽ barbaros omnes vocant qui non ipſorum lingua loquuntur. Superſedens itaque à facienda foſſa Necus, [d] ad militum copias ſe cõuertit, atque ad claſſes quæ partim in mari ſeptẽtrionali, partim in ſinu Arabico ad rubrum mare ſunt ædificatæ: quarum adhuc [e] veſtigia naualium oſtendunt. Et claſſibus quidem Necus, dum opus fuit, eſt vſus. Terreſtri autẽ acie congreſſus cum Syris in Magdolo, victoria potitus eſt, & poſt prælium, Cadyti, magna Syriæ vrbe. [f] In veſtitu autem curioſus quum fuiſſet, illum Apollini dicatum ad Branchidas Mileſiorũ miſit. Hic perfectis decem & ſeptẽ imperii ſui annis deceſſit, tradito imperio PSAMMI filio ſuo.

Eo apud AEgyptum regnante, nuncii Eleorum aduenerunt, iactãtes à ſe in Olympia iuſtiſſimũ [g] ac maximum inter mortales propoſitum eſſe certamẽ, rati ne AEgyptios quidẽ hominũ ſapiẽtiſſimos aliquid vltra hæc eſſe inuenturos. Iſti vbi in AEgyptum peruenerunt, eáque expoſuerunt quorum gratia venerant, rex conuocauit ex AEgyptiis eos qui ſapientiſſimi haberentur.

a Contiguus.

b Obliquior.

c Impeditus. *Vel, Reuocatus.*

d Ad bellicas copias & triremes partim in m. ſept.

e Canales quibus deducebãtur naues, *vt paulo antẽ. Alij naualia interpret.*

f Eum autem veſtitum quo vſus erat quũ iſta conficerẽtur, miſſum ad Brãchidas Mileſiorum, Apollini dicauit. Poſtea verò decem & ſeptem omnino annos quum imperaſſet, deceſſit, trad.

g Ac optima ratione præter omnes mortales

A ὤρυκται δὲ τοῦτον μὲν τὸν πεδίον τὸν Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα· ἔγκεται δὲ κατὰ τὸν τοῦ πεδίου τὸν ὄρεος Μέμφιν τεῖνον ὄρεος, ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι εἰσί. τοῦ ὦν δὴ ὄρεος τούτου τῶν ἐξ τὸν ὑπωρέην ἦκται ἡ διώρυξ ἀπ' ἑωθινῆς μαχρὴ τρὸς τὸν νῶτον, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀραβίου. τῇ δὴ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ στενωτάτη ἐστὶ τῆς Βορείης θαλάσσης διαφέουσα ἐς τὸν Νότιον καὶ Ἐρυθρὴν θάλασσαν τὸν αὐτὸν τοῦτον καλεόμενον, ἀπὸ Κασίου οὔρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἰγυπτόν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ σταδίοι χίλιοι ἐς τὸν Ἀραβίου κόλπον. τοῦτο μὲν ὅ στενωτάτον. ἡ δὲ διώρυξ πολλῷ μακροτέρη, ὅσῳ σκολιωτέρη ἐστί. τὸν ἐπὶ Νεκὼ βασιλῆος ὀρύσσοντες, Αἰγυπτίων ἀπώλοντο δυώδεκα μυριάδες. Νεκὼς μὲν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο, μαντηίου ἐμποδίου γενομένου τοιόνδε, τοῦ βαρβάρῳ αὐτὸν τοιεῖν ἐργάζεσθαι. βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μή σφι ὁμογλώσσους. παυσάμενος ὦν τῆς διώρυχος ὁ Νεκὼς, ἐτράπετο τοῖς στρατηίας· καὶ τριήρεες αἱ μὲν, ὅσαι τῇ Βορείῃ θαλάσσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τοῦ Ἀραβίῳ κόλπῳ, ὅσαι τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· ὧν ἔτι ἡ ὁλκοὶ ὁρέονται. καὶ ταύτῃσί τε ἐχρᾶτο ἐν τοῦ δέοντι· καὶ Σύροισι πεζῇ ὁ Νεκὼς συμβαλὼν ἐν Μαγδώλῳ ἐνίκησε. μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίης ἐοῦσαν μεγάλην εἷλε. ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων. μετὰ δὲ, ἑκκαιδέκατον ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας, τελευτᾷ, τοῦ παιδὶ Ψάμμι παραδοὺς τὸν θρόνον. Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἠλείων ἄνδρες ἀγγελοι, αὐχέοντες δικαιότατα καὶ κάλλιστα θέσθαι τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων· καὶ δοκέοντες τοῦτο τοῦτο οὐδὲ αὐτοὺς σοφωτάτους ἁπάντων Αἰγυπτίους τοῦδε ἐπεξελθεῖν. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὸν Αἰγύπτου οἱ Ἠλεῖοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς τοὺς συγκαλέσας Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτάτους.

συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπεὶ θαύμαντο τῶν Ἠλείων, λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιέειν τοῦ τὸν ἀγῶνα. ἀπογησάμενοι δὲ τὰ πάντα, ἔφασαν ἥκειν βουλευσόμενοι εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιότερον ἐπεξευρεῖν. οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, ἐπηρώτων τοὺς Ἠλείους εἴ σφι οἱ πολῖται ἐναγωνίζονται. οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τοῖς βουλομένῳ ἔξεναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασαν σφέας οὕτω λέγειν, πάντος τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι. οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅκως οὐ τοῖς ἀστοῖσι ἀγωνιζομένοις τοῖς ξείνοισι ἀγωνιεῖσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα θέσθαι, Ἠλείων δὲ μηδενὶ ἔξεναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἠλείοισι ὑπεθήκαντο.

Ψάμμιος δὲ ἓξ ἔτεα μοῦνον βασιλεύσαντος Αἰγύπτου, καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην, καὶ μεταυτίκα τελευτήσαντος, ἐδέξατο τὴν βασιληΐην Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος. ὃς μετὰ Ψαμμίτιχον τὸν ἑωυτοῦ πατέρα ἐνόμισε εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλήων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας. ἐν τούτοισι τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε, καὶ ἐναυμάχησε τοῦ Τυρίου. ἐπεὶ δέ οἱ ἔδοξε κακῶς βουλεύσασθαι, ἐγένετο ἀπὸ τοιῆδε αἰτίης, ἔφη λέγων ἑωυτὸν ἐνιαυτὸν ἐκ τοῦ ἀστοῦ ἐκβαλεῖν· καὶ τοῦτο μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μερίσας δὲ ἐν τῷ προέοντι· ἀποπέμψας δὲ στρατιὴν ὁ Ἀπρίης μέγα τι κακὸν ἐπὶ τοὺς Κυρηναίους, μεγάλως τοῦ ἐπέταμε. Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ τοῦ ἐνοίης αὐτοῖς ἀποπέμψαι ἐς φανερὸν κακὸν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται, αὐτὸς δὲ τὸ λοιπὸν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχῃ. ταῦτα δὲ ἐφρασμένοι ποιέοντες τε οἱ ἀπονοστήσαντες, καὶ οἱ τῶν ἀπολομένων φίλοι, ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθείης. πυθόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἄμασιν κατασταυσόντα λόγοισι. ὁ δὲ, ἐπεί τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιέειν λέγοντος αὐτοῦ, τῶν τις Αἰγυπτίων ὄπισθε σταθεὶς ἐπέθηκέ οἱ κυνέην· καὶ θέσιν θεὶς, ἔφη ὅτι βασιληΐην θέσιν θέναι. καὶ τοῦ οὐκ ἀέκουσιον ἐγένετο τὸ ποιούμενον, ὡς διεδείκνυε.

A Qui quum cõueniſſent, & Eleos audiſſent omnia cõmemorantes quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & ſe veniſſe dicẽtes ſciſcitatum num quid poſſent AEgyptii reperire iuſtius, habito inter ſe conſilio, interrogarunt Eleios nunquid apud eos certarent ciues. Et illis reſpõdentibus, ſine diſcrimine & ſuorum & cæterorum Græcorum, cuicunque volenti certare fas eſſe. Atqui, inquiunt, illos quum tale certamẽ B proponerent, ab omni iure [a] excedere. Nullo etenim pacto poſſe fieri quin conciui pugnanti ciues fauerent, faciẽtes iniuriã hoſpiti. Sed ſi vellẽt iuſtum proponere certamen, & ſi eius gratia veniſſent in AEgyptum, iuſſerũt hoſpitibus ponere certamẽ, nullo Eleorũ certare permiſſo. Hæc AEgyptij Eleis ſubiecerunt.

Pſammis autem, quum ſex tãtùm regnaſſet annos in AEgypto, facta in AEthiopiam expeditione, mox vita defunctus eſt. C Cuius regnum APRIES filius accepit, qui ſecundum Pſammitichum auum ſuum, fortunatiſſimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tẽpus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed quum calamitas eũ maneret, cõtigit ea occaſione quam ego pluribus, dũ res Libycas exequar, exponam, paucis contentus impræſentiarum. Quum aduerſus Cyrenæos Apries exercitu D miſſo magnam cladem accepiſſet, id ei imputantes AEgyptii rebellauerũt, opinati ſe ab illo in apertã pernicié fuiſſe dimiſſos: vt his internecione deletis, ipſe cæteris AEgyptiis imperitaret ſecurius. Hæc perquã grauiter ferẽtes tũ ii qui redierũt, tũ eorũ qui interierant amici, ingenuè deſciuerũt. Id vbi reſciuit Apries, mittit ad eos verbis ſedandos Amaſin. E Qui quũ peruenifſet, reprehendẽnſque diſſuaderet ne talia facerẽt, quidã AEgyptiorum ei à tergo ſtans galeam circũdat: eáque circũdata, inquit ſe illam ob regnum impoſuiſſe. Neque hoc eo inuito factum fuit, vt oſtendit.

a Aberraſſe.

nam ſimulatque ab iis qui deſciuerant AEgyptiis declaratus eſt rex, ſeſe apparabat tanquam aduerſus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Amaſin ex iis qui ſecum erant AEgyptiis, ſpectatum quendam hominem nomine Patarbemin, iuſſum vt ad ſe viuũ Amaſin perduceret. Hic vbi peruenit, Amaſin ad ſe vocat. [a] Amaſis (ſedebat autem in equo ad ſuos cohortãdos, inſolenter) ſtolidè iubet hũc ad ſe adducere Aprien, & quum Patarbemis eum rogaret vt regẽ adiret, accitus, reſpondit ſe iamdudum dare operam vt id ageret: nec de ſeipſo Aprien eſſe queſturum. ſe enim illi præſtò futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propoſiti illius, tum ex oratione tum ex apparatu quem videbat, ſtatuit ſuæ diligẽtiæ eſſe quamcelerrimè regem rerum quæ agerentur facere certiorem. Huic redeũti, quòd Amaſin nõ adduceret, nullo verbo edito Apries ira percitus præcidi aures naſúmque iuſſit. Id intuentes cæteri AEgyptii qui cum eo hactenus ſenſerant, virum inter eos probatiſſimum ita fœdè indignéque affectum, ne tantiſper quidem differentes, ad cæteros tranſeunt, ſeſéque Amaſi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliariis (habebat autẽ auxiliariorum circa ſe ex Ionibus & Caribus triginta millia) in AEgyptios tendit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingés ac ſpectatu digna. [b] Itaque vtrique aduerſus alteros Apriani & Amaſiani in Memphi vrbe conſtiterunt, tentaturi pugnæ diſcrimen.

Sũt autem in AEgypto ſeptẽ hominum genera: quorũ alii ſunt ſacerdotes, alii qui pugnatores appellantur, alii bubulci, alii ſubulci, alii inſtitores, alii interpretes, alii gubernatores nauales. Tot ſunt AEgyptiorum genera, à ſuo quoque artificio appellata: ſed pugnatores vocãtur Calaſiries, & Hermotybies, qui [c] harum regionũ ſunt: (nam in regiones diſtincta eſt omnis AEgyptus) Hermotybiorum quidẽ hæ ſunt plagæ,

a At Amaſis (ſe debat enim fortè ſi equo) cruresſublato pepedit, & illud Apriæ afferri iuſſit. *Ita Camerat. Affertur & tertia interpretatio: ſed Camerarto aſſentior.*

b Apries igitur in AEgyptios, Amaſis in externos tendebat. Quúmque Memphin vtrique peruenisſent, tentare pugnæ diſcrimẽ parabant. Cæterùm ſunt & in. *Ad verbum, Mutuo alter alterum expertus erat, vel, experiri parabat. Poteſt etiam verte nõ malè fortaſſe, cum Valla, Apriani & Amaſiani.*

c Harum præfecturarum ſunt. (nam in præfecturas diſtincta eſt omnis Ægyptus) Hermotybiorum quidem hæ ſunt præfecturæ. *Et paulo pòſt*, Ex his præfecturis, pro *Ex his tractibus. Item, paulo pòſt Præfecturæ pro Plagæ, & pro Tribus. niſi quis malit vocem Græcam nomoi vbique retinere.*

ἐπεί τε γὰρ ἐγνώσθη τὸ μὲν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπεσταλέντες, προσκυλίετο ὡς ἐλαύνων ὅτι ἐπὶ Ἀπρίῃ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ἔπεμπε ἐπ' Ἄμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὐνόμα ἦν Παπάρβημις· ἐντειλάμενος αὐτῷ, ζῶντα Ἄμασιν ἀγαγεῖν πρὸς ἑωυτόν. ὡς δὲ ἀπικόμενος ὁ Παπάρβημις, τὸν Ἄμασιν ἐκάλεε· ὁ δὲ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου καθήμενος) ἐπάρας ἀπεμαπάισε· καὶ τό μιν ἐκέλευε ἀπάγειν ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιοῦν Παπάρβημιν, βασιλέως μεταπεμπομένου, ἱέναι πρὸς αὐτόν. τὸν δὲ αὖτις ὑποκρίνασθαι ὡς ταῦτα πάλαι προσκυλίετο ποιέων, καὶ αὖτις οὐ μέμψασθαι Ἀπρίῃ· πρήσσεσθαι γὰρ καὶ αὐτός, καὶ ἄλλους ἄξειν. τὸν δὲ Παπάρβημιν ἔκ τε τῶν λεγομένων ἔκ τε ἀγνοίης τοῦ ἀγκῶνος· καὶ τῷ ὄρθιον κυλίεσθαι ὁρέοντα ἀπροσδόκητα ἀπιέναι, βουλόμενον τοῦ τάχιστα βασιλέϊ δηλῶσαι ὃ τὸ πρηνὲς ἐόντα.

ὡς δὲ ἀπικέσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀπρίῃ οὐκ ἔφη τὸν Ἄμασιν, οὐδένα αὖτις λόγον δόντα, ἀλλὰ πρόθυμως ἔχοντα, πρὶν μὲν πρὸς τάξαι αὐτῷ τά τε ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα. ἰδόντες δὴ οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ἐπὶ τῷ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑωυτῶν οὕτω αἰσχρῶς λυμηνάμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ὑπαρόντες, ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἑτέρους, καὶ ἐδίδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀμάσι. πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὡπλίζε τοὺς ὑπικούρους, καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους. εἶχε δὲ περὶ ἑωυτὸν Καρός τε καὶ Ἴωνας, ἄνδρας ὑπικούρους βρισμυείους. ἦν δὲ οἱ τὰ βασιλήϊα ἐν Σάϊ πόλι μεγάλα ἐόντα, τὸ ἀξιοθέητα· καὶ οἵ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἦσαν, τὸ οἱ περὶ τὸν Ἄμασιν, ἐπὶ τοὺς ξείνους. ἔν τε δὴ Μέμφι πόλι ἐγένοντο ἀμφότεροι, καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀγῶνος.

Εἰσὶ δὲ Αἰγυπτίων ἑπτὰ γένεα. τὸ τούτων, οἱ μὲν, ἱρέες, οἱ δὲ, μάχιμοι κεκλέαται· οἱ δὲ, βουκόλοι. οἱ δὲ, συβῶται· οἱ δὲ, κάπηλοι· οἱ δὲ, ἑρμηνέες· οἱ δὲ, κυβερνῆται. γένεα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτά ἐστι. οὐνόματα δὲ σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτέων καλέονται μὲν Καλασίριές τε καὶ Ἑρμοτύβιες. ἐκ νομῶν δὲ τῶνδε εἰσί· πᾶσα γὰρ δὴ νομοὶ Αἰγύπτου ἄπασα διαιρέονται. Ἑρμοτυβίων μὲν οἵδε εἰσὶ νομοί·

98

Βουσιρίτης, Σαΐτης, Χεμμίτης, Παπρημίτης, νῆσος ἡ Προσωπῖτις καλεομένη, Ναθὼ δίημισυ. ἐκ μὲν τουτέων τῶν νομῶν Ἑρμοτύβιες εἰσὶ πλεῖστοι, ὅτε τὸ ἐπὶ πλεῖστον ἐόντες, ἑξακισχίλιοι μυριάδες. ἐκ τούτων βαναυσίης οὐδὲς δεδάηκε οὐδέν, ἀλλ' αὐτόου ἐς τὸ μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἵδε νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουΐτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύτιος, Μυεκφορίτης· ταῦτα ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκέει, αὐτίον Βουβάστιος πόλιος· οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσὶ πλεῖστοι, ὅτε τὸ ἐπὶ πλεῖστον ἐγένετο, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν. οὐδὲ τούτοισι ἔξεστι τέχνῃσι ἐπασκῆσαι οὐδεμίῃσι, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι μοῦνα, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενοι. εἰ μὲν νυν καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρῖναι· ὁρέων καὶ Θρῄκας καὶ Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς βαρβάρους, ἀποτιμωτέρους τῶν ἄλλων ἡγεομένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μανθάνοντας, καὶ τοὺς ἐκγόνους τούτων. τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξιέων, γενναίους νομίζοντας εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς πόλεμον ἀφικομένους. μεμαθήκασι δ' ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι. ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὀνονται τοὺς χειροτέχνας. γέρεα δὲ σφι ἦν τάδε ἐξαιρημένα μουνοῖσι Αἰγυπτίων πάρεξ τῶν ἱρέων· ἄρουραι ἐξαίρετοι δυώδεκα ἑκάστῳ ἀτελέες. ἡ δὲ ἄρουρα ἑκατὸν πήχεων ἐστὶ Αἰγυπτίων πηχῶν τυγχάνει ἴσος ἐὼν τοῦ Σαμίου. ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαιρημένα. τάδε δὲ ἐν περιεστηκὼς ἐκαρποῦντο, καὶ οὐδαμᾶ αὐτοί· Καλασιρίων χίλιοι, καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι, ἐδορυφόρεον ἀνὰ τὸν ἕκαστον τὸν βασιλέα· τούτοισι δ' ὦν τάδε παρέξ τῶν δορυφορέων ἄλλα ἐδίδοτο ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ· ὀπταλοῦ σίτου ἑξαμός, πέντε μυέαι ἑκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μυέαι, οἴνου τέσσερες ἀρυστῆρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοτο.

Ἐπεί τε οὖν συμβάντες, ὅ, τε Ἀπρίης, ἄγων τοὺς ὑπικούρους, καὶ ὁ Ἄμασις πολλοὺς τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπικοίατο ἐς Μέμφιν πόλιν, συνέβαλον·

A Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, insula Prosopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies, quum plurimi, cẽtum ac ſexaginta millia ſunt: quorum nemo quippiam opificii quæſtuarii didicit, ſed omnes rei militari vacãt. Calaſirium hæ aliæ plagæ ſunt, Thebana, Bubaſtiana, Aphthitana, Tanitana, Mendeſia, Sebennitana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, [a] Anyſia, Myecphoritana. Hæc tribus inſulam incolit ex aduerſo Bubaſtis vrbis. Hæ tribus Calaſirium, qui dum quoad poſſunt plurimi coguntur, ducẽta quinquaginta millia virorum ſunt: quibus nec ipſis licet vlli artificio operam dare, ſed ſolùm rei militari, filio diſcenti à patre.

Hoc ab AEgyptiiſne mutuati ſint Græci non poſſum pro certo diiudicare, quum videam & apud Scythas Perſáſque & Lydos, denique apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobiliorib° ciuibus eos qui artificia diſcunt, eorúmque liberos: generoſiores autem eos qui à manuariis operib° abſtineant, præſertim qui [b] ceſſent ob bellum. Hoc itaque cùm cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonii. [c] Corinthii quoque minimi faciunt opifices. His ſolis AEgyptiorum præter ſacerdotes, hoc eximii honoris habebatur, vt ſingulis duodecim aruræ eſſent exemptæ & immunes. eſt autem arura centum cubitorũ AEgyptiorũ quoquouerſus. AEgyptius verò cubitus Samio par eſt. Hæc tamen vniuerſis exempta erant: iſtis verò per vices in orbẽ fruebantur, & nunquam iidem. Calaſirium milleni & Hermothybium, alii totidẽ circa regem fungebantur annuo ſatellitum munere. Iſtis præter aruras dabantur viritim hęc alia, panis toſti põdo quinæ mnæ, carnis bubulæ binæ, vini [d] ſextarii quaterni. Hæc aſſiduè ſatellitibus præbebantur. Vbi igitur ediuerſo venientes, Apries cum auxiliariis, Amaſis cum vniuerſis AEgyptiis, in vrbem Memphin peruenere, congreſſi ſunt.

a Anytia.

b Qui rei militari vacant.

c At Corinthii minimè contemptui habent opifices. *Intellige autem Minimè vel pro Non, vel comparatiuè pro Minimè omnium.*

d Ἀρυστῆρες, *ab alijs cyathi: ab alijs notationem Vocabuli ſequentibus Hauſtrum vel Haurtra.*

Et peregrini quidem egregiè pugnauerunt, tamẽ quòd erãt multo inferiores numero, victi sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione,[a] vt nullus neque deorum neque hominum posset sibi adimere regnum: adeo videbatur sibi illud stabilisse. Et tamen tũc congressus, prælio fugatus est, viuúsque captus ad vrbẽ Saim ductus est in ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibique [b] quamdiu in regia pascebatur, eum Amasis honestè asseruauit. Tãdem incusantibus AEgyptiis non iustè agere qui suum & ipsorum inimicissimũ aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum isti vbi strãgulauerẽ, paternis in monumentis sepelierunt, quæ sunt in tẽplo Mineruæ, proximè [c] cœnaculum ad læuam manum intranti. Nam Saitani [d] cũctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum [e] ex altera parte cœnaculi est quàm illud Apriæ ciúsque progenitorum. In eiusdem templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant, in quibus vrna est. Sunt etiam sepulcra, (cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sanctè fecero) apud Saim in templo Mineruæ post totum delubrum prope parietem: atque in fano stant ingentes obeli, lacúsque cõtiguus lapidea crepidine adornatus, & circumquaque probè elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoeides. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuum noctu faciũt, quæ vocant AEgyptii mysteria: de quibus quum permulta ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Cereris quoque initiatione, quã Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere. Danai filiæ ritum hunc ex AEgypto attulerunt, eóque Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à

a Ne deum quidem vllum posse sibi adimere reg.

b Aliquandiu quidem in regia nutritus fuit, & eum Amasis honestè obseruauit: *Vel*, honesta obseruantia prosequutus est: tandẽ autem incusant. *Vel, antea quidẽ in regia nutriebatur: & eum Am. honestè obseruabat: at postquam incusarunt AEgyptij, &c.*

c Palatium

d Cunctos ex ea præfectura reges.

e Longius quidem abest à palatio quàm illud Apriæ ciúsq; progenitorum: est tamen in septo templi hoc quoque, porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu geminæ stant fores, intra quas est conditorium. Sunt etiam sep.

A καὶ ἐμαχέσαντο μὲν οἱ ξένοι, πλήθει δὲ πολλῷ ἐλασσόνες ἐόντες, καὶ τοῦτο ἐκ τούτου ἔφασαν· Ἀπρίεα δὲ λέγεται ἡ ἥδε ἡ ξυμφορὴ, μηδ' αὐτὸν θεὸν μιν μηδένα δυνάσθαι παῦσαι τῆς βασιληίης· οὕτω ἀσφαλέως ἑωυτῷ ἐδόκεε ἱδρύσθαι ἐδόκεε. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἐσσώθη· καὶ ζωγρηθεὶς, ἀπήχθη ἐς Σάιν πόλιν, ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία τὰ πρότερον ἐόντα, τότε δὲ Ἀμάσιος ἤδη βασιλήια. ἐνταῦθα δὲ τέως μὲν ἐπρέφετο ἐν τοῖσι βασιληίοισι, καὶ μιν B Ἀμασις οὐ πρηΐως τέλος δὲ, μεμφομένων Αἰγυπτίων ὡς οὐ ποιεῖ δίκαια πρήσσων τὸν σφίσι τε καὶ ἑωυτῷ ἔχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδοῖ Ἀπρίεω τοῖσι Αἰγυπτίοισι. οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν, καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρῴῃσι θαφῇσι. αἱ δὲ εἰσὶ ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσόντι ἀριστερῆς χειρός. ἔθαψαν δὲ Σαΐται πολλοὺς ἐν τῷδε τῷ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ δὴ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα. C ἐκατέρω μὲν ἐστὶ τοῦ μεγάρου ἡ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων. ἔστι μὲν τοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱροῦ, παστὰς λιθίνη μεγάλη, καὶ ἐσκεκοσμημένη σύλοισί τε φοίνικας τε δένδρεα μεμιμημένοισι, τῇ ἄλλη δαπάνῃ. ἔστω δὲ ἐν τῇ παστάδι διξὰ θυρώματα ἔστηκε· ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη ἐστί. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὅσιον ποιέοντα ὀνομάζειν τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοὔνομα, ἐν Σαΐ, ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὄπισθε τοῦ D νηοῦ πανταχοῦ τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμενον τοίχου· καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ ὀβελοὶ ἑστᾶσι μεγάλοι λίθινοι. λίμνη τέ ἐστι ἐχομένη λίθινη, κρηπῖδι κεκοσμημένη, καὶ ἐργασμένη εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος (ὡς ἐμοὶ ἐδόκεε) ὅσον περ ἡ ἐν Δήλῳ, ἡ Τροχοειδὴς καλεομένη. ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δείκηλα τῶν παθέων αὐτοῦ νυκτὸς ποιέουσι, τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νυν τούτων, εἰδότι μοι ὅσα πλέον ὡς ἕκαστα αὐτέων ἔχει, εὔστομα κείσθω. καὶ E τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι, ἣν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης μοι πέρι εὔστομα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὅσίη ἐστὶ λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι, καὶ διδάξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας. μετὰ δὲ, ἐξανασάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ

Δωριέων, ἐξαπώλετο ἡ τελετή. οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων, καὶ οὐκ ἐξανασταντες Ἀρκάδες, διέσωζον αὐτὴν μοῦνοι.

Ἀπρίεω δὲ ὧδε καταραιρημένου, ἐβασίλευσε Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαΐτεω ἐών· ἐκ τῆς δὲ τοῦ πόλεος, οὔνομα οἱ ἦν Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατώνοντο Ἄμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλῃ ἦν, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρότερον ἐόντα, καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ, σοφίῃ ἄλλοισι ὁ Ἄμασις οὐκ ἀγνωμοσύνῃ προσηγάγετο. τοῦ οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτὴρ χρύσεος· ἐν τῷ αὐτός τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἐνίζοντο καὶ ἀπενίζεον. ὅ τον κατ' ὦν κόψας, ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποίησαν, καὶ ἵδρυσε τῆς πόλεος ὅκου οἱ ἐπιτηδεώτατον. τὸ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτέοντες πρὸς τὠγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως. μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις ὃ ἐκ τοῦ ἀστῶν ποιήσαντος, συγκαλέσας Αἰγυπτίους, ἐξέφηνε, φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τὠγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν δὴ Αἰγύπτιοι ἐνεμεῖν τε καὶ ἐνουρέειν, καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι. ἤδη ὦν ἔφη λέγων ὁμοίως αὐτὸς τοῦ ποδανιπτῆρος πεπρηγέναι. εἰ γὰρ πρότερον ἦεν δημότης, ἀλλ' ἐν ᾧ πρήσσοντι εἴη αὐτέων βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε χρὴ τοὺς μεθεστεῶτας ἑωυτοῦ ἐκέλευε. τοιούτῳ μὲν δὴ τρόπῳ προσηγάγετο δὴ Αἰγύπτιοις, ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν. ἐπὶ δὲ καταστάσει πρηγμάτων τοιῇδε· ὁ μὲν ὄρθριος, μέχρι οὗ πληθούσης ἀγορῆς, προθύμως ἔπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα· ὁ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινέ τε καὶ κατέσκωπτε τοὺς συμπότας· καὶ ἐν ματαίῳ τε καὶ παιγνιήμονι. ἀνιεμένοι δὲ τούτοισι οἱ φίλοι αὐτέ, ἐνουθέτεον αὐτὸν, τοιάδε λέγοντες, Ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ προσέχεις, ἐς ὃ ἄγαν φαῦλον πρόσχημα σεωυτόν. σὲ γὰρ χρεὼ ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνῷ θωκέοντα, δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ πρήγματα. καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν ὑπεύδοιεν ὡς ἐπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται, καὶ ἄμεινον σύ κ' ἤκουες. νῦν δὲ ποιέεις οὐδαμῶς βασιληΐ. ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε αὖτις, Τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι, ἐντείνουσι·

A Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnensibus non cicti sunt, sed relicti) conseruatus.

Apriè sublato, regnauit AMASIS è [a] tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum inter initia AEgyptii cõtemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos verò postea Amasis ad se solertia, nõ [b] asperitate, perduxit. Erant ei cùm alia bona infinita, tum verò peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ sæpe pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eáque [c] dæmonis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: AEgyptii simulacrũ adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à popularibus edoctus, conuocatis AEgyptiis aperit, Ex illa pelui in qua primò AEgyptii euomere immigeréque, & in qua pedes abluere consuessent, factum esse simulacrum quod tunc tãtopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atque peluim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, impræsentiarum tamẽ esse ipsorum regem, eóque iubere vt sibi honor haberetur atque rẽuerentia. Hunc in modum ad se traduxit AEgyptios, ita vt æquum cẽserent ei seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto: ab aurora vsquedum refertum esset forum, accuratè negotia oblata agebat: deinde potabat, & inter compotores iocabatur, morionẽ agens ac scurram. Quibus rebus offensi amici, talibus eum verbis [d] castigabant, Rex, dicentes, nõ è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes [e] augusto in solio sedens, augustè interdiu res administrare. ita & AEgyptii cognoscerent à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia dignitate. His ille respondit, [f] arcus ab iis quorum sunt, quũ est opus, intendi:

a Præfectura. *Vel, prouincia.*

b *Non legit ἀγνωμοσύνῃ (vt in vulg. edit.) sed ἀγνωμοσύνῃ, vt in vet. cod.*

c Numinis stat.

d Admonebant, Non reipsum rectè regis, ô rex, qui, &c.

e Augusto in solio sedens per totum diẽ res administr.

f Qui arcũ possident, quum illo opus habent, intendunt: postquã

tates autem quæ communiter illud extruxerunt, sunt, Ionũ quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: AEolum verò, vna Mitylene. Harum ciuitatum hoc fanum est, & ab his præfecti emporii præbentur. Cæteræ ciuitates quæ cõsortes huius rei sunt, rei ad ipsos minimè pertinẽtis cõsortes sunt. Separatim tamen ædificauerunt, AEginetæ quidem, Iouis: Samii autem, Iunonis: Milesii verò, Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat sola Naucratis: præter hoc in AEgypto aliud nullũ. Quod siquis in aliud aliquod Nili ostium applicuisset, is necesse habebat deierare se venisse inuitũ, datóque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, si id minus per contrarios ventos posset, oncra fluuialibus nauigiis circumagere lustrãdo Delta, donec peruenirет Naucratin. ita Naucratis in honore erat. Iã verò quum Amphictyones templũ quod nunc Delphis est, (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecentis talentis construẽdũ locassent, Delphi, quos quarta pars sumptus contingebat, circa ciuitates vagi, cùm aliũde tum verò non minimum ex AEgypto retulerunt. nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui AEgyptum incolebant, vicenas mnas donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amasis amicitiã societatémque iniit, ita vt illinc vxorẽ etiam putaret sibi esse ducendam, siue fœminæ Græcę amore captus, siue aliâs ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alii volunt filiam fuisse Batti, alii Arcesilai, alii Critobuli, inter suos populares viri spectati, nomine Ladicen: cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamen aliis mulieribus vteretur. Id quũ diu fieret, ad eam Amasis, Tu verò, inquit, vxor veneficio me læsisti: ideóque nullo machinamẽto vales effugere quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasin, vouit

A λιές εἰσι αἱ ἱδρυμένα κοινῇ, Ἰώνων μὲν, Χῖος, καὶ Τέως, καὶ Φώκαια, καὶ Κλαζομεναί· Δωριέων δὲ, Ῥόδος, καὶ Κνίδος, καὶ Ἁλικαρνησσὸς, καὶ Φάσηλις· Αἰολέων δὲ, ἡ Μιτυληναίων μοιρη. Τουτέων μὲν ἓξ τέμενος τῶν. καὶ προσιόντας τὸ ἐμπόριον αὗται αἱ πόλιες εἰσὶ αἱ προστάουσαι. ὅσαι δ' ἄλλαι πόλιες μεταποιέονται, οὐδὲν σφι μετέον μεταποιέονται. χωρὶς δὲ, Αἰγινῆται ἐπ' ἑωυτῶν ἱδρύσαντο τέμενος Διός· καὶ ἄλλο Σάμιοι,
B Ἥρης· καὶ Μιλήσιοι, Ἀπόλλωνος. ἐὼν δὲ τὸ παλαιὸν μοιρη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δέ τις ἐς τοῦ τι ἄλλο στομίου τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρεὼν ὄμοσαι, μὴ μὲν ἑκόντα ἐλθεῖν. ἐπομόσαντα δ', τῇ νηὶ αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ Κανωβικόν. ἢ εἰ μή γε οἷά τε εἴη πρὸς αὔεμοις αὐτοῖς πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρεσι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο. Ἀμφικτυόνων δ'
C μισθωσάντων ἐν Δελφοῖσι νεὼ ἐόντα νηὸν τετρακοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι· (ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι, ἀθρόα πάντα κατεκαίετο) τοὺς Δελφοὺς δὲ ἐπέβαλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος τοῦτο ἐξιεῖν. πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλις, ἐδωτίναζον. ποιέοντες δὲ τοῦτο, οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἐωυτοῖσι ἐπόρισαν. Ἄμασις μὲν γὰρ σφι ἔδωκε χίλια ταλαντεῖνα τὰ ἐκ Μέμφιος· οἱ δ' ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες, εἴκοσι μνέας. Κυ-
D ρηναίοισι δ' ἐς ἀλλήλους Ἄμασις φιλότητά τε καὶ συμμαχίην σπεύσας ἐποιήσατο. ἐδίκαιώσε δ' καὶ γυνὴ αὐτόθι, εἴτε ἱμειρόμενος Ἑλληνίδος γυναικὸς, εἴτε καὶ ἀπὸ φιλότητος Κυρηναίων εἵνεκα. γαμέει δ' ὦν, οἱ μὲν λέγουσι Βάττεω, οἱ δ' Ἀρκεσίλεω θυγατέρα, οἱ δὲ, Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τοῦ ἀστῶν δοκίμου· τῇ οὔνομα ἦν Λαδίκη. τῇ ἐπεί τε συγκλίνοιτο Ἄμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἷός τε ἐὼν ἔτυγε. τῇσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπεί τε δὲ πολ-
E λὸν τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε δὴ ὁ Ἄμασις πρὸς τὴν Λαδίκην τοῦτον καλεομένην, Ὦ γυναῖ, κατά με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι οὐδεμίη μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κακίστη γυναικῶν πασέων. ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεί τε οἱ ἀρνουμένῳ οὐδὲν ἐκλίνετο πρηύτερος Ἄμασις, εὔχετο

τοῦ αὐτόθι.

ἐν τοῦ

ἐν τοῦ νόῳ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἐὼν οἱ ἐπ' ἐκείνῳ τῷ νύκτι μιχθῇ ὁ Ἄμασις, (τοῦτο γὰρ οἱ κακοῦ ἕνεκα ἦν) ἄγαλμά οἱ ἀποστέψειν ἐς Κυρήνην. μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἄμασις. καὶ ἅτε ἐνθεῦτεν ἤδη ὁκότε ἔλθοι Ἄμασις πρὸς αὐτὴν, ἐμίσγετο· καὶ κάρτα μιν ἔστερξε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τῇ θεῷ τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ. ποιήσασα γὰρ ἄγαλμα, ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, ὃ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐὸν σῶον, ἐξω τετραμμένον τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν
B Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου, καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἥντινα εἴη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην. ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις πέμψας ἐς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτο μὲν, ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπίχρυσον Ἀθηναίης, καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ, γραφῇ εἰκασμένην· τοῦτο δὲ, τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα, καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον· τοῦτο δ' ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ, εἰκόνας ἑωυτοῦ διφασίας ξυλίνας,
C αἳ ἐν τῇ νηῷ τῇ μεγάλῳ ἱδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρις ἐμεῦ, ὄπισθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νεὼ Σάμου ἀνέθηκε χάριν ξενίου τοῦ ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκεος· ἐς δὲ Λίνδον, ξενίης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν· ὅτι δὲ ἱρὸν ἦν Λινδίῃ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τοῦ τῶν Δαναοῦ θυγατέρας ἱδρύσασθαι πρεσβύσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. εἷλε δ'
D Κύπρον πρῶτος αὐθρώπων, καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγήν.

intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis, (hoc enim ipsius fuisse machinamentum aduersus illud malum) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto autem voto, coiit statim cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodũ eam perquam valde dilexit. Et Ladice votum deæ persoluit, facta statua Cyrenásque missa, quæ ad meam vsque memoriam incolumis erat, extra vrbem Cyrenensem posita. Hãc Ladicen Cãbyses, posteaquam AEgypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illæsam remisit. Donauit item Amasis dona quæ misit in Græciam: Cyrenas quidem, statuam Mineruæ inauratam, & sui imaginem pictura [a] adumbratam: Lindum autẽ, duo lapidea Mineruæ simulacra, & thoracem lineum spectaculo dignum: Samum verò, Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meã vsque ætatem. Samum quidem, propter hospitium quod inter ipsum erat & Polycratem AEacis filium: Lindum autem, nullius hospitii gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Danai filiæ, [b] postquam agnitæ sunt quum filios AEgypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amasis, primúsque mortalium Cyprum cepit, tributariámque fecit prouinciam.

a Ad viuum expressam.

b Eò appulsæ quum f.

HERODOTI Halicarnassei historiarum liber tertius, qui inscribitur, THALIA.

Ἡροδότου Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων τρίτη, ἐπιγραφομένη ΘΑΛΕΙΑ.

A DVERSVS hunc Amasin CAMBYSES Cyri filius, cõparato cùm ex aliis quib. imperabat, tũ ex Græcis Ionibus AEolibúsque, exercitu, bellum mouit ob hãc causam: Misso in AEgyptum [a] legato, Cambyses petiit ab Amasi filiam, & petiit cõsilio cuiusdam AEgyptii, qui Amasi erat infensus quòd se potissimùm ex omnib[o] AEgypti medicis Amasis ab vxore & liberis abstraxisset, amandando in Persas, quo tempore Cyrus ad Amasin miserat petitum ocularium medicum, omnium qui in AEgypto essent præstantissimum. Ob id infensus Amasi ille AEgyptius, institit suadere Cambysi vt ab Amasi filiã peteret: vt ille aut mœrore afficeretur data filia, aut nõ data, Cambysi redderetur inuisus. [b] Amasis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambysem intelligebat non habiturũ illam vxoris loco, sed pellicis: & Persarum potẽtiam grauabatur horrebátque. Hæc repurans, ita sibi faciẽdum statuit: Erat Apriæ superioris regis filia, nomine [c] Nitetis, vnica domi relicta, grandis atque speciosa. Hanc puellam Amasis vestitu pariter & auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam quum post aliquãtum tempus Cambyses salutasset, filiam Amasis appellans, ipsa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu comptam transmisit, tradens

a Caduceatore. *Sic alibi* κήρυκα rectè *Gertit* caduceatorem, *non* legatum.

b Amasis, quum Pers. potentiam grauaretur atque exhorresceret, nec dare nec abnuere audebat. nam & Camb.

c Nitetis, valde procera & formosa, sola ex ea familia relicta.

Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Ἄμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τοὺς ἦρχε, καὶ Ἑλλήνων Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε. πέμψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα, αἰτέε Ἄμασιν θυγατέρα. αἰτέε δὲ οὐκ βουλῆς αὐδρὸς Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἄμασιν, ἔπαρξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ ἀπόρητων τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἰητρῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικός τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κῦρος πέμψας τοῦδε Ἄμασιν αἰτέε, ἰητρὸν ὀφθαλμῶν ὃς εἴη ἄριστος τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὴ ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπτιος, ἐνῆγε τῇ συμβουλίῃ, κελεύων αἰτέειν Καμβύσεα Ἄμασιν θυγατέρα· ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῷτο, ἢ μὴ δοὺς, Καμβύσῃ ἀπέχθοιτο. ὁ δὲ Ἄμασις τῇ δυνάμει τοῦ Περσέων ἀχθόμενος καὶ δειδιώς, οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι, οὔτε ἀρνήσασθαι. εἶδε γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐχ ὡς γυναῖκά μιν ἔμελλε Καμβύσης ἕξειν, ἀλλ' ὡς παλλακήν. ταῦτα δὴ ἐκλογιζόμενος, ἐποίησε ταῦτα· τῶν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδὴς, μούνη οἱ οἴκου λελειμμένη. οὔνομα οἱ τῇ Νίτητις. ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἄμασις κοσμήσας ἐσθῆτι τε χρυσῷ, ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα. μετὰ δὲ χρόνου ὡς μιν ἠσπάζετο, παρόδεν οὐνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς, Ὦ βασιλεῦ, « ἐξεβεβλημένος ὑπὸ Ἄμασιος οὐ μανθάνεις, ὃς ἐμέ σοι κόσμῳ ἀσκήσας ἀπέπεμψε, ὡς «

ἐωυτοῦ θυγατέρα δεδοκὼς, ἐοῦσαν τῇ ἀληθείῃ Ἀπρίεω· τὸν ἐκεῖνος ἐόντα ἐωυτοῦ δεσπότεα, μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφόνευσε. τοῦτο δὴ ὁ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτίη ἐγενομένη ἤλασε Καμβύσεα τὸν Κύρου, μεγάλως θυμωθέντα, ἐπ' Αἰγύπτιον. ὅτῳ μὲν νυν λέγουσι Πέρσαι. Αἰγύπτιοι δὲ οἰκειούνται Καμβύσεα· φάσκοντες μὲν ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι. Κῦρον γὰρ εἶναι τὸν πέμψαντα τοῦδε Ἄμασιν ἐπὶ τῇ θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεα. λέγοντες δὲ ταῦτα, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὲν οὐδὲ λέληθε αὐτοὺς (εἰ γάρ τινες καὶ ἄλλοι τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς ἐπιστέαται, καὶ Αἰγύπτιοι) ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὐ σφι νόμος ἐστὶ βασιλεύειν, γνησίου παρεόντος· αὖτις δὲ, ὅτι Κασανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἐὼν παῖς Καμβύσης, αὐδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀμφὶ οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης. ἀλλὰ τοῦδε πρηξέποιεν τὸν λόγον, προσποιούμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ συγγενέες εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει. λέγεται δὲ καὶ ὧδε λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός· ὡς τῶν Περσίδων γυναικῶν ἐσελθούσά τις τοῦδε τοῦ Κύρου γυναῖκας, ὡς εἶδε τὴν Κασανδάνην παρεστῶτα τέκνα εὐειδέα τε καὶ μεγάλα, πολλῷ ἐπῃνέετο τοῦ ἐπαίνου, θαυμάζουσα. ἡ δὲ Κασανδάνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνὴ, εἶπε πάντα τοιάδε μέμφομαι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κῦρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει· τὸν δὴ ἀπ' Αἰγύπτου ἐπίκτητον, ἐν τιμῇ τίθεται. τὸν μὲν ἀνθρώπων, τῇ Νιτήτι εἰπεῖν ταῦτα. τοῦ δὲ οἱ παῖδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμβύσεα, Τοιγάρ, ὦ μῆτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι αἰνὴρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω, κάτω θήσω· τὰ δὲ κάτω, ἄνω. ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὡς δεκά κου γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θαύματι θέεσθαι· τὸν δὲ, σφριγῶντα ἤδη ὄντα, οὕτω δὴ, ἐπεί τε ἀνδρώθη, καὶ ἔλαβε τὸν βασιλήϊον, ποιήσασθαι τὸν ἐπ' Αἰγύπτου στρατιόν. σύνοιδε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρῆγμα θωμάζειν ἐς τὸν στρατευσιν τοῦτον. ἦν τοῦ ἐπικούρων Ἀμάσιος ἀνὴρ θῶς μὲν Ἁλικαρνασσεὺς, οὔνομα δὲ οἱ Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς, καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος. οὗτος ὁ Φάνης μεμφόμενος κου τι Ἀμάσι, ἐκδιδράσκει πλοίῳ ἐς Αἰγύπτου,

a Hic sermo & hæc causa *Geloecasio* interueniẽs Camb. Cyri fil. veh. stomachatũ aduersus AEgyptum impulit.

b Primùm quidem per legẽ non licere vt illegitimus regnum obtineat, quum legitimus adest: deinde, Cassand. filium fuisse Cambysem, Phar.

c Rem ita narrant vt inuertant.

tibi pro sua, quum reuera sim Apriæ filia, quem ille dominum suum cum AEgyptiis rebellans interemit. [a] Hic sermo extitit causa quæ Cambysem Cyri filiũ vehementer indignatum induceret aduersus AEgyptum. Atque ita quidem memorant Persæ. AEgyptii autem Cambysem suum vendicant, asserẽtes ex hac Apriæ filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad Amasin miserit super filia, non Cambysem. Quod quum dicunt, non rectè dicunt: etsi eos hoc non latet. nam si qui alii, profectò & AEgyptii rectè norunt mores Persarum: [b] apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe viro Achæmenida genitæ, non mulieris AEgyptiæ. Sed AEgyptii [c] rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & hæc quidem ita se habent. Cæterùm ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quãdam Persidem ad vxores Cyri introgressam, quum liberos Cassandanes assistentes forma ac statura egregia conspicaretur, supramodum admirabundam magnis tuliſse illam laudibus: eique Cassandanem (quæ Cyri esset vxor) ita dixisse, Me, quæ talium filiorum sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandam ex AEgypto ancillam. Videlicet infensam Nitetĩ ista dixisse: & ei maximum natu filiorum Cambysem subiecisse, Ego verò tibi mater, quum in virilem ætatem adoleuero, summa AEgypti reddã ima, & ima, summa. idque dixisse circiter decem natum annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuisset ætatem, & regnum obtinuisset, huius rei memorẽ, AEgypto bellũ intulisse. Accessit huc & aliud quiddã, ad hanc sumendã expeditionẽ. Erat quidã auxiliariorũ Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir cõsilio præstãs, & in re bellica strenu[o]. hic Phanes nescio quid Amasi succẽsens, nauigio profugit ex AEgypto,

volens in colloquutionem venire Cambysis. Eũ Amasis (quòd inter auxiliares nõ parui momẽti esset, quódque de rebus AEgypti nonnihil compertissimũ haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaque ad hominem insequendum mittit cum triremi eunuchorũ fidissimum, qui Phanem assequutus in Lycia cepit, sed non reduxit in AEgyptum, [a] ab illo prudentia superatus. Nam Phanes inebriatis custodibus abiit in Persas, Cãbysémque molientem aduersus AEgyptum expeditionẽ, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adiit. Eique cùm alias Amasis res exposuit, tum verò quæ ad trãsmittẽdum pertinebant, suadens, ad regem Arabum mitteret oratum vt sibi tutum præberet trãsitum. Hâc enim duntaxat patet ingressus in AEgyptum. Nam à Phœnice [b] vsque ad montes Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui nunc Palæstini vocantur: ab vrbe Cadyti nõ minore (vt mea fert opinio) quàm Sardis, emporia secundum mare vsque ad vrbem Ienysum, Arabicæ ditionis sunt. Ab vrbe Ienyso rursus Syriacæ, vsque ad lacum Serbonidis, iuxta quem Casius mons pertingit ad mare. A Serbonidis lacu in quo Typhó fertur occultatus, deinceps iam AEgyptus est. Hoc tamen intercapedinis quod est inter vrbem Ienysum & mõtem Casium & lacum Serbonidis, nõ exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum, vehemẽter aridus. Verùm quod pauci eorum qui in AEgyptum nauigãt, notum habent, hoc dicere institui. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portatur in AEgyptum bis quotannis [c] vas fictile vini plenum: & tamen ibi ne vnum quidem numero (vt sic dicam) vas vinarium fictile aspici [d] vacuum potest. Vbinam (dicat aliquis) hæc vasa consumuntur? hoc quoque ego depromã. Præfecti prouinciarum necesse habẽt ex sua quisque vrbe colligere vasa testacea quæ Memphin portẽtentur: eadem è Memphi alii aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca.

a Phanes enim cum astutia circumuenit. Nam inebriat. custod.

b Vsque ad fines Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui Palæst.

c Vel, Amphora vini plena. sic & in sequẽtibus. Vel potius, Amphoræ vini plenæ, vt sic positus singul. pro plurali.

d Vox respõdens huic in textu Gr. nõ habetur: sed ex κείνων, quod ibi legitur factum fuit κενὸν, id est, vacuum.

A βουλόμενος Καμβύσης ἐλθεῖν ἐς λόγους. οἷα δὲ ἐόντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ὀπικοῦροισι λόγου οὐ μικροῦ, ἐπιτάμνόν τε τὰ πρὸς Αἰγύπτιον ἀπεκέατο, μεταδιώκει ὁ Ἄμασις, σπουδὴ ποιούμενος ἑλεῖν. μεταδιώκει δὲ, τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας τριήρει κατ' αὐτόν, ὃς αἱρέει μὲν ἐν Λυκίῃ, ἑλὼν δὲ, οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἴγυπτον. σοφίῃ γὰρ μιν περιῆλθε ὁ Φάνης. καταμεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους, ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὁρμημένῳ δὲ Καμβύσῃ στρατεύεσθαι ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν ὅκως τὴν ἄνυδρον διεκπερᾷ, ἐπελθὼν φράζει μιν καὶ πάντα τὰ Ἀμάσιος πρήγματα· ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε πρηγνέων· πέμψαντα πρὸς Ἀραβίων βασιλέα, δέεσθαι τὴν διέξοδον οἱ ἀσφαλέα παρέχειν. μούνη γὰρ αὕτη εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον. ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἥ ἐστι Συρίων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος (ὡς ἐμοὶ δοκέει) Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος· ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰκυσσοῦ πόλιος ἐστὶ τῆς Ἀραβίου. ἀπὸ δὲ Ἰκυσσοῦ, αὖτις Συρίων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, περὶ ἣν δὴ ὁ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν. ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφὼ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἰγύπτιος. ὁ δὴ μεταξὺ Ἰήνυσσος πόλιος, καὶ Κασίου τε οὔρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὸν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον. ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν, ἄνυδρόν ἐστι δεινῶς. ὃ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐνενώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσων. ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης, καὶ πρὸς ἐκ Φοινίκων, κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου δὶς τοῦ ἔτεος ἑκάστου. καὶ ἓν κεράμιον οἴνου ἀριθμῷ κείμενον οὐ κεῖται, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, εἰδέναι. κοῦ δῆτα (εἴποι τις ἄν) τοσοῦτα ἀναισιμοῦται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω. δεῖ μὲν δὴ μοῦρχον ἕκαστον συλλέξαντα ἐκ τῆς ἑωυτοῦ πόλιος πρῶτα τὸν κέραμον, ἀγαγεῖν ἐς Μέμφιν τοῖς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς τοῦτο δὴ τὰ ἄνυδρα τῆς Συρίης κομίζειν, πλήσαντας ὕδατος.

ὕτω δ' ὑπεφοιτέων κέραμος, καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ τῶν παλαιῶν, κομίζεται ἐς Συρίην. οὕτω μὲν νῦν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τῇ ἐσβολῇ τούτῳ τῷ στρατευσάντες ἐς Αἴγυπτον, καὶ δὴ τὰ εἰρημένα, ἐλεύσαντες ὕδατι, ἐπεί τε πάλαι περὶ ἐλάσσον Αἴγυπτον· ὅτε δὲ οὐκ ἐόντος καὶ ὕδατος ἐτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τὰ Ἁλικαρνασσέος ξείνου, πέμψας τοῦδε ἐς Ἀράβιον ἀγγέλους, καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης, ἔτυχε· πίστις δοὺς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ. σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις αἰ θεῶν ὁμοῖα τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τῷ τρόπῳ τοιῷδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέεσθαι, ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστεὼς, λίθῳ ὀξέϊ τὸ εἴσω τῶν χειρῶν τοῦδε τοῖς δακτύλοις τοῖς μεγάλοις ὑπιτάμνει τῶν ποιουμένων τὰς πίστις· καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑκατέρου χρυσόῤῥυτον, ἀλείφει τοῦ αἵματος ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἑπτά. τοῦτο δὲ ποιέων, ἐπικαλέεται τόν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην. ἐπικαλέσαντος δὲ τούτου τοῦτο, ὁ τὰς πίστις ποιεύμενος τοῖσι φίλοισι, προσγίνεται τὸν ξένον, ἢ καὶ τὸν ἀστὸν, ἐὼν τοιῆδε ἀστὸν ποιέεται. οἱ δὲ φίλοι, καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μανῶν τε τὴν Οὐρανίην νομίζουσι εἶναι. καὶ τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ, κατάπερ αὐτὸν Διόνυσον κεκάρθαι. κείρονται δὲ ἀποξήραντες, περιξυρεόμενοι τοῖς κροτάφοις. οὐνομάζουσι δὲ μὲν Διόνυσον, Οὐραλτ· τὴν δὲ Οὐρανίην, Ἀλιλάτ. ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι τοῦ Καμβύσεω ἀπιγμένοισι ἐποιήσατο ὁ Ἀράβιος, ἐμηχανᾶτο τοιάδε· ἀσκοὺς καμήλων πλήσας ὕδατος, ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἤλαστε ἐς τὴν ἄνυδρον, καὶ ὑπέμεινε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρατόν. τοῦτο μὲν δὴ ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται. δεῖ δὲ καὶ τὸν ἧσσον πιθανὸν (ἐπεί γε δὴ λέγεται) ῥηθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ οὔνομα Κόρης· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ἀπὸ τούτου δὴ τὸν ποταμὸν λέγεται τὸν βασιλέα τῶν Ἀραβίων, ῥαψάμενον ὠμοβοέων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὅλετον μήκει ἐξικνούμενον ἐς τὴν ἄνυδρον, ἀγαγεῖν ἐνθαῦτα δὴ τούτων τὸ ὕδωρ.

a ita hydriæ superueniẽtes in AEgypto sumptæ, ad veteres, in Syriam portantur. Atque hunc in modum quem dixi aqua cõtracta, Persæ vsi fuerunt, qui hoc ingressu apparato quamcelerrimè AEgypto potiti sũt. Sed tũc, quum in expedito aqua nõ esset, Cambyses, audito hospitis Halicarnassei consilio, missis ad regẽ Arabum nuntiis tutum iter precatus, obtinuit, data acceptáque inuicem fide. Seruant autem fidem Arabes inter homines vt qui maximè, quam hunc in modum dant: Quoties fœdus inire volunt, alius quidam mediùs inter vtrosque stans, acuto lapide ferit volam, iuxta maiores digitos eorum qui fœtus ineunt. Deinde sumpto flocco ex vtriusque vestimento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inungendum inuocãs Dionysum & Vraniam. Hoc acto, idẽ qui fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hospitem, aut fortè ciuem, si cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipsi quiamicitiã contraxerunt, seruare iustũ censent. Dionysum quem Vrotalt, & Vraniam quã Alilat appellant, solos deos esse arbitrãtur. b Et quemadmodum Dionysum, ita puellarum capillũ tondere aiunt. tondentur autem in rotundum, tempora subradẽtes. Igitur postquam fœdus cum nuntiis iniit Arabs, talem rem commẽtus est: Camelos omnes, posteaquam vtribus camelinis aqua completis onerauit, egítque ad loca humore carentia, ibi Cãbysis exercitum præstolabatur. Ex iis quæ narrantur, hoc quod dixi propius fidem est, tamen id quoque quod minus credibile est, quandoquidem refertur, cõmemorare debeo. Est magnũ in Arabia flumen nomine Corys, exiens in mare quod dicitur rubrum: ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis aliisque crudis coriis consutũ, tãta lõgitudine produxisse, vt ad loca arida per illũ aquã produceret:

b Eodémque modo quo tonsus est Dionysus, tonderi se aiunt.

ínque ipso arido solo ingentes cisternas fodisse, qua recepta aqua potum suppeditarent. Et quum sit à flumine ad terram aridam duodecim dierum via, per tres aquæ ductus in totidem partes aquam deduxisse.

Cæterùm apud Nili ostium quod dicitur Pelusium, habebat castra Psammenitus Amasis filius, Cambysem opperiens. Nam Amasin Cambyses in AEgyptum progressus non viuum nactus est, sed defunctum, quum quatuor & quadraginta annis regnasset: per quos nihil admodũ calamitatis est expertus. defunctúsque & sale conditus est, & in sepulchris quæ ipse ædificauerat, situs intra templum. Sub eius autem filio Psammenito maximũ extitit AEgyptiis portentum: Apud Thebas AEgyptias (quod neque prius vnquam neque postea ad meam vsque ætatem contigit, vt ipsi Thebani aiunt) pluit. [a] Thebis tamen tunc pluit guttis. Persæ porro vbi siccanea peragrauerunt, subsedere, vicini AEgyptiis, tanquã iam [b] congressuri. Ibi AEgyptiorum auxiliarii Græci & Cares, Phani qui externum exercitum in AEgyptum abduxisset, infensi, hoc rei in illũ sunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in AEgypto, in castra perduxerunt, atque in conspectũ patris, positóque in medio duorum exercituum cratere: dehinc productos singulos puerorum super craterem obtruncauerunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in craterẽ intulerũt: quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prælio commisso, perquam multis vtrinque cadentibus, in fugam vertuntur AEgyptii. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum qui in acie cecíderunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorsum AEgyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sũt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis:

a Nam in superiore Ægypto penitus non pluit. Thebis tamen, &c.

b *Legit συμβαλέοντες Gr. & Get. nostri cod. habent.*

A Ἐν δὲ τῇ αὐήρῳ μεγάλας ὀδὸς ἀρυξάσθαι, ἵνα δεκόμεναι ὕδωρ σώζωσι. ὁδὸς δ᾽ ἐστὶ δυώδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς τοῦτον τὸν αὐήρα. ἄγειν δὲ μιν ἐξ ὀχετῶν τριῶν ἐς τρεῖς χώρεα.

Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑποδεκόμενος Καμβύσην. Ἀμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπ᾽ Αἰγυπτον. Ἀλλὰ B βασιλεύσας ὁ Ἄμασις τέσσερα καὶ τεσσερακοντα ἔτεα, ἀπέθανεν. ἐν τοῖσι οὐδὲν οἱ ἀνάρσιον πρῆγμα συνενείχθη. ἀποθανὼν δ᾽, καὶ ταριχευθεὶς, ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμενίτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύσαντος Αἰγύπτου, φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο. ἔθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὑσθεῖσαι, οὔτε ὕστερον, τοι λέγουσι ἐμοί, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕει τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου C τοῦ δράπανον. ἀλλὰ καὶ τότε ὕθησαν αἱ Θῆβαι ψεκάσι. Οἱ δὲ Πέρσαι, ἐπεί τε διεξελάσαντες τὸν αὐήρα, ἵζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων, ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἐόντες ἄνδρες Ἑλλήνες τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνῃ ὅτι τραγὸν ἤγαγε ἐπ᾽ Αἰγυπτον ἀλλόδοξον, μηχανῶν τοιῆδε τοῖσι τοῦ Φάνῃ παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ D καταλελειμμένοι· τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔθεσαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων· μετὰ δὲ, ἀγινέοντες κατὰ ἕνα ἕκαστον τῶν παίδων, ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. δι᾽ πολλῶν δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων, οἴνου τε καὶ ὕδωρ ἐστεφόρεον ἐς αὐτόν. ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πολλοὶ οἱ ὀπίσω, οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς, καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων E πολλοῖσι πολλοῖ, ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι. θώυμα δὲ μέγα εἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων. τῶν γὰρ ὀστέων ἐστήκεε χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ· τοῦτο πεσόντων· (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἔκειτο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ᾽ ἀρχὰς, ἑτέρωθι δὲ, τῶν Αἰγυπτίων) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαὶ εἰσι ἀσθενέες οὕτω ὥστε εἰ θέλοις ψήφῳ μουνῇ βαλέειν, διατετρανέας·

τοῦτο οὐδὲν οἱ μέγα ἀνάρσιον

αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων, οὕτω δὴ τι ἰσχρααί, ὡς A μόγις αὖ λίθῳ παίσας διαῤῥήξας. αἴτιον δ᾽ τούτου τοῦδε ἔλεγον (καὶ ἐμέ γ᾽ εὐπετέως ἔπειθον) ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν, αὐτίκα ἀπὸ παίδων ἀρξάμενοι, ξυρόδυνται τὰς κεφαλὰς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον. τοιοῦτο δὲ τοῦτο καὶ μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιόν ἐστι. Αἰγυπτίων γὰρ αὖ τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φα-
105 λακροὺς πολλῶν ἀνθρώπων. Τούτοισι μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλάς. Τοῖσι δὲ Πέρσησι ὅτι ἀσθενέας φορέουσι, αἴτιον τόδε· σκιηρεφέουσι ἐξ ἀρχῆς, πίλοις τιάρας τε φορέοντες. Ταῦτα μὲν νυν τοιαῦτα. Εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοισι ἐν Παπρήμι, τῷ ἅμα Ἀχαιμένεϊ τοῦ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρου τοῦ Λιβύος. Οἱ δ᾽ Αἰγύπτιοι ἐν τῇς μάχης ὡς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθότων δὲ ἐς Μέμφιν, ἔπεμπε αὐτοὺς ποταμὸν Καμβύσης νέα Μιτυλήνην ἄγουσα· κήρυκα ἄγουσαν ἀνδρα Πέρσην· ἐς ὁμολογίην προκαλεόμενος Αἰγυπτίους. Οἱ δὲ, ἐπεί τε τὴν νέα εἶδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὸν Μέμφιν, ἐκ- C χυθέντες ἀλέες ἐν τοῦ τείχεος, τήν τε νέα διέφθειραν, καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργήσαντες ἅμα πάσαντες, ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκεύμενοι, χρόνῳ πρέσησαν· οἱ δὲ πρόσουροι Λίβυες, δείσαντες τὰ περὶ τὸν Αἰγυπτίων γενόμενα, πρέδοσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητί· καὶ φόρον τε ἐτάξαντο, καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὡς δ᾽ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι, δείσαντες ὁμοίως ἀνὰ οἱ Λίβυες, τοιαῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα, "φιλο- D φρόνως ἐδέξατο· τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθεὶς, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ὅτι ὀλίγα. ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντακοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι· τούτας δραξάμενος, αὐτοχειρίῃ διέσπειρε τῇ στρατιῇ.

Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ᾽ ἧς πρέλαβε τὸ τεῖχος τὸ ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ πρόσφορον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι, διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ποιέων τάδε. τείλας αὐτοῦ τὸν θυγατέρα ἐνθῆτι δουλήϊ, ἐξέπεμπε ἐπ᾽ ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήϊον· σὺν δὲ

A AEgyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis [a] elidas. Cuius rei causã hanc illi reddebant, (facilè mihi persuadentes) quòd AEgyptii statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur cõpactum. Quæ eadem causa est non caluescẽdi. nã ex omnibus hominibus paucissimos quis AEgyptios caluos videat. His igitur hoc causæ est cur robusta capita gestẽt. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est quòd à principio assuefiunt operire capita, gestantes pilea tiarásque. [b] Hæc ego huiuscemodi ossa vidi. Vidi itẽ alia istis similia in Papremi, eorum qui vnà cum Achæmene filio Darii ab Inaro Libye sunt cæsi. AEgyptii quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, quum se recepissent Mẽphin, misit Cãbyses aduerso flumine nauĩ Mitylenęam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad deditionẽ hortaretur. Isti vbi nauim aduentare Memphin vident, frequentes ex vrbe effusi, nauim corrũpunt, virósque frustatim dilaniatos in oppidum afferunt. Et AEgyptii quidem [c] post hæc obsessi aliquãdiu restiterunt. Libyes verò id animaduertentes, eadem sibi quæ AEgypto contigissent veriti, sese citra pugnam dediderunt, tributúmque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidem vt Libyes timentes, similia & ipsi fecêre. Cãbyses munera quæ à Libybus venêre, perbenignè accepit: quæ autẽ à Cyrenæis, succensens, vt opinor, quòd exigua erant. quingentas enim minas argẽti miserãt, quas sua manu prehensas, dispersit in milites.

Decimo autem die quàm muros Memphis cepisset Cambyses, Psammenito AEgyptiorum rege, qui sex omnino regnarat [d] annos, collocato in suburbanis, ignominiæ gratia, cũ AEgyptiis aliis, hoc fecit vt eius animũ experiretur: Filiã illius, vestitu seruili circumdatam, cum hydria ad aquam emisit: & cum ea simi-

a Perfringas.

b Et hæc quidẽ ita se habent.

c Obsessi tandẽ ad deditionẽ venerũt. At Libyes vicini eadẽ, &c.

d Menses. *nam μῆνας & in Vulg. edit. & in Get. cod. legitur.*

liter indutas alias quas delegerat, primorum virorum filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerunt cum eiulatu ploratúque, cæteri quidem patres conspectis filiabus tã malè acceptis, vicissim vociferati sunt atque fleuerunt: Psammenitus autem intuens atque intelligẽs, humi vultum demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus, secundo loco Cambyses ante oculos Psammeniti misit filium eius cũ duobus millibus AEgyptiorum æqualis ætatis, vinctas fune ceruices & frænata ora habentibus. Ducebantur autem luituri pœnas his Mitylenæis qui cum naui fuerãt ad Memphin obtruncati. Ita enim censuerant regii iudices, pro singulis suorum interfectis denos primorum AEgyptiorum interficiendos. Psammenitus præterueuntes intuẽs, & filium animaduertens duci ad mortem, aliis AEgyptiis qui circumsedebant complorantibus, *ac indignè ferentibus*, ipse idem quod erga filiam fecit. His quoque prætergressis, accidit vt quidam [a] compotorum eius natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens nisi quæ inops mendicabat, obiret exercitum, necnon Psammenitum aliósque AEgyptios in suburbanis considentes. Quem vt cõspexit Psammenitus erumpente ingente fletu, compellans nomine amicum, caput suũ cædebat. Aderant autem ei tres obseruatores, qui vt quicquid ab illo fiebat, ex omni viarum exitu Cambysi renuntiarent. [b] Ea quæ fiebant admiratus Cãbyses, misso nuntio Psammenitum percõtatus est, inquiens, Psammenite, herus te Cambyses interrogat quamobrem tu, qui visa filia indignè affecta, viso etiam filio ad mortem eũte, neque eiulasti neque fleuisti, pauperem tanti feceris, tibi (vt ab aliis audiuit) non propinquum. Et Cambyses quidem ita interrogauit: Psammenitus autẽ his verbis respõdit, Fili Cyri, domestica mala erãt maiora quã vt possẽ ea deflere: at lamẽtatio amici digna lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opib° ad inopiã recidit, in extremo limine senectutis.

a Conuictorũ.

b Quod factum admir.

A καὶ ἄλλας παρθένους ἀπολέξας ἀνδραποδῶν τῶν παρόντων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ θ βασιλέος. ὡς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ παρῆσαν αἱ παρθένοι ἀντὶ τοῦ πατέρας, ⓓ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνεδύοντο τε καὶ ἀνέκλαιον, ὁρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα· ὁ δὲ Ψαμμενίνιτος, προϊδὼν καὶ μαθὼν, ἔκυψε ἐς τὸ ἔδαφος. παρελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δεύτερά οἱ τὸν παῖδα ἐξέπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων ἡλικίαν τὸν αὐτὸν ἡλικίαν ἐχόντων. οὗτοι B ἀγχένας καὶ χαλινὸς δεδεμένους ἦσαν, καὶ τὰ σώματα ἐγκεχαλινωμένοι. ἀγόμενοι δὲ ποινὴν τίσοντες Μιτυληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι ἀποθανόντοισι σὺν τῇ νηί. ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιληΐοι δικασταί, ὡς ἀνδρὸς ἑκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀντιποίνατο. ὁ δὲ, ἰδὼν παρεξιόντας, καὶ μαθὼν τὸν παῖδα ἀγόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων, πάντα ἐποίησε ὅ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατεί. C παρελθόντων δὲ καὶ τούτων, συνέβη ὥστε τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον ἐνπεπτωκότα ἐν τῷ ἐόντων, ἐξαιτά τε ἐόντα, εἰ μὴ ὅσα πτωχός, καὶ προσαιτέοντα τὰ στρατιῶν παρεόντα; Ψαμμενίνιτόν τε ⓐ Ἀμάσιος, καὶ ἐόντ' ἐν τοῦ προσαγείου κατημένοις Αἰγυπτίων. ὁ δὲ Ψαμμενίνιτος ὡς εἶδε, ἀναβοήσας μέγα, καὶ καλέσας ὀνόματι τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὰς κεφαλάς· ἦσαν δὲ ἀμφὶ αὐτὸν τρεῖς φύλακες, οἱ δὲ ποιούμενον πᾶν ὅ τι ἐκείνου ἐπ' ἑκάστῃ ἐξόδῳ, Καμβύσῃ ἐσήμαινον. θωυμάσας δὲ ὁ Καμβύσης D ὅ ποιούμενον, πέμψας ἄγγελον, ἠρώτα αὐτὸν, λέγων τάδε, Δεσπότης σε Καμβύσης Ψαμμενίνιτε ἐρωτᾷ διότι δὴ τὰ μὲν θυγατέρα ὁρέων κεκακωμένην, καὶ τὸν παῖδα ὀπίσω θανάτου φέροντα, οὔτε ἀνέβωσας, οὔτε ἀνέκλαυσας, ⓑ δὲ πτωχὸν, (τοῦτόν σοι ἀπεκλαυσόμενος, ὡς ἄλλων πτωχαίνομαι) ἐτίμησας. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπηρώτα. ὁ δ' ἀ- E μείβετο τοῖσδε, Ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήϊα ἐμῷ μέζω κακὰ ἦν ὥστε ἀν ἀκλαύσαν· ὁ δὲ τοῦ ἑταίρου πάθος, ἄξιον ἐμῷ δακρύων· ὃς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν, ἐς πτωχείην ἀπῖκται, ἐπὶ γήραος οὐδῷ.

106 καὶ ταῦτα ὡς ἀπενηνειγμένα ἐκ τούτου, οὗ A δοκέειν οἱ εἰρῆσθαι. ὡς δὲ λέγεται ἐκ τῶν Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον (ἐτετύχεε γὰρ καὶ οὗτος ὑπὸ Καμβύσῃ ἐπ' Αἰγύπτου) δακρύειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας. αὐτίκα τε Καμβύσην ἐστελλε οἴκτον τινὰ καὶ αὐτίκα κελεύειν τὸν τε οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σώζειν, καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου ἀναστήσαντας, ἄγειν πρὸς ἑωυτόν. ⓜ μὲν δὴ παῖδα οὗτοι ⓓ μετιόντες, ἐκέτι προεύρισκον, ἀλλὰ πρῶτον κατακοπέντα. αὐτὸν δὲ Ψαμμενίνιτον ἀναστήσαντες, ἦγον πρὸς Καμβύσεα· ἔνθα τὸ λοιπὸν διαιτᾶτο, ἔχων οὐδὲν βίαιον. εἰ δὲ καὶ ἠπιστήθη μὴ πολυπραγμονέειν, ἀπέλαβε αὖ Αἰγύπτου, ὥστε ἐπιτροπεύειν αὐτοῦ. ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς παῖδας τῶν, εἰ καὶ στρέων ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσί γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδόασι τὸν ἀρχαῖον. πολλοῖσι μὲν νυν καὶ ἄλλοισι ἔστι ἐπιδεῖξαι ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιέειν· ἐν δὲ δὴ καὶ B τῷδε, τῷ Λιβύος Ἰνάρου παῖδι Θαννύρᾳ, ὃς ἀπέλαβε τὸν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχαῖον· καὶ τῷ Ἀμυρταίου Παυσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὸν τοῦ πατρὸς ἀρχαῖον. καίτοι Ἰνάρου τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοί κω Πέρσαι κακὸν πλέον ἐργάσαντο. νῦν δὲ μηχανώμενος κακὸν ὁ Ψαμμενίνιτος, ἔπαθε τὸν μισθὸν· ἀπιγμένος γὰρ Αἰγυπτίους ἤλω. ἐπεί τε ἐπαίστου ἐνηλέος ὑπὸ Καμβύσεω, αἷμα ταύρου πιὼν, ἀπέθανε παραχρῆμα. οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε. D

Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπίκετο ἐς Σαΐν πόλιν, ἐκ λόγου ποιήσων τὰ δὴ ἐποίησε. ἐπεί τε γὰρ ἐσῆλθε ἐς τὰ Ἀμάσιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τοῦ Λαφνίτου Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω. ὡς δὲ ταῦτα ἐπιτελέα ἐγένετο, μαστίζων τὸν νέκυν ἐκέλευε, καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν, καὶ κεντοῦν, καὶ τἄλλα πάντα λυμαίνεσθαι. ἐπεί τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιοῦντες, (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς, ἅτε τεταριχευμένος, οὐ τείνε τε οὐδὲν διεχέετο) ἐκέλευσε μιν ὁ E Καμβύσης κατακαύσαι· ἐντεταλμένος οὐκ ὅσια. Πέρσαις γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι τὸ πῦρ· ὃ ὦν κατακαίειν τοὺς νεκροὺς, οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισι ἐστί, Πέρσῃσι μὲν, διὰ ὅνερ εἰρήκαμεν, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγουσι νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· διὰ τοῦτο οὐκ ἐθέλουσι τοῦτο ποιέειν· Αἰγύπτιοι δὲ νομίζουσι, ὡς ἐόντος ἐμψύχου τοῦ πυρὸς, ἐσθίειν μὲν ἅπαντα τὰ ἂν λάβῃ, ἐπειτα δὲ, ἐμπλησθέντα καὶ αὐξηθέντα, ἐς τὰ ἐνεκείμενα ἀπιέναι τῷ ἐμπρήσαντι· ἐπεὰν δὲ ἀπίκηται ἐς τὰ ἐνεκείμενα, ἐξαίφνης ἐξιέναι, καὶ τὸν ἐμπρήσαντα διαφθείρειν· ἐπεὰν δὲ τοῦτο ποιήσῃ, ἐπιφορήσαντα ὑλέειν καὶ τὰ ἄλλα νεκρὸν ἐνιέναι τῷ πυρί. ταῦτα δὲ ἐστι τὰ ἐπὶ τῷ πυρὶ ἐπιφερόμενα, τὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ ἐμψυχωθέντα,

nis: apud AEgyptios autem, quia persuasum habêt ignem animatam beluam esse, & omnia quæ nascũtur deuorare, & postquam deuorando fuerit expleta, vnà cum ipsa re deuorata emori. Nõ esse verò apud eos consuetudinẽ mortuum beluis tradendi, sed saliendi, tum ob id, tum ne humatus, deuoretur à vermibus. Ita neutris consuetam rem iussit agi Cambyses. Quanquam (vt ipsi aiunt AEgyptii) non Amasis fuit qui ista passus est, sed alius quidã AEgyptius eadem quàm Amasis ætate: quem Persæ Amasin arbitrantes vexauerunt. Memorãt enim, Amasin, quum ex oraculo audisset quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei venturæ medendum putasse, vt hũc hominem qui flagellatus erat, mortuũ[a] ad postes sepeliret extra conditorium suum, se autem in cõditorii quam intimo recessu collocari filio mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amasis fuisse mandata de sua & alterius hominis sepultura, sed aliâs ab AEgyptiis adornata.

a Ad fores intra cõditoriũ suum.

SECVNDVM hæc Cambyses constituit[b] trifarium mouere bellum, aduersus Carthaginiẽses, aduersus Ammonios, aduersus AEthiopes macrobios, *id est longæuos*, qui Africã ad australe mare incolunt. & aduersus quidem Carthaginiẽses, nauticas copias: aduersus autem Ammonios, peditatum: aduersus verò AEthiopes, prius exploratores mittere, per speciem dona ferendi illorũ regi, spectatum illic mensam Solis, nũquid reuera esset: simúlque res AEthiopicas exploratum. Solis autem mensa talis esse memoratur: est in suburbanis pratum, omnium quadrupedum assa refertum carne, quam per noctem singuli ciuiũ magistratus properant ponere: ad eámque, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem ipsa à terra reddi assiduè indigenæ aiũt. Et mẽsa quidem quæ Solis vocatur, talis esse fertur. Cambyses autẽ vbi statuit exploratores dimittere,

b Triplex.

A που· Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον· πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τὰ ἂν λάβῃ· πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς, σὺν αὐτῷ τῷ κατεσθομένῳ. οὐκοῦν θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι. καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ σκωλήκων καταβρωθῇ. οὕτω δὲ τοῖσι ἑτέροισι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιέειν ὁ Καμβύσης. ὡς δὴ τοίνυν Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἄμασις υἱὸς ὁ ταῦτα παθών, ἀλλ' ἄλλος τις τῶν Αἰγυπτίων, ἔχων τὸν αὐτὸν ἡλικίαν Ἀμάσι· ὃν λυμαινόμενοι Πέρσαι, ἐδόκεον Ἀμάσι λυμαίνεσθαι. λέγουσι γὰρ ὡς πυθόμενος ἐκ μαντηίου ὁ Ἄμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν ἀποθανόντα μέλλοντα γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ὑπὸ φερόμενα, ὃν νῦν αὐτὸν τοῦτον, τὸν μαστιγωθέντα, ἀποθανόντα ἔθαψε ἐν τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ οἰκήσης, ἑωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδὶ ἐν μυχῷ τῆς οἰκήσης ὡς μάλιστα θεῖναι. αἱ μὲν νῦν ἐκ τοῦ Ἀμάσιος ἐντολαὶ αὗαι, αἱ εἰς ταφεῖόν τε καὶ τὸν αὐτὸν θεσπον ἔχουσαι, οὐ μοι δοκέουσι ἀρχῆθεν θηκέσθαι, ἀλλ' ὡς δὴ αὐτὰς Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας στρατηίας, ἐπί τε Καρχηδονίους, καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους, καὶ ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους ἐν Λιβύῃ ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ. βουλευομένῳ δὲ οἱ ἔδοξε, ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν· ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους, τοῦ πεζοῦ ἀποκρίνειν τι· ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας, κατασκόπους πρῶτον, ὀψομένους τε τὰ ἐν Σύνοισι τοῖσι Αἰθιοψὶ λεγομένῳ εἶναι ἡλίου τράπεζαν, εἰ ἔστι ἀληθέως, καὶ πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα κατοψομένους· δῶρα δὲ τοῦ λόγου φέρειν τοῦ βασιλέος αὐτέων. ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου, τοιήδε τις λέγεται εἶναι· λειμών ἐστι ἐν τῇ περιαστείῃ, ἐπίπλεος κρεῶν ἑψομένων πολλῶν τετραπόδων· ἐς τὸν τοῦ μὲν νύκτα ἐπιτιθεῖσι τιθέναι τὰ κρέα τοῖς ἐν τέλει ἑκάστοις ἐόντας τῶν ἀστῶν, τοῦ δὲ ἡμέρης δαιμονίους πρεσβεύοντα τὸν βουλόμενον. φασὶ δὲ οἱ ἐπιχώριοι τοῦτο τὸ μὲν αὐτὸ ἀναδιδόναι ἑκάστοτε. ἡμέρῃ δὴ τράπεζα τοῦ ἡλίου καλεομένη, λέγεται εἶναι τοιήδε. Καμβύσης ὡς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους,

107

αὐτίκα μετεπέμπετο ἐκ Ἐλεφαντίνης πόλιος, τοὺς ἰχθυοφάγους ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτοις μετῆσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν. Φοίνικες δὲ οὐκ ἔφασαν ποιήσειν ταῦτα· ὁρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐνδεδέαται, καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἑωυτῶν στρατευόμενοι. Φοίνικες δὲ οὐ βουλομένων, οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μὲν νῦν οὕτω δουλοσύνῃσι διέφυγον τοὺς Περσέων. Καμβύσης δὲ βίῃ οὐκ ἐδικαίου τοῦτο φέρειν Φοίνιξι, ὅτι σφέας τε αὐτοὺς ἐκ δεδώκεσαν Πέρσῃσι, καὶ πᾶς ἐν Φοινίκῃσι ἤρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι, ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον. ἐπεί τε δὲ ἦν Καμβύσῃ ἐν νῷ Ἐλεφαντίνης ἀπίκοντο οἱ ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρῆν· καὶ δῶρα φέροντας, πορφυρέον τε εἶμα, καὶ χρύσεον στρεπτὸν περιαυχένιον, καὶ ψέλια, καὶ μύρον ἀλάβαστρον, καὶ φοινικήιον οἴνου κάδον.

Οἱ δὴ Αἰθίοπες οὗτοι ἐς τοὺς ἀπέπεμψε ὁ Καμβύσης, λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων. νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ τῷ βασιλήιον τοιόνδε· ἐν ᾧ ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι, καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὸν ἐκείνῳ, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν. ἐς τούτους δὴ ὦν τοὺς ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῷ βασιλέϊ αὐτέων, ἔλεγον τάδε,

» Βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξένος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμπε, ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων, καὶ δῶρα τοῦτά τοι δίδοῖ, τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἥδεται χρεώμενος. ὁ δὲ Αἰθίοψ, μαθὼν ὅτι κατόπται ἥκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιάδε, Οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δῶρα ὑμέας ἔπεμψε φέροντας, πρότερον τῶν πολλῶν ἐμοὶ ξένος γενέσθαι· οὔτε ὑμεῖς λέγετε ἀληθέα· ἥκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς. οὔτε ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐστὶ δίκαιος. εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὐδ' ἂν ἐπεθύμησε χώρης ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ.

A continuò ab vrbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, *id est pisce vescentibus*, maximè gnaros AEthiopicæ linguæ.[a] Vsquedum isti veniunt, interea nauales copias Carthaginem versus nauigare iubet. verùm hæc exequuturos se Phœnices negauerunt. esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos: præterea non facturos sanctè si aduersus liberos suos militarent. nam cæteri Phœnicibus ire recusãtibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginẽses quominus in seruitutem Persarum redigerentur euaserunt: quoniam Cambyses haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Sed & Cyprii qui aduersus AEgyptum in militia erant, sese & ipsi dediderant. Porro Cãbyses posteaquam ex vrbe Elephantina aduenerũt Ichthyophagi, eos ad AEthiopes misit, iussis cùm ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre, amiculum purpureum, aureúmque torquem tortilem, & armillas, ac vnguẽti alabastrum, cadúmque vini[b] Phœnicei.

AEthiopes autem ii ad quos misit Cambyses, ferũtur esse maximi omnium hominum atque pulcherrimi: diuersisque vti à cęterorum hominum ritibus, cùm aliis, tum verò hoc circa regnũ: quòd quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum iudicant, hunc regem deligendum censent. Ad hos itaque viros Ichthyopagi venerunt, offerentésque regi munera, ita loquuti sunt, Cambyses, Persarum rex, cupiẽs amicus tibi fieri atque hospes, nos misit, iubẽs vt in colloquium tuum veniremus, tibíque hæc dona daremus, quorum ipse vsũ maximè delectatur. Ad hos AEthiops, gnarus ad explorandum venisse, talia respondit, Neque rex Persarum vos ideo cũ dõnis misit quòd magni faciat hospitium meum, neque vos vera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrum imperium venistis: neque iustus ille vir est.

a Et interim dũ istos accerseret, nauales cop.

τῷ ἐδεδώκεσαν

b Palmei.

si enim iustus foret, non alienam regionem affectaret, sed esset sua contentus,

nec homines à quibus nihil lacessitus est in seruitutē redigeret. Ei nūc vos hunc arcum date, ita dicentes, Rex AEthiopum regi Persarum consilium [a] dat, quādo Persæ tam facilè trahent in tanta magnitudine arcus, tunc aduersus macrobios AEthiopes cum maioribus copiis moueat bellū: interim diis gratias habeat, qui non inducunt [b] filiis AEthiopum vt præter suam velint aliā comparare regionem. Hæc loquutus, arcū laxauit, eisque qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo, rogauit quidnam esset & quomodo confectum. & quum Ichthyophagi veritatem de purpura déque tinctura dixisset, Dolosi, inquit, homines, dolosa sūt vestimenta. Secūdo loco de auro scisciitatus, de tortili monili atque armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyophagis, risit, atque existimans vincula esse, inquit robustiora apud se vincula esse. Tertiò sciscitatus de vnguēto, quū illi de confectura vngendique ratione dixissent, idem dixit quod de vestimento. Vbi [c] ad vinum peruenit, eiusque conficiendi rationem audiuit, maiorē in modum delectatus potu, percontatus est quibusnā rebus vesceretur rex, & quod longissimū tempus à viro Persa viueretur. Isti dixerunt vesci regē pane, (exposita tritici natura) perfectissimúmque diu viuēdi spatium homini Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc AEthiops, Nihil se mirari inquit si stercore vescētes, paucis viuerent annis. nam ne tot quidē annis victuros [d] nisi hoc potui acceptum referrent. affirmantibus Ichthyopagis ita esse de vino. (hoc enim ipsos Persis subdidisse.) Interrogatus vicissim rex ab Ichthyophagis de vita & victu, plerosque è suis ait ad cētū viginti annos peruenire, nonnullos etiam hos transcendere: dixit cibum eis esse carnem coctam: & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorū mirarentur, ad fontem quēdam eos deduxit, in quo loti efficiūtur perinde atque oleo inuncti, violā

a Quum Persæ tam facilè tendēt tantę magnitudinis arcus, *quàm facilè hunc à me tendi desiderāt*, tunc copiis supramodum magnis instructus macrobiis Æthiopibus bellum inferat.

b *Id est, AEthiopibus.*

c *Id est, Ad sermonem de vino.*

d *Legit ἀνέφερον, ex qua lectione detur & hic sensus elici posse*, Nisi potu illo vires recuperarent: Ichthyophagis vinum innuēs. in hoc enim se à Persis vinci. Quū autem vicissim regem interrogarēt Ichthyophagi de vita, *ἔφη. At legēdo ἀνέφερον, perinde fuerit ac si Gallicè dicas, S'ils ne detrempoyent leur breuuage d'vn tel breuuage.*

A οὔτ' ἂν ἐς δουλοσύνην ἀνθρώπους ἦγε τοσούτους ὧν μηδὲν ἠδίκηται. νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες, τάδε ἔπεα λέγετε, Βασιλεὺς ὁ Αἰθιόπων συμβουλεύει τῷ Περσέων βασιλεῖ, ἐπειδὴ οὕτω εὐπετέως ἕλκουσι τὰ τόξα Πέρσας ἐόντα μεγάθεϊ τοσούτῳ, τότε ἐπ' Αἰθίοπας τοὺς μακροβίους πλήθεϊ ὑπερβαλλόμενον στρατεύεσθαι. μέχρι δὲ τούτων, θεοῖσι εἰδέναι χάριν, οἱ οὐκ ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθίοπας παισὶ γῆν ἄλλην προσκτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν. Ταῦτα δὲ εἰπὰς, καὶ ἀνεὶς τὸ τόξον, παρέδωκε τοῖσι ἥκουσι. λαβὼν δὲ τὸ εἶμα τὸ πορφύρεον, ἠρώτα ὅ,τι εἴη, καὶ ὁκῶς πεποιημένον. εἰπόντων δὲ τῶν ἰχθυοφάγων τὰ ἀληθήτατα περὶ τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολερούς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτέων τὰ εἵματα. δευτέρα δὲ, ⊗ χρυσὸν ἠρώτα στρεπτὸν τὸν περιαυχένιον, καὶ τὰ ψέλλια. ἐξηγεομένων δὲ τῶν ἰχθυοφάγων τὸν κόσμον αὐτέων, γελάσας ὁ βασιλεὺς, καὶ νομίσας εἶναι σφεα πέδας, εἶπε ὡς πρὸς ἑωυτοῖσι εἰσι ῥωμαλεώτερα τουτέων πέδα. τέλεον δὲ, ἠρώτα τὸ μύρον. εἰπόντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλείψιος, τὸν αὐτὸν λόγον καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε. ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκετο, καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τεῦ ποίησιν, ὑφηδεὶς τοῦ πόματι, ἐπείρετο ὅ,τι τε σιτέεται ὁ βασιλεὺς, καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον αἰὼν Πέρσης ζώῃ. οἱ δὲ, σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἶπον, ἐξηγησάμενοι τοῦ πυροῦ τεῦ φύσιν· ὀγδώκοντα δὲ ἔτεα ζόης πλήρωμα αἰδρὶ μακρότατον προσκέεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθιοψ ἔφη, ΟΥ' δὲν θαυμάζειν εἰ σιτεόμενοι κόπρον, ἔτεα ὀλίγα ζώοισι. οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα δυνάσθαι ζώειν σφέας, εἰ μὴ τῷ πόματι ἀνέφερον. φράζων τοῖσι ἰχθυοφάγοισι τὸν οἶνον. τοῦτο γὰρ ἑωυτοῖς ὑπὸ Περσέων ἐπιστάσθαι. ἀντιειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν ἰχθυοφάγων τῆς ζόης καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτέων ἀπικνέεσθαι, ὑπερβαλλέειν δὲ τινας καὶ ταῦτα. σίτησιν δὲ εἶναι κρέα τε ἑφθὰ, καὶ πόμα, γάλα. ἀθύρματα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων, ὅτι κρίνοιν σφι ἠγήσαντο, ἀπ' ἧς λουόμενοι, λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατάπερ εἰ ἐλαίου εἴη· ὄζειν δὲ ἀπ' αὐτῆς

108

αὐτῆς ὥστε ἰόων. ἀδυνατέειν δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δή τι ἔλεγον ἔφη οἱ κατάσκοποι, ὥστε μηδὲν οἷόν τε εἶναι ἐπ' αὐτῷ ὀπλέειν, μήτε ξύλον, μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα. ἀνὰ πάντα σφεα χωρέειν ἐς βυθόν. τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο, εἰ σφί ἐστι ἀληθέως οἷόν τι λέγεται, ἀπὸ τούτου αὐτῶν εἶεν τοῦτο τὰ πάντα χρεώμενοι μακρόβιοι. ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδῃσι χρυσείῃσι δεδέσθαι. ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον. ἐνσάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἐθηήσαντο καὶ τεῦ τοῦ Ἡλίου λεγομένου τραπέζας. μετὰ δὲ ταύτας, τελευταίας ἐθηήσαντο τὰς θήκας αὐτέων, αἳ λέγαν σκοιάζεσθαι ἐκ ὑέλου, τῷ τρόπῳ τοιῷδε. ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἐκμήνωσι, εἴτε δὴ καὶ κατὰ Αἰγύπτιον, εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαντες ἅπαντα αὐτὸν, γραφῇ κοσμέουσι, ἐξομοιοῦντες τὸ εἶδος ἐς τὸ δυνατόν· ἔπειτα δὲ οἱ τοιούτῳ στήλῃ ἐκ ὑέλου πεποιημένῳ κοίλῃ. ἡ δὲ σφι πολλὴ καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται. ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ νεκὺς διαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὀδμὴν ἀδεμίαν ἀχρεῖον παρεχόμενος, οὔτε ἄλλο ἀκρὲς τοῦδεμίν· καὶ ἔχει πάντα φανερὰ ὁμοίως αὐτῷ τῷ νεκυΐ. ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τεῦ στήλῃ ἐν τοῖσι οἰκίοισι οἱ μάλιστα προσήκοντες, πρώτων ἀπαρχόμενοι, καὶ θυσίας οἱ προσφέροντες. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες, ἱστᾶσι περὶ τεῦ πόλιν. θησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ κατάσκοποι, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω· ἀπαγγείλαντες δὲ ταῦτα τούτων, αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὀργῇ ποιησάμενος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας· οὔτε προσκυνέων οὔτου τοῦδεμίνι πρὸς ἀγγείλας, οὔτε λόγον ἑωυτῷ δοὺς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι. οἷα δὲ ἐμμανής τε ὢν καὶ οὐ φρενήρης, ὡς ἤκουε τῶν ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο· Ἑλλήνων μὲν τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῷ ταξάμενος ἀπολείπειν, ⊗ δὲ πεζὸν πολὺ ἅμα ἀγόμενος. ἐπεί τε δὲ στρατευόμενος ἐγένετο ἐν Θήβῃσι, ἀπέκρινε τοὺς στρατοὺς ὡς πέντε μυριάδας· καὶ τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίοις ἐξανδραποδισαμένοις, τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι· αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἀγὼν στρατὸν, ἤιε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας. πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον

A olentes. Eam aquam aiebant exploratores adeò inualidam vt in ea nihil innatare posset, ne lignū quidem, & quæ leuiora sūt ligno: sed omnia pessum ire in profundum. Hæc aqua si verè apud illos est qualis commemoratur, ideo macrobii, *id est longæui*, existūt, quòd ea semper vtuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos AEthiopes omnium rarissimum ac pretiosissimum æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mēsam quæ dicitur solis. Post hanc ad extremum inspexere eorum sepulcra quæ dicūtur è vitro esse constructa, hūc in modum: Posteaquam mortuum siue AEgyptiorum siue aliorum more arefecerūt, totum gypso inducunt, picturáque exornantes repræsentāt quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quod apud illos multum est & facilè effoditur, circumdant: in cuius medio mortuus interluceret, nihil neque odoris ingrati, neque fœditatis vllius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habēs. Hūc cippum qui maximè sunt propinqui, intra ædes annum tenēt, offerētes ei omnium rerum primitias, hostiásque: anno exacto efferunt, circáque vrbē statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum ista renuntiassent Cambysi, continuò ira percitus aduersus AEthiopes exiit in expeditionem, neque rei frumētariæ apparatu in dicto, neque secū ipso ratione inita quòd in extrema terrarum faceret expeditionem: sed veluti vesanus, nec mentis compos, simulátque Ichthyophagos audiit, profectus est cum omni peditatu, Græcis qui aderant illi, manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventum, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperēt, deinde oraculū Iouis incenderēt: ipse cū reliquis copiis aduersus AEthiopes cōtēdit. Sed antequā quintā

τῷ ἀπὸ,

itineris partem confecissent, exercitum eius protinus commeatus omnis quem secum habebat, defecit: mox & iumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cābyses si resipuisset ac retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset: nunc autem nihil pensi habens, assiduè processit vlterius. Milites, quandiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitauerunt: at vbi ad sabulum peruenêre, ibi nónulli diram rem perpetrauerunt. nam sortiti ex seipsis decimum quemque comederũt. Id audiēs Cambyses, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus AEthiopes expeditione, retro rediit, Thebásque peruenit, multis de exercitu amissis.

a Thebis autem iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendiss.

[a] Et quum è Thebis descendisset Memphin, Græcòs missos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus AEthiopes ita se gessit.

Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è Thebis mouentes, itineris duces sequebantur: [b] ac nisi sunt vsquedũ ad vrbem Oasin peruenerunt, quam incolunt Samii ii qui ferũtur è tribu AEschrionia esse, septẽ dierum per arenas itinere distantem Thebis: quæ regio vocatur lingua Græca *μακάρων νῆσος*, *id est, beatorum insula.* in hunc locũ dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt, nulli alii habent quicquam dicere. Nã neque ad Ammonios peruenerunt, neque retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammoniis demum fertur, quũ illi ex vrbe Oasi per arenam iter facerent, iámque medio ferè spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenę cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos è conspectu sublatos. ita actum esse de hoc exercitu Ammonii memorant.

b Ac peruenisse quidẽ eos vsque ad vrbem Oasin constat, quam incolunt, &c.

Cambyse autem Memphin regresso, Apis (quem Græci

A μέρος διελήλυθεν τῷ στρατιῷ, αὐτίκα πάντα ἄλγεα εἶχον σιτίων ἐόντα, ἐπελελοίπει. μετὰ δὲ τὰ σιτία, καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα. εἰ μὲν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατὸν ὀπὶ τῇ ἀρχῇθεν ἡμαρτάνετο ἁμαρτάδι, ἐὼν ἂν σοφὸς ἀνήρ· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιούμενος, ἤιε ἀεὶ ἐς ὃ προέσω. ④ δὲ στρατιῶται ἕως μέν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν, ποιηφαγέοντες διέ-

B ζωον· ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτέων τινὲς ἐργάσαντο. ἐκ δεκάδος γὰρ ἕνα σφέων αὐτέων ἀποκληρώσαντες, κατέφαγον. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀλληλοφαγίην, ἀπεὶς τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον, ὀπίσω ἐπορεύετο. καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας, πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ. ἐκ Θηβέων δὲ ἐπορεύοντο ἐόντες ἀγωγοί. καὶ καταβὰς ἐς Μέμφιν,

109

τοὺς Ἕλληνας ἀπῆκε ἀποπλέειν. ὁ μὲν ἐπ'

C Αἰθίοπας στόλος οὕτω ἔσπηξε.

Οἱ δ' αὐτέων ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπεί τε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβαίων, ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγοί, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Ὀασιν πάλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχριωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι· ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβαίων διὰ ψάμμου. οὐνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν, Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ

D τοῦτον τὸν χῶρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν. ὃ δ' οὐκ ἔστι δὲ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμώνιοι, καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτέων. οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο, οὔτε ὀπίσω ἀνέστρεψαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ αὐτέων Ἀμμωνίων· ὅτι ἐκ τῆς Ὀάσιος τούτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ὀπὶ σφέας, φέρεσθαί τε αὐτοὺς μεγάλου κου μάλιστα αὐτέων τε καὶ τῆς Ὀάσιος. ἄελσον δὲ ἀφειμένοισι αὐτοῖσι,

E ὀπὶ πνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ἀξαίνον. φορέοντα δὲ ἥνας τῆς ψάμμου κατὰ χῶσαι σφέας, καὶ τόπῳ τοιούτῳ ἀφανιζῆναι. Ἀμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι φανέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης.

Ἀπιγμένου δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν, ἐφάνη Αἰγυπτίοισι ὁ Ἄπις, ⊛ Ἕλλησι

Ἔπαφον καλέουσι. ὀπτιφανέος δὲ τούτου γενομένου, αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἵματα ἐφόρεον τὰ κάλλιστα, καὶ ἅσσα ἂν θαλίῃσι. ἐδόκεον τε ταῦτα τοῖς Αἰγυπτίοις ποιοῦντα ὁ Καμβύσης, παίσας σφέας καταδήσας, ἐοῦτά κακὰ ὁρήξαντος, χρήμασι τὰ τοιαῦτα ποιέειν, ἐκάλεσε τοὺς ὀπτήτας τῆς Μέμφιος. ἀπικομένους δὲ ἐς ὄψιν εἴρετο ὅτι τοιούτου μὲν ἐόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, ἐποίεον τοιοῦτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι, ὁπότε δὲ, ἐπεὶ αὐτὸς ἀπῆλθε τῆς στρατιῆς πλήθός τι ἀποβαλών. ④ δὲ ἔφασαν ὡς σφι θεὸς ἀπεφάνεε φανεὶς, χρόνου πολλοῦ ἐωθὼς ὀπτιφαίνεσθαι· καὶ ὡς ἐπεὰν φανῇ, τότε πάντες ④ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὁρτάζοιεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης, ἔφη ψεύδεσθαι σφέας, καὶ ὡς ψευδομένοις, θανάτῳ ἐζημίου. ἀποκτείνας δὲ τούτους, δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὄψιν. λεγόντων δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων, οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεὸς οἷς χειροήθης ἀπιγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. τοσαῦτα δὲ εἰπὰς, ἐπάγειν

C ἐκέλευε ⊛ Ἄπιν τοῖς ἱρέας. οἱ μὲν δὴ μετῆσαν ἀγόντες. ὁ δὲ Ἄπις οὗτος ὁ Ἔπαφος, γένεται μόσχος ἐκ βοὸς ἧτις οὐκέτι οἴη τε γένεται ἐς γαστέρα ἄλλον βάλλεσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι στέλας ὀπὶ τῷ βοῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καπήκειν, καὶ μιν ἐκ τούτου τίκτειν ⊛ Ἄπιν. ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος ὁ Ἄπις καλεόμενος σημήια τοιάδε· ἐὼν μέλας, ὀπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον φορέει· ὀπὶ δὲ τῷ νώτου, αἰετὸν εἰκασμένον· ἐν δὲ τῇ

D οὐρῇ, τὰς τρίχας διπλᾶς· ὀπὶ δὲ τῇ γλώσσῃ, κάνθαρον. ὡς ἦλθον ⊛ Ἄπιν οἱ ἱρέες, ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπερμαργότερος, ἀπασάμενος ὃ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὸν γαστέρα τοῦ Ἄπιος, παίει τὸν μηρόν. γελάσας δὲ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱρέας, Ὦ κακοὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεες, καὶ ἐπαΐοντες σιδηρείων; ἄξιος μὲν γε Αἰγυπτίων οὗτος ὁ θεός. ἀπάρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες, γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε.

E Ταῦτα εἰπὰς, ἐνετείλατο τοῖσι. Ταῦτα πρήσσουσι, τοὺς μὲν ἱρέας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τὸν ἀν λάβωσι ὁρτάζοντα κτεῖναι. ὁρτὴ μὲν δὴ διῃρέετο Αἰγυπτίοισι· οἱ δ' ἱρέες ἐδιήκαιοῦντο. ὁ δ' Ἄπις πεπληγμένος τὸν μηρὸν, ἔφυνε ἐν τῷ ἱρῷ κατακείμενος.

A vocant ἔπαφον) apparuit. AEgyptii, quum Apis extitisset, vestimenta quampulcherrima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes AEgyptios Cambyses intuens, [a] ratisque ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudiis: præpositos accersit Memphis, quos, vbi præsto fuerũt, interrogabat quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset parte copiarum amissa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere solitum) tũc omnes AEgyptios solennem celebrare lætitiam. Hæc vbi audiit Cambyses, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte mulctauit. His interemptis, iussit sacerdotes in conspectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus mansuetus ad AEgyptios veniret, fore vt se non lateret. [b] Hactenus loquutus iussit sacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis, idémque Epaphus, è vacca genitus quæ nullum dum aliũ potest concipere fœtum: quam AEgyptii aiunt fulgure ictã concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc signa: [c] *Toto corpore* est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, [d] cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apin sacerdotes adduxere, Cambyses veluti vecordior, educto mucrone quum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnánsque ad sacerdotes inquit, O capita nequam, huiuscemodi dii existũt, sanguine atque carne præditi, & ferrum sentientes? dignus nimirũ AEgyptiis hic deus. nos certè ludibrio habuisse non iuuabit. Hæc loquutus imperauit iis quorum hoc munus erat, vt sacerdotes quidem flagris cæderẽt: cæteros autẽ AEgyptios vt quemque feriantẽ adipiscerẽtur, occiderẽt. Ita festũ solutũ est, sacerdotes mulctati. Apis sauciat femur, in templo iacẽs extabuit:

a Vel, Valde aut omnino hoc corũ factũ improbans, quòd in eius rebus aduersis ita se exhilararent, Memphidis præfectos accersuit: quos, vbi in conspectum prodierunt, interrogauit cur antea, quum, &c.

b Nec plura loquutus

c Non μέλας, sed μέγας, (id est magnus) habent nostræ exempl. Mage tamen placet illud quàm hoc: Et dicat Herodotus, eum, quum sit aliquo niger, habere candorem fig. quadr. Valla autem de suo addidit illa, toto corpore.

d In lingua scarabeum.

quem è vulnere extinctũ tumulauere ſacerdotes clam Cábyſe.

Ob hoc ſcelus, (vt AEgyptii aiunt) continuò Cambyſes inſaniit: [a] quum ne compos mentis quidem fuiſſet, exorſus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eiſdem ſibi parétibus fratrem, quem ex AEgypto remiſerat in Perſas, liuore commotus quòd ſolus ille Perſarum arcum quem Ichthyophagi àb AEthiope attulerant, [b] ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Perſis poterat. Smerdi in Perſidẽ profecto, hanc vidit in ſomnis Cambyſes viſionem: Nuncius quidã è Perſis veniens, ei nunciare eſt viſus, Smerdin in regio ſedentem ſolio cælum contingere vertice. Ob id Cambyſes ſibi metuẽs, ne ſe necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Perſas ad illum interimendum Prexaſpem, ſibi ex omnibus Perſis virum fideliſſimum. Hic vbi Suſa conſcendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quum cum eduxiſſet venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrũ produxiſſet, ibi eum demerſiſſe. Et hoc quidem initium ſcelerum Cambyſis extitiſſe ferunt: ſecundum autem ſcelus, ſororis necationem, in AEgyptum eum ſequutæ: quæ ex eiſdem parentibus erat ſoror, atque eadem vxor: quã hunc in modum acceperat vxorem. Quum antehac Perſæ ſorores in matrimoniũ accipere nequaquam conſueuiſſent, Cambyſes vnius ſororum amore captus, cupidúſque deinde ducendi illam vxorem, [c] quum propter rei inſolentiam laboraret efficere, accerſit eos qui regii iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Perſis viri, ſúntque [d] perpetui, niſi delicti alicuius comperti fuerint. Iſti apud Perſas ius dicũt, & legum patriarũ ſunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyſes percõtatur, num qua lex ſit quæ ſinat volentem cũ ſorore contrahere matrimoniũ. Iudices & iuſtè & [e] ingenuè reſpondentes, negant vllã ſe inuenire legẽ quæ ſinat fratri nubere ſororẽ: quãdã tamẽ inuenire legẽ, qua liceat regi Perſarũ facere quicquid libeat.

a Quũ ne prius quidem compos mẽtis fuiſſet. *Quæ verba non iã ſunt AEgyptiorum, ſed ipſius autoris. g. d. Dicunt illum AEgyptij hinc furore correptum. atqui ne antea quidem mentũ cõpos erat, exorſus, &c.*

b Ὅσον ὅτι δύο δακτύλους, *quod Gallicè dicitur, A deux doigts près. Pro* Iraheret *autem Vertendum potiùs* Adduceret, *aut* Tenderet, *ſiue* Intenderet. *hæc enim de arcu potius dicũtur. Et ipſe Herodotus in ſequentibus dicit* διατείνειν τὸ τόξον.

c Quum rem nouam facere in animo haberet.

d Donec moriantur.

e Et cautè reſpond.

A καὶ τὸν μὲν, τελευτήσαντα ὑπὸ τῶν τεκόντων, ἔθαψαν οἱ ἱρέες λόγῳ Καμβύσεω.

Καμβύσης δὲ (ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι) ἀρξάμενος τοῦτο ὃ ἀδίκημα· αὐτίκα ἐμαίνετο, ἐὼν οὐδὲ τοῦτερον φρενήρης. καὶ τοῦ πρῶτον μὲν τοὺς κακοῦν ἠργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν, ἐόντα τοῦ ὁμοπατρίου καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς· τὸν ἀπέπεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τόξον μουνῶν Περσέων ὅσον τε ἐλαὶ δύο δακτύλους εἵρυσε, ὃ τοῦ μόνου τοῦ Αἰθίοπος ἐδύναντο οἱ ἰχθυοφάγοι· τοῦ δὲ ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἷός τε ἐρρύετο. ἐποιήσατο ὦν ἐς Πέρσας τὸν Σμέρδιν, ὄψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιληΐῳ ἱζόμενος Σμέρδις, τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ἁψάσαι. τοῦ ὦν τούτου, δείσας περὶ ἑωυτοῦ μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρξῃ, πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας (ὃς οἱ ἦν ἀνὴρ Περσέων πιστότατος) ἀποκτενέοντά μιν. ὁ δὲ, ἀναβὰς ἐς Σοῦσα, ἀπέκτεινε Σμέρδιν. ⓜ μὲν λέγουσι, ἐπ' ἄγρην ἐξαναγόντα· οἱ δὲ, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν τοῦ ἐξαναγόντα, καταποντῶσαι. τοῦτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσην τῶν κακῶν ἄρξαι τῶν· δεύτερα δὲ, ἐργάσατο τὴν ἀδελφεήν, τὴν ἕπετο βιαζόμενος αὐτὴν γῆμαι, ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσειν, εἴρετο καλέσας τοὺς βασιληΐους δικαστὰς, εἴ τις ἐστὶ κελεύων νόμος τὸν ἐθελόντα ἀδελφεὴν συνοικέειν. οἱ δὲ βασιληΐοι δικασταὶ, κεκριμένοι ἄνδρες γένος Περσέων, ἐς ὃ ἀποθάνωσι, ἢν σφι μὴ προέρεθῇ ἀδικέοντες τοῦτον. ὅσοι δὲ τοῖσι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται, ἐς τοῦτο ἐς τοῦτο ἀνακέεται. εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεω, ὑπεκρίνατο αὐτῷ ὅτι τε δίκαια καὶ ἀσφαλέα· φάμενοι, νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν κελεύοντα ἀδελφεὴ συνοικέειν ἀδελφεόν· ἀλλὰ μὲν μούνοι ἐξευρηκέναι νόμον, ὃς βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιέειν τὰ αὐτοῦ θέλει.

τοῦ ἔπεμψεν

τοῦ ἀρχῆς

τοῦ ἐπεμψεν

τοῦ δασείαν.

τοῦ τὰ αὐτοῦ

ὧν τῶν νόμων ἕνεκα, δείσαντες Καμβύσεα· ἵνα τε μὴ ἀδικέοιεν ἀπολοίατο τοῦ νόμου τοῦ ἐξελόντες, παρεξεύρεσιν ἄλλον νόμον σύμμαχον τοῦ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγημε τὴν ἐρωμένην. μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν. Τουτέων δὴ τὰ τὴν νεωτέρην ὀπισομένων οἱ ἐπ' Αἰγύπτου κλείνει. ἀμφὶ δὲ τοῦ θανάτου αὐτῆς δικάζει (ὡς τοῦ περὶ Σμέρδιος) ἐν φέρεται λόγος.

Ἕλληνες μὲν γὰρ λέγουσι Καμβύσεα συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνός· θεωρέειν δὲ καὶ τὴν μάχην ταύτην. νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος, ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα, ἀπορρήξαντα τὸν δεσμὸν, παραγενέσθαι οἱ· δύο δὲ γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ὑπερκρατῆσαι τοῦ σκύμνου. καὶ ⓜ μὲν Καμβύσεα ἥδεσθαι θεωμένου τὴν δὲ, πυθομένην, δακρύειν. Καμβύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο, ἐπείρεσθαι δι' ὅτι δακρύει· τὴν δὲ εἰπεῖν, ὡς ἰδοῦσα ⓜ σκύλακα τοῦ ἀδελφεοῦ ὑμνήσαντα, δακρύσειε, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος, καὶ μαθοῦσα ὡς κείνῳ οὐκ εἴη ὁ ὑμνήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ λόγῳ τοῦτο ὃ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσεω. Αἰγύπτιοι δὲ, ὡς τραπέζῃ παρεκατημένων, λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα παρεπίλαι· καὶ ἐπυνθάνεσθαι ⓜ ἀνδρα, κότερα παρεστεπλημένη ἡ θρίδαξ, ἢ δασεῖα, εἴη ἀμείνων. καὶ ⓜ φάναι, "δασεῖα. τὴν δὴ εἰπεῖν, Ταύτῃ μὲν δὴ κοτὲ σὺ τὴν θρίδακα ἐμιμήσαο, ⓜ Κύρου οἶκον ἀποφλώσας. ⓜ δὲ, θυμωθέντα, ἐμπηδῆσαι αὐτῇ ἐγκύσῃ οὖσῃ γαστρί. καὶ μιν οὐκ τρώσασαν ἀποθανεῖν. Ταῦτα μὲν δὴ ἐς τοὺς οἰκηίους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε τοῦ Ἄπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἐωθὼς ἀνθρώποις κακὰ καταλαμβάνειν. καὶ γάρ τινα οὐκ νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱερὴν ὀνομάζουσι οἱ ἄνθρωποι. οὐ νεῦν τοι ἀφαιρέεν οὐδὲν νῦν, τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος, μηδὲ τοῦ φρένας ὑγιαίνειν. τάδε δὴ ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη. λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πρηξάσπεα, ⓜ ἐτίμα τε μάλιστα, καὶ οἱ τοῦ ἀγγελίας ἐφόρεε τοῦτο.

τοῦ λέγεται

τοῦ ἔπεμψεν

τοῦ δασεῖαν.

Ita neque legem abrogarũt metu Cambyſis: & ne legem tuentes ipſi perirent, aliam inuenerũt adiutricem eius qui ſororem in matrimoniũ ducere vellet. Tunc itaque Cambyſes [a] eam quã dixi accepit vxorem, aliquantóque pòſt & alteram. Harum iunioré quæ ipſum in AEgyptum comitata eſt, interemit. Cuius mors, quemadmodũ illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidẽ aiunt, dum Cambyſes duos catulos, alterum leonis, alterum canis, committit, hanc interfuiſſe ſpectaculo: & quum à leunculo catulus ſuperaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro ſuperueniſſe: & quũ duo eſſent, ita ſuperiores leunculo extitiſſe. Et Cambyſe, dum id cernit, capiente voluptatem, hanc ei aſſidentem illacrymaſſe. Ea re animaduerſa, Cambyſem interrogaſſe quídnam lacrymaretur: & mulierem dixiſſe, ſe viſo catulo ſuppetias fratri ferente, ideo flere q̃ ſubierit memoria Smerdis, cuius ſciret neminem fore vltorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyſe fuiſſe interemptam memorant: AEgyptii verò ob id quòd quum ad mẽſam diſcumberetur, mulier lactucam ſumpſit, eiúſque decerptis foliis, virum interrogauit vtrũ diſcerpta lactuca an denſa pulchrior foret: quum hic reſpondiſſet, Dẽſa: Hanc, inquit, lactucã aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudaſti. Ibi Cambyſem indignatione percitum, inſiliiſſe calcibus in prægnãtem, eámque abortu edito deceſſiſſe. [b] Ita Cambyſesin præcipuos domeſticorũ inſaniit, ſiue id propter Apin, ſiue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere conſueuerunt. Etenim fertur Cambyſes ab ipſis natalibus grãdi laboraſſe morbo, quem quidã ſacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum eſſet, eius ne mentem quidem ſanam fuiſſe. [c] Atque in alios quoque Perſas inſaniſſe, veluti in Prexaſpẽ, quẽ præcipuo honore proſequebatur, & qui ad eum nũcios perferebat:

a *Eam quam diligebat. Vel, Amicam illam.*

b *Id eſt, Talia per inſanam fecit præcipuè, &c.*

c *Hæc autẽ aduerſus alios Perſas inſaniit. Idem, Per inſaniã egit.* Fertur enim ad Prexaſpem dixiſſe, quem præcip.

a Cuius filius à poculis ei erat.

& [a] cuius filius Cābysis vina miscebat: qui honos & ipse nō paruus est: ad hunc (*inquam*) fertur dixisse Cābyses, Quémnam virum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habēt? Et iste ei respondisse, Here, cætera quidem omnia in te magnis laudibus ferūt, sed nimis te [b] vino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Persæ me aiunt vino deditum desipere, nec mentis esse cōpotem? ergo in eo quod prius dixerunt, non veri fuêre. Nam senatum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interrogarat Cābyses qualis ipse videretur esse vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi responderant, eum patre esse præstantiorem, qui & omnia illius haberet, & AEgypti ac maris accessionem adiecisset. hæc quidem Persæ dicebant. Sed Crœsus qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sentētia, ad Cambysem inquit, Mihi tu quidem Cyro genite, nō videris adæquādus esse patri: nondum enim tibi est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cābyses delectatus, Crœsi sententiam approbauit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intelligenunc ipse per te nūquid Persæ vera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filii tui qui in vestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit [c] nihil esse quod Persæ dicūt: sin aberrauero, constabit Persas vera loqui, [d] & me esse intemperantem. Hoc loquutus, intendit arcum, puerúmque percussit: atque eum collapsum iussit discindi, & inspici ictum. quúmque in corde sagitta esset inuenta, ob id lætabundus atque cachinnās, ad patrem pueri inquit, Prexaspes, facta est tibi fides non me insanire, sed Persas. Verùm nunc mihi dicito quémnā ex omnibus hominibus iā noris ita ad destinatū emittere sagittas. [e] Prexaspes hominem aduertens esse vesanum, & in ipsum quoque insaniētem, Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probè iaculari.

b Non legit φιλοπωλίαν, sed φιλοοινίαν, quam lectionem sequentia cōprobare videntur.

c Id est, Vanum esse, vel, frīuolum.

d Et me non sapere.

e At Prexaspem, quum animaduerteret hominem mente esse captum, & sibi timeret, dixisse, Here, ego, &c.

A Τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἐὼν τοῦ Καμβύσου
τιμὴ δὲ αὕτη οὐ σμικρή. εἰπεῖν δὲ λέγεται
τάδε, Πρηξάσπες, κοῖόν με τινα νομίζουσι
Πέρσαι εἶναι ἀνδρα; τίνας τε λόγους περὶ ἐμεῦ III
ποιεῦνται; τὸν δὲ εἰπεῖν, Ὦ δέσποτα, τὰ μὲν
ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινέουσι, τῇ δὲ φι-
λοινίῃ σε φασὶ πλέονως προσκέεσθαι. ⊛
μετὰ δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων· τὸν δὲ,
θυμωθέντα, εἰς δὲ ἀμείβεται, Νεῦ ἄρα με
φασὶ οἴνῳ προσκείμενον, παραφρονέειν, καὶ
οὐκ εἶναι νοήμονα. οὐδὲ ἄρα σφέων οἱ πρό-
τεροι λόγοι ἦσαν ἀληθέες. πρότερον γὰρ δὴ
ἄρα Περσέων οἱ σύνεδροι ἐόντων, καὶ Κροί-
σου, εἴρετο Καμβύσης κοῖός τις δοκέει αἰνὴρ
εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι Κῦρον· οἱ δ',
ἀμείβοντο ὡς εἴη ἀμείνων τοῦ παιδός. τά τε
γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτόν, καὶ προσετι τῆ-
σθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὸν θάλασσαν. Πέρ-
σαι μὲν ταῦτα ἔλεγον. Κροῖσος δὲ παρεών τε
καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ κρίσει, εἶπε πρὸς
Καμβύσεα τάδε, Ἐμοὶ μὲν νῦν ὦ παῖ
Κύρου οὐ δοκέεις ὅμοιος εἶναι τοῦ πατρί. οὐ
γὰρ κω τοι ἔστι υἱὸς οἷόν σε ἐκεῖνος κατελί-
πετο. ἤδη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύ-
σης, καὶ ἐπαίνεε τὸν Κροῖσου κρίσιν. Τούτων
δὴ ὦν ὑπομνησθέντα, ὀργῇ λέγειν πρὸς
Πρηξάσπεα, Σὺ νῦν μάθε εἰ λέγουσι Πέρ-
σαι ἀληθέα, εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα πα-
ραφρονέουσι. εἰ μὲν γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ τοῦ-
δε ἑστεῶτος ἐν τοῖσι προθύροισι βαλὼν τύ-
χοιμι μέσης τῆς καρδίης, Πέρσαι φανέονται
λέγοντες οὐδέν· εἰ δὲ ἀμαρτάνω, φαίη τε
Πέρσας λέγειν ἀληθέα, καὶ με μὴ παραφρο-
νέειν. ταῦτα δὲ εἰπόντα, καὶ ἀναστείναντα τῷ
τόξου, βαλέειν τὸν παῖδα· πεσόντος δὲ τοῦ
παιδὸς, ἀναῤῥάζειν αὐτὸν κελεύειν, καὶ σκέ-
ψασθαι τὸ βλῆμα. ὡς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ
εὑρεθεῖσαι ἐνεόντα τὸν ἰόν, εἰπεῖν πρὸς
πατέρα τὸ παιδὸς, γελάσαντα, καὶ πε-
ριχαρέα θυμούμενον, Πρηξάσπες, ὡς μοι
ἐγώ τε οὐ μαίνομαι, Πέρσαί τε παραφρο-
νέουσι, δῆλά τοι γέγονε. νῦν δέ μοι εἰπὲ τί-
να εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτως ἐ-
πίσκοπα τοξεύοντα· Πρηξάσπεα δὲ ὁρέοντα
ἄνδρα οὐ φρενήρεα, καὶ περὶ ἑωυτῷ δει-
μαίνοντα, εἰπεῖν, Δέσποτα, οὐδ' ἂν αὐτὸν θε-
οὸν δοκέω τὴν θεὸν οὕτω ἂν καλῶς βαλέειν.

τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο. ἑτέρῃ δὲ A Et tunc quidem hoc perpetrauit.
Περσέων ὁμοίως τοῖσι προτέροισι δυώδεκα Altero die, duodecim Persas, primoribus [a] pares, [b] ob nulli° momenti causam necauit, viuos in caput defodiens.
ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεῳ ἑλών, ζώους
ὀρθὰ κεφαλὴν κατώρυξε.

Hæc eum facientem Crœsus Lydus censuit his verbis admonendum, Rex, cūcta noli ætati atque iræ indulgere: sed cohibe & compesce teipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere: tu verò viros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis etiā pueros: qualia si multa facies, cōsidera ne abs te deficiant Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiā atque etiam mādans, mihi præcepit vt te commonefacerem, subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœsus beneuolentiam pręse ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondens, Etiam mihi tu, inquit, dare consilium audes, tanquam bene aut tuā ipsius patriam administraris, aut patri meo cōsulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, quum illi vellēt transire in terram nostram. Imò & teipsum malè præsidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti. sed ob id nequaquam gauisurus: quia olim iam debebam captare in te occasioné. [c] Arcúmque corripiebat tanquam hominem confixurus. at Crœsus cursu se foras proripuit. [d] Hic vbi nō habet in quem telū dirigat, mandat ministris vt illum cōprehensum interimant. Ministri, qui mores eius nossent, Crœsum abdiderunt: hac ratione, vt si Cambyses facti pœnitens requireret Crœsum, eo producto donis afficerētur quòd illum seruassent: si non pœniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerēt. Nec ita multo pòst quū Cambyses desideraret Crœsum, ministri hoc animaduertentes, enunciāt ei hominem superesse. Cambyses se quidem inquit Crœso superstite gaudere, sed iis qui illum seruassent, veniam non daturum, sed mortem allaturum: prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas quàm in socios, quum

a Nō legit ὁμοιά, sed ὁμοίους: Graecus in Peter. cod.

b Ob nullum morte dignū crimen. Vel, Nullo crimine mortem commeritos. Sic & paulò post.

c Hæc quum dixisset, arcum corripiebat, &c.

d At hic quum illum configere non posset, ut potuerat, se foras proripuisset.

Ταῦτα δὲ μιν ποιεῦντα ἐδικαίωσε Κροῖ-
σος ὁ Λυδὸς νουθετήσας τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,
Ὦ βασιλεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐ-
πίτρεπε· ἀλλ' ἴσχε καὶ κατανόησαι σεωῦ-
τὸν, ἀγαθῶν τε προνοον ἐόντα. σοφὸν δὲ ἡ προ-
μηθείη. σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωῦτοῦ
πολιήτας ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεῳ ἔχων, B
κτείνεις δὲ παῖδας. εὖ δὲ πολλὰ τοιαῦτα
ποιέῃς, ὅρεο ὅκως μή σευ ἀποστήσονται Πέρ-
σαι. ἐμοὶ δὲ πατὴρ σὸς Κῦρος ἐνετέλλετο
πολλὰ, κελεύων σε νουθετέειν, καὶ ὑποτίθε-
σθαι ὅ, τι αὐ εὑρίσκω ἀγαθόν. ὁ μὲν δὴ εὐνοιάν
φαίνων σεωῦ βουλεύεό οἱ ταῦτα· ὁ δὲ, ἀμεί-
βετο τοῖσδε, Σύ τε καὶ ἐμοὶ τολμᾶς συμβου-
λεύειν, ὃς χρηστῶς μὲν τὸν σεωῦτοῦ πατρίδα
ἐπεδέξαυσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ
σωιβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεα C
ποταμὸν διαβαίνα, ἐέναι ἐπὶ Μασσαγέτας,
βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμε-
τέρην; καὶ ἀπὸ μὲν σεωῦτὸν ὀλέσας, τῆς σε-
ωῦτοῦ πατρίδος κακῶς προεστάς, ἀπὸ δὲ ὧ-
λεσας Κῦρον, πειθόμενόν σοι. ἀλλ' οὔτοι χαί-
ρων· ἐπεί τοι καὶ πάλαι ἔς σε προθφάσιός τευ
ἐδεόμην ἵνα λαβέσθαι. ταῦτα δὲ εἴπας, ἐ-
λάμβανε ὀ τόξον ὡς καταπτοξεύσων αὐτόν.
Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω. ὁ δὲ, ἐπεί
τε τοξεύσας οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θε- D
ράποσι λαβόντας μιν ἀποκτεῖναι. ⊛ δὲ
θεράποντες, ὑπιδάμενοι τὸν τόπον αὐτοῦ, κα-
τακρύπτουσι ⊛ Κροῖσον· ὑπὸ τῷδε τῷ λό-
γῳ, ὥστε εἰ μὲν μεταμελήσει τοῦ Καμβύ-
σου, καὶ ὑπιζητοίη τὸν Κροῖσον, ⊛ δὲ, ἀνευφή-
ναντες αὐτὸν, δῶρα λάμψονται ζωάγρια
Κροίσου· εὖ μὲν δὴ μὴ μεταμελῆται, μη-
δὲ ποθῇ μιν, τότε καταχρᾶσθαι. ἐπόθησέ τε
δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ με-
τέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες, E
112 μαθόντες τοῦτο, ἐπηγγέλλοντο αὐτῷ ὡς πε-
ριείη. Καμβύσης δὲ Κροίσῳ μὲν συνήδε-
σθαι ἔφη περιεόντι, ἐκείνοις μὲν τοῖς περι-
ποιήσασι οὐ κατατρίψεσθαι, ἀλλ' ἀποκτενέειν. καὶ ἐποίησε ταῦτα· ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα
πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς ξυμμάχους

τοῦ φασὶ Πέρσαι οἴνῳ

τοῦ ὀίσω,

τοῦ λαμβάνοντας

Memphi moratus est, Cambyses faciebat [a] insania. adeóque vetusta recludẽs sepulcra, mortuos inspiciebat. Etiam templũ Vulcani adiens, multo derisu simulacrum illius cauillatus est. siquidẽ statua Vulcani simillima est iis diis quos Pataicos vocant Phœnices, quos in triremium proris Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pygmæi viri imagine. In templum quoque Cabirorum, inaccessum alteri quàm sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulacra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sũt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cùm multa igitur apud me documẽto sunt, Cambysem vehementer insanisse, tum verò illud, quòd alio qui non tentasset templa [b] legésque habere ludibrio. Nam siquis vniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas vnusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm demẽtem, talia ludibrio habere. At ita de suis quemque legibus sentire, licet cum aliis coniecturis colligere, tum etiam hac: Darius accitos qui in sua ditione erãt Græcos percontatus est quanta pecunia vellent defunctis parentibus vesci: illis negantibus vlla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsẽtibus, & quæ dicebantur per interpretem discentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominãtur, qui vescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerẽt. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebãt. Atque ita moribus comparatum est: rectéque mihi videtur [c] Pindarus fecisse vt diceret Morem omnium esse regem.

a *Vel, Per insaniam.*

b Ritúsque

c Pindarus cecinisse, Morem, *&c. nam ποίησιν de poetis dicitur, vt Lat. canere.*

CAETERVM dum Cambyses in AEgyptum contendit, Lacedæmonii quoque intulere bellum Samo & Polycrati AEacis filio, qui Samum vi occupauerat, eámque inter initia trifariã partitus erat cũ fratribus, Pantagnoto

A ἐξεμάνετο, μνώων ὦν Μέμφι· καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων, καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς. ἐς δὲ δὴ καὶ Ἡφαίστου ὃ ἱερὸν ἦλθε, καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέλασε· ἔστι γὰρ τῷ Ἡφαίστου τὤγαλμα τοῖσι Φοινικηΐοισι Παταικοῖσι ἐμφερέστατον, οὓς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι τριήρεσι τῶν τειήρεων περιάγουσι. ὃς δὲ τούτους μὴ ὁπώπεε, ἐγὼ δὲ οἱ σημανέω· πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι. ἐσῆλθε δὲ ὦν ἐς τοὺς Καβείρων ὃ ἱερὸν, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι
B ἐσιέναι ἄλλόν γε ἢ τὸν ἱρέα. τούτου δὲ τὰ ἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε, πολλὰ καταγελάσας. ἔστι δὲ καὶ τούτου ὅμοια τοῖσι τοῦ Ἡφαίστου. τούτου δὲ σφεας παῖδας λέγουσι εἶναι. πάντα χῇ ὦν μοι δῆλός ἐστι ὅτι ἐμαίνετο μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱεροῖσί τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελᾶν. εἰ γάρ τις προθείη πᾶσι αὐθρώποισι κελεύσας κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διαμασκεψάμενοι αὐ ἐλοίατο ἕκαστοι
C τοὺς ἑωυτῶν· οὕτω νομίζοισι πουλύ τι καλλίστους τοὺς ἑωυτῶν νόμους ἔκαστοι εἶναι. οὕκων εἰκός ἐστι ἄλλο γε ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὡς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους πάντες αὐθρωποι, πολλοῖσί τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πεφυσιωθῆναι, ὦν δὲ δὴ καὶ τῷδε· Δαρεῖος ὀπτὶ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας, εἴρετο ὀπτὶ πόσῳ αὐ χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κα-
D τατιθέσθαι· οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἐφασαν ἔρδειν αὐτό. Δαρεῖος δὲ μετὰ τοῦτο καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἳ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἴρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων, καὶ δι' ἑρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ὀπτὶ τίνι χρήματι δεξαίατ' αὐ τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρί. οἱ δὲ, ἀμβώσαντες μέγα, εὐφημεῖν μιν ἐκέλευον. οὕτω μὲν νῦν τοῦτο νενόμισται· καὶ ὀρθῶς μοι δοκέει Πίνδαρος ποιῆσαι, νόμον
E πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.

ΚΑΜΒΥΣΕΩ ἐπ' Αἰγύπτου στρατευομένου, ἐποιήσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηίην ὀπτὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεα Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς. καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν, τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ

καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε· μετὰ δὲ, τὸν μὲν αὐτέων ἀπεκτείνας, τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας, ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον. ἔχων δὲ, ξενίην Ἀμάσι τῷ Αἰγυπτίων βασιλεῖ συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα, καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα αὔξετο, καὶ ἐν βεβωμένα αὐά τε τὴν Ἰωνίην, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἐθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρεε εὐτυχέως. ἔκτητο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν, καὶ χιλίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα. τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαρίζεσθαι μᾶλλον ἀποδιδοὺς τὰ ἔλαβε, ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων αἱρήκεε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου ἄστεα. ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίοισι πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι, ναυμαχίῃ κρατήσας εἷλε, οἱ πάντας πάσεσι τοῖσι τεῖχος ὃ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὤρυξαν. καὶ κως ἁ Ἄμασις βούτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, δῆλα οἱ ἅτε ἐν ὀπτιμηδέι. πολλῷ δέ οἱ πλείονος οἱ βούτυχίης γινομένης, γράψας ἐς βιβλίον τάδε, ἐπέστειλε ἐς Σάμον· Ἀ Μ Α Σ Ι Σ Π Ο Λ Υ Κ Ρ Α Τ Ε Ι͂ Ω Δ Ε Λ Ε Γ Ε Ι. Ἡδὺ πυνθάνεσθαι ἀνδρὰ φίλον καὶ ξένον οὗ πρήσσοντα· ἐμοὶ γὰρ αἱ σαὶ μεγάλαι βούτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι, ὅ θεῖον ὀπταμένῳ ὡς ἔστι φθονερόν. καὶ κως βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν
113 αὐτῶν κήδωμαι, ὅ μέν τι βούτυχέει τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ πρήσσεται· καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα, ἢ μᾶλλον πρήσσειν· καὶ οὔτω τὰ πάντα. οὐδένα γὰρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὃς τὰς ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος, βούτυχέων τὰ πάντα· σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος, ποίησον πρὸς τὰς βούτυχίας τοιάδε· φρόντισας τὸ αὐ βόρεις ἐόν τοι πλείστου ἄξιον, καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολαύσῃς, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω, ὅκως μηκέτι ἥξει ἐς αὐθρώπους. ἢν τε μὴ σφαλλάξῃ ἤδη αἱ βούτυχίαι τοι τὼ ἀπὸ τοῦδε ἐμεῦ ἀποκειμένῳ ἀκέο. τοῦτο ὀπτλεξάμενος ὁ Πολυκράτης, καὶ νόῳ λαβὼν ὡς οἱ οὐ ἀποπίθοιτο Ἄμασις, ἐδίζετο ἐπ' ᾧ αὐ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσπαθείη ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων. διζήμενος δὲ βόρεισκε τόδε·

A & Sylosonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior, eiecto, totam solus obtinebat, inito fœdere cum Amasi rege AEgypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera, vicissímque accipiens. Breuíque statim tempore res eius adeo processerũt vt per Ioniam cæterámque Græciã celebrarẽtur. Quocunque enim [a] bellum intulerat, cuncta ei prosperè cedebant, quũ haberet centum [b] biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine vllo cuiusquã discrimine: quòd diceret se magis gratificari amico si ei quæ abstulisset redderet, quàm si [c] nihil adhuc auferret. Multas itaque hic insulas, multa etiã in continente oppida capiebat. Lesbios enim cum omnibus copiis opem Milesiis ferẽtes, nauali prælio vicit cepítque, qui omnẽ fossam mœnia Sami ambientem vincti foderunt. Atquè
C res Polycratis tãtopere secundas esse non latuit Amasin, cui hoc curæ erat. Sed quum assiduè forent multo fecundiores, Amasis libellum Samũ misit, in hæc verba scriptum, AMASIS POLYCRATI ITA INQVIT, Mihi quidem, feliciter agi cum viro amico meo & hospite, audire voluptati est: tamẽ tuæ magnæ prosperitates mihi non placent, qui intelligo quàm inuidum numẽ sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius tum eorum qui mihi curæ sunt [d] res nunc prosperè ire, & ita *per varias fortunæ vices* æuum traducere, quàm in omnibus mihi prosperè cedere. Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: dispice quid tibi sit quod plurimi facies, quódque amissũ tibi maximè doleret: id vbi inueneris, ita abiicito vt nunquam [e] ad homines veniat. Quòd si prospera tua deinceps non variabũtur aduersis, medeare tu tibi subinde eo modo quẽ tibi subieci. Hæc quũ legisset Polycrates, & in animum demisisset, tanquam bene sibi ab Amasi præcepta, disquirebat quódnam suorum ornamẽtorum esset quo amisso maxima ipse molestia afficeretur: atque hoc tandem quæritãdo inuenit:

φίλιον καὶ Αἰγύπτου

βόρεις ἀπυχέν

ἀνθρώποισι

a Bellum inferre cogitaret,

b Centum naues quinquagintaremorum.

c Nihil ab initio abstulisset.

d Res nũc prospere ire, nũc infeliciter cedere. *Vel potius, Ex rebus alias feliciter, alias infeliciter cadere. Post* cedere, *adde*, Nec enim adhucdẽ quoquã audisse me puto, qui quum in omnibus felix fuisset, non tandem malè periclit fuit ditus.

e *Id est, In hominum conspectum.*

Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samii Telecle geniti. hanc vbi abiiciẽdam statuit, ita abiicere libuit: [a] Biremem conscendit; eã dehinc viros quibus illã instruxerat, in pelagus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractũ sibi sigillum, iis qui vnà nauigabant inspectãtibus, abiecit in pelagus: hoc acto renauigauit. Reuerso domum, quum ex iactura afficeretur, quinto sextóve quàm hæc acta sũt die, hoc ei casu euenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandẽ sanè ac pulchrum putauit dignum quo Polycratem donaret. eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectũ Polycratis ire velle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuariis vitã tolero, tamen non iudicaui ferẽdum à me esse in forum, sed te tuáque potentia dignum. Eũ itaque affero tibi, donóque. His verbis iste delectatus, ita respondit, Tu verò probè, nec facto solo, sed etiã oratione apũd me inisti gratiam: ad cœnámque te vocatũ volo. Hæc magni faciẽs piscator domũ abiit. piscẽ ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillũ Polycratis. Quod vbi viderũt sumpserũntque, ad Polycratẽ lætabundi quamcelerrimè perculerũt. Eóque illi reddito, referebãt quo pacto fuisset inuẽtũ. [b] Polycrates, quemadmodũ res diuinitus cõtigit, singula quæque à se gesta retulit in libellũ: & qua ratione quod amiserat recepisset. Hæc vbi scripsit, in AEgyptũ misit. Quib[9] tabellis Amasis perlectis quæ à Polycrate venerant, [c] intellexit nõ posse præstare hominem vt alterum hominẽ fato impendenti eripiat: vtque Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam semper expertus, qui ea quoque reperiret quæ abiecisset. Misso itaque Samum caduceatore, dixit se ius cum illo hospitii soluere. Quod ideo fecit ne in tristem aliquẽ grauémque casum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hospite ipse contraheret.

a Quinquaginta remorum nauem.

b Polycrates, quum eum subiisset diuinũ quiddam id esse, scribit quæ fecisset, & quæ post illa à se facta sibi contigissẽt. *Vel, Quicquid sibi post eam rem factam accidisset.*

c Didicit fieri nõ posse vt homo hominẽ à re quæ euentura est retrahat: & Polycrati non felicem forte tandẽ rerum exitum, qui per omnia prosperam fortunam experiretur: adeo vt ea etiam reper.

A τῷ οἱ σφρηγὶς τῷ ἐφόρεε χρυσόδετος, σμαραγδου μιῆ λίθου ἐοῦσα, τῷ δὲ ἔργον Θεοδώρου τοῦ Τηλεχλέος Σαμίου· ἐπὶ τῷ ὦν τῷ τῷ οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίεε τάδε. πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν, ἐσέβη ἐς αὐτό· μετὰ δὲ, ἀπαγαγεῖν ἐκέλευε ἐς ὃ πέλαγος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τῷ σφρηγῖδα, πάντων ὁρεόντων τῶν συμπλόων, ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε· ἀπικόμενος δὲ ἐς
B τὰ οἰκία, συμφορῇ ἐχρᾶτο. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τούτων, τάδε οἱ συνεβάλετο γενέσθαι· ἀνὴρ ἁλιεύς, λαβὼν ἰχθῦν μέγαν τε καὶ καλὸν, ἠξίου μιν Πολυκράτεϊ δῶρον δοθῆναι. φέρων δὲ ὀπὶ τὰς θύρας, Πολυκράτεϊ ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν. χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου, ἔλεγε, διδοὺς τὸν ἰχθῦν, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἑλὼν, οὐκ ἐδικαίωσα φέρων ἐς ἀγορὴν, καίπερ ἐὼν ἀπορχειροβίοτος, ἀλλά μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς. σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι. ὁ δὲ, ἡσθεὶς τοῖσι ἔπεσι, ἀμείβεται τοῖσδε, Κάρτα τε εὖ ἐποίησας· C καὶ χαρεὶς διπλέη τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου· καί σε ὀπὶ δεῖπνον καλέομεν. ὁ μὲν δὴ ἁλιεὺς, μέγα ποιεύμενος τοῦτο, ἤιε ἐς τὰ οἰκία. οἱ δὲ ἰχθῦν τάμνοντες οἱ θεράποντες, εὑρίσκουσι ἐν τῇ νηδύϊ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγῖδα. ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον, χαίρσα ἔφερον κεχαρηκότες τῷδε τῷ Πολυκράτεα. διδόντες δὲ οἱ τὴν σφρηγῖδα, ἔλεγον ὅτεῳ D ὅπῳ εὑρεθείη. τοῦ ὃ ὡς ἐσῆλθε δεῖον εἶναι τὸ θρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα, τά περ ποιήσαντά μιν, οἷα καταλελάβηκε· γράψας δὲ, ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε. ὁπόσα δὲ ἐξάμηνος ὁ Ἄμασις ὁ βιβλίον τὸ τοῦδε τοῦ Πολυκράτεος ἧκον, ἔμαθε ὅτι οὐκ κομίσαν τε ἀδυνατον εἴη αὐθέκτῳ αὐθέκτον οὐκ τὸν μέλλοντος γενέσθαι θρήματος, καὶ ὅτι ὡς οὐκ οὐ τελευτήσειν μέλλοι Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα· ὃς καὶ τὰ ἀποβάλοι, εὑρίσκοι. πέμψας δὲ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον, E ἀναλύεσθαι ἔφη τῷ ξείνῳ. τοῦδε εἵνεκα τοῦτο ἐποίεε, ἵνα μὴ σύντυχίης δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεα καταλαβούσης, αὐτὸς ἀλγήσειε τῷ ψυχῷ, ὡς τῷδε ξείνου.

τῷδε ἀνδρὸς ξείνου.

Ἐπὶ τοῦτον δὴ ὦν Πολυκράτεα εὐτυχέοντα τὰ πάντα, ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι, ὀρθὰ καλεσαμένων αὐτῶν μετὰ τοῦτα Κυδωνίῃ τῇ ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. πέμψας ὦν κήρυκα λάθρη Σαμίων Πολυκράτης τῷδε Καμβύσεα Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅκως αὐ καὶ αὐτῷ ἐωϋτῷ πέμψας ἐς Σάμον, δεοιτο στρατοῦ. Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων, προθύμως ἔπεμπε ἐς Σάμον, δεησόμενος Πολυκράτεος στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἑωϋτῷ ἐπ' Αἴγυπτον. ὁ δὲ, ὀπτιλέξας τῶν ἀστῶν οὓς ὑπώπτευε μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν, ἀπέπεμπε τεσσεράκοντα τριήρεσι· ἐντειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν. οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίους ὑπὸ Πολυκράτεος, οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν Καρπάθῳ πλέοντες, δοκήσαι σφι λόγον, καὶ σφι ἀδεῖν ὃ τι ἐσσωτέρω μηκέτι
114 πλέειν. οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους, ἐνθεῦτεν αὖτις ἀποδρῆναι. καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νικᾷ αὐτίκα, ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες, ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον. πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ, ἐκρατήθησαν· καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαίμονα. εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι οὓς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεα· λέγοντες, ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ὀρθῶς. οὐδὲν γὰρ ἔδει σφέας Λακεδαιμονίους ὀρθοκαλέεσθαι, εἴπερ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν Πολυκράτεα τιμωρήσασθαι. τοῖσι δὲ τούτοισι, οὐδὲ λόγος αἱρέει, τῶν ὀπίσω οἱ κατιόντες τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οἰκήιοι ἦσαν πλήθει πολλοὶ, τούτων ὑπὸ τῶν κατιόντων Σαμίων ἐόντων ὀλίγων ἐκρατήθησαν· τῶν δὴ ὑπὸ ἐωϋτῷ ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνέλησε, εἴκε ἑτοίμους, εἰ ἄρα τοῦτο δοῦναι οὗτοι τοῖσι τοῖσι νεωσοίκοισι. ἐπεί τε δὲ οἱ ἐξελαθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ὀπὶ τοῖς ἄρχουσι, ἔλεγον πολλὰ, οἷα κάρτα δεόμενοι. οἱ δὲ σφι τῇ τοῦτο καταστάσει ὑπεκρίναντο, τὰ μὲν τοῦτα λεχθέντα ὀπτιλε-

A Aduersus hũc igitur Polycratẽ in omnibus bene agentem, Lacedæmonii sumpsere expeditionem, acciti ab iis Samiis qui post hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, misso clanculũ caduceatore ad Cambysem Cyri filium, aduersus AEgyptum copias comparantem, orauit vt nunciis ad se in Samum missis, rogaret aliquid copiarum. Quod audiens Cambyses, libenter in Samum misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas secum iste mitteret in AEgyptum. Polycrates, delectis quos maximè suspicabatur è popularibus suis ad rebellionem spectare, quadraginta triremes misit Cambysi, mandans ne retro eos dimitteret. Et alii quidem negant Samios à Polycrate missos, in AEgyptum peruenisse: sed quum in Carpathio mari cursum tenerẽt, inter se colloquutos decreuisse ne porro tẽderent. Alii verò aiũt peruenisse in AEgyptum, ac retentos inde fugam fecisse: & in Samum redeuntes, Polycratem cum classe occurrentem superasse, atque in in sulam exisse: sed pugna pedestri commissa repulsos, ita Lacedæmonem nauigasse. Sũt qui dicant penes eosdem, ab AEgypto redeuntes aduersus Polycratem, extitisse victoriam: non rectè dicẽtes mea opinione. Neque enim oportuisset illos asciscere Lacedæmonios, si per se ad resistendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat vt cui permulti aderant, cùm auxiliarii mercede conducti, tum domestici sagittarii, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit superatus: quum præsertim liberi ciuium atque vxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos vt si ii qui secum erant, eum redeuntibus aliis prodidissent, vnà cum ipsis naualibus comburet. Posteaquã verò Samii qui à Polycrate exacti erãt, Spartam venerũt, adeũtes principes multa sanè (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo cõgressu respõderunt, eorũ quæ isti dixissẽt, priorũ quidẽ oblitos esse

se, posteriora verò non intelligere. Secundo deinde congressu, nihil isti dixerũt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus iidem responderunt [a] panario superfuturum. [b] Itaque opẽ ferendam eis censuerunt. Atque vbi rem apparauêre, cum exercitu in Samum se contulêre, referẽdæ gratiæ causa, vt Samii aiũt, quia illis aliquando Samii aduersus Messenios auxilio fuissẽt: vt verò Lacedæmonii aiunt, non tam quia tutari deberẽt Samios, quàm vt eosdem vlciscerẽtur ob interuersum craterẽ, quẽ Crœso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege AEgypti ipsis missum. Interceperant enim Samii priore quàm craterem anno, thoracẽ lineum quidem, sed frequentibus animaliũ figuris ex auro lanáque versicolõre, [c] è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quòd quum inscriptæ eius venationes essent exiles, tamẽ singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulásque euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est quem in Lindo Mineruæ idem Amasis dedicauit. Comparauerũt itaque Lacedæmonii exercitũ aduersus Samum, vt Corinthios quoque solicitarent.

In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tẽpus facta quo crater interuersus est. Nam quum Periander Cypseli filius, Sardis ad Halyattem castrandos mitteret trecẽtos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiique qui illos ducebant, Samum appulsi essent, audita Samii causa cur Sardis pueri ducerentur, primùm edocuere pueros vt [d] puluinar Dianæ contingerent: deinde non sinentes [e] abstrahi eosdem è puluinari, quum prohiberent Corinthii præbere illis alimenta, ipsi diem solẽnem egerunt, quem nunc quoque per id tempus celebrãt. Quum enim nox aduenerat, quamdiu pueri precabantur, tamdiu exercebant choros virginũ atq; adolescẽtiũ. Tũc autẽ choros exercẽtes, esculenta fecerũt ex sesamo ac melle,

a Illos panario superuacaneam orationem curiosè addidisse. Q. d. *Debuisse illos contentos esse panario seu saccum ostendere. Videtur hic Gerus esse hunc loci sensum, cui tamẽ forsasse Gox aliqua deest.*

b Ferendam tamen illis opem censẽ.

c Ex xylo intertextum, quemadmiratione dignũ reddebant singula eius fila, quæ quum exilia essent, tamen singula in se tricena ac sexagena fila, & quidem euidentia singula, habebant: Talis & alter est quem in Lindo Min. idem Am. dedicauit.

Ad hanc verò in Samum expeditionẽ adiuuerunt etiam Corinthii lubenter.

d Templum.

e Abstrahi supplices è templo, quum prohib.

A λῆας, καὶ ὑγιαίνειν οὐ σιωπέναι. μετὰ δὲ ταῦτα, δύο τέρα καταιρέαντες, ἄλλο μὲν εἶπον οὐδέν, φύλακον δὲ φέροντες, ἔφασαν [a] ἀλφίτων δέεσθαι. οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο, τῷ φυλάκῳ τοῦτο ἐπιτρέψαντες. βοηθέειν μὲν ὦν ἔδοξε αὐτοῖσι. καὶ ἐπεὶ τάχιστα παρασκευασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι Σάμιον, ὡς μὲν Σάμιοι λέγουσι, ἀνέργεσίας οὐκ ἐνοντες· ὅτι σφι πρότερον αὖτοι νεῖκος ἔχοντες ἐβοήθησαν ὅτε Μεσσηνίοις· ὡς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, B οὐκ ἀπὸ τιμωρήσαι δεομένοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο, ὡς τίσασθαι βουλόμενοι τὸν κρητῆρος τῆς ἁρπαγῆς, [b] ὃν Κροῖσος, καὶ τὸν θώρηκα τὸν αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἔπεμψε δῶρον. καὶ γὰρ θώρηκα ἐλίνεον ἐνέδυσαν τῷ πρότερον ἔτει ἢ τὸν κρητῆρα, [c] Σάμιοι· ἐόντα μὲν λίνεον, καὶ ζώων συμφαινόμενον συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰείοισι, ἀπὸ ξύλου· τῶνδε εἵνεκα θωυμάσαι ἄξιον ἀρπεδόνη ἑκάστη τοῦ θώρηκος ποιέει. C ἐοῦσα γὰρ λεπτή, ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἑωυτῇ πεντηκοσίας καὶ ἑξήκοντα, πάσας φανερός. τοιοῦτος ἑτέρος ἐστὶ καὶ τὸν ἐν Λίνδῳ ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις. στεφανεῦται δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ὅτι Σάμον ὥστε γενέσθαι, καὶ Κορίνθιοι πρόθυμοι.

Ὑβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον γενεῇ πρότερον ἢ στρατεύματος τούτου, τῷ δὴ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ κρητῆρος τῆς ἁρπαγῆς γενομένου. Κερκυραίων γὰρ παῖδας τετακοσίους αἰδρείων τῶν πρώτων, Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε πρὸς Ἀλυάττεα ὅτι ἐκτομῆς. παρεστώτων δὲ ἐς τὸν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι [d] Σάμιοι τὸν λόγον, ἐπ' οἷσι ἀγοίατο οἱ παῖδες ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν ἱροῦ ἅψασθαι Ἀρτέμιδος· μετὰ δὲ, οὐ παρορώντες ἀπέλκειν τοὺς ἱκέτας ἐκ τοῦ ἱροῦ, σιτίων δὲ τοῖς παῖδας ἐρ- E γόντων Κορινθίων, ἐποιήσαντο [d] Σάμιοι ὁρτὴν, τῇ καὶ νῦν ἔτι χρέωνται κατὰ τωυτό. νυκτὸς γὰρ ὀψιαμένης, ὅσον χρόνον ἱκέτευον [d] παῖδες, ἴσασαν χορεοὺς παρθένων τε καὶ νεήνιδων· ἰσάντες δὲ τοῖς χορεοὺς, τρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποιήσαντο

νόμον

νόμον φέρεσθαι· ἵνα ἐκπαίζοντες [d] τῶν A Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ οἱ ἐνίκετο ἐς ὃ [d] Κορίνθιοι τῶν παίδων [d] φύλακοι οἴχοντο ἀποπλώοντες. τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυρην. [d] Σάμιοι. εἰ μὲν νῦν Περιάνδρου τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, [d] οὐκ ἂν στεῖλάντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ὅτι Σάμον τούτου ἕνεκα τῆς αἰτίης· νῦν δὲ αἰεὶ ἔτεί τε ἔκτισται πόλιν νῆσον, εἰσὶ ἀλλήλοισι διάφοροι ἐόντες ἐνωὐτοῖσι. τούτων ὦν εἵνεκα ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι [d] Κορίνθιοι.

ἔπεμψε

115 "ἔπεμπε δὲ ἐς Σάρδις ἐπ' ἐκτομῇ Περίανδρος, τῶν πρόσθεν Κερκυραίων ὅτι λέξας τοὺς παῖδας, ὑμηρεύσοντας· πρότερον γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἦρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀπάδικον ποιήσαντες. ἐπεί τε γὰρ πρὸς ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορῇ τοιῇδε οἱ ἄλλως συνέβη πρὸς τῇ γενομένῃ C γενέσθαι· ἦσαν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὁ μὲν, ἑπτακαίδεκα, ὁ δὲ, ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς. τούτους ὁ μητροπάτωρ Πρόκλης, ἐὼν Ἐπιδαύρου τύραννος, μεταπεμψάμενος παρ' ἑωυτὸν, "ἐφιλοφρόνεέ τε, ὡς εἰκὸς ἦν, ἐνεκατὸς ἐόντας τῆς ἑωυτοῦ παῖδας· ἐπεί τε δὲ σφέας ἀπεπέμπετο, εἶπε πρὸς πέμπων ἀνδρείς, "Ἄρα ἴστε ὦ παῖδες ὃς ὑμέων τὸν μητέρα "ἀπέκτεινε; τοῦτο ὅ ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος, παρ' οἰωνόμια ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω, ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὸν Κόρινθον, ἄτε φονέα τῆς μητρὸς [d] πατέρα οὔτε προσεῖπε, οὐδὲ προσλεγόμενόν τε "οὐ προσδιελέγετο, ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δὲ μιν πρὸς θυμῷ ἐχόμενος ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. ἐξελάσας δὲ τοῦτον, ἱστόρεε [d] "πρεσβύτερον τοῦ σφι ὁ μητροπάτωρ διελέγετο· ὁ δὲ οἱ ἀπηγέετο ὡς σφέας φιλοφρόνως ἐδέξατο. ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπεος τὸ σφι ὁ Πρόκλης ἀποστέλλων εἶπε, ἄτε οὐ νόῳ λαβὼν, οὐκ ἐμέμνητο. Περίανδρος δὲ οὐδαμῶς μηχανῶν ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκεῖνον ἐντεθεῖναί τι· ἐλιπαρέε τε ἱστορέων.

φιλοφρονέετό τε,

οὔτε

πρεσβύτατον

A quæ distribuenda ferrentur: vt ea Corcyræorum filii rapientes, alimenta haberent. idque eousque factum est dum Corinthii pueris quos asseruabant omissis abierũt: Ita Samii pueros Corcyram reduxerunt. Quòd si defuncto Periandro, Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthii [a] aduersus Samios expeditionem sumpsissent: nunc ab ipsa vrbe Corcyrensi à se condita, Corinthii B semper cum Corcyræis discordes mutuò fuêre. Huius igitur rei memores Corinthii, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, vlciscẽdi facinoris gratia quod Corcyræi priores in eum admiserant. nam posteaquam vxorem suam Melissam necauit Periander, accidit vt ad superiorem calamitatem hæc quoque accederent: C Erant ei ex Melissa liberi duo, vnus decem & septẽ, & alter duodeuiginti natus annos. hos auus maternus Procles Epidauri tyrãnus, ad se accitos, ea prosequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittendos statuit, priusquã dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quisnam matrẽ vestram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nulli momenti habitum est: ac minori, D cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuersus Corinthum, patrẽ neque prior affatus sit, neque affantem reaffari, ac ne interrogãti quidem respõsum reddere voluerit. Eum Periãder tãdem sanè indignatus è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus esset colloquutus. Ille narrare vt se auus amantissimè accepisset: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles E in eis dimittendis dixisset, [b] quippe quod in mentem non admiserat. Periander dicere, nulla ratione fieri posse quin aliquid illis ab auo sit suggestum: itaque percontando instare.

a Ad sumẽdam in Samios expeditionem operas contulissẽt.

b Quippe quiẽ ius nõ meminisset, quòd animũ ad id non aduertisset.

Tunc adolescens in memoriam rediens, id quoque dictum fuisse narrauit. [a] Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgẽtius, mittit ad eos apud quos filiꝰ ab ipso expulsus degebat, prohibitum ne adolescentem in domum excipiãt. Iste illinc eiectus, in alteram se domum conferebat: sed ab hac quoque abiiciebatur, Periandro iis qui acceperant comminante, atque vt arcerent imperante. Expulsus hinc in aliã sodalium domum se contulit. Illi etsi formidantes, tamen quòd esset Periandri filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut alloqueretur, eũ sacram [b] pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assiduè versabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernens, misertus est, depositáque ira, propius accedẽs, Fili, inquit, vtrũ est optabilius, istúdne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui quum sis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptasti mendicam vitam, obsistendo atque irascendo illi cui minimè debebas. Nam siquid calamitatis illinc accidit vnde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiúsque ego particeps eo magis sũ quòd ipse id perpetraui. Tu verò, edoctus quanto satius sit [c] inuidiosum quàm miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi domum. Periander quidem his verbis filium [d] castigabat: ille autẽ nihil patri respõdit, nisi ipsum sacram [e] pœnam deo debere, quòd in ipsius colloquiũ venisset. Ibi Periander animaduertẽs malũ filii [f] vehementius esse quã vt corrigi posset, ab oculis eũ sibi amãdãdũ putauit, nauigio í Corcyrã misso. nã Corcyræ quoq; imperitabat.

b Ad quod Per. animum aducertens

b Mulctam

c Inuidiã quàm commiserationẽ mouere.

d Corripiebat.

e Mulctam

f Eiusmodi esse cuius sanandi ratio nulla iniri posset. *Vel, Nulla ꝓia esse sanabile. Magis ad ꝓbũ, Nullum exitum habere.*

A ὁ δὲ, ἀναμνησθεὶς, εἶπε καὶ τοῦτο· Περίαν-
δρος δὲ νόῳ λαβὼν καὶ τοῦτο, καὶ μαλακὴν
οὐδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, ἢ ὁ ἐξελασθεὶς
ἐπ' αὐτοῦ παῖς διαιτᾶν ἐποιέετο, ἐς τούτους
πέμπων ἀγγέλους, ἀπηγόρευε μή μιν δέκε-
σθαι οἰκίοισι. ὁ δὲ, ὅκως ἀπελαυνόμενος
ἔλθοι ἐς ἄλλου οἰκίου, ἀπελαύνετ' αὖ καὶ
ἀπὸ τούτου· ἀπειλέοντός τε τοῦ Περιάν-
δρου τοῖσι δοξαμένοισι, καὶ ἐξειργειν κελεύ-
οντος. ἀπελαυνόμενος δὴ αὖ ἤιε ἐπ' ἑτέρους
B ἑταίρους. ⓓ δὲ, ἅτε Περιάνδρου ἐόντα παῖ-
δα, καὶ ὦν δεδιμαίνοντες, ὅμως ἐδέκοντο. τέ-
λος δὲ, ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο,
ὃς ἂν οἰκίοισι ὑποδέξηται μιν, ἢ προσδιαλε-
χθῇ, ἱρὸν ζημίου τοῦτον τοῦ Ἀπόλλωνι ὀ-
φείλειν, ὅσην δὴ εἴπας. προσὼν δὴ τοῦτο τὸ
κήρυγμα, οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι, οὔτε
οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε. προσὼν δὲ, οὐδὲ αὐ-
τὸς ἐκεῖνος ἐδιοιήθη πειρᾶσθαι ἀπειρημέ-
νου, ἀλλὰ διαιρτερέων ἐν τῇσι στοῇσι ἐ-
C καλινδέετο. τετάρτῃ δὴ ἡμέρῃ ἰδὼν μιν ὁ
Περίανδρος ἀλεεινόμενόν τε καὶ ἀσιτίῃσι συμ-
πεπτωκότα οἴκτειρε· ὑπεὶς δὲ τῆς ὀργῆς,
ἤιε ἄντην, καὶ ἔλεγε, Ὦ παῖ, κότερα τού-
των αἱρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων
πρήσσεις, ἢ τὸν τυραννίδα, καὶ τὰ ἀγα-
θὰ τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, ταῦτα, ἐόντα παῖς πατρὶ
ἐπιτήδεον, προσδιαλαμβάνων; ὃς ἐὼν ἐμός τε
παῖς, καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασι-
λεύς, ἀλητίην βίον εἵλου· ἀντιστατέων τε καὶ
D ὀργὴν χρεώμενος ἐς τὸν σε ἥκιστα ἐχρῆν. εἰ
γὰρ τις συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι ἐγένετο ἐξ οὗ
ὑπόφιλον ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοί τε αὖ τὴν γένε-
νε, καὶ ἐγὼ αὐτῆς τοῦ πλοῦν μέτοχος εἰμί, ὅ-
σῳ αὐτός σφε ἐξεργασάμην. σὺ δὲ μα-
θὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρε-
σθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τυραννεύοντας ἐς
τοὺς κρείσσονας τεθυμῶσθαι, ἀπιθι ἐς τοὺς οἰ-
κίους. Περίανδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν κατε-
λάμβανε. ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται
E πρὸς τὸν πατέρα, ἔφη δὲ μιν ἱρὸν ζημίου ὀφεί-
λειν τῷ θεῷ, ἑωυτῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον.
μαθὼν δὲ ὁ Περίανδρος ὡς ἀπορέει τι ὁ
κακὸν εἰς τὸν παῖδα καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀ-
φθαλμῶν μιν ἀποπέμπει, στείλας πλοίῳ
ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ τούτων.

ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος, ἐστρα-
τεύετο ὀπὶ τὸν πενθερὸν Πρόκλεα, ὡς τῶν
προεόντων οἱ πρηγμάτων ἐόντα αἰτιώτατον·
καὶ εἷλε μὲν τὴν Ἐπίδαυρον, εἷλε δὲ αὐτὸν
Πρόκλεα, καὶ ἐζώγρησε· ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου
προβαίνοντος, ὅ, τε Περίανδρος πρηθύνεε,
116 καὶ συνεγνώσκετο ἑωυτῷ οὐκέτι εἶ δυνα-
τὸς τὰ πρήγματα ἐπορᾶν τε καὶ διέπειν,
πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν, ἐπεκάλεε Ⓜ
Λυκόφρονα ὀπὶ τὴν τυραννίδα. οὐ γὰρ δὴ
τὸν πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων ὧν ἐνέωρα,
ἀλλὰ οἱ κατεφαίνετο εἶ νωθέστερος. ὁ δὲ Λυ-
κόφρων οὐδὲ ἀπαχρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα
τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ, προσεχόμενος
τοῦ νεωτέου, δεύτερα ἀπέστελε ἐπ' αὐτὸν
τὴν ἀδελφεὴν, ἑωυτοῦ δὲ θυγατέρα· δοκέων
μιν μάλιστα τούτῳ αὖ πείθεσθαι. ἀπικομέ-
» νης δὲ τούτης, καὶ λεγούσης, Ὦ παῖ, βούλεαι
» τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσεῖν, καὶ τὸν
» οἶκον τοῦ πατρὸς ὑβριζόμενον μᾶλλον, ἢ αὖ-
» τὸς σφε ἀπελθὼν ἔχειν; ἀπιθι ἐς τὰ οἰκία,
» παῦσαι σεωυτὸν ζημιοῦν. φιλοτιμίη, κτῆμα
» σκαιόν. μὴ τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰᾶσαι. πολλοὶ τῷ
» δικαίῳ τὰ ὀπιθιέστερα προσηκέστι. πολλοὶ
» δὲ ἤδη τὰ μητρῷα διζήσαντο, τὰ πατρῷα
» ἀπέβαλον. τυραννὶς, χρῆμα σφαλερόν·
» πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασσαί εἰσι. ὁ δὲ, γέρων τε
» ἤδη καὶ πρηθύνεκώς. μὴ δῶς τὰ σεωυτοῦ ἀ-
» γαθὰ ἄλλοισι. ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα
διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ παιδὸς, ἔλεγε πρὸς
αὐτόν. ὁ δὲ, ὑποκρινόμενος, ἔφη οὐδαμῶ
ἥξειν ἐς Κόρινθον ἔστ' ἂν πύθηται πρεσ-
εόντα τὸν πατέρα. ἀπαγγέλσας δὲ τούτῳ
τοῦτο, ὅ τε τρίτον ὁ Περίανδρος κήρυκα πέμ-
πει, βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἥ-
κειν· ἐκεῖνον δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικό-
μενον, διαδέξασθαι τὴν τυραννίδος.
κατανεύσαντος δὴ ὀπὶ τούτοισι τοῦ παιδὸς, ὁ
μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν,
ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον. μαθόντες δὲ οἱ
Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφι Πε-
ρίανδρος ἐς τὴν χώρην ἀπίκηται, κτείνουσι
τὸν νεωίσκον. αὐτὸ τοῦτο μὲν Περίανδρος
Κερκυραίους ἐτιμωρέετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὡς ἀ-
πίκοντο, ἐπολιόρκεον Σάμον· προσβαλόντες
δὲ πρὸς τὸ τεῖχος, τοῦ μὲν πρὸς θαλάσσης ἑστεῶτος πύργου κατὰ τὸ προσάντον τῆς

A Eo autem amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnatáque Epidauro, Proclem cepit, quem tamen viuum seruauit. Interiecto deinde tempore quum senuisset Periãder, sibique esset conscius se non esse amplius parem administrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrãnidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, B hebetiórque esse ei videbatur. Lycophron ne [a] responsione quidem est dignatus eũ qui sibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursùs ad eum misit sororem filiam suã, sperans fore vt ille huic præcipuè auscultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quã tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad penates, desine tibimet C officere. [b] Læua possessio est peruicacia: noli malum medicari malo. Multi mansuetiora [c] iustioribus præponunt. multi matérna sectantes, paterna perdiderũt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est prouectæque ætatis: tua ipsius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appositis fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se D iturum Corinthum quoad patrẽ superesse audiret. Hoc quum mulier renuntiasset, tertiò Periander caduceatorem mittit. qui dicat se quidem in Corcyram velle concedere, sed vt hic Corinthũ proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periãder Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipsorum regionem Periander E accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis vltionẽ sumebat.

a Interrogatione. *Vel, compellatione.*

b Sinistra. *Vel, Infausta.*

c Iustis æquitatẽ anteponũt. *s. Æquũ & bonũ summo iuri præferunt.*

Lacedæmonii ingenti cũ classe vbi peruenêre, Samum obsederunt, succedentésque muro, turrem mari imminentem iuxta

ſuburbana tranſcenderunt. Sed mox cum magna manu ſuppetias ipſo ferente Polycrate, reiecti ſunt. Sed quũ à ſuperiore turri (quæ tergo mõtis prominebat) crupiſſent tum auxiliarii, tum ipſorum Samiorum permulti, & aliquãtiſper Lacedæmonios ſuſtinuiſſent ipſi, retro fugam fecerunt, inſequentíque ab hoſte cædebantur. Quòd ſi Lacedæmonii qui aderant, Archiæ & Lycopæ ſimiles extitiſſét, eo die capta Samus fuiſſet. Siquidem Archias & Lycopes ſoli cum Samiis ad murum refugientibus irrumpentes, intercluſa ad redeundum via, intra vrbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipſe cum alio Archia Samii filio, eodémque tertio ab hoc Archia, congreſſus ſum [a] apud Pitanen (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hoſpitib⁹ maximè Samios honorabat) ſibi dicente Samio nomen à patre fuiſſe inditum, quòd eius pater Archias ſtrenuè pugnans, Sami mortẽ oppetiſſet: ſe verò ideo Samiis honorẽ habere quòd auus ſuus fuiſſet à Samiis publicè affectus egregia ſepultura. Lacedæmonii, quadraginta diebus in obſidendo abſumptis, quum in ſuſcepta re nihil admodum proficerent, in Peloponeſum redierunt. Fertur, Polycratem, (vt rumor quidam temerarius emanauit) magnum numerum monetæ patriæ è plumbo percuſſiſſe, eámque auro induxiſſe, ac Lacedæmoniis dediſſe: atque ea accepta illos receſſiſſe. Hanc primam expeditionem Dores aduerſus Aſiam per Lacedæmonios ſuſceperunt. Samii, qui Polycrati bellum intulerãt, poſteaquam à Lacedæmoniis ſe relictum iri vidét, & ipſi tranſmiſerũt in Siphnum. deficiebant enim pecuniæ.

a Apud Pitanen (huiusenim trib. erat) qui ex omn. hoſp. Samios potiſſimùm honorabat, ſuóque patri impoſitum Samii nomen dicebat, quòd ſuus pater Archias ſtr. &c. *Valla autem ita vertit quaſi ὅς, quod eſt ante ξείνων, referat δῆμον, quum referat Ἀρχίου.*

Vigebant autem ea tempeſtate Siphniorum res, erátque hæc inſularum locupletiſſima, vt in qua auraria & argentaria metalla eſſent, vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte reponeretur apud Delphos theſaurus locupletiſſimo cuique par, Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, diſtribuentibus. Qui vbi theſaurum confecerunt,

A πόλιος ὑποφέροντες· μετὰ δὲ, αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτεος χρεὶ πολλῇ, ἀπηλάθησαν. καὶ οἱ ἐπάνω πύργον ἐόντες ὅτε τῆς ῥάχιος τοῦ οὔρεος ἐπεόντα ἐπεξῆλθον· οἵ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοί. δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ, ὅτε ἀπορμηθοῖεν, ἐκλέγον. εἰ μὲν οὖν οἱ πρέσβεις Λακεδαιμονίων ὅμοιοι ἐγένοντο τούτῳ τῷ ἡμέρῃ Ἀρχίῃ τε καὶ Λυκώπῃ, αἱρέθη ἂν Σάμος. Ἀρχίης

B γὰρ καὶ Λυκώπης μοῦνοι συνεπεσόντες φεύγοντοι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοισι, καὶ ἀποκληιεθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ἀπέθανον ἐν τῇ πόλι τῇ Σαμίων. τέτῳ δὲ ἀπ' Ἀρχέω τούτου γενομένῳ ἄλλῳ Ἀρχίῃ τοῦ Σαμίου τοῦ Ἀρχέω, αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην· (δήμου γὰρ τούτου ἐών) ὃς ξείνων πολλῶν μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους, καὶ οἱ τοῦ πατρὸς ἔφη Σάμιον τοὔνομα τεθῆναι, ὅτι οἱ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε.

C ὑμεῖς δὲ Σαμίους ἔφη, δεδοικότες τὴν τῶν πάππων δημοσίην ὑπὸ Σαμίων θῶ. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς σφι τεσσεράκοντα ἐγένοντο ἡμέραι πολιορκέοντι Σάμον, ἐς ὃ τοσοῦτο τε οὐδὲν προσεκτήσατο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Πελοπόννησον. ὡς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὥρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ὑπηρέσιον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολίβδου, καταχρυσώσαντα, διεῦαι σφι· τοὺς δὲ, δεξαμένους, οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. τούτῳ προφάσιν γραπτὴν ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμονίοισι Δωριέες ἐποιήσαντο. ἡ δὲ ὅτι Πολυκράτεα γραπτυσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὶ ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον. χρημάτων γὰρ ἐδέοντο.

Τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἠκμαζε τότον χρόνον, καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον, ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων οὕτω, ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων, θησαυὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακεῖται, ὅμοια τοῖσι πλουσιωτάτοισι. αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστῳ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιοῦντο τὸν θησαυρὸν,

117

ἐχρέωντο εἰ χρησταίατο, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἷά τε ἐστὶ πολλὸν χρόνον παραμένειν. ἡ δὲ Πυθίη ἔχρησε τάδε,

A Ἀλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πορφυρέη λευκὰ γένηται,
Λευκοφορὲς τ' ἀγορὴ, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς,
Φράσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρὸν.

Τοῖσι δὲ Σίφνιοισι τότε ἐνῆν ἡ ἀγορὴ καὶ τὸ πορφυρέον Παρίῳ λίθῳ ἠσκημένον. τοῦτον δὲ χρησμὸν οὐκ οἷοί τε ἦσαν γνῶναι, οὔτε τότε εὐθὺς, οὔτε τῶν Σαμίων ἀπιγμένων. ἐπεί τε δὲ πάλιστα πρὸς τὸν Σίφνον πρεσβύτερον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἀγουσαν ἐς τὸν πόλιν. ἦν δὲ παλαιὸν ἅπασα αἱ νῆες ἦσαν μιλτηλεφέες. καὶ ἐν τούτῳ τὸν ἡ Πυθίη προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξασθαι καὶ ξύλινον λόχον κελεύουσα, καὶ κήρυκα ἐρυθρόν. ἀπικόμενοι δὲ οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων, δέκα τάλαντα σφι χρῆσαι. οὐ φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν Σιφνίων αὐτοῖσι, οἱ Σάμιοι τοῖς χώροις αὐτῶν ἐπόρευον. πυθόμενοι δὲ αὐθὶς ἦκον οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι, ἐνικήθησαν· καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκληίσθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοῖς μετὰ τοῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἐπράξαν. τοῦδε δὲ Ἑρμιονέων νῆσον αὐτὶ χρημάτων προέλαβον, Θυρέην τὴν ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρεκατέθεντο. αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν· οὐκ ἐπὶ τοῦτο πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελοιῶντες ἐκ τῆς νήσου. ἐμείναν δὲ ἐν ταύτῃ καὶ βιβαιμένησαν ἐπ' ἔτεα πέντε. ὥστε τὰ ἱερὰ τὰ ἐν Κυδωνίῃ ἐόντα νῦν, οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες, ἐθέλοντες τῆς Δικτύνης νηόν. ἕκτῳ δὲ ἔτει Αἰγινῆται αὐτοὺς ναυμαχίῃ νικήσαντες, ἐανδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν. καὶ τῶν νηῶν καταρρίοις ἐχουσέων τὰς πρόρας ἠκρωτηρίασαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. τοῦτα δὲ ἐποίησαν εἵνεκεν τῶν ἐόντων ἐχθρῶν Σαμίοισι Αἰγινῆται. πρότερον μὲν δὴ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ, στρατευσάμενοι ἐπ' Αἴγιναν, μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας, καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη.

A nunquid diu permanere poſſent ipſis præſentia bona, conſuluêre oraculum. Eis ita Pythia reſpondit,

[a] *Quum tamen in Siphno fuerint prytaneïa cana,*
Cana fori facies, tunc vir vaſer adſit oportet,
Qui notet è ligno agmẽ, legatúmque rubentem.

a *Hæc explicantur ſtatim póſt.*

Erant eo tempore Siphniis [B] prytaneium forúmque Pario lapide exculta: hoc autem oraculum Siphnii neque tunc ſtatim, neque poſt aduentum Samiorum intelligere potuerunt. Nã Samii [c] quũ velociſſimè ad Siphnum applicuiſſent, miſerũt ad vrbem cum legatis vnam è náuibus. Veteri autem inſtituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atque hoc erat quod Siphniis Pythia prædixerat, vt obſeruarent ligneum agmen ac rubrum legatum. Nũcii igitur vbi peruenere, decem ſibi talenta mutuari precabãtur. Negantibus Siphniis ſe mutuaturos, Samii eorum agros populabantur. Id audientes Siphnii, continuò occurrentes, commiſſa pugna fugati ſunt: eorúmque multi ab vrbe intercluſi, quos poſtea centum talentis recuperauêre. Ab Hermioneis quoque Samii pecuniarũ loco inſulã Thyream acceperunt, Peloponneſo adiacentem, quam Trœzeniis commendauerunt: ipſi Cydoniã in Creta condiderunt, quum illuc non ea de cauſa nauigaſſent, ſed vt Zacynthios ex inſula ſummouerent. In hac vrbe quinquẽnium degẽtes, ita rem bene geſſerunt vt templa quæ nũc in Cydonia viſuntur, iſti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno AEginetæ nauali prælio victos cum Cretéſibus diripuerũt, ac roſtratas naues mutilauerũt, eáque roſtra apud Mineruæ templum in AEgina affixerunt. Hæc AEginetæ Samiis fecêre, infenſi quòd illi antea ſub Amphicrate rege, bello AEginæ illato, magnis cladibus illos affeciſſent, & inuicem affecti fuiſſent. & hæc quidem fuit cauſa.

B *Idem, domus publica.*

c *Quum primũ Siph. applicuerunt.*

Protraxi autem sermonem de Samiis ob hoc magis, quòd tria fūt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum: celsitudinis autem ac latitudinis, vtrinque octonûm pedum. Itē per eam totā altera fossa depressa est [a] viginti cubitorū, triplo maioris latitudinis, per quā deriuata à magno fonte aqua fistulis in vrbem deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarēsis Eupalinus Naustrophi filius. Alterum è tribus operibus est agger circa portum in mari, ad viginti passus altitudinis, duobus amplius stadiis longitudinis. Tertium opus est templum omnium quæ nos vidimus amplissimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia sermonē aliquanto magis extendimus.

a Viginti cubitorum altitudinis *i. profunditatis*, triū autem pedum latitudinis. *Valla autem pro τείχου legit τεσσαρῶν.*

Cambyse Cyri circa AEgyptum immorāte, ac desipiscēte, duo magi iidémque fratres [b] coniurauerunt: quorum alterū Cambyses reliquerat rei domesticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucísque Persarum erat nota, plerisque eum viuere arbitrantibus, [c] rebellāndum sibi putauit, atque ita rem esse aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi vnà [d] cōiurasse, corporis habitu quāsimillimus Smerdi, Cyri filio, quem Cambyses fratrem suum interemerat: nec specie tātùm corporis Smerdi assimilis, sed etiam cognominis. Hunc virum magus Patizithes instructū quemadmodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium soliū perducit. Hoc acto, caduceatores cùm alia in loca, tum verò in AEgyptum dimittit ad exercitū, qui edicerent vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, nō Cambysi. Hæc caduceatores alii alibi edixere. Is quoque qui ad AEgyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambysem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agētem)

b Rebellauerūt. *Vel, Insurrexerūt.*

c Inuadendum regnum.

d Rebellasse. *Vel, Insurrexisse.*

A ἐμήκυνα δὲ πρὸς Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι πολλά ἐστι μέγιστα ἀπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα, οὔρεός τε ὑψηλοῦ ὄρυγμα ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς. τοῦτο δὲ ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον, ἀμφίστομον. ὁ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος, ἑπτὰ σταδίοί εἰσι· ὁ δὲ ὕψος καὶ εὖρος, ὀκτὼ ἑκάτερον πόδες. διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρυκται, τείχεα δὲ τὸ εὖρος· δι' οὗ ὁ ὕδωρ μετοχετευόμενον διὰ τῶν βελίνων,

B παραγίνεται ἐς τινὰ πόλιν ἀγχόθυον, ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἓν τῶν τριῶν ἐστι· δεύτερον δὲ περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσσῃ, βάθος κατ' εἴκοσι ὀργυιέων· μῆκος δὲ τοῦ χώματος, μέζον δύο σταδίων. τρίτον δὲ σφι ἐξεργάσαται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοῖκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκε

C μᾶλλόν τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα.

Καμβύσης δὲ τοῦ Κύρου, γενόμενος τε καὶ Αἰγύπτου, καὶ τοῦ δεύτερου τούτου ἐπιβουλεύσαντος, ἐπιστάτας αὐτῶν μάγους δύο ἀδελφεοὶ τῶν ἕτερον κατέλειπε τῶν οἰκείων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης. τούτῳ δὴ ὦν οἱ ἐπιστάμενοι τε τὸν Σμέρδιος θάνατον, ὡς κρύπτοιτο γινόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι τε εἴησαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτὸν Περσέων, τῷ δὲ πολλοὶ πεπεισμένοι μιν εἰδείησαν. πρὸς ταῦτα βουλεύσας τάδε, ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληΐοισι. ἦν οἱ ἀδελφεὸς τὸν εἶπα οἱ συνεπιστάμενος, οἰκὼς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου, τῷ ὁ Καμβύσης ἐόντα ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν ἀπέκτεινε. ἦν τε δὴ ὅμοιος εἶδος τῷ Σμέρδι, καὶ δὴ καὶ οὐνόμα τωὐτὸ εἶχε Σμέρδις. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιζείθης, ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπλήξας, εἷσε ἄγων ἐς βασιληΐον θρόνον. ποιήσας δὴ τοῦτο, κήρυκας διέπεμπε τῇ τε ἄλλῃ καὶ δὴ καὶ ἐς

E Αἴγυπτον, προερέοντα τῷ στρατῷ ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσεω. οἱ τε δὴ ὦν ἄλλοι κήρυκες προεκηρύσσοντο ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεὶς, (ἤλπισε γὰρ Καμβύσεα τὸν στρατὸν ἐόντα τῆς Συρίης ἐν Ἐκβατάνοισι)

προεκηρύσσε τάς ἐν μέσοισι τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ μάγου. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθέα, αὐτός τε προσεδόκα ἐκ Πρηξάσπεος (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν, οὐ ποιήσαι ταῦτα) βλέψας

» ἐς Πρηξάσπεα, εἶπε, Πρήξασπες, οὐτι
» μοι διεπρήξαο τό τοι προσέθηκα πρῆγμα.
» ὁ δὲ εἶπε, Ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀλη-
» θέα ὅκως κατά σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς
» ἐπαναστέστηκε, οὐδὲ ὅκως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ αὐ-
» δρὸς νεῖκός τι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν. ἐγὼ γὰρ
» αὐτὸς, ποιήσας τά σύ με ἐκέλευες, ἔθαψά
» μιν χερσὶ τῇσι ἐμεωυτοῦ. εἰ μὲν νεκροὶ οἱ τε-
» θνεῶτες ἀνίστασι, προσδέκεό τοι καὶ Ἀστυά-
» γεα. Μηδὸν ἐπαναστήσεται· εἰ δ' ἔστι ὡς-
» περ προτοῦ, οὐ μήτι τοι ἔκ γε ἐκείνου νεώτε-
» ρον κακὸν ἀναβλάστῃ. νῦν ὦν μοι δοκέει, με-
» τὰ διὸ ἐλθόντας τὸν κήρυκα, ἐξετάζειν εἰρω-
» τεῦντας τῷ ὅτευ ἥκων προσαγορεύει ἡμῖν
» Σμέρδιος βασιλῆος ἀκούειν. ταῦτα εἰπόντος
Πρηξάσπεος, (ἤρεσε γὰρ Καμβύσῃ) αὐτίκα μετὰ δίωκτος ἐγένετο ὁ κῆρυξ ἧκε. ἀπι-
» γμένον δέ μιν εἴρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε, Ὦν-
» θρωπε, φής γὰρ ἥκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ
» Κύρου ἄγγελος· νῦν ὦν εἰπὰς πρὸς ἀληθήνην,
» ἀπίοι χαίρων· κότερα αὐτός τι Σμέρδις φαί-
» νεται ἐς ὄψιν νόμῳ ἐν ὄψει ἐνετέλλετο ταῦτα, ἢ τῶν
» τις ἐκείνου ὑπηρετέων. ὁ δὲ εἶπε, Ἐγὼ Σμέρ-
» διν μὲν Κύρου εἶδε ὅτου βασιλεὺς Καμ-
» βύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον, οὐκ ὄπωπα· ὁ
» δέ μοι μάγος Καμβύσης ὀπίσω τῶν
» οἰκηΐων ἀπέδεξε, οὗτος ταῦτα ἐνετείλατο,
» φὰς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπι-
» τελέοντα εἶναι πρὸς ὑμέας. ὁ μὲν δὴ σφι ἔ-
» λεγε, οὐδὲν ἐπιψευσμένος. Καμβύσης
» δὲ εἶπε, Πρήξασπες, σὺ μὲν, οἷα ἀνὴρ ἀγα-
» θὸς, ποιήσας τὸ κελευόμενον, αἰτίαν ἐκπέ-
» φυγας· ἐμοὶ δὲ τίς αὖ εἴη Περσέων ὁ ἐπανε-
» γείρας, ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος ὀνόματος;
» ὁ δ' εἶπε, Ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ γεγενὸς
» τοῦτο, ὦ βασιλεῦ. οἱ μάγοι εἰσί τοι οἱ ἐπανε-
» γείραντες, τόν τε ἔλιπες μελεδωνὸν τῶν οἰκίων,
» Πατιζείθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρ-
» δις. οὗτοι ταῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεα τὸ

A stans in medio, præcepta magi exposuit. Hæc audiēs Cambyses, vera loqui caduceatorem ratus, séque à Prexaspe esse proditum, quòd missus ad occidēdū Smerdin, rem non peregisset, intuēs in eum, Prexaspes, inquit, rem mihi non exequutus es quam iniūxeram. Ad quem ille, Ista here, ait, haudquaquam vera sunt, vt aut frater tuus aliquando rebellet in te, [a] aut quippiā ex illo viro certaminis existat magni exiguíve.

B quippe quum ego sim exequutus quæ tu mihi imperasti, quíq; hominē meis ipsius humarim manibus. [b] Quòd si defuncti rebellant, expecta vt etiam Astyages Medus in te rebellet: sin autem ita habet vt antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecū qui assequantur caduceatorem, qui percontando indagent [c] nūquid à quo Smerdi rege nobis denuntiatum venit, eum audierit. Hæc

C loquentem Prexaspem Cambyses audiens, quum ei placuissent, confestim ad assequendum caduceatorem misit. Eum, vbi rediit, Prexaspes his verbis interrogauit, O homo, quandoquidem te ais à Smerdi Cyri filio venire nuntium, dicito veritatem: qua dicta, abito sospes. Vtrum Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista mandauit, an quispiam eius ministrorum? Tum ille, Equidē, inquit, ego Smerdin Cyri filium,

D ex quo Cambyses aduersus AEgyptum fecit expeditionem, nūquam cōspexi: sed magus quem Cambyses rerum suarum familiarium procuratorem cōstituit, is mihi ista mādauit, dicēs Smerdin Cyri filium [d] optare hæc apud vos dici. Hæc ille loquens, nihil ementitus est. Tum Cambyses, Prexaspes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus imperata fecisti, culpam effugisti: verùm

E quisnam fuerit è Persis qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quē Prexaspes, Ego, inquit, hoc quod actum est mihi videor intelligere. Magi fūt qui aduersus te insurrexerūt, Patizithes quem tu rerum familialiarium curatorem reliquisti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambysem, quum

a Aut vlla contentio, *Vel, disceptatio*, magna, aut parua ex illo aduersus te oriatur.

b Si fortè tamē mortui resurrexerunt, puta fore vt etiam Astyages Medus rebellet: sin res ita se habent vt antea. *i. si mortui nihilo magis nunc resurgunt quàm antea*, fieri non potest vt nouum aliquod malum ab illo tibi repullulet.

c A quo veniēs, *id est, missus*, nos Smerdi dicto audiētes esse iubeat.

d Iniunxisse. *Vel, mandasse.*

Smerdis audisset nomen, [a] percussit veritas sermonis, ac sõnii, per quod ei quidam visus fuerat nũtiare, Smerdin regio insidentem solio, ad cælũ vsque pertingere vertice. Agnoscens itaque sine causa fratris interemptorem se fuisse, deflebat Smerdin. Quẽ vbi [b] defleuit (vt erat omni clade afflictus) in equum insiliit, habens in animo [c] quamraptissimè Susa versus exercitum ducere in magum. Insilienti in equum, [d] vagina gladii excidit, vnde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte in qua prius ipse tãquam opportuna ad feriẽdum (vt sibi videbatur) percusserat Apin AEgyptiorum deũ. Vulneratus Cãbyses, quódnam illi oppido nomen esset interrogauit. Illi aiũt Ecbatana. Sed quũ fuisset iam antea Cambysi redditum ex vrbe Buti oraculũ, eum in Ecbatanis decessurũ, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ (vbi res eius omnis erat) senem vita functurum: at oraculũ in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc [e] postquam scisciatur, resipuit, oppidi nomen audiẽs, tum magi iniuria perculsus, tum vulnere: verbáque oraculi expẽdẽs, Hoc in loco, inquit, fatale est Cãbysem Cyri decedere. Hactenus tunc loquutus. Vicesimo dehinc die acciris Persarum qui aderant præstantissimis quibusque, ita inquit, Quod maximè occultum volebam Persæ, [f] id cogor apud vos efferre. ego enim quum apud AEgyptum agerẽ, inter quietem visum vidi, [g] quod quidem minimè visum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidam domo adueniens, nuntiare Smerdin in regio sedentem solio, cælum capite contingere. Ex quo veritus ne à fratre exuerer principatu, properantius quàm prudẽtius feci. neque enim in hominis natura sitũ est auertere quod euenturum est. Itaquẽ demens ego Prexaspem Susa ad Smerdin interimendum misi. Quo tanto scelere perpetrato securius degebam, nequaquã coniectans fore vt Smerdi sublato, alius quispiã mortalium in me

a *Videtur hæc phrasis respondere nostræ, Il fut touché en son cœur.*

b Defleuit, & de tota calamitate questus est, in equum ins.

c Quamprimũ. *Vel, Primo quoq; tempore.*

d Gladius vagina excidit.

e Postquã scisciatus, oppidi nomen resciuit, tum magi iniuria perculsus, tum ex vulnere, resipuit, *Vel, ad se rediit*, & intellecto oraculo, *Vel, & quum mẽte complexus esset oraculum*, dixit, Hoc in loco fatale est Camb.

f Eò redactus sum vt id apud vos efferam.

g Quod vtinam minimè vidissẽ.

A Σμέρδιος οὐνόμα, ἔτυχε ἡ ἀληθηίη τῶν τε
λόγων καὶ τῶν ὀνειράτων· ὃς ἐδόκεε ὀν τῷ ὕ-
πνῳ ἀπαγγεῖλαι τινά οἱ ὡς Σμέρδις ἱζόμε-
νος ἐς τὸν βασιληΐον θρόνον, ψαύσειε τῇ κε-
φαλῇ τῶν οὐρανοῦ. μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀ-
πολωλεκὼς εἴη τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλαιε
Σμέρδιν· ἀποκλαύσας δὲ, καὶ ὠθεύμενος τὴ-
σας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ, ἀναθρώσκει ἐπὶ
τὸν ἵππον, ὀν νόῳ ἔχων τὼ ταχίστην ἐς Σοῦ-
σα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν μάγον. καὶ οἱ ἀνα-
B θρώσκοντι ἐπὶ τὸν ἵππον, τῶν κουλεοῦ τῶν ξί-
φεος ὁ μύκης ἀποπίπτει. γυμνωθὲν δὲ ὁ
ξίφος παίει τὸν μηρόν. τρωματισθεὶς ὁ κύ-
ριος αὐτὸς τῇ περ ἔστι τῶν Αἰγυπτίων
θεὸν Ἄπιν ἔπληξε, ὡς οἱ χαρείη ἐδόξε τετύ-
φθαι, εἴρετο ὁ Καμβύσης ὁ, τι τῇ πόλι οὐνόμα
εἴη. οἱ δὲ εἶπον ὅτι Ἐκβάτανα. τῷ δὲ
ἔτι περ ἔστι ἐκέλευε ὀν Βουτοῖς πόλιος
ὀν Ἐκβατάνοισι τελευτήσειν τὸν βίον. ὁ μὲν
δὴ ὀν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἐκβατάνοισι ἐδόκεε
C τελευτήσειν γηραιός, ὀν τοῖσι οἱ ἐὼν πάντα τὰ
πρήγματα. ὁ δὲ χρηστήριον τοῖσι ὀν Συρίῃ
Ἐκβατάνοισι ἔλεγε ἄρα· καὶ δὴ ὡς τότε ἐ-
πειρεόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος ὁ οὐνόμα,
ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ὀν τῷ μάγῳ
ὀνπεπληγμένος, καὶ ὁ τρώματος, ἐξῴφεύ-
γησε. συλλαβὼν δὲ ὁ θεοπρέπιον, εἶπε,
Ἐνθαῦτα Καμβύσεα ὁ Κύρου ἐστὶ πε- « 119
πρωμένον τελευταῖν. τότε μὲν τοσαῦτα. «
ἡμέρῃσι δὲ ὕστερον ὡς εἴκοσι μετὰ πεμψάμε-
D νος Περσέων τοὺς προέοντων ὀν λογιμωτά-
τοις, ἔλεγε σφι τάδε, Ὦ Πέρσαι, καταλε-
λάθηκέ με, ὁ πρήσσων μάλιστα ἐκρυπτόμην
πρηγμάτων, τοῦτο ἐς ὑμέας ὀνοφῆναι. ἐγὼ γὰρ
ἐὼν ὀν Αἰγύπτῳ, εἶδον ὄψιν ὀν τῷ ὕπνῳ τοιῇδε,
μηδαμᾶ ὄφελον ἰδεῖν. ἐδόκεον δέ μοι ἄγγε-
λον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν ὡς Σμέρδις
ἱζόμενος ἐς τὸν βασιληΐον θρόνον, ψαύσειε
τῇ κεφαλῇ ὁ οὐρανοῦ. δείσας δὲ μὴ ἀπαγ-
ρεθέω τὸν ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐ-
E ποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα. ὀν τῇ γὰρ ἀν-
θρωπηΐῃ φύσει οὐκ ὀνῶ ἄρα ὁ μέλλον
γίνεται ἀποτρέπειν. ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος Πρη-
ξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα ἀποκτενέον-
τα Σμέρδιν. ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσού-
του, ἀδεὲς διαιτώμην, οὐδαμᾶ ὀπτλε-
ξάμενος μή κοτέ τις μοι, Σμέρδιος ὑποφαρπηθέντος, ἄλλος ἐπιστατέῃ ἀνθρω-

» πων. πολυτὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἐόντος ἀμβρ- A
» τὼν, ἀδελφεοκτόνος τε οὐδὲν δέον γέγονα, καὶ
» τῆς βασιληΐης οὐδὲν ἧσσον ἐστέρημαι. Σμέρ-
» δις γὰρ δὴ ἐὼν ὁ μάγος, τόν μοι ὁ δαίμων προ-
» έφαινε ὀν τῇ ὄψει ἐπιστρατεύεσθαι. ὃ μὲν δὴ
» ἔργον ἐργασάμενος, καὶ Σμέρδιν ὁ Κύρου
» μηκέτι ὑμῖν ἐόντα λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν μά-
» γοι κρατέουσι τῶν βασιληΐων, τόν τε ἔλιπον
» ὀπίσσοπον τῶν οἰκίων, καὶ ὁ ἐκείνου ἀδελφεὸς
» Σμέρδις. τὸν μὲν νυν μάλιστα χρῆν ἐμεῦ
» αἰσχρὰ παθόντος τῶν μάγων πεπονθότος τίμω- B
» ρέειν ἐμοὶ, οὗτοι μὲν αἰσχίστῳ μόρῳ τετελεύτηκε
» ὑπὸ τῶν ἐωυτοῦ οἰκηϊοτάτων. τούτου δὲ μη-
» κέτι ἐόντος, δεύτερα τῶν λοιπῶν ὑμῖν ὦ Πέρ-
» σαι γίνεται μοι ἀναγκαιότατον ὀντέλλεσθαι,
» τά θέλω μοι γενέσθαι, τελευτῶν τὸν βίον καὶ
» δὴ ὑμῖν τάδε ὀπτισκήπτω, θεοὺς τοὺς βασι-
» ληΐους ὀπικαλέων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, καὶ μά-
» λιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι παρεοῦσι, μὴ πε-
» ριιδεῖν τὸν ἡγεμονίην αὖτις ἐς Μήδους πε-
» ριελθοῦσαν. Ἀλλ' εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὸν C
» κτησάμενοι, δόλῳ ὑπαιρεθεῖσαν ὑπὸ ὑ-
» μέων. εἴτε καὶ σθένει τῷ κατεργασάμενοι,
» σθένει κρατερῷ ἀνασώσασθε. ὃ τοῦ-
» τα μὲν ποιοῦσι ὑμῖν γῆ τε καρπὸν ὀνοφέρει,
» καὶ γυναῖκές τε ὃ ποίμνια τίκτοιεν ἐοῦσι ἐς
» ἀεὶ ἄπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μηδ' ἀνα-
» σωσαμένοισι δόλῳ, μηδ' ὀπιχειρήσασι
» ἀναστόζειν, τά ἐναντία τούτοισι ἀρέσκειν ὑ-
» μῖν φράσαι. καὶ περὶ τούτοισι, ὅ τε λος
» Περσέων ἐκάστῳ ὀπιφράσαι ὅ, ἐμοὶ ὀπι- D
» γένετο. Ἅμα τε εἴπας τοῦτα ὁ Καμβύ-
σης, ἀπέκλαιε πᾶσαν τὼ ἑωυτοῦ περῆξιν.
Πέρσαι δ' ὡς τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τά τε ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον,
τοῦτα κατείρηξάν τε καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ
διεχρέωντο. ἐπὶ δὲ τοῦτα, ὡς ἐσφαχέλισέ
τε ὁ ὀστέον, καὶ ὁ μηρὸς πάσα ἐσάπη, ἀ-
πήνεικε Καμβύσεα ὁ Κύρου, βασιλεύ-
σαντα μὲν τὰ πολλὰ ἔπη ἑπτὰ ἔτεα καὶ μηνὰς
πέντε, ἀπαιδα δὲ τε καὶ παντάπασι ἐόντα ἔρστενος
καὶ θήλεος γένου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεοῦσι
ἀπιστίη πολλὴ ὑπεκέχυτο, τὸν μάγον ἔχειν
τὰ πρήγματα· ἀλλ' ἠπιστέατο ὅτι Δαρεῖο-
βουλὴ εἴη τὸν Καμβύσεα τὰ εἴη τοῦ τοῦ
Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ὀν πολέμῳ μὴ τὸν Περσικὸν. οὗτοι μὲν νυν ἠπιστέα-
τὸ Σμέρδιν τὸν Κύρου βασιλέα ἀνεστεῶτα. δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἐξαρ-

ἀπαιρεθεῖσαν, ἀπαιρεθεῖσαι

κατεργασμένοι,

exurgeret. Vnde proẽsus euentu rerum frustratus, & parricida fratris in cassum extiti, & nihilominus regno exutus sum. nam Smerdis magus erat is quem dæmon mihi per quietem demonstrauit in me arma sumpturum. Hoc opus quũ ego perpetrarim, iam vobis Smerdin Cyri non superesse existimetis, sed magos vobis regnum occupasse: quorum alterum rerũ domesticarũ procuratorem reliqueram, alter eius frater est Smerdis. Quem igitur decebat præcipuè vicem meam vlcisci, indigna à magis passi, is [a] immerita morte à proximis suis affectus est. [b] Secũdo loco (quod reliquum est Persæ) necessariissimũ mihi demãdare vobis quod è vita exiens effici mihi cupio atque opto, per regios deos obtestans cùm omnes vos tum máximè Achæmenidas qui adestis, ne per socordiam permittatis vt imperium rursus redeat ad Medos. Sed si dolo occupatum est, illud dolo surripiatis: sin vi præreptũ, [c] vi recuperetis. Hæc vobis faciẽtibus, & tellus fructum proferat, vxoréque & pecua pariant in omne tempus libertate fruentibus: secus facientibus, contraria his quæ dixi imprecor: & præterea vnicuique Persarum eum finem qualis mihi cõtigit. Simul hæc loquutus Cambyses, [d] defleuit omnem suam conditionem. Persę, vt regem lamentantẽ conspexẽre, vniuersi tum vestimenta rescindere, tum effuso ploratu vti. Post hæc vbi femoris os [e] vitiatum est, femúrque celerrimè contabuit, Cambysi vita erepta est, Cyri filio, quum regnasset septem omnino annos & menses quinque, nulla vnquam prole suscepta virili fœminéave. At Persis qui aderant magna offusa est incredulitas, rerum potiri magos, interpretantibus potius, Cãbysem, quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse vt illi omne nomen Persicum redderetur hostile. Itaque pro certo habebant Smerdin Cyri per rebellionẽ regnare, vt põte Prexaspe vsq;

a Impia

b Quum verò iste superstes non sit, hoc mihi secundo loco relinquitur imprimis necessarium, vt vobis mandatam de iis quæ mihi vita excedẽti præstari volo. Hæc igitur à vobis extremùm peto, per regios deos obt.

c Vi recuperetis pro virili. *Vel, Pro viribus.*

d Omne illud factum suum defleuit.

e *Alij*, Carie exesum fuit. *Alij etiam aliter.*

pernegãte à se fuisse Smerdin interfectum. Neque enim tutum ei erat post Cambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum.

MAGVS defuncto Cambyse, simulando se Smerdin esse Cyri filium, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit menses septem, qui reliqui erant ad implẽdum octauum annũ regni Cambysis: per quos menses omne genus liberalitatis in subditos munificentiæque exhibuit, adeo vt eius defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas quibus imperabat nationes edictis, magus immunitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem statim adeptus imperium edixit. Octauo autem mense, quisnam esset compertus est hunc in modum: Erat Otanes quidã Pharnaspis filius, sed genere atque opibus primo cuique Persarum par. Hic Otanes magum non esse Smerdin filiũ Cyri, primus suspicatus est, sed eum qui erat, hac coniectura, quòd neque ex arce progrediebatur, neque Persarum procerũ quempiam ad conspectum suum vocabat. Itaque [a] eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phædymam, quam Cambyses tenuerat, cuiúsque tunc magus cõtubernio vtebatur, vt aliarum omnium Cambysis vxorũ: misit ad eam quendam sciscitatũ quocum homine cubaret, cũ Smerdi Cyri, [b] an cum altero. Illa remisso nũtio, negauit se id scire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidisset vnquam, nec eum cum quo cubaret nosset quisnam esset. Ad hãc rursus mittit Otanes, inquiẽs, Si ipsa Smerdin Cyri nõ habes cognitũ, saltem sciscitare ab Atossa quocum viro tu atque illa cubitatis. non enim illa suum ipsius ignorat fratrẽ. Filia ad hoc respondit, Ne in Atossæ quidem collo quiũ venire possum, aut vllã aliam cernere mulierũ cũ illo cubãtiũ. Nãque hic vir, quisquis est, quumprimũ adeptus est regnũ,

a Quum eum suspectum *impostura* haberet, ita egit: Quum hab.

b An cum alio quopiam.

A νος ἐῶ μὴ μοῦνον ἀποκτεῖναι Σμέρδιν. οὐ γὰρ ἐῶ οἱ ἀσφαλές, Καμβύσεω τετελευτηκότος, φανῆναι ἐκ Κύρου ἐόντα ἀπολωλεκέναι αὐχενείῃ.

Ὁ δὲ δὴ ΜΑΓΟΣ, τελευτήσαντος Καμβύσεω, ἀδεὲς ἐβασίλευσε, ἐλπίζων τὸν ὁμωνύμου Σμέρδιος τοῦ Κύρου μιῦας ἐπιδόξειν ἐπιλείψειν Καμβύσῃ ἐς τὰ ὀκτὼ ἔτεα τῆς πληρώσιος· ἐν τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάσας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε B τε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πολλάς· τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, πλὴν ἐξ αὐτῶν Περσέων. Ἀλλὰ πέμψας γὰρ ὁ μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τοῦ ἦρχε, προεῖπε ἀτελείην ἐοῦσαν στρατιῆς καὶ φόρου ἐπ' ἔτεα τρία. προῆκε μὲν δὴ ταῦτα αὐτίκα αἰσιόμενος ἐς τὸν ἔπειτα. ὀγδόῳ δὲ μηνὶ ἐγένετο καταδηλος ὁκοῖος τοιῶνδε· Ὀτάνης οὗτος Φαρνάσπεω μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμοίως τοῦ προτέρου Περσέων. οὗτος ὦν ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑ- C πώπτευσε τὸν μάγον, ὡς οὐκ εἴη ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλ' ὅς περ ἐόν· τῆδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος, καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἑωυτῷ οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων. ὑποπτεύσας δὲ μιν, ἐποίεε τάδε. ἔχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ οὔνομα ἐόν Φαιδύμη· ταύτῃ δὴ ταύτῃ εἶχε τότε ὁ μάγος, καὶ ταύτῃ συνοίκεε, καὶ τῇσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσεω γυναιξί. πέμπων δὴ ὦν D ὁ Ὀτάνης πρὸς αὐτέων τῇ θυγατέρα, ἐπυνθάνετο πρὸς ὅτεῳ αὐ θεράπων κοιμᾶτο, εἴτε μετ' Σμέρδιος τοῦ Κύρου, εἴτε μετ' ἄλλου τευ. ἡ δὲ οἱ ἀντέπεμπε, Φαιδύμη οὐ γινώσκων· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν ἰδέσθαι οὐδαμῇ, οὔτε ὅστις εἴη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι. ἐπέμπετο δεύτερα ὁ Ὀτάνης, λέγων, Εἰ μὴ αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, « σὺ γὰρ τοῦ Ἀτόσσης πύθευ ὅτεῳ τούτῳ συν- « οικέει αὐτή τε ἐκείνη, καὶ σύ. πῶς γὰρ δὴ « E κου τόν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκεις. αὐτὶς « πέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ, Οὔτε Ἀ- « τόσσης δυνάμεα ἐς λόγους ἐλθεῖν, οὔτε ἄλ- « λην οὐδεμίαν ἰδέσθαι τῶν συγκατημένων « γυναικῶν. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα οὗτος ἀνθρω- « πος, ὅστις κοτὲ ἐστί, πρόσαγε τὴν βασιλήϊον,

διέπειρε ἡμέας, ἄλλῃ ἄλλῃ πάξας. ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ, μᾶλλον κατεφαίνετο τὸ πρῆγμα. τρίτῳ δὲ ἀγγελίῃ ἐς- » πέμπει πρὸς αὐτόν, λέγουσαν ταῦτα, Ὦ » θύγατερ, δεῖ σε γενομένην οὖ, κίνδυνον αἱρε- » θέντα τὸν αὐ ὁ πατὴρ ὑποδύνειν κελεύει. » εἰ δὲ μὴ ἔστι ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ τὸν » αὐ καταδοκέω ἐγώ, οὗτός μιν σοί τε συγκοι- » μώμενον, καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα, δεῖ » χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀμὰ ἀδικῶν δίκην. » νῦν ὦν ποίησον τάδε· ἐπειδὰν σοι τὸν οὐδὴ, καὶ » μάθῃς αὐτὸν κατυπναρθέντα, ἄφασον αὐτοῦ » τὰ ὦτα. καὶ ἐοῦ μοῦνον φανέντα ἔχων ὦτα, νόμι- » ζε σεωυτοῦ Σμέρδι τοῦ Κύρου παῖδα εἶναι· » εἰ δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τοῦ μάγου Σμέρδι. ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδύμη, φαμένη κινδυνεύσειν μεγάλως εἰ ποιήσει ταῦτα. εἰ γὰρ δὴ μὴ τυγχάνη τὰ ὦτα ἔχων, ἐπιλαμπτὸς δὲ ἀφασθεῖσα ἔσται, οὐ εἰ δέναι ὡς αἰτιώσει μιν. ὅμως μέντοι ποιήσειν ταῦτα. ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι. τὸ δὲ μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κύρος ὁ Καμβύσεω ἄρχων τὰ ὦτα ἀπέτεμε ἐπ' αἰτίῃ δή τινι οὐ σμικρῇ. ἡ ὦν δὴ Φαιδύμη αὕτη ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεί τε αὐτῇ μέρος ἐγίνετο τῆς ἀπίξιος πρὸς τὸν μάγον (ἐν τῇσι γὰρ δὴ γυναῖκες φοιτέουσι τοῖσι Πέρσῃσι) ἐλθοῦσα πρὸς αὐτὸν νύδε. ὑπνωμένου δὲ καρτερὰς τοῦ μάγου, ἤψαστο τὰ ὦτα. ψαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ' ὑπετέως οὐκ ἔχοντα τὸν αὐδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγένετο, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα. ὁ δὲ Ὀτάνης πρὸς τοὺς Ἀσπαθίνεα καὶ Γοβρύεα, Περσέων τε πρώτους ἐόντας καὶ ἑωυτῷ πιστὰ πάντα ἐς πίστιν, ἀπηγήσατο περὶ οὗ τὸ πρῆγμα. ἐκ δὲ καὶ αὐτὶς ἄρξασθαι ὑπώπτευον οὕτω τοῦτο ἔχειν. ἀπενείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς λόγους, ἐδέξαντο· καὶ ἔδοξέ σφι ἕκαστον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι τοῦτον ὅτῳ πιστεύει μάλιστα. Ὀτάνης μὲν νεῖν εἰσάγεται Ἰνταφέρνεα· ὁ δὲ Γοβρύης, Μεγάβυζον· Ἀσπαθίνης δὲ, Ὑδάρνεα. γενομένων δὲ τούτων ἓξ, ἐπιγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος, ἐκ Περσέων ἥκων· τούτων γὰρ δὴ ἐοῦ οἱ ὁ πατὴρ ὕπαρχος. ἐπεὶ ὦν αὐτὸς ἀπίκετο,

A nos dispersit, aliam alibi collocans. Audienti hæc Otanis res est visa manifestior. itaque tertiò nuntium ad eandẽ mittit in hæc verba, Filia, decet te bonis ortã natalib*, suscipere periculũ quod te subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis, filius Cyri nõ est, sed is quem ego suspicor, non debet neque tuo frui contubernio, neque quòd potentiam Persarum obtinet, impune lætari, sed pœnas luere. Nunc igitur hoc agito: quum tecũ cubabit, animaduertéisque soporatum, palpa eius auriculas: quas si habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma respondet, se, si id faciat, magnũ adire discrimen, quoniam probè scit, si ille careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore vt ipsa ab illo trucidetur: tamẽ se id facturam. Et Phædyma quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præciderat, nõ exigua de causa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunque receperat patri exequuta est. nam vbi vices eius fuerunt adeũdi magum, (etenim vxores Persarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiẽs magum, vnà cubuit, eiúsque, dum vehementer soporatus esset, aures palpauit: quibus carere hominem, non difficulter sed facilè sanè deprehendit. Vbi illuxit, celerrimè patrem certiorẽ rei gestę facit. Iste, sumptis Aspathine & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabantur. eóque verba quæ Otanes attulerat, admiserunt: constituerúntque vt singuli sibi singulos in societatẽ deligerent è Persis quibus maximè confiderent. Asciuit itaque sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. hi quum sex forent, Darius à Persis (nam his pater eius Hystaspes præerat) Susa aduenit. qui quum aduenisset,

placuit ſex Perſis hũc in ſocietatem adſciſcere. qui quum ſeptem
A Τῶν ἐξ τῶν Περσέων ἐδόξε καὶ Δαρεῖον προσ-
εταιρίσασθαι. σὺν ἐλθόντες δὲ οὗτοι ἐόντες
ἑπτά, ἐδίδοσαν πίστις καὶ λόγους. ἐπεί
τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκετο γνώμην ἀποφαί-
νεσθαι, ἔλεγε σφι τάδε, Ἐγὼ τοῦτο ἐδόκεον
αὐτὸς μοιῶνος ὑπίσχεσθαι, ὅτι τε ὁ μάγος εἴη
ὁ βασιλεύων, καὶ Σμέρδις ὁ Κύρου τετε-
λευτήκε· καὶ αὐτὸ τοῦτο εἵνεκεν ἥκω σπου-
δῇ, ὡς συνήσων ὅτι τὸν μάγον θάνατον. ἐπεί
τε δὲ συνιδὼν κε ὥστε καὶ ὑμέας εἰδέναι, καὶ
μὴ μοιῶνον ἐμέ, ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει, καὶ
B μὴ ἐπιβαλέεσθαι. οὐ γὰρ ἄμεινον. Εἶπε
πρὸς τοῦτο ὁ Ὀτάνης, Ὦ παῖ Ὑστάσπεος,
εἶς τε παῖς ἀγαθὸς, καὶ οὐκ φαίνῃ ἐοικὼς
στεῶν τὸν ἐόντα πατέρα σόν· τῷ μὴν
τοι ὑπὸ χείρωσιν τούτῳ μὴ οὕτω σπεύ-
χωμε ἀβούλως, ἀλλ' ὅτι τάχιστα σωφρονέστερον
αὐτὸ λάβωμεν. δεῖ γὰρ πλείους γνομέ-
νους, οὕτω ὑπιχειρέειν. λέγει πρὸς τοῦτο
Δαρεῖος, Ἄνδρες οἱ παρεόντες, ἔστι τῷ εἰ-
ρημένῳ ἐξ Ὀτάνεος εἰ χρήσεσθε, ὑπίσταμαι
ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα. ἐξοίσει γὰρ τις
πρὸς τὸν μάγον, ἰδίῃ πρηγματευόμενος ἐπι-
τῷ κέρδεϊ. μάλιστα μὲν νῦν ὀφείλετε ἐπ'
ὑμέων αὐτῶν βουλόμενοι ποιέειν τοῦτο· ἐπεί
τε δὲ ὑμῖν αἰαφέρει ἐς πλείους ἐδόκεε, καὶ
ἐμοὶ ἐπιφέρεσθαι, ἢ ποιέωμεν σήμερον, ἢ ἵκε
ὑμῖν ὅτι τὸ ἐπιστέον ἢ νῦν ἡμέρη, ὡς οὐκ
ἄλλος φανεῖς ἐμεῦ κατήκοος ἔσται, ἀλλ'
σφέας αὐτοὺς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν μά-
γον. λέγει πρὸς τοῦτο Ὀτάνης, Ὀπῇ ὦ-
εσι παρέχομεν Δαρεῖον, Ἐπεί τε ἡμέας
σύνοιδε μεγάλην αἰσχύνην ἔχοντας, καὶ ἐπιβαλλε-
C σθαι οὐκ ἐάσει, ἵν' ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεῳ τρόπῳ
πάσομεν ἐς τὰ βασιλήια, καὶ ὑπιχειρήσο-
μεν αὐτοῖσι. φυλακὰς γὰρ δὴ διεστεώσας οἶ-
δας καὶ καὶ αὐτὸς, εἰ μὴ ἰδών, ἀλλ' ἀκούσας,
αἷς τέῳ τρόπῳ περήσομεν; ἀμείβεται Δα-
ρεῖος τοῖσδε, Ὀτάνη, ἦ πολλά ἐστι τὰ λόγῳ
μὲν οὐκ οἷά τε δηλῶσαι, ἔργῳ δὲ· ἄλ-
λα δ' ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οἷά τε, ἔργον δὲ
οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται. ὑμεῖς
δὲ ἴσμεν φυλακὰς τὰς κατεστεώσας, ἐούσας
E οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ,
ἡμέων ἐόντων τοίων, οὐδεὶς ὅστις οὐ πα-
ρήσει· τὰ μὲν καὶ καταδεόμενος ἡμέας,

a Haud difficulter poſſe perrãſiri. Nam q.

» τὰ δὲ καὶ καὶ δεδιώς. τοῦτο δὲ, ἔλεγε αὐτὸς
» σκῆψιν οὐκ ἀρετεστάτην, τῇ πάσχομεν· φασὶ
» ἄρτι τε ἥκειν ἐκ Περσέων, καὶ βούλεσθαί
» τι ἔπος τοῦδε τοῦ παιδὸς σημῆναι τῷ βασι-
» λέϊ. ἔνθα γὰρ τι δεῖ ψεύδεσθαι, λε-
» γέσθω. τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα οἵ τε ψευ-
» δόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείῃ διαχρεώμενοι.
» ⓐ μὲν γε ψεύδονται πότε, ἐπεὰν τι μέλλωσι
» τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες, κερδήσεσθαι· ⓐ
» δ' ἀληθίζονται τι, ἵνα τῇ ἀληθείῃ ὑπισχνέ-
» σωνται κέρδος, καὶ τις μᾶλλον σφίσι ὑπι-
» τρέπηται. οὕτω ὦν τοῦτα ἀσκέοντες, τῷ ὀ-
» ρθῷ τῷ ἐχομένῳ. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι
» μέλλοιεν, ὁμοίως αὖ ὅ,τε ἀληθιζόμενος,
» ψευδὴς εἴη, καὶ ὁ ψευδόμενος, ἀληθής. ὃς
» αὖ μὲν νεῦν τῷ πολυφαγῶν ἑκὼν πρῆξαι, αὐτῷ
» οἱ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὃς δ' αὖ αὐτιβαί-
» νειν πειρᾶται, δεικνύσθω σὺν τοῦτα ἐὼν πο-
» λέμιος, καὶ ἐπειτα ὠσάμενοι ἔσω, ἔργου ἐ-
» χώμεθα. λέγει Γοβρύης μετὰ τοῦτα, Ἄνη-
» δρες φίλοι, ἡμῖν κότε κάλλιον πρήξειν αὐτα-
» σώσασθαι τὸν ἀρχὸν, ἢ, εἴγε μὴ οἷοί τε
» ἐσόμεθα αὐτὸν ἀναλαβεῖν, ἀποθανεῖν.
» ὅτε γὰρ ἀρχόμεθα νῦν, ἐόντες Πέρσαι,
» ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς μάγου, καὶ τούτου ὦτα
» οὐκ ἔχοντος, ὅσοι τε ὑμέων Καμβύσου νοσέ-
» ουτι παρεγένοντο, πάντως κου μέμνησθε τὰ
» ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν ⓜ βίου, μὴ
» πειρεωμένοισι ἀνακτᾶσθαι τὸν ἀρχόν. τὰ
» τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, ἀλλ' ὅτι ἀβαβο-
» λῆ ἐδοκεόμεν εἰπεῖν· Καμβύσεα. νῦν ὦν
» πίθεσθαι χρεὸν πείθεσθαι Δαρείῳ, καὶ μὴ
» ἀμαρτάνειν οὐκ τοῦ συλλόγου τόδε ἀλ-
» λοτριότατα ἢ ὅτι τὸν μάγον ἰθέως. τοῦτα εἶ-
πε Γοβρύης. καὶ πάντες τούτῳ ἀνένευον.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι τοῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγένετο
καὶ τάδε συντυχίη τάδε· τοῖσι μάγοισι ἔδοξε
βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον ποιέε-
σθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθεε πρὸς Καμβύσεω
ἀνάρσια, ὃς οἱ ⓜ παῖδα τοξεύσας ἀπο-
κτείνας· καὶ διότι μοιῶνος ἠπίστατο ⓜ
Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον, αὐτοχειρίῃ
μιν ἀπολέσας· πρὸς δ' ἔτι, ἐόντα οἱ ἀνὴρ
μεγίστῃ ⓜ Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ μιν εἵνεκα καλέσαντες, φίλον προσ-
εκτέωντο, πίστεί τε λαβόντες καὶ ὁρκίοισι,
hominem, ſibi amicum comparabant:

partim ob timorem. Adde quòd
habeo prætextũ [a] accommodatiſſimum cui innitamur. ſiquidè
à Perſis veniſſe me dicã, ac velle
quædam à patre mãdata regi nũtiare. Vbi enim expedit mẽdacium dicere, dicatur. nam idem optamus, quíque mendacium dicimus quíque veritatem: quippe
quum ii qui mentiuntur, tunc
mentiantur quum perſuadendo
ſunt quippiã lucri facturi: & qui
verum dicunt, ideo dicant vt verum dicẽdo aliquod lucrũ [b] cõ-
ſequantur. Et alius huc, alius illuc
magis propenſus eſt. ita non idẽ
factitando, idem tamen obtinemus. quòd ſi nihil lucri faciendũ
eſſet, peræquè & verax foret men
dax, & mẽdax verax. Quod autẽ
ad ianitores attinet, ſiquis eorum
libenter cedet nobis, vtilius ei ſuo
tempore erit: ſiquis reſiſtere conabitur, vt erit hoſtis, ita tũc pro
hoſte habeatur: deinde intro irrũpentes, rem tranſigamus. Poſt
hæc Gobryas, Viri amici, inquit,
nobis pulchrius erit recuperare
imperium: aut, ſi recuperare non
poterimus, mortem oppetere,
quàm, quum ſimus Perſæ, viro
Medo parere, & quidẽ aures non
habenti. Quum præſertim quicunque veſtrũm Cambyſi ægrotanti adfuiſtis, memoria teneatis
quæ ille dum vita excederet, Perſis imprecatus eſt, niſi imperium
recuperare tentarent: quæ nos
tunc non admittebamus, [c] inuidioſè dici à Cambyſe exiſtimantes. Nunc igitur calculum pono
in Darii ſententiã: [d] neque hunc
cœtum diſſoluendum cẽſeo, ſed
ſtatim aduerſus magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri
comprobarunt.

Interea verò dum ab iſtis conſultatur, fortè hoc cõtigit vt magi inito inter ſe conſilio ſtatuerent conciliandum ſibi amicum
Prexaſpem, quòd indigna paſſus
à Cambyſe eſſet, occiſo eius filio ictu ſagittæ, & ſolus mortem Smerdis Cyro geniti noſſet, quem ipſe ſuapte manu interemiſſet: quòd [e] præterea ob id
apud Perſas maxima flagrabat
inuidia. His de cauſis accitum
accipientes fidem ac iuſiurandum,

a Accomm. quo innitentes pertrãſeamus. ſiquidem è P.

b Conſequãtur, & aliquis magis ipſis conuertatur, vel, flectatur. id eſt, Morigerum ſe præbeat. Q. d. Vt aliquis magis animum ad eorũ voluntatem conuertat. In iis autem quæ proximè ſequuntur, aliam lectionem ſequitur interpres.

c Calumnioſè.

d Neque hoc cœtu diſſoluto, eundum aliò cẽſeo quàm rectà ad magum.

e Præterea apud Perſas in maxima exiſtimatione eſſet.

fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturũ, neque cuiquam mortalium patefacturum, [a] pollicitantes innumerabilia se ei daturos. Recipiẽte Prexaspe facturum se quæ magi suaserant, iterum illi dicere, in animo se habere omnes Persas sub murum arcis conuocare: ideóque iubere hunc conscensa turri prædicare, à Smerdi Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, veluti homini summæ apud Persas autoritatis, & qui sæpenumero asseuerasset eum esse Smerdin Cyri, ac cædem à se factam pernegasset. Hæc quoque Prexaspe se paratum exequi dicente, magi cõuocatis Persis, hominem in turrim perductum iubent habere orationem. Prexaspes, ea quæ ab istis oratus fuerat sponte obliuiscitur: exorsúsque ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recenset: & vbi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit veritatem, causatus ideo se hactenus occultasse quòd sibi tutũ non fuisset proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate coactum proferre: dixitque se à Cambyse adactum Smerdin Cyri occidisse, & magos esse qui regnẽt. Multis quoque verbis Persas deuouit nisi rursus imperium recuperarent, ac magos vlciscerentur. Hæc loquutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hũc in modum Prexaspes, vir per omne tempus vitæ spectatus, occubuit.

a Pollicitantes se decies millies ipsius bona multiplicaturos.

At septem Persæ, vbi constituerunt aggredi protinus magos, neque rem differre, deos comprecatum ierũt, ignari omnino eorũ quæ circa Prexaspem acta essent: sed hæc inter eũdum in medio itineris audierũt: eóque à via secedentes, [b] iterum colloquuti sunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorsus differri, videbant negantes tunc esse adoriendam: qui verò cum Dario,

b Rem iterum in disquisitionem vocauerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differrent, neque rebus flagrantibus inceptum capesserẽt:

(Et *legatur* οἱ δὲ ὁδὸν, ἐδίδοσαν οὐδεῖς σφίσι λόγος· οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην, πάντῃ κελεύοντες ἀναβαλέσθαι, μηδὲ οἱ δεόντων τῶν τοιούτων) at Darius confest.

122 A ἢ μιν ἐξῆν πρὸς ἑωυτῷ, μηδὲ ἐξοίσειν πα-
ρὰ μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀ-
πάτην ἐς Πέρσας γενομένην· ὑπισχνούμενοι
τὰ πολλά οἱ μυρία δώσειν. ἐπιφορήσας δὲ
τὸν Πρηξάσπεα ποιήσειν ταῦτα, ὡς ἀνέ-
πεισαν μιν οἱ μάγοι, δεύτερα τοιάδε ἔφρα-
σαν, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συν-
καλέειν ἐπὶ τὸ βασιλήιον τεῖχος, κεῖνον
δὲ ἐκέλευον ἀναβαίνα ἐπὶ πύργον, ἀγο-
ρεύσας ὡς ἐπὶ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἀξι-
ούται, καὶ ἐπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ
B οὕτω συνετέλεντο, ὡς πιστεύετο δῆθεν ἐόντος
αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀπο-
δεξαμένου γνώμην ὡς χρεὼν εἴη ὁ Κύρου
Σμέρδις, καὶ ἐξαρνησαμένου τὸν φόνον αὐ-
τοῦ. φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἑτοίμου εἶναι ποιέειν
τοῦ Πρηξάσπεα, συγκαλέσαντες τοὺς Πέρ-
σας οἱ μάγοι, ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ τὸν
πύργον, καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον· ὁ δὲ, τῷ
μὲν ἐκεῖνοι χρεστεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν
ἑκὼν ἐπελήθετο. ἀρξάμενος δὲ ἀπ' Ἀ-
χαιμένεος, ἐξήνεικε τὸν πατέα τοῦ
C Κύρου. μετὰ δὲ, ὡς ἐς τοῦτο κατέβη τελευ-
τῶν, ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κῦρος Πέρσας πε-
ποιήκοι· διεξελθὼν δὲ ταῦτα, ἐξέφαινε τὸν
ἀληθήιον, φάμενος τοιόνδε μιν κρύ-
πτειν· οὐ γὰρ οἱ εἶναι ἀσφαλές λέγειν τὰ γε-
νόμενα· ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίως μιν
καταλαμβάνειν φανῆναι. καὶ δὴ ἔλεγε, τὸν
μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς ἐπὶ Καμ-
βύσεω ἀναγκαζόμενος ἀπεκτείνειε, τοὺς
μάγους δὲ βασιλεύειν. Πέρσῃσι δὲ πολλὰ
ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτήσαιντο ὀπίσω
D τὸν θρόνον, καὶ τοὺς μάγους ζημιώσαιτο, ἀ-
πῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ
τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μὲν νυν
ἐὼν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος, οὕτω ἐτε-
λεύτησε.

Οἱ δὲ ἑπτὰ τῶν Περσέων, ὡς ἐβουλεύσαντο αὐτίκα ἐπιχειρέειν τοῖσι μάγοισι, καὶ μὴ ἐπιβάλλεσθαι, ἡέσαν βιξάμενοι τοῖσι θεοῖσι. τῶν περὶ Πρηξάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἐν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ σφέ-
E ισι γινόμενοι ἐγένοντο, καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γε-
νόμενα ἐπεύθανόντο. ἐνθαῦτα ἐκστάντες ὁ-
δοῦ, ἐδίδοσαν οὐδεῖς σφίσι λόγος· οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην, πάντῃ κελεύοντες ἀναβαλέσθαι, μηδὲ οἱ δεόντων τῶν τοιούτων ἐπιφορήσαι· οἱ δὲ ἀμφὶ Δαρεῖον,

αὐτίκα τε ἰέναι, καὶ τὰ δεδογμένα ποιέειν, A confestim eundum, & quod decretum esset peragendum. Eis
μηδὲ ἐπαναβάλλεσθαι. ὑπιζόντων δὲ αὐ concertantibus apparuerunt se-
τῶν, ἐφαίνετο ἱρήκων ἑπτὰ ζεύγεα, δύο αἰγυ- ptem accipitrum paria, insectan-
πιῶν ζεύγεα διώκοντά τε καὶ τίλλοντα καὶ tium duo paria vulturum, eósque vellicantium atque infestantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darii comprobarunt: & mox freti auibus ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius sensérat, ita euenit. nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos qui erant à nuntiis: & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simúlque inter percontandum ianitoribus minitabantur quòd homines ingredi permisissent: atque vlterius pergere volentes eosdem prohibebant. Isti se mutuò cohortati, eductis gladiis, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: iidémque cursu in conclaue contendunt, intra quod tunc fortè ambo magi agebant, & de iis quæ à Prexaspe erant acta consultabant. Qui quum vidissent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt vterque: & quod fiebat animaduertentes, [a] ad vires conuersi sunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam sumit. atque inde [b] miscentur inuicem. Verùm arcus ei qui illum sumpserat, quum hostes iuxta essent, nulli vsui fuit: alter qui se lancea tuebatur, tum Aspathmis femur percussit, tum oculum Intaphernis: oculóque ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus est. Hos igitur alter magorum vulnerauit: alter verò, quando arcus ei nulli vsui erat, in thalamum qui erat conclaui contiguus, se proripuit, fores occlusurus. Sed illuc duo de septem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: [c] quum autem Gobryas esset implicitus cum mago, Darius adhuc stans atque hærens, considerabat ne Gobryam feriret in tenebris.

a Vires suas aduersus illos experiri cœperũt. *Vel*, Pro viribus illis obsistere cœperunt.

b Manus conserebant.

c Quum autem pedem conferret cum m. *Vel*, Quũ autem manũ consereret. *Vel*, Quũ adortus esset Gobryas magum.

B ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, πρῆγός τε καὶ ἀνὴρ ἐπιφανέστατος τῶν Περσέων, καὶ ἐπ' οὐδενὸς ἐπιπρόπους. ἐπεί τε δὲ καὶ προσῆλθον ἐς τὴν αὐλὴν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τῶν ἀγγελίας ἐς φέρεσι βουλόμενοι, οἱ σφέας ἐρώρεον ὅ,τι θέλοντες ἥκοιεν. καὶ ἅμα ἐρωτέοντες τούτους, τοῖσι πυλωροῖσι ἀπείλεον ὅτι σφέας προῆκαν. ἔχον τε βουλομένους τοὺς ἑπτὰ ἐς ὃ τέσσερα παρεόντα. οἱ δὲ, ἐξαναστάντες καὶ ἀπασσάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἔχοντας, αὐτοῦ C τούτῳ συγκεντέουσι· αὐτοὶ δὲ ἤεσαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα. οἱ δὲ μάγοι ἔτυχον ἀμφότεροι τιθέντα ἐόντες εἴσω, καὶ περὶ ἀπὸ Πρηξάσπεω θορύβου ἐν βουλῇ ἔχοντες. ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς οὐνούχους τεθορυβημένους τε καὶ βοῶντας, ἅμά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι· ὡς ἔμαθον τὸ ποιεύμενον τέως ἀλκὴν ἐπεδείκνυντο. ὁ μὲν δὴ αὐτέων φθάνει τὸ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ, τέως τὸν αἰχμεῖν ἐπεδείκνυτο. ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλή- D λοισι. τοῦ μὲν δὴ τὰ τόξα αἰαλεόντι αὐτέων, ἐόντων τε ἀγχοῦ αὐτοῦ τῶν πολεμίων, καὶ τέως κειμένων, ἐν χρηστὰ ἐόντα. ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἠμύνετο· καὶ τοῦτο μὲν, Ἀσπαθίνεα παίει ἐς τὸν μηρόν· τοῦτο δὲ, Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν. καὶ ἐστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέθανέ γε τῷ μὲν δὴ μάγων οὔτεσε τρωματίζει τούτοις· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεί τε οἱ τὰ τόξα οὐδὲν χρηστὰ ἐγένετο, ἐν χρὸς δὴ θάλαμος ἐόν τῷ ἀνδρεῶνι, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτῷ προσθεῖναι τὰς θύρας· καὶ οἱ συνεσπίπτουσι τῶν ἑπτὰ δύο, Δαρεῖός τε καὶ Γοβρύας. συμπλακέντος δὲ Γοβρύεω τῷ μάγῳ, ὁ Δαρεῖος ἐπεστεώς ἠπόρει, οἷα ἐν σκότεϊ, τοιμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γοβρύεω.

123 E χρὸς ἀπελάθετο· τοῦτο δὲ ἐνήνεκλόγει

t. ii.

Eum cernens Gobryas otiosum stantem, interrogauit cur nõ vteretur manu. Respondenti Dario, Dispicio ne te feriam, Tu verò, inquit, vel per vtrũque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magũ casu percussit. Interfectis magis capita demunt, eáque gestantes quinque eorum, duobus reliquis qui saucii erant illic relictis, tũ quòd inualidi essent, tũ arcis tuẽdæ causa, foras procurrunt cũ vociferatione ac tumultu: cæterósq; Persas compellando, rem gestam exponebant, capita ostentantes: & simul quicunque magorum ipsis occurrebat mactabant. Persæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipsi facienda sibi eadem censuerunt: eductisque gladiis, vt quenque reperiebant magum, interficiebãt: &, nisi noctis interuentu cohibiti fuissent, neminem magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maximè solennem publicè obseruant, & in eo ingens celebrãt festum, vocantes id *μαγοφονίαν, id est, magorum cædem.* quo die nulli magorum fas est prodire in lucem, sed cunctí se intra domũ continent.

Vbi resedit tumultus, diésque quinque excessêre, ii qui magos inuaserant, de omni rerum statu cõsultabant. Quorum orationes etsi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamẽ huiusmodi fuerunt: Otanes hortabatur vt rem Persicam in medium constituerent, ita inquiens, [a] Vnum è nobis principem fieri, amplius mihi non videtur: neque enim id aut iucundum est, aut bonum. [b] Nã & quò licẽtiæ Cambyses processerit, nostis, & quò magi. [c] Quid igitur nobis opus est monarchia, quã sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impunè? quæ virum, etiamsi optimus omnium fuerit, tamen, quum in ea positus est, extra consuetos abiecerit sensus? Quippe quum præter inuidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. [d] Itaque hæc duo mala habẽs, nimirum omnẽ malitiam habet,

a Ego certè, vt posthac nostrũm vnus rerum solus potiatur, *Vel*, vt totum imperiũ vni nostrũm posthac deferatur, autor non fuerim. *Q. d. Non censeo posthac de hoc cogitandum vt imperium vni deferatur. Neque enim dicis*, Posthac deferatur, *quasi nũ antea delatũ fuerit. Sic intelligendum paulo post* μετέντας ἡμέας. *μουναρχίαν.*

b Nã quò progressa sit Cambysis insolẽtia vidistis, & magi insolentiam experti estis.

c Quomodo autem monarchia sit res bene ordinata, in qua licet pro lib. *&c. Vel*, Quomodo autẽ in monarchia res bene compositæ esse possint?

d Hæc autem duo habẽs, omne vitium habet.

A ὁρέων δὲ μιν ἀργὸν ἐπερωτῶντα ὁ Γοβρύας, εἴ-
ρετο ὅτι οὐ χρῆται τῇ χειρί· ὁ δὲ εἶπε, Προμη-
θεόμενος σέο, μὴ πλήξω· Γοβρύας δὲ ἀμείβε-
ετο, Ὦ ξεῖνε δι' ἀμφοτέρων τὸ ξίφος. Δα-
ρεῖος δὲ πυθόμενος, ὡς τε νὸ εὖ ἠργάσθαι, καὶ ἐ-
τυχέ κως τῶ μάγου. ἀποκτείναντες δὲ τοὺς
μάγους, ἀποταμόντες αὐτέων τὰς κεφα-
λάς, τοὺς μὲν τρωματίας ἐωϋτῶν αὐτοῦ λεί-
πουσι, καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν, καὶ φυλακῆς
τῆς ἀκροπόλιος· οἱ δὲ πέντε αὐτέων, ἔχοντες
B τὰς μάγων τὰς κεφαλάς, ἔθεον, βοῆ τε καὶ
παταγῷ χρεώμενοι. καὶ Πέρσας τοῖς ἄλλοις
ἐπεκαλέοντο, δηλοῦντες τό τε πρῆγμα, καὶ
δεικνύοντες τὰς κεφαλάς· καὶ ἅμα ἔκτει-
νον πᾶν τινα τῶν μάγων ὃν ἐν ποσὶ γινό-
μενον. οἱ δὲ Πέρσαι, μαθόντες τὸ γεγενὸς
ἐν τῷ ἔπραξε, καὶ τῶν μάγων τὸν ἀπάτην,
ἐδικαίουν καὶ αὐτοὶ ἄλλο τοιοῦτο ποιέειν.
ἀπασάμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια, ἔκτεινον ὅ-
κου τινὰ μάγον εἴσιδον. εἰ δὲ μὴ νὺξ ἐπελ-
C θοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα μάγον. Ταύ-
την τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοι-
νῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ, κοινῇ
ὁρτὴν μεγάλην ἄγουσι, ἣν κέκληται ὑπὸ
Περσέων μαγοφονίαν· ἐν τῇ μάγον οὐδένα
ἐξεστι φανῆναι ἐς τὸ φάος, ἀλλὰ κατ' οἴ-
κους ἑωϋτοῦς οἱ μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην
ταύτην.

Ἐπεί τε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος, καὶ ἐντὸς
πέντε ἡμερέων ἐγένετο, ἐβουλεύοντο οἱ ἐπα-
D ναστάντες τῶν μάγων περὶ τῶν πρηγμά-
των πρόσω· καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι
μὲν τοῖσι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν. Ὀτ-
τάνης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσησι κα-
θιεῖναι τὰ πρήγματα, λέγων τάδε, Ἐμοὶ δο-
κέει, ἕνα μὲν ἡμέων μουνοῦν μουναρχον μη-
κέτι γενέσθαι· οὐ γὰρ ἡδύ, οὔτε γὰρ ὑβριν ἐπ' ὅσον ἐπε-
ξῆλθε, μετεχόντων τε τῶν κακῶν μάγου ὕβριος.
κῶς δ' ἂν εἴη χρῆμα κατηρτημένον μου-
E ναρχίη, τῇ ἔξεστι ἀνευθύνως ποιέειν τὰ βούλε-
ται; καὶ γὰρ ἂν τὸ ἄριστον ἀνδρῶν πάντων σάν-
τα ἐς ταύτην τὴν ἀρχήν, ἐκτὸς τῶν ἐωϋτοῦ
νοημάτων ἐνίσταιε. ἐγίνετο μὲν γὰρ οἱ
ὕβρις ἀπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθό-
νος δὲ ἀρχῆθεν ἐνεμφύετο ἀνθρώπῳ.
δύο δ' ἔχων ταῦτα, ἔχει πᾶσαν κακότητα.

a Vt contrario modo se in populares suos gerat. *Vel*, Contrariis morib' erga suos populares prædituſ sit. *Vel breuiũ*, Sed contrà cõparatus est in ciues. *Vt ὑπεναντίον sumatur aduerbialiter.*

b Deterrimis delectatur: criminationibus etiã, *Vel calumniis*, locum dare optimũ putat. Et (quod est quiddam minimè omnium secum consentiẽs) siquidẽ cum mediocri, *Vel modica*, admiratione prosequaris, infensus est quòd non impensè colatur: sin impensè colatur, eo cultu, tanquã assentatione, offenditur.

c Nobis igitur censeo, missam facientibus tyrannidem, euchendam, *Vel, prouehendam*, esse multitudinẽ. in multitud. *&c. Id est, missam facientibus de tyrannide deliberationem.*

d Qui tyranni insolentiã fugiũt, in plebis effrænæ insolentiam incidere, neq.

e At plebi nulla intelligẽtia inest. quomodo enim intelligat [*Vel*, vnde enim intelligentia ei adsit] qui nec edoctus est nec nouit honestum quicquã, ne in sua quidem familia: & qui ad res ag. *&c. Sed* οἰκήϊον *potest & aliter expons.*

» τὰ μὲν γὰρ ὕβρις κεκορημένος ἔρδει πολλὰ
» καὶ ἀλιτήματα· τὰ δὲ, φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα
» γε τύραννον, ἀφθόνου ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε
» πάντα τὰ ἀγαθά· ὃ δὲ ὑπεναντίον τούτου
» ἐς τοὺς πολίτας πέφυκε· φθονέει γὰρ τοῖσι
» ἀρίστοισι τὸ εἶναι τε καὶ ζώουσι, χαίρει δὲ
» τοῖσι κακίστοισι τῶν ἀστῶν. Διαβολὰς δὲ ἀν-
» δανέει δέκεσθαι ἡκέστατα. ἀνάρμοστότατον
» δὲ πάντων· ἐὼν τε γὰρ αὐτὸν μετείως θωῦ-
» μάζῃς, ἀπέχθεται ὅτι οὐ κάρτα θεραπεύε-
» ται· ἐὼν τε θεραπεύῃς κάρτα, ἀχθεται ἄντε
» θωπείαν ἠνεύθυνος. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἔργα-
« ται ἐρέων· νόμιμά τε κινεῖ πάτρια, καὶ βιᾶ-
» ται γυναῖκας, κτείνει τε ἀκρίτους. πλῆθος δ'
» ἄρχον, πρῶτα μὲν, οὔνομα πάντων κάλλι-
» στον ἔχει, ἰσονομίη· δεύτερα δὲ, τούτων τῶν ὁ
» μουάρχης, ποιέει τάδε. πάλαι μὲν γὰρ
» ἀρχὰς ἄρχει, ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει,
» βουλεύματα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέ-
» ρει. πάντα ὦν γνώμιν, μετέντας ἡμέας
» μουναρχίαν, τὸ πλῆθος αἱρέομαι. ἐν γὰρ τῷ
» πολλῷ ἔνι τὰ πάντα. Ὀτάνης μὲν δὴ ταύ-
» την τὴν γνώμην ἐστέφερε. Μεγάβυζος δ'
» ὀλιγαρχίην ἐκέλευε ἐπιτρέπειν, λέγων τά-
» δε, Τὰ μὲν Ὀτάνης εἶπε, τυραννίδα παύων,
» λελέχθω καὶ ἡμῖν ταῦτα· τὰ δ' ἐς τὸ πλῆ-
» θος ἀνάγων φέρων τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀ-
124 » ρίστης ἡμάρτηκε. ὁμίλου γὰρ ἀχρηίου οὐδὲν
» ὀξυτέρον ἐκέλευε ἐπιτρέπειν, οὐδὲ ὑβριστότερον.
» καὶ τυραννευομένου ὕβριν φεύγοντας ἄνδρας, ἐς
» δήμου ἀκολάστου ὕβριν πεσεῖν, ἔστι οὐδαμῶς
» ἀνάρεκτον· ὁ μὲν γὰρ, εἴ τι ποιέει, γινώ-
» σκων ποιέει· τῷ δὲ οὐδὲ γινώσκειν ἔνι. κῶς
» γὰρ ἂν γινώσκοι, ὃς οὔτ' ἐδιδάχθη, οὔτε οἶδε
» καλὸν οὐδέν, οὐδ' οἰκήϊον· ὠθεῖ τε ἐμπεσὼν
» τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χειμάρρῳ ποτα-
» μῷ ἴκελος. δήμῳ μὲν νεῦν οἱ Πέρσησι καλὸν
» νοέοντι, οὗτοι χρέωνται. ἡμεῖς δὲ ἀνδρῶν τῶν
» ἀρίστων ὁπλέξαντες ὁμιλίην, τούτοισι πε-
» ιθώμεθα τὸ κράτος. ἐν γὰρ δὴ τούτοισι καὶ
» αὐτοῖσι ἐνεσόμεθα. Ἀείστων δὲ ἀνδρῶν εἶ-
» κὸς ἄριστα βουλεύματα γίνεσθαι. Μεγά-
» βυζος μὲν δὴ ταύτῃ γνώμῃ εἰσέφερε.

tum per insolentiã, quòd expletus omnibus rebus est, tum per inuidiam multa facinora admittens. Atenim vir tyrannus, vt qui omnia bona obtineat, debebat sine liuore esse: verùm ita natura comparatũ est [a] vt is sit aduersarius popularibus suis. siquidem eorum optimis quibusque qui superstites sunt atque viuũt, inuidet, [b] deterrimis delectatur: &, quod indecẽtissimum est, criminationes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modestè, offenditur quòd non effusè hoc facias: siue effusè facias, offenditur, quasi sibi assenteris. Et vt exequar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, fœminis vim affert, indemnatos interimit. At quùm dominatur multitudo, primùm quidem nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomian, *id est iuris æquabilitatem*: deinde verò nihil eorum agit quæ monarchus: *hoc est vnicus princeps.* nam magistratus tum sorte deligũtur, tum administratorum rationem reddunt: omnia denique consilia in commune referuntur. [c] Itaque (vt meam dicam sententiã) censeo nobis monarchiæ deiectoribus stãtum multitudinis esse optandum. in multitudine enim omnia insunt. Otanes quidem hanc sententiã dixit. Megabysus autẽ ad oligarchiam. *i. ad statum paucorũ*, rẽ traducens, ad eam socios hortabatur, his verbis, Quæ Otanes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoq;: sed quatenus hortabatur summam rerum deferri ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim populari multitudine nihil est neque insipientius, neque insolẽtius. Itaque eos [d] qui tyranni sæuitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere sæuitiam, nequaquam tolerandum est. Nam tyrannus, siquid facit, intelligens facit: [e] at plebi suum est nihil intelligere. quo enim pacto sciat, qui neque edoctus est, neque honestum nouit, ne domesticum quidem? & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti fluminis similis? Quare siqui malè consultum Persis cupiunt, ii statu populari vtantur: nos verò cœtu virorũ optimorum delecto, ad eos imperium deferamus. nã inter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est optima existere cõsilia. Hanc Megabysus sententiã dixit.

t. iii.

Tertio loco suam Darius, inquiens, Quæ Megabyzus dixit, quatenus ad statum popularem pertinent, rectè mihi videtur dixisse: quatenus autem ad statum paucorum, nõ rectè. propositis enim tribus statibus, & his omnibus optimis, vt optimè imperet populus, optimè pauci, optimè vnus, inter hæc multo antecellere vnius imperium sentio. imperio enim vnius viri qui optimus sit, nihil melius esse constat. [a]Quod qui sentit, non immeritò statum popularem missum faciat. vt taceam sic præcipuè consilia in aduersarios trahi solere. At in statu paucorum, quum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim odia excitari consueuerunt. quum enim quisque princeps esse optet, & in dicenda sententia vincere, ad ingẽtia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cædes, è cædibus ad vnius imperium deuenitur. vnde intelligi datur quanto sit hoc illo præstantius. Iam verò, plebe imperãte, fieri non potest quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiũt, sed amicitiæ validę. qui enim aduersus rempublicam facinorosi sunt, mutuò se occultant: idque tamdiu fit dum aliquis populo præpositus tales homines compescat, is videlicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quũ admirationi est, tunc verè [b]monarchus ostenditur, declarans in hoc monarchiam esse rem omnium præstantissimã. Atque vt in summam omnia colligam, vnde nobis libertas extitit, & à quo data? à populóne, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego igitur [c]sentio, quum sitis per vnum virum liberati, vos debere talem rem complecti, ne alioqui leges patrias dissoluatis bene conditas: quod nequaquam satius est. Hæ tres dictæ fuerũt sententiæ, quarum vltimæ quatuor reliqui assenserunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere Persis studebat, vbi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium loquutus est, [d]Viri seditiosi, quoniam constat necesse esse vnum aliquem è nobis regem fieri, siue per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis electionem,

a Nam qui hoc animo præditus sit, sine vlla reprehensione multitudinem gubernauerit: vt tac. *Sequentes autem proximè loci scriptura mendi suspecta est. Videtur tamẽ posse ita redd.* Atque hac potissimum ratione [*vel*, hoc potissimum modo] consilia taceri apud aduersarios queant.

b Monarchus euadit.

c Sentio, quum per vnum *nobis imperãtem* simus liberati, hoc *vnius imperium* nobis esse tuendum. ac præterea, leges patrias non esse soluendas, quæ rectæ sunt, *vel, bonæ.* non enim consultum *nobis hoc fuerit.* Hę tres dictæ.

d Cõspirationis socii, *vel, factionis.*

A πρῶτος δὲ Δαρεῖος ἀπεδείκνυτο γνώμην,
λέγων, Ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος, ἐς
ὃ πλῆθος ἐξήνεικε, δοκέει ὀρθῶς λέξαι· τὰ δ'
ἐς ὀλιγαρχίην, οὐκ ὀρθῶς. πείσομαι γὰρ τρεῖς
κείμενόν, καὶ πολίων τῶν λέγω ἀρίστων εἶναι,
δήμου τε ἀρίστου, καὶ ὀλιγαρχίης, καὶ
μουναρχήσου, πολλῷ τοῦτο τρεσέχειν λέγω. ἀνὴρ
γὰρ ἑνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν
φανείη. γνώμῃ γὰρ τοιαύτῃ χρεώμενος, ὅκοτε
βουλεύοι ἂν ἀμεμπτότατα τὸν πλήθεος· σιγῶντό
τε ἂν βουλεύματα ὅκοτε διεφθέρας ἄνδρας
οὕτω μάλιστα· ἐν δὲ ὀλιγαρχίῃ, πολλοῖσι
ἀρετεῦν ἐπασκέουσι ἐς τὸ κοινόν, ἐγίνεα ἰδίαι
ἰσχυραὶ φιλέαι ἐγίνεαται. αὐτὸς γὰρ ἕκαστος
βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι, γνώμησί τε νικᾶν,
ἐς ἔχθεα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται· ἐξ ὧν
στάσιες ἐγίνονται· ἐκ δὲ τῆς στασίων, φόνος· ἐκ δὲ τοῦ φόνου, ἀπέβη ἐς μουναρχίην. καὶ ἐν τούτῳ δείκνυται ὅσον ὀξὺ τοῦτο
ἄριστον. δήμου τε αὖ ἄρχοντος ἀδικίαν μὴ
B οὐ κακότητα ἐγένεσθαι. κακότητος δὲ ἐνιόντος
ἐς τὰ κοινά, ἔχθεα μὲν οὐκ ἐγίνεται τοῖσι, φιλίαι δὲ ἰσχυραί. οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινά, συγκρύπτοντες ποιέοισι. τοῦτο δὲ
τοιοῦτο γίνεται, ἐς ὃ ἂν τρεσταί τις τοῦ δήμου
τοῦ τοιούτους παύσῃ. ἐκ δὲ αὐτῶν θαυμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου. θαυμαζόμενος δὲ, αὐτὸς ὢν ἐφαίνετο μουνάρχος ἐών. καὶ ἐν
τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μουναρχίη κράτιστον. ἑνὶ δὲ ἔπει πολλὰ συλλαβόντα εἰπεῖν,
κόθεν ἡμῖν ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο; καὶ τεῦ δόντος;
κότερα τῷδε τῷ δήμου, ἢ ὀλιγαρχίης, ἢ
μουναρχίου; ἔχω τοίνυν γνώμην, ἡμέας
ἐλευθερωθέντας ὑπὸ ἕνα ἄνδρα, τοιοῦτο
τρεσκέλλειν. χρεὸς τε τούτου, πατρίους νόμους μὴ λύειν ἐχόντας εὖ. οὐ γὰρ ἄμεινον.
γνώμην μὲν δὴ τρεῖς αὕτην τρεσσκέατο. οἱ δὲ
τέσσερες τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν τρεσστέοντο
ταύτῃ. ὡς δὲ ἐστάθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης,
Πέρσησι ἰσονομίην τρεύδων ποιήσας, ἔλεξε
E ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε, Ἄνδρες στασιῶται, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἕνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γινέσθαι, ἢ τοι κλήρῳ γε λαχόντων,
ἢ ὁκότερον Φρύγων τῶν Περσέων πλήθει τὸν

a Vobiscũ non contendam. *i. Me competitorem non habebitis. Sic & paulo post* οὐκ ὀνηνᾶν ἀξιῶ.

b *Ante* Cæteris *adde*, Atque ad hunc vsque diem sola hæc familia inter Persas liberatem retinet, nec imperio *regis* nisi quãtum ei visum fuerit, paret, leges Persarum nõ transgrediens.

c De hac re securum esse te velim.

ἢ ἐκεῖνοι ἐλόντες, ἢ ἄλλῳ τινὶ μηχανῇ. A
ἐγὼ μὲν νῦν ὑμῖν οὐκ ἀναγωνιῶμαι. οὔτε
γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω. ὅκοτε τοῦ-
τῳ δὲ ὑπεξίσαμεν τῆς ἀρχῆς, ἐπ' ᾧ τε
οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐ-
τὸς ἐγὼ, οὔτε οἱ ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι.
Τούτου εἰπόντος τοῦτα, σιωπεχάρεον οἱ ἑξῆς ὅκοτε
τούτοισι. οὗτοι μὲν δὴ σφι οὐκ ἀνηγωνίζετο,
ἀλλ' ἐκ μέσου καθῆστο. καὶ νῦν αὐτὴ ἡ οἰκίη
ὅκωτε τελεῖ μούνη ἐλευθέρη ἐοῦσα Περσέων,
καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὐτὴ θέλει, νόμους B
οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἑπτὰ ἐβουλεύοντο ὡς βασιλέα δικαιότατα σήσονται· καὶ σφι ἔδοξε, Ὀτάνῃ μὲν τῶν τῶν ἀπὸ Ὀτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἐὰν ἐς ἄλλόν τινα τῶν ἑπτὰ ἔλθῃ ἡ βασιληίη, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἑκάστου καὶ τὰ μὲν πᾶσιν δωρεῦν ἢ γίνεται ἐν Πέρσησι ἀμωσιάτη. τοῦδε ὁ εἵνεκεν ἐβούλευσάν οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος ὁ πρῆγμα, καὶ σῶν ἔσησε ἀνδρεί. C
ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνῃ ἐξαίρετα. τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν, πρὸς τὰς βασιληίας πόλιας τὸν βουλόμενον τῶν ἑπτὰ αὐτοῦ ἔσεσθαι ἐλεύθερον, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ οὖσαν μετ' γυναικὸς βασιλίδος· γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἀλλοθεν τῶν βασιλείων ἢ ἐκ τῶν σῶν ἐπιωναξάντων. πρὸς δὲ τῆς βασιληίης ἐβούλευσαν τοιόνδε· ὅτευ αὐτοῦ ὁ ἵππος ἡλίου ἐπιστατέλλοντος πρῶτος φθέγξηται ἐν τῷ πρωϊαίῳ, αὐτῶν ὑπιστεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασι- D
ληίην. Δαρείῳ δὲ ἦν ἵππος κάμος, αὐήρ σοφός, τῷ ὠνόμασε ἐὼ Οἰβάρης. πρὸς τοῦτον (ἔφη) αὐδρα, ἐπεί τε διελυθήσαν, ἔλεξε Δα-
» ρεῖος τάδε, Οἰβάρες, ἡμῖν δέδοκται πρὶν τῆς
» βασιληίης ποιέεσθαι κρῖσιν τάδε· ὅτευ αὐτοῦ ὁ ἵππος
» πρῶτος φθέγξηται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι,
» αὐτῶν ἐπιστασταμένων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασι-
» ληίην. νῦν ὦν εἴτινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ
» ὡς αὐ ἡμεῖς σῶμεν τοῦτο ὃ φράζας, καὶ μὴ ἄλλος
» τις. ἀμείβεται Οἰβάρης τοῖσδε, Εἰ μὲν δὴ,
» ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοι ἐστὶ ἡ βασιλέα εἶ- E
» ἢ μὴ, θάρσει τούτου εἵνεκε, ἐὺ θυμὸν ἔχε ἀγα-
» θὸν· ὡς βασιλεὺς ὧδε εἰμὶ ὁ πρὸς σεῦ ἔσται·
» τοιαῦτα ἔχω φάρμακα. λέγει Δαρεῖος, Εἰ
» τοίνυν τι τοιοῦτον ἔχεις σόφισμα, ὅρα μηχανᾶ-
» σθαι, καὶ μὴ αὐαβωλέας· ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστι. ἀκούσας ταῦτα ὁ

ἢ ἐκεῖνοι ἐλόντες, ἢ ἄλλῳ τινὶ μηχανῇ.

ἐν τῷ ἐστὶ ἡ βασιληίη, θάρσει

OEbares, ita facit: Vbi nox aduenit, vnam equarũ quã equus Darii maximè adamabat, in suburbana adducit, ibique alligat: tum equum Darii eôdem ducit: eúmque circumagens, identidem equæ admouet, ac tandem admittit. Postero die, simulatque illuxit, sex Persæ ex cõuento adfuerunt equis insidentes. & quum in suburbanis vltro citróque vectarentur, vbi ad locũ peruenerunt vbi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darii equus accurrés hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cælo tonitrúque extitit. Hæc quũ Dario tanquam ex composito accidissent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuisse machinatũ, sunt qui aliud. vtroque enim modo refertur à Persis. Volũt nanque OEbarem attrectatis manu huius equæ genitalibus, ipsam manũ intra subligaculum tenuisse abditã: & sub ipsum statim solis ortum, quum equi digressuri essent, eam naribus equi Dariani admouisse, equúmque ad odoris sensum infremuisse atque hinnisse.

DARIVS itaque, Hystaspis filius, declaratus est rex: eique omnes Asiani audienti dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro & rursus à Cambyse subacti, nũquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites exciterũt.

a Quum Cambysi aditũ in Ægyptum permississent.

a Hi Cambysi aduersũs AEgyptũ præsto fuerant: quibus inuitis haud quaquam fuissent ingressi Persæ AEgyptum. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambysi fratri & rursus mago nupserat, & Artystona virgine. Præterea alteram Smerdis, filii Cyri, filiã, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit, quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulacrum è lapide factũ statuit, hominis equo insidentis, inscriptis in hæc verba literis,

A Οἱ Πάρσαι, ποιέες τοιόνδε. ὡς ἐγένετο ἡ νὺξ, τὴν ἡλέων ἵππων μίαν, τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς ὃ προάστειον, κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε Δαρείου ἵππον. καὶ τὰ πολλὰ περιήγαγε ἀγχοῦ τῆς ἵππου, ἐγχρίμπτων τῇ ἡλέῃ, τέλος δὲ, ἐπῆκε ὀχεύσαι τὴν ἵππον. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ὀλιγοφωσκούσῃ, οἱ ἕξ, κατ' σπουδὴν ἐπείκοντο, πρὸς ἥσθη ὅτι τὴν ἵππων. διεξελαυνόντων δὲ κατ' ὃ προάστειον, ὡς κατ' τοῦτο ὃ χωρίον ἐνθεύτεν ἐνθεύτεν ἐγένετο

B ἵνα τῆς προηγούσης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ ἡλέα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμὼν ἐκρεμέπισε. ἅμα δὲ ὃ ἵππος τοῦτο ποιήσαντι, ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο. ὅτι γνώμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ, ἐτελέωσέ μιν, ὥσπερ ἂν σύνθετόν τευ γνώμενα. Ἀπὸ δὲ, καταδοξάντες ἀπὸ τῶν ἵππων, προσεκύνεόν μιν Δαρεῖον ὡς βασιλέα. Ἀπὸ μὲν δὴ φασι τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανήσασθαι. οἱ δὲ, τοιόνδε. (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λέγεται ὑπὸ Περσέων) ὡς τῆς ἵππου ταύτης τὴν ἄρθρον ὅτι φαύσας τῇ χειρὶ, ἔχει αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι αἰδοίοισι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλον ἵππους, Οἰβάρεα τὸν ἀξείρασθαι τὴν χεῖρα, πρὸς τὸ Δαρείου ἵππου τοῦ μυκτῆρας προσενεῖκαι. Ἀπὸ δὲ, αἰσθόμενον, φεισάμενόν τε καὶ χρεμετίσαι.

ΔΑΡΕΙΟΣ τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο, καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι, πλὴν Ἀραβίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου, καὶ ὕστερον αὖτις Καμβύσου. Ἀραβίοι δὲ οὐδαμῶς κατήκουσαν ὅτι δουλοσύνῃ Πέρσαι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο, πρήσσοντες Καμβύσεα ἐπ' Αἴγυπτον. ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων, οὐκ ἂν ἐσέβαλλον Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον. γάμοις τε τοῖς τοῦ ἔθνεος ἐγάμεε Πέρσαι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας, Ἀτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστώνην· τὴν μὲν Ἀτοσσαν, προσοικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ ἀδελφεῷ, καὶ αὖτις τῷ μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστώνην, παρθένον. ἑτέρην δὲ Σμέρδιος τοῦ Κύρου θυγατέρα ἔγημε, τῇ οὔνομα ἦν Πάρμυς. ἔχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα, ἣ τὸν μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ ὑπεμπλέατο. πρῶτον μὲν νεὼ τύπον ποιησάμενος λίθινον, ἔστησε, ζῶον δὲ οἱ ἐνεῖναι, ἱππεύς. ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε,

ΔΑΡΕΙΟΣ Ο ΥΣΤΑΣΠΕΟΣ ΣΥΝ ΑΡΕΙΟΙ ΙΠΠΟΙ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ, τὸ οὔνομα λέγων, ΚΑΙ ΟΙΒΑΡΕΟΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΟΜΟΥ, ΕΚΤΗΣΑΤΟ ΤΗΝ ΠΕΡΣΕΩΝ ΒΑΣΙΛΗΙΗΝ. ποιήσας δὲ ταῦτα ἐν Πέρσῃσι, ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι, τὰς αὐτοὶ καλέουσι σατραπηίας. καταστήσας δὲ τὰς ἀρχὰς, καὶ ἄρχοντας ὅστις ἐστήσας, ἐπάξατο φόρους οἱ προσοικέοντα καὶ ἔθνεα τε, καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοῖς πλησιοχώροις προσετάσσων, καὶ

126 B ὑπερβαίνων τοὺς πρόσω τέας, τὰ ἑκαστέρω ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων προσόδου τῷ ἐπέτειον καὶ τάδε διέλε. τῶν μὲν αὐτέων ἀργύριον ἀπαγινέοισι εἴρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν· τῶν δὲ χρυσίον ἀπαγινέοισι, ΕΥΒοϊκόν· ὃ δὲ Βαβυλώνιον τάλαντον δυώδεκα ΕΥΒοΐδας ἑβδομήκοντα μνέας. ὅτι γὰρ Κύρου ἄρχοντος, καὶ αὖτις Καμβύσεω, ὧν κατεσκὼς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον. ἀμφὶ δὲ ταύτῃ τῇ ὀλιγάρχῳ τῷ φόρου, ἃ πολλὰ πλήσια ταύτῃ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος μὲν ὢν κάπηλος· Καμβύσης ὤν, δεσπότης· Κῦρος δὲ, πατήρ. ὁ μὲν, ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ δὲ, ὅτι χαλεπός τε ἦν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ, ὅτι ἤπιός τε, καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμηχανήσατο. ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰολέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μιλυέων, καὶ Παμφύλων, (εἰς γὰρ ἐν οἱ τεταγμένος φόρος κοινὸς) πρόσοδος τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. κοινὸς μὲν δὴ πρῶτος οἱ νομὸς κατεστήκεε. ἀπὸ δὲ Μυσῶν, καὶ Λυδῶν, καὶ Ἀλυσσονίων, καὶ Καβηλίων, καὶ Ὑγεννέων, πεντακόσια τάλαντα ἀργυρίου· νομὸς δεύτερος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλέοντι, καὶ Φρυγῶν, καὶ Θρηίκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλαγόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἑξήκοντα καὶ τριακόσια ἐν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Κιλίκων, ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα καὶ τριακόσοι, ἑκάστης ἡμέρης εἷς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια. τούτων δὲ τεσσεράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φουρέουσαν ἵππον τὴν Κιλικίην χώρην αὐαιρεῖτο, τὰ δὲ τριακόσια καὶ ἑξήκοντα

DARIVS, HYSTASPIS FILIVS, TVM EQVI VIRTVTE, (cuius nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. His apud Persas actis, viginti prouincias (quas ipsi satrapeias vocant) constituit: earúmque singulis præfides præfecit: taxato quod penderetur tributo per nationes,[a] aliis finitimos transcribens, aliis transferens, aliis remotiores gentes attribuens. distributo prouinciis hũc in modum tributo, quod exigebatur cũ hoc edicto, vt qui argentum, ii Babylonici talenti pondere: qui aurũ, ii EVboico pondere afferrẽt. Valet autem Babylonicum talẽtum septuaginta minas EVboicas. Etenim sub Cyro atque deinde sub Cambyse nihildum fuerat circa tributa institutum, sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institorem: Cambysem autẽ, dominum: Cyrum verò, patrem. quoniam Darius res omnes quæstui habebat: Cambyses, asper erat ac morosus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Asia incolũt, & AEolibus & Caribus & Lyciis & Melyensibus & Pamphyliis (vnum enim erat idémque impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysoniis & Cabaliis & Hygennensibus quingena talenta. Secũda portio hæc erat. Ab Hellespontiis, qui ad dextram illuc nauigantium siti sunt, & Phrygibus & Thracibus qui Asiã incolũt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & sexagena talenta. Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnon talenta argenti quingenta: quorum centena & quadragena erogaõãtur in eam Ciliciæ regionẽ quæ equos producebat: trecena autẽ & sexagena

a Sunt qui ita hũc locum exponant, Adiunctis ad nationes, vel, gentes, vicinarũm regionum incolis, atque etiam transgressus vicinos, iis qui longius erant dissiti, aliis alias gentes tribuens. Distribuit igitur prouinciis hunc in modum tributũ, quod quidẽ exigebatur, &c. Vt legatur ἄλλοις ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς δὲ, &c.

Dario obueniebant. Hæc quarta portio. Ab vrbe Posideio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit [a] in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad AEgyptum vsque, præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributũ. Quinta portio hæc. [b] cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab AEgypto & Libybus AEgypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanque AEgypti istæ ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniã è piscario prouẽtu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam cẽtum viginti millibus Persarum, qui in Albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliariis admetiuntur illi frumẽtum. Sexta portio hæc. Sattagydæ & Gãdarii & Dadicæ & Apparitæ, in idem constituti, cẽtena & septuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Sũsis & cætera Cissiorum regione, trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone verò cæteráque Assyria millena talenta argẽti proueniebãt, & præterea pueri castrati quĩgeni: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis & ab reliqua regione Medica & Parycaniis & Orthocorybantibus, quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caspii & Pausicę & Pãthimati & Daritæ simul conferentes, ducena talẽta afferebant. Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad AEglos vsque, trecentorum & sexagenorum talentorum erat tributũ. Portio duodecima hæc. A Pactyica & Armeniis, eorúmque conterminis, Euxino tenus ponto, talenta quadringenta. Tertiadecima hæc. A Sagartiis & Sarangæis & Thamanæis & Vtiis & Mecis, & iis qui rubri maris insulas incolũt, vbi rex eos qui Relegati vocantur collocat: ab his omnibus sexcentorum talentorum proueniebat tributum:

a In montibus. *Valla legit: ἐπ' ὄροισι pro ἐπ' οὔρεσι.*

b Est autem in hac portione omnis Phœnicia. *Nã Valla in præcedentibus νομὸν portionẽ vertit.*

A Δαρείῳ ἐφοίτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Ποσειδηΐου πόλεος, τὸν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἴκισε ἐπ' οὔρεσι τοῖσι Κιλίκων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων (ταύτα γὰρ ἐν ἀτελέα) πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἐών. ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα, καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν

B περὶ Κυρήνην καὶ Βάρκης (ἐς γὰρ Αἰγύπτιον νομὸν αὗται ἐκεκοσμέατο) ἑπτακόσια περὶ τάλαντα, πρόσεξ τοῦ ἐκ τῆς Μύρης λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγίνετο ἐκ τῶν ἰχθύων. Τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου, καὶ τοῦ ἐπιμετρεομένου σίτου περὶ ἑπτακόσια τάλαντα. σίτου γὰρ δυώδεκα μυριάσι Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρέουσι, καὶ τοῖσι τούτων ἐπικουρέουσι·

C νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ, καὶ Γανδάριοι, καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, ἐς τὠυτὸ τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα περιέφερον· νομὸς ἕβδομος οὗτος. Ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρης, τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. Ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίης χώρης, χίλιά οἱ περιήϊε τάλαντα ἀργυρίου, καὶ παῖδες ἐκτομίαι, πεντακόσιοι· νομὸς εἶνατος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Ἐκβατάνων, καὶ τῆς λοιπῆς

D Μηδικῆς καὶ Παρικανίων, καὶ Ὀρθοκορυβαντίων, πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Παυσίκαι, Παντιμαθοί τε καὶ Δαρῖται, ἐς τὠυτὸ συμφέροντες, διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑνδέκατος οὗτος. Ἀπὸ Βακτρίων δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἐών· νομὸς δυωδέκατος οὗτος. Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δὲ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν περὶ τέχεα μέ-

E χρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγαίων, καὶ Θαμαναίων, καὶ Οὐτίων, καὶ Μήκων, καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκεόντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇσι τοὺς Ἀναπαίστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεύς, ἀπὸ τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγίνετο φόρος·

127 νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀπαγίνεον τάλαντα. νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ, καὶ Χορασμοὶ, καὶ Σογδοί τε καὶ Ἄρειοι, τριηκόσια τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος. Παικανοὶ δὲ, καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης, τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἕβδομος καὶ δέκατος οὗτος. Μαντιηνοῖσι, καὶ Σαρπειρήσι, καὶ Ἀλαρόδιοισι διηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὄγδοος καὶ δέκατος οὗτος. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρωσι, καὶ Μοσυνοίκοισι, καὶ Μάρδοισι, τριηκόσια τάλαντα περείρητο· νομὸς εἴνατος καὶ δέκατος οὗτος.

Ἰνδῶν ὁ πλῆθός τε πολλῷ πλείστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν αὐθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον περὶ πάντας τοὺς ἄλλους, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ψήγματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. τὸ μὲν δὴ ἀργύριον ὁ Βασιλεύων περὶ ὃ Εὐβοίκῳ συμβαλλόμενον τάλαντον, εἰ τεσσερακόντα καὶ πεντακόσια καὶ εἰνακισχίλια τάλαντα. ὁ δὲ χρυσίον τρισκαιδεκαπλάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα ἀνερίσκεται ἐὸν Εὐβοίκου ταλάντων ὀλιγόνοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ τετρακισχιλίων. Τούτων ὦν πάντων συλλεγομένων ὁ πλῆθος, Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον φόρον Δαρείῳ, μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ ἑξήκοντα. ὁ δὴ ἐπὶ τούτων ἔλαβον ἀπιεὶς, οὐ λέγω. ὅδε Δαρείῳ περὶ φόρος ἀπό τε τῆς Ἀσίης, καὶ τῆς Λιβύης ὀλιγαχόθεν. περιόντος μέντοι τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων περὶ ἄλλος φόρος, καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίης οἰκεομένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει βασιλεὺς ὅδε τῷ τρόπῳ τοιῷδε. ἐς πίθους κερσαμένους τήξας καταχέει. πλήσας δὲ ἄγκος, περιαιρέει κέρσαμον. ἐπεὰν δὲ δεινῇ χρήματος, κατακόπτει τοσοῦτον ὅσου αὐ ἐκάστοτε δέηται. αὐτῷ μέν νυν ἀρχή τε ἥδε, καὶ φόρων ἀπαιτήσιες·

Ἡ Περσὶς δὲ χώρη μοιρίη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος. ἀτελέα γὰρ Πέρσας νέμονται χώρην. οἵδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον Αἰθίοπες οἱ περὶ σοῦσ-

127 πεντάκις καὶ δέκατος — πεντεκαιδέκατος

Μαντιηνοῖσι, καὶ Σαρπειρήσι

Μάρδοισι,

A Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caspii ducena & quinquaginta talenta afferebant. Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasmiique & Sogdi & Arii, trecẽta talenta. Sextadecima portio hæc. Paricanii & qui ex Asia sũt AEthiopes, quadraginta talẽta. Decimaseptima portio hæc. Mãtienis & Saspiribus & Alarodiis ducena iniuncta talenta erant. Duodeuicesima portio hæc. Moschis & Tibarenis & Macronibus & Mosynœcis & Mardis trecenta talenta præcepta erant. Vndeuicesima hæc portio. Indi, vt sunt multitudine multo numerosissimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum super cæteros afferebant tricena sexagena talenta aureorum ramẽtorum. Vicesima portio hæc. Quòd si Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiũt nouies millena quingináque & quadraginta talenta argẽti. [a] Aurum verò si terdecies tanto ramentorum taxetur, in summa reperietur ad rationem Euboicam esse sex millia talentorum, sexcentáque & octoginta. Quibus in vnum contractis ad Euboicum computum, exigebãtur in summam annui tributi à Dario, talẽtorum quatuordecim millia quingenta & sexaginta. Minorem his summam omittẽdam mihi non referẽdam puto. Hoc tributum Dario ex Asia obueniebat, & aliquantulum ex Libya: cæterùm procedente tempore & ab insulis obuenit aliud tributum, & ab iis qui Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, *hoc est reponit.* Liquefactum aurum argentúmque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias subinde frangit: ex eóque auro argẽtóque, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum vsus postulat. Atque hæ quidem prouinciæ erant ac tributorum taxationes.

Sola autẽ Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est, [b] quòd eam minimè Persæ colunt. Isti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, sed munera portabant: AEthiopes AEgy-

a Aurum autem ramentitium inuenitur esse talẽtũm Euboicorũ quatuor millium sexcentorum & octoginta, si ita ratio ineatur vt psegma. *i. ramentum*, terdecies tãto argenti rependatur. His igitur omnibus in vnũ coagmẽtatis, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta sexaginta annuo tributo colligebantur. *Ita Budeus hunc locum interpretatur lib. 4. De asse, admonẽs legendũ πεντακαιδεκαπλάσιον. quam lectionem & in Bet. cod. reperimus. Idẽ aliis verbis hunc locum sic reddit circa initium eiusdem libri,* Aurum verò ramẽtitium si terdecies expẽdatur ad argentum, in summa reperietur ad rationem Euboicã esse quatuor millia talentorum, sexcentáque & octoginta. Quibus in vnum coactis, fit summa eorũ quæ quotannis colligebantur, quaterdecies millena quingena & sexagena talẽta Euboica.

b Quòd Persæ immunes agros colant. Isti porro ad fer.

pto contermini, quos Cábyses in expeditione contra macrobios AEthiopes sumpta subegit, quíq; sacram Nisam incolunt, & Dionyso dies festos agũt. Isti AEthiopes corúmque finitimi, eodẽque quo Indi Calandiæ semine vtuntur, subterraneásque habent domos. horũ vtrique tertio quoque anno munera portabant, portántque ad meam vsque memoriam, [a] binos semodios auri rudis, & ducenos fasces ebeni, & quinos AEthiopes pueros, & vicenos grãdes elephãtorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repositi erant, eorúmque finitimi ad mõtem vsque Caucasum. Ad hunc enim mõtem imperitatur à Persis. nam qui ad aquilonem Caucasi habitant, eorum iã nulli Persas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiam ad meam vsque ætatem, quinto quoque anno afferebant, centenos pueros, totidémque virgines. Afferebãt & Arabes millena quotannis talenta thuris. Hæc isti dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multum, vnde ramenta quæ dixi, regi afferũt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id quod ad solẽ vergit, sabulosum est. nam Indi, duntaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant.

a Binos chœnices auri ignẽ non experti.

INDORVM autẽ tractus qui auroram spectat, propter arenã vastus est. Eorum autem complures sunt gẽtes, atque eæ lingua inter se dissonæ: & corũ alii sunt dediti rei pecuariæ, alii non: item alii in palustribus fluminis habitant, crudis victitantes piscibus, quos aggressi ex arundineis nauigiis exceptant. Singula autem nauigia è singulis arundinis internodiis fiunt. Isti ex Indis ferũt vestem è tegete: quam vbi è flumine messuerũt inciderúntque, plectentes in modum storeæ, tãquam thoracem sibi induũt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarii, carnibus crudis vescentes, nomine Padæi, qui talibus vti moribus narrantur: Quoties ciuium [b] aliquis aliquáue ægrotat,

b Seu vir seu fœmina, ægr.

A εἰς Αἰγύπτῳ, τοῦ Καμβύσης ἐλαύνων ὅτε τοῦ μακροβίοις Αἰθίοπας, κατεστρέψατο· οἱ περί τε Νίσαν τὴν ἱερὴν κατοίκηνται, καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγεσι τὰς ὁρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοισι, σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ τε οἱ Καλαντίαι Ἰνδοί· οἰκήματα δ' ἔκτηνται κατάγαια. οὗτοι σύναμφότεροι ἀνὰ πεντέτεος ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέοισι δὲ ἐς ἐμὲ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ διακοσίας φάλαγγας ἐβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, τε

B ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δ' ἔταξαν οἱ ἐς τὴν δωρεὴν, καὶ οἱ πρόσοικοι μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὔρεος. ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὔρεος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται. τὰ δ' πρὸς βορέω ἀνέμου τοῦ Καυκάσιος, Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει. οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐπάξαντο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἀγὼ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας, καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀραβίοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος.

C τοῦτα μὲν ὦν οὗτοι δῶρα πρὸς τοῦ φόρου βασιλέϊ ἐκόμιζον. Ὃ δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἰνδοὶ, ἀπ' οὗ τὸ ῥῆγμα τῷ βασιλέϊ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τῷδε τῷ τρόπῳ κτέωνται. ἐστὶ τῆς Ἰνδικῆς χώρης τὸ πρὸς ἥλιον ἀείρουσα ψάμμος. τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ πέρι ἀληθέα τί λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἠοῦς καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἰνδοί.

D ΙΝΔΩΝ γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἔρημίη ἐστὶ, ἄμμῳ τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν, καὶ οὐκ ὁμόφωνα σφίσι. καὶ ἃ μὲν αὐτῶν, νομάδες εἰσὶ· οἱ δὲ, οὔ· οἱ δὲ, ἐν τοῖσι ἕλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ· καὶ ἰχθύας σιτέονται ὠμοὺς, τοῦ ἁρέουσι ἐν πλοίῳ καλαμίνῳ ὁρμεώμενοι. καλάμου δὲ ἓν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτά τε φλοίνεω· ἢν, ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοιὸν ἀμήσωσι, ἢν κόψωσι,

E τὸ ἐνθεύτεν φορμοῦ τρόπον καταπλέξαντες, ὡς θώρηκα ἐνδυνέουσι. ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἠοῦ οἰκέοντες τούτων, νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδεσταὶ ὠμῶν. καλέονται δὲ Παδαῖοι. "νόμοισι δὲ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι. ὃς ἂν κάμῃ τῶν ἀστῶν, ἢν τε ἀνὴρ, ἢν τε γυνὴ,

128

νομάδεσι

A μὲν ἀνδρὶ ἀνδρες οἱ μάλιστα οἱ ὁμιλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν, τηκόμενον τῇ νούσῳ, τὰ κρέα σφίσι ἀμφιδαρδαίρειν· ὁ δὲ, "ἀπρονόητος ἐστὶ μὴ μὲν νοσέειν· ἢ δὲ, οὐ συγγινωσκόμενοι, ἀποκτείνοντες κατευωχέονται." ἢν δὲ γυνὴ κάμῃ, ὡσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναῖκες ταὐτὰ τοῖσι ἀνδράσι ποιοῦσι. Ὃ γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες, κατευωχέονται. ἐκ δὲ τούτου τοῦ λόγου οὐ πολλοί τινες αὐτέων ἀπικνέονται· πρὶν γὰρ ἢ Ὃ ἐς νοῦσον πεσόντα πέπλοντα κτείνουσι. ἑτέρων δέ ἐστι Ἰνδῶν ὅτε ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον, οὔτε σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκ τῆσδε. ποιηφαγέουσι δὲ, καὶ ἀνίσι ἐστὶ ὅσον κέγχρος ὁ μέγαθος ἐν κάλυκι, αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον· τὸ συλλέγοντες, αὐτῇ τῇ κάλυκι ἕψουσί τε καὶ σιτέονται. ὃς δὴ αὖ ἐς νοῦσον αὐτέων πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἔρημον κέεται. φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὔτ' ἀποθανόντος, οὔτε κάμνοντος. μίξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πρόσθεν, ἐμφανής ἐστι, καὶ ὅσα τῶν πρόσθεν.

B καὶ ὁ χρῶμα φορέουσι ὁμοῖον πρόσθεν καὶ πρὸς πλησίον Αἰθίοψι. ἡ γυνὴ δὲ αὐτῶν, τὴν ἀπίεται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ, καθάπερ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐστὶ λευκὴ, ἀλλὰ μέλαινα, καπερ ὁ χρῶμα. τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορὴν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἑκατέρω τῶν Περσέων οἰκέουσι, καὶ πρὸς νότου ἀνέμου· καὶ Δαρείου βασιλῆος οὐδαμᾶ ὑπήκουσαν.

Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλει καὶ τῇ Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, C πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέου ἀνέμου κατοικημένοι, καὶ τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἳ Βακτρίοισι πρόσπλησίον ἔχουσι δίαιταν· οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν. τοῦ δ' ὅτι Ὃ χρυσὸν ξυλλόμενοι εἰσὶ οὗτοι· κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἔρημίη ἄμμῳ τὴν ψάμμον. ἐν δὴ ὦν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες, μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἀλωπέκων δὲ μέζονα. εἰσὶ γὰρ ἔτι αὐτέων καὶ πρὸς βασιλέϊ τῶν Περσέων, ἐνθεῦτεν

D ἠρθέντες. οὗτοι ὦν οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν, ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον καπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἕλλησι μύρμηκες,

A virum quidem suimaximè familiares interimunt: quòd dicant illum morbo tabescẽtem, carnes ipsis corruptúrum: & licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulantúrque. Mulieri verò, suæ maximè necessariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideóque cũ hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, nõ multi sanè eorum ad senectutem

B peruenìunt. Est aliorum Indorũ hæc diuersa consuetudo, vt nullam animantem interimant, vtque nihil serant, nec domos parandas existiment, atque herba victitent. Estque eis semẽ quoddã milii instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquũt, edúntque. Eorum quisquis in morbũ incidit, is in locum desertum pergit, ibíque decumbit, eius vel decumbẽtis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium

C quos recensui Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorum: color similis ac proximus AEthiopico, genitura qua in mulieres emittunt, non alba, quemadmodum cæterorum hominum, sed atra, vt color corporis: qualem AEthiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, [a] & vẽto Austro obnoxii: cóque Dario neutiquam obtemperabant.

a Et versus Austrum ventum.

[b] Cæteri Indi Caspatyro vrbi & Pactyicæ regioni cõtermini sũt, ad ventum Aquilonem habitantes. Et ex aliis Indis ii qui proximam Bactrianis vitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui [c] ad aurũ præcipuè mittunt. Circa hanc enim plagam vasta sunt propter arenam loca. in ea solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regẽ Persarũ visuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciẽdis sub terra domiciliis egerũt arenã, vt apud Græcos formicæ,

b Alii ex Indis Caspatyro vrb.

c Ad aurũm colligendum præcipuè mittuntur. In aliis edit. interpret. Valla legitur, Qui ad Austrum mittunt, pro, Qui ad aurum mittũtur. Vel, proficiscũtur.

atque eodem modo, ipsa specie corporis simillima. Ea autē quæ egeritur arena, auracea est: * pro qua in desertum mittentes Indi, ternos singuli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frænatos trahunt, fœminam in medio, in quam ipsi ascendunt: data opera vt à recentissimis fœtibus abstractas iungant. Etenim apud eos cameli cùm nihilo sunt minori pernicitate quàm equi, tum verò ad ferenda onera multo valentiores. Qualem autem habeat camelus specie, Græcis, vtpote sciētibus, non puto scribendum: sed quod de eo animali nescitur. Camelus in posterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter posteriora crura caudam versus spectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum *legendum* tendunt, [b] vt quum feruentissimus fuerit æstus, sint in rapina. siquidem præ æstu formicæ sub terra se occultas tenēt. Est autem illis hominibus sol ardentissimus matutinus, non quemadmodum aliis meridie, eousque efferuescens dū tempus est à foro discedendi: per quod spatiū multo magis vrit quàm meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua se abluere. Meridies verò ferè Indos vrit peræquè atque alios homines: declinante meridie, talis est illic sol qualis alibi matutinus: ac deinceps magis ac magis frigescens, dum ad occasum peruenit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locū Indi peruenere, culeis quos attulere, arena completis, [c] raptissimè retrò se recipiunt. Quos protinus formicæ (vt à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate quāta in alio est nullo: ita vt nisi viam [d] ad quam formicę congregantur, anticipent Indi, nemo sit ipsorum inde euasurus. Ideóque camelos mares, quòd impares fœminis sunt in currendo, [e] ne trahantur, dissoluunt: sed non vtrunque pariter: fœmina verò, pulli quem reliquit memor, nihil sibi remittit.

a Ad quam *colligendam* qui in desertum mittūtur Indi, &c.

b Sic inita *itineris* ratione vt quū feruen. &c. *Vel, Hoc prudēter præuiso vt quū, &c.*

c Quamprimū. *Vel, primo quoque tempore.*

d Interim dum formicæ congregantur.

e Dissoluunt, si vnà non trahantur vtrique. *Id est, Si vtrique assequi pari gradu non possint. Ita quidam hunc locū interpretātur: qui & aliam interpretationem admittere videtur.*

A καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι οὗτοι. ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσῖτις. ἐπὶ δὴ τούτῳ τῷ ψάμμον φέλλονται ἐς τὸ ἔρημον οἱ Ἰνδοί, ζεύξάμενοι ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σταθφόεσον μὲ ἑκατέρωθεν ἕρσενα πρέλκειν, θήλεα δ', ἐς μέσον. ἐπὶ τούτῳ δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξῃ. αἱ γὰρ σφι κάμηλοι, ἵππων οὐκ ἥσσονες ἐς τὰ χρήματα εἰσι. χωρεῖς

B δὲ, ἀμφοτέρας δυναστότερας πολλῷ φέρει. ὃ μὲ δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἐγὼ ἡ κάμηλος, ὅπῃ σαφέα μένοισι τοῖσι Ἕλλησι οὐ χράφω. τὸ δὲ μὴ ὅπῃ σφέα) αὐτῆς, τοῦτο φράσω. κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηροὺς, καὶ γόνατα τέσσερα· τὰ δὲ αἰδοῖα, ἀμφὶ τὸ ὀπισθίων σκελέων, πρὸς τὸν ὀρθὸν τίθαμμένα. ἡ δὲ δὴ Ἰνδοὶ τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξῃ τοιαύτῃ χρεώμενοι, ἐλαύνουσι ὅπῃ τὸ χρυσὸν λελογισμένοι, ὅκως αὐ καυμάτων τῶν

C θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἁρπαγῇ. ἀπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται ἀπὸ γῆς. θερμότατος δὲ ἐστὶ ὁ ἥλιος τούτοισι τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ ἑωθινόν· καθάπερ τοῖσι ἄλλοισι μεσαμβρίης, ἀλλ' ἀποτείλας μέχρις οὗ ἀγορῆς ἀγαλύσιος· τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καὶ πολλῷ μᾶλλον ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τῇ Ἑλλάδα· οὕτως ὥστε ἐν ὕδατι λόγος αὐτοῖς ἐστὶ βρέχεσθαι τηνικαῦτα. μεσούσης δὴ ἡ ἡμέρη, χρόνῳ πολλῷ πλη-

D σίον καὶ τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις ἢ καὶ τοῖς Ἰνδοῖς· ἀποκλινομένης δὲ τῆς μεσαμβρίης, γίνεται σφι ὁ ἥλιος καπάρῳ τοῖσι ἄλλοισι ὁ ἑωθινός. καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ὅπῃ ἐπὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ὅτι δεῖ μῆσι ἐών, καὶ τὸ κάρτα ψύχει. ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἰνδοὶ, ἔχοντες ψυλάκια, ἐμπλήσαντες τοῦτα τῆς ψάμμου, τὸν τάχιστα ἐλαύνουσι ὀπίσω. αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὀδμῇ, ὡς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων, μαθόντες διώκουσι. εἰ δὲ τοῦ-

E χου τῆσι τοῦδενὶ ἑτέρῳ ὁμοίαν τούτῳ· ὥστε εἰ μὴ προλαμβάνουν τῆς ὁδοῦ τοὺς Ἰνδοὺς ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα αὐ σφέων ἀποσώζεται. τοὺς μὲν νυν ἔρσενας τῶν καμήλων, (εἰ γὰρ ἥσσονας θεῖν τῶν θηλέων) ἐν τῷ ζεύγει ἐπιζευγνύουσι, ἐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους· τὸν δὲ νεοσσὸν τῆς θηλέης ἀναμιμνησκομένας τῶν ἐλίπον τέκνων, ἐνδιδοῦσα μαχαιρίδιον οὐδένα.

τῷ πούτῳ τῷ χρόνῳ.

ἢ ὁμοίαν, οὐ τῶν ὥστε

τὸν μὲν δὴ πλέω τῶν χρυσοῦ οὕτω ἡ Ἰνδοὶ κτῶνται, ὡς Πέρσαι φασί· σπανιώτερος δὲ ἀποφυσιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος. αἱ δὴ ἐγκατοικήσαι κῶς τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, καθάπερ ἡ Ἑλλὰς τῶν ὥρεων πολλόν τι κάλλιστα κεκοσμημένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ τρόπῳ τῷ ἕω ἐγκάτοικοι τῆς οἰκουμένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγῳ πρότερον εἴρηκα. ἐν τούτῃ τοῦτο μὲν, τὰ ἐμψυχα τεταποδά τε καὶ τὰ πετεινὰ πολλῷ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοισί εἰσι, πρῶτος τῶν ἵππων· (οὗτοι γὰρ ἐνοσιῶται ἀπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλουμένων ἵππων) τοῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος ἐνθαῦτα ἐστὶ, ὁ μὲν, ὀρυσσόμενος· ὁ δὲ, καταφορούμενος ἀπὸ ποταμῶν· ὁ δὲ, ὥσπερ ἐσήμανα, ἁρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἴδεα καλλονῆ τε προφέροντα, καὶ ἀρετῇ τῇ ἀπὸ τῶν οἴνων· καὶ ἐσθῆτι ἡ Ἰνδοὶ ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων χρέωνται.

Πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίης ἐγκάτοικοι Ἀραβίων τῶν οἰκεομένων χωρίων ἐστί. ἐν δὲ τούτῃ λιβανωτός τε ἐστὶ καὶ μυρίη χωρέων πασέων φυόμενος, καὶ σμύρνη, καὶ κασσία, καὶ κινναμωμον, καὶ λήδανον. τοῦτα γὰρ πάντα πλὴν τῆς σμύρνης, εὐπετέως κτέωνται ἡ Ἀραβίοι. τὸν μὲν γὰρ λιβανωτὸν συλλέγουσι, τὸν τρόπον καὶ θυμιάζοντες, τὸν ἐς Ἕλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· τούτῳ θυμιῶντες λαμβάνουσι. τὰ γὰρ δένδρεα τοῦτα τὰ λιβανωτοφόρα, ὄφιες ἀπόπλεροι, μικροὶ τὰ μεγάθεα, ποικίλοι τὰ εἴδεα, φυλάσσουσι, πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον. οὗτοι οἱ περ ἐπ' Αἴγυπτον ὅπῃ στρατεύονται. οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δενδρέων, ἢ τῆς τύραξος τῷ καπνῷ. λέγουσι δὲ οὐ κόδε Ἀραβίοι, ὡς πᾶσα αὐ γῆ ἐπιμπλέετο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' ἄλλοις οἷόν τι κῷ ἐλπίδνας ἢ πισάμενον γίνεσθαι. καὶ κῶς τὸ θεῖον ἡ προνοίη, ὥσπερ καὶ εἰκός ἐστι, ἐοῦσα σοφή, ὅσα μὲν ψυχρά τε δεινὰ καὶ ἐδώδιμα, τοῦτα μὲν πολλὰ πολύγονα πεποίηκεν, ἵνα μὴ ὅπῃ λείπηται κατεσθιόμενα· ὅσα δὲ ἀργία οὐ αἰνεσφόλιγγονα. τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ λαγὼς ἀπὸ πολλοῦ θηρεύεται θηρίου, καὶ ὄρνιθος, καὶ αὐθρώπου· οὕτω δὴ τι τὸ πολύγονόν ἐστι· ὅπῃ κυίσκεται μοῦνον πολλῶν τῶν θηρίων.

ὅπῃ λείπηται

A Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscuntur, vt Persæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius est. Et sanè pulcherrimas quodāmodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum * Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, vt paulo antè dixi, vltima plagarum quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica est: in qua & animātes tam quadrupedes quàm volucres, multo sunt grandiores quàm cęteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Nisæi vocantur) & infinita vis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui surrepti. præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferentes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem: qua in vestiarium Indi vtuntur.

a Græcia longè temperatissimas nacta est anni tēpestates. Gal. *Les saisons de l'annee.*

B

C Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitātur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thª, myrrha, casia, cinnamomū, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes styrace suffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, [b] discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, iidē videlicet qui aduersus AEgyptū facto exercitu tendunt. Nec vllo alio ab arboribus quàm styracis fumo submouentur, vniuersam terram oppleturi, vt Arabes aiūt, nisi (vt iidem narrabant) simile quiddā istis contingeret ei quod nouimus contingere viperis, idque ([c] vt credere debemus) solerti diuinitatis prudētia. nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia fœtuosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contrà, quæ sæua & maligna sunt, ea voluit parum esse fœtuosa. Vnde fit vt lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: soláque ex omnibus bestiis, quum grauida est, etiam [d] impleatur,

b Verſicoloſi.

c Vt rationi cōſentaneum eſt.

d Superfœtet.

D

E

& alium fœtum in vtero geſtet pilis veſtitum, alium nudum, alium tantumnó formatum: aliũ concipiat. Et lepus quidem talis eſt. At leæna validiſſimum ferociſſimúmque animal, ſemel in vita vnum parit. nam vnà cum fœtu vterum emittit. Cuius rei cauſa eſt hæc, quòd catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, quum habeat vngues longè acutiſſimos ex omnibus feris, vterum lacerat, augeſcéntſque magis ac magis, vngues imprimédo exhulcerat: ita vt ad poſtremũ, quum partus inſtat, nihil vteri relinquatur incolume. Sic quoque ſi viperæ & alati Arabiæ ſerpentes gignerentur vt ipſorum natura fert, non eſſet hominibus viuẽdi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehẽdit, [a] ſorbéntque non prius dimittit quàm deuorauerit. & mas quidem hoc modo perit. Fœmina verò talem luit maſculo pœnam: quòd filii dum adhuc intra vterum ſunt, patrem vlciſcentes matricem ambedunt: ciúſque aluo ambeſa, ita partũ faciunt. Cæteri ſerpentes qui nõ ſunt hominibus perniciosi, oua pariunt & magnam vim fœtuũ excludunt. Porro viperæ per vniuerſum orbem terrarum viſuntur: alati verò ſerpentes nuſquam alibi niſi in Arabia, aut certè nõ adeo frequentes. Hunc in modum Arabes thus comparant. Caſiam autem ſic: Poſtquam ſibi cùm cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt coriis aliiſque pellibus, ad caſiã pergunt. Ea naſcitur in palude nõ alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, veſpertilionibus ſimillimæ, ſtridore diro, & viribus præualẽtibus: quas ab oculis arcentes Arabes, ſic caſiam metunt. Cinnamomum etiam quàm ſuperiora mirabilius legunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeũt dicere: niſi quòd probabili ratione vtuntur, quòd quidã volũt id gigni in iis regionibus vbi Dionyſus educatus eſt:

a Et arctè amplexa. *Vel, Et arctè conſtringens. Vel, Et inhærens.*

A ἢν δὲ μὲν θασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρί, τὸ ὖν, ψιλόν· τὸ ὖν, ἄρτι ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσαν· τὸ δὲ, ἀναιρέεται. τοῦτο μὲν δὴ Ἑλληνικὸν ἐστί. τὸ ὖν δὴ λέαινα, ἐὸν ἰσχυρότατον, καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῇ οἰκηίῃ ἔτι. τίκτουσα γὰρ, συνεκβάλλει τῇ τέκνῳ τὰς μήτρας· ὃ ὖν αἴτιον. τούτου τόδε ἐστί· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἄρξηται δηχομενόμενος, ὁ δὲ, ἔλκων ὄνυχας ἡμείων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους, ἀμύσσει τὰς μήτρας. αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον B ἐπικνέεται καταχράων. πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ, καὶ τοῦ παντὸς λείπεται αὐτέων ὑγιὲς οὐδὲ ἕν. ὡς δὲ καὶ αἱ ἔχιδναί τε καὶ οἱ ἐν Ἀραβίοισι πετόμενοι ὄφιες, εἰ ἐγίνοντο ὡς ἡ φύσις ἀνθρώποισι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν δ' ἐπεὰν γοργύωνται κατὰ ζεύγεα, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ ὁ ἔρσην τῇ ἐκποιήσῃ, ἀπιελθὼν αὐτοῦ πλὴν γονέων, ἡ θήλεα ἀποπνίγει τῆς δειρῆς, καὶ ἐμφῦσα, οὐκ ἀνίεται πρὶν ἂν ἀναφάγῃ. ὁ μὲν C δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει τοῦτο τῷ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ. ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοῖσι δὲ ἀποτίνει τῷ ἔρσενι τῷ γονῇ ἀμωρέουσα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἐόντα τὰ τέκνα, διεαθίει πλὴν μήτρης. ἀναφαγόντα δὲ πλὴν νηδυὸς αὐτῆς, οὕτω πλὴν ἔκδυσιν ποιέεται. ἃ δὲ ἄλλοι ὄφιες, ἐόντες θηριόθεα, τίκτουσί τε ὠὰ, καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι χρῆμα τῶν ὀφίων. αἱ μὲν νῦν ἔχιδναι κατὰ πᾶσαν πλὴν γλῶ εἰσί· ἃ δὲ πετόμενοι, ἐόντες θηριόθεα, εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι. ὡς μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτῶνται Ἀραβίοι. πλὴν δὲ καστίαν, ὧδε· ἐπεὰν καταδήσωνται βύρσῃσι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον, πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ πλὴν καστίαν· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέῃ. περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ αὐλίζεται κου θηρία πτερωτὰ, τῇσι νυκτερίσι προσείκελα μάλιστα· καὶ τέτευγε D δεινὰ, καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα. τὰ δὴ ἀπαμωμενοι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτω δρέπεται πλὴν καστίαν. τὸ δὲ δὴ κινάμωμον ἐπὶ τούτων θωυμαστότερον συλλέγουσι. ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, καὶ ἥτις μιν γῆ ἡ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ εἰκότι χρεώμενοι. ἐν τοῖσι δὲ χωρίοισι φασὶ τινες αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη.

128

ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν τοῦτα τὰ κάρφεα τὰ ἡμεῖς, ἀπὸ φοινίκων μαθόντες, κινάμωμον καλέομεν. φορέειν ὖν τοὺς ὄρνιθας ἐς νεοσσιὰς πεπλασμένας πηλῷ πρὸς ἀπόκρημνοισι οὔρεσι, ἔνθα περίεστι ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι. πρὸς ὦν δὴ τοῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε· βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν ἀπογενομένων καὶ τῶν ἄλλων ἱππόζυγα τὰ μέλεα ἀναπαμόντας ὡς μέγιστα, κομίζειν ἐς τοῦτα τὰ χωρία· καὶ σφεα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσσιέων, ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῶν αὐτέων. τοὺς ὖν ὄρνιθας καταπετομένους, αὐτῶν τὰ μέλεα τῶν ἱππόζυγα ἀναφορέειν ἐπὶ τὰς νεοσσιάς· τὰς δὲ, οὐ δυναμένας ἴσχειν, καταρρήγνυσθαι τὰ πλὴν γλῶ. τοῖσι δὲ, ἐπιόντας, συλλέγειν οὕτω μὲν δὴ κινάμωμον συλλεγόμενον ὖν ἐκ τούτων, ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. ὃ ὖν δὴ λήθομον, ὃ Ἀραβίοι καλέουσι λάδανον, ἐν τούτῳ θωυμασιώτερον γίνεται. ἐν γὰρ δυσωδεστάτῳ γινόμενον, εὐωδέστατόν ἐστι. τῷ γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγωσι εὑείσκεται ἐγκινόμενον, ὅτι γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δὲ ἐς πολλὰ τῶν μύρων ἐστί. θυμιῶσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀραβίοι. τοσαῦτα μὲν θυμιαμάτων περὶ εἰρήσθω. ἀπὸζα ὖν τῆς χώρης τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὡς ἡδύ. δύο δὲ γένεα ὀίων σφι ἐστὶ θωύματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι ἑτέρωθι ἐστί. ὃ μὲν αὐτῶν ἕτερον ἔχει τὰς οὐρὰς μακράς, τριπήχεων οὐκ ἐλάσσονας· τὰς εἴ τις ἐπιθέσφι ἀπέλκειν, ἕλκεα αὐτῇ ἔχοιεν, ἀνατελλομένων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων. νῦν δ' ἅπας τις τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργέειν ἐς τοσοῦτο· ἁμαξίδας γὰρ ποιοῦντες, ἵππους δέουσι αὐτὰς τῇσι οὐρῇσι, ἑνὸς ἑκάστου κτενέος πλὴν οὐρὴν ὅτι ἁμαξίδα ἑκάστην καταδέοντες. ὃ δὲ ἕτερον γένος τῶν ὀίων τὰς οὐρὰς πλατείας φορέουσι, καὶ ὅτι πῆχυν πλάτος· ἀποκλινομένης ὖν μεσαμβρίης, πρήκει πρὸς δυσμὰς τὰ ἥλιον ἡ Ἀιθιοπίη χώρη, ἑξάτη τῶν οἰκεομένων. αὕτη ὖν χρυσόν τε φέρει πολλὸν, καὶ ἐλέφαντας ἀμφιλαφέας, καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια, καὶ ἔβενον, καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους· αὗται μὲν νῦν ἐν τε τῇ Ἀσίῃ ἐξαπαταί εἰσι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. περὶ ὖν τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἑσπέρην ἐξαπέων ἔχω μὲν οὐκ ἀρεκέως λέγειν.

πρὸς τῶν ἐκπεπλασμένας

αὐξόμενός

ἐπικνέεται

εἰς γλῶ.

ὀφθαλμῶν

τέκνων.

πρὸς τῶν τριπήχεων

ἐπέλκειν,

ἀποκλινομένης

& ipſas cinnamomi feſtucas afferri à grandibus quibuſdam alitibus ad nidos è luto conſtructos in præruptis montium & homini inacceſſis. Cõtra quas hoc Arabes excogitauerũt: boum [a] afinorúmque defectorum & aliorum iumentorum membra minutatim conciſa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos poſuere, procul abſcedunt. Ad hæc fruſta delapſæ volucres, ad nidos ſuos carnem comportãt: cui ſuſtinẽdæ impares nidi ad terram diſciſſi labuntur: tũc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomũ ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum vocant) etiam cinnamomo mirabilius comparatur: quippe quod in graueolentiſſimo loco naſcens, tamen fragrãtiſſimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mucor ligni, cùm ad conficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipuè ad ſuffitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictũ ſit. Redolet Arabica regio mirificè iucũdo quodã odore. Súntque in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nuſquam alibi viſuntur. Quorũ vnũ caudas habet tam longas vt nõ ſint tribus breuiores cubitis: [b] ſiquis trahi ſinat, hulcera contracturæ, dum per terram atteruntur: nũc vnuſquiſque paſtorum hactenus eſt doctus arte fabrili, vt ploſtella faciant quæ ſingularum ouium caudis ſubligent, ſupérque ploſtella caudas ipſas alligent. Alterum genus ad cubitalẽ latitudinẽ caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad ſolem occidentem vergit, cõtermina eſt AEthiopia, terrarum habitatarum vltima. Hæc & auri multum fert, & vaſtos elephantes, prominẽtibus vtrinque dentibus: & cùm agreſtes omnes arbores, tũm verò ebenũ, necnõ viros maximos pulcherrimóſq; & æui lõgiſſimi. Atque hæc quidẽ extrema ſũt Aſiæ Libyæq;. De extremitatib⁹ autẽ Europæ quod pro comperto referã non habeo.

a Aſinorúmque mortuorum & aliorum iumentorũ mẽb. in quammaxima fruſta conciſa, in ea loca por.

b Quas ſi permittantur trahere, *id eſt, demittere ad terram, vel demiſſas affricare terræ*, hulcera cõtracturæ ſint dũ illæ ad terram atterentur: verùm vnuſq.

neque enim assentior fluuium quendam esse Eridanum à barbaris vocitatum, qui subit mare ad Septentrionem spectans, vnde electrum venire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, *hoc est stannarias*, vnde ad nos venit cassiteros, *id est stannum*, nã vel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum, ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiose quęsiui, à nemine qui ipse viderit accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos venit stannum electrúmque. Cęterùm ad septętrionem Europæ quamplurimam auri vim esse constat: sed quomodo fiat, ne hoc quidẽ pro comperto dicere queo. Dicũtur tamẽ id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi. quod nec ipsum crediderim, vt viri nascantur vno oculi, cæteram naturam habentes aliis hominibus parem. Porro extrema terrarum concludunt aliam regionem, intũsque cohibẽt ea quæ nobis pulcherrima putantur, illisque rarissima. Est in Asia planities quædã vndique cincta monte quinque in locis interciso, quæ aliquando fuit[a] Chorasmiorum cum ipsorũ finibus & Hircanorũ & Parthorum & Sarãgæorum & Thomaniorum: sed posteaquam Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces: qui quõdam per singulas vndique intercisiones dũctus ac distributus, totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: vbi verò in potestatem regis Persæ venerunt, hoc ab illo sunt passæ, quòd anfractibus montiũ ab rege obstructis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu interclusa est: interfluętéque introrsum amne, planities quæ intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ vsu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit:

a Chorasmiorũ montes incolentiũ, Chorasmiorum *inquam* & Hirc.

A οὔτε γὰρ ἔγωγε συνδέκομαι Ἠριδανὸν καλέεσθαι τοὺς βαρβάρους ποταμὸν, ὃς διδοῦς ἐς θάλασσαν τὸν πρὸς βορέην ἄνεμον, ἀπὸ του ὃ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστί, οὔτε νήσους οἶδα Κασσιτερίδας ἐούσας, ὄνομα τῷ ὁ Κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ. τοῦτο μὲν γὰρ, ὁ Ἠριδανὸς αὐτὸ κατηγορέει ὃ οὐνόμα, ὡς ἔστι Ἑλληνικὸν, καὶ οὔτι βαρβαρικόν· ἀπὸ ποιητοῦ δέ τινος ποιηθέν. οὔτε δὲ ὁσοῦδενὸς αὐτόπτεω γενομένου οὐ δυνάμαι ἀκούσαι τοῦτο μελετῶν, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα Εὐρώπης. ἐξ ἐσάτης γὰρ ὧν ὁ Κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ, καὶ ὃ ἤλεκτρον. πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῷ τι πλεῖστος χρυσὸς φαίνεται ἐών· ὅκως μὲν γενόμενος, οὐκ ἔχω ὁσοῦδε τοῦτο ἀτρεκέως εἰπαῖ· λέγεται γὰρ ὑπὸ τῶν γρυπῶν ἁρπάζειν Ἀρίμασποι, ἀνδρας μουνοφθάλμους· πείθομαι δὲ ὁσοῦδε τοῦτο, ὅκως μουνόφθαλμοι ἀνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὰ ἄλλα ὁμοίαν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. οἱ δὲ ὧν ἔσχατοι οἰκασι πρὸς κλίουσαι τὰ ἄλλα χώρα, καὶ οὗτος ἀπέρχουσα τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι, καὶ ἀσφαλιώτατα ἔχειν αὐτᾶ. ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκλασμένον οὔρεϊ πανταχόθεν· διαστάσας δὲ τὸ οὔρεος εἰσὶ πέντε. τοῦτο ὃ πεδίον ἐνῶ μὲν κοτε Χορασμίων, ἐν ὕρεσι ἐόντων Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ὑρκανίων, καὶ Παρθων, καὶ Σαραγγαίων, καὶ Θαμανίων· ἐπεί τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι ὃ κράτος, ἐστὶ ὃ βασιλέος· ἐκ δὲ ὧν τοῦ περικλίοντος οὔρεος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὐνόμα δὲ οἱ ἐστὶ Ἄκης. ὃς πρότερον μὲν ἀρδεσκε διαλελαγμένος πάντα κατὰ τοὺς εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ διαφάρας ἀριθμὸς ἑκάστης ἑκάστοισι· ἐπεί τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσί, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διαφάρας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς, πύλας ἐπ' ἑκάστῃ διαφάρᾳ ἔστησε. ἀποκεκλειμένου δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου, ὃ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων, πέλαγος γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ, ἔχοντος δὲ οὐδαμῆ ἐξήλισιν. οὗτοι ὧν οἱ ἄνθρωποι ἐμπροσθεν εἰώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι, συμφορῇ μεγάλῃ διαχρέονται· ἐν μὲν γὰρ χειμῶνα ὑέει σφι ὁ θεὸς, ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι·

τῶν δὲ θέρεος σπείροντες μελίνεω, καὶ σήσαμον, χρηίσκονται τῷ ὕδατι. ἐπεὰν ὦν μηδέν σφι τῶν διδῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοῦ Πέρσας αὐλοί τε καὶ γυναῖκες, ἱστάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, βοῶσι ἀρυόμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας· ἐπεὰν δὲ ἀνάκορος ἡ γῆ σπόρων γένηται πίνουσα τοῦ ὕδωρ, αὖται μὲν αἱ πύλαι ἀποκλίνονται, ἄλλας δ' ἐντέλλει ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν. ὡς δ' ἐγὼ οἶδ' ἀκούσας, χρήματα μεγάλα παρηατόμενος ἀνοίγει, πλὴν τοῦ φόρου. τοῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

Τῶν δὲ τῷ μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν, ἕνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε ὑβρείσαντα τάδε, ἀπέθανε· αὐτίκα μετὰ τὸ ἐπαναστῆναι ἤθελε ἐς τὰ βασιλήια ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τοῦ βασιλέος. καὶ γὰρ δὴ ὁ νόμος οὕτω εἶχε, τοῖσι ἐπαναστᾶσι τοῦ μάγου ἔσοδον εἶναι τοῦ βασιλέα αὐτὸν ἀγγέλου, ἐὼν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεύς. οὐκων δὴ Ἰνταφέρνης ἐδόκεε τοῦδε οἱ ἐσαγγείλαι· ἀλλ' ὅτι ἐνῶ τῷ ἑπτὰ, ἤθελε ἐσένεαι. ὁ δὲ πυλουρὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ παρεώρεον, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι. ὁ δὲ Ἰνταφέρνης, δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν, ποιέει τάδε· ἀποσπάμενος τὸν ἀκινάκεα, ἀποτάμνει αὐτῶν τά τε ὦτα καὶ τὰς ῥῖνας· καὶ ἀείρας τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, περὶ τοῦ αὐχένας σφέων ἔδησε, καὶ ἀπῆκε. ἀπικόμενος δὲ πρὸς βασιλέα δεικνύουσι ἑωϋτοὺς, καὶ τὴν αἰτίην εἶπον, δι' ἣν πεπονθότες εἴησαν. Δαρεῖος δ', ἀρρωδήσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἓξ πεποιηκότες ἔωσι τοῦτα, μετὰ πέμπει ὅς ἕνα ἕκαστον, ἀπεπειρᾶτο γνώμης, εἰ σὺν ἑωϋτῷ εἶσι τοῦ πεποιημένου. ἐπεί τε δὲ ἐξέμαθε ὡς οὐ συγκειμένοισι εἴη τοῦτα πεποιηκώς, ἔλαβε αὐτόν τε Ἰνταφέρνεα, καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τοὺς οἰκηΐους πάντας· ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπιβουλεύσειν οἱ ἐπανάσασιν. συλλαβὼν δὲ σφεας, ἔδησε πάντας ἐπὶ θανάτῳ. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, κλαίουσα αὐτὴ καὶ ὠδύρετο· ποιέουσα δ' αἰεὶ τὠυτὸ ἔπος, ἐπεισε οἰκτείραι μιν· τοῦ δὲ θέρεος σπείροντες μελίνεω, καὶ σήσαμον, χρηίσκοντο τοῦ ὕδατος. ἐπεὰν ὦν μηδέν σφι τοῦ δι δῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοῦ Πέρσας αὐλοί τε καὶ γυναῖκες, ἱστάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, βοῶσι ἀρυόμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας· ἐπεὰν δὲ ἀνάκορος ἡ γῆ σπόρων γένηται πίνουσα τοῦ ὕδωρ, αὖται μὲν αἱ πύλαι ἀποκλίνονται, ἄλλας δ' ἐντέλλει ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν. ὡς δ' ἐγὼ οἶδ' ἀκούσας, χρήματα μεγάλα παρηατόμενος ἀνοίγει, πλὴν τοῦ φόρου. τοῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

Τῶν δὲ τῷ μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν, ἕνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα, καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τοὺς οἰκηΐους πάντας· ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπιβουλεύσειν οἱ ἐπανάσασιν. συλλαβὼν δὲ σφεας, ἔδησε πάντας ἐπὶ θανάτῳ. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, κλαίουσα αὐτὴ καὶ ὠδύρετο· ποιέουσα δ' αἰεὶ τὠυτὸ ἔπος, ἐπεισε οἰκτείραι μιν·

129

sed æstate quum serunt[a] pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas venerunt viri atque mulieres: stantésque[b] pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maximè indigebant portas reserari iussit, vtique eas quæ ad illos ferrent: easdem, quum illorum terra humore hausto satiata esset, rursus obserari: ita deinceps alias, vt quique cæterorum populorũ maximè aqua indigerent. id faciens (quantum ego auditu cognoui) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hęc quidem ita se habent.

CAETERVM rex vnum è septem viris qui aduersus magũ conspirauerunt, Intaphernem, cepit ac capite damnauit ob hãc noxam: Intaphernes, statim post oppressos magos regiam ingressus, volebat admitti ad colloquiũ regis. etenim hac lege conuentũ erat inter magi oppressores vt eis ad regem foret aditus sine internuntio, nisi cubantem cum vxore. Itaque nõ oportere sibi interuenire nuntiũ censens Intaphernes, quia foret vnus è septem, introire vtique volebat. sed quùm ianitor & qui à responsis erat introire non sinerent, quòd regem dicerẽt rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures vtrique narésque præcidit, ac lora fræni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominésque dimisit. Qui quum sese regi exhibuissent & cur id passi fuerant exposuissent, Darius sigillatim quenque Persarum accersiuit, veritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset: exploraúitque nunquid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit eiúsque liberos atque omnem familiam: multis de causis credens illum cũ suis propinquis rebellionẽ fuisse moliturum: hos comprehensos ad necem vinciri iussit. Tunc vxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur. Id assiduè faciendo ad sui misericordiam Darium quum adduxisset,

a Panicum.

b Id est, In aulâ regis. sic & in sequentibus locis.

missō ad eam nuntio, rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnius electionem, ex vinctis domesticis tuis quem velis liberari. Ijlla postquam secum deliberauit, ita respondit, Si vnius *omnino* animā rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrē. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, missō nuntio, inquit, Percōtatur te rex quā de causa, viro filiſque prætermissis, fratrem delegisti vt superesset, qui & remotiore abs te est gradu quàm filii, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa respondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon voluerit, atque alii liberi, si hos amisero, esse possunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione potest esse. [a] Hanc sequuta causam, ita loquuta est. visāque est Dario probè dixisse. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum natu maximū, cæteris omnibus interfici iussis. Ita vnus è septem Persis statim initio occubuit.

a Hanc rationē in ista electione sequuta sum.

Enimuero illud ferè circa Cābysis ægrotationem contigit: Erat Sardibus præses quidā à Cyro præfectus, nomine Orœtes, Persa, cui nefariæ rei cupido incessit: siquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quātulocūque læsus esset, quémque ne vidisset quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt) causam: Quū aliquando pro foribus regis considerent Orœtes & alter quidā Persa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute disceptaretur, Mitrobates obiiciēs Orœti, inquit, [b] Túne in pretio virorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiúsque tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Orœti adeo doluisse quidam aiūt, [c] vt affectauerit non de obiurgāte vindictā, sed Polycratē prorpus occidere, propter quem malè audisset. Alii (sed pauciores) inquiūt, caduceatorem in Samum ab Orœte missum cuiusdam rei rogandæ causæ: (cuius autē, non dicitur) Polycratem autem tunc fortè in conclaui cubantē fuisse, assistente ei Anacreonte Teio, siue id consultò, quòd res Orœtis contemptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factum. ad quē quum accedēs Orœtis caduceator, eius mandata exponeret, Polycratem neque se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietē versus) neque quicquā respōdisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorātur, quarum vtrilibet accommodare fidem quis potest. Itaque Orœtes in *vrbe* Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydū, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorū, *duntaxat* eorum quos nouimus (secundum Minoem, & siquis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animum induxerit vt mari potiretur. Primus, inquā, extitit [a] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ioniæ atque insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Orœtes factus, misit nūtium in hæc verba, OROETES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellentes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quòd si ita feceris vt suadeo, prospexeris & tibi & saluti meæ. Nam rex Cābyses (vt mihi pro cōperto renuntiatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur meipsum recipito, atque pecunias, earū partē tibi habiturus, partē mihi permissurus: & ipsarū pecuniarū beneficio omni Græciæ imperatur[a]. De quibus si mihi fidem non habes, mittito quēpiam tibi fidissimum, [b] cui ego fidē faciā. Quo audito Polycrates grauiſus est, atque obsequiolebat. maiorē enim in modū pecuniā auebat. Mittit itaq; prius ad rē inspiciendā quendā è popularibus suis, [c] Mæādriū Mæādrii filiū, scribā suū:

A πέμψας δὲ ἄγγελον, ἔλεγε τάδε, Ὦ γύναι, « βασιλεύς τοι Δάρδος δίδοῖ ἕνα τῶν δεδεμέ- « νων οἰκηΐων ῥύσασθαι, τὸν βουλεαι σὺ πολύ- « 130 των. ἡ δὲ, βουλευσαμένη, ὑπεκρίνετο τάδε, « Εἰ μὲν δή μοι δίδοῖ βασιλεὺς ἑνὸς ψυχήν, « αἱρέομαι σὺ πολλῶν τὸν ἀδελφεόν. πυθό- « μενος δ' Δάρδος ταῦτα, καὶ θωυμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε, Ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε « βασιλεύς, τίνα ἔχουσα γνώμην, ἡ ἀνδρά « τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιποῦσα, τὸν ἀδελ- « φεὸν εἵλευ τοιεῖναί τοι· ὃς καὶ ἀλλοτριώ- « τατός τοι τῶν παίδων, καὶ ἧσσον κεχαρισμένος « τοῦ ἀνδρός ἐστι. Ἡ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ βα- « σιλεῦ, ἀνὴρ μέν μοι αὖ ἄλλος γένοιτο, εἰ δαί- « μων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ τούτων ἀπο- « βάλλοιμι· πατέρες δὲ καὶ μητέρες οὐκ ἔτι μευ « ζωόντων, ἀδελφεὸς αὖ ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ « γένοιτο. Τούτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη, ἐξέλε- « ξα τοῦτο. ὅ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰ- πεῖν ἡ γυνή, καὶ οἱ ἀπῆκε τούτων τε τὸν πρε- σβύτατον, ἡδεῖς αὐτῇ· τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πολεμίους. τῶν C μὲν δὴ ἑπτὰ εἷς αὐτίκα τότε τῷ πρώτῳ ἀπολώλεε.

Κατὰ δὲ κου μάλιστα τὼ Καμβύσεω νοῦσον ἔγένετο τάδε· ὑπὸ Κύρου καταστα- θεὶς ἐὼν Σαρδίων ὑπαρχος Ὀρόιτης, ἀνὴρ Πέρσης· οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὁσίου· οὔτε γὰρ τι παθὼν οὔτε ἀκούσας μά- ταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου, οὔτε ἰδὼν πρότερον, ἐπεθύμεε λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι· ὡς μὲν οἱ πλέονες λέγουσι, λόγον τοιόνδε τινα αἰτίην· ὅτι οἱ τῶν βασιλέος θυ- D ρέων κατήμενον τὸν τε Ὀρόιτεω καὶ ἄλλον Πέρσην τῷ οὐνόμα ἦν Μιτροβάτεα, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτοις οὐκ λόγων ἐς νείκεα συμπεσόντων. κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς, εἰπεῖν Μιτροβάτεα τῷ Ὀρόιτῃ πρὸς φέροντα, Σὺ γὰρ οὐκ ἀνδρὸς λόγῳ, ὃς βασιλεῖ νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῷ νομῷ προσκειμένην οὐ προσκτήσαιο, ὧδε δή τι ἐούσης εὐπετέος χειρωθεῖσαν, τοῦ τῆς ὀπτὼ ἐίων πεντεκαίδεκα ὁπλίτησι ἐπα- E ναγαγὼν ἔχει, καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύει; οἱ μὲν δὴ μιν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα, ἀλγήσαντα ὀνείδεϊ, ὅτι θυμῶσαι οὐκ οὕτω τὸν εἵνεκα τοῦτο πίσασθαι, ὡς Πολυκράτεα πολύ-

τῷ δὲ ὀρόιτεα

τῷ ἐόντεα

τῷ πρώτου

A σιν occidere, propter quem malè audisset. Alii (sed pauciores) inquiūt, caduceatorem in Samum ab Orœte missum cuiusdam rei rogandæ causæ: (cuius autē, non dicitur) Polycratem autem tunc fortè in conclaui cubantē fuisse, assistente ei Anacreonte Teio, siue id consultò, quòd res Orœtis contemptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factum. ad quē quum accedēs Orœtis caduceator, eius mandata exponeret, Po- B lycratem neque se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietē versus) neque quicquā respōdisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorātur, quarum vtrilibet accommodare fidem quis potest. Itaque Orœtes in *vrbe* Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydū, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorū, *duntaxat* eorum quos nouimus (secundum Minoem, & siquis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animum induxerit vt mari potiretur. Primus, inquā, extitit [a] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ioniæ atque insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Orœtes factus, misit nūtium in hæc verba, OROETES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellentes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quòd si ita feceris vt suadeo, prospexeris & tibi & saluti meæ. Nam rex Cābyses (vt mihi pro cōperto renuntiatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur meipsum recipito, atque pecunias, earū partē tibi habiturus, partē mihi permissurus: & ipsarū pecuniarū beneficio omni Græciæ imperatur[a]. De quibus si mihi fidem non habes, mittito quēpiam tibi fidissimum, [b] cui ego fidē faciā. Quo audito Polycrates grauiſus est, atque obsequiolebat. maiorē enim in modū pecuniā auebat. Mittit itaq; prius ad rē inspiciendā quendā è popularibus suis, [c] Mæādriū Mæādrii filiū, scribā suū:

a *Id est*, Primus inter homines. Hoc addit quòd Minos habereturIouis filius.

b Cui ego ostēdam. *Vel*, repræsentabo.

c Mæandrum Mæandrii fil.

τῷ οὐνεῖ

τῷ σύνεω

τῷ ἀνδρῶν

τῷ κειμένῳ

τῷ πρώτου

τῷ ὀρόιτεα

τῷ ἐόντεα

qui non longo pòst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis spectatu dignum templo Iunonis omnem dicauit. [a] Hunc Oroetes quum cognouisset speculatorem esse circumspectum, ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit: eáque scrinia alligata in expedito habet. Quæ adueniens Mæãdrius quum inspexisset, Polycrati renuntiauit. [b] Enimuero ne illuc sese cõferret, magnopere dehortabantur tum oracula & amici, tum præcipuè somnium hoc, quod eius filia viderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inũgeretur. Hanc visionem conspicata, [c] instabat omnino dissuadere patri ne à patria proficisceretur ad Oroetem: quinetiã [d] ad biremem eunti malè ominabatur. Cui quum ille minitaretur, si sospes rediret, fore vt hæc perdiu maneret virgo: ipsa vt ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim se diutius virginem esse quàm patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Oroetem nauigauit, cùm alios secum ducens tum verò Democedem Calliphontis filium, Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos [e] præclarissimè omnium exercebat. Vbi Magnesiam peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignáque sua persona [f] & suis cogitationibus. nam neque eorum qui Syracusis tyranni extiterũt, neque aliorum Græciæ tyrannorum vllus est magnificẽtia cum Polycrate comparandus. Eum Oroetes (quod indignum relatu est) cruci suffixit: ex illis verò qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubẽs eos gratiã sibi habere quòd liberi essent: peregrinos autem atque seruos iure captiuitatis sibi vendicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus omnem filiæ visionem exoluit. nam ab Ioue quidẽ, quũ plueret, lauabatur: à sole autẽ, [g] exudãte è membris abdomine, vngebatur.

a At Oroetes quum exploratorẽ aduentare audisset, ita egit. *Ad verbum*, Expectari audisset.

b At ille, tum oraculis tum amicis multũ dehortãtibus, illuc profectus est. quum etiam *eius* filia somnium hoc vidisset. Cernere sibi videbatur, *&c.*

c Omnibus modis, *Vel, omni arte* dissuadebat.

d Ad nauẽ quinquaginta remorum. *Sunt qui vertant*, ad nauem actuariam.

e Optimè omniũ suæ ætatis exerc.

f Et suo ingenti animo, *Vel*, excelso. Nam præter Syrac. nullus est Gr. tyr. magnif.

g Quum ipse humorem è corpore emitteret.

A ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, καὶ κόσμον τὸν ἐν τῷ ἀνδρεῶνι τοῦ Πολυκράτεος ἐόντα ἀξιοθέητον ἀνέθηκε πάντα ἐς Ἥραιον. ὁ δὲ Ὀρόϊτης, μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἐόντα τοῦ ἐπιδόξιμον, ἐποίεε τάδε· λάρναχας ὀκτὼ πληρώσας λίθων, πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χείλεα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων, χρυσὸν ἐπέβαλε. καταδήσας δὲ τὰς λάρναχας, εἶχε ἑτοίμας. ἐλθὼν ὁ Μαιανδρος, καὶ θεασάμενος, ἀπήγγελλε τῷ Πολυ-
B κράτεϊ. ὁ δὲ, πολλὰ μὲν τῶν μαντηίων ἀπαγορευόντων, πολλὰ δὲ τῶν φίλων, ἐστέλλετο αὐτόσε. τοῖσι δὲ, καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὄψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκεε οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἠέρι μετέωρον ἐόντα, λοῦσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διός, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. ταύτην ἰδοῦσα τὴν ὄψιν, πανταχοῖ ἐθώμετο μὴ ἀποδημῆσαι καὶ Πολυκράτεα πᾶσα τὸν Ὀρόϊτεα· καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντορον, ἐπεφημίζετο. ὁ δὲ οἱ ὑπεί-
C λησε, ἢν σῶς ἀπονοστήσῃ, πολλὸν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἡ δὲ ἠράσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι. βουλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερῆσθαι. Πολυκράτης δὲ, πάσης συμβουλίης ἀλογήσας, ἔπλεε παρ' Ὀρόϊτεα, ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἑταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκήδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτην, ἄνδρα ἰητρὸν τ' ἐόντα, καὶ τὴν τέχνην "ἐπασκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἑωυτόν. ἀπικό-
D μενος ὦν ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης, διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων. ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίων ἡγεόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἷς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τυράννων ἄξιός ἐστι Πολυκράτεϊ μεγαλοπρεπείην συμβλητὸς εἶναι. ἀποκτείνας δὲ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀρόϊτης αἰνεταύρωσε. τῶν δὲ οἱ ἑπομένων ὅσοι μὲν ἔσαν Σάμιοι, ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑωυτῷ χάριν εἰδέναι, ἐόντας ἐλευθέρους. ὅσοι
E δὲ ἔσαν ξένοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἑπομένων, ὧν αὐδραποδῶν λόγῳ ποιούμενος εἶχε. Πολυκράτης ὦν αἰσχρημάνθη, "ἐπετέλεσε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρός. ἐλούετο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὅκως ὕοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνιεὶς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἰκμάδα.

τοῦ κοσμοῦντα

τοῦ αἰσκέοντα

τοῦ ἐπετέλεε

Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεσημάνατο εὐσεμάντου. χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀρόϊτεα Πολυκράτεος πίσιες μετῆλθον. μετὰ γὰρ Καμβύσεω θάνατον, καὶ τῶν μάγων τὴν βασιληΐην, μνήμων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀρόϊτης, ὠφείλε μὲν οὐδὲν Πέρσας, ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ἀρχῇ κτείνας Μιτροβάτεα τὸν ἐκ Δασκυλείου ὑπαρχον, ὃς οἱ ὠνείδισε τά ἐς Πολυκράτεα ἔχοντα· κατὰ δὲ, καὶ Μιτροβάτεω παῖδα Κραναάσπην· ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους, ἀλλά τε ἐξύβρεισε πολυτρόπα, καὶ τινα ἀγγελιηφόρον ἐλθόντα Δαρείου πρὸς αὐτὸν, ὡς οὐ παρὸς ἡδονὴν οἱ ἐν τῷ ἀγγελλόμενα, ἔκτεινε μὲν ὀπίσω κομιζόμενον, ἄνδρας οἱ ὑπείσας κατ' οὐδόν. ἀπικνεόμενος δὲ μιν, ἠφάνισε αὐτῷ ἵππῳ. Δαρεῖος δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἐπεθύμησε καὶ Ὀρόϊτεα τίσασθαι, πάντων τῶν ἀδικημάτων εἵνεκα, καὶ μάλιστα Μιτροβάτεω, καὶ τοῦ παιδὸς· οὐκ μὲν δὴ τῆς ἰθείης γνώμης ἐπ' αὐτὸν ὁρμᾶν ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἱ οἰδαινόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων, καὶ νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν Ὀρόϊτεα μεγάλην τὴν ἰσχὺν πάντα νόμον ἔχειν· τὸν χίλιοι μὲν Περσέων ἑδορυφόρεον· εἶχε δὲ νομὸν τὸν τε Φρύγιον, καὶ Λυδίην, καὶ Ἰωνικόν. ταῦτα δὴ ὦν ὁ Δαρεῖος πάντα ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων τοὺς "δοκιμωτάτους, ἔλεγε σφι τάδε, Ὦ Πέρσαι, τίς αὖ μοι τοῦτο ὑμέων ὑποσχὰς ἐπιτελέσειε σοφίῃ τε, καὶ μὴ βίῃ τε καὶ ὁμίλῳ· ἔνθα γὰρ σοφίης δέομαι, βίης ἔργον οὐδέν. ὑμέων δὴ ὦν τίς μοι Ὀρόϊτεα ἢ ζώοντα ἀγάγοι, ἢ ἀποκτείνοι· ὃς ὠφέλησε μὲν κω Πέρσας οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν, δύο ὑμέων πίστωσε, Μιτροβάτεά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ· τοῦτο δὲ, οὗ αἰχμαλέου-τας αὐτοὺς, καὶ πεμπομένους ὑπ' ἐμοῦ, κτείνοι, ὕβριν οὐκ ἀμαρτὼν φαίνων. πρίν κω ὧν μέζον ἐξεργάσασθαι μιν Πέρσας κακὸν, καταλαμπέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ. Δαρεῖος μὲν ταῦτα ἐπηρώτα, τοῦ δὲ ἀνδρες τεινόντων "ὑπέσχοντο, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλων ποιέειν ταῦτα· ἐείζοντας δὲ Δαρεῖος κατελάμβανε,

τοῦ Κραναάσπην

τοῦ ὑπεὶς

τοῦ οἰδεόντων

τοῦ λογιμωτάτους,

τοῦ ἐπέσχοντο

A Hunc exitum habuerũt tot prosperæ res Polycratis, quem vaticinatus ei fuerat Amasis rex Aegypti. Verùm non multo pòst tempore Polycratis vltio Oroetem excipit. quippe post Cambysis obitum occupato à magis regno, Oroetes quum esset Sardibus, nihil de Persis qui à Medis imperio fraudari erant, bene meritus est: [a] sed in ea perturbatione Mitrobatem Dascylii præfectum ([b] qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Cranapẽ, spectatos in Persis viros: & cùm alia quoque omnifaria flagitia commisit, tum quendam è nuntiis qui ad ipsum à Dario venerat, quòd parum iucunda nuntiasset, trucidandum curauit, summissis quibusdã qui redeuntem aggrederentur, quique trucidatum cum ipso equo occultarent. Darius, vbi principatu potitus est, Oroetem vlcisci cùm ob alia scelera, tum præcipuè ob Mitrobatem filiúmque, cupiebat: sed aduersus eũ [c] è professo mittere copias consilii non erat, [d] vtique rebus nondum satis fundatis, & imperio recẽs parto: quum præsertim audiret Oroetem multa vi nixum, quum mille Persarum satellitibus stipatus esset. nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniã. Itaque Darius aduersus hæc hanc rationẽ iniuit: Accitis Persarum summis quibusque proceribus, his loquutus est verbis, Persæ, quis hoc vestrûm mihi repromittat, & exequuturus & prudẽtia duntaxat, nulla vi, nullisque copiis? Vbi enim opus prudentia est, ibi vi agere nihil attinet. Ergo [e] quis vestrûm mihi Oroetem vel adducat viuũ, vel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed cũ alia multa scelera admisit, tum hæc duo: vnũ, quòd duos è nobis, Mitrobatem eiúsque filiũ interemit: alterũ, quòd à me missos ad se accersendum, [f] necandos curat, facinus profectò non tolerandum. ideóque priusquam maiora in Persas scelera admittat, [g] cõprehendendus est ad necẽ. Hæc Darius interrogabat Persas. Eorũ trigĩta extiterũt qui repromitterẽt, singuli volẽtes ipsi id exequi. Quos inuicẽ cõtendẽtes Darius reprehẽdens,

a *Legit* ἐν ταύτῃ τῇ θεραχῇ.

b Qui ei illa ad Polycratem pertinentia exprobrauerat.

c Aperté. *Gr.* ἐν τῆς ἰθείης: *q. d.* recta via.

d Vtpote rebus adhuc turbulentis. *Vel*, Rebus nondum compositis. *Ad verbum*, Rebus adhuc tumentibus. *q. d. Quum nondum tumor rerum resedisset. sed est, turbulentes status.*

e Aliquis vestrũ. *Potest & interrogatiuè legi.*

f Necat, insolẽtiam intolerabilẽ exhibens.

g Morte nobis est occupandus.

sortiri iussit. id quum fecisset, sors Bagæum Artontis filiũ ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione vsus est: Complures literas variis de rebus vbi scripsit sigillóque Darii impressit, cũ his profectus est Sardis. Eas, posteaquam in cõspectum Orœtis venit, dedit separatim recitãdas regio scribæ. (regios autem scribas cuncti præsides habent.) Reddebat autem separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerẽt ad rebellandum ab Orœte. Quos animaduertens magnopere venerari literas, & ea quæ in illis dicerentur, etiã vehementius, reddidit aliam epistolam in hæc verba, Persæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtẽ fungamini satellitum officio. Hoc illi audito lanceas deposuerunt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ vltimũ libellum in hæc verba scriptum, Rex Darius mãdat Persis qui in Sardibus sunt vt Orœtem interimant. Id vbi audiere doryphori, *id est, hastati satellites*, eductis acinacibus sine mora Orœtẽ interemerunt. Ita vindicta Polycratis Samii Orœtem persequuta est.

Traductis atque comportatis Susa bonis Orœtis, contigit non diu pòst vt in venatu ferarũ Darius rex, dũ ab equo desilit, pedẽ iatorserit vehementérque luxauerit. nam talus è iuncturis amotus est. Se itaque existimans, vt etiam prius, habere ex AEgyptiis eos qui primi putarẽtur arte medicinæ, eorum opera vtebatur. At isti retorquẽdo pedem ac violenter tractando, plus mali faciebãt: adeo quidem vt septem dies totidémque noctes Darius præ molestia qua afficiebatur transegerit insomnes. Octauo die eidẽ malè habenti quidam Democedis Crotoniensis mentionem facit: cuius de artificio prius iã inde in Sardibus audisset. Darius hominem quamcelerrimè accersi ad se iubet. Ille, vt inter captiuos Orœtis fuit inuentus, vbi

A κελεύων πάλλεσθαι. παλλομένων δὲ, λαγχάνει ὁ πεμπόμενος Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω. λαχὼν δὲ ὁ Βαγαῖος, ποιέει τοιάδε· βιβλία γράψας πολλὰ, καὶ πολλὰ ἔχοντα σημήματα, σφρηγίδα σφι ἐπέβαλε τοῦ Δαρείου. μετὰ δὲ ἦιε ἔχων ταῦτα ἐς τὰς Σάρδις. ἀπικόμενος δὲ, καὶ Ὀρόιτεω ἐς ὄψιν ἐλθὼν, τοῦ βιβλίου ἓν ἕκαστον παραιρούμενος, ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιλήϊῳ ἐπιλέγεσθαι. (γραμματιστὰς δὲ βασιλήϊοι οἱ πόροι ὑπάρχει ἔχοντες) ἀποπειρεώμενος δὲ τοῦ δορυφόρου, ἐδίδου τὰ βιβλία ὁ Βαγαῖος, εἴ οἱ συνδέξαιατο ἀπόστασιν ἀπὸ Ὀρόιτεω. ὁρέων δὲ σφεας τά τε βιβλία σεβομένους μεγάλως, καὶ τὰ λεγόμενα ἐν τοῦ βιβλίου, ἔτι μεζόνως, δίδοῖ ἄλλο, ἐν τῷ ἐνεῦν ἔπεα τοιάδε, Ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀρόιτεα. ④ δὲ, ἀκούσαντες τούτων, μετῆκαν οἱ τὰς αἰχμάς. ἰδὼν δὲ τούτῳ σφέας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσήσας, ὃ τελευταῖον τοῦ βιβλίου δίδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγέγραπτο, Βασιλεὺς Δαρεῖος Πέρσησι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Ὀρόιτεα. ④ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσαν ταῦτα, ἀπασάμενοι τοὺς ἀκινάκας, κτείνουσι παραυτίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀρόιτεα ⑧ Πέρσην Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου πέσες μετῆλθον.

Ἀπικομένων δὲ καὶ αἰσκομισθέντων τοῦ Ὀρόιτεω χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνέβη κεῖνον οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον, ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποβρώσκοντα ἀπ' ἵππου, γραφῆναι τὸν πόδα. καὶ κως ἰσχυρότερος ἐγράφη· ὁ γὰρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τοῦ ἄρθρου. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἰητρικήν, τούτοισι ἐχρᾶτο. οἱ δὲ, τρεπόμενοι καὶ βιώμενοι τὸν πόδα, κακὸν μέζον ἐργάζοντο· ἐπ' ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ πρήσιος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίῃσι εἴχετο· τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντι οἱ φλεγμονὴ, πυθόμενος τις πρότερον ἐπὶ τοῦ Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκήδεος τὴν τέχνην, ἀγχέλους τῷ Δαρείῳ. ὁ δὲ ἀγχὼ μιν τὴν ταχίστην πρὸς ἑωυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς εἶδε κείμενον ἐν τοῖσι Ὀρόιτεω αἰσχροῖσι

ὁκουδήκοτε ἀπημελημένον, πρήγνυν ἐς μέσον, πέδας τε ἕλκοντα, καὶ ῥάκεσι ἐσταλμένον. σταθέντα δὲ ἐς μέσον, ἠρώτα ὁ Δαρεῖος τοῦ τέχνου εἰ ὀπίσαιτο. ὁ δὲ, οὐκ ὑπεδέκετο, ἀρρωδέων μὴ ἑωυτὸν ἐκφήνας, τοῦ παντὸς τῆς Ἑλλάδος ἦ ἀπεστερημένος. καταφαίνετο τοῦ Δαρείου τεχνάζειν ὀπισάμενος· καὶ τοῖς ἀγανάκτας αὐτὸν, ἐκέλευσε μαστιγοῦν τε καὶ κέντρα παραφέρειν ἐς ὃ μέσον. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φάς, ἀπεκέως μὲν οὐκ ὀπίσαιτο, ὁμιλήσας δὲ ἰητρῷ, φλαύρως ἔχειν τοῦ τέχνου. μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι χρεώμενος, καὶ ἠπιάματα τὰ ἰσχυρὰ παρεσάγων, ὕπνου τε μὲν λαγχάνειν ἐποίεε, καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγιέα μὲν ἐόντα ἀπέδοξε, οὐδαμῶ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίποδα ἔσεσθαι. δωρέεται δὲ μὲν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων χρυσέων δύο ζεύγεα. ὁ δὲ μὲν ἐπείρετο, εἴ οἱ δι' πλήσιον ὁ κακὸν ὀπίτηδες νέμει, ὅτι μὲν ὑγιέα ἐποίησε. πυθεὶς δὲ τοῦ ἕνεκα ὁ Δαρεῖος, ἀποπέμπει μὲν παρὰ τὰς ἑωυτοῦ γυναῖκας. παραγγείλας δὲ οἱ δυνοῦχοι, ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας ὡς βασιλέϊ δοῦ εἴη ὃς τὸν ψυχὸν οἱ ἀπέδωκε. ἀποστύπουσα δ' αὐτέων ἑκάστη, φιάλῃ τοῦ χρυσοῦ σταθμὸν ἑκάστη ἐδωρέετο τὸν Δημοκήδεα· ὥστε δὴ τι δαψιλέϊ δωρεῇ, ὡς τοῖς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων κατῆσας ἑπόμενος ὁ οἰκέτης τοῦ οὔνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο, καὶ οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέγετο. ὁ δὲ Δημοκήδης δοῦς, ὧδε ἐκ Κροτωνος ἀπιγμένος, Πολυκράτεϊ ὡμίλησε πατεῖ, ὃς συνείχετο ἐν τῇ Κρότωνι, ὀργῇ χαλεπῷ. τοῦτον ἐπεί τε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν, οἴχετο ἐς Αἴγινην. καταστὰς δὲ ἐς ταύτην, τοῦ πρώτου ἔτεϊ ἐπαφεβάλετο τοῖς πρώτοις ἰήσεις, ἀσκευὴς περ ἐών, καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα πρὸς τὴν τέχνην ἔστι ἐργαλήϊα· καὶ μιν δευτέρῳ ἔτεϊ ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίᾳ μισθοῦνται· τρίτῳ δὲ ἔτεϊ Ἀθηναῖοι, ἑκατὸν μνέων τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ, Πολυκράτης δυοῖν ταλάντοιν. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς τὴν Σάμον. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἤκουσα Κροτωνιήτας ἰήσεσι διδοκιμηθέντας ἐλθόντας δὴ ὦν τοῦτο ὅτι πρῶτοι μὲν Κροτωνιήτας ἰήσεσι ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι,

pro neglecto habebatur, in mediũ adductus est, sicut erat pãnosus ac cõpedes trahẽs. In medio positũ Darius interrogauit nunquid eam nosset artẽ. Democedes, veritus ne, si se proderet, vsquequaque Græcia priuaretur, dissimulare: sed quum videretur notitiã artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominẽ adduxerãt, verbera & tormẽta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se planè scire artẽ illam negauit, sed aliquantulum, ob eam consuetudinẽ quam cũ medico habuisset. Factáque ei potestate curandi, Græcis medicamẽtis vtens, [a] & lenia, post acria, admouens, Dariũ compotẽ somni fecit, & breui tẽpore incolumem reddidit, quũ iã se posthac validũ fore ad incedẽdũ desperasset. Ob quã curationẽ postea quum eum Darius duobus aurearũ compedum paribus donasset, interrogauit Democedes nunquid ideo se duplici malo remunerandum putaret, quòd ab eo sospes ipse foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad suas vxores hominẽ misit. Eunuchi qui eum deduxerũt ad fœminas, dicebãt hũc esse qui restituisset animã regi. tunc earũ singulæ aureã phialæ thecã suffringentes, Democedẽ donauerũt tã amplo munere, vt famulus nomine Scitõ qui sequebatur, excidẽtes ex percussione phialarũ stateres colligẽs, nõ paruam auri summã coegerit. [b] Hic Democedes hũc in modũ è Crotone profectus, cũ Polycrate cõsuetudinẽ habuit: quũ à patre sanè iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in AEginam: vbi commoratus vnum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum est vt insequẽti anno AEginetæ cõduxerint eũ talento, Athenienses tertio anno centũ minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. ita Samũ profect[a] est. A quo viro non minimũ [c] medici Crotonienses primi numerabantur,

[a] *Hæc interpretatio ostendit eum legisse, ἤπια μετὰ τὰ ἰσχυρά. Aliosqui sequendo nostram lectionem, vertendum esset,* Et fomenta valida adhibens.

[b] Hic autẽ Democedes ita Crotone *Samum* venerat. Cum Polycrate patre vexatus, quum asperam eius iracundiam ferre non posset, illo relicto ab. &c.

[c] Crotonienses inclaruerũt. hinc enim tempus fuit quum primi quidem medici Græciæ Crotoniatæ esse dicerentur, secundi verò, Cyrenæi.

secundi, Cyrenæi. Qua etiã tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hãc vnam quòd in Græciam redire non poterat. Quinetiã AEgyptios medicos regem curare solitos, quum essẽt patibulis suffigẽdi, quòd à Græco medico superati forent, impetrata ab rege venia liberauit: item vaticinum quendam Eleum, qui Polycratẽ sequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique [a]maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia cõtigit vt Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darii vxor) in mamilla vlcus exoriretur, deinde rescissũ porro grassaretur. quod ista, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicauit: sed vbi malè iã se habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adiurat eam vt sibi vicissim ipsa inseruiat in eo quod orauerit, oraturũ autẽ nihil vnde dedecus redũdaret. A quo, posteaquam curata est, edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta est, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potentiam Persis acquirens. atqui par est virum & iuuenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quò etiam Persæ cognoscant sibi virum præesse. Quod vt facias, duabus de causis interest, vt Persæ & eum qui ipsis præest, virum esse intelligant, & bello aterantur: ne otium agentes tibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuuenili es. nam augescente corpore ingenium pariter augescit, & consenescente consenescit, & ad res omnes elanguescit. Hæc Atossa ex admonitu Democedis. Ad quam Darius respondens, Quæ, inquit, vxor, ipse facere destinaueram, ea omnia dixisti.

a In maximo pretio à rege Democedes habebatur.

A δύτερον δὲ, Κυρηναῖον. καὶ τὰ ὦ αὐτὸν δὲ τοῦτον χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἤκουον μουσικὴν εἶ) Ἑλλήνων τῶν τότε δὴ ὁ Δημοκήδης ὢν τοῖσι Σούσοισι ἐξιησάμενος Δαρεῖον, οἰκόν τε μέγιστον εἶχε, καὶ ὁμοτράπεζος βασιλεῖ ἐγένετο· πλήν τε ἑνὸς τοῦ ἐς Ἑλλήνας ἀπιέναι, πάντα τἄλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν, τοὺς Αἰγυπτίους ἰητροὺς, οἱ βασιλέα τὸ πρότερον ἐόντες, μέλλοντας ἀνασκολοπιεῖσθαι, " διότι τοῦ Ἑλλήνος ἰητροῦ ἐόντες ἐν B τῷ ἑωυτῶν ἔτεϊ, τοὺς, βασιλέα παραιτησάμενος, ἐρρύσατο· τοῦτο δὲ, μαντήιον Ἤλιδος Πολυκράτεϊ ὅτι ἀπώλετο, καὶ ἀπημελημένον ὑπὸ τοῖσι αὐθαιρέτοισι, ἐρρύσατο. ἐν τῷ μέγιστον τρῆγμα Δημοκήδης τῷ βασιλεῖ. ὑπὸ χρόνῳ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα, τάδε ἄλλα συνήνεικε γενέσθαι· Ἀτόσσῃ τῇ Κύρου μιῇ θυγατρὶ, Δαρείου γυναικὶ, ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφυ φῦμα· μετὰ δὲ, ἐκραγὲν, ἐνέμετο τὸ πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἐν τῷ ἔλασσον, C ἡ δὲ, κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη, ἔφραζε οὐδενί· ἐπεί τε δὲ ὦν κακῷ εἶχε, μετεπέμψατο τὸν Δημοκήδεα, καὶ οἱ ἐπέδειξε· ὁ δὲ, φὰς ὑγιέα ποιήσειν, ἐξορκεῖ μιν, ἢν μὴν οἱ αὐτοπυργήσῃ ἐκείνῳ τῶν ὃ αὐ αὐτῆς δεηθῇ· δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα αἰσχύνῃ ὄψι φέρεται. ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἐνόμισε ὑγιέα " ἀπεδέξατο, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκήδεος ἡ Ἀτοσσα, πρεσβεύειν ὦν τῇ κοίτῃ Δαρείῳ λόγον τοιόνδε, Ὦ βασιλεῦ, ἔχων δυνάμιν τοσαύτην κάτησαι, οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος, οὔτε δυνάμιν Πέρσῃσι. εἰκὸς δὲ ἐστὶ ἄνδρα καὶ νέον, καὶ χρημάτων δεσπότην μεγάλων, φαίνεσθαί τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι σκιμάθωσι ὅτι ὑπ' ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ' ἀμφότερα δέ τοι " φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ὅτι τάχιστα ἄνδρα εἶ) τὸν πρεσβεύτατα, ἵνα τείχωνται πολέμῳ, μηδὲ ὁλὴν ἄγοντες, ὅπῃ σκλεύωσί τοι. E νεῶ γὰρ ἄν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἶς ἡλικίην. " αὐξομένῳ γὰρ τοι σώματι αὔξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι, καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλυνόνται. ἢ μὲ δὴ ταῦτα ὦν διδαχθεῖσα ἐλέγε· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ γύναι, πάντα ὅσα περ αὐτὸς ὑπανοέω ποιήσω, εἴρηκας.

ἀπέδεξε,

συμφέρει

αὔξομένῳ

τοῦ ζεύξας γέφυραν, ὁκ τῆς δὲ τῆς

» ἐγὼ γὰρ βουλόμενος " ζεῦξαι γέφυραν, ἐν » τῷ ἠπείρου ἐς τὴν ἑτέρην ἤπειρον » ὑπὸ Σκύθας στρατεύεσθαι. καὶ ταῦτα ὀλί- » γου χρόνου ἔτι τελεύμενα. λέγει δὲ Ἀ- » τοσσα τάδε, Ὁρᾷς νυν, ὅτι Σκύθας μὲν » τὴν πρότερον ἐόντας ἔασον (οὗτοι γὰρ, ἐπεὰν » σὺ βούλῃ, ἔσονταί τοι) σὺ δέ μοι ὑπὸ τὴν » Ἑλλάδα στρατεύεσθαι. ὑπιδυμέω γὰρ, » λόγῳ πυθανομένη, Λακαίνας τε μοι γε- » νέσθαι θεραπαίνας καὶ Ἀργείας καὶ Ἀθη- » ναίας καὶ Κορινθίας. ἔχεις δὲ ἄνδρα ὑπὸ τῇ- B » δεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαί τε ἔνεκα » τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τὸν ὃς » σευ ὦ πόδα ἐξιήσαιο. ἀμείνεται Δα- » ρεῖος, Ὦ γύναι, ἐπεὶ τίνων τοι δοκέει τῆς » Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι, » κατασκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον 134 » ἀμείνονα εἶ) ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις, πέμ- » ψαι ἐς αὐτοὺς· οἱ μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκα- » στα αὐτῶν, ἐξαγγελέουσι ἡμῖν. καὶ ἔπειτα » ἐξεπιστάμενος, ὅτι αὐτοὺς τρέψομεν. Τοῦ- » τα εἴπας. καὶ ἅμα ἔπος τ' εἶπε, καὶ ἔργον ἐποίεε. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα, ἐνετέλλετο σφι, ἑπομένους Δημοκήδει, διεξελθεῖν τὰ πρόσθια χωρία τῆς Ἑλλάδος· ὅκως τε μὴ λαθοδρήσωσι σφέας ὁ Δημοκήδης, ἀλλὰ μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξουσι. ἐντειλάμενος γὰρ τοῦτοισι ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν Δημοκήδεα, ἐδέετο αὐτοῦ ὅκως ἐξηγησάμενος πᾶσαν καὶ ὅσα δέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι, ὀπίσω ἥξοι. δῶρα δέ μιν τοῖσι πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε πάντα τὰ ἐκείνου ἐπίπλα λαβόντα ἄγειν, φὰς ἀλλὰ οἱ πολλαπλήσια ἀντιδώσειν. τοῖς δὲ, ἐς τὰ δῶρα, ὁλκάδα οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι, πλήσας ἀγαθῶν πάντοιων, τὴν ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δὴ, δοκέων ἐμοὶ, ἀπ' ὀνείρου δολεροῦ νόου ἐπαγγέλλετο οἱ ταῦτα. Δημοκήδης δὲ, δείσας μὴ οὐ σκοπειρώσῃ Δαρεῖος, οὐτι ὑπιδραμών, " πάντως τὰ διδόμενα ἐδέκετο. ἀλλὰ τὰ μὲν ἑωυτοῦ, χρήσιμα ἔφη καταλείψειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὼν ἔχοι· τὴν μὲν οὖν ὁλκάδα " τὴν οἱ Δαρεῖος ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέκεσθαι ἔφη.

ἐξ ὅτι

πάντα

τὴν οἱ

A ego enim constitueram Scythis bellum inferre, iũcto mari è nostra continente in alteram ponte: & hæc breui tempore perficiẽtur. Ad eum Atossa, Animaduerte, inquit, nunc: omitte primùm Scythis bellum inferre, qui, quãdocunque voles, tui erunt: aduersus Græciam mihi tu eas in expeditionem. concupisco enim Lacænas & Argiuas & Atticas & Corinthias, fando cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc virum habes ex omnibus maximè idoneum [a]ad demonstrandas Græciæ res atque exponendas, hunc qui pedem tuum sanauit. Cui Darius, Quandoquidem, inquit, vxor, tibi videtur nos primùm Græciam tentare debere, mihi videtur satius ante omnia mittere illuc exploratores Persas, vnà cum isto quem dicis, qui percepta omnia illic & visa renuntiẽt: & mox ego ab illis edoctus, aduersus Græcos tendam. Hæc loquutus Darius, & quod est loquutus, re quoque aggressus est. nanque vbi primùm illuxit, accitis quindecim viris Persarum spectatis, præcepit vt sequentes Democedem omnia Græciæ maritima loca collustrarent, néve cõmitterent vt Democedes ab illis aufugeret, sed rursus eum omnino reducerent. Hæc illis vbi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersitum orat vt [b]exposita atque demõstrata Persis omni Græcia, rursus redeat: iubétque eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua vtensilia, affirmans se alia multo plura [c]illi inuicem donaturum. [d]ac præter dona missurum ait, quæ vnà iter faciat onerariam nauim, omnifariis bonis refertam. Quæ Darius nullo doloso consilio (vt mea fert opinio) [e]mandabat: ille tamen veritus [f]ne se Darius tentaret, tanquam fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet: respondit se quidem sua illic velle relinquere, vt ea reuersus sibi haberet: verùm nauim onerariã quam Darius promitteret, dono fratrib[g] accipere.

a Ad ostendenda singula Græciæ *loca* & ad deducendum.

b Vt quum Persis ostenderit vniuersam Græciã & per eam deduxerit, reuertatur.

c Pro illis donaturum.

d Præterea verò ad dona *portanda* nauem onerariã ei se suppeditaturum dixit, eámque se bonis omnifariis impleturum, quæ cum ipso nauigaret.

e Pollicebatur.

f *Legit hic interpres μὴ ἑ, quæ lectio magis placet.* ille tamen veritus ne Darius eius animum tentaret, nequaquã omnia quæ dabãtur percurrit, *id est recusauit*, & accepit: sed sua quidem suo in loco relicturũ se dixit, vt ea reuers. *&c. Et legatur πάντα ex Ges. cod. pro πάντως, & ὑπιδραμὼν accipiatur. quasi dicat non percurrisse numerum, tanquã nihil omittere volentem. Fortasse tamen & aliter exponi possit ὑπιδραμὼν.*

Darius postquam hæc Democedi præcepit, homines ad marę dimisit. Isti, quum in Phœnicem descendissent, & ex Phœnice in vrbem Sidonem, confestim duas triremes instruxerunt, & simul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatisque omnibus, in Græciam traiiciunt. & adeuntes maritima eius loca intuebantur atque describebant. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex, [a] & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauiũ resoluit, pariter & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc, Democedes Crotonem abiit ad domũ suam. [b] Quo abeũte Aristophilides Persas missos fecit, restitutis iis quæ de nauibus abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt: nactique in foro Democedẽ prehendunt. Eum Crotoniensium quidam, res Persicas reformidãtas, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerso manibus, fustibus cædebãt Persas, [c] qui his verbis commonefaciebãt, Viri Crotoniense s considerate quid faciatis, qui hominẽ regis fugitiuum eripitis. An ex vsu erit vobis hãc iniuriam regi Dario intulisse, ac vobis bene cedet ista fecisse, [d] si nos dimiseritis? Cui enim prius quàm huic vrbi bellũ inferemus? aut quã priorẽ diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniẽsibus persuaserũt. quinimo non modò Democede, sed etiam oneraria naui quam vnà duxerãt, priuati sunt: atque in Asiã reuersi, omisso iam studio discẽdi vlteriora Græciæ, quòd duce essẽt fraudati. Quibus tamẽ in digressu Democedes mãdauit vt Dario dicerẽt, Democedẽ ducere vxorẽ Milonis filiã. erat enĩ apud regẽ celebre nomẽ Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tẽpore properasse magna erogata pecunia vt ipsũ etiã in patria sua spectatũ esse Dario appareret.

a *Non sequitur lectionẽ edit. Vulg. quæ tamen & ipsa suspecta est.*

b Interim verò dum iste domum reuertitur, Aristoph.

c Qui hæc verba obtendebant. *Vel*, Hæc illis allegabant, *vel*, proponebant.

d Si nobis *hunc* eripueritis?

A ἀνήρ Ἁλικαρνησσεύς ὃς καὶ τοῦτῳ τοῦτα ὁ Δαρεῖος, ἀποστέλλει ἀνδρὸς ὅστις ἐπιστήσεται θαλασσεύειν. καὶ ἀφικόμενοι οὗτοι ἐς Φοινίκην, καὶ Φοινίκης ἐς Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν δύο τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν, ἅμα δὲ ἀνδρῶσι, καὶ γαῦλον μέγαν, πάντοιων ἀγαθῶν. προσκομισθέντων δὲ πάντα, ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα. προσίσχοντες δὲ αὐτῇ, τὰ πρόσγεια λεπτὰ ἐθηεῦντο, καὶ ἀπεγράφοντο. ἐς ὃ, τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνομαστὰ θωσάμενοι, ἀπίκοντο ἐς Γαλίης ἐς Τάραντα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ τὴν Κρηστώνης τῆς Δημοκήδεος, Ἀριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεύς, τοῦτο μὲν, τὰ πηδάλια προέλυσε τῶν Μηδικέων νεῶν, τοῦτο δὲ, αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε, ὡς κατασκόπους δοκέοντας. ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκήδης ἐς τὸ Κρότωνα ἀπικνέεται. ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὸ ἑωυτοῦ, ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας, καὶ τὰ προέλαβε τῶν νεῶν, ἀπεδωκέ σφι. πλέοντες δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρσαι, καὶ διώκοντες Δημοκήδεα, ἀπικνέονται ἐς τὴν Κρότωνα. εὑρόντες δέ μιν ἀγορεύοντα, ἅπτονται αὐτοῦ. τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν, καταῤῥωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα, προσιέναι ἑτοῖμοι ἔσαν· οἱ δὲ αὐτάδελφοί τε καὶ τῇσι σκυτάλῃσι ἔπαιον τοὺς Πέρσας, προσιόντας ἔπεα τάδε, Ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὁρᾶτε τὰ ποιέετε· ἄνδρα βασιλέος δρηπετίνην φυόμενον ἐξαιρέεσθε; κῶς τοῦτο βασιλεῖ Δαρείῳ οἰκηΐῳ πρόσκειται ἐξαιρέεσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιεύμενα ἐξ καλῶς, εἰ ἀπέλασθε ἡμέας; ὅκοσα τίνα ἐς τοῦτο προτέρην φαίνεσθαι πόλιν; τίνα δὲ προτέρην ἀνδραποδίζεσθαι πειρησόμεθα; ταῦτα ἐλέγοντες, τοὺς Κροτωνιήτας οὐκ ἔπειθον· ἀλλ' ἐξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκήδεα, καὶ τὸν γαῦλον τὸν ἅμα ἀγόντο ἀπαιρεθέντες, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, οὐδέ τι ἐξιότητος τῆς προσωτέρω Ἑλλάδος ἀπικόμενοι σκοπεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσόνδε μέντοι σφεας ἀπέλαβε σφι Δημοκήδης, ἀναγομένοισι κελεύων εἰπεῖν Δαρείῳ σφέας, ὅτι ἁρμοσαι τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκήδης γωαῖκα. τοῦ γὰρ δὴ παλαιστέω Μίλωνος ἐν ὄνομα πολλὸν πρὸς βασιλέι. κατ' δὴ τοῦτο μοι δοκέει πρεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον, τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκήδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείου ἐὼν καὶ ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκιμος.

ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κροτῶνος οἱ Πέρσαι, ἐμπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Γήπυγιν. καὶ σφεας δουλούντας ἀνθεῦτα, Γίλλος ἀνὴρ Ταραντῖνος φυγὰς ῥυσάμενος, ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. ὁ δὲ αὐτὶ τούτων ἕτοιμος ἦν διδόναι τοῦτο, τί βούλοιτο αὐτός· Γίλλος δὲ αἱρέεται κατιὼν οἴκαδε ἐς Τάρας τὴν πατρίδα, προσαπηνησάμενος τῷ συμφορῷ. ἵνα δὲ μὴ σὺν τῷ ἀρξῇ τὴν Ἑλλάδα, ἐν τῷ δι' αὐτῶν τόλος μέγας πλέῃ ἐπὶ τὴν Γαλίην, Κνίδιος μούνους ἀπαγαγὼν οἱ ἔφη τοὺς κατάγοντας τὴν πατρίδα· δικαίων ἀπὸ τούτων ἐόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα τῷ κατιόντι οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε. πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον, καταγεῖν σφέας ἐκέλευε Γίλλου ἐς Τάραντα. πειθόμενοι δὲ Δαρείῳ Κνίδιοι Ταραντῖνοι οὐκ ἐπείθον, βίην δὲ ἀδυνάτοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐπρήχθη. οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατάσκοποι ἐγένοντο.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα, Σάμον βασιλεύς Δαρεῖος αἱρεῖ, πολίων πασέων πρώτην Ἑλλήνιδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινα αἰτίην· Καμβύσεω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἰγυπτίους, ἔνθα οἱ τε συμμαχοὶ ἐς τὴν Αἰγυπτίων ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὡς εἰκός, κατ' ἐμπορείην στρατευόμενοι, οἱ δὲ τινές, καὶ αὐτῆς τῆς χώρης θεηταὶ τοῦ ἕνεκα καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰακοῦ, Πολυκράτεός τε ἐὼν ἀδελφεὸς, καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίη τοιήδε τις· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυῤῥὴν ἠγόραζε ἐν τῇ Μέμφι· ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσεω, καὶ λόγου οὐδενὸς κω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος, καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο. ὁ δὲ Συλοσῶν ὁρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος, δείσας τὴν τύχην προσώπῳ, λέγει, Ἐγὼ τοῦτο μὲν τὸν πωλέω οὐδενὸς χρήματος· δίδωμι δὲ ἄλλως, εἴπερ οὕτω δεῖ γενέσθαι. πολλοστὸν τοι αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος, ἐδέξατο δῶρον εἶναι. ὁ μὲν δὴ Συλοσῶν ἠπίστατο οἱ τοῦτο ἀπολωλέναι δι' ὀνηείην· ὡς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε,

A Profecti Crotone Persæ, ad Iapygiam in quasdam naues inciderunt: à quibus in seruitutem redactos Gillus quidam Tarẽtinus exul redemit, & ad regem Dariũ reportauit. Ob quod meritum quum rex paratus esset donare ei quicquid vellet, optauit se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiã mitteretur, contentum se esse vt per

135 solos Cnidios reduceretur: existimans, pro amicitia quæ Cnidiis erat cum Tarentinis, se præcipuè reductum iri. Id Darius pollicitus effecit. nam misso Cnidum nuntio iussit vt Gillum Tarentũ reducerent. Cnidii Dario obsequentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerũt: nam ad vim inferendam inualidi erãt. Atque hæc hũc in modum administrata sunt. hique Persæ primi extitere qui in Græciam traiecerunt explorandi gratia, & ob hanc rẽ.

SAMVM verò post hæc rex Darius, omniũ vrbium tã Græcarum quàm barbararũ primã, euertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione aduersus AEgyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (vt credibile est) negotiãdi, partim militãdi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson AEacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. Huic Sylosonti felicitas huiusmodi cõtigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac sibi circũdato, apud forum Mempheos spatiabatur. quem quum vidisset Darius Cambysis satelles, [a] nullius admodum conditionis vir, captus amore amiculi, adit hominem vt mercetur amiculum. Syloson, animaduertẽs Darium magnopere amiculum cupere, diuina quadam fortuna vsus, Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, [b] sed tibi largior, si modò tuum perpetuò debet esse. Hæc approbãs Darius, accepit indumentũ. Syloson, qui putarat sibi illud stultè perisse, interiecto tẽpore, quũ Cãbyses decessisset,

a Nullius adhuc admodũ magnæ autoritatis vir, amiculi desiderio captus.

b Sed alioqui dono (si hoc quidem vt fiat necesse est) certè tibi. *Q. d. Sed quod ego vendere nolim, id alioqui dono, tibi quidem certè libentius quàm cuiquam alij, quandoquidem donare non vẽdere statui. Non immerito tamen suspectus alicui fuerit hic locus.*

& septē illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, vbi certior factus est ad eum virum peruenisse regnum cui ipse roganti dedisset in AEgypto illud amiculum, Susa ascēdit, sedénsque in vestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens ianitor, regi nuntiauit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerētiam debeam, recēs regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: [a] nec vllo Græcorum quicquam (vt sic dicam) opus habeo. tamen hominem introducite, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seséque illū esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius, O, inquit, virorum generosissime, túne ille es qui mihi nullam dum potentiam habēti donasti ea, quamuis parua, tamen perinde grata acsi nūc aliquid magnū acciperem? Qua de re immenso te auro argentóque remunerabor, vt nunquam pœniteat te liberalem in Darium Hystaspis filium extitisse. Cui Syloson, Mihi, inquit, rex, neque aurum neque argentum dederis, sed patriam meam Samum, vbi eam liberaueris: quam nunc post necem fratris mei Polycratis ab Oroete interfecti, occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem atque direptionem. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane vno è septem viris, iusso vt quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahebat exercitum.

a Nec vlli Græcorum vllo sum beneficio obstrictus. *Gel, deuinctus.*

At Sami imperium obtinebat Mæandrius Mæandrii filius, acceptum à Polycrate, vt illud procuraret. Cui, iustissimo virorum volenti esse, non licuit. nam vbi de Polycratis interitu allatus est nuntius, ante omnia Ioui liberatori statuit arā,

A καὶ τοῦ μάγου ἐπαυέσησαν οἱ ἑπτά, καὶ ὁκτὼ ἐπὶ Δαρεῖος τοῦ βασιληΐου ἔλαχε, συνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιληΐη τοῦ ἐλληλύθοι ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα τοῦ κοτε αὐτὸς ἔδωκε ὦν Αἰγύπτῳ δεηθέντι ὃ εἶμα. ἀναβὰς τε καὶ ἐς τὰ Σοῦσα, ἵζετο ἐς προθυρεατῆς βασιλῆος οἰκίων, καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης εἶ). ἀναγγελθέντα ἀκούσας ὁ πυλουρὸς τοῦ βασιλέος· ὁ δὲ, θωυμάσας λέγει πρὸς ἑωυτόν, Καί τίς ἐστι Ἑλλήνων εὐεργέτης, ὃν ἐγὼ προσαιδεῦμαι; νεωστὶ μὲν τοῦ Δαρείου ἔχων· ἀναβεβήκε δὲ τις ἢ οὐδείς κω πρὸς ἡμέας αὐτῶν. ἐγὼ δὲ χρέος, ὡς εἰπεῖν, οὐδὲν ἀνδρὸς Ἑλλήνος. ὅμως δὲ αὐτὸν προσάγετε ἔσω, ἵνα εἰδέω τί θέλων λέγει τοῦτο. πρόσιε ὁ πυλουρὸς. Συλοσῶντα. στάντα δὲ ἐς μέσον ἠρώτεον οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἴη, καὶ τί ποιήσας, εὐεργέτης φησὶ εἶ) βασιλῆος. εἶπε ὦν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα διήγημα, καὶ ὡς αὐτὸς εἴη κεῖνος ὁ δοτήρ. ἀμείβεται πρὸς τοῦτο Δαρεῖος, Ὦ γενναῖε ἀνδρῶν, σὺ κεῖνος εἶ ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔτι δυνάμιν ἔδωκας; εἰ καὶ σμικρά, ἀλλ' ὦν ἴσον γε ἡ χάρις ἐμοί ὡς εἰ νεῶν κατὰ τι μέγα λάβοιμι. αὐτὰ ὦν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὡς μή κοτέ τοι μεταμέλῃ Δαρεῖον Ὑστάσπεος υἱὸν ποιήσαντι. λέγει πρὸς τοῦτο ὁ Συλοσῶν, Ἐμοὶ μήτε χρυσὸν ὦ βασιλεῦ μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνασωσάμενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον· τοῦ νεῶ, ἀδελφεοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτεω, ἔχει δοῦλος ἡμέτερος· τοῦτον μοι δὸς αἰδοῦ τε φόνου καὶ ἀζανδραποδίσιος. τοῦτα ἀκούσας Δαρεῖος, ἀπέστειλε στρατιὴν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα, "ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ θωυμάσιον· ἐντειλάμενος ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν, τοῦτό οἱ ποιέειν ἐπιτελέα. καταβὰς δὴ ἐπὶ τὸν θάλασσαν ὁ Ὀτάνης, ἐστέλλετο τὴν στρατιήν.

Τῆς δὲ Σάμου Μαιανδρος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, "ὅτι τυραννεύσαντος Πολυκράτεος λαβὼν τὸν θρόνον. τοῦ δικαιοτάτου ἀνδρῶν βουλομένου θωυμάζεσθαι, οὐκ ἐξεθώυετο· ὅτῳ γὰρ ἀπαγγέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίεε τοιάδε· πρῶτα μὲν, Διὸς ἐλευθερίου βωμὸν ἱδρύσατο,

[1] Λυκάρητος

[2] ἄνδρα

[3] ὅτι τυραννεύσαντος

B C D E

καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν οὔρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν τῇ περιοικίῃ ἔστι. μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπεποίητο, ἐκκλησίῃ σύναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν, ἔλεξε τάδε, Ἐμοὶ (ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς) σκῆπτρον καὶ δυνάμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται, καὶ μοι προστάσσει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τοῦ πέλας ἐπιπλήσσω, αὐτὸς κατὰ δυνάμιν οὐ ποιήσω. οὔτε γὰρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἑωυτῷ, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιέει. Πολυκράτης μὲν νυν ἔτεα πλησίον μοίρῃ τοῦ ἑωυτοῦ· ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τοῦ ἀρχῆς θέμενος, ἰσονομίην ὑμῖν προσαγορεύω. τοιάδε μέν οἱ δικαιοτάτα γέρεα ἐμεωυτῷ ἐξεύρεται. οὐ μὲν γὰρ τῶν Πολυκράτεος κτημάτων, ἐξαίρετα ἔξ πάλαι τά μοι γενέσθαι· ἱερωσύνῃ δὲ τοῖσι αἱρεθῶμεν αὐτός τε ἐμοὶ καὶ τοῖσι ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι, τῷ Διὸς τῷ ἐλευθερίῳ· τοῦ αὐτὸς τε ἱρὸν ἱδρυσάμην, καὶ τοῦ ἐλευθερίου ὑμῖν προτίθημι. ὁ μὲν δὴ τοῦτο τοῖσι Σαμίοισι ἐπαγγέλλετο· τοῦ δέ τις ὀξαίνασα εἶπε, Ἀλλ' οὐδ' ἄξιος εἶ σύ γε ἡμέων ἀρχειν, γεγενώς τε κακὸς, καὶ ἐὼν ὀλέθρος· ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως λόγον δώσεις τῶν μετεχείρισας χρημάτων. τοῦτα εἶπε, ἐὼν ὢν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος, τοῦ οὐνόματι τῷ Τελεστάρχου. Μαιάνδριος δὲ νόῳ λαβὼν ὡς εἰ μετήσει τοῦ ἀρχῆς, ἄλλός τις αὐτὸ αὐτοῦ τύχοιεν καταστήσεται, οὐ δή τι ὦν νόῳ εἶχε μετιέναι αὐτοῦ· ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τοῦ ἀκροπόλιν, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, σινέλαβε σφέας, καὶ κατέδησε. οἱ μὲν δὴ ἐδεδέατο. Μαιάνδριον δὲ μετὰ τοῦτα κατέλαβε νοῦσος· ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέεσθαι ὁ ἀδελφεὸς, τοῦ οὐνόματι ἦν Λυκάρητος, ἵνα οὐ τετεταρέων κατάγῃ τὰ ὀστέα τῇ Σάμῳ φρήματα, κατακτείνῃ [1] δεσμώτας πολλούς. ὁ δὲ δὴ, ὡς ἐοίκασι, ἐβουλεύετο ἐλευθέρους. ὅτῳ ὦν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι, κατάγοντες Συλοσῶντα, οὔτέ τι σφι χείρας αὐτοῖσι ἐπαείρεται, ὑπόπτου δέ τε ἔφασαν εἶ) ἑτοῖμοι οἱ τῷ Μαιανδρίῳ [2] στασιώσεται, καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος, οὐ χωρήσας οὐ τῆς νήσου.

[1] οἱ τῷ [2] στασιώσεται

A B C D E

A eique fanum in circuitu designauit, quod nunc quoque in suburbanis extat. Deinde vbi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium concione, ita verba fecit, Mihi sceptrum atque omnis potentia Polycratis (vt vos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio situm est vobis dominari: sed quod [a] in vicino reprehēdo, id ipse quoad potero non faciam. Nā neque Polycrates placebat mihi, in viros sibi ipsi pares dominatum habens, neque alius quispiam talia faciens. Et Polycrates quidem fatū suum expleuit: ego autem, deposito in medium dominatu, iuris æquabilitatem suadeo: postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris tantummodo vt è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiariter mihi cedant. & præterea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in perpetuum liberis, quàm mihi qui libertatem vobis restitui. Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum quidam surgens, Tu verò, inquit, indignus es qui nobis imperes, tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potius qui pecuniarum quas interuertisti, rationem reddas. Hæc Telesarchus (ita enim vocabatur) dixit, quòd inter ciues [b] erat expertæ virtutis. Quæ Mæādrius in animum accipiens, reputánsque fore vt si dominatū ipse deponeret, alius quispiam in eius locum tyrannus constitueretur, nō deponendum sibi dominatū statuit: sed in arcem regressus, accitum vnum quenque eorum, tanquam rationem pecuniarū redditurus, comprehēdit, alligauitque. Post hæc, dum hi in vinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessurum credēs frater suus, nomine Lycaretus, quò facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos interemit: neque enim videbantur velle liberi esse. Igitur vbi Samum tenuere Persæ, Sylosontem reducentes, nemo [c] aduersus eos manum leuauit. [d] Atque ii qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem se facere velle dixerunt: quin & ipse Mæandrius ex insula discedere.

a In alio repr.

b Erat spectatus.

c *Id est, illis se opposuit.*

d Quinetiam & Mæādrii milites & ipse Mæādrius, se paratos esse data sibi fide insula excedere dixerūt.

Quum autē hanc conditionem admisisset Otanes, fidémque dedisset, spectatissimi quique Persarū positis sellis eregione arcis sedebant. Erat autē Mæandrio germanus vecordiusculus, nomine Charileus, [a] qui quòd delinquere solebat, in subterraneo loco erat alligatus. Hic quū audisset quæ agebātur, & per specū suspiciens vidisset Persas quietè sedentes, vociferando dicebat velle se in colloquiū venire Mæādri. Eum audiens Mæandrius, iussit solutum ad se adduci. vbi adductus est, confestim conuiciando maledicendóque illi suadebat vt impetum daret in Persas: hæc inquiens, Me tu, ô deterrime virorum, qui sum tuus frater, quíque nihil vinculis dignū peccaui, in subterraneo carcere alligandum putasti: Persas autē, quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes, vlcisci non audes, tam faciles tibi ad capiendū? Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, vt istos ob suum huc aduētum vlciscar: paratus etiam te ipsum ex insula eiicere. Hæc Charileus. Quem sermonem Mæandrius admisit, quantum ego sentio, non quia eò insipiētiæ venisset vt putaret suas vires regiis superiores esse: sed quia inuidens Sylosonti si ciuitatem & integram & sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debilitari Persis irritatis, atque ita tradi: probè intelligens, Persas priùs iniuria lacessitos, sæuituros esse in Samios, & sibi tutū ex insula excessum esse quandocunque vellet. foderat enim sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. itaque ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est. Charileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactísque portis egreditur in Persas nihil tale expectantes, sed [b] omnia pacata existimātes. [c] In hos Persas qui sellas attulerant, & plurimi momēti erant, dato impetu auxiliarii grassabātur. Dū hæc isti agūt, cæteræ Persarū copiæ auxilio veniūt: à quibus repulsi auxi-

[a] Qui ob nescio quod delictum in subterranea fossa vinctus detinebatur. *Sic paulo post, Et ex illa subterranea fossa suspiciens, &c. Nec tamen ὀρυγὴ est simpliciter subterranea fossa, sed cæmosa etiam, siue limosa.*

[b] De omnibus conuenisse existimant.

[c] Irruentésque auxiliarii Persas eos qui sellis insidebant, & maximæ autoritatis erant, interfecerunt.

A καταινέσαντος δ' ὅτι τούτοισι Ὀτάνεω, καὶ
πείσαι μιν, τοὺς Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι
ἥατο ἕδραι, κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος ἑκατέρωθε. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυφλῷ
ἦν ἀδελφεὸς ὑπομωρότερος, ᾧ οὔνομα
ἦν Χαρίλεως. οὗτος ὁτιδὴ ἐξαμωρτών, ἐν
ὀρυγῇ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε
τὰ παρεοντόμενα, καὶ ἀναβοήσας ἀγα τῆς ὀρυγῆς, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρωνικῶς κατιόντας, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων, Μαιανδρίῳ
B θέλω ἐλθεῖν ἐς λόγους. ἐπακούσας ὦν ὁ Μαιάνδριος, λύσας τε αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν πρὸς
ἑωυτόν· ὡς δὲ ἄρα ἦν τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ
κακίζων μιν, ἀνέπειθε ὅπως θέοιτο τοῖσι Πέρσῃσι, λέγων τοιάδε, Ἐμὲ μὲν, ὦ κάκιστε ἀν-
δρῶν, ἐόντα σεωυτοῦ ἀδελφεόν, καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ, δήσας ὀρύγῃς
ἠξίωσας; ὁρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐπιβάλλον-
τάς τέ σε καὶ ἀνοίκους ποιέοντας, οὐ τολμᾷς
ἅψασθαι, οὔτω δή τι ἐόντας εὐπετέας χειρω-
C θῆναι; ἀλλ' εἴ τι σύ σφεας καταῤῥωδήσας,
ἐμοὶ δὸς τοὺς ὅπλοισι, καὶ σφέας ἐγὼ τι-
μωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξιος· αὐτὸν τέ σε
ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἕτοιμός εἰμι. ταῦτα δὲ ἔλεξε ὁ Χαρίλεως. Μαιάνδριος δὲ
ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ
ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὡς δόξαι τὴν
ἑωυτοῦ δυναμιν κρείσσεσθαι τῆς βασιλέος,
ἀλλ' ἀφθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι, εἰ ἀπο-
D νοντὶ ἔμελλε ἀπολήψεσθαι ἀχέραιον τὴν
πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρσας, ἔθελε ὡς
ἀδενέστατα ποιῆσαι τὰ Σαμία πρήγματα,
καὶ οὕτω κρείσσω δύναι· οὐ γὰρ ἐπιστάμενος ὡς
παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς, κρεσσεμπικρανέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι· εἰδώς τε ἑωυτῷ ἀσφαλέα ἔνδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς
νήσου, τότε ἐπεαὶ αὐτὸς βούλοιτο. ἐπεποίητο
γὰρ οἱ κρυπτὴ διώρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος
φέρουσα ὅτι θαλασσαν. αὐτὸς μὲν δὴ ὁ
Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς Σάμου. τοῦ
E δὲ ὅπλοφόροι πρώτας ὁπλίσας ὁ Χαείλεως καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας, ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας, οὔτε κρεσσεδεκομένους ποιοῦντο οὐδέν, δοκέοντάς τε δὴ πρήγματα συμβεβλῆσθαι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ὅπλοφόροι, τοὺς Περ-

137

σέων τοὺς διφροφόρους μιμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἐόντας ἐκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν
ταῦτα ἐποίεον, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπεβοήθεε. πρεσβύτατοι δὲ οἱ ὅπλοφό-

ροι ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν. A liarii, rursus in arcem se recipiūt.
Otanes imperator, cernens tantā
Ὀτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς, ἰδὼν πάθος μέγα cladem accepisse Persas, etsi
Πέρσας πεπονθότας, ἐν τοῖσι τοῦ Δαρείου memor erat præceptorum Darii, dū
οἱ ἀπεστέλλων ἐνετέλλετο, μήτε κτείνειν μη- ipsum mittebat, ne quem Samio-
δένα Σαμίων, μήτε ἀνδραποδίζεσθαι, ἀπαθέα τε καὶ ἄκακον ἀποδοῦναι τὴν νῆσον Συ- rū aut occideret aut caperet, sed
λοσῶντι, τούτων μὲν τῶν ἐντολέων μεμνη- insulam immunem malorū Sy-
μένος, ἐπελανθάνετο· ὃ δὴ πρήγματι τῇ στρα- losonti traderet: tamen horum
τιῇ πρώτα τὸν αὐτὸν τοῦτον ἀνδρα τε καὶ παῖδα, ὁμοίως κτενέειν. ἐνθεῦτεν τῆς στρατιῆς οἱ praeceptorum oblitus est, iussít-
μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον, οἱ δὲ ἔκτει- que milites vt quēque Samium
νον πρώτα τὸν ἐμπεσόντα γινόμενον, ὁμοίως ἔν τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱεροῦ. Μαιάνδριος δὲ ἀποδρὰς adipiscerentur, occidere, virum
ἐκ τῆς Σάμου, ἐκπλέει ἐς Λακεδαίμονα. ἀπικόμενος δὲ ἐς αὐτὴν, καὶ ἀμενηνὰ κείμενος pariter & puerum. Tunc pars cō-
τὰ ἔχων ἐξεχώρησε, ἐποίεε τοιάδε· ὅκως πο- piarum arcē obsidebat, pars ob-
τήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεα παρεθεῖτο, ᾧ μὲν θεραπόντες αὐτῷ ἕζεσμον αὐτά. B uiū quemque sine discrimine tru
ὁ δὲ αὐ τὸν χρόνον τοῦτον τοῦ Κλεομένεϊ τοῦ cidabat, tam in delubris quàm
Ἀναξανδρίδεω ἐν λόγοισι ἐών, βασιλεύοντι Σπάρτης, παρεστηκέ μιν ἐς τὰ οἰκήια. ὅκως extra delubra. Mæandrius è Sa-
δὲ ἴδοιτο Κλεομένης τὰ ποτήρια, ἀπεθώυμα- mo profugiens, Lacedæmonem
ζέ τε καὶ ἔξεπλήσσετο· ὁ δὲ αὐ ἐκέλευε αὐτέων ἀποφέρεσθαι αὐτὸν ὅσα βούλοιτο. nauigauit. eò vbi peruenit, habēs
τοῦτο καὶ δὴς καὶ τρὶς εἰπόντος Μαιανδρίου, que in discessu exportauerat, [a] dat
ὁ Κλεομένης δικαιότατος ἀνδρῶν γένεται· ὃς negotium famulis vt pocula ar-
λαβὼν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδέξατο· μαθὼν gentea & aurea proponāt. Dum
δὲ ὡς ἄλλοισι διδοῖ τοῦ ἀστῶν οὐρήσεται πιμπλείω, βαθὺ ὅτι τοὺς ἐφόρους, ἀμείνων εἶ illi ea promūt, interea ipse Cleo-
ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξένον Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι οὐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ menem, Anaxādridæ filiū, Spar-
δυναπείσῃ ἢ αὐτὸν, ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων, κακὸν γενέσθαι. οἱ δὲ ὑπακούσαντες ἐξεκήρυξαν Μαιάνδριον. τὸν δὲ Σάμον σαγήνῃ οὐσσάντες οἱ Πέρσαι, παρέδοσαν Συλοσῶντι, ἔρημον ἐοῦσαν ἀνδρῶν· ὑστέρῳ μὲν χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης, ἐκ τε ὄψιος ὀνείρου, καὶ νούσου ἣ μιν κατέλαβε νοσήσαντα τὰ αἰδοῖα.

Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου, Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα οὐ παρεσκευασμένοι. οὐ ὅσῳ γὰρ ὁ τε μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπ' αὐτῷ ἐπανέστησαν, οὐ τούτῳ πόνῳ οὐ χρόνῳ καὶ τῇ παρασκευῇ ἐς τὴν πολιορκίαν παρεσκευάσαντο. καὶ κως ταῦτα ποιοῦντες

[a] Ita egit: Quū argentea pariter & aurea pocula prompsisset, *vel, protulisset*, ea famuli extergebāt, interea autem ipse cum Cleomene Anaxand. filio Spartæ rege colloquens, eum ad ædes suas deduxit.

[b] Quum bis atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorum iustissimus extitit, qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putauit. [c] Sed quum sensit eadē nonnullis ciuium Mæandriū elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. aditis enim ephoris, *hoc est tribunis plebis*, dixit satius esse Spartæ hospitem Samium è Peloponneso ablegari, necui Spartanorum aut ipsi aut alii cuipiā persuaderet fieri malū. Illi, Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegauerunt. Persæ vbi diripuēre Samum, Sylosonti tradiderūt viris desolatam. Interiecto tamē tempore Otanes imperator frequentem in colis effecit, [d] è visione per quietē morbo correptus, quo laborauit circa pudenda.

[c] Sed quum intellexit eum hæc aliquibus aliis ciuium donaturū, & inde mulctatū iri, aditis ephoris dixit, *&c.*

[d] Ex somnii in visione & morbo quo illum circa pudenda laborare cōtigit. *Id est, Quod fecerat in mētem illi venit quū somnium quoddā vidisset, & in morbum incidisset.*

E Caeterum, interim dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonii rebellauerunt, rebus probè admodum comparatis. nam quandiu magus imperauit, & septem conIurati rem aggrediuntur, per hoc omne tempus & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis vsque

τῷ παρεσκευάζοντο.
τῷ δ' παρεσκευάσατο.

latuerunt: verùm vbi è professo desciuerunt, hæc sibi faciẽda statuerunt: [a] Matres expellunt: mulierum vnam, quam sibi quisque voluit, è domesticis deligit, itémque vnam ad panem sibi faciendum: cæteras in vnum cõtractas strangulant. hoc idcirco faciẽtes ne rem frumentariam ipsorum illæ absumerẽt. His rebus cognitis Darius aduersus eos contractis omnibus copiis cõtẽdit: & postquam peruenit, vrbem obsidione cingit. Sed illi nihili pendere obsidionem. nam cõscensis propugnaculis, tripudiare probráque ingerere Dario atque exercitui. quorum quidam ita inquit, Quid istic desidetis Persæ? quin potius abscediti s, quippe qui tũc expugnaturi nos estis quum pepererint mulæ? Hoc quidã Babyloniorũ dicebat, credés nunquã partere mulam. Anno ac septem mensibus in obsidione cõsumptis, iam Darium, atque vniuersum exercitum, tædere quòd Babylonios expugnare non posset: etsi aduersus illos omnia machinamẽta atque omnes insidias expertus, cùm alias, tũ illas quibus eosdẽ Cyrus expugnauerat. Omnia hæc frustra fuerunt, quia Babylonii vehementer excubiis incumbebant. Sed quum ne sic quidem capi possent, vicesimo quàm circumuallati sunt mẽnse, Zopyro, Megabyzi filio, vnius è septem qui magum sustulerunt, hoc contigit portentum, vt quædam mularum eius quæ frumẽtum subuectabãt, pareret. Quod vbi ei renuntiatum fuit, nõ credens, fœtũ ipse inspicere voluit. eo viso, vetuit seruos cuipiam rẽ aperire, reputans illius Babylonii verba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ peperissent, fore vt muri expugnarẽtur. [b] Ex hac fama Zopyro visa est expugnabilis Babylon. diuino enim numine & illum loquutum & suam mulam esse enixam. Igitur vbi visum est fatale esse iam Babylonem capi, adiens Darium, sciscitatus est nunquid perquam magni faceret expugnare Babylonẽ.

a Matribus suis exẽptis. *Vel, Quũ matres secreuissẽt aut segregassent.*

b Ex hoc omine.

A ἐλάνθανον. ἐπεί τε δὲ οὐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέγνησαν, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἕκαστος μίαν τοῦ σιτεύσαιτο, τὴν αὐ ἐβούλετο οὐκ τῶν ἑωυτοῦ οἰκηΐων· τὰς δὲ λοιπὰς ἁπάσας σύναγαγόντες, ἀπέπνιξαν. τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαιρέετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐτὰς, ἵνα μὴ σφέων τὸν σῖτον ἀναισιμώσωσι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, καὶ συλλέξας ἅπαν τὸν ἑωυτοῦ δύναμιν, ἐστρατεύετο ἐπ' ἄστεος· ἐπολέσας δὲ ὅτι τὴν Βαβυλῶνα, ἐπολιόρκεε,

B φεσυτίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης. ἀναβαίνοντες γὰρ ὅτι τοῖς τοιχέασι τῶν τείχεος ἑστῶτες Βαβυλώνιοι, κατωρχέοντο, καὶ κατέσκωπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ· καὶ τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος, Τί κάτηαι ὦ οὐθαῦτα ὦ Πέρσαι, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεαι; πότε γὰρ αἱρήσετε ἡμέας ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι. τοῦτο εἶπε τῷ τις Βαβυλωνίων, οὐδαμᾶ ἐλπίζων ἡμίονον τεκεῖν. ἐπὶ δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτὸς διελελυτόπει ἤδη, ὁ Δαρεῖός τε ἤσχαλε, καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα, οὐ δυνατὴ

C ἐοῦσα ἑλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους· καίτοι πολλὰ σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος. ἀλλ' οὐδὲ ὣς ἐδύνατο ἑλεῖν σφέας. ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος, καὶ δὴ καὶ τοῦ Κύρου εἷλε σφέας, καὶ τούτῳ ἐπειρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινοὶ ἦσαν οὐ φυλακῆσι τοῦ Βαβυλώνιοι, οὐδὲ σφέας οἷός τε ἦν ἑλεῖν. ἐνθαῦτα εἰκοστῷ μηνὶ Ζωπύρῳ τοῦ Μεγαβύζου, τούτου ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τὸν μάγον καταλύσαντων, τούτῳ τῷ Μεγαβύζου παῖδι Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας 138

D τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμιόνων ἡ μία ἔτεκε. ὡς δὲ οἱ ἐξαγγέλθη, καὶ ὑπὸ ἀπιστίης αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι ἐνδοῦσι μηδενὶ φανερὸν ἐναι ὃ γεγονὸς, ἐβουλεύετο. καὶ οἱ τοῦτο τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε, ἐπεὰν τοῦ ἡμίονοι τέκωσι, τότε τὸ τεῖχος ἁλώσεσθαι, τοῦτο τῷ τῷ φήμῃ Ζωπύρῳ ἐδόκεε ἁλώσιμος εἶναι ἡ Βαβυλών. σοὶ γὰρ θεῷ ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν, καὶ ἑωυτῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον. ὡς δὲ οἱ ἐδόκεε

E μόρσιμον εἶναι ἤδη τὴν Βαβυλῶνα ἁλίσκεσθαι, ἐστελλόμενος Δαρείῳ ἀπεπυθάνετο εἰ τοῦ πολλοῦ κάρτα ποιέεται τὴν Βαβυλῶνα ἑλεῖν.

τοῦ στελλόμενος, Δαρείῳ εἶπεν.

πυθόμενος δὲ ὡς πολλοῦ ἐποιέετο, ἄλλο ἐβουλεύετο, ὅκως αὐτὸς τε ἔσται ὁ ἑλὼν αὐτὴν, καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται. κέρτα γὰρ οὐ τοῖσι Πέρσησι αἱ ἀγαθουργίαι ἐς τὸ τοσοῦτο μεγάθεος ἠυξήθησαν. ἄλλῳ μὲν γὰρ οὐκ ἐφορέζετο ἔργῳ δυνατὸν εἶναι μιν ἀξιοπιστότερον ποιῆσαι, εἰ μὴ ἑωυτὸν λωβησάμενος ἀξιωμολήσειε ἐς ἀνδρός. οὐθαῦτα οὐ ἐλαφρῷ ποιησάμενος, ἑωυτὸν λωβᾶται λώβῃ αἰνότατον· ἀποτάμων γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν κόμην κακῶς διεκείρας, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε τῷδε Δαρείου. Δαρεῖος δὲ κέρτα βαρέως ἐνέγκας, ἰδὼν ἀνδρὸς δοκιμώτατον λελωβημένον· ἐκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας, ἀμέσως τε καὶ εἴρετο μιν ὅστις εἴη ὁ λωβησάμενος, καὶ ὅ,τι ποιήσας· ὁ δὲ εἶπε, Οὐκ ἔστι σοῦ ὦ ἄνερ ὅστις μὴ σύ, τῷ ἔστι δυνάμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ οὕδε δεδεγμένα. οὐτέ τις ἀλλοτρίων ὦ βασιλεῦ τάδε ἔργασται, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτόν· δεινόν τι ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσησι καταγελᾶν. ὁ δὲ ἀμείβετο, Ὦ κακιστότατε ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ ὠνόμασα τὸ κάλλιστον ἔθευ, φάς δεῖν τοὺς πολιορκευομένους σεωυτὸν ἀνικέστως διαθεῖναι. τί δὴ ὦ μάταιε, λελωβημένου σευ θᾶσσον οἱ πολέμιοι τῷδε χήσονται; πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τοῦ φρενῶν, σεωυτὸν διαφθείρας; ὁ δὲ εἶπε, Εἰ μὴ τοι ὑποθεμένου τὰ ἔμελλον ποιήσειν, οὐκ ἂν με τοσόνδε νοῦν ἐπ' ἐμεωυτοῦ τοῦ βαλόμην. ἤδη ὦν ἐῶν μὴ τοῦ σῶν δεήσῃ, αἱρέομαι Βαβυλῶνα· ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἔχω, ἀξιωμολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω τοῦς ἀστοῦς ὡς ὑπὸ σευ τάδε ἔπαθον, καὶ δοκέω, πείσας σφέας ταῦτα ἐλθεῖν οὕτω, τεύξεσθαι στρατιῆς· σὺ δὲ, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην τῆς σεωυτοῦ στρατιῆς, τῆς οὐδεμίη ἔσται ὄρη ἀπολυμένης, ταύτῃ χιλίους τάξον κατὰ Σεμεράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ, αὖτις ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἑβδόμην, ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ Νινίων καλεομένας πύλας. ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδόμης ἀναλιπὼν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτα τὰ ἄλλους κάτισον, ἀναγὼν κατὰ Χαλδαίων καλεομένας πύλας, τετρακισχιλίους.

ἀναλιπὼν, ἀνὰ μὲν τὸν τρόπον ὑποχωρήσας.

Χαλδαίων

A Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quomodo ipse foret vrbis expugnator, & suum hoc esset opus. [a] beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa honorũ consequenda valẽt. [b] Eóque nemini expromensse suffectuurum rei faciendę, si seipsum quũ mutilasset, ad hostes trãsfugeret, sese deformissima mutilatione affecit, prorsus quũ id minimi faceret. quippe nares sibi præcidit auriculásque, comámque deformiter circumtõdit, [c] plagas imposuit: atque ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, virum videlicet spectatissimum sic mutilatum, adeo grauiter tulit vt exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus, Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque alienus quispiã hoc mihi fecit, sed ipse ego: quòd indignè animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisti, inquiens, propter eos qui obsidentur, temetipsum indignè lacerasse. Nunquid, ô demens, te mutilato hostes citius deditionem facient? quid in teipsum laniando sensus amisisti? Ad eum Zopyrus, Si, inquit, tecum communicassem quæ eram facturus, tu me non permisisses: nunc ut memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam Babylonem capiemus, [d] nisi tu tuis parces. ego enim ita vti sum ad muros vt transfuga fugiam: dicámque ad illos me hæc abs te esse passũ: &, [e] vt opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis faciens, consequar exercitus præfecturam. At tu decimo die quãm muros fuero ingressus, mille milites ex eó genere cuius amissione nihil admodum damni fiat, colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rursus interiectis septem diebus, colloca mihi duo millia ad portas quæ dicuntur Niniorum: atque tertiò, viginti diebus interiectis, eregione portarum quæ dicuntur [f] Chaldæorum, alios statue, numero quatuor millia:

a Fortia enim facta. *Vel, Res enim fortiter gestæ.*

b Alio enim nullo facto illam se subiugaturũ cogitabat quàm si à seipso mutilatus ad illos transfugeret. Tum igitur *ad* parui pendens, seipsum atrocissima mutilatione afficit: *Vel, seipsum modis atrocissimis mutilat.*

c Et se flagris cecidit.

d Nisi per tuos steterit.

e Vt opinor, fide eis facta hæc ita se habere, militum copias impetrabo.

f *Recte legit* Χαλδαίων, *vt ex ver. cod. non* Χαλκιδέων.

dum neque priores neque posteriores habeant quo se defendant, præter gladios: hoc tantùm finas eos habere. Post diem vicesimũ reliquas copias iube rectà muros vndique subire. Verùm ad portas quæ Belides ac Cissiæ vocantur, Persas mihi statuito. etenim (vt ego arbitror) Babylonii mihi, qui magna opera ediderim, committent cùm alia; tum verò portarum claues. illinc mihi atque Persis curæ erit operam nauare. Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquam verè perfuga. Eo conspecto qui in turrib' ad id dispositi erant, deorsum decurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscitabantur quisnam esset, & cuius rei indigẽs veniret. Quúmque hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos trãsfugere, eum [a] ad Babyloniorum magistratus deduxerunt. Ante quos vbi stetit Zopyrus, conditionem suam miserebatur, referens à Dario se passum quæ à semetipso passus erat: idque ob eã causã quòd suasisset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla via ostenderetur vrbis expugnandæ. At nunc, inquit, ad vos venio Babylonii, futurus vobis maximo bono, Dario autem & copiis eius maximo malo. Neque enim quòd ita me mutilauit, feret impunè, quum habeam exploratos omnes consiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem Babylonii virum vtique apud Persas spectatissimum cernẽtes, naribus atque auribus priuatũ, vibicibus ac sanguine conspersum, sperantes omnino vera loqui, & ad ipsos venire [b] sociũ, inducti sunt [c] ad permittenda ei quæcunque postulasset. Iste postulauit copias militum: quas vt accepit, perfecit [d] ea quæ cũ Dario composuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorum copiis, mille Darianos quos collocari primos mãdarat, circumuentos trucidauit. Eum Babylonii animaduertentes consentanea verbis facta præstare, maiorem in modum lætabãtur, parati omni in re homini parere.

a Ad publicas ædes Bab. eũ deduxerũt. *à la maison de la Ville.* Quò quũ venisset, conditionem suam miserè deplorabat, refer. &c.

b Auxiliatorem

c Ad ea illi cõmittenda parati erãt quæ ab ipsis postulasset. Ille mil. cop. postulauit.

d Ea de quibus cum Dario conuenerat.

A ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμ-
μίσσοιόντων, μήτε οὗτοι, πλὴν ἐξχειρεδίων.
ὅτο ὦν ἐᾷν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην,
ἰθέως τὴν μὲν ἄλλην τραπὶὴν κελεύειν πέ-
ριξ πρὸς βάλλειν πρὸς ὃ τεῖχος· Πέρσας
δέ μοι πάσσον κατά τε τὰς Βηλίδας καλεο-
μένας πύλας καὶ Κισσίας. ὡς γὰρ ἐγὼ δο-
κέω, ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου, πά-
τε ἄλλα ὁπόσα ἀφέονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι, καὶ
δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανάγρας· ὃ δὴ
B ἐνθεῦτεν, ἐμοί τε καὶ Πέρσῃσι μελήσει τάδε
ποιέειν. τῶν τὰ ἐντειλάμενος ἦιε ὁκόσα τὰς
πύλας, ὁκόσα τρεφόμενος ὡς δὴ ἀληθέως αὐ-
τόμολος· ὁρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ
τοῦτο τεταγμένοι, κατέπρηξαν κάτω· καὶ ὀλί-
γον τι παρακλίναντες τὴν ἑτέρην πύλην,
ἠρώτεον τίς τε εἴη, καὶ ὅτευ δεόμενος ἥκοι. ὁ
δὲ σφι ἠγόρευε ὡς εἴη τε Ζώπυρος, καὶ ἀπο-
μολέοι ἐς ἐκείνους. ἦγον δὴ μιν οἱ πυλωροὶ,
τῶν τὰ ὡς ἤκουσαν, ὅτι τὰ κοινὰ τῶν Βαβυ-
C λωνίων. καταγαγὼν δὲ ἐπ' αὐτὰ, κατοικτίζε-
το, φάς ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ πε-
πόνθεε ὑπ' ἐωυτοῦ· παθεῖν δὲ τοῦτα διότι
συμβουλεύσαι οἱ ἀπαναστάναι τὴν στρατιὴν,
ἐπεί τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἁλώσιος. 139
Νῦν τε (ἔφη λέγων) ἐγὼ ὑμῖν ὦ Βαβυλώ-
νιοι ἥκω μέγιστον ἀγαθὸν, Δαρείῳ δὲ καὶ
στρατῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν. οὐ γὰρ
δὴ, ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος, καταπρήσ-
σεται· ὅπισαμεν γὰρ αὐτοῦ πάσας τὰς διεξό-
D δους τῶν βουλευμάτων. τοιαῦτα ἔλεγε.
οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὁρέοντες ἄνδρα τῶν ἐν
Πέρσῃσι δοκιμώτατον ῥινός τε καὶ ὤτων ἐστερη-
μένον, μαστίγί τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρ-
μένον, πάντα ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀλη-
θέα, καὶ σφι ἥκειν σύμμαχον, ὅπισ ἀπὸ τῶν
ἕτοιμοι ἔσαν τῶν ἐδέετο σφέων· ἐδέετο δὲ
στρατιῆς. ὁ δὲ, ἐπεί τε αὐτέων τοῦτο πρόσλα-
βε, ἐποίεε τάδε τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο.
ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρα-
E τιὴν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ κυκλωσάμενος
τοὺς χιλίους, τοὺς πρώτους ὑπεστήσατο Δα-
ρείῳ τάξαι, τούτους κατεφόνευσε. μαθόν-
τες δὲ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τῶν ἔπεσι τὰ ἔρ-
γα προσεχόμενον ὁμοῖα, πάντα πρόθυμα χαι-
ρέοντες ἐόντες, πᾶν δὴ ἕτοιμοι ἔσαν ὑπηρετέειν.
ὁ δὲ, ἐξα-

ὁ δὲ, ἐξαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας,
αὖτις ὀπτὰ ἐξαίρετος τῶν Βαβυλωνίων,
ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δαρείου
στρατιωτέων τοὺς διχαλίους. ἰδόντες δὲ καὶ
τοῦτο ὃ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι, πολλῷ τε Ζω-
πύρου εἶχον ἐν στόμασι αἰνέοντες. ὁ δὲ, αὖτις
ἐξαλιπὼν τὰς ἐγκειμένας ἡμέρας, ἐξήγα-
γε ἐς ὃ τρίτον μὲν καὶ κυκλωσάμενος κα-
τεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους. ὡς δὲ καὶ
τοῦτο κατέργασο, πολλὰ δὴ ἐν τοῖσι Βα-
βυλωνίοισι Ζώπυρος, καὶ στρατάρχης τε ὁ τός
σφι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο. πρὸς βο-
λὴν δὲ Δαρείου τὰ συγκείμενα ποιεύ-
μενος πέριξ ὃ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα
τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν γὰρ δὴ
Βαβυλώνιοι αἰσθόμενοι ὅτι τὸ τεῖχος,
ἠμύνοντο τὴν Δαρείου στρατιὴν πρὸς-
βάλλουσαν· ὁ δὲ Ζώπυρος τάς τε Κισσίας καὶ
Βηλίδας καλεομένας πύλας αἰσθόμενος,
ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ
Βαβυλωνίων οἱ μὲν εἶδον τὸ ποιηθὲν, οὔτοι ἔφευ-
γον ἐς τὸ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱερόν· οἱ δὲ οὐκ
εἶδον, ἔμενον ἐν τῇ ἑωυτοῦ τάξῃ ἕκαστος, ἐς-
ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον προδεδομένοι. Βα-
βυλὼν μὲν νυν οὕτω τὸ δεύτερον αἱρέθη.
Δαρεῖος δὲ ἐπεί τε ἐκράτησε τῶν Βαβυλω-
νίων, τοῦτο μὲν, σφέων τὸ τεῖχος περιῄρε,
καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέπασε. (τὸ γὰρ
πρότερον ἑλὼν Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα,
ἐποίησε τούτων οὐδὲν τοῦ τρίτου ἕνεκα, ὁ Δαρεῖος
τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς
τεσσαρακοντάετες ἐποιήσατο, τοῖσι δὲ λοιποῖσι
Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν.
ὡς γὰρ ἔξοισι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γένεα ὑπογίνηται, τάδε Δαρεῖος
ἐποίησε. (τὰς γὰρ ἐωυτῶν, ὡς καὶ
κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βα-
βυλώνιοι, ἕνεκα τοῦ σιτοπρεπέων) ἐπέταξε
τοῖσι περιοίκοισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυ-
λῶνα κομίσαι, ὅσας δὴ ἑκάστοισι ὀπτάσ-
σων. ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα
τῶν γυναικῶν συνῆλθε. ἐκ τούτων δὲ τῶν
γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι.
Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων
ὑπερεβάλετο πρὸς Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε
τῶν ὕστερον γενομένων, οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ
Κῦρος μοῦνος. τούτῳ γὰρ οὐ-
δεὶς Περσέων ἐξισωθῆναι ἐθέλησε. πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται

τῶν συγκειμένας

A Iste rursus interiectis diebus de quibus erat conuentum, cum delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorũ militum interfecit. Babylonii cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quã Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus superfedẽs ad prædictum locum copias educit, circumuẽtáque quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios
B erat, adeo vt & dux exercitus & murorum custos declararetur. Vbi verò è composito Darius copias vndique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. nam quũ Babylonii conscensis muris copias Darii adorientes arcerent, ipse apertis Cissiis ac Belidibus portis, Persas in vrbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in [a] puluinar Iouis Beli confugerunt: qui non videbant, hi in suo
C quisque loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est. qua potitus Darius muros eius circũcidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidẽ à se captę. Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixit, data cæteris venia vrbem incolendi. Atque vt iidem vxores haberẽt vnde succresceret soboles,
D prouidit. nam fœminas Babylonii (vt superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes, strangulauerant. Itaque Darius vicinis vndique populis negotium dedit vt fœminas Babylone repræsentarent, pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarũ cõuenerunt. ex quibus qui sunt Babylonii originẽ duxerũt.

a Templum

Zopyri autem præstantia facta
E nemo Persarum, Darii iudicio, supergressus est, neque eorum qui prius neque eorum qui posterius extiterunt, præter vnum Cyrum: cui cõparari nullus vnquam Persarum dignum se existimauit. Fertúrque Darius hoc

dictũ sæpenumero vsurpasse, præoptaturũ se Zopyrũ nihil esse cladis passum, quàm viginti sibi Babylones vltra illam quã haberet acquiri. Egregiè verò eũ remuneratus est, cùm dando quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in AEgypto aduersus Athenienses & socios: atque huius Megabyzi filius, Zopyrus ille qui ad Athenienses transfugit à Persis.

A γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὡς βούλοιτο αὐτὸν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθέα τῆς ἀφκείης μᾶλλον, ἢ Βαβυλῶνας οἱ εἴκοσι πρὸς τῇ ἐούσῃ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δέ μιν μεγάλως. καὶ γὰρ δῶρα οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδου τοῦτα τὰ Πέρσησι ἐστὶ τιμιώτατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης· τὰ ἄλλα πολλὰ ἀπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ αὐτὰ Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐστρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθήνας κατομόλησε ἐκ Περσέων.

B

HERODOTI Halicarnassei historiarũ liber quartus, qui inscribitur MELPOMENE.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων τέταρτη, ἐπιγραφομένη ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ.

POST Babylonis expugnationẽ, Darius aduersus Scythas expeditionẽ fecit. Nã quum floreret viris Asia & magno pecuniæ prouentu, cupido incessit ei Scythas vlciscendi: quippe qui priores iniuriam intulissent, quũ Mediã ingressi essent, & eos qui [a] occurrerant, prælio vicissent. Etenim Scythæ (quemadmodũ superius à me dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperitauerunt. siquidẽ persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregrè abfuissent, [b] in patriam reuertẽtes, excepit nõ minor quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim nõ exiguum exercitũ

a Intellige de iis qui in occursum ad resistendum illis venerant.

b In patriã post tam longum temporis interuallũ reuert.

ΕΤΑ δὲ τὸν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ὅτι Σκύθας αὐτὸς Δαρείου ἔλασις. αὐθεσίης γὰρ τῆς Ἀσίης ἀνοφάσι, καὶ χρημάτων μεγάλων σιωνόντων, ἐπεθύμησε ὁ Δαρεῖος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκεῖνοι πρότεροι ἐσβαλόντες ἐς τὸν Μηδικὸν, καὶ νικήσαντες μάχῃ τοὺς ἀντιαθμούς, ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ ἄνω Ἀσίης ἦρξαν (ὡς ἐγὼ πρότερόν μοι εἴρηται) Σκύθαι ἔτεα δυῶν δέοντα τεσσήκοντα. Κιμμερίοις γὰρ ὀπισθιώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὸν Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους. οὗτοι γὰρ, πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι, ἦρχον τῆς Ἀσίης· τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ τοσοῦτον χρόνου τοσούτου κατόντας ἐς τὸν σφετέρων, ἐδεξέατο οὐκ ἐλάσσων πόνος ἢ Μηδικός· βίον γὰρ αὐτῶν σφι τραπόν

C

τὸν πρότερον ἐμβαλόντες

οὐκ ὀλίγον. αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες, ὡς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλὸν, ἐφοίτεον πρὸς τοὺς δούλους. τοῖς δὲ δούλοις οἱ Σκύθαι πρῶτα τυφλοῦσι, τῷ γάλακτος εἵνεκε, τῷ πίνουσι· ποιοῦντες ὧδε· ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὀστέινοις, αὐλοῖσι παρεμφερεστάτοις, τούτοις ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα, φυσῶσι τοῖσι σόμασι· ἄλλοι δὲ ἄλλων φυσεόντων ἀμέλγουσι. φασὶ δὲ τῶδε εἵνεκα τοῦτο ποιέειν· τάς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσεωμένας τῆς ἵππου, καὶ τὸ οὖθαρ καπέεσθαι. ἐπὴν δὲ ἀμέλξωσι τὸ γάλα, ἐς χέαντες ἐς ξύλινα ἀγγήια κοῖλα, καὶ περιστήσαντες κύκλῳ τὰ ἀγγήια τοὺς τυφλοὺς, δινέουσι τὸ γάλα. τὸ μὲν αὐτὸ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες, ἡγέονται εἶναι τιμιώτερον· τὸ δ' ὑπιστάμενον, ἧσσον τοῦ ἑτέρου. τούτων μὲν εἵνεκα ἄπολυτα τὸν αὐλέωσι οἱ Σκύθαι, οὐκ τυφλοῦσι. οὐ γὰρ ἀργοὶ εἰσὶ, ἀλλὰ νομάδες. ἐκ τουτέων δὴ ὧν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυναικῶν ἐπράφη νεότης· οἱ ἐπεί τε ἔμαθον τὸν σφετέρων ἐνθέσιν, ἐπιποιοῦτο τοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων· καὶ πρῶτα μὲν τὸν χώρον ἀπεπάμοντο, τάφρον ὀρυξάμενοι εὐρέαν, κατατείνουσαν ἐκ τῶν Ταυρικῶν οὐρέων ἐς τὸν Μαιῶτιν λίμνην, ἥτέρ ἐστι μεγίστη· μετ' δὲ, πειρεωμένοισι ἐς βάλλειν τοῖσι Σκύθησι ἀντικατιζόμενοι ἐμάχοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐ δυναμένων οὐδὲν πλέον ἔχειν τῶν Σκυθέων τῇ μάχῃ, εἷς αὐτῶν ἔλεξε τάδε, Οἷα ποιοῦμεν, ἄνδρες Σκύθαι, δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι; αὐτοί τε ἐλαττόμενοι κτείνομενοι τε ἐλαττόνων τολοιπὸν ἀρξόμεθα. νῦν δὲ οἱ δοκέει ἡμᾶς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕκαστον τῷ ἵππου τὸν μάστιγα, ἰέναι ἄνευ αὐτῶν. μέχρι μὲν γὰρ ὥρεον ἡμέας ὅπλα ἔχοντας, οἱ νομίζοντες ὁμοῖοί τε καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὰν δὲ ἴδωνται μάστιγας ἀντὶ ὅπλων ἔχοντας, μαθόντες ὡς εἰσὶ ἡμέτεροι δούλοι, καὶ συγγνόντες τοῦτο, οὐκ ὑποστήσονται ἡμῖν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι, ἐποίεον ὅπερ ἔλεγον. οἱ δ' ἐκπλαγέντες ὅπῃ τάχιστα γινομένου, τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο, καὶ ἔφευγον. οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε Ἀσίης ἦρξαν, καὶ ἐξελαθέντες αὖτις ὑπὸ Μήδων, κατῆλθον ὅπῃ τοιῷδε ἐς τὸ σφετέρων.

A

B

C

D

E

141

sibi occurrentem. Vxores nãque eorum, in diuturna virorum absentia [a] ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossea fistulis simillima sumũtur, eáque genitalibus equarum imposita ore inflantur. hoc aliis facientibus, alii equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quòd venæ equarum sufflatæ implentur & mammæ descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concaua vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci lac agitant. cuius quod summũ est delibatur, pretiosiúsque habetur: vilius autem, quod subsidit. Huius rei gratia Scythę quemcunque capiũt, visu orbant. non enim agricolatores sunt, sed [b] pastores. Ex his igitur seruis & vxoribus Scytharũ progenita est iuuentus: quæ suorum natalium cõditione cognita, obuiã perrexit iis qui reuertebantur à Medis. Et primùm quidem regionem intersepsit ducta lata fossa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam: [c] deinde in his cõsistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe cõmissa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerẽt, quidam ex eis inquit, Quídnam rei facimus viri Scythæ, cùm nostris ipsorum seruis dimicantes? qui & quum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiẽdo, pauciores deincepsimperabimꝰ. Mihi videtur hastis arcubúsque omissis sumẽda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vidẽt nos arma habẽtes, arbitrãtur se similes nobis, atque è similibus esse: vbi nos pro armis verbera tenẽtes viderint, tũc se nostros seruos esse intelligentes, atque id agnoscẽtes, non perstabunt. Hoc Scythæ quũ audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculsi illi, pugnæ immemores, fugam capesserunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis eiecti, ad terram suam hunc in modum reuersi.

a Cum seruis rẽ habuerant.

b Nomades.

c Deinde verò conantibus irrũpere Scythis se prælio opponebat.

Hac de causa Darius vlciscendi cupidus, comparauit exercitum.

Scythæ gentem suam omniũ nouissimam esse aiũt, idque hoc modo extitisse. Virum quendam in hac terra, quum deserta esset, primum fuisse, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi [a]non probatur) Iouẽ, Borysthenisque fluuii filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaũ: eiúsque tres liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & [b]nouissimum Colaxain. His regnantibus, demissa cælitus in Scythicã regionem, ex auro facta, aratrum, iugum, securim, phialam. Quæ quũ primus omnium inspexisset natu maximus, accessisse animo illa sumendi: sed eo accedente, aurũ arsisse: hoc digresso, secundum accessisse, & itidem aurum arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuisse extinctum, & ab illo asportatum. eáq; re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et à Lipoxai quidẽ progenitos esse Scythas, quorum genus AVchatæ appellatur: ab Arpoxai verò, qui medius fuit eos qui Catiari & Traspies nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralatæ vocantur. Omnibus autem nomen esse Scolotis, regis cognomen. sed Scythas Græci appellauere. Hunc in modum se extitisse Scythæ memorant, & ex quo exiterunt, à primo rege Targitao, vsque ad Darii aduersus ipsos transitum, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurum verò illud sacrum [c]in primis custoditur à regibus, placatúrque maioribus hostiis, & aditur quotannis solenniter. & qui aurum sacrum habẽs, die festo dormierit sub dio, is nũquam perennare fertur: & ob id dari ipsi tantum soli quantum vno die vectus equo peragrare potest. Quum autem regio sit ingens, Colaxain constituisse trifarium filiis* regnum:

a Non sit verisimile.

b Natu minimum.

c Studiosissimè

A τῶνδε εἵνεκα ὁ Δαρεῖος πίσσαθαι βουλόμενος, σὺν ἠγείρε ὅστ' αὖθις στράτευμα.

Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἀπάντων ἐθνέων ἐόν σφέτερον. τοῦτο δὲ ἐξηύρε ὧδε· ἄνδρα γηράσκειν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ οὐκέτι ἐρήμῃ, τοῦ οὔνομα εἶναι Ταργίταον. τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοὺς γονέας λέγουσι εἶναι (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ὦν) Δία τε καὶ Βορυσθένεος τοῦ ποταμοῦ θυγατέρα. γένεος μὲν τοιούτου δὴ τινος γενέσθαι Ταργίταον· τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Λιποξαΐν, καὶ Ἀρποξαΐν καὶ νεώτατον Κολαξαΐν. ἐπὶ τούτων ἀρχόντων, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεα ποιήματα, ἀροῦν τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαρον καὶ φιάλην, πεσεῖν ἐς τὴν Σκυθικήν. καὶ τὸν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον ἄσσον ἰέναι, βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν· ὡς δὲ χρυσὸν, ἐπιόντος καίεσθαι. ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου, προσιέναι τὸν δεύτερον· καὶ τὸν αὖτις ὡσαύτως ποιέειν. τοῦ μὲν δὴ καιόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι· τεῖνα δὲ τὸν νεωτάτῳ ἐπελθόντι καταβεβῶσαι, καὶ μιν ἐκεῖνον κομίσαι ἐς ἑωυτοῦ. καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς πρὸς ταῦτα συγγνόντας, τὸν βασιληΐῃ πᾶσαν παραδοῦναι τοῦ νεωτάτου. ἀπὸ μὲν δὴ Λιποξαΐος γενόμενοι τούτους τοὺς Σκύθεων οἱ ΑΥχάται θνέος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξαΐος, οἱ Καταιρεί τε καὶ Τραπιαπιες καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτέων, τοῦ βασιλῆος οἱ καλέονται Παραλάται. σύμπασι δὲ εἶναι οὔνομα Σκολότοις, τοῦ βασιλῆος ἐπωνυμίην. Σκύθας δὲ Ἕλλληνες ὠνόμασαν. γενόμενοι μὲν νυν σφέας οὕτω λέγουσι Σκύθαι· ἔτεα δὲ σφι, ἐπεί τε γενέσθαι, τὰ σύμπαντα, λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλῆος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου στρατηίην τὴν ἐπὶ σφέας, χιλίων οὐ πλέω, ἀλλὰ τοσαῦτα. χρυσὸν δὲ τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουσι οἱ βασιλῆες ἐς τὰ μάλιστα, καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἱλασκόμενοι μετέρχονται αὐτὰ πᾶν ἔτος. ὃς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὁρτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθέων οὐ διενιαυτίζειν· δίδοται δὲ οἱ ὅσα ἀν ἵππῳ ἐν ἡμέρῃ μιῇ τρωσκελέσῃ αὐτός. τῆς δ' χώρης ἐούσης μεγάλης, τριφασίας τὰς βασιληΐας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑωυτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαιν·

a Quæ verò sunt Boream versus, vltra eos qui supremam regionis partem incolunt, ea nec prospici nec transiri posse propter interf. Gr.

καὶ τούτεων μίαν μεγίστην ποιῆσαι, ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι· τὰ δ' ὑπερτέρω τοῦ βορέω λέγουσι ἄνεμον μὴ οἰκήσιμον τῆς χώρης, οὐκ οἷά τε εἶναι ἔτι περαιοῦν οὔτε ὁρᾶν, οὔτε διεξιέναι, ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἀέρα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκλήοντα τὴν ὄψιν. Σκύθαι μὲν ὧδε περὶ σφέων τε αὐτῶν, καὶ τῆς χώρης τῆς κατύπερθε λέγουσι.

Ἕλλλήνων δὲ οἱ τὸν πόντον οἰκέοντες, ὧδε· Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνεω βοῦς, ἀπικέσθαι ἐς χώρην ταύτην ἐούσαν ἐρήμην, τὴν τινα νῦν Σκύθαι νέμονται. Γηρυόνεα δ' οἰκέειν, ἔξω τοῦ πόντου, κατοικημένον, τὴν Ἕλλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν προς Γαδείροισι τοῖσι ἔξω ὅστι Ἡρακλήϊα στήλεα ὅστι τοῦ Ὠκεανοῦ. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον, γῆν πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δ' οὐκ ἀποδεικνύουσι. ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθικὴν χώρην κατα λαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμόν. ἐπειρυσάμενον δ' τὴν λεοντέην, κατυπνῶσαι. τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἅρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τοῦ χώρῳ, ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. ὡς δ' ἐγερθῆναι τὸν Ἡρακλέα, διζήσασθαι. πάντα τὰ δὲ τὰ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα, τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλεομένην χώρην. ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὑρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρθενόν τινα Ἐχιδναν διφυέα. τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων, εἶναι γυναικός· τὰ δὲ ἔνερθεν, ὄφιος. ἰδοῦσα δὲ ἡ καὶ θωυμάσαντα, ἐπείρεσθαι μιν εἴκου ἴδοι ἵππους πλανωμένας. τὴν δὲ φάναι ἑωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ μιχθῆναι. τὸν δὲ Ἡρακλέα μιχθῆναι ὅστι τῷ μισθῷ τούτῳ. κείνην τε δὴ ἐπιβαλέσθαι τὰς ἀποδοῦναι τοὺς ἵππους, βουλομένην ὡς πλεῖστον χρόνον σύνοικον τῷ Ἡρακλέϊ· ἐν τῷ, κομισάμενον, ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ, ἀποδιδόσθαι αὐτὴν εἰπεῖν, Ἵππους μὲν δὴ σοὺς ἀπικομένας ἐνθάδε, ἔσωσά τοι ἐγὼ· σῶσά τε σὺ πρήσας. ἐγὼ γὰρ ἔχω σεῦ τρεῖς παῖδας ἔχω. τούτους, ἐπεὰν γένωνται τρεῖς, ὅ τι χρὴ μοι ποιέειν, φράζε· ἢν μὲν τοῦτον ἴδω ἐν τῇ χώρῃ οἰκήσαντα, ἀγαθὸν τοῦτο ἔσεαι· ἢν δὲ τὸν ἀπόβλητον ἴδω, τοῦτο σὸν ἔσται. ἐγὼ δὲ τοῦτο ἐκ σεῦ πειρήσομαι ποιέειν. ἐπεὰν γὰρ τὸν ἐμὸν τε καὶ σὸν ἐνθάδε ἀπικόμενον ἴδω, φράζω

a Date illis domic.

facere debeam: nũquid hîc [a] habere domicilium, (nã ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percõtatæ respondisse, Posteaquam eos in virilem ætatem adoleuisse videris, si ita facies non delinques: quem animaduerteris eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præcinctum, eum tu huius regionis incolam effice: qui autem his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa lætaberis, & præceptis meis obtemperabis. Atque ita loquutum Herculem tetendisse alterum arcum, (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atque vtrunque mulieri tradidisse, arcum & balteũ, qui balteus in extrema commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse, vni, Agathyrso: [b] sequenti, Gelono: [c] nouissimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, eãdem mãdatorum memorem illa peregisse: & duos quidem filiorũ, Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non sufficissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham verò, qui rem complesset, ibidem remansisse: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui deinceps fuerint reges Scytharum: ab illa autem phiala, Scythas ad hãc vsque ætatem phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matrẽ excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto referunt.

b Idest, Ætate proximo.

c Natu minino.

Fertur & alius sermo ita habens, cui ipse præcipuè assentior: Scythas [d] pecuarios, qui Asiam incolunt, quum à Massagetis bello vexarentur, Araxe transmisso, in Cimmeriam abiisse. nã regio quam nunc Scythæ incolunt, ea fertur olim fuisse Cimmeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios, quum deliberarent, tanquam qui à magno inuaderentur exercitu, in sentẽtia discrepasse, hinc reges, in de plebem: vtraque quidem valida, sed regum meliore. nã populus

d Nomadas.

A ποιέῃν, ἐξηγέο σύ· εἴτε αὐτὸς κατοικίζω (χώρης γὰρ τῆς ἔχω τὸ κράτος αὐτὴ) εἴτε ἀποπέμπω τῷδέ σε. τὰ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾷν. τὸν δὲ λέγεσι τοῦτο εἰπεῖν, Ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδῃς σοῦ παῖδας, τάδε ποιοῦντα οὐκ ἀμφιτρεμίοις. τὰ μὲν ἀν ὁρᾷς αὐτέων τόδε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον, καὶ τοῦ ζωστῆρος τόδε κατεζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆς δὲ τῆς χώρης οἰκήτορα ποιεῦ. ὃς δ' ἂν τουτέων τῶν ἔργων τῶν ἐντέλλομαι λίπηται, ἐκπέμπε ἐκ τῆς χώρης. καὶ ταῦτα ποιεῦντα, αὐτή τε εὐφραινέεαι, καὶ τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις. τὸν μὲν δὴ εἰρύσαντα τῶν τόξων τὸ ἕτερον (δύο γὰρ δὴ φορέῃν τέως Ἡρακλέα) καὶ τοῦ ζωστῆρος τοιοῦδε δείξαντα, παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστῆρα, ἐξηγεῦσθαι ἐπ' ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσέην διδόντα δὲ, ἀπαλλάσσεσθαι. τὸν δ', ἐπεὶ οἱ ἡνωμένους οὗτοι παῖδας ἀνδρωθῆναι, ὄνομα μὲν σφι ὀνόμασθαι θέσθαι, παῖς μὲν, Ἀγάθυρσον, αὐτέων· ὁ δ' ἐπιμίξας, Γελωνόν· Σκύθην δὲ, τὸν νεωτάτην ὄντα, τῆς ἐπιτολῆς μεμνημένον αὐτὴν, ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα. ἐς δὴ δύο μὲν τῶν παίδων τόν τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνὸν οὐκ οἷοί τε ἐνόμενοι ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἰχέσθαι οὐκ τῆς χώρης, ἐκκληθέντας ὑπὸ τοῦ ἡλικιώτου. τὸν δὲ νεώτερον αὐτέων Σκύθην ἐπιτελέσαντα, καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ. ἐκ τοῦ μὲν Σκύθεω τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς ἀεὶ βασιλῆας γινομένους Σκυθέων. ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης, ἐπὶ δὲ ἐς τόδε, φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας. τὸ δὲ μοῦνον μηχανᾶσθαι τοῦ μητέρα Σκύθεω. ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν πόντον οἰκέοντες λέγουσι.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε· (τῷ μάλιστα λεγομένῳ αὐτὸς προσκείμαι) Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰκέοντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετέων, οἴχεσθαι διαβάντας ποταμὸν Ἀράξεα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην. τοὺς γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὐτὴν λέγεται τοπαλαιὸν εἶναι Κιμμερίων. τοὺς δὲ Κιμμερίους, ἐπιόντων Σκυθέων, βουλεύεσθαι, ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου. καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέων κεχωρισμένας, ἐνόντας μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλήων. τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν

ἠνώμην, ὡς ἀπαλλάσσεσθαι τρῆγμα εἴη, μὴ δὲ πρὸς πολλοὺς δεόμενον κινδυνεύειν· τὴν δ' τῶν βασιλήων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρης τοῖσι ἐπιοῦσι. οὐκῶν δὴ ἐθέλειν πείθεσθαι ἔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον, ἔτε τοῦ δήμου τοὺς βασιλῆας. τοῖσι μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλεύεσθαι ἀμαχητί, τὴν χώρην παραδιδόντας τοῖσι ἐπιοῦσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἐωϋτῶν κέεσθαι ἀποθανόντας, μὴ δὲ συμφεύγειν τὸν δῆμον· λογισαμένοισι ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι, καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος κακὰ ἐπιδόξα καταλαμβάνει. ὡς δὴ δόξαι σφι ταῦτα, διαφυγόντας, τὸν ἀριθμὸν ἴσους γενομένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους. καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας πόλιας ἐωϋτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύριν· καὶ σφεῶν ἔτι δῆλός ἐστι ὁ τάφος. θάψαντας δὲ, οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρης ποιέεσθαι. Σκύθας δὲ ἐπελθόντας, λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώρην· καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμερία τείχεα, ἔστι δὲ πορθμηΐα Κιμμερία. ἔστι δὲ καὶ χώρη οὐνόμα Κιμμερίη. ἔστι δὲ Βόσπορος, Κιμμέριος καλέομενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας, καὶ τὴν Χερσόνησον κτίσαντες, ἐν τῇ νῦν Σινώπη πόλις Ἑλλὰς οἴκισται. φανερὸς δὲ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς, καὶ ἐσβαλόντες ἐς τὴν τὴν Μηδικήν, ἁμαρτόντες τῆς ὁδοῦ. οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον· οἱ δὲ Σκύθαι, ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες, ἐδίωκον· ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ προσφθέντες.

Οὗτος δὲ ἄλλος ξυνὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται. ἔφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καυστροβίου, ἀνὴρ Προκοννήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἰσσηδόνας, φοιβόλαμπος λεγόμενος· Ἰσσηδόνων δ' ὑποοικέειν Ἀρίμασπους, ἀνδρας μουνοφθάλμους. ὑπὲρ δὲ τούτων, τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας· τούτων δὲ, τοὺς ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πόλιας, πλὴν ὑπερβορέων, ἐξαίφνης Ἀρίμασπῶν, ἀεὶ τῇσι πλησιοχώροισι ἐπιλίθεσθαι· καὶ ὑπὸ μὲν Ἀρίμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρης Ἰσσηδόνας· ὑπὸ δὲ Ἰσσηδόνων, Σκύθας. Κιμμερίους δὲ

A sentiebat abstinẽdum bello, nec oportere aduersus multos *pugnando* adire periculum: at reges, pro regione cum inuasoribus dimicandũ. Ita quum neutris alteri obtemperare vellent, & populus cẽseret sine prælio demigrandũ, tradita inuasoribus regione: reges verò, in sua potius patria occumbẽdum, nec vnà cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidẽtia habituri essent patria profugi, reputantes: hæc illos sentientes, inter se decertasse, vtrosq; numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorũ sepultos ad flumen Tyrem: (& eorum adhuc sepulcrum extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertam superuenientes Scythas occupauisse. Extántque adhuc in Scythia tum muri Cimmerii, tũ portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomen Cimmeriæ est, & Bosphorus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios [a] in Asiam fugisse Scythas, & Chersonnesum condidisse, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerii quidem fugiẽtes, iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequebãtur, donec ingressi sunt Mediã, itinere in mediterranea cõuerso.

a Idest, In Asiam uenisse quum fugerent Scythas.

Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorúmque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, versificator, Castrobii filius, memorauit se Phœbo instinctum veniſse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros vnoculos: & item supra hos esse Grypas, qui aurum asseruẽt: ac super hos esse Hyperboreos, *id est superaquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspis autoribus, assiduè finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythis autem

vexatos Cimmerios, qui ad auſtrale mare incolebant, regionē relinquere. Itaque ne Ariſteus quidem cum Scythis de ea regione conſentit. qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum eſt à me: ſed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneſo & Cyzico audierim. Ariſteum aiunt, quum nullo ſuæ ciuitatis eſſet inferior genere, ingreſſum in Proconneſo fullonicam officinam, deceſſiſſe: fullonémque, occluſa officina, abiſſe denuntiatum rem propinquis defuncti. Diſſipatóque iam per vrbem rumore Ariſteum eſſe vita functũ, [a] ſuperueniſſe ſermoni de hac re diſputantium, quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret ſeſe fuiſſe congreſſum cum Ariſteo apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iſte contendendo aſſeueraret, propinquos mortui ad fullonicam præſto fuiſſe, habentes quæ ad efferendos homines expediunt: ſed aperta domo, Ariſteum nec viuum comparuiſſe nec mortuum. ſeptimóq; deinde anno, quum in Proconneſo comparuiſſet, eos verſus feciſſe qui nũc à Græcis Arimaſpei vocantur: quibus conditis, rurſus euanuiſſe. Hoc iſtæ ciuitates cõmemorãt: [b] quod ſcio congruiſſe cum Metapontinis qui ſunt in Italia, trecentis & quadraginta annis poſtquam iterum euanuit Ariſteus, quemadmodum coniiciens & in Proconneſo & apud Metapontinos inueni. Metapõtini enim aiunt Ariſteum, quum apud ipſos apparuiſſet, iuſſiſſe arã Apollini extrui, & iuxta eam, erigi ſtatuam quæ cognomen Ariſtei Proconneſii haberet: quòd diceret Apollinem ad eos [c] ſolos ex Italiotis in ipſorum terram veniſſe, ſe illum aſſectante, & qui nunc Ariſteus eſſet, tum fuiſſe coruum quum deum aſſectaretur. Et hæc loquutum euanuiſſe. Eóque aiunt Metapõtini ſe Delphos ad deum miſiſſe ſciſcitatũ quódnam illud hominis eſſet [d] proloquiũ, ſibique iuſſiſſe Pythiam vt dicto audientes eſſent. melius enim cum ipſis actũ iri, ſi parerent. Se igitur hæc admittẽtes [e] perfeciſſe.

a Cyzicenum quendam, ex Artace vrbe veniẽtem, altercatum fuiſſe cum illis qui *id* dicerent: affirmantem ſe Ariſteo occurriſſe, eunti Cyzicũ, & cum eo colloquutũ eſſe. Qua de re dum pertinaciter cõtenderet, propinquos mort.

b At iſta Metapontinis qui ſunt in Italia, contigiſſe ſcio trecẽt.

c Solos ex Italiotis eſſe in quorum terram Apollo veniſſet.

d Viſum,

e Præſtitiſſe. *vel*, effecta reddidiſſe.

A οἰκέοντας ὅτι τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ, ἐκπαῖ Σκυθέων πτοεομένους, οὐκ λείπειν τὴν χώρην. ὅτω δὲ δὴ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρης ταύτης Σκύθησι. καὶ ὅθεν μοῦνος ἦν Ἀριστέης ὁ ταῦτα εἴπας, εἴρηται. τὸν δὲ περὶ αὐτῆς ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ, λέξω. Ἀριστέην μὲν λέγουσι, ἐόντα τῶν ἀστῶν ὀδενὸς γένεος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κναφήιον ἐν Προκοννήσῳ, ἀποθανεῖν. καὶ τὸν κναφέα κατακλήσαντα τὸ ἐργαστήριον, οἴχεσθαι ἀγγέλεοντα τοῖσι προσήκουσι τὰ νεκρῷ. ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου κατὰ τὴν πόλιν, ὡς τεθνηκὼς εἴη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικνέεται ἀνδρὶ Κυζικηνῷ, ἥκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος. φάτο σπουδάζειν τε οἱ ἰόντι ὅτι Κυζίκου, καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ ἐόντων μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβητέειν· τοῦ δὲ προσήκοντας τοῦ νεκροῦ ὅτι δὴ κναφήιον πρῆσαι, ἐλθόντας τὰ φορήματα, ὡς ἀναιρησομένους· ἀνοιχθέντος δὲ οἰκήματος, B οὔτε τεθνεῶτα, οὔτε ζῶντα φανῆναι Ἀριστέην· μετὰ δὲ, ἑβδόμῳ ἔτει φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον, ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέεται. ποιήσαντα δὲ, ἀφανισθῆναι τοῦδε ὕστερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλιες αὗται λέγουσι. τὰ δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὸν ἀφανισμὸν τὸν δεύτερον Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἔτεσι τριηκοσίοισι καὶ τεσσερακοντα, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν C Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ εὕρισκον. Μεταποντῖνοι γὰρ φασι αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφι ἐς τὴν πόλιν, κελεύσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἱδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἐχούσας ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἱστάναι. φανῆναι γὰρ σφι τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μουνοῖσι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώρην, καὶ αὐτὸς οἱ ἕπεσθαι ἐνιαυτῶν ἐόντα Ἀριστέην· τότε δ' ὅτε εἵπετο παρ' θεῷ, εἰ κόραξ καὶ νῦν, εἰπόντα ταῦτα, ἀφανισθῆναι· σφέας δὲ Μεταποντῖνοι λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας, τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὅ, τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη· τὴν τε Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι· πειθομένοισι δὲ, ἄμεινον σπουδάσεσθαι. καὶ σφέας δοξαζομένοις ταῦτα, ποιῆσαι ὅσα τελέα. D Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ βοῦς ἐστι. Μεταποντῖνοι γὰρ φασι αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφι ἐς τὴν πόλιν, κελεύσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἱδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἐχούσας ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἱστάναι. φανῆναι γὰρ σφι τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μουνοῖσι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώρην, καὶ αὐτὸς οἱ ἕπεσθαι ἐνιαυτῶν ἐόντα Ἀριστέην· τότε δ' ὅτε εἵπετο παρ' θεῷ, εἰ κόραξ καὶ νῦν, εἰπόντα ταῦτα, ἀφανισθῆναι· σφέας δὲ Μεταποντῖνοι λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας, τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὅ, τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη· τὴν τε Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι· πειθομένοισι δὲ, ἄμεινον σπουδάσεσθαι. καὶ σφέας δοξαζομένοις ταῦτα, ποιῆσαι ὅσα τελέα.

τοῦ ποιήσαι, εἴρηκε.

τοῦ ἀπικνέεσθαι

τοῦ δικαιοσίοισι

τοῦ χρόνῳ.

καὶ νῦν ἕστηκε ἀνδριὰς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω, παρ' αὐτὴν τὴν ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος. περὶ δὲ αὐτὸν δάφναι ἑστᾶσι· ὁ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἵδρυται. Ἀριστέω μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

Τῆς δὲ γῆς τῆς περὶ ὁ λόγος ὅδε ὥρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως ὡς ὅ, τι τοῦ κατύπερθε ἐστί. οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναι φαμένου δύναμαι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τοῦπερ ὀλίγῳ πρότερον τούτων μνήμην ἐποιούμην, οὐδὲ οὗτος πρότερον Ἰσσηδόνων, ἐν οἷσι τοῖσι ἔπεσι ποιέων, ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ, φάς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ὅτι μακρότατον οἷοί τε ἐγένομεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται. ἀπὸ τοῦ Βορυσθενειτέων ἐμπορίου (ἔστι γὰρ τῶν πάντων λιμένων μεσαίτατον ὅλης τῆς Σκυθίης·) ἀπὸ τούτου τοῦ τόπου Καλλιπίδαι νέμονται, ἐόντες Ἕλληνες Σκύθαι. ὑπὲρ τούτων, ἄλλο ἔθνος, οἱ Ἀλαζόνες καλέονται. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταὐτὰ Σκύθησι ἐπασκέουσι· σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι, καὶ σιτέονται καὶ κρόμμυα καὶ σκόρδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ τούτων Ἀλαζόνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οὐ σῖτα ἕνεκα σιτήσει σπείρουσι τὸν σῖτον, ἀλλ' ἕνεκα πορήσει. τούτων δὲ κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νευρῶν δὲ τοῦ βορέω ἄνεμον, ἔρημον αὐθεστήκοντα, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. τοῦτο μὲν τοῦδε ἐστὶ τῶν ἡμῖν ποταμῶν ὄνομα ἔθνεα τοῦ ἑσπέρου τοῦ Βορυσθένεος. ἀπὸ δὲ Ὑψηλαύτιος τοῦ Βορυσθένεα ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ πρῶτον μὲν ἡ Ὑλαία· ἀπὸ δὲ τούτου, αἰθρωποφάγοι οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί· οὐδ' Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ὅτι παρ' Ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενείους· σφέας δὲ αὐτοὺς, Ὀλβιοπολίτας. ἔστι οὖν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται τὸ μὲν τοῦ τοῦ πλοῦ ἕνεκα, ὅτι ἑξῆς ἡμέρας ἑβδομήκοντα ὅτι ποταμῶν παρ' οὐδὲν ἐστί· κεῖται Παντικάπης· τὸ δὲ τοῦ βορέω ἄνεμον, πλόον ἀνὰ Βορυσθένεα ἡμερέων ἕνδεκα. ἤδη δὲ κατύπερθε τούτων ἡ ἔρημος ἐστί ὅτι πολλόν. μετὰ δὲ τὴν ἔρημον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἴδιον ἴδιον, καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τούτων κατύπερθε, ἔρη-

A Et nunc ſtatua extat cognomine Aristei, iuxta aram ipsam Apollinis, in foro extructam: circumstantibus vtrinque lauris. Hæc de Aristeo hactenus.

Regione autē de qua nos dicere instituerāmus, quænam sint vlteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui se diceret nosse quod ipse vidisset. Ac ne Aristeus quidem ipse (cuius paulo antè feci mentionem) in iis quos fecit versib[b], ait se vltra Issedones processisse: sed vlteriora fando sibi esse cognita, quòd Issedones diceret ista cõmemorare. Verùm nos, quoad [a] longissimè rem inuestigare potuimus, omnem referemus: Ab emporio Borysthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ est maximè medium) primi incolunt Callipidæ, qui sunt Græcoscythæ, *id est, è Græcis facti Scythæ*: super hos aliud genus eorum qui vocantur Halizones. Horum vtrique cùm [b] in cæteris seruãt ritum Scytharum, tum in serendo, atque vescendo cæpe, allio, lẽte, milio. Supra Halizones autē incolunt Scythæ aratores, [c] qui nõ ad panem conficiendum serunt triticum, sed ad illud torrẽdum. Sūpra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantũ nos scimus, desertus est. Atque hę quidem nationes iuxta flumen Hypanin colunt, ad occidentalẽ partẽ Borysthenis. Verùm transmisso Borysthene, à mari prima est Hylæa: dehinc habitãt Scythæ agricolæ, quos Græci qui [d] sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant, ipsi verò se Olbiopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ [e] colunt eum quidem tractum qui vergit ad auroram, triũ dierũ itinere, pertingentes ad flumen nomine Panticapem: [f] eum verò qui ad ventum aquilonem, vndecim dierum nauigatione, Borysthenem versus. tractus autē qui vlterior est, in multum sanè spatii desertus est. Vltra quam solitudinem habitant Androphagi, *id est, virorum carne vescentes*, separata natio, ac nequaquam Scythica. At supra hos deser-

a Penitissimè

b In cæteris quidem ritum Scytharum seruant, sed frumentũ serunt & edũt, nec non cæpe, & allium, & lentem, & milium.

c Qui frumentũ non ad vescendũ serunt, sed ad vẽdendum. Sup.

d Ad Hypanin fluuium incol.

e Colunt, orientem quidem versus, trium dierum iter.

f Boream autem versus, dierũ vndecim, secundo flumine Borysthene.

ta iã proculdubio omnia, nec vlla gẽs, quantũ nos ſcim°. At horũ Scytharum qui agricolæ ſũt, plagam quæ ad aurorã vergit, tranſmiſſo flumine Panticape, Scythę nomades, *id eſt, pecuarij*, incolũt, neque ſerentes quicquam neque arantes. Nuda autem arboribus eſt omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autem iſti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, aurorã verſus, ad Gerrhum vſque flumen. Trãs Gerrhum autem ſunt [a] ea quæ vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui ſuos ſeruos eſſe cæteros Scythas arbitrantur: à meridie quidẽ ad Tauricam regionem pertingentes: ab aurora verò, ad foſſam [b] quã dixerunt illi qui è cæcis geniti fuerunt, Oryxam: & ad emporium paludis Mæotidis, quod vocatur Cremni, *id eſt, præruptæ*: quorum pars ad flumen Tanain porrigitur. At quæ ſuperiora ſunt, ad vẽtum aquilonem, Scythis regiis, ea incolũt Melanchlæni, alia gẽs non Scythica. Et ſupra Melanchlænos paludes ſunt, & deſerta hominibus regio, quantum nos ſcimus.

a *Vel, Ea quæ vocantur regiæ, ſub. domus.*

b Quam fodẽrunt qui è cæcis illis orti fuerunt. *E cæcis illis quorũ fidelicet factafuit ſupra mentio.*

Trans flumen autem Tanain non eſt regio Scythica, [c] ſed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à receſſu Mæotidos paludis incipientes, incolũt tractum qui ſpectat aquilonẽ, itinere dierum quindecim, vacuum prorſus arboribus tã agreſtibus quàm fructiferis. Supra hos habitant (quæ ſecunda portio eſt) Budini, terrã colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem ſtatim excipit ſolitudo octo dierum itineris. Poſt hanc ſolitudiné declinando magis ad ventum ſubſolanum, incolunt Thyſſagetæ, natio copioſa & [d] propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eiſdem habitantes locis, ii quibus nomẽ inditum eſt Iyrcæ, & ipſi è venatione victitantes, hunc in modũ: Conſcenſis arboribus, quę per omnem regionem frequẽtes ſunt, inſidiãtur. ſingulis autẽ adeſt canis, & itẽ equus, in ventrẽ cubare edoctus, humili° ſubſidẽdi gratia.

c Sed prima quidẽ portio eſt Sauromat. *Vel ſors.*

d Ἴδιον. *quod ſupra Gertii ſeparata.*

A μον ἤδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδένα, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· ὁ δὲ πρὸς τῷ ἕω τῷν γεωργῶν τούτων Σκυθέων, ἀμφιβάντι τὸν Παντικάπην ποταμόν, νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτέ τι σπείροντες οὐδέν, οὔτε ἀροῦντες· ψιλὴ δὲ δενδρέων ἡ πᾶσα αὕτη γῆ, πλὴν τῆς Ὑλαίης. ④ δὲ νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τῷ ἕω, ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν νέμονται χώρῃ κατατείνουσαν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. πέρην δὲ τοῦ Γέρρου τοῦτα B δὴ τὰ καλεόμενα βασιληΐδ' ἐστί, καὶ Σκύθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλῆθοι· ⓒ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας, δούλους σφετέρους εἶναι. κατήκουσι δὲ οὗτοι τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην, ἐς τὴν Ταυρικήν· ὁ δὲ πρὸς ἠῶ, ὅτι τε πάφεται, τὴν δὴ οἱ ὀρὺξ τῷν τυφλῶν γενόμενοι ὤρυξαν, καὶ ὅτι τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον, ὃ καλέεται Κρημνοί. τὰ δ' αὐτῶν κατήκουσι ὅτι ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην ἄνεμον τῷν βα- C σιληΐων Σκυθέων οἰκέουσι Μελάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος, καὶ οὐ Σκυθικόν. Μελαγχλαίνων δὲ τὸ κατύπερθε, λίμναι, καὶ ἔρημος ὅσον ἀνθρώπων, κατόσον ἡμεῖς ἴδμεν.

Τάναϊν δὲ ποταμὸν ἀμφιβάντι, οὐκέτι Σκυθικὴ, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῷν Λαξίων, Σαυροματέων ἐστί, οἱ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται τὰ πρὸς βορέην ἄνεμον, ἡμερέων πεντεκαιδέκα ὁδὸν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων. ὑποροικέουσι δὲ τούτοισι δευτέρην λαξίν ἔχοντες Βουδῖνοι, χλοῦ νεμόμενοι πᾶσαν δασέην ὕλην πάντοίην. Βου- D δίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορέω, ἐστὶ πρώτη μὲν ἔρημος, ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδὸν· μετὰ δὲ τὸν ἔρημον ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον. ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. σύνεχές δὲ τούτοισι ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοισι εἰσὶ τοῖ- E σι οἰκόημα κεῖται Ἰύρκαι· καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζώοντες τρόπῳ τοιῷδε· λοχᾷ ὅτι δένδρεον ἀναβάς. τὰ δὲ ἐστι πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην· ἵππος δὲ ἑκάστῳ δεδιδαγμένος ὅτι γαστέρα κεῖσθαι, ταπεινότητος εἵνεκα, ἕτοιμος ἐστι, καὶ κύων·

ἐπειδὰν δὲ ἀπίδῃ ὁ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, A τοξεύσας, ὅτι βάς ὅτι τὸν ἵππον, διώκει· καὶ ὁ κύων ἕπεται. ὑπὸ δὲ τούτων, ὁ πρὸς τὴν ἠοῦ τετραμμένον οἰκέουσι Σκύθαι ἄλλοι, ἀπὸ τῷν βασιληΐων Σκυθέων ἀποστάντες, καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον. μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῷν Σκυθέων χώρης, ἔστι ἡ κατα λεχθεῖσα πᾶσα, πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγειος· ὁ δ' ἀπὸ τούτου, λιθώδης τε ἐστὶ καὶ τρηχείη. διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρη- 145 χείης χώρης πολλὸν, οἰκέουσι ὑπώρειαι οὐρέων. B ὑψηλῶν αἰθέσποι λεγόμενοι εἶναι· πάντες φαλακροὶ, οὐκ ἠρετῆς γενόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλειαι ὁμοίως· καὶ σμικροὶ· καὶ ῥινὸν ἔχοντες μεγάλην· φωνὴν δὲ ἰδίην ἱέντες. ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ· ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων. Ποντικὸν μὲν οὔνομα τῷ δενδρέῳ ἀπ' οὗ ζῶσι, μέγαθος δὲ κῷ συκέῃ μάλιστά κη· καρπὸν ὃ φορέει κυάμῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει. τοῦτο ἐπεὰν ἡήσῃ πέπον, C σὺν κέοισι ἱματίοισι· ἀποῤῥέει δ' ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν. οὔνομα δὲ τῷ ἀποῤῥέοντι ἐστὶ ἄσχυ· τοῦτο δὲ κῷ λείχουσι, καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι· καὶ ἀπὸ τῆς παχυτήτος αὐτοῦ τῆς τυγὸς παλλάθας σιτοῦσι, καὶ ζώοισι σιτέονται. πρόβατα γὰρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γὰρ τοι παμφορβίαν αἱ νομαὶ αὐτόθι εἰσί. ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, ⓜ μὲν χειμῶνα, ἐπεὰν ὁ δένδρεον πρηκαλύψῃ πίλῳ πεγνῷ λευκῷ· ὁ δὲ θέρος, αὖθι πίλου. τούτοις οὐδεὶς ἀδικέει αὐ- D θεώπων· ἱεροὶ γὰρ λέγονται εἶναι. οὐδέ τι ἀρήϊον ὅπλον ἐκτέαται. καὶ τοῦτο μὲν, τοῖσι πρὸς οἰκέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαιρέοντες· τοῦτο δὲ, ὃς αὖ κατα φύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικέει· οὔνομα δὲ σφι ἐστὶ Ἀργιππαῖοι. μέχρι μὲν νυν τῷν Φαλακρῶν τούτεων, πολλὴ πρόφασις τῆς χώρης ἐστὶ, καὶ τῷν ἐμπόρων ἐνθεν ἐθνέων. καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὖλις, τῷν οὐ χαλεπὸν ἐστὶ πυθέσθαι· καὶ Ἑλλήνων τῷν ἐκ Βορυσθενέος τε ἐμπορείου καὶ τῷν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορείων. Σκυθέων ὃ οἱ αὖ ἔλθωσι ἐς αὖλις, δι' ἑπτὰ ἑρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαφορήσονται. μέχρι μὲν δὴ τούτεων γινώσκεται. ὁ δὲ τῷ Φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· οὔρεα γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα, καὶ οὐδείς σφεα ὑπερβαίνει. οἱ δὲ Φαλακροὶ ὅτι λέγουσι,

a Excolant.

πρὸς ἠῶος

ὑπὸ τούτων

ἀποκλίνοντι

(quæ apud me fidē nō habēt) incoli mōtes ab hominibus capripedibus: quos vbi transieris, esse alios qui senos mēses dormiant. quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate cōpertū est. Ille verò superior qui vergit ad aquilonem,[a] tam Issedonibus quàm caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt.

a Neque ab illis caluis neque ab Issedonibus *habitari* comperitur.

Issedones porro talibus moribus vti feruntur: Quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducūt, quę vbi mactauerunt concideruntque, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiūtur, commixtísque omnibus carnibus conuiuiū exhibēt. Caput autem defuncti[b] denudatū purgatúmque inaurant, eóque pro simulacro vtūtur, agētes illi quotannis maiores hostias ceremoniásq;. Hæc filius patri facit, quēadmodum Græci natalitia. Dicūtur præterea & isti iusti esse, & ipsorum vxores peraequè fortes ac viri. Hi & ipsi cognoscūtur. Quod supra hos est, ibi aiunt Issedones esse homines vnoculos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperūt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arimaspos. nam arima Scythæ vnum vocant, spu verò oculū. Omnis autem quam dixi regio, adeo infestatur hyberna sauitia vt octo mensibus tolerari non possit: tale illic gelu est.[c] si cubi aquam effūdas, modò facias ibi lutum, facies autē si illic ignē accenderis. Ibidē quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Bosphor[d]: super quā glaciem omnes qui intra fossam incolūt Scythæ exercitus ducūt, & plaustra agūt trās mare vsque ad Indos. Ita vis hyberna octo mensibus perstat, quatuor tamen mēsibus reliquis frigora illic sūt. Vbi etiam aliam quàm in cæteris regionibus conditionem habet hyems. nam quū tēpus pluēdi est, nihil ibi quod fit vllius momēti, pluit: æstate pluere nō cessat.[d] Quinetiā tonitrua cū alibi,

b Pilis nudatum

c Quibus si aquā est, lutum non facies: facies au.

d Tonitrua quo tempore sunt alibi, ibi non sunt, at æstate frequētia existūt. Quòd si hyeme, &c.

A (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) οἰκέειν τὰ οὔρεα αἰγίποδας ἀνδρας· ὑπερβαίνει δὲ τούτους, ἄλλους ἀνθρώπους ἔφη, οἳ τὸν ἑξάμηνον καθεύδουσι· τοῦτο δὲ οὐκ ἐν δέκομαι τὴν ἀρχήν· ἀλλὰ δῆλον ὡς τοὺς ἀπὸ τῆς Φαλακρῆς νωσκεται ἀτρεκέως ἀπὸ Ἰσσηδόνων οἰκεόμενον· ὅ μὲν τοι κατύπερθε τοῦ βορέω ἀνέμου, οὐ γνώσκεται, οὔτε τῆς Φαλακρῆς, οὔτε τῆς Ἰσσηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτέων τουτέων λεγόντων.

B Νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες τοῖσιδε λέγονται χρᾶσθαι. ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνοι πατήρ, ⊕ προσήκοντες πάντες προσάγουσι βοῦν· καὶ ἔπειτα τοῦτο θύσαντες, καὶ κατατάμνοντες τὰ κρέα, κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα· ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα, δεῖπνα προτίθενται. τὸν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, ἀπεργασσάμενοι καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετείους ἐπιτελέοντες. παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιέει, κατάπερ ⊕ Ἕλληνες τὰ γενέσια. ἄλλως τε δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι. ἰσοκρατέες δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γνώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι. ὃ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε, Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες μονωφθάλμους ἀνθρώπους καὶ χρυσοφύλακας γρύπας εἶναι. παρὰ δὲ τουτέων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθέων ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ ὀνομάζομεν D ἀνθρώπους Σκυθικῇ Ἀριμασπούς. ἄριμα γὰρ ἓν καλέουσι Σκύθαι, σποῦ δέ, τὸν ὀφθαλμόν. δυχείμερος δὲ αὕτη ἡ καταλαμβάνουσα πᾶσα χώρη οὕτω δή τι ἐστί· ἔνθα τοῖς μὲν ἐκτὸς τῆς μέν ἀφόρητος οἷος γίνεται κρυμός, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας, πηλὸν οὐ ποιήσεις· πῦρ δὲ αἰάσσων, ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θάλασσα πήγνυται, καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος. καὶ ἐπὶ τοῦ κρυσάλλου οἱ ἐν τοῖσι ἐπίσω Σκύθαι κατοικημένοι στρατεύονται. καὶ τὰς ἁμάξας ἐπελαύνουσι πέρην ἐς τοὺς Ἰνδούς. οὕτω μὲν δὴ τοῖς ἐκτὸς μέν ἀφ' ἑπτὰ μὲν χειμῶν ἐών· τοῖς δ' ἐπιλοίποις τέσσερας χύχεα αὐτόθι ἐστί. κεχώρεται δὲ οὗτος ὁ χειμὼν τοῖς ἔθνεσι πᾶσι τοῖσι ἐν ἠόοισι χωρίοισι γινομένοισι χειμῶσι. ἐν ᾧ τὴν μὲν ὥραν τῶν 146

τῶν καὶ αὐτὰ

τῶν καὶ αὐτὰ μὲν οὐ γίνονται, θέρεος δὲ ἀμφιλαφέες· τὸν δὲ χειμῶνος βροντὴ γίνεται, ὡς τέρας νενόμισται θαυμάζεσθαι· ὡς δὲ καὶ τὸν σεισμὸς γίνεται τόν τε θέρεος τόν τε χειμῶνος ἐν τῇ Σκυθικῇ, ὡς τέρας θαυμάζεται. ἵπποι δὲ ἀνεγόμενοι φέρουσι ⊕ χειμῶνα τοῦτον, ἡμίονοι δὲ οὐδὲ ὄνοι ἀνέχονται τὸν ἀρχόν. τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν χρυμῷ ἑστεῶτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. δοκέει δέ μοι καὶ ὁ γόνος τῶν βοῶν τοκάδολου ἀφ' τοῦτο B οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι. μαρτυρέει δέ μου τῇ γνώμῃ καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείῃ, ἔχον ὧδε,

Καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἀφαρ κεροὶ τελέθουσι·

ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι τάχυ παραγίνεσθαι τὰ κέρεα· ἐν δὲ τοῖσι ἐμμέσοισι ψύχεσι ἢ οὐ φύει κέρεα τὰ κτηνέα ἀρχόν, ἢ φύοντα, φύει μόγις. ἐνθαῦτα μὲν οὐ ἀφ' τὰ ψύχεα γίνεται τοῦτο· θαυμάζω C δὲ (προθήκας γὰρ δή μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐδίζετο) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δυνέαται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος, οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐν κατάρης τευ οὐ γίνεσθαί σφι ἡμιόνους· ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἡ ὥρη κυίσκεσθαι τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτὰς· καὶ ἔπειτα σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιξυσι οὖν ὄνοις, ἐς οὗ αὐ χώσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι. πρὸς δὲ τῶν πέρων, τῶν Σκύθαι λέγουσι ἀναπλέων εἶναι ⊕ ἠέρα, καὶ τουτέων εἵνεκα οὐκ οἷοί τε εἰσὶ οὔτε ἰδεῖν ὃ πρόσω τῆς ἠπείρου, οὔτε διεξιέναι, τοῦδε ἔχω πρὸς αὐτέων τῶν γνώμῃ τὰ κατύπερθε τούτης τῆς χώρης αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὡσπερ καὶ εἰκός. ἤδη ὦν ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσαν εἶδε, οἷός τε λέγω· ἔοικε γὰρ ἡ χιὼν πτεροῖσι. καὶ ἀφ' ⊕ χειμῶνα τοῦτον ἐόντα τοιοῦτον ἀοίκητα τὰ πρὸς βορῆν ἐστί τῆς ἠπείρου τούτης. τὰ ὦν πέρα, εἰκάζοντας τῷ χιόνα, τοῖς Σκύθας τε καὶ τοῖς πρὸς οἴκεα λέγω. τοῦτα μὲν νυν τὰ λέγεται, μακρότατα εἴρηται.

Ὑπερβορέων δὲ περὶ οὐδεμίαν οὔτε τι Σκύθαι λέγουσι οὐδέν, οὔτε

εἴρηται

A tum ibi nulla existunt, æstas nubila est: hyeme si fiant tonitrua, pro ostento habetur. terræmotus in Scythia si existat seu æstate seu hyeme, tanquam prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt, muli asiníque neque incipientem quidem ferunt: quum tamen alibi stantes in gelido equi tabefiant, asini verò ac muli durēt. Et hæc mihi videtur esse causa cur omnino cornua bouino generi non succrescant: B astipulante sententiæ meæ Homeri carmine in Odyssea, quod ita habet,

Et Libyen, vbi sunt cornuti protinus agni.

Quod rectè dictum est, in locis calidis maturè cornua existere. at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaque hoc propter frigora contingit. Quo C magis miror (ab initio enim oratio mea indagare instituit) cur in omni Eleo agro muli nequeāt gigni, quum neque locus sit frigidus, neque vlla alia causa appareat. Aiunt Eleenses ipsi ex imprecatione quadam id sibi contigisse: quúmque tempus aduentat conceptus equarum, se in loca finitima illas educere: ibi postquā admiserint asinos,[a] dúmque cōceperint, tunc rursus eas reducere. De pennis autē quibus aiūt D Scythæ oppletum esse aerem, & idcirco non posse prospici lōgius continentem, nec vlterius transiri, hæc est mea sententia: [b] Quod vltra eam regionem assiduè ningit, & (vt credibile est) minus æstate quàm hyeme. nam, (prout cuilibet eminus intuenti cadentē niuem copiosam liquet quod dico) nix pēnis assimilis est: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca quæ ad aquilonem spectant. E Eóque opinor, pennas niuem esse interpretantes Scythas ac circūiectas gentes, ita loqui. Verùm [c] ea quæ reperiuntur, longissimè dicta sunt.

a Et grauidæ fuerint, tunc rurs.

De Hyperboreis autē hominibus neq; Scythæ quippiā, neque

b Quæ sunt vltra hanc regionē loca, semper niuosa sunt, minus tamen (vt rationi consentaneū est) æst. quàm hyeme. Iā verò quisquis cadentē copiosam niuem intuitus est commi nus, intelligit. quod dico. nix enim pennis simi lis est.

c Quæ commemorantur *ab aliis*, latissimè exposita sunt.

alii vlli illic incolentium memorant, præter Issedones: ne ipsi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquam & ab Hesiodo de Hyperboreis mētio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re vera fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delii memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata venisse ad Scythas, à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimq; per singulos ad[a] occasum vsque: atque illinc Meridiē versus dimissa, à primis Græcorū Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Meliensem sinum, peruaſisséque in Euboeam, & oppidatim vsque ad Carystum: ab hac verò reliquisse Andrum (Carystios enim esse qui in Tenū portarint) Tenios verò in Delum: atque ita hæc sacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primùm Hyperboreos misisse duas puellas quæ ferrent hæc sacra, quas Delii aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è suis popularibus, qui eas deducerent: nunc Peripherees vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum isti ab Hyperboreis missi, rursus non redirēt, indignè ipsos Hyperboreos tulisse, si eos quos assiduè mitterent non reciperēt. Ita misisse qui ferrent ad cōfines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberéntque illos cōsideratè mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ego sacris simile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thraciis atque Pæoniis, quæ in sacrificando regiæ Dianæ, non sine stipula triticea id faciunt: atque ipse videas facientes. Cæterùm his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonsis vtrique crinibus: quos[b] puellæ quidem fuso inuolutos, supra monumentum deponunt:

a Occasum versus longissimè Adriam vsque.

b Puellæ quidē ante nuptias, fuso inuolut.

A ἕνες ἄλλοι τῶν τούτῳ οἰκημάτων, εἰ μὴ ἄρα Γαμηδόνες. ὡς οὐ ἐγὼ δοκέω, οὐδ' ὅστις λέγει τοιαῦτα. ἔλεγον γὰρ αὖ καὶ Σκύθαι, ὡς καὶ περὶ τῶν μονωφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μὲν ὅστι περὶ Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὁμήρῳ ἐν Ἐπιγόνοισι, εἰ δὴ τῷ ὄντι γε Ὅμηρος τοῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε. πολλῷ δ' ἔτι πλείστα περὶ αὐτέων Δήλιοι λέγουσι, φάρμυροι ἱερὰ ἐν δεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν, ἐς Ὑπερβορέων φερόμενα, B ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας. ἀπὸ δὲ Σκυθέων ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιοχώρους ἑκάστους, κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἑσπέρης ἑκάστους, ὅτι τὸν Ἀδρίην. ἐνθεῦτεν δὴ πρὸς μεσαμβρίην ἵεσι πρεσβεύοντα πρῶτα τοῖσι Δωδωναίοισι Ἑλλήνων δέχεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ὅτι τὸν Μηλιέα κόλπον, καὶ διὰ Εὐβοίης διαβαίνειν ἐς Εὔριπον. πόλιν δ' ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου· τὸ δ' ἀπὸ τούτου, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον. Καρυστίους γὰρ C εἶναι τοὺς κομίζοντας ἐς Τήνους· Τηνίους δ', ἐς Δῆλον. ἀπικνέεσθαι μὲν νυν τοῦτα τὰ ἱερὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον· πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱερὰ δύο κόρας, τὰς οὐνομάζουσι Δήλιοι τὴν Ὑπερόχην τε καὶ Λαοδίκην. ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλείης εἵνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας πέντε πομποὺς, οὓς οἱ νῦν Περιφερέες καλέουσι, ἡμᾶς μεγάλας ἐν Δήλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερβορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ D ἀπονοστέειν, δεινὰ ποιησάμενοι εἴ σφεας αἰεὶ καταλείπωσι, ἀποστέλλοντας μὴ ἀποδέχεσθαι, οὕτω δὴ φέρειν τὰ ἱερὰ ἐν δεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ, τοὺς πλησιοχώρους ἐπισκήπτειν, κελεύοντας προπέμπειν σφέας ἀπ' ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ τοῦτο μὲν οὕτω προπεμπόμενα, ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον· οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοισι τοῖσι ἱεροῖσι τόδε ποιεύμενον προπομπεύειν· τὰς Θρῆσσαι καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπειδὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βασιλείῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλάμης θυούσας τὰ ἱερά. καὶ τοῦτο E μὲν δὴ οἶδα τοῦτο ποιεύσας· τῇσι δ' Ὑπερβορέοισι τοῦτο τῇσι δύο Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δήλῳ, κείρονται καὶ αἱ κόραι τὲ καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμόμεναι, καὶ περὶ ἀτρακτον εἰλίξασαι, ὅτι τὸ σῆμα

147

Θρῆσσαι

πήχεῖσι. τὸ δὲ σῆμα ἐστὶ ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐστόντι ἐπὶ δεξιερῆς χειρός. ὅτι περὶ φυκε δὲ οἱ ἐλαίη· τὸ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων, περὶ χλόνιν τινὰ εἰλίξαντες τῶν τειχέων, ἐνθεῦσι καὶ οὗτοι ὅτι τὸ σῆμα. αὕται μὲν δὴ τοῦτον τὸν τιμὸν ἔχουσι παρὰ τῶν Δήλου οἰκητόρων. φασὶ δὲ οἱ αὖτοὶ καὶ τὸν Ἄργιν τε καὶ τὴν Ὦπιν, ἐούσας παρθένους ἐκ Ὑπερβορέων, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους αὐτοῖσι τοῖσι ἐνθεῦτεν ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον, ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης. τοῦτο μὲν νυν τῇ Εἰλειθυίῃ ἀποφερούσας αὐτὰ τὰ ὠκυτόκια τὸν ἐπάξαντο φόρον ἀπικέσθαι. τὸν δὲ Ἄργιν τε καὶ τὸν Ὦπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι· καὶ σφι τιμὰς ἄλλας δεδέσθαι πολλὰς σφέων. καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ, τὸν σφι Ὀλλὶν αὐτὸς Λύκιος ἐποίησε. πρῶτα δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας, ὑμνέειν Ὦπίν τε καὶ Ἄργιν, ὀνομαζόντας τε καὶ ἀγείροντας. τοὺς δὴ ὁ Ὀλλὶν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ὁ Λύκιος ἐλθὼν, τοὺς ἀοιδοὺς ἐν Δήλῳ. καὶ τῶν μηρίων καταπιζομένων ὅτι τῷ βωμῷ, τὴν σποδὸν τούτην ὅτι τὴν θήκην τῆς Ὦπιός τε καὶ Ἄργιος αἰαισιμοῦσθαι ὅτι βαλλομένην. ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὀπισθεν τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἠῶ τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῦ Κηίων ἱστιητορείου· καὶ τοῦτο μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρήσθω. καὶ γὰρ περὶ Ἀβάρεος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέω, οὐ λέγω, λέγων ὡς τὸν οἶστὸν περιφέρε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδὲν σιτούμενος. εἰ δὲ εἰσί τινες Ὑπερβόρεοι αὐτόχθονες, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὁρῶν γῆς περίοδοις γράφαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδένα νόον ἔχοντας ἐξηγησάμενον· οἱ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι περὶ γῆν, τὴν τε γῆν ἐοῦσαν τὰ οὐ ὀμαλὰ ἐν τῷ ὕμνῳ, τὸν σφι Ὀλλὶν αὐτὸς Λύκιος ἐποίησε. πρῶτα δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας, ὑμνέειν Ὦπίν τε καὶ Ἄργιν, ὀνομαζόντας τε καὶ ἀγείροντας. τοὺς δὴ ὁ Ὀλλὶν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ὁ Λύκιος ἐλθὼν, τοὺς ἀοιδοὺς ἐν Δήλῳ. καὶ τῶν μηρίων καταπιζομένων ὅτι τῷ βωμῷ, τὴν σποδὸν τούτην ὅτι τὴν θήκην τῆς Ὦπιός τε καὶ Ἄργιος αἰαισιμοῦσθαι ὅτι βαλλομένην. ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὀπισθεν τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἠῶ τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῦ Κηίων ἱστιητορείου· καὶ τοῦτο μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρήσθω. καὶ γὰρ περὶ Ἀβάρεος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέω, οὐ λέγω, λέγων ὡς τὸν οἶστὸν περιφέρε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδὲν σιτούμενος. εἰ δὲ εἰσί τινες Ὑπερβόρεοι αὐτόχθονες, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὁρῶν γῆς περίοδοις γράφαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδένα νόον ἔχοντας ἐξηγησάμενον· οἱ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι περὶ γῆν, τὴν τε γῆν ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου, καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιεῦσι ἴσην. ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μεγάθός τε ἑκάστης αὐτέων, καὶ οἵη τις ἐστὶ ἐς γραφὴν ἑκάστη.

ΠΕΡΣΑΙ οἰκέουσι κατήκοντες ὅτι τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην.

pueri autem ad quandam herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponunt. Est autem monumentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, oleáque supra ipsum est nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt verò iidem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis, eorundem hominum ætate, in Delum venisse, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem venisse ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando instituerant: Argin verò & Opin vnà cum ipsis deis aduenisse, hósque illis alios honores donasse. Ad eas enim [a] cōgregari cœtum mulierum quæ hymnum canāt, ab Olene Lycio conditum: in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Deliis edoctos insulanos & Iones, cœtus agere instituisse, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque vetustos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [b] dum cinis qui supra sepulcrum est Argis & Opis, dispergitur super infinitam ægrotorum turbam qui ad aram sunt. Est autem sepulcrum earum post Artemisium, ad auroram spectans, proxime Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittam dicitur per vniuersam terram circumtulisse, nihil comedens. Quòd siquí sunt Hyperborei, *id est superaquilonares*, erunt & alii hypernotii, *id est superaustrales*. Nempe rideo quum multos video iam descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factam esse orbiculatam, & Asiam faciunt Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, [c] & quanta sint singula ad describendum.

a *Videtur potius ἀγείρειν ita sumē ut quum de matre deorū diceretur, Θνάδε μητραγύρται. Sic & statim post.*

b Et dum femora ad aram adolentur, cinerem hunc consumi in conspergēdo Opidis & Argidis sepulcro. Est autem sep.

c Et quales sint singulę, quantum ad descriptionem attinet.

VBI Persæ incolunt, id ad australe protēditur mare quod dicitur Rubrum.

Super hos ad vẽtum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi, ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolũt. Dehinc vesperam versus ab ea duæ oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponã. Hinc aquilonẽ versus, ora vna à Phasi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontum, vsque ad Sigeũ Troicum: austrum autem versus, eadem ora à sinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protẽditur secundũ mare ad promontorium vsque Triopium. Incolunt autẽ in ora hac hominũ nationes triginta. talis est vna ora. Altera verò, à Persis incipiens porrigitur ad rubrũ mare, quod & Persicũ vocatur: deinde gradatim Assyria, atque inde Arabia: desinitque in sinu Arabico, etsi non desineret, nisi ob id quòd Darius è Nilo riuos in illũ sinum induxit. A Persis ad Phœnicẽ tractus amplus est ac multus. A Phœnice hæc ora tẽdit secundũ hoc mare per Syriã Palæstinã & AEgyptũ, in qua terminatur: intra quã tres sunt duntaxat nationes. Atque hæc sunt quæ à Persis occasũ versus in Asia cõtinẽtur. Quæ supra Persas sunt & Medos & Sapires & Colchos, aurorã versus & solẽ orientẽ, hinc mari rubro alluũtur: aquilonẽ autẽ versus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui cõtra solẽ oriẽtem fluit. Porro India tenus habitatur Asia. Illinc iã auroram versus deserta sunt: nec qualia sint dicere quispiam potest. Et Asia quidem talis & tanta est.

Libya autem in altera ora est. ab AEgypto enim iam excipitur. Hæc ora circa AEgyptum iam angusta est. nam ab hoc mari ad rubrũ intercapedo est centũ milliũ vlnarũ, quæ efficiũt mille stadia. Ab his deĩceps angustiis spatiosa sanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaq; admiror eos q differminarũt atq; distinxerũt Libyã,

A Τουτέων δ᾽ ὑποβοιχέοισι πρὸς βορέην ἄνεμον, Μῆδοι· Μήδων δ᾽, Σάπειρες· Σαπείρων δ᾽, Κόλχοι, κατήκοντες ὅτι τὸν Βορήϊον ἁλάσσαν, ἐς τὸν Φάσις ποταμὸς ἐκδιδοῖ. Τοῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν. ἐνθεῦτεν δὲ τὸ πρὸς ἑσπέρην ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ᾽ αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι. ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἑτέρη τὰ πρὸς βορέην ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, μέ-
B χρι Σιγείου τοῦ Τροϊικοῦ. τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μαριανδυνῶν κόλπου τοῦ πρὸς Φοινίκην κειμένου τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δ᾽ ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ ἔθνεα αὐθέκατα τριήκοντα. αὕτη μὲν νυν ἡ ἑτέρη τῶν ἀκτέων. ἡ δὲ δὴ ἑτέρη, ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν· ἥ τε Περσική, καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη· καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης, ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη οὐ λήγουσα, εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλ-
C πον τὸν Ἀραβίον, ἐς τὸν Δαρεῖος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων, χῶρος πλατὺς καὶ πολλός ἐστι· ὃ δ᾽ ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν παρὰ τὴν Παλαιστίνην, καὶ Αἰγύπτιον, ἐς τὴν τελευτᾷ· ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τέσσερα μοῦνα. τοῦτο μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἑσπέρην τῆς Ἀσίης ἔχοντά ἐστι. τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σαπείρων, καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥ-
D λιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα, πρὸς βορέω δ᾽ ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ ὁ Ἀράξης ποταμός, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· ὃ δὲ ἀπὸ τούτης, ἔρημον ἤδη ὀ πρὸς τὴν ἕω, οὐδ᾽ ἔχω εἰδὼς φράσαι οἷόν τί ἐστι. τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί.

Ἡ δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἑτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέχεται. καὶ μὲν νυν Αἰγύπτιον ἡ ἀκτὴ αὕτη στενή ἐστι· ἀ-
E πὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιέων· αὗται δ᾽ αὖ εἶεν χίλιοι σταδίοι. τὸ δ᾽ ἀπὸ τοῦ στενοῦ τούτου, κάρτα πλατέα τυγχάνει οὖσα ἀκτή, ἥτις Λιβύη κέκληται. θωυμάζω ὦν τοὺς διορισαμένους καὶ διελόντας Λιβύην

Σάπειρες· Σαπείρων

καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην. οὐ γὰρ σμικρά τὰ διαφέροντα ἀλλήλων ἐστί. μήκει μὲν γὰρ περὶ ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη· εὔρεος δὲ πέρι, οὐδὲν συμβαλέειν ἀξίη φαίνεται μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἑωυτήν, ἐοῦσα περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην συνέζευκται· Νεκὼ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, καταδέξαντος· ὃς ἐπεί τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν
B Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἀνδρας πλοίοισι, σύν τε λάμνοις ἐς τὸ ὀπίσω δι᾽ Ἡρακλήϊα στήλεων ἐκπλέειν ἕως ἐς τὴν Βορήϊον θάλασσαν, καὶ οὕτω ἐς Αἰγύπτου ἀπικνέεσθαι. ὁρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης, ἔπλεον τὸν Νότιον θάλασσαν. ὅκως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσχόντες αὖ σπείρεσκον τὸν χῶρον, ἵνα ἑκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γενοίατο, καὶ μένεσκον ἀμητόν· θερίσαντες δ᾽ αὖ σῖτον, ἔπλεον. ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτεϊ κάμψαντες Ἡρακλήϊας στήλας, ἀπίκοντο ἐς Αἰγυπτον. C καὶ ἔλεγον ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά, ἄλλῳ δὲ δήτεω, ὡς περιπλώοντες ἐς τὸν Λιβύην, ἥλιον εἶχον ἐς τὰ δεξιά. οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώθη τὸ πρῶτον. μετὰ δὲ, Καρχηδόνιοι εἰσὶ οἱ λέγοντες, ἐπεὶ Σαταίσπης γε ὁ Τεάσπιος, ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης, οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο πεμφθείς· ἀλλὰ δείσας τό, τε μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὸν ἐρημίην, D ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ᾽ ἐπετέλεσε ἐπὶ τέλος οἱ ἡ μήτηρ ἀέθλου. θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου ἐβιήσατο τοῦ Μεγαβύζου πρηνέα. ἐπειτα μέλλοντος αὐτοῦ δι᾽ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξεω βασιλήος, ἡ μήτηρ τοῦ Σαπάσπεος, ἐοῦσα Δαρείου ἀδελφεή, παρῃτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἢ περ ἐκείνον. Λιβύην γὰρ οἱ ἀναγκαίην ἔσεσθαι περιπλώειν, ἐς ὃ οὗ ἀπίκηται, περιπλέων αὐτήν, ἐς E τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξεω ἐπὶ τούτοισι, ὁ Σαταίσπης ἀπικόμενος ἐς Αἰγυπτον, καὶ λαβὼν νέας τε καὶ ναύτας παρὰ τουτέων, ἔπλεε πρὸς Ἡρακλήϊας στήλας. διεκπλώσας δ᾽, καὶ κάμψας τὸ ἄκρωτήριον τῆς Λιβύης, τὸ οὔνομα Συλόης ἐστί,

Σαταίσπης γε ὁ Τεάσπιος,

Σολόεις

Asiam, Europam: inter quas nõ parum est differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras assequitur, latitudine verò non videtur mihi comparari digna. nam Libya se ipsam monstrat circumfluam mari esse, excepto duntaxat vbi Asiæ contermina est, Neco AEgyptiorũ rege, eorum quos nouimus primo in hoc demonstrando. Is postquam destitit à deprimenda fossa à Nilo ad Arabicum sinum, misit nauibus quosdã Phœnices, præcipiens vt trãsuecti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale vsq; mare, atque ita ad AEgyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluentes, abierũt in mare australe: qui, cùm autumnus aduenisset, applicitis ad terram nauibus semẽtem faciebant: [a] vt assiduè Libyes legerent, ac messem expectarent. deinde messo frumento nauigabãt. Ita biennio cõsumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in AEgyptum remearũt, referentes quæ apud me fidẽ nõ habent, sed fortè apud aliquẽ alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primùm est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, virum [b] Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigasset quũ esset ad hoc ipsum missus: sed cùm nauigationis lõgitudine, tũ terræ solitudine deterritus retrò rediit, non impleto labore quem ei mater iniũxerat. Etenim vitiauerat filiam virginẽ Zopyri, filii Megabyzi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua, quæ erat Darii soror, liberauit: quòd diceret se maius illi supplicium irrogaturã quàm rex pararet, quippe necesse ei fore pernauigare omnem Africam, dum peruenire ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in AEgyptum abiit, sumptáque illinc naue ac sociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus transmissis, circumuectus Africæ promonto rium nomine Syloes,

a In quamcunque Libyæ partẽ nauigantes peruenissẽt: messẽmque expectabant. Quum autẽ messuissent, orã soluerũt. Ita bienn.

b Achæmenidẽ Libyam non circumnauigasse, *id est, nauigando obtigisse: quasi legeretur* λέγοντες ὅτι. *Vel,* λέγοντες *separandum à sequẽtibus. Desinde,* Deterritum retro rediisse.

in meridiem cursum tenebat. Emẽsusque permultum maris intra complures menses, quum assiduè pluri tempore opus esset, cõuerso cursu in AEgyptum rediit. Et illinc ad regem Xerxem regressus, aiebat se in pernauigãda remotissima ad quam isset ora, vidisse homines pusillos Phœnicea vtentes veste, qui, quum ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga proriperent relictis vrbibus. Ipse autem ingressos nihil illis iniuriæ intulisse, pecora tantùm illinc accepisse. Quòd autem totam Africam non pernauigassent, hãc causam afferebat, quòd nauigium vlterius procedere non posset, sed retineretur. [a] Hunc Xerxes negans loquutum vera, [b] quòd certamen sibi propositum non exoluisset, in crucẽ sustulit, irrogata quam destinauerat pœna. Huius Sataspis eunuchus, audita domini nece, Samũ cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomen quum sciam, tamen volens [c] obliuiscor.

a At Xerxes, nõ assentiẽs ipsi, vera esse quæ diceret.

b Quòd labore sibi proposito nõ defunctus esset.

c Id est, silentio præteteo.

Cæterùm Asiæ bona pars à Dario peruestigata est. Is cupidus cognoscendi vbinam Indus (qui secundus omnium fluminũ crocodilos præstat) mare influat, misit nauibus cùm alios quosdam, quos vera renuntiaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Isti è Caspatyro vrbe & è terra Pactyia soluentes, secundo flumine auroram versus atque solem orientem nauigãtes in mare, dehinc per ipsum mare occasum versus, tricesimo demum mense tenuerunt eum locum vnde rex AEgyptiorum eos Phœnices quos antea dixi, miserat ad Libyã circumnauigãdam. Post horũ circumnauigationẽ Darius Indos subegit, & eo mari potitus est. Ita Asiã (præter eam quæ oriẽtem solem spectat) compertum est parem Libyæ esse. At Europa à nemine inuestigata est, neque quà ad orientẽ neque quà ad aquilonem vergit, an mari [d] claudatur. Lõgitudine tamẽ cognoscitur ad vtranque accedere. Neque possum cõiectura colligere vnde, quũ vna sit terra,

d Mari alluatur.

ἔπλεε πρὸς μεσημβρίην. παρήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν καὶ πολλοῖσι μηνί, ἐπεί τε τοῦ πλοῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀπορέψας ὀπίσω, ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον. ἐκ δὲ τούτου ἀπικόμενος παρὰ βασιλέα Ξέρξεα, ἔλεγε, φὰς τὰ περισσοτάτου αἰθέοπος μικροὺς παρὰ πλέειν, ἐσθῆτι φοινικηΐῃ ἐσκευασμένους· οἱ, ὅκως σφεῖς κατα[illegible]ίατο τῇ νηῒ, φεύγεσκον πρὸς τὰ οὔρεα, καταλιπόντες τὰς πόλιας· αὐτοὶ δὲ ἀδικέειν οὐδὲν "σίνοντες", βρωτὰ δὲ μοῦνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν. τοῦ δὲ μὴ περιπλάσαι Λιβύην πρωτέλας, αἴτιον τόδε ἐλέγετο· ὁ πλοῖον τοσόσδε οὐ δυνατὸν ἔτι εἴη προβαίνειν, ἀλλ' ἐνίσχεσθαι. Ξέρξης δὲ οἱ οὐ συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα, ἐκ δὲ τοῦ τελέσας τά τε νῦν προκείμενον ἄεθλον, ἀνεσκολόπισε, τὸν ἀρχαῖον δίκην ἐπιθείς. 149 τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεί τε ἐπύθετο πάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα, τὰ Σάμιος αὐτὴρ κατέφαγε· τοῦ ἐπιλαθόμενος ὁ οὐνόμα, ἑκὼν ἐπιλήθομαι.

Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη· ὃς βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμόν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος ἐστὶ ποταμῶν πολλῶν παρέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, πέμπει πλοίοισι ἄλλοισι τε πίστι ἐπίστευε τὸν ἀληθείῃ ἐρέειν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυανδέα. οἱ δὲ, ὁρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἠώ τε καὶ ἡλίου ἀνατολάς ἐς θάλασσαν. διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἑσπέρην πλέοντες, τριηκοστῷ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς ἔπεμψε Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε περιπλώσοντας Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας, Γενδοῦς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος, καὶ τῇ θαλάσσῃ ταύτῃ ἐχρᾶτο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα πλεξαμένῳ τῇ Λιβύῃ. ἡ δὲ Εὐρώπη παρὸς οὐδαμῶν φανερή ἐστι γινωσκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, οὔτε τὰ πρὸς βορέην, εἰ περίρρυτός ἐστι· μακρὴ δὲ γινώσκεται πρὸς ἀμφοτέρας προήκουσα. οὐδὲ ἔχω συμβαλέσθαι ὅκῃ ὅτευ μιῇ εὐσέῃ γῇ,

ὀνόματα τριφάσια κέεται, ἐπωνυμίας ἐκ γυναικῶν· καὶ οὐείσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ Φάσις ὁ Κόλχος· ἢ δὲ Ταναΐς ποταμὸν τὸν Μαιώτιν καὶ πορθμηΐα τὰ Κιμμέρια λέγουσι. τοῦδε τῶν διουρισμένων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἤδη γὰρ Λιβύη μὲν ἀπὸ Λιβύης λέγεται [illegible] τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τοὔνομα γυναικὸς αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη, ἀπὸ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τοῦ ἐπωνυμίου. καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται οἱ ὀνόματος Λυδοὶ, φάμενοι ἀπὸ Ἀσίου, τοῦ Κότυος, τοῦ Μανίου, κεκλῆσθαι τοῦ Ἀσίου, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπὸ τευ καὶ τοῦ ἐν Σάρδισι φυλοῦ κεκλῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη ὅδε εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται παρὸς οὐδαμῶν, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὐνόμα ἔλαβε τοῦτο· οὔτε ὅστις οἱ μὲν ὁ γενόμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυείης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὐνόμα τοῦ χώρου· πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὡσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται ἐοῦσα, καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τοῦ χώρου τούτου ἥτις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης, ἐς Κρήτην· ἐκ Κρήτης δὲ, ἐς Λιβύην. τοῦτα μὲν νῦν ὅτι τοσοῦτον εἰρήσθω. τῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτέων χρησόμεθα.

Ὁ δὲ πόντος ὁ Εὔξινος ἐπ' οὗ ἐστρατεύετο Δαρεῖος, χωρέων πασέων προέχεται, ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα. οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ πόντου τοῦδε ἔχομεν "πρὸς βαλέσθαι σοφίης πέρι. οὔτε αὐδρα "λόγιον οἴδαμεν "θεώμενον προέξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος, καὶ Ἀνάχαρσις. ταῦ δὲ Σκυθικῷ θυσίαι ἓν μὲν ὁ μέγιστον τῶν ἀθεωρήτων θαυμάτων σοφώτατα πάντων ἐξεύρηται, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τὰ μὲν τοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι. ὁ δὲ μέγιστον οὕτω σφι αἰεὶ εὑρίσκεται) ὥστε ἀποφυγέειν τε μηδένα ἐπελθόντα ὅτι σφέας μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι, καὶ παλαῖσαι μὴ οἷόν τε εἶναι. τῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ἢ οἰκιστοῖα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔασι, ἱππότοξοι, ζώοντές τε μὴ ἀπ' ἀρότου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τε ἔχοντες ἁμαξοστόμα τετράκυκλα κέεται, ἐπωνυμίας ἐκ γυναικῶν· καὶ οὐείσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ Φάσις ὁ Κόλχος· ἢ δὲ Ταναΐς ποταμὸν τὸν Μαιώτιν καὶ πορθμηΐα τὰ Κιμμέρια λέγουσι. τοῦδε τῶν διουρισμένων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἤδη γὰρ Λιβύη μὲν ἀπὸ Λιβύης λέγεται [illegible] τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τοὔνομα γυναικὸς αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη, ἀπὸ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τοῦ ἐπωνυμίου. καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται οἱ ὀνόματος Λυδοὶ, φάμενοι ἀπὸ Ἀσίου, τοῦ Κότυος, τοῦ Μανίου, κεκλῆσθαι τοῦ Ἀσίου, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπὸ τευ καὶ τοῦ ἐν Σάρδισι φυλοῦ κεκλῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη ὅδε εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται παρὸς οὐδαμῶν, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὐνόμα ἔλαβε τοῦτο· οὔτε ὅστις οἱ μὲν ὁ γενόμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυείης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὐνόμα τοῦ χώρου· πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὡσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται ἐοῦσα, καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τοῦ χώρου τούτου ἥτις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης, ἐς Κρήτην· ἐκ Κρήτης δὲ, ἐς Λιβύην. τοῦτα μὲν νῦν ὅτι τοσοῦτον εἰρήσθω. τῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτέων χρησόμεθα.

trifaria sint ei nominia indita è mulierum cognominibus: ciúsque fines ponantur Nilus fluuius AEgyptiacus & Phasis Colchus. Alii aiunt esse fines Tanain & [a] Mæotidem, fretúmque Cimmeriũ: sed negant se audisse nomina eorũ qui hæc distinxerũt, & vnde nomina imposuerint. Iã enim Libya quidem à plerisque Græcorum fertur sortita nomẽ à Libya quadam muliere indigena: Asia verò, ab vxore Promethei. quanquã Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filii Manei, Asiam appellatam, non ab vxore Promethei. vnde & Sardibus [b] familiam quandam esse vocatã Asiadem. Europa autem neque an sit mari circũflua, neque vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa [c] Tyria nomen accepisse regionem: [d] nec antè, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram quę nũc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantùm in Cretam, & è Creta in Africã. Hæc hactenus de his dicta sint. [e] nã quæ sentimus de his, ea dicimus.

a Diuersam videtur sequutus lectionem ab ea quæ in Vulg. edit. & in nostris Græc. cod. habetur.

b Tribum

c Non Συείης legit Valla, sed Τυείης: cui lectioni assentiuntur nonnulli etiã Græc. cod.

d Antea verò nomine carebat, sicut & cæteræ.

e Vtemur enim opinionibus quæ de his receptæ sunt. Potest tamẽ & alius esse sensus.

Pontus autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gente autem Scythica [f] ex omnibus humanis negotiis vnum maximum, quantũ nos scimus, excogitatum est. at cætera nõ admiror. Quod maximum ab eis excogitatũ, id est, vt neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere, [g] neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidẽ, si nolint, atque deprehendi. Siquidẽ nullæ sũt eis vrbes, nulla mœnia extructa: domos secum ferũt singuli: equestrésq; sũt sagittarii, nõ pane victitãtes, sed ex pecoribus: prò domibus

f Vna rerum humanarum maxima, omniũ quas quidem nouerimus, solertissimè excogitata est.

g Neque possit eos quisquã nancisci, si inueniri nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portent, síntque ex equis sagittandi periti, ac non ex messe sed ex pecoribus victum habeant, ac in plau-

stris habitēt, quì non hi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem, &c.

plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuenta cùm opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit cãpestris, sua sponte vliginosa est & humida, eámque interfluũt flumina non multo pauciora numero quàm in AEgypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister, quinque ostia habens: post hũc Tyres & Hypanis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos nouimus fluuiorũ maximus, semper sibiipsi par tam æstate quàm hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omnium maximus quòd alii in eum influũt, qui ipsum ingentem reddũt: per Scythiã quidem delapsi, numero quinque. vnus quẽ Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus: tertius, Ararus: quartus, Napares: quintus, Ordissus. Horũ primo loco dictus fluuius, magnus est, & ad auroram fluẽs, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarãtus, ad occasum magis vergẽs.[a] Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrũ infundũtur. Hi sũt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluens vnus, Maris, Istro se immiscet: ex Hæmi verò iugis tres alii ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam verò & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interscindẽs Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilonẽ tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluẽs, Brongum intrat, Brõgus iste Istrũ. ita vtrũque per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Vmbricos, Carpis, & alius ad vẽtum aquilonem Alpis, in Istrũ exeũt. Omnẽ enim Europã Ister eme-

a Per quorum medium cæt. fl. fel, quos cæteri interfl.

A σφι ἢ ὅπῃ ζοῦγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴη σφι οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄπορεοι πρὸς σμύγειν; ἐξῃρέῃται δὲ σφι ζῶτα, τῆς τε γῆς ἐούσης ὀπιτηδείης καὶ τῶν ποταμῶν ἐόντων σφι συμμάχων. ἥ τε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιὰς αὕτη, πιώδης τε καὶ εὔυδρός ἐστι· ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τέῳ ἀριθμὸν ἐλάσσονες ἢ ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ οὐνόματοί τε εἰσι αὐτέων, καὶ πρὸς πλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους οἰνώμανέω. Ἴστρος μὲν, πεντάστομος· 150

B μετὰ δὲ, Τύρης τε καὶ Ὑπάνις, καὶ Βορυσθένης, καὶ Παντικάπης, καὶ Ὑπάκυρις, καὶ Γέρρος, καὶ Ταναΐς. ῥέουσι γὰρ οἵδε κατὰ τάδε. Ἴστρος μὲν ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων, τὸν ἡμεῖς ἴδαμεν, ἴσος ἀεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος. πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἑσπέρης τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε, ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν οὐκ διδόντων. εἰσὶ δὲ οἵδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιοῦντες· δίκα μὲν γε τῆς Σκυθικῆς χώρης, πέντε μὲν οἱ ῥέοντες· τὸν τε Σκύθαι Πόραταν καλέουσι, Ἕλλῃνες δὲ Πυρετόν· καὶ ἄλλος Τιαραντὸς, καὶ Ἀράρός τε καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδισσός. ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν, μέγας, καὶ πρὸς ἠῶ ῥέων, ἀναχοινοῦται τῷ Ἴστρῳ ὦ ὕδωρ· ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς Τιαραντὸς, πρὸς ἑσπέρης τε μᾶλλον, καὶ ἐλάσσων· ὁ δὲ δὴ Ἀράρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδισσὸς, ἀπὸ μέσου πουτέων ῥέοντες, ἐσβάλλουσι ἐς Ἴστρον· οὗτοι μὲν αὐτιγενέες ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύουσι αὐτόν. ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἴστρῳ· ἐκ δὲ τοῦ Αἵμου τῶν κορυφέων τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορέω ἄνεμον, ἐσβάλλουσι ἐς αὐτὸν, Ἄτλας, καὶ Αὔρας, καὶ Τίβησις· διὰ δὲ Θρηίκης καὶ Θρηίκων τῶν Κροβύζων ῥέοντες, Ἄθρης, καὶ Νόης, καὶ Ἀτάρνης, ἐκδιδόασι ἐς τὸν Ἴστρον· ἐκ δὲ Παιόνων, καὶ ὄρεος Ῥοδόπης, Κῖος ποταμὸς μέσον διείων τὸν Αἷμον, ἐκδιδοῖ ἐς αὐτόν. ἐξ Ἰλλυριῶν ἐς βορέω ἄνεμον Ἄγρης ποταμὸς, ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν, καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον. ὁ δὲ Βρόγγος ἐς Ἴστρον· οὕτω ἀμφοτέρους ἐόντας μεγάλους ὁ Ἴστρος διὰ σφέας δέκεται. ἐκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρης Ὀμβρικῶν, Κάρπις ποταμὸς, καὶ ἄλλος Ἄλπις, πρὸς βορέην ῥέοντες ἄνεμον, ἐκδιδοῖ ἐς αὐτόν. ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἴστρος,

ἐκδιδοῖ

διὰ μέσου Κελτῶν, οἳ ἔχαροι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ Κυνήσας οἰκέοσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ. ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίης ἐσβάλλει. βουτέων ὦν τῶν καταλεχθέντων, καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων ὃ σφέτερον ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἴστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ ὕδωρ γε, ἓν πρὸς ἓν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος πλήθει ἐπίκρατέει. ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμὸς, οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐσδιδοῦσα, ἐς πλήθος οἱ συμβάλλεται οἱ. ἴσος δὲ ἀεὶ ῥέει ἐν τε θέρει καὶ χειμῶνι ὁ Ἴστρος, κατὰ τοιόνδε τοι, ὡς ἐμοὶ δοκέει· τὸ μὲν χειμῶνος ἐστὶ ὅσος περ ἐστὶ· ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἑωυτοῦ φύσιος γίνεται. ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τὸ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγῳ· νιφετῷ ὑπὸ πάντα χρᾶται. τὸ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα ἀμφιλαφὴς, τηκομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον. αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσδιδοῦσα ἐς αὐτὸν, συμπληθύει, καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ βαθεῖαι σὺν αὐτῇ. ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρος. ὅσῳ δὲ πλέον ἐπ' ἑωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θέρει ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσούτῳ τὰ συμμισγόμενα τῷ Ἴστρῳ, πολλαπλήσια ἐστὶ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος. ἀντιτιθέμενα δὲ τοῦτα, ἀντίσηκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν ἀεὶ φαίνεσθαι ἐόντα. εἷς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθαισι ἐστὶ ὁ Ἴστρος· μετὰ δὲ τοῦτον, Τύρης. ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὁρμᾶται, ἔρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει τὸν τε Σκυθικὸν καὶ Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἳ Τυρῖται καλέονται. τέταρτος δὲ Ὑπάνις ποταμὸς ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν τρέφει νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί. καλέεται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς, μήτηρ Ὑπάνιος· ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὑπάνις ποταμὸς ῥέει. ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκύς ἐστι· ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον, πικρὸς δεινός. ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρή. οὕτω δή τι ἐοῦσα πικρὴ, ἡ μεγάθει σμικρὴ ἐοῦσα, κιρνᾷ τὸν Ὑπάνιν, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. 151 ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὔροισι χώρης τῆς τε Ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Ἀλαζόνων. οὐνόμα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τῇ χώρῃ, Σκυθιστὶ

ἐκδιδοῖ πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφὴς

A titur (sumpto ex Celtis initio, qui omniũ in Europa ad solis occasũ extremi sũt, post Cynetas) totãmque permẽsus Europã, ex trãsuerso ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nã si alterius cum alterius aqua comparetur, profectò Nilus copia aquæ antecellit, quòd in eum nullus neque fluuius neque fons ingrediens, ad incrementũ aquæ confert. Quòd autem Ister sibi semper par fluit tam æstate quàm hyeme, ob id fit (vt mihi videtur) quòd hyeme est quantus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. nã per hyemem paululum in ea regione pluit, sed vbique ningit. AEstate verò nix, quæ sub hyemem decidit permulta, vndique in Istrum liquefacta dilabitur: cúmq; implet: nec ipsa solùm, sed cum ea imbres multi atque vehementes.

B

C Quippe per æstatem pluit: quo tẽpore quanto plus aquæ sol ad se attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cum Istro miscetur æstate quàm hyeme. Ita quum paria faciat Ister datis aquis & acceptis, fit vt semper videatur sibi esse similis. Ex fluuiis ergo qui apud Scythas sunt, vnus est Ister. Post hũc Tyres, qui ab aquilone meãs, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride separat. ad ostium huius incolunt Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumẽ est Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluẽs, circum quã pascuntur equi syluestres candidi: rectéque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierum nauigatione sanequam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, vt quũ sit exiguus magnitudine, tamen inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Est autem hic fons in finibus regionis Scytharũ aratorum, & Alizonũ, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica

D

E

lingua, Amaxampeus, Græca autem lingua, ἱραὶ ὁδοί, *id est, sacræ viæ.* Apud Alizonas autem contrahunt terminos suos Tyres & Hypanis: mox deinde in diuersũ abeuntes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius est Borysthenes, secundum Istrũ omnium maximus, & nostra sẽtentia, non modò Scythicorum fluuiorum lõgè huberrimus, sed etiã cæteris huberior, præter AEgyptiũ Nilum, cum quo nõ licet alium comparare. Cæterorũ autẽ huberrimus est Borysthenes, pascua præbens amœnissima & accõmodatissima pecoribꝰ, necnon optimorum ac singularium piscium affatim: idem ad potandum suauissimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quẽ sementis optima fit, [a] & herba non satiua, etiam altissima. In huius quoque ostio ingens vis salis sua spõte concrescit. Præbet idẽ ingẽtia cete ad salsuram, spinis carentia, quæ antacæos appellãt. Alia præterea præstat admiratione digna. Porro quadraginta quidem dierum nauigatione vsque ad locũ nomine Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere: at superiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui potest: videtur tamẽ fluere per solitudinẽ ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierũ nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tãtùm ac Nili fõtes nec ipse possum, nec vllum Græcorum reor posse dicere. Idem quũ ad mare aduenit, Hypanis cum eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, [b] Hyppoleo promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructũ est. Vltra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borysthenis immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans,

a Et gramẽ, qua parte non seritur regio, altissimũ. *Ad Verbum,* profundissimum.

b Hipoleon

Ἅμαν ξάμπαιος·

Ἕλλησιν Γλῶσσαν,

Ἱραὶ ὁδοί. σεισάγεισι δὲ τὰ τέρματα ὅ, τε Τύρης καὶ ὁ Ὑπάνις καὶ Ἀλαζόνας· ὃ δὲ ἀπὸ τούτου, ἀποστρέφας ἑκάτερος ῥέῃ εὐρυώων ὃ μέσον. τέταρτος δὲ, ὁ Βορυσθένης ποταμὸς, ὃς ἐστί τε μέγιστός τε καὶ Ἴδρον ζωτέων καὶ πολυαρκέστατος, καὶ γνώμας ἐμὲ τέρας, οὐτι μειῶν τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου. τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τε ἐστὶ συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν· τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐνομιδεστάτας κτίσεσι παρέχεται, ἰχθύας τε ἀρίστους ἀφαιρεῖν καὶ πλείστους· πίνεσθαί τε ἥδιστός ἐστι· ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι· σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται. πόιη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἡ χώρη, βαθυτάτη. ἄλας τε ἐπὶ πάγματι αὐτοῖσι ἀπάματοι πήγνυται ἄπλετοι· κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα, τὰ ἀνακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς τὰ εἴδεα, ἄλλά τε πολλὰ θωυμάσια ἄξια. μέχρι μὲν νῦν Γερρέου χώρου, ἐς τὸν τεσσεραρακοντα ἡμερέων πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· ὃ δὲ κατύπερθε, ἐπ' ὧν ῥέῃ ἀνθρώπων οὐδεὶς ἔχει φράσαι. φαίνεται δὲ ῥέων ἐπ' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν τῶν Σκυθέων τὴν χώρην. οὗτοι γὰρ τὰ Σκύθαι περὶ αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον νέμονται. μαθοῦν τοῦ τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγάς· δοκέω δὲ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται, καὶ οἱ συμμίσγεται ὁ Ὑπάνις ἐς τῶυτὸ τέλος οὐκ διδοῦς. ὃ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τουτέων ἐὸν ἐμβολον τῆς χώρης, Ἱππολέων ἄκρη καλέεται. ἐν δὲ αὐτῇ ἱερὸν Δήμητρος ἵδρυται· πέρην δὲ τοῦ ἱροῦ ἀπὸ τῇ Ὑπανοῖ Βορυσθενῖται κατοίκηνται. ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τουτέων τῶν ποταμῶν. μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος, τῷ οὐνόμα Παντικάπης. ῥέει καὶ οὗτος καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ ὃ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθένεος νέμονται οἱ γεωργοὶ Σκύθαι· οὐκ διδοῦ ἐς τὴν Ὑλαίην. παραμειψάμενος δὲ ταύτην, ὃ Βορυσθένει συμμίσγεται. ἕκτος ἐστὶ Ὑπακαρις ποταμὸς, ὃς ὁρμᾶται μὲν ἐκ λίμνης,

Γερρέων

Ὑπανοῖς

ἐς τὠυτὸ τέλος οὐκ διδοῦς.

Ὑπακαρις

μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων ῥέων, οὐκ διδοῦ ἐς Καρκινῖτιν πόλιν, ἐς δεξιὴν ἀπέργων πλέων τε Ὑλαίην καὶ τὸ Ἀχιλλήιον καλεόμενον δρόμον. ἑβδομος δὲ Γέρρος ποταμὸς ἀπέχει ἀπὸ τοῦ Βορυσθένεος, ἐς τοῦτο τῆς χώρης ἐς ὃ γινώσκεται ὁ Βορυσθένης· ἀπέχει μὲν νυν οὐκ τούτου τοῦ χώρου· οἰκέομα δὲ ἔχει τό, περ ὁ χῶρος αὐτός, Γέρρος. ῥέων δ' ἐς θάλασσαν, οὐείζει πλέων τε τῶν Νομάδων χώρην, ἐς πλέων τῶν βασιληίων Σκυθέων. οὐκ διδοῦ δὲ ἐς τὸν Ὑπάνιν. ὄγδοος ἐστὶ Ταναΐς ποταμὸς, ὃς ῥέει τὰν ἐκ λίμνης μεγάλης ὁρμεώμενος, οὐκ διδοῦ δὲ ἐς μέζω ἐπὶ λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν, ἣ οὐείζει Σκύθας τε τοὺς βασιληίους καὶ Σαυροματέας· ἐς δὲ Ταναΐν τοῦτον ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει ὦ οὐνόμα ἐστὶ Ὑργις. τοῖσι μὲν δὴ οἰκόμασι ποταμοῖσι οὕτω δὴ τι οἱ Σκύθαι ἐσκυθάδαται.

Τοῖσι δὲ κτίσεσι ἡ πόιη αὐαφυομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ, ἐστὶ ὅτι χολωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀνοιγομένοισι δὲ τοῖσι κτίσεσι ἔστι καθαρόν τι ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει. τὰ μὲν δὴ μέγιστα θύω σφι δύω τρόπω ἐστί· τὰ δὲ λοιπὰ νόμιμα κατὰ τὠυτὸ σφι ἀφικέεται. θεοὺς μὲν μούνους τοὺς δὲ ἱλάσκονται· Ἑστίην μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ, Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὸν Γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα. μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλλωνά τε καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην καὶ Ἡρακλέα, καὶ Ἄρεα. τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι· οἱ δὲ καλεόμενοι βασιληῖοι Σκύθαι καὶ τὰ Ποσειδέωνι θύουσι. ὀνομάζονται δὲ Σκυθιστὶ, Ἑστίη μὲν, Ταβιτί· Ζεύς δὲ ὀρθότατα κατὰ γνώμην γε τὸν ἐμὸν καλεόμενος Παπαῖος· Γῆ δὲ, Ἀπία· Ἀπόλλων δὲ, Οἰτόσυρος· οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη, Ἀρτίμπασα· Ποσειδέων δὲ, Θαμιμασάδης. ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιέειν, πλὴν Ἄρηι· τούτῳ δὲ νομίζουσι. θυσίη δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι κατέστηκε ὡδὶ πρόβατα τὰ ἱερήια ὁμοίως· ἐρεθιζόμενα δὲ ὧδε· ὃ μὲν ἱρήιον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς δύο πόδας ὄπισθε ἑστεῶτος ἔστηκε· ὁ δὲ θύων, ὄπισθεν τοῦ κτίνεος ἑστεώς, ἀπάσας τὴν ἀρχὴν τοῦ τρόφυος, καταβάλλει μιν· πίπτοντος δὲ τοῦ ἱρηίου, ἐπικαλέει τὸν θεὸν ὃν αὐθυπ- 152 καὶ ἔπειτα βρόχῳ περὶ ὦν ἔβαλε τὸν αὐχένα. σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν περιά-

Γῆν πάντων

Ὑπάνιν

Ὑργιν

Ὑπάνιν

Ὑπάνιν

Ὑπάν

cit, hostiámque strangulat non incenso igni, [e] non votis nũcupatis, non sumptis libamẽtis, sed vbi pecudem strangulauit, eique pellem detraxit, ad coquendum se conuertit. Verùm quum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnẽ coquendam excogitatum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quoque ossa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gentis (Lesbiis crateribus assimiles, nisi quòd sunt multo capaciores) iniiciunt: subiectis atque succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarum in aluos illarũ & cum aqua commiscent, atque ossa succẽdunt. Quibus pulcherrimè ardẽtibus, & aluis facilè capientibus carnes ossibus separatas, ita fit vt bos se ipse coquat: & item cætera pecora immolata, per semetipsum quodque elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earum atque intestinorum [b] libamenta ante seporricit. Immolant autẽ cùm alia pecora, tum præcipuè equos. Et aliis quidem diis hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti verò sic prisco ritu apud quosque tale extruitur templum: Sarmẽtorum fasces aggeruntur trium in longum latúmque stadiorũ, minoris tamen sublimitatis: desuper quadrata planities efficitur: tria latera præruptа sũt, quartum acclíue, per quod ascendatur. Eò quotannis cõportant centum quinquaginta plaustra sarmentorum. nam semper propter cæli tempestatẽ illa marcescũt. Sub hac cõgerie ferreus acinacis, qui singulis vetustus est, statuitur. Idque est Martis simulacrum, cui annuas hostias offerunt cùm aliorum pecorum, tum equorum, & plus [c] huic acinaci quàm cæteris diis. Ex captiuis centesimum quemque immolãt, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. nã vbi eorum capitibus vinum libauerunt, ipsos intra quoddam vas iugulant: dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundũt. Hæc quidem supra conferunt.

a Non oblatis primitiis.

b Primitias.

b His. *Intelligit fortè Martis & acinaci.*

A γει, καὶ ἀποπνίγει· οὔτε πῦρ ἀιακαύσας, οὔτε [1] καταρξάμενος, ὅτ' [2] ὑπιστείσας. ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας, τράπεται τοῖς ἔψησιν. τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς αἰνὰς ἀξύλου ἐούσης, ὧδε σφι ἐς τὸν ἕψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήια, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα σφι ἐσβάλλουσι, ἢν μὲν τύχωσι ἔχοντες λέβητας ὑπηχωείους, μάλιστα Λεσβίοισι κρητῆρσι τοιοῦτοι κέλοις, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῷ μείζονας· B ἐς τούτοις ἐσβάλλοντες, ἕψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱρηίων· ἢν δὲ μὴ σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρηίων ἐσβαλόντες τὰ κρέα πάντα, καὶ ὑδαρίζοντες ὕδωρ, ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα· τὰ δὲ αὐθέτατα κάλλιστα. αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι δύπετέως τὰ κρέα ἐπιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βοῦς τε ἑωυτὸν ἑψέει, καὶ τἄλλα ἱρήια ἑωυτὸ ἕκαστον. ἐπεὰν δὲ ἕψῃ τὰ κρέα, ὁ θύσας, τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχνων ἀπαρξάμενος, ῥίπτει ἐς C τὸ ἔμπροσθεν. θύουσι δὲ καὶ τἄλλα πανοίκια, καὶ ἵππους μάλιστα. τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν ὅτω θύουσι, καὶ τοιοῦτα τῶν κτηνέων. τῷ δὲ Ἄρηϊ ὧδε νόμιμα· ἐκ ὧν τῶν ἀρχηίων ἑσίδρυται σφι Ἄρηος ἱρὸν τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι σύνενέατοι ὅσον τε [3] ὑπὲρ σταδίους τρεῖς μήκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ, ἔλασσον· αἰῶν δὲ τούτου, τετράγωνον [4] ἀ- πεδον πεποίηται· καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, τῷ δὲ τὸ ἕν, ὑποβατόν. ἔτεος D δὲ ἑκάστου ἁμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὑπενέοισι φρυγάνων. ὑπονοσέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων. ὑπὲρ τούτου δὴ τοῦ [5] οἴκου ἀκινάκης σιδήρεος ἵδρυται ἀρχαῖος ἑκάστοισι· καὶ τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἄρηος τὸ ἄγαλμα. τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκει θυσίας ἐπετείους τελεσάγγεσι προβάτων καὶ ἵππων. καὶ δὴ καὶ τοῖσδε ἐπὶ πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅσους δὴ αὖ τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν αὐδρῶν αὐδρα ἕνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ σφι καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτερείῳ. E ἐπεὰν γὰρ οἶνον ὑπιστείσωσι κατὰ τῶν κεφαλέων, ἀποσφάζουσι τοὺς αὐθέντας ἐς ἄγγος· καὶ ἔπειτα αὐενείκαντες αὖθις ὑπὲρ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων, καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος. αὖθις μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο.

[1] καταρξάμενος,

[2] ὑπιπεδον

[3] οἴκου

κάτω δὲ

κάτω δὲ τῶν τοιόνδε τῶν ἀ- A ποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιοὺς ὤμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῇσι χερσὶ, ἐς [6] τὴν νέφος ἱείσι· καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα [7] ἀπέρξαντες ἱρήια ἀπαλλάσσονται. χεὶρ δὲ τῇ αὐτῇ πίπτει κείμενα, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός. θυσίαι μὲν νυν αὗται σφι κατεστέασι. ὑς δὲ οὗτοι οὐδὲν νομίζουσι, οὐδὲ τρέφειν τοῦ παντὸς ἐν τῇ χώρῃ θέλουσι.

Τὰ δὲ ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδε σφι διακείεται· ἐπεὰν [8] τοῦτον ἀνδρα κατακτείνῃ τὴν ἀν- B λὴν ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει. ὅσους δὲ ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, κομίσας τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλέϊ. ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν, τῆς λείης μετέλαβε μοῖραν τὴν ἂν λάβωσι· μὴ ἐνείκας δὲ, οὔ. ἀποδείρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ τοιῷδε· περιτάμνει κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς, ἐξείει. μετὰ δὲ, ἐξελὼν βοὸς πλευρῇ, δέψει τῇσι χερσί. ὀργάσας δὲ αὐτὸ, ἅτε χειρόμακτρον ἐκτήατο. ἐν δὲ τῷ χαλινῶν C τῷ ἵππου τὸν ἂν αὐτὸς ἐλαύνῃ, ἐν τούτου ἐξάπτει, καὶ ἀγάλλεται. ὃς γὰρ ἂν πλείστα 153 δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται. πολλοὶ δὲ αὐτέων ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ χλαίνας ἐπείνυσθαι ποιοῦσι, συῤῥάπτοντες κατάπερ βαΰτας. πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τοὺς δεξιοὺς χεῖρας νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες, καὶ ἀφαιτείνυσθαι ποιοῦσι, συῤῥάπτοντες κατάπερ βαΰτας. πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τοὺς δεξιοὺς χεῖρας νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες, καὶ ἀφαιτείνυσθαι ποιοῦσι, κολλήσαντες τῶν φαρετρεῶν ποιοῦνται. δέρμα δὲ ἀνθρώπου, καὶ D παχὺ καὶ λαμπρὸν, οἷόν τι ἄρα τι δέρμα τῶν πάντων λαμπρότατον λευκότητι. πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἀνδρας ἐκδείραντες, καὶ ἀφαιτείνυσθαι ὑπὲρ ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. τοῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται. αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, οὐτοι πάντων, ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιοῦσι τάδε· ἀποτρίσας ἕκαστος πάνυ ὅ ἔνερθεν τῶν ὀφρύων, ἐκκαθαίρει· καὶ ἢν μὲν ἡ πένης, ὅσον ἔξωθεν ὠμοβοείῃ μουνίῃ περιτείνας, οὕτω χρᾶται· ἢν δὲ πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοείῃ περιτείνει· ἔσωθεν δὲ [9] περιχρυσώσας, οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ. ποιοῦσι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν οἰκηΐων, ἢν σφι ἀφίκοιτο γίνωνται, καὶ ἢν τις ἐπικρατήσῃ αὐτῶν ὧδε τῷ βασιλέϊ. ξείνων δὲ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιέωνται, τὰς κεφαλὰς τὰς τῶν ἀνδρῶν φέρῃ,

A inferius autem in templo ista faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vnà cum manibus in aerem iaciunt. & quocunque deciderit manus, ibi iacet, seorsum autem mortuus. [a] Cæteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrificia quidẽ hæc ab eis sunt instituta. [b] Sues pro nihilo putãt, quas nec alere omnino in sua regione volunt.

Quæ verò ad bellum attinẽt, B hũc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum virũ ceperit vir Scytha, eius sanguinem potat: quoscunque in prælio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, fit prædæ quãcunque ceperint participes, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbẽ illud amputat circa aures, verticéque sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi sicut bouis corium manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eáque & habenis equi sui appẽsa gloriatur: qualia mãtilia vt quisque plurima habet, ita vir iudicatur præstantissimus. Sũt quoque multi qui coria hæc humana tãquã brutorum consuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorum hostium manus dextras cum vnguibus excoriãt, [c] eísque opercula pharetrarũ integũt. Est autẽ inter omnia coria humanũ ferè & crassum maximè & candore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extẽtos, supra equos circumferũt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. [d] Non tamen de omnium, sed de inimicissimorũ capitibus hoc faciunt, vt quisque illud quod est infra supercilia, recisum prorsus excutiat: & crudo tantùm bouis corio, si pauper sit, sin diues, non modò exterius inducat bouino corio, verũetiam interius inauret, & sic vterq; pro poculo vtatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt viri alicuius existimationis, exhibent:

[6] νέφος

[7] ἀπέρξαντες

[8] κατακτείνῃ

[9] κατα-χρυσώσας,

a *Videtur aut de uersam à nostra lectionem sequutus esse, aut nostrã non intellexisse. Quæsamen ἀπέρξαντες habet pro eo quod Bet. cod. ἀπάρξαντες.*

b Suum nullus est illis vsus.

c Eísque pharetras integũt. *Vel,* Et ex eis opercula pharetrarum conficiunt.

d At capitibus non quidem omnium, sed inimicissimorũ, hoc faciunt.

referúntque, illos, quum essent domestici, & ad pugnam lacessisset, ab ipsis esse superatos: id strenuitatis loco ponẽtes. Semel autem quotannis [a] singuli regionũ principes miscent vinum crateri, de quo [b] Scythæ omnes hostium homicidæ bibunt, at non gustãt qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore seorsum sedent: quæ res apud eos maximæ est ignominiæ. Qui verò cõplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habẽt calicibus potãt.

Apud eosdem permulti sunt vaticinatores, qui pluribus virgis silignis diuinant, ad hunc modum: Grandes virgarum fasces quum attulerint, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarum singulas, vaticinãtur. [c] ad hæc dicendo, viceuersa virgas prehendunt, ac rursus sigillatim componunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries, [d] qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atque in hunc modum vaticinatur. Horum tres maximè probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè dicũt hũc aut illum ciuem (nominant autẽ hominem de quo loquũtur) peierasse, iurãtem per regium [e] solium: (est autẽ Scythis mos plerunque iurandi per regium solium, quum maximum volunt interponere iusiurandum) protinúsque is quem dixerint peierasse, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanquam compertus fal sò deierasse per regium soliũ, & ob id regem ægrotare. Si ille inficiãs se negat peierasse, [f] atque rem grauiter fert, rex duplũ vaticinorũ accersit: qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominẽ periurii conuicerint, sine mora caput excidunt: eiúsque facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin verò illi qui superuenerũt vaticini hominesabsoluerint,

a Vnusquisque proninciæ præfectus in sua pro uincia craterem vini temperat, de quo Sc.

b Scythæ omnes bibunt à quibus hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus non ediderint, hoc nõ gustant, sed, &c.

c Simúlque dum hæc dicunt, virgas rursum conuoluunt, *quas Gradelices euoluerãt*, & in vnum componunt.

d *Legit oi ἀ ἀνδρόγυνοι, pro καὶ οἱ ἀνδρ.*

e *Aut, larem.*

f *Καὶ δεινολογέεται, quod dicitur Gall. Et dit qu'on luy fuist tort.*

Α καὶ ἐπιλέγει ὡς οἱ ἐόντες οἰκήιοι πόλεμον ποιησάμενοι, καὶ σφεῶν αὐτὸς ἐπικρατήσας τοῦτο τὸν ἀνδραγαθίζεται. ἅπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου οἰνοκόαι τῶν ἑκάστοτε ἐν τῇ ἑωυτῶν νομῷ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθέων ὅσοι δὴ ἄνδρες πολέμιοι ἀναιρημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' αὖ μὴ κατεργασμένον ἢ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμωμένοι ἀποκατέαται. ὄνειδος δέ σφι ἐστὶ μέγιστον τοῦτο. Β ὅσοι δὲ αὖ αὐτῶν καὶ πλέονας πολλοὺς ἄνδρας ἀναιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ σὺν δύο κύλιξας ἔχοντες, πίνουσι ὁμοῦ.

Μαντιες ἐν Σκυθέων εἰσὶ πολλοί, οἱ μαντεύονται ῥάβδοισι ἰτέινοισι πολλῆσι ὧδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωσι, θέντες χαμαί, διεξελίσσουσι αὖτις· καὶ ἅμα τε λέγοντες ταῦτα, συνειλέουσι ταὐτὰ ῥάβδους ὀπίσω, καὶ αὖτις κατὰ μίαν C συνιθεῖσι. αὕτη μαντικὴ πατρωίη σφι ἐστί. οἱ δὲ Ἐναρέες καὶ οἱ ἀνδρόγυνοι τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι· φιλύρης ὦν φλοιῷ μαντεύονται, ἐπεὰν τὴν φιλύρην τρίχα σχίσῃ ἀμφιπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι ἑωυτοῦ, καὶ ἀμφιλύων, χρᾶται. ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθέων νάσῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντίων αὐτὸν τρεῖς τοὺς δοκιμέοντας μάλιστα, οἱ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ μαντεύονται. καὶ λέγουσι οὗτοι ὡς τοιτέτῳ μάλιστα τάδε, ὡς τὰς βασιληίας ἑστίας ὀμόρκηκε ὁ καὶ ὁ λέγοντες τῶν ἀστῶν ⊛ αὖ δὴ λέγωσι· (τὰς δὲ βασιληίας ἑστίας νόμος Σκύθησι τὰ μάλιστα ὀμνύειν τότε ἐπεὰν ⊛ μέγιστον ὅρκον ἐθέλωσι ὀμνύειν) αὐτίκα δὲ ἁλισκόμενος ἄγε) οὗτος ⊛ ἂν δὴ φάσι ὀμορκῆσαι. ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσι οἱ μάντιες ὡς ὀμορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιληίας ἑστίας, καὶ ἁλόντα τοῦτο ἀλγέει ὁ βασιλεύς. ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ὀμορκῆσαι, καὶ δεινολογέεται. ἀρνεόμενον δὲ τοῦτον, ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται ἄλλους διπλησίους μάντιας· καὶ τοῦ μὲν καὶ οὗτοι ἐσορέοντες ἐς τὸν μανδρικὸν, καταδήσωσι ὀμορκῆσαι, τὸ δὲ ἰθέως τὸν κεφαλὸν ἀποτάμνουσι, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· τοῦ δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι,

ἄλλοι πρήσσουσι μάντιες, καὶ μάλα ἄλλοι. τοῦ Α ὦν οἱ πλείονες τὸν αὐτὸν θάνατον ἀπολύσωσι, δέδοκται τοῖσι πρώτοισι τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι. ἀπολλύουσι δὲ αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν ἅμαξαν καμάρης φρυγανίων πλήσωσι, καὶ ἵππους ζεύξωσι βοῦς, ἐμπεδήσαντες τοὺς μάντιας, καὶ χεῖρας ὀπίσω δήσαντες, καὶ στομώσαντες, κατειργνύσι ἐς μέσα τὰ φρύγανα. ἵππους πρήσαντες δὲ αὐτοὺς, ἀπιεῖσι, φοβήσαντες τοὺς βοῦς. πολλοὶ μὲν δὴ συγκαταχαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ προεκκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτέων ὁ ῥυμὸς κατακαυθῇ. κατακαίουσι δὲ τρόπῳ τοῦ εἰρημένου καὶ οἱ ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. τοὺς δ' αὖ ἀποκτείνοι βασιλεύς, τουτέων τοῦδε τοὺς παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικέει. ὅρκια δὲ ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε, πρὸς τοὺς αὐτὸς ποιέονται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμήιον οἶνον ἐγχέαντες, αἷμα συμμίσγουσι τῶν τοῦ ὅρκια ταμνομένων, τύσαντες ὑπέστι ἢ ὀπταμούντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος. καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκινάκεα, καὶ ὀϊστοὺς, καὶ σάγαρα καὶ ἀκόντιον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλά· καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτί τε οἱ ὅ ὅρκιον ποιεύμενοι, καὶ τῶν ἑπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλήων ἐν Γερροῖσι εἰσί. ἐς ὃ ὁ Βορυσθένης ἐστὶ πρηωνάτος, ἐν Β θαῦτα, ἐπεὰν σφι ἀποθάνῃ ὁ βασιλεὺς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον. ἑτοῖμον δὲ ἔστι ποιήσαντες, ἀνοίγαμβάνουσι τὸν νεκρὸν κατακεκηρωμένον μιν τὸ σῶμα· τὴν δὲ κοιλίην ἀναστοιχειώσαντες, καὶ καθαρθείσαν, πλέην κυπέρου κεκομμένου, καὶ θυμιήματος, καὶ σελίνου σπέρματος, καὶ ἀνήσου, συνεῤῥαμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος. οἱ δ' αὖ τοῦδε δεξάμενοι κομιζόμενα ⊛ νεκρὸν, ποιεῦσι τάδε οἱ βασιληΐοι Σκύθαι· τοῦ ὠτὸς ἀποτάμνονται, τρίχας περικείρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτωπον καὶ ῥῖνα κατατμύσσονται, διὰ τῆς τε ἀριστερῆς χειρὸς ὀϊστοὺς διαβιβρώσκουσι. ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ τὸν νέκυν τοῦ βασιλέος ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἀρχοῦσι. Γ οἱ δὲ σφι ἕπονται, ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον.

aa. ii.

alii atque alii præsto sunt: quorũ si plures absoluerint, decernitur primis illis vaticinis esse pereundum. eósque hũc in modum necant: Plaustrum concameratum vbi sarmentis referserũt, bobúsque iunxerũt, vaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergũ reuinctis, atque ore obstructo, extendunt in medium sarmẽtorum: incensísque sarmentis territando agitãt boues. quorum boũ multi cum vaticinis concremãtur, multi ambusti, cremato vtique plaustri temone, aufugiunt. Hoc quem dixi modo comburunt *μάντας, id est, vaticinos*, etiã ob alias causas, appellántque *ψευδομάντας, id est, falsos vaticinos*. Sed quos morte rex afficit, eorũ ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficit, fœminis nihil læsis. Fœdera cũ quibuscunque ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grãdem calicem fictilem, vino cõmiscẽt eorũ sanguinem qui feriunt fœdus, percutiẽtes [a] cultello aut incidẽtes gladio aliquãtulum corporis. deinde in calice tingũt acinacẽ, sagittas, securim, [b] gladiũ. Hæc vbi fecerũt, sese multis verbis deuouent: postea vinum potant non modò ii qui fœdus fecerunt, sed etiam comites ii qui sunt maximæ dignitatis.

Regũ autẽ sepulcra apud Gerrhos sunt. Vbi Borysthenes iam nauigabilis est, ibi, quum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. hoc vbi præparárunt, accipiunt mortuũ corpore incerato, aluo euulsa atque expurgata, quã silere cõtuso & thymiamate apiísque semine & anisi quũ expleuerũt, resuũt rursus, impositúmque plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadẽ agunt quæ regii Scythæ: [c] aurem decidunt, crinem circũtondent, brachia circumcidunt, frontem nasúmque tonsauciant, sinistram manum sagittis traiiciunt. Postmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos vnde primùm venerant.

a *Sunt qui Græcũ ὑπέστι suspectũ habeant.*

b Iaculum.

c Auris *partem* amputant,

Vbi iam mortuum circumferẽtes, luſtrauerunt ſingulas gentes quibus imperauit, apud eos deponũt qui in extremis Gerrhis habitãt, & in ſepulcris. Quem poſtquam ſuper torum in loculo poſuerũt, haſtis hinc atque hinc defixis, deſuper ligna diſponũt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi ſpatioſitate aliquam eius pallacam ſtrangulatam ſepeliũt, & eum qui vinum miſcebat, & cocum & equiſonem & miniſtrũ & eum qui erat à nuntiis, & cũ equos & aliarum rerũ omnium primitias, quinetiam phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in vſu habent. His actis, humum certatim atque auidè iniiciunt, cupientes tumulum quammaximum efficere. Circumacto anno, rurſus hoc agunt: E famulis regis intimos ſumunt. (ſunt autem famuli regũ, [a] ingenui Scythæ, & quos ipſe rex iuſſerit, nam nullus venalitius ei miniſtrat.) Horum miniſtrorũ quinquaginta quum ſtrangulaueruntˌac totidem præſtantiſſimos equos, [b] eductis inteſtinis & expurgatis, paleis implent, ac conſuunt: & vbi dimidium fornicis ſuper duo ligna reſupinatum ſtatuerint, alterúmque dimidium ſuper altera duo ligna, & item alia multa huiuſcemodi defixerint, tum ſuper ea equos imponunt, craſſis tignis in lõgum ad ceruicem vſque traiectos, ita vt priores fornices ſuſtineant armos equorum, poſteriores verò iuxta femora ſuſcipiãt vteros, vtriſque cruribus ſupernè pendẽtibus. Equos autem infrænant, eorúmque habenas ad palos extentas alligãt: dehinc ſuper eorum ſingulos ſtatuunt ſingulos quinquaginta iuuenum ſtrangulatorum, hunc in modũ, Vnicuique eorum rectum ſtipitem per ſpinam ad ceruicẽ vſque tranſfigunt: quod inferius ſtipitis extat vltimum, infigũt tigno illi quo equus traiectus eſt. His equitibus ſepulcro circumpoſitis abeũt. Hũc in modũ reges ſepeliũt.

a Sunt autẽ Scythæ indigenæ. nã famuli ſunt quos rex iuſſerit: nec vllus venal. *Legiſſe autem videtur hic interpr.* ἀγενέες *pro* ἐγγενέες.

b Vacuata & purgata aluo.

A ἐπεὰν ὦν πολῶτας τοῦτο ἐκφέρωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, οἱ Γερρόοισι ἔσχατα κατοικημένοισι εἰσὶ τῶν ἐθνέων τῶν ἄρχουσι, καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι. καὶ ἐπειτα ἐπεὰν θέωσι τὸν νέκυν ἐν τῇσι θήκῃσι, ὀϊστὶ σιδάδος τοξοπήξαντες αἰχμας ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ νεκροῦ, ξύλα ὑποτείνουσι, καὶ ἐπειτα ῥιψὶ καταστεγάζουσι. ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυχωρείῃ τῆς θήκης, τῶν παλλακέων τε μίαν ἀποπνίξαντες θάπτουσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον, καὶ ἱπποκόμον, καὶ διήκονον, καὶ ἀγγελιηφόρον, καὶ ἵππους, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχάς, καὶ φιάλας χρυσέας. ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χοῦσι πάντες χῶμα μέγα, ἁμιλλώμενοι, καὶ προθυμεόμενοι ὡς μέγιστον ποιῆσαι. ἐνιαυτοῦ δὲ περιφερομένου, αὖτις ποιοῦσι τοιόνδε. λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ὀπτὴν δεινοτάτοις, (οἱ δὲ εἰσι Σκύθαι ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ εἰσι θεραπεύοντες τοὺς αὐ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσί σφι θεράποντες) τουτέων ὦν τῶν διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνίξωσι πεντήκοντα, καὶ ἵππους τοὺς καλλίστους πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτέων τὼ κοιλίὼ, καὶ καθήραντες, ἐμπιπλᾶσι ἀχύρων, καὶ συρράπτουσι. ἀψίδος δὲ ἥμισυ ὀϊστὶ ξύλα δύο, ἥμισυ σήσαντες ὑπῆιον, καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τῆς ἀψίδος ἐπ' ἕτερα δύο καταπήξαντες τοῦ τοιούτου, πολλὰ ταῦτα ἔπειτα τῶν ἵππων καταμήκεα ξύλα παχέα διελάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων, ἀναβιβάζουσι ἀνδρὲς ὀϊστὶ τοῖσι ἀψίδας. τῶν δὲ, αἱ μὲν πρότεραι ἀψίδες ὑπέχουσι τοὺς ὤμους τῶν ἵππων· αἱ δὲ, ὄπισθεν πρὸς τοῖσι μηροῖσι, τοῖσι γαστέρας ὑπαναμβάνουσι. σκέλεα δὲ ἀμφότερα κατακρέμαται μετέωρα. χαλινοὺς δὲ καὶ τόμια ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους, κατατείνουσι ἐς τὸ πρόσθεν αὐτέων, καὶ ἔπειτα ἐκ παστάλων δέουσι. τῶν δὲ δὴ νεκυίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντήκοντα ἕνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπ' ἵππων· ὧδε ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου πρὸς τὼ ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσωσι μέχρι τοῦ τραχήλου, κάτωθεν δὲ ὑποφέρει τὸ ξύλου τούτου, τὸ ἐς κόρμον πηγνύουσι τοῦ ἑτέρου ξύλου τοῦ διὰ τῶν ἵππων. ὀϊστὶ σήσαντες ὑπῆιον κύκλῳ τὸ σῶμα, ἱππέας τοιούτοις ἀπελαύνουσι. οὕτω μὲν τοὺς βασιλῆας θάπτουσι.

Alios autem Scythas, quum deceſſerũt, proximi quique in plauſtris collocatos ad amicos circũferunt. eos ſinguli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbẽt, tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc [a] humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, abluerũntque, circa corpus ita agũt: Tria ligna ſtatuunt mutuò inclinata, circa hæc prætendũt lanea pilea, quammaximè poſſunt conſtipantes, & in [b] ſcapham in medio lignorum pileorúmque poſitã lapides coniiciũt exigne [c] perſpicuos. Naſcitur autẽ apud eos cãnabis lino ſimillima, præterquã craſſitudine ac magnitudine: ſed multo quàm noſtra eſt præſtãtior, vel ſua ſpõte naſcens, vel ſata: ex qua Thraces veſtimenta conficiunt lineis ſimillima: quæ [d] niſi quis admodum terat, linea ſint an cãnabea, non queat dignoſcere: & qui nõ viderit cannabem, exiſtimet lineum eſſe veſtimentum. Huius cannabis ſumptum ſemen Scythæ ſub pileis occulunt, ſupra lapides igne [e] perſpicuos: vnde fit thymiama: tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore ſtupentes Scythæ eiulant: quod apud ipſos loco lauacri eſt. [f] neque enim lauãt omnino corpus, ſed vxores eorũ infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem ſcabrum conterunt cypreſſo & cedro & thuris ligno: de inde perfrictum corpus quũ intumuerit, illud faciémque medicamẽtis oblinunt. Id eas ſimul bene olentes facit, ſimul poſtero die, [g] medicamentis amotis, mũdas ac ſplendidas.

Externis hi ritib[o] vti magnopere cauent, ne mutuò quidem inter ſe: ſed Græcorum præcipuè, [h] vtique poſteaquam deprehenderunt Anacharſin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharſis quum multum orbis terrarum contemplatus eſſet,

a Humantur. Poſtquam autem humarũt Scythæ, ira ſe purgant. Vbi caput abſterſerunt & lauerunt, hæc circa corpus faciunt.

b Alueum.

c Fulgentes. *Vel*, candentes.

d Niſi quis ſit valde exercitatus, lin.

e Fulgentes. *Vel*, candentes.

f Corpus enim nullo pacto lauãt. At vxores eorum effundunt aquã, deinde cupreſſi & cedri & thuris lignum ad ſcabrũ aliquem lapidem atterunt: eo autẽ quod ita fuerit atterendo abraſum (eſt autem craſſum) corpus totum faciémq; oblinunt.

g Ramẽtis quibus ſe obleuerãt.

τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, θεράπαιναι τοῦ ἀγχοτάτω τοῦ οἴκου κομίζουσι τοὺς φίλους ἐν ἁμάξῃσι κειμένους. τῶν δὲ ἕκαστος ἱπποδεκάμυρος ὑπωχέει τοὺς ἐπομένους, καὶ τῷ νεκρῷ ἀπόντων τοῦ πλησίου τοῦ θάπτουσι ὅσα τοῖσι ἄλλοισι. ἡμέρας δὲ τεσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται θεράπευσαν, ἔπειτα θάπτουσι. θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι, καθαίρονται τῷδε· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκπλυνάμενοι, ποιοῦσι τοῦ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα πίλους εἰρεινέους περιτείνουσι συμφερέξαντες δὲ ὡς μάλιστα, λίθους ἐν πυρὸς λαφυρὰς ἐσβάλλουσι ἐς σκάφιον κειμένιον ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πίλων. ἔστι δὲ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ χώρῃ πλὴν παχύτητος καὶ μεγάθεος, τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτη. ταύτῃ δὲ πολλῷ ἐπιφέρει ἡ κάνναβις αὕτη· καὶ ἀδάματη καὶ ἀστεγανόμη φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς Θρῆικες λινὰ καὶ εἵματα ποιοῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιότατα· οὐδεὶς ἂν, ὅστις μὴ κάρτα τεταρσέων εἴη αὐτῆς, διαγνοίη λίνου ἢ καννάβιός ἐστι· ὃς δὲ μὴ εἰδὼς τὼ καννάβιδα, λίνεον δοκήσει εἶναι. ὃ εἶμα. ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύουσι ὑπὸ τοὺς πίλους, καὶ ἔπειτα ὑποβάλλουσι τὸ σπέρμα ὀϊστὶ τοῖς ἀζαφοῦσι λίθοις τῷ πυρί. τὸ δὲ θυμιῶσι ὀϊστὶ βαλλόμενον, καὶ ἀτμίδα πολλὴν ἀφίεται τοσαύτην, ὥστε Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἂν μιν πυρίη ἐπικρατήσειε· τὸ δὲ Σκύθαι ἀγαλλόμενοι τῇ πυρίῃ ὠρύονται. τοῦτο σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐστι. οὐ γὰρ δὴ λούονται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτέων ὕδωρ πολλὸν χέουσαι, καταστρώσουσι περὶ λίθον τρηχὺ τῆς κυπαρίσσου, καὶ κέδρου, καὶ λιβάνου ξύλου· καὶ ἔπειτα τὸ καταστρωθὲν τοῦτο, παχὺ ἐὸν, καταπάσσουσι τοῦ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν βοῶδέα σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει. ἅμα δὲ ἀπαγορεύουσα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τῷ καταπλασθέν, γίνονται καθαραὶ καὶ λαμπραί.

Ξενικοῖσι δὲ νομοῖσι καὶ οὗτοι εὐνοῦσι χρᾶσθαι φαίνουσι, μήτοι γε ὧν Ἑλλήνων, Ἑλληνικοῖσι δὲ ἥκιστα, ὡς δεδέξαν Ἀνάχαρσίς τε καὶ δεύτερα αὖτις Σκύλης. ἔστι μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις, ἐπεί τε γῆν πολλὴν θεωρήσας,

Alios autem Scythas, quum deceſſerũt, proximi quique in plauſtris collocatos ad amicos circũferunt. eos ſinguli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbẽt, tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, abluerũntque, circa corpus ita agũt: Tria ligna ſtatuunt mutuò inclinata, circa hæc prætendũt lanea pilea, quammaximè poſſunt conſtipantes, & in ſcapham in medio lignorum pileorúmque poſitã lapides coniiciũt exigne perſpicuos. Naſcitur autẽ apud eos cãnabis lino ſimillima, præterquã craſſitudine ac magnitudine: ſed multo quàm noſtra eſt præſtãtior, vel ſua ſpõte naſcens, vel ſata: ex qua Thraces veſtimenta conficiunt lineis ſimillima: quæ niſi quis admodum terat, linea ſint an cãnabea, non queat dignoſcere: & qui nõ viderit cannabem, exiſtimet lineum eſſe veſtimentum. Huius cannabis ſumptum ſemen Scythæ ſub pileis occulunt, ſupra lapides igne perſpicuos: vnde fit thymiama: tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore ſtupentes Scythæ eiulant: quod apud ipſos loco lauacri eſt. neque enim lauãt omnino corpus, ſed vxores eorũ infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem ſcabrum conterunt cypreſſo & cedro & thuris ligno: de inde perfrictum corpus quũ intumuerit, illud faciémque medicamẽtis oblinunt. Id eas ſimul bene olentes facit, ſimul poſtero die, medicamentis amotis, mũdas ac ſplendidas.

Externis hi ritib vti magnopere cauent, ne mutuò quidem inter ſe: ſed Græcorum præcipuè, vtique poſteaquam deprehenderunt Anacharſin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharſis quum multum orbis terrarum contemplatus eſſet,

h Vt oſtendit Anacharſis, & deinde iterum Scyles. Anacharſis enim, quum multo orbis terrarũ ſpatio perluſtra-

wo, magnáque sapientia sibi inde comparata, Scythicas sedes repeteret, per Hellesp. -nauigans, Cyzicum appulit. vbi vouit matri d.

& multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharũ pertulit. Is dum per Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, vouit matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu quo Cyzicenos sacrificãtes vidisset, & peruigilium noctis instituturum. Quum igitur in Scythiam venisset, [a] venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, [b] exutísque simulacris. Hæc eum agentem quidã Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipse contulisset se eò, & Anacharsin ea facientem inspexisset, excussa sagitta necauit. Et nunc si quis de Anacharsi interroget, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id quòd in Græciam peregrinatus externosque sit mores sectatus. [c] Licet (vt ego accepi) tutor fuerit Timnis, filii Spargapithis, patruúsque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, cõstat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulii, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses audiui referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum: & quum redisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapiẽtia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberẽt dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipsis Græcis dèlusa est. Hic igitur vir [d] (quẽadmodum antea dictũ est) mortẽ oppetiit. [e] & ipse quidẽ ita egit propter externos ritus & Græcorum cõsuetudinẽ. Multis autẽ sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharũ rex,

a Clam ingressus est Hylæam. *Vel,* in Hylæam se abdidit.

b *Legit Valla* ὀκδυσάμενος, *pro* ὀκδησάμενος, *pro quo perperam legitur in Vulg. edit.* ὀκδιμησάμενος.

c Vt autem ego ex Timne tutore Spargapithis, audiui, fuisse eum Indathyrsi regis Scytharũm patruum, filium autẽ Gn.n. L.pron. Sp. si ex hac fam. fuit Anach. se à patruele interemptum fuisse sciat. Indathyrsus, *&c. Est autem aliqua ἀσυναλοιφὴ in Verbis Græcis, quam expressimus.*

d *Vel.* Eo quo dictũ est modo, interemptus fuit.

e Et huic quidẽ propter externos ritus & propter consuetudinem quæ illi cũ Græcis fuerat, talia contigerũt. Mult. *&c. Q.d. Vt autem huic ita damnosa fuit rituum externorum cognitio, &c. ita Scyli multis postea annis.*

A ἐν δὲ Ὑποδεξάμενος κατ᾽ αὐτὴν σοφίῃ πολλῇ, ἐκομίζετο ἐς ἤθεα τῶν Σκυθέων, πλέων δι᾽ Ἑλλησπόντου, τεσσερακοντέρῃ ἐς Κύζικον· καὶ οὗρε γὰρ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγων τὰς τοῦ Κυζικηνοὺς ὁρτάζω μεγαλοπρεπέα κάρτα, οὔξατο τῇ μητρὶ ὁ Ἀνάχαρσις, εἰ σῶς καὶ ὑγιὴς ἀπανοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταυτὰ τῇ ὥρῃ τοῖς Κυζικηνοῖς ποιεῦντας, καὶ παννυχίδα στήσειν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Σκυθικήν, κατιὰς ἐς τὴν καλεομένην Υλαίην· ἡ δὲ ἔστι μὲν πᾶσα Ἀχιλλήιον δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δενδρέων παντοίων πλέη· ἐς ταύτην δὴ κατιὰς ὁ Ἀνάχαρσις, τὴν ὁρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων, καὶ ὀκδησάμενος ἀγάλματα· καί τις τῶν Σκυθέων κατιδὼν ἀναφανδὸν τὰ ποιεῦντα, ἐσήμηνε τῷ βασιλέϊ Σαυλίῳ· ὁ δὲ, καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα τὰ τοιαῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε. καὶ νυν τοῦ τις εἴρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὐ φασί μιν Σκύθαι γινώσκειν, διὰ τὸ ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ξενικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο. ὡς δ᾽ ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω τοῦ Σπαργαπίθεος ἐπιτρόπου, εἴ οἱ αὐτὸν Ἰνδαθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρωα, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρου τοῦ Λύκου τοῦ Σπαργαπίθεος. εἰ ὦν τούτου τοῦ τῆς οἰκίης Ἀνάχαρσις, ἵκω ἀπὸ τοῦ ἀδελφιδεοῦ ἀποθανών. Ἰνδαθυρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου, Σαύλιος δὲ οὗτος ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. καίτοι ἄλλα ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλέος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς, τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο· ὀπίσω τε ἀπονοστήσας, φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα, Ἑλλήνας πάντας ἀγάλοις εἶναι πρὸς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τούτοισι γὰρ εἶναι μουνοῖσι ἐπιστήμονας δικαιοῦν τε καὶ δέχεσθαι λόγον. ἀλλ᾽ οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπλασται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. ὁ δὲ ὦν αὐτὸς, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, διεφθάρη. οὗτος μὲν νυν οὕτω δὴ τι ἔπρηξε διὰ ξενικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικὰς ὁμιλίας. πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὕστερον Σκύλης ὁ Ἀριπείθεος ἔπαθε τὠυτὸ τούτῳ. Ἀριπείθεϊ γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλεῖ

B

C

D

E

156

γίνεται μετ᾽ ἄλλων παίδων Σκύλης. ἐξ Ἰσσαγρίνης δὲ γυναικὸς οὐ γίνεται, καὶ ὀ δαμῶς ἐγχωρείης· ἡ μήτηρ αὐτῇ γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε. χρόνῳ δὲ, ὑστέρῳ ἔτεσι, Ἀριπείθης μιν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργαπίθεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλήος· Σκύλης δὲ τήν τε βασιληΐην παρέλαβε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς, τῇ οὔνομα ἦν Ὀπόιη. ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀπόιη ἀνὴρ ἐξ οὗ ἦν ἡ Ὀρικος Ἀριπείθεϊ παῖς· βασιλεύων δὲ Σκυθέων ὁ Σκύλης, διαίτῃ μὲν οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῇ, ἅμα πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραμμένος ἤ ἀπὸ παιδεύσιος τῆς ἐπεπαίδευτο. ἐποίεέ τε τοιόδε· ὅτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τῶν Σκυθέων ἐς Ὀβορυσθενείτεων ἄστυ· (οἱ δὲ Βορυσθενείται φασὶ λέγεσι σφέας ἀποικους εἶναι Μιλησίους) ἐς τούτους ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν κατελίπεσκε ἐν τοῦ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὰς πύλας ἐγκλείσειε, τὴν σολὴν ἀποθέμενος τὴν Σκυθικὴν, λάβεσκε αὖ Ἑλληνίδα ἐσθῆτα· ἔχων δὴ αὖ ταύτην, ἠγέρχετο, οὔτε δορυφόρων ἐπομένων, οὔτε ἄλλου τοιούτου, τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τις μιν Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα τοῦτον τὴν σολήν. καὶ παλλακὴν ἐγράψατο διαίτῃ Ἑλληνικῇ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίεε κατὰ νόμους τοὺς Ἑλλήνων. ὅτε δὴ δεκαετὴς μάλιστα ἡ πλέων τούτου, ἀπαλλάσσετο, οὐδὲ τὴν Σκυθικὴν σολήν. ταῦτα ποιέεσκε πολλάκις. οἰκία τε ἐδείματο ἐν Βορυσθενείοι, καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπιχωρίην. ἐπεί τε δὲ ἔδεε οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐνθεώθη ἀπὸ τοιῆσδε αἰτίης· ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχείῳ τελεσθῆναι· μέλλοντι δὲ οἱ ἐς χεῖρας ἀγεσθαι τὴν τελετὴν, ἐγένετο φάσμα μέγιστον. ἦν οἱ ἐν Βορυσθενείτεων τῇ πόλει, οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτελέος παντοίης, (τῆς καὶ ὀλίγῳ τι προτέρῳ τουτέων μνήμην εἶχον) τὴν πᾶσαν λίθινος λίθου σφίγγες τε καὶ γρύπες ἔστασαν. ἐς τούτην ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος· καὶ ἡ μὲν κατεκάη πᾶσα, Σκύλης δὲ οὐδὲν τούτων εἵνεκα ἧσσον ἐπετέλεσε τὴν τελετήν. Σκύθαι γὰρ τὸν Βακχεύειν πέρι Ἑλληνισι ὀνείδεα θέσκουσι. οὐ γὰρ φασι εἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρεσίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι ἐνάγει αὐθρώπους. ἐπεί τε

A

B

C

D

E

cùm alios filios multos, tum Scylé sustulit ex vxore Istrina, haud quaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literásque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorũ rege, Scyles regnum suscepit, & vxorẽ patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinẽti Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideóque multo magis ad hunc exercendum se cõuertebat. Vtique quum ad vrbem Boristhenitarũ Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam,* quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus, portas obserabat, depositáque Scythica stola, Græcum sumebat vestimẽtum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestãtem huiusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit. [a] Affectanti ei Dionysum Bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiã sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarũ paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide cãdido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen iaculatus est, totæque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probrodant [b] bacchandi cõsuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam adigantur. Posteaquam

a Ei Dionysi Bacchici sacris initiari cupienti, & iamiam initiationis ritum aggressuro, oblat.

b Agendi bacchanalia consuetudinem, negantes rationi cõsentaneum esse excogitare deum qui homines ad insaniam adigat.

bacchanalibus ſacris initiatus eſt Scyles, quidã Boryſthenitarum Scythis indiciũ detulit, inquiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchanalia agamus, quódque nos deus occupet: at nunc demum hic veſtrum quoque regem occupauit. nam bacchanalia exercet à deo in dementiam actus. Quòd ſi mihi non habetis fidem, ſequimini me, ré vobis oſtẽſurum. Primores Scytharum hominem ſequuti ſũt: quos Boryſthenita ille deductos clanculũ in turri collocauit. Vbi adfuit Scyles cum thiaſo, Scythæ eũ bacchabundum conſpicati, rem ingentis calamitatis eſſe duxerũt: digreſſique, ea quæ viderant omni exercitui indicarunt. Poſt hæc vbi ad lares ſuos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Octamaſade, ex filia Teris genito.[a] Scyles cognito quid de ſe fieret, & quam ob cauſam, profugit in Thraciam. Id quum audiſſet Octamaſades, cũ exercitu aduerſus Thraciam contendit: cui ad Iſtrũ progreſſo Thraces occurrerũt. Et quum conflicturi eſſent, Sitalces ad Octamaſadem miſit caduceatorẽ, cum his mandatis, Quid opus eſt inter nos tentare fortunam? Tu quidem ſororis meæ es filius, ſed habes germanum meum, quem ſi mihi reddideris, ego viciſſim Scylem tradã tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octamaſadẽ frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam conditionem Octamaſades accepit; redditóq; Sitalci fratre, eodém quoque aucuculo ſuo, Scylem recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum: Octamaſades autem eodem die caput Scyli dẽpſit. Adeo ſua inſtituta Scythæ obſeruant: & iis qui externos ritus aſciſcunt, tales irrogant pœnas.

a Scyles quum ita ſe tractari videret, & cauſam ſciret. *Vel*; Quum videret ita in ſe conſuli.

Multitudinem autem Scytharum non potui exactè indagare, quum de eius numero varia referentes audiam, & permultos illos, & rurſus paucos eſſe vtique Scythas. Quantum autem ſub aſpectum meum venit: Eſt inter

A δὲ ἐπιλέαθη τοῦ βακχείου ὁ Σκύλης, διεπορήσευσε τῶν τις Βορυσθενειτέων πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων, Ἡμῖν δὲ καταγελᾶτε ὦ Σκύθαι, ὅτι βακχευόμθα, καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν δ' αὖτε ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει, καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται. εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἕπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δείξω. εἵποντο τῶν Σκυθέων οἱ πρεσβύτατοι· καὶ ἀυτοὺς ἀιαγαγὼν ὁ Βορυσθενείτης, κατθρη ὅθι πύργον ἐκάτισε.

B ἐπεί τε δὲ παρῆιε σὺν ᾧ θιάσῳ ὁ Σκύλης, καὶ εἶδον μιν βακχεύοντα τὰ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποίησαντο. ἐξελθόντες ὦν ἐσήμηναν πάσῃ τῇ στρατιῇ τὰ ἴδοιεν. ὡς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλαυνε ὁ Σκύλης ἐς ἤθεα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι προσηιρέοντο τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γενόμενον ἐκ τῆς Τυρέος θυγατρός, ἐπανιστάμενοι τοῦ Σκύλης. ὁ δ', μαθὼν ὃ γινόμενον ἐπ' ἑωυτῷ, καὶ τὴν αἰτίην δι' ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει

C ἐς τὴν Θρῄκην. πυθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ὅθι τὴν Θρῄκην· ἐπεί τε δὲ ὅθι τῷ Ἴστρῳ ἐλθέτο, τὸν πασσυμὶ οἱ Θρῆικες. μελλόντων δὲ αὐτέων συνάψειν, ἔπεμψε Σιτάλκης τοῦ τὸν Ὀκταμασάδην, λέγων τοιάδε, Τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρᾶσθαι; εἷς μὲν μευ τῆς ἀδελφέης παῖς, ἔχεις δὲ μευ ἀδελφεόν· σύ τέ μοι ἀπόδος τοῦτον, κἀγὼ σοι τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι. στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κινδυνεύσῃς, μήτ' ἐγώ. ταῦτα οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο. τὸν γὰρ παρὰ τοῦ Ὀκταμασάδη ἀδελφεὸς Σιτάλκεος, πεφυγὼς τοῦτον· ὁ δὲ Ὀκταμασάδης κατανεύει ταῦτα. ἀποδοὺς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μητρόωα Σιτάλκην, ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην. καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν, ἀπῆιε. Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλήν. οὕτω μὲν ἀπεξέλοιτο τὰ σφέτερα νόμιμα Σκύθαι, τοῖσι δὲ παραβαίνουσι ξείνοιτοι νόμοιτοι, τοιαῦτα ὅθι τίμια διδοῦσι.

Πλῆθος δὲ τῶν Σκυθέων οὐκ οἷός τε ἐγένομην ἀκριβέως πυθέσθαι, ἀμφὶ δὲ φόρεοντες λόγους ἀριθμοῦ ἤκουον. καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναι σφέας, καὶ ὀλίγους, ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινόν μοι ἐς ὄψιν· ἔστι μεταξὺ

Βορυσθενέος τε ποταμοῦ καὶ Ὑπανίος χώρης· οὐνόμα δ' ἐστὶ οἱ Ἐξαμπαῖος τῷ καὶ ὀλίγον τι πρόσθε τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι, ἀπ' ἧς ὁ ὕδωρ ἀποῤῥέον ἐς Ὑπανιν ἄποτον ποιέει. ἐν τούτῳ τοῦ χώρῳ κεῖται χαλκήιον, μεγάθεϊ ἑξαπλήσιον τοῦ ὅθι τοῦ κρατῆρος τοῦ Πόντου κρητῆρος, ἐς Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε. ὃς δὲ μὴ εἰδὲ κρατῆρα, ὧδε δηλώσω· ἑξακοσίους ἀμφορέας ὑπερτείνων χωρέει ὁ ἐν Σκύθῃσι χαλκήιον. πάχος δ' ὁ Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήιον ὅσον δακτύλων ἕξ. τοῦτο ὦν ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ Ἀρδίου βασιλέος, βουλόμενον γὰρ νιν στρέψειν βασιλέα, τοῦ οὐνόμα ἦν Ἀριαντόν, τοῦτον εἰδέναι ὁ πλῆθος τῶν Σκυθέων, κελεύειν μιν πρὸς τοῦ Σκύθας ἄρδιν ἕκαστον μίαν ἀπὸ τοῦ οἴσου κομίσαι· ὃς δ' ἂν μὴ κομίσῃ, θάνατον ἀπείλεε. κομιεῖν τε δὴ χρῆμα πολλὸν Ἀρδίου, καὶ οἱ δόξαι ἐξ αὐτέων μνημόσυνον ποιήσασθαι λιπέσθαι. οὐκ ἐθελόντων δὴ μιν τὸ χαλκήιον ποιῆσαι τοῦτο, ἐπαινεῖναι ἐς Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ πρὸς τοῦ πλήθεος τοῦ Σκυθέων ἤκουον. θωυμάσια δ' ἡ χώρη αὕτη οὐκ ἔχει, χωρὶς ἢ ὅτι ποταμοί τε πολλῷ μεγίστους, καὶ ἀριθμὸν πλείστους. ὃ δ' ἀποθωυμάσαι ἄξιον, πάρεξ τῶν ποταμῶν, καὶ τοῦ μεγάθεος τοῦ πεδίου, πρέχεται, εἰρήσεται. ἴχνος Ἡρακλέος φαίνεται ἐν πέτρῃ ἐνεόν, ὃ ἔοικε μὲν βήματι ἀνδρός, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος δίπηχυ, παρὰ Τύριν ποταμόν. τοῦτο μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι.

ἀνάβη σομαι δ' ἐς τὸν κατ' ἀρχὰς λόγον, παρασκευαζομένου Δαρείου ὅθι τοὺς Σκύθας, ὅθι πέμποντος ἀγγέλους ὅθι πάσχοντας τοῖσι μὲν πεζὸν στρατόν, τοῖσι δὲ νέας πρήσσειν, τοῖσι δὲ ζεύγνυντας τὸν Θρήικιον Βόσπορον· Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἔχρηζε μηδαμῶς αὐτὸν στρατιὴν ὅθι Σκύθας ποιέεσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθέων τὴν ἀπραξίην. ἀλλ', οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλεύων, ἐγνώκεε, ὁ μὲν ἐπαύετο· ὁ δέ, ἐπειδὴ οἱ τὰ πρῶτα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων. ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἐόντων οἱ παίδων, τῷ πρώτῳ στρατευομένῳ, ἕνα αὐτοῦ κατα-

τῷ ὀλίγῳ

A Boryſthenem & Hypanin flumina, locus nomine Exampæus: cuius etiam aliquanto antea habuimus mẽtionem, quum dicebam fontem in eo eſſe aquæ amaræ, Hypanin in quem fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco iacet ahenum ſexies tãtum quantus crater qui eſt in oſtio Ponti, à Pauſania Cleombroti filio dedicatus. Quòd ſiquis illum non inſpexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcentarum eſt amphorarum facilè capax, craſſitudine digitorum ſex. id aiunt indigenæ ex aculeis ſagittarum eſſe factũ: regem enim ſuum, nomine Ariantem, quum numerum Scytharum ſcire vellet, iuſſiſſe ſingulos Scythas conferre ſingulos Scythas ſagittarum aculeos, propoſita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam eſſe aculeorum: & ex his confectum ahenum illud placuiſſe ei pro monumento relinquere, & in hoc Exampæo dedicare. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Miracula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cùm multo maxima, tũ numero plurima. Siquid tamẽ, præter flumina & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicetur: Veſtigium Herculis oſtendũt petræ impreſſum, virili veſtigio ſimile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita ſe habet.

B Redeo ad eam quam ab initio inſtitueram orationẽ: Dario aduerſus Scythas exercitum comparanti, dimiſſis nuntiis ad imperandum, aliis vt peditatum, aliis vt claſſem præſtarent, aliis vt Boſphorum Thracium[a] iungerent: Artabanus, Hyſtaſpis filius, Darii frater, nolebat illum vllo pacto Scythis inferre bellum, cõmemorãs Scytharum inopiam, vtilia ſuadens: quũ tamen non perſuaderet illi, deſtitit à diſſuadẽdo. Darius, vbi omnia ei in expedito fuêre, copias eduxit ex vrbe Suſis. Ibi eum Oebazus quidam Perſa, cui tres filii erant, omnes in militiam cuntes, obſecrabat vt vnum ſibi ex illis relin-

a *Id eſt, Pontibus conſternerent.*

queret. Cui Darius tãquam amico [a] & modesta obsecrãti, respõdit se omnes eius liberos relictu-rum. Eo respõso OEobazus magnopere lætabatur, sperãs liberos suos missionem habere militiæ. At ille [b] præpositos filiis OEobazi, iussit vt omnes eos interimerent. Ita filii OEobazi obtruncati, illic sunt relicti. Darius Susis mouẽs, peruenit ad Bosphorum Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic conscensa naui, trãsmisit in insulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabũdas fuisse aiũt. Ibi sedẽs in tẽplo subiiciebat oculis Põtum, rem spectaculo dignã, nam inter omnia maria est maximè admirabile. Cuius longitudo est vndecim millium ac centum stadiorum: latitudo (qua latissimum est) trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis est quatuor stadiorũ: longitudo oris (quod est collũ) quæ Bosphorus dicitur, vbi põs connectebatur, circiter cẽtum viginti stadia, ad Propontidem vsque pertingens. Propontis autẽ quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. Ipse Hellespontus, vbi angustissimus, stadiis septem quadringẽtis longus, intrans pelagi vastitatem quod AEgæũ vocatur. Hæc autem ita dimensa sunt. Nauis ferè meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte verò sexaginta millia. Itaque è faucibus Poti ad Phasin (hoc est enim Pontis longissimum) nouem dierũ est nauigatio, & octo noctiũ, quæ fiũt mille centum ac decem millia passuum, hoc est stadiorũ vndecim millia ac cẽtum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermodontem (hîc nanque Ponti latissimum est) trium dierũ duarúmque noctium est nauigatio, quæ fiunt passuũ trecenta ac tria millia, stadiorum verò tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habẽt. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in se, non

a Et non nimia petẽti. *Vel*, Rem non nimis magnam.

b *Vel potius*, Eos quorum id officiũ erat iuss.

A λφιθέας. ὁ δὲ οἱ ἔφη, ὡς φίλῳ ἐόντι, καὶ μετείων δεομένῳ, πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν. ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος τοιούτῳ χρηστῷ ἐπῃρμένος, ἐλπίζων τοὺς υἱέας γραπτῆς ἀπολελύσθαι· ὁ δὲ κελεύει τοὺς ὅσοι τουτέων ἐπεστεῶτες, ἀποκτεῖναι πάντας τοὺς Οἰόβαζου παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαλέντες, αὐτοῦ τούτῳ ἐλίποντο· Δαρεῖος δὲ ἐπεί τε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ὅθι περ Βόσπορος, ἵνα ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέα, ἔπλεε ὅθι τὰς κυανέας καλεομένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἕλλησι φασὶ εἶναι. ἑζόμενος δὲ ὅθι τεῦ ἱροῦ, ἐθηέετο Πόντον ἐόντα ἀξιοθέητον. πελαγέων γὰρ ἀπάντων πέφυκε θαυμασιώτατος. τοῦτο μὲν, μῆκος εἰσὶ σταδίοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι. τοῦτο δὲ, τῇ βυθύτατος αὐτὸς ἐώυτοῦ, σταδίοι διακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι. τοῦτου δὲ πελάγεος ὁ στόμα, ἐστὶ βόρος τέσσερες σταδίοι· μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐχὴν, ὃν δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃν δὴ ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ὅσον τε σταδίους εἴκοσι, καὶ ἑκατὸν ἐστί. τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος. ἡ δὲ Προποντὶς, ἐοῦσα βόρος μὲν, σταδίων πεντακοσίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς Ἑλλήσποντον, ἐοῦσα εὐρυότητι μὲν ἑπτὰ σταδίους, μῆκος δὲ τετρακοσίους. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος ὃ δὴ Αἰγαῖον καλέεται. μεμέτρηται δὲ τοῦτο ὧδε· νηῦς ὁππόσον μάλιστά κε κατὰ τυχὸν ἐν μακρῇ ἡμέρῃ ὀργυιὰς ἐπιακισμυρίας, νυκτὸς δὲ, ἑξακισμυρίας. ἤδη οὖν ἐς μὲν Φᾶσιν ἀπὸ τοῦ στόματος, (τοῦτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου μακρότατον) ἡμερέων ἐνιέα πλόος ἐστὶ, καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται, ἑνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν ὀργυιέων γίνονται. ἐκ δὲ τῆς ὀργυιέων τουτέων, σταδίοι ἑκατὸν ἐν χίλιοι καὶ μύριοί εἰσι. ἐς δὲ Θεμίσκυραν τὴν ὅθι Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, (καὶ τοῦτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου βυθύτατον) τρισσὼν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος. αὗται δὲ, τρὶς καὶ τεσσεράκοντα μυριάδες ὀργυιέων γίνονται, σταδίοι δὲ, τρισχίλιοι καὶ τριακόσιοι. ὁ μὲν νῦν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορός τε καὶ Ἑλλήσποντος, οὕτω τέ μοι μεμετρέαται, καὶ κατὰ εἰρημένα πέφυκασι. πρέχεται δὲ καὶ λίμνῃ ὁ Πόντος οὗτος· ἐκδιδοῦσα ἐς ἑωυτὸν, οὐ

158

πολλῷ τέῳ ἐλάσσω ἑωυτοῦ· ἡ Μαιῆτίς τε καλέεται, καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου. ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθηήσατο τὸν Πόντον, ἔπλεε ὀπίσω ὅθι περ τεῦ γέφυρα, τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλέης Σάμιος. θηησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο· ἐπ' αὐτοῦ, λίθου λευκοῦ, ἐγράμματα, ἐς μὲν τεῦ ἑτέρου, Ἀσσύρια· ἐς δὲ τεῦ, Ἑλληνικὰ, ἔθνεα πάντα ὅσα περ ἦγε. ἦγε δὲ πάντα τοῦ ἦρχε. τουτέων μυριάδες ἑξηκοντάκις, χωρὶς τῶν ναυτικοῦ, ἑβδομήκοντα, σὺν ἱππόσι· νῆες δὲ ἑξακόσιαι σὺν ἐλέγετο. τῆσι μὲν νῦν νῆσοι τῆσι τοῦτοι, κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν, ὑστερον τουτέων ἐχρήσατο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἑνὸς λίθου. οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τῷ Διονύσου τῷ νῦν ἐν Βυζαντίῳ, γράμματα Ἀσσυρίων πλέος. τῷ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶρος, τὸν ἔζευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέει συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱεροῦ. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα ἡσθεὶς τῇ γεφύρῃ, τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο πασι δέκα· ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχὴν, ζωογραφήσας πᾶσαν τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου, καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψάμενος, ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράψας τάδε,

Βόσπορον ἐζευγνύντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλέης Ἥρῃ, μνημόσυνον φρείνης·
Αὐτῷ μὲν στέφανον προσθεὶς, Σαμίοισι δὲ κῦδος·
Δαρείου βασιλέος ἐκτελέσας κρηνῶν.

Ταῦτα μὲν νῦν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημόσυνα ἐγένετο. Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα, διέβαινε ἐς τὴν Εὐρώπην, ζεύξας Ἴωσι πρόσχημα πλέειν ἐς τὸν Πόντον, μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ· ἐπειὰ δὲ ἀπίκοντο ἐς τὸν Ἴστρον, ἐνταῦθα αὐτὸν ἐπεμέν, ζευγνύντες τὸν ποταμόν. ὃ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς διὰ Κυανέας διεκπλώσας, ἔπλεε ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἀναπλώσας δὲ αὐτὰ τὸν ποταμὸν δυσὶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ τὸν αὐχένα, ἐκ τοῦ ἀρξάμενα τὰ στόματα

multo quàm ipse est minorem, quæ [a] Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus est, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contẽplatus item Bosphorum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, literis incisis, in vnum quidem Assyriis, in alterũ verò Græcis, [b] omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem, quæ constabat è nauibus sexcentis. His postea cippis Byzantii in vrbem suam translatis vsi sunt ad arã Dianæ Orthosiæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadem vrbe relictus est literis Assyriis opletus. Cæterùm Bosphori locus quem rex Darius ponte commisit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzãtium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, authorem eius Mandroclem Samium donauit [c] decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commissionem Bosphori & regem Darium in Medico solio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, cãmque picturam tẽplo Iunonis dedicauit, cum hac inscriptione,

Qui rate piscosum coniunxit Bosphoron, implens
Darii regis vota, iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hæc monumẽta dicauit,
Esset honor Samiis vnde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius qui pontem compegit; quem vbi remuneratus est Darius, transmisit in Europam, iussis Ionibus nauigare in Põtũ vsque ad Istrum, atque vbi eò peruenissent, se illic præstolari, fluuiũ põte iungentes. Ducebant enim classem Iones & AEoles & Hellespontii. Hi præteruecti Cyaneas, rectà ad Istrum nauigarunt, subuectíque duorum dierũ itinere à mari ad fauces fluminis, vbi in diuersa

a Mæotis.

b *Indicantibus omnes g. Hoc aut aliud huiusmodi participium subaudiendum videtur.*

c *Hæc mendosus est Græcus textus.*

ſcinditur, illud pōte iungunt. Darius, tranſmiſſo per ratē Boſphoro, faciebat per Thraciam iter, & quū ad fontes Teari amnis peruentum eſſet, triduo hîc habuit ſtatiua. Tearus fertur ab accolis omnium amniū eſſe optimus cùm ad alios morbos, tū ad ſcabiem curandam vel hominum vel equorum. Eius enim fontes duodequadraginta ſunt, ex eadē petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tātundem viæ eſt à Iunonis templo eius vrbis quæ iuxta Perinthum eſt, & Apolloniæ quæ eſt in Ponto Euxino, duorum dierum vtraque. Fluit autem Tearus hic in flumē Contadeſdum, Contadeſdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta vrbē Ænum. Ad hūc igitur amnem quū peruenisſet Darius, caſtráque poſuiſſet, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inſcriptū, TEARI AMNIS [a] CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM [b] CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM, DARIVS HYSTAPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc ſunt illic inſcripta. Darius hinc mouens venit ad alium amnem nomine Artiſcum, qui per Odryſas fluit: quò vbi peruenit, ita agēdum ſibi putauit: Oſtenſo certo loco copiis ſuis, iuſſit illic ſingulos quoſque prætereuntes ponere ſingulos lapides. Id quum omnis exercitus feciſſet, grandes acerui lapidum effecti ſūt: quibus relictis, Darius illinc mouit.

a *Sic vocare videtur eius fontes quos eſſe dixit duodequadraginta.*

b PRAEBENT,

Sed priuſquam ad Iſtrum peruenirēt, primos ſubegit Getas, [c] qui immortales agūt. Nā Thraces qui Salmydeſſum, quique ſupra Apolloniā & Meſambriam vrbem incolūt, & qui Cyrmianę

c *Ἀθανατίζοντας, id eſt, ad verbum, Immortalizantes: quod ſtatim pòſt ab ipſo autore exponitur.*

Α τοῦ Ἴστρου, ἐζεύγνυε. Δαρεῖος δὲ, ὡς διέβη τὸν Βόσπορον, τῇ γεφύρῃ, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τοῦ πηγαὶ, ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, τά τε ἄλλα ἐς ἄκεσιν φέροντα, καὶ δὴ καὶ αὐδράσι καὶ ἵπποισι ψώρης ἀκέσασθαι. εἰσὶ γὰρ τούτου αἱ πηγαὶ δυῶν δέουσαι τεσσερήκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι. καὶ αἱ μὲν αὐτέων, Β εἰσὶ ψυχραί· αἱ δ', θερμαί. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίης τε πόλιος τῆς πρὸς Πελίνθῳ, καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρη. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τέαρος οὗτος ἐς Κοντάδεσδον ποταμόν· ὁ δὲ Κοντάδεσδος, ἐς τὸν Ἀγριάνιν· ὁ δ' Ἀγριάνης, ἐς τὸν Ἕβρον· ὁ δὲ, ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς Αἶνῳ πόλι. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος, ὡς ἐστρατοπεδεύσατο, ἠθέλησε τῷ ποταμῷ, σημήλια ἔθηκε καὶ ἐνθαῦτα γράμματα ἐγραψάμενος, λέγοντα τάδε, ΤΕΑΡΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙ ΥΔΩΡ ΑΡΙΣΤΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ. ΚΑΙ ΕΠΑΥΤΑΣ ΑΠΙΚΕΤΟ, ΕΛΑΥΝΩΝ ΕΠΙ ΣΚΥΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟΝ, ΑΝΗΡ ΑΡΙΣΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΔΑ- D ΡΕΙΟΣ Ο ΥΣΤΑΣΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Τοῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη. Δαρεῖος δὲ ἐνθεῦτεν ὁρμηθεὶς, ἀπίκετο ἐς ἄλλον ποταμὸν τοῦ οὔνομα Ἀρτίσκος ἐστὶ, ὃς δὴ διὰ Ὀδρυσῶν ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ, ἐκέλευε πάντα αἶρα λίθον ἕνα φερέοντα, τιθέναι ἐς τὸ ἀποδεδεγμένον τοῦτο χωρίον· ὡς E δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπών, ἀπήλαυνε τῷ στρατῷ.

Πέλας δὲ ἀπικέαται ἐπὶ τὸν Ἴστρον, πρὸς τοὺς αὐτέας Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. οἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρῆκες, τὸν ὑπὸ Ἀπολλωνίῃ τε καὶ Μεσαμβείῃ πόλιος οἰκημένοι, καλέονται Κυρμιανοί, καὶ Μυ-

& Mypſæi vocantur, ſine pugna ſeſe Dario dediderunt. Getæ verò per imperitiam reſiſtentes, in ſeruitutē redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracū atque iuſtiſſimi. Immortales autē agunt hoc modo: Mori ſe non putant, ſed eum qui defunctus eſt, meare ad Zamolxin *dæmonē*, quē nonnulli eorū opinantur eundē eſſe Gebeleizin. [a] Ad hūc mittunt aſſiduè cū naui quinque remigum nuntiū quempiā, ex ſeipſis ſorte delectū, præcipiētes ea quibus ſemper indigent. cúmque ita mittunt: Quibuſdam eorū datur negotiū vt tria iacula teneant: aliis, vt cōprehenſis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibúſque, hominem agitantes in ſublime, iactēt ad iacula. Qui ſi impræſentiarū extinguitur, propitium ſibi deū arbitrantur: ſinminus, ipſum nuntium inſimulant, aſſeueranteſ malum illum eſſe virum. Hoc inſimulato, aliū mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Iidem Thraces, dū tonat fulgurátque, in cælum ſagittas excutiunt, deo minitantes quòd nullum alium præter ſuum eſſe arbitrātur. Verùm (vt ego à Græcis accepi, Helleſpontū & Pontum incolētibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samíquę ſeruitutem ſeruiuit Pythagoræ Meſarchi filio. Illinc nactus libertatem, quum multum pecuniæ comparaſſet, in patriam rediit. qui quum animaduerteret Thraces malè viuentes & inſcitè, ipſe edoctus Ionicum viuēdi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuerſatus eſſet cum Græcis, [b] cúmque Pythagora non infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, domicilium extruxit in quod primos quoſque popularium in conuiuiū accipiebat, & inter conuiuandū docebat, neque ſe neque ſuos conuiuas, [c] neque illos qui illic aſſiduè gignerētur, interire: ſed in eū locum ire vbi ſuperſtites omnium bonorum cōpotes eſſent. Dum ea quæ commemorata ſunt ageret atque diceret, interim ſubterraneum ædificium ſtruebat. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubducit,

a Semper autem ſolēt quintoquoque anno quemmiam è ſuorū numero ſorte delectum, nuntium illi mittere, mandata ei dantes de iis quæ ſibi opus ſint.

b Et quidē cum Pythagora philoſophorum non infimo.

c Nec eos qui ex ipſis in omne tempus naſcerētur, interituros, ſed in eum locū vēturos vbi, &c.

καὶ Μυψαῖοι, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν Δαρείῳ. οἱ δὲ Γέται, πρὸς ἀγνωμοσύνην ἀπόλυποι, αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηίκων ἐόντες ἀνδρηιότατοι καὶ δικαιότατοι. ἀθανατίζουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἐνόμισαν νομίζουσι, ἔνεά τε τὸν ἀπολλύμενον πρὸς Ζάμολξιν. οἱ δὲ αὐτέων τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελείζιν. δι' ἓν πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ σφέων αὐτέων ἀποπέμπουσι, ἄγγελον πρὸς Ζάμολξιν, ἐντελλόμενοι τῷ αὐ ἐκάστοτε δέονται. πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτέων τρισθέντες, ἀκόντια τρία ἔχουσι· ἄλλοι δὲ δι' λαβόντες τὸν ἀποπεμπομένου πρὸς τὸν Ζάμολξιν τοῦ χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν μετέωρον, ῥίπτουσι ἐς τὰ λόγχας. ἢν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρείς, δοκέουσι ἵλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἢν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἀνδρα κακὸν εἶναι. αἰτησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμπουσι ἐντέλλοντες δὲ ἔτι ζώντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρῆικες καὶ πρὸς βροντέων τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπειλέουσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ σφέτερον· ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, Ζάμολξιν τοῦτον ἐόντα ἄνθρωπον, δουλεύσαι ἐν Σάμῳ· δουλεύσας δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχου. ἐνθεῦτεν δὲ ἠλευθέρου ἐλθόντα, χρήματα κτησάμενον πολλὰ. κτησάμενον δὲ, ἀπελθεῖν D ἐς τὴν ἑωυτοῦ. ἅτε δὲ κακοβίων τε ἐόντων τῶν Θρηίκων καὶ ἀνοιήτερον, Ζάμολξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαιταν τε Ἰάδα, καὶ ἤθεα βαθυτέρα ἢ κατὰ Θρῆικας (οἷα Ἕλλησί τε ὁμιλήσαντα, καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀδενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ) κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρεσβύτερους, καὶ δειπνίζοντα, ἀναδιδάσκειν ὡς οὔτε αὐτὸς, οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ, οὔτε οἱ ἐκ τουτέων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα ἀεὶ περιέοντες ἔζουσι τὰ πάντα ἀγαθά. ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ κατεληλεγμένα, καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατάγαιον οἴκημα ἐποιέετο· ὡς δὲ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἴκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηίκων ἠφανίσθη·

Ζάμολξιν δαίμονα.

χρῆμα μεγάλα.

E

160

χῶρον

A & Mypſæi vocantur, ſine pugna ſeſe Dario dediderunt. Getæ verò per imperitiam reſiſtentes, in ſeruitutē redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracū atque iuſtiſſimi. Immortales autē agunt hoc modo: Mori ſe non putant, ſed eum qui defunctus eſt, meare ad Zamolxin *dæmonē*, quē nonnulli eorū opinantur eundē eſſe Gebeleizin. [a] Ad hūc mittunt aſſiduè cū naui quinque remigum nuntiū quempiā, ex ſeipſis ſorte delectū, præcipiētes ea quibus ſemper B indigent. cúmque ita mittunt: Quibuſdam eorū datur negotiū vt tria iacula teneant: aliis, vt cōprehenſis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibúſque, hominem agitantes in ſublime, iactēt ad iacula. Qui ſi impræſentiarū extinguitur, propitium ſibi deū arbitrantur: ſinminus, ipſum nuntium inſimulant, aſſeueranteſ malum illum eſſe virum. Hoc inſimulato, aliū mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Iidem C Thraces, dū tonat fulgurátque, in cælum ſagittas excutiunt, deo minitantes quòd nullum alium præter ſuum eſſe arbitrātur. Verùm (vt ego à Græcis accepi, Helleſpontū & Pontum incolētibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samíquę ſeruitutem ſeruiuit Pythagoræ Meſarchi filio. Illinc nactus libertatem, quum multum pecuniæ comparaſſet, in patriam rediit. qui quum animaduerteret D Thraces malè viuentes & inſcitè, ipſe edoctus Ionicum viuēdi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuerſatus eſſet cum Græcis, [b] cúmque Pythagora non infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, domicilium extruxit in quod primos quoſque popularium in conuiuiū accipiebat, & inter conuiuandū docebat, neque ſe neque ſuos conuiuas, [c] neque illos qui illic aſſiduè gignerētur, interire: ſed in eū locum ire vbi ſuperſtites omnium E bonorum cōpotes eſſent. Dum ea quæ commemorata ſunt ageret atque diceret, interim ſubterraneum ædificium ſtruebat. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubducit,

a Semper autem ſolēt quintoquoque anno quemmiam è ſuorū numero ſorte delectum, nuntium illi mittere, mandata ei dantes de iis quæ ſibi opus ſint.

b Et quidē cum Pythagora philoſophorum non infimo.

c Nec eos qui ex ipſis in omne tempus naſcerētur, interituros, ſed in eum locū vēturos vbi, &c.

descendens in illud subterraneũ ædificium. vbi circiter trienniũ egit, desiderantibus eum Thracibus, ac deflentibus tãquam mortuũ. quarto anno se eisdẽ in conspectum dedit. atque ita credibilia sunt effecta quæ illis exposuerat. Hæc Zamolxin aiunt fecisse. Cui[a] subterraneo ædificio neque fidem detraho, neque valde credo, sed multis eum ante Pythagoram annis extitisse arbitror. Verùm siue Zamolxis fuerit homo quispiam, siue sit dæmon Getarũ indigena, valeat. Getæ hoc ritu vtentes, vbi à Persis subacti fuerũt, cæterum sunt exercitum sequuti. Darius vbi ad Istrum peruenit, & vnà pedestres copiæ, cunctique flumen transmiserũt, tunc verò iussit Iones, postquam ratem soluissent, sequi se pedestri itinere cum nauticis copiis. Qui quum [a] ratem soluturi essent & imperata facturi. Coes Erxandri filius, Mitylenæorũ dux, ita apud Dariũ verba facit, sciscitatus antea nunquid ei gratũ foret [b] audire sententiã dicere volẽtis: Quũ aduersus eam terram rex facias expeditionẽ, in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, finito núc pontẽ hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus iis qui eũ contexuerunt: per quem siue ex sententia rem geremus, Scythis inuẽtis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit reditus. Neque enim vereor ne prælio commisso à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuẽtis aliquid patiamur errabundi. At enim credat me quispiam mea ipsius causa hæc dicere, vt hîc subsistã: ego verò, quod in tuam rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi volo, neque hîc relinqui. Delectatus admodũ eo consilio Darius, ita respõdit, Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes domum rediero, [d] præstò mihi sis, vt te ob egregium consiliũ egregiis factis remunerẽ. Hæc loquutus, vbi sexaginta nodis lorũ innodauit, acciis ad colloquiũ tyrãnis Ionibus, ita loquut[e] est, Viri Iones, quã prius habuerã de põte sententiã, eã missã facio.

a *Pontem Gocat statim post.*

b Admittere sententiam, *Gel consilium*, ab eo qui proponerevellet. *Id est, Aurem præbere consilio.*

c Des te mihi in conspectum.

A καταβὰς δὲ κάτω ἐς τὸ καταγαιον οἴκημα, διαιτᾶτο ὅτι ἔτεα τρία· οἱ δὲ μιν ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον ὡς τεθνεῶτα. τετάρτῳ δὲ ἔτει ἐφάνη τοῖσι Θρήιξι, καὶ οὕτω πιθανά σφι ἐγένετο τά ἔλεγε ὁ Ζάμολξις. ταῦτα φασί μιν ποιῆσαι. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω, οὔτε πιστεύω λίαν· δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάμολξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάμολξις αὐθέφ-

B πος, εἴτ' ἔστι δαίμων τις Γέτῃσι τοῦτο ἐπιχώριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τοιούτῳ χρεώμενοι, ὡς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Δαρείου καὶ Γέρσεων, εἵποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ. Δαρεῖος δὲ, ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ πεζὸς ἅμ' αὐτῷ στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα ἀναβαίνων πόντων, Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὸν γεφυρέων λύσαντας, ἕπεσθαι κατ' ἠπειρον ἑωυτῷ, καὶ τὸν ὑπ' ἑωυτῷ νεῶν στρατόν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν, καὶ ποιέειν τὰ κελευόμενα, Κοῆς ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν Μιτυληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρότερον εἰ οἱ φίλον εἴη γνώμην ἀποδέξασθαι παρ' τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι, Ὦ βασιλεῦ, ὅτι γῆν μέλλῃς στρατεύεσθαι, τῆς οὔτε ἀρηρομένον φαίνεται οὐδέν, οὔτε πόλις οἰκεομένη. σὺ νῦν γεφύρας τούτους ἔασον ἑστάναι, φυλάκους αὐτῆς λιπὼν τούτους οἵπερ μιν ἐζεύξαν. καὶ ἢν τε ἐς τὴν νόον πρήξωμεν εὖ τε καὶ μὴ σφεας εὑρεῖν δυνώμεθα, ἥ γε ἀπόδοσις ἡμῖν ἀσφαλής. οὐ γὰρ ἐδείσαν κω μὴ ἑσσωθέωμεν ὑπὸ Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ δυνάμενοι σφέας εὑρεῖν, παθέωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ τάδε λέγω φαίη τις αὖ με ἑωυτοῦ εἵνεκεν, ὡς καταρρώω· ἐγὼ γὰρ γνώμην μὲν τὴν εὑρίσκω ἀείκην σοι βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω· αὐτὸς μέντοι ἕψομαί τοι, καὶ οὐκ ἂν λιφθείην. κέρδεά τε ἤδη τῇ γνώμῃ Δαρεῖος, καὶ μιν ἠμείψατο τοῖσδε, Ξεῖνε Λέσβιε, σωθέντος ἐμεῦ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν, ὅτι φανήσομαί τοι πάντως, ἵνα σε αὖτι χρηστῆς συμβολῆς χρηστοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι. ταῦτα εἰπὰς, καὶ ἀπάψας ἅμματα ἑξήκοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἰώνων τυραννοὺς, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεδεῖσα ἐς τὴν γέφυραν, μετείσθω μοι.

ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε, ποιέετε τάδε· ἐπεὰν με ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ὅτι Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου, λύετε ἅμμα ἓν ἑκάστης ἡμέρης· ἐν ᾧ δ' ἂν τούτου τοῦ χρόνῳ μὴ πρήσσω, ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν ἁμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέρην αὐτέων. μίσγει δὲ τοῦτο, ἐπεί τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν χέρσον, πᾶσαν προθυμίην σωτηρίης τε καὶ φυλακῆς πρηνέοντες. ταῦτα δὲ ποιοῦντες, ἐμοὶ μεγάλως χαρεῖεσθε. Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἴπας ἐς ὁδὸν ἐπείγετο.

Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηίκη τὸ ἐς θάλασσαν προκείται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης, ἡ Σκυθική τε οἰκέεται, καὶ ὁ Ἴστρος οἰκ ἐσδιδοῖ ἐς αὐτὴν, πρὸς βορέην ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἴστρου ἔρχομαι σημανέων, τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς Σκυθικῆς χώρης ἐς μέτρησιν ἀπὸ Ἴστρου. αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθίη ἐστὶ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος. τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, τὴν μὲν ὅτι θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν, ἐοῦσαν ὀρεινήν τε χώρην καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος, μέχρι Χερσονήσου τῆς τρηχέης καλεομένης. αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς

161 ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρεα τῶν οὔρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τήν τε πρὸς μεσαμβρίην, καὶ τὴν πρὸς τὴν ἠῶ, καταπερ τῆς Ἀττικῆς χώρης. καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο οἰκέοντες τὸν Σουνιακὸν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὴν ἄκρην ἀνέχοντα τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου. λέγω δὲ, ὡς εἰ ταῦτα συμβαίη μεγάλοισι συμβάλλειν. τοιοῦτο ἡ Ταυρική ἐστι. ὃς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄμφω δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἰαπυγίης λέγοι ἔθνος, καὶ μὴ Ἰάπυγες, ἀρξάμενοι οἰκ Βρεντεσίου λιμένος, ἀπὸ Ταραντίου μέχρι Τάραντος, καὶ νεμοίατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα, πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι ἄλλοισι ἔοικε ἡ Ταυρική· τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς, ἤδη Σκύθαι οἱ κατύπερθε τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θάλασσαν τῆς νότης νέμονται·

A vos sumpto hoc loro, hæc ita velim agatis: [a] quo ex tempore videritis me raptissimè iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipiẽtes, soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tempus nisi adfuero, sed dies nodorum exierit, vela facite in patriam vestram. interea, quoniam consilium mutaui, agite custodiã ratis, & omne studium illi & cõseruandæ & custodiendæ adhibete: quod facientes, maiorem in modũ mihi gratificabimini. Hæc

B loquutus Darius, promouet exercitum.

Thracia tellus in mare tendens, Scythicæ prætenditur, qua sinum faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio in vẽtum Eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secũdum mare est id metiendo, indicare aggrediar: Ab Istro hæc iã vetus Scythia est, meridiem versus & austrũ posita, vsque ad vrbem Carcinitidem. eiusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica vsque ad Chersonesum dictam tracheam, *id est, asperam*. Hæc ad mare pertingit quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodũ Atticæ regionis. quòd sic partem Scythiæ Tauri incolunt vt si Atticæ iugũ Suniacum alia gens non Athenienſis incoleret, quod à tribu Thorica vsq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. talis est (vt parua cum magnis cõparem) Taurica regio. Qui autẽ non est hanc Atticæ partẽ præteruectus, huic alio modo planũ faciam: vt si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperãs, diuisa terra à Brundusio vsque Tarentum, promontoriũ incoleret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus Taurica gens est cõparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt,

a Simulatque videritis me in Scyth. proficisci, ex eo temp.

& quæ Bosphori Cimmerii sunt ad vesperam vergentia, & quæ paludis [a] Mæotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis secessum. Itaque ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremò à Melanchlænis. Itaque Scythiæ veluti formam quadratam habentis, duæ partes quæ ad mare pertingunt, altera, ad mediterranea ferens, altera ad maritima, vsquequaque sunt pares. nam ab Istro ad Borysthenem, decẽ dierum est iter, tantundem à Borysthene ad [b] Mæotidem paludẽ. A mari mediterranea versus, vsque Melãchlænos qui supra Scythas habitãt, viginti dierum iter. Supputantur autem à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erunt quatuor millium stadiorũ: recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem stadiorum. Tantæ est hæc terra magnitudinis.

[c] Scythæ inter se colloquuti, quum soli impares essent copiis Darii prælio repellendis, nuntios ad finitimos misere. Eorum reges vbi conuenere, consultabant, vt ingenti exercitu inuadente. Erãt autem qui conuenerant reges, Taurorum, & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorũ, & Melanchlęnorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtũtur: Virgini naufragos immolant, & quoscũque Græcos illuc delatos: hoc modo, Postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncũ eius quidã aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eorum situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffigendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio deiici negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiã. In hostes autẽ quos ceperĩt, hoc agũt: Amputatũ quisque caput hostis domũ reportat,

a Mæetidis. *Illa tamen altera appellatio frequentior est.*

b Mæetin

c Porro Scythæ, quum inita apud se ratione se solos impares esse animaduertissent copiis Dar.

A τῦ τε βοσπόρου τῦ Κιμμερείου τὰ πρὸς ἑσπέρης, καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, μέχρι Ταναΐδος ποταμοῦ. ὃς ἐκδιδοῖ ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἴστρου τὰ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρουσα ἀποκληίεται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ τριῶν ἐθνέων Ἀγαθύρσων· μετὰ δὲ, Νευρῶν· ἔπειτα δὲ, Ἀνδροφάγων· τελευταίων δὲ, Μελαγχλαίνων. ἐστὶ ὦν τῆς Σκυθικῆς, ὡς εὐθύσης τετραγώνου, τὼ δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν,

B πρώτη ἴσον τό, τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον καὶ ὃ παρὰ τὴν θάλασσαν. ἀπὸ μὲν γὰρ Ἴστρου ὁδὸς ἐστὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθενέος τε ὁδὸς ἐστὶ ἐπὶ λίμνην τὴν Μαιῆτιν, ἑτέρων δέκα. καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους, εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ μὲν ὁδὸς ἡ ἡμερησίη ἀμὰ διηκόσια στάδια συμβέβληται μοι. οὕτω αὖ εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπιπρόσια, τετρακισχιλίων σταδίων· καὶ

C τὰ ὄρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μὲν νῦν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαθος τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον, ὡς οὐκ οἷοί τε εἰσὶ ἀντέχειν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ δηώσασθαι μιῶοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους. τῶν δὲ ἀθροισθέντων οἱ βασιλῆες συνελθόντες ἐβουλεύοντο ὡς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου. ἔσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλῆες, Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρσων, καὶ

D Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μελαγχλαίνων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματέων. τούτων Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιοῖσι-δε χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τοὺς τε ναυηγοὺς, καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναθήνταις, τῷπερ τοιῷδε· καταρξάμενοι, ῥοπάλῳ παίουσι τὴν κεφαλήν. ⓓ μὲν δὴ λέγουσι ὡς ὁ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ διωθέουσι κάτω· (ὀρθὴ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρόν) τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνάσταυροῦσι. ⓓ δὲ, φασὶ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, ὁ μὲν τοῦ σῶμα οὐκ ἀθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ αἰδρεῖς τοὺς αὐ-

E χειρώσωσι, ποιέουσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν, ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία·

ἔπειτα ὀπὴ ἐξύλου μεγάλου ἀναπείρας ἱππάρῃ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσαν πολλὸν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης. φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης πάσης ὑπεραιωρέεσθαι. ζῶσι δὲ ἀπὸ λῃστίης τε καὶ πολέμου. Ἀγάθυρσοι δὲ, ἀβρότατοι ἀνδρῶν εἰσι, καὶ χρυσοφορέουσι μάλιστα. ὀπίσω δὲ τῶν γυναικῶν κοινὰ μίξιν ποιέονται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι, καὶ οἰκήιοι ἐόντες πάντες, μήτε φθόνῳ, μήτε ἔριδι χρέωνται ἐς ἀλλήλους. τὰ δὲ ἄλλα νόμαια Θρῄξι τὰ πλείστα κεχωρήκασι. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται τοῖσι Σκυθικοῖσι, γλυεῖν δὲ μιῆς τοῦ πρότερον στρατείας τῆς Δαρείου γραπταὶ λάσιν, κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώρην πᾶσαν, ὑπὸ ὀφίων. ὀφίας γὰρ σφι πολλοὺς μὲν ἡ χώρη ἀνέφαινε, οἱ δὲ πλείονες ἄνωθεν σφι ἐκ τῆς ἐρήμης ἐπέπεσον. ἐς ὃ πιεζόμενοι, οἴκησαν μετὰ Βουδίνων τὴν ἑωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ αὐτοὶ θεοποιοὶ οὗτοι γίνεσθαι εἶναι. λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ

162

Σκυθικῇ κατοικημένων, ὡς ἕκαστος λύκος γένεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὖτις ὀπίσω ἐς τὠυτὸ κατίσταται. ἐμὲ μὲν νῦν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι· λέγουσι δὲ ὅμως, καὶ ὀμνύουσι δὲ λέγοντες. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἤθεα· οὔτε δίκῃ νομίζοντες, οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι. νομάδες δὲ εἰσι. ἐσθῆτα φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίῃ. Μελαγχλαίνοι δὲ εἵματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἀπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι. ἀνδροφαγέουσι δὲ μιῶοι τούτων· νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ, ἔθνος ἐὸν μέγα, καὶ πολλὸν, γλαυκόν τε πᾶν ἐχυρῶς ἐστὶ καὶ πυῤῥόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη· οὔνομα δὲ τῇ πόλι ἐστὶ Γελωνός. τὸ μὲν τεῖχος μέγαθος κῶλον ἕκαστον, τεσσεράκοντα σταδίων ἐστί. ὑψηλὸν μὲν, καὶ πᾶν ξύλινον· καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι, καὶ τὰ ἱερά· ἔστι γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱερά, Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλματά τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι. καὶ τὰ Διονύσῳ τελετηίδας ἀναγουσι, καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ παρ' ἀρχῆς Ἕλληνες. ἐκ δὲ τῶν ἐμπορείων ἐξαναστάντες, οἰκηταὶ ἐν τοῖσι Βουδίνοισι·

A & fusti suffixum admodũ sublime supra tecta statuit, & plerunque supra fumarium: ideo in sublimi locantes quòd dicant eos totius domus esse custodes. Viuũt autem è rapto & ex bello. At Agathyrsi [a] excultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cũ mulieribus coeũt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque liuoris neque odii mutuò exercentes: in cæteris ad Thracum consuetudi-

B nem accedunt. At Neuri Scythicis quidem vtuntur moribus, qui vna ante Darii expeditionẽ ætate coacti fuerant solum vertere propter serpentes. nam serpẽtum cùm magna vis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè è locis desertis ingruerat: quibus vsqueadeo infestati fuerunt, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. [b] Iidem periculum faciũt se homines esse maleficos, quòd dicuntur à Scythis & ab iis

C qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotãnis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire. quod tamẽ dicentes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudiciis, non legibus vtentes, [c] pecuariam exercentes, vestem Scythicæ similem gestãtes, propriam

D linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, vnde & cognomen habẽt, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis vtẽtes. Budini, ingẽs natio atque numerosa, vehementer cæsiis oculis omnis ac rufa: quorũ vrbs nomine Gelonus è materia cõstructa est, muro alto è materia toto: cuius singula latera tricenorum stadiorũ sunt magnitudinis. AEdes quoque cùm priuatæ tum sacræ sunt è materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorum templa Græcanicè extructa, simulacris, aris, delubris ligneis. Dionyso trieterica, *id est, triennalia*, agũt, & bacchanalia exercẽt. quippe Geloni quõdã Græci fuẽre, sed sũmoti ĩter Budinos habitauerũt:

a *Vel*, Luxui deditissimi sunt.

b Videntur autem hi incantatores esse quòd dic.

c Sunt autem Nomades.

lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares.

a Nomades sunt.

nam quũ indigenæ sint, [a] pecuariæ operam dant, solique eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitãt, & hortos possidẽt, nihil illis neque aspectu neque colore similes. Vocantur autem à Græcis Geloni, etiam Budini isti, non rectè vocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequẽs, & vbique plurimùm consita, vbi est lacus ingens & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consuuntur, & testiculi [b] ad curanda posteriora sunt.

b Morbis matricis auxiliantur. *Ad Verbum, Ad medelam matricũ conferunt.*

De Sauromatis verò ita memoratur: Quum Græci præliati sunt cũ Amazonibus (quas Scythæ AEorpata vocant, quod nomen potest transferri, Viricidæ: æor enim virum dicunt, pata autem, occidere) feruntur post victoriam prælii ad Thermodontẽ facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quascunque potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed quum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis vti scirent, interfectis viris, ferebantur secundum tempestatem & ventum. Delatæque sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones, ad loca habitata iter faciẽtes, quod primum nactæ sunt equorum armentum, diripiunt, conscendúntque: & obequitãtes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset coniicere nequibant, quum neque vocem, neque vestem, neque gentem agnoscerent: admirabundi vnde venirẽt, & rati cunctos esse viros eiusdẽ ætatis. Sed commissa cum eis pugna potiti quibusdam illarum, ita demũ fœminas esse cognouerunt. Itaque cõsilio habito visum est eis, nullo pacto posthac

A καὶ γλώσσῃ τὰ μὲν, Σκυθικῇ, τὰ δὲ, Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρέωνται καὶ Γελωνοί· οὐδὲ δίαιτα ἡ αὐτή· ἀλλὰ γὰρ Βουδῖνοι, ἐόντες αὐτόχθονες, νομάδες τε εἰσὶ καὶ φθειροτραγέοισι μοιοῦσι τῶν ἡμετέρων· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτοφάγοι, καὶ κήποις οὐκ τῆμοῖοι, οὐδὲ τὸ χρῶμα. οὐδὲ μὲν οἱ Ἑλλιώνες καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι, Γελωνοὶ, ὀρθῶς καλεόμενοι. ἡ γὰρ χώρη σφέων,

B πᾶσα ἐστὶ δασέη ἴδησι παντοίησι. ἐν δὲ τῇ ἴδῃ τῇ πλείστῃ ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλὴ, καὶ ἕλος, καὶ κάλαμος πολὺς αὐτόθι. ἐν δὲ τούτῃ ἐνίδρυες ἁλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα τοῖσι τῶν σισύρνοισι τοῖσι ἐμπρήσθεν τὰ αἰδοῖα. ἐν δὲ οἱ ὄρχεες αὐτέων εἰσὶ χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄχεσιν.

Σαυροματέων δὲ περὶ ὧδε λέγεται· ὅτε Ἑλλῆνες Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο, (τὰς δὲ

C Ἀμαζόνας καλέουσι Σκύθαι Ἀορπατά. δύναται δὲ ὄνομα τοῦτο κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι. ἀὴρ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, ὄν δὲ πατὰ, κτείνων) ὅτε λόγος τοῦ Ἑλλιώνας νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμώδοντι μάχῃ, ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἠδυνάατο ζωγρήσαντας. τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ ἐπιθεμένας, ἐκτάμνειν τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτὰς, οὐδὲ πηδαλίοισι χρῆσθαι, οὐδὲ

D ἱστίοισι, οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄημον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ κρημνοὺς. (τὰ δὲ κρημνοὶ, εἰσὶ τῆς γῆς τῶν Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων) ἐνταῦθα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν πλοίων αἱ Ἀμαζόνες, ὡδοιπόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην. συντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἱππηφορβίῳ, τοῦτο διήρπασαν· καὶ ἐπὶ τούτων ἱππαζόμεναι, ἐλῄζοντο τὰ τῶν Σκυθέων. οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι

E ὃ τρῆγμα. οὔτε γὰρ φωνὴν, οὔτε ἐσθῆτα, οὔτε ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θαύματι ἔσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν. ἐδόκεον δὲ αὐτὰς εἶναι ἀνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας. μάχην τε δὴ ποιεῖς αὐτὰς ἐποιεῦντο· ἐκ δὲ τῆς μάχης ἔλαχε τῶν γυναικῶν ἐκρατήσαν Σκύθαι,

τῆς μάχης, ἢ νεκρῶν ἐκράτησαν

οὐδενὶ τρόπῳ ἐπὶ αὐτὰς, ἑωυτῶν δὲ τοὺς νεω-

A quampiã illarũ esse occidendam: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas esse mittẽdos, eodem numero quo illas esse coniectabant, qui sua prope earum castra haberent, & eadem quæ illę facerent. [a] Si inuaderentur, pugnarẽt, neu ęs subterfugerent: vbi subsisterẽt illæ, ipsi etiam proximè accedentes castra ponerent. Hoc Scythæ idcirco decreuerunt quòd prolem ex illis suscipere cupiebant. Adolescẽtes qui missi sunt, mandata peregerũt. quos vbi Amazones intellexerunt neutiquã ad se lædendas venisse, valere sinebant. quotidie tamẽ castra castris propius admouebãtur. Cæterùm ne ipsi quidem adolescentes quicquã habebant, quemadmodum Amazones, præter arma & equos: & eandem vitam quam illæ viuebant, venãdo atque prædando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrem leuandum longius vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. [b] quorum cuidam vna illarũ, quæ soliuaga erat, propinqua quum fuisset, non se auertit, sed de colloquendo deliberabat: nec appellare poterat eum quocũ non esset prius congressa, tamen manu significauit vt ad eundem locum postridie rediret, adducto secum altero, vt duo essẽt: se quoque alteram adductura. Digressus ab ea adolescens hæc enarrat cæteris: posteróque die sociũ secũ ducens, ad locum præsto fuit, ac reperit [c] Amazonem expectantẽ sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes: & ipsi [d] seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitarunt: eam quisque vxorem cũ qua primùm coierat, habentes. Earum vocem quum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et quum vtrique inter se conuenissent, viri ad Amazones ita dixerũt, Nobis parentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hãc vitam, sed hinc digressi, in hominũ frequentia degamus, vbi vos habebimus vxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ

b Quum autem quidam vni Amazoni seorsim à cæteris vaganti corpus iungeret, illa minimè repulit, sed copiam fui fecit: manúque significauit, quum voce non posset (neque enim se mutuò intelligebant) vt ad eund.

c Amazonẽ alteram ipsum expectantem.

d In matrimonium sibi cæteras conciliarunt.

163 Σκύθαι, βουλόμενοι ἐξ αὐτέων παῖδας ἐγείνασθαι. ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεωτέροισι, ἐποίευν τὰ ἐντεταλμένα· ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτὰς αἱ Ἀμαζόνες ὅτι οὐδεμιῇ

B δηλήσει ἀπιγμένους, ἐῶν χαίρειν. προσεστεώτεον δὲ πλησιαιτέρω τὸ στρατόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπὶ ἡμέρῃ ἑκάστῃ. εἶχον δὲ οὐδὲν ἔτι οἱ νεωτέροισι, ὥσπερ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὅπλα, καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζόωον ἕζωον τὴν αὐτῶν ἐκείνησι, θηρεύοντές τε, καὶ λῃζόμενοι. ἐποίεον δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὸν μεσαμβρίζοντα τοιόνδε· ἐγίνοντο σποραδὲς καὶ μίαι τε καὶ δύο, πρόσω ἀπ' ἀλλήλων ἐς εὐμαρείην ἀποσκιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ Σκύθαι, ἐποίευν τοῦτο· καί τις μοιωθείσων αὐτέων μιν ἐνεχείρησε, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο, ἀλλὰ πρὸς δὲ χρήσασθαι. καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε, (οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων) τῇ δὲ χειρὶ ἔφρασε ἐς τὸν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τωὐτὸ χωρίον, καὶ ἕτερον ἄγειν· σημαίνουσα δύο ἔσεσθαι, καὶ αὐτὴ ἑτέρην ἄξειν. ὁ δὲ νεωτέροισος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς. τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἦλθε ἐς ὃ χωρίον αὐτός τε οὗτος, καὶ ἕτερον ἦγε· καὶ τὸν Ἀμαζόνα εὗρε δεύτερον αὐτὸν ἐπιμένουσαν. οἱ δὲ λοιποὶ

τῇ δὲ ὑστεραίῃ

D νεωτέροισι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ αὐτοὶ ἐκπλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. μετὰ δὲ, συμμίξαντες τὰ στρατόπεδα, οἰκέον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος τοῦτον τῇ πρώτῃ συνεμίχθη. τὸν δὲ φωνὸν τὸν μὲν τῶν γυναικῶν, οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυνάατο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν, αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς

» Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες, Ἡμῖν εἰσὶ μὲν γο-

» νέες, εἰσὶ δὲ κτήσεις. νῦν ὦν μηκέτι πλοῦνα

E » χρόνον ζόωμεν τοιῶνδε ἔχοντες· ἀλλ' ἀπελ-

» θόντες ἐς ὃ πλῆθος, διαιτώμεθα. γυναῖκας

» δὲ ἕξομεν ὑμέας, οὐδαμοῦ ἄλλας. αἱ δὲ

τῇ δὲ ὑστεραίῃ

respondérunt, Nos verò non possumus vestris cum fœminis habitare, quibus non iidem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera non edoctæ: vestræ fœminæ nihil eorum quæ recensuimus, sed opera muliebria factitant, desidentes in plaustris, non ad venationem atque alia huiusmodi prodeuntes. [a] proinde non possumus illis esse similes. Quòd si vobis cordi est habere nos coniuges, & iusti videri vultis, ite ad parẽtes vestros, & facultatum sortiti partem, rursus redite, vt deinde semoti ab illis habitemus. Id approbantes adolescẽtes ita fecẽre, acceptáque facultatum quæ ipsis contingebat portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ, [b] Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his locis habitandi: vnus, quòd nos parentibus vestris vos priuauimus: alter, quòd terram vestrã magnopere vastauimus. Sed quoniã dignamini nos habere vxores, hoc vnà nobiscum agatis, Agedum proficiscamur è regione hac, & Tanai transmisso illic habitemus. Huic quoque rei obtẽperauêrẽ adolescentes. Traiectóque Tanai, & à Tanai trium dierum oriẽtem versus, totidémque à Mæotide palude & aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad eum locum quem nunc incolũt, ibique subsederunt. Ideóque prisca consuetudine viuendi fœminæ Sauromatarum vtũtur. nam ad venationem vnà cum viris ac sine viris, equis insidentes, & ad prælium proficiscuntur, eãdémque quam viri stolã gerũt. [c] Sauromatæ putantur lingua Scythica solœcizare, *id est, corruptè vti*, quòd eam ab initio non probè didicerint Amazones. Quod ad coniugia pertinet, ita ab eis est institutũ: Nulla virgo nubit priusquam aliquem hostium interemerit: ideóque nonnullæ earum decedunt iam vetulæ, antequam nubant, quòd legi satisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges nũtii Scytharum quum peruenissent,

a Proinde nobis cõuenire non potest cum illis.

b Duo sunt quæ ab incolendo hoc loco nos deterrẽt: vnum, quòd, &c. alterũ, quòd terr.

c Voce porro Scythica vtuntur Sauromatæ, iam inde à prisco tẽpore ea solœcissãtes, quòd, &c. *Vel*, Vsitata est autem Sauromatis vox Scythica, ea solœcissantibus iam inde à prima origine, quòd eam, &c.

A τοῖς ταῦτα ἔλεξαν τάδε, Ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετ' ὑμετέρων γυναικῶν. ἡ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε καὶ κείνησί ὄστι. ἡμεῖς μὲν τοξεύομέν τε καὶ ἀκοντίζομεν, καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικήια οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες, τούτων μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικήια ἐργάζονται, μένουσαι ἐν τῇσι ἁμάξῃσι, οὔτ' ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι, οὔτε ἄλλῃ οὐδαμῇ· οὐκ ἂν οὖν δυναίμεθα ἐκείνῃσι συμφέρεσθαι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας, καὶ δοκέειν ἐσθλοὶ εἶναι δίκαιοι, ἐλθόντες τοῦδε τοὺς γονέας, ἀπολάχετε τῆς κτημάτων τὸ μέρος· καὶ ἔπειτα ἐλθόντες, οἰκέωμεν ἐπ' ἡμέων αὐτέων. ἐπείθοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεί τε δὲ ἀπολαχόντες τῆς κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον, ἦλθον ὀπίσω τοῦδε τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσι τάδε, Ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος ὅκως χρὴ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ· τῶν μὲν, ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τῶν δὲ, πολὺ μάλ' πολὺ ὑμετέρων δηλησαμένας πολλά. ἀλλ' ἐπεί τε αἰξιοῦτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιέετε ἅμα ἡμῖν, φέρετε, ἐξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε, καὶ διαβήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέωμεν. ἐπείθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. διαβάντες δὲ Τάναϊν, ὡδοιπόρεον τοῦδε ἥλιον αἰεί κοντα, τείνοντες μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Τανάϊδος ὁδὸν, τείνοντες δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, τοῦδε βορέιον αὔημον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ἐν ᾧ νῦν κατοίκηνται, οἰκησάμενοι τοῦτον, καὶ διαιτᾶν ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖκες, καὶ ὅτι θηρῶν ὅτι ἵππων ὁμοφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι, καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν· καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσι. καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέουσι. φωνῇ δὲ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρηστῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ δὲ γάμων περὶ ὧδε σφι ἔχει· οὐ γαμέεται παρθένος ὁστεμίη, πρὶν ἂν τὸν πολεμίων ἀνδρα ἀποκτείνῃ. αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν ἢ γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι. ὅτι τούτων ὧν τῶν καὶ

B νῆσι συμφέρεσθαι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας, καὶ δοκέειν ἐσθλοὶ εἶναι δίκαιοι,

C τὰς χώρας τὰς Ἀμαζόνας,

D τὸν χῶρον ἐν ᾧ νῦν κατοίκηνται,

164 παλαιοῦντων ἐθνέων τοὺς βασιλέας ἁλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι,

ἔλεγον, οὐκ διδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδὴ τὰ ὧν τῇ ἠπείρῳ τῇ ἑτέρῃ πόντα κατέστραπται, γέφυραν ζεύξας ὅτι τὰς αὐχένι τῷ Βοσπόρου, διαβεβήκοι ἐς τόδε τὸ ἤπειρον. διαβὰς δὲ, καὶ καταστρεψάμενος Θρήικας, γεφυρῶν ποταμὸν Ἴστρον, βουλόμενος καὶ τὰ δὲ πόντα τὰ ἐπ' ἐωυτῷ ποιήσασθαι, Ὑμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου καταίμενοι, τοιοῦτοι ἡμέας διαφθαρέντας· ἀλλὰ τῶν ὑπ' νομιζόντες, αὐτὰ ζόμεν τὸν ὁπίσω. οὐκῶν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἢ ἐκλείψομεν τὸν χῶρον, ἢ μένοντες, ὁμολογίην ἀνησόμεθα. τί γὰρ πάθωμεν, μὴ βουλόμενοι ὑμέων ἡμῶν ἐστῶ; ὑμῖν δὲ οὐδὲν ὅτι τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον. ἥκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδένα τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ καὶ ὅτι ὑμέας. οὐδὲ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψάμενῳ ὑμέων ἀπέχεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μάρτυρον ἐρέομαι. εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους ἐστρατηλάτεε ὁ Πέρσης, πίσασθαι τῆς τοῦδε δουλοσυνῆς βουλόμενος, χρεὼ αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπέχρῆν, οὕτω ἐόντα ὅτι τὸν ἡμετέρων· καὶ αὐ ἐδήλου πᾶσι ὡς ὅτι Σκύθας ἐλαύνῃ, καὶ οὐκ ὅτι τοῖς ἄλλοις. νῦν δὲ ἐπεί τε πάλισα διέβη τήνδε τὸν ἤπειρον, οὐδὲν αἰεὶ ἐμπόδων γινόμενοι ἡμεῖς ὑπαίτιοι πάντα τὰ δὴ ἐξ λαὸς ἔχει ἐπ' ἐωυτῷ Θρήικας, καὶ δὴ καὶ τοῖς ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώροις Γέτας.

Ταῦτα Σκυθέων ἐπαγγελλομένων, ἐβουλεύοντο οἱ βασιλῆες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνέων ἥκοντες. καὶ σφεῶν ἐλέχθη αἰ γνώμαι· ὁ μὲν γὰρ Γελωνὸς, καὶ ὁ Βουδῖνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης, καὶ τοῦτο ἡρώμενοι, ὑπεδέχοντο Σκύθῃσι τιμωρήσειν· ὁ δὲ Ἀγάθυρσος, καὶ Νευρὸς, καὶ Ἀνδροφάγος, καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων, τάδε Σκύθῃσι ὑπεκρίναντο, Εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε πρότερον ἀδικήσαντες Πέρσας, καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι τῶν νῦν δέεσθε, λέγειν τε αὖ ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθά, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες, τοῦτο αὖ ὑμῖν ἐπιτελέομεν. νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὸν ἐκείνων ἐξβαλόντες χῶν, αὐτοὶ ἡμέων, ἐπεκράτεετε Περσέων, ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου· ἐκείνοι, ἐπεί σφεας αὖτὸς θεὸς ἐγείρει, τὸν ὁμοίτεω ὑμῖν ἀποδιδοῦσι. ἡμεῖς

A certiores eos fecerũt, Persam, vbi omnia quæ sunt in interiore cõtinente in suam ditionem redegit, faucibus Bosphori ponte iunctis, in citeriorem traiecisse continentem: subactisque illic Thracibus, fluuium Istrum ponte iunxisse, animo hæc omnia in suam redigendi potestatem. Proinde vos (inquiunt) nolite vllo pacto de medio cedere, sinentes ad perniciem nos deuenire, sed idem sentientes, obuiam eamus inuadenti: quod nisi facitis, nos in vltimum discrimẽ adducti, aut regionem deseremus, aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladã subeamus, nolentibus vobis auxilio nobis esse? Quanquam non commodius agetur vobiscum, aduersus quos non minus venit Persa, quàm aduersus nos: neque, nos subegisse contentus, à vobis abstinebit. Cuius rei magnum hinc accipite documentum, quòd si nobis solis inferret ille bellum, animo superioris seruitutis vlciscendæ, debebat à cæteris hominibus abstinere, & sic in nostram tẽdere regionem, ostendens omnibus se aduersum alios ire: at nunc, vbi primùm traiecit in hanc continentem, vt quisque sibi occurrit, pacat: cæteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, suo subiectos imperio habet.

Hæc quum Scythæ denũtiassent, ii qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ. [a] Nam Geloni quidem & Budini & Sauromatæ concordi animo receperũt se Scythis auxilio futuros: Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus & Taurorum Melanchlænorúmque reges ita Scythis responderunt, SI vos in iniuria facienda ac bello inferendo priores non fuissetis, rectè videremini precari quæ precamini: & nos vestris precibus morem gerẽtes, idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum terram ingressi, imperitastis Persis, quoad deus vobis indulsit: illi itidem, quandoquidem eos idem deus in vos excitat, vicem vobis reddunt. At nos ne-

a Nam Gelonus quidẽ rex & Budinus & Sauromata conc.

que tunc quicquam intulimus iniuriæ his viris, neque nũc quicquam conabimur priores inferre. Quòd si hic nostram regionẽ iuuaserit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus. id donec cernamus, apud nosmetipsos manebimus. neque enim in nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerũt autores iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiere, statuerunt nullã sibi pugnam rectà atque exaperto conferendam, quando ipsis isti ad societatem non accedebant. [a] Itaque digressi clam, ac lõgius progressi, puteos quos ipsi offendũt, ac fontes, obstruunt, bifariámque diuisi herbam è regione atterũt. Et ad vnam è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret, fugientes rectà ad flumen Tanain, secundum Mæotidem: iidem Persam abscedentem inuadendo persequerẽtur. Hæc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemadmodum dictum est. Reliquarum duarum vnã, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in vnum coeuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis, iubent hos vno die prægressos exercitum Persarum [b] seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, vt eos, si minus volẽtes bellum aduersus Persas susciperent, certè inuitos redderent istis hostes. deinde in suam terrã reflectere, & tentare, siquid ipsis tentãdum esse videretur ac liberet. Hæc vbi decreuêre Scythæ, copiis Darii ex occulto occurrebant, præstantissimis equitũ præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum filii vxoréque omnes degunt, vnà cum pecoribus, [c] præterquam ad victũ suppetentibus, præmiserãt, dato suis mandato vt semper aquilonem versus tenderent. Hoc quũ [d] præparassent Scythæ, eorum emissarii, posteaquam cõpererũt Persas

a Sed se subducendo obstruendos sibi esse puteos & fontes quos in itinere offenderent, graménque è terra exterendum, *Vel, eradendum*, & ex duabus partibus in quas seipsos diuisissent, ad vnã, vbi Scopasis regnabat, Sauromatas cõferre se debere: sed subducere se, si illuc se conuerteret Persa, fugient. r. ad fl. T. f. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & persequi.

b Subducere se, *Vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo post repone pro Seducere.*

c Præterquã iis quæ ad victum satis esse possent.

d Præmiissent

A δὲ οὔτέ τι πότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδέν, οὔτε νῦν τοιήσομεν πειρησόμεθα ἀδικέειν· ἢν μὲν τοι ὅδε, καὶ ὅτι τὰν ἡμετέρην ἄρξηται ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς οὐ παυσόμεθα. μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέομεν ἡσύχοι ἡμεῖς αὐτοῖσι. οὐ γὰρ δοκέομεν ὁμοίως ἡμᾶς Πέρσας, ἀλλ' ὅτι τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης ἐνομίζομεν. Ταῦτα ὡς ἀπενηνείκατο ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβουλεύοντο ἐν μαχίῃ μὲν μηδεμίαν ποιέεσθαι ὁμόσε τοῖσι ἐμφανέσι, B ὅτι δὴ σφι οὗτοι γε σύμμαχοι οὐ παρεγένοντο· ὑπεξιόντες δὲ, καὶ ὑπεξελαύνοντες, τοὺς φρέατα τὰ παρεξίοιεν αὐτοὶ, καὶ τοὺς χερσάδας συλλέοντες, τὰν μὲν πόλιν τε οὐ τῆς γῆς οὐ τείβεν, διὰ σφέας διελόντες· καὶ τοῖς μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων τῆς βασιλεύε Σκώπασις, παρεγκελεύων Σαυροματέας. Τούτοις μὲν δὴ ὑπάγειν, ἐν ὅτι τοῦτο τῇ ἀπήντα ὁ Πέρσης, ἐν τῷ Ταναΐδος ποταμοῦ πρὸς τὴν Μαιῆτιν λίμνην ἐπιφοβήσοντας· ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω, ὀπίσω τοῦτο διώκειν. αὕτη μὲν σφι μία τῶν μοίρη τῆς βασιληίης, τεταγμένη τοῦτον τὰν ὁδὸν ἥπερ εἴρηται. τοῦ δὲ δύο τῶν βασιληίων, τὰν τε μεγάλην, τῆς ἦρχε Ἰνδάθυρσος, καὶ τὰν τείτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς ταὐτὸ, καὶ Γελωνοῦ τε καὶ Βουδίνων παρεγενομένων, ἡμέρης καὶ τούτοις ὁδῷ παρέχοντας τῶν Περσέων, ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιοῦντας τοῦ βεβουλευμένα. παρῆκε μὲν νυν ὑπάγειν σφέας ἐν τῇ χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν συμμαχίην, ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι· εἰ δὲ μὴ ἑκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον [ν] πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἀκοντας ἐκπολεμῶσαι. μετὰ δὲ τοῦτο, ὑποστρέφειν ἐς τὰν σφετέρην, καὶ ὅτι χρέοιν, τοῦ δὴ βουλευομένοισι δοκέῃ. Ταῦτα [ο] Σκύθαι βουλευσάμενοι, ὑπηντίαζον τὰν Δαρείου στρατιὴν, πρόδρομοι ἀποστείλαντες τῶν ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τοῦ δὲ ἁμάξας ἐν τῇσι οἱ σφι διαιτᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι καὶ τὰ πρόβατα πάντα, πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν, τοσαῦτα ἀπολιπόμενοι, τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἁμάξῃσι προέπεμψαν, ἐντειλάμενοι αἰεὶ ὁ πρὸς βορέω ἐλαύνειν. Ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζοντο. τῶν δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὡς εὗρον τοὺς Πέρσας

165 τοῦ βουλευομένοισι

ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ Ἴστρου, οὗτοι μὲν τούτους διόντας ἡμέρης ὁδῷ παρέργοντας, ἐστραποπεδεύοντο, τὰ ἐν τῇσι γῇσι φυόμενα λεαίνοντες. [ϕ] οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον ἐπιφανεόμενον τῶν Σκυθέων τὰν ἵππον, ἐπίσω χτῇ σίδον αἰεὶ ὑπαντίον· καὶ ἔπειτα (πρὸς γὰρ τὰν μίαν τῶν μοιρέων ἐίσαν) [ϕ] Πέρσαι) ἐδίωκον πρὸς τὸν τε τῶ Ταναΐδος. διαβάντων δὲ τούτων [ν] Ταναΐν ποταμὸν, οἱ Πέρσαι ὅτι διαβάντες ἐδίωκον. ἐς ὃ τῶν Σαυροματέων τὰν χώρην διεξελθόντες, ἀπίκοντο ἐς τὰν τῶν Βουδίνων. ὅσον μὲν δὴ χρόνον [ϕ] Πέρσαι ἦισαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυροματίδος χώρης, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεα, ἅτε τῆς χώρης οὐσης χέρσου· ἐπεί τε δὲ ἐς τὰν τῶν Βουδίνων χώρην εἰσέβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυγχάνοντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, οὐκ ἐλελοιπότων τῶν Βουδίνων, κεκενωμένου τὸ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, εἵποντο αἰεὶ ὀπίσω χτῇ σίδον· ἐς ὃ διεξελθόντες ταύτην, ἐς τὰν ἔρημον ἀπίκοντο. ἡ δὲ ἔρημος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κεῖται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρης, ἐοῦσα πλῆθος ἑπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ. ὑπὲρ δὲ τὰ ἔρημου θυσαγέται οἰκέουσι. ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτέων τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὰν λίμνην τὰν καλεομένην Μαιῆτιν· οἶσι οὐνόματα κεῖται τάδε, Λύκος, Ὄαρος, Ταναΐς, Σύργις. ἐπεὶ ὦν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὰν ἔρημον, παυσάμενος τοῦ δρόμου, ἵδρυσε τὰν στρατιὴν ὅτι ποταμῷ Ὀάρῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας, ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα, ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίοις ὡς ἑξήκοντα μάλιστά κη· τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. ἐν ᾧ δὲ τούτῳ πρὸς τούτῳ ἐπεσάπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι παρελθόντες τὰ κατύπερθε, ὑπέστρεφον ἐς τὰν Σκυθικήν. ἀφανισθέντων δὲ τούτων τοσούτῳ πάνυ, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετῆκε· αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἦιε πρὸς ἑσπέρην· δοκέων τούτοις τε πολλοὺς τοὺς Σκύθας εἶ), καὶ πρὸς ἑσπέρην σφέας φεύγειν. ἐλαύνων ὦν τὴν παγίσην τὰν στρατὸν, ἐς τὴν Σκυθικὴν ἀπίκετο· ἐς ὃ ἐνέκυρσε ἀμφοτέρῃσι τῇσι μοίρῃσι τῶν Σκυθέων. ἐντυχὼν ὦν, ἐδίω-

A ab Istro trium ferè dierum & ante se vnius diei itinere abesse, positis castris, germina terræ vastãt. Persæ, vbi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à via sese semper subducẽtem: & quum ad vnam partium ventum est, aurorã versus & Tanain, Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanain traiiciunt: eo & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, peruenium in Budinicã. Cæterùm quandiu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimẽti inferre potuerunt, vtpote vastæ: vbi verò Budinicam ingressi sunt, ibi nacti lignea mœnia à Budinis deserta, & omnibus rebus vacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruagati, in vastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominũ colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierũ itineris magnitudine: vltra quã Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingẽtes amnes per Mæoteos fluũt, & in paludem nomine Mæotin se insinuant: quibus hæc sunt indita nomina, Lycus, Oarus, Tanais, Syrges. Darius, vt ad solitudinem peruenit, cursu omisso, copias super fluuium Oarum locauit. Post hæc, octo vrbes eásque ingentes condidit, pari inter se spatio distantes, sexagenorum ferè stadiorum, quarum ad meã vsque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythæ (quos ille insequebatur) circumitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cũ exercitu maturãs ire in Scythiam, cò deuenit vbi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequeba-

tur vnius diei ſpatio, nunquã intermittens ſubterfugientes. Subterfugiebant autem de induſtria in terram eorum qui ſocietatem ipſorum reſpuerant, & primùm in Melanchlænorum. Quos quũ perturbaſſent tam Perſæ quàm Scythæ, eorum terram ingreſſi Scythę in loca Androphagorum Perſas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hoſtem in Neuridem ducunt. Neuris quoque conſternatis, tendunt ſubterfugiendo ire ad Agathyrſos. Sed Agathyrſi cernentes fugari finitimos à Scythis ac perturbari, priuſquã à Scythis ager ipſorũ inuaderetur, miſſo caduceatore, Scythis ingreſſum ſuorũ finium prohibent, prædicentes, ſi conarentur inuadere agrum ſuum, cum eis primùm ſe præliũ commiſſuros. Hoc interminati Agathyrſi, in fines procurrũt, animo arcendi ingredi volẽtes. At Melãchlæni & Androphagi & Neuri, inuadentibus Perſis vnà cum Scythis, neque viriũ neque minarum memores, ſed timore perculſi, fugam capeſſerunt aquilonem verſus ac ſolitudinẽ. [a] Scythæ partim ad Agathyrſos, iam non recuſantes ſocietatem, ſe conferebant, partim è Neuride regione in ſuam Perſis præibant. Id quum diu factitaretur, neque deſiſteretur, Darius ad Indathyrſum Scytharum regem miſſo equite, inquit, [b] Virorum dæmonie, *id eſt, beate*, quid aſſiduè fugam facis, quum liceat tibi horũ facere alterutrum? ſi tibi videris idoneus ad reſiſtendum negotiis meis, ſiſte curſum, ac perſtãs, mecum fac præliũ: ſin agnoſcis te imparẽ eſſe, ſic quoque ſiſte curſum, & hero tuo munera offerẽs terram atque aquam, in colloquium veni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrſus ita reſpondit, Sic res meæ habent, ô Perſa, vt neque vllum mortalium ego metuens antè fugerim, neque nũc fugiam te, neque quicquam faciã diuerſum nunc atque in pace facere conſueueram. [c] Quòd autẽ nõ protinus tecum ineo præliũ, huius rei te certiorem faciam:

a At Scythæ non iam ad Agathyrſos (quippe qui *ingreſſu ſuæ regionis* interdixiſſẽt) tendebant, ſed ex Neuride regione in ſuã Perſis prę ibant. *Valla putauit* ἀπείπωντας *eſſe pro* ἀπεί παμένους συμμαχίῃ (*vt paulo antè loquutus erat Herodotus*) *quum referatur ad* ἀπηρόρθουν *præcedens paulo antè.*

b *Budæus vertit*, O miſerrime hominum.

c Cur autẽ non pr. tecum ineam præliũ, hoc quoque tibi declarabo.

A κε ἀπικφέρωσι ἡμέρης ὁδῷ. καὶ (οὐ γὰρ αἴνεε ὅπιω ὁ Δαρεῖος) ⓓ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ἀπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τῷ σφετέρῳ συμμαχίῃ. τελευτῶν δὲ ἐς τὴν Μελαγχλαίνων τῷ χώρῳ. ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτοις ἐπέρρεξαν οἱ τε Σκύθαι καὶ ⓓ Γέρραι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τὴν Ἀνδροφάγων τοῖς χώρης· ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ἀπῆιον ὅτι τῷ Νευείδι. παραπομένων δὲ καὶ τούτων, ἤισθη ἀποφεύγοντες B ⓓ Σκύθαι ἐς τοῦ Ἀγαθύρσους. Ἀγαθυρσοὶ δὲ ὁρέοντες καὶ τοὺς ὁμούρους φεύγοντας ἀπὸ Σκυθέων, καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ σφι ἐμβαλεῖν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα, ἀπηγόρευον Σκύθῃσι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων οὔρων· προλέγοντες ὡς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα ξυμμαχήσονται. Ἀγαθυρσοὶ μὲν προειπόντες ταῦτα, ἐβοήθεον ὅτι τοῖς οὔρεσι, C ὁπλῶν ἔχοντες ἐρύκειν τοὺς ὅπιόντας. Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι τε Νευροὶ, ἐσβαλόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθῃσι, οὔτε τοῖς ἀλκὴν ἐπεράσσαντο· ὑπολαβόμενοί τε τῆς ἀπειλῆς, ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω ἐς τὴν ἔρημον τεταραγμένοι. ⓓ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν τοῦ Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείποντας ἀπικνέονται· οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευείδος χώρης ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐνθνέετο, καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος ἵππον πρὸς τὸν Σκυθέων βασιλέα Ἰνδάθυρσον, ἔλεγε τάδε, Δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ, ἐξὸν τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιέοντι; εἰ μὲν γὰρ ἀξιόχρεως δοκέοις εἶναι στρατεύεσθαι, ἰθι ἐμοῖσι πρηγμασι ἀντιωθεύσας, σὺ δὲ ἔπαυε, καὶ μάχεο· εἰ δὲ μὴ, καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου, δεσπότῃ τῷ σῷ δῶρα φέρων γῆῦ τε καὶ ὕδωρ, ἐλθὲ ἐς λόγους. πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰνδάθυρσος ἔλεγε τάδε, ΟΥ τῶ ὦ ἐμὸν ἔχει ὦ E Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δείσας ἔφυγον, οὔτε πρότερον, οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδέ τι νεώτερον εἰμὶ ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἔωθα ποιέων. ὅτι δὲ οὐκ αὐτίκα μάχομαί τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω·

166

ἡμῖν οὔτε

A Nobis neque oppida ſunt neque agri culti, quos inuadi aut vaſtari metuẽtes, properemus vobiſcum cõferre pugnam. ad quam ſi opus eſt cõtinuò deuenire, ſunt paterna ſepulcra, quæ vos quum nacti fueritis, agedum tentate labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi vobiſcum ſimus pro ſepulcris, nécne: prius autem (niſi nos ratio traxerit) tecum præliũ non cõferemus. Hactenus, quod ad pacem pertinet, dictum ſit. B quod autem ad cætera, ego ſolos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, [a] & ſolium Scytharum regium. Tibi autem pro terra & aqua, quæ dono poſcis, mittam quæ decet ad te venire dona: pro eo quòd herum tu meum eſſe dixiſti, iubeo te flere. Hoc à Scythis reſponſũ eſt: quod caduceator reuerſus Dario renũtiauit. Scytharum reges, audito nomine ſeruitutis, indignatione perfuſi, partem illam quæ cum C Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopaſis, mittũt ad colloquendum cum Ionibus qui Iſtrũ ponte iunctum aſſeruabant: [b] At Perſæ nõ amplius ſibi vagandum eſſe ſtatuerunt, vt hoſpitibus, qui ipſorum commeatum eripiebant, inſidias tenderent, diſtributis qui aduerſus ereptores frumentariæ rei iuſſa exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum ſemper in fugã D vertebat equitatum Perſarum, ſed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defenſabantur. Ita Scythæ ſummoto equitatu hoſtili, tamen metu peditum abſcedebant, & nihilominus noctibus quoque tales incurſiones faciebant. [c] Aduerſus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res in primis admirabilis, aſinorum vox ac mulorum ſpecies. Nam (vt ſuperius à me demonſtratum eſt) nullus in terra E Scythica neque aſinus neq; mulus gignitur, ac ne vllus quidem viſitur, propter frigora. Itaque rudentes aſini perturbabãt Scytharum equos: & quum Scythæ ſæpenumero Perſas adorirentur, eorum equi exaudita aſinorũ voce, cõſternati auertebãtur,

a Et Veſtam Scytharum reginam. *Fortaſſe tamẽ & aliam interpretationem verba Græca admiſiunt.*

b At Scythæ qui ibi relinquebantur, *vel remanebant*, nõ amplius cenſuerũt Perſas cogendos eſſe vagari, ſed adorientes eſſe quoties cibum ſumerent. Obſtuantes igitur tempus quo ab illis cibus ſumebatur, faciebant quod ſtatuerant. Enimuero, *&c.*

c Verùm quod Perſis auxiliabatur, Scythis verò aduerſabatur. Darii exercitum inuadẽtibus, id referam, maximum miraculum. *Nimirum id faciebat* aſinorum vox & mulorũ ſpecies.

arrectis auribus stupefacti, vtpote insolentia tum vocis quam prius non audissent, tum formæ quam nunquam inspexissent. Atque hoc quidem paululum quiddam momẽti ad bellum afferebat. Cæterùm Scythæ vbi animaduerterunt Persas tumultuantes, quò diutius in Scythia illi commorarentur, [a] & commorantes ad omnium necessariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, vt pecoribus suis vnà cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. quo facto quum sæpius idẽ tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittũt ad eum cum muneribus caduceatorẽ, aue, mure, rana, & quinque sagittis. Persæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum nisi vt quum illa tradidisset, celerrimè rediret. iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona vellent. Hoc quum audissent Persæ, consultabant. Et Darii quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quòd mus quidẽ in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autẽ in aquis nascatur, auis verò sit equo assimilis: at sagittis dandis, quòd [b] seipsos tradere viderentur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è septem qui magos sustulerunt, hoc dicere dona coniectabat, O Persæ, nisi effecti vt aues, subuoletis in cælum, aut effecti vt mures, subeatis terram, aut effecti vt ranæ insiliatis in paludes, non remeabitis vnde venistis, his sagittis confecti. Et Persæ quidem illa munera sic interpretabantur. At vna pars Scytharum cui datũ antè erat negotium Męotidis paludis custodiendæ, tunc autẽ cũ Ionibus qui ad Istrũ erant colloquẽdi, vbi ad pontẽ venit, ita verba fecit, Viri Iones, libertatẽ vobis

a Et commorãtes angerẽtur ob rerum omnium penuriam.

b Suam potentiam.

A καὶ σὺν θωύματι ἔσχον, ὁρθὰ ἰσταντες τὰ ὦτα· ἅτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τῆς τοιαύτης, οὔτε ἰδόντες ὃ εἶδος. Τοῦτα μὲν νυν ὀλίγον τι ἐφέρετο τὸ πόλεμον. οἱ δὲ Σκύθαι ὅκως τοῖς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα πολεμιώτερόν τε ὀλίγῳ πλέω χρόνον σφι τὴν Σκυθικὴν, καὶ πολεμιώτερον αὐτῶν
B αὐ ἐπεξήλαυνον ἐς ἄλλον χῶρον· οἱ δὲ αὖ Πέρσαι ἐπελθόντες ἐλάβεσκον τὰ πρόβατα, καὶ λαβόντες, ἐπήρατο αὖ τῷ πεποιημένῳ. πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου, τέλος Δαρεῖός τε σὺν ἀπορίῃσι εἶχετο, καὶ οἱ Σκυθέων βασιλῆες μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθά τε καὶ μυῶ καὶ βάτραχον καὶ ἰοὺς πέντε. Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπηρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων. ὁ δὲ σφεῖν ἔφη οἱ ἐπε-
C σταλθαι ἄλλο ἢ δόντα τινὶ τὰχιστα ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοί εἰσι, γνόντας τὸ θέλημα τὰ δῶρα λέγειν. Τοῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι, ἐβουλεύοντο. Δαρείου μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν, Σκύθας ἑωυτοὺς διδόναι σφέας τε αὐτοὺς, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· εἰκάζοντος τῇδε, ὡς μῦς μὲν ἐν τῇ γῇ γίνεται, καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτούμενος· βάτραχος δὲ, ἐν ὕδατι· ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ ἰοὺς, ὡς τινὰ
D ἑωυτῶν ὀιστοὺς παρεδιδοῦσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο. συνεφήκεε δὲ τούτῳ ἡ γνώμη Γοβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ ἑνὸς τῶν τὸν μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν, Ἢν μὴ ὄρνιθες ἁλόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς τὸν οὐρανὸν ὦ Πέρσαι, ἢ μῦες ἁλόμενοι, κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι ἁλόμενοι, ἐς τὰς λίμνας ἐκπηδήσητε, οὐκ ὀπονοήσετε ὀπίσω, ὑπὸ τῶν δὲ τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι. Πέρ-
E σαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἴκαζον. ἡ δὲ Σκυθέων μία μοῖρα ἡ τεταγμένη πρότερον μὲν τεταγμένη τὸν Μαιῆτιν λίμνην φυλάσσειν, τότε δὲ ὅτε τὸν Πέρσας ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς ἀπίκετο ὅτι τὸν γέφυραν, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην ὑμῖν

» ἥκομεν φέροντες, εἰ ὡς γε ἐθέλητε ἐσακούειν. A
» πεύθανόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντείλασθαι ὑ-
» μῖν, ἑξήκοντα ἡμέρας μούνας φυλασσόντας
» τὴν γέφυραν, αὐτοὺς μὴ παραμένοντας ἐν τούτῳ
» τῷ τοῦ χρόνου, ἀπαλλάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέ-
» ρην. νῦν ὦν ὑμεῖς τάδε ποιοῦντες, ἐκτὸς μέμ-
» ψεστε τοῦ ἐκείνου αἰτίης, ἐκτὸς δὲ τοῦ
» ἡμέων τοὺς τοσόνδε χρόνου παραμείν-
» αντες, καὶ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε. οὕτω
» μὲν νυν, ἐπιδεξάμενοι Ἰώνων ποιήσειν
» ταῦτα, ὀπίσω τὸν τάχιστα ἐπείγοντο. Πέρ- B
» σησι δὲ μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρείῳ,
» αὐτὰ τάδε ἐδόκεον οἱ ἐπαλφθέντες Σκύθαι
» πεζῷ καὶ ἱππόσι, ὡς συμβαλέοντες. τεταγ-
» μένοισι δὲ τοῖσι Σκύθησι λαγὸς ἐς τὸ μέσον
» διήιξε· τοῦ δὲ, ὡς ἕκαστοι εἶδεον τὸν λαγὸν, ἐδίω-
» κον. παραθέοντος δὲ τοῦ Σκυθικοῦ, καὶ βοὴ ἦν πολ-
» λῶν, εἴρετο ὁ Δαρεῖος τοῦ ἀντιπολεμίου τὸν
» θόρυβον. πυθόμενος δὲ σφεας τὸν λαγὸν διώ-
» κοντας, εἶπε πρὸς τοὺς παρεόντας καὶ τὰ C
» ἄλλα λέγειν, Οὗτοι ὦ ἄνδρες ἡμέων πολλὸν
» καταφρονέουσι. καί μοι νῦν φαίνεται Γοβρύας
» εἰπεῖν τὰ περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς· ὡς ὦν
» ὅτεω ἤδη δοκέοντες καὶ αὐτοὶ μοι ἔχειν, βέ-
» λτερον ἀγαθῆς δεῖ, ὅκως ἀσφαλέως ἡ κομιδὴ
» ἡμῖν ἔσται ὀπίσω. πρὸς ταῦτα Γοβρύας εἶ- ὀπίσω τὸ ὀπίσω
» πε, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ μὲν δὴ καὶ λόγῳ ἡ-
» πιστάμην τοῦτων τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀπορίην.
» ἐλθὼν δὲ, μᾶλλον ἐδεξάμην, ὁρέων αὐτοὺς
» ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νῦν ὦν μοι δοκέει, ἐπεὰν
» τάχιστα νὺξ ἐπέλθοι, ἐκκαύσαντας τὰ πυρὰ D
» (ὡς καὶ ἄλλοτε ἐώθαμεν ποιέειν) τοὺς τραυμα-
» τέων τοὺς ἀσθενεστάτους ἐς τὰς τάλαιπωρίας
» ἐξαπαιτήσαντας, καὶ τοὺς ὄνους πηλοῦντας κα-
» ταδήσαντας, ἀπαλλάσσεσθαι πρὶν ἢ καὶ ὅτι
» τὸν Ἴστρον ἰθύσαι Σκύθας λύσαντας τὴν
» γέφυραν, ἢ καί τι Ἴωσι δόξαι, ὃ ἡμέας
» οἷόν τε ἔσται ἐξεργάσασθαι. Γοβρύης μὲν
ταῦτα συνεβούλευε. μετὰ δὲ, νύξ τε ἐγένετο, E
καὶ Δαρεῖος ἐχρᾶτο τῇ γνώμῃ ταύτῃ· τοῖς
μὲν κεκμηκοτι τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῷ ἐλάχιστος ἀπολελυμένων λόγος, καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσας, κατέλιπε αὐτοῦ ἐν τάξει τραυματίας· κατέλιπε δὲ τοὺς τε ὄνους καὶ τοὺς ἀσθενέας τῆς στρατιῆς, τοῦ δὲ εἵνεκα· ἵνα οἱ μὲν ὄνοι βοῦς παρέχωνται. οἱ δ' αὖ ἄνθρωποι ἀσθενείης μὲν εἵνεκα κατελίποντο, πρόφασιν δὲ τῆς δὲ δηλαδὴ

afferentes venimus, si modò nos exaudire volueritis. Accepimus enim, Darium vobis præcepisse vt ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretis, &, si intra id tempus ipse non afforet, domum abiretis. Itaque si [a] id feceritis, & apud illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quum ad præstitutam diem permanseritis, iam abscedite. Hæc se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ [b] raptim retrò abiere. At cæteri Scythę, post missa Dario dona, cum pediratu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterunt tanquam conflicturi. quum interim lepus in medium prosiliit, quem vt quisque vidit, insequebatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, scisciitabatur Darius vnde hostium tumultus existeret: & quum audisset illos leporem insectari, inquit ad eos Persas cum quibus cætera colloqui cõsueuerat, Hi viri videtur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobryas rectè dixisse de Scythicis donis. Quo magis, quũ mihi quoque ipsi res ita se habere videatur, bono cõsilio est opus, vt tutus nobis cò vnde venimus sit receptus. Ad hęc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horũ ego virorum inopiã videbar mihi ferè fama habere cognitam, sed vbi adueni, euidẽtius intellexi, animaduertẽs eos habere nos ludibrio. Proinde mihi videtur, quũ primùm nox aduenerit, [c] incensis è more ignibus, & aliis quæ consueuerunt fieri, actis, imbecillissimis quibusque militum ad hostem fallendum relictis, asinisque omnibus alligatis, abeundum, priusquam ad Istrum rectà pergant Scythæ ad pontem soluendum, [d] aut Ionibus soluere lubeat: quod nobis factu facile erit. Hoc Gobryas consiliũ dabat. Cui assentiens Darius, vbi nox adfuit, reliquit in castris [e] viros lãguore præditos, & eos quorũ amissio minimi faciẽda esset, necnõ omnes asinos *alligatos*: asinos quidẽ, vt vocẽ ederent: [f] infirmos autẽ homines, hoc titulo,

a Itaque si hoc feceritis, culpa & apud illum & apud nos vacabitis: *nimirum* & quum ad pr. diẽ permãseritis, iam abscedatis.

b Primo quoque tempore rediẽrunt.

c Accensis ignibus, vt & aliâs facere cõsueuimus, & imbecill.

d Aut Iones aliquid in nos moliantur quod efficere illis nõ difficile futurum sit.

e *Eadem est vox pro qua reddidit paulo antè Imbecillissimis quibusque: nisi quòd hic est positiuus gradus, quum ibi esset superlatiuus.*

f Homines verò propter imbecillitatem quidem relinquebantur, sed hoc tamen prætextu, vt dum ipse cum fl. cop.

vt dum ipse cum flore copiarũ adoriretur hostem, isti interea castra tutarẽtur. Hæc persuadens iis qui relinquebantur, Darius, accensis ignibus quammaturrimè ad Istrum contendit. [a] Asini, quòd multitudine destituti essent, eo magis rudere, quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem permanere castris. verùm vbi illuxit, ii qui relicti erant, cognito se proditos esse à Dario, [b] manus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His illi auditis, repẽtè retractis duãbus Scytharum partibus, & vna Sauromatarum, cum Budinisque ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequuntur, vtpote plerosque pedites & itinera nesciẽtes, ea præsertim quæ diuortia habebant: ipsi equites & compendia viarum scientes. Sed quum vtrique ab alteris aberrarent, multo priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Persæ. Ibi cognito se præuertisse Persas, ita ad Ionas qui in nauibus erant verba fecerũt, Viri Iones, quum dierum numerus iam pertransierit, iniuriis estis qui adhuc permaneatis: sed quoniam hactenus præ timore permansistis, nũc soluite quam celerrimè traiectũ, atque abite sospites liberique, diis pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus vester erat, ita tractabimus vt aduersus nullum mortalium sit facturus expeditionem. De hac re consultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Atheniẽsium ducis & Chersõnensiũ (qui sunt in Hellesponto) tyranni sententia erat, Scythis obtemperandum esse, & Ioniam seruitute liberandam. At Histiæi Milesii diuersa, quòd diceret nũc quidem eos suæ quenque vrbis tyrannos esse ob Darium: potentia verò Darii sublata, neque se Milesiis, neque alium quẽquam vsquam præesse posse. Fore enim vt singulę ciuitates popularem statum quàm tyrannicum mallent. Hãc sentẽtiam quũ dixisset Histiæus, omnes cõfestim qui Miltiadi assensi fuerãt, in eam transierunt.

a Asini à cœtu segregati,

b Manus ad Scythas tendere, & iis quibus decebat verbis apud eos vti. Quibus illi auditis, in vnum agmen conglobatæ tum illæ duæ Scytharum partes, tum illa Sauromatũm vna, necnon Budini & Geloni, Persas recta ad Istr. via persequũtur. Sed quum Persarũ exercitus magna ex parte pedites haberet, viásque ignoraret, vtpote *in certa diuerticula, vel in certa itinerum diuortia* non sectas: at Scythicus equitibus cõstaret, & iis quidẽ itinerum compẽdia scientibus, quum vtrique ab alt. aberr.

A αὐτὸς μὲν σὺν παν καθαρῷ τῷ στρατῷ ἐπιθήσεσθαι, μέλλοι τοῖσι Σκύθησι, οἱ δὲ τὸν στρατόπεδον τὸν τῶν ἐκείνου ῥυόμενοι. ταῦτα τοῖσι ἐπιλέγοντο μύθοισι ἐπιθέμενος ὁ Δαρεῖος, καὶ πυρὰ ἐκκαύσας, τὴν ταχίστην ἐπείγετο ἐπὶ τὴν Ἴστρον. οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τῶν ὁμίλου, ὅσῳ μὲν δὴ μᾶλλον πολλῷ ἵεσαν τὴν φωνήν, ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων, πάλαι κατὰ χώρην ἤλπιζον τοὺς Πέρσας εἶναι. ἡμέρης δὲ γενομένης γνόντες καὶ ἐπιλαθόμενοι ὡς
B περιδεδεκότες εἶεν ἐπὶ Δαρείου, κατὰ τάχος τε ἐπέτεινον τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἔλεγον τὰ κατήκοντα. οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην συγραφέντες, αἵ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθέων, καὶ ἡ μία, Σαυροματέων καὶ Βουδίνοι καὶ Γελωνοί, ἐδίωκον τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ μὲν τοῦ πολλοῦ ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ, καὶ τὰς ὁδοὺς οὐκ ἐπιστάμενοι, ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ δὲ Σκυθικοῦ, ἱππότεω, καὶ τὰ στόματα τῆς ὁδοῦ ἐπι-
C σταμένου, ἁμαρτάνοντες ἀλλήλων, ἔφθασαν πολλῷ οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι. μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὐκω ἀπιγμένους, ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἴωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσί, Ἄνδρες Ἴωνες, αἵδε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ δοκέουσι, καὶ τὰ ποιέετε δίκαια ἐπὶ πολὺ μενόντες. ἀλλ' ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες τὸν πόρον, τῇ ταχίστην ἄπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι, θεοῖσί τε καὶ Σκύθῃσι εἰδότες
D χάριν. τὸν δὲ πρότερον ἐόντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς πρήξομεν οὕτω, ὥστε ἐπὶ μηδαμοῖς ἐπ' ἀνθρώπους αὐτὸν στρατεύσασθαι. πρὸς ταῦτα ⓓ Ἴωνες ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδεα μὲν τοῦ Ἀθηναίου στρατηγέοντος, καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιωτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐῶν γνώμην πείθεσθαι Σκύθῃσι, καὶ ἐλευθεροῦν Ἴωνίην. Ἱστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτῃ, λέγοντος ὡς νῦν μὲν ἕκαστος αὐτέων τυραννεύει πόλιος, τοῦ Δαρείου δὲ δυνάμεως καταρρεθείσης, οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε ἔσται ἄρχειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα ἐθέλει. βουλήσεται γὰρ ἑκάστην τῶν πολίων δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἱστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεξαμένου, αὐτίκα πάντες ἠνέσαν τεταγμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρότερον τὴν Μιλτιάδεω αἱρεόμενοι.

168

ἦσαν δὲ τοι οἱ ἀμφέσαντές τε τὸν ὦφον, καὶ ἐόντες λόγου πρὸς βασιλῆος, Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι, Δάφνις τε Ἀβυδηνός, καὶ Ἱππόκλος Λαμψακηνὸς, καὶ Ἡρόφαντος Παριήνιος, καὶ Μητρόδωρος Προκοννήσιος, καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνός, καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος. οἱ μὲν τοι ἦσαν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου. ἀπὸ Ἰωνίης δὲ, Στρατίης τε Χῖος, καὶ Αἰακίδης Σάμιος, καὶ Λαοδάμας Φωκεὺς, καὶ Ἱστιαῖος Μιλήσιος. τοῦ ἦν γνώμη προσκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδεω. Αἰολέων δὲ πρῶτος λόγιμος
B μουνος Ἀρισταγόρης ὁ Κυμαῖος. οὐ τοι ὦν ἐόντι τε τοῦ Ἱστιαίου αἱρεόντος γνώμην, ἔδοξε σφι πρὸς ταύτῃ τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσθεῖναι· τὴν μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατ' ἑωυτὸν ἔοντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται· ἵνα καὶ ποιέειν τι δοκέοντες, ποιοῦντες μηδὲν· καὶ οἱ Σκύθαι μὴ πειρᾶσθαι βιαζόμενοι, καὶ βουλόμενοι ἀμαθυνέειν τὸν Ἴστρον κατὰ τὴν γέφυραν. εἰπεῖν τε λύοντας τὴν γέφυρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον, ὡς πολλὰ ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσι ἐστὶ ἐν ὀδόνῃ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ. κατὰ δὲ, ἐν πόνῳ τῶν ὑπεκρίνατο Ἱστιαῖος,
C » πάδε λέγων, Ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἥκετε
» φέροντες, καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε. καὶ τά τε ἀπ'
» ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦ, καὶ τὰ ἀπ' ἡμέων
» ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται· ὡς γὰρ ὁ
» ρᾶτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον, καὶ προθυμέομεν
» πᾶσαν ἔξομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι. ἐν
» ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λύομεν, ὑμέας καιρός ἐστι
» δίζεσθαι ἐκείνους· εὑρόντας δὲ, ἀμῦνά τε ἡ-
D » μέων καὶ ὑμέων αὐτῶν ἴσασθαι οὕτως ὡς
» ἐκείνοισι πρέπει. Σκύθαι μὲν τοσοῦτον
Ἴωσι πίστιν δόσαντες λέγειν ἀληθέα, ἐπέτρεπον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων, καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἴτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς τοῦτο ἀμφοτείραντες, καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ τοῦτο μὴ ἐποίησαν, πρῶτεῖά κε αὐ σφι, εἰ ἐβούλοντο, οὐπετέως ἐξευρέειν τοῖς Πέρσας· νεῦ δὲ τά σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλεῦσθαι, κατὰ τοῦτο ἐσφάλησαν· Σκύθαι μὲν νεῦ τῆς σφετέρης χώρης τῇ χιλός τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, τούτῃ
169 διεξιόντες, ἐδίζοντο τοὺς ἀντιπολεμίους partem consectãtes in qua cibaria equis atque aquæ forent, hostẽ indagabant,

A Fuere autem qui disceptauerũt, duntaxat alicuius apud regem existimationis, Hellespontinorum quidem tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampsacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconnesius, & Aristagoras Cyzicenus, & Aristõ Byzantius: & isti quidem ex Hellespõto. Ab Ionia autem, Stratias Chius, & AEacides Samius, & Laodamas Phocensis, & Histiæus Milesius: cuius sententia prælata est sententiæ Miltiadis. AEolum verò vnus affuit qui esset alicuius authoritatis, Aristagoras Cymæus. Hi, posteaquam Histiæi probauêre sententiam, hoc sibi præterea agẽdum dicendũmque censuerunt, vt pontem [a] quidem ab vlteriore ripa eatenus soluerent vt extra sagittæ iactum essent, ne nihil facere viderentur, quùm tamen nihil facerent, néve Scythæ vim afferre tentarent, & Istrum pontẽ transire, [b] sed soluentes illinc pontem, quasi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc sententiæ Histiæi addendum quùm decreuissent, ita pro vniuersis ad Scythas Histiæus verba fecit, Viri Scythæ, iucundam nobis rem attulistis, & opportunè instatis: atque vt vos nobis probè viam ostendistis, ita nos vobis obsequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis, traiectum rescindimus, adhibituri omnem diligentiã, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterùm dum nos hæc dissoluimus, interea vos illos inquirere tempus admonet, & inuentos, tam vestro quàm nostro nomine ita vlcisci vt merentur. Scythæ, Ionibus iterum fidem habẽtes, tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Persas reuerterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarũt, [c] ipsi sibi huius rei causa, quòd pabula equorum illis in locis corruperant, fontésque obstruxerant. quod nisi fecissent, facilè si voluissent Persas inuenissent: nunc ita faciendo, visi sibi fuerant optimè consuluisse, ob quæ tamen eos res frustrata est. Quippe eã suæ regionis

a Partis pontem soluerẽt quæ versus Scythas spectaret: soluerent autem non amplius quàm ad iactus teli spatium, ne nihil fac.

b Sed soluentes illam pontis partem quæ Scythiã versus spectabat, omnia pro arbitrio Scytharum se facturos dicerent.

c Cuius *mali* sibi autores fuerant.

rati illum eadem parte fugam intendisse: at ille obseruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque ægrè traiectus reperit locum. Et quum noctu peruenisset, nactus pontem solutum, animo prorsus concidit, veritus ne se relicto Iones abiissent. Erat autem apud Darium AEgyptius quidam, omnium hominum vocalissimus: hunc Darius supra ripam Istri positum iubet inclamare Histiæum Milesium: Histiæus *eum sæpius inclamantem tamen* ad primam inclamationem exaudiens, omnes naues admouit, & ad traiiciendum exercitum pōtem iunxit. Atque hunc in modum Persæ effugerunt, quos indagantes Scythæ, iterum aberrauerunt: [a] & ob id Iones tanquam non liberos, sed pessimos & ignauissimos omnium hominum iudicant, déque eis tanquam de seruis loquentes, mancipia dominos amantia esse aiunt, & insectatione dignissimos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciunt. Darius per Thraciam iter faciens, Sestum Chersonesi peruenit, atque illinc in Asiam nauibus ipse transiuit, relicto in Europa exercitus duce [b] Megabyzo, viro Persa, cui Darius aliquando hunc honorem habuit, vt hoc verbū inter Persas diceret: quum esset esurus mala punica, simulac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano [c] nunquid tantum hominum sibi optaret quantum illic esset acinorum, respondit, Se præoptare tot sibi esse Megabyzos quàm Græciam subditam. His verbis apud Persas hominem honorauit: quem tunc prætorem reliquit cū octoginta millibus militum. Megabyzus autem hic immortalem sui memoriam apud Hellespōtios reliquit, hoc dicto, quòd quum apud Byzantium agēs audisset Chalcedonios decē & septem annis ante Byzantios vrbē condidisse, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, qui, quū pulchrior adesset locus ad vrbem condendā, nequaquā turpiorē elegissent nisi cæci fuis-

a Et *propterea* modò Iones, vt qui liberi sint, pessim. hom. iudicēt: modò de illis tāquam de seruis loquentes, mancipia dominorū amantia & minimè fugitiua esse aiūt. *Vel*, Et propterea aliâs Iones, *&c. Sic & in altera parte.* Aliâs verò de illis *&c. Solet tamen ἤτοι μὲν, πῆτοι δὲ, potius exponi, Partim quidem, Partim verò. sed hic non satis conuenire videtur Partim. sensus est enim, Iones (Scytharum iudicio) si vt liberi cōsiderentur, se in illa re ignauissimos ostendisse: sin vt serui, officio mancipiorum dominos amantium functos fuisse.*

b Megabazo. *in vulg. edit. Gr. & in nostris vet. cod. Sic in sequentibus locis.*

c Cuius rei tantam multitudinē sibi optaret.

δοκέοντες καὶ ἐκείνους ἀφ᾽ ἑωυτῶν πλὴν Δηπόδρησιν ποιήσασθαι. οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἑωυτῶν ἠρημένον σίγον, τοῦτον φυλάσσοντες ἵησαν. καὶ οὕτω μόγις βοῦν τὸν πόρον. οἱ δὲ, νυκτός τε ἀπικόμενοι, καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἀρραδίην ἀπίκοντο μὴ σφεας οἱ Ἴονες ἔωσι ἀπολελοιπότες. ἐνθαῦτα δὴ Δαρεῖον αὐτὴρ Αἰγύπτιος, φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων, τοῦτον δὴ τὸν ἄνδρα καταστήσας ὅτι οἱ χείλεος ἕνεκα Γερηναῖον, ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἱστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα· Ἱστιαῖος γὰρ, ἐπακούσας τοῦ πρώτου κελεύσματος, τάς τε νέας ἀπάσας πρόσω διαπορθμεύειν τὴν γέφυραν ἔζευξε. Πέρσαι μὲν ὦν οὔτω οὐκ φεύγουσι. Σκύθαι δὲ δι᾽ ζήλου οἱ, καὶ τοσούτῳ πλέονι ἢ πρότερον τοῖς Πέρσεσι. καὶ τοῦτο μὲν, ὡς εἰόντας Ἴωνας ἐλευθέρους, καὶ κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι (ἀπηλλάχθαι αὐτῶν ἀνθρώπων. τοῦτο γὰρ, ὡς δούλων Ἰώνων τὸν λόγον ποιεύμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτα φασὶ εἶναι), καὶ ἄδικα μάλιστα. τοιάδε μὲν δὴ Σκύθαισι ἐς Ἴωνας ἀπέρριπται. Δαρεῖος γὰρ ἀφ᾽ ἑωυτοῦ Θρῄκης πορευόμενος, ἀπίκετο ἐς Σηστὸν τὸ Χερσονήσου. ἐνθεῦτεν γὰρ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει γὰρ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην, τῷ Δαρεῖος κοτὲ ἔδωκε γέρας, τοιόν δὲ εἶπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος, ὡρμημένου Δαρείου ῥοιὰς τρώγειν, ὡς ἀνοίξας τὸ πρῶτον τὴν ῥοιέων, εἴρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὅ, τι βούλοιτ᾽ ἂν οἱ τοσοῦτον πλῆθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι. Δαρεῖος δὲ εἶπε, Μεγαβάζους ἂν οἱ τοσούτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι, μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ἐπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἶπας ἐπῄνεε· τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν, ἔχοντα τῆς στρατιῆς τὸ ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος, εἶπας τόδε ἔπος, ἐλίπετο ἀθάνατον μνήμην τοῖς Ἑλλησποντίοισι. ἐν γὰρ Βυζαντίῳ, ἐπύθετο ἐπτακαιδέκα ἔτεσι πρότερον Χαλκηδονίους κτίσαντας τὴν χώρην Βυζαντίων. πυθόμενος δὲ, ἔφη Χαλκηδονίους τότον τὸν χρόνον τυφλοῦν ἐόντας τυφλοί. οὐ γὰρ ἂν ἕ καλλίονος πρήσσοντος κτίζειν χώρην, τὸν ἀγῶνα ἐλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυ-

sent. Hic igitur Megabysus in Hellespontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuersarum à Medis partium erant, subigebat. & iste quidem talia agebat.

PER idem autem tēpus alia ingens aduersus Libyas extitit expeditio; ob eam quam ego cōmemorabo causam, his prius expositis: Argonautarum posteri quum à Pelasgis qui fœminas Atheniēsium ex Braurone prædati sunt, essent eiecti à Lemno; Lacedæmonem nauigauerunt; cōsidentéque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonii quū aspexissent, nuntium misere sciscitatum quinā & vnde essent. Illi, nuntio sciscitanti responderunt se Minyas esse, ab iis heroibus oriundos qui in Argo nauigassent quíq; quū Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc mentionem stirpis Minyarum quum audissent Lacedæmonii, misso iterum nuntio sciscitantur quid sibi velit ipsorum aduētus, atque ignis accensio. Illi verò se respondent à Pelasgis eiectos, redire ad parentes, (æquissimum enim id factu esse) oraréque vt sibi liceat vnà cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere [a] in ea quæ ipsi vellent, Lacedęmoniis placuit, cùm ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipuè quòd Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confestim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo deinde interiecto tēpore, statim elati superbia, cùm alia flagitiosa perpetrarunt, tum regnū affectarūt. Quò nomine eos Lacedæmonii morte mulctandos quū censuissent, comprehensos in carcerem coniecerunt. Quoscunq; autem Lacedęmonii morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Quum igitur essent in illos animaduersuri, exorati sunt ab eorū vxoribus (quę cives erāt & primorum Spartanorum filiæ) veniā ingrediendi

a Quibus ipsi cōditionibus vellēt.

170

ἔστω ἐλθεῖν

carcerem, & cum suo cuiusque viro colloquendi, nullum in illis dolum esse suspicãtes. Horum permissu, Minyarum vxores ingressæ carcerem, omni [a] veste quam gestabant viris tradita, illorum vestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri veste amicti, veluti mulieres è carcere prodierũt, rursũsque apud Taygetum consederunt.

[a] Vestitu quem gest. v. trad. illorũ vestitum sumpsr.

Hac eadem tempestate Theres, Autesionis filius, Tisameni nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Aristodemi filiorum, Eurysthenis & Proclis: quorum, quum pupilli essent, tutelã gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit sibi ab aliis imperari, quoniam imperium degustasset, vt negaret se Lacedæmone moraturum, sed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in insula quę nunc Thera vocatur, quondam Callista, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in insulam quæ nunc Thera vocatur quum appulsus esset, siue regionis amore captus, siue qua alia voluntate, reliquit illic cùm aliis quosdam Phœnices, tum Membliarem consanguineum suum. Isti hominum ætatibus octo antequam Theras Lacedæmone venisset, insulã quæ Callista, *id est pulcherrima*, vocabatur: incoluerunt. Ad quos Theras cũ multitudine tribuliũ missus est, nequaquam ad illos eiiciendos, sed ad vnà habitandum, & ad insulam valde frequentandam. Postea verò quàm Minyas è carcere elapsos & apud Taygetum considentes, Lacedæmonii tamen necare statuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens se illos ex ea regione abducturum. Et huic postulato Lacedæmoniis assentientibus, cum tribus biremibus ad posteros Membliaris nauigauit, ducens secum non vniuersos Minyas (plerique enim ex ipsis ad

A ἐρκτὴν, ⓒ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἐκάλεσε ⓓ ἑωυτῆς αὐδρί. οἱ δὲ σφέας πρῆσαν, οὐδένα λόγον δοκέοντες οἱ αὐτέων ἔσεσθαι. αἱ δὲ ἐπεί τε ἐσῆλθον, ποιέοισι τάδε· πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι αὐδράσι, αὐταὶ τὴν τῶν αὐδρῶν ἔλαβον. οἱ δὲ Μινύαι, ὡς δυώτες τὴν γυναικήϊον ἐσθῆτα, ἅτε γυναῖκες, ἐξιέναι ἐξω. ὡς φυλάσσοντες ὦν τῷ ἔσπερ τοῦτῳ ἵζοντο αὖτις ἐς ὃ Τηύγετον.

Τὸν ὦν αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσανδρίδου, τοῦ B Πολυνείκεος, ἔστελλε ἐς ἀποικίην ὡς Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας τοῦτο γνήσιος ἐὼν Καδμήϊος, τοῦ μητρὸς ἀδελφεοὶ παῖδες ἦσαν Αἰσανίου, Εὐρυσθένεϊ καὶ Προκλέϊ. ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων, ὅκως τραπείη εἶχε ὁ Θήρας τὴν ὡς ἐν Σπάρτῃ βασιληίην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδῶν, καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχήν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ὑπ' ἄλλων, ἐπεί τε ἐγεύσατο ἀρχῆς, ὡς ἔφη μενῶν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποπλώσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένῃ νήσῳ, πρότερον μὲν Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλιάρεω τοῦ Φοινίκεω, ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος μὲν ὁ Ἀγήνορος, Εὐρώπην διζήμενος, πρὸς τέῳ ἐς τὴν νῦν Θήρῃ καλεομένῃ νῆσον

Nuntii, quum Cretam pererrassent, & ad vrbem Itanum peruenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. is aiebat se ventis abreptum in Libyam applicuisse, & ad Plataeam insulam Libyae. Hunc nuntii mercede inductum in Theram duxerunt. Verùm non multi ad rem explorandam ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cum aliquot mensium cibariis, ipsi quamcelerrimè reuerterunt ad cæteris de insula renuntiandum. Quibus vltra præstitutum tempus redire differentibus, omnia Corobio deficiebant: sed appulsa eò naui Samia quæ ab AEgypto redibat, (cuius gubernator erat Colæus) Samii, omni re gesta à Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula quum soluissent, AEgyptum optantes, vento subsolano abrepti ferebantur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas, peruenerunt in Tartessum, [a] pompam ferentes ad rem diuinam. Erat ea tempestate id emporium intemeratum, adeo vt in de reuertentes isti ex mercibus quæstum maximum fecerint, [b] inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat post Sostratem Laodamantis filium AEginetam, cũ quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samii decima (id est sex talentis) selecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, *id est humanis simulacris*: septenũm cubitorum, genu nixis: & hoc primùm facto ingens amicitia Cyrenæis Theræisque cum Samiis contracta est. Theræi, vbi relicto in insula Corobio ad Theram reuersi renuntiarunt esse illis insulam eregione Libyæ sitam, placuit Theræis vt è singulis oppidis, quæ septem erant, viri mitterentur, fratribus inter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorum rege Batto.

a Deducente eos numine. Erat, &c.

b Inter omnes Græcos de quibus certò nobis compertum est.

A ὡς ἐκπλανώμενοι δὲ αὐτοῦ οὗτοι, ἀπίκοντο καὶ ἐς Γῆραν πόλιν. ἐν ταύτῃ τε συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρεῖ, τὰ οὐνόματα ἦν Κορώβιος· ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην καὶ Λιβύης, ἐς Πλάταιαν νῆσον. μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην. ἐκ τε Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες, πανσεσῶτα οὐ πολλοί. κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Γλάπταιαν, τὸν μὲν Κορώβιον λείποισι, σιτία καταλιπόντες ὅσον δύο μηνῶν· αὐτοὶ τε ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέων χρόνος συνέκειτο, τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ παντοῖα. μετὰ δὲ, νηῦς Σαμίη, τῆς ναύκληρος ἦν Κολαῖος, πλέουσα ἀπ' Αἰγύπτου, ἀπενείχθη ἐς τὴν Γλάπταιαν ταύτην. πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παντὸς τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σιτία τριῶν ἐνιαυτῶν καταλείποισι· αὐτοὶ δὲ ἀνα-

C θέντες ἐκ τῆς νήσου, καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου, ἔπλεον, ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ· καὶ, οὐ γὰρ εἶχε τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπρήσαντες, ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσὸν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ γὰρ ἐμπόριον τοῦτο τοῦ ἀκηράσιον τοῦτον τὸν χρόνον· ὥστε ἀποροήσαντες οὗτοι ὀπίσω, μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἴσμεν, ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετά γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος, Αἰγινήτην. τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τε ἐστὶ ἐείσαι ἄλλον. ἑκατὸν δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἑξακοσίων ἀργυρίου ἐξελόντες ἐξ τάλαντα, ἐποιήσαντο χαλκήιον, κρητῆρος Ἀργολικοῦ τύπον. περίξ δὲ αὐτοῦ, γρυπῶν κεφαλαὶ περίκροσσοί εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἥραιον, στησάντες αὐτοῦ τρεῖς χαλκέους κολοσσοὺς ἑπταπήχεας, τοῖσι γονάσι ἐρηρεισμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου πολλὴ φιλίη μεγάλη συνεκρήσθησαν· ἐκ δὲ Θη-

E ραίων, ἐπεί τε, τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ, ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην, ἀπήγγελλον ὡς σφι εἴη νῆσος ὀνομαζομένη Λιβύη οἰκισμένη. Θηραίοισι δὲ ἔαδε ἀδελφεόν τε ἐπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαγόντα, καὶ ἀπὸ πάντων χώρων ἀπασέων ἑπτὰ ἐόντων, ἄνδρας. εἶναι δὲ στρεῶν καὶ βασιλέα καὶ ἡγεμόνα Βάττον.

οὕτω δὴ τέσσερσι δύο πεντηκοντέρους ἐς τὴν Πλάταιαν. ταύτας δὲ Θηραῖοι λέγουσι· τὰ δ' ἄλλα πάντα τοῦ λόγου, συμφέρεται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττου τοῦ δαιμόνιου ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Οἰαξὸς πόλις· ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς. ὃς ὅτι γυναικὶ ἀμήσει, τῇ οὐνόμα ἦν Φρονίμη, ὅτι ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα. ἡ δὲ ἐπιστελλουσα ἐδικαίου εἶναι καὶ τὰ ἔργα μητρυιῇ τῇ Φρονίμῃ, πρήσσουσά τε κακὰ, καὶ πολλῷ ἔπ' αὐτῇ μηχανωμένη· ἐς τέλος, μαχλοσύνην ἐπενείκασα (1), πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω· ὁ δὲ, ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ὅτι τῇ γυναικεῖ. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων αἰνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Οἰαξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος πολλὰ λαβὼν ὅτι ξενίῃ, ἐξορκοῖ ἦμὸν (2) διικνεῖσθαι ὅ, τι αὐτὸς δεηθῇ. ἐπεί τε δὲ ἐξώρκωσε, ἀγαγὼν οἱ παρεδίδου τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα· ἐς ταύτην ἐκέλευε καὶ πανταχῶσε ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θεμίσων, πεπυκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου, ἀμφιλυσάμενος τὴν ξενίην, ἐποίεε τοιάδε· παρελαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε. ὡς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγεϊ, ἀποσταθμὸς τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου, χρόνοισι αὐτὴν ἀμφιδήσας κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος· ἀναπάσας δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θήρην. ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παρελαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο· χρόνου δὲ πρήσσοντος ἐξεγένετο (3) παῖς ἰσχνόφωνος καὶ τραυλός, τῷ οὐνόμα ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι. ὡς μὲν τοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δ' μετωνομάσθη ἐπείτε ἐς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπὸ τοῦ χρηστηρίου τοῦ γυναικείου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τῆς ἔσχε, τὴν ἐπωνυμίην ποιησάμενος. Λίβυες γὰρ τὸν βασιλέα Βάττον καλέουσι. καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω τε αὐτίζουσαν τὴν Πυθίην, καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσσῃ, εἰδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐπί τε γὰρ τῶν ἐφοίτα οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δὲ (4) χρᾷ ἡ Πυθίη τάδε,

A Ita duas biremes in Plateam miserunt. Hæc Theræi memorant. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis constant. nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Thereis consentiunt. sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amissa vxore, induxit filię, nomine Phronimam, nouercam: quæ domum ingressa, vt erat, ita re ipsa se nouercam præstitit, cùm lædendo atque omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum

a Impudicitiæ crimen impingẽdo. *Vel, impudicitiam obijciendo.*

B [a] impudicitiam impingendo: atque ita rem habere viro persuasit. Iste ab vxore deceptus rem de filia nefariam commentus est. Erat in Oaxo negotiator quidã Theræus, nomine Themisson: [b] hunc in familiaritatem acceptum Etearchus adiurat vt quã rem oraretur, in ea se ministrum præberet. Vbi hominem iureiurando adegit, adductam ei tradi-

b Hospitio exceptum adigit iureiurando, ipsum operam suam ei præstiturum quãcunque ad rem illi opus ea esset.

C dit filiam suam: iubens vt eam abductam in mare demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis & hospitii perfidiã, ita sibi faciendum putauit: accepta puella mare ingressus, quum in alto fuit, [c] vt iuriiurando Etearchi satisfaceret, reuinctam funibus puellam demisit in pelagus: ea deinde retracta Theram peruenit. Ibi Polymnestus, vir inter Theræos spectatus, in concubinatum Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus est ei filius, sono vocis exili ac balbutienti, cui nomen impositum est Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiunt: vt autem ego sentio, aliud aliquod: sed eum cognominatum Battum postquam in Libyam abiit, cùm propter oraculum apud Delphos sibi redditum, tum propter honorem quem assequutus est. Battum enim Libyes regem appellant, & ob id reor [d] Pythiam

c Defungi iuriiurandi religione volens, demissam in mare puellam funiculis alligatã, statim extraxit, vt promisso satisfaceret. *Ita Budæus huic locutũ fertur.*

d Pythiam in suo vaticinio linguæ Libyca eum ita vocasse, quoniam eum Libyæ regẽ futurũ nouerat.

D

E

E lingua Libyca quam nouerat, quum oraculum reddidit, vocasse Battum, quòd futurus rex esset in Libya. Hic, vbi in virilem adoleuit ætatem, Delphos adiit ob linguæ vitium. Cui consulenti Pythia respondit,

Batte venis vocis causa: dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

a *Ante hæc verba adde,* Perinde ac si lingua Græca oraculum reddẽs dixisset, O rex, vocis causa venisti. *Si verbum verbo reddatur*, O rex, ad vocem venisti. *Sequentur autem illa*, Ad hæc Batt.

b Qua potentia? *Vel,* Quibus copiis?

c Ab eo tempore autem quum *illa* tum in hunc ipsum tum in cæteros Theræos iram exerceret, hi calamitates suas ignorantes, *id est, calamitatum suarum causam*, Delphos miserũt, *quò de malis illis sciscitarentur.*

A Βάτ', ὅτι φωνῷ ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοβόφορον οἰκιστῆρα·
ὡς ἢν εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσσῃ χρεωμόνῳ,
Ὦ βασιλεῦ, ὅτι φωνῷ ἦλθες. ὁ δ' ἀμείβετο τοῖς δε, Ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον τοῦδέ σε χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς· σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδώματα χρᾷς, κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν. τέῳ δώματι; κοίῃ χειρί; ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε ἀλλ' οἱ χρᾷν. ὡς δ' καὶ

B ταῦτα ἐθέσπιζέ οἱ ἢ καὶ πρότερον, οἴκετο μεταξὺ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην. μετὰ δὲ, αὐτά τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλινδρόμως. ἀγνοοῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ ὧν πρεσβευόντων κακῶν. ἡ δ' Πυθίη σφι ἔχρησε, Συβαριζουσι Βάττῳ Κυρηνίῃ τῆς Λιβύης ἀμείνονα φρήσαι. ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον ⓓ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι. πλώσαν-

C τες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, (ἀδυνατοὶ γὰρ εἶχον ὅ, τι ποιέοντες ἄλλο) ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην. ⓓ δ' Θηραῖοι κατηναγκασμένοι ἔβαλλον, καὶ οὐκ ἐῶν τῇ γῇ προσίσχειν, ἀλλ' ὀπίσω πλώειν ἐκέλευον· ⓓ δ', ἀναγκαζόμενοι, ὀπίσω ἀπέπλεον. καὶ ἔκτισαν νῆσον ὅτι Λιβύῃ κειμένῃ, τῇ οὔνομα ἐστὶ (ὡς καὶ πρότερον ἐρρήθη) Πλάταια. λέγεται δ' ἴση τῇ (εἶ) ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλει. ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν χάρ σφι χρηστὸν

D σπουδέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες, ⓓ λοιποὶ πλώοντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς. ἀπικόμενοι δ' ὅτι τὸ χρηστήριον, ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην, καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες. ἡ δ' Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα χρᾷ τάδε,

Ἄγν ἐμέ Λιβύης μηλοβόφορον οἶδας ἀμείνων,
Μὴ ἐλθών. ἐλθόντος ἄγαν ἄγαμαι σοφίης σεο.

E ἀκούσαντες τούτων ⓓ ἀμφὶ τὸν Βάττον, ἀπέπλεον ὀπίσω. οὐ γὰρ δὴ σφέας ἀπῄει ὁ θεὸς ἀποικίης, πρὶν δὴ ἀπίκοντο ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι δ' ἐς τὴν νῆσον, καὶ αἰαλαβόντες τὸν ἔλιπον, ἔκτισαν αὐτῆς τῆς Λιβύης χῶρον αὐτίον τῇ νήσου τῇ οὔνομα ἐστὶ Ἀζίρεισον.

Ἀζίρεισον. νάπαι τε κάλλισται ἐστὶ ἀμφότερα συγκλείουσι, καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραῤῥέει. τοῦτον οἴκεον τὸν χῶρον ἔξ ἔτεα· ἑβδόμῳ δὲ σφεας ἔτει παραιτησάμενοι Λίβυες, ὡς ἀμείνονα χῶρον ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦρον δὲ σφεας ὀψὲ τοῦ οἱ Λίβυες, ἀναγήσαντες πρὸς ἑσπέρην καὶ τὸν κάλλιστον τῶν χώρων· ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης, νυκτὸς ἀπρεξήρον. ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Γέρρα. ἀναγόντες δὲ σφεας ὅτι κρήνην λεγομένην εἶ) Ἀπόλ-

173 » λωνος, εἴποιμι, Ἄνδρες Ἕλληνες, οἰκεῦτε ὑμῖν ὅτι τήδεον οἰκέειν· οἰκεῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται. ὅτι μὲν νῦν Βάττεω τοῦ οἰκιστέω τῆς ἀρχόντος ὅτι τεσσερεσκαίδεκα ἔτεα, ἐπὶ δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρκεσίλεω ἄρξαντος ἑκκαίδεκα ἔτεα, οἴκεον οἱ Κυρηναῖοι, ἐόντες τοσοῦτοι ὅσοι ἀρχαῖοι ἐς τὴν ἀποικίην ἐσάλπισαν· ὅτι δ' τοῦτον Βάττεω, τοῦ Εὐδαίμονος κελεομένου, Ἕλληνας πολλοὺς ὥρμησε χρησάσα ἡ Πυθίη πλέειν, συνοικίσοντας Κυρηναίοισι Λιβύην. ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ὅτι γῆς ἀναδασμῷ. ἔχρησε δ' ὧδε ἔχοντα,

Ὃς δ' κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ
Γᾶς ἀναδασμήσας, μέτα οἱ πόκα φαμὶ μελήσειν.

συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην, πρεσβευόμενοι καὶ τὴν πλησίον οἱ πρόσοικοι Λίβυες, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τοῦ οὔνο-

D μα ἦν Ἀδικράν, οἷα τῆς τε χώρης στερισκόμενοι, καὶ πρεσβευόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τοῦ Αἰγύπτου βασιλέϊ. ὁ δ', συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν, ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην· ⓓ δὲ Κυρηναῖοι συστρατευσάμενοι ἐς Γέρρα χῶρον, καὶ ἐπὶ κρήνῃσι Θέστιν, συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι, καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ. ἅτε δὲ οὐ πεπειρημένοι πρότερον Αἰγύπτιοι

E Ἑλλήνων, καὶ περιφρονέοντες, διεφθάρησαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτέων ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. αὐτὰ τούτων Αἰγύπτιοι κατὰ ταῦτα ἐπεμεμφόμενοι Ἀπρίῃ, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ. τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γένε) παῖς Ἀρκεσίλεως, ὃς βασιλεύσας, πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφεοῖσι, ἐστάσιασε,

A Aziristum, amœnissimis collibus vtrinque cõclusum, & vtrinque flumine præterlabente. Hunc locum sex annis quũ incoluissent, septimo deferendum putauerũt, admonitu Libyum, vt in meliorem transirent. Ita illinc eos Libyes vesperum versus & ad locorum speciosissimum abduxerũt, & quidem noctu, ne Græci interdiu facient es iter, diurnum spatium metiẽdo animaduerterent. Est autem huic loco nomen Irasa. Eos, vbi ad fontem qui Apollinis esse fertur, duxerũt, inquiũt, Viri Græci, hîc vobis incolere cõmodum est vbi cælum [a] vocaliter sonat. Sub Batto igitur, qui condidit [b] Zoam, & annos quadraginta regnauit, & sub eius filio Arcesilao, qui regnauit annos sexdecim, Cyrenæi habitauerũt tot omnino quot in coloniam initio missi fuerãt. Sub tertio autem Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad nauigandum in Libyam cum Cyrenæis habitatum induxit suo oraculo Pythia. Nam accersebãt eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem, hæc verba respõdens,

a Cælum perforatum est.

b *Suspecta hic sunt Græca excẽpl. quorumalia ζώης alia ζώης habent.*

Serior in Libyen quisquis peruenerit almam,
Discernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit.

Quũ ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitimorũ Libyum agros vastabant, atque inter se partiebantur. At illi eorũmque rex, nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, missis in AEgyptum quibusdam, sese dediderunt Apriæ AEgyptiorũ regi. Iste comparatum grandẽ AEgyptiorum exercitum misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi, instructa apud Irasa locum & ad fontẽ Thestin acie, cum AEgyptiis cõflixerunt, eósque superauerunt, vtpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum: adeóque profligarunt vt pauci ex eis in AEgyptum redirent. Qua de re AEgyptii succensentes Apriæ, ab eo desciuerunt. Huius autem Batti filius extitit Arcesilaus, qui regnum adeptus, inter initia cũ fratribus suis seditiones exercuit,

donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi cõtracti vrbem hanc condiderunt quæ, vt tunc, Barce núnc appellatur. Et inter cõdendum Libyas [a] solicitabant ad deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus quàm eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderũt. Sed fugientibus Arcesilaus vsque institit insequendo, dum ad Leuconem Libyæ peruenireret, [b] & Libybus videretur opportunus ad inuadẽdum. Itaque congressi cũ eo Libyes, adeo superauere Cyrenæos, vt ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit: sed hunc dolo vxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pedibus non valens, sed claudus. Cyrenæi òb acceptã calamitatem, Delphos miserunt per quosdam interrogatum, quã rationem ineũtes præclarissimè habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadũ adducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, virum inter populares probatissimum. Hic igitur vir Cyrenen profectus, vbi singula quæque edoctus est, in tres tribus distribuẽs illos, ita digessit vt vnam quidem partem faceret Theræorum atque confinium: alteram autem, Peloponnẽsium atque Cretensium; tertiam verò, cunctorum insulanorum. Qui etiam [c] huic Batto regi cùm alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum verò peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate instituit. Quæ instituta sub hoc quidem Batto sincera permanserunt: verùm sub eius filio Arcesilao vehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum. Hinc seditione orta, eiectus profugit in Samum,

a Impulerũt ad defic.

b Et inuadendũ esse eum Libyes censerent.

c Quum Batto regi peculiaria fana & ceremonias secreuisset, cætera omnia quæ antea regum erant, populo in commune dedit. Quæ instit.

A ἐς ὅ μιν οὗτοι ἀπαλιπόντες οἴχοντο ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λιβύης· καὶ ἐπ' ἐωυτῶν βαλλόμενοι, ἐκλισθῆν πόλιν ταύτῃ, ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλέεται. κτίζοντες δὴ ἅμα αὐτὴν, ἀπίσασι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλαος ἐς τοὺς ἀποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων, καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τούτους, ἐστρατεύετο· ἀ δὲ Λίβυες δείσαντες αὐτὸν, οἴχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς πρόσω τῶν Λιβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλαος εἵπετο φεύγουσι· ἐς ὃ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγένετο ἐπιδιώκων, καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαι οἱ. συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίους ὁπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσεῖν. μετὰ δὲ ὃ πρῆγμα τοῦτο, Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα, ὁ ἀδελφεὸς Ἀλίαρχος ἀποπνίγει· Ἀλίαρχον δὲ ἡ γυνὴ Ἀρκεσίλεω ὀλίγῳ κτείνει, τῇ οὐνόμα ἦν Ἐρυξώ. διεδέξατο δὲ τοῦ βασιληΐην τούτου τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ παῖς Βάττος, χωλὸς ἐών, καὶ οὐκ ἀρτίπους. ἀ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὰ παρεόντα συμφορῇ, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους ὅ τινα τρόπον κατοικήσαιμοι, κάλλιστα αὖ οἰκέοιεν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ τῆς Μαντινέης τῆς Ἀρκαδίων καταιρτίσῃσι ἀναγέσθαι. αἰτέον ὦν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ ἀ Μαντινέες ἔδοσαν ἀνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὐνόμα ἦν Δημώναξ. οὗτος ὦν ὡ νὴρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην, καὶ μαθὼν ἕκαστα, τοῦτο μὲν, τριφύλους ἐποίησε σφέας, τῇδε διαθείς· Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοίρην ἐποίησε· ἄλλην δὲ, Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν· τέτην δὲ, νησιωτέων πάντων. τοῦτο δὲ, τῷ βασιλέι Βάττῳ τεμένεα ἐξελών, καὶ ἱρωσύνας, τὰ ἄλλα πάντα τὰ περ ἔστεσι εἶχον ἀ βασιλῆες, ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε. ὅτι μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττεω, οὕτω διετέλεε ἐόντα· ὅτι δὲ τοῦ τούτου παῖδος Ἀρκεσίλεω πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν ἡμέων ἐγένετο. Ἀρκεσίλεως γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης, οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ ὁ Μαντινὰς Δημώναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ὀνειδεῦτεν τε σασιάζων ἑωυτῷ, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον·

B

C

D

E

174 ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. τῆς δὲ Σαλαμῖνος τότον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμιητήριον ἐὸν ἀξιοθέητον ἀνέθηκε, ὃ ἐν ᾧ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται. ἀπικομένῃ δὲ τῇδε τοῦτο ἡ Φερετίμη, ἐδέετο γραπτῆς, ἡ κατάξοι στρατιὴν ἐς τὴν Κυρήνην. ὁ δὲ Εὐέλθων πολὺ μᾶλλον ἢ γραπτὴν οἱ ἐδίδου. ἡ δὲ, λαμβάνουσα τὸ διδόμενον, καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶ, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο, τὸ δοιῶσί οἱ στρατιήν γραπτήν. τοῦτο γὰρ ὅτι πρηνὲς τῷ διδομένῳ ἔλεγε. τελευτῶντα οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄπρακτον χρύσεον καὶ ἠλακάτην· περὶ δὲ οἱ καὶ εἵλιον. ἐπειπάσης δὲ αὐτῆς τῆς Φερετίμης τοιόνδε ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη, τοιούτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι, ἀλλ' οὐ στρατιήν. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ, συνήγαγε πολλὰ ὕδρα ὅτι γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένῳ δὲ στρατὸς πολλὸς, ἐξάλη ἐς Δελφοὺς Ἀρκεσίλεως, χρησόμενος περὶ χρησηΐου τοῦ κατόδου. ἡ δὲ Πυθίη χρᾷ τάδε, Ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους, καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, ὀκτὼ αὐδρῶν ἥνεα, δίδοι ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης. πλέονα μύθου τούτου τόνδε πειρᾶσθαι πρήσσειν. σὺ μὲν τοι ἥσυχος εἶ, κατελθὼν ἐς τὴν σεαυτοῦ. ἢν δὲ τὴν κάμινον εὕρῃς πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοστήσῃς τοὺς ἀμφορέας, ἢν δ' ἀποπέμπε κατ' ἕρον· εἰ δὲ ἐξοστήσῃς τὴν κάμινον, μὴ εἰσέλθῃς ἐς τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μὴ, ἀποθανέεαι καὶ αὐτὸς, καὶ ταῦρος ὁ κάλλιστεύων. ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεῳ χρᾷ. ὁ δὲ, πυθόμενος τὰ ἐν τῇ Σάμῳ, κατῆλθε ἐς τὴν Κυρήνην· καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων, τοῦ μαντηίου οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλὰ δίκας τῶν αἰτησασιάζας αἴτεε τῆς ἐωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν πρόσθεν ἐκ τῆς χώρης ἀπαλλάσσοντο, τοὺς δὲ τινας χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέστελε ὅτι ἀναφορῇ. τούτους μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας ἐς τὴν σφετέρην, ἐρρύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀπέστελον. ἑτέρους δὲ τινας τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας, ἐνιπτον, ὕλην περιστήσας, Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπεξεργασμένοισι τὸ μαντήιον ἐὸν τοῦτο, ὅτι μὲν ἡ Πυθίη

A

B

C

D

E

mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tẽpestate Salaminis imperiũ EVelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur vt se filiúmque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quàm exercitũ huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse, sed melius facturum cum si ei petẽti daret exercitum. Quúmque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam EVelthon dono fusum aureum, atque colum penso circũdatam. [a] dicentíque quæ consueuerat verba Pheretimæ, inquit talibus rebus donari fœminas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, vnumquenque solicitabat ad spem rei agrariæ: coactóque ingenti exercitu, missus est Delphos ad cõsulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respõdit, Ad quatuor Battos, ac totidem Arcesilaos, octo hominũ ætates dat vobis Apollo Cyrene regnare: vlterius vos conari dehortatur. Tibi verò suadet vt ingressus in domũ tuam, quietem agas. Quòd si fornacem inueneris plenã amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacẽ incenderis, ne committas vt circumfluam introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optimè opus faciens. Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis iis quos cõtraxerat è Samo, rediit Cyrenen: recuperatóque rerum statu, immemor oraculi factus, vocatis ad dicendam causam iis qui contra ipsum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ suæ. At illorum alii exilio solum vertebãt, alii ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur: quos Cnidii ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Therámque dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant, circumdata materia Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscẽs id esse oracullum quo Pythia

a Eadem autem verba ad hoc munus dicenti, id est, inter accipiendum hoc munus, se talibus muneribus, non autem exercitu fœminas donare respondit.

non sinebat eum inuentas in fornace amphoras excoquere, excessit vltro ex vrbe Cyrene, extimescẽs necem oraculo prædictam, [a] & quòd Cyrenen existimaret circumfluam. [b] Contulitque se ad regem Barcæorum nomine Alazerin, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tum Barcæi, tũ exules Cyrenæi quum in foro agentẽ animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerin. Ita Arcesilaus, siue volens siue inuitus oraculo non obsequutus, fatum suum impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius suus mali sui sibi author Barcæ agit, ipsa interea honoribus filii Cyrene fũgbatur, ac munera obibat cùm alia, tum in senatu præsidendo. Vbi autem cognouit filiũ in vrbe Barca opperiisse mortem, fuga se proripuit in AEgyptum. nam Arcesilaus fuerat de Cãbyse Cyri bene meritus: quòd is extitisset qui Cyrenẽ Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in AEgyptum quũ peruenisset, supplex Aryandi assedit: hortánsque eum ad se vlciscendam, & prætendens titulũ quòd ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes AEgypti prætor à Cambyse constitutus, qui aliquãto pòst tempore quum æmulari Darium vellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens atque animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere opere quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatissimo monetam percussit: Aryandes autẽ AEgypti prætor idem ex argento fecit, & nũc quoque extat purissimum argẽtum Aryandicum. Ea re cõperta Darius insimulatum quasi rebellaret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias AEgypti tradidit, pedestres simul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Pasargades erat.

a Et quòd existimaret circumfluam esse Cyrenen. *Id est, appellatione circumfluæ Cyrenen significatam fuisse.*

b Vxor autẽ ei erat genere propinqua, Barcæorũ regis filia, qui Alazer vocabatur: ad hunc se contulit. At quidam Bar.

A οὐκ ἔα θύεντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπίσσαι, ἔργετο ἑκὼν τῆς Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρησμῶν θάνατον, καὶ δικέων ἀμφίῤῥυτον τῷ Κυρήνῃ ἔμ). εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλῆος, ταύ οὐνομα ἦν Ἀλαζίρ· τῷ δὴ τοῦτον ἀπικνέεται· καὶ μιν Βαρκαῖοί τε αὐδρες, καὶ τῶν ἐν Κυρήνῃς φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγορεύοντα, κτείνουσι· τοὺς δὲ, καὶ τὸν πενθερεὸν αὐτοῦ Ἀλαζίρα. Ἀρκεσίλεως μὲν νυν εἴτε ἑκὼν εἴτε ἄκων ἐξαμαρτὼν, τοῦ χρεσμοῦ, ἐξέπλησε μοῖρεν τῷ ἑωυτοῦ. ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακὸν, ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τἄλλα νεμομένη, καὶ ἐν βουλῇ προέζουσα· ἐπεί τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύγουσα οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐν τοῖ Ἀρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεα τὸν Κύρου πεποιημέναι· οὗτος γὰρ οἱ Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ ἔδωκε, καὶ φόρους ἐπέταξατο. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερετίμη, Ἀρυάνδεω ἱκέτις ἵζετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα· προεγεγράμεν προέφασιν, ὡς δι' τὸν μηδισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε. ὁ δὲ Ἀρυάνδης ἐοῦ τῆς Αἰγύπτου ὕπαρχος ὑπὸ Καμβύσεω κατεστεώς· ὃς ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων παρεσεύμενος Δαρείῳ διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτῷ λιπέσθαι τοῦτο ὃ μὴ ἄλλῳ εἴη βασιλεῖ κατεργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον· ἐς ὃ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτατον ἀπεψήσας ἐς ὃ δυνατώτατον, νόμισμα ἐκόψατο· Ἀρυάνδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου, ἀργύριον τῶν τοῦτο ἐποίεε. καὶ νῦν ἔτι ἀργύριον καθαρώτατον ὃ Ἀρυανδικόν. 175

B μαθὼν δὲ Δαρεῖος μιν ταῦτα ποιεῦντα, αὐτέω οἱ ἄλλω ἐπενείκας, ὡς οἱ ἐπανιστάμενον, ἀπέκτεινε. τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρυάνδης κατοικτείρας Φερετίμην, δίδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν. στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ, Ἄμασιν ἀπέδεξε, ἀνδρα Μαράφιον· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρεω, ἐόντα Παταρσάδην γένος.

C πρὶν ἢ ἀποστεῖλαι τὸν κρατερὸν ὁ Ἀρυάνδης πέμψας ἐς τὸν Βάρκαιον κήρυκα, ἐπεύθετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλεων ἀποκτείνας· φάσκοντες δὲ Βαρκαῖοι αὐτὸν ὑπεδεκέατο πολλοί. πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυάνδης, οὕτω δὴ τὸν κρατερὸν ἀπέστελλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. αὕτη μὲν νυν αἰτίη τοῦ στόλου τοῦ λόγου ἐγένετο.

Ἀπεπέμπετο δὴ ἡ γραπτὴ, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι Λιβύων καταστροφῇ. Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ πολυτοῖά ἐστι· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα, βασιλέος ἐοῦ ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε βασιλέος Δαρείου οὐδέν. οἰκέουσι δὲ καὶ τάδε Λίβυες ἀπ' Αἰγύπτου ἀρχόμενοι· πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται, οἱ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἵην οἱ ἄλλοι Λίβυες. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, ψέλλιον περὶ ἑκατέρῃ τῇ κνημέων φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθεῖρας ἐπεὰν λάβωσι τοῖς ἑωυτοῖς ἐκκέῃσι αὐτιδδκυψι, καὶ οὕτω ῥίπτουσι. οὗτοι δὲ μοῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται. καὶ οἱ βασιλεῖ μοῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας οἰκήσειν ἐπιδεικνύουσι· ἢν δὲ αὐ τὰς βασιλεῖ ἀρεσκῇ ἡλικίαν, ὑπὸ τούτου ἁφαπαρθένευσε. πλείστοισι δὲ οὗτοι ἀ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμνίου, τὰ οὔνομα Πλωϊνός ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται Γιγάμαι, νεμόμενοι τὸ μετὰ ἑκατέρου χώρου, μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χώρῳ τούτῳ ἡ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι· καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελάϊος λιμήν ἐστι, καὶ Ἄζιες, τὸ ἀ Κυρηναῖοι οἴκεον· καὶ τὸ Σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου. πρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου, μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος ὃ Σίλφιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι. Γιγαμέων δὲ ἔχονται ὃ πρὸς ἑσπέρης Ἀσβύσται. οὗτοι ὃ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι. ὅτι θάλασσαν δὲ οὐ κατοίκουσι Ἀσβύσται. ὃ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τεθριπποβάται δὲ ἐόντες ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσί. νόμοις δὲ τοῖς Πλωϊνας μιμέεται ὅτι τὴν δύσιν τοῖς Κυρηναίων. Ἀσβυστέων δὲ ἔχον ὃ πρὸς ἑσπέρης Αὐγάσται· οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, κατήκοντες ὅτι θάλασσαν καὶ Εὐεσπερίδας.

Πλωϊνός

A Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur quisnam percussor Arcesilai extitisset: Barcæi se omnes extitisse respondent: multa enim se ab illo mala esse perpessos. His auditis Aryandes ita excitũ vnà cum Pheretima mittit. Atque hic quidẽ [a] titulus inferendi belli extitit.

a Prætextus

Verùm (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Libyas subigendos. Libyum enim multæ sũt & variæ nationes, quarum B paucæ regi obtemperabant, pleræque Darium contemnebant. Colunt autem AEgyptũ versus (vt hinc incipiamus) Libyum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fere quibus AEgyptii moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alii Libyes, vxores eorum in vtroque crure armillam æream. Eædem capitis comã alunt: quarum quæque suos quos capit pedunculos [b] præmordet, atque ita abiicit. Hoc isti ex omnibus Libybus soli facitant: solique virgines nupturas regi exhibent, & C quæ illi placuerit, eã deuirginat. Pertingunt hi Adyrmachidæ ab AEgypto ad portum vsque nomine [c] Plynũ. His confines sunt Gigamæ, locũ qui occasum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Platæa, vbi vrbem cõdidere Cyrenæi. Atque in continente est portus Menelaius & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab insula Platæa pertingens vsque D ad fauces Syrtis. Apud hos iidem pene ritus qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes non pertingunt ad mare. nã maritima Cyrenæi incolunt. Iidem nõ postremi sed præcipui Libyũ sũt qui quadrigis vehãtur, studiosi in Cyrenæorũ moribus maxima ex parte imitãdis. Horũ sũt occasũ versus cõfines AVschi sæ, qui supra Barcã incolentes ad E mare pertingũt ad EVesperidas.

b Vicissim mordet.

c Sic in Get. cod. Gr. πλωϊνὸς legitur, non πλῶνος.

Circa mediam AVschisarum pla
gam habitãt Cabales, exigua na-
tio, ad mare pertingẽtes, ad Tau-
chiram oppidum agri Barcæi,
eisdem quibus ii qui supra Cyre-
nen sunt, moribus vtentes. AV-
schisarum quod ad occasum ver
git, contingunt Nasamones, grã-
dis natio, qui sub æstatem relictis
ad mare pecoribus, conscendunt
ad locum AEgilen, decerpturi
palmulas. nã palmæ illic & per-
multæ sunt, & spatiosæ, & fructi-
feræ omnes. ex quibus vbi pal-
mulas præmaturas decerpserunt,
ad solem siccantes maturefaciũt,
deinde lacte maceratas sorbillãt.
Vxores plures singuli è consue-
tudine habent, & cum eis in pro-
patulo coeunt, eodem penè quo
Massagetæ modo, prius scipione
prætẽto. Nasamonibus mos est,
quum quis primùm ducit vxo-
rem, prima nocte vt sponsa sin-
gulos conuiũas obeat concubi-
tus gratia, & vt quisque cum ea
concubuit, donum det illi quod
secum habet domo allatum. Iu-
reiurando ac diuinatione tali v-
tuntur: Per eos viros qui iustissi-
mi atque optimi apud illos fuisse
dicuntur, iurant, illorum sepul-
cra tangentes. Diuinant ad suo-
rum accedentes monumenta, &
illis, vbi preces peregerũt, indor-
miũt: vbi quodcunque per quie-
tem insomnium viderunt, eo v-
tuntur. Fidei dandæ consuetudo
hæc est: De manu alterius vter-
que sumpto inuicem poculo bi-
bit. quòd si nihil humoris habue-
rint, sumptum è terra cinerem
lingunt. Nasamonibus confi-
nes sunt Psylli, qui hunc in mo-
dum interciderunt: Auster eis o-
mnia receptacula aquarum are-
fecerat: erat autem omnis eorum
regio quæ intra Syrtin est, aqua-
rũ inops. Ob id isti publico col-
loquio atque consilio expeditio-
nem fecere aduersus austrum.
(quæ Libyes memorant refero)
hos, quũ ad arenas venissẽt, auster
spirans illic obruit. Psyllis extin-
ctis, eorũ terrã Nasamones obti-
nẽt. Super hos austrũ versus, in
loco feris frequẽti, Garamãtes ha
bitãt, qui omniũ hominum cõ-
mercium, aspectũmque refugiũt,

A Αὐτομάτων δὲ κατ' μέσον τῆς χώρης οἰκέουσι Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, καρήκοντες ὅσον τε θάλασσαν κατ' Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκάης. νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἀπὸ Κυρήνης. Αὐτομάτων δὲ τούτων ὁ πρὸς ἑσπέρης ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἐὸν πολλόν· οἱ ὁ θέρος καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνουσι ἐς Αἴγιλα χῶρον ὀπωρεύσοντες τοὺς φοίνικας· ὁ δὲ, πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφέες πεφύ-
B κασι, πάντες ἐόντες καρποφόροι. τοὺς δὲ ἀτελέστους ἐπεὰν ἠροῦσι, αὐήνασι πρὸς ἥλιον, καταλέουσι· καὶ ἐπειτα γάλα ἐπιπάσσοντες, πίνουσι. γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ὁμίγνυνται αὐτέων τῷ μίξιν ποιεῦνται· τρόπῳ τῷ αὐτῷ πλησίῳ τῷ καὶ Μασσαγέται, ἐπεὰν σκίμπτωνα προσήσωνται, μίσγονται. πρῶτον δὲ γαμέοντες Νασάμων ἀνδρὸς, νόμος ἐστὶ τῷ νυμφίῳ νυκτὶ τῇ πρώτῃ παρὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν
C δαιτυμόνων μισγόμενον. τῷ δὲ ὡς ἕκαστος οἱ μιγῇ, δίδοῖ δῶρον τὸ οἴ ἔχει φερόμενος ἐξ οἴκου. ὅρκοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε. ὀμνύουσι μὲν τοὺς πάνυ σφίσι αὐτῶν δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους τεθνέαται τούτοις, τῶν τύμβων ἁπτόμενοι. μαντεύονται δὲ ὅτι τῶν προγόνων φοιτέοντες ἐς σήματα· καὶ κατευξάμενοι, ὅτι κατακοιμέωνται. ὃ δ' ἂν ἴδωσι τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τούτῳ χρέωνται. πίστεσι δὲ τοῖσι χρέωνται· οὐκ τῆς χειρὸς διδοῖ πίειν, καὶ αὐτὸς οὐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει. ἢν δὲ μὴ ἔχωσι ὑγρὸν μηδὲν, οἱ δὲ τῆς χαμάθεν ἀποδοῦ λαβόντες λείχουσι.
D Νασάμωσι δὲ πρόσομουροί εἰσι Ψύλλοι· οὗτοι ἐξαπολώλεσι τρόπῳ τοιῷδε· ὁ νότος σφι πνέων αὔεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηύηνε. ἡ δὲ χώρη σφι πᾶσα ἐν νότῳ ἐοῦσα τῆς Σύρτιός, ἦν ἄυδρος· ἀμφὶ δὲ βουλευσάμενοι κοινῷ λόγῳ, ἐστρατεύοντο ὅτι τὸν νότον· (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Λίβυες) καὶ ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσε σφέας. ἐξαπολομένων δὲ τούτων, ἔνεμε τὴν χώρην ἀμφὶ Νασάμωνες. τούτων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον αὔεμον, ἐν τῇ θερεώδεϊ οἰκέουσι Γαραμάντες, οἱ πόλιν ἀνθρώπων φεύγοντες, ἐς πάντας ὁμιλίαν·

Βάκαλες

176

καὶ οὔτε ὅπλων ἐκτέαται ἀρήϊον οὐδέν, οὔτε ἀμυνέσθαι ἐπιστέαται. οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμώνων. ὁ δὲ πρὸς πλὸ θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Μάκαι, οἱ λόφοις κείρονται· ὁ μὲν μέσον τῆς κεφαλῆς ἀνιέντες αὔξεσθαι, τὰ δὲ ἔνθεν τε ἔνθεν κείρονται ἐν χροί· ἐς δὲ τὸν πόλεμον, κρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέοντες πρόβλημα. ἀπὸ δὲ αὐτῶν Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλουμένου Χαρίτων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασὺς ἐστὶ, ἐούσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλελαμμένης Λιβύης ψιλῆς. ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διακόσιοί εἰσι.
Μακέων δὲ τούτων ἐγγύθεν Γίνδανές εἰσι· τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἐκάστη φορέει κατὰ τοιόνδε τι, ὡς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἢν δ' ἂν πλείστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι, ὡς ἐπὶ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. ἀκτὴν δὲ προέχουσαν ἐς Πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέμονται Λωτοφάγοι· οἱ τὸν καρπὸν μοιῶν τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζώουσι. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς, ἐστὶ μέγαθος ὅσον τε τῆς σχίνου· γλυκύτητα δὲ, τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσεοικέλος. ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἶνον Λωτοφάγοι καὶ οἶνον. Λωτοφάγων δὲ τὸ πρὸς θάλασσαν ἔχονται Μάχλυες, λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἥσσονες τῶν προτέρων λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὐνόμα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα. ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι τῇ οὐνόμα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισι φασὶ λόγιον εἶναι κτίσαι. ἔστι δὲ καὶ ὅδε λόγος λεγόμενος· Γήσονα, ἐπεί τέ οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῶν Πελίου ἡ Ἀργώ, ἐς θέμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἑκατόμβην, καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον, περιπλώειν Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπίκεσθαι. καὶ μιν ὡς πλέοντα γνέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορέην, καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην. πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆς, ἐν τοῖσι βεράχεσι γνέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καὶ οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύσαι τὸν Γήσονα ἑωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα· φάμενόν σφι

A nihil bellicæ armaturę habentes, ac ne defendere quidem sese audentes. hi supra Nasamones incolunt. Circa maritima verò, occasum versus, confines sunt Macæ, qui summum capitis verticem radunt, in medio capillos crescere sinẽtes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pelles subterraneorum struthionum ferunt pro teguimento. Per eos flumẽ Cinyps è colle qui vocatur Gratiarum, fluens, in mare
B influit. Hic collis Gratiarum nemoribus frequens est, quum cætera cuius memini Libya sit arboribus nuda. ducentorum ab eo ad mare stadiorum est intercapedo. Horum Macarum finitimi sunt Gindanes: quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas singulæ multas, ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro venerem passa est, fimbriã nodat, & vt quæque plurimas habet, ita
C præclarissima censetur, tanquam à pluribus viris adamata. Horum Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti fructu victitãt: qui fructus est instar fructus lentisci, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Lotophagis secundum mare vicini sunt Machlyes, loto & ipsi vescẽtes, sed minus quàm superiores. Pertingunt autem vsque ad ingentem amnem nomine Tritonem, qui in grandem paludem
D Tritonidem influit, in qua est insula quæ dicitur Phla. [a] Hanc insulam aiunt dici à Lacedæmoniis habitari debere. Aiunt autem & hæc: Iasonem, posteaquam sub Pelio, Argo exædificauit, impositis in ea [b] cùm aliis solẽnibus hostiis, tùm verò tripode æreo, circuisse Peloponesum, animo Delphos eundi: eúmque, quum teneret cursum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abductum in Libyam, & priusquã tellurẽ cerneret, in [c] aspretis paludis
E Tritonidis astitisse: eíq; hæsitãti de egressu apparuisse Tritonẽ, ac iussisse dari sibi tripodẽ, quiceret

a Aiunt autem editum esse Lacedæmoniis oraculum de deducenda in hanc insulam colonia.

b Cùm reliqua hecatombe, tum, &c.

c *Statim post eadem Vocem Gerrie breuia. Lego autẽ βεράχεσι & βεραχέων cum Vet. cod.*

ostensurum se illis exitum, atque incolumes remissurum. Assentiente Iasone, ita demum Tritonem ostēdisse qua ratione è breuibus enauigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eóque tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim vt quum quis tripodem accepisset [a] ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessariò cētum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. hæc quum audissēt Libyes qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes habitāt AVses: & circum paludem Tritonidem vtrique habitant, ita vt medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, AVses verò sinciput. Horum virgines, anniuersario Mineruæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam diuisæ, præliantur lapidibus fustibúsque, dicentes se [b] morem patriū seruare ei quam Mineruā nominauimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam à pugnando desistant, hoc faciūt: Quę virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper cōmuni consensu cæteræ virgines exornant cùm cætera armatura Græca, tum crista Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferunt. Quibus autē rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, nō habeo dicere. arbitror autem ornari suetas armis AEgyptiis. nā ab AEgypto affirmarim & scutū & galeā Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruam Neptuni esse filiā ac paludis Tritonidis, eámque [c] nescio quid à patre reprehensam donasse seipsam Ioui, & Iouem, sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt. Iidem promiscuè cum mulieribus, non vnà habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quē virū habitare sustinet, (nā tertio quoq; mēse viri cōueniunt) eius filius cēsetur. Isti quidē maritimi Libyum Nomadum dicti sunt.

a Ex posteris eorum qui, &c. *Fortasse Vallis scripserat* ex nepotibus.

b Ritus patrios ei peragere

c Nescio quid de patre conquestam

A καὶ τὸν πόδεον δείξειν, καὶ ἀπήμονας ἀποστελέειν· πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τὸν τε διέκπλοον τῶν Ἑσπερέων δεικνύουσι ⓦ Τρίτωνά σφι, καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἑωυτοῦ ἱρῷ· ὀθνείῳ ἀποσημήνασά τε τῷ τρίποδι, καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσονι σημήνασα τὸν πόνον, ὡς ἔπεσθαι τὸν τρίποδα κομίσασι τῶν ἐκ γενέων τις τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ συμπλεόντων, ὅτε ἑκάστην πόλιας οἰκήσας τῶν τῶν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας, πᾶσαν
B εἶναι ἀνάγκην. Ταῦτα ἀκούσαντες τοῖς ὀθνείοις τῶν Λιβύων, κρύψαι τὸν τρίποδα. Τούτων δ' ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὔσης. οὗτοι δὲ καὶ ⓦ Μάχλυες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι. ὁ μέσον δὲ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς· οἱ δὲ Αὔσης, τὰ ἔμπροσθεν. ὁρτὴ δὲ σφι ἐνιαυσίη Ἀθηναίης· αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, 177
C τῇ αὐτόθι μένει θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν τὴν Ἀθηναίην καλέουσι, τὰς δ' ἀποθνησκούσας παρθένους ἐν τῷ πρωϊμάτων, ψευδοπαρθένους καλέουσι. πρὶν δ' ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιοῦσι. κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἑκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ, καὶ ἐπ' ἅρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ. ὁπτέοισι δὲ τὰ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους πρὶν ἢ σφι
D Ἕλληνας προικιθῆναι, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὁπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῖχθαι ἐς τοὺς Ἕλληνας. τὴν δ' Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος τὸν ἐ) θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καί μιν μεμφθεῖσαν τι τὰ πατρὶ, δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διί. ⓦ δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. Ταῦτα μὲν λέγουσι. μίξιν δὲ ὀθνείην τῶν γυναικῶν ποιέονται,
E ὅτε συνοικέοντες, κτηνῶδέα τε μισγόμενοι. ἐπεὰν δ' γυναικὶ τὸ παιδίον ἄδρον γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τωὐτὸ οἱ ἄνδρες τέσσερες μηνὸς, καὶ τὰ αὐ ἤκη τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται. οὗτοι μὲν οἱ πρωθεν ἀληθέστατοι τῶν Νομάδων Λιβύων εἰρέαται.

Ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ θηριώδης A
ἐστὶ Λιβύη. Ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδεος, ὀφρύη φάμμος κατήκει, ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ Ἡρακλείας στήλας. ἐν δὲ τῇ ὀφρύῃ ταύτῃ μάλιστα βάλανοι δέκα ἡμερέων ὁδὸν, ἁλός ἐστι τρύφεα κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι, καὶ ἐν κορυφῇσι ἑκάστου τῶν κολωνῶν ἀνακοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἁλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ. περὶ δὲ αὐτὸ αὐθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι τῶν τῆς ἐρήμου, καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδεος, τῶν
B ἔσχατοι μὲν ἀπὸ Θηβέων δέκα ἡμερέων ὁδὸν Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαγένους Διός. καὶ γὰρ δὴ ἐν Θήβῃσι (ὡς καὶ πρότερον εἴρηται μοι) κριοπρόσωπον τοῦ Διός τὸ ἄγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· ὃ τὸν μὲν ὄρθρον ψυχρὸν ὡς χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον. μεσαμβρίη τε ἐστὶ, καὶ τὸ κέρτα γίνεται ψυχρόν. πλωίκαυτα δὲ ἀρδουσι τοὺς κήπους. ἀποκλινομένης τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυ-
C χροῦ, ἐς οὗ δύεται τὸ ἥλιος, καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν. ἐπὶ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελαγίζει. πλωίκαυτα δὲ ἀμβολαδὸν. πρέρχονται τὸ μέσον νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἠώ. ἐπίκλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλέεται ἡλίου. μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύος τῆς φάμμου δι' ἄλλων δέκα ἡμερέων ὁδὸν, κολωνός τε ἁλὸς ἐστὶ ὁμοῖος τῷ Ἀμμωνίῳ, καὶ ὕδωρ, καὶ αὐθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ D
Τούτῳ οὔνομα Αἰγίλα ἐστί. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ⓓ Νασάμωνες ὀπωρεῦντες τοῖς φοίνιξιν φοιτέουσι. ἀπὸ δὲ Αἰγίλων, διὰ δέκα ἡμερέων ἄλλων ὁδὸν, ἕτερος ἁλὸς κολωνὸς, καὶ ὕδωρ, καὶ φοίνικες καρποφόροι πολλοὶ, καὶ πάντῃ καὶ ἐν τοῖσι ἑτέροισι· καὶ αὐθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὔνομα Γαραμάντες ἐστὶ, ἔθνος μέγα ἰσχυρὸν· οἳ ὀπὶ τὴν ἅλα γῆν ὀπιφορέοντες, οὕτω σπείρουσι. σιτοτρωτατον δὲ ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους· E
ἐν τῷ τριήκοντα ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδὸς ἐστὶ· ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσί· τὰ κέρεα ἔχουσι κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθεν. διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες, νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθεν οὐκ οἷοί τε εἰσὶ, προσεμβαλλόν-

τῶν καταπεύγουσα

Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *id est feris abundans*. Supra hanc therioden supercilium soli fabulosum est, porrectum à Thebis AEgyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio fermè decem dierum itinere [a] sunt grumi grandes salis iucundi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale eiaculantur aquā dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitant vltimi, solitudinem versus, & supra *plagam therioden dictam*, à Thebis itinere dierū decem, primi Ammonii, habentes templū ad Thebani Ioui effigiem. etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum est) aspectu arietino Ioui simulacrum est. Apud hos est alia quoque aqua fōtana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam autem qua forum frequentissimum est, frigescit: sub meridiem multo frigidior est. eáque hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calescens, ad mediam vsque noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram vsque refrigescit. cognominatur autem fons iste, solis. Post Ammonios autem per supercilium fabuli, decem rursus dierū itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniæ par, hominibus circumhabitātibus: cui loco nomen est AEgila, ad quem locū Nasamones veniunt palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatio ab AEgilæis alius [b] collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quemadmodum apud alios: incolentibus illic hominibus quibus nomen est Garamātibus, natione sanè magna, qui inducta super salem humo, ita serunt. Ab his ad Lotophagos breuissimum iter. A quibus triginta dierum spatium est ad eos apud quos gignuntur boues præposterè pascentes. Ideo autem præposterè pascuntur quòd cornua inflexa anterius habēt, & ob id cessim euntes pascuntur. nam offensātibus in terra cornibus, progre-

a Sunt frusta salis veluti grumi magni in tumulis: & in singulorum tumulorum vertibus è medio sale aqua frigida & dulcis erumpit.

b Agger. *Paulo post ipse tumulum Gertit.*

diendo pasci nequeunt: alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis atque duritiem. Garamantes hi Troglodytas AEthiopes quadrigis venantur. nam Troglodytæ AEthiopes, omniũ quos fando cognouimus, perniciſſimis pedibus ſunt, ſerpentibus, lacertiſque & aliis id genus reptilibus veſcentes, lingua nulli alteri ſimili vtentes, ſed veſpertilionum more ſtridẽtes. A Garamantibus decẽ quoque dierum itinere alius collis eſt ſalis, & aqua: accolẽtibus hominibus quibus nomen eſt Atlantibus, ſolis omnium hominũ, quos ipſi nouimus, innominatis. [a] nãſales quidem apud eos vocantur Atlantes, ſingulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi ſolem tranſcendèntem execrãtur, eique præterea omnia conuitia ingerunt, quòd torridus & ipſos & regionem perdat. Poſt totidem dierum iter alius tumulus ſalis eſt, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis eſt mõs nomine Atlas, anguſtus, & vndique teres: & (vt fertur) adeo celſus vt eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nũquam relinquatur, neque hyeme neque æſtate: quem eſſe columnã cæli indigenæ aiũt. Ab hoc mõte cognominantur hi homines: nã Atlantes vocantur. dicuntúrque nec vlla animante veſci, nec vlla ſomnia cernere. Ad hos vſque Atlantes poſſum recẽſere nomina eorum qui in ſupercilio *Libyæ* habitant, poſt hos nõ amplius. Porrigitur autem id ſupercilium ad columnas vſque Herculeas, atque vlterius. Intra quod eſt ſalis metallum, *id eſt*, [b] *effoſſio*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia ſua faciunt ex [c] micis ſalis. iſti enim iam tractus Libyæ vacant imbribus. nam ſi plueret illic, non poſſent manere parietes [d] ſalis. Supra autem hoc ſupercilium, auſtrum verſus ac mediterranea Libyæ, deſerta iam plaga eſt, & ſine aqua ferſíque, ſine pluuia ac lignis, omni

a Nam omnibus quidem ſimul nomen eſt Atlantes. *Id eſt, commune quidem vniuerſæ genti nomen eſt Atl.*

b Fodina.

c Grumis

d *Poſt* Salis, *adde*, Ibi autem & altus & purpure' ſal effoditur.

A των ἐς τὸν χῶν τῶν κερέων. ἄλλο δὲ οὐδὲν
ἀμφιφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ
ὁ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρίψιν. οἱ Γα-
ραμαντες δὲ οὗτοι τοῦ Τρωγλοδύτας Αἰ-
θίοπας ἁρματηλάτοισι τοῖσι τετρίππουσι. ⓓ γὰρ
Τρωγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι αν-
θρώπων πάντων εἰσὶ, τῶν ἡμεῖς πέρι λόγους
ἀποφερομένους ἀκούομεν. σιτέονται δὲ ⓓ
Τρωγλοδύται ὄφις καὶ κραύρους, καὶ τὰ τοι-
αῦτα τῶν ἑρπετῶν. γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ
B ἄλλῃ προσομοίῳ νενομίκασι, ἀλλὰ τετρύ-
γασι, καπάρῳ αἱ νυκτερίδες. ἀπὸ δὲ Γα-
ραμάντων δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδὸς,
ἄλλος ἁλός τε κολωνὸς, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρω-
ποι περὶ αὐτὸν οἰκέοντες, οἷσι ονομά ἐστι Ἄ-
τλαντες· οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μουνοὶ ἀνθρώπων 178
τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀλέσι μὲν γὰρ σφι ἐστὶ Ἄ-
τλαντες ονομα, ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ αὐτέων ονομα
οὐδὲν κέεται. οὗτοι τὰ ἡλίῳ ἐπιβοώμε-
νοι καταρᾶται, καὶ πρὸς τοῦτοισι πολλὰ τῷ
C τῷ αἰχμῇ λοιδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπι-
τρίβει, ἀνίστε τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν
χώρην αὐτέων. μετὰ δὲ, δι' ἄλλων δέκα ἡ-
μερέων ὁδὸς, ἄλλος κολωνὸς ἁλός, καὶ ὕδωρ,
καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέοντες. ἔχεται δὲ
τοῦ ἁλὸς τούτου οὖρος τῶν ονομα Ἄτλας·
ἐστὶ δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερὲς πολύτριχον· ὑψηλὸν δ'
οὕτω δή τι λέγεται ὡς τῷ κορυφὰς αὐτοῦ ἰδεῖν
οἷά τε εἶναι ἀιδέας. οὐδέκοτε γὰρ αὐτὰς ἀπο-
λείπει νέφεα οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος. τοῦ-
D τὸ κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι ⓓ ὀνομάζειν
εἶναι. ὀνομάζεται τοῦ οὔρεος οἱ ἄνθρωποι οὗ-
τοι ἐπωνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἄ-
τλαντες. λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σι-
τέεσθαι, οὔτε ὀνείρατα ὁρᾶν. μέχρι μὲν δὴ
τῶν Ἀτλάντων τούτων, ἔχω τὰ ὀνόματα τῶν
ἐν τῇ ὀφρύῃ κατοικημένων καταλέξαι· τὸ γὰρ
ἀπὸ τούτων, οὐκέτι. διήκει δὲ ὦν ἡ ὀφρὺς μέχ-
ρι Ἡρακλείων στηλέων, καὶ τὸ ἔξω τούτεων.
ἔστι δὲ ἁλὸς τε μέταλλον ἐν αὐτῇ ἀμφὶ δέκα
E ἡμερέων ὁδὸς, καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες· τὰ δὲ
οἰκία τούτοισι πᾶσι ἐκ τῶν ἁλίνων χόνδρων
οἰκοδομέαται. ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Λιβύης ἄνο-
μβρα ἐστί. οὐ γὰρ ἠδυναίατο μένειν οἱ τοῖχοι
ἐόντες ἅλινοι, εἰ ὕοι. ὁ δὲ ἅλς αὐτόθι καὶ λευ-
κὸς καὶ πορφύρεος ὁ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρύος ταύτης, τὸ πρὸς νότου καὶ μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἔρημος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἀνόμβρος καὶ ἄξυλος ἐστι

ἠχώρη· ἐκ ὀμάδος ἐστὶ ὀν αὐτῇ οὐδέν. οὕτω
A μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰ-
γύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακ-
τοπότται Λίβυες· καὶ θηλέων τε βοῶν οὐ τοι
γλυμμοι, διότι καὶ οὐδὲ Αἰγύπτιοι, καὶ ἐς
οὐ τρέφοντες. βοῶν μὲν νυν θηλέων οὐδὲ αἱ
Κυρηναίων γυναῖκες. δικαιοῦσι πατέεσθαι,
θεῷ τῷ ὀν Αἰγύπτῳ Ἴσιν, ἀλλὰ ἐκ νηστείας
αὐτῇ καὶ ὁρτὰς ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρ-
καίων γυναῖκες οὐδὲ ὑῶν τοῖς τῆσι βοσὶ
γλύονται. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει. ὁ δὲ
B τοῖς ἑωυτέρης τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀνέ-
τι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι
αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ παιδία ποι-
οῦντες οἷόν τι καὶ οἱ νομάδες ἐώθασι ποιέειν.
ⓓ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νομάδες, εἰ μὲν πολ-
λοὶ, οὐκ ἔχω ἀκριβέως τοῦτο εἰπεῖν· ποιοῦσι
δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε. τῶν παιδίων τὸ σφε-
τέρων, ἐπεὰν τεταρέτεα χρόνου, οἱ σύριγγι τοῦ-
βάτων κατοίσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέ-
βας· μετεξέτεροι δὲ αὐτέων, τὰς ἐν τοῖσι κρο-
C τάφοισι, ὅδε εἵνεκα, ὡς μὴ σφέας ἐς τὸν πάν-
τα χρόνον καταῤῥέον φλέγμα ἐκ τῆς κε-
φαλῆς δηλῆται. καὶ ἀμφὶ τοῦτο σφέας λέ-
γουσι εἶναι ὑγιηροτάτους. (εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως
ⓓ Λίβυες αἰθέων πολλῶν ὑγιηρόταται,
τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν ἀμφὶ τοῦτο, οὐκ ἔχω
ἀκριβέως εἰπεῖν, ὑγιηρόταται δὲ ὦν εἰσὶ) ἐὼν
δὲ κάμοιτο τὰ παιδία κόπος ὁκοῖός τις ἐστὶ, ἐξ-
ιᾶται σφι ἄκος· τρόπῳ γὰρ οὐδενὶ ἀπείσαν-
τες ῥύονται σφέας. λέγω ὃ τὰ λέγουσι
D αὐτοὶ Λίβυες. θυσίας δὲ τοῖσι νομάσι εἰσὶ αἵδε.
ἐπεὰν τοῦ ὠτὸς ἀπαρξώνται τοῦ κτηνέος,
ῥιπτέουσι ὄπισθε τὸν δόμον. τοῦτο δὲ ποιήσαντες,
ἀποστρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡ-
λίῳ καὶ σελήνῃ μουνοῖσι. τούτοισι μὲν νυν
πάντες Λίβυες θύουσι· ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τρι-
τωνίδα λίμνην νέμοντες, τῇ Ἀθηναίῃ μά-
λιστα. μετὰ δὲ, τῷ Τριτωνι καὶ τῷ Ποσει-
δέωνι. τῷ δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας
τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Λι-
E βυστέων ἐποιήσαντο ⓓ Ἕλληνες. πλὴν γὰρ
ὅτι σκυτίνη ἡ ἐσθὴς τῶν Λιβυστέων ἐστὶ, καὶ οἱ
θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῆσι, οὐκ ὄφιές
εἰσι, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατ'
τὠυτὸ ἔσταλται. καὶ δὴ καὶ τοιοῦτο μα κατηγορέει
ὅτι ἐκ Λιβύης ἵκται ἡ στολὴ τῶν Παλλαδίων.

a Nomades Libyes ſũt, qui carne & lacte veſcũtur, ſed ab eſu vaccarum abſtinent ſicut & Ægyptii, ſuéſque non alunt.

b *Suſpecta eſt hic vox Græca.*

c Nomades Libyes.

d Nomades. *Sic & in ſequenti, pro paſtorales.*

e *Id eſt, ſimulacrorum Minerue. dicit enim Herodot.* παλλαδίων *quod dixerat* τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης.

Quippe Libyssæ mulieres super vestem amiciuntur nudis ægeis, *id est, caprinis pellibus non villosis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id est, caprinis pellibus*, ægidas denominauêre Græci. Quinetiam hinc primùm mihi videtur eiulatus in templis extitisse, quòd eo Libyssæ mulieres vehementer vtuntur ac bellé. Et à Libybus quadriiugos equos iũgere Græci didicere. Sepeliũt autem pastorales Libyes defunctos vt Græci, præter Nasamones, qui illos sedẽtes sepeliunt, obseruantes vt dum quis cœpit agere animam, eum sedentem constituãt, ne supinus expiret. Domicilia eorum sunt virgultis compacta, suspensis circa lentiscos, & ea quoquouersus versatilia. Et isti quidem talibus vtuntur moribus.

a Occidentali.

Contingunt autẽ hos ab [a] orientali parte Tritonis fluminis ii Auses qui sunt aratores: [b] qui verò Libyes domos possidere consueuerunt, iis nomen impositum est Maxyes, qui dextram capitis partem comatam gestant, sinistram radunt, corpus minio tingunt, asserentes se à Troianis esse oriũdos. Regio autem hæc & reliqua ad occidentem vergens, multo frequẽtior est feris sylusq; quàm regio pastoralium. Nam quæ ad auroram respicit, quam pastorales incolunt, Tritone flumine tenus & depressa est & arenosa: hinc deinceps quæ aratorum est, vesperam spectans, montana valde est ac nemorosa, ferisque frequẽs. Siquidem apud hos & serpentes sunt supramodum grãdes ac leones, elephantes quoque & vrsi, & aspides, & asini cornibus præditi. Et [c] cynocephali, *id est, capita canina habentes*, & acephali, *id est, non habentes capita*, qui in pectoribus oculos habent, vt Libyes memorant: necnõ viri fœminæque agrestes, & aliæ permultæ feræ haud ementitæ. Quorũ nihil apud pastorales est, sed alia, veluti pygargi, & capreæ, & bubali, & asini, non illi quidem cornua habentes, sed alii impoti: nunquã enim bibunt. & oryes, [d] quibus vlnales palmæ pro cornibus fiũt. (huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis) & bassaria, & hyænæ,

b *Lectionem sequutus videtur diuersam ab ea quæ est in vulg. edit.*

c *In vulg. Gr. edit. Cynocephalorũ tãtùm fit mentio, sed quidã Ms. codices pro κυνοκέφαλοι habent ἀκέφαλοι, hoc modo, καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι, &c.*

d Ad quarum cornua Phœnices cubitos *mensuras* faciunt. *Id est, Phœnices suas mẽsuras dictas cubitos illarum cornibus magnitudine faciunt pares. For tasse tamen & aliter sit sensus.*

A ἀιγίδας γὰρ τοῖσι βάλλονται φιλέοντες τοῖσι τῶν ἐθνέων τοῦτον τὸν τρόπον αἱ Λίβυσσαι, κεκεμμένας ἐρυθρῷ δαμάσσῃ. ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας ④ Ἕλληνες μετωνόμασαν. δοκέει δ' ἔμοι γε καὶ ὀλολυγὴ ἐν ἱροῖσι ἐνθαῦτα τοῦτον γενέσθαι. κέρατα γὰρ τέσσερα ἡνιοχεόνται καλῶς αἱ Λίβυσσαι· καὶ τέσσερας ἵππους ζευγνύσαι τοῦδε Λιβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθήκασι. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ Νομάδες, κατάπερ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων. οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἀπίῃ τὴν ψυχήν, ὅκως μιν κατίσοισι, μηδὲ ὕπτιος ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐξ ἀθρόων ἐνερμένων περὶ σχοίνους ἐστί, καὶ τοῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοισι οὗτοι χρέωνται. ὁ δὲ πρὸς ἑσπέρην τοῦ Τριτωνίδος ποταμοῦ, ΑΥ' σέων ἔχονται ἀροτῆρες ἤδη Λίβυες, καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκ τῆς, τοῖσι οὔνομα κέεται Μάξυες· οἱ τὰ δεξιὰ τῆς κεφαλέων κομόωσι, τὰ δ' ἐπαισχεα κείρεσι· ὁ δὲ σῶμα μίλτῳ χρίονται. φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρη αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἑσπέρην, πολλῷ θηριωδέστερή τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν Νομάδων χώρης. ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ Νομάδες νέμουσι, ἐστὶ ταπεινή τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τριτωνίδος ποταμοῦ. ἡ δὲ ἀπὸ τούτου ὁ πρὸς ἑσπέρην, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὀρφνή τε καὶ δασέα ⑤ θηριώδης. καὶ γὰρ δὴ οἱ ὄφιες ⑥ ἀπόμεγάθεες, καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσί, καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες· καὶ οἱ κυνοκέφαλοι, ⑦ ἐν τοῖσι στήθεσι ὀφθαλμοὺς ἔχοντες (ὡς δὴ λέγεταί γε ὑπὸ Λιβύων) καὶ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναῖκες ἄγριαι, καὶ ἄλλα πολλὴ θηρία ἀκεπάφευστα. κατὰ δὲ Νομάδας δὲ ἐστι τούτων οὐδέν, ἀλλ' ἄλλα τάδε, πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι οὐκ οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες, ἀλλὰ ἄλλοι ἄποροι· (οὐ γὰρ δὴ πίνουσι) καὶ ὄρυες, (τῶν κατὰ κέρεα τοῖσι Φοίνικες ποιέονται· μέγαθος δὲ ὁ θηρίου τοῦτο κατὰ βοῦν ἐστί) καὶ βασσάρια, καὶ ὕαιναι,

καὶ ὑστρίχες,

καὶ ὑστρίχες, καὶ κριοὶ ἄγριοι, καὶ δίκτυες, ⑧ θοῶες, καὶ πανθήρες, καὶ βόρυες, καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τετράπηχεες χερσαῖοι, τῆσι σαύρησι ἐμφερέσσατοι· καὶ τρουγοὶ καὶ χαμαιλέοντες, καὶ ὄφιες μικροὶ, κέρας ἓν ἕκαστος ἔχοντες. ταῦτά τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία, καὶ ἄσσα τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ ὑὸς ἀγρίου. ἔλαφος δὲ καὶ ὗς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένεα τρίξα αὐτόθι ἐστί· οἱ μὲν, δίποδες καλέονται· οἱ δὲ, ζεγέρεες· (ὃ δὲ οὔνομα τοῦτο ἐστὶ μὲν Λιβυκὸν, δεύτερον δὲ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, βουνοί) οἱ δὲ, ἐχῖνες. εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖαι ἐν τῷ σιλφίῳ γινόμεναι, τῆσι Ταρτησσίησι ὁμοιόταται. τοσαῦτα μὲν νυν θηρία ἡ τῶν Νομάδων Λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστορέοντες, ἐπὶ μακρότατον οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι. Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ γυναῖκες ἐνίοχεῦσι τὰ ἅρματα ἐς τὸν πόλεμον. τούτων δὲ Ζύγαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας ποιέειν. μιλτοῦται δ' ὧν πάντες οὗτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι. ⑨ τὰ δὲ σφι ἄφθονοι, ὅσοι ἐν τοῖσι οὔρεσι γίνονται. λέγουσι δὲ τούτοις Καρχηδόνιοι κεῖσθαι νῆσον τῇ οὔνομα ἐστὶ Κύρανιν· μῆκος μὲν, δισχιλίων σταδίων, πλάτος δὲ, σταθμὸν, διζήσεα τὸν ἐκ τῆς ἠπείρου· ἐλαιέων τε μεστὴν καὶ ἀμπέλων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ ἐστὶ, ἐκ τῆς αἱ παρθένοι τῶν ἐπιχωρίων, πτερόεσσι ὀρνίθων κεκαλυμμένοισι πίσσῃ, ἐκ τῆς ἰλύος ψῆγμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἐστι ἀληθέα, οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω. εἴη δ' ἂν καὶ πεῦ, ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὥρεον. εἰσὶ μὲν καὶ πολλαὶ λίμναι αἱ λίμναι αὐτόθι· ἡ δ' ὧν μεγάθεα αὐτέων, ἑβδομήκοντα ποδῶν πανταχῇ, βάθος δὲ, δίοργμός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν καθιεῖσι, ὅπῃ ἄκρῳ μυρσίνῃ πτερώσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὀδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου, τὰ δ' ἄλλα, τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω. ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης. ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συγχοῦ, οὕτω ἐς τὸν ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι.

180

& hystriches, & arietes agrestes, & dictyes, & thoes, *id est, ex hyæna & lupo geniti*, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad sũmum magnitudine, terrestres, lacertis assimiles, & struthi subterranei, & serpentes pusilli cũ singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, & item cæteræ quæ alibi, præter ceruum & aprũ. ceruus enim & aper prorsus in Libya nullus est. Sũt ibidem quoque tria murium genera, quorum alii bipedes vocãtur, alii zegeries, Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod βουνοὶ, *id est, colles*) alii, echines. Sunt præterea mustelæ quæ in silphio nascuntur, [a] mũræ nis simillimæ. Tot habet feras Libyum pastoralium regio, quãtum nos maximè scrutãdo longissimè inuestigare potuimus.

a Tartessiacis similes.

Maxyum autem Libyũ confines sunt [b] Zabeces, vbi fœminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi sunt Zygantes, vbi magnam vim mellis apes cõficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicuntur. Omnes autem minio inficiuntur, ac similis vescuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyranin, ducẽtorum stadiorum longitudine, arẽtam latitudine, in quã transiri è continente potest, oleis refertã ac vitibus. Et in ea esse lacum vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramẽta auri referunt è limo. Hæc an vera sint haud equidem scio, sed quæ narrantur scribo. [c] Fuerit autem totum, vt ipse ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquouersus pedum est, altitudinis duũm passuum. in hunc *virgines* cõtum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt, deinde referunt myrto picem, odorem quidem asphalti habentem, sed cætera præstantiorem pice Picria: eámq; in scrobẽ quam iuxta lacum foderunt, effundunt, & vbi multum illius aggesserũt, ita è scrobe in amphoras trãsfundũt.

b Zaveces.

c Fieri autẽ possit vt id omnino ita se habeat, quũ ipse viderim, &c.

Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means [a] redditur in mari, quod à lacu quatuor stadiis abest. Ita quæ de insula adiacenti Libyæ dicũtur, consentanea sunt veritati. Aiunt præterea Carthaginenses, locum esse Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: eò quoties ipsi applicuêre, se merces è nauibus exponere, eásque in crepidine terræ deinceps collocare: tum conscensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus deposito, [b] rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos *pretiũ* cõsiderare, & si dignum mercibus [c] videatur, eo sumpto abire: sminus, cõscensis iterum nauibus considere. illos verò accedentes, plus auri ad id quod deposuerũt addere, donec [d] persuadeãt. Neutros autem alteris iniuriam inferre: [e] neque aut se cõtingere merces priusquã ipsi sumpserint aurum. Atque hi sunt Libyum quos nominare possum. quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione eatenus quo dicere, à quatuor eã nationibus (quãtum nos scimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes atque AEthiopes: quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad austrum incolunt: aduenæ verò, Phœnices & Græci. Neque verò videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ cõparãda, præter vnam Cinypem, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc autẽ optimæ cuique telluri par est prouẽtu fructus cerealis [f] omnino cæteræ Libyæ. Est enim pulla & vda fontibus, ac secura siccitatis aeris: ac ne imbre quidem, qui sit vehementior, læditur. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex prouentibus autem fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum & illud est quod EVesperitæ colũt.

a Conspicitur. *Vel, apparet.*

b Procul à mercibus retrocedere. *Hic autem interpres aliter legisse videtur. sed hanc lectionem* καὶ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων *sequentia confirmant.*

c Videatur aurum.

d Faciant illos acquiescere. *Gall. Insques à ce qu'ils les rendent cõtens.*

e Neque enim illos aurum attingere priusquam mercium pretio id æquauerint, *id est, priusquã tam multum exhibuerint quantũ mercium pretio respõdeat,* neque illos merces attingere, *vel, contingere* priusquam, *&c.*

f Nec quicquam omnino similis est reliquæ Libyæ.

A Ὅ,τι δὴ αὖ ἐς πέσοι ἐς τὸν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὸν, ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσσῃ. ἡ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης. οὕτω δὴ καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ὅτι Λιβύῃ κειμένης εἰκότα ὄντα ἀληθήνη. λέγουσι δὲ καὶ τάδε Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Λιβύης χῶρόν τε καὶ ἀνθρώπους ἔξω Ἡρακλείων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωσι τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐφεξῆς παρὰ τὸν κυματώδεα, ἐσβαίνειν ἐς τὰ πλοῖα, τύφειν καπνόν· τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἰδόντας καπνὸν, ἰέναι ἐπὶ τὸν θάλασσαν· καὶ ἐπεὶτα αὐτὶ τῶν φορτίων χρυσὸν τιθέναι, καὶ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων. τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐνβαίνοντας, σκέπτεσθαι· καὶ ἢν μὲν φαίνηται σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀνελόμενοι ἀπαλλάσσωσι· ἢν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβαίνειν ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα καὶ τέαται· οἱ δὲ, προσελθόντες, ἄλλον πρὸς ὧν ἐθήκαν χρυσὸν, ἐς οὗ αὐτοὺς πείθωσι. ἀδικέειν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὖτις τοῦ χρυσοῦ ἅπτεσθαι πρὶν αὐτοὶ σφι ἀπιστωθεῖν τὴν ἀξίην τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἅπτεσθαι πρότερον ἢ αὖτις ὁ χρυσὸν λάβωσι. οὗτοι μὲν εἰσι οἱ ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων ὀνομάσαι· καὶ τούτεων οἱ πολλοὶ βασιλῆος τοῦ Μήδων οὔτέ τι νῦν οὔτε πότε ἐφρόντιζον οὐδέν. τοσοῦτον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρης ταύτης, ὅτι πέντε σταθμαὶ νέμεται αὐτῇ, καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· καὶ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο, οὔ. Λίβυες μὲν καὶ Αἰθίοπες, αὐτόχθονες· τὰ μὲν, πρὸς βορέω, οἱ δὲ, πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκέοντες· Φοίνικες δὲ καὶ Ἕλλανες, ἐπήλυδες. δοκέει δέ μοι οὐδὲ ἀρετῇ εἶναι τις ἡ Λιβύη πρὸς τὴν Ἀσίην ἢ Εὐρώπην παραβληθεῖσα, πλὴν Κίνυπος ποταμοῦ. τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὔνομα ἡ γῆ τοῦ ποταμοῦ ἔχει. αὕτη δὲ ὁμοίη τῇ ἀείζηι γαίῃ, Δήμητρος καρπὸν οὐκ φέρειν· οὐδὲ οἶκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ. μελαγγαίος τε γὰρ ἐστι, καὶ ἔπυδρος πίδαξι. καὶ οὔτε αὐχμοῦ φροντίζουσα οὐδὲν, οὔτε ὄμβρων πλέω ποιεῦσα, δεδήληται. ὕεται γὰρ δὴ τοῦτα τῆς Λιβύης. τῶν δὲ οὐκ φορείων τοῦ καρποῦ τοσαῦτα μέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῇ κατίσταται. ἄγαθη δὲ γῆ καὶ τὸν Εὐεσπερίτην νέμουσι.

τῶν δὲ οὐκ φορείων Βαβυλωνίῃ

ἐπ' ἑκατοστὰ γὰρ, ἐπεὰν αὐτὴ ἑωυτῆς ἄριστα ἐνείκῃ, οὐκ φέρει· ἢ γὰρ ἐν τῇ Κίνυπι, ὅτι τριακόσια. ἔχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη χώρη, ἐοῦσα ὑψηλοτάτη ταύτης τῆς Λιβύης τὸν οἱ Νομάδες νέμονται, τρεῖς χώρας ἐν ἑωυτῇ, ἀξίας θωύματος. τρεῖς μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὀργᾶ ἀμᾶσθαί τε καὶ πευκᾶσθαι. τουτέων τε δὴ συγκεκομισμένων, τὰ ὑπὲρ τῶν θαλασσαδίων χώρων τὰ μέσα ὀργᾶ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνοὺς καλέουσι. συγκεκόμισταί τε δὴ ὁ μέσος καρπὸς, καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπερτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεται τε καὶ ὀργᾶ. ὥστε οὐκ πέποται τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς, καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτὼ μῆνας Κυρηναίοις ὀπώρη ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ὅτι τοσοῦτον εἰρήσθω.

τῶν δὲ ὑπὲρ θαλασσαδίων

Οἱ δὲ Φερετίμης ὑμωρεῦ Πέρσαι, ἐπεί τε ἐν τῆς Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ Ἀρυανδέω, ἀπίκοντο ἐς τὸν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὸν πόλιν, ἐπαγγελλόμενοι οὐκ διδόναι τοῖς αἰτίοις τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω. τῶν δὲ, (πολὺ γὰρ ἐὼν τὸ πλῆθος μεταίτιον) οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους. ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὸν Βάρκην ὅτι μηχανὰς ἐνέα, ὀρύσσοντές τε ὀρύγματα ὑπόγαια, φέροντα ἐς τὸ τεῖχος, καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιεύμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνοῦρε, ὀπιγάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ὅπι φορεθείς· περιφέρων αὐτὸν ἐντὸς τοῦ τείχεος, προσίκε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος. τὰ μὲν δὴ ἀλλα ἔσκε κωφὰ πρὸς ἃ προσίκε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. αὐτοῦ δὴ αὖ τούτῃ Βαρκαῖοι ἔκτεινον τοὺς Πέρσεων τοὺς γεωρυχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξεύρεθη· τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο Βαρκαῖοι. χρόνον δὲ δὴ πολλῶν τε βεβρωμένων, καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, καὶ οὐκ ἧσσον τῶν Περσέων, Ἄμασις, ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ, μηχανᾶται τοιάδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὡς εἰσὶ μὲν ὀλιγανδρότατοι εἶεν, ὁλόφρονες δὲ αἱρετοὶ, ποιέει τάδε· νυκτὸς τάφρον ὀρύξας βαθέην, ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς· κατὰ τὸν τάφρον δὲ ὅπι πολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποιέων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προσεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους.

τῶν δὲ προσεκαλέετο

a Sũt qui in Græco contextu pro χώρας legendum censeant ὥρας. quam lectionem sequendo, aliter fueris interpretãdum hic locus.

b Eorum oppidani, vt qui, *&c.* orationẽ non admiserunt. *id est, eorum petitioni nõ acquieuerunt, vel, assensi non sunt.*

A nam quoties id eximiè seipsum vbertate superat, centuplum reddit: at illud Cinypũ, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio quæ huius Libyæ editissima est, quam pastorales incolunt, tres in se [a] plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima est, quòd in ea iam fructus maturi metuntur vindemiantúrque: his compositis, in plaga quæ supra maritimã est, medios fructus legunt, quos bunos appellant: dũ hi fructus adornantur, ii qui sunt in editissima plaga, coquũtur atque maturescunt. Itaque dũ primi fructus bibũtur atque edũtur, vltimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta sint.

Persæ autem ad vlciscendam Pheretimam ab Aryande missi, ex AEgypto Barcen peruenerũt, oppidum obsederũt, missis illico qui denuntiarent dedi autores necis Arcesilai. [b] Eos oppidani, vt qui cædis omnes participes essẽt, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcẽ quum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderũt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto, hunc in modũ: Circumferens illud intra murum, admouebat pauimento vrbis: quod vbicunque admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffossores interemerunt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verùm quum multũ temporis contriuissent, & multi vtrinque caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis, dux peditatus, talem rem commentus est: Animaduertẽs Barcæos vi non posse superari, sed dolo, latã fossã per noctem depressit, eique fragilia superstrauit ligna, & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. simulatque illuxit, Barcæos in colloquiũ euocat.

Illi libẽter obtemperauere, quòd eis cordi erat ad pactionẽ deuenire. Pactionem autem in hanc formulam inierunt, ferientes fœdus super illam occultã fossam: vt quoad humus ea ita se haberet, tandiu fœdus in ea regione ratũ foret, Barcæis, quod æquum foret se pensuros regi, & Persis, se nihil rerum nouarũ aduersus Barcæos esse molituros, promittentibus. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipsi ex vrbe prodibant, & ex hostibus cuicunque libebat intrãdi vrbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso ponte occulto in vrbem proruperunt: ideo autem põtem quem fecerant resciderũt, vt fœdus soluerent quod cum Barcæis percusserant, tandiu ratum fore fœdus quandiu maneret terra vt tunc manebat: refracto enim põte, nõ manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos sibi à Persis Barcæos qui faciẽdæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum murorum. Fœminarũ quoque decisas mamillas circa muros appẽdit. Cæteros Barcæos Persis vt diriperẽt imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His vrbẽ permisit: reliquis in seruitutem abreptis Persæ redierũt. qui quum ad vrbem Cyrenẽ redissent, Cyrenæi eos oraculi cuiusdam seruandi gratia, per vrbẽ deduxerunt. sed inter transeundũ præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit vt vrbem diriperẽt: recusante Amasi peditum duce. se enim aduersus vnam Barcen Græcam ciuitatem esse missos. Verùm postquam transierunt, & ad ripã Lycæi Iouis subsederunt, pœnitentia eos subiit quòd Cyrenen non occupassent: eámque iterum adoriri conati sunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo cõtrà ferret arma, tamen incessit eis metus: illincque cursu se proripientes, sexaginta circiter stadia consederunt. vbi statiua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocandos. Quũ igitur à Cyrenæis commeatũ sibi præberi precati essent,

A ἡ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὃ σφι ἔα δὲ ὁμολογίῃ χρήσασθαι. τῷ δὲ ὁμολογίῳ ἐποιέοντο τοιῷδε τινα. ὅπῃ τῆς κρυπτῆς τάφρου πάμπουντες ὅρκια, ἔστ' ἂν ἡ γῆ αὕτη οὕτω ἔχῃ, μένῃ ὁ ὅρκιον κατὰ χώρην· καὶ Βαρκαίους τε ἀποτελέειν φαίης ἀξίους βασιλέϊ, καὶ Πέρσας μηδὲν ἄλλο νεοχμοιοῦν κατὰ Βαρκαίους. μετὰ δὲ ὁ ὅρκιον, Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοισι, αὐτοί τε ἐξήεσαν ἐκ τοῦ ἄστεος, καὶ τῶν πολεμίων ἔων παρίεσαν ἐς

B ὁ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαντες. ἡ δὲ Πέρσαι καταῤῥήξαντες τὸν κρυπτὸν ἐνέφερον, ἔθεον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος· κατέῤῥηξαν δὲ τόδε εἵνεκα τοῦ ἐποίησαν ἐνέφερον, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν, ἁμόντες τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μέγα αἰεὶ ὁ ὅρκιον ὅσον αὖ ἡ γῆ μένῃ κατὰ τότε εἶχε· καταῤῥήξασι δὲ, οὐκέτι ἔμενε ὁ ὅρκιον κατὰ χώρην. τοῦ μὲν νῦν ἀπιστοτάτους τῶν Βαρκαίων ἡ Φερετίμη, ἐπεί τε οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τὸ τεῖχος·

C τῶν δὲ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποτάμουσα, παρέστιξε καὶ τούτοισι ὁ τεῖχος. τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων, πλὴν ὅσοι αὐτέων ἔσαν Βατταιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταῖοι· τούτοισι δὲ τὴν πόλιν ἐπέτρεψε ἡ Φερετίμη. τοὺς ὦν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων ἡ Πέρσαι ἐξανδραποδισάμενοι ἀπῆγον ὀπίσω· καὶ ἐπεί τε ἐλθὼν τῇ Κυρηναίων πόλει ἐπέρασαν ἡ Κυρηναῖοι, λόγιόν τι ἀποστείλαντες

D διεξῆκαν αὐτοὺς ἀφ' τοῦ ἄστεος. διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς, Βάρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἱρέειν τὴν πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ, οὐκ ἔα. ἐπὶ Βαρκέων γὰρ ἀποσταλῆναι μούνων Ἑλληνίδα πόλιν. ἐς ὃ διεξελθόντι, καὶ ἱζομένοισι ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ἄγγελος, μετεμέλησέ σφι οὐ ῥοῦσι τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπειρῶντο πολλοῦ τε καὶ πρήνεα ἐς αὐτήν.

E οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ παρεώρεον. τῶν δὲ Περσέων, ἑξηκοντάσταδον μαχομένου, φόβος ἐνέπεσε· ἀποδραμόντες δὲ ὅσον ἑξήκοντα στάδια, ἵζοντο. ἱδρυθέντι δὲ τοῦ στρατοπέδου τούτῳ ἦλθε τῶνδε Ἀρκεσίλεω ἄγγελος, ἀπακαλέων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι, Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδου σφι δοῦναι, ἔτυχον·

λαβόντες δὲ τοῦτα, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἰγυπτον. τῶνδε λαβόντες δὲ τὸν ἐνθεῦτεν αὐτοὺς Λίβυες, τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς, καὶ ἀποτιμώμενοι αὐτέων καὶ ἐπελκομένοι ἐφόνευον, ἐς ὃ ἐς τὴν Αἰγυπτον ἀπικέατο· οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς τὴν Λιβύης ἐκαστάτω ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε τοὺς ὑπὸ τῶν ἀναστάντων τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀναστάντες ἐποίησαν τῶνδε βασιλῆα. βασιλεὺς δὲ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίης χώρης κώμην ἐξηκοτικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ τούτῃ οὔνομα ἔθεντο Βάρκην, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ τῷ οἰκεομένῃ ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη οὗ τὸν ζόλον κατέπλεξε. ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Λιβύης ἐσεμένη τοὺς Βαρκαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἰγυπτον, ἀπέθανε κακῶς. ζωστὰ γὰρ σκώλεων ἐξέεστε. ὡς ἄρα αὐθεώποισι αἱ λίαν ἰσχυραὶ ὑμφορὰι θεῶν ἐπιφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τῆς Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη ὑμφορὴ ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

A & eum accepissent, in AEgyptũ reuertebantur. Quos deinde Libyes excipientes, vestitus atque vtensilium gratia, vt quisque relinquebatur trahebatúrque, interficiebãt, dõnec in AEgyptum peruentum est. Hic Persarũ exercitus in Libyam longissimè ad EVesperidas processit. Quos autẽ Barcæorum cepêre, [a] quósque ex AEgypto eiecêre ad regem, iis Darius rex ad incolendum dedit vicum Bactrianæ regionis, (cui vico nomen imposuêre Barcæ) ad meam vsque memoriam etiã incolis frequentem. Verùm ne ipsa quidem Pheretima [b] probè vita excessit. nam posteaquã vlta Barcæos celerrimè in AEgyptũ rediit, malè periit. [c] vt enim existunt acres admodũ & inuidiosæ vltiones deorum in homines, viuens vermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimæ Batti filiæ in Barcæos vindicta extitit.

τῶν ἀναστάντων

τῶνδε ἔφεστι.

a Hos ex Ægypto ad regẽ trãsportarunt: rex autem Darius iis ad incol. *Legendo ἀναστάντας pro ἀναστάντες.*

b Feliciter vitã finiuit. quumprimum enim vlta Barc. in Ægypt. rediit, miserè periit.

c Vt enim diis odiosæ sunt nimiùm acres hominum vltiones. *Perinde acsi dicat, deos illi tam miserabilem vitæ extitiã immisisse, odio prosequẽtes eam quæ vsa fuerat in vltione sumẽda crudelitatem, vt & alias adeo atroces vltiones odio prosequi solent. Valla autem sensum inuertit.*

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ, ΟΠΗΓΑΦΟΜΕΝΗ ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

HERODOTI Halicarnassei historiarũ liber quintus, qui inscribitur TERPSICHORE.

ΟΙ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες ὑπὸ Δαρείου, τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, τοῦτοις μὲν Περινθίοις Ἑλλησποντίων, οὐ βουλομένοις ὑπηκόοις εἶναι Δαρείου, κατεστρέψαντο, τοὺς τοῦτοις καὶ ὑπὸ Παιόνων τῆνδε. ἡ γὰρ ὦν ἀπὸ Στρυμόνος Παίονες, χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους, καὶ ἐν μὲν αὐτῇ κατιζόμενοι ἐπὶ κελεύσαντα σφέας ἡ Περινθίοι, ὀνομαστὶ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχρέῃν· ἐν δὲ μὴ ἐπιβώσαντα, μὴ ἐπιχρέῃν ἐποίεον οἱ Παίονες τοῦτα.

ATT PERSAE qui in Europa sub [d] Megabyzo relicti à Dario erãt, primos ex Hellespontiis Perinthios, Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pæonibus malè affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso vt bellum Perinthiis inferrent: & si quidem à Perinthiis ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: si minus, ab inuadendo abstinerent: ita fecerunt.

d *Vel,* Megabazo, *si nostra exẽpl. sequaris: istidémque in sequentibus,* Megabazo, *&* Megabazus. *Verùm & apud alios istud nomen non hoc sed illo scriptum modo inuenitur.*

Enimuero confidentibus Perinthiis eregione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen triplex ex prouocatione commissum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quũ victores duobus certaminibus Perinthii præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixêre, Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canẽtes impetum fecêre, egregiéque vincentes ex illis paucos reliquêre. [a] Quæ quõdam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthii pro libertate strenuè pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, vt omnem Thraciam subigeret.

a Quę quondam à Pæonibus acciderant *Perinthiis*, ita se habuerant. *Vel*, Talem quidã olim cladem *Perinthij* à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate strenu.

A αὐτίζοντων ὑπὸ τῶν Περινθίων ἐν τῷ περιαγείῳ, ἐνθαῦτα μουνομαχίη τοιήδε ἐγένετο. καὶ γὰρ ἄνδρα ἀνδρὶ καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλλον, καὶ κύνα κυνί. νικώντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὡς ἐπαιώνιζον κεχρηκότες, συνεβάλλοντο ④ Παίονες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι· καὶ εἶπόν κου καὶ οὗτοι σφίσι αὐτοῖσι, Νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ὁ παρατελέσθεν ἡμῖν, νῦν ἡμέτερον τὸ ἔργον. οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παρ-
B ωνίσασι ὁ πάρος χειρέουσι ④ Παίονες, καὶ πολλόν τε ἐκράτησαν, καὶ ἔλιπον σφεων ὀλίγους. τοὺς μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων τοιόνδε τρόπον ἐγένετο γενόμενα, ὧδε ἐγένετο. τότε δὲ αὐδρῶν ἀγαθῶν τοῦ τῆς ἐλευθερίης γινομένων τῶν Περινθίων, ④ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πολλοῦ. ὡς δὲ ἐγείρετο ἡ Πέρινθος, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμερούμενος βα-
C σιλέϊ Δαρείῳ. τοῦτο γὰρ οἱ ἐντέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρηίκην καταστρέφεσθαι.

Θρηίκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετά γε Ἰνδοὺς, πολλῶν ἀν θρώπων· εἰ δὲ ὑπ' ἑνὸς ἄρχοιτο, ἢ φρονέοιτο κατὰ ταὐτό, ἄμαχόν τ' ἂν εἴη, καὶ πολλῷ κράτιστον πολλῶν ἐθνέων, κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἀπορον σφι καὶ ἀμήχανον μή κοτε ἐγένηται. εἰσὶ δὴ κατὰ τοῦτο ἀσθενέες. οἰκήματα δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι· νόμοισι δὲ οὗτοι πα-
D ραπλησίοισι πᾶσι χρέωνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετέων, καὶ Τραυσῶν, καὶ τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκεόντων. Τουτέων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιέουσι, εἰρηταί μοι· Τραυσοὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ τωὐτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρῃξὶ ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενον σφι καὶ ἀπογινόμενον, ποιέουσι τάδε· τὸν μὲν γινόμενον περιίζουσι ④ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀναπλήσαντες κακά· ἀμοιγε-
E νέες τὰ ἀνθρωπήϊα πάντα πάθεα· ⑤ ἢν δ' ἀπογινόμενον, παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι, γῆν καλύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαγεὶς, ἐστὶ ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. ④ δὲ κατύπερθε Κρηστωναίων, ποιέουσι τάδε· ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλάς·

τῶν φρήματα.

τῶν κρύπτουσι.

ἐπεὰν ὦν τις αὐτέων ἀποθάνῃ, κρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν, καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε, ἤ τις αὐτέων ἐφίλεε μάλιστα τοῦ ἀνδρός. ἢ δ' ἂν κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα ὑπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, σφάζεται ὅτι τὸν πάρον ὑπὸ τῷ οἰκηιοτάτου ἑωυτῆς. σφαγιασθεῖσα δὲ, συνθάπτεται τῷ ἀνδρί. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται. ὄνειδος γὰρ σφι τοῦτον μέγιστον γίνεται. τῶν δὲ δὴ ἄλλων Θρηίκων ἔστι ὅδε νόμος· πωλοῦσι τὰ τέκνα ὅτε ἐξαγωγῇ· τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι, ἀλλ' ἐάσι οἷσι αὐταὶ βούλονται) ἀνδράσι μίσγεσθαι. τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυρῶς φυλάσσουσι, καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας πολλοῦ τῶν γονέων γαμάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ἐστίγματα, εὐγενές κέκριται· τὸ δ' ἀστικτον, ἀγενές. ἀργὸν εἶναι, κάλλιστον· γῆς δὲ ἔργατον, ἀπιμότατον. τὸ δὲ ζῆν ἀπὸ πολέμου τε καὶ λῃστύος, κάλλιστον. οὗτοι μὲν σφεων οἱ ὀπιφανέστατοι νόμοι εἰσί. θεοὺς μὲν σέβονται μούνους τοὺς δὲ, Ἄρεα, τε Διόνυσον, καὶ Ἄρτεμιν. ④ δὲ βασιλῆες αὐτέων, πάρεξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται Ἑρμεῖν μάλιστα θεῶν· καὶ ὀμνύουσι μούνον τοῦτον, τε λέγουσι γενόμενοι ἀπὸ Ἑρμεω ἑωυτούς. τάφαι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι αὐτέων εἰσὶ αἵδε· τεσσάρας μὲν ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρόν· καὶ πανυστὶ μάλα σφάξαντες ἱρήϊα, θυωχέονται, προκλαύσαντες πρῶτον. ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες, ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες. χῶμα δὲ χέαντες, ἀγῶνα τιθεῖσι πάντων τῶν μεγίστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουνομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηκῶν εἰσι αἵδε. ὁ δὲ πρὸς βορέω ἐπὶ τῆς χώρης ταύτης, οὐδεὶς ἔχει φράσαι τὸ ἀπέρεκτον οἵ τινές εἰσι αὐθρώπων οἱ οἰκέοντες αὐτήν· ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἴστρου ἔρημος χώρη φαίνεται οὖσα ἐς ἄπειρος. μούνους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἴστρου αὐθρώποις, οἷσι οὔνομα εἶναι Σιγύνας, ἐσθῆτι χρεωμένους Μηδικῇ. οὗτοι δὲ ἵππους αὐτέων εἶναι λασίους ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐπὶ πέντε δακτύλους τοῦ βάθος τῶν τριχῶν. μικροὺς δὲ καὶ σιμοὺς, καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπὸ ἅρματα, εἶναι ὠκυπόδας. ἁρματηλατέειν δὲ τοὺς ἐπιχωρίους.

τῶν αὐτῶν.

τῶν ὀξυπόδας.

A quorum vbi quis decessit, disceptatio magna fit inter vxores, acri amicorum circa hanc rẽ studio, quænam dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata est & hunc honorem adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à suo propinquissimo mactatur, vnáque cum viro humatur, cæteris vxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducentibus. nam id eis summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic
B mos est: Liberos in mercato venundant. Virgines autem non asseruãt, sed quibus libuerit cum viris concumbere sinunt. at vxores asseruant vehementer, eásque magno ære à parẽtibus coemũt: Punctas [a] notis esse frontes, nobile iudicatur: nõ esse notatas pũctis, ignobile. Otiosum esse, pro honestissimo habetur: agricolatorem verò, pro cõtemptissimo. E bello atque rapto viuere, pulcherrimum. Atque hi quidem
C sunt eorum insignissimi mores. Deos autẽ hos solos colunt, Martem, Liberum, Dianam: sed reges, præter populares, etiã Mercurium, eúmque è diis præcipuè: per quem solum iurant, à quo progenitos quoque se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt sepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatísque omnifariis hostiis, conuiuantur. illúdque defletum prius, deinde combustũ sepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggestóque desuper tumulo, cùm alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certa cũ ratione monomachiã, *id est, singulare certamen*. Et sepulturæ quidem Thracũ huiusmodi
D sunt. Quod autem huius regionis ad aquilonem vergit, nemo potest pro comperto referre quinã homines eam incolant: sed illam quæ trans Istrum plaga est, constat vastam esse atque ignotam:
E [b] vbi solos audio habitare homines nomine Sigynas, veste Medica vtẽtes, eorúmque equos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum, eosdémque pusillos ac simos, inualidósque ad viros gestandos, sed currui iunctos esse perniciissimos: atque his curribus indigenas inuehi,

a Stigmatis. *Cicero* στιγμὴν *interpretatur cõpunctum notã.*

b De nullis autẽ possum quicquã accipere qui trãs Istrum habitent præterquam de Sigynis.

b *Vel*, Et Crestonæos qui superiorem regionẽ incolunt. *sic ęs paulo post.*

c *De his Gide lib. præcedente locum Herodoti, simúlque annotationem in eum.*

Horum fines proximè accedere ad Enetos, qui sunt in Adria. Eos quoque se colonos Medorũ dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidé non queo dicere: sed [a] fiat quidlibet intra lõgum tempus. [b] Sigynas Libyes qui supra Massiliam incolũt, institores appellant: Cyprii iacula. Verùm, vt Thraces aiunt, apes loca quæ sunt trans Istrum, obtinent, & ob illas vlterius pergi nõ potest. Quæ quum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Sed mihi videtur loca quæ septẽtrionibus subsunt, ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Persis obedientem reddidit.

a Nihil est quod non contingere possit intra long.

b Sigynas quidẽ certè Ligures qui supra Mass. &c. Arbic legit Λίβυες pro Λίγυες.

Darius, [c] trãsmisso rapidissimè Hellespõto, postquam Sardis venit, recordatus est beneficii in se ab Histiæo collati, & consilii Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis obtulit electionem. Histiæus, vt qui esset Mileti tyrãnus, nullam sibi tyrãnidem poposcit; sed Myrcinum Edonidẽ, animo vrbis in ea condẽdæ. Et iste quidẽ hanc elegit. Coes autem, vt qui non tyrannus sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato vterque quod optauerat, eò se contulit.

c Quum primũ Sardis transmisso Hellespõto peruenit.

At Dario res huiuscemodi oblata est, vt illam videnti incesserit cupido iubendi Megabyzo vt Pæonas ex Europæ sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes viri Pæones, qui postquam Darius transmisit in Asiã, & ipsi Sardis venere, cupidi tyrãnidis apud Pæonas potiundæ, ducentes vnà sororẽ procera statura atque speciosa. Obseruato tempore dum in suburbanis Lydorum Darius præsideret, talem rem sibi agendam putarunt: Sororem quàm optimè poterant: quum exornassent, ad aquã mittunt, vas capite tenẽtem, equúmque è brachio trahẽtem, linúmque nentem. Eam prætereũtem Darius attentè cõsiderabat, quòd

A κατήκειν ἐς Ἐνετέων τοὺς οὔρεας ἀγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῇ Ἀδρίῃ. εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι. ὁκῶς δὲ οὗτοι Μήδων ἄποικοι γεγένασι, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ὅκῃ φράσαιμι· γένοιτο δ' ἂν οὗν καὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ. Σιγύνας δ' ὧν καλέουσι Λίγυες οἱ ἄνω τοῦ Μασσαλίης οἰκέοντες, τοὺς καπήλους· Κύπριοι δὲ, τὰ δόρατα. ὡς ἐν Θρήικες λέγουσι, μελίσσας κατέχουσι τὰς πέρην τοῦ Ἴστρου· καὶ τοῦ τουτέων οὐκ εἶναι διελθεῖν

B τοσοῦτον πρόσω. ἐμοὶ μὲν νῦν, ταῦτα λέγοντες, δοκέουσι λέγειν οὐκ εἰκότα. τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσψυχα· ἀλλά μοι τὰ ὑπὸ τῷ ἄρκτῳ ἀοίκητα δοκέει εἶναι, ψύχεος τὰ ἕνεκα. ταῦτα μὲν νῦν τῆς χώρης ταύτης περὶ λέγεται· τὰ παραθαλάσσια δ' ὧν αὐτῆς Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε.

Δαρεῖος δὲ, ὡς ἀπικόμενος πάλιν τὸν Ἑλλήσποντον, ἀπίκετο ἐς Σάρδις, ἐμνήσθη τῆς

C ὁδοῦ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου βούλευσίης, καὶ τῆς πρόσθεν τοῦ Μιτυλληναίου Κοέω. μετὰ πέμψαντος δὲ σφέας ἐς Σάρδις, ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἱστιαῖος, ἅτε τυραννεύων τῆς Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδὲν μνῆσιν ποιέεται· αὐτὸς δὲ Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν, βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι. τοῦτο μὲν δὴ οὗτος αἱρέεται· ὁ δὲ Κοῖος, οἷός τε ὢν τύραννος, δημότης τε ἐών, αὐτὸς Μιτυληναίης τυραννεύσας. τελευτησάντων δὲ ἀμφοτέρων, οὗτοι μὲν οὐ τὰ εἵλοντο ἐπράσσοντο.

D Δαρεῖον δὲ στυγνώσας, πρᾶγμα οἷόν δε ἐνθυμούμενον, ὅτι θυμοῦσθαι ἐπιτέλεα τῷ Μεγαβάζῳ, Παίονας ἐλόντα αἰχμάστους ποιήσαι ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. οἱ δὲ Πίγρης καὶ Μαστύης, ἄνδρες Παίονες· οἱ ἐπεί τε Δαρεῖος διέβη ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην, ἀνδρὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεύειν, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις, ἅμα ἀγρόνομοι ἀδελφεὸν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα. φυλάσσοντες δὲ Δαρεῖον τοσόνδε ἐγένοντο ἐς ὃ τοῦ ἄστεος ὃ τῶν Λυδῶν, ἐποίησαν τοιόνδε· σκευάσαντες τὸν ἀδελφεὸν ὡς εἶχον ἄρτι, ὅτι ὕδωρ ἔπεμπον, ἄγχος ὅτι τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν, καὶ ἐκ τοῦ βεκχίονος ἵππον ἐπέλκουσαν ἐκ κλωστῆρος λίνον. ὡς δὲ παρεξήιε ἡ γυνή, ὅτι μελὲς τοῦ Δαρείου ἐγένετο. ὅ τε

Μαστύης

γὰρ Περσικὰ οὔτε Λύδια τὰ ποιούμενα

A ἐκ τῆς γυναικὸς, οὔτε τοῦδε τοῦ ἐκ τῆς Ἀσίης οὐδαμῶν. ὅπτιμελὲς δὴ ὡς οἱ ἐδόκεε, τοὺς δορυφόρων τινὰς πέμπει, κελεύων φυλάξαι ὅ, τι χρήσαιτο τοῦ ἵππου ἡ γυνή. ἡ μὲν δὴ ὅπισθεν εἵποντο· ἡ δὲ, ἐπεί τε ἀπίκετο ὅκῃ τὸν ποταμόν, ἧπερ τὸν ἵππον. ἄρσασα δὲ, καὶ ὁ ἄγχος τοῦ ὕδατος ἐμπλησαμένη, τῷ αὐτῷ ὁδὸν προεξήιε, φέουσα ὁ ὕδωρ ὅκῃ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐπελκουσα ἐκ τοῦ βεκχίονος τὸν ἵππον, καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρακτον. θωυμάζων δὲ ὁ Δαρεῖος τά τε ἤκουσε ἐκ τοῦ κατασκόπου, καὶ τὰ αὐτὸς ὤψα, ἄγειν αὐτῷ ἐκέλευε ἐωυτοῦ ἐς ὄψιν. ὡς δὲ ἄγετο, προῆσαν καὶ οἱ ἀδελφεοὶ αὐτῆς, οὐκ πρόσω σκοπιόν ἐόντες· εἰρωτέοντος δὲ τοῦ Δαρείου

B ποδαπὴ εἴη, ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι ἐκ Παίονες, καὶ ἐκείνου ἐκ σφέων ἀδελφεοί. ὁ δ' ἀμείβετο τίνες δὲ οἱ Παίονες οὗτοι, καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι, καὶ τί δὴ κεῖνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδις. ἡ δὲ οἱ ἔφραζον ὡς

C ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ δώσοντες σφέας αὐτοὺς· εἶη δὲ ἡ Παιονίη ὅκῃ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ πεπολισμένη· ὁ δὲ Στρυμὼν οὐ πρόσω τοῦ Ἑλλησπόντου· εἴησαν δὲ Τευκροῦ τοῦ ἐκ Τροίης ἄποικοι. ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἔκαστα ἔλεγον, ὁ δ' ἤρωτα εἰ καὶ πᾶσι εἴησαν οὐτοῖοι αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργάτιδες. οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν πρόθυμος οὕτω ἔχειν. αὐτὸς γὰρ ὦν τούτου εἵνεκα καὶ ἐποιέετο. ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγάβαζον,

D ἐλίπετο ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγὸν· ἐντελλόμενος ἐξαναστῆσαι ἐκ ἡθέων Παίονας, καὶ πρὸς ἑωυτὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας αὐτέων. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων τῷ ἀγγελίῃ ὅκῃ τοῦ Ἑλλήσποντον. διαβαθεὶς δὲ, διδοῖ τὸ βιβλίον τοῦ Μεγαβάζῳ. ὁ δὲ, ὅκῃ ἐξάμηνος, καὶ λαβὼν ἡγεμόνας ἐκ τῆς Θρηίκης, ἐστρατεύετο ὅκῃ τῷ Παιονίῃ. πυθόμενοι ὦν οἱ Παίονες ὅτι Πέρσαι, ὅκῃ σφέας ἴοιεν, ἁλισθέντες ἐξεστρα-

E τεύσαντο πρὸς θαλάσσης· δοκέοντες ταύτῃ ὅκῃ χειρήσειν τοῦ Πέρσας ἐσβαλόντας. οἱ μὲν δὴ Παίονες ἦσαν ἑτοῖμοι τοῦ Μεγαβάζου στρατὸν ὅκῃ τόνδε ἐρύκειν· οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι σκαλιστὴν τοῦ Παίονας, καὶ τῷ πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας, τῷ αὐτῷ ὁδὸν

A Nihil est quod ad Persica erant illa quæ ageret mulier, neque Lydica, neque vllarum ex Asia fœminarũ. Hæc considerans, misit quosdam suorum satellitum, iussos obseruare in quam rem vteretur mulier equo. Istis obsequentibus, fœmina vbi peruenit ad flumen, [a] equo satisfecit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquã capite sustinẽs, equum è brachio trahens, ac fusum versans. Admiratus Darius, tum iis quæ ab exploratoribus audisset, tum iis quæ ipse vidisset, addùci coràm fœminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres qui aderant, non procul rem ipsam speculantes, interroganti Dario cuias illa esset, aiunt se Pæones esse, & illam suam sororem. Ad quos Darius, quinam homines essent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi venissent Sardis, percontari. Adolescentes, se verò venisse dicere vt sese ei donarẽt. Pæoniam autem esse ad flumen Strymonem sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellespõto. Esse verò Pæones coloniam Teucrorum qui è Troia fuerũt. Hæc singulatim illi referebant. Interrogantique Dario nũquid omnes illic fœminæ tam laboriosæ essent, affirmare promptè id ita se habere. huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuntio confestim ad Hellespontum cucurrit, Hellespontóque trãsmisso literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniã exercitum ducit. Pæones, cognito Persarum in se aduentu, contractis copiis processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicandum. Et Pæones quidem ad arcẽdum exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autẽ certiores facti Pæonas conuenisse ad intercludendũ ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus, iter ad superiora

a Equum aquauit. vel, adaquauit.

conuertunt, hostémque latentes in eius oppida irrumpunt, & illa, vtpote vacua, facilè occupant. Quod vbi resciuere Pæones, protinus dispersi, ad sua quisque dilabuntur, séque Persis dedunt. Ita è Pæonib⁹ Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiadē vsque paludem incolunt, è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui verò circa Pangæum montem incolunt, Doberásque & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio nō cepit Megabyzus. Tentauit tamē eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ stant sublicæ, angustum à continente ingressum vno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim cōmuniter omnes ciues statuebāt: mox è lege hunc in modum statuendas censuerunt, vt pro singulis vxoribus quas quisque duceret (ducūt autem singuli multas vxores) ternas defigeret sublicas, è monte sumptas cui nomē est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata cōpactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos autem liberos per pedē reste illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autē & subiugalibus pisces pro pabulo præbent. Porro piscium tāta est copia vt quoties quis ianuam cōpactam reclinauerit, demissā fune sportam vacuam, aliquanto pòst retrahat piscium plenam. quorum duo sunt genera, vnum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Cæterùm è Pæonibus ii qui capti fuêre, in Asiam sunt abducti.

Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam, septem Persas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntā, petituros regi Dario terram & aquam. Est autem è paludē Prasiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine est metallum, *id est,* [a] *fossa aeris:* vnde post ea tēpora

a *Fodina,* vnde, *ærc.*

A τρόπον τοιόνδε. λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας, ἐσέπλοισι ἐς τὰς πόλιας αὐτέων, ἐούσας ἀνδρῶν ἐρήμους. οἷα δὲ κενῆσι ἐπιπεσόντες, εὐπετέως κατέσχον. ⓐ δὲ Παίονες ὡς ἐπύθοντο ἐγκρυμμένας τὰς πόλιας, αὐτίκα ἀφισκεδαδέοντες, κατ' ἑωυτοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο, καὶ παρεδίδοσαν σφεας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. οὕτω δὴ Παιόνων Σφηραιόνες τε καὶ Παιόπλαι, καὶ οἱ μέχρι τῆς Πεσσιάδος λίμνης, ἐξ ἠθέων ἐξαναστάντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

B ⓐ δὲ τοῦ Παγγαίου οὔρεος, καὶ Δόβηρας, καὶ Ἀγριᾶνας, καὶ Ὀδομαντοὺς, καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πεσσιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν ἐπιόντες Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε· ἰκρία ἔστι γαυρῶν ὑψηλῶν ἐζευγμένα ἑστήκεε ἐν μέσῃ τῇ λίμνῃ, ἔσοδον ἐκ τῆς ἠπείρου στεινὴν ἔχοντα μιῇ γεφύρῃ. τοὺς δὲ γαυρεῖς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἰκρίοισι ὁ μὲν κοινῇ πάντες οἱ πολῖται· μετὰ δὲ, νόμῳ χρεώμενοι ἰσχάτῳ τοιῷδε· κομίζοντες ἐξ οὔρεος τοῦ οὐρβηλίου ὀνομαζομένου γυναῖκα ἑκάστην ὁ γαμέων τρεῖς γαυρεῖς ὑπίσῃσι· ἄγεται δὲ ἕκαστος πολλὰς γυναῖκας· οἰκέουσι δὲ τοιόνδε τρόπον· κατέων ἕκαστος ὅσον τε ἰκρίων καλύβης τε ἐν ᾗ διαιτᾶται, καὶ θύρης καταπακτῆς ἐξ ἐκείνων ἰκρίων κάτω φερούσης ἐς τὸν λίμνην· τὰ δὲ νήπια παιδία δέοντες τῷ ποδὸς σπάρτῳ, μὴ καταπυλισθῇ δειμαίνοντες· τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθύς. τῶν δὲ πλῆθός ἐστι τοσοῦτον, ὥστε ὅταν τὸν θύρεον τὸν καταπακτὸν ἀνακλίνῃ, κατίῃ χρόνῳ σπυρίδα κενὴν ἐς τὸν λίμνην· καὶ οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐστὶ ὅτι ἀνασπᾷ πλήρεα ἰχθύων. τὼ δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας. Παιόνων μὲν δὴ οἱ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

Μεγάβαζος δὲ ὡς ἐχείρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην, ἀνδρας ἑπτὰ Περσέας, οἱ μετ' αὐτὸν κεῖνον ἔσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμποντο δὲ οὗτοι πρὸς Ἀμύντεω, αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλεῖ. ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σταθμὸς κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην. πρῶτα μὲν γὰρ ἔχει τῆς λίμνης τὸ μέταλλον, ἐξ οὗ ὕστερον τούτεων τά-

λαντον ἀργυρίου Ἀλεξανδρῷ ἡμέρης ἑκάστης ἐφοίτα. μετὰ δὲ τὸ μέταλλον, Δύσωρον καλέομενον οὖρος, ὑπερβαίνει εἰς Μακεδονίη. οἱ ὦν Πέρσαι οἱ περιφοιτέοντες οὗτοι ἐς τὸν Ἀμύντεω, ὡς ἀπίκοντο, αἰτέον, ἐλθόντες ἐς ὄψιν τοῦ Ἀμύντεω, Δαρείῳ βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ τοῦτα ἐδίδου, καὶ σφεας ἐπὶ ξενίῃ ἐκάλεε· ἀναστήσας δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπὲς, ἐδέκετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἐπὸ δείπνου ἐγένοντο

» ἀναπινόντες, εἶπαν ⓐ Πέρσαι τάδε, Ξεῖνε

» Μακεδών, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσῃσι, ἐ-

» πεὰν δεῖπνον τοιοῦτο θώμεθα μέγα, τότε καὶ

» τὰς παλλακὰς καὶ τὰς γυναῖκας

» ἐσάγεσθαι παρέδρους. σύ νυν, ἐπείπερ τοσο-

» ῦτον ἡμῖν ἐδέξαο, μεγάλως δὲ ξενίζεις,

» Δαρείῳ τε βασιλεῖ διδοῖς γῆν τε καὶ ὕδωρ,

» ἕπεο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ. εἴπερ τοῖσι τοῦτο

» Ἀμύντῃ, Ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γε ἐστὶ

» οὐκ οὖτος, ἀλλὰ κεχωρίσθαι ἄνδρας γυναι-

» κῶν· ἐπεί τε δὲ ὑμεῖς ἐόντες δεσπόται τοσο-

» χρήσετε τούτεων, παρέσται ὑμῖν καὶ τοῦτο.

εἴπας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας· αἱ δ' ἐπεί τε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς αὐτὰς ἵζοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ἰδόντα ⓐ Πέρσας ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους, ἔλεγον πρὸς Ἀμύντεω, φάμενοι οὐ ποιητὸν τοῦτο, οὐδὲν εἶναι σοφόν. κρέσσον γὰρ εἶναι ἐνθεῦτεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας καὶ μὴ παρεζομένας, αὐτίας ἵζειν, ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν ἀναγκαζόμενος ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρεζέειν. πειθομένων δὲ τῶν γυναικῶν, αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστῶν τε ἅπτοντο, οἷα πεπωκότες οἰνωμένοι, καί κου τις καὶ φιλέειν ἐπειρᾶτο. Ἀμύντης μὲν δὴ τοῦτα ὁρέων, ἀτρέμας εἶχε, καίπερ δυσφορέων, οἷα ὑπὸ δειμαινόντων τοῦ Πέρσας· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντεω, παρεών τε καὶ ὁρέων τοῦτα, ἅτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν ἀπαθὴς, οὐδαμῶς ἔτι κατέχειν οἷός τ' ἦν· ὥστε ὑβαρέως φέρων, εἶπε πρὸς Ἀμύντην τάδε, Σὺ μὲν, ὦ πάτερ εἶκε τῇ ἡλικίῃ, ἀπιών τε ἀναπαύεο, μηδὲ λιπαρέε τῇ πόσει· ἐγὼ δὲ παρεόντων τούτων, τάδε, πάντα τὰ ἔστι τήδε παρέξω τοῖσι ξείνοισι. πρὸς τοῦτα σιωπήσας Ἀμύντης ὅτι νεώτερος πρήγματα πρήσσειν

A Alexandro in singulos dies singula talenta proueniebant. Post metallum, superato mōte quem vocāt Dysorum, Macedonia intratur. Eò Persæ vbi peruenere, & in conspectū Amyntæ, ad quē mittebātur, regi Dario terram & aquam petiere: Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vocauit: instructáq; splēdidè cœna, percomiter accepit. Persæ, postquam à cœna. ad potum peruenēre, Hospes, inquiunt, Macedo, nobis Persis consuetudinis est,

B quoties magnā exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas [a] & adolescentulas vxores ad assidendū introducere. Proinde tu nūc, quoniam libenter excepisti nos, & liberali hospitio prosequutus es, regique Dario & terram das & aquam, sectare consuetudinē nostram. Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Persæ, ista consuetudo nō est, sed viros à fœminis semouēdi: verùm quandoquidem vos exigitis qui domini estis, hoc quoque vobis præstabitur. Hæc loquutus Amyntas, fœminas accersit. illæ, vt iussæ, præsto fuerūt, & eregione Persarum deinde cōsederunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. satius enim, futurū fuisse, ab initio nō venire fœminas, quàm, postquam venerant, non assidere, sed ex aduerso sedere in oculorum dolorē. Ita coactus Amyntas illas assidere iussit. Quæ quum obtemperassent, illico Persæ mamillas illarū tractare, vtpote plusculo vino temulēti, nonnulli etiam tentare suauiari. Hæc Amyntas intuens etsi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verùm eius filius Alexander quū adesset, atque hæc aspiceret, vtpote adolescens, & malorum inexpertus, nequaquā amplius tolerare posse. itaque grauiter ferēs, ad Amyntam inquit, Tu quidē pater [b] cede ætati, abíque hinc ad requiescendum, [c] neque indulgeas nimium potationi: ego verò hîc remanens, omnia hospitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum

a Et legitimo virginitatis iure nuptas.

b Morem gere ætati.

c Neque per totum potationis tempus hîc maneas.

animaduertens, ad hæc respōdit, Fili, inquiēs, [a] verba tua hinc me summouētis penè intelligo. ideo enim me dimittis quòd aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare, futurum in perniciem nostram: sed tolera expectans quæ geruntur. nam quod ad discessum meum pertinet, parebo. His respōsis Amyntas abiit. Tum Alexander ad Persas, [b] Vobis, inquit, hospites, cum his fœminis potiri, θέλ, sinit, facile est, siue cum omnibus, siue cū aliquot earum, θέλ, cum quantacunque earū parte concumbere libeat. Verùm id postea nobis significabitis: at nunc quum & tēpus petendi lecti instet, & vos, vt video, egregiè potitis, has (si graue non est) lotum ire finite: & lotarum reditum expectate.

a Ex tuis verbis te ira propemodum ardere intelligo. Potest etiam χρὴν cum σωίημι iunge.

b Vobis, hospites, his fœminis potiri, θέλ, sinit, facile est, siue cum omnibus, siue cū aliquot earum, θέλ, cum quantacunque earū parte concumbere libeat.

A μέλλῃ Ἀλέξανδρος, λέγει, Ὦ παῖ, χρὴν σὲ γὰρ σευ ἀιακαιομένου σωίημι τοὺς λόγους, ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιέειν τι νεώτερον· ἐγὼ ὦν σευ χρήζω μηδὲν νεοχμῶσαι τοῖς ἀνδρας τούτους, ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡμέας· ἀλλὰ αὐέχευ ὁρέων τὰ ποιούμενα. ἀμφὶ δὲ ἀποδόσι τῇ ἐμῇ πείσομαί τοι. ὡς δὲ Ἀμύντης χρήσας τουτέων οἰχώκεε, ἔλεγε ὁ Ἀλέξανδρος τοῖς ἐν Πέρσαις, Γνωακῶν τουτέων ὦ ξεῖνοι πολλή ἐστι ἐν ὑμῖν εὐπετείη, καὶ εἰ πάσησι βούλεσθε μίσγεσθαι, καὶ ὁκόσησι ὦν αὐτέων. Τοῦτο μὲν πέρι αὖτοὶ ἀποσημανέετε. νῦν δὲ (χρὴν γὰρ ἤδη τῆς κοίτης ὥρη τετράπεται ὑμῖν, καὶ καλῶς ἔχον τοῖς ὑμέας ὁρέω μέθης) γυναῖκας τοῦτας, εἰ ὑμῖν φίλον ἐστί, ἄφετε λουσάσθαι· λουσαμένας δὲ, ὁπίσω τοῖσι δέκεσθε. εἶπας τοῦτο (συνέπαινοι γὰρ ἔσαν οἱ Πέρσαι) γυναῖκας μὲν ἐξεῖρυσας ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικήϊον· αὐτὰρ ὁ Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι γυναιξὶ ἀριθμὸν ἄνδρας ἀλφηστὰς τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθῆτι σκευάσας, καὶ ἐγχειρίδια δοὺς, παρῆγε εἴσω. τοὺς δὲ τούτους, ἔλεγε τοῖσι Πέρσησι τάδε, Ὦ Πέρσαι οἴκατε πολυδαισίῃ τελέῃ εἰστιᾶσθαι. τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα εἴχομεν, καὶ τοῖς, τά τε οἷά τε ἦν ἐξευρίσκοντες παρέχειν, πάντα ὑμῖν παρέστι. καὶ δὴ καὶ τόδε ὃ πάντων μέγιστον, τά τε ἐωυτῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ὅκου δαψιλεύόμεθα ὑμῖν· ὡς πανταχῶς μάθητε τιμεώμενοι τοῖς ἡμέων τῶν αὐτῶν ἐστε ἄξιοι. τοῖς δὲ, καὶ βασιλεῖ τῷ πέμψαντι ἀπαγγείλητε, ὡς αὐὴρ Ἕλλην Μακεδὼν ὑπ' ἐμεῦ εὖ ὑμέας ἐδέξατο καὶ τραπέζῃ καὶ κοίτῃ. Τοῦτα εἴπας Ἀλέξανδρος, παείζει Πέρσῃ αὐδρὶ αὐδρα Μακεδόνα, ὡς γυναῖκα τῷ λόγῳ. οἱ δὲ, ἐπεί τε σφεων οἱ Πέρσαι ψαύειν ἐπειρῶντο, διεργάζοντο αὐτούς. καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μόρῳ διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ θεραπηΐη αὐτέων. εἵπετο γὰρ δὴ σφι καὶ ὀχήματα, καὶ θεραπεύοντες, καὶ ἡ πᾶσα πολλὴ τοῦ δεσκευή. πάντα δὴ τοῦτα, ἅμα πᾶσι κείνοισι ἠφάνισε. μετὰ δὲ χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον, ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τουτέων μεγάλη ἐκ τῶν Περσέων ἐγένετο· καὶ σφεας Ἀλέξανδρος κατέλαβε σοφίῃ, χρήματά τε δοὺς πολλὰ, καὶ τὴν ἑωυτοῦ ἀδελφεὴν, τῇ οὔνομα ἦν Γυγαίη. δοὺς δὲ ταῦτα κατέλαβε ὁ Ἀλέξανδρος Βουβάρῃ ἀνδρὶ Πέρσῃ τῶν διζημένων τοὺς ἀποληθέντας τῶν στρατηγῶν. ὁ μὲν νῦν τῶν Περσέων τουτέων θάνατος οὕτω κατελαμφθεὶς ἐσιγήθη. Ἑλλήνων δὲ τούτους οἱ ἐν Περδίκκεω γενόμενοι, καὶ πάντῃ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτός τε οὕτω συγγράφω ὅτι πάθεα, καὶ δὴ καὶ οἱ τοῖσι ὅπισθε λόγοισι ἀποδέξω ὡς εἰσὶ Ἕλληνες. πρὸς δὲ, καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα ἐλλωδίκαι οὕτω ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλέξανδρου γὰρ ἀεθλοθέτου ἐλθόντος, καὶ κατασάντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀναθευσόμενοι Ἑλλήνων ἐξαιρέειν μιν, φάμενοι οὐ βαρβάρων ἀγωνιστέον εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἑλλήνων. Ἀλέξανδρος δὲ, ὅτε ἀπέδεξε ὡς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλλην, καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον, σὺν ἐξέπεσε τῷ τρόπῳ. Τοῦτα μὲν νῦν οὕτω κη ἐθέρετο.

Μεγάβαζος δὲ ἀγων τοὺς Παίονας, ἀπίκετο ὅτι τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ ἐνθεῦτεν διαβιβασθεὶς, ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἅτε δὴ τειχέοντος ἤδη Ἱστιαίου τὸ Μιλησίου τὸ παρὰ Δαρείου αἰτήσας ἔτυχε μισθὸν δωρεὴν φυλακῆς τῆς γεφύης· ἐόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου τοῦδε Στρυμόνα ποταμὸν, τοῦ οὔνομά ἐστι Μύρκινος. μαθὼν δὲ ὁ Μεγάβαζος ὃ ποιεύμενον ἐκ τοῦ Ἱστιαίου, ὡς ἦλθε τάχιστα ἐς τὰς Σάρδις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρείῳ τάδε, Ὦ βασιλεῦ, οἷόν τι χρῆμα ἐποίησας, αὐδρὶ Ἕλλωι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δοὺς ἐγκτίσασθαι πόλιν ἐν Θρήϊκῃ; ἵνα ἴδητε ναυπηγήσιμός ἐστι ἄφθονος, καὶ πολλοὶ κωπέες, καὶ μέταλλα ἀργύρεα. ὅμιλός τε πολλὸς μὲν Ἕλλην τοιοικέει, πολλὸς δὲ βάρβαρος· οἳ τοῦτο μὲν ποιήσουσι τοῦτο ὃ ἂν ἐκεῖνος ἐξηγέηται, καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός. Ἀν τοίνυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παύσῃς τοῦτα ποιοῦντα, ἵνα μὴ οἰκηΐῳ πολέμῳ συνέχῃ. τοῦτῳ δὲ ἤπιῳ μεταπέμψας, παύσῃς. ἐπεὰν δὲ αὐτὸν ἀπαλλάξῃς, ποιέειν ὅκως μηκέτι κείνος ἐς Ἕλλας ἀπίξῃ. Τοῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος, ὑπετέως ἔπειθε Δαρεῖον, ὡς οὐ τοιούτων μέλλοι νεεσθαι· μετὰ δὲ ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκινον, ἔλεγε τάδε, Ἱστιαῖε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει, Ἐγὼ φρονέων εὖ εἰδέναι σοι τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι

a Astutia circũuenit.

c Id est, imberbes iuuenes, quem lauria fulgent ora, & loquitur Tib.

d Vt nos vobis omnem quo digni estis honorẽ exhibere intelligatis.

a Inquisitoribus circumuentis, sil. suppr. est. Ad verbum, Ita circumuenta est. Voluit enim autor retinere idem vocabulum: esse minus posteriori loco conuenientes.

τῶν βουλομένου δὲ Ἀλεξάνδρου ἀεθλοθέτην, καὶ κατάσ. τῶν ἀγωνιστέων

τῶν σὺ νυν

τῶν ἠφανίζετο.

sorore sua, nomine Gygæa, Bubari data, viro Persæ, vni ex inquisitoribus interfectorum. Ita horũ Persarum cædes [a] deprehēsa, sed silentio suppressa est. Esse autem Græcos hos qui à Perdica progeniti sunt, quemadmodũ ipsi aiũt, & ego scio, & ostēdam in iis quæ postea dicã. Quinetiam & ii qui in Olympia certaminibus Græcorum præsunt, Græcos esse eos, ita cognouerunt. Nam quum Alexander certandi gratia ad hoc ipsum descendisset, à concursoribus prohibebatur, quòd negarēt barbarorum id esse certamẽ, sed Græcorum. at vbi palàm fecit sese Argiuum, Græcus esse iudicatus est: & stadium currens, proximus primo extitit. Et hæc quidem ita gesta sunt.

Megabyzus autem Pæones ducens, abiit in Hellespontum: & illo transmisso, peruenit Sardis. quum interim Histiæus Milesius iam muris cingeret locum, quo à se petito donatus à Dario fuerat in pretium seruatæ ratis, qui locus est ad flumẽ Strymonem nomine Myrcinus. At Megabyzus, cognito quod fiebat ab Histiæo, quumprimum venit Sardis, ducens Pæones, ita est Darium alloquutus, Rex, quídnam tu rei fecisti, dato loco ad vrbẽ condendam in Thracia viro Græco, eidémque solerti atque industrio? vbi affatim materia est ad naues ædificandas, multúmque remigũ atque pecuniæ? multis etiã cùm barbaris tum Græcis incolẽtibus? qui nacti ducem, faciẽt quicquid ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hunc ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. Inhibe autẽ miti modo accersitum: quem quum acceperis, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc loquut° Megabyzus, perfacilè Dario persuasit, tãquam probè prospiciẽs quod esset euenturũ. Darius misso in Myrcinũ nuntio ad Histiæũ, hæc inquit, Histiæe, rex Dari° hæc dicit, Mihi rebúsq. meis

melius consulentem quàm te inuenio neminem: quod non verbis, sed factis compertum habeo. proinde quum res magnas agere destinem, præsto mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis fidem habens Histiæus, & simul magni faciens consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui adueniéti Darius, Histiæe, ego (inquit) ea de causa te accersiui, quòd [a] posteaquam à Scythis redire maturaui, & tu ab oculis meis abfuisti, nulliusrei desiderium tam me tenuit breui, quàm vt tu in aspectũ & colloquium meum venires: quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse virum amicum, solertem, bene sentientem: quæ tibi ambo adesse ego testimonio esse possũ è rebus meis. Quare tibi ego, qui fecisti probè quòd veneris, [b] hoc gratificandũ putaui, vt omissa Mileto, & recèns condita in Thracia vrbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, meúsque conuictor ac consiliarius futurus. Hæc loquutus Darius, vnà secum Histiæum ducens, Susa versus iter intendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eodem patre. Item præfecto Otane oræ maritimæ: cuius patrem Sisamnem, vnum è regiis iudicibus, quòd iniustè ob pecuniã iudicasset, rex Cambyses interemerat: interemptóque detractum coriũ in lora cõcidit, quibus tribunal in quo ille sedens iudicarat, intẽdit: ibidémque eius filium Otanem sedere iudicem præcepit, atque in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tunc Megabyzi successor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antandrũ, quæ est in terra Troade, cepit quoque Lamponium. Sumpta etiam à Lesbiis classe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quoque vtranque habitatam. Sed Lemnii quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpessi sũt: quorũ qui superfuêre, iis præfectũ Persæ impo suêre Lycaretũ,

a Quamprimũ à Scythis redii

b Hæc propono. Vel, offero.

A ὁδόνα εἶ) σεῦ αὐδρα δύνοέςερον. τȣ̃το δὲ ȣ̓κ λόγοισι ἀλλ' ἔργοισι οἶδα μαθών. νυῦ ὦν (ἐπινοέω γὰ ȣ̓ρήγματα μεγάλα κατεργάσαθαι) ἀπίκȣέο μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπȣφήνωμαι. Τȣύτοισι τοῖσι ἔπεσι πίςευσας ὁ Ἱςιαῖος, καὶ ἅμα μέγα ποιȣύμȣος βασιλῆος σύμβȣλος γενέσθαι, ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἀπικομένȣ δὲ οἱ ἔλεγε Δαρεῖος τάδε, Ἱςιαῖε, ἐγὼ σε μετεπεμψάμην τȣ̃νδε εἵνεκεν· ἐπεί τε πάλιςα οἰχόμενος ἀπὸ Σκυθέων, ȣ̓ σύ μοι ἐνθμέο ἀφ' ὀφθαλμῶν, ȣ̓δένα κω ἄλλο χρῆμα οὕτω ἐν βραχέϊ ἐπεζήτησα ὡς σε ἰδέσθαι τε καὶ ἐς λόγȣς μοι ἀπικέσθαι· ἐγνωκὼς ὅτι κτημάτων πολλῶν τȣ̃τ' ἀμείνωτον ἀνὴρ φίλος, σοφός τε καὶ εὔνοος. τά τοι ἐγὼ καὶ ἀμφότερα σοφὸς ἐών, ἔχω μάρτȣρά σȣ ἐς τȣ̃ρήγματα τὰ ἐμά. νυῦ ὦν (εὖ γὰ ἐποίησας ἀπικόμȣος) τάδε τοι ἐγὼ τȣ̃τένομαι· Μίλητον μὲν ἔα, καὶ τὴν νεόκτισον ἐν Θρήικῃ πόλιν· σὺ δέ μοι ἑπόμȣος ἐς Σȣῦσα, ἔχε πάντȣ̃ αὖ ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐών καὶ σύμβȣλος. Ταῦτα Δαρεῖος εἴπας, καὶ καταςησάμȣος Ἀρταφέρνεα ἀδελφεὸν ἑωυτȣ̃ ὁμοπάτρεον, ὕπαρχον εἶ) Σαρδίων, ἀπήλαυνε ἐς Σȣ̃σα, ἅμα ἀγόμȣος Ἱςιαῖον. Ὀτάνεα ȣ̓ ἀπὸ δέξας τȣ̃ τȣ̃ παραθαλασσίων ἀνδρῶν, τȣ̃ τȣ̀ν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης, ἀποκτείνας τȣ̃ τῶν βασιληΐων δικαςέων, ὅτι τȣ̃τ' χρήματι δίκην ἀδίκεν ἐδίκασε, σφάξας, ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν αὐτȣ̃ ἀφεφπήνην. τȣ̃τον δὲ ἀφικόμενον ἐς τȣ̃το τȣ̃ δέρματος ἱμάντας ἐξ αὐτȣ̃ ἔταμε, καὶ ἐνέτεινε τȣ̀ν θρόνον ἐς τȣ̀ν ἵζων ἐδίκαζε. ἐνθαῦτα νύσσας δὲ ὁ Καμβύσης, ἀπέδȣξε δικαςὴν εἶναι αὐτὶ τȣ̃ Σισάμνεω, τȣ̀ν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τȣ̀ν παῖδα τȣ̃ Σισάμνεω, ἐντὶ λαβόμȣος οἱ μεμνῆσθαι ἐν τῷ κατίζων θρόνῳ δικάζῃ. τȣ̃τ' ὦν ὁ Ὀτάνης ὁ ἑλκαπιζόμȣος ἐς τȣ̃τον τȣ̀ν θρόνον, τότε διάδοχος γενόμȣος Μεγαβάζȣ τῆς τραπηγίης, Βυζαντίȣς τε εἷλε καὶ Καλχηδονίȣς. εἷλε δὲ Ἀντȣ̃νδρον, τὴν ἐν τῇ Τρωάδι γῇ· εἷλε δὲ Λαμπώνιον. λαβὼν δὲ τȣ̃δε Λεσβίων νέας, εἷλε Λῆμνόν τε καὶ Ἴμβρον, ἀμφότερα ἔτι τότε ἐȣ̃σα Πελασγῶν οἰκεομένας. οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι καὶ ἐμαχέσαντο τȣ̃, καὶ ἀμυνόμενοι, ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν. τοῖσι δὲ τȣ̃τεȣ̃σι αὐτέων οἱ Πέρσαι ὕπαρχον ἐπιςήσαν Λυκάρητον,

B

C

D

E

Μαιανδρίȣ τȣ̃ βασιλεύσαντος Σάμȣ ἀδελφεόν. τȣ̃τ' ὁ Λυκάρητος ἄρχων ἐν Λήμνῳ, τελȣτᾷ. αὐτίη δὲ τȣ́τȣ ἥδε· πολλȣ̀ς ἐν ὑδραποδίζετο καὶ κατεςρέφετο· τȣ̀ μὲν, λειποςρατίης ἐπὶ Σκύθας αἰτιώμενος, τȣ̀ς δὲ, σινέσθαι Δαρείȣ ςρατȣ̀ν ἀπὸ Σκυθέων ὀπίσω ἀποκομιζόμενον. τȣ̃τ' μὲν νυν τοσαῦτα ἐξεργάσατο ςρατηγήσας. μετὰ δὲ οὐ πολλȣ̀ν χρόνον ἀνέως κακῶν ἐών.

Καὶ ἤρχετο πολλȣ́τερον ἢ Νάξȣ τε καὶ Μιλήτȣ Ἴωσι γίνεσθαι κακά. τȣ̃το μὲν γὰ, ἡ Νάξȣ εὐδαιμονίη τῶν νήσων προέφερε. τȣ̃το δὲ, κατ' ἐκεῖνον τȣ̀ν χρόνον ἡ Μίλητος αὐτή τε ἐωϋτῆς μάλιςα δὴ τότε ἀκμάσασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἐών πρόσχημα. κατύφθη δὲ τȣ́τεων, ὅτι δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς ταμάλιςα ςάσει, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατηρτίσαντο. Τȣ́τȣς γὰ καταρτιήσας ἐκ πολλῶν τῶν Ἑλλήνων εἵλοντο ἑκατὸν Μιλήσιοι. κατήλαυνον δὲ σφεας ὧδε Πάριοι· ὡς ἀπίκοντο αὐτέων ἄνδρες ἄριςοι ἐς τὴν Μίλητον (ὤρεον γὰ δὴ σφεας δεινῶς οἰκοφθορημένȣς) ἔφασαν αὐτέων βȣλέεσθαι διεξελθεῖν τὴν χώρην. ποιȣύντες δὲ ταῦτα, καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν χώρην, ὅκως ἴνα ἴδοιεν ἀνεςηκυῖαν τῇ χώρῃ ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγράφεατο τȣ̀νομα τȣ̃ δεσπότεω τȣ̃ ἀγροῦ. διεξελασάντες δὲ πᾶσαν τὴν χώρην, καὶ ἀνθρώπȣς εὑρόντες τȣ́τȣς, ὡς τάχιςα κατέςησαν ἐς τȣ̀ ἄςυ, ἀλλήλȣς ποιησάμενοι, ἀπέδȣσαν τȣ́τȣς μὲν τὴν πόλιν νέμειν τῶν εὖ ἐξεργασμένων τοῖς ἀγροῖς εὖ ἐξεργασμένȣς. δοκέειν γὰ ἔφασαν καὶ τȣ̀ς δημοσίȣς οὕτω δὴ σφεας ἐπιμελήσεσθαι ὥςπερ καὶ τȣ̀ς σφετέρων. τȣ̀ς δὲ ἄλλȣς Μιλησίȣς τȣ̀ς πρὶν ςασιάζοντας, τȣ́τȣς ἐπαύσαν πείθεσθαι. Πάριοι μὲν νυν οὕτω Μιλησίȣς κατήρτισαν· τότε ὑπ' ἐκ τȣ́τεων τȣ̃ πολίων ὧδε ἤρχετο κακὰ γίνεσθαι τῇ Ἰωνίῃ. ἐκ Νάξȣ ἔφυγον ἄνδρες τȣ̀ πλήθος τȣ̃ δήμȣ· φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον· τȣ̃ς δὲ Μιλήτȣ ἐτύγχανε ἐπίτροπος ἐών Ἀριςαγόρης ὁ Μολπαγόρεω, γαμβρός τε ἐών καὶ ἀνεψιὸς Ἱςιαίȣ τȣ̃ Λυσαγόρεω, τȣ̀ν ὁ Δαρεῖος ἐν Σȣσίοισι κατεῖχε. ὁ δὲ Ἱςιαῖος, τύραννος ἐών Μιλήτȣ,

A Mæandrii eius qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus quũ Lemno præesset, hac de causa mortem oppetiit, quòd omnes in captiuitatem redigebat, atque euertebat, alios insimulãs desertores Scythicæ expeditionis, alios vexatores copiarum Darii à Scythis reuertentium. Hæc iste in sua præfectura perpetrabat: sed non diu [a] in malis faciendis delituit.

a Sunt qui ἄνεως hic suspectum habeant, nec immeritò fortasse.

B Et cœperunt iterum è Naxo atque Mileto calamitates Ionibus fieri. [b] è Naxo quidem, quòd inter insulas felicitate præstabat: è Mileto autem, quòd ea tempestate propè seipsa superata maximè florebat, erátque Ioniæ prætextum: quum laborasset duabus superioribus ætatibus morbo seditionis, donec eam seditionem Parii [c] sedauerunt, ex omnibus Græcis correctores à Milesiis delecti. Hunc autem in modum eos Parii correxêre: Quum Miletum C venissent viri inter Parios præstãtissimi, cernerentque [d] domos vehementer labefactatas, dixerũt velle se regionem ipsorum peragrare. Id facientes, & omnem agrum Milesiũ lustrantes, vt quẽque fundum animaduertebant bene cultum *fructúmque emittentem*, conscribebant domini nomẽ. Peragrata omni regione, quum paucos huiusmodi fundos cõperissent, quammaturrimè ad vrbem descenderunt: coactóque cœtu, decreuerunt vrbem ab iis esse incolẽdam quorum fundos bene cultos inuenissent. videri enim illos ita curaturos publica vt sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios, qui prius seditionẽ mouissent, iusserũt horum dicto audientes esse. Ita [e] Milesios Parii correxerunt. Ex his tũc vrbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam E locupletes è plebe in exiliũ missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras, Molpagoræ filius, idémque gener ac consobrimus Histiæi, Lysagoræ filii, quem Darius Susis distinẽbat. nam Histiæus, Mileti erat tyrannus,

b Etenĩ Naxus quidem inter insf. felic. præstabat, Miletus verò eodem tempore magis quàm vnquã antea florens, Ioniæ ornamẽtum erat: quum laboraff.

c Vel, Composuerunt, ex omnibus Gr. compositores à Mil. delecti. Hunc autem in modum eos ad concordiam Parij reuocarunt.

d Eos planè fortunis euersos.

e Res Milesiorũ Parii composuerunt. At tunc ex his vrbib.

& per id tẽpus Susis degebat quũ Naxii venêre iampridem Histiæi hospites. Quum autem Miletum Naxii aduenêre, obsecrarunt Aristagoram vt aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret, tamen prætendens Histiæi [a] hospitium, ita cos est alloquutus, Meæ quidẽ vires ad tantum copiarum præbendum non suppetunt, vt inuitis iis qui Naxum tenent, vos possim reducere: quum audiam octo millia scutatorum Naxiis ac multum longarum nauium esse: tamẽ omne studium ad istud efficiendum adhibebo, hoc scilicet in animo versãs: Est mihi amicus Artaphernes, Hystaspis filius, Darii regis frater, qui præses est omnium in Asia maritimorum, multo exercitu præditus ac multa classe: hunc ego virum opinor facturum omnia ex animi nostri sententia. His auditis Naxii [b] instare Aristagoræ vt rem quamoptimè posset conficeret: vtque munera homini polliceretur, dicere, & se exercitui sumptũ suppeditaturos, vt ipsi pacisceretur. magnam videlicet spem habentes, quum ipsi in Naxo apparuissent, Naxios omnia quæ ipsi iuberent esse facturos, atque adeo cæteros insulanos. nulla dum enim Cycladum insularum sub Dario erat. Profectus Sardis Aristagoras, ait Artapherni esse insulam Naxum, non spatiosam illã quidem, sed pulchram alioqui & bonam, Ioniæque vicinã, multis præterea & pecuniis & mancipiis refertã. Proinde tu aduersus hanc regionem ducito exercitum, exules illuc reducens. [c] Quod faciente tibi magnæ sunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum erogabuntur. has enim æquum est nos præbere, qui aduentus vestri autores sumus: & te insulas regi acquirere, ipsam Naxum & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, cæterásque quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiscens,

a Idest, Hospitij consuetudinẽ: Vel, Hospitalem amicitiam quæ illis cũ Histiæo intercedebat. Intelligit autẽ hunc prætextu huius amicitiæ soluisse Naxiis operam nauare, quũ potius id ea spe quam declarat, faceret.

b Rem Aristagoræ commẽdarunt vt eã quàm posset optimè administraret. Vel, Negotium Aristagoræ dederunt rem quàm posset commodissimè gerẽdi. quinetiam munera eum polliceri iubebant, & sumptus in exercitũ, vt qui eos reddituri essent. quòd magna spe tenerentur fore vt, quum in Naxiorum conspectum venissent, illi omnia quæ ab ipsis iuberentur facerent.

c Quod tu quũ feceris, nõ solùm magnam pecuniarum vim, quæ tibi paratæ apud me erunt, consequeris, præter sumptus exercitus: (hos enim à nobis qui ducimus, suppeditari par est) verumetiam ditioni regis adiicies insulas, & ipsã Nax.

A καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ὁ Σουσίοισι ὅτε οἱ Ναξίοι ἦλθον, ξεῖνοι πρὶν ἐόντες τοῦ Ἱστιαίου. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Ναξίοι ἐς τὴν Μίλητον, ἐδέοντο τοῦ Ἀρισταγόρεω, εἴ κως αὐτῖσι παρέχοι δυνάμιν τινα, καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν· ὁ δέ, ὑπολεξάμενος ὡς οὐ δι' ἑωυτοῦ κατέλθωσι ἐς τὴν πόλιν, ἀρξῇ τῆς Νάξου· σκῆψιν δὲ ποιούμενος τὴν ξενίην τὴν Ἱστιαίου, τὸν δέ σφι λόγον προσέφερε, Αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγυος εἰμι δυνάμιν τοσαύτην παρασχεῖν, ὥστε κατιέναι ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων Ναξίων. πυνθάνομαι γὰρ ὀκτακισχιλίους ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι, καὶ πλοῖα μακρὰ πολλά· μηχανήσομαι δὲ, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος. ὑπονοέω δὲ τῇδε· Ἀρταφέρνης μοι τυγχάνει ἐὼν φίλος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, Ὑστάσπεος μὲν ὢν παῖς, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέος ἀδελφεός· τῶν δὴ ὑπὸ θαλασσαίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἀρχὰ πολλῶν τε, ἔχων στρατιήν τε πολλὴν καὶ πολλὰς νέας. τοῦτον ὦν δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσειν τῶν αὐτὸς χρήζωμεν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ναξίοι, προσέθεντο τοῦ Ἀρισταγόρεω πορήσειν ἢ δύναιτο ἄριστα· καὶ ὑπίσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον, καὶ δαπανήσειν τῇ στρατιῇ, ὡς αὐτὶ ἀναλώσοντες· ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ὑπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσειν τοὺς Ναξίους τε καὶ αὐτὸς αὐτὶ κελεύωσι· ὡς δὲ, καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας. τῶν γὰρ νήσων τουτέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμία κω ἦν ὑπὸ Δαρείῳ. ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδις, λέγει πρὸς τὸν Ἀρταφέρνεα, ὡς Νάξος εἴη νῆσος μεγάθεϊ μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ, καλή τε καὶ ἀγαθὴ, καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης· χρήματα δὴ ἔχει πολλὰ, καὶ ἀνδράποδα. Σὺ ὦν ὅτι τούτῳ τῷ χώρῳ στρατηλάτεε, κατάγων ἐς αὐτὸν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς. καὶ τοι ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μὲν ὅτι ἑτοῖμα παρ' ἐμοὶ χρήματα μεγάλα πρήσσειν τῶν αἰσιμωμάτων τῇ στρατιῇ. ταῦτα μὲν δὴ δίκαια ἡμέας τοὺς ἄγοντας παρέχειν· τοῦτο δὲ, νήσους προσκτήσεαι βασιλέϊ, αὐτῷ τε Νάξον καὶ τὰς ἐν ταύτῃς ἠρτημένας, Πάρον τε καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλεομένας. ὀνήσεαι δὲ ὁρμεώμενος,

» οὐ πετέως ὅτι νήσεαι ἐν νήσῳ μεγάλη τε καὶ εὐδαίμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρου, καὶ κάρτα εὐπετέϊ χειρωθῆναι. ἀποχρώσι δὲ ἑκατὸν νέες τοῦτο πάσας χρώσασθαι. ὁ δὲ, ἀμείβετο αὐτὸν τοῖσδε, Σὺ ἐς οἶκον βασιλήϊον ἐξηγητὴς γένεαι πρηγμάτων ἀγαθῶν. καὶ ταῦτα εὖ πρήσσοντα πολλὰ, πλὴν τῶν νεῶν τοῦ ἀριθμοῦ. αὐτὰ γὰρ τοῦ ἑκατὸν νεῶν, δυνήσεσθαί τοι ἑτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τούτοισι καὶ βασιλήϊα συνέπαινον γένεσθαι. ὁ μὲν δὴ Ἀρισταγόρης ὡς ταῦτα ἤκουσε, πρὸς τὸν ἐὼν, ἀπῆιε ἐς Μίλητον. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, ὡς οἱ πέμψαντι ἐς Σοῦσα, καὶ ὑποθέντι τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρισταγόρεω λεγόμενα, συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐγένετο, πρεσβευσάσατο μὲν δυνήσεσθαι τριήρεας, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων. στρατηγὸν δὲ τούτεων ἀπέδεξε Μεγαβάτην, ἄνδρα Πέρσην τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἐξαδελφεόν τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν· τοῦ Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθής γε ὁ λόγος, ὑστέρῳ χρόνῳ τοῦτον ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα χρὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης, ἀπέστελε τὸν στρατὸν τοῦ Ἀρισταγόρεα. τοῦτο μὲν δὴ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τόν τε Ἀρισταγόρεα καὶ τὴν Ἰάδα στρατιὴν, καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλωσε προφασιζόμενος ὅτι Ἑλλησπόντου· ἐπεί τε δὴ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔταξε τὰς νέας ἐς Καύκασσον, ὡς ἐνθεῦτεν βορέη ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον ἐξιξόμενοι. καὶ (οὐ γὰρ ἔδεε οὕτω τοῦ πολέος Ναξίοις ἐπιλέξαι) πρῆγμα τοιόνδε συνεκυρήσθη γενόμενον· τοῦ ἐπιόντος Μεγαβάτου τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακὰς, ὅτι νεὸς Μυνδίης ἔτυχε οὐδεὶς φυλάσσων· ὁ δὴ νόον τι ποιησάμενος, ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξευρόντας τὸν ἄρχοντα τούτης τῆς νεὸς, τῷ οὔνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι ἐξαίφνης θαλαμίης διελόντας τῆς νεὸς κατὰ τὸ ἔξω μέρος κεφαλὴν ποιεῦντας, ἔσω δὲ τὸ σῶμα. δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ ὅτι τὸν ξένον οἱ τῶν Μυνδίων Μεγαβάτης δήσας λυμαίνοιτο. ὁ δ' ἐπεὶ ἐνθεῦτεν πρηγμάτων τὸν Πέρσην. τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῷ ἐδέετο, αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε· πυθόμενος δὲ, κάρτα δεινὸν ἐποιήσατο ὁ Μεγαβάτης,

haud difficilè inuades Euboeam, insulam magnam ac beatã, nec inferiorem Cypro, ac facilem sanè ad capiendum, cẽtum omnino nauibus ad has omnes occupãdas suffecturis. Huic respõdens Artaphernes, Tu verò, inquit, quæ sũt ex vtilitate regiæ domus exponis, & probè ista suades omnia, præterquam de numero nauiũ. nam pro cẽtum nauibus, ducentæ tibi ineúte statim vere in promptu erunt. Oportet tamẽ in his rebus authoritatẽ quoque regis accedere. His auditis Aristagoras lætus Miletum rediit. Artaphernes autẽ misso Susa ad Dariũ nuntio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum certiorem faceret, vbi ille rem approbauit, ducentas naues instruxit tũ Persarum tum aliorum sociorum magna sanè multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa, familia Achæmenidarum, suo ac Darii consanguineo: [a] qui (si vera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam desponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectãti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Milete. Megabates Aristagora assumpto atque Ionum exercitu cũ Naxiis, profectus est per simulationem eundi in Hellespõtum. Atque vbi Chiũ peruenit, classem continuit apud Caucasum, vt illinc vento aquilone traiiceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeũdis nauium excubiis offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. quam rẽ indignè ferens, iussit satellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacem, vincire traiectum per thalamiam, *id est, foramen per quod remus extat*: ita vt caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodam factus certior, hospitẽ suum Myndium à Megabate vinctum afflictari, Persam adit & hominem excusans reposcit: quum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem soluit. Id vbi resciuit Megabates, [b] grauiter admodum ferens,

a Cuius filiam postea (si vera fama est) sibi despõsatã habuit Paus. Lacedæmonius, Cl. filius, Gr. tyrannus euadere cupiens.

a Id magnæ iniuriæ loco ducens,

Aristagoræ succonsuit.

Aristagorã inuasit, Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negotiis? nónne te misit Artaphernes vt me sequereris, atque eò nauigares quocunque ego iuberem? quid multa agis? His verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, misit Naxum quosdã cum naui, ad rem Naxiis quæ impenderet exponẽdam. Naxii, vt qui nihil minus quàm hanc aduersus se classem vẽturam expectabant, vbi id audierunt, omnia confestim ex agris in vrbẽ comportare: & se, vt qui obsidẽdi essent, instruere cibariis, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquam instante sibi bello sese apparabant: illi verò, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Consumptísque quatuor in obsidione mẽsibus, assumptáque à Persis quam secum attulerant pecunia, & maxima etiam ab Aristagora, quum plura desideraret obsidio, vbi mœnia Naxiis exulibus ædificauerunt, in continentem reuerterunt malè affecti. Aristagoras, quando quod Artapherni receperat præstare non poterat, nec exercitui stipẽdium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante apud milites malè affectos, verebatúrque præterea ne regno Mileti fraudaretur, his de causis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiæo venire quendam compuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagorã cõmonefaciebat vt ab rege deficeret. Id namq; volẽs Histiæus Aristagorę indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis, fidelissimo è seruis caput erasit, literásque impressit, & hominem retinens quoad capilli renascerentur, vbi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandãs nisi vt quum Miletum peruenisset, iuberet Aristagorã eraso suo capite inspicere. Ea autẽ stigmata significabãt (vt à me superius dictũ est) defectionẽ. Hoc ideo Histiæus faciebat quòd magnã sibi

A καὶ ἐπειρώτα τοῦ Ἀρισταγόρου. ὁ δὲ εἶπε, Σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι πρήγμασι τί ἐστι; οὐδὲ ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἐμὲ πείθεσθαι, καὶ πλέειν τῇ αὐ ἐγὼ κελεύω; τί πολλὰ πρήσσεις; Ταῦτα εἶπε Ἀριστάγορης. ὁ δὲ, θυμωθεὶς τούτοισι, ὡς νὺξ ἐγένετο, ἔπεμπε ἐς Νάξον πλοίῳ ἄνδρας Φρασόντας τοῖσι Ναξίοισι πάντα τὰ παρεόντα στρατήματα. ἡ γὰρ οὖν Νάξοι οὐδὲν πάντως προσεδέκοντο ἐπὶ σφέας τὸν στόλον τοῦτον ὁρμήσεσθαι.

B ἐπεὶ μὲν τοι ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐσενείκαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τεῖχος, παρεσκευάσατο δὲ, ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ σιτία καὶ ποτὰ, καὶ τεῖχος ἐσάξαντο. καὶ οὗτοι μὲν παρεσκευάζαντο ὡς παρεσομένου στρατοῦ πολέμου. ἡ γὰρ ἐπεί τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς παρεσκευασμένους προσεφέροντο, καὶ ἐπολιόρκεον μῆνας τέσσερας. ὡς δὲ τά τε ἔχοντες ἦλθον χρήματα ἡ Πέρσας, ταῦτα κατεδεδαπάνητο στρατῷ,

C καὶ αὖτις τοῦ Ἀρισταγόρου προσαναισιμώτο πολλά, τοῦ πλούτου τε ἐδέετο ἡ πολιορκία, οὐδαῦτα τείχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν ἤπειρον, κακῶς πρήσσοντες. Ἀρισταγόρης δὲ ἐκ εἶχε τὴν ἀποδοσιν τοῦ Ἀρταφέρνεϊ ἐκπληρῶσαι. ἅμα γὰρ τε μὲν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτεόλυπε, ἀρρώδεέ τε, τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς· καὶ Μεγαβάτης ἐξοβεβλημένος, ἐδόκεέ τε τὴν βασιληΐδα τῆς Μιλήτου ἀπαιρήσεσθαι. ἀρρωδέων τε τουτέων ἔκαστα, ἐβουλεύετο ἀπίστασιν. συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῖχθαι ἐκ Σουσέων τοῦ Ἱστιαίου, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρην ἀπὸ βασιλῆος. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος βουλόμενος τοῦ Ἀρισταγόρη σημῆναι ἀποστῆναι, οὐκέως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλέως σημῆναι, ὥστε φυλασσομένων τῶν ὁδῶν· ὁ δὲ, τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν, ἔστιξε, καὶ ἀνέμεινε

E ἀναφυσᾶσαι τὰς τρίχας. ὡς δὲ ἀνέφυσαν, τάχιστα ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον, ἐντειλάμενος αὐτοῦ ἄλλο μὲν οὐδέν· ἐπειὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κελεύειν Ἀρισταγόρῃ ξυρήσασθαί μιν τὰς τρίχας, καὶ ἰδέσθαι ἐς τὴν κεφαλήν. τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινε (ὡς καὶ πρόσθεν μοι εἴρηται) ἀπόστασιν. ταῦτα δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐποίεε, συμφορὴν ποιούμενος μεγάλην

τὴν ἑωυτοῦ κατοχλέειν τὴν ἐν Σούσοισι. ἀποστάσιος ὦν μνημόνης, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι τὴν ἀλαζονίην, μηδὲ νεώτερόν τι ποιεύσης τῆς Μιλήτου, οὐδαμῇ ἐς αὐτὴν ἔξοδον ἔτι ἐλογίζετο. Ἱστιαῖος μὲν νυν ταῦτα διανοούμενος, ἀπέπεμπε τὸν ἄγγελον. Ἀρισταγόρη δὲ συνεπιστάτεε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα. ἐβουλεύετο ὦν μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφήνας τὴν τε ἑωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρεόντα τοῦ Ἱστιαίου ἀπιγμένα.

A iactura ducebat se Susis distineri: etiam atque etiam sperans fore vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficiscereturſin Miletus nil noui moliretur, nullã sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum quidem nuntium Histiæus hæc considerans mittebat. Aristagoras autẽ, quum ei hæc omnia cõsentanea per idem tempus cõtigissent, retulit [a] ad seditiosos tã de sua sententia quàm de Histiei mandatis.

a Ad suę factionis homines.

ἡ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην τῷ τοιούτῳ ἐξεφέροντο, κελεύοντες ἀπίστασθαι· Ἑκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλέϊ τῷ Περσέων αἱρεόμενος, καταλέγων τά τε ἔθνεα πάντα τῷ ἦρχε Δαρεῖος, καὶ τὴν δυναμιν αὐτοῦ· ἐπεί τε δὲ οὐκ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιέειν ὅκως ναυκρατέες τῆς θαλάσσης ἔσονται. δῆλως μὲν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων σφορῶν ἐσόμενον τοῦτο. ὀπίσασθαι γὰρ τὴν δυναμιν τῶν Μιλησίων ἐόντων ἀδυνατέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταμετρήσειν τὰ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ἐν Βραγχίδῃσι, τὰ Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ὀπίσω κτήσειν τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτω αὐτοί τε ἔξειν χρήματα χρᾶσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν αὐτά. τὰ δὲ χρήματα τὰ τοῦτο μεγάλα, ὡς δεδήλωται μοι ἐν τῷ προτέρῳ τῶν λόγων. αὕτη μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη. ἐδόκεε δὲ ὅμως ἀπίστασθαι· ἕνα τε αὐτέων πλώσαντα ἐς Μυοῦντα ἐς ὃ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐόν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ὀπὶ τῶν νεῶν ὀπισθεόντας στρατηγούς. ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω κατ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ συλλαβόντος δόλῳ Ὀλίατον Ἰβανώλιος Μυλασέα, καὶ Ἱστιαῖον Τύμνεω, Τερμηρέα, καὶ Κοῖον Ἐρξάνδρου, τῷ Δαρεῖος Μιτυλήνην ἐδωρήσατο, καὶ Ἀρισταγόρεω Ἡρακλείδεω Κυμαῖον, καὶ ἄλλους συχνοὺς· οὕτω δὴ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπεστήκεε, πρῶτα ἐπὶ Δαρείῳ μηχανώμενος. καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεῖς τὴν τυραννίδα, ἰσονομίην ἐποίεε τῇ Μιλήτῳ, ὡς αὐ ἐκόντες αὐτῷ οἱ Μιλήσιοι σύναπιστέατο· μετὰ δὲ, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ τὠυτὸ τοῦτο ἐποίεε, τοὺς μὲν ἐξελαύνων τῶν τυραννέων, τοὺς δὲ ἔλαβε

B Cui quum cæteri omnes assensissent, iubentes vt rebellaret, Hecatæus tamen historiographus initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cũctas nationes quibus Darius imperaret, omnémque illius potentiam: sed quũ hoc persuadere nõ posset, secundo loco suadere vt classe mare occuparent, negans se videre qua alia ratione id esset euenturum. scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamẽ pecuniæ è tẽplo quod est in Branchidis tollerẽtur, quas Cœsus Lydus reposuisset, multũ spei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam & ipsos habituros ad vtendũ, nec hostes eã spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemadmodũ à me in primo libro declaratum est. Verùm ne hæc quidem sentẽtia obtinuit, sed illa, vt omnino rebellaretur: vtque vnus eorũ Myuntem nauigaret ad exercitum qui è Naxo reuersus illic agebat, vt conaretur duces classiariorum comprehendere. Missus autẽm ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis filium Mylassensem, & Histiæum Tymnis Termenensem, & Coem Erxandri filium, quem Darius Mitylene donauerat, & Aristagorã Heraclidis filium, Cymæum, complurésque alios. Ita ex professo Aristagoras defecit omnia in Darium comminiscens: & primùm quidẽ, verbo duntaxat tyrannidem [b] immutans, statum reipublicæ Mileti constituit, vt secum libenter Milesii rebellarent. Idẽ dehinc in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiiciens, ex aliis

b Aut aliud legit quàm nos, aut mala de Vertit.

autem quos ceperat è nauibus iis quæ aduersus Naxum vnà ierãt, vt ciuitatibus gratificaretur, [a] alium in alia vrbe diuendens, ex qua quisque illorum erat. Quorũ Coem Mitylenæi vt acceperunt, sine mora productum lapidibus interemerunt: Cyprii suum dimiserunt. Posteaquam autem & alii complures tyrãni fuga solum vertêre, passim per ciuitates tyrãnorũ abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus cõstitui singulos magistratus, móxque ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. opus enim erat magnã aliquam comparare societatem.

Spartæ regnum iam nõ tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia non superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: non ille quidem propter virtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat in matrimonium sororis filiã, quæ etsi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id quum ita esset, [b] ephori his eum verbis incusauerunt: Si tu tibi non prospicis, at certè nobis hoc non est despiciendum, Eurysthei genus labefieri. Tu igitur quãdoquidem vxorẽ habes quæ non concipit, ea repudiata aliam ducito, gratissimam rem in hoc Spartiatis facturus. His ille respondens, negat se earum rerum alterutram esse facturum: & hos non rectè consulere ait, qui ipsum hortentur repudiata quã habeat vxore innoxia, alteram ducere: eóque se non esse pariturum. Cui ephori atque optimates consilio inter se habito retulerunt: Quoniam te cernimus amore coniugis quam habes implicitũ, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid de te Spartiatæ grauius cõsulant. Coniugem quam habes vt repudies non postulamus: quæcũque ei præstas nunc, ea omnino præstato: alteram tamen ducito præter hanc vxorem, quæ sit fœcunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides: qui duas dehinc vxores habens, binis ædibus habitabat, haudquaquam Spartiati-

a Alium alii vrbi tradens.

b Ephori ei accersito dixerunt.

A Ἰωνικοῖς ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλωσασέων ἐπὶ Νάξον, τούτοις δὲ φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τῇσι πόλισι, ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν τυραννίδας, ὅθεν εἴη ἕκαστος. Κοῖον μὲν νυν Μιτυληναῖοι, ἐπεί τε πάλιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλυσαν· Κυπραῖοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτέων ἀπῆκαν. ὡς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἀπίεσαν, τυραννίων μετάπαυσις ἐγένετο καὶ τῇσι πόλιας. Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὡς τοὺς B τυραννίων κατέπαυσε, γραμματιστὴς ἐν ἑκάστῃ τῶν πολίων κελεύσας ἑκάστους καταστῆσαι, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαίμονα τεμπρεῖ ἀπόστολος ἐγένετο. ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης οἱ μεγάλης ἐξευρεθῆναι.

Τῆς δὲ Σπάρτης Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λεόντος οὐκέτι περιεὼν ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκεε· Κλεομένης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδεω εἶχε τὸν βασιληΐην, οὐ κατ' ἀνδραγαθίην ἐών, ἀλλὰ κατ' γένος. Ἀναξανδρίδη γὰρ ἔγημε γυναῖκα ἀδελφεῆς ἑωυτοῦ θυγατέρα, καὶ ἐούσης C τούτης οἱ καταθυμίης, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. Τούτου δὲ τοιούτου ἐόντος, οἱ ἔφοροι εἶπαν, ὅτι κατελεσάμενοι αὐτόν, Εἰ μὴ σύ γε σεωυτοῦ μὴ προορᾷς, ἀλλ' ἡμῖν τοῦτο οὐ περιοπτέον, γένος τὸ Εὐρυσθένεος γενέσθαι ἀξίωτον. σὺ νυν τὸν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπεί τοι οὐ τίκτει οὐκ στέο, ἄπες, ἄλλην δὲ γῆμον. καὶ ποιέων ταῦτα, Σπαρτιήτῃσι ἀδήσεις. ὁ δ' ἀμείβετο, φάς D τουτέων οὐδέτερα ποιήσειν· ἐκείνος τε οὐ καλῶς συμβουλεύειν, παραινέοντας, τὸν ἔχει γυναῖκα, ἐοῦσαν ἀναμάρτητον ἑωυτῷ, ταύτην ἀπέπεμπε, ἄλλην ἐσαγαγόμενος· οὐδὲ σφι πείσεσθαι. πρὸς ταῦτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες συμβουλευσάμενοι, προσέφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε, Ἐπεὶ τοίνυν τοι περιεχόμενόν σε ὁρέομεν τῆς ἔχεις γυναικός, σὺ δὲ ταῦτα ποίεε, καὶ μὴ ἀντιβαίνε πεύθοισι, ἵνα μή τι ἄλλοῖον περὶ σεῦ οἱ Σπαρτιῆται βουλεύσωνται. γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ παρορεόμεθα σεῦ τῆς ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα ὅσα νεῶν πρέχεις πρέχε, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν. ταῦτά κοι λεγόντων, συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης. μετὰ δὲ, γυναῖκας ἔχων δύο, διξὰς ἑστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῶς Σπαρ-

πὸ πολίων ἄκα.

ἐξώσιος.

τιητικά· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξιόντος, ἡ ἐσύστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον. καὶ αὕτη τε ἔφερον βασιλέα Σπαρτιήτῃσι ἀπέφαινε· καὶ ἡ πρεσβυτέρη γυνὴ τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα, τότε κως ἐκύησε, συντυχίῃ τοιούτῃ χρησαμένη. ἔμελλον δὲ αὐτῷ ἀληθέϊ λόγῳ, ἐπὶ τῇ ἐπελθούσῃ γυναικὶ οἰκήϊοι πυθόμενοι ὠχλέειν, φάμενοι αὐτῷ κομπέειν ἄλλως, βαλομένῳ ὑποβαλέεσθαι. δεινὰ δὲ ποιεύντων αὐτέων, τοῦ χρόνου συντάμνοντος, ὑπὸ ἀπιστίης οἱ ἔφοροι πίπτουσαν τῷ γυναῖκα περιεζόμενοι ἐφύλασσον. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Δωριέα, ἰθέως ἤγαγε Λεωνίδην· καὶ μετὰ τοῦτον, ἰθέως ἤγαγε Κλεόμβροτον. οἱ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτον καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δὲ, Κλεομένεα τεκοῦσα, καὶ τοδεύτερον ἐπελθοῦσα γυνὴ, οὖσα θυγάτηρ Περιήνητα τοῦ Δημαρήτου, οὐκέτι ἔτικτε τοδεύτερον. ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, B τῶν τε οὐ φρενήρης, ἀκρομανής τε. ὁ δὲ Δωριεὺς τῶν ἡλίκων πάντων πρῶτος. οὗ τε ἐπίζατο κατ' ἀνδραγαθίην αὐτὸς ἕξειν τὴν βασιληΐην. ὥστε οὖν οὕτω φρονέων, ὅκως τε ὁ Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ, ἐκύρουν βασιλῆα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Δωριεὺς δεινόν τε ποιεύμενος, καὶ οὐκ ἀξιῶν ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας λαὸν, Σπαρτιήτας ἄγε ἐς Ἀποικίην· οὔτε τῷ ὀν Δελφοῖσι χρησταιρίῳ χρησάμενος, ἐς τοῖα γῆν κτίσων ἴη, οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομιζομένων, οἷα βαρέως φέρων, ἀπίκετο ἐς τὴν Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δὲ οἱ ἄνδρες Θηραῖοι. ἀπικόμενος δὲ ἐς Κίνυπα, οἴκησε χῶρον κάλλιστον τῆς Λιβύης παντὸς ποταμοῦ. ἐξελασθεὶς δὲ ἐνθεῦτεν πέμπτῳ ἔτεϊ ὑπὸ Μαχλύων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχηδονίων, ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον. ἐνθαῦτα δὲ οἱ Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἐλεώνιος, συνεβούλευσέ οἱ ὀν τῶν Λαΐου χρησμῶν, Ἡρακλείην τὴν ὀν Σικελίῃ κτίζειν, φάς τοῦ Ἐρυκος χώρου πᾶσαν εἶναι Ἡρακλείδεων, αὐτὸς Ἡρακλέος κτησαμένου. ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐς Δελφοὺς οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἱρήσει ἐπὶ τὴν τοῦ ἐλθεῖν χώρην. ἡ δὲ Πυθίη οἱ

A cè faciens. Non lõgo interiecto tempore, vxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenem, [a] quem mater successorem regni Spartiatarum nunc cupabat. At vxor prior quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato vsa: quæ quum reuera prægnans esset, domestici tamen posterioris vxoris id audientes, ac molestè ferentes, dicere, iactari hoc ab illa animo subiiciendi sibi partũ. Itaque his indignè ferẽtibus, exacto tempore pariendi, ephori increduli fœminæ parturienti [b] custodes apposuerunt: quæ Dorieũ peperit, móxque Leonidem, & B post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidẽ fuisse geminos. At quæ Cleomenem peperit, secundo loco in matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filii Demarmeni, alium filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos (vt fertur) sed inops mentis, Dorieus autem inter æquales omnes primus erat, meritóque putans se ob virilitatem regno potiturũ. hoc ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida quum Lacedæmonii Cleomenem ex lege, quòd maximus natu esset, creassent, indignè id tulit, sibi à Cleo- C mene imperari. Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico vsus oraculo, in quam terram ad vrbem condẽdam tenderet, neque quippiam consuetorum exequutus: adeo rem indignè ferebat. In Libyam autem nauigãs ducibus Thebanis ad Cinypen delatus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Libybus & Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares vir Eleonius ei consilium dedit ex Laii oraculis, vt Heracleã in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ab ipso Heracle, *id est, Hercule*, conditore. Hoc ille audito Delphos se contulit ad oracul um consulendum nunquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia eum poti-

b Atque ipsa quidem produxit eũ qui deinceps regni administrationẽ susciperet. *Ita Camerar.*

b *Dicitur tamen ἐφύλασσον, perinde ac ipsimet fuerint custodes.*

191

turum respōdit. Sumptáque Dorieus classe quam & in Libyam duxerat, Italiā præteruehebatur. Ea tempestate (vt ferunt) Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuentes Crotoniatæ Dorieum vt sibi opē ferret orauēre. Hic precibus inductus, vnà cum illis aduersus Sybarin contendit, eámque cepit. Hæc Sybaritæ Dorieū & qui cum illo erant fecisse aiūt. at Crotoniatæ negant quempiā se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, præter vnum Calliam Eleum Iamideorū vaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quòd sacrificans de eundo aduersus Crotonem, non litaret. Hæc isti aiunt, quarum rerum vtrique testimonia hæc adferūt: Sybaritæ quidē, partim fanum ac templum prope Crastin, quod Dorieum capta vrbe aiunt extruxisse Mineruæ cognomine Crastiæ: partim ipsi[9] Doriei necem, quam volunt esse maximum testimoniū, quoniā cōtra vaticinia agens interēptus fuit. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec trāsgressus esset, Erycinam regionē obtinuisset, & obtentam possedisset, nō ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniatæ multa monstrant peculiariter donata Calliæ Eleo in agro Crotoniensi, quæ etiam ad meam vsque memoriā prognati Calliæ colebāt: Dorieo autē & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. cui tamen, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multo plura quàm Calliæ fuissēt donata. hæc pro se vtrique eorum testimonia referunt: quorum vtris accedere quisque maulet, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alii Spartiatarum, deducendæ coloniæ socii, Thessalus, & Parabates & Celees & EVryleon: qui quum omni classe Siciliam tenuerunt, superati à Phœnicibus atq; AEgestanis, in prælio occubuerunt, vno tantùm ex hac aduersa pugna superstite EVryleonte: qui collectis eorum

A χρᾶ αἱρήσειν. παραλαβὼν δὲ ὁ Δωριεὺς τὸν στόλον τὸν καὶ ἐς Λιβύην ἦγε, ἐκομίζετο παρὰ τὸν Γαλίαν. ἐν χρόνῳ ὦν τοῦτον, ὡς λέγουσι Συβαρῖται, σφέας τε αὐλεῖ, καὶ Τῆλυν τὸν ἑωυτῶν βασιλῆα ὀλίγῳ μέλλοντα στρατεύεσθαι· τοῦ δὲ Κροτωνιήτας παρεόντας ἡμιμόλους, δεηθῆναι Δωριέος σφίσι τιμωρῆσαι, καὶ τυχεῖν δεηθέντας. συστρατεύεσθαί τε δὴ ὀλίγῳ Σύβαριν Δωριέα, καὶ συνελεῖν τὸν Σύβαριν. ταῦτα μὲν νυν

B Συβαρῖται λέγουσι ποιῆσαι Δωριέά τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ· Κροτωνιῆται δὲ ὀλίγα σφίσι φασὶ ξύνοιον παρεστεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέμου, εἰ μὴ Καλλίου τοῦ Γαμιδέων μάντιν Ἥλιον μοιῶν· καὶ τοῦτον οὗτος οὗτος· παρὰ Τήλυος τοῦ Συβαρειτέων τυράννου ἀποδρᾶντα ἀπίκεσθαι παρὰ σφέας, ἐπεί τε οἱ τὰ ἱερὰ οὐ προσεχώρεε χρηστὰ θυομένῳ ὀλίγῳ Κρότωνα. ταῦτα μὲν οὖν οὐκ οὗτοι λέγουσι. μαρτύρια δὲ τούτων ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε. Συβαρῖται μὲν τέμενός τε καὶ νηὸν ἐόντα παρὰ τὸν ξενεῶν Κρᾶθιν, τὸν ἱδρύσασθαι σὺν ἐλόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κρᾳστίῃ. τοῦτο δέ, αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη. εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπαρηξε μηδὲν, ἐπ' ᾧ ἐστάλη ἐποίεε, εἷλε ἂν τὴν Ἐρυκίνην χώρην, καὶ ἑλὼν κατέσχε, οὐδ' ἂν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη. οἱ δὴ αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνύουσι Καλλίῃ μὲν παρ' Ἡλείῳ ἐξαίρετα σὺν γῇ τῇ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι σώεμοντο· Καλλίεω ἀπόγονοι· Δωριεῖ δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι, οὐδέν. καίτοι εἰ συνεπελάβετο τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Δωριεύς, ἐδόθησαν ἂν οἱ πολλαπλάσια ἢ Καλλίῃ. ταῦτα μὲν νυν ἑκάτεροι αὐτέων μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ πρέσεσι ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτέων, τούτοισι προσχωρέει. συνέπλεον δὲ Δωριεῖ καὶ ἄλλοι συνοικήσαι Σπαρτιητέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραβάτης καὶ Κελέης καὶ ΕΥρυλέων. οἱ ἐπεί τε ἀπίκοντο πρὸς τὸ ἄστυ τὸ ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἐσωθέντες ὑπό τε Φοινίκων καὶ Αἰγεσταίων. μοῦνος δὲ γε ΕΥρυλέων τῶν συνοικιστέων περιελείετο τοῦτον τὸν πάθεος. συλλαβὼν δὲ ὁμῶς τῆς στρατιῆς τοὺς

περιλειφθέντας, ἔσχε Μινῴου τοῦ Σελινουσίων ἀποικίου· καὶ σὺν ἐλευθέρους Σελινουσίους τοῦ μουνάρχου Πυθαγόρεω. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτον κατεῖλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε Σελινοῦντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ὀλίγον. οἱ γὰρ μὲν Σελινουσίοι ἐπιστάντες ἀπέκτειναν καὶ κατεφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγοραῖον βωμόν. σὺν ἐπέστετο δὲ Δωριεῖ καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βουτακίδεω, Κροτωνιήτης, ἀνὴρ· ὃς ἁρμοσάμενος Τήλυος τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα, ἔφυγε ἐκ Κρότωνος· ἐξευδεὶς δὲ τοῦ γάμου εἵλετο πλέων ἐς Κυρήνην· ἐκ ταύτης ὁρμεώμενος σὺν ἐπέστετο οἰκηίῃ τε τριήρει καὶ οἰκηίῃ ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἐών τε Ὀλυμπιονίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ' ἑωυτόν· ἀγαθὸς δὲ ὁ ἑωυτοῦ κάλλος ἐνείκατο παρὰ Αἰγεσταίων τὰ οὐδεὶς ἄλλος. ὅτι γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡρῷον ἱδρυσάμενοι, θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσκονται. Δωριεὺς μὲν νυν τοῦ τῷ τοιούτῳ ἐτελεύτησε. εἰ δὲ ἐνέμενε βασιλευόμενος ὑπὸ Κλεομένεος, καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευε ἂν Λακεδαίμονος. οὐ γὰρ τινα πολλὸν χρόνον ἦρξε ὁ Κλεομένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἄπαις, θυγατέρα μουνὸν λιπὼν τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ.

192

Ἀπικνέεται δ' ὦν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος ἐς τὴν Σπάρτην, Κλεομένεος ἔχοντος τὴν ἀρχήν. ὃς δὴ ἐς λόγους ἦιε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα, ἐν τῷ γῆς ἁπάσης περίοδος ἐνετέτμητο, καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης, ἔλεγε τάδε αὐτὸν τοιάδε, Κλεόμενες, σπουδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ θαυμάσῃς τῆς ὀνειδίσεος τῆς ὀνειδίσεος τῆς ὀνειδίσεος· τὰ κατήκοντα γὰρ ἐστὶ τοιαῦτα. Γάνων παῖδας δούλους εἶ αὐτὸ ἐλευθέρους, ὀνείδεος καὶ ἄλλως μέγα μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὅσῳ προέχετε τῆς Ἑλλάδος νῦν ὦν πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων ῥύσασθε Γάνας ἐκ τῆς δουλοσύνης, ἄνδρας ὁμήμονας. εὐπετέως δὲ ὑμῖν ταῦτα χωρέειν οἷά τε ἐστί. οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἀλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον, ἐς τὰ μέγιστα αἰνίκετε ἀρετῆς πέρι. ἥτε μάχη αὐτέων, ἐστὶ τοιήδε, τόξα, καὶ αἰχμὴ βραχέα. ἀναξυρίδας δὲ ἔχοντες

A reliquiis, occupauit Minoā Selinusiorū colonijā, Selinusiósq; liberauit monarchia Pythagoræ. Hūc quum sustulisset, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed ad breue tempus eam obtinuit. nam Selinusii impetu in eū facto, quum ad Iouis forensis aram confugisset, obtruncarunt. Dorieo & viæ & mortis socius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui desponsa sibi filia Telys Sybaritæ, Crotone [a] profugerat, ab-

B negatóque matrimonio trāsmisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium virorum sumptū, quòd esset olympionices, *id est, victor certaminis ad Olympia*, & [b] omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis specié ab AEgestanis ea quæ nemo alius reportauit. nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, AEgestani hostias offerunt. Hunc in modum Dorieus vita fūctus est. qui si in animum induxisset ferre Cleomenis regnum, & in Sparta permansisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neque enim diu Cleomenes imperauit: ac sine liberis decessit, vna dūtaxat relicta filia, cui nomen Gorgo.

Cleomene igitur imperium tenēte, Spartam venit Aristagoras Mileti tyrānus: Cleomenémque alloquuturus conuenit, habens (vt Lacedæmonii aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cūctúmque mare, atque omnia flumina. Huius in colloquium vbi venit, ita ad eum inquit, [c] Studiū meū Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruam esse, cùm nobis ipsis dedecus dolórque maximus est, tū verò vobis, & eo maior quò magis cæteros in Græcia antecellitis. proinde nunc per deos Græcos eripite Iones à seruitute, consanguineos vestros. quod facile est ad præstandum: nam neque barbari sunt viri strenui, & vos in summum rei bellicæ per virtutem euasistis, [d] & genus pugnandi eorum huiusce modi est: breues arcus ac breuia spicula,

a Crotone exitlauit: frustratúsque matrimonio Cyrenem transmisit. ex qua profectus *Dorieum* propria triremi proprijsq; in suos milites sumptibus, sequutus est, quum esset ol.

b Omnium sui temporis Græcorum.

c Ne meum in conficiendo hoc ad vos itinere stupidum admireris Cleomenes. de eo enim nūc agitur, vt Iones ex liberis serui fiant. quod cum nobis ipsi d. dol. max. est, tum inter cæteros, vobis, eo præsertim nomine quòd Græciæ præestis. *Vel, præsides estis.*

d Eorúmque pugna talis est, Arcus & breue spiculum. Quinetiā

bracas induti, & pileis capita operti, in pugnā prodeunt. adeo eos superare facile est. *Alij κυβασίας aliter exponunt.*

A ἔρχονται ἐς τὰς μάχας, καὶ κυβασίας ὀπὶ
τῆσι κεφαλῆσι. οὕτω ὑπετέες χειρωθῆναι
εἰσι. ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τῷ ἤπειρον ἐ-
κείνῳ νεμομένοισι, ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι
ἄλλοισι· ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι, ἀργυ-
ρος, καὶ χαλκὸς, καὶ ἐσθὴς ποικίλη, καὶ ὑπο-
ζύγιά τε καὶ ἀνδράποδα. τὰ θυμῷ βουλό-
μενοι, αὐτοὶ αὐ ἔχοιτε. κατοίκηνται δὲ ἄλλη-
λων ἐχόμενοι, ὡς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων μὲν
τῶν δὲ οἶδε Λυδοὶ, οἰκέοντές τε χώρῃσι ἀγα-
B θῇσι καὶ πολυαργυρώτατοι ἐόντες. δεικνὺς
δὲ ἔλεγε τοῦτα ἐς τὴν τῆς γῆς τὴν ὁδὸν, τὴν
ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετμημένῃ. Λυ-
δῶν δὲ (ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης) οἵδε ἔ-
χονται Φρύγες οἱ τοῦτο τὸν ἥλιον, πολυτρο-
φωτάτοί τε ἐόντες ἀπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα
καὶ πολυκαρπότατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται
Καππαδόκαι, οὓς ἡμεῖς Συρίους καλέο-
μεν. τούτοισι δὲ τοῦσουρσι Κίλικες, κατή-
κοντες ὀπὶ θάλασσαν τήνδε, ἐν ᾗ νῆδε Κύ-
C προος νῆσος κέεται· οἱ πεντακόσια τάλαντα
βασιλέϊ τὸν ἐπέτειον φόρον ὀπιτελοῦσι. Κι-
λίκων δὲ τῶνδε ἔχονται Ἀρμένιοι οἵδε, ὑπὸ οὗτοι
ἐόντες πολυπρόβατοι· Ἀρμενίων δὲ, Μά-
τιηνοι, χώρῃσι τήνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τού-
των γῆ νῆδε Κισσία, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν
τόνδε Ὦαράσπιν κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα τοῦ-
τα, ἔνθα βασιλεύς τε μέγας δίαιταν ποιέε-
ται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνταῦτά
εἰσι. ἑλόντες δὲ τούτῳ τῷ πόλιν, Ἕλλη-
D σέοντες ἤδη τὸν Διὶ πλούτου πέρι ἐρίζετε.
ἀλλὰ περὶ μὲν χώρης ἄρα οὐ πολλῆς, οὐδὲ
οὕτω χρηστῆς, καὶ οὔρων σμικρῶν, χρεών ἐστι
ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρός τε Μεσ-
σηνίους ἐόντας ἰσοπαλέας, καὶ Ἀρκεύδας τε
καὶ Ἀργείους. τοῖσι οὔτε χρυσοῦ ἐχόμενόν
ἐστι οὐδέν, οὔτε ἀργύρου, τῷ περὶ καὶ τινα
ἀνάγκη πρὸς θυμὸν μαχόμενον ἀποθνήσκειν.
πρέον δὲ τῆς Ἀσίης πάσης ἀρχὴν ὑπετέως,
ἄλλο τι αἱρήσεαθε; Ἀρισταγόρης μὲν ταῦτα
E ἔλεγε. Κλεομένης δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ ξεῖνε
Μιλήσιε, ἀναβάλλομαί τοι ἐς τρίτην ἡμέ-
ρην ἀποκρινέεσθαι. τότε μὲν ἐς τοσοῦτον ἦλθε-
σαν· ἐπεί τε δὲ ἡ κυρίη ἡμέρη ἐγένετο τῆς ἀ-
ποκρίσιος, καὶ ἦλθον ἐς τὸ συγκείμενον, εἴρετο ὁ
Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόρην ὁκοσέων ἡμερέων
ἀπὸ θα-

τῆς Χοάσπου

τῆς θαρσέων

τῆς πυρέων

ab Ionio mari ad regem essetiter.

A λασσίης τὸν Ἰώνων ὁδὸς εἴη τοσήδε βα-
σιλῆα. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, πάλα ἐὼν σοφὸς,
καὶ ἐξαπατήσων ἐκεῖνον οὐ, ἐν τούτῳ ἐσφά-
λη. χρεὼν γὰρ μιν μὴ λέγειν τὸν ἐόν, βου-
λόμενόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν
Ἀσίην, λέγει σὺν, τρισὶν μηνῶν φασὶ εἶναι
τὴν ἄνοδον. ὁ δὲ, ὑπερπάσας τὸν ὀπίλοιπον
λόγον, τὸν ὁ Ἀρισταγόρης ὥρμητο λέγειν
" περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε, Ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀ-
" παλλάσσεο ἐκ Σπάρτης τρὶς δύντος ἡλίου.
" οὐδένα γὰρ λόγον δεκτέα λέγεις Λακεδαι-
" μονίοισι, ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης ἡμερῶν
193 " μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν. ὁ μὲν δὴ Κλεομένης
ταῦτα εἴπας, ἤιε ἐς τὰ οἰκία. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης λαβὼν ἱκετηρίην, ἤιε ἐς τὸ Κλεομένεος· ἐσελθὼν δ' εἴσω, αὐτὸ ἱκετεύων, ἐπακούσας, ἐκέλευε τὸν Κλεομένεα ἀποπέμψαι τὸ παιδίον. παρεσήκεε γὰρ δὴ τοῦ Κλεομένεϊ ἡ θυγάτηρ τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δὲ οἱ τὸ μοῦνον τέκνον ἐτύγχανε, ἐὸν ἑπτέων ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἡλικίην. Κλεομένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ ὀπιχρήζειν τοῦ παιδίου εἵνεκα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρισταγόρης ἄρχετο ἐκ δέκα τάλαντων ὑπισχνεόμενος, ἢν οἱ ἐπιτελέσῃ τῶν ἐδέετο. ἀναβώσντος δὲ τοῦ Κλεομένεος, παρέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ Ἀρισταγόρης· ἐς οὗ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑπεδέδεκτο, καὶ τὸ παιδίον ἠνδράποδίζετο, Πάτερ, ἀμφιφερέει σε ὁ ξεῖνος, ἢν μὴ ἀποστῇς ἴης. ὅτε δὴ Κλεομένης ἡδεὶς τοῦ παιδίου τῇ παραινέσει, ἤιε ἐς ἕτερον οἴκημα· καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τοῦ δόμου ἐκ τῆς Σπάρτης, οὐδὲ οἱ ἔξεγένετο ὀπίσω ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς τοῦ βασιλήϊα. ἔχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε· σταθμοί τε πολλαχῇ εἰσὶ βασιλήϊοι, καὶ καταλύσιες κάλλισταί· ἀμφὶ οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλέος· ἀμφὶ μὲν γε Λυδίης καὶ Φρυγίης σταθμοὶ τεσσερεσκαίδεκα εἰσὶ, τοσαῦτα δὲ τέσσερες καὶ σὺν ἐνενήκοντα καὶ ἥμισυ. ἐκ δεκαπέντε δ' ἐκ τῆς Φρυγίης ὁ Ἅλυς ποταμὸς, ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔασι, τὰς διεξελάσσαι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ οὕτω διεκπεραῦν τὸν ποταμόν· καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. ἀμφοτέρῃ δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην, καὶ τούτῃ πορευομένῳ μέχρι οὔρων τῶν Κιλικίων, σταθμοὶ δυῶν δέοντες εἰσὶ τεσσεράκοντα,

τῆς ἐπακούσας ἐκέλευε τὸν Κλεομένεα, ἀποπέμψαντα

a *Oleæ ramo lana obuoluto, quo supplicantes gerebantur. Vnde deducta est vox Græca quasi supplicatoriam dicas.*

b Eámque ingressus, à Cleomene contendebat vt filiā admitteret, quippe qui ab eo vt aurē sibi commodaret, supplíciter peteret. Assistebat enim, *&c.* (*Vel adstabat. legendo potius* παρεσήκει *quàm* παρεσήκεε) Cleomene eum iubdicere quæ vellet, neque differre propter filiolam, tunc Aristag. *Lego autem* ἱκετεύων ἐπακοῦσαι, *ex Ver. cod.*

c Decem. *Sed Valla ex* ἐκ δέκα *fecit* ἑνδέκα, *quū* ἐκ *regatur ab* ἐξαρχεῖν.

d *Vel, aut castellum. Vel, propugnaculum. Sic & in seq.*

a Hanc vos vrb. si ceperitis, iam cum Ioue audacter de diuitiis certetis.

b Viribus vobis pares.

D

E

gg. i.

parasangæ centum quatuor. In horum [a] mótibus positas duplices portas ac totidem præsidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autē ab Armenia disterminat flumen q̃ nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sūt diuersoriorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus, in quibus & præsidium est. Eam fluuii qui nauibus transeuntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessariū est: primus, Tigris: secundus deinc ac tertius eiusdem nominis, etsi non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horū quos enumeraui primus Tigris ex Armenijs fluit, alter ex [b] Mantienis. quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquādo in trecētos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienā tendenti stathmi sunt quatuor: vnde in regionem Cissiam trāseunti sunt vndecim stathmi, parasangæ verò quadragintaduo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, qui & ipse nauibus trāsmittitur. supra quem vrbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sūt centum vndecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quòd si iter regiū rectè metiamur parasāgis, & parasanga valet triginta stadia, (vt valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia, tredecī millia stadiorum & quingenta: quum sint parasangæ quadringentæ quinquaginta. Itaque peragrando singulis diebus centena & quinquagena stadia, cōsumūtur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenē Lacedæmoniū dicente triū mensiū iter esse, rectè dicebatur. Quòd siquis exploratius istainquirat, hoc quoq; ego īdicabo. nā iter ab Ephesо ad Sardis [c] hac ratione decet cōputari. A Græco igitur mari ad Susa (hæc enī vrbs Mēnonis vocatur)

[a] Finibus

[b] Matienis. & paulo post Matienam.

[c] Huic oportet annumerare.

A παρασάγγας δὲ τέσσερες καὶ ἑκατόν. ὅτι δὲ τοῖσι τούτων οὔρεσι διξά τε πύλας διεξελᾷς, καὶ διξὰ φυλακτήρια παρεμείψας. τοῦτα δὴ διεξελάσαντι, καὶ διὰ τῆς Κιλικίης ὁδὸν ποιευμένῳ, τρεῖς εἰσὶ σταθμοί, παρασάγγας δὲ πεντεκαίδεκα, καὶ ἥμισυ. οὗρος δὴ Κιλικίης καὶ τῆς Ἀρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηοὶ πορήνιος, τοῦ οὔνομα Εὐφρήτης. ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μὲν εἰσι καταγωγέων πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ, ἓξ καὶ πεν-

B τήκοντα, καὶ ἥμισυ· καὶ φυλακτήριον ἐν αὐλῇσι. ποταμοὶ δὴ νηοὶ πορηνοὶ τέσσερες διὰ τούτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεύειν ἐστί· τοῦτος μὲν, Τίγρης· μετὰ δὲ, ὁ τέρός τε καὶ τέταρτος οὐτὸς ὀνομαζόμενος. οὐκ αὐτὸς ἐὼν ποταμὸς, οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων. ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς, ἐξ Ἀρμενίων ῥέει· ὁ δὲ ὕστερον, ἐκ Μαλιηνῶν· ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν, οὔνομα ἔχει Γώδης, ⓐ Κῦρος διέλαβε· κατὰ ἓξ

C διώρυχας ἑξήκοντα καὶ τετρακοσίας. ἐκ δὲ τούτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλοντος ἐς τὴν Μαλιηνὴν χώρην, σταθμοί εἰσι τέσσερες. ἐκ δὲ τούτης ἐς τὴν Κισσίην χώρην μεταβαίνοντι, ἕνδεκα σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσεράκοντα καὶ ἥμισυ ἐστὶ ὀπτὶ ποταμὸν Χοάσπην, ἐόντα καὶ τοῦτον νηοὶ πορήνιον· ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οὗτοι οἱ πανσοῦτες σταθμοὶ εἰσι ἕνδεκα καὶ ἑκατόν. καταγωγαὶ μὲν νυν σταθμῶν τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαίνοντι. εἰ δὴ ὀρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιληΐη τοῖσι παρασάγγῃσι, καὶ ὁ παρασάγγης δυώδεκα τάδια) τριήκοντα τάδια (ὥστε ἔτι τόσος γε δυώδεκα ταῦτα) ἐκ Σαρδίων τάδιά ἐστι ἐς τὰ βασιληΐα τὰ Μεμνόνεια καλέομενα, πεντακόσια καὶ χίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων ἐόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν τάδια ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην διεξιοῦσι, ἀναγκαιοτάτας ἡμέρας ἀριθμεῖ συνεπίκοντα. οὕτω τοι Μιλήσιος Ἀ-

E νδρεῖος ἀνὴρ, εἴπαντι πρὸς Κλεομενέα τὸν Λακεδαιμόνιον, εἰ τριῶν μηνῶν τὴν ὁδὸν τοῦ βασιληΐου, ὀρθῶς εἴρηκε. εἰ δὲ τις ὃ ἀντεχέτερον τουτέων ἐπιζήτεε, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω. τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις ὁδὸν δεῖ προσλογίσασθαι τούτῳ. καὶ δὴ λέγω τάδιοις εἶναι τοὺς πανταχῇ ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων (τοῦτο γὰρ Μεμνόνειον αὐτῶν καλέεται)

194 τεσσεράκοντα καὶ τετρακισχίλιοις καὶ μυρίοις. ⓐ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι τάδιοι· καὶ οὕτω τρεῖς ἡμέρησι μηκύνεται ἡ τρίμηνος ὁδός.

Ἀγελαυνόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρτης, ἦιε ἐς τὰς Ἀθήνας, ἠλευθέρας ὧδε τυραννέων ἐλευθέρας· ἐπεὶ Ἱππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἱππίεω δὲ τοῦ τυραννεύοντος ἀδελφεόν, ἰδόντα ὄψιν ἐνυπνίου τοῦ ἐωυτοῦ παθεῖν ἐναργεστάτην, κτείνουσι

B Ἀριστογείτων καὶ Ἁρμόδιος, ἀνδρὸς ἐόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι, μετὰ τοῦτο ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσερα, οὐδὲν ἧσσον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ πρότερον. ἡ μὲν νυν ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου τοιήδε· ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων, ἐδόκεε ὁ Ἵππαρχος ἀνδρὰ οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐειδέα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα,

Τλῆθι λέων ἄτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ.
Οὐ δεῖς ἀνθρώπων ἀδικήσας τίσιν οὐκ ἀ-

C ποτίσει.

Ταῦτα δὲ, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, φανερὸς ἦν ὑπερθυμήνας ὀψεροπόλοισι. μετὰ δὲ, ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν, ἔπεμπε τὴν πομπὴν ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ. ⓐ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν οἱ φονεῖς τοῦ Ἱππάρχου, ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγενήθησαν ἐξ Ἐρετρείης τὴν ἀρχήν· ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὑρίσκω, ἦσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς χώρην τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην. οἰκέον δὲ τῆς χώρης ταύτης ἀπολαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοῖραν. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμήιοι πρότερον ἐξαναστάντων ὑπὸ Ἀργείων, ⓐ Γεφυραῖοι οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες ἐπράποντο ἐπ' Ἀθηναίων. Ἀθηναῖοι δὲ σφέας ὅτι ῥητοῖσι ἐδέξαντο, σφέων αὐτῶν εἶναι πολιήτας, πολλῶν τέων καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ὅτι πράξαντες ἔργεσθαι. οἱ δὴ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἀλλά τε πολλὰ, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην, ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλλησας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέειν. πρῶτα μὲν, τοῖσι καὶ ἅπασι χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ, χρόνου προβαίνοντος,

a Quatuordecim.

b Exactus autē Sparta.

A dico esse [a] tredecim millia stadiorum & quadraginta. Ex Ephesо enim ad Sardis, quingēta & quadraginta stadia: atque ita tribus omnino diebus producitur iter trimestre.

[b] Digressvs è Sparta Aristagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Postquam Hipparchum Pisistrati filium, Hippiæque tyrāni fratrem, qui in somnis visionē cladis suæ euidentissimam vidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Gephyræi, post hęc nihilominus Athenienses, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Visio autem insomnii Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorum videbatur Hipparchus cernere virum assistentem sibi procerum atque speciosum, hos versus per ænigma dicentem,

Intoleranda leo tolera, tolerans animo ægro.

[c] *Nemo viris pœnas iniustis iure rependet.*

[d] Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat referre hæc velle ad sōmniorum coniectores: sed mox spreta visione, misit pompam. vbi mortē oppetiit. Gephyræi autem è quibus erant percussores Hipparchi, fuêre à principio ex Eretria oriundi, vt ipsi aiunt: verùm, vt ego interrogando cōperio, fuêre Phœnices, ex iis qui cum Cadmo in terram quæ nūc vocatur Bœotia venere, atque eā incoluere, sortiti Tanagricū tractū. vnde Cadmeis primùm per Argiuos exactis, iterū per Bœotos hi Gephyræi expulsi, Athenas diuertérūt. Ab Atheniēsibus autē recepti sub conditionibus sūt vt ciues inter eos essent, multis [e] nec memoratu dignis quas agerent rebus impositis. Phœnices isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorū Gephyræi fuere, dū hanc regionem incolunt, cùm alias multas doctrinas in Græciam introduxêre, tum verò literas, quæ apud Græcos, vt mihi videtur, antea non fuerant. Et primæ quidē illæ extiterūt quibus omnes Phœnices vtūtur: progressu verò tēporis,

c Iniustus nemo est quem non sua pœna sequetur.

d Quumprimū autē dies illuxit, hæc ad somniorū cōiectores apertē retulit. *Vel, Hæc somn. cōiectoribus palàm communicauit.* sed postea repudiata visione, *Vel, quum visioni illi renūtiasset*, pompam solennem celebrauit.

e Nec memoratu dignis. rebus illis interdicētes.

vnà cum sono mutauerunt, & modulum pristinum. Et quum ea tempestate in plerisque circa locis eorum accolæ Iones essent, [a] qui literas à Phœnicibus discẽdo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in vsu habuerunt: & in vtendo confessi sũt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quòd essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscáque cõsuetudine biblos Iones appellant pelles, quòd aliquando penuria biblorum, *hoc est* [b] *sirporum*, pellibus caprinis ouillísque vtebantur: adhuc quoque ad meam vsque memoriam multi barbarorum talibus in pellibus scribunt. Quin ipse vidi apud Thebas Bœotias in Ismenii Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdã incisas, magna ex parte consimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigrãma,

Obtulit Amphitryon me gentis Teleboarum.

Hæc fuêre circa ætatem Laii, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait,

Scæus in assueto pugilum certamine victor,
Me tibi sacrauit speciosum munus, Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: si quidem hic est qui tripodem dicauit, & non alius idẽ Hippocoontis *filij* nomen habens, circa ætatem OEdipodis Laio geniti. Tertius tripus, & is hexametro carmine, ait,

Laodamas ipsum tripodem sua in vrbe monarchus,
Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui monarchus fuit, *id est, solus principatu est potitus*, eiecti sunt Cadmei ab Argiuis, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem postea [c] in suspicionẽ Bœotiorum quum venissent, Athenas commigrarunt: vbi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris, cùm alia quædam, tum Cereris Achæiæ & tẽplũ & orgia.

a Qui quum à Phœnicibus literas didicissent, forma paucarum quarundam immutata, vtebantur, & vrentes famam sparserunt, (vt æquitas etiã postulabat) quũ Phœnices in Græciam eas introdu xissent, Phœnicias esse nominãdas.

b *Per biblam videtur intelligenda potius papyrus Ægyptia.*

A ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων. περιοίκεον δὲ σφέας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τούτων ⓜ γρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες· οἱ παραλαβόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρρυθμίσαντες σφεων ὀλίγα, ἐχρέωντο. χρεώμενοι δὲ, ἐφάτισαν, ὡς καὶ ὁ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικήια κεκλῆσθαι. καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ Ἴω-
B νες, ὅτι κοτὲ ἐν ἐπείνῃ βίβλων ἐχρέωντο διφθέρησι αἰγείῃσί τε καὶ οἰείῃσι. ἐπὶ δὲ καὶ ὁ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι. εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήια γράμματα ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, ἐπὶ τρίποσί σφι ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι· ὁμοῦ δὴ εἷς τῶν τρίποδων ἐπίγραμμα ἔχει,

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκεν, ἐὼν ἀπὸ Τηλε-
C βοάων.

τοῦτο ἡλικίην ἂν εἴη χρόνου Λαΐου ⓜ Λαβδάκου τοῦ Πολυδώρου τοῦ Κάδμου. ἕτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει,

Σκαιὸς πυγμαχέων με ἐκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
Νικήσας ἀνέθηκε τρίποδ' ἐκκαλλὲς ἄγαλμα.

Σκαιὸς δ' ἂν εἴη ὁ Ἱππωκόωντος· εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναθεὶς, καὶ μὴ ἄλλος τωὐτὸ οὔνο-
D μα ἔχων τοῦ Ἱππωκόωντος, ἡλικίῃ χρόνῳ τῷ τῷ Οἰδίποδι ⓜ Λαΐου. τρίπους δὲ τρίποδι λέγει καὶ οὗτος ἐν ἑξαμέτρῳ,

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν ἐϋσκόπῳ Ἀπόλλωνι
Μουναρχέων ἀνέθηκε τρίποδ' ἐκκαλλὲς ἄγαλμα.

ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεο- 195
κλέος μουναρχέοντος ἐξαναστάντα Κα-
δμεῖοι ὑπ' Ἀργείων, καὶ τραπόντα ἐς τοὺς
E Ἐγχελέας. οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν, ἀναχωρέοισι ἐς Ἀθήνας. καὶ σφι ἱρὰ ἔστι ἐν Ἀθήνῃσι ἱδρυμένα, τῶν οὐδὲν μέτα τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἀλλά τε κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἱρῶν, καὶ δὴ καὶ Ἀχαίης Δήμητρος ἱερόν τε καὶ ὄργια.

c *Legit* ὑποπαθόντες *pro* ὑπολειφθέντες.

ἡμῶν δὴ ὄψις τῶν Ἱππάρχου ἀνυπνίου, καὶ οἱ A Γεφυραῖοι ὅθεν ἐγένοντο, τῶν ἔσαν οἱ Ἱππάρχου φονέες, ἀπήγηταί μοι. δεῖ δὲ περὶ τούτοισι ἐπ' ἀνήγαγεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς λόγον λέξων λόγον, ὡς τυραννεύων ἐλευθερώθησαν ⓐ Ἀθηναῖοι. Ἱππίεω τυραννεύοντος, καὶ ἐμπικραινομένων Ἀθηναίοισι, διὰ τὸν Ἱππάρχου θάνατον, Ἀλκμεωνίδαι, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπεί τέ σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Ἀθηναίων φυγάσι πειρωμένοισι κατ' τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρεε κάτοδος, ἀλλὰ πρήσσοντα μεγάλως, πειρώμενοι καὶ ἐκείνεα τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, Λιψύδριον τε ὑπὲρ Παιονίης τειχήσαντες, ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμεωνίδαι πολλῷ ἐπὶ πλέον Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι, πρὸς Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἐόντα, τότε οὐ ἐόντα, τὸν ἐξοικοδομήσαντες. οἷα δὲ χρημάτων εὖ ἥκοντες, καὶ ἐόντες ἀνέρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τόν τε νηὸν ἐξεργάσαντο τῷ παραδείγματος κάλλιον, τά τε ἄλλα, καὶ συγκειμένου σφι πωείνου λίθου πωιέειν τὸν νηὸν, πλείω τὰ ἐκ τοῦ ἐξεποίησε. ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, ὅτοι οἱ ἄνδρες ἐν Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι ὅκως ἔλθοιεν Σπαρτιητέων ἄνδρες, εἴτε ἰδίῳ στόλῳ εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, τὰς φέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς σφι αἰεὶ τοῦτο τὸ φανὸν ἐγένετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀστέρος, ἐόντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δό-
D κιμον, σὺν στρατῷ, ἐξελῶντα Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηναίων, ὁμόσε καὶ ξένιοι σφι ἐόντες τὰ μάλιστα. τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ προσοιστέα ἐποιέοντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν. πέμπουσι δὲ τούτους ἐπὶ θαλάσσης πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ προσχὼν ἐς Φάληρον τὸν στρατιὴν ἀπέβησε. ⓐ δὲ Πεισιστρατίδαι πεπυθανόμενοι ταῦτα, ἐπεκαλέοντο ἐκ Θεσσαλίης ἐπικουρίην· ἐπεποίητο γὰρ σφι συμμαχίη πρὸς ἀλλήλους. Θεσσαλοὶ δὲ σφι δεομένοισι ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρεώμενοι, χιλίην τε ἵππον, καὶ ⓜ βασιλῆα ⓜ σφέτερον Κινέην, ἄνδρα Κονιαῖον. τοὺς ἐπεί τε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμηχανέατο τοιάδε· κείραντες τῶν Φαληρέων ὁ πεδίον, καὶ ἱππάσιμον ποιήσαντες τάχιστα

A Quod igitur fuerit visũ Hipparchi in somnis, & vnde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me cõmemoratũ est. Vnde oportet ad eum redire sermonem quem à principio institueram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrãnis. Hippia tyrannidem obtinẽte, [a] & infenso eis propter cædem Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quo-
B niam ipsis vnà cum cæteris exulibus res de redeũdo tentata omni ope, frustrata fuit, conatique Athenas reuertendo liberare, vehementer spe deciderũt, Lipsydriũ super Pæoniam communierunt: dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus tẽplum Delphis ædificãdum, id quod nunc est, tunc autem nõ erat. Enimuero quum bene nũmati essent, ac viri spectati iã inde
C à suis maioribus, extruxerunt tẽplum exemplari pulchrius, [b] ac cætera omnia. nam quum ex lapide Porino conuentum esset vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienses aiunt, hi viri Delphis sedentes, Pythiam pecunia persuaserunt vt & quoties viri Spartiatæ venirent, siue priuato siue publico agmine, petentes oraculum, proponeret ipsis libe-
D rare Athenas. Lacedæmonii autẽ, quũ sibi idẽ semper diceretur, mittunt Anchimolium, Asteris filium, inter populares eximiũ, cum exercitu ad expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quæ ad deũ quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miserũt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulsus, co-
E pias eduxit. Id præsciscentes Pisistratidæ auxilia Thessalia euocauerunt. societatẽ enim cũ Thessalis fecerant. quibus rogantibus, cõmuni decreto Thessali miserũt mille equites cũ suo rege Cinea, viro Coniæo. Hos socios vbi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauêre: planitiẽ Phalereorũ detergũt, eúmque locum equitabilem

a Qui exacerbatus in Athenienses erat ob cædẽ Hipp.

b Atque inter cætera, quum ex lapide Por.

reddũt, atque illac equitatum in castra hostium immittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cùm alios multos, tum verò Anchimolium interemit: cæteros qui superfuere, ad naues repulit. [a] Hunc in modum primus Lacedæmoniorum exercitus abscessit. Extátque in Alopecis Atticæ bustum Anchimolii, iuxta Herculis templum quod est in Cynosargi. Postea verò Lacedæmonii maiores copias contra Athenas miserunt, non mari, sed terra, præfecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cum quibus oram Atticam inuadentibus cõgressus primùm Thessalorum equitatus, non diu pòst in fugam versus est, cæsis supra quadraginta è suis. qui superfuere, qua quisque potuit, rectà in Thessaliam rediêre. Cleomenes ad vrbem pergens, vnà cum iis Athenienſibus qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murum Pelasgicum redactos. [b] Neque tamen omnino Pisistratidas eiecêre Lacedæmonii, quippe qui de facienda obsidione non cogitabãt, & Pisistratidæ cibo potúque bene instructi erant. Itaque quũ aliquot dies Lacedæmonii tyrannos obsedissent, Spartam abiêre. Hic tamen casus qui aliis infaustus, idem aliis faustus extitit. nã filii Pisistratidarum qui clàm extra regionem supponebãtur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes eorũ res perturbatæ sunt, & pro redimẽdis filiis ad voluntatem Athenienſium transegerunt vt intra quinque dies ex Attica excederent. Móxque in Sigeum quod est supra Scamandrum concesserunt, quum sex & triginta annos regnassent, oriũdi è Pylo atque à Neleo, ex eisdem prognati [c] ex quibus ii qui fuere cũ Codro ac Melãtho, qui prius aduentitii, tamen Athenienſium reges euasere. Eáque de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati filii Nestoris, idem nomen filio suo imposuit. Hoc Athenienses modo tyrãnis liberati sunt. Qui recepta libertate, quæcũque aut fecêre aut passi sũt memoratu digna,

a Hic fuit primæ expeditionis Laced. exitus.

b Nec verò Pisistratidas vlla ratione eiecissent, *vel profligassent* Lacedæmonii, quippe qui de tractanda in longum obsidione nõ cogit. & Pisistr. cõmeatu bene instructi erant: ideóque vbi per aliquot dies obsedissẽt, Spartam reuersi fuissent. Sed res contigit quæ vt illis perniciosa, ita his ad iumento fuit. Pisistratidarum enim liberi dum clam è regione subducerentur, deprehensi fuerunt. Quo ex facto omn. *&c.*

c Ex quibus Codrus & Melanthus, qui prius aduenæ, *&c.*

A χῶρον, ἐπῆκον τοῖς τραπεζοποιοῖς τοῖς ἵππους. ἐμπεσοῦσαι δὲ διέφθειρε ἀνδρὸς τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ δὴ καὶ Ἀγχίμολιον· τοὺς δὲ περιλειπομένους αὐτέων ἐς τὰς νέας κατέρξαν. ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος οὗτος Λακεδαιμόνιος ἔτι ἀπήλαυνε· καὶ Ἀγχιμολίου εἰσὶ τάφαι τῆς Ἀτθίδος Ἀλωπεκῆσι, ἐγγὺς τοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Κυνοσάργει. μετὰ δὲ, Λακεδαιμόνιοι μέζω στόλον στείλαντες, ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς

B ἄνδρα δέξαντες βασιλέα Κλεομένεα τὸν Ἀναξανδρίδεω, οὐκέτι κατὰ ἤπειρον. τοῖσι δὲ ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην ἡ τῶν Θεσσαλέων ἵππος πρώτη προσέμιξε, καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐτράπετο. καὶ τῶν ἱππέων ἔπεσον ὑπὲρ τεσσεράκοντα ἄνδρες· οἱ δὲ περιλειπόμενοι, ἀπαλλάσσοντο ὡς εἶχον ἰθὺς ἐπὶ Θεσσαλίης. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς ἄστυ ἅμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλομένοισι ἐλευθέροισι, ἐπολιόρκεε τοὺς τυράννους, ἀπειλημένους ἐν τῷ Πελασγικῷ τείχεϊ. τοὺς δέ κοτε οὐκ ἐξέλασαν οἱ Λακεδαιμόνιοι. οὔτε γὰρ ἐπίστεον ἐπιστάμενοι ποιήσειν αὐτοί τε Πεισιστρατίδαι σίτοισι καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσκευάσατο· πολιορκήσαντές τε αὐτοὺς ἡμέρας ὀλίγας, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην. νικῶν δὲ συμβαίνει τοῖσι μὲν κακὰ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ, ἡ αὐτὴ αὕτη συμμαχος. ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρης οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδέων ἁλώσαν. τούτου δὲ ὡς ἐγένετο, πανδημὶ αὐτέων τὰ πρήγματα συνετετάρακτο. παρέσταν δὲ ὅτι μιαθῶν τοῖσι τέκνοισι, ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο οἱ Ἀθηναῖοι. ὥστε ἐν πέντε ἡμέρῃσι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Ἀττικῆς. μετὰ δὲ, ἐξεχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ὑπὲρ τοῦ Σκαμανδρου, ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἓξ καὶ τεσσεράκοντα, ἐόντες δὲ καὶ οὗτοι αὐτόθεν γεγονότες, καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον· οἱ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες, ἐνέμοντο Ἀθηναίων βασιλῆες. ὅτι τούτου δὲ κατὰ τοῦτο οὔνομα ἀπεμνημόνευσε Ἱπποκράτης τοῦ παιδὶ θέσθαι Πεισίστρατον, ὅτι τὸν Νέστορος Πεισίστρατον ποιέμενος ἐπωνυμίῃ. οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυραννων ἀπηλλάχθησαν. ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιόλογα ἀπηγήσιος,

196

πρὶν Ἰωνίην τε ἀποστῆναι ἀπὸ Δαρείου, καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρῆσαι σφέων βοηθέειν, τῶν περ τὰ φρονέω.

Ἀθῆναι, ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυραννων, ἐγένοντο μέζονες. ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε, οἰκὼν Ἀλκμεωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τῷ Πυθίῃ ἀναπεῖσαι· καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀπέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι. θύουσι δὲ οἱ συγγενέες αὐτῷ Διὶ Καρείῳ. οὗτοι δὲ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος· ἐστασιάζετο δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ἐπειδὴ ἔγνω ἐλάσσονα μέρεα ἐόντα φυλετιζόμενον· μετὰ δὲ, τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους, δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὁπλητος, ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας· ἐπιχωρίων δὴ ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ὀξυρῶν, πλὴν Αἰαντος. τοῦτον δὲ, ἅτε ἀσυγκίτονα καὶ σύμμαχον ξεῖνον ἐόντα, προσεθέντο. τῶν τε δὲ, δοκέειν ἐμοὶ, ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης τοῦτο τὸν ἑωυτοῦ μητροπάτορα Κλεισθένεα τὸν Σικυῶνος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας, τοῦτο μὲν, ῥαψῳδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὁμηρείων ἐπέων εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντων ὑμνέεται, τοῦτο δὲ (ἥρωον γὰρ ἐὼν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυωνίων Ἀδρήστου τοῦ Ταλαοῦ) τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης ἐόντα Ἀργεῖον, ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρης. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφοὺς, ἐχρηστηριάζετο εἰ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον· ἡ δὲ οἱ Πυθίη χρᾷ τάδε φάσα, Ἄδρηστον μὲν ἐὼν Σικυωνίων βασιλῆα, ἐκεῖνον δὲ, λιθοβόλεε. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό γε οὐ προεδίδου, ἀπελθὼν ὀπίσω, ἐβουλεύετο μηχανᾶν τῇ αὐτὸς ὁ Ἄδρηστος ἀπαλλάξεται. ὡς δὲ οἱ ἐξευρήθη ἐδόκεε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιωτίας, ἔφη θέλειν ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν Ἀστακοῦ· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐδίδοσαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν Μελάνιππον, τέμενός οἱ ἀπέδειξε ἐν αὐτῷ τῷ πρυτανηίῳ, καὶ μιν ἵδρυσε ἐν ἀσφαλείῃ ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ. ἐπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης (καὶ γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι) ὡς ἔξθισον ὅτε Ἀδρήστῳ τοὺς τε ἀδελφεοὺς οἱ Μηκιστέα ἀπεκτόνεε, καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδέα.

ἐπίστατο

ἐφρόντιζε

ἐπ' πάντα

A ante quã Ionia defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratũ auxilia venerit, hæc prius edisseram.

Athenæ, quũ magnæ fuissent anteà, tũc tamen tyrannis liberatæ, extitêre maiores. in quib° duo viri præpollebant, Clisthenes, vir Alcmæonides, qui (vt fama fert) [a] Pythiam persuaserat: & Isagoras, Tisãdri filius, illustri quidem familia, sed quã vetusta nõ queo affirmare: eius tamẽ cognati Ioui Cario immolant. Hi viri per factiones de potẽtatu contẽdebãt. Clisthenes, quum vinceretur, populũ amplectẽdo, ex quatuor tribubus mox decẽ effecit, cognominibus Ionis filiorũ, [b] Peleontis & AEgicoris & Argadei & Hopletis, in alia cõmutatis quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarũ, præterquã Aiacis: quem etsi hospitẽ, tamẽ adiecit, vtpote finitimũ ac sociũ. Qua in re videtur mihi Clisthenes hic auum suum maternũ Clisthenẽ Sicyonis tyrannũ fuisse imitatus. ille enim, quũ bellũ gessisset cum Argiuis, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tãtopere celebrantur. Neque hęc modò submouit, sed etiã optauit monumẽtũ Adrasti, Talai filii, quod erat in ipso Sicyoniorũ foro, quia fuerat Argiuus, exterminare: ideóque Delphos adiit ad oraculũ consulendũ nũquid Adrastum eiiceret. Cui Pythia respõdens, inquit, Adrastum quidẽ Sicyoniũ regẽ esse, ipsũ verò, lapidatorem. Id nõ concedẽte sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod vbi excogitasse sibi visus est, misit ad Bœotias Thebas nuntiatũ, velle se [c] afferre Sicyonẽ Melanippũ Astaci filiũ. Eúmque tribuẽtibus Thebanis, in vrbẽ intulit: atque ei fanũ in ipsa curia designatũ exædificauit munitissimo in loco, in quẽ intulit Melanippũ. [d] Quod factũ deberet existimari inimicissimum Adrasto, quòd & Mecestem fratrem eius & Tydeum generum Melanippus interfecisset.

a *Pythia persuaserat vt id faceret quod paulo antè narratum est.*

b Geleontis

c Reducere. *sic in seq.*

d Reduxit antẽ Melanippum Clisthenes (hoc enim narrandum est) vt Adrasto inimicissimum, quòd & Mecest.

Clisthenes vbi fanum extruxit, hostias & dies festos Melanippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonii magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quum sine liberis decederet, imperiũ Adrasto legauit nepoti suo ex filia. eum igitur Sicyonii cùm aliis honoribus prosequebantur, tum verò [a] tragicis choris, ita vt non Dionysum, sed Adrastũ venerarentur. at Clisthenes choros quidem Libero, cæteras verò ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adrastum egit. Tribus autem Doriensium ne foret eædem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina commutauit: ex quibus Sicyonios plurimùm ridiculos reddidit, quippe hyos & onou, *id est, suis & asini*, [b] vltima nomina pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à sua arche, *id est, à suo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabantur: cæterorum autẽ alii, Hyatæ, *id est, suales*: alii, Oneatæ, *id est, asinales*: alii, Chœreatę, *id est, porcales*. His tribuum nominibus Sicyonii, & Clisthene imperãte, & eo defuncto, ad sexaginta annos vsi sunt, quæ postea [c] inter se reputantes, in alia trãstulerunt, Hylleas, Pãphylos, Dymanates: quartæ tribui quã adiecerunt, impósito cognomine AEgiales, ab AEgialo Adrasti filio. Hæc Sicyonius Clisthenes: [d] & ipse (vt mihi videtur) præ contẽptu Ionum, ne forent eædẽ ipsis & Ionibus tribus, Clisthenẽ sibi cognominem imitatus est. Quũ enim populus Atheniensis fuisset antea exagitatus, posteaquam omnium autoritatem ad suam vnius redegit, tũ tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decẽ pro quatuor, & totidem phylarchos, *id est, tribuum præfectos*. Ita populo in tribus distributo atque cõposito, erat multo superior iis qui erant contrariæ factionis. [e] Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenẽ Lacedæmonium aduocaret,

a Eius infortunia choris tragicis decorabant.

b Cognomina enim eorũ mutãs i alia quibus ὑός & ὄνου, *id est, suis & asini*, appellationes præfixæ essẽt, vltimas syllabas addebat.

c Quum apud se expẽdissent.

d Post Clisthenes, *adde*, fecerat: Atheniensis autẽ Clisthenes, quum huius Sicyonii esset ex filia nepos, & ab eo nomẽ haberet, &c.

A ἐπεί τε δὲ οἱ ὁ πόλεμος ἀπέδοξε, θυσίας τε καὶ ὁρτὰς Ἀδρήστου ἀπελόμενος, ἔδωκε τοῦ Μελανίππου. ἃς δὲ Σικυώνιοι ἐώθεσι μεγαλωστὶ κάρτα τιμᾶν ⓦ Ἄδρηστον. ἦν γὰρ χώρη τοῦ αὐτὴ Πολύβου· ὁ δὲ Ἄδρηστος τοῦ Πολύβου θυγατειδέος· ἄπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοῖ Ἀδρήστῳ τοῦ θρόνου. τά τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυώνιοι ἐτίμων ⓦ Ἄδρηστον, καὶ δὴ τραγικοῖσι χορεῖσι ἐγέραιρον· τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμέοντες, τὸν δὲ Ἄδρηστον. Κλεισθένης δὲ χορεοὺς μὲν τοῦ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τοῦ δὲ ἄλλου θυσίας τοῦ Μελανίππου. ταῦτα μὲν ἐς Ἀδρηστόν οἱ ἐπεποίητο· φυλὰς δ' ἃς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυωνίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐδόματα. ἔνθα καὶ πλεῖστον κατεγέλασε τῶν Σικυωνίων. ὅτι γὰρ ὑός τε καὶ ὄνου ἃς ἐπωνυμίας μεταπιθεὶς, αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε, πλὴν τῆς ἑωυτοῦ φυλῆς. ταύτῃ δὲ C τοὐνόμα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο· ἕτεροι δὲ, Ὑάται· ἄλλοι δὲ, Ὀνεᾶται· ἕτεροι δὲ, Χοιρεᾶται. τούτοισι τοῖσι οὐνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο ⓦ Σικυώνιοι, καὶ ὅτι Κλεισθένεος ἄρχοντος, καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος, ἔτι ἐπ' ἔτεα ἑξήκοντα. μετὰ ταῦτα μαθόντες λόγον σφίσι δόντες, μετέβαλον ἐς τοὺς Ὑλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας· τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσετίθεντο ὅτι τοῦ Ἀδρήστου παιδὸς D Αἰγιαλέος, τοῦ ἐπωνυμίῃ ποιεύμενοι κεκλῆσθαι Αἰγιαλέας. ταῦτα μὲν νυν ὁ Σικυώνιος Κλεισθένης ἐπεποίηκε. ὁ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τοῦ Σικυωνίου τούτου θυγατειδεὸς, καὶ ὄνομα ὅτι τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοὶ, καὶ τούτου ἕνεκα Ἰωνίδων Ἴωνας, ἵνα μὴ σφισι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸν ὁμώνυμον Κλεισθένεα ἐμιμήσατο. ὡς γὰρ δὴ ⓦ Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον, τότε πολίτων ποιέοντο τοῦ ἑωυτοῦ μοίρῃ προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μετωνόμαστε, καὶ ἐποίησε πλείους ἀπὸ ἑλκοσίων. δέκα τε δὴ φυλάρχους αὐτὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοῖς δήμοις κατένειμε ἐς τὰς φυλάς. ἐπὶ τε τὸν δῆμον προσθέμενος πολλῷ κατύπερθε τῶν αὐτισασιωτέων. ἐν τῷ μέρει ὁ ἑωυτοῦ

E

197

C

D

E

πολέμιος ὁ Πεισιστράτου παῖς ἐπιμελέε) Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, ἐκ τῆς Πεισιστρατιδέων πολιορκίης. ⓦ δὴ Κλεομένεα εἶχε αὐτὴν φοιτέων τῷ δὲ τοῦ Ἰσαγόρεω τοῦ γυναῖκα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα, ἐξέβαλε Κλεισθένεα, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων, τοὺς ἀγαγέας ἐπιλέγων. ταῦτα δὲ πέμπων, ἔλεγε ἐκ διδαχῆς τοῦ Ἰσαγόρεω. ⓐ μὲν γὰρ Ἀλκμεωνίδαι καὶ οἱ συγγενέται αὐτέων εἶχον αἰτίαν τοῦ φόνου τούτου· αὐτὸς δὲ οὐ μετεῖχε, οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. οἱ δ' ἀγαγέες Ἀθηναίων ὧδε ὠνομάσθησαν· ἐὼν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης· οὗτος ὅτι τυραννίδι ἐκόμησε· προσποιησάμενος δὲ ἑταιρήιόν τῶν ἡλικιωτέων, κατελαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη· οὐ δυνάμενος δ' ὑπερβῆσαι, ἱκέτης ἵζετο τοῦ πελάλμα. τούτοις αὐτίκα μὲν οἱ πρυτάνιες τῶν Ναυκράρων, οἵσπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας ὑπεγίνοντο, πλὴν θανάτου. φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίην ἔχει Ἀλκμεωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο. Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλε Κλεισθένεα καὶ τοὺς ἀγαγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέφυγε· μετὰ δὲ, οὐδὲν ἧσσον πρὶν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεομένης, οὐ σὺν μεγάλῃ χειρὶ. ἀπικόμενος δὲ ἀνηλατέε ἑπτακόσια ἐπίσια Ἀθηναίων, τὰ οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας, δεύτερα τοῦ βουλεύειν καταλύειν ἐπειρᾶτο. τοιάδε δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω γασιώτησι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. αὐτίκα θέσιος δὲ τῆς βουλῆς, καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὅ, τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ γασιόται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τοῦ ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δ' οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες, ἐπολιόρκεον αὐτοὺς ἡμέρας δύο. τῇ δὲ τρίτῃ ὑπαπαντῶσι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρης ὅσοι ἔσαν αὐτέων Λακεδαιμόνιοι. ἐπετελέετο δὲ ὦ Κλεομένεϊ ἡ φήμη. ὡς γὰρ ἀνέβη ἐς τοῦ ἀκρόπολιν, μέλλων δὴ αὐτοῦ κατοικήσειν, ἤιε ἐς ὃ ἄδυτον τῆς θεοῦ, ὡς πρόσερεων. ἡ δὲ ἱρείη ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ θρόνου, πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν διελεῖψαι, εἶπε, Ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρει, μηδ' ἐσθ' ἐς τὸ ἱερόν. οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παρίεναι ἐνθαῦτα. ὁ δὲ, εἶπε, Ὦ γύναι, οὐκ εἰμὶ Δωριεὺς εἰμὶ,

A iam inde ab obsidione Pisistratidarum sibi hospitem factum: quidem culpabatur quòd vxorem Isagoræ ventitaret. is missò primùm Athenas caduceatore, Clisthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienses, eos enageas vocans, *q. d. piaculares*, videlicet admonitu Isagoræ hæc dicẽs. nam Isagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius insimulabant [a] Alcmæonidæ, & qui Athenienſium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obstricti erant*. Cylon quidam Athenienſis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Simulato nanque æqualium sodalitio arcem occupare conatus est. Id quum efficere nõ potuisset, assedit simulacro dei supplex, ipse ac socii. hos illinc submouerunt quidem magistratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide puniendi eos citra mortem: sed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. Vbi autem Cleomenes per nuntium eiecit Clisthenẽ atque piaculares, quamuis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas venit, non magna cum manu, atque illinc septingentas familias *militares* Athenienſium, tãquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc acto conabatur secundo loco senatum dissoluere, & magistratus trecentis Isagoræ militibus mãdare: verùm reluctante senatu, atque obtemperare nolẽte, Cleomenes Isagorásque cum suæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienses cum senatu sentiẽtes, biduo obsederunt: tertio die quicunque Lacedæmonii ibi erant, accepta fide, regione discesserunt, [b] rato effecto quod Cleomeni dictũ est. nam ei ad occupandam arcem ascendẽti, & ad dei penetrale cõsulẽdi gratia eunti, exurgẽs è sella sacerdos, antequam ille valuas referaret, Lacedæmonie, inquit, hospes, retrò redeas, néve templũ introeas. non enim Doribus huc introire fas est. Cui Cleomenes, Ego, inquit, mulier, Dores nõ sũ,

a Alcmæonidæ enim & qui earundem partium erant, cædis huius inuidiam sustinebãt, at ipse *Isagoras* nequaquã, nec eius amici. Enagees autem inter Athenienses ita nominati fuerunt.

b Omine Cleomeni rato effecto. *Id est, Rato effecto eo quod omine prædicebatur Cleomeni. Vel, Exitus omẽ approbãte Cleomeni. Quod autem hic φήμην, fatum post κλεδόνα Gallicar, quod Valla interpret. admonitum.*

sed Achæus. Itaque admonitu vti nolens, atque in conatu pergens, tunc quoque iterum à proposito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem ad necẽ vinxere Athenienses, & in iis Timesitheum fratrem eius cuius manualia opera atque strenuitatem maximam referre possem. Atque hi quidem in vincula coniecti mortem oppetiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisthene septingẽtis *militum* familiis, quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahendã cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis esse bellandum. Vt Sardis venere nuntii, mandatáque exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardiũ prætor, quinam homines essent Athenienses, & vbi terrarum incolentes, qui socii Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuntiis audiuit, ita eis ingenuè respondit, Si regi Dario terram darent & aquam, se cõtracturum cum eis societatem: sin minus, illos abscedere præcepit. Nuntii inter se colloquuti, quòd societatẽ facere cuperent, daturos se esse dixerunt. quo nomine, vbi reuersi sunt domum, vehementer accusati sunt. Cleomenes, intelligens ab Athenienſibus se & verbis & factis lædi, ex omni Peloponeso copias coegit, dissimulãs quem ad finem, quum haberet in animo tum populũ Atheniensem vlcisci, tum Isagoram constituere tyrannum, qui vnà cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, & ex cõposito Bœotii Œnoem occuparunt & Hysias, vltimos Atticæ populos: & ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bello districti, Bœotiorum & Chalcidensium vltione dilata, arma contra Peloponnenses in Eleusine agentes ferũt. Dúmque ambo exercitus cõferturi prælium essent, Corinthii, primi omniũ secũ reputantes iniustè à se agi, [a] auerterunt se, atque abscesserũt. Secundũ hos idẽ fecit Demaratus Aristonis filius,

a Sententiã mutauerunt.

A Ἀλλ' Ἀχαιός. ὁ μὲν δὴ τῇ κλεηδόνι οὐδὲν χρεώμενος, ἐπεχείρησέ τε, καὶ τότε πάλιν ἐξέπιεσε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. οὗτοι δὲ ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τῷ ὀπὲ θανάτῳ· οἱ δὲ αὖτισι, καὶ Τιμησίθεον ⓜ ἀδελφεόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήμματος ἔχειν μ' ἂν μέγιστα καταλέξαι. οὗτοι μὲν νῦν δεδεμένοι ἐτελεύτησαν. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλισθένεα καὶ τοὺς ἑπτακόσια ὀπίσω τοὺς διωχθέντας ὑπὸ Κλεομένεος μετα-
B πεμψάμενοι, πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας. ἠπίστατο γὰρ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τοὺς Σάρδις, καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Ὑστάσπεος, Σαρδίων ὕπαρχος, ἐπηρώτα τίνες ἐόντες οἱ ἄνθρωποι, καὶ ποῖ γῆς οἰκεόμενοι, δεοίατο Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι. πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων, ἀ-
C πεκορύφου σφι τάδε· Εἰ μὲν δίδοσι βασιλεῖ Δαρείῳ Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δ' συμμαχίην σφι σωνεπίθετο· εἰ δὲ μὴ διδοῖεν, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε. οἱ δὲ ἀγγέλοι ὅτι σφεῶν αὐτέων βαλλόμενοι, διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἑωυτῶν, αἰτίας μεγάλας ἔχον. Κλεομένης δ' ἐπιστάμενος πρὸς ἐκείνους ἔπεσι καὶ ἔργοισι ὑπ' Ἀθηναίων, συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατὸν, ὡς φέρων ἐς τὸ συλλέγ-
D ασθαί τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ Ἰσαγόρεα βουλόμενος τύραννον καταστῆσαι. συνεξῆλθε γὰρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ σόλῳ μεγάλῳ ἐστέλλε ἐς τὴν Ἐλευσῖνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνόην αἱρέουσι, καὶ Ὑσίας, δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς. Χαλκιδέες τε ὅτι τὰ ἕτερα ἐσίνοντο, ὁπτόντες χώρους τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ περ ἀμφιβολίην ἐχόμενοι,
E Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐούσεον ἐμνήσθησαν μνήμην ποιήσασθαι, Πελοποννησίοισι δὲ ἐόντες ἐν Ἐλευσῖνι αὐτίαι ἔσεσθαι τὰ ὅπλα μιμνόντων καὶ συνάψαι τὰ στρατόπεδα ἐς μάχην, Κορίνθιοι μὲν πρῶτα σφι αὖτοῖσι δόντες λόγον ὡς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια, μετέβησαν τε καὶ ἀπαλλάσσοντο· μετὰ δὲ, Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος,

ἐόντες οἰκεόμενοι,

ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων, ἐξ συν-
A εξαγαγών τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαίμονος, καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ Κλεομένεϊ. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διαστάσιος, ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ, μὴ ἐξεῖναι ἔπεσθαι ἀμφοτέροις τοῖς βασιλεῦσι, ἐξιούσης τῆς στρατιῆς. τέως γὰρ ἀμφότεροι εἵποντο. τρίτον μὲν τουτέων τὸν ἕτερον, καταλείπεσθαι καὶ τοὺς Τινδαρίδεας τὸν ἕτερον. πρότερον γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφότεροι, ὀπαδοὶ ἐόντες, εἵποντο. τότε δὴ ἐν τῇ Ἐλευσῖνι ὁρέοντες οἱ λοιποὶ τοὺς συμμάχους τοῖς τε βασιλεῦσι τοῖς Λακεδαιμονίων
B οὐκ ὁμολογέοντας, καὶ Κορινθίοις οὐκ ἀρεστὸν τὴν τάξιν, οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι. τέταρτον δὴ τοῦτο ὀπὶ τὴν Ἀτθίδα ἀπικόμενοι Δωριέες, δίς τε ὀπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες, καὶ δὶς ἐπ' ἀγαθῷ τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων. πρότερον μὲν, ὅτε Μέγαρα κατοίκισαν, ὅτε ὁ σόλος ὀπὶ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων, ὀρθῶς αὐ καλέοιτο· δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτε ὀπὶ Πεισιστρατιδέων ἐξέλασιν ὁρμώμενοι, ἐν Σπάρτῃ ἀ-
C πίκοντο. τέταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἐλευσῖνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐστέβαλε. οὕτω τέταρτον τότε Δωριέες ἐστέβαλον ἐς Ἀτθίδας. ἀναλυθέντος ὦν τοῦ σόλου τούτου ἀκλεοῦς, ἐν νῷ τῶν Ἀθηναῖοι ἐποιήσαντο βουλόμενοι, τοῦτο στρατηίῃ ποιεῦντες ὀπὶ Χαλκιδέας. Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέοντες ὀπὶ τὴν Εὔριπον. Ἀθηναίοισι ὦν ἐδόδοσι τοῦτο Βοιωτοὶ, ἔδοξε πρότερον τοῖσι Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ὀπὶ χειρέων.
D συμβάλλουσί τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι Ἀθηναῖοι, καὶ πολλῷ ἐκράτησαν· κράτος δὲ πολλοὺς φονεύσαντες, ἑπτακοσίους αὐτέων ἐζώγρησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὔβοιαν, συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι. νικήσαντες δὲ καὶ τούτους, τετρακισχιλίους κληρούχους ὀπὶ τῶν Ἱπποβοτέων τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δ' Ἱπποβόται ἐκραλέοντο οἱ παρὰ τὰς Χαλκιδέων. ὅσους δὲ καὶ τούτων ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυ-
199 λακῇ, ἐς πέδας δήσαντες. χρόνῳ δὲ ὕστε-
E ρον ἔλυσαν σφεας δημένας ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτέων, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὸν ἀκρόπολιν, αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἔσαν κρεμάμεναι,

A qui & ipse erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias cõtraxerat, nec à Cleomene superiori tempore dissenierat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere vtrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his seiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & isti antehac ab eis euocati, exercitũ ambo comitabantur. Porro tunc cæteri socii qui erãt in Eleusine, cernẽtes non conuenire inter reges, &
B Corinthios aciem deseruisse, & ipsi dilapsi abierunt. Quartò tunc Dores in Atticam profecti sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob Athenienſium multitudinis cõmodum. Primò, quum Megarã coloniam deduxerunt, hæc expeditio rectè vocetur, sub Codro Athenienſium rege: iterũ ac tertiò, quum ad expellẽdos Pisistratidas ex Sparta ventum est: quartò, quum Cleomenes Peloponnenses ducens, Eleusinen inuasit. Ita quartò tunc Dores aduersus
C Athenas expeditionem sumpserũt. Dilapso igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienses volẽtes vltum ire iniurias, primam expeditionẽ fecerunt aduersus Chalcidenses: quibus Bœotii ad Euripum iere suppetias. His conspectis Athenienses putarunt sibi cum eis prius quàm cum Chalcidenſibus pugnam conferendam. itaque congressi cum illis egregiè superant, permultísque eorum cæsis, septingentos capiunt. Eodem die transgressi Eubœam, cũ Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q.d. equitum* reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenses vocabãtur locupletes. Horum quoscunque ceperunt, vnà cum Bœotiorũ captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquanto post binis mulctatos minis soluerunt: eorúmque vincula quibus alligati fuerant, in arce suspenderunt: quæ ad meam
D
E vsque memoriam extabant,

pēdentia è muris à Medo ambustis, eregione cœnaculi ad occasū spectantis. Decimā quoque[a] redēptionis cōsecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad sinistrā manū intrātiū statim in propylæa arcis stabat, cum hac inscriptione,

Attica perdomitis acri sub marte iuuentus
Bœotûm populis Chalcidicáque manu,
Damna rependerunt vinclis & carcere cæco,
Quorum hæ de decima stant tibi Pallas equæ.

Et Athenienses quidem augescebant. Iuris autem æquabilitatem esse rem bonam, non ex vno tātùm, sed vndique datur intelligi: si Athenienses etiam quādiu tyrannis subiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præstantiores erant: liberati verò tyrannis, multo omnium primi extitêre. Vnde liquet, eos, dum tyrannis parebant,[b] de industria peccasse, tanquam domino laborantes: at libertate parta, sibiipsi quisque rē gerere properabat.[c] Athenienses ita agebant.

Thebani autem post hæc vlciscendi illos cupidi, sciscitatum ad deū miserunt. Quibus respondens Pythia, negabat per sese eos posse illos vlcisci, iubebátque vt[d] ad fāmæ celebritatem referentes rogarent sibi proximos.[e] Reuersis qui missi ad oraculū erant, ac responsum exponētibus, Thebani illud nihili faciētes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Nūquid non proximè nos incolūt Tanagræi Coronæique & Thespienses, qui nostri assiduè commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiscum tolerant? quid hos rogari oportet?[f] nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis significare velit oraculum videor mihi intelligere. Asopi duæ filiæ fuisse traduntur, Thebe & AEgina, quæ quoniam sorores sunt, opinor deum respondere nobis vt AEginetas rogemus vicem nostram vlcisci.

a Pecuniarum à singulis in pretiū redēptionis persolutarum.

b Remisse agere voluisse. *Vel, Operam sedulò non nauasse.*

c Horum igitur res ita se habebant. *Vel, Hic igitur erat rerum Athenienſium ſtatus.*

d Ad Polyphemum.

e Reuersi consultores oraculi, quod abeo respōsum erat exposuerunt, conuocata concione. Thebani, quum audirent quod illi dicebant, *nihilum* vt proximos rogarēt, Nónne inquiunt proximè nos habitant Tanagr.

f Imò *videndum* ne aliud potius sibi velit oraculū.

A χρεμάσθησαν ἐκ τειχέων τῶν ἐπιφλυσμένων πυρὶ ἀπὸ τῶν Μήδων. αὐτὸν δὲ τὸν μεγάεθρον τῶν τῶν ἐς ἑωυτοὺς τετραμμένον, καὶ τῶν λύτρων τῶν δεκάτων αὐτέθηκαν, ποιησάμενοι τε τρίποδα χάλκεον· ὃ δὲ, τρίτος ἀπὸ χρυσοῦ ἔστηκε τῶν ἐστῶτα ἐσιόντι ἐς τὰ τῶν πυλαγορέων τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλι. ἐπιγράφαι δὲ οἱ τάδε,

Ἑνθεν Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσσαντες
Παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμου,
Δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσχεσαν ὕβριν·
Τῶν ἵππους δεκάτην Παλλάδι τῇδε ἔθεσαν.

Ἀθηναῖοι μὲν νυν κῦζητο. δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἓν μοῦνον, ἀλλὰ πάντα χῇ ἰσοτιμίη ὡς ἔστι χρῆμα ἀπωφελέον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννευόμενοι μὲν, οὐδαμῇ τῶν σφέας B τῶν ἐοικεόντων ἔσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυραννων, μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο. δηλοῖ ὦν τοῦτο ὅτι κατεχόμενοι μὲν, ἐθελοκάκεον, ὡς δεσπότῃ ἐργαζόμενοι· ἐλευθερωθέντων δὲ, αὐτὸς ἕκαστος ἑωυτῷ τοῦθο μέετο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μὲν νυν τοῦτο ἔπρησσον.

Θηβαῖοι δὲ μετὰ τοῦτο ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι πίσασθαι Ἀθηναίους. ἡ δὲ Πυθίη ἀπὸ σφεων μὲν αὐτέων οὐκ ἔφη αὐτοῖσι D τίσιν εἶναι, ἐς Πολύφημον δὲ ξενείκαντας, ἐκέλευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόντων ὦν τῶν θεοπέσπων, ἐξέφερον τὸ χρηστήριον, ἀλίω ποιησάμενοι. ὡς ἐπιθανόντο δὲ λεγόντων αὐτέων τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν ④ Θηβαῖοι ἀκούσαντες τουτέων, ΟΥ κ ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέοντι Ταναγραῖοί τε καὶ Κορωναῖοι καὶ Θεσπιέες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν ἀεὶ μαχόμενοι, προθύμως συνδιαφέρονται τὸν πόλεμον; τί δεῖ τούτων γε δέεσθαι; E ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ἦν ὃ χρηστήριον. τοιαῦτα δὴ ὁκοῖα λογιζομένων, εἶπε δή κοτε μαθών τις, Ἐγώ μοι δοκέω συνιδεῖν τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον· Ἀσωπου λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἴγινα· τουτέων ἀδελφεὸν ἐόντων, δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆναι Ἀιακεριδῶν θεῶν.

καὶ, οὐ γὰρ

καὶ, οὐ γάρ τις γνώμη τούτης ἀμείνων A ἐδόκεε φαίνεσθαι, αὐτίκα πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, ὅπῃ καλέοιμοι κατὰ χρηστήριον σφι βοηθέειν, ὡς ἐόντων ἀγχιστέων. οἱ δὲ σφι αὐτέοισι ὑπεκρίνοντο τοῖς Αἰακίδαις συμπέμπειν ἔφασαν. πειρησαμένων δὲ τῶν Θηβαίων κατὰ τὰ συμμαχίην τὴν Αἰακιδέων, καὶ τεταγέως τοῦ ἐπιφέροντος τοῦ τὴν Ἀθηναίων, αὖτις οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες, τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν; τῶν δὲ ἀνδρῶν ἐδέοντο. Αἰγινῆται δὲ, ἀδαμονίῃ τε μεγάλῃ ἐπαρθέντες, καὶ ἐξ ὄρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐούσης τοῖς Ἀθηναίοις, τότε Θηβαίων δεηθέντων, πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον. ὑπακουσμένων δὲ αὐτέων Βοιωτοῖσι, ὑπιπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀτθίκην, κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, καὶ δὲ τῆς ἄλλης τῆς δήμους πολλοὺς ἐποίεον τοῦτο, μεγάλως Ἀθηναίοις ἐσενέοντο. Ἡ δὲ ἔχθρη ἡ τοιαύτη ἐκ τῶν Αἰγινητέων, C ἐθρέπετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆς δὲ· Ἐπιδαυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀπεδίδου· τοῦ τούτου ὦν τοῦ συμφορῆς οἱ Ἐπιδαύριοι ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Δαμίου τε καὶ Αὐξησίου ἀγάλματα ἱδρύσασθαι, καὶ σφι ἱδρυσαμένοισι, ἄμεινον συνοίσεσθαι. ἐπηρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι κοτέρῳ χαλκοῦ ποιέονται τὰ ἀγάλματα, ἢ λίθου. ἡ δὲ Πυθίη οὐδετέρῳ τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης. ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι Ἀθηναίων ἐλαίην σφι δοῦναι παμέσθαι, ἱρωτάτας δὴ κείνας νομίζοντες εἶναι· (λέγεται δὲ ὡς ἐλαίας ἔσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἢ Ἀθήνησι) οἱ δὲ ὅτι τοῖς δὲ δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ ἀπάξοισι ἔτεος ἑκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ πολιάδι ἱερὰ, καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ. καταμησαντες δὲ ὅτι τοῦτοισι οἱ Ἐπιδαύριοι, τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον, καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιέων τουτέων ποιησάμενοι, ἱδρύσαντο. καὶ ἡ τε γῆ σφι ἔφερε καρπὸν, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνεθέατο. τοῦτον δὲ τὸν χρόνον, καὶ τὸν τοῦ τούτου, Αἰγινῆται Ἐπιδαυρίων ἤκουον, τά τε ἄλλα, καὶ δίκας, ἀφικαίνοντες ἐς Ἐπίδαυρον, ἐδίδοσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων ④ Αἰγινῆται.

200

Thebani, quoniam nulla quàm hęc visa est dici potior sententia, protinus misérè ad AEginetas orandos auxilia, tanquam proximos, ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia dixere se mittere cū eis AEacidas. Societate AEacidarum freti Thebani, quum lacessissent Athenienses, accepta offensione aduersæ pugnæ, iterū auxilia virorum remissis AEacidis orauerunt. Quorum prece moti AEginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum pristinæ inimicitiæ quam gessere cum Athenienſibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienses[a] Bœotiis incumberent, ipsi longis nauibus in Atticam traiicientes, cū alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt; magnam ex hac re calamitatem Athenienſibus afferentes. Inimicitia autē quam AEginetæ aduersus Athenienses habebant, ex hoc initio extitit: Epidaurii, quum sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicū consuluere oraculum. Quibus Pythia iussit vt Damiæ & Auxesiæ simulacra erigerent: & postquam erexissent, melius secum actum iri. Sciscitantibusque Epidaurii vtrum ex ære facerent illa an ex lapide, respōdit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino, oleæ tamen, non oleastri. Rogabāt igitur Epidaurii Athenienses vt sibi permitterent oleam incidere; qui scilicet oleas illas sacratissimas esse existimarēt. (fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis illa tempestate oleas fuisse.) Athenienses se verò dixerūt concessuros, hac tamen lege, si quotannis illi sacra Mineruæ vrbanæ & Erechtheo afferrēt. Accepta conditione Epidaurii quæ rogabant impetrauerunt, & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terráque sua fructum eis ferēte, quod cōuenerat Athenienſibus persoluebāt. Eo tēpore atque superiori AEginetæ Epidauriis parebant tū in aliis tū verò in litibus, quas AEginetæ inter se vel actores, vel rei illuc se cōferentes agebāt:

a Bœotos bello premerent.

verùm ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo consilio vsi; ab Epidauriis desciuerunt. Factique hostes, ac mari potiti, cùm alias clades inferebant, tum simulacra Damiæ & Auxesiæ surripuerunt: eáque asportata, in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt, cui nomen est OEæ, viginti fermè procul ab vrbe stadiis. Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificiis atque iocabundis choris mulierum, denis viris vtrique dæmonum assignatis, qui choris præessent. Chori autem neminem virum nuncupabant, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipsos quoque Epidaurios fuerãt. Surreptis statuis, Epidaurii quod fuerant pacti Atheniẽsibus non soluebãt: cuius rei quum à nuntiis Athenienfium admonerentur, reddere rationem cur iniurii non essent: se enim quandiu apud se statuas habuissent, quod conuentum erat exoluisse, eisdem iam viduatos, non debere exoluere, sed AEginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas AEginam Athenienses misẽre. AEgineræ negare quicquam negotii esse sibi cum Athenienfibus. Athenienses autem aiunt, post repetita simulacra, triremem missam publicè cum ciuibus quibusdam: qui AEginam quum venerunt, simulacra, tanquam è suis lignis facta, conati sint suis sedibus emoliri vt asportarent: quúmque eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitisse: eáque de re illos remiges qui trahebant simulacra, ab his in amentiam esse conuersos: & ex hoc morbo sese tanquam hostes mutuò trucidasse, donec vnus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum se recepit. Athenienses quidem ita rem gestam esse memorant. AEginetæ verò negant illos vna cum naui venisse,

a Probris insectabantur.

A Ὁ δὲ ἀπὸ τοῦδε, νῆας τε πηξάμενοι, καὶ ἀγωνισσώμενοι ἐρήσαντο; ἀπέφησαν ἀπὸ τῆς Ἐπιδαυρείων· ἄτε δὴ ἐόντες ἀφόροι, ἐδηλέοντο αὐτοί. ὡς τε δὴ δαιμονοκράτορες ἐόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Αὐξησίης ἐπαιρέοντο αὐτέων. καὶ σφέα ἐκημίσαντό τε καὶ ἱδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρης ἐς τὼ μεσόγαιαν, τῇ Οἴη μοῦνος ἐστὶ οὔνομα, ἑβδομήκοντα καὶ ἀπὸ τῆς πόλιος ἐς εἴκοσι ἀπέχει. ἱδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, θυσίῃσί τε σφεα καὶ χορεῖσι γυναικηίοισι κερτομίοισι ἐλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῆς δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν. κακῶς δὲ ἠγόρευον ἡ χορεὶ αἴδεσι μοῦνον ἐοῦσα, ἐς ἣ ἐπιχωρίας γυναῖκας. ἔσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρείοισι αἱ τοιαῦται ἰεουργίαι· εἰσὶ δὲ σφι καὶ ἄρρητοι ἰεουργίαι. κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων, οἱ Ἐπιδαύριοι τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐξωιέατο, οὐκ ἐπετέλεον. πέμψαντες δὲ ἐς Ἀθηναίους ἐμήνυον τοῖσι Ἐπιδαυρείοισι. ἐς δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὡς οὐκ ἀδικοῖεν. ὅσον μοῦνον ἐν χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ χώρῃ, ὁκότε τελέοιν τὰ σφετέρα. ἐπεὶ δὲ ἐστρέφθαι αὐτέων, οὐ δίκαιον εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ τοὺς ἐγγενέας αὐτὰ Αἰγινήτας τωρήσασθαι ἐκέλευον. ταῦτα Ἀθηναῖοι, ἐς Αἴγιναν πέμψαντες, ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι οὐδὲν τωρῆμα. Ἀθηναῖοι μοῦνον λέγεσι, μετ' τοῦ ἀπαιτήσιν ἀποσαλεύσαι τεσσερεσκαιδεκήρη μὴ τῆς ἀρετῆς τοῦτο· οἱ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν, τὰ ἀγάλματα ταῦτα, ὡς σφετέρων ξύλων ἐόντα, ἐπειρᾶτο ἐκ τῆς βάθρου ἑλκεσαι, ἵνα σφεα αὐτοῖσι κομίσωνται. οὐ δυναμένοι δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτέων κρατῆσαι, τελεβαλόντας χρόνον ἕλκειν τὰ ἀγάλματα. καὶ σφι ἑλκόντων, βροντή τε, καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι· τοὺς δὲ τεταγμένους τοὺς ἑλκόντας, ὑπὸ τούτων ἀλλοφρονήσαντας, παθόντας δὲ τοῦτο, κτείνειν ἀλλήλους ἄτε πολεμίους· ἐς ὃ ἐκ πάντων ἕνα λειφθέντα, αὐαχρεμιζόμενον αὐτὸν ἐς Φάληρον. Ἀθηναῖοι μοῦνοι λέγουσι οὕτω λέγοντες γενέσθαι· Αἰγινῆται δ', οὐ νηὶ μιῇ ἀπικέσθαι Ἀθηναίους,

B

C

D

E

(μίαν μοῦ δ, καὶ ὀλίγῳ πλείονας μιᾶς, καὶ εἴ σφι μὴ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες, ἀπαμυνέεσθαι αὐτοῖσι ἐπιτεύξεσι) ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλέοντες σφι ἐπὶ τὴν χώρην· αὐτοὶ δὲ σφι εἴξαι, καὶ οὐ ναυμαχήσαι. οὐκ ἔχοντες δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρεκέως, εἴ τε εἰ ἐόντες συγγινωσκόμενοι εἴη τῇ ναυμαχίῃ, εἴτε εἰ ἔξαιν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιήσαιν οἷόν τι καὶ ἐποίησαν. Ἀθηναῖοι μοῦνοι, ἐπεί τε σφι οὐδεὶς ἐς μάχην κατέστη, ἀποβαίνοντας ἀπὸ τῶν νεῶν, τραπέσθαι τοῦς τὰ ἀγάλματα. οἱ δυναμένοι οὐ αἰσασθαι οὐκ τῶν βάθρων αὐτά, οὕτω δὴ περιβαλλομένοι σχοινία, ἕλκειν, ἐς ὃ ἑλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμφότερα τοῦτο ποιῆσαι· ἐμοὶ μοῦ πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δὲ τεῳ. ἐς γόνατα γὰρ σφι αὐτὰ πεσεῖν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μοῦ δὴ ταῦτα ποιέειν. σφέας οὐ Αἰγινῆται λέγεσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους, ὡς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἑτοίμους Ἀργείους ποιέεσθαι. τοὺς τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβαίας ἐς τὴν Αἰγινέων, καὶ πρόσθεν βοηθέοντας σφι τοὺς Ἀργείους, καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδαύρου διαβαίνοντας ἐς τὴν νῆσον, καὶ οὐ προσαγορεύοντοι τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπὶ πεσεῖν ἐπιστραμμένους τὸ ἀπὸ τῶν νεῶν. ἅμα τε ἐν τούτῳ τῷ βροντήν τε γενέσθαι καὶ τὸν σεισμόν αὐτοῖσι. λέγεται μοῦνον ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε· ὁμολογέεται οὐ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων ἕνα μοῦνον τὸν ἀποσωθέντα αὐτέων ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι. πλεῦν Ἀργεῖοι μοῦ λέγεσι, αὐτέων τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων, τὸν ἕνα τουτέων περιγενέσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ, τὸν διαμονίου. περιγενέσθαι μοῦνοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἕνα, ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. χρησθεὶς γὰρ ἐς τοὺς Ἀθήνας, ἀπήλαυνε τὸ πάθος· πυθομένους οὐ τοὺς γυναῖκες τῶν ἐπ' Αἴγιναν στρατευσαμένων αὐδρῶν, δεινόν τι ποιησαμένας, κεῖνον μοῦνον ἀπολύοντων σωφρονεῖν, περιιέναι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον λαβούσας, καὶ κεντούσας τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων, εἰρωτᾶν ἕκαστον αὐτέων ὁκόθεν εἴη ὁ ἐωυτῆς ἀνήρ. τοῦτον μὲν οὕτω διαφθαρῆναι. Ἀθηναίοισι οὐ ἔτι τοῦ πάθεος δεινοτέρον τι δόξαι εἶναι ὃ τῶν γυναικῶν ἔργον· ἀλλὰ μὲν δὴ οὐκ ἐξῆν ὅτεῳ ζημιώσουσι τὰς γυναῖκας, τὴν οὐ ἐθέσπισε μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα.

201

A (facilè enim se vnam nauim, atque adeo compluscula s, etiamsi sibi nullæ fuissent naues, fuisse propulsaturos) sed cum compluribus in ipsorum terram inuasisse, se verò cessisse, nec pugna nauali contendere voluisse. Qui tamen planum facere nequeunt, an, quia impares se esse ad pugnandum agnoscerẽt, cesserint: an volentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses certè, quòd nulli propugnatores obstarent, egressos è nauibus ad simulacra se cóuertisse: & quum ea è suis vestigiis amoliri nequirent, circumdatis restibus trahere ita conatos, donec illic ambo simulacra, dum traherentur, fecêre rem apud me fide carẽtem; alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atque ex eo tempore semper genu nixa permãsisse. Et hæc quidem Athenienses fecisse: Se verò, quòd audirent sibi bellum ab Atheniensibus illatũ iri, præparasse Argiuos vt sibi aduersus Atheniẽses in AEginam descendentes adessent auxilio. Eósque, quum latuissent hostem in traiiciendo ex Epidauro in insulam, in Athenienses, qui nihil præscissent, à nauibus diclusos irruisse: & interea tonitrum ipsis terræmotúmq; extitisse. Hæc ab Argiuis AEginetísque commemorantur. Athenienses quoque cõfitentur vnum omnino è suis incolumem in Atticam reuertisse, quem tamen Argiui aiunt superstitem fuisse ex Attico exercitu quem ipsi profligassent. Eũdẽ Athenienses, dæmonio incolumẽ, nihilo secius periisse referunt, hunc in modũ: Quũ Athenas se recepisset, cladémq; renuntiasset, vxores eorum qui aduersus AEginã profecti fuerãt, indignè ferentes vnum ex omnibus esse reducẽ, circumfusas hominem prehendisse, ac fibulis vestimentorum pupugisse, percontãtes singulas vbi suus vir esset, atque hoc modo hunc fuisse cõfectum. Idq; factum mulierum visum esse Atheniẽsibus ipsa clade tristius. in quas quum alia ratione animaduertere non possent, vestem illarum in Iadem mutauerunt.

B

C

D

E

nam antea Doridem vestem gerebant Atticæ fœminæ, simillimam Corinthiæ. eâ itaque mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur.[a] Quanquam reuera si ratione vtamur, non Ias olim vestis fuit, sed Caira, quoniã omnis prisca vestis fœminarũ Græcarũ eadem erat quæ nũc, quam Doridem appellamus. Præterea Argiui & AEginetæ idem adhuc fatitant, apud quorum vtrosque mos est fibulas faciendi sesquplas mensura quàm tunc consueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorum templis deorum consecrare solent, neque aliud quicquam Atticũ illic offerre, ne vrceum quidem, sed ex ollis gentilibus in posterum ibidem potare. Eôque contentionis processêre Argiuæ atque AEginææ mulieres cum Atticis, vt ad meam vsque ætatẽ fibulas gestauerint quàm antea grandiores. O diorum principiũ AEginetarũ in Athenienses hoc, quemadmodũ commemoratũ est, extitit. Cuius rei circa statuas gestæ memoriam retinentes, libẽter Thebanorum rogatu auxilium tulêre Bœotiis AEginetę. Qui quum maritima Atticæ vastarent, Atheniẽsesque aduersus AEginam expeditionem inirẽt, aduenit è Delphis oraculum, vt ab AEginetis lædendis triginta annos abstinerent, tricesimo anno, quum fanũ AEaco dicassent, bellum cum AEginetis inchoarent, ad votum eis re successura. Sin bellum continuò inferrent, fore vt interea multa detrimẽta acciperent & inferrẽt, sed ad extremum illos[b] subigerent. Hoc oraculum ad se Athenienses allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandũ. censuerũt vt AEaco fanum dicarent, quod nunc in foro extructum visitur:[c] sed triginta annis non esse abstinendũ, quòd videlicet audissent esse fatale, multa se passuros indigna ab AEginetis, si bello abstinerẽt.

His tamen ad vlciscendum se parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedæmonii, audito commẽto Alcmæonidarum erga Pythiã, & quæ egisset Pythia

a Vt tamen verũ fateamur, nõ Ionica est hæc vestis ab antiqua origine, sed Caira. omnis enim prisca vestis Græcarum mulierum eadem erat cum illa quam nunc Doricam appellamus. At verò Argiuis & AEginetis hæc de causa cõsuetudinem istam inualuisse aiunt, vt fibulæ fiant mensuræ sesquplo maioris quàm quæ tum recepta erat, quin etiam mulieres apud eos templo deorum fibulas præcipuè consecrare, *vel fibulas pro denariis offerre*: Atticum verò, nihil, ac ne laterẽ quidem, templo offerre: atque adeò vt ibi ex vrceis suæ patriæ potarent, more postea receptum fuisse. *Animaduertendum est autem, in Græco textu interpunctionẽ quæ est post πιῆσαι inde translatã ponendam esse post εἶναι, & sit, ἔτι τόδε πιῆσαι νόμον εἶναι.*

b *Vel potiora*, Ipsi subigerentur.

c Sed annos triginta non abstinuerunt, *vel supersederunt*, quũ audissent sibi esse abstinendum, pas sis hostilia ab Æginetis. His tamẽ ad vlc.

A ἐφόρεον γὰρ δὴ πρότερον αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τὴν Κορινθίων παραπλησιωτάτην· μετέβαλον ὦν ἐς τὸν λίνεον χιτῶνα, ἵνα δὴ περόωσι μὴ ζεώντες. ἔστι δὲ, ἀληθέϊ λόγῳ χρεωμένοισι, οὐκ Ἰὰς αὕτη ἡ ἐσθὴς τὸ παλαιόν, ἀλλὰ Καίρη. ἐπεὶ ἥγε Ἑλληνικὴ ἐσθὴς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν, ἡ αὐτὴ ἐών, τῷ νῦν Δωρίδα καλέομεν. τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτῃσι, καὶ περὶ θεῶν τὰ ἐπὶ τόδε ποιῆσαι. νόμον εἶναι) τὰς σφι ἑκατέροισι τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεώτος μέτρου, καὶ ἐς τὸ ἱερὸν τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναῖκας. Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱερὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ὀκ χυτείδων ὅτι χωρεῖον νόμιον τοῦ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πίνειν. Ἀργείων μὲν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἔκ τε τόσου κατ' ἔριν τῶν Ἀθηναίων, περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μείζονας ἢ πρόσθεν. τῆς δ' ἔριδος τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι ὧδε ἡ ἀρχὴ κατὰ τὰ εἰρημένα ἐγένετο· τότε δὴ Θηβαίων ὅτι καλεομένων πρόθυμος τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα ἠμυνόμεον, ἀπαμυνόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβόηθεον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆται δὴ ἐλῄζετο τῆς Ἀττικῆς τὰ παράλια, καὶ Ἀθηναίοισι ὁρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι, ἦλθε μαντήιον ὀκ Δελφῶν, ὅτι ἀνύσας ἀπὸ τοῦ Αἰγινητέων αἰκίου τριήκοντα ἔτεα, παρ' ἑνὶ δὲ τριήκοσταῷ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας, ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καὶ σφι χωρήσειν τὰ βούλονται, εὖ ἢν αὐτίκα ἐπιστρατεύωνται), πολλὰ μὲν σφέας ὀκ παρ' μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν· τέλος μέντοι κατατρέψασθαι. Ταῦτα ὡς ἀπενεχθέντα ἄκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, παρ' μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπεδέξαντο τοῦτο τὸ νῦν ὄντι τῆς ἀγορῆς ἱδρυται· τριήκοντα δὲ ἔτεα ὀκ ἀνέσχοντο, ἀκουσάντες ὅκως χρεὼν εἴη ὅτι σχεῖν πεπονθότας ὑπ' Αἰγινητέων ἀνάρσια.

Ἐς Ἐλευσῖνα ὀ παρασκευαζομένοισι αὐτοῖσι, ὀκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγειρόμενον, ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῆς Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὸν Πυθῆνα μεμηχανημένα, καὶ τὰ ὀκ τῆς Πυθίης

ἐσθῆτα Κορινθίαν

ἀπέδοξαν

ἐμπόδιον,

ὅτι σφέας τε καὶ τοὺς Πισιστρατίδας, συμφορὴν ἐποιοῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἀνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἀζηλωκέσαν ὀκ τῆς ἐκείνων, καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οὐδεμίη ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων. ἔτι τε πρὸς τούτοισι ὠνῆνόν σφεας (ἦν γὰρ σοφοὶ, λέγοντες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῷ πρότερον μὲν ἐσαν ἀδαέες, τότε δὲ, Κλεομένεος κομίσαντος ἐς Σπάρτην, ἐξεμάθον. ὀκτήσατο δὲ ὁ Κλεομένης ὀκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμοὺς, τοὺς ἐκτίνυτο πρότερον μὲν οἱ Πισιστρατίδαι, ἐξελαυνόμενοι δὲ ἔλιπον ὀπίσω κατατιθέντες δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμοὺς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐώρων αὐξομένους, καὶ οὐδαμῶς ἑτοίμους ἐόντας πείθεσθαι σφι, νόμιζον ὡς ἐλεύθερον μὲν ἐόν τὸ ἦθος τὸ Ἀττικὸν, ἰσόρροπον τῷ ἐωυτῶν ἂν γένοιτο, κατεχομένου δὲ ὑπὸ τυραννίδος, ἀσθενές, καὶ πειθαρχέεσθαι ἑτοιμότατον μαθόντες τοὺς τυράννους ἐόντας, μετεπέμποντο Ἱππίην τὸν Πισιστράτου ἐκ Σιγείου τοῦ ὀν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφεύγουσι οἱ Πισιστρατίδαι. ἐπεί τε δὲ σφι Ἱππίης καλεόμενος ἦκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τοὺς ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγον σφι Σπαρτιῆται τάδε, Ἄνδρες σύμμαχοι, συνήνεικαμεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς, ἐπιστρέψαντες γὰρ κεδνοῖσι μαντηίοισι, ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν ἐκακώσαμεν, καὶ ἀνιαδεκομένοις ἐπιστολὰς πρὸς τὰς Ἀθήνας, τοῦτοις ὀκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἔπειτα ποιήσαντες ταῦτα, δήμῳ ἀγαθείσῃ προσδώκαμεν τὴν πόλιν· ὃς ἐπεί τε δὴ ἡμέας ἐλευθεροῦς ἀνέκτησε, ἡμέας μὲν ἐν τῷ βασιλήϊα ἡμέων ἐξεύρισε ἐξέβαλε, δόξαν ἐν φύσει αὐξάνε· ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτέων Βοιωτοὶ τε καὶ Χαλκιδέες, τάχα δὲ καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἀμύντων. ἐπεὶ ὀ ἐκείνα ποιήσαντες ἡμαρτόμεν, ἡμῶν πειρησόμεθα σφέας ἀμαυρῶσαι ὑμῖν ἀπικόμενοι πόσας. αὐτὸ γὰρ δὴ τοῦτο τοῦδε εἵνεκα τόνδε τε Ἱππίην μετεπεμψάμεθα καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ τόλμῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀποδῶμεν τὰ ἀπελόμεθα.

ἀνιαδεκομένοις

d Hostilia, *vel atrocia*, ab Athenis: quorum *oraculorũ* antea quidem ignari fuerant, tum verò cognita habuerant, quum Cleomenes ea Spartã attulisset. iis enim potitus est ex Athenienſium arce oracula quæ, *& τὸ πρότερον referat ad χρησμοὺς.*

b In templo reliquerant: relicta autem Pisistratus acceperat. Lacedæmonii igitur, quum hæc oracula in eorũ manus peruenissent, Athenienſium potentiam crescere & ad parendum ipsorum imperio nullo modo animatos esse videntes, quum apud se considerassent, gentem Atticam tãtisper dũ libertate potiretur, *vel sui iuris esset*, viribus parẽ suæ esse futuram, atsi tyrannide coerceretur, infirmã & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquãm*, omnia quum animaduertissent, accersiuerunt Hipp.

c Conſcii nobis ſumus nos haud recẽt.

d Quíque se Athenas in potestatem nostram redacturos receperant.

e Liberatus, animo erigi cœpit, nos regẽque nostrum per contumeliam eiecit: atque adeo superbè inflatus, suam potentiam auget: vt & iam didicerũt potissimùm quidem finitimi eorũ Bœoti & Chalcid. discet verò fortasse & alius quẽ peccare contigerit. *i. non cauto se erga illos gerere. Quod tamen potest alter etiam exponi, sicut & illud δόξαν φύσας.*

Hæc Spartiatæ. Quæ quum alii
socii non probarent, quúmque
silentium tenerent, Corinthius
Soficles ita loquutus est, [a] Eo tẽ-
pore cœlum sub terra, ac terra
superior cœlo erit, hominésque
domicilium in mari habebunt,
quo tempore vos Lacedæmo-
nii rebus publicis euersis, tyran-
nides in vrbes introducere co-
nabimini. quibus nihil est in
rebus humanis neque iniustius
neque magis mortiferum. Quod
si bonum vobis videtur ciui-
tates subesse tyrannidi, ipsi vobis
primi tyrannum constituite, at-
que ita vt aliis constituatis ope-
ram date. At nunc ipsi tyranno-
rum expertes, & ne id in Sparta
contingat vehementissimè cau-
entes, hoc in socios studetis ef-
ficere: qui si essetis, vt nos sumus,
experti, meliorem quàm nunc
facitis, de hac re [b] sententiam di-
ceretis. Nã ista res apud Corin-
thios ciuitatis perturbatio fuit,
quum esset apud eos paucorum
regimen: & ii qui Bacchiadæ vo-
cabantur, vrbem incolerent, vl-
tro citróque inter eos matrimo-
nia contrahebantur. Horum vni
nomine Amphioni nata est filia
clauda, cui nomen erat Labda:
quam quoniam nemo Bacchia-
darũ ducere volebat, duxit Ec-
tiõ Echecratis filius, è Petra qui-
dem tribu, sed oriundus à Lapi-
the ac Cæneo. Qui quum neque
ex hac muliere, neque ex alia
tolleret liberos, missus est Del-
phos ad consulendum de prole.
eum introeuntem statim Pythia
his versibus compellauit,

Eetion, te nemo (licet sis tantus) honorat.
Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos
Qui cadet in ciues, emendabitque Corinthum.

[c] Hoc oraculum quod Eetioni
redditum est, eõdem tendebat
quò alterum antea Bacchiadis
redditum, haud prius intellectũ
quàm hoc renuntiatum est in
hæc verba,

Concipit in petris aquila, seni xura leonem
Robustum, sæuum, genua & qui multa resoluet.

[a] Nunc profectò cælum sub terra erit, terráque cælo supereminebit, homines mare incolẽt, pisces domiciliũ prius hominum accipient, quum vos Laced. reb. pub. euers. t. in vrbes reducere conemini. quibus nihil in reb. hum. nec magis iniustum est, nec magis sanguinariũ. *Perinde ac si diceret, cum poeta, Omnia natura præpostera legibus ibunt, Pársque suã mundi nulla temebit ster. Omnia iã fiẽt fieri quæ posse negabam: quum Eos Laced. adeo mutati sint, &c. &c.* Sed legẽdum ἢ δὴ ὅ, τι οὐρανὸς, &c.

[b] Sententiã proponeretis. Talis erat Corinthiis vrbis status, vt penes paucos imperium esset. Quũ igitur ii qui Bacchiadę cognominabantur, ciuitatis gubernacula tenerent, & vltro citróque matrimonia inter se contraherent, cõtigit vt vni ex his, qui Amphion vocabatur, filia nasceretur quæ clauda esset, nomine Labda. Eã quòd nullus Bacchiadarũ ducere vellet, duxit Eetion, &c.

[c] Quod cadet. *neque enim videtur posse aliò referri πετρῆσι quã ad ὁλοίσχον.*

d Hæc oraculum Eetioni respondisse, Bacchiadis renuntiatur, qui quod prius editũ de Corintho fuerat oraculum nõ intelligebãt, quũ eõdem quò & illud Eetioni redditũ, pertineret.

A οἱ μὲν τοῦτα ἔλεγον· τῷ δὲ συμμάχων ὃ πλῆθος οὐκ ἐνεδέκετο πρὸς λόγους· ἡσυχίην ἦγον. Κορίνθιος δὲ Σωσικλέης ἔλεξε τάδε, Ἦ δὴ ὅτε ὁ οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς, καὶ ἡ γῆ μετέσεος τοῦ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσσῃ ἕξουσι, καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρότερον ἀνθρωποι, ὅτε ὑμεῖς ὦ Λακεδαιμόνιοι ἰσοκρατίας καταλύοντες, τυραννίδας ἐς τὰς πόλιας καταγειν πρηγορεύετε. τὸ δὲ τε ἀδικώτερον τοῦδε ὄν κατ' ἀνθρώπους οὔτε μιαιφονώτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό τε δοκέει ὑμῖν εἶναι ἀγαθὸν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλιας, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστήσασθαι πειρᾶσθε σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι δίζεσθε καλιστάναι· νῦν δὲ, αὐτοὶ ἀπειροι ἐόντες τυραννων, καὶ φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, πρηγορεύετε ἐς τοὺς συμμάχους. εἰ γὰρ αὐτοὶ ἐμπειροι ἔατε, κατάπερ ἡμεῖς, εἴχετε ἂν πρὸς αὐτοὺς γνώμας ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἢ περὶ νεῦ. Κορινθιοισι γὰρ ἐν πόλιος κατάστασις τοιήδε. ἐν ὀλιγαρχίῃ, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνεμον τὴν πόλιν· ἐπιγαμίας δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων. Ἀμφίονι γὰρ ἐόντι τουτέων τῶν ἀνδρῶν, γένετο θυγάτηρ χωλή· οὔνομα δὲ οἱ ἦν Λάβδα. Ταύτην (Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι) ἴσχει Ἠετίων ὁ Ἐχεκράτεος. δήμου μὲν ἐκ Πέτρης ἐών, ἀπάρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινίδης. ἐκ δὲ οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς, οὐδὲ ἐξ ἄλλης, παῖδες ἐγίνοντο· ἐς ἅλη ὦν ἐς Δελφοὺς πρὸς χρηστήριον. ἐσιόντα δὲ αὐτὸν, ἰθέως ἡ Πυθίη τροσαγορεύει τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

Ἠετίων, οὔτίς σε τιῇ πολύπιον ἐόντα.
Λάβδα κύει, τέξει δὲ ὀλοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
Ἀνδράσι μουναρχοισι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.

Τοῦτα χρηστήρια τῷ Ἠετίωνι, ἐξαγγέλλεται κως τοῖσι Βακχιάδῃσι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον ἐξιστήριον ἐς Κόρινθον ἐὼν ἄσημον, φέρον τε ἐς πυνθάνεσθαι τὸ τοῦ Ἠετίωνος, καὶ λέγον ὧδε,

Ἀετὸς ἐν πέτρῃσι κύει. τέξει δὲ λέοντα
Καρτερὸν, ὠμηστὴν· πολλοὺς γὰρ γόνατα λύσει.

Ταῦτα νῦν φράζεσθε Κορίνθιοι, οἱ περὶ καλιὴν
Γαμβρίζετε οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεσσαν Κόρινθον.
Τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον
ἠνύσθη, ἐὼν ἀτέκμαρτον· τότε δὲ τῷ Ἠετίωνι ἠνύσθη ἐὼν ἐπυθόντο, οὐτίκα καὶ τοῦ πρότερον σιωπῶντες, ἐὸν σκοπὸν τῷ Ἠετίωνος σιωπέντες δὲ τοῦτο, εἴχον ἐν νόῳ, ἐθέλοντες τὸν μέλλοντα Ἠετίωνι γενέσθαι γόνον ἀφανεῖ ποιῆσαι. ὡς δὲ ἔτεκε ἡ γυνὴ, πάλιστα πέμποντο σφέων αὐτέων δέκα ἐς τὸν δῆμον ἐν τῷ κατοίκητο Ἠετίων, ἀποκτενέοντες τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν πέτρην, καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἠετίωνος, αἴτεον τὸ παιδίον· ἡ δὲ Λάβδα, εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἵνεκα ἐκεῖνοι ἀπικοίατο, καὶ δοκέουσά σφεας φιλοφρόνως τοῦ παιδὸς εἵνεκα αἰτέειν, φέρουσα ἐνέχειριστε αὐτέων ἑνί. τοῖσι δὲ ἄρα ἐδεδόκητο λαβόντα κατ' ὁδὸν, τὸν πρῶτον αὐτέων λαβόντα τὸ παιδίον πρηνῆσαι. ἐπεί τε οὖν ἔδωκε φέρουσα ἡ Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ πρηνέλασε τὸ παιδίον. καὶ τὸν, φρασθέντα τοῦτο, οἷος τὸς ἦν ἀποκτῆναι. καὶ τοῦ κτείνας δὲ πρὸς δεύτερον· ὁ δὲ, τοῦ τρίτου. οὕτω δὴ διεξῆλθε πρὸς πάντων τῶν δέκα πρὸς δεύτερον, οὐδενὸς βουλομένου διεργάσασθαι. ἀποδόντες οὖν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ παιδίον, καὶ ἐξελθόντες ἔξω, ἑστῶτες ὅτι τῶν θυρέων, ἀλλήλων ἀκούοντο, καταμιώμενοι· καὶ μάλιστα δὲ πρὸς τοῦ λαβόντος, ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδομένα. ἐς ὃ δὴ σφι χρόνῳ ἐγγινομένῳ, ἔδοξε αὖτις παρελθόντας πάντας τοῦ φόνου μετέχειν. ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἠετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν· ἡ Λάβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἑστῶσα πρὸς τῇσι θύρῃσι· δείσασα δὲ μὴ σφι μεταδόξῃ, καὶ τοῦδ' τοῦ τρόπου λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνωσι, φέρουσα κατεκρύπτε ἐς τὸ ἀφανέστατον οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην. ὅπως ἀμυνῶν ὡς εἰ ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικοίατο, πάντα ἐρευνήσοιν μέλλοιεν. τὰ δὲ καὶ ἐγένετο. ἐστελθοῦσι γὰρ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὡς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκεε ἀπαλλάσσειν, φάσκοντας, πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας, ὡς πάντα ποιήσαι τὰ ἐκείνοι ἐνετείλαντο. οἱ μὲν δὴ, ἀπελθόντες, ἔλεγον ταῦτα.

A *Hæc bene nunc animis versate Corinthia proles,*
Qui colitis pulchram [a] Pallenem, altámque Corinthum.

[b] Id oraculum quum ad eã diem fuisset indeprehensum, simulatque ex hoc Eetionis patuit eo de vtrumque pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa est, miserunt è suo numero decem viros ad tribum in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accessere, puerum petũt. Labda cui venissent ignara, [c] paternæque beneuolentiæ causa venisse eos rata, affert filium, & in vnius eorũ manum porrigit. erat autem inter viam constitutum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum allideret. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro cui à Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi cõsideranti miseratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem transiit: ac nemine interimere volẽte, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ianuam stantes, alius alium incusabãt castigabántque, sed principuè, qui ex conuento non fecisset: donec interiecto temporis spatio placitum est vt rursus introgressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eóque metuens ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum interimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occuluit: qui locus visus est minimè inuestigabilis, quum sciret, illos, si redirent ad inuestigãdum puerum, omnia scrutaturos: vt & contigit. nam introgressis & scrutantibus vbi non apparuit, visum est eis abeundum, atque iis à quibus missi essent, dicendum se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse: atque ita reuersi dixerunt.

[a] Pirenen.

[b] Quum igitur Bacchiadæ huius oraculi sibi prius redditi mentem assequi non possent, quum audiuerunt id quod Eetioni erat redditum, tũc illud etiã prius intellexerunt, cum illo Eetionis congruens. Quum autem & hoc intellexissent, silentio suppresserũt, nascituram Eetioni prolem interficere in animo habentes.

[c] Ad gratulandũ patri veñ.

Posthæc Eetionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod deuitauerat in cypsela, *id est mensura frumentaria.* Vbi autem in virilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum Delphis, anceps est redditum, quo fretus Corinthũ aggressus occupauit. oraculum autem hoc erat,

Vir locuples nostras hic qui descẽdit ad ædes
Cypselus Eetides, clara rex esto Corinthi,
Ipse, & eo nati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypselus verò tyrannide potitus, talis extitit vt Corinthiorum multos, insequutus sit, multos pecunia, longè plurimos anima priuauerit. Cui, quum triginta regnasset annos, bene vita defuncto successit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quàm pater: sed vbi per nuntios consuetudinem habuit cum Thrasybulo Mileti tyranno, multo magis quàm pater cruentus effectus est. Misso enim præcone, Thrasybulum interrogauit qua ratione ipse rebus tutius constitutis, ciuitatem pulcherrimè gubernaret. Thrasybulus, eo qui à Periandro missus erat, extra oppidum educto, ingressus est rus quoddam satum, & vnà cum eo segetem interambulans, sciscitabatur hominem de suo aduentu è Corintho, detruncans atque abiiciens vt quanque videbat spicam inter alias extantem, donec segetem formosissimam atque densissimam hunc in modum corrupit: prædiúmque illud peruagatus, nullo verbo reddito præconem remisit. Reuersus Corinthum præco, auido præceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiam respondisse Thrasybulum, & mirari quòd se ad virum vesanum Periander misisset, & sua ipsius destruentem: exponítque quæ ex Thrasybulo vidisset. Periander id quod à Thrasybulo actum erat intelligens, atque interpretans sibi

A Ἠετίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς ἠύξανετο· καὶ οἱ Δελφοὶ ἀντὶ τοῦ τὸν κίνδυνον, ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη. αὐξηθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ Κυψέλῳ ἐλύετο ἀμφιδέξιον ἀρετήριον οἱ Δελφοῖσι, τοῦ πίστωσις ἠυόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς, ὅδε ἦν,

Ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον εἰσκαταβαίνει,
B Κύψελος Ἠετίδης, βασιλεὺς κλεινοῖο Κορίνθου·
Αὐτὸς, καὶ παῖδες, παῖδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

Ὁ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννεύσας ὁ Κύψελος, τοιοῦτος δή τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῷ δ' ἔτι πλείστους τῆς ψυχῆς. ἀρξαντος δὲ τούτου ὀλίγα ἔτεα, καὶ Δαμαλιδίσαντος τὸν βίον οὗ,
C Δαμάδοκος οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περίανδρος γίνεται. ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἠπιώτερος τοῦ πατρὸς ἐπεί τε δὲ ὡμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράννῳ, πολλῷ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μιαιφονώτερος. πέμψας γὰρ ὁ Δαμάδοκος Θρασύβουλον κήρυκα, ἐπυνθάνετο ὅντινα τρόπον ἀσφαλέστερον καταστησάμενος τὴν ἀρχὴν ἀρετήματα, κάλλιστα τὴν πόλιν διοικοῖ. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα τοῦδε
D τοῦ Περιάνδρου ἀξίωσε ἔξω τοῦ ἄστεος. ἐσελθὼν ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην, ἅμα τε διεξιὼν διὰ λήϊον, ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἄπιξιν καὶ ἐκόλουε ἀεὶ ὅκως τινὰς ἤδη τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντας τῶν ἄλλων· κολούων δὲ, ἔρριπτε· ἐς ὃ τοῦ λήϊου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διέφθαρε τρόπῳ τοιούτῳ. διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον, καὶ ὑποθήμονος ἔπος οὐδὲν, ἀπέπεμπε τὸν κήρυκα. νοήσαντος δὲ τοῦ
E κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον, ἐνῆν πρόθυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑποθήκην ὁ Περίανδρος· ὁ δὲ οὐδὲν οἱ ἔφη Θρασύβουλον ὑποθέσθαι. θαυμάζειν τε αὐτὸ, τῷ οἷόν μιν ἀνδρα ἀπέπεμψε, ὡς παραπληγά τε καὶ τὴν ἑωυτοῦ συμμόρον ἀπηγεόμενος πάσαν πρὸς Θρασυβούλου ὁπόσα περ. Περίανδρος γὰρ, συνιεὶς τὸ ποιηθὲν, καὶ νόῳ ἔχων ὡς οἱ

ἐπετάξατο Θρασύβουλος τοὺς ὑπερέχοντας ἀστῶν φονεύειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κατήπτα ἐξεφαίνε ἐς τοὺς πολιήτας, ὅσα γε Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περίανδρος σφεα ἀπετέλεσε μιῇ ἡμέρῃ ἀπίδυσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας, διὰ τὸν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν. πέμψαντι γὰρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπ' Ἀχέροντα ποταμὸν ἀγγέλους ὅπῃ οἱ νεκυομαντήϊον κατεσταθήκεε πέρι ξενικῆς, ὑπέστη σημανέειν ἔφη ἡ Μέλισσα ὅπῃ θάψασα, ὅτε κατερέψαν ἐν τῷ κέρεϊ χώρῳ ἡ κατεσταθήκεε· ἀναθήκη ῥιγοῦν τε γὰρ, καὶ εἰ γυμνή· τοῦ γὰρ οἱ συγκατέθαψε ἱματίων ὄφελος εἴη, οὐδὲν, ὑπὲρ κατεκαυθέντων. μαρτύριον δὲ οἱ εἴη ὡς ἀληθέα τοῦτο λέγει, ὅτι ὅπῃ ψυχρὸν τὸν ἵππον Περίανδρος τοῖς ἄρτοις ἐπέβαλε. ταῦτα ὦν ὡς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ, πιστὸν γάρ οἱ ἦν τὸν συμβόλαιον, ὃς νεκρᾷ ἐούσῃ Μελίσσῃ ἐμίγη, ἠρέως δὴ μετὰ τοῦτο ἀγγελίῃ, κήρυγμα ἐποιήσατο, ἐς τὸ Ἡραῖον ἐξιέναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ, ὡς ἐς ὀρτὴν ἤϊσαν κόσμῳ τῷ καλλίστῳ χρεώμεναι· ὁ δ' ἐστησόμενος τοὺς δορυφόρους, ἀπέδυσε σφεας, πάσας ὁμοίως τάς τ' ἐλευθέρας καὶ τὰς ἀμφιπόλους, συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα, Μελίσσῃ ἐπεύχετο μέγα καὶ τέκεσε. ταῦτα δὲ οἱ ποιήσαντι, καὶ τοῦδε ἔτι πλέον πέμψαντι, ἔφραζε τὸ εἴδωλον τὸ Μελίσσης ἐς τὸν κατέθηκε χῶρον τῷ ξείνῳ τῷ τῷδε κατεσταθήκεν. τοιοῦτο μὲν δὴ ὅστι ὑμῖν
D ἡ τυραννὶς ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιοῦτον ἔργον ἡμέας οὗτος τοὺς Κορινθίους τότε αὐτίκα θῶυμα μέγα εἶχε, ὅτι ὑμέας εἰδόμην μεταπεμπομένους Ἱππίῃ· νεῦ τε δὴ καὶ μεζόνως θῶυμάζομεν λέγοντας ταῦτα. ἐπιμαρτυρόμεθά τε ὅπῃ καλεόμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ κατιστάναι τυραννίδας ἐς τὰς πόλιας. ἢ καὶ εἰ μὴ παύσεσθε, ἀλλὰ πειρήσεσθε τοῦδε τὸ δίκαιον καὶ
E πάντες Ἱππίῃ, ἴσε ὑμῖν Κορινθίοις γε οὐ συναγωνεόντας. Σωσικλέης μὲν ἀπὸ Κορίνθου τοσαῦτα ἔλεξε πάδε· Ἱππίας δὲ αὖ τὸν ἀμείβετο, τοῖς αὐτοῖς ὅπῃ καλέσας θεοὺς κείνῳ, ἦ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐ-

A ab illo præceptum vt eminentissimos quosque popularium interimeret, tunc verò omnem in ciues sæuitiam exercuit, interficiendo ac persequendo cõsummans id quod à Cypselo fuerat omissum. Atque adeo die vno vniuersas mulieres Corinthias exuit, propter Melissam vxorem suam. nam quum ad Thesprotos, qui sunt ad flumen Acherontem, misisset nuntios sciscitatum necyomanteõ, *id est mortuorum oraculum*, de hospitis depositó, Melissa apparens negauit se indicaturam aut dicturam vbinam depositum esset collocatum, quòniam ipsa algeret, quia nuda esset, nihil enim sibi prodesse vestes cũ quibus sepulta fuisset, vtpote non cõcrematas. Cuius rei, quòd vera loqueretur, testimonio foret quòd Periander in frigidum furnũ panes ingessisset. Hęc Periandro renuntiata,
C ob illud argumentum fidem fecêre, quòd ipse cum Melissa quãuis defuncta coierat. Itaque statim post eum nuntium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ mulieres ad Iunonis tẽplum prodirent. Eò, tanquam ad diem festum, quàm ornatissimè poterant quum issent mulieres, istæ, depositis clàm satellitibus, eas omnes sine discrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atq; *eas vestes* ad foueam cõportatas Melissa precando cremauit. Hæc vbi fecit, & nuntios iterũ eosdem misit, túc ei Melissæ idolũ, *hoc est inanis imago*, exposuit vbinã depositũ hospitis collocasset. Huiusmodi est tyrãnis, Lacedæmonii, vobis, & talium operum. Eóque nos Corinthios cùm magna admiratio cepit simulatq; vidimus vos accersisse Hippiã, tum verò maior nũc dum ista dicitis. Propterea deos Græcorum inuocãtes [a] testamur apud vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus constituere, quas non extinguitis, sed excitatis præter æquitatem, dum Hippiam reducitis: in quo scitote Corinthios vobis nõ assensuros. Hæc Sosicles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hippias,
D eosdem quos ille deos inuocãdo dixit, cũ cæteros tum præcipuè Corinthios de-

a Obtestamur vos ne tyrãnides in ciuitatibus cõstituatis. Atque adeo, nisi ab incepto desistatis, sed Hippiam cõtra ius & æquum reducere conemini, scitote non approbaturos vestrum hoc factũ Corinthios.

b Vbi venissent stati dies quibus futurum esset vt illos angerent Athenienses. *Sed aliãdiu suspectũ reddit vel ipsa Valla interpretatio.*

sideraturos Pisistratidas, [b] quum venissent dies quibus expiare se ab Atheniésibus nequirent. Hactenus respondit Hippias, quoniã oracula illa ipse præcæteris nota haberet. Cæteri socii, qui antea silentium tenuerant, audito Sosicle, liberius pro se quisque in vocẽ erumpentes, accedere sententię Corinthiorum, obtestariq; Lacedæmonios nequid agerent noui aduersus Græcam ciuitatẽ. Ita ab ea re cessatum est. Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Thessalis Iolcõ, neutrum accipere voluit, sed rursus ad Sigeum concessit, quod armis Pisistratus à Mitylenæis eripuerat. Eóque capto, tyrannum ibi constituerat Hegesistratum, filium nothum ex múliere Argiua, qui tamen, quæ à Pisistrato acceperat, non tenuit sine prælio. nam diu inter Mitylenæos ac Athenienses pugnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regioné, illos refellẽtes hac ratione, quòd dicerent nihilo magis iuris esse AEolibus in agrum Ilienſem, quàm sibi ac cæteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operã nauassent. His assiduè bellãtibus, cùm alia in prælijs gesta sunt, tũ illud, quòd Alcæus poeta in prælio quod collatis signis gerebatur, vincentibus Atheniensibus, ipse quidem fugæ se mandans euasit: sed armis eius potiti sunt Atheniẽses, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo suspenderũt. Hanc rẽ Alcæus carmini mandans, in Mitylenen reposuit, indicans Menalippo sodali suã calamitatem. Mitylenæos tamen atque Atheniẽses reduxit in gratiam Periãder Cypseli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtrique ea colerent quæ haberent. Atque hoc modo Sigeum factum est Atheniensium.

Hippias, posteaquam Lacedęmone in Asiam abiit, cũcta agitabat, insimulando Athenienses apud Artaphernẽ, atque omnẽ operã dando vt Athenæ in illius ac Darii venirent potestatem.

A πιποφήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφι ἥκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι αἰτιᾶσθαι ὑπ' Ἀθηναίων. Ἱππίης μὲν τούτοισι ἀμείβετο, οἷα δὴ χρησμοὺς ἀπεκεκεσαπα αὐδρᾶν ἐξεπιστάμενος. Ὁ δὲ λοιπὸς τῶν ξυμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίῃ σφέας αὐτοὺς· ἐπεί τε δὲ Σωσικλέος ἤκουσαν εἰπόντος, ἐλευθέρως ἅπας τις αὐτέων φωνὴν ῥήξας, αἱρέετο τὸν Κορινθίου τὸν γνώμην. Λακεδαιμονίοισί τε ἐπεμαρτύρατο, μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον περὶ
B πόλιν Ἑλληνίδα. Οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύθη. Ἱππίης δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαυνομένῳ, ἐδίδου μὲν Ἀμύντης ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Ἀνθεμοῦντα, ἐδίδοσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τουτέων μὲν οὐδέτερα αἱρέετο, ἀνεχώρεε δὲ ὀπίσω ἐς Σίγλον, τὸν εἷλε Πεισίστρατος αἰχμῇ παρὰ Μιτυληναίων. κρατήσας δὲ αὐτοῦ, κατέστησε τύραννον ἑωυτοῦ νόθον Ἡγησίστρατον, ὄντα ἐκ Ἀργείης γυναικός· ὃς οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τὰ πρὸς λαβε
C παρὰ Πεισιστράτου· ἐπολέμεον γὰρ, ἔκ τε Ἀχιλλήιον πόλιος ὁρμεώμενοι καὶ Σιγείου, χρόνον ὅτι συχνόν, Μιτυληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν, ἀπαιτέοντες τὸν χῶρον Ἀθηναῖοι δὲ, οὔτε συγκατοικισμένοι, ἀποδεικνύντές τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεῖναι τῆς Ἰλιάδος χώρης, ἢ οὐ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι, ὅσοι συνεστρατεύσαντο Μενελάῳ τοῖς Ἑλένης ἀρπαγαί. πολεμεόντων δὲ σφέων, καὶ ἄλλα πολλὰ πταιστία ἐγένετο τῇσι μάχῃσι· ἐν ᾗ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητὴς, συμβολῆς γενομένης, καὶ νικώντων Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν φεύγων οὐκ φεύγει, τὰ δὲ οἱ ὅπλα ἔχουσι Ἀθηναῖοι, καὶ σφεᾶς ἀνεκρέμασαν παρὰ τὸν Ἀθήναιον τὸν ἐν Σιγείῳ. Ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλεϊ ποιήσας, ὁλοπτηθεῖς ἐς Μιτυλήνην, ἐξαγγέλλει τῷ ἑωυτοῦ πάσχος Μελανίππῳ ἀνδρὶ ἑταίρῳ. Μιτυληναῖοι δὲ ἐκ Ἀθηναίων κατήλλαξε Πεισίανδρος ὁ Κυψέλου. τούτῳ γὰρ διαιτητῇ ἐπε-
E τρέψαντο. κατήλλαξε δὲ ὧδε· νέμεσι ἀμφοτέρους τὴν ἔχουσι. Σίγειον μὲν νυν οὕτω ἐγένετο τῶν Ἀθηναίοισι.

Ἱππίης δὲ ἐπεί τε ἀπίκετο ἐκ Λακεδαίμονος ἐς τὴν Ἀσίην, πᾶν χρῆμα ἐκίνεε, Δαρείου τε τοῦ τε Ἀθηναίους παρὰ τὸν Ἀρταφέρνεα, καὶ ποιέων ἄπαντα ὅκως αἱ Ἀθῆναι γενοίατο ὑπ' ἑωυτῷ τε καὶ Δαρείῳ.

Ἱππίης τε δὴ ταῦτα ἐπάρησε, καὶ οἱ Ἀθη-
A ναῖοι πυθόμενοι ταῦτα, πέμπουσι ἐς Σάρδις ἀγγέλους, οὐκ ἐάσοντας τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγάσι. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευε σφέας, εἰ βουλοίατο σῶοι εἶναι, καταδέκεσθαι ὀπίσω Ἱππίην. οὐκων δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεχομένοισι δὲ σφι, ἐδέδοκτο ἐκ τοῦ φανερροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολεμίους εἶναι. νομίζουσι δὴ ταῦτα, καὶ ἀλγεσθεμένοισι ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ
B ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελαθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης, ἀπίκετο ἐς Ἀθήνας. αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστον. ἐπελθὼν δὲ ὅτι τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης, ταῦτα ἔλεγε τά καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τοῦ Περσικοῦ πολέμου, ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζοιεν, εὐπετέες τε χειρωθεῖεν εἴησαν. Ταῦτά τε δὴ ἔλεγε, καὶ τάδε τοῖσι, τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀ-
C θηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ εἰκὸς σφι εἴη ῥύεσθαι δυναμένους μέγα. καὶ οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐπρήγετο, οἷα κάρτα δεόμενος· ἐς ὃ ἀνέπεισε σφέας. πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον ἀπατᾶν ἢ ἕνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μοῦνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο μετιόντα ἐξαπατᾶν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ αὐτοπειθέντες ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἰωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες
D αὐτέων εἶναι Μιλησίου, ἀνδρα τῶν ἀστῶν ἐόντα τὰ πάντα δόκιμον· αὗται αἱ νέες, ἀρχαὶ κακῶν ἐγένοντο Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροισι. Ἀρισταγόρης δὲ προπλώσας, καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴν Μίλητον, ἐξεβουλεύετο βουλευμα ἀπ' οὗ Ἰωσι μὲν ἔμελλε οὐδεμία ὠφέλεια ἔσεσθαι, (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο εἵνεκα ἐποίεε, ἀλλ' ὅκως βασιλῆα Δαρεῖον λυπήσοι) ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμα-
E λώτους γενομένους τῶν Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χῶρόν τε καὶ κώμην ἐπ' ἑωυτῶν· ὃς ἐπεὶ δὴ ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος, σωτηρίην ὑμῖν ὑποφησόμενον, εἰ θέλοιτε πείθεσθαι τῷ Ἀρισταγόρῃ, καὶ ἐλθόντες ἐς τὴν Μίλητον ἐντεῦθεν ἤδη ἐπὶ θάλασσαν πᾶσαν ἔχετε ἡμέτερον ἐόντα, καὶ ἐκ θαλάσσης ἐπὶ τὸν ἐνθάδε ἐόντα ἐπιστρατευσόμενον Δαρεῖον ἔχετε τὸν ἐχθρὸν ἐν τῷ ἐμῷ κελεύσαντος ἐμοῦ ἐνθάδε ἐλθεῖν ἐκ τῆς ἑωυτῶν χώρης,

lutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, [a] eadémque vobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam vestram: per vos quidé, vsque ad mare: deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam sanè voluptatem acceperunt: sumptísque liberis atque vxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorum præ metu [b] illinc remeátibus. Vbi ad mare peruenêre, illinc in Chiũ transmisere. quò postquam applicuere, eorũ vestigia insequutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos vt eôdem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chiis sunt in Lesbũ transportati, mox à Lesbiis in Doriscum, vnde terrestri itinere se in Pæoniã receperũt. Posthæc ad Aristagoram Atheniẽses viginti cum nauibus venere, ducentes vnà quinque triremes Eretriorum, qui nõ Athenienſium gratia commilitiũ præstabant, sed debitam ipsis Milesiis gratiam reddebant. Nam Milesii aliquando [c] pro Eretriis in bello Chalcidensi præstiterãt, quum Samii contra Eretrios atque Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, vbi isti atque alii socii adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis aliis ducibus Milesiorum, fratre suo Charopino, & cæterorum ciuiũ Hermophanto. Hac classe Iones vbi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, quod est agri Ephesii, ipsi cum ingenti manu, sumptis viæ ducibus Ephesiis, ad superiora tendebant, secundum flumẽ Caystrum tenẽtes iter. Illinc superato Tmolo Sardis adueniunt, eásque, [d] occurrẽte nemine, capiũt, omniáque eius vrbis loca, præter arcẽ, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens nõ exiguas virorum copias: [e] quæ res fuit impedimẽto quominus qui ingressi erant vrbem diriperent. Erant Sardibus domus pleræque arundinaceæ: quæ autẽ lateritiæ, tamen ex arũdinibus lacunaria habebant.

a Vobisque iam licet incolumes in patriam reuerti: vobis quidem ad mare vsque: quod autem à mari est, nobis curæ erit. *Q.d. Vestrum est operam dare vt ad mare vos recipiatis, eò quum deueniti, quod iter tenere debeatis, curæ nobis erit.*

b Illic remanentibus.

c Eretrios in bello aduersus Chalcidenses adiuuerant.

d Repugnante nemine.

e Ne autem vrbem hanc à se captam diriperent hoc obstitit: *quod sequitur videlicet. at Vallà iũxit præcedentibus hæc, τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι, &c.*

A θεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίη πᾶσα ἀπέσηκε ἀπὸ βασιλῆος, καὶ ὑμῖν παρέχει σώζεσθαι ὅτι τῇ ὑμετέρην αὐτέων. μέλει μὲν θαλάσσης, αὐτοῖσι ὑμῖν· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἡμῖν ἤδη μελήσει. ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παίονες κάρτα τε ἄσμενοι ἐποιήσαντο, καὶ ἀναλαβόντες παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, ἀπεδίδρησκον ὅτι θάλασσαν. οἱ δέ τινες αὐτέων καὶ κατέμειναν, ἀρρωδήσαντες, αὐτοῦ. ἐπεί τε οἱ Παίονες [a] ἀπικέατο ὅτι θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς

B Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, κατὰ πόδας ἐλαύνει Περσέων ἵππος πολλή, διώκουσα τοὺς Παίονας. ὡς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπεγίνοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίσι, ὅκως αὖ ὀπίσω ἀπέλθοιεν· οἱ δὲ Παίονες τοῖς λόγοις οὐκ ἐνεδέκοντο· ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χῖοί σφεας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δοείσκον ἐκόμισαν. ἐνθεῦτεν δὲ πεζῇ κομιζόμενοι, ἀπικέατο ἐς Παιονίην. Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἱ τε Ἀθηναῖοι ἀπικέατο εἴκοσι νηυσί, 206

C ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τεσσερήκοντα, οὐ οὐ τῆς Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τῆς αὐτέων Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες. (οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον τοῖσι Ἐρετριεῦσι τῆς πρὸς Χαλκιδέας πόλεμον ἐνδιέθηκαν, ὅτε περ καὶ Χαλκιδεῦσι αὐτίοι Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθεον) οὗτοι ὦν ἐπεί τέ σφι [a] ἀπικοίατο, καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρῆσαν, ἐποιέετο στρατιήν ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδις· αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ· στρατηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίων τοὺς, τὸν ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν Χαροπῖνον, καὶ τοὺς ἄλλων ἀστῶν, Ἑρμοφάντου. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι σὺν τῷ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἔφεσον, πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσῳ τῆς Ἐφεσίης· αὐτοὶ δὲ αὐέβαινον χαλεπῇ, ποιεύμενοι Ἐφεσίους [b] ἡγεμόνας. πορευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Καΰστριον, ἐνθεῦτεν ἐπεί τε ὑπερβαίνοντες τὸν Τμῶλον ἀπίκοντο, αἱρέουσι Σάρδις, οὐδενός σφι ἀντιωθέντος.

E αἱρέουσι δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος πάντα πρήσσοντες τὴν ἀκρόπολιν εἵρατο αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δυνάμιν ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγην. ὃ δὲ μὴ λεηλατήσας ἐλόντας τὰς οἰκίας τὴν πόλιν, εἶχε τόδε· ἔσαν ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι, αἱ μὲν πλίνθινοι, καλάμιναι· ὅσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἔσαν, καλάμου εἶχον τὰς ὀροφάς· τουτέων

[a] ἀπίκοντο

[b] ἡγεμόνας τὸ ὁδοῦ. πορ.

τουτέων δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὡς ἐνέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὸν ὁ πῦρ, ἐπενέμετο ὁ ἄνεμος ἅπαν. καταμαθόντες δὲ τὸ ἄστεος, οἱ Λυδοί τε καὶ ὅσοι Περσέων ἦσαν ἐν τῇ πόλι, ἀπολαμφθέντες πανταχόθεν, ὥστε τὰ πρὸς ἑσπέρης νενεμημένου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἔχοντος ἐξήλυσιν οὐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἐς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν, ὃς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων οὐκ τοῦ Τμώλου, διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει· καὶ ἐπεῖχε ἐς τὸν Ἕρμον ποταμὸν οὐκ ἰθύ, ὁ δὲ ἐς θάλασσαν. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν, καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοι οἵ τε Λυδοὶ καὶ αἱ Πέρσαι, ἠναγκάζοντο ἀμύνεσθαι. αἱ δὲ Ἴωνες ὀρέοντες τοὺς μὲν τῆς πολεμίων ἀμυνομένους, τοὺς δὲ, συὶ πλήθει πολλῷ πρὸς φερομένους, ἐξανεχώρησαν δείσαντες πρὸς τὸ οὖρος τὸ Τμῶλον καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ κατὰ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας. καὶ Σάρδιες μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι, καὶ ἱερὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης· ὃ σκηνώσαντες οἱ Πέρσαι, ὕστερον αὐτὸν ἐπίμπρασαν τὰ ἐν Ἕλλησι ἱερά. τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐκτὸς Ἅλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, πρηθέντες πανταχόθεν, ὥστε τὰ πρὸς ἑσπέρης νενεμημένου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἔχοντος ἐξήλυσιν οὐκ τοῦ ἄστεος, συνελίζοντο καὶ ἐβοήθεον τοῖσι Λυδοῖσι· καὶ κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἐόντας τοὺς Ἴωνας δείσασι, ἐπόμενοι δὲ κατὰ τάχος, ἀπέκτεινον πολλοὺς αὐτῶν ἐν Ἐφέσῳ· καὶ αὐτεπάθησαν μὲν αἱ Ἴωνες, συμβαλόντες δὲ, πολλὸν ἐκατέρους. καὶ πολλοὺς αὐτέων αἱ Πέρσαι φονεύουσι, ὀνομαστοί τε ἄλλοι· ἐν δὲ δὴ, καὶ Εὐαλκίδεα στρατηγέοντα Ἐρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναρρηκότα, καὶ ὑπὸ Σιμωνίδεω τοῦ Κηΐου πολλὰ αἰνεθέντα. οὗ δὲ αὐτέων αὐτίκα ἀπέφυγον τὸν μάχιμον, ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλιας. ὁκότε μὲν δὴ οὕτω ἠγωνίσθησαν. μετὰ δὲ, Ἀθηναῖοι μὲν τοσοῦτόν σφι ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας ὀπίσω καλεομένους σφέας πολλὰ δι' ἀγγέλων Ἀρισταγόρεω, οὐκ ἔφασαν βοηθήσειν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης στερηθέντες, (οὕτω γὰρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον) ὅμως ἦσαν τὸν πρὸς τὸν βασιλῆα πόλεμον ἐσκευάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλιας ἁπάσας τὰς τούτῳ, ὑπ' ἑωυτοῖσι ἐποιήσαντο.

A harum vnam quidã è militibus quum incendisset, repentè ignis è domo in domum elapsus totã vrbem absumpsit. Ardente vrbe & vastante iam extrema incẽdio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunque in vrbe erant, vndique circumuenti, ex vrbe in forum confluunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, ramentã auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc

B forum conglobati Lydi pariter & Persæ sese defendere adigebantur. Iones, videntes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad montem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atque illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnà templũ Cybeles indigenæ deæ: cui[9] prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui intra Halyn domicilia habebant, resciuerunt, tunc

C verò ad ferendam Lydis opem conuenerũt: nec adepti Sardibus Iones iã illinc profectos, eadem via insequuti, comperiũt Ephesi: congressique cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos vertunt, multósque occidunt, & in his cùm alios illustres viros, tum EValcidem Eretriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes fuere dissipati. Et tunc quidẽ ita dimicatum est. Athenienses

D autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuntios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorũ societate fraudàti Iones, tamẽ quoniam ista aduersus Darium egerant, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontúmque inuecti, Byzantium ac cæteras circà vrbes in suam potestatem redegerunt.

E

[a] ἀπίκοντο

[b] ἡγεμόνας τὸ ὁδοῦ. πορ.

Inde euecti, magnam Cariæ partē in belli societatem asciuerūt. nam Caunus, quæ prius societatē facere recusauerat, vbi Sardis cōflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit: Cyprii quoque omnes vltrò, exceptis Amathusiis, accesserunt. Defecerūt autem Cyprii à Medis in hunc modum: Erat Onesilus quidam Gorgi Salaminiorū regis frater, natu minor, Chersis filius, Siromi nepos, EVelthontis pronepos. hic vir, quum sæpenumero antea Gorgum solicitasset ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellasse, vehementius vrgere hominem institit. In quo quia nihil proficiebat, obseruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vnà cum suis [a] militibus, eum portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potitus Onesilus omnibus Cypriis vt rebellarēt sua debat: persuasis cæteris, Amathusios rebellare abnuētes obsidione circumdedit.

a *Legit* σραπώτησι *or* σασιώτησι.

Dum hic Amathuntem obsidet, Darius, vt ei nuntiatum est Sardis captas incensásque ab Athenienſibus atque Ionibus, & huius comparandæ classis atque rei contexendæ fuisse authorem Aristagoram Milesium, fertur, [b] quumprimum hæc audiuit, dixisse Iones nihil fecisse: probè sciens non fuisse illos præ contēptu sui rebellaturos: deinde interrogasse quinam essent Athenienses. Id quum audisset, tum arcum poposcisse, eóque sumpto, sagittā quam imposuerat, in cælum excussisse: & ea in aerem excussa, dixisse, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienses vlciscar. Atque hæc loquutus, cuidam famulorū præcepisse vt sibi semper apposita cœna, ter diceret, Here, memēto Athenienſium. Et quū hoc præcepisset, accito ad suū cōspectum Histiæo Milesio, [c] quem ipse diu distinuerat, ita eum fuisse alloquutus, Audio Histiæe procuratorem tuum, cui tu Miletum demandasti, nouas aduersum me res esse molitum. viris enim ex altera continente persuasit

b Vbi hæc audiuit, Iones cōtempsisse, *Vel*, *nihili fecisse*, quippe qui non impunitam illorum fore rebellionem sciret. deinde interr.

c Quem à lōgo iam tempore detinebat. *Vel*, *retinebat*.

A ὀκπλώσαντες τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον, Καείης τε πολλὴν προσεκτήσατο σφίσι σύμμαχον ἐόν). καὶ γὰρ τὰ Καῦνον προστεθεν οὐ βουλομένῳ συμμαχέειν, ὡς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, τότε σφι καὶ αὕτη προσεθήκατο. Κύπριοι δὲ ἐθελονταὶ σφι πάντες προσεθήκαντο, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπέστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὧδε ἀπὸ Μήδων· τῷ Ὀνήσιλος, Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ Σιρώμου τοῦ ΕΥέλθοντος παῖς. οὗτος ὦν ἀνὴρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον Γόργον παρῃνέετο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλῆος, τότε δὴ ὡς καὶ τοῖς Ἴωνας ἐπύθετο ἀποστάναι, πάντα ὑπακούειν ἐκέλευε. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Γόργον, σκηπτῶν μιν φυλάξας ἐξελθόντα ὁ ἄρα τὸ Σαλαμινίων ὁ Ὀνήσιλος, ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ στασιώτῃσι, ἀπεκλήισε τῶν πυλέων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος, ἔφευγε ἐς Μήδους· Ὀνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμῖνος, καὶ ἀνέπειθε πόλιας, Κυπρίοις συναπίστασθαι. τοῖς μὲν δὴ ἄλλοις ἀνέπεισε, Ἀμαθουσίοις δὲ οὐ βουλομένοις οἱ πείθεσθαι, ἐπολιόρκεε πρόσκειτο μένος.

Ὀνήσιλος μὲν ὦν ἐπολιόρκεε Ἀμαθοῦντα. βασιλεὶ δὲ Δαρείῳ, ὡς ἐξαγγέλθη Σάρδις ἁλούσας ἐμπρησθεῖσαι ὑπό τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, ἐνθῦμιον δὲ οὐ ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συνωμοσίης, ὥστε τοῦτο συνεφορμήσαι, ἐνθῦμιον Μιλήσιον Ἀρισταγόρην, τοῦτο μὲν λέγεται αὐτόν, ὡς ἐπύθετο τοῦτο, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εἰδότα ὡς οὔκοί γε οὐ κατατοξεύξονται ἀποστάντες, εἰρέσθαι οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι. μετὰ δὲ πυθόμενον, αἰτήσαι ὁ τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα ὀϊστὸν, ἄνω ἐς οὐρανὸν ἀπεῖναι· καὶ μιν ἐς τὸν ἠέρα βαλόντα, εἰπεῖν, Ὦ Ζεῦ, ἐκ θυέσθω μοι Ἀθηναίοις τίσασθαι. εἰπόντα δ' οὖν τοῦτο, τοῦ τὰξαι ἑνὶ τῶν θεραπόντων, δείπνου προσκειμένου αὐτῷ, ἐς τρὶς ἑκάστοτε εἰπεῖν, Δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων. προσετάξας δὲ τοῦτο, εἶπε, καλέσας ἐς ὄψιν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν, Πυθάνομαι Ἱστιαῖε ὑπὸ σοῦ, τοῦ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἐς

ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα. ἄνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἑτέρης ἠπείρου ἐπαγαγών,

καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι, τοὺς δώσοντας ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγώσας ἀμφὶ ἐκείνοισι ἔπεσθαι, Σαρδίων με ἀπεστέρησε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν κακῶς; κῶς δ' ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιούτου τι ἐπρήχθη; ὅρα μὴ οὐ σὺ ὑστέρης σεωυτὸν ἐν αἰτίῃ ἔῃς. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἱστιαῖος, Βασιλεῦ κοῖον ἐφθέγξαο ἔπος, ἐμὲ βουλεύσαι πρῆγμα ἐκ τοῦ σοί τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἔμελλε λυπήσειν ἀναχρήσθαι; τί δ' αὖ ὀπαδίζηλος, ποιέοιμι ταῦτα; τεῦ δὲ οὐδενὸς ἐών; τῷ πάρεστι μὲν πάντα ὅσα πρὸς σοί, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιοῦμαι; ἀλλ' εἴ τέ τι τοιοῦτον οἶδας σὺ εἴρηκας πρήσσει ὁ ἐμὸς ὀπάων, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἑωυτῷ βαλλόμενον πεπρηχέναι. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέκομαι λόγον, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ὀπάων νεώτερον πρήσσοισι πρὸς σὲ πρήγματα τὰ σά. εἰ δ' ἄρα τι τοιοῦτο ποιοῦσι, καὶ σὺ τὸ ἐόν αὐκήσας ὦ βασιλεῦ, μάθε οἷον πρῆγμα ἐργάσαο, ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσσασθαι ποιήσας. Ἴωνες γὰρ οἴκασι, ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφι γενομένου, ποιήσαι τῶν πάλαι ἵμερον εἶναι χρόνου· ἐμέο δ' αὖ ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ, οὐδεμίη πόλις ὑπεκίνησε. νῦν ὦν ὡς τάχος με ἄφες πορευθεῖναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κείνά τε πάντα καταστήσω ἐς τοῦτο, καὶ Μιλήσιον τὸν ὀπάων τὸν ἐμὸν ἀνιῆς, καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ σὸ τόξον ποιήσας, Ἱστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε, καὶ Ἱστιαῖος μεμελημένος ὑπὸ Δαρείου, ἐκομίζετο ὀπὶ θάλασσαν· ἐν τούτῳ πάντῃ τῷ χρόνῳ ἐγένετο τάδε. πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίλῳ Ἀμαθουσίους, ἐξαγγέλλει,

ὑπὸ πάντων

A vt Iones sequerentur, qui mihi commissorum pœnas dabunt) eósque induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videtur hæc tibi bene habere? quorum quídnam sine tuis cōsiliis actum est? Proinde vide ne rursus teipsū in culpā induas. Ad hæc Histiæus, Quódnam, inquit, rex protulisti verbum? méne consulere rem quæ tibi sit quippiam siue multū siue parū molestiæ allatura? Quid mihi quærens ista facerem? aut B cuius rei indigens? cui omnia adsunt quæ tibi? quem tu omnium consiliorum tuorum cōmunione dignaris? Quòd si istud quod ais egit procurator meus, sic habeto, id eum fecisse suo consilio. [a] Principio rationem istam non admitto, Milesios ac meum procuratorem quippiam rerum nouarum fecisse aduersus statum tuum: siquid tamen huiusmodi faciunt, & tu id quod est audisti, C rex, intellige quid rei egeris quòd me à mari ablegandum putasti. nam Iones id agere aggressi sunt postquam ego ex ipsorum conspectu sum amotus, cuius aggrediendi iampridem libidine tenebantur: quòd si ego in Ionia fuissem, nulla profectò se ciuitas cōmouisset. Proinde nunc properè dimitte me vt in Ioniam cōtendam, illic omnia negotia tibi in integrum restituturus, & hūc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam potestatem redacturus. Hæc, quum ex D animi tui sententia confecero, iuro per deos regios me non prius exuturum hanc vestem, qua indutus in Ioniam descendā, quàm Sardiniam insulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc Histiæus fallēdi gratia dicebat. quibus persuasus, Darius hominem dimisit, præcipiens vt posteaquā ea quæ spoponderat præstitisset, ad se Susa reuerteretur. Dū nuntius de Sardibus ad regem venit, E Dariúsque illam rem arcu fecit, & Histiæum est alloquutus, Histiæúsque ab eo dimissus ad mare se contulit, hoc interea omni tempore hæc gesta sunt: Onesilo Salaminio Amathusios obsidenti nuntius affertur,

a Sed ego profusus fidem his verbis abrogo, Milesi.

[a] Artybium virum inter Persas eximium cum magna vi Persarum cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, Onésilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in deliberando cũctati, cum magna classe ad eum se contulerunt. Et quum Cyprum tenuissent, Persæ nauibus è Cilicia traiecerũt, terrestríque itinere Salaminem cõtenderunt, Phœnicibus classe circumeuntibus promontorium quæ Claues Cypri vocantur. His ea facientibus, Cyprii tyranni cõuocatis Ionum ducibus dixere, Viri Iones, vobis nos Cyprii optionem damus cum vtris dimicare velitis, cum Persis an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cũ Persis acie confligere, iam tempus est è nauibus egrediendi, & in acie standi, vt nos vestras ingressi naues, cum Phœnicibus dimicemus: sin cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis, facite. quoniam alterutrum opus est eligatis, vt quantum in nobis sitũ est, Ionia atque Cyprus in libertatem vindicẽtur. Ad hæc Iones, Commune, inquiunt, Ioniæ cõcilium nos misit ad mare tutandũ, non ad naues tradendas, quò ipsi cum Persis in terra confligeremus. [b] Itaque vbicunque quidem collocabimur, vt operam nauemus enitemur: vos verò debetis, qualia ab imperãtibus Medis passi estis reminiscentes, viros egregios vos ostendere. Hæc Iones responderunt. Post hæc Persis in cãpum Salaminium tẽdentibus, Cyprii reges aduersus alios hostes cõstituerũt alios Cyprios: aduersus Persas, optimum quenque Salaminiorum ac Soliẽsium. aduersus Artybium Persarũ ducem Onesilus vltro constitit. Insidebat Artybius equo in armatũ erigere se docto. Quod audiẽs Onesilus, ad satellitem suum (erat enim ei satelles sanè quàm peritus rei bellicæ, & alioqui [e] solertiæ plenus,) Audio, inquit, Artybii equum edoctum se erigere, & pedibus simul atque ore [d] eum in quem agitur, perficere: proinde tu properè inita ratione dicito

[a] Artybiũ Persam cum numerosa manu Persica, Cyprum aduentare. *Ad verbum*, Expectari in Cyprum. *Vel est, Eum in Cypriũ aduentum expectari. Vulla autẽ hic πρὸς δίκιμον cum δίκιμον confudit.*

[b] Nos itaque vbi collocati sumus, vt oper. *Vel, In munere quod nobis iniunctum est.*

[c] Audaciæ plenus. *Vel*, animosus. *Vel*, magnos spiritus gerens. *Sed rectius λήμας quàm λήμματος.*

[d] Eum in quem impetum faciat, interficere. *Vel*, Eum in quem feratur, aut insurgat, conficere. *quod melius respõdet verbo κατεργάζεσθαι.*

A νησὶ γραπτῷ πολλὴν ἄγοντα Περσικὴν Ἀρτύβιον, ἄνδρα Πέρσην, πρόσδικιμον ἐς τὸν Κύπρον εἶ). πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, κήρυκας διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίδα, ὅπως καλεόμενός σφεας. Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὸν βουλευσάμενοι, ἦκον πολλῷ στόλῳ. Ἰωνές τε δὴ πρῆσσον ἐς τὸν Κύπρον, καὶ ⓐ Πέρσαι νησὶ ἀμφεβάντες ἐκ τῆς Κιλικίης, ἤισαν ὅπῃ τῷ Σαλαμῖνα πεζῇ. τῆσι δὲ νησὶ οἱ Φοίνικες προεξέπλωον τὸν ἄκρον, οἳ καλέονται κληῖδες τῆς Κύπρου. Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου, ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου, συγκαλέσαντες τοὺς Ἰώνων τοὺς στρατηγούς. Ἄνδρες Ἴωνες, αἵρεσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι, ὁκοτέροισι βούλεσθε πρὸς Φέρεσθαι, Πέρσῃσι, ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθε παρατάσσεσθαι Περσέων δόκιμοι εἶναι, ὥρη οἰ εἴη ὑμῖν. ἐκβαίνειν ἐκ τῶν νεῶν, ὡς πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας, Φοίνιξι αἰταγωνιεῦμενοι. εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε δόκιμοι εἶναι, ποιέειν χρεών ἐστι ὑμέας. ὁκότερα αὖ δὴ τουτέων ἕλοισθε, ὅκως ὦ κατ' ἡμέας ἔσται ἥ τε Ἰωνίη καὶ ἡ Κύπρος ἐλευθέρη. ἔπεμψε ⓐ Ἴωνες πρὸς ταῦτα, Ἡμέας ἀπέπεμψε ὦ κοινὸν τῶν Ἰώνων, φυλάσσοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ' οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τοὺς νέας παραδιδόντες, αὐτοὶ Πέρσῃσι πεζῇ προσφερώμεθα. ἡμεῖς μὲν νῦν ὁκόσον ἐπάξιόν ἐστι, τούτῳ πειρησόμεθα χρηστοὶ γενέσθαι. ὑμέας δὲ χρεών ἐστι ἀναμνησθέντας οἷα ἐπάθετε δουλεύοντες πρὸς τοὺς Μήδους, γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθούς. Ἴωνες μὲν τούτοισι ἀμείψαντο. μετὰ δὲ, ἐκπονεόντων ἐς τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων, διέπασσον οἱ βασιλῆες τῶν Κυπρίων, τοὺς μὲν ἄλλους Κυπρίους κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀνιππάσσοντες, Σ. λαμινίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον, αὐτέπασσον Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων ἐθελοντὴς αὐτεπάσσετο Ὀνήσιλος· ἵππευε δὲ ἵππον ὁ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον πρὸς ὁπλίτην αὐτιπάσσεσθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, λέγει γὰρ οἱ ὑπασπιστὴς ἐλθόμενος μὲν καὶ τὰ πολέμια κάρτα δόκιμος, καὶ δικαίως λήμματος πλέος. εἶπε πρὸς ἕτερον, Πευθάνομαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἱστάμενον ὀρθὸν, καὶ ποτὲ καὶ στόματι κατεργάζεσθαι πρὸς τὸν ἂν προσιέναι· σὺ ὦν βουλευσάμενος, αὐτίκα εἶπε

B

C

D

E

ὁκότερον βούλεαι φυλάξας πλῆξαι, εἴτε τὸν ἵππον, εἴτε αὐτὸν Ἀρτύβιον. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὑπαὶ αὐτοῦ, Ὦ βασιλεῦ, ἑτοῖμος μὲν ἐγώ εἰμι ποιέειν καὶ ἀμφότερα, καὶ τὸ ἕτερον αὐτέων, καὶ πάντως τὸ ἂν ὅπῃ τάττῃς σύ. ὡς μάντοι ἔμοιγε δοκέει εἶ) τοῖσι σοῖσι πρήγμασι πρέπει τὸ πρεσφερέστερον, φέρειν. βασιλῆα μὲν καὶ στρατηγὸν χρεὼν εἶναί φημι βασιλέϊ τε καὶ στρατηγῷ πρεσφέρεσθαι. ἐὼν τε δὴ κατέλης ἀνδρὰ στρατηγὸν, μέγα τοι κέρδος. καὶ δοκέεις, ἐὼν σε ἐκείνος (τὸ μὴ γένοιτο) ὑπὸ ἀνιόχου καὶ ἀποθανόντα, ἡμίσεα συμφορή. ἡμέας δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἑτέρωσί τε ὑπηρέτησι πρεσφέρεσθαι, καὶ πρὸς ἵππον, τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῇς. ἐγὼ γὰρ δή τοι ὑπὸ δέκομαι μή μιν ἀνδρὸς ἔτι τε μηδενὸς κήσεσθαι σκαιότερον. ταῦτα εἶπε, καὶ μεταλλίκα συνέμισγε τὰ στρατόπεδα πεζῇ, καὶ ναυσί. ναυσὶ μὲν νυν Ἴωνες ἀκροι γυμνόμενοι, τῷ τῶν ἡμέρῃ ὑπερεβάλοντο τοὺς Φοίνικας, καὶ τουτέων Σάμιοι ἠείρευσαν· πεζῇ δὲ, ὡς συνῆλθε τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμάχοντο. κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους τάδε ἐγένετο, ὡς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ Ἀρτύβιος, ὅπῃ τοῦ ἵππου κατήμενος ὁ Ὀνήσιλος, κατὰ ξυνέθηκατο τοῦ ὑπασπιστῆ, παίει προσφερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον. ὁ δὲ πεσὼν τοῦ ἵππου τοῖς πόδας ὅπῃ τὸν Ὀνήσιλον ἀκούει, ἐνθαῦτα ὁ Καρδρεπανῷ πλήξας, ἀποδόσιος τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ τοῦτο. μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κουρίου, πρόσθιδι ἔχων δυνάμιν ἀνδρῶν πρὸς ἑωυτὸν ὀλίγῳ. οἱ δὲ Κουριέες ὅτοι λέγονται εἶ) Ἀργείων ἄποικοι. πρὸς δὲ τῶν Κουριέων, αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμήϊα ἅρματα τῶν τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίεε. γινομένων δὲ τουτέων, κατυπέρτερσι ἔσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. τετραμμένου δὲ τοῦ στρατοπέδου, ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοὶ, καὶ δὴ καὶ Ὀνήσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὃς περ τῶν Κυπρίων ἀπόστασιν ἐποιήσατο, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκυπρος, ὁ Φιλοκύπρου Φιλοκύπρου τοῦ τοῦτον τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπικόμενος ἐς Κύπρον, ἐν ἔπεσι αἴνεσε τυραννικῶν μάλιστα. Ὀνησίλου μὲν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρκησε, ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν, ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθοῦντα.

A vtrum malis obseruare, equúmne tibi feriendum, an ipsum Artybium. Ad quem seruus suus, Ego verò, inquit, rex, paratus sum & vtrunque & alterutrum, & omnino quicquid imperaueris, facere. promam tamen quod rebus tuis esse conducibilius sentiam, regem ac ducẽ oportere cum rege ac duce certare. siue enim talem occidas, decori tibi fore: siue (quod secundum est) à tali occidaris, (quod absit) dimidiũ mali

B esse. nos verò famulos cũ famulis hostium debere cõfligere. Nam quod ad equum attinet, non est causa cur eius artificium extimescas. recipio enim tibi eum posthac aduersus neminem se erecturum. Hæc illo loquuto, mox exercitus conflixere terrestres naualésque: & classe quidem Iones eo die strenuè pugnantes superauere Phœnices: Samiorum tamẽ præcipua virtus extitit. In terra

C autem, vbi concursum est, dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est: Vbi Artybius equo cui insidebat in Onesilũ inuectus est, Onesilus (vti cõuenerat cum satellite) ipse inuadẽtem Artybiũ ferit, eius satelles sublatos equi pedes in Onesili scutum eos iactantis, *falce percutiens* abscidit. quo ictu Artybius Persarũ imperator illic vnà cum equo corruit. Cæteris autem pugnando occupatis, Stesenor Curii tyrannus, non parum circa se copiarum habens, prodidit socios

D Curienses. (hi Argiuorum coloni dicuntur esse.) Post horum proditionem, statim Salaminii, qui curribus vehebantur, idem fecere. quo ex facto Persæ Cypriis superiores extitere. Horũ acie in fugã versa, eũ alii multi occubuere, tũ verò Onesilus Cherſis filius, q

209 Cypriosad defectionẽ induxerat, & Soliorũ rex Aristocyprus Philocypri filius, eius, inquã, Philocypri quẽ Solõ Atheniẽsis Cyprũ

E profectus inter tyrãnos maximè versibus celebrauit. Onesili caput Amathusii, quoniã ipsos obsederat, excisum in oppidũ retulerũt,

ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum quum iam exinanitum esset, ingressum apum examen fauo refersit. ea de re oraculum Amathusiis (nam oraculum consuluere) redditum est vt depositum caput humarent, Onesilóque quotannis tanquàm heroi sacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actum iri. quod Amathusii ad meam vsque memoriam faciebant. Iones, & alii qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, vbi didicere res Onesili perditas, & cæteras Cypriorũ vrbes obsessas præter Salaminem, eam autem Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ioniam redire maturauerunt. Ciuitatum autem Cypriarũ diutissimè obsidionem Soli pertulit, sed eã Persæ quinto mense quàm obsidere cœperunt, circũ suffosso muro expugnauerunt. Ita Cyprii, quum annum liberi fuissent, denuo in seruitutem sunt redacti. At Daurises, qui filiam Darii in matrimonium habebat, Hymeésque & Otanes, atque alii Persarum duces, & ipsi filias Darii in matrimonio habentes, persequuti eos Iones qui aduersus Sardis expeditionẽ fecerãt, postquã in naues repulerũt prælio victos, dehinc inter se partiti sũt vrbes quas expugnarant. Daurises quidẽ cõuersus advrbes in Hellesponto sitas, cepit Dardanũ, cepit Abydũ & Percotẽ, Lampsacũ & Pæson, singulas diebus singulis.

Cui à Pæso ad vrbem Parion contendenti nuntius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defecisse. igitur conuerso itinere ex Hellesponto aduersus Cariam copias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduẽtu certiores facti Carii, ad colũnas quæ Albæ dicũtur, conueniunt, atque ad amnẽ Marsyam, qui ex Hydriade regione defluit in Mæandrũ. Ibi coactis Cariis, multæ sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omnium, meo iudicio, à [a] Pixodora Mausoli filio, viro Cindyẽsi, qui Syẽnesis Cilicũ regis filiã in matrimonio habebat.

a Pixodaro.

A καὶ μιν ἀπεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων· κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς, καὶ οὔσης ἤδη κοίλης, ἐσμὸς μελισσέων ἐσδὺς ἐς αὐτὴν, κηρίων μιν ἐνέπλησε. Τούτου δὲ γενομένου τοιούτου, ἐχρέωντο γνώμῃσι αὐτῆς ⓐ Ἀμαθούσιοι, ἐμμαρτυρέοντες σφι, τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλεῳ δὲ θύειν ὡς ἥρωϊ αἰεὶ πρῶτον ἔτος· καὶ σφι ποιέοντι ταῦτα, ἀμείνονα σωιόισεαι. Ἀμαθούσιοι μὲν νυν ἐποίεον ταῦτα καὶ ὁ μέχρις ἐμεῦ. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυμαχήσαντες, ἐπεί τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα, καὶ τὰς πόλιας τὰς Κυπρίων πολιορκευμένας τὰς ἄλλας, πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλεῖ σὺν Σαλαμινίοις προδιδόντας, αὐτίκα μαθόντες ⓐ Ἴωνες ταῦτα, ἀπέπλωον ἐς τὴν Ἰωνίην. τὴν δὲ ἐν Κύπρῳ πολίων αὐτέκαστα χρόνον ὅσον πλεῖστον πολιορκευμένων Σόλων, τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες ὁ τεῖχος, πέμπτῳ μηνὶ εἷλον ⓐ Πέρσαι. Κύπριοι μὲν δὴ ὀνειατὸν ἐλεύθεροι γενόμενοι, αὖτις ἐν νέῃ κατεδεδούλωντο· Δαυείσης δὲ ἔχων Δαρείου θυγατέρα, καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης, καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ, ἔχοντες καὶ οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, ἐπιδιώξαντες τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, καὶ ἐσαράξαντες σφέας ἐς τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, ἐνθεῦτεν ὅκοι διελόμενοι τὰς πόλιας ἐπόρθεον. Δαυείσης μὲν τὰ πρόσω τοῖσι τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλιας, εἷλε μὲν Δάρδανον, εἷλε δὲ Ἄβυδόν τε καὶ Περκώτην, καὶ Λάμψακον καὶ Παισόν. ταύτας μὲν ὅκοι ἡμέρης ἑκάστης αἵρεε.

Ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντι οἱ ὅκοι Πάριον πόλιν, ἦλθε ἀγγελίη, τοὺς Κᾶρας τοὺς τοῦ Ἴωσι φρονήσαντας, ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρέψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὅκοι τοῦ Καείκου. καὶ κως ταῦτα τοῖσι Καρσὶ ἐξαγγέλθη πρότερον πρὶν ἢ τὸν Δαυείσην ἀπικέεσθαι. πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκῆς τε κήλας καὶ Εὐμαρίας, ἐπὶ ποταμὸν Μαρσύην· ὃς ῥέων ἐκ τῆς Ἑρυάνδος χώρης, ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ. συλλεχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα, ἐγένοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαὶ, καὶ ἀεὶ τῇ γε δοκέουσα εἶναι ἐμοὶ, Πιξοδάρου τοῦ Μαυσώλου, ἀνδρὸς Κινδυέος, ὃς τοῦ Κιλίκων βασιλῆος Συεννέσιος εἶχε θυγατέρα.

τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε, σχεθεῖσας ⓐ Μαίανδρον τὸν Κᾶρας, καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας τὸν ποταμὸν, οὕτω ξυμβαλλέειν· ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες, αὐτοί τε μένοντες ἀναγκαζόμενοι, γνοίατο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος. αὕτη μὲν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νώτου γένεσθαι ⓐ Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι. δηλαδὴ ἵνα ἐκεῖνοι φυγὴν τῶν Περσέων γένηται, καὶ ἐνταῦθα σωιν τῇ συμβολῇ, ὡς οὐκ ἀποδεήσοντοι ἐς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντες. μετὰ δὲ, πρεόντων, καὶ σχεθεόντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα ὀπὶ τῷ Μαρσύῃ ποταμῷ συνεβάλοντό τε τοῖσι Πέρσῃσι οἱ Κᾶρες, καὶ μάχῃ ἐμαχέσαντο ἰσχυρῇ, καὶ ὀπὶ χρόνον πολλόν. τέλος δὲ, ἐνικήθησαν ὑπὸ πλήθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον ἄνδρες ἐς δισχίλιοι, Καρῶν δὲ, ἐς μυρίοι. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτέων κατειλήθησαν ἐς Λάβρανδα, ἐς Διὸς στρατίου ἱερὸν, μέγα τε ἄλσος πλατανίστων. μοιῶοι δὲ, τῷ ἡμεῖς ἴδμεν, Κᾶρές εἰσι οἱ Διὶ στρατίῳ θυσίας ἀπάγεσι. κατειληθέντες ὦν οὗτοι ἐνθαῦτα, ἐβουλεύοντο πρὸς σωτηρίης, ὁκότερα οἱ παραδιδόντες σφέας ἑωυτοὺς Πέρσῃσι, ἢ ἐκλιπόντες τὰ παρεόντα τὴν Ἀσίην, ἄμεινον πρήξοισι. βουλευομένοισι δὲ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ οἱ τούτων ξύμμαχοι. ἐνθαῦτα δὲ, τὰ μὲν πρότερον ⓐ Κᾶρες ἐβουλεύοντο, μετέθεσαν, οἱ δὲ αὖτις πολεμεῖν ἐξ ἀρχῆς ἀρτέοντο. ὁ ὀπτοδοσί τε τοῖσι Πέρσῃσι συμβάλλοισι, καὶ μαχεσάμενοι ὀπὶ πλέον ἢ πρότερον, ἐνικήθησαν. πεσόντων δὲ πολλῶν, Μιλήσιοι μάλιστα ἐπλήγησαν. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ πρῆγμα, ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνεμαχέσαντο ⓐ Κᾶρες. πυθόμενοι γὰρ ὡς στρατεύεται ὁρμέαται ⓐ Πέρσαι ὀπὶ τὰς πόλιας σφέων, ἐλοχήσαντο τὴν ὀπὶ Δάσσῳ ὁδὸν ἐς τὴν ἐμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς, διεφθάρησαν, καὶ αὐτοί, καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτέων, Δαυείσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισαμάκης. σὺν δὲ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσης ὁ Γύγεω. τοῦ ὁ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασσεύς. οὗτοι μὲν νυν τῶν Περσέων οὕτω διεφθάρησαν. Ὑμέης δὲ ὁ αὐτὸς ἐὼν τῶν ὀπὶ διώξαντων τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, ἐς τὴν Περωνησίδα, εἷλε Κῖον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἐξελὼν, ὡς ἐπύθετο ⓐ

Ab hoc sententia dicebatur vt transmisso Mæandro Cares flumen à tergo habẽtes, ita demum cum hoste cõgrederẽtur, vt sublata spe retro fugiendi, atque ibidem manere coacti, redderentur [a] meliores quàm natura essent. Verùm hæc sententia non peruicit, sed illa, vt Persis potius à tergo Mæander esset, vt si Persæ fugam facientes euaderent, tamẽ in flumen incidentes, abire non possent. Post hæc quum adessent Persæ, ac Męandrum transissent, ibi super amnem Marsyam Cares prælium conseruere cũ Persis acre atque diuturnum: ad postremum præ multitudine hostium terga vertũt. Quo in prælio, Persarum cecidere duo millia, Carũ decem millia: èx quibus qui effugerunt, ad Labranda in Iouis militaris templum se receperunt, in magnum atque sacrum lucum platanorum. Soli autẽ ex iis quos nouimus, Cares sũt qui Ioui militari hostias offerant. Huc Cares quũ se recepissent, de salute consultabant, vtrũ sese Persis dedere, an Asiã penitus relinquere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio venere Milesii cum sociis. Ibi Cares immutata priori voluntate, rursus ad bellum instaurandum animantur, & cũm inuadentibus Persis concurrũt: & quum diutius quàm prius dimicatum esset, fugantur, multis cæsis, Milesiorum præcipuè. Post acceptam calamitatem hãc Cares copiis reparatis [b] repugnauerunt. Audientes enim vrbes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in via quæ in Mylassa fert collocauerunt, authore Heraclide Ibanolio, viro Mylassensi. In eas insidias Persæ noctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise & Amorge & Sisamace, necnon Myrse Gygis filio. Hunc in modũ interiere hi Persæ. Hymees autem (qui & ipse erat ex insequentibus Iones qui aduersus Sardis militauerant) ad Propontidem conuersus cepit Ciõ Mysiam. Hac expugnata, audiens

a Fortiores. Gel, magis strenui.

b Pro, Pugnam instaurarunt. Gel, Denuo pugnarũt.

210

Περκώτην

τῶν δὲ τῶν πάντων πολλῶν,

ἐν Πιδάσῳ

Σισφιάκης.

Μύρσος

Daurisem relicto Hellespóto tendere aduersus Cariã, omissa Propontide, in Hellespontum duxit exercitũ, cepítque AEoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit itẽ Gergithas [a] qui à prisciis Teucris relicti fuerãt. Et ipse quidem Hymees, quum has gentes cepisset, morbo decessit Troade: & hic quidem ita mortem obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniã confinémque AEolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex AEolia verò Cumã. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius, vbi hoc accepit, nõ erat compos mentis, vt qui perturbasset Ioniã, & magna negotia cõfudisset. Itaque cernens hæc, vbi constitit ei rem effici nõ posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatísque suæ factionis hominibus, [b] consulebat satius fore eis, si Mileto expellerẽtur, in septẽtrionalia loca aliqua profugere, ducẽtes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Edonum, quam Histiæus, à Dario ea donatus, mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras percontabatur. Verùm Hecatæus Hegesandri filius, [c] vir logopœos, negabat coloniam alterutrò deducendam: sed, si Mileto eiicerẽtur, mœnia in Lero insula ædificanda, atque illic quiescendum: deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipuè erat abeundi in Myrcinum, demandata [d] Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Mileti, ipse sumptis secum omnibus voluntariis in Thraciam nauigauit, regionémque obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum vrbem obsidet, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus, tametsi illinc accepta fide excedere volentibus, interemptus est.

a Qui ex priscis T. rel. fuerãt. *Vel, remanserant.*

b *Cum eis deliberabat*, satius esse dicens perfugium aliquod se habere, si fortè Mileto expellerẽtur. ánne igitur se coloniam in Sard. an in Myrc. Edonorum ducere oporteret, quam Hist. *Vbi autem Valla sua illa septentrionalia loca inuenerit non video, nisi ex ὑπάρχον fecerit ὑπάρκτιον.*

c Historicus.

d *Mirum si Valla ita scriptum reliquit, vt Milesius vir illius sit nomẽ, quum in nostris exempl. sit demtaque Pythagoræ.*

A Ἑλλήσποντον ὁκ λελοιπέναι Δαρείου, καὶ
στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης, καταλιπὼν τὴν
Προποντίδα, ἐπὶ Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν
στρατόν· καὶ εἷλε μὲν Αἰολέας πάντας, ὅσοι
τὴν Ἰλιάδα νέμονται, εἷλε δὲ Γέργιθας
τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν.
αὐτὸς μὲν Ὑμέης αἱρέων τοῦτα τὰ ἔθνεα,
νούσῳ τελευτᾷ ὀλίγῳ τῇ Τροάδι. οὗτος μὲν δὴ
οὕτω ἐτελεύτησε. Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων
ὕπαρχος, καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγὸς, ἐ-
B πάχθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην, καὶ τὴν προσεχέα
Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μὲν νυν,
Κλαζομενὰς αἱρέουσι· Αἰολέων δὲ, Κύμην.
ἁλισκομένων δὲ τῶν πολίων, ἐν τῷ δὴ (ὡς
ἐγένετο) Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν
ὁκ ἄκρος, ὃς τοσαῦτα ἔργα τὴν Ἰωνίην, καὶ ἐγ-
κεκρατάμενος πρήγματα μεγάλα, δρησμὸν
ἐβούλευε, ὁρέων τοῦτα. πρὸς δὲ οἱ καὶ ἀν-
δρώματα ἔφαινετο βασιλῆα Δαρεῖον ὑπερ-
καλέεσθαι. πρὸς τοῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας
C τοὺς συστασιώτας, ἐβούλευε, λέγων ὡς ἀ-
μείνον σφι εἴη κρησφύγετόν τι ὑπάρχον ἔοι),
ἐν ᾧ ἄν ἐξωθέωνται ὁκ τῆς Μιλήτου. εἴτε
δὴ ὦν ἐς Σαρδῶ ὁκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι
ἐς ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν,
τὴν Ἱστιαῖος ἐτείχεε παρὰ Δαρείου δωρεὴν
λαβών. τοῦτα ἐπηρώτα ὁ Ἀρισταγόρης. Ἑ-
καταίου μὲν νυν τοῦ Ἡγησανδρίδου, ἀνδρὸς
λογοποιοῦ, συτέων μὲν ἐς οὐδετέρην στάλλειν
ἔφερε ἡ γνώμη, ὁκ Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ τεῖχος
D οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἐν ὁκ πέσῃ
ὁκ τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ὁκ τούτης ὁρ-
μεώμενον, κατελθοῦσα ἐς τὴν Μίλητον.
τοῦτα μὲν δὴ Ἑκαταῖος συνεβούλευε. αὐτὰρ
ὁ Ἀρισταγόρης ἡ πλείστη γνώμη ἐόντες τὴν Μύ-
κινον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτρέ-
πει Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστῶν δοκίμῳ. αὐ-
τὸς δὲ παρὰ λαβὼν πολλὸν τὸν βουλόμενον,
ἔπλεε ἐς τὴν Θρήικην· καὶ ἔχε τὴν χώρην
ἐπ' ἐν ἐστάλη. ὁκ δὲ τούτης ὁρμεώμενος,
E ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηίκων αὐτός τε ὁ Ἀρι-
σταγόρης, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ πολλὸν πλείστος-
τήμενος, καὶ βουλομένων τῶν Θρηίκων ὑποσπόνδων ἐξιέναι.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ἱστορίων ἕκτη, ἐπιγραφομένη ΕΡΑΤΩ.

HERODOTI Halicarnassei historiarum liber sextus, qui inscribitur ERATO.

ΑΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ μὲν νυν Ἰωνίῃ ἐπαναστὰς, ὅτω τελευτᾷ. Ἱστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος μεμεταπεμπόμενος ὑπὸ Δαρείου, πρὶν ἐς Σάρδις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ὁκ τῶν Σούσων, εἴρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, κῆ τοῖόν τι δοκέοι Ἰωνας ἀπεστάναι. ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐπιστάμενός τε ὁ γεγονὼς, ὡς οὐδὲν δηθὲν τῶν πρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὁρέων αὐτὸν τεχνάζοντα, εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀπεχθίην τῆς ἀποστάσιος, Οὗτος τοι Ἱστιαῖε ἔχει κῆ τοῦτα τὰ πρήγματα· τοῦτο ὁ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σύ, ὑπεδήσατο δὲ ὁ Ἀρισταγόρης. Ἀρταφέρνης μὲν τοῦτα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἔγνωτε εἶπε· Ἱστιαῖος δὲ, δείσας ὡς σύνιεντα Ἀρταφέρνεα, ὑπὸ τὴν πρώτην ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλῆα Δαρεῖον ἐξηπατηκώς· ὃς Σαρδῶ νῆσον τὴν μεγίστην ὑποδεξάμενος κατεργάσασθαι, ὑπέδυσε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίην ὅ πρὸς Δαρεῖον πολέμου. ἀφικόμενος δὲ ἐς Χίον, ἐδέθη ὑπὸ Χίων, κατηγορηθεὶς ὑπ' αὐτέων νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωυτοὺς ὁκ Δαρείου. μαθόντες μὲν τοι οἱ Χῖοι τὸν πολλὸν λόγον, ὡς πολέμιος εἴη βασιλέϊ, ἔλυσάν αὐτόν. ἐνθαῦτα δὴ εἰρωτεόμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἱστιαῖος κατὰ τὠυτὸ ἐπέστελε τοῖς Ἀρισταγόρῃ ἀπίσασθαι ἀπὸ βασιλῆος, καὶ κακὸν ποιεῦντα εἴη Ἴωνας ἐξεργασμένος· τὴν μὲν ἡμερήσιον αὐτοῖσι αὐτίκα ὅ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγε σφι, ὡς βασιλεὺς Δαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν

A

A Ristagoras quidem Ionicę rebellionis author ita oppetiit. Histiæus autem Mileti tyrannus, à Dario commeatũ adeptus, Sardis venit. eò quum venisset è Susis, interrogatus est ab Artapherne Sardium præfecto, quídnam ei videretur Iones ad rebellandum induxisse: & quum negaret se id scire, quinimò mirari quod actum esset, tanquam eius rei prorsus ignarus, [b] Artaphernes, qui eum fuisse artificem comperisset, id ipsum intuens, inquit, Histiæe, sic res hæc se habet, Hunc calceum tu quidem consuisti, Aristagoras autem sibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Histiæus, tanquam rei gnarum, veritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, [c] regem Darium frustratus, cui Sardiniam insulam maximam in illius potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas partes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is quum in Chium transmisisset, à Chiis in vincula coniectus est, [d] exploratum habentibus eum à Dario illuc isse ad res nouas moliendas: sed vbi omnem cognouere rationem, quòd regi hostis esset, hominẽ soluerũt. Ibi interrogatus Histiæus ab Ionibus cur ita promptè Aristagoræ vt à rege deficeret [e] delegasset, & tãta clade Iones affecisset, [f] nõ dixit causam penes illos meritò fuisse, sed regẽ Darium constituisse, Phœnices è

a A Dario dimissus.

b Artaphernes illum astutè respondere videns, dixit, vt qui veram defectionis causam compertam haberet.

c Rege Dario decepto, in cuius potest. quũ Sard. inf. max. se redacturum esset pollicitus, subiit pr.

d Iudicantibus. *Vel, Existimãtibus.*

e Per literas, *vel per nuntios suasisset, aut imperasset.*

f Veram causam illis minimè exposuit.

sedibus suis amotos in Ioniam transferre, & Iones in Phœnicē, & hac causa literas ea de re se misisse. *Quibus verbis*, [a] quum nihil omnino rex constituisset, ipse Iones terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erant, literas dat, tanquam secum antea de rebellione colloquutos: quas literas fecit per nuntium quendam Hermippum Atarniteū. Eas Hermippus non iis ad quos dabātur reddidit, sed Artapherni. Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiæus mittebat, & quæ vicissim à Persis ad Histiæum responderentur, sibi dare. Ita rebus palàm factis, Artaphernes de multis Persarum suppliciū sumpsit. Et Sardibus quidē tumultus extitit: Histiæus autē hac spe lapsus, exoratis Chiis, Miletū reductus est. Sed Milesii, libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebāt ad alium tyrannum illuc recipiendum, vtpote gustata libertate. [b] Histiæus sub noctē conatus introire Miletum, à quodam Milesio in femore vulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: [c] Lesbiisque vt sibi traderent naues persuasis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibique subsidens, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorum qui se paratos obsequi sibi assentiebantur.

Histiæo & Mitylenæis hæc agētibus, aduersus ipsam Miletum ingēs exercitus hostiū classiarius pariter & terrestris [d] in expedito erat. Duces enim Persarum coactis in vnum copiis cuncti in eā contendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erāt Phœnices, cū quibus militabant & Cyprii recens subacti, & Cilices, & AEgyptii. Hos aduersus Miletum & cæteram Ioniam venturos quum accepissent Iones, miserunt suos

a Quum rex hęc *facere* minimè deliberasset.

b Atque adeo Histiæus sub n.

c Quúmque Lesbiis vt sibi naues darent persuasisset, hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantium nauigarunt. Ibique subsidentes nauigia q. e. P. pr. intercipiebāt, præterquam eorum qui se Histiæo paratos obsequi dicebant.

d Expectabatur.

A ἐξαναστήσας, ἐν τῇ Γωνίῃ κατοικίσας, Γῶνας δὲ, ἐν τῇ Φοινίκῃ· καὶ τουτέων εἵνεκα ὀπισταλλάξε. τόδε τι πάντως τῶνα βασιλῆος βουλευσαμένου, ἐδείματόν τοῦ Γῶνας. μὴ δὲ, ὁ Ἱστιαῖος δι' ἀγγέλου πυθόμενος Ἑρμίππου, ἀνδρὸς Ἀταρνείτεω, τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐούσι Περσέων ἔπεμπε βιβλία, ὡς τοιαῦτα λελεσχηνευμένων αὐτῷ, ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἑρμίππος τοῖς μὲν ἀπεπέμφθη, οὐ διδοῦ, φέρων δὲ ἐνεχείριστε τὰ βιβλία Ἀρτα-

B φέρνεϊ. ὁ δὲ, μαθὼν ἅπαντα τὰ γενόμενον, ἐκέλευε τὸν Ἑρμίππου τὰ μὲν τῶνδε τοῦ Ἱστιαίου, δοκοῦσα φέροντα τοῖσιν ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ τῶνδε τῶν Περσέων αὐτὶ πεμπόμενα Ἱστιαίῳ, ἑωυτῷ δοκοῦσα. τουτέων δὲ γινομένων φανερῶν, ἀπέκτεινε συνθαύτα πολλοὺς Περσέων ὁ Ἀρταφέρνης. τοιαῦτα Σάρδις μὲν δὴ ἐγένετο τὰ κατά τὴν. Ἱστιαῖον δὲ, τούτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος, Χῖοι κατῆγον ἐς Μίλητον, αὐτὸν Ἱστιαίου δεηθέντος· ἅτε δὲ Μι-

C λήσιοι ἀσμενοι ἀπαλλαγέντες καὶ Ἀρισταγόρεω, οὐδαμῶς τοιούτοιμοι ἔσεσθαι ἄλλον τύραννον δέκεσθαι ἐς τὸν χῶρον, οἷα ἐλευθερίης γευσάμενοι. καὶ δὴ (νυκτὸς γὰρ ἐούσης βίῃ ἐπειρᾶτο κατιὼν ὁ Ἱστιαῖος ἐς τὸν Μίλητον) πυθόμενος τὴν μετὰ τοῦ τοῦ Μιλησίων. ὁ μὲν δὴ ὡς ἄπιστος ἐν τῇς ἑωυτοῦ γένεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὸν Χίον. 212 ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἔπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑωυτῷ δοῦναι νέας) διέβη ἐς Μιτυλήνην, D καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναί οἱ νέας. οἱ δὲ, πληρώσαντες ὀκτὼ τριήρεας, ἔπλεον ἅμα Ἱστιαίῳ ἐς Βυζάντιον. ἐνθαῦτα δὲ ἵζοντο, τοὺς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλωούσας τῶν νεῶν ἐλαμβάνον, πλὴν ἢ ὅσοι αὐτέων Ἱστιαίῳ ἔφασαν ἑτοῖμοι εἶναι πείθεσθαι.

Ἱστιαῖος μὲν νυν καὶ Μιτυληναῖοι ἐποίεον ταῦτα. ὀπίσω δὲ Μίλητον αὐτὸν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἐὼν στρατὸς τοιοῦδε ἄριμος. συγγραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων, E καὶ ἓν ποιησάντες στρατόπεδον, ἤλαυνον ὀπίσω τὸν Μίλητον, πάλλα πολίσματα τοῦ ἐλάσσονος ποιησάμενοι. τῶν δὲ ναυτικῶν Φοίνικες μὲν ἔσαν τοιοῦτοι πρῶτοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι, νεωστὶ κατεστραμμένοι, καὶ Κίλικές τε καὶ Αἰγύπτιοι. οἱ μὲν δὴ ὀπίσω τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Γωνίαν ἐστρατεύοντο. Γῶνες δὲ, πυθόμενοι ταῦτα, ἔπεμπον

τοιοῦτοι στρέων αὐτέων ἐς Πανιώνιον· ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον, καὶ βουλευομένοισι, ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν μηδένα συλλέγειν αὐτίξοον Πέρσῃσι, ἀλλ' ἐν τείχεος ὡς δυνατὸν ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· ὁ δὲ ναυτικὸν πληρωσῶν, ὑπολειπομένοις μηδεμίαν τῶν νεῶν. πληρώσαντας δὲ, συλλέγεσθαι τὸν ταχίστην ἐς Λάδην, τοιναυμαχήσοντας Μιλήσιοι. ἡ δὲ Λάδη, ἔστι νῆσος μικρὴ ὀπὶ τῇ πόλει τῇ Μιλησίων κειμένη. μὴ δὲ ταῦτα, πεπληρω- B μένοι τῆσι νηυσὶ πᾶσαν ἑκατὸν Γῶνες. εἰσὶ δὲ σφι, καὶ Αἰολέων ὅσοι τὸν Αἰολίδα χῶν νέμονται. ἐπαίοντο δὲ ὧδε· ὁ μὲν τοῖς τὴν ἑω εἶχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι, νέας πρεχόμενοι ὀγδώκοντα. εἶχοντο δὲ τουτέων Πεμνέες δυώδεκα νῆσοι, καὶ Μυσοὶ τεσσὶ νῆσοι· Μυσίων Τήϊοι εἶχον ἑπτακαίδεκα νῆσοι· Τηΐων δὲ εἶχοντο Χῖοι ἑκατὸν νῆσοι. τοῖς οὗτοι, Ἐρυθραῖοί τε ἐπαίοντο καὶ Φωκαιέες· Ἐρυθραῖοι μὲν, ὀκτὼ νέας πρεχόμενοι, Φωκαιέες ἑξήκοντα. Φωκαιέων εἶχοντο Λέσβιοι νῆσοι ἑβδομήκοντα. τελευταῖοι δὲ ἐπαίοντο ἔχοντες ὁ τοῖς ἑωυτέρῳ κέρεσι Σάμιοι, ἑξήκοντα νῆσοι. πασέων δὲ τουτέων ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο, τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ τετρακόσιαι τετρήρεες. αὗται μὲν Γώνων ἔσαν· τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πλῆθος τῶν νεῶν ἔσαν ἑξακόσιαι· ὡς δὲ καὶ αὗται ἀπίκοντο τοῖς τὸν Μιλησίῳ, καὶ ὁ πεζὸς σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα Περσέων στρατηγοὶ πυ- D θόμενοι ὁ πλῆθος τῶν Γάδων νεῶν, καταρρώδησαν μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι, καὶ οὔτω οὔτε τὸν Μίλητον οἷοί τε ἔωσι ὀξελεῖν, μὴ ὄντες ἐόντες ναυκράτορες, τοῖς τε Δαρείου κινδυνεύσωσι κακόν τι λαβεῖν. ταῦτα ὀπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Γώνων τοὺς τυράννους, οἳ ἦσαν Ἀρισταγόρεω μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντος τῶν Δραγείων, ἔφυγον ἐς Μήδους, (ἐτύγχανον ὄντες συστρατευόμενοι ὀπὶ τὸν Μίλητον) τουτέων τῶν ἀνδρῶν τοῖς παρεόντας ξυγκα-

» λέσαντες, ἔλεγον τάδε, Ἄνδρες Γῶνες, νῦν

» τις ὑμέων τοῦ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλῆος

» οἶκον τοῦ γὰρ ἑωυτοῦ ἕκαστος ὑμέων πολιήτας

» πειράσθω ἀποζώγρεε ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμ-

» μαχικοῦ· τοιούτοι δὲ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὡς πείσονταί τε ἀγαθὰ οὐδὲν ἀμ-

A quique primores ad commune Græciæ concilium. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, visum nullas deberē terrestres copias aduersus Persas contrahi, [a] sed Milesios mœnia per seipsos pro viribus tutari, cæteros classem instruere nulla nāui prætermissa. instructáque classe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletū pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædā est insula, vrbi Milesiorum obiacens. Post hæc impletis nauib' Iones præstò fuerunt, comitātibus AEolibus [b] qui incolunt Lesbū: atque ita aciem instruxerunt: Cornu quod erat auroram versus, ipsi Milesii cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenses erant, duodecim cum nauibus: Miusii cum tribus nauibus. His cōtigui Teii, decem & septem cum nauibus: Chii cum centum. Vltra hos locati erant Erythræi & Phocēses: Erythræi quidem, cum octo nauibus, Phocēses verò cum tribus. Phocensibus adhærebant Lesbii cū nauibus septuaginta. Vltimo in loco erant Samii cū sexaginta nauibus, tenētes cornu occasum versus. In summa, omnium numerus, trecētæ sexaginta tres triremes. Tot fuere Ionicæ naues. Barbaræ verò, numero sexcētæ. Quæ vbi & ipsæ in agrum Milesiū venere, omnísque eis peditatus adfuit, tum verò duces Persarum, audita multitudine nauiū, iamdudum extimuerunt ne illos superare, néve Miletum, nisi mari potiti essent, capere nō possent, simúlque ob id apud Dariū adirent periculum pœnæ subeūdæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrānis, qui ab Aristagora Milesio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduersus Miletum militabant, horū quicunque aderant conuocatis, ita verba fecerunt, Viri Iones, [c] qui vestrûm de domo regia bene meritus est, nūc appareat. Suos enim populares quisque vestrûm conetur abducere à reliquis sociis, eliciēdo illos hac promissione, nihil eos, q̄ rebellarint, molestum

a Sed è mœnibus Milesios hostium impetum pro viribus propulsare: classem autem instruere, &c.

b Qui cunque agrum Æolicum incolunt.

c Nunc extent alicuius vestrûm in regiam domū beneficia.

ſtiæ ſenſuros, nullas eorum vel ſacras vel priuatas ædes incenſum iri, nihil vrbolentius quàm antea paſſuros: ſinminus iſta facere ſed omnino decernere prælio voluerint, hæc eis dãna dicite euentura, quæ certè euenient: ipſos prælio victos in ſeruitutem rapiendos, liberos eorum à nobis caſtrandos, virgines in Bactra aſportandas, terram aliis tradendam. Hæc loquutis Perſarum ducibus, Ionum tyranni ſub noctẽ ad ſuos quiſque populares denũtiatum miſerunt. Iones ad quos ii nuntii peruenerunt, contemnere hæc, nec animũ ad proditionẽ faciendam inducere, ſibi quiſque ſoli illa à Perſis denuntiari exiſtimantes. Hoc, ſimulatque Miletũ Perſæ applicuêre, geſtum eſt.

Mox quũ ad Ladam Iones coacti eſſent, conciliáque haberentur, & aliæ ab aliis ſententiæ dicerẽtur, Dionyſius Phocenſis dux ita loquutus eſt, Quoniam in ſummo ancipiti res noſtræ ſũt, viri Iones, vt aut liberi ſim⁹ aut ſerui & quidem tanquam fugitiui, ſi vultis deuitare calamitates, ſubeundus eſt vobis impræſentiarum labor: ita ſuperatis hoſtibus liberi eſſe poteritis: ſin autem ignaui fueritis, & ab ordine receſſeritis, nullam veſtri ſpem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed aſſẽtiamini mihi, & voſipſos mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus, recipio vobis aut nõ concurſuros hoſtes, aut ſi cõcurrẽt, multo inferiores futuros. His auditis, Iones ſeſe Dionyſio permiſere. Ille claſſem aſſiduè in cornua producẽs, vt remiges exerceret, ſubinde loca inter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos eſſe, & reliquum diei naues in ancoris ſtare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad ſeptimum, vſque diem obtemperãtibus atque imperata facientibus. Poſt eum diem Iones, vt pote talium laborum inſueti, tũ defatigatione, tũ ſole afflictati, inter ſe dixêre, Quo nos deorũ offenſo iſta patimur?

A Ἐπόησαν, οὐδὲ σφι οὔτε τὰ ἱερὰ οὔτε τὰ ἰδιῶτα ἐμπρήσεται· οὐδὲ βιαιότερον ἕξουσι οὐδέν, ἢ πρότερον εἶχον. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσουσι, ἀλλὰ δὲ πάντως ἀναγκαίης ἐλεύσονται, τάδε σφι λέγετε ἐπηρεάζοντες, τάδε σφέας κατέξει, ὡς ἑωυτῶν τῇ μάχῃ ἐξανδραποδιοῦνται, καὶ ὡς σφέων τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀπάξομεν ἐς Βάκτρα· καὶ ὡς τὴν χώρην ἄλλοισι προσδώσομεν. ἀλλ' ἐμοί τε πείθεσθαι καὶ ὁτιοῦν ἄλλο παθεῖν ἐστί, καὶ τὴν μέλλουσαν δουλοῦν ὑπομένειν, ἤπερ ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ σεισθέντες ἀναπαύεσθαι. φέρετε, τὰ λοιπὸν μὴ πειθόμενοι μηδὰ αὖτις. ταῦτα ἔλεξαν. καὶ μετ' ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε, ἀλλ' οἷα γραπτὴ, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ, ἐσκηνοφόρεον, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας, οὐδ' ἀναπτερόεσθαι. μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ γραπτοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ πρὸς Ἀγάκεος τοῦ Συλοσῶντος, κείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους Ἀγάκης, κελεύοντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφεων ἐκλιπεῖν τὸν Ἰώνων συμμαχίην. Σάμιοι οὖν, ὁρέοντες ἅμα μὲν ἐοῦσαν ἀπεξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώνων, ἐδέκοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ καταφαίνετο σφι εἰ ἀδύνατον τὰ βασιλήος πρήγματα ὑποφλαλέεσθαι, οὔ τε ὀπισάμενοι ὡς εἰ καὶ ὁ πρέσβυς ναυτικὸν ὑποφλαλοίατο Δαρεῖον, ἀλλὰ σφι πρέσβας πενταπλήσιον. προφάσιος οὖν ὀπιλαβόμενοι, ἐπεί τε πάλαι εἶδον τοὺς Ἴωνας οὐ βουλομένους εἰ χρηστοὺς, ἐν κέρδεϊ ἐποιοῦντο προποιήσαι τά τε ἱερὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. ὁ δὲ Ἀγάκης, πρὸ ὅτευ τοὺς λόγους ἐδέκοντο, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ Ἀγάκεος, τύραννος δὲ ἐὼν Σάμου, ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχήν, καθάπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι. τότε οὖν ἐπεὶ ἐπέπλεον οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες αὐτομολήσαν καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ὀπὶ κέρεα. ὡς δὲ καὶ ἀλλοι ἐλθόντο, καὶ σιωπέμισαν ἀλλήλοισι, τοιόνδε τεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι οἵτινες τῶν Ἰώνων ἐλθόντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ. ἀλλήλοις γὰρ καταπτίωντες. λέγουσι δὲ Σάμιοι οὗτοι, τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Ἀγάκεα, ἀεικέμενοι τὰ ἴδια, ἀποπλώσας ἐκ τῆς πάλιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἕνδεκα νεῶν· τούτων δὲ οἱ τριήραρχοι ἔμενον καὶ ἐναυμάχεον, ἀνηκουσήσαντες τοῖσι γραπτοῖσι.

qui desipientes ac mẽte capti viro Phocensi superbo tres naues habenti, omnino nos permiſimus, eúmque toleramus? quos ille ſumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorũ multi in morbum inciderunt, multi idẽ paſſuri videtur. quibus ſatius eſt quidquis aliud quàm hæc mala pati, atque adeo ſeruitutem, [a] ſiqua futura eſt, expectare, quàm præſenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter ſe loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, ſed tentoriis more militari in inſula defixis, frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia ſua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum cõfuſionem, putauerunt ſibi admittendam orationem Perſarum, quã per nuntium aperuerat AEaces Syloſontis filius, rogãs vt à ſociis deficerent, quum præſertim nõ fieri poſſe videretur vt regis potentiam ſuperarent, ac probè ſcirent, ſi præſentem Darii claſſem ſuperaſſẽt, aliam quincuplo maiorem adfuturam. Nacti igitur occaſionẽ, vbi primùm, viderunt Iones negantes ſe in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt ſuorum ſacrorum atque priuatorum cõſeruationem. AEaces autem, cuius orationem admiſere Samii, filius Syloſontis AEacis filii fuit, Sami tyrãnus, ab Ariſtagora Mileſio exutus principatu, quemadmodum alii Ioniæ tyrãni. Itaque poſteaquam Phœnices nauigare aduerſus Iones cœperũt, Ionéſque & ipſi naues in cornua digeſtas producere, ac propius ventum eſt, prælióque cõfertum, tunc quinã Iones ignaui, quíue egregii fuerint, haud queo pro comperto ſcribere, quia alius in alium reiicit culpam. Dicũtur tamẽ Samii, quemadmodum cũ AEace compoſuerãt, ſublatis velis ex acie exceſſiſſe, Samúmque abiſſe, præter decem naues, quarum trierarchi permanſerunt, dimicarũntque, nolentes dicto audientes eſſe ſuis ducibus.

a Quantacíque futura eſt.

ἀδύνατα

ἐδέκοντο οἱ Σάμιοι, παῖς

kk. i.

Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit vt ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum virorum, in lapide scriberétur: extátque is lapis adhuc in foro. Lesbii videntes Samios qui iuxtà erant fugam capessere, idem fecere quod Samii.[a] Quum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chii præcipuè circumuéti sunt, & quia nolebant perfidè agere, edita egregia opera oppressi. Qui (vt superiùs dictum est) centum naues quum præberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen iniquè se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relicti cum paucis sociis discursando dimicauerunt, donec cõpluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cæteris in terram suam perfugerũt. Quorum verò naues inualidæ erant, quia laceratæ, iis Chii insequente hoste ad Mycalem fugiétes, impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad vrbem contenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferæ Cereris fierẽt. quos armatos Ephesii ingressos agrũ suum videntes, quum de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tẽdere, vniuersi ad vim arcendam procurrerũt, Chiósque interemerunt: & hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autẽ Phocensis, posteaquam res Ionũ accisas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem, (probè sciẽs eum cum cætera Ionia direptum iri) sed vt erat, rectà contendit in Phœnicem: vbi nauibus onerariis spoliatis raptáque ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persæ,

a Quin & Ionũ bona pars idem faciebat. Inter eos verò qui in pugna perstiterunt, Chii asperrimè tractati fuerunt, quippe qui egregia facinora ederent, nullúmque laborem detrectarent. Qui (vt sup.

A καὶ σφι ὁ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε δῶρον τοῦτο τὸ ῥῆγμα, ἐν στήλῃ ἀναγραψάμενοι πατρόθεν, ὡς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς πρόσχεας φόβον τοῦς, πᾶσι ἐπείθοντο τοῖσι Σαμίοισι· ὡς δὲ καὶ ἡ πλοῖοι τῶν Ἰώνων ἐποίεον τὰ αὐτὰ τοῦτα. τῶν δὲ προθυμεομένων ἐν τῇ ναυμαχίῃ πρεσφθῆσθαι βηχύτατα Χῖοι (ὡς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρά) καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες· οἱ παρείχοντο μὲν ὥσπερ καὶ πρότερον ἐρρήθη, νέας ἑκατὸν, καὶ ἐπ' ἑκάστης αὐτέων, ἄνδρας τεσσερακόντα τῶν ἀστῶν λογάδας ἐπιβατεύοντας· ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἐδικαίευν ἐμέ σθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὁμοῖοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων ξυμμάχων μεμουνωμένοι, διεκπλώοντες ἐναυμάχεον, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἑλόντες νέας συχνὰς, ἀπέβαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλοῦνας. Χῖοι μὲν δὴ τοῖσι λοιπῶν τῶν νεῶν ἀποφθείρουσι ἐς τὴν ἑωυτῶν. ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδυνάτοι ἔσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ ὡς ἐδιώκοντο, κατεφυγάδευσι πρὸς τὴν Μυκάλην. νέας μὲν δὴ αὐτῶν ταύτῃ ἐπικείλαντες κατέλιπον, ἡ δὲ πεζῇ ἐκομίζοντο ἀπὸ τῆς ἠπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐστέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι ἡ Χῖοι, νυκτός τε ἀπικέατο ἐς αὐτὴν, καὶ ἐόντων τῶν γυναικῶν ἀνθῆ θεσμοφορίων, ὑπετοπεύσθη δὴ ἡ Ἐφέσιοι, οὔτε προσακηκότες ὅπως εἶχε περὶ τῶν Χίων, ἰδόντες τε γραπτὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβεβλημένον, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας, καὶ ἱέναι ὑπὸ τὰς γυναῖκας, ἐξεβοήθεον πανδημεὶ, καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους. οὗτοι μὲν νῦν τοιαύτῃσι περιέπεσον τύχῃσι. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαιὰς, ἐπεί τε ἔμαθε τοὺς Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἑλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων, ἀπέπλεε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, οἶδε εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ. ὁ δὲ ἰθέως ὡς εἶχε, ἔπλεε ἐς Φοινίκην· γαυλοὺς δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας, καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ, ἔπλεε ἐς Σικελίην. ὁρμεώμενος δὲ ἐνθεῦτεν, λῃστὴς κατεστήκεε Ἑλλήνων μὲν οὐδενὸς, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν. ὁ δὲ Πέρσας

ἐπεί τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἰώνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑποορύσσοντες τὰ τείχεα, καὶ πᾶσαν μηχανὰς προσφέροντες, αἱρέουσι καὶ ἄκρης, ἕκτῳ ἔτει ἀπὸ τοῦ ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω· καὶ ἠνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε ξυμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρησθείῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ. χρεωμένοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης, ἐλέχθη ἀδικοῦσι χρηστήριον· τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργείους φέρον, τὴν δὲ πρόρρησιν ἔλεγε ἐς Μιλησίους. ὅ μὲν νυν ἐς τοὺς Ἀργείους ἔχον, ἐπειὰν καὶ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι. τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι ὑπεφόρεε ἔλεγε, ἔχει ὧδε, Καὶ τότε δὴ Μίλητε κακὸν ἐπιμήχανε ἔργων,
Πολλοῖσι δείπνοί τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενέσθαι
Σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήτας.
Νηοῦ δ' ἡμετέρου δι δύμοις ἄλλοισι μελήσει.
τότε δὴ ταῦτα τοῖς Μιλησίοις κατελάμβανε, ὁπότε ἄνδρες μὲν οἱ πλοῦνες ἐκλείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐγένοντο. ἱερὸν δὲ ὃ ἐν διδύμοισι, ὁ νηός τε ὁ τοῦ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἑτέρωθι ἔχω λόγου ἐποιησάμην. ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων ἤγοντο ἐς Σοῦσα· βασιλεὺς δὲ σφέας Δαρεῖος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, κατοίκισε ὀπίσω τῇ Ἐρυθρῇ καλεομένῃ θαλάσσῃ, ἐν Ἄμπῃ πόλι, τῆς ἦν Τίγρης ποταμὸς παραῤῥέων, ἐς θάλασσαν ἐκδίδοι. τῆς δὲ Μιλησίων χώρης αὐτὰ μὲν τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑψηλὰ ἔδοσαν Καρσὶ Πηδασέοισι ἐνοικεῖν. παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων, οὐκ ἀπέδοσαν τὸν ὁμοίως Συβαρῖται, οἱ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον, τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι. Συβάρεος γὰρ ἀλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων, Μιλήσιοι πάντες ἥκιστα ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς, καὶ πένθος μέγα προσεθήκαντο. πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἀνωμάλησι ἐξηνώθησαν, οὐδὲν ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι.

A victis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisque murijs, & omni genere tormentorum admoto, eam[a] ab arce ceperũt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt: vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculũ promiscuum redditum est, quod in ipsos quidem Argiuos tendebat, B sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum venerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet,

Tunc quoque commentrix operum Milete malorum,
Permultis cœna & præstantia munera fies,
Crinitisque pedes tua pluribus abluet vxor:
C *Nostri erit ast aliis delubri cura gemellis.*

Hæc tunc Milesiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à Persis, qui criniti erant, sunt cæsi, vxores ac liberi in prædam cesserunt, tẽplúmque quod erat in geminis, & delubrum, iuxta oraculum deflagrarũt. Pecuniarum autem quæ in hoc tẽplo erant, sæpe alibi mẽtionem fecimus. Milesii conseruati à cæde, dehinc Susa perducti sunt. quos rex Darius nulla alia D pœna afficiẽs, collocauit in vrbe Ampa ad mare quod rubrũ vocatur sita, vbi fluuius Tigris eam præterfluẽs exit in mare. Agrum Milesium vrbi circumiectum atque planitiẽ ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. b Hæc Milesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritæ, qui vrbe exuti Laon & Scidrõ incolebant. nam Sybari à Crotoniatis direpta, vniuersi Milesii E qui puberes erant capita derasẽrunt, & ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipuè mutuo hospitio iungebantur. At non item Atheniẽses,

a Funditus euerterunt.

b Milesiis autem in hunc modum à Persis affectis, Sybaritæ qui vrbe sua exacti Laõ & Scidron incolebant, gratiã parem non repẽderunt. Siquidẽ Sibari olim à Crotoniatis capta Milesii omnes puberes capita rasitare institerunt, ingentémque luctũ præferre ob calamitatem Sybaritarum. Duæ enim illæ ciuitates omnium quas nouimus maximè inter se hospitio cõiunctæ fuerũt. Non sic autem Athenienses, vt Sybaritæ: qui quũ

manifesta alioquí indicia condolescentiæ multifariam eam ob causam dedissent, insuper Phrynicho tragœdiã de Mileto capta scribente per scenicósque edente, quum theatrum ipsũ in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis autorem mille drachmis mulctarunt, tanquã proprias eorum calamitates commemorasset. *Ita Bud. hunc locum interpret.*

sed Mileti expugnationẽ, se permolestè tulisse cùm aliis multis rebus declararunt, tum verò hac, quòd Phrynicho docente fabulã quam de Mileto direpta fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quòd domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto nequis postea ea fabula vteretur. Et Miletus quidem Milesiis desolata est. Samiis autem iis qui aliquid habebant, adeo nõ id quod sui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt inito secundum pugnam naualem consilio, visũ sit, priusquam eò tyrannus AEaces veniret, in coloniam proficisci, ne manẽtes & Medis seruirẽt & AEaci. Etenim per hoc idem tẽpus Zanclæi (qui sunt Siciliense) missis in Ioniam nuntiis, solicitabant Iones ad Pulchrũ littus, cupientes illic vrbem Ionũ condere. Hoc autem littus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidẽ est, sed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo solicitãtibus, soli ex Ionibus Samii cum iis qui effugere Milesiis eò concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus, iámque appulsis Locros epizephyrios, hoc rei cõtigit, vt interea Zanclæi vnà cũ suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent vrbem Siculorum, vt eam expugnarent. Idque quum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quòd erat Zãclæorum hostis, adiens Samios, suasit satius esse vt Pulchrũ littus, ad quod nauigabant, valere sinerent, & Zanclam occuparent viris desertam. Samii persuasi Zanclam occuparunt. Id Zanclæi quum audissent, vrbi suæ suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cũ exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam vrbis desertori, & fratri eius Pythogeni vincula indidit, eósque in oppidum Inycum relegauit: at cæteros Zanclæos Samiis (cum quibus publicè loquutus fuerat) dato & accepto iureiurando,

A Ἀθηναῖοι μὲν δὴ δῆλον ἐποίησαν ὑπόφαρ-
ἀθεντες τῇ Μιλήτου ἁλώσει, τῇ τε ἄλλῃ
πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ
δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν, καὶ διδάξαντι, ἐς
δάκρυά τε ἔπεσον ὅ θέατρον, καὶ ἐζημίωσάν
μιν, ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήια κακά, χιλίῃσι
δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα
χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι. Μίλητος μὲν
ἦν Μιλησίων ἐρήμωτο. Σαμίων δὲ τοῖσί τι
ἔχουσι, ὃ μὲν ἐς τοὺς Μήδους οὐ τῶν πρα-
B πτομένων τῶν σφετέρων ποιήσειν, οὐδαμῶς ἤρε-
σκε· ἐδόκεε δὲ μετὰ τὸν ναυμαχίην αὐτίκα
βουλευομένοισι, πρὶν ἢ σφι ἐς τὸν χώρον
ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεα, ἐς Σικελίην
οἰκίζειν οὐκ πλέον, μηδὲ μένοντας, Μήδοισί τε
καὶ Αἰάκεσι δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ οἱ ἀπὸ
Σικελίης, τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες
ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους, ἐπεκαλέοντο τοὺς
Ἴωνας ἐς Καλὴν ἀκτὴν, βουλόμενοι αὐ-
τοῦ πόλιν κτίσαι Ἰώνων· ἡ δὲ Καλὴ αὕτη
C ἀκτὴ καλεομένη, ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς
δὲ Τυρσηνίῃ τετραμμένη τῆς Σικελίης.
τουτέων ὦν ἕνεκα καλεομένων, οἱ Σάμιοι μοῦ-
νοι Ἴωνες ἐσάλπισαν, σὺν δὲ σφι Μιλησίων
οἱ οὐκ πεφυγότες. οὐ μὴν ποιόνδε γε δὴ τι ξυνή-
νεικε ἠνέσθαι· Σάμιοι γὰρ κομιζόμενοι ἐς
Σικελίην, ἐνθεῦτεν ἔνθα Λοκροῖσι τοῖσι ἐπι-
ζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι, αὐτοί τε καὶ ὁ βα-
σιλεὺς αὐτέων, τῷ οὐνόμα ἦν Σκύθης, πε-
ριεκαθέατο, πόλιν τῶν Σικελῶν ἐξελεῖν βου-
D λόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥήγιον τύραννος
Ἀναξίλεως, ὅστε ἐὼν ἀχθεφόρος τοῖσι Ζαγ-
κλαίοισι, συμμίξας τοῖσι Σαμίοισι, ἀναπείθει
ὡς χρεὼν εἴη Καλὴν μὲν ἀκτὴν ἐπ' ἰὸν
ἔπλεον, ἐᾷν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην ἐλεῖν,
ἐόσαν ἐρήμην ἀνδρῶν. πειθομένων δὲ τῶν
Σαμίων, καὶ γόντων τὴν Ζάγκλην, οὐκ ἀνέσχετο
οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοντο ἐρημωθεῖσαν τὴν πό-
λιν ἑωυτῶν, ἐβοήθεον αὐτῇ, καὶ ἐπεκαλέοντο
Ἱπποκράτεα Γέλης τύραννον· τοῦ γὰρ δὴ
E σφι ἦν σύμμαχος. ἐπεί τε δὲ αὐτοῖσι καὶ
ὁ Ἱπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἧκε βοηθέων,
Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων,
ὡς ἀποβαλόντα τὴν πόλιν, ὁ Ἱπποκράτης
πεδήσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογέ-
νεα, ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέπεμψε. τοὺς δὲ λοι-
ποὺς Ζαγκλαίους, κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι, ὅρκον δοὺς, καὶ δεξάμενος,

ὑπόφαρ ἀθεντες: *a Dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipse haberet, itẽ omnia quæ in agris esset: quãquã plerosque Zanclæorũ titulo captiuorũ in vinculis habebat,*

τοὺς μὲν δὴ πλοῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ὢν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δήσας· τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτέων τριακοσίους, ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι κατασφάξαι· οὐ μὴν τοι οἵ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα. Σκύθης ὁ τῶν Ζαγκλαίων μοναρχος, ὢν τῆς Ἴνυχος ὢν διδρήσκει ἐς Ἱμέρην. ὢν δὲ ταύτης, πρὸς τὸν ἐς τὴν Ἀσίην, τὸν ἀνέβη τὸν μέγα βασιλῆα Δαρεῖον. καὶ μιν ὀνόμαστε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον εἶναι ὅσοι ὢν τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἑωυτὸν ἀνέβησαν. καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλῆα, ἐς Σικελίην ἀπίκετο· τὸν αὖτις ὢν τὴν Σικελίης, ὀπίσω τὸν μέγα βασιλῆα. ἐς ὃ ἡμέρας μέγα ὄλβιος ἐὼν ἐτελεύτησε ὢν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαγέντες Μήδων, ἐνοικεῖν πόλιν καλλίστην Ζάγκλην τὸν ἐκλεξάμενοι. μετὰ δὲ τὸν ναυμαχίην τὴν ὑπὸ τῶν Μιλήτου ἠλευθερωμένην, Φοίνικες, κελευσθέντων Περσέων, κατῆγον ἐς Σάμον Αἰάκεα τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον ἠλευθερωμένον σφίσι, καὶ μεγάλα κατεργασάμενον. καὶ Σαμίοισι μοιρίσαντες τὸν ἀπο-
216 γόνων ἀπὸ Δαρείου δῶρα τὸν ἔκλυψαν τῶν νεῶν τῶν ὢν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις, οὔτε τὰ ἱερὰ ὢν ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης, αὐτίκα Καρίαν ἔχον οἱ Πέρσαι· τὰ μὲν ἑθελοντὶ τὸν πόλιν ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ τρεσσηγάγοντο. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγένετο.

Ἱστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι τὸν Βυζάντιον, καὶ συλλαμβάνοντι τὰ Ἰώνων ὁλκάδας ὢν πλεούσας ὢν τὸν Πόντου, ἐξαγγέλλει τὰ τὸν Μίλητον γενόμενα. τὰ μὲν δὴ τὸν Ἑλλήσποντον ἔχοντα τρήματα, ὅτι τρόπῳ Βισάλτης Ἀπολλοφάνεος παῖς Ἀβυδηνὸς αὐτὸς ὢν ἔχων Λεσβίους, ἐς Χίον ἔπλεε. καὶ Χίων φθορὴ οὐ τρεσσεμένη μιν, σὺν ἔβαλε ὢν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρης. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνοὺς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ὢν τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἱστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπεκρώτησε, ὢν πολίχνης τῆς Χίων ὁρμεώμενος. φιλέει δὲ κως τρεσσημαίνειν θεὸς τὸ μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλει ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι.

A prodidit, pacta mercede vt[a] dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipse haberet, itẽ omnia quæ in agris esset: quãquã plerosque Zanclæorũ titulo captiuorũ in vinculis habebat, [b] quorũ summos quosque trecẽtos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerũt. Cæterùm Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himerã, atque illinc transmisit in Asiam, ascendítque ad Darium B regem: quẽ Darius iustissimum virorum omnium censuit qui è Græcia ad se ascendissent. nã quũ exorato rege in Siciliam abiisset, rursus è Sicilia ad regẽ rediit: donec natu grandior ac[c] beatus apud Persas excessit è vita. Samii itaque Medis liberati, Zanclã vrbem pulcherrimã nullo negotio adepti sunt. Cæterùm post nauale prælium pro Mileto gestũ, Phœnices iubẽtibus Persis AEacem Sylosontis filium tanquã de ipsis bene meritum, & qui egregiã operam nauasset, Samũ reduxerũt. Quæ ciuitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque tẽpla incenderentur, quòd in pugna nauali à sociis defecisset. Statim expugnata Mileto Persæ Cariam cepere, ciuitatibus partim se vltrò dedentibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita gesta sunt.

a Dimidium tõtius supellectilis & mancipiorumque in vrbe esset, ipse hab.

b Ex quibus Zãclæis trecentos qui primores inter suos erant

c Prædiues.

Histiæo autẽ Milesio, dũ circa Byzantiũ agit, & Ionũ onerarias naues quæ è Ponto cursum tenebãt, intercipit, affertur nũtius de rebus ad Miletũ gestis. itaque negotiis ad Hellespontũ pertinentibus Bisaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipse habẽs Lesbios, Chium nauigat, & apud locum quẽdam agri Chii quem vocant Concaua regionis, quòd ab eius præsidio non reciperetur, congressus, permultos eorum interfecit: simúlque cæteros Chios, vtpote ex pugna nauali malè affectos, subegit, quodã ex eorũ oppidulo cũ Lesbiis progrediẽs. Sed videlicet quoties in gẽtes sunt eueturę calamitates vel ciuitati vel nationi, solent signis prænũtiari.

etenim Chiis ante hanc cladem ingentia signa contigerant: vnũ, quòd ex choro cẽtum iuuenum quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonaginta octo pestilentia absumptis: alterum, quòd sub idem tempus, paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros literas discentes corruit, ita vt ex cẽtum viginti pueris vnus omnino euaserit. hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem naualis pugnæ Histiæus cum Lesbiis, qui [a] Chios iam exhaustos facilè ad excidiũ deduxit. Histiæus autẽ illinc cum multa Ionum & AEolum copia aduersus Thasum cõtendit. Cui Thasum obsidenti quum esset nuntiatum Phœnices à Mileto in reliquã Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum omnibus copiis: & illinc, [b] quòd copias suas formidabat, traiicit in prouinciam Atarnis, tanquam frumentandi gratia tam illinc quàm ex agro Caico qui erat Mysorum. Erat in his locis fortè Harpagus, vir Persa, non parui exercitus dux: qui cum Histiæo egresso in terram, certamine cõmisso, & ipsum Histiæũ viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. hunc autem in modum captus est Histiæus: Dũ Græci cum Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perstarent, mox equitatus emissus in Græcos impetum dedit. quo ex facto versis in fugam Græcis, Histiæus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam vitæ cupiditatem captus est: qui vt fugiens capiebatur à quodam Persa, vtque ab eodem erat transfodiẽdus, sese Milesium Histiæũ esse, lingua Persica vtẽs indicauit. Quẽ opinor, si seruat[c] ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurũ, [c] remissa ei à Dario culpa: nunc, ne id cõtingeret, néue fuga elapsus apud regem magnus rursus existeret,

a Chios iam malis confectos facilè subegit.

b Quòd eius copiæ sibi metuerent.

c Sed Dariũ culpam ei fuisse remissurum.

καὶ γὰρ Χίοισι περὶ τούτων σημήια μεγάλα ἐγένετο. τοῦτο μὲν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς χορὸν νεηνιέων ἑκατὸν, δύο μοιροῦσι τουτέων ἀπενόησαν, τοὺς δὲ ὀκτὼ τε καὶ ἐννενήκοντα αὐτέων λοιμὸς ἀπολαβὼν ἀπήνεικε· τοῦτο δὲ, ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον περὶ τῆς ναυμαχίης, πεσὸν γράμματα διδασκομένοισι, ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων εἷς μοιροῦς ἀπέφυγε. Τοῦτα μὲν σφι σημήια ὁ θεὸς προεδείξε. μετὰ δὲ Τοῦτα, ἡ ναυμαχίη ἐπολαβοῦσα, ἐς χόνου τὴν πόλιν ἔβαλε. ὅτι δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεγένετο Ἰσιάγορος Λεσβίοις ἄγων. κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων, καταφρονέων ὑπετέων αὐτέων ἐποιήσατο. ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἰσιάγορος ἐστρατεύετο ὅτι Θάσον, ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνούς. πειρατημένῳ δὲ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη ὡς Φοίνικες ἀναπλώοιεν ἐκ τῆς Μιλήτου ὅτι τὴν ἀγχίαλον Ἰωνίην. πυθόμενος δὲ Τοῦτα, Θάσον μὲν ἀπορθήτον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ διαβαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς, πέρην ἀμείβει ἐς τὸ Ἀταρνέος, ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον τόν τε ἐνθεῦτεν καὶ ἐκ Καΐκου πεδίου τοῦ Μυσῶν. ἐν δὲ τούτοισι τοῖσι χωρίοισι ἐτύγχανε ἐὼν Ἅρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης· ὃς οἱ ἀποβαίνει συμβαλών, αὐτόν τε Ἰσιάγορον ζωγρήσας ἔλαβε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλέω διέφθειρε. ἐζωγρήθη δὲ ὁ Ἰσιάγορος ὧδε· ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσησι ἐν τῇ Μαλιήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρης, οἱ μὲν σπουδάσαντες χρόνον ὅτι πολλὸν, ἡ δὲ ἵππος ὕστερον ὁρμηθεῖσα ὅτι πίπτει τοῖσι Ἕλλησι. ἐνθαῦτα δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο. οἱ τεταγμένοι τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἰσιάγορος ἐλπίζων οὐκ ἀποθνήσκειν ὑπὸ βασιλέος ἀγαθὰ τὰ πρόσθεν ἀμφιτάδα, φιλοψυχίῃ τοιῇδε τινὰ ἀναιρέεται· ὡς φεύγων τε κατελαμβάνετο ὑπὸ ἀνδρὸς Πέρσεω, καὶ ὡς καταιρεόμενος, ὑπὸ αὐτοῦ ἐμίμνε συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεὶς, καταμηνύει ἑωυτὸν, ὡς εἴη Ἰσιάγορος ὁ Μιλήσιος. εἰ μὲν νῦν, ὡς ἐζωγρήθη, ἄζηθι ἀνάρμυρος τοῦ βασιλέα Δαρεῖον, ὁ ὅ τι ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν, δοκέειν ἐμοὶ, ἀφῆκέ τ' ἂν αὖτις τὴν αἰτίην· νῦν δὲ μιν, αὐτέων τε τούτεων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ ἐκφυγὼν, αὖτις μέγας πρὸς βασιλέϊ γένηται,

Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, καὶ ὁ λαβὼν Ἅρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀνάρμυρος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ τοῦτο ἀνεσταύρωσαν, τὸν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες, ἀνοιήσαντες τοῦ βασιλῆα Δαρεῖον ἐς Σῦσα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος τοῦτα καὶ ἐπαιτιησάμενος τοὺς τοῦτα ποιήσαντας, ὅτι μιν οὐ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὸν ἑωυτοῦ, τὸν κεφαλὴν τὸν Ἰσιάγορου λουσάντας τε καὶ περιστείλαντας εὐπρεπῶς ἐνετείλατο θάψαι, ὡς ἀνδρὸς μεγάλου ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτεω. τὰ μὲν τοῦ Ἰσιάγορου οὕτω ἔχει.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων, χειμερίσας περὶ Μίλητον τὸν δευτέρῳ ἔτει ὡς ἀνέπλωσε, αἱρέει ὑπετέων τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἠπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἑκάστην αἱρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τῶνδε τὸν τρόπον. αἰνὴρ ἀνδρὸς ἀνάμυρος τῆς χειρὸς, ἐκ θαλάσσης τῆς βορείης ὅτι τὸν νοτίου διήκουσι, καὶ ἔπειτα ἀπὸ πάσης τῆς νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. αἱρέουσι δὲ καὶ τὰς ἠπείρου πόλιας τὰς Ἑλλάδας κατὰ τὰ αὐτὰ· πλὴν οὐκ ἐσαγηνεύουσι τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἷά τε ἦν. ἐνθαῦτα Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐφείσαντο τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπιπτείλησαν τοῖσι Ἴωσι στρατοπεδευομένοισι ἐναντία σφίσι. ὡς γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῆς πολίου, παῖδάς τε τοὺς εὐειδεστάτους ἐκλεξάμενοι ἐξέταμνον, καὶ ἐποίευν ἀντὶ ἐνόρχων, εἰς εὐνούχους· καὶ παρθένους τὰς καλλιστευούσας, ἀναστάτους ποιέοντες βασιλῆα. τοῦτά τε δὴ ἐποίευν. καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμπρασαν αὐτοῖσι τοῖσι ἱροῖσι. οὕτω δὴ τρίτον Ἴωνες κατεδουλώθησαν· τὸν μὲν, ὑπὸ Λυδῶν, οἷς δὲ ἐπεξῆς τότε ὑπὸ Περσέων. ἀπὸ τῆς Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρατὸς, τὰ ὅτι ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τὸν Ἑλλήσποντον, αἱρεῖ πολλά. τὰ γὰρ ὅτι δεξιὰ αὐτοῖσι τοῖσι Πέρσῃσι ὑποχείρια ἦν γενόμενα κατ' ἤπειρον. εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αὖ δὲ τὸν Ἑλλήσποντον, Χερρόνησός τε, ἐν τῇ πόλιες πολλαὶ εἰσὶ, καὶ Πέρινθος, καὶ τὰ τείχεα τὰ ὅτι Θρήικης, καὶ Σηλυβρίη τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μὲν νῦν καὶ οἱ πέρηθεν Χαλκηδόνιοι, οὐδ' ὑπεμείναν ὅτι πλέον τὰς τοῦ Φοίνικας,

Artaphernes Sardium prætor & Harpagus, qui ceperat eũ, Sardis perductum, in crucẽ sustulerũt, *tamen truncum. nam* caput sale conditũ Susa ad regem Dariũ detulerunt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quòd hominem viuum in cõspectũ suum non adduxissent, iussit Histiæi caput eos elotum atque obuolutũ sepelire, tanquam viri de ipso ac de Persis bene meriti. Ita res Histiæi se habuerunt.

PERSARVM autem nauticæ copiæ circa Miletum hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chiũ, Lesbum Tenedum: quarum insularum vt quamque capiebant, [a] euerriculabant. Euerriculant autem hunc in modum: [b] Viri manum mutuò tãgentes, à mari aquilonari ad australe pertrãseũt: post hæc omnem insulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continẽte vrbes Iades eadem ratione, præterquã quòd non euerriculabant homines. neque enim poterant. Hîc autem nõ falsò cesserunt ea quæ duces Persarum minati sũt Ionibus, quum ex aduerso castra haberent. nam posteaquam potiti sũt vrbibus, formosissimos quosque puerorum seligẽtes castrauerunt, exectis testibus facientes eunuchos: virginésque forma præstantissimas ad regem transportarunt: & super hæc, vrbes cũ ipsis templis cremauerũt. Ita tertiò Iones sunt in seruitutem redacti, primùm à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad læuam sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt vrbes, & Perinthus, & muri super Thraciã, & Selymbria & Byzantiũ. Quorũ Byzantii, & qui vlteriori in littore sunt Chalcedonii, ne expectauerunt quidẽ aduentũ Phœniciæ classis:

a Tanquam in sagenam includebat.

b Vir manu viri prehensa. *id est, Prehensis mutuò manibus. Gall. Se prenans par la main.*

ſed relictis ſuis vrbibus, in interiora Euxini ponti receſſerunt, ibique vrbem Meſambriam cõdiderunt. at Phœnices his vrbibus quas commemoraui incenſis, ad Præconneſum & Artacenſe cõuertunt. Quibus & ipſis igni traditis, rurſus in Cherſoneſum reuehuntur, euerſuri cæteras vrbes quas ſuperiore acceſſu non euerterant. nam Cyzicum ab initio ne acceſſerant quidem, quòd ipſi Cyziceni, iam ante aduẽtum hunc claſſis Phœnicum ſub rege erant, quum ſe OEbari filio Megabyzi qui Daſcylii præfes erat, dediſſet. Cæteras Cherſoneſi vrbes (præter Cardiam) Phœnices ſubegerunt: quarum vſque ad id tẽpus tyrãnus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Teſagoræ: cuius imperii autor fuerat Miltiades Cypſeli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Cherſoneſum hanc tenebant, quũ ab Abſinthiis bello vexarentur, reges ſuos, vt de bello cõſulerent, Delphos miſerũt. quibus Pythia reſpondit vt coloniæ in ſuam terrã deducendæ eum autorem aſciſcerent qui primus eos tẽplo abeuntes hoſpitio inuitaſſet. Dolõci ſacram viam ingreſſi, per Phocẽſes atque Bœotios iter fecerũt: à quorũ nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempeſtate Athenis omne quidem imperiũ tenebat Piſiſtratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypſeli filius è familia [a] Tethrippotrophi, [b] ab AEaco & AEgina oriundus, nuper familia facta Athenienſi, cuius author extitit Philæus AEaci filius. Miltiades hic, vt ſedebat in domus ſuæ veſtibulo, cernẽs Doloncos prætereuntes, non illius loci veſtem gerentes, neque tela, homines inclamauit: accedentibúſque obtulit domicilium & hoſpitum congiariũ. Illi in domum excepti & hoſpitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precẽſque addiderunt vt deo obſequeretur. Miltiades ea oratione audita, confeſtim perſuaſus eſt, vt qui pertæſus imperiũ Piſiſtrati, cuperet illinc emigrare: protinúſq;

a *Vide quod paulo pòſt dicit de palma quam hic qua drigario curriculo reportauerat.* ibi enim eſt ὀλύμπια ἀνηρηκὼς τεθρίππῳ, vt hic οἰκίης τεθριπποτρόφου. *quod (vt verba ſonant) ſignificat, Ex familia quadriuges equos alente.* Vel, *equos ad quadrigariũ curſum. Ex quo videtur voluiſſe lectores ſplendorem opulentiæmque domus colligere.*

b Longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus, at propius repetita, Athenienſis, quum Philæus, Æaci filius, ex hac familia primus, Athenienſis fuiſſet.

A Ἀλλ' οἴχοντο φθείροντες, ἀπολιπόντες τὴν πόλιν, ἕως ἐς Ⓜ ΕΥξεινον πόντον καὶ οἰκοῦντα πόλιν Μεσαμβρίην οἴκησαν. οἱ δὲ Φοίνικες καταφλέξαντες τὰς ἄλλας χώρας τὰς καταλαμβάνουσας, τράποντο ἐπὶ τε Περικόννησον, καὶ Ἀρτάκην. πυρὶ δὲ καὶ τούτους νείμαντες, ἔπλεον αὖτις ἐς τὴν Χερσόννησον, ἐξαιρήσοντες τὰς ἐπιλοίπους τῶν πολίων, ὅσας προσόντες οὐ κατέσυραν. ἐπὶ δὲ Κύζικον οὐδὲ ἔπλωσαν τὴν ἀρχήν. αὐτοὶ γὰρ

B Κυζικηνοὶ ἔτι πρότερον τοῦ Φοινίκων ἔστολοῦ τοῦτο, ἐγεγένεσαν ὑπὸ βασιλέϊ Οἰβάρεϊ τῷ Μεγαβάζου, ὁμολογήσαντες ὦν ἐν Δασκυλίῳ ὑπῆρχε. τῆς δὲ χερσονήσου, πλὴν Καρδίης πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες. ἐτυράννευε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος τοῦ Στησαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου, τῷ τρόπῳ τοιῷδε. εἶχον Δόλογκοι Θρῆικες τὴν ἀρχὴν τῆς Χερσονήσου ταύτην· ἔνοικοι ὦν οἱ Δόλογκοι πιεζόντες πολέμῳ ὑπὸ Ἀψινθίων, ἐς

C Δελφοὺς ἔπεμψαν τοὺς βασιλῆας περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἀμείλε οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι ὅστις τὴν χώρην τοῦτον, ὃς ἂν σφεας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱροῦ πρῶτος ὅστις ξείνιον καλέσῃ. ἰόντες δὲ οἱ Δόλογκοι τὴν ἱερὴν ὁδὸν, διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἤιεσαν. καὶ σφεας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, οὐκ τραπόντας ἐπ' Ἀθηναίους. ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνῃσι τύχη ἦν τοιήδε εἶχε μὲν ὁ πολὺς κράτος Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν οἰκίης τε θρεπτοῦ ἵππου, τὰ μὲν ἀμφὶ Ἀθήνας, ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γενομένος. τὰ δὲ νεώτερα, Ἀθηναῖος, Φιλαίου τοῦ Αἰακίδεω παιδὸς ἀνομασθέντος τοῦ τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. οὗτος ὁ Μιλτιάδης, καταήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑωυτοῦ, ὁρέων τοὺς Δολόγκους παριόντας, ἐβούλετο σφεας ἐγκωμιάσας ἐλθεῖν, καὶ αἰχμὰς, προσεβώσατο· καὶ σφι

E προσεπεφώνεε, ἐπηγείλατο καταγωγὴν τε ξείνια. οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ ξενισθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξέφαινον πρῶτον μαντήιον. οἱ φήναντες δὲ, ἐδέοντο αὐτοῦ τῆς θεῷ μὴ πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα, παραυτίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀξιόπιστον τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ, καὶ βουλόμενον οἰκοδομὴν ἐκποδὼν εἶναι. αὐτίκα δὲ ἐσάλπη ἐς

Θηλυμβρίη

ἐπὶ

πρότερον

τὴν χερόνησον πρὸ τῆς οἰκίης

Δελφοὺς, ἐπειρησόμενος ὅ τι χρηστήριον εἰ ἀ-
ποιείη πάσῃ αὐτῇ ⓓ Δόλογκοι πρεσβευ-
218 ὁμένοι. κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω
δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου ὀλύμπια ἀνηρηκὼς τεθρίππῳ, τότε παραλαβὼν Ἀθηναίων πολλὰ τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ πόνου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοισι, καὶ ἔσκε τὴν χώρην· καὶ μιν οἱ ἐπαγόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου, ἐκ Καρδίης πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφέας οἱ Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώρην. εἰσὶ δὲ οὗτοι σταδίοι ἕξ τε καὶ τεσσεράκοντα τοῦ ἰσθμοῦ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσόνησος εἴσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων ὀ μῆκος. ἀποτειχίσας ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης, καὶ οὗτοι Ἀψίνθιοι τῷπερ τοιῷδε ὠστάθμῳ, τῷ λοιπῷ στρατοπέδῳ ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καὶ μιν οἱ Λαμψακηνοὶ οἱ λοχήσαντες αἱρέουσι ζωγρήσαντες. τὸν δὲ ὁ Μιλτιάδης κρίσει τοῦ Λυδῶν ἐν νώμῃ γενομένου. πυθόμενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα, πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μὴ, σφέας πίτυος τρόπον ἀπείλεε ἐκτεῖψαι. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τί θέλει τὸ ἔπος εἶη τὸ σφι ἀπείλησε ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτεῖψαι, μύλης κοτὲ μαθόντων τῶν τις πρεσβυτέρων, εἴ τε ὁ ἐὼν, ὅτι πίτυς μοιώη δενδρέων πολλῶν ἐκκοπεῖσα, βλαστὸν οὐδένα μετίῃ, ἀλλὰ πανωλεθρίῃ ἐξαπόλλυται. δείσαντες ὦν ⓓ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον, λύσαντες μετῆκαν Μιλτιάδεα. οὗτοι μὲν δὴ ὦν ἀπὸ Κροῖσον ἐκφεύγει. μετὰ δὲ ταῦτα τελευτᾷ ἄπαις, τὴν ἀρχὴν τε καὶ τὰ χρήματα παραδοὺς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίῳ. καὶ οἱ τελευτήσαντι Χερσονησῖται θύουσι, ὡς ὁ νόμος, οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιτάσσουσι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐκλίνεται ἀγωνίζεσθαι. πολέμου δὲ ἐόντος πρὸς Λαμψακηνοὺς, καὶ Στησαγόρεα καταλαβὲ ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκεϊ ἐν πρυτανηίῳ, πρὸς ἀνδρὸς ἀποθανόντος μὲν τῷ λόγῳ, πολεμίου

A Delphos ſe contulit oraculum cõſulturus nũquid faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypſeli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat) vnà cum Doloncis nauigauit, aſſumptis Athenienſium voluntariis quibuſque ad expeditionem ineundam: & vbi locum illum tenuit, ab iis qui ſe deduxerãt, tyrãnus creatus eſt. Is ante omnia Cherſoneſi iſthmũ,

B *id eſt breuem inter duo maria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro præſepſit, ne ab Abſinthiis regionem incurſantibus infeſtari poſſet. ſunt autem iſthmi ſex ac triginta ſtadia. ab hoc autem iſthmo introrſus, omnis Cherſoneſus quadringentorum viginti ſtadiorum eſt lõgitudinis. Miltiades igitur, interſeptis faucibus Cherſoneſi, atque hoc modo Abſinthiis cohibitis, primis cæterorum Lampſacenis

C intulit bellum: illi diſpoſitis inſidiis eum viuũ cepere. Ea re Cröeſus Lydus audita (erat autẽ Cröeſo Miltiades charus) per nuntios Lampſacenis præcepit vt hominem miſſum facerent: alioqui ſe illos in morem pini extriturum comminatus eſt. [a] Hac oratione nutantibus Lampſacenis, quid ſibi vellet quod Cröeſus minabatur ſe illos in morem pini extriturum, vix tãdem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud eſſet expoſuit, inquiẽs pinum ex omnibus arboribus ſolam eſſe quæ exciſa nullam ſobolem remittat, ſed prorſus emoriatur. Eapropter veriti Cröeſum Lampſaceni, ſolutum Miltiadem remiſerunt. Ita Miltiades ob Cröeſum euaſit: qui poſtea ſine liberis moriens, imperium atque opes tradidit Teſagoræ, Cimonis ſui è matre germani filio. Cui defuncto Cherſonitæ, vt mos eſt, cõditori vrbis, ſacrificãt, certaméq; equeſtre ac gymnicũ ſtatuto tẽpore celebrãt, in quo nulli Lampſacenorum certare permittitur. Durante autẽ cum Lampſacenis bello, cõtigit vt Teſagoras quoque liberis orbus decederet, apud

D curiã percuſſus ſecuri in capite à quodã qui ſe tranſfugã verbis ſimulabat, ſed re

a *Hæc Valla non è ſuo addidit. nam in Vulgatis quidẽ edit. deſunt, in Vet. autem codic. legũtur hæc verba,* πλανωμένων δὲ Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τί θέλει τὸ ἔπος εἶη τὸ σφι ἀπείλησε ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτεῖψαι. *qui error ex repetitione eiusdem verbi ἐκτεῖψαι contigit, librariũ oculis alterũ transilientibus.*

ipsa [a] quàm hostis erat atrocior. Stesagora hunc in modum defuncto, tum Pisistratidę Miltiadē Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad suscipiendas in Chersoneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non sanè conscii mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit cōmemorabo. Miltiades vt venit in Chersonesum, [b] domi se se continebat, in honorem videlicet Stesagoræ fratris. Quod quum audissēt Chersonitæ, vndique ex omnibus ciuitatibus principes congregati sunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi postquam venerunt illuc, in vincula coniecti sunt, & Miltiades Chersonesū obtinuit, [c] conductis auxiliariis: filiámque Olori regis Thraciæ Hegesipylā duxit vxorem. [d] Quē etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocria sed grauia sanè negotia exceperunt. nā tertio quàm hæc gesta sūt anno è Chersoneso profugit, non ausus expectare veniētes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hāc vsque Chersonesum processerāt. Illis digressis eū rursus Dolonci reduxere, tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum esse quum audisset, quinque cum triremibus (quas præsentibus facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit, soluens ex vrbe Cardia. Qui dum per sinū Nigrum transmissa Chersoneso cursum tenet, Phœnicum classe circumuectus, ipse quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euasit, quintā verò Phœnices insequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eū Phœnices quum Miltiadis filium esse cognouissēt, ad regem perduxerunt, rati se magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones sen-

a Hostis erat, & temerarius. *Vel, & ira præcipitā. Ad Verbum, Subferuidus.*

b *Suspectus est hic locus in Gulg. edit. Gr. & ὀπιμέων est potius Vlciscens, quod hic accipiendum fuerit pro Vltionem moliens.*

c Quingētos alens auxiliarios.

d Huic Cimonis filio Miltiadi, quū nuper in Chersonesum venisset, molestiæ maiores quàm antea contigerunt. tertio enim quàm hæc gesta sūt anno, à Scythis fugatus fuerat. nam quū Scythæ Nomades à rege Dario irritati, conferto agmine ad hanc Chersonesum vsque progressi essent, illis inuadentibus obsistere non ausus, è Chersoneso aufugit, donec post Scytharū discessum, eum Dolōci reduxerunt. Hæc inquā tribus antè annis contigerant quàm ista ei euenerunt. Tunc enim quum Phœnices, &c. *Lego autem ex Vet. cod.* τῶν καταλαβόντων *pro* κατεχόντων *in priore loco, vt sit* κατελάμβανεν δὲ λαθὼν καταλαβόντων τὴν χ. λ. *idest, κατεῖχεν ἄλλα, eo sensu quo postea dicit* τῶν τότε μὲν κατεχόντων. *Illud autē,* ἔφθυν Χερσόνησον, *fortasse interpr. Chersoneso exulabat, quòd videlicet cum illis congredi ausus nō esset. Cui interpretationi quadrat* κατήκαον.

tentia suasisset vt Iones Scythis rogantibus soluta rada domum abire, obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho Darius tantū abest vt quicquam mali fecerit, vt permultis eum bonis affecerit. donauit enim domo, facultatibus, vxore etiam Perside: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas censentur. Miltiades autē ex Imbro Athenas peruenit. [a] Neque hoc anno quicquam est à Persis amplius in Ionas sæuitum, sed benignè sanè cum eis actū. Hoc anno Artaphernes Sardium præses, accitis hostium nūtiis, adegit Iones ad pactiones inter se faciēdas, [b] de tradendis mutuò iis qui iniurias intulissent: néve quid inuicem ferrent aut agerēt. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatímque vectigal instituit quod regi penderēt: quod vectigal ab Artapherne institutum, ad meam vsque ætatem qui illic fuere pependerūt, eadem penè qua prius conditione institutum. Et hæc quidem illis pacata erant.

Cæterùm ineunte statim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobryæ filius, adhuc adolescens, & recēs in matrimonium accepta Darii filia Artozostra, ad mare descēdit, permagnas ducēs peditum classiariorúmque copias. Qui cum exercitu postquam in Siciliam peruenit, ipse conscensa naui cum classe abiit, aliis ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus. Posteaquam autem prēteruectus Asiā in Ioniam peruenit Mardonius, miram hîc rem ego referam iis Græcis qui non assentiuntur Otanem inter septem Persas suasisse potiorem esse Persis statū popularem, [c] abdicatis tyrannis Mardonius statum popularem in ciuitatibus constituit. his actis, in Hellespontum ire contendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias

a Neq; hoc anno vlla Persis aduersus Iones cōtentio extitit: imò magno Ionū cōmodo factum hoc fuit, *quod sequitur videlicet.*

b Vt rationi iniuriarum mutuò reddendæ obnoxii essent, vtque à mutuis direptionibus abstinerēt. *Vel, Vt iniurias mutuò persequi ex iure possent.*

c Mardonius enim abdic. tyrannis. *Vel, abrogato tyrannis imperio,* statum pop.

traiecit Hellespótum, pérque Europam iter Eretriam versus atque Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates [a] prætextus à Dario erãt belli inferendi: sed in animo habebat quàm plurimas posset Græcarum ciuitatum subigere. Nam & classe Thasios nec manum ex aduerso leuantes subegit, & peditatu Macedones, vltra eos qui iã seruiebant in seruitutem redegit. etenim quæ intra Macedones sũt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis è Thaso transmittens, ac terrã legens, ad Acanthum vsque processit: & ex Acantho soluens, dum Athon circumuertit, vẽtus aquilo vehemens atque admodũ atrox & intolerandus dicitur in eam ingruisse, nauiũm quepleraſque [b] in Athon propulsas, ad trecentas affilixisse, vt supra viginti millia hominũ interierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd natare nescirent, partim quòd petris allisi, (nam sæuissimum circa Athon est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pedestribus copiis in Macedonia statiua habentem Thraces Brygi sub noctem inuasere, & cũ alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardoniũ vulnerauerunt. Sed non tamen seruitutem Persarum deuitare potuerunt. nam Mardonius non prius ex iis locis decessit quàm illos in sũam redegit potestatẽ. His subactis rursus reduxit exercitum, tum ob eam quam aduersus Brygos in exercitu terrestri, tum ob maiorẽ quã in classe ad Athõ acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugnaturpiter gesta rediit in Asiam.

Insequenti anno Darius ante omnia Thasios à vicinis insimulatos tanquam defectionem molientes, misso nuntio iussit diruere muros, & naues in Abdera trãsportare. nam Thasii, vt qui ab Histiæo Milesio fuerant obsessi, & prouentus magnos habebant, [c] pecunia multa vtebantur, cùm

a Prætextus expeditionis ipsis erant.

b In Athon propulisse, & ex nauibus quidẽ trecentas, ex hominibus suprà viginti millia interiisse. Quum enim feris abundantissimum sit hoc mare quod circa Athon, (*id est, hæc maris pars quæ est circa Athon*) alii à feris rapti, alii petris allisi, alii, quòd natare nescirent, nonnulli & frigore interibant. Et cum nautico q. ex.

c Pecuniã *quam ex illis magnis prouentibus habebãt*, impendebant in comping.

A τῆσι νησοὶ Ⓦ Ἑλλήσποντον, ἐπορεύοντο ἀμφὶ τῆς Ἐρέτρης· ἐπορεύοντο δὲ ὅτι τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας. αὗται μὲν ὦν σφι προφάσιμα ἔσται τοῦ στόλου, ἀτὰρ ἐν νόῳ ἔχοντες ὅσας αὐτῶν πλείστας δυνήσοντο καταστρέψεσθαι τῶν Ἑλληνίδων πολίων, τοῦτο μὲν δὴ, τῆσι νησοὶ Θασίοις οὐδὲν χεῖρας ἀντάειρον μιμένοις, καταστρέψαντο· τοῦτο δὲ, ταῖσι πεζῇ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλοις ἐποιήσαντο. τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα B πάντα σφι ἤδη ἦν ὑποχείρια γεγενότα. ἐκ μὲν δὴ Θάσου ἀμφιβαλόντες πέρην ὑπὸ τὴν ἤπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὁρμεώμενοι, Ⓦ Ἄθων περιέβαλλον. ὅτι πεσὼν δὲ σφι ἐπιπλέοισι βορῆς ἄημος, μέγας τε καὶ ἄπορος, κάρτα τῆς ἀχέος ἐπέεσι πλήθει πολλὰς τῶν νεῶν, ἐκβάλλων πρὸς Ⓦ Ἄθων· λέγεται γὰρ πεντηκοσίας μὲν τῶν νεῶν ἐς ἀμφιθαρείσας ἔτι, ἰχθῦς δὲ δύο μυριάδας ἀποθανέσθαι. ὥστε γὰρ θηριωδεστάτης εὔσης τῆς θαλάσσης τούτης τῆς περὶ Ⓦ Ἄθων, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἁρπαζόμενοι· C ἀ δὲ, πρὸς τὰς πέτρας ἀραασσόμενοι· οἱ δὲ αὐτέων νέων οὐκ ὀπιστεάτο, ἢ κατ' τοῦτο διεφθείροντο· οἱ δὲ ῥίγεϊ. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἔπαθε. Μαρδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ 220 στρατῷ στρατοπεδευομένῳ ἐν Μακεδονίῃ, νυκτὸς Βρύγοι Θρήικες ἐπεχείρησαν· καὶ σφεων πολλοὺς φονεύουσι ⓐ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τρωματίζουσι. οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσυνέων διέφυγον τοὺς Περσέων. οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπηλλάγη ἐκ τῶν χωρέων τούτων Μαρδόνιος, πρὶν ἢ σφέας ὑποχείριους ἐποιήσατο. τούτους μέντοι καταστρεψάμενος, ἀπῆγε τὸν στρατιὸν ὀπίσω, ἅτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς τοὺς Βρύγους, καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως περὶ Ⓦ Ἄθων. τοῦτο μέν νυν ὁ στόλος ἀγρεῶς ἀγωνισάμενος, ἀπηλλάχθη ἐς τὸν Ἀσίδα.

Δευτέρῳ ἔτεϊ τούτων ὁ Δαρεῖος, πρῶτα μὲν Θασίους ἐγκαλεσθέντας ὑπὸ τῶν ἀσυγκειτόνων ὡς ἀπόστασιν μηχανῶντο, πέμψας ἀγγέλους, ἐκέλευε σφεας ὃ τεῖχος περιαιρέειν, ⓒ τὰς νέας ἐς Ἄβδηρα κομίζειν. οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἷα ὑπὸ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου πολιορκηθέντες, καὶ προσόδων ἐόντων μεγάλων, ἐχρέωντο τοῖσι χρήμασι, ναῦς τε ναυπηγούμενοι μακρὰς, καὶ τεῖχος ἰσχυρότερον περιβαλλόμενοι. ἡ δὲ προσόδος σφι ἐγίνετο ἔκ τε τῆς ἠπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων. ἐκ μὲν γε τῶν ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ τῶν χρυσέων μετάλλων, τεσσερακοντα τάλαντα προσῆκε· ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ, ἐλάσσω μὲν τούτων, συχνὰ δὲ οὕτω, ὥστε τεσσερακοντα Θασίοισι ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι, προσῆκε ἀπό τε τῆς ἠπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἑκάστου, διηκόσια τάλαντα· ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον προσῆλθε, τετρακόσια. εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέταλλα τοῦτα· καὶ μάλιστα τῶν ἐκείνων θαυμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες οὗτοι οἱ μετὰ Θάσου κτίσαντες τὸν νῆσον τοῦτον, ἡ τε νῦν ἀπὸ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνικος τοὐνόμα ἔσχε· τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ τοῦτά ἐστι τῆς Θάσου, μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου, καὶ Κοινύρων. αὐτὸν δὲ Σαμοθρηίκης ὄρος μέγα ἀνεστραμμένον ἐν ζητήσει. τοῦτο μὲν νῦν ἐστι τοιοῦτο. ⓓ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλεῖ κελεύσαντι καὶ ὃ τεῖχος ὃ σφέτερον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας πάσας ἐκόμισαν ἐς Ἄβδηρα. μετὰ δὲ τοῦτο, ἀπεπειρᾶτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων ὅ, τι ἐν νόῳ ἔχοιεν, κότερα πολεμέειν ἑωυτῷ, ἢ προδιδόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας, ἄλλοις ἄλλη τάξας, ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέειν βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε· ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἑωυτοῦ δασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους, κελεύων νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιέεσθαι.

Οἱ τοί τε δὴ προεσκεύαζοντο ταῦτα, καὶ τοῖσι ἤκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι, πολλοὶ μὲν ἠπειρωτέων ἔδοσαν τὰ προείκετο αὐτέων ὁ Πέρσης· πολλοὶ δὲ νησιώτεων, ἐς τοὺς ἀπικοίατο αἰτήσοντες, οἵ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ, καὶ δὴ καὶ Αἰγινῆται. ποιήσασι δὲ σφι ταῦτα, ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπεκέατο, δοκέοντες ὅτι σφίσι ἐχθρὰς τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι, ὡς ἅμα τῷ Πέρσῃ ὅτι σφέας στρατεύων. ⓒ ἀσμενοι προσφάσιος ἐπελάβοντο. φοιτέοντές τε ἐς τὴν Σπάρτην, κατηγόρεον Αἰγινητέων τὰ πεποιήκοιεν, προσδόντες τὴν Ἑλλάδα. πρὸς τούτῳ δὲ τὴν κατηγορίαν,

a Octoginta

b Ex quibus admiratione digna erant ea potissimùm quæ Ph.

in compingendis nauibus longis, tum validioribus muris vrbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atque ex metallis. ex fossitia quidẽ metallorum aureorum materia, [a] septuaginta talentorũ: ex Thasiis autem metallis minus, sed tamen ita frequenter, vt si Thasii forent immunes tributorũ, fuerint eis in summam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, &, quando plurimum, trecẽta. Quæ metalla ipse quoque inspexi, [b] & tamen longè admirabiliora fuere quæ Phœnices ii qui cũ Thaso eam insũlam condiderũt, inuenere: quæ insũla ab hoc Thaso Phœnice nomen obtinuit. Hæc autẽ Thasi Phœnicea metalla sunt inter locum qui vocatur OEnyrorum & Cœnyrorũ, sita: atque eregione Samothraciæ ingens mons indagando euersus est. Et hoc quidem huiuscemodi est. Thasii autem iubẽte Dario, muros suos diruerunt, & naues omnes in Abdera transportarũt. Post hæc Darius, quid in animo Græci haberẽt, pugnaréne secum an sese dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam alios aliò dimittit, regi terram & aquam petere iussos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad tributarias sibi maritimas ciuitates mittit, imperãs lõgas naues fieri, & hippagogas, *id est, naues quibus equi feruntur.*

Dum hæc isti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perses præceperat petẽtibus, terram multi in continente populi dederunt: insulani quoque, cùm alii omnes, ad quos eadem petituri legati accessere, tum verò AEginetæ. Qua de re continuò Athenienses irritati sunt, quòd putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam AEginetas, vt vnà cum Persa aduersus Athenas militarent. Itaque libenter occasionem contra AEginetas amplexi, Spartã profecti illos insimulauerunt quòd ex eo quod fecerant Græciã prodidissent. Ad hãc delationem

Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarum rex, AEginã trãsmisit, animo præcipuos eius rei autores cõprehendendi. Conãti autem illos comprehẽdere cùm alii AEginetæ intercessere, tum præcipuè Crius Polycriti filius, [a] negans eum gauisurum siquẽ abduceret AEginetarum: nã id eum facere sine communi consilio Spartiatarum, sed ab Athenienſibus pecunia corruptum: alioqui cum altero rege venturũ fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex [b] epistola Demarati. Eũ Cleomenes ab AEgina discedẽs interrogauit quod ei nomẽ esset. Ille respõdit quòd erat Crios, *id est, aries*. Cui Cleomenes, Crie, inquit, iam nunc præferrato cornũa, tanquam occursurus magno malo.

a *Id est, Negans eum impunè quẽquam AEgin. abducturum.*

b Mandãto

Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenẽ insimulabat, & ipse rex Spartiatarum, sed ex familia inferiore, quæ tamẽ alia nulla in re inferior erat, (ab eodem enim oriundi) quàm quòd familia EVrysthenis, quòd primigenius esset, nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonii, nulli poetarum assentiẽtes, negant se in eam quã nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi, sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius. Nec multo post Aristodemi vxorem nomine [c] AEginam, (quam dicunt fuisse filiam AVtesionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Thersandri, qui fuit Polynicis filius peperisse geminos: [d] eisque natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmonios autem qui tum erãt, inito consilio creasse regem è pueris eum qui esset primigenius, vt lex iubebat. Sed nesciẽtes vtrum puerorum eligerent, quum essẽt similes ac pares: id quum nequirent ipsi discernere, prius fuisse percontatos genitricem: eáque negante se dignoscere, sed dissimulante, quòd videlicet (vt credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita de hoc

c Argiuam.

d Aristodemum autẽ liberos hos intuitum morbo decessisse.

A Κλεομένης ὁ Ἀναξανδρίδεω, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἰγίνην, βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὡς δὲ ἐπειρᾶτο συλλαμβάνειν, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο αἰτίξοοι τῶν Αἰγινητέων, ἐν δὲ δὴ καὶ Κριὸς ὁ Πολυκρίτου μάλιστα· ὃς οὐκ ἔφη αὐτὸν τοῦδε ἄξειν χαίροντα Αἰγινητέων. ἄνευ γὰρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ ποιέειν ταῦτα, ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγωγαδέντα χρήμασι· ἅμα γὰρ αὖ μιν τῷ ἑτέρῳ βασιλέϊ ἐλθόντα συλλαμβάνειν. ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαρήτου. Κλεομένης δὲ ἀπελαυνόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης, εἴρετο Κριόν, τί οἱ εἴη τὸ οὔνομα· ὁ δὲ ὀρθῶς ἔφρασέ οἱ. ὁ δὲ Κλεομένης πρὸς αὐτὸν ἔφη, Ἤδη νῦν κεκαλλίκερω ὦ Κριὲ τὰ κέρεα, ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ.

B

Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τότον χρόνον ὑπερθύων Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, διέβαλε Κλεομένεα, ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιητέων, οἰκίης δὲ τῆς ὑποδεεστέρης· κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑποδεεστέρης, (ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γεγόνασι) κατὰ πρεσβυγενείην δὲ κως τετίμηται μᾶλλον ἢ Εὐρυσθένεος. Λακεδαιμόνιοι γὰρ, ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ, λέγουσι αὐτὸν Ἀριστόδημον Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου βασιλεύοντα, ἀγαγεῖν στρατιὴν ἐς ταύτην τὴν χώρην τὴν νῦν οἰκέαται, ἀλλ' οὐ τοῦ Ἀριστοδήμου παῖδας. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλὸν, Ἀριστοδήμου τεκεῖν τὴν γυναῖκα, τῇ οὔνομα εἶναι Ἀργείη. θυγατέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτησίονος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος. ταύτην δὲ τεκεῖν δίδυμα· ἐπιδόντα δὲ Ἀριστόδημον τὰ τέκνα, νούσῳ τελευτᾶν. Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε ἐόντας, βουλεύσαι κατὰ νόμον βασιλῆα τῶν παίδων πρεσβύτερον ποιήσασθαι· οὐκ ἐόντας δὴ σφέας ἔχειν ὁκότερον ἕλωνται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἀμφοτέρων ἐόντων. οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι, ἢ καὶ περὶ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν. τὴν δ', οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν, εἰδυῖαν μὲν καὶ ὅ κάρτα λέγων ταῦτα, βουλομένην δὲ εἴκοσι ἀμφότεροι γενοίατο βασιλῆες. τοὺς ὦν δὴ

C

220

Λακεδαιμονίους ἀπορέειν· ἀπορέοντας δὲ, πέμπειν ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους ὅ, τι χρήσονται τῷ πρήγματι· τὴν δὲ Πυθίην κελεύειν σφέας ἀμφότερα τὰ παιδία τιμᾶσθαι βασιλῆας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον. τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτά σφι ἀνελεῖν. τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι ἀπορέουσι τοῦδε ἦσαν ὅκως ἐξεύρωσι αὐτέων τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσήνιον, τῷ οὔνομα εἶναι Πανίτιον. ὑποθέσθαι δὲ τῷ τοῦτον Πανίτιον τάδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γυναῖκα ὁκότερον τῶν παίδων πρεσβύτερον λούῃ καὶ σπαργᾷ. καὶ ἐὼν μὲν ταύτῃ φαίνηται αἰεὶ ποιεῦσα, ὡς τὸ πρῶτον ἔξεστι, ὅσον τι καὶ δίζωται καὶ θέλοισι ἐξεύρειν· ἐὰν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη, ἀναλαβοῦσα, δηλοῦν σφι ἑστᾶσα ὡς οὐδὲν ἐκείνη πλέον οὐδὲν εἶδε· ὅπ' ἄλλῳ τε σφέας τραπέσθαι ὁδόν. ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτιήτας, κατὰ τὰ τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας, φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παίδων, λαβεῖν κατὰ ταὐτὰ ἀμῶσαν τὸν πρεσβύτερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ εἰδείην τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο. λαβόντες δὲ τὸ παιδίον τὸ ἀμώρυμον πρὸς τῆς γυναικὸς, ὡς ἐὸν πρεσβύτερον, φέρειν ἐν τῷ δημοσίῳ· καὶ οἱ οὔνομα τεθῆναι Εὐρυθένεα· τῷ δ' νεωτέρῳ, Προκλέα. τούτους ἀνδρωθέντας, αὐτούς τε ἀδελφεοὺς ἐόντας, λέγουσι διαφόρους εἶναι πάντα χρόνον τῆς ζόης αὐτέων ἀλλήλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους, ὡσαύτως διαφερέειν. Λακεδαιμόνιοι μὲν ταῦτα λέγουσι μουνοῖ Ἑλλήνων· τάδε δὲ κατὰ λελεγμένα ἐπ' Ἑλλήνων, ἐγὼ γράφω. "τούτοις τοῦ Δωριέων βασιλῆας, μέχρι μὲν Περσέος τοῦ Δανάης τοῦ θεοῦ ἀπέοντος, καταλεγομένους ὀρθῶς ἐπ' Ἑλλήνων, καὶ ἀποδεικνυμένους ὡς εἰσὶ Ἕλληνες, ἤδη γὰρ τίνα κατὰ ἐς Ἕλληνας οὗτοι ἐτέλεον. ἐλέξας, μέχρι Περσέος, τοῦδε εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἐπὶ ἔλαβον, ὅτι οὐκ "ἔστι ἐπωνυμίη Περσέϊ τοῦδεμίη πάτρος θνητοῦ, ὥσπερ Ἡρακλέϊ Ἀμφιτρύων. ἤδη ὦν ὀρθῷ λόγῳ χρεωμένῳ, μέχρι τοῦ Περσέος ὀρθῶς εἴρηται μοι. ἀπὸ δὲ Δανάης τῆς Ἀκρισίου καταλέγοντι τοὺς ἀνω αἰεὶ πατέρας αὐτέων, φαινοίατο ἂν ἐόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Ἀργύπτιοι ἰθαγενέες. ταῦτα μὲν νυν καὶ τὰ Ἑλλήνων λέγουσι γενεηλογήματα.

A

B

C

D

E

τῷ τούτοις δὲ δὴ τοῖς

ἔστι

dubitantes Lacedæmonios misisse Delphos sciscitatum quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse vt vtrunque puerorũ regem ducerent, sed primigeniũ magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodã Messenio, nomine Panite, vt obseruarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibarétque: quã si deprehenderent eodẽ semper modo fatitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternando erraret, palam fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse: & vt isti aliam rationem inirent. Ibique Spartiatas ex admonitu Messenii obseruantes matrem puerorum, ignarã cur obseruaretur, animaduertentéque illam præferentẽ alteri primigenium tum cibando tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tãquam primigenium, publicéque alẽdum curasse, imposito ei nomine EVrysthene: iuniori, Procle. Hos autem fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & itidem eorũ posteros perseuerasse. Hæc soli Græcorum Lacedæmonii aiunt. At hæc quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Doriensium reges vsque ad Perseũ Danaes à deo genitum, recẽseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. iam tũ enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autẽ dixi, vsque ad Perseum, nec altius repetii, quòd nullũ Perseo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaque à me rectã rationem sequente dictum rectè est vsque ad Perseum. A Danae verò Acrisii filia retrorsũ patres eorũ recẽsendo, cõstabit prĩcipes Doriensiũ [a] ex AEgypto oriũdos. Hæc generis recẽsio ex commemoratione Græcorum facta est.

a Ægyptios fuisse indigenas.

Vt autem à Persis fertur, Perseus ipse, quum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acrisii [a] recensere ad progeniem Persei nihil attinet: eósque (quēadmodum Græci aiunt) AEgyptios fuisse. Hæc de his hactenus. Quòd autem regnum Dorum, quum AEgyptii essent, sibi traditum acceperint. hoc (quoniam ab aliis dictum est) omittemus: quæ verò alii non attigerunt: eorum faciemus mentionem. [b] Has dignitates regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæmonii & Iouis cælestis: & ius belli in quamcunque libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum prohibere fas sit; alioqui piaculari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo postremi sint. Centũ delecti viri eis in militia custodes adsint. [c] In egressibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tẽpore eis tribuuntur: Vt quoties aliqua publica euisceratio fit, primi in cœna reges discũbant, & iis primis distribui incipiat vtrique eorum duplum omnium quàm cæteris conuiuis: [d] libamináque immolatorum & coria, eorum sint. Singulis quoque calẽdis instantis mensis, singula pecora vtrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus *id est, sex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant. [e] Liceátque quibuscũque libeat ciuibus inniti, & vtrique binos eligere Pythios. (sunt autem Pythii qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quíque publicè cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id est, semodia*, & vini singulæ cotylæ, *id est, sextarij*: præsentibus dupla dentur omnia. eadem ratione à priuatis quoque inuitati ad cœnam, honorentur.

a Nullam habere cũ Perseo consanguinitatem

b Has dignitates. *Vel*, Hos honores.

c Quoties in expeditionem proficiscũtur, vtant.

d Et vt primum in libationibus locum obtineãt, coriáque immolatorum pecorũ, eorum sint. Singulis quoque calẽdis, & septimo quoque die mensis ineuntis, victima perfecta vtrique illorum detur in Apollinis æde. *Illud autem ἱρήϊον τέλειον, (id est, ad Verbum, perfecta victima, & quasi omnibus suis numeris absoluta) Gareè exponitur.*

e Liceátque illis quos velint ex ciuibus proxenos constituere, *Vel*, creare. *Erant autem proxenæ qui totius Orbis nomine hospitio excipiebãt qui ex aliis ciuitatibus aduenienbant, iisque quecunque poterant humanitatis officia præstabant.*

A ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγει, αὐτὸς ὁ Περσεὺς ἐὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἕλλην, οὐκ ἀνὰ λόγον Περσέος γενόμενος. τοῦ δὲ Ἀκρισίου γε πατέρας ὁμολογέοντες κατ' οἰκηΐότητα Περσέϊ οὐδὲν, τούτους δὲ εἰ, καὶ πάντες Ἕλλανες λέγουσι, Αἰγυπτίους. καὶ τοῦτο μὲν νῦν τοῦ τουτέων εἰρήσθω. ὅτι δὲ ἐόντες Αἰγύπτιοι, καὶ ὅτι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰ Δωριέων βασιληΐας, ἄλλοισι γὰρ τοῖ αὐτέων εἴρηται, ἐάσομεν αὐτά· τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελέγοντο, τουτέων μνήμην ποιήσομαι. γέρεά τε δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῆται δεδώκασι, ἱρωσύνας δύο, Διός τε Λακεδαίμονος, καὶ Διὸς οὐρανίου· καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπ' ἓν ἂν βούλωνται χώρην. τοῦτο δὲ μηδένα εἶναι Σπαρτιητέων ἀμφικωλυτήν· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ὑπ' ἀγαῖ ἐνέχεσθαι. στρατευομένων τε, τοῖσι βασιλεῦσι, τοῖσι μὲν ἱέναι τοὺς βασιλῆας, ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν τε ἄνδρας λοχάδας ἐπὶ στρατιῆς φυλάσσειν αὐτοί. τοῖσι δὲ ἐξιοῦσι, ἐκ τοῖσι ἐξιοῦσι, ἐκ τούτων ἂν ἐθέλωσι· τῶν δὲ θυομένων ἀπάντων τὰ δέρματά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. τοῦτο μὲν τὰ ἐμπολέμια. τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρεσιώνα κατὰ τὰ δέ σφι δέδοται· ἓν θυσίαν τῆς δημοτελοῦς ποιέεται, τοῖσι τοῖς ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἵζειν τοὺς βασιλῆας· καὶ ἀπὸ τουτέων τοῖσι τὸν ἄρχεσθαι, διπλήσια νέμοντες ἑκατέρῳ τὰ πόματα ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόνεσι. καὶ ἀπὸ δαρχίας εἶναι τουτέων, καὶ τῶν τυθέντων τοῖσι θεοῖσι τὰ δέρματα. νεομηνίας δὲ ἀμὰ πάσας καὶ ἑβδόμας ἱσταμένου τοῦ μηνὸς, δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἱρήϊον τέλειον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, ἓ μέδιμνον ἀλφίτων, καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικήν. καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι τοῖσι τεθρίπποις, καὶ τοῖσι ἱππικοῖσι ἀποδεικνύσθαι τούτοισι τοῖσι κεῖσθαι τοὺς αὐ ἐθέλωσι τῶν ἀστῶν, καὶ Πυθίους αἱρέεσθαι δύο ἑκάτερον. (οἱ δὲ πύθιοι, εἰσὶ θεοπρόποι ἐς Δελφοὺς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια) μὴ ἐλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλῆσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἀποπέμπεσθαι σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ, καὶ οἴνου κοτύλας· πρεσβεύουσι δὲ διπλήσια πόματα δίδοσθαι. τοῦτο δὲ τοῦτο καὶ τοῖς ἰδιωτέων καλεόμενοι ἐπὶ δεῖπνον ἱμᾶσθαι.

τῶν ὁ τοῦ Περσέως.

τῶν τυθέντων τὰ δέρματα.

τὰ δὲ μαντηΐας τὰς γινομένας, τούτοις φυλάσσειν· σιωπιδέναι δὲ καὶ τοὺς πυθίους. δικαιοῦν δὲ μουνοῦν τοὺς βασιλῆας τοσάδε μουνῶα. παρέχου τε πατρὸς ἐόντος παρθένου πέρι, ἐς ἓν ἱκνέεται ἔχειν, ἓν μὴ τῷ πατὴρ αὐτὸν ἐξγυήσῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιέων πέρι, καὶ ἓν τῆς θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλῆος ἀναντίον ποιέεσθαι. καὶ παρεῖναι βουλεύουσι τοῖσι γέρεσι, ἐόντας δυῶν δέουσι τεσσεράκοντα. ἓν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς μάλιστα σφι τῶν γερόντων παρεστήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλῆος γέρεα, δύο ψήφους πρὸς μιῇ, τρίτον δὲ, τὸν ἑωυτῶν. τοῦτο μὲν ζῶσι τοῖσι βασιλῆσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτιητέων· ἀποθανόντι δὲ, τάδε· ἱππέες πανταχῇ γελλουσι ὁ γενόμενος κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικήν· κατὰ τὴν πόλιν γυναῖκες παρεῖσι ὁδοῦσαι, λέβητας κροτέουσι. ἐπεὰν ὦν τοῦτο γένηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἑκάστης ἐλθεῖν δύο καταμιαίνεσθαι ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο, ζημίαι μεγάλαι ἐπικέαται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι κατὰ τῶν βασιλέων τοῖς θανάτοις ἐστὶ αὐτὸς καὶ τοῖσι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ. τὸν γὰρ βαρβάρων οἱ πλούσιοι τιμῶσι νόμῳ χρέωνται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλέων. ἐπεὰν γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαίμονος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῷ τῶν περιοίκων ἀναμαθοῦσι ἐς ὃ κῆδος ἴέναι. τουτέων ὦν καὶ τῶν εἰλωτέων, ἓ αὐτέων Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλλεχθέωσι ἐς τὠυτὸ πολλαὶ χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι γυναιξὶ κόπτονται τε τὰ μέτωπα πρηθύμως, καὶ οἰμωγῇ ἀφορρέων ἀπλέτῳ· φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀποθνήσκοντα τῶν βασιλέων, τοῦτον δὴ θνήσκειν ἄριστον. ὃς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλέων ἀποθάνῃ, τοῦτῳ δὲ εἴδωλον σκευάσαντες, ἐν κλίνῃ εὖ ἐστρωμένῃ ἐκφέρουσι. ἐπεὰν δὲ θάψωσι, ἀγορὴ δέκα ἡμερέων οὐκ ἵσταται σφι, οὐδὲ ἀρχαιρεσίη συνίζει, ἀλλὰ πενθέουσι τούτῳ τῷ ἡμέρας. συμφέρονται δὲ ἄλλο οὐτοι τόδε τοῖσι Πέρσῃσι· ἐπεὰν ἀποθανόντος τοῦ βασιλῆος ἄλλος ἐνίσταται βασιλεὺς, οὗτος ὁ ἐσιὼν ἐλευθεροῖ ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλέϊ ἢ ὦ δημοσίῳ ὤφελε. ἐν δὲ αὖ Πέρσῃσι ὁ καταστάμενος βασιλεὺς τὸν προφέρεται φόρον μετέχει πάσῃσι τῇσι πόλισι. συμφέρον δὲ καὶ τάδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμονίοισι·

a Vaticinia autẽ quæ eduntur, vt ab iis custodiantur, *Vel, asseruentur*. Vt soli reges de his solis iudicium ferant: de virgine ad quam tota hæreditas deuenerit, quis ex iure illam in vxorem ducere debeat, si pater eã non desponderit. *Ad Verbum*, Cui obueniat illã habere. *i. in quẽ cadat. Sic Gall. A qui il vient. pro, à qui il touche.*

b Facere velit, vt coram regibus faciat. *Vel, in conspectu regum.*

c Mortuo rege Lacedæmoniorũ coguntur prosequi funus aperto pectore totius Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolæ, exceptis Spartiatis. *Ita Camerar. hũc locum interpret.*

a Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda sit, eíne cui mater, an cui pater desponderat: néc-non de viis publicis: & siquis adoptiuum filium [b] facere velit inuitis regibus. Liceat quoque eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui constat ex duodetriginta senibus: si eò non accesserint, eorum maximè propinqui duo senatores ius regũ obtineant, duos calculos ponendi, tertiũ pro seipsis. Viuẽtibus hæc regibus à republica Spartiatarum tribuũtur: B ista, defũctis: Equites per vniuersam Laconicam obitum regis enuntiant: fœminæ per vrbẽ circumeuntes ollas pulsitãt. quúmque hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem autem circa funus regum consuetudo Lacedæmoniis est quæ barbaris Asianis. nam plerique barbarorum eodẽ ritu in mortibus regum vtuntur. Siquidem [c] posteaquam mortem C obiit Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarum, qui sunt numero vicinorũ. Quorum & item seruorũ atque ipsorũ Spartiatarum posteaquam multa millia in vnum coacta sunt, promiscuè cum mulieribus frontes suas intrepidè pungunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quenque regum dicentes semper fuisse optimum. Qui verò regum in bello periit, eius simulacrum quum expresserunt, in toro bene strato efferunt, cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullúsque magistratuum consessus, sed luctus cõtinens. In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quòd defũcto rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Persas itẽ qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributũ quod debebãt remittit. Cũ AEgyptiis etiã E Lacedæmonii in hoc cõgruunt,

τῶν ἀναστάντων

quòd eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicē è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque vlli propter vocalitatem aliis insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseuerant: atque hæc quidem ita fiunt.

Cleomenem autem tunc quū apud AEginam esset, communi Græciæ bono operam dantem insimulabat Demaratus, nō tam AEginetis studens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab AEgina reuersus consultabat vt regno submoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnū obtinens, quum è duabus vxoribus liberos non susciperet, & in se culpam eius rei non esse agnosceret, tertiam duxit vxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maximè vtebatur: cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis facta. siquidem hanc mala forma præditam esse cernēs nutrix sua, ídque parentes eius, vtpote locupletes, ægrè ferre, hoc excogitauit, vt puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum, quod est in loco qui dicitur Therapne, supra fanum Phœbi. cò quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulacrum, deā precabatur vt alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeūti è templo mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quídnam in vlnis gestaret: & quum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Quúmque negaret nutrix id se facturam, quòd infantem parentes sui vetuissent ostēdi cuipiam, institisse iubere prorsus vt sibi ostenderetur. [a] magni enim facturam illam si à se infans conspiceretur. ita nutrice puellā ostendente, demulcentem caput puellæ dixisse, futurā eam omniū Spartanarum formosissimam: atque ab eo pristinam speciem decidisse. Hanc, quum ad nubilē peruenit ætatem, duxit vxorem

a Nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æstimare, infantem à se conspici, ei tādem ostendisse. Hāc autem, caput puellæ demulc. dixisse. &c.

A Ⓐ κήρυκες αὐτέων καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ὁκοῖοι ἐκδέκονται τὰς πατρῴας τέχνας. καὶ αὐλητὴς τε αὐλητέω γένεται, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ κῆρυξ κήρυκος, οὐ κῆ λαμπροφωνίῃ ἐπιθιξάμενοι ἄλλοι σφέας παρεγκληίσωσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελέοντες. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται.

Τότε δὲ τὸν Κλεομένεα ἐόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσεργαζόμενον, ὁ Δημάρητος διέβαλε, οὐκ Αἰγινητέων ἕνεκα κηδόμενος, ὡς φθόνῳ καὶ ἄτῃ χρεώμενος.
B τῷ κηδόμενος, ὡς φθόνῳ καὶ ἄτῃ χρεώμενος. Κλεομένης δὲ νοσήσας ἀπ' Αἰγίνης, ἐβούλευε τὸν Δημάρητον παῦσαι τὴν βασιληίης, δόξαν τοιόνδε, ὅτι βασιν ἐς αὐτὸν ποιεύμενος. Ἀρίστωνι βασιλεύοντι τῷ ἐν Σπάρτῃ, τῷ γάμαντι γυναῖκας δύο, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. καὶ, οὐ γὰρ συνεγνώσκετο αὐτὸς τούτου εἶναι αἴτιος, γαμέει τρίτην γυναῖκα. ὧδε δὲ γαμέει· ἑῷ οἱ φίλος τῶν Σπαρτιητέων αἰνὴρ, ᾧ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων.
C Τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἐτύγχανε ἐοῦσα γυνὴ καλλίστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· καὶ ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐοῦσα αἰσχίστης ἐγένετο. ἐοῦσαν γὰρ μιν ὁ εἶδος φλαύρην, ἡ τροφὸς αὐτῆς, οἷα αὐτεξέοντα τε ὀλβίων ἐοντάτων, καὶ δυσειδέα ἐοῦσαν, πρὸς δὲ καὶ ὀρέουσα τοῖς γενέας συμφορίῃ ὁ εἶδος αὐτῆς ποιεύμενος, ταῦτα ἑκάστα μαθοῦσα, ἐπιφράζεται τοιάδε· ἐφόρεε αὐτέην αὐτὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς ὃ τῆς Ἑλένης ἱρόν, τὸ ὅστι ἐν τῇ Θεράπνῃ κεκλιμένον, ὑπερθε τοῦ Φοιβηίου ἱροῦ. ὁκόσε δὲ ἐνείκειε ἡ τροφὸς, πρός τε τὸ ἄγαλμα ἵστα, καὶ ἐλίσσετο τὴν θεὸν ἀπαλλάξαι τὸ δυσμορφίης ὁ παιδίον. καὶ δὴ κοτε ἀπιούσης ἐκ τοῦ ἱροῦ τῇ τροφῷ γυναῖκα λέγεται ἐπιφανῆναι· ἐπιφανεῖσαν δὲ, ἐπείρεσθαί μιν ὅ, τι φέροι ἐν τῇ ἀγκάλῃ. καὶ τὴν φάσαι, ὡς παιδίον φορέοι. τὴν δὲ κελεύσαι οἱ δεῖξαι· τὴν δὲ οὐ φάναι ἀπειρῆσθαί γάρ οἱ ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι.
E τὴν δὲ πολλῶς ἑωυτῇ κελεύειν ἐπιδεῖξαι. ὁρῶσαν δὲ τὴν γυναῖκα πρὸς πολλοῦ ποιεύμενον ἰδέσθαι, οὕτω δὴ τὴν τροφὸν δεῖξαι ὁ παιδίον. τὴν δὲ, καταψώσαν τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν, εἶπαι ὡς κελλιστεύσει πασέων τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὴ τοῦ τῆς ἡμέρης μεταπεσεῖν ὁ εἶδος. γαμέει δὲ μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομένην

τῷ ἐς Σπάρτῃ,

τῷ τούτων

Ἄγητος ὁ Ἀλκείδεω, οὗτος δὴ ὁ τοῦ Ἀρίστωνος φίλος. Ⓐ δὲ Ἀρίστωνα ἔκνιζε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως. μηχανᾶται δὴ τοιάδε· αὐτός τε τῷ ἑταίρῳ τοῦ ἑῷ ἡ γυνὴ αὕτη, ὑπεδέκετο δωτίνην δώσειν τῶν ἑωυτοῦ πάντων ἔν τι ὃ αὐ αὐτὸς οἱ εἴληται, καὶ τὸν ἑταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε ὡσαύτως τοῦ ὁμοίου διδόναι. ὁ δὲ, οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικὶ, ὁρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, καταινέει ταῦτα. ὅστι τούτοισι δὲ ὅρκοις ἐπήλασαν. μετὰ δὲ, αὐτός τε ὁ Ἀρίστων
B ἔδωκε τοῦτο ὅ, τι δὴ οἱ ἔλετο τῶν κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγητος, καὶ αὐτὸς τοῦ ὁμοίου ζητέων φέρεσθαι πρὸς ἐκείνου. ἐνθαῦτα δὴ τὸν ἑταῖρον τοῦ γυναῖκα ἐπειρᾶτο ἀπάγεσθαι. ὁ δὲ, πλέον τούτου μοιρίου, ἄλλα ἔφη καταιρέσαι. ἀναγκαζόμενος μὲν τοι τῷ τε ὅρκῳ, καὶ τῆς ἀπάτης τῇ προσαγωγῇ, ἀπιέναι ἀπάγεσθαι. οὕτω μὲν δὴ τοῦ τρίτου γαμέει ἐσηγάγετο γυναῖκα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέραν ἐπιπεμψάμενος. ἐν δὲ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι, καὶ οὐ πληρούσας τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὕτη, τίκτει τοῦτον Ⓐ Δημάρητον. καὶ τις οἱ τῶν οἰκετέων ἐν ἡσυχῇ κατηριθμῷ μετὰ τῶν ἐφόρων, ὀξαγγέλλει ὡς οἱ παῖς γένοιτο. ὁ δὲ, ὅστι σαφηνὸς τε τὸν χρόνον τοῦ ἠκάγετο τοῦ γυναῖκα, καὶ ὅστι δακτύλῳ συμβαλλόμενος τοῖς μηροῖς, εἶπε ἐπομόσας,
223 „ Οὐκ αὐ ἐμός εἰμι. τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἔφοροι. πρῆγμα μὲν τοι οὐδὲν ἐποιήσαντο παραυτίκα· ὁ δὲ παῖς ηὔξετο· καὶ τοῦ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε. παῖδα γὰρ Ⓐ Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστα οἱ ὀνόμασε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὖτις οὐνόμα ἔθετο, δόξαν τόδε· πρότερον τουτέων, πάνυ μὲν Σπαρτιῆται Ἀρίστωνι ὡς αἰδοῖ ὀδυρομένοντι ἀπὸ πάντων δὴ τῶν βασιλήων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἄριστα ἐποιήσαντο παῖδα γενέσθαι. ἀπὸ τοῦτο μὲν οἱ ὀνόμασε Δημάρητος ἐπέθη. χρόνου δὲ προϊόντος Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασιληίην. ἔδεε δὲ (ὡς ἔοικε) αὐτίκα γενόμενα ταῦτα, καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληίης, ἀπὸ τὰ Κλεομένεϊ διεβλήθη μεγάλως, πρότερόν τε ὁ Δημάρητος ἀπαγαγὼν τὴν τραπεζαν ἐξ Ἐλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε ὅτι Ἀργινητέων οὗ μηδίσαντας ἀπαβαίτος Κλεομένεος.

A Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titillatus quum esset Ariston, hanc rem commētus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat vxor, recepit se dono daturum vnam è suis rebus quamcunque ille optaret: atque inuicem iussit illū simile munus sibi dare. Agetus nihil de re vxoria suspicatus, quum videret Aristoni quoque vxorem esse, accepit conditionem, & in eam rem iusiurādum interposuit. Cui mox
B Ariston è suis rebus pretiosis donauit quam ille elegit. Ipse vicissim, quum eius partes petēdi muneris ab illo fuerunt, [a] ibi optauit vxorem eius adferri. Agetus dicere, se præter hoc vnum cætera annuisse: iureiurando tamen adactus ac dolo seductus, [b] ad eam ducendam abiit. Ita tertiā hanc Ariston, repudiata secunda, duxit vxorem: [c] quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei gen-
C nuit Demaratum. Aristō, quum ei sedenti in basilica cum ephoris quidam famulus nuntium nati filii atulisset, sciens quo tempore duxisset vxorem, deductis in digitos mensibus, dixit cum iureiurando, Hic non est filius meus. Quod audiētes ephori, haud magni fecere impræsentiarum: sed posteaquam puer adoleuit, pœnituit Aristonem dicti, opinantem vtique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum
D est Demaratus, *id est, A populo votus petitus:* quòd ante eum natum omnis populus vota fecit vt Aristoni, omnium ante id tempus regū probatissimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tēpore Aristone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed videlicet necesse erat vt id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Eapropter à Cleomene vehemē-
E ter insimulabatur, cùm antea qꝫ ab Eleusine abduxisset exercitū, tum eo tempore quum aduersus AEginetas cum Medo sentientes traiecit Cleomenes.

a Illius vxorem abducere studebat.

b Eam abducere permisit.

c Quæ intra breuius tēporis spatium, & nō exacti. *Id est, Intra breuius quàm decem mensium spatium.*

a Vleisci

Ergo ingressus eũ[a] vrgere Cleomenes, componit cũ Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus AEginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè causam, quòd quum Percala filia Chilonis, filii Demarmeni, ei desponsata esset, Demaratus insidiosè hominem cóiugio priuauit, præoccupata & prærepta vxore, ac retenta. Ob hãc causam Leutychidi inimicitiæ cum Demarato extitere. Is tunc, Cleomene solicitante, cõtra Demaratum iurauit, negans eum rite Spartanorum esse regem, quòd Aristonis filius nõ esset, deinde quod iurauerat institit confirmare: quòd Ariston aliquãdo dixisset, quum ei nuntiasset famulus suus filiũ ei natum, & menses conferens, iureiurando negasset illum esse filiũ suum. Huic verbo insistens Leutychides, pronuntiabat Demaratum neque Aristonis filium esse, neque rite Spartæ regnare: eisdẽ ephoris adhibitis testibus qui Aristoni assidentes túc hæc ab illo audierant. Tandem re in cõtentionem deducta, visum est Spartiatis oraculum quod Delphis est consulendum an foret Demaratus Aristonis filius nécne. Ibi Cleomenes,[b] quum ex ipsius erga Pythiam prouidentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonẽ quendam Aristophãti filium maxima apud Delphos autoritate, vt persuadeat Periallæ mulierum vaticinãtium antistiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, sciscitantibus iis qui ad oraculum erãt missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. quæ tamen res sequenti tempore palàm facta est, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata est. Hactenus quæ ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam quòd quum eiectus regno gereret magistratum,

b In Græco exempl. pro ἀτωῖτου legendum videtur ἀτωσοῦ, cuius lectionis alibi ratio reddetur.

A ὁρμηθεὶς ὦν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης, συντίθεται Λευτυχίδῃ τῷ Μενάρεος τοῦ Ἄγιος, ἐόντι οἰκίης τῆς αὐτῆς Δημαρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἢν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλῆα αὐτὶ Δημαρήτου, ἕψεται οἱ ἐπ' Αἰγινήτας· ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γενώς, διὰ τῷδε τὸ πρῆγμα τοιόνδε· ἁρμοσαμένου Λευτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας, ἀποστερᾷ Λευτυχίδεα τοῦ γά-
B μου, φήσας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἁρπάσας καὶ ἀνὴν γυναῖκα. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ Λευτυχίδης οὐ ἔχθρη ἐς Δημάρητον ἐγένετο· τότε δὲ ὁκ τῆς Κλεομένεος παρεθυμίης ὁ Λευτυχίδης κατώμνυτο Δημάρητον, φὰς αὐτὸν ὁκ ἰκνεομένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων, ὁκ ἐόντα παῖδα Ἀείστωνος. μετὰ δὲ τὴν κατωμοσίην, ἐδίωκε ἀνασώζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος τὸ εἶπε Ἀείστων τότε, ὅτι οἱ ἀγγηλάλε ὁ οἰκέτης παῖδα γενόμενον· ὁ δὲ, συμβαλ-
C λεόμενος τοὺς μιλῶας, ἀπώμοσε, φὰς ὁκ ἑωυτοῦ μιν εἶναι. τούτου δὴ ὑστερεούσης τοῦ ῥήματος ὁ Λευτυχίδης, ἀπέφαινε Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀείστωνος γενόμενον, οὔτε ἰκνεομένως βασιλεύοντα Σπάρτης, καὶ ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος ἐκείνους οἳ τότε ἐτύγχανον παρεδροί τε ἐόντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀείστωνος. τέλος δὲ, ἐόντων αὐτέων νεκρέων, ἐδόξε Σπαρτιήτῃσι ἐπείρεσθαι ὃ χρηστήριον τὸ ὂν Δελφοῖσι, εἰ ἄρα Ἀείστωνος εἴη παῖς ὁ Δημάρητος. δωσίστου δὲ γε-
D νομένου ὁκ παρεόντος τῆς Κλεομένεος ἐς τὴν Πυθίην, ὑπῆστα παρεσποιέεται Κλεομένης Κόβωνα Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ὂν Δελφοῖσι δυναστεύοντα μέγιστον. ὁ δὲ Κόβων Περίαλλαν τὴν παρέμαντιν ἀναπείθει τὰ Κλεομένης ἐβούλετο λέγεσθαι, λέγειν. ὅτω δὴ ἡ Πυθίη, ἐπειρωτώντων τῶν θεοπρόπων, ἔκρινε μὴ Ἀείστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦ-
E τα, καὶ Κόβων τε ἔφυγε ὁκ Δελφῶν, καὶ Περίαλλα ἡ παρέμαντις ἐπαύσθη τῆς τιμῆς. κατὰ μὲν δὴ τὸν Δημάρητον καπάπαυσιν τῆς βασιληίης οὕτω ἐγένετο. ἔφυγε δὲ Δημάρητος ὁκ Σπάρτης ἐς Μήδους ὁκ Τοιοῦδε ἀνείδεος· μετὰ τῆς βασιληίης τὴν καπάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἦρχε αἱρεθεὶς ἄρχων.

ἥσθη μὲν δὴ γυμνοπαιδίαις θεωμένου δὲ τοῦ Δημαρήτου, ὁ Λευτυχίδης, γενόμενος ἤδη αὐτὸς βασιλεὺς αὐτὶ ἐκείνου, πέμψας τὸν θεράποντα ὀλίγωτί τε καὶ λάθῃ, ἠρώτα Δημάρητον ὁκοῖόν τι εἴη ὃ ἄρχειν μετὰ βασιλεύων. ὁ δὲ, ἀλγήσας τῷ ἐπερωτήματι, εἶπε φάς, αὐτὸς μὲν ἀμφοτέρων ἤδη πεπειρῆσθαι, κείνον δὲ, οὐ. τὸν μὲντοι ἐπειρώτησιν ταύτην ἀρξὴν Λακεδαιμονίοισι ἢ μυείης κακότητος, ἢ μυείης εὐδαιμονίης. ταῦτα δὲ εἰπὰς, καὶ καταλυψάμενος ἐξῆλθε ὁκ τοῦ θεήτρου ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία. αὐτίκα δὲ παρασκευασάμενος ἔθυε τῷ Διὶ βοῦν. θύσας δὲ, τὸν μητέρα ἐκάλεσε. ἀπικομένην δὲ τὴν μητέρα ἐς θεὶς ἐς τὰς χεῖρας οἱ τὰ πλάγχνα, κατικέτευε, λέγων τοιάδε, Ὦ μῆτερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπλόμενος ἱκετεύω, καὶ τοῦ ἐρκείου Διὸς τοῦδε, φράσαι μοι τὸν ἀληθήτατον, τίς μευ ἐστὶ πατὴρ ὀρθῇ λόγῳ. Λευτυχίδης μὲν γὰρ ἔφη ὁν τοῖσι νείκεσι λέγων, κατεύχομαί σε ὁκ τοῦ πρότερου ἀνδρὸς, οὔτω ἐλθεῖν πρὸς Ἀείστωνα. ἡ δὲ καὶ τὸν ματαιότερον λόγον λέγοντες, φασί σε ἔστελθεῖν πρὸς τῶν οἰκετέων τὸν ὀνοφορεόν, καὶ ἐμὲ ἐκείνου παῖδα. ἐγὼ δέ σε ὦν μετέρχομαι θεῶν θεὸς, εἰπεῖν τὠληθές. οὔτε γὰρ, εἰ πεποίηκάς τι τῶν λεγομένων, μοιώη δὴ πεποίηκας, οὔτε πολλέων δέ· ὅ, τε λόγος πολλὸς ὁν Σπάρτῃ, ὡς Ἀείστωνι σπέρμα παρὸ δοποιὸν ὁκ ὀνῶ. τεκεῖν γὰρ αἱ οἱ καὶ πρὸς τῷ πρότερας γυναῖκας. ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλεγε. ἡ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ παῖ, ἐπεί τέ με λιτῆσι μετέρχεαι εἰπεῖν τὸν ἀληθήτατον, πρῶτα εἰς σὲ κατειρήσεται τὠληθές· ὡς με ἠγάγετο Ἀείστων ἐς ἑωυτοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἦλθέ μοι φάσμα εἰδόμενον Ἀείστωνι· συνεύνηθεν δὲ, δοκέοντι φανέντι οὐδὲ εἶχε, ἐμοὶ πρεσεπήδησε. καὶ τὸ μὲν οἰχώκεε, ἧκε δὲ μετὰ τοῦτα Ἀείστων. ὡς δέ με εἶδε ἔχουσαν στεφάνους, ἠρώτα τίς εἴη ὁ, μοι δοὺς. ἐγὼ δὲ ἐφάμην ἐκεῖνον· ὁ δὲ ὁκ ἐπαινέετο. ἐγὼ δὲ κατωμνύμην, φαμένη αὐτὸν οὐ καλῶς ποιέειν ἀπρενόμενον. ὀλίγῳ γάρ τι πρότερον ἐλθόντα καὶ σύνευνηθέντα, δοῦναί μοι ὁ δὲ στεφάνους. ὁρέων δέ με κατομνυμένην ὁ Ἀείστων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη ὃ πρῆγμα. καὶ

a Quale illis esset magistratum gerere, qui antea regnauissent.

b Aristoni fuisse prolificum semẽ. nam si fuiss.

c Precibus instas mihi vt dic. ver.

d Coronas quas gestabat mihi circũposuit. Et hoc quidem abiit, Ariston autem postea venit.

A adesset que spectaculo gymnopædiarum, *id est palæstræ nudorũ puerorum*, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandique causa, ministrũ, qui interrogaret [a] qualis esset præfectura post regnum. Eam interrogationem ægrè ferens Demaratus, respondit se vtrumque expertũ, illum verò non: & eam interrogationem Lacedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit, cõfestimque præparatum Ioui bouem immolauit: quo immolato, matrem accersiit: quæ quum aduenisset, positis in eius manus extis, mulierem his verbis obsecrauit, Per ego te mater cùm alios deos, tum Iouem hunc domesticum, quem tãgo, precor, promas mihi veritatem: quisnam reuera meus est pater? Nam Leutychides inter conuicia obiecit, te è priore viro grauidam, ita ad Aristonem venisse. Alii etiã dementius referentes, aiunt te ad domesticum asinarium ventitasse, illiúsque me filium esse. qua de re ego te adiens obsecro vt verum dicas. Siquid enim eorũ quæ dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negãtium [a] Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. nam si fuisset, priores vxores fuisse cõcepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita respõdens, Fili, inquit, quoniam [b] precibus mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domum Aristõ duxit, tertia quàm me duxerat nocte simulacrum tãquam Aristonis ad me venit, quod posteaquã mecũ concubuit, [d] corona quam gestabat, me circumdedit, atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnã me illis donasset. Ego ipsum dedisse respondi: eóque id abnuente, iurauí, asserens non bene illum facere qui negaret, quippe qui paulo antè ingressus, vbi mecum coiisset, coronis me donasset. Ariston, cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse, com-

pertúmque est illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulæ extructum, quod vocant Astrobaci: & vates esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili ita vt volebas audire. aut enim ex hoc heroe genitus es, patérque tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. nam ea te nocte concepi. Verùm quod tibi præcipuè exprobrant inimici, quod Aristó, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audiẽtibus negauit te suum esse, quia tempus decem mẽsium non exisset, per inscitiam talium rerum illi hoc verbum excidit. nã mulieres nouem etiam mẽsium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explétes. ego autem fili septimestrem te genui. Ipse quoque Ariston non diu pòst agnouit [a] se per imprudentiam id verbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. omnia enim verissimè audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi & iis qui talia loquuntur, suæ vxores de asinariis pariãt filios. Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ volebat, sumpto viatico per speciẽ eundi Delphos ad oraculum consulẽdum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonii fugam capessiturum, in sequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Zacynthũ traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonii prehenderunt, eãúsque famulos: sed Zacynthiis eum dedere abnuẽtibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnificè exceptus est, territorióque ac vrbibus donatus. Ita in Asiã Demaratus abiit, ac tali fortuna vsus est, vir cùm aliis in multis factis dictísque apud Lacedæmonios illustris, tũ quòd illis olympiadẽ palmã quadriiugo certamine reportauerat, rẽ ei° solius, ad ea tẽpora, regũ Spartiatarum. Leutychidi autẽ Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeu-

a Se per stultitiam id verbum emisisse. Cætera autem quæ de tua genitura dicuntur, ne admittito.

A τοῦτο μὲν, ὦ στέφανοι ἐφάνησαν ἐόντες ἐκ τοῦ ἡρῴου τοῦ ἐν τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἱδρυμένου, ὃν καλέουσι Ἀστροβάκην· τοῦτο δὲ, οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα αἱρέσεον εἶναι. οὕτω δὴ ὦ παῖ ἔχει. πολὺ ὅσον τι καὶ βούλεαι πυθέσθαι. ἢ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γένεαι, καὶ τοι πατὴρ ἐστὶ Ἀστρόβακος ὁ ἥρως, ἢ Ἀρίστων. ἐν γάρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ αἰαρέομεν. τῇ δὲ σευ μάλιστα καταπίπτουσι οἱ ἐχθροὶ, λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτοῦ ἐπυθέτο τοῦ θρόμβου, πολλῶν ἀκουόντων οὐ φήσειέ σε ἑωυτοῦ εἶναι. ἀτὰρ χρόνον γὰρ τινὰ δέκα μιῶας οὐδέκω ἐξικνεῖν· ἀδρηίῃ τοῦ τοιούτων κεῖνος τοῦτο ἀπέρριψε τὸ ἔπος. τίκτουσι γὰρ γυναῖκες καὶ ἑνδέκαμηνα καὶ ἑπτάμηνα, καὶ οὐ πᾶσαι δέκα μιῶας ἐκτελέουσαι. ἐγὼ δέ σε ὦ παῖ ἑπτάμηνον ἔτεκον. ἔγνω δὲ καὶ ὁ αὐτὸς Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον ὡς αὐοίῃ τὸ ἔπος ἐκβάλλοι τοῦτο. λόγους δὲ ἄλλους οἷοι θυέσιος τῆς σεωυτοῦ μὴ δέκεο. τὰ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀκήκοας, ἐκ δὲ ὀνοφορβῶν αὐτοῦ τε Λευτυχίδου καὶ τοῖσι τοῦτα λέγουσι τίκτοιεν αἱ γυναῖκες παῖδας. ἰ μὲν δὴ τοῦτα ἔλεγε· ὁ δὲ, πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο, καὶ ἐπόδεα λαβὼν, ἐπορεύετο ἐς Ἦλιν· τοῦ λόγου φάς ὡς ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τοῦ χρηστηρίου πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὑποπτεύοντες Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχειρέειν, ἐδίωκον· καὶ κως ἐφθη ἐς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ Δημάρητος ἐκ τῆς Ἤλιδος. ἐπιδιαβαίνοντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ τε ἀπαιτέονται, καὶ οὐ θεραπόντας αὐτοῦ ἀπαιρέονται. μετὰ δὲ, (οὐδὲ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν οἱ Ζακύνθοι) ἐνθεῦτεν διαβαίνει ἐς τὴν Ἀσίην πρὸς βασιλῆα Δαρεῖον· ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωστὶ, καὶ χώρῃ τε καὶ πόλιας ἔδωκε. οὕτω ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀσίην Δημάρητος, καὶ τοιαύτῃ χρησάμενος τύχῃ· ἀλλά τε Λακεδαιμονίοισι συχνὰ ἔργοισί τε καὶ γνώμῃσι ἀποδεικνυμένοισι, ἐν δὲ δὴ καὶ ὀλυμπιάδι φορὴ ἀνελόμενος τετράππων πρόσβαλε, μοῦνος τοῦτο πρώτων δὴ τῶν ἑωυτοῦ βασιλήων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας. Λευτυχίδης δὲ ὁ Μενάρεος, Δημαρήτου καταπαυσάντος, διεδέξατο τὴν βασιληΐην· καὶ οἱ γίνεται παῖς Ζευ-

τῶν ὀλυμπιάδα

xidamus, quem nonnulli Spartiatarũ Cyniscon, *id est, catulum* vocabant. Is Spartæ non regnauit, ante Leutychidẽ defunctus, relicto filio Archidamo. Leutychides orbatus filio, alterã duxit vxorem EVrydamen, Menii sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem virilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quã Archidamus Zeuxidami filius in matrimonium accepit, ab ipsõ Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas Demarato rependit: In expeditione Thessalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multũ pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipséque in re deprehensus, quum sederet in castris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delat° è Sparta profugit, domúsque eius excisa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortẽ obiit. Sed hæc insequenti tempore acta sunt.

Tunc autem Cleomenes, quũ sibi res in Demaratum bene cessisset, assumpto protinus Leutychide, contendit aduersus AEginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infensus. Ita AEginetæ vtriusque regis cõtra se aduentu non repugnandũ iam sibi esse putauerunt. ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitiis ac genere eminẽtissimos, cùm alios, tũ Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis filium, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticã adductos, penes inimicissimos AEginetis Athenienses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, quũ eum subiisset metus Spartiatarũ, iam manifestus maleficii in Demaratum excogitati, in Thessaliam subterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, solicitans Arcadas aduersus Spartam, adigénsque eos iureiurando ad se sequẽdum quocũque ipsos educeret. Quinetiam in animo habebant primores illorum ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iusiurandum per aquam Stygis. In hac autem

ξίδημος, ὃν δὴ Σπαρτιητέων μετεξέτεροι Κυνίσκον ἐκάλεον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε Σπάρτης. τοῦ Λευτυχίδεω γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν παῖδα Ἀρχίδημον· Λευτυχίδης δὲ τρηφθεὶς Ζευξιδήμου, γαμέει δευτέρῃ γυναῖκα Εὐρυδαμίῃ, ἐοῦσαν Μενίου μὲν ἀδελφεήν, Διακτορίδεω δὲ θυγατέρα· ἐκ τῆς ἔρσην μὲν οὐ γίνεται οὐδὲν, θυγάτηρ δὲ, Λαμπιτὼ· τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου γαμέει, δοῦναι αὐτὴν Λευτυχίδεω. οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ πίσυνος δέ τινα Δημαρήτῳ ἐζέτισε· ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην· χρεὸν δὲ οἱ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι, ἐδωροδόκησε ἀργύριον πολύ· ὅτι δὲ ἀδωροφόρητος ἦν ἄλοις αὐτὸς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὅπι κατήμενος χειρὶ δι' ἑκατέρης ἀργύριον, ἔφυγε ἐκ Σπάρτης, ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθείς· καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη. ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην, καὶ ἐτελεύτησε ἐν τούτῳ. τοῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον.

Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένεϊ ἐδεδώκει ὁ ἐς Δημάρητον πόρημα, αὐτίκα πρὸς τὸν Λευτυχίδεα, εἶε ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινόν τινα σφι ἔχων ἐκ τοῦ πρόσθεν λοιδορήματος ἔχων. οὕτω δὴ οὔτε οἱ Αἰγινῆται ἀμφοτέρων τῶν βασιλήων ἥκοντων ἐπ' αὐτοὺς ἐδικαίουν ἐπ' αὐτιβαίνειν, ἐκεῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτῳ καὶ γένει, ἦγον ἄλλους τε καὶ δὴ καὶ Κρεόν τε Πολυκρίτου, καὶ Κάσαμβον Ἀριστοκράτεος, οἱ σφι ἔχον μέγιστον κράτος. ἀγαγόντες δὲ σφεας ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν, παρεθήκαν καὶ παρέδοσαν ἐς τοὺς ἐχθίστους Αἰγινήτῃσι Ἀθηναίους. μετὰ ταῦτα, Κλεομένεα ἐπαίσιον γε νόημα κακοτεχνήσαντα ἐς Δημάρητον, δεῖμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ ἐξέβη ἐς Θεσσαλίην. ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην, νεώτερα ἐπορνοῦν πρήγματα, σωίζων τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλοις τε ὅρκοις πρόσαγων σφι, ἢ μὲν ἕψεσθαι σφεας αὐτῷ τῇ αὐ ἂν ἡγῆται· καὶ δὴ καὶ ἐς Νώακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκάδων τοὺς πρεσβυτάτους ἀγινέων, ἐξορκώσων ὕδατι Στυγός ὕδωρ. ἐν δὲ

A xidamus, quem nonnulli Spartiatarũ Cyniscon, *id est, catulum* vocabant. Is Spartæ non regnauit, ante Leutychidẽ defunctus, relicto filio Archidamo. Leutychides orbatus filio, alterã duxit vxorem EVrydamen, Menii sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem virilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quã Archidamus Zeuxidami filius in matrimonium accepit, ab ipsõ Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ con-
B senuit, sed has pœnas Demarato rependit: In
226 expeditione Thessalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multũ pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipséque in re deprehensus, quum sederet in castris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delat° è Sparta profugit, domúsque eius excisa fuit: & Tegeæ in
C quam profugerat, mortẽ obiit. Sed hæc insequenti tempore acta sunt.

Tunc autem Cleomenes, quũ sibi res in Demaratum bene cessisset, assumpto protinus Leutychide, contendit aduersus AEginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infensus. Ita AEginetæ vtriusque regis cõtra se aduentu non repugnandũ iam sibi esse putauerunt. ex quibus reges adduxere decem, quos
D delegere, diuitiis ac genere eminẽtissimos, cùm alios, tũ Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis filium, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticã adductos, penes inimicissimos AEginetis Athenienses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, quũ eum subiisset metus Spartiatarũ, iam manifestus maleficii in Demaratum excogitati, in Thessaliam subterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas
E moliebatur, solicitans Arcadas aduersus Spartam, adigénsque eos iureiurando ad se sequẽdum quocũque ipsos educeret. Quinetiam in animo habebant primores illorum ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iusiurandum per aquam Stygis. In hac autem

vrbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: & est videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, distillans in vas quoddam, in gyrum maceria præseptum. Non acris autē vbi fons hic visitur, vrbs Arcadiæ est, ante Pheneon vrbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmonii quum animaduertissent, timentes sibi ipsis, Spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed eum reuersum statim morbus insaniæ cepit, iam etiam antea subinsanum. nam vt cuique Spartiatarū obuiūs erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem ac desipiscentem propinqui soleis ligneis illigauerūt. Qui custodem digressis aliis solū remansisse cernens, petiit ab eo gladium. custode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis cōterritus custos (erat enim seruus quidam) gladium tradidit. [a] Eo accepto, Cleomenes à suris incipiens sese detruncabat. In longū namque discindens carnes, è tibiis ad femora processit, è femoribus ad coxarum vertebras atque ilia, quousque peruenit ad vterum, in quo rescindendo, sic expirauit, vt quidē plerique Græcorum memorant, quia Pythiā corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta sunt: vt autem soli Athenienses, quòd adortus Eleusinē, fanum deorum fuerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerāt Argiuos, ex Argi templo ipsorum abductos obtruncarat: & [b] ipsū lucum quem in Argia occupasset, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculum poscenti responsum fuerat, eum Argos esse capturum. qui posteaquam ad flumen Erasinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginem condi, & Argis postea exorientem apparere, illincque iam eam aquam vocari Erasinum: ad hoc igitur flumē posteaquam peruenit, ei hostias immolauit: & quum læta non essent exta de flumine transmittendo,

a Cleomenes verò arrepto ferro cepit à tibiis sese lacerare. nā conscindens longis vulneribus carnes, à tibiis sursū versus ad femora perrexit, éque femoribus ad coxas & latera atque ventré peruenit. *Ita Camerhunc locum interpret.*

b Ipsum lucum contemptui habens incend. *Videtur autem hic legisse ἐν ἀργείῳ pro ἐν ἀλσείῳ.*

A Ταύτῃ τῇ πόλι λέγεται εἶναι ὕδωρ Ἀρκάδων ὃ Στυγὸς ὕδωρ. καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι· ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον, ἐκ πέτρης τρύζῃ ἐς ἄλσος, ὃ δὲ ἄλσος ἀμφιβοῆς τις περιβεβλημένος κύκλος. ἡ δὲ Νάνακρις, ἐν τῇ ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἐοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίης πρὸς Φενεώ. μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεα ταῦτα παρασκευάζοντα, καὶ τῆσι αὐτὸν δείσαντες ὅτι τοῖσι ἀστοῖσι ἐς Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε. κατελθόντα δὲ αὐτὸν, αὐτίκα ὑπέλαβε μανίης νοῦσος, ἐόντα τὸ πρότερον ὑποπληκτέον. ὅκως γὰρ τεῳ ἐντύχοι Σπαρτιητέων, ἐς τὸν ἔρεπε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκῆπτρον. ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα, καὶ παραφρονήσαντα, ἔδησαν οἱ πρεσβύτεροι ἐν ξύλῳ. ὁ δὲ, δεθεὶς, τὸν φύλακον μαθὼν ἐόντα ἰδὼν τῶν ἄλλων, αἴτεε μάχαιραν. οὐ βουλομένου δὲ ταμιεύειν τὸν φύλακον διδόναι, ἀπείλεε τά μιν αὖτις ποιήσειν· ἐς ὃ δείσας τὰ ἀπειλήσας ὁ φύλακος (ἦν γὰρ τῶν τῆς εἰλωτείας) δίδοῖ οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον, ἄρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑωυτὸν λωβώμενος. ἐπὶ τὰ μηρὼ γὰρ κατὶ μῆκος τὰς ἐρχας, προεβίβαινε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηροῦς. ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἐς τὰ ἰξία, καὶ τὰς λαπάρας· ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπίκετο, καὶ ταύτην κατατρυβόμενος, ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ. ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀπέγνωσε ἐς τὰ περὶ Δημάρητον· ἐμοὶ δὲ λέγειν ὡς Ἀθηναῖοι μοῦνοι λέγουσι, ὅτι τε ἐς Ἐλευσῖνα ἐσβαλὼν, ἔκειρε ὁ στρατὸς τῶν θεῶν· ὡς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱροῦ αὐτέων τοῦ Ἄργου, Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης κατεγνέων, κατέκοψε, καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλσείῳ ἔχων, ἐνέπρησε. Κλεομένεϊ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι, ἐγένετο Ἄργος αἱρήσειν· ἐπεί τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέων ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης· τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν, ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἀργείῃ, ὃ ἐνθεῦτεν δὲ ὃ ὕδωρ ἤδη τοῦτο τὸ ἀπὸ Ἀργείων Ἐρασῖνον καλέεται. ἀπικόμενος δὴ ὧν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον, ἐσφαγιάζετο αὐτῷ. καὶ, οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλιέρεε διαβαίνων μιν, ἀγαθὰ

ἀγαθὰ μὲν ἔφη τὸν Ἐρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολιήτας, Ἀργείους μέντοι οὐδὲν ὠς χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας πλέω στρατιὴν κατῆγε ἐς Θυρέην. σφαγιασάμενος δὲ τῇ θαλάσσῃ ταύρεον, πλοίοισι σφέας ἤγαγε ἔς τε τὴν Τιρινθίην χώρην καὶ Ναυπλίην. Ἀργεῖοι δὲ ἐβοήθεον, πυθομένοι ταῦτα, ὅτι θαλάσσαν. ὡς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρινθος, χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῇ κέεται ἡ Σίπεια τοὔνομα, μεταξὺ χώρου τε μέγα ἀπολιπόντες, ἵζοντο αὐτοὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ αἱρεθέωσι. καὶ γὰρ δὴ σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον, τὸ ὀπτήσοντα ἔχρησε ἡ Πυθίη τοὔτοισί τε καὶ τοῖσι Μιλησίοισι, λέγον οὕτω,

Ἀλλ' ὅταν ἡ θηλὰ τὸν ἄρσενα νικήσασα
Ἐξελάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρηται,
Πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει.
Ὥς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπ' ἐστορεμένων ἀθεώτων,
Δεινὸς ὄφις τελέκητος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθείς.

Ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα, τοῖσι Ἀργείοισι φόβον παρῆκε· καὶ δή σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τοὺς κήρυκας τῶν πολεμίων χρᾶσθαι. δόξαν δέ σφι, ἐποίουν τοιόνδε· ὅκως ὁ Σπαρτιήτης κήρυξ προσημαίνοι τι Λακεδαιμονίοισι, ἐποίουν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τοῦτο τοῦτο. μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιοῦντας τοὺς Ἀργείους ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κήρυξ σημήνῃ, προσκελεύσας σφι ὅτευ σημήνῃ ὁ κήρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα, χωρέειν ἐς τοὺς Ἀργείους. ταῦτα καὶ ἐνόμισε ὀπτήσεα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων. ἄριστον γὰρ ποιεύμενοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος, ἐπεκέατο. καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτέων, πολλῷ δὲ ἔτι πλείους ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἄργου καταφυγόντας περιιζόμενοι ἐφύλασσον. ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε· ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας, καὶ πυθανόμενος τουτέων, ἐξεκάλεε πέμπων κήρυκα, ὀνομαστὶ λέγων τοὺς ἐν τῷ ἱρῷ ἀποφυγμένους τῶν Ἀργείων.

A dixit delectari se quidem Erasino, qui nollet prodere ciues suos, non tamen ideo Argiuos gauisuros. Móxque illinc motis castris ad Thyream venit, & mari taurum quum mactasset, nauibus copias ad regionem Tirynthiam ac Naupliam duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiam tendunt ad mare. Et quum aduentarēt Tirynthum, in loco cui nomen inditum est Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, consederunt è regione Lacedæmoniorum. Neque verò illic pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur. nam ad hanc rem attinebat oraculum quod Pythia ediderat communiter eis atque Milésiis, in hæc verba,

Verùm quando marem præuertet fœmina victrix,
Inter & Argiuos referet prælustris honorem:
Tunc Argiuarum reddet plerasque gementes,
Vt venturorum aiat quis quandoque virorum,
Telo sæuus obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argiuis quum contigissent, metūm incutiebant: ideóque eis visum est præcone hostium esse vtendum: atque ita esse faciendum, vt quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmoniis denuntiaret, idem facerent ipsi. Cleomenes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiasset, præcepit suis vt quum præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos. Hoc exequuti Lacedæmonii, in Argiuos [a] è voce præconis prandentes impetum faciunt, eorúmque cùm multos occiderunt, tum plures in lucum Argi fuga elapsos circumsederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putauit: Scisciatus quosdam quos secum habebat perfugas, misit præconem ad euocandum nominatim eos Argiuos qui in luco præ-

a Idem, Prone præco denuntiaueratō.

cluſi erant, ad ſe redimendos. est autem apud Lacedæmonios redemptio in ſingulos viros, binæ minæ. Ita Argiuorum quinquaginta, vt quiſque euocatus fuerat, Cleomenes interimebat. quod faciens, latebat cæteros qui in fano erant, vtpote denſo luco interiecto, non cernentes quid illi extrinſecus agerent. niſi poſtquam quidam conſcenſa arbore, quod fiebat inſpexit: vnde non amplius qui euocabantur prodiêre. Ibi Cleomenes iuſſit vnumquenque ſeruorum lucum materia circumdare: atque illis obtemperantibus, lucum incendit. Eóque iam ardente, percontatus eſt quendam perfugarum cuiúſnam deorum eſſet ille lucus: perfuga, Argi eſſe reſpondit. Quo audito Cleomenes vehementer ingemiſcens, O Apollon, inquit, vates, quantopere me fruſtratus es, dicens me Argos eſſe capturum. coniicio iam exitum habuiſſe oraculum. Poſt hæc maiore copiarum parte Spartam redire permiſſa, ipſe cũ mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic ſacrificaturus. Sed ſacrificare ſuper aram volens, quum à ſacerdote vetaretur, negante fas eſſe externo illic ſacra facere, iuſſit ſeruos abductum verberare: ac poſteaquã immolauit, Spartam abiit. Reuerſum inimici ad ephoros citauerunt, crimini dantes quòd pecunia corruptus, Argos, quum facilè poſſet, non cepiſſet. Quibus reſpondit Cleomenes (incertum mihi verè an falſò) ſe, poſteaquam templum Argi cepiſſet, putaſſe dei expletum eſſe oraculum, & proinde non prius tentandam vrbem quàm ſacris operatus ſciret an ſibi deus illam traditurus eſſet, an impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum litanti effuliſſe flãmam è pectoribus ſimulacri: atque ita ſe intellexiſſe non expugnaturum ſe Argos. Si enim è capite ſimulacri flamma extitiſſet,[a] fore vt vrbem ab arce caperet: quum verò è pectoribus illa extitiſſet, id omne fuiſſe confectũ quod deus cõfici voluiſſet.

[a] Futurum fuiſſe vt vrbem funditus euerteret.

A ἐξεκάλεε δὲ, φὰς αὐτέων ἔλαβε τὰ ἄποινα. ἄποινα δὲ ἐστὶ Πελοποννησίοισι, δύο μνέας τεταγμένας κατ' ἀνδρὰ ἀρχμάλωτον ἐκτίνειν. καὶ πεντήκοντα δὴ ὧν τῶν Ἀργείων ὡς ἑκάστους ἐκκαλεόμενος ὁ Κλεομένης ἀπέκτεινε. ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἐλελήθεε τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένεϊ. ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὁρῶν οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς, ὅ, τι ἐπράσσετο. τέως δὴ αὐτέων τὶς ἀιαβὰς ἐπὶ δένδρου, κατεῖδε τὸ ποιεόμενον. ἤκων δὴ ἔτι καλεόμενοι ἐξήεσαν. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πολλὰ τινὰ τῶν εἰλωτέων τεμενέων ὕλην ἐνβαλόντας. τῶν δὲ πειθομένων, ἐνέπρησε τὸ ἄλσος. καομένου δὲ ἤδη, ἐπείρετο τῶν αὐτομόλων, τίνος εἴη θεῶν τὸ ἄλσος. ὁ δὲ ἔφη Ἄργου εἶναι. ὁ δὲ, ὡς ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα, εἶπε, Ὦ Ἀπόλλον χρηστήριε, ἦ μεγάλως με ἠπάτησας, φαμένους Ἄργος με αἱρήσειν. συμβάλλομαι δὲ ἐξηκεῖν μοι τὸ χρηστήριον. μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλέω στρατιὴν ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπάρτην· χιλίους δὲ αὐτέων λαβὼν τοὺς ἀειστέας, ἤιε ἐς τὸ Ἡραῖον θύσων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ὅτι τοῦ βωμοῦ, ὁ ἱρεὺς ἀπηγόρευε, φὰς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν. ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱρέα ἐκέλευε τοὺς εἵλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπαγαγόντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἔθυσε. πεισθέντες δὲ ταῦτα, ἀπῆιε ἐς τὴν Σπάρτην. νοσήσαντα δὲ μιν ἐπυνθάνοντο οἱ ἔφοροι κατὰ τοὺς ἐφόρους, φάρμακοί μιν δωροδοκήσαντες, οὐκ ἐλέγξαι τὸ Ἄργος, πρόφασιν ὑπεστέας μιν ἔλεγον. ὁ δὲ σφι ἔλεγε, οὔτε εἰ ψευδόμενος, οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων, ἔχω σαφηνέως εἰπεῖν. ἔλεξε δὲ ὧν φάρμακος, ἐπεί τε δὴ τοῦ Ἄργου ἱερὸν εἷλε, δοκέειν οἱ ἐξελαλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ. πρὸς ὧν ταῦτα οὐ δίκαιον εἶναι τῆς πόλιος, πρίν γε δὴ ἱερῶν χρήσασθαι. καὶ μάθοι εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραδιδοῖ, εἴτε οἱ ἐμποδὼν ἔσται. καλλιερουμένῳ δὲ οἱ τὰ Ἡραίῳ, οὐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς οὐκ λάμψαι. μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τὴν ἀπεχθείην, ὡς οὐκ αἱρέοι τὸ Ἄργος. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἱρέοι ἂν κατ' ἀκρης τὴν πόλιν· οὐκ τῶν στηθέων δὲ οὐκ λάμψαντος, πρὸς καὶ πεποιήσθαι ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι.

B ἐπὶ καλεόμενοι

C μετὰ ἐμεαλεῖν

D ἐπὶ τοῦ πόσου, ὡς

E σαφηνέως

Ταῦτα δὲ λέγων, πιθανά τε καὶ εἰκότα ἐδόκεε Σπαρτιήτῃσι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοῦ διώκοντος. Ἄργος δὲ οὐδρῶν ἐγένετο οὕτω ὥστε οἱ δοῦλοι αὐτέων ἔχον πάντα τὰ χρήματα, ἄρχοντές τε καὶ διέποντες. ἐς ὃ ἐπέβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἐπειτα σφεας οὗτοι αὐακτώμενοι, ὀπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος ἐξεβάλοντο· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δοῦλοι, μάχῃ ἔχον Τίρυνθα. τέως μὲν δὴ σφι ἐν ἀρθμίᾳ ἐς ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε αἰνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἐὼν Φιγαλείης ἀπ' Ἀρκαδίης· τοῦτ' τοῖς δούλοις αὐέγνωσε ὅτι θέσθαι τοῖσι δεσπότῃσι. οὐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι ἐν ὅτι χρόνον συχνόν. ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν. Ἀργεῖοι μὲν νυν ἐν τοῦτῳ Κλεομένεα φασὶ μανέντα ἀπολέσθαι κακῶς. αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆται φασὶ οὐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθῃσι δὲ ὁμιλήσαντά μιν, ἀκρητοπότην γενέσθαι, καὶ οὐκ τούτου μανῆναι. Σκύθαι γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεί τε σφι Δαρεῖος ἐσβαλὼν ἐς τὴν χώρην, μετὰ ταῦτα μεμονέναι μιν πίσασθαι· πέμψαντες δὲ ἐς Σπάρτην, συμμαχίην τε ποιέεσθαι, καὶ συντίθεσθαι ὡς χρεὼν εἴη αὐτοῖς μὲν τοῖς Σκύθαι τοῦδε Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὁρμεωμένους αἰαβαίνειν, καὶ ἔπειτα ἐς τοῦτο ἀπαντᾶν. Κλεομένεα δὲ λέγουσι, ἥκοντων τῶν Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλέειν σφι μεζόνως. ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἱππομόλγου, μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτέων. ἐκ τούτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἐκ τε τοῦ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πίνειν, Ἐπισκύθισον λέγουσι· οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ πρὸς Κλεομένεα λέγουσι· ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτῃ ὁ Κλεομένης Δημαρήτου ἐκτίσασθαι.

Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους λευτυχίδεω τοῦ ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαιότερον σφεα γενόντες, ἔγνωσαν τοῦ εὐβρίδος Αἰγινῆτας ὑπὸ Λευτυχίδεω

A Hæc dicens, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere viſus eſt, multóque maiore parte ſententiarum abſolutus. Cæterùm Argos ita viris deſolatum eſt vt ſerui eorum res omnes ſuſceperint, atque magiſtratus adminiſtrarint, dum filii cæſorum ad puberem adoleuere ætatem: qui ſeſe in ſuum ius aſſerentes, ac reuerſi Argos, mancipia eiecêre. Seruí eiecti, prælio Tirynthem obtinuere, [a] eatenus quidem dum fuit in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidã Cleander, genere Phigaleus ab Arcadia. is perſuaſit ſeruis vt dominos adorirentur: vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argiui ægrè euaſêre victores. Ob hoc igitur aiunt Argiui Cleomenem ad inſaniam redactum, malè periſſe. Ipſi autem Spartiatæ negant ab vllo dæmonio Cleomenem ad inſaniam redactum: ſed conuerſatione Scytharum, intemperantem meriſſe factum, & idcirco furioſum. Scythas enim Nomades, poſt illatum ſibi à Dario bellum, ad illum vlciſcendum perſtitiſſe, miſſíſque Spartam nuntiis ad ſocietatem faciendam, ita pepigiſſe, tanquam ex vtrorumque vtilitate foret vt ipſi quidem Scythæ iuxta flumen Phaſin conarentur Medicam regionem inuadere, Spartiatæ verò ab Epheſo aſcendere, & ad certum locum vtrique occurrerent. Cum iis Scythis qui ad hoc miſſi ſunt, conſuetudinem habuiſſe Cleomenem aiunt, atque ex eo nimiam didiciſſe potandi intemperantiam: ſéque ob id eum inſaniſſe arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere volunt, aiũt, Epiſcythiſon, *id eſt, age Scytham.* Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi verò videtur ille has pœnas Demarato pependiſſe.

[a] Fuitque mutua inter eos concordia, donec ad ſeruos venit, &c.

Eum autem eſſe defunctum vbi audiêre AEginetæ, Spartam nũtios miſêre, vociferatũ cõtra Leutychidẽ de obſidibus qui Athenis tenerẽtur. Hi, Lacedæmonii, conſilio inito, multũ iniuriæ à Leutychide illatũ eſſe cõfuerũt,

hominémque dedendum, quem illi AEginam deportarent pro iis qui Athenis tenerentur. Hunc quum essent ducturi AEginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis filius, vir Spartæ probatus, Quid, inquit, viri AEginetæ facere vultis? regémne Spartiatarum deditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita decreuerunt, cauete nequod exitiale malum in vestram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis AEginetæ ab illo abducendo supersederũt, hac tamen conditione vt secum profectus Athenas Leutychides redderet sibi viros qui illic depositi essent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac depositum repoposcit, Atheniẽses (vt qui reddere nollent) tergiuersari, quòd dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideóque iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athenienses vtrum ipsi vultis, si reddetis, sanctè facturi: è contrariò, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuisse tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cùm aliis summis laudibus excellebat, tum iustitia inter omnes optimè audiebat qui per id tempus Lacedæmonẽ incolebant. Et huic procedente tempore contigisse vt vir quidam Milesius Spartam venerit, hominis conueniendi gratia, atque ita sit loquutus, Ego sum vir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam venio. Nam quum esset tua fama celebris cùm per omnem aliam Græciam, tum verò per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum, Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tutò fundata, [a] & ob id videre licet eosdem homines nihil habere pecuniarum.

a Et pecunias nequaquam ab iisdem possideri videmus.

A καὶ μὲν καὶ τότε κείνεον, ἐκδοτοῦ ἄγεσθαι ἐς
Αἴγιναν αὐτὶ τοῦ ὑπὸ Ἀθηναίων ἐχομένων
ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τοὺς Αἰγινη-
τέων τὸν Λευτυχίδεα, εἶπέ σφι Θεασί-
δης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν τῇ Σπάρτῃ
δόκιμος ἀνήρ, Τί βούλεσθε ποιέοντες ἄνδρες
Αἰγινῆται, τὸν βασιλῆα τοῦ Σπαρτιητέων
ἔκδοτον γινόμενον ἀπὸ τοῦ πολιητέων ἄ-
γειν; εἰ νεῶν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω
Σπαρτιῆται, ὅκως δὴ ὑμέας μή τι ὑμῖν, ἐὼν
B ταῦτα πρήσσητε, πρήσσωσι κακὸν ἐς
τὴν χώρην ἐσβάλωσι. Ταῦτα ἀκούσαν-
τες ⓐ Αἰγινῆται, ἔφοντο τῆς ἀγωγῆς. ὁ-
μολογίᾳ δὲ ἐχρήσαντο τοιῇδε, ὑπιστάμε-
νον Λευτυχίδεα ἐς Ἀθήνας, ἀποδώσειν
Αἰγινήτῃσι τοὺς ἄνδρας. ὡς δὲ ἀπικόμενος
Λευτυχίδης ἐς τοὺς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν
παρακαταθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι τοιάδε φά-
σιας εἶλκον, οὐ βουλόμενοι ἀποδώσειν,
φάντες δύο σφέας ἐόντας βασιλῆας πα-
C ρεστάναι, καὶ οὐ δικαιοῦν τὸν ἕτερον ἄνευ
τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι. οὐ φαμένων δὲ ἀ-
ποδώσειν τοῦ Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι Λευ-
τυχίδης τάδε, Ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὲν
ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί. καὶ γὰρ ἀποδιδόν-
τες, ποιέετε ὅσια· καὶ μὴ ἀποδιδόντες, τὰ
ἐναντία τουτέων. ὁκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ
Σπάρτῃ σινωνείσθη γενέσθαι τοῦδε τοῦ ἔρ-
γου, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. λέ-
γομεν ἡμεῖς ⓐ Σπαρτιῆται γενέσθαι ἐν τῇ 229
D Λακεδαίμονι κατὰ τεῖτον γενεὴν τὴν
ἀπ' ἐμέο, Γλαύκον Ἐπικυδείδεος παῖ-
δα· τούτον τὸν ἄνδρα φαμὲν τά τε ἄλλα
πάντα τοῦ εἰκέειν τὰ τοῦ πατρός, καὶ δὴ καὶ
ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης πέρι, πάντων
ὅσοι τὴν Λακεδαίμονα τούτον τὸν χρόνον οἴ-
κεον. σινωνείσθαι δὲ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνευμέ-
νῳ τάδε λέγομεν· ἄνδρα Μιλήσιον, ἀπι-
κόμενον ἐς Σπάρτην, βούλεσθαι οἱ ἐλθεῖν
ἐς λόγους, τοιόνδε τοιάδε· Εἰμὶ μὲν
E Μιλήσιος, ἥκω δὲ τῆς σῆς Γλαύκης δικαιο-
σύνης βουλόμενος ἀπολαύσαι· ὡς γὰρ δὴ
ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν
δὲ καὶ τοῖ Ἰωνίῃ τῆς σῆς δικαιοσύνης
εὖ λόγος πολλός, ἐμεωυτῷ λόγος ἐδίδου
καὶ ὅτι κίνδυνός ἐστι αἰεί κοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφα-
λέως ἱδρυμένη· καὶ διότι χρήματα οὐδαμᾶ τοῖς αὐτοῖς ἐστι ὁρᾶν ἐόντα.

" Ταῦτά τε ὦν ἐπιλογιζόμενος, καὶ βουλευ-
" μένῳ, ἐδόξε μοι, τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης
" ἐξαργυρώσαντα, θέσθαι τοῦδέ σοι· οὐ ἐξε-
" πιστάμενός ὡς μοι κείμενα ἔσται τοῦδέ σοι
" σῶα. σὺ δή μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι, καὶ
" τάδε τὰ σύμβολα σώζε λαβών. ὃς δ' ἂν
" ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀποδιδοῦναι. ὁ
" μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἥκων ξένος τοσαῦτα
" ἔλεξε. Γλαύκος δὲ ἐδέξατο τὴν παρακα-
" ταθήκην ὑπὸ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ. χρόνου δὲ
" πολλοῦ διελθόντος, ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην B
" τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖ-
" δες. ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ, καὶ
" ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα, ἀπαίτεον τὰ
" χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο, αὐτοπρηνόμενος
" τοιάδε, Οὔτε μέμνημαι τὸ παράπαν, οὔτε
" με φέρει οὐδὲν εἰδέναι τουτέων ὧν ὑμεῖς
" λέγετε. βούλομαί τε, ἀναμνησθεὶς, ποιέειν
" πάντα τὸ δίκαιον. καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀπο-
" δοῦναι· καὶ εἴγε ἀρχέω μὴ ἔλαβον, νόμοισι
" τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. Ταῦτα C
" ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον
" μετὰ ἀπὸ τοῦδε. οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμ-
" φορέω ποιησάμενοι, ἀπαλλάσσοντο, ὡς ἀπε- [a] Si reminiscar.
" τετριμμένοι τοῦ χρημάτων. Γλαῦκος δὲ ἐπο- [b] Calamitatem se passos existimantes, vt qui pecunia fraudati essent.
" ρεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τὸ χρηστήριον εἰ
" εἴω ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ
" ὅρκῳ τὰ χρήματα λήσεται, ἡ Πυθίη με-
" τέρχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,
" Γλαῦκ' Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρ-
" διον οὕτω,
" Ὅρκῳ νικῆσαι, καὶ χρήματα λησάσθαι· D
" Ὀμνυ· ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει
" ἄνδρα.
" Ἀλλ' ὅρκου παῖς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἐπι-
" χείρες,
" Οὐ δὲ πόδες· κραπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰ-
" σόκε πᾶσαν
" Συμμάρψας ὀλέσῃ γενεήν, καὶ οἶκον ἅ-
" παντα·
" Ἀνδρὸς δ' εὔορκου γενεὴ μετόπισθεν ἀ-
" μείνων.
" Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν
" θεὸν πρηγορέετο αὐτῷ χρῆν τοῦ ἐρηθέντος· ἡ δὲ
" Πυθίη ἔφη, Τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ
" ποιῆσαι, ἴσον δυνάται. Γλαῦκος μὲν δή, [b] δυνάσθαι
" μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους,

Hæc reputanti mihi atque consultanti visum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quòd probè intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore: tu verò has pecunias accipe, & hanc notam, quam vnà custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes qui Mileto venerat dixit: atque ea conditione depositũ Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filii eius qui pecuniam deposuerat, Spartam veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitáque nota pecuniam reposcunt. Ille enimuero repellere homines, atque his verbis è contrario respondere, Neque istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen, [a] reminiscens, quicquid iustum fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad quod confirmandum præstituo vobis tẽpus hinc ad quatuor menses. Ita Milesii [b] facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti an ὅρκῳ, *id est, iureiurando*, pecuniam prædaretur, Pythia respõdit his versibus,

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus
Sic orco vicisse, interuertisseque nummos:
Deiera, & euorcum quoniã manet exitus idem.
Ast orci natus, qui nomine, quì manibus, quì
Nullis est pedibus, rapidè aduenit, vsque adeo dum
Conuoluens omnem perdat prolémque domúmque:
Cum sobole euorci melius sed postea agetur.

His auditis Glaucus veniam sibi eorum quæ dixisset vt daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospitibus

pecuniam reddidit. Cur autem hęc oratio apud vos instituta est, dicetur: Glauci nunc nulla superest neque soboles neque domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum est nihil aliud de deposito cogitare quàm vt repetentibus reddatur. Leutychides hæc loquutus, quum nihilo magis ab Atheniẽsibus audiretur, discessit.

At AEginetæ priusquam superiorũ iniuriarum, quas Atheniensibus intulerant, gratificãtes Thebanis darent pœnas, hæc fecerant: Quũ Atheniensibus succenserent quòd sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarentur, se ad vlciscendum apparabant. Erat autem Athenienſiũ in Sunio quinqueremis quædam, quam Delũ *iam inde à Theseo quotannis* mittebant: hanc AEginetæ locatis insidiis intercepere, plenam primoribus Athenienſiũ, virósque alligauere. Ea clade ab AEginetis accepta, Atheniẽses nõ amplius differendum putauerunt quin omnia in illos excogitarẽt. Erat igitur quidã nomine Nicodromus Cnœthi filius, vir in AEgina spectatus: hic ſuã ipsius priorẽ abitionem AEginetis imputans, querebatur: qui *prius sua de missione quum transegisset*, cognito Atheniẽses esse animatos ad nocendum AEginetis, quibus ipse infensus esset, composuit cum illis de prodenda AEgina ad certũ diem, quo esset rem aggressurus ipse, & illos oporteret venire subsidio. Atque ita ex cõposito vrbẽ quæ Vetus vocabatur occupat. Sed Athenienses ad diem nõ adfuerunt, quia classis eorum par AEginetanæ nõdum erat comparata. Qui dũ à Corinthiis cõmodari sibi naues rogãt, interea res corrupta est. Corinthii autẽ per id tempus Athenienſibus amicissimi dedêre rogantibus naues viginti, sed dãtes vendiderũt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare vetabantur lege. His acceptis Athenienses, & suis instructis in summã septuaginta numero, in AEginã nauigauerunt, peruenerũntq; postridie eius diei qui erat destinatus.

A ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα. τῷ δὲ εἴνεκα ὁ λόγος ὦ Ἀθηναῖοι ὅδε ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτέ τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδέν, οὔτ' ἔστι οὐδεμίη νομιζομένη εἶναι Γλαύκου· ἐκτέτεσται τε παρρίζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲν διανοέεσθαι περὶ παρεκπαρέκης ἀλλ' ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι. Λευτυχίδης μὲν εἴπας ταῦτα, ὡς οἱ οὐδὲν οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο.

B Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας, τῶν ἐς Ἀθηναίους ἔβεισαν, Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε· μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς ἁρπαζομένοις τοῖς Ἀθηναίοις προσκυλίζοντο· ἐν, ἐν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ λοχήσαντες ὦν, τὴν θεωρίδα νῆα εἵλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων. λαβόντες ὦν τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων, οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ δι' πολλῶ μηχανήσεσθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. καὶ ἐν τῷ δὲ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος. οὗτος μεμφόμενος τοῖσι Αἰγινήτῃσι, πρότερον ἑωυτὸν ἀξέλασε ἐκ τῆς νήσου· μαθὼν ὦν τότε τοὺς Ἀθηναίους αἰαρτημένους ἐρδειν Αἰγινήτας κακῶς, σύνθετο Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν ᾗ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσῃ, καὶ οὗτος ἐς ἐκείνους ἥκειν δεησόμενος βοηθέειν τοῖς. μετὰ ταῦτα, καταλαμβανόμενος τὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν. Ἀθηναῖοι δὲ οὐ προσγινόμενοι ἐς δέον· οὐ γὰρ ἐτύγχανον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῆσι Αἰγινητέων συμβαλέειν. ἐν ᾧ ὧν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσθαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ γὰρ Κορίνθιοι (ἔσαν γὰρ σφι τότε τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα) Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι γὰρ πενταδράχμους ἀποδόμενοι. δωρεὴν γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἐξῆν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα τὰς πάσας νέας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν· καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης.

Νικόδρομος ὁ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν χρόνον οὐ παρεγένοντο ἐς πλοῖον ἐσβάς, ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης. σὺν δὲ ⓓ ἄλλοι τῶν Αἰγινητέων εἵποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγένετο. Αἰγινητέων δὲ ⓓ παχέες, ἐπιθαμασάντος τὸ δῆμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ, ἐπεκράτησαν τε ἔπειτα σφέας χρησάμενοι, ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἀνὸς σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι ἐκ οἷοί τε ἐγένοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἢ σφι ἵλεων γενέσθαι τὸν θεόν. ἑξακοσίοις γὰρ τὸ δῆμου ζωγρήσαντες, ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες· εἷς δέ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμά, καταφεύγει πρὸς τὸ τέμενος Δήμητρος θεσμοφόρου. ἐπιλαβόμενος ὦν τῶν ἐπιστομίων, εἴχετο. οἱ δέ, ἐπεί τε μιν ἀποσπάσαι ἐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγένοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ἦγον οὕτω. αἱ χεῖρες ὦν κεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἔσαν τοῖσι ἐπιστομίοισι. ταῦτα μὲν νῦν σφέας οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἥκοισι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα· ἐνικήθεντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ, ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους· καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέοισι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγινῆται νέας αἰάγκῃ λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος, ἔδρον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην, καὶ συνεπέθεσαν Λακεδαιμονίοισι. συνεπέθεσαν ὦν καὶ ἀπὸ Σικυωνίων ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ· καί σφι ὑπὲρ Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτίσαι, πεντακόσια ἑκατέροις. Σικυώνιοι μὲν νῦν συγνόντες ἀδικήσαι, ὡμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες, ἀζήμιοι ἦσαν· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συγγινώσκοντο, ἔσαν τε αὐθαδέστεροι. ἀμφὶ δὴ ταῦτα δεομένοισι, ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθει, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους. ἦγε δὲ αὐτοὺς γρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας· τουτέων ⓓ πολλοὶ οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ.

A Qui quum ad diem nõ adessent, conscẽso nauigio Nicodromus ex AEgina profugit, aliis nõnullis AEginetarum eum comitantibus, quibus Athenienses Suniũ incolendum dederunt. Vnde isti prodeuntes, eos qui in insula erãt AEginetas & ferebant & agebãt: sed hæc posterius acta sunt. Cæterùm proceres AEginetarum, superata plebe quę vnà cum Nicodromo tumultum in ipsis fecerat, mox eos quos ceperant, ad

B necem abducebant. Vnde piaculum admisere quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupatique, prius ex insula sunt deiecti quàm deum sibi propitiarent. nam quum septingentos è plebe quos viuos ceperãt, ad necem educerent, vnus eorũ è vinculis elapsus fugit ad Cereris legiferæ vestibulum, eiúsque cardinibus prehẽsis adhærebat: quẽ illi quum auellere non possent, abscissis viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus

C conserte manserunt. Hæc quum ipsis fecissent AEginetæ, classe septuaginta nauiũ cum Athenienſibus qui superuenere congressi, superantur. Victi nauali prælio, eosdem quos prius Argiuos in auxilium vocauerũt: sed illi noluere eis amplius auxilio esse, causati quòd & naues AEginæ necessariò sumptæ à Cleomene

D oram Argolidem tenuissent, & ipsi cum Lacedæmoniis in terrã descendissent, vt nonnulli quoque è Sicyoniis nauibus descenderent in eadem contra ipsos expeditione. Quo nomine vtrisq; mulcta ab Argiuis iniuncta est mille talẽtorum, quorum quingena vterque populus solueret. sed quum Sicyonii suam culpã agnoscentes, centũ talentis cum Argiuis decidissent, AEginetę ne agnoscere quidem culpam voluere: erant enim superbiores. Eapropter rogantibus eis nemo

E amplius Argiuorum publicè auxilium tulit, sed voluntariorum circiter mille, duce quodam cui nomen erat EVrybates, [a] quinq; palmarũ viro. quorum plerique non remeauere, sed in AEgina sub Athenienſibus occubuere.

a Qui quinque gymnastica certamina obierat.

Et ipse dux EVrybates singulari certamine ter victor, quarto sub Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm AEginetæ sua classe adorti incompositos Athenienses superauêre, eorúmq; naues quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum AEginetis contraxerant.

PERSES autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cùm famulo assiduè in memoriam redigente vt reminisceretur Atheniensium, tum Pisistratidis assidétibus, Athenienséque criminantibus, tum cupiditate perlaúc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicunque sibi terram & aquam denegassent. Itaque Mardonium, qui malè rẽ naualem gesserat, præfectura amouit, aliósque designatos duces aduersus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artaphernẽ Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis vt Athenas atque Eretriam diriperent, captiuósque in cõspectum adducerent. Postquam hi duces declarati, ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copię omnes, vt singulis erant imperatę: ad hęc hippagogę naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributariis suis præparãdas. In has introductis equis atque terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contẽderunt. Hîc non recto cursu secundum continentẽ, Hellespontum & Thraciam versus nauigabant, sed è Samo vnde soluerant, præter Icariũ, intérque insulas: præcipuè quidem (vt ego sẽtio) metu circumeundi Athon, quẽ superiori anno circumnauigãtes, magnam iacturam fecerant: sed & coacti propter Naxon, quam antea non cepissent. ad quam posteaquã ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim vt primũ copię ducerentur, Persæ vrgebant) Naxii memores priorũ, fuga se in montes concitauerũt,

A αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίῃ ἐπασκέων, τῇς μὲν ἄνδρας ἕνεκα τοιούτου ἀπεκτείνῃ, ἐπὶ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφανέος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δ', ἐόντες ἀντίκροι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσί, ἐνίκησαν· καὶ σφεῶν νέας τέσσερας αὐτῇσι αἱρέσι εἷλον. Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο τοῖς Αἰγινήτῃσι.

Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἐωυτοῦ ἐποίεε, ὡς τε αἰεὶ μιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος, μεμνῆσθαί μιν τοῦ Ἀθηναίων, καὶ Πισιστρατιδέων παρεσκατημένων καὶ διαβάλλοντων Ἀθηναίους. ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος, τούτου ἐκλύσας τὸν παρεστεῶτα, καταστρέψασθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ, Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως παρήξαντα τῷ στόλῳ, παραλύει τοῦ στρατηγήματος· ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας, ἀπέστελε ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τοῦ Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδεὸν ἑωυτοῦ. ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἀξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν, ἄγειν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τοὺς ἀνδραποδισθέντας. ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεδεγμένοι πορευόμενοι παρὰ βασιλῆος, ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήϊον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι στρατὸν πολλὸν πεζὸν καὶ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιτεταγμένος ἑκάστοισι, παρεγίνοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τοῖσι πρότερον ἔτεϊ προσῆπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἐπιμαίζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς τοῦτο, καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἑξακοσίοισι πλοίοισι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ τὰ πρὸς ἠπειρον ἔχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρῃκίης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι, παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὴν πλόον ἐποιεῦντο. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὴν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τοῦ προτέρου ἔτεϊ ποιεύμενοι τοῦτον τὸν κόμιδεν, μεγάλως πρόσεπταισαν πρός ὅ, καὶ ἡ Νάξος σφεας ἐπάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. ἐπεὶ δὲ οὐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ τούτῳ γὰρ δὴ προτέρῳ ἔτεϊ ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι) μεμνημένοι τοῦ πρότερον οἱ Νάξιοι, πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες,

τόδε ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἐπὶ τοὺς ἄλλας νήσους ἀνάγοντο. ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίεον, οἱ Δήλιοι, οἰκλιπόντες αὐτοὶ τὴν Δῆλον, οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τήνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης, ὁ Δᾶτις παρεπλώσας, οὐκ ἔα τὰς νέας προσίσχειν τὴν Δῆλον παρεσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥήναιῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα εἶεν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα, ἠρώτεε σφι τάδε,

» Ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ὀπτηδέα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ὀπτ" τοσοῦτό γε φρονέω, καὶ μοι ἐκ βασιλῆος ὧδε ἐντέταλται· ἐν ᾗ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτῃσι μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην, μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νεῦε οὖν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων, καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε. ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δ', λιβανωτοῦ τε μνησθεὶς πάλαντα καὶ πανήσας ὀπὶ τοῦ βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα· ἅμα ἀνέμου καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δ' τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναστάντα, Δῆλος ἐκινήθη, ὡς λέγουσι Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα, τὰ μέχρι ἐμέο οὐ σείσθεισα. καὶ τοῦτο μὲν κου τέρας ἀνθρώποισι μέλλοντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ὀπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου, καὶ Ἀρταξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενεῶν, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ὀπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας· τὰ μὲν, ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῶν γενόμενα, τὰ δὲ, ἀπ' αὐτέων τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμιωτάτων. ἔτι οὐδὲν ἐοῦ ἀσκὲς κινηθεῖσα Δῆλον, πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον. καὶ ἐν χρησμῷ ἐοῦ γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε,

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

διὰ τοῦτο Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ ὀνόματα, Δαρεῖος, ἐρξείης· Ξέρξης, ἀρήϊος· Ἀρταξέρξης, μέγας ἀρήϊος. τούτους δὴ τοὺς βασιλῆας ὧδε αὖ ὀρθῶς καὶ Ἕλληνες τῇ σφετέρῃ Ἑλλήνῃ καλέοιεν. οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου, προσίσχον πρὸς τὰς νήσους. ἐνθεῦτεν δὲ πανταχοῦ τε προσελαμβάνον, καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλαμβάνον. ὡς

A non ausi resistere. Eorum autem quos adepti sunt Persæ quum in seruitutem rapuissent, delubra atque vrbem incenderunt. His actis ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delii relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eò tendentes naues precedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito vbi Delii essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est, Viri sacri, quid fuga abiistis, non pro merito de me malè opinãtes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, nequid aut eum locum aut eius incolas lædam. Redite igitur ad vestra ipsorum, & incolite insulam. Hæc Deliis per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras super aram aggestas adoleuit. His actis aduersus Eretriam primùm nauigauit, simul omnem classem, simul Iones pariter atque AEoles agens. Statímque ab illius digressu Delos tremuit, (vt Delii aiũt) ad meam vsque ætatem tunc & primùm & postremùm cõmota, deo mala ventura hominibus portendente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus iis deinceps ætatibus plus malorũ passa est Græcia quàm viginti aliis ante Darium ætatibus, partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculo ita scriptum erat,

Et Delon, quanuis sit adhuc immota, monebo.

Et sanè in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem quod ἐρξήϊος, *id est coercitor*: Xerxes, idẽ quod ἀρήϊος, *id est bellator, ad verbum, martius*: Artoxerxes, idem quod μέγας ἀρήϊος, *id est magnus bellator*. Barbari, postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias tum liberos insulanorum obsides. Vt

verò insulas præternauigantes, Carystum appulerunt, Carystiique negarunt se vel obsides daturos vel militaturos aduersus vicinas ciuitates (videlicet Athenas & Eretriam significátes) Carystii tãdiu obsessi sunt, eorúmque ager vastatus, donec in deditionem Persarum venerunt. Eretrienses autem audito Persarũ exercitum aduersum se venire, auxilia ab Athenienſibus imploraueré. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, miserũt subsidio illis ea quatuor millia hominum qui Chalcidensium equitum obtinuerant prædia. Sed Eretriẽsium haudquaquam syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Athenienses, tamen ancipiti sententia vacillabant: quibusdam eorum cẽsentibus vrbem deserendam, & in cacumina Euboeæ eundum: quibusdam, qui propria lucra à Persis expectarent, proditionem molientibus. Horum vtrorumque animos animaduertens AEschines Nothonis filius, Eretriẽsium primarius, patefecit Athenienſibus omnem præsentium rerum statum, orauitque vt domum abirent, ne vnà cum illis occumberent. Hæc consulenti AEschini obtemperantes Athenienses, illinc in Oropum transgressi, salutem sibi pepererunt. At Persæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanum & Chœreas & AEgilia applicuerunt: potitique his locis, cõtinuò equos exposuere, & tanquam cum hostibus conflicturi se instruxere. Aduersus quos non decreuerunt Eretrienses sibi esse prodeundum: sed quandoquidem sententia de vrbe nõ deserenda euicerat, meritò dabant operam vt mœnia custodirent. Adorientibus autem ea Persis, acri pugna per sex dies certatum est: multísque vtrinque cadentibus, septimo die EVphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares suos viri spectati, filius, vrbem hostibus prodidere. Quam ingressi Persæ, postquam templa spoliauere, incenderunt,

A ὃ πρῶτον πλέοντες τοῖς νήσοις, προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, ὑγὸ δὴ σφι ⓐ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν, οὔτε ἔφασαν ὅτι πόλις ἀστυγείτονας στρατεύσοιτο, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας, οἷσι δὲ τοῦτο ἐπολιόρκεόν τε καὶ τοῦ χώρου σφέων ἔκειρον. ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι προέσησαν ἐς τοὺς Περσέων τοῦ γνώμῃσι. Ἐρετριέες δὲ, πυθομένοι τοῦ στρατοῦ τὴν Περσικὴν ὅτι σφέας ὅτι πλέουσαν, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπατο τοῦ ὀπικουρέειν, ἀλλὰ τοῖς τετρακισχιλίοις κληρουχέοντας τοὺς ἱππαδοτῶν Χαλκιδέων τὴν χώρην, "τούτοις σφι διδοῦσι ἡμφορεύς. τοὺς ὃ Ἐρετριέων οὐ ἄρα σφέων ὑγιὲς βούλευμα, οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβούλευον ἐκλιπεῖν τοῦ πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης· ἄλλοι ὃ αὐτέων, ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι, προεδοσίου B C ἐσκευαζόντο. μαθὼν ὃ τουτέων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φανερὰ τοῖσι ἥκοισι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα. προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαι σφέας ἐς τοῦ σφετέρου, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ ὃ Ἀθηναῖοι τοῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν, ἔσωζον σφέας αὐτούς· οἱ ὃ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς D Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ τέλμος, καὶ Χοιρέας, καὶ Αἰγίλια. καταχθέντες δὲ ἐς τοῦτα τὰ χωρία, αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσσισόμενοι τοῖσι ἐναντίοισι. ⓑ ὃ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιοῦντο βουλεύ, εἰκὼς δὲ ἀμφυλάξαιεν τὰ τείχεα, τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπεί τε οὐκέτι μὴ ἐκλιπεῖν τοῦ πόλιν. προσβολῆς ὃ ἡμερομένης καρτερῆς πρὸς ὃ τεῖχος, ἐπιστάμενοι μὲν ὅτι ἐξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου, καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προεδίδοσι τοῖσι Πέρσῃσι τοῦ πόλιν. οἱ δὲ, ἐσελθόντες ἐς τοῦ πόλιν, τοῦτο μὲν, τὰ ἱερὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν,

τοῦ πούτων σφι τὴν χώρην, διοῦ.

ἀντὶ ὧν ἐποιήσαν ἐν Σάρδισι καὶ τὰ κατακαυθέντα ἱρὰ ἐνεκα τούτου τοῦτο δὲ, τοῖς ἀνθρώποις ἐνδραποδίσαντο, κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

Χειρωσάμενοι δὲ τοῦ Ἐρέτρειαν, καὶ ὀλίγας ἡμέρας, ἐπλεον ἐς τοῦ Ἀττικήν, κατέρροντές τε πολλὸν, καὶ δοκέοντες τοῦτο τοῖς Ἀθηναίοις ποιήσειν τὰ τοῦ Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ, ἐὼν γὰρ ὁ Μαραθὼν ὅτι πεδιωτάτον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεύσιμον, καὶ ἀληθέστατα τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ B Πεισιστράτου. Ἀθηναῖοι ὃ ὡς ἐπύθοντο τοῦτο, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα· ἦν δὲ σφεῶν στρατηγοὶ δέκα· τῶν ὁ δέκατος ἐὼν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηναίων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι, ὀλυμπιάδα αἰελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη. καὶ τοῦτον μὲν τοῦ νίκην αἰελόμενον μὲν, τοῦτο ἐξενείκασθαι τῶν ὁμαιμοτέῳ ἀδελφεῷ Μιλ- C τιάδῃ. ᾧ ὃ, τῇ ὑστέρῃ ὀλυμπιάδι τοῖσι αὐτοῖσι ἵπποισι νικῶν, προεδίδοῖ Πεισιστράτῳ αἰακηρυχθείσῃ· καὶ τοῦ νίκην πρὶς τούτῳ, κατῆλθε ὅτι τὰ ἑωυτοῦ ὑποστρόφους. καὶ μιν αἰελόμενον τοῖσι αὐτοῖσι ἵπποισι ἄλλῳ ὀλυμπιάδα, κατέλαβε ἀποθανὼν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, ὑστέρῃ προεστεώτος αὐτοῦ Πεισιστράτου. κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ φρουραίιον, νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τεθάπται δὲ D Κίμων πρὸς τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς Ἀγορείης καλεομένης ὁδοῦ. καταντίον οἱ αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθάφαται αὗται αἱ τρὶς ὀλυμπιάδας αἰελόμεναι· ἐποίησαν δὲ καὶ 233 ἄλλας ἵππους ἤδη τοῦτο τοῦτο τοῦ Εὐαγόρεω Λάκωνος· πλέω δὲ τουτέων, οὐδαμῇ. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης οὗ τοῦ οἰκεῖ παρὰ τοῦ πατρὶ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ. ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι Ἀθήνησι, τοῦνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκείου τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω, Μιλτιάδης. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου, ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ, ⓓ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ὅτι διώξαντες μέχρι Ἱμβρου, πολλὰ ἐποιοῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλῆα· ἅμα δὲ, ἐκφυγόντα τε τούτους,

τοῦ ἐς χωῖ τοῦ

A in vltionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iussu Darii in seruitutem captis.

Potiti Eretria, & aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, túncque magnam partem vastauerunt, rati idem facturos Athenienses quod Eretrienses fecissent, etenim erat locus Atticæ Marathon proximè Eretriam, ad equitandum opportunissimus, quò illos Hippias Pisistrati filius deducebat. Eôdem Athenienses & ipsi re audita ad vim arcendam processerunt, decem præfectis sibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Stesagoræ filium fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis contigerat, & dum fugit, obtinere Olympiadẽ quadriiugo certamine: quam victoriam muneris gratia transtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximáque Olympiade eisdem equabus aliam Olympiadem quum vicisset, à filiis Pisistrati interfectus est, non iam viuo Pisistrato. Interfectus est autem ad Prytaneum, noctu summissis percussoribus: sepultúsque ante vrbem trans viam quæ vocatur Diacœle: & eregione sepulcra sunt equæ illæ quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem quod istę, iam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt Euagoræ Lagonis: aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Stesagoras, apud Miltiadem patruum in Chersoneso educabatur: minor autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cede elapsus: semel, quum eũ Phœnices vsque ad Imbrũ persequuti sunt, magni facientes capere hominem vt ad regem perducerẽt: iterum, quum ab iis elapsum,

domum ſuam reuerſum, ac ſe reducem eſſe exiſtimantem, inimici ſui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrannidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces autem quum adhuc in vrbe eſſent, ante omnia legatum Spartam mittunt Phidippidem, illum quidem Athenienſem, ſed tabellariam operam factitátem. Huic Phidippidi, vt ipſe refert, & Athenienſibus renuntiauit, circa Parthenium montem, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatóq; nominatim Phidippide, iuſſit nuntiari Athenienſibus quid ita illi nullam gererent curam ſui, qui bene ipſis vellet, quíque iam ſæpenumerò de eis bene meritus fuiſſet atque etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Athenienſes, quòd eorum iam ſtatus erat bene conſtitutus, extruxerunt ſub arce templum Panis: illique annuis hoſtiis, ex quo nuntium accepere, ſacrificant, & ardenti candelabro ſupplicant. Phidippides autem hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt,[a] iterum Athenis egreſſus, Spartam peruenit, adiénſque magiſtratus, Lacedæmonii, inquit, orant vos Athenienſes vt ſibi opem feratis, nec ciuitatem inter Græcos vetuſtiſſimam cõtemnatis, in diſcrimen adductã, ne barbaris viris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigníque ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidem Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legem rumpere. nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die negabant ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari impleto. Et iſti quidem plenilunium expectabant. Hippiæ autem Piſiſtrati filio, qui barbaros in Marathoné perducebat, viſũ hoc in ſomnis ſuperiore nocte oblatũ eſt: Videbatur ſibi Hippias cũ matre concũbere.

a Poſtridie quàm Athenis egreſſus eſt. *Ad verbum, Secundamus ex Athenienſium vrbe fuit Sparta. At Valla deuteraios accepit pro deuteron. Sic infrà in hoc eodem libro, πεντάϊοι ἐκ Σπάρτης ἐξιόντες ἐν τῇ Ἀττικῇ.*

A καὶ ἀπικόμενον ἐς τὸν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε τῇ ἐξ) ἐν σωτηρίῃ, ἤδη τὸ ἐνθαῦτα μιν οἱ ἐναντοὶ ὑπὸ δεξάμενοι, ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἐσαγαγόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους, στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέδεκτο, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου. καὶ τοῦτα μὲν, ἐόντες ἐπὶ ἐν τῷ ἄστει οἱ στρατηγοὶ, ἀποπέμποισι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ " ἡμεροδρόμον τε καὶ τὰ τοιαῦτα μελετῶντα. τῷ δὴ (ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης, καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελε) ἐνέτυχε τὸ Πανθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης· ὁ Πὰν ἐνετείλατο βώσαντα δὲ τοιοῦτο τὸ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα, Ἀθηναίοισι κελεύσαι ἀπαγγέλλειν ὅτι ἑωυτοῦ ἐόντος μιν οὐ τιμελέονται ποιεῦν, ἐόντος δὲ νῦν ἤδη Ἀθηναίοισι, καὶ πολλαχοῦ ὠφελήσαντος ἤδη σφίσι χρηστήριον, τὰ δὲ τὰ καὶ ἐσόμενον. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι, καταστάντων σφίσι οὐ πάνυ τῶν πρηγμάτων, πιστεύσαντες τῇ ἐξ) ἀληθέα, ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρὸν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετείῃσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε περ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέοντα σφίσι βοηθῆσαι, καὶ μὴ περιιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν περὶς ἀνδρῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ Ἐρετριά τε νῦν ἀνδραποδίσται, ἡ πόλι λαμπρὸν ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀνθενεστέρη. ὁ μὲν δὴ ὁ φοῖτα τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγελε· τοῖσι δὲ ἔαδε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδυνάτα δὲ σφι ἦν τοῦτο πρῆξαι ποιέειν τοῦτο, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον. ἦν γὰρ ἑξαμήνου τοῦ μηνὸς εἰνάτη· εἰνάτη δὲ οὐκ ἐξελθόντας ἔφασαν, μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου. οὗτοι μὲν νυν τὴν πρωτέλειον ἔμενον. τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς προηγεμονίης νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἱππίης τῇ μητρὶ τῇ ἑωυτοῦ συνεύνητε εἶναι.

συνεβάλ-

A Quo ex ſomnio coniectabat fore vt reuerſus Athenas, ac recepto dominatu ſenex domi ſuæ obiret. Hunc in modum interpretabatur viſum ſuum. Dum autẽ prædam Eretriéſem quam depoſuerat, in inſulam Styreorũ nomine AEgileã, reportat, dúmque naues ad Marathonem appulſas in ſtationibus locat, ac barbaros in terram egreſſos diſponit, ei talia adminiſtranti cõtigit ſternutatio, tuſſiſque ſolito vehementior. vnde concuſſis eius, vtpote ſenis, pleriſque dentibus, vnus illorum ex violentia tuſſiẽdi excuſſus eſt, & in arenã delapſus: qui magna adhibita ad inueniẽdum diligentia, quũ tamen non appareret, ſuſpirans Hippias, ad eos qui aderant ait, Hæc terra nõ eſt noſtra, nec eã poterimus nobis ſubiectam efficere, [a] ſed tantummodo partem, quãtum ſpatii dens qui mihi aderat, obtinet. Huc Hippias ſuam viſionem interpretabatur euaſiſſe. Athenieſibus autẽ apud Herculis fanũ inſtructis ſuperuenere auxilio Platæenſes, omni cum populo, qui ſeſe Athenienſibus dediderãt, & pro quibus frequentes iam labores ſuſceperant Athenienſes: Dediderant autem ſeſe hoc modo: Quum à Thebanis premerẽtur Platæenſes, primùm Cleomeni Anaxandridæ, qui interuenerat, atque Lacedæmoniis ſeſe dediderant: à quibus tamen recepti non ſunt, hac oratione vtẽtibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit vobis auxilium. nã priuſquam noſtrũ quiſquã audiat, poſſitis occupati ab hoſtib⁹ ſæpe expugnari. Suademus autem vt voſipſos Athenienſibus dedatis, vicinis pariter & ad tutandum non inualidis. Hoc Lacedæmonii non tam cõſulebant Platæenſibus quòd eis bene vellent, quàm quòd optarẽt Athenienſes defatigari Bœotio bello. Id ſuadẽtibus Lacedæmoniis non aduerſati Platæenſes, aditis Athenienſibus, dum rem diuinam duodecim diis faciunt, eis ad aram ſupplicíter ſedentes ſeſe dediderunt. Aduerſus quos Thebani re audita,

a Sed eam illius portionem quæ ad me pertinebat, dẽs poſſidet.

ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐκ ἀνασωσάμενος τὸν ἄρχοντα, τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλλετο τοῦτο. τότε δὲ κατηγεόμενος, τοῦτο μὲν, τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρείης ἀπέβησε ἐς τὸν νῆσον τὸν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν· τοῦτο δὲ, καταγομένας ἐς Μαραθῶνα τὰς νέας ὥρμιζε ἔσω. ἐκβαίνας δὲ ἐς τὸν γῆν τοῖς βαρβάροις διέπαυε. καὶ οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε· οἷα δὲ πρεσβυτέρῳ ἐόντι, πολλὼ ὀδόντων οἱ πλείονες ἐσείοντο. ζυτέων οὖν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ἐπὶ βίης βήξας. ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὸν ψάμμον αὐτοῦ, ἐποιέετο πολλὸν ἀσπουδὶ ἐξευρεῖν. ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετο οἱ ὁ " ὀδοὺς, ἀναστενάξας, εἶπε πρὸς " τοὺς παρεστῶτας, Ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη " ἐστὶ, οὐδὲ μιν δυνησόμεθα ἐπιχειρέειν " ποιήσασθαι. ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν, " ὁ " ὀδοὺς μετέχει. Ἱππίης μὲν δὴ τούτῳ τὸν ὄψιν συνεβάλλετο ἐξεληλυθέναι. Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος, ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί. καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες, καὶ πόνους ἐπ' αὐτέων οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναιρέοντο. ἔδοσαν δὲ ὧδε· πιεζόμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες, ἐδίδοσαν τοῦτο τοῦτο τοῖσι Κλεομενεῖ τε τῷ Ἀναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς. οἱ δὲ, οὐ δεκόμενοι, ἔλεγον σφι τάδε, " Ἡμεῖς μὲν ἑκατέρω τε οἰκέομεν, καὶ ὑμῖν " τοιήδε τις γίνοιτ' ἂν ἐπικουρίη ψυχρή. φθαίη- " τε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδιζόμενοι ἢ " τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλευόμεν δὲ " ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλη- " σιοχώροισί τε ἀνδράσι, καὶ ἀμφοτέρων ἐοῦσι οὐ " κακοῖσι. ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ νοῦν ποιεύμενοι οὕτω τοῦ Πλαταιέων, ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους, συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μὲν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβούλευον· οἱ δὲ οὐκ ἠπίστεον, ἀλλ' Ἀθηναίων ἱερὰ ποιεύντων τοῖσι δώδεκα θεοῖσι, ἱκέται ἵζοντο ὀπίσω τὸν βωμόν, ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα,

234

πολλὰ ὀδόντων, πρὸς τοὺς παρεστῶτας

ἐπὶ ὀδὼν

nn. i.

exercitum duxerunt, in eorúmque auxilium Athenienses venerunt. Sed dum conserturi prælium essent, Corinthii haud contemnendam sibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atque vtrorumque permissu regionem hunc in modum terminarunt, vt Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos cẽseri, sinerẽt facere quod vellent. Hoc vbi decreuere Corinthii, abscessere. Abscedentes quoque Athenienses aggressi Thebani sunt, cõmissáque pugna, repulsi. vnde Atheniẽses trãsgressi quos Corinthii statuerant terminos, [a] Asopum fecerunt limitẽ Thebanis. Ergo Platæẽses Atheniẽsibus sese quum dedidissent, ad Marathonem tunc auxilio venerunt. Erant autem in Atheniensium ducibus ancipites sententiæ, aliis vetãtibus fieri prælium: pauciores enim se esse quàm vt cum Medis confligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum essent bifariæ sententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [b] tunc fortè polemarchũ, *id est, belli principem:* qui magistratus per suffragia electus in dãda faba, *hoc est, in declaranda sententia,* vndecimus est. nam quõdam Athenienses in dicenda sẽtentia parem ducibus faciebant polemarchum. Ad hunc Miltiades, In te, inquit, nunc Callimache situm est, vtrum in seruitutẽ Athenæ redigantur, an tu eas liberãdo memoriam tui in omne æuum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Aristogiton reliquerunt. Nam Atheniẽses nũc in maximum omnium ex quo nati sunt venere discrimen: qui si Medis succumbant, palàm est quæ passuri sint, traditi Hippiæ: sin autẽ superent, poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri possint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Nostræ, qui duces sumus, bifariæ sunt sententiæ de prælio committendo: aliis id suadentibus, aliis dissuadentibus: Qui nisi prælium cõmittimus, vereor ne magna existat seditio, quæ mẽtes eorum solicitet

a Asopũ & Hysias Thebanis aduersus Platæẽses limitem statuerunt. Ergo Pl.

b Tunc, quòd vndecimum suffragium ad eum pertineret, qui ex facta per fabã sortitione polemarchus Atheniensium creatus esset, *vel, ductũ faba sortibus polem. Ath. cr. esset.* (olienim Athen. inferendo suffragio par. duc. polemarchum faciebant) adiit Aphidnæum Miltiades, tunc polemarchum, eique dixit, In te nunc situ est Callimache, Athenas vel in seruitutem redigere, vel, illis liberatis, monumentum in omne æuum relinquere, quale ne Harmod.

A ἐςρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας. Ἀθηναῖοι δὲ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ σφεων στιχομάχιν μάχην, Κορίνθιοι οὐ περιείδον· παθόντες δὲ, καὶ καταλλάξαντες, ἐπιστρεψάντων ἀμφοτέρων, οὐκ ἐασαν τὴν χώρην ἐπὶ τοῖσδε· ἐὰν Θηβαῖοι Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί· ἐπιθέμενοι δὲ, ἐνικήθησαν τῇ μάχῃ. ἐμβαίνοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς οἱ Κορίνθιοι ἐθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι ὅρους, τούτους ἐμβαίνοντες, τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιέας εἶναι καὶ Υἱσιάς. ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τῷ πᾶν τὸ ἐπιεικὲς ἐνεκεῖτο· ἦκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες. ποιεῦσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ γνῶμαι· τοῖσι μὲν, οὐκ ἐᾶν σφι συμβάλλειν· (ὀλίγοι γὰρ εἶναι στρατιὴν τῇ Μήδων συμβαλέειν) τοῖσι δὲ, καὶ Μιλτιάδεω, κελευόντων. ὡς δὲ δίχα ἐγίνοντο, καὶ ἐνίκα ἡ χείρων τῶν γνωμέων, ἐνθαῦτα, ἐπὶ τὸν ἑνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν Ἀθηναίων πολέμαρχος· (τοπαλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι) ἐπὶ τὸν πολέμαρχον Καλλίμαχον Ἀφιδναῖον· πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλτιάδης, ἔλεγε τάδε, Ἐν σοὶ νῦν Καλλίμαχε ἐστὶ ἢ καταδουλῶσαι Ἀθήνας, ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα, μνημόσυνον λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, οἷς οὐδὲ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσι, νῦν γὰρ δὴ ἐς οὖ ἐληλύθασι Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἥκουσι μέγιστον· καὶ ἐὰν μὲν ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσονται· παραδεδομένοι Ἱππίῃ· ἐὰν δὲ περιγένωνται αὐτὴν ἡ πόλις, οἵη τε ἐστὶ πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων φανήσεσθαι. κως οὖν δὴ ταῦτα οἷά τε ἐστὶ γενέσθαι, καὶ κως ἐς ἐπὶ τουτέων αὐτῶν ἀνήκει τὸν πρηγμάτων τὸ κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν ἐόντων δέκα, δίχα γίνονται αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν, κελευόντων, τῶν δὲ, οὐ συμβάλλειν. ἢν μὲν νῦν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαι ἔνα τάδε μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διαστήσειν τὰ Ἀθηναίων φρονήματα,

A ad sentiendũ cũ Medis: sin pugnamus antequam aliquid vitii in nonnullis Athenienſium ſubeat, poſſumus diis æquis cum victoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: ſin acceſſeris ſententiæ diſſuadẽtium pugnam, eorum quæ recẽſui bonorum tibi contraria exiſtent. Hæc dicens Miltiades Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, obtentum eſt vt confligeretur. Poſt hæc ii duces quorum ſententia de confligendo fuerat, vt cuiuſque dies imperitandi venerat, vicem ſuam Miltiadi dabãt: quã ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit quàm ſua dies imperii aduenit. Itaque vbi vices eius fuere, tunc Atheniẽſes hunc in modum inſtructi ſũt ad confligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. ita enim lex apud Atheniẽſes tũc poſtulabat vt polemarchus dextrũ cornu teneret. Hoc duce ſequebantur deinceps cæteræ tribus, vt quæque ordine erat. Nouiſſimi autem ſunt collocati Plataeenſes, ſiniſtrum cornu tenentes. Quo factum eſt vt ab huius pugnæ tẽpore, quoties Atheniẽſes ferunt hoſtias apud panegyrias, *id eſt, publicos conuentus*, quæ quinto quoque anno fiunt, Atheniẽſis præco conceptis verbis precetur bona Atheniẽſibus pariter & Plataeẽſibus. Igitur Atheniẽſium acies tunc apud Marathonem inſtructa idcirco ſic erat quòd aciem Medicam imitabatur: ſed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideôque illic debilior: vtroque autem in cornu confertior. Quæ poſteaquã ita inſtructa eſt, ac ſacrificiũ litatũ eſſe Atheniẽſes audierunt, tũc curſu in barbaros tendũt. erat autẽ inter vtranque aciẽ nõ minus octo ſtadiorum intercapedinis. Quos curſu ferri in ſe videntes Perſæ, aptabant ſe tanquam illos excepturi: inſaniæ dantes id quòd cernerent eos curſu tendere, quum pauci eſſent, & nec equitatu nec ſagittis freti.

« ὥστε μηδίσαι· ἐὼν δὴ συμβάλωμεν πρίν τι καὶ σε, θεῶν Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τε ἴσα νεμόντων, οἷοί τε εἰμὲν μὴ περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. Ταῦτα ὦν πάντα ἐς σε νεῦει τείνει, τε οὐκ ἔτι ἀρτιπαγῆ. ἢν γὰρ σὺ γνώμην τῇ ἐμῇ προσθῇς, ἔστι τοι πατρίς τε ἐλευθέρη, τε πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι. ἢν δὲ τῶν ἀποπτευδόντων τὴν συμβουλίαν ἔλῃς, ὑπάρξει τοι τὴν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τἀναντία. Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης, προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον. προσγενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης, ἐκεκύρωτο συμβάλλειν. μετὰ δὲ, οἱ στρατηγοὶ, τῇ ἡ γνώμη ἐφέρετο συμβάλλειν, ὡς ἐκάστῳ αὐτέων ἐγίνετο παρατεταμένη τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρεδίδοσαν. ὁ δὲ, δεχόμενος, οὐκω τι συμβολὴν ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτῷ παρατεταμένη ἐγένετο. ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον προσῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐπάσσοντο ὧδε Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. τὸ μὲν δεξιὸν κέρας ἡγέετο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος. ὁ γὰρ νόμος εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν· ἡγεμονεύειν δὲ τούτου, ἐξεδέκοντο ὡς ἐριθμέοντο αἱ φυλαί, ἐχόμεναι ἀλλήλων. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας, Πλαταιέες. ἀπὸ τούτου γὰρ σφι τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναιρεόντων ἐς πανηγύρεις τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι γινομένας, κατεύχεται ὁ κήρυξ ὁ Ἀθηναῖος, ἅμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γίνεσθαι ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. τότε δὲ τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι, ἐγίνετο τοιόνδε τι. τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ὀλίγῃ τι πάνυ ὀλίγας· καὶ τούτῃ τῷ ἀσθενέστατον ἦν στρατόπεδον. ἦν δὲ κέρεα ἑκάτερον ἐρρωμένον πλήθεϊ· ὡς δὲ σφι διετέτακτο, καὶ τὰ σφάγια ἐγένετο καλά, ἐνθαῦτα ὡς ἀπείθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἔνεντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ πάντοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταξὺ μέσον αὐτέων, ἢ ὀκτώ· οἱ δὲ Πέρσαι, ὁρέοντες δρόμῳ ἰθυνομένους, παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι. μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον, καὶ πάντῃ ὀλεθρίην, ὁρέοντες αὐτοὺς ἐόντας ὀλίγους, τοὺς δρόμῳ ἐπειγομένους, ἄνευ τε ἵππου καὶ ἀκοντιστέων τε καὶ τοξευμάτων.

ἔφερε

νόμος

πότε

μνημόσυνα λιπέσθαι, ἐς τ. ἀ. ἀν. β. οἷα οὐδὲ

Hoc ita barbari interpretabãtur. at verò Athenienses, posteaquã conferti conflixere cum barbaris, pugnam memoratu dignam edebãt. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostem vsi sunt: [a] primi sustinuerũt cernere Medica veste indutos: quum antehac vel audire nomẽ Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone quũ diu pugnatum esset, barbari circa mediam aciem vincebant, vbi Persæ stabãt & Sacæ, eámque perrumpentes, hostem in mediterranea persequebantur: at in vtroque cornu vincentes Athenienses Platæensésque, barbaris, qui terga dederant, fugere permissis, contraxerunt cornua, & cum iis qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes, quum superassent, fugientes Persas vrgebant cædebántque, donec ad mare peruenientes, petito ígne naues corripuere. Quo in certamine Callimach[o] polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque è ducibus Stesileus Thrasyli, & Cynægirus EVphorionis filius, qui dum summã puppim apprehendit, abscissa bipenni manu cecidit: necnon alii Atheniẽses multi & clari. ac septem quidem naues obtinuerunt Athenienses hoc modo: cæteris barbari retracti, receptáque præda Eretriensi ex insula vbi reliquerant, circũuecti sunt Sunium, animo præuertẽdi Athenienses euestigio abeuntes. Cæterùm Alcmæonidæ ab Athenienſibus [b] insimulati sunt, quòd videlicet ex cõposito Persis adhuc apud insulam agẽtibus scutum ostenderint. Dum illi Sunium circumuehũtur, Athenienses euestigio abeuntes celerrimè ad ferendam vrbi opẽ properarunt, barbaróque cõdem tendentes præuerterunt: progressique ex Herculis templo quod est in Marathone, in aliud Herculis fanũ quod est in Cynosargi, castra posuerunt. Barbari, quũ classe Phalerum superassent (hic enĩ Atheniẽsiũ nauale tũc erat)

a Primíque vestem Medicam & eos qui illam gestarent cernere sustinuerunt, quũ antea, &c.

b Insimulati fũt, illis id molientibus Persas hoc cõsilium cepisse, quòd videl.

A Ταῦτα μὲν δὴ ὧν οἱ βάρβαροι κατείκαζον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπεί τε ἀθρόοι προσέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοί τε ἀνέδραμον ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὁρέοντες, καὶ τοῖς ἄνδρας τούτῳ ἐσθημένους· τέως δὲ ἔτι τοῖσι Ἕλλησι καὶ τοὔνομα Μήδων φόβος ἀκούσαι. μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι, χρόνος ἐγένετο πολλός· καὶ τὰ μὲν

B μέσον τοῦ στρατοπέδου εἶκον οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο. καὶ τοῦτο μὲν δὴ εἶκον οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες, ἐδίωκον ἐς τὸ μεσόγαιαν. ὁ δὲ κέρας ἑκάτερον εἶκον Ἀθηναῖοί τε καὶ Πλαταιέες. νικῶντες δὲ, ὁ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων· τοῖσι δὲ ὁ μέσον ῥήξασι αὐτέων, συναγαγόντες τὰ κέρεα, ἐμάχοντο, καὶ εἶκον Ἀθηναῖοι· φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι εἴποντο κτείνοντες, ἐς ὃ ὅτι τὸ

C θάλασσαν ἀπικόμενοι, πῦρ τε αἴτεον, καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. καὶ τοῦτο μὲν, ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται, ἀνὴρ ἀγαθὸς· ἀπὸ οὗ ἔθανε τῶν στρατηγῶν, Στησίλεως ὁ Θρασύλεω· ἔτι δὲ, Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος, ἀναιρεῦντα ὀπισθόμενος τῶν ἀφλάστων νηός, τὴν χεῖρα ἀποκοπεὶς πελέκεϊ, πίπτει· τοῦτο δὲ, ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοί τε καὶ ὀνόμαστοί. ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν. τῶν δὲ λοιπῶν οἱ βάρβαροι ἐξαναχρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου ἐν τῇ ἔλιπον, τὰς ἐς Ἐρετρίης ἀνδράποδα, περιέπλεον Σούνιον, βουλόμενοι φθάσαι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς ὃ ἄστυ. αἰτίη δὲ ἔσχε Ἀθηναίοισι ἐς Ἀλκμεωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ὑπανοιχθῆναι. τούτους γὰρ σύνθημα τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξασθαι ἀσπίδα, ἐόντας ἤδη ἐν τῇσι νηυσί. οὗτοι μὲν δὴ περιέπλεον

E Σουνιόν. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἴχοντο, τάχιστα ἐβοήθεον ἐς ὃ ἄστυ. καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι, πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἵκεσθαι, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο, ἀπιγμένοι ἐς Ἡρακλήιον τὸ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρακλήιῳ τῷ ἐν Κυνοσάργεϊ· οἱ δὲ βάρβαροι τῆσι νηυσὶ ὑπαραιρηθέντες Φαλήρου, (τοῦτο γὰρ εἶχε ὅπλισμα τότε τῶν Ἀθηναίων)

A ἐνθεῦτεν ἀνακωχεύσαντες τὰς νῆας, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην. ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων ἑξακισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι ἄνδρες, Ἀθηναίων δὲ, ἑκατὸν ἐνενήκοντα καὶ

236 δύο. ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. συνήνεκε δὲ αὐτόθι θῶυμα τοιόνδε λυθέντος· Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφαγόρεω ἐν τῇ συρράσει μαχόμενόν τε, καὶ ἄνδρα γενόμενον ἀγαθὸν, τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι, ὅτε πληγὴν οὐδεμίαν τοῦ σώματος, οὔτε βληθέντα· καὶ τὸν λοιπὸν τῆς ζόης ἀπαιτελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐόντα τυφλόν. λέγειν δὲ αὐτὸν ἔφασκε περὶ τοῦ πάθεος τοιόνδε τινα λόγον· ἄνδρα οἱ δοκέειν ὁπλίτην ἀντίον οἱ στῆναι μέγαν, τοῦ ὀγενείου τε ἀπάσης παρήιον σκιάζειν. τὸν δὲ φάσμα τοῦτο ἑωυτοῦ μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ παρὰ σφάτιν ἀποκτεῖναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.

Δᾶτις δὲ πορευόμενος ἄμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν Ἀσίην, ἐπεί τε ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥντινα μὲν ἐν ὄψει, οὐ λέγεται· ὁ δὲ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέετο τῶν νεῶν. θοῦρον δὲ ἐν Φοινίσσῃ νηῒ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κεχρυσωμένον, ἐπιθυμέετο ὁκόθεν σεσυλημένον εἴη. πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἱεροῦ, ἔπλεε τῇ ἑωυτοῦ νηῒ ἐς Δῆλον· καὶ, ἀπίκοντο γὰρ τότε οἱ Δήλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατέθεντό τε ἐς ὃ ἱερὸν ὃ ἄγαλμα, καὶ ἐνετέλλετο τοῖσι Δηλίοισι ἀπαγαγεῖν ὃ ἄγαλμα ἐς Δήλιον ὃ Θηβαίων. ὃ δ' ἔστι ὅτι θαλάσσῃ, Χαλκίδος κατεσπτίον. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε. τὸν δὲ αὐθριαύτατα τοῦτον Δήλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλὰ μιν δι' ἑτέων εἴκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ ἐκ θεοπροπίου ἐκομίσαντο ἐς τὴν Δήλιον. οὗτοι δὲ τῶν Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὡς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν ἀχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνεῖχε σφι δεινὸν χόλον, οἷα ἀδικήσαντας ἀδικίης προτέρων τῶν Ἐρετριέων· ἐπεί τε οἱ εἶδε σφεας ἀπαγθέντας πρὸς ἑωυτόν, καὶ ὑποχείριος ἐόντας τῷ ἐόντι, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδέν, ἀλλὰ σφεας τῆς Κισσίης χώρης κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ, τῷ οὔνομά ἐστι Ἀνδέλικα·

A super eum locum aliquãdiu propter tempestatem morati, rursus in Asiam abierunt. Quorum in hac pugna apud Marathonem gesta occubuere circiter sex millia trecenta: Athenienſum verò, centùm nonagintaduo, tot ex vtrisque cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, vt Atheniẽsis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum stante acie pugnat strenuè, luminibus caperetur, neque saucius vlla parte corporis, neque ictus: atque ità cæc[o] in reliquũ vitæ tempus permanserit. Quem audiui dicere solitũ de sua clade, visum sibi esse ante se stare virum quendam armatũ, procero corpore, cuius [a] mẽtum omnem clypeũ inumbraret: & hanc laruam ipsum prætergressam, sed illum qui sibi assisteret occidisse. Hæc Epizelum solitum commemorare audiui.

a Barba totum clyp.

Porro Datis in Asiam cum classe rediens, vbi Myconum tenuit, vidit in somnis visum: id tamen quod fuerit, non traditur: sed vbi primùm dies illuxit, naues rimatus est: compertóque in naui Phœnicia simulacro Apollinis inaurato, scisciratus est quo è templo sublatum esset: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans sua naui in Delũ (iam enim Delii in insulam redierãt) ibi simulacrum in templo deposuit, præcepítque Deliis vt illud in Deliũ Thebanorum referrent, quod est ad mare eregione Chalcidis. Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delii tamen hanc statuam non reportauerunt, sed vicesimo pòst anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerũt. Datis autem & Artaphernes, posteaquam in Asiam nauigauere, captiuos Eretrienses Susa perduxere. quos Darius rex, etsi in eos ante captiuitatem vultum contraxerat acerbitatis, quòd se priores iniuria lacessissent, tamen vt in conspectum suum adductos vidit ac sibi subiectos, nullo alio malo affecit, sed in suo Cissiæ regionis stathmo collocauit, cui nomen est Anderica:

ducentis ac decem ſtadiis procul à Suſis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum ſpecies. nam ex eo aſphaltum, *id eſt bitumen*, & ſalem & oleum hauriunt, ad hunc modum. Hauritur quidem celoneo, *id eſt, inſtrumento dicto cieonia*, pro ſitula autem, dimidiato vtre ad celoneum alligato: quo in puteũ decuſſo, quicquid hauritur, mox inciſternam diffunditur, atque hinc aliò effuſum, triplici varietate concreſcit: in aſphaltum quidem & ſalem, protinus: oleum autem (quod Perſæ rhadinacen appellant) in vaſa colligunt. eſt autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrienſes, quem ad meam vſque memoriam tenuere, ſeruantes priſtinam linguam. Quod ad Eretrienſes attinet, ita habet.

Cæterùm poſt plenilunium duo millia Lacedæmoniorũ Athenas venerunt, tanta feſtinatione adipiſcendi hoſtem, vt triduo quàm ex Sparta diſceſſere, in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnam veniſſent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus viſis, laudatiſque Athenienſibus ob præclarum facinus, rurſus redierũt. Tenet autem admiratio me, nec rationem inire poſſum, Alcmæonidas vnquam Perſis ex compoſito oſtẽtaſſe parmam, quòd vellent Athenienſes barbaris atque Hippiæ ſubeſſe. [a] quippe quos cõſtat in habendis odio tyrannis vehementiores quàm ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nã Callias cùm alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſimè commentus eſt, tum verò ſolus Atheniẽſium omnium, illius Athenis eiecti quum publicè ſub præcone venderentur bona, emere auſus eſt. Cuius Calliæ mentionem crebrò plerique omnes habere debent, cùm ob ea quæ dicta ſũt, vt viri ſummopere patriã liberãtis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. nã & in equorum curſu palmã obtinuit, & in quadrigario fuit ſecũdus: & in ludis Pythiis quũ primas obtinuiſſet, in vniuerſos Græcos ſũptuoſiſſimus extitit: tũ ob id quòd talẽ ſe in filias ſuas quæ tres fuerũt,

a Quippe qui vel maiori vel certè pari odio tyrannos proſequuti eſſe comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater. *Vt autem hic dicit μᾶλλον ἢ ὁμοίως, ſic paulo poſt, ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἧσσον.*

A ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διακόσιοι καὶ χίλιοι ἀπέχουσι, τὸν δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος, ὃ παρέχει τὰς τριφασίας ἰδέας. καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον ἀρρύσονται ἐξ αὐτοῦ τῷ τρόπῳ τοιῷδε· ἀντλέεται μὲν κηλωνήϊῳ, ἀντὶ δὲ γαύλου, ἥμισυ ἀσκοῦ προσδέδεται. ἀποτύλας τοῦ τούτῳ ἀντλέει, καὶ ἐπειτα, ἐγχέει ἐς δοχαδιαῖον. ἐκ δὲ τούτου ἐς ἄλλο ἀφικνεόμενον, πρέπεται τὰς τριφασίας ὁδοί. καὶ ἡ μὲν ἄσφαλτος καὶ ἡ ἅλες πήγνυται πρηστήρι, ὃ δὲ ἔλαιον συναγόμενον ἐν ἀγχείοις, ὃ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥαδινάκην· ἔστι δὲ μέλαν, καὶ ὀδμὴν παρέχον βαρέαν. ἐνθαῦτα τὸν Ἐρετρίεας κατοίκισε βασιλεὺς Δαρεῖος, οἳ καὶ μέχρι ἐμέο εἶχον τὴν χώρην ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἐρετριέας, ἔχει οὕτω.

Λακεδαιμονίων δὲ ἥκον ἐς τὰς Ἀθήνας διχόθεν μὲν τὸ πανστράτιον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν οὕτω ὥστε τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐλθόντες ἐν τῇ Ἀττικῇ. ὕστερον δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς, ἐμείναν ὅμως θησασθαι τοὺς Μήδους. ἐλθόντες δὲ ἐς Μαραθῶνα, ἐθηήσαντο. μετὰ δὲ ἀναχωρήσαντες Ἀθηναίοις, καὶ τὸ ἔργον αὐτέων, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω. θώυμα δέ μοι, καὶ οὐκ ἐν δόκιμον τὸν λόγον, Ἀλκμεωνίδας αἰεί κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ στόματος ἀπόρρητα, βουλόμενοι καὶ τοὺς Βαρβάροισί τε καὶ Ἀθηναίοις καὶ τὸν Ἱππίην· οἵ τινες μᾶλλον ἢ ὁμοίως Κλισθένεα τὸν Φαινίππου, Ἱππονίκου τὸν πατρὸς, φαινόν μισοτύραννοι ἐόντες. Κλισθένεά τε γὰρ μουνον Ἀθηναίων ἀπεχθόμενον τὸν ἐπόλεμον, ὅκως Πεισίστρατος ἐκ πέσοι ἐκ τῶν Ἀθηναίων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠνέεται, καὶ τἄλλα τὰ ἔξοικια ἐς αὐτὸν πόντα ἐμηχανᾶτο. Καλλίεω τὸν τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμης ὄντα πόντα τινὰ ἔχειν. ὅτι μὲν δὴ, τὰ προλελεγμένα ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθεροῦν τὴν πατρίδα· τοῦτο δὲ, τὰ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππων νικήσας, τεθρίππων τὸν, δεύτερος ἠνώμασε. πύθια τὸν πρότερον αἱρεθέντα, ἐφανερώθη ἐς τοὺς Ἕλληνας πόντας μεγίστοισι δαπάνῃσι. ὅτι τὸν, καὶ τὰς ἑωυτοῦ θυγατέρας, ἐόσας τρεῖς,

B

C

D

E

237

οἷός τις αἰνὴρ ἐλθόντο. ὅτε γὰρ ἐθέλοντο γάμου τύχειν, ἔδωκε σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπέστατον, ἐκείνοισί τε ἐχαρίσατο. ἐκ γὰρ πάντων τῶν Ἀθηναίων τὸν ἐκάστη ἐθέλοι αὐτὸν ἑωυτῇ ἐκλέξασθαι, ἔδωκε τούτῳ τὰς αὐτῶν. ἐκλέξαθαι, ἔδωκε τούτῳ τὰς αὐτῶν. καὶ ὁ Ἀλκμεωνίδας ὁμοίως, ἢ οὐδὲν ἧσσον τοῦτο ἔσται μισοτύραννοι. θώυμα οὖν μοι, καὶ οὐ προσίεμαι τὴν ἐξαβολίην, τούτοις γε αἰσθέσθαι ἀπίστα, οἵ τινες ἔφθασαν τε τὸν πάντα χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς τούτων ἐξέλιπον ὁ Πεισιστρατίδας τὴν τυραννίδα. καὶ οὕτω τοῖς Ἀθηναίοις οὗτοι ἔσαν οἱ ἐλευθερώσαντες πολλῷ μᾶλλον ἢ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων, ὡς ἐγὼ κρίνω. ὁ μὲν γὰρ ἐξηνείωσαν τοὺς ἀπολοίπους Πεισιστρατίδεων Ἵππαρχον ἀποκτείναντες, οὐδὲ τι μᾶλλον ἐπαυσαν τοὺς λοιπούς τυραννεύοντας. Ἀλκμεωνίδαι δὲ ἐμφανέες ἐλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὖτοί γε ἀληθέως ἔσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀπαπείσαντες παρασημήνειν Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τοὺς Ἀθήνας, ὡς μοι φαίνεται δεδήλωται. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ὀπτιμεμφόμενοι τὸν Ἀθηναίων τὰς δόμω παρεδίδοσαν τὴν παιδίδα; οὐ μὲν οὖν ἥσσον σφεῶν ἄλλοι δοκιμώτεροι ἦν γε Ἀθηναίοισι ἄνδρες, οὐδ' οἱ μᾶλλον ἐτεπιμέατο. οὔτω τοῦδε λόγου αἱρέει ἀναδεξαιῶν ἔκ γε αὐτοῦ τούτων ἀπίδα ὅτι τοιούτῳ λόγῳ. ἀνεδείξθη μὲν γὰρ ἀπίς· (καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γὰρ) ὃς μὲν γε ἐωυτὸν ἀναδέξας, οὐκ ἔχω παρεστώτα εἰπεῖν τοῦτέων. ὁ δὲ Ἀλκμεωνίδαι ἔσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν λαμπροὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι, ἀπὸ δὲ Ἀλκμέωνος, καὶ αὖτις Μεγακλέος, ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦτο μὲν γὰρ, Ἀλκμέων ὁ Μεγακλέος τοῖσι ἐκ Σαρδίων Λυδοῖσι ἀπικομένοισι ὅτι ὁ χρηστήριον ὁ ἐν Δελφοῖσι, συμπαρήκτωρ τε ἐγένετο καὶ σὺν ἐλάμβανε παρεθύμως· καὶ μιν Κροῖσος πυθόμενος τῶν Λυδῶν τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων ἑωυτὸν δῶ ποιέειν, μεταπέμπει ἐς Σάρδις. ἀπικόμενον δὲ δωρέεται χρυσῷ, τὸν αὐδυνήσεται τῷ ἑωυτοῦ σώματι ἐξενεγκεῖν εἰσάπαξ. ὁ δὲ Ἀλκμέων παρεστὼς τὴν δωρεὴν ἐόσαν τοιαύτην τὰ δὲ ὅτι τὴν δύσας, προσέφερε· ἐνδυς κιθῶνα μέγαν, καὶ κόλπον

A exhibuit. nam poſteaquam nubiles extitere, [b] hoc eis magnificentiſſimum munus eſt gratificatus, vt quem ſibi vnaquæque vellet ex omnibus Atheniẽſibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde aut nihil minus quã Callias, peroſi tyrãnos fuere. Quo maior me admiratio ſubit, minúſque admitto criminationẽ, eos parmã Perſis oſtentaſſe, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum aſtutia Piſiſtratidæ tyrannidẽ reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo iudicio, quàm Harmodius & Ariſtogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam cæteros Piſiſtratidas ab affectanda tyrãnide repreſſerũt, quàm ab illam irritauerunt: Alcmæonidæ autẽ proculdubio Athenas liberauerunt, ſi modò ipſi fuere qui Pythiam perſuaſere ad Lacedæmonios commonefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum ſuperius à me commemoratum eſt. [b] Atenim aliqui forſitan ſuccenſentes quòd Athenienſi in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienſes viri illuſtriores, neque qui magis eſſent honorati. [c] Neque verò ſermo obtinuit, clypeum ab his eſſe oſtentatum, ſed tantummodo fuiſſe oſtentatũ, quod nihil eſt quàm ſi id demum diceretur, oſtẽſus quidem eſt, ſed à quo oſtenſus, incertum. [d] Quãquam Alcmæonidæ iampridem extiterant Athenis clari ſanè vſque ab Alcmæonide atque etiam Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Cræſo Delphos ad oraculum ierant, adminiſtrũ ſe præbuit, eóſque comiter accepit. Cuius beneficẽtiam Cræſus à Lydis quos ad oraculum miſerat quum audiſſet, hominem accerſiit, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quãtum ſemel corpore ſuo ferre poſſet. Ad iſtã doni conditionem Alcmæon hanc aſtutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti

a Dotem eis magnificentiſſimam dedit, atque hoc præterea gratificatus eſt, *vel, indulſit*, vt quem ſibi, *&c.*

b Atenim fortaſſe Athenienſũ populo ſuccenſentes patriam prodebant. *Q. d. Atenim (dicet aliquis fortaſſe) ægrè ferẽtes ſe non eũ apud Athenienſes locum obtinere quo ſe dignos exiſtimabãt, patriam prodere conabantur. Imò verò nulli ex Athenienſibus maiore autoritate præditi, nulli magis honorati erant: tantum abeſt vt ſua ſorte contents nõ eſſent, & de eo Atheniẽſibus ſuccenſerent. Poteſt tamen & cum interrogatione legi hæc locus eodem ſenſu.*

c Quo fit vt rationi conſentaneum nullo modo eſſe poſſit, clypeum ab illis hac de cauſa fuiſſe oſtenſum, oſtenſus enim clype' fuit. neque hoc aliter dici poteſt: factũ enim fuit. ſed à quo oſtenſus fuerit, de eo vltra hæc dicere non poſſum. *Id eſt, Hæc de re non habeo quod dicam: quippe quis ſciam quidem oſtenſum fuiſſe clypeum, ſed nihil vltrà, vt ſit* οὐκ ἔχω εἰπεῖν παρεστώτα πουτέων, *pro* οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἅτε οὐδὲν εἰδὼς παρεστώτα τουτέων. *Illud autem* οὐκ ἔστιν ἄλλως εἰπεῖν, *reſponder Gallicæ phraſi, On ne peut dire autrement, pro, Non poteſt negari.*

d Hi autem Alcmæonidæ cùm ab antiqua origine clari extiterãt, tum verò ab Alcmæone & rurſum à Megacle clari vel maximè fuerunt.

in ea sinu relicto, cothurnisque quos laxissimos reperit calceatus, ad thesaurũ perrexit ad quẽ ducebatur. [a] Ibi in aceruum ramentorum procũbens, primùm cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant refersit: deinde omnem sinum suum atque etiam crines ramentis subigens, & parte in os desumpta, è thesauro processit, ægrè trahens cothurnos, cuiuis alteri rei quàm homini similis: cuius os quũ turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Crœsus, in cachinnũmque erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehemẽter locupletata est, & Alcmæõ quadriiugos equos alẽs, vicit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate extulit, vt multo magis quàm prius inter Græcos celebris extiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei quem præstantissimum Græcorum omnium comperisset. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali victor extitisset, nũtiari iussit voce præconis vt quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimũ diẽ aut prius, Sicyone præsto foret, quòd Clisthenes intra annum à sexagesimo die incepturus, exequi nuptias destinasset. Itaque omnes [b] Græci aut sua ipsorum aut familiæ claritate sibi confidẽtes, eò proci contenderũt: quibus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autẽ maximè Sybaris ea tempestate) qui vnus vir in plurimum deliciarũ processerat: & Siritanus Damas Samyris filius, eius qui sapiens appellabatur. & hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ioniò autem sinu Amphimnestus Epistrophi filius Epidamnius. Ætolus verò Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Ætoliæ

a Ibi aceruo ramentorum *auri* incumbens, primùm quidẽ circa suas tibias tãtum aggessit auri quãtum cothurni capiebant: deinde verò quum sinũ totũ auro impleuisset, & capillos ramentis illis cõspersisset, *&c. ramenta illa per capillos sparsisse*, & alia ori indidisset, ex thesauro egressus est, & ægrè cothurnos trahens, & cuiuis rei magis quàm homini similis, vt pote cuius os obturatũ, & partes omnes inflatæ essent. At Crœsus eum intuitus in risum prorupit, eique cùm hæc omnia, tum verò alia his non minora donauit.

b Græci qui & de seipsis & de patria sua magnificè sentiebant eò proci cont.

A βαθὺν καταλιπόμενος τῷ κιθῶνος, καὶ τὸρνοις
"τῷ" οὐκοσκε οὐρυπάτοις ἐόντας ὑποδησάμενος, ἦιε ἐς τὸν θησαυρὸν ἐς τὸν οἱ κομιεῖν ἐόντα.
ἐς πεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος, τοῦτον μὲν πρέσσαξε πᾶσι τοῖσι κνήμας τῷ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρεον οἱ κόρυνοι· μετὰ δὲ, καὶ κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ, καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἐξαπάσας τῷ ψήγματος, καὶ ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξῆιε ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ἕλκων μὲν μόγις τοὺς κόρυνος,
B πάντῃ δὲ τεῳ οἰκὼς μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ· τῷ τό, τε στόμα ἐσέβυτο, καὶ πάντα ἐξωγκώτο. ἰδόντα δὲ καὶ Κροῖσον γέλως ἐσῆλθε· καὶ οἱ πάντα ἐκεῖνα δίδοῖ, καὶ τοῖς ἑτέροισι μὲν δωρέεται, οὐκ ἐλάσσοσι ἐκείνων. οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκία αὕτη μεγάλως. καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τε θρίππου ἐθρέψατο, ὀλυμπιάδα ἀναιρέεται. μετὰ δὲ, ἤνεικε δευτέρην ὕστερον, Κλισθένης "μὲν ὁ Σικυώνιος τύραννος ἐξῆρε, ὥστε πολλῷ ὀνομαστοτέρην γενέσθαι ἐν τοῖσι Ἕλλησι ἢ πρότερον ἦν. Κλι-
C σθένεϊ γὰρ τὰς Ἀριστωνύμου τῷ Μύρωνος τῷ "Ἀνδρέω, γίνεται θυγατὴρ τῇ οὔνομα ἦν Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξευρὼν τὸν ἄριστον, ταύτῃ γυναῖκα τροσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὦν ἐόντων, καὶ νικήσας ἐν αὐτῶῖσι τε θρίππῳ ὁ Κλισθένης, κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅστις Ἑλλήνων ἐωυτὸν ἀξιοῖ Κλισθένεος γαμβρὸν γενέσθαι, ἥκειν ἐς ἑξηκοστὴν ἡμέρην, ἢ καὶ τροτέρην, ἐς Σικυῶνα, ὡς κυ-
D ρώσοντος Κλισθένεος τὸν γάμον ἐν ἐνιαυτῷ, ἀπὸ τῆς ἑξηκοστῆς ἀρξαμένου ἡμέρης. ἐνθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι τε ἀστῶῖσι ἔσθ' καὶ πάτρῃ ἐξωγκωμένοι, ἐφοίτεον μνηστῆρες· τῶῖσι Κλισθένης καὶ δρόμον καὶ παλαίστρην ποιησάμενος, ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἶχε. ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλίης ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἱπποκράτεος Συβαρίτης, ὃς ὅτι πλεῖστον δὴ χιλιῶς εἷς ἀνὴρ ἀπίκετο· (ἡ δὲ Σύβαρις ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον μάλιστα) καὶ Σιριτίης Δά-
E μας ὁ Σαμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου παῖς. οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλίης ἦλθον. ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου, Ἀμφίμνηστος Ἐπιτρόφου Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε, Τιτόρμου τοῦ ὑποφυτος τε Ἑλλήνας ἰσχύϊ, καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Αἰτωλίδος

χώρης· τούτου δὲ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης. A
ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου, Φείδωνος τοῦ Ἀργείων τυράννου παῖς Λεωκίδης. Φείδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιησάμενος Πελοποννησίοισι, καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἀπάντων· ὃς ἐξαναστήσας τοὺς Ἠλείων ἀγωνοθέτας, αὐτὸς ἀγῶνα ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε. τούτου τε δὴ παῖς, καὶ Ἀμύαντος Λυκούργου Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ Ἀζὴς ἐκ Παλλάντιος Λαφάνης Εὐφορείωνος, τοῦ δεξαμένου τε (ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται) τοὺς B Διοσκούρους οἰκοῖσι, καὶ ἀπὸ τούτου ξενοδοκέοντος πάντας ἀνθρώπους· καὶ Ἠλεῖος ὀνομαστὸς Ἀγάρ· οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον. ἐκ δὲ Ἀθηναίων ἀπίκοντο Μεγακλέης τε ὁ Ἀλκμαίωνος τοῦ τοῦ Κροῖσον ἀπικομένου, καὶ ἄλλος Ἱπποκλείδης Τισάνδρου, πλούτῳ καὶ εἴδεϊ τροφέρων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίης, αὐθεύσης τοῦ τὸν χρόνον, Λυσανίης. οὗτος δὲ ἀπ' Εὐβοίης μοῦνος. ἐκ δὲ Θεσσαλίης C ἦλθε τῷ Σκοπαδῶν Διακτορίδης Κρανώνιος. ἐκ δὲ Μολοσσῶν, Ἄλκων. τοσοῦτοι μὲν ἐγένοντο οἱ μνηστῆρες. ἀπικομένων δὲ τούτων ἐς τὸν τροθεσμηθέντα ἡμέρην, ὁ Κλισθένης τροῦτα μὲν τοὺς πάτρας τε αὐτέων ἀνεπύθετο, καὶ γένος ἑκάστου· μετὰ δὲ, κατέχων ἐνιαυτὸν, διεπειρᾶτο αὐτέων τῆς τε ἀνδραγαθίης, καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου, καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην, καὶ σὺν ἅπασι· καὶ ἐς γυμνάσιά τε D ἐξαγινέων ὅσοι ἔσαν αὐτέων νεώτεροι· καὶ τὸ μέγιστον ἐν τῇ σιτέσει διεπειρᾶτο. ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον ἀνδρὸς, ἅτε πάντα ἐποίεε, καὶ ἅμα ἐξεείνιζε μεγαλοπρεπέως. καὶ δὴ κου μάλιστα τῶν μνηστήρων ἠρέσκετο ἀπ' Ἀθηναίων ἀπιγμένοι, καὶ τούτεων μᾶλλον Ἱπποκλείδης ὁ Τισάνδρου, καὶ κατ' ἀνδραγαθίην ἐκρίνετο, καὶ ὅτι ὁ αὐτόθεν τῶῖσι ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσι τοῦ προσήκων. ὡς δὲ ἤκειν ἐδόκεε τῶν ἡμερέων, τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου, καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλισθένεος, ἑκατὸν κρίνας ἐκ πάντων, θύσας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης, δειπνίζεε αὐτοῦς τε τοὺς μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικυωνίους πάντας. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο οἱ μνηστῆρες, εἶχον ἔριν ἀμφί τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ

homines fugerat. E Peloponneso autẽ Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius, eius inquam Phidonis qui spatia Peloponnẽsibus statuit, longè omniũ Græcorum insolentissimus: qui summotis Elienſium agonothetis, *id est, muneraviis*, ipse agonotheta extitit in Olympia, *id est certamen præmiũmque proposuit:* Necnon Amiãtus Lycurgi filius Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex vrbe Pæo, filius Euphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in domum suã excepit Castorem & Pollucem, [a] & ob id in omnes homines hospitalis: [b] & Eleus Agæi filius vir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso venerunt. Ex Athenienſibus autem, Megacles, Alcmæonis eius filius qui ad Crœsum se contulerat: & alter, Hippoclides, Tisandri filius, diuitiis ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria autem (quæ per id tẽpus florebat) Lysanias: solus hic ab Eubœa. E Thessalia verò à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis autem Alcon. Tot proci fuere. qui quum ad diem præstitutã adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiãmque percontatur. deinde eos annum apud se detinens, explorauit vniuſcuiuſque & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum vniuersis congrediens, & iuniores in gymnasia educens: præcipuè tamen in conuiuiis experiebatur. quandiu enim eos apud se tenuit, omnia fecit ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant Atheniẽses: [c] & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, quum præsertim eius maiores Cypseli Corinthii propinqui fuissent. Quũ autẽ destinatus nuptiis dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturũ se quem ex omnibus deligeret, mactatis centũ bobus, in conuiuiũ tum ipsos procos, tũ omnes Sicyonios accepit. Postea verò quàm cœnatũ est, proci certamẽ de musica habere cœperũt, [d] pariter & de oratione habenda

a Et ab eo tempore in quoslibet hospitalitatem exercuit.

b Et Eleus Onomastus Agæi filius. Atque hi quidem ex ipsa Pel. *&c. Valla autem putauit* ὀνομαστὸς *hic, vt vulgo, appellatiuum esse nomen,* ἠλεῖος *autẽ proprium: quem contrà ὀνομαστὸς sit hoc quidem loco nomẽn proprium,* ἠλεῖος *autem nomen à patria.*

c Et ex illis magis Hippoclides Tisandri filius, qui & strenuitate cæteris præstare iudicabatur, & eo quòd eius maiores à Cypselidis Corinthiis genus ducerent.

d Pariter & de sermone qui in medium proponebatur. *Id est, & de aliis rebus de quibus incidebat sermo.*

in medium, procedente autem potatione, Hippoclides, [a]quum longè alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere ἐμμέλειαν, *id est, sedatum quoddam saltationis genus.* Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisthenes omnem rem cernēs [b]dissimulabat. Post hæc aliquātulum interquiescens Hippoclides, iussit aliquā sibi inferri mēsam: qua illata, primùm super eā Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos: tertiò super mensam capite statuto, cruribus veluti manibus gesticulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes, eum qui tam impudens esset, generum sibi fieri, tamen sese cōtinebat, nolens [c] in eum erumpere: at vbi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se vltrà continere non sustinens, inquit, Fili Tisandri, [d] desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum est, *Non est istud curæ Hippoclidæ.* Tunc Clisthenes silētio impositо, in medium hæc protulit, Viri proci meæ filiæ, vos equidem omnes laudo, vobisque omnibus, si fieri posset, gratificarer, neque vnum è vobis præcipuum probans, neque cæteros improbans: [e] verùm fieri non potest vt de vnica virgine deliberans, omnium voto satisfaciam. Itaque singulis vestrûm, qui compotes huius matrimonii non estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptiis, quódque domo peregrè abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meā filiam Agaristiam despondeo ritu Athenienſiū. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sūt. [f] Hactenus quæ iudicādis procis gesta sunt: atque hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrati fuerunt. Porro ex horum coniugio, cùm Clisthenes, auo materno cognominis, procreatur, (qui Athenienſium tribus popularium que statū instituit) tū Hippocrates: ex Hippocrate verò alius Megacles & alia Agaristia, ab Agaristia

a *Videtur aliud legisse quàm κατέχων, aut id perperā accepisse pro παρέχων.*

b Suspectam habebat.

c Excandescere & in irā præceps erūpere. *Ita Bud.*

d *Bud. hanc interpretationē approbat, perinde est autē ac si diceret, Hac tua impudētia saltatione nuptiis te priuasti. Vel, ipse nuptiarum, vel nuptiis excidisti. q. d. Extra nuptias saltasti.*

e Sed quum de vnica virgine *despondenda* deliberans, omniū voto satisfacere non possim, singulis quidem vestrûm qui circa hasce nuptias repulsam patimini, singula argenti talenta dono, tum quòd dignum me censueritis cuius filiam in vxorem duceretis, *vel, cuius filiæ nuptias ambiretis*, tum etiam quòd domo peregrè abfueritis: at Megacli Alcmeonis f. *&c.*

f Hactenus de iis quæ in ferēdo de procis iudicio gesta sunt.

A ἐς τὸ μέσον. παρεϊούσης δὲ τῆς πότιος, κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἱππoκλείδης, ἐκέλευσε τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαί οἱ ἐμμέλειαν. πειθομένου δὲ τῷ αὐλητέω, ὠρχήσατο. καί κως ἑωυτῷ μὲν ἀρεσκῶς ὠρχέετο, ὁ δὲ Κλισθένης ὁρέων ὅλον ὃ πρῆγμα ὑπώπτευε. μετὰ δὲ, ἐπιχών ὁ Ἱππoκλείδης χρόνον, ἐκέλευσέ τινα τράπεζαν ἐσενεῖκαι. ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης, πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὠρχήσατο Λακωνικὰ σχήματα· μετὰ δὲ, ἄλλα Ἀττικά. ὃ τρίτον δὲ, τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμεε. Κλισθένης δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ δεύτερα ὀρχεομένου ἀποστυγέων γαμβρὸν αὐτοῖ ἔτι ἠνέεσθαι Ἱππoκλείδεα διὰ τὴν ὄρχησιν καὶ τὴν αἰσχρηγορίην, κατεῖχε ἑωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκκαλέσαι ἐς αὐτόν· ὡς δ' εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος, εἶπε, Ὦ παῖ Τισανδρίδου, ἀπωρχήσαο γε μὲν τὸν γάμον. ὁ δὲ Ἱππoκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε, Οὐ φροντὶς Ἱππoκλείδῃ. ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο ἀπόμαζε. Κλισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος, ἔλεξε ἐς μέσον τάδε, Ἄνδρες μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν τ' εἴη χαριζοίμην ἂν, μήτ' ἕνα ὑμέων ἐξαιρεόμενος ἀποκρίνων, μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων. ἀλλ' οὐ γὰρ οἷά τε ἐστὶ, μιῆς πέρι πρήγματος βουλεύοντα, πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν. τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τόνδε γε γάμου, τὰ λοιπὰ τοῦ χρηστοῦ ἐκάστῳ δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιώσεως, εἵνεκα τῆς ἐμεῦ γήμας, καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίης· τῇ δὲ Ἀλκμαίωνος Μεγακλέϊ ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην, νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων. Φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος, ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλισθενέϊ. ἀμφὶ μὲν κρίσει τῆς μνηστήρων τοσαῦτα ἐγένετο, καὶ οὕτω Ἀλκμαωνίδαι ἐδόκιμασθεν μάλα τὴν Ἑλλάδα. τούτων δὲ γενομένων, γίνεται Κλισθένης τε ὁ τοῦ φυλέος καὶ τὴν δημοκρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὔνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορος τοῦ Σικυωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλέϊ καὶ Ἱππoκράτης. ἐκ δὲ Ἱππoκράτεος, Μεγακλέης τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς

239

Κλισθένεος Ἀγαρίστης ἔχουσα τοιοῦδε. ἡ A Clisthenis nomen habens. quæ nupta Xanthippo Ariphronis filio quum prægnans esset, visa est sibi in somnis parere leonem, paucósque post dies peperit Xāthippo Periclem.

Miltiades autem cùm antea probatus apud Athenienſes, tum verò post rem bene gestam in Marathone maioribus incremētis auctus, petit ab Athenienſibus septuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tātummodo se illos locupletaturū si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturum vnde affatim aurum nullo negotio reportarent: His verbis Atheniēses erectis animis naues vt petierat tradiderūt. Quibus Miltiades acceptis in Parum nauigat, per speciem vlciscendæ iniuriæ, quam intulerant Parii, quòd triremi in Marathonem vnà cum Persis venissent. Hoc quidem colore orationis vtebatur, sed infensus erat Pariis ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnē Persam accusauerat. Eò postquam peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, missóque caduceatore poposcit centum talenta: dicens, si ea sibi non darent, se non prius illinc abducturum copias quàm eos euertisset. At Parii non vt quicquam pecuniæ Miltiadi darent, sed vt custodirent vrbem cogitabant, cùm alia loca interseptē, tum maximè vnde ea oppugnari poterat: adeò vt noctu laborātes, murum duplum quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci in hac re commemorāda consentiunt: deinceps gesta ipsi Parii referunt hunc in modum: Miltiadem, quum inops consilii esset, adisse atque alloquutū fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quæ esset indigenarum deorum administra: hanc, quum in conspectum venisset, consilium ei dedisse vt si magni faceret Parū capere, exequeretur quæ à se præciperētur. Eius deinde præceptis auditis Miltiadē accessisse ad maceriā quandā ante vrbē,

B

C

D

E

τῷ κήρυκα,

τῷ δώσουσι Μίλτ. ἀρχόμενον,

τῷ διηγησάμενον

qua maceria ſepitur templum Cereris legiferæ: eámque, quia foris aperire non poterat, tranſiliisse: & illam tranſgreſſum, ſolarium aſcendiſſe ad aliquid intus faciendum, ſiue ad mouendum aliquid quod moueri nefas eſſet, ſiue ad aliquid, quodcunque ſit, agendum. Et quum pro foribus eſſet, ſubeũte horrore præoccupatum, eadem via reuertiſse, déque maceria deſilientem femur conuulſiſſe. alii in genua procidiſſe aiunt. Ita Miltiades malè habens, domum remeauit, neque pecuniam Athenienſibus portans, neque Paro parta: vrbe tãtùm per ſex & viginti dies obſeſſa, & agro populato. Parii, cognito quòd miniſtra deorũ Timo Miltiadem admonuiſſet, volentes ob id de ea ſupplicium ſumere, poſtquam obſideri deſierunt, Delphos miſerunt ſciſcitarum nunquid miniſtram deorũ condemnarent, quæ ratione capiẽdæ patriæ hoſtibus detexiſſet, quæque Miltiadi expoſuiſſet ſacra quæ ad virilem ſexum efferri nefas eſſet. Id Pythia fieri nõ permiſit, negans Timon earum rerum eſſe autorem: ſed quia Miltiadæ [a] nõ bene obeundum eſſet, ideo ei ducem malorum apparuiſſe. Hæc Pariis Pythia reſpondit. Miltiadem autem è Paro reuerſum cùm alii Athenienſes in ore habebant, tum præcipuè Xãthippus Ariphronis filius, qui eum apud populum accuſauit quòd Atheniẽſes circumſcripſiſſet. Cui accuſationi Miltiades nõ per ſe ipſe reſpõdit, (neque enim poterat, qui putreſcente femore iaceret in lecto) ſed pro eo amici ſui, [b] allegãtes cùm alia multa, & Lemnũ expugnatã, quam vltus Pelaſgos, Atheniẽſibus tradidiſſet, tũ verò pugnã in Marathone geſtam. Interuentu tamẽ populi ne capitis dãnaretur, quinquaginta talentis culpa multata eſt. Poſt hæc Miltiades [c] diſſoluto atque marceſcente femore deceſſit: quin quaginta autem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelaſgi poſteaquam ex Attica ab

a Id eſt, miſera morte peremendum eſſet,

b Marathonii prælii mentionẽ ſubinde faciẽtes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelaſgos vlt', expugnatam eam Athenienſibus tradidiſſet.

c Quum femur ei marcidum, *aut putridum*, & emortuum factum eſſet. *Vel, Quum ad ſiderationem deuenieſſet, & quidam interpret. ex Celſo.*

A ἔρκος θεσμοφόρου Δήμητρος ὑπερβορέειν, οὐ δι' ἀμφίθυρον τὰς θύρας αἰοῖξαι. ὑπερβορέοντα δὲ, ἰέναι ἐπὶ τὸ μέγαρον, ὅπῃ δὴ ποιήσοντα ἐντὸς, εἴτε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων, εἴτε ὅπῃ δή ποτε ἐρήξοντα. τοῦτο τῆσι θύρῃσί τε ἐθέλειν, καὶ τοῦκα τε φείκης αὐτὸν ὑπελθούσης, ὀπίσω τῇ αὐτῇ ὁδὸν ἰέναι. κατὰ θεσέσκυτα δὲ τῇ αἱμασιῇ, ⓦ μηδὲν ἀπαθεῖν. ⓦ δὲ, αὐτὸν ὁ γόνυ τοῦ πλησίον πλησσόμενον ἐρείσι. Μιλτιάδης μὲν νῦν φλαῦρος ἔχων, ἀπέπλεε ὀπίσω, οὔτε χρήματα Ἀθηναίοισι ἄγων, οὔτε Πάρον τοῦ κτησάμενος, ἀλλὰ πολιορκήσας ἓξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας, καὶ δηώσας τῇ νῆσον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι ὡς ἡ ὑποζάκορος τῷ θεῷ Τίμων Μιλτιάδην κατηγήσατο, βουλόμενοί μιν αὐτὶ τουτέων τιμωρήσασθαι, θεοπρόπους πέμπουσι ἐς Δελφοὺς, ὡς σφέας νόσῳ λύσῃ τῆς πολιορκίης ἕνεκα. ἐπέμπον δὲ ἐπειρησομένους εἰ καταχρήσονται τῇ ὑποζάκορον τῷ θεῷ, ὡς ἐξηγησαμένῳ τοῖσι ἐχθροῖσι παρείδος ἄλωσιν, καὶ τὰ ἐς ἔρσενα γένον ἄρρητα ἱερὰ ἐκφήνασθαι Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πυθίη οὐκ ἔα, φάσα οὐ Τίμωνος εἶναι τὴν αἰτίην τουτέων, ἀλλὰ, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν, μὴ οὐ φανερῶαι οἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα. Πάριοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοσήσαντα ἔχον ἐν στόμασι, οἱ τε ἄλλοι, καὶ μάλιστα Ξανθίππος ὁ Ἀρίφρονος, D ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον, Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκα. Μιλτιάδης δὲ, αὐτὸς μὲν πρὸς ἐκείνου οὐκ ἀπολογέετο, (ἦν γὰρ ἀδυνάτος, ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ) πρὸς κειμένῳ δὲ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ, ὑπεραπολογέοντο οἱ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι πολλὰ ὑπομεμνημένοι, καὶ τὴν Λήμνου αἵρεσιν· ὡς ἑλὼν Λῆμνόν τε καὶ ὑποτάξας τοὺς Πελασγοὺς, παρέδωκε Ἀθηναίοισι. πρὸς ἡμισυμένῳ δὲ ἐν τῷ δήμου αὐτῷ, κατ' τὸ ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντες ἐν τῷ τὸ ἀδικήσαν πεντήκοντα τάλαντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα, ἐσφακελίσαντος αὐτῷ τοῦ μηροῦ, καὶ σαπέντος αὐτοῦ, τελευτᾷ· τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέλυσε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων. Λῆμνον δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος οὕτω ἔσχε· Πελασγοὶ, ἐπεί τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς

ὑπὸ

τοῦ θεοῦ λήματα,

240

τοῦ τὸν θεηγόν τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς πατρ.

τοῦ Μαραθῶνι ἡμυμένης πολλὰ

τοῦ σφακελίσαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος, τελ.

ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξελαθήσαν, εἴτε ὦν δὴ δικαίως, εἴτε ἀδίκως, ὅπῃ γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι, πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἑκαταῖος μὲν ὁ Ἡγησανδρίδου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως· ἐπεί τε γὰρ ἐδεῖτο τοῦ Ἀθηναίους τὴν χώρην τὴν σφίσι αὐτοῖσι ὑπὸ τὸν Ὑμηττὸν ἔοδσαν, ἔδοσαν οἰκῆσαι, μισθὸν τοῦ τείχεος ἐν τῷ τὴν ἀκρόπολίν κοτε ἐλκλαμμένον. Τοῦτον ὡς ἐδεῖτο τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασμένον οὗ, τὴν τοιοῦτον εἶ κακὴν τε καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίην, λαβοῦν φθόνον τε καὶ ἵμερον τῆς γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτοὺς, οὐδεμίαν ἄλλην τοιοῦτον φάσιν τοιοῦτο μεμένοις τοὺς Ἀθηναίους. ὡς δ' αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι. καὶ τοι κατεμένοις γὰρ τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ὑμηττῷ, ἐν θεῦτεν ὁρμεωμένοις, ἀδικέειν πάντα· φοιτᾶν γὰρ ἀεὶ τὰς θυγατέρας τε καὶ παῖδας ἐπ' ὕδωρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάκρουνον. (οὐ γὰρ εἶ τότε τὸν χρόνον σφίσι κω οὐδὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι οἰκέτας) ὅκως δὲ ἔλθοιεν αὖται, τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίης βιᾶσθαι τοιοῦτον· καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον οὐκ ἀπόχρεω ποιέειν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν, ἐπ' αὐτοφώρῳ φανεῖσαι. ἐνθοῦτοι δὲ ἠνέσθαι τοσοῦτο ἐκείνων αὐδρας ἀμείνονας, ὅσον παρεὸν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγοὺς, ἐπεί τοιοῦτον ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλὰ τοιοῦτον τοιοῦτον τῆς γῆς ἐξιέναι. τοὺς δὲ, οὕτω δὴ οὐ χωρήσαντας, ἀλλὰ τε δὴ ἀεῖν χωρία καὶ Λῆμνον. ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἑκαταῖος ἔλεξε, τοῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι. οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι, Λῆμνον τότε νεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἠμυνέεσθαι, οὗ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς αὐτῶν, πεντηκοντέρους κτησάμενοι, ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρῶνι ἀγούσας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας. ἐνθεῦτεν ὑπαρπάσαντες τοιούτεον πολλὰς, οἴχοντο ἀποπλέοντες· καὶ σφέας ἐς Λῆμνον ἀγαγόντες, παλλακὰς εἶχον. ὡς δὲ τέκνων αὗται αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλῶσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας. ⓓ δὲ οὔτε συμμίγνυσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον· εἴ τι τοιοῦτο τις αὐτέων ὑπὸ ἐκείνων ὕβριος,

τοῦ ἐξελαθήσαν.

A Athenienſibus exacti ſunt, ſiue iure, ſiue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Hegeſandri filius [a] in ſermonibus ait, iniuria. Athenienſes enim, quum viderent regionem quæ erat ſub Hymeſſo, quã illis habitandam dederant, mercedem muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuiſſet, [b] & à nemine accipi digna, liuore captos fuiſſe & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegiſſe illos, nulla alia re in excuſationem allata. Vt autem Athenienſes aiũt, iure eiecti, quippe quum eſſent ſub Hymeſſo habitãtes, illinc prodire ſolitos hãc iniuriam intuliſſe: Quoties filiæ ac filii Atheniẽſium ad Nouem fontes aquarum pergerent (nulladũ enim aut eis aut vllis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelaſgos eis per contumeliam & cõtemptum vim attuliſſe, neque hoc feciſſe contentos, ad extremum manifeſtò deprehẽſos, de inuadendis Athenienſibus conſilia agitaſſe. ſe verò adeo meliores quàm illi fuerãt, viros fuiſſe, vt quum haberẽt facultatem interimendi eos quos ſibi inſidiatos deprehendiſſent, tamen noluerint: ſed eis præceperint vt è regione excederent: atque ita illos ſolum vertentes, tum alia loca tum verò Lemnum obtinuiſſe. Illa Hecatæus, hæc Athenienſes aiunt. At Pelaſgi hanc Athenienſium iniuriam vlciſcendi auidi, ii qui Lemnum incolebãt, gnari quando dies feſti Atheniẽſium celebrarentur, [c] biremibus inſtructis, inſidias manipulatim collocarũt vxoribus Athenienſiũ diem feſtũ Dianæ apud Brauronẽ agentibus: permultíſque illarũ illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro cõcubinis habuerunt. Hæ fœminæ poſteaquã filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. At illi conſuetudinem cum Pelaſgidum filiis habere abnuebant: & ſiquis è ſuis ab illorum vllo vapularet,

a In ſuis narrationibus. *Vel, In ſuis hiſtoricis ſcriptis. Vnde alibi θεῶν λογοποιός.*

b Et nullo pretio digna. *Vel, nullius pretij.*

c Nauibus quinquaginta remorum.

eunctí auxilio aderant, & mutuò sese tutabantur: ac dignos se qui aliis pueris dominarentur existimabant, atque adeo longè præualebant. Qua re animaduersa Pelasgi, inter se colloquuti sunt, considerantésque rem esse indignam, inter se dicebát, Si nunc, dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios vxorum legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuò præesse conantur, quídnam facient in virilem adulti ætatem? itaque quum id eis altius insedisset, placitum est vt eos filios è matribus Atticis susceptos necarent. his necatis, addunt & cædes matrũ. Ex hoc facinore, & illo superiore fœminarũ, quæ viros suos [a] vnà cum Thoante interemerunt, vsu receptum est per Græciam vt teterrima quæque facinora Lemnia appellétur. Pelasgi, quũ eis post necem liberorum atque vxorum neque tellus fructũ redderet, neque vxores neque pecus vt prius gignerent, pariter fame & liberorũ orbitate vexati, Delphos miserunt petitũ aliquod laxamétũ præsentium malorum. Iussi autẽ à Pythia pœnas Atheniensibus quas illi vellent pẽdere, Athenas iere: pollicitique sũt daturos se pœnas illis omnis iniuriæ. Atheniénses, stratis in curia toris quàm poterãt splẽdidissimè, appositáque mensa omniũ bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. Tunc Pelasgi excipientes dicere, Si nauis vẽto aquilone atque vno die nos è vestra regione in nostram prouehet, ita demum quod vos petitis trademus. Hoc dixere quòd scirent fieri non posse. nam Attica multo magis ad austrum vergit quàm Lẽnus. Hæc hactenus. Tũc cõpluribus deinde interiectis annis, vbi Chersonesus quæ est in Hellespóto, Atheniensiũ ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, vẽtis etesiis perflantibus, ex Eleũte quæ est in Chersoneso, soluẽs, in Lemnũ delatus est, præcepítq; Pelasgis vt ex ínsula excederẽt: redigẽs eis í memoriã oraculũ, quod nunquã illi expletũ iri sperassent.

a Auxilio Thoantis. *Erasm.*

A ἐβοηθεόν τε πολῦτες, & ἐπ μᾶλλον ἀλλήλοισι. & δὴ ἐκ ἀρχῆν τε τῶν παίδων οἱ παῖδες ἐδιηκάζον, καὶ πολλῷ ἐπεκρατέον. μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ, ἐκ τοῦτο λόγοις ἔδοξε σφίσι βουλομένοισι, δῆλόν τι ἐστέδωκε· εἰ ὁ δὴ ἀμφιγνώσκοιεν σφίσι τε βοηθέν οἱ παῖδες τοῖς κουριδίων γυναικῶν τοὺς παῖδας, καὶ 241
τούτεων αὐτίκα ἀρχὴν πειρᾶτο, τί δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποιήσοιτο; ἐκ τοῦτο ἔδοξέ σφι κτείνειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀττικέων
B γυναικῶν. ποιέοντι δὲ ταῦτα· τοσαυτολλύοντι καὶ τὰς μητέρας αὐτέων. ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου, καὶ τῶν τοιούτου τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες, τοὺς ἅμα Θόαντι αὐτῶν ἄνδρας σφετέροις ἀποκτείνασαι, νενόμισται ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ κακίστα ἔργα ποιῆσαι, Λήμνια καλέεσθαι. ἀποκτείνασι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι τοὺς σφετέρους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, οὔτε γῆ καρπὸν ἔφερε, οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποίμνια ὁμοίως ἔτικτον ὡς καὶ τοσοῦτο.
C πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ ἀπαιδίῃ, ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, λύσιν τινὰ αὐτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας διδόναι τοῦτο τοῖς αὐτοῖς Ἀθηναῖοι δικαίωσι. ἦλθόν τε δὴ ἐς τοὺς Ἀθήνας οἱ Πελασγοὶ, καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι πάντος τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῇ πρυτανηίῳ κλίνας στρώσαντες· ὡς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν ἐπιπλέα ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώρην σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχουσαν.
D οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν, Ἐπειὰν βορέη ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηῦς ἐξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέρης ἐς τὴν ἡμετέρην, τότε παραδώσομεν. τοῦτο εἶπαν, ἐπιστάμενοι τοῦτο οὐ) ἀδυνάτων γενέσθαι. ἡ γὰρ Ἀττικὴ πολὺ νότον κέεται, πολλὸν τῆς Λήμνου. τότε μὲν τοσαῦτα· ἔτεσι δὲ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτεων, ὡς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐπ' Ἑλλη-
E σπόντῳ ἐγένετο ἐπ' Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος, ἐτησιέων ἀνέμων κατεχόντων, νηὶ κατανύσας ἐξ Ἐλεοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς τὴν Λῆμνον, προσηνάγκασε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον τὸ οὐδαμᾶ ἤλπισμα σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθαι.

Ἡφαιστιέες μὲν νῦν ἐπείθοντο. Μυρινᾶοι δὲ, οὐ συγγινωσκόμενοι εἶναι Χερσόνησον Ἀττικὴν, ἐπολιορκέοντο, ἐς ὁ καὶ αὐτοὶ παρέδοσαν. οὕτω δὴ Λῆμνον ἔχον Ἀθηναῖοί τε καὶ Μιλτιάδης.

A Quorum Hephæstiénses quidem obtemperauerunt: Myrinæi autem, non agnoscẽtes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt donec in deditionem venerũt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atque Miltiades.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων ἑβδόμη, ἐπιγραφομένη ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

HERODOTI Halicarnassei historiarũ liber septimus, qui inscribitur POLYMNIA.

Περὶ δὲ ἀγγελίης ἀπικομένου τοῦ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης, τοῦδε βασιλεῦσι Δαρείου Ὑστάσπεος, καὶ τοῦ μεγάλως κεχαρακτηρισμένου τοῖσι Ἀθηναίοισι ἀπὸ τοῦ ἐς Σάρδις ἐστόλου, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῷ τε δεινότερα ἐποίεε, καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· & αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο, πέμπων ἀγγέλους πᾶσι πόλις, ἑτοιμάζειν στρατιὴν, πολλῷ τε πλείονα ἐπιταξάντων ἐκείνοισι ἢ τοῦ πρότερον πρήσσειν, καὶ νέας τε καὶ ἵππους, καὶ σῖτον, καὶ πλοῖα. τούτεων δὲ πάντα γελλομένων, ἡ Ἀσία ἐδονέετο πᾶσα ἐπὶ τρία ἔτεα. καταλεγομένων δὲ τῶν ἀεὶ τῶν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευομένων, καὶ παρασκευαζομένων, τετάρτῳ ἔτει Αἰγύπτιοι ὑπὸ Καμβύσεω δουλωθέντες, ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων. ἐκείνοισι δὲ καὶ μᾶλλον ὥρμητο ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι.

Στελλομένῳ δὲ Δαρείῳ ἐπ' Αἰγύπτιον καὶ Ἀθήνας, τῶν παίδων αὐτῷ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς διαδοχῆς, ὡς δεῖ μιν ἀποδέξασθαι βασιλέα τοῦ Περσέων νόμου, ὅστις πρότερον ἢ βασιλεύσας γενόμενος τοῦ παῖδες ἐκ τῆς πρότερης γυναικὸς Γοβρύεω θυγατρός,

HERODOTI POLYMNIA, LIBER VII. 435

A Quorum Hephæstiénses quidem obtemperauerunt: Myrinæi autem, non agnoscẽtes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt donec in deditionem venerũt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atque Miltiades.

Postea verò quàm nuntius pugnæ ad regẽ Darium Hystaspis filium allatus est ad Marathonem gestæ, quũ antea vehementer infensus esset ille Atheniénsibus quòd Sardis inuasissent, longè infensior factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferendum: missísque continuò nuntiis ad ciuitates, edixit vt singulæ multo quã antea maiores copias, necnon naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. [a] His nuntiis Asia triénium exagitata est. Vbi dum delectus agitur optimi cuiusque ad uersus Græciam militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno AEgyptii qui fuerãt à Cãbyse subacti, defecere à Persis: quo magis aduersus vtrosque Darius expeditionem sumere properabat, AEgyptios atq; Atheniénses.

Dum autem hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissẽsio est, quoniam ex instituto Persarũ, oportebat ita demum ire in expeditionẽ quũ regni successorẽ declarasset. Erant au-ẽ Dario iã antequã regnaret, liberi tres è priore vxore Gobryæ filia susceptí,

a Dum autem hæc circumquaque denuntiarẽtur, vniuersa per tres annos Asia agitata fuit.

& post partum regnum, alii quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorũ maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. qui quũ ex eadem matre nõ essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, quũ apud vniuersos homines sit institutum vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisisset. Dario autẽ nondũ ferente sententiã, aderat forte Demaratus Aristonis filius, q̃ per id tẽpus altercationis Spartano regno exut⁹, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. hic vir audita liberorum Darii controuersia, adiit (vt fama fertur) Xerxem, admonuítque vt ad cætera quæ pro se dicebat hoc adderet, se quidem genitũ è Dario iam rege & Persarum imperium obtinente: Artabazanem verò, è Dario dum erat priuatus: proinde neque æquum neque iustum esse aliũ quẽpiam potius quàm se illam dignationem adipisci: quoniã Spartæ quoque sic vsurparetur, vt sicui antequã regnet filii nascantur, deinde regnãti alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato suggesta ratione vtẽtẽ Xerxem, tanquam iustè dicentẽ, Darius regem declarauit. Quanquã etiam citra [a] præceptum Demarati Xerxes (vt mea fert opinio) regnauisset: quippe quũ omnis potentia penes Atossam esset.

a Admonitionem

Declarato Darius Xerxe rege quum conaretur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione AEgyptiorum anno, supremũ diẽ obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud cõpos voti vt AEgyptios & Athenienses vlciscereturꝰ.

Eivs morte regnũ ad Xerxẽ filium deuenit, qui ab initio nequaquã animatus erat ad bellum Græciæ inferẽdum, sed AEgypto. Cæterùm Mardonius cõsobrinus eius, Gobryæ & sororis Darii filius, eum adiens,

A κὴ βασιλεύσαντι, ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου, ἕτεροι τέσσερες. τῶν μὲν δὴ πρεσβυτέρων ἐφερέσβευε Ἀρτοβαζάνης, τῶν δὲ ὀπισθομιμνίων, Ξέρξης. ἐόντες δὲ μηδετέρου τῆς αὐτῆς, ἐξισοῦτο. ὁ μὲν Ἀρτοβαζάνης, κατότι πρεσβύτατός τε εἴη πάντων τοῦ γένου, καὶ ὅτι νομιζόμενον εἴη παρὰ πάντων ἀνθρώπων, τὸν πρεσβύτατον τοῦ θρόνου ἔχειν. Ξέρξης δὲ, ὡς Ἀτόσσης τε παῖς εἴη τῆς Κύρου θυγατρός, καὶ ὅτι Κῦρος εἴη, ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι
B τοῦ ἐλευθερείου. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμῃ, ἐτύγχανε κατὰ τοῦτο τοῦτοισι καὶ Δημάρητος ὁ Ἀρείσωνος ἀναβεβηκὼς ἐς Σοῦσα, ἐξερημένος τε ὑπὸ Σπαρτιήτων βασιληΐης, καὶ φυγὼν ὀπτὼ ἐτεῶν τῶν οὐκ Λακεδαίμονος. οὗτος ὦν νὺξ πυθόμενος τῶν Δαρείου παίδων τοῦ ἀμφιφορεῦ, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβούλευε λέγειν πρὸς τοῦτο ἔλεγε ἔπεσι, ὡς αὐτὸς μὲν ἠνέοιτο Δαρείῳ ἤδη βασιλεύοντι, καὶ
C ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος, Ἀρτοβαζάνης δὲ, ἔτι ἰδιώτῃ ἐόντι Δαρείῳ. οὐκων οὔτ' εἰκὸς εἴη οὔτε δίκαιον, ἄλλόν τινα τοῦ γένεος ἔχειν πρὸ ἑωυτοῦ. ἐπεί γε καὶ τὸν Σπαρτιήτην, ἔφη ὁ Δημάρητος ὑποπτήσσοντα, ὅτι νομίζεται, εἰ οἱ μὲν πρόγονοι τοῦ ἔασι παρὰ τὸν πατέρα σφέων βασιλεύσαντα, ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψίγονος ὀπτήσῃ, τὸ ὀπισθομιμνίου τοῦ ἐκδέξειν τῆς βασιληΐης γένεσθαι. ἐξισαμένου δὲ Ξέρξεω τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ, γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγει δίκαια, βασιλῆά μιν ἀπέδεξε. (δοκέει δέ μοι καὶ αὐτὸς τοῦτο τῆς ὑποθήκης βασιλεῦσαι αὐ Ξέρξης. ἢ γὰρ Ἄτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος) ἀποδέξας ὦν βασιλῆα Περσῃσι Δαρεῖος Ξέρξεα, ὡρμᾶτο στρατεύεσθαι. ἀλλὰ γὰρ μετὰ τοῦτό τε καὶ Αἰγύπτου ἀπόστασιν, ὃς ὑστέρῳ ἔτεϊ ἀπεστήσατο τὸν Δαρεῖον, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἓξ καὶ τριήκοντα ἔτεα, ἀποθανὼν δὲ οἱ ἔξεγένετο οὔτε τοῦ ἀπεστέος Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθηναίους ἀμφοτέρους ἔσεσθαι.

Ἀποθανόντος δὲ Δαρείου, ἡ βασιληΐη ἀνεχώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα. ὁ δὲ νεῖκος Ξέρξης ὅτι μὲν τὸν Ἑλλάδα ἐδαμῶς προθυμος ἦν καὶ ἀρχὰς στρατεύεσθαι, Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιός, Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς,

» τοιούτου λόγου εἴχετο, λέγων, Δέσποτα οὐκ A his verbis est alloquutus, Domi-
» εἰκὸς ἐστὶ Ἀθηναίους ἐργασαμένους πολλὰ ne, haud decorum est Atheniẽses tam malè iam de Persis meritos non dare pœnas eorum quæ perpetrauerunt, tu verò quod in manibus habes perfice: tamẽ vbi AEgyptũ, quæ dignitati tuæ iniuriã fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquãtur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ: illa autem rationis accessio, Europã
B esse regionem admodũ speciosam, omniáque genera felicium arborum ferentem, ac summæ bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperiíque Græciæ pro rege administrandi. Quod etiam regi persuasit, conditione temporum adiutus. nam alia vt rex ad hoc faciendũ induceretur, adiumento fuere. primùm è Thessalia nũtii ab Aleuadis ad regem inuocandum aduersus Græciam. se e-
C nim omne obsequium præstituros. (Aleuadæ autem isti erant Thessaliæ reges.) deinde ii Pisistratidæ qui Susa ascenderãt: qui cùm eadẽ verba habuerunt quæ Aleuadæ, tum verò prætendebãt Onomacritum quendam Athenienſem, quem secum habebãt, sortilegum, & Musæi sortium edissertatorem. Ascenderant autẽ cum eo [a] reuersi in Græciam. nã Onomacritus ab Hipparcho Pisistrati filio Athenis fuerat eiectus, quòd à Laso [b] Hermionis
D filio manifestò deprehensus fuisset, inter Musæi sortes hãc etiam inseruisse, fore vt insulæ Lemno adiacentes mari submergerẽtur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, quum familiarissimè illo antea vteretur. [c] Et tũc cum eodem, vt in conspectum regis veniret, ascenderat: dẽque eo honorificè cũ aliis Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, siquæ sortes cladẽ barbaro nũtiabant,
E earũ nullã recitauit. Itaque accedente hoc sortilego, & Pisistratidarũ & Aleuadarũ suasionibus, ἐθελήσασι μὲν ὁ Γοβρύας, πρότερον χρεώμενος παμάλιστα. τότε ὦν συναναβὰς, ὁκῶς ἀπίκοιτο ἐς ὄψιν τοῦ βασιλῆος, λεγόντων τῶν Πισιστρατιδέων πρὸς αὐτὸ τοιόνδε λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν. εἰ μέν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδὲν, ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα ἐκλεγόμενος, ἔλεγε τόν τε Ἑλλήσποντον ὡς ζευχθῆναι χρεὼν εἴη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω, τήν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμῷ δέων προσεφέρετο, καὶ οἱ τε Πισιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεικνύμενοι.

a Admonitionem

b Vel potius Hermionensi, id est, ex Hermione.

c Tunc autem quum vnà cum illis *Susa* ascẽdisset, quoties in cõspectum regis veniebat, Pisistratidis honorificè de ipso loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat. ex quibus ea quæ cladẽ barbaro portendebant, tacebat, & cõtrà fausti ſſimè quæque excerpebat: nimirum in fatis esse vt Hellespontus à viro Persa ponte iungeretur, & ad expeditionem illam pertinentia recẽsens. Hic igitur oracula commemorãdo cum rege agebat: Pisistratidæ autẽ & Aleuadæ suas sentẽtias proferendo.

Quum autē Xerxi bellum Græcis inferre persuasissent, tunc quum secundus agerētur à Darii morte annus, primam expeditionem fecit aduersus AEgyptios, qui rebellauerāt: quos subactos, & in arctiorem quàm sub Dario fuerant seruitutem redactos, tradidit gubernādos Achæmeni fratri suo, Darii filio: quem præsidem AEgypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Psammetichi filius, vir Libys. Xerxes recepta AEgypto, productus aduersus Athenas exercitū, præstantissimos quosque Persarum in concilium vocauit, vt & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus est,

Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus est. Sed altero à morte Darii anno, primam expeditionem fecit aduersus AEgyptios, qui rebellauerāt: quos subactos, & in arctiorem quàm sub Dario fuerant seruitutem redactos, tradidit gubernādos Achæmeni fratri suo, Darii filio: quem præsidem AEgypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Psammetichi filius, vir Libys. Xerxes recepta AEgypto, productus aduersus Athenas exercitū, præstantissimos quosque Persarum in concilium vocauit, vt & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus est,

A ὡς δὲ αἰεγνώσθη Ξέρξης τρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτει μετὰ τὸν θάνατον Δαρείου, τεῖτα τρατιὴν ποιέεται ἐπὶ τοὺς ἀπεστεῶτας. Τούτους μὲν νυν καταστρεψάμενος, καὶ Αἰγύπτου πᾶσαν πολλῷ δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτρέπει Ἀχαιμενέϊ, ἀδελφεῷ μὲν ἑωυτοῦ, Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμενέα μὲν νυν ἐπὶ τρεῖς ἐπιόντα Αἰγύπτου, χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμιτίχου, ἀνὴρ Λίβυς. Ξέρξης δὲ μετ' Αἰγύπτου ἀλλοσε, ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἀίξεσθαι τὸ τράτευμα ὂ ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, σύλλογον ἐπικλητον Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθηται σφέων, καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴποι τὰ θέλοι. ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε,

B Xerxes recepta AEgypto, productus aduersus Athenas exercitū, præstantissimos quosque Persarum in concilium vocauit, vt & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus est,

Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεὶς, τῷδε δεξάμενός τε, αὐτῷ χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τρεσβυτέρων, οὐδαμὰ κω ἡσύχασμεν, ἐπεί τε προελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ τῶν Μήδων, Κύρου καταλύσαντος Ἀστυάγεα. Ἀλλὰ θεός τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπρησι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Τά μὲν τοῖσι Κύρου τε καὶ Καμβύσου πατήρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσατο καὶ τρεσσεκτήσατο ἔθνεα, ἐπιστάμενοι οὐ χρὴ παρὰ μικρὸν ἐγὼ δὲ ἐπεί τε πρῶτα ἐκράτεον τῶν θρόνων, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅκως μὴ λείψομεν τῶν τρεσβυτέρων γενομένων τιμῆ τῇδε, μὴ δὲ ἐλάσσω τρεσκτήσωμεν δυνάμιν Πέρσῃσι. Φροντίζων δὲ βούλομαι, ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε τρεσγενόμενον, χώρῃ τε τῇ ἡμετέρῃ ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φαυλοτέρῃ, παμφορωτέρῃ δὲ· ἅμα δὲ τιμωρείῃ τε καὶ τίσιν μνημονεύων. διὸ ὑμέας ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα ὃ νοέω τρήσειν, ὑμῖν φράσω ὑμῖν. μέλλω, ζεύξας Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν τρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίοις τιμωρήσωμεν, ὅσα δὴ πεποίηκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὡς τε μὲν καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν Δαρεῖον ἰθύοντα τρατεύεσθαι ἐπὶ τοῦς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετο αὐτῷ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ἐπί τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων

Quum autē Xerxi bellum Græcis inferre persuasissent, tunc quum secundus agerētur à Darii morte annus, primam expeditionem fecit aduersus AEgyptios, qui rebellauerāt: quos subactos, & in arctiorem quàm sub Dario fuerant seruitutem redactos, tradidit gubernādos Achæmeni fratri suo, Darii filio: quem præsidem AEgypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Psammetichi filius, vir Libys. Xerxes recepta AEgypto, productus aduersus Athenas exercitū, præstantissimos quosque Persarum in concilium vocauit, vt & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus est,

VIRI Persæ, equidē ego non ero huius instituti author, sed ab aliis traditi imitator. nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperiū hoc à Medis eripuimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquā conquieuimus, sed ita deus *nos* agit, & multa nobis [a] sibi obsequentibus in melius cōfert. Atque ea quidem quæ Cyrus Cambysēsque ac pater meus fecere, quas gentes imperio addidere, non attinet referre apud probè sciētes: ego autem posteaquam hanc sēdem accepi, dedi operam ne ab iis qui hoc honore sunt functi degenerarē, néue minus potentiæ Persis acquirerem. Quod animo versans, inuenio nobis accessuram gloriā pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neque deteriorem ea quam recuperauimus, sed feraciorem; vnà cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideóque nunc ego vos cōtraxi, vt id quod agere cōstitui vobis exponerem: Constituo, iuncto Hellesponto, copias per Europam traducere in Græciam, vt Athenienſium vlciſcar iniurias, quas cùm Persis aliis, tum patri meo intulere. Noratis autem & Darium aduersus hos viros bellum mouere destinasse: verùm ei morte præuento non cōtigit vt illos vlciſceretur. Ego verò eius vicē aliorúmque

a Se sequētibus.

C 244

D

E

Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεὶς, τῷδε δεξάμενός τε, αὐτῷ χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τρεσβυτέρων, οὐδαμὰ κω ἡσύχασμεν, ἐπεί τε προελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ τῶν Μήδων, Κύρου καταλύσαντος Ἀστυάγεα. Ἀλλὰ θεός τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπρησι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Τά μὲν τοῖσι Κύρου τε καὶ Καμβύσου πατήρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσατο καὶ τρεσσεκτήσατο ἔθνεα, ἐπιστάμενοι οὐ χρὴ παρὰ μικρὸν ἐγὼ δὲ ἐπεί τε πρῶτα ἐκράτεον τῶν θρόνων, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅκως μὴ λείψομεν τῶν τρεσβυτέρων γενομένων τιμῆ τῇδε, μὴ δὲ ἐλάσσω τρεσκτήσωμεν δυνάμιν Πέρσῃσι. Φροντίζων δὲ βούλομαι, ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε τρεσγενόμενον, χώρῃ τε τῇ ἡμετέρῃ ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φαυλοτέρῃ, παμφορωτέρῃ δὲ· ἅμα δὲ τιμωρείῃ τε καὶ τίσιν μνημονεύων. διὸ ὑμέας ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα ὃ νοέω τρήσειν, ὑμῖν φράσω ὑμῖν. μέλλω, ζεύξας Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν τρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίοις τιμωρήσωμεν, ὅσα δὴ πεποίηκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὡς τε μὲν καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν Δαρεῖον ἰθύοντα τρατεύεσθαι ἐπὶ τοῦς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετο αὐτῷ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ἐπί τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων

» Περσέων δ' τρεσβυτέρων παύσομαι πρὶν ἢ ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας, οἵ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ἀδικήσαν ἀδίκια ποιοῦντες. τρῶτα μὲν, ἐς Σάρδις ἐλθόντες ἅμα Ἀριςαγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἀπικόμενοι, ἐνέπρησαν τά τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱερά· δευτέρα δὲ, ὑμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβαίνοντας, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγεον, τά' ὅπῃσι δὲ καὶ πάντες. τουτέων μὲν νυν εἵνεκα αἰάρτημαι ἐπ' αὐτοῖς τρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε εὑρίσκω αὐαλογιζόμενος, εἰ τούτοις τε καὶ τοῦτοισι πλησιοχώροις καταστρεψόμεθα, οἱ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώρην, χώρῃ τε τῇ Περσίδι ἀπὸ δέξονται τῶν Διὸς αἰθέος ὁμουρέουσαν. οὐ γὰρ δὴ χώρην γε ὁδεμίην κατόψεται ὁ ἥλιος ὁμουρεῦσαν ἐοῦσαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλὰ σφεας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώρην ποιήσω, ἀφ' πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πευθάνομαι γὰρ οὔδε ἔχειν οὔτε τινα πόλιν ἀνδρῶν ὁδεμίην, οὔτε ἔθνος ὁδὲν ἀν' θρώπων ἱκανὸν ἀλείπειν ἄνα, ὃ ἡμῖν οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτων τῶν κατέλεξα, ὑπεξαφαιρημένων. οὕτω οἵ τε ἡμῖν αἰτιοι ἔσονται δούλιον ζυγὸν, οἵ τε αὐαίτιοι. ὑμεῖς δ' αὖ μοι τάδε ποιέοντες χαρίζοιαθε· ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, τρεθύμως πεπυτά τινα ὑμέων χρήσω τῷ ἔρδειν. ὃς αὖ δὲ ἔχων ἥκῃ παρεσκευασμένον τρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ τιμώτατα νομίζεται ἐν ἡμετέρῳ. ποιητέα μὲν νυν τοῦτά ἐστι οὕτω. ἵνα δὲ μὴ ἰδίῃ βουλεύσῃν ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ τρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμέων τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι. τοῦτο εἴπας ἐπαύετο. μετ' αὐτὸν δὲ Μαρδόνιος ἔλεγε,

» Ὦ δέσποτα, οὐ μόνον εἷς τῶν ἐμπροσθέν Περσέων ἄριστος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσομένων· ὃς τά τε ἄλλα λέγων ὀρθῶς ἄριστα καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἴωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους ὀρθῶς ἐάσεις καταγελάσαντας ἡμῶν, ἐόντας αὐαξίους· καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη τρῆγμα, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθίοπας καὶ Ἀσσυρίους, ἄλλά τε ἔθνεα πολλὰ καὶ μέγαλα, ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδὲν, ἀλλὰ δύναμιν τρεσκτᾶσθαι βουλόμενοι, καταστρεψάμενοι δούλους ἐχρήσθη, Ἕλληνας ὑπερ-

A Persarum vlciſcens, non prius desinā quàm expugnauero incenderóque Athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores iniuria affecerunt: primùm quū Sardis vnà cum Aristagora Milesio seruo nostro venientes cremauerunt lucósque ac delubra. Deinde in vos quid fecerint terrā suam ingressos, quum Datis & Artaphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum [a] iritor ad inferendum eis bellum:

a Alij, Animatus sum ad infer.

B quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinādo comperio: Terram Persidem ætheri Iouis cōterminam reddemus. nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostræ, sed ego omnem permensus Europam, vnà vobiscum cūctas regiones in vnam redigam. Nā ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominum neque ciuitatem, neque gentem, quæ nobiscū [b] dimicare possit. Ita subactis his quos dixi, & qui nos lacessierunt, iugum seruile sustinebunt. In quo si mihi vos gratificari volueritis, vbi tempus vobis iudicauero quo vos præstò esse oportet, tunc vnusquisque debebit impigrè adesse. Quorum qui ornatissimis cum copiis aderit, eum donabo iis quæ in nostra domo pretiosissima habentur. Et hæc quidem ita agenda sūt. Sed ne solus videar in concilio sententiam dicere, rem pono in medio, iubens vnicuique quā libet sententiam dicere. His dictis loquendi finem fecit. Post quē Mardonius, Domine, inquit, tu verò non modò superioribus Persis, sed etiam venturis es præstantior: qui cùm alia & optima & verissima commemoras, tum verò [c] quòd Iones qui Europam incolunt, non sines habere ludibrio nos, minus quàm ipsi sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est si Sacas & Indos & AEthiopes & Assyrios, aliisque multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamen potentię prolatandæ gratia in prouincias redegimus: Græcos, qui nos la-

b Dimicare possit, iis quos dixi summotis. Atque ita fiet vt & qui in culpa sunt & qui culpa vacant, seruile iugū sustineant. *Gol, & qui malè de nobis meriti sunt, & qui non.*

c *Ita Gertii quasi legeretur ὅτι οὐκ ἐάσεις. Sed rectius omnis Gidetur, quum Xerxes ea non dixerit.*

cessere iniuria inceperunt, non vlciscemur. quídnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarum vim? Eorum pugnam nouimus, corũ nouimus vires imbecilles, [a] eorum quos subegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi nostræ habitantes, Iones & AEoles & Dores appellãtur. Quos ipse quoque expertus sum, quum eis iussu patris tui intuli bellũ: ac mihi quũ in Macedoniam vsque processissem, & penè vsque ad ipsas Athenas, nemo pugnaturus occurrit. Quanquam consueuere Græci (vt audio) inconsultissimè inire bella, propter imperitiam ac sinisteritatem. nam quum bellũ inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimúmque inuenere descendẽtes, ibi prælia faciunt, ita vt magno cum suo malo victores inde discedant: deuicti (ne lõgius repetã) ad internecionem deueniunt. quos oportebat, quum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuntiis dirimere controuersias, & omnia alia potius agere quàm pugnare: aut, si necesse habent inter se omnino pugnare, locum aliquẽ inuenire vtrisque expugnatu difficillimũ, & ibi fortunam belli tẽtare. Hoc itaque ritu haud probo vtentes Græci, nunquam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Macedonia tenus promouissẽ. Tibi autem, rex, quis obuiã venturus est bellandi causa, copias Asiæ atque omnem classem agẽti? non eò audaciæ procedent (vt reor) Græcorum res. Quòd si me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiscum venient, discãt nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur fit quod non experiamur. nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experiméto hominibus fieri consuerunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum filẽtibus aliis Persis, nec diuersam eis quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hystaspis filius, Xerxis patruus, vir circumspectus, ita inquit,

a Sed & eorum liberos iam habemus, subiugatis iis qui in nostrã ditionem incolẽtes, Iones & Æoles, &c.

A ξανῶς ἀδικίης, ὁ τιμωρησόμεθα. τί δείσαντες; κοίῳ πλήθεος συγροφῶ; κοίῳ δὲ χρημάτων δυώαμιν; τῷ ὅπι σάμεθα μὲν πλῶ μάχιμοι, ὅπισάμεθα δὲ τῷ δυώαμιν ἐοῦσαν ἀσθενέα. ἔχομὲν δὲ αὐτέων παῖδας καταγρεψάμενοι, τούτοις οἱ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι, Γῶνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Δωριέες καλέονται. ἐπειρήθη δὲ κἀγὼ τοῦτος ἤδη ἐπελαύνων ὅπι τοὺς ἄνδρας τούτους ἐστὶ παῖς ἐμὸς ἐλθοντείς· καί μοι μέλλει Μακεδονίης ἐλάσσωτι, καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι, οὐδεὶς τὼ πιώθη ἐς μάχην. καίτοι ἐώθασι Ἕλληνες (ὡς πευθάνομαι) ἀβουλότατα πολέμους ἴσασθαι, ἐκ τε ἀγνωμοσυνίης καὶ σκαιότητος. ἐπεὰν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προσείπωσι, ἐξευρόντες ὃ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο καταντέοντες μάχονται· ὥστε σφεῖν κακῶς μεγάλα οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται. τοῖσι δὲ τῶν ἑσταμένων οὐδὲ λέγω ἀρχμή. ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται. οὗς χρεών, ἐόντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι, καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι. εἰ δὲ πάντως ἔδεε πολεμέειν τοῖς ἀλλήλοις, ἐξευρίσκειν χρεὼν τῇ ἑκάτερόι εἰσι δυσχειρωτάτοι, καὶ τούτῃ πειρᾶν. ὅκῃ τοίνυν οὐ χρηστῷ Ἕλλησι διαχρεώμενοι, ἐμέο ἐλάσσωτος μέζονι Μακεδονίης γῆς, οὐκ ἤλθον ἐς τοῦτον λόγον ὥστε μάχεσθαι. σοὶ δὲ δὴ μέλλοντι ὦ βασιλεῦ ἀντιώσεσθαι πόλεμον τοιόνδε φέρων, ἀγαθὸν καὶ πλῆθος ὃ οὐκ τῆς Ἀσίης, καὶ νέας τὰς ἁπάσας; ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θρασέος ἀνήκει τὰ Ἑλλήνων στρώματα· εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ ψευδείλογώμην, καὶ οὗτοι ἐπιθόντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μαθοῖεν ἂν ὡς εἰμὶ ἀνθρώπων ἄριστοι τὰ πολέμια. ἔστω δὴ ὧν μηδὲν ἀπείρητον. αὐτόματον γὰρ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γινέσθαι.

B Μαρδόνιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλεήνας τὸν Ξέρξεω γνώμην ἐπέπαυτο. σιωπώντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων, καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τοῦ δὴ καὶ πίστιος ἐὼν, ἔλεγε τάδε,

„ Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν ἀντιεῖπον γνωμέων αὐτῶν ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τῷ ἀμείνω αἱρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλ' ἀεὶ τῇ εἰρημένῃ χρᾶσθαι· λεχθεισέων δὲ, ἔστι ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, οὐ τὸν μὲν ἐπ' ἐωυτοῦ οὐ δοκιμάζομεν, ἐπεὰν δὲ παρθῇ τοῦτο, ἀμείνω κρίνομεν τὸν ἀμείνω. ἐγὼ δὲ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ, ἐπῴρθουν μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἀξυνέμοντας· ὁ δὲ, ἐλπίζων Σκύθας τοὺς Νομάδας καταστρέψεσθαι, ἐμοί τε οὐκ ἐπείθετο, στρατευσάμενός τε, πολλοί τε καὶ ἀγαθοὶ τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ ὦ βασιλεῦ, μὴ λέγῃς ὅτι ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας· οἱ κατ' ἠπειρόν τε ἄριστοι καὶ κατ' ἁλὶ λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὖ τοῖσι ἔνεστι δεινὸν, ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν· ζεύξας φῆς τὴν Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα. ἐς δὴ σὺν τῷ πεζῷ καὶ κατ' ἠπειρόν τε καὶ κατ' θάλασσαν ἑωυτῷ θυῶν ἢ καὶ κατ' ἀμφότερα. οἱ γὰρ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι. πάρεστι δὲ καὶ καθυβρίσασθαι, εἰ στρατιήν γε τοσαύτην σὺν Δάτῃ καὶ Ἀρταφέρνεϊ ἐλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην μουνοῦοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν, οὐκέων ἀμφοτέρησι ἐχώρησε. ἀλλ' ἐὼ τῆσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ, πλέωσι ἐς Ἑλλήσποντον, καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο δὴ βασιλεῦ γίνεται δεινόν. ἐγὼ δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκείῃ αὐτὸς συμβάλλομαι τοῦτο· ἀλλ' οἷόν κοτε ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν πάθος, ὅτε πατὴρ σὸς ζεύξας Βόσπορον Θρήϊκιον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἴστρον, διέβη ἐπὶ Σκύθας· τότε πυθοῖοι ἐκελεύοντο Σκύθαι, δεόμενοι Ἰώνων λύσαι τὸν πόρον τοῖσι ἐπετέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἴστρου. καὶ τότε γε Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος τύραννος εἰ ἐπείθετο τῇ γνώμῃ, μηδὲ ἐωθώθη, ἀλλων τυραννέων τῇ γνώμῃ, μηδὲ ἐωθώθη, διέλυσε ἂν τὰ Περσέων πρήγματα. καί τοι καὶ λόγῳ ἀκούσαι δεινὸν, ὅτι ἀνδρί γε ἑνὶ πάντα τὰ βασιλέος πρήγματα κρέμασθαι. σὺ ὦν μὴ βουλεύου ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον ἀπικέσθαι μηδεμιῆς ἀνάγκης ἐούσης. ἀλλ' ἐμοὶ πείθευ· νῦν μὲν τὸν σύλλογον τόνδε

A Rex, nisi diuersæ inter se sẽtentiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est vti: at quum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se discerni quum nequeat, [a] com paratum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario eidémque fratri meo suadebam ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, viros nulla vsquam oppida incolentes: sed ille sperans B Scythas Nomades se subactur̃ũ, mihi nõ est assensus: itaque sumpta expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amissis abscessit. Tu verò, rex, bellum inferre destinas viris multo quàm Scythæ sunt præstãtioribus, quíque & mari & terra optimi esse dicuntur: quibus in rebus quid [b] durum sit, hoc me tibi iustũ est promere. Iuncto pontibus Hellesponto ais te copias per Europã in Græciam deductur̃um: at qui C eos conuenit aut in terra aut in mari aut vtrobique abs te separari. siquidem feruntur viri esse fortes. Cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Datis & Artaphernis Atticam regionẽ ingressas soli Athenienses profligauerũt, ergo non vtraque in parte successit. Quòd si iidem conscensis nauibus pugna nauali victores ad Hellespontum nauigent, ac deinde pontem soluant, hoc [c] durum fuerit rex. Ne- D que verò hoc ex mea vnius priuata prudentia coniecto, sed eo casu quo aliquando parum abfuit quin opprimeremur, quum pater tuus iũcto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad Scythas: eum traiectum Scythæ omnino institere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, vt interscinderent. Quo tempore si Histiæus Mileti tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac E non contradixisset, actum erat de rebus Persarum. Atqui res est dictu quoque horribilis, omnem regis statum in vno viro positũ fuisse. Quare noli tu vllum tale adire discrimen, nulla subsiente necessitate, sed mihi potius obtempera: hunc cœtum in præsens missum

a Afficatum alteri. *Vel, Cum nostro attritum admonitum.*

b Timẽdum sit. *Vel, periculosum.*

c Timendũ fuerit

facito, iterúmque dum tibi videbitur, re apud teipsum considerata, edicito quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. nam etiamsi quid è cõtrario euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superauíque fortuna cõsilium: at qui turpiter consultauit, si ei fortuna obsecũdauit, ille est quidem voti compos, nihilo tamẽ minus malè consilium cepit. Vides vt prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec sinit insolescere: parua verò * nihil lædit? Vides vt magna semper ædificia magnásque arbores huiusmodi fulminum tela percutiunt? Gaudet enim deus eminentissima quæque deprimere. Vnde & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis quibus inuidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatẽ inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum finit magnificè de se sentire. Omnis res properando parit errores, vnde magna detrimenta fieri adsolent: in cunctando autem bona insunt, si non talia quæ statim videantur esse bona, certè quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidẽ tibi rex suadeo. Tu verò Gobryęfili Mardoni desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui malè audiãt. nam Græcis detrahendo, ipsum regem vis excitare ad bellum illis inferẽdum: ad quod tu omni auiditate contendis: [b] quod absit vt fiat. Detractio nanque importunissima res est: in qua duo sunt qui iniuriam faciunt, vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quòd nõ præsentem accusat: item qui huic credit, iniurius est, quòd prius credit quã rem compertã habeat. & illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria quòd ab altero insimulatur vt malus, ab altero talis putatur. Quòd si omnino bellũ his viris inferre oportet, agedum: rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrũm amborum liberi deponantur: tu in expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiscunque velis copiis: &, si ex sententia tua res succè-

a Ne vellicat quidem?

b Absit vt talia fiant à nobis. Detractio enim, vel, obiurgatio, aut calumnia, res est deterrima.

A ἀξέλυσον· αὐτίς τε ὅτῳ τοι δοκέῃ, τῷ σοκε-
λάμβνος ὅτι σεωῦτοῦ, τῷ σαγάρθνε τά τοι
δοκέῃ εἶ) ἄειρα. ὃ γὰρ δὴ βουλθύεσθαι, κέρ-
δος μέγιστον θείσκω εἶον. εἰ γὰρ καὶ ἐναντιω-
θεῖσά τοι θέλῃ, βεβούλθυται μθὴ ὀρθὸν ἥσ-
σον δῆ, ἔσωται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης ὃ βού-
λθυμα· ὁ δὲ βουλθυσάμθνος αἰσχρῶς, εἰ οἱ ἡ
τύχη ἐπίσσοιτο, θῶρηκα θῶρηκε, ἧσσον δὲ οὐ-
δὲν οἱ κακῶς βεβούλθυται. ὁρᾷς ὡς τὰ ὑψη-
έλοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, ὀρθὸν ἐᾷ φαι-
νόμενον ἐπαίρεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ, ὀρθὸν μιν κνίζει;
B ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα ἀεὶ καὶ
δένδρεα, τὰ τοιαῦτ' ἐπιστήσῃ βέλεα; φι-
λέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑψηέλοντα πάντα κο-
λούειν. οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀ-
λίγου ἀμφθείρεται, τῷ τοιόνδε· ἐπεὰν σφι
ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβάλῃ, ἢ βροντήσῃ,
δι' ὧν ἐσφάλησαν ἀναξίως ἑωυτῶν. οὐ γὰρ
ἐᾷ φρονέειν ἄλλον μέγα ὁ θεὸς ἢ ἑωυτόν. ἐ-
πειθυμίσῃ μθὴ νυν πρῶτον πρῆγμα, πίπτει
C σφάλματα, ὀρθῶς ζημίας μεγάλας φι-
λέοντι γίνεσθαι· ὀρθὸν δὲ τῷ ἐπιχειρέειν ἔνεστι ἀ-
γαθά, εἰ μὴ πρῆγμα τοῖσι δοκέοντα εἶ), ἀλλ'
ἀμαθὲς χρόνον θύεσι τὶς αὖ. σοὶ μθὴ δὴ τῶτο ὦ
βασιλθῦ συμβουλθύω. σὺ δὲ ὦ παῖ Γω-
βρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λόγους
ματαίους περὶ Ἑλλήνων, ὀρθὸν ἐόντων ἀξίων
φλαύρως ἀκούειν. Ἕλλωας γὰρ Δαβάλ-
λων, ἐπαίρᾳς αὐτὸν βασιλθῆα στρατεύεσθαι.
αὐτὸ δὲ τούτου εἵνεκα δοκέῃς μοι πάσῃν προ-
D θυμίθν ὀρτεύειν. μὴ νυν ὄτω γένηται. δίκα-
ιον γὰρ ὄστι δεινότατον ἐν τῇ δύο μθὴ εἶσι οἱ
ἀδικέοντες, εἷς ὃ ὁ ἀδικεόμθνος. ὁ μὲν γὰρ δίκα-
ιος ἁλίσκεται, ἀδικέῃ, οὐ παρεόντων κατηγορέων.
ὁ δὲ ἀδικέῃ ἀναπειθόμθνος πρὶν ἢ ἀπεκέεσθαι
ὀρθῶς μάθοι. ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου τάδε ἐν αὐ-
τοῖσι ἀδικέει, δίκαιος τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου,
καὶ νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου κακὸς εἶ). ἀλλ'
εἰ δὴ δεῖ γε πάντως ὅτι τοὺς ἄνδρας τούτους
στρατεύεσθαι, φέρε, βασιλθὲς μθὴ αὐτὸς ὢν ἡ-
E σθαι τοῖσι Περσέων μθὴ ἔτω. ἡμέων δὲ ἀμφο-
τέρων πρόβαλλομθὴν τὰ τέκνα, στρατη-
λάτεω αὐτὸς σὺ ἐπιλεξάμθνός τε ἄνδρας
τοὺς ἐθέλεις, καὶ λαβὼν στρατιὴν ὁκόσην
τινὰ βούλεαι. ἢν ὦν μθὴ τῇ σῇ λέγεις, ἀνα-

» βαίνῃ βασιλεῦ τὰ πρήγματα, κτεινέσθων A
» οἱ ἐμοὶ παῖδες, πρὸς δὲ αὐτοῖσι, καὶ ἐγὼ τῷ
» δὲ τῇ ἐγὼ προσλέγω, εἰ ὅτι τοῦτο πάσχο-
» τον, σεῦ δὲ σφι καὶ σύ, ὦ ἀπονοστήσῃς. εἰ δὲ
» τοῦτο μθὴ ὑποδυσθήσῃ. ὅκα ἐθελήσεις, σὺ δὲ
» πρῶτος στρατευμα ἀνάξεις ἐπὶ τῷ Ἑλ-
» λάδα, ἀκούσεσθαί τινα φημὶ τῶν αὐτῷ τῇδε
» ὑπολειπομθίων, Μαρδόνιον μέγά τι κακὸν
» ἐξεργασάμθνον Πέρσας ὑπὸ κυνῶν τε καὶ
» ὀρνίθων ἀναφορθύμθνον, ἤκου ὃν γῇ τῇ Α-
» θηναίων, ἢ σέ γε ὃν τῇ Λακεδαιμονίων· εἰ B
» μὴ καὶ ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὁδὸν, γνόντα
» ὅτι οἵοις ἄνδρας ἀναγνώσκεις στρατεύεσθαι
» βασιλῆα. Ἀρτάβανος μθὲν τοῦτα ἔλεξε·
Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς ἀμείβεται τοῖσδε, Ἀρ-
» τάβανε, πατρὸς εἷς τοῦ ἐμοῦ ἀδελφεός. τοῦτο
» δέ σε ῥύσεται μηδένα ἄξιον μαθὸν λαβεῖν
» ἐπέων ματαίων· καίτοι τοῦτόν τοι τὸν ἀτιμίην
» προσθήσω, ἐόντι κακῷ τε καὶ ἀθύμῳ, μὴ-
» τε συστρατεύεσθαι ἐμοί γε ὅτι τὸν Ἑλλά-
» δα, αὐτός τε μένειν ἅμα τῇσι γυναιξί. ἐγὼ C
» δὲ καὶ αὖθι σέο, ὅσάπερ εἶπα, ἐπιτελέα ποιή-
» σω. μὴ γὰρ εἶναι ὃν Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος,
» τοῦ Ἀρσάμεος, τοῦ Ἀριαραμέος, τοῦ Τείσπεος,
» τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσεω, τοῦ Ἀχαιμένεος
» γενόμενος, μὴ τιμωρησάμενος Ἀθηναίους· οὐ
» ἐπιστάμενος ὅτι εἰ ἡμεῖς ἡσυχίαν ἔξομεν,
» ἀλλ' ὃν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ μάλα στρατεύ-
» σονται ἐπὶ τὸν ἡμετέρην, εἰ χρὴ σταθμώσα-
» σθαι τοῖσι ὑπαρχμένοισι ὑπὸ ἐκείνων· οἱ Σάρ-
» δις τε ἐνέπρησαν, καὶ ἤλασαν ἐς τὸν Ἀ- D
» σίην. οὐκων ἔξεστι χωρέειν ὀπίσω τέρσι δυ-
» νατῶς ἔχει, ἀλλὰ ποιέειν ἢ παθέειν πρὸς κέ-
» τον ἀγών· ἵνα ἢ τάδε πάντα ὑπὸ Ἑλλησι ἢ
» ὀκείνα πάντα ὑπὸ Πέρσῃσι ἠρόπται· ὃ
» γὰρ μέσον ὀρθὸν τῆς ἐχθρῆς ἐστι· καλὸν ὦν,
» πρόσπεπονθότας ἡμέας τιμωρέειν ἔτι γένεται,
» ἵνα καὶ τὸ δεινόν, ὃ πείσομαι, τοῦτο μάθω, ἐ-
» λάσας ἐπ' ἄνδρας τούτους· τοὺς γε καὶ Πέ-
» λοψ ὁ Φρύξ, ἐὼν ἐμοῦ πατέρων δοῦλος, κα-
» τεστρέψατο οὕτω ὡς καὶ ἐς τόδε αὐτοί τε ὦν ἔ- E
» θεφποι καὶ ἡ γῆ αὐτέων ἐπώνυμοι τοῦ κατα-
» στρεψαμένου καλέονται. τοῦτο μθὲν ὅτι
τοσοῦτο γέγονε. νὺξ δὲ, ὀψέγιν τε ἐγένετο, ὁ
Ξέρξεα ἔκηλος ἡ Ἀρταβάνου γνώμη. νυκτὶ
δὲ βυλλῶ διδοὺς, πάλιν ὀρθοῦσθαι οἱ οὐ πρῆ-
γμα εἶ) στρατεύεσθαι ὅτι τὴν Ἑλλάδα· δε-
τανς, comperit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum: immuta-

τοῦ Ἀριαραμέω

τοῦ καὶ Ἀρμένεω,

τοῦ ἀξόμθν,

τοῦ παρέον-τος

dẽt regi, interimãtur liberi mei, & insuper ego: sin succedent vt ego dico, interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quòd si hanc subire conditionem recusas, cupísque in Græciã prorsus deducere exercitum, affirmo fore vt aliqui eorum qui hic relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis magnam aliquã calamitatem, à canibus volucribúsque discerpi aut in Atheniẽsium solo aut in Lacedæmoniorum: nisi fortè antea inter viam: tunc agniturum aduersus quales viros suades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano loquuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane, quòd patris mei frater es, hoc te subleuat ne dignam stulta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo ignominia, quia instrenuus es & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hic vnà cum fœminis maneas. Ego etiam sine te quæ dixi cõficiam. neque enim fuerim Darii filius, (qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsãnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, qui Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius) nisi Atheniẽses vltus fuero: probè intelligẽs, si nos quieuerimus, non quieturos illos, sed nostram terram cum exercitu inuasuros: prout colligere licet ex iis quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incursarunt. Itaque neutris fas est recedere, [a] sed vtrisque propositũ est certamen aut agẽdi aut patiẽdi, vt aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. medium enim inimicitiarum nullum est. Quare honestum erit nos iam iniuria lacessitos exigere vltionem, vt quam calamitatem passurus sum intelligam. profectò aduersus eos viros quos etiam Pelops Phryx nostrorum maiorũ seruus ita subegit vt ad hoc vsque tempus & ipsi homines & eorum regio ab illius qui subegit cognomine appellentur. Hæc hactenus loquutus est. [b] De inde sub vesperum, quam fuisset stomachatus Artabani sententia, per noctem apud se consul-

a Quidã sic, Sed in eo res vertitur discrimine vt aut faciẽdum aut patiendum aliquid sit.

b Vt autem nox aduenit, mordere cœpit Xerxẽ Artabani sententia. Quum autem in consilium noctem adhibuisset, planè comperiebat è re sua non esse ex-

peditionē in Græciam suscipere.

Quum igitur hęc contraria prioribus decreuisset, obdormiit. Sed ea nocte visus est in somnis, &c. *Illud ἔνυ. ἐξ Geristetiam potest Scrupulum injiceebat. Eodem autem ferè modo Osius esse Osdetur Ouidius Verbo mordere. Illud Verò οὐ εἰωνό εἰ οὐ ῥῆμα ἔῃ, Sadetur ad Verbū respondere phrasi nostrati &c ea melius exprimes, Que ce n'estoit pas son cas.*

a Quū iam Persis vt copias coge rent denuntiauerit? Atqui nec quòd sententiam reuoces bene facis, nec adest quisquam qui tibi *hu ius rei, ad est, reuocata sententia*, cōscius futurus sit. *Vel*, Nec adest qui tibi *hoc delectū reuocata sententia* condonaturus sit. *q.d. Nec ego qui tibi addīo. impunè hoc abire sinam.*

táque rursus sentētia, quūobdormisset, visus est in somnis (vt fertur à Persis) videre quendā corpore ingenti atque speciosо, qui sibi astans diceret, Reuocastine sententiā Persa de inferēdo Grēciæ bello,[a] quū prædixeris Persis te cōparaturum esse exercitum? Neque, si reuocaueris eam, bene facis, neq; qui tibi assētiatur adest. quare perge ire eā viam quā interdiu ire destinaueras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, Xerxes huius insomnii nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat cōcilio, ita verba fecit, Viri Persæ, veniam mihi date dicēti contrariam superiori sententiam. nā & ego nondū ad summum quò peruenendum est mihi prudētiæ peruenī: & qui vt illud faciā suadent, nullo vnquam à me tēpore abscedunt. Eōque mihi Artabani sententiam audiēti, confestim iuuentus efferbuit vt verba in virum grandem natu effunderē petulantiora quàm debui. nunc itaque agnoscēs erratum meum, vtar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumēdæ sententiā, vos quieti estote. Hæc vbi audiere Persæ, lætitia affecti regem adorauere. Insequēti nocte idē rursus insomnium quiescēti Xerxi assistens, inquit, Fili Darii, videris expeditionē apud Persas reuocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extēplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: quemadmodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc viso perterrefactus, è cubili exiliit pariter & nūtiū misit ad accersendū Artabanū. qui vbi aduenit, ita ad eū inquit, Artabane, ego statim quū in te bene cōsulētē mihi, stultis verbis inuectus sum, nō fui cōpos mētis: sed nō multo pòst pœnitēs, cognoui id mihi esse faciendū quod tu præcipiebas. Tamē id volēs exequi, nō possū. nā mihi iā animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti, apparuit in somnis visio,

A δορμέων δὲ οἱ αὐτὸς τουτέων, κατύπνωσε
καὶ δὴ κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὄψιν τοιήνδε, ὡς
λέγεται ὑπὸ Περσέων· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης αὐ-
τῷ ἀνδρὶ οἱ ἐπιστάντα μέγαν τε καὶ εὐειδέα εἰπεῖν,
Μετὰ δὴ βουλεύεαι ὦ Πέρσα στρατευμα-
ίζειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, παρεείπας ἀλίζων
Πέρσησι στρατόν; οὔτε ὦν μεταβουλευόμενος
ποιέειν τοῦ, οὔτε ὁ συγγνωσόμενός τοι πάρεα·
ἀλλ' ὥστε τῆς ἡμέρης ἐβούλευσας ποιέειν,
τοῦτον ἴθι τὴν ὁδόν. Ὁ μὲν, ταῦτα εἰ-
B πὼν, ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἀποστάδαν· ἡμέ-
ρης δὲ ἐπιλαμψάσης, ὀνείρου μὲν τοῦτον
λόγον οὐδένα ἐποιέετο, ὁ δὲ Περσέων συλ-
λίσας τοὺς ἀστοὺς τοὺς καὶ πρότερον συνέ-
λεξε, ἔλεγε σφι τάδε, Ἄνδρες Πέρσαι συγ-
γνώμην μοι ἔχετε ὅτι ἀγχίστροφα βουλεύ-
ομαι. Φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμεωυτοῦ πρόσω τε
οὐκω ἀπίκω, οἱ πρηγορεόμενοι κεῖνα ποι-
έειν, οὐδένα χρόνον μευ ἀπέγνωσαν. ἀκούσαν-
τι μέν τοι μοι τῆς Ἀρταβανείου γνώμης, πρ-
C αυτίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέζεσε, ὥστε ἀντέρεα
ἀπορρίψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἡ
χρεών· νῦν μέν τοι συγγνοὺς, χρήσομαι τῇ ἐ-
κείνου γνώμῃ. ὡς ὦν μεταδεδογμένῳ μοι μὴ
στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἥσυχοί ἔστε.
Πέρσαι μέν, ὡς ἤκουσαν ταῦτα, κεχαρηκό-
τες προσεκύνεον. νυκτὸς δὲ ἐγενομένης, αὖτις
τοῦτο ὄνειρον ἔλεξε παρ' Ξέρξῃ, καταπνωσά-
νῳ ὀπισθεν, Ὦ παῖ Δαρείου, καὶ δὴ φαί-
νεαι ἐν Πέρσῃσι τε ἀπειπάμενος τὰ πρα-
D τηλαγείω, καὶ τά οἱ ἔπεα ἐν οὐδενὶ ποιη-
σάμενος λόγῳ, ὡς παῖς οὐδενὸς ἀκούσας. οὐ-
νῦν τόδε ἴσθι, ἐὼν ὅς μὴ αὐτίκα στρατηλα-
τέης, τάδε τοι ἔτι αὐτέων προσδόκα ἀναγκη-
στέα· ὡς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένεο ἐν ὀλί-
γῳ χρόνῳ, οὕτω καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τάχος
ἔσεαι. Ξέρξης μὲν πρὸς ἐνδεὴς γενόμενος τῇ
ὄψει, ἀναστάς τε ἔδραμε ἐκ τῆς κοίτης, καὶ πέμ-
πει ἄγγελον, Ἀρτάβανον καλέοντα. ἀπι-
γμένῳ δὲ ἔλεγε Ξέρξης τάδε, Ἀρτάβανε, ἐ-
E γὼ τοπαραυτίκα μὲν οὐκ ἐσωφρόνεον, εἰπὰς
ἐς σε μάταια ἔπεα, χρηστὴς εἵνεκα συμβου-
λῆς· μετὰ μέν τοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων.
ἐγνων δὲ ταῦτά μοι ποιητέα ἐόντα τὰ σὺ ὑ-
πεθήκαο. ἐκων δυνατός τοι εἰμὶ ταῦτα ποιέειν
βουλόμενος. τετραμμένῳ γὰρ δὴ καὶ μετε-
γνωκότι ὅτι φρονεῖν ὄνειρον φαντάζεταί μοι,
οὐδαμῶς

» ἐστὶ μὲν οὐ σύμφορον ποιέειν με ταῦτα· νῦν
» δὲ καὶ ἀναπειλήσαν οἴχεται· εἰ ὦν θεός ἐστι ὁ
» ὀπτεύων, καὶ οἱ πάντως ἐν ἡδονῇ ἐστι γε-
» νέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπι-
» πνήσεται καὶ σοι τοῦτο τὸ ὄνειρον, ὁμοίως
» ὡς ἐμοὶ ἐν τελλόμενον. ἐξείσκω δὴ ὦν αὐ-
» γνόμενα ταῦτα, εἰ λέβοις τε ἐμὲ ὑπνώσω
» πᾶσαν, ἐν ὑπνῷ, μετὰ τοῦτο ἵζοιο ἐς τὸν ἐμὸν
» θρόνον, καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ κατυπνώ-
» σας, Ξέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλεγε. Ἀρτάβα-
νος δὲ ἀντιστὰς κελεύσματι πειθόμενος, οἷα
B οὐκ ἀξιούμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον ἵ-
ζεσθαι, τέλος ὡς ἠναγκάζετο, εἴπας τάδε, ἐ-
» ποίεε τὸ κελευόμενον, Γνῶν ἐκεῖνο ὦ βασιλεῦ
» παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε σε, καὶ τὰ λέ-
» γοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τάδε ἐν ἀμ-
» φότερα πρηκτέα, αἰθρώπων κακῶν ὁμι-
» λίη σφάλλουσι. καταφαίνεται πάντων χρη-
» σιμωτάτῳ ἀνθρώποισι θάλασσα, πολύ-
» μαθα φασὶ ἀνέμων ἐμπίπλαντα, οὐ πρόσ-
» ρασιν φύσει τῇ ἐωυτῆς χρῆσθαι· ἐμὲ δὲ ἀ-
C » κούσαντα πρὸς σεῦ καὶ κακῶς, οὐ τοσοῦτον ἔδα-
» κε λύπη, ὅσον γνωμέων δύο προκειμένων
» Πέρσῃσι, τῶν μὲν, ὕβριν αὐξούσης, τῶν δὲ,
» καταπαυούσης, ἐν λογούσης ὡς κακὸν εἴη δι-
» δάσκειν τὸν ψυχὸν πλέον τι δίζεσθαι ἀεὶ
» ἔχειν τῶν παρεόντος, τουτέων προκειμένων
» γνωμέων, ὅτι τὸν σφαλερωτέρῳ σεωυτῷ
» τε καὶ Πέρσῃσι αἱρέο. νῦν ὦν, ὅκῃ τέ-
» τραφται ὁ τὸν ἐμείνω, φῆς τοι μετέν-
» τι τὸν ἐπ' Ἕλλησας στόλον, ὅτι φοιτᾷν ὀνει-
D » ρον θεοῦ τινος πομπῇ, οὐκ ἐαυτός σε κα-
» λούειν τὸν στόλον. ἀλλ' οὐδὲ ταῦτά ἐστι θεῖα,
» ὦ παῖ. συνήθεια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πε-
» πλανημένα, τοιαῦτά ἐστι οἷά σε ἐγὼ διδά-
» ξω, ἔτεσι σεῦ πολλοῖσι προσεοῦσι ἐόν.
» πεπλανῆσθαι αὐτὰ μάλιστα ἐώθασι αἱ ὄ-
» ψιες τῶν ὀνείρατων, τά τε τῆς ἡμέρης φρονεῦσι.
» ἡμεῖς δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας ταύτῃ τῇ
» πρατηλασίῃ καὶ ὁ κάρτα εἴχομεν μετὰ
» χεῖρας. εἰ δὲ ἄρα μὴ ἐστι τοῦτο τοιόνδε οἷον
E » ἐγὼ διαιρεῦ, ἀλλά τι τῶν θεοῦ μετέχον, σὺ
» πᾶν αὐτὸ συλλαβὼν εἴρηκας. Φανήσεται γὰρ
» δὴ κἀμοὶ ὡς καὶ σοὶ ἀμφικελεύομενον.
» φανεῖται δὲ οὐδὲν μᾶλλόν μοι ὀφείλει ἔχον-
» τι τῇ σῇ ἐνθῆτα, ἢ οὐκὶ τῇ ἐμῇ.

A dissuadens omnino hoc quod posterius facere cōstituerā: quinetiā nunc interpositis minis abscessit. Quòd si Deus est qui insomnium misit, eique prorsus est cordi expedit ionem sumi aduersus Græciam, continget hoc tibi quod mihi insomnium, itidē vt mihi præcipiens. Quod ita fore cōiectо, si omnem meum ornatum sumas, cō q; indutus [a] in sella mea confideas, & deinde in cubili meo capias somnum. Hæc loquuto Xerxi Artabanus initio nolle obsequi, atq; negare se dignum qui regio in folio sederet: tandē quum cogeretur, fecit imperata, hæc prælоquutus, Apud me rex tantundē valet benè sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere: quæ ambo tibi quum adsint, malorū tamen hominum colloquia te deprauant: quemadmodum mare, quod est hominibus omniū vtilissimum, ferunt ab ingruētibus ventorū flatibus non sini natura sua vti. Ego verò [b] quum ex te malè audiui, non tam meā doluī vicem quàm tuam: qui, quū propositæ essent duæ sententiæ Persis, vna quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret, dicēs perniciosum esse imbui animū vsū plura sēmper expetendi: his propositis sententiis, tū elegisti eam quæ & tibi ipsi & Persis est periculosior. Nunc autem quum ad te mutato in melius consilio desumenda aduersus Græcos expeditione ais accessisse insomniū, alicuius dei nutu, quod te vetat dimittere exercitum, hoc nō res diuina est, fili. insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homines frustrātur, quemadmodū ego te docebo, multis quā tu annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorū visa plerunque frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit. nos autē nudiustertius [c] expeditionē hanc inter manus & quidē vehemēter habuimus. Quòd si hoc nō est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse omnia in summa dixisti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi eadē iubens. Verū nihilo magis apparere mihi debebit tuū amictum gerēti, quàm nō gerenti, sed meum:

a In folio meo

b Quum tu me probris es insectatus, non id mihi tam doluit, quàm quòd ex duabus sententiis quæ Persis propositæ erant, altera insolentiā prouehente, altera eā compescente, & perniciosum esse dicente docere animū plura præsentibus semper expetere: ex his sententiis eam tū elegeris, &c.

c *Id est, de hac expeditione, magna cum animi cōtentione egimus, vel, tractauimus.*

pp. i.

neque magis quiescenti in tuo toro quàm non, sed in meo: si etiam aliàs vult se exhibere. Neque eò vesaniæ peruenit illud quicquid est quod sese obtulit in somnis, vt me cernens putet esse te, ducto è vestibus argumento. Id autem si me contemptui habebit, profectò nec aspectu suo dignabitur siue mea gerentem vestimenta, siue tua, sed te adibit: quod iam animaduertendũ est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoque fatebor diuinum esse. Cæterùm si ita tibi agendum videtur, neque id reuocari potest, en ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, quum ista fecero, appareat. hac tantùm conditione tuæ sententiæ acquiescam. Hæc loquutus Artabanus, [a] quòd speraret eà à Xerxe sine vllis verbis admissum iri, iussa exequutus est. Et quum induta sibi Xerxis veste, regali solio resedisset, mòxque recubuisset, idem in somnium dormiẽtem adiit quod Xerxem adierat, eique superassistens, ita inquit, [b] Túne ille es qui festinantem ire in Græciam Xerxem distines, tanquam eius curator? Tu neque in futurum neque in præsens consideras, qui dissuades id quod est fatale contingere. Quid autem Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His verbis Artabano visus est ille vir in somnis minitari, candentibúsque ferramentis conari oculos ipsi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus exiliit, aditóque Xerxi obseruatam sibi in somnis visionem exposuit, secundóque loco hæc inquit: [c] Equidem rex, ego, veluti homo, quòd multa iam videram, & magna negotia sub Hessonibus contigisse, non sinébam te omni ætati indulgere, gnarus rem esse malam multa concupiscere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actum esset: quomodo cum exercitu Cambysis contra AEthiopes: qui etiam cum Dario militaui aduersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebam te (si quiescères) omnium hominum beatissimum.

[a] Quum speraret fore vt quæ à Xerxe dicerẽtur, vana esse probaret, iussa exeq.

[b] Túne ille es qui Xerxem ab inferẽdo Græcis bello dehortaris, tãquam eius curam gerens? At nec in præsens nec in posterum impune tibi erit quòd ea dissuades quæ fata fieri volunt.

[c] Ego certè, rex, qui multos quorum res ampliores essent, ab illis quorum res angustiores erant, superatos vidissem, te per omnia morem ætati gerere non sinebam. *At Valla populum aliquem sub Hessonum nomine videtur somniasse.*

A ὀυδέπι μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀιάπαυο-
μαι, ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ· εἴπερ γε καὶ ἄλ-
λως ἐθέλοι φανεῖσθαι. οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε
ὑβρίζεις αἰήκει τοῦτο ὁ, τι δὴ κοτέ ἐστι ὃ ὀπτα-
φαινόμενόν σοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥστε δόξαι, ἐμὲ
ὁρᾶν, σέ τε εἰ, τῇ σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον. εἰ
δὲ ἐμὲ μὲν ἐν ὀυδενὶ λόγῳ ποιήσεται, ὀυδὲ
ἀξιώσει ἐπιφανεῖσθαι, οὔτε ἐὼν τοῦ ἐμοῦ
ἐσθῆτα ἔχω, οὔτε ἐὼν τοῦ σοῦ, ὀυδὲ ὀπτφοι-
τήσει· τοῦτο μαθητέον ἤδη ἐστί. εἰ γὰρ δὴ ὀπτα-
B φοιτήσει σῦνεχέως, φαίη ἂν καὶ αὐτὸς
θεῖον εἶναι. εἰ δέ τοι οὕτω δέδοκται γενέσθαι,
καὶ ὀυκ οἶά τε αὐτῷ παρατρέψαι, ἀλλ' ἤδη
ἴημι ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνώσων, φέρε, του-
τέων δὲ ἐμοῦ ὀπιτελουμένων, φανήτω καὶ
ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρεούσῃ γνώμῃ
χρήσομαι. τοσαῦτα εἴπας Ἀρτάβανος, νομί-
ζων Ξέρξεα ἀποδέξειν λέγοντα ὀυδέν, ἐ-
ποίεε ὃ κελευόμενον. ἐν δυὸς δὲ τοῦ Ξέρξεω
ἐσθῆτα, καὶ ἑζόμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρό-
νον, ὡς μετὰ ταῦτα κοίτον ἐποιέετο, ἦλθέ οἱ
C κατυπνωμένῳ τοὐτο ὄνειρον τὸ ὦ παρὰ
Ξέρξεα ἐφοίτα. ἐπιστὰν ὁ τοῦ Ἀρταβά-
νου, εἶπε τάδε, Ἄρα σύ δὴ κεῖνος ἦς ὁ ἀπο-
τρεπόων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ὀπὶ τοὺς Ἕλ-
λήνας, ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' ὅτε ἐς τὸ
μετέπειτα, οὔτε ἐς ὕπαρ ὀπτικὼς νοῦν κατα-
στείξειας, ἀποτρέπων τὸ χρεὼν γενέσθαι.
Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ αἰηκουστέοντα παθεῖν, αὐ-
τὸς ἐκείνῳ δεδήλωται. ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε
D Ἀρτάβανος τὸν ὄνειρον ἀπειλέειν, καὶ θερ-
μοῖσι σιδηρείοισι ὀκκαίειν αὐτοῦ μέλλειν τοὺς
ὀφθαλμούς. καὶ ὁς, ἀμβώσας μέγα αἰαθρώσας· καὶ
περιζόμενος Ξέρξη, ὡς τοῦ ὄψιν οἱ τοῦ ὀνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος,
δεύτερά οἱ λέγει τάδε, Ἐγὼ μὲν ὦ βασι-
λεῦ, οἷα ἀνθρωπος ἰδών τε πολλὰ καὶ μεγά-
λα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσυχίης, ὀυκ
ἔων σε τὰ πρῶτα τῇ ἡλικίῃ εἴκειν ὀπτιστάμε-
νος ὡς κακὸν εἴη τὸ πολλῶν ὀπιθυμέειν· με-
μνημένος μὲν τὸν ὀπὶ Μασσαγέτας Κύρου
E στόλον ὡς ἔπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν
ἐπ' Αἰθίοπας τοῦ Καμβύσεω, συστρατευό-
μενος ὁ καὶ Δαρείῳ ὀπὶ Σκύθας. ὀπιστάμε-
νος ὦν ταῦτα, γνώμην εἶχον, ἀτρεμίζοντά
σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων.

» ἐπεὶ δ' δαιμονίη τις γένεται ὁρμή, καὶ Ἕλ-
» λησι (ὡς ἔοικε) φθορή τις κατιλαμβάνει
» θεήλατος, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τράπομαι,
» καὶ τοῦ γνώμην μεταπίθεμαι· σὺ δ' σήμαι-
» νε μὲν Πέρσῃσι τὰ ὀκ τοῦ θεοῦ πεμπόμε-
» να, χρᾶσθαι δ' κέλευε τοῖσι ἐκ τέο πρό-
» τοισι προφρονεουσι ἐς τοῦ πρήσσειν. τοῦ-
» τοῖσι δὲ οὕτω ὄκως τοῦ θεοῦ παραδιδόντος,
» τῷ σῶν ἐν δείσῃ μηδέν. τουτέων λεχθέντων,
ἐνθαῦτα ἐπαρθέντες τῇ ὄψει, ὡς ἡμέρη ἐ-
γένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπεφέρετο τοῦ-
τα Πέρσῃσι. καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον
ἀποπαυόων μοῦνος ἐφαίνετο, τότε ὀπο-
παυόων φανερὸς ἦν.

Ὁρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατέειν,
μετὰ ταῦτα τρίτη ὄψις ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο,
τοῦ οἱ μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες, φέρειν τε
ὀπὶ πᾶσαν γῆν, δουλοῦσθαί τε οἱ πάντας ἀν-
θρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἥδε· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης
ἐστεφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῷ· ἀπὸ δὲ τῆς ἐ-
λαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ὀπιέναι.
249 μετὰ ὃ, ἀφανισθῆναι πρὶν τὴν κεφαλὴν κεί-
σθαι τὸν στέφανον. κρινάντων δὲ ταῦτα τῶν
μάγων, Περσέων τε τῶν συλλεχθέντων, αὐ-
τίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀγχοῦ τὴν ἑωυ-
τοῦ ἀπελάσας, εἴχε προθυμίην πᾶσαν
ὀπὶ τοῖσι αἱρημένοισι, θέλων αὐτὸς ἕκα-
στος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν. καὶ Ξέρ-
ξης τοῦ γραφοῦ οὕτω ἐπάγρεσιν ποιέεται,
χώρον πεύθεται ἐρευνέων τῆς ἠπείρου· ἀπὸ γὰρ
Αἰγύπτου ἀλώσιος, ὀπὶ μὲν τέσσερα ἔ-
τεα πλήρεα πεζαρτέερον γραπτῷ τε καὶ τὰ
πρὸς φορὰ τῇ γραπῇ· πέμπτῳ δὲ ἔτεϊ
αὐομόῳ ἐστρατηλάτεε χειρὶ μεγάλῃ πλή-
θεος. πολλῶν γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν πολλῷ δὴ
μέγιστος οὗτος ἐγένετο· ὥστε μήτε τὸν Δα-
ρείου τὸν ὀπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν
φαίνεσθαι, μήτε τὸν Σκυθικόν, ὅτε Σκύθαι
Κιμμερίοις διώκοντες, ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην
ἐμβαλόντες, σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίης
καταστρεψάμενοι, ὠνέμοντο. τῶν εἵνεκεν ὕστε-
ρον Δαρεῖος ἐπιμωρέετο. μήτε τὴν λεγόμε-
νον τῶν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον, μήτε τὴν Μυσῶν
τε καὶ Τευκρῶν, τῶν προτέρων Τρωικῶν γενομέ-
νων οἱ διαβαίνοντες ἐς τὴν Εὐρώπην καὶ Βόσπορον, τοί τε Θρήικας κατεστρέψαντο πάντας,

A Sed quoniam diuinus quidam instinctus est, & Græcos clades quædam (vt videtur) missa diuinitus manet, ego quoque cedo, ac sententiam muto. Tu verò quæ diuinitus missa sunt, indicato Persis, iubetòque vt iis quæ ad apparatum pertinẽtia antè præceperas, operam dent. Et ita agito vt nihil tuorum, deo tribuente, desit. His dictis, & sublatis ex ea visione animis, vbi dies extitit, ibi confestim & Xerxes hæc Persis exponit, & Artabanus, quem constabat prius solum omnium id fuisse dehortatum, tunc exhortabatur.

Post hæc ineunti expeditionẽ Xerxi tertium in somnis visum oblatũ est: quod Magi auditum, coniectarunt ad vniuersam terram pertinere, portendéreq; omnes homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes surculo oleagino coronatus esse, cuius oleæ ramis vniuersa tellus occuparetur, & mox corona capiti circũdata, euanescere: Hæc Magis interpretatis, sine mora Persæ qui in cõcilio fuerãt, ad suam quisque præfecturam digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa, cupidi dona quæ proposita fuerant obtinẽdi. Xerxes autem ita copias suas contraxit vt omnem continẽtis locum scrutaretur. siquidem à debellata AEgypto per totum quadriennium comparauerat exercitum, atque eius apparatũ, quinto autem anno ineunte mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos nouimus exercituum hic multo maximus extitit: adeo vt ad eum nihil fuisse videatur aut ille Darianus, qui aduersus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui Cimmerios insequens Medicam regionem inuasit, ac penè omnia superiora Asiæ subegit ac tenuit: (quo nomine Darius postea Scythas iuit vltum) aut ille (vt fama fert) Atridæ aduersus Iliũ, aut ille antè Troicũ bellũ, Mysorũ Teucrorũmq; qui per Bosphorũ in Europã transgressus, omnes Thraces in deditionem suam redegit,

μηδένα

ad Ioniũ q; Pontũ descẽdens, ad Peneum vſque amnem qui ad meridiem vergit, proceſſit. neque illi omnes exercitus, neque alii his adiecti, cum vno hoc comparari merentur. [a] Quis enim non attulit ad Xerxem ex Aſia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando non defecit? Alii nanque naues præſtabant, aliis vt peditatum, aliis vt equitatum, aliis vt nauigia ad vectandos equos eorum qui vnà militabant, aliis vt naues longas in vſum pontium præſtarent, iniunctum erat, aliis vt frumentum & naues. Quæ triennio ſuperiore præparata erant, præcipuè propter Athon, vt in quo ſuperior claſſis dum circumuehitur afflictata fuiſſet. Ad Eleũtem enim Cherſoneſi claſſis habebat ſtationem, illíque omnes copiæ ſub verberibus cœperunt Athon effodere, quum per vices alii aliis ſuccederent, adiuuãtibus etiam in effodiẽdo accolis: præpoſitis operi, Bubare Megabyzi, [b] & Artæo Artachæi filio, viris Perſis. Eſt autem Athos mõs ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad continentem deſinens in ſpeciem Cherſoneſi, *id eſt*, *peninſulæ*, cum iſthmo duodecim ſtadiorum. Hæc planities atque tumuli, è mari Acanthiorum ad mare quod eſt cõtra Toronem, non ſunt magni. In hoc iſthmo vbi Athos finitur, ſita eſt vrbs Græca nomine Sana. Quę autem extra Sanam & intra Athon ſitæ ſunt vrbes, eas tunc Perſa ex cõtinentibus inſulanas facere aggreſſus eſt: quæ ſunt hæ: Diõ, Olophyxus, Acrothoon, Thyſus, Cleonæ. Iſtæ quidem ſunt vrbes quæ apud Athon incoluntur. Hunc autem in modum barbari locum [c] nationatim effodiebant recto limite Sanam verſus. Poſteaquam depreſſa erat foſſa ab iis qui in imo fodiebant, alii humum effoſſam aſſiduè tradebãt aliis ſuper ſcalas ſtantibus: & iſti excipientes tradebant deinceps aliis, dum ad ſummos perueniebatur, qui illam efferebant atque abiiciebãt. Qua in re

a Quam enim ex Aſia gentem in Græciam non addxit Xerxes?

b Et Artachæo Artæi filio.

c Nationatim diſtributum effoſſerunt.

A καὶ ὅτι τὸν Ἰώνιον πόντον κατέβησαν· μέχρι τε Πηνειοῦ ποταμοῦ τῷ πρὸς μεσαμβρίην ἔλασαν. αὗται αἱ πᾶσαι, οὐδ' ἕτεραι πρὸς ταύτῃσι ἠριθμήσαι αἱ γραπταὶ σοίαι, μιῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαι. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίης ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; χεῖον δὲ πινόμενον ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν γὰρ νέας παρείχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι δὲ ἵππους παρεστέ-
B πακτο, τοῖσι δὲ ἱππαγωγὰ πλοῖα, ἅμα γραπτομηνοῖσι τοῖσι δὲ, ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν· τοῖσι δὲ, σῖτά τε καὶ νέας. καὶ τοῦτο μὲν, ὡς παρεσκευάζοντο τῶν πρόσθεν τῶν ἐπιπλεόντων. περὶ τὸν Ἄθων, παρεστιμάζετο πρὸ τριῶν ἐτέων, καὶ μάλιστα ἐς τὸν Ἄθων. ἐν γὰρ Ἐλεοῦντι τῆς Χερσονήσου ὥρμεον τριήρεες· ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ὄρυσσον ὑπὸ μαστίγων πάμπολλοι τῆς γραπῆς, διαδοχοὶ δ' ἐφοίτων·
C ὤρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρεις δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρταχαίης ὁ Ἀρταίου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπεστάτεον τοῦ ἔργου. ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ ὀνώμαστον, ἐς θάλασσαν κατῆκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων. τῇ δὲ τελευτᾷ ἐς τὴν ἤπειρον ὁ ὄρος, χερσονησοῦ δὲς τε ἐστὶ, καὶ ἰσθμὸς ὡς δώδεκα σταδίων· πεδίον δὲ τοῦτο, καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων, ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτίον Τορώνης· ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς ὃν τελευτᾷ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις
D Ἑλλὰς οἰκηται. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημέναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας αὐτὶ ἠπειρωτίδων ὥρμητο ποιέειν, εἰσὶ αἵδε, Δῖον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθοον, Θύσσος, Κλεωναί. πόλιες μὲν αὗται αἱ τὸν Ἄθων νέμονται. ὤρυσσον δὲ ὧδε· διασάμενοι τὸν χῶρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα, κατὰ Σάνην πόλιν χρυσοτενεῦς ποιησάμενοι· ἐπεὶ
E δὲ ἐγένετο βαθεῖα ἡ διώρυξ, οἱ μὲν, κατώπατα ἑστῶτες, ὤρυσσον· ἕτεροι δὲ παρεδίδοσαν τὸν αἰεὶ ὀρυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατύπερθε ἑστῶσι ἐπὶ βάθρων· οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι, ἑτέροισι, ἕως ἀπίκοντο ἐς τοὺς αἰωρέοντας· οὗτοι δὲ ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι πλὴν Φοινίκων,

ἐπεστάτεον τῷ ἔργου.

ὡς πλεόντων

Θύσσος.

καταρρηγνύμενοι οἱ κρημνοὶ τῷ ὀρύγματος πόνον διπλήσιον παρέχον. ἅτε γὰρ τῷ τε ἄνω στόματος καὶ τῷ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιεύμενοι, ἐμέλλε σφι τοιοῦτον ἀποβήσεσθαι· οἱ δὲ Φοίνικες σοφίῃ ἐν τε τοῖσι ἄλλοισι ἔργοισι ἀπεδείκνυντο, καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόντες γὰρ μέρεος ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλε, ὤρυσσον· ὃ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος ποιεύντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδει αὐτεῦ τοῦ διώρυχα ἔσεσθαι· προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου, στενότερον αἰεί κάτω τε δὴ ἐγίνετο, καὶ ἐξισοῦτο τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. ἐνθαῦτα δὴ λίμνη ἐστὶ, ἵνα σφι ἀγορή τε ἐγίνετο καὶ πωλήιον· σῖτος δὲ σφισι πολλὸς ἐφοίτα ἐκ τῆς
250 Ἀσίης ἀλληλεσμένος. ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλόμενον εἰκάσαι, μεγαλοφροσύνης εἵνεκα αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δυνάμιν ἀποδείκνυσθαι, καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι. πρέον γὰρ, μηδένα πόνον λαβόντας, τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας διαφρύσσειν, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσσῃ, εὖρος ὡς δύο τριήρεας παλέειν ὁμοῦ ἐλαυνομένας. τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοισι τοῖσι καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετέτακτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρώσαι. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐποιέετο· παρεσκευάζετο δὲ τὰ ὅπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου· ἐπιτάξας Φοίνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι σπεῖρα τῇ γραπῇ καταβάλλειν, ἵνα μὴ λιμήνας ἡ γραπὴ, μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. αἰαπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους, καταβάλλειν ἐκέλευε ἵνα ἐπιτηδεώτατον εἴη, ἀλλὰ ἄλλῃ ἀγινέοντας ὁλκάσι τε καὶ πορθμηίοισι ἐκ τῆς Ἀσίης πάντα χόθεν. τὸν δὲ τῶν πολείτων ἐς Λευκὴν ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηίκης ἀγίνεον, καὶ δὲ, ἐς Τυροδίζαν τὴν Περινθίων, καὶ δὲ, ἐς Δορίσκον, καὶ δὲ, ἐς Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, καὶ δὲ, ἐς Μακεδονίην διαφανεῖ. ἐν τῷ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἅπας
E συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ, ἐπορεύετο ἐς Σάρδις, ἐκ Κελαινῶν ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ. ἐνθαῦτα γὰρ εἴρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἤπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. ἐπὶ τούτῳ ἐγένετο ἵνα πανδημεὶ πάντες ἐστρατεύοντο· ἐπεὶ γὰρ ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐστρατεύετο, ἐν τοῖσι ἔθνεσι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ κατοικημένοισι, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐπεστρατεύετο ἐς τὴν Ἑλλάδα ὁ Πέρσης, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τῇ Ἀσίῃ

In quibus quisnam præfectorũ agmen pulcherrimè instructum ducens, ab rege donatus est proposito præmio, affirmare non possum, quia nec à principio, quum res in iudicium deducta est cognoui. Posteaquam autem transmisso flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto, peruenerunt Celænas, vbi fontes Mæandri existunt: & alterius amnis nõ minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in Mæãdrum. In qua vrbe & in quo foro visitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in vtrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractam suspẽdisse.

In hac vrbe residens Pythius Atys filius, vir Lydus, omnem regis exercitũ atque ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: spopondítque se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsionem Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit quisnam esset Pythius, & quantum possidens, qui hoc polliceretur. Illi, Rex, inquiunt, hic ille est qui Darium patrem tuum aurea platano ac vite donauit: quique nunc omnium hominum diuitiis princeps est secundum te. Hæc vltima verba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse Pythium quantum ei pecuniarum esset. Cui ille, Neque te, inquit, celabo rex, neque dissimulabo me scire meas ipsius facultates: sed sciens, proinde exactè recẽsebo. Etenim [a] posteaquã accepi, celerrimè te ad mare Græcum esse descensurum, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subducta ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia talẽtorum, auri verò quadragies centena millia nũmũm Daricorum, septem millibus minus: quæ tibi dono do. nam mihi ipsi victus è mancipiis atq; ex agricolis suppetit. Hæc Pythius. Quibus verbis delectatus Xerxes, Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidem regionem egressus sum, neminem adhuc

a Quum ad mare Græciæ descendere te audissem, statim opũ mearum rationẽ inire aggressus sum. Iam tum enim in animum induxeram pecuniam tibi dono dare in bellum id gerendum. Subducta igitur ratione, argenti quidem talenta duo millia, auri verò myriadas quadringentas statarum Daricorum, septem millibus minus, habere me comperi: quæ tibi dono dare statui. Mihi autem victus ex mancipiis & agricultura suppetet. *Ex Bud. interpr.*

A ὁρμώμενον τῶν ἀρχόντων στρατὸν κάλλιστα ἐσαλπίσον ἀγαγὼν, τὰ παρασκείμενα παρὰ βασιλέος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι. οὐδὲ γὰρ ἤρξατο ἐς κρίσιν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα. Ἀφικόμενοι δὲ, ἐπεί τε διαβαίνοντες τὸν Ἅλυν ποταμὸν, ὡμίλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι, πρὸς ἀπικνεῦνται ἐς Κελαινὰς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδοῦσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τοῦ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Κατάρρακτης· ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων, ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιλλιανοῦ Μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλει ἀνακρέμαται· τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι.

Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὑποκατήμενος Πύθιος ὁ Ἄτυος, ἀνὴρ Λυδὸς, ἐξείνιστε τῷ βασιλέος στρατιῇ πᾶσαν ξείνοισι μεγίστοισι, καὶ αὐτὸν Ξέρξεα χρήματά τε ἐπαγγέλλετο, βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον πρήσειν. ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου, εἴρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς πρέσβας, τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος, καὶ κόσα χρήματα κεκτημένος, ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα. Οἱ δὲ εἶπαν, Ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι ὃς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατανίσῳ τῇ χρυσέῃ, καὶ τῇ ἀμπέλῳ· ὃς καὶ νῦν ἐστι πρῶτος ἀνθρώπων πλούτῳ τῷ ἡμεῖς ἴδμεν, μετά σε. Θωυμάσας δὲ τῷ ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης, αὐτὸς δεύτερα εἴρετο Πύθιον ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα· ὁ δὲ εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, οὔτέ σε ἀποκρύψω, οὔτε σκήψομαι ὡς μὴ εἰδέναι τοῦ ἐμεωυτοῦ οὐσίου, ἀλλ' ἐπιστάμενός τοι ἀτρεκέως καταλέξω. ἐπεί τε γὰρ πάχιστά σε ἐπυθόμην ὅτι θαλασσόν καταβαίνοντα τοῦ Ἑλλήσποντα, βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα, ἐξέμαθον, καὶ δύεσι λογιζόμενος, ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας ἐούσας μοι ταλάντων, χρυσίου δὲ, τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικοῦ, ἐπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδων. καὶ πυνθάνεσί σε ἐγὼ δωρέομαι. αὐτὰρ δέ μοι ἀπὸ ἀνδραπόδων τε καὶ κτηνῶν ἐστι βίος. ὁρμῶν ταῦτα ἔλεγε Ξέρξης ὁ ἥδεις τοῖσι εἰρημένοισι, εἶπε, Ξεῖνε Λυδὲ, ἐγὼ, ἐπεί περ ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώρην, οὐδενὶ ἀνδρὶ

τῷ ἀπικόμενος

τῷ ξείνῳ

τῷ κτηνῶν δίων ἀρότων ἐστὶ

» τοιούτῳ ἔχρησα ἐς τόδε, ὅστις ἠθέλησε ξείνια
» παρεσχεῖν στρατῷ τῷ ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς
» ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστὰς, αὐτεπάγγελτος ἐς
» τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἠθέλησε συμβαλέσθαι
» χρήματα, ἔξω σεῦ. σὺ δὲ καὶ ἀξείνισας με-
» γάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν, καὶ χρήματα μεγά-
» λα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἀντὶ αὐτέων
» γρεαστοιάδε δίδωμι, ξεῖνον τε σε ποιεῦμαι ἐ-
» μὸν, καὶ τὰς τεταρακοσίας μυριάδας τοι τῶν
» στατήρων ἀποπλήσω πρὸς ἐμεωυτοῦ, δοὺς τὰς
» ἑπτὰ χιλιάδας· ἵνα μήτοι ὅπτι δεύτερος ἔωσι αἱ
» τετρακόσιαι μυριάδες ἑπτὰ χιλιάδεων,
» ἀλλ' ἢ τοι ἀπὸ πλοῦτος ἐμεῦ πεπλη-
» ρωμένος, κεκτήσοῦ τε αὐτὸς πάσας ἐκ τήσαο,
» ἐπιστάμενός τε εἶ αἰεὶ τοιοῦτος. οὐ γὰρ τοι τῶν-
» τα ποιέοντι, οὔτε ἐς τὸ πρόσθεν, οὔτε ἐς τὸ
» μέλλον μεταμελήσει. ταῦτα δὲ εἴπας, καὶ ἐ-
» πιτελέα ποιήσας, ἐπορεύετο αἰεὶ τοῦ πρόσω.
Ἄναυα δὴ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παρα-
μειβόμενος, καὶ λίμνην ἐκ τῆς ἅλες γινόν-
τας, ἀπίκετο ἐς Κολοσσὰς, πόλιν μεγάλην
Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα
γῆς ἐσβάλλων, ἀφανίζεται· ἔπειτα παρὰ
σταδίους ὡς μάλιστα κη πέντε ἀναφανόμε-
νος, ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἐκ
δὲ Κολοσσέων ὁρμεώμενος ὁ στρατὸς ὅπῃ
τοῖς οὔρεσι τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν Λυδῶν, ἀπί-
κετο ἐς Κύδρα πόλιν· ἔνθα στήλη κατεπε-
πηγυῖα, σαφέα τε ἐστὶ ἀπὸ Κρίσσου, καὶ ἀ-
μυνὸν ἀπὸ γραμμάτων τοῖς οὔρεσι. ὡς δὲ
ἐκ τῆς Φρυγίης ἐστέβαλε ἐς τὴν Λυδίην,
διζομένης τῆς ὁδοῦ, καὶ τῆς μὲν ἐπ' ἀριστερὴν,
ὅτι Καρίην φερούσης, τῆς δ' ἐς δεξιὴν,
ἐς Σάρδις, τῇ καὶ πορευομένῳ ἀναγκαῖον ἦν
τὸν Μαίανδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται,
καὶ ἵκετο παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ
ἄνδρες δημιοεργοὶ ἐκ μυείκης τε καὶ πυροῦ
μέλι ποιέοντι· ταύτῃ ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν
ὁδὸν, εὗρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκα,
δωρησάμενος κόσμῳ χρυσέῳ, καὶ μελεδωνῷ
ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ὑπεδέξατο, δευτέρῃ ἡμέρῃ
ἀπίκετο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ ἄστυ.

Ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδις, ἐνθεῦτεν μὲν
ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα, αἰτέων-
τας γῆν τε καὶ ὕδωρ, καὶ τοῖσι ἐρέοντας
δεῖπνα βασιλεῖ παρασκευάζειν. πλὴν
οὔτε ἐς Ἀθήνας, οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀ-

a Vt tecum patria faciam, pro hac liberalitate hospitem te meum facio: quadringentas verò myriadas nummũm de meo explebo, datis tibi chiliadibus septem, vt quadragies centenis millibus Daricorũ statarum nihil desit. Proinde quæ hactenus possedisti, possidebo: memẽtóque talem te semper præstare. hæc enim te facientem nec in præsens nec in futurum pœnitebit. *Ex emendatiõe Bud. interpr.*

nactus sum qui in exercitum meum hospitalitatem exercere voluerit, aut qui in conspectum meum veniens, sua sponte pecuniam mihi ad bellum conferret, præter te: qui & exercitum meũ egregia hospitalitate prosequutus es, & ingentem pecuniam polliceris. [a] ob quæ vicissim ego te iis remunerandum duco. Hospitem meũ te facio: & istà quadragies centena millia nummũm de meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadringentæ myriades, *id est, quadragies centena millia*, sint imperfectæ, sed addito è meis supplemẽto summa sit solida. quęque possides, ipse possideto, ac scito semper talem agere. nam ita agentem te, neque in præsens neque in posterum pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequutus, perrexit assiduè porrò ire: prætergressúsque vrbem Phrygiam nomine Anaua, & stagnũ ex quo conficitur sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidum, vbi Lycus amnis hiatum terræ subiens occultur, deinde ferè quinque post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Mouens autem è Colossis exercitus, venit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus atque erectus à Croeso est, indicans literis eos fines. Vbi autẽ è Phrygia in Lydiam ventum est, ad diuortia viarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quã tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, vrbémque Callatebũ præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico cõficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eámque tuendam viro [b] immortali delegauit: & ad vrbem Lydorum altero die peruenit.

Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam petitum terram & aquã: edictúmque vt cœnas regi instruerent ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedęmonẽ,

b *De hũc Virũ qui immortales decebantur, vide quæ postea traduntur ab Herodoto hoc eodem in libro.*

a Desunt hic aliquot verba in Vulgar. edit. Græcis, quæ Valla addit, & etiam in Get. nostris cod. habentur.

[a] Eorum autem causa mittebat petitum terram & aquam, quia qui hæc antè Dario petenti non miserant, hos tunc, perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimisit.

Secundum hęc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, quum interea ii quibus negotium hoc datum erat, Hellespontum ex Asia in Europam cõiungerent. Est autem Chersonesi in Hellespõto, Sestum inter & Madytum vrbes, ora salebrosa, quæ in mare procurrit eregione Abydi. Vbi nõ longo pòst tempore sub Xãthippo Ariphronis filio Atheniensium duce, Artayctem virum Persam Sesti præfectum cepêre viuum, stipitíque suffixerũt: qui in templum etiam Protesilai quod est in Eleunte adductis fœminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram ex Abydo iungere pontem inchoauêre ii quibus hoc munus erat delegatum: hinc Phœnices albo lino, illinc AEgyptii [b] sirpo. Est autem ex Abydo ad vlteriorem continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas ea omnia dirupit atque dissoluit. Quod quum audisset Xerxes, indignè ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam verò audiui misisse quoque cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certè mãdauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hanc tibi irrogat pœnam quòd eum læsisti, qui de te nihil malè meritus erat. Te tamen rex, Xerxes, velis nolísve, transmittet: meritóque nemo hominum tibi sacrificat, vt doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna marè Xerxes plecti iussit, atque eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidem pontes fecerũt ii quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alii architecti qui alios fecerũt, hoc modo iũxerũt:

b Byblo.

πέμπτε ὀπίσω γῆς αἰτήσων, τῇ δ' ἄλλῃ πολιορκίῃ. τῷ δὲ εἵνεκα τοσούτου ἀπέπεμπε ὀπίσω γῆς τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι τοσούτου οὐκ ἔπεμψαν Δαρείῳ πέμψαντι, πόντιος πᾶσι ἐδόκεε τότε δείσαντας, δώσειν βουλόμενος ὧν αὐτὸ τοῦτο οὐκ μαθεῖν ἀκριβέος, ἔπεμπε.

Ἔδωσαν

Μετὰ δὲ ταῦτα, παρεσκευάζετο ὡς ἐλεύσων ἐς Ἄβυδον· ἐν ᾧ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐζεύγνυσαν οἱ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστός τε πόλις μεταξύ τε καὶ Μαδύτος, ἀκτὴ παχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα, Ἀβύδῳ κατάντιον· ἔνθα μετὰ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ, ὅτι Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος, στρατηγὸς Ἀθηναίων, Ἀρταΰκτην ἄνδρα Πέρσην λαβόντες Σηστοῦ ὕπαρχον, ζῶντα τοῦ σανίδα τοσοῦδε πατάλουσαν· ὃς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλεω τὸ ἱρὸν τὸ ἐς Ἐλεοῦντα ἀγινεόμενος γυναῖκας, ἀθέμιτα ἔργα ἔρδεσκε. ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὁρμεώμενοι, ἐγεφύρεον τοῖσι τοιόσδε τὴν μὲν λευκολίνου, Φοίνικες· τὴν δὲ ἑτέρην τὴν βυβλίνην, Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἑπτὰ σταδίων ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπόκρητον. καὶ δὴ ἐζευγμένου τοῦ πόρου, ὀπτηθείσης χειμὼν μέγας σὺν ἐκφορήσας τε ἐκεῖνα πάντα καὶ διέλυσε. ὡς δὲ ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιεύμενος, τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευε τριακοσίας ὀπισθεν μάστιγι πληγὰς, καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ζεῦγος. ἤδη δὲ ἤκουσα ὡς καὶ στιγέας ἅμα τοῦτοισι ἀπέπεμψε σίζοντας τ' Ἑλλήσποντον. ἐνετέλλετο δὴ ὦν ῥαπίζοντας, λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀπάθεα λόγα, Ὦ πικρὸν ὕδωρ καὶ ἁλμυρόν, δεσπότης τοι δίκην ὀπιτίθεῖ τῇδε, ὅτι μιν ἠδίκησας, οὐδὲν τοῦ ἐκείνου ἀδικεόντα παθών. ἐν βασιλεὺς μὲν Ξέρξης, ἐξεβήσεται σε, εἴ τε σύ γε βούλῃ, εἴ τε μή· σοὶ δὲ χρὴ δίκην δίκαια ὡς οὐδεὶς ἀνθρώπων θύω, ὡς ἐόντι καὶ δολερῷ τε καὶ ἁλμυρῷ ποταμῷ. τῇ τε δὴ θαλάσσῃ ἐνετέλλετο τοῦτοισι ζημιοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεώτων τῇ ζεύξει τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλάς. καὶ ἐν μὲν ταῦτα ἐποίεον τοῖσι τοσοῦτοι αὐτῇ ἡ ἀρχὴ τιμή· τοὺς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐζεύγνυσαν. ἐζεύγνυσαν δὲ ὧδε·

πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας σταθέντες, ἐπὶ μὲν τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἑξήκοντά τε καὶ τριακοσίας, τοῦ μὲν πόντου, ὀπτὼ καὶ πεντήκοντα· τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου, κατὰ ῥόον, ἵνα ἀτρεκὲς ἐκτείνῃ τὸν τόνον τῶν ὅπλων. σταθέντες δὲ ἀγκύρας κατῆκαν τοσαύτας, τὰς μὲν τοῦ πόντου τῆς ἑτέρης, τῶν ἀνέμων εἵνεκα τῶν εἴσω ἐκ πνεόντων· τῆς δὲ ἑτέρης τῆς τοῦ ἑσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου, βορέου τε καὶ νότου εἵνεκα. διέκπλοον δὲ ἐπόφασιν κατέλιπον τῶν πεντηκοντέρων, καὶ τεῖχος, ἵνα καὶ ἐς τὸν πόντον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, κατέτεινον ἐκ γῆς, τρεβλοιῶντες ὄνυξι ξυλίνοισι τὰ ὅπλα. οὐκέτι χωρὶς ἑκάτερα πάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκολίνου δασάμενοι ἐς ἑκατέρην, τέσσερα δὲ τῶν βυβλίνων. παχύτης μὲν τοιόσδε αὕτη, καὶ καλλονή. κατὰ λόγον δὲ ἐὼν ἐμβριθέστερα τὰ λίνεα, τοῦ τάλαντον ὁ πῆχυς εἶλκε. ἐπεὶ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, κορμοὺς ξύλων καταπρίσαντες, καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδίης τῆς βόρειι, κόσμῳ ἐπεστήσαν κατύπερθε τῶν ὅπλων τοῦ πόντου. θέντες δὲ ἐπεξῆς, σανίδας αὖτις ἐπεζεύγνυον. ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ὕλῃ ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην, γῇ ἐπεφόρησαν. καταπατάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν, φραγμὸν περείουσαν ἔνθεν τε ἔνθεν, ἵνα μὴ φοβέωνται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑποροῶντα, καὶ οἱ ἵπποι.

Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γεφυρέων κατεσκεύαστο, καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἵ τε χοῦν περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἱ τῆς ῥηγμῖνος εἵνεκεν ἐποιήθησαν, ἵνα μὴ ἐμπίπτωνται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ αὐτὴ ἡ διώρυξ πάντελέως πεποιημένη ἀγγέλετο, ἐνθαῦτα χειμεείσας, ἅμα τοῦ ἔαρι προσκυασμένος ὁ φραπὸς, ἐκ τῶν Σαρδίων ὡρμᾶτο ἐλῶν ἐς Ἄβυδον· ὡρμημένῳ δὲ οἱ, ὁ ἥλιος ἐκ λιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην, ἀφανὴς ἦν, οὔτε ὀπτὶ νεφέων ἐόντων, αἰθρίης τε τὰ μάλιστα· αὐτὴ ἡμέρης τε, νὺξ ἐγένετο. ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τοῦ Ξέρξη ὀπτιμελὲς ἐγένετο. καὶ εἴρετο τοὺς μάγους τὸ θέλῃ τοῦτο φανήσεσθαι τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφασαν ὡς Ἑλλ-

A Biremes triremésque trecentas sexaginta Euxinum versus Pontum composuêre: item ab altero latere trecentas quatuordecim, Ponto quidem transuersas, Hellesponto autem secundum defluxum, vt stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis, prægrãdes ancoras demiserunt, partim ab hoc latere cõtra Pontum, ventorum causa qui [a] extrinsecus spirant: partim ab altero contrà vesperum & AEgeum, B Euri & Austri causa: relicto ad aurorã tribus in locis inter biremes transitu: vt qui vellet in Põtum minutis nauigiis & ex Ponto nauigare posset. His actis, contenderunt à terra armamenta, contorquentes machinamentis ligneis, nòn iam separatim vtraque, sed bina ex albo lino hinc, quaterna è biblo illinc. Quorum quidem retinaculorum crassitudo hæc erat & species: sed proportione linea, robustiora erant, C quorum cubitus talentum pendebat. Porro traiectu pontibus iuncto, codices lignorum discissos & ad latitudinem ratis adæquatos aptè instrauerunt super armamenta intẽta. Hos vbi gradatim disposuerunt, tũ verò rursus desuper innexuerunt. Quod posteaquam fecêre, materiam attulerunt concinnéque imposuerunt, deinde super materiam aggerem comportarũt: quo iecto, sepem hinc atque hinc, ne D maris aspectu iumenta & equi terrerentur, prætenderunt.

a Intrinsecus

Perfectis iis quę ad pontes pertinent, & item circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter æstuaria maris, ne ipsæ fauces aluei obstruerentur: Xerxes nuntiato sibi prorsus alueo absoluto, Sardibus, vbi hybernauerat, ineunte vere instructo cum exercitu profectus est Abydum versus. cui mouẽti sol suam in cælo sedem relinquẽs apparere desiit, E quum nullæ nubes, verùm serenissimus aer esset: & pro die nox extitit. Id animaduertenti quum cura incessisset percontandi Magos quid ostentũ id vellet portendere, illi responderunt, deum

significare Græcis ciuitatũ defectum: quòd dicerent, solẽ, Græcorum: lunã, ipsorum esse præsidem. Ea re audita Xerxes maiorem in modum lætatus ire pergebat. Quem procedentẽ adiens Pythius Lydus cælesti ostento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus est, Domine, indulgebísne quiddam quod impetrare cupio, tibi leue concessu, sed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturum ratus, se indulturum respondit, & vt peteret proloqui iussit. Pythius vbi hoc audiuit, sumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horum vni tu quæso, rex, misertus mei, qui huc processi ætatis, indulge militiæ vacationem, ei qui natu est maximus: vt & mei ipsius & census curam gerat: quatuor tecum vnà ducas. ita confectis quæ in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his verbis respondit, Homo improbe, túne, quum ego ipse in expeditionem eam aduersus Græciam, filiósque meos & fratres domesticos & amicos ducam, ausus es mentionem filii tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia & vxore me comitari? Probè nunc discito hoc, animum in hominũ habitare auribus. [a] Qui bene audit, eius corpus voluntate perfunditur: qui verò malè, is exacerbatur. Tu itaque quũ benè fecisti, & alia eiusdem generis promisisti, non gloriaris te supergressum esse regem, munificentia: postea verò quàm ad impudentiora conuersus es, non tu quidem pro merito, sed minora quàm pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnius autẽ quem præcipuè cõplecteris, damno multabere. Hæc quum respondisset, subitò imperauit iis quibus delegatum erat ista exequi, vt maximum natu filiorum Pythii inuentum discinderent medium: eiúsq; discissi dimidium ad dex-

a Qui quum bona audierit, voluptate corpus impletur: quum his diuersa, molestia afficitur. *Ita Eras.*

A λησι τοῦ δεικνυθέ ὁ θεὸς ἐκλαφὼν τὴν πόλιν· λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων τοῦ δέκτορα, σελήνην δὲ, σφέων. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ξέρξης, τοῦ χαρὴς ἐὼν, ἐποιέετο πλέω ἐξέλασιν. ὡς δὲ ἐξήλαυνε πλέω τὴν στρατιὴν, Πύθιος ὁ Λυδὸς καταρρωδήσας ὃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα, ἐπαρθεὶς τε τοῖσι δωρήμασι, ἐλθὼν τοῦ Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε, Ὦ δέσποτα, χρήσαις αὐτὶ τοῦ βουλοίμην τυχεῖν, ὃ σοὶ μὲν ἐλάφιστον τυγχάνει ἐὸν B ὑπουργήσαι, ἐμοὶ δὲ μέγα φερόμενος. Ξέρξης ὦν πολλῷ μᾶλλον δοκέων μιν χρήσειν ἢ ὃ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουργήσειν, καὶ δὴ ἀγχοῦ ἐκέλευε ὅτευ δέοιτο. ὁ δὲ, ἐπεί τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσήσας τάδε, Ὦ δέσποτα, τυγχάνουσί μοι παῖδες ἐόντες πέντε, καὶ σφέας καταλαμβάνει πολέμου ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. σὺ ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἥκοντα οἰκτείρας, τῶν μοι παίδων ἕνα παρελοῦ C σὺν τῇ στρατιῇ τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ τε ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ἡ μελεδωνός τοῦ δὲ τέσσερας ἄγε ἅμα στεώσας· καὶ πρήξας τὰ νοέεις, νοστήσας ὀπίσω. κάρτα τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, καὶ ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ κακὲ ἀνθρώπε, σὺ ἐτόλμησας ἐμεῦ στρατευομένου αὐτοῦ ὅτι τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄγων τοὺς παῖδας ἐμοὶ καὶ ἀδελφεοὶ καὶ οἰκήιοις καὶ φίλοις, μνήσασθαι περὶ στόλου παιδὸς, ἐὼν ἐμὸς δοῦλος, τὸν χρεὼ πάντοι κῆν αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; σὺ νυν τόδε ἐξεπίσασο, ὡς ἐν τοῖσι ὦσι τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός· ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας, τέρψιος ἐμπιπλεῖ τὸ σῶμα· ἐναντία D τούτοισι, αἰσιδεῖ. ὅτε μέν νυν χρηστὰ ποιήσας ἕτερα τοιαῦτα ἐπηγέλλεο, οὐ ἐργεσίησι βασιλῆα οὐ κατυχήσεαι ὑπερβαλέεσθαι· ἐπεί τε ὦ ἐς τὸ αἰσχιδέστερον ἐτράπεο, τῷ μὲν ἀξίω οὐ λήψεαι, ἐλάσσω ὦ τῆς ἀξίης. σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσερας τῶν παῖ- 253 E δων ῥύεται τὰ ξείνια· τοῦ ὦ ἑνὸς τῶ πολέμου χρεὴ μάλιστα, τῷ ψυχῷ ζημιώσεαι. ὡς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐτίκα ἐκέλευε τοῖσι πρεσστετάκατο ταῦτα πρήσσειν, τῶν Πυθίου παῖδων ἀξιεόντας τὸν πρεσβύτατον, μέσον διαταμεῖν· διαταμόντας ὦ, τὰ ἡμίσεα διαθεῖναι, τὸ μὲν, ὅτι τὰ δε-

ξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ, ἐπ' ἀριστερά· καὶ τῶν τὴν διεξιέναι τὸν στρατόν. ποιησάντων δὲ τουτέων τάδε, μετὰ ταῦτα διεξῄει ὁ στρατός. ἤρχοντο ὦν πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ ὑποζύγια· μετὰ ὦν τούτους, σύμμικτος στρατὸς πολυπείων ἐθνέων ἀναμίξ, οὐ διακεκριμένοι τῇ ὦ ὑπαρξιμίσεες ἔσαν, ἐνθαῦτα διελέλυτο, καὶ οὐ συνέμισγον οὔτι βασιλεῖ. προσηγεῦντο μὲν γὰρ ἱππόται χίλιοι, ἐκ Περσέων πολλῶν ἀπολελεγμένοι, μετὰ ὦν αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πολλῶν ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τετράφαντες· μετὰ ὦν, ἱππόται Νισαῖοι καλεόμενοι ἵπποι δέκα, κεκοσμημένοι ὡς κάλλιστα. Νισαῖοι ὦν καλέονται ἵπποι ὅτι τῆδε ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς τοῦ οὔνομα ἐστὶ Νίσαιον· τοὺς ὦν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. ἔπεσθεν ὦ τουτέων τῶν δέκα ἵππων, ἅρμα Διὸς ἱερὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἵπποι μὲν εἵλκον λευκοὶ ὀκτώ. ὄπισθε ὦ τῶν ἵππων εἵπετο πεζῇ ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν. οὐδεὶς γὰρ δὴ ὅτι τοῦ τὸν θεῖον ἀνθρώπων ἀναβαίνει. τούτου ὦ ὄπισθεν αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἅρματος ἵππων Νισαίων· παρεβεβήκεε δὲ οἱ ἡνίοχος, τῷ οὔνομα ἦν Πατιράμφης, Ὀτανεω παῖς, ἀνδρὸς Πέρσεω. ἐξήλασε μὲν δὴ οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης, μετεκβαίνεσκε δὲ, ὅκως μιν ὁ λόγος αἱρέοι, ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς ἁρμάμαξαν. αὐτοῦ ὦ ὄπισθεν αἰχμοφόροι Περσέων οἱ ἀριστοί τε καὶ δυνατότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἐχόντες. μετὰ ὦ, ἵππος ἄλλη ἀλλήλῃ ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη. μετὰ ὦ τὴν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. οὗτοι πεζὸς ἦν. καὶ τουτέων χίλιοι μὲν ὅτι τοῖσι δόρασι, οἱ ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων ῥοιὰς εἶχον χρυσέας, καὶ πέριξ σκυέκλιον τοὺς ἄλλους· ἅ ὦ εἰναχιχίλιοι ἐόντες τουτέων ἐόντες, ἀργυρέας ῥοιὰς εἶχον· εἶχον ὦ χρυσέας ῥοιὰς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τρεπόντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα, ἅ ἄγχα ἑπόμενοι Ξέρξῃ. τοῖσι ὦ μυρίοισι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυείη. μετὰ ὦ τὴν ἵππον διέλαπε δύο σταδίους, ἐπεῖτα, ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἦε ἀναμίξ. ἐποιέετο ὦ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίης ὁ στρατὸς ὅτι τε ποτὲ μὲν Καΐκου καὶ τὴν γῆν Μεσίην· ἀπὸ ὦ Καΐκου ὄρμεώμενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ.

A teram viæ, & dimidium ad sinistram disponerent, & illac transiret exercitus. Hoc illi vbi exequuti sunt, illac exercitus pertransiuit. In quo præcedebant ii qui sarcinas portabant & impedimẽta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ sed promiscuæ copiæ, numero vltra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum: neque enim cum rege miscebantur. Præcedebant enim mille equites è Persis omnibus delecti: [a] secundum hos totidem hastati, & ii delecti ex omnibus, versis deorsum in terram spiculis. Post hos [b] equi decem quàm pulcherrimè ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti quòd est ingẽs Medicæ regionis campus nomine Nisæus qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebatur sacer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, ponè auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. hanc enim sellam nemo mortalium inscendit. Post quem ipse Xerxes vehebatur curru equorum Nisæorũ, præcedente auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Persæ. Hunc quidem in modũ Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exigebat, in essedum transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi ac nobilissimi mille, è more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarũ. Dehinc è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quorum mille in lanceis pro [c] coronis gestabant mala punica argẽtea: gerebant item aurea ii qui in terram versus spectantia spicula habebant: etiam mala, ii qui Xerxem proximè sequebantur. Hæc decem millia ordine subsequebatur equitatus è decẽ millibus Persarum. Relicta post hos duorum stadiorũ intercapedine, mox ibat cætera multitudo promiscua. Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumen Caicum & regionem Mysiam: à Caico autẽ à læua habens montem Canen,

a *Hæc in Vulg. quidem edit. non habentur: sed in Vet. cod. leguntur hoc modo,* μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι. *Hæc autem librariorum culpa fuisse omissa, (quorum oculos ea subterfugerint quæ sunt à priore ἀπολελεγμένοι vsque ad posterius) ex sequentibus apparet, vbi hæc enumeratio repetitur.*

b Sacri equi dec.

c *Fortasse Valla aliter scripsum reliquit. In fine pag. præced. pro Argentea legendum Aurea, ex nostri exempl. ex quibus etiam sequi hæc debẽt,* Et cæteros intercludebãt: Nouem autem millia quæ ab his intercludebãtur, argentea mala punica gestabãt. *Potest* σκυέκλιον *Verti etiam Includebant, vel Circumcingebant.*

per Atarnem ad vrbem Carinam. Ab hac per campum Thebanum, vrbem Atramyttium & Antandrum Pelasgidem prætergrediens, & Idam ad sinistram manum stringens, ad terram Ilienſem peruenit. cui primùm ſub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitu occiderũt. Deinde ad Scamandrum eſt vẽtum, qui fluuiorum omnium erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptum eſt. Hunc profluentem ſua aqua deſtituit, nec hominibus iumentiſque potantibus ſuffecit. Eò Xerxes poſtquam peruenit, Priami Pergamum aſcendit, loci viſendi cupidus. Quod vbi contemplatus eſt, & ſingula quæque eorũm audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi heroibus parentauerunt. His actis terror per noctem exercitum inuaſit. Simulatque illuxit, illinc mouerunt, à læua ſtringentes Rhœtion vrbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina eſt: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon venerũt, Xerxi inceſſit cupido omnem exercitum oculis ſubiiciendi. itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iuſſi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, reſidens proſpiciebat littus, & illic terreſtres copias atque claſſem. Quam dum intuetur, ſubiit eum cupiditas ſpectandi nauale certamen. Id certamen poſtquam commiſſum eſt, in quo Sidonii vicêre, voluptatem Xerxes cepit, cùm certaminis tum copiarum ſpectaculo. Et quum intueretur omnem Helleſpontum nauibus obductum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi ſe beatum eſſe iactauit, & poſt hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui primò liberè diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quàm diuerſa, rex, inter ſe nunc facis & dudum dixiſti.

A Ἀφ' οὗ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρήνων πόλιν. Ἀπὸ δ' Ὠρείης, ἀφ' Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀδραμυττήνου τε πόλιν καὶ Ἀντάνδρου τὸν Πελασγίδα παραμειβόμενος. τοῦ Ἴδου δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χέρα, ἦιε ἐς τὸν Ἰλιάδα χῶν. καὶ τοῦτο μὲν ὑπὸ τῇ Ἴδῃ νύκτα ἀναμείναντι βρονταί τε καὶ ἀστραπαὶ ἐπειπίπτουσι, καὶ τινα αὐτοῦ τῶν στρατῷ συχνὸν ὅμιλον διέφθειραν. ἀπικομένου δ' οὖν τοῦ στρατοῦ ἐπὶ ποταμὸν Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπεί τε οὐκ Σαρδίων ὁρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἀπέλιπε ὃ ῥέεθρον, οὐδὲ ἀπέρξησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινόμενος. ἐπὶ τούτου δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη, ἵμερον ἔχων θησαυσθαι. θησαύρους δὲ, καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας· μάγοι δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐγέαντο. Τούτων δὲ ποιησαμένοισι, νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρυώνιον, καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὅμουρός ἐστι· ἐν δεξιῇ δὲ, Γέργιθάς τε καὶ Τευκροί. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῳ μέσῃ, ἠθέλησε Ξέρξης ἰδέσθαι πάντα τὸν στρατόν, καὶ τοῦτο ἐπεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτῷ τούτῳ τοῦτο ξεξέδρη λίθου λευκοῦ· ἐποίησαν δ' Ἀβυδηνοὶ, ἐντειλαμένου τοῦ τέρεος βασιλέος. ἐνθαῦτα, ὡς ἵζετο κατόπιν ἐπὶ τῆς ἠιόνος, ἐθηεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας· θηεύμενος δὲ, ἵμερθη τῶν νεῶν ἁμίλλαν γινομένην ἰδέσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδώνιοι, ἥδη τε τῇ ἁμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ. ὡς δὲ ὤρεα πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἑωυτὸν ἐμακάρισε· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐδάκρυσε. μαθὼν δὲ μιν Ἀρτάβανος ὁ πάτρως, ὃς τοῦτον γνώμῃ ἀπεδέξατο ἐλευθέρως, οὐ συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἐπεὶ ὦν ἐπὶ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα, εἴρετο τάδε, Ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαιο νοῦ τε καὶ ὀλίγῳ τοῦ τέρεος.

254

» μακαρίσας γὰρ σεωυτὸν, δακρύεις. ὁ δὲ εἶ-
» πε, Ἐπίλαθε γὰρ με λογισάμενον καὶ τοι-
» κτεῖραι ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς αἰὼν ἀνθρώπινος
» βίος, εἰ τούτων γε ἐόντων τοσούτων, οὐδεὶς
» ἐς ἑκατοστὸν ἔτος τοῦ τέρεος. ὁ δὲ ἀμείβετο
» λέγων, Ἕτερα τούτου τοῦδε τῷ ζόῳ πε-
» πόνθαμεν οἰκτότερα. ἐν γὰρ οὔτω βρα-
» χεῖ βίῳ οὐδεὶς οὔτω αἰνόθεος ἐὼν οὐδαμῶ-
» ν πέφυκε, οὔτε τούτων, οὔτε τῶν ἄλ-
» λων, τῶν οὐ πολλάκις, καὶ
» οὐκὶ ἅπαξ, τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον
» ἢ ζῆν. αἵ τε γὰρ συμφοραὶ τοῦς πίπτου-
» σαι, καὶ αἱ νοῦσοι σιωπεόμενοι, καὶ
» βραχὺ ἐόντα, μακρὸν δοκέειν εἶναι ποιέουσι
» βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοῦνος ἐπι-
» θυμητὸς ἐὼν τῶν κακῶν, καταφυγὴ αἱρετωτάτη τῶν
» αἰνόθεος γέγονε. ὁ δὲ θεὸς, γλυκὺ γεύ-
» σας αἰῶνα, φθονερὸς ἐν αὐτῷ δείκνυται ἐών. Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων, Ἀρ-
» τάβανε, βιοτῆς μὲν νῦν αἰνόθεον πέ-
» ρι, ἐούσης τοιαύτης οἴω σε διαιρέεσθαι εἶναι,
» παυσώμεθα, μηδὲ κακῶν μεμνώμεθα,
» χρηστὰ ἔχοντες τρήματα ἐν χερσί. φράσον δέ μοι τόδε, εἰ τι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου
» μὴ ἐναργὴς οὕτω ἐφάνη, εἶχες αὖ τὸν
» ἀρχαῖον γνώμην, οὐκ ἐῶν με στρατεύε-
» σθαι ἐπὶ τὸν Ἑλλάδα, ἠμετέρης αὖ; φέ-
» ρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπέ. ὁ δὲ ἀμείβετο
» λέγων, Ὦ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφα-
» νεῖσα τοῦ ὀνείρου, ὡς βουλόμεθα ἀμφότε-
» ροι τελευτήσειε· ἐγὼ δ' ἔτι καὶ ἐς τόδε δείμα
» τος εἰμι ἐπόπλεος, οὐδὲ ἐντὸς ἐμεωυ-
» τοῦ· ἀλλά τε πολλὰ ἐπιλελόγισμαι, καὶ δὴ
» καὶ ὁρέων δύο τὰ μέγιστα πάντων ἐόντα τοι
» πολεμιώτατα. Ξέρξης δὲ τοῦ τοῦτο
» ἀμείβετο τοῖσδε, Δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα
» τοῦτα λέγεις μοι εἶναι δύο πολεμιώτατα;
» κότερά τοι ὁ πεζὸς μεμετρημένος κατὰ τὸ πλῆ-
» θός ἐστι, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα φαί-
» νεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμετέρου;
» ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λήψεσθαι τὸ ἐ-
» κείνων; ἢ καὶ σύναμφότερα τοῦτα; εἰ
» γὰρ τοι τοῦτο ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ
» ἡμέτερα τρήματα, τραῦδ' αὖ ἄλλου τις
» τὸν τοιοῦτον ἄγερσιν ποιοῖτο. ὁ δ' ἀμεί-
» βετο λέγων, Ὦ βασιλεῦ, οὔτε τρατὸν τοῦ-
» τον, ὅστις γε σώεσιν ἔχει, μέμφοιτ' ἄν,

A qui te beatum eſſe dixeras, nunc lacrymas fundis. Et ille, Reputãtem me, inquit, quàm breuis ſit omnis humana vita, ſubiit horũ miſeratio: quorũ, quum tot ſint, nemo ad centeſimum annum ſupererit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, alia, quàm iſtud eſt, viuendo miſerabiliora patimur. Nam in tã breui vita nullus hominum adeo felix extitit, neque horum neque aliorum, cui non crebrò, nedum ſemel, ſubitura ſit animo moriendi voluntas potius quàm viuendi. Incidẽtes enim calamitates & morbi vitam perturbãt: efficiũntque vt quum breuis ſit, tamen perlonga videatur. Ita mors optatiſſimum eſt perfugium ærumnoſæ vitæ, quam deus dulci guſtu aſpergens, ob id inuidius facere deprehenditur. Cui Xerxes, Artabane, inquit, [a] quoniã humanæ vitæ cõditio talis eſt qualem tu exponis, eam commemorare ſuperſedeamus: neque triſtium faciamus mẽtionem, quũ iucunda in manibus habeamus. Hoc mihi potius ediſſere: niſi tibi ita euidens inſomnii viſio fuiſſet oblata, perſtaréſne adhuc in prior ſententia, diſſuadens mihi aduerſus Græciã bellũ? an in ea perſiſteres? agedũ apertè hoc mihi dicito. Ei reſpõdens Artabanus, Viſio, inquit, rex, quæ in ſomnis obiecta eſt, ad votum ſuccedat amborum: ego tamẽ adhuc metuo, & adeo metu perculſus ſũ vt non ſim apud me. Nam mecum reputans, cùm alia multa, tũ verò duo, & ea omnium maxima, video tibi eſſe hoſtiliſſima. Ad hæc Xerxes, [b] Dæmonie virorũ, inquit, quænam iſta ais mihi hoſtiliſſima eſſe? vtrum horum tibi improbandum videtur, tanquam non ſatis copioſum? terreſtriſne exercitus, quaſi multo numeroſior ille Græcus futurus eſſe videatur? an claſſis, tãquam illorum claſſe inferior? an hæc ambo? Nã ſi ob hoc imbecilliores tibi videtur noſtræ res, celerrimè alterũ quis exercitũ cõpararet. Reſpõdit Artabanus, Neq; hũc, rex, reprehendat quiſquam, qui ſit mentis cõpos,

a De humana vita quæ talis eſt qualẽ tu eſſe diſſeris, verba facere definamus.

b O miſerrimẽ hominũ. *Sic Budæus in ſimili loco interpret.*

neque hanc nauium multitudinem, [a] etiamsi plures coegeris. Quæ autem duo dico esse tibi multo hostiliora, ea verò hæc sunt, terra & mare. neque enim vsquà maris portus est eiusmodi (vt ego coniecto) qui surgente tempestate sit capax huius tuæ classis, id oneúsque ad eam tutãdam: neque verò vnũ tibi portũ esse oportet, [b] sed vniuersã continẽtem ésse portũ, quò se recipiãt naues. Itaque quum portus tibi opportuni desint, intellige homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio hominũ esse. E duobus vno exposito, pergam dicere alterum: Terra cùm ob alia tibi hostilis est, tum eo hostilior, si nihil obstiterit quò lõgius proceſſeris, assiduè vlteriora suripiens. Nulla enim est hominibus rei bene gerẽdæ satietas. Vnde etiam, vt nemo tibi occurrat, dico maiorem maiori in tẽpore regionem, famem esse allaturã. At vir ita demum fuerit optimus si in deliberando quidem, omnẽ rem quamcunque pati possit, reputans extimescat, in re autem agenda sit audax. Cui Xerxes, Artabane, inquit, meritò tu quidem horũ singula commemorasti: tamẽ non est vt omnia reformides, omniáque peræquè consideres. Nã si velis in rei consultatione semper omnia perinde considerare, nũquam aliquid efficias. Satius enim omnia alacriter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quàm omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quòd si repugnando omnibus quæ dicũtur, [c] non vis cõmittere vt quod firmũ est infirmetur, perinde peccas atque is qui contraria istis dicat. [d] Et hoc æqualiter se habet. Scire verò aliquẽ (quũ sit homo) qua ratione quid firmũ esse oporteat, nequaquã arbitror. At iis qui facere quid volũt, cõsueuit plerunque succedere emolumẽtũ: rarò autẽ iis qui pẽsãt omnia, & quos agere piget. Cernis quò res Persica potentiæ proceſſit: quò nunquam progressam videres, si ii qui ante me extitere reges, istiusmodi consiliis quibus tu vsi fuissent: [e] aut vtentes istis sententiis,

a Quòd si maiorem numerũ cogeris, duo illa quæ dico, multo etiam hostiliora futura sunt. Sunt autẽ illa duo, terra & mare.

b Sed circum vniuersũ continentem in quam tendis.

c Non ostendas quid firmum sit, *vel, in tuum.*

d Hoc inquam perinde est.

e Aut non vtentes istis sententiis,

A οὔτε τῷ νεῶν τὸ πλῆθος· ἐὼ δὲ πλοῦνας συλλέξῃς, τὰ δύο τοι τὰ λέγω, πολλῷ ἔτι πολεμιώτερα γένεται. τὰ δὲ δύο ταῦτα, ἔστι γῆ τε καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ τῆς θαλάσσης ἔστι λιμένι τοσούτῳ οὐδαμόθι (ὡς ἐγὼ εἰκάζω) ὅστις ἐγκεραμένου χειμῶνος, δεξάμενος στεῦται τοῦτο ὃ ναυλικόν, φερέγυος ἐστὶ ἀμφισῶσαι τὰς νέας. καίτοι οὐκὶ ἕνα αὐτὸν δεῖ εἶναι κλιμένα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἠπειρον, παρ' ἐὼ δὴ κομίζεαι. οὐκων δὲ ἐόντων B τῶν λιμένων ἀποδεξίων, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν αὐθεώπων ἄρχουσι, καὶ οὐκὶ ὠν ἀνθεώποι τῶν συμφορέων. καὶ δὴ τῶν δύο τοι τὸ ἑτέρου εἰρημένου, τὸ ἕτερον ἔρχομαι ἐρέων. γῆν δὲ πολεμίην τῇδέ τοι κατίσαται. εἰ ἐθέλῃ τοι μηδὲν αἰτίξοον καταξῆναι, τοσούτῳ τοι γένεται πολεμιωτέρη, ὅσῳ αὖ περ βαίνοις ἐκαστέρω, ὃ περόσω αἰεὶ κλεπτόμενος. βωρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθεώποισι οὐδεμίη πληθώρη. C ὡ δὴ τοι ὡς οὐδενὸς ἐναντίου, λέγω τὸ χώρειν πλοῦνα ἐν πλέονι χρόνῳ γινομένῳ, λιμὸν τέξεσθαι. ἀνὴρ δ' 255 οὕτω αὖ εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν, ἀρρωδέοι, πρὸς ὅπι λεχθέντος πείσεται χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασύς εἴη. ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε, Ἀρτάβανε, εἰκότως μοι σύ τε τουτέων ἕνεκα διαρρέεαι· ἀτὰρ μήτε πάντα φοβέο, μήτε πάντ' ὁμοίως ὅπι λέγεο. εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ὅπι τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ τρήματι τὸ πᾶν ὁμοίως ὅπι λέγεσθαι, ποιήσειας αὖ οὐδαμᾶ οὐδέν. κρέσσον δὲ, πάντα θαρσέοντα, ἥμισυ τῶν δεινῶν πάσχειν μᾶλλον, ἢ πάντ' χρῆμα προδεδιμένοντα, μηδαμᾶ μηδὲν παθεῖν. εἰ γὰρ ἐέλιζον πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον, μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξῃς, σφάλεσθαι ὀφείλεις οὐ ἀλίγιστα. ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία τούτοισι λέξας, τοῦτο μὲν νεῦ ὅπι σῖσι ἔχει· εἰδέναι δὲ αὖ θεμιτὸν ἐόντα κῶς χρὴ τὸ βέβαιον, δοκέω μὲν οὐδαμῶς. τοῖσι τοίνυν βουλομένοισι ποιέειν, ὡς τρεπίπτῃ φίλεει γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ὅπι λεγομένοισί τε πάντα καὶ ἐκκέουσι, οὐ μάλα εὐθέλεις ὁρᾶς τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὁ δυνάμιος πρόσω χώρηκε; εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλῆες γνώμησι ἐχρέωντο τῇσι καὶ σύ, ἢ μὴ χρεώμενοι γνώμησι τοιαύτῃσι, ἄλλοις συμβούλοις εἶχον τοιούτοις,

» οὐκ αὖ ποτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόν- A
» τα· νῦν δὲ κινδυνεύοις ἀναρριπτεόντες ἐς τοῦ
» τὸ σφέα προσηκάσαντο. μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδυνεύοισι ἐθέλει κατα-
» τρέεσθαι, ἡμεῖς τοίνυν ὁμοιούμενοι κείνοισι, ὥρῃσι τε τοῦ ἔτεος καλλίστῃ πορευόμεθα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, νοσήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῷ ἐντυχόντες οὐδαμόθι, οὔτε ἄλλο ἀχαρὲς οὐδὲν παθόντες. τοῦτο μὲν γὰρ, αὖτοὶ πολλὺ φορέομεν φερόμενοι πορευόμενοι· τοῦτο δὲ, τῶν B
» αὖ κου ὅπι τυγχάνομεν γαίων καὶ ἔθνος, τοῦτον ἀν-
» αιρεόμεν. ἐπ' ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατευόμεθα αὐτέας. λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα, Ὦ βασιλεῦ, ἐπεί τε
» ἀρρωδέειν οὐδὲν ἐᾷς πρῆγμα, σὺ δὲ μευ
» συμβουλίῃ ἐνδέχεαι. ἀναγκαίως γὰρ ἔχει
» περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλοῦνα λόγον
» ἐκτείναι. Κῦρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶ-
» σαν πλὴν Ἀθηναίων κατεστρέψατο δα-
» σμοφόρον εἶναι. Πέρσαι. τούτους ὦν τοὺς ἄν- C
» δρας συμβουλεύω τοι μηδεμίῃ μηχανῇ ἀν-
» ιέναι ὅπι τοῖς πατέρας. καὶ γὰρ ἄνευ τουτέων
» οἷοί τε εἰμὲν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γί-
» νεσθαι. ἢ γὰρ σφέας, ὡς ἔπωνται, δεῖ ἀ-
» δικωτάτους γίνεσθαι καταδουλουμένους τὴν
» μητέρα πόλιν, ἢ δικαιοτάτους, σὺν ἐλευθε-
» ρωτάτῃς. ἀδικώτατοι μὲν νῦν γινόμενοι, οὐ-
» δὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσσάλλουσι· δι-
» καιότατοι δὲ γινόμενοι, οἷοί τε δηλήσασθαι
» μεγάλως τὸν σὺν στρατιῇ γίνοντα. ἐς θυ- D
» μὸν ὦν βασιλεῦ καὶ ὃ παλαιὸν ἔπος, ὡς οὐ
» εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος κα-
» ταφαίνεσθαι. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα
» Ξέρξης, Ἀρτάβανε, τῶν ἀπεφήνατο γνω-
» μέων, σφάλλεαι κατὰ τοῦτον δὴ μάλιστα, ὃς
» Ἴωνας φοβέεαι μὴ μεταβάλλωσι τῶν ἔχο-
» μεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σύ τε οὗτος γίνεαι,
» καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐ-
» πὶ Σκύθας, ὅτι ὅπι τούτοισι ἡ πᾶσα Περσι-
» κὴ στρατιὴ ἐγένετο ἀφαφήσιμος καὶ πρε- E
» ποίησαν· ὦ δὲ δικαιοτατέω καὶ πιστότητα
» ἐνέδωκεν, ἄχαρι οὐδὲν ποιήσαντες. πάρεξ
» δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέ-
» κνα, καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα, οὐδ' ὅπι-
» λέγεσθαι χρὴ νεώτερόν τι ποιήσειν. οὕτω δὲ
» μηδὲ τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν,

non alios suasores tales habuissent: nunc pericula contẽnentes, tantoperè statũ suum prouexerunt. Magna enim negotia magnis cum periculis suscipi volũt. Quare nos, illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredimur: subactáque omni Europa, rursus reuertemur, nullam vsquam neque famem neque rẽ tristem passi. nam & commeatus affatim ipsi nobiscũ portamus: & ad quamcũque vel regionem vel gẽtem veniemus, eius re frumentaria potiemur. nam aratoribus viris nõ nomadibus inferemus bellum. Posthæc Artabanus, Quandoquidem, inquit, nõ sinis vllam rem formidari, [a] & tamẽ meum admittis cõsilium: necesse est enim de multis negotiis in lõgius extrahi orationem: Cyrus, Cambyse genitus, omnẽ præter Athenas Ioniam Persis tributariam reddidit. quare suadeo ne quo pacto hos viros aduersus patres suos ducas. nã sine Ionibus satis supérque sufficimus hostẽ superare: quos necesse est aut iniustissimos esse, si metropolim suam in seruitutem redigãt: aut iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi erunt, nullo modo certè nobis magno vsui futuri sũt: sin iustissimi, magnam poterunt tuo exercitui afferre perniciem. Itaque hoc vetus dictum tanquam probum, rex, in mẽte habe, non statim ab initio exitum omnem esse manifestum. Ad hæc excipiẽs Xerxes, Artabane, inquit, sententiarum quas dixisti in hac præcipuè falleris, qui Iones metuis ne immutẽtur: [b] quorum maximum habemus cõmilitium: quorum & tu testis es, & alii qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt, quum in eorum esset potestate situm vniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidẽ tamen iustitiámque præstitisse, nec quicquã nos læsisse. Præterea quum liberos suos atque vxores in nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarũ moliri suspicemur. Quare ne hoc quidẽ extimescas, sed bonum habens animum,

alios suasores tales habuissent. *Id est, Aut si hæc non fuisset eorũ sententia, sed aliorum fuisset, quorũ consilium sequerẽtur. Valla autem negatiuæ particulæ locũ mutauit, & Sententia sit, more Græco dixit.*

a At meum admitte consilium. *Vel, Meum saltẽ adm. cons.*

b Quorum maximum habemus documentum, *id est, quorum fidei,* iis in rebus quarum & tu testis es, & al. *Id est, Qui maximũ nobis suæ fidei documentum dederunt in iis rebus, &c.*

turare meam domum atque tyrãnidem. tibi enim soli ego sceptra mea permitto. Hæc loquutus Xerxes Artabanum Susa dimisit, iterúmque illustrissimos quosque Persarum accersiit. Qui posteaquam præstò fuere, his eos verbis alloquutus est, [a] Persæ, ego vos, quorum opera mihi opus est, contraxi, vt viri præstãtes existatis, néve res hactenus gestas à Persis magnas præclaráſq; dedecoretis: sed cùm singuli, tum vniuersi [b] exhibeamus nos alacres. commune enim hoc hominibus bonum est, strenuos esse. Eáque de re vos censui præmonendos, ad bellum cõstanter tolerandum. nam (vt ego audio) aduersus viros egregios tẽdimus, quos si superauerimus, nullus vnquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur deos præsides terræ Persidis precati, trãseamus.

a Ego vos Persæ cogi, à vobis hæc requirens, vt fortiter, *vel strenuè* vos geratis.

b Alacriter operam nauemus. Ad id enim contendimus quod communem omnibus veritatem asseret. Ideo autem vos vt gnauiter militetis præmoneo, quòd viros aduersus quos tendimus, bellicosos esse audiũ. Quos si superauer.

Ac eodem quidem die sese ad transeundũ parauerunt. Postero autem tantisper morati sunt, dũ solem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libãs in mare, apud solem vota cõcepit, nequid sibi aduersũ cõtingeret, quo prius desisteret Europam subigere quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Hellespõtum abiecit, aureúmque craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem vocant. Hoc pro cõperto diiudicare non possum, vtrum soli dedicãs gladiũ dimiserit in pelagus: an Hellespontum, quòd eum flagellasse pœniteret, in compensationem gladio donauerit. His actis, per alterũ pontium, qui vergebat in Pontũ, peditatus omnis equitatúsque trãsiuit: per alterũ, qui vergebat in AEgeum, iuméta atque seruitia: præcedẽtibus [c] decẽ millibus Persarum, coronatis omnibus, quos promiscuus omnium nationum sequebatur exercitus. & hi quidem eo die. Insequenti autem primi transiere equites, quique spicula deorsum versa gestabant, & hi etiam coronati,

c Illis decẽ mil. *quorum videlicet facta fuit paulò antè mentio. Sic insequent. Illi equites, & Illi equi sacri, & Ille sacer currus, & Illi haſtati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.*

A σῶζε οἱ χόν τε τὸν ἐμὸν, καὶ τυραννίδα τὴν ἐ-
μήν. σοὶ γὰρ ἐγὼ μοιόω ἐκ πάντων σκῆ-
πτρα τὰ ἐμά· ὅπτι τεάπω. Ταῦτα εἴπας, καὶ
Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦσα, δεύτερα
μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκι-
μωτάτους. ἐπεὶ δὲ οἱ παρῆσαν, ἔλεγε σφι
τάδε, Ὦ Πέρσαι, τοὺς σ' ἐγὼ ὑμέων ἠθρόη-
ζων, ὑμέας συνέλεξα αὐδρᾶς τε γένεσθαι
ἀγαθοὺς, καὶ μὴ κατισχύειν τὰ πρόσθεν
ἐρασμένα Πέρσησι, ἐόντα μεγάλα τε καὶ
B πολλοῦ ἄξια· ἀλλ' εἴς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμ-
παντες προθυμέειν ἐχώμεθα. ξυνὸν γὰρ τὸ-
ν πᾶσι ἀγαθὸν ἀπεύδεται. τοῦ δὲ εἵνεκα
προαγορεύω αὐτέ τε καὶ τὸ πόλεμον ὑπο-
τεταμένος· ὡς γὰρ ἐγὼ πύνθανομαι, ὅτι
αὐδρᾶς στρατευόμεθα ἀγαθοὺς· τοῦ τῶν κρα-
τήσωμεν, οὐ μή τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντι-
σταθῇ ποτε αὐθέντων. νεῦ δὲ ἀμβαίνωμεν
ἐπεὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι τοῖ Περσίδος γῆς
ἡγεμόνας.

256

Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρεσκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν· τῇ δὲ ὑστεραίῃ αὐτέλλοντα τὸν ἥλιον, ἐθέλοντες ἰδέαι αὐίχοντα, θυμιήματά τε πάντοια ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες, καὶ μυρσίνῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὡς δ' ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν, εὔχετο πρὸς τὸν ἥλιον μηδεμίαν συντυχίην ποιήσειν τὴν ἐθέλει μιν πρῆσαι τὴν Ἑλλάδα, πρὶν ἂν καταστρέψασθαι τὴν Ἑλλάδα τὸν ἥλιον οὐδὲ ἐπιβῆναι τῆς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἐλάσσας. ἐπεὶ δὲ ἐπαύετο εὐχόμενος, ἔρριψε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ χρύσεον κρητῆρα, καὶ Περσικὸν ξίφος, ὃ ἀκινάκην καλέουσι. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διαγνῶναι οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀναθεὶς κατῆκε ἐς τὴν θάλασσαν, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τῷ Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι, καὶ ἀντὶ τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο. ὡς δὲ Ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἑτέρην τῶν γεφυρέων τὴν πρὸς τὸν Πόντον, ὁ πεζός τε καὶ ἱππος ἅπασα· κατὰ δὲ τὴν πρὸς ὀ Αἴγαιον, τὰ ὑποζύγια, καὶ ἡ θεραπηΐη. ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι, ἐστεφανωμένοι πάντες· μετὰ δὲ πάντες, ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. Τούτην μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι, τῇ ὑστεραίῃ,

B πρῶτοι μὲν οἵ τε ἵππόται, καὶ οἱ τὰ λόγχας κάτω βέποντες. ἐστεφάνωτο δὲ καὶ οὗτοι.

μετὰ δὲ, οἵ τε ἵπποι οἱ ἱεροὶ, καὶ ὁ ἅρμα ὁ ἱερόν· ὀπὶ δὲ, αὐτός τε Ξέρξης, καὶ οἱ αἰχμοφόροι, καὶ οἱ ἱππόται οἱ χίλιοι. ὀπὶ δὲ πούτοισι, ὁ ἄλλος στρατὸς καὶ αἱ νῆες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἥκουσα ἐς ἕκατον διαβῆναι βασιλῆα πάντων. Ξέρξης δὲ ἐπεί τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηήτο στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτὸ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ νύξι, ἐλαυνόμενος συνεχέως. ἐνθαῦτα λέγεται, Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος Ἑλλήσποντον, αὐδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον, Ὦ Ζεῦ, τί δὴ αὐδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ, καὶ οὔνομα αὐτὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀνάγεαι τὴν Ἑλλάδα ἐθέλων ποιήσας, ἄγων πανταχῆς αὐθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τούτεων δύναιο τοιέειν ταῦτα. ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὥρμηνται θύοντες τέρας σφι ἐφάνη μέγα, ὃ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο, καίπερ θυσιμβλήτων ἐών. ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγών. θυσιμβλήτων ὦν τῇδε ἐθύετο, ὅτι ἔμελλε ἐλαύνων στρατὸν ὀπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὀπίσω δὲ πάλι ἐκόντα τὸν λαγὼν ἵξειν ἐς τὸν αὐτὸν χῶρον. ἐθύετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας ἐόντι ἐν Σάρδισι. ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διξὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν, ἔρσενος, τὰ δ', θηλέης. κατύπερθε δὲ ἐκείνων τὰ τοῦ ἔρσενος· τὴν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος, πορεύετο ἐπορεύετο, σπεύδων δὲ οἱ πεζὸς στρατὸς· ὁ δ' ναυτικὸς ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων, τὴν γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν τρέψαντα τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πεζὸς ἐπορεύετο, ὀπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης τὴν ἀπιξιν ποιεύμενος, ἐς τὴν αὐτὴν πορεύεσθαι ἀπικομένῳ πρὸς ἑσπέρην· ὁ δὲ κατ' ἠπειρον στρατὸς πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐπιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς χερσονήσου· ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων Ἑλλήσποντον, ἐν δὲ ἀριστερῇ δὲ, Καρδίην πόλιν. διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος, τῇ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Ἀγορὴ, ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων, τὸν κόλπον τὸν Μέλαινα καλεόμενον καὶ Μέλαινα ποταμὸν, ὃν ἀντιάσαντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, ἀλλ' ὀπὶ λιπόντα· τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβάς, ἀπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει,

A dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes, post haſtati, & mille equites, [a] & præterea alius exercitus, quinetiam naues pariter ad vlteriora littora agebantur: quanquam audiui postremum omnium pertransisse regem. Xerxes, posteaquam in Europam traiecit, conspicabatur exercitum sub verberibus transeuntem. Transiuit autem eius exercitus septẽ per dies totidémque noctes nullo tempore intermisso. Ibi iam transgresso Hellespõtum Xerxe, fertur quidam vir Hellespontius dixisse, O Iupiter, quídnam tu sub specie viri Persæ, & accepto Xerxis pro Iouis nomine, Græciam è sedibus suis exturbare vis, omnes homines ducẽs, quũ etiam citra hoc tibi id facere liceret? Transgressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum est: quod Xerxes nihili fecit, etsi [b] cõiectura discutiendum. siquidem equa leporem enixa est. quod facile erat ad coniectandum: fore enim vt Xerxes cũ aduersus Græciam cum maximo strepitu & ambitiosissimè duceret, rursúsque pro seipso solicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoque ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. mula enim mulum edidit ancipitia genitalia habentẽ, maris & fœminæ, sed maris superiora. Quorum prodigiorũ vtrũque pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terrestribus copiis, nauticis extra Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atque terrestres agentibus. nam isti quidẽ vesperum versus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò quum peruenissent, iussi erant permanere: illi verò ad auroram & solis exortũ iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulcrum Helles filiæ Athamantis, sinistrorsum Cardiam vrbem, per mediũ oppidi, cui nomen est Agora, *id est, forum*. Illinc deflectentibus ad sinũ nomine Melana, *hoc est, nigrũ*, fluuius cui idẽ est nomẽ, nõ sufficit, sed alueũ suũ deseruit. Hoc fluuio trãsmisso à quo sinus hic cognominatur,

a Post quos alter ille exercitus nauésque simul ad vlter.

b *Eandem vocẽ, videlicet* θυσίμβλητον, *quam hic malè interpretatur, Cõiectura discutiendũ, statim post bene vertit, Facile ad coniectandum, id est, Cuius significationem coniicere facile erat, vel, coniectura assequi.*

vesperum versus contenderunt, AEnon vrbem AEolidem & lacum Stentoridem prætereuntes, dum ad Doriscon peruetum est. Est autem Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quē grande flumē Hebrus interfluit: vbi extructus est is murus qui Doriscus appellabatur, in quo Persarum erat præsidium à Dario iam inde impositum quum Scythis inferebat bellum. Quum igitur locus digerendis recensendisque copiis idoneus videretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit: Eius iussu nauarchi, quum eò appulissent, omnes naues ad littus Doriſco contiguum receperunt, vbi Sala vrbs, Samothracia & Zona sitæ sunt: cuius vltima Serrium nominatur, celebre promontorium, qui locus quōdam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducēda laborauerāt respiraueré. Xerxes autem per hoc tempus apud Doriscon lustrabat exercitum. Equidem quantum singuli præbuerint copiarū, pro certo affirmare nō possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur: constat autem terrestrium copiarū numerum fuisse centum septuaginta myriades, *id est decies septies centena millia.* Quorum numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt vnum in locum myriadem hominum, *quæ sunt decem millia:* qua coarctata quammaximè poterāt, circulum extrinsecus descripserunt loco circumscripto: emissáque illinc myriade, sepem circumdederūt, catenus excitātes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere, aliam subinde atque aliam myriadem introduxerūt: donec omnes connumerauerunt: connumeratos autē, nationatim digesserūt. Ex quibus qui militabāt, hi erant. Persæ, hunc in modum ornati: Circa capita gestabāt pilea (quas vocāt tiaras) impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis squamis è ferro cōsertas in similitudinem piscium: femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id est, cetra*, pharetris subter pendentibus: hastas breues, arcus grandes,

A ἦιε πρὸς ἑσπέρην, Αἶνόν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορείδα λίμνην παρεξιών. ἐς ὃ ἀπίκετο ἐς Δορίσκον. ὁ δὲ Δορίσκος, ἐστὶ τῆς 257
Θρηίκης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα· ἐν τῷ δὲ αὐτῷ ῥέῃ ποταμὸς μέγας, Ἕβρος, ἐν τῷ τεῖχός τε ἐδέδμητο βασιληΐον, τοῦτο δὴ Δορίσκος κέκληται, καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκεε ἐκ τοῦ Δαρείου ἐξ οὗ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεί τε ἔδει Σκύθας ἐστρατεύετο. ἐδόξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος οὗτος ἐπιτήδεος
B ἐνδιαπάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατόν, καὶ ἐποίεε τοῦτο. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον, οἱ ναύαρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν παρεκτέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν· ἐν τῇ Σάλῃ τε Σαμοθρηίκῃ πεπόλισται πόλις, καὶ Ζώνη. τελευταία δὲ αὐτῇ, Σέρριον, ἄκρη ὀνομαστή· ὁ δὲ χῶρος οὗτος τοπαλαιὸν Κικόνων, ἐς τοῦτον αἰγιαλὸν καταγάντες τὰς νέας ἀπέψυχον ἀνελκύσαντες. ὁ δὲ ἐν τῇ Δορίσκῳ
C χῶρον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἐξαριθμὸν ἐποιέετο. ὅσον μὲν νυν ἕκαστοι πρῆξαν πλήθεος ἀριθμόν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὀκρεκές· (οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων) σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τὸ πεζοῦ ὁ πλῆθος, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξηριθμήθησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον. συνηγάγοντο ἐς ἕνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συνάψαντες τούτῳ ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἔσωθεν κύκλον. περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπέντες τὸν μυρίοις, αἱ-
D μασιὰ πρὸς βάλον κατὰ τὸν κύκλον, ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν. τούτῳ δὲ ποιήσαντες, ἄλλοις ἐσεβίβαζον ἐς ὃ περιοικοδομημένον· μέχρις οὗ πανταχῇ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν. ἀριθμήσαντες δὲ, κατὰ ἔθνεα διεπάσσοντο. οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἵδε ἔσαν, Πέρσαι μὲν, ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον πίλους, καλεομένους πί-
E λους, ἀπαγέας· περὶ δὲ τὸ σῶμα, κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὄψιν ἰχθυοειδέος· περὶ δὲ τοῖσι σκέλεα, ἀναξυρίδας· ἀντὶ δὲ ἀσπίδων, γέρρα. ὑπὸ δὲ, φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο· αἰχμαὶ δὲ βραχέαι ἔχον, τόξα δὲ μεγάλα,

ὀϊστοὺς δὲ καλαμίνους. πρὸς δὲ, ἐγχειρίδια A sagittas arundineas. ad dextrum
τοῦ δεξιοῦ μηροῦ πρηγαρθήματα ἐκ femur, pugiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanē
τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα προείχοντο Ὀτάνεα patrem Amastris, quæ erat vxor
Ἀμήστριος, πατέρα τῆς Ξέρξεω γυναικός. ἐκαλέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μὲν τοι σφέων αὐτέων καὶ τῶν περιοίκων, Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο πρὸς Κηφέα τὸν Βήλου, καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ παῖς τῷ οὐνόμα ἔθετο Πέρσην. τοῦτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει. ἐ-
B τύγχανε γὰρ ἄπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γένους. ὅτι τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔλαβον. Μῆδοι δὲ τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσταλμένοι ἐστρατεύοντο. Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευή ἐστι, καὶ οὐ Περσική. Ὁ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν προείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην· ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι.
Μηδέης ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηναίων ἐς τοὺς Ἄριοις τούτους, μετέβαλον καὶ οὗτοι ὀνόματα αὐτοῖσι τὰ σφέων ὧ-
C δε λέγεσι Μῆδοι. Κίσσοι δὲ στρατευόμενοι, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Πέρσαι ἐσκευάσαντο, αὐτὰ δὲ τῶν πίλων, μιτροφόροι ἔσαν. Κισσίων δὲ ἦρχε Ἀνάφης ὁ Ὀτάνεω. Ὑρκανοὶ δὲ, κατάπερ Πέρσαι ἐσεσάγατο, ἡνιόχους προεχόμενοι Μεγάπανον, τὸν Βασιλῆος ὕστερον κυτέων ὅπιθοπόδωπα. Ἀσσύριοι δὲ στρατευόμενοι, περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χαλκέα τε κράνεα, καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινὰ βάρβαρον οὐκ ὀλίγον· ἀσπίδας δὲ καὶ ἀίχμας καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τοῖσι Αἰγυπτίοισι εἶχον· πρὸς δὲ, ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ, καὶ λινέοις θώρηκας. οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. Χοῦτοι δὲ μεταξὺ Χαλδαῖοι· ἦρχε δὲ σφέων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου. Βάκτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχοτάτω τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ὑπερώεια, καὶ αἰχμὰς βραχέας.
258 Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπιγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, αἰαξυρίδας δὲ ἐνδεδύκεσαν. τόξα τε ὑπερώεια, καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ, καὶ ἀξίνας καὶ σαγάρις εἶχον. οὗτοι τε ἐόντες Σκύθαι Ἀμυργίοι, Σάκας ἐκάλεον.

sagittas arundineas. ad dextrum femur, pugiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanē patrem Amastris, quæ erat vxor Xerxis. Vocabantur autē quondam Persæ à Græcis Cephenes: à se verò ipsis atque ab accolis, Artæi: verùm posteaquam Perseus Danaes & Iouis filius ad Cepheū Beli filium commeauit, & Andromedam eius filium duxit vxorem, sustulit ex ea filium quem Persem appellauit, eúmque illic
B reliquit: à quo (nam Cepheus carebat virili prole) cognomē sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabant. nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabātur Arii: sed vbi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen. Ita de seipsis Medi commemorāt.
C Cissii in militia cætero ornatu vt Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat *Anaphanes Otanis filius. Hyr a Anaphes
cani quoque Persica armatura ornati ducem habebant Megapanū, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrii autē qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo consertas, b non facilè penetrabiles: clypeos autem, hastas, pugiones AEgyptiacis adsimiles: & b Non facili explicatu. *Vel, Quē explicare difficile fuerit, Vel deserēbere.*
D præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Isti à Græcis Syrii vocabantur, sed à barbaris Assyrii sunt vocati. (inter quos Chaldæi sunt.) iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrii capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erāt, sed more gētis, arūdineis arcubus & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sūt, cristatas in capitibus cassides gestabāt, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quum sint Scythæ Amyrgii, Sacas appellabant:

quòd cunctos Scythas Persæ Sacas appellãt. Bactriis & Sacis præerat Hystaspes, Darii filiꝰ & Atossæ Cyri filiæ. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcùs arundineos gestabant, itémque arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arii Medicis arcubꝰ muniti erant, cæteris quemadmodũ Bactrii. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filiꝰ. Parthi & Chorasmii & Sogdi & Gandarii & Dadicæ eandem in acie quam Bactrii armaturam gestabant. quorũ Parthis & Chorasmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspii, sisyris, *quod est genus pennulæ*, induti, arcus gentili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habẽtes Ariomardũ, Artyphii germanũ. Sarangæ induméta gestantes versicoloria decori erãt, caligásque genuum tenus extẽtas: arma habebant arcus lãceásque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipsi sisyras ferebãt, & vernaculos arcus atque pugiones: quorũ dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtii & Myci & Paricanii eodem quo Pactyes modo armati erãt. sub his ducibus: Vtii quidem & Myci, sub Arsamane Darii filio: Paricanii verò sub Siromitre Oebazi filio. Arabes succincti erant ziras, *amiculi genus*, arcúsq; recuruos habiléque gestabant. Aethiopes pardorum pellibus leonúmque amicti, arcus è palmarum spathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arũdine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo sigilla scalpũt: præterea hastas capreæ cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypso, dimidiatum minio illinunt. Arabum autem Aethiopúmque qui

A οἱ δὲ Πέρσαι πάντες τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτρίων δὲ καὶ Σακέων ἦρχε Υ῞στασπης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἰνδοὶ δὲ εἵματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμινα εἶχον, καὶ οἰστοὺς καλαμίνους· ὅπτι δὲ, σίδηρος ἦν. ἐσαλμένοι μὲν δὴ ἔσαν οὕτω· Ἰνδοί· τοξοστεπάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάθρη τῷ Ἀρταβάτεω. Ἄριοι δὲ τόξοισι μὲν ἐσκευασμένοι ἔσαν Μηδικῆσι, τὰ δὲ ἄλλα, καπάρ Βάκτριοι. Ἀείων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Υ῞δάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χορασμοὶ, καὶ Σογδοί τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι, τῷ αὐτῷ σκευῷ ἔχοντες τῷ καὶ Βάκτριοι, ἐστρατεύοντο· Ζυτέων δὲ ἦρχεν οἵδε. Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων, Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεω· Σογδῶν δὲ, Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου· Γανδαρίων δὲ, καὶ Δαδικέων, Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι ὑσισύρας τε ἐνδεδυκότες, καὶ τόξα ἐπιχώρια καλάμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκας, ἐστρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάσατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριομάρδον τὸν Ἀρτυφίου ἀδελφεόν. Σαραγγαῖοι δὲ, εἵματα μὲν βεβαμμένα ἔχοντες, ἐνάστερον· πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ ἀίχμας Μηδικάς. Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες ὑσισυροφόροι τε ἔσαν, καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα παρείχοντο Ἀτραύντεω τὸν Ἰτραμίτεω. Οὐτοι ὑ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικανίοι ἐσκευασμένοι ἔσαν καπάρ Πάκτυες. Ζυτέων δὲ ἦρχον οἵδε· Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων, Ἀραμμάνης ὁ Δαρείου· Παρικανίων δὲ, Σιρομίτης ὁ Οἰβάζου. Ἀράβιοι ὑ, ζάρας ὑπεζωσμένοι ἔσαν· τόξα ὑ παλίντονα εἶχον τοῖς δεξιὰ, μακρά. Αἰθίοπες ὑ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἀναμμένοι, τόξα ὑ εἶχον ἐκ Φοινίκης ἀπάδης πεποιημένα μακρὰ, τεταπηχέων ἐκ ἐλάσσω· ὅπτι ὑ, καλαμίνοις οἰστοὶ μακροί. ἀντὶ ὑ σιδήρου ἐπῆν λίθος ὀξὺς πεποιημένος, τᾷ καὶ τὰς σφρηγῖδας γλύφουσι. τοῖς ὑ, ἀίχμας εἶχον, ὅπτι ὑ, κέρας δορκάδος ἐπῆν ὀξύ, πεποιημένον ὅκοιον λίθης. εἶχον ὑ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τοῦ ὑ σώματος τὸ μὲν ἥμισυ ἀλειφόντο ἰόντες ἐς μάχην, γύψῳ, ὁ δὲ ἕτερον ἥμισυ, μίλτῳ. Ἀραβίων ὑ καὶ Αἰθιόπων τῶν

Δαδίκαι.

τῶν Φοινίκης

trans AEgyptum incolunt, duc erat Arsames, Darii filius & Artystonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maximè adamans, [a]cum talari ex auro tunica effinxit. Arsames quidem AEthiopibus qui sunt trans AEgyptum, atque Arabibus præerat. Ii autẽ AEthiopes qui sunt ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebantur cum Indis, specie nihil admodum à cæteris differentes, sed sono vocis duntaxat atque capillatura. Nam AEthiopes qui ab ortu solis sunt, [b]promissos crines: qui ex Libya, crispissimos inter omnes homines habent. AEthiopes autem hi qui ex Asia erãt, pleraque arma quæ Indi gestabant, pellésque frõtium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerent. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati iêre, ac iaculis præustis, duce Masange Aorizi filio. Paphlagones autem capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas, præterea iacula, pugionésque, pedibus [c]caligas more gentis ad media crura subtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam gestabãt Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Isti autem Syri à Persis Cappadoces vocãtur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidis filius: Mariandynorũ & Libyum & Syrorum, Gobryas Darii filius & Artystonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicæ armaturam gerũt, paulùm differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati sunt Bryges quamdiu EVropæi fuerunt, Macedonum accolæ: transgressi autem in Asiam, vnà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenii Phrygum cultu armati erant, vtique illorum coloni. His vtrisque præerat Artochmes, qui Darii filiam in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebãt, olim Meones vocati:

a Imaginẽ eius ex auro solido compactam habuit.

b Rectos crines.

c Calceos patrio more ad media crura extentos.

ἦρχε Ἀρσάμης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστώνης τῆς Κύρου θυγατρός· τὴν μάλιστα ἔστεργε τῶν γυναικῶν Δαρεῖος, εἰκὼ χρυσέῳ σφυρήλατον ἐποιήσατο. τῶν μὲν δὴ ἄρχε Αἰθιόπων καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης. Αἰθίοπες δὲ οἱ ἀπ' ἠελίου ἀνατολέων Αἰθίοπες (διξοὶ γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο) τοσοῦτοι ἔσαν Ἰνδοῖσι, ἀλλὰ ὀνόματι εἶδος μὲν οὐδὲν ἔσαν ἑτέροισι, φωνῇ δὲ καὶ τρίχωμα μοῦνον. Αἰθίοπες δὲ οἱ ἀπ' ἠελίου Αἰθίοπες, ἰθυτριχές εἰσι· οἱ ὑ ἐκ τῆς Λιβύης, οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης Αἰθίοπες, τὰ μὲν πλέω κατάπερ Ἰνδοὶ ἐστεσάχατο, τοξεύματα τε ἵππων εἶχον ὅπτι τῆσι κεφαλῆσι, σῦν τε τοῖσι ὦσι ἐκ δεδαρμένα, καὶ τῆσι λοφιῆσι. καὶ αὐτὰ μὲν λόφου, ἡ λοφιὴ καὶ τέρετα· τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων, ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον. τοξεύματα δὲ αὐτ' ἀσπίδων, ἐπεὶ σῦν τε γεράνων δορά. Λίβυες δὲ σκευῇ μὲν σκυτίνῃ ἔσαν ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ὀπισθίοισι χρεώμενοι. ἄρχοντα δὲ παρείχοντο Μασάγγην τὸν Ἀορίζου. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο, ὅπτι μὲν τῆσι κεφαλῆσι ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ μικρὰς, ἀίχμας δὲ οὐ μεγάλας· τοῖς ὑ, ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια· τοῖσι δὲ τοῖς πόδας, πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσην κνήμην ἀνατείνοντα. Λίγυες ὑ, καὶ Ματιηνοὶ, καὶ Μαριανδηνοί τε καὶ Σύροι, τῷ αὐτῷ ἔχοντες Παφλαγόσι, ἐστρατεύοντο. ἡ ὑ Σύροι οὗτοι ὑπὸ Περσέων Καππαδόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηνῶν Δῶτος ὁ Μεγασίδου ἦρχε· Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Λιβύων, καὶ Σύρων, Γωβρύης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστώνης. Φρύγες ὑ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευῇ εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες. ἡ ὑ Φρύγες (ὡς Μακεδόνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον ΕΥ῞ρωπῆοι ἔοντες σύνοικοι Μακεδόσι· μεταβαίντες ὑ ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὔνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι ὑ κατάπερ Φρύγες ἐστεσάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι. τουτέων σύναμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἔχων θυγατέρα. Λυδοὶ ὑ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὅπλα. οἱ ὑ Λυδοὶ, Μήονες ἐκαλέοντο πάλαι.

τῶν ἄλλα

τῶν φοίνικας

τῶν σύνοικοι ἔσαν

pristinóque nomine sublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperũt. Mysi super capita gẽtiles galeas ferebãt, scutula quoque ac præusta iacula. Sũt autem Lydorũ coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horũ vtrisque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle vulpina cassides gestabãt, tunicis induti, & insuper circũdati variis sagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferẽtes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti trãsgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, pri appellati (vt ipsi aiũt) Strymonii, quòd Strymonẽ accolerent: à suisque sedibus exacti à Teucris & Mysis. Thracibus autem qui Asiam incolunt præerat Bagasaces Artabani filius, gestantibus breuia [a] è corio scuta, & bina singulis [b] veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos viros est. Cabelees Meones (qui Lasinii vocantur) eundem cultum gestabant quẽ Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebãt, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi ligneas circa capita cassides gerebant, scutáque ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynœci, quos hi regebant: Moschos & Tibarenos Ariomardus, Darii filius & Parmyis filiæ Smerdis, filii Cyri: Macrones & Mosynœcos Artayctes, Chorasmis filius, qui Sesti in Hellespontō præses erat. Mares [c] quidem galeas more patrio textiles gestabãt, clypeos autem parvos pelliceos, & iacula Colchi in capitib. ligneas gerebant, scutuláque è cruro bouis tergore, atque lãceolas, præterea machæras. Præerat autem Maribus & Colchis Pherẽdates Theaspis filius. Alarodii & Saspires eodem quo Colchi ornatu militabãt, duce Masistio Sirometris filio. Insulanæ gentes, quę rubro è mari sequuntur sũt ex iis insulis ad quas transportare rex solet quos è suis locis summouet, gerebãt proxima Medis & vestimenta & arma: quibus præerat Mardontes Bagæi filius, qui apud Mycalem dux secũdo post anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quæ per continẽtem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus: quibus ii præerant qui commemorati sunt, quique ordinarant milites connumerauerántque, & chiliarchas, *id est, tribunos qui mille*, & myriarchas, *id est, qui decem millibus præsunt*, delegerant. nã myriarchæ cẽturiones decanósque creauerant. Erant & alii agminũ & gentiũ prætores: verùm ii qui nominati sunt, erant duces. Horũtamen & totius exercitus imperatores erant, Mardonius Gobryæ filius, & Tirintatæchmes filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darii filii, Xerxis patrueles: & Masistes Dario & Atossa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium pedestriũ copiarũ, præter illa delecta Persarum decẽ millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quòd siquis eorum aut nece aut morbo numerũ imminueret, alius sufficiebatur: nec vnquã plures erant pauciorésve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidem præstantissimi omnium, vt dictum est: & præterea immenso auro conspicui, ducentes vnà carrucas cum pallacis ac familia permulta eáque bellè ornata: necnon camelos ac iumẽta, præter cæteros milites, quæ commeatũ portabant.

a E crudo bouis tergore. Or paulo post Gertit eãdem Gocem.

b Venabula Lycii operis.

c Mares in capitibus quidem galeas more patrio textiles gestabãt, Gel mexiles, clypeos autem parvos pelliceos, & jacula Colchi in capitib. lign.

Ὅτι δὲ Λυδοὶ τῷ Ἄτυος ἔθνος τῷ ἐπωνυμίῳ, μεταβαλόντες τὸ οὔνομα. Μυσοὶ δὲ, ὅτι μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κραῖνα ὅπλα, ἀσπίδας δὲ μικρὰς. ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ὀπισθαύτοισι. οὗτοι δὲ εἰσὶ Λυδῶν ἄποικοι· ἀπ' Ὀλύμπου δὲ οὔρεος καλέονται Ὀλυμπιῆνοι. Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος, ὃς ἐς Μαραθῶνα ἐστέβαλε ἅμα Δάτι. Θρῆικες δ', ὅτι μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀλωπεκέας ἔχοντες, ἐστρατεύοντο, τοῖ δὲ τὸ σῶμα, κνῆμας· ὅτι δὲ, ζῴοισι τοῖς βεβλημένοι ποικίλοισι. τοῖ δὲ τοῖς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας, πέδιλα νεβρῶν. τοῖς δὲ, ἀκόντιά τε καὶ πέλτας, καὶ ἐγχειρίδια μικρά. οὗτοι δὲ διαβαντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, ἐκλήθησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ὅτι Στρυμόνι. ἐξαναστῆναι δὲ φασι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. Θρῆικων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βαγασάκης ὁ Ἀρταβαίου. ἀσπίδας δὲ ὠμοβοίνας εἶχον μικρὰς, καὶ τοιόβολον δύο Λυκοεργέας ἕκαστος εἶχε· ὅτι δὲ τῇσι κεφαλῇσι κραῖνα χάλκεα· τοῖς δὲ τοῖσι κραίνεσι, ὦτά τε καὶ κέρεα τοιοῦν βοὸς χάλκεα. ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι. τὰς δ' κνήμας ράκεσι φοινικέοισι κατειλίχατο. ἐν τούτοισι τῆσι αἱδράσι Ἄρεός ἐστι χρηστήριον. Καβηλέες δὲ οἱ Μηόνες, Λασόνιοι δὲ καλεόμενοι, τὴν αὐτὴν Κίλιξι εἶχον σκευήν· τὴν ἐγὼ, ἐπεὰν ἐς τὴν Κιλίκων πάλιν διεξιὼν φράσω, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμάς τε βραχέας εἶχον, καὶ εἵματα ὀνεπεπορπέατο. εἶχον δὲ αὐτέων τόξα μετὰ ξέστεος λύκια. πεοὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐν διφθερέων πεποιημένας κυνέας. τούτων πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑς ώνεος. Μόσχοι δὲ τοῖ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνας εἶχον, ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς σμικράς. λόγχας δὲ ἐπῆσαν μεγάλας. Τιβαρηνοὶ δὲ, καὶ Μάκρωνες, καὶ Μοσυνοίκοι, κατάπερ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. τούτους δὲ στρατήσαντο ἄρχοντες οἵδε· Μόσχοις μὲν καὶ Τιβαρηνοῖσι, Ἀριόμαρδος ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ Παρμυος τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου· Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυνοίκοις, Ἀρταΰκτης ὁ Χερασμίου, ὃς Σηστοῦ τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπεστάτεε. Μάρες δ' ὅτι μὲν τῇσι κεφαλῇσι κραῖνα ὅπλα ἐφόρεον, ἀσπίδας δ' δερ-

ματίνας μικρὰς, καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ τοῖ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κραῖνα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοίνας μικρὰς, αἰχμάς τε βραχέας. τοῖς δὲ, καὶ μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φερενδάτης ὁ Θεάσπιος. Ἀλλαεῖδοι δὲ καὶ Σάσπιρες, καπάτερ Κόλχοι ὡπλισμένοι ἐστρατεύοντο. τούτεων δὲ Μασίστιος ὁ Σιεριμίτεω ἦρχε. Τοῖ δὲ νησιωτικὸ ἔθνεα τὰ ἐν τῇς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπόλεμα, νήσων δὲ ἐν τῇσι τοῖς ἀναπάστοις καλεομένοις κατοικίζει βασιλεὺς, ἀγχοτάτω τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὅπλα. Τούτεων δὲ τῶν νησιωτέων ἦρχε Μαρδόντης ὁ Βαγαίου. ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγέων, δευτέρῳ ἔτει τούτεων ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ. Τοῦτα οὖν τὰ κατ' ἤπειρον στρατεύματα τε ἔθνεα, καὶ τεταγμένα ἐς τὸν πεζόν· τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι οἵσπερ εἰρέαται. καὶ οἱ ἐξαιρέτους καὶ ἐξαριθμήσαντες, οὗτοι ἔσαν καὶ χιλίαρχοι τε καὶ μυριάρχοι ἀπὸ δέξαντες· ἑκατοντάρχοι δὲ καὶ δεκάρχοι οἱ μυριάρχοι. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἔσαν ἄλλοι στρατήγοι. ἔσαν μὲν δὴ οὗτοι, οἵσπερ εἰρέαται, ἄρχοντες. ἐστρατήγεον δὲ τούτεων τε καὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ, Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω, καὶ Τειταταίχμης ὁ Ἀρταβαίου, τοῦ γνώμῃ θεμένου μὴ στρατεύεσθαι ὅτι τὴν Ἑλλάδα, καὶ Σμερδόνης ὁ Ὀτάνεω, Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελφεῶν παῖδες, Ξέρξῃ δὲ ἐγένοντο ἀνεψιοί· καὶ Μασίστης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης παῖς, καὶ Γέργις ὁ Ἀριάζου, καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου· οὗτοι ἔσαν στρατηγοὶ τοῦ συμπάντος πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δ' μυρίων τουτέων Περσέων τῶν Ἀπολελειμμένων ἐστρατήγεε μὲν Ὑδάρνης ὁ Ὑδάρνεος· ἐκαλέοντο δ' ἀθάνατοι ὑπὸ Περσῶν οὗτοι ὅτι τοῦδε· εἴ τις αὐτέων ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν, ἢ θανάτῳ βιαθεὶς, ἢ νούσῳ, ἄλλος αἱρεῖ αἱρήσεται· καὶ ἐγένοντο οὐδαμοῖ οὔτε πλείονες μυρίων, οὔτε ἐλάσσονες. κόσμον δ' πλεῖστον παρείχοντο ἀπὸ πάντων Περσῶν, καὶ αὖτοὶ ἄριστοι ἔσαν. σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον ἥπερ εἴρηται· χωρὶς δ' χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέφερεον. ἁρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο, ἐν ᾗ, παλλακάς καὶ θεραπήιον πολλὸν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον. σῖτα δὲ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, κεκμηλοί τε καὶ ὑποζύγια ἦγον.

Τειταταίχμης

Μηόνες

Ζερδομβήνης

Βιαθεὶς,

do bouis tergore, atque lãceolas, præterea machæras. Præerat autem Maribus & Colchis Pherẽdates Theaspis filius. Alarodii & Saspires eodem quo Colchi ornatu militabãt, duce Masistio Sirometris filio. Insulanæ gentes, quę rubro è mari sequuntur sũt ex iis insulis ad quas transportare rex solet quos è suis locis summouet, gerebãt proxima Medis & vestimenta & arma: quibus præerat Mardontes Bagæi filius, qui apud Mycalem dux secũdo post anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quæ per continẽtem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus: quibus ii præerant qui commemorati sunt, quique ordinarant milites connumerauerántque, & chiliarchas, *id est, tribunos qui mille*, & myriarchas, *id est, qui decem millibus præsunt*, delegerant. nã myriarchæ cẽturiones decanósque creauerant. Erant & alii agminũ & gentiũ prætores: verùm ii qui nominati sunt, erant duces. Horũtamen & totius exercitus imperatores erant, Mardonius Gobryæ filius, & Tirintatæchmes filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darii filii, Xerxis patrueles: & Masistes Dario & Atossa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium pedestriũ copiarũ, præter illa delecta Persarum decẽ millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quòd siquis eorum aut nece aut morbo numerũ imminueret, alius sufficiebatur: nec vnquã plures erant pauciorésve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidem præstantissimi omnium, vt dictum est: & præterea immenso auro conspicui, ducentes vnà carrucas cum pallacis ac familia permulta eáque bellè ornata: necnon camelos ac iumẽta, præter cæteros milites, quæ commeatũ portabant.

260

Equitant autem hæ nationes: sed non omnes habebant equos, verùm hæ solæ: Persæ, qui eadẽ erãt qùa peditatus armatura ornati, nisi quòd quidam gestabãt in capitibus opera exære ferróque ductilia. Sũt autem quidam Nomades homines, qui Sagartii appellãtur, & gente & voce Persæ, sed cultu inter Persicum & Pactyicum, qui contulerunt equitatum octo millium equitũ, armaturam neque aheneam neque ferream assueti ferre, præter pugiones, vtentes reste è viminibus conserta, qua freti in prælio eunt. Est autem prælium eorum virorum huiusmodi: Cum hoste congredientes iniiciũt eas restes in summo habentes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti sunt, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur. Talis horũ pugna est, iidémque inter Persas censentur. Medi eãdem equites quam pedites armaturam gerunt: & item Cissii. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. cæterùm equos desultorios agebant & currus: quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrii eodem ornatu instructi erant equites quo pedites, & item Caspii. Libyes & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant: curruum autem hi cuncti erãt agitatores. Caspii quoque & Paricani itidem atque suus peditatus instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitque numerus equitũ, octo myriades, *id est, octoginta millia*, præter camelos & currus. Et alii quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autẽ in vltimo locati, ob id postremi ne equitatus consterneretur, equis camelos non tolerantibus. Equitatus autem præfecti erant, Harmamithres & Tithæus, filii Datis: quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quũ Sardibus proficisceretur, in calamitatẽ incidit insciẽs.

A ἱππεύς δὲ τοῦτα τὰ ἔθνεα· πλείω οὐ πολλῷ πρόσειχετο ἵππου, ἀλλὰ νοσάδε μοιρῶα· Πέρσαι μὲν, τοῖσι αὐτοῖσι ἐσκευασμένοι καὶ ὁ περὶ τὸν αὐτέων· πλείω δὲ τοῖσι κεφαλῇσι εἶχον ἔνιοι αὐτέων καὶ χάλκεα ἐξελήλαμμένα ποιήματα. εἰσὶ δὲ τινες νομάδες αὐθεφαγοι Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευῇ δὲ μεταξὺ ἔρχεται πεποιημένῳ τῆς Περσικῆς τε καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἱ πρόσειχον μὲν ἵππον ὀκτακισχιλίην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα, οὔτε σιδήρεα, ἔξω ἐγχειριδίων. χρέωνται δὲ σειρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάντων, τῇσι πίσσιοι ἔρχονται ἐς πόλεμον. ἡ δὲ μάχη τουτέων τῶν ἀνδρῶν, ἥδε· ἐπεὰν συμμίσγωσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλοντες τὰς σειρὰς, ὅπῃ ἄκρῳ βρόχους ἔχουσαι· ὅτευ δ' ἂν τύχῃ, εἴτε ἵππου, εἴτε ἀνθρώπου, ἐπ' ἑωυτὸν ἕλκει. ⓐ δὲ ὦν ἄρκεσι ἐμπαλλασσόμενοι διαφθείρονται. Τουτέων μὲν αὕτη ἡ μάχη, καὶ ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας. Μῆδοι δὲ, τοῖσι περὶ τὰς πεζῷ εἶχον σκευῇ, καὶ Κίσσιοι ὡσαύτως. Ἰνδοὶ δὲ σκευῇ μὲν ἐστεάχατο τῇ αὐτῇ καὶ ὑπὸ τὰς πεζῷ, ἔλαυνον δὲ κέλητας καὶ ἅρματα· ὑπὸ δὲ τοῖσι ἅρμασι ὑπῆσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτριοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ὑπὸ τὰς πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Λίβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατάπερ ὑπὸ τὰς πεζῷ· ἔλαυνον δὲ καὶ οὗτοι πολλοὶ ἅρματα. ὡς δ' αὖτως Κάσπιοι καὶ Παριχανοὶ ἐστεάχατο ὁμοίως καὶ ὑπὸ τὰς πεζῷ. Ἀράβιοι δὲ σκευῇ μὲν εἶχον τοῖσι αὐτοῖσι καὶ ὑπὸ τὰς πεζῷ· ἔλαυνον δὲ πολλοὶ καμήλοις, ἁρπαγῇ οὐ λαφπομένας ἵππων. Τοῦτα τὰ ἔθνεα μοιρῶα ἱππεύς. Ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πλὴν ἐξ τῶν ἄλλων καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἱππέες ἐτετάχατο κατὰ τέλεα. Ἀράβιοι δὲ, ἔσχατοι ἐτετάχατο. ἅτε γὰρ τῶν ἵππων οὐκ ἀνεχομένων τὰς καμήλους, οὕτεοι ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φοβέοιτο ὁ ἱππικός· ἵππαρχοι δὲ ἦσαν Ἁρμαμίθρης τε καὶ Τίθαιος, Δάτιος παῖδες· ὁ δὲ τρίτος στρὶς συνίππαρχος Φαρνούχης κατελέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσέων· ὡς γὰρ ὁρμέατο ἐκ Σαρδίων, ἐλθὼν συμφορὴ ἐνέπεσε οὐδεμίαν.

ἐλαύνοντι γὰρ οἱ, ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὑπέδραμε κύων· καὶ ὁ ἵππος οὐ προϊδὼν ἐφοβήθη τε, καὶ σφεα ὀρθὸς ἀπεσείσατο τὸν Φαρνούχεα. πεσὼν δὲ, αἱμά τε ἤμεε, καὶ ἐς φθίσιν προῆλθε ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ὀργὰς ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὡς ἐκέλευε· ἐς τὸν χῶρον ὦν τῷπερ κατέβαλε τὸν δεσπότεα ἀπαγαγόντες, σὺν τοῖσι γουνάσι ἀπέταμον τὰ σκέλεα. Φαρνούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

261

Τῶν δὲ τριήρεων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διακόσαι καὶ χίλιαι, πρόσειχοντο δὲ αὐτῶν οἵδε· Φοίνικες μὲν, σὺν Συρίοισι τοῖσι ὦν τῇ Παλαιστίνῃ, τριηκόσιαι· ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον ἀλογράφους πεποιημένας τρόπον τὸν Ἑλληνικόν· ἐνδεδυκότες δὲ θώρηκας λινέους· ἀσπίδας δὲ ἴτυς οὐκ ἐχούσας εἶχον, καὶ ἀκόντια. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τοπαλαιὸν οἰκέον (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) ὅτι τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· ἐνθεῦτεν δὲ ἱκόμενοι τῆς Συρίης οἰκέουσι τὸ πρὸς θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν, Παλαιστίνη καλέεται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρέχοντο διηκοσίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χαλκοῦ, ἀσπίδας δὲ κοίλας, τὰς ἴτυς μεγάλας ἔχουσας, καὶ δόρατα τε ναύμαχα, καὶ πύχας μεγάλας. τὸ δὲ πλῆθος αὐτέων, θωρηκοφόροι ἔασι, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι μὲν οὕτω ἐξελάδαν. Κύπριοι δὲ παρέχοντο νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὧδε· τὰς μὲν κεφαλὰς εἰλίσσατο μίτρῃσι ⓐ βασιλῆες αὐτέων, ⓑ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας· τὰ δ' ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες. Τουτέων δ' ὅσοι δὲ ἔθνεά ἐστι· οἱ μὲν, ἀπὸ Σαλαμῖνος, καὶ Ἀθηναίων· ⓑ δ', ἀπ' Ἀρκαδίης· οἱ δὲ, ἀπὸ Κύθνου· οἱ δ', ἀπὸ Φοινίκης· οἱ δ', ἀπὸ Αἰθιοπίης, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρέχοντο νέας· οὗτοι δ' αὖ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κρόνεα ἐθτιγώεα, λαισήιά τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων, ὠμοβοείης πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινεοὺς ἐνδεδυκότες. δύο δ' ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον, ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρῃσι πεποιημένα· οὗτοι μὲν ὀ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο, ὅθεν δ' Κίλικος τοῦ Ἀγλαόρος ἀνδρὸς Φοίνικος ἔχον τὸν ἐπωνυμίην.

A equitante enim eo canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improuisò deterritus atque erectum sese attollẽs, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinẽ euomuit, nactúsque est morbum qui in phthisin, *id est, tabem*, euasit. Equo autẽ, à casu statim domini, fecerunt famuli vt ille iusserat: Abducto nanque in eum locum vbi dominum strauerat, crura cum genibus abscíderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura summotus est.

B Porro triremes inito numero fuere mille ducentæ & [a] octo: quas hi præbuere: Phœnices, cũ Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas: hunc in modum ornati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum scutis vmbone carẽtibus, cúmque iaculis. Hi Phœnices (vt ipsi memorãt) quondã mare rubrũ accolebãt: illinc trãsgressi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid AEgypto tenus est, Palæstina vocitatur. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerebant, conuexa autem scuta magnis vmbonibus prædita, ac grãdia pila nautica, & grandes bipennes: eorum turba thoraces gerebat ac magnas machæras. Hunc in modũ isti armati erant. Cyprii autem centum quinquaginta naues præbebãt, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erãt: reliqui tunicas gestabant, cætera vt Græci. Quorũ gentes sunt partim à Salamine & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab AEthiopia oriundi, vt ipsi Cyprii aiunt. Cilices, cẽtum naues. hi circa capita ferebant gentiles galeas, pro scutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis vestibus induti: bina singuli iacula gestantes, & ensem machæræ AEgyptiacæ persimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant, sed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt.

a Septem:

Pamphylii, triginta naues, Græcanicis armis ornati, qui ab illis originem ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troia disiecti fuerant. Lycii præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisque armati: arcubus quoque è corno factis, & arundineis sagittis sine pennis, atque iaculis: gerentes ex humeris suspensas caprarum pelles, & in capitibus pilea pennis coronata, quinetiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondam Termilæ nominati, sed à Lyco viro Atheniensi Pandionis filio, Lycii fuerunt cognominati. Dores qui sunt ex Asia, naues triginta. hi Græca gerebant arma, vti è Peloponneso propagati. Cares, septuaginta naues, cætera Græco more ornati, sed & falces & pugiones gerebãt.[a] quos prius appellatos fuisse Hœtines, in superioribus libris dictum est. Iones, centũ naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Pelopõneso regione quæ vocatur Achaia incoluerunt, & ante aduentũ Danai & Xuthii in Peloponnesum, (vt Græci aiunt) vocabantur Pelasgi AEgialees, *id est, littorales*, sed ab Ione Xuthi filio, Iones sunt appellati. Insulani, naues decem & septem, armati vt Græci: & ipsi Pelasgica gens, sed mox Ionica, ob eandem causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Atheniẽsibus appellata. AEoles, sexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelasgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Hellespontii, centũ naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locum manerent ad pontes custodiendos. Cæteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatæ erant Persæ & Medi & Sacæ, quarum velocissimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices optimas Sidonii. Harum singulis, & itẽ pedestribus eorũ copiis

a Hi autem quo prius nomine vocati fuerint, in superioribus. *Hic autem ridiculè fecit populos ex vocabulo οἴνης, vt suprà, pag. 171 ex nomine νόσους populos Hessones fecerat.*

A Πάμφυλοι δὲ τεσσεράκοντα παρείχοντο νέας, Ἑλληνικοῖσι ὅπλοισι ἐσκευασμένοι· ④ δὲ Πάμφυλοι οὗτοι, εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσκεδασθέντων ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. Λύκιοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε ἐόντες καὶ κνημιδοφόροι. εἶχον δὲ τόξα κρανείνα, καὶ ὀιστοὺς καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια· ὑπὸ δὲ, αἰγὸς δέρματα περὶ τοῖς ὤμοις ἀωρτίμενα· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πίλοις πεπε-
B ασμένοισι πτερὰ ἐνῆν. ἐγχειρίδια δὲ καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ, Τερμίλαι ἐκαλέοντο ἐκ Κρήτης γεγονότες. ἀπὸ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίονος, αὐτόχθονος Ἀθηναίου, ἔχον τὸν ἐπωνυμίην. Δωριέες δὲ ④ ἐκ τῆς Ἀσίης, τεσσεράκοντα παρείχοντο νέας, ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὅπλα, καὶ γεγονότες ἐκ Πελοποννήσου. Κᾶρες δὲ, ἑβδομήκοντα παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ
C Ἕλληνες ἐσταλμένοι· εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐγχειρίδια. οὗτοι δὲ, οἵ τινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι προτέροισι τῶν λόγων εἴρηται. Ἴωνες δὲ, ἑκατὸν νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες. Ἴωνες δὲ, ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον τῷ νῦν καλεομένῳ Ἀχαΐῃ, καὶ πρὶν ἢ Δάναόν τε καὶ Ξοῦθον ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, (ὡς Ἕλληνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες· ὅτι δὲ Ἴωνος τοῦ Ξούθου, Ἴωνες. νησιῶται δὲ, ἑπτα-
D καίδεκα παρείχοντο νέας, ὡπλισμένοι ὡς Ἕλληνες· καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἰωνικὸν ἐκλήθη κατὰ ⊗ αὐτὸν λόγον. καὶ αἱ δυώδεκα πόλιες Ἴωνες ④ ἀπ' Ἀθηναίων. Αἰολέες δὲ, ἑξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες, καὶ τὸ πάλαι καλεόμενοι Πελασγοὶ, ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ, πλὴν Ἀβυδηνῶν· (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προστετάκτο ἐκ βασιλῆος κατὰ χώρην μένουσι, φύλακας εἶναι τῶν γεφυρέων) ④ δὲ λοιποὶ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι, παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας; ἐσκευασμένοι δὲ ἦσαν ὡς Ἕλ-
E λληνες· οὗτοι δὲ, Ἰώνων καὶ Δωριέων ἄποικοι. ἐπεβάτευον δὲ ὅτι πασέων τῶν νεῶν Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σάκαι. κυβερνήτεον δὲ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοινίκων, Σιδώνιοι. τούτοισι πᾶσι καὶ τοῖσι ἐς ⊗ πεζὸν τεταγμένοισι αὐτέων

ἐπῆσαν ἑκάστοισι ὀπισθόμοι ἡγεμόνες. τῶν ἐγὼ, (οὐ γὰρ ἀναγκαίη ἐξέργασμαι ἐς ἱστορίης λόγον) οὐ ποιεύμενος μνήμην. οὔτε γὰρ ἔθνεος ἑκάστου ἀπάξιοι ἔσαν ④ ἡγεμόνες, ἔν τε ἔθνεϊ ἑκάστῳ ὅσαπερ πόλιες, τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἔσαν. εἴποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατιώται δοῦλοι. ἐπεὶ στρατηγοί τε καὶ ἄρχοντες ④ ὅ πᾶν ἔχοντες κράτος, καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἑκάστων, ὅσοι αὐτέων ἔσαν Πέρσαι, εἰρέαται μοι. τῶν δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον οἵδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου, καὶ Πρηξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου· τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς, Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεός· τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον ④ δύο. τεσσερακόντεροι δὲ, καὶ πεντηκόντεροι, καὶ κέρκουροι, καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα μικρὰ σύνελθόντα ἐς ⊗ ἀριθμὸν, ἐφάνη τρισχίλια. τῶν δὲ ὀπιπλεόντων μετὰ γε τοὺς στρατηγοὺς, οἵδε ἦσαν ὀνομαστότατοι, Σιδώνιος Τετράμνηστος Ἀλλήσου, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώνου, καὶ Ἀρίδηος Νέρβαλος Ἀρβάλου, καὶ Κίλιξ Συέννεσις Ὠρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβερνίσκης Σίκα· καὶ Κύπριοι, Γόρτος τε ὁ Χέρσιος, καὶ Τιμώναξ ὁ Τιμαγόρεω· ⓒ Καρῶν, Ἰσιάδός τε ὁ Τύμνεω, καὶ Πύγρης ὁ Σελδώμου, καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κωνδαύλεω. τῶν μὲν νῦν ἄλλων οὐ ποιεύμενος τὴν ἐξήγησιν, ὡς οὐκ ἀναγκαῖος ὁ λόγος· Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θώυμα ποιεῦμαι, ὅτι τὸν Ἑλλάδα στρατευσαμένης γυναικὸς, ἥτις ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς, αὐτή τε ἔχουσα τὸν τυραννίδα, καὶ παῖδας ὑπ' ἔχοντος νεηνίεω, ἐκ λήμματός τε καὶ ἀνδρηίης ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης ἀναγκαίης. οὔνομα μὲν δὴ τῷ αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγατηρ δὲ τῷ Λυγδάμιος· γένος δὲ ἐξ Ἁλικαρνησσοῦ, τὰ πρὸς πατρός, τὰ μητρόθεν δὲ, Κρῆσσα. ἡγεμόνευε δὲ Ἁλικαρνησσέων τε καὶ Κώων, καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδνίων, πέντε νέας παρεχομένη.

Πέρσαι

Μέρβαλος

Γόρτος

Γῶν Τελδώμου

A præfecti erant vernaculi duces: quorum ego (quia ratio historiæ non exigit necessariò) non faciam mẽtionem. Neque enim singularum nationum duces digni memoria fuere, quarũ quot vrbes, tot duces extitere: sed nõ vt ductores, verùm vt seruiẽ (quẽadmodum alii qui ducebantur in militiam) venere: quoniam duces penes quos summa imperii erat, vt singularum gẽtium principes, quinam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est. Nauticis autem hi copiis præfuêre: Ariabignes Darii, & Prexaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darii filius. Ionicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryæ genitus: AEgyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex vtroque parente germanus: reliquæ autem classi reliqui duo. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos vehunt*, contracta cõstat ad trium millium peruenisse. Eorum autem qui in classe erant, secũdum duces, illustrissimi fuere, Sidonii Tetramnestus Allesi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Syennesis Oromedõtis, & Lycius Cyberniscus Sicæ filius. Cyprii autem, Gortus Cherfis, & Timonax Timagoræ filius. Carum verò Histiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Cãdaulis filius. Aliorum nũc præfectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habẽs. Verùm Artemisiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionẽ aduersus Græciam sequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filii tyrannidẽ obtinens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi atque virilitate in militiam cõcessit. Nomẽ ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, paternũ genus ex Halicarnasso, maternũ è Creta. Imperãs hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyriis, & Calydniis, quique cũ nauib⁹ venit omni copia instructis.

atque post Sidoniashæ naues fuerũt illustrissimæ. Eadẽ apud regẽ optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum vniuersam gẽtem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Trœzeniam, cæterorũ autem Epidauriam. Hactenus de nautico exercitu.

Xerxes, inito copiarum numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis obire: quemadmodum & fecit. Itaque inscenso curru singulas nationes lustrans, quænã essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad extremos equitum peditúmque peruentum est. Hoc perfecto, & nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcendit: residénsque sub aureo tabernaculo, præteruehénsque nauium proras, scisciitabatur de singulis itidem vt de terrestri exercitu fecerat, describíque iubebat. Enimuero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerum spatio naues stabilierant, cóuersis à terra proris, & in vnam frontem digestis, epibatis quoque, *id est, propugnatoribus*, tanquam ad bellum armatis: quos Xerxes inter proras & littus nauigans conspicabatur. Vbi autem & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratũ Aristonis filium, comitem huius aduersus Græciam expeditionis, eique accersito ita inquit,. Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima ciuitate, vt audio, tam ex te quàm ex aliis Græcis[a] qui me alloquẽdi gratia adeunt. nũc igitur hoc mihi expone, nũquid Græci sustinebunt manus contra me leuare. nam (vt ego opinor) ne omnes quidem Græci ac cæteri mortales qui [b] ad hesperum incolunt, si congregarentur, pares essent nostris armis, nec me inuadentem expectarent: quũ non sint inter se concordes. Libet tamen mihi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis interrogauit. Demaratus autem excipiens,

a Qui me alloquũtur. *Vel, Quibusum mihi sermo est.*

b Ad occidentem

A καὶ σῖωαπάσης τῆς ςρατιῆς, μετὰ γε τῶν Σιδωνίων, νέας ἐνδοξοτάτας προείχετο. πάντων δὲ τῶν συμμάχων γνώμας ἀείσας βασιλεῖ ἀπεδέξατο. τῶν δὲ κατέλεξα πολίων ἡγεμονεύειν αὐτῷ, ὃ ἔθνος ἀποφαίνω πρῶτον ἐὸν Δωρικόν. Ἁλικαρνησσῆας μὲν, Τροιζηνίους· τοὺς δὲ ἄλλους, Ἐπιδαυρείους. ἐς μὲν τοσόνδε ὁ ναυτικὸς ςρατὸς εἴρηται.

Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἠθέλησε τε, καὶ ἀνεπάλθη ὁ ςρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτὸς σφέας διεξελάσας θηήσασθαι· μετὰ δὲ, ἐποίεε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἵππου ἀπὸ ἁρμάτος πᾶν ἔθνος ἕν ἕκαςον, ἐπυνθάνετο. καὶ ἀπέγραφον γραμματιςαί· ἕως ἐς ἑκάτων ἐς ἔθνεα ἀπίκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπετεπόιητο, τῶν νεῶν κατελκυσθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς νέα Σιδωνίην, ἵζετο ὑπὸ σκηνῇ χρυσέῃ· καὶ παρέπλεε πρὸς τὰς πρώρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἑκάςας ὁμοίως ὡς καὶ τὸν πεζὸν, καὶ ἀπογραφόμενος. τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἀνεκώχευον τὰς πρώρας ἐς γῆν, τρέψαντες πρῶτον μετωπηδὸν, καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον. ὁ δὴ, ἐντὸς τῶν προῴρων πλέων ἐθηεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ. ὡς δὲ καὶ ταῦτας διεξέπλωσε, καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νεὸς, μετεπέμψατο Δημάρητον Ἀρίςωνος συςρατηλάτην αὐτῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καλέσας δὴ αὐτὸν, εἴρετο τάδε, Ὦ Δημάρητε, νῦν μοί σε ἡδύ τι ἐστὶ ἐπείρεσθαι τὰ θέλω. σὺ εἶς Ἕλλην τε, καὶ (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων) πόλιος οὐτ' ἐλαχίςης, οὐτ' ἀσθενεςάτης. νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἕλληνες ὑπομενέουσι χεῖρας ἐμοὶ ἀντιςήσεσθαι. οὐ γὰρ, ὡς δοκέω ἐγὼ, οὐδὲ εἰ πάντες Ἕλληνες, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς ἑσπέρης οἰκέοντες ἀνθρωποι συλλεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ ἐπιόντα ὑπομεῖναι, μὴ ἐόντες ἄρθμοι. ἐθέλω μὲν τοι καὶ ὃ ἀπὸ σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτέων, πυθέσθαι. ὁ δὲ, ὑπολαβὼν ἔφη,

[a] ἐνδοξοτάτας

[b] ἀνεπάλθη

[c] εἴρεσθαι

[d] ἀνθρωποι λεγόμενοι.

» Ὦ βασιλεῦ, κότερα ἀληθείῃ χρήσομαι πρὸς σε, ἢ ἡδονῇ; ὁ δὲ μιν ἀληθείῃ χρῆσθαι ἐκέλευε, φὰς οὐδὲν οἱ ἀνδιήσεσθαι ἔσεσθαι ἢ πρότερον ἐών. ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Δημάρητος, ἔλεγε τάδε, Βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθείῃ ἀξιώσαις πρήγματος με κελεύεις, ταῦτα λέγοντα τὰ μὴ ψευδόμενος τῇ Ἑλλάδι τὸ πρότερον ὑπὸ σεῦ ἀλωσέσθαι, τῇ Ἑλλάδι τὴν μὲν πενίην ἀεί κοτε σύντροφος ἐοῦσα· ἀρετὴν δὲ ἐπακτὸς ἐοῦσα, ἀπό τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ ἀφαιρεομένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ ἀφαιρεομένη μὲν ἡ Ἑλλὰς, τιμῶ τε πενίῃ ἀπαμύνεται, καὶ τῷ δεσποσύνῃ. αἰνέω μὲν νυν πάντας Ἕλληνας τοὺς τῇδε κείνους τοὺς δωρικοὺς χώρους οἰκημένους. ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τούτων τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μούνων τάδε τὰ μὲν, ὅτι σὸν ἔςι ὅκως κοτὲ σοῦ δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι· οὐτις δὲ, ὡς ἀντιώσονταί τοι ἐς μάχην, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέουσι. ἀριθμοῦ δὲ πέρι, μὴ πύθῃ ὅσοι τινὲς ἐόντες ταῦτα ποιέειν οἷοί τέ εἰσι. οὐ γὰρ τύχοι ἑξακισχίλιοι, οὗτοι μαχέσονταί τοι, οὐ τε ἐλάσσονες τούτων, οὐ τε καὶ πλείονες. ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, γελάσας ἔφη, Δημάρητε, οἷ ἐφθέγξαο ἔπος, ἄνδρας χιλίους ςρατιῇ τοσῇδε μαχέσασθαι; ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ φῆς τούτων τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι; σὺ ὦν ἐθελήσεις ἐθελήσας αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μαχέσασθαι, καί τοι εἰ ὁ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστι τοιοῦτον οἷος σὺ διαιρέαις, σέ γε κείνων βασιλῆα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον αὐτιτάσσεσθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμέτερος. εἰ γὰ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς ςρατιῆς τῆς ἐμῆς αὐτάξιός ἐστι, σέ γε δίζημαι εἰκοσι εἶναι ἀνταξίους· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ' αὖ ὁ λόγος ὁ πρὸς σεῦ εἰρημένος. εἰ δὲ τοιοῦτοί τε ἐόντες, καὶ μεγάθεα τοσοῦτοι ὅσοι σύ τε καὶ οἱ πρὸς ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, αὐχεῖτε τοσοῦτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος ὁ εἰρημένος εἴη. ἐπεὶ φέρε ἴδω πρώτῃ ὦν εἰκότι κῶς δυνατά τε χίλιοι, ἢ καὶ μύριοι, ἢ ἓ πεντακισμύριοι, ἐόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως, ἓ μὴ ὑπ' ἑνὸς ἀρχόμενοι, ςρατῷ τοσῷδε ἀντιςῆναι.

A Vtra, inquit, apud te rex vtar? veritaténe an iucunditate? Ille vt veritate vteretur iubere. neque enim sibi ob id eum minus iucundum fore quàm antea fuisset. Hoc vbi Demaratus audiuit, Quoniam, inquit, me iubes, rex, omnino veritatem proloqui,[a] ea dicam quæ nemo nisi mentiens apud te postea carpet. Græcia sẽper quidem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapientia acciuit & à seuera disciplina, quam vsurpans Græcia, & B paupertatem [b] tuetur & dominatum. Ita laudo quidem omnes Graecos qui Dorica illa loca vel circa incolunt: sed non de cunctis eis verba faciam, verùm de Lacedæmoniis solis. Iã primùm nego fieri posse vt tuam orationem admittant, afferentẽ Græciæ seruitutẽ: deinde *annuo* venturos tibi obuiam ad pugnandũ, etiamsi cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neque verò de numero eorũ quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in C exercitu eorum mille fuerint, ii tecum congredientur: & itẽ siue pauciores siue plures. Hæc quum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quódnam extulisti verbum? mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? Agedũ, dic mihi, nónne teipsum ais istorum virorum fuisse regẽ? visne igitur sine mora tu cum decem viris dimicare? D Quòd si vestri populares omnes tales sũt quales tu prædicas, profectò secundum vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt viginti sis par: ita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac[c] tanta statura c Tantilla qualis quantúsque tu, ac cæteri Graeci qui in colloquium meũ E venerint, videte ne, quum tantopere gloriamini, frustra id insolentérque faciatis. nam age intelligam quocunque argumento, vnde fieri queat vt mille aut decẽ millia atque quinquaginta millia hominum, qui præsertim omnes liberi, nec vnius imperio subiecti, tãto exercitui obsisterẽt:

a Ea dicentẽ ob quæ nemo à te postea mendacii conuincetur. *Vel, arguetur. Relinquitur autem pẽdens sententia, & subaudiatur, Ita res se habet, Vel, Audi.*

b Propulsat

quum ſimus nos plures quàm milleni ad ſingulos eorũ, ſi fuerint quinque millia. * Nam ſub vno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam contra ſuam ipſorum naturã meliores efficiuntur, adactíque verberibus, vel pauciores aduerſus plures eunt: iidem remiſſo libero ſibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Perſis, ægrè cum eis ſolis certaturos. quinimo iſtud apud nos ſolos eſt quod ais: verùm non ita multum, ſed rarum. ſunt enim è Perſis meis [b] ſatellitib[o] qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quorum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus, Intelligebam, inquit, rex ab initio me vera dicentem, non iucundum tibi futurum: ſed quia tu dicere me veriſſima coegiſti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quanquam ipſe optimè intelligis quantopere nunc illos ego amem, qui me honore & dignatione paterna exutum, extorrẽ profugúmque fecerunt: quem pater tuus exceptum, victu ac domicilio donauit. Quare non eſt credibile virum prudentem reſpuere beneuolentiam exploratam, ſed maximè obſeruare. Ego autem neque cum decem promittam me poſſe dimicare, neque cum duobus: ac ne ſingulari quidem certamine volens certauerim. At ſi neceſſe fuerit, aut vehemens diſcrimen inſtiterit, libentiſſimè cũ vno quolibet iſtorum hominum dimicarem, qui ſe ſingulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonii pugnando cum ſingulis, non ſunt illi quidem cæteris deteriores viris: at conferti, cunctorum virorum ſunt excellentiſſimi. nam licet ſint liberi, non tamen ſunt vſquequaque liberi: quippe quibus præeſt domina lex, quam multo magis metuunt quàm tui te. Faciunt ergo quæcunque illa cogit, cogit autem idem ſemper, vetans ſemper eos ex acie fugere quantamuis hominum multitudinem: ſed iubens vt ordinẽ non deſerentes, aut vincant aut occumbant. Hæc ego loquẽs, ſi tibi blaterare videor,

a Nam ſi more noſtro vni parerent, illius metu ſtrenui magis quàm pro ſua natura reddi poſſent, & verberibus adacti adorirentur plures quàm ipſi eſſent: at nũc quum ſolutè & liberè viuant, horum certè neutrum fecerint.

b Haſtatis, ὃς ἐγὼ ipſe antea eſt interpretatus.

A ἐπεί τε πλεῦνες τοῦδε ἕνα ἔκαστον γινόμεθα, ἢ χίλιοι, ἐόντων πέντε χιλιαδέων. ὑπὸ μὲν ἑνὸς ἀρχόμενοι καὶ τοῦ τρόπου τοῦ ἡμετέρου, δεδοίκατο ἂν δειμαίνοντες τοῦτον καὶ ποιέοντα τὴν ἑωυτῶν φύσιν ἀλκιμώτερα· καὶ ἴοιεν ἀναγκαζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῦνας ἐλάσσονες ἐόντες· ἀμφιμαθέες δὲ ἐς ὃ ἐλεύθερον, οὐκ ἂν ποιέοιεν τουτέων οὐδέτερα. δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ αὐτοῦ τοῦ πλήθεϊ, χαλεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι μουνοῦσθαι μάχεσθαι. ἀλλὰ περὶ ἡμῖν μὲν μυθέομαι τοῦτο ὃ τυγχάνει ὄν. εἰσὶ γὰρ μυθέοντες πολλοί, ἀλλὰ ἀπόβλητον. εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόροι, οἱ ἐθελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι. τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος, πολλὰ φλυαρέεις. τοιόνδε τοῦτο Δημάρητος λέγει, Ὦ βασιλεῦ, ἀρχόμενον μοι ἔφη ἀληθίη χρεώμενος, οὐ φίλα τοι ἐρέω. σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτῃσι. καίτοι ὡς ἐγὼ τυγχάνω τοῦτο τὰ νῦν τάδε ἐστιν ἐκείνοις, αὐτὸς μάλιστα ἀξιεπίστεαι· οἱ με τιμῶν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρῴα, ἀπολίν τε καὶ φυγάδα πεποιήκασι· πατὴρ δὲ σὸς ὑποδεξάμενος, βίον τέ μοι καὶ οἶκον ἐδώκατο. οὐκων εἰκὸς ἐστὶ ἄνδρα τὸν σώφρονα βουλεύειν φαινομένῳ δικαιοτέρῳ, ἀλλὰ χαίρειν μάλιστα. ἐγὼ γὰρ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε εἶναι μάχεσθαι, οὔτε δυοῖσι ἑκὼν γε εἶναι, οὐδ' αὖ μουνομαχέοιμι. εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη, ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρυνέων ἀγών, μαχοίμην ἂν πρὸς τῶν ἥδιστα ἐνὶ τουτέων τῶν ἀνδρῶν, οἱ Ἑλλήνων ἕκαστος φασὶ τεσσάων ἄξιος εἶναι. ὡς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ μυρίοι ἕνα μαχεόμενοι, οὐδαμῇ εἰσὶ κακίονες ἀνδρῶν· ἀλλέες δ', ἀν εἰσὶ ἀνδρῶν ἀπόβλητον. ἐλευθέροι γὰρ ἐόντες, οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι. ἔπεστι γὰρ σφι δεσπότης, νόμος, καὶ τοῦτον δειμαίνουσι πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοὶ σέ. ποιεῦσι ταῦτα τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνώγῃ. ἀνώγει δὲ τὠυτὸ αἰεί, οὐκ ἐῶν φεύγειν οὐδένα πλῆθος ἀνδρῶν ἐν μάχῃς, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει, ἢ νικᾶν, ἢ ἀπόλλυσθαι. σὺ δέ, εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυαρέειν,

264

B

C

D

E

» τὰ ἄλλα σιγᾷν ἐθέλω τὸ λοιπόν. νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς ἔλεξα. ἡδέομαι μὲν τοι κατὰ νόον τοι βασιλεῦ. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο. Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἐτρέψατο, καὶ οὐκ ἐποιήσατο ὀργὴν τοῦ Δημαρήτου, ἀλλ' ἠπίως αὐτὸν ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης, καὶ ὑπόλογον ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην Μεγαδόστεω, τὸν δὲ ὑπὸ Δαρείου τεθέντα καταπαύσας, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηίκης ὅτι περὶ Ἑλλάδα. κατέλιπε δ' αὐτὸς ἄνδρα τοιόνδε Μασκάμην θηρεύσας, τῷ μουνῷ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε, ὡς Ἀριστεύοντι πολλῶν ὅσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Δαρεῖος ὑπόλογος· πέμπεσκε δὲ αὐτὰ πολὺ ἔτος. ὡς δὲ καὶ Ἀρτοξέρξης ὁ Ξέρξεω, τοῖσι Μασκαμείοισι οὐκ ἐθνοῖσι. κατέσασαν γὰρ ἔτι πρότερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὑπόλογοι ἐν τῇ Θρηίκῃ καὶ τοῦ Ἕλλης πόντου πολλοί, οἱ τε ἐν Θρηίκῃ καὶ τὸν Ἕλλης πόντου, πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ, ὑπὸ Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξηρέθησαν. τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ Μασκάμην οὐδαμοί κω ἐδυνήθησαν ἐξελεῖν, πολλοὶ πειρηθέντες. διὰ τοῦτο δὲ οἱ τὰ δῶρα πέμπεται πολλὰ τὸν βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγαθὸν, εἰ μὴ Βόγην μουνὸν τὸν ἐξ Ἠιόνος· τοῦτον γὰρ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοῦ παῖδας ἐν Πέρσῃσι πολλὰ ἐτίμα μάλιστα. ἐπεὶ καὶ ἄξιος αἴνου μεγάλου ἐλύετο Βόγης· ὃς, ὁπόσ' ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω, πρεσβεύσας αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοήσας ἐς τὴν Ἀσίην, οὐκ ἐθέλησε, μὴ δειλίῃ δόξῃ παραδοῦναι βασιλεῖ, ἀλλὰ διεκαρτέρεε ἐς ὃ ἔφατον. ὡς δὲ οὐδὲν ἔτι φορβῆς ἐνῆν ἐν τῷ τείχεϊ, σωρεύσας πυρὴν μεγάλην, ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παλλακὴς, καὶ τοὺς οἰκέτας. καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς ὃ πῦρ. μετὰ δὲ ταῦτα, χρυσὸν ἀφῆκε τὸν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τὸν ἄργυρον ἔασε ἐκ τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα. ποιήσας δὲ ταῦτα, καὶ ἑωυτὸν ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. ὅτω μὲν δὴ τρόπῳ δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τόδε ὑπὸ Περσέων.

Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ὅτι διὰ τῆς Ἑλλάδος. τοὺς δ' ἀεὶ παρεόντας

A

B

C

D

E

a At Maſcamem hunc qui apud Doriſcum erat, nulli eiicere potuerunt, multis licet id conatis.

rr. iiii.

adibat, secum militare cogebat. Erat autem (vt superius à me expositum est) omnis ad Thessaliã vsque tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digressus à Dorisco, præteriit primùm Samothracios muros, quorum vltimum oppidum ad vesperam situ est, nomine Mesambria, cui vicinum est oppidũ Thasiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Lissus, cuius aqua tunc nõ suffecit copiis Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quę tamẽ optimo iure Ciconum est. Transmisso profluente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergressus est: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos lacus, [a] Ismaridem, qui Maroneã Strymámque interiacet: Bistonidem Dicææ cõtiguum, in quẽ duo flumina ingrediũtur, Trau & Cõpsatus. Iuxta Abdera autẽ nullum nobilem lacũ præteriit Xerxes, sed fluuium Nestũ mare subeuntẽ. Post has regiones perrexit mediterraneas versus vrbes: in quarum vna est lacus triginta ferme stadiorũ in circuitu, piscosus & admodum salsus: quẽ sola iumenta quum aquarentur exsiccauere. Huic vrbi nomẽ est Pissyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas sinistrorsũ relinquens præteriit Xerxes. Per quas autem gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pæti, Cicones, Bistones, Sapæi, Dersæi, Edoni, Satræ. Quorum qui maritimi erãt, nauibus sequuti sunt: qui verò mediterranei (qui & cõmemorati sunt à me) præter Satras, cæteri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos scimus, fuere subiecti, sed soli è Thracibus ad meam memoriam liberi semper perstitere. Editos enim montes incolunt omnigenis arboribus ac niuibus obsitos: sũntque viri in re bellica eximii.

a *Hæc nomina lacũ, fœminina sunt Græcis, quia λίμνη sllic. fœminini est generis. Idem & in seq. obseruandum.*

A ἐμπόδων, συστρατεύεσθαι ἠνάγκαζε. ἐδεδούλωτο γὰρ (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) ἡ μέχρι Θεσσαλίης πᾶσα, καὶ ἐπὶ βασιλῆα δασμοφόρος, Μεγαβάζου τε καὶ παρεπιπλώου, καὶ ὕστερον Μαρδονίου. παρεσμείβετο δὲ πορθμόν ὃν Δορίσκου, πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρήϊκια τείχεα, τῶν ἐσχάτη πεπόλισται πρὸς ἑσπέρην πόλις τῇ οὐνόμα ἐστὶ Μεσαμβρίη· ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις, Στρύμη· ἐξ ἧς δὲ σφέων τοῦ B μέσου Λίσσος ποταμὸς ἐξαρρέει· ὃς τότε οὐκ αὐτέκετο ὀ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξεω στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε· ἡ δὲ χώρη αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλαϊκή, νυνὶ δὲ Βριαντική. ἔστι μέντοι τῶν δικαιοτάτῳ τῶν λόγων καὶ αὕτη Κικόνων. ἐξελάσας δὲ τοῦ Λίσσου ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον ἀπεξηραμμένον, πόλιας Ἑλληνίδας τάδε παρεμείβετο, Μαρώνειαν, Δικαίαν, Ἄβδηρα. τούτας τε δὴ παρεξήϊε, καὶ κατὰ τούτας, λίμνας ὀνομαστὰς τούτας· Μαρωνείης μὲν μεταξὺ καὶ Στρύμης κειμένην Ἰσμαείδα· κατὰ δὲ Δικαίην, Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο εἰσεῖσι ὁ ὕδωρ, Τραῦός τε καὶ Κόμψατος. κατὰ δὲ Ἄβδηρα, λίμνην μὲν οὐδεμίην ἐοῦσαν οὐνόματι τῷ παρεμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν ὃ Νέστον, ῥέοντα ἐς θάλασσαν. μετὰ δὲ τούτας τὰς χώρας ἰὼν, τὰς ἠπειρώτιδας πόλις παρήϊε· τῶν ἐν μιῇ λίμνῃ ἐοῦσα τυγχάνει ὥστε τεσσεράκοντα σταδίων μάλιστά κη τὴν περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρπα ἀλμυρή. ταύτην τὰ ὑποζύγια μοῦνα ἀποδιψήσαντα ἀνεξήρανε. τῇ δὲ πόλι ταύτῃ οὐνόμα ἐστὶ Πίσσυρος. τούτας μὲν δὴ τὰς πόλις τὰς παρὰ θάλασσάν τε καὶ Ἑλληνίδας ἐξ δεξιοῦ χειρὸς ἀπέργων παρεξήϊε. ἔθνεα ὃ Θρηίκων, δι' ὧν τῆς χώρης ὁδὸν ἐποιέετο, τάδε· Παῖόνες, Κικόνες, Βισσόνες, Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἠδωνοί, Σάτραι. τούτεων οἱ μὲν παρὰ θάλασσαν κατοικημένοι τῆσι νηυσὶ εἵποντο· οἱ δὲ αὐτέων τὴν μεσόγαιαν οἰκέοντες, καταλεηθέντες τε ὑπ' ἐμεῦ, πλὴν Σατρέων, οἱ ἄλλοι πάντες, πεζοὶ ἀναγκαζόμενοι εἵποντο. Σάτραι δὲ οὐδενός κω αὐθεσπέων ὑπήκοοι ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, ἀεὶ ἐλεύθεροι μοῦνοι Θρηίκων. οἰκέουσί τε γὰρ ὄρεα ὑψηλά, ἴδησί τε παντοίῃσι καὶ νιφάσι συνηρεφέα· καὶ εἰσὶ τοὶ πολέμιοι ἄκροι.

265

A apud quos oraculũ est Dionysi, idque in editissimis montibus. Eorum qui in illo tẽplo prophetãt, *id est, vaticinantur*, sunt Bessi: antistes verò quæ reddit responsa, quemadmodũ Delphis, & nihilo magis varié. Peragrata autem quam dixi regione, Xerxes secundo loco transiit muros Pierum, quorum vni nomẽ est Niphragæ, alteri Pergamo. Hac iter præter eos muros faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atque excelsum, in quo aurea sunt & argentea metalla, quæ cùm Pieres & Odomanti, tum præcipuè Satræ [a] exercent. Super Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes & Pæoples, prætergressus Xerxes, ad vesperam versus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & vrbem Eïonem, cuius prætor Boges (de quo paulo antè fecimus mentionem) adhuc viuebat. Regio autem hæc Pangæo mõti circumiecta nominatur Phillis. Hinc versus vesperum versus porrecta ad flumen Angitem, quod Strymonẽ subit: hinc meridiem versus ad ipsum Strymonem, ad quẽ magi mactatis equis candidis litauerũt. His & aliis compluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem vias Edonorũ iere: iuxta quas Strymonem pontibus iunctum inuenere. Audiẽtes autem eum locum Nouem vias Edonorum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorum indigenarum viuos defoderunt. Perficum enim est defodere viuentes. nam & Amestrin Xerxis vxorem, iam prouectæ ætatis, audio bis septem illustrium Persarum liberos defodisse ad referendam pro se gratiam deo qui sub terra esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum est littus, in quo sitam vrbem Græcam nomine Argilum præteriit. hæc & quæ super eam est regio, vocatur Bisaltia. Illinc autem, sinum Neptuni tẽpli à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagyrum

a Possidentes

 οὗτοι οἱ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήϊόν εἰσι ὀκτημμένοι. τὸ δὲ μαντήϊον τοῦτο, ἐστὶ μὲν ὑπὲρ τῶν οὐρέων τῶν ὑψηλοτάτων, Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱροῦ. A

πρόμαντις δὲ ἡ χρεοῦσα, κατάπερ ἐν Δελφοῖσι, οὐδὲν ποικιλώτερον. παραμειψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην, δεύτερα τούτεων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέρων, τῶν καὶ Νιφάγρης ἐστὶ οὐνόμα, καὶ ἑτέρῳ Πέργαμος. ταύτῃ μὲν δὴ πρὸς αὐτὰ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χειρὸς τὸ Παγγαῖον οὖρος ἀπέργων, ἐὸν μέγά τε καὶ ὑψηλόν, ἐν τῷ χρυσά τε καὶ ἀργύρεα ἔνι μέταλλα· τὰ νέμονται Πιέρες τε καὶ Ὀδόμαντοι, καὶ μάλιστα Σάτραι. ὑποβοιλέοντας δὲ τὸ Παγγαῖον πρὸς βορέω ἀνέμου, Παίονας, Δόβηρές τε καὶ Παιόπλας παρεξιών, ἤϊε πρὸς ἑσπέρην· ἐς ὃ ἀπίκετο ὅθι ποταμόν τε Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἠϊόνα. τῆς ἔτι ζωὸς ἐὼν ἤρχε Βόγης, τὸν πάρ ὀλίγον πρότερον τούτων λόγον ἐποιεύμεν. ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Παγγαῖον ὄρος, καλέεται Φιλλίς, κατατείνουσα, τὰ μὲν πρὸς ἑσπέρην, ὅθι ποταμὸν Ἀγγίτην, ἐκδιδόντα ἐς Στρυμόνα· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην, τείνουσα ἐς αὐτὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ μάγοι ἐκαλλιερέοντο, σφάζοντες ἵππους λευκούς. φαρμακεύσαντες δὲ τοῦτα ἐς τὸν ποταμόν, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοισι ἐν Ἐννέα ὁδοῖσι τῇσι Ἠδωνῶν, ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γεφύρας, Στρυμόνα εὑρόντες ἐζευγμένον. Ἐννέα δὲ ὁδοὺς πευθανόμενοι τὸν χῶρον τοῦτον καλέεσθαι, τοσούτους ἐν αὐτῷ παῖδάς τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ὅπι χωρείων ζώους κατώρυσσον. B C D

Περσικὸν δὲ ὀ ζώους κατορύσσειν. ἐπεὶ καὶ Ἀμηστρίν τὴν Ξέρξεω γυναῖκα πευθόμενον γηραιόν περ ἐόντα ἑπτὰ ἐόντων ὅπι φανέων Περσέων παῖδας ὑπὸ ἐωυτῆς τῶν ὑπὸ γλῶ λεγομένῳ εἶναι θεῷ ἀντιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν. ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐν δεξιῷ τὰ πρὸς ἡλίου δυσμέων ἔστι ἀγκαλής, ἐν τῇ οἰκημένην Ἄργιλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξήϊε. αὕτη δὲ, καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης, καλέεται Βισαλτίη. ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ὅπι Ποσιδήϊον ἐξ δεξιερῆς χειρὸς ἔχων, ἤϊε διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον E

Γίσυρος

Γίσυρος

Γίσυρος

Græcam vrbem, peruenítque Acanthum, ducens vnà singulas harum gentium, & itém ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas superius commemorauí: iis qui maritimi erãt, classe: qui procul à mari aberãt, terrestri itinere sequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitũ, Thraces neque confundunt, neque serunt, sed ad mea vsque tempora magnopere venerantur. Posteaquam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis vt hospitalitatẽ exhiberent, eósque Medica veste donauit: laudaúitque quòd alacres cerneret esse ad bellum, quódque audiret fossam esse absolutã. Xerxe autem apud Acanthum agẽte contigit vt Artachæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi spectatus, genere Achæmenides, statura inter Persas [a] proceríssima. quippe cui quatuor omnino digiti deerant à lõgitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatissimè eum funerauit, exhibito etiã epulo, ciúsque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthii sacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæ iacturam se fecisse existimabat. At ii Græci qui exercitum excipiebant, quú Xerxi cœnam præberent; in omnem miseriam deuenere, adeo quidẽ vt suis laribus efficerẽtur extorres. Dum autem Thasii pro suis vrbibus quæ in continente sunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filij, elatus animo, vir inter populares illustris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eam rem vbi qui præerãt proposuere aliis circa vrbibus, (tale enim conuiuium iampridem indictum fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc verò oppidani frumentum quod in vrbibus erat, inter se distributum molebant, farinámque triticeam hordeaceámque in complures menses faciebant. Ad hæc

a Proceríssima (quippe cui quatuor duntaxat digiti, &c.) & cui vox erat prequouis alio altissima. adeo vt Xerxes, magno damno, &c. funerauerit, exhib.

A πόλιν Ἑλλάδα ὁδοιμεύοντος· καὶ ἀπίκετο ἐς Ἄκανθον, ἅμα ἀγόμενος τουτέων ἕκαστον τῶν ἐθνέων, καὶ τῶν περὶ Ὁ Πάγγαιον ὄρεος οἰκεόντων ὁμοίως, καὶ τῶν πρὸς τὸν κατέλεξα· τοῦ μὲν πρὸς θάλασσαν ἔχων οἰκημένους, σὺν νηυσὶ στρατευομένους· τοῦ δὲ ὑπερθε θαλάσσης, πεζῇ ἐπορευομένους. τῷ δὲ ὁδὸν ταύτῃ τῇ βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέοντι Θρῄιξι, οὔτε ὀπωπείοντι· σέβονταί τε μεγάλως ὁ μέχρι B ἐμοῦ. ὡς δὲ ἄρα ἐς τὸν Ἄκανθον ἀπίκετο, ξενίζει τε ὁ Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι περιεῖπε, καὶ ἐδωρήσατο στολὰς ἐσθῆτι Μηδικῇ· ἐπαινέε τε, ὁρέων καὶ τοὺς, περιθύμους ἐόντας ἐς τὸν πόλεμον, καὶ ὁ ὄρυγμα ἀκούων. ἐν Ἀκανθῷ δὲ ἐόντος Ξέρξεω, ξυνήνεικε νοῦσον ἀποθανεῖν τὸν ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἐόντα παρὰ Ξέρξῃ, καὶ γένος Ἀχαιμενίδην· μεγαθεί τε μέγιστον ἐόντα Περσέων· (ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασι- 266 C ληΐων ἀπέλιπε τέσσερας δακτύλους) φωνέοντά τε μέγιστον αὐδέων· ὥστε Ξέρξεα, συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην, ἐξενεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι. ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιή. τούτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσι Ἀκάνθιοι ὡς θεοπρόπῳ, ὡς ἥρωϊ, ἐπονομάζοντες τοὐνόμα. βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης, ἀπολομένου Ἀρταχαίεω, ἐποιέετο συμφορήν. ④ δὲ ἀποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν, καὶ δειπνίζοντες Ξέρξεα, ἐς πόνον κακὸν ἀπικέατο, οὕτω ὥστε αὐάσαι οἰκ τῶν οἰκίων ἐλάνοντο· ὄκου γε Θασίοισι ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίων τῶν D σφετέρων δεξαμένοισι τὴν Ξέρξεω στρατιὴν, καὶ δειπνίσασι, Ἀντίπατος ὁ Ὀργέος ἀναρμήνιος τῶν ἀστῶν αἰνὴρ δόκιμος, ὄμοια τοῖ μάλιστα ἀπέδοξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα. ὡς δὲ ἀνεπλησίως καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλισι οἱ ἐπεστεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον. ὁ γὰρ E δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγένετο, οἷα οἰκ πολλὸ χρόνου παρεστηκότος, καὶ πρὸς πολλοὺ ποιούμενον. τοῦτο μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περιαγγελλόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλισι οἱ ἀστοὶ, ἀλθυά τε καὶ ἄλφιτα ἐποίεον πάντες ὁκοῖ μῆνας συγκοιμῶν· ὅτο ὁ,

κτείνεα ἐσίτεον, ὀξυδερκέοντες τιμῆς τοῦ κάλλιστα· ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χερσαίους, καὶ λιμναίους, ἔν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοισι, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ, χρυσέά τε καὶ ἀργύρεα ποτήρια τε καὶ κρητῆρες ἐποιέοντο, καὶ τἄλλα ὅσα ὁκοῖ τράπεζαν πίνεται πάντα. ταῦτα μὲν δὴ αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοισι μετ' ἐκείνου ἐπεποίητο· τῇ δ' ἄλλῃ στρατιῇ, τὰ ἐς φορβὴν μοῦνα παρατάμνετο. ὅκως δ' ἀπίκοιτο ἡ στρατιὴ, σκηνὴ μὲν ἔστι πεπηγυῖα ἑτοίμη, ἐς τὸν αὐτὸς καθῆν B ποιεέσκετο Ξέρξης, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἔστε ὑπαίθριος. ὡς δὲ δεῖπνου γίνοιτο ὥρη, οἱ μὲν, δεξάμενοι ἔλεγον πόνον, ④ δὲ, ὅκως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τήν τε σκηνὴν ἀναπαράσσοντες, καὶ τὰ ἔπιπλα πάντα λαβόντες, οὕτω ἀπελαύνεσκον, λείποντες οὐδέν, ἀναγὰ φερόμενοι. ἔνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρείτεω ἔπος οὐ εἰρημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῃσι, πανδημεὶ αὐλοῖς καὶ γυναῖξι, ἐλθόντας C ἐς τὰ σφέτερα ἱερὰ, ἱκέας θαι τοὺς θεοὺς, παραιτεομένους τῶν λοιπῶν σφι ἀπαμύνειν τῶν ὀπτόντων κακῶν τὰ ἡμίσεα· τῶν τε παρεόντων ἔχειν σφι μεγάλην χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δὶς ἑκάστης ἡμέρης ἐνόμιστε σῖτον αἱρέεσθαι. πρέχειν γὰρ αὖ Ἀβδηρίτῃσι, εἰ κατὰ μέσον παρείρητο ὁμοῖα τῷ δείπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεα ὀπτόντα, ἢ καταμείναντας, κάκιστα πάντων ἀνθρώπων ἀπαλλάσσεσθαι. ④ μὲν δὴ πεζόμενοι, ὁμοίως τὸ ὀπταστόμενον ἐπετέλεον. Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου ἐν- D τειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἑωυτοῦ τὰς νέας πορεύεσθαι. Θέρμη δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένῃ, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὸν ἐπωνυμίην ἔχει. ταύτῃ γὰρ ἐπιθανάτατον ἔδοξε μέγεθος μὲν γὰρ Ἀκάνθου ὧδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὸν ὁδὸν ἐποιέετο· τρεῖς μοῖρας E ὁ Ξέρξης διασάμενος πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν, μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἰέναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ. ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαρδόνιος τε καὶ Μασίστης. ἑτέρη δὲ τεταγμένη ἦιε τοῦ στρατοῦ τὸ μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τριτανταίχμης τε καὶ Σέργης. ἡ δὲ τρίτη

a excogitauere ob pretiũ optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustréſque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quin etiam aurea argenteáque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponũtur. Hæc omnia ipsi regi & iis qui cũ illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. [b] Sub aduentum autem exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidem laborem sustinebãt: isti verò quũ expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquẽtes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis vt vniuersi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirent, supplicitérque diis assidẽtes precarentur vt posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. nã de præteritis magnam se gratiã illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibum capere cõsuesset. Fore enim vt Abderitæ, si iuberentur vt etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientem, aut præstolati, pessimè inter omnes homines affligerẽtur. Et isti quidem quanquam grauatè, tamen quod sibi imponebatur exequebantur. Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomẽ. Hanc enim cõpendiariam magis viam esse audiebat. nam è Doriſco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartitò diuisus omnis, iussu Xerxis: vt vna pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea cui præerant Trintatæchmes & Sergis: tertia

a Pulcherrimas quasque pecudes pretio comparãtes, saginabant, altiléſques aues habebãt, terrestr.

b Quum autem aduenit exercit', paratum quidem fuit tabernaculũ vel, tentoriũ quod fixerant, quo ipse Xerxes pro diuersorio vtebatur: reliquus autẽ exercitus sub dio agebat. Vbi autem cœnæ tempus adfuit, tunc conuiu.

τῶν Τριταν-ταίχμης

inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo.

Nauticus porro exercitus vbi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinũ in quo Assa & Pidorus, & Singus & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto cõmilitio, perrexit ire ad sinũ Thermæum: circumuectúsque Ampelon promõtorium Toronæũ, præternauigauit has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitium sumpsit) Toronam, Galepson, Sermylam, Mecybernam, Olynthum, quæ regio nunc Sithonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcidẽs mare vsque ad promontorium Canastræum, totam ferè Pallenam præteruectus est. illinc quoque & naues & commilitium sumpsit, ex Potidęa, ex Aphyti, ex Nouа vrbe: ex AEga, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt vrbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præstitutum locum peruenit, sumptis etiam militibus è vicinis Pellenæ vrbibus ac Thermæo sinui conterminis: quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Campsa, Smila, AEnea. quarum regio adhuc Crossæa nominatur. Ab AEnea autem, (in qua finis enumerandarum vrbium mihi factus est) iam ad ipsum Thermæum sinũ cursus classis extitit, & ad terrã Mygdoniam: donec ad Thermam, quò præceptum erat, peruẽtum est, & ad vrbem Sindum, & ad Chalestram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terram dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locũ obtinẽt vrbes Ichnæ & Pella. Hic nauales copiæ circa flumẽ Axium & vrbem Thermam & alias in medio horum vrbes statiua habuere, regem opperiẽtes. Huc peruenire volens Xerxes, Acãtho profectus cũ terrestribus copiis mediterranea pręcidebat,

A τῶν μοιρέων μετ᾽ ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἥτε μὴν ὄ μέσον αὐτέων, στρατηγοὶ δὲ προείχετο, Σμερδονέά τε καὶ Μεγάβυζον. 267

Ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς ὡς ἀπείθη ἀπὸ Ξέρξεω, καὶ διέπλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ ἠλιορμένην, διέχουσαν ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἀσά τε πόλις καὶ Πίδωρος καὶ Σίγγος καὶ Σάργη οἰκηνται, ἐνθεῦτεν, ὡς καὶ ἐκ τουτέων τῶν πολίων στρατιὴν προσέ-
B λαβε, ἔπλεε ἀπικόμενος ἐς Θερμαῖον κόλπον. κάμπτων δὲ Ἄμπελον τὴν Τορωναίην ἄκρην, παραμείβετο Ἑλληνίδας τάδε πόλις, (ἐκ τῶν νέας τε καὶ στρατιὴν προσέλαβε) Τορώνην, Γαληψόν, Σέρμυλην, Μηκύβερναν, Ὄλυνθον. ἡ μὲν νῦν χώρη αὕτη, Σιθωνίη καλέεται. ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω, στιπτάμενον ἀπ᾽ Ἀμπέλου ἄκρης ὅτι Κανάστραιον ἄκρον, ὃ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης αἰέρει μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας
C τε καὶ στρατιὴν προσελάμβανε ἐκ Ποτιδαίης, καὶ Ἀφύτιος, καὶ Νέης πόλιος, καὶ Αἰγῆς, καὶ Θεραίμβω, καὶ Σκιώνης, καὶ Μένδης, καὶ Σάνης. αὗται γὰρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλλήνην, πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην νεμόμεναι. παραπλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώρην, ἔπλεε ἐς ὃ προσφερομένου, παραλαμβανῶν στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προστελέων πολίων τῇ Παλλήνῃ, ὁμουρεουσέων δὲ τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ, τῇσι οὐνόματα ὅσα τάδε, Λίπαξος, Κόμβρεια, Λίσσαι, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλη, Αἴνεια. ἡ δὲ τουτέων χώρη, Κροσσαία ἔτι καὶ ἐς τόδε καλέεται. ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτελεύτων καταλέγων τὰς πόλις, ἀπὸ ταύτης ἤδη, ἐς αὐτόν τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγένετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ πλόος, καὶ ἐς τὴν τὴν Μυγδονίην. πλέων δὲ ἀπίκετο ἔς τε τὴν τὴν προειρημένην Θέρμην, καὶ Σινδόν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ὅθι τὸν Ἄξιον ποταμόν, ὃς οὐρίζει χώρην τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαίδα· τῆς ἐ-
E χρεῖσι ὁ πρὸς θάλασσαν κολπὸν χωρίον πόλις Γιγωνή τε καὶ Πέλλα. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς, αὐτὴν τὴν πρὸς Ἄξιον ποταμὸν, καὶ πόλιν Θέρμην, καὶ τὰς μεταξὺ πόλις τουτέων, πεπυθόμενος βασιλῆα, ἐστρατοπεδεύετο· Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου, τὴν μεσόγαιαν τέμνων τῆς ὁδοῦ,

βουλόμενος ἐς τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι. ἐπο-
A ρεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμὸν Χείδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξάμενος, ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρης, καὶ ἐξίει παρὰ τὸ ἕλος τὸ ἐπ᾽ Ἀξίῳ ποταμῷ. πορευομένῳ δὲ τούτῳ, λέοντές οἱ ἐπεθήκαντο τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι· καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας, καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἤθεα, ἄλλα μὲν οὐδενὸς ἅπτοντο οὔτε ἀνιμήνου, οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκερδαίνεον μούνας. θωυμάζω δὲ τὸ αἴτιον, ὅ,τι κοτε ἐὼν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκαῖον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας, τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι· ὃ μήτε πρότερον ὀπώπεσαν θηρίον, μήτ᾽ ἐπεπείρετο αὐτό. εἰσὶ δὲ καὶ ταῦτα τὰ χωρία τῶν λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι, τῶν τὰ κέρεα ἀπρμεγάθεα ἐστὶ τὰ ἐς νῶς Ἑλλήνων φοιτέοντα. οὖρος δὲ τοῖσι λέουσί ἐστι ὅ,τε δι᾽ Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέσος, καὶ ὁ δι᾽ Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος. οὔτε γὰρ ὁ πρὸς τῇ ἠῶ τῷ Νέσου οὐδαμῇ πάσης τῆς ἔμπροσθεν Εὐρώπης ἴδοι τις αὖ λέοντα, οὔτε πρὸς ἑσπέρης τῷ Ἀχελῴου ἐν τῇ ἀπολείπῳ ἠπείρῳ, ἀλλ᾽ ἐν τῇ μεταξὺ τουτέων τῶν ποταμῶν γίνονται. ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἵδρυσε αὐτὸ τὴν στρατιήν. ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτὸ στρατοπεδεύομενος τὴν παραθαλασσίην χώρην, τοσόνδε. Δρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης, μέχρι Λυδίεώ τε ποταμοῦ καὶ Ἁ-
D λιακμόνος, οἳ οὐρίζουσι γῆν τὴν Βοττιαίδα τε καὶ Μακεδονίδα, ἐς τὠὐτὸ ῥέεθρον ὕδωρ συμμίσγοντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χώροισι οἱ βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τουτέων ποταμῶν, ἐκ Κρηστωνέων ῥέων Χείδωρος, μούνος οὐκ αὐτέχρησε τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ᾽ ἐπέλιπε.
268 Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὔρεα τὰ Θεσσαλικὰ, τόν τε Ὄλυμπον καὶ τὸν Ὄσσαν, μεγάθεί τε ὑπερμήκεα ἐόντα, διὰ μέσου
E τε αὐτέων αὐλῶνα ἐόντα πυθανόμενος εἶναι, δι᾽ οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀκούων τε εἶναι τούτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ· ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἐλαύνειν διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Περραιβοὺς παρὰ Γόννον πόλιν· τούτῃ γὰρ ἀσφαλέστατον ἐπιστάμενος εἶναι.

peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium euoluitur. Hâc iter faciente Xerxe, leones impetum dederunt in camelos qui commeatum portabãt. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descẽderũt, nullóque alio neque iumento neque homine tacto, in camelos grassati sunt. [a] Cuius rei causam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadẽdis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autem per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, quæ ad Græcos veniũt. Leonum autem terminus est Abderorũ flumẽ Nestus, & Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nã nemo aut ad auroram trans Nestũ vsquam gentium viserit leonem in Europa, aut trans Acheloũ ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Postquam autem Thermam venit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spatii occupantibus castris quantum est ab vrbe Therma & Mygdonia vsque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrũ Bottiæícum Macedonicúmque disterminant. In his locis statiua habuere barbari: quibus potantibus solus exiis qui commemorati sũt amnibus Chidorus è Crestonæis fluens non suppetiit, sed defecit. Xerxes è Therma prospiciens Thessalicos mõtes, Olympum & Ossam præcelsæ magnitudinis, audiénsque in medio eorum anfractum angustũ esse, per quem fluit Peneus, & illic viã esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostiũ Penei inspiciundũ: quia superiorẽ viã tenẽti erat eundũ per Macedones supernè habitãtes ad Peræbos, præter Gonũ vrbẽ. nã hâc tutissimũ iter esse audiebat.

a Miror autem qui fieret vt leones à cæteris quidem abstinerent, camelos autem inuaderent: quod animal, &c.

Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conſcenſa naui Sidonia, (quã ſemper cõſcendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit ſignum cæteris nauibus proficiſcẽdi, relictis illic terreſtribus copiis. Eò poſtquã peruenit, oſtia Penei contemplantem ingens admiratio quum ſubiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumẽ poſſet auerti, vt alibi mare ingrederetur. Narratur autem Theſſalia quõdam lacus fuiſſe, vtpote concluſa vndique præaltis montibus. nam quod Theſſaliæ ad auroram ſpectat, id Pelion & Oſſa iunctis inter ſe radicibus præcludũt: quod ad vẽtum aquilonem, id Olympus: quod ad Heſperũ, id Pindus: quod ad meridiem & ventũ auſtrum, id Othrys: quod inter hos mõtes medium, id Theſſalia eſt, ita deuexa vt cùm alii frequẽtes amnes in eam defluant, tum hi quinque præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamiſus: qui è montibus Theſſaliã cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractũ & eum arctum in mare euadũt, in vnam aquam omnes redacti: qui ſimulac confluentem fecerunt, Peneus retento ſuo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam, quum nondũ eſſet hic anfractus per quem flumina mearẽt, hos fluuios & præterea lacum Bœbeidẽ non fuiſſe nominatos quemadmodũ nũc, & tamen non minus quàm nũc fluxiſſe, ſed ſuis fluentis omnem Theſſaliam effeciſſe pelagus. Ipſi quidem Theſſali memorãt Neptunum feciſſe conuallem per quam meat Peneus, haud abſurdè ſentientes. qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræmotu diducta ſunt, huius dei eſſe opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id feciſſe. nãque diductio illa mõtiũ (vt mihi videtur) terræmotus eſt opus. Xerxi autẽ interroganti nunquid alibi exirent in mare oſtia Penei, deductores ſui rẽ cõpertam habentes, Rex, inquiunt,

A ὡς ὦ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίεε τοῦτο, ἐσβὰς ἐς Σιδωνίδα νέα, ἐς πλοῦν ἐσέβαινε ἀεὶ ὅκως τοι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήϊον καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνάγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο, καὶ ἐθηήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ὀνθωυμάτι μεγάλῳ ἐνέσχετο. καλέσας ὦν τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ, εἴρετο εἰ τὸν ποταμόν ὅστι τοῦδε τρεπέψαντα, ἑτέρῃ ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν. τὴν δὲ Θεσσαλίδα λόγος ἐστὶ τοπαλαιὸν εἶ λίμνη, ὥστε τε συγκεκλεισμένη πανταχόθεν ὀρεσι οὔρεσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἠῶ ἔχοντα, τό, τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὄσσα ἀποκλείει, συμμίσγοντα τὰς ὑπωρείας ἀλλήλοισι. τὰ δὲ πρὸς βορέω ἀνέμου, Ὄλυμπος· τὰ δὲ πρὸς ἑσπέρη, Πίνδος· τὰ ὦν πρὸς μεσαμβρίη τε καὶ ἄνεμον νότον, ἡ Ὄθρυς. ὃ μέσον δὲ τουτέων τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη ὅστι, ἐοῦσα κοίλη· ὥστε ὦν ποταμῶν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐς αὐτὴν ἐσβαλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειοῦ, καὶ Ἀπιδανοῦ, καὶ Ὀνοχώνου, καὶ Ἐνιπέος, καὶ Παμίσου· οἱ μὲν νυν ἐς ὃ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶ πρὸς κνέοντα τὴν Θεσσαλίδα οὐνομα ζόμενοι, δι' ἑνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στενοῦ, ἐκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, πρὸς συμμίσγοντες ὃ ὕδωρ πάντες ἐς τωὐτό· ἐπεαὶ δὲ συμμιξέωσι τάχιστα, οὐδεὶς τὸν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ ὀνόματι καταχρεωτέων, ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιέει εἶ. ὃ δὲ παλαιὸν λέγεται, ὀκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς ποταμοὺς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοιβηΐδα λίμνην οὔτε σιωπομάζεσθαι καταφανῆ νῦν, ῥέειν τε ὀδὲν ἧσσον ἢ νῦν· ῥέοντας δὲ, ποιέειν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος. αὐτοὶ μὲν νυν Θεσσαλοί φασι Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειός· οἰκότα λέγοντες. ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεσπασμένα ὑπὸ σεισμοῦ, τοῦ θεοῦ τούτου ἔργα εἶ, καὶ ἐκεῖνο ἰδὼν, φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι. ἔργον γὰρ ὅστι σεισμοῦ, (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) ἡ διάσασις τῶν οὐρέων. Ⓓ δὲ κατηγεμόνες, εἰρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἔξοδος ἐς θάλασσαν τῶν Πηνειῶ, ἐξεπισταμένοι ἀτρεκέως, εἶπον, Βασιλεῦ,

» ποταμῷ τούτῳ ὀκ ἔστι ἄλλη ἐξήλασις ἐς θάλασσαν, ἀλλ' ἥδε αὕτη. οὔρεσι γὰρ περιεστεφάνωται πᾶσα ἡ Θεσσαλίη. Ξέρξεα δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς τοῦτο, Σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοί. τοῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο, γνοσμαγέοντες καὶ τἄλλα, καὶ ὅτι χώρίον ἄρα εἴη ἐν δυαιρετόν τε καὶ ταχυάλωτον. τὸν γὰρ ποταμὸν τρῆμα ἀνοίξαι μοῦνον ἐπείναι σφεῖν ὅτι τὴν χώρίον, χώματι ὀκ τῶ αὐλῶνος ὀκβιβάσαντα, καὶ τρεπέψαντα δι' ὧν B νεῶν ῥέῃ ῥέεθρον. ὥστε Θεσσαλίην πᾶσαν » ἔξω τῶν οὐρέων ὑπὸ βρυχέα θαλέεσθαι. τοῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλευέω παῖδας, ὅτι τοῦτοι Ἑλλήνων ἐόντες Θεσσαλοὶ ἔδοσαν ἑωυτοὺς βασιλέϊ, δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ πάντος σφεας τῶ ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην. εἴπας δὲ τοῦτα, καὶ θησάμενος, ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην. ὁ μὲν δὴ πτερὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς. τὸν γὰρ δὴ οὖρος ὃ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς C ἥτιμοιός, ἵνα τούτῃ διεξίῃ ἅπασα ἡ στρατιὴ ἐς Περαιβούς. Ⓓ ὦν δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ὅτι γῆς αἴτησιν, ἀπικέατο, οἱ μὲν, κενοὶ, οἱ δὲ, φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ. τῶν δὲ δόντων τοῦτα ἐθνέων οἵδε, Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Ἐνιῆνες, Περαιβοὶ, Λοκροὶ, Μάγνητες, Μηλιέες· Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῶται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων. ὅτι τούτοισι οἱ Ἕλληνες ἔπαιον ὅρκιον, οἱ ὃ βαρβάρῳ πόλεμον ἀφόρμενοι. ὃ ὦν ὅρκιον ὧδε εἶχε· » Ὅσοι τῶν Πέρσῃ ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς, Ἕλλ- » λῆνες ἐόντες, μὴ ἀναγκασθέντες, καταστάν- » των σφι ὑπὸ τῶν πρηγμάτων, τούτοις δεκα- » τεῦσαι τῶν ὀν Δελφοῖσι θεῷ. τὸ μὲν δὴ ὅρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι.

Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην ὀκ ἀπέπεμψε Πέρσης ὅτι γῆς αἴτησιν κήρυκας, τῶνδε εἵνεκα· πρότερον Δαρείου πέμψαντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ μὲν αὐτέων, τοὺς αἰτέοντας ἐς ὃ βάραθρον, Ⓓ οἱ ἐς φρέαρ ἐμβάλοντες, ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ὀκ τουτέων φέρειν πρὸς βασιλέα. τουτέων μὲν εἵνεκα ὀκ ἀπέπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. ὅ, τι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι τοῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συμπνίξαι ἀνεθέλησον θυμέοντο,

A nulli ſunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iſte hîc. cuncta enim vndique montibus redimita Theſſalia eſt. Ad hoc Xerxes dixiſſe fertur, Solertes ſunt viri Theſſali, qui ſuæ ſibi imbecillitatis cõſcii, iampridem cùm alia præuiderunt, tum verò hoc, quòd regionem habeãt facilem occupatu, & maturè expugnabilem. Solum enim hoc eſſe negotiũ, flumen, obſtructo anfractu, auerſõque alueo per quẽ meat, in eorum terram inducere, à quo omnis Theſſalia præter mõtes aquis obduceretur. [a] Hæc ita ſe habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Theſſali è Græcis principes regi ſeſe tradiderant, ratus id illos per totã nationẽ diuulgaturos. Hoc loquutus, & locum contẽplatus, Thermam renauigauit. Vbi complures dies circa Pieriam eſt cõmoratus (nam montem Macedonicũ, vt illac in Perræbos omnis trãſiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) eodem [b] legati qui dimiſſi in Græciam fuerant ad terram petendam, regreſſi ſunt partim inanes, partim terram & B aquam afferẽtes. Quam qui dederunt eorum, hi fuere, Theſſali, Dolopes, Enienſes, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienſes, Achæi, Phthiotæ & Thebani, cæterique Bœoti præter Theſpiẽſes & Plataenſes: [c] cum quibus ii Græci D *Peræbi* percuſſerant fœdus qui bellum aduerſus barbarũ ſumpſerant. fœdus autem ita habebat: Quicũque Græci ſe dediditſent Perſæ, non adacti neceſſitate, [d] eorum decimũ quenque, rebus bene cõſtitutis, ſe deo qui Delphis eſt, deuoturos. Ita apud Græcos iuſiurãdum ſe habebat.

Xerxes autem neque Athenas neque Spartam legatos terram petitũ miſerat, ob id quòd quos antè Darius ad hoc ipſum miſiſſet, eorum alios iſti in barathrũ, E alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquã ferre ad regẽ. Hac de cauſa nullos illuc ad petendũ miſit. Et Atheniẽſibus quidẽ, quòd ita [e] legatos tractarit, quid triſte cõtigerit

a Hæc autẽ quæ dicebat, ad Aleuæ liberos ſpectabãt, quòd quũ Theſſali eſſent, primi inter Græcos regi ſe tradidiſſent, exiſtimabátque Xerxes illos à tota natione amicitiam *vel conſœderationem* ſibi ſpondere. *Id eſt, Hæc autẽ dicebat de Theſſalis ratione habita illius quod Aleuadæ fecerant. ſperabat enim totam nationem factum illorũ imitaturam.*

b Caduceatores

c Aduerſus quos ii Græci percuſſerunt fœd.

d Hos, reb. bene conſtit. ad ſoluẽdam deo Delphicio decimam adigere. *Poteſt tamẽ & paulo aliter exponi δεκατεύσαι.*

e Caduceatores

non queo dicere, nisi quòd eorũ solum cum vrbe vastatum est: quod tamen ipsum non ea causa suspicor contigisse. Lacedæmoniis verò ira Talthybii, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. est autem Spartæ Talthybii tẽplum, cum eius posteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos [a] legationis Spartanorum semper tribuitur. Itaque post eã rem Spartiatæ, quum læta exta eis non essent, idque diu cõtingeret, pertæsi huius calamitatis Lacedæmoniorũ, cœtu frequenter coacto hoc edictum proposuere, siquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occumbere. Tunc Sperthies Aneristi & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalib[b] & opibus inter primos, vltro se obtulerunt ad satisfaciẽdum sua pœna Xerxi Darii filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquã morte obituros, miserũt ad Medos. Digna autem admiratione cùm hæc audacia horũ virorum, tum verba ab eis habita. nam Susa tendẽtes, ad Hydarnẽ Persam Asianæ oræ maritimæ præfectũ venerunt: qui eos hospitaliter munificéque acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonii, quid *ita* respuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo statu quàm scit honore prosequi rex viros egregios, [b] vos itidem honoraturus si vos ipsi ei dederitis. Videamini modò apud eum viri egregii: quoniam singuli vestrum rege donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes, Hydarnes, inquiunt, non ex æquo consilium tuum ad nos spectat atque ad te, qui conditionis quam suades expertus es, nostræ inexpertus. nam eã quidem nosti: libertatem autem nõdum expertus es, vtrum sit dulcis an non. quæ si tibi experta foret, nõ vt hastis sed vt securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes. Hæc Hydarni responderũt. Deinde verò vt ascenderunt Susa, & in cõspectum regis venerunt,

a Obeundorum præconiorum ex Sparta.

b Sic & vos, si regi vos tradatis, ab illo singuli (quippe qui magnã de vestra fortitudine opinionem conceperit) principatum *alicuius* nationis Græcæ sitis consequuturi. Ad quæ illi respondẽtes, Hydarnes, inquiunt, nõ das nobis par vtrinque consilium. tu enim qui nobis consilium das, vnum expertus es, alterũ nequaquã. nam seruus esse didicisti. at libertas dulcis sit nécne, nondum es expertus. Si enim illam expertus esses, non vt hastis, *&c. Illud ἐκ ἑξίσου, &c. potest & ita verti, Non pari vtrinque ratione das nobis consilium. q. d. Quum suades nobis vt cõditionem tuam nostræ anteponamus, res duas inter se comparas non tibi æqualiter notas. Illud autem ὁ ἐξ πρ potest etiam verti Cernitis, & fortasse melius.*

A Οὐκ ἔχω εἶπαι, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηώθη. ἀλλὰ τοῦτο οὐ δι' ἐμὲ τοῦτο τῷ αἰτίῳ δοκέω ἠνέσθαι. τοῖσι δ' ὦν Λακεδαιμονίοισι μιήσις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου ἱερόν. εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκηΐαι αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γένεαι δίδοται. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρτιήτησι καλλιερήσαι θυομένοισι οὐκ ἐδίδοτο. B τοῦτο δὴ, ὅτι χρόνον συχνὸν ἐὼν σφι. ἀζημένων δὲ καὶ συμφορῇ χρεωμένων Λακεδαιμονίων, ἁλίης τε πολλάκις συλλεγομένης, καὶ κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἴ τις βούλοιτο Λακεδαιμονίων περὶ τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βουλις ὁ Νικόλεω, ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γενόντες οὗ, καὶ χρήμασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐθελονταὶ ὑπέδυσαν ποινὴν τίσαι Ξέρξῃ τῷ Δαρείου κήρυκων τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. οὕτω Σπαρτιῆται τούτους ὡς ἀποδανευμένους ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. αὕτη τε ἡ πόλις τουτέων τῶν ἀνδρῶν θώματος ἄξιη, καὶ τάδε περὶ τούτοισι τὰ ἔπεα. πορευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα, ἀπικνέονται παρὰ Ὑδάρνεα. ὁ δὲ Ὑδάρνης ἐών μιν ἦν Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παραλιοτέων ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ· ὃς σφεας, ξείνια προθέμενος, εἴρετο τάδε, Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλέϊ φίλοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἔστι τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες· ὧν δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε ὑμέας αὐτοὺς βασιλέϊ, (δεδόξασται γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοὶ) ἕκαστος ἂν ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος βασιλέος. πρὸς ταῦτα ὑπεκείναντο τάδε, Ὑδάρνες, οὐκ ἴσος ἐστὶ γίνεται ἡ συμβουλίη ἡ ἐς ἡμέας τείνουσα. τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλεύεις, C τοῦ δὲ ἄπειρος ἐών. ὃ μὲν γὰρ δουλοσύνην εὖ ἐπίστεται, ἐλευθερίης δὲ οὐκω ἐπειρήθη, οὔτε εἰ ἔστι γλυκύ, οὔτε εἰ μή. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δόροισι συμβουλεύοις ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ πελέκεσι. ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο. ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλέϊ ἐς ὄψιν ἦλθον,

εἶπαι, D

ἐκέλευον μιν, τῷ δορυφόρῳ κελεύοντες, καὶ ἀνάγκην σφι παρεσκευάζοντες βασιληΐην προσκυνέειν, οὐκ ἔφασαν, ὦ θεώμενοι ἐπ' αὐτέων ὅτι κεφαλῇ, ποιήσειν ταῦτα οὐδαμά. ἐπεί τε γὰρ σφι ἐν νόμῳ οὐ γίνεται προσκυνέειν, οὔτε τι ταῦτα ἤκουον. ὡς δὲ ἀπαρνέαντο τούτῳ, δεύτερα σφι λέγεται τάδε, ἐξ ἑτέρου τοιόνδε ἐλόμενα, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων ποινὴν ἐκείνων τίσοντας. λέγουσι δὲ οὗτοι τοῦτο, Ξέρξης ἐπὶ μεγαλοφροσύνῃ οὐκ ἔφη ὁμοῖος ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· κείνος μὲν γὰρ συχέα τὰ πρώτιστα νομίμα, ἀποκλείνας, κήρυκας αὐτὸς ἐόντα ἐκείνοισι ὅτι πλείστους, οὐ ποιήσει· ἀπαπτείνας ἐκείνους, ἀπολύσας Λακεδαιμονίους τῆς αἰτίης. οὕτω ἡ Ταλθυβίου μῆνις, καὶ ταῦτα ποιησάντων Σπαρτιητέων, ἐπαύσατο τοῦ παραυτίκα, καίπερ ἀπονοησάντων ἐς Σπάρτην Σπερθίεώ τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῷ ἐπιγέρθη τοῦ Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι, ὅτι μοι ἐν τοῖσι θεοπρόπτοισι φαίνεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξήλθε, τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας τῶν ἀνδρῶν τούτεων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασιλῆα δι' τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλαν τε τὸν Βούλιος, καὶ ἐς Ἀνήριστον Σπαρθέω, ὡς εἶλε ἁλιέας οὐ τὸν τύχοντος, ὁλκάδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν, δῆλον ὦν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο ὃ πρῆγμα οὐκ τῆς μήνιος. οἱ γὰρ πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, παραδοθέντες ὑπὸ Σιτάλκεω τοῦ Τύρεω, Θρηΐκων βασιλῆος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ Πύθεω ἀνδρὸς Ἀβδηρείτεω, ἁλώσαντες κατὰ Βισαλτίην τὴν ἐν Ἕλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν Ἀθηναίων, ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων. πλὴν δὲ αὐτέων, καὶ Ἀριστέας ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνήρ. ταῦτα μὲν νεῦν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλέος πόλου.

Ἐπαίνειμι δὲ ὅτι καὶ πρότερον λόγον. ἡ δὲ γρατηλασίη ἡ βασιλέος οἰκήϊον μὲν εἶχε ὡς ὅτι Ἀθηναίας ἐλαύνει, κατήκον δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα.

principio iubentibus satellitibus ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent, [a] & per capita eos ad id agẽdum impingentibus, negauerũt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorandi, neque se ad id venisse. Posteaquam autem in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Medorũ, nos miserunt Lacedæmonii ad luendam pœnam pro iis [b] legatis qui Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit se fore Lacedæmoniis similẽ. illos enim interimẽdis legatis iùs omnium hominum confudisse: se verò quod illis exprobraret, id non esse facturum: neque, eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturũ. Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ira Talthybii cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthie & Bule, [c] longo deinde tempore interiecto excitatum est inter Peloponnenses & Athenienses bellum, vt Lacedæmonii aiũt, quod mihi diuinitus maximè videtur esse gestum: quia ira Talthybii nuntios corripuerit, nec prius quieuerit. Quòd autem ira inciderit in eorum qui ad regem ascenderunt filios, Nicolaum Bulis, & Aneristum Sperthiei filiũ, qui piscatores Tirynthios in naui oneraria plena viris nauigãtes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei: quòd nuntii qui in Asiam à Lacedæmoniis mittebãtur, proditi à Sitalce Tirei filio Thracũ rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxta Bisantem quæ est in Hellesponto, & adducti in Atticam, ab Athenienſibus necati sunt: cúmque iis Aristeas Adimanti filius, Corinthius. Verùm hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt.

Quæ expeditio (vt ad superiorẽ orationẽ redeã) nomine quidẽ tẽdebat cõtra Athenas, re tamen vera cõtra cunctã Græciã.

a Negauerũt se, vel si in caput protruderentur, hæc vllo modo facturos. *Aliaqui phrasis illa Præcipitem dare significat. Eo autem sensu quem Valla sequutus est, videtur dicturus fuisse potius, Herodotus, καὶ ἀνάγκην προσφερόντων, καὶ ὅτι κεφαλὴν αὐτοῖς ὠθεόντων. Sed alteri sensui videtur aptius fore οὐδ' ὠθεόμενοι.*

b Caduceatoribus

c Sed longo pòst tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorum & Athenienſium, vt Laced. aiunt, quod mihi diuinitus maximè cõtigisse videtur. Talthybii enim iram in nuntios incubuisse, nec cessauisse, priusquã discessissent, *qui ad luendã pro illis pœnam mittebantur*, id equitas postulabat: *(Gall. ad verbum, Le droict le portoit ainsi)* at verò ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderãt, Nicolan Bulis, *&c. Sed non videtur mendo vel potius mendis carere totus hoc locus, præsertimque illud ἐξῆλθε, pro quo ἐξῆλθον lego. eo sensu quem hic indicauì, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.*

Eam diu ante Græci quùm audissent, non perinde omnes affecti sunt. nam ii qui terram & aquam dederant Persæ, fiduciam animo præsumebant tanquam nihil ingratum passuri à barbaro: qui non dederant magno in metu versabãtur. quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia quæ posset excipere inuadẽtem, præsertim plerisque bellum detrectantibus, & libenter ad partes Medorum inclinãtibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sentẽtiam apud multos quidem homines inuidiosam, [a] non tamẽ quod mihi videtur verum dissimulabo: an Athenienses formidantes periculum quod impendebat, patriam deseruissent: an, non deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regem in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atque hæc in cõtinẽti gesta essent: an etiam multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an prediti à sociis Lacedæmonii, iisque non voluntariis, sed per vrbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertique & magna oppera aggressi, generose occubuissent: an hæc passi essent: an, priusquam viderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atque ita vtrinque sub Persis Græcia fuisset. Nam murorum apud Isthmum loricatorum quænam vtilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quiui audire. Nunc autem siquis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profectò non aberrauerit à vero. nã vtrò se illi applicassent, hæ partes erant præponderaturæ: quum verò prætulerint Græciam præstare liberam, nimirum ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquũ erat cum Medis non sentiens exerẽrunt: quique secũdum deos, regem repulerunt. Ac ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus, quæ à Delphis veniebant, inducti ad Græciam deserẽdam fuerũt, sed persistẽtes cõstituerũt excipere hostẽ sua inuadentem.

[a] Nõ tamẽ quod mihi videtur esse vid. subticebo. Si Athenienses impẽdẽtis periculi metu patriam deseruissent, aut non dess. sed in ea permanentes, se Xerxi dedidissent, regi mari resistere nulli conati fuissent, quòd si mari nullus Xerxi restitisset, terra certè ista contigissent: Quamuis muri à Peloponnensibus per Isthmum ducti essent multis loricis fulti, Lacedæmonii (vbi eos socii prodidissent, non sua quidẽ sponte, sed necessitate adacti, quippe quorũ vrbes sigillatim à classe barbari caperentur) soli remansissent. soli autem remanentes, præclaris in prælio sicinoribus editis, præclara morte occubuissent, aut, inquam, hic illis exitus cõtigisset, aut cæteros Græcos Medorũ partes iam antea sequi videntes, cum Xerxe depacti fuissent: atque ita vtrolibet modo Græcia in potestatem Medorum venisset. Neque enim ex quoquã intelligere possũ quid profuturi fuissent muri per Isthmũ ducti, si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur, i. quæ quum sta se habeant, siquis Athenienses Græciæ seruatores extitisse dicat, prof. *Sed hic locus in Vulg. edit. Gr. mendã non caret. necesse enim est vt initio ante οἱ Ἀθηναῖοι omissam esse dicamus particulam εἰ. & non procul inde interpunctionem, quæ est post Ξέρξῃ, inde translatã post θαλασσαν collocemus. Sed & hæc suspecta sunt, ἢ ταῦτα αὖ ἔπαθον ἢ μετὰ τῶν.*

A πῶς θανόμθοι δὲ ταῦτα μετὰ πολλοῦ ④ Ἕλλῃνες, οὐκ ὦν ὁμοίως πάντες ἐποιέοντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ, εἶχον θάρσος ὡς οὐδὲν πεισόμθοι ἀναξιόμαχον μετὰ τοῦ βαρβάρου. ④ οἱ δὲ οὐ δόντες, ὦν δείματι μεγάλῳ κατέστασθαι, ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ὦν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δέκεσθαι τὸν ὅπτιόντα, οὔτε βουλομένων τῶν πολλῶν αὐτάσθεσθαι τὸ πολέμιον, μηδίζοντων δὲ μετὰθυμέως· οὐ θαῦμα ἀν-

B αναγκαίη ἐξέρχεσθαι γνώμην ἀπὸ δέκαστος, ὀπίσθονον μὲν μετὰ τῶν πολεόνων αἰθεσθαι πάντων, ὅμως δὲ, τῇ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἀληθές, οὐκ ὀπιαχήσω. ④ Ἀθηναῖοι καταρρωδήσαντες τὸν ὀπτόντα κίνδυνον, ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, οὐ καὶ μὴ οὐκ λιπόντες, ἀλλὰ μείναντες, ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ξέρξῃ κατὰ τὴν θάλασσαν, οὐδαμοὶ αὖ ἐπειρῶντο αὐτιούμενοι βασιλέϊ. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἐὼν ποδὸς Ξέρξῃ, κατά γε αὖ τὴν ἤπει-

C πειρον τοιάδε ἐγένετο· εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐληλαμθμοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, μετὰ δόντες αὖ Λακεδαιμόνιοι τοῦ τῶν συμμάχων οὐκ ἐκόντων, ἀλλ' ἀπ' ἀναγκαίης, κατὰ πόλις ἁλισκομθμέων τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου, ἐμοιωθήσαν. μοιωθέντες δὲ αὖ, καὶ ἀποδεξάμθοι ἔργα ἀγαθὰ, ἀπέθανον ἀγαθῶς. ἢ ταῦτα αὖ ἔπαθον, ἢ μετὰ τοῦ, ὁ-

ἀγαθὰ, μεγάλα.

ρῶντες αὖ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλλῃνας μηδίζοντας, ὁμολογίῃ αὖ ἐχρήσαντο μετὰ Ξέρξεα. καὶ οὕτω αὖ ὅτι ἀμφότερα ἡ Ἑλλὰς ἐγένετο ὑπὸ Πέρσῃσι. τοῦ γὰρ ὠφελίου τοῦ τῶν τειχέων τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμθμῶν οὐ δυνάμην πυθέσθαι ἥτις αὖ ἦν, βασιλέως ὀπιχωρέοντος τῆς θαλάσσης· νῦν δὲ Ἀθηναίοις αὖ τις λέγων σωτῆρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, οὐκ αὖ ἁμαρτήσοι τὸ πλῆθος. ὅ τοι γὰρ ὅτι ὀκτέρα τῶν πραγμάτων ἐπεράσαντο, ταῦτα ῥέψειν ἔμελλε ἐλόμε-

E νοι δὲ τοῦ Ἑλλάδα μετεῖναι ἐλευθέρην, ὅ τε ὁ Ἑλληνικὸν πολῦ ὁ λοιπὸν ὅσον μὴ ἐμήδισε, αὐτοὶ οὗτοι ἔσαν οἱ ἐπεγείραντες, καὶ βασιλῆα μετὰ θεοῖς ἀνωστάμθοι. ὅ δὲ σφέας χρησήματα φοβεόμενος ἐλθόντα οὐκ Δελφοῦ, καὶ ἐς δεῖμα βαλόντα, ἔπεισε οὐκ λιπεῖν τοῦ χώρου δέξασθαι.

πέμψαντες γὰρ ④ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, χρησηριάζεσθαι ἔσαν ἕτοιμοι. καὶ ὅσα ποιήσασι τοῦ ἱεροῦ τὰ νομιζόμενα, ὡς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἵζοντο, χρᾶ

271 ἡ Πυθίη, τῇ οὔνομα ἦν Ἀριστονίκη, τάδε,

Ὦ μέλεοι, τί κάθηστε; λιπὼν φθῶν ἔσχατα γαίης

Δώματα, καὶ πόλιος τρηχαλέος ἄκρα καὶ ῥίζα.

Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μοῦνα ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,

Οὔτε πόδες νέαται, οὔτ' ὦν χέρες, οὔτε τι μέσσης

Λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. τοῦ γὰρ μιν ἐρείπει

Πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης, συρίηξυς ἅρμα διώκων.

Πολλὰ δὲ κἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοὐ τὸ σὸν οἶον

Πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,

Οἴ' που νῦν ἱδρῶτι ῥεούμθοι ἑστήκασι,

Δείματι παλλόμθοι. τοῦ δ' ἀκροτάτοις ὀροφοῖσι,

Αἷμα μέλαν κέχυται, τοῦ εἰδὸν κακότητος ἀνάγκας.

Ἀλλ' ἴτον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ὅτι κίδνατε θυμόν.

Ταῦτα ἀκούσαντες ④ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι, συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρεώντο· τοῦ δὲ Κάλλιστοι δέ σφεας αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου τῶν Δελφῶν αὐτὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συνεβούλευε σφι ἱκετηρίην λαβόντας, δύ-

D τερα αὖτις ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρησηρίῳ ὡς ἱκέτας. πειθομθμοισι δὲ ταῦτα τοισι Ἀθηναίοισι, καὶ λέγουσι, Ὦ ναῦς, χρῆσον ἡμῖν ἀμείνονά τι περὶ τῆς παρεόντος, αἰδεσθεὶς τὰς ἱκετηρίας τάσδε τάς τοι ἥκομθν φέροντες. ἢ δ' τοι ἀπιμθν οὐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῇδε μενόμθν, ἔστ' αὖ τε τελευτήσωμθν. ταῦτα λέγουσι ἡ θεσπιμθνὶς χρᾷ δεύτερα τάδε,

Οὐ δυνατὰ Παλλὰς Διὶ ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,

Λιστομθνὴν πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.

Σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσας.

Τῶν ἄλλων γὰρ ἁλισκομθνῶν ὅσα Κέκροπος οὖρος

A Siquidem cõsultoribus Delphos missis, vti oraculo volebant: iisque factis apud templum quæ ritus postulabat, ædẽ ingressi fuerunt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice, ita respõdit,

Quid miserãde sedes populus? fuge ad extima terræ,

A Ædibus & [a] globidæ desertis collibus vrbis.

Nam caput & corpus minimè sincera manebunt,

Extremiue pedes poterũt superesse manusue,

B *Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,*

Et Mars acer equis vrgens [b] Asiegena curru.

Atque alias plerasque, tuas [c] non solius arces:

Permultásque deũm sæuis dabit ignibus ædes,

Quas ego præuidi iam nũc sudore [d] madentes,

Atque metu tremere, & de laquearibus altis

Nigrantem cogente malo manare cruorem:

C *Ite sed ex adyto, atque malis effundite mentem.*

His auditis Athenienſium consultores maximo sunt mœrore affecti. quibus inter sese agitantibus tam triste responsum, Timon Androbuli filius, vir apud Delphos illustris suasit [e] hæc ferre, vt sumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad consulẽdum suppliciter oraculũ. Obtẽperantes ei Atheniẽses dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorẽ horum [f] palmitum, quos gestantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri sumus, sed in hoc adyto ad obitum vsque permãsuri. Hæc dicentibus, antistes iterum hoc modo respondit,

Pallas Olympia cum multis hortatibus vsa,

Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,

Hoc tibi fabor item respõsum, adamanti propinquans:

E *Nã captis reliquis quæ limes Cecropis oræ*

a *Pro, Globose, id est, rotunde.*

b *Legit ἀσιηγενὲς pro συεληγενὲς. & pro ablatiuo, curru, reponendum videtur accusatiuus, curru, vt hæc Græcè respondeãt. tunc autem fuerit Asiegena dictum pro Asiegenem, vt siquis ex Omnigena faciat accusatiuum Omnigena pro Omnigenem.*

c *Reffè legit τὸ σὸν, pro quibus in vulg. edit. habetur πόσον.*

d Madere.

e *Videtur phrasis Græca ὁμοῖα τῷ μάλιστα respondere potius Latinè, vt qui maximé. vt sit, Vir illustris, vel potius, Vir spectatus, vt qui maximé. vt illa verba Græca cum δόκιμος iungãtur, non cum συνεβούλευε.*

f Oliuæ palmitam. *Non tamen simpliciter ἱκετηρίαι sunt oliuæ palmites, sed q. d. supplicatorij palmites oliuæ.*

Inius habet, quodcunque sacer penetrale Cithæron,
Iuppiter è ligno muris Tritonida domui:
Qui soli inuicti tibi sint natisque saluti.
Tu verò aduentum peditúmque equitúmque quietus,
Terrestréque acies ne præstolare: sed hosti
Terga dato, vel si tibi fors erit obuius vsquam,
Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes,
Vsquam vel Cerere sparsa, coeúte vel vsquam.

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati prioribus mitiora: postquam cõscripserunt, Athenas redire, reuersique ad populum recitauere: & quùm aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantiũ, & eæ plurimùm perplexæ, quidã è maioribus natu dixere, videri sibi deùm respondere saluã fore arcem. olim enim Atheniẽsium [a] arcem præseptam vallo fuisse, & ii quidem interpretabantur vallũ esse hunc ligneum murum. Alii verò dicebant deum significare naues: eásque cæteris omissis ædificari iubebant. [b] Verùm eos qui aiebant naues esse ligneum murum, fallebant, *vel Cerere sparsa coeúte vel vsquam.* Circa hos versus cõfundebatur eorum sententia qui classem volebant esse ligneum murum. nã qui oraculum interpretabãtur, in eam sententiam accipiebant, fore vt ipsi instructa classe ad Salaminem pugna nauali succumberent. Erat autem inter Athenienses quidam qui in primores ceẽs peruenerat, [c] nomine Themistocles, Neoclis filius, qui negabat interpretes omnia rectè cõiectare: [d] quòd diceret, Si clades quæ prædicitur, ad Atheniẽses spectaret vllo modo, non ita placidè nobis deum fuisse respõsurum, sed sic, O Salamis misera, pro eo quod dixit, ó diuina Salamis: sic circa eam sui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectantibus sentiendum à deo contra hostes editum esse oraculum

a Arx circumsepta vallo erat.

b Sed eorũ sententiam qui dicebant naues illum esse murũ, ligneũ, euertebant hæc duo postrema quę Pythia dixerat, Diuina at Salamis, muliebria pignora perdes, Vsquam vel Cerere sparsa, coeũte vel vsquã. Circa hæc carmina confutabantur *inquam* eorum sententiæ qui naues illum esse murum ligneum dixerant. Siquidem oraculorum interpretes illa in hunc sensum accipiebant, fatale sibi esse circa Salaminẽ superari, instructa pugna nauali. Erat autẽ inter Ath.

c Cui nomen quidẽ erat Themistocles, sed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, *&c.*

d Talia dicens, Si ad Athenienses spectaret illud carmen, non videtur mihi tam inite responsum redditurus deus fuisse, sed pro eo quod dixit Diuina at Salamis, dicturus fuisse At Salamis misera, si quidem circa ipsam sui incolæ essent oppetituri. Illi igitur qui rectè coniectaret, *(id est, Illius igitur iudicio qui, &c.)* deũ aduersus hostes hoc oraculum non aduersus Athen. edidisse

A Ἐν τοῖς ἔλεϊ, κευθμῶν τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
Τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον δι δοῦ βρύοπα Ζεύς
Μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τό σε τέκνα τ' ὀνήσει.
Μὴ δὲ σύ γ' ἱππόσυνόν τε μενοῦν καὶ πεζὸν ἰόντα
Πολλοὺς ἀπ' ἠπείροιο τραπὸν, ἥσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν,
Νῶτον δοὺς τρέψας, ἐπί τοι κατὰ καιρὸς ἔσεται.
B Ὦ θεῖν Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
Ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.

Τοῦτο σφι (ἠπιώτερον γὰρ τῶν προτέρων καὶ οἱ καὶ ἐδόκεε εἶναι) συλλεγόμενοι, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελον ἐς τὸν δῆμον, γνώμαι πολλαὶ καὶ ἄλλαι ἐγίνοντο, διζημενίων τὸ μαντήϊον, καὶ αἵδε σύνεκηλαι μάλιστα. τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκέειν σφι τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν ἐρέειν πρόσεσθαι. ἡ γὰρ ἀκρόπολις τοπάλαι τῶν Ἀθηναίων ἦν ὑπὸ φράγματι. τὸ μὲν δὴ τοῦ φράγματος, συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. τὸ δὲ αὖ ἔλεγον τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεὸν, καὶ τοῦτο πρὸς τὰς ἐκέλευον, τὰ ἄλλα ἀπιέντας. οἱ δὲ αὖ δὴ τὰς νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον τεῖχος, ἐσφάλλετο τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης, Ὦ θεῖν Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν, Ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης. τοῦτο τὰ ἔπεα συνεχέοντο οἱ γνώμας τῶν φαμένων τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ γὰρ χρησμολόγοι τοῦτο τοῦτο ἐλάμβανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμῖνα δεῖ σφέας ἑσταθῆναι, ναυμαχίῃ πρεσκυασμένους. τῷ δὲ τῶν τις Ἀθηναίων αἴνερ ἐς πρόσθεν νεωστὶ πρήσσων, τοῦ οὐνόματος μὲν ἦν Θεμιστοκλέης, παῖς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο. τοῦτο ὦν ἥνερ οὐκ ἔφη πάντῃ ὀρθῶς τοῖς χρησμολόγοις συμβάλλεσθαι, λέγων τοιάδε, Εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ ἔπος εἰρημένον ἐόν κως, οὐκ ἂν οὕτω μοι δοκέειν ἠπίως χρηστήριον, ἀλλὰ ὧδε, Ὦ θεινὰ Σαλαμὶς, αὐτὰ ἄ, Ὦ θεῖν Σαλαμὶς· εἴπερ γε ἔμελλον οἱ οἰκήτορες ἀμφ' αὐτῇ τελευτήσειν. λέγων δὲ ἐς τοὺς πολεμίους τοῦ θεοῦ εἰρῆσθαι τὸ χρ-

θὸν, ἀλλ' οὐκ ἐς Ἀθηναίους. παρακελεύετο δὴ τοῖς ἀστοῖσι ὡς ναυμαχήσοντας σὺν τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ. τοῦτο δὴ τὸ χρηστήριον ἐξηγήσαντο οἱ τὸν Θεμιστοκλέος ἀποφαινόμενον, Ἀθηναῖοι τοῦτο σφι ἔγνωσαν αἱρετώτερον εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων, οἱ οὐκ ἐῶν ναυμαχίῃ ἀρτέεσθαι. τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χείρας ἀπαείρεσθαι, ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώρῳ τῷ Ἀττικῇ, ἄλλῃ τινὰ οἰκίζειν. ἑτέρη τε Θεμιστοκλέϊ γνώμη ἐμπροσθε τούτης ἐς καιρὸν ἐλέγετο, ὅτε Ἀθηναίοισι, πλουσίων χρημάτων μεγάλων ἐκ τῶν κοινῶν, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου ἔμελλον λάξεσθαι ἀρχαῖον ἕκαστος δέκα δραχμαί, τότε Θεμιστοκλέης ἀξίωσε Ἀθηναίους, τῆς διαρέσιος ταύτης παυσαμένους, νέας ποιέειν τῶν χρημάτων ποιήσασθαι δικοσίας ἐς τὸν πόλεμον, τῷ πρὸς Αἰγινήτας λέγω. τοῦτο γὰρ ὁ πόλεμος συστὰς, ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκήσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους. αἱ δὲ ἐς ὃ μὲν ἐποιήθησαν, οὐκ ἐχρήσθησαν, ἐς δέον δὲ ὅπω τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο. αὗται τε δὴ αἱ νέες εἶσι Ἀθηναίοισι πεποιημέναι ὑπῆρχον, ἑτέρας τε ἔδει προσναυπηγέεσθαι. ἔδοξε τέ σφι μετὰ χρηστήριον βουλευομένοισι, ὅπι οἱ τὰ ὅπι τῇ Ἑλλάδι τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεὶ, τῷ θεῷ πειθομένοις, ἅμα Ἑλλησι τοῖσι βουλομένοισι. τά μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγένετο.

Συλλεγομένων δὲ ἐς τὠυτὸ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα Ἑλλήνων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων, καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν, ὡς ταῦτα ἐδόκεε βουλευομένοισι αὐτοῖσι, πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων καταλλάσσεσθαι τάς τε ἔχθρας καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλους ἐόντας πολέμους. ἔστι δὲ πρός τινας καὶ ἄλλους ἐγκεχρημένοι· ὁ δὲ ὦν μέγιστος, Ἀθηναίοισί τε καὶ Αἰγινήτῃσι. μετὰ δὲ, πυθανόμενοι Ξέρξεα σὺν τῇ στρατῷ εἶναι Σάρδισι, ἐβουλεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλέος πρηγμάτων· ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους, ὁμηχανίην συνθησομένους πρὸς Πέρσας, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν τοὺς Γέλωνα τὸν Δεινομένεος, ἔς τε

272

A lum, non contra Athenienses. Itaque suadebat vt sese instruerent tanquam prælio nauali certaturi, & tanquã hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potiorem esse censuerũt quàm illorum qui interpretantes oraculum, dissuadebant apparatum pugnæ nauali: sed hanc esse in summa sentẽtiam dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigrandum, & aliam

B incolendam. [a] Extitit & alia ante hanc Themistoclis sententia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è prouentu metallorum quæ sunt è Laureo, esset in ærario Atheniensium, eáque esset æquè diuidunda viritim denis in singulos puberes drachmis, tunc Themistocles hãc dissuasit Atheniensibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium ad AEgineticum bellum comparare suasit.

C Hoc enim bellum conflatũ Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. & quanquam hæc classis in eum vsum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ cessit. Ista igitur iam præparata quum præstò esset, & alterã exædificari oporteret, placuit Athenienſibus, inito post oraculũ consilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperi

D ri vniuersos, deo obsequentes, [b] vnà cum Græcorum voluntariis. Et hæc quidem oracula Athenienſibus sunt reddita.

Coactis autem in eundem locum Græcis qui per Græciã melius sentiebant, intérque se colloquutis interposita fide, ibi consilio habito visum est ante omnia missas faciendum [c] pecunias debitas, & inimicitias & hostilitates. Erant autem cùm alia aliorũ bella, tum verò maximum inter

E Atheniẽses & AEginetas. Posteaquam autem Xerxem cum exercitu Sardibus esse audiere, Athenienses decreuere cũ aliquos in Asiam mittendos ad res regis explorandas, tum nũtios partim Argos, ad contrahendã aduersus Persam belli societatẽ, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filiũ, partim

ἔδοξε

a Cæterùm alia quoque Themistoclis sententia ante hanc opportunè primas partes obtinuerat. *i. Cæterùm opportunè cedebat quòd antea alij Themistoclis sententiæ primæ partes delatæ essent.*

b Vnà cum Græcis eadem voluntate præditis.

c *Fortasse πρῶτον χρημάτων πάντων respondet potius phrasi nostræ, Deuãs tontes choses. Certè interpretationem Vallæ verba hæc Græca ferre non possunt.*

in Corcyram, partim in Cretã, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt si fieri posset, omnis vis Græca vnum esset, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cũctis Græcis impendente. Ferebantur autẽ res Gelonis magnæ esse, nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiã inter se rediere, principio [a] speculatores in Asiã tres viros miserе: qui quum Sardis venissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt, & à ducibus pedestriũ copiarũ torti de ducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id vbi Xerxes audiit, reprehensa ducum sentẽtia, mittit quosdam è satellitibus, iubens vt si viuos adipiscerentur speculatores, ad sese deducerent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehensos in regis cõspectum adduxerunt. Scisciratus rex qua de causa venissẽt, præcepit satellitibus vt homines circumducerent, peditatum omnem equitatúmque ostentantes: & eos, vbi contemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocũque locorum ire libuisset. Hoc Xerxes ea ratione imperauit φ cogitabat fore vt si speculatores necati fuissent, neque Græci præsciscerent potentiam suam esse fama maiorem, neque quippiam ipse læderet hostes tribus viris interemptis: at iisdẽ in Græciam regressis, fore vt Græci (vt se opinari dicebat) auditis rebus suis antequam exercitum compararent, propriam libertatem tradẽrent, atque ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sentẽtia Xerxis cum altera quadam cõgruit. nam quum Abydi ageret Xerxes, vidit naues cursum tenentes per Hellespõtum, quæ frumentũ è Ponto in Aeginam Peloponnesúmque portabant. quas vbi audiere eius assessores esse hostiũ, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quónam illę tenderent: qui quum respõdissent, Ad hostes tuos, domine, frumento

a *Rectius interpretes exploratores hic & in sequ. locũ. Et alibi ipse vocem illam Græcã reddidit: & paulo ante dixit, Ad res regis explorandas.*

A Κέρκυραν, "κελεύοντας βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους· φρονήσαντες εἴκως ἔν τε ἤδοιτο ὅ Ἑλληνικὸν, καὶ εἰ συγκύψαντες τὠυτὸ πρήσσοιεν πάντες, ὡς δεινὸν ὄντων ὁμοίως πᾶσι τοῖσι Ἕλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα, μεγάλα ἐλέγετο εἶναι, "οὐδαμῶς Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μείζω. ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔριδας, τοῦτο μὲν κατασκόπους πέμποισι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς. οἱ δὲ, ἀπικόμενοί τε ἐς Σάρδις καὶ καταμαθόντες τὴν βα-
B σιλέος στρατιὴν, ὡς ἐπαίσιοι ἐλήλυθοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τε πεζοῦ στρατοῦ, ἀπήγοντο ὡς ἀπολωλυμένοι· καὶ τοῖσι μὲν κατετέκριτο θάνατος· Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην, πέμπει τῶν τινας δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἢν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζωντας, ἀγειν σφεας ἐωυτόν· ὡς δὲ ἐπὶ τοῦτο ἐόντας αὐτοὺς κατέλαβον, καὶ ἦγον ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, ὁ ὀνθεὶς τὸν πυθόμενος ὅτι οἱσι 273
ἦλθον, ἐκέλευσε σφεας τοὺς δορυφόρους πε-
C ιελόντας ὅτι δείκνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον. ἐπὴν δὲ ταῦτα θεήσαντες ἐοῦσι πλήρεες, ἀποστέμπειν ἐς τὴν αὐτῶν ἐθέλωσι χώρην ἀσινέας. ὑπὲρ τούτων δὲ τὸν λόγον τόνδε, ταῦτα ἐνετέλλετο, ὡς εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτ' αὐτὰ ἑωυτοῦ πρήγματα τοσοῦτον ἐνόμιζε οἱ Ἕλληνες ἔοντα λόγου μείζω, οὔτ' ἄν τι τοῖς πολεμίοις μέγα ἐσινέατο, ἄνδρας τρεῖς ἀποκτείναντες. νοησάντων δὲ τούτων ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοκέειν ἔφη ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἑωυ-
D τοῦ πρήγματα τοῦ τοῦ τοῦ γινομένου, παραδώσειν σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲν δεήσειν ὅτι αὐτοῖς στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν. οἷκε δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη τῆς ἄλλης. ἐὼν γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρξης, εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ Πόντου σιταγωγὰ, διεκπλώοντα τὴν Ἑλλήσποντον, ἔς τε Αἴγιναν, καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πρόεδροι αὐτοῦ ὡς ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἑτοῖμοι ἔσαν αἱρέειν αὐτὰ, ἐς βλέ-
E ποντες ἐς τὸν βασιλῆα, ὁκότε τοῦτο γελέοι. ὁ δὲ Ξέρξης εἴρετο αὐτοὺς ὅκη πλέοιεν· οἱ δὲ εἶπον, Ἐς τοὺς σοὺς πολεμίους δεσπότα σῖτον

τοὺς κελεύοντας

τοῦ οὐδαμῶς

» ἀγόντες. ὁ δὲ, ὑπολαβὼν ἔφη, Οὐκῶν καὶ A
» ἡμεῖς ἐκεῖ πλέομεν ἔνθα περ καὶ οὗτοι, τοῖσι
» τε ἄλλοισι ὀξυρτυμένοι καὶ σίτῳ. τί δῆτα ἀ-
» δικέουσι οὗτοι ἡμῖν σιτία παραγομίζοντες; οἱ
μὲν νῦν κατάσκοποι οὕτω θωπεύμενοί τε καὶ ἀποπεμφθέντες, ἀνοήσουσι ἐς τὴν Εὐ-
ρώπην.

Οἱ δὲ σιωπώμενοι Ἑλλήνων ὅτι τῶν Πέρσῃ, μετὰ τὸν ἀποπεμψιν τῶν κατασκόπων, δεύτερα ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ λέγεσι τὰ κατ' ἑωυτοὺς γενόμενα B ὧδε. πυθέσθαι γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ τῆς βαρβαρέου ἐγειρόμενα ὅτι τὴν Ἑλλάδα. πυθόμενοι δὲ, καὶ μαθόντες ὡς σφέας ⓦ Ἕλλληνες παρήσονται τῶν θαλαμβαίνοντες ὅτι ⓦ Πέρσην, πέμψαι θεοπρόπους, ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρησομένους ὡς σφι μέλλῃ ἄριστον ποιέεσι γενέσθαι. νεωστὶ γὰρ σφέων τεθναίαι ἑξακισχίλιοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδρίδεω. τῶνδε δὴ εἵνεκα πέμπειν. τὴν δὲ Πυθίην ἐπει- C ρωτῶσι αὐτοῖσι αὐτὰ τάδε,

Ἐγγὺς τοῦ κλιόνεσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
Εἷσον τὸν τοῦ βόλαιον ἔχων, πεφυλαγμένος ἦσο,
Καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τε σῶμα σαώσει.

Ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι τοῦτο πρότερον. μετὰ δὲ, ὡς ἐλθεῖν τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐστελθεῖν ὅτι τὸ βουλευτήριον, καὶ λέγειν τὰ ἐντεταλμένα. τοῦ δὲ τοῦ τὰ λε- D γόμενα ὑποκρίνασθαι ὡς ἑτοῖμοί εἰσι Ἀργεῖοι ποιέειν ταῦτα, τετάκοντα ἔτεα εἰρήνην ἀνεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι, καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίης. καίτοι καὶ κατὰ γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἑωυτῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι. ταῦτα μὲν λέγεσι τὴν βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καίπερ ἀπαγορεύοντός σφι τοῦ χρηστηρίου μὴ ποιέεσθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλλήνας συμμαχίην· ἀνοήτου δὲ ἔ- E χειν ἀνοήτου ἡμέας, τετάκοντα πέντε πόλας, καὶ πρὸς τὸ χρηστήριον φοβεομένοισι ἵνα δὴ σφι οἱ παῖδες αἱδρεωθέωσι ἐν τούτοισι τοῖσι ἔτεσι, μὴ δὲ ἀνοήτου ἐουσέων ὅτι τελεόμενοι, εἰὐ ἄρα σφέας καταλάβῃ πρὸς τῷ γεγονότι κακῷ, ἄλλο πάθημα πρὸς ⓦ Πέρσην, μὴ τολμήσουσι τῶν Λακεδαιμονίων ὑπήκοοι.

onustæ: tunc Xerxes excipiẽs inquit, Nónne eôdem quò isti, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tũ verò frumento instructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portãt? Cæterùm speculatores illi rebus inspectis dimissi in Europam rediere.

Post quorum reditum Græci qui contra Persam coniurarant, nuntios iterum Argos miserunt, Quibus Argiui responderũt [a] res suas ita habere: Audisse se iã inde ab initio barbarum excitasse aduersus Græciam bellũ, & quum accepissẽt intellexissẽntque Græcos sese colligere, tẽtaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos qui deum consulerẽt quid sibi optimè faciẽtibus esset euẽturum. (nuper enim sex millia suorum fuisse interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxandridæ filio, eáque de causa se misisse,) & iis qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse,

Finitimis inuise, deis dilecte beatis,
Interius tutamen habens, impune maneto,
Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea verò quàm nũtii Argos venerũt, senatúmque ingressi mandata retulerunt, Argiui responderunt ad ea quę dicebãtur, se prõptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percusso fœdere: sed ea cõditione vt dimidium imperii penes se esset. quanquam enim ius imperandi ipsorum esset, tamẽ dimidio imperii se esse cõtentos. Hoc aiebant suum senatum respondisse, quamuis dissuadẽte oraculo societatem contrahere cum Græcis. quod etsi formidarent, tamẽ properare vt fœdus triginta annorũ feriretur: intra quos annos liberi sui in virilẽ ætatem adolescerent: hac videlicet ratione, ne siqua calamitas ad superiorẽ accederet in bello Persico, nisi fœdera forent, in posterum subiecti Lacedæmoniis essent.

a Hanc se rationem in suis rebus tenuisse. *Vel, se stare egisse.* Quum iam inde abinitio audissent quæ barbarus aduersus Græciam moliretur, & fore animaduertissent vt Græci ipsos nihilominus quàm cæteros aduersus Persam assumerent, se Delphos misisse qui deum consulerẽt, *&c. Sed legendum est* οὐ παρήσονται, *Et sit ad verbum, Græcos non omissuros ipsos assumere. Sic aliquãto post* ἐπειδὴ σφεας θωμαζόμενοι ἕλλληνες, *in quibus etiam interpret. lapsus est Valla.*

His dictis Argiuorum à senatu, quidam è nuntiis Spartanorum ita respōdit, quod ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperium, id verò sibi demãdatum esse, vt responderent diceréntque, Spartanis duos esse reges, Argiuis vnum, ideo non posse fieri vt alterutro Spartæ regi abrogaretur imperium: & nihil obstare quominus cum iis duobus rex Argiuus parem dignitatem obtineret. Ibi Argiui negare se perpessuros insolentiã, sed præoptare à barbaro imperari sibi, quàm Lacedæmoniis cedere. Atque ita edixerunt nũtiis vt priusquam occideret sol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hostium loco futuros. Hoc ipsi Argiui sic se habere memorant. aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellũ Græciæ inferret, misisse Argos caduceatorem: quò quum peruenit, ita fertur verba fecisse, Viri Argiui, Xerxes rex hæc vobis inquit, Nos arbitramur, Persem, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaes filii, ex Andromeda genitum, quæ fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi sumus. Quod quum ita sit, nefas est & nos progenitoribus nostris inferre bellum, & vos aliis opem ferendo, nobis aduersarios fieri. Sed potius domi vestræ vos confidentes otium tenere. nã si mihi ex sententia succedet, nullos pluris quàm vos faciã. Hæc Argiui quum audissent, [a] rem confecisse dicũtur, & à principio dissimulantes quod actum esset, nihil popoſcisse Græcos: sed quum ab illis [b] reprehenderentur, tunc partem imperii popoſcisse, gnari id Lacedæmonios non cõcessuros, vt hoc prætextu [c] otium ageret. [d] Cui rei competit, quod quidam Græcorum multis postea annis gestum fuisse memorant: Quum Susis Memnoniis alterius negotii gratia esset Athenienſiũ nuntii, Callias Hipponici filius, & collegæ qui pariter ascẽderãt, cõtigit vt Argiui & ipsi per id tẽpus Susa mitterent nuntios,

a *Fortasse phrasis Græca respondet potius nostra, En auoir fait cas. Pro ἀπαγγελομένους autem legitur & ἐπαγγελομένους.*
b *Vide annot. quæ proximam præcedit.*
c A bello abstinerent.
d Cum quibus istud congruisse. *Vel, Quibus consentaneum fuisse* quidam Græcorum narrãt quod multis post hæc annis contigit.

A τῷ δὲ ἀγγέλων τοῖς ἀπὸ τῆς Σπάρτης τῶν ὁ ῥηθέντα οὐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε, τοῖσι μὲν ἀπόνδεων αἰνίσσων ἐς τοὺς πλείους, τοῖσι δὲ ἡγεμονίης, ἀνδρῖσι ἐντεταλθαι ἀποκρίνασθαι· καὶ δὴ λέγειν, ὅτι μὲν εἷς δύο βασιλῆας, Ἀργείοισι δὲ ἕνα· οὐκων δυνατὸν εἶναι τῷ οὐκ Σπάρτης ὁδὸν τεσσερεσι παῦσαι τῆς ἡγεμονίης. μὴ δὲ δύο τῷ σφετέρων ὁμόψηφον καὶ Ἀργείων εἶναι, κωλύει οὐδέν. οὕτω δὴ καὶ Ἀργεῖοι φασὶ οὐκ ἀμφεσβήσασθαι τῷ Σπαρτιητέων τῷ πλεονεξίῃ, ἀλλ' ἑλέσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῷ βαρβάρων ἄρχεσθαι ἢ ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι. τεσσερεσί τε γὰρ σφι ἀγγέλοισι, τεσσερεσί δυσὶ τοῖσι ἡλίου ἀπαλλάξασθαι οὐκ τῆς Ἀργείων χώρης· εἰ δὲ μή, τεθεώρεον σφεας ὡς πολεμίους. ἀνδρὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τουτέων πέρι λέγουσι. ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος αὖτε τὴν Ἑλλάδα, ὃς Ξέρξης ἔπεμψε κήρυκα ἐς Ἄργος τεσσερεσι τῶν ὁ ὁρμᾶσθαι στρατεύεσθαι ὅτι τὴν Ἑλλάδα. ἐλθόντα δὲ τοῦτον λέγεν εἶπαι, C Ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει· Ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσην εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγενήμεθα, παῖδα Περσέος τοῦ Δαναέος, γεγενῆσθαι οὐκ τῆς Κηφέος θυγατρὸς Ἀνδρομέδης. οὕτω αὖ ὦν εἰκὸς ἡμέτερον ἀπόγονοι· οὔτε ὦν ἡμέας εἰκὸς ὅτι τοῖς ἡμετέροις τεσσερεσί στρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοισι τιμωρέοντας, ἡμῖν αὐτοῖσι ἐναντίους γενέσθαι, ἀλλὰ τοῦ ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι. ἐὼν γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον, οὐδαμοῦ μέζονας ὑμέων ἄξω. ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργείους λέγεται τὸ ῥῆμα ποιήσασθαι, καὶ τὸ δεδοκιμασμένον μὴ οὐδὲν ἀπαγγέλλοντας μεταστήσειν· ἐπεὶ δὲ σφεας τὸ δεινὸν λαμβάνειν τοῦ Ἑλλήνας, οὕτω δὴ ὅτι σαφεῖς ἐόντας ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι, μεταστήσειν, ἵνα ὅτι τεσσερεσί φάσιος ἡσυχίην ἄγωσι. συμπεσεῖν δὲ τούτοισι καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσί τινες Ἑλλήνων, E πολλοῖσι ἕτεσι ὕστερον γενόμενον τουτέων· τυχεῖν ὦν Σούσσισι τοῖσι Μεμνονείοισι ἐόντας ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα ἀγγέλους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἱππονίκου, καὶ τοῦ μετὰ τούτου ἀναβαντας Ἀργείους δὲ, τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ τούτοις ἐς Σοῦσα ἀγγέλους,

274

εἰρωτᾶν

qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarẽt an amicitiã quam cũm Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberẽtur. Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare respondit, nullámque sibi ciuitatem amiciorem putare quàm Argos. Verùm an caduceatorem Xerxes Argos [a] misserit ad ea dicenda, & an Argiuorũ nuntii qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere nõ possum, nec vllam de his aliam proferre sententiam nisi quam Argiui proferunt. Id demũ scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissẽt, cum vicinis mutare volẽtes, mala vicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita nõ turpissimè ab Argiuis actum est. Ego verò quæ dicũtur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in vniuersum à me dictum sit. quoniam & hoc narratur, Argiuos extitisse qui Persam in Græciam accersierunt, posteaquam cum Lacedæmoniis malè pugnassent, præ dolore præsenti quiduis præoptantes. Et de Argiuis quidem dictum est.

a Ad ea dicẽda remiserit, & an Argiuorum nuntii ad interrogãdum Artaxerxem de amicitia, Susa ascenderint, pro comp.

In Siciliam autem ad agendũ cum Gelone, tum alii nuntiis à sociis iere, tũ verò à Lacedæmoniis Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Oecetor, qui in Gela erat, ex insula Telo quæ Triopio obiacet: qui, dum Gela conderetur à Lindiis, qui sũt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, [b] posteri eius deorum inferorum sacerdotes illic perseuerauerunt, oriundi à Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam viri Geloi per seditionem eiecti, in Mactorium vrbem quæ sita est super Gelam, profugerũt: hos Telines Gelam [c] deduxit nullis virorum copiis adiutus, sed horum deorum sacris. quæ vnde acceperit, an ipse possederit, id verò dicere non possum.

b Eius posteri continua successione deorum inferorum sacrifici, *Vel, antistites sacrorum diui inferis* fuerunt, quum Telines, vnus quidam ex progenitoribus *hanc dignitatem* hoc modo acquisiuisset. *At Valla cùm in aliis peccauit, tum in eo quòd ita vertit quasi* κοπαμβόου *legeretur, quum tamen statim post in eadem re alteram lectionẽ sequatur.*
c Reduxit. *sic & paulo post emẽda.*

τῷ ἐμμένειν ἐξέλουσι

εἰρωτᾶν Ἀρτοξέρξεα καὶ Ξέρξεω, εἴ σφι A ἔτι ἐμμένει τὸ τοῖς Ξέρξεα φιλίῃ συνεχεράσθη, ἢ νομίζοιτο τοῖς αὐτοῖς εἶναι πολέμιοι. βασιλῆα δὲ Ἀρτοξέρξεα μάλιστα ἐμμένειν φάναι, καὶ οὐδεμίῃ νομίζειν πόλιν Ἄργεος φιλιωτέρῃ. εἰ μὲν νῦν Ξέρξης ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἄργος, καὶ Ἀργείων ἄγγελοι ἀναβαίντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων Ἀρτοξέρξεα τοῖσι φίλοισι, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· οὐδὲ ἕνα γνώμην τοῖσι αὐτέων ἀποφαίνομαι ἄλλην γε ἢ τὴν περ αὐτοὶ Ἀργεῖοι λέγουσι· ἐπίσταμαι δὲ τοσοῦτο, ὅτι εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήια κακὰ ἐς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισι, ἐσκύψαντες αὖ ἐς τὰ τῶν πέλας κακά, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτέων ἀποφερόιατο ὀπίσω τὰ ἐστενείχοντο. οὕτω δὴ οὐκ Ἀργείοισι αἴσχιστα πεποίηται. ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γε μὲν οὐ παντάπασι ὀφείλω. καί μοι C τοῦτο τὸ ἔπος ἐλθέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. ἐπεὶ καὶ τοῦτο λέγεται, ὡς ἄρα Ἀργεῖοι ἔσαν οἱ ὁπισαλεσάμενοι τὸν Πέρσεω ὅτι τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφι τοῖς Λακεδαιμονίοις κακῶς ἡ αἰχμὴ ἐξήκεε, πάνυ δὴ βουλόμενοί σφι εἶναι τοῖς τῆς παρεούσης λύπης. τὰ μὲν περὶ Ἀργείων εἴρηται.

Ἐς δὲ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπικέατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων συμμίξοντες Γέλωνι, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύαγρος. τοῦ δὲ Γέλωνος τοῦτον τὸν πρόγονον, οἰκήτορα ὁ ὢν Γέλης ἐὼν οὐκ νήσου Τήλου τῆς ὅτι Τελοπίῳ κειμένης· ὃς κτιζομένης Γέλης ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου, καὶ Ἀντιοφήμου, οὐκ ἐλήφθη. ἀνὰ χρόνον δὲ αὖτε ἀπόγονοι γενόμενοι, ἱρεφαίτας τῶν χθονίων θεῶν διετέλεον ἐόντες, Τηλινέων ἑνὸς τευ τῶν τοιούτων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε. ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλης οἰκημένην, ἔφυγον ἄνδρες Γελῴοι, ἑστεώτες φάσι. τούτους ὦν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλην, ἔχων οὐδεμίῃ ἀνδρῶν δυνάμει, ἀλλ' ἱερὰ τούτων τῶν θεῶν. ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε, ἢ αὐτὸς οὐκ τήσατο, τοῦτο δὲ οὐκ ἔχω εἰπεῖν.

qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarẽt an amicitiã quam cũm Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberẽtur. Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare respondit, nullámque sibi ciuitatem amiciorem putare quàm Argos. Verùm an caduceatorem Xerxes Argos [a] misserit ad ea dicenda, & an Argiuorũ nuntii qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere nõ possum, nec vllam de his aliam proferre sententiam nisi quam Argiui proferunt. Id demũ scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissẽt, cum vicinis mutare volẽtes, mala vicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita nõ turpissimè ab Argiuis actum est. Ego verò quæ dicũtur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in vniuersum à me dictum sit. quoniam & hoc narratur, Argiuos extitisse qui Persam in Græciam accersierunt, posteaquam cum Lacedæmoniis malè pugnassent, præ dolore præsenti quiduis præoptantes. Et de Argiuis quidem dictum est.

a Ad ea dicẽda remiserit, & an Argiuorum nuntii ad interrogãdum Artaxerxem de amicitia, Susa ascenderint, pro comp.

In Siciliam autem ad agendũ cum Gelone, tum alii nuntiis à sociis iere, tũ verò à Lacedæmoniis Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Oecetor, qui in Gela erat, ex insula Telo quæ Triopio obiacet: qui, dum Gela conderetur à Lindiis, qui sũt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, [b] posteri eius deorum inferorum sacerdotes illic perseuerauerunt, oriundi à Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam viri Geloi per seditionem eiecti, in Mactorium vrbem quæ sita est super Gelam, profugerũt: hos Telines Gelam [c] deduxit nullis virorum copiis adiutus, sed horum deorum sacris. quæ vnde acceperit, an ipse possederit, id verò dicere non possum.

b Eius posteri continua successione deorum inferorum sacrifici, *Vel, antistites sacrorum diui inferis* fuerunt, quum Telines, vnus quidam ex progenitoribus *hanc dignitatem* hoc modo acquisiuisset. *At Valla cùm in aliis peccauit, tum in eo quòd ita vertit quasi* κοπαμβόου *legeretur, quum tamen statim post in eadem re alteram lectionẽ sequatur.*
c Reduxit. *sic & paulo post emẽda.*

His sacris fretus,[a] eò deduxit illos vbi posteri sui deorum sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera, non à quocunque viro effici consueuerunt, sed ab eo qui sit[b] casti ingenii, robustæque præstantiæ. Quanquã vt fertur ab in colis Siciliæ, fuisse natura effœminatũ ac viro mollioré. Hũc in modum ille dignitatem hanc adeptus est, Cleandro autẽ Patareo, qui septem annos Gelæ tyránide potitus est, vita functo, (à Sabyllo autẽ viro Geloo fuit interfectus) ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus à Teline vate, cum aliis multis, quorum vnus erat AEnesidemus Pataici filius, satelles Hippocratis: qui non diu pòst ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leontinos, pugnauítque cum Syracusanis & permultis barbarorum, in iis bellis Gelon extitit vir præclarissimus: adeo vt nulla omnium quas retuli ciuitatum effugerit Hippocratis dominationẽ, præter Syracusanos. quos pugna ad flumẽ Elorũ superatos Corinthii Corcyræique liberauerunt: sub hac tamen conditione, vt Syracusani Camarinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderẽt. Hippocrates autem quum totidem annos quot frater Cleãder tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante vrbem Hyblã periit. ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, EVclidem & Cleandrum, vbi ciues, quòd abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio vicit, ipse Geloorum imperium[c] adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis.[d] Post hoc commentum, quosdam Syracusanos, qui Gamori vocabantur, à plebe suísque seruis qui Cyllyrii nominabantur eiectos,

a Eos hac conditione reduxit vt eius posteri deorum sacrifici essent. *Ad hoc loquendi genus passim impingit hic interpres.*

b *Sensus huius loci postulare videtur, vt ψυχὴ ἀγαθὴ respondeat ad verbum et quod dicimus Bon esprit: Et totum hunc locum sic interpretemur,* Neque enim in quêlibet talia facta cadere existimo, sed in eum demum qui acuto ingenio viriliqué robore sit præditus. Atqui eum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuisse ferunt, vt qui effœminatus ac mollior fuerit. *Illud quoque ὡς τὸ videtur aliter accipiendum, & eodem modo quo sumitur præpositione Ad, quum dicimus, Obstupuit ad hæc voces.*

c *Omittit ἔργῳ quod respondet præcedenti λόγῳ. q. d. Dum verbo illos ad conseruãdum suum imperium adiuuat, ipse non iam verbo, sed facto illud inuasit.*

d Post hoc autẽ insperatũ lucrũ. *Id est, Quum autẽ ei nihil tale sperãti iam tantum bonum obtigisset.*

Τούτοισι δ' ὦν πίσυνος ἐὼν κατήγαγε, ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφαντίδαι τῶν θεῶν ἔσονται. θώυμα μοι ὧν καὶ τοῦτο γέγονε τοῖς τὰ πεύθανόμην κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσοῦτον. τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ τοῖς τοῦ ἀπάντου ἀνδρὸς νενόμικα γίνεσθαι, ἀλλὰ παρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς, καὶ ῥώμης ἀνδρείης. ὁ δὲ λέγεται τοῖς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων τοὺς ὑπενδυτίας τοιούτων πεφυκέναι, θηλυδρίης τε καὶ μαλακώτερος ἀνήρ. οὕτω μὲν νυν σκευάσαντα τοῦτο τὸ γέρας. Κλεανδρῷ δ' τῷ Παταρέος τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυραννεύσε μὲν Γέλης ἑπτὰ ἔτεα, ἀπέθανε δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γελῴου, διαδέκεται τὰ ἀναλαμβάνει τὴν μοναρχίην Ἱπποκράτης, Κλεανδρου ἐὼν ἀδελφεός. ἔχοντος δὲ Ἱπποκράτεος τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων ἐὼν Τηλίνεω τοῦ ἱροφαντέω ἀπόγονος, πολλῶν μετ' ἄλλων, καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταικοῦ, ὃς ἦν δορυφόρος Ἱπποκράτεος, μετ' δὲ οὐ πολλὸν χρόνον δι' ἀρετὴν ἀπεδέξατο πάσης τῆς ἵππου ἔτι ἵππαρχος. πολιορκέοντος γὰρ Ἱππο-κράτεος Κοριθίους τε καὶ Ναξίους, καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίνους, καὶ τοῖς, Συρακουσίοις τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοῖς, ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν τούτοισι τοῖσι πολεμίοισι ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ εἶπον πολίων τοῦτέων, πλὴν Συρακουσίων, οὐδεμία πέφευγε δουλοσύνην τοῖς Ἱπποκράτεος. Συρακουσίοις δὲ Κορινθίοί τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρύσαντο, μάχῃ ἐστεφανωμένοι τῇ ποταμῷ Ἑλώρῳ. ἐρρύσθησαν δὲ οὗτοι τοῖσδε κατελέξαντες, ἐπ' ὥτε Ἱπποκράτεϊ Καμαρίνην Συρακουσίοις παραδιδοῦναι. Συρακουσίων δὲ ἐὼν Καμαρίνα παρχαῖον. ὡς δὲ καὶ Ἱπποκράτεα τυραννεύσαντα ἴσα ἔτεα τῷ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ κατέλαβε ἀποθανεῖν τοῖς πόλιν Ὑβλῃ, στρατευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελοὺς, οὕτω δὴ ὁ Γέλων ᾧ λόγῳ ἡμφορέων τοῖσι Ἱπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεανδρῷ, ἐβουλεύσατο τῶν πολιητέων κατηκόων ἔτι ἔτι τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελῴων, ἦρχε αὐτὸς ἀποστερήσας τοὺς Ἱπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο ὀ δῶρημα, τοὺς καλεόμενοι τῶν Συρακοσίων, οὐκ πεσόντας ὑπὸ τε τοῦ δήμου, καὶ τῶν σφετέρων δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυρίων,

τῶν καταγελάσαι

275

ὁ Γέλων καταγαγὼν τούτους ἐν Καμαρίνῃ πόλιος ἐς τὰς Συρακούσας, ἔχε καὶ τοὺτας. ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρακοσίων ἅτε ὄντι Γέλωνι τοῦ δεδιδοῖ τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν. ὁ δὲ, ἐπεί τε προσέλαβε τὰς Συρακούσας, Γέλης μὲν ἅτε κρατέων, λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο, ἅτε φέλας αὐτὸς Ἱέρωνι ἀδελφεῷ ἐωυτοῦ· ὁ γὰρ τὰς Συρακούσας ἐκράτυνε, καὶ ἔσαν ἀπόψυχαι αἱ Συρακουσαι· αἱ δὲ πρόσθεν ἀνάτ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον. τοῦτο μὲν δὴ, Καμαριναίους ἀπῴκισε ἐς τὰς Συρακούσας ἀναγκάσας, πολίτας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ ὃ ἀξιωματικὸς ἔστι· ἔστι δὲ, Γελῴων τοὺς ἐξημίωσε τῶν αὐτῶν τοῦτο τοῖσι Καμαριναίοισι ἐποίησε. Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ, ὡς πολιορκεόμενοι ἐς ὁμολογίην τοῖς ἐσεχώρησαν, τοὺς μὲν αὐτέων παρέας, ἀφορμόμενος τε πόλεμον αὐτῷ, καὶ τοῖς δοκέοντας ἀπολέεσθαι ἀπὸ τοῦ, ἄγων ἐς τὰς Συρακούσας, πολίτας ἐποίησε. τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγαρέων, οὐκ ἐόντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου, οὐδὲ τοῖς ἐσεκόμενον κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι, ἀναγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρακούσας, ἀπέδοτο ὅτι ἀξιαγωγῆ ἐν Σικελίῃ. τοῦτο δὴ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε δοκεῖν. ἐποίεε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίσας δῆμον εἶναι σύνοικημα ἀναιδέστατον. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ τύραννος ἐγένετο μέγας ὁ Γέλων. ὅτε δὴ ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπικέατο ἐς τὰς Συρακούσας, ἐλθόντες αὐτοὶ ἐς λόγους, ἔλεγον τάδε,

» Ἐπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι,
» καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι, τοῦ δεομένους τε
» νοστέειν τὸν Βάρβαρον. τὸν γὰρ ἔπεσθαι
» ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πρήσσοντα καὶ πανστρατιῇ,
» ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλήσ-
» ποντον, καὶ ἐπάγων πᾶσαν τὴν ἠῶιον στρατὸν
» διὰ τῆς Ἀσίης, στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλ-
» λάδα· τοῦτο μὲν ποιεύμενος ὡς ἐπ'
» Ἀθηναίους ἐλαύνει, ἀλλ' νόῳ δὲ ἔχων πᾶσαν τὴν
» Ἑλλάδα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. σὺ δὲ δυνά-
276 » μιός τε ἐὼν μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλ-
» λάδος ἐστὶ ἐλαχίστη μέτα ἄρχοντί γε Σικε-
» λίης· βοήθει τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλ-
» λάδα, καὶ συνελευθέρου. ἁλὴς μὲν γὰρ γε-
» νομένη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς, χεὶρ μεγάλη συνά-
» γεται, καὶ ἀξιόμαχοι γενόμεθα τοῖσι ἐναντίοι-

τῶν ἀχαιεπόλεων.

in patriam ex vrbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis. nam ei venienti plebs Syracusana & vrbẽ & seipsã dedit. Quã Gelõ vbi accepit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibíque Syracusas habuit, & quidem pro omnibus vrbibus. ideóque ea ciuitas confestim[a] excurrit atque propagata est. nam deductis cò Camarinæis omnibus Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersã: dimidióque & eo amplius Geloorum itidẽ vt Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia, quum obsessi ad deditionem venissẽt, locupletissimos quosque, qui bellum ei intulerant, & ob id se interfectum iri putabant, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit: at plebẽ Megarensẽ quæ belli mouendi fuerat expers, quæque nihil mali se passuram expectabat, Syracusas adductam venundedit, ex Sicilia asportãdam. Idem hoc fecit Euboeẽsibus qui sunt in Sicilia, proceres à plebe distinguens. Hoc autẽ ideo de vtrisque fecit quòd arbitraretur contubernium plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrãnus effectus est Gelon. Ad quem legati Græcorum, posteaquam Syracusas corámque venerunt, ita loquuti sunt,

a Incrementum vigorémque assumpsit.

LACEDAEMONII pariter & Athenienses eorúmque socii nos misere ad te in societatem assumendum aduersus barbarũ. nam prorsus audisti bellum Græciæ inferre, iuncto pontibus Hellesponto, virum Persam, secum omnes Eoas ex Asia copias ducentem: per simulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in suã potestatẽ. Tu igitur, cui magna potẽtia adest, nec minima Græciæ portio, quum sis Siciliæ princeps, ferto opem iis qui Græciã à seruitute vindicãt, eámq; vnà cũ illis liberato. Coacta enim cũcta Græcia, erimus magna manus, pugnáq; pares inuadẽtibus nos:

quòd si è nobis alii proditores fuerint, alii otiosi sedeant, id syncerum quod supererit Græciæ, exiguum erit. vnde periculum est ne omnis Græcia pessũ eat. Neque enim speraueris Persam, si nos prælio superauerit, ad te non esse vẽturum: quinimò hoc antè caueris. nobis nanque opem ferendo, te metipsum tutaris. Rei bono consilio gestæ lætus plerũque est exitus. Hæc legati dixere. Quibus respõdẽs Gelõ, [a] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, insolentem habetis orationẽ, qui ausi estis me adire, hortantes ad ineũdam aduersus barbarum societatem: [b] quum ipsi me orantem prius aduersus exercitum barbaricum recusaueritis socium. nam dum mihi erat cũ Carthaginensibus certamen, [c] incumbenti ad vltionem necis Doris Anaxandridæ filii de AEgestanis exigendam, offerebamque me adiutorem ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumenta atque [d] voluptates prouenerant, vos neque mei adiuuandi, neque vltionis de nece Doriana exigendæ gratia venire voluistis. Itaque [e] quantũ in vobis est, omnia hæc à barbaris possidẽtur. Verũ nobis hæc in melius reciderunt. [f] nũc quoniam circũuenit vos atque attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus à vobis, non ero vestrisimilis: sed paratus sum ad opem ferẽdã ducentarum triremium, & viginti milliũ armatorũ, ac duum milliũ equitũ, *totidémque ferentariorũ*, totidémque leuis armaturæ, totidẽ sagittariorũ, totidem funditorum. Sed & rem frumentariã cunctis Græciæ copiis, donec fuerit debellatum, suppeditaturũ me recipio. Sed ea lege hæc pollicor vt ego sim aduersus barbarũ Græcorũ imperator: aliter neque ipse venirẽ, neq; alios mittere. Ea Syagrus audiẽs, non tulit: sed, O quàm eiularet, inquit, Pelopides Agamemnon, si audiret Spartiatas imperium subdidisse Geloni atque Syracusanis. Tu verò ne feceris huius rei mentionem amplius: sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ,

a His verbis, quibus eos vehemẽter vrgebat, vsus est.

b Quum ipsi petenti mihi aduersus exerc. barb. ferre opem recusaueritis.

c Et obtestabar vt pœnas necis Dorici Anaxandridæ filii ab Ægestanis reposceretis, offereb.

d Cõmoditates prouenerunt.

e Itaque per vos quidem hæc omnia barbari possideãt licet. *id est, Per vos non stetit quin hæc omnia nunc à barbaris possideantur.*

f Nunc postquã translatæ sunt ad vos belli gerendi vices, ita demum Gelonis recordati estis. Atenim dedecore à vobis affectus, vos nequaquam imitabor: sed opẽ ferre paratus sum ducentarum triremium, &c. *Est tamẽ ad verbum, Suppeditans ducentas triremes, & viginti millia armati, eodémque modo deinceps.*

A ἐὼν δὲ ἡμέων οἱ μὴ κατατρεσδιδῶσι, ἢ δὲ μὴ θέλωσι πιμφρέειν, ὃ δὲ ὑγιαῖνον τῆς Ἑλλάδος ἢ ὀλίγον, τοῦτο δὲ ἤδη δηνὸν γίνεται, μὴ πέσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλάς. μὴ γὰρ ἐλπίσῃς, ἐὼν ἡμέας καταστρέψηται ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκ ἀξέει τοῦδε σέ γε, ἀλλὰ τοῦ τούτου φύλαξαι. βοηθέων γὰρ ἡμῖν, σεωυτῷ πιμφρέεις· τὰ δὲ οὐ βουλευθέντι τρήγματι τελευτᾷ ὡς κεπίπαν χρηστὴ ἐθέλῃ γίνεσθαι. ἢ μὲν ταῦτα ἔλεγον. Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέκειτο λέγων τοιάδε, Ἄνδρες Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτειν, ἐπολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ὀπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν· αὐτὰρ δὲ, ἐμεῦ τοιούτου δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ στρατιὴν παθεῖν, ὅτε μοι τοῖς Καρχηδονίοις νεῖκος συνῆπτο, ὁ δὲ σκήπτρου τε καὶ Δωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδεω τοῖς Αἰγεσταίων φόνον ἐκτρηξάσθαι, ὑποτείνοντός τε τὰ ἐμπόρια, σὺν ἐλθοῦ ἐγώ, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλα ὠφέλεά τε καὶ ἐπωφήσιες γενέσθαι· οὔτε ἐμεῦ εἵνεκα ἦλθετε βοηθήσοντες, οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκτρηξόμενοι· ὃ δὲ κατ' ὑμέας, τάδε πάντα ὑπὸ βαρβάροισι νέμεται. ἀλλ' οὐ γὰρ ἡμῖν καὶ ὀπὶ ὃ ἄμεινον κατέστη· νῦν δὲ ὅπῃ τοῦτο ἐκεκίνυτο ὁ πόλεμος καὶ ἀπίκται ἐς ὑμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνήσις γένοιτο. ἀτιμίης ὦ τοῖς ὑμέων κυρήσας, οὐκ ὁμοιώσομαι ὑμῖν, ἀλλ' ἑτοῖμός εἰμι βοηθέων, πιμφρέων μυριάδας τε τριήρεας, καὶ δισμυρίους ὁπλίτας, καὶ διχιλίους ἵππους, καὶ διχιλίους τοξότας, καὶ διχιλίους σφενδονήτας, καὶ διχιλίους ἱππόδρομοις ψιλοὺς. σῖτόν τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι παρέξω, ἐστ' ἂν δῃοπολεμήσωμεν, ὑποδέκομαι πιμφρέειν. ὀπὶ δὲ λόγῳ τοιῷδε τάδε ὑπίσχομαι, ὀπ' ὦ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος ἡμύσομαι πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὔτ' αὐτὸς ἔλθοιμι, οὔτ' ἄλλους πέμψαιμι. ταῦτα ἀκούσας οὔτε ἐώεργον ὁ Σύαγρος, εἶπέ τε τάδε, Ἦ κε μέγ' οἰμώξειεν ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων, πυθόμενος Σπαρτιήτας τὸν ἡγεμονίην ἀπαραιρεῖσθαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ Συρακουσίων. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου μηκέτι μνησθῆς, ὅκως τὸν ἡγεμονίην τοι παραδώσομεν. ἀλλ' εἰ μὲν βούλεαι βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι,

esto sub imperio Lacedæmoniorum: si dedignaris subesse, nõ habe animum opẽ ferẽdi. Ad hæc Gelon, vbi vidit verba Syagri auersa, hanc ad extremum protulit orationem, Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solẽt irritare indignationem. verùm tu contumeliosis in me verbis inuehens, non tamen induces me ad vicem contumeliosè reddendam. Sed quando vos ita imperiũ amplectimini, multo me magis quàm vos decet illud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac plurium nauium imperator sum. Cæterùm, quoniã ista oratio vestra in contrarium nititur, nos aliquantum à superiore nostra oratione decedemus: Si vos terrestribus copiis præfueritis, ego nauticis præero: sin vos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copiis imperitare volo. Ex quo oportet vos aut alterutra harum rerum esse contẽtos, aut his sociis destitutos abscedere. Hanc Gelon conditionẽ offerebat. Cui nuntius Atheniẽsis [a] Lacedæmonios anteuertẽs, ita respondit, Rex Syracusanorũ, Græcia nos ad te misit, non imperatorum indiga, sed exercitus: tu verò præ te fers nõ missurum te exercitum, nisi sis Græciæ imperator: videlicet vt illi imperes affectas. [b] Itaque quantum ad eã partem pertinet qua cũcto Græcorum exercitui præesse postulas, suffecerit nobis Athenienſibus silentium agere, intelligentibus Laconem fore idoneũ ad reddendam pro vtrisque rationem: quantum autem ad illud attinet, quòd poscis vt vniuersæ classi præsis, ita habeto: nos, etiã vt Lacon permittat, nõ esse permissuros præesse te classi. nostrũ enim munus hoc est, nisi Lacedæmonii id velint: quibus præesse classi volentibus non cõtradiceremus, alteri verò concederemus nemini. nã alioqui frustra [c] plus nauiũ quàm cæteri Græci possideremus, si Syracusanis imperiũ cederemus, qui sumus Athenieẽses, & antiquissimæ originis, solíque Græcorũ qui nunquã solùm vertimus: è quibus virum instruendo ornandóque exercitu aptissimũ Homerus etiam [d] versificator ait Ilium venisse:

a Lacedæmoniorum nuntium anteuert.

b At nos ad illã quidem tuam petitionem qua vniuersi Græcorũ exercitus imperium postulabas, silentium tenuimus, contenti Lacedæmoniorum responso esse volentes, quod pro vtrisque sufficere posse sciebamus: iam verò, quum tu vniuersorum imperio excluſus. *i. postquã denegatum tibi est vniuersum imperium*, nauale postules, ita habeto, nos ne permittẽte quidem id Lacedæmonio, permissuros.

c *Legit παρ' ἄλλον, non πάρ ἐμοῦ.*

d Poeta.

» ἴσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ' ἀρα μὴ δικαιοῖς ἄρχεσθαι, σὺ ὦ μὴ δὲ βοήθει. τοῖς τοῦτα ὁ Γέλων, ὁπῇ ὥρα ἀπεστραμμένοις τοῖς λόγοις τοῦ Συάγρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε ἐξέφηνε λόγον, Ὦ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὀνείδεα κατιόντα ἀνθρώπῳ, φιλέει ἐπιστομάζειν τὸν θυμόν. σὺ μὲν τοι ἐπὶ δὲ ξείνους ὑβρίσματα ἐν τοῖς λόγοις, οὐ με πείσεις ἀζήμιονα ἐν τῇ ἀμοιβῇ θυμέεσθαι. ὅκου ὦ ὑμεῖς οὕτω τρεπόμενοι τῆς ἡγεμονίης, οἰκὸς καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων τρεπόμενον, B γραπτῆς τε ἐόντα πολλαπλασίης ἡγεμόνα, καὶ νηῶν πολὺ πλείονων. ἀλλ' ἐπεί τε ὑμῖν λόγος οὕτω τρεπόμενος κατέστη, ἡμεῖς τοι ὑπεξίομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου· ἐς τὸ μὲν πεζοὺ ἡμεῖς ἡγήσομεθα, τὸ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἥδιστον τὸ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τὸ πεζοὺ ἐγὼ θέλω. καὶ ἢ τούτοισι ὑμέας χρεών ἐστι ἀρέσκεσθαι, ἢ ἀπιέναι συμμάχων τοιῶνδε ἐρήμους. Γέλων μὲν δὴ τοῦτα τρεετείνετο. Φήσας δὲ ὁ Ἀθηναίων C ἄγελος τὸν Λακεδαιμονίων, Ἀμείβεται τοῖς δε, Ὦ βασιλεῦ Συρακουσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεόμενοι ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν ἡμέας πρὸς σε, ἀλλὰ στρατιῆς· σὺ δ' ὅκως μὴ στρατιὴν πέμψῃς μὴ ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, ὑποφαίνεις· ὡς δ' στρατηγήσῃς αὐτῆς, γλίχεαι. ὅσον μὲν νῦν πάντος ὑπ' Ἑλλήνων στρατὸν ἐδέου ἡγέεσθαι, ἐξήρκεε ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην ἄγειν, ἐπιστάμενοισι ὡς ὁ Λάκων ἱκανός τοι ἔμελλε ἔσεσθαι, ἐπεὶ τε ἀμφοτέρων ἀπολογήσασθαι. ἐπεί τε ἡ ἀπάσης ἀπελαυνόμενος δέεται τῆς ναυτικῆς ἀρχῆς ἀρχήν, οὕτω ἔχει τοι, ὦ δῆ, ἐμὲ ὁ Λάκων ὀπίσω τοι ἀρχὴν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν. ἡμετέρη γὰρ ἐστὶ αὕτη γε μὴ αὐτέων ἐθελόντων Λακεδαιμονίων. Τούτοισι μὲν ὦν ἠρέεσθαι βουλευομένοισι οὐκ ἀνιτείνομεν, ἀλλ' ἡ ὑμῖν πρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχέειν. μάτην γὰρ ἂν ὧδε πάρεργον Ἑλλήνων στρατὸν πλέον εἴημεν ἐκπεμπόμενοι, εἰ Συρακουσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τὴν ἡγεμονίης, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος πρεσβευόμενοι, μοῦνοι ἐόντες μεταστάσιν Ἑλλήνων. τῷ δὲ Ὅμηρος ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι, ἔξοχά τε κοσμήσας στρατόν·

ἢ δ' ἀμείβεται μιν τόσδε,

277

ἢ δ' ἄγειν,

ἔσομαι

vt nõ sit dedecus nobis ista commemorare. His Gelon ista respõdit, Hospes Atheniẽsis, [a]apud vos qui præsint habetis, qui subsint non habetis. Quocirca quum nihil cedere sed totum obtinere velitis, quam celerrimè hinc retro abscedatis, renuntiaturi Græciæ, ver ex anno illi [b]exaruisse. Cuius dicti sensus hic est, [c]quum constet probatissimam anni partem esse ver, talem esse suum exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quasi quodam vere, quod illi exarcesceret, non inita secum societate.

a Vos, qui imperent habere videmini, at quibus imperetur, non item.

b Exemptũ esse. *Vel, ablatum esse.*

c Sicut ver in anno præcellere cõstat, ita suum exercitum Græco *præcellere.* Ideóque Græciæ, quæ sua societate priuaretur, idem cõtingere dicebat ac si ei ex anno ver exemptum esset.

Hoc respõso Gelonis accepto nuntii Græcorum profecti sunt. Post hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impares barbaro essent, tamen indignum atque intolerandum sibi ratus vt profectus in Peloponnesum subesset Lacedæmoniis, qui Siciliæ tyrãnus esset, omissa hac via aliã iniit. Nam vbi primùm audiit Persam transmisisse Hellespontum, misit cum tribus [d]biremibus Cadmum Scythis filiũ Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad obseruandum quò casura esset pugna: vt si barbarus vinceret, ei pecuniam traderet terrãmque & aquam eorum locorum quibus Gelon imperaret: sin vincerent Græci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus quum tyrãnidem Coorum à patre accepisset [e]satis validam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam, sua sponte eam in media ciuitate deposuit, atque in Siciliam abiit. vbi vnà cum Samiis vrbem Zanclam (cuius nomen in Messanam mutatum est) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modũ profectum, Gelon ob iustitiam quam illi ex aliis rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc nõ in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone cõmissũ interuertere quũ posset, noluit, sed posteaquã Græci pugna nauali superiores extitere,

d Nauibus quinquagenũm remorum.

e Bene stabilitã. *Vel constitutam,* nulla premente calamitate, sed iustitiæ exercendæ studio, *vel, sed iustitiæ amore, ad verbum, sed præ iustitia,* in mediũ Cois proposuerat, & in Siciliam discesserat.

A ὑπὸ οὐδὲν ἡμῖν ἐστὶ οὐδὲν λέγειν τὰ τοιαῦτα. ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἵκατε τοῖς ἄρχειν ἐλθεῖν, οὐ δὲ ἄρχομένοις οὐκέτι. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὅπτι ἐόντες ἔλθεῖν ὃ πολὺ ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπεστραμμένοι, ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι οὐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὃ ἔαρ αὐτῇ ἐξαφῄρηται; οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦ ῥήματος, ὃ ἐθέλοι λέγειν. δῆλα γὰρ ὡς ἐν ᾧ ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ στρατιῆς. B Ἑλλήνων γραπτῆς, τῷ ἑωυτοῦ στρατιῇ. γε εἰσκομιδέων ὦν τῷ Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης, εἴκαζε ὡς εἰ ὃ ἔαρ οὐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαφαιρημένον εἴη.

Οἱ μὲν δὴ τοῦ Ἑλλήνων ἄγγελοι ὁσαῦτα τῷ Γέλωνι χρηματισάμενοι ἀπέπλεον. Γέλων ὁ τοσοῦτος οὕτω δείσας μὴ οὐ δυνάσαιτο τὸν βάρβαρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀναγκαῖον ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι C τοῦ Λακεδαιμονίων, ἐὰν Σικελίης τύραννος, οὕτω μὲν τὸν ὁδὸν ἠμέλησε, ὁ δὲ ἄλλης εἵλετο. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ἐπύθετο Πέρσην διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τεσσαράκοντα Κάδμον τὸν Σκύθεω, ἄνδρα Κῶον, ἐς Δελφοὺς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ, καὶ φιλίους λόγους, καραδοκήσοντα τὸν μάχην, ἢ πεσέεται. καὶ εἰ μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτοῦ διδόναι, καὶ γῆς τε καὶ ὕδωρ, τῷ ἄρχει ὁ Γέλων· εἰ δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπάγειν. ὁ δὲ Κάδμος οὗτος, τοσούτου δεόμενος τουτέων τοσόνδε ἐδέξατο παρὰ τοῦ τυραννίδα Κώων, οὐ βεβιασμένος, ἑκών τε εἶναι, καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενὸς, ἀλλ' ὑπὸ δικαιοσύνης, ἐς μέσον Κώοισι καταθεὶς τὸν ἀρχὸν, οἴχετο ἐς Σικελίην. ἔνθα μετ' Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὸν ἐς Μεσσήνην μεταβαλόντες τοὔνομα. τοῦτον δὴ ὦν ὁ Γέλων καὶ τοιῷδε E τρόπῳ ἀπικόμενον, ἀμφὶ δικαιοσύνῃ τὸν αὐτὸς ἄλλων σωφρόνεε ἐόντων, ἔπεμπε. ὃς ὑπὸ τοῖσι ἄλλοισι δικαίοισι τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοισι, καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τουτέων ἐλείπετο. κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων, τῷ οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρεὸν καταχέσθαι, οὐκ ἐθέλησε. ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ,

ἀλλ' λέγειν

ἀμφὶ

ἀρχομένοις οὐκ ἔχει. ἐπὶ

καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ A ἐκεῖνος ἀπίκετο ἐς τὴν Σικελίην, ἀπὸ πολλὰ τὰ χρήματα ἄγων. λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ὧν Σικελίῃ οἰκημένων, ὡς ὅμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων, ἐβούλετο ἂν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδήμου Ἀκραγαντίνων μοναρχεῦντος ἐξελαθεὶς ἐξ Ἱμέρης Τήλλος ὁ Κλεινίππου, τύραννος ἐὼν Ἱμέρης, ἐπῆγε ὅτι αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον, Φοινίκων, καὶ Λιβύων, καὶ Ἰβήρων, καὶ Λιγύων, καὶ B Ἑλισύκων, καὶ Σαρδόνων, καὶ Κυρνίων τεσσήκοντα μυριάδας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων, Ἀμίλκην τὸν Ἀννωνος, Καρχηδονίων ἐόντα βασιλῆα. καὶ ξενίῃ τε τῇ ἑωυτοῦ ὁ Τήλλος ἀναγώσας, καὶ μάλιστα δὴ τῇ Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω τοῦ Θυρίου, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρεσι Ἀμίλκᾳ, ἐπῆγε μιν ὅτι τὸν Σικελίῃ, τιμωρέων τῷ πενθερῷ. Τηείλλου γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλεως, τῇ οὐνόμα ἦν C Κυδίππη. οὕτω δὴ οὐκ οἷόν τε ἐόν τὸν Γέλωνα βοηθέειν τοῖσι Ἕλλησι, ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς τὰ χρήματα. τοῦτο δὲ, καὶ τάδε λέγεται, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἔν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκην τὸν Καρχηδόνιον, καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τοὺς Πέρσην. τὸν δὲ Ἀμίλκην, Καρχηδόνιον ἐόντα τοῦτο πάθος, μητρόθεν δὲ Συρακούσιον, βασιλεύσαντά τε καὶ τὰ ἀνδραγαθίῃ, Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε D ἐγένετο, καὶ ὡς ἑωυτοῦ τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυθόμενον. οὔτε γὰρ ζῶντα, οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς· ὃ πολὺ γὰρ ἐπεξελθεῖν διζήσιον Γέλωνα. ἔστι δὲ ὑπὸ αὐτέων Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμενος, εἰκόνι χρεωμένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο, ἐξ ἠοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δείλης ὀψίης· ὅτι τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἑλκῦσαι τὴν σύγασιν. ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μένων ἐν ᾧ E στρατοπέδῳ, ἐθύετο καὶ ἐκαλλιερέετο ὅτι πυρὴς μεγάλης, σώματα ὅλα καταγίζων· ἰδὼν δὲ τὴν τῶν ἑωυτοῦ νενικημένην, ὡς ἔτυχε ὅτι πεσόντων τοῖσι ἱροῖσι, ὥστε ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ. οὕτω δὴ καταικαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ, τρόπῳ εἴτε τοιούτῳ (ὡς Φοίνικες λέγουσι) εἴτε ἑτέρῳ,

Ἰβήρων

Ἐσπλύκων

Θυρίων

Xerxésque cum exercitu abiit, ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab iis qui Siciliam incolunt, Gelonẽ inducto ad obtemperandũ Lacedæmoniis animo, fuisse laturũ Græcis auxilia, nisi Terillus Crinippi filius eiectus ex Himera, vbi erat tyrannus, à Therone AEnesidemi filio Acragantinorum monarcho, adduxisset per id tẽpus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Elisycorum & Sardonum & Cyrniorũ trecenta millia, duce eorũ Amilcare Hannonis filio Carthaginẽsium rege: quos Terillus abduxerat cùm persuasos hospitii necessitudine, tum præcipuè prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filii, Rhegini tyranni, qui filios suos Amilcari obsides dedit, vlciscendi soceri causa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippã. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt iidem contigisse vt eodẽ die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginẽsem in Sicilia superarint quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Amilcarẽ, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre verò Syracusanus erat, & ob virtutem rex Carthaginensium, quum conflixisset, prælio victum, è conspectu fuisse ablatum audio, nec vsquam gẽtium aut viuum aut mortuum comparuisse. omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginenses illius imaginem colẽtes, hæc fama est, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tandiu enim extractũ fuisse prælium) interea Amilcarem in castris permanentem sacrificasse atque litasse, solida corpora [a]agerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam versis, vt erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum è conspectu sublatum. Cui, siue hoc modo, vt Phœnices, siue alio, (ὡς Φοίνικες λέγουσι) εἴτε ἑτέρῳ,

a Adolentem in pyra ingenti.

vt Garthaginenſes & Syracuſani memorant, ex oculis ablato, nũc Carthaginenſes ſacrificant, extructis monumentis, cùm alibi in omnibus ſuis coloniis, tũ præcipuè in ipſa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent.

Corcyræi autem aliud nũtiis reſponderunt, aliud fecerunt. nã quum eos iidem nuntii qui in Siciliam ierant, adiſſent, & iiſdem quibus Gelonẽ verbis alloquuti fuiſſent, polliciti ſunt confeſtim ſe auxilia miſſuros ac præſidio futuros, negantes ſibi Græciam neglectui habendam de ſalute periclitantem: quæ ſi collaberetur, nihil aliud ſibi ſupereſſe quàm vt primo quoque die ſeruirent: idcóque ſibi, quoad poſſent, illam eſſe adiuuandam. Hæc illi aſpectu ſpecioſa reſponderũt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, ſexaginta naues inſtruxere: ægréque digreſſi, Pelopóneſo applicauere, ac circa Pylon ac Tænaró oræ Lacedæmoniorum naues in ſtatione ſtatuere: obſeruantes & ipſi bellũ quò caderet, deſperantes fore vt Græci ſuperarent, ſed opinantes Xerxem multo ſuperiorẽ victæ Græciæ imperaturum. [a] Itaque curauere vt hæc verba apud Perſam facerent, Adhortãtibus nos Græcis ad hoc bellum, rex, quòd nõ minimum & copiarũ & nauiũ, ſed plurimum ſecundum Athenienſes habemus, tamen aduerſum te ire noluimus, aut quippiã tibi moleſtiæ facere. Hæc dicendo ſperabãt ſe plus aliquid quàm cæteros ablaturos. quod etiam (vt mihi videtur) contigiſſet. Ad Græcos autem excuſationẽ parauere, qua etiam vſi ſunt. accuſantibus enim Græcis quòd opẽ non attuliſſent, dixere ſexaginta ſe triremes armauiſſe, ſed per vẽtos etesias ſuperare Maleam nequiſſe. [b] Atque ita ad Salaminem ſe non contulere, nec vllius cladis pugnæ nauali participes fuere. Et iſti quidem ita Græcos à ſe ſummouerunt.

Cretes autem, poſtquam aditi ſunt ab iis Græcis quibus hoc negotium datum erat, hoc ſibi faciendum putarunt, vt certos homines publicitus

a Operã igitur dabant, *vel, de induſtria id faciebant*, vt poſſent hæc Perſę dicere, Nos, ô rex, quum ad hoc bellum Græci aſſumerẽt, *pro, aduocarent*, licet potentiã nõ minimam haberemus, & nõ pauciſſimas naues ſuppeditare potuiſſemus, ſed plurimas ſecundum Athenienſes, aduerſum te ire n.

b Atque ita factum fuiſſe vt Salaminẽ non peruenirẽt: & quòd à pugna nauali abfuiſſent, in eo ſe minimè malitia vlla vſos fuiſſe.

A (ὡς Καρχηδόνιοι) τοῦτο μὲν οἱ θεοῦσι, τοῦτο ὁ, μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλισι τῶν ἀποικίδων· ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνιοι. τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης, τοσαῦτα.

Καρχηδόνιοί τε καὶ Συρακούσιοι· πῶς

Κερκυραῖοι δὲ τάδε ὑποκριναμένοι τοῖσι ἀγγέλοισι, τοιάδε ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτοις προεθάμβεον οἱ ἄνδρες οἵτινες ἐς Σικελίην ἀπίκοντο, λέγοντες τοῖς ἄνδρασι λόγους τοὺς καὶ περὶ Γέλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ πρηγματικὰ μὲν ὑπέσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνέειν, φράζοντες ὡς οὐ σφι ῥηϊδίη ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπολωλυῖα· (ἐὼν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλώσουσι τῇ προσθήκῃ τῶν ἡμερέων) ἀλλὰ ἀμφηρεπέον εἴη ἐς ὃ δυνατώτατον. ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω ὑπερέσωπα. ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθέειν, ἄλλα νοέοντες, ἐπλήρωσαν νέας ἑξήκοντα. μόγις ὦν ἀναθέντες, προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ. καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχευον τὰς νέας, κατασκοπέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον, ἢ πεσέεται· ἀπολωλεόντων μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑπαρβαλέεσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσην, καταστρεψάμενον πολλὸν, ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος. ἐποίουν ὧν ὀλίγον τόδε, ἵνα ἔχωσι πρὸς τὸν Πέρσην λέγειν τοιάδε, Ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, τοὺς ἀμφισβαινόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρεχόντες αὐ, ἀμυνόμενοι πλείστας μετά γε Ἀθηναίους, οὐκ ἐθελήσαμεν μὲν τοι ἀντιοῦσθαι, οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι. τοιαῦτα λέγοντες, ἤλπιζον πλέον τι τῶν ἄλλων οἴσεσθαι. τάχα αὖ καὶ ἐθύετο, ὡς ἐμοὶ δοκέειν. πρὸς δὲ τοὺς Ἑλληνικοὺς σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῇ δὴ καὶ ἐχρήσαντο. αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οὐκ ἐβοήθεον, ἔφασαν πληρώσαι μὲν ἑξήκοντα τριήρεας, ἀπὸ δὲ ἐτησιέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἷοί τε γενέσθαι. οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμῖνα, καὶ οὐδεμιῇ κακότητι λαφθῆναι τῆς ναυμαχίης. οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας.

Κρῆτες δὲ, ἐπεί τε σφεας προεθάμβεον οἱ ὅτι τούτοισι ταχθέντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε· πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς

Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπηρώτων εἴ σφι ἄμεινον γένεται τιμωρέοντι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑπεκρίνατο, Ὦ νήπιοι, ὅστις μέμφεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενελάῳ ἀμφηριστέων Μίνως ἔπεμψε, μιλυόων δακρύματα. ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξεστρήξαντο αὐτῷ ἐν Καμίκῳ θανάτου ἠμυνόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοισι τίνετε ἐκ Σπάρτης ἁρπασθεῖσαν ἐπ' ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα. τῶνδε οἱ Κρῆτες ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔχοντο τῆς τιμωρίης. λέγεται γὰρ Μίνω κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον ἐς Σικανίην, τὴν νῦν Σικελίην καλεομένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ· ἀνὰ δὲ χρόνον Κρῆτας, θεοῦ σφεα ἐποτρύναντος, πανδημεὶ, πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισίων, ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικανίην, πολιορκέειν ἐπ' ἔτεα πέντε πόλιν Κάμικον (τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι οἰκέοντο) τέλος δὲ, οὐδὲν ἀμαρανθέντες οὔτε ἑλεῖν, οὔτε προσαναγκάσαι, λιμῷ σιτεομένους οὕτω ἐλείπετο οἴχεσθαι. ὡς δὲ κατὰ Ἰαπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβοντα σφεας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλεῖν ἐς τὴν γῆν. συναραχθέντων δὲ τῶν πλοίων, (οὐδεμίην γὰρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι) ἐνθαῦτα Ὑρίην πόλιν κτίσαντες, καταμείναι τε καὶ μεταβαλόντας, αὐτὶ μὲν Κρητῶν, Ἰαπυγες Μεσσάπιοι ἠνέσθαι, ἀντὶ δὲ τοῦ ἔθνεος νησιώτας, ἠπειρώτας. ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκήσαι, τὰς δὴ Ταραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ὀξέως ἀνάστατοι ἐποίησαν μεγάλως. ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος δὴ ἐγένετο πόλεων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτέων τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων οἱ ἀπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν, καὶ ἀπικόμενοι πιμπρεσὶ Ταραντίνοισι, ἀπέθανον τρισχίλιοι αὐτοί. αὐτέων δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπέων ἀεθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλεω, ἐπίτροπος Ῥηγίου κατελέλειπτο τότε. ὅστε οὐκ πεσὼν ἐκ Ῥηγίου, καὶ Τεγέῃ τῇ Ἀρκάδων οἰκήσας, ἀνέθηκε ἐν ὀλυμπίῃ τοῖς πολλοῖς ἀνδριάντας. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Ῥηγίνους τε καὶ Ταραντίνους, τοῦ λόγου μοι παρεξήκει γενόμενος· ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγουσι Πράσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα Ἕλληνας,

Delphos mitterẽt, deum conſulturos nunquid ſibi ſatius foret Græciam defendere. Quibus Pythia reſpondit, O ſtulti, imputate vobis quaſcũque lacrymas ob defenſionem Menelai vobis Minos gemebundus immiſit. Quoniam illi quidem non ſunt vlti cædem Minois in Camico factam: vos autẽ vlti eſtis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptã. Hæc Cretes allata vbi audiere, ab auxilio ferendo ſuperſedere. Siquidem fertur, Minoem, quum Dædalum veſtigans in Sicaniam (quæ nũc Sicilia dicitur) peruenifſet, vi eius vitæ allata occubuiſſe: interiecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præſios, diuinitus inſtructos, cum magna claſſe in Sicaniam traieciſſe, & quinquẽnio obſediſſe Camicum, [a] quam (vt mea fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare poſſent, neque permanere, fame enectos ea relicta abiiſſe: & dum circa Iapygiam curſum tenerent, ingenti eos tempeſtate adorta, in terram fuiſſe eiectos: laceratiſque nauibus, quum nullus in Cretam receptus oſtenderetur, illic ſubſidentes vrbem Hyriam condidiſſe: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Meſſapios eſſe effectos, & pro inſulanis [b] continenticos: & ab vrbe Hyria alias incoluiſſe. quas diu poſt Tarentini euertentes, magnam in ruinam deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus, extiterit, tum ipſorum Tarẽtinorum, tum Rheginorum, qui à Micytho Chœri filio ad tria millia ciuium adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ipſorum autẽ Tarẽtinorum qui cæſi ſunt, numerus non eſt initus. Micythus autem, quũ Anaxilai famulus eſſet, procurator Rhegii relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeã Arcadum incoluit, cõpluréſque ſtatuas in Olympia cõſecrauit. [c] Sed mihi Rheginorũ & Tarentinorum exceſſus ab oratione factus. In Cretam igitur deſolatam Præſii aiunt cùm alios homines tum præcipuè Græcos immigraſſe:

a Quam mea ætate Acragantini tenebant.

b Continentis habitatores.

c Sed ego ab oratione mea digrediens, hæc de Rheginis & Tarẽtinis verba interieci. Porro in Cretam, poſtquã deſolata fuit, Præſii *&c.*

tertiáque à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus nõ deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos vnà cum suis ouibus fame pestilentiáque correptos, iterúmque desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretẽsibus habitaretur. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit.

At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes fouerunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Alevadæ excogitasset. nam quumprimum audiere Persam traicere in Europam, nuntios ad isthmum mittunt, vbi prouisores Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam venere nũtii Thessalorũ, ita verba fecere, Viri Græci, Olympicum ingressum custodiri expedit, vt Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus: sed vos quoque debetis multum illuc mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neque enim decet nos adeo ante cæteram Græciam positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullá potestis iniungere necessitatem. [a] Nulla nãque fortior necessitas est quã imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis cõparare conabimur. Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendũ decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus, vbi coactus est, per EVripũ nauigauit. Qui postquam ad [b] Algas Achaiæ peruenit, egressus, relictis illic nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressũ qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneũ inter Olympum & Ossã montes. Ibi castra posuere Græci, ad decẽ millia armatorũ coacti: quibus ad erat Thessalorũ equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidẽ,

a Nullo enim modo necessitas impotentiam superare potest. *Vt accipiamus impotentiam pro Non posse. Hic enim est sensus, Frustra nos necessitate adigere conabiminí, & nos cogere. fieri enim nulla ratione potest vt quis ad id faciendum cogatur quod facere non potest.*

b Allon Achaiæ. *Insula autem pro ijsdem verbis, Ἅλλον τῆς Ἀχαΐης, habet Littoralia Achaiæ.*

A τείτῃ δὲ ἐλθεῖν μετ' Μίνωα τελευτήσαντα, ἐλθέσθαι τὰ Τρωϊκά· ἐν τοῖσι οὐ φλαυρότατοι φανέσθαι ἐόντες Κρῆτες τιμωροὶ Μενέλεῳ. ἀπὸ τουτέων δὲ σφι ἀποστήσασι ἐκ Κρήτης, λιμόν τε καὶ λοιμὸν ἐλθέσθαι καὶ ἀνθρώποισι καὶ τοῖσι κτεανέοισι. ἐς τε τὸν ὕστερον ἐρημωθείσης Κρήτης μετὰ τῶν ἀπολοίπων, τείτοις αὖτις αὖτις νέμεσθαι Κρῆτας. ἡ μὲν δὴ Πυθίη ἐπεμήσατο ταῦτα, ἔχε βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἕλλησι.

B Θεσσαλοὶ δὲ ἀπὸ ἀνάγκης τοιούτων ἐμήδισαν, ὡς ἐδέδοξαν, ὅτι οὐ σφίσι ἐοῦσι τὰ Ἀλευάδαι ἐμηχανέωντο. ἐπεί τε γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν Πέρσην ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν ἰσθμὸν ἀγγέλους. οἱ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ ἕδραν λισμένοι προβοῦλοι τῆς Ἑλλάδος, ἐκπρεσβευόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμενοι δὲ ὅτι τούτοις τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι, ἔλεγον, Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν εἰσβολὴν τὴν Ὀλυμπικήν, ἵνα Θεσσαλίη τε καὶ ἡ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μὲν νυν ἑτοῖμοι εἰμὲν συμφυλάσσειν. πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας πρὸς τὴν πολλήν· ὡς εἰ μὴ πέμψετε, ὅτι σαφὲς ἴστε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ. οὐ γὰρ τοι πρέπει κατημένους τοσούτῳ πρὸς τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μοιρίους πρὸς ὑμέων δεῖ ἀπολέσθαι· βοηθέειν δὲ οὐ βουλόμενοι, ἀναγκαίῃ ὑμῖν ὐδεμίαν οἷός τε ἐστὶ πρόφασιν. οὐδαμᾷ γὰρ ἀδυναμίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ. ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοί τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι. ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί· οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλεύσαντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν στρατὸν φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὡς δὲ συνελέχθη ὁ στρατός, ἔπλεε δι' Εὐρίπου. ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαΐης ἐς Ἅλλον, ἐκβὰς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών. καὶ ἀπικέατο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολήν, ἣ φέρει ἐκ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει τῶνδε Πηνειὸν ποταμόν, μεταξὺ δὲ Οὐλύμπου τε οὔρεος ἐόντα καὶ τῆς Ὄσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων καὶ μυρίοι ὁπλῖται συλλεγόντες· καὶ σφι προσῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος. ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν,

ἐκβολὴ, ὁπλῖτας.

A EVæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam [a] non esset è regio genere: ex Atheniẽsibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies immorati sunt. aduenerũt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuntii, suasum eis vt illinc decederẽt, ne in illo ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet multitudinem terrestrem nauticámque indicãdo. Horum B consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtemperauerunt. Quanquã mihi videntur metu quoque id suasisse, quòd audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta vrbem Gonnon: quâ & transiuit exercitus Xerxis. Ita Graeci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, C dum rex in Europã ex Asia trãsiturus erat, & Abydi iam agebat. A sociis autem deserti Thessali, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transiere vt in rebus gerẽdis seseregi præstiterint vtilissimos.

Græci autem ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexãdro dicta erant, consultabant & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. euicíque hæc sentẽtia, vt præsidio aditum D Thermopylarum custodirent, quippe qui videbatur & angustior quàm ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ propinquior. Nã semitã qua Graeci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius [b] quàm ducibus Trachiniis ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum vt tuerentur decreuere, ne barbarus transiret in Græciã, vtq; classis proueheretur in Histiæotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, vt audiri vtrinque possint quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctũ cogitur traiectũ, qui est inter insulam Sciathum & continentẽ Magnesiæ:

a Sic Gr. Get. cod. Gr. addunt negatiuam particulã.

b Quàm peruenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audiuerunt.

280 ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι τοῦδε Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμυντέω, ἀνὴρ Μακεδόνες, συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι, μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ, καταπατηθέωσι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπιόντος· σημήνοντες τὸ πλῆθος τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὡς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα συνεβούλευον, (γνοσὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλεύειν, καί σφι εὔνοος ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδών,) ἐπείθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδίη τοῦ πείθειν, ὡς ἐπύθοντο καὶ ἄλλον ἐόντα ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς κατὰ τὸν αὐτὸν Μακεδόνα τὸν διὰ Περραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν, τῇπερ δὴ καὶ ἐστέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ὅτι τὰς νέας, ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν. αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατιὴ, βασιλέος τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὸν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης, καὶ ἐόντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ. Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμάχων, οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως, οὐδέ τι ἐνδιαστῶς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφάνοντο βασιλέϊ ἄνδρες ἐόντες χρησιμώτατοι.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεί τε ἀπικέατο ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἐβουλεύοντο πρὸς τὰ λεχθέντα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, ἥ τε χρήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἵοισι χώρεσι. τὰ νικῶσα γνώμη ἐγένετο, τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι. στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἅμα ἀγχοτέρη τε τῆς ἐωυτῶν. τὴν δὲ ἀτραπὸν δι' ἣν ἤλωσαν οἱ ἁλόντες Ἑλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι, ὧδε ἤδεσαν ἐοῦσαν πρότερον ἢ περ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων. ταύτην ὦν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν, μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον, καὶ δὲ ναυπηγέειν στρατὸν πλέειν ὅθι γῆς τῆς Ἱστιαιώτιδος ὅθι Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστί, ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατ' ἕτερα ἐόντα. οἵτε χῶροι οὕτως ἔχουσι· τοῦτο μὲν ὁ Ἀρτεμίσιον ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηϊκίου ἐς οὐρέος στεινότητα ἐς στεινὸν πόρον, καὶ μεταξὺ ἐόντα νήσου τε Σκιάθου καὶ ἠπείρου Μαγνησίης·

χρὴ ὅς

χρὴ ἐκπρεπέστατοι

χρὴ ὁπλῖται.

ab anguſtiis autem EVbœæ iam Artemiſium excipit littus, in quo eſt Artemidis, *id eſt, Dianæ*, templum. Ingreſſus verò in Græciã per Trachinem, vbi arctiſſimus, dimidii iugeri eſt. quanquam ad dexteram regionem non eſt hic locus arctiſſimus, ſed ante póſtque Thermopylas: iuxtáque Alpenos à tergo ſitos, tantummodo ad agendum vehiculum via patet: anterius etiam iuxta flumẽ Phœnicem, prope vrbẽ Anthelam ſolùm agendo vehiculo via ſufficit. Thermopylarum autem quod ad heſperum vergit, mòns eſt inacceſſus & præalti præcipitii, protentus vſque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadoſis. In hoc autem ingreſſu ſunt θερμὰ λουτρὰ, *id eſt, calida lauacra*, quæ χύτρους, *id eſt, ollas*, indigenæ vocant: & deſuper ara Herculi extructa. Ad hos ingreſſus, murus ædificatus erat, ſuper quẽ olim πύλαι, *id eſt, portæ*, erant. Eũ autem ædificauerant Phocenſes metu Theſſalorum, ex quo illi ex Theſprotis terram AEolidem iere habitatum, quam nunc poſſident. & quia Theſſali conabantur eos ſubigere, hoc præſidio impoſito ſe tutabantur: aquámque illam calidam ingreſſui induxere, vt eſſet lacunoſus locus: omnia excogitantes ne in ſuam terram Theſſali incurſarent. Hic tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iã vetuſtate erat collapſus: quo rurſus excitato, viſum eſt illis faciendum vt illac barbarum arcerent à Græcia. Eſt autem proximè viam vicus nomine Alpeni, vnde frumẽtari Græci ſtatuerant. Et hæc quidem loca viſa ſũt Græcis opportuna. cũcta enim rimati atque ratiocinati, vbi barbari neque multitudine neque equitatu vti poſſent, ibi illos Græciã inuadentes excipere ſtatuerũt. Poſtea verò quã Perſam in Pieria eſſe audiere, ex Iſthmo digreſſi ſũt: peditatus ad Thermopylas inſidendas, cæteri mari, ad Artemiſiũ. Dũ autẽ Græci (vt cuique præceptũ erat) properè ad ſuccurrẽdũ tẽdũt, interea Delphi deũ conſuluere, de ſeipſis pariter & de Græcia ſoliciti.

A ἐκ δὲ τοῦ στενοῦ τῆς Εὐβοίης, ἤδη ὁ Ἀρτεμίσιον ἐκδέκεται αἰγιαλός· ἐν δὲ, Ἀρτέμιδος ἱρόν. ἡ δὲ αὖ ἀμφὶ Τραχῖνος ἔσοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἐστὶ, τῇ στενοτάτη, ἡμίπλεθρον· οὐ μέντοι καὶ τοῦτό γ' ἐστὶ ὁ στενότατον τῆς χώρης τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἔμπροσθέν τε Θερμοπυλέων καὶ ὄπισθεν. καπά τε Ἀλπηνοὺς ὁπίσθεν ἑνὶ ἁμαξιτὸς ἐούσα ἁμαξιτὸς μουνή, καὶ ἔμπροσθεν αὖ Φοίνικος ποταμοῦ, ἀγχοῦ Ἀνθήλης πόλιος, ἁμαξιτὸς ἄλλη μουνή. τῷ δὲ
B Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς ἑσπέρης, ὄρεος ἀβάτου τε καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλὸν, αἰατεῖνον ἐς τὸν Οἴτην. ὁ δὲ πρὸς τὸν νότον τῆς ὁδοῦ, θάλασσα ἐπιδέκεται καὶ τενάγεα. ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρὰ, τὰ χύτρους καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι· καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ὑπ' αὐτοῖσι. ἐδεδέατο δὲ τείχεϊ καὶ ταύτας τὰς ἐσόδους· καὶ τὸ γε παλαιὸν πύλας ἐπῆσαν. ἐδείμαν δὲ Φωκέες ὁ τεῖχος, δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ
C ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκήσοντες γῆν τὴν Αἰολίδα, τὴν περ νῦν ἐκτέαται. ἅτε δὴ πειρωμένων σφι Θεσσαλῶν καταστρέφεσθαι σφέας, τοῦτο προεφυλάξαντο ⓓ Φωκέες· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὡς ἂν μὴ χαροδρωθείη ὁ χῶρος· πολλῷ μηχανεώμενοι ὅκως μὴ σφι ἐσβάλοιεν ⓓ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώρην. ὁ μὲν νυν τεῖχος ὁ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδεδέατο, καὶ τὸ πλέον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο. τοῖσι δὲ αὖτις ὀρθώσασι, ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύνειν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. κώμη δὲ ἐστὶ ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ οὐνόμα· ἐκ ταύτης ὑπεσιτίζεσθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες. οἱ μὲν νυν χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι ἐφαίνοντο ἐπιτήδεοι. ἄπορα γὰρ ἔδοξε φάρμυοι καὶ ἐπιλογιζόμενοι, ὅτι οὔτε πλήθει ἐξοῖσι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι, οὔτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὡς δὲ ἐπύθοντο
E ⓔ Πέρσην ἐόντα ἐν Πιερίῃ, διήιεσαν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐστρατεύοντο αὐτέων ⓓ οἱ μὲν, ἐς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ, κατὰ θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθεον ἀλλήλοισι· Δελφοὶ δὲ, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρησμῳδέοντο τοῖσι ἑωυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος κατεστρωμένοι.

281

καὶ σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι βοήθους, μεγάλους
A τούτοις ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Δελφοὶ δὲ δεξάμενοι τὸ μαντήιον, πρῶτα μὲν Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι ἐξ ἐλευθέροισι, ἐξηγήσαντο τὰ χρησθέντα αὐτοῖσι. καί σφι δεινοὺς καταρρωδέοντι τὸ βάρβαρον ἐξαγγείλαντες, χάριν ἀθάνατον κατέθεντο. μετὰ δὲ τοῦτα οἱ Δελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπέδεξαντο ἐν Θύῃ, (τῇπερ τῆς Κηφισοῦ θυγατρὸς Θύης ὁ τέμενός ἐστι, ἐπ' οἷς καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὸν ἐπωνυμίην ἔχει) καὶ θυσίησι
B σφεας μετήισαν. Δελφοὶ μὲν δὴ κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται.

Ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατὸς ὁρμεώμενος ἐκ Θέρμης πόλιος, προέβαλε νηῶν τῶν ἄριστα πλεούσας δέκα, ἐς Σκιάθου· ἔνθα ἔσαν προφυλάσσουσαι νέες τρεῖς Ἑλληνίδες, Τροιζηνίη τε καὶ Αἰγινέη καὶ Ἀττική. προσιδόντες δὲ ἔτι τὰς νέας τῶν βαρβάρων, ἐς φυγὴν ὥρμησαν. τὴν μὲν δὴ Τροιζηνίην, τῆς ἦρχε Πρηξίνος, αὐτίκα αἱρέουσι ὑπεκπρήσαντες οἱ βάρβαροι. καὶ ἔπειτα τῶν ὑπιστάντων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα ἀγαγόντες, ὑπὸ τῆς πρῴρης τῆς νηὸς ἔσφαξαν, ἀμφὶ δὲ ξιον ποιησάμενοι τὸν εἷλον τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλλιστον. ταύτῃ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ τὸ οὔνομα ἦν Λέων. πάλαι δ' ἄν τι καὶ τοῦ οὐνόματος ἐπαύροιτο. ἡ δὲ Αἰγινέη, τῆς ἐστρατήγεε Ἀσωνίδης, καί τινα σφι θόρυβον παρέσχε, Πύθεω τοῦ Ἰσχενόου ὑπιστατεύοντος, ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου τοῦτον τὸν ἡμέρην· ὃς, ὅπῃ ἡ ναῦς ἁλίσκετο, ἐς τοῦτο αὐτῆς μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρεουργήθη ἅπας. ὡς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ' ἦν ἔμπνοος, ⓓ Πέρσαι οἵπερ ἐπεβάτευον ὑπὸ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν οἰκείην, ἐποιήσαντο μιν σφεῖς πλείστου ἐποιήσαντο, σμύρνησί τε ἰώμενοι τὰ ἕλκεα, καὶ σινδόνι βυσσίνῃ τελαμῶσι κατελίσσοντες. καί μιν, ὡς ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἑωυτῶν στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσαν ἐκπλεόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, πρέποντες οὗ. τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηῒ ταύτῃ, πρεσβύτας ὡς ἀνδράποδα. αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν ὅτω ἐχρήσθησαν. ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐστρατήγεε Φίρμος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα, ἐξοχέλλει ἐς τοὺς Ἔμβολας τοῦ Πηνειοῦ· καὶ τὸν μὲν σκάφεος ἐκράτησαν ⓓ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀνδρῶν, οὐ,

Φίρμος
ἔμβολαι

His responſum eſt vt ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepêre oraculum, cum iis primùm Græcis communicauêre quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quòd barbarũ magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde ſtatuta ventis ara in Thya, vbi fanum Thyæ Cephiſi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hoſtias illi immolauere: propter quod oraculum etiam nũc Delphi ventos propitiant.

ἀπέδεξαν

Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velociſſimas rectà miſit in Sciathũ, vbi erant tres præſidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, AEginetica, Attica: quæ præuiſis barbarorum nauibus, in fugam ſe propriuerũt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praxinus, inſequuti barbari, cõtiñuò excipiũt. Deinde[a] ſtrenuiſſimũ quenque propugnatorum eius ad proram adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatíque ſunt, & primo & ſtrenuiſſimo nomen erat Leonis: quo nomine nonnihil fortaſſe gloriabatur. AEginetica verò, cuius trierarchus erat Aſonides, nõnihil tumultus hoſtibus præſtitit, [b] quòd eius epibata erat Pythius Iſchenoi filius, vir eo die præſtantiſſimus: qui capta naui tamen eouſque pugnando reſtitit donec totus[c] dilaniatus eſt: quem collapſum nõ mortuum, ſed ſpirantem, Perſæ qui nauem ceperant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt vt ſeruarent, vulnera ſmyrna medentes, ſindonéque byſſina & faſciis obligantes. ac rurſus in caſtra ſua reuerſi, hominem vniuerſo exercitui oſtentabant admirabundi, [d] ac probè obſeruantes: quũ alios quos in eadẽ iam naui ceperant, tanquam mancipia adſeruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Athenienſis, dum fugit ad oſtia Penei, impacta eſt: qua ſine viris barbari potiti ſunt.

[a] Videtur totum hunc locum aliter legiſſe, aut non intellexiſſe.

[b] Quòd ea vehebatur Pyth.

[c] Velut in laniena concisus eſt. Bud.

[d] Ac bene eum tractabant: quum cæteros quos in eadem naui ceperant, tanquam mancipia tractarent.

nam Atheniẽses, simulatque nauem impegerunt, ab ea desilientes, iter Thessaliam intenderunt, seque Athenas receperunt. Huius rei per [a] ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemisium castra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidem concesserunt ad EVripum tutãdum, reliẽtis per edita EVbœæ loca diurnis speculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum nauibus, tres ad herma quod est inter Sciathum & Magnesiam, nomine Myrmecem, profectæ sunt. quem locum vbi tenuêre barbari, lapideum illic titulum imposuere. Qui ex Therma soluerunt, [b] vbi littus oculos effugit, cum omni classe nauigabant vndecim diebus ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos herma deducebat, quod erat in traiectu ferè Scyrius Pammõ. Hinc totum diem nauigantes barbari, orã Magnesiam tenuerunt super Sepiadẽ, & littus quod est inter vrbem Casthanæam & oram Sepiadẽ. [c] Ad hunc vsque locum atque Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis (quemadmodum ego supputando inuenio) mille ducentarũ septem ex Asia nauium. In quibus à principio è singulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnũ ac quadringenti, ducenos supputando viros in singulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Persarum Medorúmque ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus cõstabat ex triginta sex millibus, ducentisque ac decem. Adiiciam autem huic & superiori numero [d] eos qui sunt ex biremibus: in quarum singulis plures fecerim octoginta potius quàm pauciores viros. Quarum nauium summa, vt superius dictum est, trium millium fuit. ita in eis fuerunt virorum viginti quatuor myriades, *id est, ducenta & quadraginta millia*. Hęc igitur erat classis ex Asia, vnius & quinquaginta myriadum virorum in vniuersum, & præterea septẽ millium sexcentorum decem.

a Legit πυρσῶν vt & vet. cod. habent, non φαρσῶν.

b *Locus hic in Gulg. edit. Gr. est suspectus: ac certè hunc aliam lectionẽ & hic & paulò post sequutum esse manifestum est.*

c Ad Sepiadem vsq; & Thermopylas exors malorũ Xerxis exercitus fuit: multitudo autẽ adhuc erat (vt ego coniectura assequor) ex nauibus quidẽ ab Asia profectis, numero mille ducentis ac septem, eorum duntaxat qui iam inde ab initio conuenerãt, millia ducenta & quadraginta vnũ & quadringẽti viri, ducenos scilicet viros in singulas naues numerãtibus. Porro inter classiarios indigenas triceni Persæ, Medi & Sacæ in naues easdem ascenderant. quæ multitudo sex & triginta millia & ducẽtos decẽ viros prioribus copiis aggregat. *Ita Bud. hunc locum interp.*

d Eos qui ex pẽteconteris erant, *id est, ex nauibus quinquagenũ remorum*: ita rationem iniẽs vt fuerint in singulis octogeni viri, maiore numero minorem compensante. *Id est, in in quibus plures erãt compẽsantibus eos in quibus erant pauciores. Hoc enim videtur voluisse significare quod nostrate lingua in re simili dicimus, L'vne portãt l'autre. vel, Le fort portãt le foible. Adeo vt locum hic nõ habeat genus illud loquendi Plus minus. præsertim quiã ὅτι sit pro ὅτι. q.d. In singulis (vbi plus, vbi minus) octogeni viri. Sed & illud πᾶς ὁν ἀνὴρ πεντηκοντέρων respondet phrasi Gallicae, Ceux des nauires, pro Ceux qui estoyent dedãs les nauires.*

ὡς γὰρ δὴ πάλαι ἐπύκειλαν τὴν νέα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες, καὶ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς τὰς Ἀθήνας. ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδευόμενοι πυνθάνονται τῷ δὲ πυρσῶν ἐκ Σκιάθου, πυθόμενοι καὶ καταρρωδήσαντες, ἀπὸ τῶ Ἀρτεμισίου μετωρμίζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάξοντες μὴ τὸν Εὔριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους κατὰ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης. τῶν δὲ δέκα νεῶν τὰ βαρβάρων τρεῖς ἐπέλασαν κατὰ τὸ ἕρμα τὸ μεταξὺ τοῦ Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ Μύρμηκα. οἰκήσαντα οἱ βάρβαροι, ὅπῃ σφι λίθου λίθον ἐπέθηκαν, κομίσαντες ὅθεν τὸ ἕρμα, ὁρμηθέντες αὖτις ἐκ Θέρμης, ὡς σφι τὸ ἕρμα ποδὼν ἐγένετο καθαρὸν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νηυσὶ ἕνδεκα ἡμέρας, προέντες μὲν τὴν βασιλέος ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἕρμα σφι κατηγήσατο ἐὸν ἐν πόρῳ μάλιστα Πάμμων Σκύριος. παννημερὸν δὲ πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρης ὅθι Σπιαδά τε καὶ τὸ αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Καθαναίης πόλιος ἐόντα καὶ Σπιάδος ἀκτῆς. μέχρι μὲν νῦν τούτου τῆς χώρης καὶ Θερμοπυλέων, ἀπαθὴς τε κακῶν ἦν ὁ στρατὸς καὶ πλῆθος ἦν τῶν νηῶν (ὡς ἐγὼ συμβαλόμενος εὑρίσκω) τόσον· τὸ μὲν ἐκ τῶν νεῶν τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης ἐουσέων, ἑπτὰ καὶ διηκοσίων, καὶ χιλιέων· τὸ μὲν ἀρχαῖον ἑκάστων τὸ ἐθνέων ἐόντα ὅμιλον, τέσσερας καὶ εἴκοσι μυριάδας, τὸ δὲ, χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους· ὡς αὐτὰ διηκοσίους ἀνδρας λογιζομένοισι ἐν ἑκάστῃ νηί. ἐπεβάτευον δὲ ὅτι τουτέων τὸ νεῶν, χωρὶς ἑκάστων τὸ ὅσοι χωρίων ὅσοι βάτεον, Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων, διηκόντα ἄνδρες. οὗτος ἄλλος ὅμιλος γένετο, βιζυμύριοι, καὶ ἑξακισχίλιοι, καὶ τρὸς, διηκόσιοί τε καὶ δέκα. τρεῖς δὲ τούτῳ καὶ τῷ τροτέρῳ ἀριθμῷ οὐκ ἐκ τὸ πεντηκοντέρων, ποιήσας ὅτι πλέον ἦν αὐτέων ἢ ἔλασσον ἀνὰ ὀγδώκοντα ἄνδρας ἐνδυναι. συνελέχθη δὲ τοῦτο τὰ πλοῖα (ὡς καὶ τροτέρου μοι ἐρρήθη) χίλια. ἤδη ὦν ἄνδρες αἱ εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες, καὶ εἴκοσι. τοῦτο μὲν νῦν ὅ ἐκ τὸ Ἀσίης ναυτικὸν ἦν σύμπαν ἐόν, πεντήκοντα μυριάδες, καὶ μία. χιλιάδες τε ἕπεισι ὅτι τούτῃσι ἑπτὰ, καὶ τροῖς, ἑκατοντάδες ἕξ, καὶ δεκάς.

282

τῷ δὲ πεζοῦ, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγένοντο· τῶν δὲ ἱππέων, ὀκτὼ μυριάδες. τρεφθήσω δ' ἔτι τούτοισι καὶ καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους, καὶ τοὺς τὰ ἅρματα Λίβυας, πλῆθος ποιήσας δισμυρίους ἀνδρας. καὶ δὴ τότε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τὸ πεζοῦ πλήθεος σιτοφόρον, γένε διακόσιαί τε μυριάδες, καὶ τεσσεράκοντα, καὶ μία, καὶ τρεῖς, χιλιάδες ἑπτὰ, καὶ ἑκατοντάδες ἑξ καὶ δεκάδες δύο. τοῦτο μὲν δὴ τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίης στράτευμα ἀξιαναριθμήτου εἰρήσ), αὐτὰ τε τῆς θεραπηίης τῆς ἐπομένης, καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων, καὶ ὅσοι ἐνέπλεον τούτοισι. τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀναριθμητον στράτευμα, ἐπὶ τρεσελογίζεα τούτῳ πρωτὶ τῶν ἀξιοριθμητοτέρῳ. δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν. νέας μὲν νεῶν οἱ ἀπὸ Θρηίκης Ἕλλῃνες, καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ὀπικειμένων τῇ Θρηίκῃ, παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἐκ μὲν νεῶν τούτεων τῶν νέων, ἄνδρες τετρακισχίλιοι, καὶ δισμύριοι γίνονται. πεζοὺς δὲ, τοὺς Θρήικες παρείχοντο, καὶ Παίονες, καὶ Ἐορδοὶ, καὶ Βοττιαῖοι, καὶ τὸ Χαλκιδικὸν ἔθνος, καὶ Βρύγοι, καὶ Πίερες, καὶ Μακεδόνες, καὶ Περραιβοὶ, καὶ Ἐνιῆνες, καὶ Δόλοπες, καὶ Μάγνητες, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρήικης τὴν παραλίην νέμονται· τούτεων τῶν ἐθνέων, τετάκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι αὐταὶ ὧν αἱ μυριάδες ἐκείνῃσι προστεθεῖσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίης, γένονται αἰδραὶ αἱ πᾶσαι μάχιμοι μυριάδες διακόσιαι, καὶ ἑξήκοντα, καὶ τέσσερες. ἕπεισι δὲ τούτῃσι ἑκατοντάδες ἑκκαίδεκα, καὶ δεκάς. τὸ μαχίμου δὲ τούτου ἐόντος ἀριθμὸν τοσούτου τὴν θεραπηίην τὴν ἐπομένην τούτοισι, καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀνάγεις ἐόντας, καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοισι πλοίοισι, τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τοῖσι τὸ μαχίμων. αἰδραὶ δ' δοκέω εἶ ἐλάσσονας, ἀλλὰ πλείονας. καὶ δὴ σφέας ποιέω ἴσους ἐκείνοισι τοῖς εἶ), καὶ οὔτε πλείονας, οὔτε ἐλάσσονας τοῦδέ. ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ, ἐκ πλησίον τοὺς ἴσας μυριάδας ἐκείνῃσι. οὕτω πεντήκοσίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ, καὶ χιλιάδας τρεῖς, καὶ ἑκατοντάδας δύο, καὶ δεκάδας δύο αἰδραὶ ἦγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σπιάδος, καὶ Θερμοπυλέων. οὗτος μὲν δὴ τοῦ συμπάντος στρατεύματος τοῦ Ξέρξεω ἀριθμός. γυναικῶν δὲ σιτοποιέων, καὶ παλλακέων, καὶ εὐνούχων, οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀπρεκέα ἀριθμόν.

τῷ δικάς.

τῷ ἑπτὰ

τῷ αἱ ἔπ

τῷ αἱ αὐτ.

A Peditatus fuit decies septies centena millia: equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos, & Libyes qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ copiæ classiariæ & terrestres in summam redactæ fiunt ter & vicies centena & præterea decem & septem millia, sexcenti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contractas dictum est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumentariis vehebãtur. Huic omni enumerato exercitui adiiciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui sunt è Thracia, & ex insulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues centum viginti, quarum viri fiunt triginta quatuor millia. Terrestres copias præbuerũt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor triginta myriades, *id est, trecenta millia*, fuisse: quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, fiunt in summa virorum pugnantium ducentæ sexaginta quatuor, & præterea mille sexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnatorum numero [a] non pauciora sed plura fuisse arbitror quæ eos comitabantur seruitia, & eos qui frumentariis in nauigiis erant, & in aliis nauibus vnà cum militaribus viris vehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidem myriadas: fiẽtque quingentæ & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darii filius duxit ad Sepiadem & vsque ad Thermopylas. Hic est vniuersus copiarum Xerxis numerus. Nam mulierum pinsentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo pro comperto queat dicere:

a Non minorem sed maiorẽ fuisse existimo famulitii numerum, eorúmque qui frument. in nauig. erant, & qui in aliis n.v.c. militibus vehebantur. Sed esto hos illis numero pares esse, ac neque plures, neque pauciores, certè æquati hi numero pugn.

ac ne impedimẽtorum quidem, aliorúmque iumentorum sarcinariorum, neque canum Indicorũ exercitum comitãtium, præ multitudine quisquam inire numerum possit. [a] Quo minus miror proditũ esse, fluenta quædam non suppeditauisse: magis miror vnde tot myriadibus cibaria suppetierint. nam subducta ratione comperio, si singuli quotidie singulas frumenti chœnicas, *id est, semodia*, non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus centum millia medimnorum, & trecentos ac quadraginta medimnos, *qui singuli constant è senis modiis*: haud annumerãdo mulieres eunuchosque, & iumenta, atque canes. In quo exercitu quum tot virorum millia essent, nemo erat qui aut specie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipso posset contendere, tanquam dignior qui illud imperium obtineret.

Nauales autem copiæ, postquã è statione soluerunt, prouectæq; orã terræ Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter vrbem Casthanæã & oram Sepiadẽ, primæ quæque naues ad terram habuere stationem, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad octauum vsque ordinem [b] intra mare procedentes, vtpote angustiore littore quàm vt classem caperet: atque ita per noctem stetere. Sub ipsum verò diluculũ, ex sereno cælo & tranquillo quum mare efferbuisset, incidit in eam atrox tempestas, ac vehemens ventus subsolanus, quem Hellespontium nuncupãt qui circa illa loca habitant. Eum ventum quicunque augescere animaduerterunt, & quibus per conditionem stationis licuit, ii tempestatem præuenerunt, reuulsisque nauibus sese atque illas incolumes præstiterunt: at quas naues ventus [c] exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicuntur *inuoi, id est, furni*, quę sunt in Pelio, extulit, alias in littus, alias in ipsam Sepiadẽ illisit, alias in vrbem Casthanæam, alias in Meliboeã expulit. erat enim intoleranda vis eius. Enimuerò ferũtur Athenienses Boream inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditum est, vt generũ suum ad sibi opitulandum inuocarent.

a Itaque mirum mihi non videtur quorundã amniũ fluenta defecisse tot hominũ millia: sed quonam modo frumẽtum suppetierit tot hominum millibus, id verò mirũ videri potest. Siquidem vt chœnicẽ frumenti quisque in singulos dies acciperet, ac nihil amplius, subducta ratione inuenio centena dena millia medimnũ quotidie absumi potuisse, & trecẽta præterea quadraginta medimna. *Ita Bud. hũc locum Gertis, addẽs etiam Amnium fluenta prodidisse, hoc est, destituisse exercitum tãtum. Vide apud eũdem De asse lib. 5, in quo sit reprehendenda hic Valla interpretatio.*

b Πρόκροσσαι νῆες *Vulgo exponitur, Naues sibi suncta scalarium instar alia post alias.*

c Altum tenentes

A ὑδηρ αὖ ὑποζυγίων τε, καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀχθοφόρων, καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἑπομένων, ὑδηρ αὖ πυτέων ὑπὸ πλήθεος οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν. ὥστε οὐδέν μοι θῶυμα παείσα) προσδοκῶσα τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν ὑνίων, ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως τὰ σπέα αὐτέρεψε θῶυμά μοι μυριάσι τοσαύτησι. ὑείσκω γὰρ συμβαλλόμενος, εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε, καὶ μηδὲν πλέον, ἕνδεκα μυριάδας μεδίμνων τελεομένας ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ, καὶ τρὶς τεσσερακόσιοι τε ἄλλοι μεδίμνοι, καὶ τεσσερακοντα. γυναῖκὶ δὲ ὁ οὐνούχοισι, ὁ ὑποζυγίοισι, καὶ κυσὶ, οὐ λογίζομαι. ἀνδρέων δὴ ἐουσέων τοσουτέων μυριαδέων, κάλλεός τε εἵνεκα, καὶ μεγάθεος, ὑδεὶς ἀνθρώπων ἀξιοειδεστερος ἐὼν αὐτὸς Ξέρξεω ἐλθὼν ἔλαβε τὸ κράτος.

B τοσαῦτα πεσσαράκοντα

Ὁ δὴ ναυτικὸς στρατὸς, ἐπεί τε ὁρμηθεὶς ἔπλεε, κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρης ἐς τὸν αἰγιαλὸν, τὸν μεταξὺ Καθαναίης τε πόλιος ἐόντα ὁ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς τῇ γῇ, ἄλλαι δ' ἐπ' ὀκείνῃσι ἐπ' ἀγκυρέων· εἴτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου, πρόκροσσαι ὁρμέοντο ἐς Πόντον, καὶ ὀπὶ ὀκτὼ νέας. τοῦτον μὲν τὸν θῦφρῶνα οὕτω. ἅμα δὲ ὄρθρῳ, οἷός τε αἰθέλης τε ὁ νοτεμίης τῆς θαλάσσης ζεσάσης, ἐπέπεσέ σφι χαλεπώτατος τε μέγας, καὶ πολλὸς ἄελλα ἀπηλιώτης, τὸν δὴ Ἑλλησποντίην καλέουσι οἱ τοῦτα τὰ χωρία οἰκηθέοι. ὅσοι μὲν νυν αὐτέων αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄελλα, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὁρμου, οἷοί τ' ἐφάνησαν τὸν χειμῶνα, ἀναστάσαντες τὰς νέας, ὁ αὐτοί τε προεβήσαν καὶ αἱ νέες αὐτέων· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἵππους καλεομένους, πρὸς ὀν Πηλίῳ, τὰς δὲ, ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἱ δὲ πρὸς αὐτῷ τῷ Σηπιάδα προσέπιπτον, αἱ δὲ, ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ δὲ ἐς Καθαναίῃν ἐξεβεβάσατο. τοῦ τε τοῦ χάρμαδος χρῆμα ἀφόρητον. λέγεται δὲ λόγος ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορέῃ ὀκ θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος σφι ἄλλου χρησείου, τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσαιεν.

C ἐς τὸν αἰγιαλόν, τὸν μεταξὺ Καθαναίης τε πόλιος ἐόντα ὁ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς τῇ γῇ, ἄλλαι δ' ἐπ' ὀκείνῃσι ἐπ' ἀγκυρέων· εἴτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου, πρόκροσσαι ὁρμέοντο ἐς Πόντον, καὶ ὀπὶ ὀκτὼ νέας. τοῦτον μὲν τὸν θῦφρῶνα οὕτω. ἅμα δὲ ὄρθρῳ, οἷός τε αἰθέλης τε ὁ νοτεμίης τῆς θαλάσσης ζεσάσης, ἐπέπεσέ σφι χαλεπώτατος τε μέγας, καὶ πολλὸς ἄελλα ἀπηλιώτης, τὸν δὴ

283

D Ἑλλησποντίην καλέουσι οἱ τοῦτα τὰ χωρία οἰκηθέοι. ὅσοι μὲν νυν αὐτέων αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄελλα, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὁρμου, οἷοί τ' ἐφάνησαν τὸν χειμῶνα, ἀναστάσαντες τὰς νέας, ὁ αὐτοί τε προεβήσαν καὶ αἱ νέες αὐτέων· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἵππους καλεομένους, πρὸς ὀν Πηλίῳ, τὰς δὲ, ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἱ δὲ πρὸς αὐτῷ τῷ Σηπιάδα προσέπιπτον, αἱ δὲ, ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ δὲ ἐς Καθαναίῃν ἐξεβεβάσατο. τοῦ τε τοῦ χάρμαδος χρῆμα ἀφόρητον. λέγεται δὲ λόγος ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορέῃ ὀκ θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος σφι ἄλλου χρησείου, τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσαιεν.

E Altum tenentes

A Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyam, Atticam, Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama est) Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse, & dum [a] in Chalcide pro Europa excubarent, quũ intelligerent auctum iri tempestatem, inuocauêre Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyã, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperẽt, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certè Athenienses aiunt & antè fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effecisse. atque digressi illinc, delubrum Boreę extruxêre ad amnem Ilissum. In hac clade qui paucissimas naues, ii non pauciores quadringentis perisse aiunt, viros quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam. vt Aminocli [b] Cratineo viro Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto pòst, dum circa Sepiadẽ humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesauróque Persarum inuenit, affatimque aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirificè est ditatus. [c] nam fuit ei vtilitas quædam ingrata, ac doloris causa, quòd erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum aliorúmque nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Vndè præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt. Triduo enim tempestas perstitit: quarto tandem die magi [d] incisiones faciendo, & veneficiis incantãdo ventum, ad hęc Thetidi ac Nereidibus sacrificãdo, tempestatem compescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua sponte cessauit. Thetidi autẽ ideo magi sacrificauere, quòd ab Ionibus acceperant Thetim ex eo loco raptã fuisse à Peleo, omnémque eã oram Sepiadẽ illius esse, aliarúmq; Nereidum. Et ventus quidẽ quarto die conquieuit.

a In Chalcide Eubœæ excubarent, vbi tempestatem oriri intellexerunt, aut prius etiam *quàm id intellexissent*, sacrificare cœperunt, & Boream Orithyámque inuocare vt sibi auxil.

b Cretinei filio, *aut Cretini.*

c Nam & hunc calamitas quædã angebat circa liberorum cædem.

d *Ipse alibi harum spicinam facere interpret.*

Βορῆς δ', κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον, ἔχει γυναῖκα Ἀττικὴν, Ὠρεθυίην, τοῦ Ἐρεχθέος· κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι (ὡς φάτις ἀῤῥωστα) συμβαλλόμενοί σφι τὸν Βορέῃ γαμβρὸν εἶναι, καὶ ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ὀν Χαλκίδι, ὡς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, ἢ ὁ ὑπὸ τούτου, ἐθύοντό τε ὁ ἐπεκαλέοντο τόν τε Βορέῃ καὶ τοῦ Ὠρεθυίῃ, τιμωρῆσαί σφι, ὁ Ὠρεθυίης τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὡς ὁ ὑπότερον ὑπὲ Ἄθων. εἰ μὲν νυν Ὠρὲ τοῦτα ποῖσι βαρβάροισι ὁρμέουσι Βορῆς ἐπέπεσε, ὀκ ἔχω εἰπεῖν· οἱ δὲ ὧν Ἀθηναῖοί σφι λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορέῃ ὑπότερον, ὁ τότε σκεῖνα κατεργάσασθαι. καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες Βορέῃ ἱδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Ἰλισσόν. ὀν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἱ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρῆναι, τετρακοσιέων ὁ ἐλάσσονας, ἀνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλῆθος ἄφθονον. ὥστε Ἀμεινοκλέι τῷ Κρητίνεω ἀνδρὶ Μάγνητι, γυμνοχέοντι ὑπὲ Σηπιάδα, μεγάλως ἡ ναυηγὴ αὕτη χρησὴ ἐγένετο· ὃς πολλὰ μὲν χρύσεα ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ὀκβεβρασμένα ἀείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα· θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὗρε, ἀλλά τε χρύσεα ἄφατα χρήματα ὑπεβάλετο. ἀλλ' ὁ μὲν, τάλλα ὁ ὀκ ἀτυχέων, εὑρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο. ἐὼν γὰρ τὶς καὶ τούτῳ ἀχρεῖος συμφορὴ λυπέουσα παιδοκτόνος. σιταγωγῶν δ' ὁλκάδων, καὶ τῶν ἄλλων πλοίων ὠφελεομένων, ὀκ ἐπῆν ἀριθμός· ὥστε δείσαντες ὁ γραπηδὶ τὸ ναυτικὸν στρατὸν μή σφι κεκακωμένοισι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλοὶ, ἔρκος ὑψηλὸν ὀν τῶν ναυηγίων ἐβάλοντο. ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχείμαζε τρεῖς. τέλος δ', ἐντεμά τε ποιεῦντες, ὁ καταείδοντες χρῆσι τῶν ἀνέμων οἱ μάγοι, πρός τε τούτοισι, καὶ τῇ Θέτι ὁ τῇσι Νηρηΐσι θύοντες, ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ, ἢ ἄλλως κως αὐτὸς ἐθέλων ἐκόπασε. τῇ δ' Θέτι ἔθυον, πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον, ὡς ὀκ τὸ χώρου τοῦτο ἁρπαθείη ὑπὸ Πηλέος, εἴη τε ἅπασα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπιὰς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Νηρηΐδων. ὁ μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέρῃ ἐπέπαυτο.

A Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyam, Atticam, Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama est) Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse, & dum [a] in Chalcide pro Europa excubarent, quũ intelligerent auctum iri tempestatem, inuocauêre Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyã, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperẽt, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certè Athenienses aiunt & antè fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effecisse. atque digressi illinc, delubrum Boreę extruxêre ad amnem Ilissum. In hac clade qui paucissimas naues, ii non pauciores quadringentis perisse aiunt, viros quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam. vt Aminocli [b] Cratineo viro Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto pòst, dum circa Sepiadẽ humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesauróque Persarum inuenit, affatimque aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirificè est ditatus. [c] nam fuit ei vtilitas quædam ingrata, ac doloris causa, quòd erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum aliorúmque nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Vndè præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt. Triduo enim tempestas perstitit: quarto tandem die magi [d] incisiones faciendo, & veneficiis incantãdo ventum, ad hęc Thetidi ac Nereidibus sacrificãdo, tempestatem compescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua sponte cessauit. Thetidi autẽ ideo magi sacrificauere, quòd ab Ionibus acceperant Thetim ex eo loco raptã fuisse à Peleo, omnémque eã oram Sepiadẽ illius esse, aliarúmq; Nereidum. Et ventus quidẽ quarto die conquieuit.

At Græcis diurni sui speculatores ex Euboicis verticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die indicarunt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti vbi audiêre, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimè rursus ad Artemisium reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore aduersarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vsque tempus perdurat. Barbari, posteaquam ventus conquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circumuehêtésque promontorium Magnesiæ, rectum cursum in sinum qui ad Pegasæa fert tenebant. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est in quo fertur Hercules, quum è naui Argo aquatum missus esset, derelictus fuisse ab Iasone atque à sociis, dum in terram Colchidem ad vellus nauigarent. [a] Illinc enim aquati in pelagus erant abituri, eáque de re nomen loco fertur esse Aphetæ, *id est, dimissæ*. Hoc in loco Xerxianæ naues stationem habuerũt: quarum quindecim, [b] quæ longè vltimæ appellabantur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ratæ suas esse, in medium earum & ad hostes delatæ sunt: quarum dux erat Sandoces Thaumasii filius, Cumæ AEolidis præfectus: quem antè Darius ob hanc causam captum cruci affixerat, quòd quum è regiis iudicibus esset, iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. sed eius in cruce suspensi Darius reputans plura peccatis esse beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoscénsque properantius se quàm prudentius egisse, hominem soluit. Ita regem Darium elapsus ac vitæ restitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. hos enim ad se cursum tenêtes Graeci vbi vidêre, cognito hominũ terrore, agressi [a] repente cepêre. In quarum nauium vna captus est Aridolis, Alabandensium qui sunt in Caria tyrannus: in altera Penthylus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxisset, amissis earum vndecim tempestate quæ ad Sepiadem extiterat, cum vna quæ superabat tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ volebant de Xerxis exercitu fiscitati, vinctos ad Corinthiorum Isthmum dimiserunt. Cætera barbarorum classis, præter quindecim naues quibus præfuisse Sandocem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terrestribus copiis per Thessaliam & Achaiam iter faciens triduo, euasit in Meliéses: quum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia; quòd illic optimas Græcarum equas esse audiebat. in eo autem certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluuiorum porro qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potanti exercitui [b] nõ suffecit. Xerxi [c] ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant id quod de templo Iouis Aphlystii ab indigenis enarratur: Athamantem AEoli filium, initò cum Ino consilio necem Phryxo machinatum: deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris proposuisse, vt qui ex eo genere maximus natu esset, huic aditu prytanei, *id est, curiæ* (quam leitum Achæi vocant) interdiceretur; ipsis excubias agentibus, vt siquis adisset, non prius exire posset quàm mactandus esset. Ita multos, quũ iam mactandi essent, eo metu in aliam profugisse regionem: interiecto deinde tempore, quum reuersi essent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis cooperto, & cũ pompa eductos mactari cõsuesse. Hoc autem posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quòd quum Achæi expiationem loci

[a] Illinè enim aquati ἔμελλον ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν. *ad verbum, In pelagus erant immissuri.* vnde loco illi nomen extitit ἀφέται. *Potest autem* ἀφήσειν, *& aliter reddi. sunt enim qui ἐς πέλαγος ἀφίεναι vertant, in altum vela dare.*

[b] Quæ multo post alias soluerant, conspectis Græc.

[a] Facilè cepêre.

[b] Non suffecit. Fluuiorum autem Achaiæ quũ maximus sit Apidanus, ne hic quidẽ suffecit, nisi aliqua ex parte. *Id est, Ne hic quidem illi aquam abundè suppeditauit, sed parcè tantùm.*

[c] Pro ἐς Ἀλλοῖ τῆς Ἀχαΐας *hic possunt Ad littoralia Achaiæ: quum supra pag. 502, pro iisdem verbis posuerit Algas Achaiæ.*

A τοῖσι δὲ Ἕλληνσι οἱ ἡμερησκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν [1] πρῶτον ἐγένετο, ἐσήμηνον πάντα τὰ γενόμενα περὶ τῶν ναυηγίων. οἱ δὲ, ὡς ἐπύθοντο, Ποσειδέωνι σωτῆρι εὐξάμενοι, καὶ σπονδὰς προχέαντες, τριηκάσιον ὀπίσω ἠπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ἐλπίσαντες ὀλίγας τινὰς σφι [2] αὐτιξόους ἐσεσθαι νῆας. (4) μετὰ δὴ τοῦτο B δεύτερον ἐλθόντες περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐναυλόχεον, Ποσειδέωνος σωτῆρος ἐπωνυμίην ἀπὸ τούδε ἔτι καὶ ἐς τόδε νομίζοντες· (4) οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος, καὶ τὸ κῦμα ἔστρωτο, καταπασσάσαντες τὰς νῆας, ἔπλεον πολλὰ τοῦ ἠπείρου. κάμψαντες δὲ τοῦ ἄκρου τῆς Μαγνησίης, ἰθεῖαν ἔπλεον ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασέων φέροντα. 284 ἔστι δὲ χῶρος ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἔνθα λέγεται τὸν Ἡρακλῆα καταλειφθῆναι ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν σὺν C ναυπαίρων ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ πεμφθέντα, οὗ τ' ἕνεκα ὁ κῶας ἔπλεον ἐς Αἶαν τοῦ Κολχίδα. εἰ δὲ τοῦτον γε ἐμέλλομεν ὑστερησόμενοι, ἐς ὃ πέλαγος ἀφήσειν· ἐκ τούτου ἔτι τῷ χώρῳ οὔνομα γένοιτο Ἀφέται. ἐν τούτῳ ὦν ὅρμον οἱ Ξέρξεω ἐποιέοντο. πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νηῶν τουτέων ἔτυχόν τε οὖσαι πολλὸν ὄξιαι ἀφικνεῖσθαι, καὶ κως κατῆγον τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νῆας· ἔδοξαν τε δὴ τὰς σφετέρας εἶναι οἱ βάρβαροι, καὶ πλέοντες, [3] ἐπέπεσον ἐς τοὺς πολεμίους, τῶν ἡγεμὼν ἦν ὁ Κύμης τῆς Αἰολίδος ὑπαρχος Σανδώκης ὁ Θωϋμασίου· τὸν δὴ πρότερον τουτέων βασιλεὺς Δαρεῖος ἐπ' αἰτίῃ τοιῇδε λαβών, ἀνεσταύρωσε, ἐόντα τῶν βασιλήϊον δικαστέων· ὅτι ὁ Σανδώκης ἐπὶ χρήμασι ἀδίκου δίκην ἐδίκασε. ἀναχρεμασθέντος ὦν αὐτοῦ, ἀναλογιζόμενος ὁ Δαρεῖος, εὗρε οἱ πλέω ἀγαθὰ τῶν ἁμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλήϊον· εὑρὼν δὲ D τοῦτο ὁ Δαρεῖος, καὶ γνοὺς ὡς ἐόντες αὐτὸς ἦ σοφώτερος ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν δὴ Δαρεῖον οὕτω ἐξεφυγὼν μὴ ἀπολέσθαι, τότε ἔτι ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας, ἔμελλε οὐ βαθύτερον ἐξεφυγὼν ἔσεσθαι. ὡς γὰρ στρατιὴν εἶδον [4] πρῶτον πλέοντας, θυπτέτεως σφέας εἶλον. ἐν τούτῳ A μὴν Ἀιδώλιος πλέων ἥλω, τύραννος Ἀλαβανδέων τῶν ἐν Καρίῃ· ἐν ἑτέρῃ δέ, ὁ Παφίος στρατηγὸς Πενθύλος ὁ Δημονόου· ὃς ἦγε μὲν δυώδεκα νῆας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δὲ σφέων τὰς ἕνδεκα ἐν χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατ' Σηπιάδα, μιῇ τῇ [5] παρεκομίσθη καταπλέων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἥλω. τούτους (4) Ἕλληνες ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων ἰσθμόν. ὁ B μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατὸς, παρεξ τῶν πεντεκαίδεκα νηῶν ὧν εἶπον Σανδώκεα στρατηγέοντα, ἀπίκετο ἐς Ἀφέτας. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίης καὶ Ἀχαιίης, ἐσβεβληκὼς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιέας· ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἁμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ τῆς Θεσσαλίης ἵππου· πυθόμενος ὡς ἀρίστη εἴη τῶν ἐν Ἕλλησι, ἔνθα δὴ αἱ Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλίποντο πολλόν. τῶν μὲν νεῶν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν, C Ὀνόχωνος μοῦνος οὐκ ἀπέρρησε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, πινόμενος· τῶν δὲ ἐν Ἀχαιίῃ ποταμῶν ῥεόντων, οὐδὲ ὅστις μέγιστος αὐτέων ἐστὶ Ἠπιδανὸς, οὐδὲ οὗτος αὐτέων ἐξήρκεε, εἰ μὴ φλαύρως. ἐς Ἄλλον δὲ τῆς Ἀχαιίης ἀπικομένῳ Ξέρξῃ οἱ κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν ὄξηγέεσθαι, ἔλεγόν οἱ ὅτι χώριον λόγιον, τὰ περὶ τὸ ἱρὸν τοῦ Ἀφλυστίου Διός, ὡς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμηχανήσατο D Φρίξῳ μόρον σὺν Ἰνοῖ βουλεύσας· μετὰ δὲ, ὡς ἐκ θεοπροπίου Ἀχαιοὶ τοιήδε σφι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοισι ἀέθλους ποιεῦνται· ὃς ἂν ἡ τοῦ γένεος τούτου πρεσβύτατος, τούτου ὑπιστάζαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανηίου, αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι. λήϊον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανηίον οἱ Ἀχαιοί· ἐὼν δὲ ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὅκως ἐξέσται, πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ. ὡς τε πρὸς τούτοισι πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τουτέων θύεσθαι, δείσαντες, οἴχονται ἀπο- E δραντες ἐς ἄλλην χώρην. χρόνου δὲ προϊόντος, ὀπίσω κατελθόντες, ἐὼν ἁλίσκωνται, ἐξέλλονται ἐς τὸ πρυτανήϊον· ὡς θύεταί τε ἐξηγέονται, ἐέμμασι πᾶς πυκνοθεὶς, καὶ ὡς σὺν πομπῇ ἐξαγθεὶς. τῶν δὲ πάρεισι οἱ Κυπασσήνου τοῦ Φρίξου παῖδες ἀπόγονοι, διότι κατεπρήνεε τὴν χώρης ποιεύμενοι Ἀχαιοὶ

[1] Παρὰ πρῶτον ἥμερον.

[2] Παρὰ αὐτιξόης.

[3] Παρὰ ἐπέπεσον.

[4] Παρὰ πρῶτον πλέοντας.

[5] Παρὰ παρεκομίσθη.

[1] Παρὰ Δαφυστίου.

[2] Παρὰ μετέπειτα δὲ.

[3] Παρὰ Θωμασίου.

a Facilè cepêre.

facientes, ex oraculo Athamantem ABoli filium essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide veniẽs illum liberauit: cóque facto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc quum audisset Xerxes, vbi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idẽ suis copiis imperauit, domúmque item posterorum Athamãtis ac fanum veneratus est. Hæc in Thessalia Achaiáque: à quibus locis processit Xerxes in Melidẽ iuxta maris sinum, vbi totum diem æstus atque reciprocatio fluctuum fit. Huic sinui circumiectus est locus campester, alibi spatiosus, alibi arctus admodum. Súntque ipsi campo circumiecti montes editi atque inaccessi, omnem Melidem cingentes regionem, quæ petræ Trachiniæ nominantur. Prima in sinu vrbs ab Achaia euntibus est Anticyra, quam amnis Sperchius præterlabens, ex Enienſibus in mare defluit. A quo alter amnis xx ferme stadiis abest, cui nomẽ inditum est Dyras, quem fama est emersisse ad ferendam Herculi opem. Ab hoc totidem stadiorũ intercapedine alius amnis est, qui vocatur Melas, *id est, niger*. Vnde vrbs Trachis quinque stadia abest, [a] sita in amplissimo regionis spatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & viginti millibus iugerum planitie montis qui terram Trachiniam circumdat. Ad Trachinis meridiẽ anfractus est per quem Asopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis est, nomine Phœnix, ex his montibus in Asopum defluens. Iuxta Phœnicẽ angustissimũ viæ est: quippe qua muri coarctata modo plaustrũ duntaxat agi potest. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim stadiorum est interuallum, in quo vicus est nomine Anthela: quem præterfluens Asopus in mare euoluitur: & ei locus spatiosus est circumiectus, vbi templum Cereris Amphictyonidis extructum visitur, & sedilia Amphictyonibus, & ipsius Amphictyonis delubrum.

a Hæc autem maximè parte spatiosa est illa regio, à mari ad mõtes, iuxta quos est sita Trachis. Sunt enim viginti duo planitiei plethra. Mõtis autem qui Trachinium agrum circumdat, est anfractus, ad Trachinis meridiem, per quem Asop.

A ἐν Θεοπρόπιον Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου, καὶ
μελλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος Κυτ-
τωρος ὁ Κυτισώρου ἐκ Αἰήτης τῆς Κολχίδος, ἐρρύσατο.
ποιήσας τε τοῦτο, τοῖσι ὀπιγιγνομένοισι ἐκ ἐοῦ-
τοῦ μήνιν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης τε ταῦτα
ἀκούσας, ὡς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτός τε
ἔργετο αὐτοῦ, καὶ τῇ στρατιῇ πᾶσι παρήγγειλε. 285
τῶν τε Ἀθαμάντος ἀπογόνων τιμῶν οἰκίαν ὁ-
μοίως καὶ τὸ τέμενος ἐτίθετο. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν
Θεσσαλίῃ, τὰ δὲ ἐν Ἀχαιίῃ. Ἀπὸ τούτων
τῶν χώρων ἦιε ἐς τὴν Μηλίδα. ἔνθα κόλπος
B θαλάσσης, ἐν τῇ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηχίη
αἰὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. παρὰ τὸν κόλπον
τοῦτον ἔστι χῶρος πεδινός, τῇ μὲν εὐρύς, τῇ δὲ,
κάρτα στενός. παρὰ τὸν χῶρον τοῦτον οὔρεα
ὑψηλὰ καὶ ἄβατα παρεκτήκει πᾶσαν τὴν Μη-
λιάδα γῆν, Τραχίνιαι πέτραι καλέονται.
πρώτη μὲν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ
ἰόντι ἀπ' Ἀχαιίης, Ἀντικύρη· παρ' ἣν Σπερ-
χειὸς ποταμὸς ῥέων ἐκ Ἐνιήνων, ἐς θάλασσα-
C ν ἐκδιδοῖ. Ἀπὸ τούτου, ἄλλοι εἴκοσι κου
σταδίων ἄλλος ποταμός, ὦ οὔνομα κεῖται
Δύρης, τὸν μυθεύουσι βοηθέοντα Ἡρακλέϊ
κατὰ μόνας ἀναφανῆναι. Ἀπὸ τούτου, δι' ἄλ-
λων εἴκοσι σταδίων ἄλλος ποταμός ἐστι, ὃς
καλέεται Μέλας. Τραχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ
Μέλανος τούτου ποταμοῦ πέντε σταδίους ἀπέ-
χει· ταύτῃ τε καὶ εὐρυχωρέστατόν ἐστι πάσης
τῆς χώρης ταύτης ἐκ τῶν οὐρέων ἐς θά-
λασσαν, καὶ ἡ Τραχὶς πεπόλισται. διχῇ δὲ
D τε καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί.
τοῦ τε οὔρεος, ὃ περικλήει τὴν χώρην Τρα-
χινίην, ἔστι ἀμφισφάξ πρὸς μεσαμβρίην
Τραχῖνος. Ἀμφὶ δὲ τῆς ἀμφισφάγος Ἀσω-
πὸς ποταμὸς ῥέει παρὰ τὴν ὑπωρέην τοῦ
οὔρεος. ἔστι τε ἄλλος Φοίνιξ ποταμὸς οὐ μέ-
γας πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ· ὃς
ἐκ τῶν αὐτέων τουτέων ῥέων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκ-
διδοῖ. κατὰ τὸν Φοίνικα ποταμὸν στενότατόν
ἐστι· ἁμαξιτὸς γὰρ μίη μούνη δέδμηται. Ἀπὸ
E τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδιά
ἐστι ἐς Θερμοπύλας. ἐν τῷ τῷ μεταξὺ Φοίνι-
κος, ποταμοῦ καὶ Θερμοπυλέων κώμη τέ ἐστι
τῇ οὔνομα Ἀνθήλη κεῖται, παρ' ἣν δὴ παῤῥέων
ὁ Ἀσωπὸς, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, ἐν τῷ χῶρος
πρὸς αὐτὴν εὐρύς. ἐν τῷ Δήμητρος τε
ἱρὸν Ἀμφικτυονίδος ἵδρυται, καὶ ἕδραι εἰσὶ Ἀμ-
φικτύοσι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτύονος ἱρόν.

τῷ τὸν βοηθέοντα τοῦ Ἡρακλέϊ κατὰ μόνας ἀναφανῆναι.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατο-
πεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τραχινίῃ· οἱ δὲ
δὴ Ἕλληνες, ἐν τῇ ὁδῷ καλέεται ὁ χῶ-
ρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων,
Θερμοπύλαι· ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ
τῶν πλησιοίκων, Πύλαι. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν
νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι. ἐπε-
κράτεε δὲ, ὁ μὲν τῶν πρὸς βορέω αἴρεμον
ἐχόντων πάντων μέχρι Τραχῖνος· ὁ
δὲ, τῶν πρὸς νότον καὶ μεσημβρίην φερόντων
ὅ ὅσα ταύτης τῆς ἠπείρου. ἔασαν δὲ οἱ-
B δὲ Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσην
ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ· Σπαρτιητέων τε τρι-
κόσιοι ὁπλῖται, καὶ Τεγεητέων καὶ Μαντι-
νέων χίλιοι, καὶ ἡμίσεες ἑκατέρων· ἐκ
Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίης, εἴκοσι καὶ ἑκατόν·
καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίης, χίλιοι. τοσοῦ-
τοι μὲν Ἀρκάδων. Ἀπὸ τῆς Κορίνθου, τετρακό-
σιοι. καὶ ἀπὸ Φλιοῦντος, διακόσιοι ὁπλῖται· καὶ
Μυκηναίων ὀγδώκοντα· οὗτοι μὲν ἀπὸ Πε-
λοποννήσου παρῆσαν. Ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν, Θε-
C σπιέων τε ἑπτακόσιοι, καὶ Θηβαίων τετρακ-
κόσιοι. πρὸς τούτοισι ὀπίκλητοι ἐλέγοντο Λο-
κροί τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ, καὶ Φω-
κέων χίλιοι. αὐτοὶ γὰρ σφέας οἱ Ἕλληνες
ἐπεκαλέσαντο, λέγοντες δι' ἀγγέλων ὡς αὐ-
τοὶ μὲν ἥκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, ⓓ
δὲ λοιποὶ τῇ συμμάχων, πρόσδοκιμοι πᾶ-
σαν εἶεν ἡμέρην· ἡ θάλασσά τε σφι εἴη ἐν
φυλακῇ, ὑπὸ Ἀθηναίων τε φρουρεομένη,
καὶ Αἰγινητέων, καὶ τῇ ἐς τὸν ναυτικὸν στρα-
τὸν ταχθέντων, καί σφι εἴη δεινὸν οὐδέν. οὐ
γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
ἀλλ' ἀνθρωπον. εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα,
οὐδὲ ἔσεσθαι, τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γενο-
μένῳ οὐ συνεμίχθη τοῖσι δὲ μεγίστοισι αὐ-
τέων, μέγιστα. ὀφείλει ὦν καὶ τὸν ἐπιτελεύνον-
τα, ὡς ἐόντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσεῖν
αὖ. ⓓ δὲ, ταῦτα πεῤῥαψῳδήσαντες, ἐβοήθεον
ἐς τὴν Τραχῖνα. τοῦτοισι ἔσαν μὲν νυν καὶ
ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιας ἑκάστων. ὁ δὲ
θαυμαζόμενος μάλιστα καὶ πρῶτος τοῦ στρα-
τεύματος ἡγεόμενος, Λακεδαιμόνιος ἦν,
286 Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Λέοντος, τοῦ
Εὐρυκρατίδεω, τοῦ Ἀναξανδρου, τοῦ Εὐρυ-
κράτεος, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλκαμένεος,
τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέλεω, τοῦ Ἡγησίλεω,

A CAETERVM rex Xerxes quidem in Trachinia Melidis castra habebat, Græci verò in transitu: qui locus à plerisque Græcorum vocatur Thermopylæ, ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorumque castrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream spectant vsque ad Trachinem, potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad austrum & meridiem ferunt, tenentibus. Qui hoc in loco Persam Graeci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantienorum mille, totidem ex vtrisque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliqua Arcadia mille. tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorum octoginta, hi ex Pelopónesò aderant: ex Bœotis autem Thespienses septingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenses Opuntii cum omni copia, & Phocẽsium mille. Ipsi enim Graeci eos euocauerant, missis nuntiis, qui dicerent se quidem præcursores aliorum venisse, cæteros autem socios propediem expectari: tutelam verò maris esse in Athenieſium præsidio AEginetarúmque, & eorum quibus res naualis iniuncta esset. nec sibi quippiam esse formidolosum. non enim deum esse qui bellum Græciẽ inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam aut esse aut fore qui, ex quo natus est, mali exors sit: & vt quisque maximus est, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis esset qui bellum inferret, ab opinione esse casurum. Hæc illi audiẽtes, in Trachinem auxilio iere. Erant his cùm alii duces suæ quisque ciuitatis, tum verò, penes quem summa imperii erat, quem maximè admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leõtis, qui EVrycratidæ, qui Anaxandri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Agesilai,

qui Doryagi, qui Leobotis, qui Echestrati, qui Hegesis, qui EVrysthenis, qui Aristodemi, qui Aristomachi, qui [a] Cleonidæi, qui Hylli, qui Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum. Nam quum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiscendæ: verùm Cleomene sine virili sobole defuncto, & Dorieo iam non superstite, sed & ipso in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebátque in matrimonio Cleomenis filiam. Qui dum se ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è [b] primoribus viros, & quibus filii erant: assumpserátque eos Thebanos quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de causa Leonides dedit operam vt Græcos sumeret solos, quòd eos maximè insimulabat quòd cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, sciendi cupidus an vnà mitterent auxilia, an ex professo adimerent Græciæ societatem: sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiatæ: vt his inspectis alii socii in militiam proficiscerentur, néve cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carniis, (hæc enim sacra morabantur eos) relictis Spartæ custodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui autem socii ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud suspicati tam citò apud Thermopylas bello decernendum, præcursores miserant. Ita isti sibi faciendum statuerant. At ii Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingressum Persa aduentabat, metu perculsi de discedendo consultabant. At cæteri quidem Peloponnenses censebant faciendum vt reuersi in Peloponnesum, Isthmi custodiam agerent:

a Cleodæi. *Quam lectionem comprobat locus quem habes suprà pag. 398. de Aristodemo qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filium.*

b Constantis ætatis viros. *Camer.*

A τοῦ Δορυάγου, τοῦ Λεωβότεω, τοῦ Ἐχεστράτου, τοῦ Ἡγήσιος, τοῦ ΕΥρυσθένεος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὑλλου, ὃς Ἡρακλέος κτησάμενος τὸν βασιληΐιον οὐ Σπάρτῃ ὀξὺ ἀπροσδόκητον. διξῶν γὰρ οἱ ἐόντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομένεός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φροντίδος περὶ τῆς βασιληΐης. ἀποθανόντος ὦν Κλεομένεος ἀπαιδος ἔρσενος γόνου, Δωριέος τε οὐκέτι ἐόντος, ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τούτου οὐ Σικελίῃ, οὕτω δὴ ἐς Λεωνίδεω ἀνέβαινε ἡ βασιληΐη· καὶ διότι πρότερος ἐγεγόνεε Κλεομβρότου, (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξανδρίδεω παῖς) ἔτι δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα. ὃς τότε ἧκε ἐς Θερμοπύλας, ὁπηλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεσταλμένους τριηκοσίους, καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες. προσελαβὼν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τοῦ ἐστρατήγεε Λεοντιάδης ὁ ΕΥρυμάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκα τούτους προσεδέετο ἐποιήσατο Λεωνίδης μούνους Ἑλλήνων προσλαβεῖν, ὅτι σφέων μεγάλως κατηγόρητο μηδίζειν. προσεκάλεε ὦν ἐς τὸν πόλεμον, θέλων εἰδέναι εἴτε συμπέμψουσι, εἴτε καὶ ἀποστήσουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τοῦ Ἑλλήνων συμμαχίην. ταῦτα ὦν, ἀλλοφρονέοντες, ἔπεμπον. Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδεω πρόσθεν τοῦ ἀπέπεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὁρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, στρατευόμενα μηδὲ ἔτι οὗτοι μηδίζωσι, ἐπὶ αὐτοὺς πεύσεσθαι νόμιζον· ὑστέρους δὲ, Κάρνεια γὰρ σφι ἔτι ἐμποδὼν, ἔμελλον ὀρτάσαντες, καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, πάγχυ βοηθέειν ποιήσεσθαι. ὡς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνενώτο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσειν· ἐπὶ γὰρ κατὰ τὠυτὸ ὀλυμπιὰς τούτοισι τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα. οὐκων δοκέοντες κατὰ πάγχυ ἔτι τὸν ἀγῶνα κρινεῖσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον, ἔπεμπον τοὺς προδρόμους. οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενενείατο ποιήσειν. ἐν δὲ Θερμοπύλῃσι Ἕλλωνες ὅκως πέλας ἐγένετο τῆς ἐσβολῆς ὁ Πέρσης, καταῤῥωδέοντες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλαγῆς. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἐδόκεε ἐλθοῦσι ἐς Πελοπόννησον, τὸ Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ.

τοῦ Δορύαγος

Λεωνίδης ὦν, Φωκέων καὶ Λοκρῶν πυθόμενος ἀπεστραμμένων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτοῦ τε μένειν ἐνοφείλετο, πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πόλιας, καλεόντας σφι ὑπὸ σπουδῆς, ὡς ἐόντων αὐτέων ὀλίγων σφι πρὸς τοὺς Μήδους ἀλέξασθαι. ταῦτα βουλευομένων σφέων, ἔπεμπε Ξέρξης κατάσκοπον ἱππέα, ἰδέσθαι ὁκόσοι τέ εἰσι, καὶ ὅ, τι ποιέοιεν. ἀκηκόεε γὰρ ἔτι ἐὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὡς ἀλισμένη εἴη ταύτῃ σφι ἡ ὀλίγη, καὶ τοὺς ἡγεμόνας, ὡς εἴησαν Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Λεωνίδης ἐὼν γένος Ἡρακλείδης. ὡς δὲ προσέλασε ὁ ἱππεὺς ἐς τὸ στρατόπεδον, ἐθηήσατό τε καὶ κατόψε πᾶν μὲν τὸ στρατόπεδον τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐνενώκεσαν ἐν φυλακῇ, οὐκ οἷά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμαίνετο τοῖσι πρὸς τοῦ τείχεος τὰ ὅπλα ἔκειτο. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενιζομένους. ταῦτα δὴ θεώμενος, ἐθαύμαζε, καὶ τὸ πλῆθος ἐμαίνετο. μαθὼν δὲ ταῦτα ἀτρεκέως, ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ' ἡσυχίην. οὔτε γὰρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε οὐκ ὀλίγης πολλῆς ἀπελθὼν δὲ, ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα πάντα ὁκόσα ἐπεπόνθεε πάντα. ἀκούσας δὲ Ξέρξης, οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν, ὅτι προσκαθάζοιντο ὡς ἀποληψόμενοι καὶ ἀπολέοντες τὸν δυνάμιν, ἀλλ' (ἀπὸ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιέειν) μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρείστωνος ἐόντα οὐ τῷ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον δὲ μιν ἠρώτα Ξέρξης ἔκαστα τούτεων, ἐθέλων μαθεῖν τὸ ποιούμενον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. ὁ δὲ εἶπε, Ἤκουσας μὲν μευ καὶ πρότερον, ὅστε ὁρμώμενον ὅτι τὴν Ἑλλάδα, πρὸς τοὺς ἀνδρῶν τούτων. ἀκούσας δὲ, γελῶτά με ἔθευ, λέγοντα τάπερ ὥρων ἐκβησόμενα πρήγματα ταῦτα. ἐμοὶ γὰρ τῷ ἀληθείῃ ἀσκέειν αὐτίκα σεο, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστος ἐστί. ἄκουσον δὲ καὶ νεῦ. ἡμεῖς οὗτοι ἀπίκεται μαχεσόμενοι ἡμῖν πρὸς τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται, νόμος γὰρ σφι οὕτω ἔχων ἐστί· ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται. ἐπίσασο δὲ, εἰ τούτους τε καὶ τὸ ὑπολειπόμενον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψαι, δεῖ τοι τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐν τῇ πόλει τῇ ἐκείνων ἀντιβολέειν, ἵνα σε μαχέσωνται περὶ ἐλευθερίης, εἴ τι ἄλλο ἐπιφέρεται ἀνθρώποισι ἐπιφέρεται. ἡμεῖς δὲ, ἐκ τοσούτου ἐόντες ἀνθρώπων ὀλίγιστοι, μαχεσόμεθα πρὸς σὲ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ ἐόντας. ἐπεὰν γὰρ τὸ βασιλήιον τὸ ἐν Σπάρτῃ καταστρέψῃ, ἐλπίζω σε ἤδη τὸν ἀγῶνα τὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐστὶ τὸν πρὸς ἡμέας ἐκφέρειν. ἐν γὰρ τῷ ἐκείνου ἀνθρώπῳ ἐστὶ τὸ ἐν Σπάρτῃ βασιλήιον, ἐν

nulla hominum gẽs alia est quæ cõtra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduersus regnum in Græcia pulcherrimũ atque viros præstantissimos tendis. Xerxe, quòd hęc ei admodũ incredibilia viderentur, interrogante quo pacto tãtillæ copiæ cũ suis pugnaturæ essent, rursus, inquit, [a] Pro vano me ducas, nisi hoc tibi vt ego annuo, vsu venerit. Hęc dicens, tamen Xerxi non persuasit. Itaque quatriduũ Xerxes supersedit, ratus eos illinc fugã esse facturos. Quinto die quũ putaret impudẽtiam illorum atque temeritatem esse in permanẽdo, ira percitus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperãs vt illos caperent viuos & in cõspectum suum adducerent. Medi, vbi facto impetu in Græcos impressionem fecerunt, multi cadebãt, aliisque superuenientibus nihil tamẽ promouebant, etsi vehemẽter ingruebant: palàm facientes cùm aliis omnibus, tũ verò ipsi regi, se quidem multos homines esse, at paucos viros. Fuit autem hic pugnæ congressus interdiu. Pòst, vbi Medi se ægrè tutabantur, tũ verò ipsi se subduxere, Persæq; subeuntes excepere, ii quos [b] immortales rex appellat, quorũ dux erat Hydarnes: tanquã facilè hostẽ profligaturi. Vbi & hi cum Græcis congressi, nihilo magis quàm Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, vtpote [c] longioribus hastis quàm Græci vtentes, & in locis angustis, vbi nullus multitudinis erat vsus: ibi Lacedæmonii dignam memoratu pugnam edebant, cùm aliis in rebus ostentantes se peritè inter imperitos pugnare, tum verò in eo quòd quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerẽt, cum vociferatione & strepitu ingruebãt: at Græci rursus se conuertẽtes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quamuis eorum innumeram multitudinem prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis etiam Spartiatis occubuere. Persæ, posteaquam & cateruatim & vniuersis copiis iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt.

a In me vt mendacem consule. *Vel, De me vt mendace statue.*

b *Cur ita vocentur, suprà expositum, pag. 467.*

c Breuioribus

A ἐστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων τὸ σὲ βασιλεῦ ἐπιόμενός χείρας ἀντάειν ἐόλμυον. νῦν γὰρ πρὸς Βασιλήϊόν τε καὶ κοιλίην πόλιν τῶν ἐν Ἕλλησι παρεσφέρεαι, καὶ ἄνδρας ἀείστους. κάρτα τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα, καὶ δεύτερα ἐπηρώτα ὁντινα τρόπον, τοσοῦτοι ἐόντες, οἷοί τέ εἰσι τῇ ἐωυτοῦ στρατιῇ μαχέσασθαι. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ δοκέειν ὡς ἀνδρὶ ψευδεῖ, εἰ μὴ τοῦτό τοι ἐκβῇ, τῇ ἐγὼ λέγω. τοῦτο λέγων, οὐκ ἐπείθετο τὸν Ξέρξεα. τέσσερας μὲν δὴ παρέξηκε ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεὶ σφέας ἀποδρήσεσθαι. πέμπτῃ δὲ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλά οἱ ἐφαίνοντο, ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρεώμενοι, μηνίων, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους θυμωθείς· ἐντειλάμενος σφέας ζωγρήσαντας ἀγειν ἐς ὄψιν τὸν ἑωυτοῦ. ὡς δὲ ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἕλληνας, Μῆδοι, ἔπιπτον πολλοί· ἄλλοι δὲ ἐπεσπίσαν, καὶ οὐκ ἀπελαύνοντο, καίπερ μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δὲ ἐποίουν πολυπλεθέι, καὶ οὐκ ἤκιστα αὐτῷ βασιλεῖ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες· ἐγένετο δὲ συμβολὴ δι' ἡμέρης. ἐπεί τε δὲ οἱ Μῆδοι πεκηλέως ἀπείποντο, σὺν δαπάνῃ δὴ τοι μὲν ὑπεξέσαν, καὶ δὲ Πέρσαι οὐκ δεξάμενοι ἐπέσαν τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεὺς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ δή τοι τὸ ὑπερτέρους κατεργασόμενοι. ὡς δὲ καὶ δή τοι συνέμισγον τοῖσι Ἕλλησι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς γραπιῆς τῆς Μηδικῆς, ἀλλὰ τὰ αὐτά, εἴτε ἐν στενοπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι, καὶ δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἢπερ οἱ Ἕλληνες· καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθει χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλά τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ὀλίγῃσι μάχῃσι ἀξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως ἐκφέυγοιεν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεσκον δῆθεν. καὶ δὲ βάρβαροι ὁρέοντες φεύγοντας, βοῇ τε καὶ παπάξῃ ἐπήϊσαν. οἱ δὲ ἀν' ἁρπαλαμβανόμενοι, ἐστρέφοντο αὐτοὶ ἐπὶ τοῖσι βαρβάροισι· μεταστρεφόμενοι δὲ, κατέβαλλον πλήθει ἀναριθμήτοις τῶν Περσέων. ἔπιπτον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Σπαρτιητέων ἐν δαπάνῃ ὀλίγοι. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνέατο προβιβάζειν οἱ Πέρσαι τὸ ἐσόδου πειρεώμενοι, καὶ τὲ τέλεα καὶ πανταχῇ ἐπιστρεφόμενοι, ἀπήλαυνον ὀπίσω. ἐν τούτῳ τῷ

ἐν τούτῳ τῷ τῆς μάχης λέγεται βασιλεὺς Ξέρξης θυμούμενος, τρὶς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δείσαντα περὶ τῇ στρατιῇ. τότε μὲν οὕτω ἠγωνίσαντο, τῇ δὲ ὑστεραίῃ οἱ βάρβαροι, οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλεον. ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαντες σφέας καταστρωματίσθαι τε, καὶ οὐκ οἴοις τε ἔσεσθαι ἔτι χεῖρας ἀνταείρεσθαι, σὺν ἔβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξις τε καὶ κατὰ ἔθνεα κεχωρισμένοι ἔσαν, καὶ ἐν μέρει ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ ἐς ὃ οὖρος ἐπάρθησαν, φυλάσσοντες τὴν ἀτραπόν. ὡς δὲ οὐδὲν οὔρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐώρων, ἀπήλαυνον.

Ἀπορέοντος δὲ βασιλέος, τί χρήσαιτο τῷ παρεόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεύς, ἦλθε ἐς λόγους, ὡς μέγά τι παρὰ βασιλέος δοκέων οἴσεσθαι· ἔφρασέ τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὔρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς τούτῃ ἐπομένους Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δείσας Λακεδαιμονίους, ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην· καὶ οἱ φυγόντι, ἀπὸ τῶν πυλαγόρων τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων, ἀργύριον ἐπεκηρύχθη· χρόνῳ δὲ ὕστερον (κατῆλθε γὰρ ἐς Ἀνθήλην) ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηναδέου, ἀνδρὸς Τρηχινίου. ὁ δὲ Ἀθηναδέης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεα δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπισθεν λόγοισι σημανέω. ἐπεμνήσθη μὲντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἧσσον. Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τουτέων ἀπέθανε. ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Οἰνήτης τε ὁ Φαναγόρεω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυδαλὸς Ἀντικυρεύς, εἰσὶ οἱ εἰπόντες πρὸς βασιλέα τοῦτον τὸν λόγον, καὶ προσκηησάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσῃσι· οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός. τοῦτο μὲν γὰρ, τόδε χρὴ σταθμώσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων πυλαγόραι ἐπεκήρυξαν οὐκ ὀλίγα τὸν Οἰνήτην τε καὶ Κορυδαλῷ ἀργύριον, ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλτῃ τῷ Τρηχινίῳ, πάντως κου ὃ ἀπεκέσαι νν πυθόμενοι. τοῦτο δὲ, φύσιν τὰ Ἐπιάλτεω τοῦτον τὸν αἰτίην οἶδαμεν. εἰδείη μὲν γὰρ καὶ ἐὼν Μηλιεὺς τοῦτον τὸν ἀτραπὸν Οἰνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὡμιληκὼς εἴη. ἀλλ' Ἐπιάλτης

A Fertur autem Xerxes, quum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quòd videlicet exercitui suo timeret. [a] Postero die nihilo melius barbari præliati sunt. [b] nã sperantes fore vt illi, qui pauci essent & saucii, nequirent manus leuare ad pugnandum, quũ conflixissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus, & in suo quisque loco ac per nationes digesti: præter Phocenses, qui in monte B ad iter obsidendum locati erant. Persæ vbi nihil aliud quàm pridie agendum vident, abscedunt.

a Tunc igitur ita pugnatum. Postridie autem nihilo mel.

b Ita enim pugnabant vt qui existimarẽt, illos, vtpote paucos, saucios esse, essq; vel ad tollendas manus vires non superesse. At Græci eos excep.

Ibi regem ancipitem quódnã in re præsenti consilium capesseret, Epialtes EVrydemi filius alloquuturus adiit, tanquã magna aliqua re ab illo remunerandus, indicaúitque ei tramitẽ qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euertit. Is C postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliã profugit: cuius profugi pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tempore ab Athenade viro Trachinio, Anticyrę (nã illuc redierat) interemptus est. Quem, etsi ob aliã causam (quã ego in sequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen secius à Lacedæmoniis 288 D præmio affectus est. Hũc in modum Epialtes postea interiit. Est & alia quæ fertur fama, Onetem Phanagoræ filium, virum Carystium, & Corydalum Anticyrẽsem, fuisse qui ea dixerint regi, & circum montem Persas deduxisse. Quod apud me prorsus fide caret. nã hinc licet coniectemus, primùm, quòd Græcorum pylagoræ nõ Onetæ & Corydali sed Epialtæ Trachinii caput pecunia licitati sunt, quòd scilicet eũ cõ- E pertissimum haberent: deinde quòd Epialten ob hanc causam scimus se fuga proripuisse: postremò, ꝓ Onetes qui non erat Meliẽsis, ita demũ tramitẽ illũ nouisset si in ea regione multùm diuersatus fuisset. Ideóque Epialtæ

culpam adſcribo, quòd Perſas per montem circumduxit, & ad tramitē perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes ſe confecturum ſpōdebat, probans, maiorē in modū lætus, ſine mora Hydarnem cū iis quibus præerat copiis miſit. Ille circa lucernarum accenſionem, *id eſt, ſub crepuſculum*, è caſtris profect' eſt, & tramitem ingreſſus. Quem tramitem indigenæ Melienſes veſtigauerunt: eóque inueſtigato Theſſalos deduxere aduerſus Phocēſes, eo tempore quo Phocenſes interſepto muris tranſitu, ad arcēdum bellum in præſidio erant. [a] Extrinſecus nihil admodum præſeptus trāſitus erat, quū nihil eſſet vtilis Melienſibus. Sic autem ſeſe habet ille callis: Ab Aſopo fluuio, qui per montis meat anfractum, incipit, cui monti ac viæ idem nomen eſt inditum Anopæa. hæc Anopæa per dorſū montis extenta, deſinit iuxta Alpenum vrbem, quæ prima eſt ex Locridibus, Melienſes verſus, ac iuxta lapidem nomine Melampygum ac iuxta *περκώπων ἕδρας, hoc eſt, malitioſorum ſedes*, vbi anguſtiſſimus callis eſt. Hac via atque ita ſe habēte Perſæ Aſopum tranſmittētes, iter tota nocte fecerunt, à dextra Oētæos mōtes, ad ſiniſtram terram Trachiniorum habentes: ac ſub exortum auroræ in cacumen montis euaſerūt: quo in loco (ſicut ſuperius oſtenſum eſt) mille Phocēſium armatorum præſidium excubabat, tum ad ſuam terram, tum ad viam tutandam. nam tranſitus inferior à quibus dictum eſt cuſtodiebatur, quòd eam per mōtem viam vltro à Leonide acceptam obſidebant. Hoc autē modo Phocenſes Perſas aſcendiſſe animaduerterunt: Quum eos illi toto monte conſcendendo propter frequentiam quercuum latuiſſent, tamen edito multo ſtrepitu (vt res poſtulabat) frōdium ſuper pedes conſtratarum, (erat enim cæli tranquillitas) Phocēſes recurrerunt: & dum ſibi arma induunt, cōfeſtim barbari adfuere: qui conſpicati viros arma ſibi circūdantes, obſtupuere. [b] quippe qui (vt in exercitu aſſeueratum fuerat) neminem ſibi ſperabant occurſurū.

a *De hoc loco ſi de que alibi dixi.*

b Quum enim nullum aduerſarium ſibi occurſurum ſperaſſēt, in exercitum inciderunt.

A γάρ ἐστι ὁ παρεκπηησάμενος τὸ οὔρεος καὶ κατὰ τοῦτο ἀτραπόν, τοῦτον αἴτιον γράφω. Ξέρξης δὲ, ἐπεί οἱ ἤρεσε τὰ ὑπέχετο ὁ Ἐπιάλτης κατεργάσεσθαι, αὐτίκα παρεσκευάζετο ἀπικόμενος δὲ ἐς Τρηχῖνα ἐπέμπε Ὑδάρνεα, καὶ τῷ ἐστρατήγεε Ὑδάρνης. ὡρμέατο δὲ περὶ λύχνων ἁψὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τοῦτο δὲ ἀτραπὸν τοιόνδε ἐξεύρισκον οἱ ἐπιχώριοι Μηλιέες· ἐξαιρεόντες δὲ, Θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκέας, τότε ὅτε οἱ Φωκέες φρασσόμενοι τεῖχεϊ τοῦ ἐσβολοῦ, ἔσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου· ἐκ τε τούτου δὴ κατεδέδεατο ἐοῦσα οὐδενὶ χρησίμη Μηλιεῦσι. ἔχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπὸς αὐτὴ· ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ ἀμφὶ τῆς ἀγκοσφάρος ῥέοντος, οὔνομα δὲ τῷ οὔρεϊ τούτῳ κατὰ τὴν ἀτραπὸν τοῦτο κεῖται, Ἀνόπαια. τείνει δὲ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὔρεος, λήγει δὲ καὶ τε Ἀλπηνοῦ πόλιν, πρὸς τοῦ ἐοῦσαν τῶν Λοκρίδων πρὸς Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελαμπυγόν τε καλεόμενον λίθον, καὶ κατὰ Κερκώπων ἕδρας· τῇ καὶ ὀ στεινότατόν ἐστι. κατὰ τούτου δὴ τοῦ ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔπρησσον οἱ Πέρσαι τὸν Ἀσωπὸν ἀμφιβαίνοντες, ἐπορεύοντο πᾶσαν μὲν νύκτα, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες οὔρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ, τὰ Τρηχινίων. ἠώς τε δὴ διέφαινε, καὶ οἱ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ οὔρεος. κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ οὔρεος ἐφύλασσον (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) Φωκέων χίλιοι ὁπλῖται, ῥυόμενοί τε τοῦ σφετέρου χώρου, καὶ φρουρέοντες τὸν ἀτραπόν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν εἴρηται· τὸν δὲ ἀμφὶ τὸ οὔρεος ἀτραπὸν ἐθελοντὴν Φωκέες ὑποδεξάμενοι, Λεωνίδῃ ἐφύλασσον. ἔμαθον δὲ σφέας οἱ Φωκέες ὧδε ἀναβεβηκότας· (ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι τὸ οὔρος, πάντῃ ἐὸν δρυῶν ὑπόπλεον) ἐν μὲν δὴ νομῇ, ψόφου δὲ θορυβέοντος πολλοῦ, ὡς εἰκὸς ἦν, φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσί, θορόντες ἔδραμον οἱ Φωκαιέες, καὶ ἐνέδυνον τὰ ὅπλα, καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρῆσαν. ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὅπλα, ἐν θωύματι ἐγένοντο. ἐλπόμενοι γὰρ οὐδένα σφι φανήσεσθαι αὐτίξοον, ἐνεκύρησαν γραπτῇ.

ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας μὴ οἱ Φωκαιέες ἦσαν Λακεδαιμόνιοι, εἴρετο τὸν Ἐπιάλτεα ποδαπὸς εἴη ὁ στρατός. πυθόμενος δὲ ἀληθέως, διέπαυε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκαιέες, ὡς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσί τε καὶ πυκνοῖσι, οἴχοντο φεύγοντες ἐπὶ τοῦ οὔρεος τὸ κόρυμβον, ἐπιστάμενοι ὡς ἐπὶ σφέας ὁρμήσοντο οἱ Πέρσαι, καὶ παρεσκευάζατο ὡς ἀπολεόμενοι. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον. οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτεα καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκαιέων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιέοντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὔρος κατὰ πάχος. τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων, πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱερὰ, ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἠοῖ σφι θάνατον· ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἔσαν οἱ ἐξαγγείλαντες τὴν Περσέων τὴν περίοδον, οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν· τέλος δὲ οἱ ἡμεροσκόποι, καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων, ἤδη ἀμφαφαινούσης ἡμέρης· ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἕλληνες, καὶ σφεῶν ἐμάζοντο αἱ γνῶμαι. οἱ μὲν γὰρ ἔσκε ἕως τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ αὐτέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο διαχριθέντες, οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο, καὶ διασκεδασθέντες, κατὰ πόλις ἕκαστοι ἐτράποντο· οἱ δὲ αὐτέων ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρασκευάζατο. λέγεται δὲ ὡς αὐτὸς σφέας ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ ἀπολωνται κηδόμενος. αὐτοῦ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι πρεσβυτέροισι οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐγκλιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἦλθον φυλάξοντες ἐν χώρῳ. τούτῳ τῷ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλάσσω εἶναι, Λεωνίδεω, ἐπεί τε ἐνθαῦτα δὴ συμμάχους ἐόντας ἀπρόθυμους, καὶ οὐκ ἐθέλοντας σὺν αὐτῷ κινδυνεύειν, κελεύσας σφέας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτὸς δὲ ἀπιέναι οὐ καλὸς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ, κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίη οὐκ ἐξηλείφετο. ἐκέχρηστο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτῃσι κατεστεῶτι περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομένου, ἢ Λακεδαίμονα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἢ τὸν βασιλῆα σφέων ἀπολέσθαι. τοῦτο δὲ σφι ἐν ἔπεσι ἑξαμέτροισι ἔχοντα χρᾶ, λέγοντα ὧδε,

A Ibi Hydarnes formidās ne Phocenſes Lacedæmonii forent, Epialten percontatus eſt [a] quiſnā ille eſſet exercitus. Mox certior rei factus, Perſas tanquam in aciem inſtruxit. quorum miſſilibus multis crebriſque Phocēſes quum ferirentur, fugam fecerūt in verticem mōtis, gnari aduerſum ſe ab initio illos veniſſe: & ſe præparabant tanquam perditi. Ita iſti ſentiebāt. Verùm his ſpretis ii qui circa Epialten & Hydarnem erant Perſæ rapidi de mōte B deſcendunt. At iis Græcis qui apud Thermopylas erāt, primùm vates Megiſtias extis inſpectis indicauit mortem illis pariter & ſibi impēdere. deinde tranſfugæ notum fecere, Perſas montem circuire: ſed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco ſignificauere ſpeculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant: iam die illuceſcente. Hîc inter ſe cōſultantes Græci, ſentētiis diſcrepabant. alii enim ſtationem nō deſerendam ſuadebāt, alii id diſ- C ſuadentes contendebant. Ita diſſidentium partim abſcedunt, dilapſique in ſuam quiſque vrbem ſe recipiunt: partim, qui cū Leonide erant, ad illic perſtandum ſe accingunt. Fertur autem ipſe Leonides eos qui abſceſſere dimiſſiſſe, de illorum vita ſolicitus: ſe verò & Spartiatas, qui adeſſent, non facturos è ſua dignitate ſi ſtationem deſererent, ad quam tutandam ab initio veniſſēt. Cæterùm ego magis illi opinioni accedo, Leonidem, poſteaquam animaduertit ſocios ignauos & inuitos eſſe ad periculum ſubeūdum, veniam eis abeūdi dediſſe, ſibi verò decedere inhoneſtum putaſſe: permanenti autē illic, ingentem gloriam futurā, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem ſperaſſe. Siquidem iā inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculū, fore vt aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius occumberet. Quod oraculum hexametris illa verſibus reddidit, in hæc verba,

a Cuias

289

D

E

Vobis, ampliuagæ colitis qui mœnia Spartæ,
Aut vrbs clara dabit Persa victore ruinam:
Aut (si non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum,
Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterutrũ donec passim discerpserit horum.

Hæc reputãtem Leonidem,[a] cupidúmque gloriæ comparandæ, crediderim solum ex Spartiatis remisisse socios potius, quàm illos qui abierunt, in sententiis diffidentes, tam deformiter abisse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est, quòd vates Megistias, huius expeditionis comes, (qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus) prælocutus ex extis ea quæ erant euentura, quum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere noluerit, filium modò, qui ei vnicus erat, vnà militantem missum fecerit. Ita socii quos Leonides remittebat, ei obtẽperantes abiere. Thespienses tantùm atque Thebani perstitere cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespiẽses verò, libentissimi, qui negauerunt se Leonide & iis qui cum eo erant desertis abscessuros: permanentésque vnà cum illo occubuerũt. quorum dux erat Demophilus Diadromei filius. Xerxes, sub exortum solis libaminibus factis, tãtisper moratus dum tempus esset quo forũ solet maximè frequens esse hominibus, è castris mouit. etenim ita ab Epialte erat mandatum. nã descensus à monte, compendiarius magis ac breuioris multo spatii quã circuitus montis atque ascensus. Barbari qui circa Xerxem erãt, ad Leonidem & ad Græcos qui cum eo erãt accessere: & isti tanquam ad necem iam multo magis quàm à principio fecerant, ad mortem per-

a Ac facere volentem vt id decus Spartiatarũ dũtaxat esset, remisisse soc.

b Barbari igitur qui cum Xerxe erant, accesserũt; & Græci itidem qui cum Leonide, tanquã multo magis quã initio

A Ὑμῶν δ' ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόρειοι,
Ἢ μέγα ἄστυ ἔειπε δέκευ δὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσέι δηοῖ
Πέρθεται· ἢ τὸ μὴ, οὐκί, ἀφ' Ἡρακλέος δὲ ἐλεύθης
Πενθήσει βασιλῆα φθίμενον Λακεδαίμονος οὖρος.
Οὐ γὰρ τῶν ταύρων ἀνήσει μένος οὐδὲ λεόντων
Ἀντιβίου. Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδὲ ἑ φημὶ
B Σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον ἄμφ' ἐσπάσαι.
Ταῦτά τε δὴ ἐπὶ τῷ λεχθέντι μνήσθεις Λεωνίδῃ, καὶ βεβούλευτο κλέος καταθέσθαι μοῦνον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενειχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοῖς οἰχομένοις. μαρτύριον δέ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι γέγονε. οὐ γὰρ μούνους τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἵπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστίην τὸν Ἀ-
C καρνᾶνα, λεγόμενον ἐκ τῶν ἐξ Αἰτωλίης τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος, τοῦτον ἄπαντα οὐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφι οὐκ βαίνειν εἰπόντα, φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληται σφι. ὁ δὲ, ἀποπεμπόμενος, αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπελίπετο, τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμενον, ἐόντα οἱ μονογενέα, ἀπέπεμψε. οἱ μὲν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι, οἴχοντό τε ἀπιόντες, καὶ ἐπείθοντο Λεωνίδῃ. Θεσπιέες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μοῦνοι τῶνδε Λακεδαιμονίοισι. Τούτεων δὲ, Θηβαῖοι μὲν, ἀέκοντες ἐμένομεν, καὶ οὐ βουλόμενοι. κατεῖχε γὰρ σφεας Λεωνίδης, ὁμήρων λόγῳ ποιεύμενος· Θεσπιέες δὲ, ἑκόντες μάλιστα· οἱ οὐκ ἔφασαν, ἀπολιπόντες Λεωνίδεω τε τοὺς μετ' αὐτοῦ, ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες σὺν αὐτῷ θανεῖν. ἐστρατήγεε δὲ αὐτέων Δημόφιλος Διαδρόμεω. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποιήσατο, θυσίῃσι χρόνον, ἐς ἀγορῆς
E κου μάλιστα πληθώρην τοσόσδον ἐποιέετο. τὰς γὰρ ἐπέταλτο ὧδε ἐποιήσαν οὕτω. ἀπὸ γὰρ τοῦ ὄρεος ἡ κατάβασις στενοτάτη τυγχάνει ἐοῦσα, καὶ βραχύτερος ὁ χῶρος πολλὸν ἢ τὸ τείχος ἐόν τε καὶ ἀνάβασις. οἱ τε δὴ βάρβαροι ἀμφὶ Ξέρξεα προσήϊσαν, καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἕλληνες, ὡς τὸ ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιεύμενοι ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς

ἐπεξήϊσαν ἐς τὸ εὐρύτατον τοῦ αὐχένος. τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο. οἱ δὲ, ἀνὰ τὰς πρότερας ἡμέρας ὑπεξιόντες, ἐς τὰ στενότερα ἐμάχοντο· τότε δὴ συμμισγόντες ἔξω τῆς σταυλοῦ, ἔπιπτον πλήθει πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ὁ πάντε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελέων ἔχοντες μάστιγας, ἐῤῥάπιζον πᾶν τὸ πρῆγμα ἀνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρυνόντες. πολλοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτέων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ διεφθείροντο· πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνες κατεπατέοντο ζωοὶ ὑπ' ἀλλήλων. οὐδὲ λόγος οὐδεὶς τῶν ἀπολλυμένων. ἄντε γὰρ ὀπτασάμενοι τὸν μέλλοντά σφι ἔσεσθαι θάνατον οὐκ τῶν παρεόντων τὸ οὖρος, ἀπεδείκνυτο ῥώμης ὅσον ἔχον μέγεθος ἐς τοὺς βαρβάρους, πολλαχεῦ μὲν καὶ ἀτέοντες. δόρατα μὲν νυν τοῖσι πλέοσι αὐτέων τῖν ἐκ αὐτῶν ἐτύγχανε κατεαγότα ἤδη, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει, ἀνὴρ ἡμόλμος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων ἡμολμῶν ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα. ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τριακοσίων. καὶ δὴ καὶ Περσέων πίπτουσι ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνομαστοὶ, ἐν δὲ δὴ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀπάρνεω θυγατρὸς Φραταγουνίης γεγονότες Δαρείῳ. ὁ δὲ Ἀπάρνης, Δαρείου μὲν τοῦ βασιλῆος ἐὼν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεω παῖς. ὃς καὶ ἐκδιδοῖ τὸν θυγατέρα Δαρείῳ, οἷα οἶκον πᾶν ἐωυτοῦ ἐπέδωκε, ὡς μούνης ἐούσης τούτης τέκνου. Ξέρξεώ τε δὴ δύο ἀδελφεοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι, μαχεόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω· Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμὸς ἐγένετο πολλὸς· ἐς ὃ τοῦτον τε ἀρετῇ ἁ Ἑλληνες ὑπεξείρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐνδυτίους τετράκις. τοῦτο δὲ συνεχήκεε μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγένοντο. ὡς δὲ τούτους ἥκειν ἐπύθοντο ἁ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο τὸ νῖκος. ἐς τε γὰρ τὸ στεινὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ προαμειβόμενοι τοῦ τείχεος, ἐλθόντες, ἵζοντο ἐπὶ τὸν κολωνὸν πάντες ἀλέες ἁ ἄλλοι πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνὸς οὗτος ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ τοῦ ὀκεανοῦ νῦν ὁ λίθινος λέων ἑστηκὼς ἐπὶ Λεωνίδῃ.

progressi sunt ad fauces introitus laxiores. nã munitiones muri eos tutabantur. Et quum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui quisque agminis, verberibus quæ gestabant vnumquenque cædebant, assiduè ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidẽtes absumebãtur, multo plures inuicem viui proculcabãtur, quum nulla percuntis ratio haberetur. Quúmque scirẽt impendere sibi necẽ ab iis qui mõtẽ circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudẽtes. Quorum plerisque quũ iam lanceæ diffractæ essent, nõnulli gladiis Persas obtruncarẽt, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera, & cum eo alii insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarũ quoquè illic cùm multi alii tam celebres ceciderũt quàm incelebres, tùm verò duo Darii filii, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia sustulerat. Atarnes autem, Darii regis frater, Hystaspísque Arsamæi filius erat, qui quũ Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, vt qui esset vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Persarum Lacedæmoniorúmque cõflictu, vt Græci [a] ter hostib⁹ in fugã versis, cadauer Leonidæ virtute subtraxerint: & eousque perstiterint dũ ii qui cum Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tũ verò pugnandi ardor immutatus est. nam ad angustias viæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, vbi nunc super Leonidem stat lapideus leo.

progressi sunt ad fauces introitus laxiores. nã munitiones muri eos tutabantur. Et quum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui quisque agminis, verberibus quæ gestabant vnumquenque cædebant, assiduè ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidẽtes absumebãtur, multo plures inuicem viui proculcabãtur, quum nulla percuntis ratio haberetur. Quúmque scirẽt impendere sibi necẽ ab iis qui mõtẽ circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudẽtes. Quorum plerisque quũ iam lanceæ diffractæ essent, nõnulli gladiis Persas obtruncarẽt, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera, & cum eo alii insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarũ quoquè illic cùm multi alii tam celebres ceciderũt quàm incelebres, tùm verò duo Darii filii, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia sustulerat. Atarnes autem, Darii regis frater, Hystaspísque Arsamæi filius erat, qui quũ Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, vt qui esset vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Persarum Lacedæmoniorúmque cõflictu, vt Græci [a] ter hostib⁹ in fugã versis, cadauer Leonidæ virtute subtraxerint: & eousque perstiterint dũ ii qui cum Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tũ verò pugnandi ardor immutatus est. nam ad angustias viæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, vbi nunc super Leonidem stat lapideus leo.

a Quater

Hoc in loco defensantibus sese gladiis, qui adhuc eis supererant, barbari circunfundũtur, & manibus & vocibus incessentes: alii ex aduerso vrgentes, & munitionem muri subruentes, alii vndique circumuenientes & circumstantes. Lacedæmoniorum autem atque Thespiensium, quum tales extiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem, antequam cũ Medis consiligeretur, hoc dixisse aiunt: quum à quodam Trachinio audisset barbaros præ multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tãtam eorum esse copiam, adeo non expauefactus est, vt parui faciens Medorum turbam, responderit, Omnia sibi bona Trachinium hospitem nuntiare, si Medi solẽ obducerent: se enim sub vmbra cum illis, nõ in sole pugnaturos. Hæc & alia huiusmodi dicta[a] memoratu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Secundum hunc autem è Lacedæmoniis duo fratres præstantissimi ferũtur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti: E Thespiensibus autem Dithyrambus Harmatidei filius. His eò loci vbi ceciderũt sepultis, & iis sociis qui prius quàm à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigrammata his verbis inscripta sunt,

Terdeci s centũ hîc certarunt millibus olim
E Peloponneso bis modò mille viri.

Hæc vniuersis superscripta sunt: ista peculiariter Spartiatis,

Nos Lacedæmoniis refer hîc peregrine [b]iacentes,
Exhibito illorum vocibus obsequio,

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmoniis: istud vati,

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluuium: non sed inultus obit.
Qui vates obitum quamuis præsciret adesse,
Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

a Mnemosyna sui aiũt, *id est, monumenta*, Dien.

b Iacere.

A ἐν τούτῳ σφέας ὦν χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρῃσι τῇσι αὐτέων ἐτύγχανον ἔτι σῳζεόντας· καὶ χερσὶ καὶ στόμασι καταχώσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν, ἐξ ἐναντίης ἐπισσύμενοι, καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες· ④ δὲ, περιελθόντες πανταχόθεν περιεσάδυν. Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων, ὅμως λέγεται ἄριστος ἀνὴρ γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης· τὸν τόδε φασὶ εἶπαι ὃ ἔπος πρὶν ἢ συμμίξαι σφέας τῶσι Μήδοισι, πυθόμενον παρὰ του τῶν Τρηχινίων ὡς ἔπεαι οἱ βάρβαροι ἀπέωσι τὰ τοξεύματα, ⑤ ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ὀϊστῶν ἀποκρύπτουσι· τοσοῦτό τι πλῆθος αὐτέων εἴη. τὸν δὲ, οὐκ ἐν πλαγίοισι τούτοισι, εἶπαι (ἐν ἀγορῇ ποιεύμενον τὸ Μήδων πλῆθος) ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξεῖνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον, ὑπὸ σκιῇ ἔσοιντο πρὸς ἀνδρὶ ἡ μάχη, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. Ταῦτα μὲν δὴ ἄλλα τοιουτέοντα ἔπεα φασὶ Διηνέκεα τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστεῦσαι λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἀδελφεοὶ, Ἀλφεός τε καὶ Μάρων, Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ διθυραμβεῦσαι μάλιστα παντοῖόν τι Διθύραμβος, Ἁρματίδεω. ταφεῖσι δὲ σφι αὐτοῦ ταύτῃ τῇπερ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ὑπὸ Λεωνίδεω ἀποπεμφθεῖσι οἴχεσθαι, ἐπιγράψαντες γράμματα λέγοντα τάδε,

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τεσσεράκοντα ἐμάχοντο
Ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέσσαρες.

D Ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγράψαντες. τοῖσι δὲ Σπαρτιήτῃσι ἰδίῃ,

Ὦ ξεῖν', ἀγγείλαι Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε
Κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο. τῷ δὲ μάντι, τόδε,

Μνῆμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστίου, ὃν ποτε Μῆδοι
Σφρηγιδὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι.

E Μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐφορμηθείας σάφα εἰδώς,
Οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

ἐπιγράμματα μὲν νυν καὶ στήλη, ἔξω ἢ τοῦ τοῦ A Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere: præter epigramma vatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatẽ, inscripsit. Ex his trecẽtis duo, EVrytus & Aristodem[a], feruntur [b] ob extremam lippitudinem è castris ab Leonide remissi, in Alpenis decubuisse: & quum liceret communicato inter se cõsilio, aut salutem sibi parare Spartam versus, aut, si reuerti recusarent, vnà cum aliis occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conuenisse: sed quum sententiis discreparent, Aristodemum quidẽ præ ignauia remansisse: EVrytũ verò audita Persarum circuitione, petiisse arma: séque eis indutũ iussisse seruum vt ad pugnantes deduceret. hunc vbi deduxit, fugæ se mãdauisse: illum dato in agmẽ impetu occubuisse. Quòd si vel Aristodemus solus redire Spartã neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, videntur mihi Spartiatæ nullam iis pœnã irrogaturi fuisse: nunc altero eorum extinctõ, in hunc qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessariò debuisse magnopere irasci. Quidam hunc in modum & ob hãc causam Aristodemum sospitem rediisse Spartam aiunt. Alii autẽ, quum ab exercitu pro nuntio mitteretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitẽ: sociúmque eius qui vnà mittebatur, in pugnam profectũ oppetiisse. Lacedæmonẽ igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, [c] quòd eum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quòd Aristodemus fugax appellatus est. Verùm hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Platæas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdẽ trecẽtis superfuisse, in Thessaliam pro nuntio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, quum opprobrio esset, sese strangulasse.

a *Veterum codicum lectionem sequutus est Vatta, qui addunt quod in Basilicis edit. deest. Ita enim in illis legitur, ἐπιγράμματα μὲν νυν καὶ στήλη, ἔξω ἢ τοῦ τοῦ μάντος ἐπίγραμμα, ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφέας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντος Μεγιστίεω Σιμωνίδης, &c.*

b Ob vehemẽtissimum oculorum morbum.

c Quòd nullus ex Spartiatis ignẽ illi accenderet, aut cum eo colloqueretur.

ἐπιγράμματα. Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεος ὅστις καὶ ἐξενίκα ὁ ἐπιγράψας. δύο δὲ τουτέων τῶν τριηκοσίων λέγεται Εὔρυτόν τε καὶ Ἀριστόδημον, πρεσβύτατοι ἀδικοῖσι ἀμφοτέροισι, κοινῷ λόγῳ χρησαμένοισι, ἢ ἀποσωθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμένοι τε ἔσαν ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδεω, καὶ κατεκέατο ὑπὸ Ἀλπηνοῖσι ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ μέγιστον· ἢ εἴγε μὴ ἐβούλοντο νοσῆσαι, ἀποθανέειν ἅμα τοῖσι ἄλλοισι· πρεσβύτατοι σφι τουτέων τὰ ἔτεα ποιεύμενοι, οὐκ ἐθελήσαι ὁμοφρονέειν. ἀλλὰ γνώμης διενειχθέντες, Εὔρυτον μὲν, πυθόμενον τὴν ἐς Περσέων περίοδον, αἰτήσαντά τε τὰ ὅπλα, καὶ ἐσδύντα, ἄγειν αὐτὸν κελεύσαι τὸν εἵλωτα ἐς τοὺς μαχομένους. ὅκως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν μὲν ἀναγόντα, οἴχεσθαι φεύγοντα. ⑥ δὲ, ἐς πεσόντα ἐς τὸν ὅμιλον, διεφθαρίη· Ἀριστόδημον δὲ, λιποψυχέοντα λιφθῆναι· εἰ μὲν νυν οἱ μοῦνον Ἀριστόδημον ἀλγήσαντα ἀπικέσθαι ἐς Σπάρτην, ἢ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν κομιδὴν γενέσθαι, δοκέειν ἐμοὶ, οὐκ ἂν σφι Σπαρτιήτας μνῶν τοσόνδε ὀργισθέντας. νῦν δὲ τὸν μὲν, ἀπολομένου, τὸν δὲ, τῆς μὲν αὐτῆς ἐρημίης τυχόντος, οὐκ ἐθελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι ἔχειν μνησικακέειν μεγάλως Ἀριστοδήμῳ. οἱ μὲν νυν ὅτω σωθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρτην, καὶ οὐχὶ πρεσβεύσαντα τοιῶνδε· οἱ δὲ, ἄγγελον πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου, ὀξέως αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην, οὐκ ἐθελήσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ, πρεσβεύεσθαι. ⑦ δὲ σὺν ἀγγέλῳ αὐτοῦ, ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην, ἀποθανεῖν. ἀπονοήσας δὲ ἐς Λακεδαίμονα ὁ Ἀριστόδημος, ὀνείδεός τε εἴχε καὶ ἀτιμίην· πάσχων δὲ τοιάδε, ἠτιμώθη· οὔτέ οἱ πῦρ οὐδεὶς ἔναυε Σπαρτιητέων, οὔτε διελέγετο. ὀνείδεός τε εἴχε, ὁρέων Ἀριστόδημος καλεόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ αἰσχύνεε πᾶσαν τὴν ἐπενεχθεῖσαν οἱ αἰτίην. λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφθέντα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν τριηκοσίων τουτέων, πρησθέντα, τῷ οὔνομα εἶη Παντίτης· νοσήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὡς ἠτιμώθη, ἀπάγξασθαι.

Thebani autem, quorum dux erat Leontiades,[a] vi retéti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erãt, dimicauerũt: at vbi res Persarum superiores esse animaduerterunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderũt, ad eósque propius accesserunt, referétes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse, terrámque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) seruati sunt: non tamen vsquequaque fortunati fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerunt: pluribus, iussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cuius filium EVrymachũ postea Platæenses, quadringentorum Thebanorũ ducẽ, quòd vrbem ipsorum occupasset, interemere. Hũc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt.

a Ad tẽpus quidem, dum fuerũt vnà cum Græcis, necessitate adacti aduersus copias dimicarunt: at vbi res Pers.

Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus, Demarate, virum te bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere: nunc hoc mihi pádito, Quótnam sunt Lacedæmonii, quótve eorum tales in re bellica? an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, Lacedæmoniorum omniũ magna est, & ciuitates multæ: quod autem discere vis à me, scies: Est enim[b] Lacedæmone vrbs Sparta octo millium fermè virorũ, qui omnes iis qui hîc pugnauere sunt similes: cæteri Lacedæmonii, non illis quidem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hũc Xerxes, Demarate, inquit, agedũ expone quo pacto hos viros minima cũ difficultate subigamus. tu nanque calles quò tendãt eorum cõsilia, vtpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus, Quum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod

b Lacedæmonio agro

A Ἀ. Οἱ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγεε, τέως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐόντες ἐμάχοντο, ἐπεὰν ἀναγκάης ἐγένοντο, ἐπὶ τὴν βασιλέος στρατιήν· ὡς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τῶν Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων ἐπειγομένων ἐπὶ τὸν κολωνόν, ἀποχρεωθέντες πουτέων, χεῖρας τε προέτεινον, καὶ ἵππῳ ἔοικοτα τῶν βαρβάρων· λέγοντες τὸν ἀληθέα πάντα τῶν λόγων, ὡς καὶ μηδίζοιεν, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ B ἐν προθύροισι ἔδοσαν βασιλεῖ· ἐπὶ τε ἀναγκαίῃ ἐγένοντο, ἐς Θερμοπύλας ἀπικοίατο, καὶ αἰσχροὶ εἶεν τοῦ πρήματος οὕνεκα τοῦ βασιλέος. ὥστε τοῦτα λέγοντες παρεγένοντο· εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τουτέων μάρτυρας. οἱ μὲν οὖν τοῦτο μὲν ἐκακώθεον· ὡς γὰρ αὐτοὺς ἔλεγον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτέων ἀπέκτειναν παρεστῶτας, τοὺς δὲ πολλοὺς αὐτέων, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἔστιζον στίγματα βασιληΐα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδεω. τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσαν Πλαταιέες, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων, καὶ C ἑλόντα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων. Ἀ. μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἠγωνίσαντο.

Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρητον, ἠρώτα ἀρξάμενος ἐνθένδε, Δημάρητε, ἀνὴρ εἶς ἀγαθός. τεκμαιρομαι ἐν τῇ ἀληθείῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα ἀπέβη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπὲ κόσοι τινές εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι· καὶ D τουτέων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἄπαντες. ὁ δ' εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πολὺ τῶν Λακεδαιμονίων πολλόν, καὶ πόλις πολλαί· ἐρέω δὲ θέλῃς ἐκμαθέειν, εἰδήσεις. ἔστι ἐν τῇ Λακεδαιμονίῃ Σπάρτη, πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστα· καὶ οὗτοι πολῖται εἰσι ὁμοῖοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι, τοῦτοισι μὲν οὐκ ὁμοῖοι, ἀγαθοὶ δέ. εἶπε δὲ E Τοῦτα Ξέρξης, Δημάρητε, τέῳ τρόπῳ ἀποντόσαντο τῶν ἀνδρῶν τουτέων ὁπικεφαλήσομεν; ἴθι, ἔξηγέο. σὺ γὰρ ἔχεις αὐτέων διεξόδους τῶν βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γενόμενος. ὁ δ' ἀμείβετο, Ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλεύεαί μοι προθύμως, δίκαιόν μέ σοί ἐστι φράζειν ὃ ἄριστον. εἰ τῆς

» ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριακοσίας ἀποστεί- A
» λας ἐπὶ τὴν Λακωνικὴν χώρην. ἔστι δὲ ἔτι
292 » αὐτῇ νῆσος ἐπικείμενη, τῇ οὐνομά ἐστι Κύ-
» θηρα· τὴν Χίλων, ἀνὴρ τῶν ἡμῖν σοφώτα-
» τος γενόμενος, κέρδος μέζον ἔφη εἶναι Σπαρ-
» τιήτῃσι κατὰ τῆς θαλάσσης καταδεδυκέναι
» μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεί τι προσδοκῶν
» ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξη-
» γέομαι· οὐ τὸν σὸν στόλον προφάσιν, ἀλλὰ
» πάντα ὁμοίως φοβεόμενος ἀνδρῶν στόλον. ἐκ
» ταύτης ὦν τῆς νήσου ὁρμεώμενοι, φοβεόντων B
» σε Λακεδαιμονίους. παρεόντος δὲ πολέμου
» σφι ἐόντος οἰκηΐου, οὐδὲν δεινοὶ ἔσονταί τοι μὴ
» τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἁλισκομένης ὑπὸ σοῦ
» πεζοῦ, βοηθέωσι ταύτῃ. καταδουλωθείσης
» δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενές ἤδη τὸ Λα-
» κωνικὸν μοῦνον λείπεται. ἢν δὲ ταῦτα μὴ
» ποιῇς, τάδε τοι προσδόκα ἔσεσθαι· ἔστι τῆς
» Πελοποννήσου ἰσθμὸς τεινός. ἐν τούτῳ τῷ
» χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων
» τῶν ὅτι σοί, μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν C
» ἠνομένων προσδέκεο ἔσεσθαί τοι. ἐκεῖνο δὲ
» ποιήσαντι, ἀμαχητί ὅ, τε ἰσθμὸς σοί καὶ αἱ
» πόλις προσχωρήσεισι. λέγει μετὰ τοῦτον
Ἀριαμένης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξεω, καὶ τοῦ
ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παρεστεὼς τε
τῷ λόγῳ, καὶ δείσας μὴ ἀναγωσθῇ Ξέρξης
» ποιέων ταῦτα, Ὦ βασιλεῦ, ὁρέω σε ἀνδρὸς
» ἐκ δεξιοῦ λόγους ὃς φθονέει τοι οὐ παρήσ-
» σοντι, ἢ καὶ προδιδοῦ πρήγματα τὰ σά. καὶ
» γὰρ δὴ καὶ τοιοῦτοι τοιούτοισι χρεώμενοι D
» Ἕλληνες χαίρεσι τοῦ τε εὐτυχέειν φθονέου-
» σι, καὶ τὸ κρέσσον ζηλέουσι. εἰ δ' ὅτι τῆσι πα-
» ρεούσῃσι τύχῃσι, τῶν νέες νεναυμάχηκασι τέσσα-
» κόσιαι, ἄλλας ἐκ τοῦ παραπέδου τριακο-
» σίας ἀποπέμψεις περιπλώειν Πελοποννη-
» σον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ αὐτίπαλοι· ἀ-
» λῆς δὲ ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατὸς, διεκμεταχείρι-
» σός τε αὐτῶν γίνεται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀξιό-
» μαχοί τοι ἔσονται. τὰς ὁ ναυτικὸς τῶν περ-
» ζῷ ἀρήξει, καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ E
» πορευόμενος. εἰ δὲ ἀφαιρεθείσεις, οὔτε σὺ ἐ-
» σεαι κείνοισι χρήσιμος, οὔτε κεῖνοι σοί. τὰ στε-
» ῶν δὲ πυθόμενος οὗ, γνώμην ἔχων τὰ τῶν
» αὐτοπολέμων μὴ ὁπιλέγεσθαι πρήγματα,
» τῇ τε νικήσουσι τὸν πόλεμον, τά τε ποιήσουσι,
» ὅσοι τε πλῆθός εἰσι. ἰσχυροὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ

vis, hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare cõducibilius esse Lacedæmoniis Chilon aiebat, vir apud nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum quale nunc ego expono: nõ ille quidẽ tuam classem præuidens, sed quamcũque similiter extimescẽs. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, neque tibi erunt infesti, neque cæteræ Græciæ, quum à tuis pedestribus copiis expugnabitur, auxilia ferent. subacta autem reliqua Græcia, Lacones per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus, quo in loco Peloponnensibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, & isthmus hic citra præliũ & cæteræ ciuitates vltro tibi se dedent. Post hunc Achæmenes, Xerxis frater, classis præfectus, quum ei colloquio interfuisset, veritus ne Xerxes ad id agẽdum induceretur, Animaduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi prosperè agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus vti Græci gaudẽt, vt & fortunato inuideãt & meliorem oderint. Quod si è præsẽti conditione, quum naues quadringentæ naufragium fecerint, trecẽtas alias è cætera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, profectò fient nobis aduersarii pares ad decertandum. at si coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simúlque omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestris vnà iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neque tu illis vsui eris, neque illi tibi. Tu verò tua ipsius bene constitueris si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hîc illi bellum sistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibiipsi

prospiciendũ sufficiũt, & nos itidẽ ad prospiciendũ nobis. Quòd si Lacedæmonii aduersus Persas in pugnam ibunt, impendẽtem sibi cladem haudquaquam deuitabunt. Ad hæc subiiciẽs Xerxes, Rectè, inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam. Demaratus, quod optimũ ille quidem mihi sperat esse, id suadet: eius tamen sentẽtia à tua superatur. Neque verò illud admitto, eum nolle rebus meis bene cõsultum, vt ex iis quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re, cõiecto. Quoniam ciuis quidem cui secundis rebus prædito inuidet, [a] eúmque malè odit: cum tamen, patrio solo nihil eodẽ consultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna vtenti, omnium est beneuolentissimus, eique consultanti optimè consulit. Quapropter ab insectatione, qua in Demaratũ veteris hospitem meum, posthac [b] abstinere te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter cæsos transiit, vbi erat Leonides: quem quum audisset Lacedæmoniorum regem eundémque ducem esse, iussit [c] abscisso capite in crucem tolli. vt mihi cùm aliis multis indiciis, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xerxem maximè omnium excanduisse in Leonidẽ viuentem. Nam alioqui nunquã in defunctum hoc genere deliquisset: quum ex omnibus quos ego noui hominibus Persæ maximè soleant viros in re militari præstantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatum erat, id exequuti sunt. Redeo ad eã narrationem vnde mihi discessum est. Lacedæmonii primi regẽ aduersus Græciam tendere acceperunt, atque ita Delphos ad oraculum miserunt: vbi responsum est id redditum cuius paulo antè memini. Acceperũt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidẽ Lacedæmoniis beneuolus (vt & ego arbitror, & ratio dictat) tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt coniectare licet, siue quòd insultaret: Nam posteaquam Xerxes

a Eúmque tacito prosequitur odio. neque consilium petenti ciui dederit ciuis quod putet esse optimũ, nisi summũ virtutis gradũ attingat: quales pauci sunt. At hospes hospiti, &c. Potest illud τῇ σιγῇ aliter etiam exponi.

b Abstinere quẽ liber iubeo.

c Vel, Caput eius abscissum.

A ἐωῦτῶν πέρι φρονέῃν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων αὐτέων τοῦτο. Λακεδαιμόνιοι δὴ, ὦ ἴωσι αὐτίκα ἐς Πέρσησι ἐς μάχην, τοῦδε τὸ πρῆον τρόπαιον αὐτίκα ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε, Ἀχαιμένες, οὕτω μοι δοκέεις λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρητος δὲ λέγει μὲν τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοὶ, γνώμῃ μέντοι ἑσπόμενος ὑπὸ στρ. οὐ γὰρ δὴ ἐκείνό γε ἐν δέξομαι, ὅκως οὐκ βουλεύσῃ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι τοιούτοισι οὐκ τούτου σταθμώ-

B μενος, καὶ τοῦ ἐόντι· ὅτι πολίτης μὲν πολίτῃ οὐ πρήσσοντι φθονέει, καὶ ἐστὶ δυσμενὴς τῇ σιγῇ· οὐδ' αὖ συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ, πολίτης αἰνὴρ τὰ ἄριστά οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποθέοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι (ἀπάνοιοι δ' εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι) ξεῖνος δὲ ξείνῳ οὐ πρήσσοντι ἐστὶ εὐμενέστατον πάντων, συμβουλευόμενός τε αὖ συμβουλεύσειε τὰ ἄριστα. ὅτῳ ὦν καὶ λογίζομαι πέρι τῆς ἐς Δημάρητον, ἐόντος ἐμοὶ ξείνου, τοιέεσθαί τινα τοῦ λοιποῦ κε-

C λεύω. Ταῦτα εἴπας Ξέρξης, διεξήιε ἐς τοὺς νεκρούς· καὶ Λεωνίδεω πέρι ἀκηκοώς, ὅτι βασιλεός τε ἦν καὶ στρατηγὸς Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε ἀποτάμνοντας τοῦ κεφαλεῦ ἀνασταυρῶσαι. δῆλά μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε οὐκ ἥκιστα γέγονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πολλῶν δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐθυμώθη ζώοντι Λεωνίδῃ. οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τὸν νεκρὸν ταῦτα πρηνόμησε. ἐπεὶ τιμᾷν μάλιστα νομίζοισι τοῦ

D ἐγὼ οἶδα ἀνθρώπων Πέρσας ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. Ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα ἐποίεον τοῖσι ἐπετέτακτο ποιέειν. ἀνέμνε δὲ ἐκείνους τοῦ λόγου τῇ μοι τρίτῃ ἐξέλιπε. ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι βασιλεὺς τέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τρεῖς, καὶ οὕτω δὴ ἐς θεσπήιον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν. ἔνθα δὴ σφι ἐχρήσθη τὰ ὀλίγῳ πρότερον εἶπον. ἐπύθοντο δὲ τούτῳ θωϋμασίῳ. Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρείστωνος, φυγὼν ἐς Μήδους, 293

E ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, καὶ τὸ οἰκὸς ἐμοὶ συμμάχεται, οὐκ ἐῶν βουλεύειν Λακεδαιμονίοισι. πρήσσει δὲ εἰκὸς ἦν εἴτε βουλόμενος ταῦτα ἐποίησε, εἴτε καὶ καταχαίρων. ἐπεί τε γὰρ Ξέρξης

ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐὼν ἐν Σούσῃσι ὁ Δημάρητος, καὶ πυθόμενος ταῦτα, ἤθελησε Λακεδαιμονίοισι ἐξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν μὴ λαμφθείη· ὁ δὲ, μηχανᾶται τοιάδε· δελτίον δίπτυχον λαβὼν, τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐν τοῦ ξύλου τοῦ δελτίου ἔγραψε τοῦ βασιλέως γνώμας. ποιήσας δὲ ταῦτα, ὀπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κενὸν τὸ δελτίον, μηδὲν πρῆγμα παρέχοι τοῖς τῶν ὁδοφυλάκων. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρίν γε δὴ σφι, ὡς ἐγὼ πευθάνομαι, Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ, Λεωνίδεω δὲ γυνὴ, Γοργὼ, ἐπέθετο, ὅτι φραδεῖσα αὐτὴ, τὸν κηρὸν κνᾶν κελεύουσα, καὶ εὑρήσειν σφέας γράμματα ἐν τοῦ ξύλου. πειθόμενοι δὲ, εὗρον, καὶ ἐπελέξαντο, ἔπειτα δὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι ἐπέστειλαν.

A statuit aduersus Græciam sumere expeditionẽ, id Demaratus qui Susis erat, quum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe periculosum erat ne deprehenderetur) hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit: deinde in eorum ligno consiliũ regis exarat. quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negotii apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonii interpretari, antequam (vt ego accipio) Cleomenis filia, eadémque Leonidæ vxor, Gorgo, illos admonuit, [a] ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. fore enim vt literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonii literas repertas legerunt, eásque deinde ad Græcos dimiserunt.

a Quum rem animaduertisset, Vel, excogitasset.

HERODOTI Halicarnassei historiarũ liber octauus, qui inscribitur VRANIA.

Ἡροδότου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων ὀγδόη, ἐπιγραφομένη Οὐρανία.

ATQVE hæc quidem ita gesta dicũtur esse. Græci autẽ quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum viginti septem præbuere, iunctis sibi Platænsibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamen strenuè alacritérque pro se illorum naues armauerant. Corinthii, qui attulere naues quadraginta: Megarenses, qui viginti: Chalcidenses totidem sibi ab Atheniẽsibus præbitas armauerunt: AEginetæ, [a] vndeuiginti: Sicyonii, duodecim: Lacedæmonii, decem: Epidaurii, octo: Eretrienses, septem: Trœzenii, quinque: Styreenses, duas: Chii, totidem, cum totidem pentecõteris, *id est, nauigiũ quinquagenũm remorum.* Quibus auxiliares erant Locri Opuntii cum septẽ penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot quique præbuerint, mihi dictum est. Vniuersarum verò præter penteconteros, ad Artemisium coactarum, numerus fuit ducentarum septuaginta vnius. His ducem, penes quem summa imperii esset, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem Euryclidæ filium. Nam socii negauerunt se, nisi Lacon esset imperator, sequuturos esse Atheniẽses ductores, sed exercitũ qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequã in Siciliam ad societatẽ ineundam mitteretur, agitatũ sermonibus erat tanquã expediret rẽ nauticã Atheniẽsibus permittere: cæterùm recusãtib⁹ sociis, cessẽre

Octodecim.

ΑΥΤΑ μὲν δὴ ὅτῳ λέγεται ἠνέσθαι. οἱ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν γραπτὸν ταχθέντες, ἔσαν οἵδε· Ἀθηναῖοι μὲν, νέας παρεχόμενοι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτά. τοῖσι δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίης Πλαταιέες, ἀπειροι τῆς ναυτικῆς ἐόντες, σὺν ἐπλήρωσαν τοῖσι Ἀθηναίοισι ταύς νέας. Κορίνθιοι δὲ τεσσεράκοντα νέας παρείχοντο. Μεγαρέες δὲ, εἴκοσι. καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρωσαν εἴκοσι, Ἀθηναίων παρεχόντων σφι ταύς νέας. Αἰγινῆται δὲ, ὀκτὼ καὶ δέκα. Σικυώνιοι δὲ, δυοκαίδεκα. Λακεδαιμόνιοι ὁ, δέκα. Ἐπιδαύριοι δὲ, ὀκτώ. Ἐρετριέες δὲ, ἑπτά. Τροιζήνιοι δὲ, πέντε. Στυρέες δὲ, δύο. καὶ Κῖοι, δύο τε νέας, καὶ πεντηκοντέρους δύο. Λοκροὶ δὲ σφι Ὀπουντίοι ἐπετεόντες πεντηκοντέρους ἔχοντες ἑπτά. ἔσαν μὲν ὧν ὅτοι οἱ γραπτοφορήσαντες ἐπ' Ἀρτεμίσιον. εἴρηται δέ μοι καὶ ὡς ὁ πλῆθος ἕκαστοι τῶν νεῶν παρείχοντο. ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισέων νεῶν ὅτ' Ἀρτεμίσιον, ἦν, πρῆξις τῶν πεντηκοντέρων, διακόσιαι καὶ ἑβδομήκοντα καὶ μία. τὸν δὲ γραπτὸν τὸν τὸ μέγιστον κάρτος ἔχοντα, παρείχοντο Σπαρτιῆται, Εὐρυσιάδεω Εὐρυκλείδεω. ὡς γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, εἰ μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύοι, Ἀθηναίοισι ἕψεσθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι στράτευμα. ἐγένετο γὰρ κατ' ἀρχὰς λόγος, καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ὅτι συμμαχήσων, ὡς ὁ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὼν εἴη ὅτι πρέσβευε. ἀντιβαίνοντων δὲ τῶν συμμάχων, εἴκου ὁ

294

Ἀθηναῖοι,

Ἀθηναῖοι, μέγα πεποιημένοι εἶναι τῶν Ἑλλάδα· καὶ γνόντες, εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς ἀπολέεται ἡ Ἑλλάς· ὀρθὰ νοοῦντες. στάσις γὰρ ἐμφύλιος πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσούτῳ κακίων ἐστί, ὅσῳ πόλεμος εἰρήνης. ὅτι σαμνοὶ ὦν αὐτὸ τοῦτο, οὐκ ἀντέιδον, ἀλλ' εἶκον μέγα οὐ κάρτα ἐδέοντο αὐτέων, ὡς διέδειξαν· ὡς γὰρ δὴ ὠσαμένοι Περσέα, περὶ τῆς ἐκείνου ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, φοιτῶσιν τῷ Παυσανίεω ὕβριν προσιεμένοι, ἀπείλοντο τῷ ἡγεμονίην τοῦ Λακεδαιμονίοις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο· τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ὅτ' Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων ἀπικόμενοι, ὡς εἶδον νέας τε πολλὰς καταπεπεισμένας ἐς τὰς Ἀφέτας, καὶ στρατιῆς ἄπειρα πλέα, ἐπεὶ οὐδεῖσι πρόσω δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὡς αὐτοὶ κατεδόκεον, καταῤῥωδήσαντες, δρησμὸν ἐβουλεύοντο ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δὲ σφέας οἱ Εὐβοέες ταῦτα βουλευομένους, ἐδέοντο Εὐρυσιάδεω προσμεῖναι χρόνον ὀλίγον· ἔστι τε αὐτοῖ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ἐνθευτεῦθεν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθον, μεταδόντες, Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα ὅτι μισθῷ τοσούτῳ ταλάντοισι, ὅτ' ᾧ τε καταμείνωσι, πρὸς τῆς Εὐβοίης ποιήσονται τὴν ναυμαχίην. ὁ δὲ Θεμιστοκλέης τοῦ Ἑλλήνας ὅτι σῴζειν ὧδε ποιέει· Εὐρυβιάδῃ τουτέων τῶν χρημάτων μεταδιδοῖ πέντε τάλαντα, ὡς παρ' ἑωυτῷ δοῦναι δοκέοντι. ὡς δέ οἱ οὐδὲ ὣς ἀνεπτέετο, "Ἀδείμαντος γὰρ ὁ Ὀκύτου, Κορίνθιος στρατηγὸς, τῶν λοιπῶν ἠπόρει μοῦνος, φάμενος ἀποπλώσεσθαί τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, καὶ οὐ προδοκήσειν· πρὸς δὴ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλέης ἐπομόσας, Οὐ σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις. ἐπεί τοι ἐγὼ μέζω δῶρα δώσω, ἢ βασιλεὺς ἂν τοι ὁ Μήδων πέμψειε ἀπολιπόντι τοὺς συμμάχους. ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ πέμπει ὅτι τῷ νέα τῷ Ἀδειμάντου, πάλαντα ἀργυρίου ἕξ. ὅτοί τε δὴ πλησθέντες δώροισι, ἀναπεπεισμένοι ἔσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοέεσι ἐκεχάρισο· αὐτός τε ὁ Θεμιστοκλέης ἐκέρδηνε, ἐλεύθανε ὁ τὰ λοιπὰ ἔχων· ἐπεὶ ἠπίστεατο οἱ μεταδιδόντες τουτέων τῶν χρημάτων, acceperat lucritecit: quã eũ interuertisse ideo latuit eos qui partẽ illius acceperãt,

Atheniẽses, quòd magni facerẽt Græciã superesse: quam intelligebant esse perituram si de principatu contenderent: rectè sentientes. Nam intestina seditio tãto deterior est bello quod concorditer geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc itaque ipsũ intelligentes, non repugnãdum putauerunt, sed tantisper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum ostenderunt. Siquidem posteaquã expulso Persa, iam de illius terra diiudicabant, superbiam Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verùm hæc posterius gesta sunt. Tunc autẽ ii Græci qui ad Artemisiũ se contulerant, vbi viderũt & multum nauium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quòd præter opinionem suam expectationémque res barbarorum succederent, consultabant de faciẽda fuga ex Artemisio. [a] interiorem in Græciam. Quorum consultãtione cognita, EVbœenses obsecrabant EVrybiadem vt aliquãtulum temporis præstolaretur, vsquedum ipsi liberos atque domesticos subducerent. Vbi non persuadent, ad ducem Atheniẽsium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis vt tandiu ante EVbœam perstarent donec pugna nauali decerneretur. Themistocles autẽ hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertit: hoc persuaso, Adimantum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui solus reluctabatur, negans se permansurum, sed ab Artemisio profecturum, ita alloquutus est iureiurãdo interposito: Tu verò haudquaquam nos deseres, quem ego maioribus donabo muneribus quàm quæ rex Medorum tibi mitteret socios deserenti. Hæc loquutus, statim ad nauem Adimanti tria misit argenti talenta. Istis pecunia corruptis, cũ EVbœẽsibus gratificatus est Themistocles, tũ reliquũ pecuniæ quam

[a] In Græciæ interiora.

[a] Ἀδείμαντος

[b] πάντες δώροισι ἀνεπείσθησαν.

quòd putabant eam ab Atheniẽsibus ad hoc ipsum profectã esse. Ita in EVbœa perstitere, ac prælium fecere, quod ita gestum est: Barbari quum ad Aphetas circa diluculum venissent, quúmque id quod etiam antè audierãt cernerent, pauças Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebãtur aggrediẽdi, si fortè eos interciperent. Cæterùm ex aduerso inuadendum non videbatur, ne Græci, conspectis ipsis obuiam tendẽtibus, fugam capesserent, [a] nóxque fugiẽtes exciperet. Sed euenire oportebat vt hi effugerent, & illorum insidiãtium ne sacrificulus quidem euaderet. Igitur ad hanc rem transigendam hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta Capharea & Geræstum ad Eurypum, ne circumuehentes EVbœam ab hoste cernerentur, sed cũ circumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hac irent, viam quæ retrò ferebat obsepiẽtibus, reliqua verò classe ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio quas constituerant naues miserunt, non habentes in animo ipsi eo die Græcos adoriri, nec priusquam signũ quod conuenerat cum iis qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circummissis nauibus, reliquarũ apud Aphetas numerum inibãt. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidã Scionæus qui iisdem in castris erat, omnium ea tempestate hominũ optimus vrinator, qui etiam in naufragio ad Pelium facto multam pecuniam Persis seruauit, multa & sibi lucratus est: Hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos transire, sed quum ad eam diem non fuisset nactus occasionẽ, tunc ad Græcos transfugit. Sed incertũ quónam modo illinc transierit. demiror tamẽ si verũ est quod refertur. refertur enim, quũ ex Aphetis mare subisset, nõ prius emersisse quã ad Artemisiũ peruenit, octoginta ferme maris stadia emẽsus.

a Nóxque fugiẽtes exciperet. alioqui enim eua fissent, quum tamen, vt quidem illi consilium inibant, ne igniferũ quidem fuga superesse oporteret. *Q. d. Rationem enim inire Colchãtqua omnes ad vnum in suas manus venirent, & ne igniferum quidem elaberetur.*

Est enim τοῦ αὐτῶν λόγῳ quod dicimus à leur conte, aut, Selon qu'ils faisoyent leur côte.

A ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἥδεῖν ὅτι ἐξ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα. οὕτω δὴ κατέμειναί τε ἐν τῇ Εὐβοίῃ, καὶ ἐναυμάχησαν. ἐλθόντο δὲ ὧδε· ἐπεί τε δὴ ἐς τὰς Ἀφέτας περὶ δείλην πρωΐ ἤδη ἡμερῴην ἀπικέατο οἱ βάρβαροι, πυθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχέειν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, πρόθυμοι ἔσαν ὅτι χειρόω εἴκοσι ἕλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τῆς αὐτίης πρόσω ἔκω σφι ἐδόκεε, τῶν δὲ εἵνεκα· B μὴ κοῦφα ἰδόντες οἱ Ἕλληνες πρόσω πλώοντας, ἐς φυγὴν ὁρμήσαιεν, φεύγοντάς τε δόξειν κατιλάβοι. καὶ ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι. ἐπὶ δὲ μηδὲ πυρφόρον, παρ' ἐκείνων λόγῳ, ἐκ φυγόντα πρὸς ἡμέας. πρὸς τοῦτο ὦν τάδε ἐμηχανέοντο· τῶν νεῶν ἁπασέων ἀποκρίναντες διηκοσίας, πρὸς ἐπέρασον ἔξω τῆς Σκιάθου, ὡς αὐ μὴ ὀφθέωσι ὑπὸ τῶν πολεμίων πρὸς πλέουσαι Εὔβοιαν, κατά τε Καφηρέα, καὶ πρὸς Γεραιστόν, ἐς τὸν Εὔριπον, ἵνα δὴ πρὸς ἐλάβοιεν. οἱ μὲν, τούτῳ ἀπικόμενοι, καὶ φράξαντες αὐτέων τῷ ὀπίσω φέρουσαν ὁδόν, σφῆς ἔτι ὑπεσταλμένοι ἐξ ἐναντίης. τοῦτα βουλευσάμενοι, ἀπέπεμπον τῶν νεῶν τὰς ἀριθμόν· αὐτοὶ δὲ ἐν νόῳ ἔχοντες τούτῳ τῇ ἡμέρῃ τοῖσι Ἕλλησι ὑπιστήσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σημήνασι σφι ἔμελλε φανήσεσθαι τῶν νεῶν πλεόντων, ὡς ἥκοντων. τούτας μὲν δὴ πρόπεμπον. τῶν δὲ λοιπέων νεῶν ἐν τῇσι Ἀφέτῃσι D ἐποιοῦντο τὸν ἀριθμόν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ οὗτοι ἀριθμὸν ἐποιοῦντο τῶν νεῶν, ἦν γὰρ ἐν τῷ γραπτέδῳ τούτῳ Σκυλλίας Σκιωναῖος, δύτης τῶν τότε ἀνθρώπων ἄριστος. ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίῃ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον ἠμορμένῃ, πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων τοῖσι Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς πρόσεβάλετο. οὗτος ὁ Σκυλλίας ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον αὐτομολήσειν ἐς τοὺς Ἕλλωας, ἀλλ' οὐ γὰρ οἱ παρέῃκε, ὡς τότε. ὅτεῳ μὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἔτι ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἕλλωας, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἀτρεκέως· θωυμάζω δὲ εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθέα. λέγεται γὰρ ὡς ἐξ Ἀφετέων δύς ἐς τοὺ Πάγασσου, οὐ πρότερον ἀνέῃκε πρὶν ἢ ἀπίκετο ὅτι ὁ Ἀρτεμίσιον, σταδίοις μάλιστά κη τούτοις ἐς ὀγδώκοντα ἀπὸ τῆς θαλάσσης διεξελθών.

ἄνθρωπος λέγεται μὲν ὦν καὶ ἄλλα ψευδέσι εἴκελα πρὸς τὸν ἀνδρὸς τούτου· τὰ δὲ μετέξετέρα, ἀληθέα. πρὸς μὲν τοῦτο γνώμη μοι ἀποδεδέχθω, πλοίῳ μὲν ἀπικέσθαι ὅτι τὸ Ἀρτεμίσιον. ὡς δὲ ἀπίκετο, αὐτίκα ἐσήμηνε τοῖσι στρατηγοῖσι τῶν τε ναυηγίων, ὡς γένοιτο, καὶ τὰς πρεσπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ Εὔβοιαν. τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες, λόγῳ σφι οὐδέν ἐδίδοσαν. πολλῶν δὲ λεχθέντων, ἐνίκα, τῷ ἡμέρῃ ἐκείνῃ αὐτοῦ μείναντας τε καὶ ἀριστήσαντας, μετέπειτα νύκτα μέσην πρήσσοντας, πορεύεσθαι, καὶ ἀπαντᾶν τῇσι πρεσπλεούσῃσι τῶν νηῶν. μετὰ δὲ τοῦτο, ὡς οὐδείς σφι ἐπέπλωε, δείλῃ ὀψίῃ γινομένῃ τῆς ἡμέρης φυλάξαντες, αὐτοὶ ἐπεμπλέον ὅτι τοὺς βαρβάρους, ἀπόπειραν αὐτέων ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου. ὁρέοντες δὲ σφέας οἵ τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ Πέρξεω καὶ οἱ στρατηγοὶ ὅτι πλώοντας νηυσὶ ὀλίγῃσι, πάγχυ σφι μανίῃ ἐπενείκαντες, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας· ἐλπίσαντές σφεας θοῦπετέως αἱρήσειν· εἰκότα κέρτα ἐλπίσαντες. τὰς μὲν γε τῶν Ἑλλήνων ὁρέοντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἑωυτῶν, πλήθεί τε πολλαπλασίας, καὶ ἀμείνονι πλώουσας, καὶ πεφρονήσαντες τοῦτο, ἐκυκλοῦτο [a] αὐτὰς ἐς μέσον. ὅσοι μὲν νεῶν τῶν Ἰώνων ἔσαν σύνοοι τοῖσι Ἕλλησι, ἀέκοντές τε ἐστρατοῦντο, συμφορήν τε ἐποιοῦντο μεγάλῃ, ὁρέοντες πρεσβευομένοις αὐτοῖς, καὶ ὅτι σάμενοι ὡς οὐδεὶς αὐτέων ἀπονοήσει· (οὕτω ἀσθενέα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἐν τῷ γινομένῳ, ἀμίλλαν ἐποιοῦντο ὅκως ἕκαστος αὐτέων πρῶτος νέα Ἀτταικὴν ἑλών, δῶρα παρὰ βασιλῆος λάμψῃ. Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἐν πλεῖστος ἀνὰ τὰ στρατόπεδα. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐσήμηνε, πρῶτα μὲν, αὐτίκα τοῖσι βαρβάροισι γινόμενοι, ἐς ὃ μέσον τὰς πρύμνας σείσαντες· δεύτερα δὲ σημήναντος, ἔργου εἴχοντο ἐν ὀλίγῳ πρὸς ἀπολαμφθέντες, καὶ τέλος τόμα. ἐνθαῦτα τριήκοντα νέας αἱρέουσι τῶν βαρβάρων, καὶ Γόργου τοῦ Σαλαμινίων βασιλῆος ἀδελφεὸν Φιλάονα τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἐόντα ἐν ᾧ στρατοπέδῳ ἀνδρα. πρῶτος δὲ Ἑλλήνων νέα τῶν πολεμίων εἷλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος

A De hoc viro & alia memorãtur, partim mẽdaciis similia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, eum naugio ad Artemisium peruenisse. Is vbi eò peruenit, Græcos certiores fecit & naufragii facti & nauiũ ad circumeundam EVbœam dimissarum. Hoc illi audito inter se colloquuti sunt: & quum multæ essent sẽtentiæ dictæ, illa euicit vt eum diem illic maneretur & in statione perstaretur: dehinc media B noctẽ soluentes proficiscerẽtur, & classi hostium quæ circumageretur occurrerent. Pòst, vbi nemo se ex aduerso fert, obserua to diei crepusculo, ipsi feruntur in barbaros, animo experiundæ fortunæ cùm in pugnando tum in perrumpendo. Quos Xerxiani milites ducẽsque paucis cum nauibus venientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dãtes, & ipsi naues educunt, sperantes facilè se illos ire interceptum. C meritò sanè id sperantes, quòd viderent paucas esse Græcorum naues, suas verò multo plures atque velociores. itaque præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inuiti militabant, magnę calamitatis loco ducentes quòd videret circumueniri illos, quorum neminẽ animaduerterent esse rediturum: adeo enim infirmæ res Græcorũ esse videbantur. At ii Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro se quisque adnitebatur D vt ipse primus aliqua naui Atheniensium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Atheniensibus sermo atque respectus. Græci, vbi eis signum datum est, primùm conuersis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde secundo signo dato, opus capessunt, quanquam in exiguo spatio deprehensi, & à E fronte. mox triginta barbarorũ naues excipiũt, in quibus & Philaonem Chersis filium, Gorgis Salaminiorum regis germanũ, & in eo exercitu virum eximium. Græcorum autem primus nauẽ hostium cepit vir Athenienſis

Lycomedes AEschrei filius: idémque palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna quum inuícem nunc hi nunc illi superiores essent, interuentu noctis dirempti sunt: & Græci quidem ad Artemisium reuecti, barbari verò ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio, solus è Græcis qui cũ rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quẽ Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (erat autem anni tempus mediæ æstatis) immensa vis aquarum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoque ac [a] naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa [b] nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erãt milites, metu consternabantur, credentes se esse vtique perituros, vt qui in tantum malorum deuenissent: quippe quos, antequam respirassent è naufragio & tempestate quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarũ in mare discursus, ac dura tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox cõtigit. At iis quibus negotium datum erat vt EVbœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est quòd eos dum in pelago ferrẽtur inuasit: adeo vt tristis exitus fuerit. Vt enim eos cursum tenẽtes tempestas ac pluuia adorta est, quũ essent ad concaua EVbœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò ferrentur, ad petras impingebãtur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauiũ quod superaret, nec multo plus foret. Atque hi quidem circa EVbœæ concaua periere. Barbari verò qui apud Aphetas erant, vbi ipsis libentibus dies illuxit, [c] naues suas stabilierunt, satis habentes, quum malẽ rem gessissent, quietem agere in præsẽs. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduẽtu illis tũ animũ addiderũt, tũ nũtiũ attulerũt, eos barbaros

a *Id est, Res naufragio demersa.*

b Nauium proris aduoluebantur.

c Naues suas loco non mouebãt. *Vel, Naues immobiles sinebant.*

A Λυκομήδης Αἰακρέου, καὶ τὸ ἀριστῆιον ἔλαβε οὗτος. τοῖς δὲ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἑτεραλκέως ἀγωνιζομένοις νὺξ ἐπελθοῦσα διέλυσε. ④ μνὶ δὴ Ἕλληνες ὅτι ὁ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλεον, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφέτας, πολλὸν τοῦ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Ἀντίδωρος Λήμνιος, μοῦνος τῶν στρὸ βασιλέος Ἑλλήνων ἐόντων, ἀνόμολέξ ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέθεσαν τοῦτο ὁ ἔργον, ἔδοσαν αὐτῷ

B χῶρον ἐν Σαλαμῖνι. ὡς δὲ ἐγένετο ἡ ἐγκρύνεε, ἐς μνὶ τῆς ὥρης μέσον θέρος· ἐγένετο δὲ ὕδωρ τε ἄπλετον ἀνὰ πάσης τῆς νυκτὸς, καὶ βρονταὶ σκληραὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ τὰ ναυήγια ἐξεφέροντο ἐς τὰς Ἀφέτας· καὶ τοῦ τε τὰς πρόρας τῶν νεῶν εἰλέοντο, καὶ ἐπάρασσον τοὺς παρσοὺς τῶν κωπέων. ④ δὲ γραπιάται οἱ ταύτῃ ἀκούοντες τοῦτα, ἐς φόβον κατίστατο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέεσθαι, ἐς οἷα κακὰ ἥκον. πρὶν

C γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαι σφεας ἔκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ ἐγκυμονέου καὶ Πηλίου, ὑπέλαβε ναυμαχίη κρατερή. ὅκ δὲ τῆς ναυμαχίης, ὄμβρος τε λάβρος, καὶ ῥεύματα ἰσχυρὰ κατὰ θάλασσαν ὠρμημένα, βρονταί τε σκληραί. καὶ τούτοισι μνὶ τοιαύτη νὺξ ἐγένετο. τοῖσι δὲ παθεῖσι αὐτέων τοῦ πλοίων ἐν τῇ Εὔβοιαν, ἡ αὐτὴ τοῦ ἔσσα νὺξ, πολλὸν ἔτι ἐπιμορφοτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν πελάγεϊ φερομένοισι ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος

D σφι ἐγένετο ἀνάγκη· ὡς γὰρ δὴ πλέοισι αὐτοῖσι χειμών τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγένετο, ἐόσι κατὰ κοῖλα τῆς Εὔβοίης, φερόμενοι τοῦ πνεύματι, ἐς ὅκ εἰδότες τῇ ἐφέροντο, ἐξέπιπτον τοῖς τὰς πέτρας. ἐποιέετό τε πρὸς ὑπὸ θεοῦ ὅκως αἱ ἐξισωθεῖν τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Περσικὸν, μηδὲ πολλῷ πλέον εἴη. οὗτοι μνὶ νυν τοῦ τὰ κοῖλα τῆς Εὔβοίης διεφθείροντο· ④ δὲ ἐν Ἀφέτῃσι βάρβαροι, ὡς σφι ἀσμένοισι ἡμέρη ἐπέλαμψε,

E ἀτρέμας τε εἶχον τὰς νέας· καί σφι ἀπεχρέετο κακῶς πρήσσοντσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρεόντι. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ἐπεβοήθεον νέες τρεῖς καὶ πεντήκοντα Ἀτθίδες. αὗαί τε δὴ σφεας ἐπερρώσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγελίη ἐλθοῦσα, ὡς τῶν βαρβάρων

296

οἱ περιπλέοντες τὴν Εὔβοιαν πάντες εἴη-

A qui EVbœam circũuehebantur, tempestate illa quæ extiterat cũctos interisse. Itaque Græci eadẽ qua pridie obseruata hora profecti, naues Cilicũ inuasere. Quas vbi corrupere, & nox aduenit: iterum se ad Artemisium receperunt. Tertio die barbarorum duces, tum indignè ferentes [a] à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerũt vt Græci priores pugnam capesserent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eosdem dies & hæc naualia prælia & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de EVrypo, quemadmodũ illis qui cum Leonide erant de transitu arcendo. & Græci quidẽ sese adhortabantur ne barbaros intrare Græciam finerent: barbari verò, vt Græcorum copiis profligatis, transitu potirentur.

a Se tantulam suã classem profligare. *Id est, In periculum conijcere ne profligaretur à Græcis.*

C Procedente autem Xerxianorũ classe in aciẽ ordinata, dũ Græci se apud Artemisium immotos tenerent, tunc eos barbari, vt comprehenderent, lunata classe circumdabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes conflixere. Qua ĩ pugna pari marte pugnatum est. nã Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuò incursantibus: resistebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur, à paucis nauibus in fugam conuerti. Ita que multæ Græcorum naues interibant, multi etiam viri, sed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicãtes vtrique ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam AEgyptii nauauerũt operã, cùm aliis magnis editis operibus, tum hoc quòd quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis autem eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Atheniẽses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sũptu ac propria naui cum ducẽtis viris militabat. Vbi vtrique libẽter in diuersũ abiere,

D

E

ad ſuas ſtationes ſeſe recepere. Græci autem direpto prælio reuecti, etſi cæſorum corporibus ac naufragiis potiti erãt, tamẽ quòd malè affecti eſſent, præcipuéque Athenienſes (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de fugiendo [b] in vlteriora Græciæ deliberabant. Themiſtocles, reputans, ſi ab amicitia barbari Iones & Cares abduceret, fieri poſſe vt reliquos ſuperarent, dum EVbœenſes pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eíſque dixit ſe aſtutiam quandam habere, qua ſperaret optimos quoſque ſociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addiditque, ad eam tranſigendam hoc ab illis agẽdum eſſe, vt EVbœicorum pecorum quantum vellet quiſque mactaret. ſatius enim eſſe ſuorum copiis illos poiri quàm hoſtem. Ac monuit vt ſuis quiſque popularibus præciperet ignem accendere: ſibi autem de diſceſſu ſub tempus opportunum curãm fore, vt ſine noxa abirẽt. Hoc illis probatum quum eſſet, accenſis ignibus ad pecora eſt itum. nam EVbœenſes, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicẽte, neque exportauerant quicquam, neque importauerant: & velut impendente eis bello, res ſibi quoque ipſis obſcuras effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis,

Dum iuga barbaricus canabacea iactat in æquor,
EVbœa capræ mugientes fac procul abſint.

His verſibus quum nihil illi niterentur, tametſi mala tum aderant, tum impendebãt, fiebat vt in pleriſque aduerſa fortuna vterentur. Dum hæc iſti agebant, aduenit ex Trachine ſpeculator. nam erat apud Artemiſium ſpeculator Polyas, genere Anticyrenſis, cui datum erat negotium cum expedito nauigio actuario, vt renuntiaret iis qui apud Thermopylas erant an claſſis diſceſſiſſet. At Abronychus Lyſiclis filius Athenienſis, apud Leonidem erat paratus cum lembo ad

a In Græciæ interiora

A ἐς ὅρμον ἠπείχοντο. Ⓓ δὲ Ἕλλωνες, ὡς δεδεχριδέντες ὀκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν, τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτεον, τρηχέως δὲ τετρεφθέντες, καὶ ὀκ ἤκιστα Ἀθηναῖοι, τῶν αἱ ἡμίσεαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἔσαν, ὁρμισμὸν δὴ ἐβουλεύοντο ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. νόῳ δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλέης ὡς εἰ ἀπορράγείη ἀπὸ τῶν βαρβαικοῦ τό,
B τε Ἰωνικὸν καὶ ὃ Καρικὸν φῦλον, οἷοί τε εἴησαν τῶν λοιπῶν κατύπερθε γενέσθαι, ἐλαυνόντων τῶν Εὐβοέων τετράπαι ὅτι τὴν θάλασσαν ταύτην, συλλέξας τοὺς στρατηγοὺς, ἔλεγέ σφι ὡς δοκέοι ἔχειν τινὰ πα λάμψω, τῇ ἐλπίζει τῶν βασιλῆος συμμάχων ἀποστήσειν τοὺς ἀρίστους. ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο προεβούλευε. ὅτι δὲ τοῖσι κατήκουσι τοιήγμασι τάδε ποιητέα εἶναι σφι ἔλεγε· τῶν τε τετράπαν τῶν Εὐβοικῶν ὅσα τις ἐθέλοι κατατμῆσαι. χρεῶν γὰρ εἶναι τῷ στρατιῷ ἔχειν ἢ τοὺς πολεμίους. πρόφασίν τε τοιήσειν τοῖσι ἑωυτῶν ἑκάστοις πυρὶ αἰνακαίειν, κομιδῆς
C δὲ περὶ τῶν ὥρῃσι αὐτοὺς μελήσειν· ὥστε ἀσινέας ἀπικέσθαι ὅτι τῶν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρεσε σφι ποιέειν καὶ αὐτίκα πῦρ αἰνακαυσάμενοι, ἐπεράπωτο τετράπαι. Ⓓ δὲ Εὐβοέες τῶν δεκησάμενοι τὸν Βάκιδος χρησμὸν ὡς οὐδὲν λέγοντα, οὔτ' ἐξεκομίσαντο οὐδὲν, ὅτε τετρεσάξαντο, ὡς παρεσομένου σφι πολέμου. τετρεπετά τε ἐποιήσαντο σφίσι αὐτοῖσι τὰ τετράπαι. Βάκιδι γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τούτεων ὁ χρησμός,
D φράζεο, βαρβαρόφωνον ὅταν ζυγὸν εἰς ἁλὶ βάλῃ
Βύβλινον, Εὐβοίης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἶγας.

τούτοισι δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεσι χρησαμένοισι ὀν τοῖσι τότε παρεοῦσί τε καὶ τετεδοκιμοισι κακοῖσι, πλέω σφι συμφορὴ χρῆσθαι τετράπαι μέγιστα. Ⓓ μὲν δὴ ταῦτα ἐπαρήσαν, πλέω δὲ ὁ ὀκ Τρηχῖνος κατάσκοπος. ὦν μὲν γὰρ ὅτι Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος Πολύας, γένος Ἀντικυρεύς, ὃν τετρεστάτακτο· καὶ εἴχε πλοῖον κατῆρες ἑτοῖμον, εἰ πλήσειε ὁ ναυτικὸς στρατὸς, σημανῶν τοῖσι ὀν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι. ὡς δὲ αὐτὸς ὦν Ἀβρώνυχος ὁ Λυσικλέος Ἀθηναῖος καὶ τετρὸς Λεωνίδῃ ἑτοῖμος τοῖσι ὅτι

Ἀρτεμισίῳ ἐοῦσι ἀγγέλλειν τεμνοντέρῳ ὦν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τὸν πεζόν. οὕτω ὦν ὁ Ἀβρώνυχος ἀπικόμενος ἐσήμαινέ σφι τὰ γενόμενα περὶ Λεωνίδεα καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Ⓓ δὲ, ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιέοντο τῶν ἀποχώρησιν, ἐκομίζοντο δὲ ὡς ἕκαστοι ἐπάρθησαν· Κορίνθιοι τετράποι, ὕστατοι δὲ, Ἀθηναῖοι. Ἀθηναίων δὲ νέας ταχὺ ἄριστα πλωούσας ἐπιλεξάμενος Θεμιστοκλέης, ἐπορεύετο πρὸς τὰ πότιμα ὕδατα, ἐνταῦθα ὀν τοῖσι λίθοισι γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπελθόντες τῇ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ὅτι τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐπελέξαντο. τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε, Ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποιέετε δίκαια ὅτι τοὺς πατέρας στρατευόμενοι, καὶ τὸν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι. ἀλλὰ μάλιστα μὲν τετρὸς ἡμέων γένεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦτο μὴ δυνατὸν ποιῆσαι, ὑμέες δὲ ἔτι καὶ νῦν ὀκ τὸ μέσου ἡμῖν ἔστεσθε καὶ αὐτοὶ, καὶ τῶν Καρῶν δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποιέειν. εἰ δὲ μὴ δέτερον τουτέων οἷόντε γένεσθαι, ἀλλ' ἔτι αἰναγκαίης μέζονος κατέχεσθε ἢ ὥστε ἀφίεσθαι, ὑμέες γε ὀν τῷ ἔργῳ, ἐπεὰν συμμίσγωμεν, ἐθελοκακέετε, μεμνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γεγένατε, καὶ ὅτι ἀρχὴν ἡ ἔριδη τετρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ' ὑμέων ἡμῖν γέγονε. Θεμιστοκλέης δὲ ταῦτα ἔγραφε, δοκέων ἐμοὶ, ἐπ' ἀμφότερα νοέων, ἵνα ἢ λαθόντα τὰ γράμματα βασιλῆα, Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλεῖν καὶ θρέσθαι τετρὸς ἑωυτῶν, ἢ, ἐπείτε αἰσθεθῇ, καὶ ὑποβληθῇ ἐτετρὸς Ξέρξεα, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας, καὶ τῶν συμμαχέων αὐτοὺς ἀπόσχῃ. Θεμιστοκλέης μὲν νυν ταῦτα ἐνέγραψε. τοῖσι δὲ βαρβάροισι αὐτίκα μετὰ ταῦτα πλοίῳ ἦλθε ἀνὴρ Ἰστιαῖος, ἀγγέλλων τὸν δρησμὸν τὸν ἀπ' Ἀρτεμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δὲ ἔτι ἀπιστίης τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον ὀν φυλακῇ, νῆας δὲ ταχείας ἀπέτειλαν τετρὸς κατοπτεύσας. ἀπαλλαγέντων δὲ τουτέων τὰ ἐω, ὅτω δὴ ἄμ' ἡλίῳ σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἔπλωε ἀλὴς ὅτι τὸ Ἀρτεμίσιον. ὅπτεροντες δὲ ὀν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου ἡμέρης, τὸ ἀπὸ τούτου ἔπλωον ἐς Ἱστιαίαν. ἀπικόμενοι δὲ, πλὴν πόλιν ἔχον τῶν Ἱστιαέων καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἱστιαώτιδος τὰ τετράθαλασσίας κώμας πάσας ἐπέδραμον.

A nuntiandum iis qui ad Artemiſium agebant, ſiquid noui pedeſtribus copiis contigiſſet. Hic igitur Abronychus adueniens, indicauit ea quæ circa Leonidem & eius exercitum geſta erãt. Qua iſti re audita non iam ſibi differendum abitum putauerunt: ſed vt quiquè lo̅dati erant, abſceſſerunt: primi Corinthii, poſtremi, Athenienſes. Quorum Atheniẽſium velociſſimis nauibus delectis, Themiſtocles ad aquas potabiles ſe conferens, in lapidibus literas incidebat: quas poſtero die Iones ad Artemiſium veniẽtes legerunt, in hæc verba: Viri Iones, haud iuſtè facitis, militantes aduerſus patres, & Græciam redigẽtes in ſeruitutẽ. Sed (quod præcipuum fuerit) ſtate à nobis: ſin hoc facere non poteſtis, [a] ſaltem nunc ſitis in medio. quod & ipſi facite, & Cares vt faciant obſecrate. Quòd ſi horũ neutrum agere licet, & maiori neceſſitate eſtis obſtricti quàm vt poſſitis deſciſcere, in re gerenda, dum pugnam conſeremus, ſponte agatis inſtrenuè, memores à nobis vos eſſe oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro principiũ à vobis extitiſſe. Hæc Themiſtocles (vt arbitror) ancipiti conſilio ſcripſit, vt ſi literæ regẽ laterent, Iones induceret ad deficiendum à rege ad ſe: ſin ad eũ deferrentur, darentúrque criminí, [b] infidos eidem redderet Iones, vt à prælijs naualibus ſummouerentur. Poſtquam autem hæc Themiſtocles inſcripſit, extemplo vir quidam Hiſtiæus nauigio aduectus, barbaris nũtium attulit Græcos ab Artemiſio profugiſſe. Illi homine, quòd fidem non haberent, ſeruari iuſſo, naues veloces ad rem explorãdam miſerunt. qua re per iſtos nuntiata, ſimulatque rẽfulſit ſol, omnis claſſis addenſata ad Artemiſium contendit: vbi ad meridiem vſque immorata, mox ad Hiſtiæam proceſſit. Eò appulſi, vrbe Hiſtiæorum potiti ſunt, & optimam portionẽ agri Hiſtiæi maritimóſque vicos omnes percurſauerunt.

a *Videntur hic mendoſa eſſe Græca exemplaria: ſed ex coniectura elicitur hic ſenſus,* Et vos è medio nobis ſubducite. *Id eſt,* Subducentes ſeos, *ne in medium aduerſum nos prodiere. Vel,* Subducite ſeos, *ne ſeos prodeundum ſit, &c. Vocantur autem Athenienſes Ionum patres & ſuprà, pag. 459.*

b Suſpectos

Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæsos pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerat. Quicunque è suo exercitu apud Thermopylas cæsi (erant autem viginti millia) eorũ mille fermè relictis, cæteros depressa fossa humauit: & ne à classiario exercitu cerni possent, eã humum exagitauit, foliisque cõstrauit. Præco vbi ad Histiæam peruenit, facto totius exercitus cœtu, hæc dixit, Viri socii, rex Xerxes dat veniam cuicunque libet relictis ordinibus ire visum quemadmodum pugnetur cum amentibus hominibus, qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc denuntiante præcone, mox nihil in frequentius fuit nauigiis: ita multi visere cupiebãt. Profecti eò, hos omnes Lacedæmonios esse ac Thespienses credebant qui strati iacebant, quum etiam [a] seruos cernerent. [b] Itaque res eos qui transmisere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera fecit, rem profectò ridiculam, vt mille iacentes extarent, cæteri verò conferti eundẽ in locum quater milleni cõportati sitique essent. Atque hunc quidem diem in spectaculo consumpserũt: postero autẽ classiarii Histiæã ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erãt, iter ingressi sunt: ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ venerũt, victus inopes, & operam suã præstare cupientes: qui in conspectum regis adducti, interrogatique cùm ab aliis Persis, tum verò à quodã præcipuè, de Græcis, quidnam illi agerent, respõderũt eos agere Olympia, & spectare certamen gymnicũ atque equestre. Rursus eodem percontante quodnam illis præmium esset propositum propter quod certarent, oleaginam coronam inquiunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generosissimam dixit sententiam, [c] quæ apud regem pro timida est habita. Audiens enim præmium illis coronam esse, non pecuniã, silentium tenere nõ potuit quin coram omnibus diceret, Papæ

a Helores. *quod erat seruis Lacedæm. peculiare nomen.*

b Sedenim eos qui illuc traiecerant non latebat quod Xerxes circa suorum cadauera egerat. Ac ridiculum quidẽ certè istud erat, horum, *id est, barbarorum*, cadauera mille duntaxat iacentia conspici, illorum autẽ iacere quatuor millia, eundem in locum confertim congesta. *Illud autem γελοῖον, (id est, ridiculum) non de re ipsa, sed de Xerxe dicitur, qui tam decors in cõminiscenda hac impostura fuerit. Quod, ad verbum, ita Gallica lingua expresserũ, Et de faict c'estoit vne grande mocquerie de vouloir faire croire que, &c. Valla autem in eo etiam lapsus est quòd illos mille ab his quatuor millibus non distinxerit.*

c Propter quam à rege pro timido est habitus. *Vel, ignauo.*

Ἐνθαῦτα δὲ τουτέων ἐόντων, Ξέρξης ἐπιμασάμενος τὰ ῥέοι τοῖς νεκροῖς, ἐπέμπε ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα. τοιόδε τι μάσατο δὲ τάδε· ὅσοι ὑ στρατοῦ ὑ ἐωυτῶ ἔασαν νεκροὶ ἐν Θερμοπύλῃσι, (ἔασαν δὲ κὴ δύο μυριάδες) ὑπολιπόμενος τουτέων ὡς χιλίους, τοὺς λοιποὺς, τάφρῃσι ὀρυξάμενος, ἔθαψε· φυλλάδα τε ἐπιβαλών, κὴ γῆν ἐπαμησάμενος, ἵνα μὴ ἀφανείησαν ὑπὸ τῶ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὡς δὲ διέβη ἐς τὴν Ἰστιαίην ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησάμενος πάντας τοῦ στρατοῦ, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες ξύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ βουλομένῳ ὑμέων παρεξιέναι, ἐκλιπόντα τὴν τάξιν, κὴ ἐλθόντα, θησεσθαι ὅκως μάχεται πρὸς τοὺς αἰσχίστους τῶν ἀνθρώπων, οἳ ἤλπιζον τὴν βασιλέος δύναμιν ὑπερβαλέεσθαι. ταῦτα ἔπα γειλαμένου, μετὰ ταῦτα οὐδὲν ἐγίνετο πλοίων πλησιώτερον· οὕτω πολλοὶ ἤθελον θησεσθαι. ἐξαπεραιωθέντες δὲ ἐθηεῦντο διεξιόντες τοὺς νεκροὺς. πάντες δὲ ἠπίστεατο τοὺς κειμένους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους κὴ Θεσπιέας, ὁρέοντες κὴ τοὺς εἵλωτας. οὐ μὴν οὐδ' ἐλάνθανε τοὺς ἐξαπεσταλμένους Ξέρξης ταῦτα ποιήσας τοῖς νεκροῖς τοῖς ἑωυτῶ. κὴ γὰρ δὴ κὴ γελοῖον ἦν τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο νεκροὶ κείμενοι, οἱ δὲ πάντες ἐκέατο ἀλέες συγκεκομισμένοι ἐς τὠυτὸ χωρίον, τέσσερες χιλιάδες. ταύτῃσι μὲν τῇσι ἡμέρῃσι τοῖς δεῖνα ἐτρέποντο· τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ μὲν ἀπέπλωον ἐς Ἰστιαίην ὅθι τὰς νῆας, οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα, ἐς ὁδὸν ὡρμέατο. ἦκον δέ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίης ὀλίγοι πένες, βίου τε δεόμενοι, κὴ ἐργοῖ βουλόμενοι θῆσαι. ἀγαγόντες δὲ τούτους ἐς ὄψιν τῷ βασιλέος, ἐπυνθάνοντο οἱ Πέρσαι τοῖσι ἄλλοισι τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιέοιεν· εἷς δέ τις τοῖσι πρώτοισι ἐρωτῶν ἄνδρας τοῦτο. οἱ δὲ σφι ἔλεγον, ὡς Ὀλυμπια ἄγοιεν, κὴ θεωρέοιεν ἀγῶνα γυμνικὸν κὴ ἱππικόν. ὁ δὲ ἐπείρετο ὅ, τί τὸ ἄεθλον εἴη σφι προκείμενον, τοῖσι ὅτευ ἀγωνίζονται. οἱ δ' εἶπον, τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. ἐνθαῦτα εἶπας γνώμην θωυμαστοτάτην Τιγρανὴς ὁ Ἀρταβάνου, δειλίην ὤφλεε πρὸς βασιλέος. πυθόμενος γὰρ τὸ ἄεθλον ἐὸν στέφανον, ἀλλ' οὐ χρήματα, οὐτε ἐνέχετο σιγᾶν, εἴ τέ τε πρὸς πάντας τοὺς δὲ, Παπαί·

298

πάντα

πάντα

ἄγοιεν

Mardoni, in quos viros induxisti nos ad pugnandum? qui non pecuniarum certamen agitant, sed virtutis? Hoc ille dixit.

Eo interim tempore post acceptam apud Thermopylas calamitatem confestim Thessali caduceatores ad Phocenses mittũt, vtpote iis infensi, cùm semper antea, tum præcipuè post nouissimam cladem. Etenim nõ multis ante hanc regis expeditionẽ annis, quum ipsi Thessali & eorũ socii omni cum copia bellum Phocensibus intulissent, à Phocẽsibus fugati sunt ac malè multati. [a] nam quum ad Parnassum vsque processissent Phocẽses, secum habẽtes Telliam vaticinum illum Eleum, ibi Tellias hic huiusmodi rem eis commẽtus est: Sexcentos viros è Phocensibus præstantissimos gypsotã ipsos quàm arma illinit, eósque sub noctem in Thessalos dimisit, dato præcepto vt quẽcunque albicantem non cernerent, eum obtruncarent. Hos primùm Thessalorum excubitores, aliud quoddam prodigium esse arbitrati, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, vt tribus millibus cæsorum atque scutorum Phocenses potiti sint: quorum scutorum dimidium apud Abas, alterum dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarũ huius pugnæ factæ sunt statuæ grandes, quæ circa tripodem e regione delubri Delphis visuntur: & alteræ eiusmodi in Abis repositæ. Hoc Phocenses impeditatum Thessalorum, à quibus obsidebantur, egerunt. Equitatum quoque eorundem, qui in suum agrum incursauerat, insanabili clade afflixit. ad ingressum enim qui est iuxta vrbem Hyampolin, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt, humúmque desuper iniecerunt, eámque reliquo solo exæquauerunt: atque ibi Thessalos expectarunt incursuros. In eos Thessali impetu dato, tanquam rapturi, in amphoras inciderunt, ibique equorum crura confracta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus infensi Thessali,

a Quúmque *Thessali* ad Parnassum compulsi essent, vates Tellies Eleus Phocensibus apud quos erat, hoc excogitauit. *At Valla* κατειλήθησαν *ad Phocenses retulit, quod tamẽ de vtcfatoribus dicrationis consentaneum non est. Sed Vallam in errorẽ induxit fortasse propostera interpunctio quam in suo exemplari habuit, & nominatium pro genitiuo absoluto positus, videlicet οἱ Φωκέες ἔχοντες, pro τῶν Φωκέων ἐχόντων. quod nihil aliud est quàm si, omisso illo participio, sta (& quidẽ multo brevius) dixisset, τοῖς Φωκεῦσι μαίνης Τελλίης ὁ Ἠλεῖος σοφίζεται τοιόνδε. Quæ observatio ad intelligendos, alios Herodoti locos magno adsumento esse potest.*

» Μαρδόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἳ οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς; τοῦτο μὲν δὴ τοῦτο εἴρητο.

Ἐν δὲ τῷ ἀμφὶ μέσου χρόνῳ ἐπεί τε ὁ ἐν Θερμοπύλῃσι πεσήματος ἐγένετο, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμποισι κήρυκα ἐς Φωκέας, ἅτε σφι ἐόντες αἰεὶ κακόνοοι, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου πεσήματος κὴ τὸ κάρτα. ἐσφαλόντες γὰρ πολλῷ στρατῷ αὐτοί τε οἱ Θεσσαλοὶ κὴ οἱ σύμμαχοι αὐτέων ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τούτου τῆς βασιληΐης στρατηλασίης, ἐστρατώθησαν ὑπὸ τῶν Φωκέων, κὴ πανέφθησαν τρηχέως. κὴ ἐπεί τε γὰρ κατειλήθησαν ἐς Παρνησσόν, οἱ Φωκέες ἔχοντες μάντιν Τελλίην τὸν Ἠλεῖον, ἐνθαῦτα ὁ Τελλίης τοιόνδε σοφίζεται αὐτῆσι τοιόνδε· γυψώσας ἄνδρας ἑξακοσίους τῶν Φωκέων τοὺς ἀρίστους, ἀστῆς τε τούτους, καὶ τὰ ὅπλα αὐτέων, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσι Θεσσαλοῖσι· προείπας αὐτῆσι, τὸν αὐ μὴ λευκανθίζοντα ἴδωσι, τοῦτον κτείνειν. τούτους ὦν αὖ τε φυλακαὶ τῶν Θεσσαλῶν πρῶτα ἰδοῦσαι, ἐφοβήθησαν, δόξασαι ἄλλό τι εἶναι τέρας· κὴ μετὰ τὰς φυλακὰς αὐτὴ ἡ στρατιὴ, οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων κρατήσαι νεκρῶν κὴ ἀσπίδων Φωκέας, τῶν τὰς μὲν ἡμίσεας ἐς Ἄβας ἀνέθεσαν, τὰς δὲ λοιπὰς, ἐς Δελφούς. ἡ δὲ δεκάτη ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ τούτου τῆς μάχης, οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἱ περὶ τὸν τρίποδα στήσεσθεν, ἐμπροσθεν τοῦ νηοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖσι, κὴ ἕτερεοι τοιοῦτοι ἐν Ἄβῃσι ἀνακέαται. ταῦτα μὲν νυν τὸν πεζὸν εἰργάσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ Φωκέες, πολιορκέοντάς ἑωυτοὺς. ἐσφαλόσαν δὲ ἐς τὸν χῶρον τὸν ἵππων αὐτέων, ἐλυμήναντο αὐτικέτως. ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ ἥ ἐστι κατὰ Ὑάμπολιν, ἐν ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες, ἀμφορέας κενεοὺς ἐς τοῦτον κατέθηκαν. χοῦν δὲ ὑπιφορήσαντες, κὴ ὁμοιώσαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ, ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλοντας. οἱ δ', ὡς ἀναρπασόμενοι, τοῖς Φωκέας φερόμενοι, ἐστέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας· ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν. τούτων δὴ σφι ἀμφοτέρων ἐόντων εἵνεκεν οἱ Θεσσαλοὶ,

299

Mardoni, in quos viros induxisti nos ad pugnandum? qui non pecuniarum certamen agitant, sed virtutis? Hoc ille dixit.

Eo interim tempore post acceptam apud Thermopylas calamitatem confestim Thessali caduceatores ad Phocenses mittũt, vtpote iis infensi, cùm semper antea, tum præcipuè post nouissimam cladem. Etenim nõ multis ante hanc regis expeditionẽ annis, quum ipsi Thessali & eorũ socii omni cum copia bellum Phocensibus intulissent, à Phocẽsibus fugati sunt ac malè multati. [a] nam quum ad Parnassum vsque processissent Phocẽses, secum habẽtes Telliam vaticinum illum Eleum, ibi Tellias hic huiusmodi rem eis commẽtus est: Sexcentos viros è Phocensibus præstantissimos gypsotã ipsos quàm arma illinit, eósque sub noctem in Thessalos dimisit, dato præcepto vt quẽcunque albicantem non cernerent, eum obtruncarent. Hos primùm Thessalorum excubitores, aliud quoddam prodigium esse arbitrati, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, vt tribus millibus cæsorum atque scutorum Phocenses potiti sint: quorum scutorum dimidium apud Abas, alterum dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarũ huius pugnæ factæ sunt statuæ grandes, quæ circa tripodem e regione delubri Delphis visuntur: & alteræ eiusmodi in Abis repositæ. Hoc Phocenses impeditatum Thessalorum, à quibus obsidebantur, egerunt. Equitatum quoque eorundem, qui in suum agrum incursauerat, insanabili clade afflixit. ad ingressum enim qui est iuxta vrbem Hyampolin, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt, humúmque desuper iniecerunt, eámque reliquo solo exæquauerunt: atque ibi Thessalos expectarunt incursuros. In eos Thessali impetu dato, tanquam rapturi, in amphoras inciderunt, ibique equorum crura confracta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus infensi Thessali,

a Quúmque *Thessali* ad Parnassum compulsi essent, vates Tellies Eleus Phocensibus apud quos erat, hoc excogitauit. *At Valla* κατειλήθησαν *ad Phocenses retulit, quod tamẽ de vtcfatoribus dicrationis consentaneum non est. Sed Vallam in errorẽ induxit fortasse propostera interpunctio quam in suo exemplari habuit, & nominatium pro genitiuo absoluto positus, videlicet οἱ Φωκέες ἔχοντες, pro τῶν Φωκέων ἐχόντων. quod nihil aliud est quàm si, omisso illo participio, sta (& quidẽ multo brevius) dixisset, τοῖς Φωκεῦσι μαίνης Τελλίης ὁ Ἠλεῖος σοφίζεται τοιόνδε. Quæ observatio ad intelligendos, alios Herodoti locos magno adsumento esse potest.*

missio caduceatore ita dixere, * Nunquid dissimulatis amplius Phocenses agnoscere non esse vos nobis pares? qui & antehac inter Græcos, quandiu partes illorum nobis placuerunt, semper vobis antecelluimus; & nunc apud barbarum adeo pollemus vt penes nos sit & agro vos exuere, & in seruitutem redigere? Quã facultatem etsi obtinemus, tamẽ iniuriarum non sumus memores, nisi vt eo nomine quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipimus, omnia nos ab agro vestro damna auersuros. Hæc Thessali Phocensibus denuntiabant, quòd soli Phocẽses inter eius loci homines cũ Medis non sentiebant: idque nulla alia causa, (vt ego coniectura cõperio) quàm Thessalorum odio: partes Medorum (vt mihi videtur) sequuturi, si Thessali partes Græcorũ fouissent. Hæc deferentibus Thessalis, negarũt se Phocenses pecuniam daturos: & sibi itidem vt Thessalis facultatem esse sentiendi cum Medis, si aliter sentire vellent: sed nequaquã fore vt sponte essent proditores Græciæ. His verbis renuntiatis adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, vt barbaro duces itineris extiterint, & ex Trachinia Doridem regionem incursauerint. nam eius regionis [b] podecõ angustus illic octoginta non amplius stadia in latũ protenditur, inter Melidem ac Phocensem regionem situs, quæ olim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum qui sunt in Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridem regionẽ ingressi barbari nihil admodum læserunt: cum Medis enim (etsi Thessalis non videbatur) sentiebãt. Posteaquam autem è Doride in Phocidem ingressi sunt barbari, ipsos quidem Phocenses non sunt adepti: (eorum enim nonnulli cacumina Parnassi conscenderant, [c] qui vertex est iuxta vrbẽ Neonem illic sitam, nomine Tithorea: cóque se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in vrbem Amphissam, quæ supra Crisæum sita est campum) omnem tamen agrum Phocensem incursauerunt;

a Nunc demum Phocenses sententia mutata agnoscite etiam magis *quàm antea*, vos nequaquã nobis esse pares. *At Vala interrogatiuè hæc legit, quum tamen vera verbi γνωσμαχεῖν significatio interrogationem admittere non videatur.*

b *Quidam, Tractus angustus. Alij, Promuentia angusta. Camerarius autẽ ita hunc locum reddit.* Regionis Doricæ hac in parte angustus est aditus, latitudine patens ad millia passuũ circiter quatuor. *id est, quasi pero extenditur.*

c Est autẽ multitudinis etiã capax vertex Parnassi, quã ad vrbem Neonẽ vergit, seorsum sitã: vocatúque ille *vertex* Tithorea. *Vel, Tithoreus, vt conueniat cum voce Latina Vertex masculin. gen. vt* Τιθορέα *cũ Græca fœmin.* κορυφή. *Sic paulo post* κορυφῆς *meminit vocatæ* Ἀμπείης. *Lego autem* κειμένου ἐπ' ἑωυτῆς, *pro* κειμένη ἐπ' ἑωυτῆς. *sed ne illius quidẽ lectionẽ sensus satisfaciet.*

πέμψαντες κήρυκα, ἠγόρευον τάδε, Ὦ Φωκέες, ἤδη τι μᾶλλον γνωσμαχέετε μὴ οὐ ὁμοῖοι ἡμῖν. τοσόσδε τε γὰρ ἐν τοῖσι Ἕλλησι ὅσον χρόνον ἐκεῖνα ἡμῖν ἐώδωμε, πλέον αἰεί κοτε ὑμέων ἐφερόμεθα· νῦν τε τοσόσδε τοῦ βαρβάρου ἰσοῦτον δυνάμεθα, ὥστε ὅτι ἡμῖν ὄστι τῆς γῆς ἐστερῆσθαι καὶ τοσοῦνδε ποδίσθαι ὑμέας. ἡμεῖς μὲν τοι τὸ πρῶτον ἔχοντες, οὐ μνησικακέομεν, ἀλλ' ἡμῖν ἐξέσται αὐτ' αὐτέων πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου ἡμῖν. ἐπὶ δεκάμεθα τὰ ὅστι ὄντα ὅστι τὴν χώρην ἀποτρέψειν. Ταῦτά σφι ἐπαγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοί. Φωκέες μοῦνοι τῇ Ταύτῃ αὐθεώπων οὐκ ἐμήδιζον· κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, (ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὑείσκω) κατὰ δὲ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν. εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων νῦξον, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐμήδιζον αὖ Φωκέες, ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν, ἅτε δώσειν ἐφασαν χρήματα, πρήσσειν τε σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μηδίζειν, εἰ ἄλλως βουλοίατο. Ἀλλ' οὐκ ἔσεσθαι ἐκόντες εἶναι προδόται τῆς Ἑλλάδος. ὅπῃ δὲ αὐτωείχθησαν οὗτοι Φωκέες λόγοι, οὕτω δὴ Θεσσαλοὶ κεχολωμένοι τοῖσι Φωκεῦσι, ἐξηγέοντο ἡγεμόνες τῷ βαρβάρῳ τῆς ὁδοῦ. οὐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης ἐς τὴν Δωρίδα ἐσέβαλον. τῆς γὰρ Δωρίδος χώρης πεδεὼν τυγχάνει τοῦτον τὸν τρόπον κατατεινόμενος, ὡς τετάκοντα σταδίων μάλιστά κη εὖρος, κείμενος μεταξὺ τῆς τε Μηλιάδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρης, ἡ περ ἐοῦσα πατρὶς ἦν Δρυοπίς. ἡ δὲ χώρη αὕτη ἐστὶ μητρόπολις Δωριέων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. Ταύτην ὦν τὴν Δωρίδα χώρην οὐκ ἐσίνατο οἱ βάρβαροι. ἐμήδιζόν τε γὰρ, καὶ οὐκ ἐδόκεε Θεσσαλοῖσι. ὡς δὲ ἐς τὴν Δωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον, ἀλλοῖός μὲν οὐδὲ Φωκέας οὐκ εὑρέοντο. οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκέων ἐς τὰ ἄκρα τὰ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν. ἔστι δὲ ἡ ὀπιτηδὲν δέξασθαι ὅμιλον τοῦ Παρνησσοῦ ἡ κορυφὴ, καὶ Νέωνα πόλιν κειμένην ὑπ' ἑωυτῆς· Τιθορέα οὐνόμα αὐτῇ. ἐς τὴν δὴ ἀνεωείχθησαν, καὶ ἀλλοὶ ἀνέβησαν· οἱ δὲ πλέονες αὐτέων ἐς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσθησαν, ἐς Ἀμφισσαν πόλιν τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκεομένην. οἱ δὲ βάρβαροι πλὴν χώρην πᾶσαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα.

Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατόν. ὁκόσα δὲ ἐπέλαον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκαιον, καὶ ἐς τοὺς πόλις ἐνίεντες πῦρ καὶ ἐς τὰ ἱερά. παρβιόμενοι γὰρ ταύτῃ τῇδε καὶ Κηφισσὸν ποταμὸν, ἐδῄουν πάντα· καὶ κατὰ μὲν ἔκαυσαν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Χαράδρην, καὶ Ἔρωχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκαιαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλάτειαν, καὶ Ὑάμπολιν, καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἄβας· ἔνθα τοῦ ἱροῦ Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσί τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον. τοῦ δέ τι καὶ τότε καὶ νῦν ἔστι χρηστήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο ὁ ἱερὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν, καὶ τινας διώκοντες εἷλον τῶν Φωκέων τοῦς τοῖσι οὔρεσι. καὶ γυναῖκάς τινας διέφθειραν μισηθέντες, ὑπὸ πλήθεος. Παραποταμίους τοὺς τῷδε μειζόμενοι οἱ βάρβαροι, ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας. ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διακριθεῖσα ἡ στρατιὴ αὐτέων ἐμάζετο, τὸ μὲν πλέον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ, ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἐπ' Ἀθηναίους, ἐστέλλετο ἐς Βοιωτοὺς, ἐς τὴν τῶν Ὀρχομενίων, Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμήδιζε. Τοῦ δὲ πόλις αὐτέων αἰδρεῖοι Μακεδόνες, Ἀλεξανδρεταγμένοι ἐσώζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζον δὲ τῇδε, βουλόμενοι δῆλον ποιέειν Ξέρξῃ ὅτι τοῦ Μήδων Βοιωτοὶ φρονέοιεν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων ταύτῃ ἐστράποντο.

Ἄλλοι δὲ αὐτέων ἡγεμόνας ἔχοντες, ὁρμέατο ὅκῃ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν δεξιῇ Παρνησσὸν ἀπέρχοντες. ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐστέλλοντο τῆς Φωκίδος, πάντα ἐσίνα μαχόμενοι. καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν, καὶ Δαυλίων, καὶ Ἀολίδων. ἐπορεύοντο δὲ ταύτῃ ἀποκληθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς, τῶνδε εἵνεκα, ὅκως συλήσαντες τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, βασιλεῖ Ξέρξῃ ἀποδέξαιεν τὰ χρήματα. πάντα γὰρ ἤπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱρῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης (ὡς ἐγὼ πυθάνομαι) ἄμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα. οἱ Δελφοὶ δὲ, πυθανόμενοι ταῦτα, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπικέατο· ἐν δείματι δὲ μεγάλῳ κατεστεῶτες, ἐμαντεύοντο περὶ τῶν

(sic enim ducebãtur à Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni ferróque vastarunt. Vrbes etiam ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. nam peragrantes eam iuxta Cephissum amnem, cũcta populati sunt, & hinc vrbẽ Drymon incenderunt, illinc Charadram & Erochum & Tethroniũ & Amphicæam & Neonem & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapotamios, *id est, fluminis accolas:* & Abas, vbi delubrũ Apollinis erat locuples & thesauris donariisque cõpluribus exornatum, in quo, vt tũc, ita nunc reddũtur oracula. Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stuprantium extinxerunt. Prætergressi quoq; Parapotamios, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, volẽtes planũ facere Xerxi Bœotos sẽtire cum Medis. Et hi quidẽ barbari hac iter intenderunt.

Cæteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringẽtes, ad tẽplum quod est Delphis processerũt, quicquid agri Phocensis nanciscebantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderunt, & Dauliorum & AEolidensium. Ideo autem hãc ab aliis seiunctã pergebant, vt direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (vt ego audio) quàm quæ in ædibus suis reliquerat: permultis assiduè referentibus cùm alia, tum præcipuè Crœsi Halyattis filii donaria. Hoc Delphi quum audissẽt, in extremam prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de

sacra pecunia consultarunt, nũquid eam humi defoderent, an alium in locũ transportarent. Eã deus illis interdixit neamouerẽt: se enim suffecturũ esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerũt, liberis vxoribúsque in Achaiam traiectis. Plerique igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerũt. Denique omnes Delphi vrbẽ deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, *id est, vaticinum.* Postea verò quàm barbari subeuntes appropinquabant, templúmque cernebãt, interim propheta cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclaui, quę [a] intus proposita fuerant: eáque nefas erat cuiquam mortali cõtingere. quod ostentũ iis Delphis qui aderant perrexit nũtiatum. Vbi autem barbari properantes peruenere ad fanum Mineruæ [b] quod est ante templum, tum verò etiã maiora quàm superius prodigia repræsentata sunt. [c] res profectò hæc valde miranda: nã arma Martia sua spõte extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actũ est, ex omnibus miraculis maxima est admiratione dignũ. quũ enim barbari ad sacellũ Mineruæ quod est ante templum, accederent, interea è cælo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi vertices, magno cũ fragore sũt deuoluti, permultósque eorum interceperunt: atque ex ipso sacello Mineruæ vociferatio iubilatióque extiterũt. Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror incussus est barbaris, vt fugæ se mandarent. Ea re cognita Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui autem superfuere, rectà ad Bœotos effugerunt: & quum redissent, referebant (vt ego accipio) alia se præter ea quæ dixi miracula vidisse, duos armatos [d] humana natura augustiores institisse sibi, cædem facientes atque insequentes. Hos autẽ duos

a *Ex iis quæ paulo post sequuntur, videtur colligi hic pro ἔσωθεν reponendum esse ἔξωθεν.*

b *Videtur potius πρόνοιής esse cognomentũ Minerua, à prouidendo ita dictæ. nisi fortè legit Valla πρόνοης, qui pro eo quod hic Fanum, paulò post habetur, videlicet Fano Mineruæ protemplari, hic reponendum fuerit, Mineruæ quæ est ante templum.*

c Nam & hoc, magnum quidem miraculum est, (*quod videlicet modò dictum fuit*) Martia arma conspecta fuisse extra templũ extantia sua sponte: (*vel, à serpis. si ne vllius opera*) sed quæ illud sequuta sũt, inter quęlibet spectra, maxima est admiratione dignum. *Vel, præ quibuslibet spectris, aut ostentis.*

d Statura humana proceriores ipsos insequi, stragem inter persequendum edentes.

A ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφεα κατορύξοιεν, εἴτε ἐκκομίσοιεν ἐς ἄλλον χῶρον· ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα κινέειν, φὰς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἑωυτοῦ προνοήσασθαι. Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, σφέων αὐτέων πέρι ἐφρόντιζον. τέκνα μὲν καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὸν Ἀχαιΐην διέπεμψαν· αὐτέων δὲ οἱ μὲν πλεῖστοι ἀνέβησαν ἐς τὸ Παρνησσοῦ τε καὶ κορυφὰς, καὶ ἐς τὸ Κωρύκιον ἄντρον αἰνωείκασαν· οἱ δὲ ἐς Ἀμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον. πάντες δὲ ὧν οἱ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλέω ἑξήκοντα ἀνδρῶν, καὶ τοῦ προφήτεω. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἔσαν οἱ βάρβαροι ἐλαύνοντες, καὶ ἀπώρεον τὸ ἱρὸν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῶν οἰκήματα ἐνῶν Ἀκήρατος, ὁρᾷ τοῦ νηοῦ ὅπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξενειγμένα ἱερὰ, τῶν οὐκ ὅσιον ἦν ἅπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί. ὁ μὲν δὴ ἔνθα Δελφῶν τοῖσι προθεοῖσι σημανέων ἔτερα. καὶ δὲ βάρβαροι, ὅκως ἐγένοντο ἐπειγόμενοι καὶ ὁ ἱρὸν τῆς προνοίης Ἀθηναίης, ὅπερ ἐγένετο τοῦ νηοῦ ὅπλα τοῦτο κείρατα ἐστὶ, ὅπλα ἀρήια αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ. καὶ δὲ δὴ ὅπερ τούτῳ δεύτερα ἐπιγενόμενα, καὶ ἐμοὶ πάντων θαυμάτων ἄξια θωυμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἔσαν ἐλαύνοντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς προνοίης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησσοῦ ἀπορραγεῖσαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῷ πατάγῳ ἐς αὐτοὺς, καὶ κατέλαβον συχνοὺς σφέων· ἐκ δὲ τοῦ ἱροῦ τῆς προνοίης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐγίνετο. συμμιγέντων δὲ τούτεων πάντων, φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐπεπίπτωκεε. μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φύγοντας σφεας, ἐπιπηδήσαντες, ἀπέκτειναν πλῆθός τι αὐτέων. οἱ δὲ προιόντες, ἰθὺ Βοιωτῶν ἔφευγον. ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοησάντες οὗτοι τῶν βαρβάρων (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι) ὡς πρὸς τούτοισι καὶ ἄλλα ὥρων θεῖα. δύο γὰρ ὁπλίτας μέζονας ἢ κατ' ἀνθρώπων φύσιν ἔχοντας, ἕπεσθαί σφι κτείνοντας καὶ διώκοντας. οὗτοι δὲ τούτοις

B

C

D

E

Δελφοὶ λέγουσι ἐπιχωρίους ἥρωας εἶναι, Φύλακόν τε καὶ Αὐτονοῦν· τῶν τὰ τεμένεα ἐστὶ, πρὸς ὃ ἱερὸν Φυλάκου μὲν, πρὸς αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατιόντι τὸ ἱερὸν τῆς προνοίης, Αὐτονόου δὲ, πέλας τῆς Κασταλίης, ὑπὸ τῇ Ὑαμπείῃ κορυφῇ. οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρνησσοῦ λίθοι, ἔτι καὶ ἐς ἡμέας ἔσαν σῶοι, ἐν τῷ τεμένει τῆς προνοίης Ἀθηναίης κείμενοι, ἐς ὃ ἐνέσκηψαν ἀφ' ἑωυτῶν βαρβάρων φερόμενοι. τουτέων μὲν νυν τῶν ἀνδρῶν αὖτη ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται.

Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, Ἀθηναίων δεηθέντων, ἐς Σαλαμῖνα κατίστη τῶν νῆας. τῶνδε δὲ εἵνεκα προσεδεήθησαν αὐτέων ἀγεῖν πρὸς Σαλαμῖνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγάγωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς· πρὸς ὅ, καὶ βουλεύσωνται ὅ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλεύειν ἔμελλον ποιήσεσθαι, ὡς ἐψευσμένοι γνώμης. δοκέοντες γὰρ εὑρήσειν Πελοποννησίους πανδημεὶ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον, τῶν μὲν οὐδὲν εὗρον, οἱ δὲ ἐπύθοντο ἐν Ἰσθμῷ αὐτοὺς τειχέοντας ἐς τὸν Πελοπόννησον, πρὸς πλείστου τε ποιεύμενοι πρῆξαι, καὶ τούτου ἕνεκα ἐν φυλακῇ, πάλαι δὲ ἀπέναι. τοῦτο δὴ πυνθανόμενοι, οὕτω προσεδεήθησάν σφεων ἀγεῖν πρὸς τὴν Σαλαμῖνα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέστρωτο ἐς τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἑωυτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν, κήρυγμα ἐποιήσαντο, Ἀθηναίων τῇ τις δύναται σώζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας. ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλέοι ἐς Τροιζῆνα ἀπέστελλαν, οἱ δὲ, ἐς Αἴγιναν, οἱ δὲ, ἐς Σαλαμῖνα. ἔσπευσαν δὴ τοῦτα ὑποκτήσασθαι, τῷ χρησμῷ τε πειθόμενοι, ἐν βουλόμενοι ὑπηρετέειν. καὶ δὴ καὶ τούτου εἵνεκα οὐκ ἤκιστα· λέγουσι οἱ Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδιαιτᾶσθαι ἐν τῷ ἱρῷ. λέγουσί τε τοῦτο, καὶ δὴ ὡς ἐόντι ἐπιμηνίδια τελέουσι προτιθέντες. τὰ δὴ ἐπιμηνίδια, μελιτόεσσά ἐστι.

τῶν καθ' αὐτὸν

τῶν πανδημεὶ ὑποκατημένους

A Delphi aiunt indigenas heroas esse, Phylacon & AVtonoum, quorum fana visuntur: Phylaci quidem, secundum ipsam viam super ædem Mineruæ: AVtonoi verò, prope Castaliam, sub Hyampeo vertice. Saxa autem quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram vsque memoriam integra extant in fano Mineruæ protemplaris locata, ad quod [a] per barbaros deuoluta peruenere. [b] Atque hic receptus à templo horum virorum fuit.

a *Id est, Per medium barbarorũ.*

b *Id est, atque sta mulctata à templo se receperunt.*

Græcorum autem classis ab Artemisio profecta, rogatu Atheniensium ad Salaminem substitit. Quod vt facerent ideo rogauerant Athenienses, tum vt liberos atque vxores ex Attica subducerent; tum vt consultarent quid sibi agendum esset. Nam in rebus quæ contigerant, consilium capiendum habebãt, tanquã opinione frustrati: quippe qui quum putassent inuenturos se Peloponnenses ad excipiendum barbarũm in BVbœa subsidentes, horum nihil inuenerant, sed audiebant illos Isthmum muro sepire; hoc plurimi facientes vt ipsi superessent, & terram suam obtinentes tutarentur, omissis cæteris. Hæc Athenienses quum audissent, ita socios obsecrarunt vt ad Salaminem sisterent classem. Quò aliis appulsis, Athenienses in terram suam profecti, proposuere edictum vt qua quisque Atheniensium ratione posset seruaret liberos atque domesticos suos. Ibi plurimi eorum suos in Trœzenem miserunt, quidam in AEginam, nonnulli in Salaminem; pro se quisque properantes sua pignora exportare, quòd velent oraculo obsequi: & ante omnia, quòd Athenienses aiunt ingentem anguem arcis custodem in templo fuisse obseruatum. Et tanquam re vera essent quæ dicunt, serpenti menstrua non cessant libamina proponere quæ sint è melle confecta.

301

quæ quum ſemper ſuperioribus temporibus depaſcerentur, tunc illibata manſerant. Id quum ipſa templi antiſtes indicaſſet, cò magis Athenienſes eóque promptius deſeruere arcem, tanquam à deo etiam deſtitutam. exportatis itaque rebus omnibus, ad caſtra nauigauerunt. Poſteaquam autem eos qui ab Artemiſio ſoluerant, ad Salaminem ſubſtitiſſe audierunt reliqui claſſiarii qui ad Trœzeniam erant, eôdem confluxere. nam vt in Pogonem Trœzeniorum portum coiretur erat edictum. Pluréſque multo contractæ ſunt naues quàm ad Artemiſium decertauerant, & à pluribus ciuitatibus, eodem quo ad Artemiſium duce, EVrybiade EVryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maximè veloces obtinebant Athenienſes. quæ claſſis ex his conſtabat: Ex Peloponneſo Lacedæmonii ſedecim naues præſtabant: Corinthii, totidem quot ad Artemiſium præſtiterant: Sicyonii, quindecim: Epidaurii, decem: Trœzenii, quinque: Hermionenſes, tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis (Hermionenſibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouiſſimè profecti. nam Hermionenſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melienſibus è regione quæ Doris nunc vocatur, abducti. Hæ copiæ Peloponnenſium erant. Eorum autem qui ſunt in exteriore continente, Athenienſes ſupra quàm cæteri naues præſtabant, ſoli centum octoginta. quippe quibus non adfuerunt in pugna ad Salaminem geſta Plataenſes, ob hanc cauſam, quòd quum Græci ab Artemiſio dilapſi ſunt, Plataenſes, vbi iuxta Chalcidem appulſi fuere, deſcendentes in Pieriam oræ Bœotiæ, ad recipiendos domeſticos ſuos ſe cõuerterant. ita dum in ſuis conſeruandis occupantur, relicti fuere. Athenienſes autem ſub Pelaſgis

A αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναγαμουμένη, τότε ἐῶν ἄψαυστος. σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱρείης, μᾶλλόν τι ἁ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπυίης τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ σφι πάντα ἐπεξέκειτο, ἔπλωον ἐς Σαλαμῖνα. ἐπεὶ δὲ ἁ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέχον τὰς νέας, συνέῤῥεε καὶ ὁ λοιπὸς πυθανόμενος ὁ τῶν Ἑλ-
B λήνων ναυτικὸς στρατὸς ἐν Τροιζῆνος. ἐς γὰρ Πώγωνα ἁ Τροιζηνίων λιμένα προείρητο συλλέγεσθαι. συνελέχθησάν τε δὴ πολλῷ πλοῦνες νέες ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχεον, καὶ ἀπὸ πολίων πλούνων. ναύαρχος μὲν νυν ἐπῆν οὗτος ὅς περ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδεω, ἀνὴρ Σπαρτιήτης, οὐ μὲν τοι γένεος τοῦ βασιληίου ἐών. νέας δὲ πολλῷ πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωούσας παρείχοντο Ἀθηναῖοι. ἐστρατοῦντο δὲ οἵδε·
C ἐκ μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι, ἑκκαίδεκα νῆας παρεχόμενοι· Κορίνθιοι δὲ, ὅ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Σικυώνιοι δὲ, πεντεκαίδεκα παρείχοντο νῆας· Ἐπιδαύριοι δὲ, δέκα· Τροιζήνιοι δὲ, πέντε· Ἑρμιονέες δὲ, τρεῖς. ἐόντες οὗτοι, πλὴν Ἑρμιονέων, Δωρικόν τε καὶ Μακεδονικὸν ἔθνος, ἐξ Ἐρινεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς Δρυοπίδος ὑστάτα ὁρμηθέντες. καὶ δὲ Ἑρμιονέες, εἰσὶ
D Δρύοπες, ὑπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλιέων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος καλεομένης χώρης ἐξαναστάντες. οὗτοι μὲν νυν Πελοποννησίων ἐστρατοῦντο. καὶ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἠπείρου, Ἀθηναῖοι μὲν, πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, παρεχόμενοι νῆας ἐνδώκοντα καὶ ἑκατὸν μόνοι, ἐν Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συνεναυμάχησαν Πλαταιέες Ἀθηναίοισι, διὰ τοιόν δέ τι πρῆγμα. ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὡς ἐγένοντο κατὰ Χαλκίδα, καὶ Πλαταιέες ἀποβαντες ἐς τὴν περαίην τῆς Βοιωτίης χώρης, πρὸς ἐκκομιδὴν ἐπράσσοντο τῶν οἰκετέων. οὗτοι μὲν νυν τούτους σώζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι δὲ ὅτι μὲν Πελασγῶν

ἐχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην, A eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus, Pelaſgi erant, ἔσαν Πελασγοὶ, ὀνομαζόμενοι Κραναοί· ὅτι δὲ Κέκροπος βασιλῆος ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι· ἐκ δὲ Ἐρεχθέος τὴν ἀρχὴν, Ἀθηναῖοι μετονομάσθησαν· Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρχεω ἡμοιρίου Ἀθηναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες. Μεγαρέες δὲ τὠυτὸ πλήρωμα παρείχοντο ὅ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ. Ἀμπρακιῶται δὲ, ἑπτὰ νέας ἔχοντες ἐπεβοήθησαν. Λευκάδιοι δὲ, τρεῖς, ἔθνος ἐόντες οὗτοι Δωρικὸν B ἀπὸ Κορίνθου. νησιωτέων δὲ, Αἰγινῆται, τριήκοντα παρείχοντο. ἔσαν μὲν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες· ἀλλὰ τῇσι μὲν τῶν ἐωυτῶν ἐφύλασσον, τριήκοντα δὲ τῇσι ἄριστα πλεούσῃσι ἐν Σαλαμῖνι ἐναυμάχησαν. Αἰγινῆται δὲ εἰσι Δωριέες, ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τὴν δὲ νήσῳ πρότερον οὔνομα ἦν Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰγινήτας, Χαλκιδέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι, καὶ Ἐρετριέες τὰς ἑπτά· οὗτοι δὲ, Ἴωνες εἰσι. μετὰ δὲ, Κῖοι, τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι, ἔθνος ἐὸν Ἰωνικὸν ἀπὸ Ἀθηναίων. Νάξιοι δὲ παρείχοντο τέσσερας, ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιητέων, καπάπερ ἁ ἄλλοι νησιῶται, ἀλογήσαντες δὲ τῶν ὑπολέων, ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας, Δημοκρίτου ἀποστάντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, καὶ τότε τριηραρχέοντος. Νάξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες ἀπ' Ἀθηναίων γεγονότες. Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρεί- D χοντο νῆας τὰς περ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Κεῖοι δὲ, μίαν καὶ πεντηκόντερον, ἐόντες συναμφότεροι οὗτοι Δρύοπες. καὶ Σερίφιοί τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο. οὗτοι γὰρ οὐκ ἐδόσαν [illegible]μοιῶσι νησιωτέων τὸν βαρβάρῳ γῆ τε καὶ ὕδωρ. οὗτοι μὲν ἅπαντες οὗτοι οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ, ἐστρατεύοντο. Θεσπρωτοὶ γὰρ εἰσι οἱ ὁμουρέοντες Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι· οἱ δὲ ἐσχατέων χωρέων ἐστρατεύοντο. τοῦ δὲ E ἐκ τοῦ τουτέων οἰκημένων, Κροτωνιῆται μοῦνοι ἔσαν οἱ βοηθήσαντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ, νηὶ μιῇ, τῇ ἦρχε ἀνὴρ ἐν τοῖσι πυθονίκαις, Φάυλλος· Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί.

302 ἀλογήσαντες δὲ τῶν ὑπολέων, ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας, Δημοκρίτου ἀποστάντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, καὶ τότε τριηραρχέοντος. Νάξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες ἀπ' Ἀθηναίων γεγονότες. Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρεί- D χοντο νῆας τὰς περ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Κεῖοι δὲ, μίαν καὶ πεντηκόντερον, ἐόντες συναμφότεροι οὗτοι Δρύοπες. καὶ Σερίφιοί τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο. οὗτοι γὰρ οὐκ ἐδόσαν [illegible]μοιῶσι νησιωτέων τὸν βαρβάρῳ γῆ τε καὶ ὕδωρ. οὗτοι μὲν ἅπαντες οὗτοι οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ, ἐστρατεύοντο. Θεσπρωτοὶ γὰρ εἰσι οἱ ὁμουρέοντες Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι· οἱ δὲ ἐσχατέων χωρέων ἐστρατεύοντο. τοῦ δὲ E ἐκ τοῦ τουτέων οἰκημένων, Κροτωνιῆται μοῦνοι ἔσαν οἱ βοηθήσαντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ, νηὶ μιῇ, τῇ ἦρχε ἀνὴρ ἐν τοῖσι πυθονίκαις, Φάυλλος· Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί.

eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus, Pelaſgi erant, Cranai nominati: ſub rege verò Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienſes appellati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Athenienſis exercitus. Megarenſes autem tantundem copiarum quàtum ad Artemiſium, attulerunt: Ampracii, ſeptem cum nauibus auxilio venerunt: Leucadii, cum tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex inſulanis autem AEginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant naues inſtructæ, ſed iis oram ſuam tutabantur: verùm cum triginta omnino nauibus præcipuæ velocitatis ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem AEginetæ Dores, ab Epidauro. cui inſulæ nomen antea fuerat OEnone. Poſt AEginetas eaſdem quas ad Artemiſium viginti naues præbuere Chalcidenſes: & Eretrienſes, ſeptem. hi Iones ſunt. Dehinc autem Chii eaſdem præbuere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxii autem naues præbuere quatuor, qui quemadmodum & cæteri inſulani, à popularibus ad Medos miſſi erant, ſed illorum iuſſa aſpernati, tranſiêre ad Græcos, ſuaſu Democriti, viri inter ciues illuſtris, & tunc trierarchi. Naxii autem Iones ſunt ab Athenienſibus ducẽtes originem. Styreenſes quoque eaſdem quas in Artemiſio naues præbuere. Cynthii, vnam omnino, & vnam penteconterum. horum vtrique Dryopes ſunt. Seriphii etiam & Siphnii & Melii fuêre in partibus. hi enim ſoli ex inſulanis terram barbaro & aquam negauerunt. intra Theſprotos iſti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Theſproti, quum ſint contermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, ſoli fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phayllus, vir [a] ter Pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi.

a Id eſt, Ter in certamine Pythio victor.

Et cæteri quidem ex hac classe triremes præbuerunt: Melii autem & Siphnii & Seriphii penteconteros, [a] *id est, biremes*: Melii duas, Siphnii Seriphiique vnam vtriq; :Melii, à Lacedæmone genus ducentes:Siphnii & Seriphii, ab Athenienſibus Iones.Summa nauium, præter penteconteros, fuit trecẽtæ [b] quinquagintaocto. Quæ poſteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem conuenerunt,inter earum duces cõſultabatur, EVrybiade rogante vt qui vellent ſententiam dicerent, vbinam ex iis locis quibus ipſi potirẽtur,commodiſſimum foret, pugna nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat:itaquẽ de cæteris deliberabatur.Pleræque igitur illorum ſententiæ in hoc congruebant, vt profecti ad Iſthmum ante Peloponneſum decertarent, hac videlicet ratione,quòd,ſi malè pugnaſſent, ad Salaminẽ quidem, obſeſſis ſibi in inſula nullũ ſubſidium oſtẽdebatur: ad Iſthmum verò dabatur ad ſuos effugium.

Hæc ratio quum à ducibus Peloponnẽſium redderetur, aduenit quidam Athenienſis nuntiatum iam Atticam barbarum eſſe ingreſſum,eámque omnem igne vaſtare. nam copiæ quæ cum Xerxe erant,Bœotiam peragrantes,incenſa tum Theſpienſium,qui in Peloponneſum abſceſſerant, tum Plataeenſium vrbe, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant.Ideo autem Theſpiam & Plataeam incenderunt quòd à Thebanis acceperant illas ciuitates non ſentire cum Medis. A traiectu autem Helleſponti, ex quo iter ingredi cœpere barbari, vnum menſem triuêre tranſeundo in Europam,tres alios dum in Atticam peruenêre, Calliade ſummum Athenis magiſtratum gerente: vrbémque deſertam cepêre,paucis quibuſdã Athenienſibus in templo repertis,necnon quæſtoribus ærariis, & hominibus egenis, qui præſepta foribus atq; lignis arce ſubeũtes arcebãt: qui non exierant illinc ad Salaminem,ſimul præ inopia victus,

a *Aiqui ipſemet huius libri initio penteconteros interpret.nauigia quinquagenum remorum.*

b Septuagintaocto.

A Οἱ μὲν νυν ἄλλοι, πειρέας παρεχόμενοι ἐστρατεύοντο· Μήλιοι γὰρ, καὶ Σίφνιοι, καὶ Σεριφίοι, πεντηκοντέρους. Μήλιοι μὲν, [a] γένος ἐόντες ἀπὸ Λακεδαίμονος, δύο παρείχοντο. Σίφνιοι δὲ καὶ Σεριφίοι, Ἴωνες ἐόντες ἀπ' Ἀθηναίων, μίαν ἑκάτεροι. Ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, τετακόσιαι, καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ. ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον [a] στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων πολίων,

B ἐβουλεύοντο, προθέντος ΕΥ΄ρυβιάδεω γνώμην, ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὁκόσου δοκέοι ἀπιστοτάτου ἐόντος ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐτοῖ [a] χωρείων ἐκκρατέες εἰσί. ἤδη γὰρ Ἀτθὶς ἀφῆτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπέων πέρι προεβάλετο. αἱ γνῶμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλεῦσαι συνεξέπιπτον, πρὸς τὸ Ἰσθμὸν πλώσαντας ναυμαχέειν περὶ τῆς Πελοποννήσου· ἐπιλέγοντες τὸν λόγον τόνδε, ὡς, εἰὶ νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σα-

C λαμῖνι μὲν ἐόντες, πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμωρείν οὐδεμία ἐπιφανήσεται· πρὸς δὲ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐς τοὺς ἑωυτῶν ἀξοίσονται.

Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπιλεξαμένων, ἐλήλυθε αὐτὴρ Ἀθηναῖος, ἀγγέλων ἥκειν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀτθίδα, καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυροπολέεσθαι. ὁ γὰρ δὴ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιέων τὴν πόλιν, αὐτῶν ἐκλελοιπότων ἐς Πελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιέων ὡσαύτως,

D ἥκέ τε ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδῄου. ἐνέπρησε δὲ Θέσπειάν τε καὶ Πλάταιαν, πυθόμενος Θηβαίων ὅτι οὐκ ἐμήδιζον. ἀπ' οὗ τῆς Βοιωτίας τε καὶ Ἑλλησπόντου, ἔνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτῷ Βοιωτείψαντες μῆνα, ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν ΕΥ΄ρώπην, ἐν τρισὶ ἐτέεσι μετὰ ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀτθίδῃ, Καλ-

E λιάδεω ἄρχοντος Ἀθηναίοισι. καὶ αἱρέσεσι ἐρημον ἐὸν ἀστυ, καὶ τινας ὀλίγους εὑρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱρῷ ἐόντας, ταμίας τε τοῦ ἱεροῦ, καὶ πένητας ἀνθρώπους· οἳ φραξάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρησί τε καὶ ξύλοισι, ἠμύνοντο τοῖς ἐπιόυσι· ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενίης βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμῖνα·

πρὸς ὃ, αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέναι τὸ μαντήιον ὃ ἡ Πυθίη σφι ἔλεγε, ὃ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι· καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι ὃ κρησφύγετον τοῦ ὃ μαντήιον, καὶ οὐ νῆας. Ἀ δὲ Πέρσαι ἱζόμενοι ἀντὶ Ἀρείου πάγου, καταντίον τῆς ἀκροπόλιος ὄρθου, Ἀθηναῖοι καλέουσι πάγον, ἐπολιόρκεον τρόπον τοιόνδε· ὀκόσα συμπεῖον περὶ τοὺς ὀιστοὺς περιθέντες ἄνθραξ, ἐπέβαλον ἐς ὃ φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι, ὅμως ἠμυνόντο, καίπερ ἐς ὃ ἔσχατον τοῦ κακοῦ ἀπιγμένοι, τοῦ φρήματος προδεδωκότος· οὐδὲ λόγοις τῶν Πισιστρατιδέων προσφερόντων περὶ ὁμολογίης συνεδέκοντο. ἀμυνόμενοι γὰρ, ἄλλα τε ἀντεμηχανέοντο, καὶ δὴ καὶ προσιόντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας, ὀλοσχοίνους ἀπίεσαν, ὥστε Ξέρξεα ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἀπορείσι συνέχεσθαι, οὐ δυνάμενον σφέας ἑλεῖν. χρόνῳ δὴ οὖν ἀπορῶν ἐφαίνετο δὴ τοῖσι βαρβάροισι.

303 ἔδεε γὰρ δὴ τοῦ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀτ-

C τικὴν τὴν ἐν τῇ ἠπείρῳ, ὑπὸ Πέρσησι. ἔμπροσθεν ὢν τοῦ τῆς ἀκροπόλιος, ὄπισθεν τοῦ τῶν πυλέων, καὶ τῆς ἀτόδου, τῇ δὴ [a] οὔκοτέ τις ἐφύλασσε, οὔτ' αὐ ἤλπισε μήποτέ τις τοῦτα ἀναβαίη ἀνθρώπων, τοῦτῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίπερ ἀπικρήμνου ἐόντος τοῦ χώρου. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐρρίπτεον ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος

D κάτω, καὶ διεφθείροντο, ὃ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον. τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες, πρῶτον μὲν ἐπειρῶντο πρὸς τὰς πύλας, τὰς δὲ ἀνοίξαντες, τοὺς ἱκέτας ἐφόνευον· ἐπεὶ δέ σφι πάντες κατέτρωντο, τὸ ἱερὸν συλήσαντες, ἐνέπρησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν. χρὸν δὲ πολυτελέως τὰς Ἀθήνας Ξέρξης, ἀπέπεμψε ἐς Σοῦσα ἄγγελον ἱππάρχῃ Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσαν σφι εὐπραξίην. ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κή-

E ρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἐοῦσας ἐπομένους, ἐκέλευε τρόπῳ τῷ σφετέρῳ θύειν τὰ ἱερὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν· εἴτε δὴ ὧν ὄψιν τινὰ ἰδὼν ἐν ὑπνίῳ ἐνετέλλετο τοῦτο, εἴτε καὶ ἐνθυμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἱρόν.

a Simul quòd oraculum inuenisse sibi viderentur. *i. oraculi sensum, siue, mentem.*

a Simul opinione oraculi soluendi, quod reddiderat sibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium esse, non naues. Hos Persæ, castris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quem Areion pagon Athenienses vocant, hunc in modum obsederunt: Sagittas stupa circumdatas vbi incenderant, emittebant in illorum vallum. Athenienses, quanquam obsessi, & ad vltimum malorum deducti, etiã inscenso vallo, tamẽ resistebant: ac ne verba quidem Pisistratidarum conditionem deditionis offerentium admittebant: & cùm alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quòd in barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo vt Xerxes perdiu inops consilii fuerit, quòd eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus accessus quidam apparuit barbaris, necesse enim erat, secundum oraculum, omnẽ Atticam quæ in continente est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & ascẽsus, qua parte nemo excubabat, quáque nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte, etsi loco prærupto, quidam conscenderunt, iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos vbi in arcem ascendisse viderunt Athenienses, partim è muro sese præcipitauerunt, atque extincti sunt, partim in ædem refugerũt. At Persæ qui ascenderant, primùm ad portas contendunt, eísque patefactis supplices trucidãt: atque vbi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendũt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nuntiatũ res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quàm nuntium miserat, cõuocatis Athẽienſiũ exulibus, expeditionis suæ comitibus, iussit vt conscensa arce hostias suo ritu immolarent: siue aliquo in somniis viso, siue sua sponte facti pœnitens quòd templum concremasset.

Exules Athenienses id quod iussi erant exequuti sunt. Cuius rei cur mentionem fecerim exponam: Est in arce hac, Erechthei (qui fertur fuisse terrigena) templum, in quo olea est & mare, vt apud Athenienses prædicatur, Neptuno & Mineruæ in testimonium posita quòd de regione decertassent. Hanc igitur oleã vnà cum cætero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienses qui ab rege iussi erant rem diuinam facere, altero ab incensione die quum in templum ascendissent, aspexerunt fruticasse, edito à stipite virgulto cubiti instar. Et hæc quidem illi narrauerunt.

At Græci qui apud Salaminem erant, vbi nuntiatum est vti res circa Atheniẽsium arcem se haberent, eò perturbationis deuenêre vt nonnulli è ducibus non expectarent dum propositum negotium constitueretur, sed in naues irruerent, ac vela tollerent tanquam profecturi: cæterique qui relinquebantur, statuerent sibi ante Isthmũ prælio nauali decernendũ. Et quum nox adfuisset, digressi è concilio, naues conscenderunt. Ibi Themistoclem pergẽtem ad nauem sciscitatur Mnesiphilus vir Atheniensis quidnam ab ipsis decretum esset: & quum ab eo audisset decretum esse vt ad Isthmum proficiscerentur, & [a] ante Peloponnesum dimicarent, Si isti, inquit, à Salamine proficiscantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad suam enim quisque patriam remeabunt: vt nec EVrybiades, nec alius hominũ quispiam cohibere possit quominus copiæ dilabantur: Græciaque peribit consilii inopia. Quare siquid comminisci potes, perge, & quod decretum est conare irritum reddere, & EVrybiadem à sententia reuocare, vt hîc perstet. Themistocles, quum hæc admonita sibi admodum probarentur, nullo reddito responso ad EVrybiadis nauem perrexit. vbi hominem conuenit, ait velle se de negotio communi cum eo colloqui. Hunc

a Pro Peloponneso, *alibi Certis.*

A Οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. τῷ δὲ εἵνεκεν τουτέων ἐπεμνήσθην, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλι τοῦτῳ Ἐρεχθῆος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι, νηός, ἐν τῷ ἐλαίη τε καὶ θάλασσα ἔνι· τὰ λόγῳ μὲν Ἀθηναίων Ποσιδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐείσας περὶ τῆς χώρης, μαρτύρια θέσθαι. τούτου οὖν τοῦ ἐλαίου ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθεῖσα ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ ἢ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος, Ἀθηναῖοι οἱ θύων ὑπὸ βασιλῆος κελευόμενοι, ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρόν, ὥρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νυν τοῦτο ἔφρασαν.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὡς σφι ἀγγελθὴ ὡς ἔχοι τὰ περὶ τοὺ Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο, ὡς ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθεῖσαν ἐμένον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἐς τε τὰς νῆας ἐστέπιπτον, καὶ ἱστία ἀείροντο ὡς ἀποθευσόμενοι. τοῖσί τε ὑπολειπομένοισι αὐτέων ἐκυρώθη πρὸς τὸ ἰσθμοῦ ναυμαχέειν. νύξ τε ἐγένετο, καὶ οἱ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐστέβαινον ἐς τὰς νῆας. ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλῆα ἀπικόμενον ὀπίσω τοῦ νηός, εἴρετο Μνησίφιλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὅ,τι σφι εἴη βεβουλευμένον. πυθόμενος δὲ παρὰ αὐτοῦ ὡς εἴη δεδογμένον ἀπάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν, καὶ περὶ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχέειν, εἶπε, Οὐ τοι ἄρα τοῦ ἀπαίρουσι τὰς νῆας ἀπὸ Σαλαμῖνος, περὶ ὀλίγης ἐπὶ πατρίδος ναυμαχήσεις. τοῖσι γὰρ πόλιας ἔχουσι τρέψουσι. καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται, οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος, ὥστε μὴ οὐ διασπεδασθεῖσα τοῦ στρατοῦ ἀπολεεῖται τε ἡ Ἑλλὰς ἀβουλίῃσι. ἀλλ' εἴ τις ἔστι μηχανή, ἴθι, καὶ πειρᾶ διαχέαι τὰ βεβουλευμένα, τοῦκως δυνῇ ἀναγκάσαι Εὐρυβιάδεα μεταβουλεύσασθαι, ὥστε αὐτοῦ μένειν. κάρτα δὴ τοῦ Θεμιστοκλέϊ ἤρεσε ἡ ὑποθήκη· καὶ οὐδὲν πρὸς τοῦτο ἀμειβόμενος, ἦιε ἐπὶ τοῦ νῆα τοῦ Εὐρυβιάδεω. ἀπικόμενος δὲ, ἔφη θέλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμίξαι. ὁ δ' αὐτὸν

ἐς τοῦ νῆα ἐκέλευε ἐσβαίνα λέγειν εἴ τι θέλοι. ἐνθαῦτα ὁ Θεμιστοκλέης παρεζόμενος ἀπὸ τῶν κατὰ λέγει κείνα τε πάντα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἐοῦτα ποιούμενος, καὶ ἄλλα πολλὰ προσθείς· ἐς ὃ ἀπέγνωσε χρηίζων ἐκ τε τῆς νηὸς ἐκκλῶσαι τὸν Εὐρυβιάδεα, συλλέξαι τε τοὺς στρατηγοὺς ἐς ὃ συνέδριον. ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδεα προσθεῖναι τὸν λόγον, τοῦ εἵνεκα συνήγαγε τοὺς στρατηγοὺς, πολὺς ἦν ὁ Θεμιστοκλέης ἐν τοῖσι λόγοισι, οἷα κάρτα δεόμενος. λέγοντος δ' αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρα-
304 „ τηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὠκύτου εἶπε, Ὦ Θε-
„ μιστοκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξανιστά-
„ μενοι ῥαπίζονται. ὁ δὲ, ἀπολυόμενος, ἔφη,
„ Οἱ δέ γε ἐπαταλαφοπόμενοι οὐ στεφανοῦνται.
τότε μὲν ἠπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείβετο. πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδεα ἔλεγε ἐκείνων μὲν ἔπι οὐδὲν τοῦ πρότερον λεχθέντων, ὡς ἐπεὰν ἀπαίρωσι ἀπὸ Σαλαμῖνος, διασκεδασθήσονται· (περὶ ἐόντων γὰρ τοῦ συμμάχων, οὐκ ἔφερέ τὸν κόσμον οὐδένα κατηγορέειν) ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἴχετο, λέγων
„ τάδε, Ἐν σοὶ νυῦ ἐστι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα,
„ εἰ ἐμοὶ πείθῃ ναυμαχέειν αὐτοῦ μένων ποιέε-
„ σθαι, μηδὲ πειθόμενος τουτέων τοῖσι λέγου-
„ σι, ἀναζεύξῃς πρὸς τὸν Ἰσθμὸν παρὰ νῆας.
„ ἀντίθεσ γὰρ ἑκάτερον, ἀκούσαι. πρὸς μὲν
„ τοῦ Ἰσθμοῦ συμβάλλων, ἐν πελάγει ἀνα-
„ πεπταμένῳ ναυμαχήσεις, ἐς ὃ ἤκιστα ἡμῖν
„ σύμφορόν ἐστι, νῆας ἔχουσι βαρυτέρας, καὶ D
„ ἀριθμὸν ἐλάσσονας. τοῦτο δὲ, ἀπολείς Σα-
„ λαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἴγιναν, εὖ-
„ τοῦ καὶ τὰ ἄλλα εὐτυχήσομεν. ἅμα γὰρ τοῦ
„ ναυτικοῦ στρατοῦ αὐτέων ἕψεται καὶ ὁ πεζός.
„ καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς ἀξεῖς ἐστὶ τὴν Πε-
„ λοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλ-
„ λάδι. εὖ δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσῃς, τοσάδε
„ ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὑρήσεις. πρῶτα μὲν, ἐν
„ στενῷ συμβάλλοντες νικᾶσι ὀλίγῃσι πρὸς
„ πολλοὺς, εὖ τὰ οἰκεῖα ἐκ τοῦ πολέμου ἐκ- E
„ σώσῃ, πολλὸν κρατήσομεν. ὁ γὰρ ἐν στενῷ
„ ναυμαχέειν, πρὸς ἡμέων ἐστὶ· ἐν εὐρυχωρίῃ
„ ἐστὶ, πρὸς ἐκείνων. αὖτις ἐν Σαλαμῖνι περιγί-
„ νεται, ἐς τοῦ ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ
„ γυναῖκες. καὶ μὲν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι ἔνεστι,

A ille in nauem ingressum iubet loqui quæ vellet. Cui Themistocles affidens, quęcunque à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adiicit multa, donec EVrybiadem à sententia reuocauit: persuasítque vt è naui prodiret, & duces ad cõcilium cõtraheret. Ii posteaquam congregati sunt, priusquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat verbis prout B magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorũ dux Adimantus Ocyti filius, Themistocles, inquit, in certaminibus ii qui ante alios surgunt, *colaphis* cæduntur. Eum refellens Themistocles, At qui, inquit, relinquuntur, non coronantur. Comiter autem Corinthio quum respondisset, ad EVrybiadẽ conuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius, illos, posteaquam à Salamine profecti fuissent, dilapsuros: (præsentibus enim sociis, C non putabat sibi decorũ quempiam accusare) sed aliunde oratione sumpta, In te nunc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hîc prælium facias, & non horum quibusdam credẽs, classem ad Isthmum abducas. vtrumque enim, quum audieris, inter se comparato. Si ante Isthmum confliges, in patenti pelago dimicabis, vbi nobis minimùm expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex quo, etiamsi in aliis feliciter nobiscum agatur, tamẽ amittes Salaminem & Megara & AEginam. nam illos vnà comitabitur suus pedester exercitus. atque ita tu eos in Peloponnesum ages, omnémque Græciam in discrimen adduces. Sin autẽ id feceris quod suadeo, hæc in cõ reperies cõmoda: Primùm si in arcto conflixerimus, nos, paucæ naues cum multis, profectò [a] si æqua belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spatioso, pro illis: Præterea Salamis seruatur, vbi nostri nunc liberi collocati sunt & vxores. [b] Est & alia hîc causa

a Si rationi consentaneus sit belli exitus.

b Sed & hoc inter cætera est

quod in primis amplecti debes: Hic manens, pro Peloponneso & Isthmo nihilo secius pugnabis.

propter quam item debes præcipuè hîc manere, quòd pro Peloponeso & Isthmo pugnabis: quò caue (si sapis) ne istos ducas. Quòd si id quod spero continget, vt classe vincamus, barbari neque ad Isthmum nobis aderunt, neque vsquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: vnde nobis lucrifaciemus quę seruauerimus, Megara, AEginámque, atque Salaminẽ, apud quã credibile est nos hostibus fore superiores. [a] Credibilia enim suadentibus hominibus ferè prosperè cedit: secus facientibus ne deus quidẽ vult adesse, & humanæ sententię indulgere. Hæc dicentem Themistoclem rursus interpellãs Adimãtus, iubebat silere eũ, vtpote cui patria non esset: quin etiam EVrybiadem non sinere virum extorrem sententiam dicere, & ita demũ id sinere quum vrbem Themistocles habuisset: videlicet exprobrãs quòd Athenæ captæ essent, tenerentúrque ab hoste. Tunc Themistocles, & illi & Corinthiis multa ingerens probra, ratione ostẽdit, sibi esse & solum, & vrbem multo maiorem quàm illis, [b] vnde naues fermè ducẽtæ essent armatæ, quas nulli Græcorũ inuadẽtes possent propellere. Hęc quum ratione significasset, ad EVrybiadem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, in quiens, Tu verò si hîc manes, vir eris egregius: sin minus, Græciæ euersor. totum enim belli momẽtum nobis naues sustinẽt. Sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos, [c] sicuti sumus, vbi domesticos recepimus, in Sirin quæ est in Italia, profecturos, quæ olim iam nostra est: & quam, vt oracula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus sociis destituti desiderabitis [d] meam operam.

a Cõsilia enim agitãtibus rationi consentanea, succedunt illa vtplurimùm: at siqui agitent consilia rationi non cõsentanea, ne ipse quidem deus ad humanas deliberationes vult se accommodare.

b Tantisper dum essent illis ducentæ naues armatæ. nullos enim ex Græcis illos inuad. posse propulsare.

c Ita vt nos habemus. *i. Iam nũc, & nihil innouantes circa rerum nostrarum statum.*

d In diuersam à priore sentẽtiam adducebatur. *Vel, Ad sentiendum aliud quàm prius inducebatur. Ad verbum, Redocebatur. i. Diuersum sentire docebatur. Vel, Dedocebatur quod sentire edoctus fuerat.*

A τῷ καὶ παρεκέλευον μάλιστα χρεών· ὁμοίως "
"αὐτῷ τε μενῶν, παρὸν ναυμαχήσῃς Πελοπον- " τῷ αὐτῷ τε
νήσου, καὶ παρὸς τοῦ Ἰσθμοῦ. ἢν δὲ σφέας, εἰ καὶ "
οὐ φρονέῃς, αἴξῃς ὀπίσω τὴν Πελοπόννησον. ἢν δὲ "
τε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπίζω γένηται, καὶ νικήσαμεν τῇσι "
ναυσί, ἅτε ἡμῖν ἐς τὸν ἰσθμὸν πορεύσονται οἱ βάρ- "
βαροι, ἅτε παρεσόμενοι ἐκ ἀγαθοῦ τῆς Ἀττικῆς. "
ἀπίασί τε ἅδενὶ κόσμῳ. Μεγαρέοισί τε καὶ "
Αἰγινήτῃσι καὶ Σαλαμῖνι, "
ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν ἐστι τὴν ἐχθρὴν κατύπερ- "
θε γενέσθαι. οἰκότα μὲν νυν βουλευομένοισι "
αὐτεπάγγοισι, ὡς τοιούτῳ ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ "
οἰκότα δὲ βουλευομένοισι, οὐκ ἐθέλει συνεπί- "
θεος παρὸς χωρέειν παρὸς τὰς ἀνθρωπηΐας γνώ- "
μας. ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέος, αὖτις "
ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπεφέρετο, σιγᾶν
τε κελεύων τοῦ μὴ ἔστι πατρίς, καὶ Εὐ-
ρυβιάδεω οὐκ ἐῶν ὀπιψηφίζειν ἄπολι ἀν-
δρί. πόλιν γὰρ ἀνιεῖ Θεμιστοκλῆα παρεχό-
μενον, οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλε-
σθαι. ταῦτα δὲ ἀνιεῖ "παρεφέρετο, ὅτι ἡλώκεσάν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθῆναι. τότε δὴ ὁ
Θεμιστοκλέης κείνῳ τε καὶ τοῖς Κορινθίοις
πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε· ἐώ τοι τοῖσί τε ἐδή-
λου λόγῳ, ὡς εἴη ἡ πόλις καὶ γῆ μέζων ἢ-
περ κείνοισι, ἐς τ' αὐ δεκόσσας νῆες σφι ἔωσι
πεπληρωμένας. οὐδαμοῖς γὰρ Ἑλλήνων
αὐτοῖς ὀπίσω τῶν ἀποκρούεσθαι. σημαίνων δὴ
ταῦτα τῷ λόγῳ, διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδεα,
λέγων μᾶλλον ἐπεγραμμένα, Σὺ εἰ με-
νέων αὐτοῦ, καὶ μενῶν ἔσεαι ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ
δὲ μή, ἀπαπέψῃς τὸν Ἑλλάδα. ὃ πολὺ γὰρ
ἡμῖν τὸ πολέμου φέρεται αἱ νῆες. ἀλλ' ἐμοὶ
πείθεο. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσῃς, ἡμεῖς μὲν ὡς
ἔχομεν ἀναλαβόντες τοῖς οἰκέτας, κομιεύ-
μεθα ἐς Σίριν τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμε-
τέρη τε ἐστὶ ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια
λέγει, τὰν ἡμέων αὐτέων δεῖν κτιζόμενον·
ὑμεῖς δὲ συμμάχων τοιούτων μνεωθέν-
τες, "μεμνήσεσθε τῶν ἐμῶν λόγων. ταῦ-
τα δὲ Θεμιστοκλέος λέγοντος, ἀνεδιδάσκε-
το Εὐρυβιάδης. δοκέειν δέ μοι, ἐξορώδη-
σας μάλιστα τοῖς Ἀθηναίοις, ἀνεδιδάσκε-
το, μὴ σφέας ἀπολίπωσι, ἢν περὸς τὸν Ἰ-
σθμὸν ἀγάγῃ τὰς νῆας. ἀπολιπόντων γὰρ Ἀ-
θηναίων, οὐκέτι ἐγένετο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί.

" τῶν μεμνη-σθε.

ταὐτῷ δὲ αἱρέεται τῷ γνώμῃ, αὐτὸ
μενέειν παρὸς τὴν ναυμαχήσειν. οὕτω μὲν οἱ πρὸς
305 Σαλαμῖνα, ἐπεὶ ἀκροβολισάμενοι, ἐπεί
τε Εὐρυβιάδης ἔδοξε, ἀνὴρ πρεσβυτάτο-
ντο ὡς ναυμαχήσοντες· ἡμέρη τε ἐγένετο,
καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο
ἔν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ. ἔδοξε δὲ σφι
βουλεύεσθαι τοῖσι θεοῖσι, καὶ ὀπιπαλέεσθαι
τοῖς Αἰακίδας συμμάχους. ὡς δὲ σφι ἔ-
δοξε, καὶ ἐποίεον ταῦτα. βουλευόμενοι γὰρ
πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν οὐκ Σαλα-
μῖνος Αἰαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκα-
λέοντο· ὀπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰα-
κίδας νῆα ἀπέστελλον ἐς Αἴγινα. ἔφη δὲ
Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυ-
γάς τε καὶ παρὰ Μήδοισι λόγιμος γενόμενος
τῶν καὶ χρόνον, ἐπεί τε ἐκείρετο ἡ Ἀτ-
τικὴ χώρη ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρ-
ξεω, ἐοῦσα ἐρήμος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε
ἐὼν ἅμα Δημαρήτῳ τῷ Λακεδαιμο-
νίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ· ἰδεῖν κονιορτὸν
χωρέοντα ἀπὸ Ἐλευσῖνος, ὡς ἀνδρῶν μάλι-
στα κη πεντακισχιλίων· ἀπορωυμάζειν τε
σφέας τὸν κονιορτόν, ὅστεόν κοτε εἴη ἀνθρώ-
πων, καὶ τοιόνδε τε φωνῆς ἀκούσειν, καὶ
φάναι τὸν φωνεῖν τὸν μυστικὸν Ἴακχον. εἰ δὲ ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἐλευ-
σῖνι γινομένων τὸν Δημάρητον εἴρεσθαί τε
αὐτὸν ὅ, τι τὸ φθεγξάμενον εἴη τοῦτο. αὐτὸς δὲ
" εἴπαι, Δημάρητε, οὐκ ἔστι ὅκως οὐ μέγα
" τι σῖνος ἔσται τῇ βασιλέος στρατιῇ. τάδε γὰρ
" δηλοῖ, ἐρήμου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς, ὅτι
" θεῖον τὸ φθεγξάμενον, ἀπ' Ἐλευσῖνος ἐὸν ἐς
" τιμωρέειν Ἀθηναίοισί τε καὶ τοῖσι ξυμμά-
" χοισι. καὶ εἰ μὲν γε κατασκήψῃ ἐς τὸν Πε-
" λοπόννησον, κίνδυνος αὐτοῖσί τε βασιλέϊ καὶ
" τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἠπείρῳ ἔσται· εἰ δὲ ὀπὶ
" τὰς νῆας τρέψεται τὰς ἐν Σαλαμῖνι, τὸν
" ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀ-
" ποβαλέειν. τοῦ δὲ ὀρτοῦ τούτου ἄρξουσι
" Ἀθηναῖοι αὐτοὶ πάντα ἔτεα τῇ μητρὶ καὶ
" τῇ κόρῃ, καὶ αὐτέων τε ὁ βουλόμενος τῶν
" ἄλλων Ἑλλήνων, μυεῖται· καὶ τὸν φωνεῦν
" τῆς ἀκούσῃς, ἐν τούτῃ τῇ ὀρτῇ ἰακχάζουσι.
" πρὸς τοῦτο εἶπαι Δημάρητον, Σίγα τε καὶ
" μηδενὶ ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦτον εἴπῃς. ἐὼ γὰρ

A Ita sententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod vbi EVrybiadi placuit, ii qui altercationibus velitati fuerãt circa Salaminem, quùm illic sese appararent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole extitit terræ & maris motus: propter quod visum est faciendum vt AEacidas in auxilium inuocarent. [a] Id vbi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine sunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis filium inuocauerunt: nauémque ad AEacum & ad alios AEacidas inuocandos AEginam miserunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis filius, vir Atheniẽsis, atque idem exul, & apud Medos factus illustris, per id tempus quo Attica regio Athenienſibus desolata, à pedestri Xerxis exercitu vastabatur, se fortè fuisse vnà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium, vidisséque puluerem triginta fermè millium virorum procedẽtem ab Eleusine: & quũ demirarentur quorũmnam hominum esset ille puluis, statim se audisse vocem, quæ vox ipsi videretur Iacchus mysticus: & Demaratum (vt qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus) interrogasse quidnam esset quod ita sonaret, séque dixisse, Demarate, [b] non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palàm est, quum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, venire auxilio Athenienſibus ac sociis. & siquidem in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiusque copiis quæ sunt in continente: sin ad classem quæ ad Salaminem est conuertatur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. Hæc autem solennia Athenienses quotannis celebrant Cereri atque Proserpinæ: & his sacris quicunque vult & Athenienſium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quã audis, est in hoc festo bacchantium. Et ad hæc dixisse Demaratum, Sile, néve alteri cuiquam hoc verbum dixeris. nam si

a Sicut autem deliberatum fuerat, ita hæc fecerunt. quum enim diis omnibus preces fudissent, illinc quidem, ex ipsa *ninsinsum* Salamine, Aiacem Telamonémque inuocauerunt, ad AEacum autem cæterósque AEacidas inuocandos nauem AEg. misi.

b Fieri non potest quin magna aliqua cl.

ad regem referatur, capite plecteris, vt nec ego te nec alius quispiam hominum queat eripere. quamobrem tene silétium. hæc autem expeditio diis curę erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat. [a] Ex illo autem puluere ac voce factam esse nubẽ, eámque in sublime elatam, Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc Dicæus Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans.

Classiariæ autem Xerxis copiæ, vbi conspecta strage Laconica ex Trachinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per EVripum nauigabant, totidémque diebus ad Phalerũ præstò fuerunt. Nec verò minori (vt mihi videtur) numero vel pedestres, copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in supplementum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium præliis interierunt, hos substituam qui nondum regem sequuti fuerant, Melienses, Doriensses, Locros, Bœotos, qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespiensibus & Plataensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quarum nomina superius commemoraui. nam quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Qui omnes, exceptis Pariis, postquam Athenas venêre, & ad Phalerum, (Parii autem in Cythno [b] relicti, quò bellum caderet expectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum adeundi, & eorũ audiendi sentétias. Eò profectus vbi præsedit, assidentibus qui accitu eius aderant, suæ quoque gẽtis tyrannis ac nauiũ præfectis, vt cuiq; rex honorẽ dederat, quorũ primus erat Sidonius rex, tũ Tyrius, deinceps alii gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatũ singulos, præliũ nauale faceret nécne

[a] Post illum autem puluerem ac vocem ortam esse nubem.

[b] Quum remansissent.

A τοι ἐς βασιληΐα αἰνέσθαι τὰ ἔπεα τοῦτα, ἀ-
ποβαλέας τὴν κεφαλὴν· καί σε οὔτε ἐγὼ
δυνήσομαι ῥύσασθαι, οὔτ' ἄλλος ἀνθρώπων
οὐδείς. ἀλλ' ἔχε ἥσυχος. τοῦδε γὰρ τῆς σε-
δε θεοῖσι μελήσει. τὸν μὲν δὴ ταῦτα φραινέα.
ὡς δὴ τοῦ κωνωποῦ τῆς φωνῆς θρέας νέ-
φος, καὶ μεταρσιωθὲν, φέρεσθαι ὀπὶ Σαλαμῖνος, ὀπὶ ὃ στρατόπεδον ὃ τῶν Ἑλλήνων. οὕτω δὴ αὐτοῖς μαθεῖν ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ Ξέρξεω ἀπολέεσθαι μέλλοι. ταῦτα μὲν Δι-
B καῖος ὁ Θεοκύδεος ἔλεγε, Δημαρήτου τε & ἄλλων μαρτύρων καταπτόμενος.

Οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν παρεόντες, ὅπῃ ὐκ Τρηχῖνος διεσάμενοι τὸ πρῶμα τὸ Λακωνικὸν, διέβησαν ἐς τὴν Ἱστιαίην, ὀπισθόντες ἡμέρας τρεῖς, ἔπλωον δι' Εὐρίπου, καὶ ὐ ἑτέρησι τρισὶ ἡμέρησι ἐγένοντο ὐ Φαλήρῳ· ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὐκ ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν, ἐστέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατά τε ἤπειρον & τῇσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπεί τε Σκιαδὰς ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύ-
C λας. αἰπήσω γὰρ τοῖσί τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτέων ἀπολομένοισι, καὶ τοῖσι ὐ Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι, τοῖς δὲ τοῖς πότε ὕκω ἑπομένοις βασιλεῖ, Μηλιέας, & Δωριέας, καὶ Λοκροὺς, καὶ Βοιωτοὺς, πανστρατιῇ ἑπομένους, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας· πλὴν τῶ πέντε πολίων τῶ ἐπεμνήσθην πρότερον τὰ ὐνόματα. ὅσῳ γὰρ δὴ προσέβαινε ἐσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλέω ἔθνεα οἱ εἵπετο· ἐπεὶ ὦν ἀπικέατο ἐς τὰς Ἀθήνας, πάντες, πλὴν Παρίων.
D Πάριοι δὲ ὑπολαφθάντες ὐν Κύθνῳ, ἐκαρτερέον τὸν πόλεμον τῇ ἀποβήσετο). οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ὐθαυτὰ κατέβη αὐτὸς Ξέρξης ὀπὶ τὰς νῆας, ἐθέλων σφι συμμίξαι τε καὶ πυθέσθαι τῶ ἐπιπλεόντων τὰς γνώμας. ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος παρίζετο, πρῆξις μετάπεμπτοι οἱ τῶ ἐθνέων τῶ σφετέ-
E ρων τύραννοι & ταξίαρχοι ἀπὸ τῶ νηῶν. καὶ ἵζοντο, ὡς σφι βασιλεὺς ἑκάστῳ ἀιμὴν ἐδεδώκεε. πρῶτος μὲν, ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς· μετὰ δὲ, ὁ Τύριος· ὀπὶ δὲ, ὦ ἄλλοι. ὡς δὲ κόσμῳ ἐπεξῆς ἵζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον, ἠρώτα, ἀ-
ποπειρώμενος ἑκάστου, εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο.

306

ἐπεὶ δὲ πάντων ἠρώτα ὁ Μαρδόνιος ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τὠυ-
τὸ γνώμην ἀξεφέροντο, κελεύοντες ναυμα-
χίην ποιέεσθαι· Ἀρτεμισίη δὲ τάδε ἔφη, Εἴπέ
μοι τοῦδε βασιληΐα Μαρδόνιε, ὡς ἐγὼ τάδε
λέγω, οὔτε κακίῃ ἡμιμάχῳ ὐν τῇσι ναυ-
μαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ, οὔτε ἐλάχι-
στα ἀποδεξάμενος, δέσποτα. τίνα δὲ ἐόσαν
γνώμην με δίκαιον ἐστὶν ἀποδείκνυσθαι, τὰ
τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς πρήγματα τὰ
σά. κελεύω τάδε λέγω, Φείδεο τῶν νηῶν, μηδὲ
ναυμαχίην ποιέεο. τοὶ γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν
ἀνδρῶν κρέσσονες τοσούτον εἰσὶ κατὰ θάλασσα-
σαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. τί δὲ πόνητος δεῖ
σε ναυμαχίῃσι αἰκινδυνεύειν, ὐκ ἔχων μὲν
τὰς Ἀθήνας, τῶνπερ εἵνεκα ὁρμήθης στρα-
τεύεσθαι; ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμ-
πόδων δέ σοι ἵσταται οὐδείς; οἱ δέ τοι αὐτέσηι-
σαν, ἀπήλλαξαν οὕτω ὡς ὐκ εἴνοις ἐόντες. τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι τὰ τῶν αὐτι-
πολεμίων πρήγματα, τοῦτο φράσω· ἢν μὲν
μὴ ἐπείχθῆς ναυμαχίῃ ποιεύμενος, ἀλλὰ
τὰς νῆας αὐτῶν ἔχῃς πρὸς γῇ μένων, ἢ καὶ προ-
βαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, οὐ πετέεσί τοι
δέσποτα χωρήσει τὰ νέων ἐλήλυθας. οὐ γὰρ
οἷοί τε πολλὸν χρόνον εἰσί τοι αὐτέχειν οἱ Ἕλ-
λῆνες, ἀλλὰ σφέας ἀφανιεῦσι φεύγοντες ἀπὸ πό-
λις ἑκάστοι φεύξονται. οὔτε γὰρ σῖτος πάρε-
στι τοῖσι ὐν τῇ νήσῳ τούτῃ, ὡς ἐγὼ πύνθανο-
μαι, οὔτε αὐτοῖς οἰκός, εἰ σὺ ὀπὶ τὴν Πε-
λοπόννησον ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατὸν, ἀτρε-
μέειν τοῖς ὐκ εἴσι αὐτέων ἥκοντας· οὐδὲ σφι
μελήσει περὶ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχέειν. εἰ δὲ
ἢ αὐτίκα ἐπειχθῆς ναυμαχήσαι, δείμαινω
μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακωθεὶς, τὸν πεζὸν
περιδηλήσηται. περὶς δὲ, ὦ βασιλεῦ, καὶ τάδε
ἐς θυμὸν βάλεο, ὡς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶ αὐ-
θεώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι γίνεσθαι,
τοῖσι δὲ κακοῖσι, χρηστοί. σοὶ δὲ ἐόντι ἀρίστῳ
ἀνδρῶν πάντων, κακοὶ δοῦλοί εἰσι· οἳ ὐν
συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι, ἐόντες Αἰ-
γύπτιοί τε καὶ Κύπριοι, καὶ Κίλικες, & Παμ-
φυλοι, τῶν ὄφελος ὀστὶ οὐδέν. ταῦτα λε-
γούσης πρὸς Μαρδόνιον, ὅσοι μὲν ἔσαν θυμοὶ
τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμφορὴν ἐποιοῦντο τοῖς
λόγοις, ὡς κακὸν τι πεισομένης τοῦ βασι-
λῆος, ὅτι οὐκ ἐᾷ ναυμαχίην ποιέεσθαι·

ἀξεφέρεντο.

ἐπιτέλεσι ποιέοιτο.

A Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogauit, cęteri quidem eandem dixere sententiam, iubentes fieri præliũ: Artemisia verò, Hæc, inquit, Mardoni, quæ dico, regi referas: [a] me neque in præliis ad EVbœam gestis ignauissimã extitisse, neque minima contulisse in te, domine. ideo, quum talis sim, æquum esse, ea quæ in rem tuam maximè esse sentio, demõstrare. Itaque hoc tibi suadeo, vt
B nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum iis viris qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quãto fœminis viri. Quid enim necesse habes omnino venire in discrimen pugnæ naualis? nõnne Athenas habes quarum gratia expeditionẽ sumpsisti? nonne reliquam Græciam? ac nemo tibi obsistit: Qui tibi obsistebant, ita summoti sunt vt eos decebat. Quò autem ego recasuras hostiũ res arbitror, id exponam: Si non instabis pugnæ nauali committendæ, sed classem perges hic cõtinere ad terram; aut etiam tendere ipse in Peloponnesum, tũc tibi, domine, succedent ea quorum gratia venisti. neque enim
D diu tibi resistere Græci possunt; sed dilabentur, & abs te ad suas quisque vrbes defugient. quoniã neque commeatus est eis in hac insula, vt ego audio, neque, si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hãc eos credibile est perstituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Athenienſibus faciẽda curaturos: At si pugnã naualem gerere approperabis, vereor ne copiæ nauticæ male re gesta pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimittes: vsu venire vt bonis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideóque tibi (qui virorum es optimus) serui sunt mali, qui numero sociorũ censentur, Ægyptii, Cyprii, Cilices, Páphyli, è
E quibus nulla vtilitas est. Hæc loquẽte Artemisia, quicũque ei bene volebãt, noxiam illi rebantur suam orationem, tanquã aliquid mali passuræ ab rege, quem vetaret pugnam facere naualem:

[a] Me; quæ nec in naualibus ad Eubœam præliis me ignauissimè gessi, nec minima præstiti, par est, domine, sententiam meam proferendo, quæ maximè è re tua esse censeo, indicare: atque ideo hæc dico, Parce nauibus, nec prælium nauale cum iis viris, &c.

at ii qui malè consultum illi volebāt inuidebántque, vtpote cui inter primos sociorum omniũ honos haberetur, gaudebāt eius quam dixerat sententia, tanquam perituræ. Sed Xerxes, postquam ad eũ sunt relatæ sententiæ, magnopere delectatus est Artemisiæ sententia: & quum iam antea officiosam esse sentisset, tunc multo impēsius collaudauit. Nihilominus vt [a] pluribus staretur iussit, ratus ad EVbœam suos sponte malè pugnasse, quòd videlicet ipse abfuisset: itaque constituit spectaculo pugnæ naualis interesse. Classiarii, vbi nuntiatum est illinc esse soluendũ, classem Salaminem versus ducunt, & per otium in aciem sunt digesti. Sed quum eos dies defecisset quominus prælium committerēt, (nox enim interuenit) in posterũ diẽ sese instruebant: quum interim Græcos metus formidoq; cepit, cùm alios, tũ verò Peloponnenses, quòd ipsi desidentes in Salamine, pro Atheniēsiũ terra essent certaturi: qui si superarentur, in insula deprehensi forēt obsidendi, sua terra sine præsidio relicta.

Per eandem noctem pedester exercitus barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per cõtinentem ingrederentur. Nã vbi Leonidem cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponnenses, celerrimè ex vrbibus cõcursu facto, Isthmum insederunt, duce Cleombroto Anaxãdridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi cõsidentes, primùm viam Scironidem obstruxerũt, deinde cõsilio inito Isthmum muro inædificabãt, opúsque perficiebãt, quippe nemine (quum tot millia virorum essent) cessante. nam & lapides & lateres & ligna, & cistas sabulo plenas afferebãt, nullo tẽporis momẽto opus intermittẽtes, neq; diurno neq; nocturno. Hi autem è Græcis fuerũt qui ad Isthmũ auxilio cum omni copia venerũt: Lacedæmonii, & Arcades omnes, & Elei, & Corinthii, & Sicyonii, & Epidaurii, & Phliasii, & Trœzenii, & Hermionẽses.

a *Id est, Sententiis pluriũ. Qu'on se tint à la plus grande foin.*

A Ⓓ ὗ ἀναγόμενοί τε καὶ φοβεόντες αὐτῆς, ἅτε οὐ πρόθυμοι τετιμημένῃ ὑπὸ πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο τῇ ἀπαιρέσι, ὡς ἀπολελυμένης αὐτῆς. ἐπεὶ ὗ αἰσθέοντο αὐτὴν γνώμῃ ἐς Πέρξεα, κέρτα τε ἤδη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης· καὶ νομίζων ἐπὶ πρότερον ἀποδαίμων εἶη, τότε πολλῷ μᾶλλον αἴνεε. ὅμως ὗ τοῖσι πλέοισι πείθεται ἐκέλευε, τάδε καταδύς· πρὸς μὲν Εὔβοίης σφέας ἐθέλοι κακὸν ἔρξαι, ὡς οὐ προέοντος αὐτοῦ· B τότε δὲ αὐτὸς προεκβάσιος θησαυρὸν ναυμαχέοντας. ἐπεὶ ὗ πρὸς ἑλλον αἰσθόμενοι, αὐτῆς τὰς νῆας ὅτι τὴν Σαλαμῖνα. Ⓒ προεκρίθησαν ἀναγραφέντες κατ' ἡσυχίαν. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξέρχεσι σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίην ποιέεσθαι. νὺξ γὰρ ἐγένετο. Ⓓ ὗ προεσκευάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην. τοῖς ὗ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ ἀρρωδίη, οὐκ ἥκιστα δὲ τοῖς ἀπὸ Πελοποννήσου. ἐρρώδεον ὗ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι, ὑπὲρ C γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυμαχέειν μέλλοιεν· νικηθέντες τε, ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες τὴν ἑωυτῶν ἀφύλακτον.

Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν πρεσβύσιν νύκτα ἐπορεύετο ὅτι τὴν Πελοπόννησον. κοίτοι τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅκως κατ' ἤπειρον μὴ ἐσβάλλοιεν οἱ βάρβαροι. ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα Πελοπόννησοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην ὑπὸ Θερμοπύλῃσι τετελευτηκέναι, σύνδραμόντες ἐκ τῶν D πολίων, ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἵζοντο. καὶ σφι ἐπῆν στρατηγὸς Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξανδρίδεω, Λεωνίδεω δὲ ἀδελφεός. ἱζόμενοι ὗ ἐν τῷ Ἰσθμῷ, ἐβουλεύσαντο τὴν Σκιρωνίδα ὁδὸν, μετὰ τοῦτο ὡς σφι ἔδοξε βουλευσάμενοι, ᾠκοδόμεον ἀμφὶ τὸν Ἰσθμοῦ τεῖχος. ἅτε δὴ ἐούσεων μυριάδεων πολλέων, καὶ πάντος ἀνδρὸς ἔργα ζομένου, " ἐνίετο τὸ ἔργον. καὶ γὰρ λίθοι, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεες ἐσεφέρον- E το, καὶ ἐλίνυον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἔργα ζόμενοι, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρης. Ⓔ δὲ βοηθήσαντες ἐς Ⓕ Ἰσθμὸν πανδημεὶ, οἵδε ἦσαν Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοί τε, καὶ Ἀρκάδες πάντες, καὶ Ἤλοοι, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Σικυώνιοι, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἑρμιονέες.

οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ βοηθήσοντες, καὶ ὑπαρρωδέοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσῃ· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἔμελε οὐδέν. Ὀλυμπία δὲ καὶ Κάρνεια παροιχώκεε ἤδη. οἰκέει ὗ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτά· πουτέων ὗ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα ἐόντα, κατὰ χώρην ἵδρυται· νεῦῶ τε καὶ τοπάλαι οἴκεον, Ἀρκάδες, καὶ Κυνούριοι· ἓν δὲ ἔθνος τὸ Ἀχαϊκὸν, οὐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, οὐκ μέντοι τῆς ἑωυτῶν· οἰκέει δὲ τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα, τὴν ἑπτὰ, τέσσερα ἐπήλυδά ἐστι, Δωριέες τε καὶ Αἰτωλοὶ, καὶ Δρύοπες, καὶ Λήμνιοι. Ⓒ Δωριέων μὲν, πολλαί τε καὶ ὄνομοι πόλιες, Αἰτωλῶν δὲ Ἦλις μούνη· Δρυόπων δὲ, Ἑρμιόνη τε, καὶ Ἀσίνη ἡ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ· Λημνίων δὲ, Παρωρεῆται πάντες. Ⓓ δὲ Κυνούριοι αὐτόχθονες ἐόντες, δοκέουσι μούνοι εἶναι Ἴωνες. " οὐκ δεδωρίευται δὲ, ὑπό τε Ἀργείων δεδουλωμένοι, καὶ τὸ χρόνου ἐόντες Ὀρνεῆται, καὶ οἱ πρόσοικοι· πουτέων ὧν τὴν ἑπτὰ ἐθνέων αἱ λοιπαὶ πόλιες πάρεξ τῶν κατέλεξα, οὐκ τοῦ μέσου ἐκατέατο. εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξεστι εἴπαι, οὐκ τοῦ μέσου κατήμενοι, ἐμήδιζον. Ⓔ μὲν δὴ ἐν Ἰσθμῷ, τοιούτῳ πόνῳ σιωπέσασαν, ἅτε περὶ τοῦ πάντος ἤδη δρόμου θέοντες, καὶ τῆσι νηυσὶ οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψεσθαι· Ⓕ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλλῆνες, ὅμως τοῦτα πυθανόμενοι, ἀρρώδεον, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι αὐτῆσι δειμαίνοντες ὡς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ· ἕως μὲν δὴ αὐτέων ἀνὴρ ἀνδρὶ παρεξιὰς σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θαῦμα ποιούμενος τὸν Εὐρυβιάδεω ἀβουλίην· τέλος δὲ, ἐξερράγη ἐς τὸ μέσον, σύλλογός τε δὴ ἐγένετο, καὶ πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτέων. οἱ μὲν, ὡς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὼν εἴη ἀποπλώειν, καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ παρὰ χώρης δορυαλώτου μένοντας μάχεσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ Αἰγινῆται, καὶ Μεγαρέες, αὐτὸν μένοντας ἀμυνέσθαι.

Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλέης, ὡς ἐπύθετο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται οὐκ τὸ συνεδρίου. ἐξελθὼν δὲ, πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μήδων ἀνδρα πλοίῳ, ὑποτειλάμενος τὰ λέγειν χρεών·

A Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt, metuentes periclitãti Græciæ. Cæteris enim Peloponnensibus id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. In colũt autem Peloponnesum gentes septem, quarum duæ indigenæ eundem quem habitarunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurii: vna, Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa, alienum incolit: reliquæ B quatuor è septem aduentitiæ sũt, Dorienses, AEtoli, Dryopes, Lemnii. Ac Doriẽsium quidẽ multæ sunt & insignes ciuitates: AEtolorum autem sola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Asina, quæ ad Cardamylam Laconicã sita est: Lemniorum autẽ, omnes Paroreitani. Cynurii autẽ, quum sint indigenæ, soli putantur Iones esse, sed effecti sũt Dores, sub imperio Argiuorum impositi, & progressu temporis, quũ essent Orneatæ, itémque accolæ. Harũ igitur septem gentium cæteræ C præter eas quas recensui, è medio cesserunt: & (si ingenuè loqui fas est) in medio sedentes cũ Medis sentiebant. Apud Isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, vtpote pro omni iam cursu, quòd nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quàm pro Peloponneso soliciti, adeo vt alius aliũ adiens, & summissa voce loquens admiraretur in EVrybiade consilii inopiam: tandem verò res erupit D in medium, conciliúmque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem, oportere in Peloponesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Athenienſibus verò & AEginetis & Megarensibus, satius esse illic manentes dimicare.

Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnensium euicit, clanculum è cõcilio egressus, E misit ad classem Medorum nauigium, cum quodã iusso dicere quæ oporteret:

cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eodem pædagogo liberorum suorum: quem post has res gestas ipse Thespiensem fecit, [a] (vbi Thespienses in ciuitatem sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces barbarorum profectus, hæc inquit, Dux Atheniensiũ, quòd partibus regis fauet, præoptátq; res vestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam clam aliis Græcis indicatum vobis, illos metu perculsos fugã facere velle, & nunc offerri vobis occasionẽ exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiã eos dilabi sinatis. nam neque inter se consentiunt, neque vobis amplius obsistent: sed inter se dimicantes cernetis eos qui vobiscum & eos qui contra vos sentiunt. Hac re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habẽtes barbari, tum in insulam paruam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traiiciunt, tum mediam circa noctem cornu quod ad vesperam spectabat producunt Salaminem versus, eam circumituri: producunt itẽ qui circa Ceon & Cynosuram instructi erant, occupãtes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant nequâ Græcis liceret effugere: sed circumuenti vicem redderent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam autem Psyttaleam traiiciebant Persas, vt cõniisso nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorum eò efferretur, (erat enim insula in traiectu pugnæ sita) ii Persæ [b] suos seruarent, alienos interimerent. Hoc autem ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuẽs, non habeo aduersari oraculis tanquã non veris, volens euidenter loquentia conari refellere,

a Quo tempore Thespiẽses, ciues recipiebãt. *id est, suis emuratis donabant.*

b Alios seruarẽt, alios interim.

Auricomæ postquam Dianæ littora iungent

A τῷ οἰώνομα μὲν ἐὼν Σίκινος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἐὼν τῶν Θεμιστοκλέος παίδων· τὸν δὴ ὕστερον τουτέων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλέης Θεσπιέα τε ἐποίησε, ὡς ἐπεδέξαντο οἱ Θεσπιέες πολίτας, καὶ χρήμασι ἄλλοισι. ὃς τότε πλοίῳ ἀπικόμενος, ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν βαρβάρων τάδε, Ἔπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων λάθρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, (τυγχάνει γὰρ φρονέων τὰ βασιλέος, καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατύπερθε γενέσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) φράσοντα ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλεύονται καταρρώδηκότες. καὶ νῦν παρέχει κάλλιστον ὑμέας ἔργων ἀπόνητον ἐξεργάσασθαι, εἰ μὴ προείδετε σκεδαννύντας αὐτούς. οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι, οὔτε ἀντιστήσονται ὑμῖν. τοῖς ἐναντίοις τε σφέας ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοῖς τὰ ὑμέτερα φρονέοντας, καὶ τοῖς μή. ὁ μὲν, ταῦτα σφι σημήνας, ἐκποδὼν ἀπαλλάσσετο.

C τοῖσι δὲ, ὡς πιστὰ ἐλέετο τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν, ἐς τὴν νῆσίδα τὴν Ψυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ τῆς ἠπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβίβασαν· τοῦτο δὲ, ὅτε ἐγίνοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ' ἑσπέρης κέρας κυκλούμενοι περὶ τὴν Σαλαμῖνα, ἀνῆγον δὲ καὶ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυνόσουραν τεταγμένοι, κατέχον τε μέχρι Μουνυχίης πρώτα καὶ παρθμὸν τῇσι νηυσί. τῶνδε δὲ εἵνεκα ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα μὴ τοῖσι Ἕλλησι μηδὲ φυγέειν ἐξῇ, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι, δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων. ἐς δὲ τὴν νῆσίδα τὴν Ψυτάλειαν καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων τῶνδε εἵνεκα, ὡς ἐπεὰν γένηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων. ἐν γὰρ δὴ πόρρω ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος, ἵνα τοὺς μὲν σῴζοιεν, τοὺς δὲ ἀμφθείρωσι. ἐπείδὴ δὲ σιγῇ ταῦτα, ὡς μὴ πύθοιατο οἱ ἐναντίοι, οἱ μὲν δὴ ταῦτα τῆς νυκτὸς, οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες, παρετέατο. χρησμοῖσι δὲ οὐκ ἔγωγε

308

αὐτιλέγειν ὡς οὐκ εἰσὶ ἀληθέες, οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιάδε πρήγματα ἐσβλέψας,

Ἀλλ' ὅτταν Ἀρτέμιδος χρυσαόρου ἱερὸν ἀκτὴν

πρὸς χρυσάορος

Νηυσὶ γεφυρώσωσι, καὶ εἰναλίῳ Κυνοσουρῇ,

A *Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,*

Ἐλπίδι μαινομένῃ λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας,

Spe stolida fortes quòd Athenas marte subegit,

Δῖα δίκη σβέσει κρατερὸν κόρον, ὕβριος υἱόν,

Compesceet tuuenẽ meritissima pœna superbum,

Δεινὸν μαιμώοντα, δοκεοῦντ' ἀνὰ πάντα πυθέσθαι.

Instinctum furiis, sibi cedere cuncta putantem.

Χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίξεται, αἵματι δ' Ἄρης

Nam miscebitur æs æri, mars sanguine pontum

Πόντον φοινίξει· τότ' ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἦμαρ

Inficiet: Graiis tunc libera tempora reddet

B

Saturno genitus, simul & Victoria pollens.

Εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγαθε πότνια Νίκη.

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neque ipse de fide oraculis derogãda ausim dicere, neque ab aliis dici sustineam. Porro inter duces qui in Salamine erant ingens conflatus est tumultus, nondum scientes à barbarorum nauibus se circumueniri: vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum.

Ἐς τοιαῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι ἀντιλογίης χρησμῶν πέρι, οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω, οὔτε πρὸς ἄλλων ἐν δέκομαι. τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγένετο ὤθισμὸς λόγων πολλὸς. οὐδεσμὸν δὲ οὔκω ὀπτεσφέας προεκυκλοῦτο τῆσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι· ἀλλ' ὡς περ τῆς ἡμέρης ὤρων αὐγὴς τεταγμένος, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι. σύνεσιν δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου.

Quibus cõgregatis, applicuit ex AEgina Aristides Lysimachi filius, Athenienſis quidem, sed in exilium à populo eiectus, quem ego (vt eius mores accepi) virũ optimum Athenis atque iustissimum censui. Hic vir concilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum: verùm præ magnitudine præsẽtium malorum oblitus simultatũ, euocauit hominem colloquendi gratia. præsenserat enim Peloponnẽses maturare ad Isthmum classem reducere. Qui, quũ prodisset Themistocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc ipso contẽdere debemus inter nos hac re, vter nostrum de patria præclarius mereatur. te verò certiorem facio, peræquè esse Peloponensibus multa verba facere ac pauca de abducendis hinc nauibus. Ego enim tibi quod ipsemet vidi, refero: nũc, ne si velint quidem, Corinthios atque ipsum EVrybiadem enauigare posse, quoniam circumdatiab hostib⁹ vndique sumus: quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respõdẽs Themistocles, Vtilia sanè, inquit, iubes, bonũ afferẽs nũtium. Nã quod ego precabar vt fieret,

Ὁ δὲ ἐξελθὼν οἱ Θεμιστοκλέης, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε, Ἡμέας στασιάζειν χρεὼν ἐστὶ ἐν τῷ ἄλλῳ καιρῷ, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, τοῦ τὸ ὁκότερος ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τῇ πατρίδι ἐργάσεται. λέγω δὲ ὅτι ἴσον ἐστὶ πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν τοῖσι Πελοποννησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι λέγω θρόμβος, ὅτι νεῶν, οὐδὲ τοῖσι θέλουσι Κορινθίοισί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἷός τε ἔσται ἐκπλῶσαι. περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων κύκλῳ· ἀλλ' ἐστελθὼν σφι ταῦτα σήμηνον. ὁ δὲ ἀμείβετο τοῦδε, Κάρτα τε χρηστὰ ἐξηγεκελεύεαι, καὶ ὃ ἤγγειλας. τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην θρέεσθαι,

E

id ipse tu conspicatus fieri, veni- A
sti nuntiatum. [a] vt enim scias,
quæ fiunt à Medis, propter me
fiunt: quoniam opus factò fuit vt
Græci qui nolebant sua sponte
ad pugnam descendere, descen-
derent inuiti. Tu verò, quando-
quidem vtilia nuntiatum veni-
sti, per teipsum nuntiato. Quo-
niam si ego retulero, videbor rẽ
commentitiam dicere, nec ipsis
persuadebo, tanquam non hoc
agentibus barbaris. Itaque tute
ingressus, vti res habet ipse refe-
ras. Quod vbi feceris, si tibi fidẽ
habebunt, optimè habet: sinmi-
nus, perinde nobis erit. neque e-
nim si vndique circumdati su-
mus, vt tu ais, amplius isti defu-
gient. Aristides concilium intro-
gressus, eadem retulit, dicens se
ex AEgina venisse, & ægrè ela-
psum, latendo stationem hostiũ.
Omnem enim classem Græco-
rum, à Xerxis classe circumuen-
tam: ideóque hortari se vt ad de-
fensionem sui illi sese præpara-
rent. Hæc loquutus Aristides, re-
trò abiit. Rursus autem inter du-
ces altercatio orta, plerisque eo-
rum fidem nuntio non haben-
tibus. Quibus non credentibus
aduenit triremis transfuga vi-
rorum Teniorum, cui præerat Pa-
nætius Sosimenis filio, quæ omnẽ
veritatem attulit. Cuius facti no-
mine Tenii in tripode qui Del-
phis dedicatus est, inter eos qui
barbarum debellarũt, scripti fue-
re. Ex hac autem naui quæ ad Sa-
laminem & altera quæ ad Arte-
misiũ transfugit, expleta est Græ-
corum classis trecentarum & oc-
toginta nauium. duæ nanque
prius ad explendum numerum
defuerant naues. Græci, vbi eis
verba Teniorum fecerunt fidẽ,
sese apparauerunt tanquam di-
micaturi. Et sub diluculum, quũ
propugnatorum cœtum feciſ-
sent, Themistocles ex omnibus
quæ expedirent præcipiebat: cu-
ius orationis summa erat, me-
liorum cum peioribus compa-
ratio, quæcunque in hominis na
tura atque industria existũt, ex-
hortatus vt meliora eligerẽt. Vbi
perorauit, iussit illos ingredi na-
ues. quib° ingressis, rediit ab AEgi
na triremis quæ profecta ad AEacidas erat, móxq; omnes naues Græci soluerũt.

[a] Scito enim quę à Medis fiunt, à me profecta esse.

αὐτὸς αὐτόπτης γενόμενος, ἥκεις. ἴσθι γὰρ ὦν ἐμέο τὰ ποιούμενα ὑπὸ Μήδων. ἔδεε γὰρ ὅτε οὐκ ἐκόντες ἔθελον ἐς μάχην καταστῆναι ④ Ἕλληνες, ἀέκοντας τοῦδε ποιήσασθαι. σὺ δὲ, ἐπεὶ περ ἥκεις χρησιμὰ ἀπαγγέλλων, αὐτὸς σφι ἀγγέλλον. ἐγὼ γὰρ ἐνὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσας λέγειν, καὶ οὐ πείσω, ὡς οὐ ποιούντων τῶν βαρβάρων ταῦτα. ἀλλά σφι σήμηνον αὐτὸς προελθὼν ὡς ἔχει. ἐπεαὶ δὲ σημήνῃς, ἐὼν μὴ πείθωνται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα· ἐὼν δὲ αὖ τοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὁμοῖον ἡμῖν ἔσται. οὐ γὰρ ἔτι ἀμφιβήσονται, εἰ περ περιεχόμεθα πάντα χρόνον, ὡς σὺ λέγεις. ταῦτα ἔλεγε προελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος δὲ Αἰγίνης τε ἥκειν, καὶ μόγις ἐκπλώσας λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας. περιέχεσθαι γὰρ πάντ τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω. παρῄει τε σιωπῇ βουλόμενος, ὡς ἀλεξησόμενος. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα εἴπας, μετεστήκεε· τῷ δὲ αὖτις ἐγένετο λόγων ἀμφισβησίη. ④ πλοῖόν γὰρ τῷ στρατηγῷ οὐκ ἐπείθοντο τὰ δεδογμένα. ἀπιστεόντων δὲ τουτέων, ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηίων αὐτομολέουσα, τῆς ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένεος, ὅς περ δὴ ἔφερε πάντα ἀληθήτατα πᾶσιν. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἀνεγράφησαν Τηΐοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα, ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατεῖλον. σὺν δὲ ὧν ταύτῃ τῇ νηῒ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σαλαμῖνα, καὶ τῇ πρότερον ὅπ᾽ Ἀρτεμίσιον τῇ Λημνίῃ, ἐξεπληρώθη ὁ ναυτικὸν τοῖσι Ἕλλησι ἐς τὰς ὀγδώκοντα καὶ τριακοσίας νῆας. δύο γὰρ δὴ νηῶν τότε κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἐὼ τῶν Τηΐων ῥήματα, προσεσκυλάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. ἠώς τε διέφαινε, καὶ οἱ σύλλογον τῶν στρατηγέων ποιησάμενοι· προηγόρευε οὗ ἔχοντα μὲν ὀνομαστῶν Θεμιστοκλέης, τὰ δὲ ἔπεα ἐὼ πάντα κρέων τοῖσι ἥδιστα αὐτὰ ἐθέλοντα. ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσι καὶ κατάστασι ἐγίνετο, φαινέσας δὴ τουτέων τὰ κρέων αἱρέεσθαι, καὶ καταπλέξας τὸν ῥῆσιν, ἐσβαίνων ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας. καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἦκε ἡ ἀπ᾽ Αἰγίνης τριήρης, ἡ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. σημαίνοντα αὐήσαν τὰς νῆας ἅπασι ④ Ἕλληνες.

ἀναγομένοισι δὲ σφι, αὐτίκα ἐπεκέατο ④ βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ὀρθὰ πρύμνην ἀνεκρούοντο, καὶ ἔκελον τὰς νῆας· Ἀμεινίας δὲ Παλλήνεύς, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἐξεναρθεὶς, νηῒ ἐμβάλλει. συμπλακείσης δὲ τῆς νηὸς, καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες σὺν ἐμίσγοντο. Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι τῆς ναυμαχίης τὸν ἀρχήν· Αἰγινῆται δὲ, τὸν καὶ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἴγιναν, ταύτην εἶναι τὸν ἄρξασθαι. λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὡς φάσματα σφι γυναικὸς ἐφάνη· φανεῖσαν δὲ παρακελεύσασθαι, ὥστε καὶ ἄπαν ἀκοῦσαι τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· ὀνειδίσασαν τοιόνδε πρόσρησιν, Ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρύμνην ἀνακρούεσθε; καὶ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες· οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς τὸν ἠῶ τε καὶ τὸν Πειραιέα. ἐθελοκακέον μὲν οὗτοι αὐτέων, κατὰ τὰ Θεμιστοκλέος ἐντολὰς, ὀλίγοι, οἱ δὲ πλοῖοι, οὐ. ἔχω μὲν νῦν συγκαὶ οὐνόματα τριηράρχων καταλέξαι, τῶν νῆας Ἑλληνίδας ἑλόντων. χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι τοῦδε, πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος, καὶ Φυλάκου τοῦ Ἱστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. τοῦδε εἵνεκα μέμνημαι τουτέων μούνων, ὅτι Θεομήστωρ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σάμου ἐτυράννευσε, καὶ τιμησάντων τῶν Περσέων· Φύλακος δὲ, εὐεργέτης βασιλῆος ἀνεγράφη, καὶ χώρῃ ④ ἐδωρήθη πολλή. ④ δὲ εὐεργέται τοῦ βασιλῆος, ὀροσάγγαι καλέονται Περσισί. πρὸς μὲν νῦν τούτοις οὕτω εἶχε. τὸ δὲ πλῆθος τῶν νηῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκερατίζετο, αἱ μὲν, ὑπ᾽ Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι, αἱ δὲ, ὑπὸ Αἰγινητέων. ἅτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων καὶ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἐπὶ, οὐτε σὺν νόῳ ποιεόντων οὐδέν, ἔμελλε τοιοῦτο σφι συμβαίνειν οἷόνπερ ἀπέβη. καί τοι ἔσθ᾽ ὅτε καὶ ἐπιθύνοντο τοῦτο τὸν ἡμέρην μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν, ἢ πρὸς ΕΥβοίῃ, πᾶς ὅς προθυμεόμενος καὶ δεδιὼς Ξέρξην· ἐδόκεόν τε ἕκαστος ἑωυτὸν θεήσεσθαι βασιλῆα.

A In quos mouentes cõtinuò barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci [a] quum inhiberent remos, cessimque irent, Aminias Palleneus vir Atheniensis, eue- ctus naui in hostilem incurrit: cui implicitus quũ hæreret, nec abstrahi posset, ita cæteri veniẽtes auxilio conferti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initium pugnæ: AEginetæ verò, nauem quæ ad AEacidas abierat fecisse initium. Quanquã B etiam hoc refertur, simulacrum mulieris fuisse eis oblatum: & quum apparuisset, ita illos exhortatum vt omnis Græcorum exercitus exaudierit: sed prius his verbis conuitiatum, [b] O dæmonii, quousque remos inhibebitis? Cæterùm aduersus Athenienses instructi erant Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ad Eleusinem occidentémque vergebat. Aduersus Lacedæmonios in C struct erant Iones. hi autẽ cornu tenebant quod ad auroram spectabat & Pireum: quorum pauci admonitu Themistoclis de industria ignauiter agebant, plerique minimé. Enimuerò complurium trierarchorum nomina commemorare possem, qui Græcas naues expugnauere: sed neminẽ nominabo præter Theomestorem Androdamantis filiũ, & Phylacon Histiæi filium, ambos Samios. quorum duntaxat D ideo mẽtionẽ facio, quòd Theomestor ob hanc nauatam operã à Persis tyrannus Sami sit creatus: Phylacus inter bene de rege meritos adscriptus sit, & multo tractu soli donatus. Bene meriti autem de rege, Persica lingua Orosangæ vocantur. De his quidẽ ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminẽ expugnabatur, partim ab Athenienſibus corrupta, partim ab AEginetis, vtpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, barbaris & incompositè & inconsultè agentibus: vt non ab re fuerit talẽ eis rem contingere qualis contigit. quãquam eo die fuerunt atque extiterunt longè seipsis præstãtiores, & quàm ad EVBœã extiterãt, pro se quisque adnitentes, ac Xerxem reformidãtes, quòd ab eo se singuli conspici arbitrabãtur.

[a] Quum in pappim inhiberent vt appulsuri. *Bud.*

[b] O miseri,

Et de aliis quidem vel barbarorum vel Græcorum singulatim, quomodo dimicauerint, nõ possum pro comperto referre. Circa Artemisiam verò hoc rei gestum, ex quo impensius illa regi commendata est: Posteaquam regiæ res in multum tumultuationis deuenerant, hoc interim tempore Artemisia, quum nauē suam Attica insequeretur, nullũ habēs effugium, quia ante ipsam naues amicorum, sua verò proxima hosti erat, hoc sibi putauit faciendum, quod & fecisse profuit. nam vt fugiebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat virorum Calyndēsium, impegit, quáque rex Calyndēsium Damasithymus vehebatur. Cum quo etsi huic iam inde quum essent in Hellesponto, contentio intercesserat, tamē incertum an consultò id fecerit, an fortuitò nauis Calyndensium oblata fuerit. Eam Artemisia vbi incurrit pariter ac demersit, prospero casu vsa & duplex hinc sibi bonum est adepta. nam trierarchus Atticæ nauis eā conspicatus incurrisse barbarorum virorum nauem, existimans hanc Artemisiæ nauem aut Græcā esse, aut è barbaris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ tum vt exitium euitaret, tum vt è malo opere præcipuè se probatam apud Xerxem redderet. siquidem fertur, quum rex spectans animaduertisset hãc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse, Cernis Artemisiam domine, vt bene præliatur, vtque nauem hostilem depressit? Et regem interrogasse nunquid verè id opus Artemisiæ esset: & illos, vtpote qui planè nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauē quæ corrupta esset, hostilē fuisse. nã præter cætera quæ mulieri (vt dictũ est) prosperè cesserunt, hoc quoque accessit, quòd è naui Calyndensi nemo seruatus est qui existeret accusator. Vnde Xerxē ferunt ad ea quæ narrabãtur dixisse, Viri quidē extiterunt mihi fœminæ, fœminæ autē, viri.

A χῇ μὲν δὴ τοῖς ἄλλοις, οὐκ ἔχω μετιέναι τοῖς εἰπεῖν ἀπηχέως, ὡς ἔκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο· χῇ δὲ Ἀρτεμισίῃ τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν οὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι τοῦδε βασιλεῖ. ἐπεὶ γὰρ ἐς δόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλέος πρήγματα, ἐν τούτῳ τῷ χωρῷ ἡ νηῦς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς. ἓ ἡ οὐκ ἔχουσα ὅκῃ φυγέῃ, (ἔμπροσθεν γὰρ αὐτῆς ἔσαν ἄλλαι νῆες φίλιαι, ἡ δὲ αὐτῆς πρὸς τῷ πολεμίῳ μάλιστα ἐτύγχανε οὖσα) ἔδοξέ οἱ τάδε ποιῆσαι, ὃ καὶ σὺν λώβῃ ἔσχε ποιήσαι. διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς, φέρουσα ἐνέβαλε νηῒ φιλίῃ, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων, καὶ αὐτοῦ ὑπιπλέοντος τοῦ Καλυνδέων βασιλέος Δαμασιθύμου. εἰ μὲν καί τι νείκος πρὸς αὐτὸν ἐγεγένεε ἔτι τοῦδε Ἑλλήσποντον ἐόντων, οὐ μέντοι ἔγωγε εἴποιμι, οὔτε εἰ ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνεκύρησε ἡ τῶν Καλυνδέων χῇ τύχῃ πρησσομένη νηῦς. ὡς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε, οὕτω χίη ἐρρυσαμένη, διπλᾶ ἐωυτῇ ἀγαθὰ ἐργάσατο. ὅ, τε γὰρ τῆς Ἀττικῆς νηὸς τριήραρχος, ὡς εἶδέ μιν ἐμβάλλουσαν νηῒ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τῇ νῆα τῇ Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶ), ἢ αὐτομολέειν ἐκ τῶν βαρβάρων, καὶ ἀνδρῶν ἀμυνόμενον, ἀποστρέψας, πρὸς ἄλλας ἐτράπετο. τοῦτο μὲν, τοιοῦτο αὐτῇ συνεκύρησε ἐξεύρεσις τοῦ φυγέειν τε καὶ μὴ ἀπολέσθαι· τοῦτο δὲ συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένῳ, ἀπὸ τούτου αὐτῷ μάλιστα εὐδοκιμῆσαι παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται γὰρ, βασιλέα ἐνθυμούμενον, μαθεῖν τῷ νῆα ἐμβαλοῦσαν, καὶ δή τινα εἶπαι τῶν παρεόντων, Δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίῃ ὡς εὖ ἀγωνίζεται, καὶ νῆα τῶν πολεμίων κατέδυσε; καὶ τὸν ἐπειρέεσθαι εἰ ἀληθέως ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον. καὶ τοὺς φάναι, σαφὲς τὸ ἐπίσημον τῆς νηὸς ἐπιστάμενοι. τῷ δὲ ἀμφιφαρεῖσθαι ἐπιστέατο εἶ) πολεμίῳ. τά τε γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνέβαινε ἐς εὐτυχίῃ ἐνθύμια, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς μηδένα ἀποσωθέντα κατήγορον ἐνθέσθαι. Ξέρξεα δὲ εἶπαι λέγεται πρὸς τὰ φαζόμενα, Οἱ μὲν ἀνδρες, γεγένασί μοι γυναῖκες· αἱ δὲ γυναῖκες, ἄνδρες.

Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo prælio cùm alii multi & illustres viri tam Persarum Medorúmque quàm aliorũ sociorum occubuere, tum verò dux Ariabignes Darii filius Xerxísque frater: è Græcis pauci. quippe qui gnari natãdi, vbi suæ naues corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erãt barbarorum plerique, in mari perire. Posteaquam autem eorũ primæ naues in fugam versæ sunt, tum verò plurimæ corrumpebantur. nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earũ propugnatores conarentur præterire, vt & ipsi aliquam operã[a] regi nauarent, vndique in suorum naues incidebãt. Quo in tumultu etiam hoc actum est, vt quidã Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, insimulauerint Iones tanquam proditores, quòd propter eos naues amissæ essent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerentur, sed vt ii Phœnices qui illos insimulabant, [b] eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquẽtibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc AEginetica impulsa ipsam depressit. Verùm Samothraces, vt qui iaculatores essent, epibatas nauis quæ suam depresserat, iaculorum ictibus excusserunt, eorúmque cõscensa naui potiti sunt. quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionum aspexit, cõuersus ad Phœnices, vt erat supramodum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne, quum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties enim suorum quẽpiam aliquod opus edentẽ cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est eregione Salaminis, nomine AEgaleo, & scribæ trierarchum illũ à familia & vrbe scripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes vir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices se conuertebant;

a In regis conspectu nauarent.

b Talem mercedem acciperẽt. id est, quas pœnas volebant dare Iones, ipsi eam darẽt.

A Ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ εἶπαι. ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ, ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου, Ξέρξεω ἐὼν ἀδελφεός· ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· ὀλίγοι δέ τινες καὶ Ἑλλήνων. ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, οἷσι αἱ νῆες διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι, ἐς τὴν Σαλαμῖνα διένεον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ διεφθάρησαν, νέοντες οὐκ ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖσαι διεφθείροντο. ④ γὰρ ὄπισθε τεταγμένοι, ἐς ὃ ἔμπροσθε τῆσι νηυσὶ παρείναι πειρώμενοι, ὡς ἀποδεξόμενοί τι καὶ αὖθι ἔργον βασιλέϊ, τῆσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι προεπίπτον. ἐγένετο δὲ καὶ τόδε ἐν τῇ θορύβῳ τούτῳ. τῶν τινες Φοίνικες, τῶν αἱ νῆες διεφθαρέατο, ἐλθόντες τοῦ βασιλήα, διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὡς δι' ἐκείνους ἀπολοίατο αἱ νῆες, ὡς προδόντων. συνέβαινε ὦν οὕτω, ὥστε Ἴωνας τοὺς στρατηγοὺς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε τοὺς ἀμφαβαλόντας, λαβεῖν τοιοῦτον μισθόν. ἔτι τουτέων τοιούτων λεγόντων, ἐνέβαλε νηῒ Ἀττικῇ Σαμοθρηϊκίη νηῦς. ἥ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ὑπιφερομένη Αἰγινέη νηῦς κατέδυσε τὴν Σαμοθρηϊκῶν τῇ νῆα· ἅτε δὴ ἐόντες ἀκοντισταὶ ④ Σαμοθρηϊκες, τοὺς ὑπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νηὸς βάλλοντες ἀπηράξαν, καὶ ἀπέβησαν τε καὶ ἔσχον αὐτήν. ταῦτα θωύμαια, τοῦ Ἴωνας ἐρρύσατο. ὡς γὰρ εἶδε σφέας Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοίνικας, οἷα ὑπαλυπέων τε καὶ πᾶν αἰτιώμενος· καὶ σφεῶν ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν, ἵνα μὴ αὖθι κακοὶ θωύμαιοι, τοὺς ἀμείνονας διαβάλλωσι. ὅκως γάρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἐωυτοῦ ἔργόν τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, κατήμενος ὑπὸ τῷ οὔρεϊ τῷ αὐτίον Σαλαμῖνος ὃ καλέεται Αἰγάλεως, ἀνεπιθωύμαστος τὸν ποιήσαντα. καὶ οἱ γραμματιστὰς ἀπέγραφον πάντων τὸν τεταγμένον καὶ τὴν πόλιν. πρὸς δὲ ἔτι καὶ προσετάλεο φίλος ἐὼν Ἀριαράμνης ἀνὴρ Πέρσης πρεσβεύων τοῦτον τὸν Φοινικήϊον πάθεος. ④ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο. τῶν δὲ

Φοίνικων,

311

barbaris autē in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, AEginetæ in freto subsistentes, operā memoratu dignam ediderunt. nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistētes fugientēsque expugnabant, AEginetæ verò eas quæ elabebātur: & quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in AEginetas incidebat. Quū interim conflixerūt naues duæ, vna Themistoclis insequēs aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri AEginetæ, dum nauem Sidoniam inuadit, illam videlicet quæ speculatoriam in Sciatho AEgineticam ceperat, qua vehebatur Pytheas [a] Ischeni filius: quem Persæ seminecem plagis, tamen admiratione virtutis seruatum in naui habebant. Sidonia quæ hūc circumferebat nauis, vnà cum Persis est intercepta, vt Pytheas ita sospes rediret in AEginam. Polycritus vbi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrās AEginetis quòd cū Medis sentirent. Hoc Polycritus sua naui incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari autē quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerū pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt AEginetæ, secundo loco Athenienses: è viris, Polycritus AEgineta: Athenienséque, EVmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insequutus, non prius desiturus quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea naui vehi animaduertisset, quippe trierarchis Athenienſium præceptum erat vt eā caperent, propositúmque præmium decē millium drachmarū ei qui viuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (vt antea dictum est) aufugit. Fuerūt & alii quorum naues in columes in Phalerum euaserunt. Adimātum autem Corinthiorum ducē Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauium expauefactum atque perterritū sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiósque, inspecta

a *Supra pag. 505 Ischenos fil. Sed ibidem malè Pythius.*

A βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων, καὶ ἐκπλεόντων τοῦς Φάληρον, Αἰγινῆται ὑποσάντες ἐν τῷ πορθμῷ, ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια. Ἀ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεραΐζον τε καὶ ἀντιταμνόμενοι καὶ τὰς φευγούσας τῶν νηῶν, οἱ δ' Αἰγινῆται τὰς ἐκπλεούσας· ὅκως δέ τινες τῶν Ἀθηναίους ἀφικοίατο, φερόμενοι ἐτέτυτο ἐς τοὺς Αἰγινήτας. ἐνθαῦτα συνεκύρεον νῆες ἥ τε Θεμιστοκλέος διώκουσα νῆα, καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κρίου, ἀνδρὸς Αἰγινήτεω, νηὶ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ· ἥν περ εἷλε τῷ προφυλάσσουσαν ὅτι Σκιάθῳ τῷ Αἰγιαλίῃ, ὅτε οἱ ἧς ἔπλεε Πυθέης ὁ Ἰσχένου. Ⓐ οἱ Πέρσαι κατακοπέντα, ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ νηὶ ἐκπαγλεόμενοι. τὸν δὴ προϊάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσῃσι ἦλω νηῦς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθέῃ οὕτω σωθῆναι ἐς Αἴγιναν· ὡς δὲ ἐσείδε τῷ νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω· Ⓑ σημήιον ἰδὼν τῆς στρατηλίδος· καὶ βώσας Ⓒ Θεμιστοκλῆα, ἐπεκερτόμησε, ἐς τοὺς Αἰγινητέων τὸν μηδισμὸν ὀνειδίζων. Ταῦτα μὲν νυν νηὶ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλῆα. οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν αἱ νῆες προεφθόνεον, φύγοντες, ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἠκουσμένων Ἑλλήνων ἄριστα Αἰγινῆται· ὅτι δὲ, Ἀθηναῖοι. ἀνδρῶν δὲ, Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινήτης, καὶ Ἀθηναῖος Εὐμενής τε ὁ Ἀναγυράσιος, καὶ Ἀμεινίας Παλλιωνεύς· ὃς καὶ Ἀρτεμισίου ἀπεδίωξε. εἰ μὲν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλώῃ ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἷλέ μιν, ἢ καὶ αὐτὸς ἥλω. τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι προδεδεκέλευτο· πρὸς δὲ, καὶ ἄεθλον ἔκειτο μύριαι δραχμαί, ὃς ἂν μιν ζωὸν ἕλῃ. δεινὸν γάρ τοι ἐποιεῦντο γυναῖκα ὅτι τοὺς Ἀθήνας στρατεύεται. αὕτη μὲν δὴ (ὡς προτέρω εἴρηται) διέφυγε. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν αἱ νῆες προσεγένεσθο ἐν τῷ Φαλήρῳ. Ἀδείμαντον δὲ Ⓓ Κορίνθιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι, αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ὡς συνέμισγον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε καὶ ὑπὸ δείσαντα, τὰ ἱστία ἀειράμενον, οἴχεσθαι φύγοντα. ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους

D ἐπεδίωξε.

τὴν στρατηλίδα φεύγουσαν, ὡσαύτως οἴχεσθαι· ὡς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱερὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, προεπίπλεν σφι κέλητα θείη πομπῇ· τὸν οὔτε πέμψαντα φανερῶς οὐδένα, οὔτε τὶ τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδότα προεφέρεσθαι τοῖσι Κορινθίοισι. τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμα· ὡς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νηῶν τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλητος, λέγειν τάδε, Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς ναῦς, ἐς φυγὴν ὥρμησας κατὰ προεδοκὸς τοῦ Ἕλληνας. Ⓔ δὲ ἐν δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἠρῶντο ἐκρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν. Ταῦτα λεγόντων, ἀπιστέειν γὰρ τὸν Ἀδείμαντον, αὖτις τάδε λέγειν· ὡς αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὅμηροι ἀποθνήσκειν, εἰ μὴ νικῶντες φαίνοιεν οἱ Ἕλληνες. ἔνθα δὴ ἀποστρέψαντας τὴν ναῦν, αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπεξεργασμένοισι ἐλθεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον. Τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων. οὐ μέντοι αὐτοί γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ' ἐν τροφαῖσι σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι. μαρτυρεῖ δὲ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς. Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τῶν κατ' ὀλίγῳ τι προτέρων τουτέων ἐμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τάδε ἐποίεε· πολλοὺς τῶν ὁπλιτέων, οἱ πολλοὶ προετάχατο τῷ τῶν ἀκτῶν τῆς Σαλαμινίης χώρης, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε ἄγων. οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πολλούς. ὡς δὲ ἡ ναυμαχίη διελέλυτο, κατερρύοντες ἐς τὴν Σαλαμῖνα Ⓕ Ἕλλῃνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἔτι ἐόντα, ἐνοίμιζον ἔσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίην· ἐλπίζοντες τῇσι περιεούσῃσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλῆα. τῶν δ' ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ὁ ἄνεμος ζέφυρος, ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ὅτι τὴν νῆσον τὴν καλεομένην Κωλιάδα· ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρησμόν, τόν τε ἄλλον πανταχοῦ τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ, καὶ δὴ καὶ τὰ ναυήγια τὰ ταύτῃ ἐξενειχθέντα ὃ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι προτέρου τουτέων ἐν χρησμῷ, Λεοκράτῳ Ἀθηναίῳ ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθεε πανταχοῦ τοὺς Ἕλληνας,

ἐπεμνήσθην

ἐπεδίωξε.

A fuga nauis imperatoriæ, itidem abiisse: Et quum fugiendo venissent ad templum Mineruæ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam misisset quum non constaret, sciréntque neminē suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & eos qui in celoce erant, vbi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimāte, tu quidem cōuersis in fugam nauibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conceperunt, victores hostium euadēt. Et quum his verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse, [a] ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire nisi cōstaret Græcos esse victores. Ita conuersa naui Adimantum cum cæteris ad classem suorum, re iam ab aliis nauata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit. quod ipsi Corinthii negant, séque inter primos pugnatores extitisse affirmant. pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides autem Lysimachi filius, vir Athenienſis, cuius paulo antè vt viri optimi mentionē feci, per eum tumultum qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad littus Salaminis locati erāt sumptis, genere Athenienſibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erāt interimit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminē nauibus, potiti sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quòd sperarent, regem iis quæ sibi reliquæ erant nauibus vsurū. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus asportauit in oram Atticæ, nomine Coliadem: vt impletum sit omne oraculum, cùm de cæteris quæ ad pugnam naualem pertinent faciens mentionem, tum verò de naufragiis illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditum Lysistrato Athenienſi, viro sortilego, quod omnes Græcos latuerat,

a Se tales esse qui vellent obsides duci ac morte plecti nisi victores comperirētur Græci. *Vel, Se eo animo esse. Q.M. Se paratos esse ad, &c.*

Horrebunt remis mulieres Coliadenses.

Hoc autem futurum erat aducto rege.

COGNITA ſua clade Xerxes, veritus nequis Ionũ à Græcis ſubornatus, aut ſua ſponte ad ſoluendos pontes in Helleſpontũ nauigaret, vnde ipſe in Europa deprehéſus ſalute periclitaretur, de fugiendo conſultabat. nolẽs tamen neque à Græcis neque à ſuis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: nauéſque Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro eſſent, innectebat: & ſe tanquam aliam pugnam nualem facturus, ad bellũ inſtruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant eũ manendi animo atque bellandi illa apparare: ſed nihil eorum Mardonium latebat, vt probè gnarũ ingenii illius. Xerxes & hæc fecit, & ſimul in Perſidem miſit qui præſentem cladem nuntiarent. His nuntiis nihil pernicius trãſcurrit in rebus humanis. quod negotium hunc in modum eſt à Perſis excogitatum: Quot ex diebus tota via conſtat, totidem equos ac viros ferunt eſſe diſtinctos ad ſingulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neque æſtus, neque nox diſtinet quin propoſitum ſibi curſum celerrimè cõficiant. Quorum curſorum primus mandata tradit ſecundo, ſecundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranſeũt, quemadmodum apud Græcos fax quã Vulcano per vices ferre curſores perſeuerant. Hanc equorum curſitationem Perſæ angarḗion appellant. Primus igitur nũtius Suſa perlatus, Xerxem Athenis potitum eſſe, tanta Perſas qui relicti erant voluptate affecit, vt omnes vias myrto conſternerent, & per eas odores incenderent, & ipſi in ſacrificiis ac gaudiis verſarẽtur: ſecundus autem ita eos conſternauit vt vniuerſi veſtes dilaniarent, vociferationéque & eiulatu irrequieto vterentur, culpam in Mardonium refundentes, nõ tam de claſſe quàm de ipſo Xerxe

A Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φείξουσι.

Τοῦτο δὲ ἔμελλε ἐπελάσαντος βασιληΐος ἔσεσθαι.

ΞΕΡΞΗΣ ὦ ὡς ἔμαθε ὁ γεγονὼς πάθος, δείσας μή τις τῶν Ἰώνων ὑποθῆται τοῖσι Ἕλλησι ἢ αὐτοὶ νοήσωσι πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντες τὰς γεφύρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσας, δρησμὸν ἐβούλευστο. θέλων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι B ἑωυτοῦ, ἐς τὴν Σαλαμῖνα χῶμα ἐπειρᾶτο Φοίνιξι. γαύλοισί τε Φοινικηΐοισι σιωνέδεε, ἵνα αὐτή τε γένοιτο ἐστὶ καὶ τείχεος· ἀρτέετό τε ἐς πόλεμον, ὡς ναυμαχέων ἄλλην ποιησόμενος. ὁρέοντες δὲ μιν πανταχοῦ οἱ ἄλλοι ταῦτα ποιήσαντα, οὐ ἠπιστέατο ὡς οὐκ πάντως νόον προσκεοιήσαιτο μενέων πολεμήσειν. Μαρδόνιον δ' οὐδὲν τουτέων ἐλάνθανε, ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἐόντα τῆς ἐκείνου Φρονήσιος. ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίεε, καὶ ἔπεμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν προεστηκυῖαν συμφορήν. τουτέων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν ὅ, τι τάχιστον παραγίνεται θνητῶν ἐόν· ὧν τῶν τοῖσι Πέρσησι ἐξεύρηται τόδε. λέγουσι γὰρ ὡς ὅσων αὐ ἡμερέων ἡ πᾶσα ὁδός, τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διεστᾶσι κατ' ἡμερησίην ὁδὸν ἑκάστην τεταγμένοι· οὐδ' οὔτε νιφετὸς, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νὺξ ἐέργει μὴ οὐ κατανύσαι τὸν προκείμενον ἑωυτῷ δρόμον τὴν ταχίστην. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ D δεύτερος, τῷ τρίτῳ. ὁ δὲ ἐνδεύτερον ἤδη καὶ ἄλλον διεξέρχεται παραδιδοὺς, κατὰπερ Ἕλληνες ἡ λαμπαδηφορίη, τὴν τῷ Ἡφαίστῳ ἐξιτελέουσι. τοῦτο δὲ δρόμημα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρσαι ἀγγαρήιον. ἡ μὲν δὴ πρώτη ἐς Σοῦσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὡς ἔχει Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερψε οὕτω δή τι Περσέων τοὺς ὑπολαφθέντας, ὡς τάς τε ὁδοὺς μυρσίνῃσι πάσας ἐστόρεσαν, καὶ ἐθυμίων θυ- E μιήματα· καὶ αὐτοὶ ἔσαν ἐν θυσίῃσί τε καὶ εὐπαθίῃσι· ἡ δὲ δευτέρη σφι ἀγγελίη ἐπεξελθοῦσα συνέχεε οὕτω, ὥστε τοὺς κιθῶνας κατερρήξαντο πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέωντο ἀπλέτῳ, Μαρδόνιον ἐν αἰτίῃ τιθέντες. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τὸν ναῦν ἀλγήσαντες ταῦτα οἱ Πέρσαι ἐποίουν, ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ

μυρσίνῃ

αἰτίῃσι

δειμαίνοντες. καὶ περὶ Πέρσας μὲν τὸν τοῦτο τὸν πόνον μεταξὺ χρόνον ἠνώρθουν, μένει οὐ Ξέρξης αὐτὸς σφέας ἀπικόμενος ἔπαυσε. Μαρδόνιος δὲ, ὁρέων μὲν Ξέρξεα συμφορῇ μεγάλῃ ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιούμενον, ὑποπτεύων δὲ αὐτὸν δρησμὸν βουλεύειν ἐκ τῆς Ἀσίης, φροντίσας πρὸς ἑωυτὸν ὡς δώσει δίκην, ἀναγνώσας βασιληΐα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀκρέωνον εἴη αὐτὸν κινδυνεύουσαν, ἢ καταστρέσασθαι τὴν Ἑλλάδα, ἢ αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον, ὑπὲρ μεγάλων αἰρετέα- B νόντα, πλέον μὲν τοι ἐφέρε οἱ ἡ γνώμη καταστρέσασθαι τὴν Ἑλλάδα. λογιζόμενος ὦν τοῦτο, τοιόδε φέρε τὸν λόγον τόνδε, Δέσποτα, μήτε λυπέο, μήτε συμφορῇ μηδεμίῃ μεγάλῃ ποιοῦ, τόδε τοῦ γεγονότος εἵνεκα πρήγματος. οὐ γὰρ ξύλων ἀγὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ' ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. εἰ δὲ οὔτε τις τουτέων, οὔτε τὸ πᾶν σφι ἤδη δοκέοντων κατεργάσασθαι, ἀποβαὶ ἀπὸ τῶν C νεῶν πειρήσεται αὐτίωθῆναι, οὔτ' ἐκ τῆς ἠπείρου τῆσδε. οἵ τε ἡμῖν ἐναντιώσονται, ἔδοσαν δίκας. εἰ μὲν νυν δοκέει, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπιμένειν, πρέπει ποιέειν τοῦτο. μὴ δὲ δεδοίκαμεν. οὐ γὰρ ἐστὶ Ἕλλησι οὐδεμίη ἔκδυσις, μὴ οὐ δίκας λόγον τῶν ἐποίησαν νεῶν τε καὶ πρότερον, εἰ τοῖς δούλοις. μάλιστα μὲν νυν τοῦτο ποίεε. εἰ δ' ἄρα τοι βεβούλευται, αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὸν στρατιὴν, ἀλλίω ἔχω καὶ D ἐκ τῶνδε βουλεύω· σὺ Πέρσας βασιλεῦ μὴ ποιήσῃς καταγελάστους γενέσθαι Ἕλλησι. οὐδὲν γὰρ ἐν Πέρσῃσι τοῖσι δεδιλήπτεται τῶν πρηγμάτων· οὐδ' ἔρεῖς ὅκου ἐγώμεθα αὐτῶν κακοί. εἰ δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Κύπριοί τε καὶ Κίλικες, κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. ἤδη ὦν ὅκῃ οὐ Πέρσαι τοι αἴτιοί εἰσι, ἐμοὶ πείθεο. εἰ τοι δέδοκται μὴ παραμένειν, σὺ μὲν ἐς ἤθεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλαυνε, τῆς E γραπτῆς ἀπάγων ὃ πολλόν· ἐμὲ δέ σοι χρὴ τὴν Ἑλλάδα παραδοῦναι δεδουλωμένην, πεπιστευκότα μυριάδας ἐκ γραπτοῦ ἀπολεξάμενον. ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, ὡς οὐκ κακῶν ἐλάφη τε καὶ ἥδη· πρὸς Μαρδόνιόν τε

A solicitiſque tamdiu dum Xerxes illos ita affectos redeundo ſedauit. At Mardonius quum videret, Xerxem magnam è pugna nauali iacturam feciſſe, ſuſpicãs agitare fugam ex Athenis, pro ſeipſo anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi perſuaſiſſet inferre Græciæ bellum: putabátque ſibi conducibilius eſſe periclitari aut ſubigere Græciam, aut magna opera aggreſſum honeſtè vita defungi: quanquam opinio eius de ſubigẽda Græcia propenſior erat. Hoc quum ſecum agitaſſet, regem hac oratione eſt alloquutus, Domine, noli mœrorem ob hanc rem geſtam capere, aut pro ita magna hociactura ducere. non enim certamen, quo omnia noſtra conſtãt, in lignis eſt, ſed in viris & equis. Itaque nemo tibi aut horum qui tibi videntur omnia confeciſſe, egreſſus è nauibus conabitur obuiam ſe ferre, aut ex hac continente: vnde qui ſe obuios tulere, pœnas dedere. Quòd ſi tibi videtur faciendum vt Peloponneſum tentemus, continuò tentemus: ſi videtur ſuperſedẽdum, ſuperſedeamus licet. nec animo conſterneris: neque enim vlla poſſũt ratione ſubterfugere Græci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuique ſint ſerui. Et hoc quidem præcipuè tibi agendum puta. Quòd ſi tibi conſtitutum eſt vt ipſe cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re conſilium. Ne committas rex vt Perſæ Græcis ludibrio fiant. [a] non enim res Perſarum afflictæ ſunt: neque tu vbinam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales ſi Phœnices & AEgyptii & Cyprii & Cilices fuere, nihil iſta ad Perſas attinet culpa. Quare, quoniam Perſæ huius rei inſontes ſunt, iam mihi credito. ſi tibi non videbitur permanendum, remea ipſe ad ſolum natale cum pleraque parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum debeo Græciam in tuam redigere ſeruitutem. His audi- B tis Xerxes, [b] vt ex malis, gauiſus eſt, voluptatémque cepit: & ad Mardonium

a Nullum enim rebus damnum attulerunt Perſæ.

b *Sic Græca habent ad verbum: pro eo quod eſt, Tanquam illo offerẽte aliquod inter tot mala ſolatiũ. Vel, Tanquã illo ex rebus aliquis deſperatis aliquẑ exitum proponẽte.*

inquit, se, [a] vbi ad concilium re-
tulisset, responsurum vtrum eo-
rum esset facturus. Et quum in
cócilium vocasset delectos Per-
sarum proceres, placuit ei Arte-
misiam quoque ad consultandũ
accersi: quam solam constabat
antea quæ facienda essent intel-
lexisse. Quæ vbi aduenit, eã Xer-
xes summotis aliis Persarũ con-
siliariis atque satellitibus, hunc
in modum alloquutus est, Iubet
me Mardonius hîc permanere
ad tentandam Peloponnesum,
negans vllam culpam huius da-
mni esse penes Persas atque pe-
destres copias, [b] sed eis volenti-
bus hoc tentari debere. Itaque
aut hoc me facere hortatur, aut
sibi tradere triginta myriades de-
lectorum militum ad subigendã
mihi Græciam: me verò ad pa-
trias sedes cum reliquo exercitu
reuerti. Tu igitur, quæ de pugna
nauali non gerenda probè con-
suluisti, dicito vtrum mihi sua-
deas horum, quod eligendo be-
ne mihi consuluero. Hæc Xerxi
consultanti respondens Artemi-
sia, Arduũ, inquit, rex, [c] me dicẽ-
tem tibi optima, prosperũ con-
silium dare: tamen è statu rerum
præsentium mihi videtur esse fa-
ciendum vt tu ipse domum re-
mees: Mardonium verò hîc re-
linquas cum iis quos vult, si mo-
dò velit ille, atque recipiat se ista
facturum. Nam siue ea quæ ait se
velle, subegerit, & hæc ei ex ani-
mi sententia succedant, [d] tua res
domine agitur: quia id tui serui
effecerint: siue Mardonio con-
tra opinionem suam contingat,
non magna sanè calamitas erit,
saluo & te & rerum domesticarũ
statu. Etenim si incolumis es &
domus tua, profectò Græci sæpe-
numero pro seipsis multa certa-
mina cursitabunt: at siquid con-
tingat Mardonio cladis, id nul-
lius erit momẽti, Græcíque vin-
cendo non vicerint, seruo tuo
interempto. Tu verò Athenis
incensis (cuius rei gratia expedi-
tionẽ sumpsisti) reuerteris. De-
lectatus eo consilio Xerxes, quod
idẽ illa suasisset quod ipse haberet
in animo: quippe qui (vt ego o-
pinor) nõ remãsisset si vel cũcti atque cũctæ id ei suasissẽt, adeo perterritus erat.

[a] Vbi deliberasset. *Sed Valla ita vertit ratione habita eorum quæ sequuntur.*

[b] Sed lubenter se reipsa id cóprobaturos. *Vel, Huius rei se documẽtum esse daturos.*

[c] Me tibi cõsulenti optimum dare consilium.

[d] Quod geritur, tuum est. *Id est, Tuum censetur. Eius laus tibi adscribitur.*

A βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινεῖσθαι, ὁκότερα
ποιήσει τουτέων. ὡς δὲ ἐβουλεύετο ἅμα Περ-
σέων τοῖσι ἐπιτηδείοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμι-
σίῃ ἐπὶ συμβουλίῃ μεταπέμψασθαι, ὅτι
πρότερον ἐφαίνετο μοίρην νοέουσα τὰ ποιη-
τέα ἐοῦσα. ὡς δὲ ἀπίκετο ἡ Ἀρτεμισίη, μετα-
πεμψάμενος τοὺς ἄλλους τοὺς τε συμβούλους
Περσέων, καὶ τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε Ξέρ-
ξης τάδε, Κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα
αὐτοῦ, ἀποπειρεόμενος τῆς Πελοποννήσου· λέ-
B γων ὡς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἀ-
δεινὸς μεταίτιοι παθεῖν εἰσι, ἀλλὰ βουλο-
μένοισι σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδοξις. ἐμὲ ὦν ἢ
ταῦτα κελεύει ποιέειν, ἢ αὐτὸς ἐθέλειν, τρι-
ήκοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρα-
τοῦ παρέχειν μοι τοῦ Ἑλλάδα δεδουλω-
μένου· αὐτὸν δέ με κελεύει ἀπελαύνειν σὺν
τῷ λοιπῷ στρατῷ ἐς οἶκον πάμα. σὺ ὦν ἐμοὶ,
καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης βουλευόμεθα,
τῆς γνώμης σὺν ἐοῦσα ποιέεσθαι, νικᾶν
C τε συμβουλεύσαι, ὁκότερα ποιέων ἐπιτύχω
εὖ βουλευσάμενος. ὁ μὲν ταῦτα συνεβου-
λεύετο. ἡ δὲ λέγει τάδε, Βασιλεῦ, χαλεπὸν
μὲν ἐστι συμβουλευομένῳ τυγχάνειν τὰ ἄριστα
εἰπάσθαι. ὅτι μέντοι τοῖσι κατήκουσι τρή-
γματι, δοκέει μοι αὐτὸν μὲν σε ἀπελαύνειν
ὀπίσω· Μαρδόνιον δὲ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑπο-
δέκεται ταῦτα ποιήσειν, αὐτοῦ καταλιπεῖν
σὺν τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γὰρ, ἢν κατατρέ-
ψηται τὰ φησι ἐθέλειν, καὶ οἱ περιχωρήσῃ τὰ
νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον ὦ δέσποτα γίνεται.
(ἡ γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο) τοῦτο δὲ,
εὖ τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γέ-
νηται, οὐδεμίη συμφορὴ μεγάλη ἔσται, σέο
τε περεόντος, καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων
περὶ οἶκον τὸν σόν. εὖ γὰρ σύ τε περιῆς, καὶ οἶ-
κος ὁ σὸς, πολλοὶ πολλάκις ἀγῶνας διαμέ-
ονται περὶ σφέων αὐτέων οἱ Ἕλληνες. Μαρ-
δονίου δὲ, εὖ τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται·
οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον
E σὸν ἀπολέσαντες· σὺ δ' (τῶν εἵνεκα τὸν πόλεμον
ἐποιήσω) πυρώσας τὰς Ἀθήνας, ἀπελᾷς. εὖ-
θη τε δὴ τῇ συμβουλῇ Ξέρξης. λέγουσα γὰρ
ἐπετύγχανε τάδε αὐτὸς ἐπενόεε. οὐδὲ γὰρ εἰ
πάντες πᾶσαν συνεβούλευον αὐτῷ μένειν,
ἔμενε ἄν, δοκέειν ἐμοί· οὕτω καταρρωδήκεε.

ἐπαινέσας

ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην, τῇ τὴν μὲν
ἀπέστελλε ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐς
Ἔφεσον. νόθοι γὰρ ἦσαν παῖδες οἱ συνεπέ-
πετο. συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον
Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἐόντα Πηδασέα, φερέ-
μορφον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνούχων παρὰ
βασιλεῖ. οἱ δὲ Πηδασέες οἰκέουσι ὑπὲρ
Ἁλικαρνησσοῦ. ἐν οἷσι τοῖσι Πηδασέοισι τοῦ-
τοισι τοιόνδε φέρει τὸ πρῆγμα γίνεσθαι· ἐπεὰν
τοῖσι Ἀμφικτύοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης
314 οἰκέουσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι σύντομον χρόνου
ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε ἡ ἱρείη αὐτόθι τῆς
Ἀθηναίης φύει πώγωνα μέγαν. τοῦτο δὲ
σφι δὶς ἤδη ἐγένετο. ἐν τούτοισι δὴ τῶν Πη-
δασέων ὁ Ἑρμότιμος εὖ· τὰς μεγίστας τίσις
ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴ-
δμεν. ἀλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων,
καὶ πωλεόμενον, ὠνέετο Πανιώνιος, ἀνὴρ
Χῖος· ὃς τὰ ζόα κατεργάσατο ἀπ' ἔργων
ἀνοσιωτάτων. ὁκόσους γὰρ κτήσαιτο παῖδας εἰ-
δεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων, ἀγινέων ἐπώ-
λεε ἐς Σάρδις τε καὶ Ἔφεσον χρημάτων
μεγάλων. (πολλοὶ γὰρ οἱ βαρβάροισι εὐ-
μορφότεροί εἰσι οἱ εὐνοῦχοι, πίστιος εἵνεκα τῆς
πάσης, τῶν ἐνορχέων) ἄλλος τε δὴ ὁ Πα-
νιώνιος ἐξέταμε πολλοὺς, (οὐ γὰρ ἦν τούτων τῶν ζόων) καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ
οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδεξιώτεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀ-
πικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλῆα
μετ' ἄλλων δώρων· χρόνου δὲ προϊόντος,
πάντων τῶν εὐνούχων ἐπιμνήσθη μάλιστα πα-
ρὰ Ξέρξῃ. ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν
ὥρμα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἐὼν ἐν
Σάρδεσι, ἐνθαῦτα καταβὰς κατ' δή τι πρῆ-
γμα ὁ Ἑρμότιμος ἐς χῶρον τὸν Μυσίην,
(τὸν Χῖοι μὲν νέμονται, Ἀτάρνεος δὲ κα-
λέεται) εὑρίσκει Πανιώνιον ἐνθαῦτα. ἐ-
πιγνοὺς δὲ, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ
φιλίους λόγους· πρῶτα μὲν οἱ καταλέγων
ὅσα αὐτὸς δι' ἐκεῖνον ἔχοι ἀγαθά· δεύτερα
δὲ οἱ ὑπισχνούμενος ἀντὶ τούτων ὅσα μὲν
ἀγαθὰ ποιήσειεν, εὖ κομίσας τοὺς παῖδας
οἰκέῃ ἐκείνῃ. ὥστε ὑποδεξάμενον ἡσμένον
τοὺς λόγους Πανιώνιον, κομίσαι τὰ
τέκνα καὶ τὸν γυναῖκα. ὡς δὲ ἄρα πάντα
κατὰ μὴν πρεπέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε,

Πηδάσεσι

πάντων τῶν πόνων

ἐπεὰν οὐδέ.

A Artemisiam igitur laudatam di-
misit, ducentem secum liberos
regios Ephesum. nam aliquot eũ
filii nothi comitabantur. Cũ
quibus ad eorum custodiam mi-
sit Hermotimum, genere quidẽ
Pedasensem, sed apud regem
inter eunuchos nulli secundum.
Incolunt autem Pedasenses su-
per Halicarnassum: apud quos
hoc rei fertur cótingere, vt quo-
ties Amphictyonensibus qui cir-
ca eam vrbem habitant aliquid
B aduersi certum intra tempus est
euenturum, tunc Mineruæ anti-
stiti, quæ illic est, grandis barba
nascatur: quæ res bis apud eos ac
cidit. Ex his Pedasẽsibus Hermo-
timus erat, cui maxima ex omni
bus quos quidem ipsi nouimus,
vltio contigit acceptæ iniuriæ.
Siquidem eum captum ab hosti-
bus ac venalem mercatus est Pa-
nionius vir Chius, ex hoc impu-
rissimo quæstu quem factitabat,
vitam ducens. nam quos pueros
forma præditos coemerat, eos
castrabat: ductósque aut Sardis
aut Ephesũ, magna pecunia ve-
nundabat. Apud barbaros enim
pretiosiores eunuchi sunt quàm
qui non sunt castrati, [a] in omni
genere, fidei gratia. Cæterùm vt
aliós permultos, ita hũc quoque
Panionius execuit, vt qui ex hac
re vitam toleraret. Sed non vs-
quequaque infelix Hermotim[a], è
Sardibus ad regem cũ aliis mu-
C neribus deductus est, progressúque
temporis ex omnibus eunu-
chis maximo in honore apud
regem Xerxem est habitus. Quũ
autẽ rex aduersus Athenas mo-
ueret è Sardibus, per id tempus
Hermotimus cuiusdam negotii
gratia descendit in agrum My-
sium, qui à Chiis incolitur, sed
Atarneus vocitatur: ibi inuentũ
Panionium atque agnitum allo-
quutus est & multis & comibus
verbis, primùm recẽsens ei quot
D per illum esset assequutus bona,
deinde pollicens quam gratiam
illius meriti foret relaturus, si ho-
mo cum suis domesticis illuc cõ-
migrasset. Ea oratione libẽter au-
dita Panionius contulit se illuc
cum vxore & liberis. Quẽ post-
eaquam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est,

a Omnis fidei gratia. *ad verbũ, pro Quæcunque in re fidere ipsis aliquis delit. i. Quæcunque illis quæ cõmittere, in quibus eorum fidem experiatur.*

O omnium post homines natos scelestissimum, qui ex nefandissima negotiatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorũ quispiam vel tibi vel tuorũ cuipiam mali fecit, [a] quòd ex viro neutrũ me reddidisti? putábáne fore vt quæ tunc machinabaris laterent deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificẽ tradiderunt in manus meas, [b] vt de pœna à me tibi irrogãda queri non possis. Hæc vbi exprobrauit homini, filiis in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrem genitalia illorum recidere: quod quum coactus fecisset, filii sui adacti sunt eius virilia abscindere. Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes autem filiorum Ephesum deducendorum negotio Artemisiæ demandato, accitum Mardonium iussit è copiis quas liberet eligere, vt consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis iussu præfecti classis è Phalero soluentes, retrò Hellespontũ versus abierunt, pro se quisque accelerãtes ad custodiendas rates quibus rex pertrãsiret. Qui quum ad Zosterem aduentaret, minuta quædã continentis protenta promontoria barbari suspicati nauigia esse, perdiu illinc aufugerunt: tandem deinde edocti non nauigia esse, sed promontoria, in agmen sese receperunt.

a Propter quod me ex viro nihil esse feceris. Sic ad Verbũ habent Græca, quæ Valla exponere videtur Solusse, nõ reddere. nam eunuchus nihil est, quòd sit neutrum, nec vir, nec fœmina. Quidam, Hei mihi quòd dominã nec vir nec fœmina seruas. Idem in Libro, Deque viro fuit nec vir nec fœmina, vt Aiys.

b Vt de pœna quam mihi daturus es queri non possis. Id est, Tã graues mihi des pœnas quàm tua flagitia merentur.

Vt autem dies illuxit, Græci cernentes ibidem pedestres copias hostium perstare, rati classẽ quoque circa Phalerum esse, ac pugnam naualem commissum iri, se ad resistendum apparabãt. Sed cognito illam vela fecisse, confestim insequendam sibi cẽsebant: itaque eam insequuti Andro tenus, cernere quũ nequissẽt, ad Andrum profecti consultabant. Quibus Themistocles suadebat vt insulas versus profecti, classem hostium insequẽtes, rectà ad Hellespontum nauigarẽt, soluturi pontes. Huic cõtrariam EVrybiades opponebat sententiam, quòd diceret fore vt si dissoluerent rates, maxima ob id calamitate afficerent Græciam.

A Ὦ πολύτων αὐδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων
ἀνοσιωτάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σε ἐγὼ
κακὸν ἢ αὐτὸς, ἢ τῶν ἐμῶν τίς σε τοιηνάνων
ἐργάσατο, ἥ σε, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με αὐτὸ ἀν-
δρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶ); ἐδόκεές τε θεοὺς
λήσειν οἷα ἐμηχανᾶ τότε· οἵ σε ποιήσαντα
ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς
χέρας τὰς ἐμάς. ὥστε σε μὴ μεμφᾶσθαι
τίνι ἀπ' ἐμέω τοι ἐσομένην δίκην. ὡς δὲ οἱ
τοῦτα ὠνείδιζε, ἀρξάντων τῶν παίδων ἐς ὄ-
ψιν, ἠναγκάζετο ὁ Πανιώνιος τῶν ἑωυτοῦ παί-
δων τε τεσσέρων ἐόντων τὰ αἰδοῖα ἀποτάμνειν.
ἀναγκαζόμενος δὲ, ἐποίεε τοῦτο· αὐτός τε,
ὡς τοῦτο ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι
ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω
τοιήλθε ἡ τίσις τοῦ Ἑρμότιμος. Ξέρξης
δὲ, ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε ἀπ-
άγειν ἐς Ἔφεσον, καλέσας Μαρδόνιον, ἐκέ-
λευσέ μιν τῆς στρατιῆς ὁκοίους τοὺς αὐ-
βούληται, καὶ ποιέειν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα
πειρώμενον ὁμοῖα. τοῦτο μὲν τὸν ἡμέρην
ἐς τοσοῦτον ἐγένετο. τῆς δὲ νυκτὸς, κελεύσαν-
τος βασιλῆος, τοὺς νῆας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ
Φαλήρου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον,
ὡς τοχέως εἶχε ἕκαστος, ὁκοφυλαξούσας
τὰς γεφύρας πορευθεῖσαι βασιλῆα. ἐπεὶ δὲ
ἀγχοῦ ἔσαν ζωστῆρος πλώοντες οἱ βάρβαροι,
ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἠπείρου
τούτης, ἔδοξαν τε νῆας εἶναι, καὶ ἔφευγον
ὅτι πολλάς. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νῆες
εἶεν, ἀλλ' ἄκραι, συλλεχθέντες, ἐκεκμήζοντο.

Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ὁρέοντες οἱ Ἕλλη-
νες καὶ χώρῳ μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζὸν,
ἤλπιζον καὶ τὰς νῆας εἶναι περὶ Φάληρον· ἐδό-
κεόν τε ναυμαχήσειν σφέας, παρασκευαζόμενοί τε
ὡς ἀμυνεῖσόμενοι. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νῆας οἰ-
χωκυίας, ἀπὸ τούτου μετὰ τοῦτο ἐδόκεε ὅτι διώ-
κειν. τὸν μὲν νυν ναυλικὸν τὸν Ξέρξεω στρατὸν
οὐκ ἐπείδον διώξαντες μέχρι Ἄνδρου. ἐς
δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι, ἐβουλεύοντο. Θε-
μιστοκλέης μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο,
διὰ νήσων τραπομένους, καὶ ὅτι διώξαντας
τὰς νῆας, πλώειν ἰθέως ὅτι τὸν Ἑλλήσποντον,
λύσαντας τὰς γεφύρας· Εὐρυβιάδης δὲ τὴν
ἐναντίην τούτῃ γνώμην ἐτίθετο, λέγων ὡς
εἰ λύσουσι τὰς γεφύρας, τοῦτ' αὐ μέγιστον πολ-
λῶν σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο.

εἰ γὰρ ἀναγκασθείη ἀπολαμφθεὶς ὁ Πέρσης
μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῶτο αὖ ἡσυχίην
μὴ ἄγειν. ὡς ἀγόντι μὲν οἱ ἡσυχίην οὐτέ τι
προχωρέειν οἷόν τε ἔσται τῶν πρηγμάτων, οὔτε τις
κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῷ τε οἱ ἡ
στρατιὴ διαφθερέει· ὅτι χρεόντι οἱ αὐτῷ, καὶ
ἔργου ἐχομένῳ, πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην
οἰά τε ἔσται προχωρήσειν καὶ πόλιας τε καὶ
καὶ ἔθνεα, ἥτοι ἁλισκομένων γε, ἢ προσ τούτου
ὁμολογεόντων. τροφήν τε ἐξεῖν σφέας τὸν ἐ-
πέτειον αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπόν. ἀλλὰ δο-
κέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ, οὐ μενέειν
ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσεα. ἑωυτόν ὦν εἶ
φεύγειν ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων ἐς τὴν ἑωυτοῦ· ὃ
δὲ ἀνδεῦτον δὲ πρὸς τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη
τὸν ἀγῶνα ἐκέλευε. τούτης δὲ εἴχοντο τῆς
γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ
στρατηγοί. ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τοὺς γε
πολλοὺς πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμι-
στοκλέης, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους,
(οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφευγότων προσ-
μένεκτεον) ὡρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον
πλώειν, καὶ ὅτι σφέων αὐτέων βαλλόμενοι,
εἰ οἱ ἄλλοι μὴ βουλοίατο, ἔλεγε σφι τάδε,
» Καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι παρεγενόμην, καὶ
» πολλῷ πλέω ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι· ἄνη-
» δρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας, νενικημέ-
» νους ἀναμάχεσθαί τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν
» προτέρην κακότητα· ἡμεῖς δὲ, (βύρημα γὰρ
» βύρήκαμεν, ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλά-
» δα, νέφος τοσοῦτον αὐ θεῶν ἀνωσάμενοι) μὴ
» διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας. τάδε γὰρ
» οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε
» καὶ ἥρωες, οἳ ἐφθόνησαν αἴδρα ἕνα τῆς τε Ἀ-
» σίης καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεύσαντα, ἐόντα ἀ-
» νόσιόν τε καὶ ἀπάδαλον· ὃς τά τε ἱερὰ καὶ τὰ ἱ-
» δια ὁμοίως ἐποιέετο, ἐμπιπράς τε καὶ κα-
» ταβάλλων τοὺς θεῶν τὰ ἀγάλματα· ὃς καὶ
» τὴν θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε, πέδας τε
» κατῆκε. ἀλλ' οὗ γὰρ ἔχει ἐς ὃ παρεόν ἡμῖν.
» νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντες, ἡ-
» μέων τε αὐτέων ὅτι μεληθέντων καὶ τῶν οἰ-
» κετέων. καὶ τις οἰκίην τε ἀναπλασάσθω,
» καὶ ἑστίας ἀνακώς ἐλέτω, πόρτελος ἀπε-
» λάσας βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι
» καταπλέωμεν ὅτι Ἑλλήσποντόν τε καὶ Ἰωνίην.

a Persa enim, si deprehensus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quòd sibi otium quidem agenti nec vlla res posset procedere, nec vllus retrò ostenderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedenti. nec verò & rebus gerendis operam dãti omnia possent per Europam succedere, tum in vrbibus, tum in nationibus quæ vel captæ fuissent, vel antea sese dedidissent: quinetiam rem frumẽtariam habituram ex annuis sẽper fructibus Græcorum. Nunc autem videri, illum vtpote victũ nauali prælio, non perstituram in Europa: ideóque permittendum fugere, dum in terrã suam fugiendo peruenirẽt. de qua terra deinde certamẽ fieri iubebat. Huic sententiæ aliorum Peloponensium duces assẽsere. At Themistocles, postquã animaduertit se non posse plerisque persuadere vt ad Hellespontum nauigarent, adiit Atheniẽses, qui præcipuè indignabantur hostem effugere, animatíque erant ad nauigandum in Hellespontum, etiã per seipsos, si cæteri recusassent. Eósque ita est alloquutus. Et ipse multis iam huiusmodi casibus interfui, & de multo pluribus audiui talia contigisse, viros ad necessitatem redactos prælium instaurasse, & superiorem quã accepissent calamitatem emẽdasse: itaque nos, quoniam inuenimus quo pacto & nosipsos & Græciã tueremur, repulsa tanta hominũ nube, non insequamur eos fugiẽtes. Neque enim nos ista effecimus, sed dii pariter & heroes, qui inuiderunt vnum esse virum & Asiæ regem & Europæ, qui sit impiissimus atque scelestus: qui sacra perinde atque profana habẽs, vtraque incendit, deorúmque simulacra subuertit: qui & mare cecĩdit flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscum in præsẽs tempus agitur. ideóque nũc quidẽ vt & nostri ipsorũ & nostrorũ domesticorũ curã geramus, & vt spatiũ quis ad reficiẽdas ẽdes, faciẽdãq; semẽtẽ habeat, in Græcia maneamus.

barbaro prorsus eiecto: quũ autẽ ver appetet, tũc ĩ Hellespõtũ & Ioniã nauigemus.

Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium comparãdi, vt siquid apud Athenienses accideret aduersi sibi, haberet quò se conuerteret: prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, quum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt. [a] nam quum antea prudés habitus fuisset, postea verò prudens ac bona cõsulens compertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti erant. Ille, vbi Atheniẽses ipsius sententiã probauere, misit euestigio viros quosdam cum nauigio ad exponenda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirent: quorum vnus erat [b] Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere, cæteris apud nauigium remanẽtibus, ipse ad regem ascendit, atque ita eum alloquutus est, Themistocles, Neoclis filius, dux quidem Athenienfium, sed inter omnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denũtiatum, gratia tibi inseruiendi se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontéſque qui sunt in Hellesponto soluendi: Itaque nunc [c] magno cum silentio te illuc recipias. Hac re nũtiata, isti abiere.

a Nam quum vt antea prudẽs habebatur, ita etiã re ipsa prudens & consultus cõpertus esset. *Vel, Vt antea sapiens habeb.*

b Ille Sicinus. *cuius & delices fa-ctæ fuit modò mẽtio.*

c Sine vlla præcipitatione. *Ad Verbũ, Cum magna quiete. Gall. Tout à son aise.*

At Græci, posteaquam decreuerunt neque persequendã sibi vlterius barbarorum classem, neque nauigandum in Hellespontum, ad soluendum traiectum, Andrum obsederunt, animo illã delendi. nam primi ex insulanis Andrii pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eique allegãti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & Necessitate, & ita sibi dandas vtique esse pecunias, responderant [d] Athenas proportione magnas esse atque felices, & diis propitiis bene processisse. nam se ad maximam soli tenuitatem redactos, Andriorúmque insulam to tidẽ propitia numina nũquam derelinquere, sed semper incolere, Inopiã & Impossibilitatẽ: quib⁹ diis obnoxios Andrios pecuniã nõ daturos. nũquã enim Andriorũ impossibilitate

d Athenas meritò esse magnas & opulentas, quippe quæ vtilibus deabus bene instructæ essent: *Vel, quibus duæ vtiles deæ suppeterẽt.* at verò Andrios solum inops incolere, duásque inutiles deas nũquam insulam ipsorum relinquere, sed in ea gratũ domicilium semper habere, Paupertatem videlicet & Impossibilitatem: quæ deæ quũ Andriis obtigissent, non esse daturos pecunias.

A τῶτα ἔλεγε, ὑποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς Περσέα· ἵνα ἐώ ἄρα τι μιν καταλαμβάνῃ παρὰ Ἀθηναίων παθὸς, ἔχῃ ἀποστροφήν. πάσσων ὢν καὶ ἐλύετο. Θεμιστοκλέης τῶτα μὺ λέγων, διέβαλλε, Ἀθηναῖοι δὲ ἐπείθοντο· ὅσῳ γὰ καὶ πρότερον δεδογμένος εἶ σοφὸς, ἐφαίνετο ἐὼν ἀληθέως σοφός τε καὶ βούλευς, πάντως ἑτοῖμοι ἔσαν λέγοντι πείθεσθαι. ὡς δὲ οὗτοι οἱ αἰνιγνωσμένοι ἔσαν, αὐτίκα μετὰ τῶτα ὁ Θεμιστοκλέης αἴσθας

B ἀπέπεμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπέτελλε σιγᾶν, ἐς πᾶσαν βάσανον ἀπικομένοισι, τὰ αὐτὸς ἐνετείλατο βασιλεῖ φράσαι· τῶν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκέτης αὐτῆς ἐγένετο. οἱ ὅσῳ ἀπίκοντο τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὺ κατέμενον ὅτι τὰ πλοῖα, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε, Ἔπεμψέ με Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος, στρατηγὸς μὺ Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, φράσοντά τοι ὅτι Θεμιστοκλέης ὁ Ἀθηναῖος, C ὁ βουλόμενος ὑπουργέειν, ἔφη σὸς Ἕλληνας, τὰς νῆας βουλομένους διώκειν, καὶ τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λύειν. καὶ νῦν κατ' ἡσυχίην πολλὴν κομίζεο. ἐμὺ μὺ, τῶτα σημήναντες, ἀπέπλεον ὀπίσω.

ὅπισθεν

ΟΙ δὲ Ἕλλῆνες, ἐπεί τέ σφι ἀπέδοξε μήτ' ὀπιδιώκειν ἔτι τοσοῦτον τῶν βαρβάρων τὰς νῆας, μήτε πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, λύσιν τὰς τὸν πόρον, τὴν Ἄνδρον πολιορκέοντες, ἐξελεῖν ἐθέλοντες. τοσοῦτοι γὰ Ἀνδρίοι νησιωτέων, χρήματα αἰτηθέντες τοῦς Θεμιστοκλέος, οὐκ ἔδοσαν· ἀλλὰ τοιόδε μιν ἔφασαν Θεμιστοκλέος λόγον τόνδε, ὡς ἥκοιεν Ἀθηναῖοι σὺν ἐωυτοῖς ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους, πειθώ τε καὶ ἀναγκαίην, οὔτω τέ σφι κάρτα δοτέα εἶη χρήματα· ὑπεκρίνατο τοῦς τῶτα, λέγοντες ὡς κατὰ λόγον ἔσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι

E τε καὶ ὀλβάριμοι, καὶ θεῶν χρηστῶν ἥκοιεν οὗ. ἐπεὶ Ἀνδρίοις γε εἶη γεωπείνας ἐς τὰ μάλιστα ἀπικνεῦσθαι, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους οὐκ οἴκ λείπειν σφέων τὴν νῆσον, ἀλλ' ἀεὶ φοιτῶν χωρέειν, πενίην τε καὶ ἀμηχανίην· καὶ ὀυτέων τῶν θεῶν ἐπηβόλους ἔον τὰς Ἀνδρίοις, οὐ δώσειν χρήματα. οὐδὲ κοτε γὰρ τῆς ἑωυτῶν

316

ἀδυναμίης τὴν Ἀθηναίων δυνάμιν εἶη χρέοντα. οὗτοι μὺ δὴ τῶτα ὑποκρινάμενοι, καὶ οὐ δόντες χρήματα, ἐπολιορκέοντο.

A validiorem fore Athenienſium potentiam. Hæc illi quum respõdissent, nec pecuniam dedissent, obsidebantur. Themistocles verò ([a] neque enim vnquam acquirẽdo cessabat) ad cæteras insulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eisdem nuntiis eisdémque verbis vtens quibus apud Andrios fuerat vsus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Græcorũ illuc adducturum, & eam insulã obsessam deleturum. Hæc dicendo, ingentem pecuniæ vim coegit à Carystiis atque à Pariis: qui audito tum Andrum obsideri quòd cum Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autẽ insularum aliqua pecuniam dederit nécne, affirmare nequeo: reor tamẽ alias quoque dedisse, non has solùm. Quanquam Carystiis ne hac quidem re contigit effugere cladem, vt Pariis, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuitarunt. Ita Themistocles ex Andro profectus, clã cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis.

a Semper enim corradendæ alicunde pecuniæ cupidus erat.

Θεμιστοκλέης δὲ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτέων, ἐς πέμπων ἐς τὰς ἄλλας νήσους ἀπειλητικοῖς λόγοις, αἴτεε χρήματα λέγων τῶν αὐτέων ἀγγέλων, χρεώμενος λόγοισι τοῖσι καὶ τοῦς Ἀνδρίοις ἐχρήσατο· λέγων ὡς εἰ μὴ δώσοισι ὃ αἰτεόμενον, ἐπάξῃ τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολιορκέων ἐξαιρήσῃ. λέγων τῶτα, συνέλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυστίων τε καὶ Παρίων· οἱ πυθανόμενοι τὴν τε Ἄνδρον ὡς πολιορκέοιτο, δείσαντα Θεμιστοκλέα, ὡς εἴη ἐν αὐτῇ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δείσαντες τῶτα, ἔπεμπον χρήματα. εἰ δὲ δή τινες καὶ ἄλλοι ἔδοσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δοκέω δέ τινας καὶ ἄλλοις δοῦναι, καὶ οὐ τούτοις μούνοις. καίτοι Καρυστίοισι οὐδὲν, τούτου εἵνεκα, τῶ κακοῦ ὑπερβολὴ ἐγένετο· Παρίοι δὲ Θεμιστοκλέα χρήμασι ἰλασάμενοι, δέφυγον τὸ στράτευμα. Θεμιστοκλέης μὺ νυν ἐξ Ἄνδρου ὁρμεώμενος, χρήματα τοῦς νησιωτέων ἠτέετο, λαθὼν τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

B

C

ΟΙ δ' ἀμφὶ Ξέρξεα, ὑπερβάντες ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίην, ἐξήλαυνον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδὸν. ἔδοξε γὰ Μαρδονίῳ, ἅμα μὺ τοσοῦτέμψαι βασιλέα, ἅμα δὲ ἀνωρείην εἶη τὸ ἔτεος πολεμέειν· χειμερίσας δὲ ἄμεινον εἶη ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἔπειτα ἅμα τὰ ἔαρι πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου· ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο τοσοῦτος μὺ Πέρσας πρὸς τοὺς ἀθανάτους καλεομένους, πλὴν Ὑδάρνεος τὸ στρατηγοῦ. οὗτος γὰ οὐκ ἔφη λείψεσθαι βασιλῆος· μετὰ δὲ, τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους, καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλίην· καὶ Μήδους τε καὶ Σάκας, καὶ Βακτρίους, καὶ Ἰνδοὺς, καὶ πεζὸν, καὶ τὴν ἄλλην ἵππον. τῶτα μὺ ἔθνεα ὅλα εἵλετο· οὐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐξελέγετο κατ' ὀλίγους, τοῖσι εἴδεά τε ὑπῆρχε ἀξιολόγων, καὶ εἴ τέοισί τι χρηστὸν συνήδεε πεποιημένον. ὀυ δὲ, πλεῖστον ἔθνος Πέρσας αἱρέετο, ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ φαλλοφόρους· ὅτοι ὦ, Μήδοι. ὅτοι ὦ πλῆθος μὺ οὐκ ἐλάσσονες ἔσαν τῶν Περσέων,

D

E

validiorem fore Athenienſium potentiam. Hæc illi quum respõdissent, nec pecuniam dedissent, obsidebantur. Themistocles verò ([a] neque enim vnquam acquirẽdo cessabat) ad cæteras insulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eisdem nuntiis eisdémque verbis vtens quibus apud Andrios fuerat vsus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Græcorũ illuc adducturum, & eam insulã obsessam deleturum. Hæc dicendo, ingentem pecuniæ vim coegit à Carystiis atque à Pariis: qui audito tum Andrum obsideri quòd cum Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autẽ insularum aliqua pecuniam dederit nécne, affirmare nequeo: reor tamẽ alias quoque dedisse, non has solùm. Quanquam Carystiis ne hac quidem re contigit effugere cladem, vt Pariis, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuitarunt. Ita Themistocles ex Andro profectus, clã cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis.

At copiæ Xerxis illic aliquot post pugnam dies immoratæ, mouerunt in Bœotos eadẽ qua venerant via. Quippe Mardonio visum est simul regem præmittere, (intempestiuum enim propter anni tempus belligerari) simul in Thessalia satius esse hyberna re, & deinde incunte vere tentare Peloponnesũ. Is vbi in Thessaliam peruenit, ibi ante omnia, decem millia Persarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit se regem esse relicturũ. Item ex aliis Persis thoracatos, & [b] mille equites: ad hæc Medorũ, Sacarũ, Indorũ peditatũ equitatũmque. Has nationes sibi totas desũpsit: ex aliis autẽ sociis paucos, quorũ duntaxat aut [c] speciẽ animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex vna gente Persarum delegit torquatos & armillatos: secũdo loco Medos, qui nõ numero Persis inferiores erant,

b Illos mille eq.

c Indolem.

sed robore: ita vt vniuersi, trigin A ρώμη δὲ ἔασονες. ὥστε σύμπασας, τεσ-
ta myriades vnà cum equitibus κόντα μυριάδας ἠνέσθαι σὺν ἱππεῦσι. ἐν
essēt. Hoc interim tempore quo δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τῷ Μαρδόνιός τε
Mardonius habet delectum co- πλῦν στρατιὴν διέκρινε, καὶ Ξέρξης ἐν τῷ
piarum, & Xerxes circa Thes- Θεσσαλίῃ, χρησήριον ἐληλύθει ἐκ Δελ-
saliam agit, oraculum è Delphis ad φῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξεα αὐτέων δίκας
Lacedæmonios venit vt Xerxē τῶν Λεωνίδεω φόνου, καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκεί-
pœnas necis Leonidę reposcerēt, νου δέκεσθαι. πέμπουσι δὴ κήρυκα πλὴν τῆς
& quod daretur ex eo reciperēt. Σπάρτης· ὃς ὅπῃ κατέλαβε ἐόντα
Mittunt igitur quamcitissimè B ἐλθὼν ἐς ὄψιν τῷ Ξέρξεω, ἔλεγε τάδε,
Spartiatæ caduceatorem. Is ad- Ὦ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοι τέ σε
huc in Thessalia nactus exercitū, καὶ Ἑλλάδος οἱ ἀπὸ Σπάρτης αὐτέοισι
vbi in conspectum Xerxis venit, φόνου δίκας, ὅτι σφέων τὸν βασιλῆα ἀπέ-
ita verba fecit, Rex Medorum, κτειναν ῥυόμενον τῷ Ἑλλάδα. ὁ δέ, γε-
Lacedæmonii te & Heraclidę qui λάσας τε καὶ καταχών πολλὸν χρόνον, ὡς οἱ
è Sparta sunt pœnas cædis repo- ἐτύγχανε παρεσεώς Μαρδόνιος, δείκνυσι ἐς
scunt, quòd regem ipsorū inter- τοῦτον, εἶπε, Τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὅδε δί-
emisti, dum Græciam protegit. κας δώσει τοιαύτας οἵας ἐκείνοισι πρέπει.
Ad ea Xerxes cachinnos tollit: ὁ μὲν δὴ, δεξάμενος ὃ ῥηθέν, ἀπαλλάσσετο·
ac diu responso nō reddito, Hic, C Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ κατα-
inquit, (monstrato Mardonio, λιπών, αὐτὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς Ἑλ-
vt ille ei assistebat) pœnas tales λήσποντον· καὶ ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς
dabit quales illos decent. Cadu- Ἀβυδέος, ἐν πέντε καὶ τεσσεράκοντα ἡ-
ceator hoc responso accepto dis- μέρῃσι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς ὅσον μέρος,
cessit. Xerxes Mardonio in ὡς εἶπα. ὅκου δὲ πορευόμενοι γινοίατο, καὶ
Thessalia relicto, ipse ad Helles- κατ' οὔς τινας αὐθρώπους, ἐκ τούτεων καρ-
pontum ire maturabat: intrá- πὸν ἁρπάζοντες ἐσιτέοντο· εἰ δὲ καρπὸν μη-
que quinque & quadraginta dies δένα δοῖεν, ἐν τῷ πείνῳ τῷ ἐκ τῆς
ad traiectum peruenit, nullā pro- γῆς αὐαφυομένῳ, καὶ τῶν δενδρέων τὸν φλοιὸν
pemodum partē copiarum du- D τοῖς ἐλέποντες, καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες 317
cens: quæ quocunque veniebant κατήσθιον, ὁμοίως τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀ-
& ad quoscunque homines, eo- γρείων· καὶ ἔλιπον οὐδέν. ἐκ τούτου δὴ ἐποίουν
rum direptis fructibus vescebā- ὑπὸ λιμοῦ. ὑπιλαβὼν δὲ λοιμὸς πότε-
tur: vbi autem nihil fructuum τὸν στρατὸν καὶ διεντερείη κατ' ὁδὸν ἔφθει-
reperiebant, ipsa herba, vt è solo ρε. ἐν δὲ καὶ νοσέοντας αὐτέων κατέλι-
germinabat: nonnulli, delibatis πε, ὑπιπάσαν τῇσι πόλισι, ἵνα ἐκκόποντες γί-
corticibus, & strictis frondibus νηται ἐλαύνων, μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν·
arborum tam agrestium quàm ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινας, καὶ ἐν Σίρι τῆς Παι-
mansuetarum, nihil omnino re- ονίης, καὶ ἐν Μακεδονίῃ. ἔνθα καὶ ὁ ἱερὸν
linquentes. hoc autem præ fame E ἅρμα κατελιπὼν τοῦ Διὸς, ὅτε ὑπὲρ τῶν
facere cogebantur. Quos deinde Ἑλλάδα ἤλαυνε ἀπιών, οὐκ ἀπέλαβε·
pestilentia excipiente ac dysen- ἀλλὰ δόντες Παίονες τοῖσι Θρῄξι, ἀ-
teria, *id est torminibus*, inter viā παιτέοντος Ξέρξεω, ἔφασαν νεμεσσᾶν
extinguebantur. Eorum etiam ἁρπαζηλίας ὑπὸ τῶν αὐτῶν Θρῄκων τῶν
nonnullos Xerxes ægrotos reli- περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμόνος οἰκεομένων. ἔνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασιλεὺς

a Recepit.

χρ οἰκημένων.

quit, iniungens ciuitatibus, vt in quanque veniebat, vti illos curarent & pascerent: quosdam etiā in Thessalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedonia: vbi sacrum Iouis currum, quē in Græciam tēdens reliquerat, reuersus non [a]offendit. Eū Pæones Thracibus quum dedissent, tamen reposcenti Xerxi dixere, vnà cum equis inter pascendum fuisse abactum à Thracibus qui superiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Bisalteorū

γῆς τε τῆς Κρηστωνικῆς, Θρῄκιος, ἔργον οὐδὲν ἀ- A ac terræ Crestonicæ, Thrax, facinus eximium fecit. hic & se volentem negauit Xerxi seruiturū, eôque in edita montis Rhodopes abiit: & filiis vetuit ne aduersus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, siue alioqui belli libidine inspiciūdi, militauere cum Xerxe. qui postquā incolumes reuerterūt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam causam oculos effodit. Et isti quidem hanc mercedē acceperunt.

φυές εἰργάσατο· ὃς δ' τε αὐτὸς ἔφη τῷ Ξέρ-
ξῃ ἑκὼν εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ' οἴχετο αὖθις ἐς τὸ
ὄρος τῶν Ῥοδόπων, τοῖσί τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ὑπὲρ τῶν Ἑλλάδα.
④ δὲ, ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγένετο θησαυρὸν τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν ἀσινέες πάντες, ἐξ ἐόντες, ἐξώρυξε αὐτέων ὁ πατὴρ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀμφὶ τῶν αὐτέων τούτων. καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν μισθὸν ἔλαβον. B
④ δὲ Πέρσαι ὡς ἐκ τῆς Θρῄκης πορευόμενοι ἀπίκοντο ὑπὲρ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι, ⊛ Ἑλλήσποντον τῇσι νηυσὶ διέβησαν ἐς Ἄβυδον. τὰς γὰρ ἀγορὰς οὐκ εὗρον ἐπὶ ὁδοῦ τεταγμένας, ἀλλ' ἐπὶ χειμῶνος ἀγελευμένας. ἐνθαῦτα δὴ κατεχόμενοι, σιτία πλέω ἢ κατ' ὀλίγον ἐλάγχανον· οἰκήματα τε κόσμου ἐμπιπλάμενοι, καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες, ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ πλείστου πολλοί. ④ δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρδις. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὅδε λεγόμενος λόγος, ὡς, ὅπῃ Ξέρξης ἀπελαύνων ἐξ Ἀθηναίων, ἀπίκετο ὑπ' Ἡΐονα τὸν ὑπὲρ Στρυμόνι, ἐνθεῦτεν οὐκέτι ὁδοιπορέοντο, ἀλλὰ τὸν μὲν στρατὸν Ὑδάρνης ὑπερέπει ἀπάγειν ἐς ⊛ Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δ' ὑπὸ νηὸς Φοινίσσης ὑπεβάς, ἐκομίζετο ἐς τὸν Ἀσίην. πλέοντα δὲ μιν αἴημον Στρυμονίῃ ὑπολαβεῖν μέγαν καὶ κυματίαν· καὶ δὴ, μᾶλλον γάρ τι χειμαίνεσθαι γεμούσης τῆς νηὸς, ὥστε ὑπὲρ τὸ κατάστρωμα ἐπεόντων συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ κομιζομένων, ἐνθαῦτα ἐς δεῖμα πεσόντα τὸν βασιλῆα, εἴρεσθαι βώσαντα τὸν κυβερνήτεα, εἴ τις ὑπὸ σφι σωτηρίη. καὶ τὸν εἶπαι, Δέσποτα, οὐκ ἔστιν οὐδεμίη, εἰ μὴ τούτεων ἀπαλλαγή τις ῥύηται τῶν πολλῶν ὑπεβαντέων. καὶ Ξέρξεα λέγεται ἀκούσαντα ταῦτα, εἶπαι, Ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις φανερώτατα ὑμέων, βασιλῆος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ ἔοικε ἐμοὶ εἶναι σωτηρίη. ⊛ μὲν ταῦτα λέγειν τοὺς δὲ, παρεσκευάσας, ἐκπηδᾶν ἐς τὸν θάλασσαν· καὶ τὴν νῆα ὑπεκουφιζεῖσαν, οὕτω δὴ σωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην. ὡς δὲ ἐκβλῦσαι τάχιστα ἐς γῆν ⊛ Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔσωσε βασιλῆος τὴν ψυχὴν, δωρη-

bbb. iiij.

corona donasse: quòd autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic autem alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cùm propter alia, tum propter obitum Persarum.[a] nã si id regi à gubernatore dictum est, tamẽ ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnam, cui repugnari non potest, negarim hoc regẽ fuisse facturum: quin potius Persas iussurum è tabulatis in ventrem nauis descendere, vtpote qui primores Persarum essent: & remiges Phœnices, Persis numero pares, in mare deiecturũ. Sed is (vt dictum est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuersus est. Cuius rei id quoque magno est testimonio, quòd constat, Xerxem, quũ rursus in Asiam reciperet se, Abdera peruenisse,[b] adhibuisséque conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos[c] ac tiara auro intertexta donasse: & vt ipsi oppidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retrò fugit (quod apud me fide caret) illic primùm zonam[d] resoluisse: adeo fuerat terrore correptus. Sunt autẽ Abdera magis ad Hellespontum sita quàm Strymon, atque littus ex quo nauem illum conscendisse ferunt.

Cæterùm Græci posteaquam Andrum expugnare nequeunt, conuersi in Carystum, vastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia diis primitias selegerunt cùm aliarum rerum, tũ Phœnissarum triremium tres: quarum vna reponeretur apud Isthmum (quæ ad meam vsque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter se dispartiere, ex qua primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitudine cubitorum[e] decem, truncam nauis partem manu sustinens: codẽ in loco stans vbi Alexander Macedo aureus. Missis Delphos primitiis, Græci publicè deum percõtati sunt nunquid perfectas & gratas primitias accepisset. Quibus ille respondit habere se quidẽ à Græcis aliis, verùm non ab Æginetis: sed reposcere donũ optimè nauatæ

a Nam si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta, ex decẽ millibus sententiam suam hac de re proferentibus haud vnus fuerit qui neget regem hoc facturũ fuisse: Persas iuss. *Ad verbum, Ex decẽ millibus sententiarum, vel opinionũ, cuiam mihi repugnantem non habeo. Ex quibus verbis videat lector an alium sensum elicere possit.*

b Et hospitii fœdus cum illis iniisse. *Vel, hospitij necessitudinem cũ illis contraxisse.*

c Ac triremi auro intertexta. *Vel (vt alij) triremi inaurata. Cæterùm intertexta impropriè hic diceretur. At Valla πάρα legit pro* σειρεῖ.

d Soluisse vt liberum omni metu.

e Duodecim

A σαι θαυμαζουσέη σφαίη τὸν κυβερνήτεα· ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τοῦ κεφαλοῦ αὐτοῦ. οὗτος δὲ ἄλλως λέγεται ὁ λόγος τῶν τοῦ Ξέρξεω νόσου, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός, οὔτε ἄλλως, οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο οὕτω ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ὑπ' μυείησι γνώμησι μίαν οὐκ ἔχω αὐτίξοον, μὴ οὐκ αὐ ποιῆσαι βασιλῆα τοιόνδε· οὐ μὰ 'ὅτι τοῦ καταστρώματος, καταβιβάσαι ἐς κοίλην B νῆα, ἐόντας Πέρσας, καὶ Περσέων τοὺς πρόντας· τοὺς δ' ἐρετέων, ἐόντων Φοινίκων, ὅκως οὐκ αὖ ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσησι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. ἀλλ' ὁ μὰ (ὡς καὶ πρότερον εἴρηται) ὁδῷ χρεώμενος ἅμα τοῦ ἄλλου στρατοῦ, ἀπεύσησε ἐς τὴν Ἀσίην. μέγα δὲ καὶ τόδε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ὑπὸ τῇ ὀπίσω κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἄβδηρα, καὶ ξεινίζεται τε σφι συμπότης, καὶ δωρησάμενος ἀνδρεῖα ἀκινάκη τε χρυσέῳ καὶ τιάρῃ χρυσοπάστῳ. καὶ, (ὡς αὐτοὶ λέγουσι C Ἀβδηρῖται, λέγοντες μὰ οὐδαμῶς ἐμοὶ πιστά) πρῶτον ἀλύσαιτο τὴν ζώνην φεύγων ἐξ Ἀθηναίων ὀπίσω, ὡς ὑπ' ἀδείης ἐών· πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου δὲ μᾶλλον τοῦ Ἄβδηρα ἵδρυται, ἢ τοῦ Στρυμόνος, καὶ τῆς ἠιόνος. ὅθεν δὴ μιν φασὶ ὑπεβιβάσαι ὑπὸ τὴν νῆα.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεί τε οὐκ οἷοί τε ἐγένοντο ἐξελεῖν τὴν Ἄνδρον, προσπόλεμοι ἐς Κάρυστον, καὶ δηιώσαντες αὐτέων τὴν χώρην, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμῖνα. πρῶτα μὲν D νῦν θεοῖσι θεοῖσι ἐξεῖλον ἀκροθίνια ἀλλά τε καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν μὲν, ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖναι, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν· τὴν δὲ, ὅπερ Σούνιον· τὴν δὲ, παρ' Αἰακοῖσι αὐτοῖσι ἐς Σαλαμῖνα. μετὰ δὲ τοῦτο, διεδάσσαντο τὴν λείην, καὶ τὰ ἀκροθίνια ἔπεμψαν ἐς Δελφοὺς· οὐκ τῶν ἐγένετο ἀνδριὰς ἔχων ἐν τῇ χειρὶ ἀκρωτήριον νηός, ἐὼν μέγαθος δυώδεκα πηχέων· ἑστήκεε δὲ οὗτος τῇπερ ὁ Μακεδὼν E Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος. πέμψαντες δὲ ἀκροθίνια καὶ Ἕλληνες ἐς Δελφοὺς, ἐπηρώτεον τὸν θεὸν κοινῇ, εἰ λελάβηκε πλήρεα καὶ πρεσβά τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ πρὸς Ἑλλήνων μὰ τῶν ἄλλων ἔφησε ἔχειν, πρὸς Αἰγινητέων δὲ, οὔ· ἀλλ' ἀπαιτέειν αὐτοὺς τὰ ἀριστεῖα τῆς

τῶν πολλῶν

τῶν ἐμοιγε οὐδαμῶς πιστὰ) 318

A ad Salaminem operæ in pugna nauali. Id quum audissent AEgineiæ, aureas stellas tres dedicauerunt, quæ super malum nauis ærcum stant apud angulum, proximè Cræsi craterem. Post dispartitam prædam Græci ad Isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorũ meritissimo, qui in hoc bello præclarissimè rem gessisset. Eò vbi peruentum est, duces Græci in aram Neptuni suam quisque sententiam scriptam detulere, quémnam ex omnibus primum & quem secundum iudicarent. In ea autem suum quisque nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset existimans: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita quum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam supersederint indicare, in suam quisque patriam reuecti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per vniuersam Græciã omnium Græcorum longè prudentissimus. Ipse tamen quia nõ fuisset honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicassent, vt honore afficeretur Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonii & splendidè exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas quidem partes rei bene gestæ, EVrybiadæ: solertiæ verò ac dexteritatis, Themistocli dederunt, vtrunque oleagina corona donantes: præterea hunc [a]biga quæ apud Spartã erat præstantissima: laudatúmque verbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarũ, qui equites vocantur, discedentem ad Tegeaticos vsque fines comitati sunt. Hunc solum ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [b]Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui nõ è claris viris, liuore insaniens, crimini dabat ãtionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmoniis honores assequutum. Et quum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles,

a Curru omniũ qui Spartæ erant præstantissimo. *Vel, pulcherrimo.*

b Timodemus Aphidnæus. *Valla autẽ Ἀφιδναῖος omisit, aut potius nõ legit. quod certè suspectum etiam reddunt quæ sequuntur.*

ὑπ' Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινῆται δ' πυθόμενοι, αἰέρθεσαν ἀστέρας χρυσέους, οἳ 'ὅπτι ἵστοῦ χαλκέου ἑστᾶσι τρεῖς 'ὅπτι τῆς γωνίης, ἀγχοτάτω τοῦ Κροίσου κρητῆρος. μετὰ δὲ τοῦ διαιρέσιν τῆς λείης ἔπλωον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἀριστεῖα δώσοντες τῷ ἀξιωτάτῳ ἁπάντων Ἑλλήνων αἰεὶ τὸν πόλεμον τοῦτον. οἱ δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ διενέμοντο τοὺς ψήφους 'ὅπτι τοῦ Ποσειδέωνος παρ' βωμῷ, τὸν πρόσθεν καὶ τὸν δεύτερον κρίνοντες οὐκ πολύ- B τες, σκηψάμενοι πᾶς τις αὐτέων ἑωυτῷ ἐπίθετο τοῦ ψῆφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκέων ἄριστος γενέσθαι. δεύτερα δὲ, ὁ πολλοὶ σφεῖς ἐξέπιστο Θεμιστοκλέα κρίνοντες. ὁ μὲν δὴ ἐμωμώατο· Θεμιστοκλέης δὲ δευτερείοισι ὑπεφέρετο πολλόν. οὐ βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ' ἀπολωόντων ἑκάστων ἐς τὴν ἑωυτῶν ἀκρίτων, ὅμως Θεμιστοκλέης ἐβώσθη τε καὶ ἐδοξώθη ἔτι (αἰνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος αἰεὶ πᾶσαν τοῦ Ἑλλάδα. ὅτι δὲ νικᾶν οὐκ C ἐπιμήθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαίμονα ἀπίκετο, θέλων τιμηθεῖναι· καὶ μὲν Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὰ ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν. ἀριστεῖα μὰ νῦν ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον· σοφίης δὲ καὶ δεξιότητος, Θεμιστοκλέι, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης. ἐδωρήσαντο δὲ μιν ὄχῳ ὃ ἐν Σπάρ- D τῃ καλλιστεύσαντι. αἰνέσαντες δὲ πολλά, πρεσβέπεμψαν πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων τριακόσιοι Σπαρτιητέων λογάδες, οὗτοι οἵπερ ἱππῆες καλέονται, μέχρι οὔρων τῶν Τεγεητικῶν. μουνῶν δὴ τούτων πάντων αἰεθέντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται πρεσβέπεμψαν. ὡς δὲ οὐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἡθάδων μὰ τῶν Θεμιστοκλέος ἐών, ἄλλως δὲ οὐ τῶν ὀπιφανέων, φθόνῳ καταμαρπτέων, ἐνείκεε Θεμιστοκλῆα, τοῦ ἐς Λακεδαίμονα ἀπιξιν προφέρων, ὡς δι' τὰς Ἀθήνας ἔχει τὰ γέρεα τὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ δι' ἑωυτόν. ὁ δὲ, ἐπεί τε οὐκ ἐπαύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε, E

τῶν πολλῶν

τῶν ἀπίοντα

τῶν ὀπιφανέων ἀνδρῶν, φθ.

A Salaminem operæ in pugna nauali. Id quum audissent AEgineiæ, aureas stellas tres dedicauerunt, quæ super malum nauis ærcum stant apud angulum, proximè Cræsi craterem. Post dispartitam prædam Græci ad Isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorũ meritissimo, qui in hoc bello præclarissimè rem gessisset. Eò vbi peruentum est, duces Græci in aram Neptuni suam quisque sententiam scriptam detulere, quémnam ex omnibus primum & quem secundum iudicarent. In ea autem suum quisque nomen inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset existimans: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita quum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam supersederint indicare, in suam quisque patriam reuecti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per vniuersam Græciã omnium Græcorum longè prudentissimus. Ipse tamen quia nõ fuisset honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicassent, vt honore afficeretur Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonii & splendidè exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas quidem partes rei bene gestæ, EVrybiadæ: solertiæ verò ac dexteritatis, Themistocli dederunt, vtrunque oleagina corona donantes: præterea hunc [a]biga quæ apud Spartã erat præstantissima: laudatúmque verbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarũ, qui equites vocantur, discedentem ad Tegeaticos vsque fines comitati sunt. Hunc solum ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [b]Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui nõ è claris viris, liuore insaniens, crimini dabat ãtionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmoniis honores assequutum. Et quum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles,

a Curru omniũ qui Spartæ erant præstantissimo. *Vel, pulcherrimo.*

b Timodemus Aphidnæus. *Valla autẽ Ἀφιδναῖος omisit, aut potius nõ legit. quod certè suspectum etiam reddunt quæ sequuntur.*

O homo, ita res habet, neque ego si Belbinitanus forem, sic à Spartanis honoratus fuissem: neque tu, etsi Athenienſis. Atque hæc hactenus.

Artabazus autem Pharnacis filius, vir inter Persas cùm antea illustris, tum ex rebus Platæensibus factus illustrior, regem dedu cebat iis sexaginta millibus quæ sibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus est, quũ iam ille in Asia esset, regressus circa Pallenen agebat, vtpote Mardonio per Thessaliã Macedoniámque hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat nõ diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæatæ, postquam rex præteriit, & classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Pallenen incolebant rebellantibus. Tunc verò Artabazus Potidæam obsedit: & suspicatus etiã Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è sinu Thermæo fuerãt à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludẽ deductos trucidauit, vrbémque administrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidensi. Ita Chalcidenses Olynthũ obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ impensius incumbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magistratu de faciẽda proditione transegit, incertum mihi quónam modo ab initio: neque enim traditur. ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere volebat, eum sagittæ postremo inuoluebat, adaptatísque desuper pennis, ad locum de quo conuenerat sagittã emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus est. nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba

A Οὐ τῶ ἔχει τοι· οὔτ' αὐ ἐγὼ ἐὼν Βελβινίτης ἐπὶ μηδίσι οὕτω τοῖς Σπαρτιητέων, ἔτ' αὐ σὺ ὢν Ἀθηναῖος. Ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτον ἐλθέτω.

Ἀρταβάζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, ἀνὴρ ὢν Πέρσησι λόγιμος καὶ τοῖσι ἄνω ἐών, οὐκ δὲ τῶν Πλαταιϊκῶν καὶ μᾶλλον ἐπὶ γνώμῃσι, ἔχων ἐξ μυριάδας στρατοῦ ὃν Μαρδόνιος ἐξελέξατο, τοῖσι ἔπεμπε βασιλῆα μέχρι τοῦ πόρου. ὡς δὲ ὁ μὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ, ὁπόσω πορευόμενος, κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγένετο, ἅτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην, καὶ οὐδένα κω κατεπείγοντος ἥκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, οὐκ ἐδικαίου σύντυχων ἀπεστέοσι Ποτιδαιήτησι μὴ οὐκ ἐξανδραποδίσασθαι σφέας. οἱ γὰρ Ποτιδαιῆται, ὡς βασιλεὺς παρεξεληλάκει, καὶ ὁ ναυτικὸς τοῖσι Πέρσησι οἰχώκεε φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες. ἐνθαῦτα δὴ Ἀρταβάζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτιδαίην. ἀποπτύσας δὲ καὶ οὗτοι Ὀλυνθίους ἀπίσασθαι ἀπὸ βασιλῆος, καὶ ταύτην ἐπολιόρκεε. εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι, οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων· ἐπεὶ δὲ σφεας εἷλε πολιορκέων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην. τὴν δὲ πόλιν ταύτην ἐδωδιδοῖ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν, καὶ παρ' Χαλκιδικῶν ἔνειμε. καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδέες ἔχον. ἐξελὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἀρταβάζος, τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμένως προσεῖχε· προσέχοντι δὲ οἱ προθύμως, ἐπιστήσετο προδοσίην Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός· ὅντινα μὲν τρόπον ἀρχήν, ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν· (οὐ γὰρ ὧν λέγεται) τέλος μέντοι, τοιάδε ἐγένετο· ὁκόσα βιβλίον γράψειε ἢ Τιμόξεινος ἐθέλων τῷδε Ἀρταβάζῳ πέμψαι, ἢ Ἀρταβάζος τῷδε Τιμόξεινον, τοξεύματος παρὰ τὰς γλυφίδας περιλίξαντες, καὶ πτερώσαντες τὸ βιβλίον, ἐπόξευον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπαΐσας δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξεινος προδιδαὺς τὴν Ποτίδαιαν. τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρταβάζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἀμαρτὼν τοῦ χωρίου τοῦτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαιήτεω τὸν ὦμον. τὸ δὲ, βληθέντα, προσέδραμε ὅμιλος,

319

(οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ) οἱ αὐτίκα τὸ τόξευμα λαβόντες, ὡς ἔμαθον τὸ βιβλίον, ἔφερον ὅτι τοῖς στρατηγοῖς· πρῶτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλληναίων συμμαχίη. Τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ὅτι λεξαμένοισι τὸ βιβλίον, καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίης, ἔδοξε μὴ κατακαίνειν Τιμόξεινον προδοσίην, τὸν Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ νομίζοιατο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδόται. ὁ μὲν δὴ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπαΐσας ἐγένετο. Ἀρταβάζῳ δὲ, ὁκόσον πολιορκέοντι ἐγένοντο τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη, καὶ χρόνον ὅτι πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τὸ γινόμενον, παρίεσαν ἐς τὴν Παλλήνην. ὡς δὲ τὰς δύο μοῖρας διωδοιπορήκεσαν, ἐπὶ δὲ τρεῖς ἐπόλοιποι ἔσαν, τὰς διελθοῦσα χρεὼ ἔσαν εἶναι ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμά κω, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γινομένη. οἱ μὲν δὴ νέον αὐτέων ἐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο, οὗτοι δὲ ἐπιστάμενοι Ποτιδαιῆται ὅτι πλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. αἴτιον δὲ λέγουσι Ποτιδαιῆται τῆς τε ῥηχίης καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προάστείῳ ἠσέβησαν οὗτοι τῶν Περσέων τινὰς καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες, οὗ λέγειν ἔμοιγε δοκέουσι. οὗτοι δὲ προθυμούμενοι ἀπῆγε Ἀρταβάζος ἐς Θεσσαλίην ἀπὸ Μαρδόνιον. οὗτοι μὲν οἱ πρεσβεύσαντες βασιλῆα, οὕτω ἔπραξαν.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω περιλειπόμενος, ὡς προσέμιξε τῇ Ἀσίῃ, φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλῆά τε καὶ τὴν στρατιὴν ἐκ Χερσονήσου διεπορθμευσε ἐς Ἄβυδον, ἐχειμέλεε ἐν Κύμῃ. ἔαρος δὲ ὑπολάμψαντος, προσίου σιωνελέγετο ἐς Σάμον. οἱ δὲ τῶν νηῶν καὶ ἐχειμέλεσαν αὐτοῦ. Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλοῦνες ἐπεβάτευον. στρατηγοὶ δὲ σφι ἐπῆλθον, Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου καὶ Ἀρταΰντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδεὸς αὐτοῦ Ἀρταΰντεω προστελομένου ὁ Ἀμίστρης· ἅτε δὲ μεγάλως πληθύοντες, οὐ προίεσαν αὐτέρω τὰ πρὸς ἑσπέρης, οὐδὲ

A (vt adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subitò reuulsa sagitta, animaduertens libellum, detulit ad magistratus. aderat autẽ & cæterorum Pallenensiũ commilitium. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis autore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectẽdum, Scionææ ciuitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hũc quidem in modum Timoxenus

B proditionis manifestus fuit. Artabazum verò tres iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunosũ, in Pallenen concesserunt. quorum quum duæ partes permeassent eluuiem, tres aliæ supererant, quas vbi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. sed eas tanta maris æstuatio inuasit quanta nunquam extiterat, vt

C indigenæ aiunt, quũ ea frequẽter illic accidat. Eorũ qui nãdi erant ignari, interiere: qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitisse, quòd isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in tẽplum Neptuni & eius simulacrũ quod situm est in suburbanis, impiè gesserant. Hanc fuisse causam illi videntur verè dicere. Eos autem qui superauere, Artabazus

D in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regẽ reduxerunt ita est actum.

Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum aliis copiis è Chersoneso Abydum traducto, hyemauit apud Cumam. Idẽ primo statim vere Samum cõuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis plerique epibatæ erant ex

E Persis & Medis, ducésque superuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodem ascitus erat istorũ collega. Hi vtpote magnopere percussi, nẽ audebãt occasum versus producere, ne

vnus quidem: sed apud Samum subsidentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas naues cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore vt Græci in Ioniá irent, sed vt sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quòd ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abscessissent. [a] Atque vt se victos mari, ita longè superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quonam res Mardonii spectarent. At Græcos excitabat tũ veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nõdum cogebatur: naues autem in AEginam abierant numero centum ac decem, præfecto atque nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxãdridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicãdri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xãthippo Ariphronis filio, hac omni classe AEginam profecta, ad ueniunt eò nuntii Ionum iidem qui nuperierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodotus Basilidis filius. Hi, se ptem fuerant ab initio, qui coniuratione inter se facta de trucidãdo Stratte Chiorum tyranno, postea cõspiratione patefacta per vnum ex ipsis qui rem detulerat, cæteri qui sex erant, è Chio se subduxerunt, Spartámque se contulerũt, & tunc AEginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægréq; exoratos Delon vſque perduxêre. Nam vlteriora omnia

[a] De mari igitur animum abiecerant, sed longè superiorem, &c. ad Verbum, Circa mare igitur animo victi erãt. Vel, animis cecidérant. Id est, De rebus igitur mari gerendis spem abiecerant.

A ἐπηναίγκαζε οὐδείς· ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι, ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀποφύγῃσι, νῆας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τετακοσίας. οὐ μὴν ἀδόκεον οὐδὲ τοιόνδε ἐλθεῖν Ἕλληνας ἔτι ἐλθόντας ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀποχωρήσειν σφι τὴν ἐωυτῶν φυλάσσειν· σταθμεύμενοι ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἀσμενοι ἀπαλλάσσοντο. κατὰ μὲν νῦν τὴν θάλασσαν ἐταμμένοι ἔσαν τὰς θυμῷ, πεζῇ δὲ ἐδόκεον πολλῷ κρατήσειν

B Μαρδόνιον. ἐόντες δὲ ἐν Σάμῳ, ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δύναιντο κακὸν τοῖς πολεμίοις ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὀπακούειν ὅκῃ πεσέεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα. τοῦτο δὲ Ἕλλησι τό τε ἔαρ ἐγένετο ἤγειρε, καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἐών. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὔκω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκετο ἐς Αἴγιναν, νῆες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατόν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος τοῦ Λευτυχίδης ὁ Μενάρεος, τοῦ Ἡγησίλεω, τοῦ Ἱππο- C κρατίδεω, τοῦ Λευτυχίδεω, τοῦ Ἀναξίλεω, τοῦ Ἀρχιδήμου, τοῦ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Θεοπέμπου, τοῦ Νικάνδρου, τοῦ Χαρίλου, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτεος, τοῦ Πρυτανίος, τοῦ Εὐρυφῶντος, τοῦ Πρόκλεος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὑλλου, τοῦ Ἡρακλέος· ἐὼν τῆς ἑτέρης οἰκίης τῆς βασιλήιον. οὗτοι πρῶτοι, πλέων τῆς δυῶν τῆς μετὰ Λευτυχίδεα προτέρων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι, βασιλῆες ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθη- D ναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξανθίππεος ὁ Ἀρίφρονος. ὡς δὲ προεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νῆες, ἀπίκοντο Ἰώνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· οἱ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγῳ πρότερον τούτων ἀπικόμενοι, ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθερόειν τὴν Ἰωνίην, τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιλείδεω ἦν· οἱ γασιδαῖ σφι γενόμενοι, ἐπεβούλευον θάνατον Στράτῃ τῷ Χίου τυράννῳ, ἐόντες ἀρχεῖοι ἑωυτῶν. ὑπιβουλευόντες δὲ ὡς φα- E νεροὶ ἐγένοντο, ἐξεκέκλειστο τὴν ὑπηρέτην ἑνὸς τῶν μετεχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποὶ ἐξ ἐόντες ὑπεξέαχον ἐκ τῆς Χίου, καὶ ἐς Σπάρτην ἀπίκοντο, καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἴγιναν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλώσαι ἐς τὴν Ἰωνίην· οἱ τοσόνδε ἄγειν ἀδικέοντες μόνος μέχρι Δήλου. οὐ γὰρ τοσοῦτόν γε, πολλῷ

δεινὸν ἐοῦσι τοῖσι Ἕλλησι, οὔτε τῶν χώρων ἐοῦσι ἐμπειρέοισι, στρατιῆς τε πολλὰ πλέα ἐδόκεε εἶναι. τὴν δὲ Σάμον ἠπιστέατο δόξῃ καὶ Ἡρακλέας στήλας ἴσον ἀπέχειν. σὺν ἐπιπλέε δὲ τοιούτῳ, ὥστε τοῖς μὲν βαρβάροισι ὀ τοῦς ἑσπέρης ἀνωτέρω Σάμου μὴ ἐλπιάν καταπλώσας καὶ παρροώδησι τοῖς Ἕλλησι, τοῖς δὲ Ἕλλησι, χρησιζόντων Χίων ὀ τοῦς τὴν ἠῶ κατωτέρω Δήλου. οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσον σφεῶν.

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἔπλωον ἐς τὴν B Δῆλον· Μαρδόνιος δὲ τοῦ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. συνθεῦτον δὲ ὁ Μυκόνιος, ἔπεμπε κατὰ χρησταήρια ἄνδρα Εὐρωπαῖον, τὸν οὔνομα ἦν Μυς· ἐντειλάμενος πρηγματῆν μὲν χρησάμενον ἐλθεῖν, τῶν οἷά τε ἦν σφι ἀποπειρήσασθαι. ὅ, τι μὲν βουλόμενος οὐκ μαθέν τοῦς τῶν χρηστηρίων τοῦτο ἐνετέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι· (οὐ γὰρ ὦν λέγεται) δοκέω δ' ἔγωγε τοῦ τῶν πρόσθεν C τῶν πρηγμάτων, καὶ οὐκ ἄλλων πέρι πέμψαι. οὗτος ὁ Μυς ἔς τε Λεβάδειαν ἀπικόμενος φαίνεται, καὶ μιαθεὶς πείσας τῶν ὅστις χρηστήριον ἔχει, καταβιβᾶσι τοῦδε Τροφώνιον. καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ὅστις τὸ χρηστήριον. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τοῦτο ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν, τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο. (ἔστι δὲ, κατάπερ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱεροῖσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι) τοῦτο δὲ, ξείνον τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας, κατεκοίμισε ἐς Ἀμφιάρεων. Θη- D βαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι ἀφ' τοῦδε· ἐκέλευε στρεας ὁ Ἀμφιάρεως ἀφ' χρηστηρίων ποιούμενος, ὁκότερα βούλονται ἑλέσθαι πολιτέων, ἑωυτῷ ἢ ἄτε μάντι χρέεσθαι, ἢ ἄτε συμμάχῳ, τοῦ ἑτέρου ἀπεχομένους· οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἵλοντο ἐκ). ἀφ' τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτόθι κατακοιμηθῆναι. τότε δὲ θῶμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων. ἐλθεῖν ἄρα E Εὐρωπαῖα Μυῦν, τοῦ εἰσρωφώμενον πολύπα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτῴου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος· τοῦτο δὲ ὄ ἱερὸν, καλέεται μὲν Πτῷον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κεῖται δὲ ὑπὸ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, τοῦς οὔρεϊ, ἀγχοτάτω Ἀκραφίης πόλιος. ἐς τοῦτο ὄ ἱερὸν ἐπεί τε προελθεῖν ἐκαλέομεν τοῦτον Μυῦν,

Grecis formidolosa erant, cùm locorum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas credẽtibus. Contigítque id rei vt neque barbari supra Samum occidentem versus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu, orientem versus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur.

Dum Græci nauigauere in Delon, Mardonius qui in hyber nis apud Thessaliam erat, inde mouens misit ad oraculũ quendam genere EVropeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque sibi liceret peruaderet ad oraculum consultandum: edocúitque quid vellet ab oraculis scire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autẽ nihil aliud quàm de rebus præsẽtibus fuisse. Constat hunc Murem in Lebadiã venisse, & mercede corrupto quodã indigena Trophonium descẽdisse, & ad Abas Phocensium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adisse. Ibíque tum Apollinem Ismenium consuluisse, quòd illic, quemádmodum in Olympia, fas est in templis scisciatari oracula: tum quodam non Thebano, sed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco vaticinũ esse, quòd quum Amphiaraus optionẽ eis dedisset vtrum mallent vate vti se an auxiliatore: Thebani sibi auxiliatorem eum maluerũt. eapropter nefas est vlli Thebano illic obdormiscere. Tunc autem maximum extitisse miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem EVropeum, peruestigatis omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, situm supra paludẽ Copaidẽ, ante montem, proximè vrbem Acræphiã. Ad hoc templũ postquam peruenisset is qui Mus appellaretur,

sequutos eum tres viros publicè delectos ad describenda ea quæ homini respõderentur. & statim antistitē barbara lingua vsam: & qui eos subsequebãtur, stupuisse audiẽtes barbaram linguam pro Græca. Quúmque nescirẽt quid in præsenti negotio agerẽt, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abstulisse, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exarasse, eáque, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa scripsisset, digressum in Thessaliam abiisse. Ea Mardonius intelligens quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexãdrum Macedonem Amyntæ filium, [a] tũ quia in eũ propensi erãt Persæ, (quippe cuius sororem Gygæã Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perses, ex qua genuerat Amyntam in Asia, aui materni ferentem nomẽ, cui ab rege Phrygiæ data erat incolenda vrbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atque munificum esse virũ, Mardonius mittendum duxit: hac præcipuè ratione arbitratus se conciliaturũ sibi Athenienses, populũ & multum & strenuum esse audiens, [b] & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi conciliatis, spem concipiebat facilè potiundi maris, prout etiam contigisset. nam terrestribus copiis longè sibi superior esse videbatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant vt Athenienses sibi sociũ ascisceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hũc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis transgressi superiorem Macedoniã, peruenerunt ad vrbem Lebæam. vbi se ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter verò bobus,

a Tum quòd affinitate cũ Persis iunctus esset.

b Et quẽ cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuum autorẽ extitisse credebat.

A ἔπεσθαι οἱ τῶν ἀστῶν αἱρετοὺς ἄνδρας τρεῖς
ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀποχραψομένους τὰ θε-
ασπεῖν ἔμελλε. καὶ τοῦτο τε τῷ τοιούτῳ 321
πίνῳ βαρβάρῳ γλώσσῃ χρᾶν· καὶ τοὺς μὲν
ἑπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θυμῷ ἔχε-
σθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης αὐτὰ
Ἑλλάδος· οὐδὲ ἔχειν, ὅ, τι χρήσονται τῷ πα-
ρεόντι χρήματι· τὸν δὲ Εὐρωπέα Μῦν,
ἐξαρπάσαντα τῷ ἀστέων τῷ ἐφέρεντο
δέλτον, τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ τοιούτου
B γράφειν ἐς αὐτῷ. (φάναι δὲ Καείν μιν
γλώσσῃ χρᾶν) συνεσταλάμενον δέ, οἴχεσθαι
ἀπιόντα ἐς Θεσσαλίην. Μαρδόνιος δὲ ἐπι-
λεξάμενος ὅ, τι δὴ οἱ λέγοντα τὰ χρη-
στήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἀγγέλους ἐς Ἀθή-
νας· Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμυντίου, ἄνδρα Μα-
κεδόνα· ἅμα μὲν, ὅτι οἱ τοξικὴ δέες οἱ Πέρ-
σαι ἦσαν. (Ἀλεξάνδρῳ γὰρ ἀδελφεὴ Γυ-
γαίη, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης
ἀνὴρ Πέρσης ἔχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγένετο Ἀ-
C μύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὔνομα τοῦ
μητροπάτορος· ταῦ δὴ ἐκ βασιλῆος τῆς
Φρυγίης ἐδίδη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη
νέμεσθαι) ἅμα τε ὁ Μαρδόνιος πυθόμενος
ὅτι τοξότης τε εἴη καὶ δυεργέτης ὁ Ἀλέ-
ξανδρος, ἔπεμπε. τοῖς γὰρ Ἀθηναίοις οὕ-
τω ἐδόκεε μάλιστα τοξοκτήσεσθαι, λεών
τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶ) καὶ ἄλκιμον· τά
τε κατ' ἑωυτὸν θαλασσῃ σώτυχόντα σφι πα-
θήματα κατεργασαμένοις μάλιστα Ἀθη-
ναίοις ἠπίστατο. τουτέων δὲ τοιούτων,
D κατήλπιζε ὑπερτέας τῆς θαλάσσης κρα-
τήσειν· πάσαν αὖ καὶ ἠῖ. πεζῇ τε ἐδόκεε
πολλῷ εἶναι κρέασσων· οὕτω τε ἐλογίζετο
κατὰ τὰ χρήματα οἱ τὰ τοιούτου ἔσεσθαι τῶν
Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστή-
ρια τοῦτα ἐκ τοιούτου συμβουλεύοντα
σύμμαχον ἐκ Ἀθηναίων ποιέεσθαι·
τοῖσι δὴ πειθόμενος ἔπεμπε. τοῦ δὲ Ἀλε-
ξάνδρου τούτου ἕβδομος γενέτωρ Περδίκ-
E κης ὅστι, ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν
τυραννίδα τρόπῳ τοιῷδε. ἐξ Ἄργεος ἐ-
φυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημενιδέων ἀπογό-
νων τρεῖς ἀδελφεοὶ, Γαυάνης τε καὶ Ἀέρο-
πος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑ-
περβαλόντες ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν. ἐνθαῦτα
καὶ ἐθήτευον θητὸ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλέϊ, ὁ μὲν, ἵππους νέμων· ὁ δὲ, βοῦς· τῷ δὲ

» ὁ δὲ νεώτατος αὐτέων Περδίκκης, τὰ λεπτὰ
» τῶν προβάτων. (ἔσται γὰρ τοπάλαι καὶ αἱ
» τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀδενέες χρή-
» μασι, ἢ μόνον ὁ δῆμος) ἡ γυνὴ τοῦ βασιλῆος,
» αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεσε. ὅκως δὲ ὀπτήσῃ τα
» ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ θητοῦ τοῦ Περδίκκεω,
» διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ ἀνὴρ
» τοιοῦτο τοῦτο ἐγένετο, εἶπε τοῦς τοῦ ἄνδρα ἑωυ-
» τῆς. ὡς δὲ ἤκουσε, ἐπῆλθε οἱ αὐτίκα ὡς εἴη
» τέρας, καὶ φέρει ἐς μέγα τι. καλέσας δὲ
» τοὺς γνώριμα, τοιοῦτο τοῦ σφι ἀπαλλάσσεται
» ἐκ γῆς τῆς ἑωυτοῦ. ἀ δὲ, τὸν μισθὸν ἔφα-
» σαν δίκαιον εἶναι ἀπολαβόντα, οὕτω ἐξιέναι.
» ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς, τοῦ μισθοῦ πέρι ἀκού-
» σας, ἐγὼ γὰρ τῷ κατοδοκέω ἐς τὸν οἶκον
» ἐστέχων ὁ ἥλιος, εἶπε, θεοβλαβὴς γινόμενος,
» Μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγὼ ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀπο-
» δίδωμι· δείξας τὸν ἥλιον. ὁ μὲν δὴ Γαυάνης
» τε καὶ ὁ Ἀέροπος ἀμφοτεροῖσι ἕστασαν
» ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσαν ταῦτα. ὁ δὲ
» παῖς, ἐτύγχανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἴπας
» τάδε, Δεκόμεθα ὦ βασιλεῦ τὰ διδοῖς, πε-
» ριγράφει τῇ μαχαίρῃ ἐς τοῦδαφος τοῦ οἴκου
» τὸν ἥλιον. περιγράψας δὲ, ἐς τὸν κόλπον ἧς
» χρυσάμενος ἐκ τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο
» αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. ἀ μὲν δὴ ἀπίεσαν. τοῦ δὲ βασιλέϊ σημαίνει τις τῶν παρέ-
» δρων οἷόν τι χρῆμα ποιήσειε ὁ παῖς, καὶ ὡς
» σὺν νόῳ ἐκείνων ὁ νεώτατος λάβοι τὰ δεδο-
» μένα. ὁ δὲ, ταῦτα ἀκούσας, καὶ ὀξυθεὶς,
» πέμπει ἐπ' αὐτοὺς ἱππέας ἀπολεόντας. πο-
» ταμὸς δὲ ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι
» οἱ τούτεων τῶν ἀνδρῶν ἀπ' Ἄργεος ἀπόγο-
» νοι σωτήρια. οὗτοι, ἐπεί τε διέβησαν οἱ Τη-
» μενίδαι, μέγας οὕτω ἔρρυη ὥστε τοὺς ἱππέας
» μὴ οἵους τε γενέσθαι διαβῆναι. οἱ δὲ, ἀπικό-
» μενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης, οἴκησαν
» πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ
» Γορδίεω· ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἓν
322 ἕκαστον ἔχον ἑξήκοντα φύλλα, ὀδμὴν τε ὑπερ-
» φέροντα τῶν ἄλλων. ἐν τούτοισι δὲ ὁ Σιληνὸς οἷσι
» κήποισι ἥλω, ὡς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑ-
» πὲρ δὲ τῶν κήπων τοῦτο ὄρος κεῖται, Βέρμιον οὔνομα,

τῷ δὲ ἀκούσαντα ἐπῆλθε αὐτίκα τῷ φέρει μέγα τι

τῷ σωτῆρι.

A minimus autem natu, minutis pecoribus pascendis. [a] Erant autem priscorum hominũ tyrannides in re nummaria exiles, nõ solùm populares facultates: adeo ipsi regi sua vxor coquebat cibaria. Hæc quum animaduertisset panem pueri Perdiccæ mercenarii, dum coqueretur, effici duplum quàm erat, idque semper contingere, indicauit marito. [b] Ille re audita, illico ingressus est vt ostentum cerneret, quónam modo quid maius excresceret: B móxque accitis mercenariis, vt à sua domo discederent imperauit. Et quum isti dicerent, ita demum se abscedere iustum esse vbi mercedem accepissent: [c] túc rex mercedẽ nominari audiens, Hunc, inquit (solem ostendens, in deum contumeliosus) dignã vobis mercedem reddo. Immea bat autem in ædes per fumariũ sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & Aëropus, stetere attoniti. at puer, Accipim[d] rex quæ das, præloquutus, gladio (nam C gladium gerebat) circumscripsit in pauimento domus solem: circumscriptúmque quum ter in sinum suum hausisset, abiit cum cæteris. [d] Quale autem esset id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renuntiauit quidam assessorum regi. Hoc audito, rex ira percitus equites ad eos interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis cui tanquã liberatori immolant posteri illorũ qui ab Argo erant: hic amnis, D posteaquam eũ Temenidæ trãsierant, ita vehemens effectus erat vt ab equitibus transiri nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebãtur esse Midæ Gordio geniti, quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenũm foliorum, fragrãtiori odore quã cæteræ: & in quib[e] (vt fertur à Macedonib[e]) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons, nomine Bermius,

a Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non solùm populus. Regis autem vxor illis ipsamet farinam subigebat: sed dũ coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarii, in duplam molem excrescebat. Quod quũ semper contingere, id marito indicauit. *Dicit autem τυραννίδες pro τύραννοι: perinde est enim ac si dixisset, Erãt enim olim ipsi quoque reges pecuniæ inopes. Quod Herodotus subiungit necui mirum videatur quòd rex ipse illos pascendõ suis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex Enim faciens Autem, ita hoc interpretatur quod de regis vxore narratur, quasi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ afferat: ideóque particula ad ea vtitur.*

b At illi, vt audiuit, statim hæc cogitatio animũ subiit, *vel, illi in mentem venit*, factum illud, magnũ aliquid portendere. ideóque accersitis mercenar. *Ad verbum, Portentũ esse [hãc rem] & ad magnum aliquid spectare. Vel, tendere. At Valla errorem inceptum ab ἐπῆλθε, prosequutus est in φέρει.*

c Tunc rex, vbi mercedis mẽtionem fieri audiuit, sole tũc fortè per fumarium, *siue caminum* domũ ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. ostẽdebat autem solem. *Vel, At ego vobis hãc mercedem persoluo. id est, in mercedem.*

Vel, pro mercede, vt μισθὸν dicatur per appositionem. Videtur autem voluisse significare illos debere abundè magnæ mercedis loco ducere quòd salnos illos à se dimitteret.

d At regi quidam ex eius assessoribus, quod egerat puer, & quòd ille quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepisset, id certo consilio factum esse, renuntiauit. *Nam σὺν νόῳ (rarissimum alioqui loquendi genus) hoc videtur significare. q.d. Gallicè, Et qu'il ne fassoit cela sans y auoir bien pensé.*

per hyemem inaccessus. Hinc e- A ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώ-
gressi postquam eam plagã obtinuerunt Temenidæ, cæteram μενοι, ὡς τοῦτον ἔλαβον, κατεφρέοντο καὶ τὴν
Macedoniam subegerunt. Ab ἄλλην Μακεδονίην. ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περ-
hoc autem Perdicca hũc in mo- δίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγένετο. Ἀμύ-
dum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ, pater Alcetæ fuit Aëropus, Aëropi Philippus, Philippi [a] Argæus, huius Perdiccas, qui parauit imperiũ. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui vbi Athenas venit à Mardonio missus, ita verba fecit, Viri Atheniẽses, Mardonius hæc inquit, Nũtius mihi ab rege venit in hæc verba, Atheniẽsibus iniurias quas mihi intulerunt omnes remitto. nunc autem Mardoni ita facito: Suam eis regioné reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suáque libertate potiantur. Quinetiam eorum tẽpla, si mecum fœdus inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nuntius quũ mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicẽda, Quid insanitis, bellum regi inferentes, cui nec vnquam præstare, nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecũ est: [b] quem si superaueritis atque viceritis, nulla vobis (si sapitis) spes erit, quum alius multo maior exercitus sit adfuturus. Nolite igitur, æquiparando vos regi, priuari solo vestro, [c] & pro vobisipsis assiduè discurrere. imò potius his molestiis vos explicate, quum adsit vobis pulcherrima explicandi facultas, quòd ab rege prouocati vt societatẽ belli nobiscum ineatis citra dolum & fraudem, liberati eritis. Hæc me iussit Atheniẽses apud vos Mardonius dicere. Ego verò de mea in vos beneuolentia nihil commemorabo. neque enim nunc primùm eã cognouistis. Obsecro autem vt Mardonio morẽ geratis, quos animaduerto non semper validos fore ad gerẽdum cum Xerxe bellum: quales si animaduerterẽ esse, nequaquã huc cũ his mandatis venissẽ. Quippe regis vires supra humanas sunt,

a Argæus,

b Quo si potentiores extiteritis, eúmque viceritis (quod nequaquã sperati, si sapitis)

c Et semper de vita vestra periclitari. Vos igitur potius in gratiã *cum rege* redite, quum recõciliationis pulcherrima se vobis offerat occasio, regẽ ad hanc propensum habentibus. Inita nobiscũ citra dolum & fraudẽ societate belli, liberi estote.

μεν, ὡς τοῦτον ἔλαβον, κατεφρέοντο καὶ τὴν
ἄλλην Μακεδονίην. ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περ-
δίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγένετο. Ἀμύ- τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
ντεω [a] παῖς τοῦ Ἀλέξανδρος· Ἀμύντης δὲ,
Ἀλκέτεω· Ἀλκέτεω δὲ πατὴρ τοῦ Ἀέρο-
πος. τοῦ δὲ, Φίλιππος· Φιλίππου δὲ, Ἀραῖος·
τοῦ δὲ, Περδίκκης, ὁ κτησάμενος τὴν Ἀρ-
χήν. ἐγένετο μὲν δὴ οὗτος Ἀλέξανδρος ὁ
Ἀμύντεω. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἀθήνας
B [b] πεμφθεὶς ὑπὸ Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε, τοῦ Μαρδονίου πεμφθεὶς
Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει,
Ἐμοὶ ἀγγελίην ἧκε τῶνδε βασιλεύς, λέγου-
σα οὕτω, Ἀθηναίοισι τοὺς ἀδικήματα τοὺς ἐξ
ἐκείνων ἐς ἐμὲ ἐθελήσας πάσας μετίημι. νεῦ-
τε οὖν τὰδε Μαρδόνιε ποίεε. τὸν μὲν, τὴν χώ-
σφι ἀπόδος· τὸν δὲ, ἄλλην τοῦτος τοῦτῳ ἐ-
λέσθων αὐτοὶ οἵτινα αὐτὸν ἐθέλωσι, ἐόντες αὐ-
τόνομοι. ἱερά τε τὰ σφέτερα (εἰ δὴ βούλον-
ται γε ἐμοὶ ὁμολογέειν) ἀπόδοτον, ὅσα ἐγὼ
C ἐνέπρησα. Τουτέων δὲ ἀπιγμένων, αὐτίκα γ-
χαῖρε ἔχει μοι ποιέειν ταῦτα, εἰ μὴ ὑμεῖ-
τερον αὖτον ἐμποδὼν γένοιτο. λέγω δὲ ὑμῖν τάδε, Νῦν
τί μαινόμεθα πόλεμον βασιλεῖ αὐταμύνεσθαι; ἀπερόεθμοι;
οὔτε γὰρ αὐτὸν ὑπερβάλλοιτε, οὔτε οἷοί τε
ἐστὲ αὐτέειν τὸν πόνον τὰ χρόνον. εἴδετε μὲν δὴ
τῆς Ξέρξεω στρατηλασίης τὸ πλῆθος, καὶ τὰ
ἔργα· πυθάνεσθε δὲ καὶ τοῦ νῦν Πρεσ- τὰ παρ' ἐμοῦ
σφόμοι δυνάμενον ὥστε καὶ ἐκείνου ἡμέας ὑπερ- ἐόντων δύ-
βάλλεσθαι, καὶ νικήσοντες, (τί γὰρ ὑμῖν ὀρθὸν μὴ νάμει.
D ἐλπίς, εἰ ἐκείνῳ τῷ φερομένῳτε) ἄλλη παρέσται
πολλαπλησίη. μὴ οὖν βουλεύεσθε παρεισού-
μενοι βασιλεῖ, τέρεσθαι μὲν τῆς χώρης, θέειν
δὲ αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν· ἀλλὰ καταλλά-
σεσθε. πρέγματα δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσα-
σθαι, βασιλεῖ τῷ ὁρμημένῳ· ἐστὲ ἐλεύθε-
ροι, ἡμῖν ὁμηχανίῃ σεσωθέντες αὖθίς τε
δόλου καὶ ἀπάτης. Μαρδόνιος μὲν τοῦτο ἔφη.
Ἀθηναῖοι δὲ ἐπετείλαντό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑμέας.
ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμέας ἐόν-
E σης οὐδὲν ἐμεῦ, οὐδὲν λέξω. οὐ γὰρ ἂν νεῦ πρῶ-
τον ἐπιστάμενοι τυγχάνοιτε. πρὸς δὲ τὸν θεὸν ὑμέων πείθε-
σθαι Μαρδονίῳ. ἐπορέω γὰρ ὑμῖν οὐκ οἵοισί τε
ἐσομένοισι τὸν πόνον τὰ χρόνον πολεμέειν Ξέρ-
ξῃ. εἰ γὰρ ἐνώρων τοῦτο ἐὸν ὑμῖν, οὐκ ἂν κοτε
ἐς ὑμέας ἦλθον, ἔχων λόγους τοιούσδε. καὶ γὰρ
δυνατὸς ἐστὶ ἀνὴρ ὁ βασιλεὺς οὗτος

» καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. τῷ οὖν μὴ αὐτίκα ὁ- A & manus prælonga. [a] Quòd nisi
» μολογήσητε, μεγάλα πρηστεινόντων ὅτι οἷ- properè assẽtiamini magna pol-
» σι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑ- licẽtibus, quippe ex æquo fœdus
» μέων, ἐν τείῳ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν facere volẽtibus, timeo vestram
» συμμάχων πάντων, αἰεί τε φθειρομένων vicem, qui ex omnibus sociis & maximè in via habitatis, & soli semper præcipuam cladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam. [b] Itaque inducite hoc in animum quod magnopere est è vestra dignitate, quũ rex magnus vobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc Alexãder. Quem Athenas ire ad inducendos in barbari societatem Athenienses quum audissent Lacedæmonii, id ne fieret vehemẽter extimuerunt, reminiscentes oraculorũ, fatale esse vt ipsi cum cæteris Doriẽsibus è Peloponneso eiicerentur à Medis pariter & Athenienſibus. idcôque sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit vt concioni adessent Lacedæmonii. extraxerant enim Athenienses tempus, probè scientes fore vt Lacedæmonii audirent venire à barbaro nuntium ad societatem contrahendam. quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmoniis sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nũtii Spartanorum, ita loquuti sunt, Nos verò misere Lacedæmonii oratum vos ne quid noui in Græciã agatis, neque verba quæ adferuntur à barbaro admittatis: quòd id neque iustũ sit yllo modo, neque decorum cùm aliis Græcis, tum præcipuè vobis: idque multis de causis. Vos enim hoc bellum excitastis etiam nobis inuitis, & propter imperium vestrum est decertatum: quòd certamen nunc in vniuersam Græciam emanauit: [c] cuius totius vos præcipui authores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto tolerãda. quum præsertim constet Atheniẽses semper & iam inde à priscis temporibus vindicasse permultos homines, in libertatem. Et tristem quidem conditionem vestram dolemus, quòd iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ diruta sunt caretis. quo nomine Lacedæmonii

a Nisi igitur statim cum illis paciscamini, luculentas conditiones vobis proponentibus, quibus pacisci volunt.

b Enimuero morem gerite. magni enim vestra refert, regem magnum vobis solis Græcorum iniurias condonare, & amicitiam vobiscum inire velle.

c Adde quòd Athenienses, qui horum omnium autores extiterũt, primos ex Græcis iugum seruitutis subire, res est profectò intoleranda. quum præsertim vos constet semper & iam inde à prisc. Et *legatur* ἡγεῖσθαι δουλοσύνης.

» καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. τῷ οὖν μὴ αὐτίκα ὁ-
» μολογήσητε, μεγάλα πρηστεινόντων ὅτι οἷ-
» σι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑ-
» μέων, ἐν τείῳ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν
» συμμάχων πάντων, αἰεί τε φθειρομένων
» μοιρῶν, ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τῷ χθῶ
» οἰκημένων. ἀλλὰ πείθεσθε. πολλοῦ γὰρ ὑ-
» μῖν ἄξια τοῦτο, εἰ βασιλεύς γε ὁ μέγας
» μοιρίσι ὑμῖν Ἑλλήνων τοὺς ἀμφότερας ἀ-
» πεὶς, ἐθέλῃ φίλος γενέσθαι. Ἀλέξαν-
δρος μὲν τοῦτο ἔλεξε. Λακεδαιμόνιοι δὲ, B
πυθόμενοι ἥκειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας, Λακεδαιμόνιοι δὲ,
ἐς ὁμολογίην ἀξόντα τοῦ βαρβάρου Ἀθη-
ναίοις, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων, ὡς σφέας
χρεὼν ἐστὶ ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Δωριεῦσι ἐκ-
πεσεῖν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε
καὶ Ἀθηναίων, κάρτα τε ἔδεισαν μὴ ὁμο-
λογήσωσι τοῦ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ
σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. καὶ δὴ σπευ-
δέστατα ὡς τε ὁμοῦ σφέων γένεσθαι τῷ κα-
τάστασιν. ἐπιστάμενοι γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ὀρθῶς C
τεύξοντες, εὖ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Λα- Λακεδαιμόνιοι
κεδαιμόνιοι πύθεσθαι ἥκοντα τοῦδε τοῦ
βαρβάρου ἄγγελον ὅτι ὁμολογήσ πυθόμενοί τε, πέμψειν τοὺς πάχιστα ἀγγέλους. ὁπότε-
ρους ὦν ἐποίουν, ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λα-
κεδαιμονίοισι τῷ ἑωυτῶν γνώμῃ. ὡς δὲ
ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, ὧδε ἐδέ-
» μυθοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι, Ἡ-
» μέας δὲ ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι δεησομέ-
» νους ὑμέων, μήτε νεώτερον ποιέειν μηδὲν κατ' D
» τῷ Ἑλλάδα, μήτε λόγους ἐνδέκεσθαι πα-
» ρὰ τοῦ βαρβάρου. οὔτε γὰρ δίκαιον οὐδαμῶς,
» οὔτε κόσμον φέρον οὔτέ γε ἄλλοισι Ἑλλήνων
» οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ ὦ ἐξ πάντων ἥκιστα,
323 » πολλῶν εἵνεκα. ἐγείρατε γὰρ τόνδε τὸν πόλε-
» μον ὑμεῖς, οὐδὲν ἡμέων βουλομένων, καὶ τοῦ
» ὑμετέρου κράτος ὁ ἀγὼν ἐγένετο· νεῦ τε φέρει
» ὦ ἐς πᾶν τὴν Ἑλλάδα. ἀνῆκε τε, τουτέων αἰ-
» τίων ἡγεῦσθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἕλ-
» λησι Ἀθηναίοις, οὐδαμῶς ἀναγκαῖον· οἵτινες E
» αἰεὶ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθε-
» ρώσαντες αὐθεφάτων. πικρομένοισι μὲν τοι
» ὑμῖν συναχθομεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἐστέρησθε
» δεύτερον ἤδη, καὶ ὅτι οἰκοφθορήσεσθε χρόνον ἤδη
» πολλόν. αὐτοὶ τούτων τῶν ὑμῖν Λακεδαιμόνιοί τε

vobis ac cæteri ſocii ſpondent ſe vxores veſtras & omnia ad bellũ inutilia [a] proximè domeſticos ſuos, quoad bellum hoc ſteterit, alituros. Neque verò vos Alexãder Macedo ſeducat, [b] commendans Mardonii orationem. facit enim quod ſibi faciendum eſt: quippe qui tyrannus tyranno operam præſtat. Sed nõ idem veſtra facere intereſt, ſi rectè ſapitis, qui ſcitis nihil barbaris eſſe neque fidum neque verum. Hæc quum nuntii dixiſſent, Atheniẽſes Alexandro ita reſponderunt, Et ipſi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiã maiores eſſe quàm noſtras, vt id [c] nihil interſit exprobrare nobis: attamen in tutanda libertate eatenus reſiſtemus quatenus valebimus. Vt autem ſocietatem cũ barbaro contrahamus, neque tu perſuadere tẽtes, neque nos, ſi tu tentaueris, perſuadebimur. [d] Tu verò renuntia Mardonio Athenienſes dicere, quoad ſol eodem itinere meabit quo nunc meat, eouſque ſe nunquam cum Xerxe ſocietatem inituros, ſed ſe protegendo propulſaturos eum, freto ſos ope deorum atque heroum, quorum ille, nihil penſi habens, & templa & ſimulacra incendit. [e] Tu quoque poſthac cum iſtiuſmodi oratione ne committas vt Athenis videaris, néve per ſpeciẽ emolumentorum infanda nos facere ſuadeas. nolumus enim te ingratum quippiam ab Atheniẽſibus pati, quibus & hoſpes & amicus es. Hæc Alexandro reſpõderunt. nuntiis autem Spartiatarum iſta, [f] Lacedæmonios vereri ne fœdus ineamus cum barbaro, ſanè humanũ eſt: neque hoc verẽtes eos turpe eſt veniſſe, quibus mens Athenienſium inexplorata eſſet: quoniã neque tantũ auri vſquã gentium eſt, neque regio vlla ſpecie & bonitate præſtans, quam nos accipientes, vt cum Medis ſentiremus, ad tradẽdam ſeruituti Græciã inducerẽmur. Quod ne faciamus, etſi velimus, multa & magna nos dehortantur: primũ atque idem maximũ, quòd deorũ ædes effigiéſque incẽſæ pariter & obrutæ ſũt, quas

a Ad rem domeſticã pertinentia.

b Poliens. *id eſt, exornans.*

c Nihil opus ſit.

d Atque adeo nunc renuntia Mard.

e Tu quoque ne poſthac in conſpectũ Athenienſium venias oratione huiuſmodi adferens: neque, dum in nos officioſus eſſe videris, *Gel bene de nobis mereri*, ad cõmittenda nefaria nos hortare.

f Veritos quidẽ eſſe Lacedæmonios ne cum barbaro fœdus iniremus, humanum fuit: ſed tamen videtur, vos qui ſciretis qua ſint animi magnitudine præditi Atheniẽſes, eo metu correptos fuiſſe. quoniam neque tantum, *&c. Vt ſit ſenſus, illum quidem timorem, humanum fuiſſe, id eſt, à diffidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum eſſe: non debuiſſe tamẽ Gellum in illis repetere locum illam diffidentiam apud illos qui Atheniẽſium magnitudinẽ animi perſpectam haberent. Simplicior tamen eſſet ſenſus, & ad Gerba iſta quæ ſequũtur, accommodatior, ei μὴ τοῦτον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι, ſi aiſgaõs cum Gnitãmeno iungi poſſet, eomodo quo dicitur κακῶς δοκιτάσθαι & κακῶς εἰδέναι, pro οὐκ ἐπίστασθαι. Sed & φρόνημα ſimpliciter pro propoſito ſeu mẽte poſſimus etiam fortaſſe accipere, cum Valla.*

A καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπαγγέλλονται γυναῖκάς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἀχρηστα οἰκετέων ἐξόμενα πάντα ὅτι θρέψειν ἔστ' αὐ ὁ πόλεμος ὁ δε συνεχήκη. μηδὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν αἰσχύνῃ, λέγων Μαρδονίου λόγον. τοῦτο μὲν γὰρ τοῦτο ποιητέα ἐστί (τύραννος γὰρ ἐὼν, τυράννῳ συγκατεργάζεται) ὑμῖν δὲ οὐ ποιητέα, εἴπερ οὗ τυγχάνετε φρονέοντες, ὀπισαμβοῖσι, ὡς βαρβάροισι ἐστὶ οὔτε πιστὸν, οὔτε ἀληθὲς οὐδέν. τοῦτο

B ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι. Ἀθηναῖοι δὲ τοῖς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο τάδε, Καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ὀπιστάμεθα, ὅτι πολλαπλησίη ἐστὶ τοῦ Μήδου δυνάμις ἢπερ ἡμῖν· ὥστε οὐδὲν δεῖ τοῦτό γε ὀνειδίζειν. ἀλλ' ὅμως ἐλευθερίην σκεπτόμενοι, ἀμυνεύμεθα οὕτω ὅκως αὐτῶν δυνώμεθα. ὁμολογήσαι δὲ τοῦ βαρβάρου μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ αἰαπείθειν, οὔτε ἡμέες πείσομεθα. νυνὶ τε ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἐστ' αὐ ὁ ἥλιος τὸν αὐ-

C τὸν ὁδὸν ἰῇ τῇπερ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ. ἀλλ' θεοῖσί τε συμμάχοισι πίσυνοι μιν ἐπεξιμεν ἀμυνόμενοι, καὶ τοῖσι ἥρωσι, τοὺς ἐκείνος ὀδόμενος ὅσιον ἔχων, ὠνέσπησε τοῦς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. σύ τε τοὺς λοιποὺς λόγους ἔχων τοιούσδε μὴ ὀπιφαίνεο Ἀθηναίοισι· μηδὲ δωρεὼν χρησὰ ὑποσυρόμενον, ἀθέμιστα ἔρδειν παραίνεε. οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἀδικεῖν πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν, ἐόντα πρόξενόν τε καὶ φίλον. πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον τοῦτο ὑπεκρίνατο· πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους, τάδε, Τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τοῦ βαρβάρου, κάρτα αἰδεσπέσιον ἐών. ἀπὰρ αἰρεῶς γε οἴκατε ὀξεπισάμενοι Ἀθηναίων φρόνημα ἀρρωδήσαι· ὅτι οὔτε χρυσός ἐστι γῆς οὐδαμοῦ τοσοῦτος, οὔτε χώρη κάλλει καὶ ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι, ἐθέλοιμεν ἂν μηδίσαντες, καταδουλῶσαι τὴν Ἑλλάδα. πολλά τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ ἀναγκωλύοντα τοῦτο μὴ ποιέειν, μηδ' ἐν ἐθέλωμεν. τοῦτα μὲν καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπεπρησμένα τε καὶ συγκεχωσμένα, τοῖσι

» ἡμέας αἰαγκαίως ἔχει πλουρέειν ἐς τὰ μέγι-
» στα μᾶλλον ἢπερ ὁμολογέειν τοῦ τοῦτα ἐργα-
» σαμένῳ. αὖτις δέ, ὦ Ἑλληνικὸν ὄμαιμόν τε
» καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἱδρύματά τε κοι-
» νὰ καὶ θυσίαι, ἤθεά τε ὁμόδοξα. οἷν καὶ
» τοιόδδε ἐμνέοντο Ἀθηναίοις ὅκι αὖ οὗ
» ἔχοι· ὀπίσω δὲ τε οὕτω, εἰ μὴ τοιούτεον ἐ-
» τυγχάνετε ὀπισάμενοι. ἔστ' αὖ καὶ εἷς πε-
» ειῆ Ἀθηναίων, μηδαμᾶ ὁμολογήσοντας ἡ-
» μέας Ξέρξῃ. ὑμέων μέντοι ἀναμένομεν τὸν
» τοιοῦτον, τὸν τοῖς ἡμέας ἐοδόσαν, ὅτι
» τοιείδετε ἡμέων οἰκοφθορημένων οὕτω,
» ὥστε ὀπιθρέψαι ἐθέλειν ἡμέων τοὺς οἰκέτας.
» καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἐκπεπλήρωται· ἡμέες
» μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω ὅκως αὖ ἔχωμεν,
» οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας. νυὶ δὲ ὡς οὕτω ἐ-
» χόντων, γραπτέω ὡς τάχιστα ἐκπέμπετε.
» ὡς γὰρ ἡμεῖς εἰκάζομεν, οὐκ ἔχομεν χρόνου
» παρέξαι ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμε-
» τέρην· ἀλλ' ἐπειδὰν τάχιστα πύθηται τὴν
» ἀγγελίην ὅτι οὐδὲν ποιήσομεν τῶν ἐκεῖνος ἡ-
» μέων τοιοῦτο. πρὶν οὖν παρόδυναι ἐκεῖνον ἐς
» τὴν Ἀττικὴν, ἡμέας χρεὼν ἐστὶ τοιοῦθη-
» σαι ἐς τὴν Βοιωτίην.

A nos in primis vltum ire neceſſe eſt potius quàm cum iis fœderari qui iſta fecerunt: deinde, quum ſimus Græci eiuſdem & ſanguinis & linguæ, quorum & ſanfana & ſacrificia communia ſũt, & mores adſimiles, eorum proditores fieri Athenienſes, nõ bene haberet, [a] Ex quo, ſi antea neſciebatis, nunc ita accipiatis, dũ vel vnus Athenienſium ſupererit, nunquam nos conuenturos eſſe cum Xerxe. Veſtram autem erga nos prouidentiam, [b] quòd conſulatis nobis domo carentibus ita vt domeſticos noſtros alere velitis, gratam habemus: [c] & licet beneficium veſtrum cumulatum ſit, nos tamen ita illud tolerabimus vt nihil vobis moleſtiæ adferamus. Quod quum ita ſit, copias primo quoque tempore emittendas curate. nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus ingredi regionẽ noſtram: ſed ſimulatque acceperit nuntium nos nihil eorum eſſe facturos quæ orauit, aderit. qui antequam adſit in Attica, tẽpus eſt nos in Bœotiam auxilio ire.

a Atque adeo hoc ſcitote ſi antea neſciuiſtis.

b Quòd ita nobis proſpiciatis quorum euerſæ ſunt fortunæ, vt alere domeſt. noſtros velitis.

c Ac vos quidẽ beneuolentiæ officio plenè iam defuncti eſtis: nos verò quibus poterimus modis nos ſuſtentare pergemus, nihil vobis faceſſendo negotii. *Negant enim ſe Gelle Gti beneficio illo quod offerunt Lacedæmonij, cuius tamen gratiam illis habeant non minus quàm ſi Gterentur. Ideóque χάρις ἐκπεπλήρωται referendum eſt ad id quod obtulerunt Lacedæmonij, quamuis non præſtiterint. q. d. Iam nos Gobis abundè obſtrinxiſtis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos eſſe Gos dixiſtis.*

HERODOTI Halicarnassei historiarum liber nonus, qui inscribitur CALLIOPE.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων ἐννάτη, ἐπιγραφομένη ΚΑΛΛΙΟΠΗ.

HOC ab Athenienſibus redito reſponſo Lacedæmonii Spartam reuertérũt. Mardonius autem, poſteaquam regreſſus ad eum Alexander Atheniẽſium reſponſa indicauit, mouẽs è Theſſalia, citato agmine Athenas ire contendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellũ ſumẽs.[a] Theſſalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorũ quæ hactenus egerant, vt etiam multo ſtudioſius Perſam inducerẽt. E quibus Thorax Lariſſæus & Xerxem effugiẽtem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam.[b] Mardonium autem, vbi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: ſuadẽdóque non ſinebant progredi longius, quòd negarent vllum locum ponẽdis caſtris opportunioré eſſe quàm illum, vbi ſubſidens conſequeretur vt omnem Græciam ſine prælio ſubigeret. Arduum enim eſſe vniuerſis etiam hominibus vi ſubigere Græcos inter ſe conuenientes: quod & antea cognouiſſét. Si verò feceris (dicebant) quod nos ſuademus, occupabis nullo negotio validiſſima quæque illorũ conſilia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes ſũt in ciuitatibus: miſſa pecunia Græciam ad factionem rediges: hinc eos qui tecum non ſentient, admotis copiis facilè expugnabis. Hæc Thebani ſuadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi faſtu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præſertim ſperans in-

a At Theſſaliæ duces adeo non pœnit *Vel, Theſſaliæ principes. aut, primores.*

b Porro quũ in Bœotiam peruẽniſſet exercitus, Mardoniũ adeuntes Thebani, cõſilium illi dabãt, nullum locũ illo caſtris ponendis opportuniorem eſſe dicentes: neque vlterius progredi eum ſinebant, ſed ibi conſidentem dare operam *Volebant* vt Græciam vniuerſam ſine prel. ſubigeret.

ΟΙ Ἀθηναῖοι ἐπεμψαν, ὡς ἐπύθοντο τὰ ὑπὸ Μαρδονίου τε καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Γωβρύου λεγόμενα πρὸς τὸν Ἀλεξανδρίδην τε καὶ τὸν Μουνιχίδην τὸν Κρόνου, ἄνδρας Ἑλλήσποντίους, φέροντας τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι διεπόρθμευσε. ταῦτα δὲ τοδ' ὕστερον ἀπέστειλε, προέχων μὲν τῶν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δὲ σφεας ὑπήκοον τῆς ἀγχωμοσύνης, ὡς δορυαλώτου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς χώρης, καὶ ἐούσης ἐν ἑωυτῷ. τουτέων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε Μουνιχίδην ἐς Σαλαμῖνα· ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν, ἔλεγε τὰ τοδε Μαρδονίου. τῆς δὲ βουλευτέων Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὡς ἐδόκεε ἄμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον τὸν σφι Μουνιχίδης προφέρει, ἐξενεῖκαι ἐς τὸν δῆμον. ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴτε δὴ δεδεγμένος χρήματα παρὰ Μαρδονίου, εἴτε οἱ καὶ ταῦτα ἐαρέδοκε. Ἀθηναῖοι δὲ, αὐτίκα δεινὸν ποιησάμενοι, οἵ τε ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἱ ἔξωθεν, ὡς ἐπύθοντο, προεξάντες, Λυκίδεα κατέλευσαν βάλλοντες, οἱ δὲ Ἑλλήσποντιον Μουνιχίδην, ἀπέπεμψαν ἀσινέα. γενομένου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδεα, πυνθάνονται τὴν Ἀθηναίων αἱ γυναῖκες ὁ γενόμενον. ἐξελθοῦσαι δὲ γυνὴ γυναικὶ, καὶ ἀλλήλας ἐρέουσα, ὅτι τὸν Λυκίδεω οἰκίην ἤεσαν ἀποκτείνουσαι· ἐκ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτὸν τὸν γυναῖκα, καὶ δὲ τὰ τέκνα. ἐς δὲ τὴν Σαλαμῖνα δρέκησαν Ἀθηναῖοι ὧδε· ἔως μὲν προσεδέκοντο τὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἤξειν τιμωρήσοντά σφι, ἐκ δὲ ἔρχετο ἐκ τῆς Ἀττικῆς. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερά τε καὶ ὀρλαίτερα ἐποίεον, ὁ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐς τὴν Βοιωτίην ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπεξεκομίσαντο τά τε πρήματα, καὶ αὐτοὶ δρέκησαν ἐς Σαλαμῖνα. ἐς Λακεδαίμονά τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν, μεμφομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι προεῖδον ἐσβαλόντα βάρβαρον ἐς τὴν

A cenſis per inſulas ignibus declaraturum ſe regi Sardibus agenti, Athenas ab ipſo teneri. Igitur in Atticam contendens, quum illic Athenienſes ne tunc quidem inuenifſet, ſed pleroſque eorum in claſſe ad Salaminẽ eſſe audiret, vrbem cepit deſertam, decimo menſe quàm fuerat ab ipſo rege capta. Eò poſtquam venit, mittit ad Salaminem Murichidẽ quẽdam Helleſpõtium, cum eiſdem mandatis quæ Alexander Macedo pertuliſſet. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipſum animo eſſe Athenienſes, ſed ſperans contumaciam depoſituros, tanquam ſubacta omni Attica regione, & ſub ipſius imperio poſita. hac de cauſa Murichidem miſit in Salaminem. Is vbi in ſenatum venit, Mardonii mandata expoſuit. è ſenatoribus Lycidas ſentẽtiam dixit, Satius videri ſibi eſſe vt ea quæ Murichides apud ſenatũ diceret, ipſi admittentes ad populum referrẽt. Hæc ille dicebat ſiue quòd pecuniã à Mardonio accepiſſet, ſiue quòd id ſibi probaretur. Quod ſimul atque audiere Athenienſes, tam ii qui ex cõcilio quàm qui extra concilium erant, indignè ferentes, Lycidam circumſteterunt, lapidibúſque interemerunt: Helleſpontium verò Murichidem dimiſerunt illæſum. Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod geſtum erat, Athenienſium vxores, alia aliam exhortantes atque prehendẽtes, vltrò domũ Lycidæ adiere, hominíſque vxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc autem in modum Atheniẽſes in Salaminem tranſferunt: Quandiu ipſi copias è Peloponneſo venturas ſibi auxilio expectabant, tandiu hoſtes in Attica habuere ſtatiua: at vbi & ſocii tardius ſegniúſque agunt, & Mardonius aduentãs iam eſſe in Bœotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus & ipſi in Salaminem traiecerunt, nũtióſque in Lacedæmonem miſerunt cõqueſtum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent barbarũ eſſe

Atticam ingressum, neque cum ipsis ei in Bœotiam occurrisset: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eũ deficere vellent, Mardonius spopondisset: tum prędictum, nisi præsidio ipsis esset, se aliquod per semet remediũ inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonii solennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ festa dei celebrare plurimi faciebãt. ad hæc murum sibi in Isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuntii Athenienſium Lacedæmonem venerunt, ducentes secum Megarensium ac Plataensium legatos, ephoris aditis, ita loquuti sunt, Atheniẽses ad hæc nos referenda miserunt, regem Medorum cùm nostram nobis regionem reddere velle, tum societatem nobiscum æquis conditionibus inire citra fraudem & dolum, tum aliam regionem nostræ addere, quam ipsi nostro arbitrio optauerimus: nos tamẽ pudore [a] Græci numinis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle, sed recusare, quãuis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, etsi nõ ignoremus cõducibilius esse nobis societatem inire cum Persa, quàm bellum gerere, tamẽ spõte nostra societatem non inibimus. Et hæc quidem nostra sunt quæ in Græcos præstamus officia. At vos, qui tunc in omnem metum deueneratis ne paciscerемus cum Persa, posteaquã cõpertam habuistis sententiã nostram, nequaquã prodẽdi Græciam, & murum quẽ in Isthmo inædificabatis absoluistis, nullã habetis Atheniẽsium rationem: & quum cõueneritis nobiscum de occurrendo Persæ ad Bœotiam, desertores extitistis, pro nihilo ducentes barbarum Atticã esse ingressum. Itaque vobis Athenienses in præsens vsque succensent quòd non estis officio functi: quod superest, vt primo quoque tempore nobiscum copias mittatis iubẽt: quò barbarũ in Attica (quoniam [b] in Bœotia defecimus) excipiamus nostra in terra, vbi cãpus Thriasius appositissimus erit ad dimicandũ. Hæc vbi accepere

a Iouis Græci,

b Bœotia frustrati sumus. *id est, spe confligendi cum hoste in Bœotia.*

A Ἀτθίδα, ἀλλ' οὐ μετ' σφέων ἐπιστάσθαι ἐς τὴν
Βοιωτίδα· ἅμα δὲ, ἐπομνήσαντες ὅσα σφι
ὑπέχετο ὁ Πέρσης μεταβαλόντι δώσειν·
προεῖπέ τε ὅτι εἰ μὴ ἀμυνοῦσι Ἀθηναῖοι-
σι, ὡς καὶ αὐτοί τινα ἀλεωρὴν εὑρήσονται. ④
γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὥρταζόν τε τοῦτον τὸν
χρόνον, καὶ σφι ἐπὶ Ὑακίνθια· πολὺ πλείστου
ἦν τὰ τοῦ θεοῦ πρόσω ἐπιμέλειαν. ἅμα δὲ ὃ
τεῖχος σφι τὸ ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐτείχεον. καὶ ἤδη
ἐπάλξεις ἐλάμβανε. οἱ δὲ ἀπικόμενοι
ἐς τὴν Λακεδαίμονα οἱ ἄγγελοι οἱ ἀπ' Ἀ-
θηναίων, ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεγάρων
ἀγγέλους καὶ ἐκ Πλαταιέων, ἔλεγον τάδε
ἐπελθόντες ὅτι τοῖς ἐφόροις, Ἔπεμψαν ἡ-
μέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασι-
λεὺς ὁ Μῆδων, τοῦτο μὲν, τὴν χώρην ἀποδι-
δοῖ. τοῦτο δὲ, συμμάχους ἐθέλει ὅτι ἴσον τε καὶ
ὁμοίην ποιήσασθαι, ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης.
ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώρην πρὸς τῇ ἡμετέ-
ρῃ διδόναι, τὴν αὐτοὶ ἑλώμεθα. ἡμεῖς δὲ,
Διά τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέντες, καὶ τὴν Ἑλ-
λάδα δεινὸν ποιούμενοι προδοσίαν, οὐ κα-
ταινέσαμεν, ἀλλὰ πάντα τε ἀπειπάμεθα,
καίπερ ἀδικεόμενοι ὑπ' Ἑλλήνων καὶ κα-
ταπροδιδόμενοι· ἔτι σάφ' μαθοί τε ὅτι κερδα-
λεώτερόν ἐστι ὁμολογέειν τῷ Πέρσῃ μᾶλ-
λον ἢπερ πολεμέειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσο-
μεν ἑκόντες εἶ). καὶ τὸ μὲν ἡμέτερον οὕτω ἀ-
κίδηλον ἐὸν νέμεται ὅτι οὐδὲ Ἑλλησι· ὑ-
μεῖς δὲ, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην τότε ἀπικόμενοι
μὴ ὁμολογήσαντες τῷ Πέρσῃ, ἐπεί τε ἐξε-
μάθετε τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφέως, ὅτι
οὐδαμῇ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ
ὅτι τεῖχος ὑμῖν οἰκοδομέεται ἐπὶ Ἰσθμοῦ ἐλαυνόμενον
ἐντελές ἐστι, καὶ δὴ λόγον οὐδένα τῶν Ἀ-
θηναίων ποιέεσθε· συνθέμενοί τε ἡμῖν τὸν
Πέρσην αὐτιώσεσθαι ἐς τὴν Βοιωτίδα, προ-
δεδώκατε, προεῖδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς τὴν
Ἀτθίδα τὸν βάρβαρον. ἐς μὲν νεῦ τὸ πρέον
Ἀθηναῖοι ὑμῖν μενοίεσι. οὐ γὰρ ἐποιήσατε
ὀρθῶς τὴν δέων. νῦν δὲ ὅτι τάχος στρατιὴν ἅμα
ἡμῖν ἐκέλευσον ὑμέας ἐκπέμπειν, ὡς αὐ-
τὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀτθίδι. ἐ-
πειδὴ γὰρ ἡμίστορθμα τῆς Βοιωτίης, τῆς γε ἡ-
μετέρης ὀρθῶς ἐστὶ μαχέσασθαι ὁ
Θριάσιον πεδίον. ὡς δὲ ἄρα ἀκούσαν οἱ

a Cur autẽ antea quidẽ, quum Alexander venit Athenas, tam anxiè obstiterint quominus Athenienses Medorũ partes sequerentur, tum verò nihil de hac re soliciti fuerint, huius rei causam adferre non possum quàm quòd murum Isthmi extruxerant, séque iam Atheniensium opera nil opus habere existimabant: at quũ Alexander in Atticam venit, nondum extructus erat, sed opus hoc promouebant, Persas vehementer extimescẽtes. Tandem verò & responſ. &c. *Vallę imposuit vocabulum ἀλλό γε quod iunxit cum proximè præcedẽtibus verbis, quum ad τὸ αἴτιον ferat, hoc modo, οὐδ' ἔχω εἰπεῖν τὸ αἴτιον ἀλλό γε ἢ ὅτι, &c.*

ἔφοροι ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην
ἀποκρίνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἐς τὴν ἑτέ-
ρην. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίεον, ἐξ
ἡμέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι. ἐν δὲ τούτῳ
τῷ χρόνῳ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχεον, σπουδὴν
ἔχοντες πολλὴν πάντες Πελοποννήσιοι· καὶ
σφι ἐνῆν τοῖς τέλει. οὐδὲ ἔχω εἰπεῖν ὃ αἴ-
τιον, διότι ἀπικομένου μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ
Μακεδόνος ἐς Ἀθήνας σπουδὴν μεγάλην
ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους, τότε δὲ
ὥρην ἐποιήσαντο οὐδεμίαν, ἀλλό γε ἢ ὅτι ὁ
Ἰσθμὸς σφι ἐτετείχιστο· καὶ ἐδόκεον Ἀθη-
ναίων ἔτι δεῖσθαι οὐδέν. ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξαν-
δρος ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀτθίδα, οὐκω ἀπετετ-
είχιστο. ἐργάζοντο δὲ, μεγάλως καταῤῥω-
δηκότες τοῦ Πέρσας. τέλος δὲ, τῆς τε ἀποκρίσιος καὶ ἐξόδου τῆς Σπαρτιητέων ἐγένετο
τρόπος τοιόσδε· τῇ προτεραίῃ τῆς ὑστάτης κα-
ταστάσιος μελλούσης ἔσεσθαι, Χίλεος οἰνό-
μματι, ἀνὴρ Τεγεήτης, δυνάμενος ἐν Λακε-
δαίμονι μέγιστον ξείνων, τῶν ἐφόρων ἕνα ἐπύ-
θετο πρώτα λόγον τόνδε ④ Ἀθηναῖοι ἔλε-
γον. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Χίλεος, ἔλεγε, Ἀ-
γαθοὶ σφι τάδε οὕτω ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι· Ἀ-
θηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἐρθμίων, τῷ δὲ
βαρβάρῳ συμμάχων, καίπερ τείχεος ὄντος
τοῦ Ἰσθμοῦ ἐλληνικοῦ κρυπτεροῦ, μεγάλας
κλισιάδες ἀναπεπτάσθαι ἐς τὴν Πελοπόν-
νησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ' ἐσακούσαντες τοιούτου
ἄλλο Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα τῇ Ἑλ-
λάδι φέρον. ὁ μὲν σφι ταῦτα συνεβούλευε· ④ δὲ, οὐ φρενὶ λαβόντες τὸν λόγον,
αὐτίκα φοίτησαντες οὐδὲν πῶς ἀγγέλοισι
τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι
οὐκ πέμπουσι πεντακισχίλιοι Σπαρτιητέων,
καὶ ἑπτὰ εἴλοτες ἕκαστον τάξαντες τῶν εἰλω-
τῶν, Παυσανίῃ τῷ Κλεομβρότου ὀνόματι τάξαν-
τες ἐξάγειν. ἐγένετο μὲν ἡ ἡγεμονίη Πλι-
στάρχου τοῦ Λεωνίδεω· ἐὼν ὁ μὲν, οἱ ἔτι παῖς,
ὁ δὲ, τούτου ὀνόματός τε καὶ ἀνεψιός. Κλεόμ-
βροτος γὰρ ὁ Παυσανίεω μὲν πατὴρ, Ἀ-
ναξανδρίδεω δὲ παῖς, οὐκέτι ἐόντος, ἀλ-
λὰ ἀπαγαγὼν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν στρα-
τιὴν τὴν τὸ τεῖχος δείμασαν, μετὰ ταῦτα οὐ
πολλὸν χρόνον τινὰ βιοὺς ἀπέθανε. ἀπῆγε
δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεόμβροτος ἐκ τοῦ Ἰ-
σθμοῦ ἐπὶ τόδε· θυομένῳ ④ ὀνειρὶ τῷ

ephori, responsum in diem posterum distulerunt, postero die in alterum: idque in decem dies fecerunt, diem de die extrahẽtes. Intra quod tempus vniuersi Peloponnenses magno studio incumbentes, Isthmum muro interclusere, ad finẽmq; perduxẽre. [a] Non ausim dicere hãc fuisse causam cur isti tantopore soliciti fuerint, quum Alexãder Macedo Athenaspergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarent quàm vt sibi Isthmus inædificaretur, putantes nõ amplius se quicquam Athenienſibus indigere. At sub aduentum Alexãdri in Atticam, muro quẽ extruebant nondũ perfecto, Persas vehementer extimescebant. Tandem & responſum & exitus Spartiatarum fuit huiusmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potẽtiæ, quum audisset ab ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his verbis eos alloquutus est, Ita se habet, viri ephori: si Athenienses non sentiũt nobiscum, sed cum barbaro, quamuis valido muro sit Isthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sũt barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiatis quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. quod in animum admittentes ephori, cõfestim nihil colloquuti cũ nuntiis, qui à ciuitatibus venerãt, quinque milia Spartiatarum quum adhuc nox esset [b] dimiserunt, præposito eis Pausania Cleombroti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti: sed quũ is puer esset, Pausanias præfectus est, qui eius patruelis erat & idẽ tutor. nã Cleõbrotus Anaxandridæ filius, pater Pausaniæ, iam non supererat, non diu pòst quàm copias quæ murũ extruebãt in Isthmo, reduxerat, vita functus. Reduxerat autẽ ab Isthmo copias Cleõbrotus ob eam causã quòd sibi inter sacrificãdum aduersus

b Emiserunt, septenis helotibus circa vnumquẽque collocatis. *Quæ verba à Valla hic omissa, repetuntur pag. 597.*

Persã sol in cælo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam EVryanactem Doris filium, suum gẽtilem. His copiis è Sparta cum Pausania profectis, nuntii de illarum profectione ignari, vbi dies illuxit, ephoros adeunt, habentes in animo abire in suam quique ciuitatem. Vbi adierunt, ita verba fecere, Vos quidem Lacedæmonii desidentes hîc Hyacinthia agitis, ac luditis, sociis proditis: Athenienses verò, vt à vobis læsi, & ob penuriam sociorum, ita vt poterunt cum Persa transigent. Soluta autem societate vobiscum, palàm est nos, quum regis fuerimus socii, militiæ comites futuros in quamcunque regionem nos illi educent. Inde vos discetis quidnam vobis ex ea re sit euenturũ. Hæc loquutis nuntiis Ephori iureiurãdo interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim barbaros appellabant. Hoc illi non intelligẽtes, quid diceretur sciscitabãtur. Sciscitati, & rem omnem edocti atque stupefacti, quamcelerrimè abiere ad illos insequendos, & cũ iis quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His Isthmum versus ire maturantibus, Argiui, vbi primùm audiere copias è Sparta cũ Pausania profectas, præconem, quem optimũ è diurnis cursoribus inuenerũt, in Atticam mittunt ad Mardonium: qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserũt me Argiui nuntiatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, sèque ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retrò abscessit. Quo audito Mardonius iam nõ fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hactenus immoratus fuerat quòd audire cuperet ac scire quid ab Atheniensibus ageretur, neque populans neque lædens Atticum agrum, assiduè sperans fore vt secum illi pacisceretur.

A Πέρση, ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ. τοιοσαυτέεται δὲ ἑωυτῷ Παυσανίης Εὐρυανάκτα τὸν Δωριέος, ἀνδρα οἰκίης ἐόντα τῆς αὐτῆς. ④ μετὰ δὲ σεῦ Παυσανίη ἐξεληλύθησαν ἐξ Σπάρτης. ④ δὲ ἄγγελοι, ὡς ἡμέρη ἐγένετο, οὐδὲν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου, ἐπῆλθον ἐπὶ τοὺς ἔφορες, ἐν νόῳ δὲ ἔχοντες ἀπαλλάσσεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος· ἐπελθόντες δὲ, ἔλεγον τάδε, Ὑμεῖς μὲν ὦ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὶ τῇδε μέ-
B νοντες, Ὑακινθιά τε ἄγετε καὶ παίζετε, καὶ παρεοδόντες τοὺς συμμάχους· Ἀθηναῖοι γὰρ, ὡς ἀδικεόμενοι ὑπὸ ὑμέων, χρήματί τε συμμάχων, καὶ λύσαντα τὰ Πέρση οὕτω ὅκως αὐ δυώνται· καὶ λυσάμενοι δὲ, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι σύμμαχοι βασιλῆος γινόμεθα, συγγραψόμεθα ὅπῃ τιμὰ αὐ ἐκεῖνοι ἐξηγέωνται· ὑμεῖς δὲ τὸ ἐνθεῦτεν μαθήσεαθε ὁκοῖόν αὐ τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ ἐκβαίνει. Ταῦτα λεγόντων τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔφορεσι εἶπαν ὅτι ὅρκου,
C καὶ δὴ δοκέειν ἔφη ἐν Ὀρεστείῳ στείχοντας ὅτι τοὺς ξείνους. ξείνους γὰρ ἐκάλεον τοὺς βαρβάρους. οἱ δὲ, ὡς οὐκ εἰδότες, ἐπηρώτεον ὅ λεγόμενον· ἐπειρόμενοι δὲ, ἐξέμαθον πᾶν ὅ ἐόν. ὥστε ἐν θαύματι γιγνόμενοι, ἐπορεύοντο τῇ ταχίστῃ διώκοντες. σὺν δὲ σφι, τῶν περιοίκων Λακεδαιμονίων λοχάγοι πεντακιχίλιοι ὁπλῖται ταὐτὰ τοῦτο ἐποίεον. ④ μὲν δὴ ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἠπείγοντο· Ἀργεῖοι δὲ, ἐπεί τε πάχισα ἐπύθοντο τοὺς μετὰ Παυσανίου
D ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα, τῷ ἡμεροδρόμῳ αὐτοῦ ἐντέα τὸν ἀέλιον, ἐς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοὶ Μαρδονίῳ ὑποδεξάμενοι ἀπιέναι ④ Σπαρτιήτην μὴ ἐξιέναι. ὃς ἐπεί τε ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε τάδε, Μαρδόνιε, ἔπεμψέν με Ἀργεῖοι φράσοντά τοι ὅτι οὐκ Λακεδαιμόνιος ἐξελήλυθε ἡ νεότης, καὶ ὡς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἔχειν εἰσὶ Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς ταῦτα τύχαμε βουλευόμενος. ὁ μὲν δὴ, εἰ-
E πὰς ταῦτα, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν πυθέσθαι, ἀνεκώχευε, θέλων εἰ δέναι τὸ πρὸς Ἀθηναίων, ὁκοῖόν τι ποιήσουσι· καὶ οὔτε ἐπήμαινε οὔτε ἐσίνετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων ἔτι πάντως τὸν χρόνου ὁμολογήσειν σφίσι· ἐπεὶ

ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθετο, πυθόμενος τὴν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Παυσανίου ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἐμβαλεῖν, ὑπεξεχώρεε· ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ εἴκου τι ὀρθὸν ἢ τεῖχέων ἢ οἰκημάτων, ἢ ἱρῶν, πάντα καταβαλών καὶ συγχώσας, ἐξέλαυνε τῶνδε εἵνεκα. ὅτι δὲ ἱππασίμη ἡ χώρη ἡ Ἀττική, εἴτε νικῷτο συμβαλών, ἀπάλλαξις οὐκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ στενόν· ὥστε καὶ ὀλίγοις σφέας ἀνθρώποις εἶναι. ἐβουλεύετο οὖν, ἐπιστραχωρήσας ἐς τὰς Θήβας, συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε φίλην, καὶ χώρην
327 B τὴν ἱππασίμην. Μαρδόνιος μὲν δὴ οὕτω ὑπεξεχώρεε. ἤδη γὰρ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντι αὐτῷ ἦλθε ἄγγελίη πρόσδρομος, ἄλλῳ στρατιῇ ἥκειν ἐς Μέγαρα, Λακεδαιμονίων χιλίους. πυθόμενος γὰρ ταῦτα, ἐβουλεύετο, θέλων, εἴκως τοῦτοις πρῶτον ἔλθοι. ὑποστρέψας δὲ τὴν στρατιὴν ἦγε ὅπῃ τὰ Μέγαρα· ἡ δὲ ἵππος προσελθοῦσα καὶ ἱππασάμενος χώρην τὴν Μεγαρείδα. ἐς ἑαυτὴν δὴ ἐκαστάτω τὴν Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίου δύνοντος ἡ Περσικὴ αὕτη στρατιὴ ἀπίκετο.

C Μετὰ γὰρ ταῦτα, Μαρδονίῳ ἦκε ἄγγελίη ὡς ἀλέες εἴησαν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Ἰσθμῷ. οὕτω δὴ ὀπίσω ἐπορεύετο ἐξαὶ Δεκελείης. οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο τοὺς προεξάρχους τῶν Ἀσωπίων. οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἡγέοντο ἐς Σφενδαλέας· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Τάναγραν. ἐν Τανάγρῃ δὲ νύκτα ἐναυλισάμενος, καταπορευθεὶς τῇ ὑστεραίῃ ἐς Κῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν. ἐνταῦθα γὰρ τῶν Θηβαίων, κατὰ μανδιζόντων, ἔκειρε τοὺς χώρους, οὐτι
D τῶν ἔθος αὐτέων, ἀλλ' ἐπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐλόμενος· βουλόμενος ἔρυμά τε τῷ στρατοπέδῳ ποιήσασθαι, καὶ ἵν' συμβαλόντι οἱ μὴ οὐκ βαίη ὁκοῖόν τι ἐθέλοι, κρησφύγετον τοῦτο ἐποιέετο. πρῆκε δὲ αὐτοῦ ὁ στρατόπεδον, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθραίων τῶν κατὰ Ὑσίας. κατέτεινε δὲ ἐς τὴν Πλαταιΐδα χώρην, τῇ τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν τεταγμένον. οὐ μέντοι τόγε τεῖχος τοσοῦτον ἐποιέετο, ἀλλ' ὡς ὅτι δέκα σταδίους μάλιστά κη μέτωπον ἕ-
E καστον. ἐχόντων δὲ τὸν πόνον τοῦτον τῶν βαρβάρων, Ἀτταγῖνος ὁ Φρυώνιος, ἀνὴρ Θηβαῖος, τὰ δεύτερα μνησθεὶς μεγάλως, ἐκάλεε ὅτι ξείνια αὐτόν τε Μαρδόνιον καὶ πεντήκοντα Περσέων τοὺς λογιμωτάτους· κληθέντες δὲ ὅτοι ἔπεσον. ἦν δὲ τὸ δεῖπνον ποιεύμενον ἐν Θήβῃσι.

A Quod vbi desperauit, re cõperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & siquid aut murorũ aut ædium priuatarum sacrarúmque extabat, eo omni diruto atq; obruto. Ideo autẽ excedendũ sibi putauit, quòd neque adequitabilis esset Attica regio, neque, si ipse malè pugnasset, euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis trãsitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tũ ciuitatẽ amicã, tũ regionem equitibus opportunã. Profecto illinc Mardonio & iã iter facienti perfertur nũtius properans, aliũ exercitũ mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat si quo pacto hos primùm posset excipere. Itaque cõuersum exercitũ ducebat Megara, præmisso equitatu qui omnẽ oram Megaridẽ incursaret. Huc vsque Europæ ad solem occidẽtẽ versus lógissimè processit hæc Persica expeditio.

Post hæc nũtius ad Mardoniũ venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atque ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierãt, qui Mardoniũ in Sphendaleas & illinc in Tanagrã duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctẽ moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolõ
B trãsuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorũ rura, tametsi Medicas partes foueũtiũ, vastauit: nõ illorũ odio, sed ingẽti necessitate adactus: quòd vellet cùm castra cõmunire, tum, si sibi in acie nõ cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis, secundũ Hysias, Platæensi tenus agro, iuxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro magnitudine castrorum, verùm per singulas frontes dena stadia habẽte.
E Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus cõuiuio magnificè apparato Mardoniũ ipsũ & Persarũ honoratissimos quĩquaginta inuitauit. fiebat autẽ cœna Thebis. inuitati illi hominẽ sũt sequuti.

Cætera quæ referam, ex Thersã-
dro accepi, viro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec vtrosque seorsum discubuisse, sed[a] in singulis lectis alternos Persã & Thebanum. Secundum cœnam quũ potioni daretur opera, Persã qui eodem toro recumbebat, Græcè ipsum interrogasse cuias esset: se verò respõdisse Orchomenium esse: tum illum dixisse, Quoniam tu mihi mensæ consors & libaminum effectus es, volo tibi relinquere sententiæ meæ monumentũ, vt ipse quoque præscius huius rei, queas tibi consulere. Cernis hos Persas in conuiuium acceptos, & copias quæ ad flumẽ in castris relictæ sunt? horum omnium paruo pòst tempore pauculos cernes superstites. Et inter dicẽdum multas lacrymas Persam effudisse. Admiratũmque se eam orationem, ad illum dixisse, Nõnne hæc Mardonio expedit dicere, & iis Persis qui secundum eum in honore sũt? Et illũ subiecisse, Hospes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini ineuitabile est. nam ne credibilia quidem dicentibus credere quisquam vult. Atque hæc permulti Persarum quum sciamus, tamẽ Mardonium sequimur illigati necessitate. Est autem hoc in hominibus acerbissimũ, Eum qui multum sapit, [b] minimè potentem esse. Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, atque adeo ipsum hæc statim aliis enarrasse priusquam prælium ad Plataeas factum est. Porro Mardonio in Bœotia statiua habẽti, præbuerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis sentiebãt, & ad Athenas congregati sunt, præter Phocenses. nam & isti vehemẽter partibus Medorũ studebant, non tamen voluntarii, sed coacti. Sed iidem nõ multis pòst diebus quàm Thebas itum est, & ipsi aduenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere,

a In sing. lectis binos, Pers.

b Nihil in potestate habere. *Id est, Eum qui sapientia magna præditus sit, Gel, prudentia, nõ habere res Gllas in potestate, sed cogi ad res eas à quibus alioqui eũ sua prudentia dehortetur. Alium sensum ex tempore elicere ex hoc loco non potui.*

c Et vnà cũ eo aduersus Athenas mouerunt, &c.

A τάδε ἤδη τὰ ὀπίλοιπα ἤκουον Θερσανδρῷ, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ. ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ὀπτὶ τὸ δεῖπνον τοῦτο· κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα, καὶ σφεῶν οὐ χωρὶς ἑκατέρους κλίνας, ἀλλὰ Πέρσην τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ ἑκάστῃ. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἔσπω, δόξαντάνοντων, τὸν Πέρσην τ' ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἱέντα, εἴρεσθαι αὐτὸν ὁπο-
B δαπός ἐστι, αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς εἴη Ὀρχομένιος. τὸν δ' εἶπαι, Ἐπεὶ νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι καὶ ὁμάσσονδος ἐγένεο, μνημόσυνά τι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω· ἵνα καὶ προφδὸς αὐτὸς περὶ σεωυτῦ βουλεύεσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. ὁρᾷς τούτους τοὺς δαινυμένους Πέρσας, καὶ τ' γραῦν τὸν ἐλίπομεν ὀπτὶ τῇ πολεμῷ γραπτεδεύόμενον; τουτέων πάντων ὄψεαι, ὀλίγου χρόνου διελθόντος, ὀλίγους τινὰς σὺν
C τοῖσι νῦν ὁρεομένοις. ταῦτα ἅμα τε τὸν Πέρσην λέγων, καὶ μετέναι πολλὰ τῶν δακρύων. αὐτὸς δὲ θωυμάσας τὸν λόγον, εἶπαι πρὸς αὐτόν, Οὐκῶν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεών ἐστι λέγειν, καὶ τοῖσι μετ' ἐκεῖνον ἐν ἀγνῇ ἐοῦσι Περσέων. τὸν δὲ μετ' ταῦτα εἶπαι, Ξεῖνε, ὅ,τι δεῖ γινέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδείς. ταῦτα δὴ Περσέων συχνοὶ ὀπτιστάμενοι, ἐπόμεθα ἀναγκαίῃ
D ἐνδεδεμένοι. ἐξαίρετος δὴ ὁδωίη ἐστὶ τῷ ἐν ἀνθρώποισι αὐτῇ, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν. ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον· καὶ τάδε πρὸς τούτοισι, ὡς αὐτὸς αὐτίκα λέγει ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην. Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν ἄλλοι πρόθυμοι ἦσαν ἀπόντες στρατιῆς, καὶ συνεστέαλον ἐς Ἀθήνας, ὅσοι περ ἐμήδιζον Ἑλλήνων τῷ
E τῇ οἰκημένων. μουνοῖοι δὲ Φωκέες οὐ συνεστέαλον. ἐμήδιζον γὰρ μεγάλως καὶ οὗτοι, οὐκ ἑκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης. ἡμέρῃσι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἄπιξιν τὴν ἐς Θήβας ὕστερον, ἦλθον αὐτέων ὁπλῖται χίλιοι. ἦγε δὲ αὐτοὺς Ἁρμοκύδης, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος. ἐπεὶ δὲ ἀπικέατο ἐς οὗτοι ἐς Θήβας,

τῷ σφόδρα καὶ

328 πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας, ἐκέλευσε
A σφεας ἀπ' ἑωυτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἱζέεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα πᾶν τὸ ἱππικὸν ἅπασα. μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν λόγος τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἐόντος φήμη ὡς κατακοντιεῖ σφεας· διεξῆλθε δὲ δι' αὐτέων Φωκέων τοῦτο τοῦτο. ἔνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἁρμοκύδης πα-
» ραίνεε, λέγων τοιάδε, Ὦ Φωκέες, πρόδηλα
» γὰρ ὅτι ἡμέας οὗτοι οἱ ἄνθρωποι μέλλουσι
» προδόσιον θανάτῳ δώσειν, δόξαντες μὲν ἡμᾶς ἐκ
B » τῶν Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. νῦν ὦν
» ἀνδραγαθίσασθαι πάντα ὑμέων χρεών ἐστι γνόντας
» ὡς ἄριστον. κρέσσον γὰρ, ποιέοντάς τι καὶ ἀμυ-
» νομένους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἢ παρὰ πρέ-
» πον τῶν ἀφαφθαρῆναι αἰσχίστῳ μόρῳ. ἀλλὰ
» μαθέτω τις αὐτέων ὅτι ἐόντες βάρβαροι
» ἐπ' Ἕλλησι αἰδρείοισι φόνον ἔρραψαν. ὁ μὲν
» ταῦτα παραίνεε. οἱ δὲ ἱππῆες, ἐπεὶ σφεας
» ἐκυκλώσαντο, ἐπήλαυνον ὡς ἀπολέοντες,
» καὶ δὴ διετείνοντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες·
C » καὶ κου τις καὶ ἀπῆκε. καὶ οἱ αὐτοὶ ἔστασαν,
» πάντη συστρέφαντες ἑωυτοὺς, καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα. οὐ γὰρ ὦν οἱ ἱππῆται ὑπέστρεφον, καὶ ἀπήλαυνον ὀπίσω. οὐκ ἔχω δ' ἀτρεκέως εἰπαι οὔτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέοντες τοὺς Φωκέας, δεηθέντων Θεσσαλῶν· ἐπεὶ δὲ ὥρων πρὸς ἀλέξησιν τραπομένους, δείσαντες μὴ καὶ σφισι γένηται τρώματα, οὕτω δὴ ἀπήλαυνον ὀπίσω. ὡς γὰρ σφι οὐκ τείλατο Μαρδόνιος, οὔτ' εἰ αὐτέων πειρη-
D θεῖεν ἠθέλησε εἴ τι ἀλκῆς μετέχοισι. ὡς δὲ ὀπίσω ἀπήλασαν οἱ ἱππῆται, πέμψας
» Μαρδόνιος κήρυκα, ἔλεγε τάδε, Θαρσέετε
» ὦ Φωκέες· ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἐόντες ἀγα-
» θοὶ, οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπευφημέομεν. σὺ νῦν προ-
» θύμως φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον. οὐ γὰρ κοίη-
» σι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ἐμὲ, οὔτε βασιλῆα.
τὰ πρὸς Φωκέων μὲν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἦλθον, ἐν τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο. πυθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι, τοῖσι τὰ ἀμείνω ἐπάδετο, οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες δίκαιον τῶν Σπαρτιήτων, οὐκ ἐδικαίουν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐπεὶ δὴ ὦν τοῦ Ἰσθμοῦ καλλιερησαμένων τῷ ἱρῷ ἐπορεύοντο πρῶτοι, καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσῖνα·

τῷ θεῷ δώσειν,

τῷ μὲν ὦν ταῦτα

τῷ ἔχοισι

missis equitibus iussit seorsum in campo subsidere: quod quum fecissent, protinus adfuit vniuersus equitatus. Vnde postea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, peruasit, Phocẽses ab equitatu iaculis confossum iri. quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatũ est. quos tunc dux suus Harmocydes his verbis adhortabatur, O Phocẽses, palàm est hos homines certæ nos neci destinasse, accusatos (vt opinor) à Thessalis. Quare vnumquenque vestrũm oportet egregium virum esse, potius quàm dedentes nos fœdissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligãt se barbaros esse inter Græcos, quibus mortem [a] intulerunt. His suos Harmocydes hortabatur. Quos vbi conclusere equites, inuehebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis, veluti emissuri: nonnullique emiserunt. Phocenses ex aduerso stantes facto orbe quoquoversus quũ sese opponerent, ibi equites digressi retrò abiere. [b] Incertum an ad hos interficiendos rogatu Thessalorum ierint equites: & posteaquam animaduerterunt eos ad defendendum se conuertere, veriti ne ipsi vulnerarentur, ita retrò abscesserint, tãquam à Mardonio iussi: an experiri voluerint num quid isti præstãtiæ haberent. Post abscessum autem equitatus, misso ad eos præcone, Mardonius ita inquit, Bono estote Phocẽses animo: viros enĩ strenuos vos esse dedistis specimẽ, nõ tales quales ego audierã. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. nõ enim aut me beneficiis aut regem vincetis. Hactenus quæ circa Phocenses sunt gesta.

Lacedæmonii vbi ad Isthmũ venere, illic castra communiere. quod quum audirent cæteri Peloponnenses, vtique ii quibus meliora cordi erant, cernerẽntque Spartiatas egredi volẽtes, indignum se putauerũt à Lacedæmoniis se in exeundo superari. itaque quum pulchrè litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt & in Eleusinẽ peruenerunt:

a Machinati sint, *Gel, moliti.*

b Affirmare autem non possum an, *&c.*

vbi quum pulchra etiam fuissent exta, ire perrexerunt. Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in Eleusine admixti sunt. Isti posteaquã ad Erythras Bœotiæ venêre, cognito barbaros ad Asopum castra habere, inito de hac re consilio, eregione tetẽderunt sub Citharonis radicibus. In quos Mardonius, quòd in cãpum non descenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Masistius (à Græcis Macisius dictus) vir apud Persas inclytus, Nysæo equo insidens, aureo fræno & aliis insignibus eximiè ornato. Equites vbi promouêre ad Græcos, per turmas egressi, multum detrimenti inferebant, fœminas eos appellando. Erant fortè Megarenses ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari nulláque magis ab equis adiri poterat: hâc, impressione facta equitum, Megarẽses quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita quum venit, verba fecit, Megarenses aiunt, viri socii, Nos soli excipiendis hostibus impares sumus, qui tenemus eandem in qua collocati sumus à principio stationẽ: vbi hactenus tametsi ægrè, tamẽ strenuè fortitérque resistimus. nunc nisi alios nobis substituatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc vbi præco renuntiauit, Pausanias experiri fecit Græcos, siqui alii vltrò ad locum irent, vt Megarensibus succederent. Recusantibus cæteris, Athenienses suscepere hoc munus, videlicet eorum trecenti delecti, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras castra habentibus instructi successere, sagittariis sibi assumptis. qui quũ aliquandiu pugnassent, hic fuit pugnæ exitus: Impressionem faciẽte per turmas equitatu, equus Masistii, vt erat præ aliis eminẽs, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses circũsistunt:

A ποιήσωντες δὲ καὶ ὀνθῶπα ἱερά, ὡς σφι ἐκαλλιερέετο, τοῦτο ἐπορεύοντο· Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐλοῖσι, ὁρμησάντες μὴ ὀκ Σαλαμῖνος, συμμιγθῆτες δὲ ὀν Ἐλευσῖνι. ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίης ἐς Ἐρυθρὰς, ἔμαθον τε δὴ νεὶ βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρατοπεδευομένους. φρασθέντες δὲ τοῦτο, αὐτεπάγοντο ἐπὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρῶνος. Μαρδόνιος δὲ, ὡς οὐ κατέβαινον ἐς Ἑλλήνας ἐς ὀ πεδίον, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς

B πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἵππαρχε Μασίστιος, εὐδοκιμέων παρὰ Πέρσῃσι. (Ἑλλήνες Μακίστιον καλέουσι) ἵππον ἔχων Νισαῖον χρυσοχάλινόν τε, καὶ ἄλλως κεκοσμημένον καλῶς. ὀνθῶπα ὡς ἐπόλεσαν οἱ ἱππόται τοὺς ἐπὶ τοῦ Ἑλλήνας, ἐπεστέβαλλον κατὰ τέλεα· ἐπεσβαλόντες δὲ, καὶ μεγάλα ἐργάζοντο, καὶ γυναῖκας σφεας ἀπεκάλεον. κατὰ συντυχίην δὲ Μεγαρέες ἔτυχον παρεστῶτες ἡ τὸ ὀπὶ μαχόμενον ἐὼν ἐν χωρίῳ

C πεδινῷ, καὶ ἐπόδοσις μάλιστα ἐνταῦθα ἐγίνετο τῇ ἵππῳ. ἐπεσβαλούσης ὦν τῆς ἵππου, (Μεγαρέες πιεζόμενοι ἔπεμπον ὀπὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα. ἀπικόμενος δὲ ὁ κῆρυξ ἐς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε, Μεγαρέες λέγουσι, Ἡμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ δυνατοὶ εἰμὲν τὸν Περσέων ἵππον δέχεσθαι, μοῦνοι ἔχοντες σάσιν ταύτην ἐς τὸν ἔσημεν χῶρον· ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαείη τε καὶ ἀρετῇ αὐτέχομεν, καὶ οὐκ πιεζόμενοι. νῦν τε, εἰ μή τινας ἄλλους πέμψετε διαδέξοντας τῆς τάξιος, ἴστε ἡμέας ὀκλείψοντας τὸν τάξιν. ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα ἀπήγγειλε. Γαυσανίης δὲ ἀπεπειρᾶτο τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθελονταὶ ἰέναι τε ἐς τὸν χῶρον τοῦτον καὶ ταύσεσθαι δεξόμενοι Μεγαρέας. οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθηναῖοι ὑπεδέξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ τετακόσιοι λογάδες, τῶν ἐλοχήγεε Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος. ὅτι ἔσαν οἱ τε ὑπο-

D δεξάμενοι, καὶ οἱ περὶ τῶν ἀγῶνα τῶν πρεσβύτων Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας προστελόμενοι. μαχομένων δὲ σφεων ἐπὶ χρόνον, τέλος τοιόνδε ἐλύετο τῆς μάχης. προσβαλούσης τοῦ ἵππου κατὰ τέλεα, ὁ Μασίστιος προέχων τῶν ἄλλων ἵππος βάλλεται τοξεύματι κατὰ πλευρὸν· ἀγανήσας δὲ, ἵσταται ὀρθὸς, καὶ ἀποσείεται τὸν Μασίστιον. πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτίκα ἐπεκέατο·

Μακίστιον

τὸν δὲ ἵππον αὐτὸν λαμβάνουσι, καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι, κατ' ἀρχὰς δὲ δυνάμενοι. ἐνεσκεύαστο γὰρ οὕτω· ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύσεον λεπιδωτόν· κατύπερθε δὲ τοῦ θώρηκος, κιθῶνα φοινίκεον ἐνεδεδύκεε. τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα αὐτὸν, ἐποίουν οὐδέν. τῷ τε δὴ μαθὼν τις ὀ ποιούμενον, παίει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν· οὕτω δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε· τοῦτο δὲ κως γινόμενα ἐλελήθεε τοὺς ἄλλους ἱππέας. οὔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου, οὔτε ἀποθνήσκοντα. ἀναχωρησίος τε γινομένης ἐς ὀπισθοφυλακίην, ὀκ ἔμαθον ὀ γινόμενον· ἐπεί τε δὲ ἔστησαν, αὐτίκα ἐπόθεσαν, ὡς σφεας ὀδεὶς ἔτι ὁ πάντων. μαθόντες δὲ τὸ γεγονός, ὁρμηθέντες ἐλυσάμενοι, ἤλαυνον τοὺς ἵππους πρώτους, ὡς αὐτὸν νεκρὸν ἀνεροίατο. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ τέλεα ἐπιστελαύνοντας τοὺς ἵππους, ἀλλὰ πάντας, τὴν ἀρετὴν ἐπεβώσαντο. ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐπεβοήθει, ἐν τούτῳ μάχη ὀξεῖα περὶ τοῦ νεκροῦ ἐγένετο. ἕως μὲν νεμούνοι ἔσαν οἱ ἱππόται, ἐστοῦτο τό τε πολλὸν, καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλιπον· ὡς δὲ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοήθησε, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱππόται ἐπέμενον, ὀδὲ σφι ἐζεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ ἄνδρας πρὸς ἀπώλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποχήσαντες ὦν ὅσον τε δύο στάδια, ἐβουλεύοντο ὅ, τι χρεὼν εἴη ποιέειν· ἐδόκεε δὲ σφι, ἀναρχίης ἐούσης, ἀπελαύνειν πρὸς Μαρδόνιον. ἀπικομένης ὦν τοῦ ἵππου ἐς ὀ στρατόπεδον, πένθος ἐποιήσαντο Μασιστίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόνιος μέγιστον· σφέας τε αὐτοὺς κείροντες, καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλέτῳ. ἅπασαν γὰρ τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἠχώ, ὡς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ γε Μαρδόνιον λογιμωτάτου πρός τε Περσέων καὶ βασιλέος. οἱ μὲν νυν βάρβαροι τοῦτον τὸν τρόπον τὸν σφετέρου ἀποθανόντα ἐτίμων Μασίστιον. οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς τὴν ἵππον ἐδέξαντο πρησθεῖσαν, καὶ δεξάμενοι ὦσαντο, ἐθαρρήσαν τε πολλῷ μᾶλλον· καὶ τὰ μὲν ἐς ἅμαξαν ἐσθέντες τὸν νεκρὸν, πρὸς τὰς τάξις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς εἶν ἥνς ἄξιος, μεγάθεος εἵνεκα, καὶ κάλλεος. τοῦ δὲ εἵνεκα καὶ ταῦτα ἐποίεον, ὀκλείποντες τὰς τάξις, καὶ ἐφοίτων θηησόμενοι Μασίστιον.

A equóque prehẽso, hominem sese defensantem interimunt, quum aliquandiu non potuissent. Ita enim erat armatus: scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis consertum, desuper phœniceum paludamentum. [a] Eius thoracem quum ferirent, non prius aliquid profecerunt quàm quidam re animaduersa illum percussit in oculo. Ita Masistius collapsus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim

B eum aut ab equo cadẽtem viderant aut occumbentem. ac ne tũ quidem quũ se recipiebãt, quod actum erat cognouere: sed postquam cõstitere, quia nemo ipsis imperabat, statim desideraueruũt ducem: cognitóque quod gestũ erat, mutuò se adhortati, omnes in hostem equos admisere, vt mortuum eriperent. Eos autem conspicati non iã turmatim sed vniuersos pariter irruere, cæterũ

C exercitum inclamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. at vbi præsidio venere copiæ, non amplius persistere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, sed alios [b] super illis è suis amisere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decreuere sibi carentibus præfecto eũdum ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cùm omnẽ

D exercitum, tum verò Mardoniũ cepit, extincti Masistii, viri secũdum Mardonium honoratissimi tam apud Persas quàm apud regem: ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaserit, & seipsos & equos & iumenta totõderint. Et barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Græci autem, postquam equitatum inuadentium

329

E excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositum per stationes circumtulerunt. erat autem spectaculo digna proceritatis ac formę gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistium pergebant.

a Eius autẽ thoracem percutientes, nihil proficiebant: donec quidam re animaduersa, &c. *Id est, Sed quidã tandẽ re animaduersa, &c.*

b Præter illum

Dehinc censuerunt ad Plataeas descendendum, quòd sibi Plataensis ager multo esset opportunior habendis castris quàm Erythraeus, cùm propter alia, tum propter aquandi commoditatē. Vbi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Citheronis secundum Hysias in agrum Plataeensem. Eò quum peruenere, stationes nationatim communierunt, proximè fontē Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum.

A μετ' δὲ, ἔδοξέ σφι ὀπισω παιζῶαι ἐς Πλαταιάς. ὁ γὰρ χῶρος ἐφαίνετο πολλῷ ἐὼν ὀπιστηδεώτερος σφι ἐν τῷ ἀντιπεδώ ἐστι ὁ Πλαταιϊκὸς τῷ Ἐρυθραίου, τά τε ἄλλα, καὶ βύϊδρότερος ἐς τὸ πόν δὴ τὸν χῶρον, καὶ ὅτι τῷ κρηνίῳ τῷ Γαργαφίῃ, τῷ ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἐόδσαν, ἔδοξέ σφι χρεὼν εἶναι ἀπικέσθαι, καὶ ἀμφιπαθέντας τὰς τὰ ὅπλα, ἵσταν ἀμφὶ τῆς ὑπωρείης τῷ Κιθαιρῶνος τῶν ἐν τῷ ὑπωρείῃ τῷ Κιθαιρῶνος τῶν

B Πλαταιΐδα γῆν ἀπικόμενοι δὲ, ἐπάσσοντο κατ' ἔθνεα, πλησίον τῆς τε κρηνίης τῆς Γαργαφίης, καὶ τῷ τεμένεος τῷ Ἀνδροκράτεος τῷ ἥρωος, ἵ' ἔχθων τε ὁκὸ ὑψηλῶν, καὶ ἀπέδου χωρίου. κατ' χῶρον.

Ἐνθαῦτα ἐν τῇ ἀμφιπάξι ἐγένετο λόγων πολλῶν ὠθισμὸς Τεγεητέων τε καὶ Ἀθηναίων. ἐδικαίουν γὰ αὐτέων ἑκάτεροι ἔχειν τὸ ἔτεον κέρεας, καὶ καινὰ καὶ παλαιὰ τῶν ἀμφὶ φέροντες ἔργα. τάδε μὲν, ⓐ Τεγεῆται ἔλεγον τάδε, Ἡμεῖς αἰεί κοτε ἀξιούμεθα τούτης τῆς χάριος ἐν τῷ συμμάχων ἀπάντων, ὅσα ἤδη ἔξοδοι κοινῇ ἐγένοντο Πελοποννησίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ νέον, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ Ἡρακλεῖδαι ἐπειρῶντο μετ' τὸν ΕὐρυΘέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον. τότε οὖν εὑρέμεθα τοῦτο, ἀμφὶ τρῆγμα τοιόνδε, ἐπεὶ μετ' Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῷ τότε ἐόντων ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκρέοντες ἐς Ἀθήνας, ἐζόμεθα αὐτοὶ τοῖσι κατιοῦσι. τότε ὦν λόγος Ἄλλον ἀγωνιζόμενος, ὡς χρεὼν εἴη τὸν μὲν γρατὸν τῷ γρατῷ μὴ ἀνακινδυνεύειν συμβαλόντα· ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου γραπτέου, τὸν ἂν σφέων αὐτέων κρίνωσι εἶναι ἄριστον, τοῦτον οἱ μαχεῖσθαι ὅτι ἀμφικτιόνοισι. ἔδοξέ τε τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶναι ποιητέα, καὶ ἔταμον ὅρκιον ὅτι λόγῳ τοιῷδε· ἢν μὲν Ἄλλος νικήσῃ ⓐ Πελοποννησίων ἡγεμόνα, κατέναι Ἡρακλεῖδας ὅτι τὰ πατρῷα· ἢν δὲ νικηθῇ, τὰ ἔμπαλιν Ἡρακλεῖδας ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ ἀπάγειν τὴν γρατιήν· ἑκατόν τε ἐτέων μὴ ζητῆσαι κάτοδον ἐς Πελοπόννησον. τοῦτο ἐκρίθη τε δὴ ἐν τῷ συμμάχων

330

D

E

» ἐθελοντὴς Ἔχεμος ὁ Ἠερόπου τοῦ Φηγέος, » γραπηὴς τε ἐὼν καὶ βασιλεὺς ἡμέτερος· καὶ » ἐμαχωμαχήσατό τε καὶ ἀπέκτεινε Ὕλλον. ἐκ » τούτου τοῦ ἔργου εὑρέμεθα ἐν τοῖσι Πελο- » ποννησίοισι τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγά- » λα, τὰ ἀμφὶ τελέοντες ἔχοντες, καὶ τοῦ κέρεος » τοῦ ἑτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν, κοινῆς ἐξόδου γι- » νομένης. ὑμῖν μὲν νῦν ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ » αὐτιβύμεθα, ἀλλὰ διδόντες αἵρεσιν ὁκοτέρου » βούλεσθε κέρεος ἄρχειν, παρίεμεν· τοῦ δὲ ἑ- » τέρου φαμὲν ἡμέας ἱκανέεσθαι ἡγεμονεύειν, B » καταπερ ἐν τῇ πρόσθεν χρόνῳ. χωρὶς τε » τούτου τοῦ ἀπιγμένου ἔργου, ἀξιονικότεροι » εἰμὲν Ἀθηναίων τούτῳ τῷ πάθει ἔχειν. » πολλοὶ μὲν γάρ τε καὶ οὐ ἔχοντες πρὸς ὑ- » μέας ἡμῖν αἰδρες Σπαρτιῆται ἀγῶνες ἀγω- » νίσαται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους. οὕτω ὦν » ἡμέας δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, ἢ περ Ἀ- » θηναίους. οὐ γὰρ σφι ὅστι ἔργα οἷά περ ἡμῖν » κατεργασμένα, οὔτ' ὦν καινὰ, οὔτε παλαιά. » ⓐ μὲν τοῦτα ἔλεγον. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς C » τοῦτα ὑπεκρίναντο τάδε, Ἐπιστάμεθα μὲν » στόδον τόνδε μάχης εἵνεκα συλλεγέντα » πρὸς τὸν βάρβαρον, ἀλλ' οὐ λόγων· ἐπεὶ δὲ » ὁ Τεγεήτης προέθηκε παλαιὰ καὶ καινὰ » λέγειν τὰ ἑκατέροισι ἐν τῇ παρούσῃ χρόνῳ » κατέργαστα χρηστὰ, ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχει » φανερὰ σφι πρὸς ὑμέας, ὅθεν ἡμῖν πατρῷόν » ἐστι χρηστῆσι, αἰεὶ πρόσθοισι εἶναι μᾶλλον » ἢ Ἀρκάσι. Ἡρακλεῖδας, τοὺς φασὶ οὗτοι ἀ- » ποκτεῖναι τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τοῦτο μὲν, D » τούτοις πρότερον ὀξελαυνομένοις ὑπὸ » πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἐς τοὺς ἀπικοίατο » φεύγοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων, » μοιροῦοι ὑποδεξάμενοι, τῷ Εὐρυσθέος ὑ- » βρεῖν κατείλοντο, σὺν κείνοισι μάχῃ νικη- » σάντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον· τοῦ- » τον δὲ, Ἀργείοις τοῖς μετ' Πολυνείκεος ὑπὸ » Θήβας ἐλάσαντας, τελευτήσαντας τὸν αἰσ- » χιστον, καὶ ἀτάφους κειμένους, γραψάμενοι » ὑπὸ τοῦ Καδμείοις, ἀμελέσαντα τοῖς νε- E » κροῖς φαμὲν, καὶ δικαίως τῆς ἡμετέρης ἐν Ἐ- » λευσῖνι. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον οὐ ἔχον καὶ ἐς Ἀ- » μαζονίδας, τοὺς ἀπὸ θήκης τοὺς ἀπὸ Θερμω- » δόντος ποταμοῦ ἐξελαύσαντας κοτὲ ἐς χλῶν τὴν Ἀμαζονίδας τοὺς ἀπὸ

A est dux atque idem rex noster Echemus Aëropi filius, Phegei nepos, qui singulari cōgressus certamine Hyllū interemit. Ex quo facto nos cùm alia decora inter Peloponnenses assequuti sumus, quæ adhuc obtinemus, tū hoc, vt alteri cornu præessemus quoties communiter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmonii non aduersamur, sed optionem cedimus vtri cornu præesse malitis: alteri vero cornu vt præsimus nobis vendicamus, quemadmodum vsque fecimus ad hoc tempus: Etiam verò citra hoc factū quod narrauimus, Athenienſibus ſumus. digniores qui hanc dignitatē obtineamus: quippe qui prosperè & multa vobiscum viri Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum aliis. Quo fit vt æquius sit nos alterum cornu tenere quàm Athenienses: à quibus non tales gestæ res sunt quales nobis, neque recentes neque vetustæ. Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses, Etsi scimus has copias pugnandi cum barbaro non altercandi gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeata referre constituit præclara facinora tum vetusta tum noua, quæ per omne tempus vtrique fecerūt, necesse habemus & nos exponere apud vos vnde nobis patrium sit, [a] qui semper egregii fuimus, esse primos potius quàm Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem isti apud Isthmum se prædicant interfecisse, nos soli excepimus, eiectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum seruitutem fugientes adibant: & EVrysthei iniuriam vnà cum eisdem pugnādo propulsauimus, victoriáque potiti sumus de iis qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinem humatos fuisse dicimus. Iam verò nostrum præclarum facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostram terram

a Bonam operā nauantibus,

excurrêre. Ac ne in heroum quidem laboribus qui ad Troiam bellauerũt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mẽtionem. [a] etenim siue qui tunc egregii fuere, nunc instrenui sunt, siue tũc instrenui, nunc egregii sunt, satis sit de rebus priscis ista dixisse. Vt nullæ autem res aliæ nobis gestæ sint, (quæ multæ & præclarissimæ sunt, præut quorumcunque aliorum Græcorum) certè ob rem in Marathone à nobis gestam digni sumus qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum per nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi, victores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. quo solo nomine digni sumus vt hunc loci honorem cõsequamur. Verùm non decet in hac rerum cõditione de loci dignitate contendere: vbicunque & iuxta quoscunque vobis Lacedæmonii videbitur appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicũque enim loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere. itaque ducite nos, tanquam vobis parituros. Hæc quum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorũ exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athenienses quàm Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu. Mox hunc in modum instructi sunt & qui superuenere Græcorum, [b] & qui à principio venerant: Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decẽ millia: quorum quinque millia erant Spartiatarum, quos custodiebant leuiter armata trigintaquinque millia seruorum, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. [c] Applicauerant autem sibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergô, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos stabãt Corinthiorũ quinque millia. [d] Præter hos inueniebantur apud Pausaniã stantes trecẽti Potidæatæ eorum qui exPallene erãt. Iuxta hos stabãt Arcadũ Orchomeniorũ sexcẽti: iuxta hos Sicyoniorũ tria millia. Hos sequebãtur Epidauriorũ octingẽti: super hos locati erant Trœzenii

a Qui enim tũc strenui fuere, fieri possit vt nunc sint ignaui: & qui tunc ignaui, fieri possit vt nũc sint fortiores. De rebus igitur olim gestis, *vel, de naturata igitur olim opera*, hæc dixisse sit satis.

b *Pro* οἱ ἀρχὴν ἐθέλοντες *hunc legisse suspicor* οἱ ἀρχὼ ἐλθόντες, *quæ lectio, nõ illa, mihi probatur.*

c Delegerãt autẽ Spartiatæ Tegeatas qui iuxta ipsos starent, & honoris & virt.

d Impetrauerãt autem à Pausania vt sibi adstarent trecenti Potid.

A Ἀτικήν. καὶ ἐν τοῖσι Τρωϊκοῖσι πόνοισι οὐδὲ-
μίην ἐλάσσομεθα. ἀλλ' οὐ γάρ τι προσήκει
τουτέων ὀπιμεμνῆσθαι. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοτε
ἐόντες, οἷοί περ νῦν αὖ εἶεν φλαυρότεροι· καὶ
τότε ἐόντες φλαῦροι, νῦν αὖ εἶεν ἀμείνονες.
πάλαι μὲν νυν ἔργων ἄλις ἔστω· ἡμῖν δὲ,
εἰ μηδὲν ἄλλο ἐστὶ ἀποδεδειγμένον, ὡς καὶ
ἔστι πολλά τε καὶ οἷ' ἔχοντα, εἰ τέοισι καὶ ἄλ-
λοισι Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μα-
ραθῶνι ἔργου ἄξιοι εἰμὶ τοῦτο τὸ γέρας ἔ-
χειν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ· οἵ τινες μουνοι
B Ἑλλήνων δὴ μουνομαχήσαντες τῷ Πέρ-
σῃ, καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ὀπιχειρήσαντες, πε-
ριελθόμεθα, καὶ ἐνικήσαμεν ἔθνεα ἑξ τε καὶ
τεσσερήκοντα. ἆρ' οὐ δίκαιοι εἰμὶ ἔχειν τιμὴν
τὴν τῆς τάξιν ἀπὸ τούτου μουνου τοῦ ἔργου;
ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε πάξιος εἵνεκα σα-
σιάζειν προέπει. ἀρτίως εἰ μὲν πείθεσθαι ὑμῖν
ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα δοκέῃ ὀπιτηδεώτατον
ἡμέας εἶναι, καὶ κατ' οἷς τινας. πόλιν τι
γὰρ τεταγμένοι, πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί. ὀξυ-
τέρως δὲ ὡς πεισομένων. οἱ μὲν τοῦτα ἀ-
C μείβοντο· Λακεδαιμονίων δὲ αὐτέβωσε ἄπαν 331
τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἀξιονικοτέρους
εἶναι τὸ κέρας ἢ Ἀρκάδας. οὕτω δὴ
ἔρον Ἀθηναῖοι, καὶ ὑπερεβάλοντο τοὺς
Τεγεήτας. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπάσαντο ὧδε οἱ
ὀπιφοιτῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλ-
λήνων· τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον Λακεδαι-
μονίων μύριοι· τουτέων δὲ τοὺς πεντακιχι-
λίους ἐόντας Σπαρτιήτας ἐφύλασσον ψιλοὶ
τῶν εἰλωτέων πεντακιχίλιοι καὶ τρισμύριοι,
τοῖσι ἀνδρα ἕκαστον ἑκατὸν τεταγμένοι. προσ-
D εχέας δὲ σφι εἵλοντο ἑξάκις ἑκατὸν Σπαρτιήτας
τοὺς Τεγεήτας, καὶ τιμῆς εἵνεκα καὶ ἀρετῆς.
τουτέων δὲ ἔσαν ὁπλῖται χίλιοι καὶ πεντα-
κόσιοι. μετὰ δὲ τούτους ἵσταντο Κορινθίων πεντα-
κιχίλιοι. τοῦτοι δὲ σφισι δύεσκον τοῦτοι
Παυσανίεω ἑξάκις Ποτιδαιητέων τῶν ἐκ
Γαλλιώνης τοὺς πρόσθεν τετρακοσίους. τουτέων δὲ ἐχόμενοι ἵσταντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι· τουτέων δὲ, Σικυώνιοι τρισχίλιοι. τουτέων δὲ εἴχοντο, Ἐπιδαυρέων ὀκτα-
E κόσιοι. τοῦτοι δὲ τούτους, Τροιζηνίων ἐπάσαντο

χίλιοι· Τεγεζωίων δὲ ἐχόμενοι, Λεπραήτεων δισχίλιοι. τουτέων δὲ, Μυκηναίων καὶ
Τιρυνθίων τετρακόσιοι. τουτέων δὲ ἐχόμενοι,
Φλιάσιοι χίλιοι. τοῦτοι δὲ τούτους ἔστασαν
Ἑρμιονέες τετρακόσιοι. Ἑρμιονέων δὲ ἐχόμενοι ἵσταντο, Ἐρετριέων τε καὶ Στυρέων, ἑξακόσιοι. τουτέων δὲ ἐχόμενοι, Χαλκιδέες τετρακόσιοι. τουτέων δὲ, Ἀμπρακιωτέων πεντακόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Λευκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτακόσιοι ἔστασαν. τουτέων δὲ ἐχόμενοι, Παλλήνες οἱ ἐκ Κεφαλληνίης δισ-
B κόσιοι. μετὰ δὲ τούτους Αἰγινητέων πεντακόσιοι ἐτάχθησαν. τοῦτοι δὲ τούτοις ἐτάσσοντο
Μεγαρέων τρισχίλιοι. εἵποντο δὲ τουτέων,
Πλαταιέες ἑξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ τῶν τοῦτοι
Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο, κέρας ἔχοντες τὸ
εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι· ἐστρατήγεε δ' αὐτέων Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. οὗτοι, πλείω
μὲν ἑκατὸν τοῦ ἔκαστον τεταγμένων Σπαρτιήτησι, ἔσαν ὁπλῖται, σύμπαντες ἐόντες
ἀριθμὸν τρεῖς μυριάδες, καὶ ὀκτὼ χιλιά-
C δες, καὶ ἑκατοντάδες ἑπτά. ὁπλῖται μὲν οὗτοι
πάντες συλλεγέντες ἐπὶ τὸν βάρβαρον, ἔσαν
τοσοῦτοι. ψιλῶν δὲ πλῆθος ἐὼν τόδε· τῆς μὲν
Σπαρτιητικῆς τάξιος, πεντακισχίλιοι καὶ δισμύριοι ἄνδρες, ὡς ἐόντων ἑκατὸν τοῦ ἕκαστον
ἀνδρα· καὶ τουτέων πᾶς τις παρήρτητο ὡς
ἐς πόλεμον. οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμο-
νίων καὶ Ἑλλήνων ψιλοὶ, ὡς εἷς τοῦ ἕκαστον
ἐὼν ἀνδρα, πεντακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ
τρισμύριοι ἔσαν. ψιλῶν μὲν δὴ τῶν ἀπεμό-
D των μαχίμων ἐὼν τὸ πλῆθος ἔξ τε μυριάδες, καὶ ἐννέα χιλιάδες, καὶ ἑκατοντάδες
πέντε. τῶν δὲ σύμπαντος τῶν Ἑλληνικοῦ τῶν
συνελθόντος ἐς Πλαταιὰς σὺν τε ὁπλίταισι καὶ ψιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι, ἕνδεκα μυριάδες ἔσαν, μιῆς χιλιάδος, πρὸς δὲ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν κατεδεύσαν. σὺν δὲ Θεσπιέων τοῖσι παρεοῦσι ἐξεπληρώθη αὖ ἕνδεκα μυριάδες. παρῆσαν γὰρ καὶ Θεσπιέων ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ τοῦτοι, ἀριθμὸν
E ἐς ὀκτακοσίους τοὺς χιλίους. ὅπλα δὲ οὐδὲν οὗτοι εἶχον. οὗτοι μὲν νυν παρεόντες ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἐστρατοπεδεύοντο.

Οἱ δὲ ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι, ὡς
ἀπεκηδεύθη Μασίστιος, παρῆσαν, πυθόμενοι τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐν Πλαταιῆσι, καὶ αὐ-
τοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν τὸν τῇ αὐτῇ ῥέοντα. ἀπικόμενοι δὲ, αὐτὰ ἐτάσσοντο ὧδε ὑπὸ Μαρδονίου.

A mille. iuxta Trœzenios [a] totidem Lepræatæ. post hos Mycenæorũ & Tirynthiorum quadringenti. Secundum hos, mille Phliasii: dehinc Hermionenses trecenti. iuxta Hermionenses, Eretriensiũ & Styreorum sexcẽti. iuxta hos, Chalcidensium quadringenti. post hos, Ampraciatarum quingenti. post eos, Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos sequebantur Pallenensium qui sunt ex Cephallenia, ducẽti. post
B hos instructi AEginetarũ quingenti. iuxta hos Megarensium tria millia, quos sequebãtur Plataeensium sexcenti. Vltimi & iidem primi stabant Athenienses, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Aristide Lysimachi filio. Hi omnes, præter eos qui septeni circa singulos Spartanos stabãt, fuerunt numero triginta octo millia & septingenti, omnes grauis armaturæ, aduersus barba-
C rum contracti. Leuiter verò armati, triginta quinque millia, septeni circa singulos Spartiatas collocati, quorum vnusquisque ad pugnandum erat instructus. [b] Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos singuli fermè leuiter armati numero triginta-quatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quæ pugnare posset, [c] sexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Plataeas
D conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit vndecim myriades, minus mille & octingentis, *id est, cẽtum octo millia ducenti*. Sed numerum vndecim myriadũ expleuere Thespienses, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Asopum castra distributi communierant.

Barbari verò qui cum Mar-
E donio erant, posteaquam Masistium luxerunt, cognito Græcos apud Plataeas esse, & ipsi ad Asopum qui illac fluit, ita sunt ere-
gione à Mardonio collocati:

a Ducenti Lepræatæ.

b Reliquorũ autem Lacedæmoniorum & Græcorum milites leuiter armati erãt trigintaquatuor millia quingenti, vtpote viro vno vnumquẽque circumsistente. *Id est, Ita quidem rationem huius numeri ineundo vt reliquos Lacedæmonios & Græcos vnum habuisse virum sibi adstantem singulos dicamus, non septem, vt Spartiatas. Dixit autem ὡς εἷς ἐὼν pro ὡς ἑνὸς ἐόντος, vt modò dixerat ὡς ἐόντων ἑκατὸν. Quod & ipsum Valla potius quàm per nominatiuũ, vertisse ita debuit, Vtpote septenis circa singulos Spartiatas collocatis. Vel, Vtpote septenis vnumquẽque Spart. circumsistentibus.*

c *Sexaginta nouẽ millia. nam inter sex myriades (quæ sexaginta millia efficiunt) & ἑκατοντάδες πέντε (id est quingenti) interiectum est καὶ ἐννέα χιλιάδες, quæ Valla fortasse in suo exempl. non habuit.*

Aduersus quidem Lacedæmonios Persæ, qui quia numero antecedebant, eorũ acies quæ multæ erant, vsque ad Tegeatas opponebãtur: ita vt quod robustissimum in exercitu erat, id omne cõtra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas autem idem collocauit Medos, vt ex aduerso essent Corinthiis & Potidæatis & Orchomeniis & Sicyoniis. Post Medos collocauit Bactrios ex aduerso Epidauriorũ & Trœzeniorum & Lepræatarũ ac Tirynthiorum, Mycenæorúmque & Phliasiorum. Secundum Bactrios collocauit Indos ex aduerso Hermionensium & Eretrieorũ Styreorúmque & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, & Anactoriis, & Leucadiis, & Pallenésibus, & AEginetis. Post Sacas posuit ex aduerso Athenienſium Platæensiúmque ac Megarensium, Bœotos & Locros & Melienses & Thessalos, & [a] mille Phocensiũ. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorũ stabant, [b] sed eorum nonnulli cum Græcis sẽtiebant apud Parnassum deprehensi, & illinc profecti deduxerant comitatíque fuerant Mardonii copias pariter & Græcorũ qui cum illo erant. Cõtra Athenienses item posuit Macedonas, Thessaliæq; accolas. [c] Hæ nationes à Mardonio in aciẽ instructæ erant maximè celebres maximéque insignes, & præcipuè mẽtione dignæ: necnon cæterarum quoque gẽtium viri memoratu digni, cùm aliarũ, tum Phrygum, Myſorũ, Thracum, Pæonum. Quinetiam AEthiopum [d] & AEgyptiorum qui Hermotybies & Calasiries nominãtur, gladio cincti, qui soli sunt ex AEgyptiis pugnaces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus epibatæ erant, in terram translati. non enim cũ pedestribus copiis, quæ cum Xerxe Athenas ierant, AEgyptii censi fuerant. Barbarorũ igitur (vt etiam superius ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum verò

a Illos mille Ph.

b Sed partes etiam Græcorum nonnulli ex illis fouebant, qui in loca Parnasso vicina se receperãt: è quibus excurrentes Mardonii exercitũ & Græcos qui cum eo erant, agebant ac ferebant.

c Hæc sunt nomina nationum à Mardonio in aciem instructarum, earum quidem quæ quum amplissimæ essẽt, celeberrimæ erant, maximíque fiebant. Sed & ex aliis nationibus aliqui immixti illis erant, Phrygũ & Thracum, & Myſ. & Pæonũ.

d Et Ægyptiorũ Hermotybies & Calasiries, qui vocantur Ensiferi: qui soli ex Ægyptiis sunt ad pugnam apti. hos autem è nauibus quibus vehebãtur eduxerat, quũ adhuc apud Phalerum esset.

A κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους ἔθηκε Πέρσας. καὶ δὴ, πολλὸν γὰρ ἐφέεσαν πλήθει Πέρσας, ὅτῳ τε πάξις πλείονας ἐκεκοσμέατο, καὶ ἐπεῖχον τοῖσι Τεγεήτῃσι. ἔπαξε δὲ οὕτω· ὅ, τι μὲν ἰῷ ἀστὸ δυνατώτατον πρὸς ἀπολέξας, ἔθηκε αὐτίον Λακεδαιμονίων· ὃ δὲ ἀσθενέστερον προέπαξε κατὰ τοῖσι Τεγεήτῃσι. ταῦτα δ' ἐποίεε, φεσαζόντων τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων. Περσέων δὲ ἐχομένους ἔπαξε Μήδους· οὗτοι δὲ ἐπέχον Κορινθίους τε καὶ Ποτιδαιήτας, καὶ Ὀρχομενίους τε καὶ Σικυωνίους. Μήδων δὲ ἐχομένους, ἔπαξε Βακτρίους· οὗτοι δὲ ἐπέχον Ἐπιδαυρίους τε καὶ Τροιζηνίους, καὶ Λεπραήτας τε καὶ Τιρυνθίους, καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους, ἔθηκε Ἰνδούς· οὗτοι δὲ ἐπέχον Ἑρμιονέας τε καὶ Ἐρετριέας, καὶ Στυρέας τε καὶ Χαλκιδέας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους, Σάκας ἔπαξε· οἱ ἐπέχον Ἀμπρακιήτας τε καὶ Ἀνακτορίους, καὶ Λευκαδίους, καὶ Παλαιέας, καὶ Αἰγινήτας. Σακέων δ' ἐχομένους ἔπαξε αὐτὰ Ἀθηναίων τε καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων, Βοιωτούς τε καὶ Λοκροὺς, καὶ Μηλιέας, καὶ Θεσσαλοὺς, καὶ Φωκέων τοὺς χιλίους. οὐ γὰρ ὦν ἅπαντες οἱ Φωκέες ἐμήδισαν, ἀλλά τινες αὐτέων. καὶ τοὺς Ἑλλήνων κοῦροι, τοῦ ἀπὸ Παρνησσὸν κατειλημμένοι. καὶ ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοῦ τε Μαρδονίου στρατιὴ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐόντας Ἑλλήνων. ἔπαξε δὲ καὶ Μακεδόνας τε καὶ τοῦ πρὸς Θεσσαλίῃ οἰκεομένους κατὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ταῦτα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ μέγιστα ὀνόμαστα τῶν ἐπὸ Μαρδονίου παραθέντων, τάφρ' ὅτι φανερά τε ἦν καὶ λόγου πλείστου. ἐνῆσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμεμιγμένοι, Φρυγῶν τε καὶ Θρηίκων, καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων, καὶ τῶν ἄλλων· ἐν δὲ, καὶ Αἰθίοπάς τε καὶ Αἰγυπτίων, οἵ τε Ἑρμοτύβιες, καὶ οἱ Καλασίριες, καλεόμενοι μαχαιροφόροι· οἵπερ εἰσὶ Αἰγυπτίων μοῦνοι μάχιμοι. τούτους δ' ἔτι ἐόντας ἐν Φαλήρῳ, ἀπὸ τῶν νηῶν ἀπεβιβάσαντο, ἐόντας ὁπλίτας. οὐ γὰρ ἐπάγησαν ἐς τὸν πεζὸν τὸν ἅμα Ξέρξῃ ἀπικόμενον ἐς τὰς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι. τῶν μὲν δὴ βαρβάρων ἔσαν τεσσερακοντα μυριάδες, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν

332

Mardonii auxiliariorum, nemo numerũ (neque enim numerati fuerãt) nouit. Vt autẽ coniectura colligi licet, ad quinqs myriades fuisse cõiecto. Tot ex aduerso instructi fuere pedites: equitatus verò seorsũ erat collocatus. Ita dispositi nationatim manipulatímque, vtrique postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. is enim hũc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmoniis ciuitate donatus. Nam consultanti vaticiniũ apud Delphos de prole respondit Pythia quinque ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasiis operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus, quúmqs se exerceret in quinque certaminibus, in vno, dũ currit Olympia, venit in contẽtionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonii autem interpretãtes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabãtur eũ mercede conducere vt vnà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: quòd negaret se alio pretio id facturum quàm si Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quum audissent, ab initio ferẽtes indignè, oraculum missum omnino fecerunt: tandem imminente hoc ingẽti Persici exercitus metu, annuebant, impertiréque homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contẽtum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatam eadem cõditione qua & ipse fieret. Hoc autem dicens imitabatur (vt coniectare licet) Melampodem, regnum pariter & ciuitatem deposcens. Etenim Melãpus quum ab Argiuis mercede cõduceretur è Pylo ad cõpescendum morbũ furoris muliẽrũ Argiuarũ, deposcebat pro mercede dimidiũ regni. recusantibus id

Μαρδονίου συμμάχων οἷδε μὲν οὐδεὶς ἀριθμόν (οὐ γὰρ ὦν ἠριθμήθησαν) ὡς δὲ ἀπεικάσαι ἔστι, ἐς πέντε μυριάδας συλλεγόμενα εἰκάζω· οὕτω οἱ πεζοὶ ἐτάχθησαν πεζοὶ ἔσαν. ἡ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτέτακτο. ὡς δὲ ἄρα πρωΐτερον οἱ ἐτετάγατο κατὰ ἔθνεα καὶ κατὰ τέλεα, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο καὶ ἀμφότεροι. Ἕλλησι μὲν, Τισαμενὸς Ἀντιόχου ἦν ὁ θυόμενος. οὗτος γὰρ δὴ εἵπετο τῷ στρατεύματι τούτῳ μάντις. ἦν, ἐόντα Ἠλεῖον, καὶ γένεος τοῦ Ἰαμιδέων Κλυτιάδην, Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο λεωσφέτερον. Τισαμενῷ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι περὶ γόνου, εἶπε οἱ Πυθίη, ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε. ὁ μὲν δὴ ἀμφὶ τῶν τοῦ χρηστηρίου, προσεῖχε τοῖσι γυμνασίοισι, ὡς ἀναιρησόμενος γυμνικοὺς ἀγῶνας. ἀσκέων δὲ πεντάεθλον, ἐλπὶς ἦν πάλαισμα ἔδραμε νικᾶν ὀλυμπιάδα, Ἱερωνύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἐλθὼν ἐς ἔριν. μαθόντες δ' Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐς γυμνικοὺς, ἀλλ' ἐς Ἀρηΐους ἀγῶνας φέρον τὸ Τισαμενοῦ μαντήϊον, μαθὼν ἐπειρᾶτο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέεσθαι ἅμα Ἡρακλειδέων τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῶν πολεμίων. ὁ δ', ὁρέων πολλοῦ ποιεύμενος Σπαρτιήτας φίλον αὐτὸν προσῆκεσθαι, μαθὼν τοῦτο, ἀνετίμα, σημαίνων σφι, ὡς οὐ μιν πολιήτην σφέτερον ποιήσωνται, τῶν πάντων μεταδιδόντες, ποιήσει ταῦτα, ὅτι ἄλλῳ μισθῷ οἱ οὐ. Σπαρτιῆται δ', πρῶτα μὲν ἀκούσαντες, δεινὰ ἐποίεον τε καὶ μετέσαν τῆς χρησμοστυπίης τὸ πρῆγμα· τέλος δ', δείματος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος, καταίνεον μετιέντες. ὁ δ', γνοὺς τετραμμένους σφέας, οὐδὲ οὕτω ἔφη ἐπὶ τρκέεσθαι τούτοισι μούνοισι, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ Ἡγίην γενέσθαι Σπαρτιήτην ὅτι τοῖσι αὐτοῖσι λόγοισι τοῖσι καὶ αὐτὸς γένεται. ταῦτα δ' λέγων οὐδὲν ἐμιμέετο Μελάμποδα, ὡς εἰκάσαι, βασιλήϊόν τε καὶ πολιτήϊον αἰτεόμενος. καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμπους, τῶν ἐν Ἄργει γυναικῶν μανιάσεων, ὡς μιν Ἀργεῖοι ἐμισθοῦτο ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας τῆς νούσου, μισθὸν προσετείνετο τῆς βασιληΐης ἥμισυ. οὐκ ἀναγομένων δὲ τῶν

A Mardonii auxiliariorum, nemo numerũ (neque enim numerati fuerãt) nouit. Vt autẽ coniectura colligi licet, ad quinqs myriades fuisse cõiecto. Tot ex aduerso instructi fuere pedites: equitatus verò seorsũ erat collocatus. Ita dispositi nationatim manipulatímque, vtrique postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. is enim hũc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmoniis ciuitate donatus. Nam consultanti vaticiniũ apud Delphos de prole respondit Pythia quinque ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasiis operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus, quúmqs se exerceret in quinque certaminibus, in vno, dũ currit Olympia, venit in contẽtionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonii autem interpretãtes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabãtur eũ mercede conducere vt vnà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: quòd negaret se alio pretio id facturum quàm si Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quum audissent, ab initio ferẽtes indignè, oraculum missum omnino fecerunt: tandem imminente hoc ingẽti Persici exercitus metu, annuebant, impertiréque homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contẽtum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatam eadem cõditione qua & ipse fieret. Hoc autem dicens imitabatur (vt coniectare licet) Melampodem, regnum pariter & ciuitatem deposcens. Etenim Melãpus quum ab Argiuis mercede cõduceretur è Pylo ad cõpescendum morbũ furoris muliẽrũ Argiuarũ, deposcebat pro mercede dimidiũ regni. recusantibus id

B

C

D

E

τὸν δὲ προσετείνατο

Argiuis atq; digressis, quũ plures è mulieribꝰ insanirẽt, ita obtẽperãtes, quod Melãpus poposcerat daturi reuerterũt. Ibi ille cernẽs hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quæ vellent, nisi & fratri suo Biãti tertiam partem regni donassẽt. Argiui in arctum redacti hoc quoque annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorem in modũ egebant, prorsus assenserunt: & concessu istorum Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinque autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatũ est ad Plataeas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atque Argiuis: tertium, quod in Dipaenisibus cũ vniuersis Arcadibus præter Mantineos: quartum, quod cum Messeniis ad Isthmum: vltimum, quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argiuis. Hoc autem vltimum peractum fuit quinque certaminum. Tisamenus igitur Spartiatarum tũc ductor vaticinatus est Græcis in agro Plataeensi: & apud Græcos quidem pulchrè litatum est, si se defenderent, non si Asopũ transgressi pugnã capesserent. Mardonio autem capessendæ pugnæ auido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet, nam is quoque Græcis sacrificiis vtebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimũ. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quũ cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Ille in hac calamitate positus, vtpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rẽ perpetrauit fide maiorem. nam vt erat ligneis atque ferratis[a] soleis vinctus, ferro ꝓ illatum fuit potitus, cõfestim excogitauit opus omniũ quæ nos nouimus animosissimũ. [b]Comprius ad reliquã educendam dimensus spatium esset.

a Sunt qui catastam interpretentur.

b Pedis enim extremam partem resecuit, quum mentus enim qua ratione reliquum pedis educeretur, præcidit sibi dimidium pedem. hoc acto,

A Ἀργείων, ἀλλ' ἀπιόντων, ὡς ἐμάνοντο πολλῷ πλῆθος τῶν γυναικῶν, οὕτω δὴ ἱστορέοντο τὰ ὁ Μελάμπους προσετείνατο, ἡνίκα δώσοντες οἱ ζῶντα. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορέγετο, ὀρέων αὐτοὺς τετραμμένους, φάς, ἢν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μεταδῶσι ὃ τετιμήμενον τῆς βασιληΐης, οὐ ποιήσειν τὰ βούλονται. ④ δὲ Ἀργεῖοι, ἀπειληθέντες ἐς φεινὸν, καταινέουσι καὶ ζῶντα. ὡς δὲ ἄρα Σπαρτιῆται, ἐδέοντο γὰρ δεινᾶς τῷ Τισαμενοῦ, πάντως συνεχωρέον οἱ. συγχωρησάντων δὲ καὶ ζῶντα τῶν Σπαρτιητέων, οὕτω δὴ πάντα σφι μαντευόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγίστους Τισαμενὸς ὁ Ἡλεῖος, γενόμενος Σπαρτιήτης, συνεκαταρέη. μοιροῦσι δὲ δὴ πάντων αὐτῶν ἐλθόντων ἐγένοντο οὗτοι Σπαρτιήτῃσι πολιῆται. ④ δὲ πέντε ἀγῶνες, οἵδε ἐγένοντο· εἷς μὲν ὁ πρῶτος, οὗτος ὁ ἐν Πλαταιῇσι· ὅτι δὲ, ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας καὶ Ἀργείους γενόμενος· μετ' ὦν, ὁ ἐν Διπαιέσι πρὸς Ἀρκάδας πάντας, πλὴν Μαντινέων· ὅτι δὲ, Μεσσηνίων ὁ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ ἔσχατος δὲ, ὁ ἐν Τανάγρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργείους γενόμενος. οὗτος ὦν ἔσχατος κατεργάσθη τῶν πέντε ἀγώνων. οὗτος δὴ τότε εἶσι Ἕλληνι ὁ Τισαμενός, ἀγόντων τῶν Σπαρτιητέων, ἐμαντεύετο ἐν Πλαταιῇσι. εἶσι μὲν νυν Ἕλληνι καὶ ἐγένετο τὰ ἱρὰ ἀμείνονα τοῖσι. Σφαγιαζόμενος δὲ ὁ Ἀσωπὸν, καὶ μάχης ἄρχεσθαι, οὐ. Μαρδονίῳ δὲ πρὸς τὸν θυμούμενον μάχης ἄρχειν, οὐκ ὅπι τήδεα ἐγένετο τὰ ἱρὰ· ἀμείνονα δὲ καὶ τούτῳ, καὶ λά. καὶ γὰρ οὗτος Ἕλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρέετο, μάντιν ἔχων Ἡγησίστρατον, ἄνδρα Ἠλεῖόν τε καὶ τῶν Τελλιαδέων ἐόντα λογιμώτατον· τὸν δὴ πρότερον τούτων Σπαρτιῆται λαβόντες, ἔδησαν ὅπι θανάτῳ, ὡς πεπονθότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ, ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἐγένετο, ὥστε πρέχων περὶ τῆς ψυχῆς, πρός τε τοῦ θανάτου πησόμενος πολλά τε καὶ λυγρά, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγου· ὡς γὰρ δὴ ἐδέδετο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ, ἐστενοχωρέοντος κως σιδηείου ἐκράτησε. αὐτίκα δὲ ἐμηχανᾶτο αἰνοτάτου ἔργον ποιῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σαθμησάμενος γὰρ ὅκως ἐξελεύσεται οἱ ὁ λοιπὸν τοῦ ποδὸς, ἀπέταμε τὸν παρὸν ἑωυτοῦ. ζῶντα δὲ ποιήσας, ὡς φυ-

ἐμάνοντο πολῦτες

ἐπορέγετο

333

πόδος ἡμίσεον

πάντων

πρὸς θυμούμενον

ὡς φυλασσόμενος ὑπὸ φυλάκων, διορύξας τὸν τοῖχον, ἀπέδρη ἐς Τεγέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δ' ἡμέρας κατὰ δύνον ἐς ὕλην, καὶ αὐλιζόμενος οὕτω, ὥστε Λακεδαιμονίων πανδημεὶ διζημένων, τεῖ τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ ἀπικέσθαι ἐν Τεγέῃ. τοῖς δὲ ἐν θυμῷ μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε τόλμης, ὁρέοντας ἡμίσεον τοῦ ποδὸς τοῦτο κείμενον, καὶ κεῖνον οὐ δυναμένους εὑρεῖν. ὁπότε μὲν οὕτω ἀφανὴς ἐγένετο Λακεδαιμονίοις, καὶ ἀφίκετο ἐς Τεγέην, ἐοῦσαν οὐκ ἀγαθομάχου Λακεδαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον. ὑγιὴς δὲ γενόμενος, καὶ ἐποιησάμενος ξύλινον πόδα, κατεφύγε ἐκ τῆς ἰθείης Λακεδαιμονίοισι πολέμιος. οὐ μὲν τοι ἔς γε τέλος οἱ συνῴκε τὸ ἔθνος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους συγκεκυρηκός. ἦλω γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπέθανε. ὁ μὲν τοι θάνατος ὁ Ἡγησιστράτου, ὕστερον ἐγένετο τῶν Πλαταιϊκῶν· τότε δ' ὅτι τῷ Ἀσωπῷ τῷ Μαρδονίῳ μεμαθημένος ἐκ ὀλίγου, ἐθύετό τε καὶ προσεθυμέετο κατὰ τὸ ἔθνος τὸ Λακεδαιμονίων, καὶ κατὰ τὸ κέρδος. ὡς δὲ οὐκ ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι, οὔτε αὐτοῖσι Πέρσῃσι, οὔτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἐοῦσι Ἑλλήνων, (εἶχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ' ἑωυτῶν μάντιν Ἱππομαχον, Λευκάδιον ἄνδρα) ὑπορρέοντων δὲ τῶν Ἑλλήνων, καὶ γινομένων πολλῶν, Τιμογενίδης ὁ Ἑρπυος, ἀνὴρ Θηβαῖος, συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς σκολαὶς τοῦ Κιθαιρῶνος φυλάσσειν· λέγων ὡς ἐπιῤῥέουσι οἱ Ἕλληνες ἀεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, καὶ ὡς ἐπολάμψοιτο συχνοί. ἡμέρας δὲ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγεγένεσαν ὀκτὼ, ὅτε ζῶντα ἐκεῖνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ. ὁ δὲ, μαθὼν τὸν πρόφασιν οὗ ἔνεκα, ὡς οὐφενὴς ἐγένετο, πέμπει τὸν ἵππον ἐς τὰς σκολαὶς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ ὅτι Πλαταιέων φέρουσι. τὰς Βοιωτοὶ μὲν, τρεῖς κεφαλὰς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ, δρυὸς κεφαλάς· πεμφθέντες δὲ οἱ ἵπποται, οὐ μάτην ἀπίκοντο. ἐσφάλοντα γὰρ ἐς τὸ πεδίον, λαμβάνουσι ὑπὸ ζυγὰ τε πεντακόσια, σιτία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς στρατόπεδον, καὶ αὐθεφόνους, οὐ εἴποντο τοῖσι βούλεσι. ἐλόντες δὲ τούτῳ τῷ ἄγγελῳ οἱ Πέρσαι, ἀφραδέως ἐφόνευον, φραδμοὶ οὔτε ὑπὸ ζυγὸν ἐποίευν, οὔτε αὐθεφόνους.

334

A quãuis ab excubitoribꝰ obseruaretur, tamẽ subruto muro profugit Tegeam versus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atque immorãs, vt trinoctio Tegeam peruenerit: Lacedæmoniis eum passim perscrutantibus, admirantibúsque magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacentem cernerẽt, ipsum inuenire non possent. Ita Hegesistratus Lacedæmoniis elapsus, in Tegeam, quæ per id tẽpus non erat pacata Lacedæmoniis, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmoniis hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractũ in Lacedæmonios odium profuit. nã in Zacyntho quũ vaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verùm hic Hegesistrati interitus posterior rebꝰ Plataeẽsibus fuit. Tũc autẽ is à Mardonio non exigua summa conductus, cupidè sacrificabat, cùm in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam neque ipsis Persis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quendam Leucadiũ Hippomachum)[a] quúmque dilaberentur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus vt exitus Cithæronis custodiẽdos curaret, quòd diceret[b] assiduè Græcos ad hostem quotidie transire, séque complures deprehendisse. Iam autem dies octo abierant positis eregione castris, quum iste Mardonio hoc cõsilium dedit. Mardonius, admoneri se probè intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithæronis qui Plataeas ferunt: quæ Bœotii Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra peruenerẽt. nacti enim ingredientia cãpum quingenta iumenta quæ commeatum è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumẽta sequebãtur, immisericorditer trucidãt, neq; iumẽtis neque hominibꝰ parcẽtes.

a Quúmq; subingrederentur Græci, & eorum numerus crescẽret.

b Subingredi quotidie Græcos, & fore vt ipse multos interciperet. Iam autem d.

In quibus occídendis posteaquã satis sũt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hãc rem gestam biduum absumptũ est, neutris pugnam lacessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. equitatus modò Mardonii progredie batur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, vtpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assiduè prouehebantur vsque ad prælium: deinde excipientes Persæ pariter ac Medi præcipuè præclara facinora edebant. His amplius ad decẽ vsque dies nihil est actum. [a] at vbi vndecimus dies illuxit, quũ & Græci multo plures efficerentur, ad Plaræas castris eregione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi venêre in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Pharnacis filij, vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis expertæ. quorum consultãtum hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem, expediens esse contractis quamprimùm copiis ire ad mœnia Thebana, quò multũ rei frumẽtariæ ipsis multúmque pabuli iumentis compararent: atque ibi confidentes per otium rem cõficerent, videlicet quum multum auri tum signati tũ non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterẽt, eos præcipuè qui ciuitatibus præsiderent. fore enim vt illi suã traderent libertatem: neque oportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorũ quæ istius sententia erat, tanquã aliquid vltra hoc prospicientis. Mardonii autem sententia ferocior pertinaciórq;, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse quàm Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore confligere, quàm cõmittere vt plures quàm coacti erant Græci cogerentur. Hegesistrati verò auspicia valere sinere, nec eis vim afferre:

a Quum autem iam vndecimus ageretur dies ex quo castra castris oppoſuerant, & valde auctus fuisset Græcorũ numerus, necnon Mardonius stationem illã grauatè ferret, ibi venêre in colloq.

ὡς δὲ ἀδδὶς εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτέων ἤλαυνον διεβαλλόμενοι ὁμῶς τε Μαρδόνιον καὶ ἐς τὸ γραφόπεδον. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον, ἑτέρας δύο ἡμέρας διέτειψαν, οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης ἄρξαι. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἀσωποῦ ἐπήισαν ἀμφότεροι βάρβαροι, πειρώμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ οὐδέτεροι. ἡ μὲν τοι ἵππος ἡ Μαρδονίου αἰεὶ προσσέκειτό τε καὶ ἐλύπεε τοὺς Ἕλληνας. ἅτε γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον, καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, μάλα ἔσχον οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρετάς. μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερέων οὐδὲν ὅτι πλοῦν ἐγένετο τούτεων· ὡς δὲ ἑνδεκάτη ἐγένετο ἡμέρη αὐτικα τηνικαῦτα τοῖσι ἀλλήλοισι ἐν Πλαταιῇσι, οἵ τε δὴ Ἕλληνες πολλῷ πλείονες ἐγένεσθε, καὶ Μαρδόνιος παρεκέκτετο τῇ ἔδρῃ, ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεος, ὃς ἐν ὀλίγοισι Περσέων τῷ ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ξέρξῃ. βουλευομένων δὲ αὐτῶν ἔσαν αἱ γνῶμαι· ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὡς χρεὼν εἴη ἀναζεύξαντας τὸν ταχίστω πάντα τὸν στρατὸν, ἰέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἔνθα σῖτόν τέ σφι ἐσενείκαι πολλὸν, καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυγίοισι. κατ' ἡσυχίαν τε ἱζομένους ἀμφιφρήσεσθαι ποιεῦντας τάδε. ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲν ὅτι σημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄσημον· πολλὸν δὲ καὶ ἀργυρέον τε καὶ ἐκπώματα· τούτεων φειδομένους μηδενὸς, ἀμφιπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προσεστεῶτας ἐν τῇσι πόλισι· καὶ ταχέως σφέας παραδώσειν τὴν ἐλευθερίην, μηδὲ ἀνασκιδνάναι συμβάλλοντας. τούτου μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐρρέετο τῇ Θηβαίων γνώμη, ὡς προσόδους πλεῦν τι ἐκ τούτου· Μαρδονίῳ δὲ, ἰσχυροτέρη τε καὶ ἀγωνιστικωτέρη, καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη. δοκέοντι γὰρ πολλῷ κρέασσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ παρορᾶν συλλεγομένους ἐπὶ πλεῦνας γίνεσθαι τῶν συλλεγομένων. τά τε σφάγια τὰ Ἡγησιστράτου ἐᾶν χαίρειν, μηδὲ διάζεσθαι,

ἀλλὰ νόμῳ τῷ Περσέων χρεωμένους συμβάλλειν. τούτου δὲ οὕτω δικαιοῦντος, αὐτέλεγε οὐδείς. ὥστε ἐκράτει τῇ γνώμῃ· ὁ γὰρ κράτος εἶχε τῆς στρατιῆς ὅλης οὐκ βασιλῆος. ἀλλ' οὐκ Ἀρτάβαζος. μεταπεμψάμενος ὦν τοὺς ταξιάρχους τῶν τελέων, καὶ τῶν μετ' ἐωυτὸν ἐόντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγοὺς, ἡρώτα εἴ τι εἰδοῖεν λόγιον περὶ Περσέων, ὡς ἀμφιφερέονται οὐ τῇ Ἑλλάδι. σιωπώντων δὲ τῶν ὀπτικλήτων, τῶν μὲν οὐκ εἰδότων οὐδὲ χρησμοὺς, τῶν δὲ, εἰδότων μὲν, οὐ ἀδείη δὲ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλεγε, Ἐπεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἢ οὔτε οὐδὲν, ἢ οὐ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω ὡς οὐ ὀπτιστάμενος. ἔστι λόγιον ὡς χρεὼν ἐστὶ Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα, διαρπάσαι ὅ ἱερὸν ὃ ὂν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὸν διαρπαγὴν, ἀπολέσθαι πάντας. ἡμεῖς τοίνυν αὐτὸ τοῦτο ὀπτιστάμενοι οὔτοι τε ἴμεν ὀπὶ ὃ ἱερὸν τοῦτο, οὔτε ἐπιχειρήσομεν διαρπάζειν. Τούτης τε εἵνεκα τῆς αἰτίης οὐκ ἀπολεόμεθα. ὥστε ὑμέων ὅσοι τυγχάνουσι οὖσοι ἐόντες Πέρσαι, ἤδεσθε τοῦδε εἵνεκα, ὡς παρεσομένους ἡμέας Ἑλλήνων. Τοῦτό σφι εἶπας, δοὺς σημήνε παρατάσσεσθαί τε πάντα, καὶ εὐκρινέα ποιέεσθαι, ὡς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ὀπτιούσῃ συμβολῆς ἐσομένης. τοῦτον δὴ ἔγωγε τὸν χρησμὸν τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς Γλουείους τε καὶ τὸν Ἐγχέλεων στρατὸν οἶδα πεποιημένον, ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας. φημὶ τὰ μὲν Βακίδι εἶναι ἐς τοῦτον τὸν μάχιμον πεποιημένα,

Τὸν δὴ ὀπτὶ Θερμώδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ
Ἑλλήνων σιτοδόον, ἠ βαρβαρόφωνον ἰυγὴν,
Τῇ πολλοὶ πεσέονται, ὑπὸ λαχεσίν τε μόρον τε,
Τοξοφόρων Μήδων ὅτεον αἴσιμον ἦμαρ ἐπέλθῃ.

Ταῦτα μὲν καὶ παρόμοια τούτοισι ἄλλα Μουσαίου ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ Θερμώδων ποταμὸς ῥέει μεταξὺ Τανάγρης τε καὶ Γλίσαντος.

Μετὰ δὲ τὸν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν, καὶ παραίνεσιν τοῦ σφι Μαρδονίου, νὺξ τε ἐγένετο, καὶ ἐς φυλακὴν ἐπάσαντο. ὡς δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προσελήλαστο, καὶ ἡσυχίη

A quinimo Persarum more seruato debere confligere. Mardonio ita opus facto esse cẽsenti nemo contradicebat. qui, vbi sententia sua vicit, accitis cohortiũ præfectis & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eũ nanque erat summa imperii, nõ penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculũ scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quòd ignorarẽt oracula, partim quòd haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius, Quoniam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, vt pote bene cognitam habens. Est oraculũ, Persis fatale esse vt in Græciam profecti diripiãt templum quod Delphis est, vtque direpto templo omnes intereant. Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hãc causam interitum deuitaturi. quo nomine quicũque vestrũm bene Persis volunt, voluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc loquutus, secundo loco signum dedit vt omnia [a] appararent, & corpora curarent, veluti sub lucis exortu prælio futuro. Oraculum autem, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyriis & Encheleorũ copiis. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id verò hoc fuisse,

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis
Barbaricæ Graiis acies clamore coibunt.
Hic multi occumbent defuncti munere vitæ,
Quãdo sagittiferis aderit lux vltima Medis.

Hæc ego atque alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagram ac Glisantem interfluit.

Insequẽti nocte quàm Mardonius de oraculis interrogauit, exhortatúsq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eiusdem noctis quũ multũ processisset, cõticiniúmque in

a Appararent, & singula ordine disponerent.

exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonum, ad excubias Athenienſiũ adequitauit, efflagitauitque ſuos vt cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, plerique remanſerunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendam equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, niſi nominatim appellans Athenienſium duces, velle ſe in colloquium illorũ venire. Duces, hoc audito, confestim ad locum excubiarum ſequuti ſunt. quos Alexander, vbi venere, his verbis alloquutus est, Viri Atheniẽſes, hæc ego vobis verba pro depoſito trado, necui efferatis niſi Pauſaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerẽ niſi de vniuerſa Græcia ſolicitus eſſem: quippe qui vetuſta origine Græcus ſum, nec vellem videre Græciam [a] pro libera ſeruiẽtem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitum litare non poſſe, alioqui olim iam cõflicturum fuiſse. Is nũc ſacrificia valere finere cõſtituit, & vbi primùm illuxerit, vobiſcum confligere: extimeſcens admodũ (quãtum ego coniicio) ne plures ad copias veſtras accedant. Ad hæc vos parati eſtote. Quòd ſi differet Mardonius, nec committet certamen, vos perſeuerate hîc manere: ad paucos enim dies eis ſuppeditat cõmeatus. Quòd ſi hoc bellum vobis ex ſententia finietur, debebit aliquis veſtrũm reminiſci mei meæque liberationis, qui Græcorũ cauſa rem adeo [b] temerariam, libenter tamen feci, vt ad vos conſilium Mardonii deferrem: ne barbari ex improuiſo vos adorirentur. Ego autem ſum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum ſe recepit ad ſuámque ſtationem. Duces Atheniẽſium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexãdro audierãt Pauſaniæ retulere. Hac ratione Pauſanias in metũ Perſarũ adductus, Quoniã, inquit, ſub auroræ præliũ fiet,

a Ex libera factã ſeruam. Vel, in ſeruitutem reductã.

b Periculoſam.

A ἐδόκεε ἢ εἰ) αὐτὰ τὰ γραπόπεδα, καὶ μάλιστα οἱ αὐτόθεν ἢ εἰ) ἐν ὕπνῳ, τηνικαῦτα προσελάσας ἵππῳ πρὸς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγός τε ἐών, καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίζητο οἷσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλέονες πρόσθεμον, ἀμφὶ ἔθεον ὅτι τοὺς στρατηγούς. ἐλθόντες δὲ ἔλεγον ὡς αὐτόθεν ἥκει ὅτι ἵππου ἐπὶ τῷ στρατοπέδου τῷ Μήδων· ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν προσαγορεύει ἔπος, στρατηγοὺς δὲ ὀνομάζων, ἐθέλειν φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν. ἀμφὶ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐτίκα ἔπεσον ἐς τὰς φυλακάς. ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προθέμενος ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόρρητα ποιεύμενος πρὸς μηδένα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Παυσανίῃ, μή με διαφθείρητε. οὐ δὲ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδόμην συναπάσης τῆς Ἑλλάδος. αὐτός τε γὰρ Ἕλλην εἰμὶ γένος, καὶ οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ὁρᾶν τὴν Ἑλλάδα. λέγω δὲ ὦν ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε· νῦν δὲ οἱ δέδοκται, τὰ μὲν σφάγια ἐᾶν χαίρειν, ἅμα ἡμέρῃ δὲ διαφαυσκούσῃ συμβολὴν ποιέεσθαι. καταῤῥώδηκε γὰρ μὴ πλέονες συναθροῖτε, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. πρὸς ταῦτα ἑτοιμάζεσθε. ἐὼ δὲ ἄρα ὑποβάλλεται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος, καὶ μὴ ποιῇ, λιπαρέετε μένοντες. ὀλίγων γὰρ σφι ἡμερέων λείπεται σιτία. ἐὼ δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὅδε κατὰ νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χρὴ καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώσιος πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα τοῦτο τὸ ἔργον οὕτω παράβολον ἔργασμαι ὑπὸ προθυμίης, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν διάνοιαν τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν ἐξαίφνης βάρβαροι μὴ προσδεκομένοισι κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών.

E Ὁ μὲν, ταῦτα εἴπας, ἀπήλαυνε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἑωϋτοῦ τάξιν. ἀμφὶ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐλθόντες ὅτι τὸ δεξιὸν κέρας, ἔλεγον Παυσανίῃ τάδε ἥκουσαν Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ, τούτῳ τῷ λόγῳ καταῤῥωδήσας τοὺς Πέρσας, ἔλεγε τάδε, Ἐπεὶ τίνων ἐς ἦμαρ ἡ συμβολὴ γένεται,

» ὑμέας μὲν θεῶν ἔστι τοὺς Ἀθηναίους ἕνεκα
» τῶν τοῖς Πέρσαις· ἡμέας δὲ τοὺς Βοιωτοὺς
» τε καὶ τοὺς κατ' ὑμέας τεταγμένους Ἑλλή-
» νων, τῶνδε εἵνεκεν· ὑμεῖς ὀπίσω τοὺς Μή-
» δους καὶ τὸν μάχιμον αὐτέων, ὅτι Μαρα-
» θῶνι μαχεσάμενοι· ἡμεῖς δὲ ἀπειροί τε εἰ-
» μὲν καὶ ἀδαέες τούτων τῶν ἀνδρῶν. Σπαρ-
» τιητέων γὰρ οὐδεὶς πεπείρηται Μήδων. ἡμεῖς
» δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροι εἰ-
» μὲν. Ἀλλ' ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα χρεὼν
» ἔστι ἐνταῦθα ὑμέας μὲν ἐς τόδε ὀ κέρας, ἡμέας
» δὲ ἐς ὀ οὐώνυμον. πρὸς δὲ ταῦτα εἶπον
» ὦ Ἀθηναῖοι τάδε, Καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πά-
» λαι ἀπ' ἀρχῆς, ἐπεί τε εἰδόμεν κατ' ὑ-
» μέας παυομένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόῳ ἐγέ-
» νετο εἶπαι ταῦτα τάδε ὑμεῖς φθάντες προ-
» φέρετε· ἀλλ' ἀρρωδέομεν μὴ ὑμῖν ὀκνηρὸ-
» δες γένωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δ' ὦν αὐτοὶ ἐ-
» μνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ὑμῖν οἱ λόγοι γε-
» νόμενοι, καὶ ἑτοῖμοι εἰμεν ποιέειν ταῦτα. ὡς
δ' ἤρεσκε ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἠώς τε διέ-
φαινε, καὶ ἐπαλάστοντο τὰς τάξις. γνόν-
τες δὲ οἱ Βοιωτοὶ ὃ ποιεύμενον, ἐξαγγέλουσι
Μαρδονίῳ. ὁ δ' ἐπεί τε ἤκουσε, αὐτίκα
μετιστάναι καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο, παράγων
τοὺς Πέρσας κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. ὡς
δὲ ἔμαθε τοῦτο ποιοῦντα γενόμενον ὁ Παυσα-
νίης, γνοὺς ὅτι οὐ λανθάνει, ὀπίσω ἦγε τοὺς
Σπαρτιήτας ὅτι τὸ δεξιὸν κέρας· ὡς δ' αὖ-
τως καὶ ὁ Μαρδόνιος ὅτι τὸ οὐώνυμον. ἐ-
πεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξις,
πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρ-
» τιήτας, ἔλεγε τάδε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, ὑ-
» μεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι ὑπὸ τῆ
» τῆδε ἀνθρώπων, ὀνομαζομένων ὡς οὔ-
» τε φεύγετε ὀνομαστὶ πολέμου, οὔτε τάξιν ὀνο-
» λείπετε· μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντ-
» ίους, ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῶν δ' ἄρ' ἦν τόδε
» ἀληθές. πρὶν γὰρ ἢ συμμίξαι ἡμέας, ἐς χει-
» ρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ φεύγοντας τε
» φάσιν ὀνομαστὶ λείποντας ὑμέας εἴδομεν. ὀν Ἀ-
» θηναίοισί τε τὸν πρόπειραν ποιεύμενοι,
» αὐτοί τε αὐτίκα δούλων τῶν ἡμετέρων πανσο-
» μένοις. ταῦτα δ' οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν
» ἔργα· ἀλλὰ πλεῖστον δὴ ὀν ὑμῖν ἐψεύσθημεν.
» πρεσδεκόμενοι γὰρ κτὶ κλέος, ὡς δὴ πέμ-
» ψετε ἐς ἡμέας κήρυκα πρεσηκαλούμενοι, τε βουλόμενοι μετὰ τῶν Πέρσησι μάχεσθαι,

a Vos quidẽ Atheniẽſes in acie ſtare aduerſus Perſas neceſſe eſt, nos autem aduerſus Bœotos & eos qui vobis oppoſiti ſunt Græcos. idque hac de cauſa quòd Medos eorũmque pugnã nouerítis, ex prælio apud Marathonẽ geſto: nos verò hoſce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorũ Medorum periculũ fecit, at Bœotos & Theſſalos experti ſumus. Itaque ſumptarm.

b Pro celebritate veſtra. Id eſt, vt conſentaneum eſt illi famæ quæ de veſtra fortitudine ſparſa eſt.

A [a] expedit vos Athenienſes ſtare in acie aduerſus Perſas vobis cognitos, vt qui cum Medis in Marathone pugnauerítis: nos verò qui eorum ſumus inexperti atque ignari, (nemo enim Spartiata Medorum periculũ fecit) contra vobis oppoſitos Bœotos & Theſſalos: quorum ſumus experti, horum Græcorum gratia. Itaque op' eſt ſumptis armis vos in hoc dextrum, nos in ſiniſtrũ cornu tranſire. Ad hæc ita reſpõdẽre Atheniẽſes, Nobis quoque olim iã inde ab initio, poſteaquã aſpeximus Perſas aduerſus nos eſſe inſtructos, fuit in animo iſtud dicere quod vos dicere occupaſtis: ſed verebamur ne non grata eſſet vobis oratio. nũc quãdoquidem ipſi feciſtis huius rei mentionem, & nobis iucunda oratio eſt & parati ſumus iſtud exequi. Vbi hoc vtriſque complacuit eſt, & loca permutauerũt, ſub auroram rẽ aduertẽtes Bœoti, ad Mardonium detulerũt. Ea audita Mardonius extemplo & ipſe conatus eſt Perſas cõtra Lacedæmonios tranſferre. Pauſanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum ſuum, rurſus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At vbi Mardonius & ipſe ſuos in ſiniſtrũ reduxit, & acies priſtino in loco ſtetere, miſſo caduceatore ad Spartiatas ita inquit, Lacedæmonii, vos verò fama fert omnium qui iſtic ſũt eſſe præſtantiſſimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordines deſeratis, ſed perſtantes aut interficiatis hoſtes, aut ipſi occumbatis. Horum nihil admodum veri eſt. quippe antequam manus conſerantur, vos cernimus fugientes, aciémque deſerentes, & relegato Atheniẽſibus periculo, conſiſtẽtes ex aduerſo noſtrorum ſeruorum: quod neutiquam eſt factũ præſtantium virorum. Ex quo plurimùm de vobis nos fefellit opinio, quos expectabamus [b] ex nominis gloria miſſuros veſtra ſponte caduceatorem nos prouocatum, quòd cum ſolis Perſis,

tanquam huic rei ſufficiẽtes, pugnare velletis. At [a] nihil tale inuenimus quale ferebatur, ſed potius eſſe vos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipſi non occupaſtis hoc dicere, occupamus: vt quandoquidem vos inter Græcos præſtãtiſſimi eſſe exiſtimamini, & nos inter barbaros, dimicemus totidem vtrique numero, &, ſi videatur vt cæteri quoque itidem, & illi poſtmodũ pugnent: ſin hoc non videatur, ſed ſatis eſſe nos ſolos decernere, nos ſoli decernamus, & vtri è nobis vicerint, ii totum exercitum viciſſe cenſeantur. Hæc fatus caduceator, quum aliquãdiu expectaſſet, nemine quippiam reſpondente, retrò abiit, & rẽ Mardonio retulit. Ille maiorem in modum lætatus, & frigida victoria elatus, equitatum in Græcos immiſit: equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis ſagittíſque inceſſentes. qui quũ eſſent hippotoxotæ, *id eſt, equites ſagittarij*, cominus pugnare [b] inſueti, fontem Gargaphium, vnde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, confuderũt obſtruxerúntque. Eum iuxta fontem ſoli Lacedæmonii ſtationem habebãt: cæteri Græci, vt quique ſtationes habebant, maius minúſve procul illinc aberãt. Et erat quidem Aſopus in propinquo: ſed aquari ex eo ab equitibus miſſilibúſque prohibiti, ita ad fontem pergebant. hunc in modum aqua exercitus exutus quum eſſet, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum tum his tum aliis de cauſis frequentes ad Pauſaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etſi talis eſſet rerum ſtatus, tamẽ ob id præcipuè angebãtur quòd iam re frumentaria deficiebantur, quum ipſorum ſerui in Peloponneſum miſſi frumentatũ, intercluderentur ab equitatu quominus ad caſtra reuerterentur.

a Nihil tale vos dicere comperimus, ſed pot.

b *Sequutus eſt lectionem quæ & in quibuſdam Get. cod. habetur*, ἄποροι *pro* ἄπορα.

De hoc autem deliberantibus ducibus viſum eſt, ſi Perſæ eo die ſuperſederent committere prælium, eſſe eundum in inſulam quæ ab Aſopo & à fonte

A ἄρτιοι ἐόντες ποιέῃν ζωῦτα· οὐδὲν τοιῆδε λέ-
γοντας ὑμέας ἤκομεν, ἀλλὰ τοιῶνδε τινὰ
μᾶλλον. νῦν ὦν ὅκῃ ὑμεῖς ἤρξατε τοῦ-
του τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἀρχόμεθα, τί δὴ οὐ
τοῖσι μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεί τε δεδό-
ξωδε εἶναι ἄριστοι, τοῖσι δὲ τῶν βαρβάρων ἡ-
μεῖς, ἴσοι τοῖσι ἴσοισι ἀριθμὸν ἐμαχεσάμε-
θα; καὶ τῷ μὲν δοκέῃ καὶ τοῖς ἄλλοις μάχε-
σθαι, οἷσι ὦν μετέπειτα μαχέσασθαι ἤστεροι.
εἰ δὲ τῷ μὴ δοκέῃ, ἀλλ' ἡμέας μοιρίους ἀπο-
B χρεῶν, ἡμεῖς δὲ ἀγωνιεσόμεθα. ὁκότεροι
οἱ ἂν ἡμέων νικήσωσι, τούτοις τῷ ἀπάντι
στρατοπέδῳ νικᾶν. ὁ μὲν, ζωῦτα εἴπας τε,
καὶ ὑπεχών χρόνον, ὡς οἱ οὐδεὶς οὐδὲν ὑπε-
κρίνατο, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. ἀπελθὼν δὲ
ἐσήμαινε Μαρδονίῳ τὰ κατηλαλήσατο. ὁ δὲ,
ὡς εὐχερὴς γενόμενος, τῇ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νί-
κῃ, ἐπῆκε τῷ ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. ὡς
δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππόται, ἐσίνοντο πᾶσαν τὴν
στρατιὴν τὴν Ἑλληνικήν, ἐσακοντίζοντές
C τε καὶ τοξεύοντες, ὥστε ἱπποτοξόται τε ἐόν-
τες, καὶ τοῖσι φέρεσθαι εὔπορεν. τῷ τε κρή-
νῃ τῷ Γαργαφίῃ, ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πᾶν τὸ
στράτευμα τὸ Ἑλληνικόν, συνεπάσσαντες καὶ
συνέχωσαν. ἔσαν μὲν ὦν τῷ κρήνῃ
Λακεδαιμόνιοι μοιρῖται τεταγμένοι· τοῖσι δὲ
ἄλλοισι Ἕλλησι ἡ μὲν κρήνη τοῖσι ἐλεύθε-
ρος, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς,
ἀγχοῦ. ἐρευκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, ὅτῳ
δὴ ὅτι τῷ κρήνῃ ἐφοίτεον. ἀπὸ τοῦ ποτα-
D μοῦ γὰρ σφι οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι, ὑ-
πό τε τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων. τούτου δὲ
τοιούτου γινομένου, ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων στρατη-
γοὶ, ἅτε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς στρα-
τιῆς, καὶ ὑπὸ τῆς ἱππου τοσαυτομένης, συνε-
λέχθησαν πρὸς αὐτέων τε τουτέων καὶ ἄλ-
λων, ἐλθόντες πρὸς τὸ δεξιὸν κέρας. ἀλλὰ
γὰρ τουτέων τοιούτων ἐόντων, μᾶλλόν σφεας
ἐλύπεε. οὔτε γὰρ σιτία εἶχον ἔτι, οὔτε σφέων
ὀπέωνες, ἀποπεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον
ὡς ἐπισιτιεύμενοι, ἀποκεκλέατο ὑπὸ τῆς
E ἵππου, οὐ δυνάμενοι ἀπικέσθαι ἐς τὸ στρα-
τόπεδον.

Βουλευομένοισι δὴ τοῖσι στρατηγοῖσι ἔδοξε,
ἢν ὑποβάλωνται κείνην τῷ ἡμέρῃ οἱ Πέρ-
σαι συμβολὴν ποιεύμενοι, ἐς τὸν νῆσον ἰέναι.
ἡ δὲ ἐστὶ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς

Γαργαφίης, ἐς τὸν ἐστρατοπεδεύοντο τότε, A
δέκα σταδίους ἀπέχουσα, τοῦ τε Πλαταιέων
πόλιος. νῆσος δὲ οὕτω αὐτὴ εἴη ἂν ἠπείρῳ. χω-
ζόμενος ὁ ποταμὸς αὐτόθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρῶ-
νος, ῥέει κάτω ἐς ὀ πεδίον, διέχων ἀπ' ἀλλή-
λων τοῦ ῥέεθρα ὅσον τε τέσσερα στάδια· καὶ ἔ-
πειτα συμμίσγει ἐς τωὐτό. οὐνόμα δὲ οἱ
Ὠερόη. θυγατέρα δὲ ζωῦτον λέγουσι εἶναι
Ἀσωποῦ οἱ ὀπιχώριοι. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον
ἐβουλεύσαντο μετοικίσαι, ἵνα καὶ ὕδατι ἔ-
χωσι χρᾶσθαι ἀφθόνῳ, καὶ οἱ ἱππόται σφέας B
μὴ σινοίατο, ὡς περὶ κενεῶν ἐόντων. μετακινέε-
σθαί τε ἐδόκεε τότε, ἐπεὰν τῆς νυκτὸς ἡ δευ-
τέρη φυλακὴ, ὡς ἂν μὴ ἰδόντες οἱ Πέρσαι
337 ἐξορμεωμένους, καὶ σφέας ἐπόμενοι τοσάου-
σιον οἱ ἱππόται. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν χῶρον
τοῦτον, τὸν δὴ ἡ Ἀσωπὶς Ὠερόη τοῦ ἐρέεται,
ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, ὑπὸ τῷ νύκτα
ζωῦτον ἐδόκεε τοὺς ἡμίσεας ἀποστέλλειν τοῦ
στρατοπέδου τοῦς ἐς Κιθαιρῶνα, ὡς ἀναλά-
βοιεν τοὺς ὀπέωνας τοὺς ὀπίσω τὰ σιτία οἰχο- C
μένους. ἔσαν γὰρ ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ἀπολε-
λαμμένοι. ζωῦτα βουλευσάμενοι, κείνῳ
μὲν τῷ ἡμέρῳ πᾶσαν τοῦς κειμένους τῆς
ἵππου, ἔχον πόνον ἄτυχον· ὡς δὲ ἥ τε ἡμέρη
ἔληγε, καὶ οἱ ἱππόται ἐπέπαυντο, νυκτὸς δὴ
γινομένης, καὶ ἕωσης τῆς ὥρης ἐς τὸν σὺν ἐκ-
κειτό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ὀνησάμενοι τῷ ἵππον D
τοῦς τῷ Πλαταιέων πόλιν. φεύγοντες δὴ,
ἀπικνέονται ὀπὶ τὸ Ἡραῖον. ὃ δὲ τοῦ τῆς
πόλιός ἐστι τῆς Πλαταιέων, εἴκοσι σταδίους
ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης ἀπέχον. ἀπι-
κόμενοι δὲ ἔθεντο τοῦ τὰ ἱεροῦ τὰ ὅπλα.
καὶ οἱ μὲν τοῦ Ἡραῖον ἐστρατοπεδεύοντο.
Παυσανίης δὲ, ὁρέων σφέας ἀπαλλασσομέ-
νους ἐκ τοῦ στρατοπέδου, προήγελε καὶ τοῖσι
Λακεδαιμονίοισι, αἰαλαβόντας τὰ ὅπλα,
ἰέναι κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προιόντας, νομίσας
ἀνῆκε ἐς τὸν χῶρον ἰέναι ἐς τὸν σὺν ἐκκειμένου.
ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἔσαν τῷ Ἀ-
θηναίων πείθεσθαι Παυσανίῃ· Ἀμομφάρε-
τος δὲ ὁ Πολιάδεω, λοχαγὸς τοῦ Πι-
τανητέων λόχου, οὐκ ἔφη οὐδὲ ξείνους φεύ-
γεσθαι, οὐδὲ ἑκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὸν Σπάρτην. ἐθαύμαζέ τε ὁρέων ὃ

Gargaphio, vbi caſtra habebant, decem ſtadiis aberat, ante oppidum Plataenſe ſita in continente, hunc in modum: Fluuius ſupernè è Cithærone delabens in campum, diuortia facit: rurſúſque intercapedine trium fermè ſtadiorum ſua fluenta commiſcet. Huic inſulæ nomẽ eſt OEroë: quam Aſopi filiam eſſe indigenæ aiunt. In hunc locũ Græci tranſire decreuerant, vt & affatim aquæ ad vſum haberent, neque ab equitatu, ſicuti quum ex aduerſo erant, infeſtarentur. Et decreuerant tranſire ſecũda noctis vigilia, ne ipſos proficiſcentes conſpicati Perſæ, inſequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locũ vẽtum eſſet vbi Aſopi filia OEroë diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent ſub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda ſeruitia quæ frumentatum conceſſerant. erant enim illa in Cithærone interclusa. Hæc vbi ſtatuerunt, totum illum diem inceſſente equitatu immenſum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digreſſis equitibus ea noctis hora qua de abeundo conuenerat, plerique ſumptis vtenſilibus abſceſſerunt, [a] non habentes in animo quem ad locum vt irent conuenerant. Nonnulli, vt moueri cœptum eſt, iter Plataeſem ad vrbem intendunt, cupidi equitatum effugere. in templúmque Iunonis fugiendo peruenierunt, quod ſitum eſt ante vrbem, à fonte Gargaphio viginti ſtadiis diſtans. Quò vbi peruenere, poſitis pro templo armis, circa templum ipſum caſtra poſuere. Hos Pauſanias cernens ab exercitu digreſſos, præcepit & ipſe Lacedæmoniis vt ſumptis armis irent quâ cæteri præcedèrent, ratus illos tendere ad locum conſtitutum. Ibi ad obtemperandũ Pauſaniæ cæteri præfecti parati quũ eſſent, Amompharetus Poliadæ filius tribun[o] cohortis Pitaneorũ, negare ſe fugiturũ [b] peregrinos, neque vltrò dedecoratum eſſe Spartã: quinetiã mirari id quod

a Non hab. in animo eũ de quo conuenerat locũ petere. ſed quum ſe loco mouiſſet, iter Plataeam verſus tenebant, lubenter equitatũ effugientes.

b *Id eſt, barbaros, vt ipſe Herodotus antea docuit, pag. 588. ſed & paulo poſt rurſum exponit.*

fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autē & EVryanax cùm indignè ferētes nō parere sibi illū, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituissent: hoc reputātes substiterunt cum Laconicis copiis, conabantúrque persuadere homini non id facto opus esse. & alii quidem hortabantur [a] solum Amompharetum à Lacedæmoniis ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi faciendū putarunt, vt vbi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque vbi exercitus mouere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatę tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent: sciscitatúmque à Pausania quídnā facere oporteret. Præco vbi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorúmque primores tēdere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetū EVryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret, necdum persuadētibus, donec ventum est ad iurgia, interuenit præco Athenienſis, Amompharetō inter altercādum sumente ambabus manibus saxum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente, ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiendos esse peregrinos: appellans barbaros. Eum Pausanias insanum nec potētem mentis vocans, ad præconem Atheniēsium, quæ iussus erat percontantem, respondit vt illis referret præsentem rerum suarum statum, obsecrans eos vt ad sese venirent, & de discessu eadē quæ ipsi agerent. Præcone ad Atheniēses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tēpus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum nō deserturum alios:

a Amompharetum, qui solus ex Lacedæmoniis & Tegeatis remanserat.

A ποιούμενον, ἅτε δὲ παραμυθούμενος τῷ πρεσβυτέρῳ λόγῳ· ὁ δὲ Παυσανίης τε καὶ ὁ Εὐρυάναξ δεινὸν μὲν ἐποιοῦντο, μὴ πείθεσθαι ἐκείνου σφίσι, δεινότερον δὲ ἔτι, κείνους ταῦτ' ἀναγκαζομένους, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον. Πιτανήτῃ, μὴ, ἐὼν ἀπολίπωσι, ποιοῦντες τὰ συνεθήκαντο τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι, ἀπόλιπε ὑποληφθεὶς αὐτός τε Ἀμομφάρετος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. Ταῦτα λέγοντες, ἀπτέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικόν, καὶ ἐπειρῶντο πείθοντες μὲν ὡς οὐ χρεὼν εἴη ταῦτα ποιέειν. καὶ οἱ μὲν παρῆγον Ἀμομφάρετον, μετιόντων Λακεδαιμονίων τε καὶ Τεγεητέων λελειμμένον. Ἀθηναῖοι δὲ ἐπείθον τοιάδε· εἶχον ἀπτέμας σφέας αὐτοῖς ἵνα ἐπαίσθοιντο, ὅτι σαίνονται τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὡς ἄλλα φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὡς δ' ἐκινήθη τὸ στρατόπεδον, ἔπεμπον σφέων ἱππέα, ὀψόμενόν τε εἰ παρόδευσθαι διανοεόμενοι Σπαρτιῆται, εἴτε καὶ τοῦ παντὸς μὴ διανοούμενοι ἀπαλλάσσεσθαι. ἐπείρεσθαί τε Παυσανίην τὸ χρεὼν εἴη ποιέειν. ὡς δὲ ἀπίκετο ὁ κήρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὥρα τε σφέας κατὰ χώρην τεταγμένους, καὶ ἐς νείκεα ἀπιγμένους αὐτέων τοῖς πρώτοισι. ὡς γὰρ δὴ παρῆγον Ἀμομφάρετον ὅ, τε Εὐρυάναξ καὶ ὁ Παυσανίης, μὴ κινδυνεύειν μοῦνος μούνοισι Λακεδαιμονίοισι, οὐκέτι ἔπειθον· ἐς ὃ ἐς νείκεά τε συμπεσόντες ἀπίκοντο, καὶ ὁ κήρυξ τοῦ Ἀθηναίων παρείσατο σφι ἀπιγμένος. νείκεα δὲ ὁ Ἀμομφάρετος, λαβὼν λίθον τε ἀμφοτέρῃσι τῇσι χερσί· καὶ θεὶς πρὸ ποδῶν τοῦ Παυσανίου, τούτῳ τῷ ψήφῳ ψηφίζεσθαι ἔφη, μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους· λέγων τοὺς βαρβάρους. ὁ δὲ, μαινόμενον καὶ οὐ φρενήρεα καλέων ἐκεῖνον, πρός τε Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα, λέγειν ὁ Παυσανίης ἐκέλευε τὰ παρεόντα σφι πρήγματα· ἔλεγέ τε τοῦ Ἀθηναίων προσχωρῆσαί τε πρὸς ἑωυτοὺς, καὶ ποιέειν περὶ τῆς ἀπόδου τὰ περ αὐτὸς καὶ σφεῖς. καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους· τοῖς δὲ ἐπεὶ αὐαχρινομένοις πρὸς ἑωυτοὺς ἠώς κατελάμβανε, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Παυσανίης, οὐ δοκέων Ἀμομφάρετον λείψεσθαι, τοῦ ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποσειχόντων (τὰ δὴ καὶ ἐγένετο) σημήνας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάντας·

338 εἵποντο δὲ καὶ Τεγεῆται. Ἀθηναῖοι δὲ παρόδευντες ἵσαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι. καὶ μὲν δὴ τῶν τε ὄρθων αὐτείχοντο καὶ τῆς ὑπωρείης τῆς Κιθαιρώνος, φοβεόμενοι τὸν ἵππον· Ἀθηναῖοι δὲ, κάτω τραφθέντες ἐς τὸ πεδίον. Ἀμομφάρετος δὲ, ἀρχὸν τε οὐδαμῶς δοκέων Παυσανίου τολμήσειν σφέας ἀπολιπεῖν, παρείχετο αὐτοῦ μούνους μὴ ἐκλιπεῖν τὸν τάξιν· παρατρεόντων δὲ τῶν σὺν Παυσανίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰδίῃ τέχνῃ ἀπολιπεῖν αὐτὸν ἀναλαβόντα τὰ ὅπλα, ἦγε βάδην πρὸς τὸ ἄλσος τῶν. τὸ δὲ, ἀπελθὸν ὅσον τε δέκα στάδια, ἀνέμενε Ἀμομφαρέτου λόχον παρὰ ποταμὸν Μολόεντα ἱδρυμένον, Ἀργιόπιόν τε χῶρον καλεόμενον, τῇ καὶ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱερὸν ἦεν. ἀνέμενε δὲ τόδε εἵνεκα, ἵνα ἐὼν μὴ ἀπολίπῃ τὸν χῶρον ὁ Ἀμομφάρετός τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτοῦ μένωσι, βοηθέοι ὀπίσω πρὸς ἐκείνους. καὶ οἱ τε ἀμφὶ Ἀμομφάρετον πρεσβύοντό σφι, καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρβάρων παρεσέχετο πᾶσα· ἀεὶ γὰρ ἱππόται ἐποίεον οἷον καὶ ἐώθεσαν ποιέειν ἀεί. ἰδόντες δὲ τὸν χῶρον κενὸν ἐν ᾧ ἐτετάχατο οἱ Ἕλληνες τῇσι πρότερησι ἡμέρῃσι, ἥλαυνον τοῖς ἵπποις ἀεὶ τὸ πρόσω· καὶ ἅμα καταλαβόντες, παρεστεάτο σφι. Μαρδόνιος δὲ, ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀπολελειμμένους τὸ νύκτα, εἰ δέ τε τὸν χῶρον ἐρῆμον, καλέσας Λεωτυχίδην Θώρηκα, καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θρασύδειον, ἔφη λεγε, Ὦ παῖδες Ἀλεύεω, ἔτι τί λέξετε πάντα δεόντως ἐρῆμα; ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιόχωροι λέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐκ μάχης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια παρόντας. τοῦ πρότερόν τε μετιστάμενοι ἐκ τῆς τάξιος εἴδετε, νῦν τε ἐκ τοῦ τοῦ παροιχομένου νύκτα, καὶ ἀπόντες ὁρέομεν δρηστάς. δεδεξαί τε, ἐπεί σφεας ἔδεε πρὸς τοὺς ἀψευδέως ἀρίστους ἀνθρώπων μάχῃ διακριθεῖναι, ὅτι τοιοῦτοι ἄρα ἐόντες ἐν οὐδαμοῖσι ἐοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο. καὶ ὑμῖν μὲν ἐοῦσι Περσέων ἀπείροισι, πολλὴ ἔκ γε ἐμεῦ ἐγένετο συγγνώμη, ἐπαινεόντων τοῦτοις, τοῖσί τι καὶ σὺν δέαται. Ἀρταβάζου δὲ θῶυμα καὶ μᾶλλον ἐποιούμην, ὃ καὶ καταρρωδήσας Λακεδαιμονίοις· καὶ τὰρρω-

a Athenienses autem acie instructa, contrariū Lacedæmoniis intertenuerūt. Lac. enim prærupt. occup. & Cithæronis radices, metu equitatus, at ipsi deorsum.

A prout & contigit. [a] Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonii prærupta occupauerāt & Citharonis radices, metu equitatus, ipsi deorsum ad campum deflexere. Amompharetus autem, non credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem. At vbi ii qui cum Pausania erant iam abiibant, tunc ratus à disciplina militari se deseri, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Moloentē, in loco qui dicitur Argiopius (vbi situm est templum Cereris Eleusiniæ) substiterat, opperiens Amomphareti cohortem, eo cōsilio vt si Amompharetus cū sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retrò ad hominem suppetias iret. Itaque & Amompharetus cum suis ad cæteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. nam quū inspexisset locum vbi superioribus diebus habuerant Græci castra, vacuum, admissis equis assiduè insequi pergens, illos adeptus vrgebat. Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu, inspectóque loco deserto, acciis Thorace Larissæo & fratribus eius EVrypylo & Thrasydio, inquit, Filii Alevæ quídnam dicetis adhuc, quum hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis, quos negabatis vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt. [b] Proripuerunt autem, quia illis necesse erat cum iis prælio decernere qui nō falsò sunt hominum præstantissimi. vnde nullius esse se pretii, inter Græcos, & ipsos nullius pretii viros, ostenderunt. Cæterùm vobis Persarum inexpertis, sanequam ignoscebam, laudantibus istos vobis expertos: Artabazum autē vehemētius admirabar formidare Lacedæmonios, & præ

b *Vide meam huius loci interpretationem in libro Concionum.*

formidine ſententiam dicere ignauiſſimã, expedire ex his caſtris nos in vrbem Thebanorũ concedere obſidendos. [a] quam ſententiã rex antea aliũde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliãs dicetur. Nunc autem iſtis ita faciẽtibus non eſt remittendum, ſed inſtandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorũ quæ in Perſas perpetrarunt. Hæc loquutus, Perſas Aſopo trãſmiſſo curſim ducit contra Græcorum agmen, tãquam fugam capeſſentium: Lacedæmonióſque ſolos ac Tegeatas adeptus eſt. nam Athenienſes tranſuerſis tramitibus ſubter prærupta in planum digreſſos non cernebat. Cæteri autem barbarorum agminũ præfecti Perſas mouentes ad Græcos inſequendos conſpicati, ſublatis & ipſi ſignis cuncti inſequuntur, pro ſe quiſque maturãtes, [b] nulla diligentia, nullo ordine viam ingreſſi. Et iſti quidem cum vociferatione ac tumultu inſtabant Græcis, tanquam excepturi. Pauſanias autem, vbi equitatu premi cœpit, equitem ad Athenienſes mittit, qui hæc diceret, Viri Athenienſes, propoſita dimicatione maxima, vt aut libera Græcia ſit aut ſeruituti obnoxia, proditi ſumus à ſociis noctu elapſis & nos Lacedæmonii & vos Athenienſes: quod reliquum eſt, ita nobis videtur eſſe faciendum, vt quàm ſtrenuiſſimè poſſumus noſmetipſos defenſantes, mutuo ſimus auxilio. Ac ſi quidem in vos priores impetum dediſſet equitatus, è noſtra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiſcum Græciam non prodiderunt, ſubſidio vobis venire: nunc, quoniam totus in nos equitatus cõtẽdit, debetis vos ad partem maximè laborantem ſuppetias ferre. Quòd ſi vobis aliquo diſcrimine occupatis fas non eſt ſubſidio venire, ſaltem hoc gratificamini nobis vt ſagittarios mittatis: quos agnoſcimus longè omniũ qui in hoc bello ſunt prõptiſſimos eſſe ad nos exaudiẽdos. Hæc vbi audiere Atheniẽſes, quũ mouerent ad ferendam ſtrenuè opem, & iam aduentarent, ibi in eos ii Græci qui partes regias ſequebantur,

a Quam ipſe quoq; rex ex me audiet.

b Nullo delectu, nullóque ordine v. ing. *Vel, Inordinatè & confuſe.*

A δύσαντά τε, ἀποδέξασθαι γνώμην δειλο-
πάτην, ὡς χρεὼν εἴη αἰᾳζοῦσθαι ὃ γρα-
πτὸν δοῦναι, ἰέναι ἐς τὴν Θηβαίων ἀγορὴν πο λιορκη-
σομένους· τὴν ἔπι τοῦς ἐμεῦ βασιλεὺς πεύ-
σεται. καὶ ταῦτα μὲν ἑτέρωθι ἔτι λόγος· νῦν
δὲ ἐκείνοισι ταῦτα ποιεῦσι οὐκ ἐπιτρεπτέα
ἐστί, ἀλλ' ἀνάγκη τοῖσι εἶσι· ἐς ὃ καταλαμφθέν-
τες, δώσουσι ἡμῖν τὴν δίκην ἃς ἐποιήσαντο Πέρσας
πρώτων δίκας. ταῦτα εἰπὰς, ἦγε τοὺς
Πέρσας, δρόμῳ ἀμβαίνων ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ κατὰ τὸ Λόφον.
B σον τῶν Ἑλλήνων, ὡς δὴ ἀποδιδρησκόντων·
ἐπεὶ γέ τοι ὅτι Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεή-
τας μοιώσας. Ἀθηναίους γὰρ τραπομένους ἐς
τὸ πεδίον, ὑπὸ τῶν ὄχθων οὐ κατεῖδε. Πέρ-
σας δ' ὁρέοντες ὁρμημένους διώκειν τοὺς Ἑλ-
λήνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων
ἄρχοντες, αὐτίκα πάντες ἅμα τὰ σημήια,
καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κό-
σμῳ οὐδενὶ κοσμηθέντες, οὔτε τάξει. καὶ οὗ-
τοι μὲν βοῇ τε καὶ ὁμίλῳ ἐπήισαν, ὡς ἀναρ-
C πασόμενοι τοὺς Ἕλληνας· Παυσανίης δ', ὡς
τρεσσέκειτο ἡ ἵππος, πέμψας τρὸς τοὺς Ἀ-
θηναίους ἱππέα, λέγει τάδε, Ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, ἀγῶνος μεγάλου τρεσκειμένου, ἐλθεῖ-
ν τῇ εἰ ἡ δεδουλωμένη τὴν Ἑλλάδα,
τρεσδεδέμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς
τε καὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι,
ὑπὸ τῶν παροιχομένων νύκτα ἀφαδράν-
των. νῦν ὦν δέδοκται ποιεῦντες τὸ ποιητέον
ἡμῖν· ἀμυνομένοις γὰρ τῇ δυνάμεθα ἄριστα
τρὸς ἀλλήλους. εἰ μὲν νυν ἐς ὑμέας
ὥρμησε ἄρχων ἡ ἵππος, χρεὼν δὴ ἡμέας τε
καὶ τοὺς μετ' ἡμέας τὴν Ἑλλάδα οὐ τρεσ-
δεδόντας Τεγεήτας, βοηθέειν ὑμῖν· νῦν δὲ, ἐς
ἡμέας γὰρ ἅπασα κεχώρηκε, δίκαιοί ἐστε ὑμεῖς
τρὸς τὴν πατρίδα μάλιστα τῶν μοιρέων
ἀμυνέοντες ἰέναι. εἰ δὲ ἄρα αὖτις ὑμέας 339
καταλελάβηκε ἀδύνατόν τι βοηθέειν, ὑμεῖς
δ' ἡμῖν τοὺς τοξότας ἀπαπέμψαντες χάριν
θέετε. σταθείδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ τὸν παρ-
E εόντα τόνδε πόλεμον ἐοῦσι πολλὸν τρεσθυ-
μοτάτοισι, ὥστε καὶ ταῦτα ἐσακούειν. Ταῦ-
τα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἐπύθοντο, ὡρμέατο βοη-
θέειν, καὶ τὰ μάλιστα ἐπαμυνέειν. καὶ σφι ἤ-
δη σείροισι ὀπτίσι τεταγμένοι ἀμφὶ ἀλωπεκὴν
Ἑλλήνων τῶν μὲν βασιλῆος ἡγεομένων,

a Athenienſes ad ferendas ſuppetias ire non poſſent. quod enim obiectum erat, ne gotium illis faceſſebat.

b Quum premerentur Spartiatę.

ὥστε μηκέτι δυνάσθαι βοηθῆσαι. Ὃ γὰρ
τρεσκείμενον σφέας ἐλύπεε. οὕτω δὴ μου-
νωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἐόν-
τες σὺν χιλίοισι ἀριθμὸν, καὶ μυριοστοὶ πεντακισ-
μύριοι, Τεγεῆται δὲ, τετρακισχίλιοι· (οὔτοι γὰρ
ὕδαμα ἀπεχίζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων) ἐσφαγιάζοντο, ὡς συμβαλέοντες Μαρδο-
νίῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ τρεσούσῃ. καὶ οὐ γὰρ σφι
ἐγίνετο τὰ σφάγια χρηστά, ἐπιπλέον δὲ αὐτῶν
ὢν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ, καὶ πολλῷ πλεῦ-
νες ἐτρωματίζοντο. Φεύγαντες γὰρ τὰ γέρρα
οἱ Πέρσαι, ἀπίεσαν τοξευμάτων πολλὰ ἀ-
φειδέως οὕτω, ὥστε πιεζομένων τῶν Σπαρ-
τιητέων, καὶ τῶν σφαγίων οὐ γινομένων, ἀπο-
B βλέψαντα Παυσανίης τρὸς τὸ Ἡραῖον
τὸ Πλαταιέων, ὀπτικαλέσασθαι τὴν θεὸν,
χρηίζοντα μηδαμῶς σφέας ψευσθῆναι τῆς
ἐλπίδος. Ταῦτα δὴ ἔτι τούτου ὀπτικαλευ-
μένου, τρεξαναστάντες τρότερον οἱ Τε-
γεῆται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους. καὶ τοῖσι
Λακεδαιμονίοισι αὐτίκα μετὰ τὸν ὀχλὸν τὸν
Παυσανίεω, ἐγίνετο θυομένοισι τὰ σφάγια
χρηστά. ὡς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγίνετο, ἐχώρεον καὶ
C οὗτοι ὀπὶ τοὺς Πέρσας, καὶ οἱ Πέρσαι αὐτοῖσι,
τὰ πέζα μετέντες. Ἐγίνετο δὲ τρῶτον τρὶ
τὰ γέρρα μάχη· ὡς δὲ Ταῦτα ἐπεστώκεε, ἤ-
δη ἐγίνετο ἡ μάχη ἰσχυρὴ πρὸς αὐτὸ τὸ Δημήτ-
τειον, καὶ χρόνον ὀπὶ πολλὸν, ἐς ὃ ἀπίκοντο
ἐς ὠθισμόν. τὰ γὰρ δόρατα ὀπιλαμβανό-
μενοι κατέκλων οἱ βάρβαροι. λήμματι
μὲν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔοντες ἔσαν οἱ Πέρ-
σαι, ἄοπλοι δὲ ἐόντες, καὶ τρὸς ἀνεπιστήμο-
νες ἔσαν, καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι ἀντίοισι
σοφίκω. τρεξαΐσσοντες δὲ κατ' ἕνα, καὶ D
δύο, καὶ πλεῦνές τε καὶ ἐλάσσονες συγκρε-
φόμενοι, ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, καὶ
διεφθείροντο. τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς ἐὼν
Μαρδόνιος, ἀπ' ἵππου τε μαχόμενος λευ-
κοῦ, ἔχων τε τρὶ ἐωϋτὸν λογάδας Περσέων
τοὺς ἄριστοις χιλίοις, ταύτῃ δὴ καὶ μάλιστα
τοὺς ἀνθρώποις ἐπίεσαν. ὅσον μὲν νυν χρόνον
Μαρδόνιος τρεῖλῶ, οἷός τε ἐὼν, καὶ ἀμυ-
νόμενοι κατεβάλλοντο πολλοὺς τῶν Λακε-
δαιμονίων· ὡς δ' Μαρδόνιος ἀπέθανε, καὶ τὸ
τρὶ ἐκεῖνον τεταγμένον ἐὸν ἰσχυρότατον ἔπτε-
σε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράποντο, καὶ εἴξαν
τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλεῦστον γὰρ σφέας ἐδηλέετο ἡ ἐσθὴς ἐρῆμος ἐοῦσα ὅπλων.

ex aduerſo inſtructi inuadunt.

Quo factum eſt vt [a] Athenienſes ab iis vrgentibus auxilium ferre non poſſent, ægrè admodum id ferentes. Ita deſtituti Lacedæmonii, numero cum Ieui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nuſquam ab Lacedæmoniis dirimebantur) ſacrificauerunt tanquam cõflicturi cũ Mardonio præſentibuſque copiis: & quũ litare non potuiſſent, multi eorum interea cadebant, multo plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Perſæ ingentem vim ſagittarum emittebant, adeo inſtanter vt [b] ſatagẽtibus Spartiatis, & quia litare nõ poterant, reſpiciẽs ad templum Iunonis Plataeẽſium Pauſanias, implorauerit deam, obſecrauerítque ne ſpes ſua ipſos omnino fruſtraretur. Adhuc eo deam his verbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in barbaros tendũt: ſtatimque poſt Pauſaniæ preces ſacrificantibus Lacedæmoniis exta pulchra extitere: qui aliquãto pòſt & ipſi in Perſas cũt. Perſæ omiſſis arcub° ex aduerſo ſtetere. Ad quorum gerra primùm pugna atrox commiſſa eſt iuxta ipſum Cereris templum, eáque pertinax, donec ad propulſionẽ ventum eſt. Siquidem barbari prehenſantes lanceas confringebãt, nec audacia nec robore inferiores: ſed inermes erãt & imperiti, nec hoſtibus prudẽtia pares. qui etſi deni pluréſve aut pauciores in ſingulos irruebant, tamen quia confuſi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius, qua parte ipſe ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Perſarum præſtantiſſimis ſtipatus erat, ea maximè parte hoſtẽ vrgebat. qui quandiu ſuperfuit, tandiu Perſæ reſiſtentes ſeſéque defenſantes, ſtrauere multos Lacedæmoniorum. Poſtea verò quàm Mardoni°, & agmẽ quod circa illum robuſtiſſimum erat, occubuit, tum demum alii quoque terga vertentes ceſſere Lacedæmoniis, [c] quorum pleriſque officiebat veſtis armis vacans.

c Plurimùm enim illis *Perſis* offic:

inermes enim cũ armatis præliũ faciebant. Ibi & vltio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquã nouimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Huius autem superiora maiorũ nomina in Leonida recensui. illius enim iidem qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquandiu post bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messeniis quibuscum erat bellũ, conflixit, vbi ipse & trecenti illi occubuere. Ad Platæas autẽ Persæ, postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autem me admiratio, quũ iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne vnum quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed plerosque in profano: sed opinor (siquid de rebus diuinis opinari oportet) deã ipsã eos nõ recepisse, quia tẽplũ quod est in Eleusine Anactoriũ concremauerãt. Hactenũ pugna hæc gesta est.

Artabazus autem Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quique multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agẽdum putauit. Is, quòd sibi non placerent quæ à Mardonio fiebãt, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copiis, sed ad quadraginta vsque millia hominũ) ducebat instructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probè intelligẽs, iusseratque omnes ire confertos quacũque ipse duceret, & quâ viderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. ita non seruato amplius eo dem ducẽdi ordine, sed repẽtè effuso cursu fugæ se dedit, nõ ligneũ murũ versus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrimè perue-

A πρὸς γὰρ ὁπλίτας ἐόντες γυμνῆτες, ἀγῶνα ἐποιέοντο. ἐνθαῦτα ἥ τε δίκη τοῦ φόνου τοῦ Λεωνίδεω, καὶ τὸ χρηστήριον, τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐκ Μαρδονίου ἐπετελέετο, καὶ νίκην ἀναιρέεται καλλίστην ἁπασέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδεω. τῶν δὲ κατυπερθε οἱ προγόνων τὰ οὐνόματα εἴρηται ἐς Λεωνίδεω· οὗτοι γὰρ σφι τυγχάνουσι ἐόντες. ἀπεθανήσκε δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀιμνήστου, ἀνδρὸς ἐν

B Σπαρτιήτῃ λογίμου· ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ Μηδικὰ, ἔχων ἀνδρας τριηκοσίους, συνέβαλε ἐν Στενυκλήρῳ, πολέμου ἐόντος Μεσσηνίοισί τε πᾶσι· καὶ αὐτός τε ἀπέθανε καὶ οἱ τριηκόσιοι. ἐν δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὡς ἐτράπησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφευγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ πρατόπεδον τὸ ἑωυτῶν, ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον, ὃ ἐποιήσαντο ἐν μοίρῃ τῇ Θηβαΐδι. θῶυμα δέ μοι ὅκως πρὸς τῆς Δήμητρος ὁ ἄλσος μαχομένων,

C οὐδὲ εἷς ἔφαιν τῶν Περσέων οὔτε ἐτελεύτων ἐς τὸ τέμενος, οὔτε ἐναποθανών· πρὸς ὃ ἱερὸν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπεσον. δοκέω δὲ, (εἴ τι πρὸς τῶν θείων πρηγμάτων δοκέειν δεῖ) ἡ θεὸς αὐτὴ σφεας οὐκ ἐδέξατο, ἐμπρήσαντας τὸ ἱερὸν ὃ ἐν Ἐλευσῖνι ἀνακτόριον. οὕτω μὲν νυν ἡ μάχη ὅπῃ τοσοῦτον ἐγένετο.

340

Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος αὐτίκα τε οὐκ ἀρέσκετο, κατ' ἀρχὰς λιπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλῆος· καὶ τότε πολλὰ ἀπα-

D ρρυθμίζων, οὐδὲν ἤνυε, συμβάλλων οὐκ ἐῶν. ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιάδε, ὡς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποιευμένοισι. τῶν ἐστρατήγεε ὁ Ἀρτάβαζος· εἶχε γὰρ δυνάμιν οὐκ ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τέσσερας μυριάδας ἀνθρώπων πρὸς ἑωυτόν· τούτους ὅκως ἡ συμβολὴ ἐγίνετο, οὐ ἀξιεπιστάμενος τὰ ἔμελλε ἀποβήσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἦγε κατηρτισμένους, πορευόμενος κατ' αὐτὸ ἐνα πρώτας τῇ αὐ αὐτὸς ἐξηγέηται, ὅκως αὐ

E αὐτὸν ὁρέωσι σπουδῇ ἐόντα. τοῦτο πορευόμενος, ὡς ἐς μάχην ἦγε δῆθεν τὸν στρατόν. παρεστερβῶν δὲ τῆς ὁδοῦ, ὥρεα δὴ καὶ φεύγοντας τοὺς Πέρσας. οὕτω δὴ οὐκέτι τὸν αὐτὸν κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐπόχεε φεύγων, οὔτε ἐς τὸ ξύλινον οὔτε ἐς τὸ Θηβαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκέας, ἐθέλων ὡς τάχιστα ὅπῃ

κατηρτισμένους

παρεστερβῶν

χιστα ὅπῃ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπικέοιτο. καὶ δὴ A niendi ad Hellespontũ. & hi quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui stabãt à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœoti tamen perdiu cum Atheniensibus decertauerunt. Nam ex Thebanis ii qui cum Medis sentiebant, hi non parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes vltrò ignauiter agere, ita dimicarunt vt trecenti primores eorum ac fortissimus quisque illic sub Atheniẽsibus occubuerint. Vbi autem & isti terga dederunt, nõ quò Persæ & alia multitudo, [b] quæ aut cum nemine pugnauerat, aut nõ expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem autem rem pependisse à Persis, (quanquam & ipsorum quidam, antequam cũ hoste congrederentur, fugæ se mandauerunt) apud me fidem facit, [b] quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugam capesserunt, præter equitatum tum alium tum Bœotorum: qui hactenus profuit fugiẽtibus, vt assiduè adhærens hosti, arceret eũ ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hũc tumultum nuntiatur Græcis qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri præliũ & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthii, Megarenses & Phliasii nullo ordine eunt: Corinthii rectà per colles quâ itur ad Cereris tẽplum: alii per cãpum, quæ planissima viarum erat. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorũ præfectus erat Asopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt; eósque adorti sexcentos strauerũt: cæteros ad Cithæronem vsque persequuti, terga ceciderunt. Et isti quidem Megarenses atque Phliasii nulla cũ laude perierunt. At Persæ cæteráque multitudo postquam ad ligneum murum effugerũt, turres, antequam Lacedæmonii aduenirent, ascẽdere occupant. Illis conscensis quam commodissimè possunt murũ præstruunt.

a Quæ nec cum quoquam pugnauerat, nec vllum egregium facinus ediderat.

b Quòd cùm Persas fugientes vidissent, ita demum omnes fugæ se dederunt, præter equit.

ex quo ſubeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nã quoad Athenienſes abſuere, non modò ſeſe barbari defenſabant, ſed etiam Lacedæmoniis antecellebãt, vtpote ignaris murorum oppugnãdorum: vt verò Athenienſes ſuperuenere, tũ atrox muri oppugnatio propugnatioque extitit, eáq; permagno temporis ſpatio: ſed tandem virtute & pertinacia Athenienſes murum tranſcenderũt, ſubruerũntque, atque ea parte ſe Græci infuderunt, [a] quorũ Tegeatæ introiere principes: iidémque tentorium Mardonii diripuerunt, & ex eo cùm alia, tũ verò equorum præſepe Mardonii ex ęre totũ, ſpectatu dignum: quod præſepe Mardonii Tegeatæ in templo Aleæ Mineruæ repoſuerunt. nam cætera quæ cepere, in vnum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro barbari non amplius cateruã cogere, nemo ſtrenuitatis memor eſſe, videlicet oppreſſi intra exiguum tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti. [b] Quos tanto ſtudio Græci trucidabãt vt ex triginta myriadibus (exceptis quatuor, cum quibus Artabaz[a] aufugit) ne tria quidem millia hominum cædi ſuperfuerint. E Lacedæmoniis autem qui Spartani eſſent, vnus & [c] triginta ſunt omnino deſiderati: Tegeatarũ, ſedecim: Athenienſium, duo & quinquaginta.

a Ex quibus primi Teg. introiere pr.

b Quos adeo facile erat Græcis trucidare vt ex trig.

c Nonaginta

Porro inter barbaros ſtrenuiſſimi extiterunt, è peditibus quidem Perſæ, ex equitibus autem Sacæ, è viris verò, Mardonius: inter Græcos autem cũ Tegeatæ Athenienſéſque multùm eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonii. Quod nulla alia re poſſum oſtendere, niſi quòd omnes hi eos qui ſibi oblati ſunt vicerunt: Lacedæmonii verò quod robuſtiſſimum fuit hoſtilis exercitus ſuperauerunt. Quorum longè præſtãtiſſimus extitit mea ſententia Ariſtodemus, [d] is qui ſolus trecentorũ, quòd ex Thermopylis euaſiſſet, dedecus ignominiámque acceperat. Secundũ hũc nauauere operam Poſidonius & Philocyon & Amompharetus Spartiata.

d Vide ſupra, pag. 523.

A ⓐ πρεσστελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, κατεσήκεε σφι τειχομαχίη ἐρρωμενεστέρη. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἷός τε ἠμύνοντο, καὶ πολλῷ πλέον ἔχον τῶν Λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ὑπισαμένων τειχομαχέειν· ὡς δὲ σφι ⓐ Ἀθηναῖοι παρεσῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγένετο τειχομαχίη, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. τέλος δὲ, ἀρετῇ τε καὶ λιπαρείῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τείχεος, καὶ ἠρέιπον, τῇ δὴ ἐστεγέοντο οἱ Ἕλληνες. παρῆ-

B σαν δὲ ἐσῆλθον Τεγεήται ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὸν σκηνέα τοῦ Μαρδονίου οἴκεον ἔσω οἱ διαρπάσαντες, τά τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς, καὶ τὸν φάτνιν τῶν ἵππων ἐοῦσαν χαλκέην πᾶσαν, καὶ ἑκὰς ἀξίην. τὸν μὲν νυν φάτνιν ταύτην τὸν Μαρδονίου ἀνέθεσαν ἐς ⓜ νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται, τὰ δὲ 341
ἄλλα ἐς τὠυτὸ ὅσαπερ ἔλαβον ἐσήνεικαν τοῖσι Ἕλλησι. ⓐ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι εἶχος ἐποιήσαντο πεσόντος τοῦ τείχεος, οὐτέ

C τις αὐτέων ἀλκῆς ἐμέμνητο· ἀλύκταζόν τε οἷα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πεφοβημένοί τε καὶ πολλαὶ μυριάδες κατειλημμέναι ἀνθρώπων. πρὸς τε τοῖσι Ἕλλησι φονεύειν οὕτω, ὥστε τεσσεράκοντα μυριάδων γραπτοῦ, καταδεουσέων τεσσέρων, τὰς ἔχων Ἀρτάβαζος ἔφυγε, τῶν λοιπῶν μηδὲ τρεῖς χιλιάδας περιγενέσθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν οὐκ Σπαρτιήτης ἀπέθανον ⓐ πολῖται ἐν τῇ συμβολῇ, εἷς καὶ ἐνενήκοντα. Τεγεητέων δὲ, ἑκκαίδεκα· Ἀθηναίων δὲ, δύο καὶ πεντήκοντα.

τῶν χώρῃ

τῶν χρόνῳ

Ἡ εἴγε τοῦ τῶν βαρβάρων πεζὸς μὲν, ὁ Περσέων, ἵππος δὲ, ἡ Σακέων· ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος. Ἑλλήνων δὲ ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεητέων καὶ Ἀθηναίων, ὑπερέβαλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλῳ μὲν οὐδενὶ ἔχω ἀποσημήνασθαι. ἄπολῖται γὰρ οὗτοι τοῖς κατ' ἑαυτοὺς ἐνίκων. ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότατον παρεσηνείχθη-

E σαν, καὶ τούτεων ἐκρατήσαν, καὶ ἄειστος ἐγένετο μακρῷ Ἀριστόδημος κατ' γνώμας τὰς ἡμετέρας. ὃς οὐκ Θερμοπυλέων μοιρῶν τῶν τριακοσίων σωθεὶς, ἔχε ὄνειδος καὶ ἀτιμίην. μετ' δὲ τοῦτον, ἠρίστευσαν Ποσειδώνιός τε καὶ Φιλοκύων καὶ Ἀμομφάρετος Σπαρτιήτης.

τῶν ἰσχυρότατον

A Quanquam quum ſermo haberetur quiſnam præſtantiſſimus extitiſſet, ii Spartiatæ qui adfuere, cenſuerũt, Ariſtodemum, etſi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deſeruiſſe, & propalã mori voluiſſe: Poſidonium verò, qui perire noluiſſet, ob id extitiſſe tanto præſtabiliorem virũ. verùm id fortaſſe liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortẽ oppetiere, omnes

B honore affecti ſunt, præter Ariſtodemum: qui ideo caruit honore quòd ob cauſam prædictã ſibi occumbendum putauit. Hi ſunt qui ad Platæas nobiliſſimi extitere. nam Callicrates extra præliũ occubuit: quo nemo tunc in caſtra Græcorum [a] præſtãtior venerat, non modò Lacedæmoniorum, ſed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pauſanias ſacrificaſſet, ſedens in ordine, ſagitta per latera ictus eſt: & quum aliis pugnantibus ipſe exportaretur, ſeſe moriẽtem miſerabatur,

a Formoſior

C ad Aimneſtum virum Platæenſem inquiens, non ſibi dolere quòd pro Græcia periret, ſed quòd nihil manu vſus eſſet, nullámque operam nauaſſet dignam ſe & ſua cupiditate nauãdi. Ex Atheniẽſibus eminuiſſe fertur Sophanes Eutychidis filius, è tribu Deceleńſi. Deceléſes autem rem aliquando geſſerunt (vt ipſi Atheniẽſes aiunt) in omne æuum

D fructuoſam. ſiquidem quũ olim ad inueſtigandam Helenã Tyndaridam cum magnis copiis oram Atticam inuaſiſſent, & populos è ſedibus ſuis eiicerẽt, ignari quónam loci ſubducta Helena eſſet, tunc Decelenſes feruntur, & (vt quidam volunt) ipſe Deceleus, tum dolore cõtumeliæ quæ Theſeo fieret, tum metu totius Athenienſium ſoli, ne vaſtaretur, expoſuiſſe illis omnem rem geſtã,

E cóſque deduxiſſe ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelenſibus permanſit ad hãc vſque memoriã in Sparta immunitas vectigaliũ, & dignitas præſidẽdi:

καίτοι γνοιμόνης λέγης ὅς γνοίατο αὐτέων ἄειστος, ἔγνωσαν ⓐ παρεγνωκότες Σπαρτιητέων, Ἀριστόδημον μὲν βουλόμενον φανερῶς ἀποθανεῖν οὐκ τῆς παρεούσης ⓐ αἰτίης, λυσσῶντά τε καὶ οὐκ λείποντα τὴν τάξιν, ἔργα ἀποδέξασθαι μεγάλα. Ποσειδώνιον δὲ, οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν, ἄνδρα γενέσθαι ἀγαθόν· τοσούτῳ τοῦτον εἶναι ἀμείνω. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἂν εἴποιεν. οὗτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πολλοὺς, πλὴν Ἀριστοδήμου, τῶν ἀποθανόντων οὐ

B ταύτῃ τῇ μάχῃ, τίμιοι ἐγένοντο. Ἀριστόδημος δὲ, βουλόμενος ἀποθανεῖν ἀρχὴν τὴν προειρημένην αὐτὴν, οὐκ ἐτιμήθη. οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγένοντο. Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἐλθὼν ἀνὴρ κάλλιστος ἐς ὃ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτέων Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. ὃς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Παυσανίης, κατήμενος ἐν τῇ τάξι, ἐτρωματίσθη τοξεύματι τὰ πλευρά· καὶ δὴ ⓐ μὲν ἐμάχοντο, ὁ δ' ὀξεγνωκεγμένος ἐδυσθανατέε τε, καὶ ἔλεγε πρὸς Ἀείμνηστον, ἄνδρα Πλαταιέα, οὐ μέλειν ⓐ ὅτι περὶ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ χειρὶ, καὶ ὅτι οὐδὲν ὀξὺ οἱ ἀποδεδεγμένον ἔργον ἑωυτοῦ ἄξιον παρεσθυμευμένου ἀποδέξασθαι. Ἀθηναίων δὲ λέγεται εὐδοκιμῆσαι Σωφάνης ὁ Εὐτυχίδεω, οὐκ δήμου Δεκελήθεν· Δεκελέων δὲ

D τῶν ποτε ἐργασαμένων ἔργον χρήσιμον ἐς ⓜ πάντα χρόνον, ὡς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι. ὡς γὰρ δὴ Τρῶας κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρείδας ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν σὺν στρατοῦ πλήθεϊ, καὶ ἀνίσασαν τοὺς δήμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκειτο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι καὶ τοὺς Δεκελέας. (ⓐ δὲ αὐτὸν Δέκελον) ἀγθόμενον τε τῇ Θησέος ὕβρει, καὶ δειμαίνοντα, περὶ πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι ὃ πρῆγμα, κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας, τὰς δὴ Τιτακὸς ἐὼν αὐτόθων κατὰ προδιδοῦ Τυνδαρείδῃσι.

E Τοῖσι δὲ Δεκελεῦσι ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἐν Σπάρτῃ ἀτελείη τε καὶ προεδρίη ξυμπελέει ἐς τόδε αἰεὶ ἔτι ἐοῦσα οὕτω,

adeo quidẽ vt bello quod multis postea annis inter Athenienses atque Peloponnẽſes geſtum eſt, Lacedæmonii quum cæterã Atticam popularentur, à Decelea temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclariſſimè inter Athenienſes nauata opera, ancipiti ſermone celebratur: vno, fertur geſtaſſe ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam, quam, quoties aduentantibus hoſtibus propinquus erat, obiiciebat, ne illi irruẽtes, ipſum ex ordine ſummouere poſſent: rurſus eiſdem in fugam ſe vertentibus, reſumpta ancora ita fugientes inſequebatur. Altero ſermone à ſuperiori differente fertur geſtaſſe ancoram non ferreã, ex balteo alligatam, ſed inſignitã in ſcuto, quod nunquam quieſcens, aſſiduè rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quòd obſidentibus AEginam Atheniẽſibus, Eurybiadem virum Argiuum quinque certaminum victorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto poſt hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Athenienſium vnà cum Leagro Glauconis filio dux eſſet, & de metallis aureis decertaret, contigit vt ſub Edonibus apud Daton occumberet. Poſt barbarorum ſtragẽ ad Platæas editam, tranſfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharãdatis filii Theaſpis viri Perſæ: hæc quum ac cepiſſet Perſas fuſos eſſe, Græcos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & ipſas ornatas, cũ veſte ſpecioſiſſima, carpento aduenit: ex eóque deſcendens pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pauſaniam illa omnia adminiſtrantẽ, agnouit hominem, cuius & nomen iampridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex, inquit, libera me ſupplicem captiuitatis ſeruitute, quã etiã hoc facto demeritus es quòd iſtos extinxiſti neque dæmonũ neque deorũ reſpectũ habentes.

A ὥστε καὶ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτεσι πούτων ᾠμόμνυον Ἀθηναίοισί τε καὶ Πελοποννησίοισι, σινομένων τῷ ἀλλῳ Ἀττικῆν Λακεδαιμονίων, Δεκελέης ἀπέχεσθαι. τοῦ πυ τοῦ δήμου ἐὼν ὁ Σωφανής, καὶ στρατευσάμενος τότε Ἀθηναίων, δι' ἑξοῦς λόγους λεγομένους ἔχει. τὸν μὲν, ὡς ὂν τοῦ ζωγρήσας τοῦ θώρηκος ἐφόρεε χαλκέη ἀλυσι δεδεμένον ἄγκυραν σιδηρέην· τῷ, ὅκως πολεμόσειε ἀπηνεόμενος τοῖσι πολεμίοισι, βαλλέσκετο, ἵνα δὴ μὴν οἱ πολέμιοι ὂν πίπτοντες ὂν τῆς πό-
B ξιος, μετακινῆσαι μὴ δυνατοί τε. γυνομένης δ' 342
φυγῆς τῶν ἐναντίων, δεδεκτο, τῷ ἄγκυραν ἀναλαβόντα, οὕτω διώκειν. οὗτος μὲν οὕτω λέγεται. ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων, τῷ μετέτερον λεχθέντι ἀμφισβητέων, λέγεται ὡς ὀλιγοστὶ ἀπόδος τοῦ θεούσης καὶ οὐδαμᾶ ἀπεκμιζούσης ἐφόρεε ἄγκυραν, καὶ ὅκ ὂν τοῦ θώρηκος δεδεμένον σιδηρέην. ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφανέϊ λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον· ὅτι πολιορκεομένων Ἀθηναίων Αἰγιναν, Εὐρυβάτην Ἀργεῖον ἄνδρα πενταέθλον ὂν τοῦ κλήσιος ἐφόνευσε. αὐτὸν δὲ Σωφανέα
C χρόνῳ ὕστερον τούτων κατέλαβε, ἄνδρα γενόμενον ἀγαθὸν, Ἀθηναίων στρατηγέοντα ἅμα Λεάγρῳ τῷ Γλαύκωνος, ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἠδωνῶν ὂν Δάτῳ, τοῦ τῶν μετάλλων τῶν χρυσέων μαχόμενον. ὡς δὲ τοῖσι Ἕλλησι ὂν Πλαταιῇσι κατέστρωντο ⓐ βάρβαροι, ἐνθαῦτα σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόμολος· ἡ ὁπῇ ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας, καὶ νικῶντας τοὺς Ἕλλησι, ἐοῦσα παλλακὴ Φαραδάτεος τοῦ Τεάσπος, ἀνδρὸς Πέρσεω, κοσμησαμένη χρυσῷ πολλῷ καὶ αὐτὴ καὶ ἀμφίπολοι, καὶ ἐοῦσα τῇ καλλίστῃ ὂν τῶν τοιούτων, καὶ καταβᾶσα ὂν τῆς ἁρμαμάξης, ἐχώρεε ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ὂν τῇσι φονῇσι ἐόντας· ὁρῶσα δὲ πάντα ὀκεῖνα διέποντα Παυσανίῃ, τοῦ τε ὄνομα ἐξεπισταμένη καὶ τὸ πάτριον, ὥστε πολλάκις ἀκούσασα, ἔγνω τε ⓐ Παυσανίῃ, καὶ λαβομένη τῶν γονάτων, ἔλεγε τάδε, Ὦ βασιλεῦ Σπάρτης, λύσαί με τῷ ἱκέτιν αἰχμαλώτου δουλοσύνης. σὺ γὰρ καὶ ἐς τόδε ὤνησας, τοὺς δὲ ἀπολέσας τοὺς οὔτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὄπιν ἔχοντας.

Φαραδάτος

» εἰμὶ δὲ γένος μὲν, Κῴη, θυγάτηρ δὲ Ἡγη-
» τορείδεω τοῦ Ἀνταγόρεω. ἐόντα δέ με λαβὼν ὂν
» Κῷ ἔχε ὁ Πέρσης. ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε,
» Γύναι, θάρσει, καὶ ὡς ἱκέτις, καὶ εἰ δὴ τοιοῦ-
» τοῦ τυγχάνεις ἀληθέα λέγουσα, καὶ εἰ θυ-
» γάτηρ Ἡγητορείδεω τοῦ Κώου, ὃς ἐμοὶ ξένος
» μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν τοῖσι ἐκείνους τοὺς
» χώρους οἰκεομένων. ταῦτα δὲ εἴπας, τότε
» μὲν ἐπέτρεψε τῶν ἐφόρων τοῖσι πιστεοῦσι, ὑ-
» στερον δ' ἀπέπεμψε ἐς Αἴγινάν, ἐς τὸν αὐ-
» τὴ ἤθελε ἀπικέσθαι. μετὰ δὲ τὸν ἀπιξιν
» τῆς γυναικὸς, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἀπίκοντο
» Μαντινέες ἐπεξεργασμένοισι. μαθόντες δὲ
» ὅτι ὕστεροι ἥκουσι τῆς συμβολῆς, συμφορὴν
» ἐποιεῦντο μεγάλην, ἀξιοί τε ἔφασαν εἶναι
» σφέας ζημιῶσαι. πευθανόμενοι δὲ τοὺς
» Μήδους τοὺς μετὰ Ἀρταβάζου φεύγοντας, τού-
» τους ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίης. Λακεδαι-
» μόνιοι δὲ ὂν ἐὼν φεύγοντας διώκειν. ⓐ δὲ
» ἀναχωρήσαντες ἐς τὸν ἑωυτῶν, τοὺς ἡγεμό-
» νας τῆς στρατιῆς ἐδίωξαν ὂν τῆς γῆς. μετὰ
» δὲ Μαντινέας, ἧκον Ἠλεῖοι· καὶ ὡσαύτως
» οἱ Ἠλεῖοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴν ποι-
» ησάμενοι, ἀπαλλάσσοντο. ἀπελθόντες δὲ καὶ
» οὗτοι, τοὺς ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ μετὰ Μαν-
» τινέας μὲν καὶ Ἠλείους τοσαῦτα.

Ἐν δὲ Πλαταιῇσι ὂν τῷ στρατοπέδῳ
» τῶν Αἰγινητέων τὸν Λάμπων ὁ Πύθεω, Αἰγι-
» νητέων τὰ στρατήγα φέρων· ὃς ἀνοσιώτατον
» λόγον ἔχων, ἵετο τοῦς Παυσανίῃ. ἀπικό-
» μενος δὲ τοῦ ἀνδρὸς, ἔλεγε, Ὦ παῖ Κλεομ-
» βρότου, ἔργον ἔργασαί τοι ὑπερφυές, μέγα-
» θός τε καὶ κάλλος. καὶ σοι θεὸς παρέδωκε, ῥύ-
» σαμένῳ τὸν Ἑλλάδα, κλέος καταθέ-
» σθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.
» σὺ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ὀπῇ τούτοισι ποίησον,
» ὅκως λόγος τέ σε ἔχῃ ἔτι μέζων, καὶ τις ὑ-
» στερον φυλάσσηται τῶν βαρβάρων μὴ ὑ-
» πάρχειν ἔργα ἀπάθεα ποιέοντα ἐς τοὺς
» Ἕλληνας. Λεωνίδεω γὰρ ἀποθανόντος
» ὂν Θερμοπόλῃσι, Μαρδόνιός τε καὶ Ξέρ-
» ξης ἀποταμόντες τὸν κεφαλὴν ἀνεσταύ-
» ρωσαν. σὺ δὲ τὸν ὁμοίον ἀποδιδοῖς, ἐπαι-
» νον ἔχεις τοσοῦτο μὲν ὑπὸ τῶν Σπαρτιητέων
» πάντων, αὐτὸς τε καὶ τοῦς τῶν ἄλλων Ἑλ-
» λήνων. Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολοπίσας, τε-
» τιμώρησαι ἐς πάντων ⓐ σὸν Λεωνίδην.

A Equidem genere ſum Coa, Hegetoridæ Antagoræ filia, quam vi raptam ex Co vir Perſes habuit. Huic reſpondens Pauſanias, Bono, inquit, animo eſto, * tũ quia ſupplex, tum quia multa loqueris vera. nam filia es Hegetoridæ Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca incolũt hoſpitis ſummi. Hæc loquutus, eam impræfectiarum ephoris qui aderãt commendauit: poſtmodum in AEginam, quò illa voluit, ducendam curauit. Poſt huius mulieris digreſſum continuò Mantinei ſuperuenerũt re iam confecta: qui ſe animaduertentes veniſſe ſerò ad pugnam, magnæ iacturæ loco id ſibi eſſe putauerunt, ſed ideo neos ſe eſſe ad ſumendas de ipſis pœnas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugæ ſe mandaſſe, eos in Theſſaliam vſque perſequuti ſunt, etſi vetantibus Lacedæmoniis inſequi fugientes. Iidem poſtea domum reuerſi, duces ſuos exilio multãtauerunt. Poſt Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Mãtinei magno id ſibi detrimento exiſtimãtes, domũ regreſſi ſunt, ſuóſque & ipſi duces exilio multãtauerunt. Hactenus de Mãtineis & Eleis.

Erat autem apud Platæas in exercitu AEginetarum è primoribus Lampon Pythei filius, qui Pauſaniam adiens, infandiſſima vſus eſt oratione, inquiens, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore geſſiſti, cui dii tribuerunt vt liberata Græcia, omnes quos nouimus Græcos gloria ſupergredereris. quod ſupereſt in hac re, agas ita vt & tu maiore fama celebreris, & aliquis barbarorum poſthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciſo capite Mardonius ac Xerxes truncum in crucem ſuſtulerũt: quibus ſi vicem reddes, laudem nanciſceris, primùm ab omnibus Spartiatis, ſecundo loco ab vniuerſis Græcis, ſiquidem ſuffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris vltus.

a Tũ quòd ſupplex, tum quòd ſis (ſi modò vera loqueris) Hegetoridæ Coi filia, quocũ mihi maior quàm cum alio quoquam circum illa loca habitantium, hoſpitii neceſſitudo intercedit. *i. Tum eo nomine quòd ſis ſupplex, & ideo inuiolabilis.*

Hæc Lampon, gratiam se initu-
rum ratus apud Pausaniam dice-
bat. Cui respondens Pausanias,
Tuam, inquit, hospes AEgineta,
beneuolentiam atque prouidē-
tiam amplector: tamen ab æqui-
tate iudicandi deerras. nã & me
& patriam quos in altum extu-
listi ob hæc gesta, ad nihilum re-
digis, quum suades mihi sæuire
in mortuum, aísque me auditu-
rum melius si istud fecero, quod
barbaros decet potius facere quã
Græcos, quódque in illis expro-
bramus. quare ego neque AEgi-
netis, neque iis quibus ista pro-
bantur assentior: contentúsque
sum Spartiatis placere vt honestè
agam, honestéque dicam. Leo-
nidæ autem, cui me iubes parentare, affirmo & ipsi & cæteris qui
apud Thermopylas occubuerũt, magnificè esse parentatum, in-
numerabilibus horũ funeribus. Tu verò posthac ad istud consu-
lendum ne me adieris: quod tibi impune esse, loco beneficii po-
nas. Hoc quũ ille audisset, abiit. Pausanias autem edicto propo-
sito nequis de præda quid tangeret, iussit [a] seruos omnem com-
portare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria auro
& argento referta, lectósque auro & argento constratos: crateras
etiam aureos, phialásque, & alia vasa potoria, necnon saccos
super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex auro & argento
lebetibus. Quinetiam è cæsorũ cadaueribus exuebãt armillas &
torques & acinaces aureos. Nam varii generis vestimenta nullius
mométi habebantur, earúmque rerum multum furto subtrahẽtes
serui AEginetis venundabãt, multum, quod occultare nõ poterãt,
repræsentabãt. vnde principium extitit ingentium diuitiarum
AEginetis, vtpote aurum à seruis pro ære mercãtibus. Collata
autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tũ deo qui Delphis
est, tripes aureus ibi repositus est, insistens super tricipiti ex æ-
re colubro, proximè aram: tum deo qui est in Olympia, æreus
decem cubitorum Iupiter: tum deo qui est apud Isthmum, æreus
septem cubitorum Neptunus.

a Helotes, *quod erat peculiare seruorum Laced. nomẽ. quod & paulo post & alibi Gaviis locis obseruãdum.*

A ὁ μὲν, δοκέων χαρίζεσθαι, ἔλεγε τάδε· ὁ δὲ
αὖτα μείβετο τοῖσδε, Ὦ ξεῖνε Αἰγινῆτα, ὃ
μὲν σύνοσίν τε καὶ προσορᾶν, ἀγαμαι σευ γνώ-
μης μέντοι ἠμβλύτητας χρηστῆς. ἐξαίρεσις γὰρ
με ὑφορᾶ, καὶ τοῦ πάτρου καὶ τοῦ ἔθνεος, ἐς ὃ
μηδὲν κατέβαλες, πρηγνέων νεκρῷ λυμαί-
νεσθαι· καὶ, οὐ ταῦτα ποιέων, φὰς ἀμείνονά με
ἀκούσεσθαι, τὰ πρέπει μᾶλλον βαρβάρῳσι
σι ποιέειν ἢ Ἕλλησι, καὶ οἱ εἰνοισι δὲ ὀπιφθο-
νέοιμι. ἐγὼ δὲ ὧν τούτου εἵνεκα μήτε Αἰγι-
B νήτῃσι ἄδοιμι, μήτε τοῖσι ταῦτα χρέσκεται·
ἀποχρᾶ δέ μοι, Σπαρτιήτῃσι ἀρεσκόμενον,
ὅσια μὲν ποιέειν, ὅσα δὲ καὶ λέγειν. Λεωνίδῃ
δὲ, τῷ με κελεύεις τιμωρῆσαι, φημὶ μεγά-
λως τε τιμωρῆσθαι. ψυχῆσί τε τῶνδε αἰα-
ειθμήτοισι τετίμηται αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι
C οἱ ἐν Θερμοπύλῃσι τελευτήσαντες. σὺ
μὲν τοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε, μήτε προσέλ-
θῃς ἐμοιγε, μήτε συμβουλεύσῃς. χάριν τε ἴ-
σθι, ἐὼν ἀπαθής. ὁ μὲν, ταῦτα ἀκούσας, ἀ-
πηλλάσσετο. Παυσανίης δὲ κήρυγμα ποιη-
σάμενος, μηδένα ἅπτεσθαι τῆς λείης, συγ-
κομίζειν ἐκέλευε τοὺς εἵλωτας τὰ χρήματα.
οἱ δὲ, αἰὰ ὀ γρατίπεδον σκιδνάμενοι, εὕ-
ρισκον σκηνὰς κατεσκευασμένας χρυσῷ καὶ
ἀργύρῳ, κλίνας τε ὀπιχρύσους καὶ ἐπαργύ-
ρους· κρητῆράς τε χρυσέους, καὶ φιάλας τε
καὶ ἄλλα σκεύεα· σάκκους τε ὀπ' ἁμα-
ξέων εὕρισκον, ἐν τοῖσι λέβητες ἐφαίνοντο
ἐνεόντες χρύσεοί τε καὶ ἀργύρεοι. ἀπό τε
D τῶν νεκρῶν νεκρὰς ἐσκύλευον ψέλλιά τε καὶ
γρεσφοὺς, καὶ τοὺς ἀκινάκας, ἐόντας χρυσέους·
ἐπεὶ ἐσθῆτός γε ποικίλης λόγος γίνετο οὐ-
δείς. σκεύεα πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώ-
λεον τοῖσι τῶν Αἰγινήτας οἱ εἵλωτες, πολ-
λὰ δὲ καὶ ἀπεδείκνυσαν, ὅσα αὐτέων οὐκ οἷά
τε ἦν κρύψαι. ὥστε Αἰγινήτῃσι οἱ μεγάλοι
πλοῦτοι ἀρχὴν ἐνθεῦτεν ἐγένοντο, οἱ τὸν χρυ-
σὸν, ἅτε ἐόντα χαλκὸν δοκέοντες, τῷ τῶν εἱ-
λωτέων ὠνέοντο. συμφορήσαντες δὲ τὰ χρή-
E ματα, καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι
θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνέτεθη, ὁ
ὀπὶ τῷ τεικαρήνου ὄφεος τῷ χαλκέῳ ἐπτε-
τεὼς ἀγχιστα τῷ βωμοῦ. καὶ τοῦ ἐν Ὀλυμ-
πίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς δεκάπηχυν χάλ-
κεον Διὶ ἀνέθηκαν· τὸ δ' ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπ'
ἧς ἑπτάπηχυς χαλκέος Ποσειδέων ἐξεγένετο.

ταῦτα ἐξελόντες, τὰ λοιπὰ διαιρέοντο καὶ ἔ-
λαβον ἕκαστοι, τὸ ἄξιοι ἔσαν, καὶ τὰς παλλακὰς
τῶν Περσέων, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ
ἄλλα χρήματα τε καὶ ὑποζύγια. ὅσα μὲν
νυν ἐξαίρετα τοῖσι ἀριστεύσασι αὐτέων ἐν
Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται ποιός οὐδαμῇ, δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ τούτοισι δοθῆναι.
Παυσανίῃ δὲ πολλὰ δίκαια ἐξαιρέθη τε καὶ
ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοι,
ὡς δὲ αὔτως καὶ ἄλλα χρήματα. λέγε-
ται δὲ καὶ τάδε ἀγωνέσθαι, ὡς Ξέρξης φεύγων
ἐκ τῆς Ἑλλάδος, Μαρδονίῳ τῷ κατα-
σκευῷ καταλίποι τῷ ἑωυτοῦ. Παυσανίην
ὦν ὁρέοντα τὸ Μαρδονίου κατασκευῷ χρυ-
σῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ ποικιλτάσμασι ποι-
κίλοισι κατεσκευασμένῳ, κελεύσαι τοὺς τε
ἀρτοκόπους καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς κατὰ ταὐτὰ
καθὼς Μαρδονίῳ δεῖπνον παρασκευάζειν.
ὡς δὲ κελεύσθαι οὗτοι ἐποίεον ταῦτα, ἐν-
θαῦτα Παυσανίην ἰδόντα κλίνας τε χρυ-
σέας καὶ ἀργυρέας εὖ ἐστρωμένας, καὶ τρα-
πέζας χρυσέας καὶ ἀργυρέας, καὶ παρασκευὴν
μεγαλοπρεπέα τῷ δείπνου, ἐκπλαγῆναι
τὰ παρακείμενα ἀγαθὰ, κελεύσαι ὀπιγέ-
λωτι τοὺς ἑωυτοῦ διακόνους παρασκευάσαι
Λακωνικὸν δεῖπνον· ὡς δὲ τῆς ἡδονῆς ποιη-
θείσης ἐπὶ πολὺν ὀ μέσον, Παυσανίεω
γελάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων
τοὺς στρατηγοὺς· συνελθόντων δὲ τούτεων,
εἶπαι Παυσανίεω, δεικνυόντα ἐς ἑκατέ-
» ρου τῷ δείπνου τῷ παρασκευῷ, Ἄνδρες
» Ἕλληνες, τῶνδε εἵνεκα ἐγὼ ὑμέας συνήγα-
» γον, βουλόμενος ὑμῖν τῷδε τοῦ Μήδων βα-
» σιλῆος τῷ ἀφροσυνέῳ δεῖξαι· ὃς τοιούτῳδε
» διαιτάν ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω ἀιζυρῷ
» ἔχοντας ἀπαιρησόμενος. ταῦτα μὲν Πα-
σανίεω λέγεται εἶπαι πρὸς τοὺς στρατηγοὺς
τῶν Ἑλλήνων. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετὰ
ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων ὀστέον συχνοὶ ἐνή-
344 κας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ τῶν ἄλλων χρη-
μάτων. ἐφαίνη δὲ καὶ τόδε ὕστερον ὀπὶ τουτέων
τῶν νεκρῶν πρηνιλωθέντων τὰ σάρκας·
σινεφόρεον γὰρ τὰ ὀστέα. Πλαταιέες ἐς
ἕνα χῶρον· εὑρέθη κεφαλὴ οὐκ ἔχουσα ῥα-
φὴν οὐδεμίαν, ἀλλὰ ὀξὺ ἑνὸς ἐοῦσα ὀστέου.
ἐφαίνη δὲ καὶ γνάθος, καὶ ὀ ἐπάνω τῆς γνάθου,
ἔχουσα ὀδόντας μονοφυέας, ὀξὺ ἑνὸς ὀστέος πανός τε καὶ ὀδόντας καὶ τοὺς γομφίους· καὶ

A Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipiẽtes: itémque pallacas Persarum, & aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumentis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam operã nauauerant ad Plataeas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror: certè Pausaniæ sunt ex omnibus dena, & ea delecta, dono data, ex mulieribᵒ, equis, talentis, camelis, & item ex
B cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoque acta esse: Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem apparatum suum ex auro argentóque & [a] peripetasmatis Mardonio reliquisse: & Pausaniam dum eum apparatum vidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi vti Mardonio instruere. quum illi fecissent, tum Pausaniam lectos intuentem aureos argenteósque [b] probè instratos, mensas etiã aureas ac argenteas, magnificúmque cœnæ apparatum, propositis bonis stupefactũ, imperasse per iocum suis ministris vt Laconicã instruerẽt cœnam. [c] Id quũ illi ex spatio multùm distante fecissent, ibi eundẽ cachinnantem accersisse Græcorum duces, eísque, vbi conuenerunt, inter ostendendum vtriusque cœnæ apparatũ, dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa conuocaui, quòd volebam vobis amentiam Medorum ducis
D ostendere, qui quum talem vitã duceret, ad nos subigẽdos venit qui tam miserè victitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Plataensium repererunt loculos auri argentíque & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, vt quum eorum ossa comportarent vnum in locum
E Plataenses, inuentum sit caput nullam futuram habens, sed ex vno osse solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillã est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos tam molares quàm cæteros. quinetiã

a Aulæis, *secundum quosdam.*

b *Vallam apparet, verba quæ è vulgedist. desunt legisse, videlicet* εὖ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας χρυσέας καὶ ἀργυρέας, *quæ & in nostris Vet. cod. habentur.*

c Quum autem hæc cœna instructa longo interuallo ab illa superaretur, ibi eund. cachinn.

ossa viri quinque cubitorũ.[a] Postero die quum Mardonii cadauer non extaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonii filio accepisse. Sed quis curam susceperit cadaueris Mardonii humãdi, pro comperto non potui audire. habet tamen huius rei nõnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardoni quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò, posteaquam prædã dispertierunt, cæsos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonii, trib sepulcris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amompharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio seruos humauerũt. Hunc in modum Lacedæmonii sepulti sunt.[b] Tegeatæ verò & Atheniẽses suos vtrique promiscuè condiderunt: necnõ Megarẽses atque Phliasii suos ab equitatu interemptos.[c] Horum omnium sepulcra fuerunt plena. Nam aliorum sepulcra quæ ad Platæas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubescebant se à pugna abfuisse, quum serò superuenissent. Quippe tumulus illic visitur qui dicitur AEginetarum: quem ego audio decẽ post hanc pugnam annis rogatu AEginetarũ à Cleade AVtodici filio viro Platæensi illorum hospite excitatum fuisse.

Græcis statim à cæsorum humatione in agro Platæensi, inito consilio visum est bellum Thebis inferendum, petendúmque eos qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis extitissent: &, ni eos dedidissent, non prius ab vrbe discedendum quàm eam euertissent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mouentes obsedere The-

a At Mardonii cadauer postridie *quã ille occubuit*, ex oculis summo tũ fuit: sed à quo, id verò mihi certò compertum nõ est.

b Tegeatæ verò seorsum *à Lacedæmonii* omnes *suos* cõfertos humauerunt. Athenienses quoque, suos vno eodémque in loco, & Megarenses, & Phliasii *&c. Vt ὁμοῦ id sit quod de Tegeatis per ἀλέας significauit: quod reddidi Confertos, accipiens pro In eundem locum coacervatos. Potest tamen ὁμοῦ ita etiã accipi (& fortasse melius) vt commune fuerit Athenienſibus, Megarensibus & Phliasiis sepulcrum.*

c Γαλήρεες videtur *ex sequentibus exponendum* οὐ μανοί. *q.d.* Atque horũ quidem omnium sepulcra, vacua non fuerunt, sed in iis cadauera verè condita fuerũt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulcra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quòd abfuisse à pugna puderet, singulos agger es communes excitasse, posterorum rationẽ habentes. Ibi enim est AEginetarum quod vocatur sepulcrum à Cleade AVtodici filio, illorum hospite, eorũ rogatu decẽ etiam post annis (vt audio) extructum. *Obseruandum est autem* χώματα *dicere, nõ* πάφους, *eo quòd illis quasdã pro sepulcris ea videntur haberi,* (*vnde dicit* καλεόμενος πάφος. *q.d.* καλεόμενος πάφος ἀνὴ ὀκ ἐών, χῶμα δὲ μοῦνον) *at re vera sepulcra non essent, sed aggeres tantum sepulcra simulantes, sine imitantes, quos inquam pro sepulcris haberi videntur, non à suæ ætatis hominibus (vt pote quibus cognita fraus esset) sed à posteris. Ideo illud* τῶν ὑπηγορμένων εἵνεκα αὐθρώπων *vertit Posterorum rationem habentes, vel, Posterorum ratione habita. Neque enim placet interpretari In posterorum gratiam: quòd illos in hanc opinionem adducere, esset illis imponere, non autem gratificari. Potest tamen simplicis. Vertit, Id facientes propter posteros. At Valla, aliunde verba ferre non possimus sensum sequimur, Vertit, Quum serò superuenissent,*

A πενταπήχεος αὐδρὸς ὀστέα ἐφαίνη. ἐπεί τε δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο, ὑπὸ ὅτεω μὲν οὐ οἶδα πόθεν, ὁ ἀτρεκὲς οὐκ ἔχω εἰπεῖν· πολλοὺς δὲ τινας ἤδη ἐγὼ παντοδαποὺς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λαβόντα πολλοὺς παρὰ Ἀρτόντεω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς ὅστις δὲ τὸν ὅ ἔργον· ὅστις μὲν τοῦ αὐτέων ὁ ὑπελόμενός τε καὶ θάψας τὸν νεκρὸν Ⓐ Μαρδονίου, οὐ δυνάμεθα ἀτρεκέως πυθέσθαι. ἔχει δέ τινα

B φάτιν καὶ Διονυσιοφάνης, ἀνὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. ἀλλ' ὁ μὲν ὦν τοιούτῳ ἐπάφη. Ⓐ δὲ Ἕλληνες ὡς ὦν πλατιῆσι τὴν λοιπὴν διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἑωυτῶν, χωρεῖς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τεῖχος ἐποιήσαντο θήκας. ἔνθα μὲν τοὺς ἱρέας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμομφάρετος ἔσαν καὶ Φιλοκύων τε καὶ Καλλικράτης. ὧν μὲν δὴ ἕνι τῶν πάφων ἔσαν οἱ ἱρέες, ὧν δὲ τῷ ἑτέρῳ, Ⓐ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ὧν δὲ τῷ τείτῳ, οἱ εἵλωτες. ὅτι μὲν οὕτω ἔθαπτον. Τεγεῆται δὲ χωρεῖς πολλὰς ἔθαψαν ἀλέας· καὶ

C Ἀθηναῖοι τοὺς ἑωυτῶν ὁμοῦ, καὶ Μεγαρέες τε καὶ Φλιάσιοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἵππου θαφθαρέντας. τούτέων μὲν δὴ πολλῶν πλήρεες ἐγένοντο οἱ πάφοι. τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ὦν Πλατιῆσι ἐόντες πάφοι, τούτους δὴ ὡς ἐγὼ πευθάνομαι ἐπαιρομένους τῇ ἀπεστοῖ τῆς μάχης, ἐκείνοις χώματα χῶσαι κοινά, τῶν ὑπηγορμένων εἵνεκα αὐθρώπων. ἐπεὶ καὶ Αἰγινητέων ὕστερον αὐτόθι καλεόμενος

D πάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δεηθέντων Αἰγινητέων, χῶσαι Κλεάδεω Ⓐ Αὐτοδίκου, ἀνδρα Πλαταιέα, τῶν ξείνον ἐόντα ἑωυτῶν.

Ὡς δὴ ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ὦν Πλαταιῆσι οἱ Ἕλλωνες, αὐτίκα βουλευομένοισι σφι ἐδόκεε στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς Θήβας, καὶ ἐξαιτέειν αὐτέων τοὺς μηδίσαντας. ὧν τῶν τοισι δὲ αὐτέων, Τιμηγενίδεω, καὶ Ἀτταγῖ-

E νον, οἱ ἄρχοντες ἦσαν αὐτῶν τῶν τοισι ἔσαν· εἰ δὲ μὴ ὀκ διδοῖσι, μὴ ἀπολείπειν ἀπὸ τῆς πόλιος τοῖσι τε ἐξέλωσι. ὡς δὲ σφι ταῦτα

ἔδοξε, οὕτω δὴ ἑνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρκεον Θη-

βαίους, κελεύοντες ὀκ διδόναι τοὺς ἄνδρας. οἱ δὲ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ὀκ διδόναι, τήν τε γῆν αὐτέων ἔταμνον καὶ προσέβαλλον τοῖς ὅ τεῖχος. καὶ, οὐ γὰρ ἐπαύοντο σπόμενοι, εἰκοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τι-
» μηγενίδης τάδε, Ἄνδρες Θηβαῖοι, ὅπῃ οὕ-
» τω δέδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ τρεσθέτερον ἀ-
» πωσῆναι πολιορκέοντας, πρὶν ἢ ἐξέλωσι
» Θήβας, ἢ ἡμέας αὐτοῖσι τῷ δεῶτε, νῦν ὦν
» ἡμέων εἵνεκα γῆ ἡ Βοιωτίη πλέω μὴ αὐα-
» πλήσῃ. ἀλλ' εἰ μὲν χρημάτων χρῄζοντες, B
» τροφήματα ἡμέας ἐξαιτέονται, χρήματα σφι
» δώσομεν ὀκ τῶ κοινοῦ. (σφῶν γὰρ τῶν κοινῷ καὶ
» ἐμμησάμεθα, οὐ δὴ μαθοῦσι ἡμέες εἰ ὁ ἡμέων
» ἀληθέως δεόμενοι πολιορκέουσι, ἡμεῖς ἡμέας
» αὐτοὺς ἐς αἰτιολογίαν παρέξομεν. καίρια τε
» ἔδοξε οὗ λέγειν, καὶ ἐς κρεῶν· αὐτίκα τε ἐ-
» πεκηρυκεύοντο τοῖς Γαυσανίῃ Ⓐ Θη-
» βαῖοι, θέλοντες ὀκ διδόναι τοὺς ἄνδρας. ὡς ὁ
» ὡμολόγησαν ὅτι τούτοισι, Ἀτταγῖνος μὲν
» ὀκ διδρήσκει ὀκ τῶ ἄστεος, παῖδας δὲ αὐτῶ C
» ἀπαγθέντας Γαυσανίης ἀπέλυσε τῆς αἰτίης,
» φὰς τῶ μηδισμοῦ παῖδας οὐδὲν εἶ μεται-
» τοιος. οὗ δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοσαν
» οἱ Θηβαῖοι, οἱ μὲν ἐδόκεον ἀνυπαιτίους τε κω-
» ρήσειν, καὶ δὴ χρήμασι ἐπεπείθεσαν διω-
» θέεσθαι. ὁ δὲ, ὡς πρέλαβε, αὐτὰ ταῦτα ὑ-
» ποποιέων, τῶν γραπτῶν τῶν τῶν συμμάχων
» ἅπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κό-
» ινθον διέφθειρε. ταῦτα μὲν τὰ ὦν Πλα-
» ταιῆσι καὶ Θήβῃσι γινόμενα. D

Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, φύγων ὀκ Πλαταιέων, καὶ δὴ πρόσω ἐγένετο. ἀπικόμενον δὲ μὲν οἱ Θεσσαλοὶ πρὸς σφέας, ὅπῃ τε ξείνια ἐκάλεον, καὶ ἀνηρώτεον πρὸς τῆς γνώμης τῆς ἄλλης, οὐδὲν ὑπισάμενοι τῶν ὦν Πλαταιῆσι γινομένων. ὁ δὲ Ἀρτάβαζος, γνοὺς ὅτι εἰ θέλοι σφι πᾶσαν τὴν ἀληθείην τῶν ἀγάνων εἴπαι, αὐτός τε κινδυνεύσῃ ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατός· ὑπὸ δείσας γὰρ οἱ πολλὰ τινὰ οἴετο πευθανόμενον τὰ γενόμενα· ταῦτα ὀκλογιζόμενος, οὔτε πρὸς τοὺς Φωκέας ἐξηγήσατο οὐδὲν, πρός τε τοὺς
» Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε, Ἐγὼ μὲν ὦ ἄνδρες
» Θεσσαλοὶ, ὡς ὁρᾶτε, ἐπείγομαί τε κατὰ τὴν
» ταχίστην ἐλθεῖν ἐς Θρήικην, καὶ παρουδὸν ἐ-
» χω, πεμφθεὶς κατά τι πρῆγμα ὀκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε. αὐτὸς δὲ ὑμῖν

a πενταπήχεος αὐδρὸς ὀστέα ἐφαίνη. ἐπεί τε δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο, ὑπὸ ὅτεω μὲν οὐ οἶδα πόθεν, ὁ ἀτρεκὲς οὐκ ἔχω εἰπεῖν· πολλοὺς δὲ τινας ἤδη ἐγὼ παντοδαποὺς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λαβόντα πολλοὺς παρὰ Ἀρτόντεω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς ὅστις δὲ τὸν ὅ ἔργον· ὅστις μὲν τοῦ αὐτέων ὁ ὑπελόμενός τε καὶ θάψας τὸν νεκρὸν Ⓐ Μαρδονίου, οὐ δυνάμεθα ἀτρεκέως πυθέσθαι. ἔχει δέ τινα

B φάτιν καὶ Διονυσιοφάνης, ἀνὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. ἀλλ' ὁ μὲν ὦν τοιούτῳ ἐπάφη. Ⓐ δὲ Ἕλληνες ὡς ὦν πλατιῆσι τὴν λοιπὴν διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἑωυτῶν, χωρεῖς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τεῖχος ἐποιήσαντο θήκας. ἔνθα μὲν τοὺς ἱρέας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμομφάρετος ἔσαν καὶ Φιλοκύων τε καὶ Καλλικράτης. ὧν μὲν δὴ ἕνι τῶν πάφων ἔσαν οἱ ἱρέες, ὧν δὲ τῷ ἑτέρῳ, Ⓐ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ὧν δὲ τῷ τείτῳ, οἱ εἵλωτες. ὅτι μὲν οὕτω ἔθαπτον. Τεγεῆται δὲ χωρεῖς πολλὰς ἔθαψαν ἀλέας· καὶ

C Ἀθηναῖοι τοὺς ἑωυτῶν ὁμοῦ, καὶ Μεγαρέες τε καὶ Φλιάσιοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἵππου θαφθαρέντας. τούτέων μὲν δὴ πολλῶν πλήρεες ἐγένοντο οἱ πάφοι. τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ὦν Πλαταιῆσι ἐόντες πάφοι, τούτους δὴ ὡς ἐγὼ πευθάνομαι ἐπαιρομένους τῇ ἀπεστοῖ τῆς μάχης, ἐκείνοις χώματα χῶσαι κοινά, τῶν ὑπηγορμένων εἵνεκα αὐθρώπων. ἐπεὶ καὶ Αἰγινητέων ὕστερον αὐτόθι καλεόμενος

D πάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δεηθέντων Αἰγινητέων, χῶσαι Κλεάδεω Ⓐ Αὐτοδίκου, ἀνδρα Πλαταιέα, τῶν ξείνον ἐόντα ἑωυτῶν.

Ὡς δὴ ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ὦν Πλαταιῆσι οἱ Ἕλλωνες, αὐτίκα βουλευομένοισι σφι ἐδόκεε στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς Θήβας, καὶ ἐξαιτέειν αὐτέων τοὺς μηδίσαντας. ὧν τῶν τοισι δὲ αὐτέων, Τιμηγενίδεω, καὶ Ἀτταγῖ-

E νον, οἱ ἄρχοντες ἦσαν αὐτῶν τῶν τοισι ἔσαν· εἰ δὲ μὴ ὀκ διδοῖσι, μὴ ἀπολείπειν ἀπὸ τῆς πόλιος τοῖσι τε ἐξέλωσι. ὡς δὲ σφι ταῦτα

a At Mardonii cadauer postridie *quã ille occubuit*, ex oculis summo tũ fuit: sed à quo, id verò mihi certò compertum nõ est.

b Tegeatæ verò seorsum *à Lacedæmonii* omnes *suos* cõfertos humauerunt. Athenienses quoque, suos vno eodémque in loco, & Megarenses, & Phliasii *&c. Vt ὁμοῦ id sit quod de Tegeatis per ἀλέας significauit: quod reddidi Confertos, accipiens pro In eundem locum coacervatos. Potest tamen ὁμοῦ ita etiã accipi (& fortasse melius) vt commune fuerit Athenienſibus, Megarensibus & Phliasiis sepulcrum.*

c Γαλήρεες videtur *ex sequentibus exponendum* οὐ μανοί. *q.d.* Atque horũ quidem omnium sepulcra, vacua non fuerunt, sed in iis cadauera verè condita fuerũt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulcra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quòd abfuisse à pugna puderet, singulos agger es communes excitasse, posterorum rationẽ habentes. Ibi enim est AEginetarum quod vocatur sepulcrum à Cleade AVtodici filio, illorum hospite, eorũ rogatu decẽ etiam post annis (vt audio) extructum. *Obseruandum est autem* χώματα *dicere, nõ* πάφους, *eo quòd illis quasdã pro sepulcris ea videntur haberi,* (*vnde dicit* καλεόμενος πάφος. *q.d.* καλεόμενος πάφος ἀνὴ ὀκ ἐών, χῶμα δὲ μοῦνον) *at re vera sepulcra non essent, sed aggeres tantum sepulcra simulantes, sine imitantes, quos inquam pro sepulcris haberi videntur, non à suæ ætatis hominibus (vt pote quibus cognita fraus esset) sed à posteris. Ideo illud* τῶν ὑπηγορμένων εἵνεκα αὐθρώπων *vertit Posterorum rationem habentes, vel, Posterorum ratione habita. Neque enim placet interpretari In posterorum gratiam: quòd illos in hanc opinionem adducere, esset illis imponere, non autem gratificari. Potest tamen simplicis. Vertit, Id facientes propter posteros. At Valla, aliunde verba ferre non possimus sensum sequimur, Vertit, Quum serò superuenissent,*

A banos, iussos dedere quos dixim viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabãtur, murúmque adoriebantur. Quibus ab agro vastando non discedentibus, vicesimo die Timegenides ad populares ita inquit, Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutum est, nõ prius abscedere ab oppugnatione Thebarum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, absit vt nostra causa Thebanus ager amplius vexetur: sed siue per causã deposcẽdi nos, pecunias cupiũt, pecunias eis è publico demus: (nã & publicè cũ Medis sensimus: non autẽ nos soli.) siue reuera deposcentes nos vrbẽ obsident, nosipsi nos in disceptationẽ exhibemus. Eum Thebani sanè probè & opportunè loquutum arbitrantes, euestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, velle se viros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex vrbe profugit: cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse participes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimen refutaturos, ac pecunia elapsuros: Pausanias autem hoc ipsum suspicans fore, vbi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copiis, Corinthũ deductos supplicio affecit. Hæc hactenus quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt.

D Artabazum autem Pharnacis filiũ, vt è Platæis fugiens porro se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim vt omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocẽses retulerat quippiam, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidẽ, viri Thessali, maturo (vt cernitis) quamcelerrimè peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitu parte ad quoddam negotium transigendum.

Mardonius autē ipse cū suo exercitu aderit, nostris vestigiis insistēs, cui hospitiū & officiū præstate. hæc enim vos in tēpus præstitisse non pœnitebit. Hæc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Macedoniámque agebat, rectà Thraciam versus, tāquam verè properans: ac regionē mediterraneam præcidēs, peruenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtrūcati fuerāt, vel quòd fame atque labore fuerant enecti. Ex Byzantio nauigiis transmisit in Asiā. Hunc in modum iste rediit.

Quo autē die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalen Ioniæ geri: quum apud Delon Græci cōsiderent, ii qui vnà cum Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eò appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestratidæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyranno Theomestore Androdamātis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi quum adierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enī vt si tantūmodo viderēt hos Iones, à Persis deficerent, nec barbari expectarent: etiā, vt expectarent, tamen fore vt non aliam prædā talē isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat vt Græcos Græci liberarent, vlciscerentúrque barbarum. quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad præliū. Siquid verò apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se vt in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, sciscitabatur eū Leutychides, (siue ominis gratia volens audire nomen, siue casu, id deo agēte) Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua eius oratione, si quā instituerat, Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratū. Hospes

A Μαρδόνιος, ἐὰν ὁ στρατὸς αὐτῷ ἔσται κατὰ πόδας μου ἐλαύνων, πρόξενος ἱκανός ἐστι. ὅτου ξενίζετε, καὶ οὗ ποιοῦντες φανήσεσθε. τοῦ γὰρ ὑμῖν ἐς καιρὸν τοῦτο ποιήσαντος μεταμελήσει. ταῦτα δὲ εἰπὰς, ἀπέλαυνε σπουδῇ πρὸς στρατιὴν ὁδόν. καὶ Θεσσαλίης τε καὶ Μακεδονίης ἰθὺ τῆς Θρῃκίης, ὡς ἀληθέως ἐπειγόμενος, καὶ πρὸς μεσόγαιαν τὰ μάλιστα τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον, καταλιπὼν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ συχνοὺς ὑπὸ Θρῃκίων τε κατακοπέντας
B κατ' ὁδὸν, καὶ λιμῷ συστάντας καὶ καμάτῳ. ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι. αὐτὸς μὲν οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὸν Ἀσίδα.

Τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆς περὶ τὴν Πλαταιῆσι τὸ πεζὸν ἐγένετο, συνεκήρυσσε γενέσθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίης. ὅπερ γὰρ ἐν τῇ Δήλῳ ἐκατέατο οἱ Ἕλληνες, οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τοῦ Λακεδαιμονίου ἀπικόμενοι, ἦλθον σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου, Λάμπων τε Θρασυκλέος, καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρατίδεω, καὶ Ἡγησίστρατος
C Ἀρισταγόρεω, πεμφθέντες ὑπὸ Σαμίων λάθρη τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυράννου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέσησαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι. ἐπελθόντων δὲ σφεων ὀπτὶ τοῖς στρατηγοῖς, ἔλεγε Ἡγησίστρατος πολλά καὶ πανοπτία· ὡς εἰ μὴ μοῦνον ἴδωνται αὐτοὺς οἱ Ἴωνες, ἀποστήσονται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὡς οἱ βάρβαροι οὐκ ἐπομένεοισι· εἰ δὲ καὶ ἄρα ἐπομένοισι, οὐκ ἑτέρῳ ἄγχιστα τοιούτῳ θυρεῖν αὐ αὐτοῖς. θεοῖς τε κοινοὺς ἐπικαλέων, παρεῖπε αὐτοῖς ῥύσασθαι ἄνδρας Ἕλληνας ἐκ δουλοσύνης, καὶ ἀπαμύνασθαι τὸν βάρβαρον. εὐπετέα τε αὐτοῖσι ἔφη ταῦτα γενέσθαι. τά τε γὰρ νῆας αὐτέων κακῶς πλέειν, καὶ οὐκ ἀξιομάχους κείνοισι εἶναι. αὐτά τε εἴ τι ὑποπτεύοισι μὴ δόλῳ αὐτοὺς παραδοθῆναι, ἐν τῇσι νηυσὶ ἑτοῖμοι εἶναι τῇσι ἐκείνων ἀγόμενοι εἶναι. ὡς δὲ πολλὸς ἐπὶ λιτανεύοντος ὁ ξεῖνος
E ὁ Σάμιος, εἴρετο Λευτυχίδης, (εἴτε κληδόνος εἵνεκα θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ σύμβολον, θεοῦ ποιεῦντος) Ὦ ξεῖνε Σάμιε, τί σοι ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, Ἡγησίστρατος. ὁ δὲ, ὑπαρπάσας τὸν ὑπόλοιπον λόγον, εἴ τινα ἄρμητο λέγειν ὁ Ἡγησίστρατος, εἶπε, Δέκομαι οἰωνόν Ἡγησιστράτου ὦ ξεῖνε.

Σάμιε, σὺ δὲ ἡμῖν ποίεε ὅκως αὐτός τε δοκεῖς πίστιν ἀποπλώσεαι, καὶ οἱ σὺν σοὶ ἐόντες οἵδε, ἢ μὴν Σαμίους ἡμῖν προθύμους ἔσεσθαι συμμάχους. ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ ὃ ἔργον παρεσήνεε. αὐτίκα γὰρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε καὶ ὅρκια ἐποιοῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, οἱ μὲν ἀπέπλεον (μετὰ σφεων δὲ ἐκέλευε ποιέεσθαι Ἡγησίστρατον, οἰωνὸν ὃ οἰώσομενον ποιούμενος) οἱ δὲ Ἕλληνες, ὀπισθόντες ταύτῃ τῇ ἡμέρῃ, τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιερέοντο, μαθόντες μὲν σφι Δηϊφόνου τοῦ Εὐενίου, ἀνδρὸς Ἀπολλωνιήτεω, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ. τούτου τὸν πατέρα κατέλαβε Εὐενίου πρῆγμα τοιόνδε· ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἱερὰ ἡλίου πρόβατα, τὰ τὰς μὲν ἡμέρας βόσκεται παρὰ ποταμὸν ὃς ἐκ Λάκμωνος οὔρεος ῥέων διὰ τῆς Ἀπολλωνίης χώρης ἐς θάλασσαν, παρ' Ὠρικον λιμένα· τὰς δὲ νύκτας ἀναιρημένοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ ἀρετῇ δοκιμώτατοι τῶν ἀστῶν, ἔστοι φυλάσσοισι ἐνιαυτὸν ἕκαστος. πρὶν πολλοῦ δὲ δὴ ποιεῦνται Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα ταῦτα, ἐκ θεοπροπίου τινός. ἐν δὲ αὐτῷ αὐλίζονται ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκάς. ἔνθα δὴ τότε ὁ Εὐενίου ἔσται ἀναιρημένος ἐφύλασσε· καί κοτε αὐτὸν κατακοιμήσαντος τοῦ φυλακίου, παρελθόντες λύκοι ἐς τὸ αὐτοῦ, διέφθειραν τῶν προβάτων ὡς ἑξήκοντα. ὁ δὲ, ὡς ἐπύθετο, εἴλε σιγῇ, καὶ ἔφραζε οὐδενὶ, ἐν νόῳ ἔχων αὐτίκα παρήσειν ἄλλα πριάμενος. καὶ οὐ γὰρ ἔλαθε τοὺς Ἀπολλωνιήτας ταῦτα γενόμενα· ἀλλ' ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες μιν ἐς δικαστήριον, κατέκριναν, ὡς τοῦ φυλακίου κατακοιμήσαντα, τῆς ὄψιος στερηθῆναι. ἐπεί τε δὲ ἐνίσιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα οὔτε πρόβατα σφι ἔτικτε, οὔτε γῆ ἔφερε ὁμοίως καρπόν. πρόφαντα δὲ σφι ἦν τε Δωδώνη καὶ ἐν Δελφοῖσι ἐλέγετο. ἔπειτα ἐπειρώτεων τοὺς προφήτας τὸ αἴτιον τοῦ πρήγματος κακοῦ. οἱ δὲ αὐτοῖσι ἔφραζον ὅτι ἀδίκως τὸν φύλακον τῶν ἱερῶν προβάτων Εὐενίου τῆς ὄψιος ἐστέρησαν. αὐτοὶ γὰρ ἐπορμήσαι τοὺς λύκους· οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμωρέοντες ἐκείνῳ, πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν ἐποίησαν, τοιούτας τάς αὐ αὐτὸς ἕλοιτο καὶ δικαιοῖ.

πρὸς τὸν θεοπρόπους

Samie, effice tu vt nauigemus, data nobis per te & istos qui tecū sunt fide, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum societatem. Hæc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est. nam quū Samii extemplo fidem interposito etiam iureiurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum cæteris legatis, iussit eum cuius nomē pro augurio acceperat, secū nauigare. Græci eū illic diē cōmorati, postridie pulchrè litauere, haruspice Deiphono EVenii filio Apolloniata ex Apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri EVenio res huiusmodi cōtigit: Sūt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quæ interdiu secundum flumen pascuntur, quod è mōte Lacmone per Apolloniatem agrū fluit in mare iuxta Oricum portum. noctu autem eas stabulantes in antro, [a] non procul ab vrbe, custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quòd ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi EVenius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret vigilās, sed obdormisset, ingressi antrū lupi oues circiter sexaginta trucidarunt. Id vbi iste animaduertit, rem suppressit, neminíque aperuit, habens in animo totidē mercari, quas substitueret. at Apolloniatæ vbi acceperūt (neque enim eos quod gestū erat latuit) adductum in iudicium EVeniū condamnauerunt, vt, quia vigiliam edormisset, visu priuaretur. Quem posteaquam excæcauerunt, mox eis neque pecora fœtificabant, neque humus pro cōsuetudine fructum ferebat. Erāt autem illis pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ de causa mali præsentis, responderunt causam esse quia custodem sacrarū ouium EVenium iniquè luminibus orbasset. se enim immisisse lupos: nec prius ab illius vltione cessaturos quàm ei satisfecisset de iis quæ in eū perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret.

a *Addit negationē quæ in Vulg. edit. non habetur.*

His perfectis, daturos se EVenio tale donum quod habẽtem plerique hominum putarent beatũ. Hæc Apollonjatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ silentio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedentem adeunt, eique assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mẽtione, percontantur quam mulctam optarẽt si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuiũ, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarũ putabat esse pulcherrima, & præterea domiciliũ quod in vrbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset EVenius, tum ii qui ei assidebant, excipientes, EVeni, inquiunt, hanc tibi satisfactionẽ Apolloniatæ pro ereptis oculis rependunt, ex oraculo eis reddito. EVenius, vbi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. At ciues ea prædia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius EVenii filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negotiũ in Græcia fuisse exhibitum, quòd se filium EVenii, cuius non esset, nuncuparet.

Cæterùm postquam litauere Græci, classem è Delo Samũ versus soluerunt: & quũ Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad præliũ nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducũt, præter Phœnissas, quas abire permiserãt. non enim censebant pugnam naualem sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In continentem autem ideo nauigabant vt essent

A Τουτέων δὲ τελεομένων, αὐτοῖ δώσειν ΕΥ̓ενίῳ δῶρον τοιόνδε τῷ πολλοὶ μὲν μακαρίζοιεν ἀνθρώπων ἔχοντα. Τὰ μὲν χρηστήρια τοῦτο τὸ σφι ἐχρήσθη. οἱ δὲ Ἀπολλωνιῆται, ὑποβρήτα ποιησάμενοι, τοιόνδε σφεῖς τῶν ἀστέων ἀνδράσι ἀμφιτρήξαι. Ἐν δὲ σφι διέτρηξαν ὧδε· κατημένου ΕΥ̓ενίου ἐν ἰῷκῳ, ἐλθόντες οἱ παρείζοντο, καὶ λόγους ἄλλους ἐποιοῦντο· ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπούμενοι τοῦ πάθεϊ. Τούτῳ δὲ ὑπάρχοντες, ἠρώτεον τίνα δίκην αὐτὸς ἕλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῆται δίκας ὑποτῖναι δώσειν τῶν ἐποίησαν. ὁ δὲ, οὐκ ἀκηκοὼς ὃ θεοπρόπιον, εἴλετο, εἴπας, εἴ τίς ἐν δίκῃ ἀρχοῖ· τῶν ἀστῶν ὀνομάσας, τοῖσι ἠπίσατο εἶ) καλλίστοις δύο κλήροις τῶν ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ· καὶ οἰκήσιν τοῖς τούτοισι, τῷ ἤδεε καλλίστην ἐοῦσαν τῶν ἐν τῇ πόλι. τουτέων δὲ ἔφη ἐπίβολος γενόμενος, τὸ λοιπὸν ἀμείνοντος εἶ), καὶ δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένῳ. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. οἱ δὲ πάρεδροι εἶπον ὑπολαβόντες, ΕΥ̓ενίε, ταύτην δίκην Ἀπολλωνιῆται τῆς ἐκτυφλώσιος ἐκτίνουσί τοι κατὰ θεοπρόπια τὰ γενόμενα. ὁ μὲν δὴ τοῖς ταῦτα, δεινὰ ἐποιέετο, ἐνθεύτεν πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, ὡς ἐξαπατηθείς. οἱ δὲ, πριάμενοι τοῦτο τοῦ ἐκτημένου, ἐδίδοσί οἱ τὰ εἵλετο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα ἔμφυτον μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ οἰωνομαστὸς γενέσθαι. Τούτου δὴ ὁ Δηίφονος ἐὼν παῖς τοῦ ΕΥ̓ενίου, ἀγόντων Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. ἤδη δὲ καὶ τόδε ἤκουσα, ὡς ὁ Δηίφονος ὀνομαζόμενος τοῦ ΕΥ̓ενίου οἰωνόματος, ἐξελέγχεν ὅτι τῷ Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν ΕΥ̓ενίου παῖς.

Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐκαλλιέρησε, ἀνῆγον τὰς νῆας ἐκ τῆς Δήλου πρὸς τὴν Σάμον. ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο τῆς Σαμίης πρὸς Καλαμίσοισι, ἐν μὲν αὐτῇ ὁρμισάμενοι κατὰ τὸ Ἡραῖον τὸ ταύτῃ, παρεσκευάζοντο ὡς ἐς ναυμαχίην· ἐν δὲ Πέρσαι, πυθόμενοι σφεας πρὸς πλέειν, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἤπειρον τὰς νῆας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ Φοινίκων ἀπῆκαν ἀποπλέειν. βουλευομένοισι γὰρ σφι ἐδόκεε ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι. οὐ γὰρ ὦν ἐδόκεον ὁμοῖοι εἶναι, ἐς ὃ τὴν ἤπειρον ἀπέπλεον ὅκως ἔωσι

ἐπὶ τὸν πεζὸν στρατὸν τὸν στρέψειν, ἐόντα ἐν τῇ Μυκάλῃ. ὃς, κελεύσας τὸν Ξέρξεω, καταλελειμμένος τοῦ ἄλλου στρατοῦ, Ἰωνίην ἐφύλασσε. τοῦ πλῆθος μὲν ἦν ἐξ μυριάδες, ἐστρατήγεε δὲ αὐτοῦ Τιγράνης, κάλλεί τε καὶ μεγάθεϊ ὑπερφέρων Περσέων. ὅτε τοῦτον μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβουλεύσαντο καταφυγόντες τὸ καυτικοῦ στρατηγοὶ ἀνειρύσαι τὰς νῆας, καὶ περιβαλέσθαι ἕρκος, ἔρυμα τῶν νεῶν, καὶ σφέων αὐτέων κρησφύγετον. Ταῦτα βουλευσάμενοι ἀνήγοντο. ἀπικόμενοι δὲ ἀνδρὸς τοῦ τῶν Πατριέων ἱρὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαισσωνά τε καὶ Σκολοπόεντα, τῇ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν, ὃ Φίλιστος ὁ Πασικλέος ἱδρύσατο Νείλεω τοῦ Κόδρου, ὀπισθόμενος ὀπὶ Μιλήτου κτίσιν· ἐνθαῦτα τάς τε νῆας ἀνείρυσαν, καὶ περιεβάλοντο ἕρκος καὶ λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκόψαντες ἥμερα, καὶ σκόλοπας περὶ τὸ ἕρκος κατέπηξαν. καὶ παρεσκευάζατο ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ ὡς νικήσοντες ὀπ' ἀμφότερα. ὀπιλεηλάμενοι γὰρ παρεσκευάζατο. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἐπύθοντο οἰχωκότας τοὺς βαρβάρους ἐς τὴν ἤπειρον, ἤλγεον ὡς ἐκπεφευγότων. ἀπορέοντό τε εἴ τι ποιέωσι, εἴτε ἀπαλλάσσωνται ὀπίσω, εἴτε καταπλέωσι ἐπ' Ἑλλησπόντου. τέλος δ' ἔδοξε τοῦτο μὲν μηδετέρα ποιέειν, ὀπιπλέειν δὲ ὀπὶ τὴν ἤπειρον. παρασκευασάμενοι ὦν ἐς ναυμαχίην καὶ ἀποβάθρας καὶ ἄλλα ὅσων ἔδεε, ἔπλεον ὀπὶ τῆς Μυκάλης. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἐγένοντο τοῦ στρατοπέδου, καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετο σφι ἐπιναυμαχήσων, ἀλλὰ ὥρων νῆας ἀνελκυσμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ πεζὸν παρακεκριμένον παρὰ τὴν αἰγιαλόν, ἐνθαῦτα περῶντο μὲν ἐν τῇ νηῒ παραπλέων, ἐγχείλας τοῦ αἰγιαλῷ πεμάλισα Λεωτυχίδης, ὑπὸ κήρυκος πρὸς τὴν ἠρόδυε τοῖσι Ἴωσι, λέγων, Ἄνδρες Ἴωνες, οἱ ὑμέων τυγχάνουσι ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω. πάντως γὰρ οὐδὲν σεῦ νήσουσι Πέρσαι τῶν ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλομαι. ἐπειὰν συμμίσγωμεν, μεμνῆσθαι χρὴ ἕκαστον ἐλευθερίης μὲν πάντων πρῶτον· μετὰ δὲ, τοῦ στεναθήματος ἥβης. καὶ τάδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἀκούσας ὑμέων πρὸς τοῦ ἀκούσαντος.

sub suo peditatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandã, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminẽtissimo. Ad hunc exercitum cõstituerant refugere duces Persicæ classis, subductisque nauibus, munimenta valli circumdare, in illarum suúmque præsidium. Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potniensium templum Mycales, præteruecti ad Gæsonem & Scolopoẽtem. vbi Cereris Eleusiniæ cernitur templum, quod Philistus Paficlis filius condidit, sectans Neleum Codri filiũ qui ad coloniam Mileti locandã veniebat. Ibi subductas naues munimento circumdederunt: & è saxis stipitibúsque mitium arborum, quas ipsi exciderunt, & circum munitiones depactis sudibus se instruxerunt, tanquam & obsidendi & victoria potiuri. in vtrunque enim casum ratione inita sese apparabant. Hos abiisse in continentem postquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugissent, ægrè ferebant, incerti quid agerent, retróne se reciperent, an tenderent in Hellespontum. Tandem neutrum horum visum est esse faciẽdum, sed porro eundum in continentem. præparatis igitur ad pugnã naualem tabulatis, aliísque quibuscunque opus erat, ad Mycalẽ nauigant: & quum proximè castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam ferri vident, sed naues intra murum subductas, & magnam vim peditatus pro littore dispositam. Ibi primùm Leutychides nauem littori applicans quammaximè appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiẽs, Viri Iones, quicunque è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelligent Persæ. Vbi pugnam conseruerimus, debetis ante omnia reminisci libertatis: deinde tessera Hebes. Atque hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit discat.

347

Πασικλέος

παρεσκευάζοντο.

Huius autem facti eadem mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisiũ: quòd videlicet hæc verba, si laterent barbaros, inductura ad obsequendum Iones essẽt: sin delata ad barbaros, redditura eis Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admouẽt, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes quum cernerẽt Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samiis adimunt, suspicati illos sentire cũ Græcis. Quippe Samii exceptos circa Atticam Atheniẽses à Xerxe, & illuc classe barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenásque cum viatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionẽ venerant, quòd quingenta hominum capita hostium Xerxis liberassent. Præterea Milesiis, tãquam maximè locorum gnaris, Persæ imperant vt compita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo consilio facientes id vt Milesii ab exercitu abessent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum nouarũ molituri videbantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine sese constipauerant. Græci, vbi instructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus cũtibus aduolauit in vniuersum exercitum rumor, caduceúmque supra fluctus positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur, Græcos acie in Bœotia superasse Mardonii copias. Multis autem signis res quæ diuinitus fiũt, declarantur. etsi tunc eodem die contigit vtraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalen accipienda erat, fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundũ vltro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtramque pugnam fuerint Cereris Eleusiniæ templa. nam apud ipsum Cereris fanum (vt à me superius demonstratum est) in agro Plataeẽsi pugna commis-

A οὗτος δὲ οὗτος ἐὼν τυγχάνῃ νόος τοῦ πρήγματος, καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ὁ ὀπτ' Ἀρτεμισίῳ. ἢ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ ῥήματα τοῖς βαρβάροις ἔμελλε τοῖς Ἴωνας πείσειν, ἢ ἔπειτα ἀνενεχθέντα ἐς τοὺς βαρβάρους, ποιήσειν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι. Λεωτυχίδεω δὲ ταῦτα ὑποθεμένου, δοῦτερα τάδε ἐποίεον οἱ Ἕλληνες· προσχόντες τὰς νῆας, ἀπέβησαν ἐς τὴν ἠιόνα. καὶ οὗτοι μὲν ἐτάσσοντο· οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον τοὺς Ἕλληνας παρασκευαζομένους ἐς μάχην, καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντα-

B τας, τοῦτο μὲν, ὑποψησάντων τοὺς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν, ἀπαιρέονται τὰ ὅπλα. οἱ γὰρ δὴ Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθηναίων αἰχμαλώτων ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν βαρβάρων, τοῖς ἐλάβοσαν ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν λελυμμένοι οἱ Ξέρξεω, πόντοις λυσάμενοι πολλοῖς, ἀποπέμποισι ἐπιστείλαντες ἐς τὰς Ἀθήνας. τῶν εἵνεκεν οὐκ ἤκιστα ὑποψίην ἔχον, πεντακοσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι. τοῦτο δὲ, τὰς ὁδοὺς τὰς ἐς κορυφὰς τῆς Μυκάλης φερούσας

C πρεσβεύσαντα τοῖσι Μιλησίοισι φυλάσσειν, ὡς ὀπτισαμένοισι δῆθεν μάλιστα τὴν χώρην. ἐποίεον δὲ τούτου εἵνεκεν, ἵνα οἱ τὸς τοῦ στρατοπέδου ἔωσι. τούτους μὲν Ἰώνων τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν αἴ τι ποιέοιν, δεινώμενος ὀπτι λαθόμενοισι, τοιούτοισι προεφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι. αὐτοὶ δὲ σὺν εφόρησαν τὰ γέρρα ἕρκος εἶναι σφι. ὡς δὲ ἄρα ἐπεσκεύαζον τοῖσι Ἕλλησι, προσίησαν πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἰοῦσι δέ σφι φήμη τε ἐστάθη ἐς τὸ στρατόπεδον πᾶν, καὶ κη-

D ρυκήιον ἐφάνη ὀπτὶ τὸ κυματώγης κείμενον, ἡ δὲ φήμη δῆλη ἐστὶ σφι ὧδε· ὡς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρδονίου στρατιὴν νικῶεν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοισι ἐστὶ τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων· εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς ἡμέρης συμπιπτούσης, τό τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τὸ ἐν Μυκάλῃ μισγόντος ἐστέον τεώματος, φήμη τοῖσι Ἕλλησι τοῖσι τούτῳ ἐσαπίκετο, ὥστε θαρσησαί τε τὴν στρατιὴν πολλῷ μᾶλλον, καὶ ἐθέλειν προθυμότερον

E κινδυνεύειν. καὶ τόδε ἕτερον συνέπεσε γενόμενον, Δήμητρος τελετέα Ἐλευσινίης πρὸς ἀμφοτέρας τὰς συμβολὰς εἶναι. καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιΐδι πρὸς αὐτὸ τὸ Δημήτειον, οὗ ἐγένετο (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται)

ἡ μάχη, καὶ ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι. γενομένας δὲ νίκην τῇ μὲν Παυσανίεω Ἑλλήνων, ὀρθῶς σφι ἡ φήμη σύμβαλλε ἐλθοῦσα. τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι πρωὶ ἐπὶ τῆς ἡμέρης ἐγένετο· τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ, περὶ δείλιον. ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρης συνέβαλλε γίνεσθαι, μείωός τε τὸ αὐτὸ, χρόνῳ οὐ πολλῷ σφι ὕστερον δῆλα ἀναμανθάνουσι ἐγένετο. ἐν δὲ ἀρρωδίῃ σφι πρὶν τὴν φήμην ἐσαπικέσθαι, οὐτι περὶ σφέων αὐτέων οὕτω, ὡς τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἡ

B Ἑλλάς. ὡς μέντοι ἡ κληδὼν αὕτη σφι ἐσέπτατο, μᾶλλόν τι θαρσαλεώτερον τὸ πρόσσω ἐποιοῦντο. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἐπορεύοντο ἐς τὴν μάχην, ὡς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἀέθλα προέκειτο.

Τοῖσι μὲν νυν Ἀθηναίοισι θ' τοῖσι προσελθοῦσι τούτοισι τεταγμένοισι, μέχρι τοῦ ἡμισέων, ἡ ὁδὸς ἐγένετο κατ' αἰγιαλόν τε καὶ ἀπεδον χῶρον· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι, καὶ τοῖσι ἐπιξῆς τούτοισι τεταγμένοισι, κατά τε

C χαράδρην καὶ οὔρεα. ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι προεμήσαν, οὗτοι οἱ ὀπτὶ παρ' ἑτέρῳ κέρει ἔτι καὶ δὴ ἐμάχοντο. ἕως μὲν νυν τοῖσι Πέρσησι ὄρθια ἦν τὰ γέρρα, ἠμύνοντό τε, καὶ οὐδὲν ἔλασσον εἶχον τῇ μάχῃ· ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν προσεσχόντων ὁ στρατὸς, ὅκως ἐωϋτῶν ἤθελον τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, παραπλησιαίμενοι, ἔργου εἶχοντο προθυμότερον, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο τὸ πρῆγμα. διωσάμενοι γὰρ τὰ

D γέρρα οὗτοι φερόμενοι ἐστέπεσον ἀλέες ἐς τοὺς Πέρσας. οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι, τέλος ἔφευγον ἐς τὸ τεῖχος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυώνιοι καὶ Τροιζήνιοι (οὗτοι γὰρ ἔσαν ἐπεξῆς τεταγμένοι) σὺν ἐπισπόμενοι, συνέπιπτον ἐς τὸ τεῖχος. ὡς δὲ τὸ τεῖχος ἐρράγη, οὐτέ τι πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς φυγήν τε ὁρμέατο θ' ἄλλοι, πλὴν Περσέων. οὗτοι δὲ κατ' ὀλίγους γενόμενοι, ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἑλλήνων· καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν

E Περσικῶν δύο μὲν ἀπόφευγοι, δύο δὲ τελευτῶσι· Ἀρταΰντης μὲν καὶ Ἰθαμίτρης τὸ ναυτικοῦ στρατηγέοντες, ἀπόφευγουσι· Μαρδόντης δὲ, καὶ ὁ τοῦ πεζοῦ στρατηγὸς Τιγράνης, μαχόμενοι τελευτῶσι.

A sa est, & item in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat cõmittenda: vt non ab re venerit ad istos fama victoriæ Pausaniæ atque Græcorum. nam pugna ad Platæas diluculo diei gesta est, apud Mycalem vesperi. quarum vtranque eodem eiusdem mensis die gestam esse, non diu pòst ab his rem repetentibus declaratum est. Ante rumoris autẽ aduentum subibat istos timor non tam de seipsis quàm de Græcia,

B ne Mardonio subiiceretur: at vbi fama hæc ad eos aduolauit, impensius atque properãtius ad cõgrediendum processerunt: tanto animo Græcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquã insulæ eis & Hellespontus proposita præmia essent.

Athenienses porro, & qui iuxta erant instructi, penè dimidiũ copiarum, iter tenebãt per littus

C atque planitiem: Lacedæmonii autem, & deinceps collocati, per confragosa & mõtes. Quæ dum Lacedæmonii circuibant, interim Athenienses in altero cornu præliabantur. Persæ, quoad sibi gerra manere recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus: postea verò quàm Atheniẽsium & eorum qui cum Atheniẽsibus erant copiæ adnixæ sunt, vehementius se mutuò adhortantes, vt laus operis ipsorum esset, non

D Lacedæmoniorum, tum cõmutari iã res, & deiectis gerris Græci confertim impressionẽ facere in Persas. Illi excepto impetu perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere: cum quibus pariter irruperunt Atheniẽses & Corinthii & Sicyonii & Trœzenii. ita enim erant ii in acie collocati. Vbi verò & murus captus est, ibi barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad

E paucos redacti pugnabant, Græcis assiduè in murum irruentibus. Quorũ duo classiarii exercitus duces, Artayntes & Ithramitres, effugerũt: totidẽ pugnãtes occubuerunt, Mardontes, & pedestriũ copiarũ dux Tigranes.

Adhuc autem dimicãtibus Persis superuenere Lacedæmonii ac socii, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorũ quoque Græcorum complures illic cecidere, & cùm alii ex Sicyoniis, tum eorum dux Perilaus. Quinetiã Samii qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, vbi viderunt statim ab initio [a] pugnam pertinaciorem, quoad poterãt Græcis suppetias iere. Quos in choasse cernentes alii Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt barbaros. Milesiis autem præceptum erat vt exitus viarum custodirẽt, Persarum salutis gratia, vt siqui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesiis ducibus salutẽ sibi ad Mycales cacumina compararent. huius quidem rei causa Milesii illic collocati fuerant, néve si pugnæ adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quã iussi fuerant fecere: qui & per alias quæ ad hostem ferebãt vias barbaros deduxere, & ad extremum in eis mactandis omnium exitere hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis.

a Pugnam alteram in partẽ inclinare. *Alij, Pugnam anceps iterum esse.*

In hoc prælio præclarissimã inter Græcos operam nauauerũt Athenienses, & ex Athenieusibus Hermolycus EVthœni filius, vir in pancratio celeber: cui postea contigit vt bello inter Atheniẽses & Carystios, in pugna apud Cyrnum agri Carystii facta, cæsus in Geræsto iaceret. Secundũ autem Athenienses egregii extitere Corinthii Trœzeniique ac Sicyonii, Græci verò perquam multis barbarorum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorũ naues incenderunt, totúmque murũ, egesta illinc in littus præda, & quibusdam pecuniarũ thesauris repertis. Vbi castra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transferenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, [b] cuius ipsi imperium obtinerent.

b Cuius ipsi imperiũ obtinerẽt. Ioniã autẽ barbaris relinquerent.

A ἐπὶ δὲ μαχομένῳσι τῷ Περσέων, ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ ⓓ μετ' αὐτέων, καὶ τὰ λοιπὰ σύνδιεχείριζον. ἔπεσον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἀγαθοῦ· ἄλλοί τε καὶ Σικυώνιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεως· τῶν τε Σαμίων οἱ στρατευόμενοι, ἐόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ, καὶ ἀπαραιρημένοι τὰ ὅπλα, ὡς εἶδον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκέα τὴν μάχην, ἔρδον ὅσον ἐδυνέατο, προσωφελέειν θέλοντες τοῖσι Ἕλλησι. Σαμίοις δὲ ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἀρξαντας, οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποστάντες ἀπὸ Περσέων, ἐπέθεντο τοῖσι βαρβάροισι. Μιλησίοισι δὲ προσετέτακτο μὴ τῶν Περσέων τὰς ὁδοὺς τηρεῖν, σωτηρίης εἵνεκα σφι· ὡς μὴ ἄρα σφέας καταλαμβάνῃ οἷά περ κατέλαβε, ἔχοντες "ἡγεμόνας, σώζωνται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης. ἐπάθησαν μὲν νυν ὅτι τοῦτο τὸ πρῆγμα ⓓ Μιλήσιοι τούτου γε εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ πρήσσοντες τὰ στρατοπέδῳ νεοχμὸν ποιέοιεν. ⓓ δὲ πολὺ τοιοῦτον τοῦ προστεταγμένου ἐποίεον· ἄλλας τε κατηγήσαντοί σφι ὁδοὺς φεύγοντσι, αὐτοὶ δὲ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους· τέλος, αὐτοί σφι ἐγένοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἀπὸ Περσέων ἀπέστη.

Ἐν δὲ τούτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἠείστευσε Ἀθηναῖος (τὸν Ἀθηναίων, Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθοίνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκήσας· τοῦτον δὲ ⓜ Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστερον τούτεων, πολέμου ἐόντος Ἀθηναίοισί τε καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κύρνῳ τῆς Καρυστίης χώρης ἀποθανόντα ἐν μάχῃ, κεῖσθαι ἐν Γεραιστῷ) μετὰ δὲ Ἀθηναίους, Κορίνθιοι καὶ Τροιζήνιοι καὶ Σικυώνιοι ἠείστευσαν. ἐπεί τε δὲ κατεργάσαντο ⓓ Ἕλληνες τοὺς πολλοὺς, τοὺς μὲν μαχομένους, τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νῆας ἐνέπρησαν, καὶ ὁ τεῖχος ἅπαν, τῷ λιθῷ προσεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγιαλόν· καὶ θησαυροί τινας χρημάτων εὗρον. ἐμπρήσαντες δὲ ὁ τεῖχος καὶ τὰς νῆας, ἀπέπλεον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον ⓓ Ἕλληνες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅκοι χρεὼν εἴη τῆς Ἑλλάδος κατοικίζειν τὸν δὲ Ἰωνίην ἀφεῖναι τοῖσι βαρβάροισι.

349

ἀδυνάτου γὰρ ἐφαίνετο σφι εἶναι ἑωυτοῦ τε Ἰώνων προσκατήσθαι, φερουρέοντας τὸν πάντα χρόνον· καὶ ἑωυτῶν μὴ προσκατημένων, Ἴωνας οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχον χαίρειν τοῖσι τῶν Περσέων ἀπαλλάξειν. πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων μὲν τοῖσι ἐν τέλεσι ἔδοξε ἐδόκεε τῶν μηδισάντων ἐθνέων τὴν Ἑλλικὴν τε καὶ ἐμπορίαν ἀξιωσήσειν τοῦ, δοῦναι τῷ χώρῳ Ἴωσι οἰκήσειν· Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε ἀρχμῶ, Ἰωνίην ἀφιέναι ἀνάστατον, οὐδὲ Πελοποννησίοισι περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιέων βουλεύειν. ἀντιτεινόντων δὲ τουτέων, προθύμως εἶξαν ⓓ Πελοποννήσιοι· καὶ οὕτω δὴ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους, καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἳ ἔτυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἕλλησι, ἐς τὸ συμμαχικὸν ἐποιήσαντο, πίστι τε καταλαβόντες τὸ ὁρκίοισι, ἐμμενέειν τε καὶ μὴ ἀποστήσεσθαι· τούτους δὲ καταλαβόντες ὁρκίοισι, ἐπλεον τὰς γεφύρας λύσοντες. ἔτι γὰρ ἐδόκεον οἰκήσεσθαι "θρήκιον. οὗτοι μὲν δὴ ὅτι Ἑλλησπόντου ἔπλεον.

Τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων, ἐς τὰ ἄκρα τῆς Μυκάλης κατειληθότων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγένετο κομιδὴ ἐς Σάρδις· πορευομένων δὲ κατ' ὁδὸν, Μασίστης ὁ Δαρείου παραπυχὼν τῆς παθεῖν τῆς γεγονότι, ⓜ στρατηγὸν Ἀρταΰντην ἔλεγε πολλά τε καὶ κακά, ἄλλά τε καὶ γυναικὸς κακίω φὰς αὐτὸν εἶναι, τοιαῦτα στρατηγήσαντα· καὶ ἄξιον εἶναι πάντος κακοῦ, ⓜ βασιλῆος οἶκον κακώσαντα. τῷ δὲ τοῖσι Πέρσησι, γυναικὸς κακίω ἀκούσαι, δεινὸς μέγιστος ἦν. ὁ δὲ, ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιησάμενος, ἀπῆιε ὅτι ⓜ Μασίστην τὸν ἀκινάκεα, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ μιν ὅτι θέοντα "φθὰς Ξεναγόρης ὁ Πραξίλεω, ἀνὴρ Ἁλικαρνησσεὺς, ὀπίσθε ἐξεώσας αὐτὸν Ἀρταΰντεω, ἁρπάζει μέσον· καὶ ἀξάμενος, παίει ἐς τὸν γλῶ. καὶ ἐν τούτῳ οἱ δορυφόροι "Μασίστεω προσέρησαν. ὁ δὲ Ξεναγόρης ταῦτα ἐργάσατο, χάριτα αὐτῷ τε Μασίστῃ τῷ θελήσας καὶ Ξέρξῃ, ἐκσώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου· καὶ διὰ τοῦτο ὃ ἔργον Ξεναγόρης πάσης ἦρξε Κιλικίης, δόντος βασιλῆος. τῷ δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένῳ βαρβάρων, οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τουτέων, ἀλλ' ἀπικνέονται ἐς Σάρδις. ἐν δὲ τῇσι Σάρδισι ἐτύγχανε

Neque enim videbatur eis fieri posse vt per omne tempus Ionibus tutandis præsent, sperandũ esse vt Iones à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacedæmoniorũ censebant emporia nationum Græcarum quę cum Medis sensissent, eiectis incolis danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses è cõtrario, [a] non esse principatum Ioniæ summouendum, nec Lacedæmoniis de ipsorũ coloniis consultandum. & quum in hoc contenderent Athenienses, libẽter eis cessere Peloponnenses: atque ita Samios & Chios & Lesbios ac cæteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt, data acceptáque fide cum iureiurando, se permansuros in societate, nec ab ea descituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigauerunt, rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et isti quidem in Hellespontũ nauigabant.

a Nullo pacto sedibus suis summouendos esse Iones censebãt.

Ii verò barbari qui profugerãt, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenissẽt, se Sardis recipiebant. Qui dũ iter faciunt, Masistes Darii filius, qui pugnæ malè gestæ adfuerat, conuiciari Artayntæ cùm aliis multis probris, tum verò dicere, illum muliere fuisse ignauiorem, [b] qui ita illam præfecturam administrasset: dignúmque omni malo esse qui de regia domo malè meritus esset. Apud Persas autem summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauiorem. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indignè ferens, acinacem in Masistem stringit, interficiendi auidus. quẽ irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnasseus, vt stabat à tergo, hominem mediũ accipit, sublatúmque humi allidit. intereáque satellites Masistis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis, cuius fratrem seruasset. quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viã barbari egerũt, Sardísq; peruenerũt,

b Qui ita muliere imperatorio functus esset.

neque enim videbatur eis fieri posse vt per omne tempus Ionibus tutandis præsent: sperandũ esse vt Iones à Persis rebellasse gauderent: sin autem non tutarentur, Ionibus suam à Persis defectionẽ ingratam fore putabant.

"ἡγεμόνας.

"θρήκιον.

"φραδεὶς

"οἱ Μασ.

vbi rex erat ex eo tempore quo, prælio nauali malè gesto, Athenis illuc profugerat.

Sardibus autem tunc agens, adamabat vxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. ea quum potiri non posset, neque donis missitādis, neque vi, quam afferre nolebat, fratris Masistis respectu: (quæ res & mulierem retinebat, probè gnaram nō se coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitis, huc euasit vt filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Masistis: existimans, si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Cōtracto matrimonio, aliisque ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. eò postquam peruenit, & vxorem Dario domum duxit, ita demū ab vxoris Masistis amore cessauit, [a] adamata ex familiaritate nurus Masistæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris vxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum, & spectatu dignum, viro donauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam se confert: atque vbi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierē quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequii. omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiæ infortunium) Dabísne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes, omnia alia potius eam petituram ratus, cū iureiurando promisit. Qui postquā iurauit, mulier intrepidè amiculum popoſcit. Xerxes enim uero recusare, nō ob aliud quàm quòd vereretur Amestrin, ne sic illa rē quæ agebatur, iampridem suspicata, deprehenderet: sed offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militū, quibus nemo præter illam esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas, exercitu donari. Verùm quum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supramodū læta, eo gestando gestiebat. Amestris vbi mulierē habere amiculū sciuit,

a Et permutatis suis amoribus vicibus, adamauit, atque a Dario potitus est eadem Darii quidē vxor, Masistæ autem erat filia.

A ἐὼν βασιλεὺς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεί τε ἐξ Ἀθηναίων τοῖσι πλείσας τῇ ναυμαχίῃ, φυγὼν ἀπίκετο.

Τότε δὴ ὦν τῇσι Σάρδισι ἐὼν ἄγα, ἤγα τῆς Μασίστεω γυναικὸς, ἐούσης καὶ Ταύτης ἐνθαῦτα· ὡς δὲ οἱ τοῖσι πέμπουσι οὐκ ἐδύνατο κατεργάσθαι, οὐδὲ βίῃ τοῖσι ἐφέρετο, τοῖσι μνησθέντος τὸν ἀδελφεὸν Μασίστην· (τοῦτο δὲ τοῦτο ἔλεγε καὶ τοῦ γυναῖκα· οὐ τε γὰρ ἐπίστατο βίης οὐ πευξομένην) ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐρασθέντος τοῦ ἄλλου, B πρῶτον τὸν γάμον τοῦτον τοῦ παιδὶ τοῦ ἑωυτοῦ Δαρείῳ θυγατέρα τῆς γυναικὸς Ταύτης καὶ Μασίστεω· δοκέων αὐτῷ μᾶλλον λήψεσθαι ἐν Ταύτῃ ποιήσῃ. ἁρμόσας δὲ, καὶ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀπίκετο, καὶ ἠγάγετο ἐς ἑωυτοῦ Δαρείῳ τῷ γυναῖκα, οὕτω δὴ τῆς Μασίστεω νοῦ γυναικὸς ἐπέπαυτο· ὁ δὲ, ἀγαμεῖ χάμενος, ἤγετο καὶ ἐτύγχανε τῆς Δαρείου νοῦ γυναικὸς, Μασίστεω δὲ θυγατὸς· C οὐνόμα δὲ τῇ γυναικὶ Ταύτῃ ἦν Ἀρταύντη. χρόνου δὲ προϊόντος, αἰάπυρα γίνεται τοῦτο τοιῷδε· ἐξυφήνασα Ἀμηστρὶς ἡ Ξέρξεω χλανὶ φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον καὶ θέης ἄξιον, δίδοῖ Ξέρξῃ. ὁ δὲ, ἡσθεὶς, περιβάλλεται τε καὶ ἔρχεται πρὸς τοῦ Ἀρταύντου. ἡσθεὶς δὲ καὶ Ταύτῃ, ἐκέλευσε αὐτοῦ αἰτῆσαι ὅ,τι βούλεται οἱ γενέσθαι αὐτὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιτουργημένου. πολλὰ γὰρ τεύξεσθαι αἰτήσασθαι. τῇ δὲ κακῶς γὰρ ἔδεε πᾶν οἰκίῃ γενέσθαι, πρὸς Ταῦτα εἶπαν Ξέρξῃ, Δώσεις μοι ὃ αἰ σε αἰτήσω; ὁ δὲ, πολλῷ μᾶλλον δοκέων ἐκείνου αἰτῆσαι, ὀμνύει· ἀρνέετο καὶ ὤμοσε. ἡ δὲ, ὡς ὤμοσε, ἀδεὼς αἰτέει ὃ φᾶρος. Ξέρξης δὲ, πανταχῇ ἐνθυμέετο, οὐ βουλόμενος δοῦναι· κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, φοβεόμενος δὲ Ἀμηστρὶν, μὴ καὶ πρὶν κατείκασε ζούσῃ τὰ γινόμενα, οὕτω ἐπευρεθῇ πρήσσων. ἀλλὰ πόλις τε ἐδίδου καὶ E χρυσὸν ἄπλετον, καὶ στρατὸν τοῦ ἔμελλε οὐδεὶς ἄρξειν ἀλλ' ἢ ἐκείνη· (Περσικὸν δὲ κάρτα ὁ στρατὸς δῶρον) ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπείθετο. δίδοῖ ὃ φᾶρος. ἡ δὲ, περιχαρὴς ἐοῦσα τοῦ δώρου, ἐφόρεέ τε καὶ ἠγάλλετο· καὶ ἡ Ἀμηστρὶς πεύθανεται μιν ἔχουσαν.

μαθοῦσα δὲ ὁ ποιούμενον, τῇ μὲν γυναικὶ A Ταύτῃ οὐκ ἔχε ἔγκοτον· ἡ δὲ, ἐλπίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς εἶ) αἰτίαν, καὶ Ταύτα ἐκείνην πρήσσειν, τῇ Μασίστεω γυναικὶ ἐβούλευε ὄλεθρον. φυλάξασα ὃ τὸν ἄνδρα ἐν ἑωυτῆς Ξέρξεω βασιλήιον δεῖπνον προτιθέμενον· τοῦτο δὲ ὃ δεῖπνον παρασκευάζεται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς. οὐνόμα δὲ ὃ δεῖπνον τούτῳ, Γέρσις, μὲν, τὸ κατὰ τὴν δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, τέλειον. τότε καὶ τῇ κεφαλῇ σμᾶται μοῦνον βασι- B λεύς, καὶ Γέρσας δωρέεται. Ταύτην δὴ τὴν ἡμέρην φυλάξασα ἡ Ἀμηστρὶς, χρήσθαι τοῦ Ξέρξεω, δοκέουσα οἱ τὴν Μασίστεω γυναῖκα. ὁ δὲ δεινόν τε καὶ ἀνάρσιον ἐποιέετο, τοῦτο μὲν, ἀδελφεοῦ γυναῖκα παραδοκέουσα, τοῦτο δὲ, ἀναιτίην ἐοῦσαν τοῦ πρήγματος τούτου. συνῆκε γὰρ τοῦ εἵνεκεν ἐδέετο. τέλος μέντοι, ἐκείνης τε λιπαρεούσης, καὶ ἅτε τοῦ νόμου ἐξεργόμενος, (ὅτι ἀτυχήσας τὸν χρήζοντα, οὐ σφι δυνατὸν ἐστι βασιλήιον δεῖπνον C παρεκειμένου) κάρτα δὴ ἀέκων κατανεύει. καὶ πρῶτα δὴ, ποιέει ὧδε· τὴν μὲν κελεύει ποιέειν τὰ βούλεται· ὁ δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελφεόν, λέγει τάδε, Μασίστα, σὺ εἶς Δαρείου τε παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφεός· πρὸς δὲ ἔτι τούτοισι, καὶ εἷς ἀνὴρ ἀγαθός· γυναικὶ δὲ Ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις, μὴ συνοίκεε· ἀλλά τοι αὐτὴν αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα ἐμοῦ· Ταύτῃ συνοίκεε· τὴν δὲ νῦν ἔχεις (οὐ γὰρ δοκέει ἐμοὶ) μὴ ἔχε γυναῖκα. ὁ δὲ Μασίστης ἀ- D πολαυσάμενος τὰ λεγόμενα, λέγει τάδε, Ὦ δέσποτα, τίνα μοι λόγον λέγεις ἀχρεῖον, κελεύων μοι γυναῖκα, ἣν τῆς μοι παῖδες νενίκηκε τε εἰσὶ τρεῖς, καὶ θυγατέρες, τὴν καὶ σὺ οἶδας καὶ αὐτὴ τέ μοι κῦρος τυγχάνει κάρτα ἐοῦσα· Ταύτην με κελεύεις μεθέντα, θυγατέρα τοῦ ἐμοῦ τὴν δὲ σὴν γῆμαι; ἐγὼ δὲ, βασιλεῦ, μεγάλα μὲν ποιεύμενος, ἀξιούμενος θυγατέρος σῆς, ποιήσω μέντοι τούτων οὐδέτερα. σὺ δὲ E μηδαμῶς βιάσῃ πρήγματος τοιούδε δεόμενος· ἀλλὰ τῇ τε σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φανήσεται ἐμεῦ οὐδὲν ἧσσων, ἐμέ τε ἔα γυναικὶ τῇ ἐμῇ συνοικέειν. ὁ μὲν δὴ τοιούτοισι ἀμείβεται· Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς λέγει τάδε, Οὔτοι δὴ τοι Μασίστα πέπρηκται. οὔτε γὰρ αὐτὸς δίδωμι θυγατέρα τοῦ ἐμοῦ

& rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpā & quā huius rei authorē esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaque tempore quo vir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotannis eo die quo rex creatus est instruebatur: (cœnæ nomen Persicæ Tycta, Græcè τέλειον, *id est, perfecta:* in qua rex solùm caput [a] ornatur, Persásque strenis donat) hoc die obseruato Amestris à Xerxe petiit vt se Masistæ vxore donaret. Xerxes id indignum factu nefariúmque arbitrari, vxorem germani dono dari, eámque insontem negotii illius cuius causa vxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orātem non exorare, inuitus admodū annuit: tradénsque vxori, ac iubens facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darii filius es, idémque mihi frater, præterea vir eximius: tamen cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Istam autem quā in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda) missam facias. His verbis stupefactus Masistes, Domine, inquit, [b] quam tu mecum orationem habes importunam: qui vxorem, [c] ex qua liberi mihi sunt adolescentes, & filiæ, (quarum vnam tu filio tuo duxisti vxorē) iubes me relinquerē, (quæ mihi est ex animi mei sententia) vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etsi magni facio me dignari cōiugio filiæ tuæ, tamen neutrum istorum faciam. [d] tu verò, qui nequaquam necesse habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non inferior me existet maritus filiæ tuæ: sine me meæ vxoris consuetudine frui. Hæc ille quum respōdisset, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, [e] ita tecum, Masista, agetur, vt neque iam tibi filiam meā

a *Diuersam à nostra lectionem videtur esse sequutus.*

b Quæ est ista futilis qua vteris apud me, oratio? *Q. d. Quorsum spectat?*

c Ex qua tres mihi lib.

d Tu verò ne mihi vim adferas, hanc à me rem contendens.

e Ita res tuæ cōparatæ sunt. *Vel, Ita se res tuæ habent. Vel (retinendo idem loquendi genus) Ita tecum actum est.*

nuptum dem, neque tu consuetudine tuæ diutius fruaris: vt discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit; hactenus loquutus, Domine, nondum me interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cũ fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, vxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, eásque canibus abiicit: præcidit nares, aures, labra, linguã: atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum quum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. vbi verò mutilatam vxorem vidit, confestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimũ mali regi facturus. Quod & contigisset (vt mihi videtur) [a] si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. etenim præses erat Bactriorum, à prouincialibúsque diligebatur. Sed hæc eum [b] perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hactenus.

a *Idest, Si ad Bactrios & Sacas prius pernenire potuisset, quàm rex de eo quod molebatur, certior factus esset.*

b Molientem, *vel, agitantem.*

Græci à Mycale profecti Hellespõtum versus, primùm circa Lecton stationem habuerunt, à ventis intercepti. Inde soluentes, Abydum tenuerunt: & quũ põtes, quorum præcipuè causa illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos, reperissẽt solutos, deliberabant. Leutychidi & qui cum eo erant Lacedæmoniis, videbatur in Græciam redeundum: Athenienſibus autẽ & eorum duci Xanthippo, illic manendum, vt Chersonesum tentarent. Itaque Peloponnenses quidem abiere: Athenienses verò Abydo in Chersonesũ traiicientes, Sestum obsidebãt. Huc, postquam auditum est Græcos in Hellesponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus vrbium validissimo muro præditam, conuenere cùm alii ex aliis circà oppidis, tum ex Cardia

γῆμαι, οὔτε ἐκείνῃ ἐπὶ πλοῦνα χρόνον σῶοι-
κήσεις. ὡς μάθῃς τὰ δι δόμενα δέκεσθαι.
ὁ δὲ, ὡς Ζωῦτα ἤκουσε, εἴπας τοσόνδε, ἐχώρεε
ἔξω, Δέσποτα, οὐ δή κου με ἀπώλεσας. σὺ
δὲ πούτῳ τῷ Μασίστεω χρόνῳ σὺν τοῦ Ξέρ-
ξης τοῦ ἀδελφεῷ διελέγετο, ἡ Ἀμηστρις
μεταπεμψαμένη τοὺς δορυφόρους τοῦ Ξέρ-
ξεω, διελυμαίνετο τοῦ γυναῖκα τοῦ Μα-
σίστεω· τοὺς τε μαζοὺς ἀποτάμοιτο, καὶ
παρέβαλε· καὶ ῥῖνα, καὶ ὦτα, καὶ χεῖλεα, καὶ
γλῶσσαν σκτάμοιτο, ἐς οἶκόν μιν ἀπο-
πέμπει διελελυμασμένην. ὁ δὲ Μασί-
στης, οὐδὲν κω ἀκηκοὼς τουτέων, ἐλπόμενος
δὲ πᾶσι κακὸν εἶναι, ἐς πίππους δρόμῳ ἐς τὰ οἰκία·
ἰδὼν δὲ διεφθαρμένον τοῦ γυναῖκα, αὐτίκα
μετὰ Ζωῦτα συμβουλευσάμενος τοῖσι παισί,
ἐπορεύετο ἐς Βακτρα σιά τε τοῖσι ἑωυτοῦ ἕπεσι,
καὶ δή κου τισὶ καὶ ἄλλοισι, ὡς ἀποστήσων νο-
μὸν τὸν Βακτρίων, τὰ ποιήσων τὰ μέγιστα κα-
κῶν βασιλῆϊ. τὰ γὰρ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ
δοκέειν, εἰ τάχος ἔφθη ἀναβὰς ἐς τοὺς Βακτρίους,
καὶ τοὺς Σάκας· καὶ γὰρ ἔστρατήγει τοῦ μιν, καὶ εὖ 351
ἤκουε παρὰ τοῦ Βακτρίων. ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης
πυθόμενος Ζωῦτα ἐκεῖνον τὰ πρήσσοντα, πέμ-
ψας ὀπίσω αὐτὸν στρατιῇ, ἐν τῇ ὁδῷ κατέ-
κτεινεν αὐτόν τε ἐκεῖνον καὶ τοὺς παῖδας αὐ-
τοῦ, καὶ τὴν στρατιὴν τὴν ἐκείνου. κατὰ μὲν τὸν
ἔρωτα τὸν Ξέρξεω, καὶ τὸν Μασίστεω θάνατον,
τοσαῦτα ἐγένετο.

Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλης ὁρμηθέντες Ἕλ-
λωες ὅτι Ἑλλησπόντου, τὰ πρῶτον μὲν τὰ Λε-
κτὸν ὤρμεον, ὑπὸ ἀνέμων ἀπολαμφθέν-
τες· ἐνθεῦτεν δὲ ἀπίκοντο ἐς Ἄβυδον, καὶ τὰς
γεφύρας εὗρον διαλελυμένας, τὰς ἐδόκεον
λυθήσεσθαι ἐπὶ σφετέρῃσι· τουτέων οὐκ νί-
κησα ἕνεκα ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἀπίκοντο. τοῖ-
σι μὲν νυν ἀμφὶ Λευτυχίδεα Πελοποννη-
σίοισι ἔδοξε ἀποπλέειν ἐς τὴν Ἑλλάδα· Ἀ-
θηναίοισι δὲ, καὶ Ξανθίππῳ τοῦ στρατηγῷ,
αὐτοῦ ὑπομείναντας, πειρᾶσθαι τῆς Χερ-
σονήσου. ἀμφὶ δὲ ἀπέπλεον. Ἀθηναῖοι γὰρ,
οὐκ τῆς Ἄβυδου διαβάντες ἐς τὴν Χερσόνησον,
Σηστὸν ἐπολιόρκεον· ἐς δὲ τὴν Σηστὸν τοῦ-
τον, ὡς ἐόντος ἰσχυροτάτου τείχεος τῶν τοῦ-
τῃ, σκοπῆλθον, ὡς ἤκουσαν πρῆξιν τοῦ Ἑλ-
λήνων ἐς τὸ Ἑλλήσποντον, ἔκ τε τῶν ἄλλων
τῶν περιοικίδων, καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίης πόλιος,

ἰσχυροτάτου

Oebazus, vir Persa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebãt autem id oppidum indigenæ AEoles, iunctis Persis pariter & magna sociorum frequẽtia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artaycte, vir ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui [a] Xerxem Athenas tẽdentem ex Eleũte circumuenit, petitis Protesilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim est in Eleunte Chersonesi Protesilai sepulcrum, & ei fanum circumiectum vbi inerat ingens vis pecuniæ, necnon phialæ aureæ argenteæque, & æs & vestis, aliáque donaria quæ Artaycte rege donãte compilauit, his verbis eum circumueniens, Here, est hoc in loco domus viri Græci, qui cum militum copiis terrã tuam adortus, meritas morte pœnas dedit: eius mihi domum dato, vt discant alii non militare aduersus regionem tuam. Hæc dicentem [b] facile erat persuadere Xerxi vt largiretur sibi domum eius viri de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimuero sentiebat Artaycte Prositelaum in prouinciam regis militasse, quòd videlicet Persæ omnẽ Asiam suam esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Eleunte ad Seston exportauit, fanúmque seuit & coluit: & quoties Eleuntẽ pergebat, in adyto, *id est, in templi loco inaccesso*, cũ mulieribus concumbebat. Tũc autem ab Athenienſibus obsidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obsidionem, quã non expectauerat, ex improuiso à Græcis inuasus. Illi, posteaquam sibi obsidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare nõ possent. itaque orare duces suos vt se illinc reducerent. Duces negare se prius id facturos quàm aut murum expugnassent, aut ipsos respublica Athenienſium accersisset: [c] adeo res illa eis cordi erat. At ii qui cum Artaycte intra muros erant, in omnem adducti calamitatẽ, adeo vt funibus lectorũ elixis vescerentur, vbi iam ne hæc quidem habebant, ita sub

a Xerxem Ath. tendentem circumuenit, subreptis ex Eleunte pecuniis Iphicli.

b Facilè domum illius viri de qui[illegible] ignoratur[illegible] erat, de iis quæ ille cogitabat nihil suspicato.

c Ita tandem illi præsentem rerũ statum boni consulere cœperunt.

noctem capesserunt fugam, cùm alii Persæ, tum Artayctes & OEbazus, delapsi à posteriori murorum parte, quæ præcipuè destituta ab hostibus erat. Postquam illuxit, Chersonitani è turribus rem indicauere Atheniensibus, portásque patefecere. Atheniensium plerisque fugientes Persas persequentibus, alii vrbem tenuere. OEbazũ in Thraciã fuga elapsum, Thraces Apsinthii exceptũ, Plestoro indigenæ deo, ritu suo immolauerũt, cæterùm eius comites aliter interfecerũt. Artayctes autem cum suis inita posterius fuga, quum pauci essẽt, super AEgos fluenta circumuẽti, quũ perdiu sese defenssassent, partim occubuerunt, partim viui sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerunt, intérque eos Artayctem cum filio suo. Fertur à Chersonitanis, vni eorum qui istos seruabant, dum [a] carnem salsam torret, tale ostentum extitisse: Offa illa salsuræ ~~poita~~ impósita resiliit palpitauítque, quẽ admodũ pisces recens capti. Quade re quum circumfusi admirarentur, Artayctes ostentum vt vidit, accito viro qui salsurã coquebat, Hospes, inquit, Athenienses, non est quòd istud metuas ostentum: quod non tua causã extitit, sed mea: Protesilao qui est apud Eleuntem, signum dante, qui mortuus ac sale cõditus, habet à diis potestatem, [b] eũ à quo iniuriam excepit, vexandi. Nũc igitur ei [c] donaria restituere in animo habeo: pro pecuniis quidem quas è templo sustuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea verò ipsius salute ac filii, [d] ducenta. Hæc pollicens Xanthippum Athenienſium ducem non persuasit, tum sua sponte animatũ, tum ab Eleontinis exoratum, quò Protesilaum vlciscerẽtur, vt hominem interimeret. Itaque adductum hunc in littus in quo Xerxes traiectum iunxerat, (vt alii aiunt, in tumulũ vrbi Madyto imminentem) depactis humi asseribus suspenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienses in Græciam remeauerunt,

a Pisces salitos torret, vt alij interpret. prunij.

b De eo à quo iniuriam acceperit, pœnas sumendi.

c Hæc redẽptionis præmia ei tribuere volo.

d Ducẽta Atheniensibus, si seruatus fuero.

A νύκτα οἴχετο. Ἐπιδραμόντες οἱ τε Πέρσαι, καὶ ὁ Ἀρταύκτης καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὅπισθε τοῦ τείχεος καταβαίνοντες, τῇ ἐπὶ ἐρημότατον πολεμίων. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἡ Χερσονησῖται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν τοῖσι Ἀθηναίοισι ὡς γεγονός, καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαν. τῶν δὲ οἱ μὲν πλέονες ἐδίωκον, ἡ δὲ τῇ πόλιν ἔχον. Οἰόβαζος μὲν νυν ἐς Θρῆικας φεύγοντας ἐς τὴν Θρῆικαν, Θρῆικες Ἀψίνθοι λαβόντες, ἔθυσαν Πλειστώρῳ ἐπιχωρίῳ θεῷ, ἐπὶ τῷ τῷ

B σφετέρῳ· τοῦ δὲ μετ' ἐκείνου, ἄλλῳ ἐπὶ τῷ ἐφόνευσαν. ἡ δὲ ἀμφὶ τὸν Ἀρταύκτεα, ὑστεροι ὁρμηθέντες φεύγειν, ὡς κατελαμβάνοντο ὀλίγον ἐόντες ὑπὸ Αἰγὸς ποταμοῦ, ἀλεξόμενοι χρόνον ὅσον συχνόν, ἡ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ, ζῶντες ἐλάμφθησαν. καὶ συνδήσαντες σφεας ἡ Ἕλληνες, ἦγον ἐς Σηστόν· μετ' αὐτέων δὲ, καὶ Ἀρταύκτεω δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ. καί τεῳ τῶν φυλασσόντων λέγεται ὑπὸ Χερσονησιωτέων

C τάδε ἰχθύς ὀπταῶντι, τέρας γενέσθαι τοιόνδε· οἱ πάντες ἰχθύες ὅσοι τῷ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἐσσαίοντο, ὅκως περ ἰχθύες νεαλωτοι. καὶ οἱ μὲν, θωμαζόντων, ἐθωύμαζον. ὁ δὲ Ἀρταύκτης ὡς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας τὸν ὀπτῶντα τοὺς ἰχθύας, ἔφη, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, « μὴ δεῖν φοβέο τὸ τέρας τοῦτο. οὐ γάρ σοι πέφηνε, ἀλλ' ἐμοὶ σημαίνει ὁ ἐν Ἐλεοῦντι Πρω- « τεσίλεως, ὅτι καὶ τεθνεὼς, καὶ τοῦ ἐόντος ἐὼν, « δύναμιν παρὰ θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα τί- « νεσθαι. νῦν ὦν ἀποινά οἱ τάδε ἐθέλω ὀπτῆσαι· « αὐτὶ μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ « ἱεροῦ, ἑκατὸν τάλαντα καταθεῖναι τῇ θεῷ· « αὐτὶ δ' ἐμεωυτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς, ἀποδώσω « τάλαντα διακόσια Ἀθηναίοισι παρειμένος. ταῦτα ὑποχρεώμενος, τὸν γραμ- « τὸν Ξανθίππον οὐκ ἔπεισε. ἡ δὲ Ἐλεουῦντοι τῷ Πρωτεσιλάῳ πιμπρέοντες, ἐδέοντό μιν καταχρηματίσαι, καὶ αὐτοῦ τοῦ γραμματιστοῦ ταύτῃ ὁ νόος ἔφερε. ἀπαγαγόντες

E δὲ αὐτὸν ἐς τὴν ἀκτὴν ἐς τὴν Ξέρξης ἐζεύξε τὸν πόρον, (ἡ δὲ λέγουσι, ὅπῃ τὸν κολωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλεος) σανίδα περιπαταλεύσαντες, αὐεκρέμασαν· ἡ δὲ παῖδα ἐν ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταύκτεω κατέλευσαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα,

ὑπὸχρεώμενος.

σανίδας

τά τε ἄλλα χρήματα ἀγόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ὅπλα τῶν γεφυρέων, ὡς αἰκισθησόντες ἐς ἱερόν καὶ τοῦ ἔτεος τούτου, οὐδὲν ἔτι πλέον τούτεων ἐγένετο. Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταύκτεω ὁ αἰκισθεὶς ἀνὴρ πατὴρ Ἀρτεμβάρης ἦν, ὁ Πέρσῃσι ἐξηγησάμενος λόγον, ἐν ἐκεῖνοι ὑπολαβόντες, Κύρῳ, προσεῴκασαν, λέγοντα

» τάδε, Ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσῃσι ἡγεμονίην δι-
» δοῖ, ἀνδρῶν σοὶ Κῦρε, κατελὼν Ἀστυάγεα,
» φέρε, γνώμας σὺν τῇ μεθ' ὁλίγῳ, καὶ τοῦτον
» τοῦ ἐκείνου, μετεναστάντες ἐκ τούτου ἄλλοσε B
» ἔχωμεν ἀμείνω· εἰσὶ δὲ πολλαὶ μὲν ἀγχοῖ-
» νοι, πολλαὶ δὲ καὶ ἑκατέρω· τῶν μίαν χρόν-
» τες πλέοσι ἐσόμεθα θωυμαστοτέροισι. εἰκὸς γὰρ
» ἄρχοντας ἀνδρὸς τοιούτου ποιέεσθαι. κότε γὰρ δὴ
» καὶ πρὸς ἕω καὶ ἥλιον, ἢ ὅτε γε αὐθεσπότων τε
» πολλῶν ἀρχόμεθα, πάσης τε τῆς Ἀσίης; Κῦ-
» ρος δὲ ταῦτα ἀκούσας, καὶ οὐ θωυμάσας τὸν
» λόγον, ἐκέλευε ποιέειν ταῦτα. οὕτω δὲ αὐ-
» τοῖσι παρῄνεε κελεύων τοιάδε σκοπεύειν ὡς
» οὐκέτι ἄρξοντας, ἀλλ' ἀρξομένοισι. φιλέειν C
» γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς γίνεσθαι. οὐ γὰρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι, καρπούς τε θωυμαστοὺς φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς πρὸς πόλεμον. ὥστε συνιέντες Πέρσαι οἴχοντο ἀποστάντες, ἑλομένοι τῇ γνώμῃ πρὸς Κῦρον. ἄρχειν τε εἵλοντο, λυπρῶν οἰκέοντες, μᾶλλον ἢ πεδιάδα καρπίζοντες, ἄλλοισι δουλεύειν.

A portantes tum alias pecunias, tũ verò arma pontium, tanquam apud templa reposituri. Nec aliud præterea quippiam gestum est per eum annum. Huius autẽ Artayctæ, qui suspensus est, auus paternus fuit Artembares, qui orationem quãdam habuit apud Persas, quam excipientes Persæ, ad Cyrum detulerũt in hæc verba, Quandoquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Astyage deiecto, agedũ demigrantes ex hac regione, quã exiguam habemus & asperam, obtineamus meliorẽ aliã. Multæ sunt nobis confines vrbes, multæ lõginquæ: quarum vnam incolentes, efficiemur admirabiliores apud plerosque. Decet autem hoc eos viros facere [a] qui possunt. nam quãdo facultas nobis præstabitur melior quàm dũ multorum hominum imperiũ habemus, & vniuersæ Asiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iussit eos illud facere: sed ita vt iubendo admoneret, se posthac præpararent nõ ad imperãdum aliis amplius, sed aliis parendum. natura enim cõparatum esse vt è mollibus regionibus molles viri existãt, nẽ ve ex eadem terra admirandæ fruges & egregii bello viri gignãtur. Hac Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptarúntque exile solum incolentes, imperare aliis, quàm campestre colentes, aliis seruire.

a Imperium obtineat. Vel, imperio pollent.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ Ἁλικαρναασσῆος ἱζήησις περὶ τῆς τοῦ Ὁμήρου γενέσιος καὶ βιοτῆς.

EIVSDEM HERodoti Halicarnassei de genere vitáq; Homeri libellus.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς περὶ Ὁμήρου γενέσιος καὶ ἡλικίης καὶ βιοτῆς τάδε ἱστόρηκε, ζητήσας ἐπεξελθεῖν εἰς ὃ ἀτρεκέστατον. ἐπεὶ γὰρ ἡ πάλαι Αἰολιῶτις Κύμη ὠκίζετο, συνῆλθον ἐς αὐτὴν πάμπολλα πάντα ἔθνεα Ἑλληνικά, καὶ δὴ καὶ ἐκ Μαγνησίας, ἄλλοί τε τινες, καὶ Μελάνωπος ὁ Ἰθαγένεος τοῦ Κείθωνος, οὐ πολύφορτος, ἀλλὰ βραχέα τοῦ βίου ἔχων. οὗτος δὲ ὁ Μελάνωπος ἐγήμαν ἐν τῇ Κύμῃ τὴν θυγατέρα Ὀμήρητος, καὶ αὐτῇ γίνεται ἐκ κείνης θῆλυ τέκνον, ᾧ οὔνομα τίθεται Κριθηΐς. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Μελάνωπος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐτελεύτησαν τὸν βίον· τὴν δὲ θυγατέρα ἐπιτρέπει ἀνδρὶ ᾧ ἐχρῆτο μάλιστα, Κλεάνακτι τῷ Ἀργείῳ. χρόνῳ δὴ προϊόντος, συνέβη τὴν παῖδα μιγεῖσαν ἀνδρὶ λαθραίως, ἐν γαστρὶ ἔχειν. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἐλάνθανεν. ἐπεὶ δὲ ἤδετο ὁ Κλεάναξ, ἤχθετο τῇ συμφορῇ, καὶ καλεσάμενος τὴν Κριθηΐδα χωρὶς πάντων, ἐν αὐτῇ μεγάλῃ εἶχεν, ὅτι λελήθοιμι τὴν ἀκμὴν τὴν πρὸς τοὺς πολίτας, προβουλεύεται ἐς περὶ αὐτῆς τάδε· ἔτυχον οἱ Κυμαῖοι κτίζοντες τοῦ Ἑρμείου κόλπου τὸν μυχόν· κτίζομένοισι δὴ τὴν πόλιν Σμύρνην ἔθετο τὸ ὄνομα Θησεύς, μνημεῖον ἐθέλων καταλῦσαι τὸ ἑωυτοῦ γυναικὸς ἐπώνυμον. ἐν γὰρ αὐτῇ τοὔνομα Σμύρνη. ὁ δὲ Θησεὺς ἐν τοῖς πρώτοισι Θεσσαλῶν, ἀπὸ Εὐμήλου τοῦ Ἀδμήτου, κάρτα ὢν ἔχων τοῦ βίου.

HERODOTVS Halicarnasseus [a] de genere, vita atque adeo ætate Homeri studens quam verissima referre, hæc tradidit. Quum vetusta illa AEolum ciuitas Cuma primùm conderetur, eodẽ cùm aliæ permultæ omnísque generis gentes conuenæ cõfluxerunt, tum è Magnesia illuc plerique commigrarunt: inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, [b] homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Melanopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauítque è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidem. At ipse Melanopus vnà cum vxore vita functus est, commissa interim filia Cleanactis Argiui tutelæ, quo familiarissimè vti consueuerat. Porro tempore interiecto accidit fortè vt puella ista è furtiuo concubitu prægnans deprehenderetur: [c] id quod pauli sper suppressum quum Cleanax resciuisset, vehementer rei indignitate commotus, Critheidem seorsum ad se accersitam acerbè obiurgauit, commemorans quæ futura esset apud populares infamia. Postremò huiusmodi quippiam *quo illam excuteret*, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ædificabãt. Ciuitati autem quæ condebatur, nomen imposuit Smyrnam Theseus, ab vxoris nomine, cuius memoriam relinquere volebat. Hic Theseus è primariis Thessalorum fuit, qui Cumam condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè instructus.

a De Homeri natalibus, ætate & vita, hæc memoriæ prodidit: quæ exactissimè ad veritatem persequi est conatus.

b Non cũ multis sarcinis *illuc se conferens*, sed tenues fortunas habens.

c Quod initio quidem celatum fuit: sed quum Cleanax resc.

Clàm exportatam huc Critheidem Cleanax Ismeniæ, Bœotio commisit, ex iis qui coloniam illuc duxerant, in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cum aliis mulierculis ad festum quoddam egressa, iuxtà fluuium Miletem, quum partui iam vicina esset, Homerum peperit, non cæcum, sed videtem: nominauítque eum Melesigenē, à fluuio videlicet prope quē editus esset. Quum autem apud Ismeniā Critheis antea diuersata esset, ab eo digressa, manuaria industria se filiúmque alebat, aliūde alia sumens opera: vnde filiū quoque quantum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autē eo tempore Smyrnæ quidā nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas musicénque tradebat: hic [a] quum citra vxorem viueret, Critheidem cōduxit quæ lanam illi exerceret quamà discipulis in mercedē acceperat. [b] Illa verò industria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impensè placere: adeo vt tandem Phemius eam verbis ad coniugium solicitaret, referens cùm alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipuè, quòd Melesigenem in filiū adoptaturus, liberalitérque simul aliturus instituturúsque esset. Siquidē hunc cernebat iam miram quandam & ingenii & indolis spem de se polliceri. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cùm naturæ bonitate præstans, tum cura accedente institutionéque, continuò omnes sui ordinis adolescentes facilè præuertit: atque non ita multo pòst eruditionis auctibus crescēs, nihilo ipso Phemio [a] in disciplinis factus inferior. Et quū Phemius vita functus vniuersa ei legasset, paulo pòst Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaque ludo præfectus, suique iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, nō apud suos modò, verùm apud peregrinos etiā, qui frequentes illuc, mercatus gratia, conueniebant. Erat enim Smyrna emporiū celebre,

a Quum vitam solitariam degeret.

b Illa igitur opus apud eum faciebat, modestè & castè se gerens. quo nomine Phemio tātopere placebat vt eam ad nubendū sibi sollicitaret, cùm alia quibus se id illi persuasurum sperabat, tum se filiū eius adoptaturum, eúmque ita educaturū & instituturum vt in virum egregium euaderet, polliceens. Siquidem hunc cern.

c In docendo *pueros* erat inferior.

A ἐνταῦθα ἐπεκτήσατο ὁ Κλεάναξ τὴν Κριθηΐδα πρὸς Γρυνεῖον Βοιώτιον τῶν ἐποίκων λελογχότα, ὃς ἔτυχεν αὐτῷ ἐὼν ἑταῖρος τὰ μάλιστα. χρόνου δὲ προϊόντος ἐξελθοῦσα ἡ Κριθηὶς μετ' ἄλλων γυναικῶν πρὸς ἑορτήν τινα ἐπὶ Ἑρμῶν ποταμὸν καλούμενον Μέλητα, ἤδη ἐπίτοκος οὖσα, τίκτει τὸν Ὅμηρον, οὐ τυφλόν, ἀλλὰ δεδορκότα· καὶ τίθεται ὄνομα τοῦ παιδὸς Μελησιγενέα, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἐπωνυμίαν λαβοῦσα. τέως μὲν οὖν ἡ Κριθηὶς ἐν τῷ οἴκῳ τῷ Γρυνείου· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐξῆλθε, καὶ ἀπὸ ἐργασίας χειρῶν ἁρμηνεύων ἔτρεφε τό παιδίον καὶ ἑαυτήν, ἄλλοτε πρὸς ἄλλων ἔργα λαμβάνουσα· καὶ ἐπαίδευσε τὸν παῖδα ἀφ' ὧν ἐδύνατο. ἐν δὲ τῇ Σμύρνῃ τότον τὸν χρόνον Φήμιος τὄνομα, παῖδας γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν διδάσκων πᾶσιν. οὗτος μανθάνουσαν τὴν Κριθηΐδα, ὧν μονόζωος, ἐνουργήσαν αὐτῷ ἔνια τινα ἀπὸ τῶν παίδων εἰς μαθοῖς ἐλάμβανεν. ἡ δὲ παρ' αὐτῷ εἰργάζετο, πολλῷ κοσμίῳ καὶ σωφροσύνῃ πολλῇ χρωμένη, καὶ τῷ Φημίῳ κέρτα ἠρέσκετο. τέλος δὲ πρεσβεύκατο αὐτῇ λόγοις, πείθων ἑαυτῷ συνοικεῖν, ἄλλά τε πολλὰ λέγων οἷς μιν ᾤετο πρεσβεύξεσθαι, καὶ ἔτι πρὸς τοῦ παιδός, ὑὸν ποιούμενος· καὶ ὅτι τραφεὶς καὶ παιδευθεὶς παρ' αὐτῷ, ἄξιος λόγου ἔσται (ἐώρα γὰρ τὸν παῖδα ὄντα σύνετον καὶ κέρτα εὐφυέα) ἔστ' ἀνέπεισεν αὐτῷ ποιεῖν ταῦτα. ὁ παῖς δὲ ἐν τε φύσιν ἔχων ἀγαθὴν, ἐπιμελίης τε καὶ παιδεύσιος προσγινομένης, αὐτίκα πολλὸν τῶν πάντων ὑπερεῖχε. χρόνου δὲ ἐπιγιγνομένου αὐξανόμενος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ οὕτως ὁ Φήμιος ἐτελεύτησε βίον, καταλιπὼν πάντα τοῦ παιδί. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον καὶ Κριθηὶς ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ Μελησιγενὴς ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ καθεζόμενος. καὶ ἑαυτὸν δὲ γνώμενος, μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐωρᾶτο· καὶ αὖθις θαυμαστὴ καθεζόμεθα οἵ τε ἐγχώριοι καὶ τῶν ξένων ἐπιπορευόμενοι. ἐμπόριον γὰρ ἦν ἡ Σμύρνη,

καὶ οἷος ἐξήγετο πολὺς αὐτόθι ἐκ τῆς ἠπειρώτιδος χώρας, δαψιλέως κέρτα ἐσαγόμενος ἐς αὐτό. ἐνθεῦτεν ξένοι, ὁκότε παύσαιντο τῶν ἔργων, ἀπεχόλαζον τῶν τοῦ Μελησιγενεῖ ἐγκαθίζοντες. ἐν δὲ ἐν αὐτοῖς τότε καὶ Μέντης ναύκληρος ἀπὸ τῆς τῶν Λευκάδα τόπων καταπεπλευκώς ἐπὶ οἴνῳ, ἔχων ναῦν, πεπαιδευμένος τε ἀνὴρ ὡς ἐν ἐκείνῳ τοῦ χρόνῳ καὶ πολυίστωρ· ὅς μιν ἔπεισε Μελησιγενῆ μὲν ἐωυτοῦ πολὺν καταλύσαντα τὴν διδασκαλίδα, μαθόντα τε λαμβάνοντα, καὶ τὰ δέοντα πάντα, καὶ ὅτι χώρας καὶ πόλιας θεήσασθαι ἄξιον εἴη αὐτοῦ ἕως νέος ἐστί. καὶ μιν οἴομαι μάλιστα τούτοισι πρεσβεύσαι· ἴσως γὰρ καὶ τῇ ποιήσει τότε ἐπενοέετο ἐπιθήσεσθαι. καταλύσας δὲ τὴν διδασκαλίδα, ἐνανάπλετο μετ' αὐτοῦ Μέντεω. καὶ ὅπου ἑκάστοτε ἀφίκοιτο, πάντα τὰ ἐπιχώρια διεωρᾶτο, καὶ ἱστορέων ἐπιτιθέατο. εἰκὸς δὲ μιν ἐν καὶ μνημόσυνα πάντων γράφεσθαι. ἀνακομιζόμενοι δὲ ἐκ Τυρσηνίας καὶ τῆς Γραικίης, ἀπικνέονται εἰς Γραίκιν· καὶ τοῦ Μελησιγενεῖ σύνεστι, νοσήσαντι τοῖς ὀφθαλμοῖς, κέρτα δεινοῖς ἔχειν, καὶ αὐτόν, περαπείης ἕνεκα πλεῖν μέλλων εἰς τὴν Λευκάδα, καταλιπεῖν ὁ Μέντης τοῦ αὐδρὶ φίλῳ ἑωυτοῦ ἐς τὰ μάλιστα Μέντορι τῷ Ἀλκίμου Γραικησίῳ, πολλὰ δεηθεὶς ἐπιμελίῃ ἔχειν· ἐπιστραπλώσας δὲ, ἀναλήψεσθαι αὐτόν. ὁ δὲ Μέντωρ ἐνοσήλευσεν αὐτὸν ἐκτενέως. καὶ τὸ βίῳ ἐπρήσσοντος εἶχε, καὶ ἤκουεν οὗ ἐς δικαιοσύνῃ τε καὶ φιλοξενίῃ μακρῷ μάλιστα τῶν ἐν Γραίκῳ ἀνδρῶν. ἐνταῦθα σύνεστι τοῦ Μελησιγενεῖ τοῦ Ὀδυσσέως ἐξιστορῆσαι πυθέσθαι. οἱ μὲν δὴ Γραικήσιοι λέγουσι τότε μιν τοῦ ἑωυτοῖς τυφλωθῆναι· ὡς δὲ ἐγὼ φημι, τότε μὲν ὑγιὴς γενέσθαι, ὕστερον δὲ ἐν Κολοφῶνι τυφλωθῆναι. συνομολογοῦσι δέ μοι καὶ Κολοφώνιοι τούτοις. ὁ δὲ Μέντης, ἀναπλέων ἐκ τῆς Λευκάδος προσέχεν εἰς τὴν Γραίκην, καὶ ἀνέλαβε τὸν Μελησιγενέα· χρόνον τε ὅτι συγκόν συμπαρεπλεῖ αὐτοῦ.

A vnde frumenta è vicinis agris abundè conuecta exportabantur. Peregrini igitur quum ab opere cessarent, Melesigeni libéter vacabant. Commodùm inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens, nauem meritoriam comparauerat, qua fruméta Smyrna deueheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria. [a] Ad hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionésque spectare operæpretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos iam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimùm eum arbitror pellectū. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocūque locorum appellebat, studiosè vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum: [b] adeo vt appareat commēntarios eū profectionis suæ descripsisse, eorúmque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciáque delati in Ithacam deueherentur, cōtigit Melesigenem oculis iā antè parum valentem, extremè laborare: ita vt Mentes, negotiorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer amicū: multis precibus adigens eūdem quò Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor verò ægrotantem Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quíque ob egregiam æquitatem hospitalitatémque inter cæteros Ithacenses maximè prædicaretur. Atque hîc accidit vt de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrántque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atqui ego affirmare non dubitem, iam tum eundem conualuisse, at postea apud Colophonem prorsus cæcum factum fuisse, id quod ipsi quoque Colophonii mecum fatentur. At verò Mentes è Leucad Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, [c] cū quo iam inde diu vltrò citroque nauigauit,

a Addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbes visere. Atque his potissimùm addictum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi iā tum cogitabat. Proide r.

b Verisimile est autem eum illarū omnium rerum commentarios confecisse. Porro q.

c Eúmque diu variæ nauigationis sociū habuit.

donec Colophonem appellenti eueniret vtin veterem morbum recideret. quem quum effugere non daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iã cæcus Smyrnã remeans, ad poemata conscribenda animũ conuertit. Tempore deinde interiecto, quũ Smyrnæ victu necessariisque destitueretur, constituit Cumam proficisci: cõmodúmque Hermi prata transiens, ad eũ locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorũ coloniam. qui locus post Cumam habitat' fuit annis octo. Hic memoratur primùm Melesigenes apud coriariũ officinã consistens, huiusmodi quædam carmina recitasse,

Hospitiũ præbete viro profugóque vagóque,
Vrbem qui celsam Cumen, Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.

Sardena autem, cuius hic commeminit, mons est ad Hermum fluuium Nouúmque murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui cõtinuò auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est quum videret oculistã miserè mulctatũ: iussíque præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, præsentibus etiam aliis, poesin suam ostẽdit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atque hymnos in deos à se scriptos. [a] Et quum inter fabulandum crebras sentẽtias in medium, multámque eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atque iam tum apud Nouum murum agens, è poesi victus subsidia habebat. Ostenditúrque ad nostra vsque tempora ibidem locus vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoratúrque populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quum vix alimenta haberet,

a Et quum sententiam suã proferret de iis quæ in medium proponebantur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab audientibus iudicabatur.

A ἀπικομένῳ δὲ ἐς Κολοφῶνα συνέβη πάλιν νοσήσαντα τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὴ δυνάσθαι ἀναφυγεῖν τὸν νόσον, ἀλλὰ τυφλωθεῖσαν ἐνταῦθα. ἐκ δὲ τῆς Κολοφῶνος τυφλὸς ἐὼν ἀπικνέεται εἰς τὸν Σμύρναν, καὶ οὕτως ἐπεχείρει τῇ ποιήσει. χρόνου δὲ προϊόντος ἐν τῇ Σμύρνῃ ἄπορος ἐὼν τοῦ βίου, διενοήθη ἀπικέσθαι ἐς Κύμην· πορευόμενος δὲ διὰ τοῦ Ἕρμου πεδίου, ἀπικνέεται ἐς Νέον τεῖχος, ἀποικίαν Κυμαίων. ᾠκίσθη δὲ τοῦτο ὁ χω-
B ρίον ὕστερον Κύμης ἔτεσιν ὀκτώ. ἐνταῦθα λέγεται αὐτὸν ἐπιστάντα ἐπὶ σκυτεῖόν τι, εἰπεῖν τοιάδε τὰ ἔπεα τάδε,

Αἴδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο,

Οἳ πόλιν αἰπεινὴν Κύμην Ἐελώπιδα κούρην

Ναίετε, Σαρδιόνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο·

Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο

C Ἕρμου διηνέντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

Εἰ δὲ Σαρδιών, ὄρος ἐστὶν ὑψικέλυφον τοῦ τε Ἕρμου ποταμοῦ καὶ τοῦ Νέου τείχους· τῷ δὲ σκυτεῖ ὄνομα ἦν Τύχιος· ἀκούσαντι δὲ τῶν ἐπέων ἔδοξεν αὐτῷ δέξασθαι τὸν ἄνθρωπον. οἰκτείρας γὰρ ἀλγέουσα τυφλὸν, καὶ μεθεξῆν ἔφη τῶν παρεόντων. ὁ δὲ ἐσῆλθε. κατήμενος δὲ ἐν τῷ σκυτείῳ, παρεόντων καὶ ἄλλων, τοῦ τε ποίησιν αὐτῶν ἐπεδείκνυτο, Ἀμφιάρεώ τε τὸν ἐξελασίαν τὸν ἐς
D Θήβας, καὶ τοὺς ὕμνους τοὺς ἐς θεοὺς πεποιημένους αὐτῷ· καὶ περὶ τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν παρεόντων ἐς τὸ μέσον γνώμας ἀποφαινόμενος, θαύματος ἄξιος ἐφαίνετο εἶναι τοῖς ἀκούοισι. τέως μὲν οὖν κατεῖχεν ὁ Μελησιγενὴς περὶ τὸ Νέον τεῖχος, ἀπὸ τῆς ποιήσιός γε τοῦ βίου τὴν μηχανὴν ἔχων. ἐδείκνυον δὲ ⓐ Νεοτειχεῖς μέχρις ὅτ' ἐμοῦ τὸν χῶρον ἐν ᾧ κατίζων τῶν ἐπέων τὴν ὑπό-
E δειξιν ἐποιέετο. καὶ κάρτα ἐσέβοντο τὸν τόπον· ἐν ᾧ καὶ αἴγειρος ἐπεφύκει, ὑπὸ οἰκεῖνοι ἔφασαν, ἀφ' οὗ ὁ Μελησιγενὴς ἦλθεν, αὐτοῖς πεφυκέναι. χρόνου δὲ προϊόντος, ἀπόρως κείμενος, καὶ μόλις τὴν τροφὴν ἔχων,

ἐπενοήθη εἰς τὸν Κύμην ἀπικέσθαι, ὅτι A statuit in animo Cumam ad feliciorem successum reuerti. Iturúsque hæc pronuntiauit carmina,

Vos me hominum rapidè plantæ portetis in vrbem,
Quorum animus promptus, pollĕt qui mente sagaci.

βέλτιον πρήξει. μέλλων δὲ πορεύεσθαι, τάδε τὰ ἔπεα λέγει,

Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν·

Τῶν γὰρ καὶ θυμὸς προφρὼν καὶ μῆτις ἀείσῃ.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Νέου τείχεος πορευόμενος, ἀπίκετο εἰς τὸν Κύμην, διὰ Λαρισσαίης τὸν πορείην ποιησάμενος. οὐ γὰρ οὕτως αὐτῷ δύπορώτατον. καὶ, ὡς Κυμαῖοι λέγουσι, τὰ B Φρυγίης βασιλῆϊ Μίδῃ τὰ Γορδίεω, δεηθέντων πευθερῶν αὐτοῦ, ποιεῖ καὶ ἐπίγραμμα τόδε, ὃ ἔτι ἐν νεῷ ἐπὶ τῆς ἡλικίης τῆς μνήματος τοῦ Γορδίεω ἐπιγέγραπται,

Χαλκῆ παρθένος εἰμὶ, Μίδου ἐπὶ σήματι κεῖμαι·

Ἐς τ' ἂν ὕδωρ τ' ἐρέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ, (λιόν,

Ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμποι, λαμπρά τε σε-

Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀναχλύζῃ θ' ἁλὶ πόντος, C

Αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ

Ἀγγελέω παροῦσι, Μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται.

καπίζων δὲ ἐν ταῖς λέσχαις τῶν γεγονότων ἐν τῇ Κύμῃ ὁ Μελησιγενὴς τὰ ἔπεα τὰ πεποιημένα αὐτῷ ἐπεδείκνυτο, καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἔτερπε τοὺς ἀκούοντας· καὶ αὐτοῦ θαυμαζομένου καθεστήκεισαν. γνοὺς δὲ ὅτι ἀπὸ δόκοντα αὐτοῦ τὸν ποίησιν οἱ Κυμαῖοι, καὶ εἰς D συνήθειαν ἥκων τοῖς ἀκούουσι, λόγοις τοῖς αὐτοῖς τοιοῖσδε προσήνεγκε, λέγων ὡς εἰ θέλοιεν αὐτὸν δημοσίᾳ τρέφειν, ἐπικλεεστάτην αὐτῶν τὴν πόλιν ποιήσοι. τοῖς δ' ἀκούουσι, βουλομένοις τε τοῦ τοῦτο, καὶ αὐτοῖ πρήνεον ἐλθόντα ἐπὶ τὸν βουλευτὴν δεηθῆναι τὴν βουλευτέων. καὶ αὐτοῖ ἔφασαν συμπρήξειν. ὁ δ' ἐπείθετο αὐτοῖς, καὶ βουλῆς συλλεγομένης ἐλθὼν ἐπὶ τὸ βουλεύτηριον, ἐδεῖτο τοῦ ἐπὶ τῇ ἡμέῃ ταύτῃ καθεζομένου, ἀπαγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν βουλήν. E ὁ δ' ὑπεδέξατό τε, καὶ, ἐπεὶ καιρὸς ἦν, ἀπήγαγε. καταστὰς δ' ὁ Μελησιγενὴς ἔλεξε περὶ τῆς σοφῆς τὸν λόγον οὐκ ἐν ταῖς λέσχαις ἔλεγεν. ὡς δ' εἶπεν, ἐξελθὼν ἐκάθητο. οἱ δὲ ἐβουλεύοντο ὅ, τι χρεὼν εἴη ἀποκρίνασθαι αὐτῷ.

stiam in medium proponebantur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab audientibus iudicabatur.

Vrbem qui celsam Cumen, Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.

Proficiscens igitur Cumã è Nouo muro, per Larissam iter fecit, vtpote cõpendiosissimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Midæ Phrygum regi Gordii filio, id quod etiam nũc in Gordii cippo inscriptum visitur,

Aenea sum virgo, Midæ quæ incumbo sepulcro:
Dũ fluit vnda leuis, sublimis nascitur arbor,
Dum sol exoriens & splẽdida luna relucet,
Dum fluuii labuntur, inundant littora fluctus,
Hic constanter ago, lacrymásque in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumulatum hic charè viator.

Reuersus autem Cumam, in senum passim conuenticulis carmina sua quæ fecerat ostẽtabat, colloquiísque suauitate auscultãtes in sui admirationem facilè pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poesin suam recipere, pergit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremò huiusmodi conditionem proponere, si publicè eum alere vellent, se ciuitatem Cumanorum celeberrimam redditurum. Qui præsẽtes hæc audiebant, institutum probabant: addentes se quoque adiuturos, si petitionẽ suam ad senatum referret, vt votis suis fieret satis. Melesigenes his verbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatôque eo cuius id muneris erat, vt in senatum duceretur, ille nihil recusans, vbi opportunum videbatur, hominem deduxit. Hîc cõsistens Melesigenes, eadem verba habuit in senatu quæ paulo antè in illis conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Dum autem senatores agitarent quidnam par esset homini respondere,

visúmque esset cùm ei qui deduxerat, tum aliis omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendam: vnus tantùm è senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, intérque alia multa, hæc quoque commemorasse: quòd si semel ὁμήρους, *hoc est, cæcos*, alédos susciperent, futurum esset vt cõtinuò turbam & multam & inutilem haberẽt. Atque hîc primùm Homeri nomẽ Melesigeni inditum est, à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellãt. Iámque inde, qui prius Melesigenes, nomẽ obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, pérque prætorem fuit approbata, qua contendebatur nõ alendum Homerum. Hæc quum illi nuntiaretur, vehementer cõmotus, his versibus calamitatem suam deplorabat,

Hei mihi quàm fatum dat Iuppiter almus iniquum.
Infanti mihi lac veneranda ex vbere matris
Præbuit, AEolicæ Smyrnæ, quam martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, præterlabente Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quã nomine dicunt
Cumam, quósque viros intra sua mænia claudit.
Illi audire sacræ spreuerunt carmina vocis.
Sed quicunque mihi cladem exitiúmque parauit,
Non impunè feret læua quod mẽte volutat:
At mihi quam dederint nascenti numina sortem,
AEgro animo quanuis, certum est perferre patíque.
Sed iam per sacræ vestigia ponere Cumæ
Compit a non suadet mihi mens, potiúsque remota
Inque peregrina sedem mihi quærere terra.

A πρεσθυμουμένου δὲ τὸ ἀπάγοντος αὐτὸν, καὶ ἄλλων ὅσοι τῶν βυκλυτέων ἐν ταῖς λέσχαις ἐπήκοοι ἐγίνοντο, τῶν βουλυτέων ἕνα λέγεται ἐναντιωθῆναι τῇ χρήμῃ αὐτοῦ, ἀλλά τε πολλὰ λέγοντα, καὶ ὡς εἰ τοὺς ὁμήρους δέξει τρέφειν αὐτοῖς, ὅμιλον πολλόν τε καὶ ἀχρεῖον ἕξουσιν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ τοὔνομα Ὁμήρος ἐπεκράτησε τοῦ Μελησιγένους ἀπὸ τῆς συμφορῆς. ἀγνοοῦσι γὰρ Κυμαῖοι τοὺς τυφλοὺς ὁμήρους λέγεσιν· ὥστε πρότερον ὄνομα ἔμελλε αὐ-
B τῷ Μελησιγένεος, τοῦτο γενέσθαι τοὔνομα Ὁμήρου· καὶ οἱ ξένοι διεῤῥέγκαν, ὅτε μνήμην αὐτοῦ ἐποιοῦτο. ἐτελεύτα δὴ οὖν ὁ λόγος ὧδε· ἀρχοντι μὴ τρέφειν ἀ Ὁμήρου, ἔδοξε δέ πως τῇ ἄλλῃ βουλῇ. ἐπελθὼν δὲ ὁ ὀπτιστάτης καὶ πρεσβύτερος αὐτοῦ διηγήσατο τοὺς ἐναντιωθέντας λόγοις τῇ χρήμῃ αὐτοῦ, καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ. ὁ δὲ, ὡς ἤκουσεν, ἐσυμφορίσθη τε καὶ λέγει τὰ ἔπεα τάδε,

Οἴη μ' αἴσα δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι, 358
C Νήπιον αἰδοίης ἔθι γειώσασι μητρὸς ἀπάλλων,
Ἣν ποτ' ἐπύργωσεν βουλῇ Διὸς ἀγλαόβιο
Λαὸς Φρικῶνος, μύρων ὀπτῆρες ἵππων·
Ὀπλότεροι μαλερσῖο πυρὸς κρίνοντες Ἄρηα
Αἰολίδα Σμύρνῃ ἀλιγείτονα ποτιπάνακτον·
Ἥν τε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱερσῖο Μέλητος,
D Ἔνθεν ἀπορνύμεναι κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἡθελέτην κλῆσαι δῖαν θεὸν καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπεμνήσαντο ἱερῶν ὄπα, φημὶ ἀοιδῶν.
Ἀφρεσίῃ τῶν μύθων τε παθῶν τε φρεσὶ πάντων αὖτις,
Ὅς σφιν οὐδ' εἴσιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
E Κῆρα δ' ἐγὼ τοῦ μοι θεὸς ὤπασε γεινομένῳ περ,
Τλήσομαι ἀκράαντον φέρων ἔπληστι θυμῷ.
Οὐ δέ τι μοι φίλα γῆρα μύθων ἱεραῖς ἐν ἀγυιαῖς
Κύμης ὁρμαίνουσι, μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς Ἑλλαδικὸν ἰέναι ὀλίγην περ ἐόντα.

μετὰ τοῦτο ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Κύμης ἐς
A Φωκαίαν, Κυμαίοις ἐπαρησάμενος μηδένα ποιητὴν δόκιμον ἐν τῇ χώρᾳ γενέσθαι ὅστις Κυμαίοις ἐπαγλαΐσει. ἀπικόμενος δ' ἐς Φωκαίαν, παρ' αὐτῷ ἐφιστεύσεν, ἔπεα ἐνδεικνύμενος ἐν ταῖς λέσχαις κατιέων. ἐν δὲ τῇ Φωκαίῃ τοῦτον τὸν χρόνον Θεσπείδης τις ἐν γράμματα διδάσκων τοὺς παῖδας, εἰήρ οὐ κρήνιος· κατεμνήσατο δὲ τὸ Ὁμήρου τὴν ποίησιν, λόγοις τοιοῖσδε αὐτῷ προσήνεγκε,
B φαὶ ἕτοιμος εἶ) θεραπεύειν καὶ τρέφειν αὐτὸν ἀναλαβών, εἰ ἐθέλοι ἄγε πεποιημένα εἴη αὐτῷ τῶν ἐπέων ἀναγράφασθαι, καὶ ἄλλα ποιῶν, πρὸς ἑωυτὸν ἀναφέρειν ἀεί. παρ' ᾧ Ὁμήρῳ ἀκούσαντι, ἔδοξε ποιητέα εἶ) ταῦτα· οὐδεὶς γὰρ ἐν τῶν ἀναγκαίων ἐν θεραπείῃ. ἀναγράφων δὲ παρ' Θεσπείδῃ, ποιεῖ Ἰλιάδα τὴν ἐλάσσω, ἧς ἡ ἀρχή,

Ἴλιον ἀείδω καὶ Δαρδανίην εὔπωλον,
Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ, θεραπόντες Ἄρηος·
C καὶ τὴν καλουμένην Φωκαΐδα, ἣν φασιν Φωκαεῖς Ὅμηρον πρὸς αὐτοῖσι ποιῆσαι. ἐπεὶ δὲ τήν τε Φωκαΐδα καὶ τὰλλα πάντα τὰ τοῦ Ὁμήρου ὁ Θεσπείδης ἐγράψατο, διενοήθη ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπαλλάσσεσθαι, τὴν ποίησιν θέλων τοῦ Ὁμήρου ἐξιδιώσασθαι· καὶ οὐκ ἐπὶ ὁμοίως ἐν ὀπτιμελείᾳ εἶχε Ὅμηρον. ὁ δὲ λέγει αὐτῷ τὰ ἔπεα τάδε,
D Θεσπείδης, θνητοῖσιν ἀνωΐστων πολέων πρό,
Οὐ δὲν ἀφρασύτερον πέλεται νόον ἀνθρώποισιν.

ὁ μὲν δὴ Θεσπείδης ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπηλλάγη ἐς τὴν Χίον, καὶ τὴν διδασκαλίην κατεσκευάσατο· καὶ τὰ ἔπεα ὀπιδεικνύμενος ὡς ἑωυτοῦ ἐόντα, ἐπαινόν τε πολλὸν εἶχε καὶ ὠφελεῖτο· ὁ δὲ Ὅμηρος πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον διηπάτο ἐν τῇ Φωκαίῃ, ἀπὸ τῆς ποιήσιος τὴν βιοτὴν ἔχων. χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ μετέπειτα ἄνδρες Χῖοι ἔμπειροι ἀπίκοντο ἐς τὴν Φωκαίην· ἀκούσαντες δὲ τῶν ἐπέων τοῦ Ὁμήρου ἃ πρότερον ἀκηκόεσαν πολλάκις ἐν τῇ Χίῳ τοῦ Θεσπείδεω, ἐξήγγελλον ὅτι ἐν τῇ Χίῳ τις ὀπιδεικνύμενος τὰ
E in Chio à Theſtoride pro ſuis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipſa à

Cuma dein de abiens ad Phoceã contẽdit, imprecãs interim Cumanis nequis vnquam insignis poeta ĩ illa regione existeret qui Cumanos celebraret. Apud Phoceam autem eodem modo sibi victum parauit, in conuẽticulis videlicet passim carmina sua ostentans. Erat autem eo tempore apud illam Theſtorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic animaduersa Homeri poesi, huiusmodi verbis Homerum compellauit, paratum se inquiens & ministrare ei, & victum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus, iam ministerii alicuius atque adeo necessariorũ indigens, recipiendam hanc conditionem putauit: commoratúsque apud Theſtoridem, minorẽ illam fecit Iliadem, cuius initium est,

Troiam & Dardaniam canto, quæ mater equorum,
Quæ Danais Mauorte satis mala plurima vexit,

Phocaidem quoque quam vocant, Phocenses apud se conditã ab Homero asserunt. Iam verò Theſtorides, vbi Phocaidem atque alia pleraque ab Homero cõmunicata descripsisset, cõstituit è Phocea discedere, Homeríque poesin pro sua venditare. Vnde factum vt quũ Homeri non perinde curam haberet, ille ad Theſtoridem huiusmodi sit vsus disticho,

Theſtoridæ, ex multis, mortalibus abdita quæ sunt,
Mens habet in primis cæcos humana recessus.

Theſtorides igitur relicta Phocea in Chium concessit: vbi erecto ludo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul laudẽ sibi parauit & fructũ haudquaquam vulgarẽ. Porro Homerus suo eodémque more viuere pergebat apud Phocenses, nimirũ è poesi victum habens. Tempore deinde non ita multo pòst, viri aliquot è Chio eruditi, audientes eadem carmina quæ iam sæpius

a Legendo Θεσπείδη, θνητ. οὖσι.

quodam ludimagistro prò suis cum magno fructū ostētari, Homerus intelligens cōtinuò Thestoridē esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et quum portum adiisset, neque offēdisset nauem qua traiiceret, essent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararent, bellè conuenire videbatur si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem se nauigationis reciperēt, multis blandisque vsus verbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautæ admittētes hominis preces, iusserunt nauem eum cōscendere. Quo impetrato Homerus confidens in naui, his versibus nautis bene precatur,

Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
Imperióque regis, spatiosáque culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum, vētósque secundos,
Qui mihi sūt comites placidi, nauisque magistri:
At mihi da misero sacram contingere terram,
Aërius qua parte Mimas ad sidera surgit,
Inde hominis iusti me fac succedere tectis,
Vlciscíque virum qui me improbitate fefellit,
Læsit & hospitii sacra iura Iouémque benignum.

Vbi verò secundo vento Erythræam appulissēt, Homerus in naui diuersatus est. postero autē die nautas rogauit vt aliquē prēberēt qui ad vrbem eum perduceret. Illi obsequuti, ducem itineris vnum è suis permiserunt. Quúmque iam pērgendo ad Erythræam appropinquasset, deprehendissētque vrbem asperam atque montosam, in hæc prorupit carmina,

O sacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aspera contrà aliis, in quos cōuerteris iram,

Ingressus deide Erythræorū vrbem, percōtatur de naui. Et quū fortè quidam occurrisset salutaturus, qui eum

A ἔπεα τοῦτα γραμμάτων διδάσκαλος, καὶ πάντα πολλὸν ἔχει. ὁ δὲ Ὅμηρος κατευόησεν ὅτι Θεστορίδης αὐτός εἴη, & πόνῳ τῷ θυμῷ ἐσπούδαζεν εἰς τὴν Χίον ἀπικέσθαι. καταβὰς δὲ ὅτι τὸν λιμένα, ἐς μὲν τὴν Χίον οὐ κατέλαμβανε οὐδὲν πλοῖον πλέον, ἐς δὲ τὴν Ἐρυθραίην τινὲς ὅτι ξύλου προσκομιδάζοντο πλεῖν. καλῶς δὲ εἶχε τοῖς Ὁμήρῳ δι' Ἐρυθραίης ⊛ πλοῖα ποιήσασθαι. καὶ προσελθὼν ἔκρηξε τοῖς τῶν ναυτέων δέξασθαι

B αὐτὸν σύμπλοιον, πολλά τε προσαγορεύων λέγων οἷς σφέας ἔμελλε πείσειν. Τοῖς δὲ ἔδοξε δέξασθαι αὐτόν· καὶ ἐκέλευον ἐς βαίνειν εἰς ὃ πλοῖον. ὁ δὲ Ὅμηρος πολλὰ ἐπαινέσας ἀλκὴς, ἐστέη· καὶ ἐπεὶ ἔζετο, λέγει τὰ ἔπεα τάδε,

Κλῦθι Ποσειδάων μεγαλοσθενὲς εὐνοσίγαιε,
Εὐρυχόρου μεδέων ἠδὲ ξανθοῦ Ἑλικῶνος.
Δός οἱ οὖρον κελεύσαι καὶ ἀπήμονα νόστον ἱδέσθαι
Ναύτας, οἵ νῦν πομποὶ ἐμοὶ ἐπόρσαι ἔασι.
Δός οἱ ἐς ὑπωρόφαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἶ δόμον μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε πισάμενον ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὠδύσατο Ζεῦξα ξένιον ξενίῃ τε τραπέζῃ.
ἐπεὶ δὲ ἀπίκοντο δύπλοήσαντες ἐς τὴν Ἐ-

D ρυθραίην, τότε Ὅμηρος τῷ αὐλῷ ὅτι τοῦ πλοίῳ ἐποιήσατο· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἔκρηξε τῶν ναυτέων τινὰ ἡγήσασθαι αὐτοῦ ἐς τὴν πόλιν· ⊛ δὲ στρεπτέμψαν ἕνα αὐτῶν. πορευόμενος δὲ Ὅμηρος ἐπεὶ ἔτυχε τῆς Ἐρυθραίης, τραχείης & ὀρφνῆς ἐούσης, φθέγγεται τάδε ἔπεα,

Πότνια γῆ, πάμδωρε, δότειρα μελίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἀρὰ δὴ τοῖς μὲν φωτῶν βόρθος ἐτύθης,

E

Τοῖσι δὲ δεξιόωλος καὶ τραχεῖ οἷς ἐχολώθης.

ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν πόλιν τῶν Ἐρυθραίων ἐπηρώτησε τοῦ τὸ ἐς τὴν Χίον πλοῦ· καί τινος προσελθόντος αὐτῷ τῶν ἐωρακότων ἐν

τῇ Φωκαίῃ, καὶ ἀσπασαμένου, ἔκρηξεν αὐτὸ στρωφεῖν αὐτῷ πλοῖον, ὅπως εἰς τὴν Χίον διαβαίη. ἐκ μὲν δὴ τοῦ λιμένος οὐδὲν ἐῶ ἀπόστολον, ἄγει δὲ αὐτὸν ἔνθα τῶν ἁλιέων τὰ πλοῖα ὁρμίζεται. καί πως συντυγχάνει μέλλοντι τισὶ διαπλεῖν ἐς τὴν Χίον, ὧν ἐδέετο προστελθὼν ὁ ἄγων αὐτὸν αἰαλαβεῖν τὸν Ὅμηρον. ⊛ δὲ, οὐδένα λόγον ποιησάμενοι, αἰήνοντο· ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγγεται τάδε τὰ ἔπεα,

Ναῦται παντοπόροι συναρῆ συναλίγκιοι αὔτῃ,
Πτωχάσιν αἰδήσησι βίον δεύζηλον ἔχοντες,
Αἶ δεῖσθε ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δῆνοὶ γὰρ μέτοπις ξενίου Διὸς, ὅς κ' ἀλίτηται.
ἀμαθεῖσι δὲ αὖτις σεῦσέη, σὺν αὐτοῦ αὐέμου θυμοῦ, παλινδρομήσας, καὶ ἐς ὃ χωρίον αὐαδραμεῖν ὅθεν αἰηράοντο, καὶ ⊛ Ὅμηρον αἰαλαβεῖν καθήμενον ὅτι τῆς κυματωγῆς. μαθὼν δὲ αὖτις πεπαλινδρομηκότας, ἔλεξε τάδε,

Ὑμᾶς ὦ ξένοι ἔλαβεν ὁ αὔεμος αὐτίος θυόμυθος· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν με δέξασθε, καὶ ὁ πλοῖς ὑμῖν ἔσται.

Οἱ δ' ἁλιῆς, σὺν μεταμελίῃ θυόμυθοι ὅτι οὐ πρότερον ἐδέξαντο, εἰπόντες ὅτι οὐ καταλιμπάνουσιν τοῦ ἐθέλοι συμπλεῖν, ἐκέλευον ἐς βαίνειν· καὶ οὕτως ἀναλαβόντες αὐτὸν ἀνήχθησαν, καὶ ἴασιν ὅπῃ ἀκτῆς. ⊛ μὲν δὴ ἁλιῆς πρὸς ἔργον ἐτράπησαν· ὁ δὲ Ὅμηρος τὴν νύκτα ὅτι τὸ αἰγιαλοῦ κατέμεινε, τῇ δὲ ἡμέραν πορευόμενος, καὶ πλανώμενος, ἀπίκετο εἰς ὃ χωρίον ὁ Πίτυς καλέεται. καὶ νυζωθὲν αὖτις ἀναπαυομένῳ τὴν νύκτα, ὅτι πίπτει καρπὸς τῆς πίτυος, ὃν δὴ μετεξέτεροι τρόβιλον, ⊛ δὲ κῶνον, καλέουσιν.

360 ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγγεται τὰ ἔπη τάδε,

Ἄλλη τις σου πάλαι ἀμείνονα καρπὸν ἵησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου ἠνεμοέσσης,
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος ὅτι θυνίοισι βροτοῖσιν
Ἔσται οὔτ' ἄν μιν Κεβρηνοὶ ἄνδρες ἔχωσι.

A in Phocea vidisset, ab hoc contēdit vt secū disponeret sicubi nauis appareret qua in Chiū transmitteret. Atque quū in portu nauali bíusque nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerū ad eum locum ducit vbi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam qui in Chium erāt traiecturi. Hos adiens precatus est vt Homerū transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti,

B nō recepto Homero soluerūt. Homerus autē hæc cecinit carmina,

Infidi nautæ, gēs diris tristioripsis,
Sæua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouē, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim vultus Iouis est, pœnæque paratæ,
His quibus hospitii non est pia tessera curæ.

C At verò in altum iam prouectis contigit vt aduerso vento rapti, cōdem vnde soluerant recurrerēt, vbi etiamdū Homerū in littoris crepidine confidētem offēderūt. qui cognito nauis recursu, hunc in modū eos alloquitur,

Vos, ô peregrini, vētus aduersus excepit: sed me nūc quoq; admittite, & secūda vobis nauigatio erit.

Piscatores autem, pœnitētia ducti quòd prius hominem non receperāt, compellato eodem, iubent cōscendere, si velit, nauem.

D Recepto Homero rursus vela faciunt: quúmque exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua quisque opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri se accingēs oberránsque, ad eum locum peruenit qui appellatur Pinus: illícque quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quē aliqui τρόβιλον, alii κῶνον appellant.

E Homerus autem hos cecinit versus,

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet vmbrosis felix in collibus Ida:
Hinc ferrum veniet Martis validæque secures,
His vbi consistet campis Cebrenia pubes.

eo enim tẽpore Cumani Cebrenia ad Idã monte ędificare parabãt, vnde ferrũ effoditur. Cæterùm illinc abiens Homerus, vocẽ caprarum quæ ibidẽ fortè pascebantur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quum ferocius eum adorirentur, vociferabatur. Quod audiens Glaucus (id enim erat caprario nomen) accurrit festinanter, compellatósque canes, ab Homero excussit. Atque vbi diu multúmque admiratus fuisset, quòd nimirum cæcus existens eò locorum peruenisset, tandem accedens rogabat quísnam esset & cuius rei indigens, quibúsque modis ad inhabitata illa vastáque loca diuertisset. Homerus, omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. [a] siquidem homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum, ad suum deduxit tugurium, incensóque igne cœnam instruxit: qua apposita iussit cœnare secum hospitem. At verò quum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitãtem adlatrare, Homerus Glaucũ his versibus alloquitur,

Glauce precor, paucis me audi, parèque monenti:
Præsoribus stabuli canibus sua fercula primùm
Fac tradas: nam sic melius. custodibus illis,
Nec fera nec fures veniẽt ad septa dolósi.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuítque in magna hominem admiratione. Cœnati autem, vltro citroque habitis sermonibus, mutuis quoque colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores suos, ciuitatésque quas adiisset, cõmemoraret, Glaucus hæc audiens, præ admiratione stupebat: erátque iam tum cubandi tempus, & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde cõmissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quamfestinantissimè iturum. Descendens autem ad Bolissum (id erat vicino huic loco nomen)

a Nec enim inhumanus (vt cõiicere licet) erat Glaucus. *Vt-l, Nõ inhumanum enim fuisse Glaucũ verisimile est.*

A τὰ δὲ Κεβρήνια τῶτον τὸν χρόνον κτίζειν ⓖ Κυμαῖοι προεσκευάζοντο πρὸς τῇ Γῆδῃ, καὶ γίνεται αὐτόθι σίδηρος. ἐντεῦθεν ἀιαζᾶς Ὅμηρος ἐπορεύετο κατὰ φωνήν τινα αἰγῶν νεμομένων. ὡς δὲ ὑλάκτεον αὐτὸν οἱ κύνες, ἀνέκραγε. ὁ δὲ Γλαῦκος ὡς ἤκουσε τῆς φωνῆς, (ἐν γὰρ τῶτο ὄνομα τῷ νέμοντι τὰς αἶγας) ἐπέδραμεν ὀτραλέως, τάς τε κύνας ἀνεκαλεῖτο, καὶ ἀπεσόβησεν ἀπὸ τῶ Ὁμήρου. ὀπτὴ πολὺ δὲ χρόνον ἐν θαύματι εἶχε, ὅκως τυφλὸς ὢν, μόνος ἀπίκοιτο ἐς τοιούτους χώρους,

B καὶ ὅ, τι θέλων προσελθὼν τέ μιν ἱστόρεεν ὅστις τε εἶη, καὶ τίνι τρόπῳ ἀπίκοιτο ἐς τόποις ἀοικήτοις καὶ ἀστιβέα χωρία, καὶ τίνος κεχρημένος εἴη. ὁ δὲ Ὅμηρος, αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἐωῦτοῦ πάθεν καταλεγόμενος, εἰς οἶκτον προσηγάγετο. ἐν γὰρ, ὡς ἔοικεν, οὐδὲ ἀγνώμων ὁ Γλαῦκος. ἀναλαβὼν ὦν αὐτὸν αὐτίκα ἦγε ὀπὶ τὸν σταθμόν· πῦρ δὲ αἰάκευσας, δεῖπνον προσκευάζει, καὶ προθείς, δειπνεῖν ἐκέλευεν ὁ Γλαῦκος. τῶν δὲ κυνῶν μὴ ἐανιόντων καὶ ὑλακτεόντων δειπνοῦντα, κατὰ τὰ εἰώθεσαν, λέγει πρὸς ⓜ Γλαῦκον

C Ὅμηρος τὰ ἔπεα τάδε,

Γλαῦκε πέπων, ὀπιῶν ὄ ἔπος τὸ σὺν φρεσὶ θήσω·
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ὀπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοῦναι. ὡς γὰρ ἄμεινον· ὁ γὰρ καὶ πρὸς τὸν ἀκούῃ
Ἀνδρὸς ἐπὶ χρεμέων, καὶ ἐς ἔρκεα θησὶ ἰόντος.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος, ἤδη τῇ πρᾳνέσει, καὶ ἐν θαύματι εἶχεν αὐτόν. δειπνήσαντες δὲ, ἀμφὶ λόγων εἱστάντο. ἀπηγορεύου ὑ Ὁμήρου τὴν τε πλάνῃν τὴν ἑωῦτοῦ καὶ τὰς πόλεις ἃς ἐσαπίκοιτο, ἐκπλήκτος ἦν ὁ Γλαῦκος ἀκούων. καὶ τότε μὲν, ἐπεὶ ὥρη κοίτου ἦν, ἀνεπαύετο· τῇ δ' ὑστεραίῃ διενοήθη ὁ Γλαῦκος πρὸς τὸν δεσπότην πορεύεσθαι, σημανέων τὰ περὶ Ὁμήρου. ὀπτερέας δὲ τὰ σπουδύλῳ νέμειν τὰς αἶγας, ⓜ Ὅμηρον καταλείπει ἔνδον, εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ὅτι

D ἀμφὶ τάχεων πορεύσομαι. καταβὰς δὲ ἐς Βολισσὸν, (ἔστι δὲ πλησίον τῶ χωρίου τούτου)

καὶ συγγενόμενος τῷ δεσπότῃ, ἀπηγέετο ὑ- A herúmque suum adiens, narrauit de Homero quemadmodum
ῶν Ὁμήρου πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ὡς τε res se habebat: quòd nimirum
αὐτὸ τῆς ἀφίξιος, ἐν θαύματι ποιούμενος· pro miraculo aduẽtum hominis
ἠρώτεέ τε ὅ, τι χρὴ ποιέειν περὶ αὐτῶ. ὁ δὲ ὀ- duceret: demũ rogat quid facere
λίγα μὲν ἐπρήσσετο τῶν λόγων, κατεγίνωσκε conueniat. Herus parum delectatus
δὲ τὸ Γλαύκου ὡς ἄφρενος ἐόντος, καὶ τοὺς hoc nuntio, cœpit cũ Glauco
αἰεὶ ἀπόρους δεχομένου καὶ τρέφοντος. ἐκέλευ- expostulare, qui quoslibet citra
σε δὲ ὅμως τὸν ξένον ἄγειν πρὸς ἑαυτόν. ἐλ- delectum errones mutilósque re
θὼν δὲ πρὸς ⓝ Ὅμηρον διηγήσατο τὰ πα- ciperet alerétque: tamen præcepit vt hospitem ad se perduceret.
ρὰ Γλαύκου, καὶ ἐκέλευσε πορεύεσθαι τῶτον· Glaucus verò ad Homerum reuersus narrauit, iussitque sequi se
οὕτω γὰρ εὖ πρήξειν· ὁ δὲ Ὅμηρος ἤθελε πο- B in vrbẽ. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus
ρεύεσθαι. ἀναλαβὼν οὖν αὐτὸν ὁ Γλαῦκος non grauatim assentiens Homerus, capraríũ sequitur. Hic Chius
ἤγαγε πρὸς τὸν δεσπότην. ἀμφὶ λόγων δὲ *Glauci herus* vbi in colloquiũ cũ
ἐόντα τῶ Ὁμήρῳ ὁ Χῖος, δείσας ἐόντα δε- Homero venisset, reperissétque
ξιὸν καὶ πολλῶν ἔμπειρον· ἐπειδὲ τε αὐτὸν hominem esse[a] cordatum, multáque rerum peritia instructum,
μαθὼν, καὶ τῶν παιδίων ὀπιμέλεαν ποιεῖται, cœpit suadere ei vt apud se com-
ἔσω μὲν γὰρ τῶ Χίῳ παῖδες ἐν ἡλικίῃ. Τούτοις moraretur, liberorúmque quos
οὖν αὐτῷ παρεκάλεσε παιδεύειν. ὁ δὲ ἔφρεν habebat adolescentes, formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi cõcreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicráque eius extant, apud Chium illũ condidit in Bolisso. hincque cœpit per vrbem inclarescere. Iam verò Thestorides, vt primùm intellexit Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capessebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chium visendi copia, vrbem adiit, ludúmque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna[b] felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores cõciliauit.[c] Hinc igitur victum parans tolerabilẽ, vxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarũ vna decessit innupta, alteram viro Chio elocauit. Enimuero hic poesi manum admolitus, gratiam habuit bene de se merẽtibus. Et primùm quidem Mentori Ithacẽsi, in Odyssea, vt qui laborantem ex oculis curauisset in Ithaca. huius enim beneficii gratia eius nomẽ poesi suæ inserens, Vlyssis fingit sociũ: cuius fidei Vlysses, Troiam nauigãs, domũ familiámq; cõcredi-

a Naturali ingenii dexteritate præditum.

b Dexteritate

c Hinc igitur quum satis supérque facultatum comparasset: *Vel, Quum abũdè magnas facultates acquisisset.*

361 καὶ πολλοὶ θαυμάσαι αὐτὸ καθεισήκεσαν. D
συλλεξάμενος δὲ βίον ἱκανὸν, γυναῖκα ἔγη-
μεν ἐξ ἧς αὐτῷ θυγατέρες δύο ἐγένοντο· καὶ
ἡ μὲν αὐτῶν ἄγαμος ἐτελεύτησε, τῇ δὲ
συνῴκισεν ἀνδρὶ Χίῳ. ὀπιχειρήσας δὲ τῇ
ποιήσει, ἀπέδωκε χάριν τῷ εἶχε, πρῶτον
μὲν Μέντορι τῷ Ἰθακησίῳ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, ὅτι μιν κάμνοντα περὶ ὀφθαλμοὺς ἐν
Ἰθάκῃ ἐνοσήλευσεν ἐν τέχνῃ, ποιήσας αὐτὸ ἐναρμόσας ἐς τὴν ποίησιν, Ὀδυσσέως τε
ἑταῖρον φασὶ εἶ) ποιήσας, Ὀδυσσέα, ὡς ἐς E
Τροίῃ ἔπλεε, Μέντορι ὀπιτρέψαι τὸν οἶκον,
ἐόντι Ἰθακησίων ἀρίστῳ καὶ δικαιοτάτῳ. πολλαχῇ ὑ καὶ ἄλλῃ τῆς ποιήσεως τιμῶν αὐτὸν,
τὴν Ἀθηναῖν, ὁ ποτε ἐς λόγον τινὶ καθίσαται,

herúmque suum adiens, narrauit de Homero quemadmodum res se habebat: quòd nimirum pro miraculo aduẽtum hominis duceret: demũ rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cœpit cũ Glauco expostulare, qui quoslibet citra delectum errones mutilósque reciperet alerétque: tamen præcepit vt hospitem ad se perduceret. Glaucus verò ad Homerum reuersus narrauit, iussitque sequi se in vrbẽ. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauatim assentiens Homerus, capraríũ sequitur. Hic Chius *Glauci herus* vbi in colloquiũ cũ Homero venisset, reperissétque hominem esse[a] cordatum, multáque rerum peritia instructum, cœpit suadere ei vt apud se commoraretur, liberorúmque quos habebat adolescentes, formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi cõcreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicráque eius extant, apud Chium illũ condidit in Bolisso. hincque cœpit per vrbem inclarescere. Iam verò Thestorides, vt primùm intellexit Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capessebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chium visendi copia, vrbem adiit, ludúmque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna[b] felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores cõciliauit.[c] Hinc igitur victum parans tolerabilẽ, vxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarũ vna decessit innupta, alteram viro Chio elocauit. Enimuero hic poesi manum admolitus, gratiam habuit bene de se merẽtibus. Et primùm quidem Mentori Ithacẽsi, in Odyssea, vt qui laborantem ex oculis curauisset in Ithaca. huius enim beneficii gratia eius nomẽ poesi suæ inserens, Vlyssis fingit sociũ: cuius fidei Vlysses, Troiam nauigãs, domũ familiámq; cõcrediderit, tãquã Ithacẽsiũ præstãtissimo atq; æquissimo. Aliis etiã pleriſq; locis eundẽ laudib[o] vehit, si quidẽ Mineruã, quoties cũ aliquo humana specie cõgredi fingit,

Mentori idẽtidem tradit assimilatam deã. Ad hæc Phemio præceptori gratiã eruditionis simul & nutricationis in Odyssea retulit. in hæc verba,

Phemi us at cunctis præstãtior arte canendi
Insignem citharam, dederat quam præcoq; tenebat.

Et rursum,

Fundere & hanc pulsans modulamina dulcia cœpit.

Meminit & nauicularii in cuius comitatu nauigans, vrbes locáque plurima perlustrauit. Huic nomen erat Mentæ: cuius commeminit his versibus,

Anchialo Mentes fortè genitore creatus,
Imperito Taphiis, quibus est ars nautica cordi.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientẽ ad sutrinam apud Nouum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi inferfit his versibus,

Comminus accessit clypeo septẽplice tutus
Aiax: huic clypeum turris fabricarat ad instar
Vrbe in Hyle Tychius: nõ sutor doctior alter.

A poesi verò hac inclarescẽs Homerus, nõ per Ioniam solùm celebrabatur, sed in ipsam vsque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et quum iam eruditionis existimatione augescentem multi viserent, inciderũt fortè qui suaderẽt vt in Græciam se transferret. Quod consilium admittens, impensè cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Cõmodúmque intelligens Argos multis egregiisque elogiis celebratum, Athenas non item, poesi suæ inserit, in maiori quidẽ Iliade hos versus, quibus Erechtheum magnificè laudibus vehit, in nauium catalogo,

Ortum ab Erechtheo populum: nutriuerat illum
Pallas Erechtheum, tellus quẽ vasta crearat.

Menestheum etiam, ducẽ Athenienſium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, idque his carminibus,

A τῷ Μέντορι εἰκείῳ ποιῆς. ἀπέδωκε δὲ καὶ Φημίῳ τῷ ἑαυτῆς διδασκάλῳ τῇ φῴφείᾳ καὶ διδασκαλείᾳ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, μάλιστα ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσι,

Κήρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν τοῖ μαλλέ' ἔθηκε
Φημίῳ, ὅστε πολλὸν ἐκάμνετο πᾶσαν ἀείδων.

Καὶ πάλιν,

Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν.

B μέμνηται δὲ καὶ τοῦ ναυκλήρου, μθ' οὗ ἐκπεριέπλυσεν, καὶ εἶδε πόλιάς τε πολλὰς καὶ χώρας, (ᾧ ὄνομα ἦν Μέντης) ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος υἱὸς ἐέλδων
Υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσων.

ἀπέδωκε δὲ χάριν καὶ Τυχίῳ τῷ σκυτεῖ, ὃς ἐδέξατο αὐτὸν ἐν τῷ Νέῳ τείχει, προσελθόντα πρὸς τὸ σκυτεῖον, ἐν τοῖς ἔπεσι καταζώσας ἐν τῇ Ἰλιάδι τοῖσδε,

C Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠύτε πύργον,
Χάλκεον, ἑπτάβοιον· ὁ Ⓣ Τύχιος κάμε τεύχων,
Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριστος, Ὑλῃ ἔνι οἰκία ναίων.

Ἀπὸ δὲ τῆς ποιήσεως ταύτης διδοκιμεῖ Ὅμηρος πρός τε τὴν Ἰωνίαν, καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἤδη περὶ αὐτοῦ λόγος ἀναφέρεται· καὶ

D οἰκέων δὲ ἐν τῇ Χίῳ, ᾗ διδοκιμέων περὶ τὴν ποίησιν, ἀπικνούμενοι πολλοὶ, σπουδοῦλθον οἱ συντυγχάνοντες αὐτῷ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπικέσθαι· ὁ δὲ προσεδέξατο τὸν λόγον, καὶ κάρτα ἐπεθύμει ἀποδημῆσαι. κατθνήσας δὲ ὅτι ἐς μὺ Ἄργος πολλαὶ καὶ μεγάλαι εἶεν βυλγίαι πεποιημένοι, ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας οὔ, ἐμποιεῖ ἐς τὴν ποίησιν, ἐς μὺ Ἰλιάδα τὴν μεγάλην, Ἐρεχθέα μεγαλήτορα ἐν νεῶν καταλόγῳ, τὰ ἔπεα τάδε,

E Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα.

καὶ Ⓜ γραπτὴν αὐτῶν Μενεσθέα, ὡς πολύτων εἴη ἄριστος τάξαι πεζὸν γραπὸν καὶ ἱππότας, ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν εἶπε,

Τὸν

Τὸν αὖθ' ἡγεμόνθ' υἱὸς Πετεοῦ Μενεσθεύς·
Τῷ δ' οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

A *Hos tunc ducebat patria virtute Menestheus,*
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta locandis
Agmina militibus.

Aiacem verò Telamoniũ ipsósque Salaminios Athenienſibus in nauium nomẽclatura annumerauit, sic scribens,

Bis sex è Salamine rates Telamonius Aiax

Αἴαντα δὲ τὸν Τελαμῶνος καὶ Σαλαμινίους ἐν νεῶν καταλόγῳ ἔταξε πρὸς Ἀθηναίους, λέγων τάδε,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγων δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.

B *Egit, & adduxit statuens in litore iuxta*
Cecropias naues.

ἐς δὲ τὸν Ὀδυσσέα τάδε ἐποίησεν, ὡς Ἀθηνᾶ ἐς λόγους ἐλθοῦσα τῷ Ὀδυσσεῖ ἐς τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἀπίκετο, ἱμῶσα ταύτην τῶν ἄλλων πολλῷ μάλιστα,

360 Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας·
Δῦσε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον.

Postremò in Odyssea Mineruã, postquam cum Vlysse in colloquium venerit, ad Athenienſiũ vrbem, quam præcipuè colebat, concessisse fingit.

Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,
Tectáque Erechtheï subiit.

ἐμποιήσας δὲ ἐς τὴν ποίησιν ταῦτα, καὶ παδασκευασάμενος, ἐς Ἑλλάδα βουλόμενος ποιεῖσθαι τὸν πλοῦν, προσίσχει τῇ Σάμῳ. ἔτυχον δὲ οἱ ἐκεῖσε τὸν τότε χρόνον ἄγοντες ἑορτὴν Ἀπατούρια· καὶ τις τῶν Σαμίων ἰδὼν τὸν Ὅμηρον ἀπιγμένον, πρότερον αὐτὸν ἐπιστάμενος ἐν Χίῳ, ἐλθὼν ἐς τοὺς Φράτορας διηγήσατο, ἐν ἐπαίνῳ μεγάλῳ ποιούμενος αὐτόν. Ⓓ δὲ Φράτορες ἐκέλευον ἄγειν αὐτόν· ὁ δὲ, συντυχὼν τῷ Ὁμήρῳ, ἔλεξεν, Ὦ ξένε, Ἀπατούρια ἀγούσης τῆς πόλιος, καλοῦσί σε οἱ Φράτορες οἱ ἡμέτεροι σπουδάζοντα. ὁ δὲ Ὅμηρος ἔφη ταῦτα ποιήσειν, καὶ ἤει μετὰ τοῦ καλέσαντος. παραθυόμενος δὲ ἐγχείμπεται γυναιξὶ κουροτρόφῳ θυούσαις ἐν τῇ τριόδῳ. ἡ δὲ ἱέρεια εἶπε πρὸς αὐτὸν, διεχράσατο τῇ ὄψει, Ἄνερ ἀπὸ τῶν ἱεραῶν. ὁ δὲ Ὅμηρος ἐς θυμόν τε ἔβαλε τὸ ῥηθὲν, καὶ ἤρετο τὸν ἄγοντα τίς τε εἴη ὁ φθεγξάμενος, καὶ τίνι θεῶν ἱερὰ θύεται. ὁ δὲ αὐτῷ διηγήσατο ὅτι γυνὴ εἴη κουροτρόφῳ θύουσα· ὁ δὲ, ἀκούσας, λέγει τάδε τὰ ἔπεα,

B *Diuè preces audito meas, muliérque fac ista,*
Auersata torum iuuenili ætate viiii. i.

C *Comitatus* composuisset, animo in Græciam traiiciẽdi, cõmodùm profectionem capessẽs, Samum appulit: contigítque fortè vt eodem tẽpore Samii Apaturia festũ agerent. Hic Samius quidam agnito Homero (vtpote quem iam antè in Chio, vidisset) contribules suos adiens, indicauit tãti hominis aduentum. Illi, audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eum. Conueniens igitur Homerum Samius,

D *Quandoquidem, inquit, hospes,* Apaturiorum festũ agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem festũ cõcelebrandum. Homerus adfuturum se affirmans, comitatur inuitantem. Porro quũ iam illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quæ in triuio Cærotropho sacra faciebant. Sacrifica occursantis aspectu indignata, exclamat, Vir, inquiẽs, facessas à sacris. Homerus dictum illud in animo voluens, rogabat quísnã esset q̃ loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierẽ esse quæ Cærotropho sacrificaret. Quod audiẽs Homerus, huiusmodi carmina protulit,

E

Canorum veterúmque senum capiatur amore,
Est ætas effœta quibus, sed prompta voluntas.

Vbi verò ad contribulum collegium accessisset Homerus, iámque in limine ædium consisteret in quibus epulum instructum erat, aliqui narrant iam tum ardente igne poetam cecinisse, alii postea accensum quàm carmina ista cecinisset,

Vt patris, nati, sic turres sunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant, sic æquora naues,
Sic & opes ornant ædes: præsentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multo est augustior igne.

a Quum autem ingressus esset, & accubuisset.

[a] Ingressus autem reclinatúsque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admiratione ésque ab accũbentibus est habitus, ibidémque ea nocte cubile sibi parauit. [b] Crastino die conspicantes eum figuli quidam qui in figlina laterunculos tegulásque coquebant, quum intellexissent hominem esse eruditum, [c] compellatum iussérunt canere, pollicentes cùm tegulas, tum alia, qualia ea cunque essent quæ haberent, se illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quę vocantur Caminus, *id est, fornax.*

b Postridie autẽ abeuntem eum conspicati sig.

c Aduocarunt & iuss.

Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,
Huc adeas ô Pallas, dextráque foueto caminum,
Pulchrè vt durescant calices, & mollia cuncta,
Siccentúrque probè, & figulis lucra magna reportent,
Vendita pérque forum multa, & per compita, multa.
Sic illis quæstus crescat, prudentia nobis.
At si deposito iuuat irridere pudore,
Huc precor vt pestes veniant quæcunque per orbem
Grassantur, fundãt & in hunc mala cuncta caminum.
Irruat huc Smaragus, grauis Asbetus, atque Sabactes:
Contere tu Pallas flammámque & vasa camini,
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æstu.

A Ἡ᾽ ῥ᾽ ὅπ᾽ περ πέοθω πολιοκροτάφοισι γέ-
ερεσιν,
Ὧν ὥρη μὲν ἀπαμβλώεται, θυμὸς δὲ με-
νοινᾶ.
ἐπεὶ δὲ ἦλθεν εἰς τὸ φρήτριον, καὶ τὸ οἴκου
ἔνθα δὴ ἐδαίνυτο, ὅθι τὸν οὐδὸν ἔχει, ⓓ μὲν
λέγοῦσι, καταμένου πυρὸς ἐν τῷ οἴκῳ, οἱ δὲ
φασι τότε ἐκκαιόμενον σφᾶς, ὅτε Ὅμηρος
τὰ ἔπεα εἶπεν,
Ἀνδρὸς μὲν τέφανος, παῖδες· πύργοι δὲ,
B πόλεος:
Ἵπποι δ᾽ ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δὲ, θαλάσσης·
Χρήματα δ᾽ αὖ οἶκον. ἀπὰρ γεραιὸ βασιλῆες
Ἡ᾽μὲν εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ᾽ ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι·
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.
Εἰσελθὼν δ᾽, καὶ κληθεὶς ἐδαίνυτο μετ᾽ αὐ-
τῶν
C Φερατόρων· καὶ αὐτὸν ἐτίμων, καὶ ἐν θυμῷ
τι εἶχον· καὶ τότε μὲν τὸν κοίτον αὐτῷ ἐποι-
ήσατο Ὅμηρος· τῇ δ᾽ εἰσαύριον ἀπορθυ-
όμενον ἰδόντες κεραμέες τινὲς, κάμινον ἐγ-
κάοντες κεράμου λεπτοῦ, ὡς ὅτι καλέσαιμ-
το αὐτὸν, πεπυσμένοι ὅτι σοφὸς εἴη· καὶ ἐκέ-
λευόν σφιν ἀείσαι, φάμενοι δώσειν ἀντὶ τοῦ
κεράμου, καὶ ὅ,τι αὖ ἄλλο ἔχωσιν· ὁ δὲ Ὅ-
μηρος ἀείδει αὖθις τὰ ἔπεα τάδε, ἃ καλέε-
ται κάμινος,
Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω ὦ κεραμῆες.
D Δεῦρ᾽ ἄγ᾽ Ἀθηναίη, καὶ ὑπείρεχε χεῖρα κα-
μίνου·
Εὖ δὲ μελαινθεῖεν κύτλοι, ⓒ πῶτα μαλ᾽
ἱερά·
Φρυγθῆναί τε καλῶς ⓒ τιμῆς οἶνον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ
δ᾽ ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδῆναι· ἡμῖν δ᾽ δὴ ὥς σφι νοῆσαι.
Ἤν δ᾽ ὅπ᾽ αἰαιδείω τρεφθέντες ψευδη ἄ-
E ρησθε,
Συγκαλέω δ᾽ ἤπειτα καμίνῳ δηλητῆρας,
Σωτεῦ᾽ ὁμῶς Σμάραγόν τε καὶ Ἄσβετον,
ἠδὲ Σαβάκτιν,

Ὦ μόδαμον δ᾽ ὃς τῇδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ
A ποιεῖ.
Πεῖθε πυραιθουσαν καὶ δώματα, σεῦ δὲ
κάμινος
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυ-
σάντων.
Ὡς γαῖης ἰσοπεσεῖν βρύκοι, βρύκοι δὲ κάμινος,
Γαῖαν᾽ ἔνοθ᾽ αὐτῆς κεραμηΐα λεπτὰ
ποιοῦσα.
Δεῦρο καὶ ἠελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε
B Κίρκη,
Ἄγελα φάρμακα βάλλε, κάκην δ᾽ αὐτοῖς τε καὶ
ἔργα.
Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κεν-
ταύρους,
Οἵ θ᾽ Ἡρακλείοις χεῖρας φύγον, οἵ τ᾽ ἀ-
πόλοντο.
Τύπτοιεν τάδε ἔργα κακῶς, πίπτοι δὲ κά-
μινος.
Αὐτὰρ δ᾽ οἰμώζοντες ὁρῶατο ἔργα πονη-
C ρά.
Γηθήσω δ᾽ ὁρέων αὐτῶν κακοδαίμονα τέ-
χνιν.
Ὅς δ᾽ χ᾽ ὑφηνάσθαι, τοῖ τούτου πρὸ τὸ
πρόσωπον
Φλεγθείη· ὡς πρότερον ὀπίσαμ᾽ αἴσιμα ῥέ-
ζειν.
Θρηχειμάζων δὲ ἐν τῇ Σάμῳ, ταῖς νου-
μηνίαις τρεσπορθυόμενος πρὸς τὰς οἰ-
κίας τὰς δυδαιμονεστάτας, ἐλάμβανέ τι, ἀεί-
δων τὰ ἔπεα τάδε ἃ καλεῖται Εἰρεσιώνη, D
(ᾀδήσω δὲ αὐτὸν καὶ συμπρήσομ ἀεὶ τῶν
παίδων τινὲς τῶν ἐγχωρίων)
Δῶμα πρεσβυτεραπόμεθ᾽ ἀνδρὸς μέγα
δυναμένοιο,
Οὗ μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει,
ἄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ
ἔοικεν
Πολλὸς, σεῦ πλούτῳ δὲ καὶ εὐφροσύνη τε-
θαλυῖα,
Εἰρήνη τ᾽ ἀγαθή. ὅσα δ᾽ ἀγλεα, μεσὰ μὲν
εἴη,
Κυρβαίη δ᾽ αἰεὶ χεὶρ καρδόπου ἕρποι μάζα.
Τοῦ παιδὸς δὲ γυνὴ χεὶρ διφρεάδα βήσεται
ὑμμιν·
Ἡμίονοι δ᾽ ἀΐξουσι κραταιόποδες ἐς τόδε δῶμα.

A *Insuper Omodamus fermátque & damna det arti.*
Omnia miscet o, fornacem, vasa, domúmque,
Vt fragor immensus fiat, figulúsque tremiscant:
Non secus ac malæ crepitu claudũtur equinæ,
Sic subita fornax crepitétque cadátque ruina,
Inque lutũ redeant calices & vasa minuta.
Huc quoque Solis ades nata, incãtare perita,
B *Inque ipsos & opus tua noxia spargeveneno.*
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quique manu Herculea cecidere supérque fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipsúmque caminum
In nihilum penitus redigãt. figuli ista videntes
Plorent, & lacrymis spectent ingẽtia damna.
C *Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.*
Denique qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitúsque perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atque inde canebunt.

At verò in Samo hybernans, calendis potẽtiorum ædes ostiatim adiens aliquid accipiebat, canens hæc carmina quæ Eresione *hoc est, ramalia,* vocãtur: ducente eũ comitãtéque aliquot puerorum indigenarum choro,

D *Hoc est, ramalia,*

Venimus ad magnas ædes ciuémque potentem,
Cuius diuitiis resonat domus atque redundat.
Vos aditum præbete fores: feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitésque sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
E *Sintque laboratæ Cereris repleta canistra.*
Excelso curru nurus hic portetur, & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.

Hæc premat electrum pedibus, telásque laboret.
Aſt ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis,
Non ſecus atque redit ſub tectum garrula Progne.
Aſſumus in portu: ſeu munera ferre placebit,
Seu nihil, eſt tamẽ hinc abeũdi certa voluntas.
Non etenim hic habitare diu nec adeſſe paramus.

Atque hæc carmina poſtea in Samo diu à pueris decantabantur, quòties ad Apollinis feſtum collecti conueniebant. Ineunte deinde vere molìebatur Homerus è Samo Athenas proficiſci: ſoluéniſque vnà cum popularibus quibuſdam, ad Ion appulit: vbi ſtationem non ad vrbem ſed in littore habebant. Hîc cõtigit Homerũ grauiter ægrotare: egreſſus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quúmque diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarẽtur, ſubinde plerique [a] ex vrbe Homero vacabant, eúmque audientes, reuerenter obſeruabant. Iã verò nautis cæteriſque aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum conſidentibus, fortè pueri piſcatores eò appulerũt: qui è nauicula egreſſi, hæc illis verba fecerunt, Agite peregrini, audite nos, numquid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præfẽtibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quæcũque cepimus, reliquimus: quæ verò non cepimus, nobiſcũ portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari poſſet, piſcatores explicabant: ſignificantes nimirũ, ſe, quum piſcium nihil capere poſſent, deſidentes in ſicco, pediculos venatos: & horum quotquot cepiſſẽt, abieciſſe: quos autem non inueniſſent, domum retuliſſe. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

Hi vos, o pueri, tales genuere parẽtes,
Nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremũ diẽ clauſit Homerus in Io, nõ

a Ex vrbe deſcẽdentes, operam Homero dabant, eúmque audientes admiratione proſequebãtur.

A Αὐτὴ δ' ἐστὶν ὑφαίνοι ὀπ' ἠλέκτρῳ βεβαῦα.
Νῦμφαί σοι νύμφαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδών.
Εἵνεκ' ἐν προθύροισι· καὶ εἰ μύθοι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑστήξομεν· οὐδὲ σύνοικήσοντες ἐνθάδε ἤλθομεν.
ἤδετο δ' τάδε ἐν τῇ Σάμῳ ὅτι πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν παίδων, ὅτε ἀγείροιεν ἐν τῇ ἑορτῇ
B τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀρχομένου δ' τοῦ ἔαρος, ἐπεχείρησε πλεῖν Ὅμηρος εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκ τῆς Σάμου. καὶ ἀναχθεὶς μετά τινων ἐγχωρίων, ἀπηνέχθη εἰς τὸν Ἰόν· καὶ ὡρμίσθησαν οὐ κατὰ πόλιν, ἀλλ' ἐπ' ἀκτῆς. συνέβη δὲ τοῦ Ὁμήρου τὸν πόδα ἀρξαμένου μαλακῶς ἔχειν· ἐκβὰς δὲ ἐκ τοῦ πλοίου, ἐκοιμᾶτο ὅτι τῆς κυματωγῆς ἀδυνάτως ἔχων. πλείους δὲ ἡμέρας ὁρμουσῶν αὐτῶν δι' ἀπορίαν, καταβαίνοντες
C αἰεί τινες τῶν ἐκ τῆς πόλιος, ἀπεχόλαζον τοῦδε τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐν θυμῷ εἶχον αὐτόν, ἀκούοντες αὐτοῦ. τῶν δὲ ναυτέων, καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλιος τινῶν ἡδομένων τοῦδε τοῦ Ὁμήρου, κατέπλωσαν παῖδες ἁλιῆες τὸν τόπον, καὶ ἐκβαίντες ἐκ τοῦ ἀκατίου, προσελθόντες αὐτοῖς τάδε εἶπον, Ἄγετε ὦ ξένοι, ἐπακούσατε ἡμέων, αἳ ἀ- « ερα δεύτεροι ἀφιγώνται ἄδε αὐ ὑμῖν εἴ- « πωμεν. καὶ τις τῶν παρεόντων ἐκέλευε λέ- « γειν. Ⓐ δὲ εἶπον, Ἡμεῖς ὅσα εἴλομεν, « καταλίπομεν· ὅ δὲ μὴ εἴλομεν, φέρομεν. «
D Ⓐ δὲ φασιν μέτρῳ εἰπεῖν αὐτοῖς,
Ὅσ' ἕλομεν, λιπόμεσθα· ὅ δ' οὐχ ἕλομεν, φερόμεσθα.
οὐ δεινὰ ἀμθύων δὲ τῶν παρεόντων γνῶν καὶ τὰ ῥηθέντα, διηγήσαντο οἱ παῖδες ὅτι ἁλιεύοντες, οὐδὲν ἐδυώαντο ἑλεῖν· καθήμενοι δὲ ἐν γῇ, ἐφθειρίζοντο. καὶ ὅσους μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν, κατέλιπον· ὅσους δὲ μὴ ἐδυώαντο,
E ἐς οἴκους ἀπεφέροντο. ὁ δὲ Ὅμηρος, ἀκούσας ταῦτα, ἔλεξε τὰ ἔπεα τάδε,
Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐγενάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄστεα μήλα νεμόντων.
ἐκ δὲ τῆς ἀθυμείας ταύτης σύνεβη Ⓑ Ὅμηρον τελευτῆσαι ἐν Ἰῷ, οὐ τοῦδε

θυμὸν γνῶναι τὸ τοῦδε τῶν παίδων ῥηθὲν A (ὡς οἴονταί τινες) ἀλλὰ τῇ μαλακίᾳ. τελευτήσας δὲ ἐν τῇ Ἰῷ, αὐτοῦ ὅπ' ἀκτῆς ἐτάφη ὑπό τε τῶν συμπλεόντων καὶ τῶν πολιτέων ὅσοι ἐν Ἀφαλοῇ ἐξιόντο αὐτοῦ. καὶ ὁ ἐλεγεῖον τόδε ἐπέγραψαν Ἰῆται ὕστερον χρόνῳ πολλῷ, ὡς ἤδη ἡ τε ποίησις ἐξεπεπλώκει, καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων· οὗδε Ὁμήρου ἐστίν.
Ἐνθάδε τοῦ ἱερὸν κεφαλὴν κρύπτει γαῖα κατεύθει,
B Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον.
ὅτι δὲ ἐκ τῶν Αἰολίς Ὅμηρος, οὐ οὔτε Ἰών, οὔτε Δωρεύς, τοῖς τε εἰρημένοις δεδήλωταί μοι, καὶ δὴ καὶ τοῖσδε τεκμήρεσθαι παρέχει· ἀνδρὰ ποιητὴν τηλικοῦτον εἰκὸς ἐστὶ τῶν νομίμων τῶν τοῦδε τοῖς αὐθεσπίοις ποιοῦντα ἐς τὴν ποίησιν, ἤτοι τὰ κάλλιστα ἐξευρόντα ποιέειν, ἢ τὰ ἑωυτοῦ, πάτρια ἐόντα. ἤδη τοίνυν ὁ ἐνθένδε αὐτὸν τῶν ἐπέων ἀκούοντες κρινεῖτε. ἱερεοποιΐαν γὰρ ἡ τοῦ κρατίστην ἐξευρὼν ἐποίησεν, ἢ τὴν ἑωυτοῦ πατρίδα προσπήγνυσθαι. λέγουσι δὲ ὧδε,
Αὔρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ὅπ' αὐτῶν σφ' ὠμοθέτησαν.
ἐν τούτοις ὀστέα ὀστοῦν οὐδὲν εἴρηται, ἢ ἐς τὰ ἱερὰ χρέονται· μονόπαστον γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὁ Αἰολικὸν ἔθνος οὐ χαίρει ὀστοῖς. δηλοῖ δὲ καὶ ἐν τοῖς δεῖπνοις ὅτι Αἰολίς ὤν, τοῖς νόμοις τοῖς τούτων ἐχρῆτο, (οἶνον
Κάγε σ' ὅτι χαίρης ὁ γέρων, ὅτι σ' αἴθοπα
Λεῖβε· νέοι δ' τοῦ αὐτὸν ἔχον πεμπτόβολα
χερσίν.
Αἰολέες γὰρ μόνοι τὰ πολύχρα ὅτι πέντε ὀβελῶν ὀπτῶσιν, οἱ δ' ἄλλοι Ἕλληνες ὅτι τριῶν. ἐγὼ δ' ὀνομάζουσι οἱ Αἰολῆς τὰ πέντε, πέμπε. τὰ μὲν δὴ ἐν ὑφέσιος καὶ τελευτῆς καὶ βίου δεδήλωταί μοι. Περὶ δὲ ἡλικίας τῆς Ὁμήρου, ἐκ τῶνδε αὖ τις ὁπισκεπτόμενος, ἀκριβῶς καὶ ὀρθῶς λογίζοιτο. B (vt arbitrantur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, ſed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus ſuis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerant, in littore ibidem honorificè ſepultus eſt. Cuius ſepulcro multo pòſt tempore Ieniſes, vbi poeſis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiuſmodi inciderunt carmen elegiacum,

Condit humus caput hæc ſacrum, qui verſibus arma
Fortia diuinis heroũ ornauit, Homerum.

Porro quòd AEolius fuerit Homerus, & non Ion, neque Doriẽſis, partim è iam dictis perſpicuũ eſſe poterit, partim etiam his cõiecturis deprehẽditur. Siquidem poetam tãtum, qui hominũ peculiares mores in ſuam poeſin transferre ſtuduerit, par eſt aut laudatiſſimos excogitaſſe, aut patrios commemoraſſe. Iam verò carmina eius expendentes, indidem pronuntiabitis. nam quum ſacrificii ritum huiuſmodi quẽdam referat, aut ipſe eundẽ tanquam probatiſſimum excogitauit, aut quòd cum patriis inſtitutis conueniret. Sic enim inquit,

Protractas iugulãt pecudes, & tergora coſtis
Diripiunt, femorúmque toros & crura recidunt,
In partéſque ſecant geminas: tum pinguia nidor
Viſcera nube tegit denſa.

In his verſibus de iliis nulla mẽtio, quibus in ſacrificiis tamen vtebantur cæteri, præter vnam AEolicam gentem, quæ ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque verſibus quòd AEolius exiſtẽs, ſuæ gentis ritibus vſus ſit,

--tum ſegmina carnium
Ipſe focis multo crepitantibus admouet igni
Cruda ſenex, & vina ſuper nigrãtia fundit:
Quem verubus quinis iuuenes onerata tenentes
Brachia circumſtant.

AEoles enim ſoli inteſtina quinque verubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus, etenim πέμπε dicunt AEoles pro πέντε, *id eſt, quinque*. Atque hæc ſanè de genere, vita interitúque Homeri à nobis relata ſint. Cæterùm ætatem Homeri, ſiquis diligenter rectéque ratiocinetur, ex hiſce facilè deprehendet.

Nempe ab expeditione Græcorum quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum pòst atque triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitatam annis viginti Cuma AEolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero autem nato anni sunt sexcenti viginti duo ad Xerxis vsque in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Hellesponto cum exercitu ex Asia in EVropam penetrauit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Athenienſium rationem habuerit. Centum autem & sexaginta octo post Troianũ bellum annis extitit Homerus.

A ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς Ἴλιον στρατείας, ἣν Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος ἤγειραν, ἔτεσιν ὕστερον ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα Λέσβος ᾠκίσθη κατὰ πόλεις, πρότερον οὖσα ἄπολις. μετὰ δὲ Λέσβον οἰκισθεῖσαν ἔτεσιν ὕστερον εἴκοσι Κύμη ἡ Αἰολὶς καὶ Φρικῶνις καλεομένη ᾠκίσθη. μετὰ δὲ Κύμην, ὀκτωκαιδέκατον ἔτεσιν ὕστερον Σμύρνα ὑπὸ Κυμαίων κατῳκίσθη· καὶ ἐν τούτῳ γίνεται Ὅμηρος. ἀφ' οὗ δὲ Ὅμηρος ἐγένετο, ἔτεά ἐστιν ἑξακόσια εἰκοσιδύο μέχρι τῆς Ξέρξεω διαβάσεως, ἣν διατρυσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἕλλησας, καὶ ζεύξας Ἑλλήσποντον, διέβη ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην. ἀπὸ δὲ τούτου ῥηΐδιός ἐστιν ἀριθμήσαι τὸν χρόνον τοῦ ἐθέλοντι ζητεῖν ἐκ τῶν ἀρχόντων Ἀθήνησι. τῷ δὲ Τρωϊκῶν ὕστερον γέγονεν Ὅμηρος ἔτεσιν ἑκατὸν ἑξηκονταοκτώ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΗΡΟΔΟΤΟΥ βίος, ἐκ τῆς Σουίδου.

Ἡρόδοτος, Λύξου καὶ Δρυοῦς, Ἁλικαρνασσεὺς τῷ ὀπτιφανεῖ. καὶ ἀδελφὸν ἐγκρίνω, Θεόδωρον. μετέσχε δὲ ὁ ὢν Σάμου διὰ Λύγδαμιν τὸν ἀπὸ Ἀρτεμισίας τέκνον τυράννου ἡμόμενον Ἁλικαρνασσεῦ. Πισινδήλις γὰρ ἦν υἱὸς Ἀρτεμισίας. τοῦ δὲ Πισινδήλιδος, Λύγδαμις. ὢν δὲ καὶ τῇ Σάμῳ καὶ τῷ ἰάδι διαλέκτῳ ἐχρήσατο διαλέκτῳ. καὶ ἔγραψεν ἱστορίαν ἐν βιβλίοις θ'. ἀρξάμενος ἀπὸ Κύρου τοῦ Πέρσου καὶ Κανδαύλου τοῦ Λυδῶν βασιλέως. ἐλθὼν δὲ εἰς Ἁλικαρνασσὸν, καὶ τὸν τύραννον ἐξελάσας, ὅτι τοῦ ὑστέρου εἶδεν ἑαυτὸν φθονούμενον ὑπὸ τῶν πολιτῶν, εἰς Θούριον ἀποικιζόμενον ὑπὸ Ἀθηναίων, ἐθελοντὴς ἦλθε. κἀκεῖ τελευτήσας, ὅπου τῆς ἀγορᾶς τέθαπται. τινὲς δὲ ἐν Πέλλῃ αὐτὸν τελευτήσαι φασιν. ὅτι γεγράφασι δὲ οἱ λόγοι αὐτοῦ Μοῦσαι. περὶ Ἡροδότου λέγει ὁ παιδεύτης ἐν ὀπτιστολῇ. τίς οὖν ἀγνοεῖ τῶν Αἰθιόπων ὑπὲρ τοῦ παρ' ἡμῖν εὐφιλοτιμοτάτου σιτίου λόγον; ἀψάμενοι γὰρ τῆς μάζης, θαυμάζειν ἔφασαν, ὅπως κόπρια σιτούμενοι ζῶμεν· εἴπῳ πιστὸς ὁ Θούριος εἶναι λογοποιὸς δοκεῖ. ἰχθυοφάγων δὲ καὶ σαρκοφάγων ἀνθρώπων γένη, μηδὲ ὄναρ ἰδόντα τοῦ παρ' ἡμῖν διαίτου, ἃ τοῦ οἰκουμένου περιηγούμενοι γῆν ἱστοροῦσιν. ὧν εἴ τις παρ' ἡμῖν ζηλῶσαι τὴν διαίτου ὀπτιχειρήσει, οὐδὲν ἄμεινον διακείσεται τοῦ τὸ κώνειον προσενεγκαμένων, ἢ τοῦ ἀκόνιτον, ἢ τὸν ἐλλέβορον.

A EIVSDEM HERODOTI vita, ex Suida.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, ex illustri genere natis, fratrem habuit Theodorum. Samũ se contulit, propter Lygdamin, tertiũ ab Artemisia tyrãnum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisiæ, Lygdamis autem, Pisindelidis filius fuit. Sami autem Ionicã dialectum excoluit, & historiam libris IX scripsit, auspicatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyrannum expulisset, & tandem sibi à ciuibus inuideri cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniã deducebant, vltro abiit: ibique defunctus & in foro sepultus est. Alii Pellæ mortuum tradunt. Libri eius Musæ inscribuntur. De Herodoto, in epistola scribit Iulianus apostata, *Quis ignorat AEthiopum sermonẽ de cibo qui apud nos optimi est alimenti? Nam quum mazam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vescentes viueremus: sicui fide dignus Thurius historicus videtur. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somnium quidem nostram victus rationem vidisse tradunt ii qui orbem terrarum describũt. Quorum victum siquis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum iis qui cicutam aut acontium aut elleborum bibissent, ageretur.*

EX CICERONE LIB. II. DE ORAT.

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti à causis forēsibus, cùm ad cæteras res illustres, tum ad scribēdam historiam maximè se applicauerunt. Nanque & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in causis nihil omnino versatum esse accepimus. Atqui tanta est eloquentia vt me (quantum ego Græcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

EX EODEM IN ORAT.

Quo magis sunt Herodotus Thucydidésque mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidisset, lōgissimè tamen ipsi à talibus deliciis vel potius ineptiis abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris, quasi sedatus amnis, fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primisque ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vberius quàm superiores & ornatius dicere.

EX EODEM, IN HORTENSIO, APVD NONIVM.

Quid enim aut Herodoto dulcius, aut Thucydide grauius? *&c.*

IDEM LIB. DE LEG. I,

Patrem historiæ *eundem vocat: atque hoc referēdum videtur ad illa verba quæ ex secundo de oratore libro allata paulo antè fuerunt*, Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit. *nam de historiæ scriptione loquitur.*

EX M. FABIO QVINTIL. LIBRO IX,

vbi de compositione loquitur.

Itaque vt cōfiteor, penè vltimam oratoribus artem compositionis quæ perfecta sit, contigisse: ita illis priscis habitam inter curas, in quantum adhuc profecerant, puto. Neque enim mihi quamlibet magnus autor Cicero persuaserit, Lysiam, Herodotum, Thucydidem, parum studiosos eius fuisse.

Aliquanto pòst.

In Herodoto verò cùm omnia (vt ego quidem sentio) leuiter fluunt, tum ipsa ἀφέλεια habet eam iucunditatem vt latentes etiam numeros complexa videatur.

IDEM LIB. X,

Historiam multi scripsere præclarè: sed nemo dubitat duos lōgè cæteris præferendos: quorum diuersa virtus laudem penè est parem consequuta. Densus & breuis, & semper instans sibi Thucydides: dulcis & candidus & fusus Herodotus. Ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate.

ἘΚ ΤΩ̃Ν ΚΤΗΣΙΊΟΥ τοῦ Κνιδίου Περσικῶν ἐν λόγοις.

EX CTESIÆ scriptis quæ Persica nominata sũt, excerptę à Photio historię.

ΚΤΗΣΙΊΟΥ τοῦ Κνιδίου τὰ Περσικὰ ἐν βιβλίοις ἐστὶ κγ'. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς πρώτοις ἓξ τά τε Ἀσσύρια διαλαμβάνει καὶ ὅσα πρὸ τῶν Περσικῶν· ἀπὸ μέντοι τοῦ ζ' τὰ Περσικὰ διεξέρχεται. καὶ ἐν μὲν τῷ ζ' καὶ η' καὶ θ' καὶ ι' καὶ ιβ' καὶ ιγ' διέξεισι τὰ περὶ Κύρου καὶ Καμβύσου καὶ τοῦ μάγου, Δαρείου τε καὶ τοῦ Ξέρξου. σφεδὸν ἐν ἅπασιν αὐτικείμενα Ἡροδότῳ ἱστορεῖ, ἀλλὰ καὶ ψεύσην αὐτὸν ἀποκαλεῖ ἐν πολλοῖς, καὶ λογοποιὸν ἀποκαλεῖ· καὶ δὲ νεώτερος μέν ἐστιν αὐτοῦ, φησὶ δὲ αὐτόν, τῶν πλείονα ἃ ἱστορεῖ, αὐτόπτου γενόμενον, ἢ παρ' αὐτῶν Περσῶν (ἔνθα τὸ ὁρᾶν μὴ ἐνεχώρει) αὐτήκοον καταστάντα, οὕτως τοῦ ἱστορεῖν συγγράψαι. οὐχ Ἡροδότῳ δὲ μόνῳ τοιαῦτα ἱστορεῖ, ἀλλὰ καὶ πρὸς Ξενοφῶντα Γρύλλου τοῦ ἐπ' οἰκίαν διαφωνεῖ. ἤκμασε δὲ ἐν τοῖς χρόνοις Κύρου τοῦ ἐκ Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος, ὃς ἀδελφὸς Ἀρτοξέρξου (εἰς ὃν ἡ Περσικὴ βασιλεία κατῆλθεν) ἐτύγχανε.

Φησὶν οὖν αὐτίκα περὶ τοῦ Ἀστυάγους, ὡς οὐδὲν αὐτῷ Κύρος πρὸς γένος ἐγγεγαμήκει· εἶναι δὲ αὐτὸν καὶ Ἀστυϊγᾶν καλεῖ. φυγεῖν δὲ ἀπὸ προσώπου Κύρου Ἀστυϊγαῖον ἐν Ἐκβατάνοις, καὶ κρυφθῆναι ἐν τοῖς κρισκεάνοις τῶν βασιλείων οἰκημάτων, κρυψάντων αὐτὸν τῆς τε γυναικὸς Ἀμύτιος καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Σπιτάμα. ὑπισχνεῖται δὲ Κύρον, ὑπιπτάσας αὐαχρίνῃ δεξιᾷ τρεβλώσεων Σπιτάμαν τε καὶ Ἀμυτίν, ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν Σπιτάκην τε καὶ Μεγαβέρνην, περὶ Ἀστυϊγᾶ. τὸν δὲ, ἑαυτὸν προσαγγεῖλαι, ἵνα μὴ δι' αὐτὸν τρεβλωθείησαν οἱ παῖδες. ληφθέντα δὲ, πέδαις παχείαις ἐπὶ

A

B

C

D

TESIAE Cnidii Persica libris vigintitribus cōtinētur: sed in sex prioribus res Assyriorum & quæcunque res Persicas præcessere, tractat: à septimo autem libro de Perficis rebus agit: at in septimo, octauo, nono, decimo, vndecimo, duodecimo & decimo tertio, quæ ad Cyrum & Cambysem, & magum illum, Dariúmque & Xerxem spectant, commemorat: ferè in omnibus repugnantia Herodoto narrans, illúmque in multis mendacem & scriptorem fabularũ appellãs, illo enim posterior est. Se autē eorũ quæ narrat, magna ex parte oculatum testem fuisse, aut certè, quæ videre non licuit, de iis à Persis qui viderant, edoctum, ita demum ea memoriæ prodidisse dicit. Nec verò tantummodo ab Herodoti, sed etiam in aliquibus à Xenophontis Grylli filii historia dissentit. Floruit temporibus Cyri Dario & Parysatide geniti: qui frater fuit Artoxerxis ad quē regnum Persicum deuenit.

Scribit itaque statim de Astyage, eum genere Cyro iunctum non fuisse: illúmque etiã Astyigã vocat. Fugisse autem Astyigan à conspectu Cyri in Ecbatana, & in criscranis regiarũ ædium ab Amyti filia sua & eius viro Spitama occultatum fuisse dicit. at superuenientem Cyrum, non solùm Spitaman & Amytin, sed eorum etiam liberos Spitacē ac Megabernem de Astyiga per cruciatus interrogari voluisse: Astyigan verò seipsum patefecisse, ne propter se pueri cruciarentur, capútúmque & cōpedibus crassis ab

OEbara vinctũ: nec multo pòst ab ipso Cyro liberatum, & non secus ac patrem honoratum obseruatúmque fuisse: filiámque Amytin primùm quidem tãquam matrem in honore habitam, postea verò Cyro nupsisse, quum Spitamas eius vir esset interfect? propterea quòd mentitùs esset, ignorari à se dicens Astyigan de quo interrogabatur. Hæc dicit Ctesias de Cyro, iis quæ ab Herodoto referuntur dissimilia. Itémque illum aduersus Bactrios pugnauisse, & eam pugnã æquo Marte gestam fuisse. sed Bactrianos, postquam Astyigan Cyri patrem factum esse, Amytin autẽ matrem & vxorẽ, intellexerunt, spõte seipsos Amyti & Cyro dedidisse. Tradit etiam, Cyrum cum Sacis bellum gessisse, & Amorgem Sacarum regem Sparethræ maritum cepisse: eam autem, capto marito, exercitũ coegisse, bellúmque Cyro intulisse, & virorum quidem trecẽta millia, mulierum verò ducenta in aciem eduxisse: & Cyrum superauisse, viuúmque eum cum multis aliis cepisse: itémque Parmisẽ Amytis fratrem & tres eius filios. propter quos postea Amorgem liberatũ fuisse, quòd & ipsi liberati fuissẽt. Tradit etiam, Cyrum Amorgis ope adiutũ, Crœso & Sardibus bellum intulisse. Narrat etiã quomodo OEbaræ consilio lignea Persarum simulacra in muro conspecta timorem incolis iniecerint, & propter hanc causã ipsa vrbs capta fuerit: & quo pacto ante captam vrbem, Crœsi filius pro obside datus fuerit, quum Crœsus diuino quodã spectro deceptus fuisset. Narrat etiam quomodo dolos nectente Crœso, filius in eius cõspectu fuerit interfectus, & mater hãc calamitatem intuita seipsam ex muro præcipitarit, nec tamen mortua sit: & quomodo, capta vrbe, ad Apollinis ædem, quæ erat in vrbe, confugerit, ac mortua sit: & quomodo ter in templo vinctus à Cyro Crœsus, tertiùm arte oculos fallente solutus sit, quãuis templo sigilla circũposita essent, eorúmque custodia OEbaræ commissa esset: quomodo item illis qui vnà cum

A Οἰβαρᾶ δὲ θῦαι. λυθῆναι δὲ ὑπ' αὐτοῦ Κύρου μετ' οὐ πολύ, καὶ ὡς πατέρα τιμηθῆναι· καὶ τὴν θυγατέρα Ἀμυτιν τοῦτον μὲν μητρικῆς ἀπολαῦσαι τιμῆς, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς γυναῖκα ἀφθῆναι τοῦ Κύρῳ, Σπαπαμᾶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀπηρημένου, ὅτι ἐψεύσατο, ἀγνοεῖν εἰπὼν ἐρωτώμενον Ἀστυίγαν. ταῦτα λέγει Κτησίας περὶ Κύρου, καὶ οὐχ οἷα Ἡρόδοτος. καὶ ὅτι πρὸς Βακτρίους ἐπολέμησε καὶ ἀγχώμαλος ἡ μάχη ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ Βάκτριοι Ἀστυίγαν μὲν, πατέρα
B Κύρου γνόντες, Ἀμυτιν δὲ, μητέρα καὶ γυναῖκα, ἔμαθον, ἑαυτοὺς ἐκόντες Ἀμύτι καὶ Κύρῳ παρέδοσαν. καὶ ὅτι πρὸς Σάκας ἐπολέμησε Κύρος, καὶ στῦλον ἔλαβεν Ἀμόργην τὸν Σακῶν μὲν βασιλέα, ἄνδρα δὲ Σπαρέθρης· ἥτις καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ ἀνδρὸς, στρατὸν συλλέξασα, ἐπολέμησε Κύρῳ, ἀνδρῶν μὲν στράτευμα, τριακόντα μυριάδας ἐπαγομένη, γυναικῶν δὲ, εἴκοσι. καὶ νικᾷ Κύρον, καὶ συλλαμβάνει ζωγρίᾳ, μετὰ καὶ ἄλλων πλείστων· Παρμίσην τε καὶ Ἀμύτιος
C ἀδελφὸν, καὶ τρεῖς αὐτοῦ παῖδας. δι' οὓς ὕστερον καὶ Ἀμόργης ἀφείθη, ἐπεὶ κἀκεῖνοι ἀφείθησαν. καὶ ὅτι στρατεύει Κύρος ὅτι Κροῖσον καὶ πόλιν Σάρδεις, σὺν ἔργῳ ἔχων Ἀμόργην· ὅπως τε τῇ βουλῇ Οἰβαρᾶ Περσῶν εἴδωλα ξύλινα ἀπὸ τοῦ τείχους φανέντα, εἰς δέος μὲν κατέστησε τοὺς συνοικοῦντας, ἥλω δὲ ὑφ' ἑαυτῷ τοῦτα καὶ αὐτὴ ἡ πόλις. ὅπως τε περὶ τῆς ἁλώσεως δίδοται ὁ παῖς Κροίσου σὺν ὀμήρου λόγῳ, δαιμονίου φαντάσματος ἀπατήσαντος Κροῖσον. ὅπως τε 2
D δολοῤῥαφοῦντος Κροίσου, ὁ παῖς κατ' ὀφθαλμοὺς αἰκαρεῖται· καὶ ὅπως ἡ μήτηρ τοῦ πάθους ἰδοῦσα, ἑαυτὴν τοῦ τείχους ἀποκρημνίζει, καὶ οὐ θνήσκει. ὅπως τε, ἁλούσης τῆς πόλεως, περὶ τὸ σὺν τῇ πόλει ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καταφύγοι, καὶ θνήσκει. καὶ ὡς τρὶς σὺν τῷ ἱερῷ πεδηθεὶς ὑπὸ Κύρου, λύεται τρίτον ἀοράτως· καίτοι σφραγίδων τῷ ἱερῷ ὑπεκειμένων, καὶ τούτων τὴν φυλακὴν
E Οἰβαρᾶ ἐμπεπιστευμένων. ὅπως τε οἱ συν-

δούμενοι Κροίσῳ, τὰς κεφαλὰς ἀπετέμνοντο, ὡς καταπροδιδόντες λύεσθαι Κροῖσον. καὶ ὅτι αἰαλληφθεὶς σὺν τῇς βασιλείοις, καὶ δεθεὶς ἀσφαλέστερον, βροντῶν καὶ σκηπτῶν ἐπενεχθέντων, λύεται πάλιν· καὶ τότε μόλις ὑπὸ Κύρου ἀφίεται. ἐξ οὗ καὶ περιείπετο, καὶ ἔδωκε Κύρος Κροίσῳ πόλιν μεγάλην Βαρίνην, ἐν τῇ Ἐκβατάνων, σὺν ᾗ ἵππεῖς μὲν πεντακισχίλιοι, πελταστὰς δὲ καὶ ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, μύριοι. ἔτι
B δὲ Βαρηνεμβαὶ ὡς ἀποστέλλει Κύρος σὺν Περσίδι Πετισάκην τὸν ἡμιάρρενα, μέγα πρὸς αὐτὸ δυνάμενον, σὺν ἔγκῃ ἀπὸ Βαρκανίων Ἀστυίγαν. ἐπόθει γὰρ αὐτός τε καὶ ἡ θυγάτηρ Ἀμυτις τὸν πατέρα ἰδεῖν. καὶ ὡς Οἰβαρᾶς βουλεύει Πετισάκῃ σὺν ἐρήμῳ τόπῳ καταλιπόντα Ἀστυίγαν, λιμῷ καὶ δίψῃ ἀπολέσαι· καὶ γέγονε. δι' ὀνυπνίων δὲ τοῦ μιάσματος μηνυθέντος, Πετισάκης, πολλάκις αἰτησαμένης Ἀμύτιος, εἰς τιμωρίαν τοῦδε Κύρου ἐκδίδοται. ἡ δὲ τοὺς ὀ-
C φθαλμοὺς ὀξορύξασα, καὶ ὃ δέρμα τοῦ δείσασα, αὐεσαύρωσεν. Οἰβαρᾶς δὲ δεδιὼς μὴ τὰ ὅμοια πείσεται, καίτοι Κύρου μηδὲν τοιοῦτον ἰσχυριζομένου τοῦδε χωρήσας, αὐτὸς ὅμως ἀποκαρτερήσας δι' ἡμερῶν δέκα, ἑαυτὸν ἐξήλαθε. Ἀστυίγας δὲ μεγαλοπρεπῶς ἐτάφη. καὶ σὺν τῇ ἐρήμῳ δὲ ἄβρωτος αὐτὸ διέμεινεν ὁ νεκρός. λέοντες γὰρ αὐτὸ (φασὶ) μέχρι Πετισάκης πάλιν ἐλθεῖν καὶ αἰαλαβεῖν, ἐφύλαττον τὸν νεκρόν. D Κύρος δὲ στρατεύει ὅτι Δέρβικας, Ἀμοργίου βασιλεύοντος αὐτῶν· καὶ ἐξ ἐνέδρας οἱ Δέρβικες ἱππεῖς ἐλέφαντας, καὶ τοὺς ἱππεῖς Κύρου τρέπουσι. καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Κύρος σὺν τῷ ἵππου, καὶ Ἰνδὸς ἀνήρ· (συνεμάχοντο γὰρ καὶ Ἰνδοὶ τοῖς Δερβίκεσιν, ἐξ ὧν καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἔφερον) τοῦτ' οὖν ὁ Ἰνδὸς πεσόντα Κύρον βάλλει ἀκοντίῳ ὑπὸ τὸ ἰσχίον, εἰς τὸν μηρόν. ἐξ οὗ καὶ τελευτᾷ. τότε δὲ ζῶντα αὐτὸν ἁλόντες αὐτὸν E ὁ οἰκεῖοι, ὅτι τὸ στρατόπεδον ἡέσταν. ἀπέθανον δὲ σὺν τῇ μάχῃ καὶ Περσῶν πολλοὶ καὶ Δερβίκων ἵσοι. μύριοι γὰρ τὸ αὐτό.

Crœso vincti fuerant, amputata fuerint capita, vt quorum proditione solutus Crœsus fuisset. Narrat etiã, Crœsum in regias ædes adductum vinctúmque firmius fuisse: sed quum tonitrua fulminaque irruissent, rursum fuisse solutum: túmque Cyrum vix tãdem eum missum fecisse. à quo tempore Cyrus cùm aliis humanitatis officiis eum prosequutus sit, tum verò vrbem magnã nomine Barenen prope Ecbatana ei donauerit: in qua erant quinque millia equitum, peltatorum autem iaculatorúmque & sagittariorum decem millia. Commemorat item quomodo Cyrus Petisacan eunuchum, qui apud ipsũ plurimùm authoritate valebat, in Persas miserit vt Astyigam à Barcaniis adduceret. nam & ipse & Amytis filia patrem videre cupiebat. Quomodo item OEbaras consilium dederit Petisacæ vt in deserto loco Astyigã relinqueret, & fame sitíque conficeret. id quod factum est. At in somnis scelere patefacto, Petisacas puniendus traditur Amyti, quę eũ expoposcerat. Illa verò oculos eius effodit, pellémque detraxit, & cruci deĩde affixit. OEbaras autem, timẽs ne eadẽ quæ ille pateretur, quãuis Cyrus nihil tale se permissurum affirmaret, nihilominus decem dierum inedia ipse sibi mortem consciuit. Astyigas verò magnificè splendidéque sepultus est, atque in deserto loco cadauer eius intactũ permansit, neque fuit à feris comesum. leones enim cadauer eius, donec Petisacas reuersus acciperet, seruabant. Cyrus autẽ aduersus Derbices expeditionẽ suscipit, quorum rex erat Amoræus: at Derbices ex insidiis producunt elephantes, ac Cyri equites fugãt. vbi ipse Cyrus ex equo cecidit & quidam Indus. nã Indi Derbicibus in bello opem ferebant: à quibus etiam acceptos elephantes in bellum ducebant. Hic igitur Indus, quum Cyrus iã cecidisset, eum iaculo vulnerauit sub coxa in femore: ex quo vulnere postea mortuus est. tũ verò ipsum adhuc viuũ, quũ familiares sui erexissẽt, ad castra profecti sũt. Occubuerũt autẽ in pugna illa multi Persæ, & æquales numero Derbices. nã illorũ quoq; x. millia erãt.

Amorges verò quum audiuisset quod Cyro contigerat, festinanter venit, Sacarum equitum viginti millia ducēs. & quum Persæ ac Derbices inter se conflixissent, tam strenuè Persæ ac Sacæ pugnarunt, vt penes eos victoria fuerit: interfecto Derbicum rege Amoræo, cū duobus eius filiis. occubuerunt autem Derbicum triginta millia, Persarum nouē millia: & regio in ditionem Cyri concessit. Cyrus verò sub mortis tempus Cambysem primum filium regem creauit: iuniorem verò nomine Tanyoxarcē, dominum Bactriorum & ipsius regionis, necnō Choramniorum, Parthiorúmque & Carmaniorū: & vt suas regiones à tributo soluēdo liberas haberet, statuit. Ex Spitamæ autem liberis, Spitadē quidē Derbicibus præfecit, Megabernem autem Barcaniis: eósque matri in omnibus obtēperare iussit. Quinetiam illos & mutuò & cum Amorge dexteras in amicitiæ testimonium iungere voluit: & illis quidem qui in mutua beneuolentia permanerent, omnia fausta precabatur: at illos qui priores iniuriā illaturi essent, denouebat. His dictis diem suum obiit, tertio à vulnere accepto die, quum annos triginta regnauisset. Atque hic finē habet vndecimus Ctesiæ Cnidii liber.

Duodecimus verò à regno Cambysis incipit. Hic regnans iussit patris corpus per Bagapatē eunuchum apud Persas sepeliri, & alia quemadmodum à patre constituta erant, administrauit. Plurimum verò apud ipsum authoritate valebat Artasyras Hyrcanius: ex eunuchis autem Ixabates & Aspadates & Bagapates, qui etiam apud patrē maximus fuerat. Post Petisacæ autē mortē, hic aduersus AEgyptū & Amyrtæū AEgyptiorū regem exercitū ducit, quum Combapheus eunuchus, qui plurimum apud AEgyptiorum regem poterat, pontes & alias AEgyptiorū res prodidisset, vt ipse AEgypti præfecturam consequeretur. id quod factū est. ita enim cū eo Cābyses pactus fuerat, primùm per Ixabatē Cōbaphei patruelē, & suis ipse verbis postea. Quū autē Amyrtæū viuū cepisset, nullo alio

Α Ἀμόργης δὲ ὡς Κύρου ἀκούσας, ἀπουδῇ ὡδοιγίνεται, ἔχων Σακῶν δισμυρίους ἱππέας. καὶ πολέμου συρραγέντος Περσῶν καὶ Δερβίκων, νικᾷ κατακράτος ὁ Γερσικὸς καὶ Σακῶν στρατός. ἀναιρεῖται δὲ καὶ ὁ τοῦ Δερβίκων βασιλεὺς Ἀμοραῖος, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δύο παῖδες αὐτοῦ. ἀπέθανον δὲ Δερβίκων μυρίοι τρισμύριοι, Περσῶν δὲ ἐννεακισχίλιοι. καὶ ὑποχωρήσεν ἡ χώρα Κύρῳ. Κύρος δὲ μέλλων τελευτᾶν, Καμβύσην μὲν τὸν

Β πρεσβύτερον υἱόν, βασιλέα καθίστη· Τανυοξάρκην δὲ τὸν νεώτερον, ἐπέστησε δεσπότην Βακτρίων καὶ τῆς χώρας, καὶ Χορεμνίων, καὶ Παρθίων, καὶ Καρμανίων, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς χώρας διεσάμενος. τοῦ δὲ Σπιταμᾶ παῖδων, Σπιτάδην μὲν, Δερβίκων ἀπέδειξε σατράπην, Μεγαβέρνην δὲ, Βαρκανίων. τῇ μητρὶ δὲ πάντα πείθεσθαι προσέταξε. καὶ Ἀμόργῃ φίλον τοῦτοις, τοῦ δεξιῶν ἐμβαλλομένων, ἐποιεῖτο, καὶ ἀλλήλοις καὶ τοῖς

C μὲν ἐμμένουσι ταῖς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίαις ἀγαθὰ εὔχετο, ἐπηρᾶτο δὲ τοῖς χειρῶν ἄρξουσιν ἀδίκων. ταῦτα εἰπὼν, ἐτελεύτησε τρίτην ὕστερον ἀπὸ τοῦ τραύματος ἡμέρα, βασιλεύσας ἔτη λ'. ὧν οἷς ὁ τοῦ Κτησίου λόγος τοῦ Κνιδίου.

Ἄρχεται δὲ ὁ ιβ' ἀπὸ τῆς Καμβύσου βασιλείας. οὗτος βασιλεύσας ἀπέστειλε τὸν τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Βαγαπάτου τοῦ ἡμιαρρένος εἰς Πέρσας ταφιῶσαι νεκρόν· καὶ πάντα ὡς ὁ πατὴρ ὡρίσατο, διῴκησατο. μέγιστον δὲ παρ' αὐτοῦ ἠδυνάτο Ἀρτασύρας Υρκάνιος· τῶν δὲ

D ἡμιαρρένων Ἰξαβάτης τε καὶ Ἀσπαδάτης καὶ Βαγαπάτης, ὃς καὶ τοῦ πατρὸς μέγιστος. καὶ μετὰ τὴν Γεπισάκης θάνατον, οὗτος στρατεύει ἐπ' Αἰγύπτου, καὶ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα Ἀμυρταῖον, Κομβαφέως τοῦ ἡμιαρρένος, ὃς ἐν μέγα δυνάμενος παρὰ τῷ Αἰγυπτίων βασιλεῖ, καταστήσας τάς τε γεφύρας καὶ πάντα τῶν Αἰγυπτίων πρά-

E γματα, ἐφ' ᾧ ἡγεῖσθαι ὑπάρχῃς Αἰγύπτου. ὃ γίγνε. ταῦτα γὰρ αὐτοῦ Καμβύσης ἀφῃρεῖ Ἰξαβάτου τοῦ Κομβαφέως ἀνεψιοῦ συνέθετο, καὶ αὐτὸς οἰκειοφώνως ὕστερον. ζωγρίαν δὲ λαβὼν τὸν Ἀμυρταῖον, οὐδὲν δηλῶ

κακὸν

ipsum detrimento affecit, nisi quòd illum in Susa cum sex millibus AEgyptiorū quos ipse delegit, relegauit. Sed & vniuersam AEgyptū subegit: obierúntque in ea pugna AEgyptiorū quinquaginta millia, & Persarum viginti. Quidam autem magus cui nomen erat Sphendadati, quū fuisset ob delictū verberibus à Tanyoxarce cæsus, accedit ad Cābysem, & apud eum fratrem Tanyoxarcem accusat, eum ipsi insidias moliri dicens: argumētum etiam rebellionis addens, quòd, si vocaretur, non veniret. Cambyses igitur fratrem ad se venire iubet. ille verò aliquo negotio detentus, profectionem distulit. Tūc verò magus eum audacius criminari. At mater Amytis verba magi suspecta habens, Cambysem filium, ne fidem haberet mago, admonebat. at rex se non credere fingebat: quum tamen maximopere crederet. Quum autem tertiùm à Cambyse frater esset accersitus, venit: ipsúmque frater amplexatus est, quum nihilominus de illo interficiendo cogitaret. sed hác cogitationem ad exitum inscia Amytide perducere conabatur. id quod perfectum est. nam magus cōsilium cū rege cōmunicans, hunc dolū machinatur: Quum ipse Tanyoxarci esset simillimus, consilium regi dat vt ipsi tāquam falso fratris regis accusatori, caput abscindi coram omnibus iubeat: clàm autem Tanyoxarcem interfici imperet. quinetiam illius vestem sibi indui magus postulat, vt ex ipso vestitu Tanyoxarces esse iudicetur. atque hæc fiūt. nam hausto sāguine taurino interficitur Tanyoxarces: at magō illius veste induitur, & Tanyoxarces existimatur: diúque latet omnes præter Artosyran, Bagapatem & Ixabatem. his enim solis rem Cābyses aperire ausus est. Cambyses autē Labyzo qui primus erat inter Tanyoxarcis eunuchos, & aliis ad se vocatis, magum illa veste indutum, ostendit sedentem, dixítque, Hunc esse Tanyoxarcem existimatis? Labyzus verò miratus, Quem aliū,

κακὸν ἐπράσσετο ἢ ὅτι εἰς Σοῦσα ἀνάπαστον

A στῶν ἑξακισχιλίοις Αἰγυπτίοις, οὓς αὐτὸς ἠρετίσατο, ἐποιήσατο. καὶ τῷ Αἰγύπτῳ δὲ πᾶσαν ὑπέταξεν. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ, Αἰγυπτίων μὲν μυριάδες πέντε, Περσῶν δὲ δύο. μάγος δέ τις Σφενδαδάτης ὄνομα, ἀμπρτήσας καὶ μαστιγωθεὶς ὑπὸ Τανυοξάρκου, ἀφικνεῖται πρὸς Καμβύσην, ἐνδιαβάλλων τὸν ἀδελφὸν Τανυοξάρκην ὡς ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ. καὶ σημεῖον ἐδίδου τῆς ἀποστάσεως, ὡς εἰ κληθεὶν ἔλθοι, οὐκ

B ἂν ἔλθοι. δηλοῖ τοίνυν ὁ Καμβύσης ἐλθεῖν τὸν ἀδελφόν· ὁ δὲ, χρείας ἄλλης ἀπαντούσης μόλις, ἀνεβάλετο. παρρησιάζεται τῆς διαβολῆς πλέον ὁ μάγος. Ἀμυτις δὲ ἡ μήτηρ τὰ τοῦ μάγου ὡς ἐπὶ ὑπονοοῦσα, συνοῦδέτει Καμβύσην τὸν υἱὸν μὴ πείθεσθαι. ὁ δὲ ὑπεκρίνετο μὴ πείθεσθαι, ἐπείθετο δὲ μάλιστα. διόπερ μαθὼν ὁ τρίτον Καμβύσου πρὸς τὸν ἀδελφὸν, τοῦ διγένεται. καὶ ἀσπάζεται μὲν αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς, οὐδὲν δὲ

C ἧττον ἀνελεῖν ἐμελέτα. κρύφα δὲ Ἀμύτιος εἰς πρᾶξιν ἀγαγεῖν τῷ μελέτῳ ἐσπευδε. καὶ λαμβάνει πέρας ἡ πρᾶξις. ὁ γάρ τοι μάγος βουλῆς τοῦ βασιλεῖ κοινωνῶν, βουλεύει τοιοῦτον· ὅμοιος ὢν αὐτὸς ὁ μάγος κάρτα τοῦ Τανυοξάρκη. βουλεύει τοιαρτοῦν αὐτὸν μὲν ἐν τοῦ φανερῷ, ὡς δῆθεν ἀδελφοῦ βασιλέως κατειπόντα, τῷ κεφαλῷ πρεσπάσαι ἀποτμηθῆναι, ἐν δὲ τοῦ κρυπτῷ ἀναιρεθῆναι Τανυοξάρκῃ, καὶ

D τῷ ἐκείνου στολῷ ἀμφιασθῆναι τὸν μάγον· ὥστε καὶ τοῦ ἀμφιάσματι νομίζεσθαι Τανυοξάρκῃ. καὶ γίνεται τοῦτο. αἴματι γὰρ ταύρου, ὃ ἔζεπιεν, ἀναιρεῖται Τανυοξάρκης. ἀμφιάζεται δὲ ὁ μάγος, καὶ νομίζεται Τανυοξάρκης. καὶ λανθάνει πάντας ὅτι πολὺ χρόνον, πλὴν Ἀρτασύρας καὶ Βαγαπάτου καὶ Ἰξαβάτου. τούτοις γὰρ μόνοις Καμβύσης ἐθάρρησε τὴν πρᾶξιν.

Λάβυζον δὲ ἡμιαρρένων τῶν πρώτον οἱ ἥ-

E σθη Τανυοξάρκεω, προσκαλεσάμενος ὁ Καμβύσης, καὶ τοὺς ἄλλους, ἐπιδείξας τὸν μάγον ὡς ἐσημάτισο καθεζόμενον, Τοῦτον (ἔφη) νομίζετε Τανυοξάρκην; ὁ δὲ Λάβυζος, θαυμάσας, Καὶ τίνα ἄλλον,

D

E

dixit, esse putemus? Adeo propter similitudinẽ magus latebat. Mittitur ergo ad Bactrios, & omnia non secus ac si Tanyoxarces esset, administrat. Post annos verò quinque, res tota declaratur Amyti per Tibetheum eunuchum, quem magus verberauerat, petíque Sphendadatem à Cambyse: qui dare noluit: quãobrem illa eũ execratur, & hausto veneno moritur. Sed contigit vt sacrificante Cambyse, quũ victimæ iugularentur, sanguis non flueret. qua ipse ex re magis etiam deiecto animo erat. Sed & Roxane puerum capite carẽtem peperit: magíque ipsi dicebant, hanc prodigiorum significationem esse, nullum regni successorem ab eo relictum iri. Mater etiam noctu illi in sõmnis apparens, ob cædem perpetratam, minabatur: ideóque magis etiam angebatur. Quum autem Babylonem accessisset, & ibi paruum lignum cultro poliens, tempus vt falleret, femoris musculũ percussisset: vndecimo die mortem obiit, quum duodeuiginti annis regnauisset.

Bagapates autem & Artasyras, antequam Cãbyses moreretur, consilium inierunt regni mago tradendi, qui quidem illo mortuo regnum adeptus est. At Ixabates sumptum Cambysis corpus in Persidem portauit. vnde veniens, dum magus sub Tanyoxarcis nomine regno potiretur, de eo apud vniuersum exercitũ indicium professus est, eúmque infamauit. Quod quum fecisset, in templum confugit: indéque comprehensus est, & ei caput abscissum. Vnde septem inter Persas principes viri vnà aduersus magum cospirauere, Onophas, Idernes, Norondabates, Mardonius, Barisses, Artaphernes & Darius Hystaspis filius. Hi, quum inter se fidem dedissent, assumitur etiam Artasyras, prætereáque Bagapates, qui claues omnes regiarum ædium habebat. Illi igitur septem viri Bagapatis opera in regias ædes ingressi, magũ inueniũt cum pellice Babylonia dormiẽtem. Qui quum illos vidisset, prosiliit, & nullo instrumẽto bellico reperto, (quoniã omnia Bagapates clam subtraxerat)

A ἔφη, νομιοῦμεν; τοσοῦτον ἐλάνθανε τῇ ὁμοιότητι ὁ μάγος. ἀπέμπεται δὴ εἰς Βακτρίους, καὶ τοιάτῃ πόνῃ ὡς Τανυοξάρκης. πέντε δὲ ἐνιαυτῶν διελθόντων, μανθάνεται ἡ Ἄμυτις ὃ δρᾶμα διὰ Τιβέθεως τοῦ ἡμιάρρενος, ὃν ὁ μάγος τυπτήσας ἐτύγχανε. καὶ αἰτεῖ ⓦ Σφενδαδάτην παρὰ Καμβύσου. ὁ δὲ οὐ δίδωσιν. ἡ δὲ ἐπαρᾶται, καὶ πιοῦσα φάρμακον, τελευτᾷ. θύει ὁ Καμβύσης, καὶ τῶν ἱερείων σφαζομένων αἷμα οὐκ ἀπορρεῖ· καὶ ἀθυμεῖ. καὶ τίκτει αὐτοῦ ἡ Ῥωξάνη παιδίον ἀκέφαλον· καὶ πλέον ἀθυμεῖ. καὶ ⓐ μάγοι λέγουσιν αὐτοῦ τοῦ τῶν τεραάτων δήλωσιν, ὅτι οὐ καταλείψει τῆς ἀρχῆς διάδοχον· καὶ ἐφίσταται αὐτοῦ ἡ μήτηρ ἐν νυκτί, ἀπειλοῦσα τῆς μαιφονίας· καὶ πλέον ἀθυμεῖ. ἀφικόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ξέων ξυλάριον μαχαίρᾳ, διατελῶν χάριν, παίει τὸν μηρὸν εἰς τὸν μυῶ, καὶ ἑνδεκαταῖος τελευτᾷ, βασιλεύσας δυοῖν δέοντα εἴκοσι.

Βαγαπάτης δὲ καὶ Ἀρτασύρας, πρὶν ἢ Καμβύσης τελευτήσει, ἐβουλεύσαντο βασιλεῦσαι τὸν μάγον. καὶ ἐβασίλευσαν, ἐκείνου τελευτήσαντος. Ἰξαβάτης δὲ τὸ Καμβύσου σῶμα Ἰξαβάτης ἦλθε εἰς Πέρσας. τοῦ μάγου δὲ βασιλεύσαντος ὀνόματι τοῦ Τανυοξάρκου, ἦκεν Ἰξαβάτης ἐκ Περσίδος, καὶ κατειπὼν τῇ γραπτῇ πάσῃ, καὶ διαμαρτυρόμενος τὸν μάγον, κατέφυγε εἰς τὸ ἱερόν· ἐκεῖθέν τε συλληφθεὶς ἀπετμήθη. ἐντεῦθεν ἑπτὰ τῶν Περσῶν ὀνόματι ὁμόσαντο ἀλλήλοις κατὰ τοῦ μάγου, Ὀνόφας, Ἰδέρνης, Νορονδαβάτης, Μαρδόνιος, Βαρίσσης, Ἀρταφέρνης καὶ Δαρεῖος Ὑστάσπεω. τούτων ἀλλήλοις πίστεις δόντων, προσλαμβάνεται καὶ ὁ Ἀρτασύρας, εἶτα καὶ ὁ Βαγαπάτης, ὃς τὰς κλεῖς πάσας τῶν βασιλείων εἶχε. καὶ εἰσελθόντες διὰ τοῦ Βαγαπάτου οἱ ἑπτὰ εἰς τὰ βασίλεια, εὑρίσκουσι ⓦ μάγον παλλακῇ Βαβυλωνίᾳ συγκαθεύδοντα. ὡς δὲ εἶδεν, ἀνεπήδησε· καὶ μηδὲν

B ὅπλων τῶν πολεμικῶν ὀργάνων, (πάντα γὰρ ὁ Βαγαπάτης λάθρα ὑπεξήγαγε)

σίφεον χρύσεον σύντεμνας, καὶ λαβὼν τὸν πόδα, ἐμάχετο. καὶ τέλος, κατακεντηθεὶς ὑπὸ τῶν ἑπτά, ἀπέθανε, βασιλεύσας μῆνας ἑπτά.

Βασιλεύει δὲ τῶν ἑπτὰ ὁ Δαρεῖος, τοῦ ἵππου, καθὰ συνέκειτο ἀλλήλοις, πρῶτον, μηχανῇ τινὶ καὶ τέχνῃ, ὅπῃ ὁ ἥλιος πρὸς ἀνατολὰς ἐνίοτο, χρεμετίσαντος. ἄγεται τοῖς Πέρσαις ἑορτὴ τῆς μαγοφονίας, καθ' ἣν Σφενδαδάτης ὁ μάγος ἀνῃρήθη. Δαρεῖος προστάσσει τάφον ἑαυτῷ κατασκευασθῆναι ἐν τῷ διπλῷ ὄρει· καὶ κατασκευάζεται. ὀπτῆσαι δὲ ἰδεῖν αὐτὸν, ὑπό τε τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν γονέων κωλύεται. ⓐ δὲ γονεῖς ἀνελθεῖν βουληθέντες, ὅπῃ οἱ ἱερεῖς εἶδον οἱ ἀνέλκοντες αὐτοί, καὶ ἐφοβήθησαν, καὶ φοβηθέντες ἀφῆκαν τὰ σχοινία, ἔπεσον καὶ ἐτελεύτησαν. καὶ ἐλυπήθη Δαρεῖος λίαν· καὶ ἀπετμήθησαν αἱ κεφαλαί, τεσσαράκοντα ὄντων τῶν ἀνελκόντων. ὅτι ὀπτᾶται Δαρεῖος Πελαργόμην τῷ σατράπῃ Καππαδοκίας, ὅτι Σκύθας διαβῶσι, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας αἰχμαλωτίσαι. ὁ δὲ, διαβὰς πεντηκοντόρεις λ', ἠχμαλώτισε. συνέλαβε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῶν Σκυθῶν Μαρσαγέτην, ὅτι κακῶς δῶρον τοῦδε τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ δεδεμένον. Σκυθάρκης δὲ ὁ Σκυθῶν βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἔγραψεν ὑβρίζων Δαρεῖον· καὶ ἀντεγράφη αὐτῷ ὁμοίως. τράτευμα δὲ ἀγείρας Δαρεῖος, ὀγδοήκοντα μυριάδας, καὶ ζεύξας τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Ἴστρον, διέβη ὅπῃ Σκύθας, ὁδὸν ἐλάσας ἡμερῶν ιε'. καὶ ἀντέπεμπον ἀλλήλοις τάξα· ὅπῃ κρατέστερα ἦν τὰ τῶν Σκυθῶν. διὸ καὶ φεύγων Δαρεῖος διέβη τὰς γεφυρώσας· καὶ ἔλυσε πρὸ τοῦ πρὶν ἢ τὸ ὅλον διαβῆναι στράτευμα· καὶ ἀπέθανον ὑπὸ Σκυθάρχου οἱ κατάλειφθέντες ἐν τῇ Εὐρώπῃ, μυριάδες ὀκτώ. Δαρεῖος δὲ τὸν γέφυραν διαβάς, Χαλκηδονίων οἰκίας καὶ ἱερὰ ἐνέπρησεν, ἐπεὶ τὰς πρὸς αὐτοῖς γεφύρας ἐμελέτησαν λύσαι· καὶ ὅπῃ τὸν βωμὸν, ὃν πρῶν Δαρεῖος κατέθετο

A sedile aureum confregit, eiúsque pede arrepto, quum pugnaret, tandem à septem illis viris vulneratus, mortem obiit, quũ septẽ menses regnauisset.

Regnat verò ex septẽ illis viris Darius, quum eius equus (iuxta id quod inter eos conuenerat) arte quadã adhibita primus post solis ortum hinnisset. Cæterùm quo die Sphendadates magus interfectus est, festũ, magophonia dictum, apud Persas celebratur. B Hic Darius sepulcrũm sibi extrui in duplici monte iubet, atque id extruitur: sed quũ id videre cuperet, à Chaldæis & à parentibus prohibetur. Quum autem parẽtes eius ascendere voluissent, ceciderunt atque interjerunt: quũ sacerdotes qui illos sursum trahebant, illud conspicati & inde timore correpti, funes laxassent. Quæ res ingentem Dario mœrorem attulit: & illis qui eos trahebant, numero quadraginta, C amputata capita fuerunt. Darius præterea Ariaramnẽ Cappadociæ satrapã aduersus Scythas proficisci, & viros fœminásque captiuos abducere iubet. Ille autem cum triginta nauibus quinquagenũm remorum traiiciens, id exequutus est. Comprehendit autem & fratrem regis Scytharũ Marsagetem, quum eum à suo fratre ob malè administratum munus in vincula coniectum inuenisset. At Scytharces Scytharũ rex, iratus, literas Dario scripsit contumeliosas: & similiter ipsi responsum est. Darius tãdem octingentorum millium exercitũ coacto, & Bosphoro Istróque ponte iunctis, aduersus Scythas profectus est, & quindecim dierum itinere progressus est: sibíq; mutuò arcus miserunt. Sed quũ Scythici validiores essent, Darius pontes transiuit, atque festinanter dissoluit antequã totus transiret exercitus: quare Scytharces E octoginta illa hominum millia in Europa relicta, interfecit. Darius verò, quum pontem pertransisset, domus templáque Chalcedonensium combussit: quoniam pontes qui versus regionem suam spectabant, dissoluere tentauerant, & aram, quam Darius transiens,

in honorem Iouis diabaterii ſtatuerat, euerterant. Datis autem ex Ponto rediens & Medicum exercitum ducens, inſulas Græciámque populabatur: cui apud Marathonē Miltiades occurrit, vicítque barbaros: & ipſe quoque Daris occubuit, eiúſque cadauer petentibus Perſis denegatum eſt. Darius autem ad Perſas reuerſus eſt, vbi celebratis ſacrificiis, quū triginta dies morbo laboraſſet, mortuus eſt: qui annos * ante regnum vixerat, & annos vnum & triginta regnauerat. Obiit etiam diem ſuum Artaſyras. Bagapates autem, quum ſex annos ſepulcro Darii aſſediſſet, mortuus eſt.

Regnat Xerxes filius eius, apud quem Artapanus Artaſyræ filius maximam obtinet autoritatem, quemadmodum eius pater apud patrē regis obtinuerat, itémque Mardonius antiquus. Ex eunuchis autem plurimùm apud eū poterat Natacas. Xerxes vxorem ducit Onophæ filiam Amiſtrin, ex qua filium ſuſcipit Dariæum: & poſt biennium, alterum, Hyſtaſpem nomine: & præterea Artoxerxem: duáſque filias, quarum vna, Amytis, nomine auiæ, vocatur: altera, Rhodogune. Xerxes aduerſus Cræcos expeditionē ſuſcepit, quòd Chalcedonenſes pōtem ſoluere conati eſſent, (quēadmodum iam dictū eſt) & arā à Dario erectam diruiſſēt: quòdque Datin Athenienſes interfeciſſent, neque cadauer eius dare voluiſſent. Primùm igitur Babylonem profectus eſt: & Belitanæ videre ſepulcrum exoptauit: viditque opera Mardonii adiutus: & vrnam olei non potuit, quemadmodum ſcriptum erat, implere. Inde Ecbatana profecto, defeciſſe Babylonios, & Zopyrum ſuum ducē interfeciſſe, nuntiatur. In hunc modum de his loquitur Cteſias, non quemadmodum Herodotus. nā quæcūque hic de Zopyro, (niſi quòd mula ipſi peperit) ille à Megabyzo facta fuiſſe ſcribit, qui Xerxis gener erat, quum filiam eius Amytin vxorem duxiſſet. Ita Babylon capta eſt per Megabyzum: cui Xerxes, præter alia multa,

A ὅτι ὀνόματι Δαμβατηείου Διός, ἠφάνισεν. Δάτις δὲ ἐπανιὼν ἐκ Πόντου, καὶ τῶν Μηδικοῦ στόλου ἡγούμενος, ἐπόρθει νήσους καὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐν Μαραθῶνι δὲ Μιλτιάδης ὑπαντιάζει, καὶ νικᾷ τοὺς βαρβάρους, καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Δάτις. καὶ οὐδὲ τὸ σῶμα Πέρσαις αἰτησαμένοις ἐδόθη. Δαρεῖος δὲ ἐπανελθὼν εἰς Πέρσας, καὶ θύσας, καὶ ἡμέρας νοσήσας λ', τελευτᾷ· ζήσας μὲν ἔτη ιβ' πρὸ τῆς βασιλείας, βασιλεύσας δὲ

B ἔτη λα'. ἀπέθανε δὲ καὶ Ἀρτασύρας καὶ ὁ Βαγαπάτης δὲ ὁ σῆμα Δαρείου παρακαθήσας ἔτη ζ', ἐτελεύτησε.

Βασιλεύει Ξέρξης ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ᾧ Ἀρτάπανος ὁ Ἀρτασύρα παῖς γίνεται δυνατὸς παρ' αὐτῷ, ὡς ὁ πατὴρ παρὰ τῷ πατρί, καὶ Μαρδόνιος ὁ παλαιός. ἡμαρρένων δὲ μέγιστον ἠδύνατο Νατάκας. γαμεῖ δὲ Ξέρξης Ὀνόφα θυγατέρα Ἀμιστρίν, καὶ γίνεται αὐτῷ παῖς Δαρσάμος. καὶ ἕτερος μετὰ δύο

C ἔτη, Ὑστάσπης, καὶ ἔτι Ἀρταξέρξης· καὶ θυγατέρες δύο, ὧν ἡ μία, Ἀμυτις, κατὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς μάμμης· ἡ δὲ, Ῥοδογούνη. ὁ δὲ δὴ Ξέρξης στρατεύει ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τε Χαλκηδόνιοι λύσαι τὴν γέφυραν (ὡς ἤδη εἴρηται) ἐπειράθησαν· καὶ ὅτι Δάτιν Ἀθηναῖοι οὐκ ἔλαβον, καὶ οὐδὲ τὸν νεκρὸν ἔδοσαν. πρότερον δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, καὶ ἰδεῖν ἐπεθύμησε Βελιτανᾶ πάφον, καὶ εἶδε παρὰ Μαρδονίου· καὶ τὴν πύελον ἐλαίου οὐκ ἴσχυσεν, ὥσπερ καὶ ἐγέγραπτο, πλῆσαι. ἐξελαύνει Ξέρξης εἰς Ἐκβάτανα, καὶ ἀγγέλλεται αὐτῷ ἀπόστασις Βαβυλωνίων, καὶ Ζωπύρου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν ὑπὸ σφῶν αἵρεσις. οὕτως καὶ περὶ τούτων φησὶ Κτησίας, καὶ οὐχ ὡς Ἡρόδοτος· ἃ δὲ περὶ Ζωπύρου ἐκεῖνος λέγει, πλὴν ὅτι ἡμίονος αὐτῷ ἔτεκεν. ἐπεὶ τά γε ἄλλα Μεγαβύζου οὗτος λέγει

E Δαρσαμάξαντα, ὃς ἦν γαμβρὸς ὢν τῇ θυγατρὶ Ἀμύτι, τοῦ Ξέρξου· οὕτως μὴν ἥλω ὑπὸ τοῦ Μεγαβύζου Βαβυλών. δίδωσι δὲ αὐτῷ Ξέρξης ἄλλα τε πολλὰ,

καὶ μύλιον χρυσοῦν, ἐξ ἑλκύσαντα τάλαντα· ὃ δημιώτατον τῶν βασιλικῶν δώρων τοῖς Πέρσαις ἐστί. Ξέρξης δὲ στρατιάσας Περσικὴν, ἀνὰ τῶν ἁρμάτων, ὀγδοήκοντα μυριάδας, καὶ τριήρεις χιλίας, ἔλαυνεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ζευγνὺς τὴν Ἄβυδον. Δημάρατος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος προεληλύθει ἤδη ἐπὶ τοῦτον, καὶ συνῆν αὐτῷ ἐν τῇ Δαβάσει, καὶ ἀπεῖργε τῆς εἰς Λακεδαίμονα ἐφόδου. Ξέρξης δὲ προσβάλλει ἐν Θερμοπύλαις Λεωνίδᾳ τῷ στρατηγῷ τῶν Λακεδαιμονίων, σὺν Ἀρταπάνου, ἔχοντος μυρίους. καὶ κατέκοπη ὁ Περσικὸν πλῆθος, τῶν Λακεδαιμονίων δύο ἢ τριῶν ἀναιρεθέντων. εἶτα προσβαλεῖν κελεύει μετὰ δισμυρίων· καὶ ἥττα γίνεται κἀκείνων. εἶτα μαστιγοῦται ὅτι τῷ πολεμεῖν· καὶ μαστιγούμενοι, ἔτι ἡττῶντο. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ κελεύει μάχεσθαι, μετὰ πεντακισμυρίων· καὶ ἐπεὶ οὐδὲν ἤνυεν, ἔλυσε τότε τὸν πόλεμον. Θώρηξ δὲ ὁ Θεσσαλὸς, καὶ Τραχινίων τὸ δυνατοὶ, Καλλιάδης καὶ Τιμαφέρνης, πλῆσθον στρατιὰν ἔχοντες. καλέσας δὲ Ξέρξης τούτους τε καὶ τὸν Δημάρατον καὶ τὸν Ἡγήσιν τὸν Ἐφέσιον, ἔμαθεν ὡς οὐκ αὐτὴ ἠπηθεῖεν Λακεδαιμόνιοι εἰ μὴ κυκλωθείησαν. ἡγούμενοι δὲ τῶν δύο Τραχινίων διὰ δυσβάτου στρατὸς Περσικὸς διελήλυθε, μυριάδες τέσσαρες· καὶ κατὰ νώτου γίνονται τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ κυκλωθέντες ἀπέθανον μαχόμενοι ἀνδρείως ἅπαντες. Ξέρξης δὲ πάλιν στρατεύμα πέμπει κατὰ Πλαταιέων, μυριάδας ιβ', ἡγούμενον αὐτοῖς Μαρδόνιον ὑπατικόν. Θηβαῖοι δ' ἦσαν τὸ κατὰ Πλαταιέων τὸν Ξέρξιον κινοῦντες. αὐτοστρατεύει δὲ Παυσανίας ὁ Λακεδαιμόνιος, τριακοσίους μὲν ἔχων Σπαρτιάτας, χιλίους δὲ τῶν περιοίκων, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πόλεων χιλιάδας ἕξ. καὶ νικᾶται κατακράτος ἡ Περσικὴ φαλαγγὰ, καὶ φεύγει τραυματισθεὶς καὶ Μαρδόνιος. οὗτος ὁ Μαρδόνιος πέμπεται συλῆσαι τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν παρὰ Ξέρξου· κἀκεῖ, φησὶ, θνήσκει, χαλάζης ὑπιπεσούσης παχείας· ἐφ' ᾧ λίθῳ Ξέρξης ἐλυπήθη·

molam auream ſex talenta pendētem donauit, quod apud Perſas omnium regiorum munerū eſt pretioſiſſimum. Xerxes autē, Perſico exercitu coacto, qui ex millibus octingentis conſtabat, præter currus, inſtructis etiam mille triremibus, in Græciam profectus eſt: Abydúmque ponte iūxit. Ad eum Demaratus Lacedæmonius tum primū acceſſit, & cum illo traiecit, eúmque ab inuadēda Lacedæmone prohibuit. Xerxes porro per Artapanum quindecim millia ducentem, apud Thermopylas cū Leonida Lacedæmoniorū duce prēlium iniit, in quo magna Perſarum cæſa eſt multitudo, ex Lacedæmoniis tātummodo duobus aut tribus interfectis. Poſtea viginti milliain aciem educi iubet: qui & ipſi ſuperātur. Quum autem verberibus etiam cæſi vt acriores ad pugnam redderētur, nihilominus victi fuiſſent, quinquaginta millia iubet educi: & quum nihil proficeret, bellandi finem fecit. Sed Thorax Theſſalus, & apud Trachinienſes potētiſſimi Calliades & Timaphernes cum exercitu aderant: quos Xerxes quum vocaſſet, vnáque Demaratum & Hegian Epheſium, Lacedæmonios nulla ratione vinci poſſe, niſi circumdarētur, intellexit. Perſarum itaque quadraginta millia, quum duo illi Trachinienſes per inuia eos duxiſſent, Lacedæmonios à tergo adoriūtur: qui circūdati, omnes ad vnum fortiter pugnantes occubuerunt. Rurſus Xerxes aduerſus Plataenſes exercitum cētum & viginti millium mittit, & Mardonium eius ducē cōſtituit. Qui autē Xerxem in Plataenſes cōcitabant, erāt Thebani. Mardonio occurrit Pauſanias Lacedæmonius, trecentos Spartanos & mille accolas, ex aliiſque vrbibus ſex millia ſecum ducens. Ibi ſuperato exercitu Perſarum, Mardonius vulneratus aufugit. Hic Mardonius quum à Xerxe ad diripiendam Apollinis ædem miſſus eſſet, ingruente ingenti grādine oppreſſus moritur: quæ res Xerxi maximum mœrorem attulit. Is cū ſuis copiis Athenas proficiſcitur:

sed quum Athenienses armatis centum & decem triremibus ad Salaminem fugissent, vrbem vacuam capit, quam incendit, præter arcem. in ea enim etiam aliqui relicti pugnabant: tandémque quum & illi noctu fugissent, illam etiam noctu combusserũt. Xerxes autem quum inde ad angustissimum Atticæ locum, Heracleum appellatũ, venisset, aggerem Salaminem versus ducere cœpit, pedestri itinere ad eam traiicere cogitans. Sed consilio Themistoclis Atheniensis & Aristidis, sagittarii ex Creta accersuntur, ac veniunt: deinde bellũ nauale Persarum & Græcorum geritur. Persæ naues habebant plusquam mille, ducémque Onophan: Græci verò septingẽtas. Græci tamen victores euadunt: & quingentæ naues Persarũ profligantur: & fugit Xerxes consilio rursus & arte Aristidis atque Themistoclis. In reliquis verò omnibus præliis ceciderunt Persarum centum & viginti millia. At Xerxes, quum in Asiam traiecisset, & Sardis proficisceretur, misit Megabyzum vt templum Delphicum diriperet: illóque id suscipere recusante, Matacas eunuchus iniuriam Apollini illaturus omniáque direpturus mittitur. Is cõfectis ita rebus ad Xerxem reuersus est. Xerxes ex Babylone ad Persas proficiscitur. At Megabyzus suam vxorem Amytin (quæ filia Xerxis erat, quemadmodũ ñ dictũ est) adulterii insimulat. quam ob rem Amytis à patre acriter reprehẽditur: at illa impudicitiæ crimen à se remouet. Verùm Artapanus, qui plurimum apud Xerxẽ autoritate valebat, cum Spamitre eunucho (qui & ipse plurimum apud eum poterat) de Xerxe interficiendo consilium agitat: ídque perpetrant, & Artoxerxi filio persuadent ab altero filio Dariæo patrem suum necatum esse: adducitúrque Dariæus ab Artapano domum Artaxerxis, cum ingenti clamore se parricidam esse negans. is tamen capite plectitur.

A Ξέρξης δὲ ὅπ' αὐτοῦ Ἀθηναῖος ἐλαύνει. καὶ Ἀθηναῖοι, πληρώσαντες ἑκατὸν δέκα τριήρεις, φεύγουσιν εἰς Σαλαμῖνα. καὶ Ξέρξης τὴν πόλιν κενὴν αἱρεῖ, καὶ ἐμπίμπρησι, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως. ἐν αὐτῇ γὰρ ἔτι τινὲς ὑπολειφθέντες ἐμάχοντο. τέλος κἀκείνων νυκτὶ φυγόντων, καὶ κἐκείνην σὺν ἐφλεξαν. ὁ δὲ Ξέρξης αὐτόθεν ἐλθὼν ὅτι στενότατον τῆς Ἀττικῆς, ὃ Ἡρακλέον καλεῖται, ἐχώννυε χῶμα ὅτι Σαλαμῖνα, πεζῇ ἐπ' αὐτὴν διαβιβᾶν διανοούμενος. βουλῇ δὲ Θεμιστοκλέους Ἀθηναίου καὶ Ἀριστείδου, τοξόται μὴν ἀπὸ Κρήτης προσκαλοῦνται καὶ παραγίνονται· εἶτα ναυμαχία Περσῶν καὶ Ἑλλήνων γίνεται· Περσῶν μὴν, ναῦς ἐχόντων ὑπὲρ χιλίας, στρατηγοῦντος αὐτῶν Ὀνόφα· Ἑλλήνων δὲ, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. καὶ νικῶσιν Ἕλληνες, καὶ διαφθείρονται Περσικαὶ πεντακόσιαι νῆες· καὶ φεύγει Ξέρξης, βουλῇ πάλιν καὶ τέχνῃ Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους. ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἀπάσαις μάχαις ἀπέθανον Περσῶν ιβ' μυριάδες. Ξέρξης δὲ περάσας εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀπελαύνων εἰς Σάρδεις, ἔπεμπε Μεγάβυζον τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν συλῆσαι. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος παρῃτεῖτο, ἀποστέλλεται Ματακᾶς ὁ εὐνοῦχος, ὕβρεις τε φέρων τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ πάντα συλήσων. καὶ δὴ οὕτως ποιήσας, πρὸς Ξέρξην ὑπέστρεφε. Ξέρξης δὲ ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Γέρραν παραγίνεται, καὶ Μεγάβυζος τὴν γυναικὸς τῆς ἰδίας Ἀμύτιος, (ἣ θυγάτηρ, ὡς προείρηται, Ξέρξου ἐτύγχανεν) ὡς μεμοιχευμένης, λόγοις ἐκίνει. καὶ ὅτι πιμᾶται Ἀμυτις λόγοις ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπισχνεῖται σωφρονεῖν. Ἀρτάπανος δὲ, μέγα παρὰ Ξέρξῃ δυνάμενος, μετὰ Σπαμίτρου τοῦ ἡμιάρρενος, καὶ αὐτὸ μέγα δυναμένου, βουλεύονται ἀνελεῖν Ξέρξιν. καὶ ἀναιροῦσι. καὶ πείθουσιν Ἀρτοξέρξιν τὸν υἱὸν ὡς Δαρειαῖος αὐτὸν ὁ ἕτερος παῖς ἀνεῖλε. καὶ παραγίνεται Δαρφάνος ἀγόμενος ὑπὸ Ἀρταπάνου εἰς τὴν οἰκίαν Ἀρτοξέρξου, πολλὰ βοῶν καὶ ἀπαρνούμενος ὡς οὐκ εἴη φονεὺς τοῦ παιδός· καὶ ἀποθνήσκει.

Καὶ βασιλεύει Ἀρτοξέρξης, παρουσῇ Ἀρτάπανος· καὶ ὅτι βουλεύεται πάλιν ὑπ' αὐτὸ, καὶ λαμβάνει κοινωνὸν τῆς βουλῆς Ἀρτάπανος Μεγάβυζον, ἤδη λελυπημένον ὅτι τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ Ἀμύτι, λύπῃ τῆς μοιχείας ὑπόληψιν· καὶ ὅρκοις ἀλλήλοις ἀσφαλίζονται. ἀλλὰ μὴν καὶ πάντα Μεγάβυζος, καὶ αἰαρεῖται Ἀρτάπανος ᾧ τρόπῳ ἔμελλεν αἰαρεῖν Ἀρτοξέρξιν· καὶ γίνεται πάντα δῆλα τὰ εἰργασμένα ὅτι Ξέρξῃ καὶ Δαρφάνῳ. καὶ ἀπόλλυται πικρῷ καὶ κακίστῳ θανάτῳ Ἀσπαμίτρης, ὃς ἦν κοινωνὸς ὅτι τοῖς φόνοις Ξέρξου καὶ Δαρφάνου· σκαφεύεται γὰρ, καὶ οὕτως αἰαρεῖται. μάχη δὲ γίνεται μετὰ θάνατον Ἀρτάπανου, τῶν τε συνωμοτῶν αὐτὸ καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν. καὶ πίπτουσιν ἐν τῇ μάχῃ οἱ τρεῖς τοῦ Ἀρτάπανου υἱοί· τραυματίζεται δὲ καὶ Μεγάβυζος ἰσχυρῶς· καὶ θρίαμβεῖ Ἀρτοξέρξης καὶ ἡ Ἄμυτις καὶ ἡ Ῥοδογούνη, καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν Ἄμυστρις. καὶ μόλις πολλῇ ὅτι μελείᾳ παρισώζεται Ἀπολλωνίδου ἰατροῦ τοῦ Κώου. ἀφίσται Ἀρτοξέρξου Βάκτρα, καὶ ὁ σατράπης ἄλλος Ἀρτάπανος· καὶ γίνεται μάχη ἰσοπαλής· καὶ γίνεται πάλιν ἐν δευτέρῳ· καὶ αὔριον μετὰ πρόσωπον Βακτρίων πνεύσαντος, νικᾷ Ἀρτοξέρξης, καὶ παραχωρεῖ αὐτῷ πᾶσα Βακτρία. ἀφίσται Αἴγυπτος, Ἰνάρου Λυδίου ἀνδρὸς καὶ ἑτέρου Αἰγυπτίου τὴν ἀπόστασιν μελετήσαντος. καὶ βυτεπιζεται τὰ πρὸς πόλεμον. πέμπουσι καὶ Ἀθηναῖοι, αἰτησαμένου αὐτὸ, τεσσαρακοντα νῆας. καὶ μελετᾷ αὐτὸς Ἀρτοξέρξης ἐκστρατεύσαι. καὶ τῶν φίλων οὐ συμβουλευόντων, πέμπει Ἀχαιμενίδην τὸν ἀδελφὸν, τεσσαρακοντα μὴν μυριάδας ἐπαγόμενον στράτευμα πεζικὸν, νῆας δὲ πε. συμβάλλει πόλεμον Ἴναρος πρὸς Ἀχαιμενίδην· καὶ νικῶσιν Αἰγύπτιοι, καὶ βάλλεται Ἀχαιμενίδης ὑπὸ Ἰνάρου, καὶ θνήσκει· καὶ ἀποπέμπεται ὁ νεκρὸς αὐτὸ εἰς Ἀρτοξέρξιν. ἐνίκησεν Ἴναρος καὶ κατὰ θάλασσαν, Χαριτιμίδου βυδοκιμήσαντος, ὃς τὸ ἐξ Ἀθηνῶν τεσσαρακοντα ναῦν ἐρεμάτιζε ναύαρχος· καὶ οἱ Περσῶν νῆες, αἱ μὲ εἴκοσιν αὐλῶν ἀνδράσιν ζωγρηθεῖσαι,

A Artoxerxes igitur Artapani opera regno potitur. sed idem Artapanus eius vitæ insidians, consilium suũ cum Megabyzo (qui iam ob suspectam adulterii vxorem suam, mœrore affectus erat) communicat, fidémque mutuò datam iureiurando firmant. Sed re tota Megabyzi indicio prodita, Artapanus ea morte qua Artoxerxes erat afficiendus, afficitur: atque adeo quæcunque in Xerxem Dariæúmque perpetrata fuerant, patefiunt. Aspamites quoque, qui cædis Xerxis ac Dariæi conscius fuerat, acerbissimo genere mortis, adhibitis videlicet per scapham tormentis, plectitur. At post Artapani mortẽ, eorum qui cum illo coniurarãt, & Persarum aliorum pugna oritur, in qua cadunt tres Artapani filii, & grauiter Megabyzus vulneratur. Quem casum Artoxerxes itémque Amytis & Rhodogune ac ipsarum mater Amystris ingẽti luctu prosequutiſunt: atque adeo vix tandem hæc Apollonidis medici Coi opera, sũmam adhibentis diligentiã, mortis periculo liberatur. Desciſcunt ab Artaxerxe Bactra, aliúsque itẽ præfectus Artapanus: & æquo Marte pugnatur. Quum autem commissa iterum pugna, ventus in faciem Bactrianorum spiraret, vincit Artoxerxes, & in eius ditionem vniuersa Bactria concedit. Deficit etiam AEgyptus, Inaro Lydio & altero AEgyptio defectionis autoribus: omniáque ad bellum pertinentia parãtur. Athenienses quoque Inaro petenti quadraginta naues mittunt: & ipsemet Artoxerxes exercitum educere cogitat: sed, nó ita consulentibus amicis, mittit Achæmenidem fratrem cũ quadringentis millibus peditum, & octoginta nauibus. Confligit Inarus cum Achæmenide, AEgyptiique vincũt: atque Achæmenides quum ab Inaro vulnus accepisset, moritur, eiúsque cadauer ad Artoxerxẽ mittitur. Idem Inarus mari victor euadit, Charitimide magnum inde nomen consequuto, qui quadraginta nauium Athenis missarum nauarchus erat. Ex quinquaginta Persarum nauibus, viginti cum ipsis hominibus captæ,

triginta profligatæ fuerunt. Deinde aduersus Inarum mittitur Megabyzus, præter exercitũ qui reliquus fuerat, alium ducẽs, qui ex ducentis hominum millibus constabat, nauibus autem trecẽtis, quibus Oriscus præerat. adeo vt præter naues reliqua multitudo quingentorum hominũ millium esset. nam quum cecidit Achæmenides, cẽtum hominum millia ex quadringentis quæ duxerat millibus, vnà cæsa fuerunt. Pugnatur acriter, & vtrinque multi, sed plures ex AEgyptiis, cadunt. Tandem Megabyzus Inarum in femore vulnerat, fugátque: & fortiter pugnantes Persæ victores euadunt. Inarus verò fugiens Byblum proficiscitur, (hæc est munita vrbs in AEgypto) & cum eo Græci quicunque in prælio & cũ Charitimide cæsi non fuerant. AEgyptus præter Byblum partes Megabyzi sequitur: & quoniã Byblus expugnari nõ posse videbatur, Megabyzus cum Inaro & Græcis, quorum erant sex millia & amplius, fide data pacisciturⁿ nullã eos à rege iniuriam accepturos, & Græcos domum quũ liberet reuersuros. Quum igitur Sarsamẽ AEgypti præfectum constituisset, vnà cũ Inaro & Græcis ad Artoxerxem proficiscitur: eúmque inuenit iratum Inaro vehementer, quoniam is fratrem Achæmenidem interfecerat. Megabyzus omnia quæ gesta fuerãt narrat, & quomodo fide Inaro Græcisque data Byblum ceperit: atque pœnam illorum pertinaciter deprecatus, efficitur voti compos. tãdémque ad exercitum defertur, Inarum & Græcos nihil detrimenti passuros. Verumenimuero Amytis vicem interempti filii Achæmenidis dolens, grauiter conquerebatur quòd Inarus & Græci pœnas sibi non darent. atque adeo illos à rege exposcit: sed is tradere recusat. Deinde Megabyzum ab eo exposcens, repulsam itidem patitur. Tandem tamẽ illa quum instando molesta esset, impetrauit. & quinque pòst annis, Inarũ pariter & Græcos à rege accepit. Græcis autẽ quinquaginta (nam plures capere nõ potuerat) capita amputauit.

A αἱ δὲ λ' διεφθάρησαν· εἶτα πέμπεται κ̓ Ἰνάρου Μεγάβυζος, ἐπαγόμενος ἄλλο στράτευμα πρὸς τοῦ Ἀπολλοφάνους, μυριάδας εἴκοσι, καὶ νῆας τ· καὶ ἐπιστάτην αὐτῶν Ὀρίσκον. ὡς εἶχε τῶν νεῶν, ὃ ἄλλο πλῆθος, ν' μυριάδας. Ἀχαιμενίδης γὰρ ὅτε ἔπεσεν, ι' μυριάδες αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἦγε μ', σὺν διεφθάρησαν. γίνεται δὴ μάχη κρατερή, καὶ πίπτουσιν ἀμφοτέρωθεν πολλοὶ, πλείους δὲ Αἰγύπτιοι. καὶ βάλλει Μεγάβυζος εἰς τὸν μηρὸν Ἴναρον, καὶ τρέπεται· καὶ νικῶσι Πέρσαι καταφράκτοι· φεύγει δὲ πρὸς τὴν Βύβλον Ἴναρος, (πόλις ἰσχυρὰ ἐν Αἰγύπτῳ αὕτη) καὶ ἅ Ἕλλινες δὲ μετ' αὐτοῦ, ὅσοι μὴ ἐν τῇ μάχῃ κ̓ μ̓ Χαριτιμίδου ἀπέθανον. προσχωρεῖ δὲ Αἰγύπτιος πλὴν Βύβλου πρὸς Μεγάβυζον. ἐπεὶ δὲ ἐκείνη ἀάλωτος ἐδόκει, παρέδοται πρὸς Ἴναρον ἅ τοὺς Ἕλλινας ἑξακισχιλίους ὄντας, καὶ ἔτι πρὸς, ὁ Μεγάβυζος, ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν παρὰ βασιλέως λάβοιν, καὶ τοὺς Ἕλλινας, ὅτε βούλοιντο, πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπάνιελθεῖν. καθίστησι δὲ τῆς Αἰγύπτου σατράπην Σαρσάμαν· καὶ λαβὼν Ἴναρον κ̓ τοὺς Ἕλληνας, πορεύεται πρὸς Ξέρξην ἅ οἰκείας λίαν κ̓ Ἰνάρου πεθυμωμένον, ὅτι τὸν ἀδελφὸν Ἀχαιμενίδεω ἀπεκτονὼς εἴη. διηγεῖται τὰ γεγονότα πάντα Μεγάβυζος, καὶ ὡς πίστεις δοὺς Ἰνάρῳ καὶ τοῖς Ἕλλησι, Βύβλον εἵλη-φε. καὶ ἐξαιτεῖται λιπαρῶς βασιλέα περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας· καὶ λαμβάνει. καὶ ἐξάγεται τέλος τῇ γραπιᾷ ὡς Ἴναρος καὶ ἅ Ἕλλινες οὐδὲν κακὸν πείσονται. Ἀμυτις δὲ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς Ἀχαιμενίδου δεινὰ ἐποιεῖτο, εἰ μὴ τιμωρήσαιτο Ἴναρον καὶ τοὺς Ἕλλινας· καὶ αἰτεῖται τοῦτα βασιλέα, ὁ δὲ οὐκ ἐνδίδωσιν. εἶτα Μεγάβυζον· ὁ δὲ ἀποπέμπεται· εἶτα, ἐπεὶ διώχλει τὸν υἱὸν, κατειργάσατο· καὶ πέντε παρελθόντων ἐτῶν, λαμβάνει ἅ Ἴναρον τοῦδε βασιλέως καὶ τοὺς Ἕλληνας. καὶ ἀνεσώρωσε μὴ ὅτι τεσσαρεσῖς· πεντήκοντα δὲ Ἑλλίων, ὅσους λαβεῖν ἴσχυσε, τούτων ἔτεμε τὰς κεφαλάς.

Atque hunc quidem tribus crucibus suffixit,

καὶ ἐλυπήθη λύπην σφοδρὰν Μεγάβυζος, καὶ ἐπένθησε· καὶ ᾐτήσατο ὅτι Συρίαν τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἀπιέναι. ἐν τῷ τῷδε λόγῳ καὶ τοὺς ἄλλους τῶν Ἑλλίων προέπεμπε, καὶ ἀπῄει· καὶ ἀπέστη βασιλέως. καὶ ἀνεγείρει μεγάλην δύναμιν, ἄγει πεντεκαίδεκα μυριάδων, χωρὶς τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν. καὶ πέμπεται ΟΥ'σιρις κατ' αὐτὸν σὺν εἴκοσι μυριάσι. καὶ σὺν ἀπίεται πόλεμος, καὶ βάλλουσιν ἀλλήλους Μεγάβυζος καὶ ΟΥ'σιρις, ὁ μὲν, ἀκοντίῳ· καὶ τυγχάνει Μεγάβυζος εἰς τὸν μηρὸν, καὶ πιέζει ἀεὶ δακτύλων δύο. ὁ δὲ ὡσαύτως ἀκοντίῳ ⓐ τὸν ΟΥ'σιρις μηρόν. εἶτα βάλλει εἰς τὸν ὦμον· κἀκεῖνος πίπτει ἐκ τοῦ ἵππου. καὶ προσιὼν Μεγάβυζος προστάσσει αἰχμαλωτεῖν καὶ προσῶσαι. ἐπίπτουν δὲ πολλοὶ τῶν Περσῶν· καὶ ἐμάχοντο αὐδρείως ⓐ τὸν Μεγάβυζου παῖδες Ζώπυρος καὶ Ἀρτύφιος. καὶ νίκη γίνεται Μεγαβύζῳ κρατεῖν. προεποιεῖται ΟΥ'σιριν ὑπὸ μελῶν, καὶ ἀποπέμπει τὸν αἰτησάμενον πρὸς Ἀρτοξέρξεω. πέμπεται δὲ κατ' αὐτὸν ἑτέρα γραπιά, καὶ Μενοστάνης ὁ τοῦ Ἀρταρίου παῖς. ὁ δὲ Ἀρτάριος, σατράπης μὲν τῶν Βαβυλῶνος, Ἀρτοξέρξου δὲ ἀδελφός. ἅ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις, ἅ φεύγει ἡ Περσικὴ γραπιά. καὶ Μενοστάνης βάλλεται εἰς τὸν ὦμον ὑπὸ Μεγαβύζου, εἶτα εἰς τὴν κεφαλὴν τοξεύεται ἀ κραιπίαν. φεύγει δὲ ὅμως αὐτὸς κ̓ ⓐ μετ' αὐτὸν, καὶ νίκη λαμπρὰ γίνεται Μεγαβύζῳ. Ἀρτάριος δὲ πέμπει πρὸς Μεγάβυζον καὶ παραινεῖ πείσασθαι βασιλεῖ. ὁ δὲ δηλοῖ πείσασθαι μὲν βούλεσθαι ἅ αὐτὸν, οὐ μὴν ποιήσεσθαι πρὸς βασιλέα, ἀλλ' ἐφ' ᾧ μένειν ἐν τῇ ἑαυτοῦ. ἀπαγγέλλεται τοῦτα βασιλεῖ· καὶ συμβουλεύουσιν Ἀρτοξάρης τε ὁ Παφλαγὼν εὐνοῦχος, ἀγχοῦ κ̓ ἡ Ἀμιστρις, πρόθυμα πείσασθαι. πέμπεται δὴ τῶν Ἀρτάριός τε αὐτὸς κ̓ Ἀμυτις ἡ γυνὴ, καὶ Ἀρτοξάρης, ἐτῶν ἤδη ὢν εἴκοσι, καὶ Πετίσας ὁ ΟΥ'σίριος καὶ Σπιταμᾶ πατήρ. πολλοῖς δὴν λόγοις καὶ ὅρκοις πληροφορήσαντες Μεγάβυζον, μόλις ὅμως πείθουσι πρὸς βασιλέα πρᾶξαι. κ̓ βασιλεὺς τέλος ἔπεμπε πρεσβυτέρῳ συγγνώμην ἔχειν τῶν ἡμαρτημένων.

At Megabyzus magno dolore & luctu affectus est, petiítque vt sibi in Syriam regionem suam proficisci liceret. Huc etiã clàm premisit Græcos alios, & profectus est, atque à rege desciuit: maximásque copias coegit, quæ, præter equites, ex centum & quinquaginta millibus constabant. Aduersus eum Vsiris mittitur cũ ducentis millibus: pugna conseritur, séque mutuò vulnerãt Megabyzus & Vsiris. hic quidem iaculo Megabyzum in femore percussit, & vulnus duos digitos altum infligit: ille verò similiter iaculo Vsirin in femore, deinde & in humero vulnerauit. vnde Vsirin ex equo cadere contigit. sed eum circumsistens Megabyzus attolli & seruari iubet. Multi autem Persæ ceciderunt, Zopyro Artyphióque Megabyzi filiis fortiter pugnantibus. itaque tãdem viribus longè superior euadit Megabyzus, & victoria potitus, magnam Vsiris curam gerit, eúmque ad Artoxerxem mittit id petentem. Rursus autem exercitus aduersus eum mittitur, & Menostanes Artarii filius (Artarius autem erat satrapa Babylonis, & Artoxerxis frater) confligunt inter se: sed Persarum fugatur exercitus, & Menostanes in humero à Megabyzo percutitur: præterea in capite sagitta, sed non lethali vulnere, feritur, vnà tamẽ cum omnibus suis fugam capit, & Megabyzus splendida potitur victoria. Artarius Megabyzum per legatos monet vt cum rege pacisciatur. Ille se pacisci quidem cum rege, non tamen ad eum proficisci sed in sua regione manere velle indicat. Hæc regi nuntiantur, cui Artoxares Paphlagon eunuchus & Amistris studiosè consilium dãt vt pacisciatur. Itaque ipse Artarius & Amytis vxor, & Artoxares, iam viginti annos natus, & Petisas Vsiris filius & Spitamæ pater, mittuntur. Multis igitur sermonibus & iuramentis ad fidem faciendam adhibitis, vix tamen Megabyzo vt ad regem proficiscatur persuadent. Cui tandem reuerso rex per nuntios veniam se illi eorum quæ admisisset, dare significauit.

Sed quum egresso ad venationē rege & eum adorto leone, Megabyzus beluam hāc in pedes se erigentem iaculo percutiens interfecisset, succēsens ei rex quòd eam percussisset antequam ipse eam vllo ictu attigisset, caput abscindi imperauit. Sed Amystris & Amytis aliorúmque precibus remissa ei mortis pœna, ad vrbē quandam nomine Cyrtæ circa mare rubrum relegatur. Artoxares quoque eunuchus in Armeniam relegatur, quòd sæpe pro Megabyzo liberius apud regem loquutus esset. Sed Megabyzus, quum in exilio quinque annos esset commoratus, aufugit, se pisagan esse simulādo: (pisagas autem à Persis dicitur leprosus, ad quem nemini accedere licet) & ad Amytin domúmque proficiscitur, & vix agnit⁹, per Amistrin & Amytin cū rege recōciliatur: qui eum, quemadmodū antea, suæ mensæ participem facit. & quum sex & septuaginta vixisset annos, mortu⁹ est: propter quod magno rex est mœrore affectus. Mortuo Megabyzo Amytis cū multis consuetudinem habebat, & ante hanc similiter mater Amistris: Apollonides verò Cous medicus, quum Amytis leuiter ægrotaret, & ipse eius amore captus esset, fore dixit vt ea in pristinam valetudinem restitueretur si cum viris rē haberet. vuluę enim esse morbum. Sed quum hac arte voti cōpos factus cum ea concumberet, illa autem tabe laborare cœpisset, à concubitu abstinuit. Tandē igitur illa morti vicina, matri in mandatis dedit vt Apollonidem vlciscereturur. Hæc ipsi regi Artoxerxi rem totam exposuit, & quomodo cum illa concumbere solitus, nō prius desiisset quàm ei illius mali autor fuisset: & quomodo supplicium de Apollonide sumi illa sibi mādasset. Ille matri quicquid ipsi visum fuerit agendi potestatem facit. Hæc, quum vinctum Apollonidē bimestri spatio cruciatibus affecisset, viuum postea defodit, quo nimirum tempore Amytis diem suū obiit. Sed Zopyrus, Megabyzi & Amytis filius, vbi iam patrē & matrē amisit, à rege desciuit,

A ἐξέρχεται βασιλεὺς ὅτι θηρεύσων, καὶ λέων ἐπέρχεται αὐτῷ· μετεώρου δὲ φερομένου τοῦ θηρίου, βάλλει ἀκοντίῳ Μεγάβυζος, καὶ ἀναιρεῖ· καὶ ὀργίζεται Ἀρτοξέρξης ὅτι πρὶν ἢ αὐτὸς τύχῃ, Μεγάβυζος ἔβαλε· καὶ προστάττει τὴν κεφαλὴν ✠ Μεγάβυζον ἀποτμηθῆναι. Ἀμίστριος δὲ καὶ Ἀμύτιος καὶ τῶν ἄλλων τῇ πρεσβείᾳ, τοῦ μὲν θανάτου ῥύεται, ἀνάστατος δὲ γίνε) εἰς τὴν ἐρυθρὰν, ἔν τινι πόλει ὀνόματι Κύρταις. ἐξορίζεται δὲ

B καὶ Ἀρτοξάρης ὁ εὐνοῦχος εἰς Ἀρμενίαν, ὅτι πολλάκις ὑπὲρ Μεγαβύζου βασιλεῖ ἐπαρρησιάσατο. ὁ δὲ Μεγάβυζος πέντε ἐνιαυτοὺς ἐν φυγείᾳ ὢν τῇ ἐξορίᾳ ἔτη, ἀποδιδράσκει, ὑποκριθεὶς τὸν πισάγαν. (πισάγας δὲ λέγεται παρὰ Πέρσαις ὁ λεπρὸς, καὶ ἔστι πᾶσιν ἀπρόσιτος.) ἀποδρᾶς οὖν παραγίνεται πρὸς Ἀμυτιν εἰς τὸν οἶκον, καὶ μόλις ὅτι γνωσκόμενος· καὶ δι' Ἀμίστριος καὶ δι' Ἀμύτιος καταλλάσσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ποιεῖ αὐ-

C τὸν, ὡς ὃ πρόσθεν, ὁμοτράπεζον. ζήσας δὲ ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἀπέθανε· καὶ κόρτα ἠλγέθη βασιλεύς. τελευτήσαντος δὲ Μεγαβύζου, κόρτα τοῦ Ἀμυτις ἀνδράσιν ὁμιλοῦσα· καὶ πρός γε ταύτης, καὶ ἡ μήτηρ Ἀμίστρις ὁμοίως. ὁ δὲ Ἀπολλωνίδης ὁ ἰατρὸς ὁ Κῶος, ἐπεὶ ἀσθενῶς εἶχεν Ἀμυτις, εἰ καὶ βληρεῶς καὶ οὐκ ἰαμυρῶς, ἐκεῖνος δὲ ἠρᾶτο αὐτῆς, ἔφη εἰς τὴν ὑγίειαν αὐτῇ ἐπιμελήθειν ἐὰν ἀνδράσιν ὁμιλήσῃ. τῆς γὰρ ὑ-

D γρότης εἶ) ὁ νόσημα. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ἐξεγένετο ὃ ἐπιτήδευμα, καὶ ὡμίλει αὐτῇ, ἡ δὲ ἀνδρόφονος ἐμαίνετο, ἀπέσχε τῆς συνουσίας. τελευτῶσα δὴ οὖν ἐπήγγειλε τῇ μητρὶ, ἀμυνεῖσθαι Ἀπολλωνίδην. ἡ δὲ ἀπήγγειλε πάντα Ἀρτοξέρξῃ τῷ βασιλεῖ, ὅπως τε ὡμίλει, καὶ ὅπως ἀπέσχε νοσείσας· καὶ ὅπως ἡ θυγάτηρ ἐπήγγειλεν Ἀπολλωνίδην ἀμυνεῖσθαι. ἐκεῖνος δὲ τῇ μητρὶ ὃ πεισάμενον αὐτῇ πρόσταξιν ὅτι τὰ ἔπη. ἡ δὲ, λαβοῦσα ἔδησε ✠ Ἀπολλωνίδην, δυσὶ μησὶ κολάζουσα· ἔπειτα ζῶντα κατώρυξεν, ὅτε καὶ Ἀμυτις ἀπέθανε. Ζώπυρος δὲ Μεγαβύζου καὶ Ἀμύτιος παῖς, ἐπεὶ αὐτὸς ὅ, τε πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐτελεύτησεν, ἀπέστη βασιλέως·

καὶ εἰς Ἀθήνας ἀφίκετο, κατὰ τὴν τῆς μητρὸς εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίαν. εἰς Καῦνον δὲ ἅμα τοῖς ἑπομένοις εἰσέπλευσε, καὶ ἐκέλευσε παραδιδόναι τὴν πόλιν. Καύνιοι δὲ αὐτῷ μὲν παραδιδόναι τὴν πόλιν ἔφασκον, Ἀθηναίοις δὲ τοῖς σὺν ἑπομένοις, οὐκέτι. εἰσιόντι δὲ Ζωπύρῳ εἰς τὸ τεῖχος λίθον Ἀλκίδης Καύνιος ἐμβάλλει εἰς τὴν κεφαλὴν· καὶ οὕτως Ζώπυρος ἀποθνήσκει. Ἀμίστρις οὖν ἡ μάμμη ✠ Καύνιον ἀνεσταύρωσεν. ἀποθνήσκει δὲ καὶ ἡ Ἀμίστρις, κόρτα χρόνῳ ἡμερῶν ἡμόνῳ. καὶ Ἀρτοξέρξης δὲ ἀποθνήσκει, μὴ καὶ β' ἔτεα βασιλεύσας.

Ἀρτοξέρξου δὲ τελευτήσαντος, Ξέρξης ὁ υἱὸς βασιλεύει, ὃς μόνος ἐν γνήσιος ἐκ Δαμασπίας· ἡ καὶ αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἡ καὶ Ξέρξης ἐτελεύτησεν, ἀπεβίω. Βαγόραζος δὲ τὸν νεκρὸν τοῦ παιδὸς καὶ τῆς μητρὸς ἀπήγαγεν εἰς Πέρσας. ἐπτακαίδεκα δὲ νόθοι υἱοὶ ἔσχεν ὁ Ἀρτοξέρξης, ἐξ ὧν ὅτι καὶ Σεκυνδιανὸς, ὁ ἐξ Ἀλογουνίας τῆς Βαβυλωνίας, καὶ

C Ὦχος, καὶ Ἀρσίτης, ὁ ἐκ Κοσμαρτιδείνης, καὶ αὐτῆς Βαβυλωνίας. ὁ δὲ Ὦχος ὕστερον ἐβασίλευε· ἔτι δὲ παῖδες αὐτοῦ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καὶ Βαγαπαῖος καὶ Παρύσατις, ἐξ Ἀνδίας, καὶ αὐτῆς Βαβυλωνίας. αὕτη ἡ Παρύσατις Ἀρτοξέρξου καὶ Κύρου μήτηρ ἐγένετο. ✠ δὲ Ὦχος ζῶν ὁ πατὴρ Ὑρκανίων σατράπην ἐποίησε, δοὺς αὐτῷ καὶ γυναῖκα Παρύσατιν ὄνομα· ἥτις ἐν Ξέρξου μὲν θυγάτηρ, ἀδελφὴ δὲ οἰκεία. ὁ δὲ Σεκυνδιανὸς

D πρεσβοποιησάμενος Φαρνακύαν τὸν εὐνοῦχον, ὃς ἐν μὲν Βαγόραζον καὶ Μενοσάνην καὶ ἑτέροις τινὰς, μεθύοντος ἐν ἑορτῇ τινι τοῦ Ξέρξου καὶ καθεύδοντος ἐν τοῖς βασιλείοις, εἰσελθόντες ἀποκτείνουσιν αὐτὸν, τεσσαρακοστῆς καὶ πέμπτης ἡμέρας ἀφιγμένης ἀπὸ τῆς τοῦ παιδὸς τελευτῆς. συνέβη οὖν ἀμφοτέρους ἅμα εἰς Πέρσας ἀποκομισθῆναι. αἱ γὰρ ἄγουσαι τὴν ἁρμάμαξαν ἡμίονοι, ὡσπερ αἰσθόμενοι καὶ τὸν τοῦ παιδὸς νεκρὸν, οὐκ

E ἤθελον παρβύεσθαι. ὅτε δὲ κατέλαβε, σὺν προθυμίᾳ ἀπήεσαν.

Βασιλεύει οὖν Σεκυνδιανὸς, ὃς γίνεται ἀζαβαείτης αὐτῷ Μενοσάνης. ἀπιὼν οὖν Βα-

atque Athenas profectus est, propterea quòd Athenienses mater eius beneficiis affecerat. Caunū vnà cum illis nauigauit, & Caunios ciuitatem tradere iussit: at illi vrbem ipsi quidem tradituros se respondebant, Athenienſibus verò qui eum sequebantur, nequaquam. In Zopyri igitur murum subeuntis caput saxum iecit Alcides Caunjus, ex quo ictu Zopyrus mortem obit. Amistris verò auia Caunium illum cruci affixit. Postea autē & ipsa moritur, iā ætate valde cōfecta. Artoxerxes item obit, quū duos & quadraginta regnasset annos.

Artoxerxe mortuo regnat Xerxes eius filius, qui solus erat legitimus ex Damaspia susceptus, quæ eodem ipso die quo Xerxes mortuus est, è vita discessit: Bagorazus verò cadauer patris & matris in Persiam tulit. Fuerunt autem Artoxerxi septemdecim filii spurii, in quibus fuit Secundianus ex Alogune Babylonia susceptus, & Ochus, & Arsites, ex Cosmartidene, quæ etiam erat Babylonia. Ochus autem postea regnat, & præter hos liberi eius. Fuerunt ex his, & Bagapæus & Parysatis, ex Andia, quæ etiam erat Babylonia. Hæc Parysatis, Artoxerxis & Cyri mater fuit. & Ochum pater viuens Hyrcaniorum præfectum constituerat, eique in vxorem dederat mulierem quæ Parysatis appellabatur, Xerxis filiam, & regis sororem. Secundianus autem, postquam sibi Pharnacyam eunuchū conciliauit, (qui secundum à Bagorazo, & Menostane, & quibusdam aliis locum tenebat) quum Xerxes in quodam festo ebrius esset atque in regia sua dormiret, ingressi eum interficiunt, die à patris morte quinto & quadragesimo. Euenit ergo vt amborum simul ad Persas corpora ferrentur. nam mulæ quæ currum trahebāt, tanquam filii cadauer expectantes, iter facere nolebant: sed posteaquam aduenit, magna cum alacritate iter fecerunt.

Regno autem potitur Secundianus, qui Azabaritem & Menostanem *eunuchos* apud se habuit. At Bago-

razo ad Secundianum reuerso, Secundianus iampridem cum eo simultatem exercés, eum criminatus quòd absque eius consilio cadauer patris ibi reliquisset, lapidibus obrui imperauit. Quod factum ægerrimè exercitus tulit: qui quamuis ab eo muneribus donaretur, eum nihilominus ob Bagorazi & fratris Xerxis cædé odio prosequebatur. Postea autem Ochus à Secundiano accersitus, venturum se promittit: sed minimè venit: & hoc ab eo sæpius fit. tandem Ochus multo se munit exercitu, & regnum occupaturus speratur. Arbarius equitum Secúdiani præfectus ab eo ad Ochum deficit: deinde Arxanes AEgypti satrapa: quinetiã Artoxares ex Armenia venit ad Ochũ: & ipsi citarin inuito imposuerunt.

Regnat Ochus, & nomine mutato Dariæus appellatur, qui dolis iuramétísque, monitu Parysatidis, Secundianum tentat. at Menostanes Secundianum diligenter hortabatur ne crederet eius iuramentis, neque cum fallacibus hominibus pacisceretur: sed nihilominus Secundianus persuadetur & capitur, & in cineres coniectus moritur, quum VI menses & dies XV regnauisset. Regnat igitur solus Ochus, qui etiam Dariæus nominabatur: apud eum autem autoritate valebant tres eunuchi, primũ quidem locum Artoxare, secundum Artibarxane, tertiũ Athoo tenente. Vxorem autem potissimùm in consilium adhibebat, ex qua, antequam regnum adipisceretur, duos susceperat liberos, Amistrin fœminam, & Arsacan marem, qui postea mutato nomine dicta est Artoxerxes. Ex eadem autem etiam regnãte alterum suscepit marẽ, & ei nomen Cyri à sole est impositum: deinde Artosten: aliósque deinceps vsque ad tredecim. atque ista historicus ex illa ipsa Parysatide se audisse tradit. Sed reliqui filii celeriter è vita migrauerũt: superfuerúntque illi quorũ fecimus mentionẽ, & quartus filius, qui Oxendras est appellatus. Descisciũt à rege, Arsites frater eius germanus, ex eadẽ matre eodẽ...q; patre genitus: & Artyphius

Μεγαβύζος, καὶ ὑποστρέψας πρὸς Σεκυνδιανὸν, ἐπεὶ παλαιὰ ἀλλοῖς ἔχθρα ὑπετύφετο, ὡς δηθὲν αὐθις τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, τὸν παῖδα λιπὼν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, προσταξῆ βασιλέως λιθόβυτος ἐγενήθη. ἐφ' ᾧ ἡ γραπτὰ εἰς λύπην κατεωνέχθη. ὁ δὲ δῶρα αὐτῇ ἐδίδου. ⓓ δὲ ἐμίσουν αὐτὸν, ὅτι τε τὸν ἀδελφὸν Ξέρξου ἀπεκτόνει, καὶ ὅτι Βαγόραζον. ὀχεμπέμπεται Σεκυνδιανὸς προσκαλούμενος Ὦχον. ὁ δὲ ὑπισχνεῖται μὴ, οὐ πρὸς γίνεται δέ. καὶ γίνεται τοῦτο πολλάκις. τέλος περιβάλλεται Ὦχος πολλὼ γραπτὰ, καὶ ὀλιγόδοξος ὢν βασιλεύειν. ἀφίσται Ἀρβάριος ὁ τῶν ἱππέων Σεκυνδιανοῦ ἄρχων πρὸς Ὦχον· εἶτα Ἀρξάνης ὁ Αἰγύπτου σατράπης· καὶ Ἀρτοξάρης ὁ τῆς Ἀρμενίας ἦκε πρὸς Ὦχον. καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ τῷ κίταρι, οὐτι ἐκόντι.

Βασιλεύει Ὦχος, καὶ μετονομάζεται Δαρειαῖος. καὶ μετέρχεται ἀπάτῃ καὶ ὅρκοις, ὑποθήκῃ Παρυσάτιδος, ⓓ Σεκυνδιανόν· πολλὰ Μενοστάνους παραγνοιῶτος Σεκυνδιανὸν μὴ πιστεύειν τοῖς ὅρκοις, μηδὲ πείθεσθαι τοῖς ἐξαπατῶσι. πείθεται δ' οὖν ὅμως, καὶ ἁλίσκεται, καὶ εἰς τὸν πόδον ἐμβάλλεται καὶ ἀπόλυται, βασιλεύσας μίας ἕξ, ἡμέρας πεντεκαίδεκα. βασιλεύει οὖν μόνος Ὦχος, ὁ καὶ Δαρειαῖος· εὐνοῦχοι δὲ τρεῖς ἠδύνατο πρὸς αὐτὸν, μέγιστον μὲν Ἀρτοξάρης, δεύτερος δὲ Ἀρτιβαρξάνης, καὶ τρίτος, Ἀθῶος. ἐχρῆτο δὲ μάλιστα τῇ γυναικὶ συμβούλῳ. ἐξ ἧς πρὸ τῆς βασιλείας δύο ἔσχε τέκνα, Ἀμιστρὶν θυγατέρα καὶ Ἀρσάκην υἱόν· ὃς ὕστερον μετονομάσθη Ἀρτοξέρξης. τίκτει δὲ αὐτῷ ἕτερον υἱὸν βασιλεύουσα, καὶ τίθεται ὄνομα αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ἡλίου Κύρον. εἶτα τίκτει Ἀρτόστην, καὶ ἑφεξῆς μέχρι παίδων δεκατεσσάρων. καὶ φησὶν ὁ συγγραφεὺς, αὐτὸς περὶ αὐτῆς ἐκείνης τῆς Παρυσάτιδος ταῦτα ἀκούσαι. ἄλλα τε μὲν ἄλλα τῶν τέκνων τὰ μὲν ἀπεβίω· ⓓ δὲ περιγενόμενοι, οἵ τε προῤῥηθέντες τυγχάνουσι, καὶ ἔτι τέταρτος υἱὸς, Ὀξένδρας ὠνομασμένος. ἀφίσανται βασιλέως, Ἀρσίτης οἰκεῖος ἀδελφὸς ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος, καὶ Ἀρτύφιος

ὁ Μεγαβύζου. πέμπεται Ἀρτασύρας καὶ αὐτῶν, καὶ πολεμεῖ Ἀρτύφιον. καὶ δυσὶ μάχαις Ἀρτασύρας ἡττᾶται, εἶτα πάλιν συμβαλὼν, νικᾷ Ἀρτύφιον· καὶ ὑπάγει τοὺς σὺν αὐτῷ Ἕλληνας δώροις, καὶ καταλιμπάνουσι αὐτῷ Μιλήσιοι μόνοι τρεῖς. τέλος ὅρκοις καὶ πίστει λαβὼν τοῦδε Ἀρτασύρα, ἐπεὶ ὁ Ἀρσίτης οὐκ ἐφαίνετο, παρεστερώρησε βασιλεῖ. Παρύσατις δὲ βουλεύεται βασιλεῖ ὁρμῶντι πρὸς τὸν Ἀρτυφίου θάνατον, μὴ ἀνεῖναι τέως, (ἔσεσθαι γὰρ τοῦτο ἀπάτῃ. καὶ εἰς τὸ παρεστερώρησιν τοῦ Ἀρσίτου) ἐπειδὴ ὁ κἀκεῖνος ἀπατηθεὶς ἁλῷ, δεῖν τότε ἀμφω ὀχεσεῖσαι. καὶ γίγνεται οὕτως, βουλευθείσης τῆς συμβουλῆς. καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν πόδον Ἀρτύφιος καὶ Ἀρσίτης. καίτοι Ἀρσίτην ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐβούλετο ἀποκτεῖναι, ἀλλ' ἡ Παρύσατις, τὰ μὲν πείθουσα, τὰ δὲ βιαζομένη, ἀπώλεσε. κατελεύθη δὲ καὶ Φαρνακύας, ὁ συναναιρεθεὶς Σεκυνδιανῷ Ξέρξου. ἀνῃρέθη δὲ καὶ Μενοστάνης ὑφ' ἑαυτοῦ, ἤδη πρὸς θάνατον συλλαμβανόμενος. ἀφίσται Πισούθνης· καὶ ἀποστέλλει κατ' αὐτοῦ Τισσαφέρνης, καὶ Σπιθραδάτης, καὶ Παρμίσης. αὐτὸς τοξεύει ὁ Πισούθνης, ἔχων καὶ Λύκωνα τὸν Ἀθηναῖον ἅμα Ἑλλησιν ὧν ἐκεῖνος ἦρχε. λαμβάνουσι δὲ οἱ τοῦ βασιλέως γραφεῖσι χρήμασι Λύκωνα καὶ τοὺς Ἕλλωνας, καὶ ἀφιστῶσι Πισούθνου. εἶτα δόντες αὐτῷ πίστις καὶ λαβόντες, ἄγουσι πρὸς βασιλέα. ὁ δὲ εἰς τὸν πόδον ἐνέβαλεν, Τισσαφέρνη δοὺς τῷ Πισούθνου σατραπείαν. ἔλαβε δὲ Λύκων καὶ πόλεις καὶ χώρας ὑπὲρ τῆς προδοσίας. Ἀρτοξάρης ὁ, ὃς μέγα ἠδυνάτο πρὸς βασιλεῖ, ὀπτιβουλεύει βασιλέα, θέλων αὐτὸς βασιλεῦσαι, ἐκτομίας ὑπάρχων. πώγωνα γὰρ καὶ ὑποῤῥίνια προσέταξεν αὐτῷ γυναικὶ κατασκευάσαι, ἵνα ὡς ἀνὴρ φαίνοιτο. δι' ἧς καὶ καταμηνύεται, καὶ συλλαμβάνει· καὶ παραδίδοται Παρυσάτιδι, καὶ ἀναιρεῖται. Ἀρσάκης δὲ ὁ τοῦ βασιλέως παῖς, ὁ καὶ ὕστερον μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης, γαμεῖ τὸν Ἰδέρνεω θυγατέρα Σπάτιραν· τὸν δὲ τοῦ βασιλέως θυγατέρα, ὁ τοῦ Ἰδέρνεω υἱός.

Megabyzi filius. In eos mittitur Artasyras, & Artyphium bello inuadit: atque in duabus pugnis Artasyras vincitur: deinde rursus congressus Artyphium superat, & eos qui cum illo erát Græcos muneribus ad se allicit, adeo vt ille cum tribus tantum modo Milesiis relictus fuerit. tandem quum iusiurãdum fidémque ab Artasyra accepisset, quoniã Arsites non comparebat, regi se dedidit. Parysatis verò regi ad Artyphium interficiendũ animato, consilium dedit vt ne tunc temporis illum interficeret: (hoc enim modo Arsitem deceptũ ei se dediturum) sed postquam ille deceptus captúsque esset, tunc vtrúque necaret. id quod ita factum est, consilio exitum consequuto. Artyphius enim & Arsites in cineres cõiiciuntur. Arsitem tamen rex morte mulctare nolebat, sed Parysatis partim precibus, partim vi id effecit. Pharnacyas item, qui vnà cum Secundiano Xerxem occiderat, lapidibus est obrutus: & Menostanes sibi ipsi mortem cõsciuit, quum iam ad pœnam subeundã comprehenderetur. Descisciit Pisuthnes, & in eũ Tissaphernes mittitur, atq; Spithradates, & Parmises. Pisuthnes verò aduersus eos tendit, secum habens Lyconem Athenienſem, cum Græcis quorum ille dux erat. Sed regis duces pecuniis Lyconem Græcósque captant, & vt à Pisuthne descisciant persuadent. deinde Pisuthni fide data, & ab eo accepta, eũ ad regem ducunt, qui eum in cineres coniicit, eiúsque satrapiam Tissapherni tradit. Lycon verò & vrbes & regiones mercedem proditionis accipit. Artoxares autem, qui plurimùm apud regẽ poterat, ei molitur insidias, de regno inuadendo cogitans. nam, quum esset eunuchus, imperauit vxori suæ vt sibi barbam conficeret, idque vt vir esse existimaretur. Sed per eam patefacto hoc dolo, comprehenditur, & Parysatidis in potestatem traditur, à qua interficitur. Arsaces autem regis filius, qui postea est nominatus Artoxerxes, vxorem ducit Idernis filiam Statiram: atque regis filiam similiter vxorem ducit filius Idernis.

Amistris autem erat filia, cuius sponso nomen erat Teritucht-
mes: qui patre suo mortuo, pro ipso satrapa constitutus est. Habebat autem sororem ex eodem patre natam, quæ Roxane vocabatur: quæ cùm formosa erat, tú verò sagittandi iaculandique peritissima. Huius amore captus Teritucht-
mes, & cum ea rem habens, oderat Amistrin: tandémque eam in saccum cõiicere statuit, vt à trecentis viris, cum quibus defectionem molitus est, cõfoderetur. Sed quidam cui nomen erat Vdiastes, qui autoritate apud Teritucht-
mem valebat, & literas à rege acceperat, quibus multa ei pollicebatur si sua filia ei ab illo periculo liberaretur, Teritucht-
mem aggressus interfecit: quum ipse Teritucht-
mes aduersus eos qui in ipsum insurgebãt, strenuè pugnando, multos interfecisset. nam ab eo triginta sex homines occisos fuisse tradunt. Sed filius Vdiastis Mitradates nomine, qui Teritucht-
mis armiger erat, nec adfuerat, postquã rem didicit, patri diras imprecat° est: & quum vrbem Zarin occupasset, eam filio Teritucht-
mis conseruauit. At Parysatis matré Teritucht-
mis, fratrésque Metrostẽ & Helicum, & sorores, quæ præter Statirã duæ erant, viuas terra obrui, Roxanem autem viuã secari iussit. Id quod factũ est. Rex verò vxori suæ, vt simili pœna Statiram afficeret Arsacis filii ipsius vxorẽ imperauit. Sed quũ matrem & patrem multis fletibus & planctibus placasset, & Parysatidis animus flexus esset, pœnam remisit. Sed & ipse Ochus Dariæus Parysatidi dixit fore vt valde ipsam aliquando pœniteret. At in libro decimooctauo narrat quomodò Ochus Dariæ° mortuus sit quum Babylone ægrotasset, & annos triginta quinque regnauisset.

Regno igitur Arsaces potitur, qui & Artoxerxes mutato nomine dictus est. hoc regnũ adepto, Vdiasti lingua abscinditur, eique ponè auellitur: atque ita tandẽ ille moritur, & filius eius Mitradates pro patre satrapa cõstituitur.

A Ἀμιστρὶς ἰῶ ἡ θυγάτηρ, τοῦ δὲ τούτου κυμφίου ὄνομα Τεριτούχμης· ὃς καὶ τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος, αὐτὸ αὐτὸν σατράπης κατέστη. ἰῶ δὲ ὁμοπατρία αὐτοῦ ἀδελφὴ Ῥωξάνη, καλὴ τοῦ εἴδει, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐμπειροτάτη. ἐρᾶν δὲ τούτης ὁ Τεριτούχμης καὶ συγκοίμησις, ἐμίσει Ἀμιστρίν· καὶ τέλος ἐμβαλεῖν αὐτὴν εἰς σάκκον, καὶ κατακεντῆσαι ὑπὸ τριακοσίων ἀνδρῶν, μεθ' ὧν καὶ τοῦ ἀπόστασιν ἐμελέτησεν, ἐβουλεύσατο.

B Ἄλλος τις ΟΥΔιάστης ὄνομα, ἰσχὺν ἔχων τοῦδε Τεριτούχμη, καὶ γράμματα τοῦδε βασιλέως, πολλὰς ὑποσχέσεις ἔχοντα εἰ τοῦτο σωθείη αὐτοῦ ἡ θυγάτηρ, δεξάμενος, ἐπιθέτου καὶ αἱρεῖ Τεριτούχμην, φανερῶς ἐν τῇ ἐπιμαστάσει ἀνδρισάμενον, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντα. μέχρι γὰρ λ' καὶ ζ' φασὶν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ΟΥΔιάστου Μιτραδάτης, ὑπασπιστὴς ὢν Τεριτούχμου, καὶ μὴ παρών, ἐπεὶ ἔμαθε, πολλὰ τοῦ πατρὶ κατηρᾶτο, καὶ πόλιν Ζάριν καταλαβών, ἐφύλαττε τούτῳ τοῦ παιδὶ τοῦ Τεριτούχμου. ἡ δὲ Παρύσατις τῷ τε μητέρα τοῦ Τεριτούχμου, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μητρώστην τε Ἥλικον, καὶ τὰς ἀδελφὰς δύο οὔσας, χωρὶς τῆς Σπατείρας, ζώσας ἐκέλευσε καταχῶσαι· τῷ δὲ Ῥωξάνῃ, ζῶσαν κατατεμεῖν. καὶ ἐγένετο. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπε τῇ γυναικὶ Παρυσάτιδι, πρᾶξαι ὁμοίως καὶ Σπάτειραν τῷ Ἀρσάκου γυναῖκα τοῦ παιδός. ἀλλ' ὁ γε Ἀρσάκης παλλὰ τῷ μητέρα καὶ τοῦ πατέρα δάκρυσι καὶ κοπετοῖς ἐξιλεωσάμενος, ἐπεὶ ἡ Παρύσατις ἐπεκάμφθη, συνεχώρησε· καὶ Ὦχος ὁ Δαρειαῖος, εἰπὼν Παρυσάτιδι, πολλὰ μεταμελήσειν αὐτῷ. Ἐν δὲ τῇ ιθ' ἱστορίᾳ Δοξαρμεβάνει ὡς Ὦχος ὁ Δαρειαῖος ἀπέθανεν, ἀθανήσας ἐν Βαβυλῶνι, ἔτη βασιλεύσας

E λέ'.

Βασιλεύει δὴ Ἀρσάκης, ὁ μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης· καὶ ἐκτέμνεται ὁ ΟΥΔιάστης τῷ γλῶτταν, καὶ ἐξελκύεται τούτῳ ἐξόπισθεν, καὶ θνήσκει. ὁ δὲ παῖς αὐτοῦ Μιτραδάτης αὐτὶ τοῦ πατρὸς καθίσταται σατράπης.

ἐπράχθη δὲ ταῦτα παρὰ τὴν Σπατείρας. A Facta autem hæc fuere impulsu
καὶ ἠνιᾶτο Παρύσατις. Δοξαλλεται Κύρος τὸν Τισαφέρνους τοῦ Ἀρτοξέρξου ἀδελφὸν, καὶ καταφεύγει Παρυσάτιδι τῇ μητρὶ, καὶ ἀπολύεται τῆς Δοξολῆς. ἀπελαύνει Κύρος ἠτιμωμένος τοῦδε τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν σατραπείαν, καὶ μελετᾷ ἐπιμάσασιν. Δοξαλλὲ Σατιβαρζάνης Ὀρόντου, ὡς Παρυσάτιδι μίγνυται, κατὰ λίαν αὐτῆς συφορουσης· καὶ ἀναιρεῖται Ὀρόντης. καὶ ὀργίζεται ἡ μήτηρ τοῦ βασιλεῖ, ὅτι Παρύσατις φαρμάκῳ Δοφθείρει τὸν Τεριτούχμεω υἱόν. καὶ πεῖ τοῦδε δάψαντος τὸν πατέρα Δοὶ τοῦ πυρὸς, τοῦδε τὸν νόμον. ἐξ οὗ καὶ ἔλεγχος Ἑλλανίκου καὶ Ἡροδότου, ὡς ψεύδονται. ἀπόστασις Κύρου ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ σύναγωγὴ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος καὶ βαρβαρικοῦ, καὶ στρατηγὸς Κλέαρχος Ἑλλήνων. ὅπως τε Συέννεσις ὁ Κιλίκων βασιλεὺς ἀμφοτέρω σύνεμάχει Κύρῳ τε καὶ Ἀρτοξέρξῃ. ὅπως τε Κύρος τῇ ἰδίᾳ στρατιᾷ καὶ Ἀρτοξέρξης πάλιν τῇ οἰκείᾳ πρήνεσθαι. Κλέαρχος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, ὃς ἦρχε τῶν Ἑλλήνων, καὶ Μένων ὁ Θεσσαλὸς, οἱ μετὰ Κύρου ἦσαν, ἀεὶ Δοφόροι ἀλλήλοις ἐτύγχανον· ὅτι τοῦ μὲν Κλεάρχου ἄπωτα ὁ Κύρος σύνεβούλευε, τοῦ δὲ Μένωνος λόγος οὐδεὶς ἦν. ἠπιστοῦντο δὲ ἀπὸ μὲν Ἀρτοξέρξου πρὸς Κύρον πολλοὶ, πρὸς δὲ Ἀρτοξέρξου ἀπὸ Κύρου οὐδεὶς. διὸ καὶ ὁ βάρβαρος πρὸς χωρῆσαι Κύρῳ μελετήσας, καὶ Δοβληθεὶς, εἰς τὸν φόνον ἐνεκλήθη. πρὸς βολὴ Κύρου πρὸς τὸν βασιλέως στρατιὰν, καὶ νίκη Κύρου. ἀλλὰ καὶ θάνατος Κύρου, ἀπειθοῦντος Κλεάρχῳ· καὶ αἰκισμοὶ τοῦ σώματος Κύρου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀρτοξέρξου. τῷ τε γὰρ κεφαλὶ καὶ τῇ χειρὶ, μθ' ἧς τὸν Ἀρτοξέρξου ἔβαλεν, αὐτὸς ἀπέτεμε καὶ ἐθριάμβευσεν. ἀναχώρησις Κλεάρχου τοῦ Λακεδαιμονίου, ἅμα τοῖς σὺν αὐτοῖς Ἕλλησι, τῆς νυκτὸς, καὶ τῶν τῆς Παρυσάτιδος πόλεων μιᾶς καὶ ἁλώσεις. εἶτα φόνοι βασιλέως πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ὡς Παρύσατις εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, πειθοῦσα Κύρου,

B illa viueret. Morte igitur mulcta tur Orontes: & mater irascitur ipsi regi quòd Parysatis veneno Teritucht-
mis filiũ necauerit. Et de eo qui patrem igne contra legem sepeliuit, *fit mentio.* vnde Hellanicus & Herodotus mẽdacii arguũtur. *Refertur etiam* Cyri à fratre defectio: & quomodo Græcum pariter & barbaricum exercitum coegerit, & Clearchus Græcorum exercitus dux fuerit.

C *Commemoratur deinde* quo pacto Syennesis Cilicum rex ambos, Cyrum videlicet & Artoxerxẽ, in bello gerẽdo adiuuerit, & quo modo Cyrus suum exercitum, & Artoxerxes vicissim suum exhortat° fuerit. Sed Clearchus Lacedæmonius Græcorum dux, & Menon, ambo Cyrũm sequẽtes, semper inter se diffidebãt, quòd Cyrus Clearchi cõsilio in omnibus vteretur, Menon autem in nullo apud eum loco esset. Et ad

II Cyrum quidem ab Artoxerxe multi transfugiebant, sed nullus à Cyro ad Artoxerxem. quam ob causam barbarus quum ad

D Cyrum descisscere tentasset, & accusatus ea de re fuisset, in cineres est coniectus. *Narratur etiam* vt Cyrus in regis exercitum impressionem fecerit, & victoria potitus sit: deinde vt occubuerit, dũ Clearcho morem non gerit. Vt Artoxerxes contumeliosis modis in fratris cadauer sæuierit:

E quippe qui non solùm caput sed & manũ qua percussus ab eo fuerat, absciderit, & velut de ea triũphans, circũtulerit. *Scribit &* vt Clearchus Lacedæmoni° cũ suis Græcis noctu recesserit, & vnã ex Parysatidis vrbib° occupauerit: & vt rex cũ Græcis fœd° inierit. Vt Parysatis Babylonẽ profecta sit Cyrũ lugẽs,

& vix tãdem caput eiuſ manúmque recuperauerit, quæ Suſa miſerit, ibíque ſepeliuerit. De Bagapate qui iuſſu regis caput à cadauere Cyri auulſit: & quomodo regis mater vbi in talorum luſu eum vicit, ex pacto Bagapatem obtinuit. & quomodo ipſi pellis detracta fuerit à Paryſatide, & cruci deinde fuerit affixus ab eadem. quo tempore ipſa propter multam Artoxerxis obſecrationem flere Cyrum ceſſauit. Quomodo Artoxerxes dona cuidam dederit qui Cyri tiaram attulit, & Carem qui Cyrum à ſe vulneratum arbitrabatur, honorificè exceperit. Paryſatis autem illum qui honorificè exceptus fuerat, cruciatib⁹ adhibitis interfecerit. Vt Artoxerxes petenti Paryſatidi Mitradatẽ tradiderit, quippe qui in menſa ſe Cyrum interfeciſſe gloriatus eſſet: & vt ſibi traditum acerba morte mulctauerit. Hæc in libris x i x & x x cõtinentur.

In libris autẽ x x i & x x ii, & x x iii, (quo tota hæc finitur hiſtoria) hæc continentur, Quo pacto Tiſſaphernes Græcis inſidias molitus ſit, quum ſociũ ſibi adiunxiſſet Menonem Theſſalum, & per eum dolo iuramẽtiſque Clearchum ducéſque cæteros in poteſtatem ſuam redegerit, quanuis Clearchus præuideret, inſidiáſque amoliretur. Sed tum multitudo per Menonem decepta, Clearchum etiam inuitum ad Tiſſaphernem coegit accedere, tum etiã Proxenus Bœotius antè dolo circumuentus, vt id faceret hortabatur. Quomodo Clearchum & cæteros compedibus vinctos Babylonem ad Artoxerxem miſerit: & quomodo ad conſpiciendum Clearchũ omnes confluxerint: & quomodo Cteſias ipſe, quum medicus eſſet Paryſatidis, Clearcho, dum in carcere eſſet, multa humanitatis officia per eã præſtiterit. Et vt illum Paryſatis à vinculis liberaſſet, niſi Statira virum Artoxerxem ad eum interficiendum hortando compuliſſet. Ita Clearchus morte mulctatus eſt: & circa eius cadauer oſtẽtum hoc extitit, quòd flante vẽto vehemẽtiſſimo, ſepulcralis agger magnæ altitudinis ſpõte ſua id cõtexerit.

A καὶ μόλις ἐκημίσατο τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τὴν χεῖρα, καὶ ἔθαψεν, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Σοῦσα. Καὶ περὶ Βαγαπάτου τοῦ ἀποτεμόντος, τὸν παῖδα βασιλέως, τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ σώματος Κύρου. ὅπως ἡ μήτηρ μετὰ βασιλέως κύβοις ὅτι σὺν ἠκμῆς παίζασα, καὶ νικήσασα, ἔλαβε Βαγαπάτην. καὶ ὃν τρόπον τὸ δέρμα περιαιρεθεὶς αἰεσαυείλθη ἀπὸ Παρυσάτιδος· ὅτε καὶ δι πολὺ ὅτι Κύρῳ πένθος αὐτῆ ἐπαύσατο, διὰ τὴν πολλὴν τοῦ Ἀρταξέρξου δίνσιν. ὡς Ἀρταξέρξης δῶρα ἔδωκε τοῦ ἀνέγκαντι Κύρου πῖλον, καὶ ὡς Κᾶρα τὸν δοκέοντα Κύρον βαλεῖν Ἀρταξέρξης ἐτίμησε. καὶ ὡς Παρύσατις τὸν τιμηθέντα Κᾶρα αἰκισαμένη, ἀπέκτεινεν. ὡς Ἀρταξέρξης παρέδωκεν αὐτὴν Μιθραδάτῃ Παρυσάτιδι, ὅτι τραπέζης μεγαλαυχήσαντα ἀποκτεῖναι Κύρον. καὶ εἶνα λαθοῦσα, πικρὰς αἰεῖλε. Ὧν καὶ ἡ ιθ' καὶ ἡ κ' ἱστορία.

C Ἐν δὲ τῇ κα' καὶ β' & γ', ἥτις καὶ τῆς ὅλης πέρας ὅτιν ἱστορίας, τάδε περιείληπται. ὡς Τισαφέρνης ὅτι βουλεύσῃ τοῖς Ἕλλησι, καὶ παρεστεμεσάμενος Μένωνα τὸν Θεσσαλὸν, δι' αὐτοῦ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς ἀπάτῃ καὶ ὅρκοις ἐχειρώσατο, τοῦ Κλεάρχου καὶ παρειδομένου καὶ ἀποκρουομένου τὴν ὅτι βουλίαν. ἀλλὰ τὸ, τε πλῆθος δι' Μένωνος ἀπατηθὲν, κατὰ μὴ ἀγκασε καὶ ἄκοντα Κλέαρχον πρὸς Τισαφέρνην παρελθεῖν, καὶ Πρόξενος ὁ Βοιώτιος, αὐτὸς ἤδη πρεσβεὺς ἀπάτῃ, συμπρήνει. ὡς εἰς Βαβυλῶνα πρὸς Ἀρταξέρξην Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέστειλεν ἐν πέδαις· καὶ ὡς ὅτι θέαν Κλεάρχου ἅπαντες συνεῤῥύησαν. ὡς Κτησίας αὐτὸς, ἰατρὸς ὢν Παρυσάτιδος, πολλὰ Κλεάρχῳ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὄντι πρὸς ἡδονὴν τὸ θεραπείαν δι' αὐτῆς ἔπραξε· καὶ τῶν δεσμῶν ἂν Παρύσατις ἔλυσεν τὸ ἀφῆκεν, εἰ μὴ Σπατείρα τὸν ἄνδρα Ἀρταξέρξην ἐνέπεισε θανεῖν ἀναιρεθῆναι. καὶ ἀνῃρέθη Κλέαρχος· τὸ πέρας ὅτι τοῦ σώματι σὺν ἔχει. αὐτόματος γὰρ ὅτι αὐτοῦ τάφος, μεγίστου πνεύσαντος ἀνέμου, ὅτι μέγα ἠρμένος, ὅτι σὺν ἔχει.

ἀνῃρέθησαν δὲ καὶ Ἕλληνες σὺν αὐτοῦ ἀναπεμφθέντες Ἕλληνες, πλὴν Μένωνος. λοιδορία Παρυσάτιδος πρὸς Σπατείραν, καὶ ἀναίρεσις δι' φαρμάκου, τοῦτον δι' φασκουσα θέντος τὸν τρόπον (ἐφυλάττετο γὰρ Σπατείρα λίαν μὴ παθεῖν ὃ πέπονθε) μαχαιρίου τὸ ἓν μέρος ἐπαλείφεται τοῦ φαρμάκου· ὃ δὲ λοιπὸν οὐ μετεῖχε. τούτῳ τέμνεται ὄρνιθιον μικρὸν, μέγεθος ὅσον ὠοῦ· (Ῥανδάκην Πέρσαι ὃ ὄρνιθιον καλοῦσι) τέμνεται δὲ δίχα, καὶ ὃ λοιὸν καθαρὸν τοῦ ἡμισυ αὐτὴ λαθοῦσα Παρύσατις ἔσθει, τὸ δὲ παρεσμιλῶσαν τοῦ φαρμάκου, ὀρέγει Σπατείρᾳ. ἡ δὲ, ἐπεὶ ἐσθίουσαν τὴν ὅπτοδοῦσαν ἑώρα ὃ ἥμισυ, μηδὲν συνιδεῖν δυνηθεῖσα, καὶ αὐτὴ σὺν ἔσθει τὸ θανάτου ὃ φάρμακον. ὀργὴ δι' ταῦτα τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν μητέρα, καὶ σύλληψις τῶν εὐνούχων αὐτῆς, καὶ αἰκισμὸς καὶ ἀναίρεσις. καὶ ἐπὶ σύλληψις Γίγης ἡ ὠκείωτο Παρυσάτιδι, καὶ κρίσις ἐπ' αὐτῇ καὶ ἀθώωσις μὲν παρὰ τῶν κριτῶν, κατὰ δίκη δὲ παρὰ βασιλέως· καὶ αἰκισμὸς Γίγης, καὶ ἀναίρεσις· καὶ ὀργὴ δι' τοῦτο Παρυσάτιδος πρὸς Ὠχόν, καὶ κείνου πρὸς τὴν μητέρα. καὶ ὃ χῶμα δὲ τοῦ Κλεάρχου δι' ἐτῶν ὀκτὼ μεσὸν ἐφάνη φοινίκων, οἷς ἐν κρύφα Παρύσατις, καθ' ὃν καιρὸν ἐκεῖνος ἐτελεύτησε, διὰ τῶν εὐνούχων κατακρύψασα. αἰτίαι δι' ἃς Ἐυαγόρας βασιλεῖ Σαλαμῖνος βασιλὰς Ἀρταξέρξης διεφέρθη. καὶ ἄγγελοι Ἐυαγόρα πρὸς Κτησίαν περὶ τοῦ λαβεῖν παρὰ Ἀβουλίτου τὰς ἐπιστολάς. καὶ Κτησίου πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐπιστολή, περὶ τοῦ διαλλαγῆναι αὐτὸν Ἀναξαγόρᾳ τοῦ Κυπρίων βασιλεῖ. τῶν παρὰ Ἐυαγόρα ἀγγέλων εἰς Κύπρον ἄφιξις, καὶ τῶν παρὰ Κτησίου γραμμάτων ἀπόδοσις Ἐυαγόρᾳ. καὶ Κόνωνος πρὸς Ἐυαγόραν λόγος περὶ τὸ πρὸς βασιλέα ἀναβαίνειν, καὶ Ἐυαγόρα ὅτι ἐπιστολὴ περὶ ὧν ἠξιώθη παρ' αὐτοῦ. καὶ Κόνωνος πρὸς Κτησίαν ὅτι ἐπιστολή. καὶ βασιλεῖ παρὰ Ἐυαγόρα φόρος. καὶ τῶν ὅτι ἐπιστολῶν Κτησίᾳ ἀπόδοσις. Κτησίου λόγος πρὸς βασιλέα περὶ Κόνωνος, καὶ ὅτι ἐπιστολὴ πρὸς αὐτόν.

A Interfecti etiam fuerunt Græci cum eo miſſi, præter Menonẽ. *Narrantur deinceps* Paryſatidis in Statiram cõuicia, & quomodo Statira fuerit veneno necata. quod hũc in modum paratum erat: (cauebat enim ſibi Statira diligenter ab hoc malo, quod ei tamen contigit.) Vna pars cultelli veneno ſuperillinitur, cuius reliqua pars intacta remãſit: hoc ſecatur auicula parua, oui habẽs magnitudinem. (auiculam hãc Perſæ ryndacen appellant) diuidituͤrque in duas partes. & ipſa Paryſatis dimidiam partem quæ veneno carebat, accepit, comedítque: at partem veneno tinctã porrexit Statiræ. Illa quum eam quæ porrexerat edere dimidiam partem vidiſſet, nec quicquam *fraudis* animaduertere potuiſſet, ipſa quoque vnà mortiferum comedit venenum. Hinc matri rex iraſcitur, & eius eunuchi cõprehenſi cruciantur & morte mulctantur. Prætereáque Ginge cõprehenditur, quæ Paryſatidi familiaris erat, atque de ipſa iudicium exercetur: à iudicibus quidem abſoluitur, à rege autẽ condemnatur. Tandem verò cruciatibus afficitur & necatur, eóq; nomine Paryſatis filio, hic viciſſim matri ſuccéſet. De Clearchi tumulo qui octo pòſt annis palmarum plenus apparuit: quas Paryſatis clàm per eunuchos, quo tẽpore ille mortuus eſt, aggeſta terra obruerat. Cauſæ propter quas rex Artoxerxes & EVagoras Salaminis rex inter ſe diffideret. & EVagoræ nũtii ad Cteſiam vt acciperent epiſtolas ab Abulite: & Cteſiæ ad ipſũ epiſtola de reconciliatione cum Anaxagora Cypriorum rege. EVagoræ nuntiorum in Cyſtrum aduẽtus, & à Cteſia datæ ad EVagoram literæ, vt ei fuerint redditæ. Et, Cononis ad EVagoram oratio, ſuadentis vt ad regem aſcenderet. Et, EVagoræ epiſtola de honoribus quibus ab eo affectus fuerat. Et, Cononis ad Cteſiã epiſtola. Et, tributum regi datum ab EVagora. Et, epiſtolæ Cteſiæ redditæ. Et, Cteſię ad regẽ oratio de Conone, & epiſtola ad ipſum.

Munera ab EVagora missa Satibarzani traduntur, & nuntii in Cyprum perueniũt. Et Cononis epistola ad regem & Ctesiam. Quomodo adhibita custodia retenti sint nũtii à Lacedæmoniis ad regem missi. Epistola regis ad Cononẽ & ad Lacedæmonios, quã ipse Ctesias tulit. & quomodo à Pharnabazo Conon cõstitutus sit nauarchus. Ctesiæque in Cnidum patriam suam aduẽtus & Lacedæmonem. & disceptatio aduersus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum: & emissio ab Epheso vsque ad Bactra. & Indicæ regionis, dierum, parasangarum. Catalogus regum à Nino & Semiramide vsque ad Artoxerxem: quibus ille librũ suũ claudit.

A τῶν ὡδὶ Εὐαγόρου δώρων ἀπόδοσις Σατιβαρζάνη, καὶ ἅ ἀγγέλων τῶν εἰς Κύπρον ἄφιξις. καὶ Κόνωνος ἐπιστολὴ πρὸς βασιλέα καὶ Κτησίαν. ὡς ἐτηρήθησαν οἱ ὡδὶ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι πεμφθέντες πρὸς βασιλέα. βασιλέως ἐπιστολὴ πρὸς Κόνωνα καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους, ἣν Κτησίας αὐτὸς ἐκόμισεν. ὡς ὑπὸ Φαρναβάζου ναύαρχος Κόνων ἐγένετο. Κτησίου εἰς Κνίδον τὴν πατρίδα ἄφιξις, καὶ εἰς Λακεδαίμονα· καὶ κρίσις πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων ἀγγέλους, ἐν Ῥόδῳ. καὶ ἄφεσις ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι Βάκτρων. καὶ Ἰνδικῆς ἀριθμὸς, σταθμῶν, ἡμερῶν, παρασαγγῶν. καταλογὸς βασιλέων ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιραμέως, μέχρι Ἀρταξέρξου. ἐν οἷς καὶ ὁ τέλος.

EX EIVSDEM Ctesiæ scriptis quæ Indica nominatasũt, excerptæ ab eodem Photio historiæ.

ἐκ τῶν τοῦ αὐτοῦ Κτησίου Ἰνδικῶν ἐπιλογαὶ, ἐν τῷ τοῦ αὐτοῦ Φωτίου.

INDICA Ctesiæ vno libro cõtinentur, in quibus magis Ionicè loquitur. Scribit Indum fluuiũ, quà angustissimus est, quadraginta stadiorum esse: quà latissimus, ducentorum. Indos multitudine cæteros ferè vniuersos mortales superare dicit. De scolece, *id est, quodam verme*, qui est in flumine, & solus ex omnibus animalibus in eo nascitur. *Dicit etiam* vltra Indos non alios homines habitare. In Indica regione non pluere, sed eam à flumine rigari. De pantarba gemma, & quomodo septuaginta septem gemmas & lapides pretiosos in flumen proiectos, (quæ omnia erãt cuiusdã Bactriani institoris) pantarba retraxerit inter se cohærẽtes.

THΣΙΟΙ τὰ Ἰνδικά ἐστιν ἐν ἑνὶ βιβλίῳ, ἐν οἷς μᾶλλον ἰωνίζει. λέγει περὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὃ μόνον γενὸν αὐτοῦ, ὅσος τεσσαρακόντα σταδίων εἶ· ὃ δὲ πλατύτατον, καὶ διακοσίων. λέγει περὶ αὐτῶν τῶν Ἰνδῶν, ὅτι πλείους χεδὸν συμπάντων ἀνθρώπων. περὶ τοῦ σκώληκος τοῦ ἐν τῷ ποταμῷ· ὃ καὶ μόνον τῶν ἄλλων θηρίων ἐν αὐτῷ γίνεται. περὶ τοῦ μὴ οἰκεῖν ἐπέκεινα αὐτῶν ἀνθρώπους. ὅτι οὐχ ὕει, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ποτίζεται ἡ Ἰνδική. περὶ πανταρβᾶς τῆς σφραγῖδος· καὶ ὡς οἱ σφραγῖδας ἀπορριφείσας καὶ λιμίους λίθους εἰς τὸν ποταμὸν, ἅτινα ἐν τοῖς τοῦ Βακτρίων καπήλου, αὐτὴ ἀνείλκυσεν ἐχομένας ἀλλήλων.

περὶ τῶν τειρακαταλύτων ἐλεφάντων. περὶ τῶν μικρῶν πιθήκων τῶν ἐχόντων οὐρὰς τετραπήχεις. περὶ τῶν ἀλεκτρυόνων τῶν μεγίστων. περὶ τοῦ ὀρνέου τοῦ βιττάκου, ὅτι γλῶσσαν αὐθρωπίνην ἔχει καὶ φωνὴν μέγεθος μὲν, ὅσον ἱέρακος, πορφύρεον δὲ πρόσωπον· καὶ πώγωνα φέρει μέλαινα. αὐτὸ δὲ κυάνεόν ἐστιν ὡς τὸν τράχηλον, ὥσπερ κιννάβαρι. διαλέγεσθαι δὲ αὐτὸ ὥσπερ ἄνθρωπον, Ἰνδιστὶ· ἂν δὲ Ἑλλιωιστὶ μάθῃ, καὶ Ἑλλιωιστί. περὶ τῆς χρυσῆς τῆς πληρουμένης ἀνὰ ἔτος ὑγροῦ χρυσίου ἐξ ἧς ἑκατὸν πρόχοαι ἀγράκινοι ἀνὰ ἔτος ἀρύονται. ὀγρακίνους δὲ δεῖ εἶναι, ἐπεὶ πήγνυται ὁ χρυσὸς ἀπαρυόμενος· καὶ ἀνάγκη τὸ ἀγγεῖον θλᾶν, καὶ οὕτως ἐξάγειν αὐτό. ἡ δὲ κρήνη, τετράγωνός ἐστιν, ἑκκαίδεκα μὲν πηχῶν ἡ περίμετρος, ὃ δὲ βάθος, ὀργυιά· ἑκάστη δὲ πρόχοη τάλαντον ἕλκει. καὶ περὶ τοῦ ἐν ταῖς πυθμέσι τῆς κρήνης σιδήρου, ἐξ οὗ καὶ δύο ξίφη Κτησίας φησὶν ἐρρικέναι· ἓν μὲν βασιλέως, ἓν δὲ μὴν τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς Παρυσάτιδος. φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι πηγνύμενος ἐν τῇ γῇ, νέφος καὶ χαλάζης καὶ πρηστήρων ἐστὶν ἀποτρόπαιος. καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ταῦτα φησὶ, βασιλέως δὶς ποιήσαντος. περὶ τῶν κυνῶν τῶν Ἰνδικῶν, ὅτι μέγιστοι εἰσὶν, ὡς καὶ λέοντι μάχεσθαι. περὶ τῶν ὀρῶν τῶν μεγάλων, ἐξ ὧν ἥ τε σαρδὼ ὀρύσσεται, καὶ οἱ ὄνυχες, καὶ αἱ ἄλλαι σφραγῖδες. ὅτι ἀλέα πολλὴ, καὶ ὅτι ὁ ἥλιος δεκαπλασίων τὸ μέγεθος ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις αὐτὸς ἑαυτοῦ φαίνεται, καὶ πολλοὶ ἐνταῦθα τοῦ πνίγει φθείρονται· καὶ θαλασσῶν φησὶν αὐτόθι τὸν ἐλάχιστον τῆς Ἑλλιωικῆς. τὸ δὲ αἰῶν αὐτῆς ἕως τεσσάρων δακτύλων, θερμὸν εἶ· ὥστε μὴ ἰχθὺν ζῆν πρὸς πελάσαντα τοῦ θερμοῦ, ἀλλὰ κάτωθεν διαπᾶσθαι.

Ὅτι ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥέων διὰ πεδίων, καὶ δι' ὀρέων ῥεῖ· ἐν οἷς τὸ λεγόμενος Ἰνδικὸς κάλαμος φύεται, πάχος μὲν ὅσον δύο ἀνδρὸς πρεσβυγενῶν πρὸς πρεσβύτερον· τὸ δὲ ὕψος, ὅσον μυελοφόρου νεὼς ἰσός. εἰσὶ δὲ ἔτι μείζους καὶ ἐλάττους, οἵους εἰκὸς ἐν ὄρει μεγάλῳ. εἶ δὲ τῶν κελαμῶν τὸ ἀῤῥένας καὶ

A De elephantibus murifragis. De paruis simiis caudas quatuor cubitorum habentibus. De maximis gallis gallinaceis. De auepsittaco, quam lingua humana & voce præditam esse dicit, corui magnitudine, & rostro purpureo, barbámque gestare nigram, collũ habere cæruleum, quemadmodum cinnabari: loquíque ipsam Indicè, vt hominem: necnon Græcè, si Græcum sermonem docta fuerit. De fonte qui quotannis auro humido impletur, ex quo fonte centum vrcei fictiles singulis annis hauriũtur. ideóque fictiles esse oportet quoniam aurum dum hauritur concrescit, vt ad ipsum extrahendum frangere vas necesse sit. Fons hic quadratus est, cuius ambitus est sexdecim cubitorũ, altitudo vnius vlnæ: singuli autem vrcei *qui auro pleni hauriuntur*, talenti pondus exæquant.

C De ferro quod in fundo huius fontis extat: ex quo duos gladios se habuisse dicit ipse Ctesias: vnũ à rege, alterum à regis matre Parysatide donatum. Id ferrum si in terram defigatur, nebulas & grandines turbinésque auertere: & seipsum hæc vidisse, rege bis periculum faciente, commemorat. De canibus Indicis, qui maximi sunt, adeo vt etiam cum leone pugnent. De magnis mõtibus ex quibus sardo & onyches aliæque gemmæ effodiuntur.

D De acerrimo qui ibi est calore: & vt sol duplo maior quàm in aliis regionibus esse videatur, multíque æstu ibi suffocentur. Tradit etiam mare ibi non minus spatiosum Græco esse: atque id in summo quidem, donec quis ad quatuor digitorum altitudinem perueniat, calidum esse: adeo vt piscis iuxta calorem illum viuere non possit, sed in fundo degat.

E Indum fluuium campos & montes interlabi *tradit*, in quibus nascatur qui calamus Indicus appellatur: eius quidem crassitudinis quam hominum duorum iunctæ vlnæ complecti possint: altitudinis autem, quanta est mali nauis onerariæ prægrandis. Esse & quosdam maiores, quosdam item minores, vtpote in spatioso monte. Esse autem inter hos calamos & marem &

fœminam: & fœminam quidem nucleum habere, marem verò nequaquam: & esse validissimũ. De animali Indico martichora dicto, quod facie hominẽ refert, leonis magnitudine, cinnabaris ruborem habens. Triplex est illi détium ordo: aures humanis similes, oculi item cæsii, velut sũt hominũ. Caudam autem qualem scorpius epirotes habet, in qua & aculeus est cubitali maior. Sed & per tansuersũ aculeis munita est cauda. Aculeum item in summa parte, velut scorpius, gerit: quo accedentes pungit: nec mortem quicũque punctus fuerit, effugere potest. Quòd siquis eminus aduersus ipsum pugnet, & ab anteriori parte caudã prætendens aculeis petit, tanquam ab arcu eos eiaculans, & à posteriori parte eam rectà intentans. Ad plethri autem longitudinem iaculando peruenit, & quoscunque ferit, omnes ad vnum interficit, præter elephãtem. Eius autem aculei longitudinem pedalem, funis tenuissimi latitudinẽ habent. Martichora autẽ Græcis ἀνθρωποφάγος sonat, *id est, hominiuorus*, quòd multos voret quos interfecerit. Sed & animalia cætera vorat. Pugnátque & vnguibus & aculeis. Aculeos autem vbi eiaculatũ fuerit, renasci scribit. Abundat autem his animalibus India: quæ ab hominibus interficiuntur, qui elephantis insidentes, telis ea petunt. De summa Indorum iustitia, & de moribus ac ritibus eorum. De loco sacro qui est in tractu inhabitabili regionis, quem sub nomine solis & lunæ venerantur: ad quẽ à mõte Sardonis quindecim est dierum iter. Vt sol ibi singulis annis per dies trigintaquinque aliquid refrigerationis illis concedat, propter id festum, vt ne dũ ipsum celebrant & dũ reuertuntur, torreantur. Tonitrua & fulgura & pluuiæ nõ sunt in India, sed frequẽtes ventos & turbines habet, qui omnia sibi obuia abripiunt. Sol autẽ oriens in maiori Indiæ parte, alteri diei parti frigẽ, alteri vehemẽtẽ calorẽ affert. Indi nõ à sole sed à natura sũt nigri.

A θηλείας. ὁ μὲν οὖν ἄρρην οὐ τετραώνιον οὐκ ἔχει, καὶ ἔστι κάρτα ἰσχυός· ἡ δὲ θήλεια ἔχει. καὶ περὶ τὸν μαρτιχόρα τὸν ἐν Ἰνδοῖς ὄντος θηρίου· ὡς ὁ πρόσωπον ἐοικὼς ἀνθρώπῳ, μέγεθος μὲν ὅσον λέων, καὶ χρόαν ἐρυθρὸς ὡς κιννάβαρι· τρίχας δὲ ὀδόντες. οὖτα δὲ ὥσπερ ἀνθρώπου, καὶ ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς, ὁμοίους ἀνθρώπῳ· τὸν δὲ κέρκον ἔχει οἷαν περ σκορπίος ὁ ἠπειρώτης, ἐν ᾗ ὁ κέντρον ἔχει, μείζω ὑπερχουσαν πήχεως. ἔχει

B δὲ καὶ ἐν πλαγίου τῆς κέρκου ἔνθα καὶ ἔνθα κέντρα. ἔχει δὲ καὶ ἐπ' ἄκρῳ, ὥσπερ σκορπίος, κέντρον. καὶ τούτῳ μὲν ἐὰν προσέλθῃ τις, κεντεῖ τοῦ κέντρου, καὶ πόρρωθεν ὁ κεντηθεὶς ἀποθνήσκει· ἐὰν δέ τις πόρρωθεν μάχηται πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔμπροσθεν ἱστὰς τὸν ὀφθαλμὸν, ὥσπερ ἀπὸ τόξου βάλλῃ τοῖς κέντροις, καὶ ὅπισθεν ὅτ' ἀδείας ἀποτείνων. βάλλῃ δὲ ὅσον πλέθρον εἰς μῆκος· καὶ πρὸς ἃς οἷς ἂν βάλῃ, πρὸς πάντας ἀποκτείνῃ, πλὴν ἐλέφαν-

C τος. τὰ δὲ κέντρα αὐτοῦ ἐστι τὸ μὲν μῆκος, ὅσον ποδιαῖα, τὸ δὲ πλάτος, ὅσον σχοῖνος λεπτότατος. μαρτιχόρα δὲ Ἑλληνιστὶ ἀνθρωποφάγον· ὅτι πλείστα ἐσθίῃ ἀνθρώπων ἀνθρώπος. ἐσθίει δὲ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα. μάχεται δὲ καὶ τοῖς ὄνυξι καὶ τοῖς κέντροις. τὰ δὲ κέντρα πάλιν φησὶν, ἐπειδὰν ἐκπεσὼν, ἀναφύεσθαι. ἔστι δὲ πολλὰ ἐν τῇ Ἰνδικῇ. ἀποκτείνουσι δὲ αὐτὰ τοῖς ἐλέφασιν ἐπερχόμενοι ἀνθρωποι, καὶ κεῖθεν βάλλοντες. περὶ

D τῶν Ἰνδῶν, ὅτι δικαιότατοι· καὶ περὶ τῶν ἐθῶν καὶ νομίμων αὐτῶν. περὶ τοῦ ἱεροῦ χωρίου τοῦ ἐν τῇ ἀοικήτῳ, ὃ ὅτ' ὀνόματι θεμῶσιν ἡλίου καὶ σελήνης· ἐν ᾧ ἀφ' δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ ὅρους τῆς Σαρδοῖς τῆς παραγίνεται. καὶ ὅλα λε' ἡμέρας ὁ ἥλιος ψύχει ἐκεῖσε τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀφ' τινὶ ἑορτὴν, ἵνα μὴ ἀφλεκτοι αὐτὴν τελέσωσι, καὶ ὑποστρέψωσιν. ὅτι βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ ὑετοὶ οὐκ εἰσὶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἄνεμοι δὲ

E πολλοὶ, καὶ τρηχῆρες πολλοί· καὶ ἁρπάζουσιν ὅλα ἃ λάβωσιν. ὁ δὲ ἥλιος ἀνίσχων τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας ψύχος ποιεῖ, τὸ δ' ἄλλο, λίαν ἀλεεινὸν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν τῆς Ἰνδικῆς τόπων. ὅτι Ἰνδοὶ οὐχ ὑπὸ τοῦ ἡλίου εἰσὶ μέλανες, ἀλλὰ φύσει.

εἰ γὰρ φησὶν ἐν ἀνδῖς καὶ ἄνδρας καὶ γυ-

14 A νᾶικας λευκοτάτους πολύτων, εἰ δ' ὅτ' ἔλαθον. ἰδεῖν δὲ καὶ αὐτὸν τοιαύτας Ἰνδὰς δύο γυναῖκας, καὶ πέντε ἄνδρας. ὅτι πιστῶσαι τὰ περὶ τοῦ ἡλίου βουλόμενος, ὡς ἐν λε' ἡμέραις ἐν Ἰνδίᾳ ψύχει, λέγει ὅτι καὶ ὁ πῦρ ἐκ τῆς Αἰτνήρεον τὸν μέσον χῶρον, ἀτε δικαίων ἀνδρῶν ὄντα, οὐ φθείρει, φθεῖρον τὰ ἄλλα. καὶ ἐν Ζακύνθῳ κρηνίδας ἰχθυοφόρους εἶ) ἐξ ὧν αἴρεται πίσα. καὶ ἐν Νάξῳ κρήνην, ἐξ ἧς οἶνος ἐνίοτε ῥεῖ καὶ μάλα

B ἡδύς. καὶ ὅτι πῦρ ἐστὶν ἐγχεῖ Φασηλίδος ἐν Λυκίᾳ ἀθάνατον, καὶ ὅτι ἀεὶ καίεται ὅτι πέτρας καὶ νύκτα ἐν ἡμέραν· καὶ ὕδατι μὲν οὐ σβέννυται, ἀλλὰ ἀναφλέγει, φορυτῷ δ' σβέννυται. ὅτι μέση τῇ Ἰνδικῇ ἄνθρωποι εἰσὶ μέλανες, καὶ καλοῦνται Πυγμαῖοι, τοῖς ἄλλοις ὁμόγλωσσοι Ἰνδοῖς. μικροὶ δὲ εἰσι λίαν· ἃ μακρόπαιοι αὐτῶν, πήχεων δύο· οἱ δὲ πλεῖστοι, ἑνὸς ἡμίσεος πήχεως. κόμην δὲ ἔχουσι μακροτάτην, μέχρι καὶ ὅτι τὰ γόνατα, καὶ ἔτι κατώτερον, καὶ πώγωνα μέγιστον πολύτων ἀνθρώπων. ἐπειδὴ οὖν τὸν πώγωνα μέγα φύσωσιν, οὐκέτι ἀμφιέννυνται

C οὐδὲν ἱμάτιον, ἀλλὰ τὰς τρίχας, τὰ μὲν ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὅπισθεν κοσμοῦντα πολὺ κάτω τῶν γονάτων· τὰ δὲ ἐκ τοῦ πώγωνος, ἔμπροσθεν μέχρι ποδῶν ἑλκομένας. ἔπειτα περιπεκαλυμμένοι τὰ τρίχας περὶ ἅπαν τὸ σῶμα, ζώννυνται, χρώμενοι αὐταῖς ἀντὶ ἱματίου. αἰδῆμον μέγα ἔχουσι, ὥστε φαίνειν

D τῶν σφυρῶν αὐτῶν, καὶ πάχη. αὐδὶ δὲ σιμοί τε καὶ αἰχροί. τὰ δὲ πρόσθεν αὐτῶν, ὡς ἄρνες καὶ αἱ βόες δὲ οἱ ὄνοι, χρεὸν ὅσον κριοί· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν δὲ οἱ ἡμίονοι δὲ τὰ ἄλλα κτήνη πολύπα, οὐδὲν μείζω κριῶν. ἔπον) δὲ ὁ βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν, τούτων τῶν Πυγμαίων ἄνδρες τειχίλιοι. σφόδρα γὰρ εἰσι τοξόται. δικαιότατοι δέ εἰσι, καὶ νόμοις χρῶνται ὥσπερ δὲ ἡ Ἰνδοί. λαγωοὶς δὲ καὶ ἀλώπεκας θηρεύουσιν, οὐ τοῖς κύσιν, ἀλλὰ κόραξι

E καὶ ἰκτῖσι δὲ κορώναις καὶ ἀετοῖς. ὅλη λίμνη ἐστὶν ἐν αὐδῖς, σταδίων ὀκτακοσίων ἡ

A in quibusdam enim viris & mulieribus inter eos summum candorem conspici tradit: in paucioribus tamẽ. & se tales Indas duas & Indos quinque vidisse addit. Confirmare volẽs quod de sole dixerat, cum Indiæ trigintaquinque dierum refrigerationẽ concedere, scribit & flammam quæ ex AEtna erumpit, medium regionis tractũ, vtpote qui à iustis hominibus incolatur, non labefactare, quum cætera labefactet.

B & apud Zacynthum fontes esse piscium fertiles, è quibus pix educatur: & apud Naxum fõtem esse è quo vinum, & quidem suauissimum, nonnunquã profluat. Et ignem iuxta Phaselidem in Lycia esse perpetuum, qui super petram semper noctes diésque ardeat: & qui aqua nõ extinguatur, sed redardescat: at fimo extingui possit. Media India nigros habet viros qui Pygmęi appellantur, eadem qua Indi cæteri

C lingua vtentes. sunt autem valde parui: adeo vt bona pars dimidii cubiti magnitudinem, qui autẽ eorum maximus, duorum cubitorum magnitudinem non superet. Capillum autem vsque ad genua & infra etiam demissum, barbam quoque quibusuis aliis hominibus promissiorẽ gestant. Atque adeo postquam illis promissa barba exorta est, nullo iam vestitu vtuntur, sed capillos quidem à tergo multo infra genua

D demittunt, barbam autem antè ad pedes vsque protrahũt: deinde, quum totum corpus pilis obduxerunt, seipsos cingunt, illis vestimenti loco vtentes. Sed & veretrum illis est valde crassum, adeóque magnum vt ad pedum vsque malleolos pertingat. Sunt porro simi atq; deformes. Oues autem eorum sunt agnis *nostris* pares: boues & asini ad *nostrorum* arietum magnitudinẽ accedũt.

E equi item eorum & muli cæteráque veterina animalia arietes magnitudine non superant. Horũ Pygmæorum tria millia rex Indorũ in suo comitatu habet. sunt enim sagittarii peritissimi. Iustissimi autem sunt, & iisdem quibus reliqui Indi legibus vtuntur. Lepores & vulpes non canibus sed coruis, miluis, cornicibus & aquilis venantur. Lacus est apud eos octingentorũ stadiorũ ambitũ

habens, cui, quoties à nullo vẽto agitatur, oleũ ſupernatat: quod quidam ex eius medio ſcaphiis hauriunt, nauigiolis per eum nauigantes. atque eo vtuntur. Vtũtur autem & oleo ex ſeſamo, & ex nucibus: ſed præſtãtius eſt quod è lacu illo hauritur. Habet verò etiam piſces hic lacus. Abundat præterea argento hæc regio, in qua ſunt & argenti fodinæ, non tantæ tamen, vt aiunt, altitudinis quantæ apud Bactra. Aurum quoque habet India, ſed quod non reperitur in fluuiis & abluitur, vt fit in flumine Pactolo: ſed multi & ſpatioſi mõtes id ſuggerunt: quos incolũt grypes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, cruribus & vnguibus leoninis: qui pennas in pectore rubras, in reliquo corpore nigras habent. Propter has illud quod in mõtibus eſt copioſum aurum nõ facilè obtinetur. Oues Indorum & capræ maiores ſũt aſinis, & vtplurimum quaternos atque adeo ſenos pariũt. Caudæ autem illis adeo ſunt magnæ vt amputãdæ ſint illis quæ enixæ fuerint vt à mare poſſint iniiri. At porcũ India nec mãſuetum nec ſylueſtrem vllum habet. Palmæ Indicæ earũmque fructus triplo Babyloniis ſunt maiores. Eſt ibi & quidam fluuius (vt ille ſcribit) è petra mel fundens. Sed multa de illorum iuſtitia & de beneuolentia qua regem ſuum proſequuntur, & de illorum cõtemptu mortis commemorat. Meminit & fontis cuiuſdam, cuius aquã, ſimulatque hauſta fuerit, in morem caſei coagulari dicit: cuius coagulatæ ſiquis tres obolos cum aqua biberit, quæcũque admiſerit patefacit. eo enim die mente alienatur. Eo autem vtitur rex erga eos qui an obiectis criminibus ſint affines, certò vult cognoſcere. nam ſiquis *id de quo accuſatur* effutiuerit, mortẽ ſibi cogitur conſciſcere: ſin *indicio ſuo* nullius criminis conuincatur, abſoluitur. Nullum ex Indis capitis aut oculorum aut dẽtium dolore laborare tradit, nullíq; circa os puſtulas oriri: eorúmque vitæ ſpatium eſſe cẽtum viginti, & triginta & quinquaginta annos: atque adeo ducentos, quorum ſit longiſſima. Eſt apud eos ſerpens dodrantali magnitudine,

A πεείμεθος, ὃν ἢ αὐέμου μὴ πνέοντος ἐπάνω τῆς λίμνης, ἔλαιον ἐφίσαᾳ. καὶ πλοιαείοις πλέοντες δι' αὐτῆς, ὃν μέσης αὐτῆς σκαφίοις ἔ ἐλαίᾳ ἀπαρύονται καὶ χεῶνται. χεῶνται δὲ καὶ σησάμῳ. ἔχει δὲ ἡ λίμνη καὶ ἰχθύας. καὶ ταῦ κεκυίνῳ δὲ χεῶνται. κρεῖσσον δὲ ὁ λιμναῖον. ἔςι δὲ αὐτόθι ἄργυεος πολύς, καὶ ἀχρύρεα μέταλλα, οὐ βαθέα, ἀλλὰ βαθύτεεα εἶ) φησὶ τὰ ὀν Βάκτεις. ἔςι δὲ καὶ χευσὸς ὃν τῇ Ἰνδικῇ χώρᾳ, ὀὐκ ὃν τοῖς ποταμοῖς θύεισκόμενος καὶ πλυνόμενος, ὥςαφ ὃν ταῦ Πακτωλῷ ποταμῷ· ἀλλ' ὄρη πολλὰ καὶ μεγάλα, ὃν οἷς οἰκοῦσι γρύπες, ὄρνεα τετράποδα, μέγεθος ὅσον λύκος· σκέλη καὶ ὄνυχες, οἷά ἀφ' λέων. τὰ ὃν ταῦ ἄλλῳ σώματι θηεᾶ, μέλαινα, ἐρυθρὰ δὲ τὰ ὃν τῇ κεφαλῇ. δι' αὐτοὺς δὲ ὁ ὃν τοῖς ὄρεσι χευσὸς πολὺς ὢν, γίνεται δυσπόριστος. ὅτι τὰ πρόβατα τῶν Ἰνδῶν καὶ αἱ αἶγες, μείζοις ὄνων εἰσὶ, καὶ τίκτουσιν ἀνὰ τέσσαρα καὶ ἕξ, ὡς ὀλίγα τὸ πολύ. ἔχουσι οὐρὰς μεγάλας· διὸ τῶν τοκάδων ἀποτέμνουσιν, ἵνα δυνῶνται ὀχεύεσθαι. ἡ δὲ οὔτε ἥμερος οὔτε ἄγριος ὑς ἐν τῇ Ἰνδικῇ. ⓓ δὲ φοίνικες οἱ ὃν Ἰνδοῖς καὶ οἱ τούτων βάλανοι, τριπλάσιοι τῶν ὃν Βαβυλῶνι. καὶ ποταμόν φησιν ὃν πέτρας ῥέοντα μέλι. πολλὰ δὲ λέγει περὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτῶν καὶ τῆς περὶ τὸν σφῶν βασιλέα εὐνοίας, καὶ τῆς τε θανάτου καταφρονήσεως. λέγει δὲ ὅτι πηγή ὑς, καὶ ἐπειδὰν τις ἀρύσῃ τὸ ὕδωρ αὐτῆς, πήγνυται ὥςπερ τυρός. τούτου οὖν τοῦ πηκτοῦ ὅσον τρεῖς ὀβολοὺς ἐὰν τείλας δῷς ὃν ὕδατι πιεῖν, ἐξαίφνης πάντα ὅσα ἔπραξε. παραφρονεῖ γὰρ καὶ μαίνεται τούτῳ τῷ ἡμέρᾳ. χρᾶται δὲ αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὧν κατηγορουμένων τοὺς ἀληθῶς εὑρεῖν ἐθελήσῃ. κἂν μὲν ἐξείπῃ, παραχρῆμα ἀποκαρτερήσας· εἰ δὲ μηδὲν ἐλεγχθῇ, ἀφίεται. ὅτι φησὶν ὡς Ἰνδῶν οὐδεὶς κεφαλαλγεῖ, οὐδὲ ὀφθαλμιᾷ, οὐδὲ ὀδυναλγεῖ, οὐδὲ ἑλκοῦται τὸ σῶμα, οὐδὲ σπεδόνα οὐδεμίαν ἴσχει. ἡ δὲ ζωὴ αὐτῶν, ρκ' καὶ λ' καὶ ν', καὶ σ', ⓓ τὰ πλεῖστα βιοῦντες. ἔςιν ὄφις σπιθαμιαῖος ὃν αὐλοῖς,

B

C

15

D

E

τὸ δὲ εἶδος αὐτοῦ ὡς ἡ κελλίφη πορφύεα· ἡ δὲ κεφαλὴ, λευκοτάτη· ὀδόντας δὲ οὐδὲ ὅλως ἔχει. θηρεύεται ὃν τῷ κεκυμαινουσῶν ὀρέων, ὅθεν ἡ σαρδὼ ὀρύσσεται. οὗτος δάκνει μὲν οὐ, ὅπου δ' αὐ κατεμέσῃ, τοῦτο τὸ χωρίον πάντως σήπεται. ποιεῖ δὲ φάρμακον διπλοῦν, ἀπὸ τῆς οὐρᾶς κρεμάμενος, ἢ λεκεδόνας καὶ μέλαν. καὶ τὸ μὲν, ζῶντος ἀπορρεῖ· τὸ δὲ μέλαν, θανόντος. καὶ τὸ μὲν, ὅσον σησαμον διδόμενον, ὁ ζῶντος ἐρρύησεν, αὐτίκα φθείρει, ὃ ἐγκεφάλου τοῦ πίοντος, ὀξὺ τῶν ῥινῶν ἀπαρρύσαντος· τὸ δὲ ἄλλο διδόμενον, εἰς φθίσιν ἀπάγει, καὶ δι' ἐνιαυτοῦ μόλις διέλλυσιν. καὶ ὄρνεον, φησὶν, ὀπτικαλούμενον δίκαιον, ὅπερ Ἑλλῆνες δίκαιον σημαίνει· τὸ μέγεθος, ὅσον πέρδικος ὠόν. τοῦτο ἀπόπατον καταρύσει, ἵνα μὴ θήρευθῇ. θύεισκόμενον δὲ, εἰ ποθῇ αὐτοῦ ὅσον σησάμου, ἐώθεν ὕπνος ὀπιλαμβάνει· καὶ καθεύδει, μηδὲν ἀναδανόμενος· καὶ δυόντος τοῦ ἡλίου τελευτᾷ. καὶ ξύλον ἐςὶ πάρηβον καλούμενον, τὸ μέγεθος ὅσον ἐλαία· ὃν τοῖς βασιλείοις μόνον θύεισκεται κήποις. οὔτε ἄνθος φέρει, οὔτε καρπόν· δεκαπέντε δὲ μόνας ῥίζας ἔχει, καὶ τοιούτας παχείας καὶ γῆς. ἐςὶ δὲ ὁ πάχος αὐτῆς ὅσον βραχίων, τὸ λεπτότατον. αὕτη ἡ ῥίζα, ὅσον σπιθαμὴν, λαμβανομένη, οὗ ἂν προσαχθῇ, ἄπαντα ἕλκει πρὸς ἑαυτὸν, χρυσὸν, ἄργυρον, χαλκὸν, λίθους· καὶ πάντα πάντα, πλὴν ἠλέκτρου. εἰ δὲ ὅσον πήχεως ἡ ῥίζα ληφθῇ, ἕλκει καὶ ἄρνας καὶ ὄρνεα. τοιαύτη γὰρ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ὀρνέων θηρεύονται. ὃ ἐὰν βουλῇ καὶ ὕδωρ πῆξαι ὅσον χόα, τῆς ῥίζης ἐμβαλὼν ὅσον ὀβολὸν, πήξας αὐτό· καὶ ἐὰν οἶνον, ὡσαύτως. ὃ ἐξῆς τῇ χειρὶ αὐτὸν, ὥςαφ κηρὸν· τῇ δὲ ὑςεραίᾳ διαχεῖται. δίδοται δὲ κοιλιακοῖς βοήθημα. ἔςι δὲ ὃ ποταμὸς διαῤῥέων διὰ τῆς Ἰνδικῆς, οὐ μέγας μὲν, ἀλλ' ὡς ὅτι δύο σταδίους τὸ εὖρος· ὄνομα δὲ τοῦ ποταμῷ, Ἰνδιστὶ μὲν Ὑπάνις, Ἑλλῆνιστὶ δὲ, Φέρων πάντα τὰ ἀγαθά. οὗτος τοῦ ἐνιαυτοῦ λ' ἡμέρας ἠλεκτρον καταῤῥεῖ. φασὶ γὰρ ὃν τοῖς ὄρεσι δένδρα εἶ) ὑφέρηνται τοῦ ὕδατος.

A

B

C

D

E

aſpectu ſimilis pulcherrimæ purpuræ: caput candidiſſimum habens, dentibus omnino carens. quem venatores in feruentiſſimis montibus nanciſcuntur, ex quibus ſardo *gemma* effoditur. Hic non mordet, ſed quemcunque locum vomitu ſuo conſperſerit, in eo putredinem oriri neceſſe eſt. Si autem è cauda ſuſpẽdatur, venenum duplex emittit, vnum dum viuit, quod nigrum eſt, electri ſpeciem referens: alterum, vbi mortuus eſt, nigrum & ipſum. Et illius quidem prioris quod ab eo viuente profluxerit, ſi tantum detur quantum eſt ſeſamum, confeſtim enecat, cerebro eius qui ipſum biberit, per nares effluente: alterum autem ſi detur, tabem inuehit, & vix intra anni ſpatium perimit. Meminit & auis δικαίου cognominatæ, (eſſe autem δίκαιον idem quod Græcis δίκαιον, *id eſt iuſtũ*) quæ oui perdicis magnitudinem non excedat. hanc ſtercus ſuum defodere tradit, ne inueniatur: quod ſi inuentum ſeſami menſura bibatur, manè ſomnus eum qui biberit corripit, & ita dormit vt nihil ſentiat: vergente autem ad occaſum ſole, expirat. Eſt ibi & lignum πάρηβον dictum, oleæ magnitudine, quod in regiis duntaxat inuenitur hortis: nec florem nec fructum producens: ſed quindecim duntaxat ſub terra ſunt ei craſſæ radices, quarum vnaquæque brachii craſſitudinẽ habet. huius ſi dodrantem quis ſumpſerit, omnia quibus illa admouetur ad ſe trahit, aurum, argentum, æs, lapides, & alia quælibet, præter electrum: ſin quis tãtum eius quanta eſt cubiti menſura, acceperit, & agnos & aues ad ſe trahit. nam & hac maiorẽ auium partem venantur. Quinetiam, ſi aquam concreſcere velis, in aquæ congium radicis huius obolum iniiciens, concreſcere facies. Idémque in vino efficere poteris: manúque, velut cerã, tenebis: ſed poſtridie ſoluitur.

Auxiliatur & cœliacis. Eſt præterea fluuius Indiam interlabens, duorum ſtadiorum latitudinem non excedens: qui ab Indis ὕπαρχος appellatur, quod Græcè ſonat, φέρων πάντα τὰ ἀγαθὰ, *id eſt, ferens omnia bona.* ex hoc per triginta cuiuſque anni dies electrũ emanare dicit. Eſſe enim in mõtibus arbores aqua extãtes,

(montes enim alluuntur aqua) quæ certo anni tempore lacrymas emittant, velut amygdalus, aut pinus, aut alia quæpiam arbor: (atque hoc per triginta potissimùm anni dies contingere) has autem lacrymas in fluuium cadentes cõcrescere. vocaríque hanc arborem Indica lingua, siptachora, quod Græcis significet γλυκὺ, ἡδὺ, *id est, dulce, suaue.* atque Indos electrum inde colligere. Sed & fructum qui à quibusdam illarum arborum, velut à vitibus producatur, esse racemos, quorum acini nuces Põticas magnitudine æquent. His in montibus degere scribit homines caninum caput habentes, qui agrestium animalium exuuiis amicíantur: & sermone nullo vtuntur, sed latratum duntaxat more canum edant, cuius significatio perinde ac sermonis intelligatur. His dentes quàm canibus esse maiores: vngues caninis esse similes, nisi quòd lõgiores sint & rotundiores. Incolere autem mõtes vsque ad fluuium nomine Indum: atque esse atro colore. Hos, sicut & cæteros Indos cum quibus commercium habẽt, esse iustissimos. & hos quidem quæ ab illis dicantur intelligere, quum autem ipsi loqui nõ possint, latratu & manibus atque digitis, velut eos qui surdi ac muti sint, signa dare. Hos ab Indis Calystrios nominari, quod Græci dicerent κυνοκέφαλοις, *id est capita canum habentes.* Addit, hanc nationem nõ pauciorum esse quàm centum viginti millium hominum. Ad illius autem fluminis fontes purpureum florẽ nasci, ex quo purpura tingatur nihilo Græca inferior, quin potius multo ea floridior. Ibi & animalia scarabei magnitudine nascuntur, minii ruborem, longissimos autem pedes habentia: quæ mollia sunt vt vermes. nascuntur autem hæc in arboribus quæ electrum ferunt, eorúmque fructum depascũtur & corrumpunt, vt phthires in Græcia vites corrumpere solent. Hæc animalia terentes Indi, puniceo colore saga & tunicas, & quicquid aliud volunt, inficiunt: sũntque hæ tinctura Perficis præstantiores. Hi Cynocephali in montibus habitantes, nullum artificium exercent,

A (ὕδατι γὰρ ῥεῖται τὰ ὄρη) εἶτα ὥρα ἐστὶν ὅτε δάκρυα φέρει ὥσπερ ἀμυγδαλῆ, ἢ πίτυς, ἢ ἄλλό τι δένδρον· μάλιστα δὲ εἰς λ' ἡμέρας τῶ ἐνιαυτοῦ. εἶτα ἀποπίπτει τὰ δάκρυα ταῦτα εἰς τὸν ποταμόν, καὶ πήγνυται. τοῦ δενδρέου δὲ τούτου ὄνομά ἐστιν Ἰνδιστὶ σιπταχόρα. Ἑλλωιστὶ σημαίνει, γλυκὺ, ἡδύ. καὶ εἰθὺς ἐνταῦθα Ἰνδοὶ συλλέγουσι τὸ ἤλεκτρον. φέρει δὲ καὶ καρπὸν τὰ δένδρα βότρυς, ὥσπερ ἄμπελος. ἔχειν δὲ τὰς ῥῶγας ὥσπερ κόρυα τὰ Ποντικά. ἐν τοῖς δὲ τοῖς ὄρεσι φησὶν αὐ-

B θρώπους βιοτεύειν κυνὸς ἔχοντας κεφαλήν. ἐσθῆτας δὲ φορεῖν ἐκ τῶν ἀγρίων θηρίων. φωνὴν δὲ οὐ προσαγορεύονται σύνεσιν, ἀλλ' ὠρύονται ὥσπερ κύνες· καὶ οὕτως σημαίνουσιν αὐτῶν τὴν φωνήν. ὀδόντας δὲ μείζους ἔχουσι κυνός, καὶ τοὺς ὄνυχας ὁμοίους κυνῶν, μακροτέρους δὲ καὶ στρογγυλωτέρους. οἰκοῦσι δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι, μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. μέλανες δέ εἰσι καὶ δίκαιοι πάνυ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἰνδοὶ οἷς ἐπιμίγνυνται. καὶ σημαίνουσι μὴν τὰ παρ' ἐκείνων λεγόμενα, ἀυτοὶ δὲ οὐ δυνάμενοι

C διαλέγεσθαι, ἀλλὰ τῇ ὠρυγῇ καὶ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς δακτύλοις σημαίνουσιν, ὥσπερ οἱ κωφοὶ καὶ ἄλαλοι. καλοῦνται δὲ ἀπὸ τῶν Ἰνδῶν Καλυστριοι, ὅπερ ἐστὶν Ἑλλωιστὶ Κυνοκέφαλοι. ὃ δὲ ἔθνος ἐστὶν ἕως δώδεκα μυριάδων. τοῦδε δὲ τὰς πηγὰς τοῦτο τοῦ ποταμοῦ ἐστὶ πεφυκὼς αὐτὸς πορφυρεῶν· ἐξ οὗ πορφύρα βάπτεται οὐδὲν ἥττων τῆς Ἑλληνικῆς. ἀλλὰ καὶ πολὺ διαφανεστέρα. ὅτι αὐτόθι ἐστὶ γινόμενα θηρία τὸ μέγεθος ὅ-

D σον κάνθαρος, ἐρυθρὰ ὥσπερ κινναβάρι. πόδας δὲ ἔχει μακροὺς σφόδρα. μαλακὸν δὲ ἐστιν ὥσπερ σκώληξ. καὶ γίνεται ταῦτα ὅτι τῶν δένδρων τῶν ὃ ἤλεκτρον φερόντων καὶ καρπὸν κατεσθίει αὐτῶν καὶ διαφθείρει, ὥσπερ ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἡ φθεῖρες τὰς ἀμπέλους. ταῦτα δὴ τὰ θηρία τρίβοντες οἱ Ἰνδοὶ, βάπτουσι τὰς φοινικίδας καὶ τοὺς χιτῶνας, καὶ ἄλλο ὅ,τι αὐ βούλωνται· καὶ εἰσι βελτίω τῶν τοῦδε Πέρ-

E σας βαμμάτων. ὅτι οἱ Κυνοκέφαλοι οἰκοῦντες ἐν τοῖς ὄρεσιν, οὐκ ἐργάζονται,

ἀπὸ θήρας δὲ ζῶσιν· ὅταν δὲ ἀποκτείνωσιν αὐτὰ, ὀπτῶσι πρὸς τὸν ἥλιον. τρέφουσι δὲ καὶ πρόβατα πολλὰ, καὶ αἶγας, καὶ ὄνους. πίνουσι δὲ γάλα καὶ ὄξυγαλα τῶν προβάτων. ἐσθίουσι δὲ καὶ τὸν καρπὸν τοῦ σιπταχόρου, ἀφ' οὗ τὸ ἤλεκτρον· γλυκὺς γὰρ. καὶ ξηραίνοντες ἀυτοὺς, ἀπυείδας συρράπτουσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς Ἕλλησι τὴν ἀσταφίδα. ⓓ δὲ Κυνοκέφαλοι ἀχαΐνα ποιησάμενοι, καὶ ὑπιθέντες, ἀπάγουσι φόρτον τούτου· καὶ τῆς πορφύρας τὸ ἄνθος καθαρὸν ποιήσαντες, καὶ τοῦ ἤλεκτρου ξ καὶ σ' τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ· καὶ ὅτῳ ὃ φοινίκιον βάπτεται τοῦ φαρμάκου, ἕτερα τοσαῦτα. καὶ ἤλεκτρου χίλια τάλαντα ἀπάγουσι κατ' ἐνιαυτὸν τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ. καὶ ἕτερα δὲ καταγόντες πωλοῦσι τοῖς Ἰνδοῖς, πρὸς ἄρτους καὶ ἄλφιτα καὶ ξύλινα ἱμάτια. πωλοῦσι δὲ καὶ ξίφη, οἷς χρῶνται πρὸς τὰ τῶν θηρίων ἄγρα, καὶ τόξα καὶ ἀκόντια. πάνυ γὰρ δεινοί εἰσιν ἀκοντίζειν καὶ τοξεύειν. ἀπόλεμοι δ' εἰσὶ, διὰ

C τὸ οἰκεῖν αὐτοὺς ὄρεα ἄβατα καὶ ὑψηλά. δίδωσι δὲ αὐτοῖς διὰ πέντε ἔτους δῶρα ὁ βασιλεὺς, λ' μὺν μυριάδας τόξων, καὶ ἀκοντίων τοσαύτας, πελτῶν δὲ, δώδεκα· καὶ ξίφη δὲ πεντακισμύρια. τούτοις τοῖς Κυνοκεφάλοις οὐκ εἰσὶν οἰκίαι, ἀλλ' ἐν σπηλαίοις διαιτῶνται. θηρεύουσι δὲ τὰ θηρία, τοξεύοντες καὶ ἀκοντίζοντες, καὶ διώκοντες καταλαμβάνουσι· ταχὺ γὰρ τρέχουσι. λούονται δὲ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἅπαξ τοῦ μηνὸς,

D ὅταν τὰ καταμήνια αὐταῖς ἔλθῃ, ἄλλοτε δ' οὔ. ⓓ δὲ ἄνδρες οὐ λούονται μὴν, τὰς δὲ χεῖρας ἀπονίζονται. ἐλαίῳ δὲ χρίονται τοῖς τοῦ μηνὸς, τοῦ ἀπὸ τοῦ γάλακτος γινομένῳ, καὶ ἐκτείβονται δέρμασι. τῷ δὲ ἐσθῆτα ἔχουσιν οὐ δασεῖαν, ἀλλὰ ψιλὴν τῶν μαθημάτων, ὡς λεπτοτάτων, καὶ αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν. ⓓ δὲ πλουσιώτατοι αὐτῶν λινᾶ φορεῦσιν· οὗτοι δ' εἰσὶν ὀλίγοι. κλίναι δὲ αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ

E στιβάδας ποιοῦνται. οὗτοι δ' αὐτῶν πλουσιώτατος νομίζεται εἶ), ᾧ αὐ πλεῖστα πρόβατα ᾖ· ἡ δὲ ἄλλη οὐσία, παντελῶς. οὐδὲν δὲ ἔχουσι πτωχοὶ, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὥσπερ τῶν ἰχθύων, οἷον ὥσπερ κύων.

A sed è venatu sibi victum comparant: & quæ occiderint animalia, ad solem torrẽt. Multas præterea oues, capras & asinos alunt. lac autem ouiũ & oxygala (*q.d. lac acidum*) illis est potus. Vescuntur autẽ & fructu siptachoræ *arboris suprà memoratæ*, è qua prouenit electrũ. est enim dulcis. Sed & illis arefactis (vt à Græcis vuæ arefiunt) sportas à se cõtextas implent, quas deinde ratibus impositas, vnà etiam cũ flo-

B re purgato ex quo purpure° color conficitur, & cum electri ducentis sexaginta talentis, & totidem illius pharmaci quo ad punicei coloris tincturam vtũtur, & *aliis* * electri mille talentis, Indorum regi quotannis aduehunt. Sed & cæteris Indis merces huiusmodi aduehentes vendũt. ab illis vicissim panes & farinã & ligneos amictus accipientes. Sed & gladios quibus ad ferarum venatum vtuntur, arcúsque & iacula illis vendunt. sunt enim & sagittarii & iaculatores peritissimi. Sunt autem inexpugnabiles, quòd montes altos & inaccessos habitẽt. Munera autẽ illis quinto quoque anno rex donat, trecenta arcuum & totidem iaculorum millia, peltarum centum viginti millia, gladiorum quinquaginta millia. His Cynocephalis nullæ sunt domus, sed in speluncis habitant. Quas autem feras inter venandum sagitta vel iaculo petierint, eas persequẽtes assequuntur. veloces enim sunt ad cursum. Earum vxores semel duntaxat in mẽse se lauant, quũ menstrua aduenerunt, aliâs nũquam. At viri se non lauant, sed manus duntaxat abluunt. Sed ter in mense oleo se vngũt quod è lacte conficitur, & se pellibus abstergunt. Vestem autem villosam non gestãt, sed villis carẽtia masthlemata quamtenuissima ipsi pariter & eorum vxores induũt. At qui sunt inter eos ditissimi, lineo amictu vtuntur. hi autem sunt pauci. Lectorũ nullis est apud eos vsus, sed toris exẽporaneis vtũtur. Is verò inter eos ditissim° habetur cui maxima fuerit ouiũ copia. Caudã autẽ habẽt omnes viri & mulieres, supra nates, canũ more:

sed maiorem magísque pilosam. Coeunt cum fœminis quadrupedes, canum ritu, alióque modo coire turpe censent. Sunt autem iusti, & vitæ, præ quibusuis hominibus, longissimæ. centum enim & septuaginta, nonnulli & ducentos viuũt annos. Vltra hos autem alios habitare dicit supra fluuii fontes: qui nigri sint, sicut & cæteri Indi: otiosíque degant, ac neque frumentum edant, neque aquam bibant: sed magnam boum, caprarum, ouium copiã alant, eorúmque lac potent, ac nihil aliud. Apud illos quum in lucem prodeunt infantes, sedem perforatam non habent, neque cacant: sed nates quidem habẽt, at foramen interiectum non est. quo fit vt non cacent, sed caseosum quiddam meiant, non valde crassum tamen, sed fæculentum. Quum autem manè lac biberũt, & meridie ad eius potum reuertuntur, dulcem quandam apud eos radicem esse aiunt quæ lac in eorum ventre coagulari non sinat. Huius igitur esu vomitũ vesperi prouocant, omniáque facilè euomũt. Asinos syluestres habet India equis pares, quosdam & maiores: quibus caput purpureũ, oculi cærulei, reliquum corpus est album. Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis, cuius inferior versus frontem pars duorum palmorũ spatio sit candidissima: at superior quæ in acutũ tendit, punicea sit, summum ruborem adiunctum habens: pars autem media, sit nigra. Ex his pocula conficiuntur, è quibus qui bibunt, nec spasmo nec sacro morbo corripiuntur: sed nec venena vllam in eos vim habent, si modò vel antequã illa hauriãt, vel, postquã hauserint, aquam aut vinũ aut aliud quippiam ex illis poculis bibant. Ac cæteri quidem asini & mansueti & syluestres cæteráque solidipeda animantia & talis & felle in iecore carẽt: at hi & talum & fel in iecore habent: & quidem talũ omnium quos mihi videre contigit pulcherrimum, bouis talo & specie & magnitudine similẽ, perinde grauem ac plumbum,

A μείζονα δὲ καὶ δασυτέραν. καὶ μίσγονται ταῖς γυναιξὶ τετραποδιστί, ὥσπερ ⓓ κύνες· ἄλλως δὲ μιγάδων, ἀδίκῳ ὄντι αἰσχρόν. δίκαιοι δὲ εἰσὶ καὶ μακροβιώτατοι πολύτων ἀνθρώπων. ζῶσι γὰρ ἔτη ρ' καὶ ο', ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ σ'. ὥσπερ δὲ τούτοις, ἑτέροις φασὶ βιοτεύειν, ἄνω τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ· οὗτοι δὲ οἱ ἀνθρωποι, μέλανες μὲν εἰσιν, ὥσπερ καὶ ⓓ ἄλλοι Ἰνδοί· ἐργάζονται δὲ οὐδέν, οὐδὲ ἐσθίουσι σῖτον, οὐδὲ πίνουσιν ὕδωρ. πολύβα-
B τα δὲ πολλὰ τρέφουσι, καὶ βοῦς καὶ αἶγας καὶ ὄϊς· πίνουσι δὲ ὃ γάλα, ἄλλο δὲ οὐδέν. ὅταν δὲ γένωνται τινὶ αὐτῶν παιδίον, ἀ τέτρηται τὴν πυγήν, οὐδὲ ἀποπατεῖ· ἀλλὰ τὰ μὲν ἰκμὰ ἔχει, ὃ δὲ τρῆμα συμπέφυκε. δι' ἀποπατοῦσι μὲν οὐ, οὐρεῖν δὲ ὥσπερ τυρῶδες φασὶν οὐ πάνυ παχύ, ἀλλ' ὀλιγόν. ἐπὰν δὲ περὶ πίωσι τοῦ γάλακτος, καὶ εἰς μέσον ἡμέρας αὖθις πιόντες, ῥίζαν φασὶ πρὸς αὐτοῖς εἶ γλυκεῖαν, ἥτις οὐκ ἐᾷ τὸ γάλα πήγνυ-
C σθαι ἐν τῇ κοιλίᾳ. τούτων οὖν τρώγοντες, εἰς ἑσπέραν ἔμετον ποιοῦνται, καὶ ἐξεμοῦσιν ἄπεπτα οὐχήλως. ὅτι εἰσὶν ὄνοι ἄγριοι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς, ἴσοι ἵπποις, καὶ μείζους. λευκοὶ δὲ εἰσι τὸ σῶμα, τῷ κεφαλῷ πορφυροῖ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχουσι κυανέους. κέρας δὲ ἔχουσιν ἐν τοῦ μετώπου, ἑνὸς πήχεως τὸ μέγεθος. καὶ ἔστι τὸ μὲν κάτω τοῦ κέρατος, ὅσον ὅτι δύο παλαιστὰς ποιεῖ τὸ μέτωπον, πάνυ λευκόν· τὸ δὲ ἐπάνω ὀξὺ ὅτι τοῦ κέρατος· τοῦτο δὲ φοινικοῦν ὅτιν, ἐρυθρὸν πάνυ· τὸ δὲ ἄλλο τὸ ἐν τοῦ μέσου, μέλαν. ἐκ τούτων ⓓ πίνοντες (καταπολυάζουσι γὰρ ἐκπώματα) σπασμῷ, φασὶν, οὐ λαμβάνονται, οὔτε τῇ ἱερᾷ νόσῳ. ἀλλ' οὐδὲ φαρμάκοις ἁλίσκονται, οὔτ' αὖ ποτε-πίωσιν, οὔτ' αὖ τοῦ φαρμάκου ὅτι πίωσιν ἢ οἶνον, ἢ ὕδωρ, ἢ ἄλλό τι ἐκ τῶν ἐκπωμάτων. ⓓ μὲν οὖν ἄλλοι ὄνοι καὶ ἥμεροι καὶ ἄγριοι, καὶ τὰ ἄλλα μόνυχα.
E θηεῖα πόδας ἀστραγάλους οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ χολὴν ὅτι τοῦ ἵππου· οὗτοι δὲ καὶ ἀστράγαλον καὶ χολὴν ὅτι τοῦ ἵππου ἔχουσι. ⓦ δὲ ἀστράγαλον, κάλλιστον ὧν ἐγὼ ἑώρακα, οἷόνπερ βοὸς καὶ ὃ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος· βαρὺς δ' ὡς μόλιβδος·

τῷ δὲ χρόαν, ὥσπερ κινάβαρι, καὶ λαμπρὸ
A βάθος. ταχύπατον δὲ ὅτι ὃ ζῶον τοῦτο καὶ ἀλκιμώτατον· οὐδὲν δὲ οὔτε ἵππος, οὔτε ἄλλόπι διωκόμενον καταλαμβάνει. ἄρχεται δὲ, τρέχον βραδύτερον ὅσον δ' ἀεὶ πλέονα χρόνον τρέχῃ, ἐντείνεται δαιμονίως, καὶ μᾶλλον καὶ θᾶσσον τρέχει. ἄλλως μὲν οὖν ἀθέρατον ὅτι τὸ ζῶον τοῦτο· ὅταν δὲ τὰ τέκνα μικρὰ ὄντα πείθωσιν ὅτι τῷ βοτάνῳ, καὶ ἐκ τοῦ ἱππείας πολλῆς πείληφῶσιν, οὐ βούλον φεύγειν καταλιπόντες τοὺς πώλους, ἀλλὰ μάχονται καὶ κέρασι καὶ λακτίσμασι καὶ δήγμασι, καὶ πολλοὺς καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας ἀπολλύουσιν· ἁλίσκονται δὲ καὶ ἀδίκοι, τοξευόμενοι καὶ ἀκοντιζόμενοι. ζῶντας γὰρ οὐκ αὐ λάβοις. τὰ δὲ κρέα, διὰ τὴν πικρότητα, ἄβρωτά ὅτιν· ἡρεύνται δὲ τῶν κεράτων καὶ τῶ ἀστραγάλων ἕνεκεν. ὅτι ἐν τοῦ ποταμῷ τῶν Ἰνδῶν σκώληξ γίνεται, τὸ μὲν εἶδος, οἷον ὥσπερ ἐν τοῖς συκοῖς εἴωθε γίνεσθαι, τὸ δὲ μῆκος, πήχεων ἑπτά· καὶ μείζους δὲ καὶ ἐλάττους. τὸ δὲ πάχος δεκαετία παῦδα μόλις φασὶ τοῖς χεροὶ περιλαβεῖν. ἔ-
C χουσι δὲ ὀδόντας δύο, ἕνα ἄνω, καὶ ἕνα κάτω· καὶ ὅ, τι αὐ λάβωσι τοῖς ὀδοῦσι, κατεσθίουσι· καὶ τῷ μὲν ἡμέραν ἐν τῇ ἰλύϊ τοῦ ποταμοῦ διαιτῶνται, τῇ δὲ νυκτὶ ἐξέρχονται. καὶ τούτων ὃς αὐ ἐντύχῃ ἵππῳ ἐν τῇ γῇ βοὶ ἢ καμήλῳ, ἢ δάκῃ, συλλαβὼν ἕλκει εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ πόδα κατεσθίει, πλὴν τῆς κοιλίας. ἀγρεύεται δὲ ἀγκίστρῳ μεγάλῳ, ἔχοντα ἢ ἄρνα ἐνδησάντων τοῦ ἀγκίστρου, καὶ ἀλύσεσι σιδηραῖς ἐναρμοσάντων. ἀγρεύσαντες δὲ, τεσσαράκοντα ἡμέρας χρεμάσιν αὐ-
D τὸν, καὶ ἀγλεῖα ἐποιήσασι· καὶ ῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ὅσον δέκα κοτύλας Ἀττικὰς ὃ πλῆθος. ὅταν δὲ προέλθωσιν αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι, ἀποῤῥίπτουσι τὸν σκώληκα, καὶ τὸ ἔλαιον ἀσφαλισάμενοι, ἀλείφουσι τοῦ βασιλέως μόνῳ τῶν Ἰνδῶν· ἄλλῳ δὲ οὐκ ἔξεστιν ἐξ αὐτοῦ ἔχειν. τοῦτο δ' ἔλαιον ἐφ' ᾧ αὐ ἐπιχυθῇ, ἀνάκαιει, καὶ καταφλέγει ξύλα καὶ ζῶα· καὶ ἄλλως οὐ σβέννυται εἰ μὴ πολλῷ πολλῷ τε καὶ
E παχεῖ.

Ὅτι ἐστὶ δένδρα ἐν Ἰνδοῖς ὑψηλὰ ὥσπερ κέδρος ἢ κυπάρισσος, τὰ δ' φύλλα ὥσπερ

minii colorem non in superficie tantùm, sed & interius habentẽ. Est autem & velocissimus & strenuissimus: eúmque nec equus nec aliud animal persequens assequi potest. Et initio quidem remissius currit: quo autẽ diutius cucurrerit, miro quodam modo concitatior fertur, eiúsque magis & magis velox est cursus. Hac autem arte sola potest à venatoribus capi: Quum illi suos catulos ad pascua eduxerint, à multo equitatu circumdantur. nolentes
B autem relictis catulis fugam capere, cornibꝰ calcibúsq; & morsibus pugnant, multóque & equos & viros interficiunt: sed tãdem & ipsi sagittis & iaculis cõfossi ab illis capiuntur. viuos enim capere nullo modo queas. Eorum verò carnes propter amaritiem esculentæ nõ sunt. atque adeo nõ propter aliud quàm propter cornua & talos hoc animal venãtur. In flumine Indico vermis nascitur specie quidẽ eum qui innasci ficui solet refe-
C rẽs, septem autẽ cubitorum longitudinem, alius maiorem, alius minorem habẽs: crassitudinem verò talem vt eum puer annos decem natus vix vlnis amplecti possit. Duo sunt illi dentes, vnus suprà, alter infrà. his dentibus quicquid prehenderit, deglútit. Et interdiu quidem in limo fluminis commoratur, at noctu egreditur: egressus autem, quemcunque obuium bouem aut camelum momorderit, ad fluuiũ trahit, totúmque, præter ventrẽ,
D deuorat. Capitur grandi hamo, cui hœdum aut agnum ferreis catenis alligauerint. Vbi ceperunt, per triginta dies suspẽsum, vasis suppositis, relinquunt: intra quod tempus ex eo distillãt quæ decẽ cotylas Atticas implere possint. Elapsis triginta diebus, ipsũ vermem abiiciũt: oleum autem, adhibitis custodibus, ad solũ Indorum regem mittunt. alii enim
E id habere non licet. Oleum hoc id cui superfusum fuerit accẽdit, & ligna pariter animaliáque cõburit: solôque luto, & eo quidem crasso, extingui potest.

Habent Indi arbores cedro aut cupresso proceritate pares, quarum folia

palmæ foliis paulo latiora, alioqui ſunt ſimilia, & axillis carent. Florem qualé laurus mas emittunt, ſed fructum nullum ferũt. Nomen illis eſt Indicũ, carpion: Græcum, myrorhoda. Sunt autem raræ. Ex illis olei guttæ diſtillant, quas lana arbori impreſſa excipiétes, in lapideos alabaſtros, illam exprimendo, infundunt. Eſt autem id ſubrubrum & craſſiuſculum, adeóque fragrans vt ad quinque ſtadia eius odor perueniat. Soli autem regi eiúſque propinquis id poſſidere conceditur. Ex eo rex Indiæ ad Perſarum regem miſit: ſéque Cteſias id vidiſſe: & odorem qui nec dici nec cuiquã alii aſſimilari poſſit, ſe percepiſſe narrat. Caſeũ & vinum omnium ſuauiſſimum illos habere, ſe expertũ ſcire, (quippe qui vſus ſit) commemorat. Fons eſt apud Indos, quadratæ formæ, circuitu circiter quinque vlnas habente, cuius aqua eſt intra petram, quæ, antequam ad ipſam aquam peruenìatur, trium cubitorum, ſub aqua trium vlnarum altitudinem habeat. In ea ſpectatiſimi quique Indorum cum liberis & vxoribus ſe lauãt. In eadẽ natatuti ſe in pedes proiiciunt, quum autem in eam infilierint, eos ſurſum attollit aqua. Nec verò ſolos homines ſurſum attollit, ſed quoduis animal, ſiue viuum ſiue mortuum, in terram expellit: atque adeo quæcunque in eam coniiciuntur, præter ferrum, argẽtum, aurum & æs. hæc enim in fũdum demittit. Eſt autem eius aqua perfrigida, & potu ſuauis: quæ magnum ſtrepitum edit, non ſecus ac quæ in lebete feruefit aqua. Sed & vitiligini & ſcabiei medetur. Hæc Indico ſermone *βαλλάδη* Græco *ὠφελίμη, id eſt, vtilis*, vocatur. In iis Indiæ montibus ex quibus eorũ calamus prouenit, habitat quoddam hominum genus non pauciorum triginta millibus, quorũ vxores ſemel duntaxat in vita pariunt: habéntque earum fœtus dentes ſupernè pariter & infernè valde pulchros: necnõ vniuerſis tam fœminis quàm maribus & capitis & ſuperciliorũ pili iã inde à natiuitate ſunt cani. Vnuſquiſque certè eorum vſque ad trigeſimum ætatis annũ albos

A φοίνιξ, ὀλίγον πλατύτερα. καὶ μαγαλέδας οὐκ ἔχει. αὐτῆ δὲ ὥσπερ ἡ ἄρσην δάφνη, καρπὸν δ' οὐκ ἔχει. ὀνομάζεται δὲ Ἰνδιστὶ μύῤῥ, κάρπιον, Ἑλλωιστὶ δὲ μυροῤῥδα. ἔστι δὲ σταγόνα. ῥέουσι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐλαίου σταγόνες, οἷς ἐείῳ ἀναψῶντες ἀπὸ τοῦ δένδρου, ἀποπιέζουσιν εἰς ἀλαβάστρους λιθίνους. ἔστι δὲ ὁ μύῤῥ χρῶμα, ἀτρέμας ὑπόῤῥυθρον καὶ ὑπόπαχυ, ὀζῷ δὲ πολύτιμον ἥδιστον. ὄζειν δὲ φασὶν αὐτὸ καὶ ὅτι πέντε σταδίους.

B μόνῳ δὲ βασιλεῖ κτηνῶν ἐξ τοῦτο καὶ τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ. ἔπεμψε δὲ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἰνδῶν τῷ Περσῶν βασιλῆ. καὶ φησιν ἰδεῖν αὐτὸ Κτησίας, καὶ ὀσφραν θῆναι ὀσμῆς οἵας οὔτε εἰπεῖν ἔχω, οὔτε εἰκάσαι. ὅτι δὲ τὸν καὶ τὸν οἶνον πολύτιμον φησὶ γλυκύτατον, ὡς αὐτὸς φησὶ φαγὼν, αὐτὸς πείρᾳ ἔμαθεν. ὅτι κρήνη ἐν Ἰνδοῖς (φησὶν) ὅσον πέντε ὀργυιῶν ἡ περίμετρος, τετράγωνος δὲ ἐστὶ δὲ ὕδωρ ἐν πέτρᾳ. βάθος δὲ ἐστὶ μέχρι τοῦ ὕδατος, τριῶν πηχῶν· ὁ δὲ κατὰ ὕδατος, τριῶν ὀργυιῶν. λούονται δὲ ἐν αὐτῇ οἱ ὀπισημότατοι τῶν Ἰνδῶν, καὶ ἄνδρες καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες. κολυμβῶσι δὲ, ὅτι πόδας ῥίπτοντες ἑαυτοῖς. ὅταν δὲ εἰς πηδῶσιν, ἐκβάλλει αὐτοὺς ὁ ὕδωρ ἄνω. οὐκ ἀνθρώπους δὲ μόνον ἀναῤῥίπτει, ἀλλὰ καὶ ἄλλο ὅ, τι ἂν ᾖ ζῶον, ἐκβάλλει εἰς τὸ ξηρὸν, καὶ ζῶν καὶ τεθνηκός. καὶ ἁπλῶς, πάντα τὰ ἐμβαλλόμενα, πλὴν σιδήρου καὶ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ· ταῦτα γὰρ δέχεται κάτω. ἔστι δὲ ὁ ὕδωρ πάνυ ψυχρὸν, καὶ ἡδὺ πιεῖν· ψόφον ὃν ποιεῖ, μέγαν, ὡσπερ ὕδωρ ζέον ἐκ λέβητος. καθαίρει δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο ἀλφοὺς καὶ ψωριῶντα. καλεῖται δὲ Ἰνδιστὶ βαλλάδη, Ἑλλωιστὶ δὲ ὠφελίμη. Εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἰνδικοῖς, ὅπου ὁ κάλαμος αὐτῶν φύεται, ἄνθρωποι· τὸ πλῆθος αὐτῶν ἄγει τριῶν μυριάδων. τούτων αἱ γυναῖκες ἅπαξ τίκτουσιν ἐν τῷ βίῳ· καὶ τὰ τικτόμενα ὀδόντας ἔχει καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω πάνυ καλούς. καὶ τὰς τρίχας τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς ὀφρύσι, πολιὰς ἔχει πάντα ἐκ γενετῆς, καὶ τὰ θήλεα καὶ τὰ ἄῤῥενα. μέχρι μὲν δὴ τριάκοντα ἐτῶν λευκὰς ἔχει ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων

18

ἐκείνων τὰς τρίχας δι' ὅλου τοῦ σώματος· ἄρχονται δὲ ἐκ τούτου μελαίνεσθαι· ἑξήκοντα δὲ ἐτῶν γηρασάντων, ἔστιν ἰδεῖν αὐτοῖς πάσας ἔχοντας μελαίνας. ἔχουσι δὲ οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἀνὰ ὀκτὼ δακτύλους ἐφ' ἑκατέρᾳ χειρὶ, ὡσαύτως ἀνὰ ὀκτὼ καὶ ὅτι τοῖς ποσὶ, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὡσαύτως. εἰσὶ δὲ σφόδρα πολεμικαὶ, καὶ βασιλῆ τῶν Ἰνδῶν ἕπονται τοξόται τούτων πεντακισχίλιοι καὶ ἀκοντισταί. τὰ δὲ ὦτα φησὶ τηλικαῦτα ἔχειν, ὥστε τοὺς βραχίονας αὐτῶν ὑπ' αὐτῶν καλύπτεσθαι μέχρι τῶν ἀγκώνων, καὶ ὅπισθεν τῶν νώτων ἅπαντα συγκαλύπτειν. ὁ δὲ οἷς ὁ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διῆλθε.

Ταῦτα γράφων καὶ μυθολογῶν Κτησίας, λέγει πάλιν ἅπερ γράφειν· ἐπάγων ὃ τὰ μὲν αὐτὸς ἰδὼν γράφει, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν μαθὼν τῶν εἰδότων. πολλὰ δὲ τούτων καὶ ἄλλα θαυμασιώτερα παραλιπεῖν, διὰ τὸ μὴ δόξαι τοῖς μὴ τοῦτα θεασαμένοις ἄπιστα συγγεγράφειν.

A per totum corpus habet pilos: inde nigreſcere incipiunt, adeo vt quum ſexageſimum attigerũt, nulli illis pili niſi nigri cõſpiciantur. Sunt iiſdem & viris & mulieribus octoni in vtraque manu & vtroque pede digiti. Sũt autem bellicoſiſſimi, & Indorũ regem ſequuntur ex his ſagittariorum quinque millia, necnon iaculatores. Aures autem illis tãtæ magnitudinis eſſe dicit vt eorum brachia ad cubitos vſque & ponè totos humeros operiant. B eſſe autem illas contiguas.

Hæc quæ fabulis ſimilia ſunt, Cteſias ſcribens, ſe veriſſima ſcribere ait, & quorum vel ipſe teſtis ſit oculatus, vel quæ à teſtibus oculatis acceperit. Multa autem his mirabiliora ſe prætermiſiſſe, ne, qui ea non vidiſſent, ſcribere ipſum quæ fidem non mererentur, exiſtimarent.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ τοῦ αὐτοῦ Κτησίου Περσικῶν.

Παρὰ τῷ Ξενοφῶντι, ἐν τῷ α τῆς Κύρου ἀναβάσεως.

EX IISDEM eiuſdem Cteſiæ Perſicis ſcriptis.

Apud Xenophontem libro I, de expeditione Cyri.

C ΥΝ τούτοις δὲ ὢν [ὁ Κῦρος] καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον εἶφος· καὶ οὐθὲν ἐνέχετο, ἀλλ' εἰπὼν, ὁρῶ τὸν ἄνδρα, ἵεται ἐπ' αὐτόν. καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον, καὶ πατάσσει διὰ τοῦ θώρακος, ὡς φησὶ Κτησίας ὁ ἰατρός· καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμα φησί. πάσχοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· καὶ ἐν τούτῳ μαχόμενοι οἵ τε βασιλεὺς καὶ Κῦρος, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς, ἀνὰ ἑκατέρου, ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει (παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν) Κῦρος δὲ, αὐτός τε ἀπέθανε, καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἐκείνου ἐπ' αὐτῷ.

D VVM *Cyrus* vnà cũ his eſſet, regem & globũ qui illum circumſtabat cõſpicatur. Acſtatim continere ſe non potuit: ſed hæc loquutus, Video hominem, in eum inuadit, & infeſta haſta per loricam pectus verberat: vt refert Cteſias medicus, qui & vulnus illud ſe curaſſe dicit. Dũ autem *regem* ferit, in eum neſcio quis tragulã magno impetu iaculatur, & ſub oculo vulnerat. Hîc pugnantibus rege & Cyro, illiſque qui circa ipſos erant, quã multi quidem ceciderint eorum qui regẽ circumſtabant, Cteſias cõmemorat. (apud illum enim erat) Cyrus autem, & ipſe occubuit, & octo, fortiſſimi eorum qui latus eius cingebant, ſuper illo iacebant.

APVD PLVtarchum, in Artoxerxis vita.

Ctesiæ narratio, vt breuibus multa perstringã, huiuscemodi est.

CYRVS, trucidato Artagerse, equum in regem permisit, & hic in illum, filétio vterque. Occupat Cyri amicus Ariæus ferire regem, nec sauciauit eum: rex missa lancea à Cyro aberrauit, Tissaphernem autem fidũ Cyro & fortem virum percussit atque interemit. Cyrus intorto per loricã regis iaculo, vulnus pectori illius ingessit duos digitos altũ. vnde ille ictº vi defluxit ex equo ad terrã. Fuga & tumultu cohortis regiæ edito, rex assurgẽs cum paucis (inter quos fuit Ctesias) tumulum vicinum cepit, vbi tenuit se quietum. Cyrũ inter hostes volitantem equus ferox longè abstulit: nec tenebris iam cognoscebatur ab hostibus, & ab amicis quærebatur. Erectus autẽ victoria, ardorísque & fiduciæ plenus per medios vehebatur hostes, clamans, Cedite miseri. Dũ hoc identidem lingua Persica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi quum tiara capiti eius defluxisset, prætercurrens adolescẽs Perses (Mithridati nomen erat) tempus Cyri iaculo secundum oculum ferit, inscius qui sit. Eructanti vim sanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine & sopore collabitur. Equus fugiens oberrabat: stratũ equi prolapsũ capit comes illius qui Cyrum percussit, sanguine redundans. Cyrum ex plaga ægrè tãdẽ colligentem se, assistentes eunuchi pauci alteri equo imposuere, quò eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedibúsque connitentem ire, sustinentes ducebant: corpore quidem ob vulnus in capite acceptum grauem cespitãtémque, sed victorẽ arbitrantẽ se, quòd fugiẽtes audiret,

ΠΑΡΑ ΤΩ ΠΛΟΥτάρχῳ, ἐν τῷ Ἀρτοξέρξου βίῳ.

Ἡ δὲ Κτησίου διήγησις, ὡς ὀλιγεμόντι πολλά, σωτόμως ἀπαγγέλλει, τοιαύτη τις ἐστί.

ΚΥΡΟΣ, ἀποκτείνας Ἀρταγέρσην, ἤλαυνεν εἰς αὐτὸν βασιλέα ὁ ἵππος, ὁ δὲ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνον, ἀμφότερος σιωπῇ. φθάνει δὲ βάλλων Ἀριαῖος ὁ Κύρου φίλος βασιλέα, καὶ οὐκ ἔτρωσε. βασιλεὺς δὲ, ἀφεὶς τὸ δόρυ, Κύρου μὴ οὐκ ἔτυχε, Τισαφέρνην δὲ, πιστὸν ἄνδρα Κύρῳ καὶ γενναῖον, ἔβαλε καὶ κατέκτεινε. Κῦρος δ' ἐπ' αὐτὸν ἐξακοντίσας διὰ τοῦ θώρακος, ἔτρωσε τὸ στῆθος, ὅσον ἐν δύναι δύο δακτύλοις τὸ ἀκόντιον, πεσεῖν δὲ αὐτὸν ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου. φυγῆς δὲ καὶ ταραχῆς τῶν περὶ αὐτὸν γενομένης, ὁ μὲν, ἀναστὰς μετ' ὀλίγων (ἐν οἷς καὶ Κτησίας ἦν) λόφον τινὰ πλησίον κατελαβεν, ἡσύχαζε. Κῦρον δὲ τοῖς πολεμίοις ἐν κλονουμένῳ ὁ ἵππος ἐξέφερεν ὑπὸ θυμοῦ μακραὶ, ἤδη στάσεις ὄντος, ἀγνοούμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ ζητούμενον ὑπὸ τῶν φίλων. ἐπαιρόμενος δὲ τῇ νίκῃ, καὶ μεσὸς ὢν ὁρμῶν καὶ θράσους, διεξήλαυνε βοῶν, Ἐξίστασθε πονηροί. τοῦτο δὲ Περσιστὶ πολλάκις αὐτὸ βοῶντος, ἀμὸ μὲν ἐξίσταντο, προσκυνοῦντες· ἀποπίπτει δὲ τῆς κεφαλῆς ἡ τιάρα τοῦ Κύρου, καὶ προσπεσόν νεανίας Πέρσης, ὄνομα Μιθριδάτης, ἀκοντίῳ βάλλει τὸν κρόταφον αὐτοῦ πρὸς τὸν ὀφθαλμόν· ἀγνοεῖν ὅστις ἐστίν. πολὺ δὲ αἷμα τοῦ τραύματος ἐκβαλόντος, ἀλιγγιάσας καὶ καρωθεὶς ὁ Κῦρος ἔπεσε. καὶ ὁ μὲν ἵππος ὑπεκφυγὼν ἐπλάζετο· τὸν δ' ἐφίππειον πῖλον ἀπορρυέντα λαμβάνει τοῦ τὸν Κῦρον βαλόντος ἀκόλουθος, αἵματος πεπλεω. τὸν δὲ Κῦρον οὐκ ἐν πληγῆς ἀναφέροντα χαλεπῶς καὶ μόλις, βύνοῦχοι τινὲς παρόντες ὀλίγοι ἐπεχείρουν ἐπ' ἄλλον ἵππον ἀναθέσθαι, καὶ σώζειν· ἀδυνάτως δ' ἔχοντα, καὶ δι' αὐτὸ προσθυμούμενον βαδίζειν, ὑπολαβόντες ἦγον· τὸν

ἀνακαλουμένων Κῦρον βασιλέα, καὶ φείδεσθαι δεομένων. ἐν δὲ τούτῳ, Καύνιοι τινὲς ἀνθρωποι κακόβιοι καὶ ἄποροι, καὶ ταπεινῶν ὑπουργημάτων ἕνεκα τῇ τοῦ βασιλέως σκηνῇ παρηκολουθηκότες, ἔτυχον αἰχμαλωτίζοντες, ὡς φίλοι, τοῖς περὶ Κῦρον. ὡς δὲ μόλις σπανίδον τὰ περιπορφυρικίδια φοινικᾶ, (λευκοῖς χρωμένων τῶν βασιλικῶν ἀπόνων) ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας. εἷς οὖν ἐκείνων ἐτόλμησεν ἀγνοῶν ἐξόπισθεν βαλεῖν Κῦρον ἀκοντίῳ. τῆς δὲ περὶ τὴν ἰγνύαν φλεβὸς ἀναῤῥαγείσης, πεσὼν ὁ Κῦρος, ἅμα παίει πρὸς τινι λίθῳ τὸν τετρωμένον κρόταφον, καὶ ἀποθνήσκει.

ΠΑΡΑ ΤΩ ΑΥΤΩ Πλουτάρχῳ, ὀλίγῳ ὕστερον,

ΕΞΕΛΑΛΑΚΕΙ δὲ [ὁ Ἀρτοξέρξης] (ὡς ὁ Κτησίας φησὶν) ὅτι τὴν μάχην, τεσσαράκοντα μυριάσιν· ἃ δὲ περὶ Δείνωνα καὶ Ξενοφῶντα, πολὺ πλείονας γενέσθαι λέγουσι τοὺς μεμαχημένους. ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν ὁ Κτησίας, σύν ἑκατὸν χιλίοις ἀνενεγκεῖν φησὶ περὶ Ἀρτοξέρξου· αὐτοὺς δὲ δισμυρίους οὐκ ἐλάττους φανεῖν οὐδὲ κείμενοι. τοῦτο μὲν οὖν ἐξ ἀμφισβήτησιν. ἐκεῖνο δὲ ἤδη Κτησίου λαμπρὸν ἤδη ψεύσμα, ὃ πεμφθῆναι φασὶ περὶ τοῦ Ἑλλήνας αὐτὸν, μετὰ Φαύλλου τοῦ Ζακυνθίου τινῶν ἄλλων. ὁ γὰρ Ξενοφῶν ἠπίστατο σύνεσιν γεγονέναι βασιλεῖ Κτησίαν. μέμνηται γὰρ αὐτοῦ, καὶ τοῖς βιβλίοις τούτοις ἐντετυχὼς δῆλός ἐστιν. οὐκ αὖν οὖν ἐλθόντα, καὶ λόγων τοσούτων ἑρμηνέα γενόμενον, παρῆκεν ἀνώνυμον, Φαύλλον δὲ καὶ Ζακύνθιον ὀνόμαζεν. ἀλλὰ δαιμονίως ὁ Κτησίας, ὡς ἔοικε, φιλότιμος ὤν, καὶ οὐχ ἧττον φιλολάκων καὶ φιλοκλέαρχος, ἀεὶ πινὰς ἐν τῇ διηγήσει χώρας ἑαυτοῦ δίδωσιν, ἐν αἷς γενόμενος, πολλὰ καὶ καλὰ μεμνήσκεται Κλεάρχου καὶ τῆς Λακεδαίμονος.

Cyrũ regẽ alta voce appellantes, atque vt parceret ipsis orantes. Interea Caunii quidã homines, tenues inopésque, qui humilium ministeriorum gratia regis castra sequebantur, confusi fortè vt amici fuêre cũ illis qui circa Cyrum erant. hi vt tandem punicea sagula eorum aduertere, (quum regii haberent omnes candida) intellexerunt hostes esse. Ita vnus eorum ausus est, ignarus qui esset, Cyrum iaculo à tergo ferire. Vulnerata poplitis vena prolapsus Cyrus tempus simul saucium ad saxum offendit: vnde animam exhalauit.

APVD EVNDEM Plutarchum, paulo pòst,

EDVXERAT autẽ *Artoxerxes* (vt Ctesias autor est) in aciẽ quadringena millia: Dinon & Xenophon multo plures fuisse qui conflixêre memorant. Inito cæsorũ numero Ctesias nouem millia capitũ relata perhibet ad Artoxerxem: sibi verò non minus xx millia visos qui ceciderant. Verùm hæc in controuersia fuere. Illud verò iam Ctesiæ nobile est mendaciũ, qui se cum Zacynthio Phayllo & quibusdã aliis missum refert ad Græcos. Nam Xenophontem non latuit agere in regis contubernio Ctesiam. Siquidem meminit eius, & constat hosce libros eum voluisse. Quare nuntium eum & tantæ legationis interpretem nõ præterisset tacitũ: at Phaylli Zacynthii mentionẽ fecisset. Sed mirè scilicet ambitiosus Ctesias, nec secius Laconum & Clearchi studiosus, passim in historia aliquas sibi ipse attribuit partes: in quibus quum est, multa & præclara de Clearcho commemorat & de Lacedæmone.

APVD EVNDEM Plutarchum, in eadem vita,

POST QVAM autē Clearchum aliósque duces interposito iureiurando circumuenit Tissaphernes, cōprehensósque & vinculis astrictos ad regem misit: rogatum refert se à Clearcho Ctesias vt pectinis copiā sibi faceret. Quo accepto, curasse eum caput, oblectatúmque pectinis vsu, & annulum suum amicitiæ mutuę ad necessarios & familiares Lacedæmone suos insigne sibi dedisse. Insculptas in pala fuisse Caryatidas saltantes. Cibaria quæ Clearcho mittebantur, à concaptiuis militibus interuersa & consumpta, pauca verò ex illis relicta Clearcho. Cui rei etiam refert se remedium Ctesias adhibuisse, effecisséque vt copiosiora mitterentur Clearcho, ac militibus separatim præberentur alia: atque hæc subministrasse & suppeditasse ex beneficio & sentētia Parysatidis. Quum mitteretur quotidie Clearcho inter cibaria perna, orasse ipsum Clearchum ac subiecisse, modicum pugionē vt in carnem conditum clàm sibi mitteret, neque sineret vt regis fata sua paterent atrocitati: cæterùm abnuisse metu se. Regem deprecanti matri pro Clearchi incolumitate iureiurando annuisse: verùm impulsu inde Statiræ cunctos fuisse ab eo præter Menonem trucidatos. Hinc Statiræ tetendisse Parysatidem insidias, virúsque ei concinnasse. Verùm parum probabilia affert, & coniuncta cum absurda causa, facinus admisisse adeo nefarium, atque in periculum sese præcipitauisse Parysatidē Clearchi gratia, sustinentem iustam regis cōiugem liberorúmque consortē ad regnum educatorum necare. Cæterùm nō obscurè exaggerat hæc ad Clearchi commendandā memoriam. Etenim attexit hoc quoq; duces obtrūcatos cæteros fuisse à canib⁹ & alitib⁹ laniatos: Clearchi cadaueri venti procellā cumulū terræ excitasse atque iniecisse corpori, idque contexisse.

ΠΑΡΑ ΤΩ ΑΥΤΩ Πλουτάρχῳ, ἐν τῷ αὐτῷ βίῳ,

Ἐπεὶ ὁ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς Τισσαφέρνης ἐξηπάτησεν καὶ πρεσβύτην δήσεν ὅρκων βλομμάτων, & συλλαβὼν αὐέπεμψεν ἐν πέδαις δεδεμένους, δεηθεῖσα φησὶν αὐτοῦ τοῦ Κλέαρχον ὁ Κτησίας ὅπως κτενοῦς βὐπορήσειε. τυχόντα δὲ, καὶ τημελήσαντα τοῦ κεφαλοῦ, ἠσθεῖσά τε τῇ χρείᾳ, καὶ τὸν δακτύλιον αὐτῷ δοῦσα, σύμβολον φιλίας πρὸς τοὺς ἐν Λακεδαίμονι συγγενεῖς καὶ οἰκείους. εἶχε δὲ γλυφὴν ἐν τῇ σφραγῖδι Καρυατίδας ὀρχουμένας. τὰ δὲ πεμπόμενα σιτία τῷ Κλεάρχῳ τοῦ συνδεδεμένους στρατιώτας ἀφαιρεῖσθαι καὶ κατανᾶλίσκειν, ὀλίγα τῷ Κλεάρχῳ διδόντας ἀπ' αὐτῶν. ἰᾶσθαι δὲ καὶ τοῦτο φησὶν ὁ Κτησίας, πλείονα τῷ Κλεάρχῳ πέμπεσθαι ἀφορεξάμενος, ἰδίᾳ δὲ ἕτερα τοῖς στρατιώταις δίδοσθαι. καὶ τοῦτα μὲν ὑπουργήσας καὶ παρακρεῖν, χάριν καὶ γνώμην τῆς Παρυσάτιδος. πεμπομένου δὲ καθ' ἡμέραν τοῦ Κλεάρχου κωλίου ὑπὲρ τοῖς σιτίοις, παρακαλεῖν αὐτὸν καὶ διδάσκειν ὡς χρὴ μικρὸν εἰς τὸ κρέας ἐμβαλόντα μαχαίριον, ἀποκρύψαντα πέμψαι, καὶ μὴ παρεῖδεῖν ἐν τῇ βασιλέως ὠμότητι τὸ τέλος αὐτοῦ βλομμένου. αὐτὸν δὲ φοβούμενον, μὴ ἐθελῆσαι. βασιλέα δὲ τῇ μὲν μητρὶ παραγενομένῃ μὴ κτεῖναι τὸν Κλέαρχον, ὁμολογῆσαι καὶ ὀμόσαι. πειαθέντα δὲ αὖθις ὑπὸ τῆς Σπαρτείρας ἀποκτεῖναι πολλοὺς πλὴν Μένωνος. οὐ δὲ τούτου τὴν Παρύσατιν ὑπεβουλεῦσαι τῇ Σπαρτείρᾳ, καὶ συνθυάσασθαι τὴν φαρμακείαν καθ' αὐτῆς. οὐκ εἰκότα λέγων, ἀλλὰ πολλὴν ἀλογίαν ἔχοντα τῆς αἰτίας, εἰ δεινὸν ἔργον οὕτως ἔδρασε καὶ παρεκινδύνευσεν ἡ Παρύσατις, ἵνα τὸν Κλέαρχον αὐτεξὸν τολμήσασα τὴν γυναῖκα βασιλέως γυναῖκα, καὶ τέκνων κοινωνὸν ὑπὲρ βασιλείας τρεφομένων. ἀλλὰ τοῦτα μὲν οὐκ ἄδηλον ὡς ὑπεραίρω δεῖται τῇ Κλεάρχου μνήμῃ. καὶ γὰρ αἰρεθέντων φησὶ τοὺς στρατηγοὺς, τοὺς μὲν ἄλλους ὑπὸ κυσὶν ἀπαρᾶσθαι καὶ ὀρνέων· τοῦ δὲ Κλεάρχου νεκρὸν θύελλαν ἀνέμου γῆς τινα πολλὴν φέρουσαν ὑπεχῶσαι, καὶ ὑπικρύψαι τὸ σῶμα.

φοινίκων δὲ τινων ἀφαπαρέντων, ὀλίγῳ χρόνῳ θαυμαστὸν ἄλσος αἰαφῦσαι, καὶ καταστιάσαι τὸν τόπον. ὥστε καὶ βασιλεῖ σφόδρα μεταμέλειν, ὡς ἀνδρὰ θεοῖς φίλον ἀπηρκότι. Κλέαρχον. ἡ δὲ τοῦ Παρύσατις, μίσος τε πρὸς τὴν Σπάτειραν ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένου καὶ ζηλοτυπίας, ὁρῶσα τὴν μὲν αὐτῆς δυνάμιν, ἀνδυμένου βασιλέως καὶ τιμῶντος οὖσαν, τὴν δ' ἐκείνης, ἔρωτι καὶ πίστει βέβαιον καὶ ἰσχυρὰν, ἐπεβούλευσεν, ὑπὲρ τῶν μεγίστων, ὡς φέτο, πρὸς βασιλλομένη. θεραπαίνην εἶχε πιστὴν καὶ δυναμένην πρὸς αὐτῆς μέγιστον, ὄνομα Γίγιν. ἣν ὁ μὲν Δείνων ὑπουργεῖσθαι τῇ φαρμακείᾳ φησὶ, συγγνώσιν δὲ μόνον αἰτοῦσθαι ὁ Κτησίας. τὸν δὲ δόντα τὸ φάρμακον τοῦτο μὲν ὀνομάζει Βελιτάραν, ὁ δὲ Δείνων, Μελάντην. οὐ δὲ τῆς τοιόνδε ὑποψίας καὶ δυσφορίας ἀρξάμενοι πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ φοιτᾶν καὶ συνδειπνεῖν ἀλλήλοις, ὄμφος τῷ δεδιέναι καὶ φυλάττεσθαι, τοῖς αὐτοῖς σιτίοις καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐχρῶντο. γίνεται δὲ μικρὸν ὀρνίθιον, ᾧ περιττώματος οὐδὲν ἔστιν, ἀλλ' ὅλον ἀφίπτεων πιμελῆς τοῦ σώματος· ἣ καὶ νομίζουσιν αἰέμῳ καὶ δρόσῳ τρέφεσθαι τὸ ζῶον. ὀνομάζεται δὲ ῥιωτάκης. τοῦτο φησὶν ὁ Κτησίας μικρᾷ μαχαιρίδι κεχρισμένῃ φαρμάκῳ κατὰ τοῦ τὴν Παρύσατιν διαφεύσῃ, σκιμαίζαι τῷ ἑτέρῳ μέρει τὸ φάρμακον. καὶ τὸ μὲν ἀχρεῖον καὶ καθαρὸν εἰς τὸ στόμα βαλοῦσαν αὐτὸν ἐαυτὸν, δοῦναι δὲ τῇ Σπατείρᾳ τὸ πεφαρμαγμένον. ὁ δὲ Δείνων, οὐ τὴν Παρύσατιν, ἀλλὰ Μελάντην, τέμνοντα τῷ μαχαιρίῳ τὰ φαρμακοῦντα τῶν κρεῶν, πιθέναι κατὰ τὴν Σπάτειραν. ἀποθνῄσκουσα γοῦν ἡ γυνὴ μετὰ πόνων μεγάλων καὶ σπαραγμῶν, αὐτή τε σωφρονέστατα τὸ κακὸν, καὶ βασιλεῖ παρέσχεν ὑποψίαν κατὰ τῆς μητρὸς, εἰδότι τὸ φαρμακῶδες αὐτῆς καὶ δυσμείλικτον. ὅθεν βύθυς ὑπὲρ τὴν ζήτησιν ὁρμήσας, τοὺς μὲν ὑπηρέτας τὸ τραπεζοκόμους τῆς μητρὸς σωφρόνισε καὶ κατεπρέβλωσε· τὴν δὲ Γίγιν ἡ Παρύσατις πολὺν χρόνον εἶχεν οἴκοι μετ' αὐτῆς, καὶ βασιλέως ἐξαιτοῦντος, οὐκ ἔδωκεν· ἀλλ' ὕστερον αὐτῆς δεηθείσης εἰς τὸν οἶκον ἀφεθῆναι νυκτὸς, ἀναθόμενος τὸν λόγον ὑφεὶς σωφρόνισε, καὶ κατέγνω θανάτου.

A quo loco enato palmeto, breui eximium nemus excreuisse ac locum eum inūbrasse. itaque magna ductum pœnitentia regem, quòd virum diis charum peremisset Clearchum. Parysatis ergo, quum odium iam inueteratum atque æmulationem concepisset in Statiram, cernens potentiam suam à rege se reuerente & honorante proficisci, illius verò amore & fide stabilem firmámque, instruxit ei insidias, de summa, vti arbitrabatur, aleam iaciēs. Ancillam habebat fidam, quæ plurimum apud ipsam poterat, Gigim dictā. quam administrā veneni Dinon tradit fuisse, cōsciam modò inuitam Ctesias. Illum qui venenum dedit, hic Belitaram appellat, ille Melātam. Instituentes autem ex superioribus suspicionibus ac simultate congredi denuo & vnà cœnare, cum metu tamē & cautione iisdem epulis atque ab iisdem vtebātur paratis. Nascitur apud Persas exigua auis, quæ omni caret excremento, habétque intestina omnia adipe differta: vnde vento arbitrantur & rore hoc animal viuere: Ryntaces dicitur. Hanc autumat Ctesias cultello, quem altero latere illeuerat toxico, dissecuisse Parysatidem, atq; infecisse alteram partem veneno, partem synceram & puram ori ingestam ipsam mādisse, Statiræ verò dedisse virulentam. Dinon, nō Parysatidem, sed Melantam medicatas carnes secuisse cultro & Statiræ apposuisse. Quum animam igitur magnis cum cruciatibus & doloribus ageret mulier, & ipsa olfecit maleficium, & suspicionem regi aduersus matrem attulit, feritatem illius & animum implacabilem cognoscēti. Vnde quæstioni extemplo intentus, ministros matris & structores corripuit ac tormentis lacerauit: at Gigim diu Parysatis in cubiculo suo tenuit, deposcentique denegauit regi: verùm pòst orante illa vt domū nocte dimitteretur, certior facta locatis insidiis cōprehēdit Gigi, eámque rei capitalis damnauit.

EX IISDEM eiusdem Ctesiæ Persicis scriptis, aut aliis.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ τοῦ αὐτοῦ Κτησίου Περσικῶν, ἢ ἄλλων συγγραμμάτων.

APVD ATHENAEVM, Dipnosoph. XIII.

QVINETIAM Cábysi suscipiendæ in AEgyptum expeditionis (vt scribit Ctesias) causa fuit mulier. Nam quum AEgyptias mulieres in congressu præstare cæteris intellexisset, ad Amasin AEgypti regem misit, vnam ex eius filiabus in vxorem poscens. At hic è suis quidem vnã haud misit, suspicatus illi non habitum iri honorem vxori debitum, sed pallacæ. verùm Apriæ filiam Neutetin. Exciderat autẽ regno Apries, propter cladem *in pugna* aduersus Cyrenenses acceptam, & ab Amasi fuerat interfectus. Cambyses Neutetidis cõsuetudine delectatus, & valde in amorem eius illectus, omnia ex illa discit: & quum orasset eũ vt cædem Apriẹ patris vlciscereturpersuadet vt bellum AEgyptiis inferat.

ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩ, Δειπνοσοφ. ιγ.

ΚΑΙ ἡ ἐπ' ΑΙγυπτον δὲ Καμβύσου στρατεία, ὡς φησὶ Κτησίας, διὰ γυναῖκα ἐγένετο. ὁ γὰρ Καμβύσης, πυνθανόμενος τὰς ΑΙγυπτίας γυναῖκας ἐν τοῖς συνουσίαις διαφέρειν τῶν ἄλλων, ἔπεμψε πρὸς Ἄμασιν, ΑΙγυπτίων βασιλέα, μίαν αὐτῶν πρὸς γάμον τῶν θυγατέρων. ὁ δὲ τῶν μὲν ἑαυτῶ οὐκ ἔδωκεν, (ὑπονοήσας μὴ γυναικὸς ἐξίειν αὐτῶ τιμὴν, ἀλλὰ παλλακίδος) ἔπεμψε δὲ τῶ Ἀπρίου θυγατέρα Νητῆτιν. ὁ δὲ Ἀπρίης οὐκ πεπαύετο τῆς ΑΙγυπτίων βασιλείας, διὰ τὸν θυμὸν ὃν ἔσχε πρὸς Κυρηναίους, καὶ αἰτήσας παρὰ Ἀμάσιδος. πεισθεὶς οὖν ὁ Καμβύσης τῆ Νητήτιδι, καὶ σφόδρα ἐρεθισθεὶς, ἐκμανθάνει παρ' αὐτῆς τὰ πρόσπα· καὶ δεηθείσης οὐκ ἐκώλυσεν τὸν Ἀπρίου φόνον, πείθει πολεμῆσαι ΑΙγυπτίοις.

Apud eundem, Dipnosoph. XII.

CTESIAS libro Persicorũ tertio scribit, omnes quidẽ quotquot in Asia regnarunt, luxui & voluptatibus deditos fuisse, sed præ cæteris Ninyam, Nini & Semiramidis filium. Ac certè hic quoque voluptatibus domi indulgebat, ita vt à nemine cõspiceretur, præterquam ab eunuchis & suis vxoribus. Talis autẽ erat & Sardanapalus, quem alii Anacindaraxis, alii Anabaxaris filium fuisse memorant. Ac quũ Arbaces, genere Medus, vnus è ducibus qui illi suberant, egisset cum Parameize, &c.

Παρὰ τῶν αὐτοῦ, Δειπνοσοφ. ιβ.

ΚΤΗΣΙΑΣ ἐν τετάρτῃ Περσικῶν καὶ πρότερον μὲν φησὶ τοὺς βασιλεύσαντας τῆς Ἀσίας πρὸς τρυφὴν ἀποτραπέσθαι, μάλιστα δὲ Νινύαν, τὸν Νίνου καὶ Σεμιραμίδος υἱόν. καὶ τοῦτον οὖν, εἴδον μὲν καὶ τρυφῶν, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ οὐδενὸς ἐωρᾶτο, εἰ μὴ ἀπὸ τῶν εὐνούχων καὶ τῶν ἰδίων γυναικῶν. τοιοῦτος δὲ ὢν καὶ Σαρδανάπαλος, ὃν οἱ μὲν Ἀνακινδαραξέω λέγουσιν υἱόν, οἱ δὲ, Ἀνάβαξάρου. ὅτε δὴ οὖν Ἀρβάκης, εἷς τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατηγῶν, Μῆδος γένος, διεπραξάτο μετὰ τινὸς τῶν εὐνούχων Παραμ. &c.

Ὀλίγῳ ὕστερον, περὶ τοῦ αὐτοῦ Σαρδανάπαλου.

ΚΤΗΣΙΑΣ δὲ λέγει εἰς πόλεμον αὐτὸν καταστῆναι, καὶ ἀθροίσαντα πολλὴν στρατιὰν, καὶ καταλυθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀρβά-

κου τελευτῆσαι, ἑαυτὸν ἐμπρήσαντα ἐν τοῖς βασιλείοις, πυρὰν νήσαντα ὕψος τεσσάρων πλέθρων· ἐφ' ἧς ἐπέθηκε λεκτοὺς κλίνας ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, καὶ ἴσας τραπέζας, καὶ τοσούτους λεκτοὺς. ἐποίησε δὲ ἐν τῆ πυρᾶ καὶ οἴκημα ἑκατόμπεδον ἐκ ξύλων, καὶ ἐνταῦθα κλίνας ὑπεστόρεσε· καὶ κατεκλίθη ἐν τούτῳ αὐτός τε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ αἱ παλλακίδες ἐν ταῖς ἄλλαις κλίναις. τοῦτον γὰρ τρεῖς υἱοὺς, καὶ δύο θυγατέρας, ὁρῶν τὰ πρεσβύματα κακούμενα, πρεσβεύει εἰς Νίνον πρὸς τὸν ἐκεῖ βασιλέα, δοὺς αὐτοῖς τρισχίλια τρισχίλια τάλαντα. ἐπεσκεύασε δὲ τὸ οἴκημα δοκοῖς μεγάλαις τε καὶ παχείαις· ἔπειτα ἐν κύκλῳ πρεσέθηκε πολλὰ ξύλα καὶ παχέα, ὥστε μὴ εἶναι ἔξοδον. ἐνταῦθα πρεσέθηκε μὲν χρυσοῦ μυριάδας χιλίας, ἀργυρίου δὲ, μυρίας μυριάδας ταλάντων, καὶ ἱμάτια καὶ πορφύρας, καὶ πολλὰς πανταδαπάς. ἔπειτα ὑφάνας ἐκέλευε τὸν πυρὰν, καὶ ἐκαίετο πεντεκαιδεκαήμερος. οἱ δὲ θαυμάζοντες ὁρῶντες καπνὸν, ἐδόκουν αὐτὸν θυσίας ὁλοκαυτεῖν. ταῦτα δὲ μόνοι ἤδεσαν οἱ εὐνοῦχοι. ὁ μὲν οὖν Σαρδανάπαλος, οὐκ ὀπτῶς ἡδυπαθήσας, ὡς ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐτελεύτησε.

ΟΥ πολλῷ ὕστερον.

ΚΤΗΣΙΑΣ δὲ ἱστορεῖ Ἄνναρον τὸν βασιλέως ὕπαρχον, καὶ τῆς Βαβυλωνίας διωικεῖσθαι, στολῆ χρῆσθαι γυναικεία καὶ κόσμῳ· καὶ ὅτι βασιλέως δούλῳ ὄντι αὐτῷ εἰς τὸ δεῖπνον εἰσήεσαν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ψάλλουσαι καὶ ᾄδουσαι γυναῖκες. ἔψαλλον δὲ αὗται καὶ ᾖδον ἐκείνου δειπνοῦντος.

Παρὰ τῶν αὐτοῦ, Δειπνοσοφ. δ'.

Ο ΔΕ Περσῶν βασιλεὺς, (ὡς φησὶ Κτησίας καὶ Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς) ἐδείπνει μετὰ ἀνδρῶν μυρίων πεντακισχιλίων· καὶ ἀνηλίσκετο εἰς τὸ δεῖπνον τάλαντα τετρακόσια.

Παρὰ τῶν αὐτοῦ, Δειπνοσοφ. β.

ΚΤΗΣΙΑΣ ὁ ἐν Καρμανίᾳ φησὶ γίνεσθαι ἔλαιον ἀκάνθινον, ᾧ χρῆσθαι βασιλέα. ὃς καὶ καταλέγων ἐν τοῖς περὶ τῆς τοῦ Ἀσίαν

ce regno eiectus esset, mortem obiisse, quum seipsum cremasset, extructo rogo ad quatuor iugerũ altitudinẽ: cui imposuerat lectos aureos CL actotidẽ mensas, & quidem aureas. Struxerat autem in ipsa pyra cœnaculũ pedum centum, ex lignis: atque hîc quoque lectos strauerat, in quibus cum vxore cubuit: pellices autem in aliis. Filios enim tres & duas filias, quum malum rerum suarum videret, antea miserat in vrbem Ninum, ad eum qui ibi regnabat, dederátque illis tria talentorum auri millia. Texerat autem illud ædificium trabibus magnis & crassis: quinetiã multa ligna, & ea quidem crassa, circũposuerat, ita vt nullus pateret exitus: quinetiam talentorum auri imposuerat illi mille myriades, argenti decies mille: necnon vestes & purpuras, & omne genus eorum quæ ad cultum corporis pertinent. Quæ quum fecisset, accendere pyram iussit, quæ per quindecim dies ardebat. At qui fumum videbant, mirabantur, ac putabant illum sacrificare: soli verò eunuchi rẽ nouerant. Sardanapalus igitur, qui prodigiosè voluptatibus deditus fuerat, quã potuit generosissimè vitã finiit.

Non multo pòst.

CTESIAS verò Annarum regis præfectum, & qui Babyloniæ regionis imperium obtinuerat, veste & ornatu muliebri vsum esse tradit. & ad eum cœnantem, quum regis seruus esset, accedere solitas centũ quinquaginta psallentes & canentes mulieres. Psallebãt autem hæ & canebant illo cœnante.

Apud eundẽ, Dipnosoph. IIII.

REX autem Persarũ (vt scribunt Ctesias & Dinon in Persicis) cum virorum millibus quindecim cœnabat, & in cœnam talenta quadringenta insumebantur.

Apud eundem, Dipnosoph. II.

CTESIAS autem Carmaniam oleum acanthinum producere, & eo regem vti, ait. Qui etiam in libro quem de Asiaticis

tributis scripsit, cœnæ regiæ apparatum describens, neque piperis neq; aceti meminit, quod vnum inter condimẽta est optimum. Ac ne Dino quidem, in Persicis scriptis: qui memorat alioqui & salem Ammoniacum & aquam Nili ad regem mitti.

A φόρων τοιῶτῳ βιβλίῳ πολύπα τὰ τοῦ βασιλέως τραπεζοκοσμούμενα ὅτι δεῖπνον, οὔτε πιπέρεως μέμνηται, οὔτε ὄξους, ὁ μόνον ἄριστόν ἐστι τῶν ἡδυσμάτων. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ Δείνων ἐν τῇ Περσικῇ τραγματείᾳ· ὅς γε φησὶ καὶ ἅλας Ἀμμωνιακοὺς ἀπ' Αἰγύπτου ἀναπέμπεσθαι βασιλεῖ, καὶ ὕδωρ ἐκ τοῦ Νείλου.

Apud eundem, eodem libro.

Rex Persarum, vt scribit libro primo Herodotus, aquam in potũ suum secum vehit à Choaspi fluuio, qui Susa præterfluit, atque ex hoc solo bibit. Huius autem aquæ decoctæ plena vasa argentea portantes plurimi currus, rotarum quatuor, quos muli trahunt, ipsum sequuntur. At Ctesias Cnidius narrat etiã quomodo regia hæc Choaspis fluuii aqua coquatur, & quomodo vasis imposita, portetur ad regem, additque, illam & leuissimam & suauissimam esse.

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐν τοῦ αὐτοῦ βιβλίῳ.

B Ὁ Περσῶν βασιλεύς, ὡς φησὶν ἐν τῇ τρίτῃ Ἡρόδοτος, ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεος πιεῖν ἄγεται τοῦ τοῦ Σούσα ῥέοντος· τοῦ δὲ μόνον πίνει ὁ βασιλεύς. τοῦ δὲ τοιούτου ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνεσι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοισιν ἕπονται οἱ. Κτησίας ὁ Κνίδιος καὶ ἱστορεῖ ὅπως ἕψεται τὸ βασιλικὸν τοῦτο ὕδωρ, καὶ ὅπως ἐναποτεθὲν τοῖς ἀγγείοις, φέρεται τοῦ βασιλέως· λέγων αὐτὸ ὡς C ἐλαφρότατον καὶ ἡδίστον ἐστί.

Libro x.

Ctesias autem apud Indos regi non licere inebriari tradit. At verò apud Persas regi cõceditur inebriari die vno, in quo sacrificant Mithræ.

Ἐν τοῦ ι' βιβλίῳ.

Κτησίας δὲ παρ' Ἰνδοῖς φησὶν οὐκ ἐξεῖναι τοῦ βασιλέως μεθυσθῆναι. παρὰ δὲ Πέρσαις τοῦ βασιλέως ἐφίεται μεθύσκεσθαι μιᾷ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ θύουσι τοῦ Μίθρη.

In eodem libro.

Amyntas quoque, in libro qui σκυθικὰ inscribitur, Tapyrorum gentem ita vino dediram esse tradit, vt ne ad vngendum quidem alia re vlla quàm vino vtatur. Eadem autem & Ctesias commemorat in libro quẽ de Asiaticis tributis scripsit: qui & iustissimos esse illos tradit.

Ἐν τοῦ αὐτοῦ βιβλίῳ.

Ἀμύντας ἐν τοῖς σκυθικοῖς, ὃ τῶν D Ταπύρων ἔθνος φησὶν οὕτω φίλοινον εἶναι, ὡς καὶ ἀλείμματι ἄλλῳ μηδενὶ χρῆσθαι ἢ τοῦ οἴνου. τὰ δ' αὐτὰ ἱστορεῖ καὶ Κτησίας ἐν τοῦ περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν φόρων. οὗτος δὲ καὶ δικαιοτάτους αὐτοὺς λέγει εἶναι.

Libro XI.

Verum repudianda sunt nobis fictilia pocula. Apud Persas enim, vt testatur Ctesias, quécunque rex inhonoratum esse voluerit, fictilib⁹ poculis vtitur.

Ἐν τοῦ ια' βιβλίῳ.

Παραιτητέον δ' ἡμῖν τὰ κεραμεικὰ ποτήρια. καὶ γὰρ Κτησίας, τοῦτο μὲν Πέρσας, φησὶν, ὃν αὐ βασιλεὺς ἀτιμάσῃ, κεραμείοις χρῆται.

Libro XIIII.

Berosus autem Babyloniacorum lib. I. decimasexta die mensis Loi festum Babylone quinque dierum spatio celebrari ait, Sacæas dictum: per quod

Ἐν τοῦ ιδ' βιβλίῳ.

Βηρωσὸς δ' ἐν τρίτῳ Βαβυλωνιακῶν, τοῦ Λῴου φησὶ μηνὸς ἑκκαιδεκάτῃ ἄγεσθαι ἑορτὴν Σακέας τρισταθμουμένην ἐν Βαβυλῶνι ὅτι ἡμέρας πέντε· ἐν αἷς ἔθος ἐστὶ

ἔθος ἐστὶ ἀρχεσθαι τοὺς δεσπότας ὑπὸ τῶν οἰκετῶν· ἀφηγεῖσθαί τε τῆς οἰκίας ἕνα αὐτῶν ἐνδεδυκότα στολὴν ὁμοίαν τῇ βασιλικῇ, οὗ καὶ καλεῖσθαι Ζωγάνην. μνημονεύει τῆς ἑορτῆς καὶ Κτησίας ἐν δευτέρῳ Περσικῶν.

A tempus solere dominos famulis parere: vnúmque ex his domui præesse, veste quæ regiæ similitudinem referat, indutum. quẽ & Zoganem appellari. Meminit huius festi Ctesias quoque, libro Persicorum secundo.

ΠΑΡΑ ΔΗΜΗΤΡΙΩ τῷ Φαληρεῖ, ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας,

B Εἴγε αὐτοῦ τοῦτο τὸ βιβλίον ἐστί.

Στρυαγλιός τις, ἀνὴρ Μῆδος, γυναῖκα Σακίδα καταβαλὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου, (μάχονται γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες ἐν Σάκαις, ὥσπερ αἱ Ἀμαζόνες) θεασάμενος δὴ τὴν Σακίδα εὐπρεπῆ καὶ ὡραίαν, μεθῆκεν ἀποσώζεσθαι· μετὰ δὲ τοῦτο, ποινὴν δῶν ἡνομένων, ἐρασθεὶς τῆς γυναικός, ἀπετύγχανεν. ἐδέδοκτο μὲν αὐτῇ ἀποκαρτερεῖν, γράφει δὲ πρότερον ὅπερ ἐπιστέλλω, τῇ γυναικὶ μεμφόμενος, τοιάνδε, Ἐγὼ μὲν σε ἔσωσα, καὶ σὺ μὲν δι' ἐμὲ ἐσώθης, ἐγὼ δὲ δι' σε ἀπωλόμην.

Fortasse scripsit, καὶ ἐδέδοκτο.

C

Apud eundem, paulo post.

Δεῖ τὰ γινόμενα οὐκ εὐθὺς λέγειν ὅτι ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, κρεμῶντα τὴν ἀκροατὴν, καὶ ἀναγκάζοντα στοχαζεσθαι. τοῦτο ὁ Κτησίας ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῇ περὶ Κύρου τεθνεῶτος ποιεῖ. ἐλθὼν γὰρ ἄγγελος οὐκ εὐθὺς λέγει ὅτι ἀπέθανε Κῦρος παρὰ τὴν Παρύσατιν, (τοῦτο γὰρ ἡ λεγομένη ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσίς ἐστιν) ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἤγγειλεν ὅτι νικᾷ· ἡ δὲ ἥδη, καὶ ἠγωνίαστο· μετὰ τοῦτο ἐρωτᾷ, Βασιλεὺς δὲ πῶς πράττει; ὁ δὲ, πέφευγε, φησί. καὶ ἡ, ἀπολαβοῦσα, Τισσαφέρνης γὰρ αὐτῇ τούτων αἴτιος. Καὶ πάλιν ἐπιμερωτᾷ, Κῦρος δὲ ποῦ νῦν; ὁ δ' ἄγγελος ἀμείβεται, Ἔνθα χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας αὐλίζεσθαι.

Mutãdum in γνόμενα.

D

APVD DEMEtrium Phalereum, in libro qui περὶ ἑρμηνείας vocatur:

si modo eius est hic liber.

Stryaglius quidam, Medus, quum ex equo Sacidem mulierem deiecisset (apud Sacas enim mulieres eodẽ quo Amazones modo præliãtur) eámque & formosam & ætate florentem esse vidisset, saluam dimisit. At percusso postea fœdere quũ illa quam alioqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen prius illi hanc epistolam, qua expostulat, Ego quidem te seruaui: & tu quidẽ per me seruata es, ego autem per te perii.

Apud eundem, paulo pòst.

Oportet autem quæ facta sint, nõ statim fateri facta esse, sed paulatim, suspensum tenẽdo auditorem, & nobiscũ angi cogendo. Quod Ctesias in allato de Cyri morte nuntio facit. nec enim nũtius, simulatque ad Parysatin venit, ei Cyrum mortuũ esse dicit: (hæc enim est quæ Scythica oratio appellatur) sed primùm quidem, victoria potitũ eũ nuntiauit (quæ verba illi gaudium anxietati mixtũ attulerũt) postea verò interrogat, At rex quomodo se nunc gerit? Tunc ille, Fugæ se dedit, inquit. hic illa sermonem excipiens, Tissaphernes horum ei malorum est author, inquit. Rursúmque interrogat, Cyrus verò vbi nunc est? Respondet nuntius, Vbi fortes viros diuersari decet.

DE PERSARVM legibus & institutis, ex diuersis historicis.

ΓΕΡΙ ΤΩΝ ΓΕΡσικῶν νόμων καὶ ἐθῶν, ὁκ διαφόρων συγγραφέων.

EX XENOPHONTE, Pædiæ Cyri libro I.

Ε' Κ ΤΟΥ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ, Παιδείας Κύρου βιβλίῳ α'.

PRIMA his legibus cura à bono publico videtur initium sumere. Haud enim incipiunt itidem vt aliæ plurimæ ciuitates, quæ parentibus permittẽtes pro voluntate filios educare, & ætate prouectioribus pro arbitrio vitã agere, eis iubent ne furentur, ne rapiant, ne in *alienas* ædes ingrediantur vi, ne iniustè percutiant quenquam, ne adulteriũ patrẽt, ne [a] principis imperiũ detrectẽt, reliquáque huiusmodi eodẽ pacto. quòd siquid horum trãsgressus quis fuerit, pœnam in eũ statuerunt. At Persarum leges anticipantes, *maximè* curant ne initio tales sint ciues vt cuiusquã vel improbitatis vel turpitudinis desiderio capiantur.

a Magistratus imp.

Curãt autem illud hoc pacto. Est illis forum quod vocatur liberum, vbi & regiæ, & alia sunt palatia. Hinc & venalia, & circũforanei, & horũ clamores atque ineptiæ in alium locum reiecta sunt, ne horum turba compositis eorum moribus qui institutionem adepti sunt, misceatur. Est autem forum circa palatia distributum in partes quatuor quarum vna est puerorum, altera puberum, [b] tertiavirorum, qui perfectã ætatẽ iam agunt: quarta verò eorum qui sunt emeriti. Legéq; cautũ est vt horũ singuli locis suis adsint: pueri, quumprimum illuxerit, & eodem modo perfectæ ætatis viri: seniores verò, quum per otium cuique licuerit, exceptis constitutis diebus, quibus adsint necesse est. At adolescentes cubant etiam in palatiis cũ [d] gymnicis armis: exceptis maritis, qui ne requirũtur quidẽ, nisi antea iussi adesse fuerint. At neque honestum *duci* vt sæpius abesse.

b Tertia eorum qui virilem ætatẽ attigerunt. *Vel*, eorum qui matura sunt ætate. *Sic paulo póst.*

c Ephebi. *siue*, puberes, *vt paulo antè dixit.*

d Cum armis quibus exercentur.

Α ΟΥ τοι δὲ δοκοῦσιν ⓓ νόμοι ἄρχεσθαι τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ὀπτιμοῦμενοι. οὐχ ὁμοίως γὰρ ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται. αἱ μὲν γὰρ πλεῖσαι πόλεις, ἀφεῖσαι παιδεύειν ὅπως τις ἐθέλοι τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, καὶ αὐτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους ὅπως ἐθέλουσι διάγειν, "ὁπόσα τοιοῦσιν αὐτοῖς μὴ κλέπτειν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παιέναι, μὴ παίειν ὃν μὴ Β δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως· ἐὰν δέ τις τούτων τι πράττῃ, "ζημίας αὐτοῖς "ἐπέθεσαν. οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι, προσλαβόντες ὁπτιμέλονται ὅπως τῷ ἄρχοντι μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται ὥστε πονηροῦ τινος ἔργου ἢ αἰσχροῦ ἐφίεσθαι.

"ἔπειτα προστάττουσιν

"ζημίαν δὲ ἐπιτίθεσιν.

Ε'πιμέλονται ὧδε· ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀγορὰ καὶ συνῳκισμένη, ἔνθα τά τε βασίλεια καὶ τἄλλα ἄρχεῖα πεποίηται· ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὤνια, καὶ οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ τούτων φωναὶ καὶ ἀπειροκαλίαι ἀπελήλαται εἰς ἄλλον τόπον· ὡς μὴ μιγνύῃ ἡ τούτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ. διῄρηται δὲ αὕτη ἡ ἀγορὰ ἡ τῶν τῶν ἄρχεῖα εἰς τέτταρα μέρη· τούτων δή ἐστιν ἓν μὲν παισίν, ἓν δὲ ἐφήβοις, ἄλλο τελείοις ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. νόμῳ δὲ εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας ἕκαστοι τούτων πορεύονται, οἱ μὲν παῖδες, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ⓓ τέλειοι ἄνδρες· ⓓ δὲ γεραίτεροι, ἡνίκ' αὐ ἑκάστῳ προχωρῇ· πλὴν ἐν ταῖς τεταγμέναις ἡμέραις, ἐν αἷς δεῖ αὐτοὺς παρεῖναι. ⓓ δὲ ἔφηβοι καὶ κοιμῶνται περὶ τὰ ἄρχεῖα, πλὴν τῶν "γυμνικοῖς ὅπλοις, πλὴν τῶν γεγαμηκότων. οὗτοι δέ τε ὁπόταν ζητοῦνται, ἢν μὴ παρόντες ὦσιν, οὔτε πολλάκις ἀπεῖναι καλόν·

"γυμνικοῖς

Alias lect. uide in meis annot.

Legit εἰ ὁπόσα at ἢ ὁπόσα μέλονται significat, Qualẽ diligentiam adhibeant.

Legit εἰ ὁπόσα at ἢ ὁπόσα μέλονται significat, Qualẽ diligentiam adhibeant.

Huius loci sensum inuertérat Philelphus.

ἀρχοντες δ' ἐφ' ἑκάστῳ τούτων τῶν μερῶν εἰσὶ δώδεκα (δώδεκα γὰρ καὶ Περσῶν φυλαὶ διῄρηνται) Α ὁ ὅτι μὲν τοῖς παισὶν ὁκ τῶν γεραιτέρων * ἡρημένοι εἰσὶν οἱ αὐ δοκοῦσι τοὺς παῖδας βελτίστους * αὐ] ἀποδεικνύναι· ὅτι δὲ τοῖς ἐφήβοις, ὁκ τῶν τελείων ἀνδρῶν οἱ αὐ αὐτοὺς τοὺς ἐφήβους βελτίστους δοκοῦσι παρέχειν· ὅτι δὲ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, οἱ αὐ δοκοῦσι προέχειν αὐτοὺς μάλιστα τὰ τεταγμένα ποιοῦντας, καὶ τὰ τῶν γελλόμενα ὑπὸ τῆς μεγίστης ἀρχῆς. εἰσὶ δὲ καὶ τῶν γεραιτέρων Β πρεσβύτατοι ἡρημένοι οἱ πρεσβυτατοῦσιν ὅπως καὶ αὐτοὶ τὰ καθήκοντα ἀποτελοῦσιν.

Α'ὶ δὲ ἑκάστῃ ἡλικίᾳ πρεσβύτατοι ποιοῦν, διηγησόμεθα· ὡς μᾶλλον δῆλον γένηται ἢ ἐπιμέλονται ὡς αὐ βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται. οἱ μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, διαῖτῶνται, μανθάνοντες δικαιοσύνην καὶ λέγουσιν ὅτι ὀρθοὶ τοῦτο ἔργον), ὥσπερ ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μαθησόμενοι. ⓓ δὲ C ἄρχοντες αὐτῶν διαπρεπεστοῦσι τὸ πλεῖστον * μέρος] τῆς ἡμέρας δικαίζοντες αὐτοῖς. γίγνεται γὰρ δὴ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ ἀνδράσιν, ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς, καὶ ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ κακολογίας, καὶ ἄλλων οἵων εἰκός. οὓς δ' αὐ γνῶσι τούτων τι ἀδικοῦντας, τιμωροῦνται· κολάζουσι δὲ καὶ οὓς αὐ ἀδίκως ἐγκαλοῦντας δυείσκωσι. δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος οὗ ἕνεκα ἄν θεφοι μισοῦσι μὲν ἀλλήλους μάλιστα, δικάζοντες δὲ "οὐχ ἥκιστα, ἀχαριστίας· καὶ ὃν αὐ γνῶσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δέ, κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς. οἴονται γὰρ, τοὺς ἀχαριστοτάτους, καὶ πρὸς θεοὺς αὐ μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ πρὸς γονέας καὶ πατρίδα καὶ φίλους. ἔπεσθαι δὲ δοκεῖ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἡ ἀναισχυντία. καὶ γὰρ αὕτη μεγίστη δοκεῖ εἶναι ὅτι πόρρω τὰ ἀγαθὰ ἡγεῖται. διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφρονεῖν· μέγα δὲ E συμβάλλεται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτοὺς ὅτι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀναπαῦσιν ἡμέρας σωφρόνως διάγοντας. διδάσκουσι δὲ αὐτοὺς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι·

Et præsunt cuique harũ partium duodecim principes. nã in duodecim trib° Persæ distributi sũt. Ii verò pueris præsunt qui *selecti* ex senioribus eos videantur reddituri quamoptimos. [a] adolescentibus autem, ex absolutæ ætatis viris illi qui perquam optimos eos existimentur effecturi. At ipsis absolutæ ætatis viris ii *sunt præfecti*, quorum illi institutione censeantur quæ constituta sunt & à magistratu maximo imperata, maximè præstituri. Electi etiam sunt præsides seniorũ: qui præsunt, quò hi quoque suo fungantur officio.

a Ephebis (vel puberibus) ex maturæ ætatis viris.

Quæ autem cuique ætati imperantur faciũda, enarrabimus, quò dilucidius fiat [b] diligẽtiámne adhibeant vt ciues sint quàm optimi. Pueri igitur ventitantes ad scholas, iustitiæ discendæ dãt operam, aiúntque ita illos huic rei studere quemadmodũ apud nos qui *eunt* ad literas perdiscendas. Eorum autem magistri magnam diei partem consumũt in eorum disceptationibus iudicãdis. Habent enim pueri quoque inter sese, quẽadmodũ viri, accusationes & de furto, & de rapina, & de vi, & de fraude, & de maledicentia, & de aliis *criminibus*, vt & par est. Quos autem norint horũ aliquid deliquisse, eos plectunt. In illos item animaduertũt quos minus iure accusantes inuenerint. [c] Ac iudicia de illo etiã crimine exercent, quod est quidem in causa cur homines mutuo se odio quammaximè infectentur, sed tamen ita vt ne minimum quidẽ iudicium de eo exerceant: nimirum de ingratitudine. ac quemcunque cognorint posse referre gratiam, nec referre, in hunc seuerissimè animaduertũt: quippe qui arbitrantur, eos qui sint ingrati, & deos maiorem in modum negligere, & parentes, & patriam, & amicos. Ingratitudinem verò potissimùm impudentia sequitur. etenim hæc ad omnem turpitudinem maxima est dux. Docent etiam pueros temperantiam. ad quam discendam eis plurimum conducit quòd vident senes ipsos toto die temperanter vitam agere. Tradunt præterea iis præcepta parendi magistratibus.

b Legit εἰ ὁπόσα at ἢ ὁπόσα μέλονται significat, Qualẽ diligentiam adhibeant.

c Huius loci sensum inuertérat Philelphus.

Legẽ uel οὐδὲ ἥκιστα (ut scribo in m. ann.) uel ἥκιστα, neutrapartic. præfixa.

Multum quoque huic rei conducit quòd seniores magno studio parere magistratib. intuẽtur. Eosdem insuper docent vt & cibi & potus continentiam seruẽt: ad quos illos admodum adiuuat quòd ante oculos habent, seniores non prius abire ventris *implendi* gratia, quàm præsides permiserint: quódque nõ apud matrem vescuntur pueri, sed apud magistrum, quando præsides significarint: ferúntq; domo pro cibo panẽ, pro obsonio nasturtium, ad potũ verò, siquis sitiat, capedinem, vt ex flumine aquã hauriant. Ad hæc etiam discunt sagittandi & iaculãdi artem. Atque ad sextum vsque & septimũ decimum ætatis annum hæc agunt pueri.

Dein verò in[a] puberũ numerũ exeunt: horũ autem puberũ talis est vita. Decẽ enim annos postquam pueritiam egressi fuerint, cubant (vt antea diximus) ad palatia, idque tum custodiendæ vrbis gratia, [b] tũ ob temperãtiæ studiũ. Videtur enim huic ætati maiorem in modum diligentia opus esse. Præstant etiam interdiu præfectis suam operam, sicui eis vsui sint pro republica. Et quũ oportuerit, manent omnes ad palatia. Quum verò ad venationem rex exierit (id quod persæpe agit in mense) relinquit custodiæ dimidium. Habeant autem exeuntes oportet arcus, & iuxtà pharetrã, in vagina [c] mucronẽ, aut securim, præterea cratem, & [d] pila duo: vt & alterũ emittant, & altero, si opus fuerit, cominus vtantur. Ob hãc autem rem publicè dant operam venationi: & rex quemadmodum in bello se ducem eis præstat, & ipse tũ venatur, tum vt alii venentur diligentiam adhibet, quòd hæc eis verissima videtur meditatio rerũ bellicarum. Etenim diluculo assuefacit surgere, frigoráque & calores tolerare. exercet etiam eos ad itinera & cursus. Necessarium etiam est sagitta bestiam ferire ac iaculo petere, vbicunque occurrerit. Quinetiam animum acui sæpe necesse est in venatione, vbi ferox aliqua bestia contrà sese obiecerit. Nam & percutere oportet quæ occurrerit, & ab irruente sibi cauere.

a *Vel*, epheborũ. *Phil. ita*, Dein verò vbi adolescentiam excesserũt, ita rursus degũt.

b Tum vt temperãtiæ studeãt. *Vel*, vt temperantiam exerceant.

c *Vide quod annotatum est in paginam 702. de hac voce.*

d *Vel*, hastas duas: vt & alterã em. & altera, si opus f.

A μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὁρῶσι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρούς. διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρός καὶ ποτοῦ· μέγα γὰρ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὁρῶσι τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας γαστρὸς ἕνεκα πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι οὐ πρόσθεν μετεποιοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ πρόσθεν τὰ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι. φέρουσι δὲ οἴκοθεν "σῖτον μὲν ἄρτον, ὄψον δὲ, κόρδαμον· πιεῖν δὲ, ἐὰν τις διψῇ, κώθωνα, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. πρὸς γὰρ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαιδέκα ἐτῶν ἀπὸ ἡνιοχείας καὶ παῖδες τοῦτα πράττουσιν.

B

Ἐκ τούτου δὲ εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται. οὗτοι δ' αὖ οἱ ἔφηβοι διαγίγνονται ὧδε. δέκα ἔτη ἀφ' οὗ ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθωσι, κοιμῶνται μὲν πρὸς τὰ ἀρχεῖα, ὥσπερ προείρηται, καὶ φυλακῆς ἕνεκα τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης. (δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ὀπτιμελείας δεῖσθαι) πορεύουσι δὲ τὸν τῷ ἡμέραν ἑαυτοὺς μάλιστα τῆς ἀρχουσι χρῆσθαι, ἐάν τι δέωνται, ἕνεκα τοῦ κοινοῦ. καὶ ὅταν μὲν δέῃ, πολῖται μένουσι πρὸς τὰ χρεῖα· ὅταν δὲ ἐξίῃ βασιλεὺς ἐπὶ "θήρᾳν, ἐξάγει τὸν ἡμίσειαν τῆς "φυλακῆς. ποιεῖ γὰρ τοῦτο πολλάκις τοῦ μένους. ἔχειν δὲ δεῖ τοὺς ἐξιόντας "τόξα πρὸς τὸν φαρέτραν, καὶ σὺν κολεῷ κοπίδα, ἢ σάγαρον· ἔτι δὲ καὶ γέρρον, καὶ παλτὰ δύο, ὥστε τὸ μὲν ἀφιέναι, τὸ δ', ἂν δέῃ, σὺν χειρὸς χρῆσθαι. ἐπὶ τοῦτο δὲ δημοσίᾳ τοῦ θηρᾶν ἐπιμέλονται, καὶ βασιλεὺς, ὥσπερ ἂν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτῶν ἐστι, καὶ αὐτός τε θηρᾷ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται ὅπως ἂν "θηρῶεν· ὅτι ἀληθεστάτη δοκεῖ αὕτη ἡ μελέτη τῶν πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι. καὶ γὰρ πρωὶ ἀνίστασθαι ἐάττει, καὶ ψύχη καὶ καύματα ἀνέχεσθαι· γυμνάζει δὲ καὶ ὁδοιπορίαις καὶ δρόμοις. ἀνάγκη δὲ καὶ τοξεύσαι θηρίον, καὶ ἀκοντίσαι ὅπου ἂν προσπίπτῃ. καὶ τὸν ψυχὴν δὲ πολλάκις ἀνάγκη "θήγεσθαι ἐν τῇ θήρᾳ, ὅταν τι τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀντιστῇ. παίειν μὲν γὰρ δεῖ ὃ ὁμόσε γιγνόμενον, φυλάττεσθαι δὲ ὃ ἐπιφερόμενον.

C

"θήρ' ὡς εἰκὸς,

"θήρ' ἐθελήσουσι

"θήρ' σῖτον μὲν, ἄρτους

"θήρ' θηρῶν

"θήρ' θήγεσθαι, τοῦ ἡμισείας φυλακῆς καταλείπει. ποιεῖ "θήρ' τόξα καὶ πρὸς

Ver. ult. quidam libri γνίσθαι: quidã γελπεσθαι: sed θηγεσθαι alii multi loci comprobant.

ὥστε οὐ ῥᾴδιον θηρεῦσί τι ἐν τῇ θήρᾳ ἀπεστι τῶν ἐν πολέμῳ πραττόντων. ἐξέρχονται δὲ ἐπὶ τὸν θήρεον, ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μὲν, "ὡς τὸ εἰκὸς, τῶν παίδων, πάλλα δὲ ὅμοιον. καὶ θηρῶντες μὲν, οὐκ ἀριστήσαιεν· τὸν δὲ τι δεῖ θηρίου ἕνεκα ἐπιμεῖναι, ἢ ἄλλως "βουληθῶσι διατελεῖν πρὸς τὸν θήρεον, ὃ ἄριστον τοῦτο δειπνήσαντες, τὸν ὑστεραίαν αὖ θηρῶσι μέχρι δείπνου. καὶ μίαν ἀμφὶ "τὰς τὰς ἡμέρας λογίζονται, ὅτι μιᾶς ἡμέρας σῖτον δαπανῶσι. τοῦτο δὲ ποιοῦσι τὸ ἐθίζεσθαι ἕνεκα· ἵνα καὶ ἐάν τι ἐν πολέμῳ δεήσῃ, διωώνται τοῦτο ποιοῦν. καὶ ὄψον δὲ τοῦτο ἔχουσιν οἱ τηλικοῦτοι ὅ, τι αὐ θηρεύσωσιν· εἰ δὲ μὴ, τὸ κόρδαμον. Εἰ δέ τις αὖ οἴεται ἢ ἐαθίειν ἀηδῶς, ὅταν κόρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τὰ σῖτω, ἢ πίνειν ἀηδῶς ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω πῶς μὲν ἡδὺ μάζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν. αἱ δ' αὖ μειρακίσκαι φυλαὶ διαγιγνόμενοι μελετῶσα τά τε ἄλλα ἃ παῖδες ὄντες ἔμαθον, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν· καὶ διαγωνιζόμενοι τοῦτα πρὸς ἀλλήλους διατελοῦσιν. εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι τούτων ἀγῶνες, καὶ ἆθλα προτίθεται. " ἐν ᾗ δ' αὖ τῶν φυλῶν πλεῖστοι ὦσι δαημονέστατοι καὶ ἀνδρικώτατοι * καὶ " ὑπισότατοι, ἐπαινοῦσιν οἱ πολῖται, καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὸν νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅστις ἀνδρεῖς παῖδας ὄντας ἐπαιδεύσατο. χρῶνται δὲ τοῖς μειρακίοις τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαί, τὸν τι ἢ φρυγῶν δεήσῃ, ἢ κακουργοῖς ἐρευνῆσαι, ἢ λῃστὰς ὑποδραμεῖν, ἢ τὸ ἄλλό τι ὅσα ἐμοὶ ἢ τὰ χρεῖα ἔργα ἐστί. τοῦτα μὲν δὴ οἱ ἔφηβοι πράττουσιν.

A

B

Ἐπειδὴ δὲ "τὰ δέκα ἔτη "διαγιγνέσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας. ἀφ' οὗ δ' αὖ ἐξέλθωσι χρόνου ἐκ τῶν ἐφήβων, οὗτοι αὖ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διαγιγνέσωσιν ὧδε. πρῶτον μὲν, ὥσπερ οἱ ἔφηβοι, πορεύουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι ἤν τι δέῃ "περὶ τὸ κοινοῦ ὄσα "φρονοιῶντων τε ἤδη ἔργα ἐστὶ καὶ ἔτι δυναμένων. τὸν δέ που δέῃσι γραίδιέσθαι, τόξα μὲν οἱ οὕτω πεπαιδευμένοι οὐκέτι ἔχοντες ὁρᾶν παλτὰ, γραπτεύονται, τὰ δ' ἀγήμεχα ὅπλα καλούμενα,

C

E

Lege, aut saltem intelligere, τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη

"διαγιγνέσωσιν, "τέλεσωσιν,

"περὶ τὸ κοινοῦ "φρονοιώντων.

& armis quibus comin[o] pugnãt,

ferúntque thoraca circa pectora, & in manu sinistra cratem, qualem habentes pinguntur Persæ: in manu autem dextera[a] gladiũ aut mucronem. Et ex huiusmodi viris magistratus omnes constituuntur, exceptis puerorum magistris.

[a] Vertit μάχαιραν, gladium, & κοπίδα mucronẽ. Κοπίδας (inquit Curtius) vocant gladios leuiter curuatos, falcib' similes, quois appetebant belluarum manus.

At posteaquam annos quinque vigintíque complerint, agẽtes hi ætatis annum aliquanto amplius quàm quinquagesimũ (illorum iam ætatẽ ingressi qui & sunt & vocantur seniores) non etiam in militiam eunt extra solum patrium, sed manentes domi iudicant omnes causas & publicas & priuatas. Iudicãt etiam hi [b]causam mortis, ídemque legunt omnes magistratus. Quòd siquis aut in [c]adolescentibus aut in viris deliquerit quippiam cõtra leges, deferunt eum singuli tribuni, & ex aliis qui voluerint. Quem seniores vbi audierint, ordine mouent. At ordine motus degit reliquam vitam cum ignominia.

[b] De causis capitalibus.

[c] Puberibus, Gr. ephebis.

Verùm vt omnis Persarum respub. clarius pateat, repetemus paulo altius. nunc enim ob ante dicta declarari queat paucis. Persæ dicuntur esse circiter centum viginti millia hominũ. Horum nemo lege excluditur à dignitatibus atque magistratibus: sed licet omnibus Persis mittere filios ad publicas iustitiæ scholas. Verùm qui possũt [d]filios per ocium alere, eos mittũt ad scholas: quibus verò *alendi* non est facultas, nequaquam mittunt. Qui autẽ fuerint apud publicos magistros instituti, licet iis inter [e]adolescẽtes eius ætatis opera exercere, aliis verò non licet. Qui rursus legitima inter adolescentes absoluerint, possunt hi inter viros versari, magistratuúmq; participes atque honorũm fieri. At hi qui pueritiæ atque adolescentiæ legitima non obierint, inter viros non admittuntur. At hi rursus qui inter perfectæ ætatis viros sine reprehẽsione se gesserint, fiũt ex ordine seniorũ. Et ita seniores hi constituuntur qui per omne honestatis genus vitam egerint. Et hæc est viuendi institutio, qua vtẽtes, optimos viros se fore exi-

[d] Filios otiantes alere. Gel, in otio.

[e] Pubares. Gr. ephebos. Sic in sequent.

ὥρα καὶ τοῖς φέρουσι, καὶ γέρρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, οἷόνπερ γράφουσι. Πέρσαι ἔχοντες· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ μάχαιραν ἢ κοπίδα· καὶ οἱ ἄρχαι δὲ πᾶσαν ἐν τούτων καθίστανται, πλὴν τῶν παίδων διδάσκαλοι.

Ἐπειδὰν δ' τὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, οἴκαδε μὲν οὐκέτι οὗτοι πλέον τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ λόγου ἐξέρχονται· δὲ πλείονα αὐτὰ εἰς τοὺς γεραιτέρους οὖσάν τε καὶ καλουμένους. οἱ δ' αὖ γεραίτεροι οὗτοι γραταῖοι) μὲν οὐκέτι ἔξω τῆς ἑαυτῶν, οἴκοι δ' μένοντες δικάζουσι τά τε κοινὰ πάντα καὶ τὰ ἴδια. καὶ θανάτου δὲ οὗτοι κρίνουσι, καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτοι πάσας αἱρεῶνται· καὶ ἐὰν τις ἢ ἐν ἐφήβοις ἢ ἐν τελείοις ἀνδράσιν ἐλλίπῃ τι τῶν νομίμων, φαίνουσι μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστον, καὶ τῶν ἄλλων ὁ βουλόμενος· οἱ δὲ γεραίτεροι ἀκούσαντες ἐκκρίνουσιν. ὁ δὲ ἐκκριθεὶς, ἄτιμος τὸν λοιπὸν βίον διατελεῖ.

Γνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία, μικρὸν ἐπάνειμι. νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ αὖ δηλωθείη διὰ τὰ προειρημένα. λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ τὰ δώδεκα μυριάδας εἶναι). τούτων δ' οὐδεὶς ἀπελήλαται νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἔξεστι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. ἀλλ' οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τοὺς παῖδας ἀργοῦσας, πέμπουσιν· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι, οὐ πέμπουσιν. οἱ δ' αὖ παιδευθῶσι τῶνδε τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐφήβοις νεανισκεύεσθαι· τοῖς δὲ μὴ διαπαιδευθεῖσιν οὕτως οὐκ ἔξεστιν. οἱ δ' αὖ ἐν τοῖς ἐφήβοις διατελέσωσι τὰ νόμιμα ποιοῦντες, ἔξεστι τούτοις εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας συναυλίζεσθαι, καὶ ἀρχῶν καὶ λιμῶν μετέχειν· οἱ δ' αὖ αὖ ἐν τοῖς παισὶ μὴ διατελέσωσιν, ἢ ἐν τοῖς ἐφήβοις, οὐκ εἰσέρχονται εἰς τοὺς τελείους. οἱ δ' αὖ αὖ ἐν τοῖς τελείοις διαγενόμενοι ἀνεπίληπτοι, οὗτοι τῶν γεραιτέρων γίνονται. οὕτω μὲν δὴ γεραίτεροι διὰ πάντων τῶν καλῶν ἐλληλυθότες καθίστανται· ἡ πολιτεία αὕτη, ἣ οἴονται χρώμενοι βί-

περοι αὐ εἶ). καὶ νῦν δὲ ἔτι ἐμμένει μαρτυρία καὶ τῆς μετρίας διαίτης αὐτῶν, καὶ τὸ ἐκπονεῖσθαι τῷ δίαιταν. αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ὄζει Πέρσαις καὶ τὸ ἀποπτύειν καὶ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι. αἰσχρὸν δὲ ἔτι καὶ τὸ ἰέναι που φανερὸν γενέσθαι ἢ τῶν οὐρήσαι ἕνεκα, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τοιούτου. Ταῦτα δὲ οὐκ αὖ ἠδυνάντο ποιεῖν εἰ μὴ καὶ διαίτῃ μετρίᾳ ἐχρῶντο, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκπονοῦντες αὐήλισκον, ὥστε ἄλλη ποι ἀποχωρεῖν. Ταῦτα μὲν δὴ κατὰ πάντων Περσῶν ἔχομεν λέγειν.

Vide & locum ex huius operis libro V, in illis quæ sequuntur ea quæ è libro VIII petita sunt.

Παιδικῶν τῶν αὐτῶν, ἐν τῷ Παιδείας η'.

Τοιγαροῦν τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ ταῖς θύραις πολλὴν μὲν τὴν χειρόνων ὑπαξίαν, ὑπειξάντων τοῖς ἀμείνοσι, πολλὴν δ' αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς ἀλλήλους. ἐπέγνως δ' αὖ ἐκεῖ οὐδένα οὔτε ὀργιζόμενον κραυγῇ, οὔτε χαίροντα ὑβριστικῶς γέλωτι. ἀλλὰ ἰδὼν αὖ αὐτοὺς ἡγήσω ἂν ὄντι εἰς καλλος ζῆν. τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες καὶ ὁρῶντες ὅτι θύραις δίκαιον. τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ὅτι θήρας ἔξεστιν οὕτως ἀσκεῖν. Ταῦτα ἤθετο χρῆσθαι. Τούτῳ ἠρώμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτῳ. καὶ γὰρ ἐπόνει ἐν πολυτελαπαῖς χωρίοις αὐτὴ μάλιστα ἀποδείκνυσι, διὰ τὸ θηρίοις φεύγουσιν ἕπεσθαι· καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἐνεργοὺς αὐτὴ μάλιστα ἀπεργάζεται, διὰ τὸν ἅμιλλαν φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν. καὶ τὸν ἐγκρατεῖαν δὲ, καὶ πόνοις καὶ ψύχει καὶ θάλπει καὶ λιμῷ καὶ δίψει διὰ τῶν φέρων, ἐν ταῦτα μάλιστα προσεστίζε τὸν κοινωνίας. καὶ νῦν δ' ἐπὶ βασιλεῖ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἠθέτο προσήκειν οὐδενὶ ἀρχῆς ὅστις μὴ βελτίων εἴη τῶν ἀρχομένων, καὶ τοῖς παρειρημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι ἄτως ἀσκῶν τοὺς περὶ ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτὸς ἐξεπόνει καὶ τὸν ἐγκρατεῖαν καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. καὶ γὰρ ὅτι θήραν οὐ-

[a] Ἐφέπεσθαι.

stimant. Quin hoc etiam tempore testimoniũ durat tum moderati eorum victus, tum etiam laboribus coniuncti. Nam nunc quoque turpe est apud Persas & spuere, & emungi, & flatus videri plenos. Turpe itẽ ducitur siquis conspiciatur quoquam ire aut meiendi, aut cuiusquam huiusmodi rei gratia. Quæ quidem facere nullo pacto possent nisi & victu modico vterentur, & humiditatem per laborẽ consumerent, ita vt ea aliò quopiam secederet. Hæc igitur de Persis omnibus dicere possumus.

Apud eundem, Pædiæ VIII.

Ergo Cyrus quum talis esset, fecit vt [a]in foribus multa esset deteriorum modestia cedẽtium melioribus, multus etiam pudor atque modestia inuicem. Insuper etiam animaduertisses illic neminem neque irascẽtem cum clamore, neque gaudentem risu [b]cõtumelioso: sed si eos vidisses, verè eos ad normam honestatis viuere dixisses. Res igitur huiusmodi facientes videntéque degebãt [c]in foribus. At bellicæ exercitationis gratia eos ad venationem educebat quibus hæc *militaria* exercenda existimabat: hãc exercitationem rerum bellicarũ esse omnino ratus optimam, equestris autem verissimam. Hæc enim maximè reddit ad equitãdum in quibuslibet locis aptos, quòd insequi oporteat feras fugientes: & hæc item reddit maximè habiles ad efficiendum ab equis quoduis opus, quia cupiditate tenentur *illas* capiũdi, & inde etiam honorẽ affectãt. Et hîc etiam maximè [d]familiares assuefaciebat ad continentiam, & ad labores, & frigora, & calores, & famem ac sitim tolerandam. Atque hoc etiam tempore rex ac regis familiares hæc assiduè faciunt. Quòd igitur existimaret neminem imperare decere qui præstantior subditis non esset, & ex antedictis omnibus patet, & ex eo quòd ita suos exercens, multo etiam magis ipse & continentiam & bellicas artes exercitationésque elaborabat. Etenim ad venationem

[a] In aula sua, Gel, in regia.

[b] Videtur legisse ὑβριστικῶς. Potest etiam reddi, Neque gaudentẽ cũ risu contumelioso. Gel, insolente.

[c] In aula. Gel, in regia.

[d] Eos qui è sodalitate erãt. Gel, è sodalitio.

alios educebat, quando aliqua manendi necessitas non esset: quòd si etiam necessitas talis accideret, ipse domi venabatur eas feras quæ in viuariis alebantur. Nec verò ipse vnquam antequã sudasset cœnam capiebat, nec equis priusquam essent exercitati, pabulum iniiciebat. Quinetiam ad hanc venationem inuitabat sceptriferos suos. Itaque longè ipse in omnibus honestis operibus excellebat, longè etiam præstabant qui circa illum versabãtur, ob exercitationem assiduã. Et se quidem in tale exemplum proponebat. Præterea verò alios quoque & muneribus & magistratibus & [a] cõsessibus & omnibus donabat honoribus, quos maximè intuebatur quæ honesta essent consectari. Itaque multam omnibus iniiciebat æmulationem quò quisque Cyro optimus videretur.

Insuper *hoc* Cyri nobis videmur animaduertisse quòd non hac re solùm decere existimabat principes subditis præstare quòd iis forent meliores, sed etiam existimabat opus esse vt eos *veluti* præstigiis quibusdam deciperẽt. Itaque [b] elegit stolam Medicam & ipse ferre, [c] & vt familiares ea induerẽtur persuasit. Hæc enim visa est ei occultare siquis defectũ aliquẽ haberet in corpore: præterea indutos ea & pulcherrimos & maximos ostendere. Etenim calceos tales habent, in quibus qui eos ferunt clàm aliquid subiicere possint, quò maiorçs esse videãtur quàm sunt. Sinebãtque vt oculos suppingerent coloribus, quò pulchrioribus quàm essent oculis esse viderentur: & fricarentur, vt melius viderentur colorati quàm natura essent. Exercuit eos insuper vt neque spuerẽt palàm, neque mucum emitterent: præterea ne ad quicquam spectandum conuerterẽtur, perinde quasi mirarentur nihil. Omnia verò hæc existimabat aliquid conferre ad hoc vt minus forent subditis cõtemptui. Quos igitur censebat dignos qui aliis præcellent, per seipsum tales reddidit exercitione, & imperium in illos gerendo cum maiestate: quos verò [d] destinabat ad seruiendum, horum neminem incitabat ad exercẽdos ingenuos labores, neque vt haberẽt arma permittebat, verùm curabat vt neque sine cibo vnquã esset, neque sine potu, ingenuarũ exercitationũ gratia.

a Sedibus. *Erãt enim aliæ aliis honoratiores sedes. Vnde alibi πιμωτάτω ἕδραν dicit.*

b In animũ induxit stol.

c Et vt sodalitia ea ind. *Vel*, illi inter quos sodalitium erat.

d Præparabat. *aut* comparabat. *Vel*, aptos reddebat.

A μὴ ἄλλοις ἀξιῶν, ὁπότε μὴ "μὴ ἦν αὐάγκη τις εἴη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε αὐάγκη εἴη, οἴκοι ἐθήρα τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία τρεφόμενα. καὶ οὔτε αὐτὸς ποτὲ πρὶν ἱδρῶσαι δεῖπνον ἤριστο, οὔτε ἵππους ἀγυμνάστους ἵππον ἐνέβαλλε. συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταὐτὸν τὸν θήραν τοὺς παῖδας αὐτὸν σκηπτοῦχοις. τοιγαροῦν πολὺ μὲν αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ παῖδες ἐκεῖνον, ἅμα τὸν ἀεὶ μελέτῃ. παραδείγμα μὲν δὴ τοιόνδε ἑαυτὸν παρεῖχετο. παῖδας δὲ τούτῳ, καὶ τῶν ἄλλων οἱῷπινας μάλιστα ὁρᾷ τὰ καλὰ διώκοντας, τούτοις καὶ δώρεαις καὶ ἀρχαῖς καὶ ἕδραις καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέραιρεν. ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλεν ὅπως ἕκαστος ἄριστος φαίνοιτο Κύρῳ.

Καταμαθεῖν δὲ τοῦ Κύρου δοκοῦμεν, ὡς οὐ τούτῳ μόνῳ ὁμοίως ἐχρῆν τοὺς ἀρχομένους τῶν ἀρχομένων ἀφέρειν τὰ βελτίονα αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ κατασκευάζειν ὤετο χρῆναι αὐτοὺς. τολμήν τε γὰρ εἵλετο τὴν Μηδικὴν αὐτός τε φορεῖν, καὶ τοῖς κοινωνοῖς ταύτην ἔπεισεν ἐν δύεσθαι. αὐτὴ γὰρ αὐτὰ συγκρύπτειν ἐδόκει εἴ τις τι ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλλίστοις καὶ μεγίστοις φαίνεσθαι τοῖς φορεῖν. καὶ γὰρ τὰ ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχοιεν ἐν οἷς μάλιστα λανθάνειν ἔδοξε καὶ ὑποτιθεμένοις τι, ὥστε δοκεῖν μείζοσι εἶναι ἢ εἰσί. καὶ ὑποχρίεσθαι δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ποιοῖεν, ὡς εὐοφθαλμότεροι φαίνοιντο ἢ εἰσί, καὶ ἐντείνεσθαι, ὡς εὐχροώτεροι ὁρῶντο ἢ πεφύκασιν. ἐμελέτησε δὲ καὶ ὡς μηδὲ πτύοντες μηδὲ ἀπομυττόμενοι φανεροὶ εἶεν· μηδὲ μεταστρεφόμενοι ὅπῃ θέλοι μηδενός, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες. πολλὰ δὲ τοῦτα ὤετο φέρειν τι εἰς ὃ δεξιὰ φανεροτέροις φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις. οὓς μὲν δὴ ἄρχειν ὤετο χρῆναι δι' ἑαυτοῦ, οὕτω κατεσκεύασε καὶ μελέτῃ καὶ ᾧ σεμνοῦς προεστάναι αὐτῶν· οὓς δ' αὖ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ δουλεύειν, τούτοις γε μὴ τὴν ἐλευθερίων πόνων δέειν παρέσχεν, ἐπεμελήθη δ' ὅπως μήποτε ἄσιτοι μήτε ἄποτοι ποτὲ ἔσοιντο, ἐλευθερίων ἕνεκα μελετῶν.

B

C

D

E

"μὴ ἦν αὐάγκη

καὶ γὰρ ὁπότε ἐλαύνοιεν τὰ θηρία τοῖς ἱππεῦσιν εἰς τὰ πεδία, φέρεσθαι σῖτον εἰς θήραν τούτοις ἐπέτρεπε, τῶν δὲ ἐλευθέρων οὐδενί. καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἦγε αὐτοὺς ποτὸς τὰ ὕδατα, ὡσπερ τὰ ὑποζύγια. καὶ ὁπότε δὲ ἄριστον εἴη ἄριστον, αὐέμενεν αὐτοὺς ἔστ' ἂν φαγεῖόν τι, ὡς μὴ βουλιμιῶεν. ὥστε καὶ οὗτοι αὐτὸν ὥσπερ οἱ ἄριστοι πατέρα ἐκάλουν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν ὅπως ἀβαμφιλόγως ἀεὶ ἀνδράποδα ἔχοιτο ἐλοῖεν.

Παρὰ τὰ αὐτὰ, περὶ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

Ὅτι μὲν δὴ "καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ τοῦ Κύρου βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ ἑαυτῇ μάρτυρεῖ. ὡρίσθη μὲν ποτὸς ἕω τῇ ἐρυθρᾷ θαλάττῃ· ποτὸς ἄρκτον δὲ, τὰ Εὔξείνῳ πόντῳ· πρὸς ἑσπέραν δὲ, Κύπρῳ καὶ Αἰγύπτῳ· ποτὸς μεσημβρίαν δ', Αἰθιοπίᾳ. ποταύτην δὲ ἡγεμονίαν, μιᾷ γνώμῃ τῇ Κύρου ἐκυβερνᾶτο· καὶ ἐκεῖνός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, οἵτε ἀρχόμενοι Κύρον ὡς πατέρα ἐσέβοντο· ἐπεὶ μέντοι Κύρος ἐτελεύτησεν, οὐδὲ μὲν "αὖ οἱ παῖδες ἐσαίζον, οὐδὲ μὲν πόλεις καὶ ἔθνη ἀφίσαντο, πάντα δ' ὅτι τὸ χεῖρον ἐτρέπετο.

Ὡς δ' ἀληθῆ λέγω, ἀρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων. οἶδα γὰρ ὅτι πρότερον μὲν βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν καὶ τοῖς τὰ ἔργα πεποιηκόσιν εἴτε ὅρκοις ὀμόσαιεν, ἢ μὴ πέδοιεν, εἴτε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δεξιὰν εἴχεν, "οὐδ' αὖ εἷς ἀνθρώπῳ ὑπίστευεν ὥσπερ οὐδὲ νῦν πιστεύει οὐδὲ εἷς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσαν ἡ ἀσέβεια αὐτῶν· οὕτως οὐδὲ τότε ὑπίστευσαν αὖ οἱ τῶν σὺν Κύρῳ ἀναβαίνοντων στρατηγοί· νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες, ἐπιχειρίσαν ἑαυτοὶ, καὶ ἀναβέντες πρὸς βασιλέα, ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλάς. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσάντων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατηθέντες ἀπώλοντο. "πολὺ δὲ καὶ τῶνδε χείρονες νῦν εἰσί. πρόσθεν μὲν γὰρ εἴπις ἢ ἅμα κινδυνεύσειε

A

B

D

E

"καὶ ἀρίστη καὶ μεγίστη

"πόντῳ καὶ Προποντίδι καὶ Ἑλλησπόντῳ· πρὸς ἑσπέρας

"αὖ αὐτὸς

"πολλοὶ δὲ καὶ πάνδε

Etenim quando agebant feras in campos equitibus, cibum in venationem his ferre permittebat, liberorum autẽ nemini: & quando iter faciendum erat, agebat eos ad aquas, vt iumenta. quum item erat prandendi tempus, eos expectabat donec aliquid comedisset, ne esurirẽt. Itaque hi quoque eum, vt viri optimates, patrem vocabant, quòd suiipsorũ haberet curam, vt indubitatò sẽper mancipia forent.

B Apud eundem, circa finem eiusdem libri.

QVOD pulcherrimum quidem ac maximum regnorum omniũ Asiæ, Cyri fuerit regniũ, ipsum de se testimoniũ præbet. Terminos enim habuit ad oriẽtem mare rubrum, ad septẽtriones pontum Euxinum, ad occidentem Cyprum & AEgyptum, ad meridiem AEthiopiam. Id autem imperium quum tantaesset magnitudine, [a] vna Cyri sẽtentia gubernabatur: qui etiam ipse subditos suos æquè ac filios & honorabat & colebat: & Cyrum subditi perinde quasi patrẽ venerabantur. Vbi autem Cyrus excessit è viuis, continuò ipsi filii inter se dissedêre, continuóque vrbes ac gentes defecêre, sícque in deterius omnia versa sunt.

Quòd autem vera à me narrantur, incipiam à rebus diuinis id docere. Nóui enim & regem prius, & eos qui sub rege essent, etiam iis qui vltima scelera perpetrassent, siue iusiurandum iurati essent, inuiolatum præstare, siue dextras dedissẽt, constantissimè [b] obseruare solitos. Quòd si tales non fuissent, & huiusmodi de se opinionem non præbuissent, ne vnus quidem credidissẽt eis: quẽadmodum nunc nemo amplis credit, posteaquam cognita est eorum impietas: sic neque tunc illi credidissent duces militum qui vnà cum Cyro ascenderant. At illi quum priori de iis opinioni credidissent, seipsos in manus eorũ tradiderũt, & ad regẽ ducti obtruncati fuerũt. [c] Multi etiam præterea etiã his in rebus nũc sunt deteriores. Antea enĩ siquis aut periculũ subiisset

a Vel, Vno Cyri arbitrio gub.

b Obseruare quod pollicitis esset fol.

c Sequitur ex parte lectionem marginis adscriptã. Alter a sonat, Multo etiam quàm hi nunc sunt deteriores.

pro rege, aut vrbem gentémve [a]in seruitutẽ redegisset, aut aliud quicquam præclarum aut vtile ei egisset, hi erant qui in honore habebantur: at nũc, etiam siquis, quemadmodum Leomithres, vxore ac liberis amicorúmque filiis obsidibus apud AEgyptium relictis, maximúmque iusiurandum trãsgressus, videatur aliquid emoluměti attulisse regi, hi sunt qui maximis præmiis honorantur. Hæc igitur videntes Asiatici omnes, ad impietatem & iniustitiam versi sũt. Quales enim fuerint præfecti, tales etiam qui sub ipsis sunt, vtplurimum euadunt. Hinc igitur factum est vt omne fas magis cõtemnant quàm antea. Iam verò circa pecunias hoc modo sunt iniquiores. non enim eos solùm qui magnis se delictis fecerunt obnoxios, sed eos item qui nihil fecerunt iniustè, comprehensos cogũt nullo iure pecunias soluere. Quo fit vt nihilo illi minus qui vidẽtur esse ditissimi, quàm qui multa iniustè admiserũt, in metu sint: adeo vt neque [a] in manus hi ire velint potentiorum, neque audeãt se adiungere exercitui regio. Igitur quicunque bellum cum iis gerat, omnibus licet in regione ipsorum sine pugna versari vtcunque velint, propter illorum tum impietatem erga deos, tum iniustitiam erga homines. Mẽtes igitur eorum ita sunt omnino nunc deteriores, quàm antiquitus.

a In potestatem eius redeg. *Vel*, eius imperio adiunxisset.

a *Vel*, in potestatem venire.

Quòd autem nec corporum exercitationis curam gerunt, vt antea consuerãt, nunc item hoc exponã. Lex enim erat apud eos neque ſpuere, neque emungere: (est autem manifestum hæc eos lege sanxisse, non quia parcerent corporis humori, sed quòd vellent per labores ac sudorem reddere corpora solidiora.) hoc verò tempore non ſpuere quidem neque emungi, adhuc perdurat, sed illud institutum se laboribus in exercẽdi [b] desiit. Quin etiam antea erat Persis lege cautũ comedere semel, quò toto die vterentur & circa res gerẽdas & circa labores: hac verò tempestate semel cibum capere adhuc permanet, sed vesci incipiẽtes ab eo tẽpore quo illi qui summo mane

b Nusquam in vsu est.

A πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ὑποχείριον ποιήσειεν, ἢ ἄλλό τι καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ διαπρεσβεύσαιεν, οὗτοι ἦσαν ⓓ τιμώμενοι. νῦν δὲ καὶ ὧν τις, ὥσπερ Λεομίθρης, τοῦ γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐγκαταλιπών, καὶ τὸν μεγίστους ὅρκους παραβάς, βασιλῇ δόξῃ τι σύμφορον ποιῆσαι, οὗτοί εἰσιν ⓓ τῆς μεγίστας τιμῆς γεραιρόμενοι. ταῦτα οὖν ὁρῶντες ⓓ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες, ὅτι τὸ ἀσεβὲς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν. ὁποῖοί τινες γὰρ αὐτοὶ πρεσβύται ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῖς ὅτι πολὺ γίγνονται. ἀθεμιστότεροι δὴ νῦν ἢ πρότερον τούτῃ γεγήρασται. εἰς γεμοῦν χρήματα, τῇδε ἀδικώτεροι· οὐ γὰρ μόνον τοὺς πολὰ ἡμαρτηκότας, ἀλλὰ ἤδη τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας συλλαμβάνοντες, ἀναγκάζουσι πρὸς οὐδὲν δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν. ὥστε οὐδὲν ἧττον ⓓ πολλὰ ἔχειν δοκοῦντες τοὺς πολὰ ἠδικηκότων φοβοῦνται· καὶ εἰς χεῖρας οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσι τοῖς κρείττοσιν ἰέναι, οὐδέ γε ἀναθαρρεῖν εἰς βασιλικὴν στρατείαν παρόδοι. τοιγαροῦν, ὅστις αὖ πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεστιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι αὐθι μάχης ὅπως αὖ βούλωνται, διὰ τὸν ἐκείνων περὶ μὲν θεοὺς ἀσέβειαν, περὶ δὲ ἀνθρώπους ἀδικίαν. αἱ μὲν δὴ γνῶμαι ταύτῃ τῇ πάντι χείρους νῦν ἢ ὁ παλαιόν, αὐτῶν.

τοῦ νῦν δὲ αὖ τις, ὥσπερ Μιθριδάτης τὸν πατέρα Ἀριοβαρζάνην πρεσβυτὴς καὶ ὥσπερ Λεομ

Ὡς δὲ οὐδὲ τῶν σωμάτων ὅτι μέλοντας ὥσπερ πρόσθεν, νῦν αὖ τοῦτο διηγήσομαι. νόμιμον γὰρ δὴ τοῦ ἀθῶς, μήτε πτύειν, μήτε ἀπομύττεσθαι· (δῆλον δὲ ὅτι ταῦτα, οὐ δι' ἐν τῷ σώματι ὑγρὸν φειδόμενοι, ἐνόμισαν, ἀλλὰ βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἱδρῶτος τὰ σώματα στερεοῦσθαι) νῦν δὲ ὁ μὲν μὴ πτύειν μηδὲ ἀπομύττεσθαι, ἔτι διαμένει, ὁ δὲ πονεῖν οὐδαμοῦ ὅτι τηδύνεται. καὶ μὴν πρόσθεν μὲν τοῦ ἀθῶς μονοσιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ χρῶντο καὶ εἰς τὰς πρόσθεν ἕξεις καὶ εἰς ὁ διαπονεῖσθαι· νῦν γε μὴν τὸ μὲν μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει, ἀρχόμενοι δὲ τοῦ σίτου τοῦτο ὥσπερ ⓓ προϊάπτασθαι

τῷ ὅπτι πολὺ

ἀεικῶντες, μέχρι τούτου ἐσθίοντες καὶ πίνοντες διαφέρουσιν ἔστε πρὸ ⓓ ὀψιαίτατα κοιμώμενοι. τοῦ δὲ αὖθις νόμιμον μηδὲ προχοΐδας εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες ὁ μὴ ὑπερπίνειν ἥττον αὖ καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν· νῦν δὲ ὁ μὲν μὴ εἰσφέρεσθαι, ἔτι αὖ διαμένει· τοσοῦτον δὲ πίνουσιν ὥστε αὐτὸ τὸ εἰσφέρειν αὖθις ἐπιφέρονται, ἐπειδὴ μηκέτι δύνανται ὀρθοῦμενοι ἐξιέναι. ἀλλὰ μὴν καὶ κεῖνο τοῦ αὖθις ὅπερ πρόσθιον, τὸ μεταξὺ πορευόμενοι μήτε ἐσθίειν, μήτε πίνειν, μήτε τοῦ διὰ ταῦτα αἰσχρῶν μηδὲν ποιοῦσιν φανεροὶ εἶεν· νῦν δ' αὖ τὸ μὲν τούτων ἀπέχεσθαι ἔτι διαμένει, τὰς μὲν πορείας ὅτι βραχείας ποιοῦνται ὡς μηδ' αὖ ἔτι θαυμάσαι ὁ ἀπέχεσθαι τῶν ἀναγκαίων.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ὅπτι θήραν πρόσθεν μὲν ὁσαυτάκις ἐξίεσαν ὥστε ἀρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ ἵπποις γυμνάσια τὰς θήρας· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἥκοντες τοῦ οἴνου ἐλάττονος, οὐκέτι ὁμοίως ὅτε αὐτοὶ ἐξίεσαν, οὔτε τοὺς ἄλλους ἐξῆγον ὅπτι τὰς θήρας· ἀλλὰ καὶ οἵτινες φιλόπονοι θυμούμενοι καὶ σὺν τοῖς πρὸς αὐτοὺς ἵππεύσουσι ἅμα θηρῶεν, φθονοῦντες αὐτοῖς δῆλοι ἦσαν, καὶ ὡς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσουν. ἀλλά τοι καὶ τοὺς παῖδας ὁ μὲν παιδεύεται ὅπτι τὰς θύρας, ἔτι διαμένει· ὁ μὲν τὰ ἱππικὰ μανθάνειν καὶ μελετᾶν, ἀπέσβηκε, διὰ τὸ μὴ "ἰέναι ὅπου αὖ ἀποφαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν.

ἔτι

Καὶ ὅτι γε ⓓ παῖδες ἀκούοντες ἐκεῖ πρόσθεν τὰς δίκας δικαίως δικαζομένας, ἐδόκουν μανθάνειν δικαιότητα, καὶ τοῦτο πάντασιν αὐέστατοι. σαφὲς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας ὁποτέροι ἂν "πλεῖον διαδῶσιν. ἀλλὰ καὶ τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς τὰς δυνάμεις ⓓ παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάθανον, ὅπως τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῶντο, τῶν δὲ βλαβερῶν ἀπέχοιντο· νῦν δὲ ἐοίκασι ταῦτα διδασκομένοις, ὅπως ὅτι πλεῖστα κακοποιῶσιν. οὐδαμοῦ γοῦν πλείονες ἢ ἐκεῖ ὅτε ἀποθνήσκουσιν, οὔτε διαφθείρονται ὑπὸ φαρμάκων.

πλείω διδῶσιν.

πονεῖν

A prandent, ad illorum vſque tempus comedere potaréque pergũt qui lectum tardissimè petunt. Erat præterea lege cautum apud eos ne [a] vrcei importarentur in ſymposia: quippe qui putabant ſi non nimis potarẽt, minus corpora mentéſque labefactari: hac verò tempestate vrceos non importari, adhuc permanet: ac tãtum bibunt vt non importent, ſed ipſi exportentur, quum nequeant amplius [b] erecti egredi. Iam verò & ille mos patrius iis erat, vt, dum iter facerent, neque comederent, neque biberent, neque quicquam eorum quæ propter hæc neceſſaria ſunt, palàm facerent: nunc autem ab iis abſtinere, adhuc perdurat, ſed itinera faciunt adeo breuia vt minimè ſit mirandum quòd à rebus neceſſariis abſtineant.

a *Vel*, amphoræ quia vrceo ſaſa ſumi aquaria potiuſ quàm vinaria.

b Erecto corpore. *Vel*, recto corpore.

Quin & ad venationem quoque toties antea exibant vt pro exercitatione venationes ſatis eſſent & ipſis & equis: at vbi Artaxerxes rex, & qui ei erant familiares, redditi ſunt [c] vino inferiores, non amplius eodem modo neque ipſi egrediebantur, neque alios educebant ad venationes: quin potius ſiqui laboris ſtudioſi atque induſtrii vnà cum ſuis equitibus venarentur, apertè iis inuidebant, & vt ſeipſis meliores oderãt. Præterea puerorum inſtitutio [d] pro foribus adhuc perdurat: ſed diſciplina & exercitatio eorum quæ ad artem equeſtrem pertinẽt, extinẽta eſt, quoniam eò non eunt vbi ſpecimen edendo gloriam conſequantur. Et quòd pueri quum illic antea lites audirent ſecundum ius & æquum diiudicari, videbantur diſcere iuſtitiam, & hoc omnino in contrarium verſum eſt: quoniam certò vident eos vincere *cauſam* vtri plus dederint. Præterea eorum vim quæ è terra oriuntur, pueri antea diſcebant, quò vtilibus vterentur, & à perniciosis abſtinerent: nunc verò videntur hæc diſcere quò mala quamplurima perpetrent. Nuſquam igitur plures quàm illic, neque moriuntur, neque interficiuntur venenis.

c *Sonant Gr. Verba*, Ita vino dediti vt ei ſuccumberent.

d In aula adh. perd. *Vel*, in regia.

Quinetiá multo magis indulgent mollibus & delicatis voluptatibus quàm Cyri temporibus. Tum enim adhuc disciplina Persica & continentia vtebantur, Medorũ verò stola atque mollitie: sed hoc tempore Persicã cõstantiam æquo animo videt extingui, at Medorum mollitiem diligenter seruãt. Declarare autem volo eorum quoque mollẽ & delicatam vitam. Illis enim primùm non satis est si lecti strata mollia habeant, verumetiam lectorum pedes tapetibus superponunt, ne pauimentum renitatur, sed vt tapetes cedãt. Insuper opere pistorio quæ conficiebantur ad mensam, & quæcunque reperta sunt antea, eorum nihil ablatum est, sed & noua semper excogitant, & obsonia identidẽ: etenim sibi compararunt homines qui noua vtriusque harum rerum artificia inueniant. Insuper hyeme nõ satis est illis caput & corpus atque pedes tegere, sed in extremis manib⁹ chirothecas villosas habẽt, & digitalia. At verò æstate contenti non sunt neque arborũ neque rupium vmbris, sed illis præsto sunt homines qui in his vmbris alias moliantur. Iã verò & pocula si quãplurima habeant, hoc ornamẽto gloriantur: verùm si iniustis artibus comparata esse constet, id nulli sibi dedecori ducunt. Apud illos enim iniustitia lucrique turpis cupiditas valde est aucta. Atq; antea patrius eis mos erat ne cõspicerentur proficisci pedites, nõ alius cuiusquã rei gratia, quàm vt equites optimi fierent: nunc autem plura super equis strata habent quàm super cubilibus. Non enim ita equitandi curam habent vt molliter sedendi.

a Non conspici pedibus iter facientes, non al.

In iis verò quæ ad bellũ pertinent, ánnon meritò nũc [b] sunt omnino deteriores quàm antea? Quibus superiore tẽpore patriũ erat, tum eos qui terram possiderent, ab hac ipsa equites suppeditare, qui etiam in expeditionem ibant: tum præsidiarios, si militãdum esset, pro regione stipendiarios esse: nũc verò qui ostiarii sunt, & pistores obsoniorúmque artifices, & pincernæ, & balneatores, & qui ad mensum appo-

b Intell. dicendi sunt. Vel, dici possunt.

A Ἀλλὰ μὴν οἱ θρυπτικώτεροι πολὺ νῦν ἢ ὅτι Κύρου εἰσί. τότε μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς τῶν Περσῶν παιδείας καὶ ἐγκρατείας ἐζῶντο, τῇ δὲ Μήδων τρυφῇ καὶ ἀβρότητι· νῦν δὲ τὴν μὲν τῶν Περσῶν καρτερίαν τεθεωρᾶσιν ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ τῶν Μήδων μαλακίαν ἀναφλεγόμενον. σαφῆ δὲ βούλομαι καὶ τοῦτο θρύψιν αὐτῶν. ἐκείνοις γὰρ τοσοῦτον μὲν τοῖς οὖσιν οὐ μόνον ἀρκεῖ μαλακῶς ὑποστρώννυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν κλινῶν τοὺς πόδας ὅτι τάπιδων πιέσασιν, ὅπως μὴ αὐτερείδῃ ὁ δάπεδον, ἀλλ' ὑπείκωσιν αἱ τάπιδες. καὶ μὲν τὰ πεπόημαι ὅτι τραπεζαν, ὅσα τε τοιῶνδε ὄρνυτο, οὐδὲν αὐτῶν ἀφῄρηται, ἀλλά τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανᾶται. καὶ ὅλα γε ὡσαύτως. καὶ γὰρ καινοποιοῦσι ἀμφοτέρων τούτων κέκτηται. Ἀλλὰ μὲν καὶ οὐ τοῖς χειμῶνι οὐ μόνον κεφαλὴν καὶ σῶμα καὶ πόδας ἀρκεῖ ἀῤῥῶσι σκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄκραις τοῖς χεροὶ χειρίδας δασείας καὶ δακτυλήθρας ἔχουσιν. οὐ γε μὲν τοῖς θέρει οὐκ ἀρκοῦσιν ἀῤῥῶσι οὔτ' αἱ τῶν δένδρων οὔθ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαί, ἀλλ' οὐ τοῦτοις ἑτέρας σκιὰς αὐθεφοποιοῦμενοι ἀῤῥῶσι τρέφασι. καὶ μὲν οὐ πώματα ἐν μὲν ὃς πλεῖστα ἔχωσι, τούτῳ καλλωπίζονται· ἐν δὲ τῷ ἀδίκου φανερὰ ἢ μεμηχανημένα, οὐδὲν τοῦτο αἰσχύνονται. πολὺ γὰρ νενίκηται οὐ ἀῤῥῶσι ἡ ἀδικία τε καὶ αἰσχροκέρδεια. Ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον μὲν ἐν ὅπου χρέον ἀῤῥῶσι μὴ ὁρᾶσθαι πεζῇ πορευομένοις, οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἢ τοῦ ὡς ἱππικωτάτοις γίγνεσθαι· νῦν δὲ τρόμαται πλείω ἔχουσιν ὅτι τῶν ἵππων ἢ ὅτι τῶν δυνατῶν. οὐ γὰρ τῆς ἱππικίας οὕτως ὥσπερ τοῦ μαλακῶς καθῆσθαι ὅτι μέλονται.

Τὰ γε μὲν πολεμικὰ πῶς οὐκ εἰκότως νῦν τῶν πρὶν χείρους ἢ τοσοῦτον εἰσίν; οἷς οὐ μὲν τῶν παρελθόντι χρόνῳ ὅπλα χώριον, ὅιμαι, ἐπῆρχε τοῦ μὲν τὸν ἐν χερσὶν ἔχοντα, ἀπὸ τούτου τῆς ἱππουρίας τρέφεσθαι, οἱ δὴ καὶ στρατεύοντο· τοῦ δὲ φρουρεῖν, εἰ δέοι στρατεύεσθαι, τοῦ τῆς χώρας μισθοφόροις εἶ). νῦν δὲ τοῖς τε θυρωροῖς καὶ τοῖς σιτοποιοῖς, καὶ τοῖς ὀψοποιοῖς, καὶ οἰνοχόοις, καὶ λουτροχόοις, καὶ τοῖς ἀναπαυόμενοι καὶ ἀναιρουμένοις, καὶ

tollũt, & qui dormitũ agũt, & qui à somno excitant, & ornatores qui coloribus eos liniunt infricántque, aliáque decenter componunt: hosce omnes ii qui proceres sunt, equites faciunt, quò sub se stipendium mereãt. Multitudo igitur ex his quoque apparet, at nulla eorum ad bellũ vtilitas. Hoc etiam patet ex iis quæ vsuueniũt. nam in eorum regione hostes facilius commorantur quàm amici. Cyrus enim quum ferẽtarios amouisset, thoracibus autem & eos & equos armasset, & pilum vnum cuique dedisset in manum, cominus pugnã gerebat: sed hoc tempore neque iactu vtuntur amplius, neque cõgredientes cominus prælíantur. Atque pedites habent quidem ipsi crates & copides & secures (quemadmodum Cyri temporibus) quũ sũt pugnaturi, sed cominus congredi ne hi quidẽ volunt. Nec item falcatis curribus ad id vtuntur amplius ad quod eos Cyrus est fabricatus. Cyrus enim quum aurigas amplificasset honoribus strenuósque reddidisset, habebat qui in armatos impetum facerent. Persæ autẽ huius tẽporis quum ne norint quidẽ eos qui præsunt curribus, censent fore vt inexercitatos similes exercitatis habeant. Et hi prosiliũt quidem, sed priusquã fuerint inter hostes, alii è curribus vltrò excidunt, alii exiliunt: quo fit vt iugales aurigis carentes, pluribus sæpe malis amicos quàm hostes afficiant. Quoniã verò ipsi quoque cognoscũt qualia ad bellum adminicula habeãt, animo ad id remisso sunt: nemôque amplius sine Græcis ad bellũ se accingit, neque quũ inuicem belligerant, neque quũ Græci agũt cõtra eos exercitũ, sed etiã aduersus hosce statuerũt cũ Græcis bellũ gerere.

Et ego quidẽ quæ pollicit⁹ sũ, ea me præstitisse arbitror. Dico enim, Persas atq; Persarũ socios, & magis impios aduersus deos, & magis nefarios erga necessarios, & iniustiores erga alios, & ignauiores ad bellũ, hoc tẽpore quàm antea redditos fuisse. Quòd siquis secus atque ego sentiat, is eorum opera considerans, ea testimonio suo verba mea comprobare comperiet.

Apud eundem Xenophontē, in eiusdem Pædiæ libro v.

Ἐν μηδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πώματι Πέρσης ἀνὴρ τῶ πεπαιδευμένων οὔτε ἐμμανὴς αὖ ὀκνεπεπληγμένος καὶ φανὴς γίνοιτο, οὔτε ἁρπαγῇ, οὔτε νόῳ, μὴ οὐχὶ τοιοῦδε ἄνδρε αὖ κὴ μὴ ὀν σίτῳ ὦν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἵπποι, δίκῃ τὸ μὴ ταράττεσθαι ὅτι τῶν ἵππων, δύνανται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν τὸ δέον, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι ὀν τῶν σίτῳ οἴονται δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι. τὸ δὲ κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πόσεως, πάνυ ἀδεῶς "κυνικὸν καὶ θηριώδες δοκεῖ εἶ).

Pag. 72 meæ editionis.

IN nullo enim neque esculēto neque potulento vir Perses, ex iis qui bene instituti sunt, neque oculis cōmotus appareat,[a] neque rapina, neque mēte, quo minus eadem prospiciat quæ si in cibo non esset: sed quemadmodum equestres, quoniam in equis non turbantur, possint simul dum equitant & videre & audire & dicere quod sit opus: sic item illi inter epulas existimant oportere & prudētes apparere & moderatos. At moueri esculētis & potulentis, videtur iis esse [b] porcinum admodum & immane.

a *Id est*, Neque oculis, neque rapacitate, neque mente vllam cōmotionem præferat, quominus eadem prosp.

b *Legit* σύνικον (*vt habes ī marg.*) *quod & suillum reddi potest: at* κυνικὸν *est* caninum. *Vox autem* θηριώδες *quam Vertit* immane, *sonat potius hic* ferinum, *vel*, belluinum,

Vide & quæ hunc locum proximè sequuntur, necnon quæ præcedunt. Sed cum iis quæ hoc loco dicuntur, conferenda sunt quæ suprà, pag. videlicet 700, legisti de pueris domo afferentibus in cibum quidem, panem, in obsonium verò, nasturtium: ad potum autem, si quis eorum sitiret, vas fictile quod cothôna vocabant, vt in id è flumine posset haurire. *Atque his addenda sunt & quæ de puberibus, siue adolescentibus (Græcè ephebis) paulo pòst dicuntur,* quidquid venādo ceperint, id eorum obsonium esse: sin nihil ceperint, non aliud obsonium habere quàm nasturtium. *Ideo autē conferendi sunt hi loci cū illo libri V, vt consideremus quantum prosit à teneris assuescere. Nam temperanter in ipsa etiam senectute viuere, in eodem illo tradit loco, quum & de pueris exemplum temperantiæ ab eis sumentibus scribat. Tenuis autem victus vestitūsque vilis Persarum mentionem facit Xenophon non in iis solùm quæ ex eo allata iam fuerunt, sed in hoc etiam libri primi eiusdem operis loco, non procul ab iis quæ deprompta inde habuisti in præcedentibus, per quandam cum molli Medorum vestitu antithesin,* Apud Persas autem qui in patria manent, hoc etiam seculo & vestimenta sunt viliora, & victus magis est tenuis. *Necnon aliquanto pòst Cyrus duo suo Astyagi dicit,* Sed longè simplicior apud nos ac rectior est ad se explēdum via. Nos enim panis & carnes ad hoc deducunt: vos autem, quum eōdem studeatis peruenire quò nos, per multos circuitus ac ambages sursum deorsum errantes, vix tandem eò peruenitis quò nos iamdudum veneramus. *Sed hāc Persarum laudem multum minuit iste libri septimi eiusdem operis locus, vbi de Cyro dicitur,* Quum igitur sciret, Persas, qui domi manerent, vitam agere durissimam propter inopiā, & laboriosissimam, tum propter regionis suæ asperitatem, tum quòd opus faciendo victum sibi quærūt: hos potissimum existimauit libenter apud se victuros. *Minuit (inquam) hic locus laudem illam, quòd regionis natura ad tenuem illum victum eos adigere dici possit. Sed ex iis quæ alibi scribuntur, coniicere est, institutionem bonam non solùm hoc addidisse vt boni consulerent hanc victus tenuitatem, aut saltem hunc moderatum victum (nam & μετρίων δίαιταν dicit) sed etiā effecisse vt vellent* & spuendi & mungendi necessitatem à se per labores abigere. *Atque hoc apud illos etiam qui sua ætate essent Persas mansisse, in eo illo primi libri loco testatur. Videndū tamen quomodo cum hoc conuenire loco possit ille libri octaui, vbi scribit, (hoc quoque exemplo ostendens quantum Persæ à suis maioribus degenerassent)* Nam quum antea sancitum esset, (*vel* lege cautum, *nisi & more receptū reddi potest*) vt neque spuerēt, neque emungerēt. (manifestum est autem ipsos non adeo sanxisse vt humori corporis parcerent, sed quòd vellent laboribus & sudoribus corpora robusta & velut solida effici) nunc quidē adhuc manet, vt non spuant, nec sese emungant, at se laboribus exercere, nusquam in vsu est. *Quomodo enim Xenophontis etiam seculo permanebant hæc duo, non spuere, neque se emūgere, id verò pr equod hæc vitabant (quæ alioqui vix posse vitari videntur) vt ipse in illo alt loco scribit, iam aboleuerat?*

Sed, hanc quæstionem aliis soluendam relinquens, ad eos transeo locos qui contrà Persicum luxum, & quidem in regibus nominatim, describunt. Meminisse autem hîc oportet horum circa finem libri VIII verborum, ὁποῖοι τινὲς γὰρ αὖ οἱ περιάρχωσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὶς ὡς ὅπτι τὸ πολὺ γίγνονται. *id est,* QVALES enim fuerint qui *aliis* præsunt, tales sunt plerunque & illi qui eorum subiecti sunt imperio. *Idem verò & ante Xenophontem dictum fuerat, & post Xenophontem etiā dictum fuit: & quidē à nonnullis etiam qui vocem illam* plerunque *non addiderunt. Magna est autem conuenientia inter illum locum, & istum qui eodem in libro legitur, pagina à principio tertia,* QVVM enim vident homines, eum cui maximè licet insolenter agere, modestè se gerere, tanto magis ii qui sunt inferiores vllam suam insolentiam minimè exstare volunt. *Adiungendum etiam quod aliquanto pòst sequitur, de ipso Cyro,* Et se quidem in tale exemplum proponebat. *Necnon adiiciendus erit hic qui primam eiusdem libri paginam claudit, in mea editione,* ὅπαν μὴν ὁ ὀπιστάτης βελτ. *&c.*

Ἐκ τῶ εἰς Ἀγησίλαον λόγου.

Pag. 390, meæ editionis.

Τῶν μὴν γὰρ Πέρσῃ πᾶσαν γῆν περιέρχονται, μαστεύοντες τί αὖ ἡδέως πίοι, μυείοι δὲ τεχνῶνται τί αὖ ἡδέως φάγοι. ὅπως γεμίζῃ καταδάρδοι, οὐδὲ αὖ εἴποι τις ὅσα παραγματεύονται. Ἀγησίλαος δὲ, ἀφ' τὸ φιλόπονος εἶ), πολῦ μὴν ὃ παρὸν ἡδέως ἔπινε, πολῦ δὲ ὃ σιῦτυχὸν ἡδέως ἤσθιεν. εἰς δὲ τὸ δεδεμένος κοιμᾶσθαι, πᾶς τόπος ἱκανὸς ἐῶ αὐτῶ. καὶ ταῦτα οὐ μόνον παρὰ πᾶσιν ἔχαιρεν, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμούμενος ἠγάλλετο ὅτι αὐτὸς μὴν ὀν μέσαις τῆς εὐφροσυνῶις ἀναστρέφοιτο· τὸν δὲ βάρβαρον ἔῴρα, εἰ μέλλοι ἀλύπως βιώσεσθαι, σιὺν ἐλκυστέον αὐτῶ ἀπὸ περάτων τῆς γῆς τὰ τέρψοντα.

Ex oratione de Agesilao.

HABET enim rex Persarū qui totum orbem circumeant, quæritantes potum qui suauis illi sit futurus: & innumeri excogitant cibos quibus suauiter vescatur: at verò Agesilaus, quòd labori deditus esset, quidquid aderat iucundè bibebat, & quidquid nactus erat, iucūdè edebat. ad somnum autem suauiter capiendum quiuis locus idoneus illi erat. Ac non solùm dum hæc faceret lætabatur, sed etiam exultabat quoties cōsideraret se quidem mediis in voluptatibus versari: at barbarū illum *regem* videret, si quidem absque dolore vellet viuere, oportere ab extremis terræ finibus ea secum trahere quæ delectationem sint allatura.

In eadem oratione proponuntur & alia, in quibus Agesilaus & rex Persarum inter se comparantur: atque hoc inter cætera, quòd ille quidquid inter homines auri, quidquid argenti erat, & quæcunque erant pretiosissima, apud se congesta habere niteretur: existimans, si maximam vim pecuniarum haberet, fore vt omnia in potestatem suam redigeret: at verò Agesilaus domum suam contrà instituerat, ita vt nullo horum indigeret. *Animaduertendum autem, ad hanc auri argentique coaceruationem quod attinet, esse & hoc verisimile ad fouendum etiam suum luxum illam congerere conatum esse: quamuis aliam causam afferat. Cæterùm cum illis verbis,* μυείοι δὲ τεχνῶνται τί αὖ ἡδέως φάγοι, *conferenda hæc quæ habuisti pag. 707, ex alio loco.* καὶ μὴν τὰ πεπόμενα ὅπτι τράπεζαν, ὅσα τε παρέσθιον ὤρητο, οὐδὲν αὐτῶν ἀφῄρηται, ἀλλά τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται. καὶ γὰρ καινοποιηταὶ ἀμφοτέρων τούτων κέκτηνται. *Verùm hoc in loco (qui non procul abest à fine libri octaui & vltimi Pædiæ) non tantùm de Persarum regibus, sed de vniuersa Persarum gente*

Hinc ad illum digredior locum vbi contrà studium rerum bellicarum, necnon agriculturæ, (& quidem hanc præponens) in Persarum rege commendat: quum alibi rei militaris studium in certo quopiam rege, videlicet Cyro, commendassèt: & quidem venationis exercitio ad res bellicas, & maximè ad artem equestrem, eos præparare dixisset, vt videre est inter illa quæ è libro Pædiæ octauo deprompta dedi, pag. 703. Verùm ibi postquam hæc & alia quædam eodem pertinentia scripsit, & tandem locum illum his verbis clausit, καὶ τὴν ἐγκράτειαν ἴσ, καὶ πόνους καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λιμὸν καὶ δίψος δύναδαι φέρειν, ἐνταῦθα μάλιςα παρεσκεύαζε τοὺς κοινῶνας, *Id est,* Atque hîc maximè assuefaciebat sodalitia ad continentiam, & ad hoc vt labores necnon frigora & æstus, quinetiam famem & sitim tolerare possent. *Vbi (inquam) ita locum illum clausit, adicit,* καὶ νῦν δὴ ἐπ βασιλῆς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλέα πῶς τα ποιοῦντες διαπελοῦσιν. *Id est,* Atque hoc etiam seculo tum rex, tum qui circa regem sunt, hæc assiduè faciũt. *Hæc porro,* οἱ περὶ βασιλέα *Philelphus vertit* regis familiares. *Quam etiam interpretationem admittere videntur illa verba: at* κοινῶνων *appellatio eam minimè admittit: quamuis huic quoque eam tribuat. vertit enim,* Et hic etiam maximè familiares assuefaciebat ad continentiam. *Existimo autem reddi debere hîc, sicut & alibi,* sodalitia, *vel,* eos qui è sodalitiis erant. *De hoc quoque obiter moneo, quod ad locum illum attinet,* τὴν ἐγκράτειαν ἴσ, *&c. afferri & hanc lectionem,* καὶ πρὸς ἐγκράτειαν δέ. *Inuenitur autem & hæc.* καὶ τὴν ἐγκράτειαν ἴσ, καὶ πρὸς πόνους, καὶ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ πρὸς τὸ λιμὸν καὶ δίψος δύναδαι φέρειν. *Verùm ex duabus vnam faciens, libenter ita scriberem,* καὶ πρὸς ἐγκράτειαν ἴσ, καὶ πόνους, καὶ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ πρὸς τὸ λιμὸν καὶ δ. *Alioqui, nostram retinendo scripturam, saltem scribendum esset,* καὶ τὸ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λ. καὶ δ. δύναδαι φέρειν.

Ad illum (inquam) locum transeo vbi studium rerum bellicarum & agriculturæ (& quidem huius mentionem prius faciens) commendat. Is autem extat in Œconomico, pag. 482 meæ editionis, vbi Socrates & Critobulus inter se colloquuntur.

Quibus igitur *artibus* nobis, Socrates, vtẽdum censes? Num (inquit Socrates) regem Persarũ imitari verebimur? Illum quidẽ ferunt inter pulcherrima maximéque necessaria studia agriculturam artémque bellicam ducere, & vtranque diligenter atque studiosè [a] curare. Hæc vt audiit Critobulus, Credis, inquit, regi Persarum agriculturam esse curæ? Cui Socrates, [b] Si videamus quid agat, hoc modo fortasse discemus siquid sit ei curæ. Nam conuenit inter nos eum res bellicas strenuè curare, & diligẽter administrare: quòd ex quotquot nationibus tributa accipit, vnicuique præfecto definierit in quot equites, sagittarios, fũditores, gerrhophoros, (*id est, scuta & eiusmodi tegumenta ferentes*) alimentum partiri debeat: qui & [c] regere possint quibus præsunt, quique si hostes irrumpant, fines tueantur. Præter hos & [d] custodes in arcibus alere consueuit:

A Ἡ μῶν δὲ δὴ ποίαις τέχναις] συμβουλεύῃς ὦ Σώκρατες χρῆσθαι; Ἄρα (ἔφη ὁ Σωκράτης) μὴ αἰσχυνθῶμεν τὸν Περσῶν βασιλέα μιμήσασθαι; ἐκεῖνον γὰρ φασιν, ἐν τοῖς καλλίστοις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις ἡγούμενον εἶ) ἐπιμελήμασι, γεωργίαν τε καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην, τούτων ἀμφοτέρων ἱκανῶς ἐπιμελεῖσθαι. Καὶ ὁ Κριτόβουλος ἀκούσας ταῦτα εἶπε, Καὶ τοῦτο, ἔφη, πιστεύεις ὦ Σώκρατες, βασιλέα τῶν Περσῶν γεωργίας τι σὺν ἐπιμελεῖσθαι; Ὧδ' αὖ (ἔφη ὁ Σωκράτης) ἐπισκοπῶντες, ὦ Κριτόβουλε, ἴσως αὖ καταμάθοιμεν εἴ τι σὺν ἐπιμελεῖται. τῶν μὲν γὰρ πολεμικῶν ἔργων ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἱκανῶς ἐπιμελεῖσθαι, ὅτι ἐξ ὁπόσων ἂν ἐθνῶν δασμοὺς λαμβάνει, τέτταρας τῶν ἀρχοντι ἑκάστῳ εἰς ὁπόσους δεῖ διδόναι ἐφιππίας καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ γερροφόρους, οἵτινες τῶν τε ἐπ' αὐτῷ ἀρχομένων ἱκανοὶ ἔσονται κρατεῖν, ἢν τοὺς πολέμιοι ἐπίωσιν, ἀρήξουσι τῇ χώρᾳ. χωρὶς δὲ τούτων, φυλακὰς ἐν τοῖς ἀκροπόλεσι τρέφει· καὶ τίνι μὴν ἐφίστησι τοῖς φρουροῖς δίδωσιν ὁ ἄρχων ᾧ τοῦτο προστέτακται· βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἑξήκοντα ποιεῖται τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν ἄλλων οἷς ὁπλίσεις προστέτακται, καὶ πολίτας ἅμα σὺν ἀγῶσι, πλὴν τοῖς ἐν ταῖς ἀκροπόλεσιν, ἔνθα δὴ ὁ σύλλογος καλεῖται. καὶ τοὺς μὲν ἀμφὶ τὴν αὐτοῦ οἴκησιν αὐτὸς ἐφορᾷ, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους ἀποικοῦντας, πιστοὺς πέμπει ἐπισκοπεῖν· καὶ οἱ μὲν αὖ φαίνονται τῶν φρουραρχῶν καὶ τῶν χιλιάρχων καὶ τῶν σατραπῶν τὸν ἀριθμὸν τὸν τεταγμένον ἔκπλεων ἔχοντες, καὶ τούτοις "δοκίμοις ἵπποις τε καὶ ὅπλοις κατεσκευασμένοις παρέχωσι, τούτοις μὲν τοὺς ἄρχοντας καὶ ταῖς τιμαῖς αὔξει, καὶ δώροις μεγάλοις καταπλουτίζει· οὓς δ' αὖ εὕρει τῶν ἄρχοντων ἢ καταμελοῦντας τῶν φρουραρχῶν, ἢ καταπερδαίνοντας, τούτοις χαλεπῶς κολάζει, καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἄλλοις ἐπιμελήσεσθαι κελεύει. τῶν μὲν δὴ πολεμικῶν ἔργων ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἡμῖν "ἀναμφιλόγως ἐπιμελεῖσθαι· ἐπὶ δὲ ὁπόσον μὲν τῆς χώρας διελαύνων ἐφορᾷ αὐτὸς, καὶ δοκιμάζει, ὁπόσον δὲ μὴ αὐτὸς ἐφορᾷ, πέμπων πιστοὺς ἐπισκοπεῖται. καὶ οἷς μὲν αὖ ἀγαθαίνεται τῶν ἀρχόντων σὺν οἰκουμένῃ γε τὴν χώραν παρέχομένοις, καὶ ἐνεργὸν οὖσαν τὴν γῆν, καὶ πλήρη δένδρων τε ὧν ἑκάστη φέρει καὶ καρπῶν, τούτοις μὲν χώραν τὴν ἄλλην προστίθησι, καὶ δώροις κοσμεῖ, καὶ ἕδραις ἐντίμοις γεραίρει· οἷς δ' αὖ ὁρᾷ ἀργὸν τε τὴν χώραν οὖσαν καὶ ὀλιγάνθρωπον, ἢ δι' ἀσθένειαν, ἢ δι' ἀμέλειαν, τούτοις δὲ καλεῖν καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἄλλοις ἐπιμελήσεσθαι κελεύει. ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἡμῖν "ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἡ γῆ ἐνεργὸς ἔσται ὑπὸ τῶν κατοικούντων, ἢ ὅπως οὗ φυλάξεται ὑπὸ τῶν φρουρούντων;

a Gr. συνεπιμελεῖσθαι. *Id est,* Vnà *vel* simul curare. *q.d. Vnà cum rei militaris studio agriculturæ quoque studiosum esse.*

b Hunc in modũ dispiciẽtes, ô Cr. fort. animaduertere possimus an aliquam eius quoque curam gerat.

c *Verbum* κρατεῖν *cum genitiuo sign. vincere. Ac videtur hoc velle,* Qui superiores subditis esse possint, si forte eos rebellare contingat. *Alioqui si huius cũ genit. constructionẽ habenda non esset ratio,* κρατῶν *verterem* In officio continere, *vt iam olim admonui.*

d *Vel,* præsidiarios.

A & custodib[d] quidẽ alimentũ suggerit huic ab comuneri præfect[d]. rex autem per singulos annos omnes præter eos qui custodiunt arces, eò cogens quò vocatur cõcilium, recenset qui stipẽdia merent, atque alios quos in armis esse iussit. [a] Qui non ita procul à regia distãt, ad eos ipse inspectionis causa proficiscitur: qui lõgius incolũt, ad eos mittit haud dubiæ fidei viros, qui res sociorũ inspiciant. Custodũm præfectos, & B chiliarchos, *id est, qui mille viros ducunt,*) & satrapas, si imperatũ sibi militum numerum expleãt, atque lectos egregiósque viros equis & armis pulcrè instructos exhibeant, & honoribus auget, & donis ingentibus ditat: [b] quos autem magistratus ducésque reperit aut segnes aut auaros, & quæstus auidos, acerbè castigat, & abire magistratu iubet: alios qui res gerant, constituens. Hæc quum faciat, illum sine vlla dubitatione rerum bellicarum studiosũ esse arbitramur. Præterea C quãtam potest regni sui partem percurrens inspicit ipse, ac veluti censor in iudicium morũ vocat: quod reliquum est, inspiciũt viri fideles ab eo missi. Porro quos præsides regionem populo frequentem, terram excultã, & arboribus quas vnaquæque fert & fructibus plenam præstare cognoscit, his aliam regionem addit, donis ornat, sedibus honorificis præmii causa donat: quibus autem videt otiosam incultãmque terrã, & hominibus infrequentem, siue istud crudelitate, siue insolentia, siue negligẽtia D factum sit, illos castigat, imperio priuat, & aliis magistratibus cõstitutis abiicit. Hæc quum gerit, censen' curare eũ minus qui terra à cultoribus exercebitur, quàm quî tuto à præsidiis custodietur?

Lego in anot. δοκίμοις

Phil. legisse videtur τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν φρουραρχῶν καταμελοῦντας ἢ καταπερδ.

τῶν ἀναμφιλόγως

a Et eos quidem qui sunt circa ea loca in quibus habitat, ipsemet inspicit: at procul dissitos fidis hominibus inspiciẽdos mandat.

b *Illam lect. sequitur quam ex aduerso notauì: at nostram sequendo, ita hunc locum redde,* At quos præfectos *vel* negligere eos qui custodibus [*vel* præsidiariis] præ sunt, vel quæstum suum facere cõpererit, de iis graues pœnas sumit, & illis magistratu submotis, alios cũratores substituit.

c Asperitate. *Vel* acerbitate.

ἐπιμελεῖσθαι

EX STRABONIS geographicis libris.

Libro xv.

ΕΚ ΤΩΝ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ.

Ἐν τῷ ιε' βιβλίῳ.

ITAQVE [a] etiã de moribus Persarum etsi permulti dixerũt, tamen dicenda nobis videntur quæ ad rem attinent. Persæ nec statuas, nec araş erigunt: sacrificant in loco excelso. cœlum esse Iouem putant: colunt & Solẽ, quem Mithram vocant: itẽ Lunam & Venerem, & ignem, & tellurem, & ventos, & aquam. Sacrificant in loco mundo, cum imprecationibus, & coronatam hostiam statuũt. Vbi magus, [b] qui sacrificium enarrat, carnes in portiones distribuit, sua quisq; accepta, abeunt, nulla parte diis relicta. dicunt enim deũ nihil velle, præter hostiæ animã: quidam tamen (vt fertur) omenti partem igni imponũt. Præcipuè igni & aquæ sacrificant, igni arida ligna imponentes adempto cortice, & aruina superiniecta: deinde infuso oleo, succendunt, [c] non inspirantes, sed ventilantes: si quis inspirat, aut mortuum quicquam, cœnúm ve in ignẽ iniicit, morte punitur. Aquæ sacra peragunt hoc modo. In lacum vel flumen vel fontem venientes, scrobẽ faciunt: ibíque hostiam iugulant, cauẽtes ne quid proximæ aquæ sanguine contingatur: sic enim omnia pollutum iri: postea carnibus myrto lauróve impositis, eas magi gracilibus virgis comburũt: & factis imprecationibus quibusdam, oleum lacte ac melle mixtum inspergunt, non in ignem, nec in aquam, sed in terram. Imprecationes diu faciunt, fasciculum virgarum myricinarum tenuiũ tenentes. In Cappadocia (etenim maxima est ibi magorum multitudo, qui Pyrethi vocantur, & multa Persicorũ deorum templa:) non cultro sed stipite quodam mactant, tanquã malleo verberantes. Sunt & Pyratheia septa quædam ingentia, in quorum medio ara est. In ea

a Ideo instituta Persica his & Medis eadem, necnõ aliis cõpluribus. De quibus dixerũt quidem multi, sed tamen dicenda & nobis quæ in rem sunt. *Vel* quę præcipua sunt.

b *Malim*, Qui sacrificio faciendo præest.

c Non sufflantes, sed ventil. si quis sufflat, aut mort.

Δια τοῦτο οὖν τὰ ἔθη τὰ Περσικὰ, Τούτοις, καὶ Μήδοις τὰ αὐτὰ, & ἄλλοις πλείοσι· περὶ ὧν εἰρήκασι μὲν πλείους, τὰ δὲ καθ' ἡμᾶς λεκτέον. Πέρσαι εἰκόνα ἀγάλματα μὲν καὶ βωμοὺς οὐχ ἱδρύονται· θύουσι δὲ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ, τὸν οὐρανὸν ἡγούμενοι Δία· ὀμνύουσι δὲ καὶ ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν· καὶ Σελήνην, καὶ Ἀφροδίτην, καὶ πῦρ, καὶ γῆν, καὶ ἀνέμους, καὶ ὕδωρ. θύουσι δ' ἐν καθαρῷ τόπῳ, "κατευξάμενοι καὶ παρασπασάμενοι ὁ ἱερεῖον ἐστεμμένον. μελίσαντες δὲ τοὺς τοῦ μάγου τὰ κρέα, τοῦ ὑφηγουμένου τὴν ἱεροσυλίαν, ἀπίασι διελόμενοι· τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἀπονείμαντες μέρος· τῆς γὰρ ψυχῆς φασι τοῦ ἱερείου δεῖσθαι τὸν θεὸν, ἄλλου δὲ οὐδενός· ὅμως δὲ τοῦ ὀπίπλου τι μικρὸν ἀθέασιν, ὡς λέγουσι τινὲς, ὀπὶ ὁ πῦρ. δρεψεσύντως δὲ τῷ πυρὶ καὶ τῷ ὕδατι θύουσι, τῷ μὲν πυρὶ παρεσπιθέντες ξηρὰ ξύλα, τοῦ λέπους χωρὶς, τὴν μυελὸν ὀπιθέντες ἄνωθεν· εἶτ' ὑφαίτουσιν, ἔλαιον "καταχέοντες, οὐ φυσῶντες, ἀλλὰ ῥιπίζοντες. τοὺς δὲ φυσήσαντας, ἢ νεκρὸν ὀπὶ πῦρ θέντας, ἢ βόλβιτον, θανατοῦσι. τῷ δὲ ὕδατι ὀπὶ λίμνην ἢ ποταμὸν, ἢ κρήνην ἐλθόντες, βόθρον ὀρύξαντες, εἰς τοῦτον σφαγιάζονται, φυλαττόμενοι μή τι τῷ πλησίον ὕδατος καθαροῦ αἷμα θείη, ὡς μιανοῦντες· εἶτ' ὀπὶ μυρρίνην ἢ δάφνην θέντες τὰ κρέα, ῥάβδοις λεπτοῖς "ἐφάπτουσι οἱ μάγοι, καὶ ἐπᾴδουσιν, ἀποστενάζοντες ἔλαιον ὁμοῦ γάλακτι καὶ μέλιτι κεκραμένον, οὐκ εἰς πῦρ, οὐχ' ὕδωρ, ἀλλ' εἰς τοῦδαφος· ταῦ δ' ἐπῳδὰς ποιοῦνται πολὺ χρόνον, ῥάβδων μυρικίνων λεπτῶν δέσμην κατέχοντες. ἐν δὲ τῇ Καππαδοκίᾳ (πολὺ γὰρ ἐστι τὸ τῶν μάγων φῦλον, οἱ καὶ Πύραιθοι καλοῦνται· πολλὰ δὲ καὶ τῶν Περσικῶν θεῶν ἱερά) οὐδὲ μαχαίρᾳ θύουσι, ἀλλὰ κορμῷ τινὶ, ὡς αὐ ὑπέρῳ τυπτοντες. ἔστι δὲ καὶ "Πυραιθεῖα, σηκοί τινες ἀξιόλογοι· ἐν ᾗ τούτοις μέσοις βωμὸς, ἐν ᾧ

Malè in Ald. καὶ πυρξάμενοι πα.

Ald. Πύρ. θοι

Ald. Πυραιθεῖα.

πολλή τε σποδὸς καὶ πῦρ ἄσβεστον φυλάττουσιν οἱ μάγοι. καθ' ἡμέραν δὲ εἰσιόντες, ἐπᾴδουσιν ὥραν τινὰ, περὶ τὸ πυρὸς τὴν δέσμιν τῶν ῥάβδων ἔχοντες, πίλους περικείμενοι πιλωτοὺς, καὶ θηκίας ἐκατέρωθεν, μέχρι τοῦ καλύπτειν τὰ χείλη καὶ τοὺς παραγναθίδας. Ταῦτα δ' ἐν τοῖς τῆς Ἀναΐτιδος καὶ τοῦ Ὀμανοῦ ἱεροῖς νενόμισται· τούτων δὲ καὶ σηκοί εἰσι, καὶ ξόανον τοῦ Ὀμανοῦ πομπεύεται.

Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς ἑωράκαμεν· ἐκεῖνα δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἱστορίαις λέγεται, καὶ τὰ ἐφεξῆς. Εἰς γὰρ ποταμὸν οὔτ' οὐρεῖν, οὔτε νίπτεσθαι Πέρσαι, οὐδὲ λούονται, οὐδὲ νεκρὸν ἐπιβάλλουσιν, οὐδ' ἄλλα τῶν δοκιμωτάτων εἰ) "μυσαρά· ὅτῳ δ' αὖ θύσωσι θεῷ, "περὶ τὸ πυρὶ θύουσι. βασιλεύονται δ' ἀπὸ τῶν ἀπὸ γένους· ὁ δ' ἀπειθῶν, ἀποτμηθεὶς κεφαλὴν καὶ βραχίονα, ῥίπτεται. γαμοῦσι δὲ πολλὰς, καὶ ἅμα παλλακὰς τρέφουσι πλείους πολυτεκνίας χάριν. τιθέασι δὲ καὶ ⓓ βασιλεῖς ἆθλα πολυτεκνίας κατ' ἔτος· τὰ δὲ τρεφόμενα μέχρι τῶν τεσσάρων ἐτῶν, οὐκ ἄγεται τοῖς γονεῦσιν εἰς ὄψιν. ⓓ δὲ γάμοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας ἐπιτελοῦνται· παρέρχεται δ' ὀπὶ τὸν θάλαμον περιφανὲς μῆλον, ἢ καμήλου μυελὸν, ἄλλο δ' οὐδὲν, πλὴν ἡμέραν ἐκείνην. ἀπὸ δὲ πέντε ἐτῶν ἕως τεσσάρων καὶ εἴκοσι, παιδεύονται τοξεύειν, καὶ ἀκοντίζειν, καὶ ἱππάζεσθαι, καὶ ἀληθεύειν· διδασκάλοις τε λόγων τοῖς σωφρονεστάτοις χρῶνται, οἳ καὶ τὸ μυθῶδες περὶ θεῶν συμφέρον "ἐπῳδάζοντες πλέκουσι, καὶ μέλοις χωρὶς, καὶ μετ' ᾠδῆς, ἔργα θεῶν τε, καὶ "ἀνδρῶν τῶν ἀείστων ἀναδιδόντες. συνάγουσι δ' εἰς ἕνα τόπον, ψόφῳ χαλκοῦ πρὸ ὄρθου διεγείροντες ὀπὶ ἑξοπλισίαν, ἢ θήραν· τάξαντες δ' ἡλικίας πεντήκοντα ἡγεμόνα τῶν βασιλέως τινὰ παίδων ἀνδρῶν, ἢ σατράπου, τρέχοντι κελεύουσιν ἑπτὰ, χωρίον ἀφορίσαντες τριάκοντα, ἢ τετταράκοντα σταδίων. ἀπαιτοῦσι δὲ καὶ λόγον ἑκάστου μαθήματος, ἅμα καὶ μεγαλοφωνίαν, καὶ πνεῦμα, καὶ πλευρὰν ἀσκοῦντες· καὶ τρεῖς κοῦμα δὲ, καὶ τρὸς ψύχος, καὶ "ὄμβρον, καὶ χιμάῤῥου θαρ-

a *Malim*, Hadẽ autem *vt pro* ταῦτα *reponatur* ταυτί.

b Ducunt vxores multas, simúlque pallacas alũt plures *quam* vxores, multipl. *Malè autem* pellices *pro* pallacis *dicit.*

ταῦ μυσαρά. ταῦ περὶ τὸ πυρὶ

ταῦ ἀνδρῶν

ταῦ ἐπῳδάζοντες πλέκουσι. Hæc vox αὐδῆς deest in Ald.

ταῦ ὄμβρον καὶ χιμάῤῥου.

& in agro pernoctare docent, & rusticari,& fructibus sylueſtribus veſci: vt termintho, glandibus, pyris agreſtibus. Atque hi Cardaces vocantur,furtis viuentes: nã carda virile ac bellicoſũ ſignat. Quotidianus eorum cibus poſt exercitationem eſt panis duriſſimus,& naſturtiũ,& ſalis grana,& carnes aſſæ vel elixæ,potus aqua. Venantur autem pilas & ſagittas ab equis mittentes, & fundãtes. Veſpertina eorum ſunt exercitia,arbores ſerere, aut radices effodere, aut arma fabricari, aut lino & retibus ſtudium impendere artificioſè faciundis. Pueri venationem non attingũt,ſed mos eſt eam domum referre. Curſus & cæterorum quæ in quinquertio exercentur, præmia ab rege proponuntur. Pueri auro exornantur, cuius igneum fulgoré venerãtur, quare id neque mortuo apponunt: quemadmodum ne ignem, ob honorem, quem ei deferunt. Militant,& ordines ducunt à vigeſimo anno vſque ad quinquageſimum & pedites & equites. Forum non attingunt, nam nec emunt, nec vendunt. Armantur cetra in rhõbi figuram facta: præter pharetrã, ſagares & ſecures habent, capiti impoſitum pileum turritum, pectus thorace ſquamoſo muniũt. Principes anaxyridem triplam habent, & tunicam manicatam, duplam, genu tenus. interula cãdida eſt, exterior verò veſtis florida: Amiculum æſtate purpureum vel floridum, hyeme autẽ floridum: tiaras magorum infulis ſimiles, calceamentum altũ ac duplum. [a] Vulgo tunicã duplam gerunt, ad medium vſque crus deſcendentem: circum caput ſindonis cẽto voluitur. Quiſque arcu & funda vtitur. Perſa lautè cœnant, integra & multa & varia apponentes: veſtis & poculorum ornatus ſplendidiſſimus, auro & argento refulgent. De rebus maximis in vino conſultãt, eáque decreta ipſi firmiora cenſent quàm quæ ſobrii faciunt. Si notis & æqualibus in via occurrant, eos oſculantur: ſi humilioribus, genam eis præbent, cáque oſculum excipiunt: qui humiliores

A ἀῦραυλῆν, καὶ καρποῖς ἀγρίοις χρῆσθαι, τερμίνθῳ, δρυοβελανίοις, ἀγρέσι. καλοῦσι δὲ οἱ Κάρδακες, ἀπὸ κλωπείας τεφόμενοι· κάρδα γὰρ τὸ ἀνδρῶδες, καὶ πολεμικὸν λέγεται. Ἐν δὲ καθ' ἡμέραν δίαιτα, ἄρτος μετὰ γυμνάσιον, καὶ μάζα, καὶ κάρδαμον, καὶ ἁλῶν χόνδρος, καὶ κρέα ὀπτὰ, ἢ ἑφθὰ σὺν ὕδατος· ποτὸν δ' ὕδωρ. Θηρεύουσι δὲ σαύνια ἀφ' ἵππων βάλλοντες, καὶ τοξεύματα, καὶ σφενδονοῦντες. Δείλης δὲ φυτουργεῖν, καὶ ῥιζοτομεῖν ἀσκοῦσι, καὶ ὁπλοποιεῖν, καὶ λίνα καὶ ἄρκυς φιλοτεχνεῖν. Οὐχ ἅπτονται δὲ τῶν θηρευμάτων οἱ παῖδες, ἀλλὰ κομίζειν οἴκαδε ἔθος. Τίθεται δ' ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἆθλα δρόμου, καὶ τῶν ἐν τοῖς πεντάθλοις. Κοσμοῦνται δὲ παῖδες χρυσῷ, ὃ πυρωπὸν τιθεμένων ἐν τιμῇ· ὅθεν δὲ νεκρῷ προσφέρουσι, καθάπερ οὐδὲ τὸ πῦρ, καὶ τιμῶν. Στρατεύουσι δὲ, καὶ ἄρχουσι, ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν, ἕως πεντήκοντα, πεζοί τε καὶ ἱππεῖς. Ἀγορᾶς δὲ οὐχ ἅπτονται· οὔτε γὰρ πωλοῦσιν, οὔτ' ὠνοῦνται. Ὁπλίζονται δὲ γέρρῳ ῥομβοειδεῖ. Φοροῦσι δὲ καὶ φαρέτρας σαγάρεις ἔχουσι καὶ κοπίδας· φορεῖ δὲ τῇ κεφαλῇ πίλημα πυργωτὸν· θώραξ δ' ἐστὶν αὐτοῖς φολιδωτός. Ἐνδῦς δὲ, τοῖς τιθεμένοις μόνοις, ἀναξυρὶς διπλῆ, χιτὼν δὲ χειριδωτὸς διπλοῖς, ἕως γόνατος. Ὑπενδύτης μὲν λευκὸς, ἀνθινὸς δ' ὁ ἐπάνω. Ἱμάτιον φορεῖ μὲν πορφυροῦν, ἢ ἀνθινὸν, χειμῶνος δ' ἀνθινὸν· τιάραι φορεῖ διπλήσιαι τῶν μάγων, ὑπόδημα καὶ λῶρον διπλοῦν. Τοῖς δὲ πολλοῖς χιτὼν ἕως μεσοκνημίου, καὶ διπλοῖς· ῥάκος δὲ σινδονίον τι περὶ τῇ κεφαλῇ· ἔχει δ' ἕκαστος τόξον καὶ σφενδόνιον. Δειπνοῦσι πολυτελῶς Πέρσαι, πιθέντες καὶ ὁλομελῆ, καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα. Κόσμος τε λαμπρὸς στολῆς, ἐκ πωμάτων τε τῶν ἄλλων, ὥστε χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καταλάμπεσθαι. Ἐν οἴνῳ τὰ μέγιστα βουλεύονται, καὶ βεβαιότερα τῶν ἐν νήφει τίθενται. Τῶν κατὰ τὰς ὁδοὺς συναντώντων τοῖς μὲν γνωρίμοις καὶ ἰσοτίμοις φιλοῦσι προσιόντας, τοῖς δὲ ταπεινοτέροις προσβάλλουσι τῷ γνάθῳ, καὶ δέχονται τούτῃ τὸ φίλημα· καὶ ἐπὶ ταπεινότεροι

a At vulgo. *nam hæc, τοῖς δ' πολλοῖς, reſpondent illis, τοῖς ἡγεμόσι μόνοις.*

Ista, οὐχ ἅπτ. cohærent cum illis, θηρεύουσι δὲ, ἕως. at hæc deinceps δὲ φυτ. dicuntur uelut per parenthesin.

Quidam ex coniectura ſcrib. ἀνθινον.

προσκυνοῦσι μόνον. Θάπτουσι δὲ κηρῷ περιπλάσσοντες τὰ σώματα· τοὺς δὲ μάγους οὐ θάπτουσιν, ἀλλ' "οἰωνοβρώτοις ἐάσι. Τούτοις δὲ καὶ μητράσι συνέρχεσθαι" νενόμισται.

Al. οἰωνοβότοις, ut ſcribẽdum eſt: aut certè οἰωνοβρότοις τοῖς πάνειον νενόμισται.

Τοιαῦτα μὲν τὰ ἔθη. ἔστι δ' ἴσως καὶ ταῦτα τῶν ἐθίμων, ἃ φησὶ Πολύκριτος. Ἐν δὲ Σούσοις ἐν ἀκρῳ τῶν βασιλέων ὅθεν τῆς ἄκρας ἰδίᾳ πεποίηται" οἴκησιν, καὶ θησαυρὸς, καὶ τῶν διαθέσεις "ὧν ἐπεφέροντο φόρων, ὑπομνήματα τῆς οἰκονομίας. Ἀπαιτεῖσθαι δ' ἐκ μὲν τῆς θαλάσσης ἀργύριον, ἐκ δὲ τῆς μεσογαίας, ἃ φέρει ἑκάστη χώρα, ὥστε καὶ χρώματα καὶ φάρμακα, καὶ τέγη ἐρέων, ἢ τι τοιοῦτο ἕτερον, καὶ θρέμματα ὁμοίως. Τὸν δὲ Δαρεῖον τοῖς φόροις, Δαρεῖον εἶ) τὸν μακρόχειρα, καὶ κάλλιστον ἀνθρώπων, πλεῖστα τῶν μήκους τῶν βραχιόνων, καὶ τῶν πήχεων· ἀπέχεσθαι γὰρ καὶ τῶν γονάτων. Τὸ δὲ πλεῖστον, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἐν κατασκευαῖς εἶ), νομίσματι δὲ οὐ πολλῷ. Ἀπαίτει τε καὶ δωρεὰς ἐκείνα κεχαρισμένα νομίζειν μᾶλλον, καὶ πρὸς χειμερίων ἀπόθεσιν· ὃ δὲ νόμισμα τὸ πρὸς τὰς χρείας ἀρκοῦν, ἱκανὸν εἶ). κρίνειν δὲ πάλιν ὃ τοῖς ἀναλώμασι σύμμετρον. Τὰ μὲν οὖν ἔθη, σωφρονικὰ τὰ πλείω· Ἀφ' ὃν τὸν πλοῦτον εἰς τρυφὴν ἐξέπεσον ὁ βασιλεῖς, ὥστε πυρὸν μὲν ἐξ Ἀσσου τῆς Αἰολίδος μετήεσαν, οἶνον δ' ἐκ Συρίας ὁ Χαλυβώνιον, ὕδωρ δὲ ἐκ τοῦ Εὐλαίου, πάντων ἐλαφρότατον, ὥστ' ἐν Ἀττικῇ κοτύλῃ δραχμῇ ἀφολκότερον εἶναι. σπανίζοι δὲ τοῖς Πέρσαις ἐνδοξοτάτοις γενέσθαι τῶν βαρβάρων, πρὸς τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ὅσοι τῶν τῆς Ἀσίας ἤρξαντο, Ἑλλήνων ἦρξαν· οὐδ' ἠδίσθησαν οὐδ' ἐκεῖνοι τούτοις, οὐδ' οἱ Ἕλληνες τοὺς βαρβάρους· ἀλλ' ὅτι μικρὸν μόνον, ἐκ τῆς πόρρωθεν ἀκοῆς. Ὅμηρος γοῦν οὔτε τῶν Σύρων οὔτε τῶν Μήδων ἤχλυν οἶδεν· ὅθεν δὲ αἱ Θήβας Αἰγυπτίας ὀνομάζων, καὶ ἐκεῖ καὶ τὸν ἐν Φοινίκῃ πλοῦτον, τὸν ἐν Βαβυλῶνι, καὶ Νίνῳ καὶ Ἐκβατάνοις, παρεσιώπησε.

A admodum ſunt, duntaxat genu flexo digniores venerantur. Corpora mortuorum humant, prius cera oblinentes. Magos inſepultos auibus edendos dimittunt: hi cum matribus etiam, inſtituto maiorum coëunt.

Ac Perſarũ quidẽ mores ſunt huiuſmodi: quibus opinor addẽda eſſe, quæ à Polycrito referuntur: ſunt autem hæc. Regũ cuique Suſis in arce domicilium extat, & theſaurus, & tributorũ quæ B exegerit tabulæ, adminiſtratæ rei monumentum. Exigere eos ex ora maritima argentum: ex mediterranea, quæ quæque regio ferat, vt colores, medicamẽta, lanam, vel aliud tale, aut pecora. Tributa inſtituit Darius Longimanus, qui omnium hominum pulcherrimus fuit, dempta brachiorum & cubitorũ longitudine, etiam genua contingẽtium. Maximam auri atque C argẽti partem in ſupellectile habent, in nummis perexiguam. Illam enim exiſtimant & ad donandum magis aptam, & ad reponenda adſeruandáque in theſauris ceimelia. Nomiſmatis verò tantum ſufficere arbitrantur quantum vſui ſatis ſit, & tantum auri percutiunt, quantum impẽſis ſufficiat. Perſarum mores magna ex parte moderati ſunt. Cæterùm per opulentiam reges in delicias luxúmq; prolapſi ſũt, D adeo vt triticum ex Aſſo AEolia afferri vellent, vinum autem ex Syria, quod Chalyboniũ dicitur, aquam ex EVlæo, quòd ea omnium eſſet leuiſſima, vt Atticæ heminæ cõparata, drachma minus appenderet. Ex omnibus autem barbaris Perſis vſu venit, vt notiſſimi apud Græcos eſſent, quòd nulli Græcis imperauerũt eorum qui Aſiam tenuere, præter eos: nec ii Græcos, nec Græci illos antea nouerant, niſi quantũ E fama percepiſſent admodũ exili. Non enim Homerus Medorũ, Syrorúmve imperium nouerat: alioqui AEgyptias Thebas, & earum & Phœnicum diuitias nominans, nequaquam Babylonis, Nini & Ecbatanorum opes ſilentio tranſmiſiſſet.

Ac primò quidem Græcis Persæ imperauerunt, Lydi verò non toti Asiæ, sed parti solùm cis Halym perexiguæ: idque non diu, sed duntaxat [a] Crœsi & Alyattis. & siquid gloriæ parauerant amiserũt à Persis subacti. Persæ Medorum rebus in suam potestatẽ redactis, statim Lydos subegere: & Græcos qui in Asia erant sibi subditos fecerunt. postmodum in Græciam traiicientes, magnis multísque certaminibus victi sunt. Asiam tamen vsque ad mare tenuerunt, donec à Macedonibus sunt debellati. Cyrus primus iis imperium comparauit: cuius successor Cambyses filius, à magis sublatus est. Septem verò Persæ qui magos interemerunt, Dario Hydaspis F. imperiũ tradidere. Eius successores in Narsem desierunt: quem quum Bagoa eunuchus interfecisset, Dãrium regem fecit, quanquam è stirpe regia non ortum. Hunc quum Alexander euertisset, ipse decem aut vndecim annos regnauit. Postea Asiæ imperium in complures successores & ab eis profectos diuisum, tandem dissipatum est. Permansit annos circiter CCL. Hodie seorsim Persæ suum habent corpus, & reges [b] aliis subditos: antè Macedonibus, nunc Parthis.

a Cr. & Alyattis tempore. *Vel*, sub Crœso & Alyatte.

b Aliis regibus subd.

A Πρῶτοι δὲ Πέρσαι καὶ Ἑλλήνων ἐπῆρξαν· Λυδοὶ δὲ ἐπῆρξαν μὲν, ἀλλ' οὔτε τῆς Ἀσίας ὅλης ἐπιδραξάντες, ἀλλὰ μέρους μικροῦ, τοῦ ἐντὸς Ἅλυος μόνον· καὶ τοῦτ' ὀλίγον χρόνον τοῦ κράτους Κροῖσον καὶ Ἀλυάττου. κρατηθέντες δ' ὑπὸ Περσῶν, εἰ καί τι τῆς δόξης τοῦ αὐτοῖς, ἀφηρέθησαν τοῦτο ὑπ' ἐκείνων. Πέρσαι δ' ἀφ' οὗ κατέλυσαν τὰ Μήδων, οἰθεὶς καὶ Λυδῶν ἐκράτησαν, καὶ τοῖς κατὰ τὸν B Ἀσίαν Ἕλλησι ὑπηκόοις ἔχον· ὕστερον δὲ καὶ διέβησαν εἰς τὸν Ἑλλάδα· καὶ ἡττηθέντες πολλοῖς καὶ πολλάκις ἀγῶσιν, ὅμως διετέλεσαν τὸν Ἀσίαν μέχρι τοῦ ἐπὶ θαλάττῃ τόπων κατέχοντες, ἕως ὑπὸ Μακεδόνων κατεπολεμήθησαν. Οἱ μὲν δὴ εἰς τὸν ἡγεμονίαν καταστήσαι αὐτοὺς Κῦρος ὁ Δαμδυξάρθου δὲ τοῦ Καμβύσης υἱός, ὑπὸ τοῦ μάγων κατελύθη. Τούτους δ' ἀνελόντες ἑπτὰ Πέρσαι, C Δαρείῳ τῷ Ὑστάσπου παρέδοσαν τὸν ἀρχὴν· εἰδὼς ἀπὸ τούτου Δαμδεχάρθους κατέλυσαν εἰς Νάρσιν· ὃν ἀποκτείνας Βαγῶος ὁ εὐνοῦχος, κατέστησε Δαρεῖον οὐκ ὄντα τοῦ γένους τοῦ βασιλέων. Τοῦτον δὲ καταλύσας Ἀλέξανδρος, αὐτὸς ἦρξε δέκα ἢ ἕνδεκα ἔτη· εἶτ' εἰς πλείους διεδέξαμδάρθους καὶ τοὺς ὑπηρόους τούτων μεμελαθεῖσα ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀσίας διελύθη· σχεδὸν ἔμεινε δ' ὅσον πεντήκοντα ὑπὸ τοῖς Δαμδοσίοις ἔτη. νῦν δ' ἤδη καθ' αὐτοὺς σίωνεχῶντες Πέρσαι, βασιλέας ἔχουσιν ὑπηκόους ἑτέροις βασιλεῦσι· τοῦτέστιν μὲν Μακεδόσι, νῦν δὲ Παρθυαίοις.

Scribendũ puto ἐπ' ὀλίγον χρόνον τὸν κράτος Κρ.

τῷ εἰς τὸν Κύρον

ΕΚ ΤΩΝ

ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΝΩνος Περσικῶν.

EX DINONIS Persicis.

Athenæus Dipnosoph. lib. XII, postquam scripsit, Δαβόητοι δ' ὅπερ καὶ φῆς ἐγένοντο τοῦτοι πάντων αὐθεόπων Πέρσαι, ὧν καὶ οἱ βασιλεῖς ἐχρίμαζον μὲν ἐν Σούσοις, ἐθέριζον δ' ἐν Ἐκβατάνοις, &c. (id est, Primi autem omnium hominum Persæ celebres luxu fuerunt: quorum & reges Susis hyemabant, Ecbatanis æstiuabant) subiungit,

Καὶ τὸ πολύσημον δὲ ὁ ἐπετίθεντο τῇ κεφαλῇ ⓓ Περσῶν βασιλεῖς, οὐδ' αὐτὸ ἠρνεῖτο τὸν τῆς ἡδυπαθείας ἀπόλαυσιν. κατεσκευάζετο γὰρ, ὡς φησὶ Δίνων, ἐκ σμύρνης καὶ τοῦ καλουμένου λαβύζου. εὐώδης δ' ἐστὶν ὁ λάβυζος, καὶ πολυτιμότερον τῆς σμύρνης. Ὁ πότε δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἅρματος κατίοι (φησὶ) βασιλεὺς, οὔτε καθήλλετο, ὀλίγου ὄντος ὑπὸ τὸν χθὼ τοῦ ὕψους, οὔτε ἀφ' χειρῶν ἐρειδόμενος· ἀλλ' ἀεὶ αὐτῷ χρυσοῦς δίφρος ἐπίπτετο, καὶ τούτῳ ὑπιβαίνων κατῄει. καὶ ὁ βασιλέως διφροφόρος εἰς τοῦτο εἶπετο.

Fort. πολυτιμοτέρα.

Insigne verò quod suis capitibus reges Persarum imponebãt, ne ipsum quidem voluptate illos frui solitos negat. Conficiebatur enim (vt scribit Dinon) è myrrha, & ex eo quod labyzus vocatur. Suauiter autem labyzus olet, & multo quàm myrrha est pretiosior. Quum autẽ & è curru descenderet rex (inquit *Dinon*) nec ille desiliebat, quamuis exigua esset à terra altitudo, neque manibus *eorum qui ipsum* circũstabãt fulciebatur: sed ei semper aurea sella admouebatur, & huic pedes imponens descendebat: ac regiæ sellæ gestator huius rei gratia sequebatur.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ, βιβλίῳ ιδ'.

Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, βιβλίῳ ιδ'.

ΔΙΝΩΝ γοῦν ἐν τοῖς Περσικοῖς φησὶν, Παρετίθεντο δ' ὑπὸ τῆς τραπέζης τῆς βασιλέως ὅσα ἡ γῆ βρώματα φέρει, ἧς ἄρχει ὁ βασιλεὺς, ἀφ' ἑκάστου ὅσον ἀπαρχήν. ξενικῷ δὲ οὐδενὶ οὔτε βρώματι οὔτε ποτῷ ᾤετο δεῖν ὁ ἐξ ἀρχῆς τοὺς βασιλεῖς χρῆσθαι. ὅθεν καὶ νόμος τις ὕστερον ἐλήφετο. εἰστενέγκαντες γὰρ ποτὲ τοῦ εὐνούχων ἕνος ἐν τοῖς λοιποῖς τραγήμασιν ἰγάδας Ἀττικὰς, ἐρωτῆσαι ποταπαὶ εἶεν. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ἐξ Ἀθηναίων, τοῖς ἀγορασταῖς ἐκέλευεν, ὠνεῖσθαι, ὡς αὐ ἐξουσία γένηται αὐτοῦ λαμβάνειν ὅτου ἐθέλοι, καὶ μὴ ἀγοράζειν. λέγεται δὲ τοῦ εὐνοῦχον ὑπίτηδες τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα αὐτὸν ὑπομνήσῃ τῆς ὑπὸ τοὺς Ἀθήνας στρατείας.

Apud eundem Athenæum, libro XIIII.

ATQVE adeo Dinon in Persicis scribit mensæ regiæ apponi solita cibaria quæcunque regiones ferunt eius ditioni subditæ, ex vnoquoq quantum satis esset ad primitias. At peregrino aut cibo aut potu vllo haud putabat regibus vtendum esse is qui ab initio *rex* fuit. Vnde & lex quædam postea exstitit. nam quum ex eunuchis quidam inter reliqua bellaria caricas Atticas regi apposuisset, sciscitat tum vnde essent. Vbi autem intellexisset Atticas esse, iussisse emptores rerum in foro venalium eas emere: vt in eius potestãte esset accipere quoties vellet, & non emere. Fama est autem eunuchum de industria hoc fecisse vt ipsi expeditionem aduersus Athenas in memoriam reuocaret.

Ex eodem Dinone, apud eundem Athenæum, libro XIII.

A Ἐκ τῶν τοῦ αὐτοῦ Δίνωνος, τῶν καὶ παρ' αὐτῷ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ ιγ.

ΑΠΥD Perſas autem regina multitudinem pallacarum tolerat, quoniam rex vxori, tãquam dominus, imperat: quinetiam quia reginam (vt ſcribit Dinon in Perſicis) pallacæ non ſecus quàm aliquod numen colant. ipſam enim adorant.

ΠΑΡΑ' δὲ Πέρσαις ἀνέχεται ἡ βασίλεια τοῦ πλήθους τῶν παλλακίδων, διότι τῷ ὡς δεσπότῃ ἄρχειν τῆς γαμετῆς τὸν βασιλέα. ἔτι δὲ καὶ θεὸν ὃ τιμῶ βασιλίδα (ὡς φησὶ Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς) ὑπὸ τῶν παλλακίδων θρησκεύεσθαι. προσκυνοῦσι γοῦν αὐτήν.

EX HERACLIde Cumano.

B ΕΚ ΤΩΝ ΗΡΑκλείδου τοῦ Κυμαίου.

Apud Athenæũ, libro IIII.

Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ δ.

a *Ex Dalech interpretatione.*

ᵃHERACLIDES Cumanus, qui Perſica compoſuit, libro ſecũdo eius operis quod Paraſceua ſticon inſcripſit, Qui cœnanti regi Perſarum miniſtrãt, inquit, loti omnes id munus obeunt, pulchris induti veſtibus, ac diei fere dimidia parte circa cœnæ apparatum occupantur. Conuiuarũ regis alii foris cœnant, quos volenti cuiuis intueri licet, intus alii cum rege, & hi quidem re vera cibum cum eo non ſimul capiunt: verùm cœnacula duo ſũt ex aduerſo inter ſe poſita, vnum in quo rex prandet, alterum in quo conuiuæ. Hos quidem rex videt per obditum ianuę velum, regem autem contueri illi non poſſunt: aliquando tamen feſtis diebus in eodem atrio cœnant omnes: rex quidem in ædificio quodam magno ſeorſim: qui ſi conuiuatur, id quod facit ſæpiuſculè, conuiuæ illi ſunt maximè duodecim. Vbi verò cœnauerũt, ſolus quidẽ rex, ac per ſe, reliqui conuiuæ ſimul, compotores illi ab eunucho quodam vocati cõueniunt, & cum rege bibũt, non tamen idem vinum. Rex tum in lectò aureis fulto pedibus iacet, illi verò humi ſedẽt, ac diſcedũt, quum immodicè temulenti fuerint. Vt plurimũ rex ſolus prandet, ac cœnat: vxor interdũ cum eo, & liberorum quidam, canentibus, vt eum delectent, & citharam pulſantibus, nonnullis pellicibus, quarum vna cantum

Ἡρακλεί'δης δὴ ὁ Κυμαῖος, ὁ τὰ Περσικὰ συγγράψας, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ὑπογραφομένων τῷ σκευαστικῶν, Καὶ οἱ θεραπεύοντες (φησὶ) τοῖς Περσῶν βασιλεῖς δειπνοποιΐας, ἅπαντες λελουμένοι διακονοῦσιν, ἐσθῆτας καλὰς ἔχοντες· καὶ διατείνουσι περὶ τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας, περὶ τὸ δεῖπνον. τῶν δὲ τοῦ βασιλέως σύνδειπνον οἱ μὲν ἔξω δειπνοῦσιν, οἷς καὶ ὁρᾶν ἔξεστι πάντι τῷ βουλομένῳ· ὁ δὲ εἴσω, μετὰ βασιλέως. καὶ οὗτοι δὲ οὐ συνδειπνοῦσιν αὐτῷ, ἀλλ' ἔστιν οἰκήματα δύο κατ' αὐτικρὺ ἀλλήλων, ἐν ᾧ μὲν ὁ βασιλεὺς τὸ δεῖπνον ποιεῖται, καὶ ἐν ᾧ οἱ σύνδειπνοι. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκείνους ὁρᾷ διὰ τοῦ παραπετάσματος πολὺ ὄπισθεν τῆς θύρας. ἐκεῖνοι δὲ αὐτὸν οὐχ ὁρῶσιν. ἐνίοτε μὲν οὖν, ἐπειδὴ ἑορτὴ ἦ, ἐν ἑνὶ οἰκήματι ἅπαντες δειπνοῦσιν, ἐν ᾧ καὶ ὁ βασιλεύς, ἐν τῷ μεγάλῳ οἴκῳ. ὅταν δὲ ὁ βασιλεὺς πότον ποιῆται (ποιεῖ δὲ πολλάκις) συμπόται αὐτῷ εἰσὶν ὡς μάλιστα δώδεκα· καὶ ὅταν δειπνήσωσιν, ὅ, τε βασιλεὺς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν καὶ οἱ σύνδειπνοι, καλεῖ τοὺς συμπότας οὗτος τὸν τῶν οἰνούχων. καὶ ὅταν εἰσέλθωσι, συμπίνουσι μετ' αὐτοῦ, οὐ τὸν αὐτὸν οἶνον κἀκεῖνοι. καὶ οἱ μὲν, χαμαὶ κατακείμενοι, ὁ δὲ ὑπὸ κλίνης χρυσόποδος κατακείμενος· καὶ ἐπιθυμεῖν δεῖται ἀπέρχονται. τὰ δὲ πλεῖστα ὁ βασιλεὺς μόνος χρῆται τῷ δείπνῳ. ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτῷ συνδειπνεῖ, καὶ τῶν υἱῶν ἔνιοι. καὶ τῷ δὲ δεῖπνον ᾄδουσί τε καὶ ψάλλουσιν αἱ παλλακαὶ αὐτῷ. καὶ μία μὲν

ἐξάρχει, αἱ δὲ ἄλλαι ἀθρόως ᾄδουσι. ὃ δὲ δεῖπνον (φησὶ) βασιλέως καλούμενον, ἀκούσαντι μὲν δόξῃ μεγαλοπρεπὲς εἶναι, ἐξετάζοντι δὲ φανεῖται οἰκονομικῶς καὶ ἀκριβῶς συντεταγμένον, καὶ τοῖς ἄλλοις Πέρσαις τοῖς ἐν δυνάμει οὖσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἔστι μὲν γὰρ τῷ βασιλεῖ χίλια ἱερεῖα τῆς ἡμέρας καταχορταζόμενα. τούτων δ' εἰσὶ καὶ ἵπποι, καὶ κάμηλοι, καὶ βόες, καὶ ὄνοι, καὶ ἔλαφοι, καὶ τὰ πλεῖστα πρόβατα. πολλοὶ δὲ καὶ ὄρνιθες ἁλίσκονται, οἵτε στρουθοὶ ⓐ Ἀραβίοι. (ἔστι δὲ ὃ ζῶον μέγα) καὶ χλιαῖες, καὶ ἀλεκτρυόνες. καὶ μέτεια μὲν αὐτῶν παρατίθεται ἑκάστῳ τῶν σιτοδείπνων τοῦ βασιλέως, καὶ ἀποφέρεται ἕκαστος αὐτῶν ὅ, τι ἂν καταλίπῃ τὸ ὀπτὸ τῷ ἀεί. τὰ δὲ πλεῖστα τούτων τῶν ἱερείων, καὶ τῶν σιτίων, οἷς τρέφει βασιλεὺς τῶν τε δορυφόρων καὶ τῶν πελταστῶν, τούτοις ἐκφέρεται εἰς τὸν αὐλόν. οὗ ἰδεῖν ἄπορον, μερίδας ποιησάμενοι τῶν κρεῶν καὶ τῶν ἄρτων ἴσας, διαροῦσι. ὥσπερ δὲ οἱ μισθοφόροι ἐν τῇ Ἑλλάδι μισθὸν ἀργύριον λαμβάνουσιν, οὗτοι τὰ σιτία παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς ὑπόλογον λαμβάνουσιν. οὕτω δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις Πέρσαις, τοῖς ἐν δυνάμει οὖσιν ἀθρόα πέμπει τὰ σιτία ὀπτὰ τῷ τράπεζαν παρατίθεται. ἐπειδὴ δ' οἱ σύνδειπνοι δεῖπνήσωσι τὸ ὀπτὸ τῆς τραπέζης ὀπαμελούμενος δίδωσιν ἑκάστῳ τῶν οἰκετῶν, ἃ ταῦτα λαβὼν, τῷ καθ' ἡμέραν, ἔχει τροφῷ. τοῦτο γὰρ ⓜ βασιλέα φοιτῶσιν οἱ ἐν τῇ μόπαται τῶν συνδείπνων ὀπτὸ τὸ ἄριστον μόνον λαμβάνειν παρὰ τὸ παρητῆσθαι, ἵνα μὴ δὶς προθύωνται. ἀλλὰ καὶ αὖθις τοὺς σύνδειπνοις ὑποδέχωνται.

A exorditur, reliquæ cõfertim cõfuſiſque vocibus accinunt. Cœnam, quam regiam vocant, ſi famæ creditur, magnificã eſſe quiuis putabit: ſi diligenter inquiras, prudenti frugalique rei familiaris adminiſtratione diſpenſatam. Regi mille victimæ quotidie iugulantur, & diſceꝛpuntur, nimirum equi, aſini, cameli, boues, cerui, & oues quamplurimæ: abſumuntur & aues mulcæ, & Arabici passeres quæ B ingenti mole corporis animalia ſunt, anſeres gallinæ. Ex his quæ modica ſunt regis conuiuis apponuntur ſigillatim: auferunt ii ſecum ſiquid prandii reſtat. Harũ victimarũ & cibariorũ maxima pars in aulam fertur alẽdis quos rex ſtipatores & cuſtodes habet, peltatis & haſtatis militibus. Ibi conſpectis omnibus diribitores in æquas portiones panibus ac carnibus diuiſis, cuiq; diſtribuũt. Nam vt in Græcia ſtipendiarii æs C merent, ſic victum à rege iſti accipiunt qui in ſtipendium cedit ac imputatur. Sic apud cæteros Perſarum optimates, ciuitatúmque ac prouinciarum præſides confertim omnia edulia menſis inferuntur. Vbi verò conuiuæ cœnauerint, menſarum reſidua, (ſuperſunt autem plurima, nẽpe caro, & qui relictus eſt in menſa panis) famulis ſigillatim dantur, quibus ex iis diurnus victus eſt. D Ad regem tantummodo pranſũ it è cõuiuis honoratiſſimus quiſque: ideo recuſans frequentius adire, tum ne ad cœnam reuertendum ſit, tum vt ipſe cõuiuas in cœnam accipiat.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἡρακλείδου, τῶν καὶ παρ' αὐτῷ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ ιβ.

Ex eodem Heraclide, apud eundem Athenæum, lib. XII.

ΦΥΛΑ'ΣΣΟΥΣΙ' τε αὐτὸν ⓜ βασιλέα καὶ τριακόσιαι γυναῖκες, ὡς ἱστορεῖ ὁ Κυμαῖος Ἡρακλείδης ἐν τῷ τῆ Περσικῶν. αὗται δὲ τὰς μὲν ἡμέρας κοιμῶνται, ἵνα νυκτὸς ἐγρηγορῶσι, τῆς δὲ νυκτὸς ᾄδουσαι καὶ ψάλλουσαι διατελοῦσι λύχνων καιομένων.

IPSIVS autem *regis* cuſtodes ſunt (vt ſcribit Heraclides Cumanus libro rerum Perſicarum primo) trecentæ mulieres. Hæ autem, vt noctu vigilent, interdiu ſomnum capiunt. Totam autem noctẽ canũt & citharã pulſant, ardentibus lucernis.

Cum illis rex per ſtationem[a] clauatorũ excubitorũ perductis ſæpe etiã rem habet. E claſſe[b] haſtatorum clauatores ii fuerunt, omnes Perſæ natione, numero mille, virtutis ac fortitudinis ergô ſelecti ex decem Perſarũ millibus, quos vocant Immortales. In horum ſummis haſtilibus aurea mala extabant, vnde & nomen. Per illorum ſtationem pedibus rex trãſibat, tapetibus glabris ſubſtratis, Sardianos appellant, per quos incedere alii nemini quàm regi conceſſum erat. Ad extremam illorum ſtationẽ quũ rex peruenniſſet, in currum aſcendebat, & aliquando in equum. Nunquam certè pedes è regia progrediebatur. Ad fores vſque ſi prodiret, exibant cum eo pellices. Solium in quo ſedens ius dicebat, reſponſáque dabat legationibus, aureum, quatuor aureis & gemmatis columellis circumpoſitis ſuſtinebatur, ſuper quibus variam purpureámque veſtem extendebant.

a *Sic Dalechãp. Sonat autem* μηλοφόροι mala geſtantes, *ſeu* malorũ geſtatores. *Cuius appellationis ratio paulo poſt redditur. Quidam* μηλοφόροι *interp. plurabus verbis,* Haſtilia gerentes aureis malis præpilata.

b *Intellige* ſatellitum: qui δορυφόροι *dicti ſunt quòd haſtas gererent.*

A χρῆται δὲ αὐτῇς καὶ πολλάκις ὁ βασιλεὺς ἐξ τῆς τῶν μηλοφόρων αὐλῆς. ἦσαν δὲ οὗτοι τῶν δορυφόρων, καὶ τῶν ἱππέων Πέρσαι, ὅθεν τῶν χιλίων μῆλα χρυσᾶ ἔχοντες, χίλιοι τὸν ἀριθμόν· ἀριστεύειν ἐκλελεγμένοι ἐκ τῶν μυρίων Περσῶν τῶν ἀθανάτων καλουμένων. καὶ διὰ μέσης ἐξ τῆς πύλης αὐλῆς πεζός, ὑποστιβαδῶν φιλοταπίδων Σαρδιανῶν, ἐφ' ὧν οὐδεὶς ἄλλος ἐπέβαινεν ἢ βασιλεύς. ὅτε δὲ εἰς τὸν ἐσχάτιον αὐλῶν ἔλθοι, ἀνέβαινεν ὅθεν ὄ ἅρμα, ὁνίοτε δὲ καὶ ἐφ' ἵππου· πεζὸς δὲ οὐδέποτε ἐωρᾶτο ἔξω τῶν βασιλείων. εἰ δὲ ὅτι θύραν ἔξοιο, καὶ αἱ παλλακίδες αὐτῷ σὺν ἐξήεσαν, ὁ δὲ δεῦρο ἐφ' ὧ ἐχρημάτιζε καθήμενος, χρυσοῖς ἐπ' ὧν, ὃν παρεῖχεν τέσσαρες κιονίσκοι λιθοκόλλητοι, χρυσοῖ, ἐφ' ὧν διετέτατο ἱμάτιον ποικίλον, πορφυροῦν.

Fort. θύραν. id eſt uenationem.

Scribe] παρεισήκασιν.

EX CLEARCHO Solenſi.

Ἐκ τῶν Κλεάρχου τοῦ Σολέως.

Non ſolùm autem eodem in libro habentur iſta Clearchi apud illum, ſed proximè ſequuntur illum Heraclidis locum, vbi μηλοφόρων *fit mentio, ſicut hîc* μηλοφορίας.

Apud eundem, eodem in libro.

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐν τοῦ αὐτοῦ βιβλίῳ.

CLEARCHVS Solẽſis quarto Vitarum libro, quum de Perſarum luxu loquutus eſſet, & diximſſet eos propter hũc multos ex accolis caſtraſſe: addit, hanc etiã quæ à Medis ad Perſas tranſiit [c]melophoriam, non ſolùm pœnas de Perſis exegiſſe iniuriarum quas ab illis acceperãt, ſed etiam fuiſſe ſatellitum luxus documẽtum, ad quàm effœminatos mores deueniſſent.

c *Vide in præcedente Heraclidis loco quæ margini adſcripta ſunt de voce* μηλοφόροι.

ΚΛΕΆΡΧΟΣ δὲ ὁ Σολεύς, ἐν τετάρτῳ βίων, περὶ πολλῶν περὶ τῆς Μήδων τρυφῆς, καὶ ὅτι διὰ ταύτην πολλοὺς ἐνουχίσαιεν τῶν παιδικῶν, ὅθεν φέρει, καὶ τὴν παρὰ Μήδων γενέσθαι Πέρσαις μηλοφορίαν, μὴ μόνον ὧν ἔπαθον τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ τῆς D τῶν δορυφορικῶν τρυφῆς, εἰς ὅσον ἦλθον ἀνανδρίας, ὑπόμνημα.

EX AGATHOCLE.

Apud Athenæum, libro XII.

AGATHOCLES libro III de Cyzico, apud Perſas aquam eſſe tradit quam aureã appellant, nimirum ſcaturigines ſeptuaginta: è quibus ſoli bibebant rex ipſe ac maximus natu filius: aliorum ſi quis biberit, morte pœnas luit.

Ἐκ τῶν Ἀγαθοκλέους.

Παρὰ τοῦ Ἀθηναίου, ἐν τοῦ ιβ.

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ δ' ἐν τέτῳ περὶ Κυζίκου, ἐν Πέρσαις φησὶν εἶναι χρυσοῦν κελούμενον ὕδωρ. εἶναι δὲ τοῦτο λιβάδας ἑβδομήκοντα, καὶ μηδένα πίνειν ἀπ' αὐτοῦ ἢ E μόνον βασιλέα καὶ τὸν πρεσβύτατον αὐτοῦ τῶν παίδων. τῶν δὲ ἄλλων ἐάν τις πίῃ, θάνατος ἡ ζημία.

Malim πού τοι.

ἘΚ ΤΩΝ ΧΑΡΗΤΟΣ ΤΟΥ Μιτυληναίου.

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀθηναίῳ, ἐν τοῦ αὐτοῦ βιβλίῳ.

ΧΆΡΗΣ δ' ὁ Μιτυληναῖος ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν περὶ Ἀλεξανδρου ἱστορίας, Εἰς τοσοῦτο, φησίν, ἦκον τρυφῆς οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς, ὥστε ἔχεσθαι τῆς βασιλικῆς κλίνης ὑπὲρ κεφαλῆς οἴκημά τι πεντάκλινον, ἐν ᾧ B χρυσίου πεντακισχίλια ἀργυρώνητος ἔκειντο τάλαντα. καὶ τοῦτο ἐκαλεῖτο πρὸς κεφάλαιον βασιλικόν. καὶ πρὸς ποδῶν, ἕτερον οἴκημα τρίκλινον, οὗ τάλαντα τρισχίλια ἔκειτο ἀργυρίου· καὶ προσηγορεύετο βασιλικὸν ὑπόποδον. ἐν δὲ τῷ κοιτῶνι ὁ λιθοκόλλητος ἄμπελος χρυσῆ ὑπὲρ τῆς κλίνης. τὸν δὲ ἄμπελον τοῦτον Ἀμύντας φησὶν, ἐν τοῖς βοτρυάσι ἔχειν ἐν τῶν πολυτελεστάτων ψήφων σεσυνθειμένους. ἐν μακραὶ τε τούτης ἀνακεῖσθαι κρατῆρα χρυσοῦν, Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ποίημα.

EX CHARETE Mitylenæo.

Apud eundem Athenæum, eodem libro.

CHARES autẽ Mitylenæus libro quinto hiſtoriæ Alexandri, Ad tantum, inquit, luxum proceſſerunt Perſarũ reges, vt ſupra verticẽ regii cubilis ſupernè eſſet cœnaculum quinque lectos habens: in quo quinque talentorum auri millia repoſita ſemper erant. Atque hoc *cœnaculum* ceruical regium appellabant. Ad pedes autem *cubilis erat* alterũ cœnaculũ tres lectos habẽs, vbi tria talentorum argenti millia repoſita erant. atque *hoc cœnaculum* ſcabellum regis, *ſiue ſubſellium,* vocabant. Quinetiam vitis aurea gemmis ornata in eius cubiculo erat ſuper ipſo cubili. Hanc verò vitem Amyntas, in libro quem ſtabmois inſcripſit, racemos etiam habuiſſe ſcribit ex pretioſiſſimis gemmis compoſitos: ac nõ procul ab ea repoſitum fuiſſe craterem aureum, Theodori Samii opus.

Q. d. Cui gemmæ agglutinatæ erãt. *Vel,* gemmas agglutinatas habens.

DE ÆGYPTIACIS legibus & institutis, è diuersis historicis, & aliis scriptoribus.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΩΝ νόμων καὶ ἐθῶν, ἐκ διαφόρων ἱστορικῶν, καὶ ἄλλων συγγραφέων.

EX NYMPHODORO, in XIII rerum barbaricarum.

INSTITVTIS autem partim contrariis partim similibus vtũtur iis quibus & Græci. Nam in hoc vt iuniores senioribus de via cedant, eodem quo nos modo se gerũt: in aliis rebus nequaquam. Apud Græcos enim viri quidem res in foro agendas administrant, at mulieres, domi manentes, lanificio dant operã: illic verò mulieres quidem in foro ambulant & cauponariã exercent, at viri domi textoriã. Sesostris enim, viros effœminare volens, vtpote quum multi & in regione amplissima essent, ne conspiratione inter se facta ad consequendam iuris æquabilitatem animum conuerterẽt, illorum opera mulieribus, at muliebria illis assignauit: vt nõ solùm armis priuati (quod necesse erat illis contingere) sed etiam propter eam animorum remissionẽ quæ illud vitæ genus consequebatur, libenter in eodem rerum statu permanerent. Vnde etiam hos quidem glabros esse, at illas capillos promittere imperauit: & hos super capitibus onera portare, illas super humeris, coegit. Deinde verò, hos quidem, sedentes, illas verò corpore erecto meiere. Insuper mulieribus quidem amicula duo, at viris vnicum dedit: existimãs, animos etiam effœminari eorum qui vitam ita instituerent. Quod Lydis quoque postea euenisse ferunt.

ΕΚ ΤΩΝ ΝΥΜΦΟΔΩΡΟΥ, ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ τῶν βαρβαρικῶν.

Ἔθεσι δὲ, τὰ μὲν ἐναντίοις, τὰ δὲ ὁμοίοις χρῶνται τοῖς Ἕλλησι. Ὃ μὲν γὰρ ἐξίστασθαι τοῖς πρεσβυτέροις τοὺς νεωτέρους, ὁμοδόξως καὶ ἡμῖν διοικοῦσι, τῶν δ' ἄλλων οὐδέν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς Ἕλλησιν οἱ μὲν ἄνδρες τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν οἰκονομοῦσιν, αἱ δὲ γυναῖκες, ἔνδον μένουσαι, τὰ λασιουργοῦσιν· ἐκεῖ δὲ αἱ μὲν γυναῖκες ἐν ἀγορᾷ περιπατοῦσι καὶ καπηλεύουσιν, οἱ δὲ ἄνδρες κατὰ τὴν οἰκίαν ὑφαίνουσιν. ὁ γὰρ Σέσωστρις, ἐκθηλυνῶν τοὺς ἄνδρας βουλόμενος, ἅτε μεγίστης χώρας γεγενημένους καὶ πολλοὺς ὄντας, ὅπως μὴ συγγραφέντες ἐπ' ἰσονομίαν ὁρμήσωσι, τὰ μὲν ἐκείνων ἔργα ταῖς γυναιξὶ, τὰ δὲ τῶν γυναικῶν ἐκείνοις προσέταξεν· ἵνα μὴ μόνον τῶν ὅπλων ἀναγκαίως στερηθέντες, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀνεθέντες, ἀσμένως ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσι κατεμένωσιν. ὅθεν τοὺς μὲν, ψιλοὺς εἶναι, τὰς δὲ αἰώραν τὰς τρίχας προσέταξε· καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φέρειν τὰ φορτία, τὰς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐπάναγκασεν. ἔπειτα δὲ, τοὺς μὲν, καθημένους, τὰς δὲ, ὀρθὰς ἑστώσας οὐρεῖν. καὶ ταῖς μὲν δύο ἱμάτια προσέβαλε, τοῖς δὲ, ἕν· ὑπολαμβάνων ἅμα τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκθηλύνεσθαι. ὃ καὶ Λυδοῖς ὕστερον συμπεσεῖν φασί.

ΕΚ ΤΩΝ

ΕΚ ΤΩΝ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ, ἐν τῷ ιζ.

Παραπλεύσαντι δὲ ταῦτα ἐφ' ἑκατὸν σταδίους, πόλις ἐστὶν Ἀρσινόη. Κροκοδείλων δὲ πόλις ἐκαλεῖτο πρότερον. σφόδρα γὰρ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ τιμῶσι τὸν κροκόδειλον· καὶ ἔστιν ἱερὸς περὶ ἀλσῶς, ἐν λίμνῃ καθ' αὐτὸν τρεφόμενος, χειροήθης τοῖς ἱερεῦσι· καλεῖται δὲ Σοῦχος. τρέφεται δὲ σιτίοις, καὶ κρέασι, καὶ οἴνῳ, προσφερόντων ἀεὶ τῶν ξένων τῶν ἐπὶ τὴν θέαν ἀφικνουμένων. ὁ γοῦν ἡμέτερος ξένος, αὐτὸς τῶν ἐντίμων, "αὐτόθι μυταγωγῶν ἡμᾶς, εἶδον ἐλθὼν ἐπὶ τὴν λίμνην, κομίζων ἀπὸ τοῦ δείπνου πλακουντάριόν τι καὶ κρέας ὀπτὸν, καὶ προχοΐδιόν τι μελικράτου. θεασάμενοι δὲ ἐπὶ τῆς χείλους κείμενον τὸ θηρίον· προσιόντες δὲ οἱ ἱερεῖς, ὁ μὲν διέρρηξαν αὐτοῦ τὸ στόμα, ὁ δὲ "ἐπέθηκε τὸ πέμμα, καὶ πάλιν τὸ κρέας· εἶτα τὸ μελίκρατον κατήεσε. καταλάμψας δὲ εἰς τὴν λίμνην, διῆξεν εἰς τὸ πέραν· ἐπελθόντος δὲ τοῦ ἄλλου τῶν ξένων, κομίζοντες ὁμοίως ἀπαρχὴν, λαβόντες περιῆλθον δρόμῳ, καὶ καταλαβόντες προσήνεγκαν ὁμοίως τὰ προσενεχθέντα.

Malim autem cum ἐντίμων cohærere.

[a] Ex honoratis ibi viris.

[b] Sacra quædã cibatio. *Vel potius*, facer quidam cibatus. *Magis enim est in usu hoc quàm illud.*

Μετὰ δὲ τὴν Ἀρσινοΐτην, τὸν Ἡρακλεωτικὸν νομὸν, Ἡρακλέους πόλις, ἐν ᾗ ὁ Ἰχθύμων τιμᾶται ὑπεναντίως τοῖς Ἀρσινοΐταις. οἱ μὲν γὰρ τοῦ Κροκοδείλοις τιμῶσι, (καὶ διὰ τοῦτο ἥτε διώρυξ αὐτῶν μεστὴ ἐστὶ τῶν Κροκοδείλων, καὶ ἡ τοῦ Μοίριδος λίμνη· σέβονται γὰρ καὶ ἀπέχονται αὐτῶν·) οἱ δὲ τοῦ Ἰχθύμονας, τοὺς ὀλεθριωτάτους τοῖς Κροκοδείλοις, καθαίρουσι καὶ ταῖς Ἀσπίσι· ἐν γὰρ τὰ ὠὰ διαφθείρουσιν αὐτῶν, καὶ αὐτὰ τὰ θηρία, τῷ πηλῷ θωρακισθέντα, &c.

Ἐξῆς δ' ἐστὶν ὁ Κυνοπολίτης νομὸς, καὶ Κυνῶν πόλις, ἐν ᾗ ὁ Ἀνουβὶς τιμᾶται, καὶ τοῖς κυσὶ τιμὴ καὶ σίτισις τέτακταί τις ἱερά.

Ἐν δὲ τῇ περαίᾳ Ὀξυρυγχὸς πόλις, καὶ νομὸς ὁμώνυμος· τιμῶσι δὲ τὸν Ὀξύρυγχον, καὶ ἔστιν αὐτοῖς ἱερὸν Ὀξυρύγχου· καὶ τοι καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων κοινῇ τιμώντων τὸν Ὀξύρυγχον. τινὰ μὲν γὰρ τῶν ζώων ἅπαντες κοινῇ τιμῶσι τοῦ Αἰγυπτίου, καθάπερ

EX STRABONE, libro XVII.

PRAETERNAVIGANTI hæc ad centum stadia, vrbs est Arsinoë, quæ olim Crocodilorũ vrbs dicebatur. In hac enim præfectura mirum in modum colitur Crocodilus: & est sacer apud eos, in lacu quodã seorsum nutritus, & sacerdotibus mãsuetus: ac Suchus vocatur. Nutritur autem pane, carne & vino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiusmodi spectaculũ venientibus. Hospes itaq; noster, vnus [a] ex honoratis viris, qui nobis sacra commonstrabat, ad lacum vnà accedens, placentulam, & carnem assam, & quoddam mulsi vasculũ è cœna attulit. Bestiam in ripa lacus inuenimus: ex sacerdotib' alii eius os aperuerunt, alius placentam ingessit, postea carnem: deinde mulsum infudit. Ille in lacum desiliens, in vlteriorẽ partẽ traiecit: quúmque alius hospes aduenisset, & similiter primitias attulisset, cursu lacum circumeuntes itidẽ inuento Crocodilo obtulerunt.

Post Arsinoiticam Heracleoticámque præfecturã est Herculis ciuitas, in qua colitur Ichneumon, contra morem Arsinoitarũ. Hi enim Crocodilos colunt, (& propterea fossam habẽt Crocodilis plenam, & Mœridis lacũ, nam venerantur, & ab eis abstinent) Heracleotæ autem *colunt* Ichneumones, qui Crocodilis & Aspidib' perniciosissimi sunt. nã & earum oua delent, & ipsas bestias interficiũt, luto armati, *&c.*

Sequitur Cynopolitana præfectura, & Canum vrbs, in qua Anubis colitur, & honor & [b] sacer quidam cibus canibus est constitutus.

In vlteriore regione est Oxyrynchus ciuitas, & præfectura eodem nomine. Hîc Oxyrynchus colitur, & Oxyrynchi templũ est: quãuis etiã cæteri AEgyptii omnes Oxyrynchũ piicẽ colãt: sunt etiã quædam animalia quæ AEgyptii vniuersi colũt, vt

de terrestribus tria, bouem, canẽ, felem: è volatilibus accipitrem atque ibin: ex aquatilibus duo, lepidotum (id est squamatum) piscem, & Oxyrynchum. Sunt & quæ seorsum coluntur. Sic Saitæ & Thebani ouem: Latum verò, qui piscis quidam est in Nilo, Latopolitani: lupum Lycopolitani, Cynocephalum Hermopolitani, Cepum Babylonii, qui sũt iuxta Memphim. Cepus faciem habet satyro similem, cætera inter canem atque vrsum: in AEthiopia nascitur. Aquilam Thebani, leonem Leontopolitani, capram & hircum Mẽdesii, murem araneum (si quidem hoc est mygale Græcorũ) Athribitæ, alii aliud. Causas verò afferunt inter se non consentientes.

A τῶν πεζῶν μὲν τὰ, βοῦν, κύνα, αἴλουρον· τῶν δὲ πτηνῶν δύο, ἱέρακα καὶ ἶβιν. τῶν δὲ ὑδάτων δύο, λεπιδωτὸν ἰχθὺν & Ὀξύρυγχον. ἄλλα δ' ἔστιν ἃ θύουσι καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι, καθάπερ Σαῖται τὸ πρόβατον, καὶ Θηβαῖται· λάτον δὲ τὸν ἐν τῷ Νείλῳ ὄντα ἰχθύν, Λατοπολῖται· λύκον τε Λυκοπολῖται· κυνοκέφαλον δὲ Ἑρμοπολῖται. Κῆπον δὲ Βαβυλώνιοι οἱ κατὰ Μέμφιν· (ἔστι δ' ὁ Κῆπος τὸ μὲν πρόσωπον ἐοικὼς Σατύρῳ, B τἄλλα δὲ κυνὸς καὶ ἄρκτου μεταξύ· γίνεται δ' ἐν Αἰθιοπίᾳ) Ἀετὸν δὲ Θηβαῖοι, Λέοντα δὲ Λεοντοπολῖται, Αἶγα δὲ καὶ Τράγον Μενδήσιοι, Μυγάλῃ δὲ Ἀθριβῖται· ἄλλοι δ' ἄλλο τι. τὰς δ' αἰτίας οὐχ ὁμολογουμένας λέγουσιν.

Malim κῆπον.

Κῆπον.

Et quibusdam interiectis,

Abydi Osiris colitur, in eius templo non licet, nec cantori, nec tibicini, nec citharœdo sacrificium auspicari: quemadmodum mos est aliis deis.

Καὶ μετ' ἄλλα,

Ἐν δὲ τῇ Ἀβύδῳ θύουσι τὸν Ὄσιριν. οὐ δὲ τὰ ἱερὰ τοῦ Ὀσίριδος ἔξεστιν, οὔτε ᾠδῇν, οὔτε αὐλητῇ, οὔτε ψάλτῃ ἀποχρῆσθαι τὰ θεῷ, καθάπερ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἔθος. C

Post Abydum est parua Diospolis, inde Tentyra vrbs. Eius incolæ præter cæteros AEgyptios excellenter Crocodilũ detestantur, & ex omnibus beluis inimicissimum habent. Nam cæteri quanquam eius animalis malitiam norint, & humano generi [a] perniciosum existiment, Tentyritæ omnibus modis eos perueſtigant, atque occidunt. Sunt qui dicant, quemadmodũ Psylli apud Cyrenaicam regionẽ naturalem quandam vim habent aduersus serpentes: sic & Tentyritis esse contra Crocodilos, vt nihil ab eis damni accipiãt, sed intrepidè vrinentur, & aquã tranent, alio nemine audente. &c.

a *Sic implendus hic locus*, pernic. existiment, venerantur tamen, & ab eo manus abstineant: at Tent.

Μετὰ δὲ τὴν Ἀβύδον Διόσπολις ἡ μεγάλη· εἶτα Τέντυρα πόλις. οἰκοῦσι δὲ διαφερόντως τοῦ τε ἄλλους Αἰγυπτίους ὁ Κροκόδειλος ἠπίστατο, καὶ ἔχθιστος τῶν ἀπάντων θηρίων νενόμισται. καὶ μὲν οἱ μὲν ἄλλοι, καίπερ εἰδότες τὴν κακίαν τοῦ ζώου, καὶ ὡς ὀλέθριον τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, σέβουσι ὅμως, καὶ ἀπέχονται· οὗτοι δὲ πάντα τρόπον ἀνιχνεύουσι, καὶ διαφθείρουσιν αὐτούς. ἔνιοι δ' ὥσπερ τοὺς Ψύλλους τοὺς πρὸς τῇ Κυρηναίᾳ, φυσικήν τινα ἀντιπάθειαν ἔχειν πρὸς τὰ ἑρπετά, οὕτως καὶ τοὺς Τεντυρίτας φασὶ πρὸς τοὺς Κροκοδείλους, ὥστε μηδὲν ὑπ' αὐτῶν παθεῖν, ἀλλὰ καὶ κολυμβᾶν ἀδεῶς, καὶ διαπερᾶν, μηδενὸς ἄλλου θαρροῦντος. D

Supra Memnonium autem sunt regum loculi in speluncis quibusdam in lapidẽ incisi, circiter XL, mirum in modũ structi, spectatúque sanè digni. Iuxta hos in obeliscis quibusdam inscriptiones sunt, quæ regũ illorũ diuitias ac potentiã declarãt, atq; imperiũ vsque in Scythiã, & Ba-

Ὑπὲρ δὲ τοῦ Μεμνονείου, εἰσὶ βασιλέων ἐν σπηλαίοις λελατομημένοι, πρὸς τετραγώνους, θαυμαστῶς κατεσκευασμένοι, θέας ἄξιοι. ἐν δὲ ταῖς θήκαις ὅθι τινῶν ὀβελίσκων ἀναγεγραφαὶ δηλοῦσαι τὸν πλοῦτον τῶν τότε βασιλέων, καὶ τὴν ἐπικράτειαν, ὡς μέχρι Σκυθῶν, καὶ Βα- E

κτρίων καὶ Ἰνδῶν καὶ τῆς νῦν Ἰωνίας προσηγορευομένης· καὶ φόρων πλῆθος, καὶ στρατιᾶς περὶ ἑκατὸν μυριάδας. λέγουσι δὲ καὶ ἀστρονόμοι καὶ φιλόσοφοι μάλιστα οἱ ἐν Θήβαις ἱερεῖς. τούτων δ' ἐστὶν ἃ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ κατὰ σελήνην ἄγειν, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον, τοῖς διακοσιοστημορίοις δώδεκα μησὶν ἐπαγόντων πέντε ἡμέρας κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον· εἰς ὃ τὸ συμπληρωσιν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ὀπτεδέχοντος μορίου λυνὸς τῆς ἡμέρας, τριάκοντα λυνὰ στιγθέασιν ἐξ ὅλων ἡμερῶν, & ὅλων ἐνιαυτῶν, τοσούτων B ὅσα μόρια τὰ ὀπτεδέχοντα συνελθόντα ποιεῖ ἡμέραν, ἀπατιθέασι δὲ τῷ Ἑρμῇ πᾶσαν τὴν τοιαύτην σοφίαν· τοῦ δὲ Διί, οὗ μάλιστα τιμῶσιν, οὐδὲ δεξάτη καὶ γένους λαμπροτάτου προφένος ἱεροῦται, ἃς καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες παλλάδας. αὕτη δὲ καὶ παλλακεύεται & συνεστὶν οἷς βούλεται, μορφὴ αὐ ἡ φυσικὴ γένη & σώματος καθαρσις· μετὰ δὲ τὴν καθαρσιν δίδοται πρὸς ἄνδρας. πρὶν δὲ δοθῆναι, πένθος αὐτῆς ἄγει μετὰ τὸν τῆς παλλακείας χρόνον. C

τοσαύτην

τοσαύτην μάλιστα σε.

Malè παλλακὸς legit. pro παλλάδας.

Μετὰ δὲ Θήβας Ἑρμουθὶς πόλις, ἐν ᾗ ὅ, τε Ἀπόλλων τιμᾶται καὶ ὁ Ζεύς· τρέφεται δὲ & ἐνταῦθα βοῦς. εἶτα Λυκοπόλεων πόλις, τιμῶσα θηρίον. εἶτα Ἀφροδίτης πόλις· καὶ μετὰ ταῦτα Λατόπολις, τιμῶσα Ἀθηναῖν καὶ τὸν Λάτον. εἶτα Ἐλεθυίας πόλις καὶ ἱερόν. ἐν δὲ τῇ περαίᾳ Ἱεράκων πόλις, καὶ Ἱέρακα τιμῶσα· εἶτ' Ἀπόλλωνος πόλις, καὶ αὕτη πολεμοῦσα τοῖς Κροκοδείλοις.

Post Thebas est Hermonthis ciuitas, in qua Apollo & Iupiter coluntur: hîc etiam bos alitur. Deinde est Crocodilorum vrbs quæ eam beluam colit. Hinc Veneris vrbs, & postea Latopolis, quæ Palladem & Latum colit. Postea Lucinæ ciuitas, & eius tẽplum. In vlteriore regione est Accipitrum vrbs, vbi Accipiter colitur. Deinde Apollinis vrbs quæ etiam Crocodilis est inimica.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΘΙΟΠΩΝ.

Παρὰ τοῖς αὐτοῖς, ἐν τοῖς αὐτοῖς βιβλίοις.

ΘΕΟΝ δὲ νομίζουσι, τὸν μὲν, ἀθάνατον· (τοῦτον δ' εἶναι τὸν αἴτιον τῶν πάντων) τὸν δὲ, θνητὸν, ἀνώνυμον τινὰ, καὶ οὐ σαφῆ. ὡς δ' ὅτι τὸ πολὺ τοῖς εὐεργέταις, καὶ βασιλικοῖς, θεοὺς νομίζουσι. καὶ τούτων τοῖς μὲν βασιλέας, κοινοὺς ἁπάντων μὲν σωτῆρας καὶ φύλακας, τοὺς δ' ἰδιώτας, ἰδίως τοῖς εὖ παθοῦσιν ὑπ' αὐτῶν. τοῦ δὲ πρὸς τῇ δυσκεκαυμένῃ γένει, & Indiam, & quæ nunc Ionia dicitur, propagatũ. Item tributorum magnitudinẽ, & exercitus circiter mille millia. Thebani maximè sacerdotes astronomiam philosophiámque exercere dicuntur. hi non lunæ sed solis cursu annos numerant, triginta dierum duodecim mẽsibus, quorum quisque XXX cõstet diebus: quinque dies quotãnis adiiciẽtes. Ad totius verò anni complemẽtum quũ quædam diei particulæ excurrant, circuitionem quandam componunt è totis diebus, totísque annis: quot particulæ excurrentes & coeũtes diem conficiunt. Huiusmodi sapientiam omnem Mercurio in primis tribuunt. Ioui, quem præcipuè colunt, virgo quædam genere clarissima & specie pulcerrima sacratur: quales Græci pallacas (hoc est pellices) vocant. Ea pellicis more, cũ quibus vult coit, vsque ad naturalem corporis purgationem. Post purgationem viro datur: sed prius quàm nubat, post pellicatus tempus, in mortuæ morem lugetur.

Post Thebas est Hermonthis ciuitas, in qua Apollo & Iupiter coluntur: hîc etiam bos alitur. Deinde est Crocodilorum vrbs quæ eam beluam colit. Hinc Veneris vrbs, & postea Latopolis, quæ Palladem & Latum colit. Postea Lucinæ ciuitas, & eius tẽplum. In vlteriore regione est Accipitrum vrbs, vbi Accipiter colitur. Deinde Apollinis vrbs quæ etiam Crocodilis est inimica.

DE ÆTHIOPIBUS.

Apud eundem, eodem libro.

DEVM putant, alterum, immortalem, qui rerum omnium causa sit: alterum, mortalem, qui nomine careat, & non sit cognitu facilis. Plerunque autem eos à quibus beneficium acceperunt, & [a] regios, pro diis habent. reges suos, cõmunes omniũ seruatores & custodes esse putãt, cæteros verò, priuatim eorũ quibus benefecerũt. Ex iis qui ad torridam habitãt, nõnulli sũt qui deos nõ credi quidem Solem oderint,

a *Fortasse*, aliquid regale præ se ferentes.

Lege potius ut in net. exẽpl. οἷς γε καὶ τὸν ἥλιον

& detestentur quũ eum exoriri vident, propterea quòd eos vrat & infestet: atque ob id in paludes fugiũt. Meroes cultores etiã Herculem, Panem & Isidem venerãtur: ac præterea quendam deum barbaricum.

Mortuos alii in flumen abiiciunt, alii circumfuso vitro domi seruant, alii in fictilibus alueolis eos circum templa defodiunt. Iusiurandum per eos exigunt, & sanctimoniã adhibent. Regem constituunt eum qui vel forma vel alendorum pecorum virtute, vel robore, vel opibus excellat.

Antiquitus apud Meroẽ sũma potestas fuit penes sacerdotes, tãtãque e autoritas, vt nõnunquam misso nũtio mortem regi imperarẽt, & ei alium sufficerẽt. Postmodo rex quidam consuetudinem hanc aboleuit, cum manu armata in fanum irruẽs, vbi aureum sacellum erat, & sacerdotes omnes iugulãs. Is etiam AEthiopibus mos est, vt vbi rex aliqua parte corporis mutilatur, familiares idẽ quoquo modo patiantur, & cum eo etiam moriantur: idcirco maxima regi custodia adest. &c.

A καὶ κακῶς λέγειν ἐπειδὰν προσίδωσιν αὐίζοντα, ὡς καίοντα καὶ πολεμοῦντα αὐτοῖς, καταφθύειν τε εἰς τὰ ἕλη. ④ ἡ δ' ὢν Μεροὴ καὶ Ἡρακλέα καὶ Πᾶνα καὶ Ἴσιν σέβονται, πρὸς ἄλλῳ τινὶ βαρβαρικῷ.

Τοὺς δὲ νεκροὺς ④ μὲν εἰς τὸν ποταμὸν ἐκρεύσουσιν, οἱ δ' οἴκοι κατέχουσι, περιχέαντες ὕαλον. τινὲς δὲ ἐν κεραμίαις σοροῖς καταρύσουσι, κύκλῳ τῶν ἱερῶν. ὅρκον τε τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπαιτοῦσι, καὶ πρὸς τοῦτον ἀμ-
B φιεύουσι μάλιστα. βασιλέας τε καθιστᾶσι τοὺς κάλλει διαφέροντας ἢ ἀρετῇ, κτίσει τῶν φίας ἢ ἀνδρείας, ἢ πλούτου.

Ἐν δὲ τῇ Μεροὴ κυριωτάτη τάξιν ἐπεῖχον οἱ ἱερεῖς τὸ παλαιόν· οἵ γε καὶ τῷ βασιλεῖ πρεσβύτατον ἔδ' ὅτε ἀποθνήσκειν, πέμψαντες ἄγγελον, καὶ καθίσασθαι αὐτ' αὐτοῦ ἕτερον· ὕστερον δ' κατέλυσέ τις τῶν βασιλέων τὸ ἔθος, ὁπλῶν μεθ' ὅπλων ὀπτὰ τὸ ἱερὸν ὅπου ὁ χρυσοῦς νεὼς ἐστι, καὶ τοὺς ἱερέας
C ἀποσφάξας πολλοὺς. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἔθος Αἰθιοπικόν. ὃς γὰρ ἂν τῶν βασιλέων ἤπηρωθῇ μέρος τι τοῦ σώματος ὁπωσοῦν, ὃ αὐτὸ πάσχουσιν οἱ σιτιῶντες αὐτοῦ μάλιστα, οἱ δ' αὐτοὶ καὶ σιτιαποθνήσκουσιν· ὧν δὲ τούτου φυλακὴ τοῦ βασιλέως ἐστὶ πλείστη περὶ αὐτῶν. &c.

ἢ πρωθῇ

EX PLVTARcho, in libro de Iside & Osiride.

ἘΚ ΤΩΝ ΠΛΟΥΤΆΡΧΟΥ ἐν τῷ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος.

D

SED AEgyptiorum plerique colentes ipsa animalia, atque erga ea se gerentes tanquam erga deos, non tantùm risu & sannis totam sacra faciendi rationem impleuerũt. (hoc enim minimũ est malorum quæ ex amentia illa proficiscuntur) sed vehemens innascitur animis opinio, quæ infirmos & simplices in meram superstitionem impingit, at illis qui aliquãtum sunt acri ingenio & audaces, ad cogitationes delabitur per quas negatur esse deos, & quæ belluinæ sunt.

Paulo pòst,

Soli enim ex AEgyptiis Lycopolitæ nunc quoque vescũtur oue: quia Lycos (*i. lupus*) idẽ facit:

ΑἰΓΥΠΤΙΩΝ δὲ ④ πολλοὶ, περιπλοῦντες αὐτὰ τὰ ζῷα, καὶ περιέποντες ὡς θεοὺς, οὐ γέλωτος μόνον οὐδὲ χλευασμοῦ καταπεπλήκασι τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ τοῦτο τῆς ἀβελτηρίας ἐλάχιστόν ἐστι κακόν, δόξα δὲ ἐμφύεται δεινή, τοὺς μὲν ἀσθενεῖς καὶ ἀκάκους εἰς ἄκρατον ὑπερείδουσα τῷ δεισιδαιμονίαν, τοῖς δὲ δριμυτέροις καὶ θρασυτέροις εἰς ἀθέους ἐμπίπτουσα καὶ θηριώδεις λογισμούς.

Malim ἐπερείδουσα

E

Ὀλίγῳ ὕστερον,

Μόνοι γὰρ ἔτι νῦν Αἰγυπτίων Λυκοπολῖται τρέφουσιν ἐδεδοίκασιν. ἐπεὶ καὶ λύκος,

ὃν θεὸν νομίζουσιν. ④ δὲ Ὀξυρυγχῖται καθ' ἡμᾶς, τὸν Κυνοπολιτῶν τὸν ὀξύρυγχον ἰχθὺν ἐσθιόντων, κύνας συλλαβόντες καὶ θύσαντες, ὡς ἱερεῖον κατέφαγον. ἐκ δὲ τούτου καταστάντες εἰς πόλεμον, ἀλλήλοις τε διέθηκαν κακῶς, καὶ ὕστερον ὑπὸ Ῥωμαίων κολαζόμενοι διετέθησαν.

A quem pro deo habent. Atque adeo ætate nostra quum Cynopolitæ piscem oxyrynchũ ederẽt, canes comprehẽsos & mactatos tãquam victimam comederũt. Ac quum inde ad bellum deuenissent, cùm grauia sibi damna inuicem intulerunt, tum à Romanis, pœnas illis infligentibus, sunt allata.

Μετ' ὀλίγα,

Βοῶν μὲν οὖν καὶ τρέφεται καὶ ἰχνεύμονα δῆλον ὅτι χρείας ἕνεκα καὶ ὠφελείας
B ἐτίμησαν· ὡς Λήμνιοι κορύδας, τὰ τῶν ἀπελαιῶν βλείσκοντας ὠὰ καὶ κόπτοντας· Θεσσαλοὶ δὲ πελαργοὺς, ὅτι πολλοὺς ὄφεις τῆς γῆς ἀναδιδούσης ὑπεφαινέντες ἐζώλεσεν ἀπώλειας. διὸ καὶ νόμον ἔθεντο, φθύειν ὅστις αὐ ἀποκτείνῃ πελαργόν. ἀσπίδα δὲ καὶ γαλῆν καὶ κάνθαρον, εἰκόνας τινὰς ἐν αὐτοῖς ἀμαυρὰς, ὥσπερ ἐν σκότει, ἡλίου, τῆς τῶν θεῶν δυνάμεως κατιδόντες.

Paulo pòst,

Boui quidem certè & oui & ichneumoni, vsus gratia quem præstant, & vtilitatis quam afferunt, eos honorem exhibuisse patet: quemadmodum Lemnii galeritis, quoniam bruchorum oua inuenta confringunt: ac Thessali ciconiis, quoniam quũ terra multos serpentes produceret, ciconiæ superueniẽtes perdiderũt vniuersos. Ideóque legem tulerũt, vt in exilium abiret quicunque ciconiam occideret. Aspidem verò & felem & cantharum *AEgyptij honore prosequuti sunt*, quum in illis diuinæ potentiæ imagines quasdam obscuras, quales sunt solis in stillis, animaduertissent.

Ac, postquam rationem honoris vnicuique horum animalium exhibiti reddidit, ad crocodilum veniens, scribit,

ΟὐΔὲ μὴν οὐδὲ ὁ κροκόδειλος αἰτίας πιθανῆς ἀμοιρεῖσθαι ἔοικε θαυμαστῶς· ἀλλὰ μίμημα θεοῦ λέγεται γεγενέναι, μόνος μὲν ἄγλωσσος ὤν. &c.

Ac ne crocodilus quidẽ honorem probabili ratione carentem habuit: sed exemplar dei fuisse dicitur, quum solus inter animalia sit elinguis. &c.

Paucissimis verbis interiectis, subiungit,

Ἀλλὰ μὴν τῷ δι' ἀμφοτέρα θαυμαζομένων, περὶ μὲν τοῦ κυνὸς εἴρηται πρόσθεν· ἡ δὲ ἶβις, ἀποκτείνουσα μὲν τὰ θανατηφόρα τῶν ἑρπετῶν, ἐδίδαξε πρώτη κενώματος ἰατικοῦ χρείαν, καθιδοῦσα οὕτω κλυζομένην καὶ καθαιρομένην ὑφ' ἑαυτῆς. &c.

Iam verò inter illa quæ vtraque de causa coluntur, de cane quidem dictum est antea: at ibis, dum reptilia mortifera interficeret, prima medicum euacuationis corporis vsum docuit, quum illam hac ratione se abluentem & purgantem animaduertissent. *Alia autem de cane habes eodem in libro, in iis quæ præcedunt: sicut & de aliis non pauca, præter illa quæ inde huc translata sunt.*

Tandem verò ita locum hunc claudit, περὶ μὲν οὖν τῶν πεμπομένων ζώων τῶν τε δοκιμάζω μάλιστα τῶν λεγομένων. *Id est*, Atque ex iis quæ de animalibus dicuntur quibus honor exhibetur, hæc maximè sunt quæ probo.

Sunt autem & alii loci vbi rationem honoris certis quibusdam animalibus ab AEgyptiis habiti reddit: (& in nonnullis eadem quæ illo in libro dicuntur) Ex iis est hic, Sympos. IIII, quæstione V,

Τιμῶ μὲν γὰρ μυγαλῆν ἐκτεθειάσθαι λέγουσιν ὑπὸ Αἰγυπτίων, τυφλὸν ὄντα, ὅτι

Nam muri araneo, qui cæcus est, diuinos honores tributos ab AEgyptiis fuisse aiunt, quoniam

tenebras luce antiquiores arbitrabantur: eúmque è muribus nasci, quĩto partu, in nouilunio: ac iecur eius diminui lumine lunæ deficiente.

A τὸ σάθος τοῦ φωτὸς ἡγοῦντο προσβύτερον· πίκτεσθαι δὲ αὐτὸν ἐκ μυῶν πέμπτῃ γενεᾷ, νουμηνίας οὔσης. ἐπὶ δὲ μειοῦσθαι ὅ ἥπαρ ἐν τοῖς ἀφανισμοῖς τῆς σελήνης.

Deinde & honoris tam leoni quàm ibidi exhibiti rationem reddit. Quum autẽ alibi huius honoris mentionem faciat, tanquam ab omnibus AEgyptiis exhiberi soliti, in iis quæ locum hunc paruo interuallo præcedunt, de sacerdotibus nominatim hoc dicit. Postquam enim ab eo dictus est porcus neque in forma habere aliquid magis absurdum, neque in natura magis illepidum, quàm sit in scarabeo, gryphe, crocodilo, fele: subiũgit, οἷς ὡς ἁγιωτάτοις ἱερεῖς Αἰγυπτίων ἄλλοις ἄλλοι προσφέρουσιν. *id est*, erga quæ, tãquam sanctissima, AEgyptii sacerdotes, alii erga alia, se gerunt. *Quamuis autem, quum scribit illos ita se erga ea vt sanctissima gerere, tacitè innuat ea coli ab illis: quum tamen illud, non hoc, sonet Græcum loquendi genus, non debuit à Xylandro ita reddi*, Quorum alia ab aliis AEgyptiorum sacerdotum coluntur. *Quinetiam malè* ἁγιωτάτοις, *quod de animalibus Plutarchus dicit, ille ipsis sacerdotibus tribuit. totum enim locum ita vertit*, Quorum alia ab aliis AEgyptiorum sacerdotum sanctissimis coluntur. *Estque insuper animaduertendum, non dici, loquendo de animalibus,* ἁγιωτάτοις, *sed* ὡς ἁγιωτάτοις. *Atque vt obiter: Plutarchum cum Plutarcho conferre: id est, eius locos inter se, lectorem doceam: dico, genus illud loquendi,* πρὸς φέρεσθαι αὐτοῖς ὡς ἁγιωτάτοις, *respondere illi quod habuimus antea ex libro De Iside & Osiride,* πρεσέποντες ὡς θεοὺς.

Cæteros Plutarchi locos omittens, in quibus agit de iis quæ apud AEgyptios peculiariter in more posita erant, venio ad quendam: qui miram quæ in conuiuiis eorum recepta erat consuetudinem describit. Legimus enim in eo eius opusculo quod Conuiuium septem sapientum inscripsit, pag. 256 meæ editionis,

At AEgyptius sceletus (id est *cadauer hominis exsiccatum, cui ossa tantùm supersunt*) quem in conuiuia inferentes, *conuiuis* pronunt, & hortantur vt recordentur se non multo pòst tales futuros, is quamuis ingratus & intempestiuus comessator adueniat, tamen non omnino nullũ ibi locum habet: si quidem non ad potandum & ad fruendum deliciis, sed ad mutuum amorẽ ac delectionem exhortatur, monétque vt vitam, quæ tempore est breuis, malis rebus longam non reddant.

B Ὁ δὲ Αἰγύπτιος σκελετός, ὃν ὄπισθεν εἰς φέροντες εἰς τὰ συμπόσια προστίθενται, καὶ προκαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους, καίπερ ἄχαρις καὶ ἄωρος ὀπίσω μος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ χάριν· εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν καὶ ἀγάπην ἀλλήλων προτρέπει, καὶ παρακαλεῖ μὴ τὸν βίον, τῷ χρόνῳ βραχὺ ὄντα, πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν.

Suspectum esse potest hoc loco istud vocabulum.

Ab hoc AEgyptiorum in conuiuiis more, qui à Plutarcho describitur, ad alia quæ alii scriptores in conuiuiis itidem, aut etiam simpliciter in coenis, consueta illis fuisse tradunt, veniendum est. Illorum autem scriptorum testimonia ex Atheneo depromam. Ac primùm, in more positum illis fuisse conuiuiorum luxum, & quidem maiorem quàm Persis, ex hoc Lyncei in AEgyptiacis loco, vbi quum AEgyptiorum cœnas Persicis anteponendas esse contendens, scribit,

Quum AEgyptii Ocho Persarum regi bellum intulissent, & Persis victoria potitis rex AEgyptiorum captiuus esset, comiter ac benignè illum tractãs Ochus etiam inuitauit ad cœnam. Quũ igitur splẽdidus apparatus foret, irridebat AEgyptius, tãquã viles

C Αἰγυπτίων ὑπεστρατευσάντων ὑπὸ Ὤχον Περσῶν βασιλέα, καὶ νικηθέντων, ἐπεὶ ἐγένετο αἰχμάλωτος ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεύς, ὁ Ὤχος αὐτὸν φιλανθρώπως ἄγων, ἐκάλεσε καὶ ὑπὸ δεῖπνον. τῆς οὖν πολυτελοῦς πολυμύθου λαμπρᾶς ὁ Αἰγύπτιος κατεγέλα, ὡς εὐτελοῦς τοῦ

Πέρσου διαπτωμένου. εἰ δὲ θέλεις (ἔφη) εἰδέναι ὦ βασιλεῦ πῶς δεῖ σιτεῖσθαι τοὺς εὐδαίμονας βασιλέας, ὑπόσχεσον τοῖς ἐμοῖς ποτὲ ἡμιμύθοις μαγείροις παραδιδάσκειν σοὶ Αἰγύπτιον δεῖπνον. καὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ παρεσκευάσθη, ἡσθεὶς ὁ Ὤχος τοῦ δείπνου, κακὸν κακῶς σε (ἔφη) ὦ Αἰγύπτιε ἀπολέσειαν οἱ θεοὶ, ὅστις δεῖπνα τοιαῦτα καταλιπών, ἐπεθύμησας θοίνης εὐτελεστέρας.

A Persæ epulæ essent. Quòd si vis (inquit) videre ô rex qualis beatorum regũ victus esse debeat, permitte illis qui mei aliquando coqui fuerũt AEgyptiam cœnam tibi struere. Quod quũ fieri iussisset Ochus, & structa esset, ea delectatus, Malũ te malè dii perdãt (inquit) AEgyptie, qui, relictis huiusmodi cœnis, viliores epulas expetiueris.

Sequitur apud Athenæum,

Τίνα δ' ὦ τὰ Αἰγύπτια δεῖπνα, Πρωταγορίδης ἐν τῷ πρώτῳ περὶ δαφνικῶν ἀγώνων διδάσκει ἡμᾶς, λέγων οὕτως, Τέτταρα δ' ἐστὶν ἰδέα δείπνων, Αἰγυπτιακὴ, τραπεζῶν μὲν οὐ παρατιθεμένων, πινάκων δὲ περιφερομένων.

B Quænam autem AEgyptiacæ cœnæ essent, Protagorides libro de Daphnicis ludis primo nos docet, his verbis, Tertia cœnarum species, est AEgyptiaca: quũ mensæ non apponuntur, sed patinæ circumferuntur.

Malè autem vertit quidam, Tertia cœnarum species est AEgyptiarũ, in quibus non admouentur mensæ, *&c. Non enim* Αἰγυπτιακῶν, *sed* Αἰγυπτιακὴ *scribit Protagorides: & duabus cœnarum speciebus propositis, tertiam quandam addit, quã esse AEgyptiam dicit.*

Apud eundem Athenæum in fine libri primi legimus, istud esse argumẽto AEgyptios fuisse vinolentos, quòd apud eos solos tanquam lege quadam cautum esset, ante vllum cibum brassicam elixam edere. *Intelligit enim, illos ad vitandã ebrietatem hoc facere solitos fuisse. Apud eundem, in illa libri vltimi parte quæ in omnibus typographicis editionibus desideratur, legimus*, coronam initio epularũ dari solitam. Postquam enim dixit, φιλόξενος δὲ ὁ δυσεμβοτοιὸς ἐν τῷ ὑπομνηματοποιῷ δείπνῳ ἀρχὴν ποιεῖται τὸν στέφανον τῆς εὐωχίας, *non longo interuallo subiũgit,* τὸ τοῦ ὦν ἔθος καὶ παρ' Αἰγυπτίοις, ὡς Νικόστρατος φησὶν ἐν τοκισῇ.

Vinolentiæ autem illorum & alibi meminit: & quidem in fine libri primi scribitur ex Dione quodam Academico vinosos & bibaces AEgyptios fuisse: atque adeo inuentum apud eos fuisse inopiæ subsidium, vt qui propter illam vino destituerẽtur, ex ordeo confectum biberent. Eius autẽm potu adeo exhilarari solitos vt canerent & saltarent, ac omnia facerent quæ qui vino ebrii sunt facere consueuerunt.

Etiam ἀρτοφάγοις *vocat AEgyptios Hecatæus*, apud eundem, lib. 10: *id est*, panis edaces: *mentionem simul addens illius ordeacei potus: id est, ex ordeo confecti.* Ac propterea (addit Athenæus) Alexis in libro περὶ αὐταρκείας scribit Bocchorin & patrem eius Neochabin frugali victu vsos fuisse. *Sed miretur quis quomodo facta mẽtione illius edacitatis panis, necnon illius ex ordeo confecti potus (quo solitos non minus quàm vini potu inebriari, modò legimus) subiungat*, Ac propterea Alexis Bocchoridi & patri eius frugalitatis laudem tribuit. *Sed intelligit (vt opinor)* Ac propterea frugalitatis eorum tanquam rei quæ alioqui apud AEgyptios rara & notabilis esset, mentionẽ facit. *Cæterùm voluisse illos arbitror in hac frugalitate, aut victu frugi (nisi quis* μετρίων τροφῶν *moderatum victum, aut parcum & parabilem, aut etiam tenuem interpretari malit) antiquum etiam morem repræsentare, tanquã fortassè conãtes eũ reuocare. Legimus enim libro V, ex quodã Apollonio,* καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἦ τοπαλαιὸν σωφρονικῶς διεξήγετο τὸ πρὸς συμποσίων ἦθος. καθήμενοι μὲν γὰρ ἐδείπνουν, ζοφῇ τῇ λιτοτάτῃ καὶ ὑγιεινοτάτῃ χρώμενοι, καὶ οἴνῳ τοσούτῳ ὅσος ἱκανὸς αὐ ἦν ποιεῖν τοῦς αὐθυμίαν. *Id est*, Quinetiam apud AEgyptios antiquitus cõuiuia tẽperanter celebrabantur. Sedentes enim cœnabant, vilissimo quidem sed saluberrimo cibo contenti: ac vino quantum ad exhilarãdum animum satis esset.

HENR. STEPHANVS LECTIONis Herodoti ſtudioſis.

HACTENVS de AEgyptiacis quoque legibus & inſtitutis quædam velut appendix ad Herodotum, ſicut antea de Perſicis. Dare enim illam ampliorem minimè viſum eſt, ſicut nec hanc. Quam tamen quoniam titulus promittit nõ hiſtoricorum tantùm ſed aliorum etiam ſcriptorum locos exhibituram, duorum poetarum, vnius inter tragicos celeberrimi, alterius inter comicos non incelebris, verſus adiungam. Illius tragici, cui nomen eſt Sophocli, verſus, (qui omnino aſſentiũtur his Herodoti pag. 64. verbis, ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγορᾷζουσι καὶ καπηλεύουσι οἱ δ' ἄνδρες, καθ' οἴκους ἑόντες, ὑφαίνουσι) in OEdipo Coloneo, pag. 283 meæ editionis, ſunt hi,

Ὦ πάντ' ἐκείνω τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νόμοις
Φύσιν κατεικασθέντε καὶ βίου τροφάς.
Ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν ἄρσενες κατ' στέγας
Θακοῦσιν ἱστουργοῦντες, αἱ δ' στυνόμοι
Τὰ' ἔξω βίου τροφεῖα πορσύνουσ' ἀεί.

At verò Anaxandridæ comici verſus ſunt hi, aduerſus AEgyptios, animalia, tanquam deos, colentes,

Οὐκ αὖ δυνάμεθα συμμαχεῖν ὑμῖν ἐγώ.
Οὐθ' οἱ τρόποι γὰρ ὁμονοοῦσ', οὐθ' οἱ νόμοι
Ἡμῶν, ἀπ' ἀλλήλων δ' διέχουσιν πολύ.
Βοῦν προσκυνεῖς, ἐγὼ δ' θεὸν τοῖς θεοῖς.
Τὸν ἔγχελυν μέγιστον ἡγῇ δαίμονα,
Ἡμεῖς δ' ὄψων μέγιστον ᾠδὰ πολύ.
Οὐκ ἐαθίεις ὕειν, ἐγὼ δέ γ' ἥδομαι
Μάλιστα τούτοις. κυνὰ σέβεις, τύπτω δ' ἐγώ,
Τοῦψον κατεσθίουσιν ἰνίνι' αὐ λάβω.
Τοὺς ἱερέας ἐνθάδε μὲν ὁλοκλήρους νόμος
Εἶναι, παρ' ὑμῖν δ', ὡς ἔοικεν, ἀπεριρρυῆς.
Σὺ μὲν τὸν αὐλουρον κακὸν ἔχουσ' ὦ ἴδης,
Κλαίεις· ἐγὼ δ' ἥδομ' ἀποκτείνας δέρω.
Δυάπαν παρ' ὑμῖν μυγάλη, παρ' ἐμοὶ δέ γ' οὔ.

Quos ita ex tempore reddidi,

Patrociniari non queo vobis ego.
Nec moribus enim nos ſumus nec legibus
Conſentiẽtes: diſſidemus plurimum.
Bouem tu adoras, ſacrifico deis eũ.
Anguilla deus eſt maximus, te iudice,
Obſoniorum iudicamus maximum.
Haud es ſuillam, veſcor hac ego libens.
Canem veneraris, ipſe cõtrà verbero,
Obſonium voratur illi quum meũ.
Noſtra integri vult lex ſacerdotes ſiẽt
Omni ſui parte, integros haud veſtra vult.
Felem ſe habentem quum tu videris malè,
Ploras: ego libens perimo, pòſt pellẽ aufero.
Araneus mus pollet iſtic, non & hîc.

INDEX EORVM QVAE APVD HERODOTVM & Cteſiam ſunt memorabilia.

Admonitum te volui, lector, quædam eſſe vbi eam quæ margini adſcripta eſt interpretationem ſequitur hic index, non alteram: quæ aliquando planè contraria eſt. Quinetiam in nonnullis locis ab hac illum ſcito diſcedere, vbi tamen nihil margini adſcriptum habes.

A

ABAE, vrbs Phocenſiũ, pag. 19 (*vbi antea malè* Sabæ *pro* Abæ *legebatur*) & pag. 577. apud Abas erat Apollinis delubrum locuples 539 apud Abas redditaoracula, Herodoti etiam ætate 539
Abantes, EVbœæ non minima portio 68
Abaris ferebatur fuiſſe Hyperboreus 267 de eo fabula, qua dicebatur ſagittam per vniuerſam terram circumtuliſſe, nihil comedens *ibid.*
Abdera, (*plur. numero neutro gen.*) vrbs à Teiis condita in Thracia, quum eò traiecíſſent 77 vrbem Abdera, ſicut Maroneã & Dicæã, Xerxes præterit 476 quum Abdera peruenifſet Xerxes, hoſpitii fœdus cum Abderitis iniit, & acinace aureo ac triremi auro intertexta eos donauit 572
Abrocomes & Hyperanthes, Darii filii, Xerxis fratres, ſuper cadauer Leonidæ occumbunt *ib.*
Abronychus, Atheniẽſis, filius Lyſiclis ſpeculator apud Leonidẽ 535
Abydus, vna vrbium quæ in Helleſponto ſitæ ſunt 378. 452. Abydus pontè à Xerxe iungitur *Cteſ.* 665 Abydeni prætorii quoddam Xerxi extruunt 456
Acanthus vrbs 396 Acanthios Medica veſte donat Xerxes 478 Acanthiorum mare 448
Accenſio lucernarũ, feſti nomẽ 127
accipiter inter animantes Ægyptiis ſacras 128 accipitrem aut ibin qui necauerit apud Ægyptios, ſiue volens, ſiue nolẽs, morte mulctatur 129 accipitres in vrbem Butum aſportant ſepeliendos 129 accipitrũ paria ſeptẽ, omen ſunt ſeptẽ Perſis 219
Acephali populi 324 in pectoribus oculos habent *ibid.*
Aceratos, propheta in templo Delphico 540
Aces amnis 234 vnde oriatur *ib.*
Achæiæ Cereris tẽplũ & orgia 352
Achæmenes, Darii filius, Xerxis ex vtroque parente germanus 187. 438. 471 Ægypti præfes 438 Ægyptiacę claſſi præfuit 471 bonum conſiliũ Demarati inuertit 325 ab Inaro interfectus 187. 438
Achæmenes *alius*, Cambyſis pater 443
Achęmenidis, fratris Artoxerxis in Ægyptum expeditio *Cteſ.* 667 interficitur *ibid.* Amytis quomodo vlta Achæmenidis filii necem *ibid.*
Achæmenidę compellantur à Cãbyſe 213 Achæmenidarum tribus apud Paſargadas 60 ab his reges Perſidæ ſunt oriundi *ibid.*
Achæorum, qui Ionęs e ſedibus ſuis exegerunt, partes nodecim 68 ex illis fuerũt qui terreſtres copias Xerxi ſuppeditarunt 507 Achæorum in Athamantis poſteros actio 511. 512
Achelous fluuius 104. 481
Acheron fluuius 543
Achilleum oppidum 370
Achillis curſus, locus ſic dictus 275
Achræphia vrbs 577
acinaces Martis, cui immolatur quotannis 276 acinaces Perſicus in Helleſpontum abiectus à Xerxe 460 acinacem in calycẽ vino & ſanguine plenũ tingũt Scythæ in fœdere ineundo 279
Acriſius Danaẽs pater 399
Acrothoon vrbs 448
ex aculeis ahenum factum 285
Adicran, Libyum rex, agro à Cyrenæis exutus, Apriẽ ſe dedit 313
Adimantus Ariſteæ pater 485 Adimantus Ocyti filius, Corinthiorum claſſis dux, fugam facere vult 529
Adimãti dictum 547 Adimanti inſolẽtia erga Themiſtoclẽ 547 Adimanti ducis turpis fuga 560
Adraſtus, Midæ, Gordio prognati, filius 16. 19 fratris interẽptor 16 Phryx *ib.* Adraſtus quẽadmodum à Cræſo ſit exceptus 16 Adraſtus Phryx à Cræſo expiatus 17 Adraſto cuſtodiam filii ſui ad venationem exeuntis mandat Cræſus *ibid.* Adraſtus cuſpide Cræſi filium trãſfodit, aprum volens transfigere 18 Adraſtum miſeratur Cræſus *ib.* Adraſtus ſuper Atyis cadauere immolari vult *ibid.* Adraſtus fratris & expiatoris ſui interemptor 19 ſeſe ſuper buſtum Atyis transfodit *ibid.*
Adraſtus, Talai filius, Sicyoniorũ rex *ibid.* Polybi nepos 356 Ægiali pater *ibid.* in Adraſtum Cliſthenis Sicyonii odiũ 355 Adraſti monumentum vult exterminare Cliſthenes *ibid.* Adraſto honores, & dies feſti erepti, Melanippo traditi 356
Adria à Phocenſibus occupata 74
Adyrmachidæ Libyes, Ægyptum verſus 317 eiſdem fere quibus Ægyptii moribus vtuntur *ibid.* Adyrmachidarũ vxores armillã ęreã ſ vtroq; crure geſtãt 317
Æaces Syloſontis & Polycratis pater 245. 385 Æaces Sami tyrãnus, ab Ariſtagora exutus tyrãnide *ibid.*
Æaces, Syloſontis filius, Samios ad defectionem à ſociis ſollicitat 385 Samũ reductus 389
Æaco fanum extructum 364
Æacus à claſſe Grecorum inuocatur 549
Æacides Samius 305
Æacidæ ab Æginetis, Thebanis miſſi 361
ædes Veneris in Cypro vnde extructa 49 ædes Minerue 541 ædes Vulcani 145 ædes Protei, dicta Veneris hoſpitæ 146 ædes deorum & hominum lignęæ 293 ædes fulmine abſumptæ 283
ædificii ſtructura, in quo repoſitæ erant regiæ pecuniæ 151 ædificio ex vrbe Elephantina afferendo triẽnium conſumptum 178 eius ædificii ex ſolido ſaxo, deſcriptio *ibidem & ſeq.* ędificium ẽ ſolido ſaxo 178 ædificium Zamolxis ſubterraneum 289 ædificia humanis operibus maiora 167
Æga vrbs 480 Ægæ & Ægiræ, vna ex partibus Achæorum 68
Ægæus Pandionis filius Lycũ fratrem Athenis pellit 79
Ægæ', Ololycí fil. vnde Ægidę 309
Ægaleus mons, vnde Xerxes nauale pugnam ſpectabat 559
Ægeſtanorum pugna cum Spartanis ducibus 346
Ægeum mare 286
Ægialees, ab Ægialo Adraſti filio dicti 356 Ægialees Pelaſgi 470
Ægialus Adraſti filius 356
Ægicores 355 Iouis filius *ibid.*
Ægidæ in Sparta ingens tribus 309
Ægila, ſiue Ægile, locus ad quem Naſamones veniũt vt palmulas decerpant 318. 321
Ægila, Styreorum inſula 420
Ægina, (aliàs Argiua) Ariſtodemi vxor 398
Ægina & Thebe, ſorores, filiæ Aſopi 360
Æginetæ cur Samiis infenſi 209 Samios vt mulctarint 209
Æginetę Epidauriis ſubditi 361
Æginetarum in Athenienſes odii principium 364 Æginetæ terrã & aquam Dario dant 397 vnde infenſos habent Athenienſes, & apud Spartam inſimulantur *ibid.* contra eius rei autores mittitur Cleomenes 398 Ægineteę, primores ſuos adducunt Athenienſibus 407 Ægineterũ cum Athenienſibus ſimultates 361 vnde ortæ *ib.* ab Æginetis illatæ Atheniẽſibus iniuriæ 414 Ægineteę auxilia rogãtur à Thebanis cõtra Athenienſes 361 ab Æginetis ſtatuæ repetitę per Athenienſes 362 circa Æginetas & Athenienſes acta *ibid. & ſeq.* Æginetarum obſides Athenis 411 Ægineterum legati contra Leutychidem, Spartã miſſi 411
Æginetæ cum Medo ſentientes 403 Ægineterũ obſides Athenis 411 Ægineterũ piaculum maximum 415 eis malorũ cauſa *ibid.* apud Æginetas portentum 415 Æginetæ præſtantiſſimi in pugna nauali 560 Æginetæ nauali prœlio victi 415 Æginetæ ſeptingenti ad necem tracti 415 Æginetæ aureas ſtellas tres quæ ſuper malum nauis aureum ſũt, Delphis dedicarũt 572. 573 Ægineteis vnde diuitiarum principium 618 Ægineterũ tumulus eorum rogatu ſtructus, à quo, & cur, & quando 620
Ægineticum bellum cum Athenienſibus 489
Ægion Achęorum 68
Ægiræ Achæorum *ibid.*
Ægiroeſſa, Æolum ciuitas 69
circa ægrotos Babyloniorum lex 91 ægroti quomodo curentur apud quoſdam Indos 229 ægroti apud quoſdam Indos interficiũtur & comeduntur 228. 229 ſuper ægrotos qui ad arã ſunt cinis ſparſus 267
Ægyptus fluminis donum 102
Ægypti ſeu Ægyptiacæ regionis natura *ibidem* eius longitudo *ibid.* Ægyptus tota eſt paluſtris. vel, (*vt Græcum verbum ſonat*) eſt palus *ibid.* ægyptus eſt quam Nilus irrigat 108 quomodo irrigetur, vnde incipiat, & qua pateat in eam ingreſſus 144. 184 in regiones (vel potius præfecturas, quæ nomoi vocantur) diuiſa 174 vrbes habitatę in ea ſunt mille & viginti 179 montanæ Ciliciæ oppoſita eſt 115 qualis ſit qua parte Africam ſpectat 103 foſſas habet 144 propter has inequitabilis & plauſtris inhabilis *ib.* de Ægypti magnitudine Ionum ſententiæ 106 de eadem re Herodoti ſententia *ibid.* plura mirabilia habet quàm omnis alia regio 115 ſub Amaſi rege maximè beata 179 Ægypto potiũtur Perſæ 185 ab Artoxerxe deficit 667 *Cteſ.* ad Perſas redit 668
Ægyptii cum Cyri familia cognationem ſibi fingunt 183 Ægyptii pleraque omnia diuerſa à cæteris hominibus conſtituerunt inſtituta & iura, vt cæli eorum & fluminis diuerſa eſt natura 115 eorũ inſtituta & iura *ib.*
Ægyptii omnium hominum primos ſe arbitrãtur 100 Phrygas tamen eſſe priores conceſſerunt 101
Ægyptii in ſeptem hominum genera diſtributi 174 Ægyptii hominum ſapientiſſimi 173 multarũ rerum cognitione cæteris antecellunt 154 Ægyptiorum inuenta 101. 102 primi immortalitatem animarum aſſeuerarunt 554 primi annum excogitarunt, & in mẽſes duodecim diſtribuerunt 101 ab illis excogitata *vide & pag.* 134 prodigiorum ſunt obſeruantiſſimi 134 diuinationem certis diis vendicant *ibid.* Ægyptii ſuis moribus & inſtitutis ſunt contenti 133 nullis aliis inſtitutis vti volunt 136 nihil à Græcis mutuati 123 eorum in Græcos dicterium 105
quibus potiſſimùm inter Ægyptios Ægyptiis ſine agricultura fruges proueniant 106 vt iacto ſemine in ſua rura ſues immittant *ibid.* Ægyptii vitibus carent 133 eorum vinum ordeo *ibid.* fabis abſtinent 116 eorum victus *ibid.* quo tempore ſues immolent & earum carne veſcantur 122
Ægyptiorum ſacra 134 eorum ſacerdotes 117 eorum vnus eſt pontifex *ibid.* ſunt raſi 115. 116 Ægyptiorum ſa-

perſtitiones 128 & nominatim circa beſtias quaſdam *ibid.*
illis ſacrificia adempta 155, deinde reſtituta 157 eorum circa Cererem & Rhampſinitũ ceremoniæ 154 deorum omnia fere nomina ab Ægyptiis ad Græcos peruenerunt 123 duodecim deorum cognomina primi Ægyptii in vſu habuerũt 102 primi diis aras & ſimulacra & delubra ſtatuerunt *ibid.* quorum deorum nomina neſciant *ibidem* quorum deorum oracula habeant 134
dii aliquando eorum principatum obtinebant 164 Ægyptii pudenda circumcidunt 143 cum feris veſcuntur 116 ſuem non alunt 323 quo tempore ſues immolent & earum carne veſcantur 122 eorum victimæ 119 eorum ablutiones poſt contactum ſuem 121 Ægyptii Thebanæ prouinciæ ab ouibus abſtinent & capras immolant 118.119 contrà Ægyptii Mendeſiæ prouinciẽ capris abſtinent, & oues immolãt 119 Ægyptiorum deſcriptio qui ſunt circa partem Ægypti frumentariam 132 Ægyptiorum qui in paludibus ſunt mores & inſtituta 137 eorum luctus & ſepulturæ 135.136 eorum mos in condiendis cadauer ibus 135 eorũ ſcriptura & literarum duplex vſus 116 Ægyptii interpretes à quibus oriundi 170 Ægyptii pueri linguam Græcam edocti 170
Ægyptii maximè ſalubri corpore ob aërem qui eſt immutabilis 133 purgant ſe ſingulis menſibus *ibid.* eorum capita quàm firma, & cur 187 Ægyptii medici cæteris præſtantiores 240 apud Ægyptios viri binas veſtes habẽt, fœminę ſingulas 116 veſtes eorum lineæ quales 133 vnguenta 139 eorum naues *ibid.*
Ægyptiorum reges 49. 100. 102. 105. 141 ſub Amaſi rege beatiſſimi 179 eorum ſub duobus regibus calamitas 157 Ægyptii bellatores in magno contemptu Sethoni regi ſuo 163 quid ſub eo paſſi *ib.* Ægyptiorum rex Seſoſtris imperio Æthiopiæ potitur 145 Ægyptii à rege Aprie cur deſciuerint 313 Ægyptii libertatem adepti duodecim ſibi reges cõſtituerunt 166
Ægypto minatur interitum Cambyſes circiter decem annos natus 183 Ægyptii in fugam vertuntur 186 Ægyptii morte mulctati à Cambyſe quũ Apin celebrarent, cur 195 Ægyptiorum clades à Cyrenæis accepta 313 Ægyptii à Cambyſe ſubacti, à Perſis deficiunt 435 à Xerxe ſubacti 438
Ægyptii & Phœnices cõmeatus comportant exercitui Perſico 449
Ægyptius quidam vocaliſſimus 206
Ægyptio thorace in pugna vtuntur Perſę 64
Ænea vrbs 480
Ænesidemus Pataici filius, ſatelles Hippocratis 494 Ænesidemus Theronis pater 499
ænigma Hipparcho per viſionem dictum 351
Ænus vrbs 288
Æoles inuadit Cræſus 11 Æoles à Cræſo ſubacti 3.12. Æoles Cyro ſe dedere volunt 66 nõrecipiũtur *ib.* Æoles & Iones hereditarii Cãbyſis ſerui 100 Æoles circa oram Iliadem capti 380
Æoles in Xerxis claſſe militantes & eorum armatura 470
Æoles Seſtum tenentes 633
Æolicæ vndecim ciuitates 69
Æolicæ ciuitates inſulares quin que 70. Æolicæ & Ionicę ditionis collatio 69
Æolidenſium oppidum incenſum 539
Æolus Athamantis filius 511
æor apud Scythas virum ſignificat 294
Æorpata, id eſt, viricidæ, Amazones dictę lingua Scythica 294
ęquitati iniquitas inuiſa 46
aër Ægyptiorum nunquam immuratur 133 aëris mutatione exiſtunt præcipuè morbi 133
ærarium Athenienſium 489
Aëropus 578 Philippi filius 580
Alcetæ pater *ibid.* Aëropus Echemi pater 595
æs apud Æthiopas omnium rariſſimum 193 æs apud Scythas non eſt in vſu 280
ęris alieni debitor mendacio obnoxius 65 ęs alienum debere, apud Perſas turpe eſt 65
æris alieni debitor cadauer patris deponit apud Ægyptios 160 ære alieno liberatur apud Spartam, in regis obitu, qui aut regi aut reipublicę ſit obſtrictus 401 vt & apud Perſas *ibid.* pro ære aurum mercantes Ægineta 618
æriſodinæ 334
ęrei viri Pſammiticho auxiliantur 169
ęreũ totũ Mardonii preſepe 614
Æſanius, Grini pater 309
Æſchines, Nothonis filius 418
Eretrienſium primarius *ibid.* non ſinit Athenienſium auxiliatorum quatuor millia fecũ perire 418
Æſchreus, Lycomedis pater 532
Æſchrionia tribus 194
Æſchylus E Vphorionis filius 171
Æſopus fabularum ſcriptor 159
eſtas vbi ſemper nubila eſt 265
Æthiopiæ regno ſolus Seſoſtris 145
Ægypti rex, potitus 145
Æthiopia terrarum habitatarum vltima 233 eius deſcriptio & quarum rerum ferax ſit *ibid.*
Æthiopes quomodo redditi mã ſuetiores 113 Æthiopum regi tradunt ſe Ægyptii *ib.* Æthiopes pudenda circumcidunt 143
Æthiopes ad quos miſit Cambyſes, qui & quales 191 aduerſus Æthiopes Macrobios Cambyſis bellum 190 *& ſ.* Æthiopes, qui Cambyſen iuuarunt cõtra Macrobios Æthiopes 228 eorum deſcriptio *ib.* Æthiopes vnde macrobii exiſtant 193
Æthiopum regis cum Iſtyopha gis colloquia 192 Æthiopum varia genera cum Xerxe militantium 464.465 eorum diſtinctiones, arma, veſtitus & duces *ibid.*
Æthiopicus lapis 159
Ætolus Males Agariſtæ procus 428 germanus Titormi *ibid.*
affines Medi & Perſę ſimiliter colunt 64
Africæ termini 107 deſerta 113
Africæ ſuperiora æſtas ſemper obtinet 110
africus pluuioſiſſimus 110
Ægæus, Elei pater 429
Agamemnon Oreſtis pater 29 Agamemnon Pelopides 496
Agariſta, Cliſthenis filia, Græcorũ preſtantiſſimo deſtinata 428
circa eam & totius Græcię preſtantiſſimos iuuenes acta *ibid.*
Agariſtæ liberi 430
Agariſta, Hippocratis ex Agariſta nati, filia 430 Xanthippo nupta 431 eius viſum in ſomnis *ib.* Periclis mater *ibid.*
Agathyrſi 292 eorum mores & inſtituta *ibid.*
Agathyrſus, Herculis filius 258
vnde *ibid.*
Agaſicles, vir Halicarnaſſeus 67 legem Apollinis Triopii auſus violare 67
Agenor Cilicis Phœnicis pater 469
ager Caicus 390 ager Creſtonicus, & Pæonius 481 ager Platæenſis 589 ager Caryſtius 628
agricolatores cõtemptiſſimi apud Thraces 331
agricultura Ægyptiorũ nulla 106
Ageſilaus Doriagi filius 514
Ageſilaus Hippocratidæ fil. 576
Agetus, Alcidis filius 403 amicus Ariſtonis *ibid.* vxorem ſuam Ariſtoni collocat *ibid.*
agger, viſu mirabilis à Nitocri aggeſtus 84 agger Samiorũ 210
Agis Menaris pater 404
Aglauriæ Cecropis filiæ tẽplũ 545
Aglomachi turris 315
Agora oppidi nomen 461
Agrianes fluuius 288
Agrianes 334
Agyllenſes, Agyllæi 76 mala illis immiſſa propter Phocenſes *ib.*
aheni pro monumento relicti deſcriptio 285 in Scythia *ibid.*
ahenum ex aculeis ſagittarũ factum 285 ahenum à Samiis factum ad exemplum crateris Argolici 310 vnde *ibid.*
Aiaci nauis ad Salaminem repoſita 572 Aiax Telamonis fil. à Græcorum claſſe inuocatur 549 Aiax pro heroe habitus 355
Aimneſtus Spartiata, Mardonii interfector 612 eius interitus cum trecentis aliis *ibid.*
Aimneſtus Plataeenſis 615
Alabanda vrbs 578
Alabandenſes in Caria 511
Alarodii 227 alarodii cum Xerxe militantes 467 eorum armatura & dux *ibid.*
Alazeris Barcæorum rex 316 eius interitus *ibid.*
Albæ columnæ ſic dictæ 378
Albus murus Memphiticus 226
Album littus, ora ſic dicta 449
Alcæus, Herculis filius 4
Alcæus, cuius pronepos Argon Sardium rex 4
Alcæi poetæ fuga 370 eius arma ſuſpenderunt in Sigeo Athenienſes 370
Alcamenes Telecli filius 513
Alcetes pater Amyntæ 580 Aëropi filius 580
Alcibiades Clініæ pater 533
Alcides Ageti pater 403
Alcimachus Euphorbi pater 418
Alcmæon Megaclis filius 427 eius officium erga Lydos ad oraculum Delphicum miſſos 427
Cræſi in eum ob id munificẽtia 427 Alcmæon quomodo ſe auro maximè onerarit 428 eius domus inde ditata *ibid.* alia Cræſi in illum beneficia *ibid.*
Alcmæon victor in Olympicis *ibid.* Alcmæõ qui ad Cræſum ſe contulit, Megaclis pater 429
Alcmæonidæ profugi 27 profugi propter Piſiſtratidas 353
Alcmæonidæ Perſas in Athenienſes excitarint nẽcne 426 tyrannorum hoſtes maximi *ibid.* Alcmæonidæ tyrannidis oſores 427 quomodo pulſi Athenis *ib.*
alcmæonidæ clypeum Perſis oſtenderint necne 427 alcmæonidarum laus 427 alcmæonidæ per Græciam quomodo celebres facti 430 alcmæonidæ obnoxii crimini piaculari 25
Alcmæonides 427
Alcmena mater Herculis 119.165
Alcon, è procis Agariſtæ 429
aleæ ludus à Lydis inuentus 45
aleæ luſus Cereris & Rhampſiniti 154
Aleæ Mineruæ templum 29.614
Alei filii 483
Aleuæ filii 609
Aleuadæ *ibid.*
Aleuadæ Theſſaliæ reges, eorum nuntii ad Xerxem miſſi vt ſuccurrat contra Græcos 437
Alexander, Priami filius 2 Helenã rapit *ibid.* Alexander, Helenæ raptor 146 de Alexãdro & Helena hiſtoria 146 *& ſ.* Alexander ex Sparta triduo Ilium peruenit 149
Alexander Amyntæ vetuſta origine Græcus 604
Alexander Macedo, Amyntæ filius 335. 503. 580 Alexander, Amyntæ filius, vult Perſarum in ſolentiam vlciſci, & vlciſcitur 336 eius prudentia 336
Alexander ſeptimus à Perdicca, Macedonũ tyrannidẽ quomodo obtinuit 578
Alexander Athenienſes hortatur ad paciſcendum cũ Mardonio 580 eius colloquium cum Athenienſibus 604 Mardonii cauſam prodit *ibid.*
Alexander Macedo aureus apud Delphos 572
Alexander in Olympico certamine curſor primo proximus 337
Algæ Achaiæ 502
Alilat, eadem quæ Vrania 185
Alitta, Venus dicta ab arabiis 62
Alizones 273
Alleſus Sidonii Tetramneſti pater 471

alluuione fluminis agros decurtatos, compenſat Ægypti rex 145
in Alopecis Atticæ buſtum Anchimolii 354
Alpenus vicus 504
alpeni vici 523
alpenus oppidum 518
Alpheus & Maron Orſiphanto geniti 522 eorũ virtus ad Thermopylas *ibid.*
Alpis fluuius 272
Alyattes, Sadyattæ ſucceſſor 7 eius acta memoratu digna *ibidem* alyattes qua ratione Myletum obſidebat 7
alyattis morbus 8 alyattis cũ Thraſybulo pactiones initæ 9
alyattis donaria Delphos miſſa 10
alyattis interitus 10 eius ſepulcrum quale & vbi 44 à quibus conſtructum *ibid.*
alyattis filius Pantaleon 44 alyattis filia, Ariena 33
Alyſonii 215
Amaſis rex 120.159
Amaſis Ægypti rex 12 ad eum ſe confert Solon 12 eius cum Cræſo fœdus 35 amaſis miſſus ad ſedandos Ægyptios, ab Apria, regnum occupat 173.174
eius res geſtæ, inſolens reſponſum ad Aprien 174 177 *& ſ.*
amaſis cum Cyrenæis amicitia 180 amaſis, Apriæ ſucceſſor, Ægypti rex 177 eius res geſtę, ſolertia, contemptus, ingenium *ibid. & ſeq.* amaſis Græcorum amator 179 amaſis dona in Græciam miſſa 181 amaſis primus Cyprum cepit & tributariam fecit 181 contra amaſin Cambyſis expeditio 182 amaſis cambyſen eludit miſſa Apriæ filia pro ſua 182 amaſis vxorem vnde velit ducere 180 eius vxor, *ibid.* amaſis, Pſammeniti pater 186 amaſis obitus *ibid.* ſepulcrum *ibid.* in amaſis cadauer Cambyſæ contumelia 189
amaſis literæ ad Polycratem 201 - amaſis cum Polycrate ius hoſpitii ſoluit 202
amaſis mortuus, verberatus & flagris cæſus, poſtea crematur 189.190 pro amaſi rege habitus *ibid.*
Amaſis, vir Maraphius, dux contra Barcæos 316
Amaſis contra Barcæos commentum 732
amaſis Cyrenen diripi non vult 328 poſtea pœnitentia ducitur *ibid.*
Amaſtris Otanis filia, vxor Xerxis 463
Amathuntis obſidio: circa eam geſta ab Oneſilo & Perſis 376 *& ſeq.*
Amathuſii ad Iones nolunt deficere 374 amathuſii obſeſſi *ibid.*
Amaxampeus fons 274 locus etiam vnde fluit, ſic dictus 274 à Græcis ἱερὸς ὀμβρος, ſacræ viæ
Amazones, Æorpata à Scythis appellatæ 294 earum cum Græcis bellum *ibidem* earum cum Sauromatis bellũ, quo agnitæ ſũt eſſe fœminæ 294
quomodo cum Scythis mixtæ 295 Amazones viros ſuos à parentibus quomodo & quò abduxerint 295.296 Amazones linguam Scytharumediſcunt quum viri non poſſent Amazonum linguam addiſcere 295
in Amazonidas præclarũ facinus Athenienſium 595
ambitus vrbis Ecbatanorum 47 Athenarum *ibid.*
Ameſtris, Xerxis vxor 477 eius amiculum 630
Amyantes Lycurgi 429 Agariſtæ procus *ibid.*
amictus purpurei à Cræſo cõcremati in honorem oraculi Delphici 20 amictus Babylonicorum 90
amicus ſolers poſſeſſio pretioſiſſima 338 amici caſũ flet Pſammenitus non liberorum 188
amiculum Syloſontis Dario datũ, quid ei profuerit 245 *& ſeq.*
amiculum Ameſtris Xerxi datum, quorũ malorum cauſa 630
Amilcar Hannonis filius 499
Carthaginienſiũ dux contra Gelonem miſſus *ibid.* eius res geſtæ & interitus *ibid.*
Amilcari ſacrificia inſtituta 500
Aminias Palleneus, vir Athenienſis 557 Artemiſiam fugientem inſequitur 560 eius virtus & præſtantia in pugna nauali *ib.*
Aminocles Cratineus 509 è naufragio claſſis Perſicæ diues factus, & quomodo *ibid.*
Amitres dux claſſis à Xerxe relictæ 573
Ammonis oraculum in Africa 19 oraculum 113 Ammonem Iouem appellant Ægyptii 119
Ammonii Ægyptiorum & Æthiopum coloni 119 aduerſus Ammonios Cambyſis bellum 190 *& ſeq.* Ammonios diripi iubet Cambyſes 193
contra Ammonios copiæ miſſæ 194 Ammonii 321
Ammoniorũ rex Etearchus 113
amnes, Hermus 36 Tigris 86 Gyndes *ib.* Aces 234 Tearus 287 Scythiæ amnes 272 Triton 319 Marſyas 378 Peneus 448 Cataractes, vbi 450 Lycus 451 Lyſſus 476 amnis Chidorũ 480 amnis Sperchius 512 amniũ nomina *ibid.*
amnis, cui ab Argo poſteri ſacrificant, Temenidas ſeruat 519
Amyntas à Megabyzo poſcitur aquam & terrã 334 eius prudentia circa Perſas nuntios & filii inſolentia 334.335 Amyntas Alexandri pater 503 & 578. 580
Amyntas Gygæę pater 578
amyntas Alcetæ filius 580
Amompharetus Pauſaniæ obtempera re non vult & locum deſerere 607 circa eum & Pauſaniam & Athenienſes acta 607. 608 *& ſeq.* Amompharetus Spartiata 614 eius virtus *ibid.*
Amompharetí ſepulcrum apud Lacedæmonios 620
de amore Xerxis & nece Maſiſtæ *ibidem* 632
amoribus puerorum dediti Perſæ & Græci 180
amores quomodo tractant Caunii 79
Amorgis interitus 379
Ampa vrbs 387
Ampelos promontorium Toronæum 480
Amphiarai oraculum 19 eius oraculum verax à Cræſo repertum 20 ad amphiarai oraculũ donaria à Cræſo miſſa 22 amphiaraus, Amphilochi pater 226
amphiarai optio 577 amphiarai delubrum *ibid.*
Amphicæa vrbs 539
Amphicrates Samiorum rex 209
Amphictyones 180. 583 amphictyones epigrammatis & cippis ornarunt Leonidẽ & alios duces 523 amphictyonum ſedilia 512 amphyctiones templũ quod nunc Delphis eſt, trecentis talẽtis conſtruendum locarũt 353
amphictyonis delubrum 512
amphyctionidis Cereris templũ 512
Amphilochus, Amphiarai filius 226 colonia ab eo deducta *ib.*
Amphilochus & Calchas è Troia diſiecti 470
Amphilytus Acarnan ariolus 26
Amphionis filia clauda 366
Amphiſſa vrbs 538
Amphitryon & Alcmena Herculis parentes 119
Amyrgij Scythæ 463
Amyrtæus rex 162
amyrtæus Pauſiris pater 189 regnum vt amiſit *ibid.*
Amytheon, Melampodis pater 122
Anacharſis 271 anacharſis, ob adductos ritus externos, interfectus 281.282 anacharſidis genus & dignitas apud reges Scytharum 282 de anacharſide alius ſermo 282 anacharſidis de Græcis & Lacedæmoniis relatio 282 anacharſin vidiſſe negant Scythæ 282 cur, *ibid.*
Anacreon Teius in conclaui cum Polycrate, quum aduenerunt legati ab Oroete 237
Anaphanes, Otanis filius, dux Ciſſiorum in Xerxis exercitu 463
Anaphlyſta 291
Anaxandridas & Ariſton Spartiatarum reges 29 anaxandridas Leonidæ pater 513 anaxandrides, Leontis filius, Spartæ rex 344. 513 anaxãdridas Cleomenis pater 354.496 anaxandrides Doris pater 496 anaxandridæ duarum vxorum liberi 345 anaxãdridæ altera vxor cum priore infœcunda ab ephoris iniuncta, cur 344 anaxandrides ędibus binis habitabat, habẽs vxores duas 344 anaxãdrides Cleõbroti pater 587
anaxandrides Theopompi filius 576
Anauia Phrygiæ vrbs 451
Anaxilaus Archidami filius 576
Anaxilaus in matrimonium duxit Terilli filiam 499 anaxilaus Critinei filius *ibid.* Rhegij tyrannus *ibid.* anaxileus tyrannus Rheginus 388 Scythis regis hoſtis, conſilium dat Samiis Zanclam occupandi 388
Anchimolius, Aſteris filius, ad pellendos Piſiſtratidas Sparta miſſus 353 eius interitus 354
eius buſtum *ibid.*
ancillarum opus maximum circa Alyattis ſepulcrum 44
ancora ferrea à Sophane geſtari ſolita in prœlio 616
Anderica, pagus Aſſyriæ 84
anderica, Eretrienſibus data 425
Andreus Myronis pater 428
Andrij pecunias Themiſtocli dare negant 568
Androbulus Timonis pater 487
Androcratis herois fanum 594
Andromeda Perſei vxor, Perſem ex Perſeo perperit 463 Cephei filia 492
Androdamas Theomeſtoris pater 557.622
Androphagi 261. 292. 293. eorum mores & deſcriptio *ibid.* androphagorum fuga 300
androſphinges 128
Andrus 265 andrus à Græcis obſeſſa, cur 568
Aneriſtus Sperthiei pater & filius 484. 485
angarion Perſæ quid appellent p. 562.
Angites flumen 477
Angrus fluuius 272
anguis ingens in templo ab Athenienſibus obſeruatus 541
anguilla ſacra Ægyptiis 131
animalia quæ ab hominibus eduntur, feracia & fœtuoſa: quæ noxia ſunt, parum fœtuoſa 231 animalia in ſaxis primi ſculpſerunt Ægyptij 102 animalia quomodo in ſuis veſtibus pingant qui Caucaſum incolunt 94
animantem non interimunt Indi 229 animantes tam volucres quàm quadrupedes in India maiores quàm aliis in locis 231 præter equos *ibid.*
anima hominis immortalem primi dixerunt Ægyptii 154 de animę immortalitate, & errationibus, Ægyptiorum & Græcorũ ſententia 154
animus inuictus Pſammeniti 188
animus Lycophronis inuictus & obſtinatus 206
annonę difficultas per Lydiam 45
annum primi Ægyptij comperunt 101 diſtinxerunt in 12 menſes *ibid.*
anni vitæ apud Æthiopas & apud Perſas 192 anni hominum vitæ 14
annorum 15 millia à Dionyſo ad Amaſin regem 165
annulum ſignatorium geſtant Babylonij ſinguli 90 annulus Polycratis ſignatorius 202
Anopæa, via ſic dicta 518
antacæi, cete ingentia ſic dicta 274
Antagoras Hegetoridæ pater 617
Antandrus ab Otane capta 338
antandrus Pelaſgis 456
Anthela oppidum 504 vicus 512
Anthemus Hiſtiæo oblata 370
Antylla vrbs, 140 in calceamenta datur vxori eius qui in Ægypto regnat. *ibid.*
Anticharis Eleonii conſilium Dorieo datum 345 de Heraclea

condenda *ibid.*
Anticyra 517
Antidorus Lenius Græcus à Xerxe ad Græcos transfugit 532
Antiochus, Tisameni pater 599
Antiophemus & Rhodus 493
Antipater, Orgis filius 478 Xerxianas vt excepit copias *ibid.*
antiſtitæ 83
antiſtita apud Delphos ſubornata, *vide* Perialla
Anyſis rex Ægypti, ſucceſſor Aſychis, cæcus 161 eius res geſtæ 161 *& ſeq.* imperium ſuum recuperat 162
Anyſis vrbs 161
Anyſia plaga 175
Aorizus, Maſangis pater 465
Apaturia feſta 69
aper eximiæ magnitudinis apud Myſos: & deuaſtationes ab eo factæ 16 aper in Libya nullus eſt 325
apes loca trans Iſtrum obtinentes 332 quum tamen ſint omnino frigoris intolerantes *ibid.*
Aphetæ, loci nomen 510
Aphidnæ à Titaco indigena Tyndaridis proditæ 615
Aphrodiſias inſula 317
Aphthitana plaga 175
Aphytis 480
Apia vrbs 108
Apia, tellus 275
Apidanus fluuius 482
Api aula à Pſammiticho facta 69
apis, quem Græci ἴπαφον 169. 194. 195 eius deſcriptio, ceremoniæ Ægyptiorum circa eum, quum apparuit 195 è vacca genitus *ibid.* à Cambyſe vulneratur *ibid.* apis è vulnere extinctus 196 apis, multis Ægyptiis quomodo mortem attulit *ibid.*
Apollinem Cræſus inuocat 41 apollo inuocatus à Cræſo, ignem pyræ extinguit *ib.* apollo, Græcorũ deus 42 præcipuè à Cræſo coli ſolitus *ibid.* ſecundum apollinis beneficium & gratia erga Cræſum 43 apollo Iſmenius 43. 577 apollinis Iſmenii templum 352 apollo Triopius 67 apollinis oraculũ 134 apollo, Oſiris, ſeu Dionyſi, & Iſidis filius 171 apollo à Latona occultatus *ib.* apollo ab Iſide commendatus 171 apollinis ara ab Ariſteo extrui iuſſa 260 apollinis templum 170 apollinis templum 171 apollinis templum à Maleſiis ſtructum 180 apollinis delubrum apud Abas 539 apollo, Ægyptiacè Orus 171 apollo, Oſtoſyrus dictus 275 apollinis ſimulacrum apud Laconicam in Thornace 31 apollinis ſimulacrum Delum referri iuſſum, vnde raptum fuerat, cur & quomodo 425 apollo Sileni Marſyæ pellem vbi ſuſpendit 450 apollo Ptous 577 eius fanum *ibid.*
Apollonia in Ponto Euxino 288
apollonia quæ eſt in ſinu Ionico 623 in apollonia ſacræ ſolis oues 623
Apollophanes Biſaltis pater 389
apologus Cyri 66
Apparitæ 226
Apriæ filia 182
apries Ægypti rex, Pſammis filius, regum fortunatiſſimus 173 res ab eo geſtæ *ibid. & ſ.* apriæ infortunium 173 clades apud Cyrenęos *ibid.* apries prœlio victus 175 viuus captus ab Amaſi vt tractatus *ibid.* apriæ interitus & ſepultura 175 apriæ ſucceſſor Amaſis 177
Apſinthij Thraces Pleſthoro indigenæ deo, OEbazum immolant 634
aquæ ſacrificant Perſæ 62 aquarũ diuortia in Ægypto 144 aqua quomodo importetur in arida Syriæ loca 184 aquam in arida loca quomodo deportarit per canalem Arabum rex 185 aqua adeo inualida vt nihil ſuper eam innatare poſſit, ſed omnia vel ligno leuiora in profundum eant 193 aqua fontana, & eius natura 321 alia ſimilis *ib.* aqua Stygis 407 per eam iuſiurandum *ibid.* vbi aqua hæc & vnde manat 408 aquarum inopia 318
aquatilia animantia ſacra 131
aquiminaria Delphos à Cræſo miſſa 21
ara à Chiis donata 160 ara Apollinis ab Ariſteo extrui iuſſa 260 ara Dianæ Orthoſiæ 287 ara ventis ſtatuta in Thya 505 aras non extruũt Perſæ 62, aras primi ſtatuere Ægyptii 102 aræ & delubra præterquam Marti vbi non fiant 275
Arabiæ mons 103
arabia vbi ſita & quę & qualis regio 231
Arabes cum mulieribus ſuis vt miſceantur 92 Arabum fœdus cum Cambyſe initum 185 Arabes maximè fidem ſeruant inter homines 185
arabes Dario immorigeri 224
arabes tributorũ immunes 226
arabes Cambyſi præſto aduerſus Ægyptum 224 arabes millena talenta thuris Dario pendũt 228 arabes in exercitu Xerxis militantes 464. eorum dux & armatura 464. 465 arabes Xerxis equites 468
Arabum rex aquam in arida loca per canalem quomodo deportarit 185
Arabica regio 104 arabicæ regionis odor mirificus 233
arabicus ſinus 104. 268
Ararus fluuius 272
aratrum in Scythicam regionem cœlitus demiſſum 256
Araxus fluuius 93 qualis & quantus *ibid.*
araxes, contra ſolem orientem fluens 268
Arbalus Aridij pater 471
arbores fructus odore perinde ac vinum, inebriantes 93 arboribus victitantes homines 263
arbor, cui nomen eſt Ponticum 263
arbores omnes in Thera præter vnam aridæ factæ 309
Arceſilai 314
Arceſilaus Batti filius 313
Arceſilaus in Samum profugus 314 Arceſilai clades à Libybus accepta 314 arceſilai interitus, à fratre ſtrangulati 314 arceſilai ſucceſſor in regno Battus claudus 314 arceſilaus redux in patriam, oraculi immemor, eius dira facinora 315 arceſilaus eos qui in turrem Aglomachi confugerant, cremat 315 arceſilaus Cambyſi Cyrenen tradidit, tributum inſtituit 316
Arceſilai filia 180 Amaſis vxor *ib.*
Archander, Danai gener, Phthii Achæi filius 140
Archandri vrbs 140
Archelai vnde ſic dicti 356
archelaus Ageſilai filius 513
Archeſtratidas Athenagoræ pater 622
architecti ſolertia 151
architectus Eupalinus 210
architectus Rhœcus 210
architectus Mandrocles Samius 287
Archiæ & Lycopæ virtus ad Samum 208
archias alius Archiæ Samii filius 208
Archidamus, Zeuxidami filius 407
archidamus, Anaxandridæ filius 576
Archidices fama per Græciam 160
Archilochus Parius 6 eius Iambus trimeter *ibid.*
arcus vtendi Scytharum artificium 33 arcus ſemper intentus, rumpitur 178 arcus ab Æthiope Perſarum regi miſſus 192. 196 arcus Herculis 258
Arcadibus præſtantiores ſe iudicant Lacedæmonii 28 de eorum terra occupanda conſulunt oraculum *ibid.* arcades 68 arcadas aduerſus Spartam ſollicitat Cleomenes 407 arcadum prœlium 609
Ardys, Gygis filius, Sadyattæ pater, Sardium tyrannus, poſt patrem regnauit 7 ab eo acta *ib.*
Areius pagus athenienſium 545
arenæ cumuli Cambyſis exercitũ obruunt 194
Argadeus, Iouis filius 355
Argæus Philippi pater 580 Perdiccæ filius *ib.*
Arganthonii regis cum Phocenſibus amicitia 75
arganthonius Tarteſſi rex 74. 75 eius vitæ tempus, & mors 75
argentum apud Scythas non in vſu 280 argentum Aryandicum 316 argenti ferax Lydia 348
Argilus Græca vrbs 477
Argi lucus 409
Argiopius dictus Meloeis amnis 609
Argis & Opis virgines Hyperboreæ 267 earum hympi, ſepulcrum *ibid.*
Argon, primus Heraclidarum, Sardium rex 4 Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos *ibid.*
argos Græcię ciuitates omnes antecellens 1 argos viris deſolatum 411 argos Perſis quàm amica 493
Argos, lucum ſic dictum, capit Cleomenes, quum argos ciuitatem capturum ſe ſperaret 410 Argiuæ fœminæ à Phœnicibus raptæ 1 argiuarum mulierum furor & inſania 599. 600 argiui mercede à Piſiſtrato conducti, contra athenienſes 26 argiuorum regio 37 argiuorum cum Lacedæmoniis contentio de agro Thyrea 37 argiui cur ſe ſuperiores Lacedæmoniis dicant 38 argiui à Lacedæmoniis vincuntur 38 argiuorum lex 38 argiui cur tonſis capitibus quum antea criniti *ib.* argiui muſica præſtantes inter Græcos 242 argiui contra atheniẽſes ab Ægineta accerſiũtur 363 argiui auxilia negãt Ægineta 415 argiuorum quinquaginta Cleomenes interemit 410 argiuorũ ſerui res & magiſtratus dominorum ſuſcipiunt 411 à filiis cæſorum pœnam ſoluit eiecti, Tiryntheum obtinent *ibidem* eorum bellum diuturnum cum dominis *ibidem* argiuorum ſex millia à Lacedæmoniis interempta 491. 492 argiui cum Lacedæmoniis pacifci volunt, 491 partem imperii à Lacedæmoniis poſcunt 492 argiuorum reſpõſum de auxilio cõtra Medos ferendo 491. argiuorum nuntii Suſa miſſi 493 argiui, Perſæ in Græciam accerſitores 493 cur, *ibid.* argiuorum tyrannus Phidon 429 argiui contra Thebas cum Polynice militantes 595 argiuorum prœlium 600
Argippæi populi, qui: calui: eorũ victus 263 & alia *ibid.*
Argonautarum poſteri Minyæ, è Lemno eiecti, à Lacedæmoniis recepti, circa vtroſque acta 307
Ariazus Gergis pater 467
Ariabignes, Darii filius, præfectus claſſi Xerxis 470. 559 Xerxis frater *ibid.* eius interitus *ibid.*
in arida loca aquam quomodo per canalem deportarit arabũ rex 185
Aridius Nerbalus Arbali, dux in claſſe Xerxis 471
Aridolis Alabandenſium tyrannus 511
Ariena, Aſtyagi cur &, à quibus nuptum data 33 Alyattis filia 33 aries ſacra vrna à Thebanis ſepelitur 119
Ariaramnes 443 vir Perſa, amicus regis: ei cum Phœnicibus caput præciſum 559
Arii 227
arii in exercitu Xerxis militantes 464 eorum armatura & corũ dux *ibid.*
arii dicti Medi 463
arima Scythæ vnum vocant 264
Arimaſpi 234 viri vnoculi *ibid.* qui & vbi *ibid.* & 259
Arimaſpei verſus 260
ariolus Amphilytus Acarnen 260
Ariomardus, Artyphij germanus, Caſpiorum dux 464
ariomardus, Darii & Parmyis filius 466 dux Moſchorum & Tibarenorum *ibid.*
Arion Methymnæus, citharœdus 9 primus docuit dithyrambum *ibid.* delphino inſidẽs vectus ad Tænaron *ibid.* fabula

de Arione *ibid.* & 10 Arion in cuſtodia detentus *ibid.*
Arionis donarium apud Tenarum 10
Ariphron Xanthippi pater 431 576
Aripithes Scylæ pater 282 rex Scytharum *ibid.* quomodo occiſus 283
Arisba Methymnæis ſubiecta 70 cur, *ibid.*
Ariſtagoras Cymæus Æolum tyrannus 305
ariſtagoras Cyzicenus *ib.*
ariſtagoras, Molpagoræ filius, Hiſtiæi gener, ac conſobrinus 339 Mileti procurator *ibid.* à Naxiis exulibus ſollicitatur ad eos reducendos 340 rationes ab eo initæ & circa eum & Naxios acta *ibid.* ariſtagoras Artaphernii ſuadet Naxum ducere exercitum 340 ariſtagoræ cum Megabate diſſenſio Naxios iuuat 341. 342 ariſtagoræ bellum contra Perſas diſſuadet Hecatæus 343 ariſtagoras à Dario deficit 343 Mileſiorum ſtatum immutat, tyrannides alias euertit 343. 344 Spartam miſſus ad ſocietatem comparandam 344 eius oratio ad Cleomenem pro auxilio reportando 347 eius & Cleomenis collocutiones 347. 348 *& ſ.* circa eos acta *ibid.* ariſtagoras ad filiam Cleomenis admitti vult 348 admiſſus quale reſponſum tulerit 348 Sparta excedit 349 ariſtagoras, vir ſolers & prudẽs in quo lapſus 349 à Cleomene eiectus Athenas venit 371 eadem proponit quæ Lacedæmoniis *ibid.* voti compos fit & quomodo 371 ariſtagoræ oratio ad Iones, eos ad defectionem ſollicitans 371. 372 conſilium Ionibus damnoſum 371 expeditio contra Sardis 371 372 ariſtagoras mentis impos 380 de fuga deliberat *ibid.* eius varia conſilia in tantis perturbationibus *ibid.* ariſtagoras cũ exercitu in Thracia interemptus 380 ariſtagoras Mileſius Perſarum ſeruus 439
Ariſtagoræ frater Charopinus 372
Ariſtagoras Heraclidis filius 343. captus *ibid.*
Ariſtagoras Hegeſiſtrati pater 622
Ariſteas Adimanti filius 485
Ariſteus Proconneſius, verſificator, Caſtrobii filius 259
De Ariſteo ſermo 260. 261 *& ſeq.*
Ariſtides Lyſimachi filius, 555. 561 Athenienſis, in exilium à populo eiectus 555
ariſtides Themiſtocli haud amicus 554 ſimultatem miſſam facit pro bono communi patrię *ibid.*
ariſtides vir optimus Athenienſium atque iuſtiſſimus 555 ariſtides nuntium affert Græcos vndique ad Salaminem circumuentos 555. 556 ariſtidis res geſtæ 561 ariſtides dux Athenienſium ad Platæas 597
Ariſtocrates, Caſambi pater 407
Ariſtocyprus, Soliorum rex 377 Philocypri filius *ibid.* eius interitus *ibid.*
Ariſtodemus 308 eius liberi *ibid.*
ariſtodemus 398 eius interitus *ibid.*
ariſtodemus 523
ariſtodemus à Leonida remiſſus 523 fugax dictus, *ibid.* ariſtodemus probro notatus 523 culpam in pugnam ad Platæas delet *ibid.* ariſtodemus qui ſolus trecentorum quòd ex Thermopylis euaſiſſet, dedecus accepit & ſi præclarè ad Platæas ſe geſſit, inuidiam tamen non vitauit & detractionem 615 honore de fundtorum caruit *ibid.*
ariſtodemi vxor Ægina 398
Ariſtodemus, Ariſtomachi filius 514. 576
Ariſtodicus, Heraclidis filius, Cumæus 73. ariſtodici acta circa Pactyam 73 oraculum tentat *ibid.*
Ariſtogiton & Harmodius, Gephyræi, interfectores Hipparchi 351
Ariſtolaidis filius Lycurgus 24
Ariſtomachus 398
Ariſtomachus Cleonidæi filius 514
ariſtomachus Cleodæi filius 576
ariſton Byzantius 305
Ariſton rex Spartæ 402 circa eius vxores duas & tertiam acta 402 ariſtonis commentum vt Ageti vxorem ſibi ducat 403 ariſton Demarati pater 403 eius dictum ſuper filio nato *ibid.*
Ariſton & Anaxandridas Spartiatarum reges 29
Ariſtonis vxor ex heroẽ Aſtrabaco grauida 405
Ariſtonice Pythia 487
Ariſtonymus Cliſthenis pater 428
Ariſtophantus, Cobonis pater 404
Ariſtophilides Tarentinorum rex 244 exploratores Perſas detinet *ibid.*
Arizanti Medorum gens 48
arma Martia ſponte extra templũ Delphicum apparent 540 arma Perſarum 455 armorum genera populorum qui erant in Xerxis exercitu 462. 463. 464. *& ſeq.*
armatura comitatus Xerxis in Græciam 455 armatura Maſtii optima 593
Armenii cum Xerxe militantes 465 eorum armatura & dux *ibid.*
Armenus mons 32
Arpoxais Targitai apud Scythas filius 256
Arſamenes, pater Hyſtaſpis Darii patris 96
arſamenes Darii filius, Vtiorũ & Mycorum dux 464
Arſames Darii filius & Artyſtonæ Cyri filiæ 465 dux Arabum & Æthiopum *ibid.*
Arſannes 443
artaba, menſura Perſica 88
Artabanus, bellum cõtra Scythas Dario diſſuadet 285
artabani, Hyſtaſpis filii, Darii fratris, Xerxis patrui, oratio, qua diſſuadet bellum Græcis inferre 440 artabano interdictum Xerxem ſequi in Græciam *ibid.* artabanus in regio ſolio ſedet, in cubili regio dormit, regis amictum induit 445. 446 artabani oratio priori cõtraria 446 artabanus comes expeditionis in Græciam, cui antea fuerat interdictum 456 artabanus, belli in Greciam diſſuaſor, Tirintatæchmæ pater 467 artabani ſententia de Xerxis expeditione, eius cum Xerxe colloquium, vtriuſque rationes 457. 458 *& ſeq.* artabanus domum à Xerxe remiſſus 459. 460 ei ſceptrũ à Xerxe permiſſum *ibid.*
artabanus Artyphij pater 464
artabanus Bagaſacis pater 466
artabanus Tigranis pater 536
Artabates Pharnazatris pater 464
Artabazi filius Tritæchmes 88
artabazus Choraſmiorũ & Parthorum dux, Pharnacis filius 464 artabazus, Pharnacis filius, vir illuſtris 574 eius res geſtæ *ibid.* cum Mardonio remanet in Europa *ibid.* artabazi exercitum ad Potidæã maris æſtus & reſtagnatio affligit 575 cauſa tanti mali vnde orta *ibid.* circa artabazum & Potidæenſes acta 575 artabazis Pharnacis filii, cum Mardonio colloquium, & conſilium eiuſdem de pugna non incipienda 602 artabazus, diſſuaſor relinquendi in Græcia Mardonii & pugnæ contra Græcos à Mardonio ſuſcipiendæ 612 eius conſilia & res geſtæ & fuga, defuncto Mardonio 612. *& ſeq.* artabazus fuga quomodo per Theſſaliam ſit elapſus 621
Artace 392 incenſa *ibid.*
Artacia vrbs 260
Artachæus Artæi pater 448
Artachæus, Hotaſpis filius 463
Artachæes, foſſæ apud Acanthum faciendæ præfectus 478 eius interitus *ibid.* ſtatura *ibid.* funus *ibidem*
artachæi ſacrificatur ab Acanthiis ex oraculo 478
artachæus Artayntæ pater 575
Artæus, artachæi 448
artæus azanis pater 464
Artaphernes Darii frater ex patre, Sardibus præfectus 338. 358 artaphernes ſolicitatur ab ariſtagora ad reducendos Naxiorum exules 340 circa eos acta *ibid. & ſeq.* artaphernis exercitus ariſtagoræ miſſus, duce Megabate 341
artaphernes contra Iones delectus imperator 380 res geſtæ *ibid.* artaphernis dictum 381
artaphernes, artaphernis Darii fratris filius, contra athenas miſſus 416
artaphernis filius, Datis ad Marathonem collega, 466 dux Lydorum & Myſorum *ibid.*
Artaxerxes filius Xerxis 475. 493
Artayctes, Choraſmis, dux Macronum & Moſynœcorum 466 Seſti præfes *ibid.* artayctes Xerxis prætor 633 præfectus Seſti *ibid.* vir ſacinorofus in Proteſilai pecunias *ibid.* in mulierum concubitibus *ibid.* in fœminas in templo Proteſilai 452 in manus atheniẽſium vt venerit 634 ſuſpenſus p. 625 ſuſpenſus filio ante patris oculos ſaxis obruto 634 alia circa eum acta *ibid.* eius auus paternus artembares 635
artayctæ filius coram patre ſaxis obrutus 634
Artayntes Artachæi, dux claſſis à Xerxe relictæ 575 artayntes dux in claſſe Perſarum, profugus 627 artayntes probris impetitus à Maſiſte 629 Maſiſtem interficere vult *ibid.* à Xenagora humi eliditur 629
Artaynta, Maſiſtæ filia, Dario filio à Xerxe collocata, & ab eodẽ adamata 630
Arteatæ, Perſarum genus 60
Artembares vir inter Medos clarus 54 artembaris filius à Cyro verberibus affectus inter ludendum *ibid.* artembaris querelæ propter verbera filio inflicta 54. 55.
Artembares auus paternus Artayctæ qui apud Perſas orationem habuit 625 quam, *ibid.* eius oratio ad Cyrum de Perſica regione relinquenda & meliore eligenda 635
Artemiſia contra Græcos expeditionem ſequuta 471 eius genus & animi præſtantia, virilitas *ib.* eius imperium *ibid.* ad bellum ſponte animata *ibid.* artemiſiæ naues poſt Sidonias illuſtriſſimæ 472 ſententiæ inter ſocios omnes, optimæ *ibid.* artemiſiæ conſilium de non tentanda ad Salaminem pugna 551 prudens *ib.* ſed non vincit 552 artemiſiæ facinus, quo ſeruata eſt & à Xerxe laudata 558 artemiſia nauẽ Calyndenſem impingit & demergit 558 artemiſiam inſequitur Aminias Palleneus, & vt ſeruata 560 præmium propoſitum ei qui viuam cepiſſet, & quantum *ibid.*
artemiſia in concilium à Xerxe adhibita: de relinquenda Græcia eius conſilium 564 Artemiſiam dimittit Xerxes, deducendos ei dat liberos regios 565
Artemidis. i. Dianæ, templum 504
Artemiſium 267. 503
Artimpaſa, Venus 275
Artiſcus amnis 288
Artobazanes, Darii filius, cũ Xerxe de regno contendit 436
Artochmes, Darij gener, Phrygũ & Armeniorum dux 465
Artontes, Bagæi pater 240
artontes, Mardonii filius 620
Artoxerxes id eſt, μέγας ἀρήϊος, magnus bellator 417
Artybius vir inter Perſas eximius 376
Artybii interitus *ibid.*
Artybii equus qualia edoctus 377
Artyphius filius Artabani, Gandario. um & Dadicarũm dux 464

artyphius Ariomardi germanus 464
Artyſtona ex vxoribus Dario maximè adamata 465 cum talari ex auro tunica à Dario efficta *ibid.* Gobryæ mater *ibid.* Cyri filia *ibid.*
arura quid 175
aruſpex Deiphonus 623
Aryandes Ægypti prætor à Cambyſe factus 316 eius mortis cauſa *ibid.*
aryandicum argentum 316
Aſbyſtæ Libyes 317 eorum deſcriptio *ibid.*
Aſcalon Palæſtinæ vrbs 49
aſchy, quid 263
Aſia, Promethei vxor 271
aſia qualis & quanta 268 aſia Libyæ par 270 aſiam Europæ parem faciunt nõnulli 267 aſia India tenus habitatur 268 aſiæ nomen vnde fuerit impoſitum 271
aſiam Perſæ putant ſibi neceſſitudine coniunctam 3 aſiæ ſuperioris imperio potiti aſſyrii, & quãdiu 46 aſiam ſubigit Phraortes 48 aſiæ imperium amittunt Medi 49 aſiæ imperio Scythæ potiuntur *ib.* aſiæ imperium tenuerunt Scythæ annis 28 p. 50
Aſiæ quædam planities 234
Aſias tribus, Sardis ſic vocata 271
Aſina ciuitas 553
aſinos ſingulos ſingula nauigia per flumen Babylonem commeantia, eóſque viuos, habentia 90 aſinorum vox Darianis multum auxiliatur contra equos Scytharum, quomodo 301 aſinos, fugiens Darius, in caſtris relinquit, cur 303.304 aſini cornibus præditi, vbi 324 aſini nunquam bibentes 324
aſinarii cum matre Demarati concubitus 405
Aſius Cotyis filius, filii Manei, 271 Aſiam denominauit *ibid.*
Aſmach, id eſt, ſiniſtræ regiæ aſſiſtentes 112
Aſonides 505
Aſopii 589
Aſopi filiæ Thebe & Ægina 360
aſopus amnis 512.589.597 Thebanis limes factus ab Atheniensibus 422
Aſopodorus Timandri filius 613
Aſpathines è Perſarum primoribus 215 in ſemore percuſſus à mago 219
aſphaltus Babylonica 82 aſphaltus è puteo hauritur, vbi 426
Aſſa vrbs 480
Aſſeſus, & Aſſeſſia Minerua 8
Aſſyria, quæ & vbi 107.268 eius ſiccitas 89 eius oppida celeberrima 81 horum eſt Ninus 48
aſſyrii à Græcis dicti Syrii 463 aſſyrii quandiu Aſiæ ſuperioris imperio potiti 46 ab aſſyriis Medi deficiunt 46 aſſyrii ab illis ſubiguntur 50 *Alia de aſſyriis vide* 46.48. 49. 50. & 81. 89. 463
Aſter, Anchimolii pater 353
Aſtrobacus heros, Demarati pater 406 eius conditorium *ibid.*
Aſtyages, Cyaxaris filius 19 Medorum rex 32.33.50 auus maternus Cyri 34 eius dominatio à Cyro ſublata 19 à Cyro capitur 32 bello victus, tenetur 34 eius filia, Mandane 50 *De Aſtyage plura vide* 50.51.55.56.57. 58. & 60.61.62
aſtyagis & Crœſi affinitas 32 vnde orta *ibid.* & 33
Aſychis Mycerini ſucceſſor 160 res ab eo geſtæ *ibid. & ſeq.*
Atarbechis vrbs 118
per Atarnem ad vrbem Carinam itur 456
in Atanitide regione eſt Malena 390 atarneus ager, qui & Myſius 74.565
atarnes fluuius 272
Atarnes Hydaſpis Arſamæi filius 521 Darij regis frater *ibid.* Phrataguanæ pater 521
Athamas Æoli filius inito cũ Ino conſilio, necem Phryxo machinatur 511 athamantis domum ac fanum veneratur Xerxes 512
Athenades Trachinius 517
Athenagoras, Archeſtratidæ filius, legatus Samius 622
Athenæ, Ionicarum vrbium ſola quondam inſignis 67 earum tyrannus Piſiſtratus 24 tyrannis liberatę 351.353 captæ 544.585 earum muri à Medo ambuſti 359 à Mardonio incenſæ 589
atheniensium origo vetus 497
athen. ſub Pelaſgis, erant Pelaſgi, Cranai dicti: ſub rege Cecrope, Cecropidæ: Brechtheo imperium adepto, Athenienſes vocati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio 542.543
Iones appellitari nolebãt 67 Ionibus auxiliantur aduerſus Perſas 371 Iones ab illis deſeruntur 373 inter Græcos ſapientia primi 25 eorum prudentia 529. 596 eorum virtus in prœlio 614. 627 laus fortitudinis ad Marathonem ab illis parta 419. 424. 596 athenienſ. trecẽtorum virtus 592 athen. Græciæ liberatores, & regis repulſores 486 nautici primùm facti 489 in pugna nauali præſtantiſſimi p ſt Æginetas 560 atheniensium vires è nauibus quantæ 548 *vide Athenienſes & Ægineta.*
Atheniensibus leges à Solone cõditæ 12 iureiurando à Solone adacti ad eas ſeruandas *ib.* Athdiis duodecim rem diuinam facientes 421 atheniensium filij Naxum à Piſiſtrato tranſlati 27 atheniensium vxores vxorem & liberos Lycidæ lapidibus obruerunt, poſt obrutum à ſuis maritis Lycidam 585 Athen. vxores quendam, qui vnus ex omnibus erat è bello redux, fibulis cõfecerunt 363 propterea earum veſtis Doris in Iadem mutata 364 atheniensium vxores à Pelaſgis raptæ 433 atheniensium pryraneum 68 atheniensium tribus 356 quando earum nomina fuerint immutata 356 athen. panegyries, *id eſt, publici conuentus* 423 atheniensium edictum 541
atheniensium imperio vt potitus ſit Piſiſtratus, & quæ poſtea fecerit 25.27 athen. tyrannis liberati omnium Gr. primi 355.360 ſub tyrannis infirmi, parta libertate validiſſimi 365 atheniensium duo potentiſſimi poſt tyrannos pulſos, Cliſthenes & Iſagoras 355
athen. & Laced. Græcorum præſtãtiſſimi 23 ath. quantum Lacedæmoniis deferãt 497 ath. ad murorum oppugnationem Lacedæmoniis antecellunt 614 atheniensium vxores & liberos alere volunt Laced. & alii ſocii, durante bello Medico 582
atheniensium pulchræ res geſtæ præ Tegeatis 595 atheniensis Tegeatis digniores habiti *ibid.*
atheniensis inter & Æginetas geſta 362.397.414.416.489 in Atheniẽſium & Æginetarum præſidio mare contra Xerxem 513 atheniensis in pugna nauali præſtantiſſ. poſt Æginetas 560 Græcorum preſtantiſſ. in pugna nauali ad Eubœam 528. 533 atheniensium duces nolunt ferre Græci claſſiarii 528
atheniensium prœlium cum finitimis apud Eleuſinem 13 contra Peloponnenſes egrediuntur 358 eos vincunt *ibid. & ſeq.* atheniensium conflictus cum Medis 424 eorum exercitus vt inſtructus 413
atheniensium contra Caryſtios bellum 628 atheniensis Seſtũ obſident 632 atheniensis vrbem deſerunt 541
atheniensium arx occupata à Cleomene 358 vrbem deſeruntur 541.542 atheniensis ſuperſtites cum arce obſeſſi 544. 545 vt capti & tractati 545
atheniẽſes Sardis mittunt ad contrahendam cum Perſis ſocietatem 358 Dario terram & aquam promittunt legati, *ib.* eo nomine accuſati *ibid.* Sardis inuadunt 435 apud Darium ſemper inſimulati 416 contra eos expeditio ſumpta *ibid.* atheniensium victoria de Perſis 424 atheniensium iniuriæ Perſis illatæ 439 initium pugnæ contra barbaros fecerũt 557 præcipui Perſicæ cladis autores 558 in Salaminem quomodo tranſierint 585
inter athen. Hippiam & Artaphernem geſta 370.371
atheniẽſium legatio Spartam miſſa 586 athen. oratio 586 athen. orationes duæ 582
Attica multo magis ad auſtrum vergit quàm Lemnus 434 attica Cherſoneſus 435 attica regio non equitabilis 589 attica gens, quæ Pelaſgica erat, quum in Hellenes tranſiit, linguam Pelaſgorum perdidit 23 atticus medimnus 88 medimnus farinæ, *non adiecto vocab.* atticus 400 atticarum fœminarum veſtis Doris in Iadẽ mutata 363 atticarum mulierum cædes, poſt cæſos earum filios 434 attica oppreſſa à Piſiſtrato 24 atticã quater ingreſſi Dores 359 atticæ magnam partem vaſtant Perſæ 419
Athos mons 396.448 eius deſcriptio *ibid.* circa athon iactura claſſis Perſicæ 416 eum effodiunt Perſarum copiæ 448 *vide &* 480
Athres fluuius 272
Atrhibitana plaga 175
Atlas fluuius 272
atlas mons 322 eius deſcriptio 322
atlantes ſolem cur execrantur, 322 vnde dicti *ibidem* • atlantes, homines innominati 322 eorum deſcriptio *ibid.*
atlanticum mare 93
Atoſſa, Smerdis ſoror 214 atoſſa Cambyſis ſoror & Smerdis, eadem Cambyſis vxor & magi 224 pòſt Darii *ibid.* Xerxis mater 436 atoſſæ vlcus in mamilla, à quo & quomodo ſanatum 242 atoſſæ potentia apud Darium 436
Atramyttium vrbs 456
atrayntes, Itramitis filius, dux eorum qui Pactyes vocabantur 464
Attaginus, Mardonium conuiuio excipit Thebis 589, *vide* & 620 *Attica, vide poſt Athenæ & Atheniensis*
Atys Crœſi filius, 4 interæquales primus 15 de aty filio ſomnium Crœſi 15 ſomnio territus accipit filio vxorem Crœſus 15
atys, pater Lydi, à quo totus pop. cognominatus eſt Lydius 4 atys, Lydorum rex, Manis regis filius, Tyrrheni pater 45
AVchatæ Scytharum genus 256
AVras & Atlas fluuii ex Hæmi iugis fluentes 272
auri maiorem partem quomodo Indi ſibi comparent 230. 231 aurũ apud Indos multi & ſpatioſi mõtes ſuggerunt *Cteſ.* 682 auri magna copia in ſeptentrionalibus Europæ plagis 234 auri ramenta quæ è Tmolo deuehuntur 44 auri ramẽta è quodam lacu vt virgines è limo extrahant 325 auri immenſa vis à Gyge Delphis dicata, & donatæ pateræ aureæ ſex, pondo triginta talentorum 6 auro & argento referta tentoria 618 ex auro & argneto à quo primùm percuſſi nummi 44 aurum adhibent ad omnia armorum genera Maſſagetæ 99 auro & argento conſtrati lecti 618 auro merces commutant Carthag. cũ Libybus 326 aurum pro ære mercãtur Æginetæ à ſeruis 618 auro quantum ferre poſſit donatur Alcmæon à Crœſo 427 aurum ſacrum à regibus cuſtoditum apud Scythas 256 aurũ quod erat in Theſauris Darii, quomodo liquefieret & ſeruaretur 227 omne aurum vrbis atque argentum è muris diſperſit in Strymonẽ Boges 475
aureus tripes apud Delphos 618 aurea phiala in balteo Hercum Cyro conflictus 87 babyloniorum rebellio, ad bellum apparatus 249 obſidentur 250 mulieres ſtrangulant, ne rem frumentariam abſumant *ibid.* babyloniorum tria millia patibulis affixa 253 babyloniorum tyrannus Labynetus 35 babylonii reges 84
Babylonica regio 89
Babylonicum talentum quid valeat 225
Bacchi feſtum 122 & eius ſacra 134 à Smyrnæis celebrata 69
bacchi delubrum 287
Bacchanalia Scythæ cur improbant 283
Bacchiadæ apud Corinthios 366
Bacidis oraculum 534.403 de pugna nauali Xerxis 561
Bactrii in Xerxis exercitu militãtes 493 eorum dux & armatura 463.464 Bactrii Xerxis equites 468
Badres Paſargades nauticis copiis dux contra Barcæos 316 Badres Hyſtanis filius, Cabeleum & Milyarum dux 466
Bagæus, Artontis filius, ad Orcetẽ interimendum delectus 240 bagæus Mardontis pater 575
Bagaſaces Artabani filius, dux Thracum 466
balteus Herculis 258 in extrema commiſſura habens phialam auream *ibid.*
barba prolixa naſcẽs ſacrificæ ſeu antiſtitæ Mineruæ, eſtominoſa 80. 565 barbam quibuſvis aliis hominibus promiſſiorem geſtant Pygmæi *Cteſ.* 681
barbara gens minus dextra quàm Græca 25 *vel potius*, minus dexteritatis habet. barbaros potius quàm Græcos in mortuum fœuire decet: atque hoc illis exprobratur 618 barbarorum vociferatio in pugna 610 barbarorum fuga cum Artabazo 612 barbarorum ingẽs ſtrages 425.514
Barcæ, nomen vici Bactrianæ regionis, barcæis donati 329
Barce à quibus & quomodo condita 314 obſeſſa 327
barcæi Cambyſi ſe dedunt 187
barcæi, interfectores Arceſilai 316.317 circa eos & Perſas acta 327 barcæi à Pheretima, Arceſilai matre, vt miſere tractati 328 barcæi ad Darium tranſportati, vico Bactrianę regionis donati 329
Bares dux Cyrenen vult diripi 328 obſtat Amaſis *ibid.*
baris nauigii nomen 140
Baſilides Herodoti pater 576
baſſaria, ferę quædam 324
Battus rex, Polymneſti filius ex Phronima concubina 309.311 batti vitium linguæ, 311 vnde dictus ſit battus 311 batto regi honores habiti 314 batti filia Amaſis vxor 180 battum Libyes regem appellant 311 Battus Arceſilai pater 313 Battus Zoę conditor *ibid.*
Battus claudus, Arceſilai ſucceſſor 314
Battus tertius, felix appellatus 313
Battiadæ inter cæteros barcæos cur non direpti 328
de beatitudine Crœſo interrogãti, Solonis reſponſum 12 beatus ante obitum nemo appellandus 14.15 beatus ex viuentibus nemo 40 beatiſſimum omnium Tellum Atheniensem cur Solon iudicarit 12 beatos poſt Tellum Atheniensem quos iudicarit Solon 13 beatum ſe prædicat Xerxes 456 beatorum inſula, regio ſic dicta 194
beccos, id eſt, panis, Phrygia lingua 101 prima vox à pueris edita coram quibus nemo vocem edidiſſet *ibid.*
bellariis multis vtuntur Perſæ 63 *Bellum.* In bello quomodo ſe gerant Scythæ erga mortuos & captiuos 277 E bello & rapto viuere, pulchrum apud Thraces 331 *Bella varia ab Herodoto deſcribuntur, quorum vnum quodque, vide in nominibus eorum à quibus geſtum eſt.*
Belus, cuius nepos Argon, Sardiũ rex 4 belus Cephei filius 463
Bermius mons 579
Beſſi vaticinantes 477
beſtiæ apud Ægyptios ſacræ 128. 129. *& ſeq.*
Bias Prienæus, Sardis à Crœſo interrogatus, quid reſponderit 11 eius ſaluberrimum conſilium Ionibus datum 77
Bias Melampodis frater 600
Biſaltes, Apollophanis filius, Abydenus 389
Biſaltia regio vbi 477 Biſalteorum rex & terræ Creſtonicæ 570.571 eius admirandum facinus *ibid.* contra Græcos militare non vult *ibid.* quomodo filios qui contra Græciam militarant, puniuit 571
Biſanthes vrbs in Helleſpõto 485
Biſtonie lacus 476
Bito & Cleobis beati à Solone poſt Tellum Atheniensem iudicati 13 bitonis & Cleobis interitus *ib.* eorũ effigies apud Delphos collocatæ *ibid.*
Bithyni à Crœſo ſubacti 12 bithyni, Thraces pòst dicti 466
Bœbeis lacus (*vel potius* palus) 482
Bœotia 123 bœoti 513 bœoti OEnoen Atheniensium occupant 358 bœoti Chalcidenſibus auxiliantur 359 eorum captiui & clades 359 bœoti cum Medis vniuerſi ſentientes 539 bœotorum equitatus quantopere iuuerit Mardonii milites fugientes 613
Boges à Xerxe valde laudatus 475 in rogum ſe coniicit *ibid.*
Bolbitinum oſtium 107
Bongrus fluuius 272
bonis hominibus vſuuenit vt malos habeant ſeruos 551
Boreas Atheniensium gener, quomodo 508. 509 boreas contra Xerxem inuocatus, eius claſſem perdit 509
Boryſthenes fluuius 256.272.274
boryſthenitarũ emporium 260
boryes feræ vbi gignantur 325
boues erga quomodo ſe gerãt Ægyptii 108. 117. 118 boues apud Cyrenæos vt colatur, propter Iſidem 323 bos Iouiimmolatus à Demarato quibus iuramentis adhibitis 405 boum loco ſuuenes duo iugum ſubeũt, & plauſtrum quo mater vehebatur, ad templum trahunt 13 bobus vbi cornua non ſuccreſcant 265 boues præpoſterè paſcentes 321 cornua inflexa anterius habentes *ib.* boues agreſtes prægrãdibus cornibus, vbi 481 boues Pygmæorum quales *Cteſ.* 681
Boſphorus Cimmerius 259 boſphorus Thracius 285 boſphorus Thracius iunctus 441
Boſphorus Chalcedonius 286
Bottiæi, populus 507.574 bottiæis terra ſiue bottiæicus ager 480. 481
Branchidę, populus, vbi oraculum Apollinis 19 branchidæ Mileſiorum, ſiue oræ Mileſiæ, vbi oraculum Apoll. & donaria Crœſi 19.43.72
è Braurone fœminas Atheniensiũ prædati Pelaſgi 307
Briantica regio, antè Calaica 476
Bryges, qui poſtea dicti Phryges 465
Brygi, populus 507
bubali 324
Bubares, Megabyzi filius 337.448. 578
Bubaſtis vrbs 126. 171 bubaſtis Ægyptiacè, Diana 161.171
Bubaſtis, Diana ſic appellata 171 bubaſtiana plaga, ſicut Thebana, vna è plagis Calaſirium 175
Bucolicum oſtium Nili effoſſum 107
Budii, Medorum gens 48
Budini populus 262.293
Bulis Spartiata, Nicolai filius 484 *item alius* Bulis, Nicolai pater 485
Bura Achæorum 68
Buſæ, Medorum gens 48
Buſiris vrbs 126 buſiritana plaga 175
Butis, (*vel potius* Buto) vrbs Ægypti, vbi oraculum Latonæ 134.170
Byblesia 80
byblus Ægyptiorum 138 eius deſcriptio *ibid.*
Byzantium ab Ionibus ſubactum 373
Byzantii ab Otane capti 338

C

Cabalii, populus 225
Cabales, exigua gens, circa mediam Auſchiſarum plagam. *ſed alia etiam eſt ſcriptura*, Bacales 318
Cabelees Meones, qui & Laſinii 466 cum Xerxe militantes *ibid.* eorum armatura & dux *ibid.*
Cabirorum ſacra 123 Cabirorum templum quod ſoli ſacerdoti licet ingredi 200
Cadmeæ literæ *vide* poſt Cadmũ
Cadmus Tyrius 123 Cadmus, Agenoris filius, Europam quærens, Theram appellit 308
Cadmus, Semeles pater 165

Cadmus Polydori pater 352 Cadmi in Bœotiam aduentus 123. 351 Cadmei 68. Cadmei Pelasgos eiiciunt 23 Cadmei ab Argiuis eiecti 352 in Cadmeos expeditio Athenienſium 595
Cadmeæ literæ 352 Cadmea quædam victoria Phocenſibus obtigit 76
Cadmus Cous, Scythis filius 498 eius iuſtitia *ibid.* tyrannidem deponit *ibid.*
Cadytis, magna Syriæ vrbs 172 à Neco rege occupata *ibid.* vrbs Aſſyriorum Palæſtinorum, non minor quàm Sardis 184
Caicus ager qui erat Myſorum 390 Caicus fluuius 455
Caira veſtis 364
calamus Indicus *Cteſ.* 679
Calantiæ Indi 228 *Vide* Callatiæ
calaſiris veſtis nomen 134
Calaſiries Ægyptii pugnatores 174 calaſiries ſoli arti militari operam dant 175 *Vide plura ibid.*
calaſirium plagæ 175
Callatebus vrbs 451
Callatiæ, Indi 200 parentibus veſcuntur. *At pag.* 228 *Vocãtur* Calantiæ
Calliæ Phænippi filii odium in tyrannos 425 ſolus bona Piſiſtrati Athenis eiecti auſus emere 426 *alia de eodem, ibid.* Callias filiabus nuptum dat ex Athenienſibus quem quæque diligat 427
Callias Eleus Iamideorum vaticinus 346 à Crotoniatis accerſitur *ibid.*
Callias Hipponici filius 492
Calliades ſummum Athenis magiſtratum gerit 544
Calliades & Timaphernes in pugna ad Thermop. Xerxi dant conſilium *Cteſ.* 665
Callicrates, eius virtus, eius dictũ & interitus 615 callicratis ſepulcrum apud Lacedæmonios 620
Callimachus Aphidneus polemarchus 422 eius virtus & interitus 424
Callippidæ populus Scythię: iidẽ & Græcoſcythæ 261
Callipolitani 494
Calliſta inſula 308
Calui homines cuiuſdã regionis, ab ipſo natali, itidémque fœminę caluæ 263 calui pauciſſimi apud Ægyptios 187 quid caluitiei obſtet *ibid.*
Calydnii 471
Calyndici montes 79
Calyſtrii apud Indos *Cteſ.* 684
Cambyſes, Cyri pater 19. 96.
Cambyſes Cyri & Caſſandræ Pharnaſpo genitæ filius 53. 96. 100. 183
Cambyſi tradita in matrimonium Mandane 50 regnum Cyri ſuſcipit 100 eius cum Græcis in Ægyptios expeditio *ib.* quid eum præcipuè mouerit aduerſus Ægyptios 183 Ægypto potitus 181 Cambyſen ſibi vendicant Ægyptii 183 ex Apriæ filia genitum *ibid.* aduerſus Amaſin exercitum ducit 182. 183 cambyſes cum Arabum rege fœdus init 185 cambyſi dedunt ſe Libyes & alii munera mittunt 187 cambyſis varia bella 190 cambyſis ſtulta & temeraria expeditio in Æthiopas 193 cambyſes iubet Ammonios diripere & Iouis oraculum incendere 193 de Cambyſis inſania *Vide* 193. 194. 196 & plura de eodem *iisdem pag. & ſeq.* item 200. 203. 210. 212. 213 necnon 225 236
Camarina, quondam Syracuſanorum 494 Camarina euerſa à Gelone 495
Cameirus ciuitas 68
cameli 36. 468. 481 cameli Indorum 230
Camic us oppidum ab Acragantinis habitatum 501 eius obſeſſio *ibid.*
Campſa vrbs 480
Canaſtræum promontorium 480
Candaules, Myrſi filius, Sardium tyrannus 4 candaules 3 Myrſilus à Græcis cognominatus 4 Sardium tyrannus *ibid.* ad Alcæo Herculis filio oriundus 4 vxorem ſuam conſpici nudam à Gyge cupit 405 eius conſilio & dolo interimitur 6
Canobus 140 canobicum Nili oſtium 107. 146
caput nullam futuram habens 619 in capitibus inimicorum cęſorum potant Scythæ 277 ea vt ornant *ibid.* capita animantiũ non deguſtant Ægyptii 117 capita deradunt Mileſii in luctum Sybaritarum 387
Capita quercus, locus ſic dictus, aliter, Tria capita 601
Cappadociæ fertilitas 32 eius quidam locus Pieria 34 cappadoces à Græcis Syri nominati 32. 348. 365 Phrygibus confines 348 cappadocibus bellũ infert Cræſus 32
capras Mendeſii cur non mactent 121 caprarii quo in honore apud Mendeſios 12
Capreæ & bubali apud Libyas 324
captiui immolati, & quomodo 276 captiuos ſuos quomodo tractant Tauri 292
Car fratres habuit Lydum & Myſum 78
Caria, pars Ioniæ 66 à Perſis capitur 389
Cares *Vnde* orti 78 à Cræſo ſubacti 102 eorum tria inuenta 78 *de caribus alia Vide* 78. 80. 126. 169. 186. 378. 379. 387. 470
Caricæ mulieres 68. 69
Carius Iupiter 355. carii Iouis delubrum apud Mylaſſos veturtiſſimum 78
Carcinitis vrbs 275. 291
Cardamyla Laconica 553
Cardia vrbs 392
Carina vrbs 456
Carinus Euæneti pater 503
Carmaniorum dominus Tanyoxarces *Cteſ.* 660
Carnia feſta 514
Carpis fluuius 272
de Carthaginienſibus & de bellis quæ ab illis aut aduerſus eos geſta ſunt lege pag. 76. 190. 499
Caryſtus 265 obſeſſa 418 in deditionẽ Perſarũ venit *ib.* Caryſtii pecuniã dãt Themiſtocli 569 contra Athen. bellum gerunt 628 Caryſtiorum ager ſiue caryſtius ager 628 vaſtatur 572
Caſambus, Ariſtocratis filius, Athenienſibus traditus ab Æginetis 407
caſiam quomodo comparant Arabes 232 vbi & quomodo naſcitur *ibid.*
Caſius mons 172. 184
Caſmena oppidum 495
Caſpatyrus vrbs 229. 270
Caſpii 226. 227 Xerxis equites 464. 468
Caſpium mare 93. 94
Caſſandane mater Cambyſis, Cyri filij 100. 183
Caſſiteros, *id eſt, ſtannum* 234 caſſiterides inſulæ *ibid.*
Caſſius mons 102
Caſtalia loci nomen 541
Caſthanæa vrbs 506
caſtor & Pollux Tyndaridæ 119 caſtores in quo lacu capiuntur 294 horum teſticuli morbis matricis auxiliantur 114
caſtra Tyriorum, locus ſic dictus 146
Caſtra, nomen loci Ionibus & Caribus ad habitandum, in Ægypto dati 169
Caſtrobius, Ariſtei pater 259
Catadupi Ægypti, vel potius Catadupæ 107
Cataractes amnis Mæandro par 450
Catiari & Traſpies, Scytharum genus 256
Caucaſus mons 94. 228 eius altitudo & alia quæ in eo ſunt 94 eius incolæ 228
Caunus ab Harpago capta 81 ad Iones deficit 374 cauniĩ 79
Cecrops rex 543 vnde cecropidæ dicti Athenienſes *ibid.*
Ceiorum cœnaculum Delphis 267
Celænæ, vbi Mæandri fontes 450 pellis Sileni Marſyæ *ibidem*
Celtæ populus 114 omnium extremi in Europa ad ſolis occaſum 273
Centum appellatæ inſulæ 70
Ceos & Cynoſura 554
Cepheus Andromedæ pater 463. 492
Cephiſus Thęæ pater 505 cephiſus amnis 539
Ceraunius ſinus 80
Cercaſorum vrbs 106. 107. 140
Cercopæn hedræ 198
Ceres, Ægyptiacè Iſis 171 *de cerere Vide* 154. 175. 274. 611. 612 cereris Achæiæ templum & orgia 352 cereris Eleuſiniæ templum 625. 626 cereris legiferæ ſacra 386 cereris & Proſerpinæ ſolennia 549
ceruus in Libya nullus eſt 325 cete ingentia, ad ſalſuram, ſpinis carentia 274 antacæi dicta *ib.*
Chalcedonii cur cæci à Megabyzo dicti 306 ab Otane capti 328
Chalcedonienſes à Dario multantur *Cteſ.* 663
Chalcidenſes oram Atticam populantur 338 Olynthum obtinent 574 illis opem ferunt Mileſii 371
Chalcidicum genus 507
Chaldæi centum millia talentorum libanoti adolent 83 chaldæi inter Aſſyrios 463 chaldæi ſacerdotes 83
Chaleſtra vrbs 480
Chalybes à Cræſo ſubacti 12
champſæ crocodili dicti 130
charadra oppidum 539
Charaxus, vir Mitylenæus, Sapphûs frater 159. 160
Charilus Eunomi filius 576
Charitimides nauarchus *Cteſ.* 667. 668
Charopinus Ariſtagoræ frater 372
Chaſtanæa oppidum 508
Chemmis inſula, 170. 171 chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ 136 chemmitæ 137 chemmitana plaga 175
Cheopes *Vel potius* Cheops, rex Ægypti, Rhampſiniti ſucceſſor 155 *Vide plura pag. eadem, & ſeq.*
Chephrenis regis Ægypti tyrannis 156
Cherſoneſi tyrannis 391 euerſæ 392 cherſoneſi tyrannus Miltiades *ibid.* cherſoneſus quæ eſt in Helleſponto, Athenienſ. ditionis fuit 434 cherſoneſus trachea id eſt aſpera 291 cherſoneſi portas Athenienſibus aperiunt 634
Cherſonitarum primores in vincula coniecti à Miltiade, & quomodo capti 394
Chidori fluuii aqua copiis Xerxis deficit 480 eius origo *ibid.*
Chilei viri Tegeatæ conſiliũ 587
Chilo vir Spartæ ſapientiſſ. 324 eius conſilium 24 chilo Demarmeni filius 404
Chius Ionum ciuitas 67 à Perſis capta 391 chii ſoli Mileſis opem ferunt 8 chiorum tyrannus Strattes 576 *de chiis plura Vide pag.* 67. 74. 386. 389 390
Choaſpes fluuius 86. 348. 350 eius aquam ſolam rex potat 86
Chœreatæ (*q. d. porcales*) tribus Sicyonia 356
Chœreæ nomen loci 418
Choraſmii populus 227. 464
Chromius Argiuus 37
Cicones gens Thraciæ 476 ciconum quondam locus fuit Serium promontorium 462
Cilices 11. 12. 32. 348. 469. Ciliciæ præfectura 629
Cilix Agenoris filius: vnde dicti Cilices 469 Cilix Syennęſis Oromedõtis filius dux in claſſe Xerxis 471
Cilla, Æolum ciuitas 69
Cimmerii 7. 49. 254. 259. 264 cimmerius Boſphorus 264
Cimo Miltiadæ pater 349. 392
Cimo Miltiadæ germanus è matre 393
Cimon, Miltiadis filius 432. 435 mulctam patri impoſitam exoluit 432
cinnamomum quomodo legant Arabes 232 vbi gignatur, & alia 232. 233
Cinyps fluuius 319 Cinyps tellus Libyæ fertilis, fluuio cognominis 326. 327
circuncíſio] Ægyptiorum 116 & aliorum quorundam populorum 143
Ciſſii in exercitu Xerxis militantes 463 eorum dux & eorum armatura 463 Ciſſii Xerxis equites 468 Ciſſia terra 348 Ciſſiæ portæ Babylonis, quæ & Belides 252
Citaris inſigne regiæ dignitaris *Cteſ.* 672
Citharonis radices 592. 594
Cius fluuius 272 Cius Myſia capitur 379
Cius fluuius 272
claues Cypri, promontorium ſic dictum 376
Clazomene Ionum ciuitas 67 hæc inuaditur ab Alyatte, qui cladem accipit 7 capitur ab Artapherne & Otane 380 Clazomeniorum theſaurus 21
Cleades Autodici filius 620
Cleander vates, genere Phigaſeus 411 Cleander & Euclides Hippocratis filii 494
Cleander Patareus Gelæ tyrannus 494
Cleobis & Bito beati à Solone poſt Tellum Athenienſem iudicati 13 Cleobis & Bitonis interitus *ib.* eorum effigies apud Delphos collocatæ *ibid.*
Cleodęus Hylli filius 398. 576
Cleombrotus & Leonidas gemini 345 de Cleombroto *Vide* 285, & 345. 552, & 587.
Cleomenes Anaxandridæ filius 345. 354. 491 Spartæ rex creatus, non propter fortitudinem, ſed propter genus 344 omniũ hominum iuſtiſſimus 249 auro non corrumpitur à Mæandrio *ibid.* diſcordia inter illum & Demaratum 398. 402. 407 inter illum & Cliſthenẽ, quem tandem eiicit 357 Cleomenis & Ariſtagoræ conſilia 347. 348 inter Cleomenem & Argiuos acta 409. 410 aduerſus Athenienſes, bellum gerit 358. 359 *alia ab eodem geſta Vide de partim iisdem pag. partim* 407. 408. 409 Cleomenes ad inſaniam redactus 347. 408. 411
Cleonæ vrbs 448
Cleonidæus *Vel potius* Cleodæus, Hylli filius 514
Clinias Alcibiadis filius Athenienſium præſtantiſſimus in claſſe contra Xerxem 533
Cliſthenes, Sicyonis tyrannus 355. 428 eius odium in Adraſtum 355 Cliſthenis & Iſagoræ factiones Athenis *ibidem* circa Cliſthenem & filiam Agariſtam ac procos acta 429. 430
Cliſthenes Sicyonii Cliſthenis nepos 355. 430
Clytiades *Vide in Tiſamenus*
Cnidus ciuitas 68
Cnidii Lacedæmoniorum coloni 80 Cnidiorum cum Tarentinis amicitia 245 Cnidii ſuã ditionem in inſulę formam perfodiendo tentant redigere 80 Cnidii iſthmum perfodere nolentes, impediuntur 80 Cnidii Harpago ſe dedunt 80 397
Cobo, Ariſtophanti filius 404
Codrus Athenienſium rex 359 Codrus Melanthi progenies 69 Codrus & Melãthus vnde prognati, reges Athenienſium 354 codrus Nelei pater 625
Cœnyrorum & Ænyrorum locus prope quem metalla Thaſia 397
Coes Erxandri filius 290. 343. 344
Colæus, Samiæ nauis gubernator 310
Colaxais Targitai filius triſarium filiis conſtituit regnum 256
Colchi 49. 142. 143. 228. 268. 467 Colchicum linum Sardonicum dictum 143
Colias ora Atticæ 561
Colophon Smyrnæ conditor 7
Colophon, Ionum ciuitas 67 colophonii ſoli ex Ionibus ab Apaturiis feſtis arcentur 69 *Vbi & plura*
Coloſſæ, oppidum Phrygiæ 451 coloſſi 164. 169. 178. 179 coloſſi apud Ægyptios cuiuſque pontificis 164
comam Lacedæmonii ex quo alunt 38 comam Argiui ex quo non alunt *ibid.* comam vt alant Maeæ 319 comam quomodo geſtant Maxyes 324
Combapheus eunuchus Ægyptũ Cambyſi prodit *Cteſ.* 660
Combeca vrbs 480
Combrea, ex vicinis Pellenæ vrbibus ac Thermæo ſinui conterminis vna 480
comedunt in viis Ægyptii, vẽtrem domi exonerant 115
Compſatus fluuius 476
conchylia in montibus Ægypti 105
Conon apud regem Artoxerxem *Cteſ.* 677. 678
conſultant Perſæ inter pocula, & quidem de rebus etiam maximè ſeriis, ſed ab iiſdem ſobriis confirmari oportet cõſilia quæ tum capta fuerint 63 conſultare bene, maximum eſt lucrum 442
Contadeſdus fluuius 288
Copais palus 577
Corcyra à Corinthiis condita 205 ei imperitat Periander 206 corcyręi 204. 205. 500
Coreſus in agro Epheſio 372
Corintho quadringenti aduerſus Perſam miſſi 513 corinthiorum tyranni Eetion & Periander filius 368
Corinthii minimè cõtemptui habent opifices 175 corinthiorum theſaurus 21 Corinthiorum & Samiorũ ſimultates 204 corinthiorum cum Corcyræis diſcordia 205 corinthii Peloponnenſes contra Athenienſes deſerunt 358 corinthii naues vendunt Athenienſibus, dono dare lege prohibiti 414 corinthiorum fuga ſocios deſerentium 560. 561 corinthiorum virtus 627 corinthiæ mulieres vniuerſæ exutæ à Periandro 369 cur, *ibidem* Corinthia veſtis, cui ſimillima eſt Doris 364
cornua pecoribus quum non citò, aut citò naſcuntur, vnde euenit 265
Corobius quidã purpurarius 310
Coronæi, Thebanorum proximi 360
Corycium antrum 540
Corydatus Thermopylarum proditor 517 Anticyrenſis *ibid.*
Corys Arabiæ flumen 185
Cos ciuitas cum quinque aliis à ſacrorum participatione cur remota 68
Coſmartidene Artoxerxis pellex, aut potius pallaca *Cteſ.* 671
Cotys Aſii pater 271
Cranapes, Mitrobatis filius, vnà cum patre ab Oræte cæſus 239
Cranai dicti Athenienſes 543
Craſtis, & Craſtia Minerua 346
crater, qui Cræſo portabatur, interceptus 204 crater in oſtio Ponti, à Pauſania dedicatus 285 crater Argolicus ad cuius exemplum factus crater à Samiis 310 crateres Leſbii 276
Cratkis Ægarum fluuius perẽnis, à quo & Italicus ille vocatus eſt 68
Cremni emporiũ paludis Mæotidis 262
Creſton vrbs 23 creſtonæi 330 creſtoniatæ 23 creſtonicus ager 480 creſtonicæ terræ rex *Vide* Biſalteorum rex
Creta vniuerſa à barbaris habitata 79 cretes, diuinitus inſtructi 501 Iapyges Meſſapii dicti *ibid.*
Cretenſes cur auxilium non tulerint Græcis contra Perſam 501 alia *ibid. & ſeq.* circa Cretenſes & Græcos auxilia rogantes acta 500. 501. 502
crex auis 132
Crinippus Terilli pater 499
Criſæus campus 538
Criſcrana locus in regiis ædibus *Cteſ.* 657
criſtas galeis imponere primi oſtenderunt Cares 78
Critala in Cappadocia 449
Critineus Anaxilai pater 499
Critobuli filia 180 Amaſis vxor *ibidem*
Critobulus Toronæus 574
Crius Polycriti filius 398 circa eum & Cleomenem acta 398
Crius, Polycriti filius, Athenienſibus traditus ab Æginetis 407
Crius, Ægineta, Polycriti pater 560
crocodili deſcriptio 129. 130 crocodili ſacri 166 eorum ſepulcra *ibid.* crocodili Libyæ 325 crocodilorum vrbs 166
Cræſus rex, vnde oriundus (genere altius repetito) ita vt regnum Lydorum ad illum deuenire potuerit 3 Alyattæ filius *ibid.* eius mater Carica 44 bonus vir, & religioſus, ac deorum cultor 41 Cræſi & Aſtyagis affinitas 32. 33 cræſus primus Græcos ad tributum pendendũ adigit 3. 11 Iones & Æoles inuadit 11 cum Ionibus inſulanis hoſpitium contrahit *ibid.* per cræſum aucta Lydorum potentia 12 Cræſi cum Solone colloquium, illius, inter alia, dicentis ſe beatiſſimũ, huius negantis 12. 15 Cræſum deorum indignatio excipit 15 Gygis tritaui crimen luit 42 Cræſus Sardibus captis & ipſe capitur, & viuus ad Cyrum perducitur 39 rogo impoſitus ab Apolline inuocato ſeruatur, immiſſa pluuia 40. 41 Cræſi filius Adraſtus vt fuerit per imprudentiam interfectus, atque vt is eum luxerit 17. 18. 19 *Cætera de Cræſo ſcripta, & nominatim quæ inter illum & Cyrum interceſſerunt, Vide partim in iisdem pag. initio, partim in iis quæ illas ſequuntur. Sed iis adde ex Cteſia etiã quædam à loco illo, qui eſt ex pag. 658* Cræſi filius pro obſide datus fuit
Crophi mons 111
Croſſea regio 480
Crotoniatæ genere ſunt Achæi 543 eorum cum Sybaritis bellum 346
Crotonienſes, *Vel potius* Crotoniatæ medici dicti primi, ſecundi Cyrenæi 241. 242
Cyrnia, Æolum ciuitas 69
cubiti regii menſura 81 cubitorum menſuræ 167 cubitus Ægyptius Samio par 175
culices ventus prohibet in altum volare 139 culicum vis ingens apud Ægyptios *ib.* contra culices ab Ægyptiis excogitata *ibid.*
Cuma ciuitas Æoliæ 69 vocatur & Phriconis *ibid.* Cumã condiderunt primarij Theſſalorum 637 Cuma capitur 380
Cumæi *ſiue* Cumani oraculum conſulunt de reddendo Pactyæ 72 Cumæorum acta circa Pactyam 73. 74 Cumæi (*potius quàm* Cymæi) tyrannum ſuum dimiſerunt 344
Cuphagoras Epizeli pater 425
Curium 377
Curienſes, Argiuorum coloni 377
currus ſacer Ionis quomodo amiſſus 570 currus ſacer in Xerxis exercitu 461
curſus qui dicitur Achillis 275
cuſtodes inebriati 84
Cyaneæ inſulæ, errabundę à Græcis exiſtimatæ 286
Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos, Medorum rex, imperii ſucceſſor 32. 48 acta ſub eius imperio 48. 49 Cyaxares, Aſtyagis pater 19. 32. 33 maioribus ſuis fortior 48 in ira peracerbus 33 eius cum Lydis bellum 49 cum Scythis Aſiam obtinet 50 eius interitus & anni regni 50 Cyaxaris filius Aſtyages, regni ſucceſſor 50
Cybeles templum, Sardibus concrematum 373
Cydippa, Anaxilai vxor, Terilli filia 499
Cycladum inſularum nulla dum ſub Dario erat 340
Cydoniam in Creta condider unt Samii 203. 209
Cydra oppidum 415
Cyllyrii Syracuſanorum quõdam ſerui, dominos eiiciunt 494
Cylon, tyrannidis affectatæ compertus 357

Cymæi, *Vide in* Cumæi
Cynegirus, Euphorionis filius, nauem aduersariam prehensans manu truncatur 424
Cynesii populus 114
Cynetæ Celtarum accolæ in vltimis septentrionis plagis 273
Cyneus Philagri pater 418
Cyno, siue Spaco, Mitradatis, bubulci Astyagis, vxor 51.52
Cyno quomodo Cyrum seruauerit 53 Cyno, semper in ore Cyri 58
Cynocephali populi 324 *& Ctes.* 684
in Cynosargi Herculis templum 354
Cynosura 554
Cynurii, soli putantur Iones, Dores effecti 553
cypsela quid sit 368
Cypselus, Eetionis filius 6 Labdæ 368 vnde nomen hoc ei impositum *ib.* Cypselus Periandri pater 8.204 Miltiadæ pater 392 Cypselus Corinthius 429 Corinthiorum tyrannus, vt eos tractarit 368
Cypria carmina Homeri non sunt 149
Cyprus primùm ab Amasi capta & tributaria facta 181 Cypri claues, promontorii nomen 376 Cypriorum lex 92.93 Cypriorum bella & defectiones 191.374.376.469
Cypriorum similis lex cum Babyloniis circa concubitus mulierum cum exteris 92.93
Cyranis insula 325 lacus in ea *ibid.*
Cyrene circumflua 316 Cyrenen, quam non diripuerant quú in ea essent, adoriuntur postea Persæ 328 Cyrenaicæ regionis plagæ tres admiratione dignæ 327
Cyrenæi 312.313 vbi vrbem condidere 317 Cyrenæi maritima incolunt *ibid.* Cyrenæi Cambysi se dedunt 187 Cyrenæi cladem maximam inferunt Ægyptiis 173 Cyrenæorum & Ægyptiorum conflictus 313 Cyrenæi agros Libyum vastant *ibid.* Cyrenæorum clades à Libybus illata 314 de Cyrenæis alia *Vide pag.* 310.313.314.328 Cyrenæi medici, secundi sunt: vt Crotoniatæ, primi 242 Cyrenææ fœminæ bouem vt obseruant 322
Cyrmianæ Thraces 288
apud Cyrnum ciuitas à Phocensibus condita, nomine Alalia 75 apud Cyrnum agri Carystii facta pugna 628
Cyrnii 499
Cyrta 670 *Ctes.*
Cyrus pater Cambysis Cyri patris 53.96
Cyrus Persa 57.443 Cambysis Cyro geniti filius & Mandanes 19.50.51.53.96 Cyrus à quibus oriundus 43 Astyagis ex matre nepos 34 Harpagi cognatus 51 Cyrus generosiore matre quàm patre genitus 43 Cyrus quum Harpago traditus esset interimendus, quomodo seruatus 51.52.53 ab vxore bubulci educatus 53 cur à cane educatus dicatur 58 bubulci filius cognominatus 54 vxor bubulci Cyro aliud quàm Cyri nomen imposuerat 53
Cyrus muli nomine cur significatus 43 Astyages Cyro minitatur 60 *De pueritia & educatione* Cyri *Vide alia pag.* 54.58.60 Cyrus *laudatur pag.* 225, *vbi dicitur* pater à suis appellatus. *item pag.* 253 *vbi dicitur* de eo, cui comparari (*vel potius*, cui se comparare) nullus vnquam Persarum dignum se (*vel* rem se dignam) existimauit. *Videtur autem hæc fuisse illorum opinio ob ea præsertim quæ dicuntur de* eius genitura, ob quá se existimabat maius quiddam homine esse: *pag.* 94: & de eius felicitate, *ibidem. Sic verò & pag.* 60 diuina quadam sorte genitum se *dicit.* Cyrus *quæ prudenter dixerit, cùm albis, tum pag.* 635 Cyri *prudentia* in alienandis animis Persarum à Medis 59.60 *& in eo quod cõmentus est* vt Persas ad rebellãdum induceret *pag.* 59 *& tamen stultè* Gyndi amni minatur 87 Cyrus omnem Asiam adeptus 62 Cyri cum Cræso prœlium 35.36 *& quæ hoc sequuta Vide pag.* 38.39.40.41.42.45.71 alia eius bella aduersus Labynithũ, & aduersus Babylonios, quorum vrbem capit: vide p. 86.87 Cyrus quum Tomyrin, Massagetarum reginam, in vxorem petiisset, postea cum illa conflligit 94, *& seq.* tandem pugnans aduersus eam, occumbit 98. *Vbi narrantur & quæ egerit circa eius cadauer.* Cyro mortuo regnum suscipit Cambyses 100 *His adiicienda de Cyro quæ leguntur apud Ctesiam, quæ incipiunt à pag.* 658
Cythera insula Argiuorum ditionis 37 Cythera conducibilius Lacedæmoniis obrui quã exrare 325
Cytisorus, Phryxo genitus: eius posterorum calamitas 511. 512
Cyzicum, vnum ex oppidis Chersonesi 392 Cyziceni OEbari, filio Megabyzi, se dediderunt 392 Cyzicenorum festum 282

D

Dadicæ populus 226 Dadicæ militantes in Xerxis exercitu 464 eorum dux & armatura *ibid.*
Dædalum vestigat Minos 501
Dai, Persarum genus 60 pecuarii *ibid.*
Damasithymus Candaulis filius 471 dux in classe Xerxis *ibid.* Damasithymus, Calyndensium rex 558 demersus ab Artemisia 558
Damiæ & AVxesiæ simulacra 361. 362
Danaë, Acrisii filia 399 Persei mater 136.137.492 Danaes & Ionis filius Perseus 463
Danaus & Lynceus Chemmitæ 137
Danaus Archandri socer 140 Pthii Achæi filius *ibid.*
Danai filiæ 175.181 templum Mineruæ quod Lindi est, extruxerunt, filios Ægypti fugientes *ibid.*
Danai & Xuthii in Peloponnesum aduentus 470
Daphnæ Pelusiæ 112.144
Daphnis Abydenus 305
Dardanus 378.456 Dardanei 456
Daritæ populus 226
Darius rex, Hystaspis filius 84. 97. 215. 417.435.443 è coniuratis in magos fuit vnus 215
Darius idem sonat quod πρῆξις, id est, *coercitor* 417 eius genus 443 Darii vxores 224 Darii liberi 187.435.464.465. 466.471. 521.559. 629 de Darii futuro regno Cyri visio 96 Darius qua arte ad adipiscendum regnum sit vsus 224 Darium Persæ aiunt fuisse κάπηλον (*id est, institorem*) quoniam omnia quæstui habebat 225 Darii reditus 227 aurum in thesauris reponit 227 pecuniarum spe frustratus sepulcro Nitocridis aperto 86 vnde Græciæ infensior redditus 435 Darii expeditiones 254. 286. 287. 288. 289. 290 *Alia eius facta præ aliis memoratu digna, Vide pag.* 145. 225. 270. 287. 303. 332. 510 *item quædam eius facta* 254. 306. 374 eius cum Indathyrso colloquiũ per quendam equitem 300 eius orationem pro monarchia 222 orationem ad primores Persarum de Oræte interficiendo 239 orationem ad Iones de ponte ad Istrum custodiendo 290 *Vide & apud Ctesiam pag.* 663
Darius Xerxis filius Artayntam ducit, cuius amore Xerxes captus erat 630
Dariæus Xerxis filius ex Onopha Amistris filia *Ctes.* 664 parricidii accusatur 666 capite plectitur 667 eius innocentia patefit *ibid.*
Darius Xerxis filius 630
Dascylus, Gygis pater 4
Dascylium, præfectura cui præerat Mitrobates 236
Datis Medus cõtra Athenas missus à Dario 416 Datis 417 reuocat Delios fugientes *ibid.* Datis visio 425 Datis filii, Harmamithres & Tithæus 468
Datus 616
Dauliorum oppidum incensum 539
Daurises Darii gener 378 Daurisis interitus 379 Daurises aduersus Cariam tendit 380
Deceleus 615
Decelensium circa Helenæ inuestigationem acta 615 eorum in Sparta vectigalium immunitas & dignitas præsidendi 615 decelensis tribus *ibid.*
decima redemptionis captiuorum conscripta 360 decimumquemque sorte comedunt inter se Cambysis milites, fame adacti 194
Deioces, Phraortis pater, Cyaxaris auus 7.32 Deioces vir sapiens, Phraortis filius 46 ad tyrannidem Medorum aspirat *ibidem* eiusdem commentum in tyrannidem *ibid.*
Deiocem Medi iudicem suarum controuersiarum constituunt, quum iustitiæ sectandæ studiosum esse illum viderent 46 Deioces ob iustitiæ specimen rex Medorũ declaratur 47 à Deioce regnum obtinẽte acta *ibid.* quomodo seueritatem in exercenda iustitia exercuerit 48 Deiocis mors *ibid.* anni regni *ibid.* Deiocis filius Phraortes imperium Medorum suscipit 48
Deiphonus Euenii filius Apolloniata 622
Delphos missa donaria à Gyge 6 Delphi 21 apud Delphos primus quis munera posuerit 7 Delphos missa donaria à Gyge 6 Delphi barbarorum stragem edunt apud Delphos 540 in numerum Delphorum adscribi volenti ius perpetuum datum 22 Delphi in extremam formidinem redacti à Xerxe 539 Delphi vrbem deserunt 540 Delphi deum suum consulunt 540 Delphi oraculum consulunt, pro se & cætera Græcia 504 *& seq.* Delphicum oraculum consulit Alyattes 8 consulit & Lycurgus 28 Delphicum oraculum 19 Delphici oraculi responsum ad Cræsum per Pythiam redditum 20 id vaticinium verax nactum se Cræsus existimauit *ibid.* Delphicum templum sua sponte conflagrauit 21. 180 aliud Amphictyones trecẽtis talentis cõstruendum locarunt 180 templum hoc Matacas eunuchus Apollinis iussu diripit *Ctes.* 666
Delta Ægyptiorum 105.106 solum Delta, Ægyptum esse aiunt Iones 106
delubrum Iouis Carii 78 Iouis Olympii 103 Cereris 274 Bacchi 287 Amphiarai 577 Laio & OEdipodi exstructum 309 delubrum in fano Latonæ admirabilissimum 170 ex vno factum lapide *ibid.* delubra primi statuere Ægyptii 102 delubra è Persis incensa 417
Delus expiata, quomodo 27 Delus intremiscit 417 Deliorum fuga ob Persas 417 Delii reuocati à Persis & nihil passi *ibidem* Delium Thebanorum 425
Demaratus Aristonis filius 358 Spartæ rex 359 vnde & à quo genitus 403 de eius genere varia quæ circumferuntur *ibidem*

circa Demarati natiuitatem veritas 405 Demaratus matrem ciscitatur cuius patris filius sit 405 Demaratus, *id est, à populo Votis petitus*, vnde nomen impositum 403 Demaratus Cleomenem deserit 359 Demaratus rex Spartæ Cleomenem insimulat 398 eius genus *ibidem* Demarati cum Cleomene simultates & odium 402
Demarmenus Perinetadæ pater 345 item Chilonis 404
Democedes, Callipsontis filius, medicus, quantus vir, & in quãto honore habitus 238.239.240. 241.242.243.244
democratiam laudat Otanes, improbant Megabyzus & Darius 221.222 eius incommoda *ib.* democratiam suadet Persis Otanes 395 constituit eam in Græcia Mardonius 395
Democritus, vir illustris, & Naxiorum trierarchus 543
Demonax à Mantineis, Cyrenæis missus 314
Demonous Penthyli pater 511
Demophilus Diadromei filius 520
dens tussi excussus euanuit: & quid hac re portenderetur 421 dentes ex vno osse vniuersi, tam molares quàm cæteri 619
depositum 412 & qualis res circa depositum Spartæ contigit 412.413 de deposito nihil aliud cogitandum quàm vt repetenti reddatur 414
Derusiæi, Persarum genus 60 aratores *ibidem*
Derbicũ cum Cyro prelium *Ctes.* 660 Derbicibus præficitur Spitades *ibid.*
Dersæi Thraciæ populus 476
Deucalion rex 23
deus eminentissima gaudet deprimere 442 *& alia* de deo *Vide ibidem* & 15. 413. 590 deus ab Ægyptiis verberatus 158 deorum ira in nepotes etiam extẽditur 484 duodecim deorũ cognomina ab Ægyptiis Græci sunt mutuati 102 omnia fere deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerunt 123 dii Libyum 323 dii Thracum 331 deos externos exigunt Caunii 79
Diaccele via quædam nominata 419
Diactor pater Eurydames vxoris Leutychidis 407
Diactorides Cranonius, vnus è procis Agaristæ 429
Diadromeus Demophili pater 520
Diana Osiris seu Dionysi filia 171 Dianam Cereris filiam vnde fecerit Æschylus *ibidem* Diana, Bubastis ab Ægyptiis dicta 161. 171 Dianæ festum 126 Dianæ festum apud Brauronem 433 Dianæ templum maximè memorabile apud Bubastin 161 Dianæ Orthosiæ ara 287 Dianæ oraculum 134 Dianæ vrbem suam donant Ephesii 11
Dicæa vrbs 476
Dicæus, Theocydis filius, exul, apud Medos illustris 549 quædam sibi visa narrat, Demaratum testem citans 549.550
Dictynnes delubrum 209 à quibus structum *ibidem*
Dienecis Spartani virtus ad Thermopylas 522 eius dictum *ibidem*
dies, repente nox factus 33.49 certo die non egrediuntur Lacedæmonii ad bellum 420
Dindymene mater 36
Dinomenes Gelonis pater 489
Diomedis virtus 148
Dion vrbs 448
Dionysiophanes, vir Ephesius 620 qui Mardonii cadauer subtraxisse & sepelisse fertur 620
Dionysius Phocensis, classis Ionum dux: eius ad Iones oratio 384 res ab eo gestæ *ibid. & seq.* Dionysius Phocensis post cladẽ Ionũ quò deuenerit 386
Dionysus, Apollinis & Dianæ pater 171 Dionysus è Semele Cadmi filia genitus 165 Dionysus ab Ioue insutus in femore 165 Dionysus è deorum nouissimis apud Græcos *ibid.* apud Ægyptios aliter *ib.* Dionysus Osiris dictus 165 Dionysi festũ 228 Dionysi trieterica 293 Dionysus & Vrania ab Arabibus inuocantur in fœdere ineundo 185 soli dei esse creduntur *ibid.* Dionysus Vrotalt dictus *ibid.*
Dipæensium prelium 600
Dithyrambus Harmatidæi filius 522
Dithyramborum autor quis fuerit 9
Diuinatio Ægyptiorum 134 Diuinatio Nasamonum 318 Diuinãdi modus Scytharum 278 alter *ibid.*
Diuinitatis solers prudentia erga homines 231
Doberes 334.477
Dodona 124 Dodonæum oraculum 19 Dodonæorum antistites 125 Dodonæi 265
Dolia argentea Delphos à Cræso missa 21
Dolonci Thraces 392 ab Absinthiis bello vexati *ibid.* oraculum consulunt *ibid.*
Dolopes 507
Dolus à Nitocri excogitatus 85 dolo superantur Barcæi 327 dolus Cyri circa Tomyrin 94.
Domus subterraneæ Æthiopum 228 domos non possident Indi nonnulli 229
domestica mala Psammeniti maiora quàm vt ea deflere possit 188
domicilia subterranea 166 domicilia ex micis salis 322 domicilia è virgultis, & versatilia, è lentiscis suspensa 324
dominam in matrimonium ducit Cambyses 43
dona ad Æthiopes explorandi gratia missa 191 dona Amasis Delphis data 180 dona Græcorũ Ægyptũ incolentiũ ad templum Delph. instaurandum 180 dona Democedi medico ab rege & vxoribus data 241 dona quantum apud milites possint 529 dona ei qui primus muros ascenderit pollicetur Cyrus 38
donaria Alyattis Delphos missa 10 donaria Crœsi varia 43 donaria diuis data à Cræso ex bonis aduersarii 44 donaria Delphos à Crœso missa 21 donarursus Delphos à Crœso missa 22 donaria Delphos à Gyge missa 6 donaria Apollini data 172 donarium Midæ Delphos missum, regia sella 7 donaria in templo Delphico 539 donarium Lacedæmoniorum 21 donaria 181 Amasis donaria 179. 181 Pheronis regis 146 donaria Rhodopis Delphos missa 160 donarium Arionis apud Tænarum 10 donaria è præda Persica 618
Dores Euryanactis pater 588
Dores 68 Dores à Crœso subacti 3. 12 Dores & Iones ex insulis egredientes in continẽti sedes ponunt 78 Dorum prima expeditia aduersus Asiam 208 Dores in classe Xerxis militantes 470 eorum armatura *ibid.* Dores in Atticam quartò profecti 359
Dorienses Pentapolin incolentes 67 Dorienses principes ex Ægypto oriundi 399 Dorienses ciuitates 553
Dorica gens vnde cognominata 23
Dorieus Anaxandridæ filius ex prima vxore 345 Dorieus inter æquales primus 345 Dorieus nolens sibi à fratre imperari, coloniã aliò ducit 345 quo delatus & quomodo expulsus 345 Doriei mors 347 eius sepultura *ibid.* corporis species *ibidem.* Dorieus in Sicilia vita functus 514
Doris regio incursata à Medis Thessalorum consilio & odio 538 Doriagus Leobotis filius 514
Doriscus 449 Dorisci præfectus 475 Doriscus murus 462 Doriscus, Thraciæ littus 462 campusingens *ibid.*
Dorus Hellenis filius 23
Dotus Megasidis filius, Paphlagonum & Matienorum dux 465
Dropici, Persarum genus 60 pecuarii *ibid.*
Drymus oppidum 539
Dryopis regio 23 Dryopes 68 Dryopum ciuitates 553 Dryxa fossa 262
Dymanates 356
Dyma Achæorum 68
Dyras amnis 512
Dysorum mons 335

E

Ecbatana à quo condita 47 vrbis & loci descriptio *ibid.* Ecbatana Syriæ 210 Ecbatana Mediæ 212
Echecrates Eetionis pater 366
Echemus Aëropi filius 595 Phegei nepos 595 Echemi & Hylli monomachia 595 Echemus Hyllum in certamine interfecit 595
Echestratus Hegesis filius 514
Echinades insulæ 104
echines murium genus sic dictum 325
Edoni 476
Eetion Cypseli pater 6 Eetion Echecratis filius 366 eius genus *ibid.* Eetioni datum oraculum 366
Eion vrbs super Strymonẽ 449. 477
Elatea vrbs 539
Elbo insula 162
Electrum vnde venire feratur 234
Elephantes supramodum grandes 324
Elephantina vrbs Ægypti 103. 107
Eleus, Agæi filius, vnus è procis Agaristæ 429
apud Eleusinem Atheniẽsium prelium 13 Eleusinem Cleomenes cum Peloponnensibus inuadit 358.359
Elis, Ætolorum ciuitas 553
Eleorum iustissimum ac maximũ certamen 172 arguitur 173 eleorum certamen arguunt Ægyptii *ib.* elei Minyarum opida deleuere 309 elei suos duces exilio cur mulctarint 617 in eleo agro muli cur nequeant gigni 265
Eleuntini Xanthippuum orant de vltione Protesilai sumenda 634
Elorus flumen 494
Enagees, *id est piaculares* 357
Enories, diuinationem à Venere habentes 278
Enchelees 352
Eneti, qui sunt ex Illyriis 90 eorum lex *ib.* eneti, in Adria 332
Enienses 507
Enipeus fluuius 482
Eordi populi 507
Epaphus, qui & Apis 169.195 epaphi boues mares 117
Ephesus, ciuitas Ionum 67.104 ex epheso ad Sardis iter 351 ephesi templum 166 ephesiis bellũ infert Cræsus 11 ephesii vrbem suam donant Dianæ 11 ephesii soli ex Ionibus ab Apaturiis festis arcentur 69 cur, *ibidem*
Epialtes Eurydemi filius 517 Epialtes Thermopylarum proditor *ibid.* eius fuga & interitus *ibid.*
Epicydides Glauci pater 412
Epidaurus, insula, antea OEnone dicta 543 epidaurus expugnata 207 epidauri tyrannus Proeles 205 epidaurii 68 epidaurii oraculum consulunt, quòd eorum tellus nihil produceret 361 epidauriis oleas ministrant Atheniẽses, quibus cõditionibus 361 epidaurii pacta cur amplius non soluant Athenienſibus 362 epidauriis simulacra erigenda iniuncta 361 epidauriis Æginetæ antea parentes, ab iis desciscunt 361.362 clades inferunt, simulacra asportant 362
Epigoni Homeri versus 265 in dubio *ibid.*
Epigramma vatis Megistæ 523
epigrammata Spartiatarum
Epicythisus, Age Scytham: hoc est, intemperantius bibe 411

Epistrophus Amphimnesti pater 428
Epium oppidum 309
Epizelus Cuphagoræ filius 425 cæcus in acie quomodo factus *ibid.*
equa leporem enixa 461 equæ tres Olympiacas victorias adeptæ 419 vbi sepultæ *ibid.* equis pisces pro pabulo vbi 334 equi colubros vorant 35 equi sacri candidi 86 equi sacri in exercitu Xerxis 461 equi fluuiales sacri 131 eorum natura, & descriptio, *ibid.* equos præcipuè immolant Scythæ 276 equus camelum reformidat 36 cur, *ibid.* cõtra equos cameli instructi 36 equi camelos non tolerant 468 equos quadriiugos iungere Græci à Libybus didicere 324 equos ad venatũ in ventrem cubare edoctos ducunt Iyrcæ 262 equi Sigynarũ toto corpore hirsuti, pusilli ac fimi, inualidi ad gestandos viros, & iidẽ curribus iuncti pernicissimi 331 equi vim hyemis ferẽtes quam nec muli nec asini 265 equi quinquaginta strangulatur ad sepulcra regum Scytharum 280 equi Nisæi 231. 455 equi albi triceni à Cilicibus Dario pendi soliti 225 equi hinnitus Dario quomodo principatũ tradiderit 223 equus Masistii ipsum exeuit 592 equo crura cũ genibus abscissa, quòd dominum strauerat 469 equus Cyri submersus 87 equus Artybii in armatum erigi doctus 376
equisonem Scythæ cum rege defuncto sepeliunt 280 equiso Darij Oebares 223
equisonis & equi virtute Darius ad regnum promotus 225
equitatus Xerxis quantus 468 equitatũ Cræsi reformidat Cyrus 36 equitare docent liberos statim à quinto anno Persæ 64
Erasinus fluuius 408 ei immolat Cleomenes *ibid.*
Erechtheus Orithyię pater 509 erechtheus terrigena 546 erechtheo apud Athen. sacra afferunt Epidaurii 361 erechthei templum in arce Atheniensium 546
contra Eretriam & Athenienses duces Persarum missi 416 eretria & eretrienses à Persis subacti 419 eretriorum naues Milesiis auxiliantur, vt græciam reddant 372 eretriensium & Persarum acris pugna 418 eretrienses Susa abducti 425 quomodo à Dario tractati *ibid.* regionis Cissiæ locus eis datus, 425 eretriensium vacillans cõsilium 418 eretriensium proditores 418
Eridanus fluuius 234
Erinnyum oraculum 309
Erochus vrbs 539
Erxander, Cois pater 290. 343
Erycis regio, Heraclidarum 345
Erythia insula 257
ἐρυθρὴ βῶλος, vrbs sic dicta, *id est, rubra gleba* 146
Erythræ 67 erythræorum cum Chiis bellum 8 erythręi & Chii eandem sermonis proprietatem seruant 67
Eryxo, Arcesilai vxor, mariti interemptorem nerat 314
Etearchus rex 311 Ammoniorum rex 113
Eteocles Laodamantis pater 352
Euænetus Carini filius 503
Eualcides Eretriorum dux, qualis 373
Euboea insula, magna ac beata, Cypro non inferior 341 ad Euboeam prelium Græcorum gestum 530. 531. 532 *& seq.* ad euboeam sinistra Xerxis pugna 552 vnde contigerit *ibid.*
Euboeenses vt tractati à Gelone 495 euboeensibus datum oraculum 534
Euboicum pondus 227 euboico pondere aurum Dario penditur 225
Euclides & Cleander Hippocratis filii 494
Euenius Deiphoni harispitis pater 623 euenius sacrarum solis ouium custos 623 euenius excæcatus misere, & vltio ob id de Apolloniatis sumpta 623 circa euenium & Apolloniatas acta 623. 624 euenius cæcus diuinationem obtinet *ibid.*
Euelthon Salaminis rex 315 ab eo thuribulum dicatum *ib.* circa eum & Pheretimam acta *ib.* euelthon Siromi pater 374
Euesperidæ bonum solum incolentes 326. 327
Eumenes Anagyrasius Atheniẽsis præstantissimus in pugna nauali 560
Eunomus Polydectis filius 576 eunuchi apud Persas pretiosiores quàm qui non castrati 565 cur *ibid.* eunuchus Satraspis cum magna pecunia in Samum profugit, audita domini morte 270
Eupalinus, Naustrophi filius, architectus 210
Euphorbus, Alcimachi filius 418 proditor Eretriensium *ibid.*
Euphorion, Æschyli pater 171 Euphorion Cynægiri pater 424 Euphorion Laphanis pater, qui Castorem & Pollucem in domũ suam recepit & in omnes homines fuit hospitalis 429
Euphrates flumen 82 Euphrates tortuosus à Nitocri redditus 84
Euripus 502. 506 de euripo certamen nauale 533
Europa à Cretensibus rapta 2 Europæ filii Sarpedon & Minos 79 eorum de imperio contentio *ibid.* Europa Tyria 271 ań nomen Europæ dederit 271 Europa longitudine Asiam & Libyam, non latitudine, assequitur 269 Europa lõgitudine par Asiæ & Africæ 270 Europæ cõmoditates 437 Europæ nomen vnde impositum 271
Euryanax Doris filius, collega Pausaniæ 588. 608
Eurybates quinque palmarum vir 415 Æginetis auxiliatur *ibid.* eius clades & interitus 415. 416
Eurybiades, Euryclidæ filius 528. 542 dux classis Græcorum *ib.* in Eurybiade consilii inopia 553 Eurybiadæ laus 573 Eurybiades Argiuus, quinque certamina victor à Sophane interfectus 616
Eurycrates Polydori filius 513
Eurycratides Anaxandri filius 513
Eurydame Leutychidis vxor 407 eius genus *ibid.*
Eurydemus Epialtæ pater 517
Euryleon cum Dorieo coloniæ deductor 346 vnus superstes è bello *ibid.* Euryleon Selinusiorum tyrannus 347 quomodo interfectus *ibid.*
Eurymachus Leontiadis pater 514
Eurymachus Leontiadis filius interemptus 524
Euryphon Proclis filius 576 de Euripo certamen nauale 533
Eurypylus frater Thoracis Larissæi 609
Eurysthenes, Aristodemi filius 514 Eurysthenis familia 398 Eurysthenes & Procles Aristodemi filii 308 circa eos & Theren aunculum pro regno acta 308 Eurysthenes & Procles gemini 399 Spartæ reges *ibid.* oraculum super eis consultum *ibid.* eorum dissensio *ibidem*
Eirysthei genus nolunt labefieri Laecedæmonii 344 Eurysthei iniuria facta 595 Eurysthei interitus 594
Eurytus & Aristodemus ob extremam lippitudinem è castris à Leonide remittuntur 523
Euryti virtus & interitus *ibid.*
Euthœnus Hermolyci pater 628
Eutychides Sophanis pater 615
Euxinum mare 3
Exampæus locus inter Borysthenem & Hypanin 285 ahenum illic dedicatum *ibid.*
expiandi modus idem fere apud Lydos qui apud Græcos 15
expiari sibi vt liceat à Cræso, Sardis aduenit Adrastus Phryx 15
expiata Delus quomodo 27

F

FAbas nec serunt Ægyptii, nec edunt 116
facinora Lemnia 434
ad famem arcendam quid Lydi excogitauerint 45 fames in castris Cambysis 194 fames in Xerxis exercitu, in reditu 570 fame premuntur Sesti incolæ 633
fanum Iouis Thebani 83 fanum Iouis sub fago conditum 125 fanum Veneris Vranię vetustissimum 49 fanum Apollinis 577 fanum Pallenidis Mineruæ 26 fanum Æaci 364 fana Physaci & Autonoi 541 fanum Androcratis herois 594 fanum Græcum maximum & celeberrimum in Ægypto 179
fato fortem destinatam deo quoque fugere impossibile 42 De fati necessitate *vide & p.* 43. 202. 212. 367
feles apud Ægyptios 129 quàm ominosi apud eos *ibid.* felis amantissima fœtuum *ibidem & plura de ea ib.* felium sepulturæ 129
felicitas humana in eodem tenore non perstat 3 felicitas Polycratis 201 *& c.*
ferri compacti [illegible] omnia excogitauit Glaucus Chius 11
festum Cyzicenorum, matri deorum 282 festum Ægyptiorum abrogatũ à Cambyse 195 festa Ægyptiorum, Dianę, Isidis, Mineruæ, Solis, Latonæ, Martis 126 festum Mineruæ 320 Dianæ 126 Isidis *ibid.* festum Dionysi 122. 228 festũ Theophaniæ 21 festum Persarum, μαστροφονία dictum 220 festa Apaturia 69 festi nomen, Accęssio lucernarum 127
fidei dandę modus apud Nasamones 318 fides Arabum sit missima 185 contra fidem datam exercitus cum Aristagora duce deletus 380
Fluuios inter omnia religiosè colunt Persæ 65 fluuiorũ Scythię nomina, Ister, Tyres, Hypanis, Borysthenes, Panticapes, Hypacyris, Gerrhus, Tanais *pag.* 272 fluuiorũ Thraciæ nomina, Tearus, Contadesdus, Agrianes, Hebrus, Ænus, 288 Thessaliæ fl. præcipui hi quinque, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus. Penei *autem sit mentio & pag. proximè præced.* Araxes qualis & quantus 93 Asopus 589. 597 Achelous 104 Axius 480 Corys in Arabia 185 Cinyps 319 Crathis 68 Caicus *ibid.* Contadesdus 288 Choaspes 348 Gerrhus 262 Gyndes 350 Halys 32 Hypanis 261 Is 82 Melas 461 Phasis 142. 268 Pirus ingens fluuius 68 Panticape 261 Sperchius 522 Thermodon 595 Thermodon & Parthenius 143 Tigris 158 Tanais 262 Tyres 259. 285 Triton 324 fluuii quorum aqua exercitui Xerxis defecit 456. 476 *Fit autẽ mẽtio huius defectionis & p.* 448 & 508 fluuius cuius nomen sonat Græcè φέρων πάντα τὰ ἀγαθά. id est, *omnia bona ferens Ctes.* 683 fluuius electro manans *ibid.*
fœderis ineundi rationes 33 fœderis ineundi ratio apud Scythas 279 apud Arabes 185 fœdus à Babyloniis cum Cræso initum 35 fœdus Cræsi cum Amasi Ægyptiorum rege 35 Polycratis cum Amasi rege 201 fœdus perfidum Persarum cum Barcæis 328
fœmina exuta tunica verecundiam pariter exuit 4 fœminæ Ægyptię humeris baiulant, viri capitibus onera imponunt 115 fœminæ apud Ægyptios negotiantur *ibid.* fœminæ Zaveců currus aurigantur in bellum 326 fœminæ Atticæ raptæ à Plasgis 433 fœminas Atheniensium à Braurone prædati Pelasgi 307 fœminarum ex Asia raptarum cur rationem non habeat Persæ 2 fœminæ quæ viros vna cùm Thoante interemerunt 434 fœminarum Barcæarum mamillæ circa muros appensæ 328 fœminæ à Babyloniis strangulatæ ne frumentum absumerẽt 253 earum quinquaginta millia Babyloniis à Dario [illegible] peditata, vt succrescerẽt [illegible] *ib.* fœminæ [illegible] & simil. [illegible] rebus donandæ, non exercitu 315 fœminas adducere, Persarum conuiuantium mos 335
fœminæ virili virtute 558 fœminæ agrestes 324 fœmina virgo quæ erat semiuipera 257 fœmineus morbus sani Veneris spoliatoribus immissus 49. 50
fons Thestis 313 fons Apollinis *ib.* fons solis 321 fons Gargaphius 594 fontes Mæandri 450 fons, in quo qui loti sunt, efficiuntur perinde atque oleo inuncti, violam olentes 192. 193 fons, & eius mira natura 321 fons solis dictus *ib.* fons quidã amarissimus 273 Amaxampeus dictus 273. 274 fons aquæ amaræ 285 fontes nouem aquarum *vide* Nouem fontes aquarum 65
fons Indiæ aurifluus *Ctes.* 679
fons vinifluus *Ctes.* 681 fontes piscosi, siue pisciferi, è quibus pix extrahitur *ibid.* fons cuius aqua coagulatur in morem casei, simulatque hausta fuerit *Ctes.* 682 fons quadratæ formæ, circuitu circiter quinque vlnas habente *Ctes.* 688
formicæ Indicę vbi nascantur canum magnitudine. earum descriptio 229. 230
fortuna bonam in vita & in morte experiri difficile est 202 fortunã consilium aliquando superat 442 fortunati iidem semper non sunt 95
forum nullum est Persis 70 fora Græcorum *ibid.*
fratrem prę marito & liberis vxor Intaphernis saluum cupit, & sui desiderii rationem reddit 236
frigoris mira vis apud Cimmeriũ Bosphorum 254
fructus quarundam arborum, qui iactus in ignem odore suo circumstantes inebriat 93
fulgura in India nõ sunt, sicut nec tonitrua, ac nec pluuiæ *Ctes.* 680 tonitrua & fulgura in Xerxis exercitum ingruunt, & conflplures occidunt 456 *sed apud Herodotum est φρυγίστρα, quod* Vertit fulgura.
fulmen in ædes Scylæ regis delapsum 283 fulmina grandes arbores aut ædificia percutiũt 442 fulmina in barbaros Delphis è cælo demissa 540
fures pecuniæ Sardanapali 168 fures regiarũ Rhampsiniti pecuniarum 151. 152 eorum solertia *ibid.*
fustuaria pugna apud Ægyptios 127

G

GAdes 257
Gæson 625
Galaica regio, ætate Herodoti Briantica 476
Galepsus, Græca vrbs 480
Galli Indici maximi 679
Gamori Syracusani à seruis electi 494
Gandarii 226 gandarii militantes in Xerxis exercitu [illegible] eorum armatura & dux *ibid.*
Garamantes hominum commercium & aspectum refugientes 318 eorum mores describuntur 319
Gargaphius fons 594
Gauanes 578
Gebeleizis *vide* Zamolxis
Gela à Lyndiis condita 493 gelæ tyrannus Hippocrates 388 gela Hieroni à Gelone fratre demandata 495
Geleon 355 Iouis filius *ibid.*
Gelo siue Gelon, Dinomenis filius 489 gelon quibus initiis promotus 494 gelonis, Siciliæ tyranni, res quantæ 490 ad gelonem legatio missa 493 circa gelonem & legatos Græcorum acta 493 *& seq.* gelonis res gestæ 495. 496 gelonis opes & potentia 495. 496 gelonis progenitor Oeceror 493
Gelonus Herculis filius 258
Gelonus Budinorum vrbs 293 geloni quondam Græci 293 gelonorum descriptio 294
gelu maximum vbi 264
Gemma Indica, qua pantarba vocatur 678
geometria vnde ad Græcos venerit 145
Gephyræi vnde oriundi 351 gephyræi Athenas commigrant, & cur *ibid.* ibi templa seorsum ab eis extructa *ibid.*
Gergis Ariazi filius imperator in Xerxis exercitu 467
Gergithæ à priscis Teucris relicti, capti 380
Germanii, Persarum genus 60 aratores *ibid.*
Gerrhus fluuius 262. 272 Gerrhi fluuii descriptio 275
Getæ immortales à Dario subacti 288 getæ subacti exercitum Darii sequuntur 290 getarum dæmon Zamolxis 289 Gigamę Libyes 317 eorum descriptio *ibid.*
Gigonus vrbs 480
Gillus Tarentinus exul 245 circa eum & Darium & exploratores in Græciam missos acta 245
Gindanes, populus 319 vxorum eorum vestitus & mos quidam 319
Glaucon Leagri pater 616
Glaucus Chius, solus omnium compactionis ferri excogitator 11
Glaucus Epicydidis filius depositum negat 413 oraculum consulit reddat depositum nécne 413 reddit 413. 414
Glisantem & Tanagram Thermodon interfluit 603
Gnurus Lyci filius, Anacharsidis pater 282
Gobryas è Persarum primoribus 215 Gobryas Darii & Artystonæ filius 465 Mariandynorum & Ligyum & Syrorum dux 465
Gobryas Mardonii pater 295
Gobryæ consilium de abeundo è Scythia, Dario datum 303
Gobryæ vxor, Darii soror 436
Gobryæ filia, vxor Darii 435
Gonnus vrbs 481. 503
Gordius, Midæ pater 7. 579 auus Adrasti 16. 19
Gorgo Cleomenis filiola patrem scitè monet 347. 527 eadem Gorgo Cleomenis filia, Leonidę vxor, vt Demarati tabellas aperiri iusserit 527
Gorgonis caput ex Libya affert Perseus 137
Gorgus Salaminiorum rex 374. 531 oppido spoliatus à fratre 374
Gortus, *vel* Gorgus, Chersis filius, dux in classe Xerxis 471
Græcia pulcherrimas regiones sortita 231 græcia paupertatis alumna 473 hospes virtutis *ib.* græcia nõ imperatorum indiga sed exercitus 497 ad græciam contemplandam exploratores cum Democede missi 244 in græciam primi exploratores missi 245 græciæ infensior vnde redditus Darius 435 in græciam caduceatores missi ad petendum terram & aquam 451 necnon ad iubendum cœnas ipsi Dario apparari *ib.* ad quos solos è græcia non fuerint missi 452 in græcia Mardonii res gestæ 396 græcia à quo tempore & sub quibus plus mali passa sit 417
Græcorum genus 399 græci à Perdicca progeniti, qui 337 græci à Pelope denominati 443 græci ritus & alia ab Ægyptiis mutuati 126 græci ab Ægyptiis quid didicerint 126 græci in templis non coeunt, vt nec Ægyptii, sicut alii mortales 128 græci vestem & ægidas Mineruæ & alia à Libybus mutuati 323 græcorum & Lydorum leges prope similes 44 græcorum ampla fora 70 græci puerorum amoribus dediti 64 græca gens dexterior quàm barbara 25 ab ineptiis abhorrens *ibid.* græci virtutis certamen agunt, non pecuniæ 537 à græcis illatæ iniuriæ 2 græci vniuersi ante Cræsi imperium liberi fuêre 3 græcos adigit Cræsus ad tributum in Asia pẽdendum 11 græcorum potentissimos sibi conciliat Cræsus 23 græcis discordiæ principium cum Persis extitit Ilii excidium 3 græcis & barbaris malorum initium 371 græcorum variæ sentẽtiæ de loco pugnæ nauali constituendo 544 græcorum ducum variæ sentẽtiæ 553 græcorum concilium contra Xerxem 489 græcorum consultatio insequantur hostes nécne 566. 567 græcorum consilium de bello Thebis inferendo, 620 græcorum à Mycale profectorum consultatio 632 græcorum duces 513 grę̃corum duces ad Salaminem qui fuerint præstantissimi 573 præmia iis data *ib.* græcorum præstantissimi Lacedæmonii 30 græcorum strenuissimi & ciuitatum & virorum contra Medos 614 græcorum præstantissimi ad Mycalen 628 duces eximii *ibid.* græcorum præstãtissimi in pugna nauali 533 cum Cambyse congrediuntur sanguine epoto. 186 è græcis terram & aquam Dario qui dederint 397 contra græcos expeditionem Xerxis quid mouerit 437 vbi Xerxẽ excipere statuerint 504 Xerxem opperiẽtes ad Thermopylas 513 græcorum fœdus contra eos qui non adacti necessitate cum Xerxe pepigerant 483 è græcis qui terrestres copias Xerxi præbuerint, & qui nauticas 507 græci alii qui se recens adiungunt Xerxis exercitui 550 eorum nomina *ibidem* græcorum exercitus contra Mardonium ex quibus & quomodo comparatus & instructus 596. 597. 598. grę̃corum exercitus ad Platæas cẽtum octo millium & ducentorum 597 græci contra Mardonium castra vbi locarint 591. 592. græci locum castris permutant, 607 & Mardonius ex altera parte *ibid.* & cur *ibid.* græci prædam Mardonii inter se dispartiuntur 572. 573 græci à Mardonio transfugiunt 601 grę̃ci qui naues ad classem grę̃corum suppeditauerunt 542. 543. *& s.* græcorum prelium ad Euboeam gestum 530. 531. 532. grę̃corum classis ad Salaminẽ, & eius duces 540. *& seq.* græcorum classis ad Salaminẽ perstat Atheniensium rogatu 541 græci classem ad Samum applicant 624 græci fugam facere volunt 529 à Temistocle prohibentur *ibid.* græci ab Artemisio profugi 535 græci Olympia agentes & alia certamina 536 gratiarum collis 319 gratiarum mons 320
Grinus Æsanii filius, Theræ insulæ rex 309
grues, plagæ Scythicæ hyemem fugientes quò se conferant 109
Grypes aurum seruantes 234. 259 & *Ctes.* 682
Gygadas *vide post* Gyges
Gygæus lacus, proximus Halyattis sepulcro 44
Gygæa, Amyntæ filia 337. 578 Alexandri soror, Bubari collocata 337. 578
Gyges, Dascyli filius 4 Heraclidarum satelles 42 domini interemptor *ibid.* Gygis circa vxorem Candaulis acta 4. 5. 6 Gyges Candaulem obtruncat 5 vxore Candaulis & regno potitur 5. 42 à Gyge donaria Delphos missa 6 Gyges primus munera apud Delphos posuit 7 Gyges Mileto & Smyrnæ arma infert, Colophonem vi capit 7 Gyges annos duodequadraginta regnauit 7 Gygis filius Ardys *ibid.* item Myrsus 237. 279
Gygadas Delphis vocatur aurum & argentum à Gyge dicatum 7
Gymnicum certamen 137
Gymnopędiæ 405
Gyndes fluuius vnde oriatur, & quò inde fluat 80. 350 à Cyro sexaginta riuos diductus in

H

HÆmus mons Scythiæ, cuius è iugis tres fluuii manant 272
Haliacmon amnis 481
Halicarnassus ciuitas cur priuata sacrorum participatione 68 à Pedãsensibus habitata 565

Halizones Scythiæ populi 261
Halyattes 204 Halyattes Cræsi pater 539 *Vide plura in* Alyattes
Halys amnis 3 halys fluuius quos populos interfluat 32 halys fluuius disterminans imperium Medicum ac Lydum 32 halym fluuiũ quomodo auerterit Thales Milesius 34 halys fluuii vetus alueus exaruit 34 intra Halym fluuium populi à Cræso subacti 11.12
Hannon Amilcaris pater 499
Harmamithres & Tithæus Xerxis equitatus præfecti 468
Harmatidæus Dithyrambi pater 522
Harmocydes, Phocensium dux 590 oratio ab eo ab suos habita *ibid.*
Harmodius & Aristogiton Hipparchi interfectores 351 tyrannidis osores 427
Harpagi familiaritas & autoritas apud Astyagem 51 ei negotium datur interimẽdi Cyri *ib.* harpagus iussus interimere Cyrũ, *ib.* harpagi domus in luctu propter necem Cyri imperatam 52.53 harpagus Astyagi exponit quomodo Cyrus sit interemptus 55.56 harpagus Medorum exercitui præfectus 61 harpagũ Astyages quomodo sit vltus 57 harpagus carnibus filii ab Astyage pastus 61 harpagi constantia in perferenda Astyagis crudelitate 57 harpagus Astyagis vlciscendi cupidus 58 rationes ab eo initæ *ibid. & seq.* harpagus Astyagi capto insultat 61 harpagus Mazaei defuncto succedit 74 ab Astyage indignis epulis exceptus *ib.* Cyri ad regnũ obtinendũ adiutor 74 ab harpago gesta aduersus Ionas *ibid. & seq.* harpagus Cyri cognatus 51 harpagus dona Cyro mittit 58 harpagi Medi consilium Cyro datum 36 harpagi literæ ad Cyrum scriptæ 59 ad rebellionem spectãtes *ibid.* harpagus in Caras exercitum ducit 78 item in Caunios *ibidem* harpagi filius in frusta concisus ab Astyage 56 patri in cœnam appositus *ibid.*
Haruspicina Menelai nefaria 149
Hebes tesseram vult Leutychides suis in memoriam venire quũ manus conserent 625
Hebrus fluuius 288
Hecataeus, Hegesandri filius, historiographus 164.380.433 eius genus, & de eo plura 164 *& seq.* hecataeus historiographus bellum aduersus Persas dissuader Aristagoræ 340 hecatæi consilium Aristagoræ datum 380
Hector natu maior & virtute præstantior Alexandro 150
Hegeses Burysthenis filius 514
Hegesicles & Leo, Spartæ reges 27
Hegesander, Hecatæi pater 380. 433
Hegesipyle, Olori, regis Thracũ, filia, Miltiadæ collocata 394
Hegesistratus, Sigei tyrannus 370 eius pugna cum Mitylenæis pro Sigeo *ibid.*
Hegesistratus haruspex, Telliadeorũ præstantissimus, in Mardonii exercitu 600
Hegesistratus Aristagoræ filius, legatus Samius 622
Hegetoridæ, filii Antagoræ, filia 617
Hegias Tisameni frater 599
Helene, Venus hospita cognominata, 146 Tyndari filia, *ibid.* Helenæ historia *ibid. & seq.* helena magnis natalibus orta 148 helenes raptus 237ᵒ ad helenam inuestigandam Atticam inuadunt Tyndaridæ 615
Helice Achæorum 68
Helicus, Terituchmis frater, occiditur *Ctes.* 674
Heliopolis, vrbs solis 101 ab heliopoli ad Thebas nauigandi spatium 103 heliopolitani Ægyptiorum solertissimi 101
Hellen, Dori pater 23
Hellenica gens 23.24 helles Athamantis filiæ sepulcrum 461
Hellesponti in Europa Chersonesus 391 hellespontus vbi angustissimus 286 hellespontus ex Asia in Europam coniungitur 452 hellespontus denuo ponte iunctus 453 hellespontus, ponte Xerxis rupto, quomodo à Xerxe castigatus 452 hellesponti traiectus stadiorum septem *ibid.* hellesponto phiala aurea datur à Xerxe, aureus crater & gladius Persicus 459 cum placat *ibid.* hellesponti in Xerxis classe militantes 470 eis pontium custodia demandata *ibidem*
Heneti populus 461
Hephæstienses populus 435
Heracleum, angustissimus Atticæ locus *Ctes.* 666
Heracles, siue Hercules, Heracleæ conditor 345
Heraclidæ 3 heraclidæ, Iardanæ ancilla & Hercule geniti 4 heraclidarum imperium quamdiu durauerit, & quo fuerit commutatum 4 heraclidarum vltio in atnepotem Gygis deuoluta 6 heraclidæ in Peloponnesum redire conati 594.595
Heraclides Ibanolius, 329 eius insidiæ Persis structæ 379
Heraclides, Aristodici Cumæi filius 73
Heraclides Aristagoræ Cumęi pater 343
Hercules Amphitryone & Alcmena genitus 119.165 herculis tres liberi 258 hyllus eius filius 514 ex hercule & Iardanæ ancilla geniti Heraclidæ 4 hercules Hylli pater 514 hercules è deorum nouissimis apud Græcos 165 apud Ægyptios secus *ibid.* hercules Olympius 120 hercules deus vetustus *ibid.* hercules Græcorum 119 hercules Ægyptius 119.120 herculis tẽplum in Cynosargi 354 herculis templa 424 herculis fanum 421 herculis templum 146 sanctio quædam illius templi 147 herculis templum 120 aliud, *ibid.* herculis Thasii templum *ibid.* herculi bifaria templa cur dentur *ibid.* herculis oraculum 134 herculeæ columnæ 322
Hermion Lasi pater 437
Hermiona Dryopum ciuitas 553 hermionæ *siue* hermionenses 209 hermippus Atarniteus, *Vel potius* Atarnites 382
Hermolycus Athenensis, Euthœni filius, in panacratio celeber 628
Hermophãtus Milesiis præfectus, contra Sardis 372
Hermotimus Pedasensis inter eunuchos apud regem magnæ autoritatis 565 hermotimus Panionium quomodo vltus *ibid.* 565.566
Hermotybies, Ægyptiorum genus 174 quas plagas incolant *ibid.* 175. hermotybies & Calasiries, soli ex Ægyptiis pugnatores 598
Hermus amnis 22.36.373
Heroibus Troianis parentatum à Xerxe 456
Herodotus posterior Homero & Hesiodo annis quadringentis 124 eius cautio circa ea quæ ad rem diuinã pertinent 101.128 eius colloquium cum Vulcani sacerdotibus 101 & item cum quodam Archia 208 eius sententia de Ægypto 106 de Persarum moribus 64 eius sententia de hoc, an, si intra Ilium fuisset Helena, reddita fuisset 150 herodoti sententia de Persarum moribus 64 herodoti sententia cur Nilus æstate impleatur, 110 herodotus Thebas se confert, & Heliopolin, cur 101
Herodotus Basilidis filius 576
Herpys Timogenidæ pater 601
Hesiodus quadringentis annis extitit ante Herodotum 124 hesiodus & Homerus de diis scripserunt *ibid.*
Hexapolis quæ seculo Herodoti Pentapolis dicta 67
Hieronymus Andrius 599
Himera 499
hippagogæ naues, quibus equi vehuntur 397
Hipparchus, Pisistrati filius, Hippiæ frater 351
Hipparchus Onomacritum Athenis cur eiicit 437 hipparchus ab Harmodio & Aristogitone interemptus 351.427
Hippias, Pisistrati filius 26 hippiam reducere volunt Lacedæmonii 365 cur à Lacedæmoniis non reductus 369.370 Athenienses apud Persas insimulat 370 ei visum in somnis oblatũ 420
Hippobatarum prædia 359
Hippoclides, Tisandri filius 429 procus Agaristæ *ibid.* hippoclidis maiores Cypseli Corinthii propinqui 429 eius laus præ cæteris procis *ibid.* hippoclidis saltationes & gesticulationes 430
Hippoclus Lampsacenus 305
Hippocoon Sceí pater 352
Hippocrates, Pisistrati pater, Athenarum tyranni, 24.354 hippocratis filius, Pisistratus 24 hippocratis liberi Megacles & Agarista 430
Hippocrates [illegible] terra [illegible] Cleandri frater 388.494 à Zanclæis accersitus 388 inter ipsum & Samios acta *ibid.* Zanclæos prodit 389
Hippocrates, Smindyridis pater 428
Hippocratides Leutychidis filius 576
Hippolochus Glauci pater 69
Hippomachus, Græcorum qui erant cum Mardonio haruspex 601
Hipponicus Calliæ pater 492
Hipponicus Calliæ Phænippi filii pater 426
hircus, Ægyptiacè mendes dictus 121 hirci vrina spasmo liberant pueros Libyes 323 hircorum barbis innatum ledanum apud Arabes 233 hircus cum muliere coiens 121
Histiæa 535
Histiæi *ibid.*
Histiæus, Milesius, Lysagoræ filius 339 histiæus vir solers & industrius 337 histiæi res gestæ 390 histiæus Milesius 304 eius de ponte non deserendo sententia, & cur 304 histiæus de Dario & Persis bene meritus 332. 391.441 histiæus à Dario defectionis Ionum insimulatus 374. 375 Aristagoram ad defectionẽ sollicitat 342 quomodo *ibid.* & cur 343 ei vrbes oblatæ, & à quibus 370 eius ad mare fuga 381 histiæus à Chiis in vincula coniectus, & cur liberatus *ibid.*
Histiæus Miletum reductus 382 à Milesiis reiectus & vulneratus 382 huc illuc erraus *ib.* eius res circa Byzantium 389 res gestę contra Chios *ibid.* cõtra Thasum contendit 390 veniam à rege sperat 390 cui rex fuit condonaturus *ibid.* quomodo captus & interfectus *ib.* ob vitæ cupiditatem viuus captus *ibid.* in crucem sublatus ab Artapherne & Harpago 391 Histiæi caput ad regem Darium perlatum *ibid.* ab eo sepeliri iussum
Histiæus Tymnis filius 343 captus *ibid.* dux in classe Xerxis 471
Histiæus Phylaci pater 557
Homerus quadringẽtis annis extitit ante Herodotum 124 veritatem cognouit de Alexandri & Helenæ erroribus 148 homeri loci citati 148 homeri carmina Argos celebrantia, & ideo summota à Clisthene 355 homeri non sunt versus Cyprii 149
Homo è deo non gignitur 164 homo hominẽ fato impendenti eripere non potest 202 in hominis natura situm non est auertere quod sit euenturum 212 hominem omnia consequi est impossibile 15 hominum iniuriorum est rapere fœminas: raptis vlciscendis operam dare, amentium: prudentium, pro nulla habere raptarum pulchritudinem 2 homini satius mori quàm viuere 13 homines sacri 263 homines vnoculi 234 qui & vbi *ibid.* homines quidam infra mediocrem virorum staturam 114 homines & fœminæ calui nascentes 263 simis naribus & ingenti mento *ibid.* homines arboribus victitantes 263 homines hominibus vescẽtes 228 homines senos mẽses dormientes 264 homines radicibus vescentes 93 homines piscibus crudis victitantes *ibid.* homines capripedes in montibus 264 hominum immolatorum carnibus vescuntur Massagetæ 99 homines excoriant Scythæ 277 hominum cum mulieribus concubitus in propatulo 94 humanæ vitæ anni 14 humanæ vitæ breuitas 457 eius ærumnæ *ibid.* humanis in rebus nihil stabile 40 humanarum rerum vicissitudo, & conditio 14 humanarum rerum circulus 95
Hoples Ionis filius 355
hordei foliorum quanta latitudo apud Babylonios 89
horti Midæ, Gordio geniti 579
Hotaspes Artachæi filius, Assyriorum dux 463
Hyacinthia Lacedæmoniis solennia 586
hyænæ, feræ quædam, vbi nascantur 324
Hyampeus vertex 541
Hyampolis vrbs 537.539
Hyatæ, nomẽ vnius è tribubus Sicyoniis: quod sonat suales 356
Hybla oppidum 494
Hydrias regio 378
Hydarnes Persa 215.431.516 Asianæ oræ præfectus 484 Hydarnes Hydarnis filius 467 imperator in Xerxis exercitu, eorum qui immortales appellabantur 467. 569 hydarnes regem in Asiam reducentem deserere non vult 569 hydarnes Asianę oræ præfectus 484 eius cum Lacedæmoniis, colloquium *ibid.* Hydarnes Sisamnis pater 464
Hyela ciuitas in agro OEnotriæ 77 à quibus condita *ibid.*
Hygennenses 225
Hylæa 261.275.274 hylæa, iuxta Achillis cursum sita, arboribus referta 282
Hylees, nomẽ vnius è tribubus Sicyoniorum 356
Hyllus 398 Herculis filius 514.576 hyllus ab Echemo in monomachia interfectus 594.595
Hymees Darii gener 378 hymees capit Cion Mysiam 379 hymeæ res gestæ & interitus 380
sub Hymesso regio Pelasgis data ab Athenienſibus 433
Hypachæi qui postea Cilices dicti 469
Hypacaris fluuii descriptio 274 *Nisi potius scribendum est* Hypacyris, *quod legitur* pag. 272
Hypanis flumen 261.272 eius descriptio 273
Hyperanthes & Abrocomes Darii filii 521
Hyperborei 259.265.266 eorum sacra 267
Hyperoche & Laodice Hyperboreorum puellæ 235
Hyppoleum promontorium, *Vel potius scribendum est* Hippoicon 274
Hyrcani, militantes in exercitu Xerxis 463 eorum armatura & eorum dux *ibid.*
Hysgis fluuius 275
Hyria oppidum 501
Hyræades Mardus 38 quomodo Sardis ascenderit 39 eius ope Sardis captæ *ibid.*
Hysiæ, oppidum 589
Hysias & OEnoen, Atticæ populos vltimos, occupant Bœotii 358
Hystanes, Badris pater 466
Hystaspes Arsamæus 521
Hystaspes Achæmenides, Arsamenis filius, Darii pater 96 Artabani & Darii pater 285 Persis præfectus 215 eius responsum ad orationem Darii 97 hystaspes Arsamis filius 521 hystaspes Darii filius & Atossæ 464 dux Bactriorum & Sacarum *ibid.*
hystriches vbi gignantur 325

I

Iacchus mysticus 549 iacchus, festum Atheniensium *ibid.*
Iadmon Samius herus Æsopi 159
Ialysius oppidum 68
Iamidei 599
Iapygia 245.291.501
Iapyges Messapii 291.501
Iardanæ ancilla, Herculis vxor, mater Heraclidarum 4
Iasonis æreus tripus 319
Iatragoras 243
Iberiam Phocenses occupant 74
Ibis Ægyptiis sacra 129.132 Ibidis forma 132 ibidum duplex genus *ibid.*
Ichnæ vrbs terræ Bottiæidis 180
Ida mons 156 & regio 70
Idernes vnus ex septem Persarum principibus 662 *Ctes.* Artoxerxis socer 673. *Ctes.*
Ieiunia & festus dies Isidis 223
Ienysus vrbs Syriæ 184
ignem Persæ deum arbitrantur 189 ignis Ægyptiis animata belua dictus *ibid.* igne sepelire 675 *Ctes.* ignis perpetuus 681 *Ctes.* ne ignifer quidem elabatur 202
Ilias minor Homeri 643
Iliadi Mineruæ mille boues à Xerxe immolantur 456
Ilii expugnatio, barbarorum & Græcorum simultatis origo 3 ilium 104 ilii obsessio & expugnatio 149
ilienſis ager 170.146
Ilissus fluuius
Imbecillitas, fortissima necessitas 502
imbribus carentes Libyæ tractus 322
imbrus 338
Immortales Getæ 228 immortales qui apud Persas 467
Indus fl. fert crocodilos 270 indi in mare ostium explorat Darius *ibid.*
Inarus Lybs 187.188.189
Inarus Lydus Ægyptios ad defectionem ab Artoxerxe incitat 667. *Ctes.* inaro mittũt classem Athenienses *ib.* Inarus Achæmenidem vulnerat *ibid.* est vi[illegible] [illegible]neratur, fugit Byblum [illegible] cum Græcis [illegible] proficiscitur *ibid.* ab Amyti tribus crucibus suffigitur *ibidem*
Indathyrsus filius Saulii, rex Scytharum 282.298
India pluuiæ expers 680 *Ctes.* indiæ fons auri fluuius 679 fluuius mellifluus 682 *Ctes.* indiæ rex vt exploret fontes *ibid.* indiæ fluuius bona omnia ferens 683 *Ctes.* indiæ arbor dulcis *ib.* 684 indi Callatiæ parentibus vescũtur 208 indorum multitudo 227 indi Calandiæ 228 indi pecuarii & eorum mores *ibid.* indorum nauigia *ibidem*
Indi ægrotos suos epulantur 229 indorum coitus in propatulo 229 indis sol matutinus ardentissimus 230 indi vt aurum colligant 231 à Dario subacti *ibid.* indorum in Xerx. exercitu armatura 464.466 indi Derbicum aduersus Cyrum socii 659 *Ctes.* ab indo quodã Cyrus iaculo percussus moritur *ib.* indorum multitudo 678 iustitia 680.681 *Ctes.* indorum locus sacer *ib.* indi tonitruum expertes 680 nigri *ibid.* indi Pygmæi 681 indorum venandi lepores ratio *ibid.* indorum lacus oleosus 682 eorum argentifodinæ *ib.* montes auriferi *ib.* sunt sani *ibid.* longæui *ibid.* vt aues venentur 687 *Ctes.* indi vt electrum colligant *ibid.* indi cynocephali 684 indicum aurum 227 indicæ regionis descriptio & situs 228 indicæ formicæ 229 indici cameli forma & pernicitas 230 indica animalia grandiora cæteris 231 indici canes 679 *Ctes.* indici galli & gallinæ *ib.* indici mõtes gemmiferi *ibid.* indicus æstus *ibid.* indicum mare *ibid.* indicus calamus *ib.* indicum animal *ib.* indicus sol *Ctes.* indicæ oues *ibid.* indicus serpens 680 indica auis *ibid.* indicum lignum παράμβολον 683 indici asini syluestres 686 *Ctes.* indicus vermis 687 indicæ arbores *ibidem*
ingenium Persarum quale 41
infantes Cynocephalorũ 684 *Ctes.*
infernæ sedes
Inopiæ & Impossibilitatis numina 688
insomniorum ludibria 446
institores primi, Lydi extitere 44 institor quare Darius fuerit appellatus 225
institutio Persarum puerorum 64
Insulæ in Araxo 93 insulæ OEnusæ 75 insula natans vbi 171 insulæ Echinades vbi 104 insula Chemmis 170 insulæ beatorum vbi 194 insulæ rubri maris 226 insulæ Cassiterides Herodoto ignotæ 234 insulani Iones qui 66.67
Intaphernes vnus ex septem Magi occisoribus 275 intaphernis facinus eiusque & domesticorum omnium interitus *ibidem*
Intercalationes mensis à quibus introductæ 14.101
Io filia Inachi regis 2 à Phœnicibus rapitur *ibid.* Io stuprata 4 Io vt à Græcis depingatur 118
Iolcon Thessali Hippiæ offerunt 370
Ion Xuthi filius 470
Ioniæ trãslatio 628 ioniam Harpagus subigit 77 iones à Cræso subacti 3.12 ionum lingua 24.65 ad Cyrum legatos mittunt, qui obedientiæ iugum acceptent & quid Cyrus responderit 66 ionum regio, Asiaticarum pulcherrima, & eius descriptio *ibidem* ionum duodecim in Peloponneso ciuitates 68 iones insulares à reliquis deficiunt: alios etiam Ionici nominis pudet *ibid.* ionicarum ciuitatum numerus cur duodenarius *ibid.* Iones qui se præstantiores iactent: & de eorum vxoribus *ibid.* iones ab Achiuis, suis sedibus pulsi *ibid.* ionum reges qua progenie oriundi *ibid.* iones veri & genuini qui 69 ionum qui ab Apaturiis arceantur *ibid.* quorum ionum sit Panioniũ sacrũ *ibid.* ionum insulanorum deditio 75.77 iones Biantis consilium spernunt *ibid.* iones secundò in seruitutem rediguntur *ibid.* in Ægyptum quomodo venerint 169 ionum & Scytharum de Dario impediendo colloquia 302.305 iones captas Sardis incendunt 372 iones ad Ephesum vincuntur 373 mari vincunt 376 tertiò subiugati 391 quomodo Ægyptum diuidunt 107 vbi, & vnde dicti 225. 243 ignauissimi hominum 306 Ionum & Carum fuga 578 ionibus Persarum minæ intentatæ 384 laborum nauticorum insueti *ibid.* Dario tributarii 395 Ionum in Xerxis exercitu armatura 470 iones Pelasgi Ægialees appellati *ibid.* ionibus solum suum permissum 629 ionico genere excellentes 23 ionicæ rebellionis occasio 139. 381 ionicarum nauium catalogus 383
Iupiter expiator, hospitalis 18 apud Persas 62 Bel apud Babylonios 82 Ammon 119 Thebanus 124 liberator, & eius templum 146 Scytharũ deus 275 Papæus apud Scythas *ib.* Lycæus 328 Carius 355 Lacedæmonius 400 cælestis *ibid.* sub specie & nomine Xerxis inuadere Græciam dicitur 461 æreus decem cubitorũ vbi 618 ioui decimæ necessariò reddunturur 42 iouis Carii fanum apud Mylassos 78 iouis Beli templum & simulacrum 82 iouis Thebani templum 83.321 iouis simulacrum arietina facie 119 iouis fanum apud Thesprotos 125 cultus apud Meroen 112 oraculum apud Ægyptios 134 iouis Ammonii templum à Cambyse incensum 193 iouis diabaterii ara 664 *Ctes.* iouis Beli puluinar 253 iouis ferensis ara 347 iouis militaris templum 379 iouis olympii delubrum 103 iouis [illegible]rus in Xerxiano exercitu 511 570 iouis Amphlystii [illegible]

Iphigenię apud Tauros cultus 292
Ipni locus quidam 508
Irasa locus vbi 313
Is vrbs & flumen 82 Is flumen *ibid.* fluuius in Euphratem se deuoluit *ibid.*
Isagoras Tisandri filius 355
Isis δημήτηρ id est Ceres, dicta 126. 171 isidi vaccæ sacræ 118.323 isidis simulacrum bubula cornua habens 118 isidis templum maximum in vrbe Butiri 126 Isidis & Dionysi filii 124
Ismaris lacus famosissimus 476
Ismenii Apollinis templum 352
Issedones populus 261.264 issedonum mores *ibid.*
Issedoni populus 93
Ister vbi 173.191 semper sibi par 173 istri ortus & fluxus 115 ister & Bosphorus à Dario pōte iuncti 663 *Ctes.*
Isthmus Cnidiæ 80 isthmus Chersonesi muro præseptus à Miltiade 393
Istiæotis locus proximus Ossæ & Olympo 23
Itanus oppidum 310
iudices regii apud Persas 196 iudicis corrupti iustæ vindictæ exemplum 339
iuncus esui aptus 138
Iunonis festum 13 iunonis duæ imagines vbi 181 iunonis templum vbi 288.607.611
iurare per aquam Stygis 407
iusti principis officium 191
iustitia Cynocephalorū 686 *Ctes.* iustitia Indorum 680.682 *Ctes.*
Ixabates Cambysis eunuchus 660 ixabates Cambysem sepelit 662 ixabates Magi index interficitur *ibidem*
Iyrcæ populus Scythiæ 262

K

Kikiquid sit Ægyptiis 139

L

Labda Amphionis filia 366
Labynetus Babyloniorum tyrannus 35
Labynitus Assyriæ rex 86
Lacedæmonii Crœso amici 3.21 Græcorum potentissimi 23 eorum leges à Lycurgo latæ 27 bellum Tegeatibus inferunt 30 eorum compedes apud Tegeatas 28 quibus artibus Tegeatibus facti sint superiores 29. eorum Argiuorúmque pro agro Thyrea dimicatio 37 lacedæm. coma post victoriam de Argiuis *ibid.* eorum aduersus Polycratem expeditio 203 in Samum expeditio *ibid.* mos in sumendis suppliciis 307 de seipsis opinio 398 regum apud eos funera 401 lis de progrediendo ad bellum 419 oratio ad Platæēses *ib.* ad Hydarnem Persam 484 ad Athenienses 580 eorum virtus 473 consuetudo 515 frugalitas 354 occiso rum sepultura 620 laced. ad Platæas victoria 665 *Ctes.* ad Thermopylas clades *ibid.*
Lacmon mons vbi 623
Lacrines legatus ad Cyrum 28
Lacrimæ arboris Indicæ 684 *Ctes.*
lactis emulgendi mos apud Scythas 255 lacte victitātes 685 *Ctes.* lactis coagulationem prohibens radix *ibid.*
lacus Tritonidis 320 lacus vnde pix hauritur 325 lacus Stymphalius vbi 408 lacus oleosus Indorum 682 *Ctes.* lacus piscosus & salsus *ib.* lacus Bœbeis vbi 482 lacus Gygæus vbi 44 lacus famosissimus 476
Lada insula vbi 383
Ladice vxor Amasis 180 ladicæ votum *ibid.*
Laii delubrum 309 oraculum 345 & genus 352
Lampito Leutychidis filia 407
Lampon, Pythei filius 617 eius infāda oratio de Mardonii corpore in crucem tollendo in vltionem Leonidæ *ib.*
Lamponium vbi 338
Lampsacum vrbs 378
lana arborea vbi 231
Laodamas Phocensis 305 laodamas Eteoclis filius 352
Laodice 267
Laos oppidum 387
Laphanes Euphorionis filius 430
lapidicinæ ad pyramides Memphios 103
lapis Porinus, Paridis 352 lapis Melampygus 518 lapidum aceruus à Dario congestus 289 lapideus leo vbi 521
Larissæ Æoliæ ciuitas 69
Lasus Hermionis filius lauacrum Indorum nobiliorū 688
Laxii Sauromatæ vbi 262 leænæ partus 232
Lebæa vrbs 578
Lebedus 67
lectis non vtentes 685 *Ctes.* ledanum, aliàs ladanum 233 ledanum quomodo comparetur *ibid.* ledani medica vis *ibid.*
legati Darii in puteum conjecti 483 legati non violandi 485
leges Athenienſiū à Solone conditæ 12 leges & instituta Babyloniorum 90
Lemnus oppidum 338 capitur 435
Lemnia facinora 434
Leo, viri nomen 505
Leo Sardius 38
Leobota Spartiatarum rex 27
Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius 429
Leon & Hegesicles Spartiatarum tyranni 27
leonis ex auro effigies 21 leonū natura atque loca 481 leones vbi gignātur *ib.* leo lapideus 521
Leonides 345 in crucem tollitur 526 leonidæ regis Spartiat. genealogia 514 leonidæ mors 521 leonidæ cædis vindicta 570 leonidæ ad Thermop. cum Xerxe conflictus 665
Leontini populus 494
Lepreum oppidum 309
leprosos vt vocent Persæ 670
lepus ex equa natus 461 leporis fœcunditas 231 lepores vt venentur Indi 681 *Ctes.*
Leros insula 380
Lesbus insula vbi 74 quando habitari cœpta 502 lesbii à Polycrate victi 201
Leucadius Hippomachus aruspex 601
Leucadii Dorica gens 343
Leucon oppidum Libyæ 314
Leutychides Menaris filius 404 leutych. Spartiat. rex *ibid.* leutychidæ fuga & mors 407 leutych. oratio de deposito reddendo 412 eius genealogia 576 strategema 626
Lex Caricarum mulierum in maritos 68 lex oppignerandi paterni cadaueris vbi 160 lex omnium rex & domina 474
Liberi cultus apud Meroen 112 Liber Græcis Osiris dictus 165
Libya vnde fortita nomen 271 Libyæ, Asiæ & Europæ magnitudo 279 arboribus nuda 319 Libya & eius incolæ 322 323. 326 libyes primi Neptuni nomen habuerunt 123 solis deorum omnium soli & lunæ sacrificant 323 Ægyptiis se dedunt 313 Cambysi se dedunt 187 Ægypto contermini 226 libyum variæ nationes 317 libyes Nomades, *id est pastoritij* 320.323 libyes saluberrimo fūt corpore *ib.* libyū pastoritiorū sacrificia *ib.* libyes vbi 326 libyum inuenta quæ Græci didicerunt 324 libyum in Xerx. exercitu armatura 468 libycus mons 103
Libyssarum mulierū eiulatus 324
Liches Delphici oraculi coniector 30
Lignum πάρμβον admota attrahens 683 *Ctes.* lignum coagulans *Ctes.* lignei amictus 685 *Ctes.*
Ligyum in Xerx. exercitu armatura 465
liliorum ingens vis vbi 137 liliorum radices esui aptę *ibidem*
Limenion regionis Milesiorū 8
Lindi populus è Rhodo 493
Lindos oppidum 68
Linum Colchicum, Sardicum, Ægyptiacum 143
Linus, modulationis genus apud Ægyptios 133
Lipaxus vrbs vbi 481
Lipoxais Targitai filius 256
Lipsydrium oppidum 353
Lissę oppidum vbi 480
Lissus fluuius vbi 476 eius aquæ Xerx. copiis non suffecerunt *ib.*
literæ Histiæi prodnutur 382 literarum mira occultatio 527 literæ Themistoclis ad Iones lapidi incisæ 535 literarum per sagittam transmissio 574 literæ capiti impressæ 132 literę Græcorum ex Phœnicib. 352
Littus pulchrum, vbi 188
Locri Epizephyrii populus *ibid.*
locri Ozolæ populus 538
longæui Indi 682 *Ctes.* longæui Cynocephali 686
lotiones Cynocephalorum *ibid.*
Lotos vbi plurima 137 loti radix esculenta *ibid.* loti fructus descriptio 119
lotii muliebris vsus 146
Lotophagi populus vbi 319
lucernarum accensarum festum apud Ægyptios 127 lucernarum accensio 518
Lucinæ tributum 267
lucus platanorum 379
ludorum primi inuentores Lydi 45
Luna Persarum præses 374 lunæ festum 122
Lupi ex hominibus 292 luporum sepultura 129
Lutræ vbi capiantur 294
luxus Persarum 618
Lycidas cum vxore & liberis lapidatur 585. *ibid.*
Lycæus Iupiter 328
Lycaretus Mæādri germanus 339
Lyciæ ignis perpetuus 681 *Ctes.*
Lyci in potestatem Crœsi redacti 12 eorum è Creta origo 79 ab Harpago victi 81 populus Dario tributarius 225 eorum in Xerxis exercitu armatura 470 quondam Termilæ vocati *ib.* eorum nomen & leges 79
Lycius Cyberniscus Sicæ filius 471
Lycon Atheniensis prodit Pisithnem 673 *Ctes.*
Lycophronis Periandri filii interitus 207
Lycurgus Aristolaidis filius 24 Lycurgus & Megacles Pisistratū eiiciunt *ib.* Spartiata, integerrimæ vitæ *ib.* ei oraculum à Pythia redditur *ibid.* legumlator est apud Lacedæmonios 25 Leobotæ Spartiatarum regis tutor *ibid.* lycurgi delubrū apud Spartiatas *ibid.*
Lycus fluuius 299
Lycus Pandionis filius à fratre Ægeo pellitur Athenis 79
Lyda mōs à Pedasiis extructus 80
Lydus Atyis filius 4
Lydeus fluuius 481
Lydia auri ramenta è Tmolo prouenientia habet 44 Lydia Halyattis regis sepulcro se nobilem iactat *ibid.*
Lydi populus antè Meones vocati 4 strenua gens 36 equitandi peritissima *ibid.* lydorum mores & leges 44 ritus ineundi fœderis 45 expiādi ritus idem qui apud Græcos 15 Lydorum filiæ omnes prostituuntur 44 lydi primi caupones institorésque 45 eorum partes primę in consulendis oraculis 22 lydorum Medorúmque fœdus 33 Lydorum Medorúmque quinquennale bellum *ibid.* lydorum medorúmque bello dies repentè nox facta *ib.* lydorum cum Persis conflictus & fuga 35 primi omnium aurum argentúmque ad vtendum percusserunt 44 primi inuentores ludorum *ibid.* in Thusciam colonias deduxerunt 45 lydorum diuisio *ibid.* eorum cum Cyaxare prælium 49 lydi Sardibus per Cyrum exacti 71 Lydi Caribus germani 78 lydi populus tributum Dario pendens 225 eorum in Xerxis exercitu armatura 465
Lygdamus Naxius 26

M

Macæ populus 319.345
Macedones à Dario subacti 396
Machlyes populus 319
Macrobii populus Æthiopiæ 192
Macrones, eorum in Xerxis exercitu armatura 466

Mactorium vrbs super Gelam 49
Madyes filius Protothyæ, Scyth. rex 49
Madytus vrbs 452
Mæander fluuius 237.379 & eius fontes vbi 451
Mæandri campus 8 mæandri campum Mazares incursat 74
Mæandrius Polycratis scriba 237 Sami procurator 246 mæandrii oratio ad Samios 247
Mæotei populus vbi 299
Mæotis palus vbi 49.255.271.287. 292.298.299
Magdolus oppidum vbi 172
Magi populus Mediæ 48 magi Persarum 65 magorum commentum vt Persarum imperium occupent 211 Magi cuiusdam imperium apud Persas 213 Magus Cambysi succedens *Ctes.* 662 Magus interficitur 219 Magorum cædes 220 Magophonia Persarum festum celebre *ibid.* & *Ctes.* 663
Magistum oppidum 309
magna cum periculis suscipiuntur 459
Magnesia vrbs vbi 237
Magnetes populus 225
malæ dextræ in contumeliam derasæ 154
Malea promontorium vbi 37
Malena 390
Males Ætolus 428
Mandane Astyagis filia 50 Cambysi nuptum datur *ibid.*
Mandrocles Samius 228 eius monumentum *ibidem*
Maneros Ægyptiis quid 133
Mantieni montes 86.93
Mantiena vrbs 314
manus octo digitorum 689. *Ctes.*
Marathon locus 420 Marathonem occupat Pisistratus 26 marathonia clades 425 marathonia pugna 664. *Ctes.*
Mardonius Xerxis exercitus imperator 467 mardonius Gobryæ filius 395.436.467 vulneratur 396 à præfectura semouetur 416 mardonii oratio de bello Græciæ inferendo 139 in Lacedæmonios obiurgatio 604 mardonii cædes 613 vnus ex septem magi occisoribus 663 mardonius antiquus apud Xerxem spectatus 664 *Ctes.* mardonius bello aduersus Platæenses præficitur 665 *Ctes.* mardonii fuga *ibidem* mardonii mors *ibid.*
Mardi Persarum genus 60
Mardus Hyrœades Sardium muros primus conscendit 38
mare Sardonium vbi 76 mare Caspium 93 mare Atlanticum, rubrum, australe 94. 171. 226.260.467 mare Indicum *Ctes.* 679 mare Echinadum insularum 104
Marea vrbs vbi 108
Mares quam armaturam in Xerxiano exercitu tulerint 466
Mariandeni populus 225
Mariandyni à Crœso subacti 12 mariandynorum in Xerxiano exercitu armatura 465 mariandynus sinus vbi 168
Maris fluuius 172
Maronea Græca vrbs 476
Mártis oraculum 134.466 marti soli simulacra faciunt Scythæ 276 martis supulcrum apud Scythas *ibid.*
Massagetes Scythiæ regis frater captus 663 *Ctes.*
Marsyas fluuius 379
Martichora animal Indicum 680 *Ctes.*
Masanges Aorizi filius dux 465
Mascamis elogium 475
Masii, Persarum genus 60
Masistes Darii filius, Xerxis exercitus imperator 467
Masistius à Græcis Macisius dictus 592 masistii interitus 593
Masistę & liberorū eius cędes 245
Massagetæ populus ferus & robustus 94 eorum deus sol 98 eorum victus *ibid.* vxores communes *ibid.* senes immolant 97
Mastyes populus 332
Matacas Xerxis iussu, Delphorū templum diripit 666 *Ctes.*
maternum genus paterno nobilius apud Lycios 79
Matieni populus 32 Matienorū in Xerxis exercitu armatura 465
matris Martis templum vbi 128
Maxyes Libyes vbi 325
Mazares Medus 72 mazares Prienenses subigit 73 mazares Mæandri campum incursat 74 mazares moritur *ibid.*
Meci populus 226
Mecyberna Græca vrbs 480
Medea Colchorum regis filia 2 Medeæ raptus à Græcis *ib.*
Medicæ regionis facies 51
Medi vbi 268 medorum appellatio vnde 455 eorum tyrannus Cyaxares 32 medorum & Lydorum mos ineundi fœderis 33 medorum bellum quinquennale cum Lydis *ibid.* Medorum & Lydorum bello dies repentè nox facta *ibid.* & 49 medorum ab Assyriis defectio 46 medi Assyrios subigunt 50 medorum à Dario defectio 62 imperium ad Persas translatum *ibid.* medorum in Xerxis exercitu armatura 463.468 Deiocem sibi iudicē constituunt 47 regi suo regiam ædificant *ibid.* à Scythis prælio fusi, Asiæ imperium amittunt 49 Ninum ciuitatem expugnant 50 inebriatos Scythas interimunt 51 Medis canis spaco dicitur 52 medicum imperium Halys fluuius terminat 32 Medicum nomē Græcis terrorem incutere solet 424 medicus exercitus contra Græcos 664 *Ctes.* medicæ nationis gentes 48. *Ctes.* 664
medici singuli singulorum morborum apud Ægyptios 134 medici Crotoniatæ primi dicti, secundi Cyrenæi 93
medimnus Atticus, mensuræ genus 88.400
Megabates Persa 341
Megabazus Megabatis filius 471
Megabernes Spitamæ filius *Ctes.* 657 megabernes Bar[illegible] iis à Cyro præficitur 660
Megabyzus Persa 215. ora-
rio ad suos de oligarchia 221 Zopyri filius 254 eius elogiū 306 in Pęones exercitum ducit 332 Xerxis exercitus imperator 467 *megabyzo Ctesias tribuit quæ Herodotus Zopyro* 664 megabyzus Xerxis gener *ibid.* Babylonem capit *ibid.* ei mola aurea à Xerxe donatur 665 diripere templum Delph. recusat 666 vxorem adulterii apud patrem accusat *ibid.* Artapani machinas prodit *ibid.* in coniuratorum prælio vulneratur 667 in Inarum mittitur 668 Inarum vulnerat *ibidem* cum Græcis pacisciturr *ibid.* eius luctus 669 eius ab Artoxerxe defectio *ibid.* vulneratur *ibid.* megabyzi victoria *ibid.* eius strenuitas *ibid.* ex pacto ad regem venit *ib.* mortis periculum euadit 670 relegatur *ibid.* regi conciliatur *ib.* moritur *ibid.*
Megacles Alcmæonis filius 24. 427.430 Megacles & Lycurgus Pisistratum imperio Atheniensium eiiciunt 24 megacles Clisthenis gener factus 430 megacles Hippocratis filius *ibid.*
Megacreon Abderites 479
Megapanus Hyrcanorum dux 463
Megarensis populus 495 megarensis plebs venundatur *ibid.*
Megistæ inscriptum epigramma 523
Megistiæ extispicia 519 megistias Acarnan à Melampode progenitus 520
Melampus Amytheonis filius 122 eius postulata ab Argiuis 599 melampus Bacchici sacrificii inuentor apud Ægypt. *ibid.*
Melampygus lapis 518
Melanchlæni populus vbi 292 melanchlænorum mores & nomenclatura 293 eorum victus humana caro *ibid.*
Melanippus Astaci filius 355 melanippus Alcæi sodalis 370
Melanopus Ithagenis filius 637
Melas fluuius 512 melas sinus & fluuius eiusdem nominis 461
Melas primus rex Sardium 38
Melesigenes vnde appellatus 638
Meletes fluuius *ibid.*
Melibœa vrbs 508
Meliensēs populus 511
Meliensis sinus vbi 266
Melissa Periandro vxor 205 melissa à Periandro occisa *ibid.*
mellis vbi maxima copia 325 mellifluus fluuius 682 *Ctes.*
Melois amnis 610
Melyenses populus 222
Memnonia regia 350 memnoniæ Susæ 492 memnonis vrbs vbi 351
Memphis vrbs 174 à Mene primùm condita 141 eius situs & descriptio *ibid.*
mendacium dicere quando expediat 217
Mendes quid lingua Ægyptiaca 121
Mendetis templum 119
Mendesium ostium Nili 107
Mendesia prouincia 119.121.
Mendesii cur oues immolent, capris abstinentes 119 capros venerantur 121 caprarios præcipuo honore afficiunt *ibid.*
Menelaus Helenā recipit 149 menelai portus vbi 317
Menes primus regnasse fertur 140. 141
mensa solis 190
mensis intercalaris 14 à græcis tertio quoque anno introductus 101
Mentes nauicularius 639
mentiri apud Persas turpissimum 65
Mentor Ithacensis Homerum sedulò curat 639 eius in Ithaca virtutes prædicatę *ibid.* mentulæ portētum apud Ægytios 48
Menostanis in Megabyzum expeditio 669 eius clades & fuga *ibid.* Secundianum monet 672. Menostanes se occidit 674 *Ctes.*
Menon Cyri dux 675 *Ctes.* menonis doli 676 *Ctes.*
Meones Lydorum nomen assumpserunt 4
Meraphii Persarum genus 60
Mercurii statua porrectum veretrum habens 123 eius templum 162 à quibus gentibus colatur 331
Mermnadæ populus 4 mermnadarum tyrannis 6
Meroe oppidum vbi 112
Mesambria vrbs vbi 289 476 mesambriam vrbem quis condiderit 392
Messana olim Zancla 499
metalla aurea atque argentea vbi 475 de metallis aureis certamē 616 metallum salis 322
Metapontini populi vbi 260
Metiochus Miltiadis filius 345
Metra Venus 62
Metrostes Teritucchmis frater 674
Micythus Anaxilai famulus 501
Midas apud Delphos munera posuit 7 midæ sella apud Delphos *ibid.* midas Gordii filius, Phrygiæ rex *ibid.* 70 & 641 midæ horti 579 midæ epigrammata ab Homero 641
Milesiorum cum Halyatte bellum 7 milesiorum duo ingentia vulnera 8 milesiorum oppugnatio per x II annos *ibid.* cū Halyatte fœdus 9 Cyro confœderati 67 milesiorum correctio 339 Milesiorum & Carum fuga 379
Miletus vrbs Ioniæ prima 66 Miletus oppugnatur 7 capta diripitur 387
militiæ ordo à quo primùm distributus 48
militum Cambysis depastio 194
Milo Crotoniates luctator 244
Miltiades Cimonis filius Chersonesi tyrannus 292 miltiades Athenienſium dux 304 miltiades victor in Olympico certamine 393 miltiades capitur *ib.* miltiades Chersoneso potitur 395 Miltiades Parios obsides 431 miltiadis occusatio & obitus 432 miltiades Dati ad Marathonē occurrit 664 *Ctes.*
Milyas Asiæ regio 79 milyæ Solymi dicti *ibid.* Milyarum in Xerx. exercitu armatura

Mineruæ templi deflagratio 8
mineruæ templum cognomine Assesiæ *ibid.* mineruæ duo tẽpla apud Assesum *ibid.* mineruæ Pallenidis fanum 26 mineruæ festa virginum pugna ab Ausibus instituta 320 mineruæ Pedasiæ sacrificæ barba pullulat 80 mineruæ Aleæ templũ apud Tegeatas 20.614 tutelaris apud Chios 74 oraculum apud Ægyptios 122 vestibulum apud Saios 178 inaurata statua vbi 181 lapidea duo simulacra *ibid.* parentes 321 templum in Sigeo 370 fanum 540 Sciradis templum 561. mineruæ ægis 323 mineruæ Crastiæ fanum 346 mineruæ in arce adytum Dorienſibus non accedere licitum 357 minerua vrbana 361. mineruæ Iliadi mille boues immolãtur à Xerxe 456 minerua protẽplaris 541
Minoa Selinusiorum colonia 347
Minos & Sarpedon Europæ filii 79. minois cædes 501.
Minyæ populus 68. 307. minyæ commento suarum vxorum liberantur 308
miraculum maximum Periandro oblatum 9.
Mitradates pastor, Cyri nutritius 51. 58
Mitradates Vdiastis filius 674
mitradates patri succedit *ib.* mitradatis cædes 676
Mnesiphilus Athenienſis 547
modus incundi exercitus numerum 462
mœnia lignea Budinorum 274
Mœris Ægyptiorum rex 141
mœris præclara opera *ibid.*
Mœrios stagnum 130. 166 & eius descriptio 226
mola aurea sex talentorum 664. 665 *Ctes.*
Molossi populus 68
mons Arabicus 103.155
mons Atlas vbi 322 mons ingens euersus indagãdis metallis 397 montes gemmiferi 674 *Ctes.* mõtes auriferi 682 *Ct.* mõs Sardonis 680 montes feruentissimi Indiæ 683 *Ctes.*

Mophis mons 111
moræ vtilitas 442 *Ctes*
morbus fœmineus Scythas inuadit 49
mors optatissimmum perfugium ærumnosæ vitæ 457 mortem contemnunt Indi 682 *Ctes.* mortui exemplar apud Ægyptios 133.135 mortuorum apud eosdem condituræ 136 mortui cum lætitia vbi humentur 330
Moschi populus 227 moschorum in Xerxiano exercitu armatura 467
Mosynœci populus 227 mosynœcorum in Xerxiano exercitu armatura 466
mula mulum ancipitem peperit 461 mulæ partus 250 mulæ Xerxis funus expectãt 671 *Ctes.* muli vbi non gignantur 265 mulorum species Scythis horrendæ 301 muli Pygmæorum 681 *Ctes.*
mulier exuẽdo tunicam & vereundiam pariter exuit 4 mulierum raptus illicitus 2 mulieris offensio vindictam quærit 6 mulieres mulierem prædicant 13 mulieris simulacrum ex argento 21 de mulieribus Babylonicis 91 de Ægyptiis 115 mulieres quæ oracula in Græciam intulerunt, columbæ vocatæ 125 mulierum pudenda cippis à Sesostre inscripta 142 mulieris cum marito suo solo concumbentis vrina Pheroni visus restitutus 146 mulieres Corinthiorum denudatæ 369 mulier ex turpissima, formosissima facta 401 mulierum Atticarum vnà cum liberis cædes 434 mulieres stuprando extinctæ 539
munerum regiorum apud Persas pretiosiss. 665
Munychia 554
Mus Europeus 577
Musæi sortes & earundem editiſertator 437
Musici Argiui 242
mustelæ Libycæ 325
murium tria genera apud pastorales Libyes *ibid.* murium auxilia 163
Murichides Hellespontius 585
murus ligneus Persarum 640 & eiusdem expugnatio 612
Mycale promontorium 69
Mycerinus rex Ægypti 158 mycerini clementia & iustitia 159 mycerini filiæ mors & sepultura 157 concubinæ *ibid.* oraculum 158 & pyramis 160
Mycorum in Xerx. exercitu armatura 464
Mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit 480
Mylassa oppidum vbi 379
Mylassorum fanum 78
Mypsæi Thraces 289
Mylitta Assyriis Venus appellata 62
Myrcinus vrbs vbi 380
myrias quid sit 462
Myrina Æoliæ ciuitas 69
Myrinæi populus 435
Myrios stagnum 102
Myris rex 105
Myrorhoda arbor 688 *Ctes.*
Myrses Persarum dux 379
Myrsilus aliàs Candaules dictus 4
Myrsus Gygis filius 237
Mysi populus vbi 225 mysi Caribus germani 78 mysi à Crœso subacti 12 mysorum in Xerxis exercitu armatura 466
Mysia Cios ab Hymee capitur 380
Myus vrbs Ioniæ 66
Mysii populus vbi 383

N

Naparis Scythiæ fluuius 272
Nasamones populus 113.318 nasamonum coitus in propatulo *ibidem* nasamonum iusurandum & diuinatio *ibid.* nasamonum cadauerũ sepultura
nascentium deploratio 330
Natacas eunuchus apud Xerxem spectatus 664 *Ctes.*
Natho insula vbi 175
naturæ solertia 232 natura leonum atque eorundem loca 481
Naucrates oppidum 140
naues Ægyptiorum è spina 139 naues rubrica delibutæ 209 naues quinis drachmis venditæ 415 nauium Persarum catalogus 68 nauibus longis qui primi vsi fuerint 486 nauiculæ Babyloniorum 89
naufragi vbi immolentur
Nauplia 409
Naxus insula 340 naxus insula à Pisistrato subacta 27 naxi fons vinifluus 681 *Ctes.*
Naxii populus 494
Nebris 227
Necessitatis numen 568
Necus rex Ægyptiorum Psammitichi filius 171.269 Neci victoria contra Syros 172 necus à quo interemptus 169
Neleus Codri filius 625
Pylus & Neleus 354
Neon vrbs vbi 538
Neptunus Libyum deus 123. neptunus Thamimassades 275. Neptuno Heliconio Paniomium locus sacer 69. neptunus liberator, & eius templum 510 neptuni templum apud Potidæatas 576 neptunus æreus septem cubitorũ 618
Nestus fluuius Abderorum 481
Neuri populus & eorũ mores 261
Nicandra Dodonæorum sacerdos 125
Nicodromus Cnœthi filius 414
Niger sinus vbi 344
Nigredo Indorum 680. *Ctes.*
Nilus Ægypti fluuius 271 nili fluminis origo 107.112 nili fluminis ostia 107 nili fluminis natura & incrementum 108.109 nilus solus amnium aura caret *ibid.* nili fontes ignoti *ibid.* 115, & 274 nilus scopulosus 112 nilus Libyam mediam diuidit 114
Ninus Assyriorum vrbs 168 nini oppidi situs 89 ninum ciuitatem Cyaxares obsidet 50 ninum ciuitatem Medi expugnant *ibid.*
Niphraga vnus Pierum murorum 477
Nisa oppidum vbi 228
Nisæi equi 23 Nisæus campus grandes fert equos 455
Nitetis Apriæ regis filia 182
Nitocris reginæ Babylonis egregia monumenta 84 nitocris Ninum oppidum sibi subegit *ibid.* nitocris epitaphium 86 nitocris Ægyptiorum regina fratrem vlciscitur 141
nitri ingens vis 136
Nocranis oppidum 408
Noes fluuius 272
Nomades Scythæ 7 nomadum Scytharum seditio *ibid.* nomades Libyes 320 nomades Sagartii 467
Norondabates vnus ex septem magi occisoribus 662 *Ctes.*
Noua vrbs oppidum in Pallena 481
Nouus murus, ciuitas Æoliæ, & Cumanorũ colonia 69. 640
Nouem fontes vbi 186
nox pro die vbi extitit 453
noctes in dies commutatæ 159
nuces Ponticæ 684. *Ctes.*
Nudium oppidum 309
Numina Persarum 62
nummi primùm à Lydis percussi 45
nuntium [illegible] dis è Delphis 22 nuntiorum Persicorum celeritas & ratio 569
Nymphodorus Pythei f. 485

O

Oarus fluuius 299
Oasis vrbs vbi 144
Oaxus oppidum Cretæ 311
obeli, Pheronis donaria 146
obeli in fano Mineruæ 176
occisorum Xerxis & Persarum pugna 665. *Ctes.*
Oceani ortus vbi 257
Ochus Persarum rex Artoxerxis spurius *Ctes.* 671 Ochus Hyrcaniorum præfectus à patre constitutus 671 *Ctes.* ochus rex creatur *ibid.* ochi mors 674. *Ctes.*
Octamasades Scylis frater 284
oculos in pectoribus gestantes 24
Odomanti populus vbi 334
odorum oleum 687
Odryses vbi 289
OEa locus vbi 362
OEbares Darii equiso 223
OEbares Astyagem captum vincit 657. *Ctes.* œbaræ stratagema in capiendis Sardibus 658 *Ctes.* œbares se fame enecat 659
OEbares Megabyzi filius 392
OEbazus vir Persa 633 œbazi liberi occiduntur *ibid.*
OEcetor Gelonis progenitor 493
OEdipodi delubrũ extructũ 309
OEnoen Bœotii occupant 358
OEnone insula 543
OEnotriæ ager vbi 77
OEnusæ insulæ vbi 75
OEroẽ insula vbi
OEtæi montes vbi 518
OEtosyrus Apollo apud Scythas 275
offa salsuræ resiliit 634
Oiolycus vnde appellatus 309
Olbiopolitæ populus vbi 266
oleæ in arce Athenienſ. 546. oleagina corona Olympiorum præmium 536
Olen Lycius 267
Olenus 68
oleum ex lacte 685 oleum ex verme Indico 687 oleum myrrhodinum 688 *Ctes.* oleum quo vtuntur Indi *ibid.* oleosus lacus 682 *Ctes.*
Oliatus 343
ollas pulsandi mos 401
Olophyxus vrbs vbi 448
Olorus rex Thraciæ 344
Olympus mons Mysiæ 187 Olympus & Ossa Thessaliæ mõtes 23. 481 olympii Iouis delubrum 103 olympieniàmõte olympo dicti 466 olympiorum præmium corona oleagina 536
Olympiodorus Lamponis filius 592
Olynthiorum ab Artabazo obsessio 574 Olynthii ab Artabazo trucidantur *ibid.*
Onesilus Gorgi frater 374 onesili dolus & mors *ibid.* onesili caput supra portas suspensum 377 onesili sacrificia 378
Onites Phangoræ filius 517
Onochonus Thessaliæ fluuius 482 Xerxis exercitui defecit 511
Onomacritus sortilegus Athenis 437

Onophas vnus ex septem Persarum principibus 662 *Ctes.* onophas Xerxis socer 664 onophas classis Persicæ præfectus 666. *Ct.*
¶ Opœa Spargapithis vxor 283
ophelimos aqua 688. *Ct.*
Ophryneus vrbs vbi 456
opificum ignobilitas vbi 175
opiniones multæ & variæ de Nili fluminis natura & incremento 110
Opis ciuitas 86
¶ Oraculorum origo secundum sententiam Herodoti 49 oracula Græcorum 19
oracula apud AEgyptios quæ 134
oraculum Halyatti à Pythia redditum 9 oraculum Delphicum Crœso redditur 19 idem Crœsus verum deprehendit *ibid.* oraculum Lycurgo à Pythia redditur 27 oraculum captiosum Spartiatis redditum 27. 30 oraculum Pythiæ de ossibus Orestis *ibid.* oraculum Crœso redditum de muto filio 39 oraculum Branchidarum de Pactya 73 oraculum Hammonis de AEgyptiis 108 oraculum Dodonæum omnium verustissimum 224 oraculi Ammonis origo *ibid.* oraculum Pheroni regi redditum 145 oraculum Mycerini regis ex vrbe Buti 160 oraculum de æærea phiala 168 oraculum Latonæ Iacum *ibid.* oraculum Siphniis redditum 209 Corinthiis 366 Argiuis 387 oraculum Doloncorum 392 Martis 466 Dionysi 476 Athenienſium 487 Argiuorum 491 Cretenſium 500 Spartiatarum 519 Bacidis 534. 555. 561 Amphiarai 577 oraculum Persis à Bacide redditum 603
Oratio Prexaspis ad Persas 218
Otanis de statu populari 220
Cois Mitylenæorum præfecti 290 Histiæi Milesij ad Scythas 305 Aristagoræ ad Cleomenem 347 Sosicli 366 Histiæi ad Darium 375 Cypriorum ad Iones 376 Persarum ad Ionum tyrannos 384 Leutychidis de reddendo deposito 412
Datis ad Delios 417
Clisthenis ad procos filiæ suæ 429 Xerxis de inferendo bello Græciæ 437 Artabani de bello aduersus Græcos suscepto 440
Xerxis ad Persas 460 Corcyræorum ad Xerxem 500 Harmocydis ad Phocenses 591
Orbelus mons vbi 334.
orbis partitio secundum Herodotum 268
Orchomenij populus 68 orchomeniorum ager 539
Orci filius 159
Ordissus Scythiæ fluuius 272
ordo militiæ à quo primùm distributus 49
Orestes Agamemnonis filius 29 Orestis proceritas & sepulcrum *ibid.*
Oricus portus 623
Oriscus Persicæ classis nauarchus 668. *Ct.*
Orithyia Boreæ vxor 509
Orneatæ populus 593
Oroetes indignam Polycratis suffixi cruci mortem luit 237 oroetis dolus 239
Orontes accusatus cæditur *Ctes.* 675
Oropus 418
Orosangæ quid persica lingua 557
Orphea vnde ortum duxerint 134
Orthium carmen 10.
Orthocorybantes populus
Orus Osiris filius rex AEgypti 164 orus Græcis Apollo dicitur *ibid.*
Oryes vbi gignantur 324
Osiris AEgyptiis Bacchus & Dionysus dictus 199
¶ Ossa & Olympus Thessaliæ montes 23. 481
ossa quinque cubitorum 619
ostenta Xerxi oblata 461
ostenta Delphis nuntiata 540
ostia Nili septem numero 107
¶ Otanes Pharnaspis filius 214 otanis oratio de statu populari ad Persas 220 otanes Amastris pater dux Persarum 463 Otanis morbus 249
Othrys mons Thessaliæ 482
ouium mira duo genera quæ habet Arabia 233
oues sacræ Solis vbi 623
oues Pygmæorum 681. *Ctes.*
oues Indicæ 182. *Ct.*
Oxendras Ochi filius 672. *Ct.*

P

Pactolus fluuius qui ramenta aureà Tmolo defert 174
Pactyas Lydus à Cyro deficit 71
pactyas Persis traditus 73
pactyica regio vbi 226.229.270
pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint 464
pæan carmen quale 330
pæoniæ situs 333
pæones populus 371 pæones transportati *ibid.*
pæonius ager vbi 481
pæsus vrbs vbi 378
pæri Thraciæ populus 476
palæstina & palæstini 49.184
palladis sacerdotis barba 80
pallena phlegra prius appellata 480
pallenidis Mineruæ templum 26
palmarum Babyloniarum diuersitas 89 palmarum spathæ 464 palmæ Babyloniæ vsus quis 89 palmæ vbi multæ 318. 321 palmæ Indicæ 682. *Ct.* palmæ Babylonicæ *ibid.*
pannisus Thessaliæ fluuius 482
pamphyliorum in Xerxis exercitu armatura 470
pamphylij populus 225
pan vnus inter VIII deos 121 pan AEgyptius vetustissimus deorum 165 panis templum vbi 420 panis simulacrum 121 pan quibus parentibus ortus *ibid.*
panætius Sosimenis filius 556
panegyries Athenienſium 423
panes perdiccæ dupli effecti 57
pangæus mons vbi 334
panionium locus 69.77 sacer *ib.*
panionius Chius 565
panitis Messenij consilium in discernendis geminis 399
panormus portus vbi 72
pantagathophoros fluuius vbi 684 *Ctes.*
pantagnotus polycratis frater 200
pantaleon Halyattis filius, Crœsi frater 44
pantarba gemma 678. *Ct.*
panthelæi persarum genus 60
pantheræ vbi gignantur 325
panthimati populus 226
panticapes fluuius 262
pantita sese strangulat 523
papæus Iupiter apud Scythas 275
paphlagones populus 3.32.225
paphlagones à Crœso subacti 12
paphlagonum in Xerxis exercitu armatura 465
papraces pisces 334
papremus oppidum 126
papremitanis equi fluuiales sacri 131
paralatæ Scythæ vnde 256
parapotamij populus 539
parasangæ quid 102.350
paretaceni populus Mediæ 48
paribon lignum 683. *Ct.*
parientes semel tantùm 688. *Ct.*
paris Alexander ad proteum ducitur 147
parius lapis 352
parion vrbs 378
parmises Amytis frater capitur 658 *Ctes.*
parmys filia Smerdis filij Cyri 466
parnassus mons vbi 537
parnassi vertices duo 538
paroreatæ populi 308
parthenius fluuius vbi 143
parthenius mons vbi 145
parthi populus 234.237 parthorum in Xerxis exercitu armatura 464
parthiis præficitur Tanyoxarces 660. *Ct.*
partus leænæ & viperæ 232
partus diuersa tempora 406 partus dentes habens 687. *Ct.*
parus insula 340 parus à Miltiade obsidetur 431
paricanij populus 226 paricanionum in Xerxis exercitu armatura 464
parysatis Cyri & Artox. mater *Ctes.* 672 parysatis Ochi vxor, consiliaria eius 671.673. *Ct.* parysatis Amistris iniurias vlciscitur 174. *Ct.* parysatis Cyrum filium luget 676 *Ct.* parysatis in Bagapatem sæuit *ibid.* parysatidis in Cyri hostes crudelitas *ibid.* parysatis nurum veneno è medio tollit 677. *Ct.*
pasargadæ persarum genus 63
pataici dii 200
patarbemi aures nasusque præscinduntur 174
patara oppidum Lyciæ 83
pateræ aureæ sex à Gyge apud Delphos positæ 6 pateræ aureæ Delphos à Crœso missæ 21 pateræ aheneæ mira capacitas 31
paternorum opificum successio vbi 402
patiramphes Xerxiani currus auriga 455
patizithes magus 210
patrenses populus vbi 68
patumus oppidum Arabiæ 171
pausanias Cleombroti filius 285. 587. 612 pausaniæ exercitus ordo 605 pausaniæ victoria aduersus Mardonium 612 pausanias Mardonio ad plataeas occurrit victor 665. *Ct.* pausanię præda 618
pausicę populus 226
pausiris Amyrtęi filius 189
¶ pecuarij Armenii vbi 89 pecuarij Indi 228 pecuarij persę 60
pedasenses populus vbi 565
pedasii, populus ab Harpago expugnatus 80
pedes octo digitorum 689. *Ct.*
pedicę oppidum vbi 539
peduunculorum comestores 294 prę morsus 317
pelasgi populus 68. 123 & eorum lingua 74 pelasgi AEgialees nũcupati 464 pelasgi, Cranai, & Cecropidæ 543 pelasgi ex Attica exacti 432
peleon Ionis filius 355
pelius mons vbi 319. 482
peila vrbs Bottiæidis terrę 480
pellena Achęorum pars 68
pelops phryx persarum seruus 443
pelopis phrygis regio 439
peloponnesi gentes septem 553 peloponnesium bellum 616
pelusium ostium Nili 107.170. 176
peneus fluuius Thessalię 447. 481. 502
pennis oppletus aer 265
pentapolis antè Hexapolis appellata 67
penthylus dux paphius 511
perębi populus 481
percotes vrbs vbi 378
perdiccas, Gauanes, & Aeropus fratres 578 perdiccę panes duplicis effecti 579
pergamum murorum pierum vnus 477
perialla vaticina 404
periander Cypseli filius, Corinthiorum tyrannus 8. 204 periandro maximum miraculum oblatum 9 periander cum defuncta concubuit 369 periandri de non accipiendo filio edictum 206 periandri duo filij 205
perinetades Demarmeni filius 345
perinthus vrbs vbi 288 perinthi expugnatio 330 perinthii à persis subacti 329 perinthiorum cum pęonibus singulare certamen *ibid.*
persarum origo vnde 492 complura genera 60 aspera regio 32 persę aratores, persę pecuarii 60
prestantissimi pasargadę *ibid.*
institutio qualis 62
numina quę 15 *ibid.* ritus dum Ioui immolãt *ib.*
persæ Vranię Veneri sacrificant *ib.* persis Venus Metra appellatur *ibid.*
persarum natalitia 62.63 persę inter pocula consultant 64
persi necessitudo vicinitatis maxima 64 persarum philautia *ib.* persę externarum rerum studiosissimi 64 persis flumina religiosissimè coluntur 65
persarum mos in sepeliendis cadaueribus defunctorum *ib.*
persę gyrum cœli Iouem appellant 62 persę deos ex hominibus ortos esse negant *ib.* persę ignem deum arbitrantur 189
persarum victus habitúsque priscus 32. Victus viuendique spatium 190 persarum ingenium 40
persarum conuiuia 335 persarum cędes in conuiuio 337 persę criniti 387 persę Cephenes appellati 463 persæ immortales qui 467 persę Mardi luxus 614
persarum vxores per vices concumbunt 224
persi oraculum redditum 605
persarum tabellionum cursus, modus magi 65 satrapeię 225.226

tia 65 capita cur fragilia 187 persarum cum Lydis conflictus 37 persæ in potestatem Medorum redacti 48 persis à Phraorte bellum infertur *ibidem* persarum à Cyro defectio 62 persarum bellica arma 371 persarum cum Caribus consertum bellum 379 persarum duo millia cæsa à Caribus *ibidem* persarum obtruncatio *ibidem* persarum oratio ad Ioniæ tyrannos 384 persarum minæ Ionibus intentatæ *ibidem* persarum ornatus in Xerxiano exercitu 460 persarum equestrium copiarum numerus 468 persarum cum Lacedæmoniis congressio 516 persarum naufragium ad Eubœam 532 persæ & Sacæ Derbices superant 660 persarum septem principes Magum regé cędunt 662. *Ct.* persarum regum munus quod pretiosissimum 665 persarum ad Thermopylas clades *ibidem* ad Plateas *ibidem* persarum & Græcorum ad Salaminem prælium 666 persarum occiborum numerus *ibidem* persæ certamen in AEgypto renouant 667. *Ct.* persarum victoria 668
Persicum mare 278 persici equitatus præfecti 468 persicarum nauium catalogus 469 persicarum copiarum apud Plataeas ordo 597 persicus aduersus Græcos exercitus 666. *Ct.* persica classis capta 667
Perseus Assyrius 400 Danaes & Iouis filius 463 persei specula 106 templum, simulacrum, sandalium vbi 137 gymnicorum ludorum institutor *ibidem* eius profectio in AEgyptum 138
Perisacas Astyagem fame enecat 659. *Ct.* perisacas ab Amyti excarnificatur *ibidem*
Petisas Vsiris filius 669
Petra tribus 367 petræ Trachiniæ locus 512
Phædyma Otanis filia 215
Phalerus vrbs 353
Phalli 122
Pharnazatres Indorum dux 464
Phanes Halicarnasseus genere 183 Phanem vlciscuntur AEgyptij 186
Pharandates Theaspis filius 616
Pharenses populus 68
Pharnacyas eunuchus 671 pharnacyæ cædes 673
Pharnaspes Achæmenides 183
Pharnuches præfectura submouetur 469
Phaselis vrbs 180. 681. *Ct.*
Phasis 49. 142
Phemius Smyrnæus Homeri præceptor 638 639
Pheneum vrbs 137
Pherendates Sarangarum dux 464. 467
Pheretime Arcesi regis mater 314 pheretimæ in Barcæos crudelitas 327 pheretimæ miseranda mors 329
Pheron rex cæcus 145 pheroni oraculum redditur *ibidem* pheronis donaria 146
Phiala in balteis Scytharum 257
Phidippides Athen. 420
Phi[illegible]us AEaci filius 392
Phi[illegible]us & Euphorbus proditores 419
Philaon Chersis filius 531
Philippus Butacides Olympionices 347
Philitionis pyramides 157
Phillis Pangæorum regio 82
Philocyprus à Solone versibus celebratus 377
Phirmus Athenienſis 505
Phla insula 319
Phocais Homeri 643
Phocæa regio 67. 75. 180 phocæa quomodo capta & à Persis occupata 76
Phocenses 68 phoc. primi longis nauibus vsi sunt 74 phocensium murus 75 phocensium demigratio in Cyrnum *ibidem* phocensium execratio 76 phocensium cum Tyrrhenis & Carthaginiensibus nauale bellum *ibidem* phocęnses prælio victi Cyrno secedunt 77 phocensibus Cadmea victoria obtigit *ibidem* phocenses in Rhegium demigrant *ibid.* phocenses capti lapidantur *ibid.* phocensium in Thessalos eruptio 537. phocensium regio à barbaris vastatur *ibidem*
Phocia oppidum 36
Phœbi fanum vbi 402
Phœnices dissensionum authores cum Græcis 1 phœnices Palæstini 143 phœnices ad Libyam cognoscendam missi 269 phœnices quibus literis vtantur 351
Phœnix AEgypt. auis sacrosancta 131 phœnicis auis descriptio *ibidem*
Phœnix fluuius 504. 512
Phraortes filius Deiocis 48 phraortes patre defuncto succedit in regnum *ibidem* phraortes bellum Persis intulit *ibidem* phraortes Persas in potestatem Medorum redigit *ibidem* phraortes Asiam sibi subegit *ibidem* phraortis interitus apud Assyrios *ibidem* phraorti Cyaxares In regnum succedit *ibid.*
Phrataguna Darij regis vxor 511
Phronima Etearchi filia 311 phronima concubina Polymnesti *ibidem*
Phryges populus vbi 13 phryges à Cræso subacti 12 phryges antiquissimi 100 phrygum in Xerxiano exercitu armatura 465 phryges Bryges dicti *ibid.*
Phrynichi comœdia 388
Phthiotis ora 23
Phthires *Ctes.*
Phya mulier ex tribu Pæaniea 25 phya Pisistrato vxor ducitur *ibidem*
phylacus & Autonous Delphorum heroes & eorum delubrum 541
¶ Pidorus vrbs vbi 480
pieria ora Bœotiæ 187
pieria pix 325
pierum muri vbi 477
pigres Pæones 332
pindus mons vbi 482
pinus locus 645
pini natura quæ 151
pirus, aliàs Melas, ingens fluuius 68
piromis Græcè quid 164
pita vrbs vbi 103
pisagas Persis leprosus 670
piscatorum ænigma 651
piscibus AEgyptus abstinet 117 piscium qui AEgypto sacri 131 piscium genitura in stagnis apud AEgyptios 139 pisces pabulum equorum vbi 334 piscium mira copia *ibid.* pisces Papraces & Tilones *ibid.*
pisistratus Hippocratis filius Athenienſi tyrannus 24 pisistrati nobile cõmentum *ib.* pisistratus Athenarum imperio potitur *ibid.* pisistratus Athenis eiicitur 75 pisistrati vxor phya *ibid.* pisistratus illegitimè cum vxore coit *ibid.* pisistratus Marathonem occupat 26 pisistrati in Athen. copiæ 27 pisistratus tertiò vrbe Athenis potitur *ibid.* pisistratus Naxum insulam subegit *ibid.* pisistratus Delum insulam expiat *ibid.* pisistratidæ Athenis pulsi 353
pissyrus vrbs, & lacus in ea salsus & piscosus 476
pistricis Cræsi effigies apud Delphos 21
Pisuthnes ab Ocho deficit 673 pisuthnis cædes 673
Pitana ciuitas AEoliæ 69
pittaci Mitylenæi responsum ad Cræsum 11
pituitæ fluxus remedia 324
pix pieria vbi 325
pixodoras Cindyensis 378
¶ Placianorum lingua 23
plataea insula Libyæ 310. 312. 318 plataea vrbs incenditur 544 plataearum pugna 627 plataeensis clades 611 plataeenses à Xerxe oppugnantur 665
plataanus aurea atque vitis 451 plataanorum ingens lucus 379 plataanus aureo monili à Xerxe donata 451
plinthineres sinus vbi 102
pluuia nulla apud Theraeos per septem annos 308 pluuia apud AEgyptios portentosa 186 pluuiæ expertes Indi 690
Plynis portus vbi 317
¶ pocula ex cornibus asini sylueſtris 686
podeon Doridis 538
pœnæ modus apud persas 64
pœni, vide suprà Libyes
pogon Trœzeniorum portus 542
poli & gnomonis inuentio 146
polichnitani populus 501
pollux & Castor Tyndaridæ 308
polyas Anticyreusis genere 535
polycratis prodigiosa fortuna 202
polycratis smaragdus *ibid.* polycratis callidum commentum 208
polycratis cædis occasio 236 polycratis filiæ somnium 238 polycrates cruci affixus *ibid.*
polymnestus Theræus 311
polynices 308
pons funestus Sesostris 144 pons Istri & Bosphori à Dario factus 663. *Ct.* pons Abydi à Xerxe factus 664
ponticum genus arboris 263
pontus Euxinus 271 ponti amplitudo 286
porata, aliàs pyrethon Scythiæ fluuius 272
porcis India caret 682
porinus lapis 353
portentũ ingens Hippocrati visum 24 portentum Cræso visum 35
posideium vrbs vbi 226
potidæa vrbs, & eius ab Artabazo obsessio 480. 574
potidæatarum à barbaris defectio 574
¶ Præda Græcorum è persarũ clade 620 præda pausaniæ [illegible] 619
prælium circa Masistij cadauer 593
præsepe Mardonij a Græcis diripitur 614
præsij populus vbi 501
prasiadis paludis inhabitatores 334
prexaspes persa 197 prexaspes se præcipitem dat è turri 218 prexaspis oratio ad persas *ibid.*
prexaspes Asparhinis filius 471
Priene vrbs Ioniæ 66 prienen Ardys expugnat 7
prienenses populus 383 prienenses à Mazare subiuguntur 74
primogenitus ex lege succedit in regnum 398
procles Epidauri tyrannus 25 procles capitur 207
prodigium 549 prodigiorum maxima obseruatio 132 prodigiosa cæcitas 425
promença Dodonęorũ sacerdos 125
propontidis longitudo 286
prolopitis insula & eius latitudo 118
protheus pheronis in regno successor 146 prothei fanũ apud Memphin *ibid.*
protemplaris Minerua 541
protesilai templum vbi 452

Prouerbia.

Animus in auribus habitat 454 Cadmea victoria 76 Dolosi homines, dolosa & eorum vestimenta 192 Episcythifon 412 E tripode oraculum 320 Hunc calceum tu quidem consuisti: Aristagoras autem sibi induit 381 In frigidum furnum panes ingerere 369 Isthmum fodere 80 Longæ regum manus 501 Lemnia facinora 434 Molles viri ex mollibus regionibus 635 Mulæ partus 250 Muliere ignauior 629 Non est istud curæ Hippoclidæ 430 Ouem lupis relinquere 309 Sylosontis amiculũ 245 Ver ex anno exaruisse 498
Proxenus Bœotius decipitur 676
Prytaneum 419
psammenitus Amasis filius AEgypti rex 186 psammenitus deponitur 189 psammenitus epoto taurino sanguine obiit *ibid.*
psammis rex AEgypti, Necl fil. 173
psammis mors *ibid.*
psamметichus AEgypti rex 49. 100. 111. 165
psittacus auis 678
psylli populus vbi 118 psyllorum expeditio aduersus austrum *ibid.*
psyttalea insula vbi 554
pteria locus Cappadociæ munitissimus 34 pteria vrbs à Cræso expugnatur diripiturque *ibid.*
ptoi Apollinis fanum 579
pudenda pueris qui præcidant 143 pudenda AEgypsij munditię causa præcidunt 116
pugna instructa restibus 468
pulninar Dianæ 204
purpureus flos 685
puteus triſarias rerum species exhibens 426
pygmæi Indi 681. *Ct.*
pygres Seldomi filius 471
pylos locus 500
pylæ 515
pyramides apud Mẽphin 103 pyramides Mœris regis AEgypt. 142 pyramis regis Cheopis 155 pyramis è quæstu meretricio 156 pyramis Chephrenis AEgypt. regis *ibid.* pyramides Philitionis pastoris *ibid.* pyramis Mycerini regis 159 pyramis Rhodopis mulieris prostantis *ibid.* pyramis regis Asychis lateritia 160. 63
Pyrene vrbs
Pyreton fluuius Scythiæ 272
Pyrgus oppidum 309
Pythagoras Mnesarchi filius 290
Pythagoras monarcha Selinuntis 347
Pythagoras Mileti procurator 196
Pythermus Lacedæm. opem petit 70
Pythiæ oraculum Lycurgo redditum 27 pythiæ oraculum de ossibus Orestis, Lacedæmoniis redditum *ibid.* pythiæ oraculum ad Cræsum 42 pythiæ oraculum de Isthmo Cnidiis datum 80
Pythij qui 400
Pythius Atyis f. Lydus 46 pythij ingentes facultates *ibid.* pythij filius à Xerxe dissectus 455
Pythij Ischenoi f. præstantia 505
Pythogenes in Inicum oppidum relegatur 388

R

RADIX dulcis, lactis coagulationem impediens 687 radix vomitum ciens *ibid.*
rasura Argiuorum 38
¶ regem vbi conspici nefas 48 reges colunt Indi 68 rex Indiæ vt fontes examinet *ibid.* rex vbi statura maximus deligitur 191
rerum humanarum inconstantia 3 rerum omnium inspiciendus exitus 15 res diuinitus futuræ, signis declarantur 626
restibus instructa pugna 468
Rhadinace genus olei & eius vis 426
Rhampsinitus rex AEgypti: & eius simulacra 156 rhampsinitus filiã prostituit 153 rhampsiniti ingentes pecuniæ 151 rhampsiniti descensus ad infernas sedes 154
Rhapsodi Homericorum carminũ explosi 355
Rhegium 76 Rheginorum maxima cædes 501
Rhenea 417
Rhodium mare vbi 80
Rhodogune Xerxis filia 664. *Ct.* rhodogunæ luctus 667
Rhodopis meretricis pyramis, & monumentum in templo Delphico 159
Rhodope mons 272
Rhodus ciuitas 180
Rhoxanę partus sine capite, & quid ominetur 662. *Ct.* Rhoxanę incesta 674 roxane viua secatur *ibid.*
Rhyndace auicula 8 *Ct.*
Rhypes populus 68
rosæ sexagenũ foliorum 589
Rubrum mare 94. 105. 178
ruinæ hominibus disciplinæ sunt 95

S

SABACVS rex AEthiopum 161 169 sabaci regis iustitia: visum 63
Sabyllus Gelous 494
Sacæ populus 71. 227. 463 Sacarum in Xerxiano exercitu armatura, & dux 464 Sacæ & Persæ Derbices superant 668. *Ct.*
sacer Indorum locus [illegible] sacrũ morbum quid prohibeat 687. *Ctes.*
sacerdotes AEgyptiorum 115
sacrum Panionium 67. sacra Dorienſiũ *ibid.* sacra Triopij Apollinis. *ibid.* sacra Cabirorum à Pelasgis sumpta 123
Sadyattes Adyj in regno succedit 7 sadyatti succedit Halyattes *ibid.* sadyattis imperium apud Lydos 8
Sagartij Persarum genus 60. 126
sagitta ad Iouem excussa 374 sagittarij peritissimi 685
Sai vrbs AEgypti 111 126. 174. Saitanorum regum sepultura 176 saiticum ostium Nili 107
sal sua sponte crescens 274 salis colles vbi 321 salinarij AEgyptij cõcubitus cum muliere mortua 136 salsuræ offa vbi resilierit 634
Sala vrbs Samothraciæ 461
Salamis Athenienſium refugium 546 salaminem Heracleo Xerxes aggere iungere conatur 666. *Ct.*
Samothraciæ populus Pelasgi 123
samothracij muri 146
Samus & Samiorum lingua 67 sami euersionis per Darium, causa 245 samus Sylosonti traditur 249 samiorũ AEschrionia tribus 194 samiorum crater 310 samij Zanclam occupant 388
San litera apud Persas nomina magnificentiæ terminantur 66
Sana vrbs 448
Sanacharibus rex Arabum, AEgyptum inuadit 163 sanacharibi statua lapidea 163
Sandanis Lydus 31
Sandoces Thaumasij f. cruci affigitur 510
sanguis victimæ non fluens 662. *Ct.* sanitas Iudorum 683. *Ct.*
Sapæi Thraciæ populus 476
sapientes non esse potentes, acerbum 225
Sappho poetria 159
Sarangai populus 227. 235
Sarangarum in Xerxis exercitu armatura 464
Sardanapalus rex Nini 168 sardanapali thesaurus *ibid.*
Sardena mons 640
Sardis à Cimmeriis captæ 7
sardis expugnantur 39. sardis captæ & concrematæ 374
sardis quo stratagemate ab OEbare captæ 658 *Ct.* sardium reges Heraclidæ 4 Sardium primus rex *ibid.* 38 Sardius Leo circumlatus vrbi *ibid.* sardium expugnatio in tertium annum dilata 43
Sardonium linum 144 sardonium mare 76
Sardo gemma 683. *Ct.*
Sardonis mons 680. *Ct.*
Sarga vrbs 480
Sarpedon & Minos EVropæ *filij* 79
Sarsamas AEgypti *prefectus* 668. *Ct.*
Saspires populus 227
Sataspes Achæmenides 268
sataspes cruci affixus 271
Satibarzanes Oronem criminatur 675
Sattræ Thraciæ populus 476
Satrapiæ Persarum 225. 226
Sattagydæ populus 226
Sauromatæ Amazonibus miscentur 294 sauromatæ solœcisantes 296
[illegible] 688
Scamander fluuius 354 scamandri aqua exercitui Xerxis defecit 456
sceptra gerendi ratio apud Babylonios 91
schœni quid 202
Sciathus insula 503. 530
Scidros oppidum 149
Sciona vrbs in Pallena 480
Sciradis Mineruæ templum 214
Scironis via 561
Scholæ tectum in pueros corruens 390
Scolix vermis Indicus *Ct.*
Scolopoeis vbi 624
Scopasis rex 298
scutum Persis ostendisse dicuntur Alcmæonidæ 424 & quomodo fuerit ostensum *ibid.* 424
Scylace vrbs 23
Scylax Cariandeus 271 Scylacis supplicium 341. 342
Scyles Aripithis filiũs 283 & eius mors *ibid.*
Scyllias vrinator 530
Scytha Herculis filius 258 scytharũ origo 254 scytharum regum origo 258 scythæ nomades pecuarij 32. 262. 275. 411. scytharum Nomadum seditio 32. 258. scythæ trucidatũ coctúmq; puerũ Cyaxari lo co venationis offerũt 32 scythæ ad Halyattem confugiunt 33 scythę in Asiam transeunt 49. 259 scythæ Cimmerios ex EVropa pellunt 49 scythæ Mediam occupant *ibid.* scytharum cum Medis ad Caucasum congressio *ibid.* scythæ fusis Medis Asia potiuntur 50 scythæ Veneris templum depeculantur: vnde fœmineo morbo corripiuntur 49 scythæ à Medis inebriati, quum Asiam aliquandiu obtinuissent, occiduntur 50 scythæ à Sesostre subacti 142 scytharum serui cur oculis orbẽtur 255 scytharum ratio emulgẽdi lactis *ibid.* Scythæ AVchatæ 256 scythæ aratores 261. 274. scythę regij 275 scytharũ mores 271 scytharum dij & iusiurandum 275 scytharum mos in cædendis victimis *ibid.* in hostes sęuitia *ibi.* mos ineundi fœderis 279 scyth. regum sepultura 280 scyth. à Scyle defectio 284 scythæ suorũ institutorum obseruantissimi *ibid.* scythis eorũmque equis asinorum & mulorum vox insueta 302 scyth. munera ad Darium 303 scyth. intemperantia 411 scythæ Persis Sacæ appellati 464 scythæ ab Ariaramne primùm, deinde & à Dario oppugnantur 663. *Ct.*
Scytharcis Scyth. regis ad Darium literæ 663. Scytharcis Persas fundit *ibid.*
Scythia vetus vbi 292 scythiæ duæ partes *ibid.* scythiæ flumina 272 scythia lignorum inops 276 scythicæ grues vbi hybernent 109 scythicum gramen 275 scythicus exercitus contra Mediam 447
Scythes Zanclæorum rex in vincula coniicitur 388
Sebennyticum ostium Nili 107
Secundianus rex Persiæ 671. *Ct.* secundianus dolo occiditur 672 sedem non perforatam habentes 670. *Ct.*
Selbonidis stagnum 102
Selymbria oppidum 391
semen Indicum quale 229
Semiramis Babyl. regina 84 semiramis egregia monumenta *ibid.*
senectæ maximus honos apud AEgyptios 132 senes vbi mactentur 229
Sepia locus 409. 508
sepelire igne 675 sepulcralis agger sua sponte corruens 678
sepulcrum palmiferum *ibid.* sepulcrum Halyattis apud Lydos 44 sepulcra Babyloniorum 92 sepulcra vitrea 193 sepulcrum Helles filiæ Athamantis 461
Serbonis lacus 184
Seriphij populus 543
sermone carentes 684. *Ct.*
Sermila Græca vrbs 480
serpentum sacrorum descriptio 132 serpentum sepultura in Iouis tẽplo *ibid.* serpentes alati *ib.* thuriferas arbores obseruantes 231 serpentum vis apud Neuros 293 serpentibus vescẽtes vbi 323 serpens arcis Athenarum custos 541 serpens Indicus 682. *Ct.*
Serrium promontorium 462
serui Scytharum cur oculis priuentur 255 serui boni interdum hominibus malis, & contrà 551 seruorum bellum 410
Sesostris rex AEgypti 143. 145. sesostris quas gentes subegerit 145 sesostris inscriptiones *ib.* & monumenta *ibid.*
Sestus vrbs 306. 452 sestũs à Græcis obsidetur 632
Sethon AEgypti rex, Vulcani sacerdos 163
Sicania, nunc Sicilia dicta 502
Sicyon 396 sicyoniarum tribuum nomina *ib.* Sicyonijs & AEginetis irrogata multa ab Argiuis 415
Sidon Græca vrbs 49. 244
Sidonius Tetramnestus Allesij filius 471
Sigeum & eius occupatio 354. 370. sigeum troicum 268
Sigma litera apud Persas magnificentiæ nomina terminantur 65
Sigynæ populus vbi 332 sigynarum appellatio *ibid.*
Sileni Marsyæ pellis in vtrem formata vbi suspensa 450
silliciypria kilis, & ex his vnguentũ 139
Silphium vbi 317. 325
Simiarum comestores *ibid.* simiarum vbi maxima vis *ibid.* simiæ parũæ Indicæ 679. *Ct.*
Simonides Ceus: & eius encomia 373
Simonides Leoprepis f. & eius epigrammata 523
simulacrum pistricis Cræsi 21 simulacra ab AEgyptiis primùm dis consecrata 102 simulacrum Iouis arietina facie 120 Panis *ib.* æstatis & hyemis 151 simulacrum ex pelui: & quid sign. ficet 177 simulacrum Veneris in Cyrene, ob preces exauditas 181 simulacra Mineruæ lapidea duo *ibid.* simulacrum Isidis bubulis præditum cornibus 118 simulacrum Mercurij porrectum veretrum habens 123 simulacrum Darij lapideum 224 simulacrum Vulcani pat[illegible] sim.ile 200 simulacra soli [illegible] faciunt Scythæ 275 simul[illegible] oleis, Damiæ & AVxesiæ [illegible] simultatis inter Phœnic[illegible] Græ[illegible]

cos initium 3
Sindus vrbs 480
Singus vrbs ad montem Atho ibid.
Sinope vrbs 34.115.159
sinus Arabici maris descriptio 104
Siphnus insula locupletissima 209
siphnij quas naues Salaminem miserint 544
Sipracliora arbor Ctes.684
Siromitres OEbazi f. Paricaniorum dux 464
Sisamnes Hydarnis fil. Ariorũ dux ibid.
sisyra genus penulæ ibid.
Sitalces Thracum rex 284 485
Siuph vrbs AEgypti 177
¶Smaragdus polycratis 202
Smerdis Cambysis fr. 196 & eius à fratre cædes ibid. smerdin occisum à se Cambyses luget 212
smerdis fictitius regno potitur 213
smerdis ex auribus amputatis agnoscitur 73 smerdis occiditur 85
Smerdones Otanis fil. Xerxis exercitus dux 480
Smila oppidum vbi ibid.
Smindyrides Sybarita vnus ex procis filiæ Clisthenis 428
Smyrna à Gyge oppugnata 7
smyrna ab Halyatte capitur ibid.
smyrna à Colophonijs condita ibid.
Smyrna AEoliæ ciuitas & celeberrimum emporium 69.637
sobolis procreandæ præmia apud Persas 64
Sogdi populus 227 sogdorũ in Xer. exercitu armatura 464
Sol Massagetarum deus 98 soli Massagetæ equos immolant 99 sol causa exundationis Nili 110 solis insuetus ortus & occasus 164. solis mensa vbi 190 solis fons vbi 321 solem execrantes ibid solis eclipsis Xerxe mouente exercitũ cõtra Græcos 453 sol Græcorum deus ibid. sol pro mercede redditus 579. sol obscuratus 588 solis sacræ oues vbi 623 sol Indicus 679. Ctes.
Soli vrbs, & eius obsessio 378
Solonis peregrinatio in AEgypt. 12 solon legislator Athen. ibid. solon à Cræso humaniter exceptus ib. solonis cum Cræso de beatitudine colloquium 13 solon Cræsi diuitias nihili duxit 14 solonis lex Athen. data 179
Soloeis promontorium 113
Solymi olim Milyæ dicti 79
somnium filiæ Polycratis 238
sontes vt examinet Indiæ rex 681
Sophanes Eutichydis f. Decelentis 615 sophanis ancora ibid.
Sophistarum totius Græciæ peregrinatio 12
soporiferum stercus Ctes. 603
sororem Cambyses ducit, occidit, & aliam superinducit 197
Sosiclis Corinthij de restituendo Hippia oratio 366
Socrates 310
¶Spaco Medis canis appellatur 52
Spamitres eunuchus Xerxem interficere parat 666 Spamitræ tormẽta ibid.
Sparethra regina Cyrum in prælio capit: & maritum liberat Ctes. 658
Spargapises Tomyridis f. à Cyro interficitur 97 spargapises seipsum interficit ibid.
Spargapises Agathyrsorũ rex 282
Sparta vrbs Lacædæmonis 523
spartanorum tyranni Leon & Hegesicles 27 spartiatarum instituta à quo ibid. spartiatarum rex Leobotas ibi. spartiatarum resp. & leges bellicæ à Lycurgo ibid. spartiatæ Lycurgum delubro ædificato colunt ibid. spartiatarum cum Argiuis de Thyrea agro cõtentio 38 spartiatarum regum dignatio & iura 401 spart. senatus ibid. & lex 359. spart. oraculum 519 spart. cædes ad Thermopylas ib. eorũmque epigrãmata 523 spart. reges 576
spasmi remedia 324.686
spathæ palmarum 464
speculatores Græcorum 498
speluncas inhabitantes 685 Ctes.
Sperchius amnis anticyram præterlabitur 512
Sperchies Aneristi f. se offert ad satisfaciendum Xerxi 485
Sphẽdadates magus Tanyoxarcem apud Cambysem accusat 662 Ctes. sphendadates dolosè succedit Tanyoxarci interfecto ibid. sphendadates Cambysi succedit 662 sphendadatis cædes ibid.
Spina AEgypti & eius gummi 139
Spitamis Amytis maritus 657
Spitamas à Cyro occisus ibid.
Spitaces Spitamæ fil. Ctes. ibid.
Spitades Derbicibus à Cyro præficitur 660 Ctes.
Spitradates Pisuthnem persequitur Ctes. 673
sponsa vbi dotem concubitu quærat 318
¶quamoui pisces AEgypt. sacri 131
¶Stadium, passus, cubitus, pes 167
Stagirus Græca vrbs 478
stathmi regij quid 349
Statira Artoxerxis vxor Ctes. 674 statira Parysatidem vlciscitur ib. statira veneno tollitur Ctes. 677
Stesagoras Cimonis filius 419 stesagoræ cædes 393
Stesenor Curij tyrannus 377
Stentoris lacus 462
stercus soporiferum 683 Ctes.
Stratias Chius 305
Strattes Chiorum tyrannnus 576
Strobilos & konos quid 645
Struchates populus 48
Struthij subterranei vbi 325
Strymon fluuius 27.333.477
strymonij populus 466
Stryma Thasiorum vrbs 477
Stygis aqua vbi 407
Stymphalius lacus 408
Styracis vsus ad quæ vtilis 231
Styreenses quas præbuerint naues 543
Styx & eius aqua 407
¶Sua quenque inspicere debere 5
Suadelę numen 568
subulci apud AEgyptios profani 121
successionis ius apud Spartiatas 436
Suniacum iugum vbi 291
sus animal spurcum apud AEgyptios 121 sus hostia Lunæ & Liberi patris ibid. sues sacrificandi modus ibid. sues apud scythas 277 sue abstinent AEgyptij 323
Susa oppidum 86.348.350
Sybaris vrbs capitur, & diripitur 346 sybaritanum bellum ibid.
Syene vrbs Thebaidos 111
Syennesis Cilicum rex 379 syenn. duos hostes iuuat Ctes. 675
Syleus campus 477
Syloson Polycratis fr. AEaci fil. 201. 246
Syloes promontorium 269
Symanum mare vbi 80
Syrges fluuius in Mæotidem influit 299
Syri, Græcis Cappadoces 3.32.147. 225.248. syrorum prædia Crœsus deuastat 34 syros Crœsus exterminat ibid. syrorum in exercitu Xerxiano armatura 465.469
syria AEgypto contermina 149
syria Palæstina 226.469
syriæ præfectus Megabysus 669
Syropæones in Asiam abducti 334

T

TABELLA totius orbis 348
tabellionum Persarum cursus & modus 562
Tabiti quid 107
Tachompso insula 112
Tænarus locus 500
talentum Babylonicum 225
talos & fel in iecore habent asini Indici 986 Ctes.
Talthybij ira in Lacedæmonios 484 talthybij templum apud Spartiatas ibid. talthybius Agamemnonis præco ibid. talthybij ira in Lacedæmonios placata ibi. talthybiadarum honos apud Spart. ibid.
Tanagram interfluit Thermodon 603 tanagræi Thebanorum vicini 360 tanagricus tractus 351
Tanais fluuius 275.277
Tanyoxarces quibus à Cyro præficiatur 661 tanyoxarces dolosè à Cambyse occiditur ibid. tanyoxarces fictitius ibid.
Tarentum vrbs 291
Tarentinorum maxima cædes 501
Targitaus & eius tres filij 256
Tartessus emporium nobile 310
tartessum Phocenses occupant 74
tartessiorum rex Argathonius 76
Tauchira oppidum 318
Tauri Iphigeniam Agamemnonis filiam colunt 292 taurorum populorum mores ibid. taurica gens ibid. taurici montes 255
Taxacis Scythiæ rex 268
¶Tearus fluuius, & eius medica vis, 288 teari fontes partim calidi partim frigidi ibid.
Tegea Arcadum 428. 501. tegeates 26 tegeatibus à Lacedæmoniis bellum infertur 28
Teos oppidum vbi 67.78 teus à Græcis in AEgypto condita 180 teij demigrant in Thraciam odio Cyri 77 teij Abdera condunt ibid.
Teleion persis Tycta, id est cœna 631
Tellias vaticinus 537
Tellus beatissimus à Solone iudicatus 12. telli filij fideliter instituti ibid. telli obitus splendidissimus 13
tellus eadem non fert omnia 6
Tellus Scytharum deus 275 tellus Apia Scythis dicitur ibid.
Telmisses coniectores 35
Telus insula 497
Telys Sybaritarum [illegible] 324
Temesius Clazomenius Abderorũ fundator 7
Tempe locus vbi 502
Tenedus 76
Tenus AEoliæ ciuitas 69.417
Terituchmes Ochi gener Ctes. 674 terituchmis stuprum: cædes ibid.
Termilæ vocantur Milyæ 79
Terræ & aquæ munera 301
terræ diuisio 107
terræmotus tanquam prodigium vbi 265
Tethrippothrophus 392
Tethronium oppidum 539
Teucri 456
Thalamia quid 131.132
Thales Milesius defectionem solaris luminis Ionibus prædixit 33 eius inuentum in traducendo per fluuiũ Crœsi exercitu 34 thal Milesij consilium Ionibus datum 78 thaletis Milesii de incremento Nili sententia 110
Thamanæi populus 226
Thannyra Inari Lybiis filius 189
Thasus & eius conditores 120.397
Thasij subacti 396
Theasides Spartiata 412
Thebæ AEgyptiæ 102
thebarum AEgyptiarum mirum 186
thebæ olim AEgyptus vocatæ 107
thebani Iouis fanum 83
thebanis arietes sacrosancti 119
thebanis stigmata inuruntur regia 524
thebani à Græcis obsidentur ibid.
thebani Xerxem contra Plateenses instigant Ctes. 663
Themistocles Neoclis f. 489
503 themistoclis corruptio 529 commentum 535.555
literæ ad Iones lapidi inciſæ 535
cum Aristide simultas 556 vafritie, exactio, auaritia, 569 omnia Græcorum prudentiss. ibid.
Creta sagittarios aduersus Xerxem accersit Ctes. 666
themistoclis astu Xerxes è Salamine aufugit ib.
Themiseyra vbi 286
Theogoniæ cantus in sacrificiis persarum 62
Theophaniæ festum 21.
Thera septem annos pluuiam non sensit 309
thera insula quondam Callista ibid. theræorum coloniæ 310
Therambus in pallena vrbs 480
Therápne locus 403
Thersander Autenionis f. Cadmeus genere 308
therma vbi 479 thermęus sinus 480
Thermodõn flu. 143.595.603.604
Thermopylarum mons 504.519. ad thermopylas Xerxis & Lednidæ prælium Ctes. 665
Theron Acragantinorum monarchus 499
Thersander Theræ auus 308
Thesmophoria sacra 76
Thespia vrbs incenditur 544
Thespienses 161
Thesproti populus 369.543
Thessaliæ descriptio 482 thessalię equæ omnium optimæ 510
Thessalus dux 346
Thestorides literarum professor

Thoma-

Thomanii populus 234
Thonis præfectus Canobici ostii 147
thoraces picturati Amasis regis 204
Thorax Thess. in pugna ad Thermop. Xerxi dat consilũ 665 Ctes.
Thorica tribus 291
Thraces à Crœso subacti 12
thraces à Sesostre subiugantur 142 populus Asiæ 225 cannabe vestiuntur 281 aduersus tonitrua sagittas excutiunt 289 Bithyni & Strymonii appellati 466 Xerxis socii 507 Ionis sacrum currum cum equis abegerunt 570 thracum sepulturæ quales 332 thracum in Xerxiano exercitu armatura 466 thracum sacrificia 634
Thracia tellus 291 thracia gẽs, eiusque mores 330.331 thraciæ muri 391
Thrasybuli Milesiorum tyranni commentum 9
Thriasius campus 549
Thrixæ oppidum 308
thus vbi & quomodo colligatur 231
Thyiæ Cephissi filiæ fanum 505
Thyrea ager vbi 37
Thyrea insula 209.409
Thyssagetæ populus vbi 262
Thysus vrbs 448
Tiarantus fl. Scythiæ 272
Tibareni populus 227 tibarenorũ in Xerx exercitu armatura 466
Tibesis fl. Scythiæ 272
Tibetheus eunuchus Tanyoxarcis cædẽ prodit Amyti 662 Ctes.
Tigranes Achæmenides Medorũ dux 463 tigranis sententia 536
Tigranis ductu species & statura 625
Tigris fluuius in rubrum mare infunditur 86 tigris Opin præterlabitur ib. tigres tres & eorum ortus 350 tigris ostium 387
Tilones pisces 334
Timaphernis in prælio ad Thermopylas ad Xerxẽ consiliũ 665
Timnes Spargapithis f. 282
Timo sacrifica, Paria genere 432
Timon Androbuli f. 481
Timonax Timagoræ filius 471
tinctura Indica & Persi. 684. Ctes.
Tiryntha regio 409
Tisamenus Græcorũ aruspex 599
Tissaphernes in Pisuthnem mittitur 673 Ctes. Pisuthni succedit ibid. Cyrum criminatur ibid. Græcis insidiatur 676 Clearchum & Græcos regi mittit ib.
Titormus Ætol' frater Malis 428
Tmolus fluuius & mons 39.44 313 tmolus fluuius auri ramenta profert 44
Tomyris Massagetarum regina à Cyro bello petitur 95.97 tomyridis magnanimitas 98
tonitrua vbi nulla 680 Ctes. in Xerx. exercitu ingruunt 455
tormenta per scapham Ctes. 667
Torona Græca vrbs 448.480
Trachea Chersonesus 293
Trachiniæ petræ 512
Trachis vrbs ibid.
Thrachiniensium procerum ad Xerxem in pugna ad Thermopylas consilium 665 Ctes. thrachiniense Persas per auia ducunt ibid.
Traspies Scythæ 256
Trausi populus Thraciæ 330
Trauus fl. 476
Tria capita, seu capita quercus, locus sic dictus 601
Triopii Apollinis sacrum atque certamen 67
Triopium Cnidiorũ regio 80.260
Tritæenses Ioniæ gens 68
Tritæchmas Artabazi filius 88
Triballica planities 272
Trieterica & Bacchanalia apud Gelonos 293
Triton fl. & Tritonis palus 319
tumulus palmifer 677. Ctes.
tutelaris Mineruæ templum apud Chios 74
Tychius coriarius, Homeri hospes 640 ab Homero celebratur 647
Tycta Persicè cœnæ nomen 631
Typhon Ægypti rex 665
tyrannis lubrica res 270 tyrannidis incommoda 366 tyrannorum mores 221
Tyres fl. Scythię 269.272.273.285
Tyritæ, Græci 273
Tyrius Mapen nauarchus Xerxis 471
Tyrus quando extructa 120
Tyriorum castra, locus 146
Tyrodiza Perinthiorum ora 449
Tyrrhenus Atyis f. colonias in Tyrrheniam ducit 45
Tyrrheni Phocẽses oppugnãt 76
Tyrrhenia seu Thuscia 45 tyrrheniam Phocẽses occupant 74

V

VAccæ Isidi sacræ 119 vaccæ vbi non alantur 323 vaccinam non gustantes ibid.
vaticini Scytharum 238
Vdiastes Terituchmen interficit 674 Ctes. vdiasti lingua excidit ibid. Vdiasti succedit Mitradates f. ibidem
venandi lepores ratio apud Indos 681 Ctes. venandi asinos syluestres ratio 686 Ctes.
veneni dandi mira ratio 677 Ctes. venenum serpentis Indici 682 Ctes. quæ venena prohibeant 686 Ctes.
Veneris Vraniæ templum à Scythis compilatum 49 veneris fanum apud Cyprum ibid. templum apud Cythera ibid. Mylitta Assyriis dicta 62 Arabibus Alitta ibid. Persis Metra ibid. veneris templum apud Atarbechas 118 veneris hospitæ ędes 146 Scytharum dea 275 ab iisdem Artimpasa dicta ib.
venti Etesiæ causa exundationis Nili 111 vẽtorũ ara in Thyia 150
Vermis fl. Indici 687
Vesta Scytharum dea 275
vestes laneæ vbi profanæ 134 vestes Cynocephalorum 685
victimæ cædendæ ritus apud Scythas 275
vinum ex hordeo apud Ægyptios 133 vinum suauiss. 688 Ctes.
virginum auctio apud Babylonios 91 virgines vbi deuirginentur à rege 317 virginum anniuersarius conflictus 320
vitæ humanæ breuitas & calamitas 457
vitiligines remedium 688 Ctes.
viuos defodere Persis in vsu 477
vocalissimus Ægyptius 306
vomitum excitans radix 686. Ctes.
Vrbana Minerua 369
vrbium Græciæ incrementa decrementáque 3 vrbs vetus Æginæ à Nicodromo occupatur 415 vrbes à Dario in Scythia conditæ 300
Vraniæ Veneris fanum vetustissimum 49 eius templum à Scythis diripitur ibid. apud Persas sacrificia 62 vraniæ Venus Alilat Arabibus dicta 185
vrina hirci, spasmi remedium 323
vrna olei inexplebilis 664. Ctes.
vrsorum ac luporũ sepultura 129
Vrotalt Arabibus quid 185
Vsiris cum Megabyzo conflictus 669. Ctes. vsiris capitur ibid.
Vtii populus 226 & eorum in Xerx. exercitu armatura 464
Vulcani sacerdotes 101 maximum templum Memphi 141 vestibula ibid. vulcani colossus 179 & fax 163 vulcani templum & statua 200
Vulpanseres Ægyptiis sacri 131
vxor Candaulis Gygi nuda visa 4 vxorum mactatio ad mariti funus 331 vxores Athenienss. raptæ 433

X.

XAnthius campus 432
Xanthii populus ibid.
Xanthippus Ariphronis f. 431.452
Xenagoras Praxilai f. Halicarnass. 629
Xerxes Darii filius 83. & Ctes. 664 xerxis vxor Amestris, Onophæ filia 463 & Ctes. 664 & eius liberi 566. & Ctes. 664
xerxis genealogia 443 xerxes quid Græcis significet 417 rex Persarum declaratur 436 cur bellum Græcis intulerit 438. & Ctes. 664 xerxis omnium prima aduersus Ægyptum expeditio ibid. vnam olei Babylone explere nequit 664 Ctes. xerxi Babyloniorũ defectio nuntiatur ibid. copiæ Xerxis maximæ 449 xerxes Hellesponto compedes iniicit 452 xerxis crudelitas 454 571. 631 xerxis dona in Hellespontum collata ibidem
xerxis exercitus in Europam traiectus 462 xerxi quæ ostenta oblata sint ibidem. xerxes exercitum suum lustrat ibid. xerxis copiarum catalogus & numerus 460 666 Ctes. xerxis duces qui fuerint 467. 471 xerxis festiuum stratagema 479 xerxis copiis Chidori aqua non suffecit 581 xerxis magnanimitas 485 x exis in Græciam aduentus 486 xerxis confidentia 490 xerxiana classis 506 xerxis formæ dignitas ibid. xerxi naues quadringentæ submersæ 509 xerxis copias Onochoni fl. aqua deficit 511. xerxes abydũ põte iungit 665 Ctes. xerxis cũ Leonide ad Thermopylas cõflictus ibid. xerxis ad Thermopylas clades 536 xerxis ridiculum factum ibid. xerxem Thebani in Platæenses incitant 665. Ctes. xerxes Athenas capit & incendit 666 Heracleo Salaminem aggerem ducere conatur ibid. è Salamine fugit ibid. & Ctes. 666 xerxis impietas 569 xerxis copias fames & pestis extinguit 571 xerxis reditus in Asiam ibid. tempestate vexatur ibidem xerxis amores 630. ad templum Delphicum diripiendum mittit 666. Ctes.

Plura vide apud eundem eadem pag. & 667.668

Xerxes Iunior Artoxerxi succedit 671 Ctes. xerxes ebrius occiditur ibid.
Xuthus Ionis pater 470
xystum aureum Amphiarao donatum 22

Z

ZAbeces Libyum vicini 325
Zacynthus vbi 406 zacynthii fontes piscosi 682 zacynthii pop. 209.406
Zancla nunc Messana dicta 499
zanclęi populus 388.494
Zamolxis dæmon 289
Zaris vrbs 674 Ctes.
Zegeries, murũ gen' in Libya 25
Zeuxidamus Leutychidis f. 307
Zir amiculi genus 464
Zoa à Batro condita 4313
Zona vrbs Samothraciæ 462
Zopyrus se mutilat 252 zopyri ad Babylonios ficta fuga ibid. Babylonici exercitus dux declaratur 254 eius præstantia ibid. Megabyzi pater ibid. zopyri cædes 664 Ctes.
Zopyrus Megabyzi 254 669 Ctes. zopyri filia à Sataspe vitiata 269 fortitudo 669 Ctes. zopyrus à rege deficit & Athenas fugit 254 & Ctes. 670.671 zopyri cędes 671 Ctes.
Zoster locus 566
Zygantes Libyum vicini 325 Zygantes simiarum comestores ib.

Emendandi loci.

Pag. 18. *ver.* cusp. *lege* somnii 38 Orth. *l.* delectis 70 ὑγ. *l.* ἔλαφρα, *non* ἄλαφρα. in Ald. *tamen* ἔλαφρα. 101 *gas se pr. l.* AEgyptii 103 ξῆ. *l.* mons 109 γν. *l.* μαλ δυκ. 113 *no mult. l.* non mul. 120 μόνοις *l.* ξυμβύνται 122 *iustom. l.* maiorem 138 *fru. l.* caligo 144 *tal. l.* gentium 146 μαγ. *l.* ἱερὸν τῷ Ἑλίου 185 *tes. l.* fœdus 227 *vllum trib. l.* portabant AEthiopes 246 ἀλοὺς *l.* ἁλιαζὰς δὲ ἐς τὰ Σαδουσίζετο ἐς τὰ ὀφθάλμα. 262 Σαυδ. *l.* λαβίων, *vt non sit vnaiusculum* 270 *filis vrb. l.* Ipsos 271 *trif. l.* nomina 279 *cal. l.* calicem fictilem vino commiscent 288 DAR. *l.* HYSTASPIS 290 *imp. l.* imperata facturi, Coes 297 *nim. l.* cladem 309 τὸ δὲ *l.* μῶρος 316 Cyr. *l.* fungebatur 331 *mos est: l.* mercatu 339 *quegen. l.* consobrinus 350 ὄρφ *l.* Γωβάτης 430 *v. fil. l.* Agaristam & *v.* Hipp. *l.* Agarista 463 *drom. l.* filiam 465 & Lib[illegible] *l.* igvim 466 [illegible] *l.* λυκοσορέας, *sequenda interpr. margini adscriptam.* 493 *cum Gel. l.* nuntii 565 τοῖσι *l.* ἀμφιπόσοισι *non* [illegible] A *maiusculum* 5[illegible] [illegible] 652 τῶν *l.* τῷ 655 *cum l.* aconitum